ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ
ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼

ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

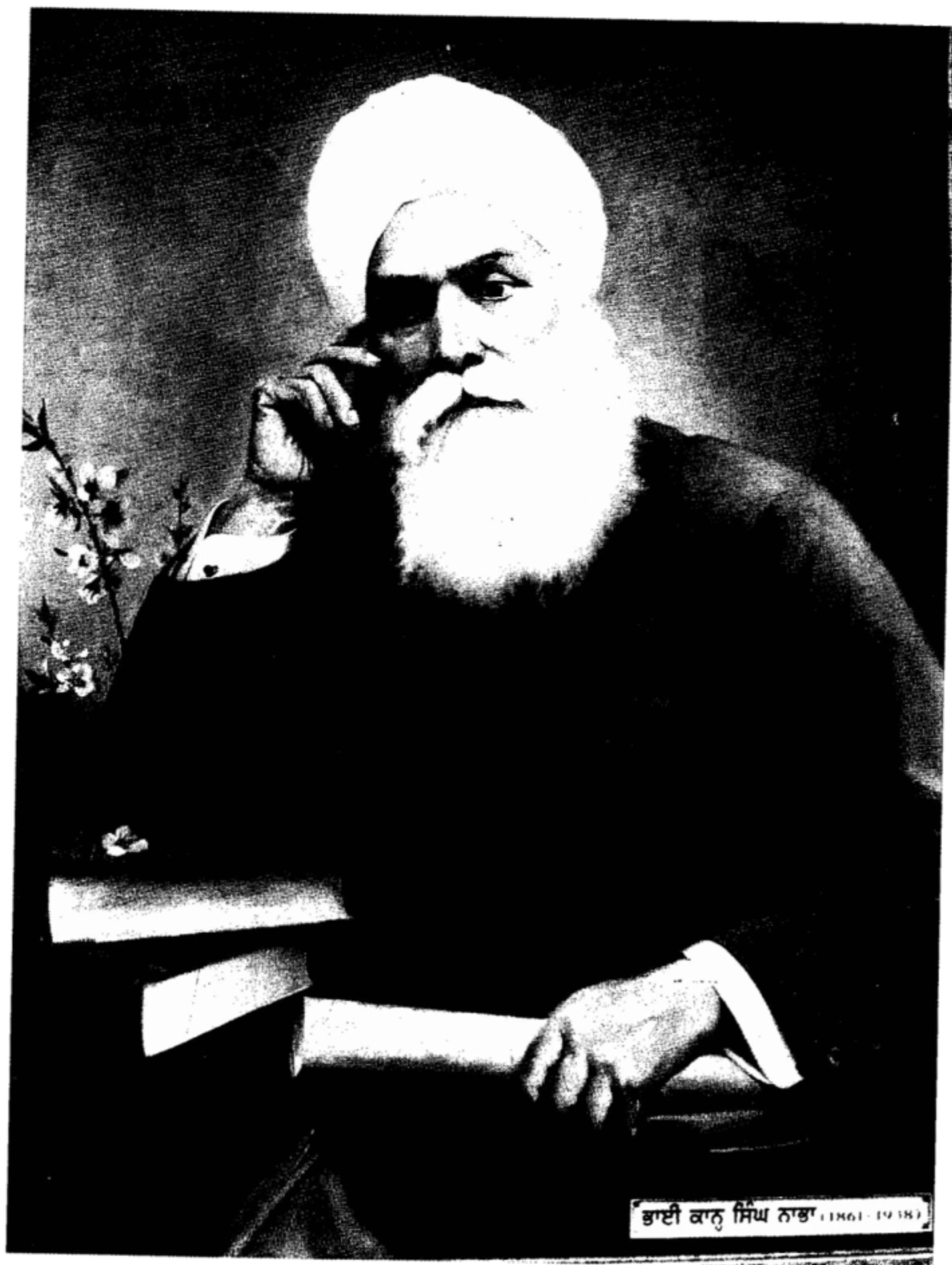
We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

kirpal singh chana

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼

ਜਿਲਦ ਪਹਿਲੀ
(ੳ—ਸ)

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

GURUSHABAD RATNAKAR MAHAN KOSH *(Punjabi)*

VOLUME ONE
(ੳ—ਸ)

by

BHAI KAHAN SINGH NABHA

ISBN : 1-302-0075-9

ਸਾਲ : 2009
ਕਾਪੀਆਂ : 5000
ਮੁੱਲ : 650/-

ਲੇਜ਼ਰ ਸੈਟਿੰਗ:
ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਡਾ. ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਅਨੰਦ ਸੰਨਜ਼, ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਤਿਬੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤਿਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਧਰਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪਿਆ ਤੇ ਵਿਉਂਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਡਮੁੱਲੇ, ਵਿਸ਼ਾਲ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ **ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼** ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਿਸਾਲੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦਾ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨ-ਸਰਮਾਇਆ ਏਨੇ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਸ਼ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਅਖੁੱਟ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਕੀਤੇ ਇੰਦਰਾਜ ਭਾਵੇਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸਾਹਿਤ, ਸੰਗੀਤ, ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਾਂਗ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਮੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ੨੮ ਸਾਲ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਘਾਲਣਾ ਉਪਰੰਤ ੧੯੨੬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਓਦੋਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਰਗੇ ਉੱਤਮ ਤੇ ਕਾਰਗਰ ਸੰਦ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਇਕ ਸ੍ਰੋਤ, ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਿਆਨ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਜਿਵੇਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਉਸ ਇੰਤਹਾਈ ਸਿਰੜ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਸ਼ਗਤ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿਭਿੰਨ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਸਮੇਤ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਛਾਪਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ-ਕਈ ਸੰਸਕਰਨ ਛਾਪੇ ਹਨ ਪਰ ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ ਦੀ ਵੱਡੀ ਘਾਲਣਾ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾਕਸ਼ੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਫ਼ੋਟੋ ਉਤਾਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਉਪਰੰਤ ੧੯੩੦ ਤੋਂ ੧੯੩੮ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ, ਧਰਮ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਰਨ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਪਟਿਆਲਾ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)
ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ

ਮੁੱਖ ਬੰਧ

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਆਰੰਭੇ ਹਨ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਲੋਕਧਾਰਾਈ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਵਡੱਤਣ, ਨਫ਼ਾਸਤ ਅਤੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ, ਵਡਿਆਉਣ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਚੇਰੀ ਸੂਝ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਲੋਕਧਾਰਾਈ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਈ ਸਾਰਥਕ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਲੀਕੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ-ਨਾਚਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਨਮੁਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਾਸਕੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲ-ਕਦਮੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮੱਤ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਏਨੀ ਉੱਤਮ, ਨਿੱਗਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸੰਕਲਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ, ਸੂਖ਼ਮ ਸੂਝ, ਤਾਰਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਿਖਰਲਾ ਸਮਰਪਣ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਹਿਤ, ਦਰਸ਼ਨ, ਭਾਸ਼ਾ, ਬਨਸਪਤੀ, ਸੰਗੀਤ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਅਦੁੱਤੀ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦਾ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤਿਅੰਤ ਤਾਰਕਿਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ, ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ, ਇਤਿਹਾਸ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਏਨਾ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਅਤੇ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੰਦਰਾਜ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਮਤਾ ਬਾਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਤਮਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਹ ਅਕੱਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਗਿਆਨ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਸ੍ਰੋਤ ਸਮਗਰੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਪਿਆ ਹੈ। ੩੩੩੮ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ੫੦੦ ਕਾਪੀਆਂ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਗਿਆਨ ਸਮਗਰੀ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕ ਨਹੀਂ, ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਉਚਾਰਨ ਤੱਕ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਿਰਜੇ, ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਮੇਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੇ। ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਮੇਂ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਦੀ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਨਵੇਂ ਫੌਂਟ ਘੜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹਿਤ ਬੜੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤੇ। ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ੧੯੫੫ ਵਿਚ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਜਿਲਦਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਸਮਿਲਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਫ਼ੋਟੋ ਉਤਾਰੇ ਵਰਤਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੋ ਕਾਲਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਛਪਾਈ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਮੂਲ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਕੇ ਘੜੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਫੌਂਟ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਪਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਠ ਨੂੰ ਏਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਕੰਪੋਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਪਰਤ ਦਰ ਪਰਤ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਰਨ ਪੜ੍ਹਨ ਪੱਖੋਂ ਧੁੰਦਲੇ ਪੈਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵਰਤਣ ਪੱਖੋਂ ਸੁਖੈਨ ਤੇ ਸੁਹਜਮਈ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ੧੯੩੦ ਤੋਂ ੧੯੩੮ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਅੰਤਿਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸੰਕੇਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਥਾਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਆਮ ਪਾਠਕ ਲਗਭਗ ਇਸ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਕੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਨਿੱਜੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ (ਰੇਅਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ੬੫੬੩੨, ੬੫੬੩੩) ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਂਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਿਚ ਸ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਪੀ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ, ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪਏ ਮੂਲ ਖਰੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਕਾਪੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਬਿੰਦੀ, ਕੌਮੇ ਤੱਕ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ ਕਈ ਪੜ੍ਹਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸ. ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਟਾਈਪਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾ, ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਇੰਤਹਾ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਸਿਰੜੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਪ੍ਰਤਿ ਇਕ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਜਾਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁਲਤਾ ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਲੱਗੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ
ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇੰਚਾਰਜ

FOREWORD

(੧੯੩੦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੰਧ)

Sardar Kahan Singh is one of the few learned Sikhs still left to us. His knowledge of the Sikh Scriptures and History is most profound and unrivalled. Beside being trained in the old school of Sikh scholarship wherein depth of knowledge and mastery of detail was more emphasised, he has also cultivated the variety and vastness of view which is characteristic of western learning. He not only possesses an intimate knowledge of the most obvious and the most distant facts, but he also knows how to marshall them and use them to some purpose, which is rare in old scholars, who in their fondness for the wealth of detail often lose hold of the essential bearings, so that the reader cannot see the wood on account of the trees.

Sardar Kahan Singh is exceptionally well-fitted to interpret Sikhism. Belonging to the earliest batch of the *Singh Sabha* reformers, he has had a great share in the formation of the modern opinion about Sikhism. Even the inevitable Mr. M. A. Macauliffe, the author of the *Sikh Religion*, found in him a guide, philosopher and friend. If Bhai Dit Singh and others were responsible for the social and religious reform, Bhai Gurmukh Singh and Bhai Jawahir Singh for organizing higher education, Bhai Kahan Singh has worked for the whole movement as a writer, articulating its principles in works which will stand as permanent monuments to his genius. His books, *Gurmat Prabhakar* and *Gurmat Sudhakar* are the standard guide-books and sometimes the only stock-in-trade of the modern preacher.

The present work, *Gurushabad Ratnakar* is his *Magnum Opus*. It is a Dictionary and Encyclopædia combined of Sikh Literature, a magnificent fruit of the author's fifteen years' hard and incessant labour. It contains 64263 words occuring in the original Sikh Scriptures as well as in other allied books, i.e. the *Holy Granth, Dasam Granth,* works of Bhai Gurdas, Bhai Mani Singh and Bhai Nand Lal, *Rahatnamas. Sarabloh Prakash, Gur-Sobha, Gurbilas, Nanak Prakash, Suraj Prakash, Panth Prakash, Gurpad Prem Prakash, Bhai Bala's Sakhi, Gosht Mecca and Medina,* etc.

To facilitate reference all the words have been arranged strictly in accordance with the order of letters and vowel signs of the Punjabi alphabet. Each word is dealt with most comprehensively, all the available and up-to-date information bearing on the different meanings being supplied with rare correctness and precision. The book is written on most approved lines, containing quotations and illustrations drawn from all the needful sources of religion, history, geography, science, medicine, language, prosody, rhetoric. etc., showing an immense store of knowledge drawn from innumerable books, eastern and western, ancient and modern. When we look at the volume of the work undertaken and carried out single-handed by the author, it appears nothing short of a marvel.

The prominent features of the work to be noted are :-

(1) All references to the Vedas and Shastras, the Bible, the Quran and religious books are fully traced. The different religions and their respective terms and symbols are adequately dealt with, comments being made in a very liberal spirit without showing any trace of sectarianism.

(2) The historical references are explained concisely but exhaustively, advantage being taken of the most recent researches. (See *AKBAR*). The author does not hesitate to point out different errors of fact occurring in the standard works.

(3) The geographical places, especially those belonging to Sikh History, are located correctly, the most helpful part being the information about Gurdwaras illustrated with maps.

(4) The names of trees and herbs are explained with corresponding botanical terms used in European Science.

(5) The names of diseases and medicines have been so fully dealt with that one could gather a complete pharmacopoeia from it.

(6) Names connected with natural philosophy have, as far as possible, been fully explained.

(7) Musical and metrical systems are discussed comprehensively, and their distinctions are supported with quotations and authorities. The information given on Prosody and Rhetoric is most complete and handy.

(8) Metrical riddles, so common in old literature but now so difficult to understand, are also explained.

(9) Each word is treated etymologically, and the different meanings, with apt illustrations, are given in Punjabi and Hindi under serial numbers.

(10) It embodies more than seven thousand Arabic and Persian words. To show their correct derivation and pronunciation, they are also given in the Persian characters. In like manner the Sanskrit words are given in the Devnagri characters.

(11) The book is profusely illustrated with maps and pictures.

The book is the first of its kind in Punjabi, and supplies a long-felt want. It is not only an all-inclusive work for ready reference, but contains solid articles on great and intricate topics connected with the Sikh History and Religion. It is a whole library of literature on Sikhism. Some rare works, found mostly in manuscript, are quoted herein full. One cannot overestimate the importance of such a work. It is the most valuable book on Sikhism produced in the modern days.

KHALSA COLLEGE,
AMRITSAR:
18th January, 1930.

TEJA SINGH, M.A.

ਭੂਮਿਕਾ

ਸੰਮਤ ੧੯੫੫ ਵਿੱਚ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ "ਗੁਰੁਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼" ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੯੫੭ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼" ਪੜ੍ਹਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਉਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਕੇ ਅਰ ਅੱਖਰ ਤਥਾ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਕੇ, ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕੇ.[1] ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਆਰੰਭਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪੰਜਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਜਦ ਮੈਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋੜਨ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ Encyclopædia Britannica ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਆਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ੍ਯ ਦਾ ਭੀ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਕੋਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਮਤ ਸੰਬੰਧੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਯੋਗ੍ਯ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ.

ਸੰਮਤ ੧੯੬੩ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਸਰਵਲੋਹਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰੁਸ਼ੋਭਾ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ, ਗੁਰੁਮਹਿਮਾਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ, ਗੁਰੁਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ, ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ, ਗੁਰੁਪਦਪ੍ਰੇਮਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਹਿਤਨਾਮੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਇਤਿਹਾਸ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਬਦ ਨੋਟ ਕੀਤੇ, ਅਰ ਸ਼ਾਬਦਗ੍ਯਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ[2] ਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਮੇ ਸਮੇ ਪੁਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਮਤਿ ਮੇਲਕੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥ ਅਤੇ ਭਾਵ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ.

ਸ੍ਰੀ ੧੦੮ ਮਾਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ, ੨੮ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੬੯ (੧੦ ਮਈ ਸਨ ੧੯੧੨) ਨੂੰ ਮੈਂ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਅਹਿਲਕਾਰੀ ਛੱਡਕੇ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਕਸ਼ਮੀਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਰ ਉੱਥੇ ੨੦ ਮਈ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਕੇ "ਗੁਰੁਸ਼ਬਦਰਤਨਾਕਰ" ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭਿਆ, ਜੋ ੨੫ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੮੨ (੬ ਫਰਵਰੀ ੧੯੨੬) ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਹੋਇਆ.

ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਸ ਦੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਪਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬ੍ਰਿਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਤਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛਪਵਾਉਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਏ, ਅਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਭਾਪਤਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੂਢ ਸਾਲ ਲਈ ਮੇਰੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਚੋਖੀ ਰਕਮ ਛਪਾਈ ਲਈ ਮਨਜੂਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਰਾਜ ਤਿਆਗਕੇ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ (Administrator) ਨੇ ਖਜਾਨੇ ਮਸਤਾਨੇ ਦੱਸਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਵਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ.

ਕਈ ਸੱਜਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਗ੍ਰਾਹਕ ਬਣਾਏ ਜਾਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਪੇਸ਼ਗੀ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਹਜਾਰ ਕਾਪੀ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਛਾਪਕੇ ਵੰਡੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸੌ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਬਣੇ.[3]

ਪਬਲਿਕ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਗਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦਰਖ਼ਾਸਤ ਭੇਜੀ ਕਿ ਆਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਕਾਪੀਆਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਸ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ; ਇਸ ਪੁਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਇਲ ਸੱਦਕੇ ੧ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੨੭ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਾਗਤ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਖਰਚ ਪੁਰ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ

---

[1] ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸਊਤ, ਸਲਿਤਾ, ਸਮਰੰਥ, ਸਦਾ, ਸਹਜਸਮਾਧਿ, ਸਰਨ, ਸਮਾਨ, ਸਰਥ ××× ਆਦਿ. ਭਾਈ ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-ਓਕ, ਉਕਤ, ਊਖਰ, ਉਗਲਾਰੇ, ਓਘ. ਊਚ, ਉਛਾਹਤਾ, ਉਜੂ. ਊਜਲ, ਓਜਾੜ, ਊਛਰਤ, ਓਟ ××× ਆਦਿ.

[2] ਆਕਾਂਖ੍ਯਾ ਪੁਨ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਸੰਨਿਧਾਨ ਪਹਿਚਾਨ। ਤਾਤਪਰਯ ਚੌਥੋ ਮਿਲੈ, ਹੋਵੈ ਸ਼ਾਬਦਗ੍ਯਾਨ. (ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੰਗ ੪.

[3] ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੭੦ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਿੱਲੀ ਸਨ.

ਰਕਮ ਘੱਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਵਾਪਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ; ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਧਨਯਵਾਦ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰਕਮ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ੨੯ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੨੭ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੮੭ (੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੯੩੦) ਨੂੰ ਹੋਈ.[1]

ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (Encyclopædia of Sikh Literature) ਵਿੱਚ ਕੀ ਕੀ ਵਿਸ਼ਯ ਹਨ, ਇਹ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਭੀ ਯੋਗਯ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

(੧) ਗਦਯ ਅਥਵਾ ਪਦਯ (ਨਸਰ-ਨਜਮ) ਜਿਤਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿੱਖਮਤ ਸੰਬੰਧੀ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਹਨ.

(੨) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਕੇਵਲ ਅੱਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਭੀ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਅਉ, ਅਉਸਰ, ਅਉਹਠ, ਅਉਹਾਰ, ਅਉਖ, ਅਉਖਦ, ਅਉਗੁਣ, ਅਉਘਟ, ਅਉਚਰ, ਅਉਛਕ ××× ਅਇਆਨ, ਅਈਏ, ਅਸ, ਅਸਹ, ਅਸਤ, ਅਸਤਾ, ਅਸਥਿ, ਅਸਥਿਰ, ਅਸਨ, ਅਸਪ, ਅਸਬਾਬ, ਅਸਮਰਥ, ਅਸਮਾਨ, ਅਸ਼ਰਫੀ, ਅਸਾ, ਅਸਾਡਾ, ਅਸਾਧ, ਅਸਾਰ, ਅਸਿ, ਅਸਿਤ, ਅਸੀਸ, ਅਸੀਮ, ਅਸੀਲ, ਅਸੁ, ਅਸ਼ੁਚਿ, ਅਸੁਰ, ਅਸੂਆ, ਅਸੂਤ, ਅਸੇਖ, ਅਸੈ, ਅਸੋਕ, ਅਸੋਚ, ਅਸੰਖ, ਅਸੰਗਤ, ਅਸੰਭਵ, ਅੱਸੀ, ਅੱਸੂ,[2] ਅਸ਼੍ਵ ××× ਆਦਿ.

(੩) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਧਾਤੁ ਅਤੇ ਵ੍ਯੁਤਪੱਤਿ ਦੱਸਕੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ੧੭੦੯ ਧਾਤੂਆਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਤੁ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਅਰਥ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਅਸ੍ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਅਸਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਅਸ੍ ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਟਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਧਾਤੁ ਦੇ ਇਸੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਹਾੜੇ, ਛਵ੍ਹੀ, ਟੋਕੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਸਿ ਆਖੀਏ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਸਿ ਸ਼ਬਦ ਤਲਵਾਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰ ਅਸ੍ ਧਾਤੁ ਦਾ ਕੱਟਣਾ ਅਰਥ ਭੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾਮਾਤ੍ਰ ਹੈ.

(੪) ਜੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗ ਦੇਕੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰ, ਹਰਿ, ਕਾਮ, ਗਤਿ, ਗੁਣ, ਨਾਰ, ਨਿਹੰਗ, ਪੀਰ, ਬਾਮ, ਬਾਰ, ਰਾਮ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੫) ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਮ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਗ੍ਰਸੇਨ, ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ, ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ, ਗਜ, ਜਨਕ, ਪੁਰਖੁ, ਪਕ੍ਰਿਤਿ, ਮਧੁ, ਮਨੁ, ਯਾਗ੍ਯਵਲਕ੍ਯ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੬) ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ, ਅਮਰਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ, ਹਕੀਕਤਰਾਇ, ਹਰਿਸ਼ਚੰਦ੍ਰ, ਨਾਨਕਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਨੰਦ, ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੭) ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਆਨੰਦਪੁਰ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਚਮਕੌਰ, ਨਾਨਕਿਆਨਾ, ਬਗਦਾਦ, ਮੁਕਤਸਰ, ਲਹੌਰ ××× ਆਦਿ.

(੮) ਜੁਗਰਾਫੀਏ (Geography) ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉੱਚ, ਕਾਬਾ, ਕਾਬੁਲ, ਦਿੱਲੀ, ਪੰਚਾਲ, ਮਦ੍ਰ, ਰਾਵਾ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੯) ਵਨਸਪਤਿ (Botany) ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਅਤੇ ਲੈਟਿਨ ਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਉਦੁੰਬਰ, ਅਕਾਸਬੇਲ, ਤਗਰ, ਤਿਲਕ, ਮੌਲਸਰੀ, ਲਸਣ×××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੦) ਸਾਇੰਸ (Science) ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਘੁੰਮਣਘੇਰ, ਬਿਜਲੀ, ਭੁਚਾਲ ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੧) ਇਤਿਹਾਸਿਕ (ਐਤਿਹਾਸਿਕ) ਨਾਮ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਨਾਲ ਅਜੇਹੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ

---

[1] ਸ਼ਬਦ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੂਫ ਸੋਧਣ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ੨੯ ਵਰ੍ਹੇ ਖਰਚ ਹੋਏ ਹਨ.

[2] ਦ੍ਵਿੱਤ (ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ) ਅੱਖਰ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਟਿੱਪੀ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਸੀ ਅਤੇ ਅੱਸੂ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਅੱਖਰ ਦ੍ਵਿੱਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੀਏ ਤਾਂ ਅੱਸੀ—ਅੱਸੂ ਹੋਵਣ.

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦ੍ਵਿੱਤ ਅੱਖਰ ਪੂਰੇ ਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹਲ੍ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਹ੍ਲਾਦ ਸ਼ਬਦ ਪਿੱਛੋਂ ਹ੍ਲਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਚੋਕ੍ਰਿ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਲਕ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਹ੍-ਲ ਅਤੇ ਪ੍-ਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਹਲ੍ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਵਰ ਰਹਿਤ ਵ੍ਯੰਜਨ ਹੈ. ਅਚਹੀਨ ਵ੍ਯੰਜਨ ਅਗਲੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਰੂਪ ਜਾਣਨਾ ਕਠਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਅਦੂਹਮਾਨ, ਅਬ੍ਰਤਬੇਲਾ, ਖੋਜ ਜਨਾਵਰ, ਟਟੀਹਰੀ ਸ਼ੇਖ, ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ, ਵਥਾਈ, ਲੋਣੀ ਅਖ਼ਤਰ××× ਆਦਿ.

(੧੨) ਈਸਾਈ, ਪਾਰਸੀ, ਇਸਲਾਮ××× ਆਦਿ ਧਰਮਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫਿਰਕੇ, ਇੰਜੀਲ, ਈਸਾ, ਈਦ, ਹੱਜ, ਕੁਰਾਨ, ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ, ਜਗਾਤ, ਨਮਾਜ਼, ਪਾਰਸੀ, ਫਰਿਸ਼ਤਾ, ਮੁਹੰਮਦ, ਮੂਸਾ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੩) ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੁਗਮਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਸਾਜ, ਸ਼ਿਕਾਰੀਪੰਛੀ, ਸਿੰਘ, ਦਿੱਲੀ, ਨਾਨਕਪੰਥੀ, ਬਗਦਾਦ, ਲਹੌਰ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੪) ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ, ਸ੍ਵਰ, ਠਾਟ, ਬਿਲਾਵਲ, ਭੈਰਵ, ਮੂਰਛਨਾ, ਰਾਗ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੫) ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਸਿਅਨੁਜਨਨਿ ਜਾ ਚਰ ਨਾਥ ਸਤ੍ਰੁ, ਝਖਧਰਸੁਤ ਧਰ ਧਰ, ਪ੍ਰਿਥਵੀਬਿੰਦ ਪੰਚਾਨਨ, ਰਿਪੁਸਮੁਦ੍ਰਪਿਤ ਕਾਨਅਰਿ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੬) ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੌਂਫ, ਸੰਨਿਪਾਤ, ਹਲਕ, ਹੈਜਾ, ਜਵਾਇਨ, ਤਾਪ, ਦਾਰਚੀਨੀ, ਬਨਫ਼ਸ਼ਾ, ਮਿਰਗੀ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੭) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਕੇ ਉੱਚਾਰਣ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਭੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਥਵਾ ਅਰਥ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਮੰਨਣੇ ਚਾਹੀਏ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਆਖਣਾ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਅਯੋਗ ਹੈ.[1]

ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅੱਠ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ—ਤਤ੍ਸਮ, ਅਰਧ ਤਤ੍ਸਮ, ਤਦ੍ਭਵ, ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ, ਅਨੁਕਰਣ, ਪ੍ਰਤਿਧ੍ਵਨਿ, ਸਾਂਕੇਤਿਕ ਅਤੇ ਸੰਖਿਪ੍ਤ.

(ੳ) ਤਤ੍ਸਮ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਉਹੀ ਰੂਪ ਅਤੇ ਅਰਥ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਉੱਤਮ, ਉਦਾਰ, ਉਪਕਾਰ, ਉਪਮਾ, ਅਨੰਤ, ਅਪਮਾਨ, ਅੰਤ, ਅੰਨ, ਇੱਛਾ, ਸੁਖ, ਸੁਗੰਧ, ਸੇਵਾ, ਹਠ, ਹਲ, ਹੰਸ, ਕਥਾ, ਕੀਲ, ਕੋਟ, ਗੁਣ, ਚਿੰਤਾ, ਚੰਚਲ, ਜਗਤ, ਜਾਪ, ਜਾਰ, ਤੇਜ, ਤੋਲ, ਦਾਸ, ਦਾਨ, ਦਿਨ, ਧਨ, ਧੂਪ, ਨਾਮ, ਨੀਚ, ਪਲ, ਪੁਲ, ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪ੍ਰਾਣ, ਫਲ, ਬਲ, ਬੰਧਨ, ਭਜਨ, ਭਾਰ, ਭੋਗ, ਮੱਲ, ਮਿਤ੍ਰ, ਮੋਹ, ਮੰਗਲ, ਮੰਤ੍ਰ, ਰਸ, ਰਣ, ਰਥ, ਰਾਜਾ, ਰੂਪ, ਰੋਮ, ਲੋਕ, ਲੋਭ, ਵਸਤੁ××× ਆਦਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ.

ਉੱਮਤ, ਅਮਾਨਤ, ਅਮੀਰ, ਔਰਤ, ਸਨਦ, ਸਬਬ, ਸਰਦਾਰ, ਸਲਾਮ, ਹਵੇਲੀ, ਹਿੰਮਤ, ਹੌਲ, ਕਬਾਬ, ਕਮਾਲ, ਕਮੀ, ਕਿਤਾਬ, ਕੁਰਸੀ, ਗੁਨਾਹ, ਚਮਨ, ਜਹਾਨ, ਜਲਸਾ, ਜਾਨ, ਜਿਗਰ, ਜੰਗ, ਤੀਰ, ਦਸਤਾਰ, ਦਰਗਾਹ, ਦਰਜਾ, ਦਰਦ, ਦਿਲ, ਦੀਨ, ਦੀਵਾਨ, ਦੇਗ, ਦੌਲਤ, ਨਹਿਰ, ਨਰਦ, ਨਰਮ, ਨਵਾਬ, ਨੋਕ, ਨੌਬਤ, ਬੰਦ, ਮਦਰਸਾ, ਮਰਦ, ਮਾਲ, ਮੁਰਦਾਰ, ਮੁਰੱਬੀ, ਮੁਰੀਦ, ਮੋਰਚਾ, ਮੌਜ, ਮੌਤ××× ਆਦਿਕ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ.

ਅਪੀਲ, ਸਕੂਲ, ਸੋਡਾ, ਕਲਾਸ, ਕਾਲਰ, ਕਾਲਿਜ, ਕੇਸ, ਕੋਟ, ਕੋਰਟ, ਕੰਪੌਂਡਰ, ਗੇਮ, ਗੋਲ, ਟਾਈ, ਟੈਨਿਸ, ਟ੍ਰੈਮਵੇ, ਡਾਕਟਰ, ਨਿਬ, ਪਲੀਡਰ, ਪੋਲੋ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਬੂਟ, ਬੈਰਿਸਟਰ, ਬੋਰਡਿੰਗ, ਮਾਸਟਰ, ਮੈਚ, ਮੋਟਰ ××× ਆਦਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ.

(ਅ) ਅਰਧ ਤਤ੍ਸਮ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਉੱਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ, ਜਿਵੇਂ—ਉੱਚਾ, ਉੱਜਲ, ਉੱਦਮ, ਅਕਾਸ, ਅਗੰਮ, ਅਨਿੱਤ, ਇਕਾਂਤ, ਸਮਰੱਥ, ਸੂਰਜ, ਸੰਜੋਗ, ਕਲੋਲ, ਕਾਰਜ, ਕੋਸ, ਗਿਆਨ, ਛਿਤਿ, ਛਿਨ, ਜਮ, ਜੈ, ਜੋਗ, ਜੋਧਾ, ਦਇਆ, ਦੁਆਰ, ਨਿੰਦਿਆ, ਨੈਣ, ਪੁੰਨ, ਪੁਰਖ,

[1] ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹਿੱਜੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਲੇਖਰੀਤੀ, ਪੂਰਵ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ—प्रमुमुदे ਦੀ ਥਾਂ प्रमुमोह, हतवान् ਦੀ ਥਾਂ हन्यात: प्रशांस्तव्यौ ਦੀ ਥਾਂ प्रशस्तव्यौ: अभ्यजायत ਦੀ ਥਾਂ अभिजायत: उषित्वा ਦੀ ਥਾਂ उष्य: गच्छन्ती ਦੀ ਥਾਂ गच्छती: ਆਰਸ਼ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ. ਇਵੇਂ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ:—

aboute (about); bricke (brick); cabull (Kabul); gode (good); hande (hand); heuen (heaven); hight (height); hys (his); lande (land); Londinium (London); Noapolis (Naples); nyght (night); preue (prove); speche (speech); tonne (ton); trouthe (truth) ਆਦਿ ਅਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ.

ਪ੍ਰਾਨਮੁਖਿ, ਬਾਹਰ, ਬਿਜੋਗ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਭਗਤ, ਭੈ, ਮਰਜਾਦਾ, ਮਾਇਆ, ਰਾਤ, ਲੱਛਮੀ, ਵਣਜ, ਵਰਖਾ, ਵਿੱਦਿਆ××× ਆਦਿਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ.

ਸਹੀਦ, ਸੱਕਰ, ਸਜਾ, ਸਰਬਤ, ਸਾਹਬ, ਸਾਦੀ, ਸੈਤਾਨ, ਹਜਾਰ, ਹਾਜਰ, ਕਸਾਈ, ਕਬਜਾ, ਕਰਜ, ਕਾਗਜ, ਖਸਮ, ਗੁੱਸਾ, ਚਰਖਾ, ਜਰੂਰਤ, ਜੋਰ, ਤਮਾ, ਤੋਸਾ, ਨਗਾਰਾ, ਬਾਜ, ਮਨਜੂਰ, ਲਿਹਾਜ××× ਆਦਿਕ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ.

ਅਸਟਾਮ, ਅਫਸਰ, ਸਕਿੰਡ, ਕਪਤਾਨ, ਕਰਾਬੀਨ, ਕੁਨੈਨ, ਜਰਨੈਲ, ਟਿੱਕਸ, ਟੈਮ, ਡਿਗਰੀ, ਦਰੇਸੀ, ਪਤਲੂਨ, ਪਰੇਟ, ਪਿਸਤੌਲ, ਬੈਰਾ, ਬੋਤਲ, ਮਿੰਟ, ਮੀਲ, ਰਜਮਟ, ਰਪੋਟ, ਰਫਲ××× ਆਦਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ.

(ੲ) ਤਦ੍‌ਭਵ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਅ਼ਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਵਰੂਪ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਬੈਠੇ ਹਨ.

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ—

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ	ਪੰਜਾਬੀ	ਉਦਾਹਰਣ
ਉਸ੍ਣੀਸ	ਉਸਨੀਕ	"ਸਿਰ ਪਹਿ ਉਸਨੀਕਹਿ ਨੀਕ ਬਨਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)
ਉਦ੍‌ਗਿਰਣ	ਉਗਲਣਾ	"ਬਿਖੁ ਕਢੈ ਮੁਖ ਉਗਲਾਰੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)
ਅਪੁਤ੍ਰ	ਅਉਤ	"ਅਉਤ ਜਣੇਦਾ ਜਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)
ਅਭਿਜਿਤ	ਅਭੀਚੁ	"ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚੁ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)
ਸਪਤ੍ਨੀ	ਸਉਕਨਿ	"ਸਉਕਨਿ ਘਰ ਕੀ ਕੰਤ ਤਿਆਗੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)
ਸਤਜਾਨ੍ਰਿਤ	ਸਤਿਨਿਰਤਿ	"ਸਤਿ ਨਿਰਤਿ ਬੂਝੈ ਜੇ ਕੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)
ਕਬੁੰਰ	ਕਬਰੋ	"ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਕੋਠਾਰੀ ਚਰਿਓ, ਕਬਰੋ ਹੋਤ ਫਿਰੋ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)
ਕ੍ਰਿਕਾਟ	ਕਿਆੜਾ	"ਅਸਮਾਨਿ ਕਿਆੜਾ ਛਿਕਿਓਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)
ਉਵੀਂਰੁ	ਖਰਬਾਕੂ	"ਖਰਬਾਕੂ ਖੀਰਾ." (ਭਾਗੁ)
ਅਕੌਹਣਿ	ਖੂਹਣਿ	"ਖਿਮਾ ਵਿਹੂਣੇ ਖਪਿਗਏ ਖੂਹਣਿ ਲਖ ਅਸੰਖ." (ਓਅੰਕਾਰ)
ਗਵੇਸਣਾ	ਗਾਖਣਾ	"ਨ ਗੱਲੀਂ ਗਾਖੀਐ." (ਭਾਗੁ)
ਗੋਸ੍ਵਾਮੀ	ਗੁਸਾਈ	"ਗੁਸਾਈ! ਪਰਤਾਪੁ ਤੁਹਾਰੋ ਡੀਠਾ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫)
ਕੀਲਾਲ	ਗੁਲਾਲੁ	"ਕਮਲ ਅਲਿਪਤ ਹੈ ਸੈ ਹਥਾ ਵਿਚਿ ਗੁਲਾਲੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)
ਘਸੰਣ	ਘਸਣਾ	"ਘਸਿ ਚੰਦਨੁ ਜਸੁ ਘਸਿਆ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)
ਜਾਹ੍ਨਵੀ	ਜਾਹਰਨਵੀ	"ਜਾਹਰਨਵੀ ਤਪੈ ਭਗੀਰਥਿ ਆਣੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੪)
ਜੁਗੁਪ੍ਸਨ	ਗੋਪਣਾ	"ਜੋ ਗੁਰ ਗੋਪੇ ਆਪਣਾ, ਸੁ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)
ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ	ਛਨਿਛਰ	"ਛਨਿਛਰ ਵਾਰਿ ਸਉਣ ਸਾਸਤ ਬੀਚਾਰੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭)
ਜਾਮਾਤ੍ਰਿ	ਜਵਾਈ	"ਕੁੜਮ ਸਕੇ ਨਾਲਿ ਜਵਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)
ਜਲੌਕਾ	ਜੋਕ	"ਜਿਉ ਕੁਸਟੀ ਤਨਿ ਜੋਕ." (ਸਾਰ ਸੂਰਦਾਸ)
ਧੀਵਰ	ਝੀਵਰੁ	"ਇਹੁ ਜੀਉ ਮਛਲੀ, ਝੀਵਰੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਾਲੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)
ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ	ਡੀਠਿ	"ਫੀਕੇ ਪਰ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਡੀਠਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)
ਤਤ੍ਵਵੇੱਤਾ	ਤਤਬਿੰਦ	"ਮੋਖ ਤਤਬਿੰਦ ਮਹਿ ਜਾਨ ਨਿਰਧਾਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)
ਤ੍ਰਿਣਪਟ	ਤਪੜ	"ਤਪੜ ਝਾੜ ਵਿਛਾਇ." (ਭਾਗੁ)
ਤਾਂਬੂਲ	ਤਮੋਲ	"ਕਾਜਲ ਹਾਰ ਤਮੋਲ ਰਸ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)
ਧਵਲਹਮੰਜ	ਧਉਲਹਰ	"ਕਿਤਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)
ਨਪਤ੍ਰਿ	ਨੱਤਾ	"ਪੁਤ ਪੋਤਾ ਪੜੋਤਾ ਨੱਤਾ." (ਭਾਗੁ)
ਪ੍ਰਲਪਨ	ਪਇਅੰਪ	"ਨਾਨਕ ਪਇਅੰਪੈ ਕਰਹੁ ਕਿਰਪਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)
ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿੱਤ	ਪਰਾਛਤ	"ਸਗਲ ਪਰਾਛਤ ਲਾਥੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)
ਪ੍ਰਤਿਵੇਸ਼ਿਨੀ	ਪੜੋਸਣਿ	"ਪੜੋਸਣਿ ਪੂਛਿਲੇ ਨਾਮਾ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਮਾਤ੍ਰਿਸ੍ਵਸ੍ਰਿ	ਮਾਸੀ	"ਮਾਸੀ ਔਰ ਮੌਸਾ ਜਗ ਵਿਦਿੰਧ ਵਿਖਯਾਤਾ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)
ਲਵੰਗ	ਲਉਗ	"ਕਿਨਹੀ ਲਉਗ ਸੁਪਾਰੀ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)
×××	×××	××× ×××

ਅ਼ਰਬੀ-ਫ਼ਾਰਸੀ	ਪੰਜਾਬੀ	ਉਦਾਹਰਣ
ਕਫ਼ਸ਼	ਕਉਸ	"ਕਉਸੈ ਸਪਤ ਪਯਾਲਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)
ਕ਼ਬਾ	ਕਵਾਇ	"ਗਲਹੁ ਕਵਾਇ ਖੋਲਿ ਪਹਿਨਾਈ." (ਭਾਗੁ)
ਕੋਰਨਿਸ਼	ਕੁਨਸ	"ਕੁਨਸਾਂ ਕੀਨੀ ਤੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਖ਼੍ਵਾਜਹਸਰਾ	ਖੁਸਰਾ	"ਖੁਸਰੇ ਕਿਆ ਘਰਵਾਸੁ?" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)
ਖ਼ੂਗੀਰ	ਖੁਰਗੀਰ	"ਜੀਨ ਖੁਰਗੀਰ ਸਭੁ ਪਵਿਤ ਹਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)
ਜੁਜਾਮ-ਵਾਲਾ	ਜਜਮਾਲਾ	"ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)
ਤਗ਼ੱਯਰ	ਤਗੀਰ	"ਮਰਹਟੇ ਦਖਣੀ ਕਿਯੇ ਤਗੀਰ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)
ਤ਼ਿਬਾਬਤ	ਤਬੀਬੀ	"ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਕਰੈ ਤਬੀਬੀ." (ਭਾਗੁ)
ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼	ਤਾਲਕ	"ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ ਸੰਗਿ ਨ ਤਾਲਕਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)
ਦੁੰਬਾਲਹ	ਦੁਮਾਲੜਾ	"ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਉਚ ਦੁਮਾਲੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)
ਨਜਦੀਕ	ਨਜੀਕਿ	"ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਨਜੀਕਿ ਪਛਾਣਹੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)
ਨਾਮੂਸ	ਨਮੋਸੀ	"ਉਸ ਦੀ ਨਮੋਸੀ ਹੋਣ ਲਗੀ." (ਜਸਾ)
ਨੀਯਤ	ਨੀਤ	"ਉਸ ਦੀ ਨੀਤ ਬਦਲੀ ਵੇਖਕੇ." (ਜਸਾ)
ਨਖ਼ੁਦੀ	ਨੁਗਦੀ	"ਨੁਗਦੀ ਮੋਦਕ ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਬਜ਼ਹਕਾਰੀ	ਬਜਗਾਰੀ	"ਕਿਉਕਰਿ ਪਇਆ ਹੋਇ ਬਜਗਾਰੀ?" (ਭਾਗੁ)
ਮਸਲਹ਼ਤ ਮਸ਼ਤਵਰ	ਮਸਲਤਿ	"ਬੀਓ ਪੂਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੈ." (ਗੌਡ ਮ: ੫)
ਮਸਜਿਦ	ਮਸੀਤਿ	"ਕਿਆ ਮਸੀਤਿ ਸਿਰ ਨਾਏ?" (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)
ਮਜ਼ਦੂਰ	ਮਜੂਰ	"ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਜੂਰ ਲਗੇ ਤਬ ਆਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਮੁਅ਼ਤਬਰ	ਮਾਤਬਰ	"ਪਠਜੋ ਮਾਤਬਰ ਤਾਂਕੇ ਪਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਮੁਤਸੱਦੀ	ਮੁਸੱਦੀ	"ਅਨਿਕ ਮੁਸੱਦੀ ਕਰਤੇ ਕਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਲਿਹ਼ਾਫ਼	ਲੇਫ	"ਨਾ ਜਲੁ ਲੇਫ ਤੁਲਾਈਆ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧)
×××	×××	××× ×××

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਪੁਰਤਗਾਲੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਦੇ ਤਦ੍ਭਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਬਤ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਯਥਾ:— ਅਜੀਟਣ—Adjutant; ਅੜਦਲੀ—Orderly; ਹਸਪਤਾਲ—Hospital; ਕਮਾਣ—Command; ਕਰਨੈਲ—Colonel; ਕਾਰਤੂਸ—Cartouche; ਕੁਮੇਦਾਨ—Commandant; ਗੜਾਡੀਲ—Grenadier; ਗਿਟਮ—Gaiters; ਗੁਲਜਰੀ—Bull's-eye; ਦਰਜਨ—Dozen; ਪਲਟਣ—Battalion or Platoon; ਪਾਦਰੀ—Padre; ਫਲਾਲੈਨ—Flannel; ਬਟਨ—Bouton; ਮੇਮ—Madam; ਰਪੋਟੀਆ—Reporter; ਰੰਗਰੂਟ—Recruit; ਲਫਟੰਟ—Lieutenant; ਲਾਟ—Lord; ਲਾਲਟੈਣ—Lantern ××× ਆਦਿ.

(ਸ) ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ (ਮਿੱਸੇ) ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ, ਹਕੀਕਤਰਾਇ, ਹਰਿ ਕੀ ਪੌੜੀ, ਹੁਗਲੀਬੰਦਰ, ਕੁਬੋਲ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂਡਮ, ਜਾਰਜਨਗਰ, ਮੁਖ਼ਲਿਸਗੜ੍ਹ, ਰੇਲਗੱਡੀ, ਲਾਯਲਪੁਰ××× ਆਦਿ.

(ਹ) ਅਨੁਕਰਣ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਧੁਨਿ ਦੀ ਨਕਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ— ਸਾਂ ਸਾਂ, ਸੂੰ ਸੂੰ, ਟਣ ਟਣ, ਟੈਂ ਟੈਂ, ਠਾਹ ਠਾਹ, ਠੈਂ ਠੈਂ, ਡੁਗ ਡੁਗ, ਡੌਂ ਡੌਂ, ਧੜੰਮ ××× ਆਦਿ.

(ਕ) ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸਮਾਨ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਵਾਧੂ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਕੱਟ ਵੱਢ, ਖਾਣਾ ਦਾਣਾ, ਪਾਣੀ ਧਾਣੀ, ਪੂਰੀ ਊਰੀ, ਮਾਰ ਧਾੜ ××× ਆਦਿ.[1]

(ਖ) ਸਾਂਕੇਤਿਕ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਜਾਂ ਭਾਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖਾਸ ਅਰਥ ਦੀ ਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਮੂਰਖ ਲਈ ਉੱਲੂ ਅਤੇ ਗਧਾ, ਘੀ ਲਈ ਪੰਜਵਾਂ, ਲੂਣ ਲਈ ਸਰਵਰਸ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਆਨੰਦ ××× ਆਦਿ.

(ਗ) ਸੰਕਿਪ੍ਤ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ਾਦੁਬਾਸ ਦਾ ਸ਼ਾਬਾ, ਸ਼ੁਕਲ ਦਿਨ ਦਾ ਸੁਦੀ ਅਤੇ ਬਹੁਲ ਦਿਨ ਦਾ ਬਦੀ××× ਆਦਿ.

(੧੮) ਸਾਹਿਤ੍ਯ ਦੇ ਅੰਗ. ਛੰਦ ਅਲੰਕਾਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉੱਲਾਸ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ, ਸਵੈਯਾ, ਸਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ, ਛੱਪਯ, ਦੀਪਕ, ਦੋਹਰਾ, ਭਾਵ, ਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ, ਰਸ, ਰੂਪਕ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੯) ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੋਧਨ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜਯ ਸਿੰਘ, ਧੂਬਰੀ, ਬੀਰੋ ਬੀਬੀ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੦) ਕਿਸੇ ਰਸਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਔਂਸੀ, ਕਾਂਉਂ ਉਡਾਉਣਾ, ਜੂਠ ਵਿੱਚ ਧਨ ਪਾਉਣਾ, ਤਣੀ ਛੂਹਣੀ, ਪਾਣੀ ਵਾਰਨਾ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੧) ਔਖੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਪਦ ਲਿਖਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਰ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਇੱਕ ਥਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, "ਅਣਮੜਿਆ ਮੰਦਲ ਬਾਜੈ."—"ਅਧਮ ਚੰਡਾਲੀ."—"ਏਕ ਮਰੰਤੇ ਦੋਇ ਮੂਏ."—"ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰੁ ਪੰਜਿ ਸਿਧੁ."—"ਫੀਲੁ."—"ਪਹਿਲਾ ਪੂਤੁ ਪਿਛੈਰੀ ਮਾਈ."××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੨) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾ ਸਮਝਕੇ ਕੋਸ਼ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਗਯਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ੯, ਗੁਲਾਲੁ ੨, ਪਗਾਰ ੩, ਪਰਲ ੨, ਪਾਵਸ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੩) ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੀਤਿ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ, ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਵਾਧੂ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਧਪੜ੍ਹੇ ਗਯਾਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਅਰਥ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਜਿਵੇਂ—ਚਉੜ ਅੱਗੇ ਚਉੜਿ ਅਤੇ ਰਿੰਨ੍ਹ ਅੱਗੇ ਰਿੰਨ੍ਹਿ ਸ਼ਬਦ ਵੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.[2] ਐਸੇ ਹੀ ਗੁਰਿ, ਜਪਿ, ਮਨਿ, ਮੰਘਰਿ××× ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖੋ.

(੨੪) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉੱਚਾਰਣ ਜਾਣਨ ਲਈ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇ.[3]

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਭੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਪਾਠ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਦੱਸਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਇਹ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਏ; ਸਾਧਾਰਣ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ.

ਭਾਸ਼ਾ (ਬੋਲੀ) ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੂਜੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਉਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਮਾਤ੍ਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਤੇ ਅੰਗ ੧੭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਅਤੇ ਤਦ੍ਭਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਨਕ਼ਸ਼ਾ.

(੨੫) ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,[4] ਅਰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ "ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪਤਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਸੰਕੇਤ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਨਿਰਾਸਤਾ, ਔਖ ਅਤੇ ਵਿਘਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ, ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਉਤਸਾਹ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਭੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਅਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ

[1] ਕਈ ਪੇਂਡੂ, ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ—ਕੜੀ ਕਰੌੜੀ, ਪੜੀ ਪੂਰੀ, ਰੜੀ ਰੋਟੀ ××× ਆਦਿ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ.

[2] ਕਈ ਗਯਾਨੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਜੋ ਚਉੜਿ ਦਾ ਚਉੜ੍ਹ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨ੍ਹਿ ਖਾਇ ਦਾ "ਕ਼ਹਬਿ ਕਦਾਰ ਨ ਖਾਇਆ."—ਮਹਾ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਦਾ ਅਨਰਥ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

[3] ਦੇਖੋ. ਭੂਮਿਕਾ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਤੇ "ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ".

[4] ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਅਥਵਾ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਰਚਨਾ ਹੈ.

ਪਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਯਾਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤਯੰਤ ਕ੍ਰਿਤਗਯ ਅਤੇ ਧਨਯਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਪੰਡਿਤ ਕ੍ਰਿਸਨਦਾਸ ਜੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਉਦਾਸੀਨ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ.ਏ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮਅਨੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨਜਰਸਾਨੀ (revision) ਵੇਲੇ ਅਮੋਲਕ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਰਾਜਾ ਸਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵਾਲੇ ਅਰ ਸਰਦਾਰ ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੰਜਨੀਅਰ ਸਿਮਲਾ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ. ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ ਤਰਨਤਾਰਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ ਬੁਦਿਆਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ. ਸਰਦਾਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸਭਾ ਸਿਮਲਾ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ. ਧਨੌਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਮੌਲਾਨਾ ਮੌਲਵੀ ਹਕੀਮ ਮਿਰਜ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦ ਨਜੀਰ ਸਾਹਿਬ "ਅ਼ਰਸ਼ੀ," ਮੁਨਸ਼ੀ ਫ਼ਾਜਿਲ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਫ਼ਾਜਿਲ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ. ਲਾਲਾ ਧਨੀਰਾਮ "ਚਾਤ੍ਰਿਕ" ਮਾਲਿਕ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਟਾਈਪ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਨੂੰ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਾਕਰ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਡੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉੱਤਮ ਛਾਪਿਆ ਹੈ. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਜੇ ਨਿਵਾਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਨਰੂਪ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਾ ਹੈ.[1]

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕੋਸ਼ ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਮੇਰੇ ਇਸ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਤਗਯ ਹਾਂ.[2]

ਭੁੱਲਣਹਾਰ ਅਤੇ ਅਲਪਗਯ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ ਭੁੱਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜੋ ਸੱਜਨ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਵਾਣੀ ਅਤੇ ਲੇਖ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਧਨਯਵਾਦ ਕਰਾਂਗਾ.

ਨਾਭਾ
੧ ਵੈਸਾਖ, ਸੰਮਤ ਗੁ: ਨਾ: ੪੬੧
ਵਿਕ੍ਰਮੀ ੧੯੮੭
੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੯੩੦

ਵਿਦਯਾਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਸੇਵਕ
ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ

[1] ੧੦੦੦ ਦੀ ਥਾਂ ੫੦੦ ਕਾਪੀ ਛਪਣ, ਅਤੇ ੩੦੦੦ ਦੀ ਥਾਂ ੩੩੩੮ ਸਫੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਰ ਨਜਰਸਾਨੀ ਤਥਾ ਛਪਾਈ ਵੇਲੇ ਖਾਸ ਵਿਦ੍ਵਾਨਮੰਡਲੀ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਲਾਗਤ ੭੦ ਦੀ ਥਾਂ ੧੧੦ ਰੁਪਯੇ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੇਟਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ.

[2] ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ.

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪਤਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਸੰਕੇਤ

ਉਪ. ਉਪਸਰਗੰ. Preposition.
ਅ: ਅਸ਼੍ਰਪਦੀ ਅਤੇ ਅਧਯਾਯ.
ਅ਼. ਅ਼ਰਬੀ ਭਾਸਾ.
ਅਸਫੋ. ਸ੍ਫੋਟਕ ਕਬਿੱਤ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ
ਅਕਾਲ. ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਅਜਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਅਜ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਅਜੈ ਸਿੰਘ. ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਅਨੁ. ਅਨੁਕਰਣ. ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਨਕਲ. Onomatopoeia.
ਅਰਹੰਤਾਵ. ਅਰ੍ਹੰਤ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਆਸਾ. ਆਸਾ ਰਾਗ.
ਏ.ਡੀ. A.D. ਈਸਵੀ ਸਨ.
ਅੰ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸਾ.
ਸ. ਸਲੋਕ.
ਸਹਸ. ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ.
ਸਨ. ਈਸਵੀ ਸਨ (ਸਾਲ).
ਸਨਾਮਾ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸਮੁਦ੍ਰਮਥਨ. ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸਰਵ. ਸਰਵਨਾਮ. ਪੜਨਾਉਂ. Pronoun.
ਸਲੋਹ. ਸਰਵਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ.
ਸਵਾ. ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ.
ਸਵੈਯੇ ੩੩. ਤੇਤੀ ਸਵੈਯੇ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸਾਰ. ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ.
ਸਿੰਧੀ. ਸਿੰਧੀ ਭਾਸਾ.
ਸੂਹੀ. ਸੂਹੀ ਰਾਗ.
ਸੂਰਜਾਵ. ਸੂਰਯ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸੋਰ. ਸੋਰਠ ਰਾਗ.
ਸੰ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ.
ਸੰਗ੍ਯਾ. ਨਾਮ. Noun.
ਸੰਮਤ. ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਲ.
ਸ੍ਰੀ. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ.
ਹਕਾਯਤ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜ਼ਫਰਨਾਮੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋ ੧੧ ਹਕਾਇਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ.
ਹਜਾਰੇ ੧੦. ਹਜਾਰੇ ਸ਼ਬਦ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਹਨੁ. ਹਨੁਮਾਨ ਨਾਟਕ, ਹ੍ਰਿਦਯਰਾਮ ਕ੍ਰਿਤ.
ਹਿੰ. ਹਿੰਦੀ ਭਾਸਾ.
ਹੀ. ਹੀਬ੍ਰੂ (Hebrew) ਭਾਸਾ. ਇਬਰਾਨੀ.
ਕੱਸਪਾਵ. ਕਸ਼੍ਯਪ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕੱਛਾਵ. ਕੱਛਪ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕਲਕੀ. ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕਲਿ. ਕਲਿਆਨ ਰਾਗ.
ਕਵਿ ੫੨. ਬਾਵਨ ਕਵਿ, ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ.
ਕਾਸ਼. ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਭਾਸਾ.
ਕਾਨ. ਕਾਨੜਾ ਰਾਗ.
ਕੇਦਾ. ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ.
ਕ੍ਰਿ. ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ. Verb.
ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ. Adverb.
ਖ਼ਾ. ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਸ਼ਬਦ.
ਖਾਮ. ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਗਉ. ਗਉੜੀ ਰਾਗ.
ਗੁਜ. ਗੁਜਰਾਤੀ. ਭਾਸਾ.
ਗੁਪ੍ਰਸੂ. ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼).
ਗੁਰੁਪਦ. ਗੁਰੁਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼.
ਗੁਵਿ ੬. ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਛੀਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ.
ਗੁਵਿ ੧੦. ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ.
ਗੂਜ. ਗੂਜਰੀ ਰਾਗ.
ਗੌਂਡ. ਗੌਂਡ ਰਾਗ.
ਗ੍ਯਾਨ. ਗ੍ਯਾਨਪ੍ਰਬੋਧ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚਉ. ਚਉਬੋਲੇ.
ਚਰਿਤ੍ਰ. ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖ੍ਯਾਨ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੌਪਈ. ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੌਬੀਸਾਵ. ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਡੀ ੧. ਚੰਡੀਚਰਿਤ੍ਰ ਵਡਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ
ਚੰਡੀ ੨. ਚੰਡੀਚਰਿਤ੍ਰ ਛੋਟਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਡੀ ੩. ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਦ੍ਰਾਵ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਬਾ. ਚੰਬੇ ਦੀ ਭਾਸਾ.
ਜ. ਜਨਮ.
ਜਸਭਾਮ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ.
ਜਸਾ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ.
ਜਗਰਾਜ. ਜਗ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.

ਜਜਾਤਿ. ਰਾਜਾ ਯਯਾਤਿ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਜਨਮੇਜਯ. ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਯ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਜਫਰ. ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ.
ਜਲੰਧਰਾਵ. ਜਲੰਧਰ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਜਿੰਦਗੀ. ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਾ, ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ.
ਜੈਜਾ. ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ.
ਜੈਤ. ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ.
ਜੰਗਨਾਮਾ. ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜ਼ੇਬੁੰਨਿਸਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੈ.
ਟੋਡੀ. ਟੋਡੀ ਰਾਗ.
ਡਿੰਗ. ਡਿੰਗਲ ਭਾਸਾ. ਇਹ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬੋਲੀ ਹੈ.
ਤਨਾਮਾ. ਤਨਖਾਹ ਨਾਮਾ.
ਤਿਲੰ. ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ.
ਤੁ. ਤੁਰਕੀ ਭਾਸਾ.
ਤੁਖਾ. ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ.
ਥਲੀ. ਥਲੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸਾ.
ਦਖ. ਦੱਖਣੀ ਭਾਸਾ.
ਦੱਤਾਵ. ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਦਿਲੀਪ. ਰਾਜਾ ਦਿਲੀਪ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਦੀਗੋ. ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ. (ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ)
ਦੇ. ਦੇਹਾਂਤ.
ਦੇਵ. ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਰਾਗ.
ਧਨਾ. ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ.
ਧਨੰਤਰਾਵ. ਧਨੰਤਰਿ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਧਾ. ਧਾਤੁ. ਮਸਦਰ. Verbal root.
ਨਸੀਹਤ. ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ.
ਨਟ. ਨਟ ਰਾਗ.
ਨਰਸਿੰਘਾਵ. ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਨਰਨਾਰਾਯਣ. ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਨਰਾਵ. ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਨਾਪ੍ਰ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼.
ਪਹਾ. ਪਹਾੜੀ ਭਾਸਾ.
ਪਰਸਰਾਮਾਵ. ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਪਰੀਛਤਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਪਾ. ਪਾਲੀ ਭਾਸਾ.
ਪਾਰਸਾਵ. ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਨਾਥ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਪੁਰਤ. ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਭਾਸਾ.
ਪੂਰ. ਪੂਰਵੀ ਭਾਸਾ.
ਪੋਠੋ. ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਭਾਸਾ.
ਪੰਪ੍ਰ. ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ.
ਪ੍ਰਤ੍ਯ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. Suffix.
ਪ੍ਰਭਾ. ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ.
ਪ੍ਰਾ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ.
ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ.
ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥੁ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਫ਼ਾ. ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸਾ.
ਫ੍ਰ. ਫ੍ਰੈਂਚ. French.
ਬਸੰ. ਬਸੰਤ (ਵਸੰਤ) ਰਾਗ.
ਬਾਂਗਰ. ਬਾਂਗਰ ਦੀ ਭਾਸਾ.
ਬਾਵਨ. ਬਾਵਨਅਖਰੀ.
ਬਿਹਾ. ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ.
ਬਿਲਾ. ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ.
ਬੀ.ਸੀ. B.C. ਈਸਵੀ ਸਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ.
ਬੇਨਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਵੇਣ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਬੈਰਾ. ਬੈਰਾੜੀ ਰਾਗ.
ਬੰਨੋ. ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ.
ਬ੍ਰਹਮਾਵ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਭਗਤਾਵਲੀ. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਗਯਾਰਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ.
ਭਾਗੁ. ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾ.
ਭਾਗੁਕ. ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਬਿੱਤ.
ਭੈਰ. ਭੈਰਉ (ਭੈਰਵ) ਰਾਗ.
ਮ. ਮਹਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ)
ਮਗੋ. ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ.
ਮੱਛਾਵ. ਮੱਛ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਮਨੁ. ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ.
ਮਨੁਰਾਜ. ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਮਰਾ. ਮਹਾਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰੀ ਭਾਸਾ.
ਮਲਾ. ਮਲਾਰ ਰਾਗ.
ਮਾ ਸੰ. ਮਾਧਵਾਨਲ ਸੰਗੀਤ.
ਮਾਗਧੀ. ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸਾ.
ਮਾਝ. ਮਾਝ ਰਾਗ.
ਮਾਂਧਾਤਾ. ਮਾਂਧਾਤਾ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਮਾਰ. ਮਾਰਵਾੜੀ.
ਮਾਰੂ. ਮਾਰੂ ਰਾਗ.
ਮਾਲੀ. ਮਾਲੀਗੌੜਾ ਰਾਗ.
ਮੁਲ. ਮੁਲਤਾਨੀ ਭਾਸਾ.
ਮੋਹਨੀ. ਮੋਹਿਨੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.

ਯੁਧਿਸਟਰ ਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਯੂ. ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸਾ.
ਯੌ. ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦ. Etymological.
ਰਹਿਤ. ਰਹਿਤਨਾਮਾ.
ਰਘੁਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਰਘੁ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਰਾਮ. ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ.
ਰਾਮਾਵ. ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਰੁਦ੍ਰਾਵ. ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
L. ਲੈਟਿਨ ਭਾਸਾ.
ਲੋਕੋ. ਲੋਕੋਕ੍ਤਿ. ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਹਿਨਾਵਤ.
ਵਡ. ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ.
ਵਰਾਹ. ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਵਾ. ਵਾਕ੍ਯ.
ਵਾਮਨਾਵ. ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਵਾਰ ੧, ਵਾਰ ੨, ਵਾਰ ੩, ਵਾਰ ੭ } ਜਿਸ ਰਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰਾਂ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅੰਗ ੧-੨-੩ ਵਰਤੇ ਹਨ. ਐਸੇ ਹੀ ਐਤ ਸੋਮ ਆਦਿ ਦਿਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਣੀ ਲਈ ਵਾਰ ੭ ਹੈ.
ਵਿ. ਵਿਸ਼ੇਸਣ. Adjective.
ਵਿਸਨਾਵ. ਵਿਸਨੁ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਵਿਚਿਤ੍ਰ. ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ.
ਵ੍ਯ. ਅਵ੍ਯਯ. Particle.
ਵ੍ਰਜ. ਵ੍ਰਜਭਾਸਾ. (ਮਥੁਰਾ ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਦੀ ਬੋਲੀ).
ਵ੍ਰਿੰਦ. ਵ੍ਰਿੰਦ ਕਵਿ ਦੀ ਸਤਸਈ.

ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ[1]

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ		ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ		ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ	
ऋ	ਰਿ—ਰਿਸਿ	ت	ਤ—ਤਕਲੀਫ	ث	ਸ—ਸਬੂਤ
श	ਸ਼—ਸ਼ਰੀਰ	ط	ਤ਼—ਤ਼ਬੀਬ	س	ਸ—ਸਹੂਲਤ
ष	ਸ—ਸਟ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ	ه	ਹ—ਹਜਵ	ش	ਸ਼—ਸ਼ਹੀਦ
स	ਸ—ਸਮਯ	ح	ਹ਼—ਹ਼ਰਾਮ	ص	ਸ—ਸਬਰ
क्ष	ਕ—ਕਮਾ	خ	ਖ਼—ਖ਼ੁਸ਼ਕ	ع	ੳ—ੳੁਮਰ
ज्ञ	ਜ—ਜਾਨ (ਗਜਾਨ)	ذ	ਜ—ਜਿਕਰ		ਅ਼—ਅ਼ਕ਼ਲ
	'—ਹਸੰ[2]	ز	ਜ਼—ਜ਼ਹਿਰ		ੲ਼—ੲ਼ਿਲਮ
	:—ਦੁ:ਖ ਨਮ:[3]	ژ	ਜ—ਅਜਦਹਾ	غ	ਗ਼—ਗ਼ਰਕ਼
	੍—ਮਨਸ੍[4]	ض	ਜ—ਜਯਾਫ਼ਤ	ف	ਫ਼—ਫ਼ੌਜ
		ظ	ਜ—ਜਹੂਰ	ق	ਕ਼—ਕ਼ਤਲ
					ਚਸ਼ਮੇ[5] ਮਾ.

[1]ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਠੇਠ ਬੋਲੀ ਲਿਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ. ਜੋ ਅੱਖਰ ਉਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਰਚੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਪਰ ਜਦ ਓਪਰੀ ਬੋਲੀ ਲਿਖਣੀ ਪਵੇ, ਤਦ ਔਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਲਪਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ.

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅਜੇਹੇ ਪੂਰਣ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਚਾਰਣ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇਹ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਕਲਪੇ ਗਏ ਹਨ.

[2]ਇਹ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਲਗਣ ਵਾਲਾ ਰਾਰਾ ਹੈ.

[3]ਇਹ ਵਿਸਰਗਾਂ ਹਨ.

[4]ਇਹ ਹਲ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ.

[5]ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਜ਼ਾਫ਼ਤ ਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਲਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਹਨ.

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ੇ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਅਥ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ
ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼

ੳ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ (ਪੈਂਤੀ) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸ੍ਵਰ ਅੱਖਰ ਊੜਾ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਹੋਠਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਊੜੇ ਤੋਂ ੁ ੂ ੋ ੌ ਮਾਤ੍ਰਾ (ਲਗਾਂ) ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ.

ਉ. ਸੰ. उ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ। ੨ ਵਿਸਨੁ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਵ੍ਯ—ਅਚਰਜ. ਵਿਸਮਯ. ਹੈਰਾਨੀ। ੫ ਸੰਬੋਧਨ। ੬ ਭੀ. ਪੁਨਹ। ੭ ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ—ਉ—ਹੋੜੇ ਕਨੌੜੇ, ਮ—ਯ—ਵ ਅਤੇ ਵਾਉ (,) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਰੋ ਦੀ ਥਾਂ ਕਰਉ, ਜਪੋ—ਜਪਉ, ਔਰ—ਅਉਰ. ਹੌਮੈ—ਹਉਮੈ, ਜੌ—ਜਉ, ਕਮਲ—ਕਉਲ, ਭ੍ਰਮਰ—ਭਉਰ. ਆਯੁਸਾ—ਆਉਖਾ, ਅਵਗੁਣ—ਅਉਗੁਣ. ਦੇਵ—ਦੇਉ, ਵਕ੍ਰ—ਉਕਰ, ਅਤੇ ਵੁਜੁ ਦੀ ਥਾਂ ਉਜੁ ਆਦਿ.

ਉਂ. ਵ੍ਯ—ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਕ੍ਰੋਧ, ਵਰਜਨ (ਹਟਾਉਣਾ) ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ.

ਉਅਸਤੁਆ / ਉਅਸਤ੍ਵਾ ਵਾ—ਊੜੇ ਅੱਖਰ ਕਰਕੇ ਹੈਂ ਤੂੰ. ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ "ਉ" ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. (ਗ੍ਯਾਨ) ਦੇਖੋ, ਉਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਰਥ.

ਉਆ. ਸਰਵ—ਉਸ. ਵਿਭਕ੍ਤੀ ਸਹਿਤ ਉਹ (ਵਹ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. "ਉਆ ਅਉਸਰ ਕੈ ਹਉ ਬਲਿਜਾਈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਉਆ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਊ." (ਬਾਵਨ) "ਉਆ ਤੇ ਉਤਮੁ ਗਨਉ ਚੰਡਾਲਾ." (ਬਾਵਨ)

ਉਆਹਿ. ਉਸ ਦੇ. ਉਸ ਨੂੰ. "ਉਆਹਿ ਜਪੇ ਬਿਨ ਉਬਰ ਨ ਹੋਊ." (ਬਾਵਨ) ਉਬਾਰ (ਉੱਧਾਰ) ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ.

ਉਇ. ਸਰਵ—ਉਹ. ਵਹ. "ਉਇ ਸੁਖ ਕਾਸਿਉ ਬਰਨ ਸੁਨਾਵਤ?" (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਓਇ.

ਉਸ. ਸਰਵ—ਇਹ ਵਿਭਕ੍ਤੀ ਸਹਿਤ ਉਹ (ਵਹ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. "ਉਸੁ ਊਪਰਿ ਹੈ ਮਾਰਗੁ ਮੇਰਾ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ) ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੁੱਪ. ਸੂਰ੍ਯ (ਸੂਰਜ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੩ ਸੰ. उष्—ਉਸ਼੍. ਧਾ—ਤਪਾਉਣਾ. ਜਲਾਉਣਾ. ਮਾਰਣਾ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਉਸ਼੍ਟ੍ਰ, ਉਸ਼੍ਣ, ਉਸ਼੍ਣੀਸ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ.

ਉਸਕਣਾ / ਉਸਕਨਾ ਦੇਖੋ, ਉਕਸਨਾ। ੨ ਉਸਾਸ (ਉਛ੍ਵਾਸ) ਲੈਣਾ. ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਭਰਨਾ. ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲੈਣਾ.

ਉਸਗਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਗਾ.

ਉਸਟ. ਸੰ. उष्ट्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—उष्—ਉਸ਼੍ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਤਪਾਉਣਾ, ਦਾਹ ਕਰਨਾ (ਜਲਾਉਣਾ), ਜੋ ਕਾਠ ਕਵਾੜ ਖਾਕੇ ਮੇਦੇ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਪਚਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਉਸ਼੍ਟ੍ਰ ਹੈ. ਊਂਠ. ਊਂਟ. ਊਠ. ਦੀਰਘਗ੍ਰੀਵ. ਫ਼ਾ اُشتر ਉਸ਼ਤੁਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਤਰ.[1] "ਤੁਰੇ ਉਸਟ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਭੇਲਾ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਕਰਹਲ। ੨ ਸੰ. ਓਸ਼੍ਠ. ਹੋਠ. ਬੁਲ੍ਹ. "ਫਰਕੰਤ ਉਸਟਰੁ ਨੈਨ." (ਦੱਤਾਵ) ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਫਰਕਦੇ ਹਨ ਹੋਠ ਅਰੁ ਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਓਸਟ ਅਤੇ ਅਧਰ.

ਉਸਟਨ. ਸੰ. उत्सर्जन—ਉਤ੍ਸਰ੍‍ਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਟਣਾ. ਛੱਡਣਾ. "ਇਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ ਉਸਟੀਅਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੀਦੇ ਹਨ.

ਉਸਟਰ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ.

ਉਸਟਰੁ ਨੈਨ. ਓਸ਼੍ਠ (ਹੋਠ) ਅਰੁ ਨੈਨ (ਨੇਤ੍ਰ). ਦੇਖੋ. ਉਸਟ ੨.

ਉਸਟੀਅਹਿ. ਦੇਖੋ. ਉਸਟਨ.

ਉਸਟੰਡ. ਸੰ. उषितान्ध्य—ਉਸਿਤਾਂਧ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭਾਵ—ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਹਠ। ੨ ਉਪਦ੍ਰਵ। ੩ ਨਿੰਦਾ। ੪ ਝਗੜਾ। ੫ ਸੰ. ਉੱਚੰਡ. ਵਿ—ਵਡਾ ਕ੍ਰੋਧੀ। ੬ ਕਈ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ 'ਉਸਟ-ਅੰਡ' ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਊਂਠ ਦਾ ਆਂਡਾ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਅਸੰਭਵ ਬਾਤ.

ਉਸਟ੍ਰ. ਊਂਟ. ਸ਼ੁਤਰ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ.

ਉਸਟ੍ਰੀ. ਵਿ—ਊਂਟ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਸ਼ੁਤਰੀ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ੍ਰੀ ਦਮਾਮਾ। ੨ ਸੰ. उष्ट्री—ਉਸ਼੍ਟ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਊਂਟ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਊਂਟਨੀ. ਊਠਨੀ.

ਉਸਟ੍ਰੀ ਦਮਾਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਤਰ ਉੱਪਰ ਰੱਖਕੇ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਗਾਰਾ. ਸ਼ੁਤਰੀ ਨੌਬਤ. "ਮਚੇ ਕੋਪ ਕੈਕੈ ਸੁ ਉਸਟ੍ਰੀ ਦਮਾਮੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਉਸਤ. ਫ਼ਾ اُست ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਤੰਬ. ਚਿੱਤੜ। ੨ ਫੇਂਕਣਾ. ਵਗਾਉਣਾ.

ਉਸਤਖਾਨ / ਉਸਤਖ਼੍ਵਾਨ ਫ਼ਾ اُستخوان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਵਸਤੁ, ਜੋ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੈਸੇ—ਮਾਸ ਦੀ ਹੱਡੀ ਅਤੇ ਫਲ ਦੀ ਗੁਠਲੀ ਆਦਿਕ. ਖਾਦਨ (ਖਾਣ) ਤੋਂ ਬਚੀ ਹੋਈ ਅਸ੍ਥਿ (ਹੱਡੀ) "ਉਸਤਖ਼ਾਨ ਗੋਸ਼ਤ ਮਗਜ਼ਹਿ ਪੁਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਸਤਤ / ਉਸਤਤਿ ਸੰ. ਸ੍ਤੁਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰੀਫ (ਤਅ਼ਰੀਫ਼) ਵਡਿਆਈ. ਸ਼ਲਾਘਾ. "ਉਸਤਤਿ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ਮੁਖਹੁ ਤੁਹਾਰੀਆ."

---

[1] ਹਿੰਦੂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਊਂਟ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਜੀਵ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੧੨, ਸ਼: ੨੦੧ ਅਤੇ ਅਤ੍ਰਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸ਼: ੨੯੩. ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਊਂਟ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜੀਵ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਤ ੨੨ (ਹੱਜ) ਆਯਤ ੩੬-੩੭ ਅਤੇ ਹੱਜ.

(ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤੁ.

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ } **ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਿਆ** } ਜਦ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਦ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਔਗਣਾਂ ਨੂੰ ਗੁਣ, ਅਤੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ ਆਖਣਾ, ਅਰਥਾਤ—ਪਾਮਰਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ. "ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਤਿਆਗੈ, ਖੋਜੈ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੯)

ਉਸਤਤਿਵਜਾਜ ਨਿੰਦਾ. ਸੰ. ਸ੍ਤੁਤਿਵਜਾਜ ਨਿੰਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ। ੨ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਵਜਾਜਨਿੰਦਾ.

ਉਸਤਰਾ. ਫ਼ਾ استره ਉਸਤੁਰਾ. ਉਸਤੁਰਦਨ (ਮੁੰਡਨ) ਦਾ ਸੰਦ. ਪੱਛਣਾ . ਸੰ. ਕ੍ਸ਼ੁਰ.

ਉਸਤਵਾਰ. ਫ਼ਾ استوار ਵਿ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ। ੨ ਈਮਾਨਦਾਰ. ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ.

ਉਸਤਾ. ਫ਼ਾ استا ਉਸ੍ਤਾ. ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਜ਼ੰਦ ਦਾ ਟੀਕਾ. ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਲੇਖਕ ਅਵੇਸ੍ਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਕੱਠਾ ਸ਼ਬਦ "ਜ਼ੰਦ ਉਸ੍ਤਾ" ਪਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ੰਦ ੩। ੨ ਉਸਤਾਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਉਸਤਾਜ } **ਉਸਤਾਦ** } ਫ਼ਾ استاد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧ੍ਯਾਪਕ. ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਹੁਨਰ ਵਿੱਚ ਤਾਕ (ਨਿਪੁਣ)। ੩ ਭਾਵ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ. "ਤਿਨ ਉਸਤਾਦ ਪਨਾਹਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਉਸ਼ਤੁਰ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ.

ਉਸਤੋਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਤਾਰੀਫ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ। ੨ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤੁ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਭੀ ਹੈ.

ਉਸਨ. ਸੰ. उष्ण ਉਸ੍ਣ. ਵਿ—ਤੱਤਾ. ਗਰਮ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰਮ ਰੁੱਤ. ਗਰਮੀ. ਗ੍ਰੀਖਮ. "ਉਸਨ ਸੀਤ ਕਰਤਾ ਕਰੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਗਠਾ. ਪਿਆਜ਼. ਗੰਢਾ। ੪ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਨਰਕ। ੫ ਅਗਨਿ। ੬ ਸੂਰਜ। ੭ ਵਿ—ਫੁਰਤੀਲਾ, ਆਲਸ ਰਹਿਤ। ਦੇਖੋ, ਉਸ ੩.

ਉਸਨਕ. ਸੰ. उष्णक ਵਿ—ਫੁਰਤੀਲਾ. ਚਾਲਾਕ। ੨ ਗਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤਾਪਕ.

ਉਸਨਤਾਪ. ਸੰ. उष्णताप—ਉਸ੍ਣਤਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੱਤਜ੍ਵਰ. ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਤਾਪ. ਪਿੱਤ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਬੁਖ਼ਾਰ. تپ صفراوی Bilious fever ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਗਰਮੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜਾਦਾ ਤੋਂ ਲੰਘਕੇ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਖ਼ੂਨ ਤਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਮੂੰਹ ਕੰਠ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਸੋਜ ਅਥਵਾ ਜਲਨ ਨਾਲ ਖ਼ੁਸ਼ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੀ ਮਤਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਦਾ ਸੁਆਦ ਕੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੇਸ਼ਾਬ ਦਾ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਪੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਲਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕਬਜ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਫੇਰ ਕੜੂ, ਨਾਗਰਮੋਥਾ, ਇੰਦ੍ਰ ਜੌਂ, ਕਾਯਫਲ, ਪਾਠਾ, ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਸਭ ਬਰੋਬਰ ਲੈ ਕੇ ਬਰੀਕ ਕੁੱਟਕੇ, ਪਾਉ ਭਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਪਾਕੇ ਉਬਾਲ ਲਵੀਏ, ਜਦ ਅੱਧਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਮਿਸ਼ਰੀ ਮਿਲਾਕੇ ਛਾਣਕੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਪਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਉਸਨਤਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਥਵਾ—ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ, ਬਾਂਸਾ, ਕੜੂ, ਚਰਾਇਤਾ, ਧਨੀਆਂ, ਮਹਿੰਦੀ, ਇੱਕੋ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕੁੱਟਕੇ ਸਵਾ ਤੋਲਾ ਲੈ ਕੇ ਪਾਉ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਅੱਧਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਤੋਲਾ ਮਿਸ਼ਰੀ ਮਿਲਾ ਕੇ ਛਾਣਕੇ ਪਿਆਉਣਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਉਸਨਤਾਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਬਤ ਆਲੂਬੁਖਾਰਾ, ਸ਼ਰਬਤ ਇਮਲੀ, ਸ਼ਰਬਤ ਬਨਫ਼ਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਬਤ ਨੀਲੋਫ਼ਰ ਵਰਤਣੇ ਹੱਛੇ ਹਨ. ਇਸ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ, ਗਰਮ ਅਚਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਏ. "ਸੀਤਲ ਜ੍ਵਰ ਅਰੁ ਉਸਨਤਾਪ ਭਨ। ਛਈ ਰੋਗ ਅਰੁ ਸੰਨਿਪਾਤ ਗਨ ॥" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੨ ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਤਾਪ ਭੀ ਉਸਨਤਾਪ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. Sun-stroke.

ਉਸਨਾ. ਸੰ. उशना—ਉਸ਼ਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ। ੨ ਛੇਤੀ. ਫ਼ੌਰਨ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—उशनस्. ਭਾਰਗਵ. ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ. ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਕ੍ਰ. ੪.

ਉਸਨਾਕ. ਅ਼ حسنات ਹ਼ਸਨਾਤ. ਬਹੁ ਵਚਨ ਹ਼ਸਨਤ ਦਾ. ਨੇਕੀਆਂ. ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ। ੨ ਵਿ—ਨੇਕੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਭਰਪੂਰ. "ਕੰਤ ਸੁਘੜ ਉਸਨਾਕ" (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਫ਼ਾ. ਹੁਸਨ-ਨਾਕ. ਸੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਹੁਸਨਾਕ। ੪ ਹੋਸ਼ਨਾਕ ਚਤੁਰ. ਦਾਨਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਉਸਨਕ.

ਉਸਨਾਕ ਸਿੰਘ. ਸਰਹਿੰਦ ਨਿਵਾਸੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਚੌਰਬਰਦਾਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਸਨਾਕ.

ਉਸਨੀਸ } **ਉਸਨੀਕ** } ਸੰ. उष्णीष—ਉਸ੍ਣੀਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸ੍ਣ (ਸੰਤਾਪ) ਈਸ (ਮਿਟਾਉਣਾ), ਜੋ ਸਿਰ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇ. ਤਾਜ. ਮੁਕੁਟ। ੨ ਪੱਗ. ਸਰ-ਬੰਦ. "ਸਿਰ ਪੈ ਉਸਨੀਕਹਿ ਨੀਕ ਬਨਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਸਮਾਨ. عثمان ਉ਼ਸਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ। ੨ ਸ਼ੈਖ਼ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਛਾਪ "ਮਾਨ" ਸੀ. ਇਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਕਵਿ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਸਨ ੧੬੧੩ ਵਿਚ ਚਿਤ੍ਰਾਵਲੀ ਨਾਉਂ ਦੀ ਪੁਸ੍ਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਉਸ਼ਰ. ਅ਼ عشر ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਦਸਵੰਧ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਦਸਵਾਂ ਭਾਗ.

ਉਸਰਈਆ. ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਸਾਰਣਾ. "ਜਿਉ ਬਾਲਕ ਬਾਲੂਘਰ ਉਸਰਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ:ਮ: ੪) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਾਰੀ. ਚਿਣਾਈ। ੩ ਵਿ—ਉਸਾਰਨ (ਚਿਣਨ) ਵਾਲਾ.

ਉਸਾ. ਦੇਖੋ, ਊਖਾ ੩.

ਊਸਾਸ, ਊਸਾਸਾ ਸੰ. उच्छ्वास—ਉਛ੍ਵਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਠੰਢਾ ਸਾਹ. ਲੰਮਾ ਸਾਹ. ਹਾਹੁਕਾ. "ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ ਲਾਗਤ ਲੇਇ ਊਸਾਸ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਪੰਥ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਿਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀਲੇ ਊਸਾਸਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਊਸ਼ਾਹ. ਸੰ. उत्साह—ਉਤ੍ਸਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਹੌਸਲਾ. ਹਿੰਮਤ। ੨ ਉੱਦਮ.

ਊਸਾਹੀ. ਸੰ. उत्साहिन्—ਉਤ੍ਸਾਹੀ. ਵਿ—ਹੌਸਲੇ ਵਾਲਾ. ਹਿੰਮਤੀ। ੨ ਉੱਦਮੀ.

ਊਸਾਣ. ਸੰ. ਅਵਸਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਤ। ੨ ਪਰਿਣਾਮ. ਫਲ. ਨਤੀਜਾ। ੩ ਹੋਸ਼. ਸੁਧ। ੪ ਔਸਾਨ. ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਉਪਾਉ (ਉਪਾਯ) ਸੁੱਝਣਾ.

ਊਸਾਰਣਾ, ਊਸਾਰਣੁ ਸੰ. उत्-सृज्—ਉਤ੍-ਸ੍ਰਿਜ੍. उत्सर्जन. ਸੰਗਯਾ—ਬਣਾਉਣਾ. ਰਚਣਾ। ੨ ਚਿਣਨਾ. "ਜੋ ਊਸਾਰੇ ਸੋ ਢਾਹਸੀ, ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਊਸਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿਣਾਈ. ਇਮਾਰਤ. ਦੇਖੋ, ਊਸਾਰਣਾ.

ਊਸਾਰੂ. ਵਿ—ਊਸਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਉਤਸ੍ਰਿਜਨ ਕਰਤਾ.

ਊਸਾਰੇਂਦੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਊਸਾਰਦੇ. ਚਿਣਾਈ ਕਰਦੇ। ੨ ਵਿ—ਊਸਾਰਣ ਵਾਲੇ. "ਕੋਠੇ ਮੰਡਪ ਮਾੜੀਆ ਊਸਾਰੇਦੇ ਭੀ ਗਏ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਊਸਿ. ਉਸ ਨੂੰ. ਉਸ ਪ੍ਰਤਿ. ਦੇਖੋ, ਊਸ. "ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਣ ਤੈਸੀ ਊਸਿ ਮਾਟੀ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਊਸੀਆਰੁ. ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੁਸ਼ਿਆਰ (ਹੋਸ਼ਯਾਰ) ਦੇ ਬਦਲੇ ਆਇਆ ਹੈ.

ਊਸ਼ੀਨਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਊਸ਼ੀ (ਇੱਛਾ) ਪੂਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਗਾਂਧਾਰ ਦੇਸ਼। ੨ ਰਾਜਾ ਮਹਾਮਨਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ.[1] "ਗਯੋ ਊਸੀਨਰ ਭੂਪਤਿ ਪਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਗਾਲਵ ੨.

ਊਸ਼ੀਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਸ. ਪੰਨ੍ਹੀ ਦੀ ਜੜ, ਜੋ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪੱਖੇ ਅਤੇ ਟੱਟੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸ ਤੋਂ ਅਤਰ (ਇਤ੍ਰ) ਭੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਖ਼ਸ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਖਸ ੩.

ਊਸੁ. ਦੇਖੋ, ਊਸ. "ਊਸੁ ਅਸਥਾਨ ਕਾ ਨਹੀ ਬਿਨਾਸ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਊਸੂਲ. ਅ਼ أُصول ਅਸਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਯਮ. ਨੇਮ। ੨ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਨਤੀਜਾ। ੩ ਜੜ. ਮੂਲ.

ਊਸੇਈ. ਦੇਖੋ, ਊਸੇਨਾ.

ਊਸੇਸ. ਸੰ. उच्छ्वास. ਉਛ੍ਵਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਹਾਹੁਕਾ. ਠੰਢਾ ਸਾਹ. "ਨਰੇਸ ਜੀ ਊਸੇਸ ਲੀ." (ਰਾਮਾਵ) ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨੇ ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲੀਤਾ.

ਊਸੇਨਾ. ਉਸ੍ਣ (ਤੱਤਾ) ਕਰਨਾ. ਤਪਾਉਣਾ. ਸੇਕਣਾ। ੨ ਰਿੰਨ੍ਹਣਾ. ਉਬਾਲਨਾ. "ਬਿੰਜਨਾਦਿ ਭੂਨੇ ਭੀਜੇ ਪੀਸੇ ਔ ਊਸੇਈ ਬਿਬਿਧਾਨੀਐ," (ਭਾਗੁ ਕ) ਭੁੱਜੇ, ਭਿੱਜੇ, ਪੀਠੇ, ਉਬਾਲੇ ਆਦਿਕ ਭੋਜਨ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ.

ਊਸ੍ਟ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ.

ਊਸ੍ਤੁਤਿ. ਦੇਖੋ. ਉਸਤਤਿ. "ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਊਸ੍ਤੁਤਿ ਕਰੀਐ?" (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਊਹ. ਸਰਵ—ਵਹ. ਓਹ. "ਊਹ ਤਉ ਛੂਤ ਛੂਤ ਕਰਿ ਭਾਗੀ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਵ੍ਯ-ਸ਼ੋਕ. ਅਚਰਜ ਅਤੇ ਭੈ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ। ੩ ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਸੰਬੋਧਨ.

ਊਹਦਾ. ਅ਼ عُہدہ ਉ਼ਹਦਾ. ਸੰਗਯਾ ਪਦਵੀ. ਅਧਿਕਾਰ. ਰੁਤਬਾ। ੨ ਜਿੱਮੇਵਾਰੀ.

ਊਹਦਾਦਾਰ, ਊਹਦੇਦਾਰ ਫ਼ਾ عُہدہ دار .ਉ਼ਹਦਹਦਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਧਿਕਾਰ (ਪਦਵੀ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਊਹਦਾ.

ਊਹਾਂ. ਉਸ ਥਾਂ. ਉੱਥੇ. ਦੇਖੋ. ਊਹਾਂ.

ਊਹੀ. ਸਰਵ—ਵਹੀ. ਓਹੀ. "ਜਹਿ ਦੇਖੋ, ਊਹੀ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਊਹੀ ਪੀਓ ਊਹੀ ਖੀਓ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਊਹੀਂ. ਓਥੇ ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਊਹਾਂ.

ਊਹੁ. ਵਹ. ਦੇਖੋ, ਊਹ. "ਊਹੁ ਸਾਕਤੁ ਬਪੁਰਾ ਮਰਿਗਇਆ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਊਕਸਣਾ, ਊਕਸਨਾ ਸੰ. उत्कर्षण—ਉਤ੍ਕਰ੍ਸ਼ਣ. ਕ੍ਰਿ—ਉਭਰਨਾ. ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉੱਠਣਾ. "ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਰ ਜਿਨ ਕੇ ਲਗੇ, ਨਹਿ ਊਕਸਨ ਪਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਭੜਕਣਾ. ਚਮਕਣਾ। ੩ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣਾ.

ਊਕਸਾਊਟ. ਸੰਗਯਾ—ਭੜਕਾਉ. ਸੀਖਤ. ਦੇਖੋ, ਊਕਸਣਾ.

ਊਕਸਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਠਾਉਣਾ. ਉਭਾਰਨਾ. ਚੁੱਕਣਾ। ੨ ਭੜਕਾਉਣਾ ਦੇਖੋ, ਊਕਸਣਾ.

ਊਕਸਾਵਟ. ਦੇਖੋ, ਊਕਸਾਊਟ.

ਊਕਤ. ਸੰ. ਉਕ੍ਤ. ਵਿ—ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਕਥਿਤ. "ਸਗਲ ਊਕਤ ਉਪਾਵਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ਉੱਪਰ ਕਹੇ ਸਾਰੇ ਜਤਨ। ੨ ਸੰ. उक्थ—ਉਕ੍ਥ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਣ। ੩ ਕਥਨ. ਬਯਾਨ. "ਹਾਰਿਓ ਊਕਤੇ ਤਨ ਖੀਨਭੁਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਬੋਲਣੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ.

ਊਕਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉਕ੍ਤਿ ਕਰਣ ਵਾਲਾ. ਵਕਤਾ। ੨ ਕਵਿ.

ਊਕਤਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਕ੍ਤਿ ਕਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਜਾਣਾ. ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬੰਦ ਹੋਣਾ। ੨ ਉੱਚਾਟ ਹੋਣਾ. ਮਨ ਦੀ ਲਗਨ ਨਾ ਰਹਿਣੀ। ੩ ਥੱਕਣਾ. "ਪਾਛੈ ਬੋਝ ਊਕਤਾਵਈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਊਕਤਾਈ. ਭੁੱਲ. ਚੂਕ। ੨ ਉੱਚਾਟ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਊਕਤਾਣਾ, ਊਕਤਾਨਾਂ ਵਿ—ਤਾਣ (ਬਲ) ਰਹਿਤ. ਕਮਜ਼ੋਰ। ੨ ਘੱਟ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ. "ਕਿਤੜੇ ਰਤੀਆਂਨੇ ਊਕਤਾਣੇ." (ਭਾਗੁ) ਕਈ ਅੰਧਰਾਤੇ ਵਾਲੇ ਅਰ ਅਨੇਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਾਲੇ। ੩ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਉਦਾਸੀਨ. ਉਪਰਾਮ। ੫ ਕ੍ਰਿ ਥਕ ਜਾਣਾ। ੬ ਘਬਰਾਉਣਾ.

ਊਕਤਿ. ਸੰ. ਉਕ੍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਕਥਨ. ਵਚਨ। ੨ ਅਣੋਖਾ ਵਾਕ. "ਊਕਤਿ ਸਿਆਨਪ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ.

[1] ਉਸ਼ੀਨਰ ਦੀ ਕਥਾ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਦਾ ਵਨ ਪਰਵ ਅ: ੧੩੧.

ਯੁਕ੍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦਲੀਲ. ਤਜਵੀਜ਼. "ਅਪਨੀ ਉਕਤਿ ਖਲਾਵੈ ਭੋਜਨ ਅਪਣੀ ਉਕਤਿ ਖੇਲਾਵੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਉਕਤਿਬਿਲਾਸ } **ਉਕਤਿਵਿਲਾਸ** } ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸ਼ਤੀ ਦਾ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਉਲਥਾ ਰੂਪ ਪਹਿਲਾ ਚੰਡੀਚਰਿਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਮਨੋਹਰ ਉਕ੍ਤਿ ਯੁਕ੍ਤਿ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਢ ਪਾਠ ਹੈ:— "ਅਥ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਉਕਤਿ ਬਿਲਾਸ." ਉਕਤਿ ਵਿਲਾਸ ਦੇ ੮ ਅਧ੍ਯਾਯ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਛੰਦ ੨੩੩ ਹਨ.

ਉਕਬ. ਦੇਖੋ, ਉਕਤ ੨.

ਉਕਰ. ਅ਼ ਵੁ਼ਕ਼ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਜ਼ਨ. ਬੋਝ। ੨ ਵਜ਼ਨਦਾਰੀ. ਭਾਵ—ਮਾਨ. "ਉਕਰ ਆਪਨੋ ਕਜੋਂਕਰ ਖੋਵਹਿ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਬਜ਼ੁਰਗੀ. ਵਡਿਆਈ। ੪ ਫੈਲਾਉਣਾ. ਪਸਾਰਣਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਉਕਰਣਾ.

ਉਕਰਣਾ } **ਉਕਰਨਾ** } ਸੰ. उत्कर्तन—ਉਤਕਰਤੰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਵੱਢਣਾ. ਟੁੱਕਣਾ। ੨ ਖੋਦਣਾ. ਉੱਕਰਣਾ. engrave.

ਉਕਲੇਦ. ਸੰ. उत्क्लेद—ਉਤਕ੍ਲੇਦ. ਸੰਗਯਾ—ਵਮਨ. ਡਾਕੀ. ਕ਼ਯ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਕ੍ਲੇਦ (ਪਸੀਨਾ) ਆ ਜਾਵੇ.

ਉਕੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਝੁਕਣਾ। ੨ ਲਪਕਣਾ. ਝਪਟਣਾ.

ਉਕਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਭੁੱਲ. ਚੂਕ. ਖ਼ਤਾ.

ਉਕਾਸਣਾ } **ਉਕਾਸਨਾ** } ਦੇਖੋ, ਉਕਸਣਾ. "ਸੀਸ ਉਕਾਸੈ ਊਪਰਿ ਜੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਕ਼ਾਬ. ਅ਼ عقاب ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਕ਼ਬ (ਪਿੱਛਾ) ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਬਾਜ਼ ਤੋਂ ਵਡਾ ਅਤੇ ਗਿਰਝ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਕਾਲੀ ਅੱਖ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Eagle. ਇਹ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੰਛੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਂਡੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ. ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਵਡਾ ਅਤੇ ਪੰਜੇ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਉਕਾਬ ਲੂੰਬੜ ਅਤੇ ਸਹੇ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. ਜਦ ਬਾਜ਼ ਆਦਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰਦਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਝਪਟਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਗੁਲਾਬ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਤੋਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਫਟਕਦਾ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਜਲਾਏ ਜਾਣ ਉਸ ਥਾਂ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਭੀ ਤੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ.

ਉਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ ਊੜਾ ਅੱਖਰ। ੨ ਊੜੇ ਅੱਖਰ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ। ੩ ਓਅੰਕਾਰ. "ਉਅਸਤੁਆ ਉਕਾਰੰ." (ਗਯਾਨ) ਉ—ਅਸ੍ਯਿ—ਤ੍ਵ—ਓਅੰਕਾਰ. ਉ—ਓਅੰਕਾਰ—ਤ੍ਵਮਸਿ. ਊੜੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਤੂੰ ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ੪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਜੰਜਾਰ ਉਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਿਟੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਗਯਾਨ ਕਰਕੇ ਬੰਧਨ ਮਿਟਦਾ ਹੈ। ੫ ਸਾਕਾਰ. ਸਗੁਣ ਰੂਪ. ਦੇਖੋ, ਉਕਾਰਸ.

ਉਕਾਰਸ. ਵਾ—ਆਕਾਰ ਸਹਿਤ ਹੈ, ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ. "ਕਿ ਉਕਾਰਸ, ਕਿ ਨਿਕਾਰਸ." (ਗਯਾਨ) ਆਕਾਰ ਸਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ.

ਉਕਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਕਾਲ. ਦੁਰਭਿੱਛ. ਕਹਿਤ। ੨ ਅਭਾਵ. ਨਾਸ਼. "ਤ੍ਰੇਤੈ ਚਉਥੇ ਚਰਣ ਉਕਾਲਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਘਾਟਾ. ਕਮੀ.

ਉਕੇਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਕਰਣ ਵਾਲਾ. ਖੋਦਣ ਵਾਲਾ. engraver ਟਕਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿ—ਉੱਕਰਿਆ. "ਸਿਲਪਿਨ ਚਿਤ੍ਰ ਵਿਸਾਲ ਉਕੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੰਗਤਰਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵਡਾ ਵੇਲ ਬੂਟਾ ਉੱਕਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਪ ਅਤੇ ਸਿਲਪੀ.

ਉੱਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭੁੱਲਣਾ. ਚੁੱਕਣਾ. ਖ਼ਤਾ ਕਰਨੀ। ੨ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਖੋ ਦੇਣਾ. ਔਸਰ ਚੂਕਨਾ.

ਉੱਕੜ. ਵਿ—ਉੱਕ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਭੁੱਲੜ. "ਗੁਰੁ ਤੇ ਉੱਕੜ ਚੇਲਾ." (ਭਾਗੁ)

ਉੱਕਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਮੂਲੋਂ ਮੁੱਢੋਂ. ਬਿਲਕੁਲ. "ਮੈ ਉੱਕਾ ਸੱਖਣਾ ਹਾਂ." (ਜਸਾ) ੨ ਵਿ—ਸਮੁੱਚੇ (ਸਮੁੱਚਯ) ਇਕੱਠਾ.

ਉਕ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਉਕਤ.

ਉਕ੍ਤਨਿਮਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ੇਸੋਕ੍ਤਿ (ਅ)

ਉਕ੍ਤਿ. ਦੇਖੋ, ਉਕਤਿ.

ਉਖਲ } **ਉਖਲੀ** } ਸੰ. ਉਲੂਖਲ. ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਹੋਵੇ ਮੁਖ ਜਿਸ ਦਾ. ਕਾਠ ਅਥਵਾ ਪੱਥਰ ਦਾ ਇੱਕ ਡੂੰਘਾ ਬਰਤਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਪਾਕੇ ਮੂਹਲੇ ਨਾਲ ਛੜੀਦਾ ਹੈ. "ਉੱਖਲੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾ ਮੁੱਹ ਜਾਪਨ ਆਲੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਗੋਲਕ. "ਨਉ ਉਖਲ." (ਭਾਗੁ ੨੯—੧੦) ਨੌ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਦ੍ਵਾਰ। ੩ ਉੱਖਲ (ਗੋਲਕ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੰਦ੍ਰੀ (ਇੰਦ੍ਰਿਯ) ਉੱਖਲੀ.[1] "ਨਉ ਉਖਲ ਵਿਚ ਉਖਲੀ." (ਭਾਗੁ)

ਉਖੱਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਖੱਲ ਲਾਹੁਣੀ. ਚਮੜਾ ਉਤਾਰਨਾ. "ਕੁਹਿ ਕੁਹਿ ਖੱਲ ਉਖੱਲ ਵਿਣੱਸੀ." (ਭਾਗੁ)

ਉਖੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਰਮੂਲ ਹੋਣਾ। ੨ ਥਾਂਉਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲਣਾ.

ਉਖਾ. ਦੇਖੋ, ਊਖਾ ੩। ੨ ਡਿੰਗ. ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ.

ਉੱਖਣ. ਕ੍ਰਿ—(ਉਤ੍-ਖਨਨ) ਪੁੱਟਣਾ. ਖੋਦਣਾ. "ਖਾਣ ਉੱਖਣ ਕਢ ਆਣਦੇ ਨਿਰਮੋਲਕ ਹੀਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਉਗਣਾ } **ਉਗਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਅੰਕੁਰਿਤ ਹੋਣਾ. ਬੀਜ ਤੋਂ ਅੰਗੂਰ ਦਾ ਨਿਕਲਣਾ। ੨ ਉਦੇ (ਉਦਯ) ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ.

ਉਗਰ. ਦੇਖੋ, ਉਗਰਿ ਅਤੇ ਉਗ੍ਰ.

ਉਗਰਣ. ਸੰ. उद्गिरण—ਉਦ੍ਗਿਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਖਾਧੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਦੇ ਰਾਹ ਕੱਢਣਾ. ਕ਼ਯ ਕਰਨੀ। ੨ ਮਿਆਨ ਤੋਂ ਉਛਲਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਉਗਰਿ.

ਉਗਰਾਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਉਤ-ਗ੍ਰਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲੈਣਾ. ਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਵਸੂਲੀ.

ਉਗਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਗ਼ਲਕੇ। ੨ ਉਛਲਕੇ. "ਉਰ ਤੇ ਉਗਰਿ ਕਟਾਰੀ ਲਾਗੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੩)

ਉਗਰੂ. ਦੇਖੋ, ਉਗ੍ਰ.

[1] ਨੱਕ ਕੰਨ ਅੱਖ ਆਦਿ ਜੋ ਅੰਗ ਹਨ ਇਹ ਗੋਲਕ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੰਘਣ ਸੁਣਨ ਵੇਖਣ ਆਦਿ ਦੀ ਜੋ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਉਹ ਇੰਦ੍ਰੀ (ਇੰਦ੍ਰਿਯ) ਹੈ.

ਉਂਗਲ. ਸੰ. अङ्गुलि—ਅੰਗੁਲਿ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਉਗਲਣਾ, ਉਗਲਨਾ ਦੇਖੋ, ਉਗਰਣ. "ਬਿਖੁ ਕਢੈ ਮੁਖ ਉਗਲਾਰੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਉਗਲਕੇ. "ਉਗਲ ਮਜਾਨ ਤੇ ਖੜਗ ਪਪਾਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮਿਆਂਨ ਤੋਂ ਉਛਲਕੇ ਖੜਗ ਡਿਗ ਪਿਆ.

ਉਗਲਾਰੇ. ਉਗਲਕੇ. ਦੇਖੋ, ਉਗਲਨਾ.

ਉਂਗਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਉਗਵਣ, ਉਗਵਨ ਸੰ. उदगमन. ਉਦ੍‌ਗਮਨ. ਕ੍ਰਿ—ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ. ਨਿਕਲਨਾ. ਉੱਗਣਾ. ਉਪਜਣਾ. ਅੰਕੁਰਿਤ ਹੋਣਾ. "ਨਾਉ ਬੀਜੇ ਨਾਉ ਉਗਵੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਉਦੇ (ਉਦਯ) ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ. "ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ। ੪ ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਪਾਸਿਓਂ ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਉਗਵਣਹੁ ਤੈ ਆਥਵਣਹੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਉਗਵੰਦਾ. ਉਗਦਾ. ਉਦਯ ਹੁੰਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੂਹਣੀਆਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਅਰੋੜਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ. "ਸੇਠਾ ਉਗਵੰਦਾ ਦੋਊ ਅਪਰ ਸਭਾਗਾ ਤੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਗਾਹ. ਦੇਖੋ, ਉਗਾਹਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਵਾਹ. ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਗਵਾਹ.

ਉਗਾਹਣਾ, ਉਗਾਹਨਾ ਸੰ. उद्-ग्रहण—ਉਦਗ੍ਰਹਣ. ਕ੍ਰਿ—ਉਗਰਾਹੁਣਾ. ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ। ੨ ਜਮਾ ਕਰਨਾ. ਕੱਠਾ ਕਰਨਾ.

ਉਗਾਹਾ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਦੋ ਤੁਕਾਂ. ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ੨੬ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੫ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ, ਦੂਜਾ ੧੧ ਤੇ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਪਿਰੰਮ ਕਾ, ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਲਗੰਨਿ।
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੁੱਖਿ ਵਸੰਨਿ."[1]
(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਉਗਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਉਗਾਹ। ੨ ਉਦ-ਗਾਹ. ਨੌਕਾ. ਬੇੜੀ. ਜਹਾਜ. "ਚਰਣ ਤਲੈ ਉਗਾਹਿ ਬੈਸਿਓ ਸ੍ਰਮੁ ਨ ਰਹਿਓ ਸਰੀਰਿ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ਨੌਕਾ ਨੂੰ ਮੁਸਾਫਿਰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਬੇਅਦਬ਼ੀ ਦਾ ਖਿਆਲ (ਖ਼ਯਾਲ) ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਥਕੇਵਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ.

ਉਗਾਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਵਾਹੀ. ਸ਼ਹਾਦਤ. ਗਵਾਹ ਦਾ ਕਥਨ. "ਲੈ ਕੇ ਵਢੀ ਦੇਨਿ ਉਗਾਹੀ, ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਗਲਿ ਫਾਹਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਉਗਾਣਾ ਸਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਉਗਾਣੀ.

ਉਗਾਣੀ. ਰਿਆਸਤ (ਰਯਾਸਤ) ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਰਾਜਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਗਾਣੀ ਨੂੰ ਉਗਾਣਾ ਸਰਾਇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਇੱਕੋ ਵਲਗਣ ਅੰਦਰ ਦੋ ਦਰਬਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ ਪਤਿ ਨੇ ਕਰਾਈ ਸੀ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੨੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਰਾਇ ਬਣਜਾਰਾ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਉਗਾਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਕ ਗਣਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਜ, ਤ, ਰ, ਗ. ISI, SSI, SIS, S, ਪੰਜ ਪੰਜ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਜਿੱਤ ਜਿੱਤੇ, ਅਬਾਹ ਬਾਹੇ,
ਅਖੰਡ ਖੰਡੇ, ਅਦਾਹ ਦਾਹੇ,
ਅਭੰਡ ਭੰਡੇ, ਅਡੰਗ ਡੰਗੇ,
ਅਮੁੰਨ ਮੁੰਨੇ, ਅਭੰਗ ਭੰਗੇ,[1] (ਰਾਮਾਵ)

ਉਗਾਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਗਣ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਤਿਲਕੜੀਆ" ਅਤੇ "ਯਸ਼ੋਦਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਜ, ਗ, ਗ, ISI, S, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਬਾਰਿ ਨੈਣੰ। ਉਦਾਸ ਬੈਣੰ,
ਕਹਜੋ ਕੁਨਾਰੀ। ਕੁਵ੍ਰਿੱਤਿਕਾਰੀ.[2] (ਰਾਮਾਵ)

ਉਗਾਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ, ਉਗਲਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਉਗਲਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਪੋਲਣਾ.

ਉਗਾਲਦਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਬਰਤਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਗਲੀ ਹੋਈ ਵਸਤੁ ਪਾਈਏ. ਪੀਕਦਾਨ. ਥੁੱਕਣ ਦਾ ਭਾਂਡਾ. Spitting-pot.

ਉਗਾਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਗਲੀ ਹੋਈ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਚੱਬਣ ਜਾਂ ਪਪੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜੈਸੇ ਗਉ ਬਕਰੀ ਆਦਿਕ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਜੁਗਾਲੀ.

ਉਗੂਰ. ਸੰ. अङ्कुर—ਅੰਕੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੰਘੂਰ. ਗੋਭ. ਬੀਜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸ਼ਗੂਫਾ. "ਕੱਲਰ ਖੇਤ ਨ ਬੀਜ ਉਗੂਰੈ." (ਭਾਗੁ) ਬੀਜ ਅੰਕੁਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

---

[1] ਇਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਥਾਂ ਅਧਿਕ (ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ) ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪਾਠ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸਣ ਲਈ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਟਕਸਾਲੀਏ ਪਾਠੀ ਦ੍ਵਿੱਤ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ. ਜੈਸੇ "ਕੰਨਿ ਮੁਸਲਾ ਸੂਫੁ ਗਲਿ" (ਸ. ਕਬੀਰ) ਵਿੱਚ "ਮੁਸੱਲਾ" ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ.

[1] ਕੇਕਈ (ਕੈਕਯੀ) ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ.

[2] ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨੇ ਅੰਬੂਭਰੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੇਕਈ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਹੇ ਖੋਟੀ ਇਸਤ੍ਰੀ! ਤੂੰ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ.

ਉਗ੍ਰ. ਸੰ. उग्र. ਵਿ—ਡਰਾਉਣਾ. ਭਯੰਕਰ. ਘੋਰ. "ਉਗ੍ਰ ਪਾਪ ਸਾਕਤਨਰ ਕੀਨੇ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਤੇਜ਼. ਤਿੱਖਾ। ੩ ਕ੍ਰੋਧੀ। ੪ ਬਲਵਾਨ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨੁ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰੀ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਛਤ੍ਰੀ ਦੀ ਔਲਾਦ. ਔਸ਼ਨਸ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੬ ਸ਼ਿਵ.

ਉਗ੍ਰਸੇਨ, ਉਗ੍ਰਸੈਣ, ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਸੰ. उग्रसेन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਗ੍ਰ (ਜ਼ੋਰਾਵਰ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੈਨਾ (ਫ਼ੌਜ). ਪਵਨਰੇਖਾ (ਅਥਵਾ ਕਾਸ਼ਜਾ) ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਆਹੁਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਕਰਣੀ ਦਾ ਪਤਿ, ਕੰਸ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਾ ਦੇਵਕ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਅਤੇ ਦੇਵਕੀ ਦਾ ਤਾਇਆ ਸੀ. ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਤੀਜੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਪਾਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਦੇਵਕੀ ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ.

ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਨੇ ਮਥੁਰਾ ਦਾ ਰਾਜ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਦੁਸ਼੍ਟ ਪੁਤ੍ਰ ਕੰਸ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹਕੇ ਆਪ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮਾ ਕੰਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ, ਨਾਨਾ ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਮਥੁਰਾ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ. ਇਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਭਗਤ ਅਤੇ ਉਪਕਾਰੀ ਸੱਜਨ ਸੀ "ਉਗ੍ਰਸੈਣ ਕਉ ਰਾਜ ਅਭੈ ਭਗਤਹ ਜਨ ਦੀਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) "ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕੀ ਕੰਨਿਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵਕੀ ਤਾਸ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਰਾਜਾ ਪਰੀਛਤ (ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ) ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ. "ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਅਰੁ ਰਾਮੂ ਦੀਪਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਗ੍ਰਕਰਮਾ. ਸੰ. उग्रकर्मन्. ਵਿ—ਭਯੰਕਰ ਕਰਮ ਕਰਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਬੇਰਹਮ. ਦਯਾਹੀਨ.

ਉਗ੍ਰਧਨ੍ਵਾ, ਉਗ੍ਰਧਨ੍ਵੀ, ਉਗ੍ਰਧੰਨਜਾ ਸੰ. उग्रधन्वा. ਵਿ—ਕਰੜੀ ਕਮਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਬਲਵਾਨ ਧਨੁਖਧਾਰੀ. "ਮਹਾਂ ਉਗ੍ਰਧੰਨਜਾ ਬਡੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

ਉਗ੍ਰਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ. ਕਾਲਿਕਾ। ੨ ਕ੍ਰੋਧ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਤੁਮੈ ਲੋਗ ਉਗ੍ਰਾ ਅਤਉਗ੍ਰਾ ਬਖਾਨੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ੩ ਅਜਵਾਯਨ. ਜਵਾਇਨ.

ਉਗ੍ਰਾਯੁਧ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ। ੨ ਭਯਾਨਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਤਿੱਖਾ ਹਥਿਆਰ.

ਉਗ੍ਰੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਨ ਸਮੇ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. "ਭਾਈ ਉਗ੍ਰੂ ਅਰੁ ਕਲਜਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਗ੍ਰੇਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਗ੍ਰਾਂ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ. ਗਣਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ਼ਿਵ.

ਉਗ੍ਰੇਸੁਜਿਆਰਾ. ਵਾ—ਉਗ੍ਰਸੇਨ-ਈਸ਼-ਉਜਿਆਰਾ. ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ ਰਾਜਾ ਉਗ੍ਰਸੇਨ। ੨ ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਰਾਜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ. "ਦ੍ਵਾਰਾਵਤਿ ਉਗ੍ਰੇਸੁਜਿਆਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦੩)

ਉਘਟ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੱਝਤਾ। ੨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਉਘਟਤ. ਉਪਜਦਾ. ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਉਘਟਨ. "ਉਘਟਤ ਤਾਨ ਤਰੰਗ ਰੰਗ ਅਤਿ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਉਘਟਨ, ਉਘਟਨਾ ਸੰ. उद्घाटन—ਉਦਘਾਟਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣਾ. "ਨਿੰਦਾ ਕੋਇ ਨ ਸਿਞਿਓ, ਇਉਂ ਵੇਦ ਉਘਟੈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਣਾ. ਘੜਨਾ.

ਉਘਰ, ਉਘਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਉਘੜਨਾ. ਪੜਦੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ. "ਉਘਰਿ ਗਇਆ ਜੈਸਾ ਖੋਟਾ ਢਬੂਆ ਨਦਰਿ ਸਰਾਫਾ ਆਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਢਬੂਆ.

ਉਘਰਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਉਦ (ਪਾਣੀ) ਦਾ ਘਾਰਾ. ਜਲ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਲ ਪਿਆ ਟੋਆ। ੨ ਦਰਜ਼. ਤੇੜ। ੩ ਵਿ—ਉਘੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਪੜਦੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ. ਨੰਗਾ.

ਉਂਘਲਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਊਂਘ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ, ਉਨੀਂਦ੍ਰੇ (ਉੱਨਿਦ੍ਰਿਤ) ਹੋਣਾ.

ਉਘਲਾਨਾ. ਵਿ--ਉੱਨਿਦ੍ਰਿਤ. ਊਂਘ ਸਹਿਤ. ਉਨੀਂਦ੍ਰਾ. "ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਆਲਸੀਆ ਉਘਲਾਨਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਉਘੜ, ਉਘੜਨਾ ਦੇਖੋ, ਉਘਰਨਾ. "ਸੁਆਵਗੀਰ ਸਭਿ ਉਘੜਿ ਆਏ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਦੇਖੋ, ਸੁਆਵਗੀਰ.

ਉਘਾ. ਦੇਖੋ, ਉੱਘਾ.

ਉਘਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ--ਊਂਘਣਾ. ਟੂਲਣਾ. ਉਨੀਂਦ੍ਰੇ ਹੋਣਾ। ੨ ਲਲਕਾਰਨਾ. ਵੰਗਾਰਨਾ. "ਮਾਰ ਮਾਰ ਚਹੁੰ ਓਰ ਉਘਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫; ੩ ਪੁਕਾਰਨਾ. "ਜਬ ਰਾਨੀ ਹ੍ਵੈ ਦੀਨ ਉਘਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੩)

ਉਘਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਉਘਾੜਨਾ.

ਉਘਾਵਨ. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਨਿਦ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ. ਊਂਘਣਾ। ੨ ਉੱਘਾ ਕਰਨਾ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨਾ। ੩ ਗਰਜਣਾ. ਲਲਕਾਰਨਾ. "ਦੋਊ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਉਘਾਵੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਉਘਾੜਨ, ਉਘਾੜਨਾ ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਪੜਦਾ ਹਟਾਉਣਾ. ਨੰਗਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਦਿਖਾਉਣਾ.

ਉੱਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗਾਹੀ. ਸੁਧ. ਸਮਾਚਾਰ. ਖ਼ਬਰ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. ਸ਼ੁਹਰਤ.

ਉੱਘਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਗਟ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. "ਪੰਚਾਂ ਵਿਚ ਓਘਾ ਕਢਿ ਵੇਖਾਲਿਆ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ੩ ਮਿਆਨ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਉੱਘੇ ਜਿਨ ਨੇਜੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਉਚ. ਦੇਖੋ, ਉੱਚ.

ਉਚਹਦੀ. ਉੱਚਾ ਹਾਦੀ. ਦੇਖੋ, ਹਦੀ.

ਉਚਕ. ਦੇਖੋ, ਉਚਕਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚਾਟ. ਮਨ ਦਾ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰਹਿਣਾ। ੩ ਅਮਲ ਦੀ ਤੋੜ. ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਉਤਰਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. "ਦਾਸ ਕਬੀਰ ਤਾਸ ਮਦ ਮਾਤਾ ਉਚਕ ਨ ਕਬਹੂ ਜਾਈ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਉਚਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਚਾਟ ਹੋਣਾ. ਮਨ ਦਾ ਉਖੜਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਪਰ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕੁਦਾਉਣਾ. "ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਕੈ ਬੀਰ ਬਾਜੀ ਉਚੱਕੈਂ" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੩ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣਾ. ਚੁੱਕ ਲੈ ਜਾਣਾ.

ਉਚਕਾ **ਉਚੱਕਾ** ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਹਥ ਲਉ ਦੀ ਆਦਤ ਵਾਲਾ। ੨ ਲੁਟੇਰਾ. ਡਾਕੂ. "ਹਰਿਧਨ ਕਉ ਉਚਕਾ ਨੇੜ ਨ ਆਵਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਉਚਟ. ਦੇਖੋ, ਉਚਾਟ.

ਉਚਟਨਾ. ਉੱਚਾਟ ਹੋਣਾ, ਉਖੜਨਾ, ਕ਼ਾਇਮ ਨਾ ਰਹਿਣਾ। ੨ ਹਟਣਾ। ੩ ਵਿਰਕਤ ਹੋਣਾ.

ਉਚਥ. ਦੇਖੋ, ਉਤੱਥ.

ਉਚਰਣ **ਉਚਰਣਾ** **ਉਚਰਨਾ** ਸੰ. उच्चारण—ਉੱਚਾਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਕਹਿਣਾ. ਬੋਲਣਾ. ਆਖਣਾ. "ਉਚਰਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਉੱਚਾਰਣ। ੨ उत्-चरण—ਉਤ੍-ਚਰਣ. ਖਾ ਜਾਣਾ. ਭਕ੍ਣ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਉਚਰੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਉਚਵਾਉਣਾ **ਉਚਵਾਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਉੱਚ ਆਨਯਨ. ਨੀਵੇਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣਾ. ਉਠਵਾਉਣਾ. "ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਉਚਵਾਇ ਸੁ ਲੀਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਚੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਚਟਨਾ ਅਤੇ ਉਚੇੜਨਾ.

ਉਚੜਾ **ਉਚੜੀ** ਦੇਖੋ, ਉਚਟਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉੱਚੜਾ.

ਉਚਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਠਾਉਣਾ, ਉਭਾਰਨਾ. ਉਕਸਾਉਣਾ. "ਬੰਨਿ ਭਾਰ ਉਚਾਇਨਿ ਛਟੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਉਚਾਈ. ਦੇਖੋ, ਉਚਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਉਚਿਆਈ. ਬਲੰਦੀ। ੩ ਬਜ਼ੁਰਗੀ. ਵਡਿਆਈ.

ਉਚਾਟ. ਸੰ. उच्चाट. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਉਦਾਸੀਨਤਾ. ਉਦਾਸੀ। ੨ ਮਨ ਦੇ ਉਖੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਚਾਟਨ. ਸੰ. उच्चाटन. ਉਖੇੜਨਾ. ਪੁੱਟਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਦੀ ਲਗਨ ਹਟਾਉਣੀ. "ਉਚਾਟਨਾਦਿ ਕਰਮਣੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਉਚਾਣ **ਉਚਾਨ** ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਉੱਚ ਸ੍ਥਾਨ. ਉੱਚੀ ਥਾਂ, ਉੱਚ ਅਯਨ। ੨ ਬਲੰਦੀ. ਉਚਾਈ। ੩ ਕ੍ਰਿ-ਉਚਾਉਣਾ. ਚੁੱਕਣਾ. "ਭਾਰ ਕੇ ਉਚਾਨਹਾਰ ਤਜਾਰ ਭੇ ਅਪਾਰ ਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਚਾਪਤ **ਉਚਾਪਤਿ** **ਉਚਾਬਤ** ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਉਧਾਰ ਸੌਦਾ. ਨਕਦੀ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਲਈ ਵਸਤੁ. "ਦੋਤਿ ਉਚਾਪਤਿ ਲੇਖ ਨ ਲਿਖੀਐ." (ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਦੋਤਿ। ੨ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਚਾਰਣ **ਉਚਾਰਨ** ਦੇਖੋ, ਉਚਰਣ ਅਤੇ ਉੱਚਾਰਣ.

ਉਚਾਰਾ. ਸੰ. उच्चारित. ਵਿ—ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਉੱਚਾਰ. ਵਿਆਹ ਸਮੇ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਦਾ ਪਾਠ. "ਨਾਭਿਕਮਲ ਮਹਿ ਬੇਦੀ ਰਚਿਲੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਉਚਾਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਉਜਾਰਾ (ਉਜਾਲਾ—ਅਗਨਿ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਆਤਮ-ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਉਚਾਲਾ. ਸੰ. उच्चालित. ਵਿ—ਚਲਾਇਮਾਨ. ਨਾਸ਼ਵੰਤ.

ਉਚਾਲੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਥ.

ਉਚਾਵੱਚ. ਵਿ—ਉੱਚਾ ਨੀਂਵਾ। ੨ ਭਲਾ ਬੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਉੱਚਾਵਚ.

ਉਚਾਵਾ. ਵਿ—ਉੱਚਾ. ਬਲੰਦ। ੨ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਉਠਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੱਚਾ ਸਾਹੁ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਹੁ ਬੇਸਾਹ ਉਚਾਵੇ." (ਭਾਗੁ) ਹੋਰ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦਾ ਏਤਬਾਰ (ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ) ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ—ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ.

ਉਚਿਸਟ. ਦੇਖੋ, ਉਛਿਸਟ.

ਉਚਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ. ਲਾਇਕ. "ਉਦਾਰ ਉਚਿਤ ਦਾਰਿਦ ਹਰਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੨ ਮੁਨਾਸਿਬ. ਠੀਕ। ੩ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਰਿਚਿਤ। ੪ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ.

ਉਚਿਤਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਉਚਿਤਤਾ. ਯੋਗ੍ਯਤਾ। ੨ ਉੱਚਤਾ. "ਉਚਿਤਾ ਸਿੱਖੀ ਪਰ ਚਢਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਚਿਤਾਨੁਚਿਤ. ਯੋ. ਉਚਿਤ-ਅਨੁਚਿਤ. ਯੋਗ੍ਯ-ਅਯੋਗ੍ਯ. ਮੁਨਾਸਿਬ ਅਤੇ ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ. "ਉਚਿਤਾਨੁਚਿਤ ਨਹੀ ਮਨ ਜਾਨਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਚੇਰਾ. ਵਿ—ਉੱਚਤਾ ਵਾਲਾ. ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ.

ਉਚੇੜ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਛੇੜਖਾਨੀ. ਤਰਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਚੇੜਨਾ.

ਉਚੇੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ--ਉਖੇੜਨਾ. ਛਿੱਲਣਾ। ੨ ਅਲਗ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਛੇਦਨ.

ਉੱਚ. ਸੰ. उच्च. ਵਿ—ਉੱਚਾ. ਬਲੰਦ। ੨ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ. "ਤਿਨ ਕਉ ਪਦਵੀ ਉੱਚ ਭਈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਸੰਗਜ੍ਞਾ--ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੀ ਤਸੀਲ ਅਹਿਮਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ ਹੈ. ਇਹ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਤੋਂ ੩੮ ਮੀਲ[1] ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂਉ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਸੀ. ਈਸਵੀ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਰਾਜਾ ਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੈੱਯਦ ਜਲਾਲੁੱਦੀਨ ਬੁਖ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਮਾਰਵਾੜ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ।[2] ਸੈੱਯਦ ਨੇ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ "ਸੁੰਦਰਪਰੀ" ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂਉ ਉੱਚ ਰੱਖਿਆ. ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸ ਨੂੰ "ਉੱਚ ਸ਼ਰੀਫ਼" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਅਨੇਕ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਹ ਪਾਸੋਪਾਸੀ ਤਿੰਨ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਹੈ. "ਉੱਚ ਜਹਾਂ ਸੈਯਦ ਬਹੁ ਬਾਸੀ." (ਨਾਪ੍ਰ).

ਉੱਚਸੁਰ. ਉੱਚੈ: ਸ਼੍ਰਵਸ੍—ਦੇਖੋ, ਉੱਚਸ਼੍ਰਵਾ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਉੱਚਸ਼੍ਰਵ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਐਰਾਵਤ ਤਰੁ ਉੱਚਸੁਰ (ਉੱਚ ਸ਼੍ਰਵ) ਹਰਿਹਿ ਦਏ ਸੁਖਪਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੩) ਐਰਾਵਤ ਹਾਥੀ, ਕਲਪਬਿਰਛ ਅਤੇ ਉੱਚਸ਼੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ, ਹਰਿ (ਇੰਦ੍ਰ) ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ। ੨ ਉੱਚ ਸ੍ਵਰ. ਉੱਚਾ ਸੁਰ.

---

[1] ਅੰ. Mile ਮਾਈਲ. ੧੭੬੦ ਗਜ਼ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਅਥਵਾ ਅੱਠ ਫਰਲਾਂਗ (Furlong)

[2] ਜਲਾਲੁੱਦੀਨ. ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉੱਦੀਨ ਮੁਲਤਾਨ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਤ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ.

ਉੱਚਸ਼੍ਰਵਾ. ਸੰ. उच्चैःश्रवस्—ਉੱਚੈ:ਸ਼੍ਰਵਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੇ ਹਨ ਸ਼੍ਰਵਸ੍ (ਕੰਨ) ਜਿਸ ਦੇ. ਐਸਾ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਘੋੜਾ. ਜੋ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੇਵ ਦੈਤਾਂ ਕਰਕੇ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ. "ਉੱਚ ਸ੍ਰਵਾਹ ਸਮਾਨ ਨਿਰਤ ਕਰਤ." (ਪਰੀਛਤਰਾਜ) ਦੇਖੋ, ਉੱਚਸ੍ਰਵਾਇਸ। ੨ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹਿਣਕਨ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਤ-ਮੂੰਹਾਂ ਘੋੜਾ। ੩ ਬੋਲਾ. ਬਹਿਰਾ. ਡੋਰਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਖ਼ਾ. ਚੌਬਾਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ੪ ਵਿ—ਉੱਚਾ (ਮਹਾਨ) ਹੈ ਸ਼੍ਰਵਾ (ਯਸ਼) ਜਿਸ ਦਾ. ਵਡੀ ਕੀਰਤੀ ਵਾਲਾ.

ਉੱਚਸ੍ਰਵਾਇਸ, ਉੱਚਸ੍ਰਵਾਈਸ਼ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੈ: ਸ਼੍ਰਵਸ੍ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਉੱਚਸ੍ਰਵਾਇਸ ਏਸ ਏਸਣੀ ਇਸਣੀ ਅਰਿਣੀ." (ਸਨਾਮਾ) ਉੱਚਸ਼੍ਰਵਾ ਦਾ ਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਸ਼੍ਯਪ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀਯਤ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦੀ ਰੱਛਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੈਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਉੱਚ ਕਾ ਪੀਰ. ਵਿ—ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਦਾ ਗੁਰੂ. ਜਗਤ ਗੁਰੂ. ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ. ਗ਼ਨੀ ਖ਼ਾਂ ਨਬੀ ਖ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਇਹ ਦੋ ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਨਾਉਂ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਉੱਚ ਨਗਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਪੀਰ ਹਨ. "ਨਗਰ ਉੱਚ ਕੇ ਬਾਸੀ ਭਾਖਤ ਦੀਰਘ ਪੀਰ ਰੀਤਿ ਲਖਯੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਉੱਚ ੩.

ਉੱਚੜਾ, ਉੱਚੜੀ, ਉੱਚਾ ਉੱਚਤਾ ਵਾਲਾ—ਵਾਲੀ. "ਪਿਰੁ ਉਚੜੀਐ ਮਾੜੜੀਐ ਤਿਹੁ ਲੋਆ ਸਿਰਤਾਜਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਉੱਚੀ ਮਾੜੀ (ਮਹਿਲ) ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਉੱਚ.

ਉੱਚਾਘਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮਪਦ. ਨਿਰਵਾਣ। ੨ ਦਸਵਾਂ ਦ੍ਵਾਰ। ੩ ਸਤਸੰਗ। ੪ ਦੇਖੋ. ਘਰ ਉਚਾ ਨਿਰਣਉ.

ਉੱਚਾਟ. ਦੇਖੋ, ਉਚਾਟ.

ਉੱਚਾਥਲ. ਸੰ. ਉਚ੍ਚਸ੍ਥਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਚਖੰਡ. ਪਰਮਪਦ। ੨ ਸਤਸੰਗ। ੩ ਉਮੰਗ ਵਾਲਾ ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਦੇਖੋ, ਉਚਾ ਥਲ.

ਉੱਚਾਰਣ. ਸੰ. ਕੰਠ. ਤਾਲੂ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਵਰ ਅਤੇ ਵ੍ਯੰਜਨ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹੀ ਸ੍ਵਰ ਕੱਢਣਾ. ਤਲ਼ੱਫ਼ੁਜ਼. Pronunciation. ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਸਮੇ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਚਾਰਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਯਤ ਹੈ. ਪਤੰਜਲਿ ਮਹਾਭਾਸ਼੍ਯ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਨ੍ਹਿਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ ਯਜਮਾਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.[1]

੨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਕ (ਵਿਭਕ੍ਤਿ) ਸਹਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਬੋਲਣਾ, ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ੰਭੁ: ਸ਼ੰਭੂ ਸ਼ੰਭਵ:— ਸ਼ੰਭੂੰ ਸ਼ੰਭੂ ਸ਼ੰਭੂਨ ××× ਆਦਿ. ਹਰਿ:, ਹਰੀ, ਹਰਯ:—ਹਰਿੰ. ਹਰੀ. ਹਰੀਨ ××× ਆਦਿ. ਰਾਮ:, ਰਾਮੌ. ਰਾਮਾ:—ਰਾਮੰ, ਰਾਮੌ, ਰਾਮਾਨ ××× ਆਦਿ ਅਤੇ ਸੰਬੋਧਨ—ਹੇ ਸ਼ੰਭੋ. ਹੇ ਹਰੇ, ਹੇ ਰਾਮ ××× ਆਦਿ.

ਉੱਚਾਵਚ. ਸੰ. ਉਚ੍ਚਾਵਚ. ਵਿ—ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਨੀਵਾਂ। ੨ ਛੋਟਾ ਵਡਾ। ੩ ਉੱਤਮ ਮੰਦ. ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ. "ਜਗ ਮਹਿ ਉੱਚਾਵਚ ਜੇ ਕਾਜ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉੰਛ. ਸੰ. ਉਞ੍ਛ. ਸੰਗ੍ਯਾ ਖੇਤ ਰਾਹ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਡਿਗੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ ਚੁਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਪਏ ਦਾਣੇ. ਅਥਵਾ ਖੇਤ ਵੱਢਣ ਪਿੱਛੋਂ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਨ. "ਦ੍ਰਿਢ ਤਪ ਰਹੈ ਉੰਛ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮਾਂਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਿਲ.

ਉੰਛਸ਼ੀਲ. ਸੰ. ਉਞ੍ਛਸ਼ੀਲ. ਵਿ—ਸ਼ਿਲ (ਸੀਲਾ) ਚੁਗਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਰਾਹ ਅਥਵਾ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋ ਡਿਗਿਆ ਅੰਨ ਉਠਾਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਉਛਕ, ਉਛਕਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟਪੂਸੀ. ਛਾਲ. ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉੱਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਉਛਕੰਤ ਤਾਜੀ." (ਕਲਕੀ) ਉਛਲਦੇ (ਕੁਦਦੇ) ਹਨ ਅ਼ਰਬੀ ਘੋੜੇ.

ਉੰਛਬ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰ. ਉਞ੍ਛਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੰਛ ਦੀ ਉਪਜੀਵਿਕਾ. ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਣੇ ਚੁਗਕੇ ਨਿਰਵਾਹ. ਸ਼ਿਲੋਂਛ ਕਰਮ। ੨ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਪਰਵ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂਉ ਸਿਲ ਚੁਗਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਉਛਰਨ, ਉਛਲਨ, ਉਛਲਨਾ ਸੰ. ਉੱਛਲਨ. ਕ੍ਰਿ—ਵੇਗ ਨਾਲ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉੱਠਣਾ. ਕੁੱਦਣਾ. ਟੱਪਣਾ। ੨ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਣਾ. ਡੁਲ੍ਹਣਾ. ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਹੋਣਾ. "ਭਰਿ ਸਰਵਰੁ ਜਬ ਊਛਲੈ, ਤਬ ਤਰਣੁ ਦੁਹੇਲਾ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ) "ਉਛਲਿਆ ਕਾਮੁ ਕਾਲ ਮਤਿ ਲਾਗੀ." (ਬੇਣੀ ਸ੍ਰੀ)

ਉਛਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਗਣ ਅਤੇ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਉਛਾਲ" "ਹੰਸਕ" ਅਤੇ "ਪੰਕਤਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਭ, ਗ, ਗ, SII, S, S.

ਉਦਾਹਰਣ —

ਗਾਵਤ ਨਾਰੀ। ਬਾਜਤ ਤਾਰੀ।
ਦੇਖਤ ਰਾਜਾ। ਦੇਵਤ ਸਾਜਾ. (ਅਜਰਾਜ)

ਉਛਵ. ਸੰ. ਉਤ੍ਸਵ—ਉਤ੍ਸਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ. ਮੰਗਲ ਕਾਰਜ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ੀ.

ਉਛਾਹ. ਸੰ. ਉਤ੍ਸਾਹ. ਉਤ੍ਸਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੌਸਲਾ. ਹਿੰਮਤ। ੨ ਉਮੰਗ। ੩ ਉੱਦਮ। ੪ ਸ਼ੌਕ। ੫ ਪਰਚਾਵਾ.

ਉਛਾਹੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘ੍ਰਿਣਾ. ਗਿਲਾਨੀ। ੨ ਉਬਕਾਈ. ਅਵਾਕੀ. ਥੱਤ. ਮਤਲੀ.

ਉਛਾਹੜਾ. ਉਤਸਾਹ. ਦੇਖੋ, ਉਛਾਹ। ੨ ਵਿ—ਉਤਸਾਹ ਵਾਲਾ.

ਉਛਾਹਾੜਾ. ਉਤਸਾਹ ਸਹਿਤ. ਦਿਲੇਰੀ ਨਾਲ. "ਕੂੜ ਮਾਰੇ ਕਾਲ ਉਛਾਹਾੜਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਉਛਾਹਿ. ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ। ੨ ਪਰਚਾਵੇ ਲਈ. ਦੇਖੋ, ਉਛਾਹ. "ਖੇਲ

[1] दुष्टः शब्दः स्वरतो वर्णतो वा मिथ्या प्रयुक्तो न तमर्थ माह.
स वाग्वज्रो यजमानं हिनस्ति यथेन्द्र शत्रुः स्वरतो ऽपराधात्

ਕੀਆ ਆਪਣੈ ਉਛਾਹਿ ਜੀਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਉਛਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਉਤਸਾਹੀ.

ਉਛਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਾਦਨ (ਢਕਣ) ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਉਛਾੜ. ਗਿਲਾਫ਼. "ਜਰੀ ਸੰਗ ਜਰੇ ਰਾਜੈਂ ਆਰੁਨ ਉਛਾਰ ਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਉਛਾੜ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਛਾਲਨ.

ਉਛਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਉਛਾਲਨ.

ਉਛਾਲ. ਦੇਖੋ, ਉਛਲਾ ਅਤੇ ਉਛਾਲਨਾ.

ਉਛਾਲਨ, ਉਛਾਲਨਾ. ਸੰ. उच्छालन. ਕ੍ਰਿ—ਟਪਾਉਣਾ. ਕੁਦਾਉਣਾ। ੨ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਸੁੱਟਣਾ। ੩ ਉੱਪਰ ਹੇਠ ਕਰਨਾ.

ਉਛਾੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ਼ਿਲਾਫ਼. ਦੇਖੋ, ਉਛਾਰ। ੨ ਆੱਛਾਦਨ (ਢਕਣ) ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ.

ਉਛਿਸਟ. ਸੰ. उच्छिष्ट. ਵਿ—ਖਾਧੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਚਿਆ ਅੰਨ. ਜੂਠ.

ਉਛੇਦਨ. ਸੰ. उच्छेदन. ਕ੍ਰਿ—ਪੁੱਟਣਾ. ਖੋਦਣਾ। ੨ ਵੱਢਣਾ. ਕੱਟਣਾ. ਟੁੱਕਣਾ। ੩ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ.

ਉਛੇਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦ-ਛੋਰ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਹਰਿਆਵਲਿ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉਛੇਰ ਚਰਣਾ.

ਉਛੇਰ ਚਰਣਾ. ਸੰ. स्वैर सञ्चार—ਸ੍ਵੈਰ ਸੰਚਾਰ. ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਬਕ ਵਿਚਰਨਾ. ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਫਿਰਨਾ.

ਉਛੋਹਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਉਛਾਹਾੜਾ.

ਉਛੰਗ. ਸੰ. उत्सङ्ग—ਉਤਸੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਦੀ. ਗੋਦ. "ਸਿਰੀਚੰਦ ਧਰ ਨਾਮ ਤਿਹ ਪਾਇ ਉਛੰਗ ਭਤੀਜ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਜੱਡ. ਵਿ—ਜਾਡਜਤਾ (ਜੜ੍ਹਤਾ) ਸਹਿਤ. ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ.

ਉਜਬਕ. ਫ਼ਾ ازبک ਉਜ਼ਬਕ.[1] ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਤਾਰੀ. ਤਾਤਾਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਤਾਤਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਗੱਵਾਰ (ਅਸਭ੍ਯ) ਜਾਤਿ ਜਿਸਦਾ ਵਡੇਰਾ ਉਜਬੇਗ ਸੀ. ਉਜਬਕ ਤੈਮੂਰ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਭਰਤੀ ਸਨ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਜਾਤਿ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਈ ਥਾਂ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਬਲਵਾਨ ਕੱਦਾਵਰ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਆਦਮੀ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਉਜਬਕ ਕਿਸੂ ਵਲਾਯਤ ਕੇਰਾ। ਖਾਇ ਬਹੁਤ ਅਰੁ ਓਜ ਘਨੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਜਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਲ. ਤਾਕਤ। ੨ ਵਿ—ਉਜਾੜ. ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ। "ਉਜਰ ਬਸਇ, ਬਸੇ ਕਰ ਸੂਨੇ" (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਅ਼ عذر ਉ਼ਜ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹਾਨਾ। ੪ ਕਾਰਣ. ਸਬਬ। ੫ ਬੇਬਸੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਜਰਖ਼੍ਵਾਹੀ. ਫ਼ਾ عذر خواہی ਉ਼ਜ਼ਰਖ਼੍ਵਾਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਮਾਤਮਪੁਰਸੀ. ਪਰਚਾਉਣੀ। ੩ ਮੁਆ਼ਫ਼ੀ (ਖਿਮਾ) ਮੰਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਜਰਤ. ਅ਼ اجرت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਰ (ਬਦਲਾ) ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮਜ਼ਦੂਰੀ। ੨ ਭਾੜਾ. ਕਿਰਾਇਆ.

ਉਜਲ. ਸੰ. उज्ज्वल—ਉਜ੍ਵਲ. उद्—ज्वल. ਵਿ—ਅਤਿ ਚਮਕੀਲਾ. ਨਿਰਮਲ. ਸਾਫ਼. "ਉਜਲ ਮੋਤੀ ਸੋਹਣੇ." (ਸੂਹੀ ਵਾਰ ਮ: ੧) ੨ ਚਿੱਟਾ. "ਉਜਲ ਕੈਹਾਂ ਚਿਲਕਣਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਉੱਜਲ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

ਅਮ੍ਰਿਤ, ਏਰਾਵਤ (ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਹਾਥੀ), ਸਤਯੁਗ, ਸਤੋ ਗੁਣ, ਸਫਟਕ (ਬਿਲੌਰ), ਸਰਦਘਨ, ਸਾਰਦਾ, ਸਿੱਪ, ਸ਼ਿਵ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ, ਸੂਰਜ, ਸ਼ੇਸਨਾਗ, ਸੰਖ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਮਨ, ਹਾਸਾ, ਹਿਮ (ਬਰਫ), ਹਿਮਾਲਯ, ਹੰਸ, ਕਪਾਹ, ਕਪੂਰ. ਕਾਂਤਿਮਣਿ. ਕੀਰਤਿ, ਕੁੰਦ (ਬਰਦਮਾਨ ਦਾ ਫੁੱਲ), ਗੰਗਾ. ਚਾਂਦਨੀ, ਚਾਵਲ, ਚੂਨਾ, ਚੰਦਨ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਚੰਪਾ, ਧੁੱਪ, ਨਾਰਦ, ਪਾਰਾ. ਪੁੰਨ, ਬਲਦੇਵ, ਮਾਲਤੀ, ਮੋਤੀ, ਰਜਤ (ਚਾਂਦੀ), ਰਦ (ਦੰਦ), ਰਾਇਬੇਲ, ਵਕ (ਬਗੁਲਾ). ਯਸ਼ (ਕੀਰਤਿ) ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—"ਚੰਪਾ ਸੀ ਚੰਦੇਰੀ ਕੋਟ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਚਾਂਦਾ ਗੜ, ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਰਹੀ ਮਾਲਤੀ ਸੀ ਫੂਲਕੇ" (ਅਕਾਲ) ੩ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਦੋਸ। ੪ ਸੁੰਦਰ। ੫ ਦੇਖੋ, ਉੱਜਲ.

ਉੱਜਲ. ਸੰ. अञ्जलि—ਅੰਜਲਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁੱਕ. ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਪੁਟ. ਡੂੰਨੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ.

ਉਜਲਾ. ਦੇਖੋ, ਉਜਲ. "ਸੋਈ ਕੰਮ ਕਮਾਇ ਜਿਤੁ ਮੁਖ ਉਜਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਉਜਲਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਉਜੜ. ਵਿ—ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ. "ਕੋੜੀ ਨਰਕ ਬਰਾਬਰੇ ਉਜੜ ਸੋਈ ਥਾਉ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਉਜੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ ਹੋਣਾ. ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ। ੨ ਸਰਵ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ.

ਉਜਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਜਾਲਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਰੌਸ਼ਨੀ. "ਬੀਜੁਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸੈ ਜਿਮ ਤੇਜ ਕੋ ਉਜਾਸੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਬਧਸੈ ਚੰਦ ਸਮ ਚਾਰੁ ਉਜਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੁਯਸ਼.

ਉਜਾਗਰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਵਿਖ੍ਯਾਤ. ਮਸ਼ਹੂਰ. "ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਬੀਰ ਉਜਾਗਰ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ. ਰੌਸ਼ਨ. "ਅਵਤਾਰ ਉਜਾਗਰ ਆਨ ਕੀਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੩ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਗ੍ਯਾਨੀ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ। ੫ ਖ਼ਾ. ਦੀਵਾ. ਚਰਾਗ.

ਉਜਾਗਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ। ੨ ਖ਼ਾ. ਲਾਲਟੈਨ.

ਉਜਾਨ. ਸੰ. उच्च-यान—ਉੱਚ-ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਵਾਰੀ. ਵਿਮਾਨ। ੨ ਵਿਮਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ.

ਉਜਾਨਾ, ਉਜਾਨੀ. ਵਿ—ਉਜਾਨ (ਉੱਚਯਾਨ) ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਮਾਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ. "ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ ਉਜਾਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਉਜਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਜਾਰਾ, ਉਜਾੜ ਅਤੇ ਔਜਾਰ.

ਉਜਾਰਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰੌਸ਼ਨੀ. ਉਜਾਲਾ. "ਤਬ ਜਾਇ ਜੋਤਿ ਉਜਾਰਉ ਲਹੈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਉਜਾਰਨ. ਕ੍ਰਿ. ਉਜਾੜਨਾ। ੨ ਉਜਾਲਨਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣਾ. "ਨਹਿਂ ਏਕਲ ਤੇ ਹੋਤ ਉਜਾਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

[1] ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ "ਉਜ਼ਬਕ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਉਜਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਜਾੜਾ. ਬਰਬਾਦੀ। ੨ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਮੁੱਲ. ਹਰਜਾਨਾ. "ਸਭ ਕਿਦਾਰ ਕੋ ਭਰਹੁ ਉਜਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਉਜਾਲਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ. "ਨਾਮ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਉਜਾਰੀ. ਵਿ—ਚਮਕੀਲੀ. ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਹੋਈ. ਉਜ੍ਵਲ. "ਸੋਭਤ ਪਾਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਉਜਾਰੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਉਜਾਰੋ. ਦੇਖੋ, ਉਜਾਰਾ ੩। ੨ ਜ੍ਵਲਨ ਕੀਤਾ. ਜਗਾਇਆ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰੋ ਦੀਪਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਦੀਵਾ ਜਗਾਇਆ.

ਉਜਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ. ਚਾਨਣ. "ਪ੍ਰਗਟ ਰਹਿਓ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਬ ਉਜ਼ਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਜ੍ਵਲ.

ਉਜਾੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਬਾਦੀ ਬਿਨਾ ਜਗਾ. ਨਿਰਜਨ ਅਸਥਾਨ.

ਉਜਾੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗੈਰ ਆਬਾਦ ਕਰਨਾ. ਵਸੋਂ ਮਿਟਾਉਣੀ। ੨ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ.

ਉਜਾੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਜੜਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਉਜਾੜਨ ਦੀ ਚੱਟੀ ਮੁੱਲ ਆਦਿ.

ਉਜਿਆਰਉ, ਉਜਿਆਰਾ, ਉਜਿਆਰੋ, ਉਜਿਆਲਾ, ਉਜੀਆਰਾ ਚਾਨਣ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਦੇਖੋ, ਉਜਾਲਾ. "ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਗ ਉਜੀਆਰਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਭਇਓ ਉਜਿਆਰੋ ਭਵਨ ਸਗਲਾਰੇ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਗ੍ਯਾਨ. ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼.

ਉਜੂ. ਅ਼ وضو ਵੁਜ਼ੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਸਨਾਨਾ. ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ."ਉਠੁ ਫਰੀਦਾ ਉਜੂ ਸਾਜਿ ਸੁਬਹ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) "ਕਿਆ ਉਜੂ ਪਾਕੁ ਕੀਆ ਮੁਹੁ ਧੋਇਆ?" (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)

ਉਜੈਨ. ਸੰ. उज्जयिनी—ਉੱਜਯਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਵਾਲੀਅਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜੋ ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿਤ੍ਯ ਨੇ ਭੀ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਅਵੰਤੀ" ਭੀ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਮਹਾਂਕਾਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. "ਭੂਪ ਉਜੈਨ ਪੁਰੀ ਕੋ ਜਹਾਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਉੱਜਲ. ਦੇਖੋ, ਉਜਲ। ੨ ਡਿੰਗ. ਵਿ—ਕੁਲੀਨ। ੩ ਅਸਲ ਨਸਲ ਦਾ.

ਉੱਜਲ ਦੀਦਾਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧਿ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਖ਼ਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅਹਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਿਤਾਬ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ—ਸਰਦਾਰ ਲਹਣਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਨੂੰ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. "ਉੱਜਲ ਦੀਦਾਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧਿ ਸਰਦਾਰ ਬਾ ਵਕਾਰ."

ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਮੁਰਾਸਿਲੇ ਅਤੇ ਰੁੱਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮ ਮੂਰਤਿ.

ਉੱਜੜ. ਦੇਖੋ, ਉਜਾੜ.

ਉਜ੍ਯਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਉਜਾਲਾ. "ਜਹ ਅਨਹਤ ਸੂਰ ਉਜ੍ਯਾਰਾ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਉਜ੍ਵਲ. ਦੇਖੋ, ਉਜਲ.

ਉਝਕਣਾ, ਉਝਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਚੌਂਕਣਾ. ਚਮਕਣਾ। ੨ ਉਛਲਣਾ. ਕੁੱਦਣਾ। ੩ ਦੇਖਣ ਲਈ ਝੁਕਣਾ.

ਉਝਰ, ਉਝਰਣਾ, ਉਝਰਨ ਕ੍ਰਿ—ਵਿਛੁੜਨਾ. ਉਜੜਨਾ. "ਖਿਨ ਪਲ ਬਾਜੀ ਦੇਖੀਐ ਉਝਰਤ ਨਹੀ ਬਾਰਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਨਿਰਬੰਧ ਹੋਣਾ. ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ. "ਜਬੈ ਉਝਰ ਤੂੰ ਭਾਖ ਹੈਂ ਤੁਰਤ ਵਹੈ ਛੁਟਜਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੮) "ਰਿਸ ਜੁੱਝ ਉੱਝਰੇ ਰਾਜਪੂਤ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸੰ. ਉੱਝਨ. ਅਲਗ ਹੋਣਾ। ੪ ਸੁਲਝਣਾ. ਗੁੰਝਲ ਦਾ ਦੂਰ ਹੋਣਾ.

ਉਝੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦ੍ਯਾਨ. ਜੰਗਲ। ੨ ਅਜੇਹੀ ਰੋਹੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਸਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਥਹੁ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਭੇ. ਔਝੜ. "ਭਾਣੈ ਉਝੜਿ ਭਾਣੈ ਰਾਹਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਉਝੜਪੰਥਿ, ਉਝੜਪੰਥੀ ਵਿ—ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਗੁਮਰਾਹ. ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭੁੱਲਕੇ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਔਝੜ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ. "ਉਝੜਪੰਥਿ ਭ੍ਰਮੈ ਗਾਵਾਰੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਉਝੜਿ. ਔਝੜ ਵਿੱਚ. "ਇਕਿ ਉਝੜਿ ਪਾਇਦਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) ਦੇਖੋ, ਉਝੜ.

ਉਝਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਜਾੜ. ਗੈਰ ਆਬਾਦ ਥਾਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਝਾਰਨ.

ਉਝਾਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਉਜਾੜਨਾ। ੨ ਵਿਖੇਰਨਾ. ਖਿੰਡਾ ਦੇਣਾ। ੩ ਸਮੇਟਣਾ. "ਭਨਤ ਨਾਨਕ ਜਬ ਖੇਲ ਉਝਾਰੈ ਤਬ ਏਕੈ ਏਕੰਕਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਉਝਾੜ. ਦੇਖੋ, ਉਝਾਰ.

ਉਝੀੜ. ਵਿ—ਝਗੜੇ ਬਿਨਾ. ਨਿਰਦ੍ਵੰਦ. ਨਿਰਵਿਵਾਦ. "ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਰਗ ਚੱਲਣਾ ਆਸ ਨਿਰਾਸੀ ਝੀੜ ਉਝੀੜੀ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਘਨਤਾ ਰਹਿਤ. ਵਿਰਲਾ. ਛਿੱਦਾ. "ਛਿਨ ਮੇ ਘਨ ਸੋ ਕਰਦੀਨ ਉਝੀੜਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਉੱਝੜ. ਦੇਖੋ, ਉਝੜ.

ਉੱਝੜਪੰਥਿ. ਦੇਖੋ, ਉਝੜਪੰਥਿ.

ਉੰਞ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸਤਰਾਂ. ਓਂਵੇਂ.

ਉਟ. ਦੇਖੋ, ਓਟ। ੨ ਸੰ. ਘਾਸ ਫੂਸ.

ਉਟੰਕਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਰਗਣ, ਇੱਕ ਗੁਰੁ. SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, S. ਹਰੇਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੨ ਤੇ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੂਰਬੀਰਾ ਸਜੇ ਘੋਰ ਬਾਜੇ ਬਜੇ,

ਭਾਜ ਕੰਤਾ! ਸੁਣੇ ਰਾਮ ਆਏ,
ਬਾਲਿ ਮਾਰਯੋ ਬਲੀ ਸਿੰਧੁ ਪਾਟਯੋ ਜਿਨੈ,
ਤਾਹਿ ਸੋ ਬੈਰ ਕੈਸੇ ਰਚਾਏ?
ਬਜਾਧ ਜੀਤਯੋ ਜਿਨੈ ਜੰਭ ਮਾਰਯੋ ਉਨੈ,
ਰਾਮ ਔਤਾਰ ਸੋਈ ਸੁਹਾਏ.
ਦੇ ਮਿਲੋ ਜਾਨਕੀ ਬਾਤ ਹੈ ਸਜਾਨ ਕੀ.
ਚਾਮ ਕੇ ਦਾਮ ਕਾਹੇ ਚਲਾਏ?[1] (ਰਾਮਾਵ)

ਉਟੰਕਨ. ਸੰ. ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰੁਕਾਉਟ। ੨ ਹੁੱਜਤ. ਤਰਕ.

ਉਟੰਗਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੌਂਚਫਲੀ ਦੇ ਬੀਜ, ਜੋ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. Acanthodium hirtum.

ਉਠ, ਉਠੁ ਦੇਖੋ, ਉਸਟ। ੨ ਉਠਣਾ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਅਮਰ ਦੇਖੋ, ਉਠਣਾ। ੩ ਸੰ. उठ् ਧਾ—ਮਾਰਨਾ. ਤਾੜਨਾ.

ਉਠਈਆ. ਵਿ—ਉਠਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਿੜਨ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ. ਨਟ ਵਾਂਙ ਉਛਲਣ ਵਾਲਾ ਤੁਰੰਗ। ੩ ਕ੍ਰਿ—ਉਠਦੀ ਹੈ. "ਸਰਧਾ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਉਠਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਉਠ ਜਾਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚਲੇ ਜਾਣਾ. ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਣਾ। ੨ ਮਰ ਜਾਣਾ. ਦੁਨੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਣੀ. "ਉਠ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਕੇਹਾ ਮਾਣਾ?" (ਲੋਕੋ)

ਉਠਣਾ, ਉਠਨਾ ਸੰ. उत्थान—ਉੱਥਾਨ. ਕ੍ਰਿ—ਖੜਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਨੀਂਦ ਛੱਡਕੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ। ੩ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ. ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ। ੪ ਉਪਜਣਾ. ਉਤਪੰਨ ਹੋਣਾ. "ਜਹਿ ਤੇ ਉਠਿਓ ਤਹਿ ਹੀ ਆਇਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)"ਜਿ ਓਸੁ ਮਿਲੈ ਤਿਸੁ ਕੁਸਟ ਉਠਾਹੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਉਠਵਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਮਲਾ. ਧਾਵਾ. "ਤੁਰੇ ਧਵਾਇ ਉਠਵਨੀ ਕਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭੬)

ਉਠਵੈਯਾ. ਵਿ—ਉਠਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਛਲਣ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ. ਚਾਲਾਕ ਅਸਪ.

ਉਠਾਉਣਾ. ਚੁੱਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਉਠਣਾ ਅਤੇ ਉਠਾਰਨਾ. "ਬੰਨ੍ਹਿ ਉਠਾਈ ਪੋਟਲੀ." (ਸ: ਫਰੀਦ) ੨ ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਰੱਦ ਕਰਨਾ. "ਸਭ ਲੇਖਾ ਰਖਹੁ ਉਠਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਵਾਚਣਾ. ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ.

ਉਠਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਥਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਭੋਗ-ਇੱਛਾ. ਰਿਤੁ ਪਿੱਛੋਂ ਭੋਗ ਦੀ ਰੁਚੀ। ੩ ਹਮਲਾ. ਧਾਵਾ. "ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤਬ ਕਰੀ ਉਠਾਨਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੪ ਪੌੜੀ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਰ ਰਸ ਉਪਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਏ ਹੋਏ ਛੰਦ.

ਉਠਾਰਨਾ, ਉਠਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਉਠਾਉਣਾ. ਖੜਾ ਕਰਨਾ. "ਪਕਰਿ ਕੇਸ ਜਮ ਉਠਾਰਿਓ." (ਆਸਾ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) "ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆਂ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ." (ਸ: ਫਰੀਦ) ੨ ਆਰੰਭਣਾ. "ਹਰਿ ਜਨ ਸਿਉ ਬਾਦ ਉਠਰੀਐ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਸਹਾਰਨਾ. ਭੋਗਣਾ. "ਦੁਖ ਬਹੁਤ ਉਠਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਹਟਾਉਣਾ. ਵਰਜਣਾ। ੫ ਮਿਟਾਉਣਾ. ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਠਾਉਣਾ.

ਉਠਾਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਠਾ ਕੇ. ਦੇਖੋ, ਉਠਾਲਨਾ.

ਉਠਿ. ਉਠ ਕੇ. ਉੱਥਾਨ ਹੋ ਕੇ. "ਉਠਿ ਇਸਨਾਨ ਕਰਹੁ ਪਰਭਾਤੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਉਡ. ਦੇਖੋ, ਉਡਣਾ. "ਉਡ ਹੁਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਕਾਉਂ ਉਡਾਉਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਡੁ.

ਉਡਗ. ਦੇਖੋ, ਉਡੁਗ.

ਉਡਗਿੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡੁਗਣ (ਤਾਰਿਆਂ) ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਨ ਸਿਖ ਯੁਤ ਉਡਗਿੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਡਣਾ. ਦੇਖੋ, ਓਡਣਾ. "ਖੋਜਤ ਉਡਣਾਨਾਥ ਕੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨)

ਉਡਣ ਖਟੋਲਾ. ਦੇਖੋ, ਉਡਨ ਖਟੋਲਾ.

ਉਡਣਾ. ਸੰ. उड्डयन—ਉੱਡਯਨ. ਕ੍ਰਿ—ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਗਮਨ ਕਰਨਾ. ਉਡਾਰੀ ਲੈਣੀ. ਪਰਵਾਜ਼ ਕਰਨੀ.

ਉਡਨਖਟੋਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡਣ ਵਾਲਾ ਮੰਜਾ. ਵਿਮਾਨ. ਬੈਲੂਨ. ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਆਦਿਕ. "ਉਡਨਖਟੋਲੇ ਬਹੁਤ ਸਜਾਈ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਉਡਨਪੰਖੇਰੂ. ਵਿ—ਇੱਕ ਥਾਂ ਇਸਥਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪੰਛੀ। ੨ ਭਾਵ—ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨਪੰਖੇਰੂ ਬਨ ਕਾ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ। ੪ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ.

ਉਡਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਡਣਾ.

ਉਡਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਡੀਯਮਾਨ ਹੋਕੇ. ਉਡਕੇ. "ਹੰਸ ਉਡਰਿ ਕੋਧ੍ਰੈ ਪਇਆ." (ਸ: ਫਰੀਦ) ੨ ਵਿ—ਉਡਾਰੂ. ਉਡਨਸ਼ੀਲ. "ਪੰਖੀ ਪੰਚ ਉਡਰਿ ਨਹੀ ਧਾਵਹਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਯ ਰੂਪ ਪੰਖੀ.

ਉਡਰਿਆ. ਉਡ ਗਿਆ. ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ. "ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਉਡਵਾ. ਉਡੁਗਣ. ਸਿਤਾਰੇ. ਤਾਰੇ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ (ਨਛਤ੍ਰ) "ਹਰਿਜਨ ਸੋਭਾ ਸਭ ਜਗ ਊਪਰਿ, ਜਿਉ ਵਿਚਿ ਉਡਵਾ ਸਸਿਕੀਅ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਸਸਿਕੀਅ.

ਉਡਾਊ. ਵਿ—ਵ੍ਰਿਥਾ ਧਨ ਖੋਣ ਵਾਲਾ. ਫਜ਼ੂਲਖਰਚ। ੨ ਉਡਣ ਵਾਲਾ. ਉਡਾਰੀ ਲੈਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਉਡਾਰੂ.

ਉਡਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਰਵਾਜ਼. "ਮਿਠੈ ਮਖੁ ਮੁਆ ਕਿਉ ਲਏ ਉਡਾਰੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਵਿਖੈਰਸ ਲੰਪਟ ਮਨ, ਮੱਖ ਹੈ. ਪੰਖੀਆਂ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਬਲੰਦੀ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਉਕ਼ਾਬ, ਬਾਜ ਆਦਿਕ ਕਾਉਂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਉਡਦੇ ਹਨ ਅਰ ਮੱਘ, ਮੁਰਗ਼ਾਬੀ ਅਤੇ ਨਾਈਅੜੇ ੧੦੦੦ ਫੂਟ ਤੋਂ ੨੫੦੦ ਤਕ ਦੀ ਉਚਿਆਈ ਅਤੇ ਕੂੰਜਾਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ਤਕ ਉਡ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ.

ਉਡਾਰੂ. ਵਿ—ਉਡਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਉਡਣ ਲਾਇਕ.

ਉਡਿ. ਉਡਕੇ. "ਮਨੁ ਪੰਖੀ ਭਇਓ ਉਡਿ ਉਡਿ ਦਹ ਦਿਸਿ ਜਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

[1] ਮੰਦੋਦਰੀ ਦਾ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼.

ਉਡਿੰਦ. ਉਡੁ-ਇੰਦ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਉਡੀਸਾ. ਸੰ. ਓਡ੍ਰ—ਓਡ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਉਹ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਿਲਾ ਕਟਕ, ਬਲਸੁਰ ਅਤੇ ਪੁਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਤਕਲ (उत्कल) ਭੀ ਹੈ. ਕਲਾਈਵ (Clive) ਨੇ ਸਨ ੧੭੫੫ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫਤੇ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਦਰ ਸਨ ੧੯੦੩ ਵਿੱਚ ਆਇਆ. ਜਗੰਨਾਥ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਪੁਰੀ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜਗੰਨਾਥ. "ਕਹਾ ਉਡੀਸੇ ਮਜਨੁ ਕੀਆ?" (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)

ਉਡੀਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਤਜਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਉਡੀਕਣਾ.

ਉਡੀਕਣਾ, ਉਡੀਕਨਾ ਸੰ. ਉਤ-ਈਕ੍ਸ਼ਣ. ਉਦੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਉਠਾਕੇ ਦੇਖਣਾ. ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਟਕ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਣਾ। ੨ ਇੰਤਜਾਰੀ ਕਰਨੀ. ਰਾਹ ਤੱਕਣਾ.

ਉਡੀਣ, ਉਡੀਣਾ, ਉਡੀਣੀ ਸੰ. उदीर्ण—ਉਦੀਣੰ. ਵਿ—ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਉਦਾਸ. "ਹਉ ਹਰਿ ਬਾਝ ਉਡੀਣੀਆ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. "ਵਾਟ ਹਮਾਰੀ ਖਰੀ ਉਡੀਣੀ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ)

ਉਡੀਨ. ਦੇਖੋ. ਉਡੀਣ। ੨ ਸੰ. उड्डीन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡਾਰੀ. ਪਰਵਾਜ਼.

ਉਡੀਨੀ. ਉਦੀਣੰ (ਉਦਾਸ) ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਉਡੀਣੀ. "ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ ਉਡੀਨੀ, ਕਬ ਘਰਿ ਆਵੈ ਰੀ." (ਬਿਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਉਡੁ. ਸੰ. उडु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ। ੨ ਜਲ। ੩ ਤਾਰਾ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ (ਨਛਤ੍ਰ). ਸਿਤਾਰਹ.

ਉਡੁਗ. ਉਡੁਗਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਤਾਰੇ. ਸਿਤਾਰੇ.

ਉਡੁਗਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ. ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਸਿਤਾਰੇ.

ਉਡੁਗਨਾਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡੁਗਣ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਉਡੁਗਨਿਕੇਤ. ਉਡੁਗਣ (ਤਾਰਿਆਂ) ਦਾ ਨਿਕੇਤ (ਘਰ)—ਰਾਤ. ਰਾਤ੍ਰਿ. (ਸਨਾਮਾ)

ਉਡੁਗ ਨਿਕੇਤਿਸ. ਉਡੁਗਣ ਦਾ ਘਰ—ਰਾਤ, ਉਸ ਦਾ ਈਸ਼—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਉਡੁਗਭੂਪ. ਤਾਰਾ ਗਣ ਦਾ ਰਾਜਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਉਡੁਗਭੂਪਣੀ ਭੂਪ. ਤਾਰਾਗਣ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਤਿਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵਾਲੀ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. ਤਿਸ ਦੀ ਸ੍ਵਾਮਿਨੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਣੀ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਦਾ, ਦੀ, ਵਾਲੀ. ਭੂਪਣੀ. ਭੂਪ ਦੀ.

ਉਡੁਨਾਥ. ਦੇਖੋ, ਉਡੁਪਤਿ.

ਉਡੁਪ. ਸੰ. उडुप. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡੁ (ਜਲ) ਪਤਿ—ਵਰੁਣ। ੨ ਜਹਾਜ਼. ਨੌਕਾ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੪ ਗਰੁੜ. ਦੇਖੋ, ਉਡੁ.

ਉਡੁਪਤਿ. ਸੰ. उडुपति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਪਤਿ ਗਰੁੜ. ਦੇਖੋ, ਉਡੁ.

ਉਡੂਵਾ. ਦੇਖੋ, ਉਡਵਾ.

ਉਡੇਰੋਲਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾਪੰਥੀ.

ਉਡੰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡਾਰੀ. ਪਰਵਾਜ਼। ੨ ਵਿ—ਉਡਿਆ। ੩ ਉੱਡੀਯਮਾਨ. ਉਡਦਾ ਹੋਇਆ. "ਪਵਨੁ ਉਡੰਤ ਨ ਧਾਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਪਵਨੁਉਡੰਤ.

ਉਢ. ਦੇਖੋ, ਓਢਨ.

ਉਢਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਓਢਲੀਆ.

ਉਢਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਓਢਾਉਣਾ.

ਉਢੌਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਢਨੀ. ਚਾਦਰ. "ਮਨਹੁ ਸਬਿੰਦ੍ਰ ਨੀਲ ਉਢੌਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਗੁੜ੍ਹੀ ਹਰੀ ਜਮੀਨ ਬੀਚ ਵਹੁਟੀਆਂ ਨਾਲ, ਮਾਨੋ ਲਾਲ ਬੂਟੀਆਂ ਵਾਲੀ ਨੀਲੀ ਚਾਦਰ ਹੈ.

ਉੱਢਲ. ਵਿ—ਓਟ (ਪਨਾਹ) ਲੈਣ ਵਾਲਾ. "ਢਾਲ ਉੱਢਲੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਓਢਣੇ ਵਾਲਾ.

ਉਣ. ਦੇਖੋ, ਉਣਨਾ ਅਤੇ ਉੱਨ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸਰਵ—ਉਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ.

ਉਣ ਉਣ ਮੁਣ ਮੁਣ ਰੁਣ ਰੁਣ ਗੁਣ ਗੁਣ. ਕਿਸੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਨੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪੈਂਤੀਸ ਅੱਖਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ ਹੈ. ਰਤਨ ਮਾਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਿਆ. ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕਪੋਲ ਕਲਪਨਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ. ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਰਥ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਖਰ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ—"ਸ਼ਾਵਰ ਤੰਤ੍ਰ" ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਮੰਤ੍ਰ ਵੇਖੀਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਵਰ.

ਉਣਤਾਲੀ. ਊਨਚਤ੍ਵਾਰਿੰਸ਼ਤ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਚਾਲ੍ਹੀ. ੩੯

ਉਣੱਤਰ. ਊਨਸਪ੍ਤਤਿ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਸੱਤਰ. ੬੯

ਉਣੱਤੀ. ਊਨਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਤੀਹ. ੨੯. ਦੇਖੋ, ਉਨੱਤੀ.

ਉਣਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬੁਣਨਾ. "ਤਣਿ ਉਣਿ ਖੁੰਬ ਚੜਾਇਕੈ." (ਭਾਗੁ) ਸਿੰਧੀ. ਉਣਣੁ.

ਉਣਮਣ. ਡਿੰਗ. ਵਿ—ਨਾਖ਼ੁਸ਼. ਅਪ੍ਰਸੰਨ. ਦੇਖੋ, ਉਨਮਨ.

ਉਣਵੰਜਾ. ਸੰ. एकोनपञ्चाशत्—ਏਕੋਨਪੰਚਾਸ਼ਤ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਪੰਜਾਹ. ੪੯.

ਉਣਾਸਠ. ਊਨਸ਼੍ਟਿ. ਸੱਠ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੱਟ. ੫੯.

ਉਣਾਸੀ. ਊਨਾਸ਼ੀਤਿ. ਅੱਸੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੱਟ. ੭੯.

ਉਣਾਨਵੇ. ਸੰ. ਏਕੋਨ नवति—ਏਕੋਨ ਨਵਤਿ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਨੱਵੇ. ੮੯.

ਉਣਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਣ (ਬੁਣ) ਕੇ. ਦੇਖੋ, ਉਣਨਾ.

ਉਣੇਤੁ. ਸੰ. उपनयन—ਉਪਨਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਗ੍ਯੋਪਵੀਤ ਸੰਸਕਾਰ. ਜਨੇਊ ਪਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ. "ਭਦਣੁ ਉਣੇਤੁ ਕਰਾਇਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੫ ਬੰਨੋ) ਦੇਖੋ, ਉਪਨੀਤ.

ਉਣੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਉਣਵੰਜਾ.

ਉਣੰਜਾ ਪੌਣ. ਦੇਖੋ, ਮਰੁਤ ੨.

ਉਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਓਧਰ. ਉਸ ਤਰਫ. "ਉਤ ਤਾਕੈ ਉਤ ਤੇ ਉਤਿ ਪੇਖੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਯਾ. ਸ਼ਾਇਦ. ਕਦਾਚਿਤ। ੩ ਸਰਵ—ਉਹ. ਓਹ. ਦੇਖੋ, ਉਤੁ.

ਉਤਸਰਗ. ਸੰ. उत्सर्ग. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਕ. ਤਿਆਗ। ੨ ਦਾਨ। ੩ ਸਮਾਪਤਿ. ਅੰਤ. ਭੋਗ.

ਉਤਸਰਪਿਣੀ. ਸੰ. उत्सर्पिणी. ਸੰਗਯਾ—ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਸਤਯੁਗ ਆਦਿਕ ਯੁਗਾਂ ਦਾ ਚਕ੍ਰ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਉਤਸਰਪਿਣੀ ਅਤੇ ਅਵਸਰਪਿਣੀ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ. ਉਤਸਰਪਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਅਤੇ ਅਵਸਰਪਣ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ.

ਉਤਸਵ. ਸੰ. उत्सव. ਸੰਗਯਾ—ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ। ੨ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ.

ਉਤਸਾਹ. उत्साह. ਸੰਗਯਾ—ਹੌਸਲਾ. ਹਿੰਮਤ। ੨ ਉੱਦਮ. ਪੁਰਖਾਰਥ. "ਦੀਨਦਇਆਲ, ਕਰਹੁ ਉਤਸਾਹਾ" (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਉਤਸਾਹੀ. ਸੰ. उत्साहिन्. ਵਿ—ਉਤਸਾਹ ਵਾਲਾ। ੨ ਉੱਦਮੀ. ਹੌਸਲੇਮੰਦੀ. ਪੁਰੁਸਾਰਥੀ.

ਉਤਸੁਕ. ਸੰ. उत्सुक. ਵਿ—ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਚਾਹ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕੁਲ.

ਉਤਸੁਕਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਤਸੁਕ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ.

ਉਤਕਟ. ਸੰ. उत्कट. ਵਿ—ਕਠਿਨ. ਕਠੋਰ. ਕਰੜਾ। ੨ ਪ੍ਰਚੰਡ. ਕ੍ਰੋਧੀ। ੩ ਪ੍ਰਬਲ। ੪ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਲੰਘਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਸ੍ਤ. ਮਖ਼ਮੂਰ। ੬ ਅਹੰਕਾਰੀ.

ਉਤਕਰਸ਼ / **ਉਤਕਰਖ** } ਸੰ. उत्कर्ष. ਸੰਗਯਾ—ਅਧਿਕਤਾ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ। ੨ ਵਡਿਆਈ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ। ੩ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠਤਾ. ਉੱਤਮਤਾ। ੪ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਕਲਸ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਗੱਦੀ ਉੱਪਰ ਬੈਠਾ. ਦੇਖੋ, ਉਦਕਰਖ.

ਉਤਕਲ. ਸੰ. उत्कल. ਸੁਦ੍ਯੁਮਨ ਰਾਜਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਉਡੀਸਾ.

ਉਤਕਲਾ / **ਉਤਕਾ** } ਦੇਖੋ, ਉਤਕੰਠਿਤਾ.

ਉਤਕੰਟਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤੇ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲਾ, ਕਰੌਂਦਾ. ਇਸ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਅਚਾਰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕਰੌਂਦਾ.

ਉਤਕੰਠਾ. ਸੰ. उत्कण्ठा. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ. "ਬਿਹਬਲ ਹ੍ਵੈ ਉਤਕੰਠਾ ਭੂਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਤਕੰਠਿਤਾ. ਸੰ. उत्कण्ठिता. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਥਾਂ ਅਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ਨਾ ਵੇਖਕੇ ਤੀਵ੍ਰ ਇੱਛਾ ਨਾਲ, ਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਤੇ ਦਲੀਲਾਂ ਸੋਚਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ "ਉਤਕਲਾ" ਅਤੇ "ਉਤਕਾ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਸੰ. उत्कृष्ट. ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ। ੨ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਛਾ. ਬਿਹਤਰ.

ਉਤਛੇਪਣ / **ਉਤਖੇਪਣ** } ਸੰ. उत्क्षेपण. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਪਰ ਸੁੱਟਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ। ੨ ਚੁਰਾਉਣਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਢੱਕਣ। ੪ ਛੱਜ। ੫ ਪੱਖਾ.

ਉਤੱਥ. ਸੰ. उतथ्य. ਉਤਥ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਇਹ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਅੰਗਿਰਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ.[1] ਇਸ ਨੇ ਸੋਮ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ "ਭਦ੍ਰਾ" ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਭਦ੍ਰਾ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਤੱਥ ਦੀ ਕੁਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁੱਕ ਲੈ ਗਿਆ. ਉਤੱਥ ਨੇ ਭਦ੍ਰਾ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਘੱਲਿਆ, ਪਰ ਵਰੁਣ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ. ਉਤੱਥ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਪੀ ਲੀਤਾ, ਫੇਰ ਭੀ ਵਰੁਣ ਨੇ ਭਦ੍ਰਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ. ਜਦ ਉਤੱਥ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰੁਣ ਦਾ ਤਾਲ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਲੋਕ ਜਲ ਬਿਨਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਵਰੁਣ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਤੱਥ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਅਤੇ ਭਦ੍ਰਾ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ. ਰਿਖੀ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਵਰੁਣ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਕੀਤੇ.

ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤੱਥ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਮਮਤਾ" ਸੀ. ਇਕ ਵਾਰ ਜਦਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਭ ਸੀ, ਤਦ ਉਤੱਥ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਕਾਮਾਤੁਰ ਹੋ ਕੇ ਭਰਜਾਈ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਤੇ ਭੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ. ਮਮਤਾ ਨੇ ਅਤੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਬਾਲਕ ਨੇ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਨੂੰ ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ. ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਨੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਜਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਲਕ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਦੀਰਘਤਮਾ" ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਭਰਦ੍ਵਾਜ.

ਉਤਪਤਿ. ਸੰ. उत्पत्ति. ਸੰਗਯਾ—ਜਨਮ. ਪੈਦਾਯਸ਼ "ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਸਗਲੀ ਉਤਪਤਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿਰਚਨਾ. "ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ ਆਪਿ ਨਿਰਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ / **ਉਤਪੱਤਿ ਪ੍ਰਲਯ** } ਦੇਖੋ, ਉਤਪਤਿ ੨. ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ. ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਤੇ ਲੈ ਹੋਣ ਦਾ ਕ੍ਰਮ. "ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ ਸਬਦੇ ਹੋਵੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਉਤਪਲ. ਸੰ. उत्पल. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਲਾ ਕਮਲ। ੨ ਕਮਲ. ਕੌਲ ਫੁੱਲ.

ਉਤਪਲਲੋਚਨ. ਵਿ—ਉਤਪਲ (ਕਮਲ) ਜੇਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ. ਕਮਲ ਨਯਨ. "ਅਵਿਲੋਕਤ ਭੇ ਉਤਪਲ ਲੋਚਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਤਪਾਟਨ. ਸੰ. उत्पाटन. ਸੰਗਯਾ—ਪੁੱਟਣਾ. ਉਖੇੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜੜ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਉਤਪਾਤ. ਸੰ. उत्पात. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਦ੍ਰਵ. ਆਫ਼ਤ। ੨ ਅਸ਼ਾਂਤਿ। ੩ ਉੱਪਰ ਡਿਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲਪਕਕੇ ਪੈਣਾ। ੪ ਅਮੰਗਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ—ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਰਨਾਖਸ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇ ਇਹ ਉਤਪਾਤ ਹੋਣੇ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

"ਅਤਿਸੈ ਜਹਿਂ ਤਹਿ ਆਵ ਭੁਚਾਲਾ,
ਦਿਸਾ ਤਪਤ ਜਨੁ ਦਵ ਵਡ ਲਾਗਾ,
ਉਲਕਾਪਾਤ ਅਗਨ ਜਿਵ ਜਾਗਾ,
ਉਦੈ ਕੇਤੁ ਭਾ ਅਧਿਕ ਅੰਧੇਰਾ,
ਰਵਿ ਸਸਿ ਪਰ ਪਰਵੇਖ ਅਨ੍ਹੇਰਾ,
ਬਿਨ ਘਨ ਗਰਜਨ ਹੈ ਵਡ ਜੋਰਾ,
ਸ਼ਿਵਾ ਸ਼੍ਵਾਨ ਖਰ ਬੋਲਤ ਘੋਰਾ,

[1] ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂਉ "ਉਚਥ" ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਵਹੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵਾਯੁ ਦੁਖਕਾਰੀ,
ਜੜ ਤੇ ਉਖਰ ਜਾਹਿਂ ਤਰੁ ਭਾਰੀ.
ਘੋਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨ ਸਰਵ ਵਿਹੰਗਾ.
ਗਿਰਹਿਂ ਨੀਡ ਤੇ ਜਨੁ ਹ੍ਵੈ ਭੰਗਾ.
ਕਾਨਨ ਕੇ ਪਸ਼ੁ ਭਏ ਦੁਖਾਰੇ.
ਭੈ ਕਰ ਮੂਤ੍ਰ ਮਲਾਦਿਕ ਡਾਰੇ,
ਧਰ ਪਰ ਧਾਰਾਧਰ ਧੁੰਧਾਰੀ,
ਸ੍ਰਵਹਿਂ ਸਘਨ ਗੋ ਸ੍ਰੋਣਤ ਸਾਰੀ."

ਦੇਖੋ, ਅਪਸਗਨ.

ਉਤਪਾਤਿ, **ਉਤਪਾਤੀ** } ਸੰ. उत्पत्ति—ਉਤਪੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਦਾਯਸ਼. ਜਨਮ. "ਬ੍ਰਹਮਪਿੰਡੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. उत्पातिन्. ਵਿ—ਉਪਦ੍ਰਵ (ਫਸਾਦ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਉਤਪਾਦਕ. ਸੰ. उत्पादक. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ (ਪੈਦਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ. ਜਨਕ। ੩ ਉੱਪਰ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਰਭ ਜੀਵ. ਸ਼ਰਭ ਦੇ ਚਾਰ ਪੈਰ ਪਿੱਠ ਤੇ, ਅਤੇ ਚਾਰ ਛਾਤੀ ਵੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਰ ੨.

ਉਤਪਾਦਨ. उत्पादन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ. ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਤਪੰਨ. ਸੰ. उत्पन्न. ਵਿ—ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਜਨਮਿਆ.

ਉਤਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਾ. ਸੰ. उत्प्रेक्षा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਦੇਖਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਭੇਦਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ ਉਪਮੇਯ ਵਿੱਚ ਉਪਮਾਨ ਦੀ ਅਟਕਲ ਕਰਨੀ, "ਉਤਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. "ਆਨ ਬਾਤ ਕੋ ਆਨ ਮੇ ਜਹਿਂ ਸੰਭਾਵਨ ਹੋਇ." (ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕੋਪ ਭਈ ਬਰ ਚੰਡਿ ਮਹਾਂ ਬਹੁ
ਜੁੱਧ ਕਰਜੋ ਰਨ ਮੇ ਬਲ ਧਾਰੀ,
ਲੈ ਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ
ਪਚਾਰਕੈ ਸੁੰਭ ਕੇ ਊਪਰ ਝਾਰੀ,
ਸਾਰ ਸੋਂ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਬਜੀ
ਝਨਕਾਰ ਉਠੀ ਤਿਹ ਤੇ ਚਿਨਗਾਰੀ,
ਮਾਨਹੁ ਭਾਦਵ ਮਾਸ ਕੀ ਰੈਨ
ਲਸੈ ਪਟਬੀਜਨ ਦੀ ਚਮਕਾਰੀ. (ਚੰਡੀ ੧)

(ਅ) ਜੇ 'ਗੋਯਾ' 'ਮਾਨੋ' ਆਦਿਕ ਪਦ ਨਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਤਦ "ਗਮ੍ਯੋਤਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਾ" ਅਥਵਾ "ਗੁਪਤੋਤਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਾ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਇੱਕ ਵੱਢੇ ਤੇਗੀਂ ਤੜਫਨ
ਮਦ ਪੀਤੇ ਲੋਟਨ ਬਾਵਲੇ. (ਚੰਡੀ ੩)[1]

ਉਤਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ੋਪਮਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾ (ਹ)

[1] ਮਾਨੋ ਮਦ ਪੀਤੇ ਬਾਵਲੇ ਲੋਟਨ.

ਉਤਪ੍ਰੇਖ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਉਤਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਾ.

ਉਤਫੁੱਲ. ਵਿ—ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਿਕਸਿਤ.

ਉਤਭਿਜ, **ਉਤਭੁਜ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਜਿਸ ਨੂੰ "ਉਤਭੁਜ" "ਅਰਧਭੁਜੰਗ" "ਸੋਮਰਾਜੀ" ਅਤੇ "ਸ਼ੰਖਨਾਰੀ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ--ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਦੋ ਯਗਣ ISS, ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹਹਾਸੰ ਕਪਾਲੰ। ਸੁਭਾਸੰ ਛਿਤਾਲੰ।
ਪ੍ਰਭਾਸੰ ਜੁਆਲੰ। ਅਨਾਸੰ ਕਰਾਲੰ. (ਕਲਕੀ)

੨ ਸੰ. उद्भिज्ज.—ਉਦਭਿੱਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਪਾੜਕੇ ਜਿਸਦਾ ਅੰਕੁਰ (ਅੰਗੂਰ) ਨਿਕਲੇ, ਐਸੀ ਵਨਸਪਤਿ. ਬੇਲ ਬੂਟੇ ਖੇਤੀ ਆਦਿਕ. "ਜਲ ਬਿਨ ਉਤਭੁਜ ਕਾਮ ਨਹੀਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਕੀਨੀ। ਉਤਭੁਜ ਖਾਨਿ ਬਹੁਰ ਰਚਦੀਨੀ." (ਚੌਪਈ) ੩ ਸੰ. उद्-भुज—ਉਦ-ਭੁਜ. ਜਿਸਨੇ ਬਾਂਹ ਫੈਲਾਈ ਹੈ. ਦਸ੍ਤਗੀਰ. ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਵਾਲਾ. "ਉਤਭੁਜ ਚਲਤੁ ਆਪ ਕਰਿ ਚੀਨੈ, ਆਪੇ ਤਤੁ ਪਛਾਨੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) "ਉਤਭੁਜ ਸਰੂਪ ਅਬਿਗਤ ਅਭੰਗ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਉਤਮ, **ਉਤਮੁ** } ਦੇਖੋ, ਉੱਤਮ. "ਉਤਮ ਸੰਤ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਉਤਮੁ ਏਹੁ ਬੀਚਾਰ ਹੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਉਤਰ. ਦੇਖੋ, ਉਤਰਣਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ.

ਉਤਰਸਿ. ਉਤਰੇਗਾ. ਪਾਰ ਹੋਊ, ਹੋਵੇਗਾ. "ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ, ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਾ?" (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਉਤਰਣ, **ਉਤਰਣਾ**, **ਉਤਰਨਾ** } ਸੰ. उत्तरण. ਕ੍ਰਿ—ਉਤਰਜਾਣਾ. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਹੁਚਣਾ. ਪਾਰ ਹੋਣਾ। ੨ ਉੱਪਰੋਂ ਹੇਠ ਆਉਣਾ. ਅਵਤਰਣ। ੩ ਜਨਮ ਲੈਣਾ. ਦੂਜਾ ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ. "ਘਰਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਭਗਤ ਉਤਰਿ ਆਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੪ ਦੂਰ ਹੋਣਾ. ਮਿਟਣਾ. "ਉਤਰਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)"ਲਗਾ ਰੰਗੁ ਅਪਾਰੁ ਕੋ ਨ ਉਤਾਰਈ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਉਤਰਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਢਲਵਾਣ.

ਉਤਰਿ. ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਮੇ. "ਉਤਰਿ ਦਖਣਿ ਪੁਬਿ ਦੇਸ ਪਸ੍ਚਮਿ ਜਸੁ ਭਾਖਹ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩) ੨ ਉਤਰਕੇ. ਅਬੂਰ ਕਰਕੇ. "ਤੇਊ ਉਤਰਿ ਪਾਰ ਪਰੇ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ)

ਉਤਰੀ. ਉਤਰਸੀ. ਉਤਰੇਗੀ. ਲੱਥੂ. "ਧਿਆਇਦਿਆ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲੁ, ਨਾਨਕ ਉਤਰੀ ਚਿੰਤ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਉਤਰ ਗਈ. ਲੱਥੀ। ੩ ਉਤਰ ਜਾਵੀ.

ਉਤਰੀਆ. ਵਿ—ਉਤਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਾਰ ਕਰਤਾ. "ਭੈਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਉਤਰੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ.

ਉਤਰੁ. ਉੱਤਰ. ਜਵਾਬ. "ਆਪੇ ਆਖੈ ਆਪੇ ਸਮਝੈ ਤਿਸੁ ਕਿਆ ਉਤਰੁ ਦੀਜੈ?" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਦੇਖੋ, ਉੱਤਰ.

ਉਤਲਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਤਾਵਲਾ ਹੋਣਾ. ਜਲਦੀ ਕਰਨਾ। ੨ ਵਿ—

ਊਤਾਵਲਾ ਹੋਇਆ.

ਊਤਲੰਤ. ਵਿ—ਉਤਾਵਲੀ ਵੰਤ. ਕਾਹਲਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਨਾਲ. ਫੁਰਤੀ ਸਾਥ. "ਸੁਨ ਸ਼ੋਰ ਜਾਤ ਊਤਲੰਤ ਧਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਊਤਵਤ. ਸੰ. उदावर्त—ਉਦਾਵਰਤ. ਸੰਗਜਾ—ਜਲ ਦੀ ਭੌਰੀ. ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ। ੨ ਅਫਾਰਾ. ਵਾਤ ਦੋਖ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦਾ ਆਫਰਨਾ.

ਊਤਵਤਾ. ਵਿ—ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਹੌਕਲਤਾਇਆ. ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਚਕ੍ਰ (ਘੁੰਮੇਰੀ) ਵਿੱਚ ਪਿਆ. "ਫਿਰਹਿ ਊਤਵਤਾਏ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਊਤਵਤ.

ਊਤਾਊਲ } **ਊਤਾਇਲ** } ਸੰਗਜਾ—ਉਤਾਵਲੀ. ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. "ਨਿਕਟੈ ਤਿਹ ਜਾਨ ਊਤਾਇਲ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਊਤਾਈ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਤਿਮਾ. ਮੂਰਤੀ. "ਮਨਹੁ ਊਤਾਈ ਭਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮਾਨੋ ਸ਼ੋਭਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੈ.

ਊਤਾਹ } **ਊਤਾਹਿ** } ਵਿ—ਅਧਿਕ. ਵੱਧ. "ਘਟੈ ਨ ਵਧੈ ਊਤਾਹਿ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਊੱਪਰ। ੩ ਕ੍ਰਿ.ਵਿ—ਉਤਾਹਾਂ. ਊੱਪਰ ਵੱਲ. ਸਿੰਧੀ—ਊਤਾਹੋਂ.

ਊਤਾਕ. ਦੇਖੋ, ਓਤਾਕ ਅਤੇ ਅਊਤਾਕੁ.

ਊਤਾਨਪਾਦ. ਦੇਖੋ, ਊੱਤਾਨਪਾਦ.

ਊਤਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਕ਼ਲ. ਕਾਪੀ. "ਊਤਾਰ ਖਾਸੇ ਦਸ੍ਤਖਤ ਕਾ." (ਅਕਾਲ) ਖ਼ਾਸ ਦਸ੍ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਨਕਲ। ੨ ਪੁਰਾਣਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਅੰਗ ਤੋਂ ਊਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. "ਅਮੀਰ ਦਾ ਊਤਾਰ ਗਰੀਬ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ." (ਲੋਕੋ) ੩ ਸੰ. अवतार—ਅਵਤਾਰ. ਜਨਮ. ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਨਾ। ੪ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਊਤਾਰਣਾ.

ਊਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਊ. ਯੌ. ਸੰਗਜਾ—ਤਰਕ ਵਿਤਰਕ. ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ। ੨ ਲਾਭ ਹਾਨਿ ਦੀ ਬਾਤ. "ਏਵ ਊਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਊ ਸੁਨਾਏ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੋ ਮਨ ਭਰਮਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਉਤਰਣ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੪ ਤਨੱਜ਼ੁਲ ਅਤੇ ਤਰੱਕ਼ੀ.

ਊਤਾਰਣਾ } **ਊਤਾਰਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਊੱਪਰੋਂ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣਾ। ੨ ਪਾਰ ਕਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਉਤਰਣ.

ਊਤਾਰ ਰੱਖਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮਨੋ ਭੁਲਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਰਾਖੁ ਊਤਾਰਿ। ੨ ਕਦਰ ਨਾ ਕਰਨੀ. ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ। ੩ ਹੇਠ ਲਾਹ ਦੇਣਾ.

ਊਤਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਊਤਾਰਣਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਨਕਲ. ਕਾਪੀ. "ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਊਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ." (ਲੋਕੋ) ੩ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਫਤ ਦਾ ਉਤਰਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਰੋਗੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਵਾਰਕੇ ਅੰਨ ਵਸਤ੍ਰ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਆਦਿਕ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸਮ। ੪ ਧਾਵਾ. ਹਮਲਾ. "ਤਹਾਂ ਆਪ ਕੀਨੋ ਹੁਸੈਨੀ ਊਤਾਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੫ ਡੇਰਾ. ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੬ ਨਿਸਤਾਰਾ. ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪਾਰ ਊਤਾਰਾ ਹੋਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਊਤਾਰਿਅਨੁ. ਉਸ ਨੇ ਪਾਰ ਕੀਤਾ, ਕੀਤੇ "ਭਉਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਿਅਨੁ" (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੩)

ਊਤਾਲ. ਸੰਗਜਾ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਫੁਰਤੀ. "ਕਾਲੁ ਨੇ ਊਤਾਲ ਲੀਨ ਅੰਕ ਹਿਤ ਨਾਲ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. उत्ताल. ਵਿ—ਚੰਗਾ. ਅੱਛਾ। ੩ ਤੇਜ਼. ਤੁੰਦ। ੪ ਬਹੁਤ. ਅਧਿਕ। ੫ ਭਿਆਨਕ. ਡਰਾਉਣਾ.

ਊਤਾਵਲ. ਸੰਗਜਾ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਕਾਹਲੀ। ੨ ਚਾਲਾਕੀ. ਫੁਰਤੀ.

ਊਤਾਵਲਾ. ਵਿ—ਕਾਹਲਾ. ਛੇਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਫੁਰਤੀਲਾ. ਚਾਲਾਕ। ੩ ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਤੁਰਤ. "ਸਚ ਟਿਕੈ ਘਰਿ ਆਇ ਸਬਦਿ ਊਤਾਵਲਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਊਤਾਵਲੀ. ਸੰਗਜਾ—ਕਾਹਲੀ. ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ। ੨ ਵਿ—ਛਣ ਭੰਗੁਰ. ਪਲ ਵਿੱਚ ਬਿਨਸਨਹਾਰ. "ਜੈਸੇ ਭਾਦਉ ਖੂੰਬਰਾਜੁ, ਤੂ ਤਿਸ ਤੇ ਖਰੀ ਊਤਾਵਲੀ." (ਬਸੰ ਰਵਿਦਾਸ) ਤੂੰ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਛੇਤੀ ਮਿਟ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ.

ਊਤਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਪਾਸੇ. ਓਧਰ. "ਊਤ ਤੇ ਊਤਿ ਪੇਖੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਊਤੁ. ਸਰਵ—ਉਸ. "ਊਤੁ ਭੂਖੇ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੂਖ." (ਸੋਦਰੁ) ਉਸ ਭੁੱਖ ਤੋਂ.

ਊਤੇ } **ਊਤੈ** } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਓਧਰ. ਉਸ ਪਾਸੇ.

ਊਤੰਸ. ਦੇਖੋ, ਅਵਤੰਸ। ੨ ਸੰ. ਉੱਤੰਸ. ਭੂਖਣ। ੩ ਮੁਕੁਟਮਣਿ. ਤਾਜ ਦਾ ਰਤਨ.

ਊਤੰਕ. ਦੇਖੋ, ਊੱਤੰਕ.

ਊਤੰਗ. ਸੰ. उत्तुङ्ग—ਊੱਤੁੰਗ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਊੱਚਾ. "ਊਤੰਗੀ ਪੈਓਹਰੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਹੇ ਅਤਿ ਊੱਨਤ ਪਯੋਧਰਾਂ ਵਾਲੀ! ਦੇਖੋ, ਪੈਓਹਰੀ.

ਊੱਤਮ. ਸੰ. उत्तम. ਵਿ—ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਛਾ. ਅਤਿ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਟ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਧ੍ਰੂਵ ਦਾ ਸੌਤੇਲਾ ਵਡਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਊੱਤਾਨਪਾਦ.

ਊੱਤਮਤਾ } **ਊੱਤਮਤਾਈ** } ਸੰਗਜਾ—ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਟਤਾ. ਖ਼ੂਬੀ. ਭਲਾਈ. ਨੇਕੀ.

ਊਤਮਾ. ਸੰ. उत्तमा. ਸੰਗਜਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਪਤੀ ਦੇ ਐਬ ਵੇਖ ਅਤੇ ਸੁਣਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਕਰੇ। ੨ ਉਹ ਦੂਤੀ, ਜੋ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾਇਕ ਅਤੇ ਨਾਇਕਾ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਾਵੇ। ੩ ਵਿ—ਊੱਤਮ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਊੱਤਰ. ਸੰ. उत्तर. ਸੰਗਜਾ—ਉਦੀਚੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਦੱਖਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ। ੨ ਜਵਾਬ। ੩ ਪਰਲੋਕ। ੪ ਰਾਜਾ ਵਿਰਾਟ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਪਰੀਛਤ (ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ) ਦਾ ਮਾਮਾ ਸੀ। ੫ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋੱਤਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ। ੬ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ। ੭ ਵਿ—ਪਿਛਲਾ। ੮ ਅਗਲਾ.

ਊੱਤਰ ਪਕ } **ਊੱਤਰ ਪੱਖ** } ਸੰ. उत्तर पक्ष. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਊੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਥਨ. ਜਵਾਬ ਦੀ ਦਲੀਲ। ੨ ਮੁੱਦਈ

ਦੇ ਦਾਵੇ ਦਾ ਜਵਾਬ. ਜਵਾਬ ਦਾਵਾ.

ਉੱਤਰ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸੰਗਯਾ—ਅੰਤਿਮ ਵਿਚਾਰ. ਕਰਮਕਾਂਡ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਮੰਜ਼ਲ. ਆਤਮਵਿਦਯਾ. ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ.

ਉੱਤਰਾ. ਸੰ. उत्तरा. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ ਵਿਰਾਟ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ। ੨ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ. "ਉੱਤਰਾ ਓਰ ਸਿਧਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੯)

ਉੱਤਰਾਇਣ. ਦੇਖੋ, ਉੱਤਰਾਯਣ.

ਉੱਤਰਾਖੰਡ. ਸੰ. उत्तराखण्ड. ਸੰਗਯਾ—ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਦਾ ਪਾਸਾ. ਹਿਮਾਲਯ ਪਾਸ ਦਾ ਉੱਤਰੀਯ ਭਾਗ.

ਉਤਰਾਂਗ. ਸੰਗੀਤ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ ਦੇ ਆਲਾਪ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ, ਅਤੇ ਦੋ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਜਿਵੇਂ—ਇਹ ਉਤਰਾਂਗ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ.

ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ. ਸੰ. उत्तराधिकारिन्. ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਬਿਜ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਵਾਰਿਸ.

ਉੱਤਰਾਯਣ. ਸੰ. उत्तरायण. ਸੰਗਯਾ—ਦਸ ਪੋਹ ਤੋਂ ਨੌਂ ਹਾੜ੍ਹ ਤੀਕ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਯਨ। ੨ ਉਤਰਾਰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਣੀ ੩.

ਉੱਤਰਾਰਧ. ਸੰ. उत्तरार्द्ध. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਰਵਾਰਧ ਤੋਂ ਪਿਛਲਾ ਅੱਧਾ ਹਿੱਸਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ.

ਉੱਤਾ. उत्तरीय—ਉੱਤਰੀਯ. ਵਿ—ਅਗਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਟੀਕਾ. ਵਿਆਖਿਆ (ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ) ੩ ਉੱਪਰਲਾ ਹਿੱਸਾ। ੪ ਓਢਨੀ. ਚਾਦਰ.

ਉੱਤਾਨਪਾਦ. ਸੰ. उत्तानपाद. ਸੰਗਯਾ—ਮਨੁ ਅਤੇ ਸ਼ਤਰੂਪਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਨੀਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਪੁਤ੍ਰ—ਧ੍ਰੂਵ, ਕੀਰਤਿਮਾਨ, ਆਯੁਸ਼੍ਮਾਨ, ਅਤੇ ਵਸੁ ਹੋਏ. ਸੁਰੁਚਿ ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਜਨਮਿਆ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰੂਵ ੮.

ਉੱਤਾਵਾਚਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ। ੨ ਅਗਲਾ ਹਾਲ ਪੜ੍ਹਨਾ। ੩ ਵ੍ਰਿੱਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ। ੪ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ.

ਉੱਤਿਸ੍ਠ. ਸੰ. उत्तिष्ठ—ਉੱਤਿਸ੍ਟ. ਖੜਾ ਹੋ। ੨ ਉੱਥਾਯ. ਉਠ ਕਰ. "ਉੱਤਿਸ੍ਟ ਦੇਵਿ ਪੂਜੰਤ ਜਾਇ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਉੱਤੀਰਣ. ਸੰ. उत्तीर्ण. ਵਿ—ਪਾਰ ਹੋਇਆ. ਲੰਘਿਆ। ੨ ਤਰ ਕੇ ਪਾਰ ਪਿਆ। ੩ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਸ (Pass) ਹੋਇਆ। ੪ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ.

ਉੱਤੇਜਕ. ਸੰ. उत्तेजक. ਵਿ—ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਉਭਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਤਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ. ਅੱਗ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਣੀ.

ਉੱਤੇਜਨ. ਸੰ. उत्तेजन. ਸੰਗਯਾ—ਉਕਸਾਉ. ਪ੍ਰੇਰਣਾ। ੨ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉੱਤੰਕ. ਸੰ. उत्तङ्क. ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਵੇਦਮੁਨਿ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਧੁੰਧੁ. "ਆਸ੍ਰਮ ਤਹਾਂ ਉਤੰਕ ਮੁਨੀ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੇਲਾ.

ਉਤ੍ਰਾਯਣ. ਦੇਖੋ, ਉੱਤਰਾਯਣ.

ਉਥਕਨ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਥਗਿਤ ਹੋਣਾ. ਥੱਕਣਾ। ੨ ਉੱਥਿਤ-ਕਰਨ. ਖੜੇ ਕਰਨਾ. ਉਠਾਉਣਾ। ੩ ਟਪਾਉਣਾ. ਕੁਦਾਉਣਾ. "ਰਣਹਿ ਤੁਰੰਗ ਉਥੱਕ ਹੈਂ." (ਪਾਰਸਾਵ) "ਬਾਜਿ ਉਥੱਕੀਅੰ." (ਸੂਰਜਾਵ) ੪ ਢਕਣਾ. ਆਛਾਦਨ ਕਰਨਾ.

ਉਥਤ. ਦੇਖੋ, ਉਥਿਤ.

ਉਥਪਨ. ਦੇਖੋ, ਉਥਾਪਨ.

ਉਥਪ ਬਿਥਪ. ਦੇਖੋ, ਉਥਾਪਨ ਅਤੇ ਬਿਥਪ.

ਉਥਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਤਣਾ. ਉਲਟਾਉਣਾ। ੨ ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਕਰਨਾ. "ਅਗ੍ਰ ਜੁ ਆਵਤ, ਤਾਂ ਉਥਲਾਵਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਥਲ ਪਥਲ. ਸੰਗਯਾ—ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਉਥਲ ਪਥਲ ਕਰਦੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਥਾਨ. ਸੰ. उत्थान. ਸੰਗਯਾ—ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉੱਦਮ। ੩ ਆਰੰਭ। ੪ ਉੱਨਤੀ. ਤਰੱਕੀ। ੫ ਦੇਖੋ, ਉਠਾਨ.

ਉਥਾਨਕਾ. ਸੰ. उत्थानिका—ਉੱਥਾਨਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਉੱਥਾਨ (ਉਠਾਉਣ) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ. ਭੂਮਿਕਾ. ਦੀਬਾਚਾ. ਤਮਹੀਦ। ੨ ਕਿਸੇ ਅਲਪ ਗ੍ਯਾਨੀ ਦੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਰਚੀ ਇੱਕ ਪੋਥੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਚਨਾ ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਹੋਈ ਹੈ.[1] ਜੋ ਤਮਹੀਦ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮੰਨਣ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ. ਜੋ ਕਪੋਲ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਉਹ ਤ੍ਯਾਗ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਏ.

ਉਥਾਪਨ. ਸੰ. उत्थापन. ਕ੍ਰਿ—ਮਿਟਾਉਣਾ. ਉਠਾਦੇਣਾ. "ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਨਹਾਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਖਿਨ ਮਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਦਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਖੜਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਫਿਰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ.

ਉਥਾਰਾ. ਸਿੰਧੀ. ਉਥਾੜੋ ਅਥਵਾ ਅਉਥਾੜੋ. کابوس ਕਾਬੂਸ. Nightmare ਦਾੱਬਾ.

ਇਹ ਰੋਗ ਮੇਦੇ ਵਿੱਚ ਬੋਝ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛਾਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਬੋਝ ਆਪਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਕੇ ਦੱਬ ਲਿਆ ਹੈ. ਸਾਹ ਰੁਕਦਾ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਡਰਕੇ ਬੁਰੜਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਉਥਾਰੇ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਵੀ (ਨਿਸੋਥ) ਦਾ ਜੁਲਾਬ ਦੇਕੇ ਦਿਲ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਮਾ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਚਾਹੀਏ. ਦੋ ਮਾਸ਼ੇ ਮਸਤਗੀ, ਦੋ ਮਾਸ਼ੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਪੀਹਕੇ, ਗਾਂ ਜਾਂ ਬਕਰੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਫੱਕੀ ਲੈਣੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਇਹ ਫੱਕੀ, ਬਾਦਾਮ, ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ, ਤੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਈ ਨਾਲ ਭੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ. ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਹਰਤ

[1] ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਦੌੜ ਨਿਵਾਸੀ ਰਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ.

ਦਾ ਮੁਰੱਬਾ ਖਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ. ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਵਰਕ ਲਾਕੇ ਆਉਲੇ ਦਾ ਮੁਰੱਬਾ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਖਾਣਾ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਸੰਗਤਰੇ ਅੰਗੂਰ ਅਨਾਰ ਆਦਿ ਫਲਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ. ਪਾਲਕ, ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਦਾਲ, ਕੱਦੂ, ਤਿੱਤਰ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ੋਰਵਾ (ਰਸਾ) ਪੱਥ ਹੈ.

ਉਥਾਰੇ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਲਾਲ ਮਿਰਚ, ਮਾਸ, ਗੁੜ, ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮੈਥੁਨ, ਭੈ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਏ. "ਰੇ ਜਨ! ਉਥਾਰੈ ਦਬਿਓਹੁ ਸੁਤਿਆ ਗਈ ਵਿਹਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਰੂਪ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਫਿਕਰਾਂ ਦੇ ਖੋਟੇ ਸੰਕਲਪ ਮਲੀਨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥਾਰੇ ਵਾਂਙ ਆ ਦਬਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਉਥਿਤ | ਉਥਿੱਤ ਸੰ. उत्थित. ਵਿ—ਉਠਿਆ ਹੋਇਆ. ਉਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਬਹੁਰ ਉਥਿਤ ਊਪਰ ਕੋ ਆਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦ. ਸੰ. उद्. ਧਾ—ਗਿੱਲਾ ਕਰਨਾ. ਵਹਿਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ। ੩ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸੰਗੁਲ.

ਉਦਉ | ਉਦਇ ਸੰ. उदय. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਪਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉੱਨਤੀ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ. ਜਾ ਭਾਗੈ ਕਾ ਉਦਉ ਹੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਉਦਕ. ਸੰ. उदक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ. ਜਲ. "ਰਾਮ ਉਦਕਿ ਤਨੁ ਜਲਤ ਬੁਝਾਇਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉਦਕਣਾ.

ਉਦਕ ਕੁੰਭ. ਸੰ. उदककुम्भ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ। ੨ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਠਹਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਲ. "ਜਿਉ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਬਿੰਬ ਕਉ ਮਿਲੀ ਹੈ ਉਦਕ ਕੁੰਭ ਬਿਗਰਾਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਜੈਸੇ ਜਲ ਡੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ, ਬਿੰਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਦੇਹ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਗ੍ਯਾਨੀ ਦਾ ਆਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਦ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਾ ਅਨੇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ.

ਉਦਕਣਾ | ਉਦਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਦਹਿਲਣਾ. ਡਰਨਾ. "ਔਚਕ ਉਦਕੇ ਸਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕੁੱਦਣਾ. ਉਛਲਨਾ। ੩ ਕੰਬਣਾ. ਬਿੜਕਣਾ.

ਉਦਕਭੁਕ. ਵਿ—ਉਦਕ (ਜਲ) ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਲਾਹਾਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੜਵਾ ਅਗਨੀ। ੩ ਬਿਜਲੀ. ਅਬਿੰਧਨਾਗਨਿ।[1] ੪ ਭਾਵ—ਆਚਮਨ.

> "ਤਬ ਕਮਲੇਸ ਹਰਖ ਹ੍ਵੈ ਦਯਾਲਾ,
> ਕਹ੍ਯੋ, ਸੁਨਹੁ ਸਭ ਭੂਸੁਰ ਸਾਲਾ!
> ਯਸਜ ਉਚਾਰ ਉਦਕਭੁਕ, ਵਾਰੀ—
> ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਦੇਤ ਫਲ ਚਾਰੀ."
>
> (ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰਾਸਿ ੨ ਅ: ੪, ਛੰਦ ੩੯)

ਦਯਾਲੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਰਿਖੀ ਲੋਗੋ ਸੁਨੋ! ਜਿਸ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਤੋਂ ਅਤੇ ਜਲ ਦਾ ਆਚਮਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਰਿ (ਜਲ) ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਤੀਰਥ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਚਾਰ ਫਲ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—"ਓਂ ਅਮ੍ਰਿਤੋਦ੍ਭਵਾਯ, ਅਮ੍ਰਿਤਰੂਪਾਯ, ਤੀਰਥਰਾਜਾਯ, ਨਮੋਨਮ:"

ਉਦਕਰਖ. ਸੰ. उत्कर्ष.—ਉਤ੍ਕਰ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧਿਕਤਾ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. ਸੰਤਾ. centrifugal. "ਜਬ ਉਦਕਰਖ ਕਰਾ ਕਰਤਾਰਾ." (ਚੌਪਈ) ਦੇਖੋ, ਉਤਕਰਖ.

ਉਦਕਿ. ਉਦਕ (ਜਲ) ਕਰਕੇ. ਜਲਸੇ. ਜਲ ਨੇ. ਦੇਖੋ, ਉਦਕ.

ਉਦਕੁ. ਜਲ. ਦੇਖੋ, ਉਦਕ. "ਰਾਮ ਉਦਕੁ ਜਿਹ ਜਨ ਪੀਆ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਉਦਗਾਤਾ. ਸੰ. उद्गातृ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਸਾਮ ਵੇਦ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ.

ਉਦਗਾਰ. ਸੰ. उद्गार. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਕਾਰ. ਊਰਧਵਾਤ. ਰਜਕ Λ belch. ਮੇਦੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉਠੀ ਹੋਈ ਪੌਣ. ਸਾਧਾਰਣ ਡਕਾਰ ਦੁਖਦਾਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕਫ ਪਿੱਤ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਮੇਦੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘਟ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਠਰਾਗਨਿ ਮੰਦ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਡਕਾਰ ਬਹੁਤ ਆਉਣ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੋਗ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਚਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸੰਜਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ। ੨ ਵਮਨ. ਡਾਕੀ. ਛਰਦ। ੩ ਸੁਖ। ੪ ਦੁੱਖ। ੫ ਉਬਾਲ. ਉਫਾਨ.

ਉਦਗ੍ਰ. ਵਿ—ਉੱਚਾ ਹੈ ਅਗ੍ਰਭਾਗ ਜਿਸ ਦਾ. ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ, ਹੋਈ. "ਸ਼ੇਖਰ ਉਦਗ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੂ ਕੀ ਤੇਗ." (ਗੁਰੁ ਪੰਚਾਸ਼ਿਕਾ)

ਉਦਜ. ਉਦ (ਪਾਨੀ) ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ. ਜਲਜ। ੨ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ, ਸਮੁਦ੍ਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਉਦਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਲਾਲ ਉਦਜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਚਲ ਆਯੋ." ਲਾਲ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਚਲ ਆਇਆ.

ਉਦਧ | ਉਦਧਿ ਸੰ. उदधि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦ (ਪਾਣੀ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਘੜਾ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ "ਉਦਧਿ ਗੁਰੁ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਬੇਅੰਤੁ ਹਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ.

ਉਦਧਿਸੁਤ. ਸੰ. उदधिसुत. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਮੋਤੀ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤ। ੪ ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ ਆਦਿਕ। ੫ ਅਨੇਕ ਰਤਨ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ.

ਉਦਪਾਨ. ਸੰ. उदपान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਖੂਹ. "ਘਟ ਸੀਸ ਧਰਾ ਜਲ ਲੇਵਨ ਕੋ ਉਦਪਾਨ ਜਹਾਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਬਾਉਲੀ. ਵਾਪੀ। ੩ ਕਮੰਡਲੁ.

ਉਦਬਿਗਨ. ਸੰ. उद्विग्न. ਵਿ—ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਉਦਵੇਗ (ਘਬਰਾਹਟ) ਸਹਿਤ. "ਬੈਠੀ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਉਦਬਿਗਨ ਭਈ ਹੈ ਮਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦਬਿਲਾਵ. ਦੇਖੋ, ਜਲਬਿਲਾਵ.

ਉਦਬੇਗ. ਦੇਖੋ, ਉਦਵੇਗ.

[1] ਅਪ (ਪਾਣੀ) ਹੈ ਈਂਧਨ ਜਿਸ ਦਾ.

ਉਦਭਟ. ਸੰ. उद्भट. ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ. ਜ਼ੋਰਾਵਰ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਮਸ਼ਹੂਰ। ੩ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ. ਉੱਤਮ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਛੂ। ੫ ਸੂਰਜ.

ਉਦਭਵ. ਸੰ. उद्भव. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਪੱਤਿ. ਜਨਮ। ੨ ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਤਰੱਕੀ। ੩ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ.

ਉਦਭਿਜ. ਦੇਖੋ, ਉਤਭਿਜ.

ਉਦਭਿਦਵਿਦ੍ਯਾ. उद्भिद्विद्या. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਨਸਪਤਿ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਉਦ੍ਭਿੱਜ ਦਾ ਇਲਮ. Botany.

ਉਦਭੂਤ. ਸੰ. उद्भूत. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ. ਜਨਮਿਆ। ੨ ਪ੍ਰਗਟਿਆ.

ਉਦਮ. ਦੇਖੋ. ਉੱਦਮ. "ਉਦਮ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਉਦਮਾਤ / **ਉਦਮਾਦ** } ਸੰ. उन्माद—ਉਨਮਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਸਤੀ. ਖੁਮਾਰੀ. "ਮਾਇਆ ਮਦ ਚਾਖਿ ਭਏ ਉਦਮਾਤੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਉਨਮੱਤ (ਗਲਤਾਨ) ਹੋ ਗਏ। ੨ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਗ. مالیخولیا ਮਾਲੀਖੋਲੀਆ. Melancholia ਪਾਗਲਪਣਾ. ਸੁਦਾ. ਇਹ ਰੋਗ ਗਰਮ ਖੁਸ਼ਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਦੇ ਵਰਤਣ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ, ਬਹੁਤ ਜਾਗਣ, ਚਿੰਤਾ, ਕ੍ਰੋਧ. ਸ਼ੋਕਾਦਿ ਦੇ ਕਰਨ, ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਵਾਸੀਰ ਦਾ ਲਹੂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਕੱਚਾ ਪਾਰਾ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਸਿਰ ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਤੋਂ, ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ, ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਅਪਮਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਗਰਮੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਤੋਂ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਉਨਮਾਦ ਦਾ ਰੋਗੀ ਬਕਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰਮ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਹੱਸਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਅਤੇ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਰੋਗ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਇਸ ਰੋਗ ਦੀ ਤੁਰਤ ਖਬਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਵੈਦ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਛੇਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਰੋਗ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਔਖਾ ਹਟਦਾ ਹੈ.

ਉਨਮਾਦੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿੜਾਉਣਾ ਅਤੇ ਛੇੜਨਾ ਹੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਪਾਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ, ਰਾਗ ਰੰਗ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖੇਲ ਹੋਣੇ ਉੱਤਮ ਹਨ. ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ, ਮੱਖਣ, ਮਲਾਈ, ਬਦਾਮਰੋਗਨ, ਹਲਕੇ ਫਲ ਅਤੇ ਹਲਕੀ ਗਿਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਏ. ਬਦਾਮ, ਇਲਾਇਚੀ, ਮਗਜ ਕੱਦੂ ਅਤੇ ਖੀਹੇ ਦੇ ਘੋਟਕੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਸਰਦਾਈ ਦੇਣੀ ਹੱਛੀ ਹੈ. ਮੱਥੇ ਤੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਲੇਪ. ਬਦਾਮਰੋਗਨ ਦੀ ਸਿਰ ਤੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਸੰਦਲ ਅਨਾਰ ਅਤੇ ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ. ਬਚ ਦਾ ਚੂਰਨ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਤੀਕ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਰੋਜ ਚਟਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ ਹੈ. ਇਸ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਬਜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਏ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਰਹੇਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਸਿੰਧੀ ਵਿੱਚ ਉਦਮਾਦ ਦਾ ਅਰਥ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਫਿਕਰ ਹੈ.

ਉਦਮਾਦਾ. ਸੰ. उन्मत्त—ਉਨਮੱਤ. ਵਿ—ਮਤਵਾਲਾ. ਮਖ਼ਮੂਰ. "ਮਨ ਖੁਟਹਰ, ਤੇਰਾ ਨਹੀ ਬਿਸਾਸੁ, ਤੂ ਮਹਾਂ ਉਦਮਾਦਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਉਨਮਾਦ ਰੋਗ ਵਾਲਾ. ਪਾਗਲ. ਸੁਦਾਈ.

ਉਦਮਾਦੀ. ਸੰ. उन्मादिन्—ਉਨਮਾਦੀ. ਵਿ—ਸੁਦਾਈ. ਸਿਰੜੀ. ਪਾਗਲ। ੨ ਨਸ਼ਈ. ਅਮਲੀ. "ਜਿਉ ਉਦਮਾਦੀ ਅਤੀਸਾਰ." (ਭਾਗੁ) ਜੈਸੇ ਫੀਮੀ ਨੂੰ ਅਤੀਸਾਰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਮੁ. ਦੇਖੋ, ਉੱਦਮ. "ਉਦਮੁ ਸੋਈ ਕਰਾਇ ਪ੍ਰਭੁ." (ਮਾਝ ਮ: ੫ ਦਿਨਰੈਣ)

ਉਦਯ. ਸੰ. उदय. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਤਰੱਕੀ। ੨ ਨਿਕਲਨਾ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ। ੩ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨਾ। ੪ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪੂਰਬੀ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਦੀ ਓਟ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਉਦਯਾਚਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਉਦਯਗਿਰਿ.

ਉਦਯ ਅਸ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਯ ਅਤੇ ਅਸ੍ਤ ਨਾਉਂ ਦੇ ਦੋ ਪਹਾੜ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਦਯ ਦੀ ਓਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸੂਰਜ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸ੍ਤ ਦੀ ਓਟ ਵਿੱਚ ਛਿਪਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਲੋਪ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੂਰਜ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਛਿਪਣਾ। ੩ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਪੱਛਮ. ਭਾਵ—ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਉਦਯ ਅਸ੍ਤ ਲੋ ਰਾਜ." (ਸਲੋਹ) ੪ ਜਨਮ-ਮਰਣ.

ਉਦਯ ਸਿੰਹ / **ਉਦਯ ਸਿੰਘ** } ਸ਼ਿਸ਼ੋਦਿਯਾ ਕੁਲ[1] ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜਾ. ਜੋ ਰਾਣਾ ਸਾਂਗਾ (ਸੰਗ੍ਰਾਮਸਿੰਹ) ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਅਤੇ ਚਤੌੜ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉੱਪਰ ਸੰਮਤ ੧੫੯੯ (ਸਨ ੧੫੪੧—੪੨) ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪਸਿੰਹ ਨੇ (ਜੋ ਰਾਜਪੂਤ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਮਾਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਉਦਯਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚਤੌੜਗੜ੍ਹ।

੨ ਅਲੀਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਮਾਈਦਾਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਨੀਰਾਮ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਪੰਜ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਖਾਲਸਾ ਸਜਾਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ. ਇਹ ਪੰਜ ਪੰਥ-ਰਤਨ – ਉਦਯ ਸਿੰਘ, ਅਜਬ ਸਿੰਘ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ, ਅਨਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਨ.

ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਰ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਖੱਲ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਇਹ ਇੱਕ ਗਧੇ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਖੇਤੀਆਂ ਖਾਣ ਲੱਗਾ ਅਰ ਗੂਣ ਦੇ ਬੋਝੇ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ

[1] ਗਹਲੋਤ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਅੱਲ ਜੋ ਸ਼ਿਸ਼ੋਦ ਨਾਮਕ ਸਥਾਨ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਇਸ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਭੂਸ਼ਣ ਉਦਯਪੁਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਣੇ ਆਪਣੇ ਤਾਂਈ ਰਘੁਵੰਸ਼ੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਸਾਰੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੰਸ਼ ਵਡੇ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਹੈ.

ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਸੀ.

ਇੱਕ ਵੇਰ ਗਧਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸੁਣਕੇ ਹੀਂਗਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਕੁਮ੍ਹਾਰ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁਚਕੇ ਖੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਖਰਮਸਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ. ਕੁਮ੍ਹਾਰ ਨੇ ਗਧਾ ਪਛਾਣਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹ, ਗੂੰਣ ਦੇ ਬੋਝੇ ਹੇਠ ਲੈ ਲਿਆ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਕੇ ਪੁਰਾਣੀ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਜਾ ਧਸਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਹੋਊ.

ਸੰਮਤ ੧੭੫੮ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਕੇਸ਼ਰੀ ਚੰਦ ਜਸਵਾਲੀਏ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ, ਨੇਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਰੋਕੇ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਹਜੂਰ ਲਿਆਏ ਸਨ. ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਿਆ, ਤਦ ਏਹ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ. ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਯਥਾ:--"ਪਹਰ ਏਕ ਲੌ ਰਨ ਪਰਯੋ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਇਕਸਾਰ। ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੂਝੇ ਤਬੈਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਨ ਵਿਚਾਰ." (ਗੁਰੁਸ਼ੋਭਾ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਭੀ ਧਰਮਜੁਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਦੇਸ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਰਾਯਣ ਰਹੇ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ।

੩ ਭਗਤੂਵੰਸ਼ੀ ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਕੈਥਲ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੀ ਸਰਪਰਸ੍ਤੀ ਵਿੱਚ ਕਵਿਰਾਜ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਫੱਗੁਣ ਸੁਦੀ ੧੪ ਸੰਮਤ ੧੮੯੯ (੧੫ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੪੩) ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਰੋਗ ਨਾਲ ਹੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਹੈਜ਼ਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੋਇਆ. ਵਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਯਣ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੰਕਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ਅੰਤ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਤ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

> "ਭਾਗ ਭੂਰ ਭਗਤੂ ਭਗਤ ਭਰਪੂਰ ਭਾਵ
> ਭਾਰੋ ਭਯ ਭੰਜਨ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਕੋ,
> ਤਾਂ ਕੇ ਸ਼ੁਭ ਵੰਸ਼ ਮੇ ਵਤੰਸ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਭੂਪ
> ਜ਼ਾਹਿਰ ਜਹਾਨ ਮੇ ਮਹਾਨ ਨੀਕ ਨਜਾਨ ਕੋ,
> ਸਿੱਖੀ ਸੁਖ ਖਾਨ ਕੋ ਸਿਖੈਯਾ ਸੀਖ ਸਜਾਨ ਕੋ
> ਸੁਨੈਯਾ ਗੁਨ ਗਜਾਨ ਕੋ ਧਰੈਯਾ ਗੁਰੁ ਧਜਾਨ ਕੋ,
> ਪਕਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ ਨਸੈਯਾ ਸਤ੍ਰੁ ਜਾਨ ਕੋ
> ਰਖੈਯਾ ਕੁਲ ਕਾਨ ਕੋ ਦਿਵੈਯਾ ਜਗਦਾਨ ਕੋ."

ਦੇਖੋ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਕੈਥਲ ਅਤੇ ਭਗਤੂ ਭਾਈ.

ਉਦਯਗਿਰਿ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ੪। ੨ ਗਵਾਲੀਅਰ ਰਾਜ ਦੇ ਜਸਗਾਧ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਹਾੜ। ੩ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਨੇਲੂਰ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜ। ੪ ਟ੍ਰਾਵਨਕੋਰ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜ। ੫ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਗੰਜਮ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜ। ੬ ਉੜੀਸਾ ਵਿੱਚ ਪੁਰੀ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜ.

ਉਦਯਨ. ਸੰ. उदयन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ. ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਉਦਯਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਕੁਸੁਮਾਂਜਲਿ ੨.

ਉਦਯਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ਸਿੰਘ ੧.

ਉਦਯਾਚਲ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ੪.

ਉਦਰ. ਸੰ. उदर. ਪੇਟ. ਢਿੱਡ. ਜਠਰ. "ਉਦਰੈ ਕਾਰਣਿ ਆਪਣੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ) ੨ ਛਾਤੀ. ਸੀਨਹ. "ਅਬਕੀ ਸਰੂਪਿ ਸੁਜਾਨਿ ਸੁਲਖਨੀ ਸਹਿਜੇ ਉਦਰਿ ਧਰੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਮੇਦਾ. ਪਕ੍ਵਾਸ਼ਯ। ੪ ਅੰਤੜੀ। ੫ ਗਰਭ। ੬ ਅੰਦਰਲਾ ਪਾਸਾ.

ਉੰਦਰ. ਸੰ. उन्दर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੂਹਾ. ਮੂਸਾ. ਦੇਖੋ, ਉੰਦਰ.

ਉਦਰ ਉਦਕ. ਗਰਭਾਸ਼ਯ ਦੀ ਝਿੱਲੀ ਵਿਚ ਦਾ ਉਹ ਜਲ, ਜੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਘੇਰੀਂ ਰਖਦਾ ਹੈ. "ਜਨਨੀ ਕੇਰੇ ਉਦਰ ਉਦਕ ਮਹਿ ਪਿੰਡ ਕੀਆ ਦਸ ਦੁਆਰਾ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ)

ਉਦਰਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੇਟ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਕਟਾਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਖੰਜਰ ਨਾਹਰਨਖਾ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਉਦਰਸੰਜੋਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੇਟ ਦਾ ਸੰਬੰਧੀ. ਸਕਾ ਭਾਈ. ਸਹੋਦਰ। ੨ ਪੇਟ ਦਾ ਹੈ ਸੰਬੰਧ ਜਿਸ ਨਾਲ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਉਦਰਸੰਜੋਗੀ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਸ੍ਵਾਰਥੀ. ਖੁਦਗਰਜ. ਕੇਵਲ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਜਿਸ ਦਾ.

ਉਦਰਜ੍ਵਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਠਰਾਗਨਿ. ਪੇਟ ਦੀ ਅਗਨਿ. ਮੇਦੇ ਦੀ ਗਰਮੀ। ੨ ਭੁੱਖ.

ਉਦਰ ਰੋਗ. ਪੇਟ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ. ਜਦ ਮੇਦੇ ਦੀ ਅਗਨੀ ਮੱਠੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਹਜਮ ਕਰਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਦ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਕੋਈ ਐਸੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੇਦੇ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ. ਇਹ ਰੋਗ ਬਹੁਤ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਕੁਵੇਲੇ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਪਸੀਨਾ ਰੁਕਣ ਤੋਂ, ਭੁੱਖ ਵੇਲੇ ਪੀਣ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਵੇਲੇ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਥਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਰ ਰੋਗ ਤੋਂ ਅਫਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੰਦੇ ਡਕਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੁਰਗੰਧ ਭਰੀ ਹਵਾ ਸਰਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਲੇਜੇ ਤੇ ਜਲਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੱਥਾ ਭਾਰੀ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਰ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਇਰੰਡ ਦਾ ਤੇਲ ਅਥਵਾ ਮਾਲਕੰਗਣੀ ਦਾ ਤੇਲ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਇੰਦ੍ਰਜੌਂ, ਸੁਹਾਗਾ, ਭੁੰਨੀ ਹੋਈ ਹਿੰਗ, ਸੰਖ ਦੀ ਸੁਆਹ, ਚਾਰ ਚਾਰ ਮਾਸ਼ੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੂਰਨ ਕਰਕੇ ਗਊ ਦੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਖਾਣਾ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਉਦਰ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੱਠੀ ਦੇ ਚਾਉਲ ਜੌਂ, ਮੂੰਗੀ, ਗਊ ਦਾ ਦੁੱਧ, ਗਊ ਦੀ ਲੱਸੀ, ਕਰੇਲਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਦਾ ਸ਼ੋਰਵਾ ਵਰਤਣਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆ "ਨਾਰਾਯਣ ਚੂਰਣ" ਉਦਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਚਿੱਤੇ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਹਰੜ, ਬਹੇੜਾ, ਆਉਲਾ, ਮਘਾਂ, ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ, ਸੁੰਢ, ਜੀਰਾ, ਹਾਊਬੇਰ, ਬਚ, ਜਵਾਇਣ, ਪਿੱਪਲਾ

ਮੂਲ, ਸੌਂਫ, ਬਨ ਤੁਲਸੀ, ਅਜਮੋਦ, ਕਚੂਰ, ਧਨੀਆ, ਵਾਇਵਭਿੰਗ ਕਲੌਂਜੀ, ਪੁਹਕਰਮੂਲ, ਸੱਜੀਖਾਰ, ਜੌਂਖਾਰ, ਸੇਂਧਾ, ਸਾਂਭਰ, ਸੌਂਚਰ, ਬਿੜ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੂਣ, ਕੁੱਠ. ਇਹ ਅਠਾਈ ਦਵਾਈਆਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਲੈ ਕੇ ਬਰੀਕ ਕੁੱਟਣੀਆਂ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੌੜਤੁੰਮੇ ਦੀ ਜੜ ਦੋ ਤੋਲੇ, ਨਿਸੋਥ ਤਿੰਨ ਤੋਲੇ, ਦੰਤੀ ਤਿੰਨ ਤੋਲੇ, ਪੀਲਾ ਥੋਹਰ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਇਹ ਸਭ ਕੁੱਟ ਛਾਣਕੇ ਮਿਲਾਉਣੇ. ਇਹ ਚੂਰਣ ਬਲ ਉਮਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਮਾਸੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਾਸ਼ੇ ਤੀਕ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ.

ਜਲੋਦਰ, ਲਿੱਫ, ਵਾਉਗੋਲਾ, ਆਦਿ ਭੀ ਉਦਰ ਰੋਗ ਸੱਦੀਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਰਾਯਣ ਚੂਰਣ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਉਦਰਾਗਨਿ. ਉਦਰ (ਪੇਟ) ਦੀ ਅਗਨਿ. ਜਠਰਾਗਨਿ. ਦੇਖੋ, ਉਦਰਜ੍ਵਾਲਾ.

ਉਦਰਾਮਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੇਟ ਦਾ ਆਮਯ (ਰੋਗ). ਢਿੱਡ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ. ਉਦਰਰੋਗ.

ਉਦਰਿ. ਉਦਰ (ਪੇਟ) ਵਿੱਚ। ੨ ਛਾਤੀ ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਉਦਰ ੨। ੩ ਗਰਭ ਵਿੱਚ.

ਉਦਰੁ. ਦੇਖੋ, ਉਦਰ. "ਪਸੁ ਜਿਉ ਉਦਰੁ ਭਰਉ." (ਧਨਾ ਮ: ੯)

ਉਦਵਨ. ਦੇਖੋ. ਉਦਯਨ. "ਆਸੰਭਉ ਉਦਵਿਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਜੋ ਅਜਨਮ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਉਦਵਰਤਨ. ਸੰ. उद्वर्तन. ਸੰਗਯਾ—ਬਟਣਾ. ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲੇਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਚਾ ਤੇ ਮਲਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਉਦਵਾਹ. ਸੰ. उद्वाह. ਸੰਗਯਾ—ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਲਾੜੀ (ਦੂਲਹਨੀ) ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਲੈ ਜਾਣਾ. ਵਿਆਹ. ਸ਼ਾਦੀ. ਆਨੰਦ. ਨਿਕਾਹ.

ਉਦਵਿਓ, ਉਦਵਿਅਉ ਉਦੈ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਗਟਿਆ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯਨ ਅਤੇ ਉਦਵਨ. ਦੇਖੋ, ਆਸੰਭਉ.

ਉਦਵਿਗਨ. ਸੰ. उद्विग्न. ਵਿ—ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਵਜਾਕੁਲ.

ਉਦਵੇਗ. ਸੰ. उद्वेग. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਤ ਦੀ ਘਬਰਾਹਟ. ਵਯਾਕੁਲਤਾ. "ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇਂ ਸਤੂਨ ਉਦਵੇਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਵੇਗ। ੩ ਜੋਸ਼। ੪ ਉਮੰਗ.

ਉਦਾਸ. ਸੰ. उदास्—ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਣਾ. ਪਾਸਦੀਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ। ੨ ਸੰ. उदासीन—ਉਦਾਸੀਨ. ਵਿ—ਵਿਰਕਤ. ਉਪਰਾਮ। ੩ ਮੋਹ ਰਹਿਤ। ੪ ਵੈਰਾਗਵਾਨ. "ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਉਦਾਸ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੫ ਸੰਗਯਾ—ਉਦਾਸੀਨਪਨ. ਸੰਨਯਾਸ. ਤਯਾਗ. "ਗਿਰਸਤ ਮਹਿ ਚਿੰਤ, ਉਦਾਸ ਅਹੰਕਾਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਉਦਾਸੀ, ਉਦਾਸੀਨ ਸੰ. उदासीनता—ਉਦਾਸੀਨਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਰਾਮਤਾ. ਵਿਰਕ੍ਤਤਾ। ੨ ਨਿਰਾਸਤਾ. "ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਪਰ ਉਦਾਸੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ." (ਲੋਕੋ) ੩ ਉਦਾਸੀਨ. ਵਿ—ਉਪਰਾਮ. ਵਿਰਕ੍ਤ. "ਗੁਰੁਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ ਘਰਿ ਏਕੋ, ਨਾਨਕ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਖ ਕ਼ੌਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ. ਇਹ ਪੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਦਾਸੀਨ ਲਿਬਾਸ ਤੋਂ ਆਰੰਭ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚੇਲੇ ਬਣੇ. ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸੇਵਕ—

(ੳ) ਬਾਲੂਹਸਨਾ. (ਅ) ਅਲਮਸਤ. (ੲ) ਫੂਲਸ਼ਾਹ ਅਤੇ (ਸ) ਗੋਂਦਾ ਅਥਵਾ ਗੋਇੰਦ ਜੀ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂਉ ਚਾਰ ਧੂਏਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ.[1]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਧੂਇਆਂ (ਧੂਣਿਆਂ) ਨਾਲ ਛੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਮਿਲਾਕੇ ਦਸਨਾਮੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਛੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਇਹ ਹਨ—

(ੳ) ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹੀ— ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ.

(ਅ) ਸੰਗਤਸਾਹਿਬੀਏ— ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

(ੲ) ਜੀਤਮੱਲੀਏ—ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

(ਸ) ਬਖਤਮੱਲੀਏ—ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

(ਹ) ਭਗਤਭਗਵਾਨੀਏ—ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ.

(ਕ) ਮੀਹਾਂਸ਼ਾਹੀਏ—ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ.[2]

ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਮੰਜੀਠੀ ਚੋਲਾ, ਗਲ ਕਾਲੀ ਸੇਲ੍ਹੀ, ਹੱਥ ਤੂੰਬਾ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉੱਚੀ ਟੋਪੀ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਸਾਧੂ ਕੇਸ਼ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁਨਾਂਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਜਟਾਧਾਰੀ, ਮੁੰਡਿਤ, ਭਸਮਧਾਰੀ ਨਾਂਗੇ, ਅਤੇ ਗੇਰੂਰੰਗੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਦੇ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ. ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਸਭ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ ਅਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਫ਼ਿਰਕਾ ਭੀ ਉਦਾਸੀ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੋਪਾਲਦਾਸ ਨੇ ਚਲਾਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਦੇ ਗੈਜ਼ਟੀਅਰ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.[3]

---

[1] ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ ਫੂਲ ਪੁਨ ਗੋਂਦਾ ਅਰੁ ਅਲਮਸ੍ਤ। ਮੁੱਖ ਉਦਾਸੀ ਇਹ ਭਏ ਬਹੁਰੋਂ ਸਾਧੁ ਸਮਸ੍ਤ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

[2] ਅੱਖਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ.

[3] The Udasi sect. among the Uda Kanbis of Bardoli in Surat, was founded three hundred years ago by one Gopal das. He rejected the Vedic ritual, but enjoined the study of its speculative truths, believing in an impersonal God...These Udasis are different from the NanakPanthi Udasis, who are found scattered with establishments or akharas in some cities and holy spots." (Gazetteer of the Bomaby Presidency, 1901, Vol. IX, Part I. PP.547-548)

ਉਦਾਸੀਨਤਾ. ਦੇਖੋ. ਉਦਾਸੀ ੧.

ਉਦਾਸੁ. ਦੇਖੋ. ਉਦਾਸ.

ਉਦਾਸੇਰਾ. ਵਿ—ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਾਲਾ. ਉਪਰਾਮ। ੨ ਮੋਹ ਰਹਿਤ. "ਸਿੰਙੀ ਬਾਜੈ ਨਿਤ ਉਦਾਸੇਰਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਉਦਾਹਰਣ. ਸੰ. उदाहरण. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਮਿਸਾਲ. ਨਜੀਰ.

ਉਦਾਚਲ. ਉਦਯ—ਅਚਲ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ੪.

ਉਦਾੱਤ. ਸੰ. उदात्त. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੇ ਸੁਰ (ਸ੍ਵਰ) ਨਾਲ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਅੱਖਰ। ੨ ਵਡਾ ਬਾਜਾ। ੩ ਉੱਚਾਸੁਰ। ੪ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਕੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ "ਉੱਦਾਤ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੰਸੁ, ਧੰਨੁ ਸੁ ਪਿਤਾ,
ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਤਾ ਜਿਨਿ ਜਨ ਜਣੇ.
(ਭੈਰ ਮ: ੪)

ਧਨ੍ਯ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨਗਰ ਹੈ ਜਹਿਂ ਵਿਚਰੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼।
ਧਨ੍ਯ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਹਾਜਿਰ ਰਹੇ ਹਮੇਸ਼।

੫ ਵਿ—ਉਦਾਰ. ਦਾਤਾ। ੬ ਉੱਚਾ। ੭ ਅੱਛਾ. ਚੰਗਾ। ੮ ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ.

ਉਦਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਪ੍ਰਾਣ.

ਉਦਾਯੁਧ. ਸੰ. उद्यतायुध—ਉਦ੍ਯਤਾਯੁਧ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਉਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਅੰਜਨ ਸੇ ਤਨ ਉਗ੍ਰ ਉਦਾਯੁਧ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਉਗ੍ਰਾਯੁਧ.

ਉਦਾਰ. ਸੰ. उदार. ਵਿ—ਦਾਨੀ. ਫ਼ੈਯਾਜ. "ਉਦਾਰ ਉਚਿਤ ਦਾਰਿਦ ਹਰਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨) ੨ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਉੱਤਮ। ੩ ਵਡਾ. ਬਹੁਤ. "ਬਹੁਰ ਨ ਹੋਵੈ ਅਲਪ ਉਦਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. उद्दार—ਉੱਦਾਰ. ਉਤ੍-ਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿ ਧਾ. ਚੀਰਨ ਵਾਲਾ. ਦਲਨ ਵਾਲਾ. ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ. "ਸਭ ਲੋਕ ਸੋਕਉਦਾਰ." (ਅਕਾਲ)

ਉਦਾਰਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ੈਯਾਜੀ. ਦਾਨਸ਼ੀਲਤਾ। ੨ ਨੇਕੀ. ਭਲਾਈ। ੩ ਸੁਸ਼ੀਲਤਾ.

ਉਦਾਲਕ. ਸੰ. उद्दालक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਸ਼੍ਵੇਤਕੇਤੁ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ "ਆਰੁਣਿ" ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਆਯੋਦ ਧੌਮ੍ਯ ਨੇ ਉੱਦਾਲਕ ਰੱਖਿਆ. "ਏਕ ਉਦਾਲਕ ਰਿਖਿ ਹੁਤੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੭) ਦੇਖੋ, ਕੇਤੁ। ੨ ਜੰਗਲੀ ਕੋਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੀਜ ਪੀਸ ਅਥਵਾ ਭੁੰਨਕੇ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਲਸੂੜਾ. "ਹਰੇ ਮਧੂਕ ਉਦਾਲਕ ਹਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦਿਆਚਲ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ੪.

ਉਦਿਆਨ. ਸੰ. उद्यान—ਉਦ੍ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਗ. "ਮਨ ਕੁੰਚਰ ਕਾਇਆ ਉਦਿਆਨੈ." (ਗਉ ਅ: ਮ:੧) ੨ ਰੋਹੀ. ਜੰਗਲ. "ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ ਉਦਿਆਨਿ ਭ੍ਰਮਿੰਨਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੩ ਸਵਾਤ ਨਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼। ੪ ਸੈਰ ਕਰਨਾ। ੫ ਇਰਾਦਾ. ਸੰਕਲਪ। ੬ ਉਦਾਨ ਪੌਣ (ਪ੍ਰਾਣ) ਦਾ ਭੀ ਕਈਆ ਨੇ ਇਹ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਸਪ੍ਰਾਣ.

ਉਦਿਆਨ ਜਾਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਜੰਗਲ ਜਾਣਾ. ਸ਼ੋਚ ਜਾਣਾ. ਮਲਤ੍ਯਾਗ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ. "ਕਰ ਤੂੰਬੀ ਲੇਕਰ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਜਾਤ ਹੁਤੋ ਉਦਿਆਨ ਵਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦਿਆਨਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜੀ ਜੰਗਲ. ਦੇਖੋ, ਉਦਿਆਨ ੨ ਅਤੇ ਦ ੨. "ਜਹਾ ਸ੍ਰਵਨ ਹਰਿਕਥਾ ਨ ਸੁਨੀਐ ਤਹ ਮਹਾਭਇਆਨ ਉਦਿਆਨਦ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਉਦਿਆਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਨਪ੍ਰਸ੍ਥ. ਵਨਵਾਸੀ ਹੋਣਾ. "ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਹਿ ਉਦਿਆਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਉਦਿਆਨਿ. ਉਦ੍ਯਾਨ (ਰੋਹੀ) ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਉਦਿਆਨ ੨.

ਉਦਿਆਨੀ. ਵਿ—ਵਨਵਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਦਿਆਨਾ. "ਸੋਮ ਪਾਕ ਅਪਰਸ ਉਦਿਆਨੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਉਦ੍ਯਾਨਾ (ਬਾਗਾਂ ਜਾਂ ਜੰਗਲਾਂ) ਵਿੱਚ.

ਉਦਿਤ. ਸੰ. उदित. ਵਿ—ਪ੍ਰਗਟ. ਜਾਹਿਰ। ੨ ਉਦੈ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰ. उद्यत—ਉਦ੍ਯਤ. ਵਿ—ਤਿਆਰ. ਤਤਪਰ.

ਉਦਿਮ. ਦੇਖੋ. ਉੱਦਮ.

ਉਦੀਚੀ. ਸੰ. उदीची. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ. ਦੱਖਣ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ.

ਉਦੀਪਨ. ਸੰ. उद्दीपन—ਉੱਦੀਪਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜਗਾਉਣਾ। ੩ ਐਸਾ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਕਾਮਾਦਿ ਨੂੰ ਉੱਤੇਜਿਤ ਕਰੇ. ਕਸਤੂਰੀ ਕੇਸਰ ਆਦਿਕ। ੪ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵਿਭਾਵ, ਜੋ ਰਸ ਨੂੰ ਵਧਾਵੇ. ਜੈਸੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ, ਕੋਕਿਲਾ, ਭ੍ਰਮਰ, ਬਾਗ, ਸਖੀ ਆਦਿਕ ਹਨ.

ਉਦੀਰਣ. ਸੰ. (ਉਦ੍-ਈਰ੍) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਨ. ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ. ਗੁਫ਼ਤਗੂ। ੨ ਸੰ. ਉਦੀਣੰ. ਵਿ—ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਛੋਭ (ਕ੍ਸ਼ੋਭ) ਸਹਿਤ.

ਉਦੁੰਬਰ. ਸੰ. उदुम्बर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤ੍-ਅੰਬਰ. ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਲੰਘ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਵਡਾ ਬਿਰਛ. ਗੁੱਲਰ. ਕ੍ਰਿਮਿਫਲ. Ficus Glomerata. "ਬ੍ਰਹਮ ਉਦੁੰਬਰ ਵਿਟਪ ਸਮਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੈਸੇ ਕਰਤਾਰ ਵਿੱਚ ਅਨੰਤ ਜੀਵ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਤਾਂਬਾ ਧਾਤੁ. ਤਾਮ੍ਰ। ੩ ਅੱਸੀ ਰੱਤੀ ਭਰ ਤੋਲ। ੪ ਦੇਹਲੀ. ਦੇਹਲੀਜ਼। ੫ ਤਪੀਏ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜੋ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਗੁੱਲਰ ਦਾ ਡੰਡਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ੬ ਕੋੜ੍ਹ ਰੋਗ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਪਰ ਗੁੱਲਰ ਦੇ ਫਲ ਜੇਹੇ ਫੋੜੇ ਹੋ ਕੇ ਫੁੱਟ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ.

ਉਦੂਲ. ਅ਼. عدول ਉ਼ਦੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਦਲ (ਅਲਗ) ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਾਫ਼ਰਮਾਨੀ. ਆਗ੍ਯਾਭੰਗ. "ਹੁਕਮ ਉਦੂਲ ਆਪ ਕੋ ਕੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦੇ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ.

ਉਦੇਸ. ਦੇਖੋ, ਉੱਦੇਸ਼. ਵਿ—ਮੁਕ਼ੱਰਰ. ਨਿਯਤ. "ਦਿਨ ਹੋਲੀ ਕੋ

ਕਰਹਿਂ ਉਦੇਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦੇ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ. ਉਦਯ ਸਿੰਘ.

ਉਦੇਗ. ਉਦਵੇਗ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਉਮੰਗ. ਉਤਸਾਹ. "ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਰਿਦੈ ਹਰਖਾਵਨ ਉਦੇਗ ਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਦੇਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਹਦੇਦਾਰ. "ਉਦੇਦਾਰ ਉਇ ਦੋਇ ਹਰੀ ਕੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦੈ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ. "ਉਦੈ ਅਸਤੁ ਕੀ ਮਨ ਬੁਧਿ ਨਾਸੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਉਦੈ ਅਸਤੁ / **ਉਦੈ ਅਸੁ** } ਦੇਖੋ. ਉਦਯ ਅਸੁ.

ਉਦੈ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ਸਿੰਘ.

ਉਦੋਸਾਹ. ਵਿ--ਉਦਿਤ-ਉਤਸਾਹ. ਹੌਸਲੇਮੰਦ. "ਉਦੋਸਾਹੈ ਕਿਆ ਨੀਸਾਨੀ?" (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਉਦੋਸੀਅ. ਉਦਯ--ਸ਼੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭੁਤਾ. ਵਿਭੂਤਿ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧਿ. "ਉਦੋਸੀਅ ਘਰੇ ਹੀ ਵੁਠੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਉਦੋਤ. ਸੰ. उद्द्योत—ਉਦਯੋਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ. "ਭਾਵੀ ਉਦੋਤ ਕਰਣੰ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਪ੍ਰਭਾਤ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. "ਅਸਤੁ ਉਦੋਤੁ ਭਇਆ ਉਠਿਚਲੇ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ. ਰੌਸ਼ਨ.

ਉਦੋਤਕ. ਸੰ. ਉਦਯੋਤਕ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ. "ਇਕ ਜੋਤਿ ਉਦੋਤਕ ਰੂਪ ਦਸੋਂ" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਦੌਤੁ. ਦੇਖੋ, ਉਦੋਤ. "ਉਦੌਤੁ ਭਇਓ ਪੂਰਨ ਭਾਵੀ ਕੋ." (ਮਲਾ ਮ: ੫)

ਉਦੰਗਲ. ਸੰਗਯਾ—ਮੇਲਾ. ਇਕੱਠ.

ਉਦੰਡ. ਸੰ. उद्दण्ड. ਵਿ—ਨਿਡਰ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦਾ ਭੈ ਨਹੀਂ. "ਉਦੰਡੇ ਅਮੰਡੇ ਪ੍ਰਚੰਡੇ ਪ੍ਰਮਾਥੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਲੰਮੇ ਡੰਡੇ ਵਾਲਾ। ੩ ਪ੍ਰਚੰਡ. ਉਗ੍ਰ। ੪ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖ. "ਅਰ ਕਾਟਕੈ ਪਲਖੰਡ। ਪੜ੍ਹ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰ ਉਦੰਡ." (ਗਯਾਨ)

ਉਦੰਤ. ਸੰ. उदन्त. ਸੰਗਯਾ—ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਅੰਤ. ਮੁਸ਼ੱਕ਼ਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ. "ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਪਾਇਓ ਉਦੰਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਫ਼ੈਸਲਾ। ੩ ਵ੍ਰਿੱਤਾਂਤ. ਹਾਲ। ੪ ਪ੍ਰਸੰਗ. ਪ੍ਰਕਰਣ। ੫ ਵਿ—ਕਿਸੀ ਵਸਤੁ ਦੇ ਅੰਤ ਤੀਕ ਪਹੁਚਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਨੇਕ. ਭਲਾ. ਉੱਤਮ.

ਉਦੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਉਦੁੰਬਰ.

ਉੱਦਮ. ਸੰ. ਉਦਯਮ. ਸੰਗਯਾ—ਜਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼. ਮਿਹਨਤ. ਪੁਰਖਾਰਥ (ਪੁਰੁਸਾਰ੍ਥ).

ਉੱਦਮੀ. ਵਿ—ਉਦਯਮ ਵਾਲਾ. ਮਿਹਨਤੀ. ਪੁਰੁਸਾਰਥੀ.

ਉੱਦਾ. ਦੇਖੋ, ਉੱਦੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਧਿਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਹਦਾ। ੩ ਇੱਕ ਹਰੀ ਕਾ ਜੱਟ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਹ ਆਤਮ ਗਯਾਨੀ ਅਤੇ ਵਡਾ ਸੂਰਵੀਰ ਸੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਦੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਥਾਪਿਆ. ਇਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦਿਖਾਈ.

ਉਦੱਾਲਕ. ਦੇਖੋ. ਉਦਾਲਕ.

ਉੱਦੀਪਨ. ਦੇਖੋ, ਉਦੀਪਨ.

ਉੱਦੇ. ਇੱਕ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਜਾਤੀ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਉੱਦੇਸ. ਸੰ. उद्देश. (ਉਦ੍-ਦਿਸ਼੍) ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਮਤਲਬ। ੨ ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. ਸਬਬ। ੩ ਅਭਿਲਾਖਾ. ਇੱਛਾ। ੪ ਵਿ--ਨਿਯਤ. ਮੁਕ਼ੱਰਰ.

ਉੱਦੇਸ਼ਯ. ਸੰ. उद्देश्य. ਵਿ—ਅਭਿਲਖਿਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰੀਏ. ਲੋੜੀਂਦਾ. ਵਾਂਛਿਤ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਓਹ ਵਸਤੁ ਜਿਸ ਤੇ ਧ੍ਯਾਨ ਰੱਖਕੇ ਕਥਨ ਕਰੀਏ. ਇਸ਼੍ਰ.

ਉੱਦੋਕੇ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭ ਸਾਹਿਬ (੬).

ਉਦਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਉਦਿਆਨ.

ਉਦਯੋਗ. ਸੰ. उद्योग. ਸੰਗਯਾ--ਉੱਦਮ. ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼. "ਆਲਸ ਤਯਾਗ ਕਰਤ ਉਦਯੋਗਹਿ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)"

ਉਦਯੋਗੀ. ਸੰ. उद्योगिन्. ਵਿ—ਉੱਦਮੀ. ਪੁਰੁਸਾਰਥੀ. ਮਿਹਨਤੀ.

ਉਦਯੋਤਕ. ਦੇਖੋ. ਉਦੋਤਕ.

ਉਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ. ਜਲਬਿਲਾਵ.

ਉਦ੍ਰੇਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ--ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਤਰੱਕੀ। ੨ ਪ੍ਰਾਰੰਭ. ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਧਉ. ਦੇਖੋ. ਉਧਵ. "ਉਧਉ ਅਕ੍ਰੂਰੁ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਨਾਮਾ." (ਸਵੱਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਉਧਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਪਾਸੇ. ਓਧਰ. ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ। ੨ ਦੇਖੋ. ਉਧਰਣ. "ਉਧਰ ਦੇਹ ਅੰਧਕੂਪ ਤੇ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ. ਉਧਲਨਾ. "ਉਧਰ ਚਲੀ ਤਾਂਸੋਂ ਹਿਤ ਕੈਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧੪)

ਉਧਰਣ. ਸੰ. उद्धरण—ਉੱਧਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਪਰ ਉੱਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮੁਕ੍ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨਾਨਕ ਉਧਰਸਿ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੀ ਧੂਰਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫) ੩ उद्धारण—ਉੱਧਾਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਧਾਰ ਕਰਨਾ. ਪਾਰ ਕਰਨਾ। ੪ ਮੁਕ੍ਤ ਕਰਨਾ. "ਸੰਤ ਉਧਰਣ ਦਇਆਲੰ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) "ਤੀਰਥ ਉਦਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਆ ਸਭ ਲੋਕ ਉਧਰਣ ਅਰਥਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਉਧਰ ਧਰੇ. ਵਾ—ਉੱਧਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਮੁਕ੍ਤ ਕੀਤੇ. "ਸਬਦਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਉਧਰ ਧਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਉਧਰਨ. ਦੇਖੋ, ਉਧਰਣ.

ਉਧਰਨਹਾਰਾ. ਵਿ—ਉੱਧਾਰ ਕਰਨ ਹਾਰਾ. ਪਾਰ ਕਰਤਾ. ਮੁਕ੍ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਦੀਨਾਨਾਥ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਪੂਰਨ ਭਵਜਲ ਉਧਰਨਹਾਰਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ। ੩ ਪਾਰ ਹੋਣ ਯੋਗਯ.

ਉਧਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੋਰ ਪਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਜਾਰ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਖ਼ਬਰ ਦਿੱਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ. "ਕਿਸੂ ਸੰਗ

ਉਧਲਾਨੀ ਸੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਉਧਰ ੩.

ਉਧਾਣ. ਦੇਖੋ. ਊੱਧਾਣ.

ਉਧਾਰ. ਸੰ. उद्धार—ਉੱਧਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਵਾਪਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਤੇ ਲਈ ਹੋਈ ਕੋਈ ਵਸਤੁ. ਕਰਜ. ਰਿਣ. ਉਧਾਰ ਲਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ "ਧਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਹੈ। ੨ ਮੁਕਤਿ. ਨਜਾਤ. ਛੁਟਕਾਰਾ. "ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜਿਨਿ ਸਭ ਕਾ ਕੀਆ ਉਧਾਰ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਸੁਧਾਰ. ਦੁਰੁਸਤੀ. ਜਿਵੇਂ—ਜੀਰਣੋਧੱਾਰ। ੪ ਪਤਿਤ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ. ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਡਿਗੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੫ ਸ਼ੰਕਾ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ. ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਗੱਲ ਦਾ ਹੱਲ.

ਉਧਾਰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਹਾਜ. ਪੋਤ. ਉੱਧਾਰ (ਪਾਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਕਲਿਸਮੁਦ੍ਰ ਭਏ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹਰਿਨਾਮ ਉਧਾਰਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਕ੍ਰਿ—ਉੱਧਾਰ ਕਰਨਾ. ਪਾਰ ਕਰਨਾ.

ਉਧਾਰੁ. ਦੇਖੋ. ਉਧਾਰ.

ਉੱਧਾਲੀ. ਦੇਖੋ. ਅੰਧਾਲੀ.

ਉਧੇੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਚੇੜਨਾ. ਛਿੱਲਣਾ। ੨ ਖੋਲ੍ਹਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ उद्वेष्टन—ਉਦਵੇਸ਼੍ਟਨ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬੰਧਨ ਖੋਲਨਾ ਅਤੇ ਲਪੇਟਨਾ.

ਉਧੋ } **ਉਧੌ** } ਦੇਖੋ. ਉਧਉ ਅਤੇ ਊਧਵ. "ਉਧੋ ਅਕ੍ਰੂਰ ਬਿਦਰੁ ਗੁਣ ਗਾਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਉੱਧੰ. ਦੇਖੋ. ਉੱਧ.

ਉੱਧ. ਸੰ. ऊर्ध्व—ਊਰ੍‍ਧ੍ਵ. ਵਿ—ਉੱਚਾ. ਲੰਮਾ. "ਦ੍ਰਿੜ ਦਾੜ੍ਹ ਕਰਾਲ ਦ੍ਵੈ ਸੇਤ ਉਧੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਬੜਵਾਨਲ ਜ੍ਵਾਲ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਮੱਧਿ ਵਿਰਾਜਤ ਉੱਧੰ." (ਚੰਡੀ ੨) ੨ ਦੇਖੋ, ਉੱਧਤ.

ਉੱਧਤ. ਸੰ. उद्धत. ਵਿ—ਉੱਚਾ. ਲੰਮਾ। ੨ ਉੱਪਰ ਉਠਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਉੱਧਤ ਸਟਾਯੰ ਇਤੈ ਸਿੰਘ ਧਾਯੋ." (ਚੰਡੀ ੨) ਦੁੰਮ ਦਾ ਟੋਰਾ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦੌੜਿਆ। ੩ ਪ੍ਰਚੰਡ। ੪ ਪ੍ਰਬਲ। ੫ ਚਤੁਰ। ੬ ਅਹੰਕਾਰੀ. ਅਭਿਮਾਨੀ। ੭ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨ.

ਉੱਧਵ. ਦੇਖੋ, ਉਧਵ। ੨ ਸੰ. ਯਗ੍ਯ ਦੀ ਅਗਨਿ। ੩ ਆਨੰਦ. ਖੁਸ਼ੀ.

ਊੱਧਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਊਰਧ (ਉੱਚਾ) ਅਸਥਾਨ. ਅਕਾਸ. "ਰੜਤੰਕੇ ਗਿੱਧੰ ਉੱਧਾਣੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਉੱਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਧਾਰ.

ਉਧ੍ਰਿਤ. ਸੰ. उद्धृत. ਵਿ—ਉਠਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਚੁੱਕਿਆ। ੨ ਉੱਧਾਰ ਕੀਤਾ. ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਲੀਤਾ ਪਾਠ.

ਉਨ. ਸਰਵ—ਉਸ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਉਨ ਕੈ ਸੰਗ ਤੂ ਕਰਤੀ ਕੇਲ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਉੱਨ. "ਹੱਥੈ ਉਨ ਕਤਾਇਦਾ, ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਉਨਏ. ਦੇਖੋ. ਉੱਨਤ। ੨ ਉਮਡੇ ਹੋਏ. "ਸਾਵਨ ਕੋ ਉਨਏ ਘਨ ਆਏ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਉਨਸ. ਅ਼ اُنس ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਿਚਾਨ. ਵਾਕ਼ਫ਼ੀਯਤ। ੨ ਮਿਤ੍ਰਤਾ. ਦੋਸਤੀ.

ਉਨਸਰ } **ਉਨਸੁਰ** } ਅ਼ عنصر .ਉ਼ਨਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਤ੍ਵ. ਭੂਤ. Element. ਦੇਖੋ. ਅਨਾਸਿਰ.

ਉਨਕਾ. ਅ਼ عنقا ਉ਼ਨਕ਼ਾ ਅਥਵਾ ਅ਼ਨਕ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੰਮੀ ਉ਼ਨਕ਼ (ਗਰਦਨ) ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਪੰਖੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ. "ਉਨਕਾ ਉਕਾਬਾ ਚਰਗਾ ਸੀਮੁਰਗ." (ਸਲੋਹ)

ਉਂਨਤਿ. ਦੇਖੋ, ਉੱਨਤਿ.

ਉਨੱਤੀ. ਸੰ. एकोन त्रिंशत्—ਏਕੋਨ ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਤੀਹ—੨੯

ਉਨਮਤ } **ਉਨਮੱਤ** } ਸੰ. उन्मत्त. ਵਿ—ਮਤਵਾਲਾ. ਮਖ਼ਮੂਰ. ਨਸ਼ਈ. "ਉਨਮਤ ਕਾਮ ਮਹਾਂ ਬਿਖ ਭੂਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ੨ ਉਨਮਾਦ ਰੋਗ ਵਾਲਾ. ਪਾਗਲ. ਸੌਦਾਈ. ਦੇਖੋ, ਉਦਮਾਦ.

ਉਨਮਦ. ਸੰ. उन्माद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਸਤੀ. ਖ਼ੁਮਾਰੀ. "ਉਨਮਦ ਚਢਾ ਮਦਨ ਰਸ ਚਾਖਿਆ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਉਨਮੱਤ.

ਉਨਮਦਾ. ਵਿ—ਉਨਮਾਦ (ਮਸਤੀ) ਵਾਲੀ. ਉਨਮਾਦਿਤ. "ਜੱਛ ਗੰਧ੍ਰਬੀ ਅਤਿ ਉਨਮਦਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੬)

ਉਨਮਨ. ਸੰ. उन्मनस्—ਉਨ੍ਮਨਸ੍. ਵਿ—ਛੋਭ (ਕੋਭ) ਸਹਿਤ. ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋਇਆ. ਉਖੜੇ ਮਨ ਵਾਲਾ. "ਉਨਮਨ ਮਨੂਆ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਉਨਮਨ ਨਾਮ ਲਗਾਨ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. उन्नतमनस्. ਉੱਨਤਮਨ. ਉੱਚਾ ਮਨ. "ਉਨਮਨ ਤਤੁ ਕਮਾਹੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੪ ਦੇਖੋ, ਉਨਮਨੀ.

ਉਨਮਨਾ. ਦੇਖੋ. ਉਨਮਨ.

ਉਨਮਨਿ. ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ (ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਸਥਾ) ਵਿੱਚ. "ਉਨਮਨਿ ਰਥੁ ਧਰਿਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਰਥੁ (ਅੰਤਹ ਕਰਣ) ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਧਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਰਥ ੪.

ਉਨਮਨੀ. ਸੰ. उन्मनी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਗ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁਦ੍ਰਾ. ਭੌਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚਕੇ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਉੱਪਰ ਨਜਰ ਠਹਿਰਾਉਣੀ। ੨ ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਸਥਾ. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹਾਲਤ. ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਉਨਮਨੀ ਜੋਤਿ. ਰੂਹਾਨੀ ਰੌਸ਼ਨੀ. ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਉਨਮਨੀ ਜੋਤਿ ਪਟੰਤਰ ਦੀਜੈ ਕੌਨ." (ਭਾਗੁਕ)

ਉਨਮਾਦ. ਸੰ. उन्माद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਤ ਦਾ ਇਸਥਿਤ ਨਾ ਰਹਿਣਾ। ੨ ਮਸ੍ਤੀ. ਖ਼ੁਮਾਰੀ। ੩ ਪਾਗਲਪਨ. ਸਿਰੜ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਿਟਹਿ ਉਨਮਾਦ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਉਦਮਾਦ.

ਉਨਮਾਦੀ. ਦੇਖੋ, ਉਦਮਾਦੀ.

ਉਨਮਾਨ } ਸੰ. अनुमान—ਅਨੁਮਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਧ੍ਯਾਨ. ਵਿਚਾਰ.
ਉਨਮਾਨੁ } "ਬਡਭਾਗੀ ਉਨਮਾਨਿਅਉ ਰਿਦ ਸਬਦ ਬਸਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) "ਸਾਧਿ ਅਜਗਰੁ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਉਨਮਾਨੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਕਾਰਰੂਪ ਸਰਪ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੨ ਅੰਦਾਜ਼ਾ. ਜਾਂਚ. "ਚਰਨਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਕੋ ਕਹਿ ਕੈਸੇ ਉਨਮਾਨ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਮਿਣਤੀ. ਮਾਪ। ੪ ਸੰ. उन्मान. ਮਿਣਤੀ. ਵਜ਼ਨ। ੫ ਬੱਤੀ ਸੇਰ ਭਰ ਤੋਲ। ੬ ਮੁੱਲ. ਕੀਮਤ.

ਉਨਮਾਰਗ. ਸੰ. उन्मार्ग. ਸੰਗਯਾ—ਕੁਮਾਰਗ. ਬੁਰਾ ਰਾਹ। ੨ ਕੁਚਾਲ. ਕੁਰੀਤਿ.

ਉਨਮੀਲਨ. ਸੰ. उन्मीलन. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹਣਾ। ੨ ਖਿੜਨਾ. ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੋਣਾ. "ਮਨ ਉਨਮਨ ਉਨਮੀਲੇ ਹੈਂ." (ਭਾਗੁਕ)

ਉਨਮੀਲਿਤ. ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੁੱਲ (ਸਮਾਨ) ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਗੁਣ ਭੇਦ ਜਣਾਵੇ, ਇਹ "ਉਨਮੀਲਿਤ" ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. "ਉਨਮੀਲਿਤ ਸਾਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਤੇ ਹੇਤੁ ਭੇਦ ਕਛੁ ਮਾਨ." (ਕਾਵ੍ਯ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗਹਿਣੇ ਜਰੋਂ ਜਰਪੋਸ਼ ਦੇ ਨਹਿ ਸੋਇਨ ਸਾਖੈ,[1]
ਧਉਲੇ ਦਿੱਸਨ ਛਾਹ ਦੁੱਧ ਸਾਦਹੁ ਗੁਣ ਗਾਖੈ.
ਤਿਉ ਸਾਧੁ ਅਸਾਧੁ ਪਰੱਖੀਅਨ ਕਰਤੂਤ ਸੁਭਾਖੈ.

(ਭਾਗੁ)

੨ ਵਿ—ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ.

ਉਨਮੂਲਨ. ਸੰ. उन्मूलन. ਕ੍ਰਿ—ਪੁੱਟਣਾ. ਜੜ ਉਖੇੜਨੀ.

ਉਨਮੇਖ. ਸੰ. उन्मेष. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦਾ ਝਮਕਣਾ। ੨ ਉਤਨਾ ਸਮਾ, ਜਿਤਨਾ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਨੂੰ ਲੱਗੇ. ਨਿਮਖ (ਨਿਮੇਸ਼).

ਉਨਮੋ. ਦੇਖੋ, ਉਨਿਮੋ ਅਤੇ ਓਅੰਨਮ:

ਉਨਵ. ਸੰ. उन्नत—ਉੱਨਤ. ਵਿ—ਵ੍ਰਿੱਧਿ ਵਾਲਾ. ਉਮਡਿਆ ਹੋਇਆ.

ਉਨਵਿ. ਉਮਡਕੇ. "ਉਨਵਿ ਘਨ ਛਾਏ ਬਰਸ ਸੁਭਾਏ." (ਤੁਖਾਰੀ ਬਾਰਾਮਾਹਾ ਮ: ੧)

ਉਨਵੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਉਣਵੰਜਾ.

ਉਨਾ. ਸਰਵ—ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਸਹਿਤ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ. "ਉਨਾ ਭਿ ਆਵਹਿ ਓਹੀ ਸਾਦੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਉਨਾਨਵੇ. ਦੇਖੋ, ਉਣਾਨਵੇ.

ਉਨਾਬ. ਅ਼ ﻋﻨﺎﺏ ਉ਼ੱਨਾਬ. ਸੰਗਯਾ—ਸਰਦ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੇਰ, ਜੋ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਝਲਕ ਨਾਲ ਭੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀ ਹਕੀਮ ਅਨੇਕ ਨੁਸਖ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਤਰ ਤੇ ਦ੍ਰਾਵਕ (ਕਬਜ਼ਕੁਸ਼ਾ) ਹੈ.

ਉਨਾਬ ਗਲੇ ਦੇ ਸੁਰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਲਹੂ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਖਾਂਸੀ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਕਮਰਪੀੜ ਜਿਗਰ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਉਨਾਬ. ਲੰਮੇ ਨੱਕ ਵਾਲਾ.

ਉਨਾਬੀ. ਵਿ—ਉੱਨਾਬ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉ਼ੱਨਾਬ ਜੇਹਾ ਰੰਗ.

ਉਨਿ. ਸਰਵ—ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ. ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ। ੨ ਉਸ ਦੇ "ਉਨਿ ਚਾਨਣਿ ਓਹੁ ਸੋਖਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਦੁਖ ਰੂਪ ਤੇਲ ਸੋਖਿਆ.

ਉਨਿਮੋ. ओम् नम:—ਓਅੰ ਨਮ: ਰੱਛਕ (ਰਕ਼ਕ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ. "ਉਨਿਮੋ ਭਗਵੰਤ ਗੁਸਾਈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਉਨੀ. ਦੇਖੋ, ਉਨਿ.

ਉੱਨੀ. ਦੇਖੋ, ਉੱਨੀ.

ਉਨੀਂਦਾ } ਸੰ. उन्निद्र—ਉੱਨਿਦ੍ਰ. ਵਿ—ਨੀਂਦ ਕਰਕੇ ਅਲਸਾਇਆ.
ਉਨੀਂਦ੍ਰਾ } ਉੱਘਲਾਇਆ. "ਹੁਤੇ ਉਂਨੀਦੇ ਦ੍ਰੈ ਨਿਸਿ ਕੇਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਨੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਉਣਵੰਜਾ.

ਉਨ੍ਹਾ. ਦੇਖੋ, ਉਨਾ.

ਉਨ੍ਹਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਉਸ਼ਣ (ਗਰਮੀ) ਦਾ ਕਾਲ (ਸਮਾ) ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ. ਗ੍ਰੀਖਮ.

ਉੱਨ } ਸੰ. ऊर्णा—ਊਰ੍ਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ਮ. ਭੇਡ ਆਦਿਕ ਜੀਵਾਂ
ਉਂਨ } ਦੇ ਵਾਲ (ਰੋਮਾਵਲੀ). ੨ ਮੱਕੜੀ ਦਾ ਸੂਤ.

ਉੱਨਤ } ਸੰ. उन्नत. ਵਿ—ਉੱਚਾ. "ਉੱਨਤ ਨਾਸੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੇ."
ਉਂਨਤ } (ਅਕਾਲ) ੨ ਉੱਤਮ। ੩ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਵਾਲਾ. ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਵਿੱਚ ਵਡਾ.

ਉੱਨਤਿ } ਸੰ. उन्नति. ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਰਿੱਧੀ. ਤਰੱਕੀ। ੨ ਉਚਿਆਈ.
ਉਂਨਤਿ } ਬਲੰਦੀ.

ਉੱਨੀ } ਸੰ. और्णिक. ਵਿ—ਊਣੀਂ (ਉਂਨ) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.
ਉਂਨੀ } ਪਸ਼ਮੀ। ੨ एकोन विंशति—ਏਕੋਨਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਵੀਹ ੧੯.

ਉੱਨੀ ਵੀਹ. ਬਹੁਤ ਕਮ. ਅਜੇਹੀ ਕਮੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਵਸਤੂ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਉੱਨੀ ਵੀਹ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ.

ਉਪ. ਉਪਮਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜਗਤੇਸੁਰ ਉਪ ਉਰ ਨ ਸਹੀਚੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਉਪਸਰਗ. ਇਹ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਕੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ— ਸਮੀਪਤਾ, ਜੈਸੇ ਉਪਗਮਨ, ਉਪਕੰਠ, ਉਪਨਯਨ। ੩ ਅਧਿਕਤਾ, ਜੈਸੇ ਉਪਕਾਰ, ਉਪਦੇਸ। ੪ ਨਾਯਬਪਨ, ਜੈਸੇ ਉਪਮੰਤ੍ਰੀ, ਆਦਿ.

ਉਪਅਵਤਾਰ. ਗੌਣ ਅਵਤਾਰ. ਸੋਲਾਂ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਰਜੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਪ. "ਅਬ ਗਨੋ ਉਪਅਵਤਾਰ."

[1] ਸਾਰਖੇ. ਸਮਾਨ. ਜੇਹੇ.

(ਬ੍ਰਹਮਾਵ). ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਲਕੀ ਆਦਿ ਅਵਤਾਰ, ਅਤੇ ਵ੍ਯਾਸ ਪ੍ਰਿਥੁ ਆਦਿ ਉਪਅਵਤਾਰ ਮੰਨੇ ਹਨ.

ਉਪਇੰਦ੍ਰ. ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਪੇਂਦ੍ਰ. "ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਉਪਇੰਦ੍ਰ ਬਨਾਏ." (ਅਕਾਲ)

ਉਪਈਆ. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ ਕਰੇਯਾ. ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੇ. ਰਚੇ. "ਸਭਿ ਵਰਨ ਰੂਪ ਜੀਅਜੰਤ ਉਪਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਉਪਸ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਸ੍ਯ.

ਉਪਸਥ. ਦੇਖੋ, ਉਪਸ੍ਥ.

ਉਪਸਥਿਤ. ਸੰ. उपस्थित. ਵਿ—ਪਾਸ ਬੈਠਾ. ਹਾਜਿਰ. ਮੌਜੂਦ.

ਉਪਸਥਿਤਿ. ਸੰ. उपस्थिति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੌਜੂਦਗੀ. ਪਾਸ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਪਸ਼ਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਜਮ। ੨ ਵਾਸਨਾ ਦਾ ਰੋਕਣਾ। ੩ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ. "ਤਿੰਹ ਉਪਸਮ ਕੋ ਕਰਹੁ ਵਿਚਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਉਪਾਉ. ਜਤਨ. ਤਰੱਦੁਦ.

ਉਪਸਰਗ. ਸੰ. उपसर्ग. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਅਵ੍ਯਯ ਉਤ, ਉਪ, ਅਤਿ, ਅਧਿ, ਅਨੁ, ਅਪ, ਅਪਿ, ਅਭਿ, ਅਵ, ਆਙ, ਸਮ, ਸੁ, ਦੁਸ, ਦੁਰ, ਨਿ, ਨਿਸ, ਨਿਰ, ਪਰਾ, ਪਰਿ, ਪ੍ਰ, ਪ੍ਰਤਿ ਅਤੇ ਵਿ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਰੋਗ। ੩ ਉਪਦ੍ਰਵ। ੪ ਅਪਸਗਨ (ਸਕੁਨ). ੫ ਵਿਘਨ.

ਉਪਸਾ. ਸੰ. अपस्—ਅਪਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਜ. ਕੰਮ. "ਕਿ ਅਮਿਤੋਪਸਾ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਅਮਿਤ-ਅਪਸ੍.

ਉਪਸੁੰਦ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸੁੰਦ.

ਉਪਸੰਹਾਰ. ਸੰ. उपसंहार. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸਮਾਪਤੀ. ਲਯ (ਲੈ). "ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ ਜਾਨ ਚਿਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ। ੩ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਨਤੀਜਾ.

ਉਪਸ੍ਥ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਸ ਬੈਠਾ. ਸਮੀਪ ਇਸਥਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿੰਗ। ੩ ਭਗ.

ਉਪਸ੍ਥਿਤ / **ਉਪਸ੍ਥਿਤਿ** } ਦੇਖੋ, ਉਪਸਥਿਤ ਅਤੇ ਉਪਸਥਿਤਿ.

ਉਪਹਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਖੌਲ. ਠੱਠਾ। ੨ ਹਾਸੀ. "ਪ੍ਰਿਅ ਬਚਨ ਉਪਹਾਸ ਕਹੋ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਉਪਹਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸ ਲੈਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪੇਸ਼ਕਸ਼. ਭੇਟਾ. ਢੋਆ। ੩ ਪੂਜਾ.

ਉਪਹਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਪਾਧੀ ਵਾਲਾ. ਖ਼ਿਤ਼ਾਬ ਵਾਲਾ। ੨ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਉਪਕਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਸਾਮਾਨ। ੨ ਕਿਸੀ ਵਸਤੁ ਦੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਜੈਸੇ ਘੜਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚੱਕ. ਡੰਡਾ. ਡੋਰਾ ਆਦਿਕ. ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਆਦਿ। ੩ ਰਾਜਾ ਦੇ ਛਤ੍ਰ ਚੌਰ ਆਦਿਕ. ਅਤੇ ਯੋਗੀ ਦੇ ਆਸਨ ਕਮੰਡਲੁ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ.

ਉਪਕਰਤਾ. ਸੰ. उपकर्तृ. ਵਿ—ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਹਾਇਕ.

ਉਪਕਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪਹੁਚਣਾ. ਬਹੁੜਨਾ। ੨ ਉਪਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ. "ਜਿਨ ਕਾਰਣਿ ਗੁਰੂ ਵਿਸਾਰਿਆ, ਸੇ ਨ ਉਪਕਰੇ ਅੰਤੀਵਾਰ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ) "ਜੋ ਤੁਧੁ ਉਪਕਰੈ ਦੂਖ ਸੁਖਾਸਾ." (ਗਉ ਸ੍ਰ. ੧)

ਉਪਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਾਇਤਾ. ਮਦਤ। ੨ ਭਲਿਆਈ. ਨੇਕੀ. "ਸਾਰ ਮਹਾ ਸਿਮਰਨ ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਾਰ ਮਹਾਂ ਕਰਬੋ ਉਪਕਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਅਨੁਕੂਲਤਾ। ੪ ਨੌਕਰੀ. ਚਾਕਰੀ। ੫ ਮਿਹਰਬਾਨੀ.

ਉਪਕਾਰੀ. ਸੰ. उपकारिन्. ਵਿ—ਸਹਾਇਕ। ੨ ਨੇਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਦਾਤਾ ਤਰਵਰੁ ਦਇਆ ਫਲੁ, ਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵੰਤ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਮਿਹਰਬਾਨ. ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ.

ਉਪਕੰਠ / **ਉਪਕੰਠਿ** } ਸੰ. उपकण्ठ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਸਮੀਪ। ੨ ਕੰਢੇ ਪਾਸ. ਕਿਨਾਰੇ ਉੱਪਰ. "ਨਦੀ ਉਪਕੰਠਿ ਜੈਸੇ ਘਰ ਤਰਵਰੁ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਉਪਕ੍ਰਮ. ਸੰ. उपक्रम. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰੰਭ. ਮੁੱਢ। ੨ ਭੂਮਿਕਾ. ਦੀਬਾਚਾ. ਤਮਹੀਦ। ੩ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ.

ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ. ਜਦ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ— ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੀ ਏਕਤਾ। ੨ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰਣਨ। ੩ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ.

ਉਪਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. उपकृत. ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਪਕਾਰ.

ਉਪਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. उपकृति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਕਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ। ੨ ਨੇਕੀ. ਭਲਿਆਈ। ੩ ਸਹਾਇਤਾ. ਇਮਦਾਦ। ੪ ਮਿਹਰਬਾਨੀ. ਕ੍ਰਿਪਾ.

ਉਪਗੰਤਾ / **ਉਪਗੰਤ੍ਰਿ** } ਸੰ. उपगन्तृ. ਵਿ—ਪਾਸ (ਸਮੀਪ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਾਨਕਾਰ. ਭੇਤੀ। ੩ ਸਹਾਇਕ.

ਉਪਗ੍ਰਹ. ਦੇਖੋ, ਗ੍ਰਹ ੨ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਉਪਚਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਾ। ੨ ਜਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ੩ ਵੱਢੀ. ਰਿਸ਼ਵਤ। ੪ ਇਲਾਜ. ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ. "ਤੁਰਤ ਰੋਗ ਹਮਰੋ ਕਟਯੋ, ਸੁਨਹੁ ਵੈਦ ਉਪਚਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੮) ੫ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿਧਿ. ਤੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਠੱਤੀ ਉਪਚਾਰ ਤਕ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਖੋੜਸ਼ੋਪਚਾਰ.

ਉਪਚਾਰਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੁਆਲਿਜ। ੨ ਸੇਵਾ

ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੌਣ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਨਹੀਂ.

ਉਪਚਿਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਕੀ.

ਉਪਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਪੱਤੀ. ਪੈਦਾਇਸ਼। ੨ ਪੈਦਾਵਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਜਲ ਮਹਿ ਉਪਜੈ.

ਉਪਜਣਾ, ਉਪਜਨ, ਉਪਜਨਾ ਸੰ. उपजन. ਕ੍ਰਿ—ਜੰਮਣਾ. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ. "ਉਪਜੈ ਨਿਪਜੈ ਨਿਪਜਿ ਸਮਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਉਗਣਾ. ਅੰਕੁਰਿਤ ਹੋਣਾ। ੩ ਉਪ-ਜਨਮ ਹੋਣਾ. ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਉਪਜਹਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ਗੁਰੂਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ—ਉੱਤਮ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਉਪਜ ਨਿਪਜ. ਦੇਖੋ, ਉਪਜ ਅਤੇ ਨਿਪਜ.

ਉਪਜਯ. ਦੇਖੋ, ਉਪਜੈ.

ਉਪਜਾਪ. ਦੇਖੋ, ਉਪਜੰਪ.

ਉਪਜਿ. ਉਪਜਕੇ. ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ. ਜੰਮਕੇ.

ਉਪਜਿਅੜਾ. ਵਿ—ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. "ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜਿਅੜਾ ਤਿਨਿ ਲੀਆ ਸਮਾਈ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਉਪਜੀਵਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਜ਼ਾਰਾ. ਰੋਜ਼ੀ. ਨਿਰਵਾਹ ਦਾ ਸਾਧਨ. ਉਪਜੀਵਿਕਾ.

ਉਪਜੀਵਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਜ਼ੀ. ਜੀਵਨ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ। ੨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਤਾਉਂਣ ਦਾ ਸਾਧਨ.

ਉਪਜੈ. ਦੇਖੋ, ਉਪਜਨ। ੨ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਫ਼ਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ. "ਖੋਜੀ ਉਪਜੈ, ਬਾਦੀ ਬਿਨਸੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ਖੋਜੀ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ ਵਾਦੀ ਹਾਰਦਾ ਹੈ.

ਉਪਜੰਪ, ਉਪਜੰਪਿ ਸੰ. उपजाप—ਉਪਜਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜੇਹੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਪ, ਜੋ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਉਪਾਂਸ਼ੁ ਜਪ" ਭੀ ਹੈ. "ਉਪਜਪਿ ਉਪਾਇ ਨ ਪਾਈਐ ਕਤਹੂ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. उपयुक्त—ਉਪਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ. ਠੀਕ. ਮੁਨਾਸਿਬ. ਉਚਿਤ. "ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਰਾਪੈ ਜਾਂਕਾ। ਉਪਜੰਪਿ ਦਰਸਨ ਕੀਜੈ ਤਾਂਕਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਉਪਟਨ, ਉਪੱਟਣ, ਉਪੱਟਨ ਸੰ. उत्पाटन—ਉਤਪਾਟਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾੜਨਾ. ਚੀਰਨਾ। ੨ ਨਿਰਮੂਲ ਕਰਨਾ. ਜੜ ਪੁੱਟਣੀ. ਉਖੇੜਨਾ. "ਉਪਟੰਤ ਬਾਰ." (ਦੱਤਾਵ) ਕੇਸ਼ ਉਖੇੜਦੀ ਹੈ.

ਉਪਠਾ, ਉਪਠੀ ਵਿ—ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਠ (ਪਿੱਠ) ਵੱਲ ਨੂੰ ਝੁਕਿਆ, ਝੁਕੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੱਠ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ—ਉਲਟ. ਵਿਪਰੀਤ. "ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੈ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਦੇਖੋ, ਘਾਹੁ ੨.

ਉਪਤਾਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਪਤ. ਜਲਨ। ੨ ਰੋਗ ਦੀ ਪੀੜ। ੩ ਚਿੰਤਾ। ੪ ਵਿਪਦਾ। ੫ ਤਾਪ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਪ. ਜਿਵੇਂ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤਾਪ ਦਾਹ ਆਦਿਕ.

ਉਪਤਿਸਟ, ਉਪਤਿਸ਼੍ਟ ਸੰ. उपतिष्ठ. ਵਿ—ਸਮੀਪ ਇਸਥਿਤ. ਪਾਸ ਖੜਾ. "ਨਿੰਦਕ ਆਵਧ ਹੋਇ ਉਪਤਿਸਟਤੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਿੰਦਕ. ਮਾਰਨ ਲਈ ਪਾਸ ਖੜੇ ਹਨ.

ਉਪਦਿਸ਼ਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਕੋਣ. ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਦੇ ਮੱਧ ਅਗਨਿ ਕੋਣ, ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੈਰਿਤਿ ਕੋਣ, ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਦੇ ਮੱਧ ਵਾਯਵੀ ਕੋਣ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਈਸ਼ਾਨ ਕੋਣ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸ਼ਾ.

ਉਪਦੇਸ. ਸੰ. उपदेश. (ਉਪ-ਦਿਸ਼੍) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਖ੍ਯਾ. ਨਸੀਹਤ. "ਆਪ ਕਮਾਉ, ਅਵਰਾ ਉਪਦੇਸ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਹਿਤ ਦੀ ਬਾਤ। ੩ ਗੁਰੁਦੀਖ੍ਯਾ (ਦੀਕ੍ਸ਼ਾ) ੪ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਗਤ ਦੇਸ਼, ਜੈਸੇ ਭਾਰਤਖੰਡ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਆਦਿਕ. "ਮੇਰ ਕੇਤੇ, ਕੇਤੇ ਧੂ, ਉਪਦੇਸ." (ਜਪੁ)

ਉਪਦੇਸਕ. ਸੰ. उपदेशक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਗੁਰੂ.

ਉਪਦੇਸੜਾ. ਉਪਦੇਸ਼. ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ "ਸੋਈ ਦਸਿ ਉਪਦੇਸੜਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ) ਦੇਖੋ, ੜਾ.

ਉਪਦੇਸਿ. ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ. ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ. "ਗੁਰੁਉਪਦੇਸਿ ਕਾਲ ਸਿਉ ਜੁਰੈ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਕਾਲ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਉਪਦੇਸੀ, ਉਪਦੇਸ਼੍ਟਾ ਸੰ. उपदेष्टृ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦੇਸ਼ (ਸਿਖ੍ਯਾ) ਦਾਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ. "ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਬਹੁ ਉਪਦੇਸੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਗੁਰੂ.

ਉਪਦ੍ਰਹ, ਉਪਦ੍ਰਵ ਸੰ. उपद्रव. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਪਾਤ. ਵਿਘਨ. "ਮਿਟੇ ਉਪਦ੍ਰਹ ਮਨ ਤੇ ਬੈਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਊਧਮ. ਦੰਗਾ। ੩ ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪਦਾ.

ਉਪਦ੍ਰਵੀ, ਉਪਦ੍ਰੀ ਸੰ. उपद्रविन्. ਵਿ—ਫਸਾਦੀ. ਉਤਪਾਤੀ. "ਧੁਜਾ ਫਾਟ ਬਸਤ੍ਰੰ ਸੁ ਧਾਰੇ ਉਪਦ੍ਰੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਉਪਧਾਤੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਾਤੁ ਦੀ ਮੈਲ। ੨ ਦੋ ਧਾਤੂਆ ਤੋਂ ਮਿਲਕੇ ਬਣੀ ਧਾਤੁ। ੩ ਧਾਤੁ ਜੇਹਾ ਪਦਾਰਥ. ਜੈਸੇ ਸੁਰਮਾ, ਨੀਲਾਥੋਥਾ, ਹੜਤਾਲ. ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ. ਕਈਆਂ ਨੇ ਉਪਧਾਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੱਤ ਲਿਖੀ ਹੈ—ਸੋਇਨਾਮੱਖੀ, ਨੀਲਾਥੋਥਾ, ਹੜਤਾਲ, ਸੁਰਮਾ, ਅਭਰਕ, ਮੈਂਨਸਿਲ, ਖਪਰਿਯਾ. "ਕਹਿ ਧਾਤੁ ਸਬੈ ਉਪਧਾਤੁ ਭਨੋ." (ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਥਨ)

ਉਪਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਿਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ. ਤਕੀਆ. ਸਿਰ੍ਹਾਣਾ. "ਬਡ ਉਪਧਾਨ ਧਰਜੋ ਜਿਂਹ ਪਾਛੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਉਹ ਮੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਯੱਗਵੇਦੀ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਪ੍ਰੇਮ. ਸਨੇਹ. ਮੁਹੱਬਤ.

ਉਪਨਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤੱਖ. ਜਾਹਿਰ. "ਜਾਨ ਉਪਨਤ ਸੁਹਾਗ." (ਮਨੁਰਾਜ) ਮਾਨੋ ਸੁਭਾਗ (ਸੌਭਾਗ੍ਯ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ੨ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸ਼ਰਣਾਗਤ. ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਇਆ ਹੈ.

ਉਪਨਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗਤਾ—ਜਨੇਊ ਸੰਸਕਾਰ. ਜਨੇਊ ਪਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ. ਦੇਖੋ. ਜਨੇਊ। ੨ ਪਾਸ ਲੈਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨੇੜੇ (ਸਮੀਪ) ਲੈਜਾਣਾ। ੩ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਵਿਦਯਾਰਥੀ ਨੂੰ ਸਿਖ੍ਯਾ ਲਈ ਲੈ ਜਾਣਾ.

ਉਪਨਾਮ. उपनामन्. ਸੰਗਤਾ—ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ. ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਉਂ Nickname। ੨ ਛਾਪ. ਤਖ਼ੱਲੁਸ. ਕਵੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ, ਜੈਸੇ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦਾ "ਗੋਯਾ." ਦੇਖੋ, ਛਾਪ ੪.

ਉਪਨਿਸਦ, ਉਪਨਿਖਦ ਸੰ. उपनिषद्. ਸੰਗਤਾ— ਉਪ (ਪਾਸ) ਨਿਸਦ (ਬੈਠਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬੈਠਣਾ। ੨ ਵੇਦਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਓਹ ਭਾਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੭੦ ਹੈ, ਪਰ ਮੁੱਖ ੧੦ ਹਨ—ਈਸ਼ਾਵਾਸ੍ਯ, ਕੇਨ, ਕਠਵੱਲੀ, ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ, ਮੁੰਡਕ, ਮਾਂਡੂਕ੍ਯ, ਤੈਤਿੱਰੀਯ, ਐਤਰੇਯ, ਛਾਂਦੋਗ੍ਯ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ. "ਕਛੂ ਉਪਨਿਖਦ ਪਾਠ ਮੁਖ ਠਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਉਪਨਿਸਦਾਂ ਦਾ ਤਰਜੁਮਾ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦਾਰਾਸ਼ਿਕੋਹ ਨੇ ਭੀ ਸਨ ੧੬੫੭ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹ ਉਪਨਿਸਦਾਂ ਦਾ ਉਲਥਾ ਕਰਵਾਇਆ। ੩ ਨਿਰਜਨ ਅਸਥਾਨ. ਏਕਾਂਤ ਥਾਂ। ੪ ਧਰਮ.

ਉਪਨਿਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗਤਾ—ਧਰੋਹਰ. ਅਮਾਨਤ.

ਉਪਨਿਯਮ. ਸੰ. ਸੰਗਤਾ—ਗੌਣ ਨਿਯਮ (ਨੇਮ). ਨਿਯਮ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਨੇਮ. ਜੈਸੇ—ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨੇਮ ਹਨ—ਨਾਮ ਦਾਨ ਅਤੇ ਇਸਨਾਨ. ਉਪਨੇਮ ਹਨ—ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਅਨਾਥਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਵਸਤ੍ਰ ਦਵਾਈ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਦਾਨ, ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਮਕਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਸਫਾਈ.

ਉਪਨੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਨੇਊ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ. ਜਿਸ ਦਾ ਜਨੇਊ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਗਿਆ ਹੈ।[1] ੨ ਪਾਸ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ.

ਉਪਨੇਤਾ. ਸੰ. उपनेतृ. ਸੰਗਤਾ—ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਨੇਊ ਪਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਚਾਰਯ.

ਉਪਨੇਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਤਾ—ਦੂਜੀ ਅੱਖ. ਵਿਦ੍ਯਾ. ਇਲਮ। ੨ ਐਨਕ. ਚਸ਼ਮਾ.

ਉਪਨ੍ਯਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗਤਾ—ਪਾਸ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਤਿਆਗ। ੩ ਕਥਨ. ਬਿਆਨ। ੪ ਅਨੂਠੀ ਕਲਪਿਤ ਕਥਾ. ਨੌਵਲ (Novel). ੫ ਧਰੋਹਰ. ਅਮਾਨਤ। ੬ ਵਿਚਾਰ.

ਉਪਪਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਤਾ—ਧਰਮਪਤਿ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਦੂਜਾ ਪਤਿ. ਜਾਰ.[2] "ਪਤਿ ਮਾਰਤ ਜਿਹ ਲਗੀ ਨ ਬਾਰਾ। ਕਾ ਉਪਪਤਿ ਤਿਹ ਅਗ੍ਰ ਬਿਚਾਰਾ?" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੭) ੨ ਦੇਖੋ. ਉਪਪੱਤਿ. "ਉਪਪਤਿ ਖ਼ਸ੍ਰਮ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਪਪੱਤਿ. ਸੰ. उपपत्ति. ਸੰਗਤਾ—ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ੨ ਸਿੱਧਿ. ਕਾਮਯਾਬੀ। ੩ ਯੁਕਤਿ. ਦਲੀਲ. ਹੇਤੁ (ਕਾਰਣ) ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਦੇਖੋ, ਖਟਲਿੰਗ.

ਉਪਪਾਤਕ. ਸੰਗਤਾ—ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦਾ ਪਾਪਕਰਮ. ਜੈਸੇ ਚੋਰੀ ਪਾਤਕ ਹੈ ਅਤੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਉਪਪਾਤਕ ਹੈ.

ਉਪਪਾਤੀ. ਸੰ. उपपातिन्. ਵਿ—ਹਠ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਅਚਾਨਕ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ. "ਤਜੋਂ ਅਬ ਤਪਤਾਵਹੁ ਉਪਪਾਤੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਪਪਾਦਨ. ਸੰਗਤਾ—ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ. ਜੁਗਤਿ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ.

ਉਪਪੁਰਾਣ. ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਭੀ ੧੮ ਹੈ:— ਉਸਨਾ, ਸਨਤਕੁਮਾਰ, ਸ਼ਾਂਬ, ਸ਼ੈਵ, ਕਾਪਿਲ, ਕਾਲਿਕਾ, ਦੁਰਵਾਸਾ, ਦੇਵੀ, ਨਾਰਸਿੰਘ, ਨਾਰਦੀਯ, ਨੰਦਿਕੇਸ਼੍ਵਰ, ਪਾਰਾਸ਼ਰ, ਪਾਦਮ, ਭਾਸ੍ਕਰ, ਮਾਹੇਸ਼੍ਵਰ, ਮਾਰੀਚ, ਵਸ੍ਯਵੀਯ ਅਤੇ ਵਾਰੁਣ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ.[3]

ਉਪਬਨ. ਸੰ. उपवन. ਸੰਗਤਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟੇ ਬਿਰਛ ਮਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਜ਼ੌਂਤ ਨਾਲ ਲਾਏ ਹੋਣ. ਬਾਗ.

ਉਪਬਾਹ. ਵਿਆਹ, ਦੇਖੋ, ਉਪਵਾਹ. "ਦ੍ਵੈ ਉਪਬਾਹ ਅਗਾਰੀ ਭਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਪਭੁਕ੍ਤ, ਉਪਭੁਗਤ ਸੰ. उपभुक्त. ਵਿ—ਭੋਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜੂਠਾ.

ਉਪਭੋਗ. ਸੰਗਤਾ—ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਆਨੰਦ। ੨ ਸ੍ਵਾਦ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਪਮਾ, ਉਪਮਾਂ ਸੰ. ਉਪ—ਮਾ. ਸੰਗਤਾ—ਸਮਾਨ (ਤੁੱਲ) ਮਿਣਨ ਅਤੇ ਤੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਮਾਨਤਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਮਿਸਾਲ. "ਕਉਨ ਉਪਮਾ ਦੇਉ ਕਵਨ ਵਡਾਈ?" (ਸਾਰ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. ਜਿਸ ਉਕਤਿ ਵਿੱਚ ਉਪਮਾਨ ਉਪਮੇਯ ਦੇ ਭਿੰਨ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਦੀ ਸਮਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਉਪਮਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਕਰਿਯੇ ਜਹਿਂ ਉਪਮੇਯ ਕੋ ਬਰ ਉਪਮਾਨ ਸਮਾਨ,
ਪੁਨ ਸਾਧਾਰਨ ਧਰਮ ਧਰ ਸੋਊ ਉਪਮਾ ਜਾਨ.
(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰ ਸੁਧਾ)

ਇਸ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਲਈ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ (ਜੋ ਉਪਮਾ ਦੇ ਅੰਗਰੂਪ ਹਨ) ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਅਰਥਾਤ ਉਪਮਾਨ, ਉਪਮੇਯ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਾਚਕ.

---

[1] ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜਦ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ.

[2] ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰ ਲਈ ਯਾਰ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਯਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ. ਜਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਗਾਮੀ ਹੈ.

[3] ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਉਪਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਦਾ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣ, ਅ: ੧੨.

"ਉਪਮਾਨ" ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁੱਲਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਈਏ, ਜੈਸੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਸਮਤਾ ਮੁਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

"ਉਪਮੇਯ" ਉਹ ਜਿਸਨੂੰ ਤੁੱਲਤਾ ਦੇਈਏ. ਜੈਸੇ ਮੁਖ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸਮਾਨ ਕਲਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

"ਧਰਮ" ਅਥਵਾ "ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ" ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਉਪਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਮੇਯ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਗੁਣ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਮੁਖ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਥਵਾ ਸ਼ੋਭਾ.

"ਵਾਚਕ" ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਉਪਮਾਨ ਉਪਮੇਯ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤੁੱਲ ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸਾ, ਤੈਸਾ, ਜਿਉਂ, ਤਿਉਂ, ਸਮ, ਸੌ, ਸਾ, ਯਥਾ, ਤਥਾ ਲੌ ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦ ਵਾਚਕ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਚਾਰੇ ਅੰਗ ਜਿਸ ਉਪਮਾ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਉਹ "ਪੂਰਣੋਪਮਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਲੋਚਨ ਅਮਲ ਕਮਲਦਲ ਜੈਸੇ. (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੇਤ੍ਰ ਉਪਮੇਯ ਹਨ, ਕਮਲ ਦੀ ਪੰਖੜੀ ਉਪਮਾਨ ਹੈ. ਨਿਰਮਲਤਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੈਸੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਚਕ ਹੈ.

(ਅ) ਜੇ ਉਪਮਾ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਥਵਾ ਦੋ ਲੋਪ ਹੋਣ, ਤਦ "ਲੁਪਤੋਪਮਾ" ਸੰਗਯਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਅੰਗ ਲੋਪ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਕਰਕੇ ਲੁਪਤੋਪਮਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਧਰਮ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਦ "ਧਰਮਲੁਪਤਾ", ਉਪਮਾਨ ਲੋਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ "ਉਪਮਾਨਲੁਪਤਾ", ਉਪਮੇਯ ਦੇ ਲੋਪ ਹੋਣ ਤੋਂ "ਉਪਮੇਯ ਲੁਪਤਾ" ਅਤੇ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਲੋਪ ਹੋਵੇ ਤਾਂ "ਵਾਚਕਲੁਪਤਾ" ਅਖਾਉਂਦੀ ਹੈ.

(ੲ) ਜੇ ਇੱਕ ਉਪਮੇਯ ਦੇ ਬਹੁਤ ਉਪਮਾਨ ਹੋਣ, ਤਦ "ਮਾਲੋਪਮਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਛੀਰ ਕੈਸੀ ਛੀਰਾਵਧਿ ਛਾਛ ਕੈਸੀ ਛਤ੍ਰਾਨੇਰ
ਛਪਾਕਰ ਕੈਸੀ ਛਬਿ ਕਾਲਿੰਦੀ ਕੇ ਕੂਲ ਕੇ,
ਹੰਸਨੀ ਸੀ ਸੀਹਾਰੁਮ, ਹੀਰਾ ਸੀ ਹੁਸੈਨਾਬਾਦ
ਗੰਗਾ ਕੀ ਸੀ ਧਾਰ ਚਲੀ ਸਾਤੋਂ ਸਿੰਧੁ ਰੂਲਕੇ,
ਪਾਰਾ ਸੀ ਪਲਾਊਗਢ, ਰੂਪਾ ਕੈਸੀ ਰਾਮਪੁਰ
ਸ਼ੋਰਾ ਸੀ ਸੁਰੰਗਾਬਾਦ ਨੀਕੇ ਰਹੀ ਝੂਲਕੇ,
ਚੰਪਾ ਸੀ ਚੰਦੇਰੀਕੋਟ, ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਚਾਂਦਾਗੜ
ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਰਹੀ ਮਾਲਤੀ ਸੀ ਫੂਲਕੇ.
(ਅਕਾਲ)

(ਸ) ਉਪਮੇਯ ਨੂੰ ਉਪਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਮਾਨ ਨੂੰ ਉਪਮੇਯ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਤਦ "ਰਸਨੋਪਮਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਉਦਾਹਰਣ—

ਕੈਸੀ ਰਵਿ ਰਸਮਿ ਘਟਾ ਪੈ ਹੈ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ?
ਜੈਸੀ ਨੀਲਮ੍ਹਨਿ ਕੀ ਆਵਲੀ ਪਹਾਰ ਹੈ,
ਕੈਸੀ ਨੀਲਮਨਿਨ ਕੀ ਆਵਲੀ ਸਬਜ ਸੈਲ?
ਜੈਸੀ ਬ੍ਰਿਜਕੁੰਜਨ ਮੇ ਜਮੁਨਾ ਕੀ ਧਾਰ ਹੈ,
ਕੈਸੀ ਬ੍ਰਿਜਕੁੰਜਨ ਮੇਂ ਜਮੁਨਾ ਕੀ ਧਾਰ ਦੇਖੀ?
ਜੈਸੀ ਬੀਜੁਰੀ ਕੀ ਸ਼ਾਨ ਪਾਨਪ ਅਪਾਰ ਹੈ,
ਕੈਸੀ ਬੀਜੁਰੀ ਕੀ ਸ਼ਾਨ ਪਾਨਪ ਅਪਾਰ ਦੇਖੀ?
ਜੈਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ.
(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰ ਸੁਧਾ)

(ਹ) ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਦੇ ਗੁਣ ਦੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਵਨਾ (ਅਟਕਲ) ਕਰਨੀ, "ਉਤਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ੋਪਮਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤਾਲ ਕੂਪ ਫਲੇ ਦ੍ਰੂਮ ਮੇਘ ਜਲਪੂਰਿਤ ਮੇ
ਮਾਨੋ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਬਸਤ ਹੈ. ×××
ਸਿਤਾ ਕਲਾਕੰਦ ਮਧੁ ਮਿਸ਼ਰੀ ਔ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ
ਮਾਨੋ ਗੁਰੁਗਿਰਾ ਮੇ ਤੇ ਮਧੁਰਾਈ ਲੀਨੀ ਹੈ.

੩ ਉਸਤਤਿ. ਤਾਰੀਫ਼. "ਬਿਨ ਉਪਮਾ ਜਗਦੀਸ ਕੀ ਬਿਨਸੈ ਨ ਅੰਧਿਆਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਉਪਮਾਤਾ. ਸੰ. उपमातृ—ਉਪਮਾਤ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਮਾਂ ਜੇਹੀ ਹੈ. ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦਾਈ। ੨ ਮਾਸੀ, ਚਾਚੀ ਅਤੇ ਵਡੇ ਭਾਈ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿ। ੩ ਮੁਸੱਵਰ। ੪ ਵਿ—ਉਪਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਉਪਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੩—੧੦ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੂ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ, ਜਾਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ.
ਕਿਤਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ, ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰਾਏ.
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

(ਅ) ਉਪਮਾਨ ਛੰਦ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਤੇ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ, ਹਰੇਕ ਚਰਣ ਦੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ, ਅੰਤ ਸਗਣ—IIS

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅੱਖੀ ਬਾਝਹੁ ਵੇਖਣਾ, ਵਿਣ ਕੰਨਾ ਸੁਨਣਾ,
ਪੈਰਾ ਬਾਝਹੁ ਚੱਲਣਾ, ਵਿਣ ਹੱਥਾਂ ਕਰਣਾ,
ਜੀਭੈ ਬਾਝਹੁ ਬੋਲਣਾ, ਇਉ ਜੀਵਤਮਰਣਾ,
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਪਛਾਣਕੈ, ਤਉ ਖਸਮੈ ਮਿਲਣਾ.
(ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਉਪਮਾਨੋਪਮੇਯ. ਅਥਵਾ—ਉਪਮੇਯੋਪਮਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜੇ ਪਰਸਪਰ ਉਪਮੇਯ ਨੂੰ ਉਪਮਾਨ, ਅਤੇ ਉਪਮਾਨ ਨੂੰ ਉਪਮੇਯ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਤਦ "ਉਪਮਾਨੋਪਮੇਯ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਜਹਾਂ ਪਰਸਪਰ ਹੋਤ ਹੈਂ ਉਪਮੇਯੋ ਉਪਮਾਨ। ਭੂਸ਼ਣ ਉਪਮੇਯੋਪਮਾ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨਤ ਜਾਨ." (ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸ਼ਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭਾਸੈ ਬੀਜੁਰੀ ਸਮਾਨ,
ਬਿਜਲੀ ਚਮਕ ਦੇਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੀ.

ਉਪਮੇਯ. ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾ ਅਤੇ ਅਨਨ੍ਯ.

"ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਪਦ ਆਨਦ ਕੇ ਕੰਦ ਜੋਊ,
ਉਪਮੇਯ ਆਪ ਪੁਨ ਆਪੇ ਉਪਮਾਨ ਹੈਂ."
(ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਪਮੇਯੋਪਮਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾਨੋਪਮੇਯ.

ਉਪਯੁਕ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ. ਮੁਨਾਸਿਬ. ਠੀਕ। ੨ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਉਪਯੋਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼। ੨ ਕੰਮ. ਕਾਰਜ। ੩ ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਮਤਲਬ। ੪ ਯੋਗ੍ਯਤਾ. ਲਿਆਕਤ (ਲਯਾਕ਼ਤ).

ਉਪਯੋਗੀ. ਸੰ. उपयोगिन्. ਵਿ—ਕੰਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਹਾਇਕ। ੩ ਅਨੁਕੂਲ.

ਉਪਰ. ਸੰ. उपरि. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਤੇ. ਊਪਰ. ਦੇਖੋ, ਉਪਰਿ.

ਉਪਰਉਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਉਪਰਨਾ. ਦੁਪੱਟਾ. "ਊਪਰ ਪੀਤ ਧਰੇ ਉਪਰਉਨਾ." (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵ) ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਪੂੰਛਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਤੌਲੀਆ. ਪਰਨਾ. ਉਪਰਨਾ.

ਉਪਰਜਨ. ਸੰ. उपार्जन—ਉਪਾਰ੍ਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ. ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ. "ਨਾਨਕ ਆਪਨ ਰੂਪ ਆਪਿ ਹੀ ਉਪਰਜਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਆਪਹੀ ਰਚਿਆ. "ਕਦੰਚ ਕਰੁਣਾ ਨ ਉਪਰਜਤੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਥੋੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ। ੨ ਕਮਾਉਣਾ। ੩ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ.

ਉਪਰਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਤ. ਵਿਰਕ੍ਤ. ਉਦਾਸ. "ਉਪਰਤ ਮਨੂਆ ਵਿਸਯ ਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਉਪਰਤਨ. ਸੰ. उपरत्न. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਰਤਨ. ਘਟੀਆ ਰਤਨ. ਅ਼ਕ਼ੀਕ਼. ਬਲੌਰ ਸਿੱਪ ਆਦਿ.

ਉਪਰਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਾਸੀ. ਵਿਰਾਗ. ਵਿਰਕ੍ਤਤਾ. "ਜੋ ਉਪਰਤਿ ਹੋਵੈ ਸੰਸਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਮੌਤ. ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ.

ਉਪਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਰਉਨਾ. "ਧੋਤੀ ਏਕ ਉਪਰਨਾ ਪਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਪਰਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਰਾਗ (ਵੈਰਾਗ੍ਯ). ਉਦਾਸੀਨਤਾ. ਉਦਾਸੀ. ਉਪਰਮਤਾ.

ਉਪਰਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੰਗ. ਵਰਣ। ੨ ਰੰਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਰੰਗ ਦੀ ਝਲਕ.

ਉਪਰਾਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ. ਵਾਇਸਰਾਯ (Viceroy). ੨ ਦੇਖੋ, ਯੁਵਰਾਜ.

ਉਪਰਾਜਨ. ਸੰ. ਉਪਰਾਗਨ. ਕ੍ਰਿ—ਰੰਗਣਾ. ਚਿੱਤਣਾ। ੨ ਸੰ. उपार्जन—ਉਪਾਰ੍ਜਨ. ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ. "ਤੁਮ ਸਭ ਕੋ ਉਪਰਾਜਹੀ ਤੁਮਹੀ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰ." (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਜਮਾ ਕਰਨਾ. ਸੰਗ੍ਰਹ. "ਸੁਖ ਉਪਰਾਜੈ ਮੱਧ ਉਰੰ." (ਅਕਾਲ) "ਗ੍ਯਾਨ ਰਿਦੇ ਉਪਰਾਜਤ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਪਰਾਂਤ. ਸੰ. उपरान्त. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ. ਅਨੰਤਰ. ਏਦੂੰ ਮਗਰੋਂ.

ਉਪਰਾਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਆਗ. ਵਿਰਕ੍ਤਤਾ। ੨ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਆਰਾਮ। ੩ ਵਿ—ਵਿਰਕ੍ਤ. ਉਦਾਸੀਨ.

ਉਪਰਾਲਾ, ਉਪਰਾਲੋ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਦਮ. ਪੁਰੁਸਾਰਥ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ। ੩ ਉਪਕਾਰ. "ਪਠ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਨ ਹਮਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਅਬ ਹਮਰੋ ਉਪਰਾਲੋ ਕੀਜੈ." (ਗੁਰੁਸ਼ੋਭਾ)

ਉਪਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਤੇ. ਦੇਖੋ, ਉਪਰ. "ਉਪਰਿ ਆਇ ਬੈਠੇ ਕੂੜਿਆਰ੍ਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਤਾਬਿਕ. "ਕਰਮਾ ਉਪਰਿ ਨਿਬੜੈ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੩ ਪ੍ਰਬਲ. ਗਾਲਿਬ. "ਪੂਰੇ ਗੁਰੁ ਕਾ ਬਚਨ ਉਪਰਿ ਆਇਆ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧).

ਉਪਰੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਾਉ (ਉਪਾਯ). ਜਤਨ। ੨ ਉਪਚਾਰ. ਇਲਾਜ. "ਅਨਿਕ ਉਪਰੀਆ." (ਬਿਲਾ: ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਉਪਾੜੀ. ਉਤਪਾਟਨ ਕੀਤੀ. ਉਖੇੜੀ. ਪੁੱਟੀ। ੪ ਉਪਾੜਨ (ਪੁੱਟਣ) ਵਾਲਾ.

ਉਪਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਪਰ ਵੱਲ. "ਮੁਖੁ ਤਲੈ ਪੈਰ ਉਪਰੇ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਉਪਰੇਰੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਪਰ ਵੱਲ. ਉੱਪਰਲੇ ਪਾਸੇ. "ਉਪਰੇਰੈ ਚਲਿਆ." (ਭਾਗੁ)

ਉਪਰੋਕਤ. ਵਿ—ਪੂਰਵੋਕ੍ਤ. ਉੱਪਰ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ.

ਉਪਰੋਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਰੋਕ। ੨ ਦੁੱਖ। ੩ ਵਿਘਨ.

ਉਪਰੋਧਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਘਨ ਕਰਤਾ.

ਉਪਰੋਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ— ਪੁਰੋਹਿਤ. ਹਿੰਦੂਕੁਲ ਦਾ ਆਚਾਰਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਾਂਉਦਾ ਅਤੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰੋਧ ਕਰਦਾ (ਵਰਜਦਾ) ਹੈ.

ਉਪਰੌਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਰਉਨਾ.

ਉਪਰੰਤ. ਦੇਖੋ, ਉਪਰਾਂਤ.

ਉਪਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਥਰ। ੨ ਗੜਾ. ਓਲਾ। ੩ ਬੱਦਲ। ੪ ਬਾਲੂ ਰੇਤ। ੫ ਏਰਣਾ ਗੋਹਾ। ੬ ਦੇਖੋ, ਉੱਪਲ.

ਉਪਲਛਣ. ਦੇਖੋ, ਉਪਲੱਛਣ.

ਉਪਲਛਿਤ. ਸੰ. उपलक्षित. ਵਿ—ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ। ੩ ਜਣਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਬੋਧ ਕਰਾਇਆ.

ਉਪਲਛ੍ਯ, ਉਪਲਖ੍ਯਾਇਕ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਕੇਤ. ਚਿੰਨ੍ਹ। ੨ ਵਿ—ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਜਤਲਾਨੇ ਲਾਯਕ, ਜਿਵੇਂ—"ਧਰਾ ਖਟ ਆਠ ਅਕਾਸ ਬਨਾਏ." (ਚੰਡੀ ੧) ਇਸ ਥਾਂ ਧਰਾ ਅਤੇ ਅਕਾਸ ਸ਼ਬਦ ਹੇਠਲੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਉਰਧਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਪਲਖ੍ਯਾਯਕ ਹੈ.

ਉਪਲਖਿਤ. ਦੇਖੋ, ਉਪਲਛਿਤ.

ਉਪਲੱਖਣ, ਉਪਲੱਛਣ ਸੰ. उपलक्षण—ਉਪਲਕ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਸੰਕੇਤ। ੨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਕਤਿ, ਜੋ ਵਾਕ ਦੇ ਅਰਥ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਉਸ ਅਰਥ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਬਾਤ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਵੇ. ਜੈਸੇ—ਖੇਤ ਨੂੰ ਹਰਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ—ਇਸ ਵਾਕ ਤੋਂ ਇਹ ਭੀ ਬੋਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਝੋਟੇ ਵੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਖੇਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੋ.

ਉਪਲਬਧ. ਸੰ. उपलब्ध. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਲੱਭਿਆ। ੨ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਉਪਲਬਧਿ. ਸੰ. उपलब्धि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਭਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ੩ ਬੁੱਧਿ. ਗ੍ਯਾਨ.

ਉਪਲਿਖਤ. ਦੇਖੋ, ਉਪਲਕ੍ਸ਼ਿਤ.

ਉਪਵਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਰਤ. ਲੰਘਨ. ਆਹਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ. ਭੋਜਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਉਪਵਾਹ. ਵਿਆਹ. ਸ਼ਾਦੀ. ਦੇਖੋ, ਉਦਵਾਹ. "ਕੀਨੋ ਉਪਵਾਹ ਅਭਿਰਾਮ ਯੋਂ ਜੈ ਰਾਮ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਪਵੀਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸੂਤ੍ਰ, ਜੋ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਪਸਾਰਕੇ ਪਹਿਨੀਏ. ਜੰਞੂ. ਯਗ੍ਯੋਪਵੀਤ ਦੇਖੋ, ਜਨੇਊ.

ਉਪਵੇਸ਼ਨ. ਸੰ. (ਉਪ-ਵਿਸ਼੍) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੈਠਨਾ. ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਪਵੇਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਵੇਦ. ਵੇਦ ਜੇਹੇ ਮੰਨੇ ਪੁਸਤਕ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਰ ਉਪਵੇਦ ਮੰਨੇ ਹਨ—

੧ ਆਯੁਰ ਵੇਦ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੈਦ੍ਯ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ.

੨ ਗਾਂਧਰਵ ਵੇਦ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ.

੩ ਧਨੁਰ ਵੇਦ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਧਨੁਖ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ.

੪ ਸ੍‍ਥਾਪਤ੍ਯ ਵੇਦ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ.

ਰਿਗਵੇਦਾਦਿ ਵਾਕਰ ਇਹ ਚਾਰ ਖ਼ਾਸ ਪੋਥੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਉਪਵੇਦ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਉਪੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਪ (ਨੇੜੇ) ਜਾ ਖੜ੍ਹਨਾ. ਪਹੁਚਣਾ. ਪੁੱਜਣਾ.

ਉਪਾਉ. ਸੰ. उपाय—ਉਪਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਤਨ. ਸਾਧਨ. "ਕਛੂ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰ ਰੇ!" (ਗਉ ਮ: ੯) ੨ ਯੁਕ੍ਤਿ. ਤਦਬੀਰ। ੩ ਪਾਸ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਇਲਾਜ. ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ.

ਉਪਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਤਪਾਦਨ. ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ. ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ.

ਉਪਾਇ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਉ ਅਤੇ ਉਪਾਉਣਾ. "ਉਪਾਇ ਕਿਤੈ ਨ ਲਭਈ. (ਗਉ ਮ: ੪) ੨ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ. ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ. "ਸਭੁ ਉਪਾਇ ਆਪੇ ਵੇਖੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਉਪਾਇਆ. ਉਪਾਯ. ਜਤਨ. "ਏ ਸਾਜਨ! ਕਛੁ ਕਹਹੁ ਉਪਾਇਆ." (ਬਾਵਨ) "ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਮਤਾ ਕਿਛੁ ਕਰਉ ਉਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਉਤਪੰਨ (ਪੈਦਾ) ਕੀਤਾ.

ਉਪਾਇਨ. ਭੇਟਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਯਨ.

ਉਪਾਸ. ਸੰ. उपास्. ਪਾਸ ਬੈਠਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਪਾਸਨਾ. ਪੂਜਨ. ਸੇਵਾ. "ਮਨ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਉਪਾਸ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਉਪਾਸ੍ਯ.

ਉਪਾਸਕ, ਉਪਾਸਕੀ ਸੰ. उपासक. ਵਿ—ਪਾਸ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ. ਸੇਵਕ। ੨ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਭਗਤ.

ਉਪਾਸਨ, ਉਪਾਸਨਾ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਜ਼ਦੀਕ ਬੈਠਣਾ। ੨ ਸੇਵਾ. ਟਹਿਲ। ੩ ਭਕ੍ਤਿ (ਭਗਤਿ) ੪ ਪੂਜਾ.

ਉਪਾਸਿ. ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ। ੨ ਉਪਾਵਸਿ. ਉਤਪੰਨ ਕਰਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉਪਾਸ੍ਯ.

ਉਪਾਂਸ਼ੁ ਜਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਐਸਾ ਜਪ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਬੈਠਾ ਆਦਮੀ ਨਾ ਸੁਣ ਸਕੇ.

ਉਪਾਸ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਣਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੋਵੇ. ਉਪਾਸਨਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਸੇਵਾ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀਏ.

ਉਪਾਹਾ. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ. ਰਚਿਆ. "ਜਿਨਹਿ ਉਪਾਹਾ. ਤਿਨਹਿ ਬਿਨਾਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਉਪਾਖ੍ਯਾਨ. ਸੰ. (ਉਪ-ਆਖ੍ਯਾਨ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰਾਣੀ ਕਥਾ. ਇਤਿਹਾਸ। ੨ ਕਿਸੇ ਕਥਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ.

ਉਪਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਉਪੰਗ.

ਉਪਾਜਨ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਰਜਨ.

ਉਪਾਟਨ. ਸੰ. उत्पाटन—ਉਤਪਾਟਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪੁੱਟਣਾ. ਉਖੇੜਨਾ। ੨ ਚੀਰਨਾ. ਪਾੜਨਾ.

ਉਪਾਤ, ਉਪਾਤਿ, ਉਪਾਤੀ ਸੰ. उत्पत्ति—ਉਤ੍ਪੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਦਾਇਸ਼. "ਅਨਿਕ ਪਰਲਉ ਅਨਿਕ ਉਪਾਤਿ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀ. ਰਚੀ. "ਆਪਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਤੀ." (ਮ: ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਉਪਾਦਾਨ. ਸੰ. ਉਪ-ਆਦਾਨ. ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ. ਲੈਣਾ। ੨ ਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ੪ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤਿ। ੫ ਉਹ ਕਾਰਣ, ਜੋ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇ—ਜੈਸੇ ਮਿੱਟੀ ਘੜੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਘੜੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੀਏ. "ਉਪਾਦਾਨ ਇਹ ਸਭ ਜਗ ਕੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਵੇਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਇਆ ਜਗਤ ਦੀ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ.

ਉਪਾਦੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਾਇਕ. ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਜਾਣ ਲੈਣ ਲਾਇਕ। ੩ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਜ. ਕੰਮ.

ਉਪਾਧ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਧਿ.

ਉਪਾਧਾਨ. ਤਕੀਆ. ਸਿਰ੍ਹਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਧਾਨ. "ਅਸ ਗਾਦੀ

ਡਸ ਰੁਚਿਰ ਫ਼ਰਸ਼ ਪਰ ਉਪਾਧਾਨ ਦੀਰਘ ਧਰਦੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਪਾਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਲ। ੨ ਰੁਤਬਾ. ਪਦਵੀ। ੩ ਖ਼ਿਤਾਬ. Title। ੪ ਵਸਤੁ ਦੇ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ. ਜੋ ਵਸਤੁ ਤੋਂ ਭਿੰਨ (ਵੱਖਰਾ) ਹੋਵੇ. ਜੈਸੇ ਘਟਾਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਘੜਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਰ ਆਕਾਸ ਤੋਂ ਘੜਾ ਜੁਦਾ ਹੈ। ੫ ਉਪਦ੍ਰਵ. ਉਤਪਾਤ.

ਉਪਾਧੀ. ਦੇਖੋ. ਉਪਾਧਿ.

ਉਪਾਧ੍ਯਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ. ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਦ੍ਯਾਗੁਰੂ. ਪਾਧਾ. ਮੁਦੱਰਿਸ.[1] ਉਸਤਾਦ.

ਉਪਾਨ. ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਕੁਰਸੀ। ੨ ਦੇਖੋ. ਉਪਾਯਨ.

ਉਪਾਨਹ, ਉਪਾਨਤ, ਉਪਾਨਯ, ਉਪਾਨੈ ਸੰ. उपानह्—उपानत्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁੱਤੀ. ਪਾਪੋਸ਼. ਖ਼ਾ—ਚਰਨਦਾਸੀ "ਧਰਜੋ ਉਪਾਨਹ ਗੁਰੂ ਕੋ ਚੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਤਜੇ ਉਪਾਨਯ ਨੰਗੇ ਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਦਾਸ ਉਪਾਨੈ ਲੈਕਰ ਧਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਪਾਮ. ਉਪਮਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਮਖ਼ਲੂਕ਼ਾਤ. "ਸਭ ਗਾਵਤ ਜੇਤ ਉਪਾਮ" (ਬੈਰਾ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. ਅਪਾਮ. ਵਿ—ਸਭ ਤੋਂ ਪਰੇ। ੪ ਅਤਿ ਦੂਰ.

ਉਪਾਯ. ਦੇਖੋ. ਉਪਾਉ.

ਉਪਾਯਉ. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ. ਰਚਿਆ.

ਉਪਾਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੇਟਾ. ਉਪਹਾਰ। ੨ ਮੁਲਾਕਾਤ.

ਉਪਾਰ. ਦੇਖੋ. ਉਪਾਰਨਾ.

ਉਪਾਰਜਨ, ਉਪਾਰਜਨਾ ਸੰ. ਉਪਰਾਗਨ. ਕ੍ਰਿ—ਰੰਗਣਾ. ਚਿਤ੍ਰਨਾ। ੨ ਸਿੰਗਾਰਨਾ. "ਕੋਟਿ ਉਪਾਰਜਨਾ ਤੇਰੇ ਅੰਗ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਉਪਾਰ੍ਜਨ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ. "ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ." (ਮਾਝ ਬਾਰਾਮਾਹਾ) ੪ ਉਪਾਰ੍ਜਿਤ. ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ. ਮਖ਼ਲੂਕ਼ਾਤ. "ਸਿਮਰੈ ਸਗਲ ਉਪਾਰਜਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਜੇਤ ਕੀਨ ਉਪਾਰਜਨਾ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਨ ਦੇਇ ਦਤਾਰ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫)

ਉਪਾਰਣ, ਉਪਾਰਨਾ ਸੰ. उत्पाटन—ਉਤਪਾਟਨ. ਪੁੱਟਣਾ. ਉਖੇੜਨਾ. "ਮੂਲ ਵਿਕਾਰ ਉਪਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪਾੜਨਾ. ਚੀਰਨਾ। ੩ उपारण—ਉਪਾਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਰਾਧ. ਪਾਪ। ੪ पारण—ਪਾਰਣ. ਵ੍ਰਤ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ. ਦੇਖੋ, ਵ੍ਰਤ ਪਾਰਣ.

ਉਪਾਰਾ. ਵਿ—ਉਤਪਾਟਨ ਕੀਤਾ. ਪੁੱਟਿਆ। ੨ ਉਪਾਰ੍ਜਿਤ. ਰਚਿਆ. ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ. ਬਣਾਇਆ. "ਕਈ ਜੰਤ ਬਿਨਾਹਿ ਉਪਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਰਾ."(ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਉਪਾਰੀ. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀ. ਰਚੀ ਹੋਈ. "ਸਭ ਸੈ ਦੇ ਦਾਤਾਰੁ ਜੇਤ੍ਰ ਉਪਾਰੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ਜਿਤਨੀ ਮਖ਼ਲੂਕ਼ਾਤ (ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ) ਹੈ। ੨ ਉਤਪਾਟਨ ਕੀਤੀ. ਪੁੱਟੀ. ਉਖੇੜੀ. ਉਪਾੜੀ.

ਉਪਾਲੰਭ. ਸੰ. उपालम्भ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਲਾਂਭਾ. ਉਲਾਹਨਾ. ਗਿਲਾ.

ਉਪਾਵ. ਉਪਾਯ. ਦੇਖੋ. ਉਪਾਉ. "ਸਭਨਾ ਉਪਾਵਾ ਸਿਰਿ ਉਪਾਉ ਹੈ ਹਰਿਨਾਮ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਉਪਾਵ ਛੋਡਿ ਗਹੁ ਤਿਸ ਕੀ ਓਟ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਉਪਾਵਣ, ਉਪਾਵਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਉਤਪਾਦਨ. ਉਤਪੰਨ (ਪੈਦਾ) ਕਰਨਾ.

ਉਪਾਵਣੁਹਾਰੁ. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ. ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਆਪਿ ਉਪਾਵਣੁਹਾਰੁ" (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਉਪਾਵਨ. ਦੇਖੋ. ਉਪਾਵਣ. "ਆਪਿ ਉਪਾਵਨ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਉਪਾਵੀ. ਉਪਾਉ (ਜਤਨ) ਤੋਂ. ਉਪਾਵਾਂ ਕਰਕੇ. "ਅਨਿਕ ਉਪਾਵੀ ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਉਪਾੜ. ਦੇਖੋ. ਉਪਾੜਨ.

ਉਪਾੜਨ. ਸੰ. उत्पाटन—ਉਤਪਾਟਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਖੇੜਨਾ. "ਜੜ ਅਪੁਣੀ ਆਪਿ ਉਪਾੜੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਚੀਰਨਾ. ਪਾੜਨਾ. "ਬਹੁੜਿ ਜਮਿ ਨ ਉਪਾੜਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਉਪਾੜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾੜਕੇ. ਚੀਰਕੇ. "ਭੈਆਨਰੂਪ ਨਿਕਸਿਆ ਥੰਮ ਉਪਾੜਿ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) ੨ ਪੁੱਟਕੇ. ਉਖੇੜਕੇ.

ਉਪਾੜੀ. ਦੇਖੋ. ਉਪਾੜਨ.

ਉਪਿੰਦ, ਉਪਿੰਦ੍ਰ ਵਾਮਨ. ਦੇਖੋ. ਉਪੇਂਦ੍ਰ. "ਕਈ ਕੋਟਿ ਉਪਿੰਦ੍ਰ ਬਨਾਯ ਖਪਾਯੋ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩)

ਉਪੇਕ੍ਸ਼ਾ, ਉਪੇਖ੍ਯਾ ਸੰ. उपेक्षा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪ-ਈਕ੍ਸ਼. ਤਿਆਗ। ੨ ਉਪਰਾਮਤਾ. ਬੇਪਰਵਾਹੀ. ਉਦਾਸੀਨਤਾ। ੩ ਨਿਰਾਦਰ. ਤਿਰਸਕਾਰ. "ਮੈਤ੍ਰੀ ਕਰੁਣਾ ਦ੍ਵੈ ਲਖੋ ਮੁਦਿਤਾ ਤੀਜੀ ਜਾਨ। ਚਤੁਰ[1] ਉਪੇਖ੍ਯਾ ਜਿਸ ਬਿਧੈ ਸਨਮੁਖ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉਪੇਤਾਣਾ. ਵਿ—ਉਪਾਨਹ ਬਿਨਾ. ਪਾਦਤ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ. "ਪਗ ਉਪੇਤਾਣਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਸ਼ਿਮਲੇ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਪੈਰੋਂ ਨੰਗੇ ਨੂੰ ਪਤਾਣਾ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਉਪੇਂਦ੍ਰ. ਸੰ. उपेन्द्र. (ਉਪ-ਇੰਦ੍ਰ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਦਿਤਿ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ. ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ.

ਉਪੇਯਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਈਆ.

ਉਪੋਦਘਾਤ. ਸੰ. उपोद्‌घात. (ਉਪ-ਉਦਘਾਤ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਵਨਾ. ਭੂਮਿਕਾ. ਦੀਬਾਚਾ. ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ। ੨ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਕਥਨ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਸ੍ਤੁ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ.

ਉਪੰਗ. ਸੰ. उपाङ्ग—ਉਪਾਂਗ. (ਉਪ-ਅੰਗ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗ ਦਾ ਭਾਗ. ਹੱਥ ਅੰਗ ਹੈ, ਉਂਗਲੀ ਉਪੰਗ ਹੈ। ੨ ਅੰਗ ਤੁੱਲ ਅੰਗ. ਬਨਾਉਟੀ ਅੰਗ। ੩ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਾਜਾ. ਨਸਤਰੰਗ. "ਝਾਲਰ ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ." (ਚੰਡੀ ੧) ੪ ਊਧੋ (ਉੱਧਵ) ਦਾ ਪਿਤਾ.

ਉਪੰਨ, ਉਪੰਨਾ ਸੰ. उत्पन्न—ਉਤ੍ਪੰਨ. ਵਿ—ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਜਨਮਿਆ. "ਆਪੇ ਆਪਿ ਉਪਾਇ ਉਪੰਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ:

---

[1] ਸ਼ੰਖ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ "ਗੁਰੂ" ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਧਨ ਲੈਕੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ "ਉਪਾਧ੍ਯਾਯ" ਹੈ.

[1] ਚਤੁਰਥ. ਚੌਥਾ, ਚੌਥੀ.

੩) "ਆਪਿ ਉਪੰਨਿਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨, ਮ: ੫) "ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਉੱਪਲ. ਖਤ੍ਰੀ ਵਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ੍ਰ. "ਗੱਜਣ ਉੱਪਲ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਵੈ." (ਭਾਗੁ)

ਉਫ਼. ਫ਼ਾ ـُف ਵ੍ਯ. ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਆਹ! ਓਹ! ਹਾ! ਸ਼ੋਕ!

ਉਫਟਨ. ਕ੍ਰਿ—ਫੁੱਟਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ. ਉਫਲਨਾ. "ਉਫਟੰਤ ਸ੍ਰੋਣਤ ਛਿੱਛਯੰ." (ਚੰਡੀ ੨) ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ.

ਉਫਣਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੇਨ (ਝੱਗ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਖ਼ਮੀਰ ਉੱਠਣਾ। ੨ ਉਬਲਨਾ. ਜੋਸ਼ ਖਾਣਾ.

ਉਫ਼ਤਦ. ਫ਼ਾ ـُفتد ਗਿਰੇ. ਡਿੱਗੇ. ਦੇਖੋ ਉਫ਼ਤਾਦਨ.

ਉਫ਼ਤਾਦ. ਫ਼ਾ ـُفتاد ਡਿਗਿਆ. ਢਹਿਆ. ਦੇਖੋ, ਉਫ਼ਤਾਦਨ.

ਉਫ਼ਤਾਦਹ. ਫ਼ਾ ـُفتادہ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਤਿਤ. ਦੇਖੋ, ਉਫ਼ਤਾਦਨ.

ਉਫ਼ਤਾਦਨ. ਫ਼ਾ ـُفتادن ਕ੍ਰਿ—ਡਿਗਣਾ. ਢਹਿਣਾ। ੨ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣਾ.

ਉਫਨਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਫਣਨਾ. "ਤੇਜ ਤਲੇ ਪਯ ਉਫਨਜੋ ਜੈਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਫਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਉਫਣਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਝੱਗ ਦਾ ਉਠਾਨ. (ਉਤ—ਸ੍ਫਾਯ) ੨ ਉਬਾਲ. ਜੋਸ਼.

ਉਬਕ. ਅ. ـُبک। ਅਬੱਕ. ਵਿ—ਮੋਟਾ. ਅਸਥੂਲ (ਸ੍ਥੂਲ). ੨ ਚਤੁਰ. ਹੋਸ਼ਿਆਰ. "ਬੱਜੇ ਉਬੱਕ." (ਚੰਡੀ ੨) ਚਤੁਰ ਯੋਧਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਭਿੜੇ.

ਉਬਕਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਉਦਵਮਨ. ਥੱਤ. ਮਤਲੀ. ਡਾਕੀ (ਵਮਨ) ਦਾ ਉਛਾਲ.

ਉਬਟ. ਸੰ. उद्वाट—ਉਦਵਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਖੜਾ ਰਾਹ. ਅਟਪਟਾ ਮਾਰਗ. ਔਖੀ ਘਾਟੀ. "ਉਬਟ ਚਲੰਤੇ ਇਹੁ ਮਦੁ ਪਾਇਆ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਖੋਂਦ.

ਉਬਟਣੋ | ਉਬਟਨਾ ਸੰ. उद्वर्तन—ਉਦਵਰਤੰਨ ਸੰਗਯਾ—ਬਟਣਾ. ਸਰ੍ਹੋਂ, ਤਿਲ ਚੰਦਨ,; ਚਰੋਂਜੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਲੇਪ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਮਲਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਚਮੜਾ ਸਾਫ ਨਰਮ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਮਰਦਨ ਕਰਹਿ ਉਬਟਨੋ ਅੰਗ" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਬਟਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਬਟ (ਵਿਖੜੇ ਰਸਤੇ) ਪਾਉਣਾ। ੨ ਪਿੱਛੇ ਮੋੜਨਾ. ਪਰਤਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਔਟਾਉਣਾ.

ਉਬਰ. ਉਬਾਰ. ਉੱਧਾਰ. ਨਿਸਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਆਹਿ ਅਤੇ ਉਬਰਣ.

ਉਬਰਣ | ਉਬਰਨ ਸੰ. उद्धरण—ਉੱਧਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਪਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਅੱਛੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ। ੩ ਮੁਕਤਿ ਪਾਂਉਣੀ. "ਉਬਰਤ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕੀ ਸਰਣੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਉਬਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਦ-ਵਲਨ. ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਜਾਣਾ. ਅਗਨੀ ਦੇ ਤਾਉ ਕਰਕੇ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣਾ। ੨ ਰਿੱਝਣਾ. "ਜਿਉਂ ਉਬਲੀ ਮਜੀਠੈ ਰੰਗ ਗਹਗਹਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੩ ਉਮਡਣਾ.

ਉਬਾਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਭਾਈ. ਉਛ੍ਵਾਸ ਲੈਣਾ. ਅਵਾਸੀ. ਕਿਤਨਿਆ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਅ਼ عبس ਅ਼ਬਸ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਤਿਊੜੀ ਪਾਉਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਵਾਸੀ.

ਉਬਾਹਣਾ. ਉੱਪੇਤਾਣਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਜੁੱਤੀ ਨਹੀਂ। ੨ ਵਾਹਨ (ਅਸਵਾਰੀ) ਬਿਨਾ.

ਉਬਾਚ. ਦੇਖੋ, ਉਵਾਚ.

ਉਬਾਰਣਾ | ਉਬਾਰਨ ਸੰ. उद्धारण—ਉੱਧਾਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਉਭਾਰਨਾ. ਉਠਾਉਣਾ। ੨ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ. ੩ ਬਚਾਉਣਾ. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੀ. "ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਅੰਬਰ ਲੇਤ ਉਬਾਰੀਅਲੇ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ) "ਮੈ ਤਕੀ ਓਟ ਸੰਤਾਹ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਉਬਾਲਨਾ. ਔਟਾਨਾ. "ਕਹਿ ਚਾਕਰ ਸੋਂ ਦੇਗ ਉਬਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਚਣਕ ਉਦਕ ਸਨ ਮਾਤ ਉਬਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਬਾਰਿਅਨੁ. ਉਸ ਨੇ ਬਚਾਲਏ. "ਆਪਿ ਉਬਾਰਿਅਨੁ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਉਬਾਰੇ ਖ਼ਾਨ. ਅ਼ਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਖ਼ਾਨ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਮੁਰੀਦ, ਜੋ ਗੁਰੁਸਿਖ੍ਯਾ ਧਾਰਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਰ ਗੁਰੁਮੁਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ.

ਉਬਾਲਣਾ | ਉਬਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਜੋਸ਼ ਦੇਣਾ, ਔਟਾਣਾ. ਰਿੰਨ੍ਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਉਬਲਨਾ.

ਉਬੇਦ ਬੇਗ. عبید بیگ ਇਸ ਨੂੰ ਸਨ ੧੭੬੧ ਵਿੱਚ ਅਹ਼ਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇ ਲਈ ਲਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਕਲਾਨੌਰ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਚੰਬੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਲੇਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਬਸੋਲੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਧੀਰਜਪਾਲ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲਦੇਉ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਭਾਰੀ ਹਾਰ ਖਾਧੀ ਸੀ.

ਉਬੇਰਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ.

ਉਬੈਦ ਖ਼ਾਨ | ਉਬੈਦ ਬੇਗ ਦੇਖੋ, ਉਬੇਦ ਬੇਗ.

ਉਭ. ਵਿ—ਉੱਥਿਤ. ਖੜਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਾਹਾਂ. ਉੱਪਰ. "ਪਿੰਧੀ ਉਭ ਕਲੇ ਸੰਸਾਰਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਕਲੇ ਅਤੇ ਪਿੰਧੀ। ੩ ਸੰ. उभ. ਦੋਵੇਂ. ਦੋਨੋ. ਉਭਯ। ੪ ਸੰ. उम्भ्. ਧਾ—ਭਰਨਾ. ਪੂਰਣ ਕਰਨਾ। ੫ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਕਾਸ਼. ਗਗਨ.

ਉਭਇ. ਦੇਖੋ, ਉਭਯ.

ਉਭਸੁਕ. ਵਿ—ਖੜਸੁਕ. ਓਹ ਦਰਖ਼ਤ ਜੋ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜਾ ਹੀ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ—ਜੀਵਨ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੁਰਦਾ. "ਭਰਮਿ ਸੂਕੇ ਬਹੁ ਉਭਸੁਕ ਕਹੀਅਹਿ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਉਭਕਲੇ. ਉਤਾਹਾਂ ਅਤੇ ਹੇਠਾਹਾਂ. ਦੇਖੋ, ਉਭ. ਕਲੇ ਅਤੇ ਪਿੰਧੀ.

ਉਭਯ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਵੇਂ ਦੋਨੋ.

ਉਭਯਤ੍ਰ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ. ਦੋਹੀਂ ਥਾਂਈਂ। ੨ ਭਾਵ—ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ.

ਉਭਯਾਲੰਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਅਥਵਾ ਕਈ ਅਲੰਕਾਰ ਜੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਤਦ "ਉਭਯਾਲੰਕਾਰ" ਸੰਗਯਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਚਾਹੋ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਉਭਯਾਲੰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭੇਦ ਹਨ, ਸੰਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਅਤੇ ਸੰਕਰ.

(ੳ) ਜੇ ਅਨੇਕ ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਭੀ ਜੁਦੇ ਭਾਸਣ, ਤਦ "ਸੰਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ" ਭੇਦ ਹੈ.

ਅਲੰਕਾਰ ਇਕ ਥਲ ਬਹੁਤ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਲਖ ਜਾਂਹਿ,
ਤਿਲ ਤੰਦੁਲ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਸੰਸ੍ਰਿਸ੍ਰੀ ਕਹਿ ਤਾਂਹਿ.
(ਗਰਥਗੰਜਨੀ)

(ਅ) ਜੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਣ, ਤਦ "ਸੰਕਰ" ਭੇਦ ਹੈ.

ਪਯ ਪਾਨੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕਰ ਹੋਂਯ ਪਰਸਪਰ ਲੀਨ,
ਤਾਂਕੋ ਸੰਕਰ ਨਾਮ ਹੈ ਭਾਖੰਤ ਪਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨ.
(ਕਾਵ੍ਯਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਉਭਰਣ, ਉਭਰਣਾ, ਉਭਰਨਾ } ਸੰ. ਉੱਧਰਣ. उद्धरण. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣਾ. ਉੱਪਰ ਉੱਠਣਾ. ਉੱਚਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਭੜਕਣਾ। ੩ ਉੱਨਤ (ਉੱਚਾ) ਹੋਣਾ.

ਉਭਾ. ਮੁਲਤਾਨ, ਡੇਰਾ ਗ਼ਾਜ਼ੀਖ਼ਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਰਿਆਸਤ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਯਾ। ੨ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਦਾ ਦੇਸ਼। ੩ ਵਿ—ਉੱਚਾ. ਬਲੰਦ। ੪ ਉਭਰਿਆ ਹੋਯਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਉਭ ਅਤੇ ਉਭਯ.

ਉਭਾਰਣਾ, ਉਭਾਰਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ. ਉਠਾਂਉਣਾ। ੨ ਭੜਕਾਂਉਣਾ। ੩ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਪਹੁਚਾਉਣਾ.

ਉਭੇ. ਦੇਖੋ, ਉਭਯ. "ਹਰਖ ਸੋਕ ਉਭੇ ਦਰਬਾਰ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਉਭੇ.

ਉਭੇਸਾਸ, ਉਭੇਸਾਹ } ਸੰ. ऊर्ध्वश्वास—ਉਰ੍ਧ੍ਵਸ਼੍ਵਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਖਿੱਚਵਾਂ ਸਾਹ. ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਕਾਰਣ ਫਿਫੜੇ ਦੇ ਸੰਕੋਚ ਅਥਵਾ ਬਲਗ਼ਮ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਸਾਹ ਦਾ ਖਿੱਚਵਾਂ ਆਉਣਾ. "ਮੁਹ ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਅੰਦਰਿ ਉਭੇਸਾਸ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਹਾਹੁਕੇ. ਠੰਢੇ ਸਾਹ.

ਉਭੈ. ਦੇਖੋ, ਉਭਯ.

ਉੱਭਾ. ਦੇਖੋ, ਉਭਾ.

ਉਮਈ. ਵਿ—ਉਮਾਹ (ਉਮੰਗ) ਸਹਿਤ. ਉਤਸਾਹ ਸਹਿਤ. ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ. "ਮਨ ਮੇ ਅਤਿ ਹੀ ਉਮਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਉਮਹ, ਉਮਹਾ } ਦੇਖੋ, ਉਮਾਹ. "ਸਭ ਉਮਹਾਈ ਦੇਖਬੇ ਕੋ ਵਧੂ ਲਾਲ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਮਕ. ਸੰਗਯਾ—ਉਮੰਗ. ਉਤਸਾਹ. ਆਨੰਦ ਦੀ ਲਹਿਰ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦਾ ਉਛਾਲਾ. "ਮਨ ਨ ਰਹੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਉਮਕਾਈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਅ਼ عمق ਉ਼ਮਕ਼. ਗਹਿਰਾਈ. ਡੂੰਘਿਆਈ. ਗੰਭੀਰਤਾ.

ਉਮਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਮਗਣਾ.

ਉਮਕਿਓ, ਉਮਕਿਤ } ਉਮੰਗ ਸਹਿਤ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਉਮਕ. "ਉਮਕਿਓ ਹੀਉ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰਭ ਤਾਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਉਮਕਿਤ ਰਸ ਚਾਲੈ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਉਮਗ. ਦੇਖੋ, ਉਮਕ ਅਤੇ ਉਮੰਗ.

ਉਮਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਮੰਗ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਉਛਲਨਾ.

ਉਮਡਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਮੰਗ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਉਛਲਨਾ। ੩ ਉੱਪਰ ਉੱਠਣਾ। ੪ ਫੈਲਨਾ। ੫ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰਨਾ.

ਉਮਤ, ਉਮਤਿ } ਅ਼ امت ਉੱਮਤ. ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ੌਮ. ਜਾਤਿ। ੨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ. ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ. "ਦਰਿ ਸੇਵੈ ਉਮਤਿ ਖੜੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਉਮਦਹ, ਉਮਦਾ } ਅ਼ عمده ਉ਼ਮਦਹ. ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ। ੨ ਹੱਛਾ. ਚੰਗਾ। ੩ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੁੰਦਰ.

ਉਮਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਨਮਨਾ. "ਅਬ ਜਗ ਜਾਨਿ ਜੁ ਉਮਨਾ ਰਹੈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਉਮਰ. ਅ਼ عمر ਉ਼ਮ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਵਸਥਾ. ਆਯੁ. ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਵਧਿ (ਮਿਆਦ). ਚਰਕਸੰਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਮਨ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਦੀ ਦਸ਼ਾ "ਆਯੁ" ਉਮਰ ਹੈ.

ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਦੀ ਉਮਰ ਸੌ ਵਰ੍ਹਾ[1] ਮਨੁ ਨੇ ਚਾਰ ਸੌ (੪੦੦) ਵਰ੍ਹਾ ਸਤਜੁਗ ਦੀ, ਅਤੇ ਸੌ ਸੌ ਵਰ੍ਹਾ ਘਟਾਕੇ, ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ ਸੌ ਵਰ੍ਹਾ ਲਿਖੀ ਹੈ.[2] ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. "ਜੋ ਜੋ ਵੰਞੈ ਡੀਹੜਾ ਸੁ ਉਮਰ ਹਥ ਪਵੰਨਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਦੇਖੋ, ਉਮਰ ਹਥ ਪਵੰਨਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਮਰ ਖਿਤਾਬ ਖਲੀਫਾ.

ਉਮਰਸ਼ਾਹ. ਡਰੋਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਘਾ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਚਿਣਵਾਈ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇਹ ਪੂਜਾ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਜਾਣਦਾ ਸੀ.

---

[1] शतं जीव शरदो वर्धमानः (ਰਿਗਵੇਦ)

[2] अरोगाः सर्व सिद्धार्थाश्चतुर्वर्ष शतायुषः।
कृत त्रेतादिषु ह्येषामायुर्ह्रसति पादशः।
(ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੧, ਸ਼: ੮੩)

ਸ਼ਬਦਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਉਮਰ ੧੨੦ ਵਰ੍ਹੇ ੫ ਦਿਨ, ਘੋੜੇ ਦੀ ੩੨, ਕੁੱਤੇ ਦੀ ੧੨, ਗਧੇ ਅਤੇ ਉੱਠ ਦੀ ੨੫, ਬੈਲ ਅਤੇ ਝੋਟੇ ਦੀ ੨੪, ਬਕ਼ਰੇ ਦੀ ੧੬ ਵਰ੍ਹੇ ਹੈ. ਅੱਜਕਲ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਜੋ ਉਮਰ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਇਨਸਾਈਕਲੋਪੀਡੀਆ ਬ੍ਰਿਟੈਨਿਕਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ Longevity.

ਇਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨੰਦਚੰਦ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਚੰਦ.

ਉਮਰ ਸ਼ੇਖ਼ ਮਿਰਜ਼ਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਸਨ ੧੪੫੬ ਵਿੱਚ ਸਮਰਕੰਦ ਜੰਮਿਆ ਅਤੇ ਕਿਲੇ ਅਖ਼ਸੀ ਤੋਂ ਕਬੂਤਰ ਉਡਾਂਉਂਦਾ ੯ ਜੂਨ ਸਨ ੧੪੯੪ ਡਿੱਗਕੇ ਮੋਇਆ.

ਉਮਰ ਹਥ ਪਵੰਨਿ. ਸਿੰਧੀ. ਵਾ. ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਦਿਨ ਘਟ ਰਹੇ ਹਨ. ਭਾਵ ਕਟੀਂਦੇ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ—ਖੇਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪੈਂਦਾ ਹੈ (ਵਾਢੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ) "ਜੋ ਜੋ ਵੰਞੈ ਡੀਹੜਾ ਸੁ ਉਮਰ ਹਥ ਪਵੰਨ੍ਹਿ." ਇਹ ਵਜੰਗ ਵਾਕ ਹੈ. ਜੈਸੇ ਮਾਰਨ ਲਈਂ ਆਖਣਾ ਵਡੀ ਉਮਰ ਕਰੋ. ਦੀਵੇ ਬੁਝਾਉਣ ਨੂੰ ਆਖਣਾ ਵਡਾ ਕਰੋ ਆਦਿ.

ਉਮਰਖਤਾਬ, ਉਮਰਖਿਤਾਬ } عمر بن خطاب .ਉਮਰ ਬਿਨ ਖ਼ੱਤ਼ਾਬ. ਖ਼ੱਤ਼ਾਬ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ .ਉਮਰ. ਇਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੀਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਹ਼ਫ਼ਸਾ" ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. ਅਬੂਬਕਰ ਪਿੱਛੋਂ .ਉਮਰ ਦੂਜਾ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਸਨ ੧੩ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਨ ੨੩ ਹਿਜਰੀ (੬੪੪ ਈਸਵੀ) ਵਿੱਚ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ ਗ਼ੁਲਾਮ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖ਼ੰਜਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਇਸ ਖ਼ਲੀਫ਼ੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਹੱਦੋਂ ਵਧਕੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. "ਕੀਨੋ ਉਮਰਖਿਤਾਬ ਜਨੋਂ ਆਜ ਹਮਾਰੋ ਨਜਾਉਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੮)

ਉਮਰ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਦੇ ਨਿਆਉਂ ਦੀ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ, "ਅਲਫ਼ਾਰੂਕ਼" ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਨੇ ਨੇਮ ਥਾਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਵੇ. ਉਸ ਦੇ ਅੱਸੀ ਕੋਰੜੇ ਲਾਏ ਜਾਣ. ਇੱਕ ਦਿਨ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਬੂਸ਼ਾਮਹ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਮਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਜ਼ੋਰਦੇ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਰ ਗਿਆ. "ਉਮਰਖਿਤਾਬ ਅਦਾਲਤੀ ਬੇਟਾ ਮਰਵਾਇਆ" (ਜੰਗਨਾਮਾ)[1]

ਉਮਰਥਲ. ਮਰਮਸ੍ਥਲ ਦਾ ਆਮਯ. ਸੰ. अन्तर्विद्रधि—ਅੰਤਰਵਿਦ੍ਰਧਿ. ਅੰਤੜੀ ਦਾ ਫੋੜਾ. ਅੰਦਰ ਦਾ ਫੋੜਾ. ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸੰਜਮ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਖਿਲਤ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਲਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੋਜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਸੋਜ ਫੋੜਾ ਬਣਕੇ ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੀਪ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਵਿਦ੍ਰਧਿ ਮੇਦੇ, ਨਾਭੀ, ਪੇਡੂ, ਜਿਗਰ, ਗੁਰਦੇ, ਤਿੱਲੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਹਰ ਵੇਲੇ ਚੀਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ. ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ.

ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਉਪਾਉ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਫੋੜਾ ਚਿਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਲਹੂ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕ਼ਬਜ਼ਕੁਸ਼ਾ ਦਵਾ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ. ਗਿਜ਼ਾ ਹਲਕੀ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਏ. ਹਰੜ ਅਤੇ ਸੁਹਾਂਜਣੇ ਦਾ ਰਸ ਪੀਣਾ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. "ਜਿਨਾ ਅੰਦਰਿ ਉਮਰਥਲ ਸੇਈ ਜਾਣਨਿ ਸੂਲੀਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਮਰਥਲ ਦੀ ਚੀਸ ਨੂੰ ਰੋਗੀ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿਰਹ ਦੀ ਪੀੜ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਵਿਰਹੀ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਉਮਰਾ, ਉਮਰਾਉ, ਉਮਰਾਇ, ਉਮਰਾਯ, ਉਮਰਾਵ, ਉਮ਼ਰੀਆ, ਉਮਰੇ } ਅ਼ امرا ਅਮੀਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਸਾਹ ਰਾਜੇ ਖਾਨ ਉਮਰਾਵ ਸਿਕਦਾਰ ਹਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੨ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਜੀਰ ਅਦਾਲਤੀ ਆਦਿ. "ਉਮਰਾਵਹੁ ਆਗੇ ਝੇਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਮਲੂਕ ਉਮਰੇ ਗਏ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਚ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਉਮਰਾਉ ਹੈ.

ਉਮਲ. ਵਿ—ਉਮੰਗ ਸਹਿਤ. ਉਤਸਾਹਿਤ. "ਉਮਲ ਲਥੇ ਜੋਧੇ ਮਾਰੂ ਵਜਿਆ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਉਮਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭਾ. ਰੋਸ਼ਨੀ। ੨ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸ਼ਿਵਾ. ਪਾਰਵਤੀ. "ਕੁਮਾਰਸੰਭਵ" ਵਿੱਚ ਕਵਿ ਕਾਲੀ ਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਵਤੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਮੇਨਕਾ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਉ (ਘੋਰ ਤਪ) ਮਾ (ਮਤ ਕਰ) ਅਰਥਾਤ ਘੋਰ ਤਪ ਨਾ ਕਰ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਉਂ "ਉਮਾ" ਹੋਇਆ.

ਉਮਾਸੁਤ. ਸੰਗਯਾ—ਉਮਾ (ਪਾਰਵਤੀ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ—ਗਣੇਸ਼। ੨ ਕਾਰਤਿਕੇਯ. ਖੜਾਨਨ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤਿ.

ਉਮਾਹ, ਉਮਾਹੜਾ, ਉਮਾਹਾ } ਸੰਗਯਾ—ਉਤਸਾਹ। ੨ ਉਮੰਗ। ੩ ਉਤਸਵ। ੪ ਤਿਉਹਾਰ. ਪਰਵ। ੫ ਉਛਲਣ ਦਾ ਭਾਵ "ਸਿੰਧ ਉਮਾਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਮਾਤਨਯ, ਉਮਾਤਾਤ } ਉਮਾ (ਪਾਰਵਤੀ) ਦਾ ਤਨਯ (ਪੁਤ੍ਰ). ਉਮਾ ਦਾ ਤਾਤ (ਬੇਟਾ) ਦੇਖੋ, ਉਮਾਸੁਤ.

ਉਮਾਧਵ, ਉਮਾਨਾਹ, ਉਮਾਪਤਿ } ਸੰ. ਉਮਾ (ਪਾਰਵਤੀ) ਦਾ ਧਵ (ਪਤਿ) ਸ਼ਿਵ. ਰੁਦ੍ਰ. "ਗੋਤਮਨਾਰਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ। ਸੀਸਧਰਨ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਮੀ." (ਜੈਤ ਰਵਿਦਾਸ) ਗੋਤਮਨਾਰਿ ਗਾਮੀ (ਇੰਦ੍ਰ) ਸਹਸ ਭਗ ਧਰਨ, ਉਮਾਪਤਿ (ਸ਼ਿਵ). ਸੁਆਮੀ (ਬ੍ਰਹਮਾ) ਸੀਸਧਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸੀਸਧਰਨਿ.

ਉਮੀਦ, ਉਮੇਦ } ਫ਼ਾ امید ਸੰਗਯਾ—ਆਸ. ਆਸ਼ਾ। ੨ ਭਰੋਸਾ.

ਉਮੇਦਵਾਰ. ਫ਼ਾ امیدوار ਵਿ—ਆਸ਼ਾ (ਆਸ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਉਮੇਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦਾ ਨਫ਼ਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ. ਗੁਰੁ ਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਪੂ: ਅ: ੪੫.

ਉਮੇਰੀਆ. ਉਮਰਾ. ਅਮੀਰ ਲੋਗ. ਦੇਖੋ, ਉਮਰੀਆ. "ਅਨਿਕ ਉਮੇਰੀਆ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੫)

---

[1] ਇਹ ੩੨ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ "ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ" ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਜ਼ੇਬੁੰਨਿਸਾ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਅਤੇ ਪਾਂਵਟੇ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ.

ਊਮੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਚਿੱਤ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਭਰਿਆ ਉਛਾਲ। ੨ ਆਨੰਦ ਦੀ ਲਹਿਰ. "ਏਕ ਦਿਵਸ ਮਨ ਭਈ ਉਮੰਗ." (ਬਸੰ ਰਾਮਾਨੰਦ)

ਊਮੰਡ. ਦੇਖੋ, ਉਮਡਨਾ ਅਤੇ ਉਮੰਗ.

ਊੱਮਤ. ਦੇਖੋ, ਉਮਤ.

ਊੱਮੀ. ਦੇਖੋ. ਓਮੀ.

ਊਰ. ਸੰ. उरस्--ਉਰਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਾਤੀ. "ਉਰ ਲਾਗਹੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਚਰਨਕਮਲ ਹਿਰਦੈ ਉਰ ਧਾਰਹੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਮਨ. ਦਿਲ. ਰਿਦਾ. "ਧਾਰਿਓ ਹਰਿ ਉਰਛੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) ੩ ਉਦਰ. ਪੇਟ. "ਰੋਹਨੀ ਕੇ ਉਰ ਬੀਚ ਧਰਯੋ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਬਲਭਦ੍ਰ ਨੂੰ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ੪ ਸੰ. उर्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਚਲਨਾ.

ਊਰਸ. ਅ਼ عرس ਉ਼ਰ੍ਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਰ ਅਤੇ ਬਜੁਰਗ ਦਾ ਸ੍ਰਾਧ। ੨ ਕਿਸੇ ਬਜੁਰਗ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਮੇਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉਰ.

ਊਰਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦਨ ਘਸਾਣ ਲਈ ਪੱਥਰ ਦਾ ਗੋਲ ਟੁਕੜਾ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਹੁਰਸਾ, ਸੰ. ਸ਼ਾਨਪਾਦ. "ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕਰੀ ਚਨਣਾਠੀਆ ਜੇ ਮਨ ਉਰਸਾ ਹੋਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੧)

ਊਰਕਟ. ਸੰ. अरंकृत—ਅਰੰਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ. ਪਕਾਇਆ. ਰਿੰਨ੍ਹਿਆ. "ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ ਉਰਕਟ ਕੁਰਕਟ, ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ ਪਾਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਵਾਮਮਾਰਗੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮੁਰਗਾ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਪਾਨੀ (ਪਾਨੀਯ—ਸ਼ਰਾਬ) ਭਰੀ.

ਊਰਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰ (ਪੇਟ) ਨਾਲ ਗ (ਚੱਲਣ) ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੨ ਸਰਪ. ਸੱਪ.

ਊਰਗ ਅਸਤ੍ਰ. ਸਰਪਾਸਤ੍ਰ. ਨਾਗਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਿਸਤੋਂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਪ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.

"ਉਰਗ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਅਸੁਰ ਪ੍ਰਹਾਰਾ।
ਤਾਂ ਤੇ ਉਪਜੇ ਸਰਪ ਅਪਾਰਾ।
ਖਗਪਤਿ ਅਸਤ੍ਰ ਤਜਾ ਤਬ ਕਾਲਾ।
ਭੱਛ ਗਏ ਨਾਗਨ ਦਰਹਾਲਾ."
(ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਊਰਗ ਨਾਥ. ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ.

ਊਰਗਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ. ਉਰਗ ਅਸਤ੍ਰ.

ਊਰਗਾਦ, ਊਰਗਾਰਿ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰਗ (ਸੱਪ) ਨੂੰ ਅਦ (ਖਾਣ) ਵਾਲਾ. ਸੱਪ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਗਰੁੜ। ੨ ਨਿਉਲਾ ਮੋਰ ਲਮਢੀਂਗ ਆਦਿਕ ਭੀ ਉਰਗਾਰਿ ਹਨ.

ਊਰਗੇਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰਗ (ਸੱਪਾਂ) ਦਾ ਈਸ਼ (ਰਾਜਾ) ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ। ੨ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਗਜਰਾਜ, ਹਸ੍ਤਿਰਾਜ ਅਤੇ ਨਾਗਰਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਉਰਗੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗ ਨਾਉਂ ਹਾਥੀ ਦਾ ਭੀ ਹੈ.

ਊਰਛਾ. ਦੇਖੋ, ਓਰਛਾ.

ਊਰਜ. ਦੇਖੋ, ਉਰੋਜ। ੨ ਕੱਤਕ ਮਹੀਨਾ. "ਉਰਜ ਮਾਸ ਕੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਊਰ੍ਜ ੬.

ਊਰਝ. ਦੇਖੋ, ਉਰਝਨ. "ਝਝਾ ਉਰਝ ਸੁਰਝ ਨਹੀ ਜਾਨਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਊਰਝਨ, ਊਰਝਨਾ ਸੰ. अवरुन्धन—ਅਵਰੁੰਧਨ. ਕ੍ਰਿ—ਗੁੰਝਲ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ। ੨ ਅਟਕਣਾ, ਰੁਕਣਾ. "ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਬਿਖਿਆ ਕੈ ਸੰਗਾ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫) "ਉਰਝਿਓ ਕਨਕ ਕਾਮਿਨੀ ਕੇ ਰਸ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੯) ੩ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ.

ਊਰਝਿ. ਉਲਝਕੇ.

ਊਰਦ. ਦੇਖੋ, ਉੜਦ. ਅਤੇ ਮਾਂਹ ੨. "ਦਾਲ ਉਰਦ ਦੀ ਛਮਕ ਬਨਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਊਰਦਾ ਬੇਗਨੀ, ਊਰਦਾ ਬੇਗੀ ਤੁ. اُردا بیگی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਨਾਨੇ ਮਹਲ ਵਿੱਚ ਵਰਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. Amazon. ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਉਰਦਾ ਬੇਗਨੀ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜ਼ਨਾਨਖ਼ਾਨੇ ਅੰਦਰ ਅਰਜ ਪਹੁਚਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਜਬੇਗੀ.

ਊਰਦੂ. ਤੁ. اردو ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ। ੨ ਛਾਵਣੀ. ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਨਿਵਾਸਅਸਥਾਨ. ਕੈਂਪ। ੩ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ। ੪ ਲਸ਼ਕਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ ਬੋਲੀ. ਇਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਖਿਲਜੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆ ਦੇ ਮੇਲ ਜੋਲ ਤੋਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ 'ਉਰਦੂ' ਜਾਂ ਲਸ਼ਕਰੀ ਬੋਲੀ ਆਖਣ ਲਗ ਪਏ.[1] ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਆਕੇ ਇਹ ਬੋਲੀ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਈ. ਇਸ ਦਾ ਢਾਂਚਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਅਰਬੀ ਤੁਰਕੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. (ਲਿਖਣ ਲਈ ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ) ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਮਿਲਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਘਰ ਹੈ. ਭਾਵੇਂ ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਰਦੂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬੋਲੀ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉਰਦੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਊਰਧ. ਸੰ. ऊर्ध्व—ਊਰ੍ਧ੍ਵ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਪਰ. ਉੱਪਰ ਦੀ ਤਰਫ. ਉੱਪਰ ਵੱਲ. "ਉਰਧ ਮੂਲ ਜਿਸੁ ਸਾਖ ਤਲਾਹਾ, ਚਾਰ ਬੇਦ ਜਿਤੁ ਲਾਗੇ."[2] (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਉੱਚਾ. ਬਲੰਦ. "ਗਰਭ

[1] ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਉਰਦੂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੦੨੭ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਲਹੌਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਤਦ ਉਸਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਬਾਤਚੀਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਬੋਲੀ ਬਣੀ.

[2] ऊर्ध्वमूलमधःशाखमश्वत्थं प्राहुरव्ययम्।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित्॥ (ਭ. ਗੀਤਾ, ੧੫—੧)

ਕੁੰਡਲ ਮਹਿ ਉਰਧ ਧਿਆਨੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਊਰਧ ਧਿਆਨੀ। ੩ ਖੜਾ. ਖਲੋਤਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ. "ਅਰਧਹਿ ਉਰਧ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਪਾਵਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ਜੀਵ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਿਆ, ਤਦ ਸੁਖ ਪਾਇਆ। ੫ ਵਿ—ਮੂਧਾ. ਉਲਟਾ. ਅਧੋ. (ਅਧਃ) "ਊਰਧ ਪੰਕ ਲੈ ਸੂਧਾ ਕਰੈ." (ਗਉ ਵਾਰ ਸੱਤ ਕਬੀਰ) ਮੂਧਾ ਪੰਕਜ (ਕਮਲ) ਮਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਊਰਧ ੨.

ਊਰਧਤਪ } ਸੰ. ਉਗ੍ਰ ਤਪ. ਭਾਰੀ ਤਪਸ੍ਯਾ। ੨ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤਾ
ਊਰਧਤਾਪ } ਤਪ। ੩ ਬਾਹਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਤਪ. "ਕਾਇਆ ਸਾਧੈ ਉਰਧਤਪ ਕਰੈ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਨ ਜਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਊਰਧਧਿਆਨੀ. ਵਿ—ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ (ਧ੍ਯਾਨ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ ਕਰਤਾਰ ਵੱਲ ਮਨ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਊਰਧ.

ਊਰਧਬਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਊਰਧਬਾਹੁ.

ਊਰਧਾਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਵਸਾਉਣਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਨਾ. "ਚਰਨਕਮਲ ਰਿਦ ਮਹਿ ਉਰਧਾਰਹੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਊਰਫ. ਅ਼ عرف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰਫ਼ਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਠੱਡੇ. ਤੋਖੇ ਸਰਹੱਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੨ ਅ਼ عرف ਉ਼ਰਫ਼. ਵਿ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਵਿਖ੍ਯਾਤ. ਮਸ਼ਹੂਰ। ੩ ਤੁੱਲ. ਬਰੋਬਰ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਦ੍ਯਾ. ਇਲਮ.

ਊਰਬਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਰਵਸੀ.

ਊਰਬਰਾ. ਸੰ. उर्वरा—ਉਵੱਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਰਖ਼ੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ. ਉਪਜਾਊ ਭੂਮਿ। ੨ ਓਹ ਜਮੀਨ ਜੋ ਜਲ ਨਾਲ ਸਿੰਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਜਿਮਿ ਉਰਬਰਾ ਕ੍ਰਿਸਿ ਛੀਨ." (ਅਜਰਾਜ) ਜੈਸੇ ਉੱਤਮ ਭੂਮਿ ਕ੍ਰਿਸਿ (ਖੇਤੀ) ਬਿਨਾ ਸ਼ੋਭਦੀ ਨਹੀਂ.

ਊਰਬਰੇਸਣੀ. ਉਰਵਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਉਸ ਦਾ ਈਸ਼ (ਰਾਜਾ) ਣੀ (ਉਸ ਦੀ) ਰਾਜਾ ਦੀ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਲੁਰ ਬਰੇਸਣੀ.

ਊਰਬੀ. ਸੰ. उर्वी. ਉਵੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜ਼ਮੀਨ. "ਅਕਾਸ ਉਰਬੀਅੰ ਜਲੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਊਰਮਾਂਡਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੁਚ. ਸ੍ਤਨ (ਥਣ). ੨ ਛਾਤੀ ਤੇ ਲਟਕਣ ਵਾਲਾ ਹਾਰ ਆਦਿਕ ਗਹਿਣਾ.

ਊਰਮਿ } ਤਰੰਗ. ਲਹਿਰ. ਮੌਜ. ਦੇਖੋ, ਊਰਮੀ. ਜਿਨ੍ਹਾ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ
ਊਰਮੀ } ਨਾਉਂ ਸਾਗਰ ਅਥਵਾ ਸਰ ਆਦਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧ੍ਯਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਊਰਮੀ (ਤਰੰਗ) ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਊਰਲਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਾ. ਇਧਰ ਦਾ। ੨ ਭਾਵ—ਇਸ ਲੋਕ ਦਾ.

ਊਰਵਸੀ. ਸੰ. उर्वशी—ਉਵੰਸ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰੁ-ਅਸ਼੍. ਜੋ ਵਡੇ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇੱਛਾ. ਖ੍ਵਾਹਿਸ਼। ੨ ਇੱਕ ਸੁਰਗ ਦੀ ਅਪੱਛਰਾ (ਅਪਸਰਾ) ਜਿਸ ਦਾ ਹਾਲ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਨਾਰਾਯਣ ਦੇ ਉਰੁ (ਪੱਟ) ਤੋਂ ਉਪਜੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਨਾਉਂ ਉਰਵਸੀ ਹੋਇਆ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵਰੁਣ ਦਾ ਉਰਵਸੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਵੀਰਯ ਡਿਗਪਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਗਸ੍ਤਿ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਰਿਖੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਰਵਸੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰਾਪ (ਸ਼ਾਪ) ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਰਵਸੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਉੱਤੇ ਜਨਮਕੇ ਰਾਜਾ ਪੁਰੂਰਵਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ.

ਉਰਵਸੀ ਅਤੇ ਪੁਰੂਰਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਕਥਾ ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਵਿ ਕਾਲੀਦਾਸ ਨੇ ਭੀ "ਵਿਕ੍ਰਮੋਰਵੰਸ਼ੀਯ" ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਉਰਵਸੀ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਕਾਮਦੇਵ ਦੇ ਪੱਟ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ. "ਰੰਭਾ ਉਰਵਸੀ ਔਰ ਸਚੀ ਸੁ ਮੰਦੋਦਰੀ ਪੈ ਐਸੀ ਪ੍ਰਭਾ ਕਾਂਕੀ ਜਗ ਬੀਚ ਨ ਕਛੂ ਭਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਨਰਨਾਰਾਯਣ। ੩ ਨਿਰੁਕਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਉਰਵਸ਼ੀ ਹੈ। ੪ ਜੁਗਨੀ. ਧੁਕਧੁਕੀ. ਛਾਤੀ ਤੇ ਲਟਕਣ ਵਾਲਾ ਗਹਿਣਾ.

ਊਰਵਾਰ. ਉਰਲਾ ਕੰਢਾ। ੨ ਭਾਵ, ਇਹ ਲੋਕ. "ਬਿਖਿਆ ਅੰਦਰਿ ਪਚਿਮੁਏ ਨਾ ਉਰਵਾਰੁ ਨ ਪਾਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੩ ਉਸਪਾਰ. ਪਰਲਾ ਕੰਢਾ. ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ. "ਇਸੁ ਤਨ ਧਨ ਕੀ ਕਵਨ ਵਡਾਈ? ਧਰਨਿ ਪਰੈ, ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਜਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਊਰਵਾਰਪਾਰ. ਉਰਲਾ ਅਤੇ ਪਰਲਾ ਕੰਢਾ। ੨ ਭਾਵ—ਇਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਊਰਵਾਰ.

ਊਰਵਾਰਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀ. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਗ੍ਯਾਤਾ ਸਾਧੁਜਨ। ੨ ਭਾਵ—ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ. "ਉਰਵਾਰਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ! ਲਿਖਲੇਹੁ ਆਲਪਤਾਲੁ। ਮੋਹਿ ਜਮਡੰਡੁ ਨ ਲਗਈ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਊਰਵਾਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ- ਇਸ ਕੰਢੇ. ਉਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ। ੨ ਉਸ ਪਾਸੇ. ਪਰਲੇ ਕੰਢੇ. ਦੇਖੋ, ਊਰਵਾਰ ੩.

ਊਰਵਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਊਰਵਾਰ.

ਊਰਵਿਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰਵੀ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ, ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਘਾਹ. (ਸਨਾਮਾ)

ਊਰਵਿਜ ਚਰ ਰਿਪੁ. ਉਰਵਿਜ (ਘਾਹ) ਚਰਣ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ. ਉਸ ਦਾ ਰਿਪੁ (ਵੈਰੀ) ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਊਰਵੀ. ਦੇਖੋ, ਊਰਬੀ.

ਊਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰਲਾ ਪਾਸਾ. ਉਰਾਰ. "ਪਰਾ ਉਰਾ ਲਖ ਲਿਯਤ ਪਛਾਨਹੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਭਾਵ—ਇਹ ਲੋਕ.

ਊਰਾਹਨ
ਊਰਾਹਨਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਾਲੰਭ. ਉਲਾਂਭਾ. "ਕਾਹਿਕੇ ਕਾਜ ਉਰਾਹਨ ਰੀ ਸਹਿ?" (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)
ਊਰਾਹਨੋ

ਊਰਾਂਭਾ. ਦੇਖੋ, ਉਲਾਂਭਾ. "ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਲੋਗ ਉਰਾਂਭੇ ਦੇਹੀਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩)

ਊਰਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰਲਾ ਪਾਰ. ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਦਾ ਕੰਢਾ। ੨ ਭਾਵ—ਇਹ ਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਊਰਵਾਰ.

ਊਰਿ. ਛਾਤੀ ਉੱਪਰ. ਸੀਨੇ ਉਪਰ. ਦੇਖੋ, ਉਰ. "ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ

ਹਿਰਦੇ ਉਰਿ ਧਾਰਿ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦਿਲ ਮੇ. ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ. "ਹਰਿ ਰਾਖੈ ਉਰਿ ਧਾਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਉਰਿਣ, ਉਰਿਣਤ ਸੰ. उऋण. ਵਿ—ਰਿਣ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਕਰਜ ਨਹੀਂ. "ਉਰਿਣਤ ਹੋਏ ਭਾਰ ਉਤਾਰੇ." (ਭਾਗੁ)

ਉਰੁ, ਉਰੂ ਸੰ. उरु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਟ. ਜੰਘਾ। ੨ ਵਿ—ਚੌੜਾ। ੩ ਲੰਮਾ। ੪ ਉੱਚਾ। ੫ ਵੱਡਾ।

ਉਰੂਜ. ਅ਼ عروج ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਨਤਿ. ਤਰੱਕੀ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ। ੨ عروض .ਉਰੂਜ ਛੰਦਵਿਦ੍ਯਾ. ਖ਼ਲੀਲ ਬਿਨ ਅਹ਼ਿਮਦ .ਉਰੂਜ (ਮੱਕਾ) ਨਿਵਾਸੀ ਇਸ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਆਚਾਰਯ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਉਂ .ਉਰੂਜ ਪੈ ਗਿਆ. ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਗਲ ਰਿਖੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪਿੰਗਲ ਪਿਆ.

ਉਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ. ਇਸ ਓਰ। ੨ ਭਾਵ, ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ। ੩ ਪਰੇ. ਅਗਲੀ ਤਰਫ.

ਉਰੇਬ. ਫ਼ਾ اریب ਅਰੇਬ਼ ਵਿ—ਟੇਢਾ। ੨ ਪੇਚਦਾਰ। ੩ ਕਪਟੀ.

ਉਰੋਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰ (ਛਾਤੀ) ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਕੁਚ. ਥਣ (ਸ੍ਤਨ) ਮੰਮਾ.

ਉਲ. ਅ਼ ال ਅਲ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਇਹ ਅ਼ਰਬੀ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾ (ਖ਼ਸੂਸੀਯਤ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਅਲਕ਼ੁਰਾਨ. ਪਰ ਸੰਧਿ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਇਜਾਫਤ ਦੀ ਥਾਂ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਚਾਰਣ 'ਉਲ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ "ਹਮੇਸੁਲ ਸਲਾਮੇ." (ਜਾਪੁ) ਨਿੱਤ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. उल्. ਧਾ—ਜਲਨਾ. ਦਗਧ ਹੋਣਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉੱਲ.

ਉਲਸ. ਤੁਰ. الش ਉਲੁਸ਼. ਅਥਵਾ ਉਲੁਸ਼. ਸ਼ਾਹੀ ਦਸ੍ਤਰਖ਼੍ਵਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਸਾਦ (provisions from the royal table) ੨ ਭਾਵ—ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ, ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ. ਉੱਛਿਸ਼੍ਟ. "ਉਲਸ ਪਿਆਲੈ ਖਰੀ ਖੁਮਾਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਉਲਸਤ, ਉਲਸਿਤ, ਉਲਹਤ ਸੰ. उल्लसित. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ. ਚਮਕਦਾ। ੨ ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ. ਪ੍ਰਸੰਨ.

ਉਲਹਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਲੰਭ ਅਤੇ ਉਰਾਹਨਾ.

ਉਲਕਾ. ਸੰ. उल्का. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਰੇਖਾ। ੨ ਚੁਆਤੀ. ਮੁਰਿਆਤ। ੩ ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਡਿਗਦਾ ਤਾਰਾ. Meteorite (Shooting star).[1] ਲੂਕ। ਦੇਖੋ, ਉਲ ੨.

ਉਲਕਾਪਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਅੰਗਾਰਾਂ ਦਾ ਡਿਗਣਾ. ਜੋ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿੱਚ ਅਪਸਗਨ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਉਲਕਾਪਾਤ ਹੋਤ ਆਕਾਸਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਲਕਾ ੩.

ਉਲਗਣੇ. ਮਰਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਬੰਦ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੰਬਰਨਾ। ੪ ਮਾਂਜਣਾ.

ਉਲਝਣ, ਉਲਝਨ ਦੇਖੋ, ਉਰਝਨ. "ਜਿਉ ਉਲਝਾਇਓ ਬਾਧ ਬੁਧਿ ਕਾ ਮਰਤਿਆ ਨਹੀ ਬਿਸਰਾਨੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ. ਬਾਧਬੁਧਿ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁੰਝਲ. ਅੜਚਨ. ਪੇਚਦਾਰ ਗੱਲ. ਉਲਝਾਉ ਦੀ ਬਾਤ.

ਉਲਝੇਰਾ, ਉਲਝੇੜਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਲਝਾਉ। ੨ ਟੇਢਾ ਝਗੜਾ। ੩ ਬੰਧਨਰੂਪ ਕਰਮ.

ਉਲਟ. ਵਿ—ਵਿਰੁੱਧ. ਵਿਪਰੀਤ. "ਉਲਟ ਭਈ ਜੀਵਤ ਮਰਿ ਜਾਗਿਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਲਟਕੇ. ਮੁੜ (ਹਟ) ਕੇ. "ਅਬ ਮਨ ਉਲਟਿ ਸਨਾਤਨ ਹੂਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਉਲਟਨਾ. ਸੰ. उल्लुण्ठन—ਉੱਲੁੰਠਨ. ਕ੍ਰਿ—ਮੋੜਨਾ. ਪਰਤਣਾ. "ਮਨੂਆ ਉਲਟਿ ਸੁੰਨ ਮਹਿ ਗਹੈ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ੨ ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਕਰਨਾ.

ਉਲਟਾ. ਵਿ—ਵਿਪਰੀਤ। ੨ ਮੂਧਾ.

ਉਲਟਾ ਸੇਵਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਦੇ ਬਦਲੇ ਖਰੀਦਿਆ ਹੋਇਆ ਦਾਸ. ਜ਼ਰਖ਼ਰੀਦ ਗ਼ੁਲਾਮ. "ਸੰਤਨ ਕੇ ਹਮ ਉਲਟੇ ਸੇਵਕ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰਸਾਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟੀ ਰੀਤਿ ਦਾ ਸੇਵਕ. ਸੁਆਰਥ (ਸ੍ਵਾਰਥ) ਰਹਿਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਉਲਟਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਲਟਕੇ. ਪਰਤਕੇ. "ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਉਲਟੀ. ਵਿ—ਵਿਰੁੱਧ. ਵਿਪਰੀਤ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਐ ਉਲਟੀ ਭਈ" (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਾਕੀ. ਵਮਨ. ਛਰਦਿ. ਕ਼ਯ (ਕ਼ੈ) ਮੇਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ, ਪਰਤਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਉਂ 'ਉਲਟੀ' ਹੈ.

ਉਲਟੀ ਗੰਗਾ ਵਹਿਣੀ. ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਰੀਤਿ ਦਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣਾ.

ਉਲਟੀਲੇ ਸਕਤਿ ਸਹਾਰੰ. (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਜਦ ਪ੍ਰਾਣਵਾਯੁ ਬਲ ਕਰਕੇ ਉਲਟਾਈ, ਭਾਵ—ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ.

---

[1] SACRED STONES FROM HEAVENS THEIR ORIGIN.

So far, no satisfactory explanation of the formation of the meteorite has been offered. Mineralogists have put forward theories and have asked themselves questions which no one has been able to answer.

"Have meteorites been ejected from volcanoes on the moon or on the planets?"

Have they been ejected from sun or stars, or may they, perchance, be the relics of an exploded planet or satelite on the outlying remnants of disrupted star?"

"Are they the scattered constituents of a disintegrated comet, or have they collected in the wide domain of space from fine particles of matter as raindrops gather in the atmosphere?"

Meteors are often called shooting stars, for they

P.T.O

ਉਲਟੇ ਸੇਵਕ. ਦੇਖੋ, ਉਲਟਾ ਸੇਵਕ.

ਉਲਥਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਤਰਨਾ. ਦੂਰ ਹੋਣਾ. ਮਿਟਣਾ। ੨ ਹੇਠ ਲਹਿਣਾ. "ਸਰ ਹੰਸ ਉਲਥੜੇ ਆਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਪਹਿਰੇ) "ਆਇ ਉਲਥੇ ਹੰਝ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਕਰਨਾ. ਪਰਤਣਾ।

are rarely seen for longer than a couple of seconds. The majority of them do not reach the earth but explode. It has been estimated that the amount of cosmic matter with which the earth is bombarded each year amounts to 20,000 tones. Most of this reaches our planet in the form of dust. This dust is found everywhere, in the ocean bed, on the tops of mountains, at the Poles and in the deserts. The largest known mateorite fell in Mexico and weighed over 50 tons.

Meteors and meteorites are often used as interchangeable terms although mateor is usually the term applied to the heavenly bodies which explode before they reach the earth, while the meteorite is a solid stone. Meteorites are formed from various minerals and metals. Many are almost entirely composed of iron and nickle, while others are of olivine and bronzite. Another type has stony minerals embedded in a metallic matrix. In almost every case the outer covering of the stone is pitted with holes which are caused by the velocity at which it rushes through the sky a speed of from 10 to 45 miles a second or 2,000 times that of an express train. The meteorite appears as a streak of light flashing across the heavens.

The first attempt to investigate scientifically the origin and composition of these "sky" stones was made by the Chinese in 644 B.C. no further efforts seem to have been made until Biot, a French mineralogist, studied the great fall of meteorites in Normandy in 1803. Over 2000 stones, some of which were still hot, rained down in the mighty shower and gave Biot an excellent opportunity to prove his theory that they were of extra terrestrial origin. Until then mineralogists had held divergent opinions about their formation, the most general of which was that they had been ejected from the crater of a volcano and had travelled a considerable distance through space before returning to the earth. This theory could not be proved because no volcanic rocks had been ejected at the tremendous velocity which would be necessary to carry them to such heights. Besides, the minerals of which meteorites are composed are not similar to those which are discharged from a volcano. Another school of scientists

confused the meteorite with the thunderbolt.

Biot's investigations aroused great interest, as he proved that these sky stones alone among natural phenomena enabled the scientists to study materials created in worlds other than ours.

The falling of meteorites was mentioned in some of the earliest documents extant, but the first authentic record is that in the book of Joshua, where it is written : "The Lord cast down great stones from heaven."

Most famous of all sky stones is that built into the Kaaba at Mecca. It is the inner shrine of the Great Mosque, which is only thrown open to the faithful three times a year. This "black stone" is believed to have fallen from heaven with Adam.

Cybele, Mother of the gods, who was worshipped in Phyrgia, was a black conical shaped stone which had a rough resemblance to a woman. In 204 B.C., it was transferred to Rome in the hope that it would bring good fortune to the state.

The Diana of the Ephesians "which fell down from Jupiter" is now thought to have been a meteor similar of the stature of Cybele and not the carved image of ancient belief.

Modern man no longer bows down to the meteorite as an image of his god, but he is prepared to worship the treasure it often contains for it is the home of the diamond. The metallic stones of the meteors are subject to the same conditions as the earth which cause the carbon to crystallize and produce diamonds. The Canon Diablo meteorite which fell in Arizona and bored itself a crater three quarters of a mile in diameter and 600 feet deep was filled with diamonds worth hundreds to thousands of pounds. This started the theory that all our diamonds had come from the sky, but it was easily disproved. (Three Arts, March 1932)

੪ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ. ਇੱਕ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ.

ਉਲਥਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨੁਵਾਦ. ਤਰਜੁਮਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਲਥਨਾ.

ਉਲਫ਼ਤ. ਅ਼ الفت ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. ਪਿਆਰ. ਮੁਹੱਬਤ। ੨ ਦੋਸ੍ਤੀ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ.

ਉਲਮਾ / **ਉਲਮਾਉ** / **ਉਲਮਾਵ** } ਅ਼ علما ਵਿ—ਆ਼ਲਿਮ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਪੰਡਿਤ. ਡਾਕਟਰ. ਹ਼ੁਕਮਾ."ਚੌਦਾ ਸੈ ਉਲਮਾਵਨ ਰਾਖੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਲਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਛਲਨਾ। ੨ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰ ਨੀਵੇਂ ਕਰਕੇ ਅਗਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ। ੩ ਗੱਡੇ ਆਦਿਕ ਦਾ ਅੱਗਾ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਪਿੱਛਾ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣਾ.

ਉਲਵੀ. ਅ਼ علوی ਸੰਗਯਾ—ਉ਼ਲਾ (ਬਲੰਦੀ) ਵਾਲਾ. ਉੱਚਾ. ਭਾਵ—ਨਛਤ੍ਰ (ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ) ੨ ਫ਼ਰਿਸ਼੍ਤਾ। ੩ ਅ਼ਲਵੀ. ਅ਼ਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ। ੪ ਹਜਰਤ ਅ਼ਲੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਪਰ ਜੋ ਬੀਬੀ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ.

ਉਲਾਸ. ਸੰ. उल्लास—ਉੱਲਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ। ੨ ਉਮੰਗ. ਚਾਉ. "ਖਾਤ ਪੀਤ ਵਰਤੈ ਅਨਦ ਉਲਾਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਹੌਸਲਾ. ਉਤਸਾਹ. "ਰਣ ਦੇਖਿ ਸੂਰੇ ਚਿਤਿ ਉਲਾਸ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) "ਹੰਸਾ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਉਲਾਸਹਿ ਕੁਕੜ ਦੀ ਓਡਾਰੀ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਸੁਖ. ਆਨੰਦ। ੫ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਰਵ. ਕਾਂਡ. ਅਧ੍ਯਾਯ। ੬ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਇੱਕ ਦੇ ਗੁਣ ਅਥਵਾ ਦੋਸ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁਣ ਅਥਵਾ ਦੋਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ "ਉੱਲਾਸ" ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. "ਏਕਹਿ ਕੇ ਗੁਣ ਦੋਸ ਤੈਂ ਔਰੈ ਕੋ ਗੁਣ ਦੋਸ। ਵਰਣਤ ਯੌਂ ਉੱਲਾਸ ਹੈਂ ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਮਤਿ ਕੋਸ." (ਲਲਿਤ ਲਲਾਮ) ਇਸ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ:—

(ੳ) ਗੁਣ ਤੋਂ ਗੁਣ ਦਾ ਹੋਣਾ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਣੀ ਗੁਣੀ ਮਿਲਿ ਲਾਹਾ ਪਾਵਸਿ,
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਵਡਾਈ. (ਭੈਰ ਮ: ੧)
ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ,
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਂਈ,
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ,
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ.
(ਮਲਾ ਮ: ੪)

(ਅ) ਦੋਸ ਤੋਂ ਗੁਣ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਫਲ ਬਿਰਛ ਫਲ ਦੇਤ ਜਸੋਂ ਪਖਾਨ ਮਾਰੇ
ਸਿਰ ਕਰਵਤ ਸਹਿ ਹੋਤ ਪਾਰ ਪਾਰ ਹੈ,
ਸਾਗਰ ਸੇ ਕਾਢ ਮੁਖ ਫੋਰਿਯਤ ਸੀਪ ਕੋ ਜਸੋਂ
ਦੇਤ ਮੁਕਤਾਹਲ ਅਵਗਯਾ ਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ,
ਜੈਸੇ ਖਨਵਾਰਾ ਖਾਨਿ ਖਨਤ ਹਨਤ ਘਨ
ਮਾਨਕ ਅਮੋਲ ਹੀਰਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੈ,
ਊਖ ਮੇਂ ਪਿਯੂਖ ਜਸੋਂ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੋਤ ਕੋਲੂ ਪਚੇ
ਅਵਗੁਨ ਕੀਏ ਗੁਨ ਸਾਧੁਨ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਹੈ.
(ਭਾਗੁਕ)

(ੲ) ਗੁਣ ਤੋਂ ਦੋਸ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਦੁਇ ਵੈਰੀ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹੀ ਰਖੇ ਰੰਗੁ ਲਾਇ.
(ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਦਨ ਵਿਭੂਤਿ ਅਪਰ ਕੇ ਦੇਖੀ,
ਪੀਰਾ ਪਾਵਹਿਂ ਰਿਦੇ ਵਿਸੇਖੀ.
(ਨਾਪ੍ਰ)

ਛਮੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਕਾਜ ਉਦਾਰਾ,
ਨਸ੍ਰ ਹੋਤ ਜਿਮਿ ਅਗਨੀ ਪਾਰਾ,
ਤਿਸ ਕੋ ਸਕਲ ਕਰਹਿ ਅਪਰਾਧਾ,
ਡਰ ਕੋ ਛੋਰ ਦੇਤ ਹੈਂ ਬਾਧਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

(ਸ) ਦੋਸ ਤੋਂ ਦੋਸ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕੁਸੰਗਤਿ ਬਹਹਿ ਸਦਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ਦੁਖੋਦੁਖੁ ਕਮਾਇਆ.
(ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)
ਪਰ ਦੁਖ ਪਿਖਕਰ ਹੋਤ ਹੈਂ ਦੁਖੀ ਸੰਤ ਮਨ ਮਾਂਹਿ.
(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰ ਸੁਧਾ)

੭ ਦੇਖੋ, ਕਲਸ ੪.

ਉਲਾਸਾ / **ਉਲਾਸੀ** } ਵਿ—ਉੱਲਾਸਿਤ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਜਿਉਂ ਮੀਨਾ ਜਲ ਮਾਹਿ ਉਲਾਸਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਉਲਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਉਲਾਸ.

ਉਲਾਹ / **ਉਲਾਹਨ** } ਕ੍ਰਿ—ਉਤਾਰਨਾ। ੨ ਹਟਾਉਣਾ. ਮਿਟਾਉਣਾ. ਨਿਵ੍ਰਿੱਤ ਕਰਨਾ. "ਹਭੇ ਡੁੱਖ ਉਲਾਹਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) "ਸਗਲੀ ਤ੍ਰਿਸਨ ਉਲਾਹੀ, ਸੰਤਹੁ!" (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਉਲਾਹਨਾ / **ਉਲਾਹਨੋ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਾਲੰਭ. ਉਲਾਂਭਾ. "ਲਾਖ ਉਲਾਹਨੇ ਮੋਹਿ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਉਲਾਹਨੋ ਮੈ ਕਾਹੂ ਨ ਦੀਓ." (ਨਟ ਮ: ੫)

ਉਲਾਹਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਾਰਕੇ। ੨ ਉਮੰਗ (ਉਲਾਸ) ਸਹਿਤ ਹੋਕੇ.

ਉਲਾਹਿਅਮੁ. ਮੈ ਉਤਾਰਦਿੱਤਾ. ਮੈ ਲਾਹੇ (ਉਤਾਰੇ). "ਹਭੇ ਡੁਖ ਉਲਾਹਿਅਮੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਉਲਾਹੀ. ਉਤਾਰੀ. ਲਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਉਲਾਹਨ.

ਉਲਾਣਾ. ਵਿ—ਪਲਾਣ ਬਿਨਾ. ਕਾਠੀ ਅਤੇ ਤਹਿਰੂ ਬਿਨਾ ਘੋੜਾ ਆਦਿਕ. "ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਪਾਇ ਨਿਕਾਰਾ। ਕਿਧੌਂ ਉਲਾਣਾ ਲੀਨ ਸਿਧਾਰਾ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਉਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਔਲਾਦ.

ਊਲਾਂਭਾ | ਊਲਾਮਾ ਉਲਾਹਨਾ. ਤਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਲੰਭ. "ਊਲਾਮੇ ਜੀਅ ਸਹੇ." (ਆਸਾ ਫਰੀਦ)

ਊਲਾਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਭਾਰਨਾ. ਉਠਾਉਣਾ। ੨ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ ਨੀਵਾਂ ਅਤੇ ਅਗਲਾ ਪਾਸਾ ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ.

ਊਲਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉਭਾਰ. ਉਠਾਨ। ੨ ਉਮੰਗ.

ਊਲੀਚਣਾ | ਊਲੀਚਨ ਸੰ. उल्लुञ्चन—ਉੱਲੁੰਚਨ. ਕ੍ਰਿ—ਕੁਲੰਜਨਾ. ਹੱਥ ਅਥਵਾ ਬਰਤਨ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ. "ਸੀਪ ਨ ਸਿੰਧੁ ਉਲੀਚਿਯੇ, ਰਜ ਕਨ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਛਿੜਕਨਾ. ਤ੍ਰੌਂਕਣਾ. "ਮਹਾਂ ਸੁਗੰਧ ਉਲੀਚਨ ਕਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਊਲੂ | ਊਲੂਕ ਸੰ. उलूक. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਲੂ. ਪੇਚਕ. ਘੁਕ। ੨ ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਕਰਤਾ (ਕਣਾਦ) ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ. ਦੇਖੋ, ਕਣਾਦ ਅਤੇ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ.

ਊਲੂਕ ਦਰਸ਼ਨ. ਸੰ. ਔਲੂਕ੍ਯ ਦਰਸ਼ਨ-औलूक्य दर्शन. ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਦਰ਼ਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਊਲੂਕ ੨ ਅਤੇ ਖਟਸਾਸਤ੍ਰ.

ਊਲੂਖਲ. ਦੇਖੋ, ਉਖਲੀ.

ਊਲੂਪੀ. ਸੰਗਯਾ—ਏਰਾਵਤ ਕੁਲ ਦੇ ਕੌਰਵ੍ਯ ਨਾਗ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਨਾਗਲੋਕ[1] ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਮਹਾਂਵੀਰ ਵਭ੍ਰੁਵਾਹਨ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ. ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਉਲੂਪੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਭ੍ਰੁਵਾਹਨ ਦੀ ਉਲਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਊਲੇਂਹਦੜਾ. ਦੇਖੋ, ਊਲੇਹਾ.

ਊਲੇਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਵਲੇਹਨ.

ਊਲੇਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਊਲੇਂਹਦੜਾ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਜੰਗਲੀ ਘਾਹ, ਜੋ ਬਰਸਾਤ ਵਿੱਚ ਉਗਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਉੱਤੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕੰਡੇ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਜਰਾ ਛੂਹਿਣ ਤੋਂ ਅਜੇਹੇ ਚਿਮੜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਔਖਿਆਂ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਊਲੇਹੇ ਦਾ ਬੀਜ। ੩ ਊਲੇਹੇ ਵਾਂਙ ਚਿਮੜਨ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ.

ਊਲੇਖ. ਦੇਖੋ, ਉੱਲੇਖ.

ਊਲੰਘਣਾ | ਊਲੰਘਨ ਸੰ. उल्लङ्घन. ਲੰਘਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ. ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਅਥਵਾ ਨਦੀ ਪਹਾੜ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪਹੁਚਣਾ. ਉੱਪਰਦੀਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ. "ਜੋਤਿ ਬਿਨਾ ਜਗਦੀਸ ਕੀ ਜਗਤ ਉਲੰਘੇ ਜਾਇ." (ਸ: ਕਬੀਰ) ੨ ਨਿਯਮ ਤੋੜਨਾ. ਕਾਇਦੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਜਾਣਾ। ੩ ਆਗਯਾ ਭੰਗ ਕਰਨੀ. ਹੁਕਮ ਉਦੂਲੀ ਕਰਨੀ.

ਊੱਲ. ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਰਪੀੜ ਅਤੇ ਭੌਂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਦਰਦ ਨੂੰ ਊੱਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਊੱਲ ਨੇਤ੍ਰ ਰੋਗ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਤਿੱਬੀ ਨਾਉਂ ضرۃالعین ਖ਼ੁਜਰਤੁਲਐ਼ਨ, ਡਾਕਟਰੀ Glaucoma, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ "ਸਬਜ਼ ਮੋਤੀਆਬਿੰਦ" ਹੈ.

ਜਦ ਅੱਖ ਦੀ ਧੀਰੀ ਵਿੱਚ ਰਤੂਬਤ ਅਧਿਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਚਦੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਨੇਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਨਾਸੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅੱਖ ਦਾ ਮੋਤੀ ਕਿਸੇ ਸਦਮੇ ਕਰਕੇ ਠਿਕਾਣਿਓਂ ਹਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਅੱਖ ਅੱਗੇ ਅੰਧੇਰਾ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਡੇਲਾ ਕਰੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਖ ਅਤੇ ਪੁੜਪੁੜੀ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਡੇਲੇ ਦੀ ਰੰਗਤ ਸੁਰਖ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੀਵੇ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਲਾਲ ਘੇਰਾ ਨਜਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖ ਜੜ੍ਹ ਜੇਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਹਲਕਾ ਜੁਲਾਬ ਦੇਣਾ; ਪੁੜਪੁੜੀ ਤੇ ਜੋਕਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ, ਥੋੜੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਅਫੀਮ ਦੇਣੀ ਅਥਵਾ ਮਾਰਫੀਏ ਦੀ ਪਿਚਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲਾਇਕ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਅੱਖ ਦੇ ਅੰਬੀਆ ਪਰਦੇ ਦਾ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਦਰਦ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖ ਦੀ ਬਾਕੀ ਨਜਰ ਬਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਊੱਲ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਅਚਾਰ ਚਟਨੀਆਂ ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ ਮੈਥੁਨ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਫਿਰਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਚਣਾ ਲੋੜੀਏ. ਨਰਮ ਹਲਕੀ ਗਿਜਾ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ ਅੱਛਾ ਹੈ. ਜਦ ਅੰਤੜੀ ਵਿੱਚ ਥੋੜੀ ਮੈਲ ਭੀ ਰੁਕੇ ਉਸ ਦੇ ਤੁਰਤ ਖਾਰਿਜ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ.

ਊੱਲਾਸ. ਦੇਖੋ, ਉਲਾਸ.

ਊੱਲਾਲ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਦੋ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੫ ਤੇ, ਦੂਜਾ ੧੩ ਤੇ. ਛੱਪਯ ਛੰਦ ਦੇ ਅੰਤ ਜੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਓਹ ਊੱਲਾਲ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਨ ਮੇ ਵਸਾਯਕੈ ਗੁਰੁਗਿਰਾ,
ਇਕ ਅਕਾਲ ਕੋ ਨਿਤ ਭਜੋ.
ਛਲ ਵੈਰ ਈਰਖਾ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ
ਮਿਤ੍ਰਘਾਤ ਹੌਮੈ ਤਜੋ.

ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਊੱਲਾਲ ਅਤੇ ਊੱਲਾਲਾ ਇੱਕੋ ਛੰਦ ਸਮਝਕੇ ਲੱਛਣ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਊੱਲਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਚੰਦ੍ਰਮਣਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੧੩ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੮ ਤੇ, ਦੂਜਾ ੫ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ. ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਊੱਲਾਲ" ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛੰਦ "ਸਲੋਕ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਆਇਆ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਿਦਕੁ ਸਬੂਰੀ, ਸਾਦਿਕਾ,
ਸਬਰੁ ਤੋਸਾ ਮਲਾਇਕਾਂ,
ਦਿਦਾਰੁ ਪੂਰੇ, ਪਾਇਸਾ,
ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ.

(ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਊੱਲੂ. ਦੇਖੋ, ਊਲੂਕ। ੨ ਭਾਵ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ. ਬੁੱਧਿਹੀਨ.

[1] ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ (America) ਨੂੰ ਨਾਗਲੋਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਉੱਲੇਖ. ਸੰ. उल्लेख. ਸੰਗਯਾ—ਲਿਖਤ. ਤਹਰੀਰ. ਲਿਪਿ। ੨ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਇੱਕ ਹੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਰੂਪ ਕਲਪਣ, ਤਦ "ਉੱਲੇਖ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਕੈ ਬਹੁਤੇ ਕੈ ਏਕ ਜਹਿਂ ਏਕ ਵਸ੍ਤੁ ਕੋ ਦੇਖ,
ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰ ਉੱਲੇਖ ਹੈਂ ਸੋ ਉੱਲੇਖ ਉਲੇਖ.
(ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਵਿਲੋਕਤ ਕਾਲ ਸਮ ਜਾਨਹਿ ਲੇ ਪ੍ਰਾਨਾ.
ਦੇਵਤਰੋਵਰ ਕੈ ਲਖੈਂ ਜਨ ਕਾਮਨਵਾਨਾ,
ਗਜਾਨੀ ਲਖਹਿਂ ਪਰਾਤਮਾ ਵਾਂਛਿਤ ਤਨ ਧਾਰਾ,
ਨਿਸ਼ਚਯ ਭਗਤਨ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਸਨੁ ਅਵਤਾਰਾ,
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਤਨ ਦਸ਼ਮ ਸਿੱਖਨ ਮਨ ਜਾਨਾ,
ਪ੍ਰਜਾ ਲਖੈ ਰਾਜਾ ਮਹਾ ਪਾਲੈ ਵਿਧਿ ਨਾਨਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

(ਅ) ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੀ ਆਦਮੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਦੇਖੇ, ਇਹ "ਉੱਲੇਖ" ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ ਤੂੰ ਸਰਵਰੁ ਤੂੰ ਹੰਸ.
ਕਉਲ ਤੂੰ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂੰ ਹੈ, ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸ.
(ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਗੁਰੁ ਤੀਰਥੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਿਜਾਤੁ ਗੁਰੁ ਮਨਸਾ ਪੂਰਨਹਾਰੁ,
ਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਹਰਿਨਾਮੁ ਦੇਇ ਉਧਰੈ ਸਭ ਸੰਸਾਰੁ.
(ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਉਵਟ. ਸੰ. उद्घाट. ਸੰਗਯਾ—ਔਖਾ ਰਾਹ. ਵਿਖਤਾ ਮਾਰਗ.

ਉਵਟਣ. ਸੰਗਯਾ—ਔਟਾਣ (ਉਬਾਲਣ) ਵੇਲੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਲ. ਆਵਟਣ. ਘਾਲ. ਹੰਘਾਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਦਵਰਤਨ। ੩ ਵੱਟਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਕਮਾਈ. ਖੱਟੀ. "ਕਉਣ ਹਾਰੈ, ਕਿਨਿ ਉਵਟੀਐ?" (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੪ ਵਟਾਂਦਰਾ. ਤਬਾਦਲਾ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੂਜੀ ਚੀਜ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਉਵਤਾ. ਵਿ—ਵਯਾਕੁਲ. ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਉਤਵਤਾ. "ਫਿਰੈ ਉਵਤਿਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਅਵਾਰਾ. ਭੌਂਦੂ. ਲਫੰਗਾ. ਲਟੋਰ.

ਉਵਾ. ਸਰਵ—ਉਸ. ਦੇਖੋ, ਉਆ. "ਚਰਨ ਉਵਾ ਕੈ ਪਾਉ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਉਵਾਚ. ਬੋਲਿਆ. "ਕਵਿ ਉਵਾਚ ਬੇਨਤੀ." (ਚੌਪਈ) ਸੰ. ਵਚ੍— ਵਚ. ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬੋਲਣਾ. ਸਮਝਾਉਣਾ. ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ.

ਉੜਦ. ਸੰਗਯਾ—ਉਰਦ. ਮਾਂਹ. ਮਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਮਾਂਹ ੨.

ਉੜਦਾਬੇਗੀ. ਦੇਖੋ, ਉਰਦਾਬੇਗਨੀ ਅਤੇ ਅਰਜਬੇਗੀ.

ਉੜਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਫਸਰ ਅੱਗੇ ਮਾਤਹਿਤ ਦੀ ਕੀਤੀ ਰਪੋਟ, ਕਿ ਸਭ ਕੰਮ ਬਾਕਾਇਦਾ ਠੀਕਠਾਕ (orderly) ਹੈ. ਅੰਗ੍ਰੇਜੀ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਉੱਚਾਰਣ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ.

ਉੜਦੂ. ਦੇਖੋ, ਉਰਦੂ। ੨ ਬਾਜ਼ਾਰ. "ਉੜਦੂ ਬੀਥੀ ਗੰਧ ਸਿੰਚਾਵਾ." (ਗੁਵਿ ੬) ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ਸ਼ਬੂ ਛਿੜਕੀ.

ਉੜਮੁੜ ਟਾਂਡਾ. ਦੇਖੋ, ਟਾਂਡਾ ਉੜਮੁੜ.

ਉੜਾਊ. ਦੇਖੋ, ਉਡਾਊ ੨. "ਪਰ ਕੇ ਬਲ ਕਰ ਹੋਤ ਉੜਾਊ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਉੜੀਸਾ. ਦੇਖੋ, ਉੜੀਸਾ.

ਊ. ਵਯ—ਭੈ ਅਤੇ ਸ਼ੋਕ ਬੋਧਕ. ਆਹ! ਓਹ! ਹਾ! ੨ ਪੁਨਹ. ਭੀ. "ਸਿਵ ਊ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਛੂ ਪਾਰ ਨ ਪਾਯੋ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ) ੩ ਸੰ. ऊ. ਸੰਗਯਾ—ਮਹਾਂਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ। ੪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੫ ਫ਼ਾ ‌ ; ਸਰਵ—ਓਹ. ਵਹ. ਦੇਖੋ, ਊਰਾ ੪.

ਊਸਰ. ਦੇਖੋ, ਊਖਰ.

ਊਸਾ. ਦੇਖੋ, ਊਖਾ.

ਊਹ. ਸੰ. ऊह्. ਧਾ—ਕਲਪਨਾ. ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਨਾ। ੨ ਜਮਾ ਹੋਣਾ.

ਊਹਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਊਹਾਂ. ਉੱਥੇ. ਵਹਾਂ. "ਊਹਾ ਤਉ ਜਾਈਐ ਜਉ ਈਹਾ ਨ ਹੋਇ." (ਬਸੰ ਰਾਮਾਨੰਦ) ੨ ਸੰ. ऊहा. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਕ. ਦਲੀਲ. ਯੁਕ੍ਤਿ। ੩ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧਿ। ੪ ਵਿਚਾਰ.

ਊਹਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਹਾਂ ਉਸ ਥਾਂ. ਉੱਥੇ। ੨ ਭਾਵ ਪਰਲੋਕ (ਅਗਲੀ ਦੁਨੀਆਂ) ਵਿੱਚ. "ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲੇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਊਹੀ. ਵਹਾਂ ਹੀ. ਉੱਥੇ ਹੀ। ੨ ਉੱਥੋਂ. ਵਹਾਂ ਸੇ. "ਊਹੀ ਤੇ ਹਰਿਓ, ਊਹਾ ਲੇ ਧਰਿਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਊਕਰ. ਮਾਨ. ਸਤਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਕਰ. "ਬਡੋ ਲਖ ਊਕਰ ਕੀਨੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਊਖ. ਸੰ. इक्षु—ਇਕ੍ਸ਼ੁ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਖ. ਕਮਾਦ. ਪੌਡਾ. ਗੰਨਾ। ੨ ਡਿੰਗ. ਉਤਸਾਹ.

ਊਖਰ. ਸੰ. ऊषर—ਊਸਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੱਲਰ. ਰੇਹੀ। ੨ ਕੱਲਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ. "ਕਿਆ ਕਾਸੀ ਕਿਆ ਊਖਰ ਮਗਹਰ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਉਖਲ.

ਊਖਲ. ਦੇਖੋ, ਉਖਲ.

ਊਖਾ. ਸੰ. ऊषा—ਊਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕੱਲਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ। ੨ ਇੱਕ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਜੋ ਸ਼ੋਣਿਤਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਵਾਣ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਬਲਿ ਦੀ ਪੋਤੀ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਰੀ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ. ਜਾਗਕੇ ਆਪਣੀ ਸਖੀ ਚਿਤ੍ਰਲੇਖਾ ਤੋਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹੋਜੇਹਾ ਰਾਜਪੁਤ੍ਰ ਕੋਈ ਹੈ ਭੀ, ਕਿ ਨਹੀਂ? ਚਿਤ੍ਰਲੇਖਾ, ਜੋ ਦਿੱਵਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚਿਤ੍ਰ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਸੁੰਦਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਕੇ ਦੱਸੀਆਂ.

ਊਸਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਪਛਾਣਕੇ

ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਤਿਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ. ਚਿਤ੍ਰਲੇਖਾ ਨੇ ਊਖਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਸ਼ੋਣਿਤਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਮਹਲ ਵਿੱਚ ਮੰਗਵਾਦਿੱਤਾ. ਊਸ਼ਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਸਰਪਪਾਸ਼[1] ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ, ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਅਤੇ ਬਲਰਾਮ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਗਏ. ਓਥੇ ਭਾਵੇਂ ਵਾਣ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸਕੰਦ ਨੇ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਏਹ ਯਾਦਵਾਂ ਅੱਗੇ ਹਾਰ ਗਏ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਛੁਡਾਕੇ ਊਸ਼ਾ ਸਮੇਤ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਲੈ ਆਏ.

ਸੰਗ ਲਯੋ ਅਨਿਰੁੱਧ ਕੋ ਦੂਤੀ ਹਰਖ ਬਢਾਇ,
ਊਖਾ ਕੋ ਪੁਰ ਥੋ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਹੂੰਚੀ ਆਇ.
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

੩ ਸੰ. उषा—ਉਸ਼ਾ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. "ਊਖਾ ਕਾਲ ਪਹੂਚਨੋ ਜਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨)

ਊਖਾ ਕਾਲ. ਦੇਖੋ, ਊਖਾ ੩.

ਊਖਿਤ. ਸੰ. उषित—ਉਸਿਤ. ਵਿ—ਵਿਤਾਇਆ. ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ.

ਊਗਵਨ. ਉਦਯਨ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ। ੨ ਅੰਕੁਰਿਤ ਹੋਣਾ. ਉੱਗਣਾ. "ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਪਤਿ ਊਗਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਊਂਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਂਦਰ. ਨਿਦ੍ਰਾ "ਚਉਥੈ ਆਈ ਊਂਘ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਰਾਤੀ ਊਂਘੈ ਦਬਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਦਿਸ਼ਾ. ਤਰਫ.

ਊਂਘਨ. ਕ੍ਰਿ—ਊਂਘਣਾ. ਉੱਨਿਦ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਬੈਲ ਦਾ ਊਂ—ਘਾਂ—ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਬੜ੍ਹਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਜਟਾਵਲਾ ੩.

ਊਘੜ. ਦੇਖੋ, ਅਉਘੜ.

ਊਘੈ. ਡਿੰਗ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਓਸ ਪਾਸੇ. ਓਧਰ. "ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਣ ਊਘੈ ਸਰਗੁਣ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਊਂਘ ਵਾਲੇ (ਉੱਨਿਦ੍ਰਿਤ) ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਸਉੜ.

ਊਚ, ਊਚਉ } ਦੇਖੋ, ਉੱਚ. "ਊਚ ਅਥਾਹ ਬੇਅੰਤ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਊਚਉ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਊਚਨ ਊਚਾ. ਵਿ—ਉੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ. ਅਤਿ ਉੱਚਾ. "ਊਚਨਊਚਾ ਬੀਚ ਨ ਖੀਚਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਊਚ ਮੂਚ. ਵਿ—ਮੁਚਉੱਚ. ਅਤਿ ਉੱਚਾ. ਸਰਵੋਪਰਿ. "ਊਚ ਮੂਚ ਬੇਅੰਤ ਠਾਕੁਰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਊਚਰਣ. ਦੇਖੋ, ਉਚਰਣ. "ਜਿਤੁ ਮੁਖਿ ਨਾਮ ਨ ਊਚਰਹਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਊਚਾ. ਦੇਖੋ, ਉੱਚ। ੨ ਵਿ—ਉਤਕ੍ਰਿਸ੍ਟ. ਅਤਿ ਉੱਤਮ. "ਅਤਿ ਊਚਾ ਤਾਕਾ ਦਰਬਾਰਾ." (ਵਡ ਮ: ੫)

ਊਚਾ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਉੱਚ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ. ਤਰੱਕੀ ਕਰਨੀ। ੨ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣਾ. ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸਮਝਣਾ. "ਊਚਾ ਚੜੈ ਸੁ ਪਵੈ ਪਇਆਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਊਚਾਥਲ. ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ। ੨ ਅਹੰਕਾਰੀ ਮਨ. ਦੇਖੋ, ਊਚੇ ਥਲਿ। ੩ ਸਤਸੰਗ. ਦੇਖੋ, ਉੱਚਾਥਲ.

ਊਚੀ ਹੂੰ ਊਚਾ. ਵਿ—ਉੱਚੇ ਤੋਂ ਉੱਚਾ. ਅਤਿ ਉੱਚ. "ਊਚੀ ਹੂੰ ਊਚਾ ਥਾਨੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀਆ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਊਚੀ ਬਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੁਬਾਣੀ. ਆਲਾ ਦਰਜੇ ਦੀ ਬਾਣੀ. ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ. ਇਲਾਹੀ ਬਣੀ. "ਊਚੀ ਬਾਣੀ ਊਚਾ ਹੋਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਊਚੁ. ਸੰ. ऊचुः ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ "ਵਚ" ਹੈ. "ਦਾਨਵਾ ਊਚੁ." (ਸਲੋਹ) ਦਾਨਵ ਬੋਲੇ. ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ.

ਊਚੇ ਥਲਿ ਫੂਲੇ ਕਮਲ. (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਅਹੰਕਾਰੀ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਭਗੁਣ (ਰੂਪੀ) ਕਮਲ ਖਿੜੇ ਹਨ.

ਊਂਛ. ਦੇਖੋ, ਉਂਛ.

ਊਛ ਸਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਉਂਛਸ਼ੀਲ। ੨ ਉਂਛ (ਸ਼ਿਲ) ਚੁਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਊਛ ਸਿਲਾ ਕਰ ਜੀਵ ਹੈ ਜੋ ਦਿਜ ਮੁਨੀ ਕਹਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਊਛਲਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਛਲਨਾ.

ਊਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਸ. ਕਲੰਕ. ਇਲਜ਼ਾਮ. "ਧਰਮੀ ਨੂੰ ਊਜ ਲਾਂਉਣੀ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਹੈ." (ਲੋਕੋ)

ਊਜਰ, ਊਜਰੁ } ਵਿ—ਉੱਜੜ. ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ. "ਊਜਰੁ ਮੇਰੈ ਭਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਬਸਤੋ ਹੋਇ, ਹੋਇ ਸੋ ਊਜਰ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਉੱਜਲ. ਚਿੱਟਾ। ੩ ਉਜਰ. ਬਲ. "ਕੇਸ ਭਏ ਊਜਰ ਨ ਰਹਯੋ ਕਛੂ ਊਜਰ." (ਵੈਰਾਗਸ਼ਤਕ) ਕੇਸ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਬਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ.

ਊਜਲ, ਊਜਲਾ, ਊਜਲੁ } ਦੇਖੋ, ਉੱਜਲ. "ਮਨ ਊਜਲ ਸਦਾ ਮੁਖ ਸੋਹਹਿ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਕਾਗਉ ਹੋਇ ਨ ਊਜਲਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) "ਊਜਲੁ ਸਾਚੁ ਸੁ ਸਬਦਿ ਹੋਇ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਊਝੜ. ਦੇਖੋ, ਉੱਝੜ.

ਊਝੜਿ. ਉੱਝੜ (ਔਝੜ) ਵਿੱਚ. "ਊਝੜਿ ਭਰਮੈ ਰਾਹ ਨ ਪਾਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਉੱਝੜ

ਊਟ, ਊਂਟ } ਸੰ. उष्ट्र—ਉਸ੍ਟ੍ਰ. ਊਠ. ਸ਼ੁਤੁਰ. ਉੱਠ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ.

ਊਠ. ਦੇਖੋ, ਉਠਨਾ। ੨ ਸੰ. उष्ट्र—ਉਸ੍ਟ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਤੁਰ. ਉੱਠ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉਠ.

ਊਠਤ ਬੈਠਤ, ਊਠਤਿ ਬੈਠਤਿ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਠਦੇ ਬੈਠਦੇ. ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ. "ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈਐ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

---

[1] ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜੇ ਫਾਹੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰੱਸੀ ਵੈਰੀ ਉੱਪਰ ਸਿੱਟੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਪ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਧਾਰਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਜਕੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੁੜਮੰਤ੍ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ.

ਊਠਨਾ. ਦੇਖੋ. ਉਠਨਾ. "ਜਲ ਤੇ ਊਠਹਿ ਅਨਿਕ ਤਰੰਗਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਊਠਾ } ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ੩ ½ ਦਾ ਪਹਾੜਾ. "ਢੋਚੇ ਪੁਨ ਊਠੇ ਜੋਰਨ ਕੋਠੇ."
ਊਂਠਾ } (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ. ਢੌਚਾ.

ਊਠਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਠ (ਉੱਥਾਨ ਹੋ) ਕੇ. "ਬੁਰੇ ਕਾਮ ਕਉ ਊਠਿ ਖਲੋਇਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਊਡ } ਦੇਖੋ. ਉਡਣਾ. "ਊਡਿਜਾਇਗੋ ਧੂਮਬਾਦਰੋ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)
ਊਡਨ }

ਊਡਾ. ਵਿ—ਮੂਧਾ. ਉਲਟਾ। ੨ ਵਿਰੁੱਧ. ਵਿਪਰੀਤ. ਉਲਟ.

ਊਡਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਡਕੇ. "ਊਡਿ ਚੜਹਿ ਆਕਾਸਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਊਡੀ } ਦੇਖੋ. ਉਡਣਾ। ੨ ਉਮਡੀ. ਦੇਖੋ. ਅਖਲੀ ਊਂਡੀ। ੩ ਉਲਟੀ.
ਊਂਡੀ } ਮੂਧੀ. "ਇਨ ਬਿਧਿ ਡੂਬੀ ਮਾਕੁਰੀ ਭਾਈ. ਊਂਡੀ ਸਿਰ ਕੈ ਭਾਰੀ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਊਡੇਊਡਿ. ਲਗਾਤਾਰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਕੇ. ਨਿਰੰਤਰ ਉਡਕੇ. "ਊਡੇ ਊਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ." (ਸੋਦਰੁ)

ਊਢ. ਸੰ. ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਲੈਜਾਇਆ ਗਿਆ.

ਊਢਾ. ਸੰ. ऊढा. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਪਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਲੈਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ. ਭਾਵ—ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਊਣ. ਸੰ. ਨ੍ਯੂਨ. ਵਿ—ਘੱਟ. ਕਮ. ਦੇਖੋ. ਊਨ। ੨ ਖ਼ਾਲੀ. "ਊਣ ਨ ਕਾਈ ਜਾਇ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਊਣ ਮਝੂਣਾ. ਵਿ—ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਮੁਰਝਾਏ ਮਨ. ਖਿੰਨਮਨ ਅਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. "ਊਣ ਮਝੂਣਾ ਗੁਰੁ ਸਜਣ ਜੀਉ ਧਰਾਇਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਊਣਾ. ਦੇਖੋ. ਊਨ. "ਊਣਾ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਜਨ ਤਾਂਕੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਊਣਾ ਝੂਣਾ. ਨਿਰਾਸ ਅਤੇ ਪਛਤਾਵੇ ਸਹਿਤ. "ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਊਣੇ ਝੂਣੇ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਊਤ. ਵਿ—ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ. ਬੁੱਧਿਹੀਨ। ੨ ਅਪੁਤ੍ਰ. ਔਤ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਪਾਸੇ. ਓਧਰ. ਦੇਖੋ, ਉਤ। ੪ ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ "ਈਤ ਊਤ ਕੇ ਮੀਤ." (ਬਾਵਨ) ੫ ਸੰ. ਵਿ—ਬੁਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੬ ਸੀਂਤਾ ਹੋਇਆ। ੭ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਮਸ਼ਹੂਰ.

ਊਤਮ. ਦੇਖੋ, ਉੱਤਮ. "ਊਤਮ ਸੰਗਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਊਤਮਇਸਨਾਨੁ. ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ. ਅੰਤਰੀਵ ਸ਼ੁੱਧੀ. ਦਿਲ ਦੀ ਸਫਾਈ. "ਗਿਆਨੁ ਸ੍ਰੇਸਟ ਊਤਮ ਇਸਨਾਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਊਤਮੁ. ਦੇਖੋ, ਉੱਤਮ. "ਊਤਮੁ ਹੋਵਾਂ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੈ ਇਕ ਮਨਿ ਏਕੈ ਭਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਊਤਰ. ਉੱਤਰ. ਜਵਾਬ.

ਊਤਰਿ. ਦੇਖੋ, ਉਤਰਿ.

ਊਤਰੁ. ਦੇਖੋ, ਊਤਰ.

ਊਦ. ਅ਼ عود ਊ਼ਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਰ ਦਾ ਬਿਰਛ। ੨ ਅਗਰ ਦੀ ਲਕੜੀ। ੩ ਇੱਕ ਵਾਜਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ "ਬਰਬਤ" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਤਾਊਸ ਜੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੋਰ ਦੀ ਥਾਂ, ਬੱਤਕ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਊਦਕ. ਜਲ. ਦੇਖੋ. ਉਦਕ. "ਆਨੀਲੇ ਕੁੰਭ ਭਰਾਈਅਲੇ ਊਦਕ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਊਦ ਬਿਲਾਵ. ਉਦ (ਪਾਨੀ) ਦਾ ਬਿੱਲਾ. ਦੇਖੋ. ਜਲ ਬਿਲਾਵ.

ਊਂਦਰ. ਸੰ. उन्दुर—ਉਂਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੂਹਾ. ਮੂਸਾ. "ਊਂਦਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਬਿਲੈਯਾ ਭਾਗੀ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਿਲ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਉਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੰਕਾਰੀ ਭਰੀ ੜਮੋਵ੍ਰਿੱਤੀ ਭੱਜ ਗਈ. ਅਥਵਾ—ਵਿਚਾਰ ਰੂਪ ਚੂਹਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿੱਲੀ.

ਊਂਦਰ ਦੂੰਦਰ. ਵਿ—ਚੂਹੇ ਵਾਂਙ ਦੂੰਦ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੇ. ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੁੱਡਾਂ ਪਾਕੇ ਸਤਯਾਨਾਸ਼ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੂਹਾਰੂਪ ਦੂੰਦਭਾਵ। ੩ ਅਕਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪੁਚਾਣ ਦੇ ਖਿਆਲ. "ਊਂਦਰ ਦੂੰਦਰ ਪਾਸਿ ਧਰੀਜੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ਵਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਰੱਖੋ. ਭਾਵ—ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ.

ਊਦਾ. ਵਿ—ਬੈਂਗਣੀ ਰੰਗਾ. ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਲਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਊਧ. ੨ ਸੰ. ऊधस्—ਊਧਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੇਵਾ. ਥਣਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਥੈਲੀ. ਜੋ ਗਊ ਮਹਿਂ (ਮੱਝ) ਆਦਿਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. Udder. "ਊਧ ਭਾਰ ਤੇ ਚਲਜੋ ਨ ਜਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਊਂਧ. ਵਿ—ਔਂਧਾ. ਉਲਟਾ. ਮੂਧਾ. "ਊਂਧ ਕਵਲ ਜਿਸ ਹੋਇ ਪ੍ਰਗਾਸਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

"धेनवो मन्द गामिन्य ऊधो भरेण भूयसा." (ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੧੦ ਪੂਰਵਾਰਧ, ਅ: ੨੦)

ਊਧਉ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ. ਊਧਵ। ੨ ਵਿ—ਔਂਧਾ. ਉਲਟਾ. "ਊਧਉ
ਊਂਧਉ } ਕਵਲ ਮਨਮੁਖ ਮਤਿ ਹੋਛੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) "ਊਂਧਉ ਖਪਰ ਪੰਚ ਭੂ ਟੋਪੀ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਜਗਤ ਵੱਲੋਂ ਉਲਟਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮੰਗਣ ਦਾ ਖੱਪਰ ਹੈ, ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਟੋਪੀ. ਦੇਖੋ, ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ.

ਊਧ ਕਮਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੂਧਾ ਕਮਲ. ਭਾਵ—ਕਰਤਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਮੁਖ (ਬੇਮੁਖ) ਹੋਇਆ ਮਨ. "ਊਧ ਕਮਲ ਬਿਗਸਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਊਧਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਊਧ (ਲੇਵੇ) ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਪਦਾਰਥ. ਦੁੱਧ. ਦੇਖੋ, ਊਧ ੨ ਅਤੇ ਓਧਜ.

ਊਧਤ. ਦੇਖੋ, ਉੱਧਤ.

ਊਧਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦ੍ਰਵ. ਫ਼ਿਸਾਦ। ੨ ਡੰਡ. ਰੌਲਾ.

ਊਧਮ ਸਿੰਘ. ਰਾਜਾ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਢੱਟੜ ਹੋ ਕੇ ੫ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੦ ਨੂੰ ਮੋਇਆ.

ਊਧਵ. ਸੰ. ऊर्ध्व—ਉੱਧਵ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਭਾਗ ਯਾਦਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਚਾਚਾ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ (ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ) ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਲੈ ਕੇ ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ (ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ) ਦੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਪਾਸ ਗਿਆ ਸੀ. "ਪ੍ਰਾਤ ਭਏ ਤੇ ਬੁਲਾਯਕੈ ਊਧਵ ਪੈ ਬ੍ਰਿਜਭੂਮਹਿ ਭੇਜਦਯੋ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਊਧਾ, ਊਂਧਾ ਵਿ—ਔਂਧਾ. ਉਲਟਾ. ਮੂਧਾ. ਸਿੰਧੀ—ਊਂਧੋ. "ਊਂਧੈ ਭਾਂਡੈ ਕਛੁ ਨ ਸਮਾਵੈ. ਸੀਧੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਰੈ ਨਿਹਾਰ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਊਰਧ. ਉੱਚਾ. ਸਿੱਧਾ. ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ. "ਕਦ ਊਧਾ ਕਦ ਮੂਧਾ ਹੋਇ." (ਪੰਪ੍ਰ) ਕਦੇ ਸਿੱਧਾ ਕਦੇ ਮੂਧਾ.

ਊਧੋ. ਦੇਖੋ, ਊਧਉ ਅਤੇ ਊਧਵ.

ਊਂਧੋ. ਵਿ—ਔਂਧਾ. ਉਲਟਾ. "ਊਂਧੋ ਕਵਲੁ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਮਨਰੂਪ ਕਮਲ. ਦੇਖੋ, ਊਂਧਾ.

ਊਨ. ऊन्. ਧਾ—ਕਮ ਕਰਨਾ. ਘਟਾਉਣਾ। ੨ ਗਿਣਨਾ। ੩ ਨਨੂਨ. ਵਿ—ਘੱਟ. ਕਮ. "ਊਨ ਨ ਕਤ ਹੂ ਬਾਤਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ऊर्णा—ਊਣੀਂ. ਸੰਗਯਾ—ਉੰਨ. ਪਸ਼ਮ. ਰੋਮ.

ਊਨਤ. ਸੰ. उन्नत—ਉੱਨਤ. ਵਿ—ਉੱਚਾ। ੨ ਵ੍ਰਿੱਧਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ੩ ਉਮਡਿਆ ਹੋਇਆ.

ਊਨਵਿ. ਉਮਡਕੇ. "ਊਨਵਿ ਘਨਹਰ ਗਰਜੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੧)

ਊਨਾ. ਸੰ. ਊਨ. ਵਿ—ਅਪੂਰਣ. ਨਯੂਨ. ਊਣਾ. "ਊਨੇ ਕਾਜ ਨ ਹੋਵਤ ਪੂਰੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਅਸੀਲ ਤਲਵਾਰ, ਜੋ ਤਕੀਏ ਹੇਠ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ. ਨੀਮਚਾ. "ਮਿਸਰੀ ਊਨਾ ਨਾਮ, ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸਸਤ੍ਰਪਤਿ." (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ। ੩ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਤਸੀਲ ਹੈ. ਇਹ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਸਨ ੧੮੪੮ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਵਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਬਤ ਕੀਤਾ. ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਊਨੇ ਵਿੱਚ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦੀਵੰਸ਼.

ਊਨੇ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ "ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ" ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਛੀ ਘੁਮਾਉਂ ਦੇ ਬਾਗ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਊਨੇ ਦੇ ਰਈਸ ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ. ਊਨੇ ਲਈ ਰੇਲ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਜੇਜੋਂ ਦੁਆਬਾ" ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ੧੨ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਹੈ।

੪ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਸਿੰਧਨਦ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਤ ਦੇ ਮੱਧ ਇੱਕ ਪਹਾੜ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਸਤਹ ਤੋਂ ੧੬੦੦ ਫੁਟ ਉੱਚਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ Aornos ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਪਠਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪੀਰ ਸਰ" ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਚਰਣਾ ਨਾਲ ਊਨਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਊਪ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਮਾ. ਤਾਰੀਫ. ਵਡਿਆਈ. ਉਸਤਤਿ. "ਅਬਿਗਤ ਊਪ ਹੈ." (ਭਾਗੁਕ) ਦੇਖੋ, ਅਬਗਤ ੨.

ਊਪਜ. ਦੇਖੋ, ਉਪਜ.

ਊਪਜਨ. ਦੇਖੋ, ਉਪਜਣਾ. "ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਐ ਨਾਮੁ ਊਪਜੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਊਪਜਿ. ਉਪਜਕੇ. ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ.

ਊਪਰ. ਦੇਖੋ, ਉਪਰ ਅਤੇ ਊਪਰਿ. "ਊਪਰ ਕਉ ਮਾਂਗਉ ਖੀਂਧਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਊਪਰ ਆਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫਤੇ ਪਾਉਣੀ. ਗਾਲਿਬ ਆਉਣਾ.

ਊਪਰ ਹਾਥ. ਸੰਗਯਾ—ਉਦਾਰਤਾ. ਫ਼ੱਯਾਜੀ. ਹਿਫ਼ਾਜਤ. ਦੇਖੋ, ਊਪਰ.

ਊਪਰਿ. ਸੰ. उपरि—ਉਪਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਤੇ. ਉਤਾਹਾਂ. "ਊਪਰਿ ਭੁਜਾ ਕਰਿ ਮੈ ਗੁਰੂ ਪਹਿ ਪੁਕਾਰਿਆ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ੨ ਉੱਤੋਂ. ਊਪਰ ਸੇ. "ਰਾਜ ਮਾਲ ਜੋਬਨ ਤਨੁ ਜੀਅਰਾ ਇਨ ਊਪਰਿ ਲੈ ਬਾਰੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਊਪਰਿ ਹਾਟੁ. ਹਾਟ ਪਰਿ ਆਲਾ, ਆਲੇ ਭੀਤਰਿ ਥਾਤੀ. (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਉੱਪਰ ਸ਼ਰੀਰਰੂਪੀ ਹੱਟ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰ ਦਸਵਾਂਦ੍ਵਾਰ ਆਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਤਮਜੋਤਿ ਥੈਲੀ ਹੈ.

ਊਪਰਿ ਕੂਪ. ਦੇਖੋ, ਗਗਨ ੬.

ਊਪਰਿ ਗੱਲ ਹੋਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਫਤੇ ਹੋਣੀ. ਮੁਕ਼ੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਫ਼ਰੀਕ਼ ਤੋਂ ਜਿੱਤਣਾ. "ਤਿਨ ਕੀ ਊਪਰਿ ਗਲ ਤੁਧ ਆਣੀ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪)

ਊਪੈ. ਉੱਤੇ. ਦੇਖੋ, ਊਪਰਿ. "ਦੂਊ ਦੈਤ ਦੌਰੇ ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਊਪੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਵਿਸਨੁ ਉੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦੈਤ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪਏ.

ਊਬ. ਸੰਗਯਾ—ਘਬਰਾਹਟ. ਵਯਾਕੁਲਤਾ.

ਊਬਟ. ਡਿੰਗ. ਵਿਖੜਾ ਰਾਹ. ਦੇਖੋ, ਊਬਟ। ੨ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ. ਬਣ. "ਊਬਟ ਜਿਸ ਦਿਸਿ ਘਨੀ ਨਿਹਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਊਬਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਉਬਰਨ "ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਭ ਖੋਜੇ, ਕਹੂ ਨ ਊਬਰਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਨਾਮਿ ਲਗੇ ਸੇ ਊਬਰੇ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਊਭ. ਦੇਖੋ, ਉਭ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ. ਦੇਖੋ, ਉਭ ੫. "ਊਭ ਪਇਆਲ ਸਰਬ ਮਹਿ ਪੂਰਨ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੩ ਸੁਰਗ. "ਛੂਟਸ ਨਾਹੀ ਊਭ ਪਇਆਲ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਸੁਰਗ ਅਤੇ ਨਰਕ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ। ੪ ਅਭਿਮਾਨ. "ਪਹਿਰਾਵਾ ਦੇਖਹਿ ਊਭ ਜਾਹਿ." (ਬਸੰ ਰਵਿਦਾਸ) ੫ ਹੌਸਲਾ. ਉਤਸਾਹ.

ਊਭਉ. ਦੇਖੋ, ਊਭ. ਵਿ—ਖੜਾ. "ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਊਭਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਉਭਯ.

ਊਭਸੁਕ. ਦੇਖੋ, ਉਭਸੁਕ. "ਸਾਕਤ ਕੂੜੇ ਊਭਸੁਕ ਹੂਏ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਊਭਚ. ਊਭਚਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਪਰ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ. ਆਕਾਸ਼ ਚਾਰੀ. ਪੰਛੀ। ੨ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਬੁਰਜ, ਜੋ ਗੈਸ (gas)

ਨਾਲ ਭਰਕੇ ਬੈਲੂਨ (balloon) ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਸ ਵਿੱਚ ਉਡਦਾ ਹੈ. "ਊਭਚ ਪਯੋਧਰ ਐਸ ਫਿਰਾਏ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਬੁਰਜ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਙ ਫਿਰਦੇ ਹਨ.

ਊਭਚਰ. ਅਕਾਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਊਭਚ.

ਊਭਾ. ਵਿ—ਖੜਾ. "ਅਨਿਕ ਇੰਦ੍ਰ ਊਭੇ ਦਰਬਾਰ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਮੁਧਾ। ੩ ਸਿੱਧਾ. "ਜਲ ਮੋਟਿਆ ਊਭਾ ਕਰਿਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਊਭਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਪਰ ਵੱਲ. ਉਤਾਹਾਂ. "ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਊਭਿ ਚੜਤ ਹੈ. ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਊਭ.

ਊਭੀ. ਵਿ—ਖੜੀ. "ਸੁਪਨੈ ਊਭੀ ਭਈ, ਗਹਿਓ ਕੀਨ ਅੰਚਲਾ?" (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਊਭੀਸੇਵ. ਓਹ ਸੇਵਾ, ਜੋ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰੀਏ. ਅਰਥਾਤ ਆਲਸ ਛੱਡਕੇ ਕੀਤੀ ਔਖੀ ਸੇਵਾ. "ਊਭੀ ਸੇਵ ਕਰੇਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) ਤਰੂਗਿ: ਸੇਵਾ.

ਊਭੇ. ਖਲੋਤੇ. ਖੜੇ.

ਊਭੇਜੰਤ. ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਚੁਰਾਉਣ ਲਈ ਉੱਦਮੀ ਲੋਕ. ਭਾਵ—ਡਾਕੂ. ਚੋਰ. "ਕਾਰੇ ਊਭੇ ਜੰਤ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਊਭ.

ਊਭੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਓਸ ਪਾਸੇ. ਓਧਰ। ੨ ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਈਭੈ ਬੀਠਲੁ ਊਭੈ ਬੀਠਲੁ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਊਭਯ. "ਮਾਥੈ ਊਭੈ ਜਮ ਮਾਰਸੀ ਨਾਨਕ ਮੇਲਣ ਨਾਮਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ਆਪਣਾ ਵਸ਼ ਚਲਦਾ ਨਾ ਦੇਖਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਯਮ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਮਾਰੇਗਾ, ਸਿਰ ਪਿੱਟੇਗਾ.

ਊਭੌ. ਡਿੰਗ. ਵਿ—ਖੜਾ. ਖਲੌਤਾ.

ਊਮ. ਸੰ. ਊਮ. ਵਿ—ਸੰਗੀ. ਸਾਥੀ. "ਲਰੇ ਕੋਪ ਕੈਕੈ ਹਟੈਂ ਨਾਹਿ ਊਮੰ." (ਗੁਵਿ ੬) ੨ ਨਗਰ. ਸ਼ਹਰ.

ਊਰ. ਊਣਾ. ਨਯੂਨ. ਦੇਖੋ, ਊਰਾ. "ਪੂਰ ਊਰ ਕੋ ਲਖੀਐ ਭੇਵ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪੂਰੇ ਅਤੇ ਊਣੇ ਦਾ ਭੇਤ.

ਊਰਜ. ਸੰ. ऊर्ज्. ਧਾ—ਬਲਵਾਨ ਹੋਣਾ. ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਲ। ੩ ਅੰਨ। ੪ ਉਤਸਾਹ। ੫ ਜੀਵਨ। ੬ ਕੱਤਕ ਮਹੀਨਾ। ਦੇਖੋ, ਉਰਜ ੨.

ਊਰਣਨਾਭਿ. ਸੰ. ऊर्णनाभि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਭਿ ਵਿੱਚ ਊਣੀਂ (ਉੰਨ) ਅਥਵਾ ਸੂਤ ਹੈ. ਮੱਕੜੀ। ੨ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਕੀੜਾ.

ਊਰਣਾ. ਸੰ. ऊर्णा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੰਨ. ਪਸ਼ਮ.

ਊਰਧ. ਸੰ. ऊर्ध्व—ਊਰ੍ਧ੍ਵ. ਵਿ—ਖੜਾ। ੨ ਊੱਚਾ। ੩ ਉੱਪਰ ਦਾ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਊੱਪਰ ਵੱਲ. ਭਾਵ—ਸੁਰਗ ਵੱਲ. "ਊਰਧ ਗੇ ਅਉਧੇਸ." (ਰਾਮਾਵ) ਅਵਧ ਈਸ਼ ਦਸ਼ਰਥ, ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਗਏ। ੫ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ। ੬ ਦੇਖੋ, ਉਰਧ। ੭ ਅਧੋ (ਨੀਚੇ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਊਰਧ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਊਰਧ ਮੁਖ ਮਹਾ ਗੁਬਾਰੇ." (ਮਾਰੂ ਅੰਜੁਲੀ ਮ: ੫)

ਊਰਧ ਕਮਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਕਮਲ, ਜੋ ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਰਧ.

ਊਰਧ ਦੇਹਿਕ. ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ. ਊਰਧ ਲੋਕ ਗਮਨ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਹ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਊਰਧ ਦੇਹਿਕ ਮਾਨਹਿ ਕੇਰਾ। ਨੀਕ ਕੀਨ ਧਨ ਲਾਇ ਬਡੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਊਰਧਪੁੰਡ੍ਰ. ਸੰ. ऊर्ध्वपुण्ड्र. ਵੈਸਨਵਾਂ ਦਾ ਖੜਾ ਤਿਲਕ, ਜੋ ਪੁੰਡ੍ਰ (ਗੰਨੇ ਦੀ ਪੋਰੀ) ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਤਿੰਨ ਪੋਰੀਆਂ ਜੋੜਕੇ ਮਾਨੋ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ।।। ਊਰਧ ਪੁੰਡ੍ਰ ਤਿਲਕ ਵਾਲੇ, ਸ਼ੈਵਾਂ ਦੇ ਟੇਢੇ ਤਿਲਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ.[1] ਦੇਖੋ, ਆਡਾ ਟੀਕਾ.

ਊਰਧਬਾਹੁ. ਸੰ. ऊर्ध्वबाहु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਐਸਾ ਤਪੀਆ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਸਦਾ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉਠਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਸ਼ਿਸ੍ਠ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਂਹ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਉਠਾਈ ਹੈ.

ਊਰਧ ਮੂਲ. ਦੇਖੋ, ਉਰਧ.

ਊਰਧਰੇਤਾ. ਸੰ. ऊर्ध्वरेतस्. ਵਿ—ਜੋ ਆਪਣੇ ਰੇਤ (ਵੀਰਯ) ਨੂੰ ਡਿਗਣ ਨਾ ਦੇਵੇ. ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. "ਥਿਰੰ ਆਸਨੇਕੰ ਮਹਾਂ ਊਰਧਰੇਤਾ." (ਦੱਤਾਵ) ਇੱਕ ਆਸਨ ਬੈਠਾ ਵਡਾ ਜਤੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੀਸਮਪਿਤਾਮਾ। ੩ ਹਨੂਮਾਨ। ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਸਨਕਾਦਿ ਮੁਨਿ। ੬ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ.

ਊਰਧਲੋਕ. ਸੰ. ऊर्ध्वलोक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਕੁੰਠ। ੨ ਸੁਰਗ। ੩ ਆਕਾਸ. ਗਗਨ.

ਊਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਊਰਮਿਮਯ. ਤਰੰਗ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਊਰਮਿ. "ਊਰਮ ਧੂਰਮ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਊਰਮਿਮਯ (ਸਮੁੰਦਰ) ਅਤੇ ਧੂਰਿਮਯ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਵਿੱਚ. ਭਾਵ—ਜਲਥਲ ਅੰਦਰ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਜੋਤਿ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ.

ਊਰਮ ਧੂਰਮ. ਦੇਖੋ, ਊਰਮ.

ਊਰਮਿ, ਊਰਮੀ. ਸੰ. ऊर्मि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਹਿਰ. ਤਰੰਗ. ਮੌਜ। ੨ ਦੁੱਖ। ੩ ਛੀ ਕਲੇਸ਼, ਅਰਥਾਤ—ਸਰਦੀ, ਗਰਮੀ, ਭੁੱਖ, ਤੇਹ, ਲੋਭ, ਮੋਹ. ਅਥਵਾ—ਭੁੱਖ, ਤੇਹ, ਬੁਢਾਪਾ, ਮੌਤ, ਸ਼ੋਕ, ਅਤੇ ਮੋਹ। ੪ ਛੀ ਦੀ ਸੰਖ੍ਯਾ। ੫ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੌਸ਼ਨੀ। ੬ ਭ੍ਰਮ। ੭ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਜਲਦੀ.

ਊਰਮੀਮਾਲੀ. ਸੰ. ऊर्मिमालिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਵਾਲਾ, ਸਮੁੰਦਰ.

ਊਰਾ. ਸੰ. अपूर्ण—ਅਪੂਰ੍ਣ. ਵਿ—ਨਾਮੁਕੰਮਲ. ਜੋ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਘੱਟ. ਕਮ. ਨ੍ਯੂਨ. "ਜਨ ਊਰਾ, ਤੂ ਪੂਰਾ" (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) "ਤੂ ਪੂਰਾ ਹਮ ਊਰੇ ਹੋਛੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ੩ ਮੂਰਖ. ਵਿਦ੍ਯਾਹੀਨ। ੪ ਦੇਖੋ, ਊ ਅਤੇ ਰਾ. ਫ਼ਾ اورا ਉਸ ਤਾਂਈਂ. ਉਸ ਨੂੰ.

---

[1] ऊर्ध्वपुण्ड्र विहीनस्तु यःश्राद्धे भोजयेद् द्विजम्। अश्नन्ति पितरस्तस्य विण्मूत्रं नात्र संशयः ਅਰਥਾਤ ਊਰਧ ਪੁੰਡ੍ਰ ਰਹਿਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਾਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਭੋਜਨ ਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਪਿੱਤਰ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸੇ ਗੂੰਹ ਮੂਤ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ. (ਵ੍ਰਿੱਧ ਹਾਰੀਤ ਸੰਹਿਤਾ ਅ: ੨)

ਊਰੀ. ਨਾ ਪੂਰੀ. ਦੇਖੋ, ਊਰਾ ੧. "ਅਵਰ ਸਗਲ ਬਿਧਿ ਊਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਊਲਖਾ. ਅ਼ [illegible] ਇਲਖ਼ਾਇ. ਵਿ—ਉਦਾਰ. ਦਾਨੀ. "ਲਖ ਤੀਰਥ ਲਖ ਊਲਖਾ." (ਭਾਗੁ)

ਊਲ ਜਲੂਲ. ਵਿ—ਬੇਮੇਲ. ਬਿਨਾ ਸਿਰ ਪੈਰ. ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਕਰਣ.

ਊੜਾ. ਉ—ਅੱਖਰ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਊੜੇ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਉਕਾਰ. "ਊੜੈ ਉਪਮਾ ਤਾਂਕੀ ਕੀਜੈ." (ਆਸਾ ਪੱਟੀ ਮ: ੧)

ਓ. ਵਯ—ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ! ਰੇ! ਓ! ਛੋਟੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਓ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਬੁਲਾਈਦਾ ਹੈ। ੨ ਔਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੋ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ. "ਝੜ ਝਖੜ ਓ ਹਾੜ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਸੰਘੱਟ, ਝੱਖੜ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹੜ੍ਹ। ੩ ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ. ਓਹ! ੪ ਸਰਵ—ਓਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੫ ਸੰ. ਓ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ। ੬ ਫ਼ਾ ,, ਸਰਵ—ਊਹ. ਵਹ। ੭ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ 'ਵ' ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਮਾਧਵ ਦੀ ਥਾਂ ਮਾਧੋ, ਉੱਧਵ ਦੀ ਥਾਂ ਊਧੋ. ਯਾਦਵ ਦੀ ਥਾਂ ਜਾਦੋ ਆਦਿ.

ਓਊ. ਸਰਵ—ਊ ਅਵ੍ਯਯ ਸਹਿਤ ਓਹ ਦਾ ਰੂਪ. ਵਹੀ. ਓਹੀ.

ਓ / **ਓਅੰ** / **ਓਅੰਕਾਰ** — ਸੰ. ਓ3ਮ੍. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਅਵ (अव) ਧਾਤੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਰਖ੍ਯਾ (ਰਕ੍ਸ਼ਾ) ਕਰਨਾ, ਬਚਾਉਣਾ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ, ਫੈਲਨਾ ਆਦਿ. ਅਵ੍ ਦੇ ਅੰਤ ਮਨ੍ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਆਉਣ ਤੋਂ ਓਅੰ ਬਣਦਾ ਹੈ. 'ਓਅੰ' ਸ਼ਬਦ ਸਭ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ. "ਓਅੰ ਸਾਧ ਸਤਿਗੁਰ ਨਮਸਕਾਰੰ." (ਬਾਵਨ) "ਓਅੰ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੀਤਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਇਸ ਦੇ ਪਰਯਾਯ ਸ਼ਬਦ—"ਪ੍ਰਣਵ" ਅਤੇ "ਉਦਗੀਥ" ਭੀ ਹਨ.

ਓਅੰਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਓਅੰ ਧੁਨਿ (ਓਅੰ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ)

"ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਉਪਾਰਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

"ਓਅੰਕਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਬੋਧਕ ਭੀ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ.[1] "ਓਅੰਕਾਰ ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) "ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਕਰਿ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਸਾਜੇ." (ਭਾਗੁ)

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਉ ਅ ਮ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨੁ ਸ਼ਿਵ ਮੰਨਕੇ ਓਅੰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦੇਵ ਰੂਪ ਕਲਪਿਆ ਹੈ,[2] ਪਰ ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਓਅੰ ਦੇ ਮੁੱਢ ਏਕਾ ਅੰਗ ਲਿਖਕੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਇੱਕ ਹੈ. "ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਲਿਖਿ ਵੇਖਾਲਿਆ। ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਿਆ." (ਭਾਗੁ)

੨ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਿਲੇ ਨੀਮਾੜ ਵਿੱਚ ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਦੇ ਮਾਂਧਾਤਾ ਟਾਪੂ (ਦ੍ਵੀਪ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਉਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਡਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੂਮੰਦਿਰ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਥਾਂ 'ਦੱਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ' ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ.[3] ੩ ਵ੍ਯ—ਹਾਂ। ੪ ਸਤ੍ਯ. ਯਥਾਰਥ. ਠੀਕ.

ਓਅੰਨਮ: / **ਓਅੰਨਮਹ** / **ਓਅੰਨਮੋ** — ਵਾ—ਰੱਖਕ (ਰਕ੍ਸ਼ਕ) ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ.

ਓਇ. ਸਰਵ—ਊਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਵੈ. "ਓਇ ਜਪਿ ਜਪਿ ਪਿਆਰਾ ਜੀਵਦੇ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੪) "ਓਇ ਬਿਖਾਦੀ ਦੋਖੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਓਈ. ਸਰਵ—ਵਹੀ. ਓਹੀ. "ਇਕਮਨ ਇੱਕ ਆਰਾਧਨ ਓਈ." (ਭਾਗੁ)

ਓਸ. ਸਰਵ—ਦੇਖੋ, ਉਸ. "ਓਸ ਬਿਨਾ ਤੂੰ ਛੂਟਕੀ ਰੋਲ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਉਸ ਨੂੰ. ਉਸੇ. "ਓਸੁ ਸੀਲੁ ਨ ਸੰਜਮੁ ਸਦਾ ਝੂਠੁ ਬੋਲੈ." ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੩ ਸੰ. अवश्याय—ਅਵਸ਼੍ਯਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਨਮ. ਤ੍ਰੇਲ. ਦੇਖੋ, ਭ੍ਰਸ.

ਓਸਟ. ਸੰ. ओष्ठ—ਓਸ੍ਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੋਠ. ਬੁਲ੍ਹ. ਲਬ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉੱਪਰਲਾ ਹੋਠ. ਹੇਠਲੇ ਹੋਠ ਨੂੰ ਅਧਰ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਓਸਧਿ. ਦੇਖੋ, ਅਉਖਧ.

ਓਸਾਨ. ਦੇਖੋ, ਉਸਾਣ ਅਤੇ ਔਸਾਣ.

ਓਸੁ. ਦੇਖੋ, ਓਸ.

ਓਹ. ਸਰਵ—ਵਹ. ਉਹ. "ਓਹ ਨੇਹੁ ਨਵੇਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ. "ਨਾ ਤਿਸ ਏਹ ਨ ਓਹ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. अहह—ਅਹਹ. ਵ੍ਯ—ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. "ਹੈ ਹੈ ਕਰਕੇ ਓਹ ਕਰੇਨ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਓਹੰਡ. ਓਡ੍ਰ ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਉੜੀਸਾ. "ਓਹੰਡ ਬੰਗਸਤਾਨ ਪਠਾਨ ਸੰਘਾਰਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੫)

ਓਹਦਾ. ਅ਼ عہدہ ਉ਼ਹਦਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦਵੀ. ਰੁਤਬਾ. ਅਧਿਕਾਰ.

ਓਹਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ, ਜੋ ਸਰੀਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ. "ਭਗਤ ਜੁ ਭਗਤਾ ਓਹਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਓਹਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਲ੍ਹਾ. ਪੜਦਾ. ਓਟ.

ਓਹਾ. ਸਰਵ—ਅਵ੍ਯਯ ਸਹਿਤ ਓਹ ਦਾ ਰੂਪ. ਵਹੀ. ਉਹੀ. "ਓਹਾ

---

[1] ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਪਨਿਸ਼ਦ ੫—੨ ਅਤੇ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਮਾਧਿ ਪਾਦ, ਸੂਤ੍ਰ ੨੭.

[2] ਦੇਖੋ, ਐਤਰੇਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ੨੫—੭

[3] ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਭਾਈ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਹਕੀਮ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਬੀੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਦੇ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਹੋਰ ੮੭ ਪਦਾਂ (ਪੌੜੀਆਂ) ਦੀ ਓਅੰਕਾਰ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:—

ਓਅੰਕਾਰ ਮ: ੧. (ਪੰਨਾ ੧੩੧੫)

ਓਅੰਕਾਰ ਨਿਰਮਲ ਸਭ ਥਾਨਿ। ਤਾਤੇ ਹੋਈ ਸਗਲੀ ਖਾਨਿ। ਖਾਣਿ ਖਾਣਿ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਿਸਥਾਰਾ। ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ। ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਕੇ ਕੇਤੇ ਭੇਖ। ਭੇਖ ਭੇਖ ਮਹਿ ਰਹੈ ਅਲੇਖ. (੧) * * *

ਭਉ ਭਾਗਾ ਨਿਰਭਉ ਘਰਿ ਆਇਆ। ਤਬ ਇਹ ਚਰਨ ਪਖਾਲੈ ਮਾਇਆ। ਮਾਇਆਧੀਨ ਸੇਵਕਿ ਦਰਿ ਠਾਢ਼ੀ। ਜਾਕੇ ਚਰਨਕਵਲ ਰੁਚਿ ਬਾਢੀ। ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਮਾਇ ਸਾਰਾ ਜਗ ਦੇਖੈ। ਆਪਿ ਅਲੇਖੀ ਅਉਰ ਸਭ ਲੇਖੈ. (੮੭)

ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਓਹਾੜ. ਦੇਖੋ, ਓਦ.

ਓਹਿ, ਓਹੀ, ਓਹੁ, ਓਹੈ, ਓਹੋ ਸਰਵ—ਈ ਅਤੇ ਓ ਅਵਜ਼ਯ ਸਹਿਤ ਇਹ "ਓਹ" ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਵਹੀ. ਉਹੀ. "ਓਹਿ ਅੰਦਰਹੁ ਬਾਹਰਹੁ ਨਿਰਮਲੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਹੋਆ ਓਹੀ ਅਲ ਜਗ ਮਹਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਦਾਨ ਦੇਇ ਪ੍ਰਭੁ ਓਹੈ." (ਗੂਜ ਮ: ੪) "ਓਹੋ ਸੁਖ ਓਹਾ ਵਡਿਆਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਓਹੋ! ਵਯ. ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਹੈ.

ਓਹੰਡ. ਦੇਖੋ. ਓਹੰਡ.

ਓਕ. ਸੰਗਯਾ—ਉਂਜਲ. ਅੰਜਲਿ. ਬੁੱਕ. "ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ओकः ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਸਦਨ. "ਸਨਮਾਨਹਿ ਸਭ ਅੰਤਕ ਓਕ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਅੰਤਕ (ਯਮ) ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਆਦਰ ਦੇਣਗੇ.

ਓਖ. ਸੰ. ओख्. ਧਾ—ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ ਹੋਣਾ. ਸੰਵਾਰਨਾ.

ਓਖਧਿ. ਦੇਖੋ. ਅਉਖਧ.

ਓਖਲੀ. ਦੇਖੋ. ਉਖਲੀ.

ਓਗਰਾ. ਵਿ—ਘੀ ਬਿਨਾ. ਰੁੱਖਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਓਗਲਾ. ਬਾਥੂ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਜੰਗਲੀ ਅੰਨ.[1] "ਓਗਰਾ ਅਲੋਨੋ ਹੀ ਛਕਤ ਹੁਤੇ ਆਪ ਸਦਾ, ਅਕਬਰ ਮਾਂਗਯੋ ਦੀਓ ਤਾਂਹਿਂ ਤੇ ਨਿਕਾਸ ਹੈ। ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਕਹੈ ਤਾਂਕੋ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਹੀ ਕੇ ਮਾਹਿ, ਆਏ ਬਹੁ ਸ੍ਵਾਦ ਭਯੋ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਕੀ ਰਾਸ ਹੈ." (ਗੁਰੁਪੰਚਾਸਾ)

ਓਗਲ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਪਰ ਆਈ ਹੋਈ ਗਿੱਲ. ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਫੁੱਟਕੇ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰਾਉਤ.

ਓਗਲਾ. ਦੇਖੋ, ਓਗਰਾ.

ਓਗਾਹ. ਦੇਖੋ, ਉਗਾਹ ਅਤੇ ਗਵਾਹ. "ਅਮਲ ਜਿ ਕੀਤਿਆ ਦੁਨੀ ਵਿਚਿ, ਸੇ ਦਰਗਹਿ ਓਗਾਹ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਓਘ. ਸੰ. ओघ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੂਹ. ਸਮੁਦਾਯ. ਗਰੋਹ. "ਅਘ ਓਘ ਟਰੇ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ." (ਖਾਮ) ੨ ਪ੍ਰਵਾਹ. ਹੜ੍ਹ.

ਓਚਕਾ. ਠਗ. ਚੋਰ. ਦੇਖੋ, ਉਚਕਾ. "ਨਾ ਓਚਕਾ ਲੈਜਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਓਛਾ. ਸੰ. तुच्छ—ਤੁੱਛ. ਵਿ—ਛੋਟੇ ਦਿਲ ਦਾ. ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ। ੨ ਘਟੀਆ. "ਓਛੀ ਮਤਿ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਜੁਲਾਹਾ." (ਗੂਜ ਕਬੀਰ) ੩ ਨੀਚ. "ਓਛਾ ਜਨਮ ਹਮਾਰਾ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਓਛਾਪਨ. ਸੰਗਯਾ—ਛੁਦ੍ਰਤਾ. ਕਮੀਨਾਪਨ. ਤੁੱਛਤਾ.

ਓਜ. ਸੰ. ओज्. ਧਾ—ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ ਹੋਣਾ. ਜਿਉਣਾ. ਵਧਣਾ। ੨ ਸੰ. ओजस्. ਸੰਗਯਾ—ਬਲ. ਤਾਕਤ। ੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਤੇਜ। ੪ ਕਾਵਯ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਦਾ ਮਨ ਉਮੰਗ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਜਾਵੇ। ੫ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਜਲ ਦਾ ਨਾਉਂ ਓਜ ਹੈ.

[1] ਵ੍ਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀਸਕੇ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਓਗਰੇ ਨੂੰ ਅਨਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ.

ਓਜਸ੍ਵੀ. ਸੰ. ओजस्विन्. ਵਿ—ਬਲਵਾਨ। ੨ ਪ੍ਰਤਾਪੀ.

ਓਜਵਿਲਾਸ. ਕਵਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਕਾਵਯ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਕਬਿੱਤ ਹਨ. ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਭਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੯੧੦ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—"ਦਿਸਾ ਸੁ ਨਿਧਿ ਸਸਿ ਸਾਲ ਮੇ ਆਸ੍ਵਿਨ ਸੁਦਿ ਦਿਨ ਚਾਰ। ਗੁਰੁ ਦਿਨ ਸੁਖਦ ਸੁਹਾਵਨੋ ਭਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਅਵਤਾਰ." ਦੇਖੋ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ. ੩ ਅਤੇ ਫੂਲਮਾਲਾ ਰਾਮਾਯਣ.

ਓਜਾੜ. ਦੇਖੋ, ਉਜਾੜ. "ਫਾਥੇ ਓਜਾੜੀ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਓਜਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਉਜਾੜਾ. "ਤੀਨੇ ਓਜਾੜੇ ਕਾ ਬੰਧੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਓਜਾੜੀ. ਉਜਾੜ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਓਜਾੜ.

ਓਝਰੀ. ਦੇਖੋ, ਓਝਲੀ ੨. "ਨਦੀ ਡਾਰਬੇ ਓਝਰੀ ਲੈ ਸਿਧਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੭)

ਓਝਲ. ਸੰਗਯਾ—ਓਟ. ਪੜਦਾ। ੨ ਗੁਫਾ. ਕੰਦਰਾ. "ਜੋਗ ਜੁਤੋ ਰਹੈ ਓਝਲ ਮੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਓਝਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਉਦਰ ਦੀ ਉਹ ਝੋਲੀ (ਥੈਲੀ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਧੇ ਪਦਾਰਥ ਠਹਿਰਦੇ ਹਨ. ਮੇਦਾ. ਪਕ੍ਵਾਸ਼ਯ। ੨ ਜੇਰ. ਓਝਰੀ. ਉਹ ਝਿੱਲੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਗਰਭ ਅੰਦਰ ਲਪੇਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਓਝਾ. ਸੰ. उपाध्याय—ਉਪਾਧ੍ਯਾਯ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਉਸਤਾਦ। ੨ ਮੈਥਿਲ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. ਜੋ ਸਰਯੂ ਪਾਰ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ. "ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ ਓਝਾ ਤਿਹ ਨਾਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੭੦)

ਓਝਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਜਾੜ. "ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਓਝਾਰ ਗਹੇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪)

ਓਟ. ਸੰਗਯਾ—ਓਲ੍ਹਾ. ਪੜਦਾ। ੨ ਆਸਰਾ। ੩ ਪਨਾਹ. "ਓਟ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਓਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਹਾਰਣਾ. ਝੱਲਣਾ। ੨ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ। ੩ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ.

ਓਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜਦਾ. ਓਲ੍ਹਾ। ੨ ਪੜਦੇ ਦੀ ਕੰਧ ਅਥਵਾ ਕਨਾਤ.

ਓਟਾਈ. ਓਟ ਲਈ. ਓਟ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਓਟ. "ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਣ ਓਟਾਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਓਠ, ਓਂਠ ਸੰ. ओष्ठ—ਓਸ੍ਠ. ਸੰਗਯਾ—ਹੋਠ. ਬੁਲ੍ਹ. ਲਬ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉੱਪਰਲਾ ਹੋਠ.

ਓਡ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭੇਤ ਜਾਣਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਜਾਤਿ ਦੇ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਰੋੜ ਵੱਟੇ ਆਦਿਕ ਪੁੱਟ (ਖਣ) ਕੇ ਕਢਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੂਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖਾਰਾ ਅਥਵਾ ਮਿੱਠਾ ਜਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਲੋਕੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਪੁਰਾਣੇ (ਦੱਬੇ ਹੋਏ) ਖੂਹਾਂ ਨੂੰ ਲਭਣ ਵਿਚ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਓਡਾ.

ਓਡਛਾ. ਸੰ. ओड्र देश—ਓਡ੍ਰ ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਉੜੀਸਾ। ੨ ਓਰਛਾ. ਬੁੰਦੇਲ ਖੰਡ (ਮੱਧ ਭਾਰਤ) ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ

ਓਰਛਾ ਰਿਆਸਤ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਓਰਛਾ. "ਆਭਾਵਤੀ ਓਡਛੇ ਰਾਨੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੮)

ਓਡਛੇਸ. ਉੜੀਸਾ ਦਾ ਈਸ਼। ੨ ਓਰਛਾ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਓਰਛਾ.

ਓਡਾ. ਵਿ—ਉਤਨਾ ਵਡਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਓਡ. "ਜਿਉ ਓਡਾ ਕੂਪ ਗੁਹਜ ਖਿਨ ਕਾਢੈ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਓਡਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਉਡਾਰੀ. "ਕੂਕਤ ਦੀ ਓਡਾਰੀ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੫)

ਓਡੀਣਾ, ਓਡੀਣੀ. ਦੇਖੋ, ਉਡੀਣਾ ਅਤੇ ਉਡੀਨੀ. "ਸਭ ਦੂੰ ਨੀਵੀਂ ਧਰਤਿ ਹੈ. ਆਪ ਗਵਾਇ ਹੋਇ ਓਡੀਣੀ." (ਭਾਗੁ)

ਓਡ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਉੜੀਸਾ.

ਓਢਣਾ, ਓਢਨ ਕ੍ਰਿ—ਸਹਾਰਣਾ. ਓਟਣਾ। ੨ ਪਹਿਰਣਾ. "ਪੀਸਨ ਪੀਸਿ ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ ਸੁਖ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖਾਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਓਢੈ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾਜਰ ਮਹਿ ਪਰਿਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਜਿਉ ਮਿਰਤਕੁ ਓਢਾਇਆ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਓਢਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਓਢਣ ਦੀ ਚਾਦਰ, ਸਾੜ੍ਹੀ. ਚੁੰਨੀ.

ਓਢਲੀਆ. ਓਢ ਲੀਆ. ਪਹਿਰਿਆ. "ਵਸਤ੍ਰ ਓਢਲੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਓਢਣ (ਪਹਿਰਣ) ਵਾਲਾ.

ਓਢਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਹਿਰਾਉਣਾ. "ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਬਸਤ੍ਰ ਓਢਾਏ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਖ਼ਿਲਤ ਦੇਣਾ.

ਓਢਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਓਢਕੇ. ਪਹਿਰਕੇ. "ਓਢਿ ਨਗਨ ਨ ਹੋਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਓਤ. ਸੰ. ਓਤ—ਓਤ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਣਾ. ਕਪੜਾ ਬੁਣਨ ਲਈ ਤਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੂਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਓਤ੍ਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਓਤ ਪੋਤ.

ਓਤਸਾਹ. ਦੇਖੋ, ਉਤਸਾਹ. "ਭਰੇ ਓਤਸਾਹੰ ਭਏ ਸਾਵਧਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਓਤਪੋਤ. ਸੰ. ਓਤ ਪ੍ਰੋਤ—ਓਤਪ੍ਰੋਤ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਣਾ ਅਤੇ ਪੇਟਾ। ੨ ਭਾਵ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਓਤਿ ਪੋਤਿ.

ਓਤਾ. ਵਿ—ਉਤਨਾ। ੨ ਅਪੁਤ੍ਰ. ਔਤ.

ਓਤਾਕ. ਫ਼ਾ اوطاق ਓਤਾਕ਼. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਸਤਗਾਹ. ਮਰਦਾਵੀਂ ਬੈਠਕ। ੨ ਨਿਵਾਸ. ਰਿਹਾਇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅਉਤਾਕੁ. "ਤਿਤੁ ਤਨਿ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ, ਸਚ ਘਰਿ ਜਿਸੁ ਓਤਾਕ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਓਤਿਪੋਤਿ. ਦੇਖੋ, ਓਤਪੋਤ। ੨ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ ਕਰਕੇ. "ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤਨ ਕਉ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੩ ਤਾਣੇ ਪੇਟੇ ਵਿੱਚ "ਓਤਿਪੋਤਿ ਰਵਿਆ ਰੂਪ ਰੰਗ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਓਤ੍ਰ. ਸਰਵ—ਉਸ. "ਓਤ੍ਰ ਮਤੀ ਸਾਲਾਹਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿੱਲਾ. ਵਿੜਾਲ.

ਓਤੇ, ਓਤੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਥਾਂ. ਓਥੇ. ਓਥੈ। ੨ ਉਸਹੀ. ਉਸੇ. "ਤੁਧੁ ਓਤੈ ਕੰਮਿ ਓਇ ਲਾਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) "ਓਤੈ ਸਾਥਿ ਮਨੁਖੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਓਤੰਗ. ਦੇਖੋ. ਉਤੰਗ.

ਓਥੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਓਤੈ. ਉਸ ਅਸਥਾਨ. ਵਹਾਂ. "ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨ ਰਾਤੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਓਦ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਮੱਛੀ ਫਾਹੁਣ ਦੀ ਕੁੰਡੀ.

ਓਦਨ. ਸੰ. ਓਦਨ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿੱਝੇ ਹੋਏ ਚਾਵਲ. ਭਾਤ. "ਦਧਿ ਅਰੁ ਓਦਨ ਮਾਤ ਤੇ ਅਰਧਿਕ ਖਾਇ ਪਲਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਭੋਜਨ.

ਓਦਨਿਕ. ਓਦਨ (ਭੋਜਨ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਰਸੋਈਆ. ਲਾਂਗਰੀ. ਸੂਪਕਾਰ.

ਓਦਰਣਾ, ਓੱਦਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਉਦੀਣੇਂ ਹੋਣਾ. ਉਦਾਸ (ਦਿਲਗੀਰ) ਹੋਣਾ. "ਅਬ ਤੂੰ ਹਿਰਦੈ ਓਦਰ ਨਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਓਦਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਦਾਸੀ. "ਨਾ ਇਹੁ ਗਿਰਹੀ ਨਾ ਓਦਾਸੀ." (ਗੋਂਡ ਕਬੀਰ)

ਓਦੂੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਤੋਂ. ਉਸ ਸੇ.

ਓਧ. ਸੰ. ਊਰ੍ਧ੍ਵ—ਊਧ੍ਵੰ. ਵਿ—ਊੱਚਾ. ਲੰਮਾ. "ਅਸੰ ਓਧ ਪਾਣੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਲੰਮੀ ਤਲਵਾਰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ੨ ਦੇਖੋ, ਊਧ.

ਓਧਜ. ਦੁੱਧ. ਦੇਖੋ. ਊਧਜ. "ਤੇਰੇ ਹੀ ਭੀਤਰ ਓਧਜ ਮਾਖਨ ਸੈਲ ਕੇ ਅੰਤਰ ਪਾਵਕ ਪਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਓਧਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਪਾਸੇ। ੨ ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ ਵੱਲ.

ਓਨ. ਸਰਵ—ਉਸ ਨੇ. "ਓਨ ਛਡੇ ਲਾਲਚ ਦੁਨੀ ਕੇ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਓਨਮ, ਓਨਮੋ ਦੇਖੋ, ਓਅੰਨਮ: "ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ। ਓਨਮ ਅਖਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਓਨਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਰਣ" (ਭਾਗੁ)

ਓਨਾ, ਓਨਾਹਾ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਨਾ. ਉਸ ਕਦਰ। ੨ ਸਰਵ—ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂਈ। ੩ ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ। ੪ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ. "ਓਨਾ ਅੰਦਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਪਿਆਰਾ ਰਬ ਓਨਾਹਾ ਜੋਗਈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਓਨਾ ਮਾਸੀ ਧੌਂ. ਓਮ੍ ਨਮ: ਸਿਦ੍ਧਮ੍—ਓਅੰਨਮ: ਸਿੱਧੰ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਲੰਡੇ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਧੇ ਐਸਾ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਓਨਿ, ਓਨੀ ਸਰਵ—ਉਸ ਨੇ. "ਓਨਿ ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਭੁ ਗਵਾਇਆ." (ਵਾਰ ਗਉ ੧ ਮ: ੪) ੨ ਉਨ੍ਹਾ ਨੇ. ਓਨ੍ਹੀ. "ਓਨੀ ਤਕੜੇ ਪਾਏ ਹਾਥ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪਹਿਰੇ)

ਓਪ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਮਾ. ਵਡਿਆਈ। ੨ ਪਾਣ. ਆਬ. ਚਮਕ। ੩ ਸ਼ੋਭਾ.

ਓਪਤ, ਓਪਤਿ ਉਤਪੱਤਿ. ਦੇਖੋ. ਉਤਪਤਿ. "ਨਾ ਓਪਤ ਹੋਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਏਕਸ ਤੇ ਸਭ ਓਪਤਿ ਹੋਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਓਧਸ਼. ਓਪਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ। ੩ ਗੋਮੁਖੀ. ਗਊ ਦੇ ਮੁਖ ਸਮਾਨ ਆਕਾਰ ਵਾਲੀ ਥੈਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਾਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਹਨ. "ਮੁਦ੍ਰਿਤ ਨੇਤ੍ਰ ਉਰਧ ਕਰ ਓਪਤ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਓਪਤਿ ਪਰਲਉ. ਉਤਪੱਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲਯ. "ਓਪਤਿ ਪਰਲਉ ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਰਤਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਓਪਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕਾਉਣ (ਲਿਸ਼ਕਾਉਣ) ਦਾ ਸੰਦ. ਇੱਕ ਨਰਮ ਸਾਣ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲਾਕੇ ਚਮਕ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਓਪਮਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾ. "ਬਹੁਤ ਓਪਮਾ ਥੋਰ ਕਹੀ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫)

ਓਪਰਾ. ਸੰ. अपर—ਅਪਰ. ਵਿ—ਅਪਰਿਚਿਤ. ਬਿਗਾਨਾ. ਅਜਨਬੀ. "ਨਹਿ ਓਪਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ ਪਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਓਪਾਉ, ਓਪਾਇ, ਓਪਾਵ ਸੰਗਯਾ—ਸਾਧਨ. ਜਤਨ. ਉਪਾਯ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਉ. "ਉਪਾਵਾ ਸਿਰਿ ਉਪਾਉ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਉਪਾਉਣਾ. "ਏਕ ਨਿਮਖ ਓਪਾਇ ਸਮਾਵੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਲੈ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਓਬਰਾ. ਪਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਠਾ. ਪਸ਼ੁਸ਼ਾਲਾ.

ਓਬਰੀ. ਪਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁਸ਼ਾਲਾ. ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਠੜੀ। ੨ ਮਰਾ—ਉਂਬਰਾ. ਚੌਕਾਠ. ਚੌਖਟ. "ਕਾਗਦ ਕੀ ਓਬਰੀ, ਮਸਿ ਕੇ ਕਰਮ ਕਪਾਟ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਭਾਵ—ਅਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪਸ਼ੂ ਰੂਪ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ.

ਓਭੜ. ਵਿ—ਅਨਪੜ੍ਹ. ਨਿਰੱਖਰ. ਉੱਮੀ.

ਓਮਾਹ, ਓਮਾਹੜਾ, ਓਮਾਹਾ ਸੰਗਯਾ—ਉਤਸਾਹ. ਮੰਗਲ. ਉਤਸਵ. "ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਐ ਓਮਾਹਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਓਮੀ. ਅ਼ اُمّی ਉੱਮੀ. ਵਿ—ਉੱਮ (ਮਾਤਾ) ਤੋਂ ਜੇਹਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਓਹੋ ਜੇਹਾ. ਭਾਵ—ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਈ ਸਿਖ੍ਯਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈ. ਅਨਪੜ੍ਹ. ਨਿਰੱਖਰ. "ਪੜਿਆ ਹੋਵੈ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ਤਾ ਓਮੀ ਸਾਧੁ ਨ ਮਾਰੀਐ. ××× ਪੜਿਆ ਅਤੈ ਓਮੀਆ ਵੀਚਾਰੁ ਅਗੈ ਵੀਚਾਰੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਓਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ. ਤਰਫ. "ਚਿਤਵਉ ਤੁਮਰੀ ਓਰ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੨ ਪੱਖ। ੩ ਕਿਨਾਰਾ. ਤਟ. ਕੰਢਾ। ੪ ਓਰਕ (ਓੜਕ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਅੰਤ. ਹੱਦ. "ਗਿਨਤ੍ਰੋਂ ਜਿਨ ਕੇ ਪਾਇ ਨ ਓਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਓਰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਓੜਕ. ਅੰਤ. "ਓਰਕ ਨਰਕ ਗਮਨ ਤਿਨ ਹੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਹੱਦ. ਸੀਮਾ. "ਭੀਤ ਊਪਰੈ ਕੇਤਕੁ ਧਾਈਐ ਅੰਤ ਓਰਕੋ ਆਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਓਰਛਾ. ਬੁੰਦੇਲ ਖੰਡ (ਮੱਧ ਭਾਰਤ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਰਾਜਪੂਤ ਭਾਰਤੀਚੰਦ ਨੇ ਸਨ ੧੫੩੧ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ. ਇਹ ਵੇਤਵਾ (ਵੇਤ੍ਰਾ) ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਝਾਂਸੀ ਮਾਨਕਪੁਰ ਰੇਲਵੇ (ਜੀ.ਆਈ.ਪੀ.) ਰਾਂਹੀਂ ਇੱਥੇ ਪਹੁਚੀਦਾ ਹੈ. ਬੁੰਦੇਲਾ ਜਾਤਿ ਦੇ ਰਤਨ, ਰਾਜਾ ਵਿਕ੍ਰਮਾਜੀਤ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਦਲਕੇ ਸਨ ੧੭੮੩ ਵਿੱਚ ਟੀਕਮਗੜ੍ਹ ਲੈ ਆਂਦੀ. ਹੁਣ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਟੀਕਮਗੜ੍ਹ ਹੈ. ਕਈ ਰਿਆਸਤ ਓਰਛਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਓੜਛਾ ਹੁਣ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਓਡਛਾ.

ਓਰਛੇਸ. ਓਰਛਾ—ਈਸ਼. ਓਰਛਾ ਦਾ ਰਾਜਾ.

ਓਰੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਮਡਨਾ. ਉਮੱਗਣਾ. "ਓਰੜ ਫੌਜਾਂ ਆਈਆਂ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਲਪਕਣਾ. ਝਪਟਣਾ. ਵੈਰੀ ਦੀ ਓਰ (ਤਰਫ) ਅੜਨਾ. ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਵਧਣਾ.

ਓਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹਲ ਨਾਲ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਰੇਖਾ. ਸਿਆੜ। ੨ ਉਪਲ. ਗੜਾ. ਓਲਾ. "ਓਰਾ ਗਰਿ ਪਾਨੀ ਭਇਆ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਓਰੇ ਸਮ ਗਾਤ ਹੈ." (ਜੈਜਾ ਮ: ੯) ੩ ਦੇਖੋ, ਓਲਾ ੨। ੪ ਉਰਲਾ ਪਾਸਾ. ਉਰਾਰ.

ਓਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬਜਰੀ. ਛੋਟੇ ਓਲੇ. ਦੇਖੋ, ਓਰਾ ੨. "ਗੁਲਕਾ ਬਰਖ ਰਹੀ ਬਹੁਓਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਓਰੁ. ਓੜਕ. ਦੇਖੋ, ਓਰ ੪. "ਕਥਨੀ ਕਥਉ ਨ ਆਵੈ ਓਰੁ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਓਰੇਭਰ ਮੀਂਹ. ਸੰਗਯਾ—ਇਤਨਾ ਮੀਂਹ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਹਣ ਦੇ ਓਰੇ ਭਰੇ ਜਾਣ. ਐਸਾ ਮੀਂਹ ਬਿਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਓਰੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਪਾਸੇ. ਉਰੇ. "ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁਕੋ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਹੋਰ ਨੇ. ਦੂਸਰੇ ਨੇ. "ਓਰੈ ਕਛੂ ਨ ਕਿਨਹੂ ਕੀਆ." (ਬਾਵਨ)

ਓਲ. ਸੰ. ओल. ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ਿਮੀਕੰਦ. ਸੂਰਣ। ੨ ਪੂਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਲਾ. ਝੋਲੀ. "ਪਾਇ ਓਲ ਮੇ ਧਨ ਕੀ ਥਾਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਗੋਦੀ. ਉਛੰਗ। ੪ ਓਟ. ਆੜ. ਓਲ੍ਹਾ। ੫ ਸ਼ਰਣ. ਪਨਾਹ। ੬ ਗਹਿਣੇ ਧਰੀ (ਪਾਈ) ਵਸ੍ਤੂ. ਰਹਿਨ ਕੀਤੀ ਚੀਜ਼। ੭ ਕੂਤ. ਖੇਤ ਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ.

ਓਲਗ. ਮਰਾ. ਉਲਗ. ਸੰਗਯਾ—ਜੂਠ. ਸ਼ੀਤਪ੍ਰਸਾਦ.

ਓਲਗ ਓਲਗਣੀ. ਜੂਠ ਸਾਫ ਕਰਨੀ. ਜੂਠੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣੇ. "ਸੰਤ ਆਚਾਰਣ ਸੰਤ ਚੋ ਮਾਰਗ. ਸੰਤਚ ਓਲਗ ਓਲਗਣੀ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਉਲਗਣੇ ਅਤੇ ਓਲਗ.

ਓਲਗੀ. ਬਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਗੀ. ਕੰਮੀ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਾਸ. "ਮੈਂ ਓਲਗੀਆ ਓਲਗੀ, ਹਮ ਛੋਰੂ ਥਾਰੇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਓਲਗੀਆ ਓਲਗੀ. ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ. ਲਾਗੀਆਂ ਦਾ ਸੇਵਕ. ਦੇਖੋ, ਓਲਗੀ.

ਓਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਲ. ਗੜਾ. ਦੇਖੋ, ਓਰਾ। ੨ ਖੰਡ ਅਥਵਾ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਗੋਲ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਸ਼ਰਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਓਲ੍ਹਾ. ਆਸਰਾ. "ਜੀਅਰੇ ਓਲਾ ਨਾਮ ਕਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੪ ਪੜਦਾ. ਓਟ.

ਓਲਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਾਲੰਭ ਅਤੇ ਉਲਾਮਾ. "ਸਉ ਓਲਾਮੇ ਦਿਨੈ ਕੇ, ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਓਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਛੂ. ਕੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਖੜੀ ਫਸਲ ਦੇ ਅੰਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਮੁਸਰਫ ਦਾਰ ਦਰੋਗੇ ਓਲੀ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਅ਼ਰਬੀ ਭਾਸਾ ਦੇ "ਵਲੀ" ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਭੀ ਇਹ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵਲੀ। ੩ ਝੋਲੀ। ੪ ਇੱਕ ਖ਼ਾਕੀ ਰੰਗ ਦੀ ਚਿੜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡੂਮਣੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੫ ਸਿੰਧੀ. ਨੌਕਾ ਦਾ ਚੱਪਾ.

ਓਲੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਕੁੰਡ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ. ਚਬੱਚਾ। ੨ ਡਿੰਗ. ਯਾਦ (ਚੇਤੇ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਓਲ੍ਹਗ. ਦੇਖੋ, ਓਲਗ.

ਓਲ੍ਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੜਦਾ. ਓਟ। ੨ ਆਸਰਾ.

ਓੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ. ਹੱਦ. ਅਵਧਿ. "ਓੜ ਪਹੁਚਾਵਹੁ ਦਾਤੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਤੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਓੜ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਓਟ. ਸ਼ਰਣ. "ਨਾਨਕ ਓੜ ਤੁਹਾਰੀ ਪਰਿਓ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਮੈ ਆਹੀ ਓੜ ਤੁਹਾਰ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਓਰ. ਤਰਫ। ੪ ਮੌਤ। ੫ ਅੰਤ ਸਮਾ.

ਓੜਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ. ਹੱਦ. ਅਵਧਿ. "ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ." (ਜਪੁ)

ਓੜਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੰਤ ਨੂੰ. ਅਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ. "ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ, ਓੜਕਿ ਸਚੁ ਰਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਓੜਕੁ. ਦੇਖੋ, ਓੜਕ. "ਓੜਕੁ ਆਇਆ ਤਿਨ ਸਾਹਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਪਹਿਰੇ ਮ: ੧)

ਓੜਛਾ. ਦੇਖੋ, ਓਰਛਾ.

ਓੜਵ. ਸੰ. औड़व. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਸੁਰ ਦਾ ਰਾਗ. ਜੈਸੇ ਹਿੰਡੋਲ ਅਤੇ ਮਾਲਕੌਸ. ਦੇਖੋ, ਰਾਗ ਸ਼ਬਦ.

ਅ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸੁਰ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਕੰਠ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸਣਾ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਗਕੇ ਇਹ ਨਿਸੇਧ, ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਅਕਾਲ, ਅਗ੍ਯਾਨ, ਅਧਰਮ, ਅਨੀਤਿ, ਅਨੇਕ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ਼੍ਵ, ਜਗਤ। ੪ ਅਭਾਵ। ੫ ਅਗਨਿ। ੬ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੭ ਵਿਸਨੁ। ੮ ਇੰਦ੍ਰ। ੯ ਪਵਨ। ੧੦ ਅਮ੍ਰਿਤ। ੧੧ ਯਸ਼ (ਜਸ) ੧੨ ਮਸ੍ਤਕ (ਮੱਥਾ) ੧੩ ਵਿ—ਰੱਛਕ (ਰਕ੍ਸ਼ਕ) ੧੪ ਸਹਾਇਕ.

ਅਉ. ਵ੍ਯ—ਅਤੇ. ਔਰ. ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਯੋਜਕ (ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ). "ਦੀਪਕ ਅਉ ਨਟ ਨਾਇਕ ਰਾਗ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰ. ਅਪ ਅਤੇ ਅਵ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਉ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਅਪਹਠ ਦੀ ਥਾਂ ਅਉਹਠ, ਅਵਗੁਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਉਗੁਣ, ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਅਉਤਾਰ, ਅਵਧੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਅਉਧੂਤ ਆਦਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਉਹਠ.

ਅਉਅਲ. ਦੇਖੋ, ਅਵਲ.

ਅਉਸਧ, ਅਉਸਧੀ ਦੇਖੋ, ਅਉਖਧ.

ਅਉਸਰ, ਅਉਸਰੁ ਸੰ. ਅਵਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਾ. ਵੇਲਾ. ਮੌਕਾ. "ਅਉਸਰ ਬੀਤਿਓਜਾਤ ਹੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੯) "ਫਿਰਿ ਇਆ ਅਉਸਰੁ ਚਰੈ ਨ ਹਾਥਾ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜਰੂਰੀ ਵਾਕ। ੩ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਵ. ਪ੍ਰਸੰਗ। ੪ ਭਾਵ—ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦਾ ਸਮਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤਿ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ. "ਅਉਸਰ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰਾ ਪੂਰਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਅਉਸਾਫ. ਅ਼ ਅوصاف ਔਸਾਫ਼. ਵਸਫ਼. ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਸਿਫਤਾਂ. ਵਡਿਆਈਆਂ. ਗੁਣ. ਖੂਬੀਆਂ.

ਅਉਸੀ, ਅਉਂਸੀ ਦੇਖੋ, ਔਂਸੀ.

ਅਉਹਟ ਪਟਣ. ਅਵਘਟ ਪੱਤਨ. ਉਹ ਪੱਤਣ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਔਖਾ ਪਹੁਚਿਆ ਜਾਵੇ, ਭਾਵ—ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ. "ਅਉਹਟ ਪਟਣ ਕੀ ਚੀਨੈ ਬਾਟ." (ਰਤਨਮਾਲਾ)

ਅਉਹਠ. ਸੰ. ਅਪਹਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੰਦ ਹਠ. ਅਯੋਗ੍ਯ ਹਠ. ਦੁਰਾਗ੍ਰਹ. "ਗ੍ਰਿਹਿ ਅਉਹਠ ਅਬਲਾ ਰਹੀ, ਮਾਨਜੋ ਬਚਨ ਨ ਏਕ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸੰ. ਅਵਹਿਤ. ਵਿ—ਲਿਵਲੀਨ. ਧ੍ਯਾਨਪਰਾਇਣ। ੩ ਸਾਵਧਾਨ। ੪ ਸੰ. ਅਪਹਤ. ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਮਾਰਿਆ। ੫ ਹਟਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੬ ਦੇਖੋ, ਅਉਹਠਿ.

ਅਉਹਠਿ. ਅਪਹਤ ਕਰਕੇ. ਛੱਡਕੇ. "ਅਉਹਠਿ ਹਸਤ ਮੜੀ ਘਰੁ ਛਾਇਆ ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਕਲਧਾਰੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਤੇ ਅਕਾਸ ਦੀ ਕਲਾ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਸ੍ਤੀ (ਹੌਮੈ) ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਅਪਹਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੰਡਨ. ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅਉਹਠਿ ਹਸਤ ਮਹਿ ਭੀਖਿਆ ਜਾਚੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ਅਸਤ੍ਯ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦਾ ਖੰਡਨ ਰੂਪ. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮੰਗੀ ਹੈ.

ਅਉਹਰਣ. ਸੰ. ਅਪਹਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਚੁਰਾਉਣਾ। ੨ ਲੁੱਟਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਉਹੇਰੀ। ੩ ਲੁਕੋਣਾ. ਛੁਪਾਉਣਾ.

ਅਉਹਾਣੀ. ਵਿ—ਅਪਹਰਣੀਯ. ਅਪਹਾਰ ਯੋਗ੍ਯ. ਹਾਨਿ (ਨੁਕਸਾਨ) ਲਾਇਕ। ੨ ਚੁਰਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਛੁਪਾਉਣ ਲਾਇਕ। ੪ ਆਯੁ-ਹਾਨਿ. ਜਿਸ ਦੀ ਆਯੁ (ਉਮਰ) ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. "ਓਹ ਅਉਹਾਣੀ ਕਦੇ ਨਾਹਿ, ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਅਉਹਾਰ. ਸੰ. ਅਪਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਰੀ. ਲੁੱਟ। ੨ ਛੁਪਾਉ. ਲੁਕਾਉ। ੩ ਹਾਨੀ. ਨੁਕਸਾਨ. "ਬਿਨੁ ਮੁਕੰਦ ਤਨੁ ਹੁਇ ਅਉਹਾਰ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ) ੪ ਸੰ. ਅਵਹਾਰ. ਚੋਰ। ੫ ਨਾਕੂ. ਘੜਿਆਲ. ਮਗਰਮੱਛ। ੬ ਸੱਦਾ. ਬੁਲਾਵਾ.

ਅਉਹੇਰਣ. ਸੰ. ਅਵਹੇਲਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵਗ੍ਯਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਅਪਮਾਨ (ਨਿਰਾਦਰ) ਕਰਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਉਹਰਣ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਵਹੇਰਣ.

ਅਉਹੇਰੀ. ਅਵਹੇਲਨ ਕਰੀ. ਅਪਮਾਨਿਤ ਕੀਤੀ. "ਖਸਮਿ ਦੁਹਾਗਨਿ ਤਜਿ ਅਉਹੇਰੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਪਤੀ ਨੇ ਦੁਹਾਗਣ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ੨ ਅਪਹਰਣ (ਲੁੱਟਣ) ਵਾਲੀ. ਲੁਟੇਰੀ. "ਸਗਲ ਮਾਹਿ ਨਕਟੀ ਕਾ ਵਾਸਾ, ਸਗਲ ਮਾਰਿ ਅਉਹੇਰੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਅਉਹੇਲਨ. ਦੇਖੋ, ਅਉਹੇਰਣ ਅਤੇ ਅਵਹੇਲਨ.

ਅਉਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ—ਸੁਖ. ਕਠਿਨਾਈ. ਔਖ। ੨ ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼। ੩ ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪਦਾ। ੪ ਫ਼ਾ غم ਗ਼ਮ. ਸ਼ੋਕ. ਅਫ਼ਸੋਸ. ਰੰਜ.

ਅਉਖਦ, ਅਉਖਦਿ, ਅਉਖਦੀ, ਅਉਖਦੁ ਸੰ. ਓਸ਼ਧਿ. ਓਸਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਚਮਕ ਧਾਰਣ ਕਰੇ. ਬੂਟੀ. ਜੜੀ। ੨ ਔਸ਼ਧ—ਔਸਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਸਧਿ (ਬੂਟੀ) ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਵਸਤੁ। ੩ ਦਵਾ. ਦਾਰੂ. ਰੋਗ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ, ਭਾਵੇਂ ਬੂਟੀ ਤੋਂ

ਅਉਖਧ, ਅਉਖਧਿ, ਅਉਖਧੀ, ਅਉਖਧੁ ਬਣੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਧਾਤੂ ਆਦਿਕ ਤੋਂ. "ਅਵਰ ਨ ਅਉਖਧੁ ਤੰਤ ਨ ਮੰਤਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਸਭ ਅਉਖਧ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ਜੀਉ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਤਮਾਮ ਬੂਟੀਆਂ ਅਤੇ ਧਾਤੂ ਆਦਿ ਦਵਾਈਆਂ.

ਅਉਖਾ. ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਅਉਖ. ਕਠਿਨ. ਮੁਸ਼ਕਿਲ। ੨ ਵਜਾਕੁਲ. ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਦੁਖੀ. "ਅਉਖਾ ਜਗ ਮਹਿ ਹੋਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਅਉਖੀ ਘੜੀ. ਅਸੁਖ ਦੀ ਘੜੀ. ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਸਮਾ. ਦੁੱਖ ਦਾ ਵੇਲਾ. "ਅਉਖੀ ਘੜੀ ਨ ਦੇਖਣ ਦੇਈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਅਉਖੀਵਨ, ਅਉਖੀਵਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਅਸੁਖੀ ਹੋਣਾ. ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ. ਕਠਿਨਾਈ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ। ੨ ਅਪ—ਕ਼ੀਵਨ. ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤੋਟ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ. ਅਮਲ ਦੇ ਉਤਰਾਉ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਣੀ. "ਮਾਤਿਆ ਹਰਿਰਸ ਮਹਿ ਰਾਤੇ, ਤਿਸ ਬਹੁੜਿ ਨ ਕਬਹੂ ਅਉਖੀਵਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਅਉਗਣ, ਅਉਗਨ ਸੰ. ਅਵਗੁਣ. ਸੰਗਜਾ—ਗੁਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਦੋਸ. ਐਬ. "ਅਉਗਣ ਕਟਿ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਅਪਰਾਧ. ਗੁਨਾਹ.

ਅਉਗਾਨ. ਵਿ—ਆਗੂ. ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਆਏ ਹੁਕਮਿ ਫਰੇਸਤੇ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਅਉਗਾਨ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਅਉਗੁਣ. ਅਵਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਅਉਗਣ. "ਅਉਗੁਣ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ." (ਵਡ ਮ: ੩)

ਅਉਗੁਣਿਆਰਾ, ਅਉਗੁਣਿਆਰੀ ਵਿ—ਅਵਗੁਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. "ਅਉਗੁਣਿਆਰੇ ਕਉ ਗੁਣ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਅਉਗੁਣਿਆਰੀ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਅਉਗੁਣੁ, ਅਉਗੁਨ ਦੇਖੋ, ਅਉਗਣ ਅਤੇ ਅਉਗੁਣ.

ਅਉਗੁਨਿ, ਅਉਗੁਨੀ ਵਿ—ਅਵਗੁਣ ਵਾਲਾ. ਦੋਸੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਵਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ. ਅਵਗੁਣਾਂ ਨਾਲ.

ਅਉਘ. ਦੇਖੋ, ਓਘ ਅਤੇ ਔਘ.

ਅਉਘਟ. ਸੰ. ਅਵਘੱਟ. ਵਿ—ਅਟਪਟਾ. ਵਿਖੜਾ. ਔਖਾ. "ਅਉਘਟ ਰੁਧੇ ਰਾਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਕਠਿਨਾਈ. ਔਖ. ਮੁਸੀਬਤ. "ਜਿਥੈ ਅਉਘਟ ਆਇ ਬਨਤ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਔਖੀ ਘੜੀ. ਦੁਖਦਾਈ ਵੇਲਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਘਟ ੯.

ਅਉਘਟ ਘਾਟ. ਵਿ—ਅਵਘੱਟ ਘਾਟ. ਕਠਿਨ ਮਾਰਗ. ਦੁਰਗਮ ਮਾਰਗ. ਔਖਾ ਰਾਹ. ਵਿਖਮ ਘਾਟ. "ਆਗੈ ਅਉਘਟ ਘਾਟ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਅਉਘਟ.

ਅਉਘੜ. ਸੰਗਜਾ—ਅਪ-ਘਰ. ਅਪਗ੍ਰਿਹ. ਜਿਸ ਨੇ ਘਰਬਾਰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਅਵਧੂਤ "ਅਉਘੜ ਅਪਨੋ ਨਾਮ ਕਹਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅਘੋਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਉਪਾਸਕ. ਸ਼ੈਵ. ਅਘੋਰੀ। ੩ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ. ਅਉਘੜ ਜੋਗੀ ਗਲ ਵਿੱਚ ਨਾਦ (ਸਿੰਗੀ) ਅਤੇ ਸੇਲੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ. ਨਾਉਂ ਦੇ ਅੰਤ ਨਾਥ ਪਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਮੱਥੇ ਤੇ ਭਸਮ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਰਿ ਸੰਨਯਾਸੀ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਅਉਘੜਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਸਥਾਨ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਅਉਚਰ. ਵਿ—ਅਭੱਖ. ਨਾ ਚਰਣ (ਖਾਣ) ਯੋਗ੍ਯ. "ਪਿੰਡ ਅਪਰਚੇ ਅਉਚਰ ਚਾਰਾ." (ਭਾਗੁ). ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭੱਖ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਹੈ। ੨ ਜੋ ਚਰਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਔਚਰ ਚਰਣਾ.

ਅਉਛਕ. ਸੰ. औक्षक—ਔਛਕ. ਸੰਗਜਾ—ਉਕ੍ਸ਼ਾ (ਢੱਟ) ਵਾਲਾ ਬੈਲ। ੨ ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ. "ਉਭੈ ਬ੍ਰਿਖਭ ਨਿਜ ਅਉਛਕ ਮਾਂਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਉਜ. ਸੰ. ओज—ਓਜ. ਸੰਗਜਾ—ਬਲ. ਜ਼ੋਰ. "ਤੌਨ ਸਮੇ ਅਤਿ ਅਉਜ ਜਨਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਔਜ.

ਅਉਜਾਤਿ. ਅਪ—ਜਾਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਨੀਚ ਜਾਤਿ. ਨੀਚ ਕੁਲ। ੨ ਵਿ—ਨੀਚ ਕੁਲ ਦਾ. ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਵਾਲਾ. "ਅਉਜਾਤਿ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਿਆਰ ਚਮਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਅਉਝੜ. ਸਿੰਧੀ. ਅਵਝੜੁ. ਸੰਗਜਾ—ਘੋਰ ਜੰਗਲ. ਅਜਿਹਾ ਸੰਘਣਾ ਬਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਹ ਨਾ ਲੱਭੇ। ੨ ਵਿ—ਗੁਮਰਾਹ.

ਅਉਝੜਿ. ਅਵਝੜ ਵਿਚ. ਡਰਾਂਉਣੇ ਬਨ ਵਿੱਚ.

ਅਉਝੜੁ. ਦੇਖੋ, ਅਉਝੜ.

ਅਉਟਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਔਟਾਉਣਾ.

ਅਉਤ. ਸੰ. ਅਪੁਤ੍ਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ. ਸੰਤਾਨ ਰਹਿਤ. "ਅਉਤ ਜਣੇਦਾ ਜਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਅਉਤਰ. ਸੰ. ਅਵਤਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਜਨਮ. ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤਰਣ। ੨ ਵਿ—ਅਪੁਤ੍ਰ. ਔਤ੍ਰ.

ਅਉਤਰਣ. ਸੰ. ਅਵਤਰਣ. ਸੰਗਜਾ—ਨਕ਼ਲ. ਉਤਾਰਾ। ੨ ਉੱਪਰੋਂ ਹੇਠ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਤਰਨਾ। ੩ ਜਨਮ ਲੈਣਾ. ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਨਾ. "ਅਉਤਰਿਆ ਅਉਤਾਰ ਲੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) "ਸਰਪਨਿ ਹੋਇਕੈ ਅਉਤਰੈ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਅਉਤਰਾ. ਅਪੁਤ੍ਰ. ਔਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤ.

ਅਉਤਰਾਸੀ. ਅਵਤਰਣ ਹੋਵਸੀ. ਅਵਤਾਰ ਧਾਰੇਗਾ। ੨ ਅਵਤਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਨਮ ਧਾਰਦਾ ਹੈ. "ਮਛੁ ਕਛੁ ਕੂਰਮੁ ਆਗਿਆ ਅਉਤਰਾਸੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਅਉਤਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤਰਣ.

ਅਉਤਰੈ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤਰਣ.

ਅਉਤਾਕੁ. ਫ਼ਾ اوطاق ਓਤ਼ਾਕ਼. ਸੰਗਜਾ—ਘਰ। ੨ ਖ਼ੇਮਾ. ਤੰਬੂ। ੩ ਸਿੰਧੀ—ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬੈਠਕ (ਨਿਸ਼ਸਤਗਾਹ). "ਕਿਥੈ ਘਰੁ ਅਉਤਾਕੁ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧) ਕਿੱਥੇ ਜ਼ਨਾਨਖਾਨੇ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨਖਾਨੇ। ੪ ਨਿਵਾਸ. ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਦੂਖ ਭੂਖ ਦਾਲਦ ਘਣਾ ਦੋਜਕ ਅਉਤਾਕ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ. ਓਤਾਕ। ੫ ਅ਼ عتاق .ਉਤਾਕ਼ ਅਥਵਾ ਇਤਾਕ਼. ਇਹ ਅ਼ਤੀਕ਼ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ. ਸ਼ਰੀਫ਼ ਲੋਕ. ਭਲੇ ਮਾਣਸ। ੬ ਉਮਰਾ.

ਅਮੀਰ ਲੋਕ। ੭ ਉੱਤਮ ਜਾਤਿ ਦੇ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ ਆਦਿਕ ਜੀਵ.

ਅਉਤਾਰ. ਸੰ. ਅਵਤਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਨਮ ਧਾਰਨਾ। ੨ ਉੱਪਰੋਂ ਹੇਠ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਣਾ. "ਹੁਕਮਿ ਉਪਾਏ ਦਸ ਅਉਤਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਦਸ ਅਵਤਾਰ.

ਅਉਥਾਰੋ. ਦੇਖੋ, ਉਥਾਰਾ.

ਅਉਦਾਸ. ਸੰ. ਉਦਾਸੀਨ. ਵਿ—ਉਪਰਾਮ. ਵਿਰਕ੍ਤ. "ਧਰ ਏਕ ਆਸ ਅਉਦਾਸ ਚਿੱਤ." (ਦੱਤਾਵ)

ਅਉਧ. ਸੰ. ਅਯੋਧ੍ਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕੋਸ਼ਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰੀ, ਜੋ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. "ਅਉਧ ਤੇ ਨਿਸਰ ਚਲੇ ਲੀਨੇ ਸੰਗ ਸੂਰ ਭਲੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਅਯੋਧ੍ਯਾ। ੨ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਕੋਸ਼ਲ ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਕੋਸ਼ਲ ਅਤੇ ਅਵਧ। ੩ ਸੰ. ਅਵਧਿ. ਹੱਦ. ਸੀਮਾ। ੪ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮਯਾਦ. ਉਮਰ. ਆਯੁ. "ਅਉਧ ਘਟੈ ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਾ ਰੇ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਅਉਧਘਨੇਰੀ. ਵਡੀ ਉਮਰ। ੨ ਵਯੰਗ—ਸਮਾਪਤੀ. ਖ਼ਾਤਮਾ. ਜਿਵੇਂ—ਦੀਵਾ ਵਡਾ ਕਹਨਾ, ਬੁਝਾਉਣਾ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਦੁਸਟ ਸਭਾ ਮਿਲਿ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਾਇਆ ਕਰਸਹਿ ਅਉਧ ਘਨੇਰੀ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਭਾਵ—ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ.

ਅਉਧੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧੌੜੀ. ਗਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿਂ ਦੀ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਖੱਲ ਦੇਖੋ, ਮੇਹਰਕੁਲੀ। ੨ ਅਵਧਿ. ਉਮਰ. ਆਯੁ.

ਅਉਧਿ. ਅਵਧਿ. ਦੇਖੋ, ਅਉਧ ੩.

ਅਉਧੂ. ਸੰ. ਅਵਧੂਤ. ਅਵਧੂਨਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਅਵਧੂਨਨ ਦਾ ਅਰਥ ਕੰਬਾਉਣਾ—ਝਾੜਨਾ—ਪਛਾੜਨਾ ਹੈ. ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝਾੜਕੇ ਪਰੇ ਸਿੱਟੇ, ਉਹ ਅਵਧੂਤ ਹੈ. ਜੋ ਵਿਰਕ੍ਤ ਮਿੱਟੀ ਸੁਆਹ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੇਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਉਠਕੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਗਰਦ ਝਾੜਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਅਵਧੂਤ ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਨਯਾਸੀ. "ਬਿਨ ਸਬਦੈ ਰਸੁ ਨ ਆਵੈ, ਅਉਧੂ!" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਅਉਧੂਤ. ਦੇਖੋ, ਅਉਧੂ. "ਸੋ ਅਉਧੂਤ ਐਸੀ ਮਤਿ ਪਾਵੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਅਉਧੂਤੀ. ਵਿ—ਅਵਧੂਤਮਤ ਧਾਰੀ. ਤਯਾਗੀ. ਵਿਰਕ੍ਤ. "ਨਾ ਅਉਧੂਤੀ, ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਅਵਧੂਤ ਜੇਹਾ ਨੰਗਾ. ਨਿਰਧਨ. ਕੰਗਾਲ. "ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਫਿਰਹਿ ਅਉਧੂਤੀ ਆਪੇ ਭਿਖਿਆ ਪਾਵੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਅਉਧੂਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਉਧੂਤ.

ਅਉਧੇਸ. ਅਯੋਧ੍ਯਾ-ਈਸ਼. ਅਵਧ-ਈਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਦਸ਼ਰਥ. "ਊਰਧ ਗੇ ਅਉਧੇਸ." (ਰਾਮਾਵ) ਊਰਧਲੋਕ (ਸੁਰਗ) ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਗਏ। ੨ ਵਿ—ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦਾ ਰਾਜਾ.

ਅਉਰ. ਵ੍ਯ—ਔਰ. ਅਤੇ. ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ. "ਦਾਨਵ ਅਉਰ ਦੇਵ ਮਿਲ ਸਬਹਿਨ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਸੰ. ਅਪਰ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ। ੩ ਪਿਛਲਾ। ੪ ਦੂਜਾ. ਅਨ੍ਯ. ਹੋਰ "ਅਉਰ ਸਗਲ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ." (ਗਉ ਮ: ੯) "ਅਉਰ ਧਰਮ ਤਾਕੈ ਸਮ ਨਾਹਨ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਅਉਰਤ. ਫ਼ਾ عورت ਔਰਤ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਚੀਜ਼, ਜੋ ਛੁਪਾਉਣ (ਲੁਕੋਣ) ਲਾਇਕ ਹੋਵੇ। ੨ ਭਾਵ—ਇਸਤ੍ਰੀ. ਜ਼ਨਾਨੀ. ਤੀਮੀ. ਨਾਰੀ. ਤ੍ਰੀਮਤ. "ਏਤੇ ਅਉਰਤ ਮਰਦਾ ਸਾਜੇ ਏ ਸਭ ਰੂਪ ਤੁਮਾਰੇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ. "ਸੁੰਨਤਿ ਕੀਏ ਤੁਰਕੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ, ਅਉਰਤ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰੀਐ?" (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੪ ਭਗ. ਯੋਨਿ.

ਅਉਰਾਤ. ਬਹੁ ਵਚਨ ਅਉਰਤ ਦਾ. "ਦਸ ਅਉਰਾਤ ਰਖਹੁ ਬਦਰਾਹੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਔਰਾਤ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੈ.

ਅਉਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਉਰ. "ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਉਰੁ ਨ ਦੇਖਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਅਉਰੰਗ / **ਅਉਰੰਗਾ** } ਸਿੱਖਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾਉਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਲਈ ਆਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਔਰੰਗ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. "ਤਬ ਅਉਰੰਗ ਮਨ ਮਾਹਿ ਰਿਸਾਵਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅਉਲ. ਦੇਖੋ, ਅੱਵਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਵਲ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਉਲਿ। ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ.

ਅਉਲਿ / **ਅਉਲੀਆ** } ਅ਼ اولیا ਇਹ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਵਲੀ ਦਾ. ਅ਼ਰਬੀ ਵਿੱਚ ਵਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ. ਪਤੀ. ਭਰਤਾ. ਸਹਾਇਕ. ਮਿਤ੍ਰ. ਸਾਧੂ. ਧਰਮ ਦਾ ਆਗੂ. "ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਸੇਖ ਮਸਾਇਕ ਅਉਲੀਏ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨, ਮ: ੫)

ਅਉਲੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਕਲੰਕ. ਦਾਗ. "ਅਉਲੰਗ ਵਿਚਕਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਕਲੰਕ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਔਲੰਗ.

ਅਉੜ. ਸੰਗਯਾ—ਅਵ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਵਰਖਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ। ੨ ਸੋਕਾ. "ਅਉੜੀ ਅੱਕ ਸੁਫੁੱਲੀਂ ਭਰਿਆ." (ਭਾਗੁ) ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਅੱਕ ਫੁੱਲਦਾ ਹੈ, ਵਰਖਾ ਵਿੱਚ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.[1]

ਅਊਰਾ. ਵਿ—ਅਪੂਰਣ. ਨਾ ਮੁਕੰਮਲ। ੨ ਨਾ ਊਰਾ. ਪੂਰਣ.

ਅਊਰਿਆ. ਨਾ ਨ੍ਯੂਨਤਾ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਅਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨ ਨ੍ਯੂਨ (ਘੱਟ) ਹਨ. "ਤੇਰਹ ਤਾਲ ਅਊਰਿਆ." (ਭਾਗੁ) ਜੋ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਤੇਰਾਂ ਤਾਲ ਹਨ, ਉਹ ਅਪੂਰਣ ਹਨ.

ਅਇਆਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਇਆਨਾ ਅਤੇ ਇਆਣਾ.

ਅਇਆਨ. ਸੰ. ਅਗ੍ਯਾਨ—ਅਗ੍ਯਾਨ. ਅਵਿਦ੍ਯਾ. ਬੇਸਮਝੀ.

ਅਇਆਨਤ / **ਅਇਆਨਥ** } ਸੰ. ਅਗ੍ਯਾਨਤ੍ਵ. ਅਗ੍ਯਾਨ ਪੁਣਾ. ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ.

ਅਇਆਨਾ. ਵਿ—ਅਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਅਬੋਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਬਾਲਕ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਨਿ ਲਾਭ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ.

[1] ਅਰਕ ਜਵਾਸ ਪਾਤ ਬਿਨ ਭਯਊ. (ਤੁਲਸੀ)

ਅਇਆਲਿ, ਅਇਆਲੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਜਾਪਾਲੀ. ਅਯਾਲੀ. "ਦੂੰਬੇ ਤਹਿੰ ਅਇਆਲਿ ਚਰਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਈ. ਸੰ. ਅਯੰ. ਸਰਵ—ਯਹ. ਇਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਥਾਂ. ਏਥੇ. ਯਹਾਂ. ਉਰੇ। ੩ ਆਈ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸੰਗਤਿ ਇਕੱਠੀ ਹ੍ਵੈ ਅਈ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਈਅੜ. ਦੇਖੋ, ਅੱਜੜ.

ਅਈਆ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਕੇ. ਆਕਰ. "ਭਾਂਡੇ ਭਾਉ ਪਵੈ ਤਿਤੁ ਅਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਅਈਆਲ, ਅਈਆਲੀ. ਅਜਾਪਾਲਕ. ਬਕਰੀ ਭੇਡਾਂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਚਾਰਣ ਵਾਲਾ. "ਦੂੰਬੇ ਤਹਿੰ ਅਈਆਲ ਚਰਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਈਏ. ਸੰ. ਅਯੰ. ਸਰਵ—ਇਹ. ਏਹ. ਯਹ। ੨ ਇਸ ਨੂੰ. ਭਾਵ—ਇਸ ਜਗਤ ਨੂੰ. "ਅਈਏ ਮਈਏ ਏਕ ਆਨ ਜੀਉ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਇੱਕ ਰੂਪ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ (ਵਸਾ)[1]

ਅਈਤੇਜਕ. ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਵਿੱਚ ਐਤਿਹਜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਪ੍ਰਮਾਣ ੧੧.

ਅਏ. ਆਏ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਮਿਲਕੈ ਬਹੁ ਸਤੁ ਅਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਅਯੇ—ਅਯੇ. ਕੋਮਲ ਸੰਬੋਧਨ.

ਅਸ. ਸੰ. ईदृश—ਈਦ੍ਰਿਸ਼. ਵਿ—ਅਜੇਹਾ. ਐਸੈ. ਜੈਸਾ. ਜੇਹਾ. "ਅਸ ਸੁੰਦਰ ਨਹਿ ਕੋਊ." (ਸਲੋਹ) "ਰਸਨਾ! ਤੁਵ ਅਸ ਨਾ ਕੋਊ, ਸੀਲਵੰਤ ਸਹੁਲਾਸ। ਕਠਿਨ ਦਸਨ ਮੇ ਰੈਨ ਦਿਨ ਕਰਤ ਬੈਸ ਭਰ ਬਾਸ." (ਬਸੰਤ ਸਤਸਈ) ੨ ਕ੍ਰਿ—ਅਸ੍ਤਿ. ਹੈ. "ਬਾਂਹ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ ਅਸ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਤਲਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਿ. "ਸਾਂਗ ਸਰੋਹੀ ਸੈਫ ਅਸ." (ਸਨਾਮਾ) ੪ ਘੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਵ. "ਅਸਪਤਿ ਗਜਪਤਿ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ) ੫ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੇਖੋ, ਧੁਨੀ (ੲ) ੬ ਫ਼ਾ اَش। ਅਸ਼. ਸਰਵ—ਉਸ ਦਾ, ਦੇ. "ਖ਼ਾਕੇ ਰਾਹਸ਼ ਤੂਤਯਾਏ ਚਸ਼ਮੇ ਮਾਸ੍ਤ." (ਜ਼ਿੰਦਗੀ) ਉਸਦੇ ਰਾਹ ਦੀ ਧੂੜੀ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁਰਮਾ ਹੈ। ੭ ਸੰ. अश्—ਅਸ਼੍. ਧਾ—ਫੈਲਨਾ. ਪਹੁੰਚਨਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ, ਭੋਗਣਾ. ਖਾਣਾ. ਇਸੇ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ੀ, ਅਸ਼ਨ. ਅਸ਼੍ਵ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ। ੮ ਸੰ. अस्—ਅਸ੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ, ਚਮਕਣਾ, ਲੈਣਾ, ਹੋਣਾ, ਫੈਂਕਣਾ, ਛੱਡਣਾ, ਰੋਕਣਾ, ਨਿਕਾਲਣਾ, ਰੱਖਣਾ, ਕੱਟਣਾ, ਹਿੱਸੇ ਕਰਨਾ. ਮਿਲਾਉਣਾ. ਇਸੇ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਅਸਿ, ਅਸੁ, ਅਸੁਰ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ.

ਅਸਹ. ਸੰ. ਅਸਹਯ. ਵਿ—ਜੋ ਸਹਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਜੋ ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. "ਅਸਹ ਦੁੱਖ ਭੋਗਤ ਬਿਲਲਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸ਼ਹਦ. ਅ. اَشہد। ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ. "ਕਲਮਾ ਅਸ਼ਹਦ ਆਖਕੈ." (ਮਗੋ) ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਕਲਮਾ ਕਹਿਕੇ.

ਅਸਹਾਬ. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਲਈ ਅਸਹਾਬ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਅਸ਼ਕ. ਫ਼ਾ اَشک। ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸ਼੍ਰੁ. ਅੰਝੂ. ਹੰਝੂ. ਅੱਥਰੂ. "ਅਸ਼ਕ ਜਾਰੀ ਸੁਰਪਤਿ ਨਜ਼ੀਕ ਬੁਰਦਸ਼." (ਸਲੋਹ) ਅੰਝੂ ਵਹਿੰਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਪਾਸ ਲੈ ਗਏ.

ਅਸਕਤ. ਸੰ. ਅਸ਼ਕ੍ਤ. ਵਿ—ਸ਼ਕਤਿ (ਬਲ) ਰਹਿਤ. ਕਮਜ਼ੋਰ. ਅਸਮਰਥ. "ਤਿੰਹ ਅਸ਼ਕਤ ਲਖ ਵਾਕ ਅਲਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਅਸਕ੍ਤ. ਵਿ—ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ. ਆਜ਼ਾਦ. ਮੁਕ੍ਤ। ੩ ਸੰ. ਆਸਕ੍ਤ. ਵਿ—ਮੋਹਿਤ. ਆਸ਼ਕ. "ਸੁ ਸਪਤ ਕਾਂਡਣੋ ਕਥਯੋ ਅਸਕਤ ਲੋਕ ਹ੍ਵੈਰਹਯੋ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ) ਵਾਲਮੀਕਿ ਨੇ ਸੱਤ ਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਕਥਿਆ (ਭਾਵ—ਸੱਤ ਕਾਂਡਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਮਾਯਣ ਰਚਿਆ), ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਲੋਕ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਏ.

ਅਸ਼ਕੁਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬੁਰਾ ਲੱਛਣ. ਅਪਸਗਨ. ਮੰਦ ਸ਼ਕੁਨ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸਗਨ.

ਅਸ਼ਕਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. ਅਸਾਧ੍ਯ. ਨਾ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਹੋਤ ਅਸ਼ਕਯ ਡਰੈ ਬਰਤਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਂਦੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰਦਾ ਤੇ ਬਰੜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਸਗਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼ਕੁਨ.

ਅਸਗਾ. ਮਰਾ. ਅਸਕਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸਮੂਹ. ਸਮੁਦਾਯ. ਝੁੰਡ। ੨ ਵਿ—ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਅਸਗਾ ਅਸ ਉਸਗਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਅਸਕਾ ਅਸ੍ਤਿ ਉਸ ਕਾ. ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਉਸ ਦਾ। ੩ ਦੇਖੋ. ਅਸ.

ਅਸਗਾਹ, ਅਸਗਾਹੁ. ਵਿ—ਅਗਾਧ. ਅਥਾਹ. "ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ." (ਜਪੁ) ਅਥਾਹ ਦਾ ਹਾਥ (ਥਾਹ) ਪਾਉਣਾ. ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ.

ਅਸਗੰਧ. ਸੰ. अश्वगन्धा—ਅਸ਼੍ਵਗੰਧਾ. L. Physalis flexuosa. ਇਹ ਗਰਮਤਰ ਦਵਾਈ ਹੈ. ਖਾਂਸੀ, ਦਮਾ, ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ ਆਦਿਕ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਬਲਦਾਇਕ ਅਤੇ ਧਾਤੁ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ.

ਅਸਚਰਜ. ਸੰ. ਆਸ਼੍ਚਰ੍ਯ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਚੰਭਾ. ਤਅ਼ੱਜੁਬ. ਵਿਸਮਯ (ਵਿਸਮੈ).

ਅਸਜਰ. ਵਿ. ਜੋ ਜਰਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਅਜਰ. ਅਸਹ੍ਯ.

ਅਸ ਜਰਿ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸੁ (ਮਨ) ਦੀ ਜਲਨ. ਚਿੱਤ ਦਾ ਸੰਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਅਸੁ. "ਅਸ ਜਰਿ ਪਰ ਜਰਿ ਜਰਿ ਜਬ ਰਹੈ। ਤਬ ਜਾਇ ਜੋਤਿ ਉਜਾਰਉ ਲਹੈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਪਰ (ਵੈਰੀਆਂ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਪੀੜਾ, ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਲਵੇ.

ਅਸੱਜਨ. ਸੰ. असज्जन. ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੱਜਨ (ਸਤ੍-ਜਨ) ਭਲਾ ਆਦਮੀ. ਦੁਸ਼੍ਟ. ਪਾਮਰ.

ਅਸਟ. ਸੰ. ਅਸ਼੍ਟ. ਵਿ—ਅੱਠ. ਆਠ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. eight.

ਅਸਟ ਸਾਖੀ. ਅਸ਼੍ਟ—ਸਾਕ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅੱਠ ਸਾਖੀ ਦੇਵਤਾ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਖੀ (ਗਵਾਹ) ਅੱਠ ਦੇਵਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਠਹਿਰਾਏ. ੧ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੨ ਧ੍ਰੁਵ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਅਗਨਿ। ੬ ਪਵਨ। ੭ ਪ੍ਰਤ੍ਯੂਸ਼।

[1] ਦੇਖੋ, ਗੀਤਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ੭, ਸ਼ ੭.

੮ ਪ੍ਰਭਾਸ. "ਤਬ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਸਟ ਬਨਾਏ। ਸਾਖ ਨਮਿਤ ਦੇਬੇ ਠਹਿਰਾਏ। ਤੇ ਕਹਿੰ ਕਰੋ ਹਮਾਰੀ ਪੂਜਾ। ਹਮ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ ਠਾਕੁਰ ਦੂਜਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅਸਟ ਸਾਜ ਸਾਜਿ. ਪੁਰਾਣ ਸੋਧਹਿ ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸ. (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਵਾ--ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚਾਰਣ ਦੇ ਅੱਠ ਥਾਂ—ਕੰਠ, ਰਿਦਾ. ਸੀਸ, ਰਸਨਾ ਦਾ ਮੂਲ, ਦੰਦ, ਨੱਕ, ਹੋਠ ਅਤੇ ਤਾਲੂਆ। ੨ ਵੇਦਪਾਠ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਵਿਕ੍ਰਿਤੀਆਂ—ਜਟਾ, ਮਾਲਾ, ਸ਼ਿਖਾ, ਰੇਖਾ, ਧ੍ਵਜਾ, ਦੰਡ, ਰਥ ਅਤੇ ਘਨ। ੩ ਅੱਠ ਵਿਆਕਰਣ, ਅਰਥਾਤ—ਇੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰ, ਕਾਸ਼ਕ੍ਰਿਤਸ੍ਨ, ਅਪਿਸ਼ਲਿ, ਸ਼ਾਕਟਾਯਨ, ਪਾਣਿਨੀ, ਅਮਰ ਅਤੇ ਜੈਨੇਂਦ੍ਰ ਦੇ ਰਚੇ ਵਿਆਕਰਣ.¹ ਭਵਿਸ਼ਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਵਿਆਕਰਣ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ:— ਐਂਦ੍ਰ, ਯਾਗਯ, ਰੌਦ੍ਰ, ਵਾਸਵਯ, ਬ੍ਰਾਹਮ, ਵਾਰੁਣ, ਸਾਵਿਤ੍ਰਯ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਨਵ। ੪ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਰਥਗਯਾਨ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਅੱਠ ਅੰਗ—ਹ੍ਰਸ੍ਵ, ਦੀਰਘ, ਪ੍ਲੁਤ, ਉੱਦਾਤ, ਅਨੁੱਦਾਤ, ਸ੍ਵਰਿਤ, ਅਨੁਨਾਸਿਕ ਅਤੇ ਅਨਨੁਨਾਸਿਕ। ੫ ਵੈਦਿਕ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਭੇਦ ਆਰਸ਼ੀ, ਦੈਵੀ, ਆਸੁਰੀ, ਪ੍ਰਾਜਾਪਤ੍ਯਾ, ਯਾਜੁਸ਼ੀ, ਸਾਮ੍ਨੀ, ਆਰ੍ਚੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮੀ.

ਅਸਟ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਅਸ਼੍ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ। ੨ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਸਾਰਰੂਪ ਅੱਠ ਅੰਗ। ੩ ਬੌੱਧ (ਬੁੱਧ) ਧਰਮ ਦੇ ਅਸ਼੍ਟਾਂਗ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਂਗ ੨.

ਅਸਟ ਸਿੱਧਿ. ਅੱਠ ਸ਼ਕਤੀਆਂ. ਯੋਗਾਦਿ ਸਾਧਨਾ, ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅੱਠ ਕਰਾਮਾਤਾਂ.

੧ ਅਣਿਮਾ--ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਜਾਣਾ।
੨ ਮਹਿਮਾ—ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਣਾ।
੩ ਗਰਿਮਾ—ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਾ।
੪ ਲਘਿਮਾ—ਹੌਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ।
੫ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ—ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਵਸਤੂ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲੈਣੀ।
੬ ਪ੍ਰਾਕਾਮ੍ਯ—ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜਾਣ ਲੈਣੀ।
੭ ਈਸ਼ਿਤਾ—ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ।
੮ ਵਸ਼ਿਤਾ—ਸਭ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਣਾ.

"ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਏਹ। ਕਰਮਿ ਪਰਾਪਤਿ ਜਿਸ ਨਾਮ ਦੇਹ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਅਸਟਕ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਟਕ.

ਅਸਟਕਰਣ / ਅਸਟਕਰਨ ਅਸ਼੍ਟਕਰ੍ਣ. ਅੱਠ ਹੈਨ ਕਰ੍ਣ (ਕੰਨ) ਜਿਸ ਦੇ. ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ.

ਅਸਟਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਟਕੁਲ.

ਅਸਟ ਜੋਗਨੀ. ਦੇਖੋ, ਯੋਗਿਨੀ.

ਅਸਟਦਸ. ਅਠਾਰਾਂ. ਅਸ਼੍ਟਾਦਸ਼। ੨ ਭਾਵ—ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ. "ਅਸਟਦਸੀ ਚਹੁ ਭੇਦ ਨ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧਿ. "ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਦਸਾ ਸਿਧਿ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹਿ ਸਿੱਧਿ.

ਅਸਟਦਸਾਸਿਧਿ. ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ. "ਅਸਟਦਸਾ ਸਿਧਿ ਕਰਤਲੈ ਸਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ.

ਅਸਟਦਸਾ ਖਟ ਤੀਨ ਉਪਾਏ. (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਗੀਤਾ ਅ: ੨, ਸ਼. ੪੫। ੨ ਅੱਠ ਦਿਕਪਾਲ, ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤਾ.

ਅਸਟ ਦੀਪ. ਅਸ਼੍ਟ. (ਅੱਠ) ਦੀਵੇ। ੨ ਧਾਤੂ ਦਾ ਫ਼ਤੀਲਸੋਜ਼, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਠ ਮੂੰਹ ਹੋਣ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗਣ. ਅੱਠਮੂੰਹੀ ਦੀਵਟ. "ਅਸਟਦੀਪ ਦੀਪਤ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸਟ ਦੁ. ਅੱਠ ਅਤੇ ਦੋ, ਦਸ. "ਕਹੂੰ ਅਸਟ ਦੁ ਅਵਤਾਰ ਕੱਥੈ ਕਥਾਣੰ." (ਗਯਾਨ) ਦਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਕਥਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਅਉਤਾਰ.

ਅਸਟ ਧਾਤੁ. ਅੱਠ ਧਾਤਾਂ. ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਅੱਠ ਧਾਤਾਂ ਇਹ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ -- ਸੋਨਾ, ਚਾਂਦੀ, ਤਾਂਬਾ, ਜਿਸਤ, ਪਾਰਾ, ਕਲੀ, ਲੋਹਾ, ਸਿੱਕਾ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਧਾਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ—ਖਲੜੀ, ਰੋਮ, ਲਹੂ, ਨਾੜਾਂ, ਹੱਡੀ, ਪੱਠੇ, ਚਰਬੀ, ਵੀਰਜ. "ਅਸਟਮੀ ਅਸਟ ਧਾਤੁ ਕੀ ਕਾਇਆ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) ੩ ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਧਾਤਾਂ ਇਹ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ—ਰਸ, ਰੁਧਿਰ, ਮਾਸ, ਚਰਬੀ, ਅਸ੍ਥੀ, ਮਿੰਜ (ਮੱਜਾ), ਵੀਰਜ, ਬਲ। ੪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵਰਣ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਜਹਬਾਂ ਨੂੰ ਅਸਟ ਧਾਤੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਅਸਟ ਧਾਤੁ ਪਾਤਸਾਹ ਕੀ ਘੜੀਐ ਸਬਦਿ ਵਿਗਾਸ" (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਅਸਟ ਧਾਤੁ ਇਕ ਧਾਤੁ ਕਰਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੱਠ ਧਾਤਾਂ ਮਿਲਕੇ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ.

ਅਸਟਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਟ ਨਦੀ.

ਅਸਟਨੈਣ / ਅਸਟਨੈਨ ਅੱਠ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਾਰ ਮੁਖ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਅੱਠ ਅੱਖਾਂ ਹੋਈਆਂ. "ਤੁਸਜੋ ਅਸਟ ਨੈਣੰ." (ਚੌਬੀਸਾਵ)

ਅਸਟਪਦੀ. ਸੰ. ਅਸ਼੍ਟਪਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਠ ਪਦਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ। ੨ ਅੱਠ ਛੰਦ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ. ਇਹ ਛੰਦ ਦੀ ਖਾਸ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਛੰਦ ਅਸਟਪਦੀ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਸਟਪਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਹੈ--

ਇਹ ਮਨੁ ਅਵਗੁਣਿ ਬਾਂਧਿਆ ਸਹੁ ਦੇਹ ਸਰੀਰੈ. × × ×

ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਸਟਪਦੀ ਸਾਰ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਚਕਵੀ ਨੈਨ ਨੀਦ ਨਹਿ ਚਾਹੈ,
ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਨੀਦ ਨ ਪਾਈ.
ਸੂਰ ਚਰੈ ਪ੍ਰਿਉ ਦੇਖੈ ਨੈਨੀ,

---

¹ਇੰਦ੍ਰ ਚਂਦ੍ਰ ਕਾਸ਼ਕ੍ਰੁਤ੍ਸ੍ਨਾਪਿਸ਼ਲਿ ਸ਼ਾਕਟਾਯਨਾ:। ਪਾਣਿਨ੍ਯਮਰ ਜੈਨੇਂਦ੍ਰਾ ਜਯਨ੍ਤ੍ਯਸ਼੍ਟਾਦਿ ਸ਼ਾਬ੍ਦਿਕਾ: (ਕਵਿ ਕਲਪਦ੍ਰੁਮ)

ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗੈ ਪਾਈ.×××

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਸਟਪਦੀ ਚੌਪਾਈ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਯਥਾ—

ਨਾ ਮਨ ਮਰੈ ਨ ਕਾਰਜ ਹੋਇ,
ਮਨ ਵਸਿ ਦੂਤਾਂ ਦੁਰਮਤਿ ਦੋਇ.×××

ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੁਖਮਨੀ ਦੀਆਂ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਰੂਪ—ਚੌਪਾਈ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਹਨ.

ਅਸਟਭੁਜੀ. ਸੰ. ਅਸ੍ਟਭੁਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਗਾ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਬਾਹਾਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਇਧ.

ਅਸਟਮ. ਸੰ. ਅਸ੍ਟਮ ਵਿ—ਅੱਠਵਾਂ.

ਅਸਟਮੀ. ਸੰ. ਅਸ੍ਟਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਨਣੇ ਅਤੇ ਅੰਧੇਰੇ (ਹਨੇਰੇ) ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਤਿਥਿ. "ਅਸਟਮੀ ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਅਸਟ ਮੰਗਲ. ਦੇਖੋ. ਅਸ੍ਟ ਮੰਗਲ.

ਅਸਟਾਇਧ. ਅਸ੍ਟ—ਆਯੁਧ. ਯੁੱਧ ਦੇ ਅੱਠ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਅਸਟਾਇਧ ਚਮਕੈ." (ਅਕਾਲ) ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਅੱਠ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਹੋਏ ਅੱਠ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਘੰਟਾ ਗਦਾ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਅਸਿ ਸੰਖ ਸਰਾਸਨ ਬਾਨ, ਚਕ੍ਰ ਬਕ੍ਰ ਕਰ ਮੇ ਲਿਯੇ ਜਨੁ ਗ੍ਰਿਖਮ ਰਿਤੁ ਭਾਨ." (ਚੰਡੀ ੧) ਘੰਟਾ ਅਤੇ ਸੰਖ ਇਸ ਲਈ ਆਯੁਧ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਆਯੁਧ.

ਅਸਟਾਂਗ. ਸੰ. अष्टाङ्ग—ਅਸ੍ਟਾਂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਠ ਅੰਗ. ਯੋਗਕ੍ਰਿਯਾ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ—ਯਮ, ਨਿਯਮ, ਆਸਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਹਾਰ, ਧਾਰਣਾ, ਧ੍ਯਾਨ, ਸਮਾਧਿ। ੨ ਬੌਧ ਧਰਮ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ ਸਮ੍ਯਕ ਸੰਕਲਪ, ਸਮ੍ਯਗ ਵਾਚਾ, ਸਮ੍ਯਕ ਕਰਮ, ਸਮ੍ਯਗਾਜੀਵ, ਸਮ੍ਯਗ ਵ੍ਯਾਯਾਮ, ਸਮ੍ਯਗ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਸਮ੍ਯਕ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਸਮ੍ਯਕ ਸਮਾਧਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧ ੩. ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅੱਠ ਮੁਕਤਿ ਦੇ ਸਾਧਨ.

ਅਸਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ. ਸੰ. साष्टाङ्ग प्रणाम—ਸਾਸ੍ਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਣਾਮ. ਜਿਸ ਨਮਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ—ਗੋਡੇ, ਪੈਰ, ਹੱਥ, ਛਾਤੀ, ਸਿਰ, ਬਾਣੀ, ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਅੰਤਹਕਰਣ.[1] ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਦੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ" ਭੀ ਹੈ.

ਅਸਟਾਂਗਯੋਗ. ਅੱਠ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਯੋਗ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਂਗ, ਜੋਗ ਅਤੇ ਯੋਗ.

ਅਸਟਾਬ. ਅਸ੍ਟ ਹਾਬ. "ਅਸਟਾਬ ਹਥਯਾਰੰ ਸੰਭਾਰੇ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਅਸਟਾਪਦ. ਸੰ. ਅਸ੍ਟਾਪਦ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਠ ਧਾਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਚਾ ਪਦ (ਦਰਜਾ), ਸੋਨਾ, ਸੁਵਰਣ। ੨ ਅੱਠ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕੀੜਾ, ਟਿੱਡਾ, ਆਹਣ। ੩ ਮੱਕੜੀ। ੪ ਧਤੂਰਾ। ੫ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ। ੬ ਅੱਠ ਖਾਨਿਆਂ ਵਾਲਾ ਖੇਲ, ਸ਼ਤਰੰਜ। ੭ ਚੌਪੜ. "ਕਿਤਕ ਕਾਲ ਅਸਟਾਪਦ ਖੇਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੮ ਸ਼ਰਭ ਜੀਵ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਪੈਰ ਛਾਤੀ ਵੱਲ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਿੱਠ ਵੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਸਿੰਹਾਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਰ.

ਅਸਟਾਂਮ. ਅੰ. Stamp—ਸ੍ਟੈਂਪ. ਟਿਕਟ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ। ੨ ਡਾਕ ਦਾ ਟਿਕਟ। ੩ ਟਿਕਟ.

ਅਸਟਾਵਕ੍ਰ. ਸੰ. ਅਸ੍ਟਾਵਕ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਵਲ ਪੈਂਦੇ ਸਨ. ਇਹ ਉੱਦਾਲਕ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੁਮਤਿ (ਸੁਜਾਤਾ) ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਕਹੋਡ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਹਾਲ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਐਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:—

ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤਦ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਹੋਡ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਦਪਾਠ ਦੱਸ ਰਹਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਗਰਭ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਲਕ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ 'ਆਪ ਵੇਦਪਾਠ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਂ.' ਇਸ ਪੁਰ ਕਹੋਡ ਨੂੰ ਵਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਹ ਲੜਕਾ ਵਿੰਗੇ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ. ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅਸ੍ਟ (ਅੱਠ) ਅੰਗ ਵਕ੍ਰ (ਵਿੰਗੇ) ਹੋ ਗਏ.

ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸ੍ਟਾਵਕ੍ਰ ਇੱਕ ਵੇਰ ਜਲ ਵਿੱਚ ਖਲੋਕੇ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਅਪਸਰਾਗਣ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਵਰ ਮੰਗੋ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਪਤਿ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ. ਇਹ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਿ ਹੋਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ. ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਸ ਦੇ ਅੰਗ ਵਿੰਗੇ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਹੱਸ ਪਈਆਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਅਸ੍ਟਾਵਕ੍ਰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਚਨ ਪਾਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਆਖਿਆ, 'ਚੰਗਾ! ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰਜ, ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਊ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਵੋਗੀਆਂ.'

ਇਹ ਅਪਸਰਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਯਾਦਵਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਪੁਰ ਅਰਜੁਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਤੋਂ ਹਸ੍ਤਿਨਾਪੁਰ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਦ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਡਾਕੂਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈਆਂ.

ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਅਸਿਤ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇਵਲ, ਗੰਧਮਾਦਨ ਪਰਬਤ ਤੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਰੰਭਾ ਅਪਸਰਾ ਉਸ ਥਾਂ ਆਈ ਅਤੇ ਰਿਖੀ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਕਾਮਵਸ਼ ਹੋ ਗਈ. ਰੰਭਾ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਵੇਖੀ, ਤਦ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ—ਕਿ ਤੇਰਾ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਰੀਰ ਅੱਠ ਵਿੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਇਸ ਤੋਂ ਦੇਵਲ ਹੀ ਅਸ੍ਟਾਵਕ੍ਰ ਕਹਾਇਆ.

ਅਸਟੰਟ. ਅੰ. Assistant. ਸਹਾਇਕ. ਨਾਇਬ.

ਅਸਠ. ਅ—ਸ਼ਠ. ਵਿ—ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਕਪਟ. ਸਾਦਾ. "ਓਇ ਖਰੇ ਅਸਠੇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸਟ.

ਅਸਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਓਲਾ. ਗੜਾ. ਹਿਮਉਪਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸਨ.

ਅਸਤ. ਸੰ. ਅਸ੍ਤ. ਵਿ—ਨਸ੍ਟ. ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ੨ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ.

---

[1] उरसा शिरसा बाहु, जानुभ्यां शिरसा तथा, मनसा वचसा दृष्ट्या, प्रणामोऽष्टाङ्ग उच्यते.

ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਗ਼ਾਇਬ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਪ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਅਦਰਸ਼ਨ। ੪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਛਿਪਣਾ. "ਅਸਤ ਉਦੋਤ ਭਇਆ ਉਠਿ ਚਲੇ." (ਮਾਰੂ ਅੰਜੁਲੀ ਮ: ੫) ੫ ਸੰ. ਅਸ੍ਤਿ. ਭਾਵ. ਹੋਂਦ. ਸੱਤਾ। ੬ ਸੰ. ਅਸਤ੍ਯ. ਵਿ—ਮਿਥ੍ਯਾ. ਝੂਠ. "ਰਸਨਾ ਅਸਤ ਨ ਬਕੈ ਬਹੋਰੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੭ ਸੰ. ਅਸ੍ਥਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਡੀ. ਦੇਖੋ, ਅਸੁ ੬। ੮ ਸੰ. असाधु—ਅਸਾਧੁ. ਵਿ—ਬੁਰਾ. ਖੋਟਾ. ਨੀਚ. ਲੁੱਚਾ। ੯ ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ਤ.

ਅਸਤਨ. ਸੰ. ਸ੍ਤਨ. ਕੁਚ. ਥਣ। ੨ ਸੰ. ਅਸ੍ਤਮਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛਿਪਣਾ. ਅਸ੍ਤ ਹੋਣਾ.

ਅਸਤਬਲ. ਅ਼ ਇਸ੍ਤ਼ਬਲ, ਇਸਤ਼ਬਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼੍ਵਸ਼ਾਲਾ. ਤਬੇਲਾ. ਅੰ. Stable.

ਅਸਤਬਾਜ. ਦੇਖੋ, ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼.

ਅਸਤਬਾਜੀ. ਦੇਖੋ, ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ.

ਅਸਤ ਬਿਅਸਤ. ਉਲਟ ਪੁਲਟ. ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ਤ ਵ੍ਯਸ੍ਤ. "ਅਸਤ ਬਿਅਸਤ ਸੁ ਹੁਇ ਅਨਮੀਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਸਤਮਨ. ਸੰ. ਅਸ੍ਤਮਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਲਕੀ. "ਜਸੋਂ ਹ੍ਵੈ ਸੁਮਿਤ ਅਸਤਮਨ ਧਰਹੀਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੭) ੨ ਛਿਪਣਾ. ਅਸ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤਨ ੨.

ਅਸਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਯਗਣ ISS ISS ISS ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਹਾ ਘੋਰ ਕੈਕੈ ਘਨੰ ਕੀ ਘਟਾ ਜ੍ਯੋਂ,
ਸੁ ਧਾਯਾ ਰਣੰ ਬਿੱਜੁਲੀ ਕੀ ਛਟਾ ਜ੍ਯੋਂ,
ਸੁਨੇ ਸਬੰ ਦਾਨੋ ਸਮੋਹੈਂ ਸਿਧਾਏ,
ਮਹਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈਕੈ ਸੁ ਬਾਜੀ ਨਚਾਏ. (ਮਾਂਧਾਤਾ)

੨ ਫ਼ਾ ਅਸ੍ਤਰ। ਖੱਚਰ. ਸੰ. ਅਸ਼੍ਵਤਰ। ੩ ਰਜਾਈ ਕੋਟ ਆਦਿਕ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਲਾਈ ਹੋਈ ਤਹਿ. ਅੰਦਰਸ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਸਤ੍ਰ.

ਅਸਤਵਨ. ਸੰ. ਸ੍ਤਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤੁਤਿ. ਤਾਰੀਫ. "ਅਸਤਵਨ ਪੂਜ ਕਰ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਸਤਾ. ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਸਤ੍ਰਾ" "ਕਿਲਕਾ" "ਤਾਰਕ" ਅਤੇ "ਤੋਟਕ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਸਗਣ IIS IIS IIS IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਸਿ ਲੈ ਕਲਕੀ ਕਰ ਕੋਪ ਭਿਰ੍ਯੋ,
ਰਣ ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਬਿਖੈ ਬਿਚਰ੍ਯੋ,
ਗਹਿ ਪਾਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਬਿਖੇ ਨ ਡਰ੍ਯੋ,
ਰਿਸ ਸੋਂ ਰਣ ਚਿਤ੍ਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਕਰ੍ਯੋ. (ਕਲਕੀ)

ਅਸਤਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆ—ਸ੍ਥਾਮਨ. ਠਹਿਰਨਾ. ਰੁਕਣਾ. ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ. "ਘੜੀ ਦੋਇ ਅਸਤਾਇਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ." (ਜਸਾ)

ਅਸਤਾਚਲ. ਸੰ. ਅਸ੍ਤਾਚਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਤ—ਅਚਲ. ਉਹ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਦੀ ਓਟ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦਾ ਛਿਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਅਸਤਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ. "ਚੁਭਤ ਸੱਲ ਭਯੋ ਅਸਤਾਮਾ." (ਜਨਮੇਜਯ)

ਅਸਤਾਵਾ. ਫ਼ਾ ਆਫ਼ਤਾਬਾ. ਅਸਲ ਸ਼ਬਦ ਆਬ ਤਾਬਹ ਹੈ. ਬੇ ਦਾ ਬਦਲ ਫ਼ੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਟੂਟੀਦਾਰ ਲੋਟਾ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਮੰਡਲੁ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਲਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ.

ਅਸਤਿ, ਅਸਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਤਿ. ਹੋਂਦ. ਹੈ. "ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰ ਕੁਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਅਸ੍ਥਿ. ਹੱਡੀ. "ਅਸਤਿ ਚਰਮ ਬਿਸਟਾ ਕੇ ਮੂੰਦੇ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)

ਅਸਤੀਨ. ਦੇਖੋ, ਆਸਤੀਨ. "ਨਿਜ ਅਸਤੀਨ ਹਲਾਵਨ ਕਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸਤੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਉਸਤਰਾ. "ਤੇਜ ਅਸਤੁਰਾ ਏਕ ਮੰਗਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੦)

ਅਸਤੋਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼। ੨ ਉਸਤਤਿ (ਸ੍ਤੁਤਿ) ਦਾ ਗੀਤ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤੁ.

ਅਸੱਤੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਇਸਤਿੰਜਾ.

ਅਸਤੰਭ. ਸੰ. ਸ੍ਤੰਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥੰਮ. ਥਮਲਾ. ਖੰਭਾ. ਸਤੂਨ। ੨ ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ. ਸਹਾਰਾ। ੩ ਰੁਕਣਾ. ਰੁਕਾਵਟ। ੪ ਜੜ੍ਹ ਸਮਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ।

ਅਸੱਤ, ਅਸਤ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਸਤ੍ਯ. ਮਿਥ੍ਯਾ। ੨ ਸੱਚ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਝੂਠ.

ਅਸਤ੍ਰ. ਸੰ. ਅਸ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਹ ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰ ਜੋ ਫੈਂਕਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਚਕ੍ਰ ਤੀਰ ਗੋਲਾ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਤ੍ਰਮੁਕ੍ਤ ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਅਸ੍ਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਮੋਹਨਾਸ੍ਤ੍ਰ, ਪਾਵਕਾਸ੍ਤ੍ਰ, ਵਰੁਣਾਸ੍ਤ੍ਰ, ਪਰਵਤਾਸ੍ਤ੍ਰ, ਵਜ੍ਰਾਸ੍ਤ੍ਰ ਆਦਿ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਸੀ ਕਿ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਚਲਾਇਆ ਅਸ੍ਤ੍ਰ ਭਿਆਨਕ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਅਸ੍ਤ੍ਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਅਸ੍ਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਬਚਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਮੇਘਾਸ੍ਤ੍ਰ ਮਾਰੇ ਤਦ ਉਸ ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜਾ ਵਾਯੁ ਅਸ੍ਤ੍ਰ ਚਲਾਵੇ. ਜੇ ਵੈਰੀ ਅਗਨਿ ਅਸ੍ਤ੍ਰ ਛੱਡੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰੁਣਾਸ੍ਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੇ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਹੋਰ ਜਾਣੋ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸ੍ਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਸਰਬਲੋਹ ਅਤੇ ੪੦੫ ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

"ਅਗਨਿ ਅਸਤ੍ਰ ਛਾਡਾ ਤਬ ਦਾਨਵ। ਜਾਂਤੇ ਭਏ ਭਸਮ ਬਹੁ ਮਾਨਵ। ਵਰੁਣ ਅਸਤ੍ਰ ਤਬ ਕਾਲ ਚਲਾਯੋ। ਸਗਲ ਅਗਨਿ ਕੋ ਤੇਜ ਮਿਟਾਯੋ। ਰਾਛਸ ਪਵਨ ਅਸਤ੍ਰ ਸੰਧਾਨਾ। ਜਾਂਤੇ ਉਡਤ ਭਏ ਗਣ ਨਾਨਾ। ਭੂਧਰਾਸਤ੍ਰ ਤਬਕਾਲ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਸਭ ਸਿਵਕਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਣ ਉਬਾਰਾ। ਮੇਘ ਅਸਤ੍ਰ ਛੋਰਾ ਤਬ ਦਾਨਵ। ਭੀਜ ਗਏ ਜਿਹਂ ਤੇ ਸਭ ਮਾਨਵ। ਵਾਯੁ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕਾਲ ਚਲਾਯੋ। ਸਭ ਮੇਘਨ ਤਤਕਾਲ ਉਡਾਯੋ।" ××× (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਅਸਤ੍ਰਮਾਨ. ਅਸ੍ਤ੍ਰਧਾਰੀ. ਅਸ੍ਤ੍ਰਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤ੍ਰ। ੨ ਸੰ. ਅਸ੍ਤ੍ਰਯਮਾਣ. ਜੋ ਖ਼ੁਦ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੈ. "ਨਮੋ ਅਸਤ੍ਰਮਾਨੇ." (ਜਾਪੁ)

ਅਸਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤਾ.

ਅਸਤ੍ਰਾਪਾਦਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਵਸਤੁ ਅਸਲੋਂ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਭਾਸੇ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਸਤ੍ਰਾਪਾਦਕ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ.

ਅਸਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਿਥ. ਹੱਡੀ. ਹੱਡ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਸ੍ਥ (ਕ਼ਾਯਮ). ਚੰਚਲ. ਚਲਾਇਮਾਨ.

ਅਸਥਕਿਤ. ਸੰ. ਸ੍ਥਗਿਤ ਵਿ—ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਸਥਨ. ਸੰ. ਸ੍ਤਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਣ. "ਬਿਨ ਅਸਥਨ ਗਊ ਲਵੇਰੀ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਜੋਇ ਖਸਮੁ.

ਅਸਥਲ. ਸੰ. ਸ੍ਥਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਾਂ. ਜਗਾ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਥਾਂ। ੩ ਭੂਮਿ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ਥਲ। ੫ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਹੱਛਾ ਸ੍ਥਲ. ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ. ਉਜਾੜ. "ਸੇ ਅਸਥਲ ਸੋਇਨ ਚਉਬਾਰੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਅਸਥਲੀ. ਸੰ. ਸ੍ਥਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਾਂ. ਜਗਾ। ੨ ਵੱਟ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ.

ਅਸਥਾਈ. ਸੰ. स्थायिन्—ਸ੍ਥਾਈ. ਵਿ—ਇਸਥਿਤ (ਸ੍ਥਿਤ) ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਠਹਿਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਸਥਾਈ ਭਾਵ। ੪ ਅਸ੍ਥਾਈ. ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧ੍ਰੁਪਦ ਆਦਿ ਦੇ ਆਲਾਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ। ੫ ਰਹਾਉ. ਟੇਕ.

ਅਸਥਾਈ ਭਾਵ. ਸ੍ਥਾਈ ਭਾਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਵ੍ਯਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌ ਰਸਾਂ ਦੇ ਆਸਰਾ (ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ) ਰੂਪ ਨੌ ਭਾਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸਾਂ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ—ਰਤਿ, ਹਾਸੀ, ਸ਼ੋਕ, ਕ੍ਰੋਧ, ਉਤਸਾਹ, ਭਯ, ਨਿੰਦਾ, ਵਿਸਮਯ, ਨਿਰਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਰਸ ੬.

ਅਸਥਾਨ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਾਂ. ਠਿਕਾਣਾ. ਠਹਿਰਣ ਅਥਵਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਗਾ. "ਅਸਥਾਨ ਹਰਿ ਨਿਹ ਕੇਵਲੰ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਸਥਾਪਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਥਾਪਨ. ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਅਸਥਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ.

ਅਸਥਾਲਯ. ਅਸਿਥ—ਆਲਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਘਰ. ਮੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਕ਼ਬਰ. "ਪਾਹਨ ਕੋ ਅਸਥਾਲਯ ਕੋ ਸਿਰ ਨਾਤ ਫਿਰ੍ਯੋ ਕਛੁ ਹਾਥ ਨ ਆਯੋ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩)

ਅਸਥਾਵਰ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਵਰ. ਵਿ—ਠਹਿਰਣ ਵਾਲਾ. ਜੜ੍ਹ. ਅਚਲ. "ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ ਪਰਬਤ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ.

ਅਸਥਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਿਥ. ਹੱਡੀ.

ਅਸਥਿਤ. ਸੰ. ਸ੍ਥਿਤ. ਵਿ—ਕ਼ਾਯਮ (ਕਾਇਮ). ਅਚਲ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. "ਅਸਥਿਤ ਭਏ ਬਿਨਸੀ ਸਭ ਚਿੰਦ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਚਰਨਕਮਲ ਅਸਥਿਤ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਅ—ਸ੍ਥਿਤ. ਜੋ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਕ਼ਾਯਮ ਨਹੀਂ.

ਅਸਥਿਤਿ. ਸੰ. ਸ੍ਥਿਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ਼ਾਯਮੀ. ਠਹਿਰਾਉ. ਟਿਕਾਉ. "ਕਹਾਂ ਅਸਥਿਤਿ ਪਾਈਐ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਅ—ਸ੍ਥਿਤਿ. ਨਾ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਅਸਥਿਰ, ਅਸਥਿਰੁ ਸੰ. स्थिर—ਸ੍ਥਿਰ. ਵਿ—ਕ਼ਾਯਮ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਅਸਥਿਰ ਜੋ ਮਾਨਿਓ ਦੇਹ ਸੋ ਤਉ ਤੇਰਉ ਹੋਇ ਹੈ ਖੇਹ." (ਜੈਜਾ ਮ: ੯) ੨ ਸ੍ਥਿਰ. ਅਚਲ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. "ਅਸਥਿਰ ਰਹਹੁ ਡੋਲਹੁ ਮਤ ਕਬਹੂੰ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੩ ਅਸ੍ਥਿਰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਸ੍ਥਿਰ. ਚਲਾਇਮਾਨ. ਚੰਚਲ. ਜੋ ਕ਼ਾਯਮ ਨਹੀਂ. "ਅਸਥਿਰੁ ਕਰੇ ਨਿਹਚਲੁ ਇਹ ਮਨੂਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ਇਸ ਮਨ ਅਸਥਿਰ (ਚੰਚਲ) ਨੂੰ ਨਿਹਚਲ ਕਰੇ.

ਅਸਥਿਰੁਮਤਿ. ਸ੍ਥਿਰ ਮਤਿ. ਅਚਲ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ। ੨ ਚੰਚਲ ਮਤਿ.

ਅਸਥੂਰ, ਅਸਥੂਲ ਸੰ. ਸ੍ਥੂਰ ਅਤੇ ਸ੍ਥੂਲ. ਵਿ—ਮੋਟਾ। ੨ ਸੰਘਣਾ। ੩ ਚੌੜਾ. ਵਿਸ਼ਾਲ। ੪ ਵਡਾ. ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲਾ. "ਨਾਨਕ ਸੋ ਸੂਖਮ ਸੋਈ ਅਸਥੂਲ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਸਥੰਭ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤੰਭ. "ਅਸਥੰਭੰ ਸਬਦ ਸਾਧੁ ਸ੍ਵਜਨਹ." (ਸਹਸ: ਮ: ੫) "ਨਾਭਿ ਕਮਲ ਅਸਥੰਭੁ ਨ ਹੋਤੋ, ਤਾਂ ਪਵਨੁ ਕਵਨੁ ਘਰਿ ਸਹਿਤਾ?" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਅਸਥੰਭਨ, ਅਸਥੰਮਨ ਸੰ. ਸ੍ਤੰਭਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ੨ ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ. "ਬਾਇਰੂਪ ਅਸਥੰਭਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਬਦ ਮਨਹਿ ਅਸਥੰਮਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਜੜ੍ਹ ਕਰਨਾ.

ਅਸਦ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਦ (ਉੱਤਮ). ੨ ਅ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਹ. ਸ਼ੇਰ। ੩ ਸਿੰਹ ਰਾਸ਼ਿ.

ਅਸਦਖਾਨ. ਨਵਾਬ ਅਸਦ ਖ਼ਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਆਸਫੁੱਦੌਲਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸੀ. ਇਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮਨਸਬਦਾਰ ਰਿਹਾ. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਜੰਗਾਂ ਵੇਲੇ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸੂਬਾ ਸੀ. ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਕੀਲ ਮੁਤ਼ਲਕ਼ ਥਾਪਿਆ, ਜੋ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਭੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੧੭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਅਸ਼ੱਦ. ਅ਼ اشد ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ. ਬਹੁਤ.

ਅਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਸੰ. असदृश. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ (ਮੁਕ਼ਾਬਲੇ) ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ. ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ. ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ. ਅਨੁਪਮ.

ਅਸਨ. ਸੰ. ਅਸ਼ਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੋਜਨ. ਖਾਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. "ਅਸਨ ਬਸਨ ਧਨ ਧਾਮ ਕਾਹੂ ਮੇ ਨਾ ਦੇਖ੍ਯੋ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਸੰ. असृज्. ਲਹੂ. ਰੁਧਿਰ. ਖ਼ੂਨ। ੩ ਸੰ. असन. ਫੈਂਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸ ਧਾ.

ਅਸਨਾ, ਅਸਨਾਇ ਫ਼ਾ. آشنا ਆਸ਼ਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ। ੨ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਵਾਲਾ. ਵਾਕ਼ਿਫ਼। ੩ ਤਾਰੂ. ਤੈਰਾਕ.

ਅਸਨਾਈ. ਫ਼ਾ آشنائی ਆਸ਼ਨਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਮਿਤ੍ਰਤਾ. ਦੋਸਤੀ। ੨ ਵਾਕ਼ਫ਼ੀਯਤ. "ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੁਝ ਤੇ, ਤੇਰੀ ਸਭ ਅਸਨਾਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧) ੩ ਤਰਣ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ.

ਅਸਨਾਹ } **ਅਸਨਾਹਾ** } ਸੰ. ਸ੍ਨੇਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. ਪਿਆਰ. ਮੁਹੱਬਤ. ਮੋਹ। ੨ ਆਸ਼ਨਾ. ਮਿਤ੍ਰ. ਦੋਸਤ. ਦੇਖੋ, ਆਸ਼ਨਾ. "ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਅਸਨਾਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮੋਹਿ ਅਸਨਾਹਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਸਨਾਨ. ਦੇਖੋ, ਇਸਨਾਨ ਅਤੇ ਸਨਾਨ। ੨ ਅ਼ اسنان ਦੰਦ. ਦਾਂਤ.

ਅਸਨੇਹ. ਸੰ. ਸ੍ਨੇਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. ਪਿਆਰ. ਮੁਹੱਬਤ. "ਨਾਮ ਨ ਪਾਵਹਿ ਬਿਨੁ ਅਸਨੇਹ." (ਗਉ ਮ: ੩) ੨ ਅਸ (ਐਸਾ) ਨੇਹ. ਅਜਿਹਾ ਪਿਆਰ.

ਅਸਨੇਹਿ } **ਅਸਨੇਹੀ** } ਸੰ. स्नेहिन्—ਸ੍ਨੇਹੀ. ਵਿ—ਪਿਆਰਾ. ਮਿਤ੍ਰ. ਸੰਬੰਧੀ. ਹਿਤੂ. "ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਅਸਨੇਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਅਸਨੇਹੁ. ਦੇਖੋ, ਅਸਨੇਹ.

ਅਸਪ. اسپ ਸੰਗਯਾ—ਅਸ਼੍ਵ. ਘੋੜਾ। ੨ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁਹਰਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਅਸਪ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਅਸਪਤ } **ਅਸਪਤਿ** } ਅਸ਼੍ਵਪਤਿ. ਵਿ—ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਪਤਿ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ. "ਅਸਪਤਿ ਗਜਪਤਿ ਨਰਹਿ ਨਰਿੰਦ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਅਸਪਤਿ (ਸੂਰਜ) ਗਜਪਤਿ (ਇੰਦ੍ਰ) ਨਰਹਿ (ਨਰ-ਹਯ. ਕਿੰਨਰਾਂ ਦਾ) ਨਰਿੰਦ (ਰਾਜਾ ਕੁਬੇਰ). ਨਾਮੇ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਮੀਰ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ਹੈ.

ਅਸਪਦ. ਦੇਖੋ, ਆਸਪਦ.

ਅਸਪਰਸ. ਸੰ. अस्पर्श—ਅਸ੍ਪਰ੍‍ਸ਼. ਵਿ—ਛੋਹ (ਛੁਹਣ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਜੋ ਸਪਰਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ। ੨ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਮਤ, ਜੋ ਧਾਤੁ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਛੋਹਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੩ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹ ਆਦਮੀ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਤੋਂ ਵਰਜਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਪਰਸ। ੪ अस्पृश्य—ਅਸਪ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਛੂਤ.

ਅਸਪਾਂ. ਅਸਪ (ਘੋੜੇ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਸਪਾਣ. ਦੇਖੋ, ਅਸਿਪਾਣਿ.

ਅਸਪਾਤ. ਸੰ. अयस्पत्र—ਅਯਸਪਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਲੋਹੇ ਦਾ ਪਤ੍ਰਾ. ਪੱਕੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸਿਪਤ੍ਰ.

ਅਸਪੀ. ਵਿ—ਅਸਪ (ਘੋੜਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਘੁੜਸਵਾਰ.

ਅਸਪ੍ਰਿਹ. ਸੰ. अस्पृह. ਵਿ—ਸਪ੍ਰਿਹਾ (ਲਾਲਚ) ਬਿਨਾਂ. ਨਿਰਲੋਭ। ੨ ਇੱਛਾ ਬਿਨਾ.

ਅਸਫਲ. ਵਿ—ਜੋ ਫਲ ਸਹਿਤ ਨਹੀ. ਨਿਸਫਲ। ੨ ਨਿਕੰਮਾ। ੩ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਅਸਫੁਰਤ } **ਅਸਫੁਰਿਤ** } ਸੰ. ਸਫੁਰਿਤ. ਵਿ—ਫੁਰਿਆ. ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ੨ ਚੰਚਲ. ਚਲਾਇਮਾਨ। ੩ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ। ੪ ਅ—ਸਫੁਰਿਤ. ਜੋ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ.

ਅਸਫੋਟ } **ਅਸਫੋਟਕ** } ਸੰ. ਅਸ੍ਫੁਟ. ਵਿ—ਜੋ ਸਪਸ਼੍ਟ ਨਹੀ. ਅਪ੍ਰਸਿਧ। ੨ ਫੁਟਕਲ. ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਸਿਲਸਿਲੇ. ਦੇਖੋ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ "ਅਸਫੋਟਕ ਕਬਿੱਤ."

ਅਸਫੰਦ ਯਾਰ. ਫ਼ਾ اسفندیار ਫਾਰਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੁਸਤਾਸਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਵਡਾ ਬਹਾਦੁਰ ਸੀ. ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਸਤਮ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਅਸਫੰਦ ਯਾਰ ਨੇ ਅਗਨਿਪੂਜਕ ਪਾਰਸੀ ਮਤ ਨੂੰ ਵਡੀ ਤਰੱਕੀ ਦਿਤੀ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅੱਠਵੀਂ ਹਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ.

ਅਸਬ. ਫ਼ਾ اسب ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜਾ. ਅਸ਼੍ਵ. ਅਸਪ.

ਅਸਬਾਬ. ਫ਼ਾ اسباب ਸੰਗਯਾ—ਸਬਬ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਕਾਰਣ। ੨ ਸਾਮਾਨ. ਸਾਮਗ੍ਰੀ.

ਅਸਭ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਬੋਲਣਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ. ਗੰਵਾਰ. ਬੇਅਕਲ. ਸਾਦਾ ਲੋਹ. ਵਹਸ਼ੀ. ਜਾਂਗਲੀ. ਉਜੱਡ.

ਅਸਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਸਮ (ਬਰਾਬਰ) ਨਹੀਂ. ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ. ਵੱਧ ਘੱਟ। ੨ ਟੌਂਕ. ਟਾਂਕ। ੩ ਸੰ. ਅਸ਼੍ਮ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਥਰ। ੪ ਪਹਾੜ. ਪਰਬਤ। ੫ ਬੱਦਲ.

ਅਸਮਕੁੱਟ. ਸੰ. अश्मकुट्ट. ਉਹ ਵਨਵਾਸੀ, ਜੋ ਉੱਖਲੀ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਅੰਨ ਕੁੱਟ ਲਵੇ. "ਅਸਮ ਕੁੱਟ ਤਨ ਬਲਕਲ ਧਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸਮਝ. ਵਿ—ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਮੂਰਖ. ਉਜੱਡ। ੨ ਬੋਧ (ਗ੍ਯਾਨ) ਰਹਿਤ. "ਮਨੁ ਅਸਮਝ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਪਤੀਆਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਅਸਮਦ. ਸੰ. अस्मद्. ਸਰਵ—ਹਮਾਤਤ. ਅਸੀਂ। ੨ ਅਸਾਡਾ. ਹਮਾਰਾ.

ਅਸਮਰਥ. ਸੰ. असमर्थ. ਵਿ—ਸਮਰਥ (ਸ਼ਕਤਿ) ਰਹਿਤ. ਕਮਜ਼ੋਰ। ੨ ਨਾਲਾਇਕ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਰਣ ਦੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ.

ਅਸਮਾਣ. ਦੇਖੋ, ਅਸਮਾਨ.

ਅਸਮਾਨ. ਫ਼ਾ آسمان ਆਸਮਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ਼. ਆਸ (ਚੱਕੀ) ਮਾਨ (ਮਾਨਿੰਦ). ਜੋ ਚੱਕੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਅਸਮਾਨ ਜਿਮੀ ਦਰਖਤ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਅ-ਸਮਾਨ. ਜੋ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ. ਵੱਧ ਘੱਟ. ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ। ੩ ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ. "ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਖੋਜਉ ਅਸਮਾਨ." (ਗਉ) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਆਪਣੇ ਸਮਾਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਨਾ. ਅਭਿਮਾਨ. ਹੌਮੈ. ਅਸਮਾਨਤਾ. "ਹੰਸ ਹੇਤ ਆਸਾ ਅਸਮਾਨ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਹਿੰਸਾ ਮੋਹ ਲੋਭ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ.

ਅਸਮਾਨ ਖ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਆਸਮਾਨ ਖ਼ਾਂ.

ਅਸਮਿਤਾ. ਸੰ. ਅਸ੍ਮਿਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਅਤੇ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਣਨਾ. ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੰਜ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਲੇਸ਼ ਹੈ. ਵੇਦਾਂਤ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਹ੍ਰਿਦਯਗ੍ਰੰਥਿ" ਹੈ.

ਅਸਮੇਧ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ.

ਅਸਮੰਜਸ. ਸੰ. असमञ्जस. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਸਮੰਜਸ (ਯੋਗ੍ਯ). ਅਯੋਗ੍ਯ. ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ. "ਸੁਨ ਮਾਸੀ, ਅਸਮੰਜਸ ਗਾਥਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅਣਬਨ. ਅਸੰਗਤ। ੩ ਯੁਕ੍ਤਿ ਵਿਰੁੱਧ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਯੋਗ੍ਯ ਸਮਾ। ੫ ਸਗਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਕੇਸ਼ਿਨੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਜਨਮਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਵਡਾ ਕੁਕਰਮੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਵਡਾ ਸੂਰਵੀਰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਗਰ.

ਅਸਯੁਪਾਸਕ. ਸੰ. ਅਸ਼੍ਵ—ਪਾਸ਼ਕ. ਵਿ—ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਫਾਹੁਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਸਿ—ਉਪਾਸਕ. ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸੀ.

ਅਸਰ. ਅ਼ اثر ਅਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਭਾਉ। ੨ ਦਬਾਉ। ੩ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੪ ਸੰਬੰਧ। ੫ ਇਤਿਹਾਸ। ੬ ਅ਼ عصر ਅ਼ਸਰ. ਨਿਚੋੜਨਾ। ੭ ਰੋਕਣਾ। ੮ ਦੇਣਾ. ੯ ਲੌਢਾ ਵੇਲਾ। ੧੦ ਦਿਨ। ੧੧ ਰਾਤ। ੧੨ ਵਰਖਾ। ੧੩ ਸਮਾ. ਵੇਲਾ. ਕਾਲ. ਜਿਵੇਂ—ਹਮ ਅਸਰ.

ਅਸਰਗ. ਸੰ. ਅਸਰ੍ਗ. ਵਿ—ਸਰ੍ਗ (ਉਤਪੱਤਿ) ਰਹਿਤ. "ਨਮਸਤ੍ਰੰ ਅਸਰਗੇ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਸਰਗ.

ਅਸਰਣ. ਸੰ. ਅਸ਼ਰਣ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਪਨਾਹ (ਢੋਈ) ਨਾ ਮਿਲੇ. ਦੇਖੋ, ਅਸਰਣ ਸਰਣ.

ਅਸਰਣਸਰਣ } **ਅਸਰਨਸਰਨ** } ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਰਣ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ. "ਅਸਰਣਸਰਣੰ ਏਕ ਦਈ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸੰ. ਅਸਰਣ (ਸ੍ਥਾਵਰ) ਸ਼ਰਣ (ਜੰਗਮ). "ਸ੍ਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਇੱਕ ਸ੍ਵਾਮੀ."

ਅਸ਼ਰਫ਼. ਅ਼ اشرف ਵਿ—ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਫ਼ (ਉੱਤਮਤਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਮਹਾਨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਵਡਾ ਸ਼ਰੀਫ਼. ਅਤਿ ਉੱਤਮ.

ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ. ਫ਼ਾ اشرفی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਣਮੁਦ੍ਰਾ. ਮੋਹਰ. ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸਿੱਕਾ ਸਪੇਨ ਵਿੱਚ ਚੱਲਿਆ. ਜੋ ਹੁਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਮੂਜਬ ਤਿੰਨ ਰੁਪਯੇ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦਾ ਸੀ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਅਨੇਕ ਤੋਲ (ਵਜ਼ਨ) ਦੀ[1] ਚਲਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਵਾਂਙ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ. ਸੋਨੇ ਦਾ ਭਾਉ ਵਧਣ ਘਟਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਧਦਾ ਘਟਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. "ਕਾਢ ਅਸਰਫੀ ਧਨੀ ਕਹਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯)

ਅਸ਼ਰਫ਼ੁਲਮਖ਼ਲੂਕ਼ਾਤ. ਅ਼ اشرف مخلوقات ਵਿ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ. ਮਨੁੱਖ. ਆਦਮੀ.

ਅਸਰਾਉ. ਸੰ. ਆਸ਼੍ਰਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ. ਸਹਾਰਾ. "ਵਿਚਿ ਸਚਾ ਅਸਰਾਉ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਓਟ. ਪਨਾਹ. "ਚੁਕੈ ਸਭ ਅਸਰਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) "ਜਾਕਉ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਅਸਰਾਉ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਸਰਾਨਦੀ. ਰਤਨ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਪਾਨ ਪੌਣ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਅਸਰਾਨਦੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਸੁਰਨਦੀ.

ਅਸ਼ਰਾਫ਼. ਅ਼ اشراف ਵਿ—ਬਹੁ ਵਚਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ. ਨੇਕ (ਭਲੇ) ਮਾਣਸ.

ਅਸਰਾਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲਗਾਤਾਰ. ਨਿਰੰਤਰ। ੨ ਅ਼ اسرار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁ ਵਚਨ ਸਿੱਰ ਦਾ. ਭੇਤ. ਗੁਪਤ ਆਸ਼ਯ। ੩ ਅ਼ اصرار ਇਸਰਾਰ. ਆਗ੍ਰਹ. ਹਠ। ੪ ਅ਼ اشرار ਅਸ਼ਰਾੱਰ. ਬਹੁ ਵਚਨ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ.

ਅਸਰਾਲ. ਵਿ—ਭਿਆਨਕ. ਡਰਾਉਣਾ. ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਗਰ ਸੱਪ. ਫ਼ਾ اژدها-اژدرہا ਅਜਦਹਾ ਅਥਵਾ ਅਜਦਰਹਾ। ੩ ਅਸੁਰਾਲਯ. ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ। ੪ ਭਾਵ—ਨਰਕ. "ਭੈ ਸਾਗਰ ਅਸਰਾਲ ਪਇਆ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਜਲਾਬਿੰਬ.

ਅਸਰੀਤ. ਅਜੇਹੀ ਰੀਤਿ. ਐਸੀ ਰਸਮ। ੨ ਸੰ. अशित्रृ—ਅਸ਼ਿਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਖਾਊ. ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਪੇਟ-ਦਾਸੀਆ। ੩ ਆਸ਼੍ਰਿਤ. ਲਾਗੀ। ੪ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਲਾਗੀ, ਜੋ ਜਾਤਿ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਗ਼ਮੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੁਰ ਰਸੋਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ. ਅਸੁਤਾਈ "ਹੋਇ ਅਸਰੀਤ ਪੁਰੋਹਿਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਸਰੂਪ. ਸੰ. ਸ੍ਵਰੂਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਕਲ. ਆਕਾਰ. "ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਅਸਰੂਪ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਵਰਨ ਭੇਖ ਅਸਰੂਪ ਨ ਜਾਪੀ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ। ੩ ਵਿ—ਅਰੂਪ. ਬਿਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ. ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ। ੪ ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਰੂਪ.

ਅਸਲ. ਅ. اصل ਅਸਲ. ਵਿ—ਖਰਾ. ਸੱਚਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਲਿ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੜ. ਮੂਲ. ਦੇਖੋ, ਅਸੁਲੁ. ੩ ਮੂਲ ਧਨ. ਪੂੰਜੀ। ੪ ਕੁਲ. ਵੰਸ਼। ੫ ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ. ਮਾਨ। ੬ ਅ਼ عسل ਅ਼ਸਲ. ਸ਼ਹਿਦ. ਮਧੁ। ੭ ਵਿ—ਭਲਾ. ਨੇਕ। ੮ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹਾ। ੯ ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਅਸਲਹ ਖ਼ਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਹ ਖਾਨਾ.

ਅਸਲਮ. ਅ਼ اسلم ਵਿ—ਬਹੁਤ ਸਾਦਾ। ੨ ਬਹੁਤ ਨੇਕ। ੩ ਬਹੁਤ ਸਲਾਮਤ.

ਅਸਲਮ ਖ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਇਸਲਾਮ ਖ਼ਾਂ.

ਅਸਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਸਲੋਂ. ਵਾਸ੍ਤਵ ਵਿੱਚ. ਦਰ ਹ਼ਕ਼ੀਕ਼ਤ. "ਨਾਨਕ ਤੇ ਨਰ ਅਸਲਿ ਖਰ ਜਿ ਬਿਨੁ ਗੁਣ ਗਰਬੁ ਕਰੰਤ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਅਸਲ ੧.

ਅਸਵ. ਸੰ. ਆਸਵ. ਮਦਿਰਾ. ਸ਼ਰਾਬ. "ਪਿਪੰਤ ਅਸਵੰ ਭਟੰ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੇਖੋ, ਆਸਵ ੨.

ਅਸਵਦ. ਅ਼ اسود ਵਿ—ਬਹੁਤ ਕਾਲਾ. (ਸਵਾਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਾਲਾ). ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਕਾਲਾ ਪੱਥਰ, ਜੋ ਛੀ ਸੱਤ ਇੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਕਾਬੇ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਅੱਬਾਸ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੱਥਰ ਸੁਰਗ ਤੋਂ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਡਿੱਗਾ ਸੀ,

[1] ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ੧੦੦ ਤੋਲੇ ਦੀ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨੂਰ ਸ਼ਾਹੀ, ੫੦ ਤੋਲੇ ਦੀ ਨੂਰ ਸੁਲਤਾਨੀ, ੨੦ ਦੀ ਨੂਰ ਦੌਲਤ, ੧੦ ਤੋਲੇ ਦੀ ਨੂਰ ਕਰਮ, ੫ ਦੀ ਨੂਰ ਮਿਹਰ, ੧ ਤੋਲੇ ਦੀ ਨੂਰ ਜਹਾਨੀ, ਅੱਧੇ ਤੋਲੇ ਦੀ ਨੂਰਾਨੀ, ਤੋਲੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਵਾਜੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ. (ਦੇਖੋ, ਤੁਜ਼ਕ ਜਹਾਂਗੀਰੀ)

ਪਰ ਆਦਮ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਛੂਹਣ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲਦਾ ਬਦਲਦਾ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਪ੍ਰਲੈ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਦ ਰੱਬ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਇਨਸਾਫ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ. ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨ ਨਾਲ ਚੁੰਬਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਵੇਗਾ. ਦੇਖੋ, ਉਲਕਾ ੩.

ਅਸਵਾਰ. ਫ਼ਾ اسوار। ਸਵਾਰ. ਅਸਪ-ਵਾਰ. ਵਿ—ਅਸ਼੍ਵਾਰੋਹੀ. ਘੋੜੇ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਆਰੋਹਿਤ. ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ ਉੱਪਰ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ. ਸੰ. अश्वार. ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਘੋੜੇ ਦੀ ਚਾਲ ਆਪਣੇ ਵਸ਼ ਰੱਖੇ.

ਅਸਵਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚੜ੍ਹਾਈ. ਕੂਚ. ਜਿਵੇਂ—"ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਅੱਜ ਅਸਵਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੈ." (ਲੋਕੋ) ੨ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ. ਗੁਰੁਪੁਰੀ ਸਿਧਾਰਨਾ. "ਨਾਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਅਸਵਾਰਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਇਆ?" (ਭਗਤਾਵਲੀ) ੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਿਲਦ (ਬੀੜ). "ਬਹੁਰੋ ਲੇ ਜਾਵਹੁ ਅਸਵਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਅਸਵਾਰੀ.

ਅਸਵਾਰੀ. ਫ਼ਾ اسواری ਸਵਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ ਆਰੋਹਣ (ਚੜ੍ਹਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ। ੩ ਯਾਨ. ਕੋਈ ਵਸਤੂ. ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਈਏ.

ਅਸਾ. ਆਸ਼ਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਮਨ ਮਹਿ ਰਖਾਉ ਏਕ ਅਸਾ ਰੇ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸਾਂ. ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ. ਹਮਾਰੇ ਮੇ. "ਅਸਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਹਮ ਸਾਕਹਿ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਅਸਾਂ. ਸਰਵ—ਮੈਂ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਅਸੀਂ. "ਅਸਾਂ ਭਿ ਓਥੈ ਜਾਣਾ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆ)

ਅਸਾਸਹ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਸਨ.

ਅਸਾਸਾ. ਅ਼ اثاثہ। ਅਸਾਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਲ। ੨ ਸੰਪਦਾ. ਵਿਭੂਤੀ.

ਅਸਾਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਸੰ. अशास्त्रज्ञ. ਵਿ—ਜੋ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ. ਅਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਅਨਪੜ੍ਹ। ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਨਿੰਦਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਸਾਹ, ਅਸਾਂਹ ਸੰ. अस्मासु. ਹਮਾਰੇ ਮੇਂ. ਅਸਾਡੇ ਵਿੱਚ. "ਅਉਗੁਣ ਸਭ ਅਸਾਹ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਅ—ਸਾਹ. ਸ੍ਵਾਸ ਬਿਨਾ. ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਣ. "ਜੀਵਾਲੇ ਤਾਕਿ ਅਸਾਹ." (ਮ: ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ) ਅਸਾਹ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਅਸਾਜ੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਸਾਜਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਣਬਣ. ਨਾਮੁਮਕਿਨ. "ਅਸਾਜ੍ਯੰ ਸਾਜਿ ਸਮਜਿਆ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸਮਜਿਆ.

ਅਸਾਡੜਾ. ਵਿ—ਅਸਾਂ ਦਾ. ਅਸਾਡਾ. ਹਮਾਰਾ. "ਜੇ ਤੂ ਮਿਤ੍ਰੁ ਅਸਾਡੜਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਅਸਾਡੜੇ. ਵਿ—ਅਸਾਂ ਦੇ. ਅਸਾਡੇ. ਹਮਾਰੇ. "ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਅਸਾਢਾ. ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਅਸਾਡੜਾ.

ਅਸ਼ਾਂਤਿ, ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਸੰ. अशान्ति. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਬੇਚੈਨੀ. ਕ੍ਸ਼ੋਭ. ੨ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦਾ ਦੱਖਣੀ ਦੇਸ, ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜਾਂ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਅੰਦਰ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੁਮਸੀ (Commassic) ਹੈ. ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਵਸੋਂ ੨,੦੨੯,੭੫੦ ਹੈ.

ਅਸਾਧ. ਸੰ. ਅਸਾਧ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ. ਕਠਿਨਤਾ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਜੇਹਾ ਰੋਗ. ਜੋ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. "ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਉਪਜਿਓ ਤਨ ਭੀਤਰਿ ਟਰਤ ਨ ਕਾਹੂ ਟਾਰਿਓ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਸਾਧੁ.

ਅਸਾਧਾਰਣ. ਵਿ—ਜੋ ਸਾਧਾਰਣ (ਮਾਮੂਲੀ) ਨਹੀਂ. ਅਸਾਮਾਨ੍ਯ। ੨ ਭਾਵ—ਵਿਸ਼ੇਸ. ਖ਼ਾਸ.

ਅਸਾਧਿ. ਅਸਾਧ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਸਾਧ.

ਅਸਾਧੁ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਸਾਧੁ (ਭਲਾ) ਨਹੀਂ. ਬੁਰਾ: ਲੁੱਚਾ. ਖੋਟਾ. ਦੁਸ੍ਟ। ੨ ਅਸ਼ੁਭ। ੩ ਅਯੋਗ੍ਯ.

ਅਸਾਧ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਸਾਧ.

ਅਸਾਨ. ਅ਼ احسان। ਇਹ਼ਸਾਨ. ਸੰ. ਉਪਕਾਰ. ਨੇਕੀ. ਭਲਿਆਈ। ੨ ਕ੍ਰਿਪਾ। ੩ ਫ਼ਾ آسان ਆਸਾਨ. ਵਿ—ਸੁਗਮ. ਸੁਖਾਲਾ. ਸੌਖਾ.

ਅਸਾਨਮੰਦ, ਅਸਾਨਵੰਦ ਫ਼ਾ احسانمند। ਇਹ਼ਸਾਨਮੰਦ. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ. ਉਪਕਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ.

ਅਸਾਮ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਮ.

ਅਸਾਮੀ. ਅ਼ اسامی ਸੰਗਯਾ—ਇਸਮ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਅਸਮਾ. ਉਸ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਅਸਾਮੀ। ੨ ਅਹੁਦਾ. ਪਦਵੀ. ਅਧਿਕਾਰ। ੩ ਕਿਰਾਇਆ ਅਥਵਾ ਮੁਆਮਲਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਮੁਕ਼ੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪੱਖ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਫ਼ਰੀਕ਼ ਮੁਕ਼ੱਦਮਾ.

ਅਸਾਰ. ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੁਧ. ਬੇਖ਼ਬਰ. ਗ਼ਾਫ਼ਿਲ. ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਰਹਿਤ. "ਨਾ ਸੋਈਐ ਅਸਾਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਸਾਰ ਰਹਿਤ. ਫੋਗ. ਫੋਕੜ। ੩ ਤੁੱਛ. ਅਦਨਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਇਰੰਡ। ੫ ਚੰਦਨ। ੬ ਅਗਰੁ। ੭ ਸੰ. ਆਸਾਰ. ਵਰਖਾ ਦੀ ਧਾਰਾ. ਬੁਛਾੜ. "ਨੈਨਹੁ ਨੀਰ ਅਸਾਰ ਬਹੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੮ ਅ਼ آثار ਆਸਾਰ. ਅਸਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ. ਲੱਛਣ। ੯ ਦੇਖੋ, ਆਸਾਰ.

ਅਸਾਰਤ. ਅ਼ اشارت। ਇਸ਼ਾਰਤ. ਸੰਗਯਾ--ਸੈਨਤ. ਸੈਨ. ਕਿਸੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ. "ਕਰਹਿਂ ਉਚਾਇ. ਅਸਾਰਤ ਦਲ ਦਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੧) ਹੱਥ ਚੁੱਕਕੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦਿੱਤਾ.

ਅਸਾਰਥ. ਸੰ. ਅਸਾਰਾਰ੍ਥ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਾਰ ਰੂਪ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਅਸਾਰ ਕਰਮ. "ਸੁਆਰਥ ਤਿਆਗਿ ਅਸਾਰਥਿ ਰਚਿਓ, ਨਹਿ ਸਿਮਰੈ ਪ੍ਰਭੂ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਸਾਰਥਿ. ਅਸਾਰਾਰ੍ਥ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਅਸਾਰਥ.

ਅਸਾੜ. ਸੰ. ਆਸਾਢ. ਸੰਗਯਾ—ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਨੂੰ ਉਤ੍ਰਾਸਾਢਾ ਨਛਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਸਾੜਾ, ਅਸਾੜੀ ਵਿ—ਅਸਾਂ ਦਾ. ਅਸਾਡਾ. ਅਸਾਡੀ. ਹਮਾਰਾ. ਹਮਾਰੀ. "ਨਾਂਹੀ ਕਿਛੁ ਅਸਾੜਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਰਾਖਹੁ

ਸਰਮ ਅਸਾਤੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਅਸਿ. ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ ਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਟਣ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਤਲਵਾਰ. "ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰੁ ਤੀਰ." (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਕਾਸ਼ੀ ਪਾਸ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ. "ਬਨਾਰਸਿ ਅਸਿ ਬਸਤਾ." (ਗੌਂਡ—ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਚਕ ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਇੱਕ ਵਚਨ. ਹੈ. "ਤਤ੍ਵਮਸਿ" (ਤਤ੍ ਤ੍ਵੰ—ਅਸਿ). ਉਹ ਤੂ ਹੈ. "ਸਾਮ ਜੁ ਬੇਦ ਤਤ੍ਵਮਸਿ ਮਾਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸਿਕਨੀ. ਸੰ. असिक्नी. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ. ਚਨ੍ਹਾਂ. ਚਨਾਬ। ੨ ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ। ੩ ਅੰਤਹ ਪੁਰ (ਹ਼ਰਮ) ਦੀ ਦਾਸੀ ਜ਼ਨਾਨਖ਼ਾਨੇ ਦੀ ਟਹਿਲਣ.

ਅਸਿਕੇਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਿ (ਤਲਵਾਰ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕੇਤੁ (ਧੁਜਾ) ਵਿੱਚ. ਅਸਿਧੁਜ. ਅਕਾਲ. ਮਹਾਕਾਲ. "ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤੁ ਜਗਤ ਕੇ ਈਸਾ." (ਚੌਪਈ) ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

ਅਸਿੱਖ. ਵਿ—ਜੋ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਧਰਮ ਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸਿੱਖਿਤ.

ਅਸਿੱਖਿਤ. ਸੰ. ਅਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਕ੍ਸ਼ਾ (ਸਿਖ੍ਯਾ) ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ੨ ਵਿਦ੍ਯਾਹੀਨ. ਅਨਪੜ੍ਹ। ੩ ਉਜੱਡ. ਅਸਭ੍ਯ. ਗੰਵਾਰ.

ਅਸਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਸਿਤ (ਚਿੱਟਾ) ਨਹੀਂ। ੨ ਕਾਲਾ. "ਅਸਿਤ ਬਸਤ੍ਰ ਤਿਹ ਅੰਗ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੩ ਬੇਹੱਦ. ਬੇਅੰਤ। ੪ ਸੰ. ਅਸ਼ਿਤ. ਕੁੰਢਾ. ਕੁੰਠਿਤ. ਕੁੰਦ। ੫ ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ. ਭਕ੍ਸ਼ਿਤ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਿਤ ਨਾਉਂ ਦਾ ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਧ੍ਰੁਵਸੰਧਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਹੈਹਯ ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਹਿਮਾਲਯ (ਹਿਮਾਲੇ) ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ.

ਅਸਿਤਬਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਿਤ (ਕਾਲਾ) ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਾਰਿ (ਪਾਣੀ). ਜਮਨਾ (ਯਮੁਨਾ) ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸਿਤਬਾਰਿਪਤਿ. ਅਸਿਤਵਾਰਿ ਜਮਨਾ, ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸਿਤਾ. ਵਿ—ਜੋ ਸ਼੍ਵੇਤ (ਚਿੱਟੀ) ਨਹੀਂ. ਕਾਲੀ. "ਅਸਿਤਾ ਨਿਸਿ ਮੋ ਸਸਿ ਸੇ ਬਿਗਸੇ." (ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਥਨ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਮਨਾ ਨਦੀ। ੩ ਸੰ. अशितृ—ਅਸ਼ਿਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਭਕ੍ਸ਼ਕ। ੪ ਸੰ. असितृ. ਫੈਂਕਣ ਵਾਲਾ.

ਅਸਿਧਰ } **ਅਸਿਧਾਰੀ** } ਵਿ—ਅਸਿ (ਤਲਵਾਰ) ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਖੜਗਧਾਰੀ. "ਅਨਬਿਕਾਰ ਅਸਿਧਾਰੀ." (ਹਜ਼ਾਰੇ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਾਕਾਲ। ੩ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਧਾਰੀ ਖ਼ਾਲਸਾ.

ਅਸਿਧਾਵ. ਹਥਿਆਰ ਚਮਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿਕਲੀਗਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਿ ਅਤੇ ਧਾਵ.

ਅਸਿਧੁਜ. ਦੇਖੋ, ਅਸਿਕੇਤੁ. "ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਜੂ ਕਰੀਅਹੁ ਰੱਛਾ." (ਚੌਪਈ)

ਅਸਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਿ (ਤਲਵਾਰ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਅਸ਼੍ਵ (ਘੋੜਿਆਂ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਰਸਾਲਾ. ਘੁੜਚੜ੍ਹੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸਿਪਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਫਲ. ਧਿੱਪਲਾ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨਰਕ, ਜੋ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਤਪੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਹੈ. ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਿਰਛਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਤਲਵਾਰ ਵਰਗੇ ਤਿੱਖੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਾਪੀਆਂ ਉੱਪਰ ਡਿਗਕੇ ਅੰਗ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

ਅਸਿਪਾਣਿ } **ਅਸਿਪਾਣੀ** } **ਅਸਿਪਾਨਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਾਕਾਲ. ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜਗ ਹੈ. "ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਪਾਣਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਰੀ ਕਰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ.

ਅਸਿਪਾਨਿਜ. ਅਸਿਪਾਨਿ (ਅਕਾਲ) ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼. "ਮੈ ਅਸਿਪਾਨਿਜ ਤਦਿਸ ਕਹਾਊਂ। ਚਿਰਿਯਨ ਤੇਂ ਜਬ ਬਾਜ਼ ਤੁਰਾਊਂ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਅਸ਼ਿਵਾ. ਵਿ—ਅਮੰਗਲ ਰੂਪਾ. ਜੋ ਸ਼ਿਵਾ ਨਹੀਂ. "ਸ਼ਿਵਾ ਅਸ਼ਿਵਾ ਪੁਕਾਰਤ ਭਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ). ਸ਼ਿਵਾ (ਗਿਦੜੀ) ਅਸ਼ਿਵਾ (ਅਮੰਗਲ) ਬਾਣੀ ਬੋਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵਾ.

ਅਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਸਿ। ੨ ਦੇਖੋ. ਅੱਸੀ। ੩ ਸਰਵ—ਮੈਂ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਅਸੀਂ. ਹਮ. We.[1] "ਅਸੀ ਖਤੇ ਬਹੁਤ ਕਮਾਵਦੇ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ੪ ਵਿ—ਅਸਿਵਾਲਾ. ਖੜਗਧਾਰੀ. ਤਲਵਾਰਬੰਦ. "ਅਸੀ ਗਦੀ ਕੌਚੀ ਬਲ ਗਾਢੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ਤਲਵਾਰਧਾਰੀ ਗਦਾਧਾਰੀ ਕਵਚਧਾਰੀ.

ਅਸੀਂ. ਦੇਖੋ, ਅਸੀ ੩.

ਅਸੀਸ } **ਅਸੀਸੜੀ** } ਸੰ. आशिष्—ਆਸ਼ਿਸ਼੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. ਦੁਆ. "ਦੇਹੁ ਸਜਣ, ਅਸੀਸੜੀਆ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਅਸੀਨ. ਬੈਠਾ. ਦੇਖੋ, ਆਸੀਨ ੨. "ਆਸਨ ਡਾਸ ਅਸੀਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਸੀਬਹਾਦੁਰ. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਕਵੀਆਂ ਨੇ "ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ" ਨਾਉਂ ਦਾ ਉਲਥਾ (ਅਨੁਵਾਦ) ਕਰਕੇ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਈ ਥਾਈਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਖੰਗਬਹਾਦੁਰ.

ਅਸੀਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੀਮਾ (ਹੱਦ) ਰਹਿਤ. ਬੇਹੱਦ. "ਪਾਯੋ ਅਨਦ ਅਸੀਮ ਹੈ." (ਸਲੋਹ)

ਅਸੀਰ. ਅ਼. اثیر ਅਸੀਰ. ਵਿ—ਵਡਾ. ਬਲੰਦ। ੨ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ। ੩ ਅ. اسیر ਕ਼ੈਦੀ. ਬੰਧੂਆ. "ਗਿਰਜੋ ਅੰਧ ਜਜੋਂ ਹ੍ਵੈ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਦ੍ਰਿਗ ਯੁਤ ਭਯੋ ਅਸੀਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੦) ੪ ਅ਼. عشیر ਅਸੀਰ. ਨਜ਼ਦੀਕ. ਪਾਸ. ਨੇੜੇ। ੫ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਕੇਸ.

ਅਸੀਰਬਚਨ } **ਅਸੀਰਬਾਦ** } ਸੰਗ੍ਯਾ. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. ਦੁਆ਼ਈ. ਕਲਮਾ. ਅਸੀਸ.

ਅਸੀਲ. ਸੰ. ਅਸ਼ੀਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਲ (ਨੇਕ ਚਲਨ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਸ਼ੀਲਤਾ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ. ਖੋਟੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ. ਬਦਚਲਨ। ੩ ਅ਼. اصیل।—اسیل। ਅਸੀਲ ਅਥਵਾ ਅਸੀਲ. ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਭਲਾ. ਸ਼ਰੀਫ। ੪ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਅਸਲ ਨਸਲ ਦਾ. ਕੁਲੀਨ.

---

[1] ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਮੈਂ (I) ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੀਂ (We) ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਰੀਤਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ John (੧੧੯੯) ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਹੈ.

ਅਸੁ. ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ ਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ. ਚਿੱਤ। ੨ ਪ੍ਰਾਣ. "ਬਸੁ ਦੈ ਅਸੁ ਦੈ ਜਗ ਮੇ ਜਸ ਲੀਜੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਵਸੁ (ਧਨ) ਦੇਕੇ, ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਦੇਕੇ, ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਜਸ ਲਓ।[1] ੩ ਸੰ. ਅਸ਼੍ਰੁ. ਹੰਝੂ. ਆਂਸੂ. ਅਸ਼ਕ. "ਉਤਸਵ ਸਮੈ ਜਾਨਿ ਅਸੁ ਰੋਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਅਸ਼੍ਵ. ਘੋੜਾ. ਅਸਪ. "ਅਸੁ ਹਸਤੀ ਰਥ ਅਸਵਾਰੀ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਸੁਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣਾਂ) ਦਾ ਵੈਰੀ. ਯਮ. ਪ੍ਰਾਣਾਂਤਕ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਪ੍ਰਾਣ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਠਗ. (ਸਨਾਮਾ) ੪ ਅਸ਼੍ਵ (ਘੋੜੇ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸੁਅਰਿ ਅੰਤਕ. (ਸਨਾਮਾ). ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣਾਂ) ਦਾ ਵੈਰੀ (ਦੁਸ਼ਮਨ). ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ).

ਅਸੁਆਸਨ. ਆਸ਼੍ਵਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਸਨ। ੨ ਅਸ਼੍ਵ—ਆਸਨ. ਘੋੜੇ ਦਾ ਤਹਿਰੂ। ੩ ਕਾਠੀ. ਚਾਰਜਾਮਾ.

ਅਸੁਅੰ. ਵਿ—ਸੁਵਨ (ਪੁਤ੍ਰ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ। ੨ ਸ੍ਵਯੰ ਬਿਨਾ. ਹੌਮੈ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. ਨਿਰ-ਅਭਿਮਾਨ. "ਅਨਕਾਲ ਅਪਾਲ ਦਿਆਲ ਅਸੁਅੰ." (ਅਕਾਲ)

ਅਸੁਹਰ. ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਹਰਤਾ, ਵੈਰੀ। ੨ ਯਮ। ੩ ਵਿਖ. ਜਹਿਰ.

ਅਸ਼ੁਚਿ. ਸੰ. ਵਿ. ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਮਲੀਨ.

ਅਸੁਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੁਧਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸੁਦਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼੍ਵਦਾਨ. ਘੋੜਾ ਦਾਨ ਕਰਨਾ. "ਅਸੁਦਾਨ ਗਜਦਾਨ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਸੁਧ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੁਧ. ਬੇਖ਼ਬਰ. ਬੇਹੋਸ਼। ੨ ਸੰ. अशुद्ध—ਅਸ਼ੁੱਧ. ਵਿ—ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਗੰਦਾ। ੩ ਗ਼ਲਤ ਭੁੱਲ ਸਹਿਤ.

ਅਸ਼ੁੱਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ। ੨ ਭੁੱਲ. ਗ਼ਲਤੀ.

ਅਸੁਨ. ਸੰ. ਆਸ਼੍ਵਿਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਸੂ ਮਹੀਨਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਨੂੰ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਨਛਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਸੁਨਿ. ਆਸ਼੍ਵਿਨ (ਅੱਸੂ) ਵਿੱਚ. ਅੱਸੂ ਮੇ. "ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ! ਸਾ ਧਨ ਝੂਰਿ ਮੁਈ." (ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਤੁਖਾਰੀ)

ਅਸੁਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼੍ਵ (ਘੋੜਿਆਂ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਅਸ਼੍ਵਸੈਨਾ. ਰਸਾਲਾ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ.

ਅਸੁਨੀਕੁਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਵਿਨਿ ਕੁਮਾਰ. "ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ ਅੰਸਾਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ." (ਅਕਾਲ)

ਅਸੁਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼੍ਵ (ਉਚੈ: ਸ਼੍ਰਵਾ ਘੋੜੇ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੂਰਜ। ੨ ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਪਤਿ. ਜੀਵਾਤਮਾ। ੩ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਅਸੁਪਵਨ. ਵਿ—ਵਾਯੁਵੇਗੀ ਅਸ਼੍ਵ. ਹਵਾ ਤੁੱਲ ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ. "ਅਸੁਪਵਨ ਹਸਤਿ ਅਸਵਾਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਸ਼ੁਭ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਸ਼ੁਭ (ਚੰਗਾ) ਨਹੀਂ. ਬੁਰਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮੰਗਲ. ਅਹਿਤ.

ਅਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਕ. ਵਿ—ਅਮੰਗਲ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ. ਬਦਖ਼੍ਵਾਹ.

ਅਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨਾ. ਬਦਖ਼੍ਵਾਹੀ.

ਅਸੁਮੇਧ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ. "ਅਸੁਮੇਧ ਜਗਨੇ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਦਾਸੀ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜਨਮੇਜਯ ਰਾਜ, ਅੰਗ ੧੯੫.

ਅਸੁਮੇਧਾਨ. ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਦਾਸੀ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਦੂਜਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜਨਮੇਜਯ ਰਾਜ, ਅੰਗ ੧੯੫.

ਅਸੁਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਂਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੈਤ. ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ ਧਾ. "ਅਨਗਨ ਕਾਲ ਅਸੁਰ ਤਬ ਮਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੨ ਪ੍ਰੇਤ. ਭੂਤਨਾ। ੩ ਸੂਰਜ, ਜੋ ਚਮਕਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਸ ਧਾ। ੪ ਭਾਵ—ਵਿਕਾਰ. ਕੁਕਰਮ. "ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੈ ਸੁਖਿ ਵਸੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੫ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕੁਕਰਮੀ ਜੀਵ. "ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਜੇ ਜਗ ਮਹਿ ਕਰਹੀ। ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਤਿਨ ਕੋ ਜਗ ਧਰਹੀ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੬ ਨਿਘੰਟੁ[2] ਵਿੱਚ ਅਸੁਰ ਦਾ ਅਰਥ ਬੱਦਲ (ਮੇਘ) ਹੈ। ੭ ਵਿ—ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਧਾਰੀ. ਜ਼ਿੰਦਾ. ਜੀਵਨਦਸ਼ਾ ਵਾਲਾ। ੮ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ अस्र (ਅਸ੍ਰ) ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੁਰ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਅਸ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਫੈਂਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ ਧਾ. "ਪਸੁਪਤਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਕੈ ਅਸੁਰ ਸ਼ਬਦ ਫੁਨ ਦੇਹੁ." (੧੧੨) ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਹੈ—"ਅਸ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਫੁਨ ਦੇਹੁ." ਪਸ਼ੁਪਤਿ (ਸ਼ਿਵ) ਕਰਕੇ ਫੈਂਕਿਆ ਹੋਇਆ ਤੀਰ। ੯ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਂ ਅਸੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇਵਤਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸ੍ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਹੈ. ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭੀ ਅਸੁਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਿਗਵੇਦ ੧-੩੫-੯ ਦਾ ਭਾਸ਼੍ਯ— "असुरः सर्वेषां प्राणदः" ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਜੰਦ ਵਿੱਚ "ਅਹੁਰ" ਦੇਵਤਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਪਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੱਸਾ ਹਾਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਸਪ੍ਤ—ਹਫ਼ਤ, ਦਸ਼—ਦਹ, ਮਾਸ—ਮਾਹ ਆਦਿ। ੧੦ ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਇਣ ਬਾਲਕਾਂਡ ਦੇ ੪੫ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੀਰਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਵੇਲੇ ਵਰੁਣ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਵਾਰੁਣੀ (ਸ਼ਰਾਬ), ਜਿਸ ਨੂੰ "ਸੁਰਾ" ਆਖਦੇ ਹਨ ਪਰਗਟ ਹੋਈ, ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਸੁਰ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਰਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਸੁਰ ਕਹਾਏ.

ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰ. ਵਿ—ਅਸੁਰ ਤੁੱਲ ਸੰਘਾਰਕ. ਰਾਖਸਾਂ ਵਾਕਰ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਹੋਆ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰ"(ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਮਾਰਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਕੁਕਰਮ ਅਥਵਾ ਕੁਕਰਮੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰਤਾ.

ਅਸੁਰਸੰਘਾਰਕ, ਅਸੁਰਸੰਘਾਰਣ ਵਿ—ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕੁਕਰਮੀਆਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕ। ੨ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ

[1] ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਇੱਕ ਕਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣ ੮.

[2] ਕਸ਼੍ਯਪ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਵੇਦ ਦਾ ਕੋਸ਼, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਯਾਸਕ ਮੁਨੀ ਨੇ "ਨਿਰੁਕ੍ਤ" ਨਾਮਕ ਟੀਕਾ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵੇਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਅਰਥ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਵਾਲਾ. "ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਚਾ ਅਸੁਰਸੰਘਾਰਣ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਅਸੁਰਗੁਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੁਰ (ਦੈਤਾਂ) ਦਾ ਗੁਰੂ. ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ.

ਅਸੁਰ ਨਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਦਾ. ਮੂਲਦ੍ਵਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਗੰਦਗੀ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ. "ਅਸੁਰਨਦੀ ਕਾ ਬੰਧੈ ਮੂਲ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਡੀ ਨਾਲ ਗੁਦਾ ਦਾ ਮੁਖ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਬੁਰੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ.

ਅਸੁਰਪਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਕਸ਼ਯਪ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸੁਰਪਿਤਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੁਰਪਿਤ (ਕਸ਼ਯਪ), ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸੁਰਰਾਜ. ਵਿ—ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸੁਰਰਾਜਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸੁਰਾ ਨਦੀ. ਅਪਾਨ ਪੌਣ. "ਅਸੁਰਾ ਨਦੀ ਅਪੁਠੀ ਤਰੈ." (ਰਤਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਅਪਾਨ ਦੀ ਟੇਢੀ ਚਾਲ ਰੋਕਕੇ ਆਪਣੇ ਬਲ ਹ਼ੇਠ (ਤਲੈ) ਕਰੇ.

ਅਸੁਰਾਰਦਨ. ਸੰ. असुरार्दन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੁਰ (ਦੈਤਾਂ) ਨੂੰ ਅਰਦਨ (ਪੀੜਨ) ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ. ਅਸੁਰਾਰਿ। ੨ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ. "ਅਸੁਰਾਰਦਨ ਕੇ ਕਰਕੋ ਜਿਨ ਏਕਹਿ ਬਾਨ ਬਿਧੈ ਤਨ ਚਾਖ੍ਯੋ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਸੁਰਾਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੁਰ—ਅਰਿ. ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ. ਦੇਵਤਾ. "ਨਿਕਸੀ ਅਸੁਰਾਰਿ ਕੀ ਸੈਨ ਚਲੀ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਸੁਰਿਸ. ਵਿ—ਅਸੁਰ—ਈਸ਼. ਅਸੁਰੇਸ਼. ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸੁਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਖਸੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਆਸੁਰੀ। ੨ ਡਿੰਗ. ਰਾਈ. ਸੰ. ਆਸੁਰੀ. ਰਾਜ ਸਸ਼ੰਪ. Mustard.

ਅਸੁਰੇਸ. ਵਿ—ਅਸੁਰ—ਈਸ਼. ਦੈਤ੍ਯਰਾਜ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ। ੩ ਬਲਿ। ੪ ਹਿਰਨ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ। ੫ ਸ਼ੁੰਭ। ੬ ਅਸੁਰ (ਭੂਤ) ਰਾਜ. ਮਹਾਦੇਵ.

ਅਸੁਰੋ ਪੁਰ. ਅਸੁਰ (ਦੈਤਾਂ) ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ. "ਮੁੰਡ ਕਟ੍ਯੋ ਅਸੁਰੋ ਪੁਰ ਮਾ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਅਸੁਰ (ਦੈਤਾਂ) ਦੀ ਪੁਰੀ. ਪਾਤਾਲਲੋਕ.

ਅਸੁਲੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਸਲ (ਮੂਲ) ਤੋਂ. ਮੁੱਢੋਂ. ਅਸਲੀਯਤ ਵਿਚਾਰਣ ਤੋਂ. "ਅਸੁਲੁ ਇਕ ਧਾਤੁ." (ਜਪੁ) ਦੇਖੋ, ਅਸਲ ੨ ਅਤੇ ਧਾਤੁ.

ਅਸੂ. ਦੇਖੋ, ਅਸੁ ਅਤੇ ਅੱਸੁ. "ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਅਸੂਆ. ਸੰ. ਅਸੂਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਈਰਖਾ. ਹਸਦ. ਤਾਤ. ਡਾਹ. "ਸਰਣ ਪਰਿਓ ਤਜਿ ਗਰਬਅਸੂਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਤਿਆਗਕੇ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਸੂਯਾ.

ਅਸੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਂਸੂ. ਅਸ਼੍ਰੁ. ਅੱਥਰੂ. ਹੰਝੂ.

ਅਸੂਝ. ਵਿ—ਜੋ ਨਜਰ ਨਾ ਆਵੇ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. "ਅਸੂਝ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਬੇ ਸਮਝ. ਮੂਰਖ.

ਅਸੂਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਾ. ਵਾਸਨਾ. "ਵਤਿ ਅਸੂਣੀ ਬੰਨਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਫੇਰ ਆਸ਼ਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ.

ਅਸੂਤ. ਵਿ—ਕੁਸੂਤਾ. ਬੇਢੰਗਾ। ੨ ਅਪ੍ਰਸੂਤ. ਅਜਨਮ। ੩ ਸੰ. ਅਸ੍ਯੂਤ. ਜੋ ਸੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਬਿਨਾ ਸੰਬੰਧ. ਬੇਲਾਗ. "ਆਦਿ ਰੂਪ ਅਸੂਤ." (ਜਾਪੁ)

ਅਸੂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਆਸੂਦਾ. "ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੈਨ ਅਸੂਦੀ ਕਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸੂਯਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਸੂਯਾ (ਈਰਖਾ) ਕਰਨਾ ਵਾਲਾ. ਹਾਸਿਦ.

ਅਸੂਯਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸੂਆ. "ਨਿੰਦਕ ਜੌਨ ਅਸੂਯਾ ਸਹਿਤੂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਸੂਲ. ਦੇਖੋ, ਉਸੂਲ.

ਅਸੇਅੰ. ਸੰ. ਆਸ਼੍ਰਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਧਾਰ. "ਕਿ ਅਸੇ—ਅਸ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾ ਕਰੇ। ੩ ਜਿਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ.

ਅਸੇਸ } **ਅਸੇਖ** } ਸੰ. ਅਸ਼ੇਸ. ਵਿ—ਪੂਰਾ. ਸਾਰਾ. ਮੁਕੰਮਲ। ੨ ਅਨੰਤ. ਅਪਾਰ. "ਅਜੋਨਿ ਆਦਿ ਅਸੇਖ." (ਜਾਪੁ)

ਅਸੇਤ. ਵਿ—ਜੋ ਸ਼੍ਵੇਤ (ਚਿੱਟਾ) ਨਹੀਂ। ੨ ਕਾਲਾ। ੩ ਨੀਲਾ ਪੀਲਾ ਆਦਿ.

ਅਸੈ. ਅਵਸ਼੍ਯ. ਜਰੂਰ। ੨ ਅਸ੍ਰਿ. ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ.

ਅਸੋਕ. ਸੰ. ਅਸ਼ੋਕ. ਵਿ—ਸ਼ੋਕ ਰਹਿਤ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਭਯੋ ਅਸੋਕ ਦੇਵਪਤਿ ਤਬਹੀ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਖੁਸ਼ੀ. ਆਨੰਦ. "ਅਸੋਕ ਗਯੋ ਤਿਨ ਹੂੰ ਤੇ ਨਸਾਈ."(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨੱਠ ਗਈ। ੩ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਪੱਤੇ ਹਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਮਧੁਪੁਸ਼ਪ. L.Jonesia Asoca। ੪ ਪਾਰਾ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੬ ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੌਰਯ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿੰਦੁਸਾਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਚੰਦ੍ਰਗੁਪਤ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਉਂ ਅਸ਼ੋਕ ਵਰਧਮਾਨ ਹੈ. ਬੁੱਧਮਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਅਸ਼ੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ੈਵ ਸੀ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਬੌਧ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਬੁੱਧਮਤ ਦੇ ੬੪੦੦੦ ਪੁਜਾਰੀ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ੮੪੦੦੦ ਕੀਰਤੀਸੰਭ (Columns of Fame) ਖੜੇ ਕਰਵਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹੁਕਮ ਉੱਕਰੇ ਹੋਏ ਸਨ.

ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਠਾਰ੍ਹਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਬੁੱਧਮਤ ਦਾ ਇੱਕ ਵਡਾ ਭਾਰੀ ਜਲਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਲੰਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਘੱਲੇ ਅਤੇ ਜੀਵਹਿੰਸਾ ਹੁਕਮਨ ਬੰਦ ਕੀਤੀ. ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਲੰਕਾ ਤੀਕ ਕੁੱਲ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਲਾਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਖੁਦੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਹਨ.

ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (B.C.) ੩੩੦-੨੯੯ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾਟਲੀਪੁਤ੍ਰ (ਪਟਨੇ) ਵਿੱਚ ੪੧ ਵਰ੍ਹੇ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ.[1] ਅਸ਼ੋਕ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਚਾਰੁਮਤੀ ਬੌਧਧਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰਿਕਾ ਹੋਈ ਹੈ. ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਪੋਤਾ (ਕੁਣਾਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ) ਪ੍ਰਿਯਦਰਸ਼ੀ ਭੀ ਉੱਤਮ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ.[2]

ਅਸ਼ੋਕ ਬਣ, ਅਸ਼ੋਕ ਵਨ, ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਟਿਕਾ ਵਿ—ਸ਼ੋਕ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਾਗ. ਬਗੀਚੀ. ਅਸ਼ੋਕ ਵਾੜੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਬਾਗ, ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਉਸ ਨੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ੩ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਗ.

ਅਸ਼ੋਖ. ਵਿ—ਜੋ ਸ਼ੋਸ (ਖੁਸ਼ਕ) ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਅਸ਼ੋਸ੍ਯ. ਜੋ ਸ਼ੋਸਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ.

ਅਸੋਗ, ਅਸੋਗੀ ਵਿ—ਸੋਗ (ਸ਼ੋਕ) ਰਹਿਤ. ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ.

ਅਸੋਚ. ਵਿ—ਸੋਚ (ਵਿਚਾਰ) ਹੀਨ. ਅਬੂਝ. "ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਅਚੇਤ ਸੰਭਵ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਅਸੋਚ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਵਿਚਾਰਹੀਨਤਾ. ਅਬੋਧ ਦਸ਼ਾ. "ਜਾਨ ਅਜਾਨ ਭਏ ਹਮ ਬਾਵਰ ਸੋਚ ਅਸੋਚ ਦਿਵਸ ਜਾਂਹੀ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਸੰ. ਅਸ਼ੋਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਅਸ਼ੁੱਧੀ.

ਅਸੋਚਾ. ਵਿ—ਚਿੰਤਾ ਬਿਨਾ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ। ੨ ਸੁੱਚ ਬਿਨਾ. ਜੂਠਾ. ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਮਲੀਨ। ੩ ਨਾ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਚਾਰਹੀਨ.

ਅਸੋਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਗਰਣ (ਜਾਗਣਾ). ਸੌਣ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਨਿਤ ਪੜ੍ਹਾਵੈ ਕਰੈ ਅਸੋਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਸੌਚ. ਦੇਖੋ, ਅਸੋਚ ੩.

ਅਸੰਖ, ਅਸੰਖ੍ਯ, ਅਸੰਖ੍ਯਾਤ ਵਿ—ਸੰਖ੍ਯਾ ਬਿਨਾ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਅਣਗਿਣਤ. ਅਨੰਤ. "ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ." (ਜਪੁ)

ਅਸੰਗ. ਸੰਗ (ਲੱਜਾ) ਬਿਨਾ. ਬੇਸ਼ਰਮ. ਬੇਹਯਾ। ੨ ਸੰ. असङ्ग. ਵਿ—ਇਕੱਲਾ. ਸੰਗ ਬਿਨਾ। ੩ ਨਿਆਰਾ। ੪ ਨਿਰਲੇਪ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮਾਤਮਾ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਅਸੰਗਤ. ਵਿ—ਅਯੋਗ੍ਯ. ਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ. ਅਣਬਣ.

ਅਸੰਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜੋਗਪੁਣਾ. ਅਯੋਗ੍ਯਤਾ। ੨ ਲੱਛਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ:— ਕਿ ਲੱਛਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਲੱਛ (ਲਕ੍ਸ਼੍ਯ) ਵਿੱਚ ਨਾ ਘਟੇ. ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਗਊ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰੇ ਕਿ ਲੰਮੀ ਸੁੰਡ ਵਾਲੀ ਗਊ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਣ ਹੋਰ ਥਾਂ, ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਹੋਰ ਥਾਂ ਹੋਵੇ. "ਹੇਤੁ ਅਨਤ ਹੀਂ ਹੋਯ ਜਹਿਂ, ਕਾਜ ਅਨਤ ਹੀ ਹੋਯ." (ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪ੍ਰੇਮਮੱਤ ਮਰਦਾਨਾ ਗਾਵੈ,
ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਤ ਭੂਲ ਸੁਧ ਜਾਵੈ.

ਮੱਤਤਾ (ਮਸ੍ਤੀ) ਮਰਦਾਨੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਸੁਧ ਭੁੱਲੀ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਦੀ.

(ਅ) ਜੋ ਵਸਤੁ ਜਿਸ ਥਾਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਨਾ ਰੱਖਕੇ, ਦੂਜੇ ਅਯੋਗ ਥਾਂ ਆਰੋਪਣਾ, "ਅਸੰਗਤਿ" ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ. "ਔਰ ਠੌਰ ਕਰਣੀਯ ਜੋ ਕਰਤ ਔਰ ਹੀ ਠੌਰ." (ਲਲਿਤ ਲਲਾਮ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਵੈਦ ਦਵਾ ਦੀਨੀ ਸੁਖਦ ਦੁਖੀਆ ਪੁਰਖ ਨਿਹਾਰ,
ਅਾਂਖੇ ਕੀ ਫਾਕੀ ਕਰੀ, ਫਾਕੀ ਆਂਖਨ ਡਾਰ.

(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰ ਸੁਧਾ)

(ੲ) ਕਾਰਜ ਅਰੰਭ ਕਰੀਏ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਅਜੇਹਾ ਵਰਣਨ "ਅਸੰਗਤਿ" ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਹੈ. "ਕਰਨ ਲਗੈ ਜੋ ਕਾਜ ਕਛੁ ਤਾਂ ਤੇ ਹੋਯ ਵਿਰੁੱਧ." (ਲਲਿਤ ਲਲਾਮ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬਲਿ ਪੋਤਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਦੀ ਇੱਛ ਇਛੰਦਾ,
ਕਰ ਸੰਪੂਰਣ ਜੱਗ ਸੌ ਇੱਕ ਇਕੋਤਰ ਜੱਗ ਕਰੰਦਾ,
ਇੰਦ੍ਰਾਸਣ ਨੋ ਪਰਹਰੈ ਜਾਇ ਪਤਾਲ ਸੁ ਹੁਕਮੀਬੰਦਾ.

(ਭਾਗੁ)

ਅਸੰਗ੍ਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਗ੍ਰਹ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਜਮਾ ਨਾ ਕਰਨਾ.

ਅਸੰਜਤ. ਸੰ. आसञ्जित—ਆਸੰਜਿਤ. ਵਿ—ਸੰਜਿਤ (ਜੋੜਿਆ) ਹੋਇਆ. ਮਿਲਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਦ੍ਵਾਰ ਅਸੰਜਤ ਕਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਿਵਾੜ ਭੇੜ ਲਏ. ਬੂਹੇ ਢੋਲਏ। ੨ ਮੁੰਦਿਆ. ਬੰਦ ਕੀਤਾ.

ਅਸੰਤ. ਸੰ. असन्त. ਵਿ—ਜੋ ਸੰਤ (ਸ਼ਾਂਤ) ਨਹੀਂ. ਬੁਰਾ. ਖੋਟਾ. ਪਾਮਰ. "ਮਿਲੈ ਅਸੰਤ ਮਸਟਿ ਕਰਿ ਰਹੀਐ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਅਸੰਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ ਸਮਾਧਿ, ਅਸੰਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ ਯੋਗ ਸੰ. असंप्रज्ञात समाधि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਗਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਹਾਲਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇ ਵ੍ਰਿੱਤੀਆਂ (ਪ੍ਰਮਾਣ, ਵਿਪਰਯਯ, ਵਿਕਲਪ, ਨਿਦ੍ਰਾ ਅਤੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ) ਲਯ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਰਬੀਜ ਸਮਾਧਿ ਅਥਵਾ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ ਹੈ.

ਅਸੰਪ੍ਰੇਹ. ਸੰ. अस्पृह—ਅਸ੍ਪ੍ਰਿਹ. ਵਿ—ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ. ਸੰਤੋਖੀ.

ਅਸੰਭ. ਸੰ. अशम्भु—ਅਸ਼ੰਭੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮੰਗਲ. ਅਸ਼ੁਭ. "ਕਲਿਜੁਗ ਚੜ੍ਯੋ ਅਸੰਭ, ਜਗਤ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਬਾਚ ਹੈ?" (ਕਲਕੀ) ੨ ਸੰ. ਅਸੰਭਵ. ਵਿ—ਸੰਭਵ (ਜਨਮ) ਰਹਿਤ, ਜੋ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. "ਅਸੰਭ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਅਣਬਣ. ਨਾਮੁਮਕਿਨ. "ਜੀਤੇ ਅਸੰਭ."

---

[1] ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ੨੬੯-੨੩੨ ਬੀ.ਸੀ. ਭੀ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ.

[2] ਪ੍ਰਿਯਦਰਸ਼ੀ (प्रियदर्शिन्) ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਪ੍ਰਤਿ ਅਤੇ ਦਸ਼ਰਥ ਭੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ।

(ਗਜਾਨ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿੱਤਣਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਸੀ, ਓਹ ਭੀ ਜਿੱਤ ਲਏ। ੪ ਸੰ. अश्म गृत—ਅਸ਼੍ਮ ਭੂਤ. ਪੱਥਰ ਰੂਪ. ਵਜ੍ਰ ਸਮਾਨ ਕਠੋਰ ਦੇਹ ਵਾਲਾ. "ਸੁਨ ਮਿਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰਿ ਅਸੰਭ." (ਗਜਾਨ)

ਅਸੰਭਉ. ਅਸੰਭਵ. ਦੇਖੋ, ਅਸੰਭ ੨.

ਅਸੰਭ ਸੰਭ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸੰਭਵ (ਵਿਸ਼ਨੁ) ਤੋਂ ਸੰਭਵ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ. "ਅਸੰਭਸੰਭ ਮਾਨੀਐ, ਕਰੋਰ ਬਿਸਨੁ ਠਾਨੀਐ?" (ਗਜਾਨ)

ਅਸੰਭਵ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਨਾਮੁਮਕਿਨ। ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਜਨਮ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੩ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੪ ਕਾਵਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਅਣਬਣ ਬਾਤ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਅਰਥਾਤ—ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਦਾ ਬਣ ਜਾਣਾ. ਜਿਸ ਉਕਤਿ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧ ਕਰੀਏ. ਇਹ "ਅਸੰਭਵ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. "ਅਨਹੂਬੇ ਕੀ ਬਾਤ ਕਛੁ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਸੀ ਜਾਨ." (ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਸਕੰ ਭਗਨੰਤਿ ਸੈਲੰ ਕਰਦਮੰ ਤਰੰਤਿ ਪਪੀਲਕਹ,
ਸਾਗਰੰ ਲਘੰਤਿ ਪਿੰਗੰ ਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ਅੰਧਕਹ,
ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਸਿਮਰੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਸਰਣ
ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ. (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਆਦਿ ਤਿਮਰਲੰਗ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਭਏ
ਕੇਤੀ ਕੁਲ ਬੀਤਗਈ ਅਮਲ ਚਲਾਇਕੈ,
ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਾਰੋਂ ਚੱਕ ਸਭ ਨਿਵੈਂ ਆਯ
ਕਹੂੰ ਨਾ ਮਵਾਸੀ ਭਟ ਦਿਯੇ ਵਿਚਲਾਯਕੈ,
ਅਨਗਨ ਸੇਨ ਕੋਸ਼ ਦੀਰਘ ਦੁਰਗ ਭਾਰੀ
ਰਾਜ ਕੋ ਸਮਾਜ ਕੌਨ ਸਕੈ ਸੁ ਗਿਨਾਯਕੈ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਏ ਸਰੂਪ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੈ
ਕੌਨ ਜਾਨੈ ਦੇਂਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਖਪਾਯਕੈ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੇਟ ਬਵਾਜਤ ਛੁਧਾ ਦੁਖ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਮੁਹਾਯ,
ਕੋ ਜਾਨਤ ਥੋ ਫੂਲ ਕੋ ਦੇਸ਼ਨਪਤਿ ਹ੍ਵੈ ਜਾਯ.

੫ ਲੱਛਣ (ਲਕਣ) ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ. ਦੇਖੋ, ਅਸੰਗਤਿ ੨.

ਅਸੰਭਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸੰਭਵ. "ਇਹ ਬਾਤ ਅਸੰਭਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸੰਭਾਵਨਾ. ਸੰ. असम्भावना. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਨਹੋਨਾ-ਪਨ. ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅਭਾਵ.

ਅਸੰਭੈ. ਅਸੰਭਵ. ਨਾਮੁਮਕਿਨ. "ਅਸੰਭੈ ਮਹਾ ਤੇ ਅਚੰਭੈ ਬਲੰਦੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸੰਭ.

ਅਸੰਮਕ. ਸੰ. असम्यक—ਅਸੰਮਜਕ. ਵਿ—ਜੋ ਸੰਮਜਕ (ਠੀਕ) ਨਹੀਂ. ਅਯੋਗਜ. ਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ। ੨ ਮਿਥਜਾ. ਅਸਤਜ। ੩ ਵਿਪਰੀਤ. ਉਲਟ. "ਜਿਸ ਤੇ ਦਰਸ ਅਸੰਮਕ ਪਿਖੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਸੰਮੰਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ੨ ਰਾਇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਬਿਨਾ ਸਹਮਤਿ.

ਅਸੰਮਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸੰਮਤਿ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਇਖ਼ਤਿਲਾਫ਼ ਰਾਇ.

ਅੱਸੀ. ਸੰ. ਅਸ਼ੀਤਿ. ਵੀਹ ਘੱਟ ਸੌ—੮੦

ਅੱਸੂ. ਸੰ. ਆਸ਼੍ਵਿਨ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅੱਸੂ ਮਹੀਨਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਵਿੱਚ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਨਛਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਸੂਰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਚਰਜ ਅਤੇ ਆਸ਼ੂਰਯ. "ਅਸੂਰਜ ਰੂਪੰ ਰਹੰਤ ਜਨਮੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਅਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ, ਅਠ ਅਤੇ ਆਠ.

ਅਸ੍ਰ ਸਿਧਿ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ ਸਿੱਧਿ.

ਅਸ੍ਰਕ. ਸੰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸ਼੍ਟਕ. ਅੱਠ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ। ੨ ਅੱਠ ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ. ਇੱਕ ਥਾਂ ਅੱਠ ਸ਼ਲੋਕ ਮਿਲਾਏ ਹੋਏ. "ਇਮ ਅਸ੍ਰਕ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਪਠ ਮਨ ਵਾਂਛਿਤ ਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਰਾਜਾ ਯਯਾਤਿ ਦੀ ਕੰਨਜਾ ਮਾਧਵੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਰਾਜਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

ਅਸ੍ਰ ਕੁਲ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਨਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਕੁਲਾਂ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਠ ਨਾਗਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀਆਂ ਹਨ. ਅੱਠ ਨਾਗ ਇਹ ਹਨ:— ਸ਼ੇਸ, ਵਾਸੁਕਿ, ਕੰਬਲ, ਕਰਕੋਟਕ, ਪਦਮ, ਮਹਾਂਪਦਮ, ਸ਼ੰਖ ਅਤੇ ਕੁਲਿਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਕੁਲ.

ਅਸ੍ਰਗੰਧ. ਸੰ. अष्टगन्ध. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅੱਠ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਅਗਰ, ਕਸਤੂਰੀ, ਕਪੂਰ, ਕੁਠ, ਕੇਸਰ, ਖਸ, ਚੰਦਨ ਅਤੇ ਤਜ. "ਅਸ੍ਰਗੰਧ ਸਜ ਆਰਤੀ ਧਰੇ." (ਸਲੋਹ)[1]

ਅਸ੍ਰ ਛਾਪ. ਵ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾਵਜ ਦੇ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਪ (ਮੁਹਰ) ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਲਗਦੀ ਸੀ. ਉਹ ਇਹ ਹਨ:— ਸੂਰਦਾਸ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦਾਸ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਕੁੰਭਨਦਾਸ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਛੀਤਸ੍ਵਾਮੀ, ਨੰਦਦਾਸ, ਗੋਵਿੰਦਦਾਸ.

ਅਸ੍ਰ ਦਿਕਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦਿਕਪਾਲ ਅਤੇ ਲੋਕਪਾਲ ੩.

ਅਸ੍ਰ ਦਿੱਗਜ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਗਜ.

ਅਸ੍ਰ ਧਾਤੁ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ ਧਾਤੁ.

ਅਸ੍ਰ ਨਦੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਅੱਠ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਦੀਆਂ—ਗੰਗਾ, ਯਮੁਨਾ (ਜਮਨਾ), ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ (ਸਤਲੁਜ), ਵਿਪਾਸ਼ਾ (ਬਿਆਸ), ਏਰਾਵਤੀ (ਰਾਵੀ), ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ (ਝਨਾਂ), ਵਿਤਸਤਾ (ਜੇਹਲਮ). "ਲਖੇ ਅਸ੍ਰ ਨਦਜਾਨ ਕੋ ਦਰਪ ਭਾਜੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਅਸ੍ਰ ਨਾਇਕਾ }
ਅਸ੍ਰ ਨਾਯਿਕਾ } ਦੇਖੋ, ਨਾਇਕਾ ਸ਼ਬਦ ਫੁਟਨੋਟ ਸਮੇਤ.

ਅਸ੍ਰਪਦ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਰਭ.

ਅਸ੍ਰਪਦੀ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਪਦੀ.

ਅਸ੍ਰ ਬਸੁ. ਦੇਖੋ, ਵਸੁ ੯.

ਅਸ੍ਰਭੁਜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਭੁਜੀ.

---

[1] ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਰਯ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਗਣੇਸ਼, ਸ਼ਿਵ ਦੁਰਗਾ ਆਦਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਸ੍ਰਗੰਧ ਹਨ.

ਅਸ੍ਰ ਮੰਗਲ. ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਗਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੱਠ ਪਦਾਰਥ:—
ਘੋੜਾ, ਹਾਥੀ, ਗਊ, ਜਲ ਦਾ ਘੜਾ, ਪੱਖਾ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਰਣਸਿੰਘਾ ਅਤੇ ਦੀਵਾ. ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਰਣਸਿੰਘੇ ਦੀ ਥਾਂ ਨਗਾਰਾ ਹੈ।

੨ ਕਈਆਂ ਨੇ ਅਸ੍ਰਮੰਗਲ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ:—
ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਗਊ, ਅਗਨਿ, ਸੁਵਰਣ, ਘੀ, ਸੂਰਜ, ਜਲ, ਰਾਜਾ। ੩ ਉਹ ਘੋੜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅਯਾਲ ਦੁੰਮ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਸੁੰਮ ਚਿੱਟੇ ਹੋਣ.

ਅਸ੍ਰ ਲੋਕ. ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਅੱਠ ਲੋਕ—ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਪਿਤ੍ਰਿ ਲੋਕ, ਚੰਦ੍ਰ ਲੋਕ, ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ, ਗੰਧਰਵ ਲੋਕ, ਰਾਕ੍ਸ਼ਸ ਲੋਕ, ਯਕ੍ਸ਼ ਲੋਕ, ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਚ ਲੋਕ.

ਅਸ੍ਰ ਵ੍ਯਾਕਰਣ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ ਸਾਜ ਸਾਜਿ.

ਅਸ੍ਰਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਂਗ.

ਅਸ੍ਰਾਦਸ਼. ਸੰ. ਅਠਾਰਾਂ. ਦਸ਼ ਅਤੇ ਅੱਠ—੧੮.

ਅਸ੍ਰਾਪਦ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਪਦ.

ਅਸ੍ਰਾਵਕ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਵਕ੍ਰ.

ਅਸ੍ਰੋਤਰ. ਦੇਖੋ, ਅਠੋਤਰ.

ਅਸ੍ਤ. ਸੰ. अस्त्. ਧਾ—ਸ਼ੋਭਾ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਲੁਕਣਾ. ਗ੍ਰਸਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰ. अस्त. ਵਿ—ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੁਕਿਆ. ਅੰਤਰਧਾਨ ਹੋਇਆ। ੩ ਨਸ੍ਟ. ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਦੀ ਓਟ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਛਿਪਦਾ ਹੈ। ੫ ਫ਼ਾ ست। ਹੈ. ਅਸ੍ਤਿ। ੬ ਸੰ. ਅਸ੍ਥਿ. ਹੱਡੀ. "ਬਿਸਟਾ ਅਸ੍ਤ ਕ੍ਰਿਮਿ ਉਦਰੁ ਭਰਿਓ ਹੈ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਅਸ੍ਤਮਨ / **ਅਸ੍ਤਮਯਨ** } ਦੇਖੋ, ਅਸਤਮਨ.

ਅਸ੍ਤਵ੍ਯਸ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਲਟ ਪੁਲਟ. ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ.

ਅਸ੍ਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ. ਹੋਂਦ. ਭਾਵ। ੨ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨਤਾ. ਮੌਜੂਦਗੀ। ੩ ਜਰਾਸੰਧ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਮਥੁਰਾਪਤਿ ਕੰਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਜਰਾਸੰਧ.

ਅਸ੍ਤਿ ਭਾਤਿ ਪ੍ਰਿਯ. ਵਾ—ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸਣ, ਜੋ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਦੀ ਹੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਹਨ. "ਸਤ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਇਕ ਅਸ੍ਤਿ ਭਾਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਪੂਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ.

ਅਸ੍ਤੁ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਹੱਛਾ! ਭਲਾ! ੨ ਹੋਵੇ. ਇਵੇਂ ਹੋਵੇ.

ਅਸ੍ਤੇਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤੇਯ (ਚੋਰੀ) ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ. ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰਨੀ.

ਅਸ੍ਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤ੍ਰ.

ਅਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਸੰ. अस्त्रिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰਧਾਰੀ. ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਆਦਮੀ.

ਅਸ੍ਥਲ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਲ। ੨ ਰਿਦਯਸ੍ਥਲ. ਮਨ. ਦਿਲ. "ਜਾਕਾ ਅਸ੍ਥਲ ਤੋਲ ਅਮਿਤੋ." (ਗਾਥਾ)

ਅਸ੍ਥਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਡੀ.

ਅਸ੍ਥਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਿਤ। ੨ ਸੰ. अस्थित. ਵਿ—ਨਾ ਇਸਥਿਤ. ਚਲਾਇਮਾਨ. "ਅਸ੍ਥਿਤੰ ਸੋਗ ਹਰਖੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਅਸ੍ਥਿਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਿਰ.

ਅਸ੍ਮ. ਦੇਖੋ, ਅਸਮ ੩, ੪, ੫.

ਅਸ੍ਰ. ਅਸ਼੍ਰ. ਹੰਝੂ. ਆਂਸੂ। ੨ ਸੰ. अस्त्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਹੂ। ੩ ਜਲ। ੪ ਵਿ—ਫੈਂਕਿਆ. ਚਲਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਅਸੁਰ ੮.

ਅਸ੍ਰਮ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਮ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਥਕਾਨ। ੨ ਕਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ.

ਅਸ਼੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਥਰੂ. ਆਂਸੂ. ਹੰਝੂ. ਸ਼ੋਕ ਜਾਂ ਅਨੰਦ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਜਲ.

ਅਸ਼੍ਰੁਪਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਥਰੂ (ਹੰਝੂ) ਕੇਰਨੇ. ਰੋਦਨ. ਰੋਣਾ. "ਅਸ੍ਰੁਪਾਤ ਸੋਂ ਵਸਤ੍ਰ ਭਿਗੋਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ / **ਅਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੀ** } ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇ.

ਅਸ਼੍ਲੀਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਸ਼੍ਲੀਲ (ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ) ਨਹੀਂ. ਨਿੰਦਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਕ੍ਯ। ੩ ਗੰਵਾਰੂ ਬੋਲੀ.

ਅਸ਼੍ਵ. ਸੰ. अश्व. ਅਸ਼੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜਾ. ਤੁਰੰਗ. ਅਸਪ ਹਯ. ਕੰਕ੍ਯਾਨ। ੨ ਵਿ—ਵ੍ਯਾਪਕ। ੩ ਸੰ. अस्व. ਜਿਸ ਪਾਸ ਸ੍ਵ (ਧਨ) ਨਹੀਂ. ਕੰਗਾਲ. "ਕਨਕ ਅਸ੍ਵ ਹੈਵਰ ਭੂਮਿਦਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਅਨਾਥ ਨੂੰ ਕਨਕ (ਸੋਨਾ) ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰਨਾ.

ਅਸ਼੍ਵਏਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੈ:ਸ਼੍ਰਵਾ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੂਰਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਸ਼੍ਵਸ਼ਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਘਰ. ਤਬੇਲਾ. ਅਸਤਬਲ.

ਅਸ਼੍ਵਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਛੇਰਾ. ਘੋੜੇ ਦਾ ਬੱਚਾ.

ਅਸ਼੍ਵਕਵਚਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਫੌਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਚ ਪਹਿਨਾਏ ਹੋਣ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਪਾਖਰ ੨.

ਅਸ਼੍ਵਗਤਿ. ਦੇਖੋ, ਬਿਜੇਖ ੩। ੨ ਘੋੜੇ ਦੀ ਚਾਲ.

ਅਸ਼੍ਵਤਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤਰ ੨.

ਅਸ਼੍ਵਤਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੱਚਰ. ਘੋੜੀ ਅਤੇ ਗਧੇ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਨਸਲ.

ਅਸ਼੍ਵੱਥ. ਸੰ. अश्वत्थ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੱਪਲ. ਚਲਦਲ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਸ਼੍ਵੱਥ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਹੇਠ ਘੋੜੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਲਈਂ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.[1] Ficus religiosa (Religiosa Indica)

ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ. ਸੰ. अश्वत्थामन्. ਵਿ—ਘੋੜੇ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਪੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਜੰਮਣ ਵੇਲੇ ਘੋੜੇ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ. ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਦੁਰਯੋਧਨ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਕੌਰਵਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ, ਕ੍ਰਿਪ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤਵਰਮਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ. ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ

[1] ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦੇ ਘੋੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਛਾਂ ਹੇਠ ਬੱਧੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.

ਧ੍ਰਿਸ੍ਟਦ੍ਯੁਮਨ ਕੋਲੋਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦ੍ਰੋਣ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਏਸ ਲਈ ਏਹ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਧ੍ਰਿਸ੍ਟਦ੍ਯੁਮਨ ਨੂੰ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਫੇਰ ਇਸ ਨੇ ਦ੍ਰੁਪਦ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਨੂੰ ਮੁਕਾਇਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆ.

ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰਹਮਅਸਤ੍ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ (ਪਰੀਛਤ) ਨੂੰ ਭੀ, ਜੋ ਅਜੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੀ, ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ ਨੂੰ ਫੇਰ ਜੀਵਨਦਾਨ ਕੀਤਾ.[1] ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਡਰ ਕੇ ਨੱਸ ਗਏ, ਪਰ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੇ ਰੋ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਪਾਪ ਹੈ. ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੰਨ ਗਈ, ਪਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਇਸ ਲਈ ਭੀਮ, ਅਰਜੁਨ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਰਤਨ ਲੈ ਆਏ. ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੇ ਇਹ ਮਣੀ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਕਟ ਪੁਰ ਸਜਾਇਆ.

ਅਸ਼੍ਵਪਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਸਪਤਿ ਅਤੇ ਅਸੁਪਤਿ। ੨ ਨਿਘਨ ਯਾਦਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸੇਨ, ਜੋ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਹ ਸ੍ਯਮੰਤਕ ਮਣੀ ਪਹਿਨਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਤੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. "ਅਸ਼੍ਵਪਤੀ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਣ ਪਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਮੰਤਕ.

ਅਸ੍ਵਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਵਪਨ (ਨੀਂਦ) ਨਹੀਂ। ੨ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਦਿਮਾਗ ਮੇਦੇ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਤੋਂ ਨੀਂਦ ਦਾ ਨਾ ਆਉਣਾ. Insomnia. ਇਹ ਰੋਗ ਦਿਮਾਗੀ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਚਿੰਤਾ, ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੇਵਾਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਲਿਆਉਣੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ. ਸ੍ਵਛ ਪੌਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਦਿਮਾਗ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾ ਲੈਣਾ, ਹਲਕੀ ਗਿਜ਼ਾ ਫਲ ਆਦਿ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਅਸ਼੍ਵਮੁਖ ਸੰ. ਕਿੰਨਰ ਦੇਵਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਘੋੜੇ ਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਉਣ ਅਤੇ ਨੱਚਣ ਵਿੱਚ ਵਡੇ ਨਿਪੁਣ (ਤਾਕ) ਹਨ.

ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ. ਉਹ ਜੱਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸ਼੍ਵ (ਘੋੜਾ) ਮੇਧ (ਮਾਰਿਆ) ਜਾਵੇ. ਜਿਸ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੋਵੇ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜੱਗ ਦੋ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ—ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹੁਕੂਮਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਔਲਾਦ ਵਾਸਤੇ.

ਜੱਗ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਉਂ ਹੈ:— ਇੱਕ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਘੋੜਾ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਅਭਿਮੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਬੱਧੇ ਪਤ੍ਰ ਉੱਤੇ ਜੱਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਫੌਜ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਫੌਜ ਲੈਕੇ ਚਲਦੇ ਸਨ. ਘੋੜਾ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਰ੍ਹਾ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਜੋ ਰਾਜਾ, ਘੋੜੇ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਮੰਨਣੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਹ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਪੁਰ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਛਿੜ ਪੈਂਦਾ ਸੀ. ਜੇ ਘੋੜਾ ਛੁਡਾਇਆ ਨਾ ਜਾਂਦਾ ਤਦ ਜੱਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇ ਘੋੜਾ ਲੈਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਦ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜੱਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ. ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਸਫਰ ਪਿੱਛੋਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਥਾਣੀਂ ਘੋੜਾ ਬੇਰੋਕ ਫਿਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ. ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਜੱਗਮੰਡਪ ਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵੇਦੀ, ਸਵਾ ਸਵਾ ਗਜ ਚੌੜੇ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸੱਤ ਗਜ ਲੰਮੇ ੨੧ ਥੰਭਿਆਂ ਉੱਪਰ ਰਚੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ. ਅਤੇ ਹਵਨ ਲਈ ੧੮ ਕੁੰਡ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਚੁਪਾਏ ਕੱਟਕੇ ਹੋਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੰਧ (ਬੂ) ਰਾਣੀ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਸਨਾਨ ਕਰਾਕੇ ਬੈਤ ਦੀ ਚਟਾਈ ਉੱਪਰ ਖੜਾ ਕਰਕੇ, ਰਾਜੇ ਤੇ ਰਾਣੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ, ਝਟਕਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨੀ ਮਚ ਉਠਦੀ ਸੀ.

ਜੇ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਲਈ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਦ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲੋਥ ਨਾਲ ਰਾਣੀ ਸੌਂਦੀ ਸੀ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ ਕਿ ੧੦੦ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਜੱਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਏਸੇ ਲਈ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਜੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਵਿਘਨ ਪਾਏ.

ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਇਣ ਬਾਲਕਾਂਡ ਦੇ ੧੪ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ਼ਰਥ ਦੇ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੌ ਪਸ਼ੂ ਬਲਿਦਾਨ ਲਈ ਖੂੰਟਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕੌਸ਼ਲ੍ਯਾ ਆਦਿ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਖੜਗ ਨਾਲ ਝਟਕਾਇਆ ਸੀ ਅਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਸੁੱਤੀਆਂ ਸਨ।

੨ ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ.

ਅਸ਼੍ਵਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਵਾਰ.

ਅਸ਼੍ਵਵੈਦ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਾਲਿਹੋਤ੍ਰੀ (ਸਲੋਤ੍ਰੀ) Veterinary surgeon.

ਅਸ਼੍ਵਾਰੂਢ / ਅਸ਼੍ਵਾਰੋਹੀ } ਵਿ—ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਘੁੜਚੜ੍ਹਾ ਸਵਾਰ.

ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜੀ। ੨ ਸਤਾਈ ਨਛਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪਹਿਲਾ

[1] ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ ਨਾਉਂ ਇਸੇ ਲਈ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਰਿਕ੍ਸ਼ੀਣ (ਮਰੇ ਹੋਏ) ਨੂੰ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣ ਦਿੱਤੇ.

ਨਛਤ੍ਰ. ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਪੈਣ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਨਛਤ੍ਰ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਘੋੜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਰਗੀ ਸ਼ਕਲ ਭਾਸਦੀ ਹੈ.

ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰ. ਘੋੜੀ ਦੇ ਪੁੱਤ ਦੋ ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਦ ਹਨ. ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਦੇ ਦੈਵਤ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੇਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਸੰਗ੍ਯਾ" ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਤੇਜ ਨਾ ਸਹਾਰਕੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਬਣਾਉਟੀ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਛਾਯਾ" ਘਰ ਛੱਡਕੇ ਆਪ ਘੋੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਚਲੀ ਗਈ. ਜਦ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਜੌੜੇ ਪੁਤ੍ਰ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ.

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡੁ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਦ੍ਰੀ ਨੇ ਨਕੁਲ ਅਤੇ ਸਹਿਦੇਵ, ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਤੋਂ ਜਣੇ ਸਨ. ਵੈਦਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਤ ਅਤੇ ਸੰਝ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.

ਅਹ. ਸੰ. अह्. ਧਾ—ਫੈਲਣਾ. ਵਜਾਪਣਾ। ੨ ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ। ੩ ਸੰ. अहन्. ਅਹਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ। ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਅਹਸਾਨ. ਅ਼ احسان। ਇਹ਼ਸਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਕਾਰ. ਨੇਕੀ. ਭਲਿਆਈ। ੨ ਕ੍ਰਿਪਾ.

ਅਹਸਾਨਫ਼ਰਾਮੋਸ਼. ਫ਼ਾ احسان فراموش। ਇਹ਼ਸਾਨ-ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼ ਵਿ—ਉਪਕਾਰ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਕ੍ਰਿਤਘਨ.

ਅਹਹ. ਵ੍ਯ—ਅਚਰਜ, ਖੇਦ ਅਤੇ ਸ਼ੋਕ ਆਦਿ ਦਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ.

ਅਹਕਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹੰਕਾਰ. ਅਹੰਕ੍ਰਿਤਿ. ਅਭਿਮਾਨ. "ਜਿਨ ਵਿਚਹੁ ਅਹਕਰਣ ਚੁਕਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰ)

ਅਹ਼ਕਾਮ. ਅ਼ احکام। .ਹੁਕਮ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਹਣ. ਦੇਖੋ, ਅਹਨ ਅਤੇ ਆਹਣ.

ਅਹਦ. ਅ਼ عہد ਅ਼ਹਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਵਾਦਾ. ਨੇਮ. "ਬਾਂਧ ਅਹਦ ਇਹ ਰੀਤਿ ਸੋਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸਮਾ. ਵੇਲਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੀ .ਹੁਕੂਮਤ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਜਿਵੇਂ—ਇਹ ਘਟਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਅਹਦ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ.

ਅ਼ਹਦਸ਼ਿਕਨੀ. ਫ਼ਾ عہدشکنی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਾਦਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ.

ਅਹ਼ਦੀ. ਅ਼ احدی। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਸਵਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਜਮਾਤ. ਅਹਦੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖ਼ਾਹ ੨੦ ਤੋਂ ੨੫ ਰੁਪਯੇ ਤੀਕ ਮਾਹਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ. ਇਹ ਸਵਾਰ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਮਨਸਬਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ. ਜਦ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਸੂਲ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਉਚੇਚਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ, ਤਦ ਅਹਦੀ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਏਹ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਚੁਕਦੇ ਸਨ, ਧਰਨਾ ਮਾਰਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.

ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਹਦੀ ਮੰਜੇ ਉੱਪਰ ਬੈਠਕੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ, ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬੇਗਾਰੀ ਕਢਵਾਕੇ ਮੰਜਾ ਚੁਕਵਾਉਂਦੇ. "ਤਬ ਔਰੰਗ ਜਿਯ ਮਾਹਿ ਰਿਸਾਏ। ਏਕ ਅਹਦੀਆ ਇਹਾਂ ਪਠਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅ਼ਹਦੋ ਪੈਮਾਨ. ਫ਼ਾ عہدو پیمان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਾਂਧਣੇ. Treaty of alliance.

ਅਹਨ. ਸੰ. अश्मघ्न—ਅਸ਼੍ਮਘ੍ਨ. ਬੱਦਲ ਦਾ ਪੱਥਰ. ਗੜਾ. ਓਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਹ ੩.

ਅਹਨਿਸ. ਸੰ. अहर्निश. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰਾਤ ਦਿਨ। ੨ ਸਦਾ. ਨਿਤ੍ਯ. ਹਮੇਸ਼ਾ.

ਅਹਨੀ. ਦੇਖੋ, ਅਹਿਨੀ ਅਤੇ ਆਹਨੀ.

ਅਹਪਤਿ. ਸੰ. ਅਹਪੰਤਿ. ਦਿਨ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੂਰਜ.

ਅਹਪਤਿਦਿਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹਪੰਤਿ (ਸੂਰਜ) ਦਾ ਦਿਨ—ਐਤਵਾਰ. ਰਵਿਵਾਸਰ. "ਜੇਠ ਦੂਜ ਦਿਨ ਅਹਪਤੀ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਅਹਮ. ਦੇਖੋ, ਅਹੰ। ੨ ਅ਼ اہم। ਵਿ—ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ. ਜਰੂਰੀ. ਆਵਸ਼੍ਯਕ। ੩ ਕਠਿਨ. ਔਖਾ.

ਅਹ਼ਮਕ਼. ਅ਼ احمق। ਵਿ—.ਹੁਮਕ਼ (ਮੂਰਖਤਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਬੁੱਧਿਹੀਨ. ਮੂਰਖ.

ਅਹ਼ਮਦ. ਅ਼ احمد। ਵਿ—ਹ਼ਮਦ (ਸ਼ਲਾਘਾ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਿਤ. ਸਲਾਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਉਂ। ੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਅਤੇ ਸੋਰਠੇ ਮਨੋਹਰ ਹਨ.

> "ਅਹਮਦ, ਯਾ ਮਨ ਸਦਨ ਮੇ ਹਰਿ ਆਵਹਿਂ ਕਿਹ ਬਾਟ?
> ਬਿਕਟ ਜੁਰੇ ਜੋ ਲੌ ਨਿਪਟ ਖੁਲੈਂ ਨ ਕਪਟ ਕਪਾਟ.
> ਅਹਮਦ ਹਮ ਨ ਸੁਹਾਯ, ਅਮੀ ਪਿਲਾਵੈਂ ਮਾਨ ਬਿਨ.
> ਜੌ ਬਿਖ ਦੇਤ ਬੁਲਾਯ, ਮਾਨ ਸਹਿਤ ਮਰਬੋ ਭਲੋ."

ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ. ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਊਧਮ ਬਾਈ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ. ਪੁੱਤ੍ਰ, ਜੋ ੧੪ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੭੨੫ ਨੂੰ ਜੰਮਿਆ. ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੭੪੮ ਨੂੰ ਬਾਪ ਦੇ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਿਆ. ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਇਮਾਦੁਲ ਮੁਲਕ ਗਾਜ਼ੀਉੱਦੀਨ ਖਾਂ ਨੇ ੨ ਜੂਨ ਸਨ ੧੭੫੪ ਨੂੰ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹਕੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ. ਇਸੇ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ੧ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੭੭੫ ਨੂੰ ਹੋਈ.

ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ. ਅਥਵਾ ਦੁੱਰਾਨੀ. ਅਬਦਾਲੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ਼. "ਸੱਦੋਜ਼ਈ" ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨ ਖ਼ਾਂਨ ਦਾ ਪੁੱਤ. ਇਹ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਪਰ ਬੁੱਧੀਬਲ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤਿ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੭੪੭ ਵਿੱਚ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕੰਧਾਰ ਤੇ ਕਬਜਾ ਕਰਕੇ ਬਲਖ, ਸਿੰਧ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਿਆ. ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾਂ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਸਮਝ ਕੇ ਸਨ ੧੭੪੭ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਨ ੧੭੬੭ ਤੀਕ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਅੱਠ ਹਮਲੇ

[1] ਇਸ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਵਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ—ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਲਾਹੇ ਦਾ ਬਚਿਆ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹੇ ਦਾ.

ਕੀਤੇ, ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੮੧੮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਕਲੰਦਰ ਖ਼ਾਂ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਕੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਢਾਹਿਆ, ਜੋ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਨੀਂਹ ਉੱਪਰ ਉਸਾਰਿਆ. ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੭ ਹਾੜ ਸੰਮਤ ੧੮੩੦ ਵਿੱਚ ਮੁਰਗਾਬ ਨਾਮੇ ਨਗਰ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਅਤੇ ਦੇਸਰਾਜ.

ਅਹ੍ਮਦ ਸੱਯਦ, ਅਹਮਦ ਸੈਯਦ (ਸੱਯਦ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਗ਼ਾਜ਼ੀ) ਬਰੇਲੀ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੁੱਲਾ, ਜੋ ਮੁਹੰਮਦ ਅਰਫ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੭੮੬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਅਮੀਰ ਦੋਸਤ ਮਹੁੰਮਦ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਗੁਪਤ ਸਹਾਯਤਾ ਪਾ ਕੇ ਸਨ ੧੮੨੭ ਵਿੱਚ ਸਰਹੱਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜੰਗ ਛੇੜਿਆ ਅਤੇ ਜਹਾਦ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ. ਅਟਕ ਪਾਸ ਅਕੋਰਾ ਦੇ ਮਕਾਮ ਪੁਰ ਸਰਦਾਰ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਤੋਂ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰੀ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ੩੦ ਮਈ ਸਨ ੧੮੩੧ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਹ ਬਾਲਾਕੋਟ (ਜਿਲਾ ਹਜ਼ਾਰਾ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ.[1]

ਅਹਮਦ ਨਗਰ. ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਦਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਸੀਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਬਾਦ ਹੈ. ਬਹਮਨੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਆਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਹਮਦ ਨਿਜ਼ਾਮ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਸਨ ੧੪੯੦ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ ਹੈ. ਅਹਮਦ ਨਗਰ ਪੂਨੇ ਤੋਂ ੭੨ ਮੀਲ ਹੈ. ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਫ਼ਰ ਨਾਮਹ ਲੈਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਮਿਲੇ ਸਨ.

ਅਹਮਦਾਬਾਦ. ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਅੰਦਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਸ਼ਾਵਰਮਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਨ ੧੪੧੩ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ. ਇਹ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੩੧੦ ਮੀਲ ਹੈ. ਬੀ. ਬੀ. ਸੀ. ਆਈ. ਅਤੇ ਆਰ. ਐਮ. ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਜੰਕਸ਼ਨ ਹੈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਸੂ. ਦੀ ਛੇਵੀ ਰੁੱਤ ਦੇ ੫੮ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਅਹਮਦ ਨਗਰ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਹਮਦ ਨਗਰ.

ਅਹਮਦੀ. ਵਿ—ਮੁਹੰਮਦ ਪੈਗੰਬਰ ਦਾ ਪੈਰੋ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸਲਮਾਨ। ੩ ਕਾਦੀਆਨੀ ਮਿਰਜ਼ੇ ਦਾ ਪੈਰੋ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲਾਮ ਅਹਮਦ ੨.

ਅਹਰ. ਸੰ. अहर्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ.

ਅਹਰਖ. ਦੇਖੋ, ਅਹਿਰਖ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰ੍ਸ਼ (ਆਨੰਦ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਰੰਜ. ਸ਼ੋਕ.

ਅਹਰਣ, ਅਹਰਣਿ, ਅਹਰਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਯਸਘਨ. ਅਯੋਘਨ. ਲੋਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਲੋਹੇ ਆਦਿ ਧਾਤੂਆਂ ਦੇ ਘੜਨ ਲਈ ਲੋਹਾਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਉੱਪਰ ਲੋਹਾ, ਠੰਢਾ ਜਾਂ ਗਰਮ, ਰੱਖਕੇ ਘਨ (ਹਥੌੜੇ) ਨਾਲ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਆਹਨੀ. ਨਿਹਾਈ. "ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ, ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ." (ਜਪੁ)

ਅਹਰਨਿਸ. ਦੇਖੋ, ਅਹਨਿਸ ਅਤੇ ਅਹਿਨਿਸਿ.

ਅਹਰਪਤਿ. ਦਿਨ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸੂਰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਹਪਤਿ.

ਅਹਰਮਨ. ਫ਼ਾ اہرمن। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਸੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁਰਾਈ ਦਾ ਦੇਵਤਾ.[2] ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨੇਕੀ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਯਜ਼ਦਾਨ ਹੈ.

ਅਹ੍ਰਾਰ. ਅ. ਆਜ਼ਾਦ. free men. ਇਹ ਹ਼ੁੱਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ.

ਅਹਰੰਤ. ਵਿ—ਆਹ! ਆਹ! ਅਤੇ ਹੈ! ਹੈ! ਪੁਕਾਰਦਾ. ਵਿਲਾਪ ਕਰਦਾ. "ਅਹਰੰਤ ਕੋਟਿ ਕਟਯੰਤਿ ਗਾਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਰ੍ਹੰਤ.

ਅਹਰੰਨ. ਦੇਖੋ, ਅਹਰਨ.

ਅਹਲ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਜੋ ਹੱਲੇ ਨਾ. ਸ੍ਥਿਰ. ਕਾਇਮ. "ਗਡ ਥੰਮ ਅਹਲੈ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨, ਮ: ੫) ੨ ਅ਼ اہل। ਅਹਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਕ. ਜਨ ਸਮੁਦਾਯ। ੩ ਪਰਿਵਾਰ. ਕੁਟੰਬ। ੪ ਪਤਿ। ੫ ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ ਲਾਇਕ਼. "ਅਹਲ ਆਰਫ਼ ਕਮਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਹਲਕਾਰ. ਫ਼ਾ اہلکار। ਵਿ—ਕਰਮਚਾਰੀ. ਅਹੁਦੇਦਾਰ. ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ.

ਅਹਲਾ. ਵਿ—ਦੁਰਲਭ. ਅਲਭ੍ਯ। ੨ ਬਿਨਾ ਲਾਭ. ਵ੍ਰਿਥਾ. ਸੰ. ਅਫਲ. ਦੇਖੋ, ਅਹਿਲਾ.

ਅਹਲਾਦ. ਸੰ. ਆਹਲਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਹਿਲਾਦ.

ਅਹਲਿਆ. ਸੰ. ਅਹਲ੍ਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਰਿਧਾਸ਼੍ਵ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਗੋਤਮ (ਸ਼ਰਦ੍ਵਤ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋ, ਰਾਮਾਇਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਸਭ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਈ, ਇਹ ਪਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰਾਪ ਨਾਲ ਸਿਲਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਈ. "ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ ਅਹਲਿਆ ਤਾਰੀ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਗੋਤਮ ੪.

ਅਹਲੀਆ. ਅ਼ اہلیہ। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹਲ (ਕੁਟੰਬ) ਵਾਲੀ. ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ. ਵਨਿਤਾ.

ਅਹਲੀਹਾ. ਅ਼. اہلہا ਉਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ.

ਅਹਲੇ ਨਜ਼ਰ. ਫ਼ਾ اہلِ نظر। ਵਿ—ਅਕਲਮੰਦ. ਦਾਨਾ. ਸਿਆਣਾ.

ਅਹਲ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਅਹਲਿਆ ਅਤੇ ਗੋਤਮ ੪.

ਅਹਵ. ਸੰ. ਆਹਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁੱਧ. ਜੰਗ.

ਅਹਵਯੰ. ਸੰ. ਆਹਵੀਯ. ਵਿ—ਯੁੱਧ ਸੰਬੰਧੀ. "ਗਿਰੰਤ ਭੂਮਿ ਅਹਵਯੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਅਹਵੀਯ ਭੂਮਿ (ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ) ਵਿੱਚ ਡਿਗਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਹਵੀ ਭੂਮਿ.

ਅਹ੍ਵਾਲ. ਅ਼ احوال। ਹ਼ਾਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਦਸ਼ਾ. "ਮਮ ਈ ਚਿਨੀ ਅਹਵਾਲ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੨ ਸਮਾਚਾਰ. ਸੁਧ. ਖ਼ਬਰ.

ਅਹਵੀ ਭੂਮਿ. ਸੰ. ਆਹਵੀਯ ਭੂਮਿ. ਰਣਖੇਤ. ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ.

---

[1] ਸੈਯਦ ਦੇ ਮੋਤਕ਼ਿਤ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੋਯਾ ਨਹੀਂ.

[2] ਇਸੇ ਲਈ ਬਹੁਤੇ ਕਵੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੂੰ 'ਅਹਰਮਨ' ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

ਦੇਖੋ, ਅਹਵਯ.

ਅਹਾ. ਵ੍ਯ—ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ. ਸੀ. ਥਾ. ਸਾ. "ਜਹ ਕਛੁ ਅਹਾ, ਤਹਾਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਅਹਾਜ | ਅਹਾਜੁ ਸੰ. ਅਹਾਯ੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ ਲਾਇਕ। ੨ ਭਾਵ—ਨਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. "ਖਾਣਾ ਖਾਜ ਅਹਾਜੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੩ ਅਖਾਦ੍ਯ. ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਭੱਖ.

ਅਹਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਹਾਤਾ.

ਅਹਾਰ. ਸੰ. ਆਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੋਜਨ. ਗਿਜਾ. ਖਾਣਾ.

ਅਹਾੜ. ਵਿ—ਜੋ ਹਾੜਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਪ ਅਤੇ ਤੋਲ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਖਭਰੀ ਪੁਕਾਰ. ਹਾਹਾਕਾਰ. "ਖੁਲੀਂ ਵਾਲੀਂ ਦੈਤ ਅਹਾੜੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੩ ਰਣਭੂਮਿ. ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ. "ਰੁਲੇ ਅਹਾੜ ਵਿੱਚ." (ਚੰਡੀ ੩) ੪ ਸੰ. ਆਸ਼ਾਢ. ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ.

ਅਹਾੜੀ | ਅਹਾੜੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਫਸਲ. "ਫਸਲ ਅਹਾੜੀ ਏਕ ਨਾਮੁ ਸਾਵਣੀ ਸਚੁ ਨਾਉਂ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਸਾਵਣੁ ਰਾਤਿ ਅਹਾੜੁ ਦਿਹੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਸਕਾਮ ਅਸ਼ੁਭ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਸਾਉਣੀ ਅਤੇ ਹਾੜੀ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਹਾੜਨ (ਮਿਣਨ) ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ. ਦੇਖੋ, ਹਾੜਨਾ.

ਅਹਿ. ਇਹ. ਯਹ. "ਅਹਿ ਤਨ ਢੇਰੀ ਥੀਸੀ." (ਸੂਹੀ. ਫਰੀਦ) "ਅਹਿ ਕਰ ਕਰੇ ਸੁ ਅਹਿ ਕਰ ਪਾਏ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨, ਮ: ੫) ੨ ਅਸ੍ਰਿ. ਹੈ। ੩ ਅਹੰਤਾ. ਹੌਮੈ. ਅਹੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਚਾਇਣੁ ੩। ੪ ਸੰ. ਅਹਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਪ. ਸੱਪ। ੫ ਸੂਰਜ। ੬ ਰਾਹੀ. ਪਥਿਕ। ੭ ਵਿ—ਨੀਚ। ੮ ਲੁਟੇਰਾ. ਵੰਚਕ। ੯ ਅੱਠ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ. ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਗ ਅੱਠ ਹਨ. "ਜਬ ਵਿਸਾਖ ਅਹਿ ਦਿਵਸ ਵਿਤਾਏ." (ਗੁਵਿ ੬) ੧੦ ਸੰ. ਅਹਨ੍—ਅਹਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ. "ਮਨ ਰੇ, ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਹਰਿਗੁਣ ਸਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਅਹਿੰਸ. ਹਿੰਸਾ ਰਹਿਤ. ਅਹਿੰਸਕ.

ਅਹਿੰਸਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਸਾ (ਵਧ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ. ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਵ੍ਰਤ। ੨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਣਾ. ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ੮੧ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਕਰਮ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਭੀ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਕਰਮ ਹਿੰਸਾ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਹਿਸਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਹਸਾਨ.

ਅਹਿਕਰਣ. ਦੇਖੋ, ਅਹਕਰਣ.

ਅਹਿਛੌਨਾ. ਸੱਪ ਦਾ ਬੱਚਾ. ਸਪੋਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਕੁੰਤਲ.

ਅਹਿਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਬੁਰਿਆਈ. ਬਦੀ। ੨ ਵੈਰੀ. ਵਿਰੋਧੀ। ੩ ਬਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਹਿਦ. ਦੇਖੋ, ਅਹਦ.

ਅਹਿਦੀ. ਦੇਖੋ, ਅਹਦੀ.

ਅਹਿੰਦ੍ਰ | ਅਹਿਨਾਥ ਅਹਿ—ਇੰਦ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਪਰਾਜ. ਸ਼ੇਸਨਾਗ. ਅਹੀਂਦ੍ਰ.

ਅਹਿਨਿਸਿ. ਦਿਨਰਾਤ. ਭਾਵ—ਨਿਰੰਤਰ. ਦੇਖੋ, ਅਹਨਿਸ. "ਅਹਿਨਿਸਿ ਹਰਿਜਸੁ ਗੁਰੁਪਰਸਾਦਿ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਹਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਪਨੀ. ਸੱਪਣ. "ਪਾਤਕ ਦਾਦੁਰ ਗਨ ਕੋ ਅਹਿਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਹਿਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਸਨਾਗ. ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ। ੨ ਅਹਪੰਤਿ. ਦਿਨਪਤਿ. ਸੂਰਜ.

ਅਹਿਫੇਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਫੀਮ. ਅਫ਼ਯੂਨ। ੨ ਸੱਪ ਦੇ ਮੂਹੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਝੱਗ.

ਅਹਿਫੇਨ ਪ੍ਰਸੂਨ. ਪੋਸਤ ਦਾ ਫੁੱਲ.

ਅਹਿਬਾਤ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਭਾਗ੍ਯ. ਸੁਹਾਗ. ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਓਹ ਅਸਵਥਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋਵੇ. "ਰਹੈ ਅਟਲ ਅਹਿਬਾਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਹਿਮ. ਦੇਖੋ, ਅਹਮ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਅਹਿਮਕ਼. ਦੇਖੋ, ਅਹਮਕ਼.

ਅਹਿਮਤ. ਦੇਖੋ, ਅਹੰਮਤਿ. "ਧਨਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ ਅਹਿਮਤ ਆਪਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਹਿਮਦ. ਦੇਖੋ, ਅਹਮਦ.

ਅਹਿਰ. ਦੇਖੋ, ਅਹਰ.

ਅਹਿਰਖ. ਸੰ. ਈਸਾਂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਸਦ. ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵੇਖਕੇ ਕੁੜ੍ਹਨਾ ਯਾ ਸੜਨਾ ਬਲਣਾ. "ਅਹਿਰਖ ਵਾਦ ਨ ਕੀਜੈ, ਰੇ ਮਨ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਅਹਿਰਣ | ਅਹਿਰਣਿ ਦੇਖੋ, ਅਹਰਣ.

ਅਹਿਰਪਤਿ. ਸੂਰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਹਪਤਿ ਅਤੇ ਅਹਰਪਤਿ. "ਬਹੁਰੋ ਅਸੁ ਅਹਿਰਪਤਿ ਭਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਹਿਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਪਰਾਜ. ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਤਕ੍ਸ਼ਕ ਨਾਗ.

ਅਹਿਰਾਵਣ. ਦੇਖੋ, ਪਰਚਾਇਣੁ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਮਹਾਰਾਵਣ.

ਅਹਿਰਿਪੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਗਰੁੜ. ਨੀਲਕੰਠ। ੨ ਮੋਰ। ੩ ਨਿਉਲਾ। ੪ ਢੀਂਗ.

ਅਹਿਰਿਪੁਕੇਤੁ. ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਗਰੁੜ, ਉਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਧੁਜਾ ਵਿੱਚ, ਵਿਸਨੁ. ਗਰੁੜਧ੍ਵਜ. (ਸਨਾਮਾ) "ਯੱਦਪਿ ਸਮ ਹੈ ਅਹਿਰਿਪੁਕੇਤੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਹਿਰੰਨ. ਦੇਖੋ, ਅਹਰਨ.

ਅਹਿਲ. ਦੇਖੋ, ਅਹਲ.

ਅਹਿਲਾ. ਨਿਸਫਲ. ਦੇਖੋ, ਅਹਲਾ. "ਅਹਿਲਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਪਹਿਰੇ)

ਅਹਿਲਾਦ. ਆਨੰਦ. ਦੇਖੋ, ਅਹਲਾਦ. "ਮਨਿ ਹਰਿ ਕੋ ਅਹਿਲਾਦ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਹਿਲਿਆ. ਦੇਖੋ. ਅਹਲਿਆ. "ਗੋਤਮ ਤਪਾ ਅਹਿਲਿਆ ਇਸਤ੍ਰੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਵਿ--ਅਪਰਿਚਿਤ. ਜੋ ਹਿਲਿਆ ਨਹੀਂ। ੩ ਅਚਲ. ਦੇਖੋ. ਹਿਲਨਾ.

ਅਹਿਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਅਹਲੀਆ.

ਅਹਿਵਰ. ਦੇਖੋ. ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ੨। ੨ ਸੱਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ ਸ਼ੇਸਨਾਗ.

ਅਹਿਵਾਤ. ਦੇਖੋ. ਅਹਿਬਾਤ.

ਅਹਿਵਾਲ. ਦੇਖੋ. ਅਹਵਾਲ.

ਅਹੀ. ਅਸ੍ਰਿ. ਹੈ. "ਸਾਈ ਬਸਤੁ ਅਹੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਰੁਚੀ. ਚਾਹ. "ਸਰਨਿ ਸੁਆਮੀ ਕੀ ਅਹੀਐ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਸੱਪਣ. ਸਰਪਨੀ। ੪ ਸਰਪ.

ਅਹੀਆ ਪੁਰ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ. ਤਸੀਲ ਦੁਸੂਹਾ ਥਾਣਾ ਟਾਂਡਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਟਾਂਡਾ ਉੜਮੁੜ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਬਾਬਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਭੱਲੇ ਦੇ ਘਰ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਵਾਲੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੋਥੀ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪੋਥੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਨ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਾਈ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵੰਡ ਲਈ ਹੈ, ਸੋ ਇੱਕ ਇੱਥੇ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਇਸ ਦੇ ਭਾਈ ਪਾਸ ਹੈ.

ਅਹੀਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਹਿ-ਈਸ਼. ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਸ਼ੇਸਨਾਗ.

ਅਹੀਨ. ਵਿ—ਜੋ ਹੀਨ (ਕਮ) ਨਹੀਂ. ਪੂਰਾ। ੨ ਜੋ ਨੀਚ ਨਹੀਂ. ਉੱਤਮ.

ਅਹੀਰ. ਸੰ. ਅਭੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਗੋਪਾਲ. ਗਵਾਲਾ. "ਗਲਾ ਬਾਂਧਿ ਦੁਹਿ ਲੇਇ ਅਹੀਰ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਅਭੀਰ ੨.

ਅਹੀਰਣੀ / **ਅਹੀਰਨੀ** } ਸੰਗਯਾ—ਅਹੀਰ (ਅਭੀਰ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਗਵਾਲਨ. ਗੋਪੀ. ਗੁਜਰੀ.

ਅਹੀਰਾ. ਸੰ. आहृत—ਆਹਰਿਤ. ਵਿ—ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਬਰਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ. ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ. "ਪਿੰਡ ਵਸਾਯਾ ਫੇਰ ਅਹੀਰਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਹੀਰ.

ਅਹੀਰੀ. ਅਹੀਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਗਵਾਲਨ. ਗੋਪੀ. ਗੁਜਰੀ.

ਅਹੁ. ਹੈ. ਅਹੈ. "ਲਾਜ ਕੋ ਕਾਜ ਨਹਿ ਏਕ ਅਹੁਰੇ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੨ ਓਹ. ਵਹ.

ਅਹੁਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਥੱਕਣਾ। ੨ ਮੁੜਨਾ. ਵਾਪਿਸ ਆਉਣਾ। ੩ ਅਲਗ ਹੋਣਾ.

ਅਹੁਦਾ. ਦੇਖੋ, ਓਹਦਾ.

ਅਹੁਰੇਬੀ / **ਅਹੁਰੇਵੀ** } ਅ਼ اعرابی ਅਅ਼ਰਾਬੀ. ਅ਼ਰਬ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੱਦੂ ਲੋਕ. "ਕੇਊ ਠੱਟੇ ਭੱਖਰੀ ਇਰਾਨੀ ਅਹੁਰੇਵੀ ਮਿਲ ਕੇਊ ਕਾਸ਼ਮੀਰੀ ਜਿਨ ਬੋਲਨ ਪਛਾਨੀਐ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਹੂਟਾ. ਦੇਖੋ, ਅਹੁਟਨਾ ੨. "ਸੋ ਛਿਨ ਲਿਖ ਲੈ ਦਾਸ ਅਹੂਟਾ." (ਗੁਵਿ ੬) ਦਾਸ ਵਾਪਿਸ ਆਇਆ.

ਅਹੂਤੀ. ਦੇਖੋ. ਆਹੁਤੀ.

ਅਹੇ. ਅਸ੍ਰਿ. ਹੈ। ੨ ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਨ. "ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ." (ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਹਏ (ਵਿਨਾਸ਼) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਅਹੇ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ--"ਸਿਮਰਤ ਨਾਮੁ ਕੋਟਿ ਜਤਨ ਭਏ। ਸਾਧੁ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਹਰਿਗੁਨ ਗਾਏ, ਜਮਦੂਤਨ ਕਉ ਤ੍ਰਾਸ ਅਹੇ." (ਸ਼ਿਲਾ ਮ: ੫) ੪ ਅ (ਨਾ) ਹੇ (ਹੈ). ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਅਹੇਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਅਹੀਸ਼. ਸਰਪਰਾਜ. ਸ਼ੇਸਨਾਗ. "ਜੇ ਨਰ ਗੁਸੇ ਕਲੁਖ ਅਹੇਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਹੇਹ. ਵਿ—ਹੇਹਾ (ਮੈਥੁਨਇੱਛਾ) ਰਹਿਤ. ਜਿਤੇਂਦ੍ਰੀ. ਜਤੀ. "ਅਹੇਹ ਹੇਹੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਜਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਕਾਮੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ.

ਅਹੇਰ / **ਅਹੇਰਾ** } ਸੰ. ਅਖੇਟ. ਸੰਗਯਾ— ਸ਼ਿਕਾਰ. ਮ੍ਰਿਗਯਾ. "ਅਹੇਰਾ ਪਾਇਓ ਘਰ ਕੈ ਗਾਇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਅਹੇਰੀ / **ਅਹੇਰੀਆ** / **ਅਹੇੜੀ** } ਸੰ. ਆਖੇਟੀ. ਵਿ—ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਿਕਾਰੀ. "ਕਾਲ ਅਹੇਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗਯਾ--ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਜਾਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਹੇੜੀ.

ਅਹੈ. ਅਸ੍ਰਿ. ਹੈ. "ਜੋ ਕਿਛੁ ਅਹੈ ਸਭ ਤੇਰੀ ਰਜਾਇ." (ਭੈਰ ਮ: ੧)

ਅਹੋ. ਵ੍ਯ—ਆਨੰਦ. ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. "ਅਹੋ! ਜਸਜ ਰਖੇਣ ਗੋਪਾਲਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਤਾਨ ਸਮੇਂ ਗੁਰੁ ਅਹੋ! ਉਚਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਹੋਈ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਂਝੀ ਦੇਵੀ. ਅਹਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਦੇਵੀ. ਇਹ ਕੁਆਰੀ ਕੰਨਯਾ ਦੀ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵੀ ਹੈ. ਅੱਸੂ ਦੇ ਨੌਰਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਆਰੀ ਲੜਕੀਆਂ ਇਸ ਦੇਵੀ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਬਣਾਕੇ ਕੰਧ ਉੱਪਰ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਸ੍ਰਮੀ ਦਾ ਵ੍ਰਤ ਰੱਖਕੇ ਧੂਪ ਦੀਪ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਕੱਤਕ ਦੀ ਚਾਨਣੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਜਲਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਜਿਲੇ, ਰਾਧਾਕੁੰਡ ਪੁਰ, ਕੱਤਕ ਬਦੀ ੮ ਨੂੰ ਅਹੋਈ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਛਾਡਿਕੈ ਅਹੋਈ ਰਾਖੈ ਨਾਰਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਹੋਈ ਦਾ ਵ੍ਰਤ ਰਖਦੀ ਹੈ.

ਅਹੋਣੀ. ਵਿ—ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ. ਅਣਬਣ. ਅਸੰਭਵ। ੨ ਸੰਗਯਾ. ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ.

ਅਹੋਰਾਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨ ਰਾਤ. ੨੪ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਅੱਠ ਪਹਰ.

ਅਹੰ. ਸੰ. अहम्. ਸੰਗਯਾ—ਹੰਕਾਰ. ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਸਰਵ—ਮੈਂ. "ਅਹੰ ਅਹੰ ਅਹੈ ਅਵਰ ਮੂੜ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) "ਜਗਤ ਪਸੂ ਅਹੰ, ਕਾਲੁ ਕਸਾਈ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਹੌਮੈ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਪਸ਼ੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਲ ਕਸਾਈ ਹੈ.

ਅਹੰਕਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਅਹੰਕ੍ਰਿਤਿ. ਅਹੰਕਾਰ. ਅਭਿਮਾਨ. "ਸੋ ਸੂਰਾ ਵਰੀਆਮੁ ਜਿਨੀ ਵਿਚਹੁ ਦੁਸਟ ਅਹੰਕਰਣ ਮਾਰਿਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਅਹੰਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਭਿਮਾਨ. ਹੌਮੈ. ਘਮੰਡ. "ਅਹੰਕਾਰ ਤਿਸਨਾ ਰੋਗੁ ਲਗਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੩) ੨ ਵੇਦਾਂਤਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸੈ ਹੌਮੈ ਹੈ. ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਵ੍ਰਿੱਤਿ। ੩ ਸਾਂਖ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਤਤ੍ਵ (ਬੁੱਧਿ) ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਇੱਕ ਦ੍ਰਵ੍ਯ, ਜੋ ਮਹਤਤ੍ਵ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਮਨ ਉਪਜਦੇ ਹਨ. ਰਾਜਸ ਤੋਂ ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਰਮਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਤਾਮਸ ਤੋਂ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਅਹੰਕਾਰ ਗਰਬ. ਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਅਵਗ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਗਰਬ ੨.

ਅਹੰਕਾਰਿ. ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ. "ਅਹੰਕਾਰਿ ਮਰਹਿ ਦੂਖ ਪਾਵਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਹੰਕਾਰੀ.

ਅਹੰਕਾਰੀ. ਸੰ. अहंकारिन्. ਵਿ—ਅਭਿਮਾਨੀ. "ਅਹੰਕਾਰੀ ਦੈਤੁ ਮਾਰਿ ਪਚਾਇਆ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੩)

ਅਹੰਕਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹੰਕਾਰ. ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਕਾਲਰੂਪ ਅਭਿਮਾਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਹੰ ੨.

ਅਹੰਗ੍ਰਹ ਉਪਾਸਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਯੇਯ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਜਾਣਕੇ ਸੇਵਨ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰੀਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਨਾ ਮੰਨਕੇ ਉਪਾਸਨਾ.

ਅਹੰਗ੍ਰਹ ਧ੍ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਯੇਯ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਨਾ ਜਾਣਕੇ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਨਾ.

ਅਹੰਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੌਮੈਂ ਦਾ ਭਾਵ. ਖ਼ੁਦੀ. ਘਮੰਡ.

ਅਹੰਫਾਸ. ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਫਾਹੀ। ੨ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਫਾਸੀ.

ਅਹੰਬੁੱਧਿ. ਅਭਿਮਾਨਭਰੀ ਬੁੱਧਿ। ੨ ਹੌਮੈ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ. "ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਹੁ ਸਘਨ ਮਾਇਆ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਅਹੰਬੰਧ. ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਬੰਧਨ। ੨ ਹੰਕਾਰਰੂਪ ਬੰਧਨ.

ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸ੍ਮਿ. ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹਾਂ, ਇਹ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ਉਪਨਿਸਦ ਦਾ ਵਾਕ੍ਯ ਹੈ (੧-੪-੧੦). ਦੇਖੋ, ਮਹਾਵਾਕ.

ਅਹੰਭ੍ਰਮਣੀ. ਹੌਮੈ ਦਾ ਚਕ੍ਰ। ੨ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੋਇਆ ਭੁਲੇਖਾ. ਦੇਖੋ, ਭ੍ਰਮਣੀ.

ਅਹੰਮਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਮਨੌਤ. ਦੇਖੋ, ਮਣੀ.

ਅਹੰਮਤ, ਅਹੰਮਤਿ ਦੇਖੋ, ਅਹੰਮੇਉ. "ਅਹੰਮਤ ਅਨਰਤ ਕੁਮਿਤ ਹਿਤ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਅਹੰਮਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹੰਤਾ ਦੀ ਮਨੌਤ. ਖ਼ੁਦੀ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. "ਭਰਮਿ ਬਿਆਪੀ ਅਹੰਮਨੀ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਅਭਿਮਾਨੀ. ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੌਮੈ ਹੈ.

ਅਹੰਮੇਉ, ਅਹੰਮੇਇ, ਅਹੰਮੇਵ ਸੰ. ਅਹੰਮਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਦੀ. ਹੌਮੈ. ਅਹੰਕਾਰ। ੨ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ. ਭਾਵ—ਮੇਥੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ "ਜੋ ਜੋ ਕਰਤੇ ਅਹੰਮੇਉ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧) "ਮਨ ਮਤਾ ਅਹੰਮੇਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫, ਪਹਰੇ) "ਕਰਮ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਅਹੰ[1]. ਸੰ. अर्ह. ਵਿ—ਪੂਜ੍ਯ। ੨ ਯੋਗ੍ਯ. ਲਾਇਕ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੪ ਇੰਦ੍ਰ.

ਅਕ. ਸੰ. अक्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਟੇਢਾ ਜਾਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕ੍ ਕੰ (ਸੁਖ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਸ਼ੋਕ, ਰੰਜ। ੩ ਦੁੱਖ. "ਅਕ ਨਾਮ ਦੁੱਖ ਕੋ ਵਿਦਿਤ ਹੈ ਜਗਤ ਮਧ੍ਯ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਪਾਪ। ੫ ਸੰ. अर्क. ਅੱਕ ਦਾ ਬੂਟਾ. ਆਕ. ਮੰਦਾਰ. "ਅਕ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ ਅਕਤਿਡਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਅ਼ਕਸ. ਅ਼ عکس ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਾਯਾ. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਮਾ. ਮੂਰਤਿ। ੩. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ Photography ਅਕਸ ਵਿਦ੍ਯਾ ਨੂੰ ਭੀ ਅਕਸ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਅਕਸਮਾਤ, ਅਕਸਮਾਤੁ, ਅਕਸਮੰਤ, ਅਕਸਮੰਤੁ ਸੰ. अकस्मात्—ਅਕਸਮਾਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੈਵਨੇਤ ਨਾਲ. ਇਤਫ਼ਾਕਨ. ਅਚਾਨਕ. ਅੱਚਣਚੇਤ. "ਅਕਸਮਾਤ ਕਰੁਣਾ ਕਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਅਕਸਮਾਤੁ ਅਬ ਮਿਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਭਯੋ ਅਕਸਮੰਤੁੰ ਕਹਜੋ ਨਾਹਿ ਕਉਨੈ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਕਸਰ. ਅ਼ اکثر। ਅਕਸਰ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕਸਰਤ ਨਾਲ. ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ. ਅਨੇਕ ਵਾਰ. ਬਹੁਧਾ.

ਅਕਸੀਰ. ਅ਼ اکسیر। ਇਕਸੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸਾਇਨ। ੨ ਓਹ ਦਵਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਵ੍ਯਰਥ ਨਾ ਜਾਏ. ਪੁਰਤਾਸੀਰ ਔਖਧ.

ਅਕਹ, ਅਕਹਿ, ਅਕਹੀਉ, ਅਕਹੀਅਉ, ਅਕਹੁ ਵਿ—ਅਕਥਨੀਯ. ਅਕਥ੍ਯ. ਜੋ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ. ਕਥਨਸ਼ਕਤਿ ਤੋਂ ਪਰੇ. "ਅਕਹ ਕਹਾ ਕਹਿ ਕਾ ਸਮਝਾਵਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਜੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸਾ ਨਹੀਂ[2]. "ਰਿਦੈ ਬਸੈ ਅਕਹੀਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅਕੱਜ. ਵਿ—ਪੜਦੇ ਬਿਨਾ। ੨ ਓਟ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਕੱਜਣਾ। ੩ "ਅਕੱਜ ਕੂਪਾ." (ਰਾਮਾਵ) ਕੈਕੇਈ ਨੂੰ ਉਸ ਖੂਹ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਣ (ਮੰਡੇਰ) ਆਦਿ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਅਚਾਨਕ ਡਿਗ ਪਵੇ.

ਅਕਟ. ਵਿ—ਜੋ ਕੱਟਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਅਛੇਦ੍ਯ.

ਅਕਟਰਲੋਣੀ. ਦੇਖੋ, ਆਕਟਰ ਲੋਨੀ. "ਅਕਟਰਲੋਣੀ ਬੂਝਿਓ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਤੋਸ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਅਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਖਿਝਣਾ. ਚਿੜ੍ਹਨਾ.

ਅਕਤਿਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਕ ਪੁਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਟਿੱਡਾ. ਦੇਖੋ, ਅਕ ੫.

ਅਕਥ. ਸੰ. ਅਕਥ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਬਿਆਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਅਕਥਨੀਯ। ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਅਕਥ ਕੀ ਕਰਹਿ ਕਹਾਣੀ."

---

[1] ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਹੰਣਾ ਅਹੰਤ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਥਾਂ ਲਿਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰ. ਅਰ੍ਹਣਾ, ਅਰ੍ਹੰਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖੋ.

[2] "यतो वाचो निवर्तन्ते अप्राप्य मनसा सह." (ਤੈਤਿਰੀਯ ੨-੯)

(ਅਨੰਦੁ) ਦੇਖੋ, ਅਕਹੀਉ.

ਅਕਥਕਥਾ. ਵਿ—ਉਹ ਕਥਾ, ਜੋ ਕਥਨ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਅਕਥ੍ਯ (ਕਰਤਾਰ) ਦੀ ਕਥਾ. "ਅਕਥਕਥਾ ਤਿਨਿ ਜਾਨੀ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਅਕਥਘਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕਥਨੀਯ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਘਰ. ਸਚਖੰਡ। ੨ ਵਿਵੇਕੀ ਦਾ ਅੰਤਹਕਰਣ। ੨ ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ. ਗ੍ਯਾਨਪਦਵੀ.

ਅਕਥ੍ਯ. ਦੇਖੋ. ਅਕਥ.

ਅਕਦ. ਦੇਖੋ, ਅਗਦ ੩। ੨ ਵਿ—ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਦੇਣਵਾਲਾ.

ਅਕਨ. ਦੇਖੋ, ਅਕਣਾ। ੨ ਸੰ. ਆਕਰ੍ਣਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਣਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੁਣਨਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—आकर्ण्य—ਆਕਰ੍ਣ੍ਯ. ਸੁਣਕੇ. "ਅਕਨ ਨਿਦੇਸ ਰਚੇ ਸੁਖ ਸਾਰੇ." (ਗੁਵਿ ੬) ਆਗ੍ਯਾ ਸੁਣਕੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਰਚ ਦਿੱਤੇ.

ਅਕਨੂੰ. ਫ਼ਾ اکنوں। ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣ. ਇਹ ਵੇਲੇ. ਅਬ.

ਅਕਪਕ. ਵਿ—ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਸਹਾਰਣ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ. ਸਹਨਸ਼ੀਲ.

ਅਕਪਟ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਕਪਟ. ਛਲ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕਪਟਤਾ. "ਸਿੰਙੀ ਸਾਚ ਅਕਪਟ ਕੰਠਲਾ." (ਹਜ਼ਾਰੇ ੧੦) ੩ ਦੇਖੋ, ਕਪਟ ਅਤੇ ਕਾਪਟ.

ਅਕਬ. ਅ਼ عکب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਕਬ. ਗਰਦ. ਧੂਲਿ. ਰਜ. ਰੇਣੁ। ੨ ਅ਼ عقب ਅ਼ਕ਼ਬ. ਅੱਡੀ. ਏੜੀ। ੩ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ. ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ। ੪ ਪਿੱਛਾ. ਤਾਕੁਬ. ਦੇਖੋ, ਉਕਾਬ.

ਅਕਬਰ. ਅ਼ اکبر। ਵਿ—ਕਿਬਰ (ਬਜ਼ੁਰਗੀ) ਵਾਲਾ. ਬਹੁਤ ਵਡਾ. ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਅਕਾਲਪੁਰਖ। ੩ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁਮਾਯੂੰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੫੪੨ (ਸੰਮਤ ੧੫੯੯) ਨੂੰ ਅਮਰਕੋਟ (ਸਿੰਧ) ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਮੀਦਾ ਬਾਨੂੰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ, ਜਦ ਇਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਹਾਰ ਕੇ ਖਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ.[1]

ਤੇਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਬੈਰਾਮ ਖ਼ਾਂ (ਖ਼ਾਨਖ਼ਾਨਾਂ) ਜੋ ਹੁਮਾਯੂੰ ਦਾ ਮੁੱਖਮੰਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸੈਨਾਪਤਿ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਾਜ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ. ਸੰਮਤ ੧੬੧੭ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਹੁਕੂਮਤ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਈ ਅਰ ਮੁਗ਼ਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ. ਸੰਮਤ ੧੬੧੮ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਨੇ ਅੰਬਰ[2] ਦੇ ਰਾਜਾ ਬਿਹਾਰੀ ਮੱਲ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਕੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਿਆ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋਧਪੁਰ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਨਾਲ ਭੀ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ. ਬਿਹਾਰੀ ਮੱਲ ਦਾ ਬੇਟਾ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਕਬਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਰਨੈਲ (Generals) ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਨ. ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਬੀਰਬਲ ਆਦਿਕ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ.

ਮੇਵਾਰਪਤਿ ਰਾਣਾ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅੰਬਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਘ੍ਰਿਣਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਅਕਬਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ. ਅਕਬਰ ਨੇ ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ੧੬੨੪ ਵਿੱਚ ਚਤੌੜਗੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ. ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਘਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ. ਪਰ ਬੇਦਨੋਰ ਦਾ ਰਈਸ ਜੈਮਲ (ਜੀਤ ਮੱਲ) ਅਤੇ ਆਮੇਦ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਫੱਤਾ (ਪੱਤੋ) ਇਸ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਲੜੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਕੇ ਰੋਮਾਂਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.[1]

ਏਹ ਦੋਵੇਂ ਮੇਵਾਰ ਦੇ ੧੬ ਵਡੇ ਰਈਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਜੈਮਲ ਅਕਬਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਜਿਸ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਅਕਬਰ ਨੇ ਜੈਮਲ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸੰਗਰਾਮ"[2] ਰੱਖਿਆ. ਜੈਮਲ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਜੌਹਰ[3] ਦੀ ਰਸਮ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ੯ ਰਾਣੀਆਂ, ੫ ਰਾਜਪੁਤ੍ਰੀਆਂ, ੨ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਭਸਮ ਹੋਈਆਂ. ੧੧ ਚੇਤ ਸੰਮਤ ੧੬੨੪ ਦਾ ਇਹ ਸਾਕਾ ਮੇਵਾਰ ਵਿੱਚ ਘਰ ਘਰ ਮਨਾਇਆ. ਅਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਜਸ ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਢਾਡੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

'ਜੌਹਰ' ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫੱਤਾ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰਾਜਪੂਤ ਕੇਸਰੀ ਬਾਗੇ ਪਹਿਨਕੇ ਕਿਲਾ ਛੱਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਡਟੇ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਮੁਠਭੇੜ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਸ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮੋਏ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਤੋਲਣ ਪੁਰ ੭੪॥ ਸਾਢੇ ਚੁਹੱਤਰ ਮਾਨ (ਅਰਥਾਤ ੩੯੮ ਸੇਰ ਕੱਚੇ) ਹੋਏ. ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਮਹਾਜਨੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਉੱਤੇ ੭੪॥ ਅੰਗ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਬੇਗਾਨੀ

---

[1] ਅਕਬਰ ਦਾ ਜਨਮ ੨੩ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਪਰ ਨਜੂਮੀਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਰੁੱਦੀਨ ਅਹ਼ਮਦ ਦੀ ਥਾਂ ਜਲਾਲੁੱਦੀਨ ਅਕਬਰ ਨਾਉਂ ਭੀ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ.

[2] ਦੇਖੋ, ਜਯ ਸਿੰਘ.

[1] ਜੈਮਲ ਰਾਠੌਰ ਰਾਜਪੂਤ; ਬਧਨੋਰ ਅਥਵਾ ਬੇਦਨੋਰ (ਪ੍ਰਚੀਨ ਵਰਧਨਪੁਰ) ਦਾ ਰਈਸ ਰਾਣਾ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਫੱਤਾ ਰਾਣੇ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਸ਼ੋਦਿਯਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮੇਰ ਦਾ ਰਈਸ ਸੀ, ਜੋ ਉਦਯਪੁਰ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਪਾਸ ਇੱਕ ਇੱਕ ਲੱਖ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੈ ਅਰ ਦੋਵੇਂ ਤਾਜੀਮੀ ਸਰਦਾਰ ਹਨ.

[2] ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਜੰਗ ਹੈ. ਅਕਬਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਪਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਜਰੂਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਅਥਵਾ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਥ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਅੰਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਛੱਡਕੇ ਕੇਵਲ "ਸੰਗ੍ਰਾਮ" ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਤੁਜ਼ਕ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਸ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰੇ ਸਨ.

[3] ਦੇਖੋ, ਜੌਹਰ ਸ਼ਬਦ. ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ "ਜੀਵਹਰ" ਸ਼ਬਦ ਕਲਪਿਆ ਹੈ.

ਚਿੱਠੀ ਖੋਲ੍ਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਤੌੜ ਦੀ ਹਤਯਾ ਲੱਗੇ. ਇਹ ਆਣ ਸਿਰਫ ਚਿੱਠੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਰਿਆਸਤੀ ਲਿਖਤਾਂ ਅਤੇ ਦਾਨਪਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਭੀ "ਚਤੌੜ ਮਾਰਿਆ ਰਾ ਪਾਪ"--ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਇਸ ਦਾਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਲੱਗੇ. ਦੇਖੋ. ਕਰਨਲ ਜੇ. ਟਾਡ (Col. James Tod) ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨ.

ਫ੍ਰਾਂਸ ਦੇ ਵੈਦ੍ਯ ਬਰਨੀਅਰ (Bernier) ਨੇ ੧ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੬੬੩ ਨੂੰ ਜੋ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜੋ ਦੋ ਹਾਥੀ ਸਵਾਰ ਬੁਤ ਹਨ, ਉਹ ਜੈਮਲ ਅਤੇ ਫੱਤਾ ਦੇ ਹਨ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਮਨ ਭੀ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਯਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ.[1]

ਅਕਬਰ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਜੇਜੀਆ (ਜਿਜ਼ੀਯਹ) ਅਤੇ ਤੀਰਥਜਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਟੈਕਸ ਲੈਣਾ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ "ਧਰਮਪੁਰ" ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ "ਖ਼ੈਰਪੁਰ" ਆਸ਼੍ਰਮ ਬਣਵਾਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ.

ਅਕਬਰ ਨੇ "ਦਿਵਜਨਜਾਯ"[2] ਹੁਕਮਨ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਬਰਨ ਸਤੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ.

ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਜਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਈਸ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ "ਮਨਸਬਦਾਰ" ਸੀ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ੫੦੦ ਤੋਂ ੧੦੦੦੦ ਤੀਕ ਸੈਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ. ਮਾਲ ਦੇ ਆਲਾ ਅਫਸਰ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਸਦ, ਵਸਤ੍ਰ, ਸੁਗੰਧਿ, ਧਾਤੁ ਅਤੇ ਰਤਨ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ "ਕਰੋੜੇ" (ਕ੍ਰੇਯਿਫ) ਸਨ. ਪਰਗਨਿਆਂ ਦੇ ਹਾਕਿਮ, ਜੋ ਦੀਵਾਨੀ ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਰਖਦੇ ਸਨ "ਫ਼ੌਜਦਾਰ" ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਨ.[3] ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਤਵਾਲ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜਦੇ ਸਨ.

ਅਕਬਰ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਿਨਾ ਸ਼ੰਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭੀ ਗੁਣਚਰਚਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸ਼ੌਕ ਸੀ. ਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਭੀ ਉੱਤਮ ਕਵੀ ਸੀ. ਬੀਰਬਲ ਦਾ ਮਰਣਾ ਸੁਣਕੇ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸੋਰਠਾ ਰਚਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਦੀਨ ਜਾਨ ਸੁਖ ਦੀਨ, ਏਕ ਨ ਦੀਨੋ ਦੁਸਹ ਦੁਖ,
ਸੋ ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਦੀਨ, ਕਛੂ ਨ ਰਾਖ੍ਯੋ ਬੀਰਬਲ."[4]

ਅਕਬਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਕੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਬਣਿਆ ਸੀ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਤਬ ਅਕਬਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਆਵਾ.
ਸਰਿਤਾ ਉਤਰ ਸਿਵਰ ਨਿਜ ਪਾਵਾ.
ਧਰ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਚਾਹ੍ਯੋ.
ਉੱਤਮ ਲੀਨ ਉਪਾਯਨ ਆਹ੍ਯੋ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਛੁਟ ਅਕਬਰ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਧਾਰਮਿਕ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਭੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ "ਦੀਨ ਇਲਾਹੀ" ਨਾਉਂ ਦਾ ਫ਼ਿਰਕਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਜੋ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ "ਅੱਲਾਹੁ ਅਕਬਰ" ਆਖਦਾ ਸੀ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਲਾਹੀਸਨ ਭੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਮਸਨਦ ਨਸ਼ੀਨੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮੇ ਤਕ ਚੱਲਿਆ, ਅਰਥਾਤ—ਕੇਵਲ ੭੨ ਵਰੇ.

ਆਗਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਰੌਣਕ ਦੇਕੇ ਨਾਉਂ "ਅਕਬਰਾਬਾਦ" ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ. ਆਗਰੇ ਪਾਸ "ਫਤੇਪੁਰ ਸੀਕਰੀ" ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਵਾਸ੍ਤੁਵਿਦ੍ਯਾ (architecture) ਇੱਕ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ.

ਇਸ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਕਿੱਥੋਂ ਤੀਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ੧੯ ਸੂਬੇ (੧ ਅਲਾਹਾਬਾਦ, ੨ ਆਗਰਾ, ੩ ਅਵਧ, ੪ ਅਜਮੇਰ, ੫ ਗੁਜਰਾਤ, ੬ ਬਿਹਾਰ, ੭ ਬੰਗਾਲ, ੮ ਦਿੱਲੀ, ੯ ਕਾਬੁਲ, ੧੦ ਲਹੌਰ, ੧੧ ਮੁਲਤਾਨ, ੧੨ ਮਾਲਵਾ, ੧੩ ਬੈਰਾਰ, ੧੪ ਖਾਨਦੇਸ਼, ੧੫ ਅਹਮਦਨਗਰ, ੧੬ ਬਿਦਰ, ੧੭ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਅਤੇ ੧੯ ਬਿਜਾਪੁਰ) ਸਾਫ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾਧਿਰਾਜ (ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ) ਸੀ.

ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਤਨ, ਰਾਗ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਮਨੋਹਰ ਗਵੈਯਾ ਤਾਨਸੈਨ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਭੂਸਣ ਸੀ.

੧੬ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੬੦੫ (ਸੰਮਤ ੧੬੬੩) ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਇਸ ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ. ਆਗਰੇ ਪਾਸ ਸਿਕੰਦਰੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਕ਼ਬਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ.

੪ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ੧੦ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੬੫੭ ਨੂੰ ਜੰਮਿਆ. ਇਹ ਸਨ ੧੬੮੧ ਵਿਚ ਮਰਹਟਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਅਕਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਸਨ ੧੭੦੬ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹਦ ਨਾਮਕ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਨਗਰ ਹੋਈ.

---

[1] ਇਹ ਬੁਤ ਅਕਬਰ ਨੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ, ਜਦ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਲਾਲ ਕਿਲਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦਰਵਾਜੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਖੜੇ ਕੀਤੇ.

[2] ਦੇਖੋ, ਤਪਾਵਸ ਅਤੇ ਦਿਵਜ ੯.

[3] ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇ ਵਿੱਚ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਲਾ ਅਫਸਰ "ਸੂਬਾ" ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮਾਲ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ "ਦੀਵਾਨ", ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਥਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਰਦਾਰ "ਫੌਜਦਾਰ" ਸਦਾਉਂਦਾ ਸੀ.

[4] ਦੀਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੁਖ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਸੁਖ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਹੋ ਚੁੱਕਾ. ਪਰ ਦੁੱਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸੋ ਉਹ ਜਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਮਰਣ ਲੱਗਾ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਗਿਆ, ਉਦਾਰ ਬੀਰਬਲ ਨੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ.

ਅਕਬਰਸ਼ਾਹ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦਾ ਨੰਬਰ ੪੯.

ਅਕਬਰਾਬਾਦ. ਅਕਬਰ ਦਾ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਗਰ. ਅਕਬਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਆਗਰੇ ਦੀ ਇਹ ਸੰਗਗ਼ਾ ਥਾਪੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ.

ਅਕਥਥ. ਵਿ—ਅਕਥਜ. ਅਕਥਨੀਯ. ਜੋ ਕਥਨ (ਬਿਆਨ) ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਅਕਾਰਥ. ਨਿਸਫਲ. ਵਜਥੰ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਰਥ.

ਅਕਰ. ਦੇਖੋ, ਅਕਤ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗਜ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਕਰ (ਮਹਿਸੂਲ) ਨਾ ਹੋਵੇ। ੪ ਕਰ (ਹੱਥ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਟੁੰਡਾ.

ਅਕਰਕਰਾ. ਸੰ. आकारकरभ. L. Anacy clusperethrum. ਅ. عاقرقرحا ਅ਼ਕ਼ਰ ਕ਼ਰਹ਼ਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਇੱਕ ਬੂਟਾ, ਜੋ ਅਲਜੀਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਜੜ ਕਈ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਔਖਧ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਛਾਤੀ ਦੇ ਦਰਦ ਅਤੇ ਮੇਦੇ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਜੀਭ ਤੇ ਮਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੋਤਲਾਪਨ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਕਰਖ. ਸੰ. आकर्ष. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਖਿੱਚ. ਕਸ਼ਿਸ਼. "ਨਾਨਕ ਕੀਟੀ ਸਾਸ ਅਕਰਖਤੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਕੀੜੀ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ—ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਲੈਂਦੀ ਹੈ.

ਅਕਰਖਣ. ਸੰ. आकर्षण. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਸ਼ਿਸ਼. ਖਿਚਾਉ. ਖੈਂਚ. ਖਿੱਚ.

ਅਕਰਣ. ਸੰ. अकरणीय. ਵਿ—ਨਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਜ. "ਅਕਰਣੰ ਕਰੋਤਿ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਚਹਿ ਅਕਰਨ ਕੀਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਅਕਣੰ. ਕੰਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਿਨਾ. ਬੋਲਾ. ਡੋਰਾ। ੩ ਬੂੱਚਾ। ੪ ਕਰਣ (ਸੰਦ—ਆਲਾ) ਜਿਸ ਪਾਸ ਨਹੀਂ। ੫ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਬਿਨਾ.

ਅਕਰਤਾ. ਸੰ. अकर्तृ. ਵਿ—ਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ. "ਸਭ ਕਛੁ ਕਰਤਾ ਤਊ ਅਕਰਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਕਰਨ. ਦੇਖੋ, ਅਕਰਣ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਆਕੜਨਾ. ਐਂਠਨਾ. "ਅਕਰੈ ਆਨ ਨ ਮਾਨਈ ਹੁਇ ਆਪ ਭਰੋਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਕਰਨੀ. ਨਾ ਕਰਨ ਲਾਯਕ ਬਾਤ. "ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰ ਸੋਂ ਕਰਹਿ ਅਕਰਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪ੍ਰੇਮ ਡੋਰ ਦੇ ਬੱਧੇ ਅਕਰਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਅਕ਼ਰਬ. ਅ. ਕ਼ੁਰਬ (ਨੇੜੇ). ਬਹੁਤ ਪਾਸ.

ਅਕਰਮ. ਵਿ—ਕਰਮ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਬਿਨਾਂ. ਜਿਸ ਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰ. ਅਕਮੰ. ਕਰਮ (ਕ੍ਰਿਯਾ—ਕੰਮ) ਰਹਿਤ. "ਕਹੂੰ ਕਰਮ ਕਰਤ ਅਕਰਮ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਕੁਕਰਮ. ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗਜ ਕਰਮ. ਮੰਦ ਕਰਮ. "ਪਗ ਨਾਚਸਿ ਚਿਤ ਅਕਰਮੰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਬੇਣੀ) "ਕਰਮ ਅਕਰਮ ਬੀਚਾਰੀਐ, ਸੰਕਾ ਸੁਨਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ."[1] (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

[1] "कि कर्म किमकर्मेति कवयो ऽप्यत्र मोहिता:।" (ਗੀਤਾ ਅ. ੪, ਸ਼ ੧੬)

ਅਕਰਮਾ, **ਅਕਰਮੀ** } ਸੰ. अकर्मिन्. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬਦ ਨਸੀਬ. ਮੰਦਭਾਗੀ. ਕਰਮਹੀਨ. "ਹਮ ਪਾਥਰ ਹੀਨ ਅਕਰਮਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪) ਅਸੀਂ ਜੜ੍ਹ, ਹੀਨ (ਨੀਚ) ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹਾਂ। ੨ ਵਿ—ਸੁਸਤ. ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਕਰਾ. ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਣਕਾ," "ਅਨਹਦ," "ਅਨੁਭਵ," "ਸ਼ਸ਼ਿਵਦਨਾ," "ਚੰਡਰਸਾ" ਅਤੇ "ਮਧੁਰਧੁਨਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨਗਣ, ਯਗਣ. ।।। ।SS

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਸ ਸਰ ਮਾਰੇ। ਸਿਸੁ ਨਹਿ ਹਾਰੇ।

ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਾਣੰ। ਅਤਿ ਧਨੁ ਤਾਣੰ।। (ਰਾਮਾਵ)

੨ ਸੰ. ਅਕ੍ਰਯ. ਵਿ—ਜੋ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ. ਮਹਿੰਗਾ। ੩ ਅ-ਕਰਾ. ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਉਹ ਹਥਣੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਡਾ ਨਹੀਂ.

ਅਕਰੂਰ. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਰੂਰ ੩. "ਊਧਉ ਅਕਰੂਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਨਾਮਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅਕਲ. ਅ. عقل ਅ਼ਕ਼ਲ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬੁੱਧਿ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅ਼ਕ਼ਲ ਦਾ ਅਰਥ ਉੱਠ ਦਾ ਨਿਉਲ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਉਲ ਦੀ ਤਰਾਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਵੇ, ਸੋ ਅ਼ਕ਼ਲ ਹੈ। ੨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ. ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ। ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਅਖੰਡ. "ਸਦਾ ਅਕਲ ਲਿਵ ਰਹੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੪ ਅਵਯਵ (ਅੰਗ) ਬਿਨਾ। ੫ ਕਲਾ ਰਹਿਤ. ਭਾਵ—ਨਿਰਗੁਣ. "ਅਕਲ ਕਲਾਧਰ ਸੋਈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੬ ਕਰਤਾਰ. "ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਤੇ ਅਕਲਗਤਿ ਜਾਣੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੭ ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਕਲਸਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧਿ ਹੈ. ਦਾਨਾ। ੨ ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਸਰੋਵਰ। ੩ ਦਿਮਾਗ਼. ਅਕਲ ਦਾ ਥਾਂ. "ਇਕਨਾ ਸਿਧਿ ਨ ਬੁਧਿ ਨ ਅਕਲਸਰ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਅਕਲ ਨਹੀਂ। ੪ ਅਕਲ ਸ਼ਊਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਅਕਲਹ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਕਲਹ, ਝਗੜੇ ਬਿਨਾ, ਸ਼ਾਂਤ। ੨ ਅਕਲ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ. "ਕਲਮਾ ਅਕਲਹ ਜਾਨੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਅਕਲਕਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਕਲ ਅਤੇ ਕਲਾ। ੨ ਵਿ—ਅਖੰਡ ਕਲਾ. ਅਖੰਡ ਸ਼ਕਤਿ. "ਅਕਲਕਲਾ ਭਰਪੂਰਿ ਰਹਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਅਕਲਪਤ, **ਅਕਲਪਿਤ** } ਸੰ. अकल्पित. ਵਿ—ਕਲਪਨਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਜੋ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. "ਅਕਲਪਤ ਮੁਦ੍ਰਾ ਗੁਰੁਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰੀਅਲੇ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਅਕਲਮਖ. ਸੰ. अकल्मष. ਵਿ—ਕਲਮਸ (ਪਾਪ) ਰਹਿਤ। ੨ ਨਿਰਦੋਸ਼.

ਅ਼ਕ਼ਲਮੰਦ. ਫ਼ਾ. عقلمند ਵਿ—ਅ਼ਕ਼ਲ ਵਾਲਾ. ਅਕਲੀਆ. ਸਿਆਣਾ. ਦਾਨਾ. ਬੁੱਧਿਮਾਨ. ਬੁੱਧਿਮਤ.

ਅਕਲਿ. ਬੁਧਿ. ਦੇਖੋ, ਅਕਲ ੧. "ਅਕਲ ਏਹ ਨ ਆਖੀਐ ਅਕਲਿ ਗਵਾਈਐ ਬਾਦਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਅਕਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਅਕਲਮੰਦ.

ਅਕਲੀਣ } ਸੰ. अक्लिष्ट—ਅਕਲਿੱਸ਼. ਵਿ—ਅਭਿੱਜ. ਨਿਰਲੇਪ.
ਅਕਲੀਨ } "ਅਕਲੀਣਿ ਰਹਿਤਉ ਸਬਦ ਸੁਸਾਰ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਕੁਲੀਨ.

ਅਕਲੀਮ. ਦੇਖੋ, ਇਕਲੀਮ.

ਅਕਲੁ. ਵਿ—ਅਕਲੁਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਕਰਤਾਰ ਜੋ ਕਲਸ (ਪਾਪ—ਦੋਸ) ਆਦਿ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ. "ਅਕਲੁ ਗਾਇ ਜਮ ਤੇ ਕਿਆ ਡਰੀਐ?" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਅਕਲੰਕ. ਵਿ—ਨਿਸਕਲੰਕ. ਦੋਸ ਰਹਿਤ। ੨ ਬੇਦਾਗ "ਅਕਲੰਕ ਰੂਪ ਅਪਾਰ." (ਅਕਾਲ)

ਅਕਲੰਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਅਕਲੰਕਿਤ. ਬਿਨਾ ਕਲੰਕ। ੨ ਸੰ. अकलाकृति—ਅਕਲਾਕ੍ਰਿਤਿ. ਅਖੰਡਰੂਪ. "ਅਕਲੰਕ੍ਰਿਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਕਵਾ. ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਜਬਾ", "ਕੰਨਜਾ" ਅਤੇ "ਤੀਰਣਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਮਗਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ. SSS, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜੁੱਟੇ ਵੀਰੰ। ਛੁੱਟੇ ਤੀਰੰ।
ਜੁੱਝੇ ਤਾਜੀ। ਡਿੱਗੇ ਗਾਜੀ।। (ਕਲਕੀ)

ਅਕੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਐਂਠਨਾ। ੨ ਸੁੱਕਕੇ ਸੁੰਗੜਨਾ। ੩ ਕੋਮਲਤਾ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ.

ਅਕੜਾ. ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸ, ਜ, ਜ. IIS, ISI, ISI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮੁਨਿ ਬਾਨ ਛਾਡ ਨ ਗਬੰ,
ਮਿਲ ਆਨ ਮੋਹਿਜ ਸਬੰ,
ਲਜ ਜਾਹਿ ਰਾਘਵ ਤੀਰ,
ਤੁਹਿ ਨੈਕ ਦੈਕਰ ਚੀਰ. (ਰਾਮਾਵ)

ਅਕਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਦਾ ਭਾਵ. ਦੁੱਖ ਦਸ਼ਾ, ਵਿਕੇਪ. ਦੇਖੋ, ਅਕ.

ਅਕਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਦੇਣਾ। ੨ ਖਿਝਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ ਅਕ. "ਬਿਨਾ ਹੇਤੁ ਤੇ ਆਨ ਅਕਾਵਤ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਕਾਇ. ਸੰ. ਅਕਾਯ. ਵਿ—ਕਾਯ (ਦੇਹ) ਰਹਿਤ. ਸ਼ਰੀਰ ਬਿਨਾ. "ਨਮਸਤੰ ਅਕਾਏ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਅਨੰਗ. ਕਾਮਦੇਵ। ੩ ਰਾਹੁ ਗ੍ਰਹ.

ਅਕਾਸ. ਸੰ. ਆਕਾਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਮਾਨ. ਅੰਬਰ। ੨ ਸੁਰਗ. ਦੇਵਲੋਕ. "ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕ ਅਕਾਸ ਤੇ ਟਾਰਉ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ੩ ਭਾਵ—ਉੱਚਾ ਪਦ। ੪ ਦੇਖੋ, ਆਕਾਸ। ੫ ਦੇਖੋ, ਉਪਲਕਸ ੨.

ਅਕਾਸਗੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ.

ਅਕਾਸਬੇਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਬੇਲ. ਅੰਬਰ ਬੇਲ. ਅੰਬਰਵੱਲੀ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਕੰਡੇ ਬੇਲ, ਜੋ ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਜਿਸ ਬਿਰਛ ਪੁਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਛਿੱਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਜੜਾਂ ਜਮਾਕੇ ਰਸ ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਰਛ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. L. Cassyta filiformis. ਦੇਖੋ, ਅਮਰਬੇਲ.

ਅਕਾਸੀ ਫੌਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੈਨਾ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਚਾਨਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋਈ ਫੌਜ. "ਪਰੀ ਅਕਾਸੀ ਫੌਜਾਂ ਆਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜਾਂ ਦੀ ਫੌਜ.

ਅਕਾਜ. ਸੰ. ਅਕਾਰ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਨੀ. ਨੁਕਸਾਨ। ੨ ਕੁਕਰਮ. "ਤਜ ਕਾਜ, ਅਕਾਜ ਕੋ ਕਾਜ ਸਵਾਰਜੋ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬੇਫਾਇਦਾ. ਵ੍ਰਿਥਾ. "ਧਨ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਅਕਾਜਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਕਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਏਕਾਂਤ.

ਅਕਾਂਤਿ. ਵਿ—ਕਾਂਤਿ (ਸੋਭਾ) ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਚਮਕ ਦਮਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਅਕਾਥ } ਸੰ. ਅਕਾਰ੍ਯਾਰ੍ਥ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਬੇਫਾਇਦਾ. ਬਿਨਾ
ਅਕਾਥਾ } ਲਾਭ. ਨਿਸਫਲ. ਅਕਾਰਥ. "ਤ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਜੀਵਨ ਸਗਲ ਅਕਾਥ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਤਿਨ ਸਭ ਜਨਮ ਅਕਾਥਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਅਕਾਬਿਰ. ਅ਼ اکابر ਅਕਬਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਵਡੇ.

ਅਕਾਮ. ਵਿ—ਨਿਕੰਮਾ. ਵ੍ਰਿਥਾ। ੨ ਸੰ. ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਕਾਮ. ਇੱਛਾ ਬਿਨਾ. "ਅਕਾਮ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਮਦੇਵ (ਅਨੰਗ) ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ.

ਅਕਾਯ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਇ.

ਅਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆੜੇ ਅੱਖਰ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ। ੨ ਆੜਾ ਅੱਖਰ. "ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨ ਬੋਲਜੋ ਹਰਿ ਕਰ ਕੋਪ। ਅਬ ਅਕਾਰ ਤੁਅ ਲੋਪ ਕਰ ਅਮਿਟ ਸਿੰਘ ਬਿਨ ਓਪ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਅ" ਲੋਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਿਟ ਸਿੰਘ। ੨ ਸੰ. ਆਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਤ. ਸ਼ਕਲ. ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਆਈ ਰਚਨਾ. "ਜਬ ਅਕਾਰ ਇਹੁ ਕਛੁ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਮੂਰਤਿ। ੪ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੫ ਵਿ—ਸਾਕਾਰ. ਆਕਾਰ ਸਹਿਤ. "ਆਪਿ ਅਕਾਰੁ ਆਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ਆਪੇ ਸਾਕਾਰ ਆਪੇ ਨਿਰਾਕਾਰ.

ਅਕਾਰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਜ.

ਅਕਾਰਣ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਕਾਰਣ. ਬਿਨਾ ਸਬਬ. ਹੇਤੁ ਰਹਿਤ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵ੍ਯਰ੍ਥ. ਵ੍ਰਿਥਾ.

ਅਕਾਰਥ } ਵਿ—ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਹੀ ਹੈ ਅਰਥ (ਫਲ) ਜਿਸ ਦਾ.
ਅਕਾਰਥਾ } "ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਕੀਨ." (ਸ. ਮ: ੯) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਕਾਥ.

ਅਕਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਰਣ.

ਅਕਾਰਯ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਜ.

ਅਕਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਰ.

ਅਕਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਸਮਾ. ਦੁਕਾਲ. ਦੁਰਭਿੱਖ (ਭਿਕ). ਕਹਿਤ। ੨ ਵਾਹਗੁਰੂ, ਜੋ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ

ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਲ (ਸਮੇ) ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ "ਕਦਲੀ ਕੁਟੰਗ ਕਰਪੂਰ ਗਤਿ ਬਿਨ ਅਕਾਲ ਦੂਜੋ ਕਵਨ?" (ਗਜ਼ਾਨ) ੩ ਵਿ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਬਿਨਾ. ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਔਰ ਸੁ ਕਾਲ ਸਬੈ ਬਸਿ ਕਾਲ ਕੇ ਏਕ ਹੀ ਕਾਲ ਅਕਾਲ ਸਦਾ ਹੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੪ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਮੌਤ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਅੰਤ ਸਮਾ. "ਕਾਲ ਅਕਾਲ ਖਸਮ ਕਾ ਕੀਨਾ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੫ ਚਿਰਜੀਵੀ. ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਆਦਿ. "ਸਿਮਰਹਿ ਕਾਲੁ ਅਕਾਲ ਸੁਚਿ ਸੋਚਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬੇਮੌਕਾ. ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਹੀਂ. ਜੈਸੇ—ਅਕਾਲ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ.

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ. ਦਸ਼ਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਇੱਕ ਅਸਤੋਤ੍ਰ. ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬੇਸਮਝੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਸਮੇ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ, ਅਤੇ ਗੁਰੁਮਤ ਸੁਧਾਕਰ.

ਅਕਾਲ ਸਹਸ੍ਰਨਾਮ. ਦੇਖੋ, ਜਾਪੁ ਜੀ.

ਅਕਾਲਸਰ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੂਹ ਹੈ. ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੬੯ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ.

ਅਕਾਲਗੜ੍ਹ. ਜਿਲਾ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਦੀ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮੀ ਅਹਿਲਕਾਰ ਦੀਵਾਨ ਸਾਵਨਮੱਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੂਲ ਰਾਜ ਇਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ. ਅਕਾਲ ਗੜ੍ਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਅਲੀਪੁਰ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਚੱਠੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਅਕਾਲ ਗੜ੍ਹ ਰੱਖਿਆ.

ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਲ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ.

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ.

ਅਕਾਲਪੁਰਖ. ਸੰ. ਅਕਾਲਪੁਰੁਸ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਉਹ ਹਸ੍ਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸੱਤਾ. "ਤੂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨਾਹੀ ਸਿਰਿ ਕਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਅਕਾਲਬਾਂਗਾ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਂਗ ਵਾਂਙ ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਸੱਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ.

ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੬੫ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੱਕ ਉੱਚਾ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ (ਸ਼ਾਹੀ ਤਖ਼ਤ) ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ" ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਸੰਝ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਕੇਂਦ੍ਰ ਹੈ. ਪੰਥ ਇਸ ਥਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਗੁਰੁਮਤੇ ਸੋਧਦਾ ਆਇਆ ਹੈ.[1] ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਖ਼ਤ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਧਰਮਵੀਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹਨ:—

(੧) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਮੀਰੀ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ.
(੨) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਪੀਰੀ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ.
(੩) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.
(੪) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ.
(੫) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਦਾ.
(੬) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.
(੭) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ. ਜੋ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹਜੂਰੀ ਸਨ.
(੮) ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਬਿਧੀਚੰਦ ਜੀ ਦਾ.
(੯) ਦੁਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.
(੧੦) ਦੁਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.
(੧੧) ਦੁਧਾਰਾ ਖੰਡਾ ਬਾਬਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.
(੧੨) ਖੜਗ ਭਾਈ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਤੋਲ ੧੦ ਸੇਰ ਪੱਕਾ ਹੈ.
(੧੩) ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਗੁਰਜ ਸੋਲਾਂ ਸੇਰ ਪੱਕੇ ਦੀ. ਇਹ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮਵੀਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸੀ.
(੧੪) ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜਿਹਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਸਤਾ ਪਿੱਤਲ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ.
(੧੫) ਕਟਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ.
(੧੬) ਕਟਾਰ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.
(੧੭) ਕਟਾਰ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.
(੧੮) ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ.
(੧੯) ਪੇਸ਼ਕਬਜ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ.
(੨੦) ਪੇਸ਼ਕਬਜ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.
(੨੧) ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਜਿਹਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.
(੨੨) ਪਿਸਤੌਲ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.
(੨੩) ਪਿਸਤੌਲ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.
(੨੪) ਦੋ ਤੀਰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਸੋਨਾ ਹੈ.
(੨੫) ਖੰਡਾ ਦਰਮਯਾਨਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.
(੨੬) ਦੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ.
(੨੭) ਦੋ ਛੋਟੇ ਖੰਡੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ.
(੨੮) ਚੱਕਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.
(੨੯) ਚੱਕਰ ਛੋਟਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.
(੩੦) ਚੱਕਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਸਜਾਉਣ ਦਾ.

(ਅ) ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਬੈਠਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੰ: (੧)

(ੲ) ਪਟਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਸ ਨਾਉਂ ਦੇ ਬੁੰਗੇ ਹਨ.

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ. ਸੰ. अकालमूर्ति. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਕਾਲ—ਪੁਰਖ.

[1] ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਮਤਾ.

ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ—ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ

ਜਿਸ ਦੀ ਸ੍ਥਾਪਨਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ। ੨ ਨਿਤ੍ਯ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਰੂਪ. "ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ." (ਜਪੁ)

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ. ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤੱਮ ਦਾ ਲਿਖਿਆ. ਇੱਕ ਪੁਸ੍ਤਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਦਾ ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਦਿਖਾਯਾ ਹੈ.

ਅਕਾਲ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇ ਬਿਨਾ ਮਰਣਾ. ਬੇਮੌਕਾ ਮਰਣਾ. ਸੁਸ਼੍ਰੁਤ ਦੇ ਚੌਤੀਹਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਦੇ ਚੌਥੇ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ੧੦੧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ੧੦੦ ਅਕਾਲ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਮਰ.

ਅਕਾਲੀ. ਵਿ—ਅਕਾਲ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕਾਲ ਉਪਾਸਕ. ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖ਼ਾਲਸਾ.

> ਕਮਲ ਜਯੋਂ ਮਾਯਾ ਜਲ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਲੇਪ ਸਦਾ
> ਸਭ ਦਾ ਸਨੇਹੀ ਚਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲੀ ਹੈ,
> ਕਰਕੇ ਕਮਾਈ ਖਾਵੇ ਮੰਗਣਾ ਹਰਾਮ ਜਾਣੇ
> ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਵਿਪਦਾ ਨੂੰ ਮੰਨੇ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ ਹੈ,
> ਸ੍ਵਾਰਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਚੌਕੀਦਾਰ
> ਧਰਮ ਦੇ ਜੰਗ ਲਈ ਚੜ੍ਹੇ ਮੁਖ ਲਾਲੀ ਹੈ,
> ਪੂਜੇ ਨਾ ਅਕਾਲ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਦੇਵ
> ਸਿੱਖ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਸੋ ਕਹੀਏ 'ਅਕਾਲੀ' ਹੈ.

੩ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹੰਗ ੭.

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਛਾਵਨੀ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਛੌਣੀ ਭੀ ਹੈ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਸਵਾਰ ਅਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਪੈਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਵਿਰਾਜਦੇ ਸਨ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਗੀਰ ਲਾਈ ਹੋਈ ਸੀ.

ਅਕਾਲੀ ਧਰਮ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ.

ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ. ਅਕਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ. ਗੁਰਬਾਣੀ.

ਅਕਿਆਤ. ਅ਼ اقات। ਇਕ਼ਾਤਤ. ਬਲਵਾਨ ਹੋਣਾ। ੨ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ. ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣਾ. "ਕਿ ਅਕਿਆਤਸ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਅਕਿੰਚਨ. ਸੰ. अकिञ्चन. ਵਿ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਪਾਸ ਕੁਝ ਭੀ. ਨਿਰਧਨ. ਕੰਗਾਲ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਨਿਰਵਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਦਾਰਥ ਪਾਸ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ.

ਅਕਿਤ. ਸੰ. अकृत—ਅਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਅਕਿਤ ਭੇਵ.

ਅਕਿੱਤ. ਸੰ. ਅਕੀਰ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਯਸ. ਬਦਨਾਮੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਕਿਤ.

ਅਕਿਤ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਕਿੱਤ। ੨ ਸੰ. अकृत्य—ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਕਰਮ. ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ। ੩ ਸੰ. अकृत्रिम—ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ. ਵਿ—ਜੋ ਬਣਾਉਟੀ ਨਹੀਂ. ਸ੍ਵਤੇ—ਸਿੱਧ. "ਨਿਮਿਤ੍ਯੰ ਅਕਿਤ੍ਯੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਅਕਿਨ. ਕਾਸ਼. ਗ੍ਰਾਮ. ਪਿੰਡ.

ਅਕਿਰਤਘਣ | **ਅਕਿਰਤਘਨ** ਸੰ. कृतघ्न—ਕ੍ਰਿਤਘ੍ਨ. ਵਿ—ਉਪਕਾਰ ਵਿਸਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਰੀਖੋ. ਇਹ਼ਸਾਨ ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼. "ਅਕਿਰਤਘਣਾ ਨੋ ਪਾਲਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

> ਮਦ ਵਿਚ ਰਿੱਧਾ ਪਾਇਕੈ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮਾਸ,
> ਧਰਿਆ ਮਾਣਸ ਖੋਪਰੀ ਤਿਸ ਮੰਦੀ ਵਾਸ,
> ਰੱਤੂ ਭਰਿਆ ਕੱਪੜਾ ਕਰ ਕੱਜਣ ਤਾਸ,
> ਢਕ ਲੈ ਚੱਲੀ ਚੂਹੜੀ ਕਰ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ,
> ਆਖ ਸੁਣਾਏ ਪੁੱਛਿਆ ਲਾਹੇ ਵਿਸਵਾਸ,
> ਨਦਰੀ ਪਵੈ ਅਕਿਰਤਘਣ ਮਤ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸ.
>
> (ਭਾਗੁ)

ਅਕਿਲਬਿਖ. ਸੰ. अकिल्विष—ਅਕਿਲ੍ਵਿਸ. ਵਿ—ਕਿਲਵਿਸ (ਪਾਪ) ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਦੋਸ। ੨ ਪਵਿਤ੍ਰ.

ਅ਼ਕ਼ੀਕ਼. ਅ਼ عقیق ਅੰ Carnelian. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਲ ਨੀਲੇ ਆਦਿ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕ਼ੀਮਤੀ ਪੱਥਰ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਚਮਕੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਥੇਵੇ ਪੁਰ ਮੁਹਰਾਂ ਉੱਕਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਕੇ ਬੇਲ ਬੂਟੇ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

ਅ਼ਕ਼ੀਦਾ. ਅ਼ عقیدہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਕ਼ਦ (ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਿਸ਼ਚਾ. ਭਰੋਸਾ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ.

ਅਕੀਨ. ਕ੍ਰਿ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ. "ਨਰ ਏਕ ਅਕੀਨ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਇੱਕ ਆਦਮੀ, ਦੂਜੇ ਵੱਲੋਂ, ਨਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨ ਪੁਰ ਭੀ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਮ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਭੀ ਕਰਮਾਭਿਮਾਨ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ. "ਕੀਨ ਅਕੀਨ ਲਖੈ ਫਲ ਹੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਅਕ੍ਰਿਤ. ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ। ੪ ਦੇਖੋ, ਯਕੀਨ.

ਅਕੀਰਤਿ. ਸੰ. अकीर्ति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਯਸ਼. ਬਦਨਾਮੀ. ਨਿੰਦਾ.

ਅਕੁੰਠ. ਸੰ. अकुण्ठ. ਵਿ—ਕੁੰਠ (ਖੁੰਢਾ) ਨਹੀਂ. ਤਿੱਖਾ.

ਅਕੁੰਡਾ. ਵਿ—ਨਿਰੰਕੁਸ਼. ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਨਹੀਂ. ਆਜ਼ਾਦ. ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ.

ਅਕੁਤੋਭਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਰ। ੨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ. ਅਭੈ. ਨਿਭੰਯ.

ਅਕੁੰਭ. ਸੰ. अकुम्भ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੰਭਕਰਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਕੁੰਭ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ. "ਕੁੰਭ ਅਕੁੰਭ ਸੇ ਜੀਤ ਸਭੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਕਈ ਥਾਂ ਅਨਕੁੰਭ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਅਕੁੰਭ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਅਨਕੁੰਭ ਦੈਤ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਅਕੁਲ. ਵਿ—ਕੁਲ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਕੁਲ ਨਹੀਂ. ਕਰਤਾਰ. "ਕਹਿਤ ਕਬੀਰ ਅਕੁਲ ਨਹੀ ਚੇਤਿਆ." (ਗਉ) ੨ ਅਕੁਲੀਨ. ਨੀਚ ਕੁਲ ਦਾ.

ਅਕੁਲਾਉਣਾ, ਅਕੁਲਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਲਿਆਉਣਾ. ਆਕੁਲ ਹੋਣਾ. ਘਬਰਾਉਣਾ. ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਕੁਲ.

ਅਕੁਲੀਣ, ਅਕੁਲੀਨ ਵਿ—ਨੀਚ ਕੁਲ ਦਾ. ਕਮੀਨਾ. ਜੋ ਕੁਲੀਨ ਨਹੀਂ। ੨ ਕੁਲਾਚਾਰ (ਕੁਲਰੀਤਿ) ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ। ੩ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੁਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. "ਅਕੁਲੀਣ ਰਹਿਤਉ ਸਬਦ ਸੁਸਾਰ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਅਕੂਅਣਾ, ਅਕੂਆ, ਅਕੂਈਆ ਸੰ. कू ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਵਿ—ਨਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਮੌਨੀ. ਚੁਪਕੀਤਾ. "ਤੈ ਸਹਿ ਨਾਲਿ ਅਕੂਅਣਾ." (ਵਡ ਮ: ੧) "ਏਕ ਫਿਰੈਂ ਰਸ ਰੰਗ ਅਕੂਈਆ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ੨ ਦੇਖੋ, ਭੂਲਨਾ ਸਿੰਘ.

ਅਕੂਜ. ਸੰ. ਅਕਾਰ੍ਯ. ਵਿ—ਕੁਕਰਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਕੂਜ ਧਾ. ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. "ਪ੍ਰਜਾ ਦੁਖਾਇ ਅਕੂਜ." (ਰਤਨਮਾਲਾ)

ਅਕੂਤ. ਵਿ—ਕੂਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਅਤੇ ਤੋਲ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ. ਬੇਅੰਦਾਜ਼. ਦੇਖੋ, ਕੂਤਣਾ। ੨ ਅਕੁਤਸਿਤ. ਅਨਿੰਦਿਤ.

ਅਕੂਪਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਿੰਦਿਤ ਪਾਰ ਜਿਸ ਦਾ. ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਉਹ ਕੱਛੂ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਸੂਰਜ.

ਅਕੂਯਾ. ਚੁਪ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਕੂਆ. ਅਤੇ ਭੂਲਨਾ ਸਿੰਘ. "ਨਾਮ ਅਕੂਯਾ ਸਭ ਹੀ ਕਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਕੂਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਕੂੜ. ਅਸਤ੍ਯ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਸੱਚ.

ਅਕੇ. ਦੇਖੋ, ਅਕੈ.

ਅਕੇਰਾਂ, ਅਕੇਰੋ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਕ ਵਾਰ. ਏਕ ਦਫਹ ੨ ਦੇਖੋ, ਅਕੇਲਾ। ੩ ਵਿ—ਏਕਾਂਤ. "ਜਬ ਘਾਤ ਬਨੀ ਸੁਭ ਠੌਰ ਅਕੇਰੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਕੇਲਾ. ਵਿ—ਏਕਲਾ. ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਤਨਹਾ. ਇਕੱਲਾ. "ਆਗੈ ਹੰਸ ਅਕੇਲਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਅਕੈ. ਵ੍ਯ—ਯਾ. ਅਥਵਾ. ਜਾਂ. "ਅਕੈ ਕੋਈ ਕਿਹੁ ਦੇਵਾਏ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਅਕੋਈ. ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਜੀਂਦ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸੰਮਤ ੧੬੭੩ ਵਿੱਚ ਸੌਂਟੀ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਮਾਣਕਚੰਦ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖਕੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ.

ਦਰਬਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਦੀਵਾਨਖ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਰਦਾਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਸ "ਬਡਰੁੱਖਾਂ" ਨੇ ਕਰਾਈ ਹੈ.

ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਪਾਸ ਇੱਕ ਕਰੀਰ ਦਾ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਬੱਧਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਭੀ ਚਰਣ ਪਾਏ ਸਨ.

੧੨੫ ਵਿੱਘੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਬਾ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ; ਅਰ ੧੦੦) ਰੁਪਏ ਨਕਦ, ਤੇ ੩ ਰਜਾਈਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਵੱਲੋਂ ਹਨ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਮਹੰਤ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ (N.W. Ry.) ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਦੋ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ.

ਅਕੋਕ. ਵਿ—ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ. "ਕਾਮ ਕੇਲ ਅਕੋਕ." (ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ)

ਅਕੋਡ. ਸੰ. ਅਕੋਟਿ. ਵਿ—ਬੇਅੰਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਅਗਿਣਤ. ਦੇਖੋ, ਕੋਡ.

ਅਕੋਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੇਟਾ. ਨਜ਼ਰ. ਉਪਹਾਰ. "ਦੀਜੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅਕੋਰ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਅਕੰਗ. ਵਿ—ਕੰਗ (ਕਵਚ) ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਸੰਜੋ. "ਟੂੱਕੇ ਅਕੰਗ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਕੰਗ.

ਅਕੰਟਕ. ਸੰ. अकण्टक. ਵਿ—ਕੰਟਕ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਕੰਡੇ। ੨ ਨਿਰ ਵਿਘਨ। ੩ ਵੈਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ.

ਅਕੰਤ੍ਰੁ. ਸੰ. अकर्तृ—ਅਕਰ੍ਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਕਰਤਾ. "ਅਜੰਤ੍ਰੁ ਅਮੰਤ੍ਰੁ ਅਕੰਤ੍ਰੁ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਏਕਾਂਤੀ.

ਅਕੰਥ. ਵਿ—ਜੋ ਕਥਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਅਕਥ੍ਯ. ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. "ਭੂਮਾਦਿ ਦਾਨ ਦੀਨੇ ਅਕੰਥ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਕੰਥਾ ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਕੰਥਾ.

ਅਕੰਪਨ. ਸੰ. अकम्पन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਕੰਬਣ ਦੀ ਹਾਲਤ. ਕਾਇਮੀ. ਸਥਿਰਤਾ। ੨ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸੈਨਾਨੀ. ਇਹ ਰਾਵਣ ਦਾ ਮਾਮਾ, ਸੁਮਾਲੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੇਤੁਮਾਲਿਨੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਭੈਣ "ਕੈਕਸੀ" ਰਾਵਣ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ. ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ. "ਬਾਰਿਦ-ਨਾਦ ਅਕੰਪਨ ਸੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰਾਛ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਸਤ। ੩ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਹਰਿ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ.

ਅੱਕ. ਦੇਖੋ, ਅਕ ੫.

ਅੱਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਕਣਾ.

ਅਕਜਥ. ਦੇਖੋ, ਅਕਥ ਅਤੇ ਅਕਯਥ.

ਅਕ੍ਰਯ. ਵਿ—ਅਕ੍ਰਿਯ. ਕ੍ਰਿਯਾ (ਹਰਕਤ) ਰਹਿਤ. ਸਿਥਰ. ਅਚਲ. "ਅਕ੍ਰਯ ਏਕ ਪਰਾਤਮ ਪੂਰਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਜੋ ਕ੍ਰਯ (ਖ਼ਰੀਦ) ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ.

ਅਕ੍ਰਿਸ਼. ਵਿ—ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ (कृश) ਨਹੀਂ. ਜੋ ਦੁਰਬਲ ਅਤੇ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ (ਖਿੱਚਣ) ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ. ਅਕ੍ਰਿਸ੍ਯ.

ਅਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. अकृत. ਵਿ—ਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਨਾ ਬਣਾਇਆ

ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰ. अकृत्य—ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ. ਕੁਕਰਮ. "ਅਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮਾ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਉਸ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਤੇਜ ਸੁ ਰਾਸੀ ਅਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ. ਸੰ. अकृतज्ञ. ਵਿ—ਕੀਤੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਨਾ ਸ਼ੁਕਰਾ. ਜੋ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ ਨਹੀਂ.

ਅਕ੍ਰਿਤਮ. अकृत्रिम—ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ. ਵਿ—ਜੋ ਬਣਾਉਟੀ ਨਹੀਂ. ਸੁਤੇਸਿੱਧ। ੨ ਅਸਲੀ. ਸੱਚਾ.

ਅਕ੍ਰਿਤਾਕ੍ਰਿਤ / **ਅਕ੍ਰਿਤਾਕ੍ਰਿਤਿ** } ਅਕ੍ਰਿਤ-ਆਕ੍ਰਿਤਿ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀਂ. "ਅਕ੍ਰਿਤਾਕ੍ਰਿਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਕ੍ਰਿਤਿਮ. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਰਿਤਮ.

ਅਕ੍ਰਿਯ. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਯਾ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ.

ਅਕ੍ਰੂਰ / **ਅਕ੍ਰੂਰੁ** } ਸੰ. अक्रूर. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਕ੍ਰੂਰ (ਬੇਰਹਮ). ਦਿਆਲੂ। ੨ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧੀ ਨਹੀਂ. ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਾਦਵਵੰਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਚਾਚਾ, ਜੋ ਸ਼੍ਵਫਲਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗਾਂਦਿਨੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਸੀ. ਏਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਅਤੇ ਬਲਰਾਮ ਨੂੰ ਕੰਸ ਵੱਲੋਂ ਜੱਗ ਦਾ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇਕੇ ਗੋਕੁਲ ਤੋਂ ਮਥੁਰਾ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕੰਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਨੂੰ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਪੁਰ ਬੈਠਾਇਆ. "ਉਧਉ ਅਕ੍ਰੂਰ ਬਿਦਰੁ ਗੁਣ ਗਾਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) "ਮੋਹਿ ਅਥੈ ਅਕ੍ਰੂਰ ਕੇ ਹਾਥ ਬੁਲਾਯ ਪਠ੍ਯੋ ਮਥੁਰਾ ਹੂੰ ਕੇ ਰਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਕ੍ਰੈ. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਰਿਯ.

ਅਕ੍ਸ਼. ਸੰ. अक्ष. ਧਾ—ਘੁਸਣਾ. ਪੈਠਨਾ. ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ. ਵ੍ਯਾਪਨਾ. ਜਮਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਨੁਮਾਨ ਨੇ ਅਸ਼ੋਕਵਾਟਿਕਾ ਉਜਾੜਨ ਸਮੇਂ ਮਾਰਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਉਂ ਅਕ੍ਸ਼ਯ ਕੁਮਾਰ ਹੈ। ੩ ਪਾਸਾ. ਗੋਟੀ. ਨਰਦ. ਡਾਲਨਾ। ੪ ਧੁਰ. ਲੱਠ। ੫ ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ। ੬ ਗਰੁੜ। ੭ ਰੁਦ੍ਰਾਕ੍ਸ਼। ੮ ਸੋਲਾਂ ਮਾਸ਼ੇ ਤੋਲ। ੯ ਆਤਮਾ। ੧੦ ਡਿੰਗ. ਬਹੇੜੇ ਦਾ ਬਿਰਛ.

ਅਕ੍ਸ਼ਤ. ਦੇਖੋ, ਅਛਤ ੩ ਤੋਂ ੬.

ਅਕ੍ਸ਼ਪਾਦ. ਦੇਖੋ, ਗੋਤਮ ੨.

ਅਕ੍ਸ਼ਮਾਲਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਦ੍ਰਾਕ੍ਸ਼ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ। ੨ "ਅ" ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ "ਕ੍ਸ਼" ਤੀਕ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਪੀ ਹੋਈ ਮਾਲਾ.

ਅਕ੍ਸ਼ਮੀ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਮ. ਵਿ—ਕ੍ਸ਼ਿਮਾ (ਛਿਮਾ) ਰਹਿਤ। ੨ ਅਸਮਰਥ.

ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਖੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਕ੍ਸ਼ਯ (ਨਾਸ਼) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ.

ਅਕ੍ਸ਼ਯਤ੍ਰਿਤੀਆ. ਦੇਖੋ, ਅਖੈਤੀਜ.

ਅਕ੍ਸ਼ਯਵਟ. ਦੇਖੋ, ਅਖੈਬਟ.

ਅਕ੍ਸ਼ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖਰ। ੨ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਜਲ ਦਾ ਨਾਮ ਅਕ੍ਸ਼ਰ ਹੈ.

ਅਕ੍ਸ਼ਰਾਂ ਦੇ ਸ੍ਥਾਨ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ੪ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਅਕ੍ਸ਼ਰਾਂਧ. ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਮਦ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ. ਦੇਖੋ, ਵਾਉ ਦੁਆਉ.

ਅਕ੍ਸ਼ਰਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਖੇਡ, ਜੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਬੁਝਾਰਤ ਸੀ. ਪਿੱਠ ਤੇ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਜਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਕੇ ਦੱਸਣਾ.

ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ। ੨ ਦੋ ਦੀ ਗਿਣਤੀ. ਦੋ.

ਅਕ੍ਸ਼ੋਹਿਣੀ. ਦੇਖੋ, ਖੂਹਣਿ.

ਅਖ. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਗ਼. ਬਗੀਚਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਖਿ। ੪ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਗਣ. ਦੇਖੋ, ਅਖੁਨ ੩.

ਅਖਉ / **ਅਖਇ** / **ਅਖਇਓ** } ਵਿ—ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਅਟਲ ਅਖਇਓ ਦੇਵਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਅਖਸਰ. ਦੇਖੋ, ਅਕਸਰ.

ਅਖ਼ਗਰ. ਫ਼ਾ اخگر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ ਦੀ ਚਿੰਗਾਰੀ. ਵਿਸ੍ਫੁਲਿੰਗ. ਚਿਣਗ.

ਅਖਜ. ਅ਼ اخذ ਅਖ਼ਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੈਣਾ। ੨ ਪਕੜਨਾ. ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ. ਫੜਨਾ.

ਅਖੜਾ. ਵਿ—ਬਲਵਾਨ. ਪ੍ਰਬਲ। ੨ ਖੋਡ (ਛਿਦ੍ਰ) ਰਹਿਤ. ਸਾਬਤ.

ਅਖ਼ਤਰ. ਫ਼ਾ اختر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰਾ. ਨਛਤ੍ਰ. "ਰੌਸ਼ਨਦਿਮਾਗ ਅਖ਼ਤਰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸ਼ਕੁਨ. ਫਾਲ। ੩ ਝੰਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਅਖਤਰ ਲੋਨੀ. ਦੇਖੋ, ਆਕਟਰ ਲੋਨੀ.

ਅਖਤਾ. ਦੇਖੋ, ਆਖਤਾ.

ਅਖਤਿਆਰ. ਦੇਖੋ, ਇਕਤੀਆਰ ਅਤੇ ਇਖ਼ਤ੍ਯਾਰ.

ਅਖਨੀ. ਫ਼ਾ یخنی ਯਖ਼ਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਸ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਸ਼ੋਰਵਾ. "ਸਾਲਨ ਔ ਅਖਨੀ ਬਿਰੀਆਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਭੋਜਨ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ੀਰਾ। ੩ ਵਿ—ਰਿੱਝਿਆ ਹੋਇਆ (ਪਕ੍ਵ)

ਅਖ਼ਬਾਰ. ਅ਼ اخبار ਖ਼ਬਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਲਵਪੁਰ ਤੇ ਆਈ ਅਖਬਾਰੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸਮਾਚਾਰਪਤ੍ਰ. Newspaper.

ਅਖਯ. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼ਯ.

ਅਖਰ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਰਣ. ਹ਼ਰਫ਼. ਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਚਿੰਨ੍ਹ. "ਅਖਰ ਕਾ ਭੇਉ ਨ ਲਹੰਤ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਵਿ—ਜੋ ਖਰਦਾ ਨਹੀਂ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ.[1] "ਏ ਅਖਰ ਖਿਰਿ ਜਾਂਹਿਗੇ, ਓਇ ਅਖਰ ਇਨ ਮਹਿ ਨਾਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ, ਬਾਵਨ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦੇਸ਼. "ਅਖਰ ਨਾਨਕ ਅਖਿਓ ਆਪਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੫ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰ. "ਕਵਣੁ ਸੁ

---

[1] ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੧, ਅ: ੨੨. द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च। क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते। (ਗੀਤਾ ਅ. ੧੫. ਸ਼. ੧੬)

ਅਖਰੁ ਕਵਣੁ ਗੁਣੁ ਕਵਣੁ ਜੁ ਮਣੀਆ ਮੰਤੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੬ ਨਾਮ. ਤ੍ਰ ਓਹ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਸੰਗਜਾ ਰਖਦੇ ਹਨ. "ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਅਖਰ ਹੈ ਜੇਤਾ." (ਬਾਵਨ)

ਅਖਰ ਕਾ ਭੇਉ. ਸੰਗਜਾ—ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਵਿਦਜਾ. "ਅਖਰ ਕਾ ਭੇਉ ਨ ਲਹੰਤ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਵਾਕਜ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ (ਮਤਲਬ).

ਅਖਰਬ. ਸੰ. अखर्व. ਵਿ—ਖਰਬ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. ਭਾਵ— ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਬੇਅੰਤ। ੨ ਜੋ ਨਹੀਂ ਖਰਬ (ਛੋਟਾ) ਵੱਡਾ. "ਗਰਤ ਅਖਰਬ ਦੂਰ ਹ੍ਵੈਗਯੋ." (ਚੰਦ੍ਰਾਵ) ੩ ਲੰਮਾ. ਜੋ ਖਰਬ (ਬਾਉਂਨਾ) ਨਹੀਂ.

ਅਖਰੀ. अक्षरै: "ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ" (ਜਪੁ) ਅਛਰੋਂ ਸੇ. ਅੱਖਰਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਅਖਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਖਰ.

ਅਖਰੋਟ. ਸੰ. ਅਛੋਟ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਬਿਰਛ. ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਅਖਰੋਟ ਹੈ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਅਖਰੋਟ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਭੀ ਮਨੋਹਰ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਅਖਰੋਟ ਫਲ ਦੀ ਗਿਰੀ ਗਰਮ ਤਰ ਅਤੇ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਸੁਆਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. L. Aleurites triloba. ਅੰ. Walnut.

ਅਖਲ. ਸੰ. ਅਖਿਲ. ਵਿ—ਸਾਰਾ. ਪੂਰਾ. ਤਮਾਮ. ਸਬ. ਸਭ. "ਅਖਲ ਭਵਨ ਕੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੨ ਜੋ ਨਹੀਂ ਖਲ (ਨੀਚ). ੩ ਜੋ ਖਲ (ਮੂਰਖ) ਨਹੀਂ. ਸਿਆਣਾ. ਸੁਜਾਨ.

ਅਖ਼ਲਾਕ਼. ਅ਼. اخلاق। ਅਖ਼ਿਲਾਕ਼. ਖ਼ੁਲਕ਼ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਸੰਗਜਾ— ਆਚਾਰ. ਚਾਲ ਚਲਨ। ੨ ਸੁਭਾਉ. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ। ੩ ਸਭਜਤਾ. ਤਹਜੀਬ.

ਅਖਲੀ ਊਂਡੀ. ਮਲਾਰ ਰਾਗ ਦੀ ਅਸਟਪਦੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ:—

੧ ਅਖਲੀ ਊਂਡੀ ਜਲੁ ਭਰ ਨਾਲਿ,
੨ ਡੂਗਰ ਊਚਉ ਗੜੁ ਪਾਤਾਲਿ,
੩ ਸਾਗਰੁ ਸੀਤਲੁ ਗੁਰਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰ.

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ:—

੧ ਅਖਿਲ (ਤਮਾਮ) ਨਾਲਿ (ਨਦੀਆਂ) ਜਲ ਨਾਲ ਪੂਰਿਤ ਊਂਡੀ (ਨਿਵਾਂਣ ਵੱਲ) (ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਨਾਲ ਚਲੀਆਂ), ੨ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਪਾਤਾਲ (ਹੇਠਾਂ) ਨੂੰ ਗੜ੍ਹ (ਖਾਈ) ਕਰਦੀਆਂ. ੩ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਗਈਆਂ. ਭਾਵ—ਚਾਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਹੌਮੈ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ, ਆਤਮਗਜਾਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਮਿਟ ਗਈਆਂ.[1]

ਅਖਲੇਸ. ਵਿ—ਅਖਿਲ-ਈਸ਼. ਅਖਿਲੇਸ਼. ਸਭ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਰਤਾਰ.

ਅਖੜੀ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਿ—ਅੱਖ. ਨੇਤ੍ਰ "ਨਾਨਕ ਸੇ ਅਖੜੀਆ ਬਿਅੰਨ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਖਾਉਤ. ਸੰਗਜਾ—ਅਖਾਵਤ. ਆਖਜਾਨ. ਕਹਾਵਤ. ਕਹਾਣੀ ਦੇਖੋ, ਅਖਾਣ ਅਤੇ ਲੋਕੋਕ੍ਤਿ.

ਅਖਾਜ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾਦਜ. ਅਭੱਖ. "ਘਰ ਘਰ ਮੰਗਨ ਖਾਜ ਅਖਾਜੇ." (ਭਾਗੁ)

ਅਖਾਣ. ਸੰ. ਆਖਜਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਕਥਾ. ਪ੍ਰਸੰਗ. ਕਹਾਣੀ। ੨ ਕਹਾਵਤ. ਜਰਬੁਲਮਸਲ. Proverb. ਦੇਖੋ, ਲੋਕੋਕ੍ਤਿ.

ਅਖਾਤੀਜ. ਦੇਖੋ, ਅਖੈਤੀਜ.

ਅਖਾਦ, ਅਖਾਦਿ, ਅਖਾਦਜ, ਅਖਾਦਿਜ, ਅਖਾਧ, ਅਖਾਧਿ ਸੰ. ਅਖਾਦਜ. ਵਿ—ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗਜ. ਅਭੱਖ. ਅਭਛਜ. "ਅਖਾਦਿਜ ਖਾਦਜੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਅਖਾਧਿ ਖਾਹਿ ਹਰਕਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਖਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ. "ਜਿਉ ਬੇਸ੍ਵਾ ਕੇ ਪਰੈ ਅਖਾਰਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਖਾਰਾ. ਕ਼ਰ ਰਹਿਤ.

ਅਖਾਵਤ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾਣ ਅਤੇ ਲੋਕੋਕ੍ਤਿ.

ਅਖਾੜ. ਸੰ. ਆਸਾਢ. ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ. ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰ੍ਵਾਸਾਢਾ ਅਥਵਾ ਉੱਤਰਾਸਾਢਾ ਨਛਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਖਾੜਾ. ਸੰ. अक्षार—ਅਕ੍ਸ਼ਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਰੰਗਭੂਮਿ. ਓਹ ਥਾਂ. ਜਿੱਥੇ ਨਾਟਕ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਖੇਡੇ ਜਾਣ. Theatre. "ਸਭ ਤੇਰਾ ਖੇਲ ਅਖਾੜਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਮੱਲਯੁੱਧ ਦੀ ਭੂਮੀ। ੩ ਰਣਭੂਮਿ. "ਏਹੁ ਅਖਾੜਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਚੇ ਕਾ. ਜਿਨਿ ਆਪਣੈ ਜੋਰਿ ਸਭ ਆਣਿ ਨਿਵਾਏ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) "ਬਿਖਮ ਅਖਾੜਾ ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਜੀਤਾ." (ਮ: ੫ ਆਸਾ ਛੰਤ) ੪ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ। ੫ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ. ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ, ਨਿਜਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਥੇ "ਅਖਾੜਾ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਇਹ ਹੈ:—

(ੳ) ਉਦਾਸੀਨ ਮਤ ਦੇ ਭੂਖਣ ਮਹਾਤਮਾ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੁਮਤ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਭਾਰੀ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਕਮੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ. ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਕਲਪ ਪੂਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਨਜਾਮ ਹੈਦਾਰਾਬਾਦ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੇ ਚਾਹੇ ਨਾਨਕਚੰਦ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਤ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ. ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਕੇ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਸੰਨਜਾਸੀ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਆਪਣਾ ਜੁਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾਉਣਾ ਲੋੜੀਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੀਰਥਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਹਿਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਵੇ.

---

[1] ਗਜਾਨੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਕੂੰਜਾਂ ਤੇ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜਲ ਨਾਲ ਕੰਠ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਭਰਕੇ ਉਡਦੀਆਂ ਹਨ.

ਨਿਰਵਾਣ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਮਤ ੧੮੩੬ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਬੇ ਚਾਰ ਮਹੰਤ—ਗੰਗਾਰਾਮ, ਕੂਟਸਥਬ੍ਰਹਮ, ਅਰੂਪਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਅਟਲਬ੍ਰਹਮ ਥਾਪੇ. ਅਤੇ ਤੰਬੂ, ਚਾਂਦਨੀ, ਦਰੀਆਂ, ਗਲੀਚੇ, ਘੋੜੇ, ਊਠ, ਗੱਡੇ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਬਰਤਨ, ਵਾਜੇ ਆਸੇ ਛਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਇਆ; ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਉੱਤਮ ਨਿਯਮ ਬੰਨ੍ਹੇ ਕਿ ਇੰਤਜਾਮ ਵਿੱਚ ਕਦੀ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ. ਇਸ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਸਦਰ ਮੁਕਾਮ ਪ੍ਰਯਾਗ ਹੈ ਪਰ ਕਨਖਲ ਕਾਸ਼ੀ ਆਦਿ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹਨ.

(ਅ) ਸੰਮਤ ੧੯੧੬ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤਸਾਹਿਬ (ਭਾਈ ਫੇਰੂ) ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤੋਖਦਾਸ, ਹਰਿਨਾਰਾਯਣਦਾਸ, ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਯਾ ਅਖਾੜਾ ਉਦਾਸੀਨ" ਬਣਾਇਆ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ "ਉਦਾਸੀਆਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਅਖਾੜਾ" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਸਦਰ ਮੁਕਾਮ ਕਨਖਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੰਚਾਯਤੀ ਅਖਾੜੇ ਵਾਂਙ ਹੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ.[1]

(ੲ) ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਾਂਙ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਜਦ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ ਅਪਮਾਨ ਡਿੱਠਾ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਆਪਣਾ ਜੁਦਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ. ਭਾਈ ਰੇਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਰਾਇਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਦਿਕ ਗੁਰੁਮੁਖ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਕੇ ਸੰਮਤ ੧੯੧੯ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾਪਤੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾਪਤਿ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੀਂਦ (ਸੰਗਰੂਰ) ਪਤਿ ਨੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ "ਧਰਮਧੁਜਾ" ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਪਟਿਆਲੇ ਨੇ ੮੦੦੦੦) ਨਕਦ ਅਤੇ ੪੦੦੦) ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਨਾਭੇ ਨੇ ੧੬੦੦੦) ਨਕਦ ਅਤੇ ੫੭੫) ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ, ਜੀਂਦ ਨੇ ੨੦੦੦੦) ਨਕਦ ਅਤੇ ੧੩੦੦) ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਦਿੱਤੀ. ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਾਂਝਾ ਦਸਤੂਰੁਲਅਮਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ:—

ਦਸਤੂਰੁਲਅਮਲ
ਤਿੰਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ[2] ਵੱਲੋਂ
ਵਾਸਤੇ ਅਖਾੜਾ ਨਿਰਮਲਾ ਪੰਥ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ[1]

੧ ਇੱਕ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਤਿੰਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਹੰਤ ਹੋਣ, ਜੋ ਪੰਜ ਕੱਕਿਆਂ (ਅਰਥਾਤ, ਕੱਛ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕੇਸ, ਕੰਘੇ, ਕੜੇ) ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਥਾਪੇ ਜਾਣਗੇ.

੨ ਜੋ ਲਾਂਗਰੀ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਭੀ ਇਸੇ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ.

੩ ਦੋ ਕਾਰਬਾਰੀ, ਦੋ ਭੰਡਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਇੱਕ ਗ੍ਯਾਨੀ (ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਛੀ ਆਦਮੀ ਭੀ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਚੋਬਦਾਰ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ.

੪ ਜੋ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਹੁਣ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰਹਿਤ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਅੱਗੇ ਲਈ ਥਾਪਿਆ ਜਾਊਗਾ ਉਹ ਲਾਇਕ, ਵਿਰਕਤ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ.

੫ ਜਦ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਕਿਸੀ ਰਿਆਸਤਗਾਹ ਵਿੱਚ ਆਵੇ ਜਾਂ ਰਈਸ ਨੂੰ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ.

੬ ਜੋ ਆਮਦਨੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਜਮਾ ਖਰਚ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ. ਜੇ ਕੋਈ ਮਹੰਤ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲਿਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਕਰਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਨਾ ਰਖੇ.

੭ ਜੇ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਧਰਮ ਅਰਥ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਅਪਾਹਜ ਨੂੰ ਲੋਈ ਜਾਂ ਨਕਦ ਰੁਪਇਆ ਤੀਰਥਯਾਤ੍ਰਾ ਲਈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਗਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇ.

੮ ਜੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਧਰਮਧੁਜਾ ਅਖਾੜਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕਰੇ, ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਦੀ ਮਨਜੂਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ. ਭਲਾ ਜੇ ਕਦੀਂ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਕਿ ਖਾਸ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਕੁਝ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਪਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੇਤੀ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਦੀ ਮਨਜੂਰੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ, ਤਦ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇੱਤਲਾਹ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣ.

੯ ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨਵਾਂ ਮਹੰਤ ਥਾਪਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਸਮ ਲਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈ ਰਹਿਤ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਾਂਗਾ ਅਤੇ ਜੋ ਆਮਦਨੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਕਰਾ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ.

੧੦ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਹੰਤਾਂ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੋਊਗਾ ਕਿ ਜੇ

---

[1] ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੮੩੮ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਸੰਤੋਖਦਾਸ ਵਾਲਾ ਅਖਾੜਾ, ਸੰਮਤ ੧੮੪੩ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਸੰਗਲ ਵਾਲਾ ਅਖਾੜਾ, ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੦ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਨਿਰਵਾਣ ਸਰ ਭੀ ਭਾਵੇਂ ਅਖਾੜੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਅਖਾੜੇ ਵਾਂਙ ਅਖਾੜੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਹਨ.

[2] ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਜੀਂਦ.

[1] ਇਸ ਦਸਤੂਰੁਲਅਮਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ੧੨ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੮੬੨ ਸੰਮਤ ੧੯੧੯ ਨੂੰ ਹੋਈ.

ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਜਾਂ ਸਰਦਾਰ ਅਖਾੜੇ ਲਈ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜੈਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਾ ਹੋਵੇ ਵੈਸੇ ਕਰੇਗਾ. ਮਹੰਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਕਰਾਰ ਨਾ ਕਰਨ. ਉਸ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦਾ ਖਯਾਲ ਰੱਖਣ.

੧੧ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਡੇਰੇਦਾਰ ਅਖਾੜੇ ਲਈ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਭੀ ਉੱਪਰਲੀ ਦਫਾ (ਨੰਬਰ ੧੦) ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਹਾਂ, ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਾਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਗੁਜਾਰੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣ ਬੁੱਝਕੇ ਕਮਜੋਰੀ ਜਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਸ ਰਿਆਸਤ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਰਿਆਸਤ ਪਾਸ ਤਜਵੀਜ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਰੁਪਯਾ ਜਬਤ ਕਰਕੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਰਨ.

੧੨ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਅਖਾੜੇ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਲੰਘੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਅਖਾੜੇ ਵੱਲੋਂ ਜੈਸਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ ਵੈਸਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਜਾਵੇ.

੧੩ ਬੈਠਣ ਦੇ ਕਾਇਦੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਏ. ਵਿਚਕਾਰ ਸਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀਮਹੰਤ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਮਹੰਤ ਅਤੇ ਫੇਰ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਸਿੱਖ; ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਗਯਾਨੀ ਸਿੱਖ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਥਾਈਂ ਬੈਠੇ, ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹਦੇ ਦਾ ਖਯਾਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਨਹੀਂ. ਜੇ ਕਰ ਦੂਜੇ ਪੰਥ ਦਾ ਮਹੰਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਗਯਾਨੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਜੇ ਕਰ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਬਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ.

੧੪ ਜਿਹੜੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮਕਾਨ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਨਾ ਰਹੇ, ਹਾਂ ਜੋ ਦੋ ਚਾਰ ਸਾਧੂ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਉਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਰਹਿਣ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਵਾਰਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕੋਈ ਸੌਣਾ ਨਾ ਪਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

੧੫ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਸਥੀ ਆਦਮੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਜੈਸਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਵੈਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ.

੧੬ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਚਾਰ ਮਹੰਤਾਂ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੀ ਅਹਿਲਕਾਰ ਦੇ ਮਕਾਨ ਪੁਰ ਨਾ ਜਾਣ, ਜੇ ਕੋਈ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਾਰਬਾਰੀ, ਭੰਡਾਰੀ, ਚੋਬਦਾਰ, ਜਾਂ ਡੇਰੇਦਾਰ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦੇਣ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਵੇ ਤਾਂ ਬਿਲਾ ਸ਼ੱਕ ਜਾਣ.

੧੭ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਦ ਕੋਈ ਮਹੰਤ ਕਿਸੀ ਸਿੱਖ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਕੰਮ ਲਈ ਭੇਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਬਹਾਨਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਜੇ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋਣਗੇ, ਜੋ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਮਹੰਤ ਤਜਵੀਜ ਕਰੇਗਾ.

੧੮ ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸਿੱਖ ਬਿਹੰਗਮ (ਵਿਰਕਤ) ਹੋ ਕੇ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੇ, ਤਦ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੱਥ ਇਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਲਗਵਾਇਆ ਜਾਊਗਾ ਕਿ ਮੈ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ. ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਰਹਾਂਗਾ, ਫੇਰ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ. ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਨਾ ਕਰਨ.

੧੯ ਮਹੰਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿਤ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਣ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਡੋਲ ਦੇ ਜਲ ਦਾ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰੇ.

੨੦ ਇਹ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਪਰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰਹੇ ਕਿ ਰਹਿਤ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤ ਤੋਂ ਜੁਦੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤ ਜੁਦੀ ਹੋਵੇ.

੨੧ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਕਦੀਂ ਨਾ ਵੜਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ. ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਲਈ ਭੀ ਰੋਕ ਹੈ, ਮਗਰ ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਭੰਗ ਦੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ.

੨੨ ਜੋ ਕੋਈ ਰਹਿਤ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸੀ ਕੌਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਨਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਸੁੱਕਾ ਸੀਧਾ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਲਾਂਗਰੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਾ ਲੈਣਾ.

੨੩ ਜਿਹੜੀ ਰਕਮ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸਲੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਸੂਦ ਅਤੇ ਨਫਾ ਤਜਾਰਤ ਤੋਂ ਕਾਰਰਵਾਈ ਲੰਗਰ ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਹੋਵੇ, ਅਸਲ ਰਕਮ ਨਾ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ.

੨੪ ਖਜਾਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ, ਜੋ ਹਰ ਤਿੰਨੇ ਮਹੰਤ ਹਰ ਤਿੰਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਰਹੇਗਾ. ਉਹ ਮਹੰਤ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਉਸ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੂਦ ਅਤੇ ਤਿਜਾਰਤ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਅਖਾੜੇ ਸਦਰ ਵਿੱਚ ਖਬਰ ਦੇਣ, ਅਤੇ ਦਫਾ ਨੰਬਰ ੨੩ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰਚ ਕਰਨ, ਸਾਲ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਖਾਤੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਨੂੰ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਰਾ ਦਿਆ ਕਰਨ.

੨੫ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਜੇ ਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਅੱਗੇ ਲਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ, ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ.

੨੬ ਜੇ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ ਆਪ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਤਿੰਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ.

੨੭ ਜੇ ਕੋਈ ਮਹੰਤ ਇਸ ਰਹਿਤ ਦੇ ਉਲਟ ਅਮਲ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਉਸ

ਨੂੰ ਮਹੰਤੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਣ.

੨੮ ਹਰ ਪੰਜ ਮਹੰਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਏ ਜਾਣ. ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਸਤੂਰੁਲਅਮਲ ਦੇ ਉਲਟ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ.

ਜੋ ਤਿੰਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਦਸਤੂਰੁਲਅਮਲ ਵਜੋਂ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਣ, ਅਤੇ ਜੋ ਦਸਤੂਰੁਲਅਮਲ ਦੀ ਨਕਲਾਂ ਮਹੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਹਰਾਂ ਲਾਕੇ ਹਰ ਤਿੰਨਾਂ ਦਰਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ, ਜੋ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਰਹਿਣ.

੨੯ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬਸਤਰ ਸਿੰਗਰਫੀ ਰੱਖਣ ਬਾਕੀ ਸਫੇਦ, ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਗ੍ਰਹਸਤ ਦਾ ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਦਾ ਅਮਲ.

੩੦ ਤੂੰਬੀ ਜਾਂ ਚਿੱਪੀ ਦੀ ਥਾਂ ਗਡਵਾ ਜਾਂ ਲੋਹੇ ਧਾਤੁ ਦਾ ਕਮੰਡਲ ਰੱਖਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰਬਾ ਅਤੇ ਚਿੱਪੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਸਾਫ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ.

ਅਖਿ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ. ਨੇਤ੍ਰ. ਆਂਖ.

ਅਖਿਉ, ਅਖਿਓ ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼ਯ। ੨ ਕਥਨ ਕੀਤਾ. ਆਖਿਆ. "ਅਖਰ ਨਾਨਕ ਅਖਿਓ ਆਪਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਅਖਿਆਨ. ਦੇਖੋ, ਆਖ੍ਯਾਨ.

ਅਖਿਇਉ, ਅਖਿਇਓ ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼ਯ ਅਤੇ ਅਖਇਓ.

ਅਖਿਜ, ਅਖਿਝ ਵਿ—ਜੋ ਖਿਝੇ ਨਾ. ਚਿੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਸ਼ਾਂਤ. ਕ੍ਸ਼ੋਭ ਰਹਿਤ. ਧੀਰਯਵਾਨ. ਗੰਭੀਰ. "ਅਖਿੱਜੇ ਅਭਿੱਜੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ. ਅਖਿਦ.

ਅਖਿਟ. ਆਖੇਟ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸ਼ਿਕਾਰ. "ਨ੍ਰਿਪ ਅਖਿਟ ਸਿਧਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੧)

ਅਖਿਦ. ਦੇਖੋ, ਅਖੇਦ। ੨ ਸੰ. ਅਖਿਦ੍ਰ. ਵਿ—ਅਥਕ. ਜੋ ਥਕੇ ਨਾ.

ਅਖਿਦਾਣੀ. ਅਖੇਦ-ਦਾਣੀ. ਆਨੰਦ ਦਾਤ੍ਰੀ. ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਨਾ ਥੱਕਣ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਖਿਦ ੨.

ਅਖਿਲ. ਦੇਖੋ, ਅਖਲ.

ਅਖਿਲੇਸ. ਦੇਖੋ, ਅਖਲੇਸ.

ਅਖੀ. ਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖਿ. "ਅਖੀ ਕਾਢਿ ਧਰੀ ਚਰਣਾ ਤਲਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਆਖੀ. ਕਥਨ ਕੀਤੀ. ਬਯਾਨ ਕੀਤੀ. "ਬਤੀਆਂ ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਗ ਹੈਂ ਅਖੀਆਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਅੱਖੀਂ. ਅੱਖਾਂ (ਨੇਤ੍ਰਾਂ) ਨਾਲ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਅਖੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕੰਨੀ ਬਾਣੀ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੪ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ. "ਅਖੀ ਸੂਤਕ ਵੇਖਣਾ ਪਰਤ੍ਰਿਅ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਅਖੀਰ ਅ. آخیر. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਤ. ਭੋਗ. ਸਮਾਪਤੀ.

ਅਖੁਟ, ਅਖੁਟਿ ਸੰ. ਅਤ੍ਰੁਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰੰਤਰਤਾ. ਬਿਨਾ ਤੋਟ। ੨ ਕਮੀ (ਘਾਟੇ) ਰਹਿਤ। ੩ ਵਿ—ਜੋ ਮੁੱਕੇ ਨਾ. "ਇਹੁ ਧਨ ਅਖੁਟ ਨ ਨਿਖੁਟੈ ਨ ਜਾਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੩)

ਅਖੁਟੀ. ਸੰ. ਅਖ੍ਯਾਤਿ—ਅਖੱਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਦੀ ਰੀਤਿ. ਕੁਰੀਤਿ. ਕੁਚਾਲ। ੨ ਬਚਪਨ (ਬਾਲਪਨ) ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. "ਹਿੰਦੂ ਮੂਲੇ ਭੂਲੇ ਅਖੁਟੀ ਜਾਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਅਖੁੰਦ. ਫ਼ਾ. آخوند। ਸੰਗਯਾ—ਉਸਤਾਦ। ੨ ਸਰਦਾਰ.

ਅਖੂਹਣਿ. ਦੇਖੋ, ਖੂਹਣਿ.

ਅਖੂਟ. ਅਤੋਟ. ਦੇਖੋ, ਅਖੁਟ. "ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਅਖੂਟ ਅਤੋਲ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਖੂਨ. ਫ਼ਾ. آخون ਆਖ਼ੂਨ. ਖ਼ੁਸ਼ਗੋ. ਆਖ੍ਯਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਆਖਣ ਵਾਲਾ. "ਇਹੀ ਹਕੀਕਤ ਜੋ ਕਹੈ ਸੋਈ ਬਡਾ ਅਖੂਨ." (ਮਗੋ) ੨ ਅ. اخون। ਅਖ਼ੂਨ. ਸਾਥੀ. ਮਿਤ੍ਰ। ੩ ਭਾਈ. ਇਹ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਅਖ਼ ਦਾ.

ਅਖੇਟ, ਅਖੇਟਕ ਦੇਖੋ, ਆਖੇਟ.

ਅਖੇਦ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਆਨੰਦ। ੨ ਵਿ—ਬਿਨਾ. ਦੁੱਖ.

ਅਖੇਰ. ਦੇਖੋ, ਆਖੇਟ.

ਅਖੇਲ. ਵਿ—ਖੇਲ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਖਿਲ. ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ." (ਜਾਪੁ). ਖੇਡ ਖੇਡਕੇ ਅਖਿਲ (ਸਾਰੀਆਂ) ਖੇਡਾਂ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਇੱਕੋ (ਨਿਰਾਕਾਰ) ਰੂਪ ਹੈ.

ਅਖੇੜ. ਸੰ. ਆਖੇਟ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਰ. ਮ੍ਰਿਗਯਾ.

ਅਖੇੜਬਿਰਤਿ. ਸੰ. आखेटवृत्ति—ਆਖੇਟ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਦੇਖੋ, ਆਖੇਤ ਬਿਰਤਿ.

ਅਖੈ. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼ਯ.

ਅਖੈਤੀਜ. ਅਕ੍ਸ਼ਯ ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ. ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੩. ਇਸ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤਯੁਗ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਅਖੈਬਟ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਯਵਟ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹ ਵਟ (ਬੋਹੜ), ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਲੈ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਵਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਚੂੰਘਦੇ ਹਨ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨਸਾਰ ਇਹ ਬੋਹੜ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਉਸ ਤੋਂ ਡਿਗਕੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਯਾਤ੍ਰੀ ਮੁਕਤਿ ਪਾਉਂਣੀ ਮੰਨਦੇ ਸਨ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਅਕ੍ਸ਼ਯ ਵਟ ਕਟਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਪਰ ਹੁਣ ਪ੍ਰਯਾਗ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਂਡੇ ਇੱਕ ਅਕ੍ਸ਼ਯ ਵਟ ਵਿਖਾਕੇ ਭੇਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. "ਜਸੋਂ ਬਟ ਅਖੈ ਰੂਪ ਲਘੁ ਛਾਜੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ. ਪ੍ਰਯਾਗ. ਇੱਕ ਅਕ੍ਸ਼ਯਵਟ ਗਯਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਵਨ ਪਰਵ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ.

ਅਖੋਇ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਹਿ ਤੇਜ ਅਖੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਖੋਟ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਖੋਟ. ਅਸਲ. "ਲਾਲ ਪਦਾਰਥ ਸਾਚ ਅਖੋਟ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਅਖੁਟ. ਜੋ ਮੁੱਕੇ ਨਾ.

ਅਖੋਭ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ੋਭ. ਵਿ—ਚੰਚਲਤਾ ਬਿਨਾ। ੨ ਘਬਰਾਹਟ ਬਿਨਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ।

ਅਖੰਡ. ਵਿ—ਅਟੁੱਟ। ੨ ਨਿਰੰਤਰ. ਲਗਾਤਾਰ. ਇੱਕਰਸ. "ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੁ ਤਿਨਿ ਭੋਜਨ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਅਖੰਡਸੁਰਹੀ. ਦੇਖੋ. ਸੁਰਹੀ ੩.

ਅਖੰਡਕਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਪੂਰਣ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਵਿ—ਸਰਵਾਂਗ ਪੂਰਣ.

ਅਖੰਡਤ. ਦੇਖੋ, ਅਖੰਡਿਤ.

ਅਖੰਡ ਪਾਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਪਾਠ, ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਵੇ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਜੋ ਤੇਰਾਂ ਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਚਾਰ ਅਥਵਾ ਪੰਜ ਪਾਠੀਏ ਯਥਾਕ੍ਰਮ (ਨੰਬਰ ਵਾਰ) ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਾਠ ਨਿਰੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਪਾਠ ਦੀ ਇਹ ਰੀਤਿ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਬੁੱਢੇ ਦਲ ਨੇ ਚਲਾਈ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਖੰਡਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਜਪ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਖੰਡ ਦੀਵਾ ਮਚਾਂਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਲ ਦਾ ਘੜਾ ਅਤੇ ਨਾਰਿਏਲ ਆਦਿਕ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਪਰ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਆਰੰਭਕਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਚਲੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਤਿ ਅਖੰਡ ਪਾਠ।

ਅਖੰਡਲ. ਦੇਖੋ, ਅਖੰਡ ਕਲ। ੨ ਸੰ. आखण्डल—ਅਖੰਡਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. "ਬਾਪ ਅਖੰਡਲ ਕੋ ਸੁਰਮੰਡਲ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਅਖੰਡਲ ਕੇ ਅਰਿ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਵੈਰੀ. ਦੈਤ. ਦੇਖੋ, ਅਖੰਡਲ ੨.

ਅਖੰਡਲੀ. ਵਿ—ਅਖੰਡਿਤ. ਪੂਰਣ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ. ਦੇਖੋ, ਅਖੰਡਲ.

ਅਖੰਡਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਖੰਡਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਟੂਟ. ਅਟੁੱਟ. ਪੂਰਾ. ਸਾਬਤ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਰੰਤਰ. ਲਗਾਤਾਰ. ਇੱਕ ਰਸ.

ਅੱਖ. ਆਂਖ. ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਨੇਤ੍ਰ.

ਅੱਖਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖਰ.

ਅੱਖਲ. ਸੰ. ਆਨੰਦ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਅੱਖਾਂ ਮੁੰਦਣੀਆਂ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੁਕਰਮ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨਾ। ੨ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ। ੩ ਮਰਣਾ. ਪ੍ਰਾਣ ਤ੍ਯਾਗਣੇ.

> ਭੂਖਨ ਬਸਨ ਬਾਸ ਰਤਨ ਅਨੇਕ ਜਾਤਿ
> ਛੋਡੇ ਪੀਲ ਪਾਲਕ਼ੀ ਅਨੂਪ ਛਬਿ ਧਾਮ ਕੀ,
> ਕਹਾਂ ਨਰਨਾਹ ਕਹਾਂ ਭਏ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਾਂ
> ਸ਼ਾਹਨ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਜੌਨ ਦੇਹੈਂ ਪਰਨਾਮ ਕੀ,
> ਬੇਨੀ ਕਵਿ ਕਹੈ ਖਾਲ ਫਾਲ ਮੇ ਬਿਤਾਵੈ ਦਿਨ
> ਪਾਲੈ ਖਲ ਖਾਲੈਂ ਕੈ ਪਖਾਲੈਂ ਜਸ ਚਾਮ ਕੀ,
> ਮਨ ਹੀ ਕੀ ਮਨ ਰਹਿ ਜਾਂਗੀ ਅਭਿਲਾਖੇਂ ਜਬ
> ਮੁੰਦ ਗਈ ਆਂਖੇਂ ਤਬ ਲਾਖੇਂ ਕਿਹਿ ਕਾਮ ਕੀ.

ਅਖਜਉ. ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਅਖਜਉ ਜਾਂਕਾ ਮੰਤ੍ਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਖਜਾਨ. ਦੇਖੋ, ਆਖਜਾਨ.

ਅਖਜਾਲ. ਵਿ—ਜੋ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ. ਅਚਿੰਤ੍ਯ. "ਅਖਜਾਲ ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਹੈ." (ਅਕਾਲ)

ਅਖ਼ੂੰਦ. ਫ਼ਾ آخوند। ਉਸਤਾਦ. ਅਧ੍ਯਾਪਕ.

ਅਗ. ਸੰ. अग्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. ਅਗਨਿ ਦਾ ਸੰਖੇਪ॥ ੩ ਸੰ. अग्र—ਅਗ੍ਰ. ਵਿ—ਅਗ੍ਰਜਾਨੀ. "ਜਸੋਂ ਤਗ ਆਗੋ ਅਗ ਅਰਗਾਈ." (ਜਾਪੁ) ਜਿਵੇਂ ਤੜਾਗਜਾਨੀ ਅੱਗੇ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਸੰ. अग. ਵਿ—ਜੋ ਚਲਦਾ ਨਹੀਂ. ਅਚਲ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ। ੬ ਬਿਰਛ. ਦਰਖ਼ਤ। ੭ ਸੰ. ਅਗ੍ਰ. ਅਗਲਾ ਭਾਗ. ਅੱਗਾ। ੮ ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਪ੍ਰਥਮ। ੯ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ। ੧੦ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. "ਅਗ ਤਬ ਚਾਲਾ." (ਦੱਤਾਵ) ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਤੁਰਿਆ.

ਅਗਸਤ, ਅਗਸ੍ਤ, ਅਗਸ੍ਤਜ. ਸੰ. ਅਗਸ੍ਤਿ ਅਤੇ ਅਗਸ੍ਤਜ. ਅਗ (ਵਿੰਧ੍ਯ ਪਹਾੜ) ਨੂੰ ਸ੍ਤੰਭਨ (ਠਹਿਰਾਉਣ) ਵਾਲਾ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਖੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ. ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸਤ. ਮਿਤ੍ਰਾਵਰੁਣ[1] ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀਰਯ ਉਰਵਸੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਪਾਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਜੋ ਵੀਰਯ ਦਾ ਭਾਗ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਸ੍ਤਿ. ਅਤੇ ਜੋ ਬਾਹਰ ਡਿੱਗਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਵਸ਼ਿਸ੍ਠ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਯਣ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸਤ ਇੱਕ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਘੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁੰਦਰ ਮੱਛ ਸਮਾਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਕਲਸ਼ੀਸੁਤ, ਕੁੰਭਸੰਭਵ ਅਥਵਾ ਘਟੋਦਭਵ ਆਦਿ ਭੀ ਹਨ. ਜਨਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਤ੍ਰਾਵਰੁਣੀ ਅਥਵਾ ਔਰਵਸ਼ੇਯ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਗਿੱਠ ਭਰ ਸੀ.

ਇੱਕ ਸਮੇਂ "ਕਾਲਕੇਯ" ਦੈਤ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਉਪਦ੍ਰਵ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਜੱਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਦੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਸਨ. ਦੇਵਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ. ਅਗਸ੍ਤਿ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੁਣੀ ਅਰ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਇੱਕ ਘੁੱਟ ਭਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਾਲਕੇਯ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਅਗਸ੍ਤਿ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪੀਤਾਬਧੀ ਅਤੇ ਸਮੁਦ੍ਰਚੁਲੁਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ.

ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸ੍ਤਿ ਪੁਲਸਤ੍ਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸਤ ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਸਿਰਭਾਰ ਲਟਕਦੇ ਵੇਖਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਸਾਡਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਤਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕਰੇਂ. ਅਗਸਤ ਨੇ ਕਈ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਉੱਤਮ ਉੱਤਮ ਭਾਗ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਰਚੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਰਭ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਘੱਲ ਦਿੱਤਾ. ਓਥੇ ਉਹ ਰਾਜਪੁਤ੍ਰੀ ਵਾਂਙ ਪਲਦੀ ਰਹੀ. ਜਦ ਉਹ ਯੁਵਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਗਸਤ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ; ਇਸ ਕੰਨ੍ਯਾ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਲੋਪਾਮੁਦ੍ਰਾ" ਸੀ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਅਗਸਤ ਦਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਹਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਵਿੰਧ੍ਯਾਚਲ ਦੇ ਦੱਖਣ, 'ਕੁੰਜਰ' ਪਹਾੜ ਤੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ

[1] ਮਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵਰੁਣ ਦੋ ਦੇਵਤਾ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਕੱਠਾ ਹਰ ਥਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਭੀ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰਾਂ ਵਾਂਙ ਜੋੜੇ ਹਨ.

ਅਰ ਦੱਖਣ ਦੇ ਦੈਤ ਇਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ. ਰਾਮ ਲਛਮਣ ਅਤੇ ਸੀਤਾ ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਕੇ ਰਹੇ ਸਨ. ਇਸ ਨੇ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖੜਗ, ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਧਨੁਖ ਅਤੇ ਅਖੱਯ ਤੂਣੀਰ (ਭੱਥਾ) ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ.

ਅਗਸਤ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਰਾਜਤਿਲਕ ਵੇਲੇ ਅਯੋਧਯਾ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ. ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦ੍ਰਾਵਤ ਲੋਕ ਅਗਸਤ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੂਜਦੇ ਹਨ. "ਅਗਸ੍ਯ ਆਦਿ ਜੇ ਬਡੇ ਤਪਸ੍ਵੀ ਬਿਸੇਖਿਐ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਇਸ ਨਾਉਂ ਦਾ ਇਕ ਤਾਰਾ, ਜੋ ੧੭ ਭਾਦੋਂ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਉਦੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਉਦਯ ਅਗਸ੍ਯ ਪੰਥ ਜਲ ਸੋਖਾ." (ਤੁਲਸੀ)

ਅਗਹ. ਸੰ. ਅਗ੍ਰਾਹਯ. ਵਿ—ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਜੋ ਗ੍ਰਹਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. "ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਹ ਅਤੋਲੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਅਗਾਧ. ਅਥਾਹ. "ਰਸਨਾ ਅਗਹ ਅਗਹ ਗੁਨ ਰਾਤੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ ਕਠਨ ਹੈ. "ਅਗਹ ਗਹੈ ਗਹਿ ਗਗਨ ਰਹਾਈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੪ ਮਨ, ਜੋ ਅਗ੍ਰਾਹਯ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਫੜਨਾ (ਰੋਕਣਾ) ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ.

ਅਗਹ ਗਹਣ. ਵਾ—ਅਗ੍ਰਾਹਯ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ. ਜੋ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਉਸ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ. "ਅਗਹ ਗਹਣ ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਦਹਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਮਨ ਦਾ ਠਹਿਰਾਉਣਾ.

ਅਗਹਨ. ਸੰ. ਆਗ੍ਰਹਾਯਣ. ਹਾਯਨ (ਵਰ੍ਹੇ) ਦਾ ਮੁੱਢ. ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ. ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਆਰੰਭ ਮੱਘਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਅਗ੍ਰਹਾਯਣ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਮਘਰ. "ਕਾਤਕ ਬਿਤਜੋ ਸੁ ਅਗਹਨ ਆਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਹਿ. ਦੇਖੋ, ਅਗਹ.

ਅਗਹੁ. ਦੇਖੋ, ਅਗਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ. ਸਾਮ੍ਹਣਿਓਂ. ਮੁਹਰਿਓਂ. ਸਨਮੁਖੋਂ. "ਅਗਹੁ ਦੇਖੈ ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੈ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾਂ ਛਪਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾ. ਭਵਿਸ਼੍ਯ. "ਅਗਹੁ ਨੇੜਾ ਆਇਆ, ਪਿਛਾ ਰਹਿਆ ਦੂਰਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਅਗਹੂਚਾ. ਵਿ—ਅਗਾਧਤਾ ਵਾਲਾ. ਬੇਅੰਤਤਾ ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ। ੨ ਅਗਹ ਅਤੇ ਊਚਾ. "ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਅਗਹੂਚਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਅਗਹੇਉ. ਸੰ. ਅਗ੍ਰਾਹਯ. ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਵਿਸਾ ਨਹੀਂ.

ਅਗਛਮੀ. ਸੰ. ਅਗਮਨਸ਼ੀਲ. ਵਿ—ਜੋ ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਚਲ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਸਰਬੇ ਜੋਇ ਅਗਛਮੀ, ਦੂਖ ਘਨੇਰੋ ਆਥਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ਸਾਰੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਕਲੇਸ਼ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਥ ਅਤੇ ਆਥਿ। ੨ ਅਗ—ਛਮੀ. ਪਹਾੜ ਤੁੱਲ ਛਿਮਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਗਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ (ਪਹਾੜ) ਤੋਂ ਉਪਜਣ ਵਾਲਾ, ਰਤਨ। ੨ ਧਾਤੁ। ੩ ਫਲ। ੪ ਸੰ. ਅਗ੍ਰਜ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੫ ਮੁਖੀਆ. ਆਗੂ। ੬ ਸੰ. ਅਗ੍ਰਾਹ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੜ ਨਾ ਸਕਣ.

ਅਗਡ. ਵਿ—ਜੋ ਗਡਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਅਲਗਨ. ਜੋ ਖਚਿਤ ਨਹੀਂ. "ਸੁ ਧੰਨ ਜਿਨੋ ਮਨ ਹੈ ਅਗਡੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਮਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੜਾ. ਟੋਆ. ਗਰ੍ਤ.

ਅਗਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੰਗਲ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸ਼ੁਭ ਗਣ, ਅਰਥਾਤ—ਜਗਣ. ਸਗਣ, ਰਗਣ ਅਤੇ ਤਗਣ। ੨ ਵਿ—ਅਗਣਨੀਯ. ਜੋ ਗਿਣਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ.

ਅਗਣਤ, ਅਗਣਿਤ ਵਿ—ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. ਜੋ ਸ਼ੁਮਾਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਬੇਅੰਤ. "ਅਗਣਤ ਊਚ ਅਪਾਰ ਠਾਕੁਰ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਗਤ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਜੋ ਗਤ (ਡਿਗਿਆ) ਨਹੀਂ। ੨ ਜੋ ਸਮਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੩ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੪ ਦੇਖੋ. ਅਗਤਿ.

ਅਗਤਿ, ਅਗਤੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਗਤਿ. ਦੁਰਦਸ਼ਾ. ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ। ੨ ਵਿ—ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਵਾਲਾ। ੩ ਜੋ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ. "ਪਰਹਿ ਨਰਕ ਮਰਕੈ ਅਗਤਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਥ, ਅਗਥਾ ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਗਾਥਾ (ਕਥਾ) ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ. ਅਕਥਨੀਯ. "ਸਮਰਥ ਅਗਥ ਅਪਾਰ ਨਿਰਮਲ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਪਲੈ ਨਾਮ ਅਗਥਾ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨)

ਅਗਦ, ਅਗਦੁ ਸੰ. ਵਿ—ਗਦ (ਰੋਗ) ਬਿਨਾ. ਅਰੋਗ. "ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਭਏ ਅਗਦ ਸਭ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਵਾਈ. ਔਖਧ. ਜੋ ਅਰੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਗਦ (ਰੋਗ) ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ। ੩ ਅ਼ ਅ਼ਕ਼ਦ.[1] ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਇਕ਼ਰਾਰ। ੪ ਵਿਆਹ. ਸ਼ਾਦੀ. ਨਿਕਾਹ. "ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨ ਵੇ ਲਾਲੋ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ਕਾਜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ੈਤਾਨ (ਕਾਮ) ਨਿਕਾਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੈਤਾਨ ੩.

ਅਗਧ, ਅਗਧਾ ਵਿ—ਅਗਾਧ. ਅਥਾਹ. "ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗਧਾ." (ਮ: ੫ ਗਉ ਵਾਰ ੨)

ਅਗਨ. ਦੇਖੋ, ਅਗਣ ੧. "ਗਨ ਅਗਨ ਨਵੋ ਹੀ ਰਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਅਗ੍ਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ. ਆਤਿਸ਼। ੩ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਤੱਤ, ਜੋ ਗਰਮੀ (ਉਸ਼ਨਤਾ) ਰੂਪ ਹੈ। ੪ ਵਿ—ਅਗਣਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. "ਇਤ ਕੋਪ ਮਲੇਛ ਚੜ੍ਹੇ ਅਗਨੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਆਇ ਅਗਨ ਰਾਛਸ ਯੁਤ ਰਾਵਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਚੰਡੋਲ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੱਦ ਚੰਡੋਲ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਗਨ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੰਗ ਖਾਕੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਚੰਡੋਲ ਜੇਹੀ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਕਲਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਆਲਨਾ ਬਣਾਕੇ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ 'ਹਜ਼ਾਰਦਾਸਤਾਨ' ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਅਗਨਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਜਲ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਗਨਿਸਖਾ ਪੌਣ ਨੂੰ ਭੀ ਅਗਨਿਅਰਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ

[1] ਦੇਖੋ, ਗੁਲਾਲ ੨.

ਈਂਧਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਖਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਈਂਧਨ ਬਿਨਾ ਅੰਗਾਰਰੂਪ ਅਗਨਿ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਗਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ। ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਸੂਤਰਿ ਉਚਰ ਨਾਮ ਬਾਣ ਲਖਲੇਹੁ." (ਸਨਾਮਾ ੧੫੦) ਅਗਨਅਰਿ ਪਵਨ, ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮਸੇਨ. ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਅਰਜੁਨ, ਉਸ ਦਾ ਸੂਤ (ਰਥਵਾਹੀ) ਕ੍ਰਿਸਨ. ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ.

ਅਗਨ ਅਰਿ ਅਹਿ ਤਨੁਜ ਅਨੁਜ ਸੂਤਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰ. ਬਾਣ. (ਸਨਾਮਾ) ਅਗਨਿ ਦਾ ਵੈਰੀ ਜਲ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪੌਣ[1] ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮ. ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਅਰਜੁਨ. ਉਸ ਦੇ ਸੂਤ (ਰਥਵਾਹੀ) ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਤੀਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਅਗਨਈ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਿਨਿ ਦੀ ਨਦੀ. ਮਾਇਆ (ਮਾਯਾ) ੨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ. "ਨਹਿ ਪੋਹੈ ਅਗਨਈ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਰਾਮ ੨) ੩ ਗਰਮੀ. ਸੰਤਾਪ। ੪ ਦੇਖੋ, ਆਗਨੇਯ.

ਅਗਨਸਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ, ਪਵਨ. ਹਵਾ.

ਅਗਨਸਾਗਰ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿਸਾਗਰ.

ਅਗਨਤ } **ਅਗਨਤੁ** } ਦੇਖੋ, ਅਗਣਿਤ. "ਅਗਨਤ ਸਾਹੁ ਅਪਨੀ ਦੇ ਰਾਸਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਗਨਬਾਣ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿਬਾਣ. "ਅਗਨਬਾਣ ਰਣ ਛੁੱਟਦੇ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਅਗਨਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਕ੍ਰਿਸਨਭਾਵ। ੨ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਸੰਤਾਪ। ੩ ਕ੍ਰੋਧਭਾਵ.

ਅਗਨਵਾਯੁ. ਸੰ. ਆਗਨੇਯ ਵਿਸਰਪ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਜਠਰਅਗਨੀ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਹੈ. ਬਹੁਤਾ ਲੂਣ, ਖੱਟਾ, ਕੱਚੇ ਅਥਵਾ ਸੜੇ ਹੋਏ ਫਲ, ਬਹੁਤ ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤਾ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅਗਨਵਾਉ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਜੀ ਮਤਲਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਹੱਡ ਭੰਨਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਖਾ ਬਹੁਤ ਅਤੇ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਜਲਨ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਛੇਤੀ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਗ੍ਰਹਿਣੀ. ਅਤੀਸਾਰ, ਸੂਲ, ਅਫਾਰਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰੋਗ ਆ ਗ੍ਰਸਦੇ ਹਨ.

ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਕਾ ਜੁਲਾਬ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਕੈ (ਵਮਨ) ਕਰਾਉਣੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਦਾਹ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ ਓਹ ਵਰਤਣੀਆਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ.

ਚਰਾਇਤਾ, ਬਾਂਸਾ, ਕੜੂ, ਪਟੋਲਪਤ੍ਰ, ਹਰੜ, ਬਹੇੜਾ, ਆਉਲਾ, ਲਾਲ ਚੰਦਨ, ਨਿੰਮ ਦੀ ਛਿੱਲ ਇਹ ਸਭ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਕੁੱਟ ਲੈਣੀਆਂ. ਇਕ ਪਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੇਢ ਤੋਲਾ ਇਹ ਚੂਰਣ ਉਬਾਲਣਾ, ਜਦ ਅੱਧ ਪਾ ਪਾਣੀ ਰਹੇ ਤਦ ਛਾਣਕੇ ਤੇ ਠੰਢਾ ਕਰਕੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿਬਾਇ.

ਅਗਨਾਖ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਤੀਜੀ ਅੱਖ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਗਨਿ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੨ ਅੱਖ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ.

ਅਗਨਾਂਤਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਲ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਗਨਾਯੁਧ. ਸੰਗਯਾ—ਆਗ੍ਨੇਯਾਸ੍ਤ੍ਰ ਅਗਨਿ—ਅਸਤ੍ਰ. ਅਗ੍ਨ੍ਯਸ੍ਤ੍ਰ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਗਨਿਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਅਸਤ੍ਰ, ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤ੍ਰ। ੨ ਬੰਦੂਕ. ਤੋਪ ਆਦਿ. Fire-arms.

ਅਗਨਾਰ } **ਅਗਨਾਰਿ** } ਸੰਗਯਾ—ਨਰਕਾਗਨਿ. ਨਰਕ ਦੀ ਅੱਗ। ੨ ਗਰਭ ਦੀ ਅਗਨਿ. ਜਠਰਾਗਨਿ. "ਨਹਿ ਪੋਹੈ ਅਗਨਾਰਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਨਾਰ ੮। ੩ ਅਗਨਾਰ੍ਚਿ. ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ। ੪ ਅਗਨਿ ਅਤੇ ਨਾਰ (ਜਲ).

ਅਗਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨ। ੨ ਅੱਗ. ਆਤਿਸ਼. (ਦੇਖੋ, L. Ignis). ਨਿਰੁਕਤ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗ੍ਰਣੀ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ, ਸੋ ਅਗਨਿ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ। ੩ ਤ੍ਰਿਸਨਾ. "ਕਲਿਜੁਗਿ ਰਥੁ ਅਗਨਿ ਕਾ, ਕੂੜੁ ਅਗੈ ਰਥਵਾਹੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਅਗਨਿ ਅਸਤ੍ਰ. ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਜੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਅੱਗ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

੨ ਬਾਰੂਦ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਤੋਪ. ਬੰਦੂਕ ਆਦਿ (Fire Arms), ਅਤੇ ਬੰਬ ਆਦਿ ਅਗਨਿ ਅਸਤ੍ਰ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਰਤੀਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰੂਦ ਸਨ ੧੩੨੬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ. ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਨ ੧੩੪੪ ਅਤੇ ੫੪ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ. ਤੋਪ.

ਅਗਨਿਸਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ, ਵਾਯੁ. ਹਵਾ. ਪੌਣ.

ਅਗਨਿਸਟੋਮ. ਸੰ. ਅਗ੍ਨਿਸ੍ਟੋਮ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਜੱਗ ਦਾ ਭੇਦ, ਜੋ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਮਰਸ[2] ਹਵਨ ਕਰਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਜੱਗ ਸੁਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਅਗਨੀਹੋਤ੍ਰ ਸਟੋਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਨਿਸਾਗਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ. ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ, ਜੋ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਜਪਿ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਹਵਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਘ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਅਗਨਿ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ. ਹਵਨਕੁੰਡ ਅਤੇ ਹੋਮ.

ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰੀ. ਸੰ. अग्निहोत्रिन्. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਹੋਤ੍ਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਵਸਮਾਜ.

---

[1] ਪੌਣ ਜਲ ਨੂੰ ਸੋਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ੧ ਅਤੇ ਸੋਮਵੱਲੀ.

ਅਗਨਿਕੁੰਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ ਕੂਟ. ਅਗਨਿ ਕੋਣ. ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਉਪਦਿਸ਼ਾ। ੨ ਸੰ. अग्निकुण्ड. ਅਗਨਿਕੁੰਡ. ਅੱਗ ਮਚਾਉਣ ਲਈ ਓਹ ਟੋਆ. ਜੋ ਹੋਮ ਅਤੇ ਜੱਗ ਕਰਨ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਮਿਣਤੀ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਹਵਨਕੁੰਡ। ੩ ਗਰਭਰੂਪ ਕੁੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਠਰਾਗਨਿ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ. "ਅਗਨਿਕੁੰਟ ਮਹਿ ਉਰਧ ਲਿਵ ਲਾਗਾ." (ਬੈਰਾ ਮ: ੪)

ਅਗਨਿਕੁੰਡ. ਦੇਖੋ. ਅਗਨਿਕੁੰਟ ੨ ਅਤੇ ਹਵਨਕੁੰਡ.

ਅਗਨਿਕੁਮਾਰ. ਸ਼ਿਵਪੁਤ੍ਰ. ਖਡਾਨਨ. ਦੇਖੋ, ਕਾਰਤਿਕੇਯ। ੨ ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਰਸ ਜੋ ਬਲਗਮ, ਹੈਜਾ, ਅਜੀਰਣ (ਅਨਪਚ), ਤਾਪ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿਣੀ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ:— ਪਾਰਾ ਅਤੇ ਗੰਧਕ ਬਰਾਬਰ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਖਰਲ ਕਰੋ. ਫਿਰ ਮਿੱਠਾ ਤੇਲੀਆ ਅਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਪਾਰੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਅਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਅਠ ਗੁਣੀਆਂ ਲਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਖ ਦੀ ਸੁਆਹ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਪੀਲੀ ਕੌਡੀਆਂ ਦੀ ਸੁਆਹ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਮਿਲਾਓ, ਇਹ ਸਭ ਬਰੀਕ ਪੀਹਕੇ ਖਰਲ ਕੀਤੇ ਪਾਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਓ, ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਪੱਕੇ ਨਿੰਬੂਆਂ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਦਿਨ ਖਰਲ ਕਰੋ. ਜਦ ਸੁਰਮੇ ਵਰਗਾ ਬਰੀਕ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲਓ. ਖ਼ੁਰਾਕ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੇ ਜੁਆਨ ਆਦਮੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰੱਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਰੱਤੀ ਹੈ.

ਅਗਨਿਕੁਲ. ਦੇਖੋ. ਰਾਜਪੂਤ ੨.

ਅਗਨਿਜਿਹਵ, ਅਗਨਿਜਿਹ੍ਵ ਸੰ. अग्नि जिह्व. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ ਹੈ ਜੀਭ ਜਿਸ ਦੀ. ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ. ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜੀਭ ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਉਸ ਵਿੱਚ ਹਵਨ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਰਸ ਦੇਵਤੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਲਈ ਹੋਮ ਦੀ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ.

ਅਗਨਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਗਣਿਤ.

ਅਗਨਿ ਤਲਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਾਰ. ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਤਲਾਉ. ਮਨ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਲ। ੨ ਗਰਭਕੁੰਡ. "ਆਗੈ ਅਗਨਿ ਤਲਾਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਅਗਨਿ ਪਰਾਹਨ. ਵਿ—ਅੱਗ ਦਾ ਪੈਰਾਹਨ. ਅਗਨਿ ਦਾ ਚੋਲਾ. ਤਾਮਸੀ ਲਿਬਾਸ.

ਅਗਨਿਪਰੀਖ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵ੍ਯ ੯.

ਅਗਨਿਪੁਰਾਣ. ਦੇਖੋ. ਪੁਰਾਣ.

ਅਗਨਿ ਪੂਜਕ. ਆਤਿਸ਼ ਪਰਸ੍ਤ. ਵੈਦਿਕ ਧਰਮੀ ਜੋ ਹੋਮ ਜੱਗ ਆਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਸੀ ੪.

ਅਗਨਿਬਾਇ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਵਾਯੁ. "ਕੇਤੇ ਅਗਨਿਬਾਇ ਤੇ ਜਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੨ ਅੱਗ ਜੇਹੀ ਗਰਮ ਹਵਾ.

ਅਗਨਿਬਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਨਿਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਚਲਾਇਆ ਤੀਰ, ਜੋ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤ੍ਰ। ੨ ਗੋਲਾ ਬੰਬ ਆਦਿ। ੩ ਬਰਨੀਅਰ (Bernier) ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਚਰਖੀ ਆਦਿਕ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.

ਅਗਨਿਬਾਣੀ. ਵਿ—ਕੌੜੀ ਬਾਣੀ. ਦਿਲ ਸਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਜੁਰਵੇਦ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ.

ਅਗਨੀ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿ. ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਮਸਵ੍ਰਿੱਤੀ. "ਮਨਮੁਖ ਬੋਲੇ ਅੰਧੁਲੇ ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਅਗਨੀ ਕਾ ਵਾਸੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਅਗਨੀਅ, ਅਗਨੇਯ ਸੰ. ਆਗ੍ਨੇਯ. ਵਿ—ਅਗਨਿ ਸੰਬੰਧੀ. ਅੱਗ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਵਰ੍ਣ. ਸੋਨਾ। ੩ ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ ਪਹਾੜ। ੪ ਅਗਨਿਪੁਰਾਣ। ੫ ਪੂਰਵ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ। ੬ ਸੰ. ਅਗਣਨੀਯ. ਵਿ—ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. "ਮਹਾਂਬੀਰ ਅਗਨੀਅ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਨੈਤ. ਦੇਖੋ, ਅਗਣਿਤ। ੨ ਆਗੂ. ਮੁਖੀਆ. ਅੱਗੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਅਗਨੰਗੁਨ. ਵਾ—ਅਗਣਿਤ—ਔਗੁਨ. ਬੇਅੰਤ ਦੋਸ। ੨ ਤਾਮਸੀ ਗੁਣ. ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤਿ. "ਅਗਨੰਗੁਨ ਕੋ ਹਰਹੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਗਨੰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਗਣਿਤ.

ਅਗਨਜਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿ ਅਸਤ੍ਰ.

ਅਗਮ. ਵਿ—ਜੋ ਗਮਨ ਨਾ ਕਰੇ. ਅਚਲ. "ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਅਨਾਥੁ ਅਜੋਨੀ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ। ੩ ਪਹਾੜ। ੪ ਸੰ. ਅਗਮ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿੱਥੇ ਪਹੁਚਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. "ਅਗਮ ਤੀਰ ਨਹ ਲੰਘਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਅਗਮ ਨਿਗਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੩) ਨਿਗਮ (ਵੇਦ) ਕਰਕੇ ਭੀ ਜੋ ਅਗਮ੍ਯ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ੫ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਹੁਚ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਚਿੰਤ੍ਯ। ੬ ਦੇਖੋ, ਆਗਮ। ੭ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ. "ਜਨ ਨਾਨਕ ਅਗਮ ਵੀਚਾਰਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੮ ਆਗਮ. ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ. "ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਗੁਰਿ ਅਗਮ ਦਿਖਾਲੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੪) ਗੁਰੁਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ। ੯ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਔਖੇ (ਮੁਸ਼ਕਿਲ) ਲਈ ਅਗਮ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਸਬ ਬਿਧਿ ਸੁਗਮ, ਅਗਮ ਕਛੁ ਨਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਗਮਈ. ਵਿ—ਅਗਮਰੂਪ। ੨ ਅਗਮ੍ਯਤਰ. "ਅਗਮ ਅਗਮ ਅਗਮਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਅਗਨਿ ਮਯ. ਅੱਗ ਰੂਪ.

ਅਗਮਨ. ਦੇਖੋ, ਆਗਮਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਗਮਨ. ਇਸਥਿਤੀ.

ਅਗਮ ਨਿਗਮ. ਦੇਖੋ, ਅਗਮ ੪। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਗਮਾਗਮ.

ਅਗਮਨੇ, ਅਗਮਨੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ. ਕ਼ਬਲਜ਼ ਵਕ਼ਤ. "ਇਕ ਦਿਨ ਕੁੰਵਰਿ ਅਗਮਨੇ ਗਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬) ੨ ਅੱਗੇ. ਮੁਹਿਰੇ. "ਭੇਜ ਅਗਮਨੈ ਦੀਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਗਮਪੁਰ. ਵਿ—ਉਹ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਚਿੰਤਾ ਸ਼ੋਕਾਦਿ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮਪਦ. ਨਿਰ੍ਵਾਣ. "ਤਿਤੁ ਅਗਮਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਤੁਬਿਧਿ ਜਾਈਐ?" (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਪੰਜ ਕਿਲਿਆਂ

ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਿਲਾ—ਜਿਸ ਥਾਂ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰਕੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ੪ ਦੇਖੋ. ਅਗੰਮਪੁਰ ੨.

ਅਗਮਰੂਪ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਰਤਾਰ. ਅਚਲ ਰੂਪ. ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ. "ਅਗਮਰੂਪ ਕਾ ਮਨ ਮਹਿ ਥਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਗਮਾ. ਵਿ—ਅਗਮ੍ਯਰੂਪ. ਦੇਖੋ. ਅਗਮ. "ਪਿਤਾ ਮੇਰੋ ਬਡੋ ਧਨੀ ਅਗਮਾ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਗਮ੍ਯਾ.

ਅਗਮਾ ਅਗਮ. ਅਗਮ੍ਯ ਤੋਂ ਭੀ ਅਗਮ੍ਯ. ਪਰਮ ਅਗਮ੍ਯ. "ਹਰਿ ਅਗਮਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ." (ਸੋਪੁਰਖੁ)

ਅਗਮੁ. ਦੇਖੋ. ਅਗਮ.

ਅਗਮੁਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ. ਗੋਰਖ ੨.

ਅਗਮ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿੱਥੇ ਪਹੁਚਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ੨ ਅਪਾਰ. ਬੇਅੰਤ। ੩ ਅਥਾਹ.

ਅਗਮ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਨਾ ਗਮਨ (ਭੋਗਣ) ਯੋਗ੍ਯ. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਨਾ ਮਹਾ ਪਾਪ ਹੈ. ਭਾਵੇਂ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ਅਗਮ੍ਯਾ ਹੈ. ਪਰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਰਾਜਾ ਆਦਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅਗਮ੍ਯਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਅਗ਼ਯਾਰ. ਅ਼ غیر। ਗ਼ੈਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਓਪਰੇ. ਬੇਗਾਨੇ.

ਅਗਰ. ਸੰ. ਅਗਰੁ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਇੱਕ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਠਾਂ ਵਿੱਚ ਰਸ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਧੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਈਦਾ ਹੈ. ਅਰ ਇਸ ਦਾ ਇਤਰ ਭੀ ਬਣਦਾ ਹੈ. L. Amyris Agalocha.[1] ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. "ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੂ ਅਗਰ ਚੰਦਨ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਅਗ੍ਰ. ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ। ੩ ਵਿ—ਅਗਲਾ. ਮੁਹਰਲਾ। ੪ ਉੱਤਮ. ਨੇਕ। ੫ ਫ਼ਾ اگر ਵ੍ਯ—ਯਦਿ. ਜੇ.

ਅਗਰਕ. ਵਿ—ਅਗ੍ਰਣੀਯ. ਮੁਖੀਆ. ਆਗੂ. ਮੁਹ੍ਰੈਲੀ ਅਗ੍ਰਵਰਤੀ. "ਅਗਰਕ ਉਸ ਕੇ ਬਡੇ ਠਗਾਊ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਗਰਚਿ, **ਅਗਰਚੇ** } ਫ਼ਾ اگرچہ। ਵ੍ਯ—ਯਦ੍ਯਪਿ. ਭਾਵੇਂ. ਚਾਹੇ। ੨ ਗੋਕਿ.

ਅਗਰਵਾਲ. ਵੈਸ਼੍ਯ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ. ਅਗਰੋਹਾ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਹਿਸਾਰ) ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਗਜ੍ਞਾ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਗੋਤ, ਜੋ ਸਰੀਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ.

ਅਗਰਾਜ. ਅ਼ اغراض ਅਗ਼ਰਾਜ਼. ਗ਼ਰਜ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਲੋੜਾਂ.

ਅਗਰਿ, **ਅਗਰੁ** } ਦੇਖੋ, ਅਗਰ.

ਅਗ਼ਲਬ. ਅ਼ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਗ਼ਾਲਿਬ. ਨਿਸਚੇ ਯੋਗ੍ਯ.

ਅਗਲਾ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਪ੍ਰਥਮ. ਮੁਖੀਆ. "ਤੂ ਬਖਸੀਸੀ ਅਗਲਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਪੁਰਾਣਾ. ਪਹਿਲੇ ਵੇਲੇ ਦਾ। ੩ ਅੱਗੇ ਦਾ. ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ ਦਾ। ੪ ਬਹੁਤਾ. ਅਧਿਕ. "ਇਕਨਾ ਆਟਾ ਅਗਲਾ, ਇਕਨਾ ਨਾਂਹੀ ਲੋਣ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੫ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪਰਲੋਕ. ਅਗਲੀ ਦੁਨੀਆਂ.

ਅਗਲਾਈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ ਨੂੰ. ਅੱਗੇ ਵੱਲ. "ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹਿ ਅਗਲਾਈ ਅੜਿਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਿੰਧੀ. ਢੀਠਪੁਣੇ ਨਾਲ. ਸਲੀਕੇ ਬਿਨਾ.

ਅਗਲਿਤ. ਸੰ. ਨਿਗੀਲਿਤ. ਵਿ—ਨਿਗਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ. "ਪੇਂਝੂ ਦਿੱਸਨ ਰੰਗੁਲੇ ਮਰੀਐ ਅਗਲਿਤੈ." (ਭਾਗੁ) ਨਿਗਲਨ ਤੋਂ ਮਰੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਉਗਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਗਲੀ. ਵਿ—ਬਹੁਤੀ. ਅਧਿਕ. "ਖੇਤੀ ਜੰਮੀ ਅਗਲੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਦੁਰਮਤਿ ਤਿਸ ਨੋਂ ਅਗਲੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ. ਪਰਲੋਕ ਦੀ. "ਅਗਲੀ ਗਲ ਨ ਜਾਣੀਆ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫ ਅੰਜੁਲੀਆ) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਗਲਾ.

ਅਗਵਨ. ਦੇਖੋ, ਅਗਮਨ ਅਤੇ ਆਗਮਨ. "ਆਪ ਅਗਵਨ ਹੋਇ ਤਿਸ ਦੇਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਆਪ ਦਾ ਆਗਮਨ (ਆਉਣਾ) ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਦੇਸ ਵਿੱਚ.

ਅਗਵਾਇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ. "ਖਰੋ ਭਯੋ ਅਗਵਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਵਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅਗਵਾਨੀ.

ਅਗਵਾਨ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿ—ਆਗੂ. ਮੁਖੀਆ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ. "ਨਹਿ ਕੂਰ ਕਹੌਂ ਤੁਮਰੇ ਅਗਵਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਗਵਾਨੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੇਸ਼ਵਾਈ. ਅਗਵਾਈ. ਸ੍ਵਾਗਤ. ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮੁਖੀਆਪਨ। ੩ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ. ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ. "ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਦੇਖੋ, ਅਗਵਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੰਮੁਖ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ. "ਭਯੋ ਲੋਪ ਦੇਖਤ ਅਗਵਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਵਾਰੀ. ਪਹਿਲਾਂ (ਅੱਗੋਂ) ਹੀ. "ਕੀਨੀ ਤਯਾਰੀ ਸਭੀ ਅਗਵਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਗਵਾੜੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਆਲਸ ਕਰਕੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਆੜਾ (ਟੇਢਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅੰਗੜਾਈ.

ਅਗਾਊਲ. ਦੇਖੋ, ਅਗੌਲ.

ਅਗਾਊ. ਵਿ—ਪੇਸ਼ਗੀ। ੨ ਆਗੂ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ. ਅਗੇਤ੍ਰੇ.

ਅਗਾਸ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਆਕਾਸ਼। ੨ ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ. "ਜਿਨਿ ਧਾਰੇ ਬਹੁ ਧਰਣਿ ਅਗਾਸ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਗਾਹ, **ਅਗਾਹਿ**, **ਅਗਾਹੁ** } ਵਿ—ਅਗਾਧ. ਅਥਾਹ. "ਮਹਾਂ ਅਗਾਹ ਅਗਨਿ ਕਾ ਸਾਗਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਸੁਣਾਏ ਮਤਿ ਅਗਾਹਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਅਗ੍ਰਾਹ੍ਯ. ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਣ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ. "ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) "ਗਹ੍ਯੋ ਜੋ ਨ ਜਾਇ ਸੋ ਅਗਾਹ ਕੈਕੈ ਗਾਹੀਅਤ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਦੇਖੋ, ਆਗਾਹ ੨.

[1] ਅੰ. Eagle-wood.

ਅਗਾਜ } ਫ਼ਾ ;੯ਾ ਆਗਾਜ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਪੱਤੀ. ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ.
ਅਗਾਜਾ } ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਆਰੰਭ. ਮਰਾ—ਅਗਾਜਣੇ।
ਅਗਾਜਿ } ੨ ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ. ਗੂੰਜ. "ਤਹਿ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਅਗਾਜਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਅਗ੍ਰਾਹ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਮਨ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅਗ੍ਰਾਹ੍ਯ. "ਸੁਰ ਨਰਿ ਗਣ ਮੁਨਿ ਬੋਹਯ ਅਗਾਜਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਬੋਹਯ। ੪ ਸਿੰਧੀ. ਅ਼.ਫ਼. ਅਗਾਜੋ. ਅਗਣਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ.

ਅਗਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਗਾਤ (ਗਾਤ੍ਰ—ਦੇਹ) ਜਿਸ ਦਾ. ਕਾਮ. ਅਨੰਗ. "ਉਪਮਾ ਅਗਾਤ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸੰ. ਆਗਤ. ਅਭ੍ਯਾਗਤ. ਅਤਿਥਿ. "ਜਹਿਂ ਅਗਾਤ ਦੀਨੇਯ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਵਿ—ਅਗ੍ਯਾਤ. ਨਾ ਮਲੂਮ. "ਨਾਹਿ ਨ ਤੁਮ ਤੇ ਅਬਹਿ ਅਗਾਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਵਿਦੇਹ. ਗਾਤ (ਦੇਹ) ਤੋਂ ਪਰੇ. "ਅਗਾਤ ਅਨੰਦਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੫ ਮੋਇਆ. ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹ ਨਹੀਂ.

ਅਗਾਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅਗਾਤ ੧। ੨ ਆਮਦਨ. ਪ੍ਰਾਪਤੀ. "ਆਜ ਨਹੀਂ ਕੋ ਦਾਮ ਅਗਾਤੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਾਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਗਾਤ ੧.

ਅਗਾਥ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਗਾਥਾ (ਕਥਾ) ਨਾ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕੇ. ਅਕਥ੍ਯ.

ਅਗਾਧ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਗਾਧ (ਥਾਹ) ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਥੱਲਾ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਸਕੇ. ਅਤਯੰਤ ਗੰਭੀਰ. "ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. ਜਿਸ ਦਾ ਥਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ.

ਅਗਾਧਬੋਧ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਬੋਧ (ਗ੍ਯਾਨ) ਦਾ ਥਾਹ ਨਹੀਂ. ਬੇਅੰਤ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ. "ਅਗਾਧਬੋਧ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਗਾਧਿ } ਦੇਖੋ, ਅਗਾਧ.
ਅਗਾਧੁ }

ਅਗਾਮ } ਸੰ. ਅਗਮ੍ਯ. ਵਿ—ਦੁਰਗਮ. ਪਹੁਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ।
ਅਗਾਮਾ } ੨ ਦੁਰਲਭ. ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. "ਹਥ ਚਰਿਓ ਲਾਲ ਅਗਾਮਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅਗਾਮੀ.

ਅਗਾਮੀ. ਸੰ. ਆਗਾਮਿਨ੍. ਆਗਾਮੀ. ਵਿ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ.

ਅਗਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗਾ. ਅਗ੍ਰਭਾਗ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਅੱਗੇ ਵਲ. "ਇਤੋ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰ ਕੋ ਸਿਧਾਰ ਪਾਂਉ ਡਾਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. ਆਗਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ. ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਥਾਂ. "ਗੁਨ ਅਗਾਰ ਸਭ ਸੁਖ ਦਾਤਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗਾਰਿ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ. ਅੱਗੇ। ੨ ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਵਿੱਚ.
ਅਗਾਰੀ } ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ। ੩ ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਕਾਲ ਵਿੱਚ. ਆਉਣ
ਅਗਾੜੀ } ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਉਹ ਰੱਸੇ, ਜੋ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਹੋਣ. ਦਹਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਕਿੱਲੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਰੱਸੇ.

ਅਗਾੜੀ ਪਿਛਾੜੀ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਜੀਓ ਵਾਲਾ.

ਅਗਿ. ਸੰ. ਅਗ੍ਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ. ਆਗ. ਆਤਿਸ਼. "ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹਾ ਅਗਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਗ੍ਯ.

ਅਗਿਆਤ. ਦੇਖੋ, ਅਗ੍ਯਾਤ.

ਅਗਿਆਨ. ਸੰ. ਅਗ੍ਯਾਨ-ਅਗ੍ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਜਾਣਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. ਮੂਰਖਤਾ. ਅਨਜਾਨਪੁਣਾ. ਅਵਿਦ੍ਯਾ. "ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਗੁਰੁ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਦੇਖੋ, ਅਗ੍ਯਾਨ.

ਅਗਿਆਨਤਾ. ਸੰ. ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੂਰਖਤਾ. ਨਾਦਾਨੀ. ਬੇਸਮਝੀ. "ਗੁਰੁ ਕਾਟੀ ਅਗਿਆਨਤਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਗਿਆਨਥ. ਅਗ੍ਯਾਨਾਤ. ਅਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ. ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਤੋਂ. "ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਬਿਸਾਰਿਓ ਅਗਿਆਨਥ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨਪਨ. ਅਗ੍ਯਾਨਤ੍ਵ.

ਅਗਿਆਨਮਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ. ਅਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ ਮਤੀ. "ਅਗਿਆਨਮਤੀ ਅੰਧੇਰ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਵਿ—ਅਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ.

ਅਗਿਆਨਿ } ਸੰ. ਅਗ੍ਯਾਨਿਨ੍—ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਵਿ—ਗ੍ਯਾਨਹੀਨ.
ਅਗਿਆਨੀ } ਮੂਰਖ. ਬੇਸਮਝ. "ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧਾ ਮਗੁ ਨ ਜਾਣੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਚਾਨਕ. ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਬਿਨਸੈ ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਅਗਿਆਨੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਅਗਿਨ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ.

ਅਗਿਨਤ. ਦੇਖੋ, ਅਗਣਿਤ. "ਬਰਖ ਅਗਿਨ ਇਹ ਕਹਿਤ ਬਿਤਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਗੀ. ਸੰ. ਅਗਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ. ਅੱਗ। ੨ ਅਗ੍ਨੀਆਂ. "ਦੁਖ ਕੀਆ ਅਗੀ ਮਾਰੀਅਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੩ ਅੱਗ ਨੂੰ. ਅਗਨਿ ਕੋ. "ਅਗੀ ਪਾਲਾ ਕਿ ਕਰੇ?" (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਅਗੁਣ } ਵਿ—ਗੁਣ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਗੁਣ. ਬੇਹੁਨਰ। ੨ ਰਜ ਤਮ ਸਤ
ਅਗੁਨ } ਗੁਣਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੩ ਅਵਗੁਣ. ਦੋਸ. "ਗੁਨ ਸਿਖਰਾਇ ਅਗੁਨ ਪਰ ਹਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗੁਰੂ } ਦੇਖੋ, ਅਗਰ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਗੁਰੂ (ਵਡਾ ਅਥਵਾ ਭਾਰੀ)
ਅਗਰੁ } ਨਹੀਂ.

ਅਗੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਰਭਾਗ. ਅਗਲਾ. ਪਾਸਾ। ੨ ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਅਗੂਆ ਲੇਨ ਅਗਾਊ ਆਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੭) ੩ ਆਗੂ. ਪੇਸ਼ਵਾ.

ਅਗੂਢ } ਵਿ—ਜੋ ਗੂਢ (ਛਿਪਿਆ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਪ੍ਰਗਟ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ "ਰੇ
ਅਗੂੜ } ਮਨ ਮੂੜ, ਅਗੂੜ ਇਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤੈ ਕਿਹ ਕਾਜ ਕਹੋ ਬਿਸਰਾਯੋ?" (ਸਵੈਯੇ ੩੩)

ਅਗੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸੰਮੁਖ। ੨ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ। ੩ ਪਹਿਲਾਂ। ੪ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ। ੫ ਪ੍ਰਤੱਖ (ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼) "ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੀ ਪਤਿ ਰਾਖੈ ਵਿਚਿ ਕਲਿਜੁਗ ਅਗੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੪) ੬ ਦੇਖੋ, ਅਗੇਅ.

ਅਗੇਉ } ਸੰ. ਅਗ੍ਯੇਯ—ਅਗ੍ਯੇਯ. ਵਿ—ਜੋ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ.
ਅਗੇਅ } ਨਾ ਜਾਣਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਅਗੇਹ. ਵਿ—ਗ੍ਰਿਹ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਘਰ.

ਅਗੇਤਾ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ੨ ਵਿ—ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਵੇਂ—ਅਗੇਤਾ ਫਲ.

ਅਗੇਤੀ. ਅਗੇਤਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਜਿਵੇਂ—ਅਗੇਤੀ ਖੇਤੀ। ੨ ਅੱਗੇ (ਪਰਲੋਕ) ਦੀ. "ਰਿਦੇ ਕਦਾਚਿਤ ਸੁਧ ਨ ਅਗੇਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਗੇਰਾ, **ਅਗੇਰੇ** ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ. ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ. "ਤਨ ਉਪਜਨ ਤੇ ਹੁਤੇ ਅਗੇਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਗੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਅੱਗੇ। ੨ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਅਗੈ ਜਾਤਿ ਨ ਜੋਰ ਹੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਅਗੋਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ. ਪ੍ਰਥਮੇ. ਭਾਵ—ਮਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ. "ਅਗੋ ਦੇ ਜੇ ਚੇਤੀਐ, ਤਾ ਕਾਇਤੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ?" (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਅਗਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸਾਮ੍ਹਣਿਓਂ. "ਤਾਂ ਉਹ ਅਗੋਂ ਆਉਂਦਾ ਮਿਲਿਆ." (ਜਸਾ)

ਅਗੋਚਰ. ਵਿ—ਜੋ ਗੋ (ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ) ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧) ੨ ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਾ ਭਾਸੇ। ੩ ਗੁਪਤ. ਲੋਪ. "ਕਬਹੁ ਨ ਹੋਵਹੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਗੋਚਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੪ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਦੀ ਥਾਂ ਅਕਿਰਤਘਨ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗੋਚਰ ਦੀ ਥਾਂ ਅਗੋਚਰ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਜੋ ਕਛੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਗੋਚਰ ਆਵਤ। ਤਾਂ ਕਹੁ ਮਨ ਮਾਯਾ ਠਹਿਰਾਵਤ." (ਚੌਬੀਸਾਵ)

ਅਗੋਚਰ ਬਸਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੨ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ.

ਅਗੋਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਲੋਪ. ਸਰ੍ਵਨਾਸ਼. ਇਹ ਪਦ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਵ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਰੀ ਦੇ ਗੋਤ ਦਾ ਇੱਕ ਭੀ ਆਦਮੀ ਬਾਕੀ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇ. "ਸਤ੍ਰੂ ਮਾਰ ਕੀਨੇ ਅਗੋਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨੀਚ ਗੋਤ। ੩ ਗੋਤ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਗੋਤ ਨਹੀਂ.

ਅਗੋਤੀ. ਵਿ—ਜੋ ਗੋਤ ਦਾ ਨਹੀਂ. ਭਿੰਨ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ.

ਅਗੋਦੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ. ਆਦਿ ਕਾਲ ਮੇਂ. "ਅਗੋਦੇ ਸਤਭਾਉ ਨ ਦਿਚੈ, ਪਿਛੋਦੇ ਆਖਿਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਅਗੋਰ. ਲਾਸਾਬੇਲਾ ਦੀ ਨਦੀ "ਹਿੰਗੋਲ" ਦਾ ਇਹ ਨਾਮ ਹੈ। ੨ ਅਗੋਰ (ਹਿੰਗੋਲ) ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ. "ਅਗੋਰ ਨਯਪਾਲ ਭੀਤ." (ਕਲਕੀ)

ਅਗੌਤੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੋਂ. ਅੱਗੋਂ. ਮੁੱਢ ਤੋਂ.

ਅਗੌਲ. ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ, ਨਜਾਮਤ ਤਸੀਲ ਅਮਲੋਹ, ਥਾਣਾ ਭਾਦਸੋਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ੩ ਫ਼ਰਲਾਂਗ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਜਿਸ ਹੇਠਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰਾਜਣਾ ਵ੍ਰਿੱਧ ਲੋਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ. ਸੰਮਤ ੧੯੭੬ ਤੋਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ. ੧੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਭਾਈ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਗੌਲ ਵਾਸੀ ਨੇ ਲਗਾਈ ਹੈ. ਇਹੋ ਹੀ ਧੂਪ. ਦੀਪ, ਝਾੜੂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਸਿੱਧੇ ਕੱਚੇ ਰਸਤੇ ੬, ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ੮ ਮੀਲ ਹੈ.

ਅਗੰਜ. ਵਿ—ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਗੰਜ.

ਅਗੰਜਾਣ ਅਗੰਜਣ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਗੰਜਣ, ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਗੰਜੁਲਗਨੀਮੇ. (ਜਾਪੁ) ਵਿ—ਗ਼ਨੀਮਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਅਗੰਡ. ਵਿ—ਗੰਡਸ੍ਥਲ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਕਟਪਟੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਹੀਂ. "ਨਮਸਤ੍ਰਆ ਅਗੰਡੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਗੰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਗੰਤੁਕ.

ਅਗੰਤੀ. ਵਿ—ਅਗਣਿਤ. ਬਿਨਾ ਗਿਣਤੀ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ। ੨ ਅੱਗੇ ਦੀ। ੩ ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਕਾਲ (ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ) ਦੀ.

ਅਗੰਤੁਕ. ਸੰ. आगन्तुक—ਆਗੰਤੁਕ. ਵਿ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਹਰੀਚੁਗ (ਹਰਿਆਉ) ਪਸ਼ੂ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਹੁਣਾ. ਅਤਿਥਿ। ੪ ਪਰਲੋਕ.

ਅਗੰਥ. ਪਰਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਅਗੰਤ ਅਤੇ ਅੰਗਤੁਕ. "ਈਹਾਂ ਜਸ ਪਾਵੈ, ਵਡ ਸੁਖ ਹ੍ਵੈ ਅਗੰਥ ਮੇ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਅਗੰਭ. ਸੰ. अगाध—ਅਗੰਭਨ. ਵਿ—ਅਥਾਹ. ਅਗਾਧ. "ਅਗੰਭ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਗੰਮ. ਦੇਖੋ. ਅਗਮ. ੪ ਅਤੇ ੫. "ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ." (ਜਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਗਮਜ.

ਅਗੰਮਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਅਗਮਪੁਰ। ੨ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਊਂਨਾ, ਥਾਣਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ" "ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੁਆਬਾ" ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ੨੫ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ.

ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਹੋਲਗੜ੍ਹ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਆਕੇ ਹੋਲੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

(ਅ) ਦੇਹਰਾ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦਾ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੭ ਵਿੱਚ ਅਗੰਮਪੁਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋਇਆ, ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿੱਪਲ ਅਤੇ ਦੇਹਰਾ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. ਇਹ ਜਗਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਕ਼ਰੀਬ ਡੇਢ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਕੈਥਲਪਤਿ ਦੀ ਲਾਈ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੈ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਚਿਪੜਚਿੜੀ ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਖੁਮੇੜਾ ਥਾਣਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਰਾਜ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ. ੧੨ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮੀਆਂ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਸਿੰਘ ਜੈਲਦਾਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੀ ਦੇਹਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਕਸ਼ਾ ਆਨੰਦਪੁਰ.

ਅਗੰਮਪੁਰਾ. ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਜਗਾਧਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ

ਪਿੰਡ ਬਲਾਚੌਰ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ "ਅਗੰਮਪੁਰਾ" ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਪਾਲਮੋਚਨ ਤੋਂ ਹਟਦੇ ਹੋਏ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੫੦-੬੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨਗਰਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਇਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਗਾਧਰੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ੭ ਮੀਲ ਪੁਰ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ.

ਅੱਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਪਾਸਾ. ਅਗ੍ਰਭਾਗ। ੨ ਵਸਤੁ ਦਾ ਪੇਸ਼। ੩ ਪਰਲੋਕ.

ਅਗ੍ਯ. ਸੰ. अज्ञ. ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਮੂਰਖ। ੨ ਅਨਪੜ੍ਹ. ਨਿਰੱਖਰ। ੩ ਥੋੜਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਅਲਪਗ੍ਯ.

ਅਗ੍ਯਾਤ. ਸੰ. अज्ञात. ਵਿ—ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਨਾ ਮਾਲੂਮ.

ਅਗ੍ਯਾਤਜੋਬਨਾ / ਅਗ੍ਯਾਤਯੌਵਨਾ } ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਗਧਾ ਨਾਇਕਾ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੋਬਨ (ਯੌਵਨ) ਆਏ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਅਗ੍ਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਗਿਆਨ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ "ਅਗਿਆਨ" ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਅਗ੍ਯਾਨ ਭੀ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਛੰਦਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਗਣ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਹੀ ਰੱਖਣ ਲਈ "ਅਗ੍ਯਾਨ" ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ.

ਅਗ੍ਯਾਨਣੋ. ਪ੍ਰਾ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. "ਗਰਬੇਣ ਅਗ੍ਯਾ-ਨਣੋ." (ਗਾਥਾ) ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ. ਅਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਅਗਿਆਨੀ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ. ਛੰਦਰਚਨਾ ਲਈ "ਅਗ੍ਯਾਨੀ" ਲਿਖਣਾ ਹੀ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਗ੍ਯਾਨ.

ਅਗ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ. ਅਗ੍ਰਭਾਗ। ੨ ਵਿ—ਅਗਲਾ. ਮੁਹਰਲਾ। ੩ ਉੱਤਮ। ੪ ਮੁਖੀਆ. ਪ੍ਰਧਾਨ.

ਅਗ੍ਰਹਾਯਣ. ਦੇਖੋ, ਅਗਹਨ.

ਅਗ੍ਰਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ, ਵਡਾ ਭਾਈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਰੂਬਰੂ. "ਜਿਮ ਲੂਟੇ ਤੇ ਅਗ੍ਰਜ ਚੌਧਰੀ ਕੇ." (ਚੰਡੀ ੧) ੩ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ. "ਅਗ੍ਰਜ ਇਹ ਬਾਲਕ ਮਸਤਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗੰਤ. ਪਰਲੋਕ. "ਅਗ੍ਰਜ ਕੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਨੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਗ੍ਰਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ, ਵਡੀ ਭੈਣ। ੨ ਗੰਗਾ ਨਦੀ, ਜੋ ਸਭ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਵਡੀ ਭੈਣ ਹੈ. ਦੇਖੋ, (ਸਨਾਮਾ ੧੬੦)

ਅਗ੍ਰਣੀ / ਅਗ੍ਰਣੀਵ } ਸੰ. अग्रणी. ਵਿ—ਆਗੂ. ਮੁਖੀਆ. ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਪਾਫ਼ੰ ਕਰੋਤਿ ਅਗ੍ਰਣੀਵਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਅਗ੍ਰਭਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਹਰਲਾ ਹਿੱਸਾ। ੨ ਸਿਰਾ. ਨੋਕ। ੩ ਹਿੰਦੂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੌਧ ਅਤੇ ਜੱਗ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਿਮਿੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਗ (ਹਿੱਸਾ).

ਅਘ. ਸੰ. अघ्. ਧਾ—ਪਾਪ ਕਰਨਾ. ਅਪਰਾਧ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਪ. ਦੇਖੋ, ਅਘਨਾਸਨ। ੩ ਦੁੱਖ। ੪ ਅਧਰਮ। ੫ ਐਬ. ਵ੍ਯਸਨ. "ਬੀਤਤ ਅਉਧ ਕਰਤ ਅਘਨਾ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੬ ਅਘ ਨਾਉਂ ਦਾ ਦੈਤ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਸੁਰ.

ਅਘਓਘਦਲੀ. ਵਿ—ਓਘ (ਸਭ) ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਲੋਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸਾਚ ਕਹੌਂ ਅਘ ਓਘ ਦਲੀ ਸਉ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸਉ ੩.

ਅਘਅੰਤਕ. ਵਿ—ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੁੱਖ ਵਿਨਾਸ਼ਕ. "ਅਘਅੰਤਕ ਬਦੈਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਪਾਪ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਅਘਕੰਟ / ਅਘਕੰਟਕ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਪਾਂ ਲਈ ਕੰਟਕ (ਕੰਡਾ) ਰੂਪ ਗੰਗਾ. (ਸਨਾਮਾ ੨੬੫) ੨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ। ੩ ਵਿ—ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਪ ਵਿਨਾਸ਼ਕ.

ਅਘਖੰਡ / ਅਘਖੰਡਕ / ਅਘਖੰਡਨ } ਵਿ—ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਤਾ। ੨ ਦੁੱਖਵਿਨਾਸ਼ਕ. "ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਅਘਖੰਡ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੩ ਅਧਰਮ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਘਟ. ਵਿ—ਨਾ ਹੋਣ ਲਾਇਕ. ਅਣਬਣ। ੨ ਅਯੋਗ੍ਯ. ਬੇਮੇਲ। ੩ ਜੋ ਘਟੇ ਨਾ. ਕਮ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਜੋ ਘਟ (ਸ਼ਰੀਰ) ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. ਨਿਰਾਕਾਰ. "ਘਟ ਮਹਿ ਖੇਲੈ ਅਘਟ ਅਪਾਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ)

ਅਘਟਨ ਘਟਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਨੂੰ ਮੁਮਕਿਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਅਣਬਣ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੀ. ਮਾਯਾ. "ਹੈ ਅਘਟਨ ਘਟਨਾ ਸੁ ਘਨੇ ਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਘਟਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਨਾ ਬਣਿਆ। ੨ ਅਸੰਭਵ। ੩ ਅਯੋਗ੍ਯ.

ਅਘਨਾ. ਅਘਗਨ. ਦੇਖੋ, ਅਘ ੫। ਅ-ਘਨ. ਜੋ ਨਹੀਂ ਘਨਾ (ਸੰਘਣਾ). ਵਿਰਲਾ.

ਅਘਨਾਸ / ਅਘਨਾਸਕ / ਅਘਨਾਸਨ } ਵਿ—ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੁੱਖ ਵਿਨਾਸ਼ਕ. "ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਘਨਾਸ." (ਬਾਵਨ) "ਅਘਨਾਸਨ ਜਗਦੀਸੁਰਹ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਅਘਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪੁੰਜ. ਪਾਪ ਸਮੁਦਾਯ. "ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਤ ਹਰੇ ਅਘਵਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਘੜ. ਵਿ—ਜੋ ਘੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ। ੨ ਅਸਿਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਸਿਖ੍ਯਾ ਰਹਿਤ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਅਘੜ ਘੜਾਵੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਅਘੜ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਸੰਗ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿੱਚ ਘੜਾਵੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਚੰਦਸਤ.

ਅਘੜ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੋਮਿਨ ਖ਼ਾਨ ਕਸੂਰ ਦੇ ਪਠਾਣ ਦਾ, ਜੋ ਮੁਰਾਦ ਬੇਗਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਗ਼ਸ਼ਤੀ ਫ਼ੌਜ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਰਹਿਆ ਸੀ, ਸਿਰ ਵੱਢਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਨ ੧੭੫੭ ਦੀ ਹੈ. ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਦੇ ਹਮਲਿਆ ਵੇਲੇ ਕਈ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਲੜਿਆ, ਅਤੇ

ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ.

ਅਘਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਘ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਕੋਟਿ ਅਘਾ ਸਭ ਨਾਸ ਹੋਹਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਅਗਾਹਾਂ. ਪਰੇ. "ਅਘਾ ਸਿਧਾਣੀ ਸਿੰਗਾਂ ਧਉਲ ਦਿਆਂ." (ਚੰਡੀ ੩) ਤਲਵਾਰ ਪਾਤਾਲ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਧੌਲ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਅੱਗੇ ਚਲੀ ਗਈ.

ਅਘਾਉਣਾ, ਅਘਾਇਣ ਕ੍ਰਿ—ਆਘ੍ਰਾਣ (ਨੱਕ ਤੀਕ) ਰੱਜਣਾ. ਮੇਦਾ ਭਰਕੇ ਹੋਰ ਪੈਣ ਨੂੰ ਥਾਂਉ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ. ਪੂਰਣ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ. "ਗੋਬਿੰਦ ਜਪਤ ਅਘਾਇਣ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਘਾਸੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਘ ਨਾਮਕ ਦੈਤ. ਇਹ ਵਕਾਸੁਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਰਾਜਾ ਕੰਸ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਕੰਸ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਡਾ ਸੱਪ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਇਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਕੰਦਰਾ ਸਮਝਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੜਕੇ ਨਿਜ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਫੈਲਾਇਆ ਕਿ ਅਘ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਟ ਗਿਆ. "ਜੀਵਨਮੂਰਿ ਹੁਤੀ ਹਮਰੀ ਅਬ ਸੋਊ ਅਘਾਸੁਰ ਚਾਬਗਯੋ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਘਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਉਣਾ। ੨ ਵਿ—ਅਘਾਇਆ. ਰੱਜਿਆ. "ਬਹੁਤ ਦਰਬ ਕਰਿ ਮਨ ਨ ਅਘਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਘਾਰਿ. ਵਿ—ਅਘ—ਅਰਿ. ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਘ ਦੈਤ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ.

ਅਘਾਵਨ, ਅਘਾਵਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਨੱਕ ਤੀਕ ਰੱਜਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਉਣਾ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨੋਹਰ ਇਹੈ ਅਘਾਵਨ ਪਾਨ ਕਉ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਘੀ. ਵਿ—ਅਘ (ਪਾਪ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਾਪੀ। ੨ ਅਧਰਮੀ। ੩ ਦੁਰਾਚਾਰੀ. "ਹਮ ਸੇ ਜੁ ਅਘੀ ਤਿਨ ਕੋ ਗਤਿ ਦੇਵਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਘੀਜਾ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ. ਅਘਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਉਣਾ.

ਅਘੁਟ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਨਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ. "ਅਘੁਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਅਘੁਲ. ਵਿ—ਮੁਕ੍ਤ. ਨਿਰਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਅਘੁਲਨਾ.

ਅਘੁਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ. ਮੁਕ੍ਤ ਹੋਣਾ। "ਤਿਨ ਕੀ ਧੂੜਿ ਅਘੁਲੀਐ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਨਿਰਾਲੇ ਹੋਣਾ ਵੱਖ (ਅਲਗ) ਹੋਣਾ. "ਕੋ ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦਿ ਅਘੁਲੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਘੁਲਨਾ ੨.

ਅਘੂ. ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਕਮਜ਼ੋਰ। ੨ ਰੋਗੀ.

ਅਘੂਮਨ. ਸੰ. ਆਘੂਰ੍ਣਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁਤ ਘੁੰਮਣਾ. ਚਕਰਾਉਣਾ. ਚੱਕਰ ਖਾਣਾ. "ਗਿਰਜੋ ਭੂਮਿ ਝੂਮਜ ਅਘੂਮਜੋ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਘੂਰ. ਵਿ—ਘੂਣੰ ਰਹਿਤ. ਅਚਲ. ਅਚੰਚਲ. "ਅਘੂਰ ਨੇਤ੍ਰ ਘੂਮਹੀ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਅਚਲਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਘੂਰ (ਕ੍ਰੋਧ) ਰਹਿਤ. ਸ਼ਾਂਤ.

ਅਘੂਰਣ. ਦੇਖੋ. ਅਘੂਮਨ ਅਤੇ ਘੁੰਮਨਾ.

ਅਘੂਲ. ਵਿ—ਚਕਰਾਉਣ (ਘੂਣੰ) ਰਹਿਤ. "ਕਰਤ ਪਾਨ ਪਯੂਖ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਾਮ ਰਸਿਕ ਅਘੂਲ ਹੇ." (ਸਲੋਹ) ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਵਾਂਙ ਦਿਮਾਗ ਚਕਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਘੁਲਨਾ.

ਅਘੋਰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਘੋਰ (ਭਯੰਕਰ). ਸੁੰਦਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ.

ਅਘੋਰਿ, ਅਘੋਰੀ ਵਿ—ਅਘੋਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਉਪਾਸਕ. "ਜੁਗੀਆ ਅਘੋਰੀ ਮੁਹਿ ਝੋਰੀ ਮੇ ਧਰਤ ਹੈ." (ਹਨੂ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਗਣ. "ਅਘੋਰਿ ਆਇ ਅੱਘਏ ਕਟੇ ਪਰੇ ਸੁ ਪ੍ਰਾਸਨੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਫੱਟਾਂ (ਘਾਵਾਂ) ਨਾਲ ਕਟੇ ਪਏ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਸ਼ਿਵਗਣ ਅਘਾਏ। ੩ ਕੀਨਾਂਰਾਮ ਵਾਮਮਾਰਗੀ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪੰਥ, ਜੋ ਮਦਿਰਾ ਮਾਂਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਮਲਮੂਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਭੀ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ. ਅਘੋਰੀ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਕੀਨਾਰਾਮੀਏ' ਅਤੇ "ਘੋਰੀ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਅਘੰਨ. ਅਘਗਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਪੁੰਜ. "ਦੇਖ ਚਰੰਨ ਅਘੰਨ ਹਰਜਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਅਚ. ਸੰ. अच्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਚਲਣਾ. ਆਦਰ ਕਰਨਾ. ਮੰਗਣਾ। ੨ ਅਚਨਾ. ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਆਚਮਨ ਕਰ.

ਅਚਕੜਾ. ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸ੍ਰਗ੍ਵਿਣੀ," "ਕਾਮਿਨੀਮੋਹਨਾ" ਅਤੇ "ਲਕ੍ਸ਼ਮੀਧਰਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਰਗਣ.

SIS, SIS, SIS, SIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅੰਬਿਕਾ ਤੋਤਲਾ ਸੀਤਲਾ ਸਾਕਿਨੀ,
ਸਿੰਧੁਰੀ ਸੁਪ੍ਰਭਾ ਸੁਭ੍ਰਮਾ ਡਾਕਿਨੀ,
ਸਾਵਜਾ ਸੰਭਰੀ ਸਿੰਧੁਲਾ ਦੂੱਖਰੀ,
ਸੰਮਿਲਾ ਸੰਭਲਾ ਸੁਪ੍ਰਭਾ ਦੁੱਧਰੀ.[1] (ਪਾਰਾਸਾਵ)

ਅਚਨ. ਕ੍ਰਿ—ਖਾਣਾ. ਆਚਮਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਆਚਮਨ.

ਅਚਨਚੇਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਖ਼ਬਰ. ਅਕਸਮਾਤ. ਅਚਾਨਕ.

ਅਚਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਖਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਚਮਨ.

ਅਚਰ. ਵਿ—ਜੋ ਚਲੇ ਨਾ. ਜੜ੍ਹ। ੨ ਅਭੱਖ. ਜੋ ਚਰਨ (ਖਾਣ) ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਦਾ ਅਚਲ ਹੈ. ਨਿੱਤ ਇਸਥਿਤ। ੪ ਅਵਿਦ੍ਯਾ. "ਅਚਰ ਚਰੈ ਤਾ ਸਿਧਿ ਹੋਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਅਚਰ ਚਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਭੱਖ ਖਾਣਾ। ੨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਖਾਧੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਵਿਸੇ ਵਿਕਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣਾ. "ਅਚਰ ਚਰੈ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋਈ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) ੩ ਅਚਲ ਨੂੰ ਚਲਾ ਦੇਣਾ.

ਅਚਰਜ, ਅਚਰਜੁ ਸੰ. आश्चर्य—ਆਸ਼ਚਰਯੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਅ਼ੱਜੁਬ. ਹੈਰਾਨੀ. ਅਚੰਭਾ. ਵਿਸਮਯ. "ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ

[1] ਇਹ ਸਭ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ.

ਮਾਨੈ, ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ."[1] (ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੯)

ਅਚਰਣ. ਸੰ. ਆਚਰਣ. ਸੰਗਯਾ--ਬਿਉਹਾਰ (ਵ੍ਯ-ਵਹਾਰ) ਚਾਲ ਚਲਨ. ਕ੍ਰਿਯਾ (ਕੰਮ) ਦਾ ਕਰਨਾ. "ਕਹੀਅਤ ਆਨ, ਅਚਰੀਅਤ ਅਨ ਕਛੁ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਆਖੀਦਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਕਰੀਦਾ ਹੋਰ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਕਹਿਣੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਰਥ ਆਦਿ ਸਵਾਰੀ.

ਅਚਰਤਾ. ਜੜ੍ਹਤਾ "ਲਹੈ ਅਚਰਤਾ ਜੇ ਚਰ ਅਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਚਰਿਤ. ਸੰ ਵਿ--ਜਿਸ ਪੁਰ ਕੋਈ ਚਲਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਜੋ ਖਾਸ ਨਹੀਂ। ੩ ਨਵਾ। ੪ ਸੰ. ਆਚਰਿਤ. ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ ਕਰਮ. "ਸ਼ਾਹ ਅਚਰਿਤ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਲਹੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਮੁਜਾਵਰਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਨਾ ਜਾਣਿਆ.

ਅਚਰੀਅਤ. ਆਚਾਰ ਕਰੀਅਤ. ਦੇਖੋ. ਅਚਰਣ ੧.

ਅਚਲ. ਵਿ--ਜੋ ਚਲੇ ਨਾ. ਇਸਥਿਤ. "ਅਚਲ ਅਮਰ ਨਿਰਭੈ ਪਦ ਪਾਇਓ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੯) ੨ ਸੰਗਯਾ--ਪਰਬਤ. ਪਹਾੜ। ੩ ਧ੍ਰੁਵ। ੪ ਕਰਤਾਰ। ੫ ਗੁਰੁਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਦੇਖੋ. ਅਚਲ ਵਟਾਲਾ.

ਅਚਲ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ. ਅਚਲ ਵਟਾਲਾ.

ਅਚਲ ਚਲ ਥਪਿਆ. ਦੇਖੋ. ਚੰਦਸਤ.

ਅਚਲ ਠਾਟ. ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਜ ਦਾ ਉਹ ਠਾਟ. ਜਿਸ ਦੇ ਬੰਦ (ਸਾਰਿ--ਸੁੰਦਰੀਆਂ) ਨਾਂ ਹਿਲਾਈਆਂ ਜਾਣ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਵਜਾਏ ਜਾ ਸਕਣ. ਇਸ ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਸ੍ਤਜ, ਰਿਸ਼ਭ. ਗਾਂਧਾਰ. ਮਧ੍ਯਮ. ਪੰਚਮ. ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਸ਼ੁੱਧ; ਰਿਸ਼ਭ, ਗਾਂਧਾਰ. ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ; ਅਰ ਮਧ੍ਯਮ ਤੀਵ੍ਰ. ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਉੱਚੀ ਨੀਵੀਂ ਸਪਤਕਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਇਹੋ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ ਦੂਣੇ ਹੋ ਕੇ ੨੪. ਅਤੇ ਤਿਗੁਣੇ ਹੋ ਕੇ ੩੬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ. ਠਾਟ ਸ਼ਬਦ.

ਅਚਲਠਾਣ. ਅਚਲ ਅਸਥਾਨ। ੨ ਗ੍ਯਾਨਪਦ. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ. "ਜਾਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਚਲਠਾਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੩ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ.

ਅਚਲ ਬਟਾਲਾ. ਦੇਖੋ. ਅਚਲ ਵਟਾਲਾ.

ਅਚਲਮਤਿ. ਸੰਗਯਾ--ਨਾ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧਿ। ੨ਵਿ--ਅਚਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧਿ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖ ਅਚਲ ਅਚਲਾਮਤਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੪)

ਅਚਲਵਟਾਲਾ. ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮਹਾਂਦੇਵ ਦਾ "ਅਚਲ" ਨਾਮੇ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ 'ਅਚਲ' ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ. ਵਟਾਲੇ ਨਾਲ ਅਚਲ ਪਦ ਮਿਲਾਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਅਚਲਵਟਾਲਾ ਸੰਗਯਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਗੋਰਖਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੫੯੬ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਹੋਈ. ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਰਣਨ "ਸਿਧਗੋਸਟਿ" ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਮੇਲਾ ਸੁਣ ਸਿਵਰਾਤਿ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਚਲਵਟਾਲੇ ਆਈ." (ਭਾਗੁ)

ਸ਼ਿਵਰਾਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਫੱਗੁਣ ਸੁਦੀ ੧੪ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ ਉੱਥੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਅਚਲ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ. ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਬੇਰੀ ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਈ ੧੫੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ. ਅਤੇ ੫੦ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ.

ਅਚਲਾ. ਸੰਗਯਾ--ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ।[2] ੨ ਵਿ--ਜੋ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਅਚਲਾਮਤਿ. ਦੇਖੋ. ਅਚਲਮਤਿ.

ਅਚਲੇਸ, ਅਚਲੇਸੁਰ } ਅਚਲ--ਈਸ਼. ਅਚਲੇਸ਼੍ਵਰ. ਵਿ--ਪਹਾੜ ਦਾ ਰਾਜਾ। "ਦਲ ਜੇ ਦਿਲੇਸ ਅਚਲੇਸ ਦੋਊ ਮਿਲਿ ਧਾਏ." ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ) ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਦਸ੍ਤੇ ਮਿਲਕੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆਏ। ੨ ਸੰਗਯਾ--ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ. ਕੈਲਾਸ਼ਪਤਿ। ੩ ਅਚਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ. ਦੇਖੋ. ਅਚਲ ਅਤੇ ਅਚਲ ਵਟਾਲਾ.

ਅਚਵਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ--ਚੱਬਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖਾਣਾ. ਚੱਬਣਾ. ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ. "ਅਚਵਨ ਲਗੇ ਸਰਵ ਮਿਲ ਤਬਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ. ਆਚਮਨ.

ਅਚਾਹ. ਵਿ--ਚਾਹ (ਇੱਛਾ) ਰਹਿਤ. ਬੇਪਰਵਾਹ. ਸੰਤੋਖੀ.

ਅਚਾਚੰਲ. ਵਿ--ਚਾਂਚਲ੍ਯ (ਚੰਚਲਤਾ) ਬਿਨਾ. ਅਚਲ. ਦੇਖੋ. ਚਾਚੰਲ.

ਅਚਾਚੇਤ, ਅਚਾਣਕ, ਅਚਾਣਚੱਕ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ--ਅਕਸਮਾਤ. ਅਚਾਨਕ. ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਅਚਾਣੈਂ. ਵਿ--ਅਚਨ (ਖਾਣ) ਵਾਲਾ. "ਅਚਾਣੈਂ ਜੁਆਣੈਂ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਦੇਖੋ. ਅਚਾਨਕ.

ਅਚਾਨ, ਅਚਾਨਕ, ਅਚਾਨੇ } ਦੇਖੋ. ਅਚਾਣਕ. "ਬਾਨ ਅਚਾਨ ਹਨਜੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਅਚਾਨੇ ਪ੍ਰਹਾਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਚਾਰ. ਫ਼ਾ اچار ਆਚਾਰ. ਲੂਣ, ਮਿਰਚ. ਰਾਈ, ਤੇਲ. ਸਿਰਕੇ. ਮਿੱਠੇ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਫਲ, ਸਬਜ਼ੀ ਆਦਿਕ ਮਿਲਾਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਖਾਣ ਲਾਇਕ ਪਦਾਰਥ. "ਅਨਿਕ ਅਚਾਰਨ ਲਿਆਵਨ ਠਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਆਚਾਰ. ਵ੍ਯਵਹਾਰ. ਚਾਲਚਲਨ. ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ. ਰੀਤਿ. ਮਰਯਾਦਾ. "ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀ

---

[1] "ਅਦ੍ਯਹਨਿ ਹਨਿ ਭੂਤਾਨਿ ਗੱਛੰਤੀਹ ਯਮਾਲਯੰ. ਸ਼ੇਸ਼ਾ: ਸ੍ਥਾਵਰ ਮਿੱਛੰਤਿ ਕਿਮਾਸ਼੍ਚਰਯ ਮਤ: ਪਰੰ." (ਮਹਾਭਾਰਤ, ਵਨਪਰਵ, ਅ: ੩੧੪. ਸ: ੧੬)

[2] ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਅਚਲ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਦੇ ਗ੍ਰਹਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਚਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਜੋ ਪਤੀ (ਭੂਪਤਿ) ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ. "ਸੰਗ ਚਲੀ ਅਬਲੋਂ ਨਹਿਂ ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਸਾਚ ਕਹੋਂ ਅਘ ਓਘ ਦਲੀ ਸਉਂ। ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਚੇਤ ਮਹਾ ਪਸ਼ੂ, ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਸੰਗ ਚਲੀ ਨ ਹਲੀ ਹਊ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰਤ ਅਚਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਚਜੁ ਅਚਾਰੁ ਸਿਖੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਅਚਾਰਜ. ਦੇਖੋ. ਆਚਾਰਯ.

ਅਚਾਰਵੰਤ, ਅਚਾਰਵੰਤਿ ਵਿ—ਸ਼ੁੱਭ ਆਚਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ. ਨੇਕ ਚਲਨ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. "ਅਚਾਰਵੰਤਿ ਸਾਈ ਪਰਧਾਨੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਅਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਆਚਾਰੀ.

ਅਚਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਚਾਰ ੨.

ਅਚਿਤ. ਵਿ—ਅਚੇਤਨ. ਜੜ੍ਹ. "ਹਮ ਅਚਿਤ ਅਚੇਤ ਨ ਜਾਨਹਿ ਗਤਿ ਮਿਤਿ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ੨ ਅਚਿਤ. ਅਚਨ ਕੀਤਾ. ਖਾਧਾ। ੩ ਸੰ. ਅਚਿੱਤ. ਜੋ ਚਿੱਤ ਕਰਕੇ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ.

ਅਚਿੰਤ. ਵਿ—ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ. "ਅਚਿੰਤ ਹਸਤ ਵੈਰਾਗੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਅਚਿੰਤ੍ਯ. ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਜੋ ਖ਼ਿਆਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ. "ਅਚਿੰਤ ਹਮਾਰੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਖ਼ਿਆਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. ਵਿਸਮਰਣ. "ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਅਚਿੰਤ ਕਰਾਏ." (ਭਾਗੁ) ਗੁਰੁਚਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਚਾਨਕ. ਸੰਕਲਪ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ. "ਅਚਿੰਤ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਨ ਕੇ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿਆਰਾ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੩)

ਅਚਿੰਤਤਾ. ਬੇਫ਼ਿਕਰੀ.

ਅਚਿੰਤਦਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਦਾਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੈਣ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਫੁਰੇ. ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨ.

ਅਚਿੰਤਨਿਮਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ. ਵਿਸ਼ੇਸੋਕ੍ਤਿ (ਸ)

ਅਚਿੰਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਤਨ ਰਹਿਤ ਦਸ਼ਾ. ਸੁਸਤੀ. ਉੱਦਮ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਚਿੰਤ ਅਚਿੰਤਾ ਸਗਲੀ ਗਈ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਬੇਫ਼ਿਕਰੀ.

ਅਚਿੰਤੁ. ਦੇਖੋ, ਅਚਿੰਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਪਰਵਾਹੀ. ਉਦਾਸੀਨਤਾ। ੩ ਬੇਫ਼ਿਕਰੀ. "ਚਿੰਤਾ ਭਿ ਆਪਿ ਕਰਾਇਸੀ, ਅਚਿੰਤੁ ਭੀ ਆਪੇ ਦੇਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਅਚਿਤ੍ਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ੨ ਅਮੂਰਤਿ. ਨਿਰਾਕਾਰ. "ਸੁ ਭੂਤੇ ਭਵਿੱਖੇ ਭਵਾਨੇ ਅਚਿਤ੍ਰੇ." (ਅਕਾਲ)

ਅਚਿਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਚਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਛੇਤੀ. ਸ਼ੀਘ੍ਰ.

ਅਚੁਤ. ਸੰ. ਅਚ੍ਯੁਤ. ਵਿ—ਜੋ ਚ੍ਯੁਤ (ਡਿਗਿਆ) ਨਹੀਂ. ਜੋ ਪਤਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੨ ਚੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਟਪਕਿਆ ਨਹੀਂ। ੩ ਅਟਲ. ਨਿੱਤ ਇਸਥਿਤ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮਾਤਮਾ. ਕਰਤਾਰ. "ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਅਚੁਤਗੋਤ੍ਰੀ. ਵਿ—ਅਚ੍ਯੁਤ (ਕਰਤਾਰ) ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ। ੨ ਸਾਧੂ (ਸੰਤ). ਜੋ ਆਪਣੇ ਤਾਂਈ ਕਿਸੇ ਜਾਤਿ ਗੋਤ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨਾ ਮੰਨਕੇ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ.

ਅਚੁਤਤਨਹ. ਵਿ—ਅਚ੍ਯੁਤ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ (ਤਨਯ) ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਸਾਧੁ. ਸੰਤ. "ਭਗਵਾਨ ਸਿਮਰਣ ਨਾਨਕ ਲਬਧ੍ਯੰ ਅਚੁਤਤਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਅਚ੍ਯੁਤ ਰੂਪ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਰੂਪ.

ਅਚੁਤਪੂਜਾ. ਵਿ—ਅਖੰਡ ਪੂਜਾ. ਇੱਕ ਰਸ ਪੂਜਨ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪੂਜਾ. "ਅਚੁਤਪੂਜਾ ਜੋਗ ਗੋਪਾਲ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਅਚੂਕ. ਵਿ—ਜੋ ਚੁੱਕੇ ਨਾ. ਬੇਖ਼ਤਾ. ਅਭੁੱਲ.

ਅਚੇਤ. ਵਿ—ਚੇਤਨਾ (ਚੈਤਨ੍ਯਤਾ) ਬਿਨਾ। ੨ ਮੂਰਖ. ਜੜ੍ਹਮਤਿ. "ਨਰ ਅਚੇਤ! ਪਾਪ ਤੇ ਡਰ ਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੯) ੩ ਮੂਰਛਿਤ. ਬੇਹੋਸ਼.

ਅਚੇਤਨ. ਵਿ—ਚੇਤਨਤਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਮੂਰਛਿਤ. ਬੇਹੋਸ਼। ੩ ਜੜ੍ਹਮਤਿ.

ਅਚੇਤਪਿੰਡੀ. ਵਿ—ਅਚੇਤਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ. ਆਲਸੀ. ਉੱਦਮ ਰਹਿਤ. ਸਾਵਧਾਨਤਾਹੀਨ. "ਅਚੇਤਪਿੰਡੀ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧਾਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭)

ਅਚੇਤਬਿਵਸਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਚੇਤਨ ਅਵਸਥਾ. ਜੜ੍ਹਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ. "ਅਚੇਤਬਿਵਸਥਾ ਮਹਿ ਲਪਟਾਨੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਅਚੇਤਬੁਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੜ੍ਹਮਤਿ. ਮੋਟੀ. ਅ਼ਕ਼ਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਅਚੈਨ ਵਿ—ਚੈਨ (ਸ਼ਾਂਤਿ) ਬਿਨਾ. ਵ੍ਯਾਕੁਲ਼ ਦੁਖੀ.

ਅਚੋਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਤੇਯ. ਚੋਰੀ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤੱਖ (ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼). ਪ੍ਰਗਟ. "ਜਾਵਹਿੰਗੇ ਮਮ ਪ੍ਰਾਨ ਅਚੋਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ.

ਅਚੰਗ. ਵਿ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੋਰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਤਿ ਉੱਤਮ. "ਅਚੰਗ ਭੋਗ ਭੁਗਾਇਆ." (ਭਾਗੁ)

ਅਚੰਚਲ. ਵਿ—ਚੰਚਲਤਾ ਬਿਨਾ. ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਗੰਭੀਰ. ਧੀਰਯ ਵਾਲਾ.

ਅਚੰਭਉ, ਅਚੰਭਵ, ਅਚੰਭਾ, ਅਚੰਭਿਓ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੰਭਵ ਬਾਤ ਦੀ ਘਟਨਾ. ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਸੰਭਵ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ. "ਕਹਿਓ ਨ ਜਾਈ ਏਹੁ ਅਚੰਭਉ." (ਗਉ ਮਾਲਾ ਮ: ੫) "ਏਕ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਸਗਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਖਾਯ ਅਚੰਭਵ." (ਚੌਪਈ) "ਮਹਾਂ ਅਚੰਭਾ ਸਭ ਮਨ ਲਹ੍ਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅੱਚਵੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਚੋਵੱਚੀ. ਬੇਚੈਨੀ. ਤਲਮੱਛੀ.

ਅਚ੍ਯੁਤ. ਦੇਖੋ, ਅਚੁਤ.

ਅਛ. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਅੱਛ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ.

ਅਛਜ. ਵਿ—ਛਾਜਨ (ਛਬਿ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ. "ਅਲਪ ਅਜੋਗ ਅਛਜ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕ੍ਸ਼ਿ (ਅੱਖ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਗਿੱਡ. ਕਿੱਟ.

ਅਛਤ. ਹਿੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸਨਮੁਖ (ਸੰਮੁਖ) ੨ ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ. ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਿਆਂ. "ਅਛਤਰਾਜ ਬਿਛੁਰਤ ਦੁਖ ਪਾਇਆ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਤ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਘਾਉ. ਜ਼ਖ਼ਮ ਬਿਨਾ। ੪ ਅਖੰਡ. ਅਟੁੱਟ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਬਤ ਚਾਉਲ ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵੇਲੇ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. "ਅਛਤ ਧੂਪ ਦੀਪ ਅਰਪਤ ਹੈਂ." (ਹਜਾਰੇ

੧੦) ੬ ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਨੇ ਛਿਲਕੇ ਸਮੇਤ ਜੌਂ ਭੀ ਅਕ੍ਸ਼ਤ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਅਛਮਾਲ, **ਅਛਮਾਲਾ** ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼ਮਾਲਾ.

ਅਛਯ. ਦੇਖੋ. ਅਕ੍ਸ਼ਯ.

ਅਛਰ. ਵਿ—ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਕਪਟ. "ਅੱਛੇ ਅਛਾਨ ਅੱਛਰ ਅਛਰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਦੇਖੋ. ਅਕ੍ਸ਼ਰ ਅਤੇ ਅਖਰ. "ਬਾਵਨ ਅਛਰ ਲੋਕ ਤ੍ਰੈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਅਛਰਾ. ਦੇਖੋ. ਅੱਛਰਾ.

ਅਛਰਾਂਕ, **ਅਛਰਾਂਗ** ਅਕ੍ਸ਼ਰ—ਅੰਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਹਰ—ਛਾਪ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ (ਅਕ੍ਸ਼ਰ) ਅੰਕਿਤ (ਖੁਦੇ ਹੋਏ) ਹੋਣ. "ਦੂਰ ਖਰੇ ਅਛਰਾਂਕ ਲਵਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਨਵਾਬ ਨੇ ਦੂਰ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਪੁਰ ਮੁਹਰ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੀ.

ਅਛਲ. ਵਿ—ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਕਪਟ। ੨ ਜੋ ਛਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ. "ਅਛਲ ਅਛੇਦ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰਭੂ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਅਛਲ ਛਲਾ. ਵਿ—ਜੋ ਛਲਾਂ ਤੋਂ ਅਛਲ ਹੈ. ਛਲਾਂ (ਕਪਟਾਂ) ਨਾਲ ਜੋ ਛਲਿਆ (ਠਗਿਆ) ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਭਾਵ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਮੁਨਿ ਜਨ ਗਾਵਹਿ ਅਛਲ ਛਲਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ੨ ਛਲਾ (ਮਾਇਆ) ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਛਲ ਹੈ। ੩ ਅਛਲ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਛਲਣ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ.

ਅਛਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਛਲ. "ਅਛਲੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਹਿਚਾਨਿਆ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ) ੨ ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸ਼ਕਪਟ.

ਅਛਾ. ਦੇਖੋ, ਅੱਛਾ.

ਅਛਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਛਾਪਨ. ਸ੍ਵੱਛਤਾ. ਸਫਾਈ। ੨ ਨੇਕੀ. ਭਲਿਆਈ.

ਅਛਾਣ. ਸਿੰਧੀ. ਉੱਜਲਤਾ.

ਅਛਾਦਨ. ਦੇਖੋ. ਆਛਾਦਨ.

ਅਛਾਦਿਓ, **ਅਛਾਦਿਆ** ਢਕਿਆ. ਲਪੇਟਿਆ. ਦੇਖੋ, ਆਛਾਦਨ. "ਐਸੇ ਗੁਨਹ ਅਛਾਦਿਓ ਪ੍ਰਾਨੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਛਾਨ, **ਅਛਾਨਾ** ਸੰ. ਅਛਂਨ—ਅਛੰਨ. ਵਿ—ਜੋ ਛਾਨਾ (ਗੁਪਤ) ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਗਟ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਦੇਖੋ, ਅਛਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਛਾਣ.

ਅਛਾਪ. ਵਿ—ਛਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਸੰਖ ਚਕ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾ ਛਾਪਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਨਹੀਂ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਅਛਿਅ. ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ. "ਅਛੇਦ ਅਛਿਅੰ." (ਅਕਾਲ)

ਅਛਿੱਜ. ਵਿ—ਜੋ ਛਿੱਜ (ਛੀਣ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਅਖੰਡ. ਟੁੱਟਣ ਭੱਜਣ ਬਿਨਾ. "ਅਛਿੱਜ ਰੂਪ ਅਨਭੈ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਛਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਛਤ ੨. "ਸਗਲ ਧਰਮ ਅਛਿਤਾ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਸਾਰੇ ਮਜਹਬੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਦਿਆਂ। ੨ ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਛੀਣਤਾ ਰਹਿਤ. ਅਖੰਡ. ਇੱਕ ਰਸ. "ਅੱਛੂ ਅਛਿਤ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਛਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਛਤ ੨. "ਸਗਲ ਧਰਮ ਅਛਿਤਾ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ.

ਅਛਿਨ, **ਅਛਿੰਨ** ਵਿ—ਜੋ ਖੰਡਿਤ ਨਹੀਂ. ਸਾਬਤ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲਗਾਤਾਰ. ਨਿਰੰਤਰ.

ਅਛਿਪ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ. ਛੇਤੀ ਬਿਨਾ। ੨ ਧੀਰਜ ਨਾਲ.

ਅਛੂੱਤ, **ਅਛੂੱਥ** ਵਿ—ਛੁਹਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਅਛੂਤ। ੨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੜ ਨਾ ਸਕੇ. "ਗਏ ਵੀਰ ਅਛੂੱਥੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਛੂਪ, **ਅਛੂਪਾ** ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ੁਪ. ਵਿ—ਨੰਗਾ. ਬਿਨਾ ਅਛਾਦਨ. "ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਅਛੂਪਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਨਾ ਛੁਹਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਨਾ ਕਰੀਏ. ਦੇਖੋ, ਛੂਪ.

ਅਛੂ. ਵਿ—ਸਪਰਸ਼ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਛੁਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. "ਅਛੂ ਤੁਹੀ." (ਅਕਾਲ)

ਅਛੂਹਣੀ, **ਅਛੂਹਨਿ** ਦੇਖੋ, ਖੂਹਣਿ. "ਜੁੱਮੇ ਕਟਕ ਅਛੂਹਣੀ. ਅਸਮਾਨ ਗਰਦੀ ਛਾਇਆ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਅਛੂਤ. ਵਿ—ਸਪਰਸ਼ ਰਹਿਤ. "ਅਛੂਤ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਨੀਚ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੁਹਣਾ ਪਾਪ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਨਾ ਛੁਹਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਜਨਮ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਛੂਤ ਨਹੀਂ, ਮਲੀਨਤਾ ਅਤੇ ਭ੍ਰਸ੍ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਅਛੂਤ ਗਿਣੀਦਾ ਹੈ.

ਅਛੇਉ. ਵਿ—ਅਛੇਦ੍ਯ. ਅਭੇਦ੍ਯ. ਜੋ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਜੋ ਕੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ.

ਅਛੇਹ, **ਅਛੇਹੁ** ਵਿ—ਛੇਦ (ਸੁਰਾਖ) ਬਿਨਾ. ਅਛਿਦ੍ਰ। ੨ ਅਛੇਦ੍ਯ. ਅਖੰਡ. ਨਿਰੰਤਰ. ਇੱਕਰਸ. "ਪਦਅਰਬਿੰਦਨ ਪ੍ਰੇਮ ਅਛੇਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਅਨੰਤ. ਬਹੁਤ. "ਭਯੋ ਸਨੇਹ ਅਛੇਹ ਦੁਹਨ ਮਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਛੇਦ. ਸੰ. ਅਛੇਦ੍ਯ. ਵਿ—ਅਖੰਡ. ਜਿਸ ਦਾ ਛੇਦਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. "ਅਛੇਦ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਛੇਪ. ਦੇਖੋ, ਆਕ੍ਸ਼ੇਪ.

ਅਛੇਪਕ. ਵਿ—ਆਕ੍ਸ਼ੇਪ (ਨਿੰਦਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਫੈਂਕਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਅਛੇਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਸ਼ੇਮ (ਮੰਗਲ—ਕਲ੍ਯਾਣ) ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਅਸ਼ਾਂਤਿ.

ਅਛੇਵ. ਬਿਨਾ ਛਿਦ੍ਰ। ੨ ਅਛੇਦ੍ਯ. "ਅਛੇਵ ਹਰੀ." (ਅਕਾਲ)

ਅਛੈ. ਵਿ—ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ.

ਅਛੋਤ, **ਅਛੋਤਾ** ਵਿ—ਨਿਰਲੇਪ. ਸਪਰਸ਼ ਬਿਨਾ. "ਕਵਲ ਅਛੋਤਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਛੂਤ.

ਅਛੋਪ. ਦੇਖੋ, ਅਛੂਪ ਅਤੇ ਆਛੇਪ। ੨ ਤੁੱਛ. ਛੋਟਾ। ੩ ਨੰਗਾ.

ਅਛੋਭ. ਵਿ—ਕ੍ਸ਼ੋਭ (ਘਬਰਾਹਟ) ਬਿਨਾ. ਸ਼ਾਂਤ. ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ. ਚੰਚਲਤਾ ਰਹਿਤ.

ਅੱਛ. ਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਕ੍ਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅਕ੍ਸ਼. "ਪੁਰ ਜਾਰ ਅੱਛ ਕੁਮਾਰ ਛੈ ਬਨ ਟਾਰਕੈ ਫਿਰ ਆਇਯੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਗਰੁੜ ਅਨਲ ਆਦਿ ਪੰਛੀ. "ਕੇਤੇ ਨਭ ਬੀਚ ਅੱਛ ਪੱਛ ਕੇ ਕਰੈਂਗੇ ਭੱਛ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਸੰ. अच्छ—ਅੱਛ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਫਟਿਕ. ਬਿਲੌਰ। ੪ ਨਿਰਮਲ ਜਲ। ੫ ਵਿ—ਸ੍ਵੱਛ. ਨਿਰਮਲ। ੬ ਪਵਿਤ੍ਰ। ੭ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਅੱਛ ਦਾ ਅਰਥ ਆਂਡਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਅੱਛ ਕੁਮਾਰ. ਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਅਕ੍ਸ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ

ਮਾਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਕ ੨ ਅਤੇ ਅੱਛ ੧.

ਅੱਛਰ. ਅਕਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖਰ. "ਅੱਛਰ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਹਤ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩)

ਅੱਛਰਾ. ਸੰ. अप्सरा—ਅਪਸਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਹੂਰ. ਪਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸਰਾ। ੨ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ. ਮ੍ਰਿਗਨੈਨੀ. "ਵਿਲੋਕ ਅੱਛਰਾਨ ਕੋ ਅਪੱਛਰਾ ਲਜਾਵਹੀ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਮੱਛਰਾ। ੩ ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਨ. ਵਖਿਆਨ (ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾਨ)

ਅੱਛਰਾ ਪੱਛਰਾ ਮੱਛਰਾ. ਦੇਖੋ. ਅਛ੍ਰਾ ੨ ਅਤੇ ਮੱਛਰਾ.

ਅੱਛਰੀ. ਵਿ—ਅਕ੍ਸ਼ਰ (ਅੱਖਰ) ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਸਰਾ. ਪਰੀ। ੩ ਦੇਖੋ. ਅਛਰਾ ੨.

ਅੱਛਾ. ਸੰ. अच्छ—ਅਛ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲ ਜਲ.। ੨ ਬਿਲੋਰ. ਸਫਟਿਕ। ੩ ਰਿੱਛ. ਭਾਲੂ. ਦੇਖੋ, ਵਛ.

ਅੱਛੇਕ. ਅਕ੍ਸ਼ਿ—ਏਕ. ਇੱਕ ਅੱਖ. "ਅਛੇਕ ਰੂਪੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਇੱਕ ਅੱਖ ਖੂਹ ਤੁੱਲ ਹੈ.

ਅਛ੍ਰ. ਅਕ੍ਸ਼ਰ. ਵਰਣ. "ਸੁ ਕਬੋ! ਤਹਿ ਅਛ੍ਰ ਬਨਾ ਕਹਿਯੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਅੱਖ. ਨੇਤ੍ਰ. "ਮਤਸ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਉਚਰਿ ਅਛ੍ਰ ਸਬਦ ਪੁਨ ਦੇਹੁ." (ਸਨਾਮਾ) ਮੱਛ ਦੀ ਅੱਖ.

ਅਛ੍ਰ ਪਛ੍ਰ. अक्षर प्रच्छ—ਅਕ੍ਸ਼ਰ ਪੱਛ੍ਰ. ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਜਿਗ੍ਯਾਸਾ (ਜਾਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ). ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ. "ਅਛ੍ਰ ਕੇ ਪਛ੍ਰ ਕੇ ਸਿੱਧ ਸਾਧੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਅਤ੍ਰ ਪਰਤ੍ਰ. ਏਥੇ ਓਥੇ.

ਅਛ੍ਰਾ, ਅਛ੍ਰੀ } ਅਪਸਰਾ. ਹੂਰ. ਦੇਵਾਂਗਨਾ. "ਘੁਮੰਤ ਗੈਣ ਅਛ੍ਰੀ ਉਛਾਹ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਜਦ ਅਛ੍ਰਾ ਪਛ੍ਰਾ ਮਛ੍ਰਾ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਅਛ੍ਰ ਇਸ ਲੋਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਛ੍ਰਾ ਸ੍ਵਰਗ ਦੀ ਅਪਸਰਾ ਅਤੇ ਮਛ੍ਰਾ ਮਤ੍ਯ ਲੋਕ (ਪਾਤਾਲ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਛ੍ਰ.

ਅਜ. ਸੰ. ਅਦ੍ਯ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਜ. ਆਜ. "ਚਲਣ ਅਜ ਕਿ ਕਲ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਸੰ. अज्. ਧਾ—ਫੈਂਕਣਾ. ਹੱਕਣਾ. ਜਾਣਾ. ਦੌੜਨਾ। ੩ ਸੰ. अज. ਵਿ—ਜਨਮ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਜਨਮਦਾ ਨਹੀਂ. "ਅਜ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ." (ਸਲੋਹ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ. "ਅਜ ਸ਼ਿਵ ਇੰਦ੍ਰ ਰਮਾਪਤਿ ਠਾਢੇ." (ਸਲੋਹ) ੫ ਬਕਰਾ. "ਅਜ ਕੈ ਵਸਿ ਗੁਰੁ ਕੀਨੋ ਕੇਹਰਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੰਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ੬ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੭ ਅਯੋਧ੍ਯਾਪਤਿ ਸੂਰਯਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਰਘੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਇੰਦੁਮਤੀ ਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. "ਤਾਂਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਤ ਭਯੋ ਅਜ ਬਰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੮ ਕਾਮਦੇਵ। ੯ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੧੦ ਫ਼ਾ از। ਅਜ਼. ਵ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਦੌਲਤੇ ਅਜ਼ ਮਾਹ ਤਾ ਮਾਹੀ ਤੁਰਾਸ੍ਰ." (ਜਿੰਦਗੀ)

ਅਜਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਯਸ਼. ਨਿੰਦਾ. "ਇਸ ਲੋਕ ਅਜਸ ਨਹਿ ਭਰੈ ਕੂਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਜਸੈਨ. ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਜਯ ਸਿੰਘ ਭੀ ਹੈ.

ਅਜਹਤਿ ਲੱਛਣਾ. ਸੰ. अजहत्स्वार्था—ਅਜਹਤਸ੍ਵਾਰ੍ਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਛਣਾ (ਲਕ੍ਸ਼ਣਾ) ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਾਚ੍ਯ ਅਰਥ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਰਥ ਭੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ. ਜਿਵੇਂ—ਕਾਲੀ ਵਰਦੀ ਵੇਖਣ ਸਾਰ ਚੋਰ ਦਬ ਗਏ. ਇੱਥੇ ਕਾਲੀ ਵਰਦੀ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਪੋਲੀਸ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦਾ ਭੀ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਜਹੁ, ਅਜਹੂ, ਅਜਹੂੰ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਦ੍ਯਾਪਿ. ਅਜੇ ਭੀ. ਹੁਣ ਭੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਭੀ. "ਅਜਹੁ ਬਿਕਾਰ ਨ ਛੋਡਈ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) "ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀਂ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੯)

ਅਜਕਲ. ਸੰ. ਅਦ੍ਯ ਕਲ੍ਯ. ਅੱਜ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ। ੨ ਭਾਵ—ਟਾਲਮਟੋਲਾ. "ਅਜਕਲ ਕਰਦਿਆ ਕਾਲ ਬਿਆਪੈ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧) ੩ ਅਲਪ ਕਾਲ. ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ.

ਅਜਕੌਚ. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਕਵਚ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ "ਅਜਕੌਚ ਜੁਈ। ਪਢ ਹੈਂ ਜੁ ਸੁਈ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਅਜ਼ਖ਼ੁਦ. ਫ਼ਾ ازخود ਵ੍ਯ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ. ਸ੍ਵਯੰ.

ਅਜਗਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜ ਬਕਰੇ ਨੂੰ ਗਰ (ਨਿਗਲ) ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸਰਪ. ਵਡਾ ਭਾਰੀ ਸੱਪ. ਅਜਦਹਾ. "ਅਜਗਰ ਭਾਰ ਲਦੇ ਅਤਿ ਭਾਰੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਭਾਵ—ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ. ਬੋਝਲ। ੩ ਦੁਖਦਾਈ। ੪ ਕਠਿਨ. "ਅਜਗਰ ਕਪਟ ਕਹਹੁ ਕਿਉ ਖੁਲੈ?" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੫ ਦੇਖੋ, ਉਨਮਾਨੁ.

ਅਜਗਰ ਬਿਰਤਿ. ਅਜਗਰ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਜਿਵੇਂ ਪਾਸ ਆਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਗਰ ਨਿਗਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਸ਼ੁੱਧਾਵਾਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਅਰਪੇ ਹੋਏ ਅੰਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਤਰਕ ਖਾ ਲੈਣਾ, ਰਸਾਂ ਦਾ ਖ਼ਯਾਲ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਅਜਗਰ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਹੈ. "ਅਜਗਰ ਬਿਰਤਿ ਭੋਗ ਤਬ ਕੀਨਾ." (ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਅਜਗਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਜਗਰ.

ਅਜਗੈਬ. ਫ਼ਾ ازغیب ਅਜ਼-ਗ਼ੈਬ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾ ਦੇਖੇ ਹੋਏ ਥਾਂ ਤੋਂ. ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ ਤੋਂ.

ਅਜਗੈਬੀ ਫੌਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਹੀਦੀ ਸੈਨਾ. ਅਜੇਹੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ਫੌਜ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅਜਗੈਬ.

ਅਜੋਂਗ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਜੋਂਗ (ਯੁਗ੍ਮ). ੨ ਅਲੌਕਿਕ. ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. "ਸੁਖੋਂਗੰ ਅਦੋਂਗੰ ਅਜੋਂਗੰ." (ਕਲਕੀ) ਖੜਗ ਬੇਦਾਗ ਅਲੌਕਿਕ.

ਅਜਦਹ, ਅਜਦਹਾ } ਫ਼ਾ اژدر। ਅਜਦਹਾ. ਅਜਗਰ ਸਰਪ। ੨ ਸੱਪ "ਚੂੰ ਤੁੰਦ ਅਜਦਹ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਜ ਧੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਗਾਲ੍ਹ ਬਜਾਨਾ ੩.

ਅਜਨ. ਵਿ—ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਜਨ (ਮਨੁੱਖ) ਨਹੀਂ. ਸੁੰਨਸਾਨ। ੨ ਜਨਮ ਰਹਿਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਜਿਨ.

ਅਜਨਬੀ. ਅ اجنبی। ਵਿ—ਜਨਬ (ਕਿਨਾਰੇ) ਦਾ. ਓਪਰਾ। ੨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ.

ਅਜਨਮ, ਅਜਨਮਾ } ਸੰ. अजन्मा. ਵਿ—ਜੋ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ. ਜਨਮ ਰਹਿਤ.

ਅਜਨਾਸ. ਅ أجناس। ਜਿਨਸ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਕਿਸਮਾਂ. ਵੰਨਗੀਆਂ.

ਅਜਨੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ--ਬਿਨਾ ਜਾਣਨ ਤੋਂ. ਅਣਜਾਣੇ. ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ. "ਭ੍ਰਿੱਤਨ ਮੋ ਅਜਨੇ ਤੁਮ ਤਾਤ ਅਨਜੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਮੇਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਅਣਜਾਣੇ ਆਪ ਦਾ ਪਿਤਾ ਲੈ ਆਂਦਾ.

ਅਜਨੰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਅਜ ਦਾ ਨੰਦਨ (ਪੁਤ੍ਰ) ਦਸ਼ਰਥ.

ਅਜਪ, ਅਜਪਾ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਜਾਪ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਅਜ (ਬਕਰੇ) ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ. ਬਕਰੀਆਂ ਦਾ ਪਾਲੀ. ਅਯਾਲੀ। ੩ ਸੰ. अजपा. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਯੋਗ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ "ਹੰਸ" ਗਾਯਤ੍ਰੀ. ਜੋ ਸ੍ਵਾਸ ਸਾਸ "ਹੰ" ਅਤੇ "ਸ" ਅੱਖਰ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਨਾਲ ਜਪੀਦੀ ਹੈ.

ਅਜਪਾਜਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸਨਾ ਸ੍ਵਾਸ ਆਦਿ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਚਿੱਤਵ੍ਰਿੱਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਪ. "ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧) "ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ ਭੇਸੁ ਸੰਜਮ ਕੋ ਜਾਪ ਸੁ ਅਜਪਾ ਜਾਪੈ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੨ ਵਿ—ਅਚਿੰਤ੍ਯ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਜਾਪ। ੩ ਮਾਲਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਪ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਜਪਾ ੩.

ਅਜਪੈ. ਫ਼ਾ ازپئے। ਅਜ਼ਪੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ. ਵਾਸਤੈ. ਲਈ। ੨ ਇਸ ਲਈ.

ਅਜਬ. ਅ عجب ਅ਼ਜਬ. ਵਿ—ਅਦਭੁਤ. ਅਣੋਖਾ. "ਅਜਬ ਕੰਮ ਕਰਤੇ ਹਰਿ ਕੇਰੇ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਡਰੋਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਘਾ ਗੋਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਉਮਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਮਸੰਦ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਦੇਖੋ, ਡਰੋਲੀ ਅਤੇ ਨੰਦਚੰਦ.

ਅਜਬ ਅਜਾਬਾ. ਵਿ—ਅਜਬ (ਅਦਭੁਤ) ਤੋਂ ਅਜਬ. ਬਹੁਤ ਅ਼ਜੀਬ. "ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣ ਅਜਬ ਅਜਾਬਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਜਬ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ਸਿੰਘ ੨.

ਅਜਬਾ. ਇਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਕਵਾ," "ਕਨਜਾ" ਅਤੇ "ਤੀਰਣਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਮ, ਗ. SSS, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਲੱਗੈਂ ਤੀਰੰ। ਭੱਗੈਂ ਭੀਰੰ।
ਰੋਸੰ ਰੁੱਝੇ। ਸੂੰ ਜੁੱਝੇ।। (ਰਾਮਾਵ)

ਅਜਬਾਕ੍ਰਿਤਿ. ਅਜਬ-ਆਕ੍ਰਿਤਿ. ਅਦਭੁਤ ਆਕਾਰ. ਅ਼ਜੀਬ ਸ਼ਕਲ. ਅਚਰਜ ਮੂਰਤਿ. "ਅਜਬਾਕ੍ਰਿਤਿ ਹੈਂ." (ਜਾਪੁ)

ਅ਼ਜਮ. ਅ عجم ਵਿ—ਗੁੰਗਾ. ਅਬੋਲ. ਮੂਕ. ਅਜਿਹ੍ਵ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਰਬ ਵਾਲੇ ਈਰਾਨ ਤੇ ਤੂਰਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਜਮ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਗੁੰਗਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ. ਕਾਰਣ ਇਹ ਕਿ ਅ਼ਰਬੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ. "ਹਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦੇਮ ਸ਼ਾਹੇ ਅ਼ਜਮ." (ਹਕਾਯਤ ੮)

ਅਜਮਤ. ਅ عظمت—ਅ਼ਜਮਤ. ਪ੍ਰਤਾਪ। ੨ ਵਡਿਆਈ. ਬਜ਼ੁਰਗੀ। ੩ ਕਰਾਮਤ. ਕਰਾਮਾਤ. "ਸ਼ਰਾ ਮਾਨ, ਕੈ ਅਜਮਤ ਦੈਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਜਮਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ--ਅਜਮਾਇਸ਼ (ਆਜ਼ਮਾਯਸ਼) ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ. ਪਰੀਖ੍ਯਾ (ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ) ਕਰਨੀ. ਪਰਤਿਆਉਣਾ. ਤਜਰਬਾ ਕਰਨਾ.

ਅਜ਼ ਮਾਹ ਤਾ ਮਾਹੀ. ਫ਼ਾ از ماه تا ماهی। ਚੰਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੱਛੀ ਤੀਕ. ਭਾਵ—ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਪਾਤਾਲ ਤੀਕ. ਦੇਖੋ, ਅਜ ੧੦.

ਅਜਮਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਜਮਾਉਣਾ.

ਅਜਮਾਯਸ਼. ਫ਼ਾ آزمایش ਆਜ਼ਮਾਯਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਪਰੀਖ੍ਯਾ. ਇਮਤਿਹਾਨ. ਦੇਖੋ. ਆਜ਼ਮੂਦਨ.

ਅਜਮੀਢ. ਦੇਖੋ, ਹਸ੍ਤਿਨਾਪੁਰ.

ਅਜਮੁਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜ (ਬਕਰੇ) ਦਾ ਹੈ ਮੁਖ (ਮੂੰਹ) ਜਿਸ ਦਾ, ਦੱਛ (ਦਕ੍ਸ਼) ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ ੩.

ਅਜਮੇਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜ (ਬਕਰੇ) ਦੀ ਮੇਧ (ਕੁਰਬਾਨੀ) ਦਾ ਜੱਗ. ਐਸਾ ਜੱਗ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਕਰੇ ਦੀ ਬਲਿ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. "ਗਵਾਲੰਭ ਅਜਮੇਧ ਅਨੇਕਾ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਜਮੇਰ. अजमेरु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਹਾਨ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਜਯਪਾਲ ਦਾ ਸੰਮਤ ੨੦੨ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ. ਇਸ ਜਗਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੀਰ "ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਮੁਈਨੁੱਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ"[1] ਦਾ ਰੌਜਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਨ ੧੨੩੫ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ ਹੈ. ਪੀਰ ਦੀ ਖ਼ਾਨਕ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮਕ਼ਬਰੇ ਨੂੰ "ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ" ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਭੁਤ ਕਹਾਣੀ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਪੀਰਖ਼ਾਨੇ ਦੇ ਮੁਜਾਵਰ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰਾਂ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਾਣਾਂ, ਜੋ ਜਿੱਤ ਦੇ ਅਭਿਲਾਖੀ ਅਤੇ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਚਿੱਲੇ ਉਤਾਰਕੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖ, ਦਰਵਾਜੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ. ਸਵੇਰੇ ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਣ ਪੁਰ ਚਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ, ਉਹੀ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਫਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਜਦ ਅਜਮੇਰ ਵਿੱਚ ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਦੀ ਕਮਾਣ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਤਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ ਬੈਠਕੇ ਪੂਰੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੰਦਿਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਤੀਕ ਸੁਰੰਗ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ

---

[1] ਇਹ ਪੀਰ ਸਨ ੧੧੪੨ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਰਕੰਦ ਬਗਦਾਦ ਜੀਲਾਨ ਹਮਦਾਨ ਮੱਕੇ ਆਦਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਉੱਤੇ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁਲ ਕ਼ਾਦਿਰ ਜੀਲਾਨੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੋਇਆ.

ਇਹ ਸੰਨ ੧੧੬੬ ਵਿੱਚ ਅਜਮੇਰ ਔਪੜਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ੭੦ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਕੇ ਇੱਕ ਰਾਜਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ. ਪੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ਾ ਜਮਾਲ ਨੇ ਭੀ ਇਸਲਾਮ ਬਹੁਤ ਫੈਲਾਇਆ.

ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ.

ਵਿੰਚਦੀਂ ਮੁਜਾਵਰ ਆਪ ਆਕੇ ਕਮਾਣ ਪੁਰ ਚਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. "ਨਿਜ ਘਰ ਤੇ ਸੁਰੰਗ ਕੋ ਰਾਹੂ। ਜਾਇ ਮੁਜਾਵਰ ਮੰਦਿਰ ਮਾਹੂ। ਅੰਦਰ ਦੇਹਿ ਕਮਾਨ ਚਢਾਇ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਰਾਖੀ ਬਨਤ ਬਨਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ. ਬਹਮੀ ਸ਼ਾਹ.

ਅਜਮੇਰਚੰਦ. ਰਾਜਾ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਲੂਰੀਏ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਜੋ ਪਿਤਾ ਵਾਂਙ ਅਕਾਰਣ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ. ਦੇਖੋ. ਭੀਮਚੰਦ.

ਅਜਮੇਰ ਵਿਚ ਕਮਾਣ ਚੜ੍ਹਨੀ. ਦੇਖੋ. ਅਜਮੇਰ.

ਅਜਯ. ਵਿ—ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਅਜੀਤ.

ਅਜਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਭੰਗ. ਵਿਜਯਾ. (ਬਿਜੀਆ). ੨ ਅਜਾ (ਬਕਰੀ) ਦੇ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਅਜਯਾ ਅਧੀਨ ਤਾਂਤੇ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭਈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਅਜਯਪਾਲ. ਦੇਖੋ. ਅਜਮੇਰ.

ਅਜਰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਸਤੂ ਜਰੀ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਜੋ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਜੋ ਸਹਾਰੀ ਨਾ ਜਾਵੇ. "ਸਾਧੂ ਕੈ ਸੰਗਿ ਅਜਰ ਸਹੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰ. ਜਰਾ (ਵ੍ਰਿੱਧ ਅਵਸਥਾ) ਰਹਿਤ. ਨਵਾਂ. ਜੁਆਨ। ੩ ਅ਼ اجر। ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਬਦਲਾ. ਫਲ। ੪ ਦੇਖੋ. ਅਜਿਰ ੨। ੫ ਜੋ ਕਦੇ ਜਰਾ (ਬੁਢਾਪੇ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ—ਚਿੱਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ. "ਅਜਰ ਗਹੁ ਜਾਰਿਲੈ ਅਮਰ ਗਹੁ ਮਾਰਿਲੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਅਜਰਸੁਖ. ਵਿ—ਨਾ ਜੀਰਣ (ਪੁਰਾਣਾ) ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖ. ਨਿੱਤ ਨਵਾਂ ਆਨੰਦ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ (ਅਕ੍ਸ਼ਯ) ਸੁਖ.

ਅਜਰ ਜਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਜੋ ਨਾ ਸਹਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਾਰਣਾ. ਜੋ ਪਚਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਚਾਉਣਾ. "ਅਜਰ ਪਦ ਕੈਸੇ ਜਰਉ?" (ਕਲਿ ਮ: ੫)

ਅਜਰਪਦ. ਦੇਖੋ. ਅਜਰ ਜਰਣਾ.

ਅਜਰਾਈਲ, ਅਜਰਾਈਲੁ ਦੇਖੋ. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ. "ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲੁ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ." (ਮ: ੫ ਗਉ ਵਾਰ ੧)

ਅਜਰਾਨਾ ਕਲਾਂ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਤਸੀਲ ਥ਼ਾਨੇਸਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ.

ਅਜਰਾਮਰ, ਅਜਰਾਵਰ ਸੰ. अजरामर. ਵਿ—ਬੁਢਾਪੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਜਰ (ਦੇਵਤਿਆਂ) ਤੋਂ ਉੱਤਮ. ਸਰਵ ਦੇਵਪਤਿ. "ਤੂੰ ਅਜਰਾਵਰ ਅਮਰ ਤੂੰ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. अजरावृत—ਅਜਰਾਵ੍ਰਿਤ. ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੜਕ ਪੁਰ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ. "ਲੱਤਾਂ ਹੇਠ ਲਤਾੜੀਐ ਅਜਰਾਵਰ ਘਾਹੁ." (ਭਾਗੁ)

ਅਜਲ. ਵਿ—ਜਲ ਰਹਿਤ. ਪਾਣੀ ਬਿਨਾ। ੨ ਅ਼ اجل। ਸੰਗਯਾ—ਮੌਤ ਦਾ ਵੇਲਾ। ੩ ਮੌਤ। ੪ ਨਿਯਤ ਸਮਾਂ. ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਵਕ਼ਤ। ੫ ਬਜ਼ੁਰਗ. ਵਡਾ। ੬ ਅ਼ ازل। ਅਜ਼ਲ. ਆਰੰਭ। ੭ ਉਹ ਬੀਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਤਿ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ.

ਅਜਵ. ਜਵ (ਚਾਲ) ਰਹਿਤ। ੨ ਨਿਰਬਲ। ੩ ਦੇਖੋ. ਅਜਬ। ੫ ਅ਼ عضو ਅ਼ਜ਼ਵ. ਅੰਗ. ਅਵਯੱਵ.

ਅਜਵਾਇਨ, ਅਜਵਾਯਨ ਸੰ. ਯਵਾਨਿਕਾ ਅਤੇ ਯਵਾਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜਵਾਇਣ. ਇੱਕ ਸੋਏ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਔਖਧ, ਜੋ ਹਾਜ਼ਮੇ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਯਾਂਕੋ ਅਨੁਪਾਨ ਅਜਵਾਯਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ. ਅਠਪਹਿਰੀ ਅਤੇ ਜਵਾਯਨ.

ਅਜਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਕਰੀ. "ਅਜਾ ਭੋਗੰਤ ਕੰਦ ਮੂਲੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਮਾਇਆ. "ਅਜਾ ਤੇ ਪਰੇ ਰੂਪ ਤੇਰੋ ਸਹੀ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. "ਜਿੰਹ ਸੱਤਾ ਕੇ ਅਜਾ ਅਲੰਬਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਵਿ—ਅਜਾਤ. ਜਨਮ ਰਹਿਤ. "ਅਜੈ ਹੈ, ਅਜਾ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੫ ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅੰਜੰਨ" ਭੀ ਹੈ, ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਯ, ਰ, ਲ, ਗ. ISS, SIS, I, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਜੀਤੇ ਜੀਤ ਜੀਤਕੈ।
ਅਭੀਰੀ ਭਾਗ ਭੀਰੁ ਹੈ।
ਸਿਧਾਰੇ ਚੀਨਰਾਜ ਪੈ।
ਸਬੋਈ ਸਥੰ ਸਾਥਕੈ। (ਕਲਕੀ)

੬ ਅ਼ اعضا ਅਅ਼ਜਾ. ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਜੋੜ। ੭ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜਾ ਲਿਖ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਜਨਮਦੀ. "ਨਾਸ਼ ਭਈ ਤੇ ਨਹਿ ਉਪਜਾਇ। ਅਜਾ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਤਾਂਤੇ ਨਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਜ਼ਾਂ. ਫ਼ਾ ازاں ਵ੍ਯ—ਅਜ਼-ਆਂ. ਉਸ ਤੋਂ. ਉਸ ਸੇ. ਓਸ ਥੀਂ। ੨ ਉਸ ਵਾਸਤੇ. ਉਸ ਲਈ.

ਅਜਾਇਆ, ਅਜਾਇ, ਅਜਾਂਇ ਸਿੰਧੀ—ਅਜਾਯੋ. ਅ਼ ضائع ਜ਼ਾਇਅ਼. ਵਿ—ਨਿਸਫਲ. ਬੇਫਾਇਦਾ. ਵ੍ਯਰਥ. "ਮੁੰਡਾ ਮੂੰਡਿ ਅਜਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਸੋ ਦਿਨ ਜਾਤ ਅਜਾਏ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਅਜਾਤ. ਅਜਨਮ. "ਅਜਾਇ ਜਰਾਬਿਨ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩) ੩ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਯ (ਥਾਂ) ਨਹੀਂ. ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਨਮਸਤੰ ਅਜਾਏ." (ਜਾਪੁ)

ਅਜਾਇਬ. ਫ਼ਾ عجائب ਵਿ—ਅ਼ਜੀਬ ਅਤੇ ਅ਼ਜੀਬਹ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਅਦਭੁਤ. ਅਚਰਜ. "ਅਜਾਇਬ ਬਿਭੂਤੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਉਮਰ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਅਜਬ ਦਾ ਭਾਈ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ. ਦੇਖੋ, ਅਜਬ ੨.

ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ਸਿੰਘ ੨.

ਅਜਾਈ. ਬੇਫਾਇਦਾ. ਨਿਕੰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਇ. "ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਰੈ ਅਜਾਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕੁਥਾਂ. "ਭੂਲਾ ਫਿਰੈ ਅਜਾਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਅਜਾਏ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਇ.

ਅਜਾਹ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਜਗਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ ਨਹੀਂ. "ਅਜਾਹ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਅ਼ غطا ਅ਼ਜਾਹ਼. ਸੰਗਯਾ—ਪੜਦਾ। ੩ ਗ਼ਿਲਾਫ਼. ਉਛਾੜ.

ਅਜਾਹਰ. ਜੋ ਜਾਹਿਰ ਨਹੀ, ਗੁਪਤ. "ਜਹਿਰ ਅਜਾਹਰ

ਲਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਅਜਾ-ਹਰ. ਚਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਘਿਆੜ.

ਅਜਾਚੀ. ਵਿ—ਜੋ ਜਾਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਹ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ. ਗਿਣਤੀ—ਤੋਲ—ਮਾਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. "ਅਮਰ ਅਜਾਚੀ ਹਰਿ ਮਿਲੇ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਤੋਲਉ ਨਾਮ ਅਜਾਚੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) "ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਮਾਗਉ ਨਾਮ ਅਜਾਚੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਮੰਗਣ ਤੋਂ। ੩ ਸੰ. अयाचित. ਵਿ—ਨਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਯਾਚਨਾ ਨਾ ਕਰੇ.

ਅਜਾਣ, ਅਜਾਣੰਤਾ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਗ੍ਯਾਨ (ਜਾਣ) ਹੀਨ. "ਸੋਈ ਅਜਾਣ, ਕਹੈ ਮੈ ਜਾਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਪੂਕਾਰੰਤਾ ਅਜਾਣੰਤਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ. ਸਿੰਧੀ. ਅਜਾਣਿੰਦੋ.

ਅਜਾਤ. ਸੰ. अजात. ਵਿ—ਜੋ ਜਨਮਿਆ ਨਹੀਂ. "ਅਜਾਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸੰ. अज्ञात—ਅਗ੍ਯਾਤ. ਬਿਨਾ ਖ਼ਬਰ. ਬੇਮਅ਼ਲੂਮ. "ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਬਾਣ ਬਾਹਹੀਂ। ਅਜਾਤ ਅੰਗ ਲਾਹਹੀਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਅਜੇਹੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੇਮਅ਼ਲੂਮ ਅੰਗ ਅਲਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਜਾਤਿ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਅਜਾਤਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਜਨਮਿਆ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ। ੩ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ। ੪ ਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਬਾਲਾਕੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।[1] ੫ ਬਿੰਬਿਸਾਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਜਗ੍ਰਿਹ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਇਆ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਯੱਗ ਆਦਿ ਕਰਮ ਛੱਡਕੇ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦਾ ਪੈਰੋ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਹ ਰਾਜਾ ੫੨੮ ਬੀ.ਸੀ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਅਜਾਤਸ਼ਤ੍ਰੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪੋਤਾ ਉਦਯ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਅਜਾਤਸਾਗਰ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਤਪੰਥੀ.

ਅਜਾਤਪੰਥੀ. ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੁਰਜਨਦਾਸ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਨੇਵਾਲ (ਜਿਲਾ ਗੁੱਜਰਾਂ ਵਾਲਾ) ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਭੇਖ ਅਤੇ ਜਾਤਿ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਆਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਜਾਤ ਪੰਥੀ ਹੋਇਆ. ਸੁਰਜਨਦਾਸ ਦਾ ਰਚਿਆ ਗ੍ਰੰਥ "ਅਜਾਤ ਸਾਗਰ" ਹੈ.

ਅਜਾਤਿ. ਵਿ—ਜਾਤਿ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤ ਨਹੀਂ. "ਜਾਤਿ ਮੇ ਨਾ ਆਵੈ ਸੋ ਅਜਾਤਿ ਕੈ ਕੈ ਜਾਨ ਜਿਯ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਵਾਲਾ. ਨੀਚ. "ਜਾਤਿ ਅਜਾਤਿ ਨਾਮੁ ਜਿਨਿ ਧਿਆਇਆ, ਤਿਨਿ ਪਰਮਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਫ਼ਾ آزاد ਆਜ਼ਾਦ. ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ. ਸੁਤੰਤ੍ਰ. "ਜੋ ਲਉਡਾ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਆ ਅਜਾਤਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਅਜਾਤੁ. ਵਿ—ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਵਾਲਾ. "ਸੁਆਨਸਤ੍ਰੁ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ." (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਸ੍ਵਪਚ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਨਸਤ੍ਰੁ.

ਅਜਾਦ. ਦੇਖੋ, ਆਜ਼ਾਦ. "ਅਜਾਦ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਜਾਦਿ. ਅਜ-ਆਦਿ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ.

ਅਜਾਦੀ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਦਿ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ.

ਅਜਾਨ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. "ਜਾਨੈ ਕਹਾਂ ਅਜਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਆਜਾਨੁ. ਵਿ—ਗੋਡੇ ਤੀਕ. ਜਾਨੁ ਪ੍ਰਯੰਤ. "ਭੁਜ ਬਰ ਅਜਾਨ." (ਰਾਮਾਵ)

੩ ਅ਼ اذان ਅਜਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਗ੍ਯਾਪਨ. ਨੋਟਿਸ। ੪ ਨਮਾਜ਼ ਲਈ ਪੁਕਾਰ, ਜੋ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਮੀਨਾਰ ਪੁਰ ਅਥਵਾ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਖੜੋਕੇ ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਨਮਾਜ਼ੀ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਣ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਬਾਂਗ" ਭੀ ਹੈ. ਅਜਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮੁਅੱਜਿਨ" مؤذن ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਾਂਗ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਅਜਾਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਾਠ.

ਅਜਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹ਼ਜਰਤ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੁਅੱਜਿਨ (ਬਾਂਗੀ), ਐਬਸੀਨੀਆਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਿਲਾਲ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਬਾਂਗ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ. ਅਜਾਨ ਮੱਕੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਅਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਦੇਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ.

ਮਲੀਨ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅਜਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ.

ਅਜਾਨੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਕਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤ—ਬਕਰਾ. ਛਾਗ। ੨ ਰਾਜਾ ਅਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਸ਼ਰਥ. "ਅਜਾਨੰਦ ਜੁਕੋ ਸਤੋਂ ਲੋਕ ਜਾਨੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੨)

ਅਜਾਪ. ਵਿ—ਜੋ ਜਾਪ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਜਾਪ ਕੇ ਕਿਯੇ ਤੇ ਜੌਪੈ ਪਾਯਤ ਅਜਾਪ ਦੇਵ." (ਅਕਾਲ)

ਅਜਾਪ ਜਾਪ. ਵਿ—ਜੋ ਜਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਜਾਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਜਪਾ ਜਾਪ. "ਅਜਾਪ ਜਾਪ ਜਾਪਹੀਂ." (ਸੂਰਜਾਵ)

ਅਜਾਪਾਲ. ਬਕਰੀਆਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਅਯਾਲੀ। ੨ ਅਨਾਥ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ. ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕੌਣ ਸਨ, ਕਿਸ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟੇ, ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ. ਇਹ ਮਹਾਂਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਆਚਾਰਯ, ਨਾਮ ਦੇ ਰਸੀਏ ਤਪ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹੋਏ ਹਨ. ਸੰਮਤ ੧੮੧੨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਭਾਦਰਾ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਈਸ ਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਜੀਂਦ ਪਟਿਆਲੇ ਪਾਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ

[1] ਦੇਖੋ, ਕੌਸ਼ੀਤਕੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਧ੍ਯਾਯ ੪.

ਕਰਨਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੀ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ.

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੯੩੦ ਵਿੱਚ ਨਾਭੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਭਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ. ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਤੀਕ[1] ਰਹੇ. ਇੱਥੇ ਰਹਿਕੇ ਆਪ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅਦਭੁਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਭੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਭਗਤ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਮੇਰੇ (ਗ੍ਰੰਥਕਰਤਾ ਦੇ) ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਏ ਹਨ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਦੇਖੋ, ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ.

ਲ੍ਹੌਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਥਾਨ ਹੈ. ਜਿੱਥੇ ਅਤਿਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ. ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭ੍ਰਾਤਾ ਮਹੰਤ ਹਨ. ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਤੇ ਗੁਰੁਪਰਬ ਵਡੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਅਜਾਪੂ. ਦੇਖੋ. ਅਜਾਪ. "ਜਿੰਹ ਕਿੰਹ ਪਾਯੋਜਾਪ ਅਜਾਪੂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਜਾ ਪ੍ਰਸੂਨ. ਸੰਗਯਾ—ਬਕਰੀ ਦਾ ਫਲ (ਪੁਤ੍ਰ). ਬਕਰਾ. (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਅਜਾਬ. ਅ਼ عذاب ਅ਼ਜ਼ਾਬ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁੱਖ। ੨ ਵਿਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ। ੩ ਨਰਕ ਦੀ ਤਾੜਨਾ. "ਤੋਬਾ ਪੁਕਾਰੈ ਜੋ ਪਾਵੈ ਅਜਾਬ." (ਨਸੀਹਤ) ੪ ਦੇਖੋ, ਅਜਾਇਬ ਅਤੇ ਅਜਾਬਾ. "ਪਿਖ ਸ਼ਾਹ ਅਜਾਬ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਰਾਗ ਅਜਾਬ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਜਾਬਾ. ਅ਼ .ਉਜਾਬ. ਵਿ—ਅ਼ਜਬ. ਅਦਭੁਤ. "ਅਵਿਲੋਕਤ ਹੈ ਨਿਜ ਰੂਪ ਅਜਾਬਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਅਜਾਇਬ.

ਅਜਾਮਰ ਅਜ (ਜਨਮ ਰਹਿਤ) ਅਮਰ (ਮਰਣ ਰਹਿਤ).

ਅਜਾਮਲ, ਅਜਾਮਲੁ, ਅਜਾਮਿਲ ਸੰਗਯਾ—ਕਨੌਜ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਸ਼ਯਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਦਸ਼ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ. ਭਗਤਮਾਲ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਛੋਟੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਰਾਯਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਜਾਮਿਲ ਨਾਰਾਯਣ ਦਾ ਭਗਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ.[2] "ਬਿਆਧ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ." (ਗਉ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਜਾਮੇਧ. ਦੇਖੋ, ਅਜਮੇਧ.

ਅਜਾਮੇਲ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਮਿਲ.

ਅਜਾਯ. ਵਿ—ਅਜਨਮ. ਜਨਮ ਰਹਿਤ। ੨ ਬਿਨਾ ਜਾਯ (ਜਗਾ). ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਇ.

ਅਜਾਯਬ. ਦੇਖੋ. ਅਜਾਇਬ.

ਅਜਾਰ. ਫ਼ਾ آزار ਆਜ਼ਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼. "ਦੇਇ ਅਜਾਰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ." (ਮਗੋ) ੨ ਦੇਖੋ, ਇਜ਼ਾਰ.

ਅਜਾਰਾ. ਠੇਕਾ. ਦੇਖੋ, ਇਜਾਰਾ ੨. "ਸਭ ਦੇਸਨ ਪਰ ਬਾਂਧ ਅਜਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਜਾਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਜਾਪਾਲੀ. ਅਯਾਲੀ. ਗਡਰੀਆ. ਬੱਕਰੀਆਂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਚਾਰਣ ਵਾਲਾ. "ਤਿਸ ਛਿਨ ਏਕ ਅਜਾਲੀ ਆਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਜਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. ਅਜੀਤ. ਅਪਰਾਜਿਤ.

ਅਜਿਤੇਂਦ੍ਰੀ. ਸੰ. अजितेन्द्रिय—ਅਜਿਤੇਂਦ੍ਰਿਯ. ਵਿ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ.

ਅਜਿੱਤ ਗਿੱਲ. ਇਹ ਪਿੰਡ ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ (ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ) ਵਿੱਚ ਹੈ. ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰਕੇ ਦਸਤਾਰਾ ਸਜਾਇਆ ਹੈ. ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਹੋਰ ਇਮਾਰਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ "ਗੁਰੂਸਰ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਰੁਮਾਣਾ ਅਲਬੇਲ ਸਿੰਘ" ਤੋਂ ੨ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਹੈ.

ਅਜਿੱਤਾ. ਹਿੱਤੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪੱਖੋ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਰੰਧਾਵਾ ਜੱਟ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮਗਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੋਸਟਿ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹਿੱਤਾ.

ਅਜਿੱਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ. ਦੇਖੋ, ਅਜਿੱਤਾ.

ਅਜਿਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੱਲ. ਤ੍ਵਚਾ। ੨ ਬਕਰੇ ਦੀ ਖੱਲ। ੩ ਹਰਨ (ਹਰਿਣ) ਦੀ ਖੱਲ.

ਅਜਿਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਂਗਨ. ਵੇੜ੍ਹਾ. ਸਹਨ. "ਅਜਿਰ ਮਹਿ ਸਾਦਰ ਆਸਨ ਡਾਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪੌਣ. ਹਵਾ। ੩ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੪ ਡੱਡੂ. ਮੇਂਡਕ.

ਅਜੀ. ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਨ. ਅਦਬ ਨਾਲ ਬੁਲਾਂਉਣ ਦਾ ਸ਼ਬਦ.

ਅਜੀਂ. ਫ਼ਾ ازیں ਅਜ਼—ਈਂ. ਵ੍ਯ—ਇਸ ਤੋਂ. ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ.

ਅਜੀ ਆਮਰੀ. ਸੰ. अजरामर—ਅਜਰਾਮਰ. ਵਿ—ਬੁਢਾਪੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ. "ਅਜੀ ਆਮਰੀ ਨਿਵਲਕਾ ਕਰਮ ਵਾਰੇ." (ਦੱਤਾਵ)

ਅਜੀਹ. ਜਿਸ ਦੀ ਜੀਭ ਨਹੀਂ. ਰਸਨਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਗੂੰਗਾ। ੩ ਜੋ ਜੀਭ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਰੂਪਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਅਕਥਯ.

ਅਜੀਜ. ਅ਼ عزیز ਅ਼ਜ਼ੀਜ਼. ਵਿ—ਪਿਆਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ. "ਅਜੀਜੁਲ ਨਿਵਾਜ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਪਰਮਾਤਮਾ. ਕਰਤਾਰ.

ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ. ਇਸਦਾ ਪਿਛੋਕਾ ਅ਼ਰਬ ਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕੁਝ ਸਮਾ ਬੁਖ਼ਾਰੇ ਭੀ ਰਹੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੁਖ਼ਾਰੀ ਅੱਲ ਪਈ. ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ ਦਾ ਬਾਪ ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨਾਲ "ਫ਼ਕੀਰ" ਉਪਾਧੀ ਜੋੜੀ, ਜੋ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦਾ ਲਕ਼ਬ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ.

ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ ਲਹੌਰ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਕੀਮ ਹਾਕਿਮ ਰਾਇ ਤੋਂ ਤਬਾਬਤ (ਹਕੀਮੀ) ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੰਗਾ ਹਕੀਮ ਹੋ ਗਿਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਹੌਰ ਤੇ ਹੋਣ ਪੁਰ

---

[1] ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੫ ਸੰਮਤ ੧੯੬੯ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਿ ਪਧਾਰੇ ਹਨ.

[2] ਦੇਖੋ, ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੬. ਅਧ੍ਯਾਯ ੧, ੨ ਅਤੇ ੩.

ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ ਸ਼ਾਹੀ ਹਕੀਮ ਬਣਿਆ. ਇਹ ਵਡਾ ਚਤੁਰ, ਮਿਲਨਸਾਰ, ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਸੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਇਸ ਤੇ ਨਿੱਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਧਦੀ ਗਈ. ਨੌਕਰੀ ਅਤੇ ਇਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਇਸ ਨੇ ਸਮੇ ਸਮੇ ਪੁਰ ਜਾਗੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਇਸ ਤੋਂ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਅਰ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣਾ ਦੂਤ ਥਾਪਕੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਪਾਸ ਭੇਜਦੇ ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਲਹੌਰ ਆਉਂਦੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਿਰ ਤਵਾਜਾ ਲਈ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਫ਼ਕੀਰ ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੪੫ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਹੋਇਆ.

ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ ਦੇ ਭਾਈ ਨੁਰੁੱਦੀਨ ਅਤੇ ਇਮਾਮੁੱਦੀਨ ਭੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ. ਨੁਰੁੱਦੀਨ ਸਨ ੧੮੧੦ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਜਲੰਧਰ ਆਦਿਕ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਰਿਹਾ. ਫੇਰ ਕਿਲੇ ਲਹੌਰ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਸਪੁਰਦ ਹੋਈਆਂ. ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਭੀ ਨੁਰੁੱਦੀਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ.

ਇਮਾਮੁੱਦੀਨ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲੇਦਾਰ ਰਿਹਾ. ਫੇਰ ਲਹੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਹਾਜਿਰੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਈ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਸਨ ੧੮੩੨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਨ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਵੱਲੋਂ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਪਾਸ ਸ਼ਿਮਲੇ ਗਿਆ, ਇਹ ਉਸਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ.

ਅਜੀਜ਼ੁਲ ਨਿਵਾਜ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਜੀਜ.

ਅਜੀਟਨ. ਅੰ. Adjutant ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਹਾਇਕ. ਸੈਨਾਪਤਿ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ.

ਅਜੀਤ. ਦੇਖੋ. ਅਜਿਤ. "ਹੈਂ ਜੁਗ ਬੀਰ ਅਜੀਤ ਬਡੇ ਇਕ ਕਾਲ ਦੂਤੀ ਮਨ ਸੂਰ ਕਰਾਰੇ." (ਸਲੋਹ)

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੨੩ ਮਾਘ, ਸੰਮਤ ੧੭੪੩ ਨੂੰ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ੮ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

੨ ਇੱਕ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ,[1] ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੇਹੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਵੇਖਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਸਜਾਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਬਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ. ਇੱਕ ਬੇਨਵੇ ਫਕੀਰ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਲਾਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਕ਼ਮਰੁੱਦੀਨ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ੧੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੭੨੫ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਕ਼ਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਰਾ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਕੋਲ ਦਿਲੀ ਹੈ. ਉਸ ਜਗਾ ਅਜੀਤੀ ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹਠੀ ਸਿੰਘ।

੩ ਬੰਦਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੭੭੭ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

੪ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੋਧਪੁਰੀਏ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੭੩੬ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੧੭੮੧, ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਖਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ੭ ਜੂਨ ਸਨ ੧੭੨੪ ਨੂੰ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਬੇਟੀ ਬਾਈ ਇੰਦ੍ਰਕੁਮਾਰੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫ਼ਰਰੁਖ਼ਸਿਯਰ ਨੇ ਸਨ ੧੭੧੫ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।[2]

੫ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦਾ ਰਾਣੀ ਆਨੰਦਕੌਰ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਭਾਦੋਂ ਬਦੀ ੬ ਸੰਮਤ ੧੮੬੬ (੧ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੮੦੯) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸੀ। ੬ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਲਹੌਰਪਤਿ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਮਾਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਭੀ ਦਿੱਤੇ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ੪ ਅਤੇ ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼। ੮ ਦੇਖੋ, ਕੁੱਲੂ। ੯ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪਸਿੰਘ ਦਾ ਅਧਯਾਪਕ.

ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ. ਬਾਂਦਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਗਤੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਲ ੧੪ ਘੁਮਾਉਂ ਜਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਹੈ.

ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਸਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਵੈਸਾਖੀ ਅਤੇ ਲੋਹੜੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਇਹ ਪਿੰਡ ਜਿਲਾ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਮੋਗਾ ਥਾਣਾ ਬਾਘੇਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜੈਤੋ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ੯ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ.

ਅਜੀਤਚੰਦ. ਦੇਖੋ, ਹੰਡੂਰ.

ਅਜੀਤੋ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਜੀਤੋ ਮਾਤਾ.

ਅਜੀਬ. ਅ਼ عجیب ਅ਼ਜੀਬ. ਵਿ—ਅਦਭੁਤ. ਅਣੋਖਾ. ਅਲੌਕਿਕ.

ਅਜੀਮ. ਅ਼ عظیم ਅ਼ਜੀਮ. ਵਿ—ਵਡਾ. ਮਹਾਨ. "ਹਰੀਫੁਲ ਅਜੀਮੈ." (ਜਾਪੁ) ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੈ, ਭਾਵ—ਸਭ ਤੋਂ ਬਲਵਾਨ ਹੈ.

ਅਜੀਮਾਬਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪਟਨਾ.

ਅਜੀਮੁੱਸ਼ਾਨ. ਅ਼ عظیم الشان ਅ਼ਜੀਮੁੱਸ਼ਾਨ. ਵਿ—ਵਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ. ਵਡੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ.

ਅਜੀਰਣ. ਸੰ. अजीर्ण—ਅਜੀਰ੍ਣ. ਵਿ—ਜੋ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਦ ਖਾਧਾ ਭੋਜਨ, ਜੀਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਪਚਦਾ ਨਹੀਂ). ਉਸ ਨੂੰ ਅਜੀਰਣ ਅਥਵਾ ਮੰਦਾਗਨਿ ਰੋਗ ਆਖਦੇ ਹਨ. سوء ہضم ਸੂਏ ਹਜਮ. ਅੰ. Dyspepsia. ਬਦਹਜਮੀ. ਬਹੁਤ ਖਾਣਾ, ਖਾਧੇ ਉੱਪਰ

---

[1] ਕਈ ਇਸਨੂੰ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ.

[2] ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਸਨ ੧੭੧੯ ਵਿੱਚ ਜੋਧਪੁਰ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧੀ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਗਈ. ਇਸਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ.

ਖਾਣਾ. ਭਰੇ ਪੇਟ ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ. ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਨਾ ਸੌਣਾ. ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਭੋਜਨ ਖਾਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਰਣਾ ਆਦਿ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅਨਪਚ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਲੰਘਨ ਕਰਨਾ ਹੱਛਾ ਹੈ. ਹਿੰਗ, ਤ੍ਰਿਕੁਟਾ, ਸੇਂਧਾ ਨਮਕ, ਸਿਰਕੇ ਵਿੱਚ ਪੀਹਕੇ ਨਾਭੀ ਉੱਪਰ ਲੇਪ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ.

ਕਾਲਾ ਜੀਰਾ. ਧਨੀਏ ਦੇ ਚਾਉਲ. ਮਘਾਂ. ਕਾਲੀ ਮਿਰਚਾਂ, ਸੁੰਢ, ਪਤ੍ਰਜ. ਸੌਂਫ ਦੇ ਚਾਉਲ. ਪਿੱਪਲਾਮੂਲ. ਚਿਤ੍ਰਾ. ਕਚੂਰ. ਜੰਗ ਹਰੜ, ਅੰਬਲਬੇਦ. ਇਲਾਚੀਆਂ. ਦੇਸੀਲੂਣ, ਕਾਲਾਲੂਣ. ਇਹ ਸਭ ਸਮ ਭਾਗ ਲੈਕੇ ਚੂਰਣ ਬਣਾਓ. ਡੇਢ ਅਥਵਾ ਦੋ ਮਾਸ਼ੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਜਲ ਨਾਲ ਫੱਕੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅਜੀਰਣ ਰੋਗ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਜੀਵ. ਵਿ—ਜੀਵਨਸੱਤਾ ਬਿਨਾ. ਜੜ੍ਹ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ.

ਅਜੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਦ੍ਯ. ਅੱਜ. ਆਜ. "ਅਜੁ ਨ ਸੁਤੀ ਕੰਤ ਸਿਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਭਾਵ—ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਵਿੱਚ.

ਅਜੁਗਤ. ਸੰ. ਅਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਜੋ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਅਲਗ। ੨ ਅਯੋਗ੍ਯ. ਅਨੁਚਿਤ. "ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਅਜੁਗਤਾਂ ਪਾਇਕੇ." (ਜਸਭਾਮ)

ਅਜੁਟ. ਵਿ—ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਅਸੰਗ. ਵੱਖਰਾ. ਅਲਗ। ੨ ਜਿਸ ਦੇ ਜੋੜ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ. ਅਦੁਤੀ.

ਅਜੁਧਿਆ, **ਅਜੁਧ੍ਯਾ** } ਦੇਖੋ, ਅਯੋਧ੍ਯਾ.

ਅਜੁਰਦਾ. ਫ਼ਾ ,,,;ī ਆਜ਼ੁਰਦਾ. ਵਿ—ਰੰਜੀਦਾ. ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ. ਦੁਖਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਸੰਤਾਪਿਤ। ੨ ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਆਜ਼ੁਰਦਨ (ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ—ਰੰਜ ਕਰਨਾ) ਹੈ.

ਅਜੂ. ਵਿ—ਜਨਮ ਰਹਿਤ. ਅਜਨਮਾ। ੨ ਅਚਲ. ਗਮਨ ਰਹਿਤ. "ਅਜੂ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਜੂ। ੩ ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਨ. ਅਜੀ. ਐ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ!

ਅਜੂਨੀ. ਸੰ. ਅਯੋਨਿ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਯੋਨਿ (ਕਾਰਣ) ਨਹੀਂ। ੨ ਜੋ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ.

ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ, **ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ**, **ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਵ** } ਸੰ. अयोनिसाभव. ਵਿ—ਜੋ ਯੋਨਿਦ੍ਵਾਰਾ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੨ ਜਿਸ ਦੀ ਹਸ੍ਤੀ ਕਿਸੇ ਨਿਮਿੱਤ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ. ਸ੍ਵਯੰਭਵ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਅਜਨਮ ਅਤੇ ਸ੍ਵਯੰਭੂ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਅਜੂਪ. ਸੰ. ਅਯੂਪ. ਵਿ—ਯੂਪ (ਬੰਧਨ) ਰਹਿਤ. ਮੁਕ੍ਤ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਅਜੂਪੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸੰ. ਅਦ੍ਯੂਤ. ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਕਪਟ.

ਅਜੂਬਾ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਚਾਰ ਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਜੀਵਨ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕ੍ਰੁਧੰ ਭਾਈ। ਸਰ ਝਰ ਲਾਈ।
ਅਸ ਸਰ ਛੋਰੇ। ਜਨੁ ਨਭ ਓਰੇ. (ਗੁਵਿ ੬)

੨ ਅ਼ ـِ؏. ਅ਼ਜੂਬਾ. ਵਿ—ਅ਼ਜਬ. ਅਣੋਖਾ. ਅਦਭੁਤ. ਅਲੌਕਿਕ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੱਤ ਅਜੂਬੇ.

ਅਜੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਭੀ. ਇਬ. ਹੁਣੇ। ੨ ਅਦ੍ਯਾਪਿ. ਅਜੇ ਭੀ. ਹੁਣ ਤੋੜੀ. ਅਬ ਤਕ। ੩ ਸੰ. ਅਜੇਯ. ਵਿ—ਜੋ ਜਿੱਤਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ.

ਅਜੇਅ. ਦੇਖੋ, ਅਜੇਯ ੩.

ਅਜੇਹਾ. ਵਿ—ਐਹੋ ਜੇਹਾ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ. ਐਸੇ ਢੰਗ ਦਾ.

ਅਜੇਯ. ਸੰ. ਜੋ ਜਿੱਤਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. "ਅਜੇਯੰ ਅਭੇਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅਜੇਵ. ਦੇਖੋ, ਅਜੇਯ. "ਅਜੇਵ ਹਰੀ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਦੇਖੋ. ਅਜਾਇਬ ਅਤੇ ਅਜੀਬ. "ਰੁਦ੍ਰਾਵਤਾਰ ਸੁੰਦਰ ਅਜੇਵ." (ਦੱਤਾਵ) ੩ ਅਜ-ਏਵ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਤਰਾਂ.

ਅਜੇਵੀ. ਦੇਖੋ, ਅਜੇਵ. "ਅਲਖ ਅਭੇਵੀ ਆਦਿ ਅਜੇਵੀ." (ਕਲਕੀ)

ਅਜੈ. ਹੁਣ ਤੋੜੀ. ਦੇਖੋ. ਅਜੇ ੧. "ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਹੁੜਿਓ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਅਜਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਜਿਤ. ਹਾਰ. ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ। ੩ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਜਿੱਤਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ. ਅਜੇਯ. "ਅਜੈ ਅਲੈ." (ਜਾਪੁ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਅਜੈ ਗੰਗ ਜਲ ਅਟਲ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭ ਨਾਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੫ ਅਜ ਰਾਜਾ. ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਦਾਦਾ. "ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ." (ਮ: ੧ ਰਾਮ ਵਾਰ ੧) ਇੰਦੁਮਤੀ ਰਾਣੀ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਤਿਆਗਕੇ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮੰਗਦਾ ਰਾਜਾ ਅਜ ਰੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦੁਮਤੀ ੨.

ਅਜੈ ਸਿੰਘ. ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਦਾਸੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੁਤ੍ਰ. "ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਰਾਖ੍ਯੋ ਰਜੀਪੁਤ੍ਰ ਸੂਰੰ." (ਜਨਮੇਜਯ). ੨ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਵਿਰਾਜ ਦਾ ਵਡਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਹ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਕਾਵ੍ਯ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉੱਤਮ ਕਵਿ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ.

ਅਜੈ ਜੈ. ਵਿ—ਅਜੇਯ ਨੂੰ ਜੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਜੀਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ.

ਅਜੈਮਲ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਮਿਲ. "ਅਜੈਮਲ ਦੀਓ ਬੈਕੁੰਠਹਿ ਥਾਨ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਜ਼ੋ. ਫ਼ਾ ,;l ਅਜ਼—ਓ. ਵ੍ਯ—ਉਸ ਤੋਂ. ਉਸ ਸੇ.

ਅਜੋਹ. ਵਿ—ਜੋਹਨ ਰਹਿਤ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਜੋ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ੨ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਬਿਨਾ. "ਅਜੋਨੀ ਅਛੈ ਆਦਿ ਅਦ੍ਵੈ ਅਜੋਹੰ." (ਅਕਾਲ)

ਅਜੋਗ. ਸੰ. ਅਯੋਗ੍ਯ. ਵਿ—ਅਨੁਚਿਤ. ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ। ੨ ਨਾਲਾਇਕ। ੩ ਬਿਨਾ ਯੋਗ (ਸੰਬੰਧ)

ਅਜੋਧ. ਸੰ. ਅਯੋਧ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. "ਅਜੋਧਸੁ" (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਜੋਧਨ. ਦੇਖੋ, ਪਾਕਪਟਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਯੋਧਨ.

ਅਜੋਨ, **ਅਜੋਨਿ**, **ਅਜੋਨੀ** } ਸੰ. ਅਯੋਨਿ. ਵਿ—ਜੋ ਯੋਨੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ. ਜਨਮ ਰਹਿਤ.

ਅਜੋਨੀਸੰਭਉ. ਦੇਖੋ, ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ. "ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਉ ਨਾ ਤਿਸੁ ਭਾਉ ਨ ਭਰਮਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) "ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਚਲ ਅਜੋਨੀਸੰਭਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਦਰਬਾਰ ਬਾਬਾ ਅਟਲਰਾਇ ਜੀ—ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਅਜੌ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਜੇ ਭੀ. ਹੁਣ ਭੀ. ਹੁਣ ਤਾਈਂ. "ਅਜੌ ਨ
ਅਜੌਂ } ਪਤਿਆਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ." (ਜੈਤ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਜੰਗਮ. ਦੇਖੋ. ਛੰਪਯ ਦਾ ਰੂਪ ੧੨। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਜੰਗਮ (ਤੁਰਦਾ ਫਿਰਦਾ) ਨਹੀਂ. ਅਚਲ.

ਅਜੰਨ. ਦੇਖੋ. ਅਜਾ ੫। ੨ ਅਜਨਯ. ਜੋ ਜਨਯ ਨਹੀਂ ਦੇਖੋ, ਜਨਯ। ੩ ਭੂਚਾਲ ਆਦਿਕ, ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਦਸਦੇ ਹਨ.

ਅਜੰਭ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੰਭ (ਦੰਦ—ਦਾੜ੍ਹ) ਬਿਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੱਡੂ. ਮੇਂਡਕ.

ਅਜੰਮ. ਅਜਨਮ. "ਅਜੰਮ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅੱਜੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਾ (ਬਕਰੀ ਭੇਡਾਂ) ਦਾ ਝੁੰਡ.

ਅਝਰ. ਵਿ—ਜੋ ਝਰਦਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਟਪਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਅਝਾਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਝਾਤੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਜਾ ਸਕਦੀ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. "ਕਿ ਅਝਾਤਸ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਝਾਪ. ਵਿ—ਪਤਦੇ ਬਿਨਾ। ੨ ਆਲਸ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਝਾਪ.

ਅਝੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਝੂ. ਆਂਸੂ. ਅਸ਼੍ਰੁ. ਹੰਝੂ. ਅੱਥਰੂ.

ਅਝੂਝ. ਵਿ—ਅਯੋਧ੍ਯ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. "ਅਝੂਝ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਝੰਝ. ਵਿ—ਝੰਝ ਰਹਿਤ. ਅਕੰਪ. ਅਡੋਲ. ਦੇਖੋ, ਝੰਝਾ. "ਅਝੰਝ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਞਾਣ. ਵਿ—ਗ੍ਯਾਨ ਰਹਿਤ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਬਾਲਕ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨ. ਨਾਦਾਨੀ.

ਅਟ. ਸੰ. अट्. ਧਾ—ਘੁੰਮਣਾ. ਫਿਰਨਾ. ਜਾਣਾ. ਭਟਕਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੁਭਣਾ. ਗਡਣਾ. "ਪਗ ਮੇ ਅਟ ਕੰਟਕ ਜੈਸੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਟਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਰੋਕ. Prohibition. "ਜਿਸ ਕੀ ਅਟਕ ਤਿਸਤੇ ਛੂਟੀ, ਤਉ ਕਹਾਕਰੈ ਕੋਟਵਾਰ?" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਵਿਘਨ. ਵਾਧਾ। ੩. ਸੰਕੋਚ. ਝਿਜਕ. "ਜਾਂ ਕੇ ਮਨ ਮੇ ਅਟਕ ਹੈ ਸੋਈ ਅਟਕ ਰਹਾ." (ਲੋਕੋ) ੪ ਅਟਕ (ਸਿੰਧੁ) ਦਰਿਆ। ੫ ਅਟਕ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਨਗਰ¹ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਜਿਲਾ, ਜੋ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ. ਕੈਂਬਲਪੁਰ Campbell pur ਭੀ ਹੈ.

ਅਟਕਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਰੁਕਣਾ. ਠਹਿਰਨਾ। ੨ ਆਸ਼ਿਕ ਹੋਣਾ. ਮੋਹਿਤ
ਅਟਕਨਾ } ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰੇਮਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ. "ਅਟਕਿਓ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਸੰਗ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) "ਅਟਕ ਰਹੀ ਲਖ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੧੨)

ਅਟਕਰ. ਦੇਖੋ, ਅਟਕਲ. "ਤਾਂਕੀ ਨਾਸ਼ ਘਾਤ ਅਟਕਰਿਓ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੪) ਉਸ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਉ ਸੋਚਿਆ.

ਅਟਕਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੁਮਾਨ। ੨ ਵਿਚਾਰ। ੩ ਅੰਦਾਜ਼ਾ, ਪ੍ਰਮਾਣ। ੪ ਜਾਚ. ਵਿਉਂਤ.

ਅਟਕਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ। ੨ ਵਿਚਾਰਨਾ. ਸੋਚਣਾ। ੩ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ, ਜਾਚਣਾ. "ਪਰਾਇਆ ਛਿਦ੍ਰ ਅਟਕਲੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਅਟਕਾਉਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਠਹਿਰਾਉਣਾ. ਰੋਕਣਾ. "ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ
ਅਟਕਾਵਨ } ਅਟਕਾਵਸਿ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਬਾਰੰਬਾਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਦਾ ਹੈ.

ਅਟਨ. ਦੇਖੋ, ਅੱਟਣ ਅਤੇ ਅੱਟਣਾ। ੨ ਸੰ. अटन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਿਰਨਾ. ਘੁੰਮਣਾ. ਵਿਚਰਣਾ. ਯਾਤ੍ਰਾ.

ਅਟਪਟਾ. ਵਿ—ਉਲਟ ਪੁਲਟ. "ਗਿਨਤ ਗਿਨੀ ਅਤਿ ਅਟਪਟੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਉੱਚਾ ਨੀਂਵਾ। ੨ ਵਿਖੜਾ. ਕਠਿਨ। ੩ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਥਿੜਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਉਖੜਿਆ.

ਅਟਲ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਇਸਥਿਤ. ਜੋ ਟਲੇ ਨਾ. "ਅਟਲ ਬਚਨ ਸਾਧੂਜਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. अट्टाल—ਅੱਟਾਲ. ਬੁਰਜ. ਦੁਰਗ. "ਭੈ ਨਿਰਭਉ ਹਰਿ ਅਟਲ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਭੈ ਤੋਂ ਨਿਰਭੈ ਹਰਿ ਦਾ ਕਿਲਾ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਟਲ ਰਾਇ ਜੀ.

ਅਟਲ ਬਾਬਾ. ਦੇਖੋ, ਅਟਲ ਰਾਇ ਜੀ.

ਅਟਲਮੰਡਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਸੰਗ। ੨ ਗ੍ਯਾਨਪਦ। ੩ ਧ੍ਰੁਵਮੰਡਲ.

ਅਟਲਮੰਡਲਵੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਚਲ ਮੰਡਲ ਵਾਲਾ. ਧ੍ਰੁਵ. "ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ ਧੋਮੁ ਅਟਲਮੰਡਲਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਅਟਲਰਾਇ ਜੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ. ਜੋ ਮਾਤਾ ਮਹਾਂਦੇਵੀ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ) ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੬੭੬ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਨਮੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਸਾਵਣ ਬਦੀ ੧੦ (ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਅੱਸੂ ਬਦੀ ੧੦) ਸੰਮਤ ੧੬੮੫ ਨੂੰ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਪੁਰ ਨੌ ਛੱਤਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.² ਇਸ ਦੀ ਨਿਉਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੩੫ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ, ਫੇਰ ਸਰਦਾਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੪੧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ. ਅਜੇ ਭੀ ਕਈ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਬਰਾਂਡਾ ਬਣਨਾ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਅਭ੍ਯਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਅੰਨ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਅਕਸਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੋਂ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ:—

"ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ, ਪੱਕੀ ਪਕਾਈ ਘੱਲ."

ਅਟਲਾਧਾ. ਵਿ—ਅਟਲਤਾ ਵਾਲਾ. ਨਾ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. "ਇੱਕ ਸਾਧੁਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਟਵਿ } अटवी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੰਗਲ. ਬਨ (ਵਨ) "ਮਹਾਂ ਉਦਿਆਨ
ਅਟਵੀ } ਅਟਵੀ ਤੇ ਕਾਢੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਟਾ. ਸੰ. अट्ट—ਅੱਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਟਾਲਿਕਾ. ਅਟਾਰੀ. ਉੱਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਹਵਾਦਾਰ ਚੌਬਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Attic.

---

¹ਅਟਕ ਦਾ ਕਿਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਸਨ ੧੫੮੩ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ੧੩ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੮੧੩ ਨੂੰ ਅਟਕ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮਿਲਾਕੇ ਇਸ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਰੱਖੀ.

²ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੌ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਨੌ ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਅਟਾਕ. ਸੰਗਯਾ—ਢਾਲ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਓਟਣ ਵਾਲੀ. "ਅਟਾਕ ਓਟੈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਟਾਟ. ਵਿ—ਕੁਲ ਗੋਤ੍ਰ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਟਾਟ ੫. "ਅਟਾਟਸ੍ਰ." (ਗਜ਼ਨ)

ਅਟਾਰ. ਵਿ—ਟਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਅਚਲ. ਕ਼ਾਯਮ. "ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਅਮਰ ਅਟਾਰੇ " (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਅਟਾਰੀ. ਅੱਟਾਲਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਅਟਾ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਲਹੌਰ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਹਰਾਂ ਤੋਂ ਸੋਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਸਿੱਧੂ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਹਨ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਮ ਵੀਰ ਪਰਮ ਰਾਜਭਗਤ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਸੀ. ਇਹ ਸਨ ੧੮੦੩ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿਕ ਦੇ ਅਨੇਕ ਜੰਗ ਜਿੱਤੇ. ਸਨ ੧੮੩੪ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਨਾਮ ਪਾਇਆ.

ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੩੭ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਸੀ. ਇਸ ਸ਼ਾਦੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਖ਼ਰਚ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਸਮੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਰਿਹਾ. ਪਰ ਸਮੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖਕੇ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਘਰ ਜਾ ਬੈਠਾ.

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਰਣ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਅਰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਨੇ ਦੂਰੰਦੇਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੇ ਭਯਾਨਕ ਨਤੀਜੇ ਦੱਸੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ. ਜਦ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਰ ਮੇਰੇ ਹਿਤ ਭਰੇ ਬਚਨ ਬੇਸਮਝਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਾਇਰਤਾ ਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਕੇ ਕਿ ਜਾਂ ਫਤੇ ਪਾਵਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੰਗ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਂਵਾਂਗੇ, ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਲਈ ਕੂਚ ਕੀਤਾ.

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਯੋਧੇ ਨੇ ੧੦ ਫ਼ਰਵਰੀ ਸੰਨ ੧੮੪੬ ਨੂੰ ਸਬਰਾਉਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ.[1]

[1]The Sikh troops, basely betrayed by their leaders, who had come... so it was said, and not without some appearance of truth to a secret-understanding with us, fought like heroes. One old chief, whose name should be recorded... Sham Singh among the faithless faithful only found, clothed in white garments, and devoting himself to death like decius of old, called on those around him to strike for God and the Guru, and dealing death everywhere around him, rushed manfully upon his own (Life of Lord G. Lawrence by R. Bosworth Smith M.A. Vol. I, page 188)

ਅਟਾਲ. ਵਿ—ਟਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਅਮਿਟ. "ਤੋਹਿ ਭਾਗ ਮੇ ਲਿਖਯੋ ਅਟਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. अट्टाल—ਅੱਟਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਬੁਰਜ। ੩ ਢੇਰ. ਅੰਬਾਰ.

ਅਟਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅੱਟਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਟਨ ੨.

ਅਟੀ. ਅਟਵੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅਟੀ ਬਿਕਟੀ. " (ਰਾਮਾਵ) ਬਿਖੜਾ ਜੰਗਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਟਨ ਅਤੇ ਅੱਟਣਾ.

ਅਟੁਟ / **ਅਟੂਟ** ਵਿ—ਤ੍ਰੁਟੀ ਰਹਿਤ. ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਅਖੰਡ। ੨ ਮੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਟੋਟੇ ਬਿਨਾ.

ਅਟੋਟ. ਵਿ—ਤ੍ਰੁਟਿ-ਰਹਿਤ. ਅਟੁੱਟ। ੨ ਦੇਖੋ, ਟੋਟਾ.

ਅਟੇਰਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅਟਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਡੌਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸੂਤ ਦੀ ਅੱਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਪੁਨਹਿ ਅਟੇਰਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰੇਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਮੱਕੜੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜੀਵ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਹਣਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਟੇਰੂ। ੩ ਸੂਤ ਅਟੇਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੇ ਕਰਹਿ ਅਟੇਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਟੇਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਘੁਮਾਉਣਾ. ਟੇਰਨਾ. ਚੱਕਰ ਦੇਣਾ। ੨ ਅਟੇਰਨ ਪੁਰ ਸੂਤ ਲਪੇਟਣਾ। ੩ ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣਾ.

ਅਟੇਰੂ. ਸੰਗਯਾ—ਹੇਠ ਉੱਪਰ. ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਅਟਨ (ਫਿਰਨ) ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਕਾਹਣਾ. ਲੰਮੀਆਂ ਟੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਮੱਕੜੀ. "ਅਟੇਰੂ ਕੋ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਨਾਮ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੂਤ ਅਟੇਰਨ ਦਾ ਸੰਦ। ੩ ਸੂਤ ਅਟੇਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅੱਟ. ਸੰ. अट्ट्. ਧਾ—ਅਧਿਕ ਹੋਣਾ. ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਅਨਾਦਰ ਕਰਨਾ. ਸੂਖਮ ਹੋਣਾ.

ਅੱਟਹਾਸ. ਸੰ. अट्टहास। ਸੰਗਯਾ—ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਣਾ. ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਦੀ ਹਾਸੀ. ਕ਼ਹਕ਼ਹਾ.

ਅੱਟਣ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਸਾ. ਰਗੜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ. ਚਮੜੇ ਵਿੱਚ ਕਠੋਰਤਾ. "ਅੱਟਣ ਪਰੇ ਅੱਗੁਸ੍ਟ ਅੰਗੁਰੀ, ਐਂਚਤ ਪਨਚ ਓਜ ਕੋ ਧਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅੱਟਣਾ.

ਅੱਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭਰਨਾ. ਪੂਰਣ ਕਰਨਾ. "ਗਰਬ ਅਟੀਆ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਸਾਰਾ ਦਿਨੁ ਲਾਲਚਿ ਅਟਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਟਨ ੨.

ਅੱਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਟੇਰਨ ਪੁਰ ਲਪੇਟਿਆ ਸੂਤ ਦਾ ਗੁੱਛਾ। ੨ ਤਖ਼ਮੀਨਾ. ਅੰਦਾਜ਼ਾ.

ਅੱਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਟਾ ੧ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਭਰੀ. ਪੂਰੀ. ਜਿਵੇਂ ਖਾਈ (ਖ਼ੰਦਕ) ਅੱਟੀ ਗਈ। ੩ ਪੋਠੋਂ. ਮੌਲੀ ਦਾ ਧਾਗਾ.

ਅਠ. ਸੰ. अठ्—ਧਾ—ਜਾਣਾ। ੨ ਸੰ. अष्ट—ਅਸ੍ਟ. ਵਿ—ਆਠ. ਅੱਠ ੮.

ਅਠ ਅਠਾਰਹਿ ਬਾਰਹਿ ਬੀਸ. (ਰਤਨਮਾਲਾ) ਅੱਠ ਵਸੁ ਦੇਵਤਾ, ਅਠਾਰਾਂ ਵਰਣ, ਬਾਰਾਂ ਰਾਸਾਂ, ਤਿੰਨਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ

ਬੀਸੀਆਂ।[1] ੨ ਅੰਠ ਅੰਗ ਯੋਗ ਦੇ, ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ, ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਬਾਰਾਂ ਗੁਣ (ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਕੁਲੀਨਤਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਤਪ, ਪੰਡਿਤਾਈ, ਨਿਰਵਿਕਾਰਤਾ, ਕਾਂਤਿ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਉੱਦਮ, ਬਲ, ਯੋਗ, ਸੂਖਮ ਬੁੱਧਿ), ਯੋਗ ਰਹਸ੍ਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਨਿਰਵਾਣ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਧਨ (ਸਤ੍ਯ, ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਗਲਾਨਿ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ, ਤ੍ਯਾਗ, ਅਹਿੰਸਾ, ਸ਼ੋਚ, ਸੰਤੋਖ, ਤਪ, ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ, ਪੁਰਖਾਰਥ, ਸਿਮਰਣ, ਸਤਿਸੰਗ, ਦਾਨ, ਉਪਕਾਰ, ਨੰਮ੍ਰਤਾ, ਚਿੱਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਯੋਗ ਸਾਧਨ, ਸ਼੍ਰੱਧਾ, ਭਗਤਿ, ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ)

ਅਠਸਠ, ਅਠਸਠਿ ਅਸ਼੍ਟ-ਸਸ਼੍ਟਿ. ਅੱਠ ਅਤੇ ਸੱਠ. ਅਠਾਸਠ ੬੮। ੨ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਠਸਠਿ ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ. "ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ." (ਜਪੁ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਠਸਠ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਰਵ ਤੀਰਥ ਹੈ.

ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਕਰਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ. ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਵਧਕੇ ਹੈ. ਮਤਸ੍ਯ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਸ਼੍ਰੌਧ ਕਲਪ ਦੇ ੨੨ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ੨੨੨ ਤੀਰਥ ਦੱਸੇ ਹਨ. ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਨਾਗਰਖੰਡ ਦੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ੧੦੨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗਿਣਤੀ ਹੈ.

ਕਪਿਲਤੰਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਅਠਾਸਠ ਤੀਰਥ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ:— ਓਅੰਕਾਰ, ਅਯੋਧ੍ਯਾ, ਅਵੰਤਿਕਾ, ਏਰਾਵਤੀ, ਸ਼ਤਦ੍ਰੂ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਸਰਯੂ, ਸਿੰਧੁ, ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ, ਸ਼ੋਣ, ਸ਼੍ਰੀਸ਼ੈਲ, ਸ਼੍ਰੀਰੰਗ, ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ, ਕਪਾਲਮੋਚਨ, ਕਪਿਲੋਦਕ, ਕਾਸ਼ੀ, ਕਾਂਚੀ, ਕਾਲੰਜਰ, ਕਾਵੇਰੀ, ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ, ਕੇਦਾਰਨਾਥ, ਕੌਸ਼ਿਕੀ, ਗਯਾ, ਗੋਕਰਣ, ਗੋਦਾਵਰੀ, ਗੋਮਤੀ, ਗੋਵਰਧਨ, ਗੰਗਾਸਾਗਰ, ਗੰਡਕਾ, ਘਰਘਰਾ, ਚਰਮਨ੍ਵਤੀ, ਚਿਤ੍ਰਕੂਟ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ, ਜਗੰਨਾਥ, ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ, ਤਪਤੀ, ਤਾਮ੍ਰਪਰਣੀ, ਤੁੰਗਭਦ੍ਰਾ, ਦਸ਼ਾਸ਼੍ਵਮੇਧ, ਦ੍ਰਿਸਦਵਤੀ, ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ, ਧਾਰਾ, ਨਰਮਦਾ, ਨਾਗਤੀਰਥ, ਨੈਮਿਸ, ਪੁਸ਼ਕਰ, ਪ੍ਰਯਾਗ ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਸੰਗਮ, ਪ੍ਰਿਥੂਦਕ, ਬਦਰੀਨਾਰਾਇਣ, ਭਦ੍ਰੇਸ਼੍ਵਰ, ਭੀਮੇਸ਼੍ਵਰ, ਭ੍ਰਿਗੁਤੁੰਗ, ਮਹਾਕਾਲ, ਮਹਾਬੋਧਿ, ਮਥੁਰਾ, ਮਾਨਸਰੋਵਰ, ਮਾਯਾਪੁਰੀ, ਮੰਦਾਕਿਨੀ, ਯਮੁਨਾ, ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ, ਵਿਤਸਤਾ, ਵਿੰਧ੍ਯ, ਵਿਪਾਸ਼, ਵਿਮਲੇਸ਼੍ਵਰ, ਵੇਣਾ, ਵਿਤ੍ਰਵਤੀ, ਵੈਸ਼ਨਵੀ ਅਤੇ ਵੈਦ੍ਯਨਾਥ.

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ. ਦੇਖੋ, ਅਠਸਠਿ ੨। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਅਤੇ ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਖਾਸ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ "ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜਹ ਸਾਧੁ ਪਗ ਧਰਹਿ." ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ. ਇੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਣਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਛੋਟੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਛਤਰੀ ਵਾਲਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ.

ਅਠਸਠੇ. ਦੇਖੋ, ਅਠਸਠਿ. "ਦਸ ਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਅਠਾਸਠ ਤੀਰਥ.

ਅਠ ਸਾਖੀ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ ਸਾਖੀ.

ਅਠ ਕਾਠਾ. ਸੰ. अष्टकाष्टा—ਅਸ਼੍ਟ ਕਾਸ਼੍ਠਾ. ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ। ੨ ਦੋ ਪੈਰ, ਦੋ ਗੋਡੇ, ਦੋ ਬਾਹਾਂ, ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਕਪਾਲ (ਸਿਰ ਦੀ ਖੋਪਰੀ) ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਠ ਜੇਹੇ ਕਠੋਰ ਹਨ. ਭਾਵ—ਕਰੜੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਾਲਾ.

ਅਠਕਾਠਾ ਮਨ. ਦੇਖੋ, ਅਠ ਕਾਠਾ. ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ ਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨ, ਚੰਚਲ ਮਨ.

ਅਠਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼੍ਟ ਕੁਲ.

ਅਠਖੇਲੀ. ਵਿ—ਚਾਲਾਕ, ਜੋ ਕਈ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡੇ। ੨ ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਕਈ ਕੌਤਕ ਸਿੱਖੇ ਹਨ.

ਅਠਖੰਡ. ਅੱਠ ਟੁਕੜੇ। ੨ ਅੱਠ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ. "ਅਠੀ ਪਹਿਰੀ ਅਠਖੰਡ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ। ੩ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮਾ ਦੇ ਅੱਠ ਵਿਭਾਗ। ੪ ਚਾਰ ਵਰਣ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਭੇਦ. "ਅਠ ਖੰਡ ਪਾਖੰਡ ਮਹਿ, ਗੁਰੁਮਤ ਇਕਮਨ ਇੱਕ ਧਿਆਯਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਠ ਜੋਗਣੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਯੋਗਿਨੀ.

ਅਠਟ, ਅਠੱਟ ਵਿ—ਜੋ ਕਿਸੇ. ਕਰਕੇ ਠਟਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਬੱਟ ੨.

ਅਠਤਰ. ਅਸ਼੍ਟਸਪ੍ਤਤਿ. ਅੱਠ ਅਤੇ ਸੱਤਰ—੭੮.

ਅਠਤਰਾ. ਵਿ—ਅਠੱਤਰਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੇ.

ਅਠਦਸ. ਅਸ਼੍ਟਾਦਸ਼. ਅੱਠ ਅਤੇ ਦਸ਼. ਅਠਾਰਾਂ ੧੮। ੨ ਭਾਵ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ। ੩ ਅਠਾਰਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ. "ਜਉ ਗੁਰਦੇਉ ਅਠਦਸ ਬਿਉਹਾਰ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਅਠਾਰਾਂ ਵਰਣ. ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ.

ਅਠਦਸ ਗੰਠੀ ਖੋਲੈ ਜੋਇ. (ਰਤਨਮਾਲਾ) ਅਠਾਰਾਂ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਭਰਮ ਦੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਈ ਗੱਠ ਨੂੰ ਜੋ ਖੋਲ੍ਹੇ. ਭਾਵ—ਜਾਤਿ ਵਰਣ ਦੇ ਵਹਿਮ ਨੂੰ ਛੱਡੇ.

ਅਠਦਸ ਬਰਣ, ਅਠਦਸ ਵਰਨ ਦੇਖੋ, ਦਸ ਅਠ ਵਰਨ.

ਅਠਪਹਰੀ, ਅਠਪਹਿਰੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਅਜਵਾਯਨ (ਜਵਾਇਣ), ਜੋ ਅੱਠ ਪਹਰ ਕੋਰੇ ਕੁੱਜੇ ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੀ ਰਹੇ. ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਰਗੜਕੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਤਾਪ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਠਪਹਿਰੀਆ.

ਅਠਪਹਿਰੀਆ. ਵਿ—ਅੱਠ ਪਹਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਵੇਰ ਭੋਜਨ ਕਰੇ.

ਅਠਪੁਰੀਆਂ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਪੀਆਂ ਅੱਠ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਪੁਰੀਆਂ. ਦੇਵਧਾਨੀ (ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ), ਆਗਨੇਯੀ (ਅਗਨਿ ਦੀ), ਸੰਯਮਨੀ (ਯਮ ਦੀ), ਨੈਰਿਤੀ (ਨੈਰਿਤ ਦੀ), ਵਾਰੁਣੀ (ਵਰੁਣ ਦੀ), ਵਾਯਵੀ (ਪੌਣ ਦੀ), ਵਿਭਾਵਰੀ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ), ਐਸ਼ਾਨੀ (ਸ਼ਿਵ ਦੀ).

ਅਠ ਭੈਰਵ. ਦੇਖੋ, ਭੈਰਵ ੩.

---

[1] ਇੱਕ ਇੱਕ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਵੀਹ ਵੀਹ ਸਾਲ (ਵਰ੍ਹੇ) ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ. ਸੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਉਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਬੀਸੀ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਅਠਰਾਹਾ. ਸੰ. ਮ੍ਰਿਤਵਤਸਾ ਬੰਧ੍ਯਾ ਦੋਸ. ਜਨਮ ਤੋਂ ਅੱਠਵੇਂ ਅਥਵਾ ਅਠਾਰਵੇਂ ਦਿਨ, ਅਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਅਠਰਾਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਅਰ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਅੱਠ ਜੋਗਣੀਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਹੋਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਬਾਤ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਠ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ:—

(ੳ) ਕਾਕ ਬੰਧ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਨਾ ਹੋਵੇ.

(ਅ) ਗਰਭਸ੍ਰਾਵੀ—ਜਿਸ ਦੇ ਗਰਭ ਸ੍ਰਵ ਜਾਣ ਜਾਂ ਪਾਤ ਹੋ ਜਾਣ.

(ੲ) ਮ੍ਰਿਤਵਤਸਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਜਿਉਂਦੀ ਨਾ ਰਹੇ. ਇਸੇ ਦੋਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਠਰਾਹਾ ਹੈ. ਇਹ ਰੋਗ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰਜ ਅਤੇ ਵੀਰਯ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਨੇਕ ਕਾਰਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਡਾ ਕਾਰਣ ਬਾਦਫਿਰੰਗ ਹੈ. ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਜਦ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲਹੂ ਭੀ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਮੌਤ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੈ.

ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਕਰਨ, ਫੇਰ ਗਰਭ ਠਹਿਰਣ ਪੁਰ ਮੈਥੁਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ. ਮਾਤਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸੰਜਮ ਰੱਖੇ. ਲੂਣ ਦਾ ਘੱਟ ਸੇਵਨ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਚਾਉਲ ਆਦਿ ਹਲਕੀ ਗ਼ਿਜ਼ਾ ਖਾਵੇ. ਸ੍ਵਛ ਪੌਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਵੇ ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨਿਰਮਲ ਰੱਖੇ.

ਅਸਗੰਧ, ਹਲਦੀ, ਚਿਤ੍ਰਾ, ਦਾਰੂਹਲਦੀ, ਦੇਵਦਾਰੁ, ਹਰੜ, ਛੋਟੀ ਇਲਾਚੀ, ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ, ਏਲੂਆ, ਕਚੂਰ, ਮੂੰਗੇ ਦੀ ਸੁਆਹ, ਅਜਮੋਦ, ਕੌਲਡੋਡੇ ਦੀ ਗਿਰੀ, ਕਸੁੰਭਾ, ਰਸੌਂਤ, ਲਾਲ ਚੰਦਨ, ਵਾਯਵਿੰਡੰਗ. ਇਹ ਸਭ ਬਰੋਬਰ ਲੈਕੇ ਬਰੀਕ ਪੀਹ ਅਤੇ ਛਾਣਕੇ ਬੋਤਲ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖੇ. ਜਦ ਗਰਭ ਠਹਿਰੇ ਤਦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਹ ਚੂਰਣ ਦੋ ਮਾਸੇ ਨਿੱਤ ਜਲ ਨਾਲ ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਖਾਂਦੀ ਰਹੇ. ਸੱਤਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਛੱਡ ਦੇਵੇ. ਐਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਠਰਾਹਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.

ਅਠਵਾਰਾ, **ਅਠਵਾੜਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਠ ਦਿਨਾ (ਵਾਰਾਂ) ਦਾ ਸਮਾਂ. ਸਤਵਾਰੇ (ਹਫਤੇ) ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਅਠਵਾੜਾ ਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਅ)

ਅਠਾਸਠ, **ਅਠਾਸਠਿ**, **ਅਠਹਟ**, **ਅਠਾਹਠ** } ਦੇਖੋ, ਅਠ ਸਠਿ.

ਅਠਾਮ. ਵਿ—ਥਾਉਂ (ਸ੍ਥਾਨ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ ਨਹੀਂ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਅਠਾਮੇ." (ਜਾਪੁ)

ਅਠਾਰਹ. ਅਸ੍ਟਦਸ਼. ਅੱਠ ਅਤੇ ਦਸ਼. ਅਠਾਰਾਂ। ੨ ਭਾਵ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ। ੩ ਭਾਵ ਅਠਾਰਾਂ ਕੁਲ ਸੱਪਾਂ ਦੇ. "ਤਿਨ ਕਰਿ ਜਗ ਅਠਾਰਹ ਘਾਏ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਅੱਠ ਅਤੇ ਅਠਾਰਹ ਕੁਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ. ਅੱਠਕੁਲ ਅਸ੍ਟ ਕੁਲ ਅਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲ, ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਸ ਹੋਰ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਅਠਾਰਹ ਕੁਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਦਸ਼ ਕੁਲ ਇਹ ਹਨ:—ਸੁਬੁੱਧਿ, ਨੰਦਸਾਰਿ, ਪ੍ਰਿਥੁਸ਼੍ਰਵਾ, ਤਬਕ, ਅਸ਼੍ਵਤਰ, ਹੇਮਮਾਲਿਨ੍, ਨਰੇਂਦ੍ਰ, ਵਜ੍ਰਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ, ਵ੍ਰਿਸ, ਅਤੇ ਕੁਲੀਰ.

ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ. ਅਸ੍ਟਾਦਸ਼. ਸਿੱਧਿ. ਅਠਾਰਾਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ. ਅਠਾਰਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ. ਅੱਠ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਸਟ ਸਿੱਧਿ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਬਾਕੀ ਦਸ ਇਹ ਹਨ:—

੧. ਅਨੂਰਮਿ (ਭੁੱਖ ਤੇਹ ਦਾ ਨਾ ਵ੍ਯਾਪਣਾ),
੨. ਦੂਰ ਸ਼੍ਰਵਣ (ਦੂਰੋਂ ਸਭ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈਣੀ),
੩. ਦੂਰ ਦਰਸ਼ਨ (ਦੂਰ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਅੱਖਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵੇਖਣੇ),
੪. ਮਨੋਵੇਗ (ਮਨ ਦੀ ਚਾਲ ਤੁੱਲ ਛੇਤੀ ਜਾਣਾ),
੫. ਕਾਮ ਰੂਪ (ਜੇਹਾ ਮਨ ਚਾਹੇ ਤੇਹਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨਾ),
੬. ਪਰਕਾਯ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ (ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਣਾ),
੭. ਸ੍ਵਛੰਦ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ (ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਨਾ),
੮. ਸੁਰਕ੍ਰੀੜਾ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਮੌਜਾਂ ਲੁੱਟਣੀਆਂ),
੯. ਸੰਕਲਪ ਸਿੱਧਿ (ਜੋ ਚਿਤਵਣਾ ਸੋ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਣਾ),
੧੦. ਅਪ੍ਰਤਿਹਤ ਗਤਿ (ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪੈਣੀ). "ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ. ਅਠਤਾਲੀ—੪੮. "ਸਭੈ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਗੰਨ ਕੇ ਅਠਾਰਹ ਦਸ ਬੀਸ." (ਮਾ ਸੰ)

ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ. ਭਾਵ—ਸਰਵ ਵਨਸਪਤਿ. ਖ਼ਿਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਰੇ ਬਿਰਛਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਅਤੇ ਬੇਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪੱਤਾ ਅਥਵਾ ਫੁੱਲ ਲੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਨੱਵੇ ਮਣ ਕੱਚੇ, ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਪੰਜ ਮਣ ਕੱਚੇ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਭਾਰ. "ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ ਬਨਸਪਤੀ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) "ਰੋਮਾਵਲਿ ਕੋਟਿ ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ੨ ਅਠਾਰਹ ਪਰਵ ਵਾਲਾ ਮਹਾਭਾਰਤ. ਦੇਖੋ, ਭਾਰ ਅਠਾਰ.

ਅਠਾਰਹਿ. ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ.

ਅਠਾਰਹਿ ਸਿੱਧੀ. ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ.

ਅਠਾਰਹਿ ਗੋਤ. ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ.

ਅਠਾਰਹਿ ਘਾਏ. ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ ੩.

ਅਠਾਰਹਿ ਤੀਰਥ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰਥ. ੧੧.

ਅਠਾਰਹਿ ਪੁਰਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ.

ਅਠਾਰਹਿ ਬਰਣ. ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ.

ਅਠਾਰਹਿ ਭਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ ਭਾਰ.

ਅਠਾਰਹਿ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਅਠਾਰਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਅਠਾਰਾਂ ਇ਼ਲਮ. ਚਾਰ ਵੇਦ. ਛੀ ਵੇਦਾਂਗ, ਮੀਮਾਂਸਾ, ਨ੍ਯਾਯ, ਪੁਰਾਣ, ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਆਦਿ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਆਯੁਰਵੇਦ, ਧਨੁਰਵੇਦ, ਗੰਧਰਵਵੇਦ, ਅਤੇ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਏਹ ਅਠਾਰਾਂ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ, ਅੰਸ਼ ੩, ਅ: ੬। ੨ ਦੇਖੋ, ਵਿਦ੍ਯਾ ਸ਼ਬਦ.

ਅਠਾਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ.

ਅਠਿਓ. ਵਿ—ਅਸ੍ਟਮ. ਆਠਵਾਂ. "ਅਠਿਓ ਸਿਰ ਢੋਰੈ ਨਵਮ ਨਿਹੋਰੈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਠੂਹਾਂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਠ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ—ਠੂਹਾਂ. ਵ੍ਰਿਸ਼੍ਚਿਕ. ਬਿੱਛੂ. "ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੋਇ ਅਠੂਹਿਆ, ਨਾਗੀ ਲਗੀ ਜਾਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਅਠੋਤਰ. ਸੰ. ਅਸ੍ਟੋੱਤਰ. ਵਿ—ਅੱਠ ਉੱਪਰ. ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਅੱਠ ਹੋਰ. "ਜਿਉ ਸਉ ਤਿਵੈਂ ਅਠੋਤਰ ਲਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਜਪਮਾਲਾ.

ਅਠੋਤਰੀ ਮਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌ ਤੋਂ ਅੱਠ ਉੱਪਰ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਜਪਮਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਜਪਮਾਲਾ ਸ਼ਬਦ.

ਅੱਠ. ਦੇਖੋ, ਅਠ.

ਅੱਠ ਅਠਾਰਹਿ ਬਾਰਹਿ ਬੀਸ. ਦੇਖੋ, ਅਠ ਅਠਾਰਹਿ.

ਅੱਠ ਸਿਫਤਾਂ. ਦੇਖੋ, ਆਠ ਸਿਫਤਾਂ ਨੀਤਿਵਾਨ ਦੀਆਂ.

ਅਡ. ਸੰ. अड्. ਧਾ—ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ. ਫੈਲਣਾ. ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਉਣਾ.

ਅਡਨਸ਼ਾਹ / **ਅਡਨਸ਼ਾਹੀ** } ਜਿਲਾ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਸੋਦਰਾ (ਸੋਧਰਾ) ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਧੰਮਨ ਗੋਤ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ ਕਨ੍ਹੈਯਾ (ਘਨਈਆ) ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਲੰਗਰ ਲਈ ਜਲ ਢੋਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦਸਵੇਂ ਪਤਾਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਖਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਭਾਵ ਨਾਲ ਜਲ ਪਿਆਕੇ ਅਤੇ ਮਰਹਮ ਪੱਟੀ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨੱਯਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦਸਤੀ ਰੁਮਾਲ ਬਖਸ਼ਕੇ ਮਹੰਤ ਥਾਪਿਆ. ਇਸ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸਹਜਰਾਮ, ਰਾਣਾਰਾਮ, ਲਛਮਨਰਾਮ, ਨਾਰਾਯਣਰਾਮ, ਸਾਹਿਬਰਾਮ, ਭਦ੍ਰਰਾਮ, ਸੰਤੋਖਰਾਮ, ਅਡਨਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸੇਵਾਰਾਮ ਆਦਿ ਮਹੰਤ ਹੋਏ. ਅਡਨਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸੇਵਾਰਾਮ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਘਨੱਯਾ ਰਾਮ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਡਨਸ਼ਾਹੀ" ਅਤੇ "ਸੇਵਾਪੰਥੀ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਸੇਵਾ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਡੇਰਾ ਥਲ (ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੋਆਬ) ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਅਡਨਸ਼ਾਹੀ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ ਧਰਮਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਪੁਰਾਣੇ ਲਿਖਾਰੀ ਅਡਨਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਸਿਆਹੀ (ਰੌਸ਼ਨਾਈ) ਵਰਤਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ "ਅਡਨਸ਼ਾਹੀ ਸਿਆਹੀ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ.

ਅਡਰ. ਵਿ—ਡਰ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਭੈ.

ਅਡਾਟ. ਵਿ—ਡਾਟਨ (ਧਮਕਾਉਣ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਡਾਟਣਾ. "ਅਡਾਟਸੁ" (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਡਾਣ. ਦੇਖੋ, ਆਡਾਣ.

ਅਡੀਠ / **ਅਡੀਠੁ** } ਵਿ—ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਜੋ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਡੀਠੁ ਅਡੀਠੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਡੋਲ. ਵਿ—ਡੋਲਣ ਰਹਿਤ. ਅਚੰਚਲ. ਸਿਥਰ. ਕ਼ਾਯਮ.

ਅਡੰਗ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਡੰਗ. ਦੰਸ਼ਨ (ਡਸਣ) ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਡੰਗ.

ਅਡੰਡ. ਸੰ. अदण्ड्य—ਅਦੰਡ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਦੰਡ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ.

ਅਡੰਬਰ. ਸੰ. आडम्बर—ਆਡੰਬਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਪਰਲੀ ਬਣਾਉਟ. ਦਿਖਾਵਾ। ੨ ਪਾਖੰਡਜਾਲ। ੩ ਤੰਬੂ. ਖ਼ੇਮਾ। ੪ ਉਛਾੜ. ਗਿਲਾਫ। ੫ ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਤੁਰ੍ਹੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ੬ ਸਜਧਜ. ਠਾਟਬਾਟ. "ਨਾਨਕ ਹਭ ਅਡੰਬਰ ਕੂੜਿਆ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਅੱਡ. ਵਿ—ਜੁਦਾ. ਵੱਖ. ਅਲਗ। ੨ ਸੰ. अड्ड्. ਧਾ—ਜੋੜਨਾ. ਘੇਰਨਾ. ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ. ਯਤਨ ਕਰਨਾ.

ਅੱਡਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਾਣਨਾ. ਫੈਲਾਉਣਾ. ਪਸਾਰਨਾ. ਟੱਡਣਾ. ਚੌੜਾ ਕਰਨਾ.

ਅੱਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਬੈਠਣ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ। ੨ ਲੋਹੇ ਕਾਠ ਆਦਿ ਦਾ ਢਾਂਚਾ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਨਾਲਾ ਗੋਟਾ ਕਿਨਾਰੀ ਆਦਿ ਵਸਤੂਆਂ ਬੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਡਾ.

ਅੱਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਏਡੀ. ਖੁਰੀ. ਪੈਰ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਏਡੂਕ ਉਸ ਦੀਵਾਰ (ਕੰਧ) ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਚਿਣਾਈ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਅੱਡੀ ਦੀ ਬਣਾਉਟ ਭੀ ਅਜੇਹੀ ਹੈ.

ਅਢ. ਵਿ—ਅਰਧ. ਅੱਧਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਮੜੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ. ਦੇਖੋ, ਅਢੁ.

ਅਢ ਆਢ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਧੀ ਦਮੜੀ ਦਾ ਅੱਧ. ਦਮੜੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ.

ਅਢਾਈ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਅਰ੍ਧ. ਦੋ ਅਤੇ ਅੱਧਾ. ਢਾਈ. "ਪਾਚਨੁ ਸੇਰ ਅਢਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਗਜ ਨਵ.

ਅਢਾਈ ਘਰ. ਦੇਖੋ, ਖਤ੍ਰੀ.

ਅਢੁ. ਦੇਖੋ, ਅਢ. "ਅਢੁ ਨ ਲਹਦਤੋ ਮੁਲੁ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਅਢੁਕ / **ਅਢੂਕ** } ਵਿ—ਜਿਸ ਥਾਂ ਢੁੱਕਿਆ (ਪਹੁਚਿਆ) ਨਾ ਜਾਵੇ. ਅਗਮ੍ਯ. ਦੁਰਗਮ.

ਅਢੂਣਾ. ਵਿ—ਢਾਈ ਗੁਣਾ. "ਲਹੈ ਅਢੂਣੇ ਦੰਮ." (ਮਗੋ)

ਅਣ. ਸੰ. अण्. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣਾ. ਬਲਵਾਨ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰ. अन्—ਅਨ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ. ਬਗੈਰ. "ਬੰਧਨ ਸਉਦਾ ਅਣਬੀਚਾਰੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਨ.

ਅਣਹੁੰਦਾ. ਵਿ—ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ੨ ਧਨ ਵਿਦ੍ਯਾ ਆਦਿ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ੩ ਨਿਰਧਨ. ਦਰਿਦ੍ਰ.

ਅਣਹੋਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ। ੨ ਵਿ—ਅਣਬਣ. ਅਸੰਭਵ.

ਅਣਹੋਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅਣਹੁੰਦਾ. "ਅਣਹੋਂਦਾ ਨਾਉ ਧਰਾਇਓ ਪਾਧਾ."

(ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩)

ਅਣਹੋਦੀ. ਵਿ—ਹੋਂਦ (ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ. ਮਿਥ੍ਯਾ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾਲ ਭਾਸਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਤ੍ਯਤਾ. ਅਣਹੋਂਦ. "ਹੋਦੀ ਕਉ ਅਣਹੋਦੀ ਹਿਰੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤ੍ਯਭਾਵਨਾ ਨੂੰ, ਅਸਤ੍ਯਤਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਭਾਵ—ਵੈਰਾਗ ਭਾਵਨਾ, ਹਿਰੈ (ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ).

ਅਣਕਾ. ਇੱਕ ਗਣ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਕਰਾ" "ਅਨਹਦ" "ਅਨੁਭਵ" "ਸ਼ਸ਼ਿਵਦਨਾ" "ਚੰਡਰਸਾ" ਅਤੇ "ਮਧੁਰਧੁਨਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਯ, ।।।, ।SS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਲ ਸਰ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਸਭ ਭਾਗੇ।
ਦਲਪਤਿ ਮਾਰੇ। ਭਟ ਭਟਕਾਰੇ।। (ਰਾਮਾਵ)

ਅਣਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਜ—ਅੱਖ. ਓਹ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ੨ ਵੀਰਰਸ ਦੀ ਉਮੰਗ। ੩ ਸ੍ਵੈ ਸਤਕਾਰ ਦੀ ਚਾਹ.

ਅਣਖੀ, **ਅਣਖੋਆ** ਵਿ—ਅਣਖ ਵਾਲਾ. ਗੁਸੈਲਾ। ੨ ਸ੍ਵੈ ਸਤਕਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਅਣਗਣਤ, **ਅਣਗਣਿਤ**, **ਅਣਗਤਾ** ਸੰ. ਅਗਣਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਗਿਣਤੀ ਰਹਿਤ. ਬੇਅੰਤ "ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਆਵੈ ਅਣਗਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਣਚਾਰੀ. ਸੰ. अनाचारिन्—ਅਨਾਚਾਰੀ. ਵਿ—ਬੁਰੇ ਚਾਲ ਚਲਨ ਵਾਲਾ. ਬਦਚਲਨ. "ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਅਣਜਾਣਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ. "ਅਣਜਾਣਤ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੨ ਅਨਜਾਨਪਨ ਸੇ. ਅੰਞਾਣ ਪੁਣੇ ਨਾਲ.

ਅਣਡਿਠ, **ਅਣਡੀਠ**, **ਅਣਡੀਠਾ** ਸੰ. अदृष्ट—ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਵਿ—ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੋਇਆ. "ਅਣਡੀਠਾ ਕਿਛੁ ਕਹਿਣ ਨਾ ਜਾਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਅਣਦ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਖੁਖਰਾਣਾ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ[1] ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. "ਅਣਦ ਮੁਰਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਡਿੰਗ. ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ.

ਅਣਦਾਗੇ ਗੋਲੇ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ. ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਤੇ ਅਕਾਸੀ ਗੋਲੇ. "ਅਣਦਾਗੇ ਗੋਲੇ ਛੁਟਣਗੇ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਅਣਦੂਤ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਦ੍ਯੁਤਿ. ਸ਼ੋਭਾ ਰਹਿਤ. ਚਮਤਕਾਰ ਬਿਨਾ। ੨ ਸੰ. ਅਣੁਦ੍ਯੁਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਣੁਭਾ. ਬਿਜਲੀ. "ਅਣਦੁਤ ਖਾਣੰ ਤਨ ਸੋਹੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਣਪੜ੍ਹ, **ਅਣਪੜ੍ਹਿਆ** ਵਿ—ਜੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ. ਨਿਰੱਖਰ (ਨਿਰਕ੍ਸ਼ਰ). ਉੱਮੀ.

ਅਣਬਿੱਧ. ਦੇਖੋ, ਅਨਬਿੱਧ.

[1] ਸੂਰੀ, ਕੋਹਲੀ, ਚੱਢੇ, ਅਣਦ, ਸਾਹਣੀ, ਸੇਠੀ, ਭਸੀਣ, ਸਭਰਵਾਲ

ਅਣਮੜਿਆ ਮੰਦਲ ਬਾਜੈ. ਸੋਰਠਿ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ:—

੧ "ਅਣਮੜਿਆ ਮੰਦਲੁ ਬਾਜੈ।
੨ ਬਿਨੁ ਸਾਵਣ ਘਨਹਰੁ ਗਾਜੈ।
੩ ਬਾਦਲ ਬਿਨੁ ਬਰਖਾ ਹੋਈ।
੪ ਜਉ ਤਤੁ ਬਿਚਾਰੈ ਕੋਈ।×××
੫ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਕੁੰਭ ਸਮਾਨਿਆ।।" (੩)

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ:—

੧ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਅਣਮੜਿਆ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਵਜਦਾ ਹੈ.
੨ ਸਾਵਣ ਦੀ ਰੁੱਤ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬੱਦਲ ਦੀ ਗਰਜ ਹੈ.
੩ ਬੱਦਲ ਬਿਨਾ ਹੀ ਨਾਮ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, (ਪਰ-ਤਦੋਂ)—
੪ ਜੇ ਕੋਈ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ.
੫ ਘੜੇ ਦਾ ਜਲ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ—ਜੀਵ ਦੀ ਕਰਤਾਰ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਹੋਈ ਹੈ.

ਅਣਮੰਗਿਆ. ਵਿ—ਅਯਾਚਿਤ. ਮੰਗੇ ਬਿਨਾ. "ਅਣ—ਮੰਗਿਆ ਦਾਨ ਦੇਵਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ)

ਅਣਵੀਚਾਰੀ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਵੀਚਾਰ. ਵਿਚਾਰਸ਼ਕਤਿ ਰਹਿਤ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਬੰਧਨ ਸਉਦਾ ਅਣਵੀਚਾਰੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਣਾਉਣਾ. ਸੰ. ਆਨਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲਿਆਉਣਾ। ੨ ਮੰਗਵਾਉਣਾ. "ਚਉਕਤਿ ਮੁਲਿ ਅਣਾਇਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਅਣਾਪ. ਵਿ—ਅਮਾਪ. ਮਿਣਤੀ ਰਹਿਤ.

ਅਣਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਜ਼ੇ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ. ਤਿੱਖਾ ਸਿਰਾ। ੨ ਸੰ. ਅਨੀਕ. ਸੈਨਾ. ਫੌਜ.

ਅਣਿਆਲਾ, **ਅਣਿਆਲੀ** ਵਿ—ਅਣੀ (ਨੋਕ) ਦਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਰਛਾ, ਬਰਛੀ। ੩ ਕਟਾਰੀ। ੪ ਤੀਰ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਅਣਿਏਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੀਕ (ਸੈਨਾ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਫ਼ੌਜੀ ਅਫ਼ਸਰ. ਸੈਨਾਪਤਿ. "ਅਣਿਏਸ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਢੁਕਹਿੰਗੇ." (ਕਲਕੀ)

ਅਣਿਮਾ. ਇੱਕ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਭੇਦ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ ਸਿੱਧਿ.

ਅਣਿਮਾਂਡਵ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਮਾਂਡਵ.

ਅਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਣਿ ੧, ਅਤੇ ਅਣੀਆਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਣਿ ੨. "ਅਣੀਆਂ ਜੁੱਟੀਆਂ." (ਚੰਡੀ ੩) ਫੌਜਾਂ ਭਿੜੀਆਂ.

ਅਣੀਆਰਾ, **ਅਣੀਆਲਾ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਣਿ। ੨ ਨੇਜ਼ਾ. ਬਰਛਾ। ੩ ਤੀਰ. ਬਾਣ. "ਪ੍ਰੇਮ ਬਾਣੀ ਮਨ ਮਾਰਿਆ ਅਣੀਆਲੇ ਅਣੀਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਅਣੀਮਾਂਡਵ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਵਿਦੂਰ ੨.

ਅਣੀਰਾਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੀਕ (ਫ਼ੌਜ) ਦਾ ਰਾਜਾ. ਸੈਨਾਪਤਿ.

ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਦਾਮੋਦਰੀ (ਸੂਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ) ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੨੬ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੬੭੫ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਨਮੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ. ਸਦਾ ਆਤਮਾਨੰਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ. ਆਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਕੀਰਤਪੁਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇਹਰਾ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ.

ਅਣੀਰੋ ਧਣੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੀਕ (ਫੌਜ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸੈਨਾ ਦਾ ਮਾਲਿਕ। ੨ ਰਾਜਾ। ੩ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ. ਜਰਨੈਲ (General). "ਕਹਾਂ ਛੈ ਅਣੀਰੋ ਧਣੀ?" (ਰਾਮਾਵ) ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਫੌਜ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ?

ਅਣੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਣਕਾ. ਜ਼ੱਰਰਾ. ਪਰਮਾਣੁ. "ਅਣੁ ਸਮਾਨ ਹ੍ਵੈਜਾਨ ਪਹਾਰ ਸਮਾਨ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ। ੩ ਤੁੱਛ. ਅਦਨਾ.

ਅਣੁਕੀਟ. ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਕੀੜਾ (germ), ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਅਣੁਕੀਟ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਲਹੂ ਜਲ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਅਣੁਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਦਰਸ਼ਨ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਪਰਮਾਣੁ ਨਿੱਤ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਤੋਂ ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀ ਹੈ। ੨ ਨ੍ਯਾਯ (ਨਿਆਇ) ਦਰਸ਼ਨ.

ਅਣੇ. ਸੈਨਾ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅਣਿ ੨. "ਠਟ ਸਾਜ ਅਣੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਣੋਖਾ. ਵਿ—ਅੱਖ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਵੇਖਿਆ, ਭਾਵ—ਅਲੌਕਿਕ। ੨ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਦਾ. ਅਨੂਠਾ। ੩ ਅਦਭੁਤ.

ਅਣੋਖੀ ਬੀਬੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੫੯੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਅਣੰਗ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਗ.

ਅਤ. ਸੰ. अत्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਬੰਨ੍ਹਣਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. अत. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਧਨ। ੩ ਪਹੁਚਣਾ। ੪ ਨਿਰੰਤਰ ਗਮਨ। ੫ ਸੰ. ਅਤਿ. ਵਿ—ਬਹੁਤ. ਬਾਹਲਾ. ਜ਼ਯਾਦਾ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧਿਕਤਾ. ਜ਼ਯਾਦਤੀ.

ਅਤਏਵ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਤ: ਏਵ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ. ਇਸੇ ਲਈ.

ਅਤਸਹਿਤਾ. ਸੰ. ਅਸਹ੍ਯਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਹਨਸ਼ੀਲਤਾ. ਸਹਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਮਾਨ ਵਡਿਆਈ ਵੇਖਕੇ ਨਾ ਸਹਾਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਉ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਸੈਤਾ. "ਅਤਸਹਿਤਾ ਦੂਖ ਸੁਖ· ਮਹਿ ਹੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਤਸੁਹੀਆ. ਵਿ—ਅਤਿ ਸ਼ੋਭਨ. ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ. ਮਨੋਹਰ.

ਅਤਤਾਈ. ਸੰ. आततायिन्—ਆਤਤਾਯੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਮਾਣ ਖਿੱਚੀ ਹੈ. ਭਾਵ—ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਅਤਿ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਛੀ ਆਤਤਾਈ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਜ਼ਹਿਰ ਖਵਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਧਨ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹਣ ਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਾਣ ਲੈਣ ਵਾਲਾ.[1] "ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕ ਮਹਾਂ ਅਤਤਾਈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਤੱਤ. ਵਿ—ਤਤ੍ਵ ਰਹਿਤ. ਅਸਾਰ. ਫੋਗ। ੨ ਪੰਚ ਭੂਤ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਤੱਤ ਨਹੀਂ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਪੰਚ. ਜਗਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਸਤਵ ਸੱਤਾ ਪਰਮਤਤ੍ਵ (ਅਕਾਲ) ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ. "ਨਮੋ ਪਰਮ ਤੱਤੰ ਅਤੱਤੰ ਸਰੂਪੇ." (ਜਾਪੁ) ੪ ਜੋ ਤਤ (ਉਹ) ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ੫ ਤਤ ਅਤੇ ਤ੍ਵੰ ਰਹਿਤ.

ਅਤਦਗੁਣ. ਸੰ. अतद्गुण. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣਾ ਹੀ ਗੁਣ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, ਅਜਿਹਾ ਵਰਣਨ, "ਅਤਦਗੁਣ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. "ਜਹਿਂ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਔਰ ਕੋ ਗੁਣ ਕਛੂਕ ਨਹਿਂ ਲੇਤ."

(ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜੈਸੇ ਪਾਹਨ ਜਲ ਮਹਿ ਰਾਖਿਓ ਭੇਦੈ ਨਹਿ ਤਿਹ ਪਾਨੀ,
ਤੈਸੇ ਹੀ ਤੁਮ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੋ ਭਗਤਿਹੀਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ.

(ਬਿਲਾ ਮ: ੯)

ਪਾਥਰ ਕਉ ਬਹੁ ਨੀਰ ਪਵਾਇਆ,
ਨਹਿ ਭੀਗੈ ਅਧਿਕ ਸੂਕਾਇਆ,
ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੂਰਖੈ ਸੁਨਾਇਆ,
ਜੈਸੇ ਦਹ ਦਿਸ ਪਵਨ ਝੁਲਾਇਆ.

(ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਅਤਨੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਨੁ (ਦੇਹ) ਰਹਿਤ, ਅਨੰਗ. ਕਾਮਦੇਵ. ਮਨਮਥ.

ਅ਼ਤ਼ਫ਼. ਫ਼ਾ عطف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਪਾ. ਦਯਾ (ਦਇਆ). ੨ ਤਵੱਜੋ. ਧ੍ਯਾਨ.

ਅਤਭੁਜ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਭੁਜ.

ਅਤਭੁਤ. ਦੇਖੋ, ਅਦਭੁਤ.

ਅਤੱਮ. ਅ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਪੂਰਣ, ਨਿਹਾਯਤ ਮੁਕੰਮਲ. ਦੇਖੋ, ਤਮ ੮.

ਅਤਰ. ਵਿ—ਦੁਸਤਰ. ਜਿਸ ਦਾ ਤਰਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. "ਅਤਰ ਤਰਿਓ ਨਹਿ ਜਾਈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੨ ਅ਼ عطر ਇ਼ਤ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਗੰਧ ਦਾ ਸਾਰ. ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਦਾ ਤੇਲ. ਗੁਲਾਬ ਕੇਵੜੇ ਆਦਿ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਦਾ ਨਿਚੋੜ.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ. ਸਰਦਾਰ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਈ. ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ (ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ) ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੇ, ਅਤੇ ਡੋਗਰਾ ਮੰਡਲੀ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਥਾਪਣ ਦੀ ਬਜੋਂਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ. ਜਦ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਇਸ ਚਾਲ ਵਿੱਚ ਡੋਗਰੇ ਭੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਏ. ਜਦ ਸ਼ਾਹ ਬਲਾਵਲ ਦੇ ਮਕਾਮ

---

[1] ਆਪਸਤੰਬ ਅਤੇ ਮਨੁ ਆਦਿਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਤਾਯੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਅ: ੮ ਸ਼: ੩੫੦.

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਸਾਰੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਤੇ ਭਾਰੀ ਆਫ਼ਤ ਆਈ, ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੱਠਕੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਜਾ ਪਿਆ. ਉਸ ਥਾਂ ਲਹੌਰ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਘੇਰ ਲਿਆ. ਮਈ ਸਨ ੧੮੪੪ (੨੭ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੦੧) ਨੂੰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਸਰਦਾਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ.

੨ ਸਰਦਾਰ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਭਦੌੜ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੮੩੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਵਡਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਤੇ ਚਤੁਰ ਸੀ. ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਮਹੋਪਾਧ੍ਯਾਯ ਨੇ ਲੁਦਿਆਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਪੁਸਤਕਾਲਯ ਬਣਾਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੯੬ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

੩ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸੀਏ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਚੀਮੇ, ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਸੁਨਾਮ ਵਿੱਚ, ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧ ਸੰਮਤ ੧੯੨੩ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਭੋਲੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੧੮ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪਲਟਨ ਨੰ: ੪ ਬਰਮਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ. ਫੇਰ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ਆਪ ਨੇ ਹਜਾਰਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਸੁਮਾਰਗ ਪਾਇਆ. ਸੰਤ ਜੀ ਪੂਰੇ ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਕਰਮਯੋਗ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗੁਰੁਸਾਗਰ ਮਸਤੁਆਣੇ ਅਤੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਮੰਦਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਟਲ ਯਾਦਗਾਰ ਹਨ.[1] ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ੧੯ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੮੩ ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਸਕਾਰ ਮਸਤੁਆਣੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਤੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਅਤਰਕ, **ਅਤਰਕ੍ਯ** } ਸੰ. अतर्क्य. ਵਿ—ਜਿਸ ਪੁਰ ਤਰਕ (ਹੁੱਜਤ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਾ) ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. "ਤੋਰ ਅਤਰਕ ਗਿਰਾ ਰਸ ਭੀਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਤਰਦਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਤਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ (ਭਾਂਡਾ).

ਅਤ਼ਰਾਫ਼. ਅ਼ اطراف ਤ਼ਰਫ਼ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਕਈ ਤਰਫ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਟੈਕ੍ਸ (ਮਹਿਸੂਲ) ੩ ਕਿਸੇ ਤ਼ਰਫ਼ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲ ਪੁਰ ਲਾਇਆ ਮਹਿਸੂਲ। ੪ ਹੱਦਾਂ. ਅਵਧੀਆਂ. Boundaries.

ਅਤਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ (ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲਾ) ਪਾਤਾਲ.

ਅਤ਼ਲਸ. ਅ਼ اطلس ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਚਮਕੀਲਾ ਵਸਤ੍ਰ. "ਸੋਏ ਰੂਮੀ ਤਲੇ ਲਾਲ ਡਾਰਕੈ ਅਤਲਸੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਰੂਮੀ ਅਤਲਸ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ.

ਅ਼ਤ਼ਾ. ਅ਼ عطا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੱਤਾ. "ਅਜਾ ਹੈ, ਅਤਾ ਹੈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅ਼ਤ਼ਾਉੱਲਾ. ਅ਼ عطاالله ਵਿ—ਅੱਲਾ ਦਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਤਾਉੱਲਾ ਖ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲ ਖ਼ਾਨ। ੨ ਤਰਾਵੜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੰਦੇਬਹਾਦੁਰ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਜਮਾ ਹੋਏ ਗ਼ਾਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਅਤਾਈ. ਅ਼ عطائی ਅ਼ਤ਼ਾਈ. ਵਿ—ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਦਾਤ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਜ਼ਬਰਦਸ੍ਤ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅ਼ਤ਼੍ਰ ﻄﺮ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗ਼ਾਲਿਬ ਹੋਣਾ ਹੈ. "ਏਹ ਫਕੀਰ ਬਡਾ ਅਤਾਈ." (ਭਾਗੁ) "ਨੰਦ ਚੰਦ ਕਿਰਪਾਲ ਦਾਸ ਇਹ ਬਡੇ ਅਤਾਈ." (ਜੰਗਨਾਮਾ) ੩ ਅਰਧ—ਸਿਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਔਧਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. "ਬਾਜੀਗਰ ਲਖ ਭੰਡ ਅਤਾਈ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਸਿੰਧੀ. ਮੰਗਤਾ. ਯਾਚਕ.

ਅਤਾਕ. ਅ਼ عتق ਅ਼ਤਕ. ਵਿ—ਆਜ਼ਾਦ. ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ. "ਪੁਨੀਤੰ ਅਤਾਕੰ." (ਅਕਾਲ)

ਅ਼ਤ਼ਾ ਖ਼ਾਨ. ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਦਾ ਰਈਸ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਭਾਗੋ ਮਲਿਕ ਨੌਕਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਵਾਰਧ ਅ. ੩੯, ਛਦ ੮੧.

ਅਤਾਤ. ਵਿ—ਤਾਤ (ਪੁਤ੍ਰ) ਰਹਿਤ। ੨ ਤਾਤ (ਪਿਤਾ) ਰਹਿਤ। ੩ ਤਾਤ (ਈਰਖਾ) ਰਹਿਤ। ੪ ਅ਼ اطاعت। ਇਤ਼ਾਅ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਬੇਦਾਰੀ. ਆਗ੍ਯਾਪਾਲਨ.

ਅਤਾਨ. ਵਿ—ਤ੍ਰਾਣ (ਰਖ੍ਯਾ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰਕ੍ਸ਼ਕ ਨਹੀਂ. "ਅਤਾਨਸ੍ਯ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਦੇਖੋ, ਤਾਨ.

ਅਤਾਪ. ਵਿ—ਤਪ ਕਰਕੇ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਤਾਪ ਕੇ ਕਿਯੇ ਤੇ ਜੌਪੈ ਪਾਈਐ ਅਤਾਪ ਨਾਥ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਬਿਨਾ ਸੰਤਾਪ. ਸ਼ਾਂਤ.

ਅਤਾਰ. ਅ਼ عطار ਅ਼ੱਤ਼ਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇ਼ਤ਼ਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਗਾਂਧੀ। ੨ ਅ਼ਰਕ਼ ਆਦਿ ਦਵਾਈਆਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ.

ਅਤਾਲੀਕ਼. ਅ਼ اتالیق। ਤਲਕ਼ੀਨ (ਸਿਖ੍ਯਾ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਅਧ੍ਯਾਪਕ. ਗੁਰੂ. ਉਸਤਾਦ.

ਅਤਿ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ. ਅਧਿਕ. "ਅਤਿ ਸੂਰਾ ਜੇ ਕੋਊ ਕਹਾਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਤਿ ਅਖੰਡ ਪਾਠ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਪਾਠ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਪਾਠੀਆ ਇੱਕੋ ਆਸਨ ਬੈਠਕੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੀਕ ਜਲ ਅੰਨ ਆਦਿ ਕੁਝ ਨਾ ਵਰਤੇ. ਇਹ ਪਾਠ ਨੌ ਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ.

ਅਤਿਸਹਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਤਸਹਿਤਾ.

ਅਤਿਸ਼ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ. ਬਹੁਤ ਜ਼ਯਾਦਾ.

ਅਤਿਸ਼ਯੋਕ੍ਤਿ. ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਯੁਕ੍ਤਿ.

---

[1] ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੀ ਕਿ ਮਸਤੁਆਣੇ ਅਤੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰਿਕ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਉੱਤਮ ਆਸ਼੍ਰਮ ਹੋਣ. ਸਨ ੧੯੨੦ ਵਿੱਚ ਮਸਤੁਆਣੇ ਅਕਾਲ ਕਾਲਿਜ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸਨ ੧੯੨੬ ਵਿੱਚ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ.

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਭਦੌੜ

ਅਤਿਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੱਤ (ਤਤ੍ਵ) ਨਿਚੋੜ। ੨ ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਰੋਗ. اسہال। ਇਸਹਾਲ. diarrhoea. ਇਹ ਰੋਗ ਹਾਜ਼ਮਾ ਵਿਗੜਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜੋ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਥਵਾ ਮਲੀਨ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੱਚੇ ਅਥਵਾ ਬਹੁਤ ਪੱਕੇ ਅਤੇ ਸੜੇ ਹੋਏ ਫਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੇਸਦਾਰ ਭਾਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ, ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਖਾਧੀ ਗਿਜ਼ਾ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪਚਦੀ ਨਹੀਂ. ਦਸਤ ਲਗਾਤਾਰ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ.

ਦਸਤ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਰੰਡੀ ਦਾ ਤੇਲ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਰਮ ਦ੍ਰਾਵਕ ਦਵਾ ਦੇਕੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਗੰਦ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਫੇਰ ਤਬਾਸ਼ੀਰ, ਇਲਾਇਚੀਆਂ, ਕੱਸ ਅਤੇ ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਗੂੰਦ, ਮਸਤਗੀ, ਮਿਸ਼ਰੀ, ਅਫੀਮ, ਸਭ ਇੱਕੋ ਤੋਲ ਦੇ ਲੈਕੇ ਰੱਤੀ ਰੱਤੀ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਲਓ. ਰੋਗੀ ਦੀ ਉਮਰ ਅਤੇ ਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸੌਂਫ ਦੇ ਅਰਕ ਅਥਵਾ ਸੱਜਰੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਤੀਕ ਰੋਜ ਦਿਓ. ਅਥਵਾ—ਬਿਲ ਦੀ ਗਿਰੀ ਅਤੇ ਸੌਂਫ ਉਬਾਲਕੇ ਚਾਯ (ਚਾਹ) ਦੀ ਤਰਾਂ ਪਿਆਓ. ਗਊ ਦਾ ਮਠਾ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਸੁੰਢ ਅਤੇ ਲੂਣ ਮਿਲਾਕੇ ਦਿਓ. ਅਥਵਾ—ਹਰੜ, ਪਤੀਸ, ਹਿੰਗ, ਕਾਲਾ, ਲੂਣ, ਬਚ, ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ, ਇਹ ਸਮਾਨ ਲੈਕੇ ਬਰੀਕ ਚੂਰਣ ਬਣਾਓ. ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਕੋਸੇ ਜਲ ਨਾਲ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਾਸੇ ਤੀਕ ਖਵਾਓ.

ਅਤੀਸਾਰ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ. ਸਾਬੂਦਾਣਾ, ਆਂਡੇ ਦੀ ਸਫੇਦੀ, ਚਾਉਲ, ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਨਰਮ ਗਿਜਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਏ.

"ਤਿਸ ਕੋ ਲਗੈ ਅਧਿਕ ਅਤਿਸਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਤਿਸੈ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਸ਼ਯ.

ਅਤਿਸੈਤਾ. ਸੰ. ਅਤਿਸ਼ਯਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨ੍ਯੂਨਾਧਿਕਤਾ. ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ. "ਅਤਿਸੈਤਾ ਮਹਿ ਜਿਨ ਚਿਤ ਲਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਤਸਹਿਤਾ.

ਅਤਿਸ੍ਵਾਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋਰ ਸ੍ਵਾਪ (ਨੀਂਦ). ਮਹਾਂਨਿੰਦ੍ਰਾ। ੨ ਮੌਤ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵੈ ੨.

ਅਤਿਕਾਯ. ਵਿ—ਵਡਾ ਹੈ ਕਾਯ (ਸ਼ਰੀਰ) ਜਿਸ ਦਾ. ਵਡੇ ਕੱਦ ਵਾਲਾ. ਵਡੇ ਡੀਲ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨਯਮਾਲਿਨੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਛਮਣ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਹਾਕਾਯ ਭੀ ਹੈ. "ਮਹਾਕਾਯ ਨਾਮਾ ਮਹਾ ਬੀਰ ਦੇਵੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਤਿ ਕੁੰਭੀ. ਦੇਖੋ, ਕੁੰਭੀ ੬.

ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਪਰਦੀਂ ਲੰਘਣਾ। ੨ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵਧ ਜਾਣਾ। ੩ ਕ਼ਾਇਦੇ ਦਾ ਉਲੰਘਨ.

ਅਤਿਗੀਤਾ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਸਤਾਰਾਂ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ (ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ) ਤੇ ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ ਇਆਣੇ ਰਾਮ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੪)

ਇਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ "ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ" ਪਾਠ, ਗਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਵਾਕ ਹੈ, ਜੋ ਛੰਦ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ. ਜੇ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਗੁਰੁ ਹੋਣ, ਤਦ "ਕਮੰਦ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਅਤਿਥਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤਿਥਿ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਨਹੀਂ. ਅਚਾਨਕ ਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਪਰਾਹੁਣਾ. ਅਭ੍ਯਾਗਤ। ੨ ਕੁਸ਼ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਜੋ ਕੁਮੁਦਵਤੀ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.

ਅਤਿਪਤ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿਪਤ.

ਅਤਿਪਤਿ. ਸੰ. अतृप्ति—ਅਤ੍ਰਿਪ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸੰਤੋਸ. ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਅਤਿਪਤਿ ਮਨ ਮਾਏ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਅਤਿਬਲਨਾ. ਵਿ—ਅਤਿ ਬਲਿਨ. ਵਡੇ ਜ਼ੋਰਵਾਲਾ. ਮਹਾਬਲੀ.

ਅਤਿਬਲਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਂਡ ਦੇ ਬਾਈਸਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋ ਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿਖਾਈਆਂ, ਇੱਕ ਬਲਾ, ਦੂਜੀ ਅਤਿਬਲਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਭੁੱਖ ਤੇਹ ਥਕੇਵਾਂ ਅਤੇ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

੨ ਇੱਕ ਬੂਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੰਗੇਰਨ ਖਰੈਂਟੀ ਅਤੇ ਕੰਘੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਧਾਤੂ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਦਾਝ ਅਤੇ ਵਮਨ (ਡਾਕੀ) ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਨਾਲ ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਹ ਰੋਗ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. L.Sidonia cordifolia.

ਅਤਿਭੁਜ. ਵਿ—ਮਹਾਬਾਹੁ.[1] ਲੰਮੀਆਂ ਭੁਜਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ. "ਅਤਿਭੁਜ ਭਇਓ ਅਪਾਰਲਾ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਤਿਮਾਤ੍ਰ. ਸੰ. अतिमात्रम्. ਵ੍ਯ—ਹੱਦੋਂ ਵਧਕੇ, ਨਿਹਾਯਤ ਹੀ.

ਅਤਿਮਾਨੁਖ. ਵਿ—ਜੋ ਮਾਨੁਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੈ. ਆਦਮੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ। ੨ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ੩ ਜੋ ਮਨੁੱਖਪੁਣੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੋਵੇ. ਪਸ਼ੂ.

ਅਤਿਮਾਲਤੀ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪਾਦਾਕੁਲਕ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਚੌਕਲ, ਅਰਥਾਤ ਚਾਰ ਡਗਣ. ਅੱਠ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਦੋ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਹੂੰ ਨ ਪੂਜਾ, ਕਹੂੰ ਨ ਅਰਚਾਂ।
ਕਹੂੰ ਨ ਸ਼੍ਰੁਤਿਧੁਨਿ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਨ ਚਰਚਾਂ।
ਕਹੂੰ ਨ ਹੋਮੰ, ਕਹੂੰ ਨ ਦਾਨੰ।
ਕਹੂੰ ਨ ਸੰਜਮ, ਕਹੂੰ ਸਨਾਨੰ।। (ਕਲਕੀ)

ਅਤਿਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਕਤਿ. ਮੋਕ੍ਸ਼. ਅਜਿਹੀ ਮੌਤ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਕਦੇ ਮੌਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਐਸੇ ਮਰਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰ ਨ ਮਰਨਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

[1] ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਵਾਹੂ' ਭੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ.

ਅਤਿਰਸ. ਸੰਗਯਾ—ਆਤਮਰਸ. ਆਤਮਾਨੰਦ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸ ਨਹੀਂ. "ਅਤਿਰਸ ਪਾਇ ਤਜੇ ਰਸ ਫੀਕੇ." (ਸਲੋਹ) ੩ ਸ੍ਮਰਣ (ਸਿਮਰਣ) ਦਾ ਰਸ. ਨਾਮਰਸ.

ਅਤਿਰਥ } ਸੰ. अतिरथ. ਸੰਗਯਾ—ਅਜਿਹਾ ਯੋਧਾ, ਜੋ ਰਥ ਤੇ **ਅਤਿਰਥੀ** } ਬੈਠਕੇ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਅਗਣਿਤ (ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ) ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਨਾਲ ਲੜ ਸਕੇ. ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ. "ਜਥਾ ਸੁਭਟ ਅਤਿਰਥੀ ਹ੍ਵੈ ਲਰਤ ਨ ਚਹਿਤ ਸਹਾਯ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਤਿਰਿਕਤ. ਸੰ. ਅਤਿਰਿਕ੍ਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਤੋਂ ਭਿੰਨ. ਅ਼ਲਾਵਾ. ਸਿਵਾਇ. ਬਿਨਾ.

ਅਤਿਰੋਗ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਖਈ। ੩ ਕੁਸ੍ਟ. ਕੋੜ੍ਹ। ੪ ਵਿ—ਅਸਾਧ੍ਯ ਰੋਗ. ਲਾਇਲਾਜ ਬੀਮਾਰੀ.

ਅਤਿਵੰਤ. ਸੰ. ਅਤ੍ਯੰਤ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਜ਼੍ਯਾਦਾ. ਅਤਿਸ਼ਯ. ਹੱਦੋਂ ਵੱਧਕੇ. "ਦਾਨਿ ਬਡੋ ਅਤਿਵੰਤ ਮਹਾਂ ਬਲਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਅਤਿਵ੍ਯਾਪ੍ਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਛਣ (ਲਕ੍ਸ਼ਣ) ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ. ਲਕ੍ਸ਼੍ਯ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਵਸਤੁ ਵਿੱਚ ਭੀ ਲਕ੍ਸ਼ਣ ਦਾ ਘਟਣਾ. ਜਿਕੁੱਰ ਗਊ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰੀਏ, ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੀ. ਇਹ ਲੱਛਣ ਮਹਿਂ ਬਕਰੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਭੀ ਘਟਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਲੱਛਣ ਵਿੱਚ "ਅਤਿਵ੍ਯਾਪ੍ਤਿ" ਦੋਸ ਹੋਇਆ.

ਅਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅਤ ਅਤੇ ਅਤਿ। ੨ ਸੰ. ਧਾ—ਲੰਘਜਾਣਾ. ਉਲੰਘਣਾ.

ਅਤੀਸਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਸਾਰ. "ਤਿਨ ਕੋ ਅਤੀਸਾਰ ਦੁਖ ਹੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਤੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੰਘਿਆ ਹੋਇਆ. ਬੀਤਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਲੰਘਗਿਆ ਹੈ. ਵਿਰਕ੍ਤ. ਤ੍ਯਾਗੀ. "ਅਤੀਤ ਸਦਾਏ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਾਤਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰੇ. ਬਾਹਰ. "ਹ੍ਵੈਬੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ." (ਹਜ਼ਾਰੇ ੧੦)

ਅਤੀਥ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਥਿ.

ਅਤੀਂਦ੍ਰੈ. ਸੰ. ਅਤੀਂਦ੍ਰਿਯ. ਵਿ—ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਇੰਦ੍ਰਿਯਗ੍ਯਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ.

ਅਤੀਮ. ਅ਼ یتیم ਯਤੀਮ. ਵਿ—ਮਹਿੱਟਰ. ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਮਰ ਗਏ ਹਨ। ੨ ਭਾਵ ਕੰਗਾਲ. ਤੁੱਛ. "ਜਾਇ ਸੁਤੇ ਜੀਰਾਣ ਮੇ ਥੀਏ ਅਤੀਮਾ ਗਡ." (ਸ. ਫਰੀਦ). ਯਤੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੱਬੇ ਗਏ.

ਅਤੀਮਾ. ਅਤੀਮ (ਯਤੀਮ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਅਤੀਮ ਅਤੇ ਯਤੀਮਾਂ.

ਅ਼ਤੀਯਹ. ਅ਼ عطیہ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. ਅ਼ਤਾ ਕੀਤੀ ਵਸਤੁ.

ਅਤੀਵ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਤਿਸੈ (ਅਤਿਸ਼ਯ). ਬਹੁਤ ਵਧਕੇ. ਅਤ੍ਯੰਤ.

ਅਤ੍ਰੁਟ. ਵਿ—ਤ੍ਰੁਟਿ ਰਹਿਤ. ਅਟੂਟ.

ਅਤੁਲ. ਵਿ—ਜੋ ਤੋਲਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਅਮਿਤ. "ਆਪੇ ਅਤੁਲ ਤੁਲਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. ਅਤੁਲ੍ਯ. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਦੁਤੀ ਅਨੂਪਮ. ਲਾਸਾਨੀ. "ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਅਤੁਲ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਅਤੁਲਤ. ਵਿ—ਅਤੁਲਿਤ. ਨਾ ਤੋਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਅਪ੍ਰਮਾਣ. "ਬਲ ਅਤੁਲਤ ਬਾਹੁ ਵਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਤੁਲ ਤੋਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਵਿਚਾਰ. ਜੋ ਤੋਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ.

ਅਤੁਲਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਤੁਲਤ.

ਅਤੁਲ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਤੁਲ ੨.

ਅਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ. ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ— "ਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ ਜਹਾਂ ਨ ਹੋਈ। ਜਾਨ ਅਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ ਸੋਈ.' (ਜਸਵੰਤ ਜਸੋ ਭੂਸਣ). ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਮਾਨ ਉਪਮੇਯ ਆਦਿ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ "ਅਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਇਹ ਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਥਾਕੇ ਨੈਨ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨਿ ਥਾਕੇ, ਥਾਕੀ ਸੁੰਦਰਿ ਕਾਇਆ,
ਜਰਾ ਹਾਕ ਦੀ ਸਭ ਮਤਿ ਥਾਕੀ, ਏਕ ਨ ਥਾਕਸਿ ਮਾਇਆ
(ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ)

ਗਿਰਿ ਬਸੁਧਾ ਜਲ ਪਵਨ ਜਾਇਗੋ
ਇਕਿ ਸਾਧਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ,
ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ
ਉਤਭੁਜ ਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ,
ਚਾਰਿ ਬਿਨਾਸੀ ਖਟਹਿ ਬਿਨਾਸੀ
ਇਕ ਸਾਧਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ,
ਦਿਸਟਿਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੀ
ਇਕ ਸਾਧਬਚਨ ਆਗਾਧਾ.
(ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਮੈਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੈਲਾ ਇੰਦੁ,
ਰਵਿ ਮੈਲਾ ਮੈਲਾ ਹੈ ਚੰਦੁ,
ਮੈਲਾ ਮਲਤਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰ,
ਇਕ ਹਰਿ ਨਿਰਮਲ ਜਾਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰ.
(ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਅਤੇ. ਵ੍ਯ—ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ. ਔਰ. ਅਰ. ਅਤੈ. ਤੇ.

ਅਤੇਜ. ਵਿ—ਤੇਜ ਰਹਿਤ. ਪ੍ਰਭਾਹੀਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧਕਾਰ. "ਅਤੇਜ ਜੈਸੇ ਤੇਜ ਲੀਨ." (ਅਕਾਲ)

ਅਤੇਵ. ਦੇਖੋ, ਅਤੀਵ. "ਅਤੇਵਾਗਨਿ ਹੋਤ੍ਰੀ." (ਦੱਤਾਵ) ਵਡਾ ਅਗਨੀਹੋਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਤੈ. ਦੇਖੋ, ਅਤੇ. "ਗੋਹੇ ਅਤੈ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀੜਾ ਹੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਅਤੋਕ. ਸੰ. अतोक्—ਅਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵੈਵ. ਅੰਗ। ੨ ਰਾਹੀ. ਪਾਂਧੀ। ੩ ਵਿ—ਤੋਕ (ਪੁਤ੍ਰ) ਬਿਨਾ. ਔਤ. ਅਪੁਤ੍ਰ.

ਅਤੋਲ. ਵਿ—ਜੋ ਤੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਵਜ਼ਨੋਂ ਬਾਹਰ।

੨ ਅਤੁਲਜ. ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ (ਅਦੁਤੀ).

ਅਤੋਲਕ, ਅਤੋਲਵਾ, ਅਤੋਲਵੀ ਵਿ—ਜੋ ਤੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਅਤੋਲਕ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਓਹ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਅਤੋਲਵਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਮਿਟੀ ਪਈ ਅਤੋਲਵੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਅਤੰਕ, ਅਤੰਗ ਸੰ. आतङ्क—ਆਤੰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਡਰ. ਭੈ. "ਸਭ ਦੇਸ ਦੁਕਾਲ ਅਤੰਕ ਹਰਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਕਾਯਰ ਕੇ ਉਰ ਹੋਤ ਅਤੰਗਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪ੍ਰਤਾਪ। ੩ ਦਬਦਬਾ। ੪ ਰੋਗ, ਬੀਮਾਰੀ.

ਅੱਤ. ਸੰਗਯਾ—ਅਧਿਕਤਾ. ਜ਼ਯਾਦਤੀ। ੨ ਜ਼ੁਲਮ.

ਅੱਤਾ. ਸੰ. अत्ता. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਤਾ. ਮਾਂ। ੨ ਵਡੀ ਭੈਣ। ੩ ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੪ ਸੰ. अतृ—ਅਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਖਾਊ.

ਅੱਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਤਾਰ.

ਅਤਯਾਚਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਚਾਰ ਦੇ ਉਲੰਘਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜ਼ਯਾਦਤੀ। ੨ ਦੁਰਾਚਾਰ. ਪਾਪ। ੩ ਜ਼ੁਲਮ.

ਅਤਯੁਕ੍ਤਿ. ਬਹੁਤ ਵਧਕੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕਾਵਯਰੀਤਿ. ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. Hyperbole. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਤਿਸ਼ਯੋਕ੍ਤਿ" ਭੀ ਹੈ. "ਦਾਨ ਸੂਰਤਾ ਰੂਪ ਗੁਣ ਕਹਿਯੇ ਅਤਿ ਅਧਿਕਾਯ."

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਤਹਾਂ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਭੀਮ ਹਸਤੀ ਚਲਾਏ,
ਫਿਰੈਂ ਮੱਧ ਗੈਣੰ ਅਜੌਂ ਲੌ ਨ ਆਏ." (ਗ੍ਯਾਨ)

"ਧੂਰਿ ਉਡੀ ਖੁਰ ਪੂਰਨ ਤੇ ਪਥ ਊਰਧ ਹ੍ਵੈ ਰਵਿਮੰਡਲ ਛਾਏ ਮਾਨਹੁ ਫੇਰ ਰਚੇ ਬਿਧਿ ਲੋਕ ਧਰਾ ਖਟ ਆਠ ਅਕਾਸ ਬਨਾਏ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਤਯੰਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਹੁਤਾ ਜ਼ਯਾਦਾ. ਬੇਹੱਦ. ਅਤਿਸ਼ਯ. "ਅਤਯੰਤ ਆਸਾ ਆਥਿਤਯਭਵਨੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਅਤਯੰਤਾਤਿਸ਼ਯੋਕ੍ਤਿ. ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧਕੇ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਰਯ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ. "ਜਹਾਂ ਹੇਤੁ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤ ਹੈ ਕਾਜ." (ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਪਹਿਲਾ ਪੂਤ ਪਿਛੈਰੀ ਮਾਈ।
ਬਾਹਰਿ ਬੈਲੁ ਗੋਨ ਘਰਿ ਆਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

"ਯੁੱਧ ਹੇਤੁ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜਬ ਕਸੀ ਕਮਰ ਕਿਰਪਾਨ,
ਜਗਦੁਖਦਾਇਕ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਗਣ ਤੁਰਤ ਭਏ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ."

ਅਤਯੰਤਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਵ੍ਯ.

ਅਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅਤ੍ਰ ਕੇ ਚਲੈਯਾ ਛਿਤਿ ਛਤ੍ਰ ਕੇ ਧਰੈਯਾ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਥਾਂ. ਏਥੇ.

ਅਤ੍ਰੁਟਾ. ਵਿ—ਤ੍ਰੁਟਿ ਰਹਿਤ. ਅਟੁੱਟ

ਅਤ੍ਰਪਤ੍ਰ. ਸੰ. ਆਤਪਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਤਪ (ਧੁੱਪ) ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਛਤ੍ਰ। ੨ ਰਾਜਯਚਿੰਨ੍ਹ ਛਤ੍ਰ. "ਅਤ੍ਰਪਤ੍ਰ ਕਹਿ ਸੀਸ ਢੁਰਾਯੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅਤ੍ਰਿ. ਸੰ. अत्रि ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਮਾਨਸਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਪ੍ਰ (ਸੱਤ) ਰਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਗਿਨਪੁਰਾਣ. ਅ: ੨੭੩. ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਸਕੰਧ ੩. ਅ: ੧੨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤ੍ਰਿ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਈ. ਇਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਨੁਸੂਯਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ, ਦੁਰਵਾਸਾ ਅਤੇ ਸੋਮਚੰਦ੍ਰਮਾ ਲਿਖੇ ਹਨ.[1] "ਪੁਨ ਭਏ ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਮਹਾਨ। ਦਸਚਾਰਚਾਰ ਵਿਦਯਾਨਿਧਾਨ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰੀ। ੩ ਸੰ. अतृ. ਵਿ—ਖਾਣਾ ਵਾਲਾ. ਭਕ੍ਸ਼ਕ.

ਅਤ੍ਰਿਸੁਤ, ਅਤ੍ਰਿਜ, ਅਤ੍ਰਿਤਨਯ ਸੰਗਯਾ—ਅਤ੍ਰਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ। ੨ ਦੁਰਵਾਸਾ। ੩ ਸੋਮ.

ਅਤ੍ਰਿਪਤ. ਸੰ. अतृप्त. ਵਿ—ਨਾ ਰੱਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਭੁੱਖਾ। ੨ ਸੰਤੋਖ ਰਹਿਤ. ਲੋਭੀ.

ਅਤ੍ਰਿਪਤਿ. ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਪਤਿ.

ਅਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿ। ੨ ਅਸਿਤ੍ਰਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ. ਅਸਤ੍ਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਯੁੱਧਵੇਤਾ ਅਤਿ ਅਤ੍ਰੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਅਤ੍ਰੰਗ. ਵਿ—ਤਰੰਗ ਰਹਿਤ. ਸ਼ਾਂਤ. ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਅਤ੍ਰੰਗਸ੍ਰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਅੰਤਰੰਗ. ਅੰਦਰ ਦਾ. ਭੀਤਰੀ। ੩ ਦਿਲੀ. ਜਿਗਰੀ.

ਅਥ. ਵ੍ਯ—ਅਥ. ਹੁਣ। ੨ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ। ੩ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ.

"ओङ्कारश्चाथ शब्दश्च द्वावेतौ ब्रह्मणः पुरा।
कण्ठं भित्वा विनिर्यातौ तेन माङ्गलिका वुभौ".

(ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮਸੂਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਭਾਮਤੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਅਤੇ ਸਾਂਖ੍ਯ—ਵਚਨ ਭਾਸ਼੍ਯ)

ਦੇਖੋ, ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਮੁੱਢ—अथातो धर्मं व्याख्या स्यामः—ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦਿ—अथातो ब्रह्मजिज्ञासा. ਦੇਖੋ, ਅਥਿ ਅਤੇ ਸੁਅਸਤਿ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਥਿ ੨.

ਅਥਏ. ਅਸ੍ਤ ਹੋਏ. ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ (ਛਿਪਣ) ਪੁਰ. "ਅਥਏ ਦਿਨੇਸ਼ ਕੇ ਹੁਤਾਸਨ ਜਗਾਇਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਥਕ. ਵਿ—ਜੋ ਥਕੇ ਨਾ। ੨ ਅਖੰਡ. ਇੱਕਰਸ. ਨਿਰੰਤਰ. "ਅਹਿਨਿਸ ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅਥਕ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਅਥਤੀਸ. ਸੰ. ਅਤਿਥੇਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਅਤਿਥੀਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ. "ਸੋ ਤੋ ਨ ਡੰਡੌਤ ਅਸਟਾਂਗ ਅਥਤੀਸ ਕੋ." (ਅਕਾਲ)

ਅਥਨ. ਸੰ. ਅਸ੍ਤਮਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਛਿਪਣਾ. ਗ਼ਰੂਬ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਥਣ.

---

[1] ਹਰਿ ਵੰਸ. ਅ: ੨੫ ਅਤੇ ਮਤਸ੍ਯ ਪੁਰਾਣ ਅ: ੨੩ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤ੍ਰਿ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੋਈ.

ਅਥਰ. ਅਥਰਵ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅਥਰ ਬੇਦ ਪਠੰਤੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅਥਰਬ. ਸੰ. ਅਥਰ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਥਾ ਵੇਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬ੍ਰਹਮਵੇਦ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦ। ੨ ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਚੌਥਾ ਵੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਥਰਵਨ.

ਅਥਰਬਣ. ਦੇਖੋ, ਅਥਰਬ ਅਤੇ ਅਥਰਬਨ.

ਅਥਰਬਣਿ. ਸੰ. अथर्वणि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. ਪੰਡਿਤ। ੨ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜੱਗ ਆਦਿ (ਯਗ੍ਯਾਦਿਕ) ਕਰਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਰਿਤ੍ਵਜ.

ਅਥਰਬਨ, ਅਥਰਵਣ ਸੰ. ਅਥਰ੍ਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਥਾ ਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦ। ੨ ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਥਰਵਨ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਯਗ੍ਯਾਦਿਕ ਕਰਮ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. "ਭਾਰ ਅਥਰਬਨ ਗੁਰੁਮੁਖ ਤਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ਗੁਰੁਮੁਖਾਂ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀਆਂ ਦਾ ਬੋਝਾ ਸਿਰੋਂ ਉਤਾਰਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਅਥਵਣ. ਦੇਖੋ, ਅਥਨ। ੨ ਅਸ੍ਤਮਨ ਹੋਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ. ਪੱਛੋਂ. ਦੇਖੋ, ਆਥਵਣ.

ਅਥਵਾ. ਵ੍ਯ—ਯਾ. ਵਾ. ਕਿੰਵਾ. ਜਾਂ.

ਅਥਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਮੁਸਾਫ਼ਰਖਾਨਾ. "ਹੁਤੋ ਅਥਾਈ ਕੇ ਵਿਚ ਬੈਠਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਥਾਹ, ਅਥਾਹੁ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਥਾਹ ਨਾ ਪਾਇਆਜਾਵੇ. ਅਗਾਧ. ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ. "ਅਗਮ ਅਥਾਹ ਬੇਅੰਤ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਅਥਾਕ. ਵਿ—ਜੋ ਸ੍ਥਗਿਤ (ਥੱਕਿਆ) ਨਹੀਂ. ਅਥਕ. ਜੋ ਥਕੇ ਨਾ. "ਕੀਏ ਰਥ ਅਥਾਕ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਅਥਾਮ. ਵਿ—ਅਸ੍ਥਾਨ ਰਹਿਤ। ੨ ਬੇਰੋਕ. ਥੰਮ੍ਹਣ ਬਿਨਾ. "ਉਖਰਜੋ ਧੀਰਜ ਮੂਲ ਅਥਾਮੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਥਿ. ਅਸਿਥ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਹੱਡੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਪੁਰ. "ਮਜਾ ਰੁਧਿਰ ਦ੍ਰੁਗੰਧਾ ਨਾਨਕ ਅਥਿ ਗਰਬੇਣ ਅਗ੍ਯਾਨਣੋ." (ਗਾਥਾ)

ਅਥਿਤ, ਅਥਿਤਾ ਵਿ—ਜੋ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ. ਚੰਚਲ। ੨ ਬਿਨਸਨਹਾਰ। ੩ ਅਤਿਥਿ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਕਈ ਥਾਂਈ ਅਥਿਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ.

ਅਥਿਤਿ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਥਿ। ੨ ਨਾ ਇਸਥਿਤੀ. ਕਾਇਮੀ ਨਾ ਹੋਣੀ.

ਅਥਿਤ੍ਯਭਵਨ. ਦੇਖੋ, ਆਥਿਤ੍ਯਭਵਨ.

ਅਥਿਰ. ਸੰ. ਅਸ੍ਥਿਰ. ਵਿ—ਜੋ ਇਸਥਿਰ (ਕਾਇਮ) ਨਹੀਂ. ਚੰਚਲ। ੨ ਬਿਨਸਨਹਾਰ.

ਅਥੋਨ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਦਨੰਤਰ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ. "ਅਥੋਨ ਪੁਰਸਾ ਦਮਰਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਰੁਸ ਨੂੰ ਦਮ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਮ ਅਤੇ ਦਮਰਾ.

ਅਥ੍ਰੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼੍ਰੁ. ਅੰਝੂ. ਆਂਸੂ. ਹੰਝੂ.

ਅਦ. ਸੰ. अद्. ਧਾ—ਖਾਣਾ. ਭੱਛਣ (ਭਕ੍ਸ਼ਣ) ਕਰਨਾ. ਕੱਟਣਾ. ਕੁਤਰਨਾ.

ਅਦਗ, ਅਦੱਗ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਦਾਗ. ਸਾਫ਼. "ਨਮੋ ਖੱਗ ਅਦੱਗੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਲੈਕਰ ਖੱਗ ਅਦੱਗ ਮਹਾਂ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ। ੩ ਅਦਗਧ. ਜੋ ਦਗਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਅਰਥਾਤ ਸੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ. "ਅਦੋਖ ਅਦਾਗ ਅਦਗ ਹੈ." (ਅਕਾਲ)

ਅ਼ਦਦ. ਅ਼ ਅਦد ਗਿਣਤੀ. ਸ਼ੁਮਾਰ. ਸੰਖ੍ਯਾ। ੨ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਵਸ੍ਤੁ.

ਅਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਾਣਾ. ਭਕ੍ਸ਼ਣ. ਛਕਣਾ। ੨ ਅ਼ عدن ਅ਼ਦਨ. ਵਿ—ਨਿੱਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਬਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ. Eden ਦੇਖੋ, ਆਦਮ। ੪ ਅ਼ਰਬ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਪਹਾੜੀ ਤੇ, (ਜਿਸ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ੧੭੭੫ ਫੁਟ ਹੈ) ਮਜਬੂਤ ਫੌਜੀ ਕਿਲਾ, ਜੋ ਭਾਰਤਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ. Aden. ਅਦਨ ਜਨਵਰੀ ੧੯ ਸਨ ੧੮੩੯ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਇਆ ਹੈ. ਵਲਾਇਤ ਨੂੰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਬੰਦਰ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ (Red Sea) ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਅਦਨ ਦੀ ਮਰਦਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ ੫੪੭੮੩ ਹੈ. ਇਹ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੧੬੫੦ ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ੧੪੫੦ ਮੀਲ ਹੈ.

ਅਦਨਾ. ਅ਼ ادنیٰ ਵਿ—ਨੀਚ. ਕਮੀਨਾ. ਤੁੱਛ.

ਅਦਬ. ਅ਼ ادب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਰ. ਸਨਮਾਨ. ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ. "ਹਾਦੀਯੇ ਰਾਹੇ ਖ਼ੁਦਾ ਆਮਦ ਅਦਬ। ਬੇ ਅਦਬ ਖ਼ਾਲੀਸ੍ਤ ਅਜ਼ ਅਲਤਾਫ਼ੇ ਰੱਬ." (ਜਿੰਦਗੀ) ੨ ਨਿਯਮ. ਕ਼ਾਇਦਾ। ੩ ਸਦਾਚਾਰ ਵਾਲਾ ਸਾਹਿਤ੍ਯ। ੪ ਵਿਦਿਆ। ੫ ਸਭ੍ਯਤਾ.

ਅਦਭੁਤ. ਸੰ. अद्भुत. ਵਿ—ਅਣੋਖਾ. ਅਜੀਬ। ੨ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਸ. ਦੇਖੋ, ਰਸ.

ਅਦਭੁਤ ਰਾਮਾਯਣ. ਦੇਖੋ, ਮਹਰਾਵਣ.

ਅਦਮ. ਸੰ. ਅਦਮ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਮਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀਏ. ਅਜੀਤ. ਜੋ ਦਬੇ ਨਾ। ੨ ਅ਼ عدم ਅ਼ਦਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ. ਅਣਹੋਂਦ. ਅਨੁਪਸਿਥਤਿ. ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੩ ਪਰਲੋਕ.

ਅਦਰਸ. ਦੇਖੋ, ਆਦਰਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ.

ਅਦਰਕ. ਸੰ. ਆਰ੍ਦ੍ਰਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਾ. ਹਰੀ ਸੁੰਢ.

ਅਦਰਬ. ਵਿ—ਦ੍ਰਵ੍ਯ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਧਨ। ੨ ਅਮੋਲ (ਅਮੂਲ੍ਯ). ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਸੁ ਬਾਜੀ ਅਦਰਬੰ."(ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਦਲ. ਸੰ. ਘੀ. ਘ੍ਰਿਤ। ੨ ਅ਼ عدل ਅ਼ਦਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਆਂਉਂ. ਨ੍ਯਾਯ. ਇਨਸਾਫ਼. "ਅਦਲ ਕਰੇ ਗੁਰੁ ਗਿਆਨ ਸਮਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ. ਕਰਤਾਰ। ੪ ਤੁਲ੍ਯਤਾ. ਸਮਾਨਤਾ। ੫ ਮਾਪ. ਮਿਣਤੀ.

ਅਦਲੀ. ਵਿ—ਅ਼ਦਲ (ਨਿਆਂਉਂ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਦਾਲਤੀ. ਜੱਜ. "ਅਦਲੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ." (ਗਉ ਮ:

੫) ੩ ਪਿੰਡ ਭੈਣੀ ਦਾ (ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਉਂ ਚੋਹਲਾ ਅਥਵਾ ਚੋਲ੍ਹਾ ਹੈ) ਵਸਨੀਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਚੋਰੀ ਛੱਡਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੋਂ ਆਤਮਉਪਦੇਸ਼ ਲੀਤਾ. "ਅਦਲੀ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿੱਖ ਤਹਿਂ ਜਿਹ ਸੁਮਤਿ ਵਿਸੇਖੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਦਲੁ. ਦੇਖੋ, ਅਦਲ.

ਅਦਵੈ. ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਵਯ.

ਅਦਾ, ਅਦਾਇ ਅ਼ ادا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ਼ਰਜ਼. ਢੰਗ. ਚਾਲ. "ਅਦਭੁਤ ਅਦਾਇ ਤਾਂਕੀ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਵਾਕ੍ਯਰਚਨਾ। ੩ ਚੁਕਾਉਣਾ. ਹਿਸਾਬ ਬੇਬਾਕ ਕਰਨਾ। ੪ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ। ੫ ਅ਼ عدا ਅ਼ਦਾ. ਖੰਡਨ. ਰੱਦ. ਦੂਰ ਕਰਨਾ. "ਤੇਰੋ ਹੁਕਮ ਕਰਹਿੰਗੇ ਅਦਾ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਗ ਰਹੈਂਗੇ ਸਦਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਵਿ—ਤਬਾਹ. ਬਰਬਾਦ. "ਇਸ ਬਲ ਤੇ ਤੂੰਹੀ ਹੁਇ ਅਦਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਦਾਇਬ. ਅ਼ آداب ਆਦਾਬ. ਅਦਬ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਬ੍ਰਿੰਦ ਅਦਾਇਬ ਰਾਖਤ ਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਦਾਹਣ. ਵਿ—ਅਦਾਹ੍ਯ. ਦਹਨ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਸਾੜਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. "ਪ੍ਰਚੰਡ ਆਮੇਟ ਅਦਾਹਣ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਅਦਾਗ. ਵਿ—ਦਾਗ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਮਲ. ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ.

ਅਦਾਬ. ਦੇਖੋ, ਅਦਾਇਬ. "ਕਰਤ ਅਦਾਬ ਅਧਿਕ ਸਭਕੋਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਦਾਰਦ. ਦਰਿਦ੍ਰ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਸੰਪਦਾ. ਵਿਭੂਤਿ. ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ. "ਅਨੰਦ ਅਦਾਰਦ ਦੀਹ ਵਿਚਾਰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅ਼ਦਾਲਤ. ਅ਼ عدالت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਦਲ ਦੀ ਥਾਂ. ਨ੍ਯਾਯਸ਼ਾਲਾ। ੨ ਇਨਸਾਫ. ਨਿਆਂਉ.

ਅਦਾਲਤੀ. ਵਿ—ਅਦਾਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਿਆਂਉ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੱਜ. ਨ੍ਯਾਯਾਧੀਸ਼.

ਅ਼ਦਾਵਤ. ਅ਼ عداوت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ਼ਮਨੀ. ਵੈਰ. "ਤੂੰ ਕਰੇਂ ਅਦਾਵਤ ਗੁਰੂ ਨਾਲ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਅਦਿਸਟ. ਸੰ. अदृष्ट—ਅਦ੍ਰਿਸ੍ਟ. ਵਿ—ਨਾ ਦੇਖਿਆ. ਅਣਡਿੱਠ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. "ਸਹਜੇ ਅਦਿਸਟੁ ਪਛਾਣੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਕਰਮ। ੪ ਪ੍ਰਾਰਬਧ.

ਅਦਿਸਟਿ. ਅਦ੍ਰਿਸ੍ਟ ਵਿੱਚ. "ਚਿਤੁ ਅਦਿਸਟਿ ਲਗਾਈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩)

ਅਦਿਸਟੁ. ਦੇਖੋ, ਅਦਿਸਟ.

ਅਦਿਖ. ਵਿ—ਦੀਖ੍ਯਾ (ਦੀਖ੍ਯਾ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੁਦੀਕ੍ਸ਼ਾ ਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ੨ ਅਣਡਿੱਠ. ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ.

ਅਦਿਤ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਤ੍ਯ.

ਅਦਿਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੨ ਦੱਛ (ਦਕ੍ਸ਼) ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੇਵਤੇ ਜਨਮੇ. "ਦਿਤਿ ਅਦਿਤਿ ਏ ਰਿਖਿ ਬਰੀ ਬਨਾਇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਮਾਤਾ. ਮਾਂ। ੪ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ. ਭਾਵ—ਮੌਤ.

ਅਦਿਤਿਸੁਤ, ਅਦਿਤਿਕੁਮਾਰ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ। ੩ ਵਾਮਨ। ੪ ਦੇਵਤਾ.

ਅਦਿਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅਦਿਤਿ.

ਅਦੀਸ, ਅਦੀਖ ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ. ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. "ਅਦੀਸੇ." (ਜਾਪੁ)

ਅਦੀਨ. ਵਿ—ਦੀਨਤਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਨਿਡਰ। ੩ ਉਦਾਰ। ੪ ਪਾਂਡਵ ਸਹਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ.

ਅਦੀਨਾ. ਫ਼ਾ آدینہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ. ਜੁਮਾ. ਅਦੀਨਹ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁਮੇ ਦੇ ਦਿਨ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ.

ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ. ਇਹ ਸ਼ਰਕਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗ਼ਰੀਬ ਚੰਨੂ ਅਰਾਈਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਮਾਲ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ ਸੀ. ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਜਾਲੰਧਰ ਦਾ ਨਵਾਬ ਹੋਗਿਆ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਬਹਰਾਮ ਜੰਗ ਸੀ. ਅਦੀਨਹ (ਸ਼ੁਕ੍ਰ) ਦੇ ਦਿਨ ਇਹ ਜੰਮਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨਾਉਂ ਪੈਗਿਆ. ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਬੇਟੇ ਤੈਮੂਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਇਬ ਜਹਾਨ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਫੇਰ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਗੰਢੀ, ਪਰ ਪੂਰਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਾ ਉੱਤਰਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਖੋਟਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੂਲ ਰੋਗ ਨਾਲ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੮੧੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਜਾਲੰਧਰ ਲਾਗੇ ਖ਼ਾਨਪੁਰ ਦਫ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀਏ ਸੋਢੀ ਵਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੧੩ ਵਿੱਚ ਜਾਲੰਧਰ ਫਤੇ ਕੀਤਾ. ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਜਾਲੰਧਰ ਦੇ ਜਾਲਿਮ ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਕ਼ਬਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਫੂਕੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ ਸਾੜਿਆ ਸੀ.

ਅਦੁਤਿਯ, ਅਦੁਤੀ ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ.

ਅ਼ਦੂ. ਅ਼ عدو ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ.

ਅਦੂਖ, ਅਦੂਖਾ ਵਿ—ਦੁੱਖ ਰਹਿਤ। ੨ ਨਿਰਦੋਸ. ਦੂਸ਼ਣ ਬਿਨਾ। ੩ ਨਿਰਵਿਕਾਰ. "ਮਨ ਰਹਜੋ ਅਦੂਖਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਦੂਜ. ਵਿ—ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਅਦੁਤੀ.

ਅਦੂਰ. ਨੇੜੇ. ਪਾਸ. ਸਮੀਪ.

ਅਦੂਲ, ਅਦੂਲੀ ਅ਼ عدول .ਉ਼ਦੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਨਕਾਰ. ਨਿਸੇਧ. ਖੰਡਨ। ੨ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਤਿਕੂਲਤਾ. "ਹੁਕਮਅਦੂਲੀ ਗੁਨਹਿ ਵਿਚਾਰੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਦੇਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਖਸ. ਅਦੇਵ. ਅਸੁਰ। ੨ ਵਿ—ਅਦੇਯ. ਜੋ ਨਾ ਦੇਣ ਯੋਗ੍ਯ ਹੋਵੇ. "ਦੇਂਉ ਅਦੇਉ ਵਸਤੁ ਜੋ ਹੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਦੇਅ. ਜੋ ਦੇਣ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਅਦੇਯ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ

ਨਹੀਂ ਦੇਵ. ਅਦੇਵ. ਅਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਦੇਅ.

ਅਦੇਸ. ਵਿ—ਦੇਸ਼ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ. "ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਦੇਸ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਮੰਦ ਦੇਸ਼. ਬੁਰਾ ਦੇਸ਼। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਦੇਸ਼.

ਅਦੇਸਾ. ਫ਼ਾ اندیشہ ਅੰਦੇਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਚਾਰ. ਧ੍ਯਾਨ. ਫ਼ਿਕਰ। ੨ ਈਰਖਾ। ੩ ਸੰਸਾ. ਭ੍ਰਮ. "ਚੂਕੇ ਮਨਹੁ ਅਦੇਸਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਡਰ. ਭੈ.

ਅਦੇਖ | ਅਦੇਖਿ ਵਿ—ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. "ਜਸ ਅਦੇਖਿ ਤਸ ਰਾਖਿ ਬਿਚਾਰਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਅਦੇਯ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਦੇਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਨਾ ਜਾਵੇ. "ਨਹਿ ਅਦੇਯ ਕਛੁ ਤੋ ਤੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਦੇਰ. ਬਿਨਾ ਦੇਰ (ਵਿੱਲ). ਛੇਤੀ. ਫ਼ੌਰਨ.

ਅਦੇਵ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ. ਅਸੁਰ. "ਮਿਲ ਦੇਵ ਅਦੇਵਨ ਸਿੰਧੁ ਮਥ੍ਯੋ." (ਮੋਹਨੀ) ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦੇਵ (ਪੂਜ੍ਯ) ਨਹੀਂ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. "ਆਦਿ ਅਦੇਵ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਦੋਖ. ਵਿ—ਦੋਸ ਰਹਿਤ. ਪਾਪ ਬਿਨਾ. ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ.

ਅਦੰਗ | ਅਦੰਗੀ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਦਾਗ. ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦੰਗ। ੨ ਦੰਗੇ (ਝਗੜੇ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੩ ਫ਼ਾ عدنگ ਅ਼ਦੰਗ. ਮੂਰਖ.

ਅਦੰਡ | ਅਦੰਡਯ ਸੰ. अदण्डय—ਅਦੰਡ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਦੰਡ (ਸਜ਼ਾ) ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੰਡ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ.

ਅਦੰਭ. ਵਿ—ਦੰਭ ਰਹਿਤ. ਪਾਖੰਡ ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦੰਭ.

ਅਦ੍ਯ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਜ. ਹੁਣ. ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ.

ਅਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਰਿ.

ਅਦ੍ਰਸਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਦ੍ਰਿ (ਪਹਾੜ) ਦਾ ਸਾਰ. ਸ਼ਿਲਾਜੀਤ (ਸ਼ਿਲਾਜਤੁ). ੨ ਲੋਹਾ. ੩ ਫੌਲਾਦ. "ਕਹੂੰ ਅਦ੍ਰਸਾਰੰ, ਕਹੂ ਭਦ੍ਰ ਰੂਪੰ." (ਅਕਾਲ) ਕਿਤੇ ਲੋਹਾ ਰੂਪ ਕਿਤੇ ਭਦ੍ਰ (ਸੁਵਰਣ) ਰੂਪ। ੪ ਅਦ੍ਰਿ (ਪਹਾੜ) ਤੋਂ ਟਪਕਕੇ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਨਦੀ ਅਥਵਾ ਚਸ਼ਮਾ.

ਅਦ੍ਰਹਮਾਨ | ਅਦ੍ਰਮਾਨ عبدالرحمان ਅ਼ਬਦੁਲਰਹਮਾਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਮੁਰੀਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ. "ਏਕ ਫ਼ਕੀਰ ਜੁ ਅਦ੍ਰਹਮਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਦ੍ਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜ। ੨ ਪੱਥਰ। ੩ ਬਿਰਛ।

ਅਦ੍ਰਿਸ | ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਦੇਖੋ, ਅਦਿਸਟ ੧, ਅਤੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. "ਦੇਖਿ ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਰਹਉ ਬਿਸਮਾਦੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) "ਬਿਥਰਯੋ ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਜਿਹ ਕਰਮ ਜਾਰ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਦਿਸਟ ੩.

ਅਦ੍ਰਿਸਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਲਾਜੀਤ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਔਖਧ, ਜੋ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਟਪਕਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼ਿਲਾ ਦੀ ਜੜ੍ਹ (ਲਾਖ) ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾਜੀਤ। ੨ ਲੋਹਾ। ੩ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੋਤ (ਚਸ਼ਮਾ). ਜੋ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਫੁੱਟ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ.

ਅਦ੍ਰਿਸੁਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਵਤੀ. ਹਿਮਾਲਯ ਅਦ੍ਰਿ (ਪਰਬਤ) ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ। ੨ ਨਦੀ। ੩ ਗੰਗਾ.

ਅਦ੍ਰਿ ਸੁਤਾਹੁ ਕੀ ਜੋ ਤਨੀਆ. (ਚੰਡੀ ੧) ਕੌਸ਼ਿਕੀ ਦੇਵੀ. ਅਦ੍ਰਿਸੁਤਾ (ਪਾਰਵਤੀ) ਦੀ ਤਨਿਯਾ (ਪੁਤ੍ਰੀ).[1] ੨ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ. ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਮਸ੍ਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੋਣਤਬੀਜ ਦੇ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਵੇਲੇ ਕਾਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ. "ਦੈਤਨ ਕੇ ਵਧ ਕਾਰਣ ਕੋ ਨਿਜ ਭਾਲ ਤੇ ਜ੍ਵਾਲ ਕੀ ਲਾਟ ਨਿਕਾਸੀ। ਕਾਲੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਈ ਤਿਹ ਤੇ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਨਿਕਲੀ ਮੱਥਾ ਫੋੜਕੈ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਅਦ੍ਰਿਸੁਨ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਅਗਨਿ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਪੱਥਰ ਦੀ ਰਗੜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ.

ਅਦ੍ਰਿਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਦਿਸਟ ੧ ਅਤੇ ੩.

ਅਦ੍ਰਿਸ੍ਰਕੂਟ. ਅਜੇਹੀ ਬੁਝਾਰਤ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ. ਭਾਵ—ਪੇਚ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁਝਾਰਤ ਦਾ ਭਾਵ ਗੁਪਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਕੂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਪਹੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ.

ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਸੰ. अदृश्य. ਵਿ—ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਅਣਡਿੱਠ. ਗ਼ਾਇਬ.

ਅਦ੍ਰਿਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਹਿਮਾਲਯ ਅਦ੍ਰਿ (ਪਰਵਤ) ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਪਾਰਵਤੀ। ੨ ਨਦੀ.

ਅਦ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਰਿ। ੨ ਵਿ—ਸਨਮਾਨਿਤ. ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਆਦ੍ਰਿਤ (आदृत) ੩ ਪਹਾੜੀਆ.

ਅਦ੍ਰੋਹ. ਵਿ—ਦ੍ਰੋਹ ਰਹਿਤ. ਵੈਰ ਬਿਨਾ. ਨਿਰਵੈਰ.

ਅਦ੍ਵਯ | ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ | ਅਦ੍ਵਯ ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਰਹਿਤ. ਇੱਕੋ. ਲਾਸਾਨੀ. ਅਦੁਤੀ. "ਅਦ੍ਵਯ ਅਮਰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਦ੍ਵੇਸ | ਅਦ੍ਵੇਖ ਸੰ. अद्वेस. ਵਿ—ਦ੍ਵੇਸ (ਵੈਰ) ਰਹਿਤ। ੨ ਈਰਖਾ ਬਿਨਾ.

ਅਦ੍ਵੈ. ਅਦੁਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਵਯ. "ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਦ੍ਵੈ" (ਅਕਾਲ)

ਅਦ੍ਵੇਖ. ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਵੇਖ.

ਅਦ੍ਵੈਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਇਕੱਲਾ. ਦ੍ਵੈਤ (ਦੂਜੇ) ਬਿਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਅਦੁਤੀ (ਲਾਸਾਨੀ) ਹੈ.

ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦ. ਸੰ. ਵੇਦਾਂਤਮਤ. ਉਹ ਸਿੱਧਾਂਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ. ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਜਗਤ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਮਿੱਤ ਕਾਰਣ ਹੈ.

ਅਧ. ਸੰ. अर्द्ध—ਅਰ੍ਧ. ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਨਿਸਫ਼. "ਅਧ ਸੇਰ ਮਾਗਉ ਦਾਲੇ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. अधस्: ਵ੍ਯ—ਹੇਠ. ਨੀਚੇ. ਥੱਲੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅੱਧ.

ਅਧ ਊਰਧ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਧ: ਊਰਧ. ਹੇਠ ਉੱਤੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼। ੩ ਮਿਰਤ (ਮਰਤ੍ਯ) ਲੋਕ ਅਤੇ ਦੇਵ ਲੋਕ।

---

[1] शरीर कोशाद्यत्तस्याः पार्वत्या निःसृताम्बिका। कौशिकीति समस्तेषु ततो लोकेषु गीयते।। (ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸ਼ਤੀ ਅ: ੫)

੪ ਨਰਕ ਸੁਰਗ. "ਕਿਰਤ ਪਇਆ ਅਧ ਊਰਧੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਧਸੀਲੀ. ਵਿ—ਅਧੋ ਸ਼ੀਲ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ (ਭਲਾ ਵਰਤਾਉ) ਅਧੋ (ਨੀਵਾਂ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਚਰਣ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. "ਅਧਸੀਲੀ ਤ੍ਰੇਤਾ ਆਇਆ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਅਧਹ. ਦੇਖੋ, ਅਧ ੨.

ਅਧਕ. ਦੇਖੋ, ਅਧਿਕ.

ਅਧਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਧਿਕਾਰ.

ਅਧਕੀ. ਵਿ—ਅਧਿਕਤਾ ਵਾਲੀ. ਵਧੀ ਹੋਈ. "ਅਧਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਆਪੈ ਕਾਮ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਧਨ. ਵਿ—ਧਨ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਧਨ. "ਅਧਨ ਧਨੀ ਹੋਜਾਤ." (ਸਲੋਹ)

ਅਧਨੇਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਅੰਧਰਾਤ੍ਰਾ.

ਅਧਪਤਿ. ਸੰ. ਅਧਿਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਰਾਜਾ. "ਜਸੋਂ ਅਧਪਤਿ ਇਕ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਜਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਧਪੰਧ. ਵਿ—ਅੱਧਾ ਮਾਰਗ. ਅੱਧਾ ਰਾਹ। ੨ ਹਿੰਦੂਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਪਿੰਡਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਅੰਧਪੰਧ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ— ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਮਨ ਕਰਦਾ (ਤੁਰਦਾ).

ਅਧਪੰਧੀ. ਵਿ—ਅੱਧਾ ਰਾਹ ਤੈ (ਤ੍ਯ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਪੂਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ. "ਅਧਪੰਧੇ ਹੈ ਸੰਸਾਰੇ ਵਾ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਮ: ੧)

ਅਧਭੂਤ. ਦੇਖੋ, ਅਧਿਭੂਤ.

ਅਧਮ. ਵਿ—ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ. ਨੀਚ. ਪਾਪੀ. ਦੁਸ੍ਟ. ਪਾਂਮਰ.

ਅਧਮਈ. ਸੰਗਯਾ—ਅਧਮਪੁਣਾ. ਨੀਵਾਂਪਨ. ਭਾਵ—ਨੀਚਤਾ. ਬੁਰਿਆਈ. ਖੁਟਿਆਈ.

ਅਧਮ ਚੰਡਾਲੀ. ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ—

(੧) ਅਧਮ ਚੰਡਾਲੀ ਭਈ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਸੂਦੀ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸਟਾਈ ਰੇ,
(੨) ਪਾਤਾਲੀ ਆਕਾਸੀ ਸਖਨੀ ਲਹਬਰ ਬੂਝੀ ਖਾਈ ਰੇ,
(੩) ਘਰ ਕੀ ਬਿਲਾਈ ਅਵਰ ਸਿਖਾਈ ਮੂਸਾ ਦੇਖਿ ਡਰਾਈ ਰੇ,
(੪) ਅਜ ਕੈ ਵਸਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨੋ ਕੇਹਰਿ ਕੂਕਰ ਤਿਨਹਿ ਲਗਾਈ ਰੇ,
(੫) ਬਾਝੁ ਥੂਨੀਆ ਛਪਰਾ ਥਾਮਿਆ ਨੀਘਰਿਆ ਘਰੁ ਪਾਇਆ ਰੇ,
(੬) ਬਿਨੁ ਜੜੀਏ ਲੈ ਜੜਿਓ ਜੜਾਵਾ ਥੇਵਾ ਅਚਰਜੁ ਲਾਇਆ ਰੇ,
(੭) ਦਾਦੀ ਦਾਦਿ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ ਚੂਪੀ ਨਿਰਨਉ ਪਾਇਆ ਰੇ,
(੮) ਮਾਲਿ ਦੁਲੀਚੈ ਬੈਠੀ ਲੇ ਮਿਰਤਕੁ ਨੈਨ ਦਿਖਾਲਨੁ ਧਾਇਆ ਰੇ,
(੯) ਸੋਈ ਅਜਾਣੁ ਕਹੈ ਮੈ ਜਾਨਾ ਜਾਨਣਹਾਰੁ ਨ ਛਾਨਾ ਰੇ. ××× (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ—

(੧) ਘਾਤਕ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦੇਣਵਾਲੀ ਵਿੱਤ੍ਰੀ ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਆਦਤ ਸ੍ਰੇਸਟਾਈ (ਫਤ੍ਰਾਈ) ਬਣੀ ਹੈ. ਭਾਵ—ਸੂਰਵੀਰਤਾ ਆ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੇਸਟ ੯ ਅਤੇ ਸ੍ਰੇਸਟਾਈ ੨.
(੨) ਪਤਾਲ ਅਕਾਸ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਕੇ ਜੋ ਭਰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਤ੍ਰਿਸਨਾਅਗਨਿ ਬੁਝ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਲਹਬਰ.
(੩) ਭੋਗਵਾਸਨਾ ਰੂਪ ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਗੱਲ ਸਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਰਸਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਡਰਦੀ ਹੈ.
(੪) ਨੰਮ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਅਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋਭ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਘਾਹ ਖਾਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਅਭੱਖ ਛੱਡਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ ਹੈ.
(੫) ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਛੱਪਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ—ਬੇਗਾਨੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਜੋ ਬਿਨਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੀ ਥਾਂ ਲੱਭੀ ਹੈ.
(੬) ਉਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਦੀ ਵਾਕਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਆਮਿਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗਯਾਨ-ਰਤਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਭੂਸਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ.
(੭) ਜੋ ਫਰਿਆਦੀ ਵਾ ਵੇਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਚੁਪਕੇ ਹੀ ਫੈਸਿਲਾ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ—ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਸਲ ਬਾਤ ਸਮਝਕੇ ਮੋਨ ਧਾਰ ਲਈ ਹੈ.
(੮) ਮੁਰਦਾ (ਆਤਮਗਯਾਨ ਰਹਿਤ ਜੜ੍ਹਮਤਿ) ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਭਾਵ—ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ (ਅਡੰਬਰ) ਨੱਠ ਗਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ— ਦਿਖਾਵੇ ਤੋਂ ਘ੍ਰਿਣਾ ਹੈ.
(੯) ਜੋ ਆਖਦਾ ਹੈ—ਮੈ ਗਯਾਨੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਅਗਯਾਨੀ ਹੈ. ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਗਯਾਨ ਹੈ ਉਹ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ.

ਅਧਮਤਾ, ਅਧਮਤ੍ਵ, ਅਧਮਾਈ } ਸੰਗਯਾ—ਨੀਵਾਂਪਨ. ਨੀਚਤਾ. ਘਟੀਆਪਨ. ਬੁਰਿਆਈ. ਖੁਟਿਆਈ. ਨੀਚਪੁਣਾ. "ਨਹਿ ਛੂਟੀ ਅਧਮਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) "ਕਹਉ ਕਹਾਂ ਅਪਨੀ ਅਧਮਾਈ?" (ਟੋਡੀ ਮ: ੯)

ਅਧਮਾਧਮ. ਵਿ—ਅਧਮ ਤੋਂ ਅਧਮ. ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਘਟੀਆ ਤੋਂ ਘਟੀਆ. ਨੀਚ ਤੋਂ ਨੀਚ. ਮਹਾ ਪਾਪੀ. ਵਡਾ ਪਾਮਰ.

ਅਧਯਨ. ਸੰ. ਅਧਯਯਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜ੍ਹਾਈ. ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਧੈਨ.

ਅਧਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਜੋ ਧਾਰਣ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਤਾਲ. "ਅਧਰੰ ਧਰੰ ਧਾਰਣਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਪਾਤਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਧਰੰ ਧਰੰ ਧਾਰਣਹ। ੩ ਹੇਠਲਾ ਓਠ (ਹੋਠ). ੪ ਓਠ. ਹੋਠ। ੫ ਆਕਾਸ਼ਮੰਡਲ. "ਹੁਕਮੇ ਧਾਰਿ ਅਧਰ ਰਹਾਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੬ ਯੋਨਿ. ਭਗ। ੭ ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਆਧਾਰ. ਨਿਰਾਸ਼੍ਰਯ. ਬੇ ਆਸਰਾ.

ਅਧਰਣ. ਵਿ—ਨਾ ਧਾਰਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਧਾਰਣੀਯ. "ਅਧਰਣ ਧਰਣੰ ਪਤਿਤਉ ਧਰਣੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਧਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ. ਪਾਪ. ਦੁਰਾਚਾਰ. ਜੋ ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮ ਅਧਰਮ। ੨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਧਰਮ (ਗੁਣ) ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਨਹੀਂ. "ਨਮਸਤੰ ਅਧਰਮੰ." (ਜਾਪੁ)

ਅਧਰਮਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧਰਮਤਾ। ੨ ਧਰਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ.

ਅਧਰਮੀ. ਸੰ. अधर्मिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧਰਮ ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ. ਪਾਪੀ. ਦੁਰਾਚਾਰੀ.

ਅਧਰਵਿਛੋਹਾ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ਅਲੰਕਾਰ (ਅ) ਫੁਟਨੋਟ ਸਮੇਤ.

ਅਧਰਾਮ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਠ (ਹੋਠ) ਦੀ ਮਿਠਾਸ. "ਅਧਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਚਾਟ ਕਹਿਤ ਅਧਰਾਮ੍ਰਿਤ ਪਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੧)

ਅਧਰਾਰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਣੀ ੩.

ਅਧਰੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸ਼੍ਰਯ. ਆਸਰਾ. "ਨਾਮ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨਅਧਰੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਆਧਾਰ ਦੇਣਵਾਲਾ.

ਅਧਰੰਗ. ਅਰ੍ਧ ਅੰਗ. ਜਿਸ ਰੋਗ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਅੱਧਾ ਅੰਗ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ. ਪਕ੍ਸ਼ਾਘਾਤ. ਫ਼ਾ ਫ਼ਾਲਿਜ. Hemiplegia. ਇਹ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਸਕਤੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ, ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਫੋੜਾ, ਵਾਉਗੋਲਾ, ਮਿਰਗੀ, ਆਤਸ਼ਕ ਆਦਿ. ਜੇ ਇਹ ਰੋਗ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਿਲ ਹੈ. ਅਧਰੰਗ ਦੇ ਰੋਗੀ ਦੀ ਛੇਤੀ ਖਬਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦਾ ਹਟਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਸਣ ਦੇ ਬੀਜ ਪੀਸਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਖਵਾਉਣੇ ਅਥਵਾ ਅਦਰਕ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਚਟਾਉਣਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ, ਪਿੱਪਲਾ ਮੂਲ, ਚਿਤ੍ਰਾ, ਸੁੰਢ, ਰਾਯਸਨ ਸਭ ਸਮਾਨ ਲੈਕੇ ਚੂਰਣ ਕਰਕੇ ਮਾਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰਵੇ ਨਾਲ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਨਿੱਤ ਖਾਣਾ ਅਧਰੰਗ ਦਾ ਸਿੱਧ ਇਲਾਜ ਹੈ. ਯੋਗਰਾਜ ਗੁੱਗਲ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ ਹੈ.

ਅੱਕ, ਬਕਾਇਣ, ਸੁਹਾਂਜਣਾ, ਸੰਭਾਲੂ, ਅਰਿੰਡ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਇੱਕੋ ਤੋਲ ਦਾ ਲੈਣਾ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਸ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਬਰਾਬਰ ਤੇਲ ਲੈਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਕਾਉਣਾ, ਜਦ ਰਸ ਜਲ ਜਾਵੇ ਤਦ ਤੇਲ ਨੂੰ ਛਾਣਕੇ ਸੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਰੱਖਣਾ. ਇਸ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ. ਸ਼ੇਰ ਅਤੇ ਰਿੱਛ ਦੀ ਚਰਬੀ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਭੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਅਧਰੰਗ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਬਾਇ (ਵਾਈ) ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਲੇਸਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਏ. ਮਾਸ ਅਥਵਾ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਰਸਾ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ.

ਅਧਰੰ ਧਰੰ ਧਾਰਣਹ. (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅਧਰ। ੨ ਆਧਾਰ ਰਹਿਤ (ਨਿਰਾਸ਼੍ਰਯ) ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਲਈ ਧਰ (ਆਸਰਾ) ਰੂਪ.

ਅਧਵੰਧ. ਵਿ—ਅੱਧੋ ਅੱਧ. ਦੋ ਟੂਕ. ਦੋ ਖੰਡ.

ਅਧੜੋ. ਡਿੰਗ. ਅੱਧਾ. ਅਰਧ. "ਅਧੜੋ ਸਿੰਘ ਅਧੜੋ ਮਾਣਸ." (ਬੰਨੋ) ਅੱਧਾ ਸ਼ੇਰ ਅੱਧਾ ਮਨੁੱਖ, ਨਰਸਿੰਘ.

ਅਧਾ. ਦੇਖੋ, ਅਧ। ੨ ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਤਾਂ. ਤਬ. ਤਦ। ੩ ਅਤੇ. ਅਰ। ੪ ਪਰੰਤੁ. ਲੇਕਿਨ. ਪਰ। ੫ ਇਸ ਲਈ.

ਅਧਾਂਕ. ਸੰ. अर्द्धाङ्क—ਅਧਾਂਕ. ਵਿ—ਅੱਧਾ ਅੱਖਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਰਧਾਂਗ।

ਅਧਾਖਰ, ਅਧਾਖ੍ਯਰ } ਸੰ. अर्द्धाक्षर—ਅਰ੍ਧਾਕ੍ਸ਼ਰ. ਵਿ—ਅੱਧਾ ਅੱਖਰ. "ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਕਥਿਆ ਨ ਜਾਇ ਅਧਾਖ੍ਯਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਧਾਨ. ਸੰ. ਆਧਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰੋਹਰ. ਇਮਾਨਤ। ੨ ਗਰਭ. ਹਮਲ. "ਅਧਾਨ ਬਿਖੇ ਹੋਇ ਨਿਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਨੀ." (ਭਾਗੁ ੨)

ਅਧਾਮ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਧਾਮ (ਘਰ) ਨਹੀਂ. ਖ਼ਾਸ ਦੇਸ਼ ਅਥਵਾ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਅਧਾਮੰ." (ਜਾਪੁ)

ਅਧਾਰ. ਸੰ. ਆਧਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ਼੍ਰਯ. ਆਸਰਾ. ਸਹਾਰਾ। ੨ ਪਾਤ੍ਰ. ਭਾਂਡਾ.

ਅਧਾਰੀ. ਸੰ. आधारिन्—ਆਧਾਰੀ. ਵਿ—ਆਸਰਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੋਲੀ. ਥੈਲੀ। ੩ ਬੈਰਾਗਨ. T ਇਸ ਆਕਾਰ ਦੀ ਟਿਕਟਿਕੀ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਬਾਹਾਂ ਰੱਖਕੇ ਸਾਧੂ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ੪ ਗਿਜ਼ਾ. "ਸਭਨਾਂ ਦੇਇ ਅਧਾਰੀ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਅਧਿ. ਸੰ. ਉਪ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਗਕੇ ਉੱਪਰ, ਉੱਚਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ, ਅਧਿਕ, ਜ੍ਯਾਦਾ (ਜ਼ਯਾਦਾ) ਆਦਿ ਅਰਥ ਜਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਧਿਪਤਿ, ਅਧਿਭੂਤ ਅਤੇ ਅਧਿਰਾਜ ਆਦਿ.

ਅਧਿਆ, ਅਧਿਆਉ, ਅਧਿਆਇ } ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਾਯ.

ਅਧਿਆਤਮ. ਸੰ. ਅਧ੍ਯਾਤ੍ਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਾ। ੨ ਮਨ। ੩ ਸੁਭਾਉ (ਸ੍ਵਭਾਵ). ੪ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੫ ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ.

ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ. ਸੰ. आध्यात्मिक कर्म—ਆਧ੍ਯਾਤਮਿਕ ਕਰ੍ਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕਰਮ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ. "ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਉ[1] (ਮਰਜੀ) ਦੇ ਕਰਮ. ਮਨਮੰਨੇ ਕੰਮ. "ਅਧਿਆਤਮ

[1] "स्वभावोऽध्यात्म सुच्यते" (गीता)

ਕਰਮ ਜੇ ਕਰੇ ਨਾਮੁ ਨ ਕਬਹੀ ਪਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਅਧਿਆਤਮੀ. ਵਿ—ਅਧ੍ਯਾਤਮ ਸੰਬੰਧੀ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਸੰਬੰਧੀ. "ਅਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿਗੁਣ ਤਾਸੁ ਮਨਿ ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਅਧਿਸਟਾਤਾ, **ਅਧਿਸ੍ਠਾਤਾ** } ਸੰ. अधिष्ठातृ—ਅਧਿਸ੍ਠਾਤ੍ਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੁਖੀਆ. ਪ੍ਰਧਾਨ.

ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਨਗਰ। ੨ ਘਰ। ੩ ਆਧਾਰ. ਸਹਾਰਾ.

ਅਧਿਕ. ਵਿ—ਬਹੁਤ. "ਅਧਿਕ ਸੁਆਦ ਰੋਗ ਅਧਿਕਾਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ੨ ਸ਼ੇਸ. ਬਾਕੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਜੋ ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਜੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਦ੍ਵਿੱਤ (ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ) ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ "ਅੱਲਾ" ਅਧਿਕ ਨਾਲ "ਲ" ਦੋ ਹੋ ਗਏ। ੪ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਧੇਯ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨੀ. "ਜਹਿਂ ਅਧੇਯ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਧਾਰ." (ਗਰਬ-ਗੰਜਨੀ)

"ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਓਨ
ਕਰ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਰੋੜ ਸੁਮਾਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਇਸ ਥਾਂ ਆਧੇਯ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਨਾਲੋਂ ਰੋਮ ਆਧਾਰ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਹੀ.

ਅਧਿਕਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਿਆਦਤੀ. ਵਿਸ਼ੇਸਤਾ.

ਅਧਿਕਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਧਾਰ. ਸਾਹਾਰਾ। ੨ ਪ੍ਰਕਰਣ। ੩ ਸਿਰਲੇਖ. ਸਿਰਨਾਵਾਂ। ੪ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਕਾਰਕ, ਜੋ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇ. ਸਪ੍ਤਮੀ ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਦਾ ਅਰਥ.

ਅਧਿਕਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅਧਿਕਤਾ. "ਤਨਿ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਅਧਿਕਾਈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਵਿ—ਅਧਿਕਤਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਲਾਲਚੀ. "ਮਾਇਆ ਕੇ ਜੋ ਅਧਿਕਾਈ, ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਪਚੈ ਪਚੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੩ ਅਧਿਕ ਆਯੁ (ਉਮਰ) ਵਾਲਾ. ਚਿਰਜੀਵੀ. "ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਕੋ ਅਧਿਕਾਈ, ਜਿਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਧਰਿ ਮੂੰਡ ਬਲਾਏ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਅਧਿਕ (ਬਹੁਤ) ਹੀ. "ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਹਿ ਅਧਿਕਾਈ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਅਧਿਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹੁਦਾ. ਪਦਵੀ। ੨ ਹੱਕ। ੩ ਯੋਗ੍ਯਤਾ. "ਅੰਤਰ ਬਲ ਅਧਿਕਾਰ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਸੈਨਾ ਦੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਤੇ। ੪ ਅਖ਼ਤਿਆਰ.

ਅਧਿਕਾਰੀ. ਸੰ. अधिकारिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਕ਼ਦਾਰ। ੨ ਅਹੁਦੇਦਾਰ। ੩ ਮਾਲਿਕ. ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. अधिकृत. ਵਿ—ਅਧਿਕਾਰ (ਕ਼ਬਜੇ) ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ. ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧਿਕਾਰੀ.

ਅਧਿਦੇਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜ੍ਯਦੇਵ. ਵਡਾ ਦੇਵ। ੨ ਕੁਲਦੇਵਤਾ। ੩ ਇਸ਼੍ਟਦੇਵ.

ਅਧਿਦੈਵ. ਵਿ—ਅੱਚਣਚੇਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਸੰਬੰਧੀ.

ਅਧਿਪ, **ਅਧਿਪਤਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ। ੨ ਸਰਦਾਰ. ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ। ੩ ਰਾਜਾ. "ਜ੍ਯੋਂ ਅਧਿਪਤਿ ਇਕ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਜਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਧਿਭੂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸਰੇ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ.

ਅਧਿਭੂਤਕ, **ਅਧਿਭੌਤਕ** } ਦੇਖੋ, ਆਧਿਭੌਤਿਕ.

ਅਧਿਰਥ. ਦੇਖੋ, ਕਰਣ ੯.

ਅਧਿਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ. ਮਹਾਰਾਜਾ. ਚਕ੍ਰ—ਵਰਤੀ ਰਾਜਾ. ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ.

ਅਧਿਵਸਾਯ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਵਸਾਯ.

ਅਧਿਵਾਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਕੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਸਣਾ। ੩ ਮੂਰਤਿ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ.

ਅਧਿਵੇਸ਼ਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲਸਾ। ੨ ਬੈਠਕ। ੩ ਸਭਾ. ਦੀਵਾਨ.

ਅਧੀ. ਵਿ—ਅੱਧੀ. ਆਧੀ. ਅਰ੍ਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਮੜੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ। ੩ ਸੰ. ਅ-ਧੀ. ਧੀ (ਬੁੱਧਿ) ਰਹਿਤ. ਮੂਰਖ. "ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਅਧੀ ਪਰਵਾਣੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਅਧੀਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਿਕ. ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਰਾਜਾ.

ਅਧੀਤ. ਵਿ—ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਾਚਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਧੀਨ. ਵਿ—ਮਾਤਹਤ. ਆਗ੍ਯਾਕਾਰੀ। ੨ ਵਸ਼ੀਭੂਤ। ੩ ਦੀਨ. ਨਿਰਅਭਿਮਾਨ. "ਅਜਯਾ ਅਧੀਨ ਤਾਂਤੇ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭਈ." (ਭਾਗੁ ਕ)[1] ਅਜਾ (ਬਕਰੀ) ਦੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਈ.

ਅਧੀਨਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਬੇਦਾਰੀ. ਪਰਵਸ਼ਤਾ। ੨ ਦੀਨਤਾ.

ਅਧੀਰ. ਵਿ—ਧੀਰਜ ਰਹਿਤ. ਬੇਚੈਨ. ਵ੍ਯਾਕੁਲ.

ਅਧੀਰਜ. ਸੰ. ਅਧੈਰ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੀਰਜ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਬੇਚੈਨੀ. ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ. ਚੰਚਲਤਾ. ਅਧੀਰਤਾ.

ਅਧੀਰਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਮਧ੍ਯਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੌਢਾ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਨਾਇਕ ਦੇ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਵਿਲਾਸ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੇਖਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਧੀਰਜ ਨਾ ਰੱਖੇ.

ਅਧੁ. ਅਰਧ. ਅੱਧਾ. "ਅਧੁ ਗੁਲਾ ਚਿੜੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਅਧੁਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਵੇਲੇ. ਹੁਣ. ਅੱਜ ਕੱਲ.

ਅਧੁਲਾ, **ਅਧੁਲੀ** } ਵਿ—ਅੰਧਾ. ਅੰਧੀ. ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ। ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ. "ਦੁਰਮਤਿ ਅਧੁਲੀ ਕਾਰ." (ਬਸੰ. ਅ: ਮ: ੧) "ਨੇਤ੍ਰ ਫੁਨ ਅਧੁਲੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੧)

ਅਧੂਆ. ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਅਰਧ. "ਬਿਲਮ ਨ ਅਧੂਆ ਰਾਈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

---
[1] ਦੇਖੋ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ੨੩, ਪੌੜੀ ੧੩.

ਅਧੂਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਧੂਤ (ਕੰਪਿਤ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਨਾ ਕੰਬਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਡਰ. ਨਿਰਭੈ. "ਅਧੂਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਧੂਮ. ਵਿ—ਧੂੰਏ ਬਿਨਾ. ਨਿਰਧੂਮ। ੨ ਧੂੰਮ (ਡੰਡ ਰੌਲੇ) ਬਿਨਾ.

ਅਧੂਰਾ. ਵਿ—ਅਰਧ ਊਰਾ. ਅਧਪੂਰਾ. ਜੋ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ. ਅਪੂਰਣ.

ਅਧੇ. ਸੰ. अधः ਵ੍ਯ—ਥੱਲੇ. ਨੀਚੇ. ਹੇਠਾਂ। ੨ ਸੰ. अधेय—ਅਧੇਯ. ਵਿ—ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਨਿਰਾਸਰੇ. "ਅਧੇ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਧੇਅ. ਦੇਖੋ, ਆਧੇਯ.

ਅਧੇਨ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਯਨ.

ਅਧੇਯ. ਦੇਖੋ, ਆਧੇਯ. "ਅਹਿ ਅਧੇਯ ਝੂਠੋ ਲਖ ਤੈਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਧੇਰ / ਅਧੇਰਾ / ਅਧੇਰੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧਕਾਰ. ਅੰਧੇਰਾ. ਹਨੇਰਾ. "ਸਕਤਿ ਅਧੇਰ ਜੇਵੜੀ ਭ੍ਰਮ ਚੂਕਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਭਰਮ ਅਧੇਰਾ ਲਹੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) "ਅਗਿਆਨ ਅਧੇਰੁ ਚੁਕਾਇਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਅਧੇਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਧਾ ਧੇਲਾ.

ਅਧੈਨ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਯਨ.

ਅਧੋ. ਦੇਖੋ, ਅਧੇ. "ਅਧੋ ਉਰਧ ਅਰਧੰ ਅਘੰ ਓਘ ਹਰਤਾ." (ਜਾਪੁ)

ਅਧੋਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੇਠ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਤਨ. ਗਿਰਾਉ. ਅਵਨਤਿ. ਤਨੱਜ਼ੁਲ.

ਅਧੋਗੀ. ਸੰ. ਅਧ੍ਵਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧ੍ਵ (ਰਾਹ) ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ. "ਭਜਲੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਯਾਨਅਧੋਗੀ." (ਭਾਗੁ) ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਰਾਹੀ ਗੁਰੂ ਭਜਲੈ, ਅਰਥਾਤ ਸੇਵਨ ਕਰਲੈ.

ਅਧੋਮੁ. ਅਧੋਮੁਖ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਧੂਮ ੧.

ਅਧੋਮੁਖ. ਵਿ—ਹੇਠ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ. ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ। ੨ ਮੂਧਾ. ਉਲਟਾ.

ਅਧੋਰੀ. ਵਿ—ਆਧਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਸੁਖਦਾਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਾਨਅਧੋਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਧੋੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਉਧੇੜਨਾ. ਉਚੇੜਨਾ. ਛਿੱਲਣਾ.

ਅਧੌਨ. ਅਰ੍ਧ—ਮਨ. ਵੀਹ ਸੇਰ.

ਅਧੰਧਰ. ਵਿ—ਅੱਧਾ ਧੜ. ਦੋ ਖੰਡ ਸ਼ਰੀਰ. "ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਧੰਧਰ ਕੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਧੰਨ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਧਨ੍ਯ. ਬੁਰਾ. ਅਭਾਗੀ.

ਅੱਧ. ਦੇਖੋ, ਅਧ। ੨ ਸੰ. अध्वन्—ਅਧ੍ਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਫਰ। ੩ ਮਾਰਗ. ਰਾਹ. "ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਅੱਧ ਹ੍ਵੈ." (ਕਲਕੀ)

ਅੱਧਣ / ਅੱਧਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਧ ਮਣ. ਵੀਹ ਸੇਰ. ਦੋ ਧੜੀਆਂ.

ਅਧ੍ਯਸ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਧ੍ਯਾਸ (ਮਿਥ੍ਯਾ ਕਲਪੀ) ਵਸਤੁ. ਓਹ ਪਦਾਰਥ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮ ਹੋਵੇ ਅਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੈ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਜਿੱਕੁਰ ਸਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਚਾਂਦੀ ਅਧ੍ਯਸ੍ਤ ਹੈ.

ਅਧ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅੱਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ। ੨ ਅਹੁਦੇਦਾਰ. ਅਧਿਕਾਰੀ। ੩ ਮੁਖੀਆ.

ਅਧ੍ਯਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਪਾਠ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਣਾ. ਭਾਵ—ਪੜ੍ਹਾਈ. ਪੜ੍ਹਨਾ.

ਅਧ੍ਯਵਸਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਸਾਹ. ਦਿਲੇਰੀ। ੨ ਨਿਸ਼ਚਾ। ੩ ਸ਼ੋਕ.

ਅਧ੍ਯਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਵ. ਖਿਆਲ। ੨ ਮਿਥ੍ਯਾ—ਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਸਤੁ ਦੀ ਕਲਪਣਾ। ੪ ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੫ ਆਸਨ.

ਅਧ੍ਯਾਹਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰ। ੨ ਚਰਚਾ। ੩ ਵਾਕ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪਸ੍ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਹਰੋਂ (ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ) ਵਾਧੂ ਪਦ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਇਹ ਜਗ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੋ ਤਉ ਨਹੀਂ ਸੁਨਿਓ ਕਾਨ." (ਜੈਜਾ ਮ: ੯) ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ "ਉਤਮ" ਅਥਵਾ "ਸਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਹਾਰ ਹੈ. "ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਇਸ ਵਿੱਚ "ਉਪਾਯ" (ਜਤਨ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਹਾਰ ਹੈ. "ਰਾਮੁ ਸਿਮਰੁ ਪਛੁਤਾਹਿਗਾ, ਮਨ!" (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ (ਵਰਨਹ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਹਾਰ ਹੈ.

ਅਧ੍ਯਾਤਮ. ਦੇਖੋ, ਅਧਿਆਤਮ.

ਅਧ੍ਯਾਤਮਗ੍ਯਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨ.

ਅਧ੍ਯਾਤਮ ਰਾਮਾਯਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਰਾਮਾਇਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਤਮਵਿਚਾਰ ਹੈ. ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਂਡ ਪੁਰਾਣ ਅੰਤਰਗਤ ਇੱਕ ਰਾਮਕਥਾ ਦਾ ਪਾਠ. ਇਸ ਦਾ ਭਾਸਾ ਅਨੁਵਾਦ ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲਾ ਪੰਥ ਦੇ ਰਤਨ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੩੯ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਅਧ੍ਯਾਤਮਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹ੍ਮ.

ਅਧ੍ਯਾਪਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧ੍ਯਯਨ (ਪੜ੍ਹਾਈ) ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਉਸਤਾਦ. ਗੁਰੂ. ਸਿਕ੍ਸ਼ਕ.

ਅਧ੍ਯਾਪਿਕਾ. ਸੰ. ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀ. ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ.

ਅਧ੍ਯਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹਿੱਸਾ. ਪਰਿਛੇਦ. ਬਾਬ. ਸਰਗ. Chaptcr.

ਅਧ੍ਯਾਰੋਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੂਠੀ ਕਲਪਨਾ। ੨ ਇੱਕ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਅਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ. ਜਿਵੇਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਵਿੱਚ ਆਰੋਪਣਾ। ੩ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਆਰੋਹਣ.

ਅਧ੍ਰੁਵ / ਅਧ੍ਰੂਵ ਸੰ. अध्रुव. ਵਿ—ਨਾ ਧ੍ਰੂਵ (ਇਸਥਿਤ). ਚੰਚਲ। ੨ ਨਾ ਪਾਇਦਾਰ. ਅਨਿੱਤ. ਬਿਨਸਨਹਾਰ. "ਸਭ ਅਧ੍ਰੁਵ ਡਿਠੇ ਜੀਉ, ਤਾ ਚਰਨਕਮਲ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਧ੍ਵਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸਾ ਜੱਗ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਧ੍ਵਰ (ਹਿੰਸਾ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਸ਼ੁ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਉਹ ਜੱਗ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਘਨ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਅਧ੍ਵਰਯੁ. ਸੰ. अध्वर्यु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਜੁਰਵੇਦ। ੨ ਯਜੁਰਵੇਦ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਜੱਗ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ.

ਅਨ. ਸੰ. अन्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਸਮਰਥ ਹੋਣਾ. ਲੈ ਜਾਣਾ। ੨ ਵ੍ਯ—ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਗਕੇ ਨਾਂ (ਨਹੀਂ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—ਅਨਪੜ੍ਹ, ਅਨੁਚਿਤ ਆਦਿ। ੩ ਅਨ੍ਯ. ਵਿ—ਦੂਜਾ ਹੋਰ. "ਲੱਭੀ ਅਨ ਕਉ ਸੇਵਦੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਸਾਗਰ ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ ਅਨ ਹੋਰਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ. ਅਨਾਜ. "ਲਾਟੂ ਮਧਾਣੀਆਂ ਅਨਗਾਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੫ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਜੋ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਭਾਵ ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਰਖੇ ਰਖਣਹਾਰ ਆਪਿ ਉਬਾਰਿਅਨੁ."[1] (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੬ ਅਨੁ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਅਨ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਨਦਿਨ ਅਤੇ ਅਨੁ.

ਅਨਸਨ. ਸੰ. ਅਨ-ਅਸ਼ਨ. ਵਿ—ਜੋ ਅਸ਼ਨ (ਭੋਜਨ) ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ. "ਅਚਵਹੁੰ ਅਸਨ, ਕਿ ਰਹੌਂ ਅਨਸਨਾ?" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨਸਾਧੁ. ਅਸਾਧੁ. ਬੁਰਾ ਆਦਮੀ. ਦੇਖੋ, ਧੋਪ ੨.

ਅਨਸੂਆ. ਦੇਖੋ, ਅਨਸੂਯਾ.

ਅਨਸੂਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਸੰਵ. ਅਪ੍ਰਸੂਤਾ. ਬੰਧ੍ਯਾ. ਬਾਂਝ.

ਅਨਸੂਯ / **ਅਨਸੂਯਕ** ਵਿ—ਅਸੂਯਾ (ਈਰਖਾ) ਰਹਿਤ. ਹਸਦ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. "ਅਨਸੂਯਕ ਸ਼ੁਭ ਮਨ ਨਹਿ ਮਾਨੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਸੂਯਾ. ਦਕ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਅਤੇ ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਚਿਤ੍ਰਕੂਟ ਪਹਾੜ ਤੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ. ਇਹ ਵੱਡੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਧ੍ਯਾਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ. ਜਦ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਸਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਦਿਵ੍ਯ ਵਟਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹ ਸਦੀਵ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਰਹਿ ਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿ. "ਬਰੀ ਆਨ ਅਨਸੂਯਾ ਨਾਰਿ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਅਸੂਯਾ (ਈਰਖਾ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਹਸਦ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ.

ਅਨਸੰਖ. ਵਿ—ਅਸੰਖ੍ਯ. ਅਗਨਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. "ਅਨਸੰਖ ਅਛੂਹਨਿ ਸੰਗ ਦਲੰ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸੰਖ ੪ ਅਤੇ ਸੰਖ੍ਯ ੨.

ਅਨਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਨਸ੍ਵਰ. "ਬ੍ਰਹਮ ਅਨਸ੍ਰ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਹਤ. ਸੰ. ਅਨਾਹਤ. ਵਿ—ਆਹਤ (ਚੋਟ ਲਾਏ) ਬਿਨਾ. ਬਿਨਾ ਆਘਾਤ. "ਦਰ ਵਾਜਹਿ ਅਨਹਤ ਵਾਜੇ ਰਾਮ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ.

ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ / **ਅਨਹਤ ਨਾਦ** ਸੰ. ਅਨਾਹਤ ਨਾਦ.[2] ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਕਿਸੇ ਆਘਾਤ (ਪ੍ਰਹਾਰ) ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਅਨਾਹਤ ਚਕ੍ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਵੇਧਨ ਤੋਂ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ੩—੪. ਕਿਤਨੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗੀ ਸੁਣਦੇਹਨ.

> "ਪ੍ਰਥਮੇ ਭ੍ਰਮਰਗੁੰਜਾਰ ਸੰਖਧੁਨਿ ਦੁਤਿਯ ਕਹਿੱਜੈ,
> ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਬਜੈ ਮਿਰਦੰਗ ਚਤੁਰਥਹਿ ਤਾਲ ਸੁਨਿੱਜੈ,
> ਪੰਚਮ ਘੰਟਾ ਨਾਦ ਖਸ੍ਟ ਬੀਨਾਧੁਨਿ ਹੋਈ,
> ਸਪ੍ਤਮ ਬਾਜੈ ਭੇਰਿ ਅਸ੍ਟਮੰ ਦੁੰਦਭਿ ਜੋਈ,
> ਨਵਮੈ ਗਰਜ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਦਸ਼ਮ ਮੇਘ ਘੋਖਹਿਂ ਗੁਨੈ.
> ਕਹਿ 'ਸੁੰਦਰ' ਅਨਹਤਸ਼ਬਦ ਕੋ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋਗੀ ਸੁਨੈ."
> (ਸੁੰਦਰਵਿਲਾਸ)

੨ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮ ਮੰਡਲ (ਲਿਵ ਮੰਡਲ) ਦਾ ਸੰਗੀਤ, ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ. ਨਾਮਅਭ੍ਯਾਸੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਦੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ (ਸਮਾਧਿ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਬਾਜੰਤ ਭੇਰੀ." (ਸੋਹਿਲਾ) "ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਨਹਦ ਝੁਨਕਾਰ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਇਲਹਾਮ. ਸ਼ੁੱਧ ਚਿੱਤ ਵਾਲੇ ਆਚਾਰਯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਕਾਲੀ ਹੁਕਮ। ੪ ਸਮਰਣ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼.

ਅਨਹਦ. ਦੇਖੋ, ਅਨਹਤ. "ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪਾਈਐ ਤਹ ਹਉਮੈ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਹੱਦ. ਅਪਾਰ. "ਅਨਹਦ ਰੂਪ ਅਨਾਹਤ ਬਾਨੀ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਕਰਾ" "ਅਨਕਾ" "ਅਨੁਭਵ" "ਸ਼ਸ਼ਿਵਦਨਾ" "ਚੰਡਰਸਾ" ਅਤੇ "ਮਧੁਰਧੁਨਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ. ਯ. III, ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

> ਸਤਜੁਗ ਆਯੋ। ਸਭ ਸੁਨਪਾਯੋ।
> ਮੁਨਿ ਮਨ ਭਾਯੋ। ਗੁਨਿ ਗਨ ਗਾਯੋ. (ਕਲਕੀ)

ਅਨਹਦਸਬਦ / **ਅਨਹਦਨਾਦ** / **ਅਨਹਦਬਾਣੀ** ਦੇਖੋ, ਅਨਹਤ ਨਾਦ. "ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਬਜਹਿ ਦਰਬਾਰੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦਰਿ ਵਜਦੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਅਨਹਦਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਵਜਾਏ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩)

ਅਨਹਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਬੁਰਿਆਈ. ਹਾਨੀ. ਅਪਕਾਰ. ਵਿਰੋਧ.

ਅਨਹੋਨੀ. ਵਿ—ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ. ਅਸੰਭਵ. ਨਾਮੁਮਕਿਨ. "ਚਿੰਤਾ ਤਾਕੀ ਕੀਜੀਐ ਜੋ ਅਨਹੋਨੀ ਹੋਇ." (ਸ. ਮ: ੯)

ਅਨਹੋਵਨ. ਵਿ—ਨਾ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਸੰਭਵ. "ਹੋਵਨ ਕਉਰਾ ਅਨਹੋਵਨ ਮੀਠਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਮੌਤ ਕੌੜੀ, ਜੀਵਨ ਮਿੱਠਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਣਹੋਂਦ. ਅਭਾਵ.

ਅਨਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਧਮ. ਨੀਚ। ੨ ਸੰ. ਅਨੇਕ. ਨਾ-ਇੱਕ. ਬਹੁਤ। ੩ ਸੰ. ਆਨਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਨਗਾਰਾ. "ਅਨਕ ਤੂਰ ਭੇਰੀ ਪਣਵ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ੪ ਅ਼ ਉਂ। ਅਨਕ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੫ ਵਿ—ਆਨੰਦ. ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼.

ਅਨਕ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ਸਿੰਘ ੨.

ਅਨਕਦੁੰਦਭਿਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨਕਦੁੰਦੁਭੀ (ਵਸੁਦੇਵ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

---

[1] ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ "ਅਨੁ" ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

[2] ਅਨਾਹਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਹਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਆਘਾਤ (ਚੋਟ) ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦ ਅਤੇ ਪੰਚਸ਼ਬਦ. ਅਨਾਹਤ ਚਕ੍ਰ ਦੇ ਵੇਧਨ ਤੋਂ ਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਾਮ ਥਾਪਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਖਟਚਕ੍ਰ.

ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਨਕਦੁੰਦਭਿਜ ਬਲਭਨਿਜਾਚਰਨਾਯਕ ਸਤ੍ਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨਕਦੁੰਦੁਭੀ (ਵਸੁਦੇਵ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ, ਉਸ ਦੀ ਬੱਲਭਾ (ਪਿਆਰੀ) ਜਮੁਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਸ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਇਕ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਨਕਦੁੰਦਭੀ. ਦੇਖੋ, ਆਨਕਦੁੰਦਭੀ.

ਅਨਕਪ. ਸੰ. ਅਨੇਕਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਅੰਗ ਨਾਲ ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਸੁੰਡ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਹਾਥੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਨਕਪਨੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੇਕਪ (ਹਾਥੀਆਂ) ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)
ਅਨਕਪੀ } ਦੇਖੋ, ਅਨਕਪ.

ਅਨਕਪਜਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੇਕਪ—ਅਰਿ. ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸਿੰਘ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਨਕਪਜਰਿ ਨਾਦਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ ਦੇ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਙ ਨਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਸਿੰਘਨਾਦਿਨੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅ਼ਨਕ਼ਰੀਬ. ਅ਼ عنقریب ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ ਪਾਸ. ਲਗਪਗ। ੨ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ.

ਅਨਕਾ. ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸ਼ਸ਼ਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਯਗਣ. ।SS

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ। ਅਜੂ ਹੈ। ਅਜੈ ਹੈ। ਅਭੈ ਹੈ. (ਰਾਮਾਵ)

੨ ਦੇਖੋ, ਚਾਚਰੀ (ਅ). ੩ ਦੇਖੋ, ਉਨਕਾ.

ਅਨਕਾਇ } ਸੰ. ਅਨਕਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਯ (ਦੇਹ) ਨਹੀਂ
ਅਨਕਾਏ } ਹੈ. ਕਾਮ. ਅਨੰਗ. "ਅਨਕਾਏ ਰਾਤੜਿਆ! ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ ਰਾਮ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਹੇ ਕਾਮਲੰਪਟ! ਵਾਟ ਦੁਹੇਲੀ। ੨ ਅਨ੍ਯ—ਕਾਹੇ! ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਕਯੋਂ? ,

ਅਨਕਾਜ. ਕੁਕਰਮ। ੨ ਅਨ੍ਯ ਕਾਰਯ. ਹੋਰ ਕੰਮ। ੩ ਵੇਲੁ. ਕੰਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ.

ਅਨਕਾਦ } ਵਿ—ਅਨੇਕ ਦੀ ਆਦਿ. ਸਭ ਦਾ ਮੂਲ. "ਅਨਕਾਦਿ
ਅਨਕਾਦਿ } ਸਰੂਪੰ ਅਮਿਤ ਬਿਭੂਤੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਨਕਾਮ. ਵਿ—ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰ. ਅਨੁਕਾਮ. ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਣ ਕਰਤਾ. "ਸਰਬ ਕੇ ਅਨਕਾਮ." (ਅਕਾਲ)

ਅਨਕਾਲ. ਵਿ—ਕਾਲ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਅਕਾਲ.

ਅਨਕੁੰਭ. ਅਕੁੰਭ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਕੁੰਭ. "ਤਬ ਕੁੰਭ ਔਰ ਅਨਕੁੰਭ ਆਨ। ਦਲ ਰੁਕਯੋ ਰਾਮ ਕੀ ਤਯਾਗ ਕਾਨ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਨਕੰਪਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਕੰਪਾ.

ਅਨਖਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ. ਉੱਮੀ. ਅਨਪੜ੍ਹ.

ਅਨਖ. ਦੇਖੋ, ਅਣਖ. "ਮਨ ਅਨਖਾਇ ਸੁ ਕੁਪਹਿ ਘਨੇਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਜਿਸ ਦੇ ਨਖ (ਨਹੁੰ) ਨਹੀਂ.

ਅਨਖੰਗ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਖੰਗ.

ਅਨੱਖਰ. ਦੇਖੋ, ਅਨਖਰ.

ਅਨਗ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਗ। ੨ ਜੋ ਨਗ (ਅਚਲ) ਨਹੀਂ. ਜੰਗਮ। ੩ ਚਲਾਇਮਾਨ। ੪ ਚੰਚਲ.

ਅਨਗਨ } ਵਿ—ਅਗਣਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਗਿਣਤੀ. ਰਹਿਤ.
ਅਨਗਨਿਤ }

ਅਨਗਰੂਆ. ਵਿ—ਗੌਰਵਤਾ ਰਹਿਤ੍ ਤੁੱਛ। ੨ ਅਨੰਗ-ਰੂਆ. ਕਾਮਰੂਪ. ਮੋਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੋਹਣੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲਾ. "ਅਨਗਰੂਆ ਆਖਾੜਾ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਨਗੜ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਘੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਅਨਗਾਹ. ਵਿ—ਜੋ ਗਾਹਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਅਥਾਹ. ਮਹਾਂ ਗੰਭੀਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨਗਾਹ. ਫਲਹਾ. ਪਿੜ ਵਿੱਚ ਦਾਣੇ ਝਾੜਨ ਅਤੇ ਕਣਕ ਜੌਂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਨਾਲੀ ਨੂੰ ਚੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਝਾਫਿਆਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਯੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਲਾਹਨ ਤੇ ਫੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਲਾਟੂ ਮਧਾਣੀਆਂ ਅਨਗਾਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਅਨਗੰਧ. ਵਿ—ਗੰਧ (ਬੂ) ਬਿਨਾ। ੨ ਉੱਘ ਸੁੱਘ ਬਿਨਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਗੰਧ. ਬਦਬੂ. "ਅਨਗੰਧ ਜਰੇ ਮਹਾਂ ਕੁੰਡ ਅਨਲੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਨਘ. ਵਿ—ਅਘ (ਪਾਪ) ਬਿਨਾ। ੨ ਨਿਰਦੋਸ. ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ.

ਅਨਘੜ. ਵਿ—ਜੋ ਘੜਿਆ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਅਨਗੜ। ੨ ਬੁਰਾ ਘੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਕੁਡੋਲ. ਬੇਡੌਲ। ੩ ਅਸਿਕ੍ਸ਼ਤ. ਅਸਭ੍ਯ. ਗੰਵਾਰ.

ਅਨਘਾਤ. ਬਿਨਾ ਆਘਾਤ (ਪ੍ਰਹਾਰ). ਅਨਾਹਤ.

ਅਨਚਾਰ. ਸੰ. ਅਨਾਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਚਲਨੀ. ਦੁਰਾਚਾਰ.

ਅਨਚਾਰੀ. ਸੰ. अनाचारिन्—ਅਨਾਚਾਰੀ. ਵਿ—ਦੁਰਾਚਾਰੀ. ਬੁਰੇ ਚਾਲਚਲਨ ਵਾਲਾ. "ਅਨਚਾਰੀ ਕਾ ਦਾਨ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਅਨਚੇਤ. ਵਿ—ਚੇਤਨਾ ਰਹਿਤ. ਜੜ੍ਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਚਾਨਕ. ਅੱਚਣਚੇਤ. "ਜਾਇ ਲਗੀ ਹਰਿ ਕੋ ਅਨਚੇਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਨਛਿੱਜ. ਵਿ—ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਜੋ ਕ੍ਸ਼ੀਣ (ਨਾਸ਼) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਜੋ ਛਿਜਦਾ ਨਹੀਂ. "ਅਨਛਿੱਜ ਤੇਜ ਉਦਾਰ." (ਅਕਾਲ)

ਅਨਜਾਨ. ਵਿ—ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਗ੍ਯਾਨ ਰਹਿਤ. ਮੂਰਖ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ.

ਅਨਜਾਨਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ. ਅਨਜਾਨ ਪਨ ਸੇ. ਅੰਞਾਣ ਪੁਣੇ ਨਾਲ. "ਅਨਜਾਨਤ ਬਿਖਿਆ ਮਹਿ ਰਚੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਨਜੇਵ. ਵਿ—ਅਜੇਯ. ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. "ਇਮ ਕਪਟ ਦੇਵ ਅਨਜੇਵ ਨ੍ਰਿਪ, ਜਦਿਨ ਝਟਕਦੈ ਧਾਇ ਹੈ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਜੋ ਜੇਮਨ (ਖਾਧਾ) ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ.

ਅਨਝੰਝ. ਵਿ—ਝੰਝਾ (ਕਾਂਬੇ) ਬਿਨਾ. ਅਕੰਪ. ਅਡੋਲ. "ਅਨਝੰਝ ਗਾਤ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਝੰਝਾ.

ਅਨਟ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨ੍ਰਿਤ. ਝੂਠ। ੨ ਅਨੀਤਿ। ੩ ਵਿ—ਜੋ ਨਟਦਾ
ਅਨੱਟ } (ਮੁੱਕਰਦਾ) ਨਹੀਂ। ੪ ਨਾ ਟਲਣ ਵਾਲਾ. "ਅਨੱਟ ਸੁੱਖਲੰ."

(ਗ੍ਯਾਨ) ਨਿੱਤ ਸੁੱਖ.

ਅਨਡੀਠ. ਵਿ—ਅਣਡਿੱਠ. ਅਣਦੇਖਿਆ.

ਅਨਡੰਡ. ਸੰ. अदण्डय—ਅਦੰਡ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਦੰਡ ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੰਡ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ.

ਅਨਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਤ (ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ) ਨਹੀਂ. ਨੰਮ੍ਰਤਾ (ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ) ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰ. ਅਨੰਤ. ਅੰਤ ਰਹਿਤ. ਬੇਅੰਤ. "ਪਸਰਿਓ ਆਪ ਹੋਇਆ ਅਨਤ ਤਰੰਗ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਦੇਖੋ, ਪਲੁ ੩। ੩ ਸੰ. ਅਨ੍ਯਤ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੋਰ ਥਾਂ. ਦੂਜੀ ਜਗਾ. "ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਅਬ ਨਾਹਿ ਅਨਤ ਗਤਿ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੯) ੪ ਸੰ. ਅਨਿਤ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ. ਬਿਨਸਨਹਾਰ. "ਅਨਤਾ ਧਨ ਧਰਣੀ ਧਰੇ ਅਨਤ ਨ ਚਾਹਿਆ ਜਾਇ। ਅਨਤ ਕਉ ਚਾਹਨ ਜੋ ਗਏ ਸੇ ਆਏ ਅਨਤ ਗਵਾਇ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਅਨਿੱਤ ਧਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗਡਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਅਨਿੱਤ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਉਹ ਅਨੰਤ ਖੋ ਬੈਠੇ। ੫ ਹੋਰ. ਦੂਜਾ. ਅਨ੍ਯ. "ਸਿਮਰਨ ਬਿਨਾ ਅਨਤ ਨਹਿ ਕਾਜੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨਤਤਰੰਗਾ } **ਅਨਤਤਰੰਗੀ** } ਵਿ—ਅਨੰਤ ਤਰੰਗਾਂ (ਲਹਰਾਂ) ਵਾਲਾ. ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਆਸਾ ਪੂਰਣ ਅਨਤਤਰੰਗਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਅਨਤਭਾਇ. ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ. "ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮਉਲਿਆ ਅਨਤਭਾਇ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਅਨਤਰ. ਸੰ. ਅਨ੍ਯਤਰ. ਵਿ—ਦੋ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ. ਦੂਜਾ. ਦੂਸਰਾ। ੨ ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਨ੍ਯਤ੍ਰ. ਹੋਰ ਥਾਂ. ਦੂਜੀ ਜਗਾ। ੩ ਸੰ. ਅਨੰਤਰ. ਪਿੱਛੋਂ. ਉਪਰਾਂਤ (ਉਪਰੰਤ). ਬਾਦ। ੪ ਅਨ੍ਯ-ਤਰੁ. ਹੋਰ ਬਿਰਛ. "ਚੰਦਨਾ ਸੁਬਾਸੁ ਜਾਸੁ ਸਿਮਰਤ ਅਨਤਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਅਨਤਰਿਯਾ } **ਅਨਤਰੀਆ** } ਵਿ—ਜੋ ਤਰਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ. ਅਨਤਾਰੂ. "ਅਨਤਰਿਯਾ ਜਸੋਂ ਸਿੰਧੁ ਕੋ ਚਹਿਤ ਤਰਨ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਨਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨਤ. "ਅਨਤਾ ਧਨ ਧਰਿ ਦਬਿਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਅਨਥਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨ੍ਯਥਾ.

ਅਨਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਆਨੰਦ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. "ਅਨਦ ਸੂਖ ਮੰਗਲ ਬਨੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਖ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਣਦ.

ਅਨਦਮੂਲ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਦੀ ਜੜ. ਆਨੰਦ ਦਾ ਮੁੱਢ. "ਅਨਦਮੂਲ ਧਿਆਇਓ ਪੁਰਖੋਤਮੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਅਨਦਰੂਪ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ. ਆਨੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਛਣ (ਜ਼ਾਤੀ ਸਿਫ਼ਤ). "ਅਨਦਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਸਭ ਥਾਨਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਅਨਦਾਇਕ. ਵਿ—ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਅਨਦਾਇਕ ਤਿਹ ਪੁਤ੍ਰ ਨ ਪਿਤ ਕੋ ਬਧ ਕਿਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੯) ੨ ਅੰਨ ਦਾਤਾ.

ਅਨਦਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦਤਾ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. "ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ਅਰੋਗ ਅਨਦਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਨਦਾਤਾ। ੩ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਅਨਦਿਨ } **ਅਨਦਿਨੁ** } ਸੰ. ਅਨੁਦਿਨ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ. ਹਰਰੋਜ਼. ਭਾਵ—ਨਿਰੰਤਰ (ਲਗਾਤਾਰ). ਨਿੱਤ. ਸਦਾ. "ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ." (ਸੋਹਿਲਾ) "ਅਨਦਿਨੁ ਸਹਸਾ ਕਦੇ ਨ ਚੂਕੈ." (ਮ: ੩ ਬਿਹਾ ਵਾਰ)

ਅਨਦੁ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਦ. "ਅਨਦੁ ਕਰੈ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਮਾਰੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਨਦ੍ਰਿਸਟ. ਵਿ—ਅਦ੍ਰਿਸਟ. ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਅਣਡਿੱਠ.

ਅਨਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਲਯ (ਪਰਲੌ). ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਪ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ. "ਆਵਨੁ ਜਾਵਨ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਨਦ੍ਰਿਸਟਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਨਧਰ. ਸੰ. ਅਨਾਧਾਰ. ਵਿ—ਆਧਾਰ ਰਹਿਤ. "ਅਨਧਰ ਪ੍ਰਮਾਥ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਅਨ—ਧਰ. ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਜੋ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. "ਇਹ ਭਾਂਤ ਨਿੰਦ ਅਨਧਰ ਸੁਭਟ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਅਨਧਿਕਾਰੀ. ਸੰ. अनाधिकारिन्. ਵਿ—ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ. ਕੁਪਾਤ੍ਰ. ਨਾਲਾਇਕ। ੨ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਖ਼ਾਰਿਜ. ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਨਧ੍ਯਾ. ਸੰ. ਅਨਧ੍ਯਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਅਧ੍ਯਯਨ (ਪੜ੍ਹਨ) ਦਾ ਵੇਲਾ. ਤਾਲੀਮ ਦੀ ਬੰਦੀ. ਉਹ ਦਿਨ ਤਿਥਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਿਖਣਾ ਮਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਮਨੁ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ—ਅਸ਼੍ਟਮੀ. ਚੌਦਸ. ਅਮਾਵਸ, ਪੂਰਣਮਾਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਣ ਤੋਂ. ਭੂਚਾਲ ਆਉਣ ਤੋਂ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੂਰਯ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਤੋਂ, ਮੁਰਦਾ ਦੇਹ ਘਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ, ਸ਼੍ਰਾੱਧ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਰਾਜ਼ਾ ਦੇ ਘਰ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਜਨਮ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਗਿੱਦੜ ਗਧੇ ਊਠ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ. ਅਨਧ੍ਯਾਯ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.[1] "ਅਨਧ੍ਯਾ ਜੋ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹੈ ਸੋ ਵਾਦੀ ਜਗ ਮਾਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੀਵਨ. ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ੨ ਗਤਿ. ਚਾਲ। ੩ ਸ੍ਵਾਸ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਨਨ੍ਯ.

ਅਨਨਪਰ. ਸੰ. ਅਨਨ੍ਯਪਰ. ਵਿ—ਇੱਕ ਪਰਾਇਣ. ਜਿਸ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ. "ਗਿਆਨ ਅਰੁ ਧ੍ਯਾਨ ਅਨਨਪਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪)

ਅਨਨ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਨ੍ਯ (ਹੋਰ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਇੱਕ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਇੱਕ ਦਾ ਉਪਾਸਕ. ਦੇਖੋ. ਅਨਨ। ੨ ਏਕ ਵਿਸ਼ਯ ਆਸਕ੍ਤ. ਇੱਕ ਮਜ਼ਮੂਨ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਇਆ.

ਅਨਨ੍ਯ ਉਪਾਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਨ ਉਪਾਸਨਾ.

ਅਨਨ੍ਯਤਾ. ਅਨਨ੍ਯ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਾਰਦ ਭਕ੍ਤਿਸੂਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "अन्य श्रयाणां त्यागे ऽनन्यता." (ਸੂਤ੍ਰ ੧੦)

ਅਨਨ੍ਵਯ. ਸੰ. ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਨ੍ਵਯ (ਸੰਬੰਧ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਉਪਮੇਯ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਮਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਉਪਮੇਯ ਨੂੰ ਹੀ ਉਪਮਾਨ

---

[1] ਦੇਖੋ, ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਅਧ੍ਯਾਯ ੪, ਸ਼ ੧੦੨ ਤੋਂ ੧੨੧.

ਠਹਿਰਾਈਏ. "ਜਹਾਂ ਕਰਤ ਉਪਮੇਯ ਕੋ ਉਪਮੇਯੈ ਉਪਮਾਨ." (ਸ਼ਿਵਾਜ ਭੂਸ਼ਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬਹੁ ਕਾਇ ਕਰੀਜੈ?
ਜੈਸਾ ਤੂ ਤੈਸਾ ਤੁਹੀ, ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਦੀਜੈ?" (ਬਿਲਾ)

"ਭਲੇ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਣ ਤੇਰੇ, ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੁਹਿ ਬਨਿਆਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅਨਪੜ੍ਹ. ਸੰ. ਅਪਠ. ਅਪਠਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ (ਪਠਨ) ਨਾ ਜਾਣੇ. ਉੱਮੀ. ਨਿਰੱਖਰ.

ਅਨਪਾਇਨੀ, ਅਨਪਾਵਨੀ ਸੰ. अनपायिन्—ਅਨਪਾਯਿਨੀ. ਵਿ—ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਪਾਯ (ਨਾਸ਼) ਜਿਸ ਦਾ. ਅਚਲ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. "ਅਨਪਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਨ ਉਪਜੀ." (ਸਾਰ ਪਰਮਾਨੰਦ)

ਅਨਪੇਕ. ਦੇਖੋ, ਅਨਪੇਖ ੨.

ਅਨਪੇਖ. ਵਿ—ਅਣਡਿੱਠ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ। ੨ ਸੰ. ਅਨਪੇਕ. ਅਪੇਕ੍ਸ਼ਾ (ਇੱਛਾ) ਰਹਿਤ. ਬੇਪਰਵਾ.

ਅਨਫੁਰ. ਵਿ—ਸਫੁਰਣ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਸੰਕਲਪ. ਸ਼ਾਂਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਤ੍ਯ. ਝੂਠ. ਜੋ ਫੁਰ (ਸਤ੍ਯ) ਨਹੀਂ.

ਅਨਬਿਕਤ. ਸੰ. अनभिव्यक्त—ਅਨਭਿਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੨ ਅਨ੍—ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ (ਮਾਯਾ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਅਨਬਿਕਤ ਰੰਗ." (ਦੱਤਾਵ)

ਅਨਬਿੱਧ. ਸੰ. अनाविद्ध—ਅਨਾਵਿੱਧ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਅਖੰਡ। ੨ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ.

ਅਨਬੋਲ. ਵਿ—ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਚੁੱਪ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼.

ਅਨਬੋਲਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਬੋਲਣ ਤੋਂ. ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਅਨਬੋਲਤ ਮੇਰੀ ਬਿਰਥਾ ਜਾਨੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਨਬ੍ਰਣ. ਸੰ. ਅਵ੍ਰਣ. ਵਿ—ਵ੍ਰਣ (ਫੱਟ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਅਛੇਦ. ਅਖੰਡ. "ਅਨਬ੍ਰਣ ਅਨੰਤ." (ਜਾਪੁ)

ਅਨਭਉ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਭੈ. ਨਿਰਭਯ. "ਅਨਭਉ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ਆਪੁ ਗਵਾਏ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਅਨਭਉ ਕਿਨੈ ਨ ਦੇਖਿਆ, ਬੈਰਾਗੀਅੜੇ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. ਅਨੁਭਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਹ ਗ੍ਯਾਨ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਹੋਵੇ. ਸ੍ਵਤੇ ਗ੍ਯਾਨ. "ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ." (ਜਾਪੁ) ਸ੍ਵਤੇਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ। ੪ ਅਨ੍ਯ—ਭਯ. ਹੋਰ ਦਾ ਡਰ. ਦੂਜੇ ਦਾ ਭੈ. "ਅਨਭਉ ਬਿਸਰਿ ਗਏ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਚਿਆ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਨਭਉ ਭਾਉ. ਸੰ. ਅਨੁਭਵ ਭਾਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਅਨਭਉ ਭਾਉ ਨ ਦਰਸੈ." (ਰਾਮ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਨਭਯ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਭੈ. ਨਿਡਰ.

ਅਨਭਵ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਭਵ। ੨ ਵਿ—ਭਵ (ਜਨਮ) ਰਹਿਤ. ਜੋ ਜੰਮਦਾ ਨਹੀਂ.

ਅਨਭਾ. ਅਨ੍ਯ ਭਾਵ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਹੋਰ ਖਿਆਲ. "ਨਾਸ ਹੋਇ ਅਨਭਾ ਭਿਦੇ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਅਨ੍ਯ ਭਾਵ ਅਤੇ ਭੇਦ ਨਾਸ਼ ਹੋਇ.

ਅਨਭਿਗ, ਅਨਭਿਗ੍ਯ ਸੰ. अनभिज्ञ. ਵਿ—ਜੋ ਅਭਿਗ੍ਯ (ਗ੍ਯਾਤਾ) ਨਹੀਂ. ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਅਣੋਭੜ.

ਅਨਭਿਜ. ਵਿ—ਨਾ ਭਿੱਜਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜੋ ਨਾ ਪਸੀਜੇ. ਰੀਝ ਰਹਿਤ। ੩ ਵੈਰਾਗੀ. ਅਸੰਗ. ਨਿਰਲੇਪ.

ਅਨਭੂਤ. ਵਿ—ਜੋ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨੁਭੂਤ.

ਅਨਭੇਵ. ਦੇਖੋ, ਅਭੇਵ. "ਤੇ ਜਾਨ ਹੈਂ ਅਨਭੇਵ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ)

ਅਨਭੈ, ਅਨਭੌ ਦੇਖੋ, ਅਨਭਉ, ਅਨਭਯ ਅਤੇ ਅਨਭਵ. "ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਸੁ ਅਨਭੈ ਰਹੈ." (ਭੈਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਅਨ੍ਯ-ਭਯ. ਹੋਰ ਡਰ. "ਅਨਭੈ ਵਿਸਰੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਅਨ੍ਯ-ਭਯ ਵਿਸਰੇ.

ਅਨਮਨ, ਅਨਮਨਾ ਵਿ—ਅਨ੍ਯ (ਹੋਰ) ਵਿੱਚ ਮਨ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਇੱਕ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਮਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ। ੨ ਉਦਾਸ. ਖਿੰਨਮਨ. "ਸੁਨਕੈ ਸਿਖ ਅਨਮਨ ਹ੍ਵੈ ਆਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਮਾਰਗ. ਸੰ. उन्मार्ग—ਉਨਮਾਰ੍ਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਮਾਰਗ. ਖੋਟਾ ਰਾਹ। ੨ ਅਨ੍ਯ—ਮਾਰਗ. ਦੂਜਾ ਰਸਤਾ.

ਅਨਮਿਖ. ਸੰ. ਅਨਿਮਿਸ. ਵਿ—ਨਿਮੇਸ (ਅੱਖ ਝਮਕਣ) ਬਿਨਾ. ਇੱਕ ਟਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਛੀ। ੩ ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਉਂਦਾ। ੪ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਮੇਂ (ਵੇਲੇ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਅਨਮਿਖ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਤਿਹ ਅਨਮਿਖ ਮੁਖ ਭਈ ਅਰੁਨਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਖ ਉੱਪਰ ਲਾਲੀ ਹੋ ਗਈ. ਇਹ ਨਿਮੇਸ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਅਨਮੀਲਾ. ਵਿ—ਅਨਮੇਲ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤ ਬਿਅਸਤ.

ਅਨਮੇਖ. ਦੇਖੋ, ਅਨਮਿਖ.

ਅਨਮੇਵ. ਵਿ—ਅਮੇਯ. ਨਾ ਮਿਣਨ ਲਾਇਕ। ੨ ਮਾਉਣ (ਸਮਾਉਣ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਅਮੇਉ. "ਨਾਨਕੀ ਸੁਨੰਤ ਹਰਖੰਤ ਅਨਮੇਵ ਅੰਗ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨਮੋਲ. ਸੰ. ਅਮੂਲ੍ਯ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਮੁੱਲ. ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ। ੨ ਭਾਵ—ਬਹੁ ਮੁੱਲਾ.

ਅਨਮੰਡ. ਵਿ—ਮੰਡਨ (ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨਿਮੰਡ.

ਅਨਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਯ (ਨੀਤਿ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਅਨ੍ਯਾਯ. "ਸਮਸ ਮਨਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਯ, ਤਮ ਅਨਯ ਨਸਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੂਰਜ ਤੁੱਲ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ੨ ਅਮੰਗਲ.

ਅਨਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰੁਸਤ੍ਵ ਰਹਿਤ. ਨਪੁੰਸਕ। ੨ ਕਾਇਰ. ਬੁਜ਼ਦਿਲ. "ਅਨਰ ਜੈਸੇ ਨਰ ਸੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਜਿਵੇਂ ਕਾਇਰ ਬਹਾਦੁਰ ਤੋਂ.

ਅਨਰਸ. ਵਿ—ਅਨ੍ਯ-ਰਸ. ਹੋਰ ਸੁਆਦ. "ਅਨਰਸ ਚੂਕੈ ਹਰਿਰਸ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਫਿੱਕਾ ਰਸ. ਬੇਸੁਆਦ. "ਹੋਰ ਅਨਰਸ ਸਭ ਬੀਸਰੇ." (ਅਨੰਦੁ) ੩ ਰਸ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ.

"ਦੇਹਰਸਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਨਰਸ ਹੋਏ ਹੈਂ'ਨ." (ਭਗਤਾਵਲੀ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਰੋਧ. ਕੁਰਸ. ਅਣਬਣ. ਨਾਚਾਕੀ। ੫ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦੋਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਰਸਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਲਿਖਣਾ.

ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਅਨਰਸ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ ਥਾਪੇ ਹਨ—

ਪ੍ਰਤ੍ਯਨੀਕ, ਨੀਰਸ, ਵਿਰਸ, ਦੁਹਸਾਧਨ ਅਤੇ ਪਾਤ੍ਰਾਦੁਸ੍ਟ, ਯਥਾ— "ਪ੍ਰਤ੍ਯਨੀਕ ਨੀਰਸ ਵਿਰਸ ਕੇਸ਼ਵ ਦੁਹਸੰਧਾਨ। ਪਾਤ੍ਰਾਦੁਸ੍ਟ ਕਬਿੱਤ ਬਹੁ ਕਰਹਿਂ ਨ ਸੁਕਵਿ ਬਖਾਨ." (ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ)

(ੳ) ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰ, ਕਰੁਣਾ ਅਤੇ ਰੌਦ੍ਰ ਰਸ ਦਾ ਮਿਲਾਕੇ ਲਿਖਣਾ "ਪ੍ਰਤ੍ਯਨੀਕ" ਹੈ.

(ਅ) ਕਪਟ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ "ਨੀਰਸ" ਹੈ.

(ੲ) ਸ਼ੋਕ ਵਿੱਚ ਭੋਗ ਦਾ ਵਰਣਨ "ਵਿਰਸ" ਹੈ.

(ਸ) ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸ਼ਤ੍ਰੁਭਾਵ ਦਾ ਮਿਲਾਪ "ਦੁਹਸਾਧਨ" ਹੈ.

(ਹ) ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਣਨ "ਪਾਤ੍ਰਾਦੁਸ੍ਟ" ਹੈ। ੬ ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਨੂੰ ਅਨਰਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਰਸ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਅੱਠ ਹੀ ਰਸ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ੭ ਸੰ. ਅਨੁਰਸ. ਇੱਕ ਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਰਸ ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਰਸ. ਦੇਖੋ, ਆਨਰਸ.

ਅਨਰਗਲ. ਸੰ. अनर्गल. ਵਿ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਰਗਲ (ਰੋਕ) ਜਿਸ ਦੇ, ਅਮੋੜ. ਨਿਰੰਕੁਸ਼.

ਅਨਰਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਹਿਤ. ਉਦਾਸ। ੨ ਅਨ੍ਯ-ਰਤ. ਹੋਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੂਜੇ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ। ੩ ਸੰ. अनृत—ਅਨ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੂਠ. ਅਸਤ੍ਯ. "ਅਹੰਮਤ ਅਨਰ ਕੁਮਿਤ ਹਿਤ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) "ਮਾਤਵੰ ਮਦਸ੍ਯੰ ਕੁਨਾਰੰ ਅਨਰਤੰ." (ਕਲਕੀ)

ਅਨਰਥ. ਸੰ. अनर्थ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਅਰਥ. ਉਲਟਾ ਅਰਥ। ੨ ਪਾਪ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਅਰ੍ਥ (ਧਨ). ੩ ਉਤਪਾਤ. ਉਪਦ੍ਰਵ. "ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਨਰਥ ਵਿਹਾਝੀ ਮਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੫ ਵ੍ਯ—ਬੇਫ਼ਾਇਦਾ. ਨਿਸਫਲ.

ਅਨਰਾਉ. ਸੰ. ਅਨੁਰਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. ਪਿਆਰ. ਮੁਹੱਬਤ. ਇਸ਼ਕ. ਨੇਂਹੁ. "ਨਾਨਕ ਕੈ ਮਨਿ ਇਹੁ ਅਨਰਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਅਨੁਰਾਵ. ਪ੍ਰਤਿਧ੍ਵਨਿ. ਗੂੰਜ.

ਅਨਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਰਾਗ। ੨ ਬਿਨਾ ਰਾਗ (ਪ੍ਰੇਮ). ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਖਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਨਰਾਗੀ ੨.

ਅਨਰਾਗਾ, ਅਨੁਰਾਗੀ } ਵਿ—ਅਨੁਰਾਗੀ. ਪ੍ਰੇਮੀ. "ਸੁਰਤਿ ਸੁੰਨਿ ਅਨਰਾਗੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਅਨ (ਬਿਨਾ) ਰਾਗ (ਪ੍ਰੇਮ). ਰਾਗ ਰਹਿਤ. ਉਦਾਸੀਨ. "ਸਭ ਮਹਿ ਵਸੈ ਅਤੀਤ ਅਨਰਾਗੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) ਬਿਨਾ ਰੰਗ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਆਪੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਭੋਗ ਭੁਗਾਵੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਅਨਰਾਗਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਅਨਰਾਧਾ. ਸੰ. अनिरुद्ध—ਅਨਿਰੁੱਧ. ਵਿ—ਅਮੋੜ. ਮੂੰਹਤਾਣਾ. "ਜਨ ਬਿਚਰੈ ਅਨਰਾਧਾ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨੁਰਾਧਾ.

ਅਨਰੁਕਤ. ਦੇਖੋ,ਅਨਿਰੁਕਤ.

ਅਨਰੁੱਧ. ਦੇਖੋ, ਅਨਿਰੁੱਧ.

ਅਨਰੂਪ. ਵਿ—ਬੁਰਾ ਰੂਪ. ਕੁਰੂਪ. "ਰੂਪ ਅਨਰੂਪ ਮੋਰੋ ਕਛੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਅਨੁਰੂਪ. ਵਿ—ਤੁੱਲ (ਸਮਾਨ) ਰੂਪ ਦਾ. ਸਰੀਖਾ. ਮਾਨਿੰਦ. "ਧਰਨਿ ਮੇ ਸਲਿਲ ਜੈਸੇ ਕੂਪ ਅਨਰੂਪ[1] ਕੈ ਬਿਮਲ ਜਲ ਛਾਏ ਹੈਂ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੩ ਯੋਗ੍ਯ. ਮੁਨਾਸਿਬ. "ਜੋ ਅਨਰੂਪਿਓ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੈ ਹੋਇਰਹੀ ਉਹ ਬਾਤ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੪ ਅਨੁਕੂਲ। ੫ ਅਨ੍ਯ—ਰੂਪ. ਹੋਰ ਸ਼ਕਲ.

ਅਨਲ. ਸੰ. अनल. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਲੰ (ਬੱਸ) ਜਿਸ ਦੇ, ਭਾਵ—ਜੋ ਰੱਜਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ, ਅਗਨਿ. ਅੱਗ. "ਅਉਧ ਅਨਲ, ਤਨੁ ਤਿਨ ਕੋ ਮੰਦਰੁ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਤਿੰਨ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਨੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ। ੩ ਸੰ. ਅਨਿਲ. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਧਾਰਣ ਕਰੀਦੇ ਹਨ, ਹਵਾ. ਪਵਨ. "ਅਨਲ ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਲਹਿਰ ਮਇਓ ਦਧਿ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਜੈਸੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਪੌਣ ਨਾਲ ਮਹੋਦਧਿ (ਸਮੁੰਦਰ) ਵਿੱਚ ਤਰੰਗ ਉਠਦੇ ਹਨ। ੪ ਸੰ. अलिल—ਅਲਿਲ. ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਨਲਪਖ" ਭੀ ਹੈ. ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਛੀ ਸਦਾ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਂਡੇ ਉੱਪਰੋਂ ਡਿਗਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪਹੁਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਉੱਡਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ. "ਅਨਲ ਅਕਾਸ ਪੰਛੀ ਡੋਲਬੋ ਕਰਤ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ. ਉਨਕਾ ਅਤੇ ਹੁਮਾ.

ਅਨਲਹੱਕ. ਅ਼ انا الحق ਅਨਲਹ਼ੱਕ. ਅਨਾ (ਮੈ) ਅਲਹ਼ੱਕ. (ਸਤ੍ਯਬ੍ਰਹਮ) ਅਹੰਬ੍ਰਹ੍ਮਾਸ੍ਮਿ. ਮੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹਾਂ. "ਅਨਲਹੱਕ ਬੋਲਜੋ ਵਿਖ੍ਯਾਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵੇਦਾਂਤੀਆਂ ਵਾਂਙ ਜੋ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਵਾਕ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸ਼ ਤਬਰੇਜ਼.

ਅਨਲਪਖ, ਅਨਲਪੰਛੀ } ਦੇਖੋ, ਅਨਲ ੪.

ਅਨਲਵਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ ਜੇਹੀ ਪੌਣ. ਲੋ. ਲੂ। ੨ ਓਹ ਪੌਣ, ਜੋ ਅ਼ਰਬ ਅਤੇ ਥਲੀ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਗਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਆਦਮੀ ਭੁੱਜ ਮਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਹ ਭੁੱਲਕੇ ਔਝੜ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਅ਼ سموم ਸਮੂਮ (Simoom). "ਅਨਲ ਵਾਉ ਭਰਮ ਭੁਲਾਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੩ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨਰੂਪ ਸ਼ੁੱਧ ਪੌਣ (Oxygen) ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਅਗਨਿ (ਵਿਖ) ਰੂਪ ਗੈਸ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਦੀਵਾ ਜਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ. Carbon-di-Oxide. "ਅੰਤਰ ਲੋਭ ਭਰਮ ਅਨਲ ਵਾਉ। ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਨ ਸੋਝੀ ਪਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਅਨਲੁ. ਅਗਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਨਲ. "ਮੁਕਤੇ ਗੁਰਿ ਅਨਲੁ ਬੁਝਾਇਆ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

---

[1] ਸੰਪਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਅਨਰੂਪ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਅਨਵਸਥਾ. ਸੰ. ਅਨਵਸ੍ਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਇਸਥਿਤੀ. ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਉੱਪਰ ਟਿਕਾਉ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਚਰਚਾ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੁਕਤੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਯਥਾ—"ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ। ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ? ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ। ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ?" (ਜਪੁ) ੩ ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ. ਘਬਰਾਹਟ। ੪ ਅਵਸਥਾ (ਉਮਰ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. "ਅਨਵਸਥਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਕੇਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਜੇ ਉਮਰ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ—ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ.

ਅਨਵਸਥਿਤਿ. ਸੰ. ਅਨਵਸ੍ਥਿਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਥਿਰਤਾ. ਚੰਚਲਤਾ। ੨ ਆਸਰੇ (ਆਸ਼੍ਰਯ) ਦਾ ਅਭਾਵ। ੩ ਸਮਾਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਮਨ ਦਾ ਇਸਥਿਤ ਨਾ ਹੋਣਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਨਵਸਥਾ.

ਅਨਵਸਰ. ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਅਵਸਰ (ਸਮੇਂ ਸਿਰ) ਕਰਨਾ ਛੱਡਕੇ, ਬੇਮੌਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ "ਅਨਵਸਰ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਸੂਕੇ ਸਰਵਰਿ ਪਾਲਿ ਬੰਧਾਵੈ,
ਲੂਣੈ ਖੇਤ ਹਥਵਾਰਿ ਕਰੈ।
ਆਇਓ ਚੋਰ ਤੁਰੰਤਹਿ ਲੈਗਇਓ,
ਮੇਰੀ ਰਾਖਤ ਮੁਗਧ ਫਿਰੈ।
ਜਿਹਵਾ ਬਚਨ ਸੁਧ ਨਹੀ ਨਿਕਸੈ,
ਤਬ ਰੇ ਧਰਮ ਕੀ ਆਸ ਕਰੈ."

(ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

"ਜਬ ਘਰ ਮੰਦਰਿ ਆਗਿ ਲਗਾਨੀ
ਕਢਿ ਕੂਪ ਕਢੈ ਪਨਿਹਾਰੇ."

(ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਅਨਵਦ੍ਯ, ਅਨਵੱਦ ਸੰ. ਵਿ—ਅਵਦ੍ਯ (ਦੋਸ) ਰਹਿਤ. ਅਨਿੰਦ੍ਯ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਤਾਰੀਫ ਲਾਇਕ. "ਅਜਰ ਅਮਰ ਅਨਵਦ੍ਯ ਅਭੇਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨਵਰ. ਅ਼ انور ਵਿ—ਬਹੁਤ ਨੂਰ ਵਾਲਾ. ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੌਸ਼ਨ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ। ੨ ਸੰ. ਅਨ-ਅਵਰ. ਜੋ ਘਟੀਆ ਨਹੀਂ. ਉੱਤਮ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਨਵਰਖ਼ਾਨ.

ਅਨਵਰ ਖ਼ਾਨ. ਮੁਖ਼ਲਸ ਖ਼ਾਨ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ੨ ਕਾਲੇਖਾਨ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ ਅਤੇ ਖ਼੍ਵਾਜਹ ਅਨਵਰ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਦੂਤ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੇਤ ਲੈਣ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਗਿਆ ਸੀ.

ਅਨਵਰਤ੍ਯਨ. ਦੇਖੋ, ਅਨਿਵਰਤਿਨ.

ਅਨਵਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਨਯਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਮੰਗਵਾਉਣਾ. "ਅਨਵਾਯੋ ਹਮ ਨੇ ਤਿਸ ਭਾਂਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਅਨ੍ਹਵਾਉਣਾ. ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. "ਰੂਪ ਸਿੰਧੁ ਅਨਵਾਏ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਅਨਵਾਇਆ. ਵਿ—ਮੰਗਵਾਇਆ. ਆਨਯਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਨ੍ਹਵਾਯਾ. ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਇਆ.

ਅ਼ਨਵਾਨ. ਅ਼ عنوان ਸਰਨਾਵਾਂ. ਸਿਰਲੇਖ। ੨ ਆਰੰਭ. ਮੁੱਢ। ੩ ਦੀਬਾਚਾ. ਭੂਮਿਕਾ.

ਅਨਵਾਰ. ਅ਼ انوار ਨੂਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਚਮਤਕਾਰੇ. ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ.

ਅਨਵਾਰ ਸਹੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਤੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬੁਧਿਬਾਰਧਿ.

ਅਨਵ੍ਰਣ. ਦੇਖੋ, ਅਨਬ੍ਰਣ.

ਅਨਾਸ. ਵਿ—ਆਸ਼ਾ ਬਿਨਾ. ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ. "ਅਨਾਸੰ ਉਦਾਸੀ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਨਮੋ ਨਮੋ ਅਨਾਸ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰ. ਨਾਸਾ (ਨੱਕ) ਬਿਨਾ. ਨਕਟਾ.

ਅਨਾਸਰੁਚ. ਦੇਖੋ, ਅਨਾਸੌਚ.

ਅਨਾਸਨ. ਵਿ—ਆਸਨ ਰਹਿਤ. ਇਸਥਿਤੀ ਬਿਨਾ। ੨ ਸੰ. ਅਨਸ਼ਨ. ਬਿਨਾ ਭੋਜਨ.

ਅਨਾਸਾ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਨਾਯਾਸ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ.

ਅਨਾਸਿਰ. ਅ਼ عناصر ਅ਼ਨਾਸਿਰ. ਉਨਸਰ (ਤਤ੍ਵ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਭੂਤ. ਪਾਨੀ, ਹਵਾ, ਖ਼ਾਕ ਅਤੇ ਅਗਨਿ

ਅਨਾਸੌਚ. ਸੰ. ਅਸ਼ੌਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼ੁੱਧੀ. ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. "ਅਨਾਸੌਚ ਨਾਮਾ ਮਹਾਂ ਸੂਰ ਸੋਹੈ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਅਨਾਹਤ, ਅਨਾਹਤਿ, ਅਨਾਹਤੁ ਵਿ—ਅਨ-ਆਹਤ. ਬਿਨਾ ਆਘਾਤ। ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਕਾਲ ਰਹਿਤ. "ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ." (ਜਪੁ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਹਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਦਾ ਬਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਅਨਾਹਤ ਲਾਗੀ, ਕਹੁ ਹਲਾਲ ਕਿਆ ਕੀਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੪ ਅਮਰਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵਸਤ੍ਰ ਅਨਾਹਤ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧੋਬੀ ਤੋਂ ਪਛਾੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ੫ ਦੇਖੋ, ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਖਟਚਕ੍ਰ ਦਾ (ਸ).

ਅਨਾਹਦ. ਦੇਖੋ, ਅਨਾਹਤ। ੨ ਅਖੰਡ. ਲਗਾਤਾਰ. "ਸਿਮਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਾਵੈ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਨਾਦ." (ਭਾਗੁ)

ਅਨਾਹਾਰ, ਅਨਾਹਾਰੀ ਸੰ. अनाहारिन्. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਆਹਾਰ. ਭੋਜਨ ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਨੇ ਅਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ.

ਅਨਾਗਾ, ਅਨਾਗੀ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਖੰਡ. ਬੇਨਾਗਾ. ਨਿਰੰਤਰ. "ਦਾਨੋ ਦੇਉ ਅਨਾਗੀ ਸੰਘਰ ਰੱਚਿਆ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਵਿ—ਜੇਹਾ ਅੱਗੇ (ਪਹਿਲਾਂ) ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ.

ਅਨਾਚਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਨਚਾਰ.

ਅਨਾਜ, ਅਨਾਜੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ. ਖਾਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. ਦੇਖੋ, ਅਨਾਦ. "ਅਨਾਜੁ ਮਗਉ ਸਤ ਸੀ ਕਾ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ)

ਅਨਾਤ. ਸੰ. ਸ੍ਨਾਤ. ਵਿ—ਨ੍ਹਾਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਅਨਾਯਨ ਕਰਾਤ. ਮੰਗਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਆਨਯਨ ਕੀਤਾ. ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੋਇਆ.

ਅਨਾਤਮ. ਸੰ. अनात्म. ਵਿ—ਆਤਮਾ ਰਹਿਤ. ਜੜ੍ਹ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਭੂਤ, ਜੋ ਆਤਮਰੂਪ ਨਹੀਂ. ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਵਸਤੂ।

੩ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰਹਿਤ. "ਅੰਗ ਹੀਨ ਅਭੰਗ ਅਨਾਤਮ." (ਜਾਪੁ)

ਅਨਾਥ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਥ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਨਹੀਂ। ੨ ਦੀਨ. ਮੁਹਤਾਜ. ਯਤੀਮ. ਮਹਿੱਟਰ.

ਅਨਾਥਹਨਾਥ, ਅਨਾਥਨਾਥ ਵਿ—ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਅਨਾਥਹਨਾਥ ਦਇਆਲ ਸੁਖਸਾਗਰ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ. "ਪਤਿਤਉਧਾਰਨ ਅਨਾਥਨਾਥ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਅਨਾਥਾਲਯ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ). ਯਤੀਮਖਾਨਾ. Orphanage.

ਅਨਾਦ. ਸੰ. अन्नाद—ਅੱਨਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਅੰਨ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਭੋਜਨ ਕਰਤਾ। ੩ ਅੰਨ ਆਦਿ। ੪ ਆਦਿ ਰਹਿਤ. ਅਨਾਦਿ. ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਨਹੀਂ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਵਾਪੀ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਮ, ਯ, ਗ, ਲ, SSS, ISS, ·S, I. ਚਾਰ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਦੋ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚੱਲੇ ਬਾਣ, ਰੁੱਕੇ ਗੈਣ। ਮੱਤੇ ਸੂਰ, ਰੱਤੇ ਨੈਣ।
ਢੱਕੇ ਢੋਲ, ਢੁਕੀ ਢਾਲ। ਛੁੱਟੈਂ ਬਾਣ, ਉੱਠੈ ਜ੍ਵਾਲ।। (ਰਾਮਾਵ)

੬ ਸੰ. ਵਿ—ਨਾਦ (ਧੁਨੀ) ਬਿਨਾ। ੭ ਅ. ਇਨਾਦ. ਦੁਸ਼ਮਨੀ. ਵੈਰ.

ਅਨਾਦੱਤ. ਸੰਗਯਾ—ਆਦਾਨਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ. ਕੰਜੂਸੀ. "ਇਤੈ ਦੱਤ ਪਾਯੋ ਅਨਾਦੱਤ ਉੱਤੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਏਧਰੋਂ ਦਾਨ ਦੌੜਿਆ ਓਧਰੋਂ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ.

ਅਨਾਦਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਰਾਦਰ. ਅਪਮਾਨ. ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ.

ਅਨਾਦਿ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਦਿ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਆਦਿ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤ." (ਜਪੁ) ੨ ਅੰਨ ਆਦਿ. ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥ. "ਅਨਲ ਅਨਾਦਿ ਕੀਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਧੰਨ ਅਨਾਦਿ ਭੂਖੇ ਕਵਲ ਟਹਕੇਵ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) "ਦੇਵਹਿਂ ਸਭਨ ਅਨਾਦਿ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨਾਨੰਦ. ਆਨੰਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਸ਼ੋਕ. ਰੰਜ.

ਅਨਾਮ. ਸੰ. अनामन्. ਵਿ—ਨਾਮ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ. "ਅਨਾਮ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) "ਜਗ ਨਾਮ ਸਹੰਸ ਅਨਾਮ ਅਹੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਅਨਾਮਯ. ਆਮਯ (ਰੋਗ) ਰਹਿਤ. ਅਰੋਗ. "ਤਨ ਅਨਾਮ ਮਨ ਅਨਦ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਇਨਾਮ.

ਅਨਾਮਯ. ਵਿ—ਆਮਯ (ਰੋਗ) ਰਹਿਤ. ਅਰੋਗ. "ਅਖਿਲ ਅਨਾਮਯ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਾਮਾ, ਅਨਾਮਿਕਾ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੀਚੀ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀ ਉਂਗਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ. ਯੱਗਾਂ ਸਮੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਛੱਲਾ ਇਸੇ ਲਈ ਪਹਿਰਾਂਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏ. "ਨਿਜ ਅਨਾਮਿਕਾ ਤੇ ਸੁ ਬਗਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਅਨਾਮਿਕਾ ਤੋਂ ਅੰਗੂਠੀ ਲਾਹਕੇ ਫੈਂਕ ਦਿੱਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਅਨਾਮੀ. ਵਿ—ਨਾਮ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਨਾਮਯ. ਅਰੋਗ. "ਕਰਹੁੰ ਅਵਰ ਕੋ ਕੈਸ ਅਨਾਮੀ?" (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਇਨਾਮ ਦੇ ਲਾਇਕ.

ਅਨਾਮੈਂ. ਦੇਖੋ, ਅਨਾਮਯ.

ਅਨਾਮੰ. ਨਾਮ ਬਿਨਾ। ੨ ਆਮ (ਰੋਗ) ਰਹਿਤ. ਅਰੋਗ.

ਅਨਾਯਾਸ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਯਾਸ (ਯਤਨ) ਬਿਨਾ. ਨਿਰਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬਿਨਾ. "ਅਨਾਯਾਸ ਸਭ ਹੀ ਬਨਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਾਯੁਧ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਬਿਨਾ. ਬੇ ਹਥਿਆਰ.

ਅਨਾਰ. ਵਿ—ਨਾਰ (ਗਰਦਨ) ਬਿਨਾ। ੨ ਫ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾੜਿਮ. ਦਾੜੂ. ਦ੍ਰੁਮਸਾਰ. L. Punicagranatum. ਅੰ. Pomegranate. ਮਿੱਠਾ ਅਨਾਰ ਪਿਆਸ ਕੰਠ ਦੇ ਰੋਗ ਤਾਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵੀਰਯ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਕਾਬਿਜ ਹੈ. ਕੰਧਾਰ ਦਾ ਬੇਦਾਨਾ ਅਨਾਰ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਖੱਟਾ ਅਨਾਰ ਚਟਣੀ ਮਸਾਲੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਅਨਾਰ ਦਾ ਛਿਲਕਾ 'ਨਾਸਪਾਲ' ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਨਾਰਕਲੀ. ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸਲੀਮ (ਜਹਾਂਗੀਰ) ਦੀ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋ ਗਈ, ਅਰ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਹ ਅਯੋਗ ਸੰਬੰਧ ਜਾਣ ਕੇ ਅਨਾਰਕਲੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਦਬਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਇਸ ਦੀ ਕਬਰ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਦੇ ਦਫਤਰ ਪਾਸ ਹੈ. ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮੇ ਇਸ ਮਕਬਰੇ ਵਿੱਚ ਯੂਰਪੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਤੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਰਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ. ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕਾਗਜ ਇੱਥੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ. ਅਨਾਰਕਲੀ ਦਾ ਨਾਮ "ਨਾਦਿਰਾ ਬੇਗਮ" ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ.

ਅਨਾਰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਨਾਰਯ.

ਅਨਾਰਦਾਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨਾਰ ਦਾ ਬੀਜ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਖੱਟੇ ਅਨਾਰ ਦੇ ਸੁਕਾਏ ਹੋਏ ਦਾਣੇ, ਜੋ ਚਟਣੀ ਮਸਾਲੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ.

ਅਨਾਰਯ. ਸੰ. अनार्य. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਆਰਯ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ) ਨਹੀਂ। ੨ ਅਨਾੜੀ। ੩ ਅਸਭ੍ਯ. ਗੰਵਾਰ.

ਅਨਾਰੀ. ਅਨਾਰਯ. ਦੇਖੋ, ਅਨਾੜੀ.

ਅਨਾਲਸ. ਬਿਨਾ ਆਲਸ. ਸਾਵਧਾਨ.

ਅਨਾਲਕਾ. ਵਿ—ਨਾ ਨਾਲ ਦਾ. ਜੋ ਸਦਾ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ. "ਖੰਡਿਆ ਭਰਮ ਅਨਾਲ ਕਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਰਾਲਸ. ਆਲਸ ਬਿਨਾ.

ਅਨਾਲੋਭ. ਸੰਗਯਾ—ਲੋਭ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਸੰਤੋਖ.

ਅਨਾਲੰਬ. ਵਿ—ਆਲੰਬ (ਆਸ੍ਰਯ) ਬਿਨਾ. "ਅਨਾਲੰਬ ਲਖ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਾਵਨ. ਕ੍ਰਿ—ਅਨ੍ਹਾਉਣਾ. ਇਸਨਾਨ ਕਰਨਾ. ਅਨ੍ਹਾਨਾ. "ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਪੁਨ ਸਿੱਖ ਅਨਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਾਯਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਮੰਗਵਾਉਣਾ. ਅਣਵਾਣਾ.

ਅਨਾਵਰਤ. ਵਿ—ਆਵਰ੍ਤ (ਘੁਮਾਉ) ਬਿਨਾ. ਚੱਕਰ ਬਿਨਾ. ਭਾਵ—ਜੋ ਮੁੜਦਾ (ਭੌਂਦਾ) ਨਹੀਂ. "ਅਨਾਵਰਤ ਬੀਰੰ ਮਹਾਂ ਵਰਤ ਧਾਰਾ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਸੰ. अनावृत—ਅਨਾਵ੍ਰਿਤ. ਜੋ ਆਵ੍ਰਿਤ (ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ) ਨਹੀਂ. ਖੁਲ੍ਹਾ.

ਅਨਾਵ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਰਿਸ੍ਟਿ (ਵਰਖਾ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਮੀਂਹ ਨਾ ਪੈਣਾ. ਔੜ.

ਅਨਾੜੀ. ਵਿ—ਜੋ ਨਾੜੀ (ਨਬਜ) ਦੇਖਣ ਨਾ ਜਾਣੇ. ਅਜਾਣ ਵੈਦ। ੨ ਅਨਾਰ੍ਯ. ਅਸਭ੍ਯ।[1] ੩ ਸੰ. ਅਨ-ਏਡ. ਅਨੇਡ. ਮੂਰਖ. ਬੁੱਧਿਹੀਨ. "ਅਸੰਤ ਅਨਾੜੀ ਕਦੇ ਨ ਬੂਝੈ." (ਗਉ ਮ: ੩) ੪ ਅਨਾਰੀ. ਅਨਾਰ੍ਯ. ਅਸਭ੍ਯ. ਗਵਾਰ.

ਅਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਣਿ। ੨ ਸੰ. ਅਨ੍ਯ. ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਹੋਰ. ਇਤਰ. "ਅਨਿ ਨ ਉਪਾਵ ਕਰਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਅਨ੍ਯ ਉਪਾਵ ਨ ਕਰਹਾਂ। ੩ ਸੈਨਾ. ਅਨੀਕ. "ਹਉ ਮੈ ਅਨਿ ਸਿਉ ਲਰਿ ਮਰੈ." (ਬਾਵਨ)

ਅਨਿਆਂਉ, **ਅਨਿਆਇ** } ਸੰ. ਅਨ੍ਯਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੀਤਿ. ਬੇਇਨਸਾਫੀ. "ਤਾ ਕਤੀਐ ਜੇ ਅਨਿਆਇ ਕੋ ਮਰਤਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅਨ੍ਯਾਯ.

ਅਨਿਆਈ. ਦੇਖੋ, ਅਨ੍ਯਾਯੀ.

ਅਨਿਆਸ. ਸੰ. ਅਨਾਯਾਸ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਯਾਸ (ਯਤਨ) ਬਿਨਾ। ੨ ਆਯਾਸ (ਮਿਹਨਤ) ਬਿਨਾ.

ਅਨਿਆਰਾ, **ਅਨਿਆਰੋ** } ਵਿ—ਅਣੀ ਵਾਲਾ. ਨੋਕਦਾਰ। ੨ ਅਭਿੰਨ. ਜੋ ਨਿਆਰਾ ਨਹੀਂ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਨੋਕਾਂ ਹਨ. "ਭਾਲ ਬਿਰਾਜਤ ਹੈ ਅਨਿਆਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਅਨਿਸ੍ਟ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਇਸ੍ਟ (ਪਿਆਰਾ) ਨਹੀਂ. ਇੱਛਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੁਕਸਾਨ. ਹਾਨੀ. ਅਮੰਗਲ.

ਅਨਿਕ. ਵਿ—ਨਾ ਇੱਕ. ਅਨੇਕ. ਬਹੁਤ. "ਅਨਿਕ ਭੋਗ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਕਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰ. ਕਨਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ. "ਅਨਿਕ ਕਟਕ ਜੈਸੇ ਭੂਲਪਰੇ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਅ਼ ﻋﻨﻖ ਅ਼ਨਕ. ਦੇਸ਼ਯਾਤ੍ਰਾ. ਸਫਰ। ੪ ਹਮਲਾ. ਧਾਵਾ. "ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂ ਨਾਹੀਂ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਕਾਮਾਦਿ ਵੈਰੀਆਂ ਪੁਰ ਬਹੁਤ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹਾਂ.

ਅਨਿਕ ਘਾਤਿਨੀ. ਤੋਪ. "ਅਨਿਕ ਘਾਤਿਨੀ ਛੋਰੀ ਤਬੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨਿਕਤ. ਅਨੇਕਧਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ. ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਦੇ. "ਖੋਜ ਅਸੰਖਾ ਅਨਿਕਤ ਪੰਥਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੇਕਤ੍ਵ. ਅਨੇਕਤਾ.

ਅਨਿਕਧਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਨੇਕ ਧਾ. ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ. ਅਨੇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ.

ਅਨਿਕਮੁਖੀ. ਵਿ—ਅਨੇਕ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਸਨਾਗ. ਸਹਸ੍ਰਫਣੀ। ੩ ਸ਼ਿਵ. ਪੰਚਮੁਖ। ੪ ਰਾਵਣ. ਦਸ਼ਮੁਖ। ੫ ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ। ੬ ਕਾਰ੍ਤਿਕੇਯ. ਖੜਾਨਨ.

ਅਨਿਕਰੰਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡਦਾ ਹੈ. ਵਿਸ਼੍ਵਰੂਪ.

ਅਨਿਗ. ਵਿ—ਅਨੇਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੰਗ. ਕਾਮ. "ਸੁੰਦਰ ਅਨਿਗਭਾਉ ਕਰਤ ਫਿਰਤ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ਕਾਮ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ.

ਅਨਿਗਭਾਉ. ਅਨੇਕ ਭਾਵ। ੨ ਅਨੰਗਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਨਉਪਰੀ.

ਅਨਿੱਛ. ਵਿ—ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ.

ਅਨਿਛਿੱਤ. ਸੰ. अनिच्छित. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ. ਅਣਚਾਹਿਆ.

ਅਨਿਤ, **ਅਨਿੰਤ**, **ਅਨਿਤ੍ਯ**, **ਅਨਿੱਤ**, **ਅਨਿਤ੍ਯ** } ਵਿ—ਜੋ ਨਿਤ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਖਿਨ (ਛਣ) ਭੰਗੁਰ. ਚੰਦਰੋਜ਼ਾ. "ਅਨਿਤ ਬਿਉਹਾਰ ਅਚਾਰ ਬਿਧਿ ਹੀਨਤ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੨ ਅਨਿਯਤ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ. "ਅਨਿੰਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਨਿੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਉਸਤਤਿ. ਤਰੀਫ (ਤਅ਼ਰੀਫ). "ਤਜ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਨਿੰਦ ਨਿੰਦਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਤਜ। ੨ ਸੰ. ਅਨਿੰਦ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਸਲਾਹੁਣ ਲਾਇਕ (ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ੍ਯ). "ਜੋ ਅਨਿੰਦ, ਨਿੰਦ ਕਰਿ ਛੋਡਿਓ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਅਨਿਨ, **ਅਨਿੰਨ** } ਸੰ. ਅਨਨ੍ਯ. ਵਿ—ਅਨ੍ਯ (ਹੋਰ) ਨਾਲ ਨਾ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਇੱਕ ਦਾ ਹੀ ਉਪਾਸਕ. "ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੋ ਨਿਜਰੂਪ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਅਨਨ੍ਯ ਅਤੇ ਅਨੰਨ.

ਅਨਿਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਿ (ਅਨੀਕਨੀ-ਸੈਨਾ) ਦਾ ਪਤਿ. ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ.

ਅਨਿਬੱਧ. ਸੰ. अनिबद्ध. ਵਿ—ਜੋ ਨਿਬੱਧ (ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ) ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵਾਜਾ (ਸਾਜ), ਜਿਸ ਦੇ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਭੇਦ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਤੁ ਅਥਵਾ ਤੰਦ ਦੇ ਬੰਧਨ (ਬੰਦ) ਨਾ ਬੱਧੇ ਹੋਣ.

ਅਨਿਮਿਖ, **ਅਨਿਮੇਖ** } ਸੰ. ਅਨਿਮੇਸ. ਵਿ—ਨਿਮੇਸ (ਪਲਕ ਝਮਕੇ) ਬਿਨਾ. ਇੱਕ ਟਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਛੀ। ੩ ਦੇਵਤਾ. ਭਾਗਵਤ ਆਦਿ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਝਮਕਦੀ.

ਅਨਿਮੰਡ. ਵਿ—ਅਨਿ (ਅਨੀਕ—ਸੈਨਾ) ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ. ਫੌਜ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ.

---
[1] ਦੇਖੋ, ਧਮਕਿੰਕਰ ੨.

ਅਨਿਯਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਿਯਤ (ਮੁਕ਼ੱਰਰ) ਨਹੀਂ। ੨ ਨਾਪਾਇਦਾਰ। ੩ ਅਨਿਤ੍ਯ. ਨਿੱਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਅਨਿਯਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨਿਆਰਾ.

ਅਨਿਰਖ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਖ (ਮੁੱਲ) ਨਹੀਂ। ੨ ਅਨਿਰੀਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. "ਅਨਿਰਖ ਸਬ ਉੱਚਰੋ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ)

ਅਨਿਰਤ. ਸੰ. अनृत—ਅਨ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਤ (ਸੱਚ) ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਝੂਠ. ਅਸਤ੍ਯ.

ਅਨਿਰਵਚਨੀ / **ਅਨਿਰਵਚਨੀਯ** } ਸੰ. अनिर्वचनीय. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕਥਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਜੋ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ. "ਲਖਹੁ ਅਨਿਰਵਚਨੀ ਇਹੁ ਯਾਂਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ.

ਅਨਿਰੁਕਤ. ਸੰ. ਅਨਿਰੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਜੋ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ. ਅਕੱਥ.

ਅਨਿਰੁੱਧ. ਸੰ. अनिरूद्ध. ਵਿ—ਜੋ ਰੁੱਧ (ਰੁਕਿਆ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਮੋੜ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਮਿ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਪੋਤ੍ਰਾ, ਜੋ ਵਜ੍ਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ.

ਬਾਣ (ਵਾਣ) ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਊਖਾ (ਊਸ਼ਾ) ਸੀ, ਅਨਿਰੁੱਧ ਉੱਪਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਚਤੁਰ ਸਹੇਲੀ ਚਿਤ੍ਰਲੇਖਾ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਗਰ ਸ਼ੋਣਿਤਪੁਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਈ. ਬਾਣ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਕੇ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਕਈ ਯੋਧੇ ਘੱਲੇ, ਪਰ ਇਸ ਬੀਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਬਾਣ ਨੇ ਜਜੋਂ ਤਜੋਂ ਕਰਕੇ ਅਨਿਰੁੱਧ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ, ਬਲਰਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਗਏ, ਅਤੇ ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੋਇਆ. ਬਾਣ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸਕੰਦ ਉਸ ਵੱਲ ਹੋਏ. ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ, ਅਤੇ ਸਕੰਦ ਨੂੰ ਗਰੁੜ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਨੇ ਘਾਇਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਵਾਣ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਅਨਿਰੁੱਧ ਊਸ਼ਾ ਸਮੇਤ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਅਪਨੇ ਘਰ ਪੁੱਜਾ. "ਸੰਗ ਲਯੋ ਅਨਿਰੁੱਧ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਊਖਾ। ੩ ਪਸ਼ੂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਰੱਸਾ। ੪ ਏਲਚੀ. ਦੂਤ। ੫ ਸ਼ਿਵ.

ਅਨਿਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਨ. ਹਵਾ. "ਅਨਿਲ ਬੇੜਾ ਹਉ ਖੇਵਿ ਨ ਸਾਕਉ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਗਠੀਆ ਲਕਵਾ ਆਦਿ ਵਾਤਰੋਗ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਨਲ.

ਅਨਿਲਕੁਮਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਿਲ (ਪੌਣ) ਦਾ ਬੇਟਾ ਹਨੂਮਾਨ। ੨ ਭੀਮਸੇਨ.

ਅਨਿਲਭੁਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਿਲ (ਹਵਾ) ਖਾ ਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਪੌਣਾਹਾਰੀ.

ਅਨਿਵਰਤਿਨ. ਸੰ. अनिवर्तिन्. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਮੁੜਨ ਵਾਲਾ. ਅਮੋੜ. "ਅਨਿਵਰਤਿਨ ਨਿਵਰਤਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੭) ਅਮੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਕੇ.

ਅਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੋਕ. ਤਿੱਖਾ ਸਿਰਾ "ਤੋਮਰ ਤੀਰਨ ਸਾਂਗਨ ਅਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. ਅਨੀਕ. ਦੇਖੋ, ਅਣਿ. "ਕੈ ਕੈ ਬਲ ਸੁੰਭ ਕੀ ਹਨੀ ਅਨੀ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਨੀਆਲਾ. ਵਿ—ਅਣੀਵਾਲਾ. ਨੋਕਦਾਰ. "ਰਾਮਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਅਣਿ.

ਅਨੀਸ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਨਹੀਂ. ਅਨਾਥ। ੨ ਅਨੀਕ (ਫ਼ੌਜ) ਦਾ ਈਸ਼. ਸੈਨਾਪਤਿ। ੩ ਜੀਵ. ਜੀਵਾਤਮਾ, ਜੋ ਈਸ਼ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ.

ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ. ਸੰ. अनीश्वरवादिन्. ਵਿ—ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਸ੍ਤਿਕ. Atheist.

ਅਨੀਹ. ਸੰ. ਵਿ—ਈਹਾ (ਇੱਛਾ) ਰਹਿਤ. ਬੇਪਰਵਾਹ.

ਅਨੀਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ੌਜ. ਜੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ (ਸੰਮੁਖ—ਸਨਮੁਖ) ਗਮਨ ਕਰੇ। ੨ ਯੁੱਧ. ਜੰਗ. ਲੜਾਈ। ੩ ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ. ਰਣਭੂਮਿ.

ਅਨੀਕਨੀ / **ਅਨੀਕਿਨੀ** } ਸੰ. अनीकिनी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲਿਨੀ. ਨੀਲੋਫ਼ਰ। ੨ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਗਿਣਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੨੧੮੭ ਰਥ, ੨੧੮੭ ਹਾਥੀ, ੬੫੬੧ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ੧੦੯੩੫ ਪਿਆਦੇ ਹੋਣ। ੩ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. "ਬਿਚਲ ਬਿਥਰ ਐਸੇ ਭਾਜਗੀ ਅਨੀਕਨੀ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਨੀਤ. ਸੰ. ਅਨਿਤ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਨਿਤ੍ਯ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਚੰਦਰੋਜ਼ਾ। ੨ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਅਨੀਤਿ। ੩ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਆਨੀਤ। ੪ ਹੋਰ ਥਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅਨਤ੍ਰ.

ਅਨੀਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਤਿ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ. ਬੇਅ਼ਦਲੀ. ਅਨ੍ਯਾਯ (ਅਨਿਆਂ). ੨ ਵਿ—ਅਨਿਤ੍ਯ. ਚੰਦਰੋਜ਼ਾ. ਬਿਨਸਨਹਾਰ. "ਜਲਿ ਧੋਵੈ ਬਹੁ ਦੇਹਿ ਅਨੀਤਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਨੀਤੇ. ਸੰ. ਅਨਤ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੋਰ ਥਾਂ. ਦੂਜੀ ਜਗਾ। ੨ ਅਨੀਤਿ ਮੇ. ਕੁਰੀਤਿ ਵਿੱਚ. "ਗਾਵਹਿ ਗੀਤੇ ਚੀਤਿ ਅਨੀਤੇ। ××× ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮਨਿ ਝੂਠ ਅਨੀਤੇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਭਜਨ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਚਿੱਤ ਅਨਤ੍ਰ (ਹੋਰ ਥਾਂ) ਹੈ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਮਨ ਕੁਰੀਤਿ ਵਿੱਚ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਨੀਤ.

ਅਨੀਰਾਇ ਜੀ. ਦੇਖੋ, ਅਣੀਰਾਇ ੨.

ਅਨੀਲ / **ਅਨੀਲੁ** } ਵਿ—ਚਿੱਟਾ. ਉੱਜਲ। ੨ ਭਾਵ—ਰੂਪ ਰੰਗ ਰਹਿਤ. "ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ." (ਜਪੁ) ੩ ਨੀਲ ਗਿਣਤੀ ਰਹਿਤ. ਭਾਵ ਅਗਣਿਤ. ਬੇਅੰਤ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨੀਲ.

ਅਨੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ. ਅਨਾਜ. "ਅਨੁ ਧਨੁ ਬਹੁਤਾ ਉਪਜੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ੨ ਸੰ. ਉਪ. ਇਹ ਜਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਪਿੱਛੇ, ਤੁੱਲ, ਸਾਥ, ਹਰਇੱਕ (ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ), ਬਾਰੰਬਾਰ ਆਦਿ ਅਰਥ ਜਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਅਨੁਗਾਮੀ ਅਨੁਦਿਨ ਅਨੁਰੂਪ ਆਦਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਣੁ.

ਅਨੁਆਰ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਹਾਰ.

ਅਨੁਸਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੈਰਵੀ। ੨ ਨਕ਼ਲ.

ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ। ੨ ਉਪਦੇਸ਼. ਨਸੀਹਤ। ੩ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦਾ ਤੇਰਵਾਂ ਪਰਵ.

ਅਨੁਸਾਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਨੁਕੂਲ। ੨ ਸਮਾਨ. ਜੇਹਾ.

ਅਨੁਸਾਰੀ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਨੁਕੂਲ.

ਅਨੁਸੂਤ. ਵਿਆਪਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਸ੍ਯੂਤ. "ਨਿਜ ਅਨੁਸੂਤ ਸਭਿਨ ਮੇ ਦੇਖੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨੁਸ਼੍ਟੁਪ | ਅਨੁਸ਼੍ਟੁਭ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਸੋਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ, ਅਤੇ ਅੱਠ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪਦ, ਕੁੱਲ ੩੨ ਅੱਖਰ. ਹਰੇਕ ਪਦ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਅੱਖਰ ਲਘੁ ਅਤੇ ਛੀਵਾਂ ਗੁਰੁ. ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਵਿੱਚ ਸੱਤਵਾਂ ਅੱਖਰ ਲਘੁ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ. ਇਹ ਛੰਦ ਅਕਸਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ "ਸ਼ਲੋਕ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਛੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਦ ੩੨ ਅੱਖਰ ਦਾ ਸ਼ਲੋਕ ਮੰਨਕੇ ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

विज्ञानेनासिना येन त्वज्ञानं नवरङ्गकम्
छिन्यतो नम्यतेऽस्माभिः सगोविन्दहरि गुरूः

(ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸਤੋਤ੍ਰ ਰਤਨਾਕਰ)

ਕੀਜੈ ਮਾਨ ਨ ਭੂਲਕੈ, ਵਿਦ੍ਯਾ ਰੂਪ ਧਨਾਦਿ ਕੋ,
ਧਾਰੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਸ਼ੀਲਤਾ, ਗੁਰੁਮਤ ਧਰੋ ਚਿਤ.

ਅਨੁਸ਼੍ਠਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਜ ਦਾ ਆਰੰਭ। ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਤਸ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜਾਪ ਕਰਨਾ। ੩ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਅਨੁਸ਼੍ਣ. ਸੰ. अनुष्ण. ਵਿ—ਜੋ ਉਸ਼੍ਣ (ਗਰਮ) ਨਹੀਂ. ਠੰਢਾ.

ਅਨੁਸ੍ਯੂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਪਰੋਇਆ। ੨ ਭਾਵ—ਸਾਰੇ ਵਿਆਪਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਨੁਸ੍ਵਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਅੱਖਰ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾਕੇ ਉੱਚਾਰਣ ਯੋਗ੍ਯ ਸੁਰ. ਬਿੰਦੀ. ਟਿੱਪੀ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਨੂਨ ਗੁੰਨੇ ਦੀ ਤਰਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸੰਤ ਮਹੰਤ ਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਆਦਿ.

ਅਨੁਹਰ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਹਰਣ ਅਤੇ ਅਨੁਹਾਰ. "ਕਰਹਿਂ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ ਨਰ ਅਨੁਹਰ ਹੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨੁਹਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੁਕਰਣ. ਨਕਲ.

ਅਨੁਹਾਰ. ਵਿ—ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ. "ਸਨਮੁਖ ਦੇਵੀ ਕੇ ਗਯੋ ਸਲਭ ਦੀਪ ਅਨੁਹਾਰ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੂਪ. ਸ਼ਕਲ। ੩ ਮੁਤ੍ਰੰਗਾ. ਕਿਸੇ ਜੇਹੀ ਸ਼ਕਲ. ਨੁਹਾਰ.

ਅਨੁਕਤ. ਸੰ. ਅਨੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਨਾ ਉਕ੍ਤ (ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ). ਅਕਥਿਤ (ਅਕਹਿ). "ਅਨੁਕਤ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਨੁਕਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਕਲ। ੨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਤੁੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਪੈਰਵੀ। ੪ ਕਿਸੇ ਧੁਨਿ ਦੀ ਨਕਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸ਼ਬਦ, ਜੈਸੇ—ਘੜੰਮ, ਧੜੰਮ, ਚੀਂ ਚੀਂ, ਗੜਗੜ, ਤੜਾਕ ਆਦਿ. Onomato poeia.

ਅਨੁਕੂਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਡੁਬਦੇ ਨੂੰ ਕੂਲ (ਕਿਨਾਰੇ) ਵਾਂਙ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਵੇ. ਸਹਾਇਕ। ੨ ਅਨੁਸਾਰੀ। ੩ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਅਨੁਕੂਲਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਕੂਲ.

ਅਨੁਕੂਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ. "ਮੌਕ੍ਤਿਕਮਾਲਾ ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਭ, ਤ, ਨ, ਗ, ਗ. SII, SSI. III, S, S. ਪੰਜ ਅਤੇ ਛੀ ਅੱਖਰਾਂ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸੇਵੋ, ਜਨਮ ਸੁਧਾਰੋ,
ਕਾਮਰੁ ਹੌਮੈ, ਮਨ ਨਹਿ ਧਾਰੋ,
ਆਲਸ ਤਜਾਗੋ, ਕਿਰਤ ਕਮਾਓ,
ਹ੍ਵੈ ਉਪਕਾਰੀ, ਜਗ ਸੁਖ ਪਾਓ.

ਅਨੁਕੰਪਾ. ਸੰ. अनुकम्पा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਕੰਪਨ (ਕੰਬਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕ੍ਰਿਪਾ. ਦਯਾ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ. "ਮੁਝ ਪਰ ਨਿਜ ਅਨੁਕੰਪਾ ਧਾਰਹੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨੁਕੰਪੈਨਾ. ਵਿ—ਅਨੁਕੰਪਾ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਦਾ ਅਯਨ (ਘਰ). "ਸੁਨ ਸ਼੍ਰੌਨਨ ਬੈਨਾ ਅਨੁਕੰਪੈਨਾ ਬਾਨੀ ਭਨੀ ਰਸਾਲ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨੁਕ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਕਤ.

ਅਨੁਕ੍ਤਨਿਮਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ੇਸੋਕ੍ਤਿ (ੲ)

ਅਨੁਕ੍ਰਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਲਸਿਲਾ. ਤਰਤੀਬ.

ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਮਜਮੂਨਾਂ ਦੀ ਫਹਿਰਿਸ੍ਤ. ਸੂਚੀਪਤ੍ਰ. ਤਤਕਰਾ. Index.

ਅਨੁਖੰਗ. ਸੰ. ਅਨੁਸੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਯਾ. ਕ੍ਰਿਪਾ। ੨ ਸੰਬੰਧ. ਜੋੜ। ੩ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਪੂਰਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਪਦ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਪਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਖਿੱਚਕੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਿਵੇਂ—"ਚਹੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ। ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਤਰਸਹਿ ਸਭ ਲੋਇ। ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) ਇੱਥੇ ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਨੁਸੰਗ ਹੈ.

ਅਨੁਗ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਨੁ (ਪਿੱਛੇ) ਗ (ਚੱਲਣ) ਵਾਲਾ. ਅਨੁਗਾਮੀ. ਪੈਰੋ। ੨ ਸੇਵਕ. ਅਨੁਚਰ. "ਅਨੁਗ ਆਪਨੇ ਕੋ ਅਭੈਦਾਨ ਦਾਤੀ." (ਛੱਕੇ)

ਅਨੁਗਨੀ. ਸੰ. ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੁਗ (ਨੌਕਰਾਂ) ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ (ਇਕੱਠ) ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਨੁਗਾਮੀ. ਸੰ. अनुगामिन्. ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਣ ਵਾਲਾ. ਅਨੁਚਰ. ਪੈਰੋ। ੨ ਸੇਵਕ. ਦਾਸ.

ਅਨੁਗੁਣ. ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਸੰਗਤਿ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ, ਸੰਗਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗੁਣ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਵੇ, ਅਜਿਹਾ ਵਰਣਨ

"ਅਨੁਗੁਣ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਾਧੋ ! ਇਹ ਮਨ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਈ,
ਚੰਚਲ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੰਗ ਬਸਤ ਹੈ,
ਯਾਤੇ ਥਿਰ ਨਾ ਰਹਾਈ. (ਗਉ ਮ: ੯)

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰੁ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦਵਾਰ,
ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ. (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਅਮੋਲ ਹੈ, ਹੋਇ ਅਮੋਲ ਸਾਧੁਸੰਗ ਪਾਏ. (ਭਾਗੁ)

ਅਨੁਗਜਾ. ਸੰ. ਅਨੁਗ੍ਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਗਯਾ. ਹੁਕਮ। ੨ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੋਕ ਬੁਰੀ ਮੰਨਣ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਗੁਣ ਮੰਨ ਲੈਣਾ, ਅਜਿਹਾ ਵਰਣਨ "ਅਨੁਗਜਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ ਜਾਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ, ×××
ਅਨਦੁ ਗਰੀਬੀ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤ ਆਏ. ××
ਪੀਸਨੁ ਪੀਸਿ ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ ਸੁਖ ਮਨੁ ਸੰਤੋਖਾਏ, ×××
ਨਗਨ ਫਿਰਤ ਰੰਗਿ ਏਕ ਕੈ ਓਹੁ ਸੋਭਾ ਪਾਏ. (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਜੇਤਕ ਕਾਨਨ ਕੇ ਦੁਖ ਹੈਂ
ਸਭ ਸੇ ਸੁਖ ਕੈ ਤਨ ਪੈ ਅਨੁਮਾਨੋ. (ਰਾਮਾਵ)

ਭਾਈ ਲੱਧੇ ਕਹਜੋ, ਸੁਨੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੇਰੇ ਗੁਰੁਭਾਈ!
ਕਲ ਹਮ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੀ ਵਿਖੇ ਜਾਵੇਂਗੇ,
ਕਾਲਾ ਮੁਖ ਕਰਕੈ ਸਵਾਰ ਹੋਇ ਗਧੇ ਪਰ,
ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਕੋ ਗੁਨਾਹ ਬਖ਼ਸ਼ਾਵੇਂਗੇ.

ਅਨੁਗ੍ਰਹ, ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ, ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਸੰ. ਅਨੁਗ੍ਰਹ. ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰਿਪਾ. ਦਯਾ (ਦਇਆ). ਮਿਹਰਬਾਨੀ. "ਭਇਓ ਅਨੁਗ੍ਰਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੰਤਨ ਕੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਅਨੁਚਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਣ ਵਾਲਾ. ਅਨੁ। ੨ ਨੌਕਰ, ਸੇਵਕ। ੩ ਚੇਲਾ. ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ.

ਅਨੁਚਰਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ (ਗਰੋਹ) ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਵਿ—ਆਪਣੇ ਸਰਦਾਰ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਣ ਵਾਲੀ.

ਅਨੁਚਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾ ਉਚਿਤ (ਯੋਗ੍ਯ) ਅਯੋਗ. ਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ.

ਅਨੁਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਮਿਆ ਹੈ. "ਜੀਵਤ ਅਨੁਜ ਨਾਮ ਤਿਹ ਲਾਲੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਫੇਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. "ਰੁਹ ਅਨੁਜ ਆਦਿ ਪਦ ਦੀਜੈ." ਬਿਰਛ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਠ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਕੁੰਦਾ.

ਅਨੁਜਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟੀ ਭੈਣ, ਜੋ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਮੀ ਹੈ.

ਅਨੁੱਤਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਉੱਤਮ। ੨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੋਰ ਨਹੀਂ. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ.

ਅਨੁੱਤਰ. ਵਿ—ਨਿਰੁੱਤਰ. ਲਾਜਵਾਬ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਦੱਖਣ.

ਅਨੁਦਾੱਤ. ਸੰ. ਅਨੁਦਾੱਤ. ਵਿ—ਅਨ-ਉਦਾੱਤ. ਛੋਟਾ. ਤੁੱਛ। ੨ ਨੀਵਾਂ ਸੁਰ. ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼.

ਅਨੁਦਿਨ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ. ਹਰਰੋਜ਼. ਨਿੱਤ. ਸਦਾ.

ਅਨੁਨਾਸਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਮੂੰਹ ਦੇ ਨਾਲ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਅੱਖਰ. ਙ, ਞ, ਣ, ਨ, ਮ ਵਰਣ.

ਅਨੁਨਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਧ੍ਵਨਿ. ਗੂੰਜ. ਮੁੜਵੀਂ ਅਵਾਜ਼.

ਅਨੁਪਸਿਥਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾ ਉਪਸਥਿਤਿ (ਮੌਜੂਦਗੀ). ਗ਼ੈਰਹਾਜਿਰੀ.

ਅਨੁਪਪੱਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਪੱਤਿ (ਯੁਕਤੀ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਬੇਦਲੀਲੀ ਬਾਤ. ਅਸਿੱਧਿ। ੨ ਅਸੰਗਤਿ। ੩ ਅਸਮਰਥਤਾ। ੪ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ.

ਅਨੁਪਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਨਜੀਰ.

ਅਨੁਪਲਬਧਿ. ਸੰ. ਅਨੁਪਲਬ੍ਧਿ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਲਬਧਿ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ। ੨ ਅਭਾਵ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਜੈਸੇ ਘੋੜੇ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀ ਦਾ ਅਭਾਵ, ਇਸ ਥਾਂ ਘੋੜੇ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀ ਭਾਨ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਅਨੁਪਲਬਧਿ ਹੈ.

ਅਨੁਪਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਓਹ ਵਸਤੁ, ਜੋ ਦਵਾ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਨ (ਪੀਤੀ) ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. ਔਖਧ ਨਾਲ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ। ੨ ਭੋਜਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਲ ਆਦਿ ਜੋ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ.

ਅਨੁਪਾਰ. ਅਨੁਪਮ ਰੂਪ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਅਨੁਪਾਰੀ. ਵਿ—ਅਨੁਪਮ ਰੂਪ ਵਾਲੀ.

ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ. ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਪਦਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਤੁੱਲ ਹੋਵੇ. ਇਸ ਨੂੰ "ਪਦਮੈਤ੍ਰੀ" ਅਤੇ "ਵਰਣਮੈਤ੍ਰੀ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ ਥਾਪੇ ਹਨ—

ਛੇਕ, ਵ੍ਰਿੱਤਿ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ, ਲਾਟ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਯ.

(ੳ) ਜੇ ਇੱਕੋ ਅੱਖਰ ਪਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਮੱਧ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਆਵੇ, ਤਦ "ਛੇਕਾਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮ ਵੀਚਾਰੁ (ਜਪੁ)

ਕੁਚਿਲ ਕੁਰੂਪਿ ਕੁਨਾਰਿ ਕੁਲਖਨੀ
ਪਿਰਕਾ ਸਹਜੁ ਨ ਜਾਨਿਆ. (ਸਾਰ ਮ: ੧)

ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਛਤ੍ਰੀਪਤਿ ਛੈਲਰੂਪ ਛਿਤਿਨਾਥ,
ਛੋਨੀਕਾਰ ਛਾਯਾਬਰ ਛਤ੍ਰੀਪਤਿ ਗਾਈਐ. (ਗ੍ਯਾਨ)

ਪਰਮਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁਆਮੀ ਪਾਵਨ ਪਉਨਅਹਾਰੀ. (ਹਜ਼ਾਰੇ ੧੦)

ਛਲਰੂਪੀ ਛੈਲੀ ਦਾ ਸਦਾ ਛਕੀ ਰਹਿਤ ਛਿਤਿ ਮਾਹਿ.
ਅਫਲ ਫਲਤ ਛਿਤਿਪਤਿਨ ਕੋ, ਛਲੀ ਕੌਨ ਤੇ ਜਾਹਿ?
(ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦)

ਕਾਇ ਭਗਤਿ ਤੈ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ. (ਭਾਗੁ)

(ਅ) ਇੱਕੋ ਅੱਖਰ ਜੇ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਆਵੇ, ਅਤੇ ਪਦਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਤਦ "ਵ੍ਰਿਤਯਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਸਰਸਨ ਹਰਸਨ
ਰੰਗਿ ਰੰਗੀ ਕਰਤਾਰੀ ਰੇ. (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ਸਦਾ ਸਖਾਈ ਸਹਜ ਸੁਭਾਈ ਗੋਵਿੰਦਾ,
ਗਣਿਤ ਮਿਟਾਈ ਚੂਕੀ ਧਾਈ ਕਦੇ ਨ ਵਿਆਪੈ ਮਨਚਿੰਦਾ.
(ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਾਮ ਕਾਮ ਬਿਹੀਨ ਪੇਖਤ ਧਾਮ ਹੂੰ ਨਹਿ ਜਾਹਿ.
(ਜਾਪੁ)

ਕਹੂੰ ਦੇਵਤਾਨ ਕੇ ਦਿਵਾਨ ਮੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ,
ਕਹੂੰ ਦਾਨਵਾਨ ਕੋ ਗੁਮਾਨਮਤਿ ਦੇਤ ਹੋ. (ਅਕਾਲ)

ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਤਨੈਯਾ ਹੈ ਨ ਮੈਯਾ ਜਾਂਕੇ ਭੈਯਾ ਕੋਊ,
ਛੌਨੀ ਹੂੰ ਕੇ ਛੈਯਾ ਛੋਡ ਕਾਸੋਂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਈਐ?
(ਗਯਾਨ)

(ੲ) ਸਮ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਵਰਣਾਂ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ "ਸ਼੍ਰੁਤਯਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਕੰਠਅਸਥਾਨੀ ਦਾ ਮੇਲ, ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਦੰਤਅਸਥਾਨੀ ਦਾ ਮੇਲ ਆਦਿਕ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ. (ਜਪੁ)

ਤ-ਥ-ਸ-ਧ ਇਹ ਸਭ ਅੱਖਰ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣਵਾਲੇ ਹਨ.

(ਸ) ਪਦ ਉਹੀ ਹੋਣ, ਪਰ ਅਨ੍ਵਯ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਹੋਵੇ, ਇਹ "ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ. (ਜਪੁ)

ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ—ਗਾਵੈ ਕੋ? ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ, ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਅਰਥ ਹੈ—ਵਾਹਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉੱਤਰ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਦਾ ਬਲ ਹੈ. ਅਤੇ, ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ, ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ, ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਬਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਗੁਰੁਸ਼ਰਣ ਆਯੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਯਾਤਨਾ ਤਾਹਿੰ,
ਗੁਰੁਸ਼ਰਣ ਆਯੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਯਾਤਨਾ ਤਾਹਿੰ.

ਨਹੀਂ ਪਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬਦਲ ਗਿਆ.

ਜਾਓ ਮਤ ਠਹਿਰੋ ਇਹਾਂ.

ਇਸ ਵਾਕ ਦੇ ਮਤ ਪਦ ਦਾ ਜਾਓ ਅਥਵਾ ਠਹਿਰੋ ਨਾਲ ਸੰਯੋਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(ਹ) ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਅੱਖਰ ਦੀ "ਤੁਕਾਂਤ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਅਤੇ ਇਸ ਤੁਕਾਂਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ "ਅੰਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਹੈ. ਕਵੀਆਂ ਨੇ "ਅੰਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਛੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਹੈ—ਸਰਵਾਂਤਯ, ਸਮਾਂਤਯ ਵਿਖਮਾਂਤਯ, ਸਮਾਂਤਯ, ਵਿਖਮਾਂਤਯ, ਸਮਵਿਖਮਾਂਤਯ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤੁਕਾਂਤਯ.

(*a*) ਸਰਵਾਂਤਯ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਪਦ ਇੱਕ ਹੀ ਵਜ਼ਨ ਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪਿਛਲਾ ਅੱਖਰ ਭੀ ਇੱਕੋ ਹੋਵੇ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਜਗ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ,
ਆਦਿ ਅਛੇਦ ਅਭੈ ਅਵਿਨਾਸੀ,
ਪਰਮ ਤੱਤ ਪਰਮਾਰਥ ਵਿਕਾਸੀ,
ਆਦਿ ਸਰੂਪ ਅਖੰਡ ਉਦਾਸੀ. (ਗਯਾਨ)

(*b*) ਸਮਾਂਤਯ ਵਿਖਮਾਂਤਯ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਓਹ ਹੈ ਕਿ ਟੌਂਕ ਪਦ ਨਾਲ ਟੌਂਕ ਦਾ, ਅਤੇ ਜਿਸਤ ਨਾਲ ਜਿਸਤ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਮਿਲੇ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਣ ਮੁਦ ਮੰਗਲ ਮੂਲ,
ਸਭ ਕਾਰਜ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰਤ;
ਅਵਗੁਣ ਗਹੇ ਨ ਭੂਲ,
ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਕੋ ਜੋ ਹਰਤ.

(*c*) ਜਿਸਤ ਨਾਲ ਜਿਸਤ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਟੌਂਕ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲੇ. ਇਹ ਸਮਾਂਤਯ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਇੰਦ੍ਰਾਨ ਇੰਦ੍ਰ,
ਬਾਲਾਨ ਬਾਲ,
ਰੰਕਾਨ ਰੰਕ,
ਕਾਲਾਨ ਕਾਲ. (ਜਾਪੁ)

(*d*) ਵਿਖਮਾਂਤਯ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਵਿੱਚ ਟੌਂਕ ਪਦਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਸਤ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਣਮੇਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ,
ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ,
ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ,
ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ. (ਜਪੁ)

(*e*) ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਦਾ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਮਿਲੇ, ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਚਰਣ ਨਾਲ ਚੌਥੇ ਚਰਣ ਦਾ ਸਮ ਮੇਲ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਮਵਿਖਮਾਂਤਯ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—
ਗੁਨ ਗਨ ਉਦਾਰ,
ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ,
ਆਸਨ ਅਭੰਗ,
ਉਪਮਾਂ ਅਨੰਗ. (ਜਾਪੁ)

(ਙ) ਜੇ ਸਾਰੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਵਜ਼ਨ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ (ਵੱਖੋ ਵੱਖ) ਹੋਣ, ਤਦ ਭਿੰਨਤੁਕਾਂਤਜ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—
ਕਿਤੋ ਕਾਲ ਬੀਤਯੋ ਭਏ ਰਾਮਰਾਜੰ,
ਸਬੈ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਜੀਤੇ ਮਹਾ ਜੁੱਧਮਾਲੀ,
ਫਿਰਯੋ ਚਕ੍ਰ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਮੱਧ ਰਾਮੰ,
ਭਯੋ ਨਾਮ ਤਾਂਤੇ ਮਹਾਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ.
(ਰਾਮਾਵ)

ਅਨੁਬੰਧ. ਸੰ. अनुबन्ध. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਬੰਧ. ਤਅੱਲੁਕ. ਰਿਸ਼ਤਾ. ਲਗਾਉ। ੨ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂੰਨ (ਵਿਸ਼ਯ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਹੈ—ਅਧਿਕਾਰੀ, ਵਿਸ਼ਯ, ਸੰਬੰਧ, ਪ੍ਰਯੋਜਨ. "ਇਮ ਚਾਰੋਂ ਅਨੁਬੰਧ ਕੋ ਗਯਾਨ ਰਿਦੇ ਜਬ ਹੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨੁਭਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਨਾ ਸੰਸਕਾਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਗਯਾਨ। ੨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਯਾਨ। ੩ ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਗਯਾਨ। ੪ ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ "ਅਕਰਾ" "ਅਣਕਾ" "ਅਨਹਦ" "ਸ਼ਸ਼ਿਵਦਨਾ" "ਚੰਡਰਸਾ" ਅਤੇ "ਮਧੁਰਧੁਨਿ" ਭੀ ਹਨ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਨ, ਯ. ।।।, ।SS.

ਉਦਾਹਰਣ—
ਅਨਹਦ ਬੱਜੇ। ਧੁਨਿ ਘਨ ਲੱਜੇ,
ਘਣਹਣ ਘੋਰੰ। ਜਣੁ ਬਣ ਮੋਰੰ.
(ਸੂਰਜਾਵ)

ਅਨੁਭਾਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭਾਵ. ਅਸਰ। ੨ ਕਾਵਯ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਥਾਈ (ਸਥਾਯੀ) ਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ. ਨੇਤ੍ਰ ਭੌਂਹ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਭਾਵ ਦਾ ਨੰ: ੧੪.

ਅਨੁਭੂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤਗਯਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਪਰਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਨੁਮਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਮਤਿ. ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ਼ ਰਾਇ। ੨ ਆਗਯਾ। ੩ ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਗਿਰਾ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਰਾਕਾ ੧.

ਅਨੁਮਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਦਾਜ਼ਾ. ਅੱਟਾ ਸੱਟਾ. ਅਟਕਲ. ਕ਼ਿਆਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਨੰ: ੧੧.

ਅਨੁਮੋਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਈਦ. ਪੁਸ਼੍ਟੀ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਲਡਾਉਣਾ. "ਅਨੁਮੋਦਨ ਨੰਦਨ ਮਾਤ ਕਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਨੁਮੰਤ੍ਰਿ. ਸੰ. अनुमन्तृ. ਅਨੁਮੰਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਨੁਮਤਿ (ਰਾਇਮਿਲਾਉਣ) ਵਾਲਾ. ਸੰਮਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਨੁਯਾਈ / **ਅਨੁਯਾਯੀ** ਸੰ. अनुयायिन्. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਨੁਗਾਮੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨੌਕਰ. ਸੇਵਕ। ੩ ਚੇਲਾ. ਸ਼ਿਸ਼ਯ.

ਅਨੁਰਕਤ. ਸੰ. ਅਨੁਰਕ੍ਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਲੀਨ. ਆਸ਼ਕ਼. ਅਨੁਰਾਗ ਸਹਿਤ। ੨ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ। ੩ ਪਿਆਰਾ.

ਅਨੁਰਾਉ. ਪ੍ਰੇਮ. ਦੇਖੋ, ਅਨਰਾਉ। ੨ ਸੰ. ਅਨੁਰਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ. ਗੂੰਜ. ਮੁੜਵੀਂ ਆਵਾਜ਼.

ਅਨੁਰਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. ਪਿਆਰ. ਮੁਹੱਬਤ। ੨ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੇਮ.

ਅਨੁਰਾਗੀ. ਸੰ. अनुरागिन्. ਵਿ—ਪ੍ਰੇਮੀ. ਪਿਆਰਾ। ੨ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰਾਗ (ਪ੍ਰੇਮ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਨੁਰਾਧਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਤਾਈ ਨਛਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਤਾਰਵਾਂ ਨਛਤ੍ਰ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਛਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਯਾਤ੍ਰਾ (ਸਫਰ) ਅਤੇ ਮੰਗਲਕਰਮ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਭ ਹਨ.

ਅਨੁਰਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਰਾਉ ੨.

ਅਨੁਰੁ. ਸੰ. ਅਨੂਰੁ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਰੁ (ਪੱਟ) ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ ੨.

ਅਨੁਰੂਪ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਮਾਨ. ਸਰੀਖਾ. ਜੇਹਾ. ਉਸੇ ਸ਼ਕਲ ਦਾ। ੨ ਯੋਗਯ. ਮੁਨਾਸਿਬ. ਦੇਖੋ, ਅਨਰੂਪ ੩.

ਅਨੁਰੋਧ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ। ੨ ਹਠ। ੩ ਪ੍ਰੇਰਨਾ. ਤਰਗ਼ੀਬ.

ਅਨੁਲੋਮ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਹੇਠ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਕ੍ਰਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ.

ਅਨੁਲੋਮਜ. ਸੰ. ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ.

ਅਨੁਵਾਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਭਾਗ. ਪ੍ਰਕਰਣ. ਅਧਯਾਯ. ਕਾਂਡ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਾਕ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਕ। ੩ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਦੁਹਰਾਉਣਾ. "ਪਢੈਂ ਅਨੁਵਾਕ ਜੈਸੇ ਪਾਧਾ ਸੋ ਪਢਾਵਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨੁਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਲਥਾ. ਤਰਜੁਮਾ (interpretation). ੨ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਿਸੇ ਵਾਕ ਨੂੰ ਫੇਰ ਆਖਣਾ (repetition). ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ। ੩ ਬਦਗੋਈ. ਨਿੰਦਾ.

ਅਨੁਵਾਦਕ. ਆਖੇ ਹੋਏ ਵਾਕ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਤਰਜੁਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (Interpreter).

ਅਨੁਵਾਦੀ. ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸੁਰ (ਸ੍ਵਰ), ਜੋ ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਦੀ ਪੁਸ਼੍ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਿਲਾਵਲ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਨੁਵਾਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰ ਨੰ: ੪ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ। ੨ ਵਿ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਵਾਕ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਅਨੂਠਾ. ਵਿ—ਅਣੋਖਾ. ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਦਾ. ਅਦਭੁਤ.

ਅਨੂਢਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਊਢਾ (ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ) ਨਹੀਂ. ਕੁਆਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ.

ਅਨੂਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਜਲ ਹੋਵੇ। ੨ ਭੈਂਸ. ਮੱਝ. ਮਹਿਂ। ੩ ਵਿ—ਅਨੁਪਮ. ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ. ਬੇਮਿਸਾਲ. "ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ." (ਜਪੁ)

ਅਨੂਪ ਸ਼ਹਰ. ਇਹ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਰ ਜਿਲੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਬੁਲੰਦ ਸ਼ਹਰ ਤੋਂ ੨੫ ਮੀਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਹੈ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਅਨੂਪਰਾਇ ਨੇ ਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਦਯਾ (ਦਿਆ) ਰਾਮ ਸਿਲਾਰਾ ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ—ਅਨੰਤੀ, ਜ੍ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਗੌਰਜਾਂ ਤੋਂ ਸੱਤ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਜਨਮੀਆਂ.

ਅਨੂਪ ਨਰਾਜ ਛੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਲੱਛਣ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭੀ ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਿਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰ, ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਜ, ਰ, ਜ, ਰ, ਜ, ਗ. ISI, SIS, ISI, SIS, ISI, S, ਹਨ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਣਮੈਤ੍ਰੀ ਦੇ ਕਾਰਣ "ਨਰਾਜ" ਦੇ ਆਦਿ "ਅਨੂਪ" ਸ਼ਬਦ ਲਾਇਆ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗਜੰ ਗਜੇ ਹਯੰ ਹਲੇ ਹਲਾਹਲੀ ਹਲੋਹਲੰ,
ਬਬੱਜ ਸਿੰਧਰੇ ਸੁਰੰ ਛੁਟੰਤ ਬਾਣ ਕੇਵਲੰ,
ਪਪੱਕ ਪੱਖਰੇ ਤੁਰੇ ਭਭੱਕ ਘਾਯ ਨਿਮੱਲੰ,
ਪਲੁੱਥ ਲੁੱਥ ਬਿੱਥੁਰੀ ਅਮੱਥ ਜੁੱਥ ਉੱਥਲੰ. (ਰਾਮਾਵ)

ਅਨੂਪਮ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਪਮ.

ਅਨੂਪਾਛ. ਵਿ—ਅਨੁਪਮ-ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਬੇਨਜੀਰ ਨੇਤ੍ਰ. "ਸੋਹਤ ਅਨੂਪਾਛ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਬੇਨਜੀਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ.

ਅਨੂਪਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਪਾਨ.

ਅਨੂਪਿਆ. ਵਿ—ਅਨੁਪਮਤਾ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਤੁੱਲਤਾ ਘਟਦੀ ਹੈ. "ਚਕ੍ਰਪਾਣਿ ਦਰਸਿ ਅਨੂਪਿਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਅਨੂਪੁ. ਦੇਖੋ, ਅਨੂਪ.

ਅਨੂਪੇਰਾ. ਵਿ—ਅਨੁਪਮਤਾ ਵਾਲਾ. "ਰੰਗ ਅਨੂਪੇਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਅਨੂਪੇਰੈ. ਦੇਖੋ, ਅਨੂਪੇਰਾ.

ਅਨੂਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਰੁ.

ਅਨੇਸ. ਵਿ—ਅਨੀਕ—ਈਸ਼. ਸੈਨਾਪਤਿ. "ਰਚੇ ਚਾਰ ਅਨੇਸੰ." (ਚੰਡੀ ੨) ਚਾਰ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ ਥਾਪੇ.

ਅਨੇਹ. ਵਿ—ਸਨੇਹ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਮੋਹ. ਸੰ. अस्नेह। ੨ ਬਿਨਾ ਤੇਲ.

ਅਨੇਹਾ. ਵਿ—ਏਹੋ ਜੇਹਾ. ਐਸਾ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਾ. ਵੇਲਾ.

ਅਨੇਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾ ਇੱਕ. ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ. ਬਹੁਤ. ਨਾਨਾ. "ਅਨੇਕ ਉਪਾਵ ਕਰੀ ਗੁਰ ਕਾਰਣਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪)

ਅਨੇਕਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨੇਕਤ੍ਵ. ਜ਼ਿਯਾਦਤੀ. ਬਹੁਤਾਤ. ਬਾਹੁਲਯਤਾ.

ਅਨੇਕਦਾ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਵਾਰ. ਕਈ ਦਫਹ. "ਅਨੇਕਦਾ ਨਿਵਾਵਤ ਹੈਂ ਸੀਸ ਕੋ." (ਅਕਾਲ)

ਅਨੇਕਧਾ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ. ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ.

ਅਨੇਕਪ. ਦੇਖੋ, ਅਨਕਪ.

ਅਨੇਕ ਵਕ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਕੁਬਜਾ.

ਅਨੇਤ, ਅਨੇਤਾ ਦੇਖੋ, ਅਨਿਤ੍ਯ। ੨ ਸੰ. अनियत—ਅਨਿਯਤ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਨਿਸ਼ਚੇ. "ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਨੀ ਫਿਰਤ ਅਨੇਤਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੩ ਬਿਨਾ ਨਿਰਣੇ. "ਜੋ ਕਿਛੁ ਕੀਨੋ ਸੋਊ ਅਨੇਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੪ ਦੇਖੋ, ਆਨੀਤ.

ਅਨੇਰ, ਅਨੇਰਾ ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧਕਾਰ. ਹਨੇਰਾ. ਅੰਧੇਰਾ. "ਦੂਜੈਭਾਇ ਅਨ੍ਹੇਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਅਨ੍ਯਾਯ.

ਅਨੈ. ਨਯ (ਨੀਤਿ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਨੀਤਿ.

ਅਨੈਸ, ਅਨੈਸਾ ਵਿ—ਅਨਿਸ਼੍ਟ. ਦੁਖਦਾਈ. "ਛਤ੍ਰੀ ਖੜਗੇਸ ਹ੍ਵੈ ਅਨੈਸੋ ਬੋਲ ਹੌਂ ਸਹੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਅਨਾਯਾਸ. ਬਿਨਾ ਜਤਨ. "ਪਾਰ ਭਈ ਪਟ ਫਾਰ ਅਨੈਸੇ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਨੈਕ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਏਕਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਨਾ ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ਼ੀ. ਫੁੱਟ.

ਅਨੋਖਾ. ਦੇਖੋ, ਅਣੋਖਾ.

ਅਨੋਚਿਤ. ਵਿ—ਅਨੁਚਿਤ. ਜੋ ਉਚਿਤ (ਮੁਨਾਸਿਬ) ਨਹੀਂ. ਅਯੋਗ੍ਯ. "ਵਾਕ ਅਨੋਚਿਤ ਮੈਂਜੁ ਬਖਾਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨੋਜ. ਵਿ—ਬਿਨਾ-ਓਜ. ਬਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਬਲ. "ਜੀਵ ਅਨੋਜ ਜਾਇ ਜਿਹ ਜਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨੁਜ.

ਅਨੋਪਮ, ਅਨੋਪਿਮ ਸੰ. ਅਨੁਪਮ. ਵਿ—ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਨਜੀਰ. ਅਦੁਤੀ. "ਪਰਮਾਦਿ ਪੁਰਖ ਮਨੋਪਿਮੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ਪਰਮ ਆਦਿ ਪੁਰਖੰ ਅਨੋਪਮੰ.

ਅਨੋਭੜ. ਅਨਭਿਗ੍ਯ. ਅਜਾਣ, ਅਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਬਿਨਾ ਅਨੁਭਵ.

ਅਨੰਕ. ਚਿੰਨ੍ਹ, ਬਿਨਾ। ੨ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ. "ਬਦਨ ਅਨੰਕ ਮਯੰਕਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਨੰਗ. ਸੰ. अनङ्ग. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ (ਦੇਹ) ਨਹੀਂ, ਕਾਮਦੇਵ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਮਦਨ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਸੰਤਾਪ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਕ੍ਰੋਧਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਨਾਲ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੨ ਵਿ—ਦੇਹ ਰਹਿਤ. "ਅੰਗ ਤੇ ਹੋਇ ਅਨੰਗ ਕਿਨ?" (ਰਾਮਾਵ) ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ? ੩ ਵਿਦੇਹ. ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਰਹਿਤ. "ਧਨੁਖ ਧਰਯੋ ਲੈ ਭਵਨ ਮੇ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਅਨੰਗ." (ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਿਕਾ) ਵਿਦੇਹ ਜਨਕ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ਼। ੫ ਮਨ। ੬ ਆਤਮਾ.

ਅਨੰਗਸ਼ੇਖਰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮਹਾਨਰਾਚ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ੩੨ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਅੱਠ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਅਥਵਾ ਜ, ਰ, ਜ, ਰ, ਜ, ਰ, ਜ, ਰ, ਜ, ਰ, ਲ, ਗ. ISI, SIS, ISI, SIS, ISI, SIS, ISI, SIS, ISI, SIS, I, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਮੋ ਸੁ ਹਾਥ ਜੋਰਕੈ
ਕੁਸ਼ਤ੍ਰ ਤੇਜ ਤੋਰ ਜਾਂਹਿ ਪਾਲਿਓ ਹਿੰਦਾਨ ਕੋ,
ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸੀਸ ਹਾਥ ਦੈ ਸੁ ਕੀਟ ਤੇ ਕਿਯੋ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ
ਇੰਦ੍ਰਚਾਪ ਲਾਜ ਪੇਖ ਨਾਥ ਕੀ ਕਮਾਨ ਕੋ,
ਭੁਜਾ ਭੁਜੰਗਰਾਜ ਸੀ ਵਿਰਾਜ ਸੀਸ ਕੇਸ਼
ਚੰਦ ਸ਼ਯਾਮਤਾ ਨ ਹੋਯ ਤੌ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸਾਨ ਕੋ,
ਅਪਾਰ ਦੂਖ ਟਾਰਕੈ ਨਿਵਾਰਕੈ ਕਲੇਸ਼ ਦਾਸ
ਵਾਸ ਤੋ ਵਿਕੁੰਠ ਤੇਜ ਪੂਰਿਓ ਜਹਾਨ ਕੋ.
(ਅਧਯਾਤਮ ਰਾਮਾਯਣ, ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ)

ਅਨੰਗਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਦਪਾਲ ਅਤੇ ਜਯਪਾਲ। ੨ ਅਨੰਗ (ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ) ਨੂੰ ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ ਬਲਰਾਮ. ਬਲਭਦ੍ਰ.

ਅਨੰਗਭੁਵਿ. ਭਗ. ਯੋਨਿ. ਦੇਖੋ, ਪਦਮਿਨੀ ੩.

ਅਨੰਗਰਿਪੁ, **ਅਨੰਗਾਰਿ** ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੰਗ (ਕਾਮ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ਿਵ. ਰੁਦ੍ਰ.

ਅਨੰਗੀ. ਸੰ. अनङ्गिन्. ਵਿ—ਅੰਗ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਨਹੀਂ. "ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮਦੇਵ. ਅਨੰਗ। ੩ ਨਿਰਾਕਾਰ. ਕਰਤਾਰ.

ਅਨੰਤ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਅੰਤ. ਬੇਅੰਤ. ਅਨੇਕ. ਨਾਨਾ. "ਇਕਸੁ ਤੇ ਹੋਇਓ ਅਨੰਤਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੩ ਆਕਾਸ਼। ੪ ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੫ ਬਲਭਦ੍ਰ. ਇਹ ਸ਼ੇਸ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਂਉ ਅਨੰਤ ਹੈ. "ਅਨੰਤ ਕੇ ਊਪਰ ਕੋਪ ਚਲਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੬ ਭੁਜਾ ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਗਹਿਣਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਕਲਪਕੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ੧੪ ਨੂੰ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਤ ਚੌਦੇ.

ਅਨੰਤਸ਼ੀਸੰ. ਬਹੁਤੇ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਦੀ ਵਹੁਟੀ। ੩ ਵਿਰਾਟਰੂਪ ਕਰਤਾਰ.

ਅਨੰਤ ਚੌਦੇਂ. अनन्त चतुर्दशी. ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ੧੪. ਇਸ ਦਿਨ ਚੌਦਾਂ ਗੱਠਾਂ ਦਾ ਸੂਤ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਭੁਜਬੰਦ ਅਥਵਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਗਣ ਹਿੰਦੂ ਡੌਲੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਅਥਵਾ ਪਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਵ੍ਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਵ੍ਰਤ ਉਪਾਰਨ ਸਮੇਂ ਲੂਣ ਵਾਲਾ ਅੰਨ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ. ਦੇਖੋ ਅਨੰਤ ੬.

ਅਨੰਤਤਰੰਗੀ. ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਕਰਤਾਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਜਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਅਨਤਤਰੰਗੀ। ੩ ਅਨੇਕ ਖ਼ਯਾਲਾਂ (ਖ਼ਿਆਲਾਂ) ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸੰਕਲਪ ਉਠਦੇ ਹਨ. "ਅਨੰਤਤਰੰਗੀ ਦੁਖ ਮਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਅਨੰਤਤੁਕਾ. ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਕ ਦਾ ਅੰਤ ਨਾ ਮਿਲੇ. ਅਰਥਾਤ ਭਿੰਨਤੁਕਾਂਤ ਵਾਲਾ ਛੰਦ. Blank verse. ਇਹ ਛੰਦ ਦੀ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਕਿਸੇ ਭੀ ਛੰਦ ਦਾ ਤੁਕਾਂਤ ਇੱਕ ਅਥਵਾ ਬਹੁਤੇ ਚਰਣਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀਂ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ "ਅਨੰਤਤੁਕਾ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ "ਸਵੈਯਾ" ਅਤੇ "ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ" ਅਨੰਤਤੁਕਾ ਦੇਖੀਂਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਰੋਸ ਭਰਯੋ ਤਜ ਹੋਸ਼ ਨਿਸਾਚਰ
ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਰਾਜ ਕੋ ਘਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰੇ,
ਜੋਸ਼ ਵਡੋ ਕਰ ਕੋਸ਼ਲਿਸ਼ੰ
ਅਧਬੀਚਹਿ ਤੇ ਸਰ ਕਾਟ ਉਤਾਰੇ,
ਫੇਰ ਬਡੋ ਕਰ ਰੋਸ ਦਿਵਾਰਦੰਨ
ਧਾਇਪਰੇ ਕਪਿ ਪੁੰਜ ਸੰਘਾਰੇ,
ਪੱਟਿਸ ਲੋਹਹਥੀ ਪਰਸੰ ਗਤ ਲੈ
ਜੱਥੁਵੇ ਜਮਦਾੜ੍ਹ ਚਲਾਵੈਂ.
ਕਿਤੋ ਕਾਲ ਬੀਤਯੋ ਭਏ ਰਾਮਰਾਜੰ,
ਸਬੈ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਜੀਤੇ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧਮਾਲੀ,
ਫਿਰਯੋ ਚੱਕ੍ਰ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਮੱਧ ਰਾਮੰ,
ਭਯੋ ਨਾਮ ਤਾਂਤੇ ਮਹਾਂ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ.

੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਖੰਡੀ। ੩ ਜੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ ਦੇ ਛੰਦ ਦੇਖੀਏ, ਤਦ ਬਹੁਤ ਅਨੰਤ ਤੁਕੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ੍ਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਵਿਰਲੇ ਦਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਅਤੇ ਤੋਟਕ.

कृता येन सेवा गुरोर्मोद हेतु। स्वतश्चै लब्धं निजानन्द रूपम्।
ददौ शिष्य संघाय नामोपदेशं। नमामि प्रसन्नं गुरुं रामदासम्।।

अमरं गुरुदेव महं सततं। प्रणमामि निरंतर मेकरसम्।
गुरू पाद सरोज विशेष रतिं। हरि देव कृपायतनं विमलम्।।
(ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸਤੋਤ੍ਰ ਰਤਨਾਕਰ)

੪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਭੀ ਭਿੰਨਤੁਕਾਂਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ "ਅੰਤ੍ਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਯਥਾ:—

ਕੂੜੋ ਮਨੁ ਹਰਿਰੰਗੋ ਲੋੜੈ,
ਗਾਲੀ ਹਰਿਨੀਹੁ ਨ ਹੋਇ,
ਹਉ ਢੂਢੇਦੀ ਦਰਸਨ ਕਾਰਣਿ,
ਬੀਥੀ ਬੀਥੀ ਪੇਖਾਂ,
ਗੁਰਮਿਲਿ ਭਰਮੁ ਗਵਾਇਆ ਹੇ,
ਇਹ ਬੁਧਿ ਪਾਈ ਮੈ ਸਾਧੂ ਕੰਨਹੁ,
ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਓ ਧੁਰਿ ਮਾਥੈ,
ਇਹ ਬਿਧਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨੈਣ ਅਲੋਇ.
(ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

੫ ਦੇਖੋ, ਚਉਬੋਲੇ ਦਾ ਰੂਪ ੨.

ਅਨੰਤ ਨਾਗ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗ ੭। ੨ ਸ਼ੇਸਨਾਗ.

ਅਨੰਤਰ. ਸੰ. अनन्तर. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਪਰਾਂਤ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ. ਬਾਦ ਅਜ਼ਾਂ। ੨ ਨਿਰੰਤਰ. ਲਗਾਤਾਰ.

ਅਨੰਤਾ. ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਅਨੰਤ! "ਜਉ ਪੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ, ਅਹੇ ਅਨੰਤਾ!" (ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਸੰ. अनन्ता. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ

ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਮਾਇਆ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਵੀ। ੪ ਦੁੱਬ (ਦੂਰਵਾ). ੫ ਗਿਲੋ. ਗੁੜੂਚੀ। ੬ ਕੱਕੋ ਵਧਾਣ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ.

ਅਨੰਤਾਸਤ੍ਰ. ਅਨੰਤ-ਅਸ੍ਤ੍ਰ. ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਅਨੰਤਾਸਤ੍ਰ ਛੁਟੇ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਅਨੰਤੀ ਮਾਤਾ. ਨਗਰ ਵਟਾਲਾ (ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਰਾਮੇ ਸਿੱਲ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ, ਸੁਖਦੇਵੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਬੇਟੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ੨੧ ਵੈਸਾਖ, ਸੰਮਤ ੧੬੮੧ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਬਾਬਾ ਧੀਰਮੱਲ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਨਮੇ. ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਉਂ ਨੱਤੀ ਭੀ ਹੈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਨਿਹਾਲਕੌਰਿ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਅਨੰਦ. ਸੰ. आनन्द—ਆਨੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. "ਮਿਟਿਆ ਸੋਗ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਥੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਬਾਣੀ, ਜੋ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਮਝਲੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਸੰਮਤ ੧੬੧੧ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤੀ[1] ਅਤੇ ਪੋਤੇ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਅਨੰਦ' ਰੱਖਿਆ। ੩ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ. ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਵਡਾ ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਨੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਲਕੀ ਭੇਜਕੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਦਵਾਇਆ ਸੀ. ਉਹ ਪਾਲਕੀ ਹੁਣ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ੪ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ (ਸ਼ਾਦੀ) ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਅਨੰਦ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ. "ਬਿਨਾ ਅਨੰਦ ਬਿਆਹ ਕੇ ਭੁਗਤੇ ਪਰ ਕੀ ਜੋਇ×××ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨ ਸੋਇ." (ਰਤਨਮਾਲ) ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦ ੪.

ਅਨੰਦ ਬਾਣੀ ਹੋਰ ਮੰਗਲ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਪਾਠ ਹੋਇਆ. "ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਖੀ ਅਨੰਦ ਗਾਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੫ ਸੰ. अनन्द.ਵਿ—ਨੰਦ (ਖ਼ੁਸ਼ੀ) ਬਿਨਾ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਰਹਿਤ। ੬. ਪੁਤ੍ਰ. ਬਿਨਾ. ਅਪੁਤ੍ਰ. ਔਤ.

ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਮਹਾਂਵੀਰ ਸੀ. ਇਹ ਚਮਕੌਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ.

ਅਨੰਦਘਨ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦ ਘਨ.

ਅਨੰਦਪਾਲ. ਲਹੌਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਜੈਪਾਲ ੧ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਕਰੀਬ ਸਨ ੧੦੧੩ ਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਨੰਗਪਾਲ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਅਨੰਦਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ ੨। ੨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ ਥਾਣਾ ਬਸੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਵਸੋਂ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨੀਵੀਂ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਨੀਵੀਂ ਥਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਜਾਗੀਰ ੨੦) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ੯ ਮੀਲ ਹੈ. ਬਸੀ ਤਕ ੫ ਮੀਲ ਸੜਕ ਹੈ. ਅੱਗੇ ੪ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਕਲੌੜ ਪਿੰਡ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਿਲਵਾਂ ਨਾਉਂ "ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਕਲੌੜ" ਹੈ. ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ ਹੈ.

ਅਨੰਦਪੁਰ ਕਲੌੜ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਦਪੁਰ ੨.

ਅਨੰਦਮੈ. ਆਨੰਦਮਯ. ਆਨੰਦਰੂਪ. "ਵੇ ਪਰਵਾਹੁ ਅਨੰਦਮੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਨੰਦ ਵਿਆਹ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਦ ੪ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ੪.

ਅਨੰਦੀ. ਸੰ. आनन्दिन्. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਵਰ ਪਾਇਆ ਪੁਰਖ ਅਨੰਦੀ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਅਨੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਦ. "ਅਨੰਦੁ ਭਇਆ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਅਨੰਨ. ਜੋ ਅਨ੍ਯ (ਦੂਜੇ) ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ. ਦੇਖੋ, ਅਨਨ੍ਯ. "ਬੈਸਨੋ ਅਨੰਨ ਬ੍ਰਹਮੰਨ ਸਾਲਿਗ੍ਰਾਮ ਸੇਵਾ." (ਭਾਗੁ ਕ) "ਸਿਖ ਅਨੰਨ ਪੰਡਿਤ ਦਿਖ ਐਸੇ। ਗ੍ਰਹ ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਨ ਜਾਨੈ ਕੈਸੇ। ਏਕ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਪਾਏ। ਤ੍ਯਾਗ ਲਗਨ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਏ।।" (ਗੁਵਿ ੬)

ਅਨੰਨ ਉਪਾਸਨਾ. ਇੱਕ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਗਤੀ. ਇੱਕ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦੂਜੇ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. "ਸਦਾ ਸਦਾ ਸੋ ਸੇਵੀਐ ਜੋ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ। ਅਵਰੁ ਦੂਜਾ ਕਿਉ ਸੇਵੀਐ ਜੰਮੈ ਤੈ ਮਰ ਜਾਇ?" (ਮ: ੩, ਵਾਰ ਗੂਜਰੀ ੧) "ਦਰ ਮਜ਼ਹਬੇ ਮਾ, ਗ਼ੈਰ ਪਰਸ੍ਤੀ ਨ ਕੁਨੰਦ." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਅਨੰਨਤਾ. ਸੰ. ਅਨਨ੍ਯਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਏਕ ਨਿਸ੍ਠਾ. ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਲਗਨ. ਦੇਖੋ, ਅਨਨ੍ਯਤਾ.

ਅਨੰਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਨਨ੍ਯ. "ਹੋਇ ਅਨੰਨਿ ਮਨਹਠ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਪਰਾਇਣ ਹੋਇਆ.

ਅਨੰਨਿਭਗਉਤੀ. ਵਿ—ਅਨਨ੍ਯ ਭਗਤ. ਇੱਕ ਦਾ ਉਪਾਸਕ. ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦੂਜੇ ਦੀ ਭਗਤਿ ਦਾ ਤਿਆਗੀ. "ਕੋਈ ਕਹਿਤਉ ਅਨੰਨਿਭਗਉਤੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਅਨਨ੍ਯਭਕ੍ਤਿ. ਇੱਕ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ.

ਅਨੰਭਉ. ਵਿ—ਨਿਰਭੈ. ਡਰ ਰਹਿਤ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼. "ਪਰਮ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰ ਅਪਾਰ ਅਨੰਭਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਅਨੁ.[2] ਸੰ. ਅਹਨ੍. ਅਹਨੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ.

ਅਨੁਰਾਤਾ. ਅਨੁ (ਦਿਨ) ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਾਤ. ਦਿਨੇ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋ ਜਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ.

---

[1] ਅਨੰਦ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ੪੦ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ੩੮ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦੀਆਂ, ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੈ.

[2] ਇਹ ਅਹਨ੍ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਹ ੩.

ਅਨ੍ਹਾ. ਵਿ—ਅੰਧਾ. ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ.

ਅਨ੍ਹਾਨਾ, ਅਨ੍ਹਾਵਨ ਕ੍ਰਿ. ਇਸਨਾਨ ਕਰਨਾ. ਨ੍ਹਾਉਣਾ. "ਅਵਧ ਅਨ੍ਹਾਏ ਕਹਾਂ ਤਿਲਕ ਲਗਾਏ ਕਹਾਂ." (ਹੰਸਰਾਮ)

ਅਨ੍ਹੇਰ, ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਅੰਧਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਨੇਰਾ। ੨ ਅਨਯਾਯ, ਅਨੀਤਿ. ਜਿਵੇਂ—ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਨ੍ਹੇਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ੩ ਅਗ੍ਯਾਨ.

ਅੰਨ. ਸੰ. ਅੰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਧਾਰਣ ਕਰੀਏ. ਖਾਣ ਲਾਇਕ ਪਦਾਰਥ. ਭੋਜਨ। ੨ ਅਨਾਜ. ਦਾਣਾ। ੩ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. ਜਿਸ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਪ੍ਰਾਣ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਪ੍ਰਾਣ। ੬ ਭੋਗਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ.

ਅਨ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੂਸਰਾ. ਦੂਜਾ। ੨ ਪਰਾਇਆ. ਓਪਰਾ। ੩ ਭਿੰਨ. ਜੁਦਾ. ਵੱਖਰਾ।

ਅਨ੍ਯਤ੍ਰ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਹੋਰ ਥਾਂ. ਦੂਸਰੀ ਜਗਾ ਵਿੱਚ.

ਅਨ੍ਯਥਾ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਲਟਾ. ਵਿਰੁੱਧ। ੨ ਝੂਠ. ਮਿਥ੍ਯਾ। ੩ ਵ੍ਯ—ਨਹੀਂ ਤਾਂ. ਨਤੁਰ, ਵਰਨਹ.

ਅਨ੍ਯਉ, ਅਨ੍ਯਾਇ, ਅਨ੍ਯਾਯ ਸੰ. ਅਨ੍ਯਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੇਇਨਸਾਫੀ. ਅਨੀਤਿ। ੨ ਨ੍ਯਾਯ (ਨਿਆਂ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜੁਲਮ.

ਅਨ੍ਯਾਯੀ. ਸੰ. ਅਨ੍ਯਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਅਨੀਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਾਲਿਮ, ਇਨਸਾਫ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਨ੍ਯੋਕ੍ਤਿ. ਦੇਖੋ, ਗੂਢੋਕ੍ਤਿ.

ਅਨ੍ਯੋਨ੍ਯ. ਸੰ. ਸਰਵ—ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ. ਪਰਸਪਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਪਦਾਰਥ ਪਰਸਪਰ ਉਪਕਾਰੀ ਵਰਣਨ ਕਰਨੇ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਕੁੰਭੇ ਬਧਾ ਜਲੁ ਰਹੈ, ਜਲ ਬਿਨੁ ਕੁੰਭੁ ਨ ਹੋਇ."
(ਵਾਰ ਆਸਾ)

"ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ, ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ."
(ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਨ੍ਯੋਨ੍ਯਾਸ਼੍ਰਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ. ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦਾ ਆਧਾਰ। ੨ ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਜਿਵੇਂ—ਅੰਧੇਰੇ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਸਾਪੇਕ੍ਸ਼ ਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਚਰਚਾ ਦਾ ਇਕ ਦੋਸ. ਪਰਸਪਰ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ.

ਅਨ੍ਰਿਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਰਿਣ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਜ (ਕ਼ਰਜ) ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ.

ਅਨ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਅਨ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਤ (ਸਤ੍ਯ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਝੂਠ. ਅਸਤ੍ਯ. "ਰਰ ਹੈਂ ਅਨ੍ਰਿਤੰ." (ਕਲਕੀ) ਬੋਲਣਗੇ ਝੂਠ.

ਅਨ੍ਵਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੰਬੰਧ. ਸੰਯੋਗ. ਮੇਲ। ੩ ਵਾਕ ਦੇ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ੍ਯ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਿਵੇਂ—"ਭੈ ਬੋਹਿਥ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਣਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਭੈਸਾਗਰ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਣਾ. "ਸੋਢੀ ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤਾਰਨ ਕਉ, ਅਬ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਉ ਮਿਲੀ ਬਡਾਈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਅਬ ਸੋਢੀ ਗੁਰਰਾਮ ਦਾਸ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਾਈ. "ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਤਿਆਗੁ ਕਰੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ." (ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੪) ਤ੍ਰਿਅ ਪਰਤਿਆਗੁ ਕਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਚਾਰੀ." "ਦਿਵੈਯਾ ਇਨ ਕੇ ਸੰਗ ਖੇਲਤ ਹੈਂ ਕਵਿ ਸ਼੍ਯਾਮ ਸੁ ਦਾਨ ਅਭੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਅਭੈਦਾਨ ਦਿਵੈਯਾ ਇਨ ਕੇ ਸੰਗ ਖੇਲਤ ਹੈਂ. ਅਤੇ "ਅਲੇਖ ਭੇਖ ਦ੍ਵੈਖ ਰੇਖ ਸੇਖ ਕੌ ਪਛਾਨਿਐ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਤੁਕ ਦੇ ਮੁੱਢ ਦੇ ਅਦਾ ਸਾਰੇ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਅਨ੍ਵਯ ਹੈ। ੪ ਵੰਸ਼. ਕੁਲ. ਪੀੜ੍ਹੀ। ੫ ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਅਨ੍ਵਯ ਵ੍ਯਤਿਰੇਕ. ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਜੁਦਾਈ. ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਨ੍ਵੇਸਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਜ. ਢੂੰਡ. ਤਲਾਸ਼.

ਅਨ੍ਵੈ. ਦੇਖੋ, ਅਨ੍ਵਯ.

ਅਪ. ਉਪ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲੱਗਕੇ ਅਧਿਕ, ਉਲਟ, ਹਾਨਿ, ਭੇਦ, ਨਿਸੇਧ, ਬੁਰਾ, ਆਦਿ ਅਰਥ ਜਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਪਕੀਰਤਿ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਸੰ. ਅਪ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. "ਅਪ ਤੇਜ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਅਕਾਸਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਸਰਵ—ਆਪਣਾ. ਨਿਜ ਦਾ. "ਮੂਲ ਨ ਜਾਣੈ ਅਪ ਬਲ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) "ਕਾਟਿ ਸਿਲਕ ਦੁਖ ਮਾਇਆ ਕਰਿਲੀਨੇ ਅਪ ਦਸੇ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਕਰਲੀਤੇ. "ਅਪਤਨ ਕਾ ਜੋ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰ." (ਬਸੰ ਰਵਿਦਾਸ) ਆਪਣੇ ਤਨ ਕਾ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ.

ਅਪਓ. ਵਿ—ਅਰਪਿਆ. ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਪਿਉ.

ਅਪਸਕੁਨ, ਅਪਸਗਨ, ਅਪਸਗੁਨ ਸੰ. ਅਪਸ਼ਕੁਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਕੁਸਗਨ. ਮੰਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ. ਅਮੰਗਲ ਸੂਚਕ ਚਿੰਨ੍ਹ. "ਤਉ ਸਗਨ ਅਪਸਗਨ ਕਹਾ ਬੀਚਾਰੈ?" (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ, ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਗਨ—ਅਪਸਗਨ (ਸ਼ੁਭ ਅਤੇ ਮੰਦ ਸ਼ਕੁਨ) ਸਭ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਮਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਗਨ—ਅਪਸਗਨ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

ਅਪਸ਼ਕੁਨ:—

ਫਰਕੇ ਭੁਜਾ ਵਿਲੋਚਨ ਵਾਮੂ,
ਸਿਰ ਵਾਯਸ[1] ਬੈਠਯੋ ਦੁਖਧਾਮੂ,
ਨਿਕਸਤਿ ਛੀਕ ਭਈ ਦਿਸ ਦਾਏਂ, ×××
ਧੁਨਿ ਖੋਟੀ ਤੇ ਬਜਤ ਨਗਾਰਾ,
ਦਲ ਪਰ ਗੀਧ ਭ੍ਰਮੰਤੀ ਚਲੇ.
ਕਾਸ਼੍ਟ ਭਾਰ ਅਗਾਰੀ ਮਿਲੇ.

[1] ਕਾਉਂ.

ਦੀਨਮਨੇ ਬਾਜੀ ਰੁਦਨਾਵੈਂ.×××
ਚਲਤ ਅਕਾਰਨ ਗਿਰਗਿਰ ਪਰੈਂ,
ਕਿਤਕ ਭਟਨ ਪਗੀਆ ਪਰ ਤਰੈਂ.
ਸ਼ਿਵਾ[1] ਪੁਕਾਰਤ ਸਨਮੁਖ ਆਵਤ.
ਮ੍ਰਿਗ ਕੀ ਮਾਲ ਕੁਫੇਰੇ ਧਾਵਤ.
ਦਾਰੁਨ ਕਾਕ ਬੋਲਤੇ ਉਡੇ,×××
ਸਮੁਖ ਵਾਯੁ ਮ੍ਰਿਗਮਾਲ ਕੁਫੇਰੀ.×××
ਖਰ ਬੋਲਜੋ ਮ੍ਰਿਤੁਸੂਚਤ ਭਾਰੀ. ×××
ਜਾਤ ਲਿਯੇ ਮਿਰਤਕ ਸਭ ਚੀਨਾ.×××
ਇਮ ਅਪਸਗੁਨ ਵਿਲੋਕਤ ਬਡੇ.[2]

ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਕੁਨ:—

ਫਰਕਜੋ ਦਹਿਨ ਵਿਲੋਚਨ ਸੁੰਦਰ,
ਭੁਜਾਦੰਡ ਦਹਿਨੋ ਬਲਮੰਦਰ,
ਨਿਰਮਲ ਦਿਵਸ ਵਾਯੁ ਸੁਖਕਾਰੀ,
ਮਿਲੀ ਦੁਘਟਧਰ[3] ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ,
ਮ੍ਰਿਗਨਮਾਲ ਦਾਹਿਨ ਕੋ ਆਈ,
ਮਧੁਰ ਵਿਹੰਗਨ ਸਬਦ ਸੁਨਾਈ,
ਮਿਲੀ ਜੋਸਿਤਾ[4] ਬਾਲਕ ਗੋਦ,
ਹੁਤੀ ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਮੋਦ.
ਸੁਰਭੀ[5] ਵਤਸ[6] ਚੁੰਘਾਵਤ ਠਾਢੀ.
ਚਾਟਤ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਹੁ ਬਾਢੀ,
ਕਾਗ ਦਾਹਨੀ ਦਿਸ਼ਿ ਉਡ ਆਵਾ.
ਨਕੁਲ[7] ਦਰਸ ਸਭਹਿਨ ਨੇ ਪਾਵਾ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਇਹ ਆਗਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:—
"ਸੱਜਾ ਖੱਬਾ ਸੌਣ ਨ ਮਨ ਵਸਾਇਆ,×××
ਭਾਖ ਸੁਭਾਖ ਵਿਚਾਰ ਨ ਛਿੱਕ ਮਨਾਇਆ."×××

ਅਪਸਮਾਰ. ਸੰ. ਅਪਸ੍ਮਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਮਿਰਗੀ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਚੇਤਾ (ਸ੍ਮਰਣ ਸ਼ਕਤਿ) ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ. ਮਿਰਗੀ ੨.

ਅਪਸਰ. ਸੰ. ਅਨਵਸਰ. ਸੰਗਜਾ—ਕੁਸਮਾ. ਬੇਮੌਕਾ. ਕੁਵੇਲਾ. "ਸਰ ਅਪਸਰ ਨ ਪਛਾਣਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ੨ ਫੁਰਸਤ (ਅਵਕਾਸ) ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ. ਵੇਲ੍ਹ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ। ੩ ਸੰ. अपसर. ਭੱਜਣਾ. ਨੱਠਣਾ। ੪ ਅਪ (ਜਲ) ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ.

ਅਪਸਰਾ. ਸੰ. अप्सरस्. ਸੰਗਜਾ—ਅਪ (ਪਾਣੀ) ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਨੇ ਵਾਲੀ. ਰਾਮਾਂਇਣ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਨ ਤੋਂ ਅਪਸਰਾ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ. ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਾਲ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਉਰਵਸ਼ੀ ਆਦਿ ਦਾ ਹੀ ਜਿਕਰ ਹੈ. ਮਨੂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ੭ ਮਨੂਆਂ ਨੇ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਸਮਝੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ. ਵਾਯੁਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ੧੪ ਅਤੇ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ੭ ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ. ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਲੌਕਿਕ ਦੋ ਭੇਦ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਵੈਦਿਕ ੧੦ ਅਤੇ ਲੌਕਿਕ ੩੪ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੋਹਨਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਕਈ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਤਪ ਭੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਕਾਸ਼ੀ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਏਹ ੩੫੦੦੦੦੦੦੦ ਹਨ. ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਕੀਰਤਿ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਵਲ ੧੦੬੦ ਹੀ ਹਨ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੱਠ ਕਰੋੜ ਹੈ. ਏਹ ਸੁਰਗ (ਸ੍ਵਰਗ) ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਨਿਰਭੈ ਲੜਦੇ ਮਰ ਗਏ ਹੋਣ.[a] ਅਪਸਰਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲਨ ਦੀ ਭੀ ਸਮਰਥ ਹੈ. ਏਹ ਸ਼ਤਰੰਜ ਅਤੇ ਚੌਪਟ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਾਦੂ ਬਹੁਤ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ. ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਦੂਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਈ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ. "ਅਪਸਰਾ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਰਸ ਗਾਵਨੀ ਨੀਕੀ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਅਪਸਾਨ. ਸੰ. ਅਪਸ੍ਨਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਇਸਨਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਲਈ ਜਲ ਵਰਤਣਾ। ੨ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਫੂਕ, ਜਾਂ ਦੱਬਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੁੱਧੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਇਸਨਾਨ.

ਅਪਸੁੰਦ. ਸੰ. ਉਪਸੁੰਦ. ਸੁੰਦ ਅਤੇ ਅਪਸੁੰਦ ਦੋਵੇਂ ਸਕੇ ਭਾਈ. ਦਾਨਵ ਨਿਕੁੰਭ (ਅਥਵਾ ਨਿਸੁੰਦ) ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਵਰ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਤੀਕ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀਂ ਨਹੀਂ ਲੜੋਂਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕੇਗਾ, ਤਿਲੋਤੱਮਾ ਅਪਸਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਣ ਲਈ ਸੁਰਗ ਤੋਂ ਘੱਲੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਝਗੜਨ ਲੱਗੇ. ਤਿਲੋਤੱਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਡਾ ਬਲੀ ਹੋਊ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਾਂਗੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਦੋਵੇਂ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀਂ ਕਟਮੋਏ.

"ਬਧੇ ਸੁੰਦ ਅਪਸੁੰਦ ਦ੍ਵੈ ਦੈਤ ਭਾਰੀ?"×××
"ਦੁਹੂੰ ਭ੍ਰਾਤ ਬਧਕੈ ਤ੍ਰਿਯਾ ਗਈ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਧਾਇ."
(ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੬)

ਅਪਸੋਸ. ਦੇਖੋ, ਅਫਸੋਸ. "ਅਧਿਕ ਕੀਨ ਅਪਸੋਸ ਹਮ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅਪ (ਪਾਣੀ) ਨੂੰ ਸੋਖਣ (ਸ਼ੋਸਣ) ਵਾਲਾ, ਸੂਰਜ। ੩ ਪੌਣ. ਹਵਾ.

ਅਪਸ੍ਵਾਰਥ. ਸੰਗਜਾ—ਖ਼ੁਦਗਰਜੀ. ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਾਰਥ.

ਅਪਸ੍ਵਾਰਥੀ. ਵਿ—ਖ਼ੁਦਗਰਜ. ਆਪਣਾ ਮਤ਼ਲਬ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਪਹਰਣ. ਸੰਗਜਾ—ਚੋਰੀ. ਲੁੱਟ। ੨ ਛੀਨਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖਸੋਟਨਾ. ਖੋਹਣਾ। ੩ ਦੁਰਾਉ. ਲੁਕਾਉ.

---

[1] ਗਿਦੜੀ.
[2] ਦੇਖੋ, ਉਤਪਾਤ ੪.
[3] ਪਾਣੀ ਦੇ ਦੋ ਘੜੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ.
[4] ਇਸਤ੍ਰੀ.
[5] ਗਊ.
[6] ਵੱਛਾ
[7] ਨਿਉਲਾ.

[a] ਦੇਖੋ, ਪਾਰਾਸ਼ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੩.

ਅਪਕਰਖ. ਸੰ. ਅਪਕਰ੍ਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਾਦਰ. ਬੇਕਦਰੀ। ੨ ਹਿਠਾਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਕਮੀ. ਘਾਟਾ.

ਅਪਕਰਮ } **ਅਪਕਾਮ** } ਸੰ. ਅਪਕਰ੍ਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਕਰਮ. ਬੁਰਾ ਕੰਮ। ੨ ਪਾਪ.

ਅਪਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ। ੨ ਹਾਨੀ. ਨੁਕਸਾਨ। ੩ ਬੁਰਿਆਈ. ਖੁਟਿਆਈ.

ਅਪਕਾਰੀ. ਵਿ—ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨੁਕ਼ਸਾਨ ਪੁਚਾਂਣ (ਪਹੁਚਾਉਣ) ਵਾਲਾ.

ਅਪਕੀਰਤਿ. ਸੰ. अपकीर्त्ति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਨਾਮੀ. ਅਪਯਸ਼. ਨਿੰਦਾ. "ਕਬਹੂੰ ਅਪਕੀਰਤਿ ਮਹਿ ਆਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਪਖੇਪਨ. ਸੰ. ਅਪਕ੍ਸ਼ੇਪਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਠਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਸ਼ੇਪਣ (ਗਿਰਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਡੇਗਣਾ.

ਅਪਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੇਠ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਤਨ. ਦੁਰਗਤਿ। ੨ ਨਰਕਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ.

ਅਪਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪ (ਪਾਣੀ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਮਨ ਕਰੇ, ਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਬਿਨੁਪਗਾ.

ਅਪਚਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਕਰਮ. ਦੁਰਾਚਾਰ.

ਅਪਛਰਾ } **ਅਪੱਛਰਾ** } ਦੇਖੋ. ਅਪਸਰਾ.

ਅਪਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ, ਕਮਲ. ਜਲਜ. "ਮੁਖ ਅਪਜ ਬਿਕਾਸੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਪਜਸ } **ਅਪਜਸੁ** } ਸੰ. अपयशस्—ਅਪਯਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਨਾਮੀ. ਅਪਕੀਰਤਿ. ਨਿੰਦਾ. "ਅਪਜਸੁ ਮਿਟੈ ਹੋਵੈ ਜਗਿ ਕੀਰਤਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਅਪਠਿਤ. ਅਨਪੜ੍ਹ. ਨਿਰੱਖਰ.

ਅਪਣਾ. ਸਰਵ—ਨਿਜ ਦਾ. "ਅਪਣਾ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਏ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਜਨ. ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. ਨੇੜੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ.

ਅਪਣਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣਾ. ਆਪਣੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰਨਾ. ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ.

ਅਪਤ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਪਤ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਬਿਨਾ. ਬੇਇੱਜ਼ਤ. "ਅਪਤੁ ਪਸੂ ਮਨਮੁਖੁ ਬੇਤਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਬਿਨਾ ਪਤ੍ਰ. ਪਤ੍ਰਹੀਨ. ਪੱਤੇ ਬਿਨਾ. "ਅਪਤ ਕਰੀਰ ਨ ਮਉਲੀਐ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਪਤ੍ਰ। ੪ ਸਿੰਧੀ. ਵ੍ਰਿਥਾ. ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ.

ਅਪਤਨ. ਅਪ-ਤਨ ਦੇਖੋ, ਅਪ ੩। ੨ ਅ-ਪਤਨ. ਨਾ ਪਤਨ (ਡਿਗਣ) ਦੀ ਹਾਲਤ. ਇਸਥਿਤੀ.

ਅਪਤੀਜ } **ਅਪਤੀਣਾ** } ਵਿ—ਪਤੀਜਨੇ ਬਿਨਾ. ਸ਼੍ਰੱਧਾਹੀਨ. "ਅਪਤੀਜ ਪਤੀਣਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਰਹਿਤ ਸ਼੍ਰੱਧਾਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ. "ਹਠ ਨਿਗ੍ਰਹਿ ਅਪਤੀਜ ਨ ਭੀਜੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਅਸ਼੍ਰੱਧਾ ਵਾਲਾ ਮਨ, ਹਠ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪਸੀਜਦਾ.

ਅਪਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਤ੍ਵ. ਆਪਤ੍ਵ. ਖ਼ੁਦੀ. ਹੌਮੈ. ਹੰਕਾਰ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਪਤ੍ਰੁ ਪੰਚ ਦੂਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਪਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਪਤ੍ਰ.

ਅਪਤ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਔਲਾਦ. ਸੰਤਾਨ.

ਅਪਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਮਾਰਗ. ਬੁਰਾ ਰਾਹ। ੨ ਕੁਚਾਲ.

ਅਪੱਥ. ਸੰ. ਅਪਥ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਗ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਹਾਰ ਵਿਹਾਰ. ਅਰੋਗਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਹਾਰ। ੨ ਹਿਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਚਾਰ.

ਅਪਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਦਾ. ਵਿਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ। ੨ ਅ-ਪਦ. ਸੱਪ ਆਦਿ ਜੀਵ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਪੈਰਾਂ ਚਲਦੇ ਹਨ। ੩ ਵਿ—ਸ੍ਥਾਨ ਭ੍ਰਸ੍ਟ. ਪਦਵੀ ਬਿਨਾ.

ਅਪਦਸੇ. ਆਪਣੇ ਦਾਸ. "ਕਰਿ ਲੀਨੇ ਅਪਦਸੇ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਅਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ. ਦੇਖੋ, ਆਪਦਾ. "ਅਪਦਾ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਨਸਤਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਅਪਧਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਰ. ਮਮਤਾ. ਮਮਤ੍ਵ. "ਬਿਨਸੀ ਅਪਧਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਅਪਨ. ਆਪਣਾ. ਆਪਣੇ. "ਸਭ ਕੀਨੇ ਬਸਿ ਅਪਨ ਹੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਅਪਨਇਆ. ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ. ਅਪਨਾਇਆ. "ਕੀਨਾ ਅਪਨਇਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਅਪਨਪੌ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਣਾ ਆਪ. "ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਹੋਤ ਅਪਨਪੌ ਗੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅਪਨਾਇਤ. ਅਪਣੱਤ। ੩ ਸ੍ਵਸਤਕਾਰ.

ਅਪਨਾ. ਆਪਣਾ. "ਅਪਨਾ ਗੁਰੂ ਧਿਆਏ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਅਪਨਾਉਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਪਣਾਉਣਾ.

ਅਪਨਾਇਓ. ਦੇਖੋ, ਅਪਨਇਆ। ੨ ਅਪਨਾਏ ਦੀ. "ਰਾਖ ਲਾਜ ਅਪਨਾਇਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੩ ਆਪਣਾ ਆਪ. ਅਪਨਪੌ. ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਯਤ. "ਨਹਿ ਬੂਝਿਓ ਅਪਨਾਇਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਅਪਨਾਇਆ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ.

ਅਪਨਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਯਤ। ੨ ਅਪਣੱਤ। ੩ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ. ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ. "ਧਨੁ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਸੰਪਤਿ ਸਗਰੀ ਜੋ ਮਾਨਿਓ ਅਪਨਾਈ." (ਸਾਰ ਮ: ੯)

ਅਪਨਾਕ. ਆਪਣਾ ਕਰਕੇ. ਆਪਣਾ ਬਣਾਕੇ. "ਰਾਖ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਅਪਨਾਕ." (ਕਾਨ ਮ: ੪)

ਅਪਨੀ. ਸਰਵ—ਨਿਜ ਦੀ. ਆਪਣੀ. "ਅਬ ਮੈ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ਬਖਾਨੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਆਪਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਕਾਨ. ਹੱਟ. "ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਪਹੁਚਸੋ ਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਆਪਣੀ ਹੱਟ ਉੱਪਰ ਜਾ ਪਹੁਚਿਆ। ੩ ਸੰ. ਅਪਨੀ. ਦੂਰ ਲੈਜਾਣਾ। ੪ ਚੁਰਾਉਣਾ. ਲੁੱਟ ਲੈ ਜਾਣਾ।

ਅਪਨੀਪੇ. ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ। ੨ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕੇ. "ਤੁਮ ਪੈਜ ਰਖਹੁ ਅਪਨੀਪੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਅਪਨ੍ਹੁਤਿ. ਸੰ. अपन्हुति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਾਉ. ਲੁਕਾਉ। ੨ ਬਹਾਨਾ।

੩ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਿਸੇਧ ਕਰਕੇ (ਲੁਕੋਕੇ) ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਤ੍ਯ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਅਥਵਾ ਉਪਮਾਨ ਨੂੰ ਨਿਸੇਧ ਕਰਕੇ ਉਪਮੇਯ ਨੂੰ ਸਤ੍ਯ ਠਹਿਰਾਉਣਾ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਘਨ ਕੀ ਨ ਗਰਜ ਹੈ ਸਿੰਘਨਾਦ ਸਿੰਘਨ ਕੋ,
ਚਪਲਾ ਕੀ ਚਮਕ ਨ, ਅਸਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕੋ.

ਇਸ ਥਾਂ ਬੱਦਲ ਦੀ ਗਰਜ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਲੁਕੋਕੇ (ਨਿਸੇਧ ਕਰਕੇ), ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸਿੰਘਨਾਦ ਅਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਖੜਗ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਸਤ੍ਯ ਠਹਿਰਾਇਆ.

ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਭੇਦ ਹੋਰ ਥਾਪੇ ਹਨ—

(ੳ) ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਲੁਕੋਣਾ "ਕੈਤਵਾਪਨ੍ਹੁਤਿ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਬਾਣ ਮਿਸ ਕਾਲਬ੍ਯਾਲ ਡਸਲੇਤ."

(ੲ) ਯੁਕਤਿ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਨਿਸੇਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜੀ ਦਾ ਠਹਿਰਾਉਣਾ "ਹੇਤ੍ਵਾਪਨ੍ਹੁਤਿ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਮੀ ਨਹੀ ਸੁਰਲੋਕ ਮੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰੁਘਰ ਮਾਹਿ,
ਜਿਹ ਪੀਵਤ ਹੀ ਮਰਤ੍ਯ ਸਭ ਤੁਰਤ ਅਮਰ ਹ੍ਵੈ ਜਾਂਹਿ.

(ਸ) ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ, ਦੂਸਰੀ ਵਸਤੁ ਵਿੱਚ ਓਹ ਧਰਮ ਠਹਿਰਾਉਣਾ "ਪਰਯਸ੍ਤਾਪਨ੍ਹੁਤਿ." ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚੰਦਨ ਚੰਦੁ ਨ ਸਰਦ ਰੁਤਿ ਮੂਲਿ ਨ ਮਿਟਈ ਘਾਮ,
ਸੀਤਲੁ ਥੀਵੈ ਨਾਨਕਾ ਜਪੰਦੜੋ ਹਰਿਨਾਮ. (ਵਾਰਜੈਤ)

ਇਸ ਥਾਂ ਚੰਦਨ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਹਰਿਨਾਮ ਵਿੱਚ ਸੀਤਲਤਾ ਠਹਿਰਾਈ.

(ਹ) ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ੰਕਾ ਦਾ ਉੱਤਰ ਅਸਲੀਯਤ ਛੁਪਾਕੇ ਬਣਾਉਟੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਦੇਣਾ "ਛੇਕਾਪਨ੍ਹੁਤਿ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਯੋਧਾ ਕੇ ਨਹਿ ਮੈ ਪਿਖ੍ਯੋ ਕਬੀ ਪੀਠ ਪੈ ਘਾਉ,
ਕਟ੍ਯੋ ਅੰਗ ਇੱਕ ਸਿਲਾ ਤੇ ਫਿਸਲ ਗਯੋ ਮਮ ਪਾਉ.

ਕਿਸੇ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਪਰ ਜ਼ਖ਼ਮ ਵੇਖਕੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਧਾ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਘਾਉ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਠ ਤੇ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਕਾਯਰ ਸਿਪਾਹੀ ਅਸਲੀਯਤ ਛੁਪਾਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਅਪਬਲ. ਆਪਣਾ ਬਲ ਦੇਖੋ, ਅਪ ੩। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਜ਼ੋਰੀ. ਬਲ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਬਲ ਅਪਬਲ ਅਪਨੋ ਨ ਬਿਚਾਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੩ ਨਿੰਦਿਤ ਬਲ ਉਹ ਤਾਕਤ, ਜੋ ਅਯੋਗ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ. ਜਿਵੇਂ—ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਲਈ ਖਰਚਿਆ.

ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਰਾਉ. ਡਿਗਣਾ। ੨ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ. ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਡਿਗਕੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਰਮ ਤੋਂ ਕੰਮ, ਚਰਮ ਤੋਂ ਚੰਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਧੰਮ ਆਦਿ.

ਅਪਮਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਮੰਨਣਾ. ਮਮਤ੍ਵ. "ਕਿਨਹੂ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਈ ਮੋਹ ਅਪਮਾਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. ਨਿਰਾਦਰ. ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ. ਤਿਰਸਕਾਰ.

ਅਪਮਾਨੀ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਨ ਅਪ (ਤ੍ਯਾਗ) ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ. "ਬੈਸ ਕਿਸੋਰ ਬਿਖੈ ਅਪਮਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਆਪਣੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ.

ਅਪਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਸੰ. अपमृत्यु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰੀ ਮੌਤ. ਸਰਪ ਬਿਜਲੀ ਫਾਂਸੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮਰਨਾ। ੨ ਕੁਵੇਲੇ ਦੀ ਮੌਤ. ਅਕਾਲ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਦੇਖੋ, ਉਮਰ.

ਅਪਯ, **ਅਪਯਉ** } ਦੇਖੋ, ਅਪਿਓ.

ਅਪਯਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅਪਜਸ.

ਅਪਯੰਤ. ਵਿ—ਪਾਨਕੀਤਾ. ਪੀਤਾ। ੨ ਪੀਂਦੇ ਹਨ.

ਅਪਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ। ੨ ਪਿਛਲਾ। ੩ ਦੂਸਰਾ. ਦੂਜਾ। ੪ ਭਿੰਨ. ਅਲਗ. ਵੱਖ। ੫ ਅਪਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਅਪਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਸਮਝ ਨ ਪਰੈ ਅਪਰ ਮਾਇਆ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਪਰਅਪਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਪਰੰਪਰ. "ਸੋ ਬੈਸਨੋ ਹੈ ਅਪਰਅਪਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਪਰਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਧਾਤੁ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨਾ ਛੁਹਣ ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਵ੍ਰਤ ਧਾਰਿਆ ਹੈ. "ਸੋਮਪਾਕ ਅਪਰਸ ਉਦਿਆਨੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਂ ਅਲਗ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਜੋ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਨਹੀਂ. "ਨਾਨਕ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋ ਐਸਾ ਅਪਰਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰ. अस्पृश्य—ਅਸ੍ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਛੁਹਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਅਪਰਸੰਜੋਗ, **ਅਪਰਸੰਯੋਗ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਨਰਵਿਵਾਹ. "ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਭਰਤਾ ਕਾਲਬਸ ਹੋਇਆ ਹੋਇ, ਚਾਹੀਏ ਉਸ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਜਤ ਸਤ ਸੀਲ ਪਾਲੇ, ਕਿਤੇ ਵੱਲ ਚਿੱਤ ਡੁਲਾਵੈ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਜਾਨੇ ਕਿਸੀ ਉਪਾਉ ਰਹਿਤ ਕਰ ਰਹਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤੀ, ਤਬ ਜਾਰੀ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਆਪਣੀ ਲਾਇਕ ਦੇਖਕੈ ਅਪਰ ਸੰਯੋਗ ਕਰੇ." (ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ) ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਹੇਮੇ ਦੀ ਕਥਾ ਬੈਹਤ ਵਾਲ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ.

ਅਪਰਚਾ. ਦੇਖੋ, ਅਪਰਿਚਯ.

ਅਪਰਥ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਰਥ.

ਅਪਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੱਪੜਨਾ. ਪਹੁੰਚਣਾ। ੨ ਭਾਵ—ਤੁੱਲਤਾ ਪਾਉਣੀ. "ਤਾਕਉ ਕੋਈ ਅਪਰਿ ਨ ਸਾਕੈ." (ਕਲਿ ਮ: ੪) ੩ ਦੇਖੋ, ਉਪਰਨਾ.

ਅਪਰਪਰ, ਅਪਰਪਰਾ, ਅਪਰਪਰੁ ਦੇਖੋ, ਅਪਰੰਪਰ. "ਏਹੁ ਪੰਜ ਵਖਤ ਤੇਰੇ ਅਪਰਪਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਅਪਰਪਰੁ ਮਨਿ ਗੁਰਸਬਦੁ ਵਸਾਇਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ੪ ਕੇ)

ਅਪਰ ਬ੍ਰਹਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ. ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ। ੨ ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਅਪਰਮਾ. ਸੰ. ਅਪ੍ਰਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਮਾ (ਯਥਾਰਥਗ੍ਯਾਨ) ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ. ਉਲਟੀ ਸਮਝ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾ. "ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਮੇ ਲਖ ਆਪ ਕੋ ਕਹੈਂ ਅਪਰਮਾ ਗ੍ਯਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਪਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੌਕਿਕ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਪਰਾ (ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ੍ਯਾ) ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਵਿਹਾਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇ਼ਲਮ. "तत्रापरा ऋग्वेदो यजुर्वेदः सामवेदोऽथर्ववेदो ऽथपरा यया तदक्षरमधिगम्यते" (ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸਦ) ਦੇਖੋ, ਪਰਾ ੨। ੨ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ.

ਅਪਰਾਜਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਪਰਾਜਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. ਅਜਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

ਅਪਰਾਜਿਤਾ. ਅਪਰਾਜਿਤ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਸ੍ਤ੍ਰੀ) ਲਿੰਗ "ਅਪਰਾਜਿਤਾ ਭਗਵਤੀ ਭੀਮਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਪਰਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਉਪਰਾਂਤ। ੨ ਸੰ. अपरान्त. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੋਂਕਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪਾਸੇ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੋਪਾਰ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਬੰਬਈ ਦੇ ਹਾਤੇ ਜਿਲਾ ਥਾਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਅਪਰਾਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਨਾਹ. ਪਾਪ. ਦੋਸ। ੨ ਭੁੱਲ. ਖ਼ਤਾ। ੩ ਅਵੱਗ੍ਯਾ. ਬੇਅਦਬੀ.

ਅਪਰਾਧੀ. ਵਿ—ਦੋਸ਼ੀ. ਗੁਨਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਾਪੀ. ਕੁਸੂਰਵਾਰ. "ਅਪਰਾਧੀ ਮਤਿਹੀਨ ਨਿਰਗੁਨ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਪਰਿਓ, ਅਪਰਿਆ ਵਿ—ਅੱਪੜਿਆ. ਪਹੁਚਿਆ. ਪੁੱਜਿਆ.

ਅਪਰਿਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਗ੍ਰਹ. (ਗ੍ਰਹਿਣ) ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਿਆਗ। ੨ ਵੈਰਾਗ। ੩ ਦਾਨ ਦਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ.

ਅਪਰਿਚਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਚਾ (ਪਰਿਚਯ) ਨਾ ਹੋਣਾ. ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣੀ. ਨਾਵਾਕਿਫੀ.

ਅਪਰਿਚਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਕਿਫੀ ਨਹੀਂ.

ਅਪਰੋਕ੍ਸ਼, ਅਪਰੋਖ ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਪਰੋਕ੍ਸ਼ (ਅੱਖ ਦੇ ਪਰੇ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਪ੍ਰਤੱਖ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸਨਮੁਖ. ਜਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਗਟ.

ਅਪਰੰਪਰ, ਅਪਰੰਪਰੁ, ਅਪਰੰਪਾਰ ਸੰ. अपरस्पर. ਵਿ—ਨਹੀਂ ਪਰਸਪਰ. ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਿਲਸਿਲੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ. ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਜਗਤਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਸਪਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਨਹੀਂ. "ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਤੂੰ ਆਦਿਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਕਰਤਾ ਜੀ." (ਸੋਪੁਰਖੁ) ੩ ਸੰ. ਅਪਰੰਪਾਰ. ਬੇਹੱਦ.

ਅਪਵਰਗ. ਸੰ. ਅਪਵਰ੍ਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ। ੨ ਮੁਕਤਿ. ਮੋਕ੍ਸ਼. "ਗਾਹਕ ਜੇ ਅਪਵਰਗ ਕੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਪਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਕਥਨ. ਕੁਵਾਕ੍ਯ। ੨ ਨਿੰਦਾ। ੩ ਵਿਰੋਧ. "ਪਰਧਨ ਪਰਅਪਵਾਦ ਨਾਰਿ ਨਿੰਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫) ੪ ਖੰਡਨ. ਤਰਦੀਦ। ੫ ਝਗੜੇ ਦੀ ਚਰਚਾ. ਵਿਤੰਡਾ ਵਾਦ.

ਅਪਵਾਦੀ. ਸੰ. अपवादिन्. ਵਿ—ਨਿੰਦਕ। ੨ ਝਗੜਾਲੂ। ੩ ਕੌੜੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. "ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਦੁਸਟ ਅਪਵਾਦੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਪਵਿਤ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਵਿ—ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ. ਮੈਲਾ. ਨਾਪਾਕ. "ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਸਦਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਅਪਵਿਤ੍ਰੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਜਿਨਿ ਤੂ ਕਰਿਆ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼ੁੱਧੀ. ਮਲਿਨਤਾ. "ਦੂਖ ਦਾਰਿਦ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਸਹਿ ਨਾਮ ਅਧਾਰ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਅਪਵੀਤ. ਦੇਖੋ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ. "ਨਵੇਂ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵੀਤ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਅਪੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਹੁਚਣਾ. "ਤਿਥੈ ਕਾਲ ਨ ਅਪੜੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਤੁੱਲ ਹੋਣਾ. ਸਮਾਨਤਾ ਰੱਖਣੀ. "ਅਪੜਿ ਕੋਇ ਨ ਸਕਈ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਅਪੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਹੁਚਾਉਣਾ. "ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਰਿਜਕ ਆਪਿ ਅਪੜਾਏ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਅਪਾਇ. ਸੰ. ਅਪਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਿੰਨਤਾ. ਨਿਰਾਲਾਪਨ। ੨ ਵਿਨਾਸ਼। ੩ ਕੁਰੀਤਿ। ੪ ਦੇਖੋ, ਉਪਾਯ। ੫ ਸੰ. ਅਪੇਯ. ਵਿ—ਨਾ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੬ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ. ਪਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ. "ਜੋ ਹਮ ਤੇ ਭਜ ਜਾਇ, ਤਿਹ ਮਾਤਾ ਦੂਧ ਅਪਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ.

ਅਪਾਇਣ, ਅਪਾਇਣੋ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਨਾਪਨ. ਆਪਾਭਾਵ. ਮਮਤ੍ਵ. ਅਹੰਤਾ. "ਮੈ ਛਡਿਆ ਸਗਲ ਅਪਾਇਣੋ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਅਪਾਹ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਪਾਹ। ੨ ਭਾਵ—ਨਿਰਲੇਪ. ਅਸੰਗ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਦੀ. ਹੌਮੈ. ਆਪਾਭਾਵ.

ਅਪਾਹਜ. ਪ੍ਰਾ. ਅਪਹੰਜ. ਵਿ—ਅੰਗ-ਭੰਗ. ਹੀਨਾਂਗ. ਅੰਗਹੀਨ. ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣੋ ਅਸਮਰਥ.

ਅਪਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਹ ੨. "ਮਾਣਿਕੁ ਮੋਹਿ ਮਾਉ ਡਿੰਨਾ ਧਣੀ ਅਪਾਹਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਅਪਾਹਿਜ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਹਜ.

ਅਪਾਹੁ. ਨਿਰਲੇਪ. ਅਸੰਗ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਹ. "ਆਪੇ ਆਪਿ ਅਪਾਹੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਅਪਾਕ. ਵਿ—ਜੋ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਾਕ (ਪਵਿਤ੍ਰ). ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਨਾਪਾਕ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਚਾਪਨ. ਨਾ ਪੱਕਣ ਦੀ ਹਾਲਤ। ੩ ਬਦਹਜਮੀ. ਅਜੀਰਣ। ੪ ਦਾਨਾ. ਚਤੁਰ. ਸਿਆਣਾ। ੫ ਗ੍ਯਾਤਾ. "मूर्खः पाकः, तद्विज्ञः प्राज्ञः" ਪਾਕ ਨਾਉਂ ਮੂਰਖ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਾਕ ਸੋ

ਅਪਾਕ. "ਤੁਮ ਆਪੇ ਆਪਿ ਅਪਾਕੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਅਪਾਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਪਾਕ. ੪-੫.

ਅਪਾਗ੍ਰਹ / **ਅਪਾਗ੍ਰਹਿ** ਅਪ-ਆਗ੍ਰਹ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਟਾ ਹਠ. ਕੁਹਠ. ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੀ ਜਿੱਦ. ਅੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਯਾਗ੍ਰਹ.

ਅਪਾਜੀ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਪਾਜੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਜੀ। ੨ ਜੋ ਬਣਾਉਟੀ ਨਹੀਂ. ਅਸਲ. "ਪਾਜੀ ਕੋ ਅਪਾਜੀ ਲਖ ਤਾਂ ਸੋ ਵਿਰਮਾਯੋ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪਾਜੀ (ਮੁਲੰਮੇ) ਨੂੰ ਅਸਲ ਸਮਝਕੇ.

ਅਪਾਝ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਹਜ.

ਅਪਾਤ. ਵਿ—ਪਤ੍ਰ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਪੱਤੇ. "ਅਪਾਤੰ ਪਲਾਸੀ ਮਨੋ ਫੂਲ ਲਾਗੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪਤਨ ਰਹਿਤ. ਅਡਿਗ. ਅਚ੍ਯੁਤ. ਭਾਵ ਮਰਣ ਰਹਿਤ. "ਨਮਸਤੰ ਅਜਾਤੇ। ਨਮਸਤੰ ਅਪਾਤੇ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਦੇਖੋ, ਆਪਾਤ.

ਅਪਾਤਿ. ਵਿ—ਪੰਕ੍ਤਿ (ਗੋਤ੍ਰ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਗੋਤ ਨਹੀਂ. "ਪਾਤਿ ਮੈ ਨ ਆਵੈ ਸੋ ਅਪਾਤਿ ਕੈ ਬੁਲਾਈਐ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਪਾਤ੍ਰ. ਵਿ—ਕੁਪਾਤ੍ਰ. ਅਨਧਿਕਾਰੀ.

ਅਪਾਥ. ਵਿ—ਕੁਮਾਰਗ. ਖੋਟਾ ਰਾਹ। ੨ ਪਾਥ (ਜਲ) ਬਿਨਾ. "ਸਕੁਚੇ ਦਲ ਕੰਜ ਅਪਾਥਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਪਾਦਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਭਾਗ. ਭੇਦ। ੨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਵਾਂ ਕਾਰਕ (ਵਿਭਕ੍ਤਿ), ਜਿਸ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ "ਤੋਂ—ਸੇ" ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਪਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਣ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਤਿ ਗੁਦਾਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਨ ਬਾਇ। ੨ ਗੁਦਾ। ੩ ਅਪਨਾਪਨ. ਆਪਾ. "ਬਿਸਰਾ ਅਪਾਨ ਤਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਅਪਨਾ. "ਰਾਖਹੁ ਦਰਬ ਅਪਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਪਾਨਬਾਇ. ਸੰ. ਅਪਾਨਵਾਯੁ. ਮਲਾਸ਼ਯ (ਮਲ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਅੰਤੜੀ), ਅੰਡਕੋਸ਼ (ਫੋਤੇ), ਮਸਾਨਾ, ਲਿੰਗ ਆਦਿ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪੌਣ. ਇਸੇ ਪੌਣ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ਾਬ ਦਾ ਨਿਕਲਨਾ, ਗੁਦਾ ਤੋਂ ਮਲ ਦਾ ਖਾਰਿਜ ਹੋਣਾ, ਵਾਉਕਾ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਆਦਿਕ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਜਦ ਪਿੱਤ ਕਫ ਆਦਿਕ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨਾਲ ਅਪਾਨਵਾਯੁ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਖੁਲ੍ਹਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ. ਸ਼ਰੀਰ ਜੜ੍ਹ ਜੇਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਮਰ ਵਿੱਚ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਪਥਰੀ ਬਵਾਸੀਰ ਆਦਿ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਅਪਾਨ ਵਾਯੁ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੈਦਲ ਚਲਨਾ, ਘੋੜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨੀ, ਹਲਕੀ ਗਿਜ਼ਾ ਖਾਣੀ, ਅੰਤੜੀ ਸਾਫ ਰੱਖਣੀ, ਉੱਤਮ ਸਾਧਨ ਹਨ.

ਚਿੱਟੀ ਤ੍ਰਿਵੀ ਦਾ ਚੂਰਨ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਖੰਡ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਮਘਾਂ ਦਾ ਚੂਰਨ ਦੋ ਤੋਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਨਿੱਤ ਸ਼ਹਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਚੱਟਣ ਤੋਂ ਅਪਾਨ ਵਾਯੁ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਪ੍ਰਾਣਬਾਇ ਆਪਾਨਬਾਇ ਭਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਅਪਾਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਾ. ਆਪਾਭਾਵ. "ਬਿਸਰਾ ਸਭਿਨ ਅਪਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਪਾਪ / **ਅਪਾਪੀ** ਵਿ—ਪਾਪ ਰਹਿਤ. "ਅਪਾਪੀ ਏ ਅਪਰਾਧ ਬਿਨ ਸ਼ੀਰਖ਼ੋਰ ਗੁਰੁ ਬਾਲ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਅਪਾਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਰ ਨਹੀਂ. ਬੇਅੰਤ. "ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਗੋਬਿੰਦ ਠਾਕੁਰ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਅਗਾਧ. ਅਥਾਹ। ੩ ਅਧਿਕ. ਬਹੁਤ। ੪ ਅਗਣਿਤ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਪਾਯਉ ਅਪਾਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੬ ਉਰਲਾ ਪਾਸਾ. ਉਰਾਰ. ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ. "ਆਪੇ ਸਾਗਰ ਬੋਹਿਥਾ, ਆਪੇ ਪਾਰ ਅਪਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੭ ਸੰ. ਆਪਾਰ. ਪੂਰਣ ਪਾਰ. "ਜਾਨੈ ਕੋ ਤੇਰਾ ਅਪਾਰ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਅਪਾਰਗ. ਵਿ—ਨਾ ਪਾਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਪਾਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ.

ਅਪਾਰਗਿ. ਅਪਾਰਗ੍ਯ. ਜੋ ਪਾਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ (ਜਾਣੂ) ਨਹੀਂ. ਅੰਤ ਤੋਂ ਅਜਾਣ. "ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਪਾਏ ਸਗਲੇ ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ ਅਪਾਰਗਿ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਜੀਵ ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਅਜਾਣ ਹੈ.

ਅਪਾਰਣ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਪਾਰਣ (ਸਮਾਪਤਿ). "ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਅਗਮ ਅਪਾਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਾਰਣ.

ਅਪਾਰਥ. ਸੰ. ਅਪਾਰ੍ਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪ-ਅਰ੍ਥ. ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ. ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਾਕ੍ਯ ਦਾ ਕੋਈ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਰਥ ਨਾ ਭਾਸੇ. "ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਅਪਾਰਥ ਕੀ ਸਮਝ ਨ ਆਵਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਅਰਥ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਰਥਕ. ਦੇਖੋ, ਕਾਵ੍ਯਦੋਸ.

ਅਪਾਰਭਾਉ / **ਅਪਾਰਭਾਵ** ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਅਪਾਰ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਦੇ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਦੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ. "ਭਾਖਿਆ ਭਾਉਅਪਾਰੁ." (ਜਪੁ)

ਅਪਾਰਲਾ. ਵਿ—ਅਪਾਰਤਾ ਵਾਲਾ. ਬੇਅੰਤਤਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਅਤਿਭੁਜ ਭਇਓ ਅਪਾਰਲਾ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਪਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਰ। ੨ ਉਰਾਰ. ਉਰਲਾ ਕੰਢਾ. "ਪਾਰਿ ਸਾਜਨੁ ਅਪਾਰੁ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਗੁਰਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲੰਘਾਵਏ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਅਪਾਲ. ਸੰ. ਅਪਾਲ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਪਾਲਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ. "ਅਪਾਲ ਹਰੀ" (ਅਕਾਲ) ੨ ਅਪਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਅਪਾਲ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਬੁੱਧੰ ਅਪਾਲ." (ਅਕਾਲ) ਅਪਾਰ ਬੁੱਧਿ ਵਾਲਾ.

ਅਪਾਵਨ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਪਾਵਨ (ਪਵਿਤ੍ਰ). ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਅਸ਼ੁੱਧ.

ਅਪਿ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਭੀ. ਹੀ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ. ਯਕੀਨਨ.

ਅਪਿਉ / **ਅਪਿਓ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ. ਜੋ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਪੇਯ (ਨਾ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ) ਹੈ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਵਾਮ ਨਹੀਂ ਪੀ ਸਕਦੇ. "ਅਪਿਉ ਹਰਿਰਸ ਪੀਤਿਆ." (ਵਡ ਘੋੜੀਆਂ ਮ: ੪) ੨ ਭਾਵ—ਹਰਿਨਾਮ ਰਸ. "ਅਪਿਓ ਪੀਓ ਗਤ ਥੀਓ ਭਰਮਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਅਪਿਆਉ / **ਅਪਿਆਵ** ਸੰ. ਅਪ੍ਯਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਰਮ ਗਿਜ਼ਾ. ਹਲਕਾ ਭੋਜਨ. "ਮੁਖ ਅਪਿਆਉ ਬੈਠ ਕਉ ਦੈਨ." (ਸੁਖਮਨੀ)

੨ ਭੋਜਨ. ਗ਼ਿਜ਼ਾ. "ਦੇਤ ਸਗਲ ਅਪਿਆਉ." (ਸਾਰ ਮ: ੧) "ਕਾਗ ਸਾਧੁਸਭਾ ਰਹਜੋ ਨਿਰਾਹਾਰ ਮੁਕਤਾਹਲ ਅਪਿਆਵ ਕੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਅਪੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀੜਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਸੁਖ. "ਘਰ ਕੀ ਬੂਝੈਂ ਪੀਰ ਅਪੀਰ ਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਪੀਰ ਰਹਿਤ. ਨਿਗੁਰਾ.

ਅਪੀਲ. ਅੰ. Appeal. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਅ਼ਰਜ਼ੀ. ਮੁਰਾਫ਼ਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਮਾਤਹਤ ਹਾਕਿਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਦਲਾਉਣ ਲਈ ਉੱਚਅਧਿਕਾਰੀ ਹਾਕਿਮ ਪਾਸ ਉ਼ਜਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਪੀਲਾਂਟ. ਅੰ. Appellant. ਸੰਗਯਾ—ਅਪੀਲ (ਮੁਰਾਫ਼ਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਪੀੜ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀੜ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਸੁਖ ਦੀ ਹਾਲਤ। ੨ ਸੰ. आपीड—ਆਪੀਡ. ਦਬਾਉ. "ਅਪੀੜ ਪੀੜਿਤੰ ਦੁਖੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਪੁ. ਦੇਖੋ, ਅਪ.

ਅਪੁਸਟ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਪੁਸ੍ਟ (ਮੋਟਾ). ਪਤਲਾ. ਮਾੜਾ। ੨ ਅਪੁੱਠਾ. ਉਲਟਾ. ਵਿਪਰੀਤ. "ਅਪੁਸਟ ਬਾਤ ਤੇ ਭਈ ਸੀਧਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਪੁਛ. ਵਿ—ਪੁੱਛ (ਪੂਛ) ਦੁੰਮ ਰਹਿਤ. ਲੁੰਡਾ। ੨ ਅਣਮੰਗਿਆ. ਅਯਾਚਿਤ। ੩ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ. ਬਿਨਾ ਸਵਾਲ.

ਅਪੁਛਿਆ. ਵਿ—ਅਣਮੰਗਿਆ. "ਅਪੁਛਿਆ ਦਾਨ ਦੇਵਕਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਅਪੁਠਾ, ਅਪੁਠੀ ਵਿ—ਉਲਟ. ਵਿਪਰੀਤ. ਦੇਖੋ, ਉਪਠੀ.

ਅਪੁੱਤਾ, ਅਪੁਤ੍ਰ ਬਿਨਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਔਲਾਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤ.

ਅਪੁਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਪਨਾ. "ਅਪੁਨੇ ਰਾਮਹਿ ਭਜੁ ਰੇ ਮਨੁ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਪੂਛਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਪੁੱਛਿਆ. ਅਣਮੰਗਿਆ. ਸਵਾਲ ਬਿਨਾ। ੨ ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਨਿਰਸੰਦੇਹ. ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ. "ਦੇਸ ਮੇਰੇ ਬੇਅੰਤ ਅਪੂਛੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਅਪੂਜਜ. ਵਿ—ਜੋ ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਉਪਾਸਨਾ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ.

ਅਪੂਠਾ. ਵਿ—ਉਲਟਾ. ਵਿਪਰੀਤ. ਪੁੱਠਾ. "ਸੀਧਾ ਛੋਡਿ ਅਪੂਠਾ ਬੁਨਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਅਪੂਤ. ਵਿ—ਅਪੁਤ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰ. ਜੋ ਨਹੀਂ ਪੂਤ (ਪਵਿਤ੍ਰ). ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਅਪਾਵਨ.

ਅਪੂਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੂੜਾ. ਮਾਲਪੂਆ। ੨ ਕਣਕ. ਗੰਦਮ। ੩ ਘੀ ਪਾਕੇ ਪਕਾਈ ਹੋਈ ਮਿੱਠੀ ਲੋਟੀ. ਲਾਪਸੀ. ਅਮ੍ਰਿਤੀ.

ਅਪੂਰਣ. ਸੰ. ਅਪੂਣੰ. ਵਿ—ਜੋ ਪੂਰਣ ਨਹੀਂ. ਅਧੂਰਾ. ਨਾ ਮੁਕੰਮਲ.

ਅਪੂਰਬ, ਅਪੂਰਵ ਸੰ. ਅਪੂਰ੍ਵ. ਵਿ—ਜੋ ਪੂਰਵ (ਪਹਿਲਾਂ) ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਅਨੋਖਾ, ਅਦਭੁਤ. "ਅਪੂਰਬ ਜੰਞ ਬਣਾਈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਰ, ਤ. SIS, SSI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਾਨਨੰ ਗੇ ਰਾਮ। ਧਰਮੰ ਕਰਮੰ ਧਾਮ।
ਲੱਛਨੈ ਲੈ ਸੰਗ। ਜਾਨਕੀ ਸੋਭੰਗ।। (ਰਾਮਾਵ)

(ਅ) ਦੂਜਾ ਰੂਪ. ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਇੱਕ ਰਗਣ ਇੱਕ ਗੁਰੁ. ISS, S. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੰਗੀ ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗਣੇ ਕੇਤੇ। ਹਣੇ ਜੇਤੇ। ਕਈ ਮਾਰੇ। ਕਿਤੇ ਹਾਰੇ।। (ਰਾਮਾਵ)

੩ ਮੀਮਾਂਸਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ (ਅਦ੍ਰਿਸ਼).

ਅਪੂਰਵਤਾ. ਸੰ. ਅਪੂਰ੍ਵਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਰਾਲਾਪਨ. ਅਨੋਖਾਪਨ. ਨਵੀਨਤਾ. ਵਿਲਖਣਤਾ.

ਅਪੇਕਾ, ਅਪੇਖਿਆ, ਅਪੇਛਾ, ਅਪੇਛਿਆ ਸੰ. अपेक्षा. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਚਾਹ। ੨ ਜਰੂਰਤ. ਲੋੜ। ੩ ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ। ੪ ਨਿਸਬਤ. ਤੁਲਨਾ. ਮੁਕਾਬਿਲਾ.

ਅਪੇਯ. ਵਿ—ਨਾ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰਾਬ। ੩ ਭੰਗ। ੪ ਪੋਸਤ। ੫ ਮਲੀਨ ਜਲ.

ਅਪੇਲ. ਵਿ—ਪੇਲਨ ਰਹਿਤ. ਅਚਲ. ਅਟਲ। ੨ ਨਾ ਹਟਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਨਾ ਉਲੰਘਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਅਪੈ. ਸੰ. ਅਪਜ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਮਿਲਾਪ. "ਨਾਮ ਨਵ ਨਿਧਿ ਅਪੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਪਿਉ.

ਅਪੋਦਘਾਤ. ਦੇਖੋ, ਉਪੋਦਘਾਤ.

ਅਪੌਰਖੇਯ. ਸੰ. ਅਪੌਰੁਸ਼ੇਯ. ਵਿ—ਜੋ ਪੁਰਖ (ਪੁਰੁਸ਼) ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ. ਭਾਵ—ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ.

ਅਪੰਗ. ਵਿ—ਪੰਕ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਮਲ. ਸਾਫ਼. "ਸੀਂਚਤ ਨੀਰ ਅਪੰਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨਿਰਦੋਸ. ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ. "ਅਪੰਗ ਪੰਗੇ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸੰ. अपाङ्ग—ਅਪਾਂਗ. ਅੰਗਹੀਨ. ਅੰਗਭੰਗ। ੪ ਟੇਢੇ ਹਨ ਅੰਗ ਜਿਸ ਦੇ.

ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. अपञ्चीकृत. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਤੱਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ. ਨਾ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਤਤ੍ਵ. ਪੰਚੀ ਕਰਣ. "ਭੂਤ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਯੁਤ ਕਾਰਜ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਪੰਡਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਨਹੀਂ. ਵਿਦ੍ਯਾਹੀਨ. ਮੂਰਖ.

ਅਪੰਥ. ਵਿ—ਖੋਟਾ ਰਾਹ. ਕੁਪੰਥ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵਾਮ-ਮਾਰਗ। ੩ ਨਾਸ੍ਤਿਕ ਮਤ. "ਅਪੰਥ ਪੰਥ ਸਭ ਲੋਗਨ ਲਾਯਾ." (ਅਰਹੰਤਾਵ)

ਅੱਪ. ਸੰਗਯਾ—ਹੌਮੈ. ਖ਼ੁਦੀ. ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਸੰ. ਅਪ੍ਰ. ਭੈ. ਡਰ। ੩ ਰੋਗ। ੪ ਸੰ. ਅਪ੍ਵਾ. ਹਵਾ. ਪਵਨ. "ਭਯੋ ਅੱਪ ਭੇਸੰ." (ਕਲਕੀ) ਪੌਣ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ.

ਅਪਜਉ. ਅਪਣਾਇਆ. ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ. ਕ਼ਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ।

੨ ਦੇਖੋ, ਅਪੈ. "ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਅਖੈਨਿਧਿ ਅਪਜਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਅਪ੍ਰਸੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਪ੍ਰਸੁਤ (ਪ੍ਰਕਰਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ) ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਖਾਲ ਸ਼ੇਰ ਕੀ ਓਢ ਕਰ ਗਧਾ ਨ ਕਰਿ ਸਿਰ ਭੰਜ."

ਕਿਸੇ ਕਾਇਰ ਨੂੰ ਯੋਧੇ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨੇ ਦੇਖਕੇ ਅਪ੍ਰਸੁਤ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ.

"ਰਾਜਹੰਸ ਬਿਨ ਕੋ ਕਰੈ ਛੀਰ ਨੀਰ ਕੋ ਦੋਇ." (ਵ੍ਰਿੰਦ) ਕਿਸੇ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਅਦਾਲਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਰਾਜਹੰਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ.

ਅਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ. ਸੰ. अप्रज्ञात. ਵਿ—ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਾਧਿ ਦੀ ਉਹ ਦਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧ੍ਯਾਤਾ ਅਤੇ ਧ੍ਯੇਯ ਦਾ ਭੇਦ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਪ੍ਰਤਿਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਮ (ਟਾਕਰੇ ਦਾ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਲਾਸਾਨੀ. ਬੇਮਿਸਾਲ. "ਅਪ੍ਰਤਿਮ ਰੂਪ ਬਿਧਿ ਨੈ ਦਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੬)

ਅਪ੍ਰਤਿਮਾਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ. ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ.

ਅਪ੍ਰਧਰਖ. ਸੰ. अप्रधृष्य—ਅਪ੍ਰਧ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਧਮਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਜੋ ਦਬਾਉ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ। ੨ ਅਜਿਤ. ਅਜੀਤ.

ਅਪ੍ਰਮਾਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਹਿਤ. ਬੇਨਜੀਰ। ੨ ਮਾਪ ਅਤੇ ਤੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. ਮਿਣਤੀ ਅਤੇ ਵਜ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ੩ ਬਿਨਾ ਸੁਬੂਤ.

ਅਪ੍ਰਮਾਦ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਮਾਦ (ਭੁੱਲ) ਰਹਿਤ. ਜੋ ਖ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ੨ ਉਨਮੱਤਤਾ (ਮਸਤੀ) ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਦ.

ਅਪ੍ਰਮੇਉ, ਅਪ੍ਰਮੇਯ, ਅਪ੍ਰਮੇਵ ਸੰ. ਅਪ੍ਰਮੇਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ. ਅਮਾਪ। ੨ ਅੰਦਾਜੇ (ਅਟਕਲ) ਤੋਂ ਬਾਹਰ.

ਅਪ੍ਰਯੁਕਤ. ਸੰ. ਅਪ੍ਰਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਜੋ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ. ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ੨ ਜੋ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਪ੍ਰਾਚਿ, ਅਪ੍ਰਾਚੀ ਪ੍ਰਾਚੀ (ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਪੱਛਿਮ ਮਗਰਬ. "ਸੂਰਜ ਅਸੁ ਅਪ੍ਰਾਚਿ ਦਿਸਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਪ੍ਰਾਧ. ਦੇਖੋ, ਅਪਰਾਧ. "ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਪ੍ਰਾਪਤ. ਸੰ. ਅਪ੍ਰਾਪ੍ਤ. ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੁਰਲਭ.

ਅਪ੍ਰਿਅ, ਅਪ੍ਰਿਯ ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰਿਯ (ਪਿਆਰਾ) ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ.

ਅਪ੍ਰੇਤ. ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰੇਤ (ਮੋਇਆ) ਨਹੀਂ. ਨਿੱਤ—ਅਮਰ. "ਨਮੋ ਪ੍ਰੇਤ ਅਪ੍ਰੇਤ" (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਤ.

ਅਫ਼ਆਲ. ਅ਼ افعال ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਿਅ਼ਲ (ਕਰਮ—ਕ੍ਰਿਯਾ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਫਸਰ. ਅੰ. Officer-ਆਫ਼ੀਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਧਾਨ. ਸਰਦਾਰ। ੨ ਹਾਕਿਮ। ੩ ਉਹਦੇਦਾਰ। ੪ ਫ਼ਾ افسر। ਤਾਜ. ਮੁਕੁਟ.

ਅਫ਼ਸ਼ਾਂਦਨ. ਫ਼ਾ افشاندن। ਕ੍ਰਿ—ਬਖੇਰਨਾ. ਫੈਲਾਉਣਾ. ਖਿਲਾਰਨਾ। ੨ ਛਿੜਕਨਾ. ਤ੍ਰੌਂਕਣਾ.

ਅਫਸਾਨਾ. ਫ਼ਾ افسانہ। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਾ. ਕਹਾਣੀ. ਕਿੱਸਾ. ਆਖ੍ਯਾਯਿਕਾ। ੨ ਉਪਨ੍ਯਾਸ.

ਅਫਸੋਸ. ਫ਼ਾ افسوس। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ. ਅਪਸ਼ੋਕ। ੨ ਦੁੱਖ। ੩ ਪਛਤਾਵਾ.

ਅਫ਼ਕਨ, ਅਫ਼ਗਨ ਫ਼ਾ افگن ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਟਣ (ਅਫ਼ਗੰਦਨ) ਦਾ ਅਮਰ. ਤੂੰ ਸਿੱਟ। ੨ ਜਦ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੈਂਕਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਸ਼ੇਰਅਫ਼ਗਨ.

ਅਫ਼ਗਨ ਸ਼ੇਰ, ਅਫ਼ਗਨ ਖਾਂ ਸ਼ੇਰਅਫ਼ਗਨ ਖ਼ਾਨ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਹਾਕਿਮ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ. "ਸੂਬਾ ਤਿਹ ਠਾਂ ਅਫਗਨਸ਼ੇਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨੂਰਜਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਤੀ ਅਲੀਕੁਲੀ ਬੇਗ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ "ਸ਼ੇਰਅਫ਼ਗਨ" (ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ—ਪਛਾੜਨ ਵਾਲਾ) ਉਪਾਧਿ ਹੋਈ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੬੦੭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨੂਰਜਹਾਂ.

ਅਫ਼ਗਨਮ. ਫ਼ਾ افگنم। ਮੈਂ ਗਿਰਾਉਂਨਾ ਹਾਂ. ਮੈਂ ਸਿੱਟਦਾ ਹਾਂ. ਮੈਂ ਗਿਰਾਵਾਂਗਾ. ਮੈਂ ਪਛਾੜਾਂਗਾ.

ਅਫ਼ਗ਼ਾਨ. ਫ਼ਾ افغان। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਰ. ਰੌਲਾ। ੨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗਰਜਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੰਧਾਰ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁਨਦ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵਸਦੀ ਹੈ. ਪਠਾਣ. ਇਸ ਜਾਤਿ ਦੀ ਬੋਲੀ ਪਸ਼ਤੋ (ਪੁਸ਼ਤੋ) ਹੈ। ੩ ਵਿਲਾਪ. ਸ਼ੋਕ। ੪ ਵਿ—ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਸਨੀਕ.

ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ. افغانستان। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬੁਲ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਰੂਸੀ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ, ਪੱਛਮ ਫਾਰਿਸ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹੈ. ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ "ਅਮੀਰ" ਪਦਵੀ ਸੀ, ਹੁਣ "ਸ਼ਾਹ" (King) ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਮੀਰ, ਅਤੇ ਕਾਬੁਲ.

ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ. ਦੇਖੋ, ਕਾਬੁਲ.

ਅਫਗਾਰ. ਫ਼ਾ افگار। ਵਿ—ਘਾਇਲ. ਫੱਟੜ. ਜ਼ਖ਼ਮੀ.

ਅਫਗੰਦਹ. ਫ਼ਾ افگندہ। ਵਿ—ਫੈਂਕਿਆ (ਸਿੱਟਿਆ) ਹੋਇਆ। ੨ ਪਾਇਆ. ਡਾਲਿਆ। ੩ ਪਛਾੜਿਆ.

ਅਫਗੰਦਨ. ਫ਼ਾ افگندن। ਕ੍ਰਿ—ਪਾਉਣਾ। ੨ ਸਿੱਟਣਾ. ਗਿਰਾਉਣਾ। ੩ ਪਛਾੜਨਾ.

ਅਫਜਲ. ਅ਼ افضل। ਅਫ਼ਜ਼ਲ. ਵਿ—ਜ਼ਿਆਦਾ ਫ਼ਜੀਲਤ (ਵਡਿਆਈ)

ਵਾਲਾ. ਅਤਿ ਉੱਤਮ. ਨਿਹਾਇਤ ਹੀ ਉਮਦਾ.

ਅਫ਼ਜ਼ਾਯ. ਫ਼ਾ افزاے ਵਿ—ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ ਆਬਰੂ ਅਫ਼ਜ਼ਾਯ.

ਅਫ਼ਜੂ, ਅਫ਼ਜੂੰ ਫ਼ਾ افزوں ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਰਿੱਧੀ. ਤਰੱਕੀ। ੨ ਵਿ—ਅਧਿਕ. ਵਿਸ਼ੇਸ. "ਅਫਜੂ ਖੁਦਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੱਸਣ ਲਈ "ਅਫਜੂ" ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਅਫ਼ਜੂਦ. ਦੇਖੋ, ਅਫਜੂਦਨ. "ਮਿਲਸ ਨਿਜ ਅਫਜੂਦ ਕਰ." (ਸਲੋਹ)

ਅਫ਼ਜ਼ੂਦਨ. ਫ਼ਾ افزودن ਕ੍ਰਿ—ਅਧਿਕ ਹੋਣਾ. ਵਧਣਾ. ਤਰੱਕੀ ਕਰਨਾ.

ਅਫ਼ਤਰ. ਇਹ ਅਥਤਰ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਕਛੂ ਕਾਜ ਤਹਿਂ ਅਫ਼ਤਰਾ ਭਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਅਥਤਰ.

ਅਫ਼ਤਾਬ. ਦੇਖੋ. ਆਫ਼ਤਾਬ. "ਦੁਨਿਆ ਅਫਤਾਬਮ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹਾਂ.

ਅਫ਼ਯੂਨ. ਦੇਖੋ, ਅਫੀਮ.

ਅਫਰ. ਵਿ—ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਅਗ੍ਰਾਹਯ। ੨ ਬਿਨਾ ਫਲ. ਨਿਸਫਲ। ੩ ਬੁਰਾ ਫਲ. ਮੰਦਾ ਫਲ.

ਅਫਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਤ—ਸ੍ਫਾਯ. ਫੁੱਲਣਾ। ੨ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣਾ. ਆਕੜਨਾ.

ਅਫ਼ਰਾਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ افراخت ਵਿ—ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ. ਬਲੰਦ ਕੀਤਾ.

ਅਫ਼ਰਾਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ افراختن ਕ੍ਰਿ—ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ. ਉਭਾਰਨਾ. ਬਲੰਦ ਕਰਨਾ.

ਅਫਰਾਤਫਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਫੜਾਤਫੜੀ.

ਅਫਰਿਓ, ਅਫਰਿਆ ਵਿ—ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. ਜੋ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ. "ਅਫਰਿਓ ਬੇਪਰਵਾਹ ਤੂੰ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਆਫਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਫੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਅਫਰਿਓ ਭਾਰ ਅਫਾਰ ਟਰੇ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਮੰਦ ਫਲ ਵਾਲਾ. ਬੁਰੇ ਫਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਅੱਕ ਨ ਲੱਗੈ ਅੰਬ ਅਫਰਿਆ." (ਭਾਗੁ) ਅਫਰਿਆ ਅੱਕ ਨੂੰ ਅੰਬ ਨ ਲੱਗੈ.

ਅਫਰੀਤੀ, ਅਫਰੀਦੀ ਫ਼ਾ افریدی ਇਹ ਸ਼ਬਦ "ਅਫਰੀਤੀ" ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ. ਸੰਗਯਾ—ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਪਰਸ਼ੀਆ (ਫਾਰਸ) ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫ਼ਰੀਦੂਨ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਓਰਕਜ਼ਈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਨਵਾਰੀ ਪਠਾਣ ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ ਹਨ.

ਅਫ਼ਰੋਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ افروختن ਕ੍ਰਿ—ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ.

ਅਫ਼ਰੋਖ਼ਤੀ. ਫ਼ਾ افروختی ਤੈਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ.

ਅਫ਼ਰੋਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ افروزی ਤੂੰ ਚਮਕਾਵੇਂ. ਤੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰੇਂ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਫਰੋਖ਼ਤਨ ਹੈ.

ਅਫਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਫਲ. ਫਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਫਲ. ੨ ਸੰਗਯਾ—ਝਾਊ ਦਾ ਬੂਟਾ। ੩ ਨਪੁੰਸਕ। ੪ ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੇ ਸ੍ਰਾਪ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਫੋਤੇ ਝੜ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਫਲ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਗੋਤਮ ੪.

ਅਫਲਾਤੂ, ਅਫਲਾਤੂੰ, ਅਫਲਾਤੂਨ ਅ افلاطون ਯੂ ਪਲਾਟੋਨ. ਅੰ. Plato. ਪੱਛਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਫ਼ਿਲਾਸਫਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਡੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਦਾ ਮਹਾਤਮਾ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਯੂਨਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਐਥਿਨਜ਼ (Athens) ਵਿੱਚ ਈਸਵੀ ਸਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੪੨੮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਐਰਿਸਟਨ (Ariston) ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਿਕੋਨੀ ਸੀ. ਅਫਲਾਤੂਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਨਾਉਂ ਐਰਿਸ੍ਟੋਕਲੀਜ਼ (Aristocles) ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਮਸਤਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪਲਾਟੋਨ (ਚੌੜਾ) ਪੈ ਗਿਆ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਓਲਿੰਪ੍ਰਡੋਰਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦੇ ਅਫਲਾਤੂਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਜਦ ਪਹਾੜੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੀਮੈਟਸ ਪਰਬਤ ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਤਾਂ ਸ਼ਹਦ ਦੀ ਮੱਖੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਦ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਐਥਿਨਜ਼ੀ 'ਮਧੁਕਰ' ਹੋਇਆ, ਅਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸ਼ਹਦ ਥੀਂ ਭੀ ਅਧਿਕ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲੇਗਾ.

ਅਫਲਾਤੂਨ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਛੰਦਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਿਖੀ ਸੁਕਰਾਤ ਮਿਲ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦਾ ਰਸਤਾ ਰੋਕਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਚਿਰੰਜੀਵ! ਮੈਨੂੰ ਨੇਕੀ ਦੇ ਮਦਰਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਦੱਸ! ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਅਫਲਾਤੂਨ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ. ਤਾਂ ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਇਸ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ—ਏਹੋ ਹੰਸ ਹੈ ਜੋ ਰਾਤ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਉਡ ਗਿਆ ਸੀ! ਇਸ ਸਮੇ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਤੇ ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨੀ ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿਤਾਉਣੀ ਕਲ੍ਯਾਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਮਝਿਆ, ਅਰ ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੀਕ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਿਖ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ.

ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਅਫ਼ਲਾਤੂਨ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਰ ਬੀ.ਸੀ. ੩੯੮ ਦੇ ਲਗਪਗ ਜਗਤ ਵਿਖ੍ਯਾਤ ਐਕੈਡਿਮੀ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਨਿਰੰਤਰ ੪੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤਕ ਆਪ ਸੂਖਮ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਚਿੰਤਨ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਤਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਤਤ੍ਵਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਤੇ ਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸਨ, ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚਾਈ ਇਤਨੀ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਸੱਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਸਮ ਨਹੀਂ ਉਠਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ.

ਅਫਲਾਤੂਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਅਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੌਭਾਗਯ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੇ ਦੀ ਹੇਰਾ ਫੇਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਸਰਲ ਅਨੁਵਾਦ (ਉਲਥਾ) ਤਕਰੀਬਨ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਸਭ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਹੁਣ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ. ਬਲਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੀ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਵਿਚਾਰਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਵੇਦਵਜਾਸ ਰਿਖੀ ਤੁੱਲ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਅਫਲਾਤੂਨ ਸੀ. ਇਸ ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨੀ ਨੂੰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਕਹਿਣਾ ਅਤ੍ਯੁਕ੍ਤਿ ਨਹੀਂ, ਇਸੇ ਲਈ ਐਮਰਸਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ—ਅਫ਼ਲਾਤੂਨ ਫਿਲਸਫ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫ਼ਿਲਸਫ਼ਾ ਅਫ਼ਲਾਤੂਨ ਹੈ.

ਅਫਲਾਤੂਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾਂਤ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ, ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਕੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਹੈ. (ਦੇਖੋ, ਉਸ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ Timaeus ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਥ੍ਰਤ). ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਖੋਜੀ ਭਾਈ ਧਰਮ ਅਨੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੩੦੦ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸਫਿਆਂ ਦਾ, "ਅਫਲਾਤੂਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ" (Plato and the True Enlightener of the Soul) ਨਾਮੇ ਪੁਸਤਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਮੂਲ ਯੂਨਾਨੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰਕੇ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਸਨ ੧੯੧੨ ਵਿੱਚ (Luzac and Co., ਦ੍ਵਾਰਾ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਅਫਲਾਤੂਨ ਬੀ.ਸੀ. ੩੪੮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਿਨ, ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਛਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਰ ਠੀਕ ੮੧ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਕਾਲਵਸ ਹੋ ਗਿਆ. ਕਈ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਵੇਲੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਮਸਰੂਫ ਸੀ.

ਅਫਲਾਤੂਨ ਦੀ ਦਾਨਾਈ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਵੱਤਾ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਿਸੇ ਯੋਗਯ ਆਦਮੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

੨ ਖ਼ਾ. ਲਿਹਾਫ਼. ਲੇਫ. ਰਜਾਈ. ਗ੍ਰੁੱਦੜ.

ਅਫ਼ਵ. ਅ਼ عفو ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਸ਼ਮਾਪਨ (ਖਿਮਾ ਕਰਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮੁਆਫੀ. ਦੇਖੋ, ਆਫੂ.

ਅਫ਼ਵਾਹ. ਅ਼ افواہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁ ਵਚਨ ਫ਼ੂਹ ਦਾ. ਫ਼ੂਹ ਦਾ ਅਰਥ ਮੂੰਹ ਹੈ. ਬਹੁਤੇ ਮੂੰਹਾਂ ਦੀ ਬਾਤ. ਸਮਾਚਾਰ. ਦੰਤਕਥਾ. ਕਿੰਵਦੰਤੀ.

ਅਫ਼ਵਾਜ. ਫ਼ਾ افواج ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਫ਼ੌਜ ਦਾ.

ਅਫ਼ਵੁਲਗੁਨਾਹ. عفوالگناہ ਵਿ—ਗੁਨਾਹਅ਼ਫ਼ਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਪਰਾਧ ਖਿਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਕਿ ਅਫਵੁਲਗੁਨਾਹ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਫੜ. ਵਿ—ਜੋ ਫੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਅਗ੍ਰਾਹ੍ਯ.

ਅਫੜਾਤਫੜੀ. افراط-تفریط ਇਫ਼ਰਾਤ਼ ਤਫ਼ਰੀਤ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਧਘਾਟਾ. ਅਧਿਕਤਾ ਅਤੇ ਕਮੀ. ਭਾਵ—ਹੜਬੜੀ. ਹਲਚਲੀ.

ਅਫ਼ਾਕ਼ਾ. افاقہ ਇਫ਼ਾਕ਼ਹ. ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਅਰੋਗਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ.

ਅਫਾਤ. ਅ਼ آفات ਆਫ਼ਾਤ. ਆਫ਼ਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਉਪਦ੍ਰਵ. ਮੁਸੀਬਤਾਂ. "ਹੋਰ ਅਫਾਤ ਪਰੀ ਅਤਿ ਦੀਰਘ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਫਾਰ, ਅਫਾਰਾ ਵਿ—ਅਫਿਰ. ਅਮੋੜ. "ਚਲੈ ਹੁਕਮ ਅਫਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ਅਜੇਹਾ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ. "ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਕਾਲ ਅਫਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਅਫਿਰ (ਅਮੇਟ) ਹੈ. "ਕਰਿਆ ਹੁਕਮ ਅਫਾਰਾ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. स्फार—ਸ੍ਫਾਰ. ਵਿ—ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ. ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਚੌੜਾ। ੪ ਵੱਡਾ. "ਮੋਲ ਅਫਾਰਾ ਸਚ ਵਾਪਾਰਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩) "ਤਾ ਕੋ ਭਾਰ ਅਫਾਰ." (ਬਾਵਨ) ੫ ਤੁੰਦ. ਤੇਜ਼. "ਬਰਤਹਿ ਹੋਇ ਅਫਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੬ ਆਧਮਾਨ ਰੋਗ. نفخ شکم ਨਫ਼ਖ਼ ਸ਼ਿਕਮ. Flatulence. ਨਾ ਪਚਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਬਾਦੀ ਦਾ ਜਾਦਾ ਹੋਣਾ, ਖੁਲ੍ਹਕੇ ਮੈਲ ਨਾ ਝੜਨੀ, ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਹੋਣੀ ਆਦਿਕ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪੇਟ ਮਸ਼ਕ ਦੀ ਤਰਾਂ ਫੂਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਔਖਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਢਿੱਡ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਮੁਸਮੁਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੀ ਮਤਲਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਜੋ ਔਖਧੀਆਂ ਸੂਲ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਫਾਰਾ ਭੀ ਹਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸ ਲਈ ਸੂਲ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਚਾਹੀਏ. ਜੇ ਅਫਾਰਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਰਹੇ, ਤਦ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸੇਵਨ ਕਰਨੀਆਂ ਲੋੜੀਏ:—

ਨਿਸੋਤ ਦੋ ਹਿੱਸੇ, ਮਘਾਂ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ, ਹਰੜ ਪੰਜ ਹਿੱਸੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁੱਟ ਛਾਣਕੇ ਚੂਰਣ ਬਣਾਕੇ ਸਭ ਦੇ ਸਮਾਨ ਗੁੜ ਮਿਲਾਕੇ ਦੋ ਦੋ ਮਾਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ, ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਜਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅਫਾਰਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਮਸਤਗੀ ਰੂਮੀ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਪੀਸਕੇ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਗੁਲਕੰਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਖਾਣੀ ਅਤੇ ਸੌਂਫ ਪੋਦੀਨੇ ਦਾ ਅਰਕ ਪੀਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ੭ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦਾ ਫੂੱਲਣਾ. ਖ਼ੁਦੀ ਨਾਲ ਆਫਰਨਾ. ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਕੜਨਾ.

ਅਫਾਰੀ, ਅਫਾਰੋ ਦੇਖੋ, ਅਫਾਰਾ ੭। ੨ ਵਿ—ਅਭਿਮਾਨੀ. ਅਹੰਕਾਰੀ. "ਏਕ ਮਹਲਿ ਤੂੰ ਹੋਹਿ ਅਫਾਰੋ, ਏਕ ਮਹਲਿ ਨਿਮਾਨੋ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਅਫਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅਫ਼ਆਲ.

ਅਫੀਮ. ਸੰ. ਅਹਿਫੇਨ. ਜੋ ਸੱਪ ਦੀ ਫੇਨ (ਵਿਸ) ਜੇਹੀ ਤਿੱਖੀ ਹੈ. ਅ਼ افیون ਅਫ਼ਯੂਨ. ਅੰ. Opium ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੀਮ. ਪੋਸਤ ਦੇ ਡੋਡਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਕੱਢਕੇ ਜਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਅਤੇ ਨਸ਼ੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਵੈਦ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕੜਾਉਣ ਅਤੇ ਸੁਸਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਸ੍ਤੁ ਹੈ.

ਅਫੀਮੀ. Opium-eater. ਅਫ਼ੀਮ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਫੀਮੀ. ਅਫੀਮਚੀ.

ਅਫੁਟ. ਦੇਖੋ, ਮਫੁਟ.

ਅਫੁਰ. ਵਿ—ਸ੍ਫੁਰਣ ਰਹਿਤ. ਫੁਰਨੇ ਬਿਨਾ. ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ

ਰਹਿਤ। ੨ ਕੰਪ (ਕਾਂਬੇ) ਬਿਨਾ.

ਅਫੂ. ਦੇਖੋ, ਅਫਵ.

ਅਫੂਨਤ. ਅ਼ عفونت ਬਦਬੂ. ਸੜਾਂਦ. ਦੁਰਗੰਧ.

ਅਬ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣ. ਇਸ ਵੇਲੇ. "ਅਬ ਹਰਿ ਰਾਖਨਹਾਰੁ ਚਿਤਾਰਿਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਅਵਜਯ. ਜੋ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਸਦਾ ਇੱਕਰਸ. "ਸੁਹਾਗੁ ਹਮਾਰੋ ਅਬ ਹੁਣਿ ਸੋਹਿਓ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਅਚਲ ਸੁਹਾਗ। ੩ ਸੰ. ਅਦ੍ਯ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਜ. ਆਜ. "ਕਾਲ ਕਰੰਤਾ ਅਬਹਿ ਕਰ ਅਬ ਕਰਤਾ ਸੁਇਤਾਲ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੪ ਅ਼ اب ਸੰਗਯਾ—ਪਿਤਾ। ੫ ਆਚਾਰਯ. ਗੁਰੂ.

ਅਬਹੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣੇ. ਅਭੀ. ਇਸੇ ਵੇਲੇ.

ਅਬਹੀ ਕਬਹੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਭੀ ਅਤੇ ਕਭੀ. ਹੁਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਲੇ. "ਅਬਹੀ ਕਬਹੀ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਅਬਕੇ, ਅਬਕੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਵੇਰੀ. ਇਸ ਦਫ਼ਹ. "ਅਬਕੇ ਛੁਟਕੇ ਠਉਰ ਨ ਠਾਇਓ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਅਬਕੈ ਕਹਿਐ ਨਾਮੁ ਨ ਮਿਲਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਅਬਖ਼ਰਹ. ਅ਼ ابخرہ ਬੁਖ਼ਾਰ (ਭਾਪ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਬਖ਼ਰਾਤ. ਅਬਖ਼ਰਹ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਬਖੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਬੁਰਾ ਸਮਾ. ਖੋਟਾ ਵੇਲਾ.

ਅਬਗਤ, ਅਬਗਤਿ ਸੰ. ਅਪਗਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਗਤਿ. ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ. ਗਿਰਾਉ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. "ਸਾਧੂ ਬਿਨੁ ਐਸੇ ਅਬਗਤਿ ਜਾਵੈ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਅਵਿਗਤ. ਵਿ—ਜੋ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ। ੩ ਸੰ. ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਵ੍ਯਕ੍ਤਿ (ਦੇਹ) ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਬਗਤ ਅਬਿਨਾਸੀ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਦੇਖੋ, ਅਵਗਤ.

ਅਬਚਲ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲ.

ਅਬਚਲਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ.

ਅਬਜ. ਸੰ. अब्ज—ਅਬ੍ਜ. ਸੰਗਯਾ—ਆਪ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਮਲ. ਜਲਜ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਅਬਜਦ. ਅ਼ ابجد ਸੰਗਯਾ—ਅਲਿਫ਼ ਬੇ ਜੀਮ ਦਾਲ ਆਦਿ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ। ੨ ਵਰਣਮਾਲਾ। ੩ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਕੇਤ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਢ "ਅਬਜਦ" ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਇਉਂ ਹੈ:—

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط
੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯

ی	ک	ل	م	ن	س	ع	ف
੧੦	੨੦	੩੦	੪੦	੫੦	੬੦	੭੦	੮੦

ص	ق	ر	ش	ت	ث
੯੦	੧੦੦	੨੦੦	੩੦੦	੪੦੦	੫੦੦

خ	ذ	ض	ظ	غ
੬੦੦	੭੦੦	੮੦੦	੯੦੦	੧੦੦੦

ਕਵੀ ਜਦ ਛੰਦਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਦੋ ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੱਖਰ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਭੀ ਕੰਮ ਦੇਣ.[1]

ਅਬਤਬ. ਸੰਗਯਾ—ਟਾਲਮਟੋਲ। ੨ ਵਲ੍ਹਾਉ. ਬਹਾਨਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦਾ. ਨਿੱਤ। ੪ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ. "ਅਬ ਤਬ ਅਵਰੁ ਨ ਮਾਗਉ ਹਰਿ ਪਹਿ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ੫ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ.

ਅਬਤਰ. ਅ਼ ابتر ਵਿ—ਬਹੁਤ ਖ਼ਰਾਬ. ਸੰ. ਅਵਰਤਰ। ੨ ਦੁਮਕਟਾ. ਲੁੰਡਾ. ਪੂੱਛ ਰਹਿਤ.

ਅਬੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਵਤਾ.

ਅਬਦ. ਅਦਬ ਦਾ ਉਲਟ. ਦੇਖੋ, ਅਦਬ। ੨ ਸੰ. अब्द ਅਬਦ. ਸੰਗਯਾ—ਬੱਦਲ, ਜੋ ਆਪ (ਜਲ) ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤਵਾਕ ਅਬਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ। ਕਰਹਿਂ ਉਚਾਰਨ ਸਿਖ ਕੋ ਹਿਤ ਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)[2] ੩ ਸਾਲ. ਵਰ੍ਹਾ। ੪ ਕਪੂਰ। ੫ ਆਕਾਸ਼। ੬ ਸੰ. ਅਵਦ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਕਥਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੭ ਅ਼ ابد ਅੰਤ ਰਹਿਤ. ਬੇਅੰਤ। ੮ ਨਿੱਤ ਇੱਕਰਸ। ੯ ਅ਼ عبد ਅ਼ਬਦ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਸ. ਗ਼ੁਲਾਮ. ਸੇਵਕ.

ਅਬਦਾਲ. ਅ਼ ابدال ਵਿ—ਬਦਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਇੱਕ ਦਸ਼ਾ (ਹਾਲਤ) ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਲੀ ਲੋਕ. ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਦਿਕਪਾਲ ਆਦਿ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਤ ਦੇ ਆਚਾਰਯਾਂ ਨੇ ੭੦ ਅਬਦਾਲ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਲੀ ਸ਼ਾਮ (Syria) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਤੀਹ ਹੋਰ ਥਾਈਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਚਾਲੀ ਅਬਦਾਲ ਭੀ ਮੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਬਦਾਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਗ਼ੌਸ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਬਦਾਲਾਂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਕਾਇਮ ਹੈ. ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਖ਼ੁਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਲੀ ਨੂੰ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪਦਵੀ ਦੀ ਬਦਲੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ "ਅਬਦਾਲ" ਸੰਗਯਾ ਹੈ. ਬਦਲ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਅਬਦਾਲ ਹੈ. "ਮਾਰਫਤਿ ਮਨੁ ਮਾਰਹੁ ਅਬਦਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਅਬਦਾਲ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਹੁਚਣਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਅਬਦਾਲ ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਅਰਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ—ਅਬਦਾਲ (ਬਦਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ) ਮਨ ਮਾਰਨਾ, ਅਬਦਾਲ

---

[1] ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜ੍ਯੋਤਿਸੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਅੰਗਾਂ ਲਈ ਅੱਖਰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਸਨ. ਜਿਵੇਂ—ਕ ੧, ਖ ੨, ਗ ੩, ਘ ੪, ਙ ੫, ਚ ੬, ਛ ੭, ਜ ੮, ਝ ੯, ਞ ੧੦, ਨ ੨੦, ਯ ੩੦, ਰ ੪੦, ਲ ੫੦, ਵ ੬੦, ਸ਼ ੭੦, ਸ ੮੦, ਸ ੯੦, ਹ ੧੦੦, ੳ ੧੦੦੦, ਰਿ ੧੦੦੦੦੦੦, ਲ੍ਰਿ ੧੦੦੦੦੦੦੦੦, ਏ ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦, ਐ. (ਏ) ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦, ਓ (ਓ) ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦, ਔ ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦. ਦੇਖੋ, ਅੰਕ ਪਲੀ.

[2] ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਠ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ—"ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਕ ਅਬਿਦਯਾ ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੇ। ਕਰਹਿਂ ਉਬਾਰਨ ਸਿਖ ਕੋ ਹਿਤ ਤੇ."

ਹੋਣਾ ਹੈ। ੩ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਦਰਜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਬਦਾਲ ਭੀ ਹੈ. ਪੰਜ ਦਰਜੇ ਇਹ ਹਨ—ਗ਼ੌਸ, ਕੁਤਬ, ਵਲੀ, ਅਬਦਾਲ, ਕ਼ਲੰਦਰ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਕ਼ਲੰਦਰ ਦੀ ਥਾਂ ਔਤਾਦ ਹੈ। ੪ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਮੰਗਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮਰਘਟ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਜਾਤਿ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹਾਦੁਰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਭੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਅਬਦਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਬਦਾਲ.

ਅਬਦਾਲੀ. ਵਿ—ਅਬਦਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਅਬਦਾਲ ਦਾ. "ਕਰਿ ਅਬਦਾਲੀ ਭੇਸਵਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਅਬਦਾਲ ੩। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਦੋਜ਼ਈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਅੱਲ ਭੀ ਅਬਦਾਲੀ ਹੈ. ਅਬਦਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਰਾਨੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁੱਰਾਨੀ ਸ਼ਬਦ.

ਅਬਦੀ. ਅ਼ ابدی ਵਿ—ਨਿੱਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ.

ਅਬਦੁਲ. ਦੇਖੋ, ਅਬਦੁੱਲਾ ੨. "ਸੁਨ ਅਬਦੁਲ ਢਾਡੀ ਚਲਆਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਮੀਰ ਅਬਦੁਲ ਔ ਨੱਥਾ ਜਸ ਕਹੇ ਬਨਾਇ ਕੈ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਅਬਦੁਲਸਮਦ ਖ਼ਾਨ. عبدالصمد خان ਅ਼ਬੱਦੁਲਸਮਦ ਖ਼ਾਨ. ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨਸਬਦਾਰ ਦਰਬਾਰੀ ਸੀ. ਜਹਾਂਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸੱਤਹਜ਼ਾਰੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦਿਲੇਰ ਜੰਗ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ. ਫ਼ਰਰੁਖ਼ ਸਿਯਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਸੱਦਕੇ ੨੨ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੭੧੩ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. ਇਸ ਨੇ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਲੈਕੇ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛਲ ਨਾਲ ਫੜਕੇ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ.

ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਸੂਬਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੩੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਮੁੰਦਖਾਨ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ (ਖ਼ਾਨ ਬਹਾਦੁਰ) ਲਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬਾ, ਅਤੇ ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਇਸੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਬੰਦਾ.

ਅਬਦੁਲ ਖ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਨ.

ਅਬਦੁਲ ਬਹਾ. ਦੇਖੋ, ਬਹਾਈ ੨.

ਅਬਦੁਲ ਰਹ਼ਮਾਨ. ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਧਰਮਵੀਰ, ਜੋ ਪੈਗੰਬਰ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ਹਿਜਰੀ ੩੨ ਵਿੱਚ ਮਦੀਨੇ ਹੋਇਆ. "ਅਬਦੁਲ ਰਹਮਾਨ ਨੇ ਨੌ ਖਾਨਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ." (ਜਸਭਾਮ)

ਅ਼ਬਦੁਲ ਰਹ਼ੀਮ ਖ਼ਾਨ. عبدال رحیم خان ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਖ਼ਾਨ ਖ਼ਾਨਾਨ ਹੈ. ਇਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਬੈਰਾਮ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ੧੧ ਦਿਸੰਬਰ ੧੫੫੬ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਹੋਇਆ. ੨੧ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਗਵਰਨਰ, ੨੮ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸਲੀਮ (ਜਹਾਂਗੀਰ) ਦਾ ਅਤਾਲੀਕ ਹੋਇਆ. ਏਸੇ ਸਾਲ ਇਸ ਨੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਮੁਜ਼ੱਫਰ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਫਤੇ ਪਾਈ ਜਿਸ ਪੁਰ "ਖ਼ਾਨੇ ਖ਼ਾਨਾਨ" ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ "ਵਕੀਲੇ ਸਲਤਨਤ" ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਸਨ ੧੫੮੯ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਕਬਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਣਿਆ. ਇਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਾਨੀ ਬੇਗਮ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਦਾਨਿਆਲ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਸੀ. ਅਕਬਰ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਇਸ ਨੇ ੨੧ ਵਰ੍ਹੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਅਹਿਲਕਾਰੀ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੬੨੭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹੋਇਆ. ਕ਼ਬਰ ਸ਼ੇਖ ਨਿਜ਼ਾਮੁੱਦੀਨ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਪਾਸ ਦਿੱਲੀ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. ਇਹ ਅਨੇਕ ਜੁਬਾਨਾਂ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਕਵੀ ਸੀ ਅਰ ਛਾਪ "ਰਹਿਮਨ" ਤਥਾ "ਰਹੀਮ" ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਦੋਹਰੇ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਹਨ.

> ਕਹਿ ਰਹੀਮ ਯਾ ਪੇਟ ਸੌਂ ਕਜੋਂ ਨ ਭਯੋ ਤੂ ਪੀਠ,
> ਭੂਖੇ ਮਾਨ ਬਿਗਾਰ ਹੈਂ ਭਰੇ ਬਿਗਾਰੈਂ ਦੀਠ.
> ਸਾਧੁ ਸਰਾਹੈ ਸਾਧੁਤਾ ਯਤੀ ਯੋਸਿਤਾ ਜਾਨ,
> ਰਹਿਮਨ ਸਾਚੇ ਸੂਰ ਕੀ ਵੈਰੀ ਕਰੈ ਬਖਾਨ.
> ਕਹਿ ਰਹੀਮ ਗਤਿ ਦੀਪ ਕੀ ਕੁਲ ਕੁਪੂਤ ਕੀ ਸੋਇ,
> ਬਾਰੇ ਉਜਿਆਰੋ ਕਰੈ ਬਡੋ ਅੱਧੇਰੋ ਹੋਇ.
> ਫਰਜੀ ਸ਼ਾਹ ਨ ਹ੍ਵੈ ਸਕੈ ਗਤਿ ਟੇਢੀ ਤਾਸੀਰ,
> ਰਹਿਮਨ ਸੀਧੀ ਚਾਲ ਤੇ ਪਯਾਦੋ ਹੋਤ ਵਜ਼ੀਰ.
> ਕਰਤ ਨਿਪੁਨਈ ਗੁਣ ਬਿਨਾ ਰਹਿਮਨ ਨਿਪੁਨ ਹਜੂਰ,
> ਮਾਨੋ ਟੇਰਤ ਵਿਟਪ ਚਢ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮ ਕੂਰ.
> ਖੀਰਾ ਮੁਖ ਧਰ ਕਾਟਿਯੇ ਮਲਿਯੇ ਨਮਕ ਲਗਾਇ,
> ਕਰਵੇ ਮੁਖ ਕੋ ਚਾਹਿਯੇ ਰਹਿਮਨ ਯਹੀ ਸਜਾਇ.

੨ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਆਬੇ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸਾਦਲ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੂਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਛੁਡਾਈਆਂ.

ਅਬਦੁੱਲਾ. ਵਿ—ਅ਼ਬਦ (ਦਾਸ) ਅੱਲਾ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਢਾਡੀ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਕੇ ਵੀਰਰਸ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਬਦੁਲ ਅਤੇ ਨੱਥਾ ਭਾਈ ੨। ੩ ਕ਼ੁਰੈਸ਼ ਵੰਸ਼ੀ ਅ਼ਬਦੁਲ ਮੁਤੱਲਿਬ ਦਾ ਵਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੫੭੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਅਬਦੁੱਲਾ ਖ਼ਾਨ. ਜਾਲੰਧਰ ਦਾ ਸੂਬਾ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ) ਦੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੬੮੭ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਮੋਇਆ.

ਅਬਧ. ਸੰ. अबद्ध—ਅਬੱਧ. ਵਿ—ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ. ਮੁਕਤ. ਆਜ਼ਾਦ। ੨ ਸੰ. ਅਬਧ੍ਯ. ਜੋ ਮਾਰਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ, ਜੈਸੇ—ਬਾਲਕ, ਰੋਗੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਦੇਖੋ, ਮੁਕ੍ਤਕੇਸ਼। ੩ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ੪ ਸੰ. ਅਬਾਧ੍ਯ. ਬੇਰੋਕ. ਜੋ ਨਿਵਾਰਣ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ.

"ਕਾਲ ਫਾਸ ਅਬਧ ਲਾਗੇ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਬਧਿ. ਦੇਖੋ, ਅਵਧਿ। ੨ ਸੰ. अब्धि—ਅਬ੍ਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪ (ਜਲ) ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ, ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ.

ਅਬਧਿਜਾ. ਸੰ. अब्धिजा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਲੱਛਮੀ। ੨ ਸ਼ਰਾਬ. ਸੁਰਾ.

ਅਬਧੂਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵਧੂਤ.

ਅਬਧਜ. ਦੇਖੋ, ਅਬਧ ੨.

ਅਬਨਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਨਾਸੀ.

ਅਬਨੂਸ. ਦੇਖੋ, ਆਬਨੂਸ. "ਸਜਾਹ ਮਨੋ ਅਬਨੂਸਹਿ ਕੋ ਤਰੁ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਬਯਕਤ. ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਵ੍ਯਕ੍ਤਿ (ਦੇਹ) ਰਹਿਤ. ਨਿਰਾਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਅਕਤ. "ਅਬਯਕਤ ਰੂਪ ਅਪਾਰ." (ਅਕਾਲ)

ਅਬਯਾਤ. ਅ਼ ابیات ਬੈਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਛੰਦ. ਪਦ. "ਅਬਯਾਤ ਹਿੰਦਵੀ." (ਸਲੋਹ) ਹਿੰਦੀ ਛੰਦ.

ਅਬਰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਵਰ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ). ਅਨੁੱਤਮ. ਮੰਦ. ਬੁਰਾ। ੨ ਫ਼ਾ ابر ਆਬ-ਬਰ. ਸੰ. ਅੰਬੁ-ਧਰ. ਅਭ੍ਰ. ਬੱਦਲ. ਮੇਘ.

ਅਬਰਸ਼. ਫ਼ਾ ابرش ਵਿ—ਚਿਤਕਬਰਾ. ਡੱਬਖੜੱਬਾ. ਅਭ੍ਰ ਸਦ੍ਰਿਸ਼। ੨ ਉਸ ਦਾ ਅਬਰ. ਉਸ ਦਾ ਬੱਦਲ.

ਅਬਰਕ. ਦੇਖੋ, ਅਭ੍ਰਕ.

ਅਬਰਨ. ਸੰ. अवर्ण. ਵਿ—ਰੰਗ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਰਣ (ਰੰਗ) ਨਹੀਂ। ੨ ਬੁਰੇ ਰੰਗ ਦਾ. ਕੁਰੰਗਾ. "ਅਬਰਨ ਬਰਨ ਘਾਮ ਨਹੀਂ ਛਾਮ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ੩ ਵਰਣਧਰਮ ਰਹਿਤ. ਨੀਚ. ਜੋ ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ. "ਗਾਵਤ ਸੁਨਤ ਜਪਤ ਉਧਾਰੈ ਬਰਨ ਅਬਰਨਾ ਸਭ ਹੂੰ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. अवर्ण्य—ਅਵਰ੍ਣ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ. "ਅਬਰਨ ਬਰਨ ਸਿਉ ਮਨ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ਓਅੰ ਅੱਖਰ ਜੋ ਅਵਰ੍ਣ੍ਯ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ੫ ਜੋ ਕਹਿਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਨਿੰਦਾ. "ਬਰਨ ਹੈ ਅਬਰਨ ਕੋ." (ਕਲਕੀ) ਨਿੰਦਾ ਕਹਿਣਗੇ.

ਅਬਰਨ ਬਰਨ. ਦੇਖੋ, ਅਬਰਨ ੪ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਗਾਵਨਿ.

ਅਬਰੂ. ਫ਼ਾ ابرو ਅੰ. Eye-brow. ਸੰ. ਭ੍ਰੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭ੍ਰਿਕੁਟਿ. ਭੌਂਹ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਬਰੂ.

ਅਬਰੇ ਬਹਾਰਾਂ. ਫ਼ਾ ابرِبہاراں ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਮੇਘ.

ਅਬਰੋ
ਅਬਰੋਇ } ਦੇਖੋ, ਆਬਰੂ.

ਅਬਲ. ਵਿ—ਬਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਬਲ. "ਅਬਲ ਬਲ ਤੋੜਿਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ) ਬਲਵਾਨ ਦੇਹ ਦਾ ਬਲ ਤੋੜਕੇ ਅਬਲ ਕੀਤਾ. ਭਾਵ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤੀਆਂ। ੨ ਅ਼ اوّل ਅੱਵਲ. ਪ੍ਰਥਮ. ਪਹਿਲਾ. "ਅਬਲ ਨਾਉਂ ਖੁਦਾਇ ਦਾ." (ਜਸਾ)

ਅਬਲਕ਼. ਅ਼ ابلق ਵਿ—ਚਿਤਕਬਰਾ (ਡੱਬਖੜੱਬਾ) ਘੋੜਾ. ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਕਾਲਾ.

ਅਬਲਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀ. ਨਾਰੀ। ੨ ਵਿ—ਦੁਬਲੀ. ਕਮਜ਼ੋਰ। ੩ ਅ਼ ابلہ ਮੂਰਖ. ਬੁੱਧਿ ਰਹਿਤ.

ਅਬਲੀਸ. ਅ਼ ابلیس ਇਬਲੀਸ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਭਾਵ—ਸ਼ੈਤਾਨ. "ਤਕੱਬਰ ਕੀਤਾ ਅਬਲੀਸ ਨੇ ਗਲ ਲਾਨਤ ਜਾਮਾ." (ਜੰਗਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਇਬਲੀਸ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ ਅਤੇ ਸ਼ੈਤਾਨ.

ਅਬੜਵਾਹਾ. ਵਿ—ਅਧਨੀਂਦਾ. ਅਰਧ ਉੱਨਿਦ੍ਰਿਤ. ਅਧਸੁੱਤਾ.

ਅਬਾ. ਅ਼ ابا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਬੁ (ਪਿਤਾ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਪਿਤਾ. ਬਾਪ. ਸੰ. ਆਵੁਕ. "ਅੰਮ ਅਬੇ ਥਾਵਹੁ ਮਿਠਤਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਅਬਾਸੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਬਾਸੀ. ਜਿੰਭਾ (ਜੰਭਾਈ). ਦੇਖੋ, ਉਬਾਸੀ ਅਤੇ ਆਵਾਸੀ। ੨ ਗੁਲ ਬਾਂਸੀ. "ਜਾਨੁਕ ਫੂਲ ਅਬਾਸੀ ਰਹੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੧੨) ਦੇਖੋ, ਅੱਬਾਸ ੨.

ਅਬਾਹ. ਵਿ—ਬਾਹੁ (ਭੁਜਾ) ਹੀਂਨ। ੨ ਵਾਹ (ਸਵਾਰੀ) ਬਿਨਾ. ਜੋ ਗਰੁੜ ਆਦਿ ਸਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. "ਨਮਸਤੰ ਅਬਾਹੇ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਬਾਹ (ਕਾਮਚੇਸ਼੍ਟਾ) ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਬਾਹ ੮.

ਅਬਾਜਾਰ. ਫ਼ਾ بیزار ਬੇਜ਼ਾਰ. ਵਿ—ਅਪ੍ਰਸੰਨ. ਨਾਖ਼ੁਸ਼. ਬ (ਸਾਥ) ਆਜ਼ਾਰ (ਦੁੱਖ).

ਅਬਾਦ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਵਾਦ. ਨਿਰਵਿਵਾਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਬਾਦ.

ਅਬਾਦਾਨ. ਦੇਖੋ, ਆਬਾਦਾਨ.

ਅਬਾਧ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਬਾਧਾ. ਬਿਨਾ ਰੁਕਾਵਟ। ੨ ਨਿਰਵਿਘਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਬਾਧ੍ਯ.

ਅਬਾਧ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਬਾਧ੍ਯ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਅਬਾਬੀਲ. ਅ਼ ابابیل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਈਅੜਾ. ਬਾਲਕਟਾਰਾ. Swallow.

ਅਬਾਰ. ਵਿ—ਬਾਰ (ਦੇਰੀ) ਬਿਨਾ. ਬਿਨਾ ਢਿੱਲ। ੨ ਵਾਰਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਬੇਰੋਕ. "ਖੰਡਾ ਅਬਾਰੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਵਾਰ.

ਅਬਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣ. ਇਸ ਵੇਲੇ. "ਅਬਿ ਕਿਛੁ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) ੨ ਸੰ. ਅਵਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੀਢਾ. ਛੱਤਰਾ। ੩ ਬਕਰਾ. ਅਜ. "ਅਬਿ ਮੱਧ ਹੋਮ ਕਰਾਇ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਪਰਬਤ। ੬ ਚੂਹਾ। ੭ ਵਾਯੁ. ਪਵਨ। ੮ ਅੱਕ। ੯ ਲੱਜਾ. ਸ਼ਰਮ। ੧੦ ਵਿ—ਹੱਛਾ.

ਅਬਿਅਕਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਅਕਤ.

ਅਬਿਖਾਦ. ਵਿ—ਵਿਸਾਦ (ਕਲੇਸ਼) ਬਿਨਾ. "ਅਬਿਖਾਦ ਦੇਵ ਦੁਰੰਤ." (ਅਕਾਲ)

ਅਬਿਗਤ
ਅਬਿਗਤੁ } ਸੰ. ਅਵਿਗਤ. ਵਿ—ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. "ਜਬ ਅਬਿਗਤ ਅਗੋਚਰ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਜੋ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਨਿੱਤ. "ਜੋ ਜਨ ਜਾਨਿ ਭਜਹਿ ਅਬਿਗਤ ਕਉ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) "ਅਬਿਗਤੁ ਸਮਝ ਇਆਨਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਅਕਤ.

ਅਬਿਗਮ. ਸੰ. ਅਬਗਮ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਗ੍ਯਾਨ. ਨਿਸ਼ਚਯਾਤਮਕ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਅਵਿਗਮ. ਵਿ—ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ.

ਅਬਿਗਾਮੀ. ਵਿ—ਅਵਗਮ ਵਾਲਾ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨੀ. "ਅਦ੍ਵੈ ਅਲਖਪੁਰਖ ਅਬਿਗਾਮੀ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਗਮ ੨.

ਅਬਿਚਲ. ਸੰ. ਅਵਿਚਲ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਚਲਿਤ (ਚਲਾਇਮਾਨ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਕ਼ਾਯਮ. ਇਸਥਿਤ. "ਅਬਿਚਲ ਨੀਵ ਧਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਅਬਿਚਲਨਗਰ. ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਦੇੜ (ਨੰਦੇਰ नन्दगिरी) ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਸ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਾਮ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੫ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਏ ਹਨ. ਨੰਦੇੜ, ਜੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਮਨਮਾਡ ਜੱਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਿਜਾਮ ਸਟੇਟ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ੧੭੨ ਮੀਲ ਹੈ.

ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਦੀ ਤੁਕ. "ਅਬਿਚਲ ਨਗਰਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕਾ"—ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਹ ਥਾਪਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ "ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ" ਹੈ. ਅਤੇ ਇਹ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਤਖ਼ਤ ਹੈ. ਵਿਦਮਾਨ ਮੰਦਿਰ ਸਨ ੧੮੩੨ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਣਵਾਯਾ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹਨ:—

ਚਕ੍ਰ, ਚੌੜਾ ਤੇਗਾ, ਫੌਲਾਦ ਦੀ ਕਮਾਨ, ਗੁਰਜ, ਨਾਰਾਚ (ਸਰਬਲੋਹ ਦਾ ਤੀਰ), ਸੁਨਹਿਰੀ ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ ਪੰਜ, ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਛੋਟੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਛੀ ਇਂਚ ਦੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਅਮੋਲਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜੇਹੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਸਿਲਹਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ, ਗੁਰੂ ਸਹਿਬ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦੀ ਸਾਂਗ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਅਸ੍ਟਭੁਜੀ ਦੇਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਘਨਾਛਰੀ

ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਉਜਾਗਰ ਸਗਰ ਜਗ
ਜਾਹਰ ਜਹੂਰ ਜਹਾਂ ਜੋਤਿ ਹੈ ਜਬਰ ਜਾਨ,
ਖੰਡੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਖਰ ਖੜਗ ਕੁਦੰਡ ਧਰੇ
ਖੰਜਰ ਤੁਫੰਗ ਪੁੰਜ ਕਰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਾਨ,
ਸਕਤੀ ਸਰੋਹੀ ਸੈਫ ਸਾਂਗ ਜਮਦਾੜ ਚਕ੍ਰ
ਢਾਲੇ ਗਨ ਭਾਲੇ ਰਿਪੁ ਘਾਲੇ ਛਿਪ੍ਰ ਜੰਗ ਠਾਨ,
ਚਮਕਤ ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਘੋਰ ਰੂਪ ਕਾਲਿਕਾ ਕੋ
ਬੰਦਨਾ ਕਰਤ ਕਵਿ ਜੋਰ ਪਾਨਿ ਤਾਂਹੀ ਥਾਨ.

ਮਨਹਰ

ਸੁੰਦਰ ਗੋਦਾਵਰੀ ਵਿਹੀਨ ਮਲ ਚਲੈ ਜਲ
ਸਲਿਤਾ ਸਤੁਲ ਗੰਗ ਕੂਲ ਛਬਿ ਪਾਵਈ,
ਖਰੇ ਖਰੇ ਤਰੁ ਖਰੇ ਹਰੇ ਹਰੇ ਪਾਤ ਜਰੇ
ਪਾਂਤਿ ਪਾਂਤਿ ਕਰੇ ਛਾਇ ਸੰਘਨੀ ਕੋ ਛਾਵਈ,
ਬੋਲਤ ਬਿਹੰਗ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੇ ਉਤੰਗ ਥਾਨ
ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਿੰਘਾਸਨ ਸੁਹਾਵਈ,
ਜਾਇ ਦਰਸਾਵਈ ਮਨੋਰਥ ਉਠਾਵਈ
ਸੋ ਕਾਮਨਾ ਕੋ ਪਾਵਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗਾਵਈ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਾਦੇੜ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(੨) ਸ਼ਿਕਾਰ ਘਾਟ. ਨਾਦੇੜ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪਾਸੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ.

(੩) ਸੰਗਤਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਨਾਦੇੜ ਪਹੁਚਣ ਸਾਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਵਿਰਾਜੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੈ.

(੪) ਹੀਰਾਘਾਟ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹਾਦੁਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਹੀਰਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਹ ਜਗਾ ਨੰਦੇੜ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ.

(੫) ਗੋਬਿੰਦਬਾਗ. ਵਡੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦੋ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਹਾਤਾ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕਦੇ ਕਦੇ ਜਾਕੇ ਵਿਰਾਜਦੇ ਸਨ. ਹੁਣ ਇਸ ਥਾਂ ਖੇਤੀ ਵਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਛੋਟਾ ਮੰਦਿਰ ਭੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

(੬) ਨਗੀਨਾਘਾਟ. ਇਸ ਥਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਅਰਪਿਆ ਨਗੀਨਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਿਆ ਸੀ. ਇੱਥੇ ਚਮਕੀਲੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਰੇਜ਼ੇ ਭੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਨਦੇੜ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ.

(੭) ਬੰਦਾਥਾਨ. ਇਸ ਜਗਾ ਮਾਧੋਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਸੀ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਧੋਦਾਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਨੰਦੇੜ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ.

(੮) ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਇਹ ਹੀਰਾ ਘਾਟ ਪਾਸ ਹੀ ਹੈ. ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਆਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਥਾਂ ਏਕਾਂਤ ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਪਤਿਸੇਵਾ ਪਰਾਇਣ ਰਹੇ ਅਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਗ੍ਯਾ ਮੰਨਕੇ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮਾਤਾ.

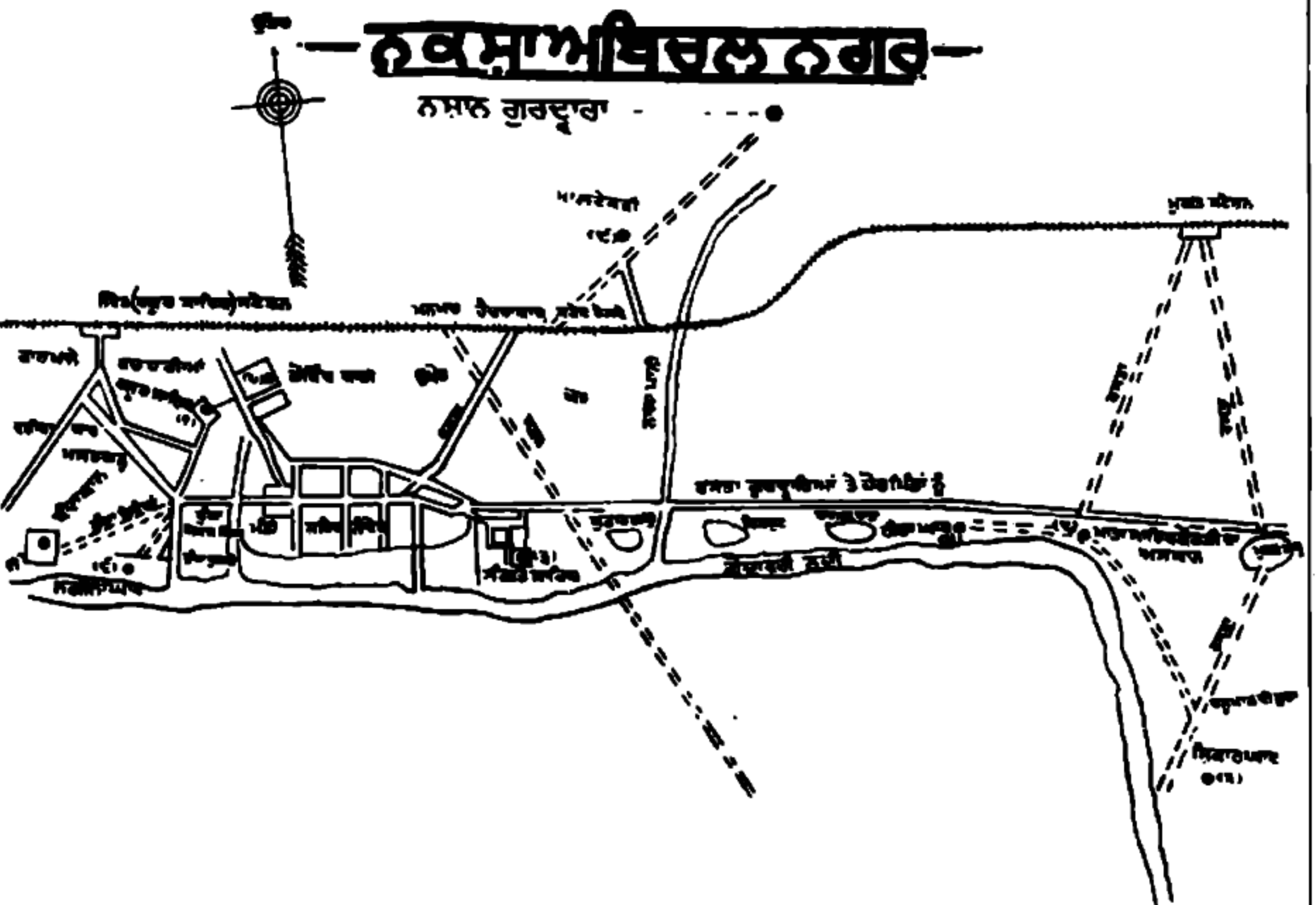
(੯) ਮਾਲਟੇਕੜੀ. ਉਹ ਟੇਕੜੀ (ਪਹਾੜੀ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਲ (ਧਨ) ਹੋਵੇ.[2] ਇਹ ਟਿੱਬੀ ਨੰਦੇੜ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਗੁਪਤ ਖਜਾਨਾ ਕੱਢਕੇ ਪਠਾਣ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਵੰਡੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਚਿਆ ਧਨ

[1] ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ "ਅਬਿਚਲਨਗਰ" ਦਾ ਅਰਥ ਸਤਿਸੰਗ ਅਤੇ ਪਰਮਪਦ ਹੈ.

[2] ਮਾਲ ਟੇਕੜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਾਰਤਿਕ ਮਹਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ.

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਅਬਿਚਲਨਗਰ (ਹਜ਼ੂਰ) ਸਾਹਿਬ

ਨਕਸ਼ਾ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਦੇੜ

ਇੱਥੇ ਹੀ ਗਡਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.[1]

ਅਬਿਚਲ ਨਗਰੀ. ਸਿੱਖਸਭਾ. ਸਤਸੰਗਤਿ. "ਅਬਿਚਲਨਗਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਆਤਮ ਪਦਵੀ. ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਸਥਾ.

ਅਬਿਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਗ੍ਯਾਨ. "ਰਚਿਓ ਬਿਚਾਰ ਅਬਿਚਾਰ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਵਿ—ਵਿਚਾਰਹੀਨ. ਮੂਰਖ. "ਤੈਂ ਅਬਿਚਾਰ ਜੜ੍ਹ! ਕਰਤਾਰ ਕਾਹਿ ਨਾ ਮਾਨ?" (ਪਾਰਸਾਵ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ. ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ. "ਲੱਛ ਲੱਛ ਤੁਰੰਗ ਏਕਹਿ ਦੀਜੀਐ ਅਬਿਚਾਰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੪ ਸੰ. ਅਭਿਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਪਸ਼ੂਹਿੰਸਾ ਕਰਮ. ਬਲਿਦਾਨ ਦੀ ਰੀਤਿ. "ਪਤ੍ਰ ਬੇਦਮੰਤ੍ਰ ਅਬਿਚਾਰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੫ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਰਣ, ਮੋਹਨ, ਸ੍ਤੰਭਨ, ਵਿਦ੍ਵੇਸਣ. ਉਚਾੱਟਨ ਅਤੇ ਵਸ਼ੀਕਰਣ ਇਹ ਛੀ ਕਰਮ.

ਅਬਿਦਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਦ੍ਯਾ.

ਅਬਿੱਦ. ਸੰ. ਅਵਿਦ੍ਵ. ਵਿ—ਵਿਦ੍ਯਾਰਹਿਤ. ਮੂਰਖ. ਅਨਪੜ੍ਹ. ਬੇਇਲਮ.

ਅਬਿਦ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਦ੍ਯਾ.

ਅਬਿਨਯ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਨਯ.

ਅਬਿਨਾਸ, ਅਬਿਨਾਸਿ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਸੰ. अविनाशिन्—ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਵਿ—ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਅਖੈ (ਅਕ੍ਸ਼ਯ). "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਅਬਿਨਾਸ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਤ੍ਯ. ਸਦਾ ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਹੇ ਅਚੁਤ ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਘਨਾਸ." (ਬਾਵਨ) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਵਿਨਾਸੀ.

ਅਬਿਨਾਸੀਖੇਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਤ੍ਯ ਕ੍ਸ਼ੇਮ. ਕੈਵਲ੍ਯ ਮੋਕ੍ਸ਼. ਜਿਸ ਮੁਕਤਿ (ਰਿਹਾਈ) ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਫੇਰ ਕਦੇ ਬੰਧਨ ਨਾ ਪਵੇ। ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਆਨੰਦ. "ਅਬਿਨਾਸੀ ਖੇਮ ਚਾਹਹਿ ਜੇ ਨਾਨਕ, ਸਦਾ ਸਿਮਰਿ ਨਾਰਾਇਣ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਅਬਿਨਾਸੀਪੁਰਖੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ. ਪੂਰਣ ਪੁਰੁਸ. "ਅਬਿਨਾਸੀਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਪਰਮੇਸਰੁ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਅਬਿਬੇਕ. ਸੰ. ਅਵਿਵੇਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਅਭਾਵ ਬੇਸਮਝੀ. ਨਾਦਾਨੀ. "ਅਬਿਬੇਕ ਹੈ ਤਿਹ ਨਾਊਂ। ਤਵ ਹੀਯ ਮੇ ਜਿਹ ਠਾਊਂ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਅਬਿਬੇਕੀ. ਸੰ. अविवेकिन्. ਵਿਵੇਕ ਹੀਨ. ਬੇਸਮਝ. ਨਾਦਾਨ.

ਅਬਿਯਕਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਅਕਤ.

ਅਬਿਰਥਾ. ਵਿ—ਵ੍ਰਿਥਾ. ਨਿਸਫਲ. "ਜਨਮ ਅਬਿਰਥਾ ਜਾਈ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਅਬਿਲੰਬ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਲੰਬ.

ਅਬੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣੇ. ਇਸੇ ਸਮੇ. ਅਭੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਬਿ ੨.

ਅਬੀਨਾ. ਵਿ—ਬੀਨਾਈ ਰਹਿਤ. ਨਾਬੀਨਾ. ਅੰਧਾ। ੨ ਭਾਵ—ਅਗ੍ਯਾਨੀ. "ਸਭ ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਅਬੀਨਿਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਬੇਣੀ) ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਥੋਥੇ (ਅਸਾਰ) ਕਰਮ ਹਨ.

ਅਬੀਨਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਬੀਨਾ.

ਅਬੀਰ. ਅ਼ ਅ਼ਬੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸਤੂਰੀ, ਗੁਲਾਬ; ਕੇਸਰ, ਸੰਦਲ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਗੁਲਾਲ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬੀਰ ੨.

ਅਬੁਝ. ਵਿ—ਬੁਝਣ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਬੁਝੇ ਨਾ. ਜੋ ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ (ਮਚਦਾ) ਰਹੇ। ੨ ਸੰ. ਅਬੁਧ. ਵਿ—ਅਬੋਧ. ਬੇਸਮਝ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ.

ਅਬੁਝਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਬੁਝਣਾ. ਰੋਸ਼ਨ ਰਹਿਣਾ। ੨ ਅਬੋਧਤਾ. ਅਗ੍ਯਾਨ. "ਬੁਝਣਾ ਅਬੁਝਣਾ ਤੁਧ ਕੀਆ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩)

---

[1] ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੨੮ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਾਲ ਟੇਕੜੀ ਦਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਢਾਹਕੇ ਫਕੀਰ ਹਯਾਤ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਲੋਥ ਦੱਬਕੇ ਕਬਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਕਦਮਾ ਹੋਣ ਤੇ ੭ ਦਿਸੰਬਰ ੧੯੨੯ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਕੱਢਕੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਕਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਸਿਵਿਲ ਮਿਲਟਰੀ ਗੈਜ਼ਟ ੧੧ ਦਿਸੰਬਰ ੧੯੧੯ ਦਾ ਲੇਖ:—

Secunderabad Dec. 7. Sir Herbert Cuming, of the Calcutta High Court, who was specially deputed by the Government of India at the request of the Nizam of Hyderabad, to hold a judicial inquiry into the Sikh-Muslim dispute over a Shrine in Nander, delivered judgment to-day, finding in favour of the Sikhs in regard to the shrine and awarding to the Muslims the building in the north of the disputed spot.

In the course of a lengthy judgment, consisting of 54 typewritten, foolscap pages, His lordship said: "I am of the opinion that the land claimed by the Sikhs is the absolute property of the Gurdwara at Nander, that it constitutes the wara or manja sahib, known as maltekri, which was a construction some four or five feet square and three or four feet high.

RIGHT TO EXHUME BODY. "This construction was destroyed on or about December 16 or 17, 1928, and a person of the name of Hayat khan was buried there. The Sikhs are entitled to disinter this body."

A period of one month was allowed for the removal of the body of Hayat-Khan, by his relations or other muslims, after which period the Sikhs being entitled to exhume and remove it.

ਅਬੁਧ. ਦੇਖੋ, ਅਬੁਝ ੨.

ਅਬੁੱਧਿ. ਸੰ. अबुद्धि. ਵਿ—ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਨਾਦਾਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ. ਨਾਦਾਨੀ.

ਅਬੂਝ. ਦੇਖੋ, ਅਬੁਝ ੨.

ਅਬੂਤਬੇਲਾ. Paolo di Bartolomeo Avitabile ਪਾਲੋ ਦੀ ਬਾਰਤੋਲੋਮੀ ਅਵੀਤਾਬੀਲ. ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੭੯੧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਇਟਲੀ ਦੇਸ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ. ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਨ ੧੮੨੭ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਆਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ. ਜਰਨੈਲ ਅਵੀਤਾਬੀਲ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਨੌਲੱਖੇ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਠੀ ਬੁੱਧੂ ਦੇ ਆਵੇ ਤੇ ਸੀ. ਇਹ ਵਡੇ ਡੀਲ ਵਾਲਾ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਚਤੁਰ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਵਜੀਰਾਬਾਦ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਸਨ ੧੮੩੭ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਿਸ਼ੌਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਰਿਹਾ. ਅਬੂਤਬੇਲਾ ਇਟੇਲੀਅਨ, ਫ੍ਰੈਂਚ. ਫ਼ਾਰਸੀ. ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਰ ਵਡਾ ਮੇਹਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ ਸੀ. ਸਨ ੧੮੪੩ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਟਲੀ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੇਪਲਸ (Naples) ਪਾਸ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਮੀਰਾਂ ਵਾਂਙ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨੌਕਰੀ ਛੋਡਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਪਾਸ ਪੰਜਾਹ ਹਜਾਰ ਪੌਂਡ ਨਕਦ ਸੀ. ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤ ਪੀਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਚਿਰ ਤਕ ਨਾਂਹੀ ਜੀਉ ਸਕਿਆ, ੨੮ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੫੦ ਨੂੰ ਫ੍ਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ.

ਅਬੂਰ. ਅ਼ عبور ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲੰਘਣਾ. ਪਾਰ ਜਾਣਾ.

ਅਬੇ. ਦੇਖੋ, ਅਬੀ। ੨ ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਨ. ਅਰੇ! ਓ!

ਅਬੇਅ. ਦੇਖੋ, ਅਵ੍ਯਯ.

ਅਬੇਹ. ਵਿ—ਵੇਧ ਰਹਿਤ. ਅਛੇਦ. ਅਖੰਡ. "ਅਬੇਹ ਨਾਥ ਅਜੀਤ" (ਅਕਾਲ) "ਰਾਵਰੀ ਦੇਹ ਅਬੇਹ ਕੋ ਦੇਖਕੈ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਅਬੇਚਲ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲ. "ਮਾਲ ਹਮਾਰਾ ਅਖੂਟ ਅਬੇਚਲ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਅਬੇ ਤਬੇ. ਦੇਖੋ, ਅਬਤਬ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਾਦਰ. ਅਪਮਾਨ. "ਅਬੇ ਤਬੇ ਕੀ ਚਾਕਰੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦਾ. ਨਿੱਤ. "ਅਬੇਤਬੇ ਕੂੜੇ ਹੈਂ ਪਾਜਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਬੇਦ. ਸੰ. ਅਵੇਦ੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਜਾਣਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਗ੍ਯੇਯ. ਬੇਦ ਅਬੇਦ ਨਿਰੰਤਰ ਅੰਤਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵੇਦ ਕਰਕੈ ਅਵੇਦ੍ਯ.

ਅਬੇਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬੇਰ (ਦੇਰ) ਬਿਨਾ. ਤੁਰਤ. ਫੌਰਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਵੇਲਾ. ਕੁਸਮਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੰਝ. ਆਥਣ. "ਕੇਤਕ ਕਰ ਅਬੇਰ ਨਿਕਸੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਬੇਰ ਸਵੇਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਝ ਅਤੇ ਸਵੇਰ. ਉੱਗਣ ਆਥਣ. ਸਾਯੰਕਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. "ਆਵਹਿ ਜਾਇ ਅਵੇਰ ਸਵੇਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਬੈ. ਦੇਖੋ, ਅਬੀ। ੨ ਸੰ. ਅਵ੍ਯਯ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਸਦਾ ਇੱਕਰਸ. "ਅਜੈ ਹੈ। ਅਬੈ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਬੋਧ. ਵਿ—ਬੋਧ ਰਹਿਤ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਮੂਰਖ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੂਰਖਤਾ. ਨਾਦਾਨੀ.

ਅਬੋਲ. ਵਿ—ਬੋਲਣ ਬਿਨਾ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼. ਚੁੱਪ. "ਕਾਰਣ ਕਵਨ ਅਬੋਲ?" (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਦੇਖੋ, ਬੋਲ ਅਬੋਲ.

ਅਬੰਚ. ਵਿ—ਜੋ ਵੰਚਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਠਗਾਈ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਧੋਖਾ ਨਾ ਖਾਵੇ. "ਅਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਖ ਰਿਦੇ ਸਦੀਵ ਅਬਚ ਜੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਬੰਦਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਧਨ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਛੁਟਕਾਰਾ. ਰਿਹਾਈ. ਮੁਕਤਿ. "ਬੰਦਨਾ ਕੋ ਲੇਤ ਹੀ, ਅਬੰਦਤਾ ਕੋ ਦੇਤ ਜਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅੱਬਾ. ਦੇਖੋ, ਅਬਾ.

ਅੱਬਾਸ. ਅ਼ عباس ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਬਦੁਲ ਮੁਤੱਲਬ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚਾਚਾ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੨੧ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੬੫੩ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਕਬਰ ਮਦੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਅੱਬਾਸੀ ਵੰਸ਼ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਖਲੀਫੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ੨ ਗੁਲਅੱਬਾਸ ਦਾ ਪੌਦਾ. ਗੁਲਬਾਂਸ.

ਅੱਬਾਜਾਨ. ਪ੍ਰਿਯ ਪਿਤਾ. ਸੰ. अम्बाजानि[1] ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਤੀ.

ਅੱਬੁਲ ਹਸਨ. ਦੇਖੋ. ਗੋਲਕੰਡਾ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ.

ਅੱਬੁਲ ਫਜਲ. ابوالفضل ਅੱਬੁਲਫਜਲ. ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸ਼ੇਖ ਮੁਬਾਰਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਛਾਪ ਅੱਲਾਮੀ ਹੈ. ਇਹ ਫ਼ੈਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਅਤੇ ਵਡਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੫੫੧ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੧੬੦੨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਰਚੀਆਂ ਕਈ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਨ. ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ "ਅਯਾਰ ਦਾਨਿਸ਼" ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ 'ਆਈਨ ਅਕਬਰੀ' ਵਡੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੁਸਤਕ ਹੈ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਅਬ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਵ੍ਯਯ.

ਅਬ੍ਯਾਕ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵ੍ਯਾਕ੍ਰਿਤ.

ਅਬ੍ਰਿਣੀ. ਸੰ. ਅਵ੍ਰਣ. ਵਿ—ਵ੍ਰਣ (ਘਾਉ) ਰਹਿਤ. ਜੋ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਨਹੀਂ. "ਜੋ ਅਬ੍ਰਿਣੀ ਠਾਢੇ ਹੁਤੇ ਬ੍ਰਿਣੀ ਕਿਯੇ ਕਰਤਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੮)

ਅਭ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿ.

ਅਭਉ. ਵਿ—ਭੈ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਭੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਭੈਤਾ. "ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਦਾਸ ਪਰਸੀਐ ਅਭਉ ਲਭੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅਭਅੰਤ, ਅਭਅੰਤਰ } ਸੰ. अभ्यन्तर—ਅਭ੍ਯੰਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਧ (ਵਿੱਚ ਦਾ) ਅਸਥਾਨ। ੨ ਰਿਦਾ. ਮਨ. ਅੰਤਹਕਰਣ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿੱਚ. ਅੰਦਰ. ਭੀਤਰ. ਭਾਵ—ਦਿਲ ਵਿੱਚ. "ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਰਹਿਆ ਅਭਅੰਤ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) "ਨਿਰਭਉ ਸੋ ਅਭਅੰਤਰ

---

[1] अम्बा जाया यस्य स अम्बाजानिः

यथा--

जानकी जाया यस्य स जानकीजानिः

ਵਸਿਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੪ ਯੋਗ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਭਿ ਕੰਠ ਹਿਰਦਾ ਨੱਕ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਅਭ੍ਯੰਤਰ ਦੇਸ ਹੈ. ਨੱਕ ਤੋਂ ਸੋਲਾਂ ਉਂਗਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤਕ ਬਾਹਰੀ (ਵਾਹ੍ਯ) ਦੇਸ ਹੈ.

ਅਭਅੰਤਰਿ. ਵਿ—ਅੰਦਰੂਨੀ. ਮਾਨਸਿਕ. "ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਅਭਅੰਤਰਿ ਸੇਵਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿੱਚੋਂ. ਅੰਦਰੋਂ. "ਜਲ ਮਹਿ ਕੇਤਾ ਰਾਖੀਐ ਅਭਅੰਤਰਿ ਸੂਕਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਭਕ, ਅਭਖੁ ਸੰ. ਅਭਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਜਿਸ ਦਾ ਖਾਣਾ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ. "ਲੋਭੀ ਜੰਤੁ ਨ ਜਾਣਈ, ਭਖੁ ਅਭਖੁ ਸਭ ਖਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਅਭਗ. ਸੰ. ਅਭਗ੍ਨ. ਫਾ. ਅਭੰਗ. ਵਿ—ਜੋ ਭਗਨ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਖੰਡ. "ਤਿਸ ਦੀਬਾਣ ਅਭਗ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਅਭਗ ਸਭਾ ਸੰਗ ਹੈ ਸਾਧਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. अभाग. ਬਦਨਸੀਬ. ਮੰਦਭਾਗੀ. ਭਾਗਹੀਨ.

ਅਭਗਤ. ਸੰ. ਅਭਕ੍ਤ. ਵਿ—ਭਕ੍ਤਿ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਭਗਤ ਨਹੀਂ। ੨ ਜੋ ਵਿਭਾਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਜੋ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. ਜਿਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ. "ਅਭਗਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਭਗਨ. ਅਖੰਡ. ਦੇਖੋ, ਅਭਗ ੧.

ਅਭੰਗ. ਦੇਖੋ. ਅਭਗ.

ਅਭਛ. ਦੇਖੋ. ਅਭਖੁ.

ਅਭਜ. ਵਿ—ਜੋ ਭਜਦਾ ਨਹੀਂ. ਪਲਾਇਨ ਰਹਿਤ। ੨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ. ਬਿਨਾ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ। ੩ ਜੋ ਭਗਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਅਖੰਡ। ੪ ਜੋ ਭਜ (ਸੇਵਨ) ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ.

ਅਭਦ੍ਰ. ਵਿ—ਜੋ ਭਦ੍ਰ (ਭਲਾ) ਨਹੀਂ. ਬੁਰਾ। ੨ ਅਮੰਗਲ. ਦੇਖੋ, ਭਦ੍ਰ.

ਅਭਪੀਰ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਪੀਰ.

ਅਭਭਗਤਿ, ਅਭਭਗਤੀ ਦੇਖੋ, ਅਭਿ ਅਤੇ ਭਗਤਿ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਮੁਖ (ਸਨਮੁਖ) ਭਗਤਿ. ਸਾਖ੍ਯਾਤ (ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ) ਇਸ੍ਟ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਕੀਤੀ ਭਗਤੀ. "ਮਨਮੁਖ ਤੇ ਅਭਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਸਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਅਭਭਗਤੀ ਪਿਰ ਆਗੈ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਾਮਾਹਾ)

ਅਭਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਮਾਨ.

ਅਭਮੰਨੁ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ.

ਅਭਯ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਡਰ. ਨਿਰਭੈ. ਬੇਖ਼ੌਫ.

ਅਭਯਦਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਭੈਤਾ ਦਾ ਦਾਨ. ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਨੂੰ ਨਿਰਭੈਤਾ ਦੇਣੀ. ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ.

ਅਭਰ. ਵਿ—ਜੋ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ. ਅਪੂਰਣ. ਸੱਖਣਾ. ਖਾਲੀ. "ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਅਭਰ ਭਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਭ੍ਰ.

ਅਭਰਕ. ਦੇਖੋ, ਅਭ੍ਰਕ.

ਅਭਰਣ. ਦੇਖੋ, ਆਭਰਣ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਰਣ ਨਾ ਕਰੇ. ਬਿਨਾ ਪੋਖਣ.

ਅਭਰਤ. ਵਿ—ਜੋ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. ਖਾਲੀ. "ਅਭਰਤ ਸਿੰਚ ਭਏ ਸੁਭਰ ਸਰ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧) ਖਾਲੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਾਮਜਲ ਸਿੰਜਣ ਤੋਂ ਲਬਾਲਬ ਹੋ ਗਏ. ਨੱਕੋ ਨੱਕ ਭਰੇ ਗਏ.

ਅਭਰਨ. ਭੂਖਨ. ਦੇਖੋ, ਆਭਰਣ. "ਹਾਰ ਕਜਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅਭਰਨ ਕੀਨੇ." (ਬਿਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) "ਅਭਰਨ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਭਰਾ, ਅਭਰਿਆ ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਭਰਿਆ. ਅਪੂਰਣ. ਖਾਲੀ. ਊਣਾ. ਸੱਖਣਾ. "ਅਭਰਾ ਸਰੁ ਭਰਿਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਮਨ ਜੋ ਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੋ ਸੰਤੋਖ ਨਾਲ ਭਰਿਆ.

ਅਭਰਿਠ, ਅਭਰਿਠਾ ਦੇਖੋ, ਅਭਿਰਿੱਠਾ.

ਅਭੜਵਾਹਾ. ਦੇਖੋ, ਅਬੜਵਾਹਾ.

ਅਭਾ. ਸ਼ੋਭਾ. ਦੇਖੋ, ਆਭਾ. "ਲਸੈ ਤ੍ਰਿਯ ਵਾਂਕੀ ਅਭਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਅ (ਬਿਨਾ) ਭਾ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼).

ਅਭਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਉ (ਆਦਰ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਨਿਰਾਦਰ. ਅਪਮਾਨ. "ਜੌ ਲੌ ਭਾਉ ਅਭਾਉ ਇਹ ਮਾਨੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਅਭਾਵ. ਅਣਹੋਂਦ. ਨੇਸ੍ਤੀ. "ਪੇਖਨ ਸੁਨਨ ਅਭਾਉ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਨਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਵ.

ਅਭਾਇ. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਉ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਲਾਨੀ। ੩ ਖੋਟੀ ਭਾਵਨਾ। ੪ ਅਰੁਚੀ. "ਸੁਭਾਇ ਅਭਾਇ ਜੁ ਨਿਕਟਿ ਆਵੈ ਸੀਤੁ ਤਾਕਾ ਜਾਇ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ਰੁਚੀ ਅਨਰੁਚੀ ਤੋਂ ਜੋ ਅੱਗ ਪਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸੀਤ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਭਾਸ. ਸੰ. ਆਭਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਅਕਸ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਦਸਚਾਰ ਲੋਕ ਆਭਾ ਅਭਾਸ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ)

ਅਭਾਖ. ਸੰ. ਅਭਾਸਕ. ਵਿ—ਚੁਪਕੀਤਾ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼. "ਰੇ ਲੰਪਟ! ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਭਾਖੰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਬਣੀ) ਹੇ ਵਿਸ਼ੈ ਲੰਪਟ! ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਤੂੰ ਮੋਨੀ ਹੈਂ.

ਅਭਾਖਣ. ਸੰ. ਆ-ਭਾਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਨ. ਬਿਆਨ. "ਅਵਰਾ ਦੇਖਿ ਨ ਸੁਣੈ ਅਭਾਖੈ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਅ (ਨ) ਭਾਸਣ (ਕਥਨ). ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ. ਚੁੱਪ.

ਅਭਾਖਾ, ਅਭਾਖਿਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਬੋਲਣ ਯੋਗ੍ਯ ਭਾਸਾ (ਬੋਲੀ). ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਨੀ ਅਰਬੀ ਆਦਿ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛਭਾਸਾ ਕਹਿਕੇ ਆਰਯਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕਦੇ ਯਾਵਨੀ ਭਾਸਾ ਨਾ ਬੋਲਣ. ਦੇਖੋ, ਵ੍ਰਿਹਤ ਪਾਰਾਸ਼ਰ ਸੰਹਿਤਾ ਅ. ੪. ਵਿਸ਼੍ਨੁ ਸੰਹਿਤਾ ਅ. ੬. "ਅਭਾਖਿਆ ਕਾ ਕੁਠਾ ਬਕਰਾ ਖਾਣਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਮਲੇਛਭਾਸਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਾਖੰਡੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ "ਉਸਟ੍ਰਲਗੁਡ ਨਜਾਯ"[1] ਕਰਕੇ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਤੁਸੀਂ "ਬਿਸਮਿੱਲਾ" ਆਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਕਹਿਕੇ ਜਿਬਹਿ ਕੀਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਕੁੱਠਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ ਕਿ—ਸਾਡੇ "ਚਉਕੇ ਉਪਰਿ ਕਿਸੈ ਨਾ

---

[1] ਊਠ ਉੱਤੇ ਲੱਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਊਠ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸਿੱਧਿਆਂ ਕਰਨਾ.

ਜਾਣਾ." ਇਹ ਕੇਹਾ ਅਣੋਖਾ ਮੰਤਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋ.

ਜੇ ਕਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਆਦਿ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛਭਾਸਾ ਮੰਨਦੇ, ਤਦ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਵਰਤਦੇ.

ਅਭਾਖੇ. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਖਣ.

ਅਭਾਖੈ. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਖ.

ਅਭਾਗ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਗ (ਹਿੱਸਾ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਰਤਾਰਾ (ਛਾਂਦਾ) ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ੨ ਸੰ. ਅਭਾਗ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਕਿਸਮਤੀ. ਭਾਗ੍ਯਹੀਨਤਾ। ੩ ਵਿ—ਅਭਾਗਾ. ਬਦਨਸੀਬ. "ਰਾਮ ਕੀਨ ਜਪਸਿ ਅਭਾਗ?" (ਭੈਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਭਾਗਾ, ਅਭਾਗੀ ਸੰ. ਅਭਾਗਿਨ੍. ਵਿ—ਬਦਨਸੀਬ. ਖੋਟੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ. ਮੰਦਭਾਗੀ. "ਜਿਸ ਕਉ ਬਿਸਰੈ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਦਾਤਾ, ਸੋਈ ਗਨਹੁ ਅਭਾਗਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਨਾਮ ਵਿਸਾਰਿਆ ਸੇ ਮਨਮੁਖ ਮੂੜ ਅਭਾਗੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਅਭਾਗੁ. ਸੰ. ਅਭਾਗ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਕਿਸਮਤੀ. "ਰਾਮ ਨ ਜਪਹੁ ਅਭਾਗੁ ਤੁਮਾਰਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਭਾਂਤ. ਵਿ—ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਭਾਂਤ (ਪ੍ਰਕਾਰ) ਦਾ. ਅਦੁਤੀ. ਬੇਨਜ਼ੀਰ. "ਸੋਭਾ ਅਭਾਂਤ." (ਬੇਨਰਾਜ)

ਅਭਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪ੍ਰਤੀਤਿ. ਭਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਾਵ.

ਅਭਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਆਭਾਨ ਅਤੇ ਆਭਾਨੀ.

ਅਭਾਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਹੋਣਾ. ਨੇਸ੍ਤੀ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਅਭਾਵ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ ਮੰਨੇ ਹਨ—

ੳ. ਪ੍ਰਾਗਭਾਵ. ਪ੍ਰਾਕ—ਅਭਾਵ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਪਹਿਲੇ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਣਾ. ਜੈਸੇ—ਲੋਹੇ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਅਭਾਵ ਸੀ.

ਅ. ਪ੍ਰਧ੍ਵੰਸਾ ਭਾਵ. ਜੋ ਵਸਤੁ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ—ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਜਲਕੇ ਭਸਮ ਹੋ ਗਈ.

ੲ. ਅਨ੍ਯੋਨ੍ਯਾਭਾਵ. ਪਰਸਪਰ ਅਭਾਵ. ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਦੂਜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਨਾ ਹੋਣਾ. ਜੈਸੇ ਗਧਾ ਗਊ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗਊ ਗਧਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਅਰਥਾਤ ਗਧੇ ਵਿੱਚ ਗਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗਧੇ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੈ.

ਸ. ਅਤ੍ਯੰਤਾਭਾਵ. ਸਭ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ. ਜੈਸੇ—ਸਹੇ ਦਾ ਸਿੰਗ, ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਫੁੱਲ ਆਦਿ.

ਹ. ਸਾਮਯਿਕਾ ਭਾਵ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਨਾ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਭਾਵ ਹੋਣਾ. ਜੈਸੇ—ਘੜਾ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਘੜਾ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਘੜੇ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੈ। ੨ ਬੁਰਾ ਖ਼ਿਆਲ. ਮੰਦ ਸੰਕਲਪ। ੩ ਅਸ਼੍ਰੱਧਾ.

ਅਭਿ. ਉਪ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲੱਗਕੇ ਸਨਮੁਖ, ਬੁਰਾ, ਮੰਦ, ਉੱਪਰ, ਪਾਸ, ਦੂਰ, ਚੁਫੇਰੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਿਨਾ, ਇੱਛਾ, ਰੁਚਿ, ਆਦਿ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ "ਅਭ੍ਯੰਤਰ" ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਅਭਿ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਨੀ ਅਭਿ ਐਸੀ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧)

"ਸਬਦਿ ਅਭਿ ਸਾਧਾਰਏ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

"ਬਿਨ ਅਭਿ ਸਬਦ ਨ ਮਾਂਜੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਬਦ ਬਿਨਾ ਅਭਿ (ਅੰਤਹਕਰਣ) ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਅਭਿਉ, ਅਭਿਓ ਸੰ. ਅਭ੍ਯੂਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਾ. ਸ਼ੰਕ। ੨ ਤਰਕ. ਹੁੱਜਤ. "ਆਪਾ ਪਦ ਨਿਰਬਾਣ ਨ ਚੀਨਿਆ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅਭਿਉ ਨ ਚੂਕੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਵਿ—ਅ-ਭਯ. ਨਿਰਭੈ (ਨਿਰਭੈ).

ਅਭਿਅ. ਵਿ—ਨਿਰਭੈ. ਭੈ ਬਿਨਾ. "ਅਭੇਦ ਅਭਿਅੰ." (ਅਕਾਲ)

ਅਭਿਆਸ. ਸੰ. ਅਭ੍ਯਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਸ਼ਕ. ਕਾਰਯ-ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਯਤਨ. "ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਅਭਿਆਸੀ. ਸੰ. अभ्यासिन्—ਅਭ੍ਯਾਸੀ. ਵਿ—ਮਸ਼ਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਭਿਆਗਤ. ਸੰ. ਅਭ੍ਯਾਗਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਭਿ-ਆਗਤ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ (ਸੰਮੁਖ) ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪਰਾਹੁਣਾ. ਮੇਹਮਾਨ। ੩ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ. "ਅਭਿਆਗਤ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿ ਪਰਘਰਿ ਭੋਜਨ ਕਰੇਨਿ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੩)

ਅਭਿਅੰਤ, ਅਭਿਅੰਤਰ ਦੇਖੋ, ਅਭ੍ਯੰਤਰ.

ਅਭਿਸਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ੨ ਸਮੀਪ (ਨੇੜੇ) ਜਾਣਾ.

ਅਭਿਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੨ ਸਾਧਨ। ੩ ਯਤਨ.

ਅਭਿਸਾਰਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ—

ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਭਿਸਾਰਿਕਾ, ਜੋ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੂਜੀ ਸ਼ੁਕਲਾਭਿਸਾਰਿਕਾ, ਜੋ ਚਾਂਨਣੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

"ਸੇਤ ਸਾਜ ਸਾਜ ਚਲੀ ਸਾਂਵਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾਜ
ਚਾਂਦਨੀ ਮੇ ਰਾਧਾ ਮਾਨੋ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਹ੍ਵੈ ਗਈ."
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਦਿਵਾਭਿਸਾਰਿਕਾ ਤੀਜਾ ਭੇਦ ਭੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਅਭਿਸੇਚ, ਅਭਿਖੇਕ, ਅਭਿਖੇਕਨ ਸੰ. ਅਭਿਸੇਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਸੇਚਨ (ਛਿੜਕਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛਿੜਕਾਉ। ੨ ਰਾਜਤਿਲਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਸਨਾਨ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜਲ ਛਿੜਕਨ ਦੀ ਰਸਮ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਨੇਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਿੜਕਨਾ। ੪ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਉਣ ਸਮੇਂ ਚੰਦਨ ਕੇਸਰ ਦਾ ਤਿਲਕ ਮੱਥੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ "ਅਭਿਖੇਕਨ ਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਭਿੱਖ. ਵਿ—ਜੋ ਭਿਖ੍ਯਾ ਨਾ ਮੰਗੇ। ੨ ਸੰ. ਅਭਿਖ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—

ਯਸ਼. ਕੀਰਤਿ। ੩ ਸ਼ੋਭਾ। ੪ ਸੰ. ਅਭਿਖ੍ਯਾਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਮਸ਼ਹੂਰ.

ਅਭਿਗ. ਵਿ—ਜੋ ਭਿੱਜੇ ਨਾ। ੨ ਕਠੋਰਮਨ. ਸੰਗਦਿਲ। ੩ ਸੰ. अभिज्ञ—ਅਭਿਗ੍ਯ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਪੂਰਾ ਵਾਕਿਫ਼। ੪ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ.

ਅਭਿਗਆਤਮ. ਸੰ. अभिज्ञात्मन्—ਅਭਿਗ੍ਯਾਤਮਾ. ਵਿ—ਪੂਰਣਗ੍ਯਾਨੀ. ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨੀ. "ਕਈ ਕੋਟਿ ਅਭਿਗਆਤਮ ਨਿਕੋਰ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਕਈ ਕ੍ਰੋੜ ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਕਈ ਕ੍ਰੋੜ ਨਿਕੋਰ (ਕੋਰੇ) ਹਨ. ਭਾਵ—ਗ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ.

ਅਭਿਗਿਆ. ਸੰ. अभिज्ञा—ਅਭਿਗ੍ਯਾ—ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ. ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ. ਚੇਤਾ.

ਅਭਿਗ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਗ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਅਭਿਚਾਰ. ਸੰ. ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਰਣ, ਮੋਹਨ, ਸ੍ਤੰਭਨ, ਵਿਦ੍ਵੇਸ਼ਣ, ਉੱਚਾਟਨ ਅਤੇ ਵਸ਼ੀਕਰਣ ਇਹ ਛੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਪਦ੍ਰਵ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਾਰ ੪ ਅਤੇ ੫.

ਅਭਿਜ. ਵਿ—ਜੋ ਭਿਜਦਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਜੋ ਪਸੀਜਦਾ ਨਹੀਂ. ਕਠੋਰ ਦਿਲ ਵਾਲਾ। ੩ ਅਭਿਗ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਗ ੩. "ਅਖਿੱਜੇ ਅਭਿੱਜੇ." (ਜਾਪੁ)

ਅਭਿਜਿਤ. ਸੰ. अभिजित्. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਜੋਤਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਾਖਾੜਾ ਨਛਤ੍ਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਭਾਗ ਸਹਿਤ ਸ੍ਰਵਣ ਨਛਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀ ਚਾਰੇ ਕਲਾ. ਇਸ ਲਗਨ ਵਿੱਚ ਅਭਿ (ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋ ਕੇ) ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ "ਅਭਿਜਿਤ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ।[1] ੨ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਪੁਰੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਆਹੁਕ ਦਾ ਪਿਤਾ। ੩ ਵਿ—ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਭੀਚ.

ਅਭਿਦ. ਵਿ—ਅਭੇਦ੍ਯ. ਜੋ ਭੇਦਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਜੋ ਭੇਦਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ.

ਅਭਿਧਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਾਚ੍ਯ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤਿ. ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ (ਮਕ਼ਸਦ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਕਤਿ.

ਅਭਿਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਨ. ਵਖਿਆਨ। ੨ ਕੋਸ਼. ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ. ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ. (Dictionary). ਲੁਗ਼ਾਤ لغات.

ਅਭਿੰਨ. ਵਿ—ਜੋ ਭਿਜਦਾ ਨਹੀਂ. ਪਸੀਜਨੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਮਨਮੁਖ ਅਭਿੰਨੁ ਨ ਭਿਜਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਸੰ. अभिन्न. ਵਿ—ਜੋ ਭਿੰਨ (ਵੱਖ) ਨਹੀਂ. ਜੋ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਭਿਨਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਦੇ ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਚੇਸ਼੍ਟਾ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਕਾਵ੍ਯ (ਨਾਟਕ) ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਨਾਟਕ ਦਾ ਸ੍ਵਾਂਗ ਖੇਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਭਿਨਿਵੇਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਦਾਖ਼ਿਲਾ। ੨ ਮਨ ਦੀ ਲਗਨ। ੩ ਯੋਗਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਕਲੇਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ—ਮਰਣ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਕ੍ਸ਼ੇਪ (ਵਿਖੇਪ). ਮੌਤ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਘਬਰਾਹਟ.

ਅਭਿਨੰਦਨ. ਸੰ. अभिनन्दन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ। ੨ ਸੰਤੋਖ। ੩ ਉਸਤਤਿ. "ਸਰ ਮੱਜੈਂ ਅਭਿਨੰਦਨ ਕਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਬੇਨਤੀ. "ਸੁਰ ਕਰ ਅਭਿਨੰਦਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਭਿਪੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਦੀ ਪੀੜ. ਅਭ੍ਯੰਤਰ ਦਾ ਦਰਦ. "ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਅਭਿਪੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਅਭਿਪ੍ਰੀਤਿ. ਉਤਸਾਹ. ਹੌਸਲਾ। ੩ ਅਭਿਲਾਖਾ. ਇੱਛਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ.

ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ. ਮਨੋਰਥ। ੨ ਤਾਤਪਰ੍ਯ. ਸਿੱਧਾਂਤ.

ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਭਿਲਾਖਿਆ. ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਭਿਬੰਦਨ. ਸੰ. अभिवन्दन—ਅਭਿਵੰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਮੁਖ (ਸਨਮੁਖ) ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨਮਸਕਾਰ. ਪ੍ਰਣਾਮ. "ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨੰਦਨ ਨੰਦਨ ਕੋ ਅਭਿਬੰਦਨ ਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਉਸਤਤਿ. ਵਡਿਆਈ.

ਅਭਿਮਤ. ਵਿ—ਮਨਵਾਂਛਿਤ. "ਜੋ ਅਭਿਮਤ ਦਾਤਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰਮਤ. ਰਾਇ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ.

ਅਭਿਮਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੌਮੈ. ਖ਼ੁਦੀ. "ਤੌ ਅਭਿਮਤਿ ਕ੍ਯਾ ਫਲ ਤੁਮ ਪਾਵਹੁ?" (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਇੱਛਾ. ਰੁਚਿ. "ਅਭਿਮਤਿ ਬਾਤ ਧਰੋ ਉਰ ਮਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਰਾਇ. ਸਲਾਹ.

ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ. ਵਿ—ਵੈਰੀ ਦੇ ਅਭਿ (ਟਾਕਰੇ) ਲਈ ਹੋਵੇ ਮਨ੍ਯੁ: (ਕ੍ਰੋਧ) ਜਿਸ ਨੂੰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਲਕਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਤੇਰਵੇਂ ਦਿਨ ਆਪ ਭੀ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਵਿਖਾਕੇ ਮਰਿਆ. ਵਿਰਾਟਪਤੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਉੱਤਰਾ ਇਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ (ਪਰੀਛਤ) ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਯੁਧਿਸ਼੍ਠਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ.

ਅਭਿਮਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੰਕਾਰ. ਗਰਬ. "ਅਭਿਮਾਨ ਖੋਇ ਖੋਇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਮਮਤ੍ਵ. ਮਮਤਾ. "ਲੋਭ ਅਭਿਮਾਨ ਬਹੁਤ ਹੰਕਾਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. ਅਪਮਾਨ. ਨਿਰਾਦਰ. "ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਮੰਧੇ ਸੋ ਸੇਵਕ ਨਾਹੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਤੈਸਾ ਮਾਨ, ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਭਿਮਾਨਿਨੀ. ਵਿ—ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਭਿਮਾਨੀ. ਵਿ.ਹੰਕਾਰੀ. ਮਗ਼ਰੂਰ. "ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ ਜੜ ਸਰਪਰ ਜਾਏ." (ਗੌਂਡ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੌਮੈ. ਖ਼ੁਦੀ. ਅਭਿਮਾਨਮਤਿ. "ਚੂਕੀ ਅਭਿਮਾਨੀ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਅਭਿਮੁਖ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਨਮੁਖ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ.

ਅਭਿਮੰਤ੍ਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੰਸਕਾਰ. "ਮੰਤ੍ਰਨ

---

[1] ਕਈ ਅਭਿਜਿਤ ਨੂੰ ਨਛਤ੍ਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਲਗਨ ਹੈ, ਨਛਤ੍ਰ ਨਹੀਂ.

ਸੋਂ ਅਭਿਮੰਤ੍ਰਕੈ ਗਹਿ ਧਨੁ ਛਾਡਯੋ ਬਾਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਭਿਮੰਨੁ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ. "ਜਿਮ ਭਾਰਤ ਅਭਿਮੰਨੁ ਕੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਭਿਰਾਮ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ. ਮਨੋਹਰ। ੨ ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ.

ਅਭਿਰਿਠ, ਅਭਿਰਿੱਠਾ ਸੰ. ਅਭੀਸ੍ਟ. ਵਿ—ਮਨਵਾਂਛਿਤ। ੨ ਸੁਖਦਾਈ. "ਗੁਰੁਸੇਵਾ ਜਾਣਨ ਅਭਿਰਿੱਠਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਭਿਲਾਖ, ਅਭਿਲਾਖਾ ਸੰ. ਅਭਿਲਾਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁਤ ਇੱਛਾ. ਤੀਬ੍ਰ ਵਾਸਨਾ। ੨ ਕਾਮਨਾ. ਚਾਹ.

ਅਭਿਲਾਖੀ. ਸੰ. अभिलाषिन्. ਵਿ—ਚਾਹਨੇ ਵਾਲਾ. ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ. ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ.

ਅਭਿਵਜੰਜਕ. ਸੰ. अभिव्यञ्जक. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ. ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਬੋਧਕ. ਜਣਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਅਭੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਬਹੀ. ਹੁਣੇ. ਇਸੇ ਵੇਲੇ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਭੀ (ਭਯ). ਨਿਡਰ.

ਅਭੀਸ੍ਟ. ਸੰ. ਵਿ—ਮਨ ਤੋਂ ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਮਨਵਾਂਛਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਭਾਈ ਗੱਲ. ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਈ ਬਾਤ.

ਅਭੀਚ, ਅਭੀਚੁ ਦੇਖੋ, ਅਭਿਜਿਤ ੧. "ਧੰਨ ਅਭੀਚ ਨਛਤ੍ਰ ਹੈ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਹੰਕਾਰ ਤਿਆਗੇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋ ਕੇ ਫਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚੁ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸੁ ਭਇਆ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਪਰਬ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਜਿਤ (ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਭਾਵ—ਗੁਰੁਦਰਸ਼ਨ ਸਭ ਤੀਰਥ ਸਨਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੈ। ੩ अभीप्सित—ਅਭੀਪ੍ਸਿਤ. ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੋੜੀਂਦਾ. ਤੀਰਥ ਸਨਾਨ ਦੇ ਪਰਬ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਮਨਲੋੜੀਂਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਅਭੀਤ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਭੀਤਿ (ਡਰ). ਨਿਡਰ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼. "ਨਮਸਤੰ ਅਭੀਤੇ." (ਜਾਪੁ)

ਅਭੀਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣ ਵਾਲਾ. ਅਹੀਰ. ਗਵਾਲਾ. ਗੋਪਾਲ। ੨ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਹੀਰ ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੧੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਜਗਣ ISI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਤਿ ਸਾਧੁ ਅਤਿ ਰਾਜ,
ਕਰਨ ਲਗੇ ਦੁਰਕਾਜ,
ਪਾਪ ਹ੍ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਠਾਨ,
ਕਰਤ ਧਰਮ ਕਰ ਹਾਨਿ. (ਕਲਕੀ)

੩ ਵਿ—ਅਭੀਰੁ. ਜੋ ਭੀਰੁ (ਕਾਯਰ) ਨਹੀਂ. ਨਿਡਰ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼. "ਇਹ ਗਾਵੋਈ ਅਭੀਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਭੀਰੀ, ਅਭੀਰੁ, ਅਭੀਲ ਸੰ. ਅਭੀਰੁ. ਵਿ—ਜੋ ਭੀਰੁ (ਡਰਪੋਕ) ਨਹੀਂ. "ਅਭੀਰੀ ਭਾਜੇ ਭੀਰੁ ਹ੍ਵੈ." (ਕਲਕੀ) "ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਅਭੀਲੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਭੁਕਤਾ, ਅਭੁਗਤਾ ਸੰ. अभोक्ता ਅਭੋਕ੍ਤਾ. ਭੋਗ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰਸ ਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ.

ਅਭੁਲ, ਅਭੁਲੁ ਵਿ—ਜੋ ਭੁੱਲੇ ਨਾ. ਜੋ ਖਤਾ ਨਾ ਕਰੇ. ਅਚੂਕ. "ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁਕੋ, ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਭੂ. ਵਿ—ਭੂ (ਉਤਪੱਤਿ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ. "ਅਭੂ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਭੂ.

ਅਭੂਖਨ. ਸੰ. ਆਭੂਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ। ੨ ਗਹਿਣਾ. ਜੇਵਰ.

ਅਭੂਖੀ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਭੁੱਖ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ. "ਅਭੂਖੀ ਜੈਸੇ ਭੂਖ ਤੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰਤੋਖੀ.

ਅਭੂਤ. ਵਿ—ਜੋ ਭੂਤ (ਬੀਤ ਗਏ ਸਮੇਂ) ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. "ਅਭੂਤੰ ਭਯਾਣੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਅਜੇਹੇ ਭਿਆਨਕ, ਜੇਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ੨ ਅਪੂਰਵ. ਭਾਵ—ਜੋ ਅਨਾਦਿ ਨਹੀਂ. "ਤੈਸੇ ਬਿਸ੍ਵਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹ੍ਵੈ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਜੋ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ. "ਨਮਸਤੰ ਅਭੂਤੇ." (ਜਾਪੁ) ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਪ. ਵਿਨਾਸ਼. "ਕ੍ਰੁੱਧ ਕੋ ਅਭੂਤ ਹੈਂ ਕਿ ਅੱਛੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈਂ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੬ ਦੇਖੋ, ਅਭੂਤਿ ਅਤੇ ਭੂਤਿ.

ਅਭੂਤਕ. ਸੰ. ਅਭੌਤਿਕ. ਵਿ—ਜੋ ਭੂਤ (ਤੱਤਾਂ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. "ਆਛੋ ਆਠ ਅਭੂਤਕ ਜੋਈ, ਯਾਥਿ ਸਿਰਦੈਂ ਅਨਦਗੁਨ ਹੋਈ." (ਗੁਵਿ ੧੦ ਅ: ੧੬ ਛੰਦ ੧੨੧)

ਅਭੂਤਭਯਾਣ. ਦੇਖੋ, ਅਭੂਤ ੧.

ਅਭੂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਣਹੋਂਦ. ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਭੂਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਦੇਖੋ, ਭੂਤਿ.

ਅਭੂਮ. ਸੰ. अभूमन्—ਅਭੂਮਾ. ਵਿ—ਥੋੜਾ. ਤੁੱਛ. ਅਲਪ। ੨ ਸੰ. ਅਭੌਮ. ਵਿ—ਜੋ ਭੂਮਿ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ. ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ.

ਅਭੂਲ. ਦੇਖੋ, ਅਭੁਲ. "ਅਭੂਲ ਨ ਭੂਲੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਭੇ, ਅਭੇਉ, ਅਭੇਅ, ਅਭੇਇ ਵਿ—ਭੇਦ ਰਹਿਤ. "ਅਲਖ ਅਭੇਉ ਹਰਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸੰ. ਅਭੇਯ. ਨਿਰਭੈ. ਨਾ ਡਰਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਅਭੇ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਭੇਸ, ਅਭੇਖ ਸੰ. ਅਭੇਸ. ਵਿ—ਭੇਸ ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿਬਾਸ ਨਹੀਂ। ੨ ਬੁਰਾ ਭੇਖ। ੩ ਲੋਪ. ਨੇਸ੍ਤ ਨਾਬੂਦ. ਮਲੀਆਮੇਟ. "ਕੀਜਿਯੈ ਅਭੇਸ ਉਨੈ ਬਡੋ ਯਹਿ ਕਾਮ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਸਭ ਦੁਸ੍ਟ ਮਾਰ ਕੀਨੇ ਅਭੇਖ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ)

ਅਭੇਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੇਟ (ਮਿਲਾਪ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਜੁਦਾਈ. "ਜਮ ਕੀ

ਅਭੇਟ ਦੇਤ." (ਜਾਪੁ)

ਅਭੇਦ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਭੇਦ ਰਹਿਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਭੇਦਤਾ. ਏਕਤਾ। ੪ ਸੰ. ਅਭੇਦ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਛੇਦਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਜੋ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ.

ਅਭੇਦ ਰੂਪਕ. ਦੇਖੋ, ਰੂਪਕ ੬.

ਅੇਭਦ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਭੇਦ ੪.

ਅਭੇਯ. ਵਿ—ਭੇਦ ਰਹਿਤ। ੨ ਭੈ ਬਿਨਾ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼. ਦੇਖੋ, ਅਭੇ. "ਅਜੇਯੰ ਅਭੇਯੰ ਅਨਾਮੰ ਅਠਾਮੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅਭੇਵ. ਵਿ—ਭੇਦ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਤ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ. "ਅਭੇਵ ਹਰੀ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਭਾਵ. ਨਾਸ਼. "ਮਨ ਤਨ ਨਿਰਮਲ ਅਭਿਮਾਨ ਅਭੇਵਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਅਭੇਵਾ. ਦੇਖੋ. ਅਭੇਵ.

ਅਭੈ. ਦੇਖੋ, ਅਭਯ.

ਅਭੈਦਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਭੈਤਾ ਦਾ ਦਾਨ. "ਅਭੈਦਾਨ ਪਾਵਉ ਪੁਰਖ ਦਾਤੇ." (ਕਿਲਾ ਮ: ੫)

ਅਭੈਪਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨਕੇ ਭੈ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਕਵਚ. ਸੰਜੋ. "ਅਭੈਪਟ ਰਿਪੁ ਮਧ ਤਿਹ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅਭੈਪਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਪਦਵੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਿਗਣ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਅਭੈਪਦ ਦਾਨ ਸਿਮਰਨ ਸੁਆਮੀ ਕੋ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਰਵਾਣ. ਪਰਮ ਪਦ. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਅਵਸਥਾ.

ਅਭੋਕ੍ਤਾ, **ਅਭੋਗੀ** } ਵਿ—ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗੀ.

ਅਭੋਜ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਭੋਜਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਭਕ੍ਸ਼੍ਯ (ਅਭੱਖ).

ਅਭੋਲ. ਦੇਖੋ, ਅਭੁਲ.

ਅਭੌਤਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਭੂਤ (ਤੱਤਾਂ) ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ.

ਅਭੰਗ. ਸੰ. अभङ्ग. ਵਿ—ਅਖੰਡ. ਅਟੁੱਟ। ੨ ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਾਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪਦ (ਛੰਦ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਕਾਰਾਮ ਅਤੇ ਨਾਮਦੇਵਾਦਿ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਰਚਨਾ ਹੈ. ਅਭੰਗ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭੇਦ ਹਨ, ਇੱਕ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਬਾਈ ਅੱਖਰ। ੪ ਡਿੰਗ. ਵਿ—ਨਿਰਭੈ. ਨਿਡਰ.

ਅਭੰਗੀ. ਸੰ. अभङ्गिन्. ਵਿ—ਪੂਰਣ. ਅਖੰਡ. "ਅਭੰਗੀ ਅਨਾਮੇ." (ਜਾਪੁ)

ਅਭੰਜ. ਸੰ. अभञ्ज. ਵਿ—ਅਟੁੱਟ. ਅਖੰਡ। ੨ ਅਜਿਤ। ੩ ਬਿਨਾ ਝੁਕਾਉ. ਖ਼ਮ ਬਿਨਾ. ਜੋ ਲਿਫਦਾ ਨਹੀਂ.

ਅਭੰਜਨ. ਜਿਸ ਦਾ ਭੰਜਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ—ਅਖੰਡ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ। ੨ ਸੰ. अभ्यञ्जन—ਅਭ੍ਯੰਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਭਿ-ਅੰਜਨ. ਤੇਲ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਤੇ ਲੇਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਭੰਜਾਨਭੰਜਨ. ਵਿ—ਅਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਝੁਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਅਭੰਡ. ਵਿ—ਅਨਿੰਦਿਤ. ਜੋ ਭੰਡਿਆ (ਨਿੰਦਿਆ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ.

ਅਭੰਤ. ਸੰ. ਅਭਣਿਤ. ਵਿ—ਜੋ ਬਿਆਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਅਕਥਿਤ. "ਆਭਾ ਅਭੰਤ ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਇ." (ਦੱਤਾਵ)

ਅਭ੍ਯਸ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਭ੍ਯਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਅਭ੍ਯਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਆਸ.

ਅਭ੍ਯਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਆਸੀ.

ਅਭ੍ਯੰਤਰ. ਦੇਖੋ, ਅਭਅੰਤਰ.

ਅਭ੍ਰ. ਸੰ. अभ्र. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਫਿਰਨਾ। ੨ ਸੰ. अभ्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਬਦਲ. ਮੇਘ. ਫ਼ਾ ابر ਅਬਰ। ੩ ਅਭਰਕ। ੪ ਆਕਾਸ਼। ੫ ਸੋਨਾ (ਸੁਵਰਣ). ੬ ਇੱਕ ਰਾਖਸ ਜੋ ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ ਸੀ. "ਰਾਛਸ ਅਭ੍ਰ ਹੁਤੋ ਹਰਿ ਕੀ ਦਿਸ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਭ੍ਰਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਜੇਹਾ ਚਮਕੀਲਾ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਖਾਨਿ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਅ਼ ابرق ਅਬਰਕ਼. ਭੋਡਰ, ਵੈਦ੍ਯ ਇਸਦਾ ਕੁਸ਼੍ਤਾ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ.

ਅਮ. ਸੰ. अम्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਬੋਲਣਾ. ਰੋਗੀ ਹੋਣਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ. ਖਾਣਾ। ੨ ਸੰ. अम. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਗ. ਬੀਮਾਰੀ। ੩ ਰੋਗ ਦਾ ਕਾਰਣ, ਨਿਦਾਨ। ੪ ਡਰ. ਭੈ। ੫ ਬਲ. ਤਾਕਤ। ੬ ਫ਼ਾ ام ਸਰਵ—ਪ੍ਰਥਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬੋਧਕ. ਮੈ. "ਨ ਦਾਨਮ ਕਿ ਈਂ ਮਰਦ ਰੂਬਾਹ ਪੇਚ." (ਜਫਰ)

ਅਮਸਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਮਾਵਸਿਆ.

ਅਮਸੋਸ. ਦੇਖੋ, ਅਫਸੋਸ.

ਅਮਚੂਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਮ੍ਰ (ਅੰਬ) ਦਾ ਚੂਰਾ. ਅੰਬ ਦੀਆਂ ਫਾੜੀਆਂ ਕੁਤਰਕੇ ਸੁਕਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ.

ਅਮਜਬ. ਵਿ—ਜੋ ਕੋਈ ਮਜਹਬ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. "ਨਮਸਤੰ ਅਜਮਬੇ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਮਜਬ.

ਅਮੱਥ. ਵਿ—ਮਸ੍ਤਕ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਸਿਰ। ੨ ਜੋ ਮਥਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਮਰਦਨ ਰਹਿਤ.

ਅ਼ਮਦਨ. ਅ਼ آمدن ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅ਼ਮਦ (ਜਾਣ) ਕੇ. ਸਮਝਕੇ. ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ. ਇਰਾਦਤਨ.

ਅਮਦ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਦ੍ਯ (ਸ਼ਰਾਬ) ਤੋਂ ਭਿੰਨ. ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੁਧਾ. ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ. "ਦਯੋ ਬਾਂਟ ਮਦ੍ਯੰ ਅਮਦ੍ਯੰ." (ਵੈਰਾਹ) ਮੋਹਨੀ ਨੇ ਮਦਿਰਾ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ.

ਅਮਨ. ਅ਼ امن। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ. ਆਰਾਮ. ਚੈਨ.

ਅਮਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਮਰਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ. "ਅਮਰ ਸਿਮਰਕਰ ਜਾਂਹਿ ਸਮਰ ਜਯ ਪਾਵਹਿ ਅ਼ਰਿ ਹਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵਿ—ਮਰਣ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਮੌਤ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵੈ ਅਮਰੁ ਸੁ ਹੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਅਮਰ ਗਹੁ ਮਾਰਿਲੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਮਨ ਜੋ ਮਰਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਮਾਰਲੈ. ਭਾਵ—

ਅਜਿਤ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ਼ ਕਰਲੈ। ੩ ਅਚਲ. ਅਟਲ. ਅਮੇਟ. "ਤੇਰੀ ਅਮਰੁ ਰਜਾਇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫ ਬਿਰਹੜੇ) ੪ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਉਂ. "ਸਚੁ ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਮਰੁ ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) "ਲਹਿਣਾ ਤੂ ਹੈ ਗੁਰੁ ਅਮਰੁ ਤੂ ਵੀਚਾਰਿਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਦੇਖੋ, ਅਮਰਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੫ ਅ਼ امر ਸੰਗਯਾ—ਆਗਯਾ. ਹੁਕਮ. "ਅਮਰ ਹੀਣੰ ਜਥਾ ਰਾਜਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਰਾ" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੬ ਸਿੱਕਹ. ਰਾਜਮੁਦ੍ਰਾ. "ਅਮਰ ਚਲਾਵੈ ਚੰਮ ਦੇ." (ਭਾਗੁ) ੭ آمر ਆਮਿਰ. ਅਮਰ (ਹੁਕਮ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਾਕਿਮ. "ਅਮਰੁ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਅਮਰ ਸਿੰਹ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ. ਅਮਰਕੋਸ਼ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪੰਡਿਤ. ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਕਾਂਡ ਦਾ ਉੱਤਮ ਅਭਿਧਾਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਉਲਥਾ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਮਰ ਕੋਸ਼। ੨ ਮੇਵਾੜਪਤਿ ਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜੇਠਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਲਾਬਤ ਖ਼ਾਂਨ। ੪ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਟਿੱਕਾ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹਾੜ ਬਦੀ ੭ ਸੰਮਤ ੧੮੦੫ (ਸਨ ੧੭੪੮) ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਹੋਇਆਂ. ਅਠਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਨੇ ਧਰਮਵੀਰ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਵਡਾ ਸ਼ੂਰਵੀਰ, ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ. ਸਨ ੧੭੬੭ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਤੋਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮਰਦ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੋਂ ਛੁਡਾਕੇ "ਬੰਦੀਛੋੜ" ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਫੱਗੁਣ ਬਦੀ ੮ ਸੰਮਤ ੧੮੩੮ (ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੭੮੧) ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਰੂਪ ਕੌਰ.

ਅਮਰ ਸਿੱਧੂ. ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ, ਥਾਣਾ ਮੁਜ਼ੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੂਮਾਂਗਟ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਨ.

ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਥਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਸੀ. ਭਾਈ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲੀ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਇ ਬਹਾਦੁਰ ਸਰ ਗੰਗਾਰਾਮ ਨੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਤੇ ਖੂਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਮਤ ੧੯੭੯ ਵਿੱਚ ਕਰਾਈ ਹੈ. ੧੭ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਕੋਟ ਲਖਪਤ" ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਮੀਲ ਹੈ.

ਅਮਰਸੀ. ਵਿ—ਆਮ੍ਰ (ਅੰਬ) ਦੇ ਰਸ ਜੇਹਾ ਹੈ ਰੰਗ ਜਿਸ ਦਾ.

ਅਮਰਹਿਭ੍ਰਾਂਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ ਅਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਜਿਆ ਭ੍ਰਮ. "ਅਮਰਹਿਭ੍ਰਾਂਤਿ ਛੋਡ." (ਭਾਗੁ)

ਅਮਰਕ. ਵਿ—ਅਮਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਾ ਮਰਣ ਵਾਲਾ. ਨਾ ਬੁਝਣ ਵਾਲਾ. "ਸੋ ਦੀਪਕ ਅਮਰਕ ਸੰਸਾਰ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਮਰਕ.

ਅਮਰਕੋਸ਼. ਜੈਨੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਚਿਆ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਨਾਉਂ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਖੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਉਲਥਾ ਸਭ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਨਾਮਕੋਸ਼" ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦੋਹੇ ੨੦੪੪ ਹਨ. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਰਚਣ ਦਾ ਸੰਮਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕੇਵਲ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"ਜਮਨਾ ਤਟ ਜੋ ਬੂਰੀਆ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਨ ਲਗ ਤਾਹਿ।
ਆਨ ਸੁਧਾਸਰ ਤੀਰ ਪਰ ਕਰੀ ਸਮਾਪਤਿ ਯਾਹਿ."

ਟਹਕਨ ਕਵੀ ਨੇ ਭੀ ਅਮਰ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹਿੰਦੀ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਰਤਨ ਦਾਮ" ਹੈ.

ਅਮਰਖ. ਸੰ. ਅਮਰ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮ੍ਰਿਸ਼ (ਖਿਮਾ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਗੁੱਸਾ. ਕ੍ਰੋਧ.

ਅਮਰਖਣ. ਸੰ. ਅਮਰ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਭਾਵ. ਕ੍ਸ਼ਮਾ (ਖਿਮਾ) ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਅਤੁਲ ਅਮਰਖਣ ਧਰਮਧੁਜੇ." (ਅਕਾਲ)

ਅਮਰਤ. ਸੰ. अमर्त्य. ਵਿ—ਮਰਣ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰ. अमृत—ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਧਾ. ਅਮਰ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ.

ਅਮਰਤੁ. ਸੰ. ਅਮਰਤ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਪੁਣਾ. ਅਮਰਤਾ. "ਅਮਰਦਾਸ ਅਮਰਤੁ ਛਤ੍ਰ ਗੁਰੁ ਰਾਮਹਿ ਦੀਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਅਮਰਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੧੪ ਸੰਮਤ ੧੫੩੬ (੧੦ ਜੇਠ ੧੫੩੬, ੫ ਮਈ ਸਨ ੧੪੭੯) ਨੂੰ ਬਾਸਰਕੇ ਪਿੰਡ, ਤੇਜਭਾਨ (ਤੇਜੋ) ਭੱਲੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ (ਲਛਮੀ) ਤੋਂ ਹੋਇਆ. ੧੧ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੫੫੯ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਨਸਾਦੇਵੀ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਭਾਨੀ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਅਤੇ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਜਨਮੇ. ਸੰਮਤ ੧੫੯੭ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਐਸੀ ਕਠਿਨ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ੩ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੦੯ ਨੂੰ ਗੁਰੁਗੱਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ.

ਆਪ ਨੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭੇਜੇ ਅਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਥਾਪੀਆਂ.[1] ਇੱਕ ਪੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਚਲਾਕੇ ਪਰਸਪਰ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਮਿਟਾਈ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪ ਨੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਕੇ ਤਾਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਰੌਣਕ ਦਿੱਤੀ. ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ. ਸਭ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਸੰਮਤ ੧੬੧੬ ਵਿੱਚ ਚੁਰਾਸੀ

[1] ਦੇਖੋ, ਬਾਈ ਮੰਜੀਆਂ.

ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਬਾਵਲੀ ਰਚੀ. ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ੧੫ ਸੰਮਤ ੧੬੩੧ (੨ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੬੩੧, ੧ ਸਤੰਬਰ ਸਨ ੧੫੭੪) ਨੂੰ ਆਪ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਏ. ੨੨ ਵਰ੍ਹੇ ੫ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੯੫ ਵਰ੍ਹੇ ੩ ਮਹੀਨੇ ੨੩ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਭੋਗੀ.

"ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸ ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਓ ਤਿਨਿ ਦੁਖ ਦਰਿਦ੍ਰ ਪਰਹਰ ਪਰੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅਮਰਦਾਸਿ. ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ. "ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸਿ ਕਰਤਾਰੁ ਕੀਅਉ ਵਸਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਅਮਰਨਾਥ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਮਟਨ ਅਤੇ ਪਹਲਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵੈਤਰਨੀ ਨਦੀ ਲੰਘਕੇ ਹਿਮਾਲਯ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਫਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਛਿਦ੍ਰ ਹੈ. ਇਸ ਸੁਰਾਖ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜੋ ਪਾਣੀ ਟਪਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਤੀ ਸਰਦੀ ਕਾਰਣ ਬਰਫ ਦੀ ਢੇਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਜਾਣਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਥਾਂ ਸਾਂਉਣ ਸੁਦੀ ੧੫ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਭਰਦਾ ਹੈ. ਸਰਦੀ ਵਿੱਚ ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਬਰਫ ਪੈ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ. ਇਸ ਥਾਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ੨੩,੯੦੦ ਫੁਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਪੜਾਉ ਹੈ।

੨ ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲੇ ਥਾਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੧੦੮ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼ਿਵਰਾਤ੍ਰੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਇੰਦ੍ਰ, ਜੋ ਅਮਰ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ) ਨਾਥ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਹੈ। ੪ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਅਠਾਰਵਾਂ ਤੀਰਥੰਕਰ.

ਅਮਰਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. ਸੁਰਪਤਿ.

ਅਮਰਪਦਾਰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. "ਅਮਰ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਕਿਰਤਾਰਥ." (ਭੈਰ ਮ: ੧)

ਅਮਰਪਿੰਡ. ਵਿ—ਅਮਰ ਦੇਹ. ਦੇਵਰੂਪ. "ਅਮਰਪਿੰਡ ਭਏ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਅਮਰਪੁਰ, ਅਮਰਪੁਰਿ, ਅਮਰਪੁਰੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਪੁਰੀ. ਸ੍ਵਰਗ। ੨ ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ. ਚੌਥਾਪਦ. ਨਿਰਵਾਣ। ੩ ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ। ੪ ਗੋਇੰਦਵਾਲ। ੫ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ.

ਅਮਰਬੇਲ. ਸੰ. ਅੰਬਰਵੱਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਬੇਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਜੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਇਹ ਬਿਰਛਾਂ ਉੱਪਰ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਚੂਸਕੇ ਪਲਦੀ ਅਤੇ ਵਧਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼ਾਦਨੀ" (ਬਿਰਛ ਖਾਣ ਵਾਲੀ) ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਕਾਸ ਬੇਲ.

ਅਮਰਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. ਸੁਰਨਾਥ.

ਅਮਰਰਾਜ ਸਤ੍ਰਾਂਤ ਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਰਾਜ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਰਾਵਣ, ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਮਰਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਾਰਿ. ਅਮਰ (ਦੇਵਤਿਆਂ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਦੈਤ. ਰਾਖਸ. "ਅਮਰਰਿ ਧਰਖੇ ਲਹਿ ਕਰ ਸਮਰੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਸਮਰ (ਜੰਗ) ਦੇਖਕੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਹਿਲੇ.

ਅਮਰਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਲੋਕ। ੨ ਸਾਧੁਸੰਗ. ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ.

ਅਮਰਵਾਰੁਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ੨.

ਅਮਰਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਬਾਗ਼. ਆਮ੍ਰਰਾਜਿ. ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ.

ਅਮਰਾਜ. ਅ਼ امراض। ਅਮਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਰਜ (ਰੋਗ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਮਰਾਂਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰ-ਅੰਤਕ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੈਤ. ਰਾਖਸ. "ਅਮਰਾਂਤਕ ਸੀਸ ਕੀ ਓਰ ਹੂਐਂ." (ਕੱਛਾਵ) ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਨ ਵੇਲੇ ਦੈਤ ਵਾਸੁਕੀ ਨਾਗ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਲ ਹੋਏ.

ਅਮਰਾਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਅਮਰਪਤਿ.

ਅਮਰਾਪਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਯਾਨ ਪਦਵੀ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. "ਅਮਰਾਪਦ ਪਾਵੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦਵੀ. ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਕਦੇ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੀ ਉੱਚ ਪਦਵੀ. "ਅਮਰਾਪਦ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਹੂੰ." (ਭਾਗੁ)

ਅਮਰਾਪੁਰ, ਅਮਰਾਪੁਰੀ ਦੇਖੋ, ਅਮਰਪੁਰਿ. "ਅਮਰਾਪੁਰ ਬਾਸਾ ਕਰਹੁ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੀ ਸਭਾ. "ਅਕਥ ਕਥਾ ਅਮਰਾਪੁਰੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਗੋਇੰਦਵਾਲ.

ਅਮਰਾਰਦਨ. ਯੌ—ਅਮਰ-ਅਰ੍‍ਦਨ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਣ ਵਾਲੇ ਦੈਤ. "ਕੋਪ ਅਨੇਕ ਭਰੇ ਅਮਰਾਰਦਨ ਆਨ ਪਰੇ ਕਰਵਾਰ ਉਘਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨)

ਅਮਰਾਰਦਨ ਅਰਿ. ਯੌ—ਅਮਰ (ਦੇਵਤਿਆਂ) ਦੇ ਅਰ੍‍ਦਨ (ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਦੈਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੇਵਤਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਮਰਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰ-ਅਰਿ, ਦੈਤ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ.

ਅਮਰਾਲਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰ-ਆਲਯ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਘਰ, ਸੁਰਗ.

ਅਮਰਾਵਤਿ, ਅਮਰਾਵਤੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਪੁਰੀ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਅੱਠ ਸੌ ਮੀਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. "ਨਿਰਖ ਲੰਕ ਅਮਰਾਵਤਿ ਲਾਜੀ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਗੁੰਤੂਰ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰੀ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਅੰਧ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਈਸਵੀ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜਦੇਵ ਉੜੀਸੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ.

ਅਮਰਿ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਿ ਅਮਰਿ.

ਅਮਰਿਓ. ਵਿ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਰਹਿਤ. ਅਮਰ ਹੋਇਆ। ੨ ਅੱਪੜਿਆ. ਪਹੁੰਚਿਆ. "ਕਿਸ ਜਾਤਿ ਤੇ ਕਿਸ ਪਦਹਿ ਅਮਰਿਓ." (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਮਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰੀਕ. "ਮਾਰੀਦਾ ਅਮਰੀਕ ਛੁਡਾਇਆ." (ਭਾਗੁ)

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਮਘਿਆਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜੰਬਰ ਗੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ, ਅਤੇ ਆਨੰਦ

ਪੁਰ ਦੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ.

ਅਮਰੀਕਾ. ਦੇਖੋ. ਐਮਰੀਕਾ.

ਅਮਰੁ
ਅਮਰੂ ਦੇਖੋ, ਅਮਰ। ੨ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਉਂ. "ਗੁਰੂ ਅਮਰੁ ਤੂੰ ਵੀਚਾਰਿਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ. "ਮੋਹਣ ਮਲ ਅਮਰੂ ਕੇ ਸਹਿਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਮਰੂਤ
ਅਮਰੂਦ ਫ਼ਾ امرود ਅਮਰੂਦ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਮਫਲ. L. Psidium Guyava. (ਅੰ—Guava) ਅਸਲੋਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਅਮਰੂਤ ਅਤੇ ਅਮਰੂਦ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਸ਼ਪਤੀ ਬੋਧਕ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਜਾਮਫਲ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ. ਅ਼ਰਬੀ ਵਿੱਚ ਜਾਮਫਲ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜ਼ੁਵਾਫ਼ਾ زواف ਹੈ.

ਅਮਰੇਸ
ਅਮਰੇਸੁਰ
ਅਮਰੇਸ਼੍ਵਰ ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ. ਅਮਰਾਂ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ. ਦੇਵਰਾਜ. ਅਮ੍ਰਿਤੇਸ਼.

ਅਮਰੇਤ ਦੇਖੋ, ਅੰਮ੍ਰੇਤ ੩.

ਅਮਰੋ ਬੀਬੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਬਾਸਰਕੇ ਹੋਈ. ਇਸ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ—"ਭਇਆ ਮਨੂਰੁ ਕੰਚਨੁ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ, ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਨੇਹਾ."— (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਪਾਠ ਸੁਣਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਿਆ ਸੀ. ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਬਾਸਰਕੇ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਾਸਰਕੇ.

ਅਮਰੰਤਰ. ਵਿ—ਨਾ ਮਰਣ ਵਾਲਾ. ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਮਰਾਂਤਰ. ਦੇਵਰੂਪ. "ਗੁਰੁਮੁਖ ਅਮਰੰਤਰ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਅੰਤਹਕਰਣ ਉੱਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਿਤਾਤਮਾ.

ਅਮਲ ਅਥਵਾ ਅਮਲੁ. ਅਮਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਅਮਲੁ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਭਲਉ ਅਮਲੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗਿ ਨਿਵਾਸੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਨਿਵਾਸ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਫ਼ੀਮ. ਭਾਵ—ਨਸ਼ਾ. ਮਾਦਕ. "ਅਮਲਨ ਸਿਉ ਅਮਲੀ ਲਪਟਾਇਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਅਮਲ (ਨਸ਼ੇ) ਨਿੰਦਿਤ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਮਤ ਮਾਰਤੰਡ। ੩ ਸੰ. अमल. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਮੈਲ. ਨਿਰਮਲ. "ਲੋਚਨ ਅਮਲ ਕਮਲਦਲ ਜੈਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਅਭ੍ਰਕ. ਅਬਰਕ। ੫ ਸੰ. अम्ल—ਅਮ੍ਲ. ਖਟਾਈ. ਤੁਰਸ਼ੀ. "ਹਨਤ ਜਲ ਆਗ ਕੋ ਅਮਲ ਸੁਰ ਰਾਗ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਖਟਾਈ ਕੰਠ ਦਾ ਸੁਰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ੬ ਵਿ—ਖੱਟਾ. ਤੁਰਸ਼. "ਮਧੁਰ ਸਲਵਨ ਸੁ ਅਮਲ ਬਿਧ ਪੁਨ ਤਿਕਤ ਕਖਾਯ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਖਟਰਸ। ੭ ਅ਼ عمل ਅ਼ਮਲ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਮ. ਆਚਾਰ. "ਅਮਲ ਜਿ ਕੀਤਿਆ ਦੁਨੀ ਵਿਚਿ ਸੇ ਦਰਗਹ ਓਗਾਹਾ" (ਸ. ਫਰੀਦ) ੮ ਨਿਯਮ. ਨੇਮ। ੯ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ। ੧੦ ਅਮਲਦਾਰੀ. ਰਾਜ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ. "ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੧੧ ਅਭ੍ਯਾਸ। ੧੨ ਅ਼ امل। ਉਮੀਦ. ਆਸ਼ਾ.

ਅਮਲਤਾਸ. ਸੰ. ਨ੍ਰਿਪਦ੍ਰੁਮ, ਸੁਰਣਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤਮਾਲ. ਇੱਕ ਬੂਟਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਸੰਤੀ ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਫਲੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੂਦਾ ਜੁਲਾਬ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਸੀਰ ਇਸ ਦੀ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. ਅ਼ ਖ਼ਯਾਰਸ਼ੰਬਰ خیارشنبر L.Cathartocarpus fistula.

ਅ਼ਮਲਦਾਰ. ਫ਼ਾ عملدار ਵਿ—ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਾਕਿਮ. ਅ਼ਹੁਦੇਦਾਰ. ਅਧਿਕਾਰੀ.

ਅ਼ਮਲਦਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਹੁਕੂਮਤ. ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਿਜਾਮ. ਅਧਿਕਾਰ.

ਅਮਲਨ. ਵਿ—ਅ (ਨਾ) ਮਲਿਨ (ਮੈਲਾ). ਜੋ ਮਲਿਨ ਨਹੀਂ. "ਅਮਲਨ ਮਲਨ ਛਾਹ ਨਹੀਂ ਧੂਪ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) ੨ ਫ਼ਾ عملاً ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅ਼ਮਲੀ ਤੌਰ ਪੁਰ. ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਅਥਵਾ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਕੇ.

ਅਮਲਾ. ਅ਼ عمله ਅ਼ਾਮਿਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ। ੨ ਸੰ. अम्ला. ਇਮਲੀ। ੩ ਬਿਜੌਰੀ. ਖੱਟੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ.

ਅਮਲਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਮਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਮਰਦਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਦਲਨ ਰਹਿਤ.

ਅਮਲੀ. ਸਿੰਧੀ. ਅਫੀਮੀ. ਭਾਵ—ਨਸ਼ਈ. ਅਮਲ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਮਲ. "ਬਿਨੁ ਅਮਲੈ ਅਮਲੀ ਮਰਿਗਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਅ਼ਾਮਿਲ. ਅ਼ਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਭ੍ਯਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਮਲ। ੩ ਸੰ. अम्लिका—ਅਮ੍ਲਿਕਾ. L. Tamarindus Indica. ਅੰ. Tamarind. ਸੰਗਯਾ—ਇਮਲੀ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੱਟੇ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਚਟਨੀ ਆਦਿ ਲਈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. ਅਮਲੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਦਿਲ ਮੇਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਨਜਲੇ ਖਾਂਸੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਕੁਪੱਥ ਹੈ.

ਅਮਲੁ. ਦੇਖੋ, ਅਮਲ.

ਅਮੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੱਪੜਨਾ. ਪਹੁਚਣਾ. ਪੁੱਜਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮੜਨਾ.

ਅਮੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਤਾ. ਮਾਂ. ਅੰਮਾਂ। ੨ ਵਿ—ਪੁੱਜੀ. ਅੱਪੜੀ. ਦੇਖੋ, ਅਮੜਨਾ.

ਅਮਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮਾ। ੨ ਸੰ. अमा. ਸੰਗਯਾ—ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ. ਮੌਸ। ੩ ਘਰ. ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੪ ਮਾਤ ਲੋਕ (ਮਰਤ੍ਯਲੋਕ). ਇਹ ਲੋਕ.

ਅਮਾਉ. ਸੰ. ਅਮੇਯ. ਵਿ—ਮਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਪਰਿਮਾਣ ਰਹਿਤ. ਬੇਹੱਦ. "ਊਚੇ ਅਗਮ ਅਮਾਉ." (ਮਾਝ ਦਿਨਰੈਣ ਮ: ੫) ੨ ਜੋ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ. ਜੋ ਮੌਉਂਦਾ ਨਹੀਂ.

ਅਮਾਇ. ਦੇਖੋ, ਅਮਾਯ.

ਅਮਾਣ. ਵਿ—ਮਾਨ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਾਭਿਮਾਨ। ੨ ਅਤੋਲ. ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ੩ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਮਰਣ. "ਸੇਈ ਰਹੇ ਅਮਾਣ, ਜਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨, ਮ: ੫)

੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਾਨਤ. ਧਰੋਹਰ. "ਪਰਾਈ ਅਮਾਣ ਕਿਉ ਰਖੀਐ?" (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੫ ਦੇਖੋ. ਅਮਾਨ.

ਅਮਾਤ } **ਅਮਾਤ੍ਯ** } ਸੰ. अमात्य. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਾ (ਸਾਥ) ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ. ਮੰਤ੍ਰੀ. ਵਜ਼ੀਰ. "ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਅਮਾਤ ਬਾਤ ਮੁਖ ਭਾਖੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਮਾਤ੍ਰ. ਵਿ—ਮਾਤ੍ਰਾ ਰਹਿਤ. ਮੁਕਤਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਗ ਨਹੀਂ। ੨ ਬੇਹੱਦ. ਪਰਿਮਾਣ ਰਹਿਤ.

ਅਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਮਾਣ । ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਮਾਨ. ਨਿਰਾਦਰ. "ਨੀਚ ਊਚ ਨਹੀਂ ਮਾਨ ਅਮਾਨ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਥਿਤੀ) ੩ ਅਮਾਨਤ. ਇਮਾਨਤ. "ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਤੁਝ ਪਾਹਿ ਅਮਾਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. अमान. ਵਿ—ਮਾਪ ਅਰ ਤੋਲ ਰਹਿਤ. "ਅਮਾਨ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੫ ਨਿਰਭਿਮਾਨ। ੬ ਜੋ ਮਾਨ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਨਾ ਮੰਨਣ ਲਾਇਕ. "ਸੁਨੇ ਸੁ ਹਾਸ੍ਯ ਆਵਈ ਅਮਾਨ ਵਾਕ ਤੋਰੀਆ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਤੇਰਾ ਵਚਨ ਅਮਾਨ੍ਯ ਹੈ। ੭ ਫ਼ਾ امان. ਅਮਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਕ੍ਸ਼ਾ (ਰਖ੍ਯਾ). ਹਿਫਾਜ਼ਤ। ੮ ਉਹ ਰਖ੍ਯਾ. ਜੋ ਜਜ਼ੀਆ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਗ਼ੈਰ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜੋ ਜੇਜ਼ੀਆ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਰਖ੍ਯਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ੯ ਦੇਖੋ, ਈਮਾਨ.

ਅਮਾਨਤ. ਅ਼ امانت. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰੋਹਰ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਵਸਤੁ। ੨ ਰਖ੍ਯਾ. ਹਿਫਾਜ਼ਤ। ੩ ਨਿਦ੍ਰਾ. ਨੀਂਦ.

ਅਮਾਨਤ ਖ਼ਾਨ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਰਾਸ ਦੇ ੬੯ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰੁੱਦੀਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਰਨਤਾਰਨ.

ਅਮਾਨ ਬਖ਼ਸ਼. ਫ਼ਾ امان بخش ਵਿ—ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਅਮਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਮਾਨ। ੨ ਅ਼ امانہ ਅਮਾਨਾ. ਅਮਾਨਤ. "ਬੈਰੀ ਕਾਰਣਿ ਪਾਪ ਕਰਤਾ ਬਸਤੁ ਰਹੀ ਅਮਾਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਮਾਨੀ. ਸੰ. अमानिन्. ਵਿ—ਮਾਨ ਰਹਿਤ. ਮਾਨ ਦਾ ਤਿਆਗੀ. ਨਿਰਭਿਮਾਨ। ੨ ਸ੍ਵੈ ਸਤਕਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗੀ. "ਬੁਰੀ ਅਮਾਨੀ ਰੀਤਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਮਾਪ. ਵਿ—ਮਿਣਤੀ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਮਿਣਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ੨ ਅਪ੍ਰਮਾਣ. ਅਤੋਲ.

ਅਮਾਮ. ਦੇਖੋ, ਇਮਾਮ.

ਅਮਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਇਮਾਮਾ.

ਅਮਾਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ. "ਅਮਾਯ ਹੋਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਕਪਟ.

ਅਮਾਰਗ. ਬੁਰਾ ਮਾਰਗ (ਰਾਹ). ਕੁਮਾਰਗ. ਖੋਟਾ ਰਾਹ.

ਅਮਾਰਗਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਮਾਰਗ ਵਿੱਚ. ਕੁਰਾਹੇ. "ਮਾਰਗੁ ਛੋਡਿ ਅਮਾਰਗਿ ਪਾਇ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਅਮਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਾਰੀ.

ਅਮਾਲ. ਦੇਖੋ ਆਮਾਲ.

ਅਮਾਵਸ } **ਅਮਾਵਸਿਆ** } **ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ** } ਸੰ. अमावस्या. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਦੇ ਅਮਾ (ਸਾਥ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਇੱਕ ਹੀ ਰਾਸ਼ਿ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ. ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਤਿਥਿ. ਮੌਸ. ਇਸ ਤਿਥਿ ਦੇ ਲਿਖਨ ਲਈ ਅੰਗ ੩੦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਕੂੜ ਅਮਾਵਸ ਸਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਅਮਾਵਸਿਆ ਚੰਦ ਗੁਪਤ ਗੈਣਾਰ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਅਮਾਵਸ ਅਵਿਦ੍ਯਾ, ਅਤੇ ਚੰਦ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਹੈ.

ਅਮਾਵਣ } **ਅਮਾਵਨ** } ਵਿ—ਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਜੋ ਸਮਾ (ਮੇਉ) ਨਾ ਸਕੇ। ੨ ਅਪ੍ਰਮਾਣ. ਬੇਅੰਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮਾਵਣ.

ਅਮਿਉ } **ਅਮਿਓ** } **ਅਮਿਅ** } ਸੰ. अमृत—ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਧਾ. ਪੀਯੂਸ. ਆਬੇ ਹਯਾਤ. "ਅਮਿਉ ਹਰਿਰਸ ਚੋਇਆ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਅਮਿਅਸਰੋਵਰੋ ਪੀਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਾ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਮਿਅਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਨ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ. ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ. "ਅਮਿਅਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸੁਭ ਕਰੈ ਹਰੈ ਅਘ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਅਮਿਕ } **ਅਮਿਕਾ** } ਵਿ—ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ. ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰ. अमुक—ਅਮੁਕ. ਵਿ—ਫਲਾਂ. ਫਲਾਨਾ। ੩ ਸੰ. अमृक्—ਅਮ੍ਰਿਕ੍. ਵਿ—ਸਲਾਮਤ.

ਅਮਿਟ. ਵਿ—ਜੋ ਮਿਟੇ ਨਾ. ਅਟਲ.

ਅਮਿਤ } **ਅਮਿਤਾ** } ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਤਿ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਜੋ ਮਿਣਿਆ ਤੋਲਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਬੇਹੱਦ. ਬੇਅੰਤ.

ਅਮਿਤੋਜ. ਸੰ. अमितौजस्—ਅਮਿਤੋਜਸ੍. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਓਜ (ਬਲ) ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ. "ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿੱਜੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਮਿਤੋਪਸਾ. ਅਮਿਤ—ਉਪਸਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਸਾ ਅਤੇ ਅਮਿਤ.

ਅਮਿਤੋਪਮਾ. ਅਮਿਤ—ਉਪਮਾ.

ਅਮਿਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ. ਵੈਰੀ. ਸ਼ਤ੍ਰੁ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ (ਦੋਸ੍ਤ) ਨਾਂਹੀ.

ਅਮਿਤ੍ਰਘਾਤ. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰ ਗੁਪਤ.

ਅਮਿਯ. ਦੇਖੋ, ਅਮਿਅ.

ਅਮਿਲ. ਵਿ—ਜੋ ਨਾ ਮਿਲੇ. ਬੇਮੇਲ. "ਅਮਿਲ ਜਾਨ ਕਰਦਯੋ ਹਟਾਵਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਮੀ. ਦੇਖੋ, ਅਮਿਅ.

ਅਮੀਆ. ਹੇਹਰ ਗੋਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਥਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਵਿਖਾਈ.

ਅਮੀਆਲਾ. ਵਿ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਆਲਯ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਘਰ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਹੈ ਨਿਵਾਸ ਜਿਸ ਵਿੱਚ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਸੁਧਾਂਸ਼ੁ. "ਚਰਨਕਮਲ ਸੀਤਲ ਅਮੀਆਲੇ." (ਭਾਗੁ)

ਅਮੀਸ਼ਾਹ. ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ, ਥਾਣਾ ਖਾਲਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੱਕਾ ਸੰਮਤ ੧੯੭੮ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ੨੫ ਵਿੱਘੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ.

ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਜੱਲੋ" ਤੋਂ ੧੩ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ.

ਅਮੀਸੀਤ. ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਰੂਪ ਦੁੱਧ. "ਅਮੀਸੀਤ ਕਛੁ ਹਮ ਕੋ ਦੀਜੈ." (ਗੁਵਿ ੬) ਜੂਠਾ ਦੁੱਧ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦੇਓ.

ਅਮੀਕ. ਅ਼ ਅ਼ਮੀਕ਼. ਵਿ—ਗਹਿਰਾ. ਡੂੰਘਾ. ਅਥਾਹ. ਗੰਭੀਰ. "ਅਮੀਕ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਅਮੀਕੁਲ ਇਮਾ ਹੈ. (ਜਾਪੁ) ਗਹਿਰੇ (ਡੂੰਘੇ) ਈਮਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਗੰਭੀਰ ਧਰਮੀ ਹੈ.

ਅਮੀਤਾਲ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ.

ਅਮੀਨ. ਅ਼ ਵਿ—ਇਮਾਨਤਦਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਕੂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮਾਲ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਬਿਤਾਲੀ ੩.

ਅਮੀਨਖ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਮੀਰ ਮੰਨੂ.

ਅਮੀਨਗੜ੍ਹ. ਸੰ. ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ ਗਢ. ਥਨੇਸਰ ਅਤੇ ਤਰਾਵੜੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਥੇਹ ਉੱਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਥਾਂ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾਦਲ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ੧੧ ਮੱਘਰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ (ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੭੧੦) ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਟਾਕਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਅਮੀਨੁੱਦੀਨ ਖ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਮੀਰ ਮੰਨੂ.

ਅਮੀਰ. ਅ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਵਾਲਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਸਰਦਾਰ। ੩ ਧਨੀ। ੪ ਵਿ—ਅਮਰ (ਹੁਕਮ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੫ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਉਪਾਧੀ (ਪਦਵੀ ਅਥਵਾ ਖ਼ਿਤਾਬ). ਅਮੀਰ ਅਮਾਨੁੱਲਾ ਦੇ ਸਮੇ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (King) ਪਦਵੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮੀਰ ਪਦਵੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਫ਼ਾਤਿਮਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਸਨ ੬੫੦ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ. ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਸਰਬੰਦ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ.

ਅਮੀਰੀ. ਫ਼ਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਭੁਤਾ. ਸਰਦਾਰੀ. ਦੌਲਤਮੰਦੀ. ਉਦਾਰਤਾ.

ਅਮੁ. ਸੰ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੈਨੂੰ.

ਅਮੁਹਾ. ਵਿ—ਵਿਮੁਖ (ਬੇਮੁਖ) ੨ ਅਮੋੜ. ਬੇਲਗਾਮ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮੁਹਾ.

ਅਮੁਕ. ਦੇਖੋ, ਅਮਿਕਾ ੨.

ਅਮੁਕਤ. ਵਿ—ਜੋ ਮੁਕ੍ਤ (ਖੁਲ੍ਹਾ) ਨਹੀਂ. ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਅਮੁਤ੍ਰ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ. ਇਸ ਲੋਕ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵਿੱਚ। ੨ ਉਸ ਥਾਂ ਪੁਰ. ਵਹਾਂ ਉੱਥੇ। ੩ ਇਸ ਜਗਾ. ਯਹਾਂ. ਇੱਥੇ। ੪ ਜਨਮਾਂਤਰ ਮੇਂ. ਦੂਜੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ.

ਅਮੁਦਿਤਾ. ਅਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਮੁਦਿਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ.

ਅਮੁਲ
ਅਮੁਲਕ
ਅਮੁਲਾ
ਅਮੁਲੀਕ } ਸੰ. ਅਮੂਲ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. "ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ." (ਜਪੁ) "ਅਮੁਲੀਕ ਲਾਲ ਇਹੁ ਰਤਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਹਰਿ ਆਪ ਅਮੁਲਕ ਹੈ ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ." (ਅਨੰਦੁ)

ਅਮੂ. ਦੇਖੋ,ਅਮੁ। ੨ ਅ਼ ਅ਼ਮੂ. ਚਾਚਾ.

ਅਮੂਢ. ਵਿ—ਅਮੂੜ. ਜੋ ਨਹੀਂ ਮੂਢ (ਮੂਰਖ). ਚਤੁਰ.

ਅਮੂਰਤ
ਅਮੂਰਤਿ } ਸੰ. अमूर्त—अमूर्ति. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਨਹੀਂ. ਆਕਾਰ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਾਕਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼। ੩ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੪ ਪਵਨ। ੫ ਦਿਸ਼ਾ। ੬ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਅਮੂਲ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ. ਬੇਬੁਨਿਆਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਮੂਲ੍ਯ.

ਅਮੂਲ੍ਯ. ਵਿ—ਮੁੱਲ (ਕੀਮਤ) ਬਿਨਾ. ਬੇਬਹਾ. ਅਮੋਲ.

ਅਮੂੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਅਮੂਢ.

ਅਮੇ
ਅਮੇਉ } ਸੰ. ਅਮੇਯ. ਵਿ—ਮਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਬੇਹੱਦ. "ਗ੍ਯਾਨ ਅਮੇਜਿਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ. "ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਅਮੇਉ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਮੇਉਂਦਾ (ਸਮਾਉਂਦਾ) ਨਹੀਂ.

ਅਮੇਜ. ਦੇਖੋ, ਅਮੇਜ਼. "ਭੋਜਨ ਮੇਵੇ ਅਮੇਜ ਕਰਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮੇਵਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਭੋਜਨ.

ਅਮੇਜਨ. ਕ੍ਰਿ. ਮਿਲਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆ-ਮੇਜ਼.

ਅਮੇਜਿਨ. ਵਿ. ਆਮੇਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਅਮੇਟ. ਵਿ—ਅਮਿਟ. ਅਟਲ। ੨ ਮੇਟਣ ਰਹਿਤ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ.

ਅਮੇਠਨ
ਅਮੇਠਨਾ } ਸੰ. उद्वेष्टन—ਉਦ੍ਵੇਸ੍ਟਨ. ਕ੍ਰਿ—ਉਮੇਠਨਾ. ਮਰੋੜਨਾ. ਘੁਮਾਉਣਾ. "ਸਟਪਟ ਬੈਠਤ ਭੁਜਾ ਅਮੇਠਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਆਕੜਨਾ. "ਐਂਠਹਿ ਐਂਠ ਅਮੇਠ ਗਵਾਵੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬)

ਅਮੇਤ. ਵਿ—ਅਮਿਤ. ਬੇਹੱਦ. "ਆਭਾ ਅਮੇਤ." (ਦੱਤਾਵ)

ਅਮੇਧ
ਅਮੇਧ੍ਯ } ਸੰ. अमेध्य. ਵਿ—ਜੋ ਮੇਧ੍ਯ (ਯਗ੍ਯ ਦੀ ਕ਼ੁਰਬਾਨੀ ਲਾਇਕ) ਨਹੀਂ। ੨ ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਨਾਪਾਕ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਵਸਤੁ। ੪ ਵਿ—ਮੇਧਾ (ਬੁੱਧਿ) ਰਹਿਤ. ਬੇਅ਼ਕ਼ਲ. ਮੂਰਖ. "ਸੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਅਮੇਧ ਖਲਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਅਮੇਯ. ਦੇਖੋ, ਅਮੇਉ.

ਅਮੇਲੀ. ਜੋ ਮੇਲੀ (ਮਿਲਾਪੀ) ਨਹੀਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਮਿਲ.

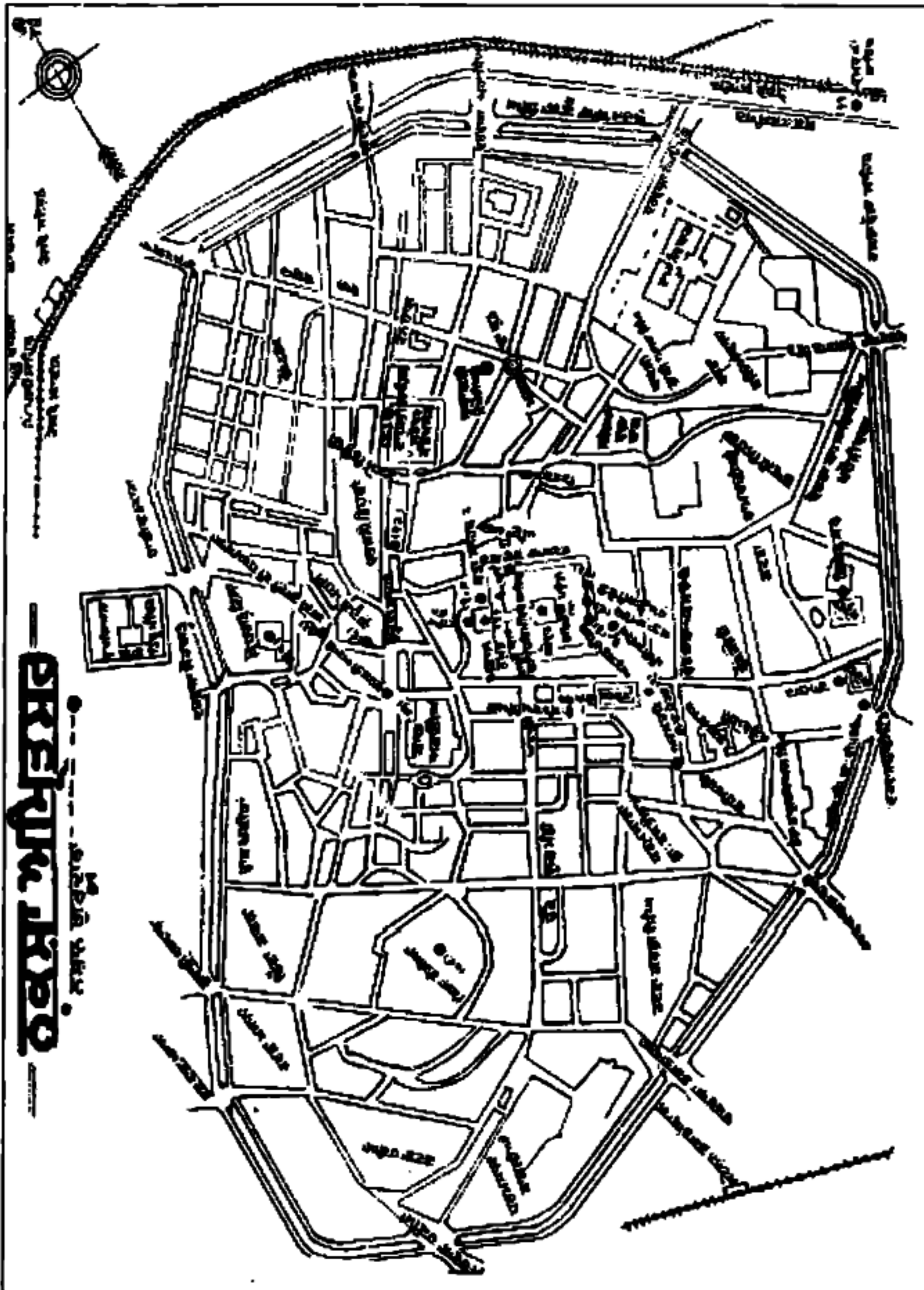
ਅਮੈਠਨ
ਅਮੈਡਨ } ਦੇਖੋ, ਅਮੇਠਨ.

ਅਮੋਘ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਮੋਘ (ਨਿਸਫਲ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਸਫਲ. "ਅਮੋਘਦਰਸਨ ਬੇਅੰਤ ਅਪਾਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਅਚੂਕ. ਬੇਖ਼ਤਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸਨੁ। ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਅਮੋਘਦਰਸਨ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਿਸਫਲ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਅਮੋਘ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

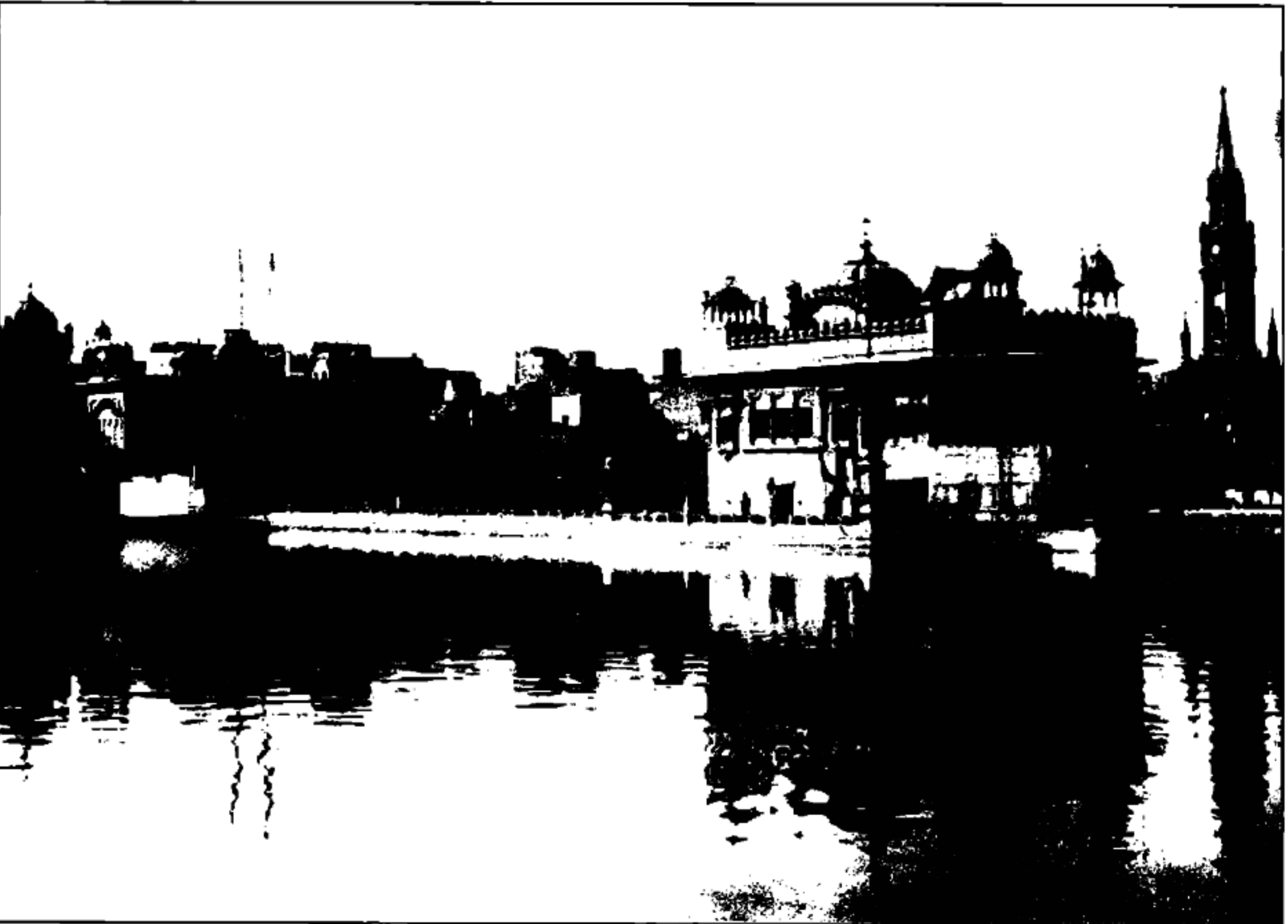

ਸ਼ਹਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ

ਅਮੋਦ. ਮੋਦ (ਆਨੰਦ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਰੰਜ. ਗ਼ਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਮੋਦ.

ਅਮੋਰ. ਅਮੋੜ. ਨਾ ਮੋੜਨ ਯੋਗ੍ਯ. "ਰਜਾਇ ਅਮੋਰ" (ਜਾਪੁ)। ੨ ਹਠੀਆ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੋੜਿਆ ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ.

ਅਮੋਲ, ਅਮੋਲਕ ਦੇਖੋ, ਅਮੁਲ. "ਗੁਣਅਮੋਲ ਜਿਸੁ ਰਿਦੈ ਨ ਵਸਿਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਮਹਾਵੀਰ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ.

ਅਮੋਲਵਾ, ਅਮੋਲਾ, ਅਮੋਲੀ ਦੇਖੋ, ਅਮੁਲ. "ਅਗਮ ਅਮੋਲਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਦਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਬਿਨਾ ਮੁੱਲ. "ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਜਗਤ ਸਭ ਗੋਲ ਅਮੋਲੀ." (ਗਉ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੪) ਬਿਨਾ ਮੁੱਲ ਗ਼ੁਲਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ.

ਅਮੋੜ. ਦੇਖੋ, ਅਮੋਰ.

ਅਮੰਕ. ਵਿ—ਭੈ ਅਤੇ ਰੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਮ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਸ. ਪਾਪ. "ਅਮੰਕੰ ਕਟੈਲਾ." (ਜਾਪੁ) "ਗੰਗ ਤਰੰਗ ਅਮੰਕਨ ਭੰਗ." (ਜਾਪੁ)

ਅਮੰਗਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੰਗਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਮੰਗਲ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਇਰੰਡ ਦਾ ਬੂਟਾ। ੩ ਵਿ—ਅਸ਼ੁਭ. ਬੁਰਾ.

ਅਮੰਡ, ਅਮੰਡਨ, ਅਮੰਡੰ ਸੰ. अमण्डन. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਰਹਿਤ. ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ. "ਜੋਤਿ ਅਮੰਡੰ ਭਾਨੁ ਪ੍ਰਭੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਖੜਗ ਦੀ ਚਮਕ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੨ ਸੰ. आमण्ड—ਆਮੰਡ੍ਰ ਵਿ—ਅਤਿ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ. "ਜਲ ਥਲ ਅਮੰਡੂ." (ਜਾਪੁ)

ਅਮੰਤ. ਸੰ. अमन्त्रु—ਅਮੰਤ੍ਰ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ (ਮਸ਼ਵਰਾ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ੨ ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਨਾਵਾਕ਼ਿਫ਼। ੩ ਆਮੰਤ੍ਰਣ. ਨਿਉਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅਮੰਤ੍ਰ. "ਸਭ ਕੋ ਦਯੋ ਅਮੰਤ ਪੁਕਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਮੰਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਮੰਤ। ਸੰ. आमन्त्रण—ਆਮੰਤ੍ਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਦਾ. ਨਿਉਂਦਾ. ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ. "ਸਭਿਨ ਅਮੰਤ੍ਰ ਦੀਨੋ ਖਜਾਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਮੰਦ. ਵਿ—ਜੋ ਮੰਦ ਨਹੀਂ. ਉੱਤਮ. "ਦਿਪਤ ਅਮੰਦ ਦੀਹ ਮਸਲੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਜੋ ਧੀਮਾ ਨਹੀਂ. ਚਾਲਾਕ। ੩ ਚਤੁਰ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁਰਤ. ਛੇਤੀ. ਫ਼ੌਰਨ. "ਰਿਦੇ ਵਿਚਾਰਜੋ ਚਲਨ ਅਮੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਮੰਨਾ. ਅ਼ امنہ। ਅਮੰਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਖ੍ਯਾ. ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ। ੨ ਬੇਖ਼ੌਫ਼ੀ। ੩ ਸਚਾਈ। ੪ ਉਮਨਾ. ਭਰੋਸਾ. ਯਕ਼ੀਨ. "ਅਸਥਿਧਿ ਬਿਨ ਮਮ ਨਹੀਂ ਅਮੰਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੰ. अमृत. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਸੁਧਾ. ਪੀਯੂਸ। ੨ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਅਮ੍ਰਿਤਜਲ, ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਵੇਲੇ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ। ੩ ਜਲ। ੪ ਘੀ। ੫ ਦੁੱਧ। ੬ ਸੋਨਾ ਆਦਿ. ਧਨ। ੭ ਮੁਕਤਿ. ਮੋਖ। ੮ ਸੁਆਦਦਾਇਕ ਰਸ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਤੀਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਖਾਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਦੇਖੋ, ਛਤੀਹ ਅਮ੍ਰਿਤ। ੯ ਦੇਵਤਾ। ੧੦ ਆਤਮਾ। ੧੧ ਪਾਰਾ। ੧੨ ਅਨਾਜ। ੧੩ ਰਸਦਾਇਕ ਭੋਜਨ। ੧੪ ਰੋਗਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾ। ੧੫ ਵਿ—ਜ਼ਿੰਦਾ. ਜੋ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ। ੧੬ ਸੁੰਦਰ. ਪਿਆਰਾ.

ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੨੧ ਵਿੱਚ ਤੁੰਗ ਗੁਮਟਾਲਾ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਪਿੰਡਾਂ ਪਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਤਾਲ ਖੁਦਵਾਇਆ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਸੰਤੋਖਸਰ ਰੱਖਿਆ.

ਫੇਰ ਸੰਮਤ ੧੬੩੧ ਵਿੱਚ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੱਕ" ਥਾਪਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾਏ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਪਾਸ ਸੰਮਤ ੧੬੩੪ ਵਿੱਚ ਤਾਲ ਖੁਦਵਾਇਆ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਿਹਾ.[1]

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਤਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਰੰਭੀ. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਤੀ ਬੁਲਾਕੇ ਵਸਾਏ ਅਤੇ ਨਾਉਂ "ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ" ਰੱਖਿਆ. ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਗਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ.

ਸੰਮਤ ੧੬੪੩ ਵਿੱਚ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭਿਆ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ[2] ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਇਹੀ ਹੋ ਗਿਆ. ੧ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਾਲ ਦੇ ਮੱਧ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੇ.

ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਭ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਗੁਰੁਧਾਮ ਹੈ[3] ਜਿਸ ਥਾਂ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ.

ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੮੧੮ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ

---

[1] Guru Ram Das first settled near the tank about 1574 and obtained a grant of the site with 500 bighas of land from Akbar in 1577. (Imperial Gazetteer of India)

[2] ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੫੦੦ ਫੁਟ, ਚੌੜਾਈ ੪੯੦ ਫੁਟ ਅਤੇ ਡੂੰਘਿਆਈ ੧੭ ਫੁਟ ਹੈ.

[3] ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਪਰਕੰਮਿਆ (ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ) ਚੌੜੀ ੧੩ ਫੁਟ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਬਾਹੀ ੬੬—੬੬ ਫੁਟ ਹੈ. ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜੇ ਤੋਂ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਤਕ ਪੁਲ ੨੪੦ ਫੁਟ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ੨੧ ਫੁਟ ਚੌੜਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ੩੮ ਸੁਰਗਦੁਆਰੀਆਂ ਹਨ.

ਨੂੰ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਉਡਵਾਕੇ ਤਾਲ ਭਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ੧੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੮੨੧ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਉਂ ਰਖਵਾਈ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਦੇਸਰਾਜ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਤੁੱਲ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਜਲ ਇੱਕ ਹਸਲੀ ਦੇ ਰਾਹੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੮੩੮ ਵਿੱਚ ਖੁਦਵਾਈ. ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਲ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਤੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੨੩ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆਕੇ ਹਸਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੯ (ਸਨ ੧੮੦੨) ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਕਬਜਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗ ਮਰਮਰ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਭੂਸਿਤ ਕੀਤਾ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ "ਰਾਮਬਾਗ" ਅਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ "ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ" ਸਨ ੧੮੦੫—੯ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ. ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਸਨ ੧੮੯੨ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ ਬਣਵਾਇਆ, ਜੋ ਲਹੌਰ ਦੀ ਸੜਕ ਪੁਰ ਹੈ.[1]

ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸ਼ਹਿਰ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ੩੩ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੧੨੩੨ ਮੀਲ, ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੧੨੬੦ ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ੮੧੬ ਮੀਲ ਹੈ.

ਪਿਛਲੀ ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੧੬੦੨੧੮ ਹੈ. ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ੬੫੩੧੩, ਮੁਸਲਮਾਨ ੭੧੧੮੦, ਸਿੱਖ ੨੧੪੭੪, ਈਸਾਈ ੧੪੪੬, ਬੌਧ ੫, ਜੈਨੀ ੭੩੮ ਅਤੇ ਪਾਰਸੀ ੫੪ ਹਨ.

---

[1] ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ ਦੇ ਕਾਯਮ ਕਰਨ ਦਾ ਖ਼ਯਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਔਰੀਏਂਟਲ ਕਾਲਿਜ ਲਹੌਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਫੁਰਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋਢਤਾ ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਭਦੌੜ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ. ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਅਹਲਕਾਰ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਤੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਮੁਖੀਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੯੦ ਵਿੱਚ ਆਯਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਯੋਗਯ ਸ੍ਵਾਗਤ ਹੋਯਾ ਅਤੇ ਮਾਯਾ ਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਮਿਲੀ. ਕਾਲਿਜ ਦੀ ਨਿਉਂ ੫ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੯੨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲਾਟ ਸਰ ਜੇਮਸ ਲਾਇਲ Sir J.B. Lyall ਨੇ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ੧੨ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੦੪ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾਪਤਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਜਲਸਾ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਚਾਰਲਸ ਰਿਵਾਜ਼ Sir Charls M. Rivaz ਪੰਜਾਬ ਲਾਟ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਭੀ ਸਾਮਿਲ ਸਨ; ਬਹੁਤ ਮਾਇਆ ਜਮਾ ਕਰਕੇ ਕਾਲਿਜ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦੇ ਖਰਚ ਲਈ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੋਖੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਹੋਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤਾਲ ਹਨ:—

(ੳ) ਸੰਤੋਖਸਰ, ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਸੰਤੋਖੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ. ਇੱਥੇ ਕੱਚਾ ਤਾਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਥੋੜੀ ਹੀ ਖੁਦਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਰਾਸਿ ੨, ਅ: ੧੨ ਅਤੇ ੧੩.

(ਅ) ਕੌਲਸਰ. ਜੋ ਕੌਲਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਿਤ ਢਾਬ ਦੇ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੌਲਾਂ (ਕਮਲਾ) ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੬੮੪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ.

(ੲ) ਬਿਬੇਕਸਰ. ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਵੇਕੀ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਸੰਮਤ ੧੬੮੫ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ.

(ਸ) ਰਾਮਸਰ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੫੯—੬੦ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਅਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਹਨ:—

(੧) ਅਕਾਲਤਖਤ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ.

(੨) ਅਟਲਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਰਾ, ਜੋ ਕੌਲਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ੮੧ ਦੁਕਾਨਾਂ ੪੨ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ੪੮ ਘੁਮਾਉਂ ਰੱਖ ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ਤਸੀਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਟਲਰਾਇ ਜੀ.

(੩) ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ. ਦੇਖੋ, ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ.

(੪) ਸਾਲੋ ਭਾਈ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ. ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪਾਸ ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਜੀ ਦਾ ਟੋਭਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਧਰਮਸਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਿਰਾਜਕੇ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲੋ ਭਾਈ.

(੫) ਹਰਿ ਕੀ ਪਉੜੀ. ਇਹ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਪਉੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘਾਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ.

(੬) ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ. ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ. ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਇੱਥੇ ਜਨਮ ਹੋਇਆ.

ਅੰਦਰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੭) ਚੁਰਸਤੀ ਅਟਾਰੀ. ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨੇੜੇ ਹੈ. ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੱਥੇ ਆਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ.

ਹੁਣ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਿੱਕ ਨੁੱਕਰ ਤੇ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਹਰ ਪੰਚਮੀ ਤੇ ਏਕਮ ਸੁਦੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੮) ਟਾਹਲੀ ਸਾਹਿਬ. ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖਸਰ ਸਰਵੋਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਾਲ ਜਦ ਸੰਤੋਖਸਰ ਤਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦਵਾਇਆ ਸੀ.[1] ਤਦ ਇਸ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠਾਂ ਵਿਰਾਜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਟਾਹਲੀ ਦਾ ਉਹ ਬਿਰਛ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦੁਕਾਨਾਂ ਹਨ. ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈ. ਫੱਗੁਣ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੯) ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ. ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਕੱਚੇ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਭੀ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ.

ਇਸ ਦੇ ਪੱਕਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਾਈ.

(੧੦) ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ (੨). ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਦੇ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਕਾਲੇ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਆਏ, ਅੱਗੋਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ 'ਹਰਿਮੰਦਿਰ' ਦਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਇਸ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿ ਕਿਤੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਤੇ ਕਬਜਾ ਨਾ ਕਰ ਲੈਣ.

ਇੱਥੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ੧੨ ਕਨਾਲ ਜਮੀਨ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਗੁਰਪੁਰਬ (ਗੁਰਪਰਵ) ਭੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(੧੧) ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ. ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਮਾਲਮੰਡੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਜਿੱਥੇ ਥੜੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉੱਠਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁਝ ਕਾਲ ਠਹਿਰੇ ਹਨ.

ਪੱਕਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੀ ਵਾਲੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੯੬੧ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਪਾਸ ਪੱਕੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ.

ਜਾਗੀਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਰੇਲ ਦੀ ਲੈਨ ਤੋਂ ੧ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ.

(੧੨) ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਹੁਢੀ. ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਡਿਹੁਢੀ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਬਨਵਾਈ ਸੀ. ਓਦੋਂ ਇਸ ਡਿਹੁਢੀ ਤੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੀ ਸੀ.

ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੧੩) ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ. ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਕੁਸ੍ਟੂ ਪਿੰਗੁਲਾ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਰੋਗ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ੨੪ ਰੁਪਯੇ ਸਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਹੈ.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੧੪) ਪਿੱਪਲੀ ਸਾਹਿਬ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਗਤਿ ਦੇ ਸ੍ਵਾਗਤ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਆਏ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਚਨ ਸੁਣਾਏ. ਇੱਥੇ ਹੀ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤਿਆ. ਮੁਖ਼ਲਿਸ ਖ਼ਾਨ ਨਾਲ ਜੋ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਰਣ-ਭੂਮਿ ਸੀ. ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੋਹ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ, ਦਿਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਭਟ ਭੇੜ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਬਸੰਤਪੰਚਮੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੧੫) ਬੇਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ. ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਘੰਟਾਘਰ ਦੀ ਬਾਹੀ ਵੱਲ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਬੇਰ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਕਹੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਸਾਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਯੋਗਯ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਲੈਂਦੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ ਵੰਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

(੧੬) ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ. ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਉੱਚੇ ਥੜੇ ਪੁਰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਸੰਗ

[1] ਇਹ ਤਾਲ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਮਰਮਰ ਦੀ ਛਤਰੀ ਕੂਪਰ ਸਾਹਿਬ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸਨ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗਦਰ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਮਬਾਗ ਤੋਂ ਲਿਆਕੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀ.

(੧੭) ਲਾਚੀ ਬੇਰੀ. ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹ ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਜੀ ਦੀ ਬੇਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਚੀਆਂ ਜੇਹੇ ਬੇਰ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਇਸੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਾਚੀ ਬੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਸੱਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਭੀ ਇਸ ਬੇਰੀ ਹੇਠ ਵਿਰਾਜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ.[1]

(੧੮) ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ. ਦਰਵਾਜੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਇਹ ਕਿਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ. ਸੰਮਤ ੧੬੮੬ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਸ੍ਵੈਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਹੁਣ ਭੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਕੁਛ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਜਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਬੇਰੀ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਇੱਕ ਢਾਈ ਫੁੱਟ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(੧੯) ਸ਼੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕਿਲਾ ਭੰਗੀਆਂ, ਗਲੀ ਠਾਕੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਵਾਲੀ, ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਰਾਮਸਰਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗਯਾਨਚੰਦ ਜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੁਰੁਵਸਤੂਆਂ ਹਨ:—

ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਸਾ, ਜੋ ਪੌਣੇ ਛੀ ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਹੈ. ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਭਾਈ ਹਰਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਸੀ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੋੜਾ ਅਤੇ ਚੋਲਾ, ਜੋ ਭਾਈ ਹਰਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਭਾਈ ਨੱਥੂ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸੰਸਕਾਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਰੀਤਿ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਪੰਜ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਖੜਗਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਕਰਣੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਸਰਬਲੋਹ ਦੇ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਜਲ[2] ਪਾ ਕੇ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ "ਵੀਰਾਸਨ" ਲਗਾਕੇ ਖੰਡਾ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਜਪੁ, ਜਾਪੁ, ਸਵੈਯੇ, ਚੌਪਈ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ. ਬਾਣੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਕੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾਵੇ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਕੇਸੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਮਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨੇ ਸਿੰਘ ਲਿਬਾਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਹਿਨੇ ਖੜਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨ ਨੂੰ ਏਕਾਗ੍ਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਦਾ ਰਹੇ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਜਿਗਯਾਸੂ ਨੂੰ ਵੀਰਾਸਨ ਬੈਠਾਕੇ ਪੰਜ ਚੂਲੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਛਕਾਏ ਜਾਣ. ਪੰਜ ਪੰਜ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਕੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਛਿੜਕੇ ਜਾਣ. ਅਤੇ ਬਾਟੇ ਵਿੱਚ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ ਅਥਵਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਕੇ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀਏ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ.

ਹਰੇਕ ਚੂਲੇ ਨਾਲ—"ਬੋਲ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਬੋਲ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ" ਗਜਾਈ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਛਕਣ ਵਾਲਾ— "ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ" ਗਜਾਵੇ. ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਤੁਕ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ.

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਕੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤੇ, ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਬਾਟੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਜੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਬਰਤਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੀ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ (ਗੋਤ) ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾ ਰੱਖਣ.

ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਲਈ ਭੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਏਹੋ ਰੀਤਿ ਹੈ. ਕਈ ਸਿੱਖ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਹੋਰ ਤਰਾਂ ਛਕਾਉਣਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਏਹ ਕੇਵਲ ਮਨਮਤ ਹੈ. ਸਹਜਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਪੁ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਜਲ ਵਿੱਚ ਖੰਡਾ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮਕਰਣ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਕਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਹੌਜ (ਹੌਦ). ਅਮਰਾਵਤੀ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਭਰਿਆ ਤਾਲ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁਧਾ ਪੀ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਅਮਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਬਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਕੁੰਡ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਕੌਸਰ" ਹੈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚਸ਼ਮਾਏ ਕੌਸਰ.

ਅਮ੍ਰਿਤਕੁੰਡਲੀ. ਮੁਕਤਾਮਣਿ ਅਤੇ ਹਰਿ ਗੀਤਿਕਾ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਤੋਮਰ ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ (ੲ)

ਅਮ੍ਰਿਤਗਤਿ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਬਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਨਗਣ, ।।।.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਮਤਿ ਮਹਾਂ ਰਿਖਿ ਰਘੁਵਰ।
ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਤ ਦਰ ਦਰ।
ਜਗ ਕੀ ਅਸੁ ਧੁਨਿ ਘਰ ਘਰ।
ਪੂਰੀ ਰਹੀ ਧੁਨਿ ਸੁਰਪੁਰ।। (ਰਾਮਾਵ)

[1] ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਵੀਰ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਪਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਇਸੇ ਬੇਰੀ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਸੀ.

[2] ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਪਤਾਸੇ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਵ੍ਰਿਧ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਿਬੇਕਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ— ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ੧ ਵੈਸਾਖ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਤਾਸੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਏ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਪਤਾਸੇ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਥਾ ਕੇਵਲ ਕਲਪਨਾ ਹੈ. ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾਸੇ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਤੋਂ ਪਤਾਸੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਚੱਲੀ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਮਤ ਮਾਰਤੰਡ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ ਨਿਰਣਾ.

੨—ਅਮ੍ਰਿਤਗਤਿ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ "ਤ੍ਵਰਿਤਗਤਿ" ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਨ, ਜ, ਨ, ਗ. III, ISI, III, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਮਤਿ ਮਹਾਂ ਮੁਨਿ ਸੁਨਿਯੇ,
ਤਨ ਮਨ ਸ੍ਰੀ ਨਿਜ ਗੁਨਿਯੇ,
ਮਨ ਮੱਹ ਹੋਯ ਸੁ ਕਹਿਯੇ,
ਧਨ ਸਬ ਆਪਨ ਲਹਿਯੇ. (ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਿਕਾ)

੩—ਅਮ੍ਰਿਤਗਤਿ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੧੦ ਅੱਖਰ. ਪੰਜਵਾਂ ਅਤੇ ਦਸਮਾਂ ਵਰਣ ਗੁਰੁ. ਏਹ ਲੱਛਣ ਦੂਜੇ ਭੇਦ ਵਿੱਚ ਭੀ ਘਟਦਾ ਹੈ.

ਅਮ੍ਰਿਤਗੁਣ. ਵਿ—ਮੁਕਤਿ ਦਾਇਕ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ.

ਅਮ੍ਰਿਤਘਟ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਘੜਾ। ੨ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੯ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੬ ਅਤੇ ੧੩ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਰਾਮ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਭਇਆ[1] ਅਨੰਦਾ,
ਹਰਿ ਨੀਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਇ,
ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਈ ਸਭ ਨੀਕਲਿ,
ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਬੁਧਿ ਪਾਇ. × × ×

(ਰਾਮ ਮ: ੪)

ਅਮ੍ਰਿਤਜਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਾਲਸਾਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਸਹਿਤ ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਲ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਜਲ.

ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰ, ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਿੱਤੀ। ੨ ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰਾ. ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਾਲੂਏ ਦੇ ਉੱਪਰ ਜੋ ਛਿਦ੍ਰ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਯੋਗੀ ਫਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਪਹੁਚਾਣ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਕੇ ਜੀਭ ਲੰਮੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰ ਟਪਕਣ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੋਗੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਮ੍ਰਿਤਵਾਰੁਣੀ" ਭੀ ਹੈ। ੩ ਤੇਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਇੱਕ ਦਵਾਈ, ਜੋ ਜਵਾਇਨ ਦਾ ਸਤ, ਪਦੀਨੇ ਦਾ ਸਤ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕ ਕਪੂਰ, ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਸਮ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮਤਰ ਹੈ. ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਉੱਤਮ ਔਖਧ ਹੈ.

ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ. ਵਿ—ਓਹ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਨਦੀ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਧਾਰਾ। ੪ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੫ ਹਰਿਕਥਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ.

ਅਮ੍ਰਿਤਧੁਨਿ, ਅਮ੍ਰਿਤਧ੍ਵਨਿ ਸੰ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਧ੍ਵਨਿ. ਹਰਿਕੀਰਤਨ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਛੀ ਚਰਣ. ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਚਰਣ ਦੋਹਾ, ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਚਰਣ ਚੌਬੀਹ ਚੌਬੀਹ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੋਣ. ਅਤੇ ਦੋਹੇ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਪਦ ਸਿੰਘਾਵਲੋਕਨ ਨ੍ਯਾਯ ਕਰਕੇ ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਦੇ ਮੁੱਢ, ਅਤੇ ਦੋਹੇ ਦੇ ਆਦਿ ਦਾ ਪਦ ਛੀਵੀਂ ਤੁਕ ਦੇ ਅੰਤ ਆਵੇ. ਇਹ ਛੰਦ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵੀਰ ਰਸ ਦੇ ਕਾਵ੍ਯ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਥਲ ਥਲ ਦਲ ਖਲਭਲ ਪਰ੍ਯੋ, ਲੋਥ ਉਲੱਥਪਲੱਥ,
ਜਸਵਾਰੀ ਕੋ ਫਿਰਤ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਹੱਥ ਪ੍ਰਮੱਥ,—
ਹੱਕ ਪ੍ਰਮੱਥਥ, ਥਕਿਤ ਨ ਪੱਥਥ, ਥਿਤ ਜੰਹਿ ਜੁਥੱਥ,
ਥਲ ਥਲ ਗੁਥੱਥ, ਥਿਰਤ ਨ ਸਥੱਥ, ਥਰ ਥਰ ਗੁਥੱਥ,
ਥਕਤ ਨ ਕਿਥੱਥ, ਥਿਰ ਥਿਰ ਚਿੱਥਥ, ਬਪੁ ਉਪਲੱਥਥ,
ਥੁਰਿਯਨ ਮੱਥਥ, ਥਕਤ ਪਰੱਥਥ, ਮਲ ਦਲ ਥਲ ਥਲ.

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਮ੍ਰਿਤਨੀਰ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਜਲ.

ਅਮ੍ਰਿਤਫਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਬ। ੨ ਸੀਤਾਫਲ (ਸ਼ਰੀਫਾ). ੩ ਕੇਲਾ। ੪ ਅੰਗੂਰ। ੫ ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ। ੬ ਅਨਾਰ। ੭ ਵਿ—ਰਸਦਾਇਕ ਫਲ. "ਬਣ ਤ੍ਰਿਣ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮਉਲਿਆ ਅਮ੍ਰਿਤਫਲ ਪਾਈ." (ਬਸੰ ਵਾਰ)

ਅਮ੍ਰਿਤਬੂੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਤਿਬੂੰਦ। ੨ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਖਾ. "ਹਰਿ ਅਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ." (ਬਾਰਾਮਾਹਾ ਮਾਝ)

ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਾਯ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਕਵੀ, ਜੋ ਛੈਲਰਾਯ ਭੱਟ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭਾਪਰਵ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ:—

ਮਨਹਰ

ਜਾਂਹੀ ਓਰ ਜਾਊਂ ਅਤਿ ਆਦਰ ਤਹਾਂ ਤੇ ਪਾਊਂ,
ਤੇਰੇ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ ਅਗਾਊ ਗਨੇ ਸ਼ੇਸ ਜੂ,
ਹੀਰ ਚੀਰ ਮੁਕਤਾ ਜੇ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਦਾਨ ਦੇਤ,
ਤਿਨੈ ਦੇਖ ਦੇਖ ਅਭਿਲਾਖਤ ਧਨੇਸ਼ ਜੂ,
ਗੁਨਿਨ ਮੇ ਗੁਨੀ ਕਵਿ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਵੈਯਾ ਤੇਰੋ,
ਜਬ ਇਨੈ ਹੇਰੋ ਪ੍ਯਾਰ ਕੀਜੈ ਅਮਰੇਸ਼ ਜੂ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਛੀਰਨਿਧਿ ਪਾਰ ਭਈ,
ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਤੁਮੈ ਕਹਿਕੈ ਸੰਦੇਸ ਜੂ.
ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਸਿੰਗਾਰੀ ਹਾਸ੍ਯ ਸੋ ਵਿਨੋਦ ਭਾਰੀ
ਦੀਨਨ ਪੈ ਕਰੁਣਾਨੁਸਾਰੀ ਸੁਖ ਦੀਨੋ ਹੈ,
ਕੀਨੇ ਅਰਿ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਰੁਦ੍ਰ ਰਸ ਭਰ੍ਯੋ ਝੁੰਡ
ਫੌਜਨ ਸੁਧਾਰਨ ਮੇ ਬੀਰ ਰਸ ਕੀਨੋ ਹੈ,
ਡੰਕ ਸੁਨ ਲੰਕ ਭਯਭੀਤ ਸਤ੍ਰੁ ਬਾਮ ਨਿੰਦਾ
ਵਿਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਬਲ ਅਦਭੁਤ ਰਸ ਲੀਨੋ ਹੈ,

[1] ਛੰਦ ਲਈ ਪਾਠ "ਭਯਾ" ਹੈ.

ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਸਮ ਰਸ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਿਰਾਜੈ ਸਦਾ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਨਵੋ ਰਸ ਭੀਨੋ ਹੈ.
ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਹੈ ਜਾਯੋ ਪ੍ਰਿਥੁ ਬੇਨ ਨ੍ਰਿਪ ਲੈ ਖਿਲਾਯੋ
ਚੂਮ ਚੂਮ ਮੁਖ ਦੈ ਦਧੀਚਿ ਸੁਖ ਦੀਨੋ ਹੈ,
ਬਲਿ ਰਾਜ ਮਨ ਭਾਯੋ ਹਰਿਚੰਦ ਲੈ ਲਡਾਯੋ
ਚਲਨ ਸਿਖਾਯੋ ਕਲ ਕਰਣ ਪ੍ਰਬੀਨੋ ਹੈ,
ਵਿਕ੍ਰਮ ਪਵਾਯੋ ਭੋਜ ਭੋਜਨ ਕਰਾਯੋ ਜਗ
ਦੇਵ ਪਹਿਰਾਯੋ ਜਗ ਅਭਿਲਾਖ ਲੀਨੋ ਹੈ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦਰਾਇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੁਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਹੀ ਤੇ
ਤੈਂ ਤੌ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਛਿਤਿਪਾਲ 'ਜਸ' ਕੀਨੋ ਹੈ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਚਿਤ੍ਰ ਅਲੰਕਾਰ ਸੰਬੰਧੀ. "ਚਿਤ੍ਰ ਵਿਲਾਸ" ਗ੍ਰੰਥ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਦਰ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਾਰੁਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ੨.

ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ, ਪਹੁ ਫਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ। ੨ ਮੋਕ੍ਸ਼ਦਾਇਕ ਵੇਲਾ. ਮੁਕਤਿਵੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ ੨.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ.

ਅਮ੍ਰਿਤਾ. ਸੰ. अमृता. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਲੋ। ੨ ਹਰੜ। ੩ ਮਘ ਪਿੱਪਲੀ। ੪ ਦੁੱਬ. ਦੂਰਵਾ। ੫ ਰਸੌਂਤ.

ਅਮ੍ਰਿਤਾਂਸੁ. ਸੰ. अमृतांशु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਵਿੱਚ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਸੁਧਾਂਸ਼ੁ.

ਅਮ੍ਰਿਤਾਮ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਭੀ ਸੁਆਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਾਰ ਰੂਪ. "ਅਮ੍ਰਿਤਾਮ੍ਰਿਤ" ਹੈ. (ਜਾਪੁ)

ਅਮ੍ਰਿਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ.

ਅਮ੍ਰਿਤੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

ਅਮ੍ਰਿਤੋਦਭਵ. ਵਿ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਉਦਭਵ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੀਰਥ. ਦੇਖੋ, ਉਦਕਭੁਕ ੪.

ਅਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਵਿ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਰਹਿਤ. ਅਮਰ. ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਅਯ. ਸੰ. अय्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਭੱਜਣਾ। ਸੰ. अयस्—ਅਯਸ੍ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ। ੩ ਲੋਹਾ. "ਬਨਹਿ ਹੇਮ ਅਯ ਪਾਰਸ ਸਾਥ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਅਯ ਧਾਰਨ ਹੈ." (ਕਲਕੀ)

ਅਯਸ. ਸੰ. अयशस्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਸ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ. ਬਦਨਾਮੀ। ੨ ਵਿ—ਬਦਨਾਮ.

ਅਯਸਕਾਂਤ. ਸੰ. अयस्कान्त—ਅਯਸ੍ਕਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੁੰਬਕ. ਦੇਖੋ, ਚੁੰਬਕ ੨.

ਅਯਦਹਾ. ਦੇਖੋ, ਅਜਦਹਾ.

ਅਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ. ਭਵਨ. ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭੂਮਧ੍ਯ ਰੇਖਾ ਅਥਵਾ ਵਿਸੁਵਤ ਰੇਖਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਤਿ. ਉੱਤਰਾਇਣ ਅਤੇ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾਇਣ.[1] ਦੇਖੋ, ਸਾਯਨ ਅਤੇ ਵਿਸੁਵਤ ਰੇਖਾ। ੩ ਰਾਹ. ਮਾਰਗ। ੪ ਗਤਿ. ਚਾਲ। ੫ ਦੇਖੋ, ਐਨ.

ਅ਼ਯਾਂ. ਅ਼ عیاں ਵਿ—ਸਾਫ਼. ਖੁਲ੍ਹਾ. ਭ੍ਰਮ ਰਹਿਤ.

ਅਯਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ੨ ਵਿ—ਅਣਥੱਕ। ੩ ਅ਼ عیاش ਅ਼ੱਯਾਸ਼. ਐਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭੋਗੀ. ਵਿਲਾਸੀ.

ਅਯਾਗ਼. ਤੁ ایاغ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਆਲਾ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ। ੨ ਸੰ. ਯਾਗ (ਜੱਗ) ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ.

ਅਯਾਚੀ. ਸੰ. अयाचिन्. ਵਿ—ਨਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ. ਸੰਤੋਖੀ.

ਅਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਨ। ੨ ਯਾਨ (ਸਵਾਰੀ) ਬਿਨਾ.

ਅਯਾਨਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਜਾਣਪੁਣਾ. ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ. ਇਆਣਪੰ.

ਅਯਾਨਾ. ਵਿ—ਅਨਜਾਣ. ਨਾਵਾਕ਼ਿਫ਼. "ਨਾਹੀ ਰਾਮ ਅਯਾਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਲਕ. ਇਆਣਾ.

ਅਯਾਮ. ਅ਼ ایام। ਯੌਮ (ਦਿਨ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਯਾਰਦਾਨਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅੱਬੁਲਫ਼ਜ਼ਲ, ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬੁਧਿਬਾਰਧਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਔਯਾਰ.

ਅਯਾਲ. ਫ਼ਾ یال ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਸ਼ਰ. ਸ਼ੇਰ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਲੰਮੇ ਬਾਲ। ੨ ਅ਼ عیال ਅ਼ਯਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਟੰਬ. ਪਰਿਵਾਰ। ੩ ਸੰਤਾਨ। ੪ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਲਨ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇ. ਨੌਕਰ ਆਦਿ.

ਅਯਾਲਿ. ਅਜਾਪਾਲੀ.

ਅਯਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਲੀ.

ਅਯਿ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਕੋਮਲ ਸੰਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਐ! ਹੇ.

ਅਯੁਕਤ. ਸੰ. ਅਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਅਯੋਗ੍ਯ. ਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ। ੨ ਨਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਅਲਗ. ਵੱਖਰਾ.

ਅਯੁਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ. "ਅਯੁਤ ਬਰਖ ਤ੍ਰੇਤੇ ਚਿਤ ਧਰਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਯੁਧਜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਯੋਧਜਾ.

ਅਯੋਅੰਙੈ. ਅ—ਇ—ਉ—ਅੰ—ਅ: ਟਾਂਕਰਿਆਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹਾਨ ਵੇਲੇ ਪਾਧੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਅਯੋਅੰਙੈ ਸਭ ਜਗ ਆਇਆ, ਕਾਖੈ ਘੰਙੈ ਕਾਲ ਭਇਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩)

ਅਯੋਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁਦਾਈ. ਭਿੰਨਤਾ। ੨ ਕੁ ਸਮਯ (ਕੁ ਸਮਾ). ਖੋਟਾ ਵੇਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਯੋਗ੍ਯ.

ਅਯੋਗ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਨਾਮੁਨਾਸਿਬ. ਅਨੁਚਿਤ. ਬੇਜਾ। ੨ ਨਾਲਾਇਕ. ਨਿਕੰਮਾ.

ਅਯੋਘਨ. ਦੇਖੋ, ਅਹਰਨ.

ਅਯੋਧਨ. ਸੰ. ਆਯੋਧਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੨ ਰਣ ਭੂਮਿ. ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਜੋਧਨ.

ਅਯੋਧਜ. ਵਿ—ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੰਗ ਨਾ

---

[1] ੧੦ ਪੋਹ ਤੋਂ ੯ ਹਾੜ੍ਹ ਤੀਕ ਦਾ ਸਮਾ ਉੱਤਰਾਯਣ, ਅਤੇ ੧੦ ਹਾੜ੍ਹ ਤੋਂ ੯ ਪੋਹ ਤੀਕ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾਯਣ ਹੈ.

ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ.

ਅਯੋਧਯਾ.[1] ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਫੈਜਾਬਾਦ ਜਿਲੇ ਦੀ ਸਰਜੂ (ਸਰਯੂ) ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋਸ਼ਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਥਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੂਰਯਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਚਿਰ ਤੀਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਹੀ ਹੈ. ਵਾਲਮੀਕਿ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਧਯਾ ਵੈਵਸ੍ਵਤ ਮਨੁ ਨੇ ਵਸਾਈ ਸੀ.[2] ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੧੨ ਯੋਜਨ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਦੋ ਯੋਜਨ ਦੱਸੀ ਹੈ. ਇਸ ਨਗਰੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ.

(ੳ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ.

(ਅ) ਸਰਯੂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ.

(ੲ) ਵਸਿਸ੍ਠਕੁੰਡ ਪਾਸ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ. ਕਲਗੀਧਰ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ.

ਅਯੋਨਿ. ਵਿ—ਜਨਮ ਰਹਿਤ. ਜੋ ਯੋਨਿ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਬ੍ਰਹਮ.

ਅਯੰ. ਸੰ. ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ.

ਅਯੰਆਤਮਾ. ਬ੍ਰਹਮ. ਦੇਖੋ, ਮਹਾਵਾਕ ੪.

ਅੱਯਾਰ. ਅ਼ ਅੱਯਾਰ ਚਾਲਾਕ। ੨ ਫਰੇਬੀ. ਛਲੀਆ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਐ਼ਰ (ਘੋੜੇ ਦੀ ਭਾਜ) ਹੈ.

ਅਰ. ਵ੍ਯ—ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ. ਅਤੇ, ਔਰ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁ। ੨ ਸੰ. अर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹੀਏ ਦਾ ਗਜ। ੩ ਕੂਣਾ. ਨੁੱਕਰ। ੪ ਸਿਵਾਲ. ਕਾਈ। ੫ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ "ਅਜ" ਦੀ ਥਾਂ "ਅਰ" ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਅਰ ਅਨੁਜਨਿਨੀ." (ਅੰਕ ੯੪੧) ਇਸ ਥਾਂ "ਅਜ ਅਨੁਜਨਿਨੀ."—ਚਾਹੀਏ। ੬ ਅੜ. ਜਿੱਦ। ੭ ਰੋਕ. ਵਿਘਨ. "ਕਿੰਹ ਸਿਖ ਕੋ ਕਾਰਜ ਅਰ ਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕੰਮ ਅੜ ਜਾਵੇ.

ਅਰਸ਼. ਅ਼ عرش ਅ਼ਰਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ। ੨ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਤਖ਼ਤ। ੩ ਸੁਰਗ. ਦੇਵਲੋਕ. "ਖੁਦਾਵੰਦ ਬਖਸ਼ੰਦ ਓ ਐ਼ਸ਼ ਅ਼ਰਸ਼." (ਜਫਰ) ੪ ਆਕਾਸ਼। ੫ ਛੱਤ। ੬ ਸੰ. अरस. ਵਿ—ਨਿਰਸ. ਰਸ ਰਹਿਤ। ੭ अर्शस्—ਅਰ੍‍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਵਾਸੀਰ ਰੋਗ.

ਅਰਸਹੁ ਕੁਰਸਹੁ / **ਅਰਸ ਕੁਰਸ** } ਦੇਖੋ, ਕੁਰਸ. ੩. ੪ ਅਤੇ ੫.

ਅਰਸਤੂ / **ਅਰਸਤੂੰ** } ارسطو ਅੰ—Aristotle. ਯੂ Aristoteles. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਜੋ ਸਨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ੩੮੪ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਨਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਸਤੀ ਸ੍ਟਾਜੀਰਾ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਨੀਕੋਮੇਕਸ ਸ਼ਾਹੀ ਤਬੀਬ (ਵੈਦ) ਸੀ. ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਇਸ ਦੇ ਛੁਟਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਸਨ. ਇਹ ੧੭ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਐਥਿਨਜ਼ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਅਫਲਾਤੂੰ ਦਾ ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ ਹੋਇਆ. ਉੱਥੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੀਕ ਇਸੇ ਮਹਾਰਿਖੀ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਅਫਲਾਤੂੰ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਮਗਰੋਂ ਅਰਸਤੂ ਐਥਿਨਜ਼ ਛੱਡਕੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹਰਮੀਆਸ ਕੋਲ, ਜੋ ਐਟਾਰਨੀਅਸ ਦਾ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਹਾਕਿਮ ਸੀ, ਚਲਾ ਗਿਆ. ਇੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਪਿਥੀਆ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਹਰਮੀਆਸ ਦੀ ਭੈਣ ਸੀ. ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਹਰਮੀਆਸ ਈਰਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਰਸਤੂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਮੀਟੀਲੀਨੀ ਚਲਾ ਗਿਆ. ਦੋ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਕਦੂਨੀਆ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫੈਲਕੂਸ (Philippos)[3] ਨੇ ਬੁਲਵਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਅਤਾਲੀਕ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ. ਅਰਸਤੂ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਮਕਦੂਨਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਵਡੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਰਿਹਾ.

ਜਦ ਸਿਕੰਦਰ ਦਿਗਵਿਜੈ ਦੀ ਉਮੰਗ ਵਿੱਚ ਏਸ਼ੀਆ ਵੱਲ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਰਸਤੂ ਐਥਿਨਜ਼ ਚਲਾ ਗਿਆ. ਉੱਥੇ ਲਗਾਤਾਰ ੧੩ ਵਰ੍ਹੇ ਲੀਸੀਅਮ ਨਾਮੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਅਰਸਤੂ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਫਿਰਦਿਆਂ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਫਿਰਤੂਨੀ (Peripatetics) ਪੈ ਗਿਆ.

ਇਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਉੱਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੦੦੦ ਹੈ.[4] ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (Corpus Aristotelicum ਵਿੱਚ) ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਚਮੁਚ ਇਹ ਇੱਕ ਅਲੌਕਿਕ ਪੁਰੁਸ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਤਰਕ (Logic), ਨੀਤੀ (Ethics), ਰਾਜਸ਼ਾਸਨ (Politics), ਅਰਥਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (Economics), ਕਾਵ੍ਯ (Poetics), ਅਲੰਕਾਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (Rhetoric), ਜੰਤੋਤਪੱਤੀ (Natural history of animals), ਪਦਾਰਥਵਿਦ੍ਯਾ (Physics), ਆਤਮ ਵਿਦ੍ਯਾ (Metaphysics) ਆਦਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਲਕ੍ਸ਼੍ਯ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਪੁਸ੍ਤਕਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹਨ.

ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਅਰਸਤੂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ 'ਵਿਦ੍ਵਾਨੇਸ਼੍ਵਰ' (Master of the wise) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਉਲਥਾ ਤਕਰੀਬਨ ਯੂਰਪ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਐਕੇਡਿਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਇਮਤਹਾਨਾਂ ਲਈ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ. ਅਰਸਤੂ ੬੨

---

[1] ਅਯੋਧਯਾ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਹੀ ਅਵਧ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਹਰ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਬਾਲਕਾਂਡ, ੫/੭.

[3] ਦੇਖੋ, ਸਿਕੰਦਰ ੧ ਅਤੇ ਫੈਲਕੂਸ.

[4] ਦੇਖੋ, Zeller's Aristotle and the Earlier Peripatetics Vol I. P. 49.

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗਕੇ ਬੀ.ਸੀ. ੩੨੨ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ. "ਬੋਲ ਅਰਸਤੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਰਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧੭)

ਅਰਸਾ. ਅ਼ عرصہ ਅ਼ਰਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਾ. ਕਾਲ. ਵੇਲਾ। ੨ ਚਿਰ. ਦੇਰ। ੩ ਮੈਦਾਨ.

ਅਰਸਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੨.

ਅਰਹਟ. ਸੰ. ਅਰਘੱਟ. ਸੰਗਯਾ—ਘਟੀਯੰਤ੍ਰ. ਹਰਟ.

ਅਰਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਰਹਰ. ਤੁਵਰ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੌਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਦੀ ਦਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ.

ਅਰਹੰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁੰਤ. "ਧਰ ਅਰਹੰਤ ਦੇਵ ਕੋ ਰੂਪਾ." (ਅਰਹੰਤਾਵ)

ਅਰਕ. ਸੰ. अर्क्. ਧਾ—ਤਪਾਉਣਾ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਾ. ਵਡਿਆਉਂਣਾ। ੨ ਸੰ. अर्क. ਅਰ੍ਕ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ। "ਕਮਲ ਬਦਨ ਪ੍ਰਾਚੀ ਦਿਸਿ ਜਿਹ ਕੋ ਵਾਕ ਅਰਕ ਪਰਮਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਅੱਕ. ਆਕ. ਮੰਦਾਰ. "ਅਰਕ ਜਵਾਸ ਪਾਤ ਬਿਨ ਭਇਊ." (ਤੁਲਸੀ) ੪ ਇੰਦ੍ਰ। ੫ ਤਾਂਬਾ। ੬ ਅਗਨਿ। ੭ ਪੰਡਿਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ। ੮ ਵਡਾ ਭਾਈ। ੯ ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਬਾਰਾਂ ਮੰਨੇ ਹਨ। ੧੦ ਅ਼ عرق ਅ਼ਰਕ਼. ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ। ੧੧ ਨਾਲ ਵਿੱਚਦੀਂ ਚੋਇਆ ਹੋਇਆ ਰਸ। ੧੨ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਸਾਰ. ਤਤ੍ਵ. ਨਿਚੋੜ। ੧੩ ਦੇਖੋ, ਅਰਕ ੨.

ਅਰਕ ਸੁਤ / **ਅਰਕਜ** } ਸੰਗਯਾ—ਅਰ੍ਕ (ਸੂਰਜ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਧਰਮਰਾਜ. ਯਮ। ੨ ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ (ਛਨਿੱਛਰ). ੩ ਕਰਣ। ੪ ਸੁਗ੍ਰੀਵ.

ਅਰਕ ਬਾਦਿਯਾਂ. ਫ਼ਾ عرق بادیان ਸੰਗਯਾ—ਬਾਦਿਯਾਂ (ਸੌਂਫ) ਦਾ ਅ਼ਰਕ਼. ਇਸ ਦੇ ਸੌਂਫ ਵਾਲੇ ਹੀ ਗੁਣ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੌਂਫ.

ਅ਼ਰਕ਼ਰੇਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ (ਪਸੀਨਾ) ਬਹਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ.

ਅਰਕਾਨ. ਦੇਖੋ, ਯਰਕ਼ਾਨ। ੨ ਅ਼. ਰੁਕਨ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਅਰਕੀ. ਵਿ—ਅਰਕ (ਸੂਰਜ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਸੂਰਜ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਛਨਿੱਛਰ। ੩ ਯਮ. ਧਰਮਰਾਜ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸੰਕਰਖਣ ੩.

ਅਰਖਨ. ਦੇਖੋ, ਆਕਰਖਣ। ੨ ਸੰ. आर्षक्रम्—ਆਰ੍ਸ਼ਕ੍ਰਮ. ਰਿਖੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਪਾਟੀ. ਰਿਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ (ਮਰਜਾਦਾ).

ਅਰਖੇਉ. ਸੰ. आर्षेय—ਆਰ੍ਸ਼ੇਯ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿਸਿ ਕਰਮ. ਉੱਤਮ ਸਾਧੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਚਾਰ. "ਗੁਰਮੁਖ ਆਸ ਨਿਰਾਸ, ਮਤਿ ਅਰਖੇਉ ਹੈ." (ਭਾਗੁ) ਆਰ੍ਸ਼ੇਯ ਮਤਿ.

ਅਰਗਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਵਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. "ਮ੍ਰਿਗ ਮਦ ਗੌਰਾ ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਕੁਸੁਮ ਦਲ ਸਗਲ ਸੁਗੰਧਿ ਕੈ ਅਰਗਜਾ ਸੁਬਾਸ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਕਸਤੂਰੀ, ਮੁਸ਼ਕ ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਚਿਕਨਾਈ, ਇਤਰ, ਚੰਦਨ, ਕੇਸਰ, ਗੁਲਾਬਫੁੱਲ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਰਗਜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ.

ਅਰਗਲ / **ਅਰਗਲਾ** } ਸੰ. अर्गला—ਅਰ੍ਗਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਵਾੜ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਕਾਠ ਦੀ ਲੰਮੀ ਅਰਲੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਕਿਵਾੜ ਨਾ ਖੁਲ ਸਕੇ। ੨ ਅੰਕੁੜਾ. ਬਿੱਲੀ. ਚਟਖਨੀ। ੩ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ. ਕੀਲ ੪.

ਅਰਗਾਈ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ. ਚੁੱਪ. "ਜਸੋਂ ਤਗ ਆਗੇ ਅਗ ਅਰਗਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਜੈਸੇ ਤਗਜ (ਤਤ੍ਵਗਜਾਨੀ) ਅੱਗੇ ਅਗਜ (ਅਗਜਾਨੀ) ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਰਗਾਨਾ. ਪ੍ਰਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚੁੱਪ ਹੋਣਾ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਅਖ਼ਤਯਾਰ ਕਰਨੀ.

ਅਰਗਾਰ / **ਅਰਗਾਰੀ** } ਵਿ—ਅਰਿ-ਗਾਲਕ. ਵੈਰੀ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਰਘ. ਸੰ. अर्घ. ਸੰਗਯਾ—ਭੇਟਾ. ਪੂਜਾ। ੨ ਮੁੱਲ ਕੀਮਤ। ੩ ਜਲ, ਦੁੱਧ, ਕੁਸ਼ਾ, ਦਹੀਂ, ਸਰ੍ਹੋਂ, ਚਾਵਲ ਅਤੇ ਜੌਂ, ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰੇ ਜਾਣ। ੪ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਜਲ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੫ ਜਲ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਜੋ ਗਊ ਦੇ ਕੰਨ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅਰਘਾ। ੬ ਮੋਤੀ. "ਅਰਘ ਗਰਭ ਨਿਪ੍ਰ ਤ੍ਰਿਯਨ ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯੋ ਜਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ਮੋਤੀ, ਗਰਭ, ਰਾਜਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ. ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀ ਦੀ ਠੀਕ ਥਾਂ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਜਾਣਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ. ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਗਜਾਨ ਭੀ ਔਖਾ ਹੈ.

ਅਰਘਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਘ ੫.

ਅਰਚ. ਸੰ. अर्च्. ਧਾ—ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ. ਮਾਨ ਕਰਨਾ. ਸਵਾਰਨਾ. ਉਸਤਤਿ (ਸ੍ਤੁਤਿ) ਕਰਨਾ. ਸ੍ਥਾਪਨ (ਥਾਪਨਾ).

ਅਰਚਨ ਸੰ. अर्चन, अर्चा. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਜਨ. ਪੂਜਾ। ੨ ਆਦਰ.

ਅਰਚਾ ਸਤਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਰਚ ਧਾ. "ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਆਹਿ ਨ ਤੋਰੀ." (ਗੂਜ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅਰਚਾਰ. ਸੰ. अर्चार्ह—ਅਰ੍ਚਾਰ੍ਹ. ਵਿ—ਅਰਚਾ (ਪੂਜਾ) ਅਰ੍ਹ (ਯੋਗਯ). ੨ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗਯ. ਆਦਰ ਲਾਇਕ. "ਆਗਤ ਦੀ ਇੱਕ ਅਰਚਾਰ, ਪਾਗਤ ਦੀ ਪੂਜਾ ਜਬ ਕ੍ਰੁੱਪਹਿ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਜਦ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗਯ ਪੂਜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ.

ਅਰਚਿ. ਸੰ. अर्चि. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਰਣ। ੨ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ.

ਅਰਚੈ ਕੈ ਘਰਿ. ਅਰਚਾ (ਪੂਜਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿੱਚ. "ਅਰਚੈ ਕੈ ਘਰਿ ਰਹੈ ਉਦਾਸ। ਪਰਚੈ ਕੈ ਘਰਿ ਕਰੈ ਨਿਵਾਸ." (ਰਤਨਮਾਲਾ) ਕਰਮ ਕਾਂਡੀਆਂ ਤੋਂ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਪਰਚਾ (ਗਜਾਨ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ. ਭਾਵ—ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਕੇ ਗਜਾਨ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ.

ਅਰਛੇਨ. ਵਿ—ਅਰਿ-ਖਯਣ. ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਅਰਛੇਨ ਬੇਨ ਮਹਾਂ ਬਲੀ." (ਬੇਨਰਾਜ)

ਅਰਜ. ਸੰ. अर्ज्. ਧਾ—ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ. ਕਮਾਉਣਾ. ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ. ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ। ੨ ਅ਼ عرض ਅ਼ਰਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਭਾਵ—ਬੇਨਤੀ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. "ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੩ ਚੌੜਾਈ. ਚੋਤਾਨ. ਵਿਸਤਾਰ। ੪ ਫ਼ਾ آرزو ਆਰਜ਼ੂ. ਮਨੋਰਥ. "ਸਚਾ ਅਰਜੁ ਸਚੀ ਅਰਦਾਸ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

੫ ਨ੍ਰਖ਼। ਭਾਉ. ਨਿਰਖ਼। ੬ ਕ਼ੀਮਤ. ਮੁੱਲ। ੭ ਕ਼ਦਰ.

ਅਰਜਦਾਸ਼. ਫ਼ਾ عرض داشت ਅ਼ਰਜਦਾਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਨਯ ਪਤ੍ਰ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਰਦਾਸ.

ਅਰਜਨ. ਸੰ. ਅਰ੍‍ਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਾਉਣਾ. ਖੱਟਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰ੍‍ਜ ਧਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਰਹ (ਜਮਾ) ਕਰਨਾ. "ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਅਰਜਨ ਕਰੀ ਅਰਜਨ ਬਾਨੀ ਜੈਸ" (ਪੰਪ੍ਰ) ੩ ਸੰ. ਅਰ੍‍ਜੁਨ. ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਸਦਾਬਹਾਰ ਜਾਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਬਹੁਤ ਮਜਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. L. Terminalia Arjuna. ੪ ਪਾਂਡਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਝਲਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਧਨੁਖਵਿਦਯਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਅਦੁਤੀ ਸੀ. ਸਵ੍ਯਸਾਚੀ. ਕਪਿਧ੍ਵਜ, ਗਾਂਡੀਵੀ, ਗੁੜਾਕੇਸ਼, ਧਨੰਜਯ, ਪਾਰਥ, ਫਾਲਗੁਨ, ਬ੍ਰਿਹੰਨਲ. ਵਿਜਯ.

ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਜਨਮਿਆ ਸੀ. ਵਿਰਾਟ ਪਰਬ ਦੇ ਚੌਤਾਲੀਸਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਅਰ੍‍ਜੁਨ (ਉੱਜਲ) ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਉਂ ਅਰ੍‍ਜੁਨ ਹੋਇਆ.[1] ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅਰਜੁਨ ਨੂੰ ਬਾਈਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਕਥਾ ਬ੍ਰਿਧ ਕਸ ਕਰੋਂ ਵਿਚਾਰਾ?
ਬਾਇਸਵੋਂ ਅਰਜਨ ਅਵਤਾਰਾ. (ਨਰਾਵ)

੫ ਕ੍ਰਿਤਵੀਰਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਹਸ੍ਰਵਾਹੁ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਹਸ੍ਰਾਰ੍‍ਜੁਨ ਭੀ ਹੈ. ਇਹ ਹੈਹਯ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ ਅਤੇ ਪਰਸਰਾਮ। ੬ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਕਨੇਰ Pterospermum Acerifolium। ੭ ਮੋਰ। ੮ ਇੰਦ੍ਰ।

੯ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਵੈਸਾਖ ਪ੍ਰਵਿਸ਼੍ਟ ੧੯ (ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ੭) ਸੰਮਤ ੧੬੨੦ (੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੫੬੩) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਹੋਇਆ. ੨੩ ਹਾੜ ਸੰਮਤ ੧੬੩੬ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨਚੰਦ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਗੰਗਾਦੇਵੀ ਜੀ ਨਾਲ ਮਉ ਪਿੰਡ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਮਹਾਵੀਰ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਜਨਮੇ.

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ੨ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੬੩੮ (੧ ਸਤੰਬਰ ਸਨ ੧੫੮੧) ਨੂੰ ਗੁਰੁਗੱਦੀ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਕੌਮੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਰਮਕਿਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਵੰਧ (ਦਸ਼ਮਾਂਸ਼) ਲੈਣ ਦੀ ਮਰਜਾਦਾ ਬੰਨ੍ਹੀ. ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖਸਰ ਤਾਲ ਪੱਕਾ ਕਰਵਾਇਆ ਅਰ ਸੰਮਤ ੧੬੪੫ ਵਿੱਚ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ, ਸੰਮਤ ੧੬੪੭ ਵਿੱਚ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤਾਲ ਰਚਿਆ. ਸੰਮਤ ੧੬੫੧ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ (ਜਿਲਾ ਜਾਲੰਧਰ ਵਿੱਚ) ਵਸਾਇਆ, ਸੰਮਤ ੧੬੫੯—੬੦ ਵਿੱਚ ਰਾਮਸਰ, ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ. ਇਸੇ ਸਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਅੰਦਰ ਥਾਪਕੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਠਹਿਰਾਇਆ.

ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਸਹਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਚਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਬਕ ਦੱਸਣ ਲਈ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੪ (੨ ਹਾੜ੍ਹ) ਸੰਮਤ ੧੬੬੩ (੩੦ ਮਈ ਸਨ ੧੬੦੬) ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਹੌਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ.[2] ਆਪ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਦੇਹਰਾ ਕਿਲੇ ਪਾਸ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਯਾਤ੍ਰਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਲਹੌਰ ਦਾ ਅੰਗ ੪.

ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ੨੪ ਵਰ੍ਹੇ ੯ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੪੩ ਵਰ੍ਹੇ ੧ ਮਹੀਨਾ ੧੫ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਭੋਗੀ.

"ਗੁਰੁਅਰਜੁਨ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸਰਿ ਦੀਅਉ." ਅਤੇ —"ਮੂਰਤਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਿਖਹੁ ਨਯਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੧੦ ਵਿ—ਚਿੱਟਾ. ਉੱਜਲ। ੧੧ ਨਿਰਮਲ. ਸ਼ੁੱਧ.

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜਨ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕੋ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—

ਅਰਜਨ[3] ਸੁਨਤ ਸੁ ਦਾਸਨ ਕੋ ਦਾਨ ਦੇਤ
ਮੋਹ ਕੇ ਵਿਦਾਰਬੇ ਕੋ ਵਾਕ ਸਰ ਅਰਜਨ,[4]
ਅਰਜਨ[5] ਯਸ ਵਿਸਤੀਰਨ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਾਨਿਯਤ ਮਾਨੋ ਤਰੁ ਅਰਜਨ,[6]
ਅਰਜਨ[7] ਭਏ ਗਨ ਮੋਖਪਦ ਲਏ ਤਿਨ
ਸ੍ਯਾਮਘਨ ਤਨ ਹੋਯ ਤੋਰੇ ਯਮਲਾਰਜਨ,[8]
ਅਰਜ[9] ਨ ਜਾਨਜੋਜਾਇ ਕੇਤੋ ਹੈ ਵਿਥਾਰ ਤੇਰੋ
ਐਸੋ ਰੂਪ ਧਾਰ ਆਇ ਰਾਜੈਂ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਜਨ ਸਖਾ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ.

ਅਰਜਨ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਅਰਜਨ ੯.

ਅਰਜਨਪਿਤਾ. ਅਰਜਨ ਦਾ ਪਿਤਾ ਇੰਦ੍ਰ (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰਜਨੁ. ਦੇਖੋ, ਅਰਜਨ.

ਅਰਜਬੇਗੀ. ਫ਼ਾ عرض بیگی ਅ਼ਰਜ ਬੇਗੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਰਜ ਪਹੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ. ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਉਹ ਅਹੁਦੇਦਾਰ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਪਹੁਚਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. "ਖਰੋ ਅਰਜਬੇਗੀ ਤਿਸ ਥਾਨੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

---

[1] करोमि कर्म शुद्धं तेन नामर्जुन विदुः

[2] ਦੇਖੋ, ਜਹਾਂਗੀਰ ੨ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

[3] ਅਰਜਾਂ, ਬੇਨਤੀਆ.

[4] ਅਰਜੁਨ ਪਾਂਡਵ.

[5] ਉੱਜਲ.

[6] ਅਰਜੁਨ ਬਿਰਛ. ਚਿੱਟੀ ਕਨੇਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਰੁ ਅਰਜਨ.

[7] ਨਿਰਮਲ, ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ.

[8] ਕ੍ਰਿਸਨ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਅਰਜੁਨ ਬਿਰਛਾਂ ਦਾ ਯਮਲ (ਜੋੜਾ) ਤੋੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਜਮਲਾਰਜਨ ਸ਼ਬਦ.

[9] ਚੌੜਾਨ. ਭਾਵ—ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ.

ਜ਼ਨਾਨੇ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਅਰਜ ਪਹੁਚਾਉਣ ਵਾਲੀ "ਉਰਦਾ ਬੇਗਨੀ" ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ.

ਅਰਜਮੰਦ. ਫ਼ਾ ارجمند ਵਿ—ਅਰਜ (ਕ਼ੀਮਤ) ਵਾਲਾ। ੨ ਉੱਤਮ। ੩ ਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ ਵਾਲਾ। ੪ ਕ਼ਦਰ ਲਾਇਕ਼.

ਅਰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਆਰਜਾ.

ਅਰਜ਼ਾਂ. ਫ਼ਾ ارزاں ਵਿ—ਸਸਤਾ.

ਅਰਜਾਧਿ, ਅਰਜਾਧੇ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਜਾ-ਅਵਧਿ. ਉਮਰ ਦੀ ਮਯਾਦ. ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਹੱਦ. "ਪਲ ਖਿਨਿ ਛੀਜੈ ਅਰਜਾਧੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਰਜਾਨੀ, ਅਰਜਾਨੀ ਮੱਲ ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਸ਼ਾ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਆਰਜਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਅਰਜਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਆਰਜਾਰੀ ੨। ੨ ਫ਼ਾ آزردہ ਆਜ਼ੁਰਦਹ. ਵਿ—ਦੁੱਖਾਤੁਰ. ਰੰਜੀਦਾ. "ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰਜਾਰੀ ਹੋਈ ਮਰਣ ਪ੍ਰਯੰਤ." (ਜਸਭਾਮ)

ਅਰਜੀ. ਅ਼ عرضی ਅ਼ਰਜ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਨਯਪਤ੍ਰ. ਅਰਦਾਸ। ੨ ਵਿ—ਨਮੂਦਾਰ. ਪ੍ਰਗਟ. "ਕਾਲਿਕਾ ਕਾਲ ਹੀ ਜਿਉ ਅਰਜੀ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਰਜ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ ارزیدن ਕ੍ਰਿ—ਮੁੱਲ ਪਾਉਣਾ. ਕ਼ੀਮਤ ਕਰਨੀ.

ਅਰਜੁ. ਦੇਖੋ, ਅਰਜ.

ਅਰਜੁਨ. ਅਰ੍‍ਜੁਨ. ਦੇਖੋ, ਅਰਜਨ.

ਅਰਜੁਨਾਯੁਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਧਨੁਖ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ 'ਗਾਂਡੀਵ'

ਅਰਜੁਨੁ. ਦੇਖੋ, ਅਰਜਨ.

ਅਰਜੋਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਜ. "ਅਵਿਲੋਕੋ ਮਮ ਦਿਸ ਅਰਜੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਝਿ ਉਰਝਿ ਕੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਗੁਲਝਨ ਵਿੱਚ ਫਸਕੇ. ਗੋਰਖਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਉਲਝਕੇ. "ਅਰਝਿ ਉਰਝਿ ਕੈ ਪਚਿਮੂਆ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਅਰਣ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ। ੨ ਸੰ. ਅਰ੍ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਹਿਰ. ਤਰੰਗ। ੩ ਪ੍ਰਵਾਹ. ਵਹਾਉ। ੪ ਅੱਖਰ. ਵਰਣ.

ਅਰਣਵ. ਸੰ. ਅਰ੍ਣਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਸਮੁੰਦਰ. "ਅਰਣਵ ਭਵ ਨਾਸ ਕੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਰਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਨ੍ਯ (ਜੰਗਲ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਝੋਟਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਨਾ ੩। ੨ ਵਿ—ਜੰਗਲੀ.

ਅਰਣਿ, ਅਰਣੀ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ। ੨ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਬਿਰਛ. L. Premna Spinosa। ੩ ਇੱਕ ਕਾਠ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੱਗ ਲਈ ਅੱਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਮਥਨ ਗਯਾਨਅਗਨੀ ਕੋ ਅਰਣੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਅਧਰਾਰਣੀ (ਹੇਠਲੇ ਗਜ਼) ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਾਰਣੀ (ਉੱਪਰਲਾ ਗਜ) ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤਰਾਰਣੀ ਨੂੰ ਮਧਾਣੀ ਵਾਂਙ ਰੱਸੀ ਦੇ ਲਪੇਟੇ ਨਾਲ ਵਡੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਘੁਮਾਉਂਦੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਗੜ ਤੋਂ ਅੱਗ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੀ ਸੀ. ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸੁੱਚੀ ਮੰਨਕੇ ਯੱਗਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਉੱਤਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪ੍ਰਮੰਥ" ਹੈ.

੪ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ (ਵੈਰਣ), ਅਤੇ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਦੀ ਫੌਜ ਲਈ ਭੀ ਅਰਣੀ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ.

ਅਰਣੇਸ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣੇਸ.

ਅਰਣੋਦਯ, ਅਰਣੋਦੈ ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣੋਦਯ.

ਅਰਣ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਰੰਨ.

ਅਰਥ. ਸੰ. ਅਰ੍ਥ੍. ਧਾ—ਮੰਗਣਾ. ਚਾਹੁਣਾ. ਢੂੰਡਣਾ ਘੇਰਨਾ। ੨ ਸੰ. ਅਰ੍ਥ—ਅਰ੍ਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ. ਪਦ ਦਾ ਤਾਤਪਰਯ. "ਧਰਜੋ ਅਰਥ ਜੋ ਸਬਦ ਮਝਾਰਾ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਰ ਕਰਹੁ ਵਿਚਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਮਤਲਬ. "ਪੁਛਿਆ ਢਾਢੀ ਸਦਿਕੈ, ਕਿਤੁ ਅਰਥਿ ਤੂੰ ਆਇਆ?" (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) "ਤੀਰਥ ਉਦਮੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀਆ ਸਭ ਲੋਕ ਉਧਰਣ ਅਰਥਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੪ ਧਨ. ਪਦਾਰਥ. "ਅਰਥ ਧਰਮ ਕਾਮ ਮੋਖ ਕਾ ਦਾਤਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੫ ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. ਸਬਬ। ੬ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼ ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ, ਇਹ ਪੰਜ ਵਿਸੇ। ੭ ਫਲ. ਨਤੀਜਾ। ੮ ਸੰਪਤਿ. ਵਿਭੂਤਿ. "ਅਰਥ ਦ੍ਰਬੁ ਦੇਖ ਕਛੂ ਸੰਗਿ ਨਾਹੀ ਚਲਨਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੯) ੯ ਵਿ—ਅ-ਰਥ. ਰਥ ਰਹਿਤ. ਰਥ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਅਰਥਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਸੰ. ਅਰ੍ਥਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਰ੍ਥ (ਧਨ) ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ. ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੨ ਚਾਣਿਕ੍ਯ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨੀਤਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੈਨਾਪਤਿ ਚਾਣਿਕ੍ਯ, ਅਤੇ ਵਿਸਨੁ ਗੁਪਤ.

ਅਰਥਚਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ਦਾ ਅੰਗ ੫.

ਅਰਥਨਾ. ਸੰ. ਅਰ੍ਥਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮੰਗਣਾ. ਯਾਚਨਾ. "ਅਸਨ ਹੀਨ ਬਸਨੰ ਨਗਨ ਕਰਤ ਅਰਥਨਾ ਜੌਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਰਥਨੀਯ. ਸੰ. ਅਰ੍ਥਨੀਯ. ਵਿ—ਮੰਗਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਅਰਥਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ਦਾ ਅੰਗਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ.

ਅਰਥਮੱਲ. ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਜੇਠਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਦਾ ਪੋਤਾ. "ਤਬਹਿ ਅਰਥ ਮਲ ਚਲ ਕਰ ਆਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਥਵਾਦ. ਸੰ. ਅਰ੍ਥਵਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਵਾਕ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਿਵਾਈ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ-ਸੁਰਗ ਆਦਿ ਦੇ ਸੁਖ ਦੱਸਕੇ ਜੱਗ ਅਤੇ ਹਵਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਵੇ. ਕਿਸੇ ਵ੍ਰਤ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਲਈ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੱਸੀ ਜਾਵੇ.

ਅਰਥਾਉ, ਅਰਥਾਇ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਧਾਂਤ. ਤਾਤਪਰਯ. "ਏਸ ਸਬਦ ਕੋ ਜੋ ਅਰਥਾਵੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) "ਇਸੁ ਪਦ ਜੋ ਅਰਥਾਇ ਲੇਇ ਸੋ ਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਅਰਥ ੨ ਅਤੇ ੩। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਅਰਥਾਇ. ਮਿਸਾਲ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਉਦਾਹਰਣ.

ਅਰਥਾਤ. ਅਰ੍ਥਾਤ੍. ਵ੍ਯ—ਯਾਨੀ। ੨ ਦਰ ਹਕ਼ੀਕ਼ਤ. ਸਚ ਮੁਚ. ਅਸਲੋਂ.

ਅਰਥਾਂਤਰਨਜਾਸ. ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜਿਸ ਉਕਤਿ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨਜ ਕਥਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਥਨ ਨਾਲ, ਅਥਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਜ ਨਾਲ ਪੁਸ੍ਟ (ਪੱਕਾ) ਕਰੀਏ, ਇਹ "ਅਰਥਾਂਤਰਨਜਾਸ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਨੀਚ ਊਚ ਹ੍ਵੈਜਾਤ ਹੈਂ, ਗੁਰੁਘਰ ਕੀ ਯਹਿ ਰੀਤਿ."
"ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਮਿਟਜਾਤ,
ਦੇਖੋ! ਮਰਦਾਨਾ ਪੂਜਜ ਭਯੋ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਤੇ."

ਨੀਚ ਉੱਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੁਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਮਾਨਜ ਵਾਕ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਇਹ ਰੀਤਿ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪੂਜਜ ਹੋਣਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ ਵਚਨ ਹਨ.

ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਦੂਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ,
ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ.
(ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸਾਕਤ ਦਾ ਸੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ ਵਾਕ ਹੈ, ਕਾਲਾ ਬਰਤਨ ਸਾਮਾਨਜ ਕਥਨ ਹੈ.

(ਅ) ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨਜ ਨਾਲ ਪੁਸ੍ਟ ਕਰਨਾ, ਇਹ "ਅਰਥਾਂਤਰਨਜਾਸ" ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਸਿੱਖਨ ਸੇਵਾ ਗੁਰੁ ਕਰੈਂ, ਵਡਿਯਨ ਕੀ ਯਹਿ ਰੀਤਿ."
"ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਮਰ ਨੇ ਦਾਤੂ ਕੀ ਸਹਾਰੀ ਲਾਤ,
ਵਡੇ ਸਦਾ ਛਿਮਾ ਔਰ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਧਰਤ ਹੈਂ."

ਅਰਥਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਰਥ ਲਾਉਣਾ. ਵਜਾਖਜਾ ਕਰਨੀ। ੨ ਵਾਕਜ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ.

ਅਰਥਾਪੱਤੀ. ਸੰ. अर्थापत्ति. ਸੰਗਜਾ—ਨਾ ਕਹੇ ਗਏ ਅਰਥ ਦਾ ਸਮਝਣਾ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਸੁਤੇ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ. ਜਿਵੇਂ-ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਮੋਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਤਦ ਇਹ ਭੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਭੀ ਜਰੂਰ ਛਾ ਰਹੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ। ੨ ਕਾਵਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਕਾਵਜਾਰਥਾਪੱਤੀ.

ਅਰਥਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਰਥਾਉ ਅਤੇ ਅਰਥਾਨਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਉਹ ਚੇਸ੍ਟਾ (ਹਰਕਤ), ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਨ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ। ੩ ਕਰਤਬ. "ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਤ ਸੂਰਨ ਪੈ ਕਰ ਹਾਥਨ ਕੋ ਅਰਥਾਵ ਦਿਖਾਵੈਂ" (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਰਥਾਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਕ (ਸ).

ਅਰਥੀ. ਸੰ. ਸ਼ਵਰਥ. ਸੰਗਜਾ—ਮੁਰਦਾ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੀੜ੍ਹੀ. ਤਖਤਾ. ਬਿਬਾਨ (ਵਿਮਾਨ) ੨ ਸੰ. अर्थिन्—ਅਥੀ. ਵਿ—ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਗਰਜੀ. "ਜਬ ਇਹੁ ਧਾਵੈ ਮਾਇਆ ਅਰਥੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਅਰਥੀਆ } **ਅਰਥੀਯ** } ਦੇਖੋ, ਅਰਥੀ ੨. "ਰਾਜੇ ਖਾਨ ਉਮਰਾਵ ××× ਸਭਿ ਹਰਿ ਕੇ ਅਰਥੀਏ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਜੋ ਅਰਥੀਯ ਪਦਾਰਥਨ ਦਰਸਨ ਕੋ ਆਵੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਥੇਉ. ਦੇਖੋ. ਅਰਥਾਇ। ੨ ਅਰ੍‍ਥਨੀਯ. ਮੰਗਣ ਲਾਇਕ. ਯਾਚਨਾ ਯੋਗਜ. "ਗੁਰੁਮੁਖ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਅਰਥੇਉ." (ਭਾਗੁ)

ਅਰਦ. ਸੰ. अर्द्. ਧਾ—ਮੰਗਣਾ. ਜਾਣਾ. ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਮਾਰਨਾ.

ਅਰਦਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਰਦਨ (ਦੰਦ) ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਦੰਦ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰ. अर्दन—ਅਰ੍‍ਦਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪੀੜਨਾ. ਦਲਨਾ. "ਨਮੋ ਸ੍ਰੋਣਵੀਰਜਾਰਦਨੀ ਧੂਮ੍ਰਹੰਤੀ." (ਚੰਡੀ ੨) "ਰਕਤਬੀਜ ਸੁੰਭਾਦਿਕ ਅਰਦਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਮਾਰਨਾ. ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ। ੪ ਯਾਚਨਾ. ਮੰਗਣਾ.

ਅਰਦਲੀ. ਅੰ. Orderly. ਸੰਗਜਾ—ਅਰ੍‍ਦਲੀ. ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨੌਕਰ.

ਅਰਦਾਸ } **ਅਰਦਾਸਿ** } ਸੰ. ਅਰ੍‍ਦ (ਮੰਗਣਾ) ਆਸ (ਆਸ਼ਾ). ਮੁਰਾਦ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਫ਼ਾ عرضداشت ਅ਼ਰਜਦਾਸ਼੍ਤ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਬੇਨਤੀ. ਵਿਨਯ. Prayer. "ਅਰਦਾਸ ਬਿਨਾ ਜੋ ਕਾਜ ਸਿਧਾਵੈ." (ਤਨਾਮਾ) "ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਨੀ ਭਗਤ ਅਪੁਨੇ ਕੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਜਾ ਹੈ, ਯਥਾ:—"ਸੁਖਦਾਤਾ ਭੈਭੰਜਨੋ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸਿ." (ਸਿਰੀ ਮ: ੫)

"ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਕਰੇ ਆਪਿ, ਆਪੇ ਆਣੈ ਰਾਸਿ,
ਤਿਸੈ ਅਗੈ ਨਾਨਕਾ, ਖਲਿਇ ਕੀਚੈ ਅਰਦਾਸਿ."
(ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

"ਦੁਇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਕਈ ਸੱਜਨ ਇਨ੍ਹਾ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕ ਹਨ. ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹਨ:—

"ਤੂੰ ਠਾਕੁਰ ਤੁਮ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ।
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭ ਤੇਰੀ ਰਾਸਿ।
ਤੁਮ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੇਰੇ।
ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮਹਿ ਸੂਖ ਘਨੇਰੇ।
ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੈ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤੁ।
ਊਚੇ ਤੇ ਊਚਾ ਭਗਵੰਤੁ।
ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੁਮਰੈ ਸੂਤ੍ਰਿ ਧਾਰੀ।
ਤੁਮ ਤੇ ਹੋਇ ਸੁ ਆਗਿਆਕਾਰੀ।
ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੀ।
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੀ."
(ਸੁਖਮਨੀ)

ਰਤਨ ਮਾਲ (ਸੌ ਸਾਖੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦੇ ਅਧਜਾਯ ੧੫ ਅਤੇ ੧੬ ਵਿੱਚ ੧੦੧ ਅਰਦਾਸਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਅਨੇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਪਰ ਇਹ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ

ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ ਵਿਧਿ ਹੈ. "ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਸੌ ਬਰਸਾਂ ਦੇ ਦੇਖ। ਗੁਰੂ ਗਵਾਵੈ ਸਿੱਖ ਕੇ ਪਾਵੈ ਗੁਰੁ ਪਦ ਮੋਖ." ੨ ਚਿੱਠੀ. ਪਤ੍ਰਿਕਾ. "ਹਮਰੀ ਲੇ ਅਰਦਾਸ ਤੁਮ ਗਮਨਹੁ ਤੂਰਨ ਆਜ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਰਦਾਸੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਜਾਰੀ, ਗਰੰਥੀ ਆਦਿ ਸਿੱਖ। ੨ ਵਿ—ਅ਼ਰਜ (ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਰਦਾਗ. ਸੰ. ਅਦਿੰਤ. ਵਿ—ਦਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਪੀਤਿਆ। ੨ ਯਾਚਨ ਕੀਤਾ. ਮੰਗਿਆ. "ਦੇਉ ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਅਰਦਾਗਿਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਰਦਾਗਿਓ. ਮੰਗਿਆ. ਯਾਚਨ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਦ ਅਤੇ ਅਰਦਾਗ.

ਅਰਦਿਤ. ਦਲਿਆ. ਕੁਚਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਰਦਨ ੨ "ਭਜੰਤ ਅਰਦਿਤੰ ਅਘੰ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਯਾਚਿਤ.

ਅਰਧ. ਸੰ अधर्. ਵ੍ਯ—ਹੇਠ. ਥੱਲੇ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧ ਉਰਧ। ੨ ਸੰ. अर्द्ध—ਅਰ੍ਧ. ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਨਿਸਫ਼. "ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਕਟਾਈਐ." (ਸਿਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਅੱਧ. ਭਾਵ—ਮਧ੍ਯ. "ਅਧੋ ਉਰਧ ਅਰਧੰ." (ਜਾਪੁ) ਪਾਤਾਲ ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਤ (ਮਰਤ੍ਯ) ਲੋਕ ਵਿੱਚ। ੪ ਸੰ. अर्घ्य—ਅਰ੍ਘ੍ਯ. ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਾਇਕ। ੫ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਹਾਸਿਲ ਹੋਣ ਲਾਇਕ. "ਅਰਧ ਰਿਜਕ ਸਭ ਜਗਤ ਕੋ." (ਸਨਾਮਾ) ੬ ਸੰ. आराध्य—ਆਰਾਧ੍ਯ. ਆਰਾਧਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧਿ। ੭ ਜੀਵਾਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧ ਉਰਧ ੪.

ਅਰਧ ਉਰਧ. ਸੰ. ਅਧ: ਊਰ੍ਧ੍ਵ. ਇਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਆਸਮਾਨ. "ਅਰਧ ਉਰਧ ਦੋਊ ਤਹਿ ਨਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਨੀਚ ਊਚ। ੪ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ. "ਤਉ ਅਰਧਹਿ ਉਰਧ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਪਾਵਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ)

ਅਰਧਸਰੀਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਰਧੰਗੀ (ਅਰਧਾਂਗਿਨੀ). ਧਰਮਪਤਨੀ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਅੱਧਾ ਅੰਗ ਹੈ. "ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਨਾਰਿ ਨ ਛੋਡੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਲੋਕ ਵੇਦ ਗੁਣ ਗਯਾਨ ਵਿੱਚ ਅਰਧਸਰੀਰੀ ਮੋਖਦੁਆਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਅਰਧ ਸਿਰਾ. ਸੰ. ਅਰਧਾਵਭੇਦਕ. شقیقہ ਸ਼ਕ਼ੀਕ਼ਾ. Hemicrania. ਰੁੱਖੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਖਾਣ, ਭੋਜਨ ਦੇ ਪਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਹਾਰ ਕਰਨ, ਬਹੁਤੀ ਬਰਫ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ, ਅਤੀ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨ, ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਬੋਝ ਉਠਾਉਣ, ਬਹੁਤਾ ਹ਼ੈਜ ਆਉਣ ਆਦਿ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਸਿੱਰ ਵਿੱਚ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਲ ਵਾਂਙ ਚੁਭਦੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਚਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਦਿਲ ਧੜਕਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਮੱਧਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ:—

(੧) ਅਫੀਮ ਅਤੇ ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਗੂੰਦ ਜਲ ਵਿੱਚ ਘਸਾਕੇ ਪੁੜਪੁੜੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਦ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ.
(੨) ਘਿਉ ਵਿੱਚ ਰੱਤੀ ਕੇਸਰ ਸਾੜਕੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਘੀ ਮਲਨਾ.
(੩) ਘੀ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਖੰਡ ਪਾਕੇ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ.
(੪) ਇਰੰਡੀ ਦਾ ਤੇਲ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ.
(੫) ਸੱਠੀ ਦੇ ਚਾਉਲ ਅੱਕ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂਕੇ ਸੁਕਾਕੇ ਬਾਰੀਕ ਪੀਹਕੇ ਨਸਵਾਰ ਲੈਣੀ.
(੬) ਕੁੱਠ ਦਾ ਤੇਲ ਜਾਂ ਤੱਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਠ ਘਸਾਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ.
(੭) ਹਰੜ, ਬਹੇੜਾ, ਆਉਲਾ, ਚਰਾਇਤਾ, ਨਿੰਮ ਦਾ ਸੱਕ ਇਹ ਸਮਾਨ ਲੈਕੇ ਕਾੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਗੁੜ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ.
(੮) ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਦਸ ਪੱਤੇ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣੇ.
(੯) ਵਾਇਵੜਿੰਗ, ਕਾਲੇ ਤਿਲ, ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪੀਸਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ.
(੧੦) ਕੱਚੇ ਨਲੀਏਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ.

ਜੋ ਅਰਧਸਿਰਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਵੇਲੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸੂਰਯਾਵਰਤ" ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਰੱਤੀ ਕੁਨੈਨ (Quininc) ਨਾਲ ਦੋ ਰੱਤੀ ਫਟਕੜੀ ਦੀ ਖਿੱਲ ਦਾ ਚੂਰਣ ਮਿਲਾਕੇ ਪਹਿ ਫਟਣ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਦੋ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਗੁਣ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਅਰਧਸਿਰਾ ਅਰੁ ਹ੍ਰਿਦੈਸੰਘਾਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਅਰਧ ਕੁੰਭੀ. ਦੇਖੋ, ਕੁੰਭੀ ੬.

ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ. ਸੰ. ਅਰ੍ਧ ਚੰਦ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸ੍ਟਮੀ ਤਿਥਿ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਅੱਧੇ ਚੰਦ ਜੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਤਰਕਸ਼ ਤੇ ਸਰ ਕਰਯੋ ਨਿਕਾਸਨ ਅਰਧ ਸੁ ਚੰਦ੍ਰਾਕਾਰ ਸਮਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਮੋਰਪੰਖ ਉੱਪਰ ਅੱਧੇ ਚੰਦ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੪ ਗਲਹਥਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਲਹਥਾ ਅੰਗੂਠਾ ਅਤੇ ਤਰਜਨੀ ਪਸਾਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਅੱਧੇ ਚੰਦ ਜੇਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੫ ਅੱਖਰਾਂ ਉੱਪਰ ਅੱਧੇ ਚੰਦ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜੋ ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ (ਦੁੱਤ) ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਧਿਕ ੩। ੬ ਕਿਸੇ ਨਰਮ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੁੰ ਦੇ ਗਡਣ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜੋ ਅੱਧੇ ਚੰਦ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਰਧਚੰਦ੍ਰਾਇਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਗਾ. ਦੇਵੀ. ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਅੱਧਾ ਚੰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ. "ਨਮੋ ਅਰਧਚੰਦ੍ਰਾਇਣੀ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਅਰਧਨ. ਦੇਖੋ, ਆਰਾਧਨ.

ਅਰਧ ਨਗਸਰੂਪੀ. ਦੇਖੋ, ਨਗਸ੍ਵਰੂਪੀ ਅਰਧ.

ਅਰਧ ਨਰਾਜ. ਦੇਖੋ, ਨਰਾਜ ਅਰਧ.

ਅਰਧਨਾਰੀਸ਼, ਅਰਧਨਾਰੀਸ਼੍ਵਰ } ਸੰ. ਅਰ੍ਧ ਨਾਰੀਸ਼੍ਵਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ, ਜਿਸ ਦਾ ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਅਤੇ ਸੱਜਾ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵਾਮਮਾਰਗ.

ਅਰਧਨਾਰੀ ਨਟੇਸ਼੍ਵਰ. ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਰਸ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤਾਪ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਰਧ ਪਾਧਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਧੜੀ ਅਰਧ.

ਅਰਧ ਬਿੰਦੂ. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰ ਬਿੰਦੂ.

ਅਰਧ ਭੁਜੰਗ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੰਖਨਾਰੀ.

ਅਰਧਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਅਧਰੰਗ ਅਤੇ ਅਰਧੰਗ.

ਅਰਧਾਂਗੀ. ਸੰ. अर्धाङ्गिनी. ਦੇਖੋ, ਅਰਧਸ਼ਰੀਰੀ। ੨ ਸੰ. अर्धाङ्गी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧਨਾਰੀਸ਼੍ਵਰ.

ਅਰਧਾਂਭ, ਅਰਧਾਂਭਾ ਵਿ—ਅੰਭ-ਆਰਾਧ੍ਯ. ਦੇਵ ਔਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਤੋਂ ਆਰਾਧਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅੰਭ ੩ ਅਤੇ ੪. "ਜਪਿ ਮਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਅਰਧਾਂਭਾ" (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. अर्धाम्बा—ਅਰ੍ਧਾਂਬਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਧੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੇ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅੰਬਾ (ਪਾਰਵਤੀ), ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ.

ਅਰਧਿ. ਸੰ. ਆਰਾਧ੍ਯ. ਵਿ—ਆਰਾਧਨ ਯੋਗ੍ਯ. "ਅਰਧਿ ਕਉ ਅਰਧਿਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ)

ਅਰਧਿਆ. ਆਰਾਧਨ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧਨ, ਅਰਧਿ ਅਤੇ ਚੰਦ ਸਤ.

ਅਰਧੀ. ਆਰਾਧਨੇ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਲਿਪਾਤ.

ਅਰਧੋ ਅਰਧ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਧੋ ਅੱਧ. ਨਿਸਫਾ ਨਿਸਫੀ।

ਅਰਧੋ ਅਰਧਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਧੋ ਅੱਧ ਵਿੱਚ. ਭਾਵ—ਮੱਧ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ. "ਦੁਤੀਆ ਅਰਧੋ ਅਰਧਿ ਸਮਾਇਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ ਵਰਤਿਆ.

ਅਰਧੰਗ. ਸੰ. अर्धाङ्ग—ਅਰ੍ਧਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਅਧਰੰਗ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਅੰਗ ਨਰ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਨਾਰੀ ਦਾ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਅੱਧਾ ਅੰਗ. ਦੋ ਖੰਡ. ਦੁਟੂਕ. "ਅਰਧੰਗ ਕਰੇ ਭਟ ਕੋਟਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਅਰਧੰਗਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਧਾ ਅੰਗ ਨਾਰੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ. ਰੁਦ੍ਰ. "ਕੈਧੋਂ ਹੈ ਅਨੰਗ ਅਰਧੰਗਕ ਕੇ ਅੰਤਕ ਤੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੯) ਦੇਖੋ, ਅੰਤਕ ੪.

ਅਰਧੰਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਧਾਂਗਿਨੀ. ਅਰਧਸ਼ਰੀਰੀ. ਭਾਰਯਾ. ਧਰਮਪਤਨੀ. ਵਹੁਟੀ। ੨ ਅਰਧਾਂਗੀ. ਸ਼ਿਵ. "ਨਾਚਤੋ ਹੈ ਆਪ ਤਹਾਂ ਅਰਧੰਗੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੫)

ਅਰਨ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਆਰਨ੍ਯ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਅੜਨਾ. ਭਿੜਨਾ. "ਨਹੀਂ ਅਰਨ ਕੋ ਅਰਨ ਦੇਹਿੰਗੇ, ਅਰਨ ਕਰਹਿ ਰਨ ਅਰਨ ਸਮਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨਹੀਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੜਨ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਅਰੁਣ (ਲਾਲ) ਕਰਾਂਗੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥਵਾਹੀ ਅਰੁਣ ਦੇ ਤੁੱਲ.

ਅਰਨਵ. ਦੇਖੋ, ਅਰਣਵ.

ਅਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅੜਨਾ. "ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੋ ਅਰਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਅਰਿ ਸੋਂ ਅਰਕੈ ਅਤਿ ਯੁੱਧ ਮਚਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਫਸਣਾ. ਅਟਕਣਾ. "ਅਰਿਓ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਖੋਰਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਣ੍ਯ (ਵਨ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਝੋਟਾ. ਜੰਗਲੀ ਭੈਂਸਾ. ਬਨਮਹਿਸ. ਦੇਖੋ, ਅੰ Bison. "ਮੋਹ ਰਹੀ ਜਮੁਨਾ ਖਗ ਔ ਹਰਜੱਛ ਸਭੈ ਅਰਨਾ ਅਰੁ ਗੈਂਡਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਣੀ.

ਅਰਨੌਲੀ. ਇਹ ਭਾਈ ਭਗਤੂਵੰਸ਼ੀ ਰਿਆਸਤ ਕੈਥਲ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਭਾਈ ਗੁਰੁਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਥਲ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਨੌਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਥਾਪੀ. ਸੱਧੂਵਾਲ ਦੇ ਰਈਸ ਭੀ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਭਗਤੂ ਭਾਈ.

ਅਰਨ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਰੰਨ.

ਅਰਪਣ, ਅਰਪਨ ਸੰ. ਅਰ੍ਪਣ. ਨਜਰ. ਭੇਟਾ. ਦਾਨ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅਰਪਿ ਸਾਧੁ ਕਉ ਅਪਨਾ ਜੀਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਅਰਪਿਆ ਤ ਸੀਸੁ ਸੁਥਾਨ ਗੁਰ ਪਹਿ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਰਪੰਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰੋਪਣ ਕਰੀਏ ਪ੍ਰਤ੍ਯੰਚ (ਚਿੱਲਾ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਕਮਾਣ. ਧਨੁਸ. "ਭੌਂਹਨ ਕੀ ਅਰਪੰਚ ਕਸੀ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)। ੨ ਅਲਿ ਪਨਚ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਅਲਿਪਨਚ.

ਅਰਬ. अर्व्. ਧਾ—ਮਾਰਨਾ. ਵਧ (ਕ਼ਤਲ) ਕਰਨਾ. ਜਾਣਾ। ੨ ਅ਼ عرب ਅ਼ਰਬ. Arabia. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਛਮ, ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਇੱਕ ਰੇਤਲਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ਕਰੀਬ ੧,੦੦੦,੦੦੦ ਮੀਲ ਅਤੇ ਜਨ ਸੰਖ੍ਯਾ ੬,੦੦੦,੦੦੦ ਹੈ. ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜਨਮੇ ਹਨ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮੱਕੇ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮਮੰਦਿਰ ਕਾਬਾ ਭੀ ਮੱਕੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਅਰਬ ਪੰਜ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ:—

ਤਿਹਾਮਹ, ਹਿਜਾਜ਼, ਨਜਦ, ਅਰੂਜ਼ ਅਤੇ ਯਮਨ. "ਮਹਾਦੀਨ ਤਬ ਪ੍ਰਭੁ ਉਪਰਾਜਾ। ਅਰਬ ਦੇਸ ਕੋ ਕੀਨੋ ਰਾਜਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਵਿ—ਅ਼ਰਬ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਅ਼ਰਬ ਦਾ. ਜੈਸੇ ਅ਼ਰਬ ਦਾ ਘੋੜਾ ਆਦਿ। ੪ ਅਰਬ ਉਸ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਭੀ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜੋ ਹਿੰਦ ਦੇ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਹੈ। ੫ ਸੰ. अर्बुद—ਅਰ੍ਬੁਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ ਕਰੋੜ, ਦਸ਼ ਕੋਟਿ. "ਭੰਡਾਰ ਦਰਬ ਅਰਬ ਖਰਬ." (ਰਾਮ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਅਰਬਅ਼. ਅ਼ اربع ਚਾਰ. ਚਤ੍ਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਰਬਾ ਨਾਸਰ.

ਅਰਬਦ. ਦੇਖੋ, ਅਰਬੁਦ। ੨ ਸੰ. आरब्ध—ਆਰਬ੍ਧ. ਵਿ—ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ. "ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ ਧਰਣਿ ਨ ਗਗਨਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰਾ ਨਾ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਨ ਚੰਦੁ ਨਾ ਸੂਰਜੁ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇਦਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)[1] ਆਰੰਭ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨਰ ਅਵਦ੍ਯ[2] ਧੁੰਧੂਕਾਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨਰਬਦ.

ਅਰਬਨਿ, ਅਰਬਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸੈਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅ਼ਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਘੋੜੇ ਹੋਣ. ਅ਼ਰਬੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰਬਲ, ਅਰਬਲਾ ਆਰਬਲਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਉਮਰ. "ਜਿਮ ਦੇਹਿ ਅਰਬਲ ਛੀਨ." (ਅਜਰਾਜ) "ਮੋਹਿ ਅਰਬਲਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਜਾਨਹੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੦੫)

ਅਰਬਲਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਬਲਾ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੁਢੇਪਾ. ਜਰਾ. (ਸਨਾਮਾ)

[1] ਇਹ ਸੋਲਹੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਮੰਡਲ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ੧੨੯ ਦਾ.
[2] ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਅਰਬਲਾਰਿ ਅਰਿ. ਆਰਬਲਾ (ਉਮਰ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੁਢੇਪਾ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰਬਾ. ਦੇਖੋ. ਅਰਬਅ਼.

ਅਰਬਾ ਨਾਸਰ. ਅ਼ اربعہ عناصر ਅਰਬਅ਼ ਅ਼ਨਾਸਰ. ਚਾਰ ਤਤ੍ਵ. ਅਗਨਿ, ਪਵਨ, ਜਲ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਅਰਬਾ ਨਾਸਰ ਕਾ ਤਨ ਹੈ." (ਜਸਭਾਮ) "ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਤਿਸ ਔ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ." (ਅਕਾਲ)[1]

ਅਰਬਿੰਦ. ਸੰ. ਅਰਵਿੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹੀਏ ਦੇ ਅਰ (ਗਜ) ਦੀ ਤਰਾਂ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਹੋਣ. ਦਿਨ ਨੂੰ ਖਿੜਨ ਵਾਲਾ. ਕਮਲ। ੨ ਸਾਰਸ ਪੰਛੀ। ੩ ਸਵੈਯੇ ਛੰਦ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੭.

ਅਰਬੀ. ਵਿ—ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਘੋੜਾ। ੨ ਅਰਬ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੩ ਅਰਬ ਦੀ ਬੋਲੀ। ੪ ਦੇਖੋ. ਅਰਵੀ.

ਅਰਬੁਦ. ਸੰ. ਅਰ੍ਬੁਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ ਕਰੋੜ। ੨ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਧਾਰਾ. ਅਰਾਵਲੀ. ਅਰਵਲੀ। ੩ ਆਬੂ ਪਹਾੜ। ੪ ਬੱਦਲ। ੫ ਵੈਦਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਗਿਲਟੀਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਰਸੌਲੀ ਆਦਿ। ੬ ਇੱਕ ਨੇਤ੍ਰ ਰੋਗ.

ਅਰਬੰਗ. ਅੜਬੰਗ. "ਕੋਊ ਆਵੈ ਅਰਬੰਗ ਅਬ ਤੋਕੋ ਮਾਰ ਜਵਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਅੜਬ.

ਅਰਬਜਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਰ. ਅ਼ਰਬੀ ਘੋੜੇ ਦਾ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ). (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰਭ. ਸੰ. ਅਰ੍ਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਲਕ. ਬੱਚਾ। ੨ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਰੁੱਤ. ਮਾਘ ਫੱਗੁਣ ਦੀ ਰੁੱਤ। ੩ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀ. ਤਾਲਬੇ ਇ਼ਲਮ.

ਅਰਭਕ. ਸੰ. ਅਰ੍ਭਕ. ਵਿ—ਛੋਟਾ। ੨ ਭਾਵ—ਬਾਲਕ. ਬੱਚਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਭ. "ਅਰਭਕ ਰੂਪ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਸੰਸਾਰ ਮੱਧ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੩ ਮੂਰਖ. ਬੇਸਮਝ। ੪ ਕਮਜ਼ੋਰ. ਬਲਹੀਨ.

ਅਰਮਨ, **ਅਰਮਨੀ** } ਦੇਖੋ, ਇਰਮਨ ਅਤੇ ਇਰਮਨੀ.

ਅਰਮਾਨ. ਫ਼ਾ ارمان ਸੰ. ਅਰ੍ਥ-ਮਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ. ਚਾਹ. ਰੁਚੀ. "ਕਰੀ ਆਵਾਜ, ਅਬ ਆਉ ਅਰਮਾਨ ਜਿਹ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੨ ਪਛਤਾਵਾ. ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ. "ਰਾਜਨ ਕੋ ਅਰਮਾਨ ਰਹੈ ਜਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਰੜਾਉਣਾ. ਆਰਤ ਨਾਦ ਕਰਨਾ। ੨ ਲਲਕਾਰਨਾ. ਗੱਜਣਾ. "ਸੈਨ ਕਟੋਚਿਨ ਕੀ ਤਬੈ ਘੇਰ ਲਈ ਅਰਰਾਇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਲੋਗ ਪਰੇ ਅਰਰਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੩)

ਅਰਲ ਬਰਲ. ਵਿ—ਅ-ਰਲ ਅਤੇ ਵਿ-ਰਲ. ਅਸੁ ਵ੍ਯਸ੍ਤ. ਉਲਟ ਪੁਲਟ. ਊਲ ਜਲੂਲ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਗਲਾਨਾ ਬਕਬਾਦ. ਬੇਮੇਲ ਕਥਨ. "ਓਸੁ ਅਰਲ ਬਰਲ ਮੁਹਹੁ ਨਿਕਲੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਅਰਲਾ. ਸੰ. ਅਰਲੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਲ. ਲੰਮਾ ਕੱਦੂ. ਤੋਰੀ ਕੱਦੂ. "ਬਾਹੁ ਆਜਾਨੁ ਸੁ ਅਰਲਾ ਮਾਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਰਗਲਾ.

ਅਰਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਗਲਾ.

ਅਰਵਲ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਡੇਰਾ ਗ਼ਾਜ਼ੀ ਖ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਅਰਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਬੁਦ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਅਰਵਾਚੀਨ. ਸੰ. ਅਰ੍ਵਾਚੀਨ. ਵਿ—ਨਵਾਂ. ਨਵੀਨ. ਆਧੁਨਿਕ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ. ਵਿਰੁੱਧ, ਖ਼ਿਲਾਫ਼.

ਅਰਵਿੰਦ. ਦੇਖੋ, ਅਰਬਿੰਦ.

ਅਰਵੀ. ਅਥਵਾ ਅਰਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਾਗਟੀ. ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਚਾਲੂ. ਸ਼ਕਰਕੰਦੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕੰਦ, ਜੋ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਰਕਾਰੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚੌੜੇ ਲੰਮੇ ਪੱਤੇ ਪਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੌੜ ਬਣਦੇ ਅਤੇ ਪੱਤਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ.

ਅਰੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ. ਅਰਰਾਨਾ. "ਅਰੜਾਵੈ ਬਿਲਲਾਵੈ ਨਿੰਦਕ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਰੜਾਖੋਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਫਾਟਕ ਤੇ ਲਾਇਆ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ। ੨ ਪੇਚਦਾਰ ਰਸਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਆੜਾ (ਟੇਢਾ) ਹੋਕੇ ਲਖੀਏ (ਲੰਘੀਏ).

ਅਰਾਈਂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਂਈਂ. ਸਬਜ਼ੀ ਤਰਕਾਰੀ ਬੀਜਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਪੋਠੋਹਾਰ ਅਤੇ ਧੰਨੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ "ਮਲਿਆਰ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਅਰਾਕ. ਅ਼ اراک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਊਠਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇ਼ਰਾਕ਼.

ਅਰਾਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਾਕ ਬਿਰਛ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ੁਤਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇਰਾਕ਼ੀ.

ਅਰਾਗ. ਸੰ. ਵਿ—ਰਾਗ (ਪਿਆਰ) ਰਹਿਤ. ਮੋਹ ਬਿਨਾ। ੨ ਬਿਨਾ ਰੰਗ.

ਅਰਾਜੀ. ਅ਼ اراضی ਅਰਾਜ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਜ਼ (ਜ਼ਮੀਨ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਜ਼ਮੀਨਾਂ। ੨ ਵਾਹਕਜ਼ਮੀਨ.

ਅਰਾਤੀ. ਸੰ. ਅਰਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਦੁਸ਼ਮਨ. "ਆਇ ਸਕੈ ਨਹਿ ਨਿਕਟ ਅਰਾਤੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਾਦਾ. ਦੇਖੋ, ਇਰਾਦਾ. "ਜੰਗ ਅਰਾਦਾ ਕਰਤ ਬੁਲੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਾਧ. ਦੇਖੋ, ਅਰਾਧਨ, ਆਰਾਧਨ ਅਤੇ ਆਰਾਧ੍ਯ.

ਅਰਾਧਨ, **ਅਰਾਧਨਾ** } ਸੰ. ਆਰਾਧਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਾ. ਪੂਜਾ. ਉਪਾਸਨਾ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਅਰਾਧਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਅਰਾਧਿ. ਆਰਾਧਨ ਕਰਕੇ. "ਤਿਸਹਿ ਅਰਾਧਿ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਰਾਧ੍ਯ.

ਅਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੜਾਨਾ. ਅੜਾਉਣਾ. ਫਸਾਉਣਾ. "ਉਖਲ ਕਾਨ੍ਹ ਅਰਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਰਾਪਉ. ਦੇਖੋ, ਅਰਾਪਨ.

ਅਰਾਪਨ. ਸੰ. ਅਰ੍ਪਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਣਾ. ਸੌਂਪਣਾ. ਭੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਹੀਉ ਅਰਾਪਉ." (ਸਾਰ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਹ੍ਰਿਦਯ (ਹਿਰਦਾ)

---

[1] ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਕਾਸ਼ ਪੰਜਵਾਂ ਤੱਤ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਅਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ.

ਅਰਪਦਾ ਹਾਂ.

ਅਰਾਮ. ਬਾਗ਼. ਦੇਖੋ, ਆਰਾਮ ੩. "ਬੀਤਯੋ ਜਬ ਏਕ ਜਾਮ ਕ੍ਰੀੜਤੇ ਅਰਾਮ ਬਿਖੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਰ ਵੀਤਿਆ.

ਅਰਾਰ. ਵਿ—ਰਾਰ (ਝਗੜੇ) ਬਿਨਾ। ੨ ਲੜਾਈ ਬਿਨਾ। ੩ ਅੜੀਅਲ. ਅੜਨ ਵਾਲਾ.

ਅਰਾਲਕ, **ਅਰਾਲਿਕ** } ਸੰ. ਆਰਾਲਿਕ. ਵਿ—ਅਰਾਲ (ਟੇਢਾ) ਚਲਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਸੋਈਆ. ਲਾਂਗਰੀ. "ਆਯਸ ਦੀਨ ਅਰਾਲਿਕ ਤਾਈਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਰਾਵਨ. ਕ੍ਰਿ—ਅੜਾਉਣਾ. ਫਸਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੜਚਨ. ਰੁਕਾਵਟ. ਵਿਘਨ। ੩ ਪੇਚ. ਉਲਝਾਉ. "ਮਹਾਂ ਕੁਟਿਲ ਬਹੁ ਪਾਇ ਅਰਾਵਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਰਾਵਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਅੜਾਂਉਨੀ। ੨ ਉਲਝਾਉ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰੁਕਾਵਟ ਦਾ ਕੰਮ.

ਅਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ। ੨ ਚਕ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੩ ਅੜਕੇ. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਕੇ. ਭਿੜਕੇ. ਦੇਖੋ, ਅਰਨਾ. "ਅਰਿ ਅਰਿ ਅਰਿ ਹਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਅੜ ਅੜ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ.

ਅਰਿਓ. ਅੜਿਆ. ਫਸਿਆ। ੨ ਉਲਝਿਆ. ਅਟਕਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਰਨਾ. "ਅਰਿਓ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਖੋਰਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਅਰਿਆਰ, **ਅਰਿਆਰਾ** } ਵਿ—ਅੜਨ ਵਾਲਾ. ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਅੜੀਅਲ. ਜ਼ਿੱਦੀ। ੩ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਦਾ ਅਰਿ. ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਅਰਿਆਰ ਅਸਿ." (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰਿਸਟ, **ਅਰਿਸ੍ਟ** } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਘਨ। ੨ ਵਿਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ। ੩ ਦੁੱਖ। ੪ ਕਾਂਉ। ੫ ਨਿੰਮ। ੬ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਕੰਸ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਬੈਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਆਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਆਪ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਇਸੇ ਨੂੰ ਵ੍ਰਿਖਭਾਸੁਰ (ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਾਸੁਰ) ਆਖਦੇ ਹਨ। ੭ ਅਰੀਠਾ (ਰੀਠਾ). ਫੇਨਲ। ੮ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਯਜਾਤੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ. "ਤਿਸ ਤੇ ਏਕ ਪੁਤ੍ਰ ਉਪਜਾਵਾ। ਨਾਮ ਅਰਿਸ੍ਟ ਜਾਂਹਿ ਕੋ ਗਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੯ ਭਿੰਗ. ਕੱਚਾ ਘਰ.

ਅਰਿਸ੍ਟਾਸੁਰ. ਅਰਿਸ੍ਟ-ਅਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਅਰਿਸ੍ਟ ੬.

ਅਰਿਹੰਤ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਰ੍ਹੰਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. "ਣਮੋ ਅਰਿ ਹੰਤਾਣੰ." (ਸਾਮਾਯਿਕ ਸੂਤ੍ਰ)

ਅਰਿਖੇਊ. ਦੇਖੋ, ਅਰਖੇਊ.

ਅਰਿਜਨਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਜਨਨਿ.

ਅਰਿਜਿਤ, **ਅਰਿਜੀਤ** } ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ.

ਅਰਿੰਡ. ਦੇਖੋ, ਏਰੰਡ.

ਅਰਿਣ, **ਅਰਿਣਤ** } ਸੰ. अऋण. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਣ (ਕ਼ਰਜ) ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ. ਰਿਣ ਮੁਕ੍ਤ. ਉਰਿਣ.

ਅਰਿਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਿਣ। ੨ ਅਰਿ-ਅਨੀ. ਵੈਰੀ ਦੀ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰਿੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ। ੨ ਅਰਿੰਦਮ (ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. "ਗਮਨੇ ਅਰਿੰਦ ਸੁ ਗੁਬਿੰਦ ਨੇ ਛੁਡਾਇ ਦੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਿੰਦਮ. ਸੰ. अरिन्दम. ਵਿ—ਵੈਰੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਰਿ ਨੂੰ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸੁਨਤ ਅਰਿੰਦਮ ਤਿਤ ਕੋ ਗਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਿਦਮਨੁ, **ਅਰਿਦਵਨੁ** } ਵਿ—ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਜਗਯੋ ਬੀਰ ਰਸ ਉਰ ਅਰਿਦਵਨੁ।" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਿਦੇਵ. ਦੇਖੋ, ਦੈਤ. ਰਾਖਸ. ਦੇਵਅਰਿ.

ਅਰਿਨੀ. ਵੈਰਣ। ੨ ਅ-ਰਿਣੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਜ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ.

ਅਰਿਯਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਰਿਆਰ.

ਅਰਿਰੁਰੂ. ਰੁਰੂਅਰਿ. ਮ੍ਰਿਗਅਰਿ. ਸ਼ੇਰ. ਸਿੰਹ. "ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤ ਜਨੁ ਅਰਿ ਰੁਰੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰਿੱਲ, **ਅਰਿੱਲਾ** } ਦੇਖੋ, ਅੜਿੱਲ.

ਅਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅੜੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਰਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਲੀ. "ਅਰੀ ਅਰੀ ਤੈਂ ਕਾ ਕਰੀ, ਕਰੀ ਕਰੀ ਕੀ ਰੀਤਿ। ਨਾਂਦ ਨਾਂਹ ਤੋਕੋ ਭਲੀ, ਭਲੀ ਨਾਂਹ ਸੌਂ ਪ੍ਰੀਤਿ." (ਬੇਪਤਾ) ੪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਸੰਬੋਧਨ. "ਅਰੀ ਬਾਈ! ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮੁ ਮਤ ਵੀਸਰੈ." (ਗੂਜ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਅਰੀਅਲ. ਦੇਖੋ, ਅੜੀਅਲ. "ਅਤਿ ਅਰੀਅਲ ਨਹਿ ਚਲਹਿ ਅਗਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰੀਠਾ. ਸੰ. ਅਰਿਸ੍ਟ. ਸੰਗਯਾ—ਰੀਠਾ. ਫ਼ੇਨਲ.

ਅਰੀਲ. ਦੇਖੋ, ਅੜੀਅਲ.

ਅਰੁ. ਵਜ—ਔਰ. ਅਤੇ. ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ. "ਮਾਇਆ ਫਾਸ ਬੰਧ ਨਹੀ ਫਾਰੈ ਅਰੁ ਮਨੁ ਸੁੰਨਿ ਨ ਲੂਕੇ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਅਰੁਚਿ. ਸੰ. ਰੁਚਿ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਇੱਛਾ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਗਿਲਾਨੀ. ਨਫਰਤ। ੩ ਇੱਕ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭੁੱਖ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਜੀਰਣ ੨.

ਅਰੁਜ. ਵਿ—ਰੁਜ (ਰੋਗ) ਰਹਿਤ. ਅਰੋਗ. ਨਰੋਆ.

ਅਰੁਜਨਨਿ. ਯੋ—ਅਰੁਜ (ਅਰੋਗ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰੁੱਝਨ. ਕ੍ਰਿ—ਉਲਝਣਾ। ੨ ਆਰੋਹਨ. ਅਸਵਾਰ ਹੋਣਾ। ੩ ਰੁੱਝਣਾ. ਮਸ਼ਗ਼ੂਲ ਹੋਣਾ.

ਅਰੁਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਥ। ੨ ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਥਵਾਨ. ਇਹ ਵਿਨਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਕਸ਼ਯਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗਰੁੜ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਹੈ. ਇਹ ਕਮਰ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਛੇਤੀ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਕੱਚਾ ਅੰਡਾ ਹੀ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ "ਅਨੂਰੁ"[1] ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

---

[1]ਅਨ—ਉਰੁ. ਜਿਸ ਦੇ ਉਰੁ (ਪੱਟ) ਨਹੀਂ.

ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਲਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸੇ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਝਲਕਦੀ ਹੈ. ਅਰੁਣ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਯੇਨੀ, ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਪਾਤੀ ਅਤੇ ਜਟਾਯੂ ਲਿਖੇ ਹਨ. "ਕਵਮ ਕਰਿ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਰੀ!" (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ੩ ਸੰਧੂਰ। ੪ ਵਿ—ਲਾਲ. ਸੁਰਖ਼. ਰਕ੍ਤ. ਰੱਤਾ.

ਅਰੁਣਚੂੜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰੁਣ (ਲਾਲ) ਚੋਟੀ ਵਾਲਾ, ਮੁਰਗ. ਕੁੱਕੜ. "ਅਰੁਣਚੂੜ ਕੋ ਤਨ ਸਸਿ ਭਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਮੁਰਗਾ ਬਣ ਗਿਆ.

ਅਰੁਣਬਾਰਿਣੀ. ਯੌ—ਅਰੁਣ (ਲਾਲ) ਵਾਰਿ (ਪਾਣੀ) ਵਾਲੀ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ) .

ਅਰੁਣ ਵਾਰੁਣੀ. ਸੁਰਖ਼ ਰੰਗ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ। ੨ ਸੰਝ ਵੇਲੇ ਲਾਲ ਹੋਈ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ.

ਅਰੁਣਾ. ਇੱਕ ਨਦੀ. ਜੋ ਪਹੋਏ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ੨ ਮਜੀਠ। ੩ ਲਾਲ ਚੌਲਾਈ। ੪ ਘੁੰਘਚੀ. ਲਾਲਤੀ. ਰੱਤਕ। ੫ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਗਊ। ੬ ਸੰ. अर्हणा—ਅਰ੍ਹਣਾ. ਪੂਜਾ. "ਘਟੀ ਪਾਂਚ ਲੌ ਅਰੁਣਾ ਕਰਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਰੁਣੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰੁਣ ਦਾ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਸੂਰਜ.

ਅਰੁਣੋਦਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰੁਣ-ਉਦਧਿ. ਅਰੁਣ (ਲਾਲ) ਉਦਧਿ (ਸਮੁੰਦਰ). ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਅ਼ਰਬ ਦੇ ਵਿਚਲਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਬਹ਼ਰ ਕ਼ੁਲਜ਼ਮ. Red Sea.

ਅਰੁਣੋਦਯ, ਅਰੁਣੋਦੈ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰੁਣ-ਉਦਯ. ਅਰੁਣ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਉਹ ਵੇਲਾ ਜਦ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ ੨.

ਅਰੁੰਧਤੀ. ਸੰ. अरुन्धती. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਦਮ ਮੁਨਿ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਮੁਨਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਤਾਰਾ, ਜੋ ਸੱਤ ਰਿਖੀਆਂ ਪਾਸ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਰੁੰਧਤੀ ਤਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ.

ਅਰੁੱਧ. ਵਿ—ਜੋ ਰੁੱਧ (ਰੁੱਝਾ ਹੋਇਆ) ਨਹੀਂ। ੨ ਬੇਰੋਕ. ਬਿਨਾ ਰੁਕਾਵਟ. ਅਨਿਰੁੱਧ.

ਅਰੁਨ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ.

ਅਰੁਨਬਾਰਿਨਿਨ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ ਬਾਰਿਣੀ. ਅਰੁਣ ਬਾਰਿਣੀ (ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ) ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅ਼ਰੂਜ. ਅ਼ عروج ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਨਤਿ. ਤਰੱਕੀ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ। ੨ ਬਲੰਦੀ. ਉਚਿਆਈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉਰੂਜ ੨.

ਅਰੂਝਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਲਝਨ। ੨ ਰੋਕ. ਅਟਕ। ੩ ਕ੍ਰਿ—ਰੁੱਝਣਾ. ਕਿਸੇ ਸ਼ਗ਼ਲ ਵਿੱਚ ਲਗਣਾ. "ਸ਼ਾਹ ਸੰਗ ਕਿਮ ਬਾਕ ਅਰੂਝੇ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਰੂਢ. ਦੇਖੋ, ਅਰੂੜ ਅਤੇ ਆਰੂਢ.

ਅਰੂਪ. ਵਿ—ਰੂਪ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਾਕਾਰ। ੨ ਕੁਰੂਪ. ਬਦ ਸ਼ਕਲ.

ਅਰੂਪਾ. ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਕ੍ਰੀੜਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਯ, ਗ. ISS, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਬੈ ਜਾਗੇ। ਭ੍ਰਮੰ ਭਾਗੇ।

ਹਠੰ ਤ੍ਯਾਗੇ। ਪਗੰ ਲਾਗੇ।। (ਰਾਮਾਵ)

੨ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਯ, ਗ, ਯ, ਗ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਹੋਣ, ਤਦ "ਸ਼ੁੱਧਗਾ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਪੈ ਜੋਈ ਤਰੈ ਸੋਈ।

ਭ੍ਰਮੰ ਖੋਈ ਨ੍ਰਿਭੈ ਹੋਈ। ×××

ਅਰੂੜ, ਅਰੂੜਾ } ਵਿ—ਅਰੂਢ (ਆਰੋਹਣ) ਹੋਇਆ. ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਇਸਥਿਤ. ਕ਼ਾਇਮ. "ਮਨੁ ਚਲਤਉ ਭਇਓ ਅਰੂੜਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪) ੩ ਸਿੰਧੀ. ਅਰੂੜ. ਅਜਗਰ.

ਅਰੂੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੂੜੇ ਕਰਕਟ ਦਾ ਅੰਬਾਰ. ਗੋਹੇ ਕੂੜੇ ਦਾ ਢੇਰ. ਦੇਖੋ, ਰੂੜੀ ੩.

ਅਰੇ. ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਹੇ! ਓ! ਅਰੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਈਦਾ ਹੈ.

ਅਰੇਕ. ਅਰਿ-ਕੇ. ਵੈਰੀ ਦੇ. "ਪਤਾਕਾ ਟੂਕ ਟਾਕ ਅਰੇਕ." (ਚੰਡੀ ੨) ੨ ਅਰਿ-ਏਕ. ਕਈ ਇੱਕ ਵੈਰੀ. ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਨ. "ਅਰੇਕ ਸੁ ਮਾਰ ਮਾਰ ਪੁਕਾਰ ਹੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਅਰੇਖ. ਵਿ—ਰੇਖਾ ਰਹਿਤ. ਸਾਮੁਦ੍ਰਿਕ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਮੱਛ, ਸ਼ੰਖ, ਊਰਧ ਆਦਿ ਰੇਖਾ ਬਿਨਾ. ਨਿਰਾਕਾਰ. ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਹਿਤ. "ਅਰੇਖ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਅਲੇਖ.

ਅਰੇਣੁ. ਵਿ—ਰੇਣੁ (ਧੂੜਿ) ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਰਜ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਗਰਦ ਨਹੀਂ ਉਡਦੀ। ੩ ਆਕਾਸ਼. ਆਸਮਾਨ.

ਅਰੇਲ. ਵਿ—ਅਪੇਲ. ਧਕੇਲਨ ਰਹਿਤ. ਅਚਲ. ਦੇਖੋ, ਰੇਲਨਾ.

ਅਰੈਤ, ਅਰੈਲ } ਵਿ—ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਲੜਨ ਭਿੜਨ ਵਾਲਾ. "ਦਲ ਸੌਂ ਅਰੈਤ ਧਾਏ ਤੁਰਗ ਨਚਾਯਕੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਅੜੀਅਲ.

ਅਰੋਹਨ. ਦੇਖੋ, ਆਰੋਹਣ.

ਅਰੋਕ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਰੁਕਾਵਟ. ਰੋਕਣ ਰਹਿਤ. ਅਮੋੜ.

ਅਰੋਗ. ਵਿ—ਰੋਗ ਰਹਿਤ. ਨੀਰੋਗ. ਨਰੋਆ.

ਅਰੋਗਤ. ਵਿ—ਅਰੋਗਤਾ ਵਾਲਾ. ਨੀਰੋਗ. ਨਰੋਆ. "ਅਰੋਗਤ ਭਏ ਸਰੀਰਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਅਰੋਗਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਗ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਰੋਗਯਤਾ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤੀ.

ਅਰੋਗੀ. ਸੰ. अरोगिन्. ਵਿ—ਨੀਰੋਗ. ਰੋਗ ਰਹਿਤ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤ. ਨਰੋਆ.

ਅਰੋਗਜ. ਦੇਖੋ, ਅਰੋਗ. "ਅਰੋਗਜੰ ਮਹਾਰੋਗਜੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਅਰੋਧਨ. ਸੰ. ਅਰੁੰਧਨ. ਕ੍ਰਿ—ਰੋਕਣਾ. ਅਟਕਾਉਣਾ. ਘੇਰਨਾ. "ਰੋਸ ਅਰੋਧਨ ਕ੍ਰੂਰਬ੍ਰਿਤੇ." (ਅਕਾਲ)

ਅਰੋਪਨ, ਅਰੋਪਨਾ } ਦੇਖੋ, ਆਰੋਪਣ.

ਅਰੋੜਾ, ਅਰੋੜਾ } ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਵਜਾਪਾਰ (ਵਪਾਰ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਾਤਿ. ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਸੱਖਰ ਜਿਲੇ ਦੇ ਰੋਹੜੀ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਅਰੋਰ ਪਿੰਡ ਹੈ.[1] ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਕਾਸ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੰਗਜਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ੨ ਡਿੰਗ. ਯੋਧਾ. ਸੂਰਵੀਰ.

ਅਰੰਗ. ਵਿ—ਰੰਗ ਰਹਿਤ. ਅਵਰਣ। ੨ ਬਦਰੰਗ.

ਅਰੰਜ. ਵਿ—ਰੰਜ ਰਹਿਤ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਅਰੰਜੁਲ ਅਰਾਧੇ." (ਅਕਾਲ) ਆਰਾਧਨੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੋਕ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਰੰਗ ਰਹਿਤ. ਵਰਣ ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਰੰਜ.

ਅਰੰਜਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ। ੨ ਜੋ ਨਹੀਂ ਰੰਜਿਤ. ਜੋ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਰੰਜਨ.

ਅਰੰਜੁਲ. ਦੇਖੋ, ਅਰੰਜ ੧.

ਅਰੰਡ. ਦੇਖੋ, ਏਰੰਡ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਰੰਡ. ਸੁਹਾਗਣ.

ਅਰੰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਰ੍ਹੰਤ। ੨ ਅੜੰਤ. ਅੜਦਾ. ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅੜਨਾ.

ਅਰੰਨ, ਅਰੰਨਜ } ਸੰ. अरण्य—ਅਰਣਜ. ਸੰਗਜਾ—ਬਨ (ਵਨ). ਜੰਗਲ.

ਅਰੰਨਜਕ. ਦੇਖੋ, ਆਰਨਜਕ.

ਅਰੰਭ. ਦੇਖੋ, ਆਰੰਭ.

ਅਰ੍ਹ.[2] ਸੰ. अर्ह्. ਧਾ—ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ. ਆਦਰ ਕਰਨਾ. ਯੋਗਜ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰ. अर्ह. ਵਿ—ਪੂਜਜ। ੩ ਯੋਗਜ. ਲਾਇਕ। ੪ ਸੰਗਜਾ—ਕਰਤਾਰ। ੫ ਇੰਦ੍ਰ। ੬ ਮੁੱਲ. ਦਾਮ। ੭ ਪੂਜਾ। ੮ ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ। ੯ ਗਤਿ. ਚਾਲ.

ਅਰ੍ਹਣਾ. ਸੰ. अर्हणा. ਸੰਗਜਾ—ਪੂਜਾ. ਅਰਚਾ। ੨ ਯੋਗਜਤਾ. ਲਿਆਕ਼ਤ.

ਅਰ੍ਹਤ, ਅਰ੍ਹੰਤ } ਸੰ. अर्हन्त. ਵਿ—ਪੂਜਾ ਯੋਗਜ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਪੂਜਜ ਦੇਵਤਾ. 'ਜਿਨ' ਭਗਵਾਨ। ੩ ਬੁੱਧ ਮਤ ਦਾ ਉਹ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਗਜਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਰਵਾਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਰਹੰਤ ਅਤੇ ਅਰਿਹੰਤ.

ਅਰਜਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰਿਆਰਾ.

ਅਲ. ਸੰ. अल्. ਧਾ—ਸਵਾਰਨਾ. ਸਿੰਗਾਰਨਾ. ਹਟਾਉਣਾ. ਵਰਜਣਾ. ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ ਹੋਣਾ. ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ। ੨ अलम्—ਅਲੰ. ਵਜ. ਪੂਰਣ. ਮੁਕੰਮਲ. "ਹੋਆ ਓਹੀ ਅਲ ਜਗਤ ਮੈ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. अल. ਸੰਗਜਾ—ਜ਼ਹਿਰ. ਵਿਸ. ਦੇਖੋ, ਅਲੁਮਲੁ। ੪ ਬਿੱਛੂ ਦਾ ਡੰਗ। ੫ ਹਰਤਾਲ। ੬ ਅਲਕ. ਜ਼ੁਲਫ। ੭ ਦੇਖੋ, ਅਲਿ। ੮ ਸਿੰਧੀ. ਰੁਕਾਵਟ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ. ਵਿਘਨ.

ਅਲਉਤੀ. ਸੰ. अलिम्पक—ਅਲਿੰਪਕ. ਸੰਗਜਾ—ਮਧੂਕ. ਮਹੂਆ.[1] "ਅਲਉਤੀ ਕਾ ਜੈਸੇ ਭਇਆ ਬਰੇਡਾ,[2] ਜਿਨਿ ਪੀਆ ਤਿਨ ਜਾਨਿਆ." (ਗਉਕਬੀਰ) ਮਹੂਏ ਦਾ ਮਦਜ ਜਿਸ ਨੇ ਪੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਰ ਜਾਣਿਆ. ਦੇਖੋ, ਬਰੇਡਾ.

ਅਲਸ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਲਸੀ. ਸੁਸਤ. ਉੱਦਮ ਰਹਿਤ. ਉਨੀਂਦਾ. "ਖਿਲਤ ਅਲਸ ਭਾ ਜਾਗਤ ਨਾਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਲਸਹਰ. ਸੰਗਜਾ—ਅਲਸ (ਸੁਸਤੀ) ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਮ੍ਰਿਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਲਸਾਉਣਾ, ਅਲਸਾਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਆਲਸ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਆਲਸ ਕਰਨਾ. ਸੁਸਤ ਹੋਣਾ. "ਨਾਮ ਜਪਤ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹਿ ਅਲਸਾਈਐ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਲਸੀ. ਸੰ. ਅਤਸੀ. ਸੰਗਜਾ—ਤੀਸੀ. ਇੱਕ ਬੂਟਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ. ਪੁਰਾਣਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਰੰਗ ਅਲਸੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜੇਹਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਸਜਾਮਲ ਅਲਸੀ ਕੁਸੁਮ ਸਮਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)[3] ਅਲਸੀ ਦਾ ਤੇਲ ਰੋਗਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਲਸੀ ਨੂੰ ਪੀਸਕੇ ਫੋੜੇ ਆਦਿ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਕਮਰ ਦਰਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਲਸੀ ਦੀਆਂ ਪਿੰਨੀਆ ਬਣਾਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. L. Linum usitatissimum. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਲਸੀ ਦਾ ਨਾਂਉਂ ਰੁਦ੍ਰ ਪਤਨੀ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਅਲਸੇਟ. ਸੰਗਜਾ—ਉਲਝਨ. ਪੇਚੀਦਗੀ। ੨ ਇਲਜ਼ਾਮ. ਕਲੰਕ.

ਅਲਸ੍ਤ. الست ਕ਼ੁਰਾਨ ਪਾਰਾ ੯, ਸੂਰਤ ਇਰਾਫ, ਰੁਕੂ ੨੧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਯਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਲਸ੍ਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਆਦਮ ਦੀ ਔਲਾਦ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਮੈ ਤੁਆਡਾ ਰੱਬ ਨਹੀਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ,-ਹਾਂ! ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਮੰਨਣ ਦੇ ਪ੍ਰਣ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਮਗਨ ਹਾਂ.

ما نیز چو گویا ز ازل مست الستیم
ایں قاعدۂ زہد و ریا را نشناسیم

(ਦੀ ਗੋ)

ਅਲਹ. ਵਿ—ਅਲਖ. ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ "ਅਲਹ ਲਹਉ ਤਉ ਕਿਆ ਕਹਉ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ) ੨ ਅ. اللہ ਅੱਲਹ.

---

[1] ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਥੇਹ ਰੋਹੜੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਦੱਖਣ, ਸੱਖਰ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਅਰ੍ਹੰ ਸ਼ਬਦ.

[1] ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਈ ਗਜਾਨੀ ਅਲਉਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਮਿਸ਼ਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ.

[2] ਦੇਖੋ, ਬਰੇਡਾ.

[3] ਅਲਸੀ ਦਾ ਫੁੱਲ ਨੀਲੀ ਝਲਕ ਸਹਿਤ ਗੁਲਾਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਖ਼ੁਦਾ. "ਅਲਹ ਰਾਮ ਜੀਵਉ ਤੇਰੇ ਨਾਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)

ਅਲਹਦਾ. ਅ਼ علیحدہ ਵਿ—ਜੁਦਾ. ਭਿੰਨ. ਅਲਗ. ਵੱਖ.

ਅਲਹ਼ਮਦ. ਅ਼ الحمد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ਼ੁਰਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਨਾਉਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਢ "ਅਲਹ਼ਮਦ" ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਸੂਰਤ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਨਮਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਅਲਹ਼ਮਦ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਸਤਤਿ (ਵਡਿਆਈ) ਕਰਨਾ.

ਅਲਹਿ, ਅਲਹੁ ਦੇਖੋ, ਅਲਹ. "ਅਲਹੁ ਏਕ ਮਸੀਤਿ ਬਸਤ ਹੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)

ਅਲਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਖ ਨੂੰ ਅਲ (ਭੂਸ਼ਿਤ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੇਚਦਾਰ ਕੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਟ, ਜੋ ਕਪੋਲਾਂ ਉੱਪਰ ਲਟਕਦੀ ਹੋਵੇ. ਜ਼ੁਲਫ਼। ੨ ਹਿਮਾਲਯ ਉੱਪਰ, ਮੇਘਦੂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮਨੋਹਰ ਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਅਲਕਾ ੨.

ਅਲਕ ਚੁਕਾਉਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਮਿਟਾਉਣਾ. ਕੇਸ਼ ਪੁੱਟਣੇ. ਸ਼ੋਭਾ ਵਿਗਾੜਨੀ. ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ 'ਅਲਖ ਚੁਕਾਉਣੀ' ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਲਕ.

ਅਲਕ ਨੰਦਾ. ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਦੇਵਪ੍ਰਯਾਗ ਪਾਸ ਲਛਮਨਝੂਲੇ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਉੱਪਰ ਭਾਗੀਰਥੀ (ਗੰਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਵੈਸਨਵਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸੁਰਗ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਆਕੇ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਡਿਗੀ ਸੀ, ਇਹ ਉਹੀ ਹੈ। ੨ ਕੁਆਰੀ ਲੜਕੀ.

ਅਲਕਭੁਜੰਗੀ. ਵਿ—ਸੱਪ ਜੇਹੀਆਂ ਹੋਨ ਅਲਕਾਂ ਜਿਸ ਦੀਆਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਅਲਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰਪ ਲਟਕਦੇ ਹਨ.

ਅਲਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ। ੨ ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਪੁਰੀ, ਜੋ ਹਿਮਾਲਯ ਪਰਬਤ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਚਰਬੀ। ੪ ਇੱਕ ਗਣਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਕੁਸੁਮਵਿਚਿਤ੍ਰਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਯ, ਨ, ਯ. ।।।, ।SS, ।।।, ।SS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚਟਪਟ ਸੈਣੰ ਖਟਪਟ ਭਾਜੇ,
ਝਟਪਟ ਜੁਝੇ ਲਖ ਰਣ ਰਾਜੇ,
ਸਟਪਟ ਭਾਜੇ ਅਟਪਟ ਸੂਰੰ,
ਝਟਪਟ ਬਿਸ੍ਰੀ ਘਟਪਟ ਹੂਰੰ. (ਰਾਮਾਵ)

ਅਲਕਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਲਸ ਕਰਨਾ. ਉੱਦਮਹੀਨ ਹੋਣਾ. "ਨਾਮ ਲੈਤ ਅਲਕਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਅਪਨੇ ਕਾਜ ਕਉ ਕਿਉ ਅਲਕਾਈਐ.?" (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਅਲਕਾਧਿਪ, ਅਲਕਾਧਿਪਤਿ, ਅਲਕਾਪਤਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਲਕਾਪੁਰੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੁਬੇਰ, ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁਬੇਰ.

ਅਲਕ਼ਾਬ. ਅ਼ القاب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਕ਼ਬ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਖ਼ਿਤਾਬਾਤ.

ਅਲਕਾਮ. ਦੇਖੋ, ਅਲ ਅਤੇ ਕਾਮ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਕਾਮ. ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ.

ਅਲਕਿਸ, ਅਲਕਿੰਦ੍ਰ, ਅਲਕੇਸ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਲਕਾ-ਈਸ਼. ਅਲਕਾ-ਇੰਦ੍ਰ. ਅਲਕਾਪੁਰੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੁਬੇਰ. ਅਲਕਾਪਤਿ. "ਅਲਕਿਸ ਕੈ ਜਗਦੀਸ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨੪)

ਅਲਖ. ਸੰ. ਅਲਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ. "ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧) ੨ ਲਕ੍ਸ਼ਣ ਰਹਿਤ। ੩ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ.

ਅਲਖ ਚੁਕਾਉਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਲਕ ਚੁਕਾਉਣੀ.

ਅਲਖ ਜਗਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਲੱਖ ਅਲੱਖ ਉੱਚੀ ਧੁਨੀ ਨਾਲ ਕਹਿਕੇ ਭਿੱਛਿਆ (ਭਿਕ੍ਸ਼ਾ) ਲੈਣ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਅਲਖ ਸ਼ਬਦ ਪੁਕਾਰਕੇ ਭੀਖ ਮੰਗਣੀ.

ਅਲਖੁ. ਦੇਖੋ, ਅਲਖ.

ਅਲਗ, ਅਲਗਉ ਵਿ—ਅ-ਲਗ੍ਨ. ਜੋ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਨਿਰਾਲਾ. ਵੱਖ. ਜੁਦਾ. "ਅਲਗਉ ਜੋਇ ਮਧੂਕਰਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ਦੇਖੋ, ਮਧੂਕਰਉ ੨.

ਅਲਗ਼ਯਾਸ. ਅ਼ الغیاث ਅਲਗ਼ਯਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਹਾਈ. ਫ਼ਰਿਆਦ.

ਅਲਗ਼ਰਜ਼. ਅ਼ الغرض ਅਲਗ਼ਰਜ਼. ਵਿ—ਬੇਪਰਵਾ. ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਆਲਸੀ. ਸੁਸਤ। ੩ ਅਹਿਲੇ ਗ਼ਰਜ਼. ਮਤਲਬੀ.

ਅਲਗੋ. ਦੇਖੋ, ਅਲਗਉ.

ਅਲਗੋਜ਼ਾ. ਫ਼ਾ الغوزہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੰਸਰੀ, ਜੋ ਮੁਰਲੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਬਜਾਈਦੀ ਹੈ. ਮੁਰਲੀ ਟੇਢੀ ਰੱਖਕੇ ਬਜਾਈਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਲਗੋਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਲੱਛ. ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਅਲਖ। ੨ ਲਾਂਛਨ (ਕਲੰਕ) ਬਿਨਾ. "ਰੀਝ ਰੀਝ ਅੱਛਰਾ ਅਲੱਛ ਸੂਰ ਕੋ ਬਰੈਂ." (ਕਲਕੀ) ੩ ਅਲਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਲਕ੍ਸ਼੍ਯ.

ਅਲਜ. ਵਿ—ਲੱਜਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਸ਼ਰਮ. ਬੇਹ਼ਯਾ. "ਅਲਜ ਅਸੁਭ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਮਾਵਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਲਤਾ. ਸੰ. ਅਲਕ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਖ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲਾਲ ਰੰਗ, ਜੋ ਸ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਹੋਲੀ ਦੇ ਮੌਕ਼ੇ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. "ਅਲਤਾ ਗਨ ਅੰਬੀਰ ਗੁਲਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਲਤ਼ਾਫ਼. ਅ਼ الطاف ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਲੁਤ਼ਫ਼ ਦਾ. ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ. "ਬੇ ਅਦਬ ਖ਼ਾਲੀਸ੍ਤ ਅਜ਼ ਅਲਤ਼ਾਫ਼ੇ ਰੱਬ." (ਜ਼ਿੰਦਗੀ)

ਅਲੱਧ. ਵਿ—ਅ-ਲਬਧ. ਦੁਰਲਭ। ੨ ਨਾ ਲੱਭਿਆ.

ਅਲਪ. ਸੰ. ਅਲ੍ਪ. ਵਿ—ਥੋੜਾ. ਕਮ. ਤੁੱਛ. "ਅਲਪ ਸੁਖ ਅਵਿਤ ਚੰਚਲ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਅਲਿਪ੍ਤ. ਅਲੇਪ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਅਲਪ ਮਾਇਆ ਜਲ ਕਮਲ ਰਹਤਹ". (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਰਹਿਤ ਬਿਕਾਰ ਅਲਪ ਮਾਇਆ ਤੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਆਧੇਯ ਨਾਲੋਂ ਆਧਾਰ ਕਮ ਅਥਵਾ ਸੂਖਮ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਣ ਦੀ,
ਸਿੱਖਾਂ ਜਦ ਸੁਧ ਪਾਈ।
ਭਯੋ ਰੁਮਾਂਚ ਟੁੱਟੀਆਂ ਤਣੀਆਂ,
ਨੈਨਾਂ ਛਹਿਬਰ ਲਾਈ."

ਆਨੰਦ ਆਧੇਯ ਨਾਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਤਨ ਆਧਾਰ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ.

"ਕੰਕਨ ਕਰੀ ਹੈ ਛਾਪ ਸੋਊ ਹੈ ਵਲ ਚਲਾਤ." (ਹਨੁ) ਛਾਪ ਆਧੇਯ ਨਾਲੋਂ ਸੀਤਾ ਦੀ ਭੁਜਾ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ.

ਅਲਪਹੀਅਉ, ਅਲਪਹੀਆ ਵਿ—ਅਲੇਪਤਾ ਵਾਲਾ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਲੇਪ ਨਹੀਂ ਅਲਪਹੀਅਉ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੨ ਛੋਟਾ ਦਿਲ। ੩ ਛੋਟੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ.

ਅਲਪਗ, ਅਲਪਗਜ ਸੰ. अल्पज्ञ. ਵਿ—ਅਲਪ (ਥੋੜਾ) ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਘੱਟ ਇਲਮ ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਅਲਪਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਪੇਟ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਥੈਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਰੂਦ ਗੋਲੀ ਆਦਿ ਜੰਗੀ ਸਾਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਅਲਪਪ੍ਰਾਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਅੱਖਰ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ (ਸ੍ਵਾਸ) ਦਾ ਅਲਪ (ਥੋੜਾ) ਬਲ ਖਰਚ ਹੋਵੇ. ਅਰਥਾਤ—ਕ ਗ ਙ ਚ ਜ ਞ ਟ ਡ ਣ ਤ ਦ ਨ ਪ ਬ ਮ ਯ ਰ ਲ ਵ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਹਾਪ੍ਰਾਣ ਹਨ:— ਖ ਘ ਛ ਝ ਠ ਢ ਥ ਧ ਫ ਭ ੜ। ੨ ਵਿ—ਕਮਜ਼ੋਰ.

ਅਲਪਬੁੱਧਿ, ਅਲਪਮਤਿ ਵਿ—ਥੋੜੀ ਅਕਲਵਾਲਾ. ਕਮ ਅਕਲ.

ਅਲ ਪਲਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਝੂਠਾ ਆਡੰਬਰ (ਦਿਖਾਵਾ). ੨ ਸਾਰ ਰਹਿਤ (ਫੋਕਾ) ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਅਲ ਅਤੇ ਪਲਾਲ. "ਗਲੀ ਅਲ ਪਲਾਲੀਆਂ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨, ਮ: ੫)

ਅਲਪਾ. ਦੇਖੋ. ਮਾਂਗਾ.

ਅਲਪਾਇ. ਵਿ—ਅਲੇਪਤਾ ਵਾਲਾ. ਨਿਰਲੇਪ. ਦੇਖੋ, ਅਲਿਪਾਇ। ੨ ਅਲਪਗਜ. "ਛਲਜੋ ਚਹੈ ਤਿਨ ਲਖਿ ਅਲਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਲਪਾਹਾਰੀ. ਸੰ. अल्पाहारिन्. ਵਿ—ਥੋੜਾ ਅਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਘੱਟ ਖਾਣ ਵਾਲਾ.

ਅਲਪਾਤਾ. ਸੰ. ਅਲਿਪ੍ਤ. ਵਿ—ਅਲੇਪ. ਅਸੰਗ. ਦੇਖੋ, ਅਲਿਪਾਤਾ.

ਅਲਪਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਲਿਪਾਰੀ.

ਅਲਫ. ਅ਼ الف ਅਲਿਫ਼. ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਰਬੀ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ। ੨ ਗਣਿਤ ਵਿਦਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦਾ ਬੋਧਕ. ਦੇਖੋ, ਅਬਜਦ। ੩ ਅੱਲਾ ਨਾਉਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੪ ਨਜੂਮ (ਜ੍ਯੋਤਿਸ) ਅਨੁਸਾਰ ਐਤਵਾਰ ਦਾ ਬੋਧਕ। ੫ ਘੋੜੇ ਦਾ ਅਲਫ ਅੱਖਰ ਦੀ ਤਰਾਂ ਅਗਲੇ ਪੈਰ ਚੁੱਕਕੇ ਸਿੱਧਾ ਖੜੇ ਹੋਣਾ.

ਅਲਫ਼ ਖ਼ਾਨ. ਅਲਿਫ਼ ਖ਼ਾਨ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਨਾਪਤਿ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਜੰਗ ਨਾਦੌਨ ਦੇ ਮਕਾਮ ਸੰਮਤ ੧੭੪੭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਇਸ ਯੁੱਧ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ। ੨ ਮੁਗਲਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਰਦਾਰ.

ਅਲਫਾ. ਦੇਖੋ, ਅਲਫੀ.

ਅਲਫਾਜ. ਅ਼ الفاظ ਅਲਫ਼ਾਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਲਫ਼ਜ (ਸ਼ਬਦ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਅਲਫੀ. ਅ਼ الفی ਵਿ—ਅਲਿਫ਼ ਅੱਖਰ ਜੇਹੀ ਸਿੱਧੀ ਵਸਤੁ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਖਫਨੀ. ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਚੋਲਾ, ਜੋ ਬਾਹਾਂ ਬਿਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਲਿਫ਼ ਅੱਖਰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੈ.

ਅਲਬੱਤਾ. ਅ਼ البتہ ਵ੍ਯ—ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਨਿਰਸੰਦੇਹ. ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ। ੨ ਹਾਂ। ੩ ਪਰੰਤੂ. ਲੇਕਿਨ.

ਅਲਬਾਲ. ਦੇਖੋ. ਆਲਬਾਲ.

ਅਲਬਾਲਿਤ. ਸੰ. ਆਲਵਾਲਿਤ. ਵਿ—ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰਿਆ. "ਬਾਲ ਰਹੇਂ ਅਲਬਾਲਿਤ ਜਾਲ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ. ਆਲਬਾਲ.

ਅਲਬੇਲਾ. ਵਿ—ਬੇਫ਼ਿਕਰ. ਨਿਸਚਿੰਤ। ੨ ਬਾਂਕਾ. ਟੇਢਾ.

ਅਲਭ, ਅਲਭੁ, ਅਲਭਜ ਵਿ—ਜੋ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ. ਨਾਯਾਬ. "ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਨਾਮ ਅਲਭੁ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਅਲਮ. ਵਿ—ਦੁਖੀ. ਆਰਤ। ੨ ਅ਼ علم ਅ਼ਲਮ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨ. ਝੰਡਾ। ੩ ਵਿ—ਸਿੱਧਾ ਖੜਾ। ੪ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ. ਉਧਿੱਤ. "ਸਮਸ਼ੇਰ ਅਲਮ ਕੀਨੇ ਧਾਏ ਸਭੀ ਸਿਪਾਹਾ." (ਸਲੋਹ) ੫ ਦੇਖੋ, ਅਲੰ.

ਅਲਮਸਤ. ਫ਼ਾ الست ਅਲਮਸ੍ਤ. ਵਿ—ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ. ਮਖ਼ਮੂਰ। ੨ ਭਾਵ—ਬੇਪਰਵਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬੇਸੁੱਧ. "ਹਰਿਰਸੁ ਪੀਵੈ ਅਲਮਸਤ ਮਤਵਾਰਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਯੋਗਿਰਾਜ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਇੱਕ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਸਾਧੂ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਕਮਲੀਆ ਅਤੇ ਗੋਦੜੀਆ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਅਲਮਸਤ ਦਾ ਜਨਮ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਗੌੜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਸੰਮਤ ੧੬੧੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਬਾਲੂਹਸਨਾ ਇਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਹ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਥਾਪਿਆ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਬਣਿਆ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਨਕਮਤੇ ਪਹੁਚਕੇ ਅਲਮਸਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ.

ਪੁਨ ਅਲਮਸਤ ਸਾਧੁ ਕੋ ਧੀਰ,
ਦੇਕਰਿ ਭਲੇ ਗੁਰੂ ਬਰ ਬੀਰ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਨਕਮਤੇ ਸੰਮਤ ੧੭੦੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਉਦਾਸੀ.

ਅ਼ਲਮ ਬਰਕਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ علم برکشیدن ਕ੍ਰਿ—ਨੇਜ਼ਾ ਉੱਚਾ ਕਰਨਾ।

---

[1] ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਅਲਮਸਤ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਰਾਜਾ ਨੇ ੧੪ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ.

੨ ਭੰਡਾ ਖਤਾ ਕਰਨਾ.

ਅਲਮਲ. ਵਿਸ ਅਤੇ ਮੈਲ. ਦੇਖੋ, ਅਲ ੩ ਅਤੇ ਮਲ. "ਅਲਮਲ ਖਾਈ ਸਿਰਿ ਛਾਈ ਪਾਈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਘੋਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਮਲਮੂਤ੍ਰ ਵਰਤਕੇ ਸਿਰ ਖਾਕ ਪਾਈ.

ਅਲਮਾਸ. ਫ਼ਾ الماس ਸੰਗਯਾ—ਹੀਰਾ. ਵਜ੍ਰ.

ਅਲਮਾਰੀ. ਪੁਰਤ. Almerio-ਅਥਵਾ Almriah. ਸੰਗਯਾ. ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਖੜਾ ਸੰਦੂਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖ਼ਾਨੇ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਅਲਮੋਰਾ, ਅਲਮੋੜਾ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਕੁਮਾਊਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਜਿਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ. ਈਸਵੀ ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇਹ "ਚੰਦ" ਜਾਤਿ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਹੀ ਹੈ. ਸਨ ੧੮੧੫ ਵਿੱਚ ਅਲਮੋਰਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਬਜੇ ਆਇਆ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਉੱਤਰਾਰਧ ਦੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ੩ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਚੰਡੀ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਫੜਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਸੇ ਥਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ. ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਨੇ ਅਲਮੋਰਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਸਿੱਖੀ ਬਖਸ਼ੀ. ਇਸ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਅਨਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਮਿਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈ.

ਅਲਰਕ. ਸੰ. ਅਲਰ੍ਕ. ਸੰਗਯਾ—ਮਦਾਲਸਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਕੁਵਲਯਾਸ਼੍ਵ[1] (ਰਿਤੁਧ੍ਵਜ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੂਮਿਸ੍ਵ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁਵਲਯਾਸ਼੍ਵ ਅਤੇ ਮਦਾਲਸਾ। ੨ ਪਾਗਲ ਕੁੱਤਾ। ੩ ਪਾਗਲ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਰੋਗ. ਹਲਕ। ੪ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਮੰਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਮੰਦਾਰ.

ਅਲਲ. ਸੰ. ਅ-ਲਲ. ਵਿ—ਲਲ (ਚਪਲਤਾ) ਬਿਨਾ. ਚੰਚਲਤਾ ਰਹਿਤ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. "ਚਾਉ ਅਲਲਿਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨਲ ੪.

ਅਲਲਾਚੀਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੀਨ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪਹਾੜ, ਜੋ ਚੀਨੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ੩ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਨਲ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਅਲਲਾਚੀਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਅਲਲਾਚੀਨ ਬਿਹਗ ਜਿਹ ਥਾਨੰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਅਨਲ ੪.

ਅਲਵਾਨ. ਅ਼ الوان ਸੰਗਯਾ—ਊਂਨੀ ਚਾਦਰ. ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦਾ ਓਢਣ ਲਾਇਕ ਵਸਤ੍ਰ. ਇਹ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਲੌਨ (ਰੰਗ) ਦਾ. ਅਲਵਾਨ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੋਈ ਹੈ. ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਨੂੰ 'ਹਲਵਾਨ' ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੁਰਖਰੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਲੜ. ਦੇਖੋ, ਅਲ੍ਹੜ.

ਅਲਾ. ਅ਼ الله ਅੱਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਸੋਈ ਲਗੈ ਸਚੁ, ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਦੇਹਿ, ਅਲਾ!" (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅਲਾਉ. ਸੰ. ਆਲਾਪ. ਸੰਗਯਾ—ਕਥਨ. ਵਾਰਤਾਲਾਪ. ਬਾਤਚੀਤ. "ਮਨਮੁਖ ਫੀਕਾ ਅਲਾਉ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਆਲਾਪ.

ਅਲਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਲਾਪਨਾ. "ਕਹੇ ਫਰੀਦ ਸਹੇਲੀਹੋ! ਸਹੁ ਅਲਾਏਸੀ." (ਸੂਹੀ) ਭਾਵ—ਪਤੀ ਦਾ ਸੱਦਾ ਆਵੇਗਾ. ਹੁਕਮ ਪੁੱਜੇਗਾ.

ਅ਼ਲਾਉੱਦੀਨ. ਅ਼. علاءالدین ਵਿ—ਦੀਨ ਦੀ ਉੱਚਤਾ. ਭਾਵ—ਦੀਨ ਦੇ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਲਾਉੱਦੀਨ ਮਸਊਦ, ਰੁਕਨੁੱਦੀਨ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਜੋ ਮਈ ਸਨ ੧੨੪੨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ੧ ਜੂਨ ੧੨੪੬ ਨੂੰ ਮੋਇਆ। ੩ ਖ਼ਲਜੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੩੫੩ ਤੋਂ ੧੩੭੩ ਤੀਕ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ. ਕੁਤਬਮੀਨਾਰ ਪਾਸ ਜੋ ਗੁੰਬਜਦਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸੇ ਨੇ (ਸਨ ੧੩੧੦ ਵਿੱਚ) ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ.

੪ ਇਸੇ ਨਾਉਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗ਼ੋਰ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਅਰ ਸੱਯਦ ਅਤੇ ਬਾਹਮਨੀ ਖ਼ਾਨਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਈ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੇ ਹਨ। ੫ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਲਕਾਰ.

ਅਲਾਇਆ. ਵਿ—ਆਲਾਪਿਤ. ਕਥਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ. ਗਾਇਆ.

ਅਲਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਉੱਲਾਸ। ੨ ਸੰ. ਇੱਕ ਜ਼ੁਬਾਨ (ਜੀਭ) ਦਾ ਰੋਗ.

ਅਲਾਸੀ. ਵਿ—ਆ-ਲਾਸੀ. ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਲਾਸ੍ਯ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. "ਜੁਆਲਾ ਜਯੰਤੀ ਅਲਾਸੀ ਅਨੰਦੀ." (ਚੰਡੀ ੨) ਦੇਖੋ, ਲਾਸ੍ਯ.

ਅਲਾਹ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਲਾਭ. ਨਿਰਰਥਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅੱਲਾ. ਖ਼ੁਦਾ. "ਅਲਾਹ ਪਾਕੰਪਾਕ ਹੈ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ) "ਭਗਤਿ ਨਿਰਾਲੀ ਅਲਾਹ ਦੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩)

ਅਲਾਹਣ, ਅਲਾਹਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਆਲਾਪਨ. ਕਥਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਗਾਉਣਾ. ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਫੈਲਾਉ ਕਰਨਾ। ੩ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨੀ. ਸਲਾਹੁਣਾ. ਗੁਣ ਗਾਉਣੇ.

ਅਲਾਹਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਲਾਘਾ (ਉਸਤਤਿ) ਦੀ ਕਵਿਤਾ. ਉਹ ਗੀਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਏ ਜਾਣ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣ ਕਰਮ ਕਹਿਕੇ ਜੋ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਲਾਹਣੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਭਰੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਹੈ—"ਧੰਨੁ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ."

ਅਲਾਹਾਬਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਗ ੫.

ਅਲਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਹ.

ਅ਼ਲਾਕ਼ਾ. ਅ਼ علاقه ਸੰਗਯਾ—ਸੰਬੰਧ. ਮੇਲ. ਰਿਸ਼ਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇਲਾਕਾ.

ਅਲਾਤ. ਸੰ. ਆਲਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਚੁਆਤੀ. ਮੁਰਿਆੜ. ਲੂਕ।

[1] ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਨਪੁਰ (ਝੂਸੀ) ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ.

੨ ਅੰਗਾਰ. ਦਗਦਾ ਹੋਇਆ ਕੋਲਾ.

ਅਲਾਤਚਕ੍ਰ. ਸੰ. ਆਲਾਤਚਕ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੁਆਤੀ ਨੂੰ ਚਕ੍ਰਾਕਾਰ ਘੁਮਾਉਣ ਤੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਗੋਲ ਰੇਖਾ. "ਚਕ੍ਰਅਲਾਤ ਕੀ ਬਾਤ ਬਘੂਰਨ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ (ਨਾਚ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਫੈਲਾਕੇ ਘੁਮੇਰੀ ਖਾਈਦੀ ਹੈ.

ਅ਼ਲਾਨੀਯਹ. ਅ਼ علانیہ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਜਾਹਿਰ ਤ਼ੌਰ ਪੁਰ. ਪ੍ਰਤੱਖ.

ਅਲਾਪ. ਦੇਖੋ, ਆਲਾਪ.

ਅਲਾਪੀ. ਸੰ.आलापिन्. ਵਿ—ਆਲਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਲਾਮ. ਅ਼ علام ਅ਼ੱਲਾਮ. ਵਿ—ਸਰਵਗ੍ਯ। ੨ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. "ਕਿ ਆਕਲ ਅਲਾਮੈ." (ਜਾਪੁ) "ਕਿ ਅਲਾਮਸੁਚ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅ਼ਲਾਮਤ. ਅ਼ علامت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਛਣ (ਲਕ੍ਸ਼ਣ). ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਅਲਾਮੀ. ਅ਼ علامی ਅ਼ੱਲਾਮੀ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਹੋਸ਼ਿਆਰ. ਯੁੱਧਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ. "ਰਾਖਸ ਬਡੇ ਅਲਾਮੀ, ਭੱਜ ਨ ਜਾਣਦੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਅੱਬੁਲਫਜਲ.

ਅਲਾਰਡ. ਦੇਖੋ, ਐਲਾਰਡ.

ਅ਼ਲਾਲਤ. ਅ਼ علالت ਇ਼ੱਲਤ (ਬੀਮਾਰੀ) ਸਹਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਰੋਗਦਸ਼ਾ.

ਅਲਾਵਣ. ਸੰ. ਆਲਾਪਨ. ਕ੍ਰਿ—ਵਖਿਆਨ ਕਰਨਾ. ਕਥਨ. "ਮੁਖ ਅਲਾਵਣ ਥੋਥਰਾ." (ਮ: ੫ ਮਾਰੂ ਵਾਰ ੨)

ਅਲਾਵਦੀਨ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਉੱਦੀਨ. "ਹੁਤੋ ਅਲਾਵਦੀਨ ਬਿਚ ਬੈਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਲਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਵਣ. "ਨਹਿ ਤੁਮ ਕੀਜੈ ਕਛੂ ਅਲਾਵਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅ਼ਲਾਵਾ. ਅ਼ علاوہ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਿਵਾਯ. ਇਸ ਤੋਂ ਭਿੰਨ. ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਅਲਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੌਰਾ. ਭ੍ਰਮਰ. "ਜੈਸੇ ਅਲਿ ਕਮਲਾ ਬਿਨ ਰਹਿ ਨ ਸਕੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੨ ਕੋਕਿਲਾ (ਕੋਕਿਲ) ੩ ਸ਼ਰਾਬ. ਮਦਿਰਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅਲੀ.

ਅਲਿਕ. ਸੰ. ਆਲਿਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਥਾ. ਮਸ੍ਤਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਲਕਾ.

ਅਲਿਕਿਸ. ਕੁਬੇਰ. ਦੇਖੋ, ਅਲਕੇਸ਼.

ਅਲਿਖ. ਦੇਖੋ, ਅਲੇਖ.

ਅਲਿੰਗਨ. ਦੇਖੋ, ਆਲਿੰਗਨ. "ਚਹਿਤ ਅਲਿੰਗਨ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਲਿਨਿ, ਅਲਿਨੀ ਸੰ. ਅਲਿਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭ੍ਰਮਰੀ. ਭੌਰੀ. ਭੌਰੇ ਦੀ ਮਦੀਨ. "ਕਮਲ ਬਦਨ ਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਨਾ ਅਲਿਨਿ ਗਿਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਲਿਪ, ਅਲਿਪਤ ਸੰ. ਅਲਿਪ੍ਤ. ਵਿ—ਅਲੇਪ. ਨਾ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਅਸੰਗ. "ਜੋ ਅਲਿਪ ਰਹੇ ਮਨ ਮਾਹੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਅਲਿਪਤ ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ ਕਰਤਾ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਲਿਪਤ ਗੁਫਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤਹਕਰਣ। ੨ ਸਾਫ਼ ਦਿਮਾਗ। ੩ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਦਾ ਗ੍ਰਿਹਸ੍ਥ ਆਸ਼੍ਰਮ. "ਅਲਿਪਤ ਗੁਫਾ ਮਹਿ ਰਹਹਿ ਨਿਰਾਰੇ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਅਲਿਪਤਾ. ਅਲੇਪਤਾ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਲਿਪਤ.

ਅਲਿਪਨਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਲਿ (ਭੌਰਿਆਂ) ਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਤ੍ਯੰਚਾ (ਜੇਹ) ਜਿਸ ਦੀ, ਕਾਮਦੇਵ. ਭੌਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਲੇ ਵਾਲਾ. "ਜਨੁ ਅਲਿਪਨਚ ਕਾਛ ਤਨੁ ਕਾਛਾ." (ਰਘੁਰਾਜ) ੨ ਭੌਰਿਆਂ ਦੀ ਪਤੰਚਿਕਾ. (ਨੇਹ)

ਅਲਿਪਨਾ. ਵਿ—ਅਲੇਪਤਾ ਵਾਲਾ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰ ਸਦਾ ਅਲਿਪਨਾ." (ਬਾਵਨ)

ਅਲਿਪਾਇ, ਅਲਿਪਾਤ, ਅਲਿਪਾਤਾ, ਅਲਿਪਾਰੀ ਵਿ—ਨਿਰਲੇਪ. ਅਸੰਗ. ਅਲਿਪ੍ਤ. "ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਲਿਪਾਇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਜਿਉ ਜਲ ਕਮਲਾ ਅਲਿਪਾਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਘਟਿ ਘਟਿ ਪੂਰਨ ਹੈ ਅਲਿਪਾਤਾ." (ਸਾਰ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਅਲਿਪਾਤ ਅਰਧੀ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਅਲਿਪ੍ਤ (ਅਲੇਪ ਬ੍ਰਹਮ) ਦੇ ਆਰਾਧਨੇ ਵਾਲਾ. "ਕਮਲ ਲਲਿਤ ਅਲਿਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਲਿਫ਼. ਦੇਖੋ, ਅਲਫ.

ਅਲਿਫ਼ ਖ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਲਫ ਖ਼ਾਨ.

ਅਲਿਲ. ਦੇਖੋ, ਅਨਲ ੪.

ਅਲੀ. ਸੰ. ਆਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹੇਲੀ. ਸਖੀ. "ਕਵਿ ਸ੍ਯਾਮ ਕਹੈ ਸੰਗ ਰਾਧੇ ਅਲੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਕਤਾਰ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਪੰਕਤਿ। ੩ ਸੰ. ਅਲਿਨੀ. ਭ੍ਰਮਰੀ. "ਅਲੀ ਅਲ ਗੁੰਜਾਤ ਅਲੀ ਅਲ ਗੁੰਜਾਤ ਹੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਅਲਿ. ਭੌਰਾ. ਭ੍ਰਮਰ। ੫ ਅ਼ علی ਅ਼ਲੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿ਼ਬ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਦਾ ਪਤੀ. ਦੇਖੋ, ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ। ੬ ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ. ਬਲਵਾਨ। ੭ ਸਹਾਯਕ. "ਅਲੀ ਨਿਜ ਆਪਨੋ ਆਪਨੋ ਮਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਲੀਆ. ਸੰ. ਅਲੀਕ. ਵਿ—ਝੂਠਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੂਠ. ਅਸਤ੍ਯ. "ਜਾਗਤ ਰਹੈ, ਨ ਅਲੀਆ ਭਾਖੈ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੇ, ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੇ.

ਅਲੀਸ਼ੇਰ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਥਾਣਾ ਮਾਨਸਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਭੰਦੇਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਨੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ੨੫ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ੧੧ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ.

ਅਲੀਕ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਲੀਕ. ਅਰੇਖ. ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਹਿਤ. "ਅਲੀਕ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸੰ. ਝੂਠ. ਅਸਤ੍ਯ। ੩ ਅ਼ علیق। ਅ਼ਲੀਕ਼. ਬਹੁਤ ਹੀ (ਅਤ੍ਯੰਤ) ਲਾਇਕ਼ (ਯੋਗ੍ਯ).

ਅਲੀਣ, ਅਲੀਣਾ, ਅਲੀਨ ਵਿ—ਜੋ ਲੀਨ ਨਹੀਂ. ਨਿਰਾਲਾ. ਅਲਗ। ੨ ਆਲੀਨ. ਅਭੇਦ. ਲਿਵਲੀਨ. "ਪੂਜਾਚਾਰ ਪਖੰਡ ਅਲੀਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਲੀਬਖਸ਼. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਨਾਨੂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮੋਇਆ.

ਅ਼ਲੀਮ. ਅ਼ عليم ਵਿ—ਇ਼ਲਮ (ਗ੍ਯਾਨ) ਵਾਲਾ. ਗ੍ਯਾਤਾ. ਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਵਗ੍ਯ ਕਰਤਾਰ.

ਅਲੀਮਾ. ਅ਼. ਅ਼ਲੀਮਾ. ਇਲਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਿਵੇਂ—ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਅਲੀਮਾ ਲੈਣਾ. ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਰੀਵ੍ਯੂ (review) ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨੀ.

ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ. ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾਦਲ ਦੀ ਅਵਾਈ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ਹਰ ਨੂੰ ਸੁੰਨਾ ਛੱਡਕੇ ਨੱਠ ਗਿਆ ਸੀ.

ਅ਼ਲੀਲ. ਅ਼ عليل ਵਿ—ਰੋਗੀ. ਬੀਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਲਤ.

ਅਲੀਵਣ } **ਅਲੀਵਣਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਆਲੀਨ ਹੋਣਾ. ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ. ਸਮਾਉਣਾ. "ਸਹਿਜ ਅਲੀਵਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਲੀਵਾਲ. ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਿਲੇ ਲੁਦਿਆਨੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਜਗਰਾਉਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਥਾਂ ੨੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੬ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਇਆ.

ਅਲੀੜ. ਦੇਖੋ, ਆਲੀਢ.

ਅਲੁਮਲੁ. ਦੇਖੋ, ਅਲ ੩ ਅਤੇ ਅਲਮਲ.

ਅਲੂਹ. ਵਿ—ਜੋ ਲੂਹਿਆ ਨਹੀਂ. ਆਂਚ ਰਹਿਤ। ੨ ਨਵਾਂ। ੩ ਯੁਵਾ. ਜੁਆਨ. "ਆਲੀ ਅਨੂਪ ਸੁਬੇਸ ਅਲੂਹਨ." (ਸਲੋਹ)

ਅਲੂਚਾ. ਦੇਖੋ, ਆਲੂਚਾ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਲੁੱਚਾ. ਭਲਾ. ਨੇਕ.

ਅਲੂਣਾ } **ਅਲੂਣੀ** } ਵਿ—ਲੂਣ (ਲਵਣ) ਬਿਨਾ. ਅਲਵਣ। ੨ ਭਾਵ—ਰਸ ਰਹਿਤ. ਬੇਸੁਆਦ. ਫਿੱਕਾ. ਫਿੱਕੀ. "ਸਿਲ ਜੋਗ ਅਲੂਣੀ ਚਟੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੩ ਲਾਵਨਜ਼ਤਾ (ਸ਼ੋਭਾ) ਬਿਨਾ. "ਫਿਟ ਅਲੂਣੀ ਦੇਹ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਅਲੂਣੀ ਸਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾ ਅਲੂਣੀ.

ਅਲੂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਆਲੂਦਾ.

ਅਲੂਫਾ. ਅ਼ علوفہ ਉ਼ਲੂਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ. ਤਲਬ। ੨ ਵਜੀਫ਼ਾ.

ਅਲੂਰ } **ਅਲੂਰਾ** } ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਨੇਲੋਰ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ. "ਨਾਮ ਅਲੂਰਾ ਤਾਂਕੋ ਸੋਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩੯)

ਅਲੂਲ ਜਲੂਲ. ਸਿੰਧੀ. ਬੇਸਲੀਕ਼ਾਪਨ. ਫੂਹੜਪੁਣਾ.

ਅਲੂਲਾ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰੰਗ. ਲਹਿਰ। ੨ ਬੁਦਬੁਦਾ. ਬੁਲਬੁਲਾ। ੩ ਅੱਗ ਦਾ ਭਬੂਕਾ. ਲਪਟ। ੪ ਵਿ—ਲੋਲਤਾ ਰਹਿਤ. ਚੰਚਲਤਾ ਬਿਨਾ. "ਰਾਜ ਕੇ ਧਰਮ ਅਲੂਲੇ." (ਅਕਾਲ) ੫ ਜੋ ਨਹੀਂ ਲੂਲਾ.

ਅਲੇ. ਵ੍ਯ—ਅਰੇ! ਸੰਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ, ਜੋ ਪਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਤਜੀਅਲੇ ਸੰਸਾਰੰ." ਅਤੇ "ਪੇਖੀਅਲੇ ਧਰਮਰਾਓ." (ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ਆਦਿ.

ਅਲੇਸ. ਵਿ—ਲੇਸ (ਚੇਪ) ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ੨ ਨਿਰਲੇਪ. ਅਸੰਗ। ੩ ਦੇਖੋ, ਲੇਸ਼.

ਅਲੇਖ. ਵਿ—ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਅਲੇਖ੍ਯ. "ਅਲੇਖ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਅਲਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਅਲਖ. ਜੋ ਲਖਿਆ (ਵੇਖਿਆ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ੩ ਭਿੱਖ੍ਯਾ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਬਦ "ਅਲੱਖ". "ਭੇਖ ਅਲੇਖ ਉਚਾਰਕੈ ਰਾਵਨ." (ਰਾਮਾਵ) ਯੋਗੀਭੇਖ ਦੀ "ਅਲੱਖ" ਬੋਲਕੇ ਰਾਵਨ ਸੀਤਾ ਪਾਸ ਆਇਆ। ੪ ਜੋ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ. "ਤਾਂਤੇ ਜਨਮ ਅਲੇਖੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੫ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਕੋਈ ਲੇਖ ਨਹੀਂ. ਕਰਮਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ. "ਅਲੇਖ ਹਰੀ." (ਅਕਾਲ)

ਅਲੇਖੀ. ਦੇਖੋ, ਅਲੇਖ.

ਅਲੇਪ. ਵਿ—ਅਲਿਪ੍ਤ. ਨਿਰਲੇਪ.

ਅਲੇਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੇਖਾ. ਲੀਕ। ੨ ਧਾਰਾ. ਧਾਰ. "ਛੁਟੀ ਹੈਂ ਸੀਸ ਪੈ ਸ੍ਰੋਨ ਅਲੇਲੇਂ." (ਕਲਕੀ) ੩ ਵਿ—ਅਲ੍ਯ. ਅਣਜਾਣ.

ਅਲੋਅ. ਅਵਲੋਕਨ ਕਰ. ਦੇਖ. ਦੇਖੋ, ਅਲੋਅਨ ਅਤੇ ਅਲੋਇਨ। ੨ ਅਲੌਕਿਕ. ਅਣੋਖਾ. "ਮਗਰ ਪਾਛੈ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮ ਅਲੋਅ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਇਹ ਅਦਭੁਤ ਪਦਮਾਸਨ ਹੈ.

ਅਲੋਅਨ. ਸੰ. ਅਵਲੋਕਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖਣਾ. ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਲੋਇ. ਦੇਖੋ, ਅਲੋਇਨ। ੨ ਸੰ. ਅਲੌਕਿਕ. ਵਿ—ਅਣੋਖਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਵਿਲੋਕਕੇ. ਵੇਖਕੇ.

ਅਲੋਇਅੜਾ. ਵਿ—ਦੇਖਿਆ (ਅਵਲੋਕਨ ਕੀਤਾ) ਹੋਇਆ. "ਨੈਨ ਅਲੋਇਅੜਾ ਹਰਿ ਜਾਨੀਅੜਾ." (ਰਾਮ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਲੋਇਆ. ਅਵਲੋਕਨ ਕੀਤਾ. ਵੇਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਲੋਇਨ.

ਅਲੋਇਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵਲੋਕਨ. ਦੇਖਣਾ. "ਅਨਦਰੂਪ ਸਭ ਨੈਨ ਅਲੋਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਅਲੋਈਐ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਅਲੋਈਐ. ਅਵਲੋਕਨ ਕਰੀਐ. ਦੇਖੋ, ਅਲੋਇਨ.

ਅਲੋਹ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਲੋਹੇ. ਭਾਵ—ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿਨਾ. "ਗਯੋ ਕੌਨ ਬੀਰੰ ਸੁ ਯਾਂਤੇ ਅਲੋਹੰ."? (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਕੌਨ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਲ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ?

ਅਲੋਕ. ਸੰ. ਆਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ। ੨ ਦਰਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ. "ਸੁੰਦਰ ਬਦਨ ਅਲੋਕ." (ਸਾਰ ਸੂਰਦਾਸ) ੩ ਸੰ. अलोक. ਵਿ—ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ. ਅਗੋਚਰ. "ਅਲੋਕ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਜਨ. ਏਕਾਂਤ। ੫ ਪਰਲੋਕ. "ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਗਵਾਇ ਦੁਰਾਨਨਿ." (ਰਾਮਾਵ) ਹੇ ਬੁਰੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੀ ਕੈਕੇਈ! ਤੈਂ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੋਵੇਂ ਖੋ ਲਏ। ੬ ਸੰ. ਅਲੋਕ੍ਯ. ਵਿ—ਅਲੌਕਿਕ. ਅਣੋਖਾ.

ਅਲੋਕਨ. ਸੰ. ਆਲੋਕਨ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖਣਾ. ਝਾਕਣਾ. ਤੱਕਣਾ. "ਈਤ ਊਤ ਦਹ ਦਿਸ ਅਲੋਕਨ." (ਰਾਮ ਰੁਤੀ ਮ: ੫)

ਅਲੋਗ } **ਅਲੋਗਨੀ** } **ਅਲੋਗੀ** } ਵਿ—ਅਲੋਕ੍ਯ. ਅਲੌਕਿਕ. ਅਣੋਖਾ. ਅਦਭੁਤ। ੨ ਅਲਗਨ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਸੁਰਗ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਮਿਰਤ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਪਇਆਲ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਲੋਗਨੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਨਾਨਕ ਲੋਗ ਅਲੋਗੀ ਰੀ ਸਖੀ." (ਆਸਾਵਰੀ ਮ: ੫)

ਅਲੋਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਲੂਣਾ.

ਅਲੋਪ. ਸੰ. ਲੋਪ. ਵਿ—ਅਗੋਚਰ. ਗ਼ਾਇਬ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. "ਹੋਈ ਅਲੋਪ ਭਵਾਨੀ ਦੇਵਾਂ ਰਾਜ ਦੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਅ (ਨਾ) ਲੋਪ

(ਗੁਪਤ). ਪ੍ਰਗਟ. ਪ੍ਰਤੱਖ.

ਅਲੋਲ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਲੋਲ (ਚੰਚਲ). ਚੰਚਲਤਾ ਰਹਿਤ. ਇਸਥਿਤ (ਸ੍ਥਿਤ)

ਅਲੋਵਣਾ, ਅਲੋਵਨ ਕ੍ਰਿ—ਅਵਲੋਕਨਾ. ਆਲੋਕਨ. ਦੇਖਣਾ. ਤੱਕਣਾ. "ਨੈਨ ਅਲੋਵਉ ਸਾਧਜਨੋ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) "ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਇਕੁ ਨੈਨ ਅਲੋਵਨਾ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨. ਮ: ੫)

ਅਲੌਕਿਕ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਲੌਕਿਕ. ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਦਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਅਣੋਖਾ. ਅਦਭੁਤ.

ਅਲੰ. ਸੰ. अलम्. ਵ੍ਯ. ਪੂਰਣ. ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਕਰ ਮੇ ਮਿਸ੍ਰਾਨ ਲਏ ਨਿਕਸੀ ਕਿਯ ਤੁੰਡ ਅਲੰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮਿੱਠੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ੨ ਕੇਵਲ। ੩ ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ. ਲਾਇਕ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੂਸਣ. ਗਹਿਣਾ.

ਅਲੰਕ. ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਆਲੰਕ. ਲੰਕਾ ਤੀਕ. ਲੰਕਾ ਤੋੜੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ. ਖਗੋਲ. "ਸੈਲਹਿ ਦਬਤ ਐਲ ਪਰਤ ਅਲੰਕ ਪਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਲੰਕਾਰ. ਸੰ. अलङ्कार. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਹਿਣਾ. ਜ਼ੇਵਰ. ਭੂਖਣ (ਭੂਸ਼ਣ). "ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਥੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅਰਥ ਦੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੀ ਉਹ ਰੀਤਿ, ਜੋ ਕਾਵ੍ਯ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਵੇ.[1] ਅਲੰਕਾਰ ਅਨੰਤ ਹਨ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਦੋ ਹਨ:— 'ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ.' ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਭੂਸਿਤ ਕਰਨ, ਜੈਸੇ—ਕਿ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਆਦਿ, ਅਤੇ 'ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ,' ਜੋ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ, ਜੈਸੇ ਕਿ ਉਪਮਾ ਰੂਪਕ ਆਦਿ. ਜੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਤਦ ਉਭਯਾਲੰਕਾਰ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਅਲੰਕਾਰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ. ਇੱਕ ਥਾਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਦੇਖੋ, "ਗੁਰੁਸ਼ਬਦਲੰਕਾਰ."

ਅਲੰਕੀ, ਅਲੰਕੇ ਸੰ. अलङ्कृत—ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਅਲੰਕਾਰ ਸਹਿਤ. ਭੂਸਿਤ. "ਅਲੰਕਾਰ ਅਲੰਕੇ." (ਜਾਪੁ) ਅਲੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੀ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤਾ.

ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਲੰਕੀ. "ਅਲੰਕ੍ਰਿਤੰ ਸੁਦੇਹਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅਲੰਖ. ਵਿ—ਅਲੇਖ। ੨ ਅਲਖ. "ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਅਲੰਖ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਅਲੰਗ. ਵਿ—ਅਲਗਨ. ਨਿਰਲੇਪ. ਅਸੰਗ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ. ਤਰਫ਼. ਓਰ. ਪਾਸਾ। ੩ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਲੰਗ. ਦੇਖੋ, ਲੰਗ.

ਅਲੰਘ, ਅਲੰਘ੍ਯ ਵਿ—ਜੋ ਲੰਘਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਅਲੰਘਨੀਯ.

ਅਲੰਬ. ਸੰ. ਆਲੰਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਾਰਾ. ਆਸਰਾ. ਅਵਲੰਬ। ੨ ਪਨਾਹ. ਸ਼ਰਣ.

ਅਲੰਬਨ, ਅਲੰਬਨੁ ਸੰ. ਆਲੰਬਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਾਰਾ. ਆਸਰਾ. "ਹਸਤਅਲੰਬਨੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭੂ" (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਲੰਬਨ. ਵਿਭਾਵ.

ਅਲੰਬੁਸਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਸੁਤ ੨.

ਅਲੜ. ਵਿ—ਵਿਚਾਰਹੀਨ। ੨ ਅਵਾਣ। ੩ ਨਾਤਜਰਬੇਕਾਰ. ਸਿੱਪੀ. ਅਲੜ.

ਅੱਲ. ਸੰ. ਅਲਾਬੁ ਅਥਵਾ ਅਰਲੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੰਬਾ ਕੱਦੂ. ਤੋਰੀ ਕੱਦੂ। ੨ ਅ਼. آل ਆਲ. ਗੋਤ. ਵੰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ.

ਅੱਲਾ. ਵਿ—ਕੱਚਾ. ਅਪਕ੍ਵ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਲਾ.[2] ਰੱਬ. ਕਰਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾ। ੩ ਸੰ. अल्ला ਮਾਤਾ. ਮਾਂ। ੪ ਧਣੀਆਂ.

ਅੱਲਾਸ਼ਾਹ, ਅੱਲਾਯਾਰ ਇੱਕ ਪਠਾਣ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਲਹੌਰ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਬਿਆਸਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਪਰਮਹੰਸ ਡੱਲਾਨਿਵਾਸੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿੱਕ ਹੋਈ. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁਚਕੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ. ਇਸ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ.

ਅੱਲੋਪਨਿਸ਼ਦ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇ ਬਣੀ ਇੱਕ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ-"ਇੱਲਾਲਾ: ਇੱਲਾ ਅਨਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪਾ" ਆਦਿ ਵਾਕ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਅਵ. ਸੰ. अव्. ਧਾ—ਰਖ੍ਯਾ (ਰਕ੍ਸ਼ਾ) ਕਰਨਾ. (ਇਸੇ ਤੋਂ ਓਮ੍ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ). ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ. ਵਿਚਰਨਾ. ਪਿਆਰ ਹੋਣਾ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨਾ. ਸਮਝਣਾ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਚਾਹੁਣਾ. ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. ਉਪ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲੱਗਕੇ—ਨਿਸ਼ਚਾ, ਅਨਾਦਰ, ਕਮੀ, ਉਤਰਾਉ ਆਦਿ, ਅਰਥ ਜਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗਾਹਨ, ਅਵਗੁਣ ਅਵਤਰਣ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

ਅਵਇਯਾ, ਅਵਈਆ ਵਿ—ਅਵੈਯਾ. ਆਗਮਨ ਕਰੈਯਾ. ਆਉਣ ਵਾਲਾ. "ਯਦੁਬੀਰ ਕੇ ਧਾਮ ਅਵਇਯਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਵਸ. ਸੰ. ਅਵਸ਼. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਵਸ਼. ਲਾਚਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਵਸ਼੍ਯ। ੩ अवस्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਾਇਤਾ। ੪ ਕ੍ਰਿਪਾ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ.

ਅਵਸਥਾ. ਸੰ. ਅਵਸ੍ਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਾ. ਹਾਲਤ। ੨ ਉਮਰ. ਆਯੁ। ੩ ਜਾਗ੍ਰਤ. ਸ੍ਵਪਨ. ਸੁਸੁਪ੍ਤਿ (ਸੁਖੁਪਤਿ) ਅਤੇ ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਇਹ ਚਾਰ ਹਾਲਤਾਂ। ੪ ਬਾਲ, ਕਿਸ਼ੋਰ, ਯੁਵਾ, ਵ੍ਰਿੱਧ (ਬਿਰਧ) ਉਮਰ ਦੇ ਭੇਦ। ੫ ਅਸਲੀਯਤ.

ਅਵਸਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਾਂ. ਮੌਕਾ। ੨ ਫ਼ੁਰਸਤ. ਅਵਕਾਸ਼. ਵਿਹਲ. ਵੇਲ੍ਹ। ੩ ਵਰਖਾ। ੪ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਦਾ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਉਹ "ਅਵਸਰ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ,

---

[1] अलङ्करोतीति अलङ्कारः

[2] ਮੱਕੇ ਦੇ ਕਾਬੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਬੁੱਤ ਅੱਲਾਤ (Allat) ਸੀ. ਕਈ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਮੂਲ ਉਹੀ ਹੈ.

ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ,
ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬ੍ਰਾਨੀ,
ਭਜਿਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ! ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ,
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ, ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ?
ਆਵੈ ਅੰਤੁ, ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ.
(ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਕਾਲ ਕਰੰਤਾ ਅਬਹਿ ਕਰ, ਅਬ ਕਰਤਾ ਸੁ ਇਤਾਲ,
ਪਾਛੈ ਕਛੂ ਨ ਹੋਇਗਾ ਜਬ ਸਿਰਿ ਆਵੈ ਕਾਲ.
(ਸ. ਕਬੀਰ)

ਅਵਸਰਪਿਣੀ. ਦੇਖੋ, ਉਤਸਰਪਿਣੀ.

ਅਵਸਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਔਸਾਨ. ਹੋਸ਼. ਹਵਾਸ. ਸੁਧਬੁਧ. "ਅਵਸਾਨ ਕੇ ਦਿਵੈਯਾ ਹੋ." (ਅਕਾਲ) "ਸਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਅਵਸਾਨ ਗਏ ਛੁਟ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰ. ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ। ੩ ਹੱਦ. ਸੀਮਾ। ੪ ਮੌਤ। ੫ ਸਮਾਪਤੀ. ਅੰਤ. ਖ਼ਾਤਿਮਾ. "ਇਮ ਤਿਨ ਕੋ ਅਵਸਾਨ ਭਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਸੰਝ. ਸਾਯੰਕਾਲ.

ਅਵਸਾਰੀ. ਵਿ—ਸਾਰ ਰਹਿਤ। ੨ ਬਿਨਾ ਕਦਰ. "ਵਣਸਪਤਿ ਰਹੈ ਉਜਾੜ ਅੰਦਰ ਅਵਸਾਰ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਸੰ. अपसारिन्—ਅਪਸਾਰੀ. ਘਟਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਅਵਸੇਸ | ਅਵਸੇਖ ਸੰ. ਅਵਸ਼ੇਸ. ਵਿ—ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ. ਸ਼ੇਸ. ਬਾਕ਼ੀ. "ਸਮ ਮ੍ਰਿਤੁ ਜੇ ਅਵਸੇਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ. ਸਮਾਪਤੀ.

ਅਵਸੇਚਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਜਣਾ. ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ। ੨ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਤਰ ਹੋਣਾ। ੩ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਲਹੂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਵੈਦ੍ਯਕ੍ਰਿਯਾ. Phlebotomy.

ਅਵਸ੍‍ਥਾ. ਦੇਖੋ, ਅਵਸਥਾ.

ਅਵਸ੍‍ਥਾ ਚਤੁਸ੍ਟਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਅਵਸਥਾ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਅਵਸ੍‍ਥਾ ਤ੍ਰਯ. ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ—ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖੋਪਤਿ.

ਅਵਸ੍‍ਥਾ ਦ੍ਵਯ. ਦੋ ਅਵਸਥਾ. ਦੋ ਹਾਲਤਾਂ. ਦੌਲਤਮੰਦੀ ਤੇ ਮੁਫਲਿਸੀ (ਕੰਗਾਲੀ) ੨ ਵਿਦ੍ਵੱਤਾ ਅਤੇ ਮੂਰਖਤਾ। ੩ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਸੁਖ ਆਦਿ.

ਅਵਸ੍ਥਿਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਹਿਰਾਉ. ਮੁਕਾਮ.

ਅਵਸ਼੍ਯ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਜ਼ਰੂਰ. ਨਿਰਸੰਦੇਹ. ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ.

ਅਵਸ਼੍ਯਕ. ਜ਼ਰੂਰੀ. ਦੇਖੋ, ਆਵਸ਼੍ਯਕ.

ਅਵਸ਼੍ਯਕਤਾ. ਜ਼ਰੂਰਤ. ਦੇਖੋ, ਆਵਸ਼੍ਯਕਤਾ.

ਅਵਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਉਹਾਰ.

ਅਵਹਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਾਵਧਾਨ. ਏਕਾਗ੍ਰਚਿੱਤ.

ਅਵਹਿੱਥ | ਅਵਹਿੱਥਾ ਸੰ. अवहित्था. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਭਾਵ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਭੈ ਅਤੇ ਲੱਜਾ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਰਣ, ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਲੁਕੋਣਾ.

ਅਵਹੇਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖਣਾ. ਤੱਕਣਾ. ਨਿਹਾਰਨਾ। ੨ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਉਹੇਰਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਵਹੇਲਨ.

ਅਵਹੇਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਮਾਨ. ਨਿਰਾਦਰ। ੨ ਆਗ੍ਯਾ ਦਾ ਉਲੰਘਨ. "ਅਵਹੇਲਨ ਨਹਿ ਤਿਨ ਕੋ ਕੀਜੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਵਕਾਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਗਾ. ਥਾਂ। ੨ ਆਕਾਸ਼। ੩ ਫਾਸਿਲਾ. ਅੰਤਰ. ਵਿੱਥ। ੪ ਵੇਲ਼ੁ.

ਅਵਕੀਰਣ. ਸੰ. ਅਵਕੀਣੰ. ਵਿ—ਵਿਖੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਖਿੰਡਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਖਿਲਾਰਿਆ। ੨ ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ। ੩ ਫੈਲਿਆ. "ਨਰ ਅਵਕੀਰਣ ਜਹਿਂਕਹਾਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਵਖਦ | ਅਵਖਦੁ | ਅਵਖਧ | ਅਵਖਧੁ ਸੰ. ਔਸਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਵਾ. ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਸਤੁ. ਦਾਰੂ. ਦੇਖੋ, ਅਉਖਦ. "ਹਰਿਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਵਖਦੁ ਮੁਖਿਪਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਅਵਖਧ ਸਭੇ ਕੀਤਿਅਨ, ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਦਾਰੂ ਨਾਹਿ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੧) "ਰੋਗ ਮਿਟੈ ਹਰਿਅਵਖਧੁ ਲਾਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਵਗਣ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗੁਣ "ਗੁਣ ਕਉ ਧਾਵੈ, ਅਵਗਣ ਧੋਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮਹਲਾ ੧) ੨ ਸੰ. ਅਪਮਾਨ (ਅਨਾਦਰ) ਕਰਨਾ.

ਅਵਗਣਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਵਗੁਣ (ਔਗੁਣ) ਕਰਕੇ. ਔਗੁਣਾਂ ਨਾਲ. "ਅਵਗਣਿ ਮੁਠੇ ਚੋਟਾ ਖਾਹੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਅਵਗਣਿਆਰਿ. ਵਿ—ਅਵਗੁਣਾਂ (ਔਗੁਣਾਂ) ਵਾਲੀ. ਦੋਸਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ. "ਕਾਮਣਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵਈ ਖੋਟੀ ਅਵਗਣਿਆਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗਣ ੨.

ਅਵਗਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਗ੍ਯਾਤ। ੨ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਤਿਤ। ੩ ਸੰ. ਅਵਿਗਤ. ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਅਗ੍ਯਾਤ. "ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੋ ਅਵਗਤ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਗਤਿ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਲਖਦੇ ਹੈਨ." (ਜਸਭਾਮ). "ਅਵਗਤ ਲੀਲਾ ਸਤਗੁਰੁ ਕੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਜੋ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਨਿੱਤ। ੫ ਸੰ. ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਵ੍ਯਕ੍ਤਿ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਾਕਾਰ. ਅਗੋਚਰ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮਦੇਵ. ਅਨੰਗ। ੭ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੮ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੯ ਅਪਗਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਵਗਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁੱਧਿ. ਸਮਝ। ੨ ਉਤਰਾਉ. ਲਹਾਉ. "ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਅਵਗਤਿ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਤੇਰੀ ਚੜਾਉ ਲਹਾਉ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ੩ ਨੀਚ ਗਤਿ। ੪ ਘਟੀਆ. ਮੰਦ. "ਮਮ ਅਵਗਤਿ ਜਾਤੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਵਗਤਿ ਬਾਣਿ | ਅਵਗਤਿ ਬਾਨਿ ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ ਦੀ ਬਾਣੀ. ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਨਾਹਤ ਬਾਣੀ। ੨ ਚਿੱਤ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਨਾਲ ਸਿਮਰਣ ਕੀਤੀ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ. "ਅਵਗਤਿ ਬਾਣਿ ਛੋਡਿ ਮ੍ਰਿਤਮੰਡਲਿ ਤਉ ਪਾਛੇ ਪਛੁਤਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ)

ਅਵਗਨ. ਔਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗੁਣ. "ਅਵਗਨ ਕਾਟਿ ਕੀਏ ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਅਵਗਣਨ. ਗਿਣਤੀ. ਸ਼ੁਮਾਰ. "ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨ ਬੰਦੇ, ਏ ਅਵਗਣ ਕਤ ਜਾਹੀ?" (ਗਉ

ਕਬੀਰ। ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਅਵਗਨਹਾਰਾ, ਅਵਗਨੀਆਰ, ਅਵਗਨੀਆਰਾ ਵਿ—ਅਵਗੁਣਾ ਵਾਲਾ. ਦੋਸੀ. ਪਾਪੀ. "ਅਵਗਨੀਆਰੇ ਪਾਥਰ ਭਾਰੇ." (ਕਾਨ ਮ: ੪)

ਅਵਗਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਚਯਾਤਮਕ ਗ੍ਯਾਨ. ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਗ੍ਯਾਨ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ.

ਅਵਗਾਹਨ, ਅਵਗਾਹਨੁ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਮੱਜਨ. ਟੁੱਬੀ ਮਾਰਕੇ ਕੀਤਾ ਇਸਨਾਨ. "ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਬਨ ਬਨ ਅਵਗਾਹੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ਅਨੇਕ ਵਨ (ਜੰਗਲ) ਅਨੇਕ ਵਨ (ਜਲ-ਤੀਰਥ) ਅਵਗਾਹੇ। ੨ ਮਥਨ. ਰਿੜਕਨਾ। ੩ ਖੋਜ. ਛਾਨ ਬੀਨ. "ਸਗਲ ਦੇਵ ਹਾਰੇ ਅਵਗਾਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅਵਗਾਹਿ. ਅਵਗਾਹਨ ਕਰਕੇ. ਖੋਜਕੇ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗਾਹਨ ੩.

ਅਵਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗ੍ਯਾ. "ਜੋ ਜੋ ਕਰੈ ਅਵਗਿਆ ਜਨ ਕੀ, ਹੋਇ ਗਇਆ ਤਤ ਛਾਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਅਵਗੁਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ (ਉਲਟ). ਦੋਸ. ਐਬ। ੨ ਪਾਪ। ੩ ਅਪਰਾਧ.

ਅਵਗੁਣਿ. ਅਵਗੁਣ (ਔਗੁਣ) ਕਰਕੇ. ਔਗੁਣਾਂ ਨਾਲ.

ਅਵਗੁਣਿਆਰਾ, ਅਵਗੁਣਿਆਰੀ ਵਿ—ਔਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). "ਅਵਗੁਣਿਆਰੀ ਕੰਤ ਵਿਸਾਰੀ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਅਵਗੁਣੀ. ਵਿ—ਅਵਗੁਣ ਵਾਲਾ. ਦੋਸੀ. ਪਾਪੀ. ਅਪਰਾਧੀ। ੨ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨਾਲ. "ਅਵਗੁਣੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੩ ਅਵਗੁਣੋਂ ਸੇ. ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ.

ਅਵਗੁਣੁ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗੁਣ. "ਗੁਣੁ ਅਵਗੁਣੁ ਮੇਰਾ ਕਿਛੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅਵਗੁਨ, ਅਵਗੁਨੀ ਦੇਖੋ, ਅਵਗੁਣ ਅਤੇ ਅਵਗੁਣੀ.

ਅਵਗੁਨੀਆਰਾ. ਵਿ—ਅਵਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ. ਐਬੀ. ਦੋਸੀ. "ਅਵਗੁਨੀਆਰੇ ਮਾਨਸੈ ਭਲੋ ਨ ਕਹਿ ਹੈ ਕੋਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਅਵਗ੍ਯਾ. ਸੰ. ਅਵਜ੍ਞਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਾਦਰ. ਅਪਮਾਨ। ੨ ਹਾਰ. ਪਰਾਜਯ. ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ੩ ਆਗ੍ਯਾ ਦਾ ਉਲੰਘਨ. ਹੁਕਮ ਉਦੂਲੀ। ੪ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਿ ਗੁਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋਸ ਮੰਨਕੇ ਉਸਦਾ ਤ੍ਯਾਗ ਕਹਿਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਤਿਰਸਕਾਰ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ
ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ, ××
ਜਲਿਜਾਉ ਏਹੁ ਬਡਪਨਾ
ਮਾਇਆ ਲਪਟਾਏ, ××
ਐਸੋ ਰਾਜੁ ਨ ਕਿਤੈ ਕਾਜਿ
ਜਿਤੁ ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ, ××
ਪਾਟ ਪਟੰਬਰੁ ਬਿਰਥਿਆ ਜਿਹ ਰਚਿ ਲੋਭਾਏ."
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

"ਵਾ ਸੋਨੇ ਕੋ ਜਾਰਿਯੇ ਜਾਂਸੋਂ ਟੂਟੈਂ ਕਾਨ." (ਵ੍ਰਿੰਦ)

ਅਵਘਟ, ਅਵਘਾਟ ਵਿ—ਵਿਖੜਾ ਮਾਰਗ. ਔਖਾ. ਘਾਟ. "ਇਕ ਅਵਘਟ ਘਾਟੀ ਰਾਮ ਕੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਦੁਰਗਮ. ਕਠਿਨ. "ਅਵਘਟ ਗਲੀਆਂ ਭੀੜੀਆਂ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪) "ਅਵਘਟ ਉਤਰ ਸਰੋਵਰ ਮਜਨ ਕਰੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਸਰਵਰਿ ਨਾਵੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਘਟਿ ਅਵਘਟਿ.

ਅਵਘਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਹਾਰ. ਸੱਟ. ਚੋਟ.

ਅਵਚਨੀਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਕਹਿ. ਜੋ ਵਚਨਾਂ ਕਰਕੇ ਨਾ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਜੋ ਵਾਕ ਕਹਿਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਅਵਛਿੰਨ. ਸੰ. अवच्छिन्न. ਵਿ—ਜੁਦਾ (ਵੱਖ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਅਲਗ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਰਹਿਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਵਛੰਨ ਅਤੇ ਅਵਿਛਿੰਨ.

ਅਵਛੇਦ. ਸੰ. अवच्छेद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੇਦ. ਜੁਦਾਈ. ਫਰਕ। ੨ ਵਿਭਾਗ. ਵੰਡ. ਤਕਸੀਮ। ੩ ਛਾਨ ਬੀਨ. ਪੜਤਾਲ. ਡੂੰਘੀ. ਖੋਜ.

ਅਵਛੇਦਕ. ਸੰ. अवच्छेदक. ਵਿ—ਭੇਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭਿੰਨ ਕਰਤਾ। ੨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਛਾਨ ਬੀਨ ਕਰਤਾ।

ਅਵਛੇਦ੍ਯ. ਸੰ. अवच्छेद्य. ਵਿ—ਭੇਦ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਭਿੰਨਤਾ ਯੋਗ੍ਯ.

ਅਵਛੰਨ. ਸੰ. अवच्छन्न. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਵਝੜ. ਦੇਖੋ, ਅਉਝੜ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਝੜੇ ਨਾ. ਨਾ ਡਿਗਣ ਵਾਲਾ. ਪਤਨ ਰਹਿਤ.

ਅਵਝੇਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝਗੜਾ. ਵਿਵਾਦ। ੨ ਗੁੰਝਲ. ਪੇਚਦਾਰ ਗੱਲ. "ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਇਹੈ ਅਵਝੇਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ)

ਅਵਟ, ਅਵਟਣ, ਅਵਟਨ, ਅਵੱਟਣ ਔਟਾਨਾ. ਉਬਾਲਨਾ. "ਸਮ ਨੀਰਹਿ ਕੀ ਅਵਟੈਹੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਢਾਲਨਾ. ਪਘਰਾਉਣਾ. "ਕਨਕ ਅਵਟ ਸਾਂਚੇ ਜਨੁ ਢਾਰਾ." (ਦਿਲੀਪ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਉ. ਆਂਚ. ਸੇਕ. "ਸਹੈ ਅਵੱਟਣ ਅੱਗ ਦਾ." (ਭਾਗੁ)

ਅਵਣੇਸ਼. ਸੰ. ਅਵਨੀਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵਨੀ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਈਸ਼. ਰਾਜਾ. ਪ੍ਰਿਥੀਪਤਿ. "ਅਵਣੇਸ਼ ਅਣੀਨ ਸੁਧਾਰਹਿੰਗੇ." (ਕਲਕੀ)

ਅਵਤ. ਦੇਖੋ, ਆਵਰਤ.

ਅਵਤਰ. ਵਿ—ਅਪੁਤ੍ਰ. ਔਤ੍ਰਾ। ੨ ਸੰ. ਅਵਤਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਰਨਾ. ਪਾਰ ਹੋਣਾ। ੩ ਨਕਲ। ੪ ਪੌੜੀ. ਸੀੜ੍ਹੀ। ੫ ਜਨਮ ਗ੍ਰਹਿਣ. ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਣ.

ਅਵਤਰਕ. ਸੰ. ਅਵਿਤਰ੍ਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਕ਼ਯਾਸ (ਕ਼ਿਆਸ) ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ. "ਕਹਾਂ ਤਰਕ ਅਵਤਰਕ." (ਅਕਾਲ)

ਅਵਤਰਣ, ਅਵਤਰਨਾ ਦੇਖੋ, ਅਵਤਰ ੨ ਅਤੇ ੫.

ਅਵਤਰਿ. ਅਵਤਾਰ (ਜਨਮ) ਲੈਕੇ. ਜੰਮਕੇ. "ਅਵਤਰਿ ਆਇ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਕੀਨਾ?" (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ)

ਅਵਤਰਿਉ } **ਅਵਤਰਯਉ** } ਅਵਤਰਣ ਹੋਇਆ. ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ. "ਨਾਨਕ ਕੁਲਿ ਨਿੰਮਲੁ ਅਵਤਰਿਉ." ਅਤੇ—"ਅਵਤਰਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅਵਤਾ. ਵਿ—ਆਵਰ੍ਤ (ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ) ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਅਬੱਤਾ. ਵਿਪਰੀਤ. ਉਲਟ. ਵਿਰੁੱਧ. "ਫਿਰਹਿ ਅਵਤਾ ਲੋਇ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨. ਮ: ੫) ੩ ਅਵੈਤਾ. ਆਕੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਅਮੋੜ.

ਅਵਤਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਮ. "ਮਾਨੁਖਾ ਅਵਤਾਰ ਦੁਰਲਭ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਜਨਮ ਗ੍ਰਹਿਣ. ਜਨਮ ਧਾਰਨਾ। ੩ ਉਤਰਨਾ. ਹੇਠ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਪੁਰਾਣਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਅਤੇ ਦਸ ਅਵਤਾਰ. "ਅਵਤਾਰ ਨਾ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤ ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਿਅੰਤ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੫ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੩ ਅਤੇ ੧੦ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਲਘੁ ਗੁਰੁ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅਰਧ ਅਵਤਾਰ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਦੋਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—

"ਅਸਥਨ ਮੁਖ ਲੈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤਿਹ, ਊਪਰ ਸੋਇ ਗਏ,
ਧਾਇ ਤਬੈ ਬ੍ਰਿਜਲੋਕ ਸਭ, ਗੋਦ ਉਠਾਇ ਲਏ."
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅਵਤਾਰੀ. ਵਿ—ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਵਿੱਚ. "ਕਿਸਨੁ ਸਦਾ ਅਵਤਾਰੀ ਰੂਧਾ." (ਵਡ ਮ: ੩)

ਅਵਤਾਰੀਸਵਤਾਰ. ਵਿ—ਅਵਤਾਰ—ਈਸ਼-ਅਵਤਾਰ. ਅਵਤਾਰਾਂ ਸਿਰ ਅਵਤਾਰ. "ਅਵਤਾਰੀਸਵਤਾਰ ਧਰਾ ਕੇ ਭਾਰ ਉਤਾਰਣ." (ਕਲਕੀ)

ਅਵਤੰਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੂਸਣ. ਗਹਿਣਾ। ੨ ਮੁਕੁਟ. ਤਾਜ। ੩ ਦੁਲਹਾ. ਲਾੜਾ। ੪ ਰਾਜਾ। ੫ ਪਹਾੜ ਦਾ ਟਿੱਲਾ। ੬ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਕਲਸ.

ਅਵਦ. ਦੇਖੋ, ਅਵਦ੍ਯ। ੨ ਵਿ—ਅਕਥ੍ਯ. ਜੋ ਬਿਆਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਬਦ.

ਅਵਦਾਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਚਿੱਟਾ. ਉੱਜਲ। ੨ ਨਿਰਮਲ. ਸਾਫ। ੩ ਸੁੰਦਰ। ੪ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. "ਬਸਹਿ ਵਿਪ੍ਰ ਇਕ ਤਹਿ ਅਵਦਾਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਵਦਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਕ ਕੰਮ. ਸੁਕਰਮ। ੨ ਚੰਗਾ ਚਾਲਚਲਨ। ੩ ਖੰਡਨ. ਤੋੜਨਾ.

ਅਵਦ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿੰਦਿਤ. ਨਿੰਦਾ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਪਾਪੀ. ਅਧਮ. ਨੀਚ.

ਅਵਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੋਸ਼ਲ ਦੇਸ਼. ਔਧ। ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਪ੍ਯਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੨੩,੯੬੬ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਅਵਧ ੪ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੫੬ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ੨ ਕੋਸ਼ਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰੀ. ਅਯੋਧ੍ਯਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਵਧਿ. "ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਵਧ ਘਟਤੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ) ੪ ਦੇਖੋ, ਅਵਧ੍ਯ.

ਅਵਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਦਾ ਲਗਾਉ. ਸਮਾਧਿ। ੨ ਧ੍ਯਾਨ. ਚੌਕਸੀ। ੩ ਆਧਾਨ. ਗਰਭ. "ਤਾਂਕੋ ਪਤਿ ਮਰਗਯੋ ਜਬ ਤਾਂਹਿ ਰਹ੍ਯੋ ਅਵਧਾਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫)

ਅਵਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਦ. ਸੀਮਾ। ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕੀਤਾ ਵੇਲਾ. ਮਯਾਦ (ਮਿਆਦ). ੩ ਉਮਰ. ਆਯੁ। ੪ ਮਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ.

ਅਵਧਿਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵਧ-ਈਸ਼. ਅਯੋਧ੍ਯਾਪਤਿ ਦਸ਼ਰਥ. "ਅਵਧਿਸ ਗਾਜਹਿੰਗੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅਵਧੂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਕੰਪਨ ਕਰਾਇਆ (ਕੰਬਾਇਆ ਹੋਇਆ). ਝਾੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਪੁਰਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਕਰਮ ਝਾੜ ਸਿੱਟੇ ਹਨ. ਸਾਧੁ। ੪ ਤ੍ਯਾਗੀ. ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਉਧੂ.

ਅਵਧੂਤਾਨੀ. ਅਵਧੂਤ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਸੁਆਹ ਮਲਦੀਆਂ ਹਨ ਅਥਵਾ ਫਕੀਰੀ ਲਿਬਾਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਵਧੂਤਾਨੀਆਂ ਕਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੰਗਾ ਗਿਰੀ ਨਾਉਂ ਦੀ ਸੰਨ੍ਯਾਸਨ ਅਵਧੂਤਾਨੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚੱਲੀ. ਅਵਧੂਤਾਨੀ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਅਵਧੂਤਾਨੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਸਾਧੂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੁਦੀਖ੍ਯਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ. ਅਵਧੂਤਾਨੀ ਨੂੰ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਅਵਧੇਸ } **ਅਵਧੇਸਰ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵਧ-ਈਸ਼. ਅਵਧ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ. ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ। ੨ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ.

ਅਵਧ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਧ (ਮਾਰਣ) ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਮੁਕੁਕੇਸ਼.

ਅਵਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਚਾਉ. ਰਕ੍ਸ਼ਣ (ਰਖ੍ਯਾ) ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਵਨਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਨੰਮ੍ਰ। ੨ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਤਿਤ.

ਅਵਨਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੰਮ੍ਰਤਾ. ਨਿਵਾਣ। ੨ ਗਿਰਾਉ. ਪਤਨ. ਤਨੱਜ਼ੁਲ.

ਅਵਨਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜ਼ਮੀਨ. ਭੂਮਿ. ਧਰਤੀ.

ਅਵਨਿਸੁਤਾ } **ਅਵਨਿਕੁਮਾਰੀ** } **ਅਵਨਿਕੰਨ੍ਯਾ** } **ਅਵਨਿਤਨਿਯਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਬੇਟੀ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕੰਨ੍ਯਾ. ਸੀਤਾ. ਭੂਮਿਜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਾ.

ਅਵਨਿਪ } **ਅਵਨਿਪਾਲ** } **ਅਵਨੀਸ਼** } **ਅਵਨੀਸ਼੍ਵਰ** } **ਅਵਨੀਪ** } **ਅਵਨੇਸ਼** } **ਅਵਨੰਬਰ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਪਤਿ, ਪਾਲਕ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਤੇ ਵਰ, ਰਾਜਾ. ਭੂਪ. ਭੂਪਤਿ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਸੁਨਤ ਰਿਸਹਿ ਭੇਜੈ ਅਵਨੀਪ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਕੰਬਰ ਜਯੋਂ ਜਰਕੰਬਰ ਕੀ ਢਿਗ ਤਯੋਂ ਅਵਨੰਬਰ ਤੀਰ ਸੁਹਾਏ." (ਅਜਰਾਜ) ਜਿਵੇਂ ਜ਼ਰਕ ਅੰਬਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੰਬਲ ਭੱਦਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਅਜ ਪਾਸ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਅਵਮਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਵਗਯਾ—ਅਨਾਦਰ.

ਅਵਯਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗ। ੨ ਹਿੱਸਾ ਭਾਗ.

ਅਵਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਰ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ) ਨਹੀਂ. ਅਧਮ. ਨੀਚ। ੨ ਘਟੀਆ. "ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ" (ਜਪੁ)[1] ੩ ਸਮੀਪੀ. ਨੇੜੇ ਦਾ। ੪ ਸੰ. ਅਪਰ. ਪਹਿਲਾ। ੫ ਪਿਛਲਾ। ੬ ਦੂਜਾ. "ਝੂਰ ਮਰਹਿ ਦੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨਿ ਅਵਰੀ ਲਗਾ ਨੇਹੁ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੭ ਪ੍ਰਤਿਪਕ੍ਸ਼ੀ. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਦਾ.

ਅਵਰਣ. ਸੰ. ਅਵਣੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿੰਦਾ। ੨ ਵਿ—ਵਰਣ (ਰੰਗ) ਰਹਿਤ। ੩ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਵਰਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ। ੪ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ੫ ਸੰ. अवर्ण्य—ਅਵਰ੍ਣ੍ਯ. ਜੋ ਵਰਣਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ੬ ਦੇਖੋ, ਆਵਰਣ.

ਅਵਰਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਲਗ. ਜੁਦਾ. ਵੱਖ। ੩ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਦੇਖੋ, ਆਵਰਤ। ੫ ਦੇਖੋ, ਆਵਿਰਤ.

ਅਵਰਤਏਥਹ. ਸੰ. आवर्तयेथाः—ਆਵਰ੍ਤਯੇਥਾ: ਵਾਰੰਵਾਰ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰ. ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਕਹੁ. "ਅਵਰਤਏਥਹ ਸੁਧ ਅਛਰਣਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਅਵਰਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਵਸਥਾ. ਉਮਰ. ਆਯੁ. "ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਸਗਲ ਅਵਰਦਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬਿਹਾਇ ਅਵਰਦਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਵਰਦ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਵ੍ਰਦਾ.

ਅਵਰਨ. ਦੇਖੋ,ਅਵਰਣ। ੨ ਵਿ—ਅਮਰ-ਨ. ਜੋ ਅਮਰ ਨਹੀਂ. ਮਰਨ ਵਾਲਾ. "ਕਿ ਇਹੁ ਮਨ ਅਵਰਨ, ਸਦਾ ਅਵਿਨਾਸੀ?" (ਮਲਾ ਮ: ੩) ਇਹ ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਥਵਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਿੱਤ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ?

ਅਵਰਿ. ਵਯ—ਔਰ. ਅਨ੍ਯ. ਹੋਰ. "ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਅਵਰੀਤ, ਅਵਰੀਤਾ ਵਿ—ਅ-ਵ੍ਰਿਤ. ਜੋ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਆਵਰਣ ਦੋਸ ਰਹਿਤ. ਅਗਯਾਨ ਪੜਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸਾਜਨਾ ਮੀਤਾ ਅਵਰੀਤਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਉਲਟੀ ਰੀਤਿ। ੩ ਵਿਪਰੀਤ ਗਤਿ. ਉਲਟੀਚਾਲ.

ਅਵਰੁ. ਵਯ—ਔਰ. ਹੋਰ. ਅਨ੍ਯ. ਦੂਜਾ. "ਕਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਵਰੁ, ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਕੀਜੈ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਸਰਵ—ਓਪਰਾ. ਆਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ. "ਅਵਰੁ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਵਰ.

ਅਵਰੇਖਨ, ਅਵਰੇਖਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਅਵਲੇਖਨ. ਉੱਕਰਨਾ. ਚਿੱਤਣਾ। ੨ ਲਿਖਣਾ। ੩ ਦੇਖਣਾ. ਨਿਹਾਰਨਾ। ੪ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰਨਾ. ਅਟਕਲਨਾ. ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ. "ਰਾਜਨ ਮਹਿ ਰਾਜਾ ਅਵਰੇਖਾ." (ਰਘੁਰਾਜ)

ਅਵਰੇਵ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਰਛੀ (ਟੇਢੀ) ਚਾਲ। ੨ ਵ੍ਯੰਗ ਵਾਕ. ਜਿਸ ਵਾਕ ਦਾ ਟੇਢਾ ਅਰਥ ਨਿਕਲੇ.

[1] ਦੇਖੋ, ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ੩. ੩੬.

ਅਵਰੋਹਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿਰਾਉ. ਪਤਨ। ੨ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ. ਉਤਰਨਾ.

ਅਵਰੋਹੀ. ਸੰ. अवरोहिन्. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਤਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਸਾਦ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸੜਜ ਤੀਕ ਉਤਰਦੇ ਸੁਰ ਲਗਦੇ ਜਾਣ. ਜੈਸੇ—ਨੀ ਧਾ ਪਾ ਮਾ ਗਾ ਰੇ ਸਾ। ੨ ਵਿ—ਹੇਠ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ.

ਅਵਰੋਧ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਅਟਕਾਉ। ੨ ਘੇਰਾ. ਮੁਹਾਸਿਰਾ.

ਅਵਰੰਗ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. ਦੇਖੋ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. "ਅਵਰੰਗ ਕੂਰ ਕਰਜੋ ਬਡ ਬਾਦਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਵਰੰਗਾਬਾਦ. ਦੇਖੋ, ਔਰੰਗਾਬਾਦ.

ਅਵਲ. ਅ਼ اوّل ਅੱਵਲ. ਸੰਗਯਾ—ਆਦਿ. ਮੁੱਢ. ਆਰੰਭ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਥਮ. ਪਹਿਲਾ।

ਅਵਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਬਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਵੱਲਾ.

ਅਵਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ. "ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰ ਉਪਾਇਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਵਲਿ.

ਅਵਲੀ. ਸੰ. ਆਵਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੂਹ. ਝੁੰਡ. ਗਰੋਹ। ੨ ਪੰਕਤੀ. ਲੜੀ. ਕਤਾਰ. "ਅਵਲੀ ਸੁ ਹੀਰਨ ਕੀ ਜਟੀ ਸੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਵਲੇਹਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੀਭ ਨਾਲ ਚੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਚੱਟਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ.

ਅਵਲੋਇਨ, ਅਵਲੋਕਨ ਸੰ. ਅਵਲੋਕਨ. ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ਨਿਹਾਰਨ. "ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਦਰਿ ਅਵਲੋਕਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਅਵਲੋਕਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਭਰਮ ਸਭ ਛੁਟਕ੍ਯਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਜਾਂਚ. ਪੜਤਾਲ. ਪਰਖਣਾ.

ਅਵਲੰਬ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਸ਼੍ਰਯ (ਆਸਰਾ). ਸਹਾਰਾ. ਆਧਾਰ.

ਅਵਲੰਬਨ. ਕ੍ਰਿ—ਸਹਾਰਾ ਦੇਣਾ. ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ.

ਅਵੱਲਾ. ਵਿ—ਟੇਢਾ। ੨ ਕ੍ਰੋਧੀ.

ਅਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਵਾ. ਇੱਟਾਂ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਭੱਠਾ. "ਦੈਤ ਜਰੇ ਜੈਸੇ ਈਟ ਅਵਾ ਪੈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਵਾਇਲ. ਅ਼ اوائل ਵਿ—ਬਹੁ ਵਚਨ ਅੱਵਲ ਦਾ. ਪਹਿਲੇ. ਪ੍ਰਥਮ। ੨ ਪੁਰਾਣੇ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ। ੩ ਭਾਵ—ਪੁਰਾਣੇ ਖੋਟੇ ਸੰਸਕਾਰ. ਬਚਪਨ ਦੀ ਵਾਦੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਆਵਾਇਲ.

ਅਵਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਆਗਮਨ. ਆਮਦ। ੨ ਅਵਾਰਾ ਗਰਦੀ। ੩ ਵਿ—ਮੰਦਭਾਗੀ. ਬਦਨਸੀਬ. "ਮਨਮੁਖ ਰਾਮ ਨ ਜਪੈ ਅਵਾਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੪ ਨਿਸਫਲ. ਵ੍ਰਿਥਾ. "ਮਨਮੁਖ ਪੜੈ ਅਵਾਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਛੋਡ, ਅਵਾਈ ਕਰਹਿਂ ਜੁ ਬਾਤ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਵਾਸ. ਵਿ—ਵਾਸ (ਵਸਤ੍ਰ) ਰਹਿਤ. ਨੰਗਾ। ੨ ਸੰ. ਆਵਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ.

ਅਵਾਸਾ. ਦੇਖੋ, ਅਵਾਸ। ੨ ਵਿ—ਵਸਤ੍ਰ ਰਹਿਤ. ਦਿਗੰਬਰ. ਨੰਗਾ.

ਅਵਾਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਉਬਾਸੀ. ਜੰਭਾਈ. ਅਵਾਸੀ ਆਲਸ ਅਤੇ ਨੀਂਦ

ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. ਮਿਸ਼ਕਾਤ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਛਿੱਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਵਾਸੀ ਕੋਪ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. ਜੋ ਅਵਾਸੀ ਸਮੇਂ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਢੱਕਦਾ, ਸ਼ੈਤਾਨ ਉਸ ਪੁਰ ਹੱਸਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਨਹੀਂ. ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਬਾਸੀ.

ਅਵਾਹਨ. ਵਿ—ਵਾਹਨ (ਸਵਾਰੀ) ਬਿਨਾ. "ਕਵਨ ਗੁਫਾ ਜਿਤੁ ਰਹੈ ਅਵਾਹਨ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਉਹ ਕੇਹੜੀ ਗੁਫਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਛੱਡਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ੨ ਦੇਖੋ, ਆਵਾਹਨ.

ਅਵਾਕ. ਵਿ—ਜੋ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ. ਚੁੱਪ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼. ਮੌਨ. ਅਵਾਚ.

ਅਵਾਚ. ਵਿ—ਚੁੱਪ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼। ੨ ਸੰ. ਅਵਾਚ੍ਯ. ਜੋ ਕਹਿਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਨੀਚ. ਪਾਮਰ.

ਅਵਾਚੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ. ਜਨੂਬ. "ਕਾਹੂੰ ਲਖ੍ਯੋ ਹਰਿ ਅਵਾਚੀ ਦਿਸਾ ਮਹਿ, ਕਾਹੂੰ ਪਛਾਹ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ." (ਅਕਾਲ) ਕਿਸੇ (ਹਿੰਦੂ) ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ (ਓਅੰਕਾਰ ਆਦਿ ਥਾਂਈਂ) ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ (ਮੁਸਲਮਾਨ) ਨੇ ਪੱਛਮ (ਕਾਬੇ) ਵੱਲ ਸਿਜਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੨ ਗੁੰਗਾ, ਜੋ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ੩ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੇਠ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਲਟਕਾਇਆ ਹੈ। ੪ ਭਵਾਨੀ. ਦੁਰਗਾ.

ਅਵਾਜ. ਦੇਖੋ, ਆਵਾਜ.

ਅਵਾਜ ਲੈਣੀ. ਦੇਖੋ, ਆਵਾਜ਼ ਲੈਣੀ.

ਅਵਾਜਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਬਾਜਾਰ.

ਅਵਾਂਤਰ. ਸੰ. अवान्तर. ਵਿ—ਭੀਤਰੀ. ਵਿੱਚ ਦਾ. ਅੰਦਰਲਾ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ.

ਅਵਾਧ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਾਧਾ (ਰੋਕਣ) ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਬਿਨਾ ਵਿਘਨ.

ਅਵਾਨ. ਫ਼ਾ. ਐਵਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ. ਮਕਾਨ. "ਲੁਟ ਲੀਨੇ ਅਵਾਨੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਜਿਲੇ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਹੁਤ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਸੁੱਕਾ ਮੇਵਾ। ੪ ਸ੍ਵਾਸ (ਸਾਹ) ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅਵਾਯ. ਸੰ. ਐਵਾਯੰ਍. ਵਿ—ਜੋ ਰੋਕਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ.

ਅਵਾਰ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿਰ. ਦੇਰੀ। ੨ ਸੰ. ਉਰਲਾ ਪਾਰ. ਉਰਾਰ। ੩ ਅਵਾਯੰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਾਰਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਜੋ ਰੋਕਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ। ੪ ਅੰਬਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਅਵਾਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ:— "ਛਪਰਨ ਕੇ ਜਹਿਂ ਉਡੇ ਅਵਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੩)

ਅਵਾਰ ਪਾਰ. ਉਰਲਾ ਅਤੇ ਪਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ। ੩ ਸੰ. ਸਮੁੰਦਰ, ਜੋ ਦੋ ਕਿਨਾਰੇ ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਅਵਾਰਾ. ਵਿ—ਜੋ ਵਾਰਿਆ (ਵਰਜਿਆ) ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ. ਅਮੋੜ। ੨ ਫ਼ਾ آواره ਵਿ—ਸੁਸਤ. ਆਲਸੀ. ਨਿਕੰਮਾ। ੩ ਬਰਬਾਦ ਹੋਇਆ.

ਅਵਿ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿ ੨ ਤੋਂ ੧੦.

ਅਵਿਅਕਤ. ਸੰ. ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਵਿ—ਵ੍ਯਕ੍ਤਿ (ਦੇਹ) ਬਿਨਾ. ਨਿਰਾਕਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੪ ਕਾਮਦੇਵ. ਅਨੰਗ.

ਅਵਿਆਵਰ. ਵਿ—ਨਾ ਵਿਆਉਣ (ਸੂਣ) ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਧ੍ਯਾ. ਬਾਂਝ. "ਅਵਿਆਵਰ ਨ ਵਿਆਵਈ." (ਭਾਗੁ)

ਅਵਿਸੇਸਨ. ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ. ਬੇਮਿਸਾਲ. "ਦ੍ਰਿਢ ਘੇਰਾ ਘਾਲਹਿਂ ਅਵਿਸੇਸਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਵਿਹਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਹਿਤ (ਵਿਧਾਨ) ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਨਿਖੇਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਅਵਿਕਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਅਕਤ। ੨ ਸੰ. अविकृत—ਅਵਿਕ੍ਰਿਤ. ਜੋ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਜੋ ਸਦਾ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ. "ਅਵਿਕਤੁਆ ਅਭੰਗੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਵਿਕਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ ਬਿਨਾ. ਸ਼ਾਂਤ. ਬਿਨਾ ਘਬਰਾਹਟ.

ਅਵਿਕਲਪ. ਸੰ. ਅਵਿਕਲ੍ਪ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿ:ਸੰਦੇਹ. ਨਿਸ਼੍ਚਿਤ. ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ। ੨ ਸ਼ੰਕਾ ਰਹਿਤ.

ਅਵਿਖਾਦ. ਸੰ. ਅਵਿਸਾਦ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਸਾਦ (ਦਿਲ ਟੁੱਟਣ) ਰਹਿਤ ਹੈ. ਜੋ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੨ ਆਲਸ ਬਿਨਾ। ੩ ਘਬਰਾਹਟ ਬਿਨਾ.

ਅਵਿਗ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਗ੍ਯ.

ਅਵਿੰਗ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਬਿੰਗ. ਸਿੱਧਾ. "ਨਵਮ ਅਵਿੰਗ ਜੁ ਸੂਧਾ ਬੈਸੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅਵਿਗਤ, ਅਵਿਗਤੁ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਨਿਰਵਚਨੀਯ. ਜੋ ਬਿਆਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਨਿੱਤ. "ਤਤੁ ਅਵਿਗਤੁ ਧਿਆਇਆ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਅਵਗਤ। ੪ ਦੇਖੋ. ਗਤਿ ਅਵਿਗਤਿ। ੫ ਦੇਖੋ, ਵਿਗਤ.

ਅਵਿਗ੍ਯ. ਸੰ. अविज्ञ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਗ੍ਯ (ਗ੍ਯਾਨੀ) ਨਹੀਂ. ਜੋ ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਅਣਜਾਣ.

ਅਵਿਗ੍ਯਤਾ. ਸੰ. अविज्ञता. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ. ਅਣਜਾਣਪਨ. ਨਾਦਾਨੀ. ਅੰਵਾਣਪੁਣਾ.

ਅਵਿਘਟ. ਦੇਖੋ, ਅਵਘਟ.

ਅਵਿਚਲ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲ.

ਅਵਿਚਲ ਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ.

ਅਵਿਚਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਾਰ.

ਅਵਿਚਾਰੀ. ਵਿ—ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਵਿ (ਭੇਡ ਬੱਕਰੀਆਂ) ਚਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਯਾਲੀ.

ਅਵਿਛਿੰਨ. ਸੰ. अविच्छिन्न. ਵਿ—ਜੋ ਵਿੱਛਿੰਨ (ਅਲਗ) ਨਹੀਂ. ਅਖੰਡ. ਅਟੁੱਟ.

ਅਵਿਜਾਤ, ਅਵਿਜਾਤਾ. ਵਿ—ਅਪਜਾਤੀ ਵਾਲਾ. ਨੀਚ. "ਤੁਮਰਾ ਜਨ ਜਾਤਿ ਅਵਿਜਾਤਾ ਹਰਿ ਜਪਿਓ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) ੨ ਅਵਿਗ੍ਯਾਤ. ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਅਵਿਜਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਜਾਤਿ. ਨੀਚ ਜਾਤਿ। ੨ ਜੋ ਨਹੀਂ

ਵਿਜਾਤਿ. ਕੁਲੀਨ.

ਅਵਿਤ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਤ (ਦੇਹ) ਰਹਿਤ. ਅਨੰਗ. ਕਾਮਦੇਵ. "ਅਲਪ ਸੁਖ ਅਵਿਤ ਚੰਚਲ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਰਕ੍ਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਵਿੱਤ (ਧਨ) ਬਿਨਾ. ਕੰਗਾਲ. ਅਵਿੱਤ.

ਅਵਿਦ } ਸੰ. अविद्. ਵਿ—ਅਣਜਾਣ. ਮੂਰਖ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਦੇਖੋ,
ਅਵਿੰਦ } ਅਵਿਦ੍ਯ.

ਅਵਿੰਦਾ. ਵਿ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ. "ਅੰਗ ਅੰਗ ਮੇ ਅਵਿੰਦਾ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਵਿਦਾਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵਦਾਤ.

ਅਵਿਦਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਦ੍ਯਾ.

ਅਵਿਦਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਾ ਹੋਵੇ ਵਿਦਿਤ (ਜਾਹਰ). ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਗੁਪਤ.

ਅਵਿਦ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਵਿਦ੍ਯਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਇ਼ਲਮ. ਅਨਪੜ੍ਹ.

ਅਵਿਦ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨ. ਮੂਰਖਤਾ। ੨ ਮਾਇਆ ਦੀ ਓਹ ਦਸ਼ਾ ਜੋ ਜੀਵਾਤਮਾ ਨੂੰ ਅਗ੍ਯਾਨਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਉਲਟੀ ਸਮਝ.[1]

ਅਵਿੰਧ. ਦੇਖੋ, ਆਵਿੰਧ.

ਅਵਿੱਧ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿੱਧ (ਬਿੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ) ਨਹੀਂ. ਅਣਬਿੱਧ.

ਅਵਿਨਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਨਯ (ਨੰਮ੍ਰਤਾ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਸਭ੍ਯਤਾ. ਢੀਠਤਾ. ਉੱਜਡਪੁਣਾ.

ਅਵਿਨਾਸੀ. ਵਿ—ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਨਾਸੀ. "ਹਰਿਗੁਣ ਸੁਣੀਅਹਿ ਅਵਿਨਾਸੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਸੁਣੀਅਹਿ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਅਕਾਲ। ੩ ਵਿਸ਼ਨੁ. "ਕ੍ਰੁਧਕੈ ਜੁੱਧ ਕਿਯੋ ਬਹੁ ਚੰਡਿ. ਨ ਏਤੋ ਕਿਯੋ ਮਧੁ ਸੋਂ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਅਵਿਨੈ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਨਯ.

ਅਵਿਰਥਾ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਰਥਾ.

ਅਵਿਰਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਵਿਰਲਾ. ਸੰਘਣਾ। ੨ ਬਿਨਾ ਵਿੱਥ।

ਅਵਿਰੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਵਰੀਤਾ.

ਅਵਿਰੁੱਧਿਤ. ਸੰ. ਅਵਿਰੋਧਿਤ. ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਕ੍ਰੁੱਧ ਜੁੱਧ ਅਵਿਰੁੱਧਿਤ ਘੇਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਵਿਲੋਇ } ਦੇਖੋ, ਅਵਲੋਕਨ ੧. "ਅਵਿਲੋਕਨ ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ
ਅਵਿਲੋਇਨ } ਕਰਉ ਜਨ ਕਾ ਦਰਸਾਰ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ,
ਅਵਿਲੋਕਨ } ਅਵਲੋਕਨ ੨. "ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਅਵਿਲੋਕੋ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਅਵਿਲੰਬ. ਸੰ. अविलम्ब. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿਲੰਬ (ਦੇਰੀ) ਬਿਨਾ. ਛੇਤੀ. ਤੁਰੰਤ। ੨ ਸੰ. अवलम्ब—ਅਵਲੰਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ. "ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਅਵਿਲੰਬ ਬਹੁਤ ਜਨ ਉਧਰੇ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

[1] "अनित्याऽशुचि दुःखाऽनात्म सुनित्य शुचि सुखाऽऽत्म ख्याति रविद्या." (ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਾਧਨ ਪਾਦ, ਸੂਤ੍ਰ. ੫)

ਅਵਿਵੇਕ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਬੇਕ.

ਅਵਿਵੇਕੀ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਬੇਕੀ.

ਅਵੀਚਾਰੀ. ਵਿ—ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਵੇਕ ਹੀਨ. "ਹਮ ਦੀਨ ਮੂਰਖ ਅਵੀਚਾਰੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੩)

ਅਵੇਸ. ਦੇਖੋ, ਆਵੇਸ.

ਅਵੇਸਿਆ. ਸੰ. ਆਵੇਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ. ਵਸਿਆ. "ਸਬਦ ਅਵੇਸਿਆ." (ਭਾਗੁ)

ਅਵੇਸ੍ਵਾ. ਦੇਖੋ, ਉਸਤਾ.

ਅਵੇਹਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਹੋ ਜੇਹਾ. ਐਸਾ. ਇਸ ਢੰਗ ਦਾ. ਅਜਿਹਾ.

ਅਵੇਦ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅਬੇਦ.

ਅਵੇਰ. ਦੇਖੋ, ਅਬੇਰ.

ਅਵੇਰ ਸਵੇਰ. ਦੇਖੋ, ਅਬੇਰ ਸਬੇਰ.

ਅਵੈਦਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ. ਵੇਦ ਵਿਰੁੱਧ.

ਅਵੈਯਾ. ਵਿ—ਆਗਮਨ ਕਰੈਯਾ. ਆਉਣ ਵਾਲਾ.

ਅਵੈਯੰ. ਦੇਖੋ, ਅਵ੍ਯਯ.

ਅਵੈਵ. ਅੰਗ. ਦੇਖੋ, ਅਵਯਵ ੧. "ਸੁਤ ਅਵੈਵ ਸਭ ਦੇਖਨ ਲਾਗੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅਵੈੜਾ. ਵਿ—ਟੇਢਾ। ੨ ਕੁਟਿਲ। ੩ ਅਮੋੜ. ਹਠੀਆ.

ਅਵੋਜ. ਵਿ—ਅਵ-ਓਜ. ਬਲ ਰਕ੍ਸ਼ਕ. ਬਲ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਅਵੋਜਸ੍ਰਚ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਅਵੰਤਿਕਾ } ਸੰ. अवन्तिका. ਮੱਧ ਭਾਰਤ (ਸੇਂਟ੍ਰਲ ਇੰਡੀਆ)
ਅਵੰਤੀ } ਵਿੱਚ ਅਵੰਤੀ (ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ) ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਵਿਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਉੱਜੈਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸੱਤ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਅਜੁਧ੍ਯਾ ਗੋਮਤੀ ਅਵੰਤਿਕਾ ਕਿਦਾਰ ਹਿਮਧਰ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਅਵੰਤੀ (ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ) ਨਦੀ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਮਾਲਵਾ.

ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਅਵਿਅਕਤ.

ਅਵ੍ਯਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਸਦਾ ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਸ਼ੁੱਧ ਵਿਆਪਕ ਅਵ੍ਯਯ ਸੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੩ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ. ਅਥਵਾ, ਔਰ, ਫਿਰ, ਅਤੇ ਆਦਿ। ੪ ਕੰਜੂਸ. ਕ੍ਰਿਪਣ, ਜੋ ਵ੍ਯਯ (ਖ਼ਰਚ) ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.

ਅਵ੍ਯਾਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. अव्याकृत. ਵਿ—ਜੋ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਗੁਪਤ, ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ। ੩ ਵੇਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਤ ਦਾ ਕਾਰਣਰੂਪ ਅਗ੍ਯਾਨ. "ਜਿਸ ਅਗ੍ਯਾਨ ਵਿਖੇ ਇਹ ਘਟ ਹੈਂ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਅਵ੍ਯਾਕ੍ਰਿਤ ਕਹੀਐ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ.

ਅਵ੍ਯਾਪਤਿ. ਸੰ. अव्याप्ति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਯਾਪਤੀ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਲੱਛਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰੀਏ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਨਾ ਘਟੇ ਕਿੰਤੂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼

ਵਿੱਚ ਰਹੇ. ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਗਊ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕਰੇ ਕਿ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਗਊ ਹੈ। ਤਦ ਇਹ ਲੱਛਨ ਕਪਿਲਾ ਆਦਿ ਗਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਘਟੇਗਾ.

ਅਵ੍ਰਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਵ੍ਰਣ (ਜ਼ਖ਼ਮ) ਰਹਿਤ। ੨ ਬੇਦਾਗ.

ਅੱਵਲ. ਦੇਖੋ. ਅਵਲ.

ਅੜ. ਸੰਗਯਾ—ਹਠ. ਜਿਦ. "ਇਮ ਅੜ ਹਿੰਦੁਨ ਕੀ ਜਬ ਟੂਟੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਰੁਕਾਵਟ। ੩ ਵਿਘਨ.

ਅੜਕ. ਦੇਖੋ. ਅਟਕ.

ਅੜਤਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆੜ ਲੈਣ ਦਾ ਥਾਂ. ਓਟ. ਪਨਾਹ. "ਉਪਬਨ ਲੇਹੁ ਅੜਤਲਾ ਲਰਬੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅੜਦਲ. ਸੰਗਯਾ—ਅਰਦਲੀ (Orderly) ਚਪਰਾਸੀ ਸਵਾਰ ਆਦਿ ਦਾ ਸਮੂਹ। ੨ ਕਿਸੇ ਅਫਸਰ ਦੀ ਹਜੂਰੀ. ਜਿਵੇਂ—"ਮੈ ਆਪ ਦੀ ਅੜਦਲ ਵਿੱਚ ਹਾਂ." (ਲੋਕੋ)

ਅੜਦਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਦਲੀ.

ਅੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫਸਣਾ. ਰੁਕਣਾ। ੨ ਲੜਨਾ। ੩ ਟਾਕਰਾ (ਮੁਕਾਬਲਾ) ਕਰਨਾ. "ਗੁਰਮੁਖ ਸਿਉ ਮਨਮੁਖ ਅੜੈ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਅੜਬ. ਵਿ—ਅੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਠੀਆ. ਜਿੱਦੀ. ਅੜੀਅਲ. ਅੜਬਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅੜਬੰਗ.

ਅੜਬਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਅੜਬਪੁਣਾ. ਅਵੈੜਾ ਪਨ.

ਅੜਬੰਗ. ਦੇਖੋ, ਅੜਬ.

ਅੜਾ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ, ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਕਿਤੇ ਤੁੱਛਤਾ, ਕਿਤੇ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਕੇਵਲ ੜਾ ਭੀ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਉਪੇਦਸੜਾ, ਆਪਨੜਾ, ਸਿਖੜਾ, ਜਾਨੀਅੜਾ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

ਅੜਿਆ. ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਪੁਰਖ! ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਅੜੀਏ! ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੜਨਾ.

ਅੜਿਆਰਾ. ਵਿ—ਅੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਲੜਾਕਾ.

ਅੜਿਲ, ਅੜਿੱਲ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਭਗਣ—SII.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਡੋਲਤ ਜਹਿਂ ਤਹਿਂ ਪੁਰਖ ਅਪਾਵਨ,
ਲਾਗਤ ਕਤਹਿ ਧਰਮ ਕੋ ਦਾਵਨ,
ਅਰਥਹਿ ਛਾਡ ਅਨਰਥ ਬਤਾਵਤ,
ਧਰਮ ਕਰਮ ਚਿਤ ਏਕ ਨ ਲਾਵਤ."

(ਕਲਕੀ)

੨ ਅੜਿੱਲ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭੇਦ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਯਗਣ, ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸਿਖ੍ਯਾ ਮਨ ਧਾਰੋ,
ਗੁਰੁਜਨ ਕੀ ਰੀਤੀ ਨ ਵਿਸਾਰੋ,
ਕਹਿ ਕਰ ਵਾਕ ਕਦੀ ਨਹਿ ਹਾਰੋ,
ਸਤ੍ਯਧਰਮ ਜਗ ਮੇ ਪਰਚਾਰੋ.

੩ ਅੜਿੱਲ ਦਾ ਤੀਜਾ ਭੇਦ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕੀ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਪੁਰ ਜਗਣਾਂਤ, ਦੂਸਰਾ ਦਸ ਪੁਰ ਰਗਣਾਂਤ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਚੰਦ੍ਰਾਯਣ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਵਿਦ੍ਯਾ ਸੇ ਅਨੁਰਾਗ, ਰੈਨ ਦਿਨ ਕੀਜਿਯੇ,
ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਹਿਨ ਸੁਖ ਦੀਜਿਯੇ,
ਸ੍ਵਾਰਥ ਕੇ ਵਸ਼ ਹੋਯ, ਨ ਪਰਹਾਨੀ ਕਰੋ,
ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਅਰ ਧਨ ਮਾਨ, ਰਿਦੇ ਮੇ ਨਾ ਧਰੋ."

੪ ਅੜਿੱਲ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭੇਦ—ਪ੍ਰਤਿਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੧—੧੦ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅੰਤ ਰਗਣ, ਅਰ ਚੌਥੀ ਤੁਕ ਦੇ ਆਦਿ ਹੇ! ਹਰਹਾਂ! ਆਦਿ ਕੋਈ ਸੰਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਇਸ ਦੀ "ਚੌਬੋਲਾ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਭੀ ਹੈ. ਸੰਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਸੁਨੈ ਗੁੰਗ ਜੋ ਯਾਹਿ, ਸੁ ਰਸਨਾ ਪਾਵਈ,
ਸੁਨੈ ਮੂੜ੍ਹ ਚਿਤ ਲਾਇ, ਚਤੁਰਤਾ ਆਵਈ,
ਦੂਖ ਦਰਦ ਭੌ ਨਿਕਟ, ਨ ਤਿਨ ਨਰ ਕੇ ਰਹੈ,
ਹੋ! ਜੋ ਯਾਂਕੀ ਇਕ ਬਾਰ, ਚੌਪਈ ਕੋ ਕਹੈ."

(ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ ਦੇ ਅੰਤ)

ਅੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਠ. ਜਿੱਦ.

ਅੜੀਅਲ. ਵਿ—ਅੜੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਠੀਆ.

ਅੜੀਏ. ਸੰਬੋਧਨ. ਅਰੀ! ਹੇ ਸਖੀ!

ਅੜੂਸਾ. ਦੇਖੋ, ਬਾਂਸਾ ੨.

ਅੜੂਹਾ. ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸੰਯੁਕ੍ਤਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸ, ਜ, ਜ, ਗ. IIS, ISI. ISI, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਸਜ ਸੈਨ ਭਟੰ ਚਲੇ ਤਹਾਂ,
ਰਣ ਬਾਲ ਬੀਰ ਮੰਡੇ ਜਹਾਂ,
ਬਹੁ ਭਾਂਤ ਬੀਰ ਸੰਘਾਰਹੀਂ,
ਸਰ ਓਘ ਪ੍ਰੋਘ ਪ੍ਰਹਾਰਹੀਂ."

(ਰਾਮਾਵ)

ਅੜੋਕਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਾਰਾ. ਰੋਕਣ ਅਥਵਾ ਅਟਕਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਵਸਤੂ. ਠੁੰਮਣਾ.

ਅੜੰਗ. ਵਿ—ਅੜੀਅਲ। ੨ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ. "ਕਿ ਅੜੰਗਸ੍ਰਚ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਟੇਢਾ. ਵੱਕ੍ਰ। ੪ ਅੜਨ (ਭਿੜਨ) ਵਾਲਾ.

ਅੜੰਗ ਬੜੰਗ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋਲੇ.

ਆ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ. ਸਰਵ—ਓਰ ਸੇ. "ਆ ਸਮੁਦ੍ਰ ਲੌ ਫਿਰੀ ਦੁਹਾਈ." (ਦਿਲੀਪਰਾਜ) ੨ ਤੀਕ. ਪ੍ਰਯੰਤ. ਤੋੜੀਂ। ੩ ਉਪ.

ਧਾਤੂਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲਗਕੇ ਅਰਥ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਆਦਿ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਆਕੰਪਨ, ਆਗਮਨ, ਆਨਯਨ, ਆਰੋਹਣ ਆਦਿ। ੪ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਫਾਰਸੀ ਹੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਪਰਦਹ ਦੀ ਥਾਂ ਪਰਦਾ.

ਆਂ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਵਿਸਮਯ (ਅਚਰਜ-ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਹਾਂ. ਅੰਗੀਕਾਰ। ੩ ਫ਼ਾ آں ਸਰਵ—ਵਹ. ਉਹ. "ਨ ਰਿਜਕ ਦਸਤ ਆਂ ਕਸੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਰਿਜ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੪ ਅ. ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ। ੫ ਖਿਨ (ਛਣ). ਪਲ.

ਆਉ. ਦੇਖੋ, ਆਉਣਾ. "ਆਉ ਸੰਤ ਮੀਤ ਪਿਆਰੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਆਯੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ.

ਆਉਖਾ. ਸੰ. ਆਯੁਸ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ.

ਆਉਂਧੀ. ਦੇਖੋ, ਔਂਧੀ.

ਆਉਣਾ. ਸੰ. ਆਗਮਨ.

ਆਉ ਬੈਠ / **ਆਉ ਭਗਤਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਗਤ. ਆਗਤ ਭਗਤਿ. Welcome. ਜੀਉ ਆਇਆ ਨੂੰ. "ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰ ਸਭ ਥਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਆਉਲ. ਸੰ. ਉਲ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਹਮ (ਗਰਭਾਸ਼ਯ) ਅੰਦਰ ਦੀ ਉਹ ਝਿੱਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਲਿਪਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਵਲ.

ਆਉਲਾ. ਸੰ. ਆਮਲਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ, ਜੋ ਖੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਆਂਵਲਾ. ਆਉਲੇ ਦਾ ਅਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁਰੱਬਾ ਭੀ ਪਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਕਬਜ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦਿਲ ਨੇਤ੍ਰ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਨਕਸੀਰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੁਰੱਬਾ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਤ੍ਰਿਫਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਜੁਜ਼ਵ ਹੈ. ਦਾਹ, ਪਿੱਤ, ਪ੍ਰਮੇਹ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. L. Emblic Myrobalan.

ਆਉਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਵੀ. ਹੋਨਹਾਰ. ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ। ੨ ਸੰ. ਆਮਲਕੀ. ਛੋਟੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਆਉਲਾ. ਜੰਗਲੀ ਆਉਲਾ.

ਆਊ. ਦੇਖੋ, ਆਉ ੨. ਆਵੇਗਾ। ੩ ਆਉਣ ਵਾਲਾ.

ਆਅੰਗ. ਦੇਖੋ, ਆ ਅਤੇ ਅੰਗ.

ਆਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਯੁ. ਉਮਰ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਕੇ. ਆ ਕਰ. "ਆਇ ਮਿਲੁ ਗੁਰਸਿਖ, ਆਇ ਮਿਲੁ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੪) ੩ ਆਉਂਦਾ. ਆਗਮਨ ਕਰਦਾ. ਭਾਵ. ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ. "ਆਇ ਨ ਜਾਈ ਥਿਰ ਸਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਦੇਖੋ, ਆਯ.

ਆਇਉ. ਆਇਆ. ਆਇਓ। ੨ ਸੰ. आयः—ਆਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਭ. "ਜੈਦੇਵ ਆਇਉ ਤਸ ਸਫੁਟੰ." (ਗੂਜ) ਤਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਾਭ ਹੈ.

ਆਇਅੜਾ. ਵਿ—ਆਇਆ ਹੋਇਆ. ਆਗਤ. "ਘਰਿ ਆਇਅੜੇ ਸਾਜਨਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਆਇਆ. ਵਿ—ਆਗਤ. ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜੰਮਿਆ. ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਮ. "ਆਇਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਫਲੁ ਭਇਆ ਹੈ ਇਕਮਨਿ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧) ੪ ਦੇਖੋ, ਆਯਾ ੨.

ਆਇਸ. ਸੰ. ਆਯਸ. ਵਿ—ਲੋਹੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਲੋਹਮਯ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਵਚ. ਜਿਰਹ. ਸੰਜੋ। ੩ ਭਾਵ—ਵਜ੍ਰ. "ਆਇਸ ਪਤਿ ਪਿਤਣੀ." (ਸਨਾਮਾ) ਵਜ੍ਰਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੪ ਅਗਨਿ. ਅੱਗ. "ਤਿਹ ਛਿਨ ਆਇਸ ਕੋ ਧਰ ਬੇਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਅਗਨਿ ਸਮਾਨ ਤੇਜਸ੍ਵੀ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ। ੫ ਚੁੰਬਕ ਲੋਹਾ. ਕਾਂਤ ਲੋਹ। ੬ ਸੋਨਾ. ਸੁਵਰਣ। ੭ ਸੰ. ਆਯਸੁ. ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ. "ਆਯਸ ਮੁਹਿ ਦੀਜੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਇਸੁ. ਆਗ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਆਇਸ ੭.

ਆਇਤ. ਸੰ. ਆਦਿਤ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ। ੨ ਆਦਿਤ੍ਯਵਾਰ. ਐਤ ਵਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਯਤ.

ਆਇਤਨ. ਦੇਖੋ, ਆਯਤਨ.

ਆਇੰਦਾ. ਫ਼ਾ آئندہ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ. ਭਵਿਸ਼੍ਯ.

ਆਇਧ. ਦੇਖੋ, ਆਯੁਧ.

ਆਇਨ. ਅਯਨ. ਘਰ. "ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਯਾਰ ਧਰਤ ਹੈ ਆਇਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਇਬੋ. ਕ੍ਰਿ—ਆਉਣਾ. "ਨਾ ਕਛੂ ਆਇਬੋ, ਨਾ ਕਛੂ ਜਾਇਬੋ." (ਧਨਾ ਪੀਪਾ) ੨ ਜਨਮ ਲੈਣਾ.

ਆਇੜਾ. ਦੇਖੋ, ਆਇਅੜਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਾ ਅੱਖਰ. ਅਕਾਰ ਵਰਣ. "ਆਇੜੈ ਆਪਿ ਕਰੇ ਜਿਨਿ ਛੋਡੀ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧)

ਆਇੜਿਆਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਉਣ ਤੋਂ. ਆਗਮਨ ਉੱਪਰ. ਆਇਆਂ ਤੋਂ. "ਜੇ ਮੈ ਹੋਦਾ ਵਾਰਿਆ ਮਿਤਾ ਆਇੜਿਆਂ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਆਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਮੌਤ. "ਆਈ ਨ ਮੇਟਣ ਕੋ ਸਮਰਥ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਆਯੁ. ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ। ੩ ਆਦ੍ਯਮਾਤਾ. ਦੁਰਗਾ. ਇਸ ਨਾਉਂ ਦੀ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਬੇਭਿਲਾਰਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਈ ਪੰਥ। ੪ ਮਾਇਆ. "ਆਈਪੂਤਾ ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਾਰਾ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ੫ ਆਉਣ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ। ੬ ਆਉਣ ਦਾ ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਕਾਲ. "ਇਹੁ ਵੇਲਾ ਕਤ ਆਈ?" (ਗਉ ਕਬੀਰ)। ੭ ਸਿੰਧੀ. ਮਾਤਾ. ਮਾਂ। ੮ ਵਿਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ। ੯ ਡਿੰਗ. ਹਾਥੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਰੱਸਾ.

ਆਈਨ. ਫ਼ਾ آئین ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ। ੨ ਨਿਯਮ. ਕਾਨੂਨ.

ਆਈਨਾ. ਫ਼ਾ آئینہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਸ਼ਾ. ਦਰਪਨ. ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਆਹਨ (ਲੋਹੇ) ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ ਸਿਕਲ ਕਰਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਾਉਂ ਪਿਆ ਹੈ.

ਆਈਪੂਤਾ. ਦੇਖੋ, ਆਈ ਅਤੇ ਆਈਪੰਥ। ੨ ਮਾਇਆ ਦੀ ਰਚਨਾ. "ਆਈਪੂਤਾ ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਾਰਾ." (ਬਿਲੀ ਥਿਤੀ ਮ: ੧)

ਆਈਪੰਥ. ਸ਼ਾਕ੍ਤਿਕਾਂ ਦਾ ਵਾਮਮਾਰਗ, ਜੋ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਮਾਰਗ ਦੇ

ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧਨਾਰੀਸ਼੍ਵਰ ਅਤੇ ਵਾਮਮਾਰਗ. ਦੇਖੋ, ਆਈ ੩। ੨ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ, ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤਦਾ ਹੈ.

ਆਈਪੰਥੀ. ਅਜ ਮਾਤਾ ਦਾ ਉਪਾਸਕ। ੨ ਉਹ ਯੋਗੀ (ਗੋਰਖਪੰਥੀ) ਜੋ ਸ਼ਕ੍ਤਿਉਪਾਸਕ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਈ ਪੰਥ ੨. "ਆਈਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ." (ਜਪੁ) ਸਭ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੀ ਆਈਪੰਥੀ ਹੋਣਾ ਹੈ.

ਆਸ. ਸੰ. आस्. ਧਾ—ਬੈਠਣਾ. ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ. ਹੋਣਾ. ਰਹਿਣਾ. ਤਜਾਗਣਾ। ੨ ਸੰ. आशा—ਆਸ਼ਾ. ਸੰਗਜਾ—ਲਾਲਸਾ. ਕਾਮਨਾ. ਚਾਹ. ਉਮੈਦ. "ਆਸ ਅਨਿਤ ਤਿਆਗਹੁ ਤਰੰਗ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਦਿਸ਼ਾ. ਤਰਫ. "ਤਾਤ ਖੇਲ ਜਿਂਹ ਆਸ." (ਜਾਪੁ) ੪ ਸੰ. ਆਸਜ. ਮੁਖ. ਮੂੰਹ. "ਨਮੋ ਆਸ ਆਸੇ ਨਮੋ ਬਾਕ ਬੰਕੇ." (ਜਾਪੁ) ਮੁਖ ਦਾ ਮੁਖ ਰੂਪ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਲੰਕਾਰ ਰੂਪ। ੫ ਚੇਹਰਾ। ੬ ਸੰ. ਆਸ਼. ਭੋਜਨ. ਅਹਾਰ। ੭ ਸੰ. ਆਸ. ਭਸਮ. ਸੁਆਹ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. ash । ੮ ਆਸਨ। ੯ ਧਨੁਖ। ੧੦ ਆਸ਼ੁ. ਛੇਤੀ. "ਕਾਲੁ ਕੋ ਬੁਲਾਇ ਰਾਇ ਲੀਨ ਤਬ ਆਸ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਆਸਾਇਤੀ ੨. ੧੧ ਫ਼ਾ آس ਚੱਕੀ. ਦੇਖੋ, ਆਸਮਾਨ। ੧੨ ਫ਼ਾ آش ਆਸ਼. ਉਬਾਲਕੇ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਰਸ, ਜੈਸੇ—ਆਸ਼ੇ ਜੌ.

ਆਸ ਆਸੇ. ਦੇਖੋ, ਆਸ ੪.

ਆਸਕ. ਅ਼ عاشق ਆ਼ਸ਼ਿਕ਼. ਸੰ. ਆਸਕ੍ਤ ਵਿ—ਇਸ਼ਕ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਨਾਨਕ ਆਸਕ ਕਾਂਢੀਐ ਸਦਹੀ ਰਹੈ ਸਮਾਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੨) ੨ ਸੰ. ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਭਕ੍ਸ਼ਕ. ਦੇਖੋ, ਆਸ ੬.

ਆਸਕਤ. ਸੰ. ਆਸਕ੍ਤ. ਵਿ—ਆ਼ਸ਼ਿਕ਼. ਪ੍ਰੇਮੀ. ਲਿਵਲੀਨ. "ਬਿਖੈ ਰਸ ਸਿਉ ਆਸਕਤ ਮੂੜੇ!" (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਆਸ਼ਕ੍ਤ. ਜ਼ੋਰਾਵਰ. ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ.

ਆਸਕਤਿ. ਆਸਕ੍ਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰੀਤੀ. ਆਸ਼ਕੀ. ਲਗਨ.

ਆਸ਼ਕਾਰ. ਫ਼ਾ آشکار ਵਿ—ਜ਼ਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਤੱਖ. ਪ੍ਰਗਟ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਆਸਕੀ. ਫ਼ਾ عاشقی ਆ਼ਸ਼ਿਕ਼ੀ. ਸੰਗਜਾ—ਆਸਕ੍ਤਤਾ. ਪ੍ਰੀਤੀ. ਲਿਵਲੀਨਤਾ. ਇਸ਼ਕ਼ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. "ਏਹ ਕਿਨੇਹੀ ਆਸਕੀ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਆਸਕੁ. ਦੇਖੋ, ਆਸਕ.

ਆਸ਼ਕੇ. ਵਜ—ਖ਼ੂਬ! ਵਾਹ ਵਾਹ! ਸਿੰਧੀ. ਆ਼ਸ਼ਕ਼ੀਨ.

ਆਸ ਕੌਰ. ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ ਪਤਿ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸਮੇ ਅਰ ਆਪਣੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤਾ. ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ ਵਡੀ ਧਰਮਾਤਮਾ, ਦਿਲੇਰ ਅਤੇ ਚਤੁਰ ਸੀ.

ਆਸ਼ਚਰਯ. ਦੇਖੋ, ਅਸਚਰਜ ਅਤੇ ਅਚਰਜ.

ਆਸਣ. ਸੰ. ਆਸਨ. ਸੰਗਜਾ—ਸ੍ਥਿਤਿ (ਇਸਥਿਤਿ). ਬੈਠਕ। ੨ ਬੈਠਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਛਾਕੇ ਬੈਠੀਏ।[1] ੩ ਯੋਗ ਦਾ ਤੀਜਾ ਅੰਗ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਆਪਣੀ ਬੈਠਕ ਸਾਧਦੇ ਹਨ. ਸ਼ਿਵ, ਸੰਹਿਤਾ ਆਦਿ. ਯੋਗਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ੮੪ ਆਸਨ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਸਤ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਲਏ ਹਨ, ਯਥਾ— ਸਿੰਹ, ਗੋਮੁਖ, ਮਤਸਜ, ਉਸ਼੍ਟ੍ਰ, ਮੰਡੂਕ, ਵ੍ਰਿਸ਼, ਹੰਸ, ਮਯੂਰ, ਗਰੁੜ, ਕੁੱਕੁਟ, ਵਕ, ਸਰਪ, ਸ਼ਲਭ, ਵ੍ਰਿਸ਼੍ਚਿਕ, ਧਨੁ, ਤਾੜ, ਚਕ੍ਰ, ਵਜ੍ਰ, ਵੀਰ, ਦੰਡ, ਸ਼ੀਸ਼ਾਸਨ, ਲੋਲ, ਸ਼ਵ (ਪ੍ਰੇਤਾਸਨ) ਆਦਿ. ਪਰ ਸਾਰੇ ਆਸਨ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਪਰਮ ਉੱਤਮ ਲਿਖੇ ਹਨ—

(ੳ) ਸਿੱਧਾਸਨ. ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਦੀ ਅੱਡੀ ਗੁਦਾ ਅਤੇ ਫੋਤਿਆਂ ਮੱਧ ਸੀਉਣ ਤੇ ਲਾਕੇ, ਅਰ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੀ ਅੱਡੀ ਲਿੰਗ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪੇਡੂ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਠੋਡੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਕੇ ਸਿੱਧਾ ਬੈਠਣਾ, ਨਜ਼ਰ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਜਾਂ ਭੌਹਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਰੱਖਣੀ.

(ਅ) ਪਦਮਾਸਨ (ਕਮਲਾਸਨ). ਸੱਜਾ ਪੈਰ ਖੱਬੇ ਪੱਟ ਤੇ ਅਤੇ ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਸੱਜੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖਣਾ, ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਖੱਬੇ ਗੋਡੇ ਤੇ ਅਰ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਸੱਜੇ ਗੋਡੇ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕਮਰ ਦਾ ਬਲ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਬੈਠਣਾ. ਨਜ਼ਰ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਜਾਂ ਭੌਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਟਿਕਾਉਣੀ.

ਜੇ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਖੱਬੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖੇ, ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਖੱਬੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠੀਏ, ਤਦ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਬੱਧ ਪਦਮਾਸਨ" ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰਮੁਕ ਆਸਨ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

(ੲ) ਸਿੰਹਾਸਨ. ਗੁਦਾ ਅਰ ਲਿੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਸਿਊਣ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਗਿੱਟੇ ਜਮਾਕੇ ਬੈਠਣਾ. ਗੋਡਿਆਂ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਰੱਖਕੇ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਤੇ ਟਕਟਕੀ ਲਾਉਣੀ.

(ਸ) ਭਦ੍ਰਾਸਨ. ਸਿਊਣ ਤੇ ਰੱਖੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਬੱਧ ਪਦਮਾਸਨ ਵਾਂਙ ਫੜਨ ਤੋਂ, ਸਿੰਹਾਸਨ ਤੋਂ "ਭਦ੍ਰਾਸਨ" ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਸਾਧੁ ਦੀ ਬੈਠਕ (ਨਿਸ਼ਸ੍ਤਗਾਹ). ਆਸ਼੍ਰਮ. "ਸਿਧ ਆਸਣ ਸਭ ਜਗਤ ਦੇ, ਨਾਨਕ ਆਦਿ ਮਤੇ ਜੇ ਕੋਆ." (ਭਾਗੁ) ੫ ਕਾਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਥੁਨ ਦੇ ੮੪ ਆਸਨ. ਯੋਗ ਦੇ ਆਸਨਾ ਵਾਕਰ ਭੋਗੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਸਨ ਕਲਪ ਲਏ ਹਨ.

"ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੋ ਉਚਰ ਕੈ, ਰਮਤ ਦੋਊ ਸੁਖ ਪਾਇ। ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਆਸਨ ਕਰੈਂ ਗਨਨਾ ਗਨੀ ਨ ਜਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੫) "ਏਕ ਹੀ ਭੋਗ ਕੇ ਆਸਨ ਪੈ, ਭਖ ਮਾਰਤ ਯੋਗ ਕੇ ਆਸਨ ਜੇਤੇ."

[1] ਕਾਮਧੇਨੁ ਤੰਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਆ ਆਤਮ ਸਿੱਧਿ, ਸ ਸਰਵ ਰੋਗ ਨਾਸ਼, ਨ ਨਵ ਨਿਧਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਆਸਨ ਸੰਗਜਾ ਹੈ।

[2] ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਸ਼ਿਕਰਨ ਲਈ ਮੀਂਢੇ ਦੇ ਚੰਮ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਬਾਘ ਦੇ ਚੰਮ ਦਾ, ਮਾਰਣ ਲਈ ਝੋਟੇ ਦੀ ਖੱਲ ਦਾ, ਵਿਰੋਧ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਖੱਲ ਦਾ, ਉੱਚਾਟਨ ਲਈ ਊਠ ਦੇ ਚੰਮ ਦਾ, ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਹਾਥੀ ਦੀ ਖੱਲ ਦਾ, ਸਰਵ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਊਨ ਦਾ ਆਸਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ।

(ਰਸੀਆ) ੬ ਦੇਖੋ. ਆਸਨ ੨। ੭ ਸੰ. आस्य. ਜਬਾੜਾ. ਮੂੰਹ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੰਦ ਅਤੇ ਦਾੜਾਂ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਹੜਵਾਠਾ. Jaw। ੮ ਸੰ. आश्म. ਵਜ੍ਰ। ੯ ਇੰਦ੍ਰ। ੧੦ ਵਿ—ਭੋਜਨ ਖਵਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਆਸਤ. ਦੇਖੋ. ਅਸ੍ਤ। ੨ ਆਸ੍ਤਿਕ. ਵਿ—ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਪਸ਼ਚਿਮ. ਪੱਛੋਂ. "ਉਦੈ ਨਹੀਂ ਆਸਤ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੪ ਅਸਤ੍ਰ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਆਸਤ ਧਾਰੇ ਨਿਹਾਰੇ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਆਸਤਕ. ਦੇਖੋ, ਆਸਤਿਕ.

ਆਸਤਰ, ਆਸਤਰਣ, ਆਸਤਰਨ आस्तार—आस्तारण. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਸੇਜਾ ਦੀ ਵਿਛਾਈ. "ਆਸਤਰਨ ਬਰ ਬਿਸਦ ਵਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਹਾਥੀ ਦਾ ਝੁੱਲ.

ਆਸਤਾਂ. ਫ਼ਾ آستان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਜਗਹਿ. ਥਾਂ। ੨ ਦ੍ਵਾਰ. ਦਰਵਾਜਾ। ੩ ਆਸ਼੍ਰਮ.

ਆਸਤਿ. ਦੇਖੋ. ਅਸ੍ਤਿ। ੨ ਆਸ੍ਤਿਕ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੩ ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ. ਹੋਂਦ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸਤਿ ੨.

ਆਸਤਿਕ. ਸੰ. आस्तिक. ਵਿ—ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. Theist.

ਆਸਤਿਕਤਾ, ਆਸਤਿਕ੍ਯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ੍ਤਿਕਪਨ. ਵਾਹਗੁਰੂ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ. Theism.

ਆਸਤੀਕ. ਸੰ. आस्तीक. ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਵਾਸੁਕੀ ਨਾਗ ਦੀ ਭੈਣ ਮਨਸਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਜਰਤਕਾਰੁ ਰਿਖੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਜਨਮੇਜਯ ਦੇ ਸਰਪਮੇਧ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਕੁਲ ਤਕ੍ਸ਼ਕ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਏ ਸਨ.[1] "ਅੜਜੋ ਆਸਤੀਕੰ ਮਹਾਂ ਵਿਪ੍ਰ ਸਿੱਧੰ." (ਜਨਮੇਜਯ) ਦੇਖੋ, ਮਨਸਾ ੫.

ਆਸਤੀਨ. ਫ਼ਾ آستین ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੜਤੇ ਕੋਟ ਆਦਿ ਦੀ ਬਾਂਹ. ਬਾਹੁਲੀ.

ਆਸਤੇ. ਦੇਖੋ, ਆਹਿਸਤਾ.

ਆਸਥਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਾਈ ੪—੫.

ਆਸਨ. ਦੇਖੋ, ਆਸਣ. "ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਆਸਨ ਚਉਰਾਸੀਹ ਇਨ ਮਹਿ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਪਰ ਨਿਸ਼ਸਤ. "ਆਸਨ ਆਏ ਬਾਗ ਗਹਿ ਬਲਵੰਡ ਵਿਸੇਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਸਨਕਸੁੰਨ. ਵਿ—ਸੁੰਨ ਵਿੱਚ ਆਸਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ. ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋਇਆ. "ਆਸਨਕ ਸੁੰਨ ਅਨਬਿਕਤ ਰੰਗ." (ਦੱਤਾਵ)

ਆਸਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਥਿਤਿ (ਇਸਥਿਤਿ). ਕ਼ਾਯਮ। ੨ ਆਸ਼ਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਨਾਇ.

[1] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਪਰਵ—ਅ: ੪੦—੪੭.

ਆਸਨਾਈ. ਆਸ਼ਨਾਈ. ਦੇਖੋ. ਅਸਨਾਈ.

ਆਸਨਿ. ਆਸਨ (ਸੇਜਾ) ਤੇ. "ਪ੍ਰਿਅ ਆਇ ਬਸੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਸਨਿ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) ਭਾਵ ਮਨ ਵਿੱਚ.

ਆਸਨਿਵਾਸ. ਵਿ—ਸਾਰੀ ਉੱਮੇਦਾਂ ਦਾ ਘਰ. ਜਿਸ ਤੇ ਸਭ ਆਸ਼ ਭਰੋਸਾ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਨਿਵਾਸ.

ਆਸਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮਨਾ. ਆਸ਼ਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਨ ਆਸਨੀ, ਮੇਰੇ ਮਨਾ!" (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਸੀਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਸੰਨ.

ਆਸਪਦ. ਸੰ. ਆਸ੍ਪਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ। ੨ ਪਦਵੀ. ਰੁਤਬਾ। ੩ ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ। ੪ ਕਾਰਜ. ਕੰਮ.

ਆਸਪਾਸ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਰਦ ਗਿਰਦ. ਏਧਰ ਓਧਰ. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ. "ਆਸ ਪਾਸ ਘਨ ਤੁਰਸੀ ਕਾ ਬਿਰਵਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਆਸਪਿਆਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਵ੍ਰ ਕਾਮਨਾ. ਮਹਾਂ ਰੁਚਿ. ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ.

ਆਸਪੂਰਣਾ, ਆਸਪੂਰਨਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਹਾਨ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਕੁਲਦੇਵੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਗੁਰੁਸੇਵਾ। ੩ ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ.

ਆਸਫੁੱਦੌਲਾ, ਆਸਫੁਲਦੌਲਾ ਦੇਖੋ. ਅਸਦਖਾਨ.

ਆਸਮਾਨ. ਆਸ (ਚੱਕੀ) ਮਾਨ (ਮਾਨਿੰਦ), ਆਕਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅਸਮਾਨ.

ਆਸਮਾਨ ਖ਼ਾਨ. ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਜਵਾਈ. ਇਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬਾਜ਼ ਚੁਰਾਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਲੜਿਆ. ਇਹ ਸੰਮਤ ੧੬੯੧ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਰਿਆ.

ਆਸਮਾਨ ਚਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਪੰਛੀ। ੨ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਸਮੁਦ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਮੁੰਦਰ ਤੀਕ. ਸਮੁਦ੍ਰ ਪਰਯੰਤ. "ਆਸਮੁਦ੍ਰ ਲੌ ਫਿਰੀ ਦੁਹਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਦੁਹਾਈ ਫਿਰੀ.

ਆਸਮੰਤ. ਸੰ. ਆ-ਸਮੰਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ. ਸਰਵ—ਓਰ। ੨ ਪੂਰਣ ਰੀਤੀ ਨਾਲ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ.

ਆਸ਼ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਤ਼ਲਬ. ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ. ਤਾਤਪਰਯ। ੨ ਵਾਸਨਾ. ਇੱਛਾ.

ਆਸਰ. ਸੰ. ਆਸ਼੍ਰਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ. ਸਹਾਰਾ। ੨ ਓਟ. ਪਨਾਹ. ਸ਼ਰਣ. "ਜਿਹ ਆਸਰ ਇਆ ਭਵਜਲ ਤਰਣਾ." (ਬਾਵਨ) "ਇਹ ਆਸਰ ਪੂਰਨ ਭਏ ਕਾਮ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਆਸਰਮ. ਦੇਖੋ, ਆਸ਼੍ਰਮ.

ਆਸਰਾ. ਦੇਖੋ, ਆਸਰ.

ਆਸਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣ. ਸ੍ਵਾਸ। ੨ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ, ਜੋ ਨਾਲ ਸਾਥ ਨਾ ਖਿੱਚੀ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਤੂ ਸਾੜੇ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ. ਜੈਸੇ, ਸੋਮਰਸ ਅਤੇ ਤਾੜੀ ਆਦਿ.

ਆਸੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ਼ਾ. ਕਾਮਨਾ. ਉੱਮੇਦ. "ਨਾਨਕ ਆਸੜੀ

ਨਿਬਾਹਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਆਸਾ. ਸੰ. ਆਸ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ. ਉੱਮੇਦ. "ਆਸਾ ਕਰਤਾ ਜਗੁ ਮੁਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੨ ਦਿਸ਼ਾ. ਤ਼ਰਫ਼. "ਤੁਮ ਨਹਿ ਆਵੋ ਤਬ ਇਤ ਆਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਮਗਨ ਮਨੈ ਮਹਿ ਚਿਤਵਉ ਆਸਾ ਨੈਨਹੁ ਤਾਰ ਤੁਹਾਰੀ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫)

੩ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਈਜਾਦ, ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਲਾਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਗਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਚਲਾਈ. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ੨੪ ਛੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪਉੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ. ਹੁਣ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਨਿੱਤ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਪਰਸੋ ਭੋਗ ਤਬ ਆਸਾਵਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਦਰ ਦੀ ਚੌਕੀ ਵੇਲੇ (ਸੰਝ ਸਮੇ) ਭੀ ਆਸਾ ਦਾ ਗਾਉਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. ਇਸ ਰਾਗਿਣੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ. ਵਾਦੀ ਰਿਸਭ, ਸੰਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਸੁਰ ਸੜਜ ਹੈ.[1] ਆਸਾ ਦੀ ਸਰਗਮ ਇਹ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰ ਮ ਪ ਧ ਨ ਸ. ਅਵਰੋਹੀ—ਰ ਸ ਨ ਧ ਪ ਮ ਗ ਰ ਸ.

ਕਈ ਰਾਗੀ ਧੈਵਤ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਸੰਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਆਰੋਹੀ ਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ ਯੋਗ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਦਾ ਚੌਥਾ ਨੰਬਰ ਹੈ। ੪ ਮਤਲਬ. ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ. ਦੇਖੋ, ਆਸ਼ਯ. "ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਉਸ ਦਾ ਆਸਾ ਜਾਣਿਆ." (ਜਸਾ) ੫ ਅ਼ عصا ਅ਼ਸਾ. ਸੋਟਾ. ਛਟੀ. ਡੰਡਾ. "ਆਸਾ ਹੱਥ ਕਿਤਾਬ ਕੱਛ." (ਭਾਗੁ) "ਮਨਸਾ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰਿਹੁ ਆਸਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਿੱਟਣਾ ਹੀ ਆਸਾ ਹੈ.[2]

ਆਸਾਇ. ਸੰ. ਆਸ਼ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਤਪਰਯ. ਮਨੋਰਥ. ਇੱਛਾ. "ਪੂਰਨ ਆਸਾਇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਆਸਾਇਸ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਯਸ਼.

ਆਸਾਇਤੀ. ਵਿ—ਆਸਾ ਵਾਲੀ. ਉਮੀਦ ਵਾਲੀ. ਆਸਾਵਤੀ। ੨ ਅ਼ عاصی ਆਸੀਯਹ. ਵਿ—ਗ਼ਮਗੀਨ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ ਹੋਈ. "ਆਸਾਇਤੀ ਆਸ ਕਿ ਆਸ ਪੁਰਾਈਐ." (ਛੁਨਹੇ ਮ: ੫) ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ ਹੋਈ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਆਸ਼ੁ (ਸ਼ੀਘ੍ਰ) ਪੂਰਣ ਕਰੋ.

ਆਸਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ਼ਾ. "ਮਨ ਮਹਿ ਚਿਤਵਉ ਐਸੀ ਆਸਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

[1] ਸ਼ੁੱਧ, ਕੋਮਲ, ਗ੍ਰਹਸੁਰ, ਵਾਦੀ ਸੰਵਾਦੀ ਆਦਿ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਦੇਖੋ, ਸੁਰ ਅਤੇ ਠਾਟ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ.

[2] ਦੰਡੀ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀਆਂ ਵਾਂਙ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਭੀ "ਆਸਾ" ਰੱਖਣਾ ਭੇਖ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਆਸਾਸਹਿ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਸਨ ੨। ੨ ਫ਼ਾ آسائیدن ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੇਣਾ। ੩ ਸ੍ਤੁਤਿ (ਉਸਤਤਿ) ਕਰਨਾ। ੪ ਉਠਾਉਣਾ.

ਆਸਾਸਨ. ਸੰ. ਆਸ਼੍ਵਾਸਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਸੱਲੀ. ਦਿਲਾਸਾ। ੨ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਆਸ਼੍ਰਯ ਪ੍ਰਦਾਨ. "ਸਿਧ ਸਾਧਕ ਆਸਾਸਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) "ਫਿਅ ਦਰਸਨ ਆਸਾਸੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ). ਦੇਖੋ ਆਸਾਸਹਿ ੨.

ਆਸਾਸਿੰਘ. ਇਹ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਮੁਤਸੱਦੀ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਨੇ ਇੱਕ ਗ਼ਰੀਬ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਪਕਾਰ ਅਰਥ ੫੦੦) ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਟੌਂਬੂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਰਕ਼ਮ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ. ਜਦ ਟੌਂਬੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਰਾਜ ਹੋਏ ਅਤੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਬਿਨਾ ਹ਼ੁਕਮ ਖ਼ੁਦ ਟੌਂਬੂ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ. ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਡਰਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੱਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਲਿਖਕੇ ਭੇਜਿਆ:—

"ਮੁਖ ਕਾਰਾ ਮੇਰੋ ਕਰੈ ਕਰਤ ਨ ਪਰਉਪਕਾਰ, ਤਿਸ ਕੋ ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਰੋਂਗੀ ਪਲਟਾ ਇਸ ਦਰਬਾਰ." ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਲਮ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਕੇ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਲਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰੇਗੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਬੁਲਾਕੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ.

ਆਸਾਸੈ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਸਨ.

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ. ਆਸਾ ਰਾਗ ਦੇ ਅੰਤ ਲਿਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸਲੋਕ ਅਤੇ ੨੪ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮਨੋਹਰ ਰਚਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਦੇ ਭੀ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ੨੪ ਛੱਕੇ ਪੌੜੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ. ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾ ਵਾਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਆਸਾ ਦੇ ਆਲਾਪ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਚਾਰ ਪੌੜੀਆਂ ਆਸਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਾਈਆਂ ਜਾਣ. ਸਵੇਰ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪੌੜੀਆਂ ਗਾਕੇ ਅੰਤ ਦੀ ਪੌੜੀ ਭੀ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗਾਈ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾ ੩ ਅਤੇ ਚਾਰ ਚੌਕੀਆਂ.

ਆਸਾਧ / **ਆਸਾਧਿਓ** } ਅਸਾਧ੍ਯ. ਲਾਇਲਾਜ. ਦੇਖੋ, ਅਸਾਧ. "ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਮਾਇਆ ਆਸਾਧਿਓ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਆਸਾਨ. ਫ਼ਾ آسان ਵਿ—ਸੁਗਮ. ਸਰਲ. ਸੁਖਾਲਾ.

ਆਸਾ ਨਿਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਆਸ ਨਿਵਾਸ. "ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਆਸਾ ਨਿਵਾਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਆਸਾਬੰਧ / **ਆਸਾਬੰਧੂ** } ਵਿ—ਆਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ. ਉੱਮੇਦ ਵਾਰ.

ਆਸਾਮ. ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਹਿਮਾਲੈ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਖਾਨਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ ਅਤੇ ਨਦੀ ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ

ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਾਮਰੂਪ ਭੀ ਆਖਦੇ ਸਨ.

ਆਸਾ ਮਨਸਾ. ਪ੍ਰਾਪ੍ਰਿ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪਵ੍ਰਿੱਤਿ (ਬਿਰਤੀ). "ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਦੋਊ ਬਿਨਾਸਤ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਆਸਾਯਸ਼. ਫ਼ਾ آسایش ਸੰਗਯਾ—ਸੁਖ. ਚੈਨ. ਆਰਾਮ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਸੂਦਨ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਹੈ.

ਆਸਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਰਖਾ ਦੀ ਬੁਛਾੜ. ਬਾਛੜ। ੨ ਡਿੰਗ. ਮੇਘਮਾਲਾ। ੩ ਅ़ آثار ਅਸਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੪ ਲੱਛਣ। ੫ ਚੌੜਾਈ. ਅਰਜ.

ਆਸਾਵਰੀ. ਇਹ ਆਸਾਵਰੀ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ.ਦੀ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੀਕ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ, ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਆਸਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਗਾਂਧਾਰ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ[1] ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰ ਮ ਪ ਧਾ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨਾ ਧਾ ਪ ਮ ਗਾ ਰ ਸ.

ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਮਤ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਆਸਾਵਰੀ ਨੂੰ ਭੈਰਵ ਅਤੇ ਭੈਰਵੀ ਠਾਟ ਤੇ ਗਾਉਣਾ ਭੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਗਿਣੀ ਆਸਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ.

ਆਸਾ ਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾ ੩ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ.

ਆਸਾਵੰਤ. ਸੰ. आशावत्. ਵਿ—ਉੱਮੇਦਵਾਰ. ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ. ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ.

ਆਸਾਵੰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਵੰਤ. "ਆਸਾਵੰਤੀ ਆਸ ਗੁਸਾਈ, ਪੂਰੀਐ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਆਸਾੜ. ਸੰ. ਆਸ਼ਾਢ. ਸੰਗਯਾ—ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨਾ ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜ. "ਆਸਾੜ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿਚਰਣ ਨਿਵਾਸੁ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਆਸਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਾੜਾ.

ਆਸਾੜਿ. ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ.

ਆਸਾੜੁ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜ ਅਤੇ ਆਸਾੜ.

ਆਸ਼ਿਕ. ਦੇਖੋ, ਆਸ਼ਕ.

ਆਸਿਖ, ਆਸਿਖਬਾਦ, ਆਸਿਖਾ ਸੰ. ਆਸ਼ਿਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਅਸੀਸ. ਦੁਆ. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. ਕੁਸ਼ਲ ਆਨੰਦ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਅਤੇ ਵਰਦਾਨ. "ਆਸਿਖ ਬਾਦ ਬਲੰਦ ਭਨੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਸੀ. ਆਵਸੀ (ਆਵੇਗਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਅ़ عاصی ਆਸੀ. ਵਿ—ਪਾਪੀ. ਅਪਰਾਧੀ. ਗੁਨਹਗਾਰ.

ਆਸੀਸ. ਦੇਖੋ, ਆਸਿਖ. "ਪੂਤਾ, ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਆਸੀਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਵਿਰਾਜਮਾਨ. "ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਆਸੀਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ. ਇਸਥਿਤ.

ਆਸੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਆਸੀਨ.

ਆਸੀਰ. ਸੰ. ਆਸ਼ਿਸ੍. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸੀਰ.

ਆਸੀਰਵਚਨ, ਆਸੀਰਵਾਦ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸੀਸ. ਆਸ਼ੀਰਵਚਨ. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. ਦੁਆ. ਦੇਖੋ, ਆਸਿਖ.

ਆਸੁ. ਸੰ. ਆਸ਼ੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁਰੰਤ. ਛੇਤੀ. ਸ਼ੀਘ੍ਰ. "ਆਸੁ ਹੀ ਤੀਛਨ ਲੈ ਅਸਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਆਂਸੁ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸ਼੍ਰੁ. ਹੰਝੂ. ਆਂਸੂ. ਅਸ਼ਕ.

ਆਸੁਗ. ਵਿ—ਆਸ਼ੁ (ਛੇਤੀ) ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਵਨ. ਹਵਾ। ੩ ਤੀਰ। ੪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਰੋਸ਼ਨੀ.

ਆਸੁਤੋਖ. ਸੰ. ਆਸ਼ੁਤੋਸ਼. ਵਿ—ਆਸ਼ੁ (ਛੇਤੀ) ਤੋਸ਼ (ਖ਼ੁਸ਼) ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਝਟ ਪਟ ਰੀਝਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ। ੩ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵ.

ਆਸ਼ੁਫ਼ਤਹ. ਫ਼ਾ آشفتہ ਵਿ—ਪਰੇਸ਼ਾਨ. ਹੈਰਾਨ. ਇਸ ਦਾ ਧਾਤੁ ਆਸ਼ੁਫ਼ਤਨ ਹੈ.

ਆਸ਼ੁਫ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ آشفتن ਕ੍ਰਿ—ਪਰੇਸ਼ਾਨ (ਹੈਰਾਨ) ਹੋਣਾ.

ਆਸੁਰ, ਆਸੁਰੀ ਵਿ—ਅਸੁਰ (ਰਾਖਸ) ਸੰਬੰਧੀ. ਰਾਕਸ ਦੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਖਸੀ. "ਸੁਰੀ ਆਸੁਰੀ ਕਿੰਨਰੀ ਰੀਝ ਰਹਿਤ ਪੁਰਨਾਰਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨) ੩ ਰਾਈ. ਦੇਖੋ, ਆਸੁਰੀ ੨.

ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤਿ, ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਸੰ. आसुरीसम्पत्. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਖਸ ਵ੍ਰਿੱਤੀ (ਬਿਰਤੀ) ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਵਿਭੂਤਿ. ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਕਮਾਇਆ ਮਾਲ ਧਨ। ੨ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸੰਚਯ. ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਗੀਤਾ ਦਾ ਅ: ੧੬; ਸ਼: ੧ ਤੋਂ ੪.

ਆਸੁਰੇਸ. ਰਾਖਸਾਂ ਦਾ ਈਸ਼ (ਰਾਜਾ). ਦੇਖੋ, ਅਸੁਰੇਸ. "ਆਸੁਰੇਸ ਕੋਪਾ ਹੰਕਾਰੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਆਸੂ. ਛੇਤੀ. ਦੇਖੋ, ਆਸੁ ੧. "ਗਮਨ ਤਯਾਰ ਭਏ ਕਸੋਂ ਆਸੂ?" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਂਸੂ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਥਰੂ. ਅਸ਼੍ਰੁ. ਅੰਬੂ. ਹੰਝੂ. ਅਸ਼ਕ.

ਆਸੂਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਆਸ਼ਾ. ਕਾਮਨਾ. ਉੱਮੇਦ. "ਵਤਿ ਆਸੂਣੀ ਬੰਨਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਫਿਰ ਅਨੇਕ ਉੱਮੇਦਾਂ ਬੰਨ੍ਹਕੇ। ੨ ਵਿ—ਨਾ ਪੂਰਣ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਸ਼ਾ. ਆਸ-ਊਣੀ.

ਆਸੂਦਨ. ਫ਼ਾ آسودن ਕ੍ਰਿ—ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ ਹੋਣਾ.

ਆਸੂਦਾ. ਫ਼ਾ آسودہ ਵਿ—ਸੰਪਦਾ ਸਹਿਤ. ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼। ੩ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. "ਗਜ ਬਾਜੀ ਆਸੂਦੇ ਕਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਸੇਬ. ਫ਼ਾ آسیب ਸੰਗਯਾ—ਕਲੇਸ਼. ਦੁੱਖ। ੨ ਸਦਮਾ. ਚੋਟ. ਸੱਟ। ੩ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭੂਤਾਵੇਸ਼. ਜਿੰਨ ਭੂਤ ਦਾ ਸਾਇਆ.

---

[1] ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੁਰ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਸੁਰ.

ਅਰਥਾਤ—ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼.

ਆਸੈ. ਦੇਖੋ, ਆਸ਼ਯ.

ਆਸੋਕ. ਦੇਖੋ, ਅਸੋਕ। ੨ ਆ (ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ) ਸ਼ੋਕ (ਰੰਜ).

ਆਸੌਨ. ਅਪਸ਼ਕੁਨ. ਦੇਖੋ, ਸੌਨ.

ਆਸੰਕਾ. ਸੰ. आशङ्का. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਦੇਹ. ਸੰਸਾ. ਸ਼ੱਕ। ੨ ਡਰ. ਭੈ.

ਆਸੰਜਨ. ਸੰ. आसञ्जन. ਸੰਗਯਾ—ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਲਟਕਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜ ਅਤੇ ਸੰਜਨ.

ਆਸੰਨ. ਸੰ. आसन्न. ਵਿ—ਪਾਸ ਬੈਠਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਲੇ. ਨੇੜੇ.

ਆਸੰਭਉ. ਵਿ—ਜੋ ਸੰਭਵ (ਪੈਦਾ) ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਜਨਮ ਰਹਿਤ. "ਆਸੰਭਉ ਉਦਵਿਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਅਜਨਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸੰਭਵ.

ਆਸ਼ੁਰਯ. ਦੇਖੋ, ਅਚਰਜ.

ਆਸ੍ਤਿਕ, ਆਸ੍ਤਿਕਤਾ } ਦੇਖੋ, ਆਸਤਿਕ ਅਤੇ ਆਸਤਿਕਤਾ.

ਆਸ੍ਤੀਕ. ਦੇਖੋ, ਆਸਤੀਕ.

ਆਸਜ. ਮੁਖ. ਮੂੰਹ. ਦੇਖੋ, ਆਸ ੪.

ਆਸ੍ਰਮ. ਸੰ. आश्रम. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਥਾਂ. ਰਹਿਣ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ. "ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰੁ ਆਸ੍ਰਮ ਦੀਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ—ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ, ਗ੍ਰਿਹਸ੍ਥ, ਵਾਨਪ੍ਰਸ੍ਥ, ਅਤੇ ਸੰਨ੍ਯਾਸ. "ਚਾਰ ਵਰਨ ਚਾਰ ਆਸ੍ਰਮ ਹਹਿ, ਜੋ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ਸੋ ਪਰਧਾਨੁ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਆਸ੍ਰਮ.

ਆਸ੍ਰਮਾਈ. ਦੇਖੋ, ਆਸ੍ਰਾਵ. "ਕਮਲ ਬਿਗਸੈ, ਮਧੁ ਆਸ੍ਰਮਾਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ਕਮਲ ਖਿੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਟਪਕਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਸ੍ਰਮੀ.

ਆਸ੍ਰਮੀ. ਵਿ—ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਆਦਿ ਆਸ੍ਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਵਿਤਾਂਉਣ ਵਾਲਾ.

ਆਸ੍ਰਯ. ਆਸ਼੍ਰਯ. ਦੇਖੋ, ਆਸਰ. "ਤਤ ਆਸ੍ਰਯੰ ਨਾਨਕ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਆਸ੍ਰਾਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਹਾਉ. ਪ੍ਰਵਾਹ। ੨ ਚੋਆ. ਟਪਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਆਸ੍ਰਿਤ, ਆਸ੍ਰਿਤ } ਸੰ. ਆਸ਼੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਸਹਾਰੇ ਤੇ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਆਸਰੇ ਲੱਗਿਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨੌਕਰ. ਸੇਵਕ.

ਆਸ੍ਰੈ. ਆਸ਼੍ਰਯ. ਦੇਖੋ, ਆਸਰ.

ਆਸ੍ਵਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਸਨ. "ਆਸ੍ਵਾਸਨ ਯੁਤ ਸੀਖ ਉਚਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਸ੍ਵਾਦ, ਆਸ੍ਵਾਦਨ } ਸੰਗਯਾ—ਰਸ. ਸ੍ਵਾਦ. ਜ਼ਾਇਕਾ। ੨ ਰਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚੱਖਣਾ. ਰਸ ਲੈਣਾ.

ਆਸ਼੍ਵਿਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸੁਨ.

ਆਹ. ਕ੍ਰਿ—ਅਸ੍ਤਿ. ਹੈ. "ਜਿਨ ਕਉ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਆਹ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਰੁਚਿ. ਚਾਹ. "ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਸਿਧ ਹਰਿ ਆਹੈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਵ੍ਯ—ਸ਼ੋਕ. ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਹਾ! ਓ! ੪ ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ.

ਆਹਟ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਗਮਨ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਖੜਕਾ. ਚਾਲ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨੀ. ਪੈਰਚਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼। ੨ ਆਹਵ. ਰਣ ਭੂਮਿ. ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ. "ਆਠ ਪਹਿਰ ਆਹਟ ਬਿਖੈ ਜੁੱਧ ਭਯੋ ਬਿਕਰਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੨)

ਆਹਣ. ਸੰਗਯਾ—ਟਿੱਡ. ਸ਼ਲਭ. Locust. ਦੇਖੋ, ਆਹਨ ੧.

ਆਹਤ. ਵਿ—ਮਾਰਿਆ. ਤਾੜਿਆ. ਕੁੱਟਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਨਹਤ. ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅਨਾਹਤ.

ਆਹਨ. ਦੇਖੋ, ਆਹਣ. "ਆਹਨ ਮਨਿੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਆਏ ਦਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਫ਼ਾ آهن ਸੰਗਯਾ—ਲੋਹਾ. ਅਯਸ੍। ੩ ਤਲਵਾਰ.

ਆਹਨਗਰ. ਸੰਗਯਾ—ਲੋਹਕਾਰ. ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਲੁਹਾਰ.

ਆਹਨੀ. ਵਿ—ਲੋਹੇ ਦਾ. ਲੋਹੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ. ਆਹਨ ੨.

ਆਹਮ. ਦੇਖੋ, ਅਹਮ ੨ ਅਤੇ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਹਵ.

ਆਹਮੋ ਸਾਮਣੇ. ਦੇਖੋ, ਆਮੋ ਸਾਮਣੇ. "ਆਏ ਆਹਮੋ ਸਾਮਣੇ ਭੇੜ ਪਇਆ ਕਰਾਰਾ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਆਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਦਮ. ਪੁਰੁਸਾਰਥ (ਪੁਰਖਾਰਥ) ੨ ਜਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼. "ਸੇਵਕ ਕੈ ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਕਾ ਆਹਰ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਆਹਰ ਸਭਿ ਕਰਦਾ ਫਿਰੈ, ਆਹਰੁ ਇਕੁ ਨ ਹੋਇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨, ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਹਾਹੁਕਾ. ਠੰਢਾ ਸ੍ਵਾਸ। ੪ ਵਿ—ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੋੜੂ.

ਆਹਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਹਣਾ। ੨ ਚੁਰਾਉਣਾ। ੩ ਲੈ ਜਾਣਾ. ਪ੍ਰਾ. ਆਹਰੋ.

ਆਹਰਮਨ. ਦੇਖੋ, ਅਹਰਮਨ.

ਆਹਰਿ. ਉੱਦਮ ਵਿੱਚ. "ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿਜੀਉ ਪਰਿਆ." (ਸੋਦਰੁ) ਜਦਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਉੱਦਮ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਆਹਰੀ. ਵਿ—ਉੱਦਮੀ. ਪੁਰੁਸਾਰਥੀ (ਪੁਰਖਾਰਥੀ) "ਆਹਰੀ ਸੈਨ ਸੂਰਿਆਂ ਸਾਜੀ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਆਹਰੁ. ਦੇਖੋ, ਆਹਰ.

ਆਹਲੂ, ਆਹਲੂਵਾਲ } ਦੇਖੋ, ਆਹਲੂਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ.

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਆਹਲੂਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ੩ ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ.

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ. ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂ ਪਿੰਡ ਦਾ, (ਜੋ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਹੈ), ਵਸਨੀਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸਿੱਖ

ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਏਹ ਮਿਸਲ ਕ਼ਾਇਮ ਕੀਤੀ. ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੭੧੮ ਵਿੱਚ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜਨਮਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਪਾਲਿਆ, ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਜ, (ਜੋ ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਹੈ), ਅਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ੀ.[1] ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦੀ ਬਹੁਤ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਸਨ ੧੭੫੮ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਲੈਕੇ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ, ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਇਆ. ਹੁਣ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ ਇਸ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ.

ਆਹਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੨ ਯਗ੍ਯ (ਜੱਗ) ੩ ਲਲਕਾਰਾ. ਵੰਗਾਰਨਾ.

ਆਹਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੈ. ਅਸ੍ਤਿ. "ਹਰਿ ਸੰਤਜਨਾ ਪਹਿ ਆਹਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ. ਥਾ. ਸੀ. "ਤਲਵੰਡੀ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਆਹਾ." (ਜਸਾ) ੩ ਵ੍ਯ—ਅਚਰਜ ਅਤੇ ਸ਼ੋਕ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਅਹੋ! ਵਾਹ!

ਆਹਾਰ, ਆਹਾਰੁ ਭੋਜਨ. ਖ਼ੁਰਾਕ. ਦੇਖੋ, ਅਹਾਰ. "ਜੀਆ ਕਾ ਆਹਾਰੁ ਜੀਅ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) "ਦੇਤ ਸਗਲ ਅਹਾਰੇ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਆਹਾੜਾ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਹਾੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਾਚਿਆ. ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੀਤਾ. "ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਬੇਅੰਤ ਅਤੋਲਾ, ਹੈ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਾੜਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਅਜੇਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਹਾੜੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ.

ਆਹਿ. ਕ੍ਰਿ—ਹੈ. ਅਸ੍ਤਿ. "ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਆਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਜਲਿ ਥਲਿ ਰਮਈਆ ਆਹਿਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਆਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਹ (ਇੱਛਾ) ਕਰਕੇ. ਚਾਹਕੇ. ਲੋੜਕੇ "ਨਾਨਕ ਆਹਿ ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਓ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਆਹਿਓ, ਆਹਿਆ ਵਿ—ਚਾਹਿਆ. ਲੋੜਿਆ. "ਆਹਿਓ ਤੁਮਰਾ ਧੋਰਾ." (ਗੁਜ ਮ: ੫) "ਏਕੋ ਸੁਆਮੀ ਆਹਿਆ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਹਿ। ੩ ਅਹੈ. ਹੈ. "ਜਤ ਕਤ ਪੇਖਉ ਆਹਿਓ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਆਹਿਸਤਾ. ਫ਼ਾ آہستہ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ਼ਨੇ ਸ਼ਨੇ. ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ. ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ.

ਆਹੀ. ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਹ ਅਤੇ ਆਹਿ. "ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮ ਨ ਆਹੀ." (ਗਉ ਮ: ੩) "ਨਾਨਕ ਘਟਿ ਘਟਿ ਆਹੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਚਾਹੀ. ਲੋੜੀ. "ਮੈ ਆਹੀ ਓੜ ਤੁਹਾਰੀ." (ਗਉ ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਚਾਹੀਏ. ਲੋੜੀਏ. "ਜਿਸ ਸੰਗ ਲਾਗੇ ਪ੍ਰਾਨ ਤਿਸੈ ਕਉ ਆਹੀਐ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੪ ਸਿੰਧੀ. ਅਸ੍ਤਿ. ਹੈ। ੫ ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪਦਾ.

ਆਹੀਐ. ਚਾਹੀਏ. ਲੋੜੀਏ. ਦੇਖੋ, ਆਹਿ ਅਤੇ ਆਹੀ.

[1] ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇਖ਼ਾਨੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਆਹੁ. ਦੇਖੋ, ਆਹ। ੨ ਆਹੁਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਆਹੁਕ. ਦੇਖੋ, ਉਗ੍ਰਸੇਨ.

ਆਹੂਟ, ਆਹੂਡ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਆਹਵ. ਜੰਗ। ੨ ਥਕੇਂਵਾਂ. ਥਕਾਨ.

ਆਹੁਤਿ, ਆਹੁਤੀ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਆਹ੍ਵਾਨ (ਸੱਦਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਅਗਨਿ ਵਿੱਚ ਘੀ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹੋਮ. ਹਵਨ। ੩ ਹਵਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ.

ਆਹੁਰਨਾ, ਆਹੁੜਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਝੁਕਣਾ. ਲਪਕਣਾ. ਝਪਟਨਾ. "ਅਹੁਰੇ ਜੰਗ." (ਰਾਮਾਵ)

ਆਹੂ. ਫ਼ਾ آہو ਸੰਗਯਾ—ਹਰਨ. ਮ੍ਰਿਗ. "ਦੰਦਾਨ ਦੁਰ ਆਹੂ ਚਸ਼ਮ." (ਸਲੋਹ) ਦੁਰ (ਮੋਤੀ) ਜੇਹੇ ਦੰਦ, ਮ੍ਰਿਗ ਜੇਹੇ ਨੇਤ੍ਰ। ੨ ਫਰਿਆਦ। ੩ ਦਮੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ. ਦਮਕਸ਼ੀ। ੪ ਸੰ. ਸੱਦਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਜੋ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਆਹੂ ਖ਼ੁਤਨ. ਖ਼ੁਤਨ ਦਾ ਮ੍ਰਿਗ. ਦੇਖੋ, ਖ਼ੁਤਨ.

ਆਹੂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਬੁਲਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਸੱਦਿਆ. ਆਹ੍ਵਾਨ ਕੀਤਾ. "ਗਯੋ ਬੇਗ ਕਾਲੁ ਆਹੂਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਹੇ. ਦੇਖੋ, ਆਹ, ਆਹਾ ਅਤੇ ਆਹਿ. "ਹੈ ਹੋਸੀ ਆਹੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਹੈ, ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੀ. "ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਆਹੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਆਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਹ ਅਤੇ ਆਹਿ. "ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਸਿਧ ਹਰਿ ਆਹੈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਆਹੋ. ਦੇਖੋ, ਆਹ ਅਤੇ ਆਹਾ. "ਤੂੰ ਆਹੋ ਕੇਰ੍ਹੇ ਕੰਮ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਵ੍ਯ—ਹਾਂ. ਠੀਕ। ੩ ਅਥਵਾ. ਵਰਨਹਿ। ੪ ਨਹੀਂ ਤਾਂ.

ਆਹੰਗ. ਫ਼ਾ آہنگ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਕਾਮਨਾ। ੨ ਇਰਾਦਾ. ਸੰਕਲਪ। ੩ ਸਮਾ. ਵੇਲਾ। ੪ ਰਾਗ ਦਾ ਆਲਾਪ.

ਆਹ੍ਵਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਕਾਰ. ਸੱਦ. ਬੁਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੱਦਾ ਪਤ੍ਰ. ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਦੀ ਚਿੱਠੀ। ੩ ਨਾਮ. ਸੰਗਯਾ। ੪ ਹੁਕਮਨਾਮਾ.

ਆਕ. ਸੰਗਯਾ—ਅਰ੍ਕ. ਅੱਕ. "ਧਨ ਜੋਬਨ ਆਕ ਕੀ ਛਾਇਆ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਫ਼ਾ آک ਆਕ. ਕਲੇਸ਼ ਦੇਖੋ, ਅਕ ੨ ਅਤੇ ੩। ੩ ਅਵਗੁਣ. ਬੁਰਾਈ। ੪ ਅ਼ عاق ਆ਼ਕ਼. ਵਿ—ਬੇਵਫ਼ਾ। ੫ ਆਗ੍ਯਾ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਨ ਵਾਲਾ.

ਆਂਕ. ਅੰਗ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸੇਰ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਛਟਾਂਕ। ੩ ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਭਾਗ. ਆਨਾ.

ਆਂਕਸ. ਫ਼ਾ آنکس ਸਰਵ—ਉਹ ਪੁਰਖ. ਉਹ ਆਦਮੀ.

ਆਕਟਰਲੋਨੀ. Sir David Ochterlony. ਇਹ ਇੱਕ ਅਮਰੀਕਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹਾਦੁਰੀ ਅਤੇ ਨੀਤਿ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਕਰ ਲਿਆ. ਇਹ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਫ਼ਸਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੦੪ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਲੇਕ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਜਸਵੰਤ

ਰਾਉ ਹੁਲਕਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀਓਂ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਸਿੱਖਰਾਜ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗਹਬਾਨੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਕਈ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਪਤ੍ਰਵਿਹਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਸਨ ੧੮੧੨ ਵਿੱਚ ਟਿੱਕਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਇਹ ਲਹੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਪਰਾਹੁਣਾ ਸੀ. ੬੮ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ੧੫ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੮੨੫ ਨੂੰ ਮੇਰਟ ਮੋਇਆ.

ਆਕਥ. ਦੇਖੋ, ਅਕਥ. "ਨਾਨਕ ਆਕਥ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਏ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਆਕ਼ਬਤ. ਅ਼ عاقبت ਸੰਗਯਾ—ਪਰਲੋਕ. ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ। ੨ ਅੰਤ. ਸਮਾਪਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਆਕਰ. ਦੇਖੋ, ਆਕੜ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਾਨਿ. ਕਾਂਨ। ੩ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ। ੪ ਭੰਡਾਰ। ੫ ਜਾਤਿ। ੬ ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ। ੭ ਅਧਿਕ. ਬਹੁਤ.

ਆਕਰਖ. ਸੰ. ਆਕਸ਼੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰੇ (ਇੰਦ੍ਰਯ) ੨ ਕਸੌਟੀ। ੩ ਚੁੰਬਕ। ੪ ਖਿੱਚ. ਕਸ਼ਿਸ਼. "ਜਬ ਆਕਰਖ ਕਰਤ ਹੋ ਕਬਹੂੰ। ਤੁਮ ਮੈ ਮਿਲਤ ਦੇਹਧਰ ਸਭਹੂੰ." (ਚੌਪਈ) "ਚੀਟੀ ਸਾਸ ਆਕਰਖਤੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਜਹਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਨ ਤੁਝੁ ਆਕਰਖੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਆਕਰਖਣ. ਸੰ. ਆਕਸ਼ੰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਿਚਾਉ. ਕਸ਼ਿਸ਼. Centripetal. ਖੈਂਚ. ਖਿੱਚ। ੨ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਦਾ ਕੰਮ. ਵਹਾਈ.

ਆਕਲ. ਸੰ. ਆਕੁਲ. ਵਿ—ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਹਉ ਆਕਲ ਬਿਕਲ ਭਈ ਬਿਨ ਦੇਖੇ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਅ਼ عاقل ਆਕ਼ਿਲ. ਵਿ—ਅ਼ਕ਼ਲ ਵਾਲਾ. ਬੁੱਧਿਮਾਨ. ਦਾਨਾ. "ਕਿ ਆਕਲ ਅਲਾਮੈ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਵਡੇਘਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਤ੍ਰਖਾਣ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਦਾ ਨਾਨਾ ਸੀ. "ਆਕਲ ਕਹੈਂ ਤਾਹਿ ਕੋ ਨਾਮੂ। ਮਨ ਮੇ ਗੁਰਮਤ ਕੋ ਵਿਸ੍ਰਾਮੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਰੂਪਚੰਦ ਭਾਈ। ੪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿੱਖ.

ਆਂਕਲ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਕ (ਦਾਗ) ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਦਾਗ ਦੇਕੇ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਵੱਟਾ. ਸਾਂਡ.

ਆਕਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਬਟੋਰਨਾ। ੨ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ। ੩ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ। ੪ ਅਟਕਲਨਾ.

ਆਕਲਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ. ਜਮਾ. "ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਜਲਜੰਤੁ ਗਨ ਆਕਲਿਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਗਿਣਿਆ. ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ.

ਆਕੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਐਂਠ. ਮਰੋੜ। ੨ ਅਕੜਾਉ। ੩ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਤਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਮੂਸੇਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਇਸ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਹੋਰ ਇਮਾਰਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ. ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ੩੫ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੌਲੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ.

ਆਕਾ. ਤੁ آقا ਆਕ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ.

ਆਕਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਸ। ੨ ਭਾਵ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਸਰਵਵ੍ਯਾਪੀ ਕਰਤਾਰ। ੩ ਖਗੋਲ. ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ. ਭਾਵ—ਸੁਰਗਾਦਿ ਲੋਕ. "ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮੋਹੇ, ਮੋਹਿਆ ਆਕਾਸ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਦਿ ਗ੍ਰਹ, ਜੋ ਕਾਸ਼ (ਚਮਕ) ਰਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਗਗਨ ਆਕਾਸ। ੫ ਹੌਮੈ. ਅਭਿਮਾਨ. "ਉਪਰਿ ਚਰਣ ਤਲੈ ਆਕਾਸ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਸੇਵਕਭਾਵ (ਨੰਮ੍ਰਤਾ) ਉੱਪਰ, ਅਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਹੇਠਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਆਕਾਸ਼ ਕੁਸੁਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਫੁੱਲ। ੨ ਭਾਵ—ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ.

ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਗੰਗਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮੰਦਾਕਿਨੀ" ਹੈ, ਜੋ ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੁਮਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ. Galaxy. ਫ਼ਾ کہکشاں ਕਹਕਸ਼ਾਂਨ.

ਆਕਾਸ਼ ਚਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ। ੨ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਦੇਵਤਾ। ੪ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. ਤਾਰਾ। ੫ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਬੈਲੂਨ ਆਦਿਕ। ੬ ਵਿ—ਅਕਾਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰਣ ਵਾਲਾ.

ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਆਈ ਬਾਣੀ. ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਆਕਾਸ਼ੋਂ ਕਹੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ। ੨ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਫੁਰੀ ਹੋਈ ਗੱਲ.

ਆਕਾਸਿ. ਆਕਾਸ਼ ਮੇ. ਦੇਖੋ, ਆਡਾਣ.

ਆਕਾਸੀ. ਵਿ—ਆਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਆਸਮਾਨੀ.

ਆਕਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਆਕਾਸ.

ਆਕਾਂਙਾ, **ਆਕਾਂਖਿਆ**, **ਆਕਾਂਖ੍ਯਾ** } ਸੰ. आकांक्षा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ. ਚਾਹ. ਲੋੜ। ੨ ਵਾਕ੍ਯ ਦੇ ਅਰਥ ਬੋਧ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਣ, ਅਰਥਾਤ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਲੋੜ. ਜਿਵੇਂ "ਪਾਠ" ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਕਰੋ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਆਕਾਂਙਾ ਹੈ. "ਉਸ ਥਾਂ" ਨੂੰ "ਜਾਓ" ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ.

ਆਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰੂਪ (ਸਰੂਪ). ਸੂਰਤ. "ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ." (ਜਪੁ) ੨ ਕ਼ੱਦ. ਡੀਲ। ੩ ਬਣਾਉਟ। ੪ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਆਕਾਰਚਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ (ੲ)

ਆਕਾਰੁ. ਵਿ—ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ. "ਸੋਈ ਗੁਪਤ ਸੋਈ ਆਕਾਰੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਰ.

ਆਂਕਿ. ਫ਼ਾ آنکہ ਸਰਵ—ਉਹ ਜੋ. ਉਹ ਕਿ.

ਆਕਿਲ. ਦੇਖੋ, ਆਕਲ.

ਆਕਿਲ ਦਾਸ. ਜੰਡਿਆਲੇ ਦਾ ਹਿੰਦਾਲੀ ਮਹੰਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਲਹੌਰ ਦੇ ਹਾਕਿਮਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਕੇ ਅਨੇਕ ਸਿੱਖ ਕੈਦ ਕਰਾਏ.

ਆਕੀ. ਅ਼ عاقی ਆ਼ਕ਼ੀ. ਵਿ—ਸਰਕਸ਼. ਆਗ੍ਯਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਾਗ਼ੀ. "ਆਕੀ ਮਰਹਿ ਅਫਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਆਕੁੰਚਨ. ਸੰ. आकुञ्चन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਮਟਨਾ. ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ.

ਸੁੰਗੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਕੁੰਚਨ.

ਆਕੁਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੰਕੁਲ. ਵ੍ਯਾਪਤ. ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਰਮਈਆ ਆਕੁਲ, ਰੀ ਬਾਈ!" (ਗੂਜ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਅ-ਕੁਲ. ਕੁਲ ਰਹਿਤ. ਜਾਤੀ ਵਰਣ ਰਹਿਤ। ੩ ਜਨਮ ਰਹਿਤ. "ਅਮਰ ਹੋਇ ਸਦ ਆਕੁਲ ਰਹੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਆਕੁਲ ਕੈ ਘਰਿ ਜਾਉਗੇ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ) ੫ ਆਕੁਲ. ਵ੍ਯਾਕੁਲ. "ਸ਼ੋਕਾਕੁਲ ਰੋਦਨ ਕੋ ਕੀਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸ਼ੋਕ-ਆਕੁਲ.

ਆਕ੍ਰਮਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਲਾ. ਚੜ੍ਹਾਈ। ੨ ਹੱਦ ਨੂੰ ਲੰਘਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਆਕ੍ਰਾਂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਆਕ੍ਰਮਣ (ਹਮਲਾ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ੪ ਲਾਚਾਰ. ਬੇਵਸ਼. "ਜਬ ਹੋਤ ਧਰਨਿ ਭਾਰਾਕ੍ਰਾਂਤ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਭਾਰ ਨਾਲ ਲਾਚਾਰ. ਦੇਖੋ, ਭਾਰਾਕ੍ਰਾਂਤ.

ਆਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. आकृति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰੂਪ (ਸਰੂਪ). ਸ਼ਕਲ। ੨ ਡੀਲ. ਆਕਾਰ। ੩ ਮੂਰਤਿ.

ਆਕ੍ਸ਼ੇਪ. ਸੰ. आक्षेप. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੈਂਕਣ (ਵਗਾਹੁਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਿੱਟਣਾ। ੨ ਕਲੰਕ ਲਾਉਣਾ. ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ. ਦੋਸਾਰੋਪਣ। ੩ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਆਪ ਹੀ ਦੋਸ ਆਰੋਪਣਾ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਕਬੀਰ, ਰੋੜਾ ਹੋਇਰਹੁ ਬਾਟ ਕਾ ਤਜਿ ਮਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ, ਐਸਾ ਕੋਈ ਦਾਸੁ ਹੋਇ ਤਾਹਿ ਮਿਲੈ ਭਗਵਾਨੁ. ਕਬੀਰ, ਰੋੜਾ ਹੂਆ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ? ਪੰਥੀ ਕਉ ਦੁਖੁ ਦੇਇ, ਐਸਾ ਤੇਰਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਜਿਉ ਧਰਨੀ ਮਹਿ ਖੇਹ. ਕਬੀਰ, ਖੇਹ ਹੂਈ ਤਉ ਕਿਆ ਭਇਆ? ਜੋ ਉਡਿ ਲਾਗੈ ਅੰਗ, ਹਰਿਜਨੁ ਐਸਾ ਚਾਹੀਐ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸਰਬੰਗ. ਕਬੀਰ, ਪਾਨੀ ਹੂਆ ਤ ਕਿਆ ਭਇਆ? ਸੀਰਾ ਤਾਤਾ ਹੋਇ, ਹਰਿਜਨੁ ਐਸਾ ਚਾਹੀਐ ਜੈਸਾ ਹਰਿ ਹੀ ਹੋਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

(ਅ) ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਧਿ ਵਚਨ ਭਾਸੇ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਗੁਪਤ ਭਾਵ ਖੰਡਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਆਕ੍ਸ਼ੇਪ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਭੰਗ ਫੀਮ ਮਦਿਰਾ ਛਕੋ ਰਹੋ ਮਸ੍ਤ ਦਿਨ ਰਾਤ,
ਇਨ ਸੇਵਨ ਤੇ ਤੁਰਤ ਹੀ ਨਰ ਵਿਦੇਹ ਹ੍ਵੈਜਾਤ."

ਭਾਵ—ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਵ੍ਯੰਗ. ਧ੍ਵਨਿ. ਰਮਜ਼.

ਆਖ. ਦੇਖੋ, ਆਂਖ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਖਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਖਣਾ.

ਆਂਖ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ. "ਤਬ ਤੇ ਕੌਊ ਆਂਖ ਤਰੇ ਨਹੀਂ ਆਨਜੋ." (ਰਾਮਾਵ)

ਆਖਣ, **ਆਖਣਾ** ਕ੍ਰਿ—ਆਖ੍ਯਾਨ ਕਰਨਾ. ਕਥਨ ਕਰਨਾ. ਬੋਲਣਾ. ਕਹਿਣਾ. "ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ"? (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਆਖਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਖ੍ਯਾਨ. "ਆਖਣਿ ਆਖੈ ਬਕੈ ਸਭੁਕੋਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩) ੨ ਆਖਣ ਨੂੰ. ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ (ਵਿਆਖ੍ਯਾ) ਲਈ. "ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ." (ਸੋਦਰੁ)

ਆਖਣੁ. ਕ੍ਰਿ—ਕਹਿਣਾ. ਕਥਨ ਕਰਨਾ. "ਆਖਣੁ ਸੁਣਨਾ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਨ. ਬਿਆਨ.

ਆਖ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ. آختہ ਵਿ—ਖੱਸੀ. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਡਕੋਸ਼ (ਫੋਤੇ) ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ. ਆਖ਼ਤਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਖੈਂਚਣਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਫ਼ੋਤੇ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਹਨ, ਸੋ ਆਖ਼ਤਹ.

ਆਖਨ. ਦੇਖੋ, ਆਖਣ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਛਣ. ਹਰ ਵੇਲੇ. ਹਰ ਘੜੀ.

ਆਖ੍ਯ. ਸੰ. ਆਖ੍ਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਉਂ. ਨਾਮ. "ਭਵਬੰਧਨ ਕੇ ਆਮ ਕੌ ਆਖ੍ਯ ਭੇਖਜ ਚਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੇ ਚਾਰ ਅੱਖਰ, ਭਵਬੰਧਨ ਰੂਪ ਆਮਯ (ਰੋਗ) ਨੂੰ ਭੇਖਜ (ਦਵਾ) ਹਨ.

ਆਖਰ. ਸੰ. ਅਕ੍ਸ਼ਰ. ਵਰਣ. ਅੱਖਰ. "ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖਰ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਅ਼. آخر ਆਖ਼ਿਰ. ਵਿ—ਅੰਤਿਮ. ਪਿਛਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ. ਸਮਾਪਤਿ। ੪ ਪਰਿਣਾਮ. ਫਲ. ਨਤੀਜਾ.

ਆਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਖਾਉਣਾ. ਕਹਾਉਣਾ. "ਪੰਡਿਤ ਆਖਾਏ ਬਹੁਤੀ ਰਾਹੀਂ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨, ਮ: ੫)

ਆਖਾਣ. ਸੰ. ਆਖ੍ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਾ. ਕਹਾਣੀ। ੨ ਕਥਨ. ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ (ਵਿਆਖ੍ਯਾ)

ਆਖਾਰ ਮੰਡਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੰਗਭੂਮਿ. ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਦੀ ਥਾਂ. "ਆਖਾਰ ਮੰਡਲੀ ਧਰਣਿ ਸਬਾਈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਨਟਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ. ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ.

ਆਖਾਰਾ ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ. "ਰਾਸਿਮੰਡਲ ਕੀਨੋ ਆਖਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਆਖਾੜ. ਸੰ. ਆਸਾਢ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨਾ. ਜਿਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਨੂੰ ਪੂਰਬਾਖਾੜਾ (पूर्वाषाढा) ਨਛਤ੍ਰ ਹੋਵੇ.

ਆਖਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ. "ਰਚਨੁ ਕੀਨਾ ਇਕੁ ਆਖਾੜਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਗੁਰਮਤੀ ਸਭ ਰਸ ਭੋਗਦਾ ਵਡਾ ਆਖਾੜਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨, ਮ: ੫)

ਆਖਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ੍ਯ. ਮੁਖ. ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਆਖਣੁ ਆਖਿ ਨ ਰਜਿਆ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਵਿ—ਕਥਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਆਖਣ ਲਾਇਕ. "ਆਖਿ ਨ ਜਾਪੈ ਆਖਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਕਥਨ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਤਾਰ ਅੱਖੀਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਅੱਖ. ਦੇਖੋ, ਉਦਾਹਰਣ ੨। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਖਕੇ. ਬੋਲਕੇ. "ਮੰਦਾ ਕਿਸੈ ਨ ਆਖਿ ਝਗੜਾ ਪਾਵਣਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੫ ਦੇਖੋ, ਆਖ੍ਯ.

ਆਖਿਰ. ਅੰਤ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਆਖਰ ੨. "ਆਖਿਰ ਬਿਅਫਤਮ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਆਖੀ. ਦੇਖੋ, ਆਖਣ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਅੱਖ. ਨੇਤ੍ਰ। ੩ ਅੱਖੀਂ.

ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ. "ਦੇਖਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੂੀ) "ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਵੈ ਤ ਆਖੀ ਸੂਝੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਆਖੀਫੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਫਰਕਣ ਦਾ ਸਮਾ. ਨਿਮੇਸ. ਲਮਹਾ. ਛਣ. ਖਿਨ.

ਆਖੀਫੋਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰੇ ਵਿੱਚ. ਨਿਮਖ ਅੰਦਰ. ਛਣ ਮੇ. "ਉਧਰਸਿ ਆਖੀਫੋਰਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਆਖੀਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖੀਰ.

ਆਖੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਦਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੨ ਚੂਹਾ। ੩ ਚਕਚੂੰਦਰ ਸੇਹ ਆਦਿਕ.

ਆਖੁੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਔਖਤਨਾ.

ਆਖੂ / **ਆਖੂੰ** ਵਿ—ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਆਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਹਿਣ ਲਾਇਕ. ਕਥਨ ਯੋਗਜ. "ਆਖੂੰ ਆਖਾਂ ਸਦਾ ਸਦਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਆਖੁ.

ਆਖੁਟ / **ਆਖੁਟਾ** ਦੇਖੋ, ਅਖੁਟ. "ਬਹੁਤ ਖਜਾਨੈ ਮੇਰੈ ਪਾਲੈ ਪਰਿਆ ਅਮੋਲ ਲਾਲ ਆਖੁਟਾ."(ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਆਖੇਟ / **ਆਖੇਟਕ** ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਰ. ਮ੍ਰਿਗਯਾ. ਅਹੇਰ.

ਆਖੇਟੀ. ਸੰ. ਆਖੇਟਿੰ੍. ਵਿ—ਸ਼ਿਕਾਰੀ. ਅਹੇਰੀ. ਮ੍ਰਿਗਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਆਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਆਕ੍ਸ਼ੇਪ.

ਆਖੇਰ / **ਆਖੇਰ ਬਿਰਤਿ** / **ਆਖੇੜ** / **ਆਖੇੜ ਬਿਰਤਿ** ਦੇਖੋ, ਆਖੇਟ. ਸੰਗਯਾ—ਆਖੇਟ (ਸ਼ਿਕਾਰ) ਕਰਕੇ ਉਪਜੀਵਨ. ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ। ੨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ. ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੌਕ. "ਆਖੇਰ ਬਿਰਤਿ ਬਾਹਰਿ ਆਇਓ ਧਾਇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਆਖੇੜ ਬਿਰਤਿ ਰਾਜਨ ਕੀ ਲੀਲਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਆਖੈ. ਨਾਮ. ਦੇਖੋ, ਆਖ੍ਯ. "ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਹੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਅਤੇ—"ਵਾਜੈ ਪਵਣੁ ਆਖੈ ਸਭ ਜਾਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਪੌਣ ਕੰਠ ਤਾਲੂ ਆਦਿ ਅਸਥਾਨਾ ਵਿੱਚ ਵੱਜਕੇ ਨਾਮ ਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਆਖੰਡਲ. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖੰਡਲ ੨.

ਆਖ੍ਯ. ਸੰ. ਆਖ੍ਯਾ. ਨਾਉਂ. ਇਸਮ. ਨਾਮ. ਸੰਗਯਾ। ੨ ਨੇਕਨਾਮੀ. ਕੀਰਤਿ. ਜਸ.

ਆਖ੍ਯਰ. ਅਕ੍ਸ਼ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖਰ. "ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖ੍ਯਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਆਖ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਆਖ੍ਯ.

ਆਖ੍ਯਾਇਕਾ. ਸੰ. ਆਖ੍ਯਾਯਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਥਾ. ਕਹਾਣੀ. ਕਿੱਸਾ.

ਆਖ੍ਯਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਥਾ. ਕਿੱਸਾ। ੨ ਇਤਿਹਾਸ.

ਆਖ੍ਯੰਦ. ਦੇਖੋ, ਅਖ੍ਯੰਦ.

ਆਗ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਾਦ, ਜੰਵਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਗੰਨੇ ਦਾ ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ। ੨ ਅੱਗ. ਅਗਨਿ. "ਆਗ ਲਗਉ ਤਿਹ ਧਉਲਹਰਿ, ਜਿਹ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ. ਦੇਖੋ, ਆਗਿ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਮੁਹਿਰੇ. "ਪੌਨ ਕੇ ਗੌਨ ਤੇ ਆਗ ਚਲਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਪਰਾਧ. ਗੁਨਾਹ.

ਆਗਸਤ. ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ। ੨ ਸੰ. ਆਗਸ੍ਤ੍ਯ. ਵਿ—ਅਗਸ੍ਤ੍ਯ ਮੁਨਿ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੩ ਅਗਸਤ ਦੇ ਗੋਤ ਦਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ.

ਆਗਹ. ਸੰ. ਆਗ੍ਰਹ. ਸੰਗਯਾ—ਹਠ. ਜਿਦ। ੨ ਕ੍ਰਿ ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਮੁਹਿਰੇ. ਪਹਿਲੇ। ੩ ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦੂਸਰਾ. "ਦੋਸ ਦੇਤ ਆਗਹ ਕਉ ਅੰਧਾ." (ਬਾਵਨ)

ਆਗਜ. ਦੇਖੋ, ਆਗ੍ਯਾ। ੨ ਸੰ. ਅਗ੍ਰਜ. ਸੰਗਯਾ—ਵਡਾ ਭਾਈ। ੩ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ. ਮੁਖੀਆ। ੪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੫ ਆਗ (ਅਗਨਿ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਧੂਆਂ.

ਆਗਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਹੁਣਾ. ਅਤਿਥਿ.

ਆਗਨ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਗਣਿਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਂਗਨ.

ਆਂਗਨ. ਸੰ. ਅङ्गण—ਅੰਗਣ. ਵੇਹੜਾ. ਸਹਿਨ.

ਆਗਨਤ / **ਆਗਨਤਾ** ਵਿ—ਅਗਣਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਐਸੋ ਆਗਨਤਾ." (ਬਾਵਨ)

ਆਗਨਿ / **ਆਂਗਨਿ** ਅੰਗਣ (ਵੇਹੜੇ) ਵਿੱਚ. "ਸੋਭਾ ਮੇਰੈ ਆਗਨਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਆਗਨਿ ਸੁਖ ਬਾਸਨਾ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ਅੰਗਣ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਸਾਥ ਵਸਣਾ. "ਘਰਿ ਆਂਗਨਿ ਨ ਸੁਖਾਈ." (ਸੂੀ ਬੇਣੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿ.

ਆਗਨੇਤਾ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਆਗਨਤ। ੨ ਅੱਗ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਆਗਨੇਯ. ਸੰ. ਆग्नेय. ਵਿ—ਅੱਗ ਦਾ. ਅਗਨਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੋਨਾ. ਸੁਵਰਣ। ੩ ਘੀ। ੪ ਲਾਲ ਰੰਗ। ੫ ਅਗਨਿ ਪੁਰਾਣ.

ਆਗਮ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਮਦ. ਅਵਾਈ. "ਮਨ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਗਮ ਸੁਣਿਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਕਾਲ. ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ. "ਅਗੁਆ ਜਨੁ ਆਗਮ ਕਾਨੁ ਜਨਾਏ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਵੇਦ। ੪ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੫ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਅੰਗ ਹੋਣ—ਉਤਪੱਤਿ, ਪ੍ਰਲੈ, ਦੇਵਪੂਜਨ. ਮੰਤ੍ਰਸਾਧਨ, ਪੁਰਸ਼੍ਚਰਣ. ਖਟ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਧ੍ਯਾਨ. "ਆਗਮ ਨਿਗਮ ਕਹੈ ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਸਭ ਦੇਖੈ ਲੋਕੁ ਸਬਾਇਆ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)[1]

ਆਗਮਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਮਦ. ਅਵਾਈ. ਆਉਣਾ। ੨ ਲਾਭ.

---

[1] ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਵਕਤਾ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਪਾਰਵਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਗਮ ਹਨ. ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਵਤੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸ਼ਿਵ ਹੈ ਉਹ ਨਿਗਮ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਸ਼ਿਵ ਜਾਂ ਪਾਰਵਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਡਾਮਰ ਅਥਵਾ ਯਾਮਲ ਹੈ.

ਮੁਨਾਫ਼ਾ.

ਆਗਮ ਨਿਗਮ. ਦੇਖੋ, ਆਗਮ ੫ ਦਾ ਫੁੱਟ ਨੋਟ ਅਤੇ ਨਿਗਮ.

ਆਗਮਾਪਾਈ, ਆਗਮਾਪਾਯੀ ਆਗਮਾਪਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਪਜਨ ਵਿਨਸਨਹਾਰ. ਅਨਿੱਤ.

ਆਗ ਯੰਤ੍ਰ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿਯੰਤ੍ਰ. ਤੋਪ ਬੰਦੂਕ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਆਗਰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਕਰ. ਖਾਨਿ. ਦੇਖੋ, ਰਤਨਾਗਰ। ੨ ਅਗ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ. ਅੱਗੇ. "ਸਬਦ ਤਰੰਗ ਪ੍ਰਗਟਤ ਦਿਨ ਆਗਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਠਦੀ ਹੈ। ੩ ਅਗ੍ਰਜ. ਵਿ—ਮੁਖੀਆ. ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਚਾਰਿ ਚਰਨ ਕਹਹਿ ਬਹੁ ਆਗਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੪ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ. ਮੌਸ.

ਆਗਰਾ. ਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਦੀ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ. ਉਸ ਨੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ "ਬਦਲਗੜ੍ਹ" ਨਾਮਕ ਕਿਲਾ ਰਚਿਆ. ਫੇਰ ਬਾਬਰ ਨੇ ੧੦ ਮਈ ਸਨ ੧੫੨੬ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਇਆ ਅਰ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਨ ੧੫੬੬ ਵਿੱਚ ਆਗਰੇ ਨੂੰ ਮੁਗ਼ਲ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਥਾਪਿਆ ਅਤੇ ਲਾਲ ਪੱਥਰ ਦਾ ਵਡਾ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਕਿਲਾ, ਕਾਸਿਮਖ਼ਾਨ ਮੀਰ ਬਹਰ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ੩੬ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਖਰਚਕੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ.

ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵਡੀ ਰੌਨਕ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾਉਂ "ਅਕਬਰਾਬਾਦ" ਰੱਖਿਆ. ਆਗਰੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਦੀਵਾਨੇ ਖ਼ਾਸ ਸਨ ੧੬੩੭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਮਸਜਿਦ ਸਨ ੧੬੫੪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਵਾਈ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਸਨ ੧੬੫੮ ਵਿੱਚ ਨਗੀਨਾ ਮਸਜਿਦ ਬੇਗਮਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ.

ਆਗਰਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ੧੨੨ ਮੀਲ ਹੈ. ਪਿਛਲੀ ਮਰਦੁਮ ਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਬਾਦੀ ੧੮੫, ੯੪੬ ਹੈ. ਇਸ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ੧੭ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੦੩ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂ. ਪੀ. ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. ਸਨ ੧੮੬੧ ਵਿੱਚ ਇੱਥੋਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਦਲ ਕੇ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ.

ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਾਈਥਾਨ ਮਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਇੱਕ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ. ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਇੱਕ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਾਲ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਧਾਰੇ ਹਨ.

ਆਗਲ. ਵਿ—ਅਗਲਾ. ਮੁਖੀਆ। ੨ ਅਧਿਕ. ਬਹੁਤ. "ਸੁਖ ਮਾਂਗਤ ਦੁਖ ਆਗਲ ਹੋਇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਅੱਗੇ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਲੋਕ. ਅਗੰਤ. "ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਪ ਆਗਲ ਭਾਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਆਗਲੜਾ. ਵਿ—ਪੂਰਬਕਾਲ ਦਾ. ਪਹਿਲੇ ਸਮੇ ਦਾ. "ਮਾਇਆਮੋਹ ਮਨਿ ਆਗਲੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਆਗਲੜੇ. ਆਗਲੜਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸਨਮੁਖ. "ਤਿਨਿ ਆਗਲੜੇ ਮੈ ਰਹਿਣ ਨ ਜਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਆਗਵਨ. ਦੇਖੋ, ਆਗਮਨ.

ਆਗਵਮਣੀ, ਆਗਵਮਨੀ ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗ ਉਗਲਨ ਵਾਲੀ ਤੋਪ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਗਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਲਾ ਭਾਗ. ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ। ੨ ਮੱਥਾ। ੩ ਛਾਤੀ। ੪ ਸੰ. ਵਿ—ਸਮੀਪੀ. ਨਜ਼ਦੀਕੀ। ੫ ਭਵਿਸ਼੍ਯ. ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ। ੬ ਪਰਲੋਕ. "ਆਗਾ ਅਪਨ ਸੁਧਾਰਨ ਕਾਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੭ ਫਲ. ਨਤੀਜਾ। ੮ ਤੁ [illegible] ਆਗ਼ਾ. ਮਾਲਿਕ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਇਹ ਆਕ਼ਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਆਗਾਸ, ਆਗਾਸੁ ਦੇਖੋ, ਆਕਾਸ. "ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ." (ਜਪੁ)

ਆਗਾਹ. ਵਿ—ਅਗਾਧ। ੨ ਫ਼ਾ [illegible] ਵਾਕਿਫ਼. ਖ਼ਬਰਦਾਰ. ਭੇਤੀ. "ਗਰਬ ਜਿਨਾ ਵਡਿਆਈਆ ਧਨ ਜੋਬਨ ਆਗਾਹ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਆਗਾਹਾ. ਅੱਗੇ ਵੱਲ. ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ. "ਆਗਾਹਾ ਕੂ ਤ੍ਰਾਘਿ. ਪਿਛਾ ਫੇਰ ਨ ਮੁਹਡੜਾ." (ਮਾਰੂ ਵਾਰ ੨, ਮ: ੫)

ਆਗਾਹੀ. ਫ਼ਾ [illegible] ਸੰਗਯਾ—ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ. ਜਾਣਨਾ. ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ.

ਆਗਾਜ, ਆਗਾਜਾ ਫ਼ਾ [illegible] ਆਗ਼ਾਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਆਰੰਭ. ਸ਼ੁਰੂ। ੨ ਉਤਪੱਤਿ. "ਜਿਹਵਾ ਧੁਨਿ ਆਗਾਜਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਆਗਾਮੀ. ਸੰ. आगामिन्. ਵਿ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ.

ਆਗਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਭੰਡਾਰ। ੩ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ.

ਆਗਿ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ. ਅੱਗ. "ਆਗਿ ਲਗਾਇ ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਸੋਵਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. आज्ञा—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ. ਦੇਖੋ, ਆਗਿਜ। ੩ ਅਗ੍ਯਤਾ. ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ. "ਸਬਦਿ ਨਿਵਾਰੀ ਆਗਿ, ਜੋਤਿ ਦੀਪਾਈਐ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਆਗਿਓ, ਆਗਿਆ ਸੰ. आज्ञा—ਆਗ੍ਯਾ. ਹ਼ੁਕਮ. ਆਦੇਸ਼. "ਮਾਨ ਗੋਬਿੰਦੇ ਆਗਿਓ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਆਗਿਆ ਮਾਨਿ ਭਗਤਿ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਆਗਿਆਕਾਰੀ. ਸੰ. आज्ञाकारिन्. ਵਿ—ਹ਼ੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. ਆਗ੍ਯਾ ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ. "ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਆਂਗਿਰਸ. आङ्गिरस. ਵਿ—ਅੰਗਿਰਾ ਰਿਖੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਅੰਗਿਰਾਵੰਸ਼ੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ. ਦੇਵਗੁਰੂ.

ਆਗੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ. ਅੱਗ. "ਦੇਖਿ ਨਿਵਾਰਿਆ ਜਲ ਮਹਿ ਆਗੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ਸਤੋ ਗੁਣ ਵਿੱਚ ਤਮੋ ਗੁਣ ਲੈ ਕੀਤਾ.

ਆਂਗੁਰੀ. ਸੰ. अङ्गुली—ਅੰਗੁਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਉਂਗਲ.

ਆਗੁ. ਵਿ—ਮੁਖੀਆ. ਪੇਸ਼ਵਾ। ੨ ਰਾਹਬਰ. ਬਦਰੱਕਾ. "ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ?" (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਪ੍ਰਣ. ਇਕਰਾਰ.

ਆਗੇ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਅੱਗੇ। ੨ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ. "ਆਗੈ ਘਾਮ,
ਆਗੈ } ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮ: ੧) ੩ ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਕਾਲ. "ਆਗੈ ਦਯੁ, ਪਾਛੈ ਨਾਰਾਇਣੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਭੂਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਹੈ.

ਆਗੈ ਪਾਛੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਮੰਦੀ ਸੋਇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਆਗੰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਗੰਜ.

ਆਗੰਜਤ. ਵਿ—ਗੰਜਨ ਰਹਿਤ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਅਗੰਜਿਤ. "ਆਗੰਜਤ ਪਾਗਾ." (ਰਾਮ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੫)

ਆਗੰਤੁਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਹੁਣਾ. ਅਭ੍ਯਾਗਤ. ਅਤਿਥਿ.

ਆਗਯਾ. ਦੇਖੋ, ਆਗਿਆ.

ਆਗਯਾਕਾਰੀ } ਦੇਖੋ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ.
ਆਗਯਾਪਾਲਕ }

ਆਗਿਜ. ਆਗਯਾ ਨਾਲ. ਆਗ੍ਯਾ (ਆਗ਼ਾ) ਸੇ. "ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਇਓ ਗੁਰਆਗਿਜ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਆਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਠ. ਜਿਦ। ੨ ਹੌਸਲਾ. ਹਿੰਮਤ। ੩ ਆਸ਼੍ਰਮ. ਠਿਕਾਣਾ। ੪ ਕ੍ਰਿਪਾ। ੫ ਗਰਿਫਤਾਰੀ. ਪਕੜ। ੬ ਆਕ੍ਰਮਣ. ਹੱਲਾ.

ਆਗ੍ਰਹੀ. ਸੰ. ਆਗ੍ਰਹਿਨ੍. ਵਿ—ਹਠੀ. ਜਿੱਦੀ. ਆਗ੍ਰਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਆਗ੍ਰਹ.

ਆਘ. ਦੇਖੋ, ਅਘ। ੨ ਸੰ. ਅਰ੍ਘ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁੱਲ. ਕ਼ੀਮਤ. ਨਿਰਖ. ਭਾਉ. "ਤਾਂਬਾ ਸੁਵਰਨ ਸੰਗ ਤੇ ਸੁਵਰਨ ਆਘ ਬਿਕਾਇ." (ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰ ਸੁਧਾ)

ਆਘਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਉਣਾ. "ਜਿਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮਰਸ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਹੇ ਆਘਾਇ." (ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ) ਆਘ੍ਰਾਣ (ਨੱਕਤੀਕ) ਰੱਜ ਗਏ. "ਆਘਾਏ ਸੰਤਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਆਘਾਇਆ. ਵਿ—ਆਘ੍ਰਾਣ. ਰੱਜਿਆ. ਅਘਾਇਆ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ. ਨੱਕ ਤੀਕ ਭਰਿਆ.

ਆਘਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਾਰ. ਪ੍ਰਹਾਰ। ੨ ਸੱਟ. ਠੋਕਰ. ਧੱਕਾ. "ਕਰੈਂ ਬਾਹੁ ਆਘਾਤ ਸਸਤ੍ਰੰ ਪ੍ਰਹਾਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਕ਼ਤਲਗਾਹ. ਮਾਰਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਬੁੱਚੜਖਾਨਾ.

ਆਘਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਉਣਾ। ੨ ਵਿ—ਅਘਾਇਆ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ. "ਹਰਿ ਪੀ ਆਘਾਨੇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਆਘਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਉਣਾ. "ਨਾਮ ਜਪਤ ਆਘਾਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਆਘੀਜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਘੀਜਾ. "ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਹੇ ਆਘੀਜਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਆਘੁਲਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਘੁਲਨਾ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲ ਹੋਣਾ.

ਆਘੂ } ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਸਨਮੁਖ. "ਸਚੁ ਜਾਣੈ ਕਚੁ
ਆਘੇ } ਵੈਦਿੜੋ, ਤੂ ਆਘੂ ਆਘੇ ਸਲਵੇ। ਨਾਨਕ ਆਤਸੜੀ ਮੰਝਿ ਨੈਣੂ ਬਿਆ ਢਲਿ ਪਬਣਿ ਜਿਉ ਜੁੰਮਿਓ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨, ਮ: ੫) ਤੂੰ ਕੱਚੇ (ਅਸਤ੍ਯ) ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਵੈਦਿੜੋ (ਚਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ) ਹਨ. ਸੱਚ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਸਲਵੇ (ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ), ਇਹ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਨੈਣੂ (ਮੱਖਣ) ਵਾਂਙ ਅਤੇ ਢਲਣ ਪਬਣਿ (ਪਦਮਨਿ—ਨੀਲੋਫਰ) ਵਾਂਙ ਮੁਰਝਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ.

ਆਘੋਰ. ਦੇਖੋ, ਅਘੋਰ। ੨ ਵਿ—ਮਹਾਂ ਭਯੰਕਰ. ਬਹੁਤ ਡਰਾਵਣਾ, "ਪਰਮ ਆਘੋਰ ਰੂਪ ਤਿਹ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਆਘ੍ਰਣ } ਸੰ. ਆਘ੍ਰਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁੰਘਣਾ. ਗੰਧ (ਵਾਸਨਾ) ਲੈਣ
ਆਘ੍ਰਾਣ } ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨਾਸਿਕਾ ਸੁਗੰਧ ਸਤਿ ਆਘ੍ਰਣ ਅਘਾਏ ਹੈਂ." (ਭਾਗੁਕ)। ੨ ਵਿ—ਤ੍ਰਿਪਤ. ਨੱਕ ਤੀਕ ਰੱਜਿਆ. ਅਘਾਇਆ.

ਆਂਙਣ. ਦੇਖੋ, ਆਂਗਨ ਅਤੇ ਅੰਗਣ.

ਆਂਙਣਿ. ਅੰਗਨ (ਵੇਹੜੇ) ਵਿੱਚ. ਆਂਗਨ ਮੇਂ. "ਪਿਰ ਬਾਝੜਿਅਹੁ, ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ! ਆਙਣਿ ਧੂੜਿ ਲੁਤੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਲੁਤੇ.

ਆਂਚ } ਸੰ. ਅਰ੍ਚਿ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ। ੨ ਸੇਕ. ਤਾਉ. "ਜਲ
ਆਂਚ } ਦੂਧ ਨਿਆਈ ਰੀਤਿ ਅਬ ਦੂਧ ਆਚ ਨਹੀਂ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਆਂਚ ਨ ਲਾਗੈ ਅਗਨਿਸਾਗਰ ਤੇ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਆਚਨ. ਕ੍ਰਿ—ਆਚਮਨ ਕਰਨਾ. ਪੀਣਾ. ਖਾ ਜਾਣਾ. "ਰਕਤਾਸੁਰ ਆਚਨ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਆਚਮਨ.

ਆਚਪ੍ਰਭਵ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਅਰ੍ਚਿ (ਅੱਗ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਰਾਜਪੂਤ ਵੰਸ਼. ਅਗਨਿਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜਪੂਤ.

ਆਚਮਨ. ਸੰ. ਆ-ਚਮ (ਚਮ੍ ਧਾ—ਜਾਣਾ). ਸੰਗਯਾ—ਜਲ ਪੀਣਾ. ਪਾਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਜਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂੰਹ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਲਈ ਜਲ ਪੀਣਾ. ਗੌਤਮ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੰਦਰਾਂ ਬੂੰਦਾਂ ਹੈ। ੩ ਭਕ੍ਸ਼ਣ ਕਰਨਾ. ਖਾਣਾ.

ਆਚਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਆਚਮਨ.

ਆਂਚਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਚਲ.

ਆਚਰਜ } ਦੇਖੋ, ਅਚਰਜ. "ਆਚਰਜ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ."
ਆਚਰਜੁ } (ਮਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਆਚਰਜੁ ਡੀਠਾ ਅਮਿਉ ਵੂਠਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਆਚਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਲਚਲਨ। ੨ ਵ੍ਯਵਹਾਰ (ਬਿਉਹਾਰ). "ਜਦਿ ਬਿਧਿ ਆਚਰਣੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ੩ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਲੱਛਣ.

ਆਚਰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਆਚਰਣੀਯ। ੨ ਵਿ—ਜੜ੍ਹ ਰੂਪਾ. ਜੋ ਚਲ ਫਿਰ ਨਾ ਸਕੇ. "ਚਰੀ ਆਚਰਣੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਆਚਰਣੀਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਚਾਰ ਯੋਗ੍ਯ. ਬਿਉਹਾਰ ਲਾਇਕ. ਕਰਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਆਚਰਿਆ }
ਆਚਰਿਤ } ਸੰ. ਆਚਰਿਤ. ਵਿ—ਬਿਉਹਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ. ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਅ਼ਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ.
ਆਚਰੀ }

ਆਂਚਲ. ਦੇਖੋ, ਅੰਚਲ.

ਆਚਾ. ਦੇਖੋ, ਭੂਮੀਆਚਾ.

ਆਚਾਰ. ਦੇਖੋ. ਅਚਾਰ. "ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈ ਆਚਾਰ." (ਜਪੁ)

ਆਚਾਰਜ, ਆਚਾਰਯ ਸੰ. आचार्य. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ. ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾਤਾ। ੨ ਵਿਦ੍ਯਾਗੁਰੂ। ੩ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ, ਜੋ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਦਾਨ ਲੈਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀਵਾ ਆਦਿ ਲੈਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮਹਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ" ਭੀ ਹੈ.

ਆਚਾਰੀ. ਸੰ. आचारिन्. ਵਿ—ਆ਼ਮਿਲ. ਕਰਮ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਚਾਰ ਕਰਕੇ. ਆਚਾਰੋਂ ਸੇ. "ਆਚਾਰੀ ਨਹੀ ਜੀਤਿਆ ਜਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਆਚਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅਚਾਰ. "ਸਿਮਰਨ ਸੁਆਮੀ ਇਹੁ ਸਾਧੁ ਕੋ ਆਚਾਰੁ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਆਚਿ, ਆਚੁ ਦੇਖੋ, ਆਂਚ. "ਆਚੁ ਕਾਚੁ ਢਰਿਪਾਰੀ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ਆਂਚ ਵਿੱਚ ਕੱਚ ਢਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਆਛ. ਵਿ—ਅੱਛਾ. ਉ਼ਮਦਾ. ਚੰਗਾ. ਹੱਛਾ। ੨ ਅਰੋਗ. ਨਰੋਆ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਅੱਖ. ਨੇਤ੍ਰ। ੪ ਇੱਛਾ. ਚਾਹ. "ਸੁਰਗ ਨ ਆਛਹਿ." (ਬਾਵਨ) ਦੇਖੋ, ਆਛੈ। ੫ ਸਿੰਧੀ. ਸਮੁੰਦਰ.

ਆਛਹਿ. ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ. ਲੋੜਦਾ ਹੈ ੪. ਦੇਖੋ, ਆਛ.

ਆਛਤ. ਬਾ. ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਛਤ. "ਰੇ ਨਰ! ਗਰਭਕੁੰਡਲ ਜਬ ਆਛਤ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ)

ਆਛੰਨ. ਸੰ. आच्छन्न. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਆਛਾਦਿਤ.

ਆਛਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕ੍ਸ਼ਰ. ਵਰਣ. ਅੱਖਰ। ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ.

ਆਛਲ. ਦੇਖੋ, ਅਛਲ.

ਆਛਾ. ਵਿ—ਅੱਛਾ. ਚੰਗਾ. ਹੱਛਾ। ੨ ਅਰੋਗ. ਨਰੋਆ। ੩ ਸ੍ਵੱਛ. ਨਿਰਮਲ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ. ਚਾਹ.

ਆਛਾਦਨ. ਸੰ. आच्छादन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਢਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਛੱਤ। ੪ ਢੱਕਣ.

ਆਛਿੱਜ. ਦੇਖੋ, ਅਛਿੱਜ. "ਕਿ ਆਛਿੱਜ ਦੇਸੈ." (ਜਾਪੁ)

ਆਛੇ. ਦੇਖੋ, ਆਛਾ.

ਆਛੇਪ. ਦੇਖੋ, ਆਕ੍ਸ਼ੇਪ.

ਆਛੈ. ਦੇਖੋ, ਆਛ ਅਤੇ ਆਛਾ. "ਆਛੈ ਕਮਲ ਅਨੂਪ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਅਖੈ. "ਸਚ ਮਹਿ ਆਛੈ ਸਾਚਿ ਰਹੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਦਰਸਨ ਨਾਮ ਕਉ ਮਨ ਆਛੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੪ ਹੈ. ਅਸ੍ਤਿ. "ਭੂ-ਮੰਡਲ ਖੰਡਲ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮ ਹੀ ਆਛੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਆਛੋ. ਦੇਖੋ, ਆਛਾ.

ਆਛੋਪ. ਵਿ—ਅਛੂਤ. ਜੋ ਛੁਪ (ਛੂਹਣ) ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ. "ਤਾਸ ਕੀ ਜਾਤਿ ਆਛੋਪ ਛੀਪਾ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਛੂਪ ਅਤੇ ਛੂਪ.

ਆਜ. ਸੰ. ਅਦ੍ਯ—ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਜ. ਇਸ ਦਿਨ. "ਆਜ ਹਮਾਰੈ ਮੰਗਲਚਾਰ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਆਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਾ (ਬਕਰੀ) ਦਾ ਘੀ ਅਥਵਾ ਦੁੱਧ। ੩ ਹਾਥੀ ਦਾ ਦੰਦ. ਦੰਦ ਖੰਡ। ੪ ਹਾਥੀ ਦੀ ਹੱਡੀ। ੫ ਫ਼ਾ ਆਜ ਹਮਲਾ, ਧਾਵਾ। ੬ ਇੱਛਾ. ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼। ੭ ਤੂੰਬੀ। ੮ ਅ਼. ਆਜ.

ਆਜਜ. ਦੇਖੋ, ਆਜਿਜ.

ਆਂਜਨ. ਸੰ. आञ्जन. ਵਿ—ਅੰਜਨ ਸੰਬੰਧੀ. ਅੰਜਨ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਜਨਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨੂਮਾਨ.

ਆਂਜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੰਜਨ ਪਾਉਣਾ. ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰਮਾ ਲਾਉਣਾ. "ਆਂਜੇ ਇਸੇ ਨੈਨ." (ਕਲਕੀ)

ਆਜਮ. ਅ਼ اعظم। ਅਅ਼ਜ਼ਮ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ. ਮਹਤ.

ਆਜਮਸ਼ਾਹ. اعظم شاہ। ਅਅ਼ਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ. (ਮੁਹੰਮਦ ਆਜਮ) ਦਿਲਰਾਸ ਬਾਨੂ ਬੇਗਮ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਨਾਉਂ "ਤਾਰਾ ਆਜਮ" ਆਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ੬ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੬੫੩ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਏਹ ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਭਾਈ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਆਗਰੇ ਪਾਸ ਜਾਜੂ[1] (ਅਥਵਾ ਜਜੋਵਾਨ) ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ੨੦ ਜੂਨ ਸਨ ੧੭੦੭ ਨੂੰ ਮੋਇਆ.[2] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਾ ਆਜਮ.

ਆਜ਼ਮਾਇਸ਼. ਫ਼ਾ آزمائش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰੀਖ੍ਯਾ. ਇਮਤਹਾਨ. ਪਰਖ. ਆਜ਼ਮੂਦਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਜ਼ਮਾਨਾ. ਪਰਖਣਾ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ.

ਆਜ਼ਮੂਦਹਕਾਰ. ਫ਼ਾ آزمودہکار ਵਿ—ਤਜਰਬੇਕਾਰ. ਹੋਸ਼ਿਆਰ.

ਆਜ਼ਮੂਦਨ. ਫ਼ਾ آزمودن ਕ੍ਰਿ—ਆਜ਼ਮਾਨਾ. ਪਰਖਣਾ. ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਕਰਨੀ.

ਆਂ ਜਾ. ਫ਼ਾ آںجا ਉਸ ਥਾਂ. ਓਥੇ.

ਆਜਾਣ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਣ.

ਆਜਾਣੰਤਾ. ਸੰ. अविजानत्—ਅਵਿਜਾਨੰਤ. ਵਿ—ਨਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਨਾਵਾਕਿਫ਼.

ਆਜ਼ਾਦ. ਫ਼ਾ آزاد ਵਿ—ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ. ਮੁਕ੍ਤ. ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ.

ਆਜ਼ਾਦਗੀ. ਦੇਖੋ, ਆਜ਼ਾਦੀ.

ਆਜ਼ਾਦ ਮਗ਼ਜ਼. ਫ਼ਾ آزادمغز ਵਿ—ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ.

ਆਜ਼ਾਦੀ. ਫ਼ਾ آزادگی - آزادی ਆਜ਼ਾਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰਤਾ. ਖੁਲ੍ਹ. ਬੰਧਨ ਦਾ ਅਭਾਵ.

---

[1] ਜਾਜੋ (ਜਾਜੂ) ਆਗਰੇ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ.

[2] ਚੰਦ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ੫੫ ਵਰ੍ਹੇ ੭ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ੬ ਦਿਨ ਦਾ ਸੀ.

ਆਜਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਣ ਅਤੇ ਅਜਾਨ। ੨ ਸੰ. आजान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸਮੇਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਦੇਵਤੇ. "ਆਜਾਨ ਬਾਹ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੈ. ੩ ਉਤਪੱਤਿ। ੪ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ। ੫ ਦੇਖੋ, ਆਜਾਨੁ.

ਆਜਾਨ ਬਾਹ. ਦੇਖੋ, ਆਜਾਨ ਅਤੇ ਆਜਾਨੁ ਬਾਹੁ.

ਆਜਾਨੁ. ਗੋਡੇ ਤੀਕ. ਦੇਖੋ, ਆਜਾਨੁ ਬਾਹੁ.

ਆਜਾਨੁ ਬਾਹੁ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਗੋਡੇ ਤੀਕ ਲੰਬੀਆਂ ਹੋਣ. ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ. ਦੀਰਘਬਾਹੁ.

ਆਜਾਬ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਬ.

ਆਜਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਰ.

ਆਜਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁੱਧ. ਮੁਕਾਬਲਾ. ਭੇੜ। ੨ ਯੁੱਧਭੂਮਿ. ਜੰਗ ਦਾ ਮੈਦਾਨ। ੩ ਮਾਰਗ. ਰਾਹ। ੪ ਪਛਾੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਆਜ੍ਯ.

ਆਜਿਜ. ਅ਼ عاجز ਆ਼ਜਿਜ਼. ਵਿ—ਦੀਨ. "ਆਜਿਜ ਨ ਬਾਤ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦੁਖੀ। ੩ ਤੰਗਦਸ੍ਤ. ਨਿਰਧਨ। ੪ ਅਸਮਰਥ। ੫ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ.

ਆ਼ਜਿਜ਼ ਨਵਾਜ਼. ਫ਼ਾ عاجزنواز ਵਿ—ਦੀਨਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਵਾਲਾ.

ਆ਼ਜਿਜ਼ੀ. عاجزی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਨਤਾ. ਨੰਮ੍ਰਤਾ.

ਆਜਿਮ. ਦੇਖੋ, ਆਜਮ.

ਆਜਿਮ ਸ਼ਾਹ. ਦੇਖੋ, ਆਜਮ ਸ਼ਾਹ.

ਆਜੀਵਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਜ਼ਾਰਾ. ਰੋਜ਼ੀ. ਰੋਜ਼ਗਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅ਼ ارزقہ ਅਜੁਕ਼ਾ.

ਆਜੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਜ. ਅਦ੍ਯ. "ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਮਰਿਜਾਈਐ ਪ੍ਰਾਣੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਰਤਮਾਨ ਦਿਨ ਵਿੱਚ.

ਆਜੁਰਦਨ. ਫ਼ਾ. ਕ੍ਰਿ. ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਰੰਜ ਕਰਨਾ.

ਆਜੁਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅਜੁਰਦਾ.

ਆਜੂਨੀ } **ਆਜੂਨੀ ਸੰਭਉ** } ਦੇਖੋ, ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ. "ਆਜੂਨੀ ਸੰਭਉ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਆਂਜੈ. ਦੇਖੋ, ਆਂਜਨਾ। ੨ ਸੰ. अञ्ज्—ਅੰਜ. ਧਾ—ਸੰਵਾਰਨਾ. ਚਮਕਣਾ. ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ. "ਜੋ ਆਂਜੈ ਸੋ ਦੀਸੈ ਕਾਲ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ਜੋ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ.

ਆਜੋਨੀ } **ਆਜੋਨੀਉ** } ਵਿ—ਅਯੋਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਜੂਨੀ. "ਅਜੋਨੀਉ ਭਲ੍ਯ ਅਮਲੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਨਿਵਾਸੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਜਨਮ ਰਹਿਤ ਭਲੇ (ਉੱਤਮ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਾਥ ਆਪ ਦਾ ਨਿਵਾਸ.

ਆਜੋਨੀ ਸੰਭਉ } **ਆਜੋਨੀ ਸੰਭਵਿਅਉ** } ਦੇਖੋ, ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਜੋਨੀ ਸੰਭਉ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਆਜੋਨੀ ਸੰਭਵਿਅਉ ਜਗਤਗੁਰੁ ਬਚਨਿ ਤਰਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਆਜ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੀ ਘ੍ਰਿਤ। ੨ ਤੇਲ। ੩ ਦੁੱਧ.

ਆਝਾ. ਵਿ—ਅਨਾਥ. ਦੀਨ। ੨ ਲੋੜ ਵਾਲਾ.

ਆਟ. ਮਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਠ. ਮਨਮੁਖਤਾ.

ਆਂਟ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗੁਸ੍ਠ ਅਤੇ ਤਰਜਨੀ ਉਂਗਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ. "ਆਂਟ ਸੇਤੀ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੨ ਦਾਉ. ਪੇਚ। ੩ ਸੰਬੰਧ. ਮੇਲ। ੪ ਸਿੰਧੀ. ਤੇਜ਼ ਨਜਰ। ੫ ਨਜਰ ਦੀ ਚਾਲਾਕੀ। ੬ ਡਿੰਗ. ਹਠ.

ਆਟਣ } **ਆਟਨ** } ਦੇਖੋ, ਅਟਨ ਅਤੇ ਅੱਟਣ. "ਆਟਣ ਪਰੇ ਅੰਗੁਸ਼ਟ ਅੰਗ੍ਰਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਦ. ਚੂਨ. ਪਿਸਾਨ. ਪੀਠਾ ਹੋਇਆ ਅਨਾਜ. "ਇਕਨਾ ਆਟਾ ਅਗਲਾ, ਇਕਨਾ ਨਾਹੀ ਲੋਣੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਆਠ. ਸੰ. ਅਸ਼੍ਟ. ਵਿ—ਅੱਠ. ੮. "ਆਠ ਪਹਰ ਅਪਨਾ ਖਸਮੁ ਧਿਆਵਉ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਆਠ ਸਿਫਤਾਂ ਨੀਤਿਵਾਨ ਦੀਆਂ.

"ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਐਸੇ ਲੀਜੈ ਹੇਰ,
ਸਭ ਕਾਰਜ ਮੇ ਹੋਯ ਦਿਲੇਰ.
ਦੂਸਰ ਅਪਨੋ ਕਦਰ ਪਛਾਨ,
ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ ਧਰੈ ਨੀਕੇ ਮਨ ਮਾਨ.
ਤ੍ਰਿਤਿਯੇ ਆਗ੍ਯਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਾਥ,
ਰਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਹੈ ਯਸ਼ ਗਾਥ.
ਚਤੁਰਥ ਮਰਮ ਆਪਨੋ ਜੋਯ,
ਤਾਂ ਕੋ ਕਹੈ ਪਾਤ੍ਰ ਜੋ ਹੋਯ.
ਪੰਚਮ ਬਾਤ ਛੁਪਾਵੈ ਐਸੇ,
ਕੋਊ ਲਖੈ ਭੇਦ ਨਹਿਂ ਜੈਸੇ.
ਖਸ਼੍ਟਮ ਐਸੇ ਕਰੋ ਉਚਾਰ,
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੋ ਜੋ ਦਰਬਾਰ.
ਤਾਂ ਮਹਿ ਨਿਕਟੀ ਜੋ ਸਦ ਰਹੈਂ,
ਸੰਗ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਬਾਤਾਂ ਕਹੈਂ,
ਤਿਨ ਕੋ ਚਿਤ ਮੀਠੇ ਕਹਿ ਬੈਨ,
ਕਰੈ ਹਾਥ ਮੇ ਬੁਧਿ ਕੋ ਐਨ.
ਸਪ੍ਤਮ ਸੁਖਨ ਸੰਭਾਰ ਨਿਕਾਲੇ,
ਦਰਜਾ ਅਪਨਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲੇ.
ਅਸ਼੍ਟਮ ਸੁਹਬਤ ਲਹਿ ਪਤਸ਼ਾਹ,
ਰਹੈ ਖ਼ਮੋਸ਼ ਹੋਸ਼ ਕੇ ਮਾਹ,
ਜਬ ਲੋਂ ਨਹਿ ਪੂਛੈ ਕੋ ਬਾਤ.
ਤਬ ਲੋਂ ਨਹਿ ਭਾਖੈ ਕੁਸਰਾਤ.
ਜਿਸ ਮਹਿ ਸਿਫਤ ਆਠ ਯਹਿ ਆਹਿ
ਫਤੇ ਪਾਇਹੈ ਸਭ ਬਿਧਿ ਮਾਹਿ."

(ਬੁੱਧਿਵਾਰਧਿ, ਅ: ੧)

ਆਠਸ੍ਰਵਣ. ਅੱਠ ਹੋਣ ਸ਼੍ਰਵਣ (ਕੰਨ) ਜਿਸ ਦੇ, ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਾਰ

ਸਿਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੱਠ ਕੰਨ ਅਤੇ ਅੱਠ ਅੱਖਾਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਨੈਣ.

ਆਠ ਜਾਮ. ਅੱਠ ਯਾਮ (ਪਹਿਰ). ਭਾਵ ਰਾਤ ਦਿਨ. ਹਰ ਵੇਲੇ. "ਆਠ ਜਾਮ ਚਉਸਠਿ ਘਰੀ ਤੁਅ ਨਿਰਖਤ ਰਹੈ ਜੀਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਚਉਸਠ ਘਰੀ.

ਆਠ ਦ੍ਰਿਗ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਨੈਣ ਅਤੇ ਆਠਸ੍ਰਵਣ.

ਆਠਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼੍ਟਕ. ਅੱਠ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ (ਇਕੱਠ) ੨ ਅੱਠ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ। ੩ ਅੱਠ ਦਾ ਹਿੰਦਸਾ (ਅੰਗ). ੮.

ਆਠੋ. ਵਿ—ਅਸ਼੍ਟਮ. ਅੱਠਵਾਂ. "ਤਾਤ ਭਯੋ ਜਬ ਆਠੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਆਠੋ. ਅੱਠੇਹੀ.

ਆਡ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਟ। ੨ ਪੜਦਾ। ੩ ਸਹਾਰਾ. ਆਧਾਰ। ੪ ਨੱਥ ਦਾ ਡੋਰਾ. ਨੱਥ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ, ਜੋ ਹੁੱਕ (ਅੰਕੁੜੇ) ਨਾਲ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਟਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਗਹਿਣੇ ਦਾ ਬੋਝ ਨੱਕ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ. "ਅੰਜਨ ਆਡ ਸੁਧਾਰ ਭਲੇ ਪਟ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਦੇਖੋ, ਅੱਡਣਾ. "ਆਡ ਸਿਪਰ ਕੋ ਰੋਕਸ ਆਗਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਖਾਲ ਨੂੰ ਭੀ ਆਡ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਆਂਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਡਾ. ਆਂਡਾ। ੨ ਅੰਡਕੋਸ਼. ਫ਼ੋਤਾ.

ਆਡਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਢਾਲ. ਸਿਪਰ.

ਆਡਤ. ਦੇਖੋ, ਆੜ੍ਹਤ। ੨ ਸੁਇਨੀ ਗੋਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਸੂਰਵੀਰਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇ.

ਆਂਡਲ. ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਜੋ ਖੱਸੀ ਨਹੀਂ. ਸਾਂਡ.

ਆਡਾ. ਵਿ—ਟੇਢਾ. ਵਿੰਗਾ. ਤਿਰਛਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਕਾਬਲਾ। ੩ ਰੁਕਾਵਟ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ। ੪ ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ. "ਹਮਰੋ ਕੋਊ ਔਰ ਨ ਆਡਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਅੱਡਾ. ਠਹਿਰਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੬ ਬਾਜ਼ ਆਦਿ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਬੈਠਾਉਣ ਦਾ ਖੂੰਟਾ. "ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਾਜ਼ ਸਹਿਤ ਤਿਂਹ ਆਡੇ ਪਰ ਬਠਾਇ ਸੁਖ ਮਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਂਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਡ. ਅੰਡਾ. "ਫੂਟੋ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਅੰਡੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ। ੩ ਅੱਖ ਦਾ ਡੇਲਾ। ੪ ਫ਼ੋਤਾ.

ਆਡਾ ਟੀਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟੇਢਾ (ਆੜਾ) ਤਿਲਕ. ਸ਼ੈਵਾਂ ਦਾ ਤਿਲਕ, ਜੋ ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਤ੍ਰਿਪੁੰਡ੍ਰ. "ਆਡਾ ਟੀਕੇ ਮੁਖਹੂੰ ਨ ਲਾਗ." (ਰਤਨਮਾਲਾ) ਵੈਸਨਵ ਮਤ ਵਾਲੇ ਜੋ ਊਰਧ ਪੁੰਡ੍ਰ ਤਿਲਕ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਟੇਢਾ (ਸ਼ੈਵ) ਤਿਲਕ ਨਿੰਦਿਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਊਰਧ ਪੁੰਡ੍ਰ.

ਆਡਾਣ, ਆਡਾਨ. ਤਾਰੇ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਉਡੁਗਣ. "ਤੈ ਵਿਚਿ ਆਡਾਣੇ ਆਕਾਸਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਡੁਸ੍ਥਾਨ. ਆਕਾਸ਼ਮੰਡਲ. ਖਗੋਲ. "ਬਾਝ ਕਲਾ ਆਡਾਣ ਰਹਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਆਡਿ. ਦੇਖੋ, ਆੜਿ.

ਆਡੀ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੌਲ. ਵੱਟ. ਮੋਰਚੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਓਟਰੂਪ ਵੱਟ. ਕਿਲੇ ਦੀ ਖਾਈ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉੱਚੀ ਵੱਟ. "ਆਡੀ ਪਰਬਲ ਮਾਇਆ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਪ੍ਰਬਲ ਮਾਇਆ ਕਿਲੇ ਦੀ ਪਕਿਆਈ ਲਈ 'ਆਡੀ' ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਟੇਢੀ. ਤਿਰਛੀ.

ਆਡੀਠ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਦੇਖੋ, ਅਡੀਠ.

ਆਂਡੋ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਡ. ਅੰਡਾ. "ਜੈਸੇ ਆਂਡੋ ਹਿਰਦੇ ਮਾਹਿ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫)

ਆਡੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਅਡੰਬਰ. "ਮੇਰੀ ਸੇਜੜੀਐ ਆਡੰਬਰ ਬਣਿਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਆਢ. ਦੇਖੋ, ਅਢ. "ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਢ੍ਯ.

ਆਢਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ. ਕੱਚਾ ਚਾਰ ਸੇਰ ਤੋਲ। ੨ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦਸ ਉਂਗਲ ਦਾ ਮਾਪ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਸੁਨੇਹਾ. ਪੈਗ਼ਾਮ.

ਆਢਲਿ, ਆਢਲੁ. ਵਿ—ਆਸ਼੍ਰਿਤ. ਸਹਾਰੇ. "ਨਾਨਕ ਸੋ ਸਹੁ ਆਹਿ ਜਾਂਕੈ ਆਢਲਿ ਹਭੁਕੋ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਮੁਹ਼ਤਾਜ. ਲੋੜ ਵਾਲਾ.

ਆਢਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝਗੜਾ. ਦੰਗਾ। ੨ ਵਿ—ਮੁਹਤਾਜ.

ਆਢਿ. ਸੰ. ਆਢ੍ਯ. ਵਿ—ਪੂਰਾ। ੨ ਸਾਥ. ਸਹਿਤ. ਸੰਪੰਨ. "ਧਨਾਢਿ ਆਢਿ ਭੰਡਾਰਿ ਹਰਿ ਨਿਧਿ ਹੋਤ ਜਿਨਾ ਨ ਚੀਰ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕਪੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਉਹ ਹਰਿਨਾਮ ਨਿਧਿ ਪਾਕੇ ਧਨੀਆਂ ਤੋਂ ਭੀ ਮਹਾ ਧਨੀ ਹੋ ਗਏ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਢ ਅਤੇ ਆਢ੍ਯ.

ਆਢੀਣੀ. ਵਿ—ਅੱਧੀ ਦੀ. ਦਮੜੀ ਦੀ. "ਆਢੀਣੀ ਹੋਈ ਲਾਖੀਣੀ." (ਭਾਗੁ)

ਆਢੂ. ਦੇਖੋ, ਆਢ ਅਤੇ ਆਢ੍ਯ.

ਆਢੈ. ਦੇਖੋ, ਆਢ ੨.

ਆਢ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਯੁਕ੍ਤ. ਸਹਿਤ. "ਸਰਬਾ ਭਰਣਾਢ੍ਯ." (ਜਾਪੁ) ਸਰਵ—ਆਭਰਣ-ਆਢ੍ਯ. ਸਾਰੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਸੰਯੁਕ੍ਤ (ਸੰਜੁਗਤ) ਹੈ। ੨ ਧਨੀ. ਦੌਲਤਮੰਦ.

ਆਣ. ਦੇਖੋ, ਆਣਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਣਿ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਤਾਬੇਦਾਰੀ. ਅਧੀਨਤਾ। ੪ ਹ਼ੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਫ਼ਰਮਾਬਰਦਾਰੀ। ੫ ਡਿੰਗ. ਦੁਹਾਈ. ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੁਕਾਰ.

ਆਣਣ. ਸਿੰਧੀ. ਲਿਆਉਣਾ. ਸੰ. ਆਨਯਨ. ਦੇਖੋ, ਆਣਨ.

ਆਣਨ. ਸੰ. ਆਨਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਆਉਣਾ. ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਜਾਹਰਨਵੀ ਤਪੈ ਭਗੀਰਥਿ ਆਣੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) ਜਾਨ੍ਹਵੀ (ਗੰਗਾ) ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਲਿਆਂਦੀ. "ਆਣਗੁ ਰਾਸਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) "ਆਪੇ ਆਣੈ ਰਾਸਿ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) "ਵਸਿ ਆਣਿਹੁ ਵੇ ਜਨ, ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਆਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ. "ਸਚੁ ਬੂਝਣੁ ਆਣਿ ਜਲਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਆਣਿ. ਮर्यादा (ਮਰਜਾਦਾ) ੩ ਸੁਗੰਦ. ਕ਼ਸਮ. ਸੌਂਹ। ੪ ਪਤ. ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. "ਨਾਮਦੇਉ ਤਾਚੀ ਆਣਿ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਨਯਨ ਕਰਕੇ. ਲਿਆਕੇ. "ਪ੍ਰਭਿ ਆਣਿ ਆਣਿ ਮਹਿੰਦੀ ਪੀਸਾਈ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਆਣੀ. ਲਿਆਂਦੀ. ਦੇਖੋ, ਆਣਨ ਅਤੇ ਆਣਿ. "ਗੁਰੁ ਆਣੀ ਘਰ ਮਹਿ ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਦਗਰਜੀ. ਸ੍ਵਾਰਥਪਨ। ੩ ਆਸ਼ਾ. ਉਮੀਦ। ੪ ਅਭ੍ਯਾਸ। ੫ ਭਰੋਸਾ.

ਆਂਤ. ਸੰ. अन्त्र—ਅੰਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਂਦ. ਅੰਤੜੀ. ਆਂਦਰ.

ਆਤਸ. ਫ਼ਾ آتش ਆਤਿਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ. ਅੱਗ. "ਆਤਸ ਦੁਨੀਆ. ਖੁਨਕ ਨਾਮ ਖੁਦਾਇਆ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਦੇਖੋ, ਆਦੀਸ ੨ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੁਤਾਸ਼.

ਆਤਸ਼ਕ. ਦੇਖੋ, ਬਾਦ ਫਿਰੰਗ.

ਆਤਸ਼ਦਾਨ. ਫ਼ਾ آتشدان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗੀਠੀ. ਅੱਗ ਰੱਖਣ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਅਥਵਾ ਥਾਂ.

ਆਤਸ਼ ਪਰਸ੍ਤ. ਅਗਨਿ ਪੂਜਕ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਸੀ ੪.

ਆਤਸ਼ਬਾਜ. ਫ਼ਾ آتشباز ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ ਦੀ ਖੇਡ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਕਾਰੀਗਰ.

ਆਤਸਬਾਜੀ. ਫ਼ਾ آتشبازی ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ ਦੀ ਖੇਡ. ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਖੇਲ। ੨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਤੋਪ ਬੰਦੂਕ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡ. "ਆਤਸਬਾਜੀ ਸਾਰ ਵੇਖ ਰਣ ਵਿੱਚ ਘਾਇਲ ਹੋਇ ਮਰੰਦਾ." (ਭਾਗੁ) fireworks.

ਆਤਸੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਿਸ਼. ਅਗਨਿ. ਅੱਗ. ਦੇਖੋ, ਨੈਣੂ.

ਆਤਸੀ. ਵਿ—ਆਤਿਸ਼ (ਅਗਨਿ) ਦਾ. ਆਤਿਸ਼ੀ. "ਆਗੀ ਸਾਗਰੁ ਆਤਸੀ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਆਤਤਾਈ / **ਆਤਤਾਯਿਨ** } ਦੇਖੋ, ਅਤਤਾਈ.

ਆਤਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੁੱਪ. ਘਾਮ. "ਆਤਪ ਛਾਂਵ ਦਿਵਸ ਨਿਸਿ ਸਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਗਰਮੀ। ੩ ਬੁਖਾਰ. ਤਪ. ਜ੍ਵਰ.

ਆਤਪਤ / **ਆਤਪਤ੍ਰ** / **ਆਤਪਤ੍ਰ** } ਸੰ. आतपत्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਪ (ਧੁੱਪ) ਤੋਂ ਤ੍ਰ (ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ) ਛਤ੍ਰ. ਛਤਰੀ। ੨ ਰਾਜ੍ਯ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੂਪ ਛਤ੍ਰ. "ਸਿਰ ਆਤਪਤ੍ਰ ਸਚੋ ਤਖਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਆਤ ਪਤ੍ਰ ਇਸ ਸੀਸ ਝੁਲਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਤਪਤ੍ਰਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਤਮ. ਸੰ. आत्मन्—ਆਤ੍ਮਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. ਕਰਤਾਰ. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਆਤਮਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ. "ਆਤਮ ਰਾਮ ਤਿਸੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਆਤਮ ਮਹਿ ਰਾਮ, ਰਾਮ ਮਹਿ ਆਤਮ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਮਨ. "ਪ੍ਰਭੁ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਤਿਨਿ ਆਤਮ ਜੀਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੪ ਆਪਣਾ ਆਪ. "ਸਭ ਤੇ ਨੀਚੁ ਆਤਮ ਕਰਿ ਮਾਨਉ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੫ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੬ ਧੀਰਜ। ੭ ਸੁਭਾਉ। ੮ ਸੰ. आ-तमस्—ਆ-ਤਮ. ਗਾੜ੍ਹਾ ਅੰਧੇਰਾ. ਭਾਵ—ਅਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਅੰਧਕਾਰ. "ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ, ਅੰਤਰਿ ਆਤਮ' ਜਾਪੈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਆਤਮਹਤ੍ਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਹਤ੍ਯਾ. ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ.

ਆਤਮਗਉਣੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼। ੨ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਦੇਸ਼ਾਟਨ (ਯਾਤ੍ਰਾ). "ਆਤਮ ਗਉਣੁ ਕਰੇਨਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਆਤਮਗੜ / **ਆਤਮਗੜ੍ਹ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਰੂਪ ਦੁਰਗ. ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਕਿਲਾ। ੨ ਦੇਹ ਰੂਪ ਦੁਰਗ. "ਆਤਮ ਗੜੁ ਬਿਖਮ ਤਿਨਾ ਹੀ ਜੀਤਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਆਤਮਗ੍ਯ. ਸੰ. आत्मज्ञ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ. ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ.

ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. ਸੰ. आत्मज्ञान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਜਾਣਨਾ.

ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ.

ਆਤਮਘਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਹਤ੍ਯਾ. ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ.

ਆਤਮਘਾਤੀ. ਵਿ—ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਨਾਮ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਆਤਮਜ. ਸੰ. आत्मज. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਕਾਮਦੇਵ। ੩ ਰੁਧਰ. ਲਹੂ.

ਆਤਮਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ. ਧੀ.

ਆਤਮਜੋਣੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮ ਯੋਨਿ. ਮਨੋਭਵ. ਮਨੋਜ. ਕਾਮਦੇਵ.

ਆਤਮਤੀਰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਿਕ ਤੀਰਥ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ.

ਆਤਮਤੀਰਥਿ. ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਵਿੱਚ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੇਂ. "ਸਚੁ ਤਾਂਪਰੁ ਜਾਣੀਐ, ਜਾ ਆਤਮ ਤੀਰਥਿ ਕਰੇ ਨਿਵਾਸ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਆਤਮਦਰਸ. ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਦੀਦਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਖ੍ਯਾਤਕਾਰ। ੨ ਡਿੰਗ. ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖੀਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਦਰਪਣ. ਸ਼ੀਸ਼ਾ.

ਆਤਮਦਰਸੀ. ਸੰ. आत्म दर्शिन्. ਵਿ—ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ ਹੈ.

ਆਤਮਦਾਨ / **ਆਤਮਦਾਨੁ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਦਾਨ. ਆਤਮ ਕ਼ੁਰਬਾਨੀ। ੨ ਆਤਮਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਦਾਨ. "ਗੁਰੁ ਜੇਵਡੁ

'ਕਈ ਅਜਾਣ, ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਆਤਸ ਦੀ ਥਾਂ ਆਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨਕੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਤਸ ਛਾਪ ਦੇਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੁਫੀਦ ਆਮ ਪ੍ਰੈਸ ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ੧੪੩੦ ਪੰਨੇ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਦਾ ਪੰਨਾ ੧੦੧੩ ਸਤਰ ੩.

ਦਾਤਾ ਕੋ ਨਹੀਂ. ਜਿਨਿ ਦਿਤਾ ਆਤਮਦਾਨ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਆਤਮਦ੍ਰਵਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮਨ ਪਘਰਨਾ. ਦਿਲ ਨਰਮ ਹੋਣਾ.

ਆਤਮਪ੍ਰਗਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ.

ਆਤਮਪ੍ਰਬੋਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ. ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਇ਼ਲਮ. "ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਆਤਮ ਪ੍ਰਬੋਧ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਆਤਮਬਸ. ਵਿ—ਆਤ੍ਮਵਸ਼. ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕ਼ਾਬੂ ਵਿੱਚ. ਆਤਮ ਜਿਤ। ੨ ਸ੍ਵਾਧੀਨ. ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰ. "ਆਤਮ ਬਸ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਯਮ.

ਆਤਮਭੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਬ੍ਰਹਮ। ੨ ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ। ੩ ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ. "ਆਤਮਭੂ ਭਲ ਰੀਤਿ ਪਛਾਨਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੬ ਮਨੋਜ. ਕਾਮ.

ਆਤਮਰਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮ ਆਨੰਦ ਦਾ ਰਸ. ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਸੁਆਦ. "ਆਤਮਰਸ ਜਿਨਿ ਜਾਣਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਆਤਮਰਛਾ, ਆਤਮਰੱਖਿਆ, ਆਤਮਰਖ੍ਯਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਬਚਾਉ. ਅਪਨੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ। ੨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ "ਆਤਮ ਰਖ੍ਯਾ ਗੋਪਾਲ ਸੁਆਮੀ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਆਤਮਰਤ. ਵਿ—ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੩ ਜੋ ਦੇਹਾਭਿਮਾਨੀ ਹੈ. ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਗਨ ਹੈ. "ਆਤਮਰਤੰ ਸੰਸਾਰ ਗਹੰ ਤੇ ਨਰ ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਦੇਹਾਭਿਮਾਨੀ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਫਲ (ਮੁਕਤਿ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ.

ਆਤਮ ਰਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਯਾਨੀ ਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਐਸਾ ਆਤਮਾ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨ ਸਮਝਾਈਐ ਆਤਮਰਾਮ ਬੀਚਾਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਰਮਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੋਗੀ.

ਆਤਮ ਵਿਦ. ਸੰ. आत्मविद्. ਵਿ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ. ਆਤਮਵੇੱਤਾ.

ਆਤਮ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ੍ਯਾ. ਉਹ ਵਿਦ੍ਯਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ.

ਆਤਮਾ. ਸੰ. आत्मन्—ਆਤ੍ਮਨ੍. (ਅਤ੍-ਮਨਿਨ੍) ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਾਣੀਏ. ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਰੂਪ. ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੀਏ. ਜੀਵਾਤਮਾ. ਰੂਹ. ਇਹ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਤ੍ਵ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੇਕ ਚੇਸ਼੍ਟਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ. ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਹ ਹਸ੍ਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈ ਮੇਰੀ ਦਾ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਰਵਾਂਗ ਪੂਰਣ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਨ੍ਯਾਯ ਮਤ ਨੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਛਾ ਸੁਖ ਦੁਖ ਗ੍ਯਾਨ ਆਦਿ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਹੋਣ, ਉੱਥੇ ਸਮਝੋ ਕਿ ਆਤਮਾ ਹੈ.

"इच्छा द्वेष प्रयत्न सुख दुःख ज्ञानान्यात्मनो लिङ्गमिति" (ਨ੍ਯਾਯ ਦਰਸ਼ਨ. ਅ:. ਆਹ੍ਨਿਕ ੧, ਸੂਤ੍ਰ ੧੦)

ਵੇਦਾਂਤ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿੱਚ ਚੇਤਨ ਦਾ ਆਭਾਸ (ਅਕਸ), ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਅਵਿਦ੍ਯਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਜੀਵਾਤਮਾ ਹੈ. ਜੀਵਾਤਮਾ ਇੱਕ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਹਜਾਰਾਂ ਘੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਅਨੇਕ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਾਤਮਾ ਹੈ. ਇਹ ਵਾਸਤਵ ਤੋਂ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਕਾਲ ਵਸ੍ਤੁ ਪਰਿਛੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ. ਜੀਵਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ. ਕੇਵਲ ਉਪਾਧਿ ਕਰਕੇ ਅਲਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਰ ਉਪਾਧਿ ਨੇ ਹੀ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭੇਦ ਕਰ ਰੱਖੇ ਹਨ.

ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਆਭਾਸ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਚੇਤਨ ਅਤੇ ਮਾਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ. ਜੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਹੈ ਉਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ. ਜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਯਾ ਅਤੇ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਈਏ ਤਦ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਂਙ ਜੀਵਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੀ ਪਰਿਣਾਮੀ ਅਤੇ ਅਨਿੱਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਵੈਗ੍ਯਾਨਿਕ (ਸਾਇੰਸਦਾਨ) ਤ੍ਵਚਮਸਤਿਸ੍ਕ (brain cortex) ਦੇ ਸ਼ਿਰਾਸ੍ਫੋਟੀ ਜੀਵਣੂਆਂ (ganglionic cells) ਦਾ ਗੁਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

"ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੨ ਪਰਮਾਤਮਾ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਆਤਮਾਦੇਉ ਪੂਜੀਐ ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ। ਆਤਮੇ ਨੋ ਆਤਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੋਇ, ਤਾ ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੩ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਮਨ. ਚਿੱਤ. "ਆਤਮਾ ਅਡੋਲੁ ਨ ਡੋਲਈ ਗੁਰਕੈ ਭਾਇ ਸੁਭਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੪ ਸੁਭਾਉ. ਸ੍ਵਭਾਵ। ੫ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੬ ਧੀਰਜ. ਧ੍ਰਿਤਿ। ੭ ਬੁੱਧਿ। ੮ ਸੂਰਜ। ੯ ਅਗਨਿ। ੧੦ ਪਵਨ. ਹਵਾ। ੧੧ ਪੁਤ੍ਰ.

ਆਤਮਾਸ਼੍ਰਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਆਸਰਾ. ਅਪਨਾ ਸਹਾਰਾ। ੨ ਨ੍ਯਾਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਕਰਮ ਮੰਨੀਏ. ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਅਪੇਖ੍ਯਾ ਰਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਤਮਾਸ਼੍ਰਯ ਹੈ.

ਆਤਮਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ. ਤਿੰਨ ਗੁਣਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਸਰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਸ਼ਾਂਤਰੂਪ, ਭੋਗੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧੀ. "ਆਤਮਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਤੇਰੈ ਏਕ ਲਿਵਤਾਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਤੇਰਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਇੱਕ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਲਿਵ ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆ ਹੈ.

ਆਤਮਾਦੇਉ. ਆਤਮ ਦੇਵ. ਪੂਜ੍ਯ ਪਰਮਾਤਮਾ. "ਆਤਮਾ ਦੇਉ ਪੂਜੀਐ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਆਤਮਾ ੧ ਅਤੇ ਪਰਾਤਮਾ.

ਆਤਮਾਵੰਤ ਗਿਆਨ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਵੰਤ. (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਆਤਮਿਕ. ਸੰ. आत्मिक. ਵਿ—ਆਤਮਾ ਸੰਬੰਧੀ। ੨ ਆਪਣਾ। ੩ ਮਾਨਸਿਕ. ਦਿਲੀ.

ਆਤਮੁ. ਦੇਖੋ, ਆਤਮ ਅਤੇ ਆਤਮਾ। ੨ ਪਰਮਾਤਮਾ. ਵਾਹਗੁਰੂ।

੩ ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਆਤਮੁ ਚੀਨੈ ਸੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੪ ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਆਤਮੁ ਜੀਤਾ ਗੁਰਮਤੀ, ਗੁਣ ਗਾਏ ਗੋਬਿੰਦ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਆਤਮੇ ਤੀਨ ਬਹੇ ਹੈ. (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਤਿੰਨ ਚਿੱਤ (ਰੁਕਮਿਣੀ, ਉਸ ਦੇ ਭਾਈ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਮਨ) ਚਿੰਤਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ.

ਆਤਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਰਾਈ. ਨੌਕਾ ਆਦਿ ਦਾ ਮਹਸੂਲ। ੨ ਦੇਖੋ. ਆਤੁਰ.

ਆਂਤਰਿਕ. ਸੰ. आन्तरिक. ਵਿ—ਭੀਤਰੀ. ਅੰਦਰੂਨੀ. ਅੰਦਰਲਾ.

ਆਂਤਰੋਗ. ਅੰਤੜੀ (ਆਂਦਰ) ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਛਿਦ੍ਰੋਦਰ ਜਾਂ ਬੱਧਗੁਦੋਦਰ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ورم رودہ ਵਰਮ ਰੋਦਹ. Phlebitis. ਵੈਦਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਹਾਰ ਨਾਲ ਬਾਲੂ ਰੇਤਾ, ਤਿਨਕਾ, ਕੰਡਾ, ਹੱਡੀ, ਲੱਕੜ ਦੀ ਕਰੜੀ ਛਿੱਲ ਆਦਿ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਆਂਦ ਛਿੱਲੀ ਜਾਵੇ, ਅਥਵਾ ਪੌਣ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਆਂਤ ਪਾਟ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਛਿਦ੍ਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਂਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਕਰਸ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਦੇ ਕਦੇ ਛਿਦ੍ਰੋਦਕ (ਜਲੋਦਰ) ਰੋਗ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਆਂਤ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਪੈ ਜਾਣਾ (ileus) ਅਥਵਾ ਵਾਤ ਰੋਗ ਆਂਦਰਾਂ ਫੁੱਲ ਜਾਣੀਆਂ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਆਂਤ ਰੋਗ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਹਕੀਮ ਡਾਕਟਰ ਅਥਵਾ ਵੈਦ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਆਂਤ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਕਰੜੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਚੀਜਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਏ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੈਲ ਆਂਤ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਉਹ ਉਪਾਉ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਏ. "ਕੇਤੇ ਆਂਤ ਰੋਗ ਤੇ ਟਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ਦੇਖੋ, ਮੁੰਦ ੨.

ਆਤਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅਤਾਈ.

ਆਤਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਆਤਸ਼.

ਆਤਿਸ਼ਬਾਜੀ. ਦੇਖੋ. ਆਤਸਬਾਜੀ.

ਆਤਿਸ਼ਖ਼ੇਗੀ. ਤੋਪਚੀ. ਗੋਲੰਦਾਜ਼। ੨ ਤੋਪਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ.

ਆਤਿਥ, ਆਤਿਥ੍ਯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਤਿਥਿ ਦਾ ਸਤਕਾਰ. ਮੇਹਮਾਨਦਾਰੀ. ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ. ਪਰਾਹੁਣੇ ਦੀ ਖ਼ਾਤ਼ਰ ਤਵਾਜਾ. Hospitality.

ਆਤੀਤ. ਦੇਖੋ, ਅਤੀਤ.

ਆਤੁਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਮੋਹਿ ਅਤੁਰ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਰੋਗੀ. ਬੀਮਾਰ. "ਆਤੁਰ ਨਾਮ ਬਿਨ ਸੰਸਾਰ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਦੀਨ. ਨੰਮ੍ਰ. "ਆਸਨ ਤੇ ਉਠ ਆਤੁਰ ਹ੍ਵੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਜਲਦ. ਫ਼ੌਰਨ.

ਆਤੁਰਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਗ। ੨ ਪੀੜ। ੩ ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ. ਘਬਰਾਹਟ। ੪ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਕਾਹਲੀ। ੫ ਨੰਮ੍ਰਤਾ। ੬ ਦੀਨਤਾ.

ਆਤੰਕ. ਡਰ. ਦੇਖੋ, ਅਤੰਕ.

ਆਂਤ੍ਰ. ਸੰ. आन्त्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤੜੀ. ਆਂਤ. ਆਂਦਰ.

ਆਂਤ੍ਰਜ੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਘ).

ਆਂਤ੍ਰਿਕ. ਦੇਖੋ, ਆਂਤਰਿਕ "ਇਹ ਆਂਤ੍ਰਿਕ ਮਨ ਮੇਂ ਪਹਿਚਾਨਹਿ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਥ. ਦੇਖੋ. ਅਥ। ੨ ਅਰਥ. ਧਨ. ਮਾਇਆ। ੩ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ। ੪ ਅਸ੍ਤ. ਲੋਪ। ੫ आत्त—ਆੱਤ. ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ. ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ। ੬ ਆਹਤ. ਤਾੜਿਆ (ਮਾਰਿਆ) ਹੋਇਆ। ੭ ਦੇਖੋ, ਆਥਿ.

ਆਥਣ, ਆਥਵਣ, ਆਥਵਣੋ ਸੰ. ਅਸ੍ਤਮਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਛਿਪਣਾ. ਸੂਰਜ ਆਦਿ ਦਾ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਲੋਪ ਹੋਣਾ. "ਦਿਨਸੁ ਚੜੈ ਫਿਰਿ ਆਥਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ੨ ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਪਸ਼ਚਿਮ. ਪੱਛਮ. "ਉਗਵਣਹੁ ਤੈ ਆਥਵਣਹੁ ਚਹੁ ਚਕੀ ਕੀਅਨੁ ਲੋਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਆਥਾਹ, ਆਥਾਹਾ ਦੇਖੋ, ਅਥਾਹ. "ਭਗਤ ਵਛਲ ਆਥਾਹਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਆਥਿ. ਦੇਖੋ, ਆਥ। ੨ ਅਰ੍ਥ. ਧਨ. ਦੌਲਤ. "ਆਥਿ ਸੈਲ ਨੀਚ ਘਰਿ ਹੋਇ। ਆਥਿ ਦੇਖਿ ਨਿਵੈ ਜਿਸ ਦੋਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਜੇ ਧਨ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਨੀਚ ਦੇ ਘਰ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਧਨ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਕੁਲੀਨ ਦੋਵੇਂ ਨਿਉਂਦੇ ਹਨ। ੩ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਅਗਛਮੀ। ੪ ਅਸ੍ਤ ਹੋਇਆ. ਲੋਪ ਭਇਆ. "ਮੇਰੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੂਖ ਆਥਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)। ੫ ਅਤ੍ਰ. ਇੱਥੇ. "ਮਾਇਆ ਭੂਲੀ ਆਥਿ." (ਓਅੰਕਾਰ)। ੬ ਸਥਗਿਤ. ਥੱਕਿਆ. ਮਾਂਦਾ. "ਭੂਖ ਪਿਆਸੋ ਆਥਿ ਕਿਉ ਦਰਿ ਜਾਇਸਾ ਜੀਉ?" (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੭ ਅਥਿੰਨ੍. ਅਰਬੀ. ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ. ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼ਮੰਦ. "ਭੂਲੋ ਮਾਰਗ ਆਥਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੮ ਧਨੀ. ਦੌਲਤਮੰਦ। ੯ ਅਥ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਢ. ਅਥ ਸ਼ਬਦ ਸਹਿਤ. "ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ। ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ." (ਜਪੁ) ਸ੍ਵਸ੍ਤਿ (ਓਅੰ) ਅਤੇ ਅਥ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਸਿੱਖ ਮੰਤ੍ਰ ਸਤਿਨਾਮੁ ਅਤੇ ਅ਼ਰਬੀ ਸੁਬਹਾਨ ਦਾ ਸਦਾ ਮਨ ਚਾਉ ਹੈ. ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਭਾਸਾ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਅਤੇ ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਅਥ ਅਤੇ ਸੁਅਸਤਿ.

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ:— "ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ. ਉਹ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਨੇਕੀ ਦੇ ਚਾਉ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ."

ਆਥਿਤਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਿਥਰਤਾ. ਨਾਪਾਇਦਾਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਥਿਤਜ ਭਵਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਤਿਥ੍ਯ.

ਆਥਿਤਜ ਭਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਗਤ. ਅਤਿਥ੍ਯ ਘਰ, ਅਤਿਥੀਆਂ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਲਈ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਘਰ, ਸਰਾਇ. ਡਾਕ ਬੰਗਲਾ. "ਅਤਜੰਤ ਆਸਾ ਆਥਿਤਜ ਭਵਨੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਨਾਪਾਇਦਾਰ ਘਰ.

ਆਦ. ਸੰ. ਆਦਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਮੁੱਢਲਾ. ਮੁੱਢ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰੰਭ. ਮੁੱਢ। ੩ ਮੂਲ ਕਾਰਣ। ੪ ਵ੍ਯ—ਵਗੈਰਾ. ਆਦਿਕ.

ਆਂਦ. ਦੇਖੋ, ਆਂਤ ਅਤੇ ਆਂਤ੍ਰ.

ਆਦਕ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਕ। ੨ ਸੰ. ਆਦ੍ਰੰਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਾ. ਅਦਰਕ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਕ ੨.

ਆਦੰਗ. ਵਿ—ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ. ਮਚਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਰੌਸ਼ਨ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਹਿਤ. "ਆਦੰਗ ਜੋਗ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ." (ਦੱਤਾਵ)

ਆ੍ਦਤ. ਅ਼ عادت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਭਾਉ. ਬਾਣ. ਵਾਦੀ.

ਆਦਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਭਗਤੂ ਭਾਈ।

੨ ਆਦਮ. Adam. ਅ਼ آدم ਅਦੀਮੁਲ ਅਰਦ (ਮਿੱਟੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ (ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ (ਆਦਿਮ) ਮਨੁੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਣਾਇਆ.[1] "ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਕਉ ਕਿਛੁ ਨਦਰਿ ਦਿਖਾਈ" (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਆਦਮ ਸੌਂ ਗਿਆ ਤਦ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪਸਲੀ ਕੱਢਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਨਾਰੀ ਰਚੀ, ਜੋ "ਹਵਾ" (Eve) ਅਖਾਈ. ਰੱਬ ਨੇ ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੂੰ "ਅਦਨ" ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਰਹੋ ਅਤੇ ਫਲ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਖਾਓ, ਪਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਬੂਟਾ ਦੱਸਕੇ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਕਦੇ ਨਾ ਖਾਣਾ. ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਆਕੇ ਆਦਮ ਅਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਜਿਤ ਫਲ ਖਾਧਾ, ਅਤੇ ਬਾਗ ਤੋਂ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਬਦਲੇ ਕੱਢੇ ਗਏ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਤੋਂ ਸ੍ਰਾਪ (ਸ਼ਾਪ) ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਆਦਮ ਦੀ ਔਲਾਦ ਮੇਹਨਤ ਕਰਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਵੇ. ਆਦਮ ਦੀ ਉਮਰ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ੯੩੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕ਼ਾਯਿਨ (Cain[2]), ਹਾਬਿਲ (Abel[3]) ਅਤੇ ਸੇਤ (Seth) ਦੱਸੇ ਹਨ. ਬਾਈਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦਮ ੪੦੦੪ ਵਰ੍ਹੇ ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਆਦਮ ਦਾ ਸਨ ਹਿਜਰੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ੭੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅਰ ਇਸੇ ਲਈ ਆਦਮ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤ ਹਜ਼ਾਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ.

T. P. Hughes ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਆਦਮ ਤੇ ਹਵਾ ਸੁਰਗੋਂ ਡਿੱਗੇ, ਤਦ ਆਦਮ ਤਾਂ ਲੰਕਾ ਅਤੇ ਹਵਾ ਅਰਬ ਵਿੱਚ ਜੱਦਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਡਿੱਗੀ, ਦੋ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਦੋਵੇਂ ਜੁਦੇ ਰਹੇ. ਫੇਰ ਜਬਰਾਈਲ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਮੱਕੇ ਪਾਸ "ਅਰਫ਼ਾਹ" ਪਹਾੜ ਤੇ ਲਿਆਕੇ ਹਵਾ ਮਿਲਾਈ. ਆਦਮ ਆਪਣੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਫੇਰ ਲੰਕਾ (Cylon) ਚਲਾ ਗਿਆ. ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਆਦਮ ਦੀ ਪਹਾੜੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਚਾਈ ੭੪੨੬ ਫੁੱਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਪੁਲ ਹੁਣ ਤੀਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.[4]

ਕਈ ਕਵੀ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਮ ਆਦਮ ਅਤੇ ਸੀਤਾ ਹਵਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਨੂਹ ਅਤੇ ਮਨੁ ਇੱਕੋ ਆਦਮੀ ਹੈ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਆਦਮ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਹਵਾ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਚਮੜੇ ਵਿੱਚ ਲਿਪਟਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਕਣਕ ਰੰਗਾ.

ਆਦਮ ਸ਼ਨਾਸੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਮੀ ਦੀ ਪਰਖ. ਪੁਰਖ ਦੇ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਪਰਖਣ ਦੀ ਜਾਚ.

ਜੌਪੈ ਦੇਂਯ ਜੀਵਨ ਤੋ ਸੱਜਨ ਸਨੇਹੀ ਸੰਗ
ਜੌਪੈ ਦੇਂਯ ਮੀਚ ਤੋ ਭਲੀ ਹੀ ਭੂਮਿ ਕਾਸ਼ੀ ਕੀ.
ਜੌਪੈ ਦੇਂਯ ਦਾਰਿਦ ਤੋ ਹਰਿ ਕੇ ਭਜਨ ਯੁਤ
ਜੌਪੈ ਦੇਂਯ ਲੱਛ ਬਨੇ ਸੇਵਾ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਕੀ.
ਜੌਪੈ ਦੇਂਯ ਲਾਗ ਨਿਜ ਘਰਨੀ ਕੇ ਅੰਗ ਸੰਗ
ਸੰਗਤਿ ਨ ਦੀਜੀਓ ਕਰੋਰ ਕੋਟਿ ਦਾਸੀ ਕੀ,
ਜੌਪੈ ਦੇਂਯ ਚਾਕਰੀ ਤੋ ਠਾਕੁਰੀ ਹੈ ਯਹੀ ਤੇਰੀ
ਜਾਂਮੇ ਮਤਿ ਹੋਇ ਨੈਕ ਆਦਮ ਸ਼ਨਾਸੀ ਕੀ.
(ਨਵਲ ਸਿੰਘ)

ਆਦਮਖ਼ੋਰ. ਵਿ—ਆਦਮੀ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇ. Cannibal.

ਆਦਮ ਦਾ ਪੁਲ. ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਮਦੁਰਾ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੋਂ ਮਨਾਰ ਤੀਕ ੧੭ ਮੀਲ ਲੰਮੀ, ਪੁਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜ ਦੀ ਧਾਰਾ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਲ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਫੌਜ ਲੈ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਨਲ ਨੀਲ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਆਦਮ ੨.

ਆਦਮੀ. ਅ਼ آدمی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨੁੱਖ. ਆਦਮ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਆਦਮ ਦੀ ਸੰਤਾਨ.[5] "ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਆਦਮੀਯਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਮੀਪੁਣਾ. ਮਾਨੁਸ਼ਤ੍ਵ. ਭਾਵ—ਭਲਮਨਸਊ.

ਆਦਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨਮਾਨ. ਸਤਕਾਰ. ਖਾਤਿਰ। ੨ ਸ੍ਵਾਗਤ. ਆਉ ਭਗਤ. "ਆਦਰੁ ਦਿਤਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਆਂਦਰ. ਦੇਖੋ, ਆਂਤ ਅਤੇ ਆਂਤ੍ਰ.

ਆਦਰਸ. ਸੰ. ਆਦਰ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਸ਼ਾ. ਦਰਪਣ. "ਦਰਸੈ ਵਿਚ ਆਦਰਸ ਬਦਨ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਟੀਕਾ. ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ। ੩ ਨਮੂਨਾ। ੪ ਭਾਵ—ਸਿੱਧਾਂਤ. ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ.

ਆਦਰੁ. ਦੇਖੋ, ਆਦਰ.

ਆਦਲ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਲ.

[1] "God created man in His own image, in the image of God created He him" (Bible, Genesis I, 27)

[2] ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ 'ਕਾਨ' ਹੈ.

[3] ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ 'ਆਬਲ' ਹੈ.

[4] ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

[5] ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁ ਤੋਂ ਮਾਨਵ ਹੈ.

ਆਦਲਾ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਲਾ.

ਆਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅਦਰਕ.

ਆਦਾਤ. ਆਦਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਆਂਦਾ. ਵਿ—ਲਿਆਂਦਾ. "ਮਜਨੁ ਗੁਰਿ ਆਂਦਾ ਰਾਸੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਆਦਾਬ. ਅਦਬ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਆਦ. "ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਆਦਿ ਕਉ ਕਵਨੁ ਬੀਚਾਰ ਕਥੀਅਲੇ?" (ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ)

ਆਦਿਅੰਕੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ। ੨ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ (ਉਦਯ) ਹੋਣਾ. "ਆਦਿ ਅੰਕੁਰ ਆਇਆ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਆਦਿਅੰਤਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਸਮੇਂ. ਆਦ ਅੰਤ ਵਿੱਚ. "ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਜੋ ਰਾਖਨਹਾਰੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸਰਵ ਕਾਲ ਮੇ. ਹਰ ਵੇਲੇ.

ਆਦਿਸ. ਦੇਖੋ, ਆਦੇਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਚਾਰੋਂ ਓਰ. ਚੁਫੇਰੇ. ਸਭ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ. "ਆਦਿਸ ਫਿਰੈਯਾ ਤੇਤੋ ਭੂਤ ਕੈ ਪਛਾਨੀਐ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਦੇਖੋ, ਆਤਿਸ਼ ਅਤੇ ਆਦੀਸ ੨.

ਆਦਿਕ. ਵ੍ਯ—ਵਗੈਰਾ. ਆਦਿ। ੨ ਸੰ. ਆਦ੍ਰੰਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਾ. ਅਦਰਕ. "ਆਦਿਕ ਕੇ ਬਿਖ ਚਾਬਤ ਭੋਰੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਆਦੇ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਬਿਖ (ਮਿੱਠਾ ਤੇਲੀਆ) ਚਾਬਤ.

ਆਦਿਕਵਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਿਲਾ ਕਵਿ. ਵਾਲਮੀਕਿ. ਰਾਮਾਇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕਵਿ. ਦੇਖੋ, ਬਾਲਮੀਕਿ। ੨ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ.

ਆਦਿਕੁਮਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨਕਾਦਿ. "ਕਈ ਦੇਵ ਆਦਿਕੁਮਾਰ." (ਅਕਾਲ)

ਆਦਿਕੁਮਾਰਿ, ਆਦਿਕੁਮਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵੀ. ਦੁਰਗਾ. ਪਾਰਵਤੀ। ੨ ਲੱਛਮੀ.

ਆਦਿਗੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਆਦਿਗੁਰਏ ਨਮਹ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਦੇਖੋ, ਗੁਰਏ.

ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ, ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ. ਮੁੱਢ ਤੋਂ. ਸਦਾ ਤੋਂ. ਆਦਿ ਕਾਲ ਸੇ. "ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਦਇਆਲੁ ਤੂ ਠਾਕੁਰ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਰਖਦਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫ ਦਿਨਰੈਣਿ)

ਆਦਿਤ. ਦੇਖੋ, ਆਦਤ। ੨ ਸੂਰਜ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਤ੍ਯ.

ਆਦਿਤਵਾਰ. ਆਦਿਤ੍ਯ (ਸੂਰਜ) ਦਾ ਵਾਰ (ਦਿਨ). ਐਤਵਾਰ.

ਆਦਿਤਵਾਰਿ. ਆਦਿਤ੍ਯ ਵਾਰ (ਐਤਵਾਰ) ਵਿੱਚ. "ਆਦਿਤ ਵਾਰਿ ਆਦਿਪੁਰਖ ਹੈ ਸੋਈ." (ਬਿਲਾ ਵਾਰ ੭ ਮ: ੩)

ਆਦਿੱਤ, ਆਦਿਤ੍ਯ. ਅਦਿਤਿ ਦੀ ਔਲਾਦ. ਅਦਿਤਿ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਦਿਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੂਰਜ. "ਕਿ ਆਦਿੱਤ ਸੋਖੈ." (ਜਾਪੁ) ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਭੀ ਸੋਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੩ ਵਾਮਨ ਭਗਵਾਨ। ੪ ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ। ੫ ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ.

ਆਦਿਤ੍ਯ ਹ੍ਰਿਦਯ. ਅਗਸ੍ਤ੍ਯ ਰਿਖੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੂਰਯ ਮੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਜਪਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵਣ ਤੇ ਫਤੇ ਪਾਈ. ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕੀਯ ਰਾਮਾਯਣ, ਲੰਕਾ ਕਾਂਡ, ਅ: ੧੦੬, ਸ਼: ੮ ਤੋਂ ੨੬.

ਆਦਿਤ੍ਯ ਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਤ ਵਾਰ.

ਆਦਿਨਾਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੨ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵ.

ਆਦਿਪੁਰਖ. ਸੰ. ਆਦਿ ਪੁਰਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹ੍ਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਆਦਿਪੁਰਖ ਆਦੇਸ." (ਜਾਪੁ)

ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਆਦਿਵ੍ਰਤ. ਵਿ—ਮੁੱਢ ਦਾ ਨਿਯਮ. ਆਦਿ ਕਾਲ ਦੀ ਰੀਤਿ. "ਦੁਸਟ ਨਿਕੰਦਨ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਤੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਆਦਿ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਆਦਿ ਕਾਲ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ। ੩ ਮਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਆਦਤ (ਵ੍ਰਿੱਤਿ).

ਆਦਿਮ. ਦੇਖੋ, ਆਦਮ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਪ੍ਰਥਮ। ੩ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਕ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—"ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿੰਘ, ਉੱਤਮ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ." ਇਸ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿੰਘ ਆਦਿਮ ਹੈ.

ਆਦਿਮੰਤ੍ਰ, ਆਦਿਮੰਤ੍ਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਨਾਮੁ. ਸਭ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮੰਤ੍ਰ. "ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਦੇਹਿ ਤ ਜਾਪੀ ਆਦਿਮੰਤ੍ਰੁ." (ਬਸੰ ਮ: ੩)

ਆਦਿਲ. ਅ਼ عادل ਆ਼ਦਿਲ. ਵਿ—ਅ਼ਦਲ (ਨਿਆਂਉਂ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨ੍ਯਾਯਕਾਰੀ. "ਆਦਿਲ ਅਦਲ ਚਲਾਂਇਦਾ." (ਭਾਗੁ)

ਆਦਿਲਾ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਪ੍ਰਥਮ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿਲੇ। ੨ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਆ਼ਦਿਲ! ਹੇ ਨ੍ਯਾਯਕਾਰੀ.

ਆਦਿਲੇ. ਆਦਿ ਕਾਲ ਦੇ. ਪਹਿਲੇ. "ਆਦਿਲੇ ਭਗਤ ਜਿਤੁ ਲਗਿ ਤਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਆਦੀ. ਦੇਖੋ, ਆਦਿ। ੨ ਵਿ—ਲਿਆਂਦੀ. ਆਂਦੀ. ਆਨਯਨ ਕਰੀ. "ਜਿਨਿ ਸੀਤਾ ਆਦੀ ਡਉਰੂ ਵਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ) ੩ ਅ਼ عادی ਆ਼ਦੀ. ਵਿ—ਕੋਈ ਖਾਸ ਆਦਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਅਭ੍ਯਾਸੀ.

ਆਂਦੀ. ਦੇਖੋ, ਆਦੀ ੨.

ਆਦੀਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਿ-ਈਸ਼. ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੨ ਫ਼ਾ آدیش ਆਦੀਸ਼. ਅਗਨਿ. ਆਤਿਸ਼.

ਆਦੇਸ, ਆਦੇਸੁ. ਸੰ. ਆਦੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ। ੨ ਖ਼ਬਰ. ਸੁਧ। ੩ ਸਿਖ੍ਯਾ. ਨਸੀਹਤ। ੪ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੫ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਸ਼ਬਦ. "ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ." (ਜਪੁ)

ਆਂਦੋਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਰ ਬਾਰ ਝੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਿਲਾਉਣਾ. ਝੂਟਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਡਾਂਵਾ ਡੋਲ. ਹਲਚਲ। ੩ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਉਭਾਰ। ੪ ਕੁਲਾਹਲ। ੫ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਕੰਪ.

ਆਦਜ. ਸੰ. ਵਿ—ਮੁੱਢ ਦਾ। ੨ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਵਡਾ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਅੰਗੂਠਾ। ੪ ਖਾਣ ਯੋਗਜ ਪਦਾਰਥ. ਅੰਨ.

ਆਦਜੋਪਾਂਤ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਦ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੀਕ. ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤਕ.

ਆਦ੍ਰਿਸ / **ਆਦ੍ਰਿਸਜ** } ਸ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਜ. ਵਿ—ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ. ਅਗੋਚਰ। ੨ ਸੰ. ਆਦਸ਼ੰ. ਨਮੂਨਾ. ਨਜੀਰ. ਮਿਸਾਲ. "ਆਦ੍ਰਿਸਜ ਧਰਮ." (ਜਾਪੁ)

ਆਧ. ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਨਿਸਫ਼. "ਆਧ ਘਰੀ ਕੋਊ ਨਹਿ ਰਾਖੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੯) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਧਿ.

ਆਧਨਿ. ਸੰਗਜਾ—ਅਧਿਪਨੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਂਧਰ / **ਆਂਧਰਾ** } ਵਿ—ਅੰਧ. ਅੰਧਾ. ਅੰਨ੍ਹਾ. ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ. "ਆਂਧਰ ਕੀ ਪਦਵੀ ਕਹਿਂ ਪਾਵੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਭਾਵ—ਅਗਜਾਨੀ. ਮੂਰਖ। ੩ ਅਭਿਮਾਨੀ.

ਆਧਾ. ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਨਿਸਫ. ਅਰਧ.

ਆਧਾਨ. ਗਰਭ. ਹਮਲ. ਦੇਖੋ, ਅਧਾਨ.

ਆਧਾਰ. ਦੇਖੋ. ਅਧਾਰ. "ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰ ਮੇਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਗਿਜਾ. ਭੋਜਨ. "ਜਿਨ ਪੈਦਾਇਸ ਤੂ ਕੀਆ ਸੋਈ ਦੇਇ ਆਧਾਰ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਆਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਧਾਰੀ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਆਸ਼੍ਰਯ. ਆਸਰਾ. "ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਆਧਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੩ ਝੋਲੀ. ਥੈਲੀ. "ਡੰਡਾ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਖਿੰਥਾ ਆਧਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਆਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਮਨ ਦਾ ਦੁੱਖ. ਦੇਖੋ, ਰਸ ੧੨। ੨ ਚਿੰਤਾ. ਫ਼ਿਕਰ. ਸੋਚ.

ਆਧਿ ਦੈਵਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੇਵਤਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਵਰਖਾ ਬਿਜਲੀ ਆਦਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਲੇਸ਼.

ਆਧਿ ਭੌਤਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਭੂਤ (ਜੀਵਾਂ) ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸੱਪ, ਸ਼ੇਰ, ਕੁੱਤੇ, ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਦੁੱਖ.

ਆਧੀ. ਵਿ—ਅੱਧੀ. ਨਿਸਫ਼. ਅਰਧ. "ਏਕ ਘਰੀ ਆਧੀ ਘਰੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਧਿ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ.

ਆਂਧੀ. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਧੇਰੀ. ਅੰਧਕਾਰ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੰਧ (ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਪ੍ਰਚੰਡ ਪੌਣ ਨਾਲ ਉਡੀ ਹੋਈ ਗਰਦ. "ਗਿਆਨ ਕੀ ਆਈ ਆਂਧੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਆਧੀਤ. ਦੇਖੋ, ਅਧੀਤ.

ਆਧੀਨ. ਦੇਖੋ, ਅਧੀਨ.

ਆਧੁਨਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਾ. ਹਾਲ ਕਾ. ਅੱਜ ਕੱਲ ਦਾ. ਨਵਾਂ. ਨਵੀਨ.

ਆਧੂ. ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਨਿਸਫ। ੨ ਆਧਿ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਪੀੜਿਤ. ਮਨੋਂ ਦੁਖੀ. "ਲਹਿ ਬਾਧਾ ਆਧੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਧੇਯ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਟਿਕਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ—ਭੁਜਾ ਆਧਾਰ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਟਿਕਣ ਵਾਲਾ ਕੜਾ ਆਧੇਯ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਠਹਿਰਾਉਣ ਯੋਗਜ.

ਆਧੇਰ / **ਆਂਧੇਰਾ** } ਅੰਧਕਾਰ. ਹਨੇਰਾ। ੨ ਅਗਜਾਨ. ਅਵਿਦਜਾ. "ਆਧੇਰੈ ਰਾਹੁ ਨ ਕੋਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਆਧੋਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਹਾਥੀਬਾਨ. ਪੀਲ (ਫੀਲ) ਬਾਨ. ਹਾਥੀ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ ਮਹਾਵਤ.

ਆਧਜਾਤਮਿਕ. ਸੰ. आध्यात्मिक. ਵਿ—ਆਤਮਾ ਸੰਬੰਧੀ. ਮਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਤਾਪ ਅਤੇ ਦੁੱਖ.

ਆਨ. ਸੁਗੰਦ. ਕਸਮ. "ਕੂਰ ਆਨ ਕੋ ਜਾਨ ਮਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਆਣਿ ੩। ੨ ਸੰ. ਅਨਜ. ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਬੇਗਾਨਾ. ਓਪਰਾ. ਪਰਾਇਆ. "ਆਨ ਆਪਨਾ ਕਰਤ ਵੀਚਾਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗਜਾ—ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਟਾ. "ਜਿਨਿ ਰਾਖੀ ਆਨ ਸੰਤਾਨੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਮੁਖ. ਮੂੰਹ। ੫ ਆਗਜਾ. ਹੁਕੂਮਤ. ਆਈਨ. "ਇਨ ਲੋਗਨ ਤੇ ਆਨ ਮਨਾਊਂ" (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਫ਼ਾ آں ਸ਼ਰਾਬ। ੭ ਸਵਾਦ. ਲੱਜਤ। ੮ ਸੁੰਦਰਤਾ। ੯ ਦੇਖੋ, ਆਂ ੨.

ਆਨਕ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ। ੨ ਗੱਜਦਾ ਹੋਇਆ ਬੱਦਲ। ੩ ਵਿ—ਅਨਕ (ਸ਼ਬਦ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਆਨਕ ਦੁੰਦਭੀ. ਸੰ. ਆਨਕਦੁੰਦੁਭੀ. ਸੰਗਜਾ—ਵੱਡੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਾਲਾ ਧੌਂਸਾ। ੨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵਸੁਦੇਵ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਵਸੁਦੇਵ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਆਨਕ (ਨਗਾਰੇ) ਬਜਾਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ.[1] "ਬਾਲਕ ਆਨਕ ਦੁੰਦਭੀ ਕੇ ਭਯੋ, ਦੁੰਦਭੀ ਬਾਜਤ ਆਨ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰੈਂ." (ਰਹੀਮ ਕਵਿ) ਬਾਲਕ (ਕ੍ਰਿਸਨ) ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਵਸੁਦੇਵ ਦੇ ਘਰ, ਪਰ ਨਗਾਰੇ ਵਜਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ, ਅਰਥਾਤ ਨੰਦ ਦੇ.

ਆਨਕੀ. ਸੰਗਜਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਨਕ (ਨਗਾਰੇ) ਵਜਦੇ ਹਨ. ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਨਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਨੰਮ੍ਰ। ੨ ਅ਼ اعانت ਇਆ਼ਨਤ. ਸੰਗਜਾ—ਸਹਾਇਤਾ. ਇਮਦਾਦ.

ਆਨਦ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦ. "ਆਨਦ ਰੂਪ ਸਭ ਨਦਰੀ ਆਇਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਆਨਦ ਕੰਦ. ਆਨੰਦ ਦਾ ਮੂਲ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਆਨੰਦ ਉਪਜਦੇ ਹਨ. "ਨਿਤ ਆਨਦ ਕੰਦ ਮੁਕੰਦ ਜਿ ਖਜਾਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਨਦ ਦੁੰਦਭ. ਦੇਖੋ, ਆਨਕ ਦੁੰਦਭੀ. ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਦੇ ਅੰਗ ੧੯੫ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਵਸੁਦੇਵ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਨਕ ਦੁੰਦੁਭੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਆਨਦ ਦੁੰਦਭ ਛਊਨੈ." ਆਨਕ ਦੁੰਦੁਭੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ.

ਆਨਦ ਮੂਲ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਦਾ ਮੂਲ (ਜੜ). "ਆਨਦ ਮੂਲ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੪)

ਆਨਦੁ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦ। ੨ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

[1] ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੪, ਅ: ੧੪.

ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਰਚੀ ਆਨੰਦ ਬਾਣੀ. "ਆਨਦੁ ਸੁਣਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ!" (ਅਨੰਦੁ)

ਆਨੱਧ. ਸੰ. आनद्ध. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵਾਜਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਧਾਤੁ ਅਥਵਾ ਤੰਦ ਦੇ ਬੰਦ, ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਈ ਬੱਧੇ ਹੋਣ। ੨ ਉਹ ਵਾਜਾ ਜੋ ਚੰਮ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ. "ਆਨੱਧੰ ਮੁਰਜਾਦਿਕੰ." (ਅਮਰ ਕੋਸ਼) ੩ ਵਿ—ਕਸਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਬੱਧਾ.

ਆਨਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁੱਖ. ਮੂੰਹ. "ਆਨਨ ਰਸ ਕਸ ਲਵੈ ਨ ਲਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਮੂੰਹ ਦੇ ਸਵਾਦ ਨਾਮਰਸ ਦੇ ਤੁਲ੍ਯ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ੨ ਮੁਖਮੰਡਲ. ਚੇਹਰਾ. ਸਿਰ. "ਆਨਨ ਕਾਜ ਬਿਦਾ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਪੈ ਆਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿਰ, ਮਾਨੋ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹੈ.

ਆਨਪਾਇਨੀ, ਆਨਪਾਵਨੀ ਦੇਖੋ, ਅਨਪਾਇਨੀ.

ਆਨਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲਿਆਉਣਾ.

ਆਨਰਸ. ਹੋਰ ਰਸ. ਅਨ੍ਯਰਸ। ੨ ਅਨੁਰਸ. ਦੇਖੋ, ਅਨਰਸ. "ਰਸੰ ਆਨਰੱਸੰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਭੁੱਗੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਆਨਲ. ਅੱਗ. ਅਗਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਨਲ. "ਪਵਨ ਪਵਨ, ਆਨਲ ਅਨਲ, ਨਭ ਨਭ, ਭੂ ਭੂ ਸੰਗ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੮) ਪੌਣ ਤਤ੍ਵ ਨਾਲ ਸ੍ਵਾਸ, ਅਗਨਿ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਆਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਮਿਲ ਗਈ.

ਆਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਉਣਾ. ਆਗਮਨ। ੨ ਸੰ. ਆਣਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਚਾਰ ਪੈਸੇ। ੩ ਅੱਖ ਦਾ ਡੇਲਾ। ੪ ਵਿ—ਅਨ੍ਯ. ਹੋਰ. ਦੂਸਰਾ। ੫ ਆਨਯਨ ਕੀਤਾ. ਲਿਆਂਦਾ. "ਆਵ ਆਪ ਹੀ ਜਾਤ ਨ ਆਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਨਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲਿਆਕੇ. ਆਨਯਨ ਕਰਕੇ. ਆਣਕੇ. "ਆਨਿ ਆਨਿ ਸਮਧਾ ਬਹੁ ਕੀਨੀ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਆਕੇ. ਪਹੁਚਕੇ.

ਆਨੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨੀਤਿ.

ਆਨੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਆਨੀਤ। ੨ ਵਿ—ਅਨਿੱਤ. (ਅਨਿਤ੍ਯ). "ਬਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਆਨੀਤਾ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਆਨੀਲੇ. ਲਿਆਈਏ. ਆਨਯਨ ਕਰੀਏ. ਆਣੀਏ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲਿਆਕੇ. ਆਣਕੇ. ਆਨਯਨ ਕਰਕੇ. "ਆਨੀਲੇ ਫੂਲ ਪਰੋਈਲੇ ਮਾਲਾ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਆਨੁਪੂਰਬੀ. ਸੰ. ਆਨੁਪੂਵੀਯ. ਵਿ—ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ. ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ. ਇੱਕ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜਾ.

ਆਨੁਵਾਕ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਵਾਕ.

ਆਨੂਪ. ਦੇਖੋ, ਅਨੂਪ ੩. "ਜਪਿ ਜਪਿ ਕਰਹਿ ਅਨੰਦ ਜਨ ਅਚਰਜ ਆਨੂਪ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਆਨੇਕ. ਦੇਖੋ, ਅਨੇਕ.

ਆਨੇਤ. ਦੇਖੋ, ਅਨਿੱਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਨੀਤ.

ਆਨੇਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨਿੱਤ। ੨ ਸੰ. आनेतृ—ਆਨੇਤ੍ਰਿ. ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ.

ਆਨੇਰਾ, ਆਨੇਰੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧੇਰ. ਅੰਧਕਾਰ. ਹਨੇਰਾ। ੨ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਅਗ੍ਯਾਨ. "ਬਿਨ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਆਨੇਰੁ ਬਿਨਾਸਣਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਆਨੰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਤ. "ਹਰਖਵੰਤ ਆਨੰਤ ਦਇਆਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਆਨੰਦ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਦ. "ਆਨੰਦ ਗੁਰੁ ਤੇ ਜਾਣਿਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਕੋਰੜਾ ੨। ੩ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੪ ਸਿੱਖਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ, ਜਿਸ ਦੀ ਰੀਤਿ ਇਹ ਹੈ—

(ੳ) ਸਿੱਖਪੁਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ.

(ਅ) ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ ਅਵਸਥਾ ਗੁਣ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਯੋਗ੍ਯ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਸੰਯੋਗ ਦੇ ਇੱਛਾਵਾਨ ਹੋਣ.

(ੲ) ਸਗਾਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਹੋਵੇ.

(ਸ) ਆਨੰਦ ਦਾ ਦਿਨ ਗੁਰਪੁਰਬ (ਗੁਰੁਪਰ੍ਵ) ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਥਵਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਮਤਿ ਨਾਲ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ.

(ਹ) ਜਿਤਨੇ ਆਦਮੀ ਲੜਕੀ ਵਾਲਾ ਸੱਦੇ ਉਤਨੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਦੂਲਹਾ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾਵੇ. ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਗਾਏ ਜਾਣ.

(ਕ) ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਵਰ ਅਤੇ ਕੰਨ੍ਯਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਅਤੇ ਨਿਯਮ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਵਾਕੇ ਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ.

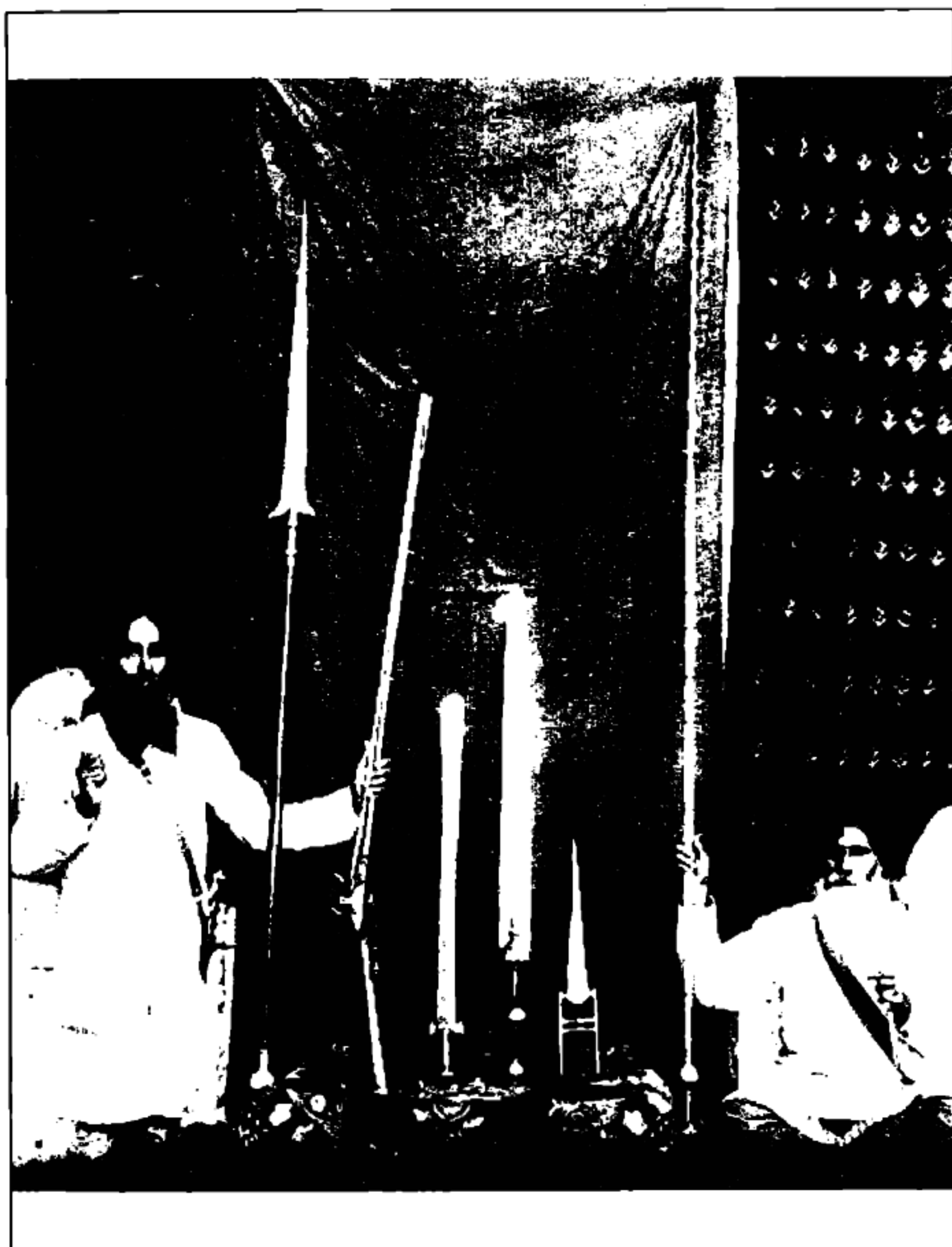
(ਖ) ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਖੱਟ ਰੱਖ ਕੇ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਹੈ.[1]

ਕੰਨ੍ਯਾ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਧਨ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦੇਣਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ.

ਆਨੰਦ ਦੀ ਰੀਤਿ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਟਿੱਕਾ ਸਾਹਿਬ (ਵਲੀਅਹਿਦ) ਨਾਭਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੩੦ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੯੦੮ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਮੈਰੇਜ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਸ ਮਜੀਠਾ ਦੇ ਜਤਨ ਨਾਲ ੨੭ ਅਗਸ੍ਤ ਸਨ ੧੯੦੯ ਨੂੰ ਰਪੋਟ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੯੦੯ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਵਿਵਾਹ ਦਾ ਕਾਨੂਨ (Anand Marriage Act). ਪਾਸ ਹੋਇਆ.[2]

[1] "ਹੋਰਿ ਮਨਮੁਖ ਦਾਜੁ ਜਿ ਰਖਿ ਦਿਖਾਲਹਿ ਸੁ ਕੂੜੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਚੁ ਪਾਜੋ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

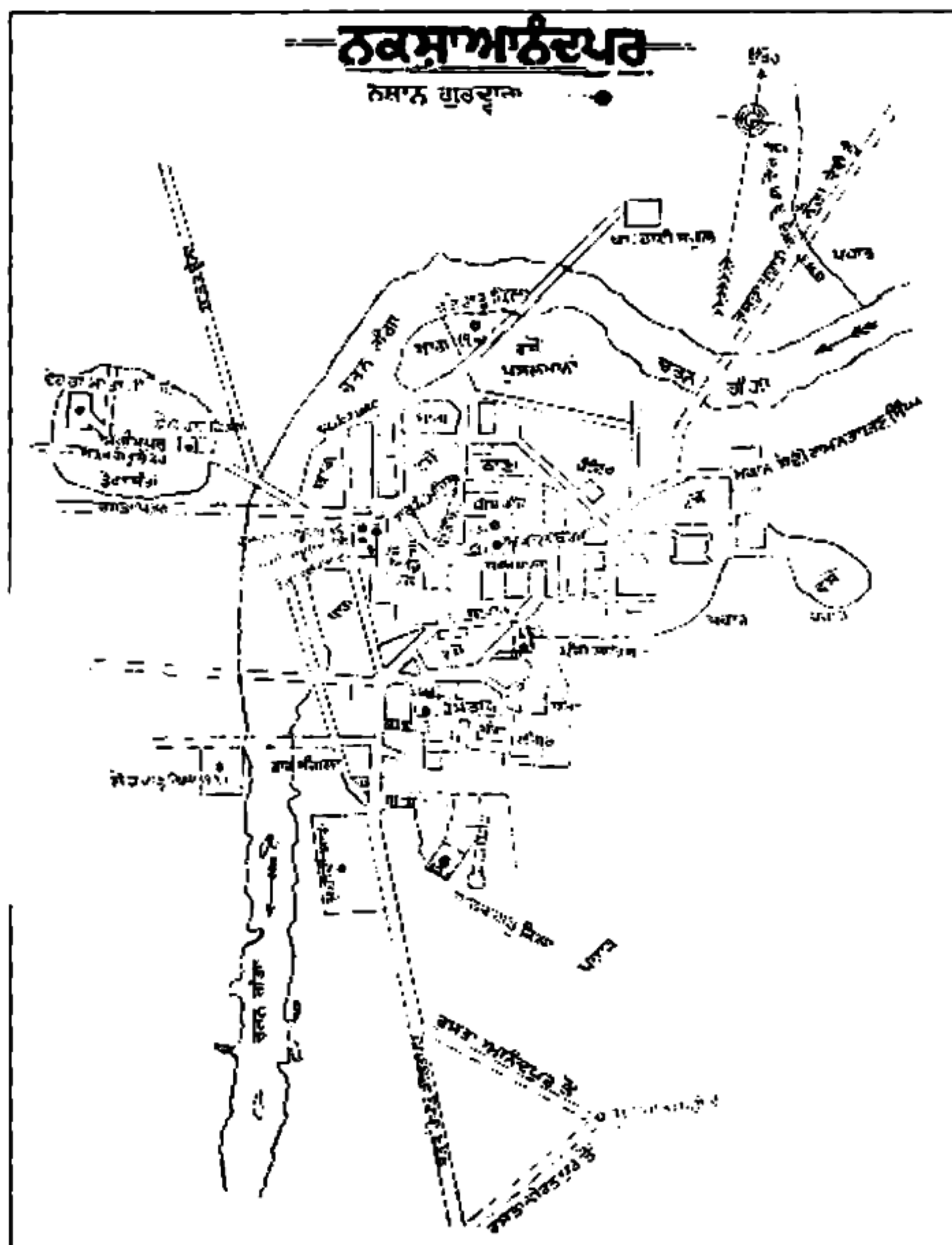
[2] ਇਹ ਕਈ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਨੂਨੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ.

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ

ਤਖ਼ਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ

ਨਕਸ਼ਾ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

ਆਨੰਦ ਸਿੰਘ. ਇੱਕ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ—"ਇਹੁ ਕੁਟੰਬ ਤੂ ਜਿ ਦੇਖਦਾ ਚਲੈ ਨਾਂਹੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ."—ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੈਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਰਹਿਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ.

ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ.

ਆਨੰਦਘਨ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੇਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਕਾਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੨ ਵਿੱਚ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।[1] ੨ ਸੁਜਨ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਕਾਯਸਥ ਕਵਿ, ਜੋ ਨਾਦਿਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਥੁਰਾ ਉੱਪਰ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ.

ਆਨੰਦ ਦੂੰਦਭ. ਦੇਖੋ, ਆਨਦ ਦੂੰਦਭ.

ਆਨੰਦਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ ੨.

੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ (ਸਤਲੁਜ) ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਦੇ ਪਹਾੜ ਪਾਸ ਮਾਖੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਖ਼ਰੀਦਕੇ ਸੰਮਤ ੧੭੨੩ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਊਨਾ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਵਡੀ ਰੌਣਕ ਦਿੱਤੀ. ਉਸ ਸਮੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸੀ. ਹਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਆਲਿਮ ਇੱਥੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਆ ਏਕਤ੍ਰ ਹੋਏ ਸਨ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਮੰਗਲ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— "ਆਨੰਦ ਕੋ ਦਾਤਾ ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ, ਚਾਹੈ ਜੋ ਆਨੰਦ ਤੌ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਆਇਯੇ." ਇਹ ਨਗਰ "ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਵਾਸੀ" ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਉਹੀ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਰੂਪ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਹੈ.

ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਇਸ ਨਗਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਪੰਜ ਕ਼ਿਲੇ ਤਿਆਰ ਕਰਾਏ:—

(ੳ) ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ, (ਅ) ਲੋਹਗੜ੍ਹ, (ੲ) ਫਤੇਗੜ੍ਹ, (ਸ) ਕੇਸ਼ਗੜ੍ਹ, (ਹ) ਹੋਲਗੜ੍ਹ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ.

ਇਸ ਗੁਰੁਨਗਰ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

(੧) ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ. ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੀਸਗੰਜ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੨) ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ. ਸ਼ਹਿਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੋਂ ਭੀ ਘੱਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿਲੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਭੀ ਹੈ.

ਇਸ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਬਾਵਲੀ (ਵਾਪੀ) ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਉਤਰਕੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਵਲੀ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੁਪਤ ਕੋਠੜੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਆਦਮੀ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮਿਲਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

੧੬੦੦ ਰੁਪਯੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਪਿੰਡ ਚੰਦਪੁਰ, ਬੁਰਜ, ਚੀਕੁਣਾ, ਮੈਂਹਦੜੀ ਥਾਣਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ੩੭੧) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਰਿਆਸਤ ਕਲਸੀਆ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ੧੨੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਥੇ ਹੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਹੈ.

(੩) ਸੀਸਗੰਜ. ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਦੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਏ ਸੀਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ.

ਸਿੱਖਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਸਾਦੂ ਅਤੇ ਮੁਖੇੜਾ ਤੋਂ ਨੌ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ. ੩੭੧) ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਲਸੀਆ ਵੱਲੋਂ, ੬੦) ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ੭੦) ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ.

(੪) ਕੇਸਗੜ੍ਹ. ਸ਼ਹਿਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ੧੭੫੬ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ. ਵਡਾ ਮੇਲਾ ਹੋਲੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਾਰਨ ਮੇਲਾ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰੁਵਸਤੂਆਂ ਹਨ:—

(ੳ) ਨਾਗਣੀ. ਇਸ ਨਾਗਣੀ ਬਰਛੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੮ ਫੁੱਟ ੯ ਇੰਚ ਹੈ.

(ਅ) ਭਾਲਾ (ਬਰਛਾ). ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਅੱਧ ਇੰਚ ਘੱਟ ਅੱਠ ਫੁੱਟ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਫਲ ੨ ਫੁੱਟ ੯ ਇੰਚ ਲੰਬਾ ਹੈ. ਵਿਚਕਾਰ ਲਕੜੀ ਦਾ ਲੰਬਾ ਦਸਤਾ ਹੈ.

(ੲ) ਸੈਫ਼ (ਅਥਵਾ ਬਾਣਾ). ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦਸਤੇ ਸਮੇਤ ੪ ਫੁੱਟ ੩ ਇੰਚ ਹੈ. ਚੌੜਾਈ ਦਸਤੇ ਪਾਸ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਫੇਰ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਇੰਚ, ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਘਟਦੀ ਹੋਈ ਅੰਤ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਹੈ. ਤੋਲ ਬੱਤੀ ਛਟਾਂਕ ਹੈ.[2]

---

[1] "ਸੰਮਤ ਪੂਰਣ ਸ਼ਤ ਅਰਧ ਯੁਗਮ ਅਧਿਕ ਹੈਂ ਜਾਸ। ਮੀਨ ਮਾਸ ਸ਼ੰਕਰ ਪੁਰੀ ਕੀਨੋ ਲਿਖਨ ਬਿਲਾਸ" ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਵੰਸ਼ ਪ੍ਰਸੂਤ ਦਸ਼ਮ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰਾਮ ਦਯਾਲ ਸਿੱਖ ਆਨੰਦ ਘਨ ਵਿਰਚਿਤਾ 'ਜਪ ਟੀਕਾ' ਸਮਾਪਤ."

[2] ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬ੍ਰਿੱਧ ਪੁਜਾਰੀ ਗਯਾਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੂਮ ਦੇ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦ ੪ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਖ਼ਿਲਤ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਅਰ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸੁੰਨੀ ਮਤ ਦੇ ਖ਼ਲੀਫ਼ੇ ਨੇ ਸੁੰਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਤੋਫ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਬਾਬਾ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ) ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੇ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਾਂਈ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਸਢੌਰੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀ.

ਇਸ ਉੱਪਰ ਇਹ ਇਬਾਰਤ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ:—

ਇੱਕ ਪਾਸੇ—

نصر من الله و فتح قریب

محیط علم راکب عبر امیر المومنین حیدر
امام الجن والانس وصی المصطفیٰ حقا

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ

بسم الله الرحمن الرحیم
تحفہ ذات علی ...

لا فتیٰ الا علی لا سیف الا ذوالفقار

(ਸ) ਖੰਡਾ ਦੁਧਾਰਾ. ਇਸ ਖੰਡੇ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੩ ਫੁੱਟ ੩।। ਇੰਚ ਹੈ. ਇਸੇ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਪਰਖੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਚੁਣੇ ਸਨ. ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਅਗਲੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ੨। ਇੰਚ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ੧।। ਇੰਚ ਚੌੜਾ ਹੈ.

(ਹ) ਕਟਾਰ. ਇਸ ਕਟਾਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸਮੇਤ ਦਸਤੇ ਦੋ ਫੁੱਟ ਇੱਕ ਇੰਚ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦਸਤੇ ਉੱਪਰ ਹਾਥੀ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਚਿਤ੍ਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ.

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਵੇਰਵਾ—੧੧੫੦) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਅਰਥਾਤ ਪਿੰਡ "ਥੱਡੋਂ" ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਆਮਲੇ ਦਾ ਅੱਧ, ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ. ੪੦੦) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪਿੰਡ "ਗੀਗਨ ਵਾਲ" ਜਿਲਾ ਜਾਲੰਧਰ ਤੋਂ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ. ੧੧੦੦) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪਿੰਡ "ਮੋਠੇਪੁਰ" ਥਾਣਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡੱਲੇ ਵਾਲੀਏ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ.

੭੫) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪਿੰਡ "ਮਹੈਣ" ਥਾਣਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਰਿਆਸਤ ਬਿਲਾਸ ਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ੩੭੫) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਹਨ. ੧੬੯।।=) ਰੁਪਯੇ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਹਨ. ੩੭੧) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਲਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਨ. ੩੩ ਘੁਮਾਉਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਕਬਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ.

ਇਸ ਸਾਰੀ ਜਾਗੀਰ ਦਾ ਅਟਾ ਸਟਾ ੩ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ. ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(੫) ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ. ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਦੀਵਾਰਾਂ ਅਜੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ.

(੬) ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ. ਸ਼ਹਿਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਅਤੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਇਸੇ ਥਾਂ ਬੈਠਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

(੭) ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ. ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਧਰਮਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ ਸੀ.

(੮) ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ (੨). ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫ਼ਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਖੇਡਦੇ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ. ੮੦) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਪਿੰਡ "ਸੂਰੇ ਵਾਲ" ਥਾਣਾ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ੧੮।।=) ਰਿਆਸਤ ਕਲਸੀਆ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ੨੫) ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹਨ.

ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪਹਾੜੀ ਉੱਪਰ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਦਰਬਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਰਦਾਰ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਸ "ਸੁਰਖ ਪੁਰ," ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ ਨੇ ਕਰਾਈ ਹੈ.

ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਇੱਕ ਬੋਹੜ ਦਾ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ.

(੯) ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ. ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਏਕਾਂਤ ਬੈਠਕੇ ਭਜਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਇਹ ਭੋਰਾ ਕਰੀਬ ੮ ਫੁੱਟ ਗਹਿਰਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੀਆਂ ੧੦ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ.

(੧੦) ਫ਼ਤੇ ਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ. ਸ਼ਹਿਰ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਥਾਣੇ ਦੇ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਇਹ ਕਿਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ. ਇਹ ਕਿਲਾ ਹੁਣ ਢੈਹ ਚੁੱਕਾ ਹੈ.

(੧੧) ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲਾ. ਸ਼ਹਿਰ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਿਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ.

ਇਸ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਤੋੜਨ ਲਈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਮਦਮੱਤ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਮਸਤ ਕਰਕੇ ਟਕਰਾ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਰਛਾ ਮਾਰਕੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਭੇਦਨ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ.

ਇਹ ਕਿਲਾ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਦੀ ਢਾਹ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਨਗਹਿਲੀ ਕਾਰਣ ਢੈਹ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦਰਬਾਰ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਕਰੀਬ ੩ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਅਤੇ ਸੋਢੀ ਸ਼ਬਦ.

ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਿਲੇ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦ ਪੁਰ ੨.

ਆਨੰਦ ਮੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਆਨੰਦਾਂ ਦੀ ਜੜ ਹੈ. "ਆਨੰਦਮੂਲ ਅਨਾਥ ਅਧਾਰੀ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਆਨੰਦ ਰੂਪ. ਕਰਤਾਰ. ਆਨੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਕ੍ਸ਼ਣ. "ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਅਗੋਚਰ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਆਨੰਦੀ. ਸੰ. आनन्दिन्. ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼. ਆਨੰਦ ਵਾਲਾ.

ਆਨੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦ.

ਆਪ. ਸੰ. आप्. ਧਾ—ਵ੍ਯਾਪਨਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨਾ. ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੨ आत्मन्—ਆਤ੍ਮਨ੍. ਸਰਵਖ਼ੁਦ. ਸ੍ਵਯੰ. "ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਰ ਸਰਬ ਕੀ ਆਪ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਤੁਮ ਅਤੇ ਓਹ ਦੀ ਥਾਂ ਸਨਮਾਨ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. "ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਕੋ ਬਖਸ਼ੋ ਆਪ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਾਭਾਵ. ਖ਼ੁਦੀ. ਹੌਮੈ. "ਓਨਾ ਵਿਚਿ ਆਪ ਵਰਤਦਾ ਕਰਣਾ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੩) ੫ ਭਾਵ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ. "ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਬਹੁਤ ਧ੍ਰੁਵ ਸਭ ਬਿਧਿ. ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭੇ ਆਪ." (ਸੂਰਦਾਸ) ੬ ਆਪਣਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਆਤਮ ਬੋਧ. "ਆਪੈ ਨੋ ਆਪ ਖਾਇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੭ ਵਿ—ਆਪਣਾ. "ਇਸਟ ਮੀਤ ਆਪ ਬਾਪ ਨ ਮਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਸੋ ਧਨ ਕਿਸਹਿ ਨ ਆਪ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੮ ਸੰ. आप्र—ਆਪ੍ਰ. ਵਿ—ਨਿਰਾਲਸ. ਚੁਸਤ. ਚਾਲਾਕ. "ਲਏ ਸਰਬ ਸੈਨਾ ਕੀਏ ਆਪ ਰੂਪੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੯ आपस्—ਆਪ: ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ. "ਜੈਸੇ ਧਾਰ ਸਾਗਰ ਮੇ ਗੰਗਾ ਜੀ ਕੋ ਆਪ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਆਪਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਨਾਤਾ। ੩ ਭਾਈਚਾਰਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਆਪ ੭। ੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ. ਆਪਸ ਮੇ.

ਆਪਸੁਆਰਥੀ. ਵਿ—ਖ਼ੁਦਗਰਜ. ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਾਰਥ (ਮਤਲਬ) ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਤਲਬੀ. "ਮਨਮੁਖ ਆਪਸੁਆਰਥੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਆਪਕਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਪਕਾਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਬਕਾਰੀ.

ਆਪ ਗਣਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਪਣੇ ਤਾਂਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕਰਾਉਣਾ. ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਵਸ਼ ਹੋਕੇ ਆਪਣੇ ਤਾਂਈ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਗਿਣਾਉਣਾ. "ਜੇ ਕੋ ਆਪ ਗਣਾਇਦਾ ਸੋ ਮੂਰਖ ਗਾਵਾਰ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੧ ਮ: ੩)

ਆਪਗਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ (ਪਾਣੀ) ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਚਿੰਤ ਆਪਗਾ ਭਈ ਮਹਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਬਿਨਾਪਗਾ.

ਆਪਗ੍ਰਹ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਗ੍ਰਹ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯਾਗ੍ਰਹ.

ਆਪਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਟ. ਦੂਕਾਨ। ੨ ਬਾਜ਼ਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਪਨ. "ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਆਪਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਪਨਾ. "ਆਪਣਾ ਚੋਜ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਆਪੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਆਪਣਾ ਭਾਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਦਪਸੰਦੀ. ਮਨਮੁਖਤਾ. ਮਨਮਤਿ. "ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ! ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਭਾਣਾ. ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ.

ਆਪਤ. ਸੰ. ਆਪੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪੱਤਿ. ਵਿਪਦਾ. "ਸੰਪਤ ਹਰਖ ਨ ਆਪਤ ਦੂਖਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. आत्मत्व—ਆਤਮਤ੍ਵ. ਹੌਮੈ. ਅਭਿਮਾਨ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਆਪਤ ਪੰਚ ਦੂਤ ਬਿਖੰਡਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੩ ਸੰ. ਆਪ੍ਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪਤ. ਹਾਸਿਲ। ੪ ਦਾਨਾ. ਚਤੁਰ। ੫ ਯਥਾਰਥ ਵਕਤਾ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਖੀ. ਸਾਧੂ.

ਆਪਤਕਾਮ. ਸੰ. ਆਪ੍ਤਕਾਮ. ਵਿ—ਸਭ ਕਾਮਨਾਂ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ. ਪੂਰਣਕਾਮ.

ਆਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਆਪਤ ੧। ੨ ਸੰ. ਆਪ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਪਤੀ. ਲਾਭ.

ਆਪਤੁ. ਸੰ. आत्मत्व—ਆਤਮਤ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੌਮੈ. ਖ਼ੁਦੀ। ੨ ਖ਼ੁਦਪਸੰਦੀ. "ਛੋਡ ਆਪਤੁ ਬਾਦ ਅਹੰਕਾਰਾ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਆਪਦ } **ਆਪਦਾ** } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪਦਾ. ਵਿਪੱਤਿ। ੨ ਵਿਘਨ. "ਤਹਾਂ ਦੂਖ ਸਭ ਆਪਦ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਆਪਨ. ਸਰਵ—ਨਿਜ ਦਾ. ਆਪਣਾ. "ਆਪਨ ਬਾਪੈ ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਕੋ, ਭਾਵਨ ਕੋ ਹਰਿ ਰਾਜਾ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਖ਼ੁਦ. ਆਪ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਆਪਨ ਤਰੈ, ਅਉਰਨ ਲੇਤ ਉਧਾਰ." (ਸ. ਮ. ੯) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਕਾਨ. ਹੱਟ. ਦੇਖੋ, ਆਪਣ. "ਬਨਜ ਸੌਜ ਸੋਂ ਆਪਨ ਪੂਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਪਨੜਾ. ਸਰਵ—ਨਿਜ ਦਾ. ਆਪਣਾ. ਅਪਨਾ. "ਆਪਨੜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ." (ਵਡ ਮ: ੪) "ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ."? (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਆਪਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਪਨਾ.

ਆਪਨਿਧਿ. ਜਲਨਿਧਿ. ਸਮੁੰਦਰ.

ਆਪ ਪਛਾਣਨਾ. ਆਪਣੀ ਅਸਲਿਯਤ ਸਮਝਣੀ. "ਪਰਹਰਿ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪੁ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਹਰ ਕਿ ਬਾਖ਼ੁਦ ਆਸ਼ਨਾ ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ ਖ਼ੁਦਾ ਬੇਗਾਨਾ ਨੇਸ੍ਤ." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਆਪਭੇਸ. ਵਿ—ਆਪਣਾ. ਲਿਬਾਸ। ੨ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ. ਹੌਮੈ ਦੀ ਮੂਰਤਿ. "ਭਯੋ ਆਪ ਭੇਸੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਆਪਮੁਹਾਰੁ } **ਆਪਮੁਹਾਰਾ** } ਵਿ—ਅਮੋੜ. ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਹਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੈ. ਆਪਹੁਦਰਾ. ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬਿਨਾ ਸੁਤੇ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਮੁਖਿ ਬੋਲੈ ਆਪਮੁਹਾਰੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਆ ਪਰਸ. ਦੇਖੋ, ਅਪਰਸ. "ਨਿਰਹਾਰ ਵਰਤੀ ਆ ਪਰਸਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਆਪ ਲਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨਾ. ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਹਰ ਕਰਨੀ. "ਰਤਨਾ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਈ, ਆਵੈ ਆਪੁ ਲਖਾਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਆਪ ਵਵਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਪਾਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਹੰਕਾਰ ਮਿਟਾਉਣਾ.

ਆਪਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ. ਆਪਾਭਾਵ। ੨ ਹੌਮੈ. ਹੰਕਾਰ। ੩ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ. "ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ." (ਧਨਾ ਮ: ੯) ੪ ਮਰਾ. ਅੱਪਾ. ਪਿਤਾ. ਬਾਪ.

ਆਪਾਂ. ਸਰਵ—ਆਪ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਅਸੀਂ. ਹਮ.

ਆਪਾਉ. ਸੰ. ਆਪ੍ਯਾਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਪਣ. ਸੇਚਨ. ਆਬਪਾਸ਼ੀ. "ਸਲਿਲ ਆਪਾਉ ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਲ ਸਿੰਜੋ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਪਾਉਣਾ.

ਆਪਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਪਾਉ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਅਪਣਾਉਣਾ. ਆਪਣਾ ਕਰਨਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਗਹਿ ਭੁਜਾ ਆਪਾਇਓ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਆਪਾਇਆ. ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਆਪਾਉਣਾ। ੨ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਕਰ ਲਿਆ. ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ. "ਕਰਨਾ ਆਪਿ ਕਰਾਵਨ ਆਪੇ, ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਆਪਾਇਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਆਪਾਹ. ਬੇਲਾਗ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਹ. "ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥ ਆਪਾਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਆਪਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਰਾਉ. ਪਤਨ। ੨ ਆਰੰਭ। ੩ ਅੰਤ। ੪ ਵ੍ਯ—ਅਚੱਣਚੇਤ. ਅਚਾਨਕ.

ਆਪਾਨਬਾਇ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਨ ਬਾਇ.

ਆਪਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਰ. "ਕਉਤਕ ਕਰੈ ਰੰਗ ਆਪਾਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਆਪਿ. ਦੇਖੋ, ਆਪ। ੨ ਵ੍ਯ—ਖ਼ੁਦ. ਸ੍ਵਯੰ. "ਆਪਿ ਛੂਟੇ ਨਹ ਛੂਟੀਐ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਜਹਾ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ. ਦੋਸਤ.

ਆਪਿਓ. ਵਿ—ਅਪਣਾਇਆ. ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ. "ਲੰਕ ਭਭੀਖਣ ਆਪਿਓ ਹੋਂ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਆਪੀਣੈ ਆਪਾਹੁ. ਆਪਣੇ ਆਪ. ਖ਼ੁਦ ਬਖ਼ੁਦ. ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ. "ਆਪੀਣੈ ਆਪਾਹੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਆਪੀਨ. ਸੰ. ਲੇਵਾ. ਊਧ. "ਛੀਰ ਦੇਹਿਂ ਬਹੁ ਵਡ ਆਪੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਖੂਹ. ਕੂਆ.

ਆਪੀਨੈ. ਖ਼ੁਦ ਹੀ. ਸ੍ਵਯੰ. "ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ. ਦੇਖੋ, ਆਪੀਣੈ ਆਪਾਹ. "ਜਿਨਿ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਆ ਸਚੜਾ ਅਲਖ ਅਪਾਰੋ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆਂ)

ਆਪੁ. ਆਪਣਾ ਆਪ. ਦੇਖੋ, ਆਪ. "ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ." (ਜਪੁ) "ਆਪੁ ਸਵਾਰਹਿ ਮੈ ਮਿਲਹਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਖ਼ੁਦੀ. ਹੌਮੈ. "ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਸੰਤ ਚਰਨ ਲਾਗਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੩ ਵ੍ਯ—ਖ਼ੁਦ. "ਆਪੁ ਗਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਖੋਵਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਆਪੇ. ਖ਼ੁਦ (ਸ੍ਵਯੰ) ਹੀ. "ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ." (ਜਪੁ)

ਆਪੇ ਆਪ, ਆਪੇ ਆਪੁ. ਦੇਖੋ, ਆਪੀਣੈ ਆਪਾਹੁ. "ਹਰਿ ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਵਣਜਾਰਾ)

ਆਪੇ ਆਪੇ. ਆਪਹੀ ਆਪ. ਸ੍ਵਯੰ। ੨ ਹੌਮੈ ਵਾਲਾ. ਅਭਿਮਾਨੀ. "ਏਕ ਮਹਲਿ ਤੂੰ ਆਪੇ ਆਪੇ, ਏਕ ਮਹਲਿ ਗਰੀਬਾਨੋ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਆਪੇ ਆਪਿ.

ਆਪੈ. ਦੇਖੋ, ਆਪੇ। ੨ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ. "ਆਪੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਈ ਕਰਤਾ, ਜਮੁ ਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਆਪੋਧਾਪ, ਆਪੋਧਾਪੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਦੀ ਦੌੜ. ਖ਼ੁਦ ਮੁਖ਼ਤਾਰੀ. ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਧ੍ਰਾਪਨ (ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ) ਲਈ ਕੀਤੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਆਪੋ ਧਾਪੀ ਹੋਇਕੈ ਨਜਾਰੇ ਨਜਾਰੇ ਧਰਮ ਚਲਾਵੈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰ. ਅਪਧ੍ਯਾਨ. ਅਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਨ. ਬਦਖ਼੍ਵਾਹੀ.

ਆਪੌ. ਦੇਖੋ, ਆਪ ਅਤੇ ਆਪਾ. ਅਪਨਪੌ। ੨ ਅਪਨੇ ਸੇ. ਆਪ ਥੋਂ. "ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੌ ਜਾਣੈ, ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ." (ਜਪੁ) ਜੇ ਕੋਈ ਸਮਝੇ ਕਿ ਮੇਥੋਂ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਆਫ਼ਤ. ਅ਼ آفت ਸੰ. ਆਪਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪਦਾ। ੨ ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼। ੩ ਉਪਦ੍ਰਵ. ਫਸਾਦ.

ਆਫ਼ਤਾਬ. ਫ਼ਾ آفتاب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਫ਼ਤ-ਆਬ. ਪਾਣੀ ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸੂਰਜ. "ਆਫਤਾਬ ਸਮ ਉਦਯ ਨ ਹੋਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੰ. ਆਪਤਾਪ.

ਆਫ਼ਤਾਬਗੀਰ. ਫ਼ਾ. ਛਤਰੀ. ਛਤ੍ਰ। ੨ ਮੁਗ਼ਲ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਪਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਪੱਖਾ ਸੁਨਹਰੀ ਡੰਡੀ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਂਦਾ ਸੀ.

ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਨ, ਆਫਤਾਬੇ ਯਮਾਨ ਫ਼ਾ آفتابِ یمن-آفتابِ یمان ਯਮਨ ਦਾ ਸੂਰਜ. ਭਾਵ, ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਤੇਜ. ਯਮਨ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ ਹੈ. "ਚਰਾਗੇ ਫ਼ਲਕ ਆਫ਼ਤਾਬੇ ਯਮਨ." "ਕਿ ਮਾਹੇ ਫ਼ਲਕ ਆਫ਼ਤਾਬੇ ਯਮਾਨ." (ਹਕਾਯਤਾਂ) ਦੇਖੋ, ਯਮਨ ੩.

ਆਫਰਣਾ, ਆਫਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸਫਾਰ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਫੁੱਲਣਾ. ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਕੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਫਾਰ.

ਆਫ਼ਰੀਂ. ਫ਼ਾ آفرین ਵ੍ਯ—ਵਾਹ ਵਾਹ! ਧੰਨ ਧੰਨ! ਸ਼ਾਬਾਸ਼! "ਸਦਾ ਆਫ਼ਰੀਂ ਕਹਿ ਕੈ ਸਾਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵਿ—ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਜਹਾਂ ਆਫ਼ਰੀਂ." ਜਹਾਨ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਆਫ਼ਰੀਦਹ. ਫ਼ਾ آفریده ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ.

ਆਫ਼ਰੀਦਨ. ਫ਼ਾ آفریدن ਕ੍ਰਿ—ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ.

ਆਫਰੀਦੀ. ਦੇਖੋ, ਅਫਰੀਦੀ.

ਆਫਰੀਨ. ਦੇਖੋ, ਆਵਰੀਂ.

ਆਫ਼ਾਤ. ਅ آفات ਆਫਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਸਰਕਸ਼ ਹੈ ਆਫਾਤ ਉਠਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਫਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਫਾਰ.

ਆਫੂ. ਦੇਖੋ, ਅਫੀਮ. "ਅਮਲੀ ਮਿਸ਼ਰੀ ਛਾਡਕੈ ਆਫੂ ਖਾਤ ਸਰਾਹਿ." (ਵ੍ਰਿੰਦ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਫਵ. "ਗੁਨਹਿ ਉਸ ਕੇ ਸਗਲ ਆਫੂ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਆਫੂਆ ਕੀ ਬਰੀ. ਸੰਗਜਾ—ਅਫੀਮ ਦੀ ਗੋਲੀ. ਅਫਯੂਨ ਦਾ ਮਾਵਾ. ਅਹਿਫੇਨ ਵਟੀ. "ਅਮਿਤ ਆਫੂਆ ਕੀ ਬਰੀ ਖਾਇ ਚਢਾਈ ਭੰਗ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੧)

ਆਬ. ਫ਼ਾ آب ਸੰਗਜਾ—ਜਲ. ਪਾਨੀ. ਦੇਖੋ. ਆਪ ੯ ਅਤੇ ਅਬਜ. "ਦਰਖਤ ਆਬ ਆਸ ਕਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਪਾਰਾ। ੩ ਮੋਤੀ। ੪ ਆਭਾ. ਚਮਕ. ਦਮਕ। ੫ ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ। ੬ ਮੁੱਲ. ਕ਼ੀਮਤ। ੭ ਦਰਜਾ. ਰੁਤਬਾ। ੮ ਰਸਮ. ਰਿਵਾਜ। ੯ ਆਦਤ. ਸੁਭਾਉ. "ਸਚ ਕੀ ਆਬ ਨਿਤ ਦੇਹਿ ਪਾਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਪਾਣੀ ਦੇਓ.

ਆਂਬ. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਬ. ਆਮ੍ਰ. "ਪਾਕਨ ਲਾਗੇ ਆਂਬ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਭਾਵ, ਜਿਗ੍ਯਾਸੀ ਸ਼ੁੱਭ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਣ ਹੋਣ ਲਗੇ.

ਆਬਸ਼ਾਰ. ਝਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਾਦਰ. ਝਰਨਾ.

ਆਬ ਹ਼ਯਾਤ, ਆਬ ਹੈਵਾਨ ਫ਼ਾ آب حیات آب حیوان ਆਬੇ ਹ਼ਯਾਤ. ਸੰਗਜਾ—ਹ਼ਯਾਤ (ਜੀਵਨ) ਦਾ ਪਾਨੀ. ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੁਧਾ.

ਆਬਕਾਰ. ਫ਼ਾ آبکار ਅ਼ਰਕ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸ਼ਰਾਬ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ.

ਆਬਕਾਰੀ. ਫ਼ਾ آبکاری ਸੰਗਜਾ—ਅ਼ਰਕ਼. ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ. Distillery.

ਆਬਖ਼ੋਰਾ. ਫ਼ਾ آبخورہ ਸੰਗਜਾ—ਬਖੋਰਾ. ਆਬ (ਪਾਣੀ) ਪੀਣ ਦਾ ਭਾਂਡਾ. ਪਿਆਲਾ.

ਆਬਗੀਰ. ਫ਼ਾ آبگیر ਸੰਗਜਾ—ਆਬ (ਜਲ) ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ. ਟੋਆ. ਤਾਲ। ੨ ਖਾਈ. ਨਾਲਾ। ੩ ਜਲ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ. ਘੜਾ. ਗਾਗਰ. ਡੋਲ. ਬੋਕਾ. ਚਰਸ.

ਆਬਗੂੰ. ਫ਼ਾ آبگوں ਵਿ—ਪਾਣੀ ਰੰਗਾ। ੨ ਆਬਦਾਰ. ਚਮਕੀਲਾ। ੩ ਚਮਕੀਲੀ ਤਲਵਾਰ। ੪ ਇੱਕ ਨਹਿਰ, ਜੋ ਈਰਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਆਬ ਜਮਜਮ. ਜ਼ਮਜ਼ਮ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਹੱਜ ਅਤੇ ਜਮਜਮ.

ਆਬਦਾਰ. ਫ਼ਾ آبدار ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ. ਚਮਕ ਦਮਕ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸੁਰਾਹੀ ਬਰਦਾਰ. ਉਹ ਆਦਮੀ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਲੈਕੇ ਅਮੀਰਾਂ ਪਾਸ ਹਾਜਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਆਬਨੂਸ. ਫ਼ਾ آبنوس ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਰਾਨੀ ਗੇਲੀ ਬਹੁਤ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਕਲਮਦਾਨ. ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਕਾਠਾਂ ਅਤੇ ਸੋਟੀਆਂ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸੁੰਦਰ ਚੀਜਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਹ ਦਰਖ਼ਤ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. L. Diospyros emenum. ਯੂ. ebenos. ਅੰ. ebony.

> ਘੂੰਘਟ ਉਘਾਰ ਕਾਰੀ ਨਾਇਕਾ ਦੀਦਾਰ ਦੀਨ,
> ਦੇਖਤ ਹੀ ਭਾਂਡੀਗਈ ਹਾਂਡੀ ਦਾਧੀ ਫੂਸ ਕੀ,
> ਭੇਡਨ ਕੇ ਦੌਰ ਪਰੀ ਹੌਲ ਪਰੀ ਘੂਸਨ ਕੇ,
> ਕੱਵਨ ਕੇ ਰੌਰ ਪਰੀ ਆਪਨੇ ਜਲੂਸ ਕੀ,
> ਕਾਂਬਰੀ ਨਿਕਾਰੀ ਕਰੀ ਕੋਲਾ ਕੀ ਬਿਗਾਰੀ ਕੁਲ,
> ਭਨਤ "ਪੁਰਾਨ" ਨ ਅਗਾਰੀ ਕੁਹੂ ਹੂਸ ਕੀ,
> ਤਵਾ ਮੇ ਨ ਤਾਬ ਰਹੀ ਕਾਜਰ ਬੇ ਆਬ ਭਈ,
> ਤੇਰੀ ਆਬ ਦੇਖੇ ਆਬ ਗਈ ਆਬਨੂਸ ਕੀ.

ਆਬਪਾਸ਼ੀ. ਫ਼ਾ آبپاشی ਸੰਗਜਾ—ਸੇਚਨ. ਸਿੰਚਾਈ. ਜਲ ਸਿੰਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜਲ ਛਿੜਕਨਾ.

ਆਬਰੂ. ਫ਼ਾ آبرو ਸੰਗਜਾ—ਰੂ (ਚੇਹਰੇ) ਦੀ ਆਬ. ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. ਇੱਜ਼ਤ. "ਵਿਚ ਸਭਾ ਆਬਰੂ ਖੋਇ ਤੋਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਬਰੇ. ਸੰਗਜਾ—ਆਮ੍ਰ. ਅੰਬ. "ਕਕਰੀ ਆਬਰੇ ਪਕਾਏ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਭਾਵ—ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਕਰਮ ਹੋ ਗਏ. ਦੇਖੋ, ਫੀਲੁ ੨.

ਆਬਰੋ. ਦੇਖੋ, ਆਬਰੂ. "ਗਈ ਆਬਰੋ ਦੀਰਘ ਆਜ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਬਲੀ. ਸੰਗਜਾ—ਕੱਚੀ ਅੰਬੀ। ੨ ਇਮਲੀ। ੩ ਇਮਲੀ ਦਾ ਫਲ। ੪ ਦੇਖੋ, ਆਵਲੀ.

ਆਬਾਦ. ਅ آباد ਅਬਦ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਯੁਗ (ਜੁਗ) ੨ ਫ਼ਾ. ਵਸਤੀ. ਸ਼ਹਿਰ। ੩ ਉਸਤਤਿ। ੪ ਵਿ—ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ.

ਆਬਾਦਾਨ. ਫ਼ਾ آبادان ਆਬਾਦ. ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ. "ਆਬਾਦਾਨ ਸਦਾ ਮਸਹੂਰ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਇਰਾਕ਼ੇ ਅ਼ਰਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ.

ਆਬਾਦੀ. ਫ਼ਾ آبادی ਸੰਗਜਾ—ਬਸਤੀ. ਵਸੋਂ। ੨ ਜਨਸੰਖ੍ਯਾ. ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ. ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ?

ਆ਼ਬਿਦ. ਅ਼ عابد ਵਿ—ਇ਼ਬਾਦਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭਜਨੀਕ. ਭਗਤ.

ਆਬੀ. ਫ਼ਾ آبی ਵਿ—ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਪਣਿਆਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਤਰਾਵਤ. ਨਮੀ। ੩ ਮੁਰਗਾਬੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਬਾਜਨ ਸਾਥ ਆਬੀਅਨ ਲੇਹੀਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੧)

ਆਬੂ. ਸੰ. ਅਬੁਦ. ਸੰਗਜਾ—ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਰਵਲੀ ਪਰਬਤ ਦੀ ਇੱਕ ਚੋਟੀ, ਜੋ ਸਿਰੋਹੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਵਸਿਸ੍ਠ ਰਿਖੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ੩੯੩੦ ਫੁਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਟਿੱਲੇ "ਗੁਰੁਸ਼ਿਖਰ" ਦੀ ਉਚਾਣ ੫੬੫੦ ਫੁਟ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਨਾ ਹਵਨਕੁੰਡ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਗਨਿਕੁਲ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜਪੂਤ.

ਇੱਥੇ ਜੈਨ ਮੰਦਿਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ. ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਇਸ ਥਾਂ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਨ ੧੮੪੭ ਵਿੱਚ

ਇਹ ਠੰਡੀ ਥਾਂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਲੱਭੀ ਸੀ.

ਆਬੇ ਹੈਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਆਬਹੈਵਾਨ.

ਆਬੇ ਬਕ਼ਾ. ਫ਼ਾ آبِ بقا ਸੰਗਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੁਧਾ.

ਆਂਬ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਮ੍ਰ. ਅੰਬ.

ਆਭਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਆਭਾ (ਸ਼ੋਭਾ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਭਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਗਹਿਣਾ. ਭੂਸਣ. "ਹਰਿਨਾਮ ਰੰਗ ਆਭਰਣੀ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੨ ਪੋਸਣ. ਪਰਵਰਿਸ਼. ਪਾਲਨ.

ਆਭਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ। ੨ ਪ੍ਰਭਾ. ਚਮਕ। ੩ ਉਪਮਾ.

ਆਭਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਝਲਕ. ਛਾਇਆ.

ਆਭਾਗਾ. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਗਾ. "ਜਨਮਤ ਕੀ ਨ ਮੂਓ ਆਭਾਗਾ?" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਆਭਾਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਆਭਾ (ਸ਼ੋਭਾ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਭਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬੋਝ. ਭਾਰ। ੨ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ। ੩ ਉਪਕਾਰ. ਇਹਸਾਨ। ੪ ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੨੨.

ਆਭਿਖੇਕ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਖੇਕ। ੨ ਵਿ—ਅਭਿਖੇਕ ਸੰਬੰਧੀ.

ਆਭਿਗਯ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਗਯ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਆਭਿਜ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਜ.

ਆਭੁਲ. ਦੇਖੋ, ਅਭੁਲ. "ਆਪ ਆਭੁਲ ਨ ਭੁਲਉ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਆਭੂਖਣ, ਆਭੂਖਨ ਸੰ. ਆਭੂਸਣ. ਸੰਗਯਾ—ਗਹਿਣਾ. ਜ਼ੇਵਰ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਭੂਖਨ ਪਹਿਰੀਜੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਅਲੰਕਾਰ. ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ.

ਆਭੋਗ. ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧ੍ਰੁਵਪਦ ਆਦਿ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ. ਭੋਗ ਦਾ ਹਿੱਸਾ.

ਆਭੰਜ. ਦੇਖੋ, ਅਭੰਜ.

ਆਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਕੱਚਾ. ਅਪਕ੍ਵ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਉਂ. ਅਨਪਚ ਅੰਨ ਦਾ ਰਸ, ਜੋ ਅੰਤੜੀ ਤੋਂ ਗੁਦਾ ਰਸਤੇ ਡਿਗਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਮਪਾਤ ੨। ੩ ਸੰ. ਆਮ੍ਰ. ਅੰਬ ਦੇਖੋ, ਅੰਬ ੨। ੪ ਸੰ. ਆਮਯ. ਰੋਗ. "ਸੁਨ ਲਹਿਣਾ ਹਰਖਯੋ ਰਿਦੇ ਜਯੋਂ ਆਮੀ ਬ੍ਰੈ ਆਮ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਜਿਵੇਂ ਰੋਗੀ ਰੋਗ ਨੂੰ ਖੋਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੫ ਅ਼ عام ਆ਼ਮ. ਵਿ—ਸਾਮਾਨ੍ਯ. ਮਾਮੂਲੀ. ਸਾਧਾਰਣ. ਜੋ ਖ਼ਾਸ ਨਹੀਂ। ੬ ਪ੍ਰਸਿੱਧ। ੭ ਸੰਗਯਾ—ਸਾਲ. ਵਰ੍ਹਾ.

ਆਮਖ. ਦੇਖੋ, ਆਮਿਖ.

ਆਮ ਖਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਦਰਬਾਰੀ ਕਮਰਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਸ ਦਰਬਾਰੀ ਅਤੇ ਆ਼ਮ ਲੋਕ ਹ਼ਾਜਿਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ੨ ਉਹ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਅਤੇ ਖਾਸ ਨੂੰ ਹਾਜਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਯਾ ਹੋਵੇ. "ਆਮ ਖਾਸ ਮੇ ਕਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਮਦ. ਫ਼ਾ آمد ਆਇਆ. "ਕੁਜਾ ਆਮਦ ਕੁਜਾ ਰਫਤੀ?" (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਕਿੱਥੇ ਆਇਆ ਕਿੱਥੇ ਤੂੰ ਗਿਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਮਦਨੀ. ਸੰ. ਆਯ. "ਆਮਦ ਖ਼ਰਚ ਸੰਭਾਰਨ ਕਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਮਦਨ. ਫ਼ਾ آمدن ਕ੍ਰਿ—ਆਉਣਾ. ਆਗਮਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਮਦ. ਆਮਦਨੀ.

ਆਮਦੰਦ. ਫ਼ਾ آمدند ਉਹ (ਵਹ) ਆਏ.

ਆਮਨ. ਸੰ. आमनस्—ਆਮਨਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਰੋਗ. ਬੀਮਾਰੀ.

ਆਮਨਾਯ. ਸੰ. आम्नाय. ਸੰਗਯਾ—ਵੇਦ। ੨ ਅਭ੍ਯਾਸ। ੩ ਰੀਤਿ. ਮਰਯਾਦਾ (ਮਰਜਾਦਾ). ੪ ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਯ. ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਆਮਪਾਤ. ਆਮ (ਕੱਚੇ) ਗਰਭ ਦਾ ਪਾਤ (ਡਿਗਣਾ). ਦੇਖੋ, ਗਰਭਸ੍ਰਾਵ। ੨ ਆਉਂ ਦੇ ਡਿਗਣ ਨੂੰ ਭੀ ਆਮਪਾਤ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਜਠਰਾਗਨਿ ਦੇ ਨਿਰਬਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਨਪਚ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅੰਨ ਦਾ ਕੱਚਾ ਰਸ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹੀ ਆਉਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤੜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਆਉਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦੁਰਗੰਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਚਾਵਲ ਸਾਬੂਦਾਣਾ ਆਦਿਕ ਨਰਮ ਗਿਜ਼ਾ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰੜੇ ਭੋਜਨ ਦੁਖਦਾਈ ਹਨ. ਜੇ ਅੰਤੜੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਉਂ ਨਾਲ ਲਹੂ ਆਵੇ ਅਤੇ ਮੈਲ ਦਰਦ ਨਾਲ ਝੜੇ, ਤਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮਰੋੜਾ ਅਥਵਾ ਪੇਚਿਸ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪੇਚਿਸ਼.

ਆਉਂ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਹਾਊਬੇਰ, ਅਦਰਕ, ਮੋਥਾ ਅਤੇ ਪਿੱਤ ਪਾਪੜਾ ਉਬਾਲਕੇ ਪਿਆਉਣਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਬਿੱਲ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਗੁੜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਖਾਣਾ ਜਾਂ ਚਾਯ ਦੀ ਤਰਾਂ ਪੀਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ. ਸੁੰਢ, ਚਿੱਟਾ ਜੀਰਾ, ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ, ਹਿੰਗ, ਜਾਇਫਲ, ਅੰਬ ਦੀ ਗੁਠਲੀ, ਬਿੱਲ, ਕੱਥ ਅਤੇ ਭਤਿੰਗੀ ਦਾ ਚੂਰਣ ਦਹੀਂ ਨਾਲ ਫੱਕਣਾ ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਆਮਪਾਤ ਅਰੁ ਸ੍ਰੋਣਤ ਪਾਤਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਆਮਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰੋਗ. ਬੀਮਾਰੀ। ੨ ਹਾਨੀ. ਨੁਕਸਾਨ। ੩ ਬਦਹਜ਼ਮੀ. ਅਜੀਰਣ। ੪ ਊਂਟ. ਸ਼ੁਤਰ.

ਆਮਰ. ਦੇਖੋ, ਅਮਰ. "ਆਪ ਗਵਾਇ ਆਮਰ ਰਹੇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਹੋਇ ਆਮਰੋ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਬੈਠਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ آمر ਆਮਿਰ. ਜੋ ਅਮਰ ਕਰੇ. ਜੋ ਹੁਕਮ ਚਲਾਵੇ. "ਧੁਰ ਕੀ ਭੇਜੀ ਆਈ ਆਮਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਾਇਆ। ੩ ਅ਼ غمر ਅੱਮਰ. ਕਮਜ਼ੋਰ. ਨਿਰਬਲ. "ਇਹੁ ਆਮਰ, ਹਮ ਗੁਰਿ ਕੀਏ ਦਰਬਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਇਹ ਮਾਇਆ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣ ਗਏ.

ਆਮਰਸ, ਆਮਰਖ ਸੰ. ਆਮਰ੍ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰੋਧ. ਗੁੱਸਾ. "ਇਰਖਾ ਪਰਖਾ ਛਲ ਆਮਰਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਈਰਖਾ ਰੁੱਖਾਪਨ ਕਪਟ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ। ੨ ਸੰ. ਆਮਰ੍ਸ਼. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨਾ। ੩ ਮਸ਼ਵਰਾ. ਸਲਾਹ. ਮੰਤ੍ਰ.

ਆਮਰਿ, ਆਮਰੀ, ਆਮਰ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਅਮਰ ਅਤੇ ਆਮਰ. "ਅਜੀ ਆਮਰੀ ਨਿਵਲਕਾ ਕਰਮ ਵਾਰੇ." (ਦੱਤਾਵ) ਅਜ ਅਮਰ ਯੋਗਾਭ੍ਯਾਸੀ.

ਆਮਰੂਦ. ਦੇਖੋ, ਅਮਰੂਦ.

ਆਮਰੋ. ਦੇਖੋ, ਆਮਰ.

ਆਮਲ. ਦੇਖੋ, ਆਮਿਲ.

ਆਮਲਕ. ਦੇਖੋ, ਆਉਲਾ. "ਹਾਥ ਆਮਲਕ ਆਤਮਗਜਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਮਲੀ. ਇਮਲੀ ਦੇਖੋ, ਅਮਲੀ ੩.

ਆਮਾਸ਼ਯ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਆਮ (ਕੱਚੇ) ਅੰਨ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਮੇਦਾ. ਜਠਰ। ੨ ਅੰਤੜੀ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੱਦੇ ਅੰਨ ਦਾ ਰਸ ਜਾਕੇ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਤੋਂ ਪਿੱਤ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Duodenum.

ਆਮਾਤ, **ਆਮਾਤਜ** } ਦੇਖੋ, ਅਮਾਤਜ.

ਆਮਾਦਹ. ਫ਼ਾ آماده ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ.

ਆਮਾਲ. ਅ਼ اعمال ਅਅ਼ਮਾਲ. ਸੰਗਜਾ—ਅ਼ਮਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਕਰਮ. ਕਰਤੂਤਾਂ. ਕਰਣੀਆਂ.

ਆਮਿ. ਦੇਖੋ, ਆਮਯ ਅਤੇ ਤਾਮਿ.

ਆਮਿਖ. ਸੰ. ਆਮਿਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਮਾਂਸ (ਮਾਸ). ਗੋਸ਼੍ਤ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਜਹੁ ਆਮਿਖ ਕੋ ਖਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਮਾਂਸ। ੨ ਵੰਸ਼. ਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਮਿਖ ੨.

ਆਮਿਲ. ਅ਼ عامل ਆ਼ਮਿਲ. ਅ਼ਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਭਜਾਸੀ. ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਅਹਿਲਕਾਰ. ਕਰਮਚਾਰੀ. "ਆਮਿਲ ਮੁਲਕਨ ਕੇ ਜਿਸ ਥਾਈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਲੀ ਅਹੁਦਾ. ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦੀ ਅੱਲ ਭੀ ਹੁਣ ਆਮਿਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੪ ਕਾਰੀਗਰ.

ਆਮੀ. ਵਿ—ਆਮਯ (ਰੋਗ) ਵਾਲਾ. ਰੋਗੀ. ਦੇਖੋ, ਆਮ ੩। ੨ ਅ਼ آمین Amen.[1] ਵਜ—ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇ. ਏਵਮਸ੍ਤੁ. ਤਥਾਸ੍ਤੁ। ੩ ਕ਼ਬੂਲ ਕਰੋ. ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ.

ਆਮੂ. ਫ਼ਾ آمو ਸੰਗਜਾ—ਬੁਖ਼ਾਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਦਰਿਆ, ਜੋ ਈਰਾਨ ਤੂਰਾਨ ਦੇ ਮੱਧ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ (oxus). "ਆਮੁ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ." (ਸਨਾਮਾ) ਆਮੂ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਤੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ (ਪਾਸ਼)

ਆਮੁਈਸਰਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਆਮੂ.

ਆਮੇਖ਼ਤਹ. ਫ਼ਾ آمیخته ਵਿ—ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਆਮੇਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ آمیختن ਕ੍ਰਿ—ਮਿਲਾਉਣਾ. ਮਿਸ਼੍ਰਣ.

ਆਮੇਜ਼. ਫ਼ਾ آمیز ਵਿ—ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ. ਮਿੱਸਾ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਰੰਗਾਮੇਜ਼."

[1] ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਅਰਦਾਸ) ਪਿੱਛੋਂ ਈਸਾਈ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਅਸਲੋਂ ਇਹ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ—ਸਚਮੁੱਚ, ਵਸਤੁਤ: ਆਦਿ.

ਆਮੇਜ਼ਿਸ਼. ਫ਼ਾ آمیزش ਸੰਗਜਾ—ਮਿਲਾਵਟ. ਮਿਲਾਪ.

ਆਮੇਯ. ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਅਮੇਉ। ੨ ਜੋ ਸਮਾ (ਮੇਉ) ਨਾ ਸਕੇ. ਮਾਂਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਚਖੰ ਦ੍ਵਾਰ ਆਮੇਯ ਵਾਹਜੰ ਸੁ ਆਵੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਮੇਰ, **ਆਮੇੜ** } ਜਯ (ਜੈ) ਪੁਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਨਗਰੀ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰ ੮ ਅਤੇ ਅੰਬੇਰ.

ਆਮੋ ਸਾਮਣੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਸਪਰ ਸਨਮੁਖ. ਇੱਕ ਦੇ ਸਾਮਣੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ. "ਲੱਖ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਣ ਆਮੋ ਸਾਮਣੇ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਆਮੋਖ਼ਤਹ ਕਾਰ. ਫ਼ਾ آموخته کار ਵਿ—ਕੰਮ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ.

ਆਮੋਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ آموختن ਕ੍ਰਿ—ਸਿੱਖਣਾ. ਸਿਖਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ। ੨ ਸਿਖਾਉਣਾ. ਸਿਖਜਾ ਦੇਣੀ.

ਆਮੋਦ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਆਨੰਦ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. "ਉਰ ਆਮੋਦ ਸੰਗ ਭੇ ਗਹਿਵਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਮੋਲ, **ਆਮੋਲਾ**, **ਆਮੋਲੀ** } ਦੇਖੋ, ਅਮੋਲ। ੨ ਬਿਨਾ ਮੁੱਲ. "ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਸਿਰ ਬੇਚ ਆਮੋਲੀਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ)

ਆਮੰਤ੍ਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਬੁਲਾਉਣਾ. ਸੱਦਣਾ. ਸੰਬੋਧਨ। ੨ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ. ਨਿਉਂਦਾ.

ਆਮ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਬ. ਆਂਮ. ਰਸਾਲ.

ਆਮ੍ਰ ਮੌਰ. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਬ ਦਾ ਬੂਰ. ਅੰਬ ਦੀ ਮੰਜਰੀ.

ਆਯ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਆਮਦਨ.

ਆਯਸ, **ਆਯਸੁ** } ਵਿ—ਲੋਹੇ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਆਗਜਾ. ਦੇਖੋ, ਆਇਸ.

ਆਯਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੌੜਾ। ੨ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਮਸਤਕ ਆਯਤ ਲੋਚਨ ਲੋਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਅ਼ آیت ਸੰਗਜਾ—ਕ਼ੁਰਾਨ ਅਤੇ ਅੰਜੀਲ ਦਾ ਪਦ. ਮੰਤ੍ਰ. ਤੁਕ. ਵਾਕ। ੪ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਚਿੰਨ੍ਹ। ੫ ਪੈਗੰਬਰ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ (ਸਿੱਧਿ).

ਆਯਤਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦਾ ਥਾਂ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਮੰਦਿਰ. ਦੇਵਾਲਯ.

ਆਯੱਤ. ਸੰ. आयत्त. ਵਿ—ਅਧੀਨ. ਪਰਵਸ਼.

ਆਯਦ. ਫ਼ਾ آید ਵਿ—ਆਵੇ. ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਆਵੇਗਾ। ੨ ਅ਼ عاید ਆ਼ਯਦ. ਉਲਟਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਘਟਨਾ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਦਾ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਪੁਰ ਠੀਕ ਬੈਠਣਾ. ਚਰਿਤਾਰਥ ਹੋਣਾ.

ਆਯਨ. ਦੇਖੋ, ਅਯਨ.

ਆਯਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਉਣ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ. ਆਇਆ. "ਬਗਾਂ ਭਿ ਆਯਾ ਚਾਉ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ) ੨ ਪੁਰਤ. ਸੰਗਜਾ—ਦਾਈ. ਧਾਤ੍ਰੀ। ੩ ਫ਼ਾ آیا ਵਜ—ਕਜਾ. ਕੀ. ਅਥਵਾ.

ਆਯਾਮ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਵਿਸਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੨ ਨਿਯਮ (ਕ਼ਾਇਦੇ) ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਯਾਮ.

ਆਯੀਨਹ. ਦੇਖੋ, ਆਈਨਾ.

ਆਯੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਮਰ ਅਵਸਥਾ। ੨ ਘੀ. ਘ੍ਰਿਤ। ੩ ਪੁਰੂਰਵਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ। ੪ ਅੰਨ. ਅਨਾਜ। ੫ ਪਵਨ. ਹਵਾ। ੬ ਔਲਾਦ। ੭ ਦਵਾ. ਔਖਧ.

ਆਯੁਸਮਾਨ / **ਅਯੁਖਮਾਨ** } ਸੰ. आयुष्मान्. ਵਿ—ਵਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ. ਚਿਰੰਜੀਵੀ.

ਆਯੁਖਾ. ਸੰ. आयुस्—ਆਯੁਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ.

ਆਯੁਖਯ. ਸੰ. ਆਯੁਸ੍ਯ. ਵਿ—ਉਮਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਹਯਾਤ ਬਖ਼ਸ਼। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੱਥ. ਬੀਮਾਰ ਦੇ ਖਾਣ ਲਾਇਕ ਪਦਾਰਥ। ੩ ਬਲ. ਤਾਕਤ.

ਆਯੁਤ. ਦੇਖੋ, ਅਯੁਤ ਅਤੇ ਆਯਤ.

ਆਯੁਧ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰੀਏ. ਹਥਿਆਰ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੨ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਸੰਖ. ਰਣਸਿੰਘਾ ਆਦਿਕ.

ਆਯੁਧਨ. ਜੰਗ. ਦੇਖੋ, ਆਯੋਧਨ. "ਘੋਰ ਆਯੁਧਨ ਐਸੋ ਭਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਆਯੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ. "ਛਿਨ ਛਿਨ ਆਯੁਰ ਬੀਤਤ ਜਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਆਯੁਖਾ.

ਆਯੁਰ ਵੇਦ. ਸੰ. ਆਯੁਰ੍ਵੇਦ. ਸੰਗਯਾ—ਉਮਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਵੇਦ. ਵੈਦਵਿਦ੍ਯਾ. ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਚਾਰਯ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹੀ, ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਧਨੰਤਰਿ ਨੂੰ ਸਿਖਾਈ. ਇਹ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਦਾ ਉਪਵੇਦ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਸ ਨਾਉਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪੋਥੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਵੈਦ੍ਯਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਸਾਰੇ ਇਸ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਆਯੁਰ ਵੇਦ ਕੀਯੋ ਪਰਕਾਸਾ." (ਧਨੰਤਰਾਵ)

ਆਯੇਦ. ਫ਼ਾ. ਆਓ ਤੁਮ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ.

ਆਯੋਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗ. ਯੁੱਧ। ੨ ਰਣ ਭੂਮਿ. ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ.

ਆਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਆ. "ਆਰ ਨਹੀਂ ਜਿਹ ਤੋਪਉ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਇਸ ਥਾਂ ਆਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਤੀਖਨ ਬੁੱਧਿ (ਬਾਰੀਕ ਅਕਲ) ਹੈ। ੨ ਚਕ੍ਰ ਆਰੇ ਆਦਿ ਦਾ ਦੰਦਾ[1] ਅਤੇ ਪਹੀਏ ਦਾ ਗਜ। ੩ ਕੱਚੀ ਧਾਤੁ। ੪ ਪਸ਼ੂ ਹੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਨੋਕਦਾਰ ਸੋਟੀ। ੫ ਅ਼ عار ਆ਼ਰ. ਲੱਜਾ. ਸ਼ਰਮ। ੬ ਵੈਰ. ਦੁਸ਼ਮਨੀ। ੭ ਸਿੰਧੀ. ਆਰ. ਪੁਚਕਾਰਨਾ. ਪਿਆਰ ਦੇਣਾ.

ਆਰਸ. ਸੰਗਯਾ—ਆਲਸ. "ਬਿਸਾਰ ਆਰਸੰ ਸਬੈ ਪ੍ਰਭਾਤ ਲੋਕ ਜਾਗਹੀਂ." (ਸੂਰਜਾਵ) ੨ ਸੰ. ਆਰ੍ਸ਼. ਵਿ—ਰਿਸ਼ਿ (ਰਿਖੀ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਰਿਖੀ ਦੀ ਰਚਨਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਰਿਸ਼ਿ ਕਰਕੇ ਸੇਵ੍ਯ ਵੇਦ.

ਆਰਸਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਲਸਤਾ. ਸੁਸਤੀ. ਆਲਸਪਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਰਾਸਤਾ.

ਆਰਸਪ੍ਰਯੋਗ. ਦੇਖੋ, ਆਸ਼ੰਪ੍ਰਯੋਗ.

[1] ਵਿਸਨੁ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਆਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਚਕ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਹੈ ਆਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਰਸੀ. ਸੰ. ਆਦਰ੍ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਸ਼ਾ. ਦਰਪਣ. ਆਈਨਾ. "ਇਹੁ ਮਨੁ ਆਰਸੀ ਕੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਖੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਜੈਸੇ ਤਾਰੋ ਤਾਰੀ ਔਰ ਆਰਸੀ, ਸਨਾਹ ਸਸਤ੍ਰ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਦੇਖੋ, ਆਈਨਾ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗਹਿਣਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਜੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਅੰਗੂਠੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨੀਦਾ ਹੈ. "ਕਹਾਂ ਸੁ ਆਰਸੀਆਂ ਮੁਹਿ ਬੰਕੇ?" (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਆਲਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ "ਆਰਸੀ" ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਆਰਕਤ. ਸੰ. ਆਰਕ੍ਤ. ਵਿ—ਲਾਲ. ਸੁਰਖ। ੨ ਲਾਲੀ ਦੀ ਝਲਕ ਸਹਿਤ.

ਆਰਕਤਾ ਜਲਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਆਰਕ੍ਤ (ਲਾਲ) ਜਲ ਵਾਲੀ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਰਜ. ਦੇਖੋ, ਆਰਯ.

ਆਰਜਤਾ. ਸੰ. ਆਰ੍ਯਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਭ੍ਯਤਾ. ਤਹਿਜੀਬ. "ਸਿਰਜਨ ਆਰਜਤਾਯ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠਤਾ. ਉੱਤਮਤਾ। ੩ ਨਿਸਕਪਟਤਾ. ਸਰਲਤਾ.

ਆਰਜਨੀ. ਸੰ. ਅਰ੍ਜੁਨੀ. ਵਿ—ਅਰਜੁਨ (ਚਾਂਦੀ) ਜੇਹੀ ਚਿੱਟੀ. ਉੱਜਲ। ੨ ਅਰਜਨ (ਸੰਗ੍ਰਹ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ. "ਨਮੋ ਆਰਜਨੀ ਮਾਰਜਨੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਆਰਜਵ. ਸੰ. ਆਰ੍ਜਵ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਧਾਪਨ. ਛਲ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਸਰਲਤਾ. "ਆਰਜਵ ਬਿਨਾ ਕੁਟਿਲਤਾ ਜੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵਿ—ਸਿੱਧਾ. ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਕਪਟ.

ਆਰਜਾ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਆਯੁਖਾ. ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Age। "ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ." (ਜਪੁ) ੨ ਅ. ਆ਼ਰਜ਼ਹ. ਰੋਗ. ਬੀਮਾਰੀ। ੩ ਸੰ. ਆਰ੍ਯਜਾ. ਮਾਤਾ. ਮਾਂ। ੪ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਗਾਹਾ ੩। ੫ ਵਿ—ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਨੇਕ ਔਰਤ. "ਭਨੈ ਨਿਜ ਭਾਰਜਾ ਸੋਂ, ਆਰਜਾ! ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਰਜਾਧਿ. ਸੰਗਯਾ—ਆਰਜਾ-ਅਵਧਿ. ਉਮਰ ਦੀ ਮਯਾਦ (ਮਿਆਦ). ਦੇਖੋ, ਅਰਜਾਧਿ.

ਆਰਜਾਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਆਰਜਾ (ਉਮਰ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਬੁਢੇਪਾ. ਜਰਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਰਜਾਰਿ ਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਉਮਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੁਢੇਪਾ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੁਧਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਰਜਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਆਰਜਾਰਿ। ੨ ਆਯੁਸ. ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ. "ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਜੈਸੇ ਸਰਪ ਆਰਜਾਰੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਆਰਜੀ. ਅ਼ عارضی ਆ਼ਰਜ਼ੀ. ਵਿ—ਜੋ ਪਾਇਦਾਰ ਨਹੀਂ. ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਆਰਜ਼ੂ. ਫ਼ਾ آرزو ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਅਭਿਲਾਖਾ. ਚਾਹ.

ਆਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਲੋਹਾ ਆਦਿਕ ਧਾਤੁ ਤਪਾਉਣ ਅਤੇ ਢਾਲਣ ਦੀ ਭੱਠੀ. ਦੇਖੋ, ਆਰਣਿ. "ਕਾਇਆ ਆਰਣ ਮਨ ਵਿਚਿ ਲੋਹਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਡੂੰਘਿਆਈ. ਗੰਭੀਰਤਾ। ੩ ਟੋਆ. ਤਾਲ।

੪ ਸਿੰਧੀ. ਜੰਗ. ਯੁੱਧ.

ਆਰਣ ਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਣ (ਤਾਲ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਮਲ. "ਆਰਣਸੁਤ ਕਰ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਰ ਲਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਹਸ੍ਤਕਮਲ ਸਿਰ ਲਾਇਆ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ.

ਆਰਣਿ. ਆਰਣ ਵਿੱਚ. ਲੋਹਾ ਆਦਿਕ ਧਾਤੁ ਪਘਾਰਣ ਅਤੇ ਤਾਉਣ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ. "ਜਿਉ ਆਰਣਿ ਲੋਹਾ ਪਾਇ ਭੰਨਿ ਘੜਾਈਐ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਦੀ ਭੌਰੀ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਚੱਕਰ.

ਆਰਣ੍ਯਕ. ਦੇਖੋ, ਆਰਨ੍ਯਕ.

ਆਰਤ | ਆਰਤਾ ਸੰ. आर्त—ਆੱਤੰ. ਵਿ—ਕਾਇਰ. ਕਾਤਰ. ਬੁਜ਼ਦਿਲ। ੨ ਦੁਖੀ. ਪੀੜਿਤ. "ਆਰਤ ਦੁਆਰ ਰਟਤ ਪਿੰਗੁਰੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਗੋਪਾਲ ਤੇਰਾ ਆਰਤਾ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ) ਹੇ ਗੋਪਾਲ! ਤੇਰਾ ਆਰਤ ਦਾਸ ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਹੈ. ਕਈ ਅਜਾਣ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਧੰਨੇ ਜੱਟ ਦਾ ਆਰਤੀ ਦੀ ਥਾਂ "ਆਰਤਾ" ਹੈ.[1]

ਆਰਤਿ. ਸੰ. आर्ति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀੜ. ਦਰਦ. ਦੀਨਤਾ.

ਆਰਤਿਹਾਰ. ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਤਾ. "ਆਰਤਿਹਾਰ ਕੀ ਆਰਤੀ ਤਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੁੱਖਵਿਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰੀ.

ਆਰਤੀ. ਸੰ. आरात्रिक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਭੀ ਹੋਵੇ. ਅਰਥਾਤ—ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਪੂਜ੍ਯ ਅੱਗੇ ਦੀਵੇ ਘੁਮਾਕੇ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ. ਆਰਤੀ ਦਿਨ ਨੂੰ ਭੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਰਾਤ੍ਰਿਕ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਵਾਰ ਚਰਣਾ ਅੱਗੇ, ਦੋ ਵਾਰ ਨਾਭਿ ਤੇ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਸੱਤ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਦੀਵੇ ਘੁਮਾਉਣੇ ਚਾਹੀਏ, ਅਰ ਦੀਵੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸੌ ਤੀਕ ਜਗਾਉਣੇ ਵਿਧਾਨ ਹਨ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਆਰਤੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ (ਕੁਦਰਤੀ) ਆਰਤੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ—"ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲ ਰਵਿ ਚੰਦ ਦੀਪਕ ਬਨੇ—" ਸ਼ਬਦ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਦਾਨ ੨। ੨ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ. ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ. "ਸੋਦਰ ਆਰਤੀ ਗਾਵੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪੁ ਉਚਾਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ ਦਾ ਗੀਤ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ. "ਜੈ ਘਰਿ ਕੀਰਤਿ ਆਖੀਐ" ਤੋਂ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ "ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਗਾਵਹੁ ਸੋਹਿਲਾ" ਅਤੇ "ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਈ ਭਵਖੰਡਨਾ, ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ." ਪਾਠ ਆਉਣ ਤੋਂ "ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਰਾਤ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ, ਮਾਯਾ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰਹਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਸੋਹਿਲਾ ੩.

ਆਰਦ. ਫ਼ਾ آرد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਟਾ. ਚੂਨ. ਪੀਠਾ ਹੋਇਆ ਅੰਨ। ੨ ਲਿਆਵੇ. ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਲਿਆਵੇਗਾ. ਆਵੁਰਦਨ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਇਹ ਰੂਪ ਹੈ.

ਆਰਦ੍ਰ. ਸੰ. आर्द्र. ਵਿ—ਗਿੱਲਾ. ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਆਰਨ. ਵਿ—ਅਰੁਣਤਾ ਵਾਲਾ. ਲਾਲ ਰੰਗਾ. "ਜਰੀ ਸੰਗ ਜਰੇ ਰਾਜੈਂ ਆਰਨ ਉਛਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਲਾਲ ਉਛਾੜ (ਗਿਲਾਫ਼) ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਰਣ। ੩ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਨ੍ਯ (ਬਨ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਆਰਨ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਆਰਨ ਜਿਤ ਦਿਸ ਘਨੀ ਨਿਹਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਦੇਖੋ, ਆਰਨ੍ਯ.

ਆਰਨਜਾਤ. ਆਰਣ (ਤਾਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਮਲ. ਦੇਖੋ, ਆਰਣਸੁਤ. "ਆਨਨ ਆਰਨਜਾਤ ਸੁਹਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਰਨ੍ਯ. ਸੰ. आरण्य. ਵਿ—ਅਰਨ੍ਯ (ਬਨ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਜੰਗਲੀ. ਬਨੈਲਾ.

ਆਰਨ੍ਯਕ. ਸੰ. आरण्यक. ਅਰਨ੍ਯ (ਬਨ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਵਾਨਪ੍ਰਸਥ। ੨ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ, ਜੋ ਬਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਏ.[2] ਦੇਖੋ, ਉਪਨਿਸਦ ੨.

ਆਰਫ. ਅ਼ عارف ਆ਼ਰਿਫ. ਵਿ—ਉ਼ਰਫ਼ (ਗ੍ਯਾਨ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ. ਮਅ਼ਰਫ਼ਤ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. "ਆਰਫ ਕਾਮਿਲ ਵਲੀ ਵਲਾਯਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਰਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਰਬ ਦੇਸ਼। ੨ ਅ਼ਰਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਅ਼ਰਬੀ. "ਆਰਬ ਕੇ ਆਰਬੀ ਅਰਾਧੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੈਂ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਅ਼ਰਬ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅ਼ਰਬੀ. "ਕਹੂੰ ਆਰਬੀ ਤੋਰਕੀ ਪਾਰਸੀ ਹੋ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਅ਼ਰਬ ਦਾ ਘੋੜਾ. "ਕਛੇ ਆਰਬੀ ਪੱਬ ਮਾਨੋ ਸਪੱਛੰ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਆਰਬਲ | ਆਰਬਲਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਯੁ-ਬਲ. ਉਮਰ ਅਤੇ ਬਲ। ੨ ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ. "ਬਰਖ ਬਹੱਤਰ ਭਈ ਆਰਬਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਰਬੀ. ਦੇਖੋ, ਆਰਬ.

ਆਰਬੰਦ. ਦੇਖੋ, ਆੜਬੰਦ.

ਆਰਭਟੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਟਕ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੀਰ ਅਤੇ ਰੌਦ੍ਰ ਰਸ ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ। ੨ ਨਾਟਕਸ਼ਾਲਾ. ਥੀਏਟਰ। ੩ ਦਿਲਾਵਰੀ. ਦਿਲੇਰੀ. ਹੌਂਸਲਾ.

ਆਰਮੇਨੀਆ. ਦੇਖੋ, ਇਰਮਾਨ ਅਤੇ ਇਰਮਨੀ.

ਆਰਯ. ਸੰ. आर्य्य. ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਭਲਾ. ਨੇਕ। ੨ ਪੂਜ੍ਯ।

---

[1] ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਥਾਂ ਆਰਤਾ ਸ਼ਬਦ ਆਰਤੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ. ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਅਕਸਰ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਆਰਤੀ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ :— "ਆਰਤਾ ਕੀਜੈ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾ। ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕੇ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਕਾ."***

[2] ਚਾਰ ਆਰਨ੍ਯਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ—ਵ੍ਰਿਹਦ, ਤੈਤਿੱਰੀਯ, ਐਤ੍ਰੇਯ ਅਤੇ ਕੌਸ਼ੀਤਕੀ.

੩ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠਕੁਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਵਾਲਾ। ੪ ਆਰਯਾਵਰਤ (ਭਾਰਤ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ.

ਆਰਯ ਸਮਾਜ. ਰਿਆਸਤ ਮੋਰਵੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਟੰਕਾਰਾ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅੰਬਾ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਘਰ ਸਨ ੧੮੨੪ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਸੰਨਯਾਸੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣਕੇ ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ. ਮਥੁਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਵਿਰਜਾਨੰਦ ਪੰਡਿਤ ਤੋਂ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਪੜ੍ਹਿਆ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਈਸਾਈ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਦਾ ਦੇਖਕੇ ਇਸ ਸਾਧੂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੇਦਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੰਗ ਜਾਗੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਆਲ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਨਵੀਨ ਨਿਯਮ ਥਾਪੇ. ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਆਰਯਸਮਾਜ" ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ "ਸਤ੍ਯਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼" ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ. ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਨ ੧੮੭੫ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਹੈ.[1]

ਸਾਧੂ ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੩੦ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੮੩ (ਦਿਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ) ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

ਆਰਯ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹਨ:—

(੧) ਸਾਰੇ ਸਤ੍ਯ, ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਵਿਦ੍ਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ.

(੨) ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ, ਨਿਰਾਕਾਰ, ਸਰਵਸ਼ਕ੍ਤਿਮਾਨ, ਨ੍ਯਾਯਕਾਰੀ, ਦਯਾਲੁ, ਅਜਨਮਾ, ਅਨੰਤ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ, ਅਨਾਦਿ, ਅਨੁਪਮ, ਸਰਵਾਧਾਰ, ਸਰਵੇਸ਼੍ਵਰ, ਸਰਵਵ੍ਯਾਪਕ, ਸਰਵਾਂਤਰਯਾਮੀ, ਅਜਰ, ਅਮਰ, ਅਭਯ, ਨਿਤ੍ਯ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ. ਉਸੇ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ.

(੩) ਵੇਦ ਸਤ੍ਯਵਿਦ੍ਯਾਵਾਂ ਦਾ ਪੁਸ੍ਤਕ ਹੈ. ਵੇਦ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਸੁਣਨਾ ਸੁਣਾਉਣਾ ਸਾਰੇ ਆਰਯਾਂ ਦਾ ਪਰਮ ਧਰਮ ਹੈ.

(੪) ਸਤ੍ਯ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਸਤ੍ਯ ਦੇ ਛੱਡਣ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ.

(੫) ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਸਤ੍ਯ ਅਸਤ੍ਯ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ.

(੬) ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਆਰਯ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇੱਸ਼੍ਯ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਾਰੀਰਿਕ, ਆਤਮਿਕ ਅਤੇ ਸਾਮਾਜਿਕ ਉੱਨਤਿ ਕਰਨਾ.

(੭) ਸਭ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਥ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਯਥਾਯੋਗ੍ਯ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਏ.

(੮) ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧਿ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ.

(੯) ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਉੱਨਤਿ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਸਭ ਦੀ ਉੱਨਤਿ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਉੱਨਤਿ ਜਾਣਨੀ ਚਾਹੀਏ.

(੧੦) ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮਾਜਿਕ ਸਰਵ ਹਿਤਕਾਰੀ ਨਿਯਮ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਪਰਤੰਤ੍ਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਹਿਤਕਾਰੀ ਨਿਯਮ ਪਾਲਣ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਹਿਣ.

ਆਰਯਾ. ਸੰ. आर्या. ਸੰਗਯਾ—ਆਰਯ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਉੱਤਮ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਮਾਤਾ। ੩ ਦਾਦੀ। ੪ ਸੱਸ। ੫ ਦੇਵੀ. ਦੁਰਗਾ। ੬ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਗਾਹਾ ੩। ੭ ਵਿ—ਭਲੀ. ਨੇਕ.

ਆਰਯਾ ਵਰਤ. ਸੰ. आर्या वर्त. ਸੰਗਯਾ—ਆਰਯ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਉਹ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਿਮਾਲੈ, ਦੱਖਣ ਵਿੰਧ੍ਯਾਚਲ. ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਅਰਬ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ.[2] ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਆਰਯਾਵਰਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ.

ਆਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਰ (ਦੰਦੇ) ਦਾਰ ਇੱਕ ਸੰਦ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੱਕੜੀ ਚੀਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਰੌਲਾ. ਡੰਡ. ਸ਼ੋਰ। ੩ ਉਰਾਰ. ਉਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ. "ਕਛੁ ਆਰਾ ਪਾਰ ਨ ਸੂਝ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੪ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਆ। ੫ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ—ਵਾਲਾ. ਵਾਨ. ਜੈਸੇ—ਅਵਗੁਣਿਆਰਾ. ਇਹ ਹਾਰਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. "ਅਵਗਨਿਆਰੇ ਪਾਥਰ ਭਾਰੇ." (ਨਟ ਮ: ੪)

ਆਂਰਾ. ਫ਼ਾ آنرا ਉਸ ਨੂੰ. ਉਸੇ.

ਆਰਾਉ. ਫ਼ਾ آرا ਆਰਾ. ਵਿ—ਆਰਾਸ੍ਤਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਆਰਾਮ. ਉਪਬਨ. ਬਾਗ. "ਜਾਕੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਆਰਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਜਿਸ ਦੇ ਘਾਹ ਅਤੇ ਬਿਰਛ ਆਰਾਮ (ਬਾਗ) ਹੈ.

ਆਰਾਸਤ, ਆਰਾਸਤਹ, ਆਰਾਸਤਾ ਫ਼ਾ آراسته ਵਿ—ਸਵਾਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਿੰਗਾਰਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਧਾਤੁ ਆਰਾਸ੍ਤਨ ਹੈ. "ਆਰਾਸਤ ਲਸ਼ਕਰ ਸਭ ਕੀਨਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਰਾਤਿ, ਆਰਾਤੀ ਸੰ. आराति. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ. "ਜਨੁ ਕਲਮਲ ਕਲਿ ਬਲ ਆਰਾਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਆਰਾਧ. ਦੇਖੋ, ਆਰਾਧਨ ਅਤੇ ਆਰਾਧ੍ਯ.

ਆਰਾਧਨ, ਆਰਾਧਨਾ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਧ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਕਰਨਾ. ਪੂਜਾ. ਉਪਾਸਨਾ. ਸੇਵਾ। ੨ ਸਿਮਰਣ. ਭਗਤਿ. "ਆਰਾਧਨਾ ਆਰਾਧਨੁ ਨੀਕਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਰਾਧਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਆਰਾਧਨੀਯ, ਆਰਾਧ੍ਯ ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਪੂਜਨ ਲਾਇਕ. ਪੂਜਨੀਯ.

ਆਰਾ ਪਾਰ. ਦੇਖੋ, ਆਰਾ ਅਤੇ ਪਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਰਾਰ ਅਤੇ ਪਾਰ. "ਕਛੁ ਆਰਾ ਪਾਰ ਨ ਸੂਝ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ.

---

[1] ਪਿਛਲੀਆਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ—ਘਾਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

[2] आसमुद्रात्तु वै पूर्वादासमुद्रात्तु पश्चिमात्। तयो रेवान्तरं गिर्योरार्यावर्त विदुर्बुधाः।। (ਮਨੁ ਅ: ੨, ਸ਼: ੨੨)

ਆਰਾਮ. ਫ਼ਾ آرام ਸੰਗਯਾ—ਸੁਖ. ਆਨੰਦ। ੨ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ। ੩ ਸੰ. ਬਾਗ. ਬਗੀਚਾ.

ਆਰਾਮ ਸ਼ਾਹ. ਕੁਤਬੁੱਦੀਨ ਏਬਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸਨ ੧੨੧੦ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਰ੍ਹਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ ਰਿਹਾ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ, ਨੰ: ੨.

ਆਰਾਯਸ਼. ਫ਼ਾ آرایش ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਸਜਾਵਟ.

ਆਰਾਲਿਕ. ਦੇਖੋ, ਅਰਾਲਿਕ.

ਆਰਿਫ਼. ਦੇਖੋ, ਆਰਫ਼.

ਆਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਆਰ (ਦੰਦੇ) ਦਾਰ ਲੱਕੜ ਚੀਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਦ (ਔਜ਼ਾਰ). ਛੋਟਾ ਆਰਾ। ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ-ਵਾਨ. ਵਾਲੀ. "ਅਵਗੁਣਿਆਰੀ ਕੰਤ ਵਿਸਾਰੀ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਅ਼ عاری ਆ਼ਰੀ. ਵਿ—ਨੰਗਾ। ੪ ਨਿਕੰਮਾ। ੫ ਲਾਚਾਰ. ਅਸਮਰਥ. ਜਿਵੇਂ—ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੁਰਣ ਫਿਰਣੋਂ ਆਰੀ ਹੈ.

ਆਰੁਹ. ਦੇਖੋ, ਆਰੋਹਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਰੁੱਧ.

ਆਰੁਣ. ਵਿ—ਲਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ. "ਰਚਯੋ ਰੰਗ ਆਰੁਣ ਲੋਕ ਨਵੀਨੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਆਰੁਣਚੂੜ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣਚੂੜ ਅਤੇ ਆਰੁਨਚੂੜ.

ਆਰੁੱਧ. ਸੰ. ਆਰੁਦ੍ਧ. ਵਿ—ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਰੋਧਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਰੁੱਝਾ ਹੋਇਆ.

ਆਰੁਨ. ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣ ਅਤੇ ਆਰਨ.

ਆਰੁਨਚੂੜ. ਮੁਰਗਾ. "ਕ੍ਰੌਂਚ ਸੁ ਆਰੁਨਚੂੜ ਪੁਕਾਰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਅਰੁਣਚੂੜ.

ਆਰੂ. ਦੇਖੋ, ਆੜੂ.

ਆਰੂਢ, ਆਰੂੜ } ਸੰ. ਆਰੂਢ. ਵਿ—ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਵਾਰ. "ਆਰੂੜਤੇ ਅਸ੍ਵ ਰਥ ਨਾਗਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਕਾਇਮ. ਪੱਕਾ.

ਆਰੇ. ਆਰਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਵਾਨ. ਵਾਲੇ. ਦੇਖੋ, ਆਰਾ ਆਰੀ. "ਅਵਗਨੀਆਰੇ ਪਾਥਰ ਭਾਰੇ." (ਕਾਨ ਮ: ੪)

ਆਰੇਮ. ਫ਼ਾ آریم ਅਸੀਂ ਲਿਆਉਨੇ ਹਾਂ. ਅਸੀਂ ਲਿਆਵਾਂਗੇ. ਹਮ ਲਾਵੇਂ.

ਆਰੋਅਹ. ਸੰ. ਆਰੋਹਿਤ. ਵਿ—ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਵਾਰ. "ਜਰਾ ਜੰਮਹਿ ਆਰੋਅਹ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਬੁਢੇਪਾ ਅਤੇ ਜਨਮ ਆਦਿਕਾਂ ਉੱਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਂ. ਭਾਵ, ਖਟ ਊਰਮੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਬਲ ਰਖਦੇ ਹੋਂ. ਦੇਖੋ, ਆਰੋਹਨ.

ਆਰੋਹਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੌੜੀ. ਸੀੜ੍ਹੀ. "ਮੋਖਾਰੋਹਣ ਪ੍ਰਗਟ ਗਿਰਾ ਅਘਖੰਡਣੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੋਖ (ਮੁਕਤਿ) ਦੀ ਆਰੋਹਣ (ਪੌੜੀ). ੨ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਸਵਾਰ ਹੋਣਾ.

ਆਰੋਹੀ. ਸੰ. ਆਰੋਹਿਨ੍. ਵਿ—ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਉੱਪਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਤਾਨ, ਜੋ ਉੱਚੇ ਸੁਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਵੇ. ਜੈਸੇ—ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ.

ਆਰੋਗ, ਆਰੋਗਤ, ਆਰੋਗੀ } ਦੇਖੋ, ਅਰੋਗ, ਅਰੋਗਤ ਅਤੇ ਅਰੋਗੀ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਰੋਗ ਕੰਚਨਦੇਹੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਆਰੋਗਤ ਭਏ ਸਰੀਰਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਆਰੋਪਣ, ਆਰੋਪਣਾ, ਆਰੋਪਨ } ਸੰ. ਆਰੋਪਣ. ਸੰਗਯਾ—ਲਗਾਉਣਾ. ਜੜਨਾ. "ਤਹਿ ਆਰੋਪਨ ਕੀਨਸ ਮਾਲੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ, ਅਥਵਾ ਮੰਨਣਾ। ੩ ਭ੍ਰਮ. ਮਿਥ੍ਯਾਗ੍ਯਾਨ.

ਆਰੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰੋੜਾ.

ਆਰੰਨ. ਦੇਖੋ, ਆਰਨ੍ਯ.

ਆਰੰਨਕ. ਦੇਖੋ, ਆਰਨ੍ਯਕ.

ਆਰੰਭ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁੱਢ. ਸ਼ੁਰੂ. "ਆਰੰਭ ਕਾਜ ਰਚਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਉਤਪੱਤਿ. ਪੈਦਾਇਸ਼.

ਆਰੰਭ ਵਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਨੈਯਾਯਿਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਸਿੱਧਾਂਤ—ਕਿ ਅਸੰਖ ਪਰਮਾਣੂ ਜੋ ਨਿਤ੍ਯ ਰੂਪ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ—ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਹੈ.

ਆਰਸ਼. ਦੇਖੋ, ਆਰਸ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਆਰਸ਼ਪ੍ਰਯੋਗ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿਸਿ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਧੀ. ਪੁਰਾਨਾ ਮੁਹਾਵਰਾ. ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ. ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਅਨੰਤ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਭਉ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ, ਐਸੇ ਹੀ ਵਾਲਮੀਕੀਯ ਰਾਮਾਯਣ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਰਸ਼ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ੧੭ ਵੇਂ ਅੰਗ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਆਰਯ, ਆਰਯਸਮਾਜ } ਦੇਖੋ, ਆਰਯ ਅਤੇ ਆਰਯ ਸਮਾਜ.

ਆਰਯਾ. ਦੇਖੋ, ਆਰਯਾ.

ਆਲ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿੱਲ. ਨਮੀ. ਤਰੀ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਅਧਿਕ. ਜ਼੍ਯਾਦਾ। ੩ ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਆਲ ਜੰਜਾਲ ਬਿਕਾਰ ਤੇ ਰਹਿਤੇ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਦੇਖੋ, ਅੰ. all । ੪ ਸੰ. ਆਲਯ—ਆਲਯ. ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੫ ਅ਼ آل ਵੰਸ਼. ਔਲਾਦ। ੬ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ। ੭ ਫ਼ਾ. ਇੱਕ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ। ੮ ਤੁ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੯ ਵਿ—ਲਾਲ. ਸੁਰਖ਼। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਅਲ.

ਆਲਸ. ਸੰਗਯਾ—ਆਲਸ੍ਯ. ਸੁਸਤੀ. ਘਾਉਲ. ਉੱਦਮ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ, "ਬਿਨਸੇ ਆਲਸ ਰੋਗਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)[1] "ਮਨ ਮੁਖ ਕਉ ਆਲਸ ਘਣੋ, ਫਾਥੇ ਓਜਾੜੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) "ਆਲਸੁ ਛੀਜ ਗਇਆ ਸਭੁ ਤਨ ਤੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਆਲਸੀ. ਸੁਸਤ. ਉੱਦਮ ਰਹਿਤ.

---

[1] ਐਤਰੇਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ੩੩ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਲਸੀ ਦਾ ਭਾਗ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਆਲਸਹਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਸਤੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਮ੍ਰਿਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਆਲਸੀ, ਆਲਸੀਆ ਦੇਖੋ, ਆਲਸ ੨. "ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ਆਲਸੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਆਲਸੁ. ਦੇਖੋ, ਆਲਸ.

ਆਲਸੂਨ. ਨਾਦੌਣ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਫ਼ਿਸਾਦੀ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆਂਉਦੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਚਿਰ ਠਹਿਰੇ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ੯, ਛੰਦ ੨੪. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਨਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ.

ਆਲਸ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਸਤੀ. ਉੱਦਮ ਦਾ ਅਭਾਵ.

ਆਲਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਲਸ. ਸੁਸਤੀ. "ਕਿਉ ਸਿਮਰਤ ਕੀਜੈ ਆਲਕਾ?" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਆਲਕਾ ਪਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅਲਕਾਪਤਿ.

ਆਲਕੁ. ਆਲਸ. ਦੇਖੋ, ਆਲਕ. "ਚੰਗਿਆਈ ਆਲਕੁ ਕਰੇ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਆਲਜ. ਦੇਖੋ, ਆਲਜ.

ਆਲ ਜਾਲ. ਦੇਖੋ, ਆਲ ਅਤੇ ਜਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ ਦੇ ਬੰਧਨ. ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਫੰਧੇ. "ਆਲ ਜਾਲ ਭ੍ਰਮ ਮੋਹ ਤਜਾਵੈ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ.

ਆਲਜਿ, ਆਲਜੁ ਵਿ—ਲੱਜਾ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਲੱਜ. ਬੇਸ਼ਰਮ. ਬੇਹ਼ਯਾ. "ਊਚ ਨੀਚ ਤੁਮ ਤੇ ਤਰੇ ਆਲਜੁ ਸੰਸਾਰ." (ਬਿਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਆਲ ਜੰਜਾਲ. ਦੇਖੋ, ਆਲ ਅਤੇ ਜੰਜਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ ਦੇ ਬੰਧਨ. ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਫੰਧਾ. "ਆਲ ਜੰਜਾਲ ਬਿਕਾਰ ਤੇ ਰਹਿਤੇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਆਲਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਲਨਾ.

ਆਲਤ. ਅ਼ آلت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਬ। ੨ ਲਿੰਗ. ਉਪਸ੍ਥ. ਜਨਨੇਂਦ੍ਰਿਯ। ੩ ਸੰਦ. ਔਜ਼ਾਰ.

ਆਲਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਗ ਆਦਿਕ ਸਬਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅੰਨ. ਅੱਲਣ.

ਆਲਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ ਦਾ ਆਲਯ. ਘੋਂਸਲਾ। ਫ਼ਾ آلانه ਆਲਾਨਹ. "ਸੁਸਕ ਆਲਨੇ ਤੇ ਤ੍ਰਿਣ ਗੇਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਲਪਤਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ। ੨ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ. "ਗਾਵਹਿ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆ ਬੋਲਹਿ ਆਲ ਪਤਾਲ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਉਲਟ ਪੁਲਟ. ਅਸ੍ਰੁ ਵਜਸ੍ਰੁ. "ਆਲ ਪਤਾਲ ਮੁਹਹੁ ਬੋਲਦੇ ਜਿਉ ਪੀਤੇ ਮਦ ਮਤਵਾਲੇ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ੪ ਊਚ ਨੀਚ. ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ. "ਲਿਖਲਿਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲ, ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡ ਨ ਲਾਗਈ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਆਲਪਲਾਲ. ਦੇਖੋ, ਆਲ ਅਤੇ ਪਲਾਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਲਪਲਾਲ.

ਆਲਬਾਲ. ਸੰ. ਆਲਵਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਲ ਕਿਆਰਾ. ਤਗਾਰ। ੨ ਬਿਰਛ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਗੋਲ ਵੱਟ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ.

ਆਲਬਾਲਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਲਬਾਲਿਤ.

ਆਲਬਾਲੇ. ਘੇਰੇ ਹੋਏ। ੨ ਘੇਰਦੇ ਹੋਏ. "ਤਕੈ ਮਾਰਬੇ ਕੋ ਫਿਰੈਂ ਆਲਬਾਲੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ)

ਆਲਮ. ਅ਼ عالم ਆ਼ਲਿਮ. ਵਿ—ਇ਼ਲਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਪੰਡਿਤ. "ਜਾਨਤ ਬੇਦ ਭੇਦ ਅਰ ਆਲਮ." (ਚੌਪਈ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆ਼ਲਮ. ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ. "ਆਲਮ ਕੁਸਾਇ ਖ਼ੂਬੀ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ. ਕਾਲ। ੪ ਪ੍ਰਾਣੀ. ਜੀਵ. "ਚੰਦੀਂ ਹਜਾਰ ਆਲਮ ਏਕਲ ਖਾਨਾ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ) ੫ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਇੱਕ ਕਵੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਇਹ ਹੈ:—

> ਸੋਭਾ ਹੂੰ ਕੇ ਸਾਗਰ ਨਵਲ ਨੇਹ ਨਾਗਰ ਹੈਂ,
> ਬਲ ਭੀਮ ਸਮ ਸੀਲ ਕਹਾਂ ਲੌ ਗਨਾਈਏ?
> ਭੂਮਿ ਕੇ ਵਿਭੂਖਨ ਜੁ ਦੂਖਨ ਕੇ ਦੂਖਨ,
> ਸਮੂਹ ਸੁਖ ਹੂੰ ਕੇ ਸੁਖ ਦੇਖੇ ਤੇ ਅਘਾਈਏ,
> ਹਿੰਮਤ ਨਿਧਾਨ ਆਨ ਦਾਨ ਕੋ ਬਖਾਨੈ ਜਾਨ?
> ਆਲਮ ਤਮਾਮ ਜਾਮ ਆਠੌਂ ਗੁਨ ਗਾਈਏ,
> ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ!
> ਭੋਜ ਕੀ ਸੀ ਮੌਜ ਤੇਰੇ ਰੋਜ ਰੋਜ ਪਾਈਏ.

੬ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਨ ੯੯੧ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਮਾਧਵਾਨਲ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਵ੍ਰਿਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਲਥਾ (ਅਨੁਵਾਦ) ਕੀਤਾ ਹੈ. ਰਾਗਮਾਲਾ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ੭ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸੇਵਕ. "ਜਬ ਦਲ ਪਾਰ ਨਦੀ ਕੇ ਆਯੋ। ਆਨ ਆਲਮੇ ਹਮੈ ਜਗਾਯੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਕਵੀ, ਜੋ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ.

ਆਲਮ ਸਿੰਘ. ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ. ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ "ਨੱਚਣਾ" ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ—ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਡਾ ਚਪਲ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਰਤਬਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਸੀ.

ਆਲਮਕੁਸ਼ਾ, ਆਲਮਕੁਸ਼ਾਇ ਫ਼ਾ عالمکشا ਵਿ—ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ. "ਆਲਮ ਕੁਸਾਇ ਖ਼ੂਬੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਆ਼ਲਮਗੀਰ. ਫ਼ਾ عالمگیر ਵਿ—ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਕ਼ਾਬੂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਜਗਤ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਿਤਾਬ. ਦੇਖੋ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. "ਆਲਮ ਗੀਰ ਅਹੈਂ ਤੂੰ ਏਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ, ਆਲਮਗੀਰ ਦੂਜਾ. ਇਹ ਅਨੂਪ ਬਾਈ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਹਾਂਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੀ। ਇਹ ਸਨ ੧੬੯੯ ਵਿੱਚ ਜੰਮਿਆ ਅਤੇ ੨ ਜੂਨ ਸਨ ੧੭੫੪ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਇਮਾਦੁਲ ਮੁਲਕ ਗਾਜ਼ੀਉੱਦੀਨ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ੨੯ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੭੫੯ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੁਦਿਆਨੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਪਲੰਘ ਤੇ

ਅਸਵਾਰ ਇਸ ਥਾਂ ਆਏ, ਇੱਥੋਂ ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਏ. ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦੀ ੭੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕਰੀਬ ਦੋ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਆਲਮਗੰਜ. ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪਟਨਾ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. "ਮੋਹਣ ਆਲਮਗੰਜ ਰਹੰਦਾ." (ਭਾਗੁ)

ਆਲਮ ਚੰਦ. ਲਹੌਰ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ। ੨ ਹਾਡਾ ਰਾਜਪੂਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੩ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਗਸ਼ਤੀ ਫ਼ੌਜ ਲੈਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ਆਲਮ ਚੰਦ ਦਾ ਹੱਥ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਭੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਕੇ ਨੱਸ ਗਿਆ.

ਆਲਮਦੁਨੀਆਂ. ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਾਲਾ. Universes and Worlds. "ਖਾਕ ਨੂਰ ਕਰਦੰ ਆਲਮ ਦੁਨੀਆਇ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਆਲਮ ਪਨਾਹ. ਫ਼ਾ عالم پناہ ਵਿ—ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਸਰਾ. ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ.

ਆਲਮ ਪੁਰ. ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਦਸੂਹਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਟਾਂਡਾ ਉੜਮੁੜ" ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕ਼ਰੀਬ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਆਏ, ਅਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਡੇਰਾ ਰੱਖਿਆ.

ਇਸ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ੭੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਹਾੜ ਵਦੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਆਲਯ, ਆਲਯਹ. ਸੰ. आलय. ਸੰਗਯਾ—ਘਰ. ਗ੍ਰਿਹ। ੨ ਜਗਾ. ਸਥਾਨ. ਥਾਂ. "ਸਰਬ ਅਰਥ ਆਲਯਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਹਾਹਾ ਵਿਸਰਗਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਹੈ.

ਆਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਲਯ. ਤਾਕ. ਤਾਕੀ। ੨ ਭਾਵ—ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ. "ਊਪਰਿ ਹਾਟ, ਹਾਟ ਪਰ ਆਲਾ, ਆਲੇ ਭੀਤਰਿ ਥਾਤੀ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਪਰ ਸਿਰ ਹੈ, ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਰੂਪ ਥੈਲੀ ਹੈ। ੩ ਮਾਇਆ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਹੈ. "ਆਲਾ ਤੇ ਨਿਵਾਰਣਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਅ਼ اعلی ਅਅ਼ਲਾ. ਵਿ—ਮੁੱਖ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਉੱਤਮ. "ਬੰਦਗੀ ਅਲਹ ਆਲਾ ਹੁਜਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੫ ਉੱਚਾ. ਬਲੰਦ। ੬ آلہ ਆਲਹ. ਸੰਦ. ਔਜ਼ਾਰ. ਹਥਿਆਰ.

ਆਲਾਉ, ਆਲਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਆਲਾਪ. ਕਥਨ. "ਮਨਮੁਖ ਝੂਠਾ ਆਲਾਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) "ਉਠਦਿਆਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਆਲਾਉ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪) "ਹਰਿ ਰਸ ਨ ਚਾਖੈ ਫੀਕਾ ਆਲਾਇ." (ਗਉ ਮ: ੩)

ਆਲਾਇਆ. ਵਿ—ਕਥਨ ਕੀਤਾ. ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਆਲਾਪਿਤ.

ਆਲਾ ਸਿੰਘ. ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਈ ਸਾਬੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੰਥਰਤਨ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੭੪੮ ਵਿੱਚ ਫੂਲ ਨਗਰ ਹੋਇਆ.[1] ਆਪ ਨੇ ਠੀਕਰੀ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ, ਸਿੰਘਦਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੯੦ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਕੱਚੇ ਕਿਲੇ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ੪ ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੮੨੦ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਿਲਾ ਬਣਾਉਣਾ ਆਰੰਭਿਆ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ. ੨੨ ਸਾਵਣ ਸੰਮਤ ੧੮੨੨ (੨੨ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੭੬੫) ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਪਟਿਆਲੇ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਮਾਧਿ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਭ੍ਯਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਫੂਲਵੰਸ਼.

ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁਰਜ. ਦੇਖੋ, ਪਟਿਆਲਾ.

ਆਲਾਹਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਹਣੀ.

ਆਲਾਤ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਤ। ੨ ਆਲਹ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਆਲਾ ੬.

ਆਲਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਾਥੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਰੱਸਾ ਅਥਵਾ ਸੰਗੁਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਏਲਾਨ.

ਆਲਾਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਨ. ਬਾਤਚੀਤ. ਸੰਭਾਖਣ। ੨ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਸਾਧਨ. ਸੁਰਾਂ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਗਾਵਹੁ ਸਭਿ ਹਰਿਜਨ, ਰਾਗ ਰਤਨ ਰਸਨਾ ਆਲਾਪ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਆਲਾਪਨ, ਆਲਾਪਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਹਿਣਾ. ਬੋਲਣਾ. ਕਥਨ। ੨ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਰਗਮ ਨਾਲ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ (ਫੈਲਾਉ) ਕਰਨਾ.

ਆਲਾਪਿ. ਆਲਾਪ ਕਰਕੇ. ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬੰਨ੍ਹਕੇ.

ਆਲਾਵ ਦੀਂ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਉੱਦੀਨ.

ਆਲਾਵੰਤ. ਵਿ—ਆਲਯਵੰਤ. ਘਰ ਵਾਲਾ. ਮਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ. "ਆਲਾਵੰਤੀ ਇਹੁ ਭ੍ਰਮੁ ਜੋਹੈ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਇਸ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਮਾਲਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭ੍ਰਮ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਵਪੂਜਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ.

ਆਲਾਵੰਤੀ. ਆਲਯਵੰਤੀਂ. ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਆਲਾਵੰਤ.

ਆਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਆਲਯ (ਘਰ) ਦੇ. "ਮਨ ਲਗਾ ਆਲਿ ਜੰਜਾਲ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਪਹਰੇ) ੨ ਸੰ. ਆਲੀ. ਸਖੀ. ਸਹੇਲੀ। ੩ ਪੰਕਤਿ. ਕਤਾਰ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ.

ਆਲਿਸਜ. ਦੇਖੋ, ਆਲਸ੍ਯ। ੨ ਸੰ. आलास्य—ਆਲਾਸ੍ਯ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ (ਨਾਚ) ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਗਤ ਤੋਂ ਨਿਰਤਕਾਰੀ

[1] ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨ ਕ੍ਰਿਤ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੭੫੨ (ਸਨ ੧੬੯੫) ਦਾ ਜਨਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. "ਆਲਿਸਜ ਕਰਮ." (ਜਾਪੁ)

ਆਲਿੰਗਨ. ਸੰ. आलिङ्गन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅੰਗ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ.

ਆਲਿਮ. ਦੇਖੋ, ਆਲਮ.

ਆਲੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖੀ. ਸਹੇਲੀ। ੨ ਕਤਾਰ. ਪੰਕਤਿ। ੩ ਅ عالی ਆਲੀ. ਵਿ—ਵਡਾ. ਉੱਚਾ। ੪ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਉੱਤਮ। ੫ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਧੀ ਆਲੋ (ਗਿੱਲੇ) ਦੀ ਥਾਂ ਆਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਸ੍ਤ੍ਰੀ) ਲਿੰਗ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਉਹ ਸੁਲਗਤ ਲਕਰੀ ਜਿਮਿ ਆਲੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਆਲੋ.

ਆਲੀ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਸੱਜਨ ਸਲੋਦੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਸੀ. ਜਦ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਖਾਲਸਾਦਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਪੁੱਜਾ, ਤਦ ਸੂਬੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਮਾਰੀ. ਇਹ ਆਪਣਾ ਅਪਮਾਨ ਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਕੇ ਖਾਲਸਾਦਲ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੇ, ਸਰਹਿੰਦ ਫਤੇ ਹੋਣ ਪੁਰ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਨਾਇਬ ਸੂਬਾ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ।

ਆਲੀਢ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੱਟਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਤੱਪਿਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵੇਲੇ ਇਉਂ ਲੇਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਾਨਵਰ ਨਿਡਰ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸ ਆ ਜਾਣ.

ਆਲੀਣ, ਆਲੀਣਾ, ਆਲੀਨ ਦੇਖੋ, ਅਲੀਣ। ੨ ਸੰ. ਆਲੀਨ. ਵਿ—ਲੈ ਹੋਇਆ. ਲੀਨ ਹੋਇਆ. ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ. "ਜਨਕ ਰਾਜ ਵਰਤਾਇਆ, ਸਤਜੁਗ ਆਲੀਣਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਕਲਿਯੁਗ ਵਿੱਚ ਸਤਯੁਗ ਆ ਸਮਾਇਆ ਹੈ.

ਆਲੁ, ਆਲੂ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੰਦ, ਜੋ ਗੋਲ ਅਤੇ ਆਂਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਰਕਾਰੀ ਆਮ ਲੋਕ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਬੀਜ ਪਹਲੇ ਪਹਲ ਸਰ ਵਾਲਟਰ ਰੇਲੇ (Sir Walter Raleigh) ਸਨ ੧੫੮੪ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਕਾ ਤੋਂ ਲਿਆਇਆ ਸੀ. ਅੰ. Potato. L. Solanum tuberosum. ੨ ਸੁਰਾਹੀ. ਝਾਰੀ। ੩ ਫ਼ਾ آلو ਆਲੂ. ਸੰ. ਆਲੁਕ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਫਲ, ਜੋ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਟ ਮਿਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਨਾਸਪਾਤਿ ਪਿਸਤਾ ਰਸ ਆਲੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਆਲੂਚਾ ਅਤੇ ਆਲੂ ਬੁਖ਼ਾਰਾ.

ਆਲੂਚਾ. ਫ਼ਾ آلوچہ ਸੰ. ਆਲੁਕ ਅਤੇ ਵੀਰਾਰੁਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਲੂ. L. Prunus domestica. ਅੰ. Plum.

ਆਲੂਦਹ ਮਗ਼ਜ਼. ਫ਼ਾ آلودہ مغز ਵਿ—ਗੰਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਆਲੂਦਾ.

ਆਲੂਦਨ. ਫ਼ਾ آلودن ਲਥੇੜਨਾ। ੨ ਲਿਬੜਨਾ.

ਆਲੂਦਾ, ਆਲੂਦਿਆ ਫ਼ਾ آلودہ ਵਿ—ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਗੰਦਾ. ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਇਸ ਦਾ ਧਾਤੁ ਆਲੂਦਨ ਹੈ. "ਨਾਨਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਆਲੂਦਿਆ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਆਲੂ ਬੁਖ਼ਾਰਾ. ਫ਼ਾ آلو بخارا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਖ਼ਾਰੇ ਦਾ ਆਲੂਚਾ. ਦਮਿਸ਼ਕ ਦਾ ਆਲੂ. ਯੂਨਾਨੀ ਹਕੀਮ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਨੁਸਖ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਤਰ ਹੈ. ਇਹ ਅੰਤੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਿੱਤੀ ਤਾਪ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਲਹੂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਅਤੇ ਕ਼ੈ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਿਆਸ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਖੱਟਾ ਹੋਣ ਤੇ ਭੀ ਖਾਂਸੀ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਂਦਾ.

ਆਲੇ. ਦੇਖੋ, ਆਲੀ ੩.

ਆਲੇਖ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਖਣਾ. ਤਹ਼ਰੀਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਲੇਖ.

ਆਲੋ. ਸਿੰਧੀ. ਗਿੱਲਾ. ਭਿੱਜਿਆ. "ਪਟ ਪਾਲੋ ਭੀ ਆਲੋ ਹੈਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਹਰਾ. ਸਬਜ਼.

ਆਲੋਹਰਖ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਸੁਨਾਮ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਣੀਕੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਨ.

ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪੱਕਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੰਮਤ ੧੯੬੬ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਬੀੜਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦਰਬਾਰ ਜੁਦਾ ਹੈ. ਪਾਸ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਉੱਦਮੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੧੨੫ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਨਾਭਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨੌ ਮੀਲ ਪੱਛਮ, ਭਵਾਨੀ ਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ.

ਆਲੋਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ। ੨ ਦਰਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ.

ਆਲੋਚਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ। ੨ ਜਾਂਚ. ਵਿਚਾਰ.

ਆਲੋਚਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਂਚ. ਪੜਤਾਲ. ਗੁਣ ਦੋਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ। ੨ ਨਜ਼ਰ ਸਾਨੀ। ੩ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਸਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਸਿੱਟਾ. Review.

ਆਲੰਬ. ਸਹਾਰਾ. ਆਸਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਲੰਬ.

ਆਲੰਬਨ. ਦੇਖੋ, ਅਲੰਬਨ.

ਆਲੰਬਨ ਵਿਭਾਵ. ਜਿਸ ਦੇ ਅਵਲੰਬ (ਆਸਰੇ) ਰਸ ਉਪਜੇ. ਉਹ ਵਿਭਾਵ. ਜੈਸੇ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਰਸ ਵਿੱਚ ਨਾਇਕ ਨਾਇਕਾ, ਰੌਦ੍ਰ ਰਸ ਵਿੱਚ ਵੈਰੀ, ਹਾਸ੍ਯ ਰਸ ਵਿੱਚ ਅਨੋਖਾਰੂਪ ਅਥਵਾ ਸ਼ਬਦ, ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਪਘਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ ਅਥਵਾ ਸ਼ਕਲ, ਵੀਰ ਰਸ ਵਿੱਚ ਵੈਰੀ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੀ ਵਸ੍ਤੁ, ਭਯਾਨਕ ਰਸ ਵਿੱਚ ਭਯੰਕਰ ਰੂਪ, ਵੀਭਤਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਗਲਾਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੂੰ ਮਿੰਜ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ, ਅਦਭੁਤ ਰਸ ਵਿੱਚ ਅਲੌਕਿਕ ਵਸਤੁ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਵਿੱਚ ਅਨਿਛ ਵਸਤੁ, ਅਤੇ ਵਾਤਸਲ੍ਯ ਰਸ ਵਿੱਚ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਆਲੰਬਨ ਵਿਭਾਵ ਹਨ.

ਆਲੂਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਲਨਾ.

ਆਵ, ਆਂਵ. ਆਯੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਮਰ. ਅਵਸਥਾ. "ਆਵ ਘਟੈ ਤਨ ਛੀਜੈ." (ਵਡ ਮ: ੩ ਅਲਾਹਣੀਆਂ) "ਆਂਵ ਘਟੈ ਦਿਨ ਜਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਪਹਿਰੇ) ੨ ਆਓ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨ. "ਆਵ ਆਵ ਸੁ ਭਾਵ ਸੋਂ ਕਹਿ." (ਪਾਰਸਾਵ) "ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ." (ਜਪੁ)

ਆਵਈ. ਆਉਂਦਾ. ਆਵੇ. ਦੇਖੋ, ਆਵ ਅਤੇ ਆਵਨ.

ਆਵਸ, ਆਵਸਿ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਵਸ਼੍ਯ। ੩ ਆਵੇਗਾ (ਗੀ).

ਆਵਸ਼੍ਯਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਰੂਰੀ.

ਆਵਸ਼੍ਯਕਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋੜ. ਜਰੂਰਤ.

ਆਵਹੁ, ਆਵਹੋ. ਆਓ. "ਆਵਹੁ ਭੈਣੇ! ਗਲਿ ਮਿਲਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਆਵਹੋ ਸੰਤਜਨਹੁ!" (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਆਵਗਿ. ਆਵੇਗੀ. "ਆਵਗਿ ਆਗਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਆਵਗੀਰ. ਦੇਖੋ, ਆਬਗੀਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਆਵਗੀਰ.

ਆਵਗ੍ਯਕ. ਸੰ. आवज्ञक. ਵਿ—ਅਵਗ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਤਾ। ੨ ਬੇਅਦਬ.

ਆਵਜ. ਦੇਖੋ, ਆਵਾਜ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਸ਼ੇ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ. "ਸੁਰੇਸ ਕੇ ਆਵਜ ਸੂਰ ਕੇ ਨਾਦ ਸੁਨੇ ਦਰਵਾਜੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੮)

ਆਵਟਣ, ਆਵਟਣੁ, ਆਵਟਨ. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਤਾਪਨ. ਕਾੜ੍ਹਨਾ. ਤਪਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਔਟਾਨੇ (ਉਬਾਲਨੇ) ਅਰਥ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਪਾਣੀ. ਹੰਘਾਲ. "ਆਵਟਣੁ ਆਪੇ ਖਵੈ, ਦੁਧ ਕਉ ਖਪਣ ਨ ਦੇਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. आवर्तिन्—ਆਵਰ੍ਤਿਨ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੌਰੀਆਂ (ਚਕ੍ਰ) ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਜਲ। ੪ ਸੰ. आवर्तन—ਆਵਰ੍ਤਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੁਮਾਉ. ਚਕ੍ਰ. ਗੇੜਾ। ੫ ਮਥਨਾ. ਰਿੜਕਨਾ। ੬ ਧਾਤੁ ਦਾ ਪਘਾਰਨਾ. ਗਾਲਨਾ। ੭ ਕੁੱਟਣਾ. ਤਾੜਨਾ. ਪੀਟਨਾ. "ਜਹਿ ਆਵਟੇ ਬਹੁਤ ਘਨ ਸਾਥ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਆਵਟੇ. ਦੇਖੋ, ਆਵਟਨ ੭.

ਆਵਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗਮਨ. ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜਨਮ ਧਾਰਣ.

ਆਵਣ ਜਾਣ, ਆਵਣ ਜਾਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਵਾਗਮਨ. ਜਨਮ ਮਰਣ. ਦੇਖੋ, ਆਵਾਗਮਨ. "ਆਵਣ ਜਾਣ ਰਹੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩) "ਤਨ ਮਨ ਥਾਪਿ ਕੀਆ ਸਭ ਅਪਨਾ ਏਹੋ ਆਵਣ ਜਾਣਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਛਣਭੰਗੁਰ. ਖਿਨ ਵਿੱਚ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਪਾਇਦਾਰ। ੩ ਕ੍ਰਿ—ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਜਾਣਾ.

ਆਵਣ ਜਾਣੀ. ਦੇਖੋ ਆਵਣ ਜਾਣਾ। ੨ ਇਸਥਿਤ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ. ਵਿਨਸਨਹਾਰ. "ਇਨਿ ਮਨਿ ਡੀਠੀ ਸਭ ਆਵਣ ਜਾਣੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਮਖ਼ਲੂਕ਼ਾਤ. "ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਸਭੁ ਕੋਈ ਲੇਤੁ ਹੈ ਜੇਤੀ ਆਵਣਜਾਣੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩)

ਆਵਣ ਜਾਣੁ. ਆਗਮਨ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਹ ਗ੍ਯਾਨ। ਦੇਖੋ, ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਵਣ ਜਾਣ.

ਆਵਣ ਜਾਵਣ. ਦੇਖੋ, ਆਵਣ ਜਾਣਾ. "ਆਵਣ ਜਾਵਣ ਤਉ ਰਹੈ, ਪਾਈਐ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩)

ਆਵਣ ਵਾਰ. ਵਿ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਆਗਮਨ ਕਰਤਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਮ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਜਨਮ ਸਮਾਂ. "ਬਹੁੜਿ ਨ ਆਵਣ ਵਾਰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਆਵਣਾ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨ.

ਆਵਣਿ ਜਾਣਿ. ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਿੱਚ. ਆਨੇ ਜਾਨੇ (ਜਨਮ ਮਰਨ) ਮੇਂ. "ਆਵਣਿ ਜਾਣਿ ਵਿਗੁਚਿਐ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਆਵਣੁ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨ.

ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਆਵਣ ਜਾਣਾ. "ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਚੁਕਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗਮਨ ਦਾ ਜਾਣੁ (ਗ੍ਯਾਨ) ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਆਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਇਹ ਗ੍ਯਾਨ. "ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਬਿਭੂਤਿ ਲਾਇ ਜੋਗੀ! ਤਾ ਤੀਨ ਭਵਣ ਜਿਣਿ ਲਇਆ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਆਵਣੁ ਵੰਞਣੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਮ ਮਰਣ. ਆਵਾਗਮਨ. "ਆਵਣੁ ਵੰਞਣੁ ਡਾਖੜੋ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ—ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ। ੩ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਜਾਣਾ.

ਆਵਣੇ ਜਾਵਣੇ. ਵਿ—ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ. ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਾਲੇ. "ਆਵਣੇ ਜਾਵਣੇ ਖਰੇ ਡਰਾਵਣੇ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ.

ਆਵਤ. ਆਉਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨ.

ਆਵਤ ਜਾਤ. ਵਿ—ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ. ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਮ ਮਰਣ. "ਆਵਤ ਜਾਤ ਰਹੇ, ਸ੍ਰਮ ਨਾਸੇ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਆਵਧ. ਸੰ. ਆਯੁਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰੀਏ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਹਥਿਆਰ. "ਕੋਟਿ ਆਵਧ ਤਿਸੁ ਬੇਧਤ ਨਾਹੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਪ੍ਰਹਾਰੇਣ ਲਖਯ ਆਵਧਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਅਵਧ. ਅਯੋਧ੍ਯਾ. ਔਧ. "ਆਵਧ ਰਾਜ ਤ੍ਰਿਯਾ ਜਹਿ ਸੋਭਤ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਆਵੱਧ.

ਆਵਧਰਾਜ. ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ. ਦੇਖੋ, ਆਵਧ ੨.

ਆਵੱਧ. ਸੰ. ਅਵਧ੍ਯ. ਵਿ—ਨਾ ਮਾਰਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਵਧ (ਮਾਰਨਾ) ਔਖਾ ਹੈ। ੩ ਸੰ. आविद्ध—ਆਵਿੱਧ. ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਰੋਇਆ. "ਆਵੱਧ ਸਾਵੰਤ ਖੇਤੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਵੇਧਨ ਹੋਏ (ਘਾਇਲ) ਯੋਧਾ ਖੇਤ ਵਿੱਚ.

ਆਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗਮਨ. ਆਉਣਾ। ੨ ਜਨਮ. "ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ." (ਬਾਵਨ)

ਆਵਨਜਾਨੁ, ਆਵਨਜਾਵਨੁ. ਦੇਖੋ, ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ. "ਆਵਨਜਾਨੁ ਇਕ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਆਵਨਜਾਵਨੁ ਮਾਇਆ ਧੰਧ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਆਵਨਿ. ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਆਉਣਗੇ.

ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ. ਵਾ—ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਇਹ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ ਦਾ ਹਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਕ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ:— "ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ ਜਾਨਿ ਸਤਾਨਵੈ, ਹੋਰੁ ਭੀ ਉਠਸੀ ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ." ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਸੈਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ੧੫੭੮ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਆਕੇ ਹੰਕਾਰੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨਗੇ, ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੫੯੭ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਪਠਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਰਦ ਦਾ ਚੇਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ.

ਬਾਬਰ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉੱਪਰ ਪੰਜ ਹੱਲੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਹ ਤੀਜਾ ਹੱਲਾ ਸੰਮਤ ੧੫੭੮ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਦਪੁਰ ਦੇ ਅਹੰਕਾਰੀ ਪਠਾਣ ਬਾਬਰ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤੇ. ਸੰਮਤ ੧੫੯੭ ਵਿੱਚ ਕਨੌਜ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅੰਦਰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾਕੇ ਹੁਮਾਯੂੰ ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਗਿਆ. "ਭੀ" ਸ਼ਬਦ ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲਾਂ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਪਠਾਣ ਫੇਰ ਭੀ ਰਾਜ ਪਾਉਣਗੇ, ਸੋ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ.

ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਇਸ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਨੂੰ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਬੀਸਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਅਰ "ਮਰਦ ਕਾ ਚੇਲਾ" ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਤਥਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਕਲਪਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਦੀ ਦਾ ਅੰਗ ਸਾਥ ਲਾਏ ਬਿਨਾ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਅੰਗ ਕੇਵਲ ਵਰਤਮਾਨ ਸਦੀ ਦੇ ਹੀ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ, ਤਦ ਸਦੀ ਦਾ ਅੰਗ ਜਰੂਰ ਜੋੜਦੇ. ਏਥੇ ਕੇਵਲ ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ੭੮ ਅਤੇ ੯੭ ਹੈ.

ਆਵਨਿ ਵੰਵਨਿ. ਦੇਖੋ, ਆਵਣਿ ਜਾਣਿ.

ਆਵਨੁ. ਦੇਖੋ, ਆਵਣ.

ਆਵਰ. ਫ਼ਾ ,,,ਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਇਹ ਨਾਉਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਣ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਦਿਲਾਵਰ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਵੁਰਦਨ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ.

ਆਵਰਕ. ਵਿ—ਆਵਰਣ ਕਰਤਾ. ਢਕਣ ਵਾਲਾ.

ਆਵਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਦਾ. ਢੱਕਣ. ਗਿਲਾਫ਼। ੨ ਢਾਲ. ਸਿਪਰ. ਚਰਮ। ੩ ਅਵਿਦ੍ਯਾ—ਅਗ੍ਯਾਨ.

ਆਵਰਤ. ਸੰ. आवर्त—ਆਵਰ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਚੱਕਰ. ਭੰਵਰੀ. "ਤੀਨਿ ਆਵਰਤ ਕੀ ਚੂਕੀ ਘੇਰ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਮਿਟ ਗਈ। ੨ ਚਿੰਤਾ. ਸੋਚ। ੩ ਆਵਾਗਮਨ. ਚੌਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜ.

ਆਵਰਤਏਥਹ. ਦੇਖੋ, ਅਵਰਤਏਥਹ.

ਆਵਰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਆਵਰ੍ਤ (ਲਹਿਰ). ਤਾਨ. ਆਰੋਹੀ. ਅਵਰੋਹੀ ਤਾਨ ਦਾ ਮਿਲਾਪ। ੨ ਫ਼ਾ ,,,ਾ ਲਿਆਵੇ. ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਲਿਆਵੇਗਾ.

ਆਵਰਦਾ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵਸਥਾ. ਉਮਰ. ਜੀਵਨ. "ਸਾਕਤ ਕੀ ਆਵਰਦਾ ਜਾਇ ਬ੍ਰਿਥਾਰੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ ,,,ਾ ਵਿ—ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਆਵੁਰਦਨ.

ਆਵਲ. ਦੇਖੋ, ਆਉਲ। ੨ ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ. ਦੇਖੋ, ਅਉਲ ੪। ੩ ਸੰ. ਆਵਿਲ. ਵਿ—ਮਲੀਨ। ੪ ਪਰੇਸ਼ਾਨ. "ਹਉ ਫਿਰਉ ਦਿਵਾਨੀ ਆਵਲ ਬਾਵਲ." (ਦੇਵ ਮ: ੪)

ਆਵਲ ਖੇੜੀ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ (ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ) ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਚਢੇ ਇਕਾਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਵਲ ਖੇੜੀ ਗ੍ਰਾਮ। ਪਹੁਚੇ ਤਿਸ ਥਲ ਜਾਇਕਰ ਉਤਰੇ ਹਿਤ ਬਿਸ੍ਰਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਵਲ ਬਾਵਲ. ਹੈਰਾਨ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਮਜਨੂਨ. ਦੇਖੋ, ਆਵਲ ੪.

ਆਵਲਾ. ਆਮਲਕ. ਦੇਖੋ, ਆਉਲਾ. "ਜਣੁ ਡਾਲਿ ਚਮੁੱਟੇ ਆਵਲੇ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਆਵਲਿ, ਆਵਲੀ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ਼ਤ਼ਾਰ. ਪੰਕਤਿ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ.

ਆਵੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਔੜਨਾ. ਔਸਾਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ.

ਆਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਟਾਂ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਪਚਾਵਾ. ਭੱਠਾ.

ਆਵਾਇਲ. ਅਵਾਇਲਪਨ ਦੇ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਅਵਾਇਲ. "ਮਨ ਸਮਝੁ, ਛੋਡਿ ਆਵਾਇਲੇ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫)

ਆਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਵਾਸ ੨.

ਆਵਾਹਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੱਦਣਾ। ੨ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਆਵਾਹਨ ਸਗਰੇ ਸੁਰ ਕਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਵਾਗਉਣ, ਆਵਾਗਉਨ, ਆਵਾਗਮਨ, ਆਵਾਗਵਣੁ, ਆਵਾਗਵਨ, ਆਵਾਗੌ, ਆਵਾਗੌਣ, ਆਵਾਗੌਨ } ਸੰ. आवागमन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਆਗਮਨ ਅਤੇ ਗਮਨ. ਆਵਾਜਾਈ। ੨ ਜਨਮ ਮਰਣ. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਮਰਨਾ। ੩ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾ ਦੇ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਪੰਖੀ ਆਦਿ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੰਮਣਾ ਅਤੇ ਮਰਨਾ. ਇਸ ਸੰਸਾਰਚਕ੍ਰ ਤੋਂ, ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਪੁਰ, ਜਦ ਕਰਮਜਾਲ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਜੀਵ ਮੁਕਤਿ ਪਾਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਆਵਾਗਮਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ,
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ.
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ,
ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ.
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ,
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ.
ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ,

ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ.
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ,
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ. ××× (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਉਦਮ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਹਰਿਨਾਮੁ ਨ ਗਾਵਹੀ,
ਭਰਮਹਿ ਜੋਨਿ ਅਸੰਖ ਮਰਿ ਜਨਮਹਿ ਆਵਹੀਂ.
ਪਸੂ ਪੰਖੀ ਸੈਲ ਤਰਵਰ ਗਣਤ ਕਛੂ ਨ ਆਵਏ,
ਬੀਜੁ ਬੋਵਸਿ ਭੋਗ ਭੋਗਹਿ ਕੀਆ ਅਪਣਾ ਪਾਵਏ. ××× (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਨਿਜਘਰਿ ਮਹਲੁ ਪਾਵਹੁ
ਸੁਖ ਸਹਜੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇਗੋ ਫੇਰਾ. (ਗਉ ਮ: ੫)

ਫਾਹੇ ਕਾਟੇ ਮਿਟੇ ਗਵਨ ਫਤਿਹ ਭਈ ਮਨਿ ਜੀਤ,
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਤੇ ਥਿਤਿ ਪਾਈ ਫਿਰਨ ਮਿਟੇ ਨਿਤਨੀਤ. (ਬਾਵਨ)

ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਮਿਟੇ ਅੰਦੇਸੇ,
ਸਾਧੂ ਕੇ ਪੂਰਨ ਉਪਦੇਸੇ. ×××
ਥਿਤਿ ਪਾਈ ਚੂਕੇ ਭ੍ਰਮ ਗਵਨ,
ਸੁਨਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸ੍ਰਵਨ. (ਸੁਖਮਨੀ)

"ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਮਿਟਿਆ ਆਵਾਗਵਨ,
ਆਪਿ ਤਰਿਆ ਕੁਟੰਬ ਸਿਉ ਗੁਣ ਗੁਬਿੰਦ ਪ੍ਰਭ ਰਵਨੁ." (ਗਉ ਥਿਤਿ ਮ: ੫)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਆਵਾਗਮਨ (ਤਨਾਸੁਖ, L. metempsychosis. ਅੰ. transmigration of souls) ਮੰਨਦੇ ਚਲੇ ਆਏ ਹਨ. ਯੂਨਾਨੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੀਰਾਡੋਟਸ (Herodotus II. 53, 81, 123) ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਿਸਰੀ ਭੀ ਆਵਾਗਮਨ ਦੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ ਸਨ. ਯੂਨਾਨੀ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਆਪ ਭੀ ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ. ਨਵੀਨ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਿਆਂ (modern Theosphists) ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਯਹੂਦੀ ਈਸਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਤਾਵਲੰਬੀ ਭੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਆਵਾਗਮਨ ਨੂੰ ਜਰੂਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ. ਅੱਜ ਕੱਲ ਕੇਵਲ ਉਹ ਲੋਕ ਆਵਾਗਮਨ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਉਹ, ਜੋ ਹੁਣ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਧਾਂ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਬੌਧ, ਜੈਨੀ, ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਬ੍ਰਹਮਵੇੱਤਾ (Theosophists) ਸਾਰੇ ਇਸ ਸਿੱਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਵਰਤਮਾਨ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਆਵਾਗਮਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਜਦ ਕੋਈ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਰੱਬ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਵਾਂ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਦਾ. ਆਤਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦੇਹ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ. ਜਦੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖਦੇਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਦੇਹ ਧਾਰਣ ਦਾ ਏਹੋ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਗੋਂ ਭੀ ਕਦੇ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਧਾਰੇਗਾ. ਇਸ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦਾ ਨਾਮ "ਪੂਰਵਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ" (the doctrine of Pre-existence) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

(ਅ) ਆਤਮਾ ਇਸ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟਿ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਪੰਖੀ ਬਿਰਛ ਆਦਿਕ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਮਗਰੋਂ ਭੀ ਮੁੜ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਪਸ਼ੂ ਪੰਖੀ ਬਿਰਛ ਆਦਿਕ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲਏਗਾ. ਇਸ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦਾ ਨਾਮ ਤਨਾਸੁਖ ਅਥਵਾ ਯਥਾਰਥ ਆਵਾਗਮਨ (transmigration. or metemphychosis) ਹੈ.

(ੲ) ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਤਮਾ ਇਸ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਸ਼ੂ ਪੰਖੀ ਬਿਰਛ ਆਦਿਕ ਹੋ ਕੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ. ਅਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਮਗਰੋਂ ਭੀ ਇਹ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਤਕ ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਧਾਰਣ ਕਰੇਗਾ. ਇਸ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪੁਨਰਭਵ (पुनर्भव) Re-incarnation ਹੈ.

ਆਵਾਜ. ਫ਼ਾ آواز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੁਨਿ. ਸ਼ਬਦ। ੨ ਸੱਦ. ਪੁਕਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਵਾਜ ਲੈਣੀ.

ਆਵਾਜ ਲੈਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਲੈਣੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਨਾ. ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਰੀਤਿ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਸਨਮੁਖ ਦੋ ਸਫੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਜਪੁ ਦੀ ਵੱਲ ਦਾ, ਦੂਜਾ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਵੱਲ ਦਾ, ਅਥਵਾ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਜਪੁ ਜੀ ਵੱਲ ਅੰਗ ੫੦੬ ਸਫ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਏ. ਜੇ ੫੦੬ ਸਫੇ ਪੁਰ ੫੦੫ ਦਾ ਚੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਪੱਤਰਾ ਪਰਤਕੇ ੫੦੫ ਸਫੇ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ ੫੦੬ ਪੁਰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ. ਇਹੀ ਰੀਤਿ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਨਾਉਂ ਰੱਖਣ ਵੇਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁੱਢ ਦਾ ਅੱਖਰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹੈ.

ਆਵਾਜਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਉਣ ਜਾਣਾ. ਆਮਦ ਰਫ਼ਤ. "ਆਵਾਜਾਈ ਸਚਿਵਨ ਕੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਰਫ਼ਤ। ੨ ਜਨਮ ਮਰਣ. ਸੰਸਾਰਚਕ੍ਰ.

ਆਵਿਗ੍ਯਕ. ਵਿ—ਆਵਗ੍ਯਕ. ਅਵਗ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਪਮਾਨ ਕਰਤਾ. "ਸੁਰਗ ਦੇਵ ਆਵਿਗ੍ਯਕ ਹੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਅਵਗ੍ਯਕ.

ਆਵਿੰਧ. ਸੰ. आविन्ध्य—ਅਵਿੰਧ੍ਯ. ਵਿ—ਵਿੰਧ੍ਯਾਚਲ ਤੀਕ (ਤੋੜੀ). ਦੇਖੋ, ਵਿੰਧ੍ਯ.

ਆਵਿਰਤ. ਸੰ. ਆ-ਵਿਰਤ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਾਗ ਵਾਲਾ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਵੈਰਾਗੀ। ੨ ਸੰ. ਅਵਿਰਤ. ਨਿਰੰਤਰ. ਲਗਾਤਾਰ. ਇੱਕ

ਰਸ। ੩ ਦੇਖੋ, ਆਵ੍ਰਿਤ.

ਆਵਿਰਭਾਵ. ਸੰ. आविर्भाव. ਸੰਗਯਾ—ਆਂਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜਨਮ. ਉਤਪੱਤਿ.

ਆਵੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਆਵਾ. ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਭੱਠੀ. "ਘੜਿ ਭਾਡੇ ਜਿਨਿ ਆਵੀ ਸਾਜੀ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ੨ ਆਵਣੀ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨ. "ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਵੀ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੩) ਨਿਸ਼ਚਾ ਨ ਆਵਣੀ। ੩ ਸੰ. ਗਰਭਵਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੪ ਪ੍ਰਸੂਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੀੜਾ.

ਆਵੁਰਦਨ. ਫ਼ਾ آوردن ਵਿ—ਆਨਯਨ. ਲਿਆਉਣਾ.

ਆਵੁਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਆਵਰਦਾ ੨. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਆਵਰਦਾ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਆਵੇਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਦਾਖ਼ਿਲਾ। ੨ ਜੋਸ਼. ਚਿੱਤ ਦਾ ਵੇਗ। ੩ ਮਿਰਗੀ ਰੋਗ। ੪ ਭਰਮੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਾਦਿਕ ਦਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਭੂਤਾਵੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਆਵੇਸ੍ਟਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਘੇਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਵਰਣ. ਪੜਦਾ। ੩ ਗ਼ਿਲਾਫ਼। ੪ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ. ਵਲਗਣ ਦੀ ਕੰਧ.

ਆਵੇਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ آویختن ਕ੍ਰਿ—ਲਟਕਾਉਣਾ। ੨ ਲਟਕਣਾ.

ਆਵੇਗ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋਸ਼. ਉਭਾਰ। ੨ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਵੇਗ। ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸੰਚਾਰੀ ਭਾਵ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਇੱਛਾ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ ਹੋਣੀ.

ਆਵੇੜਨ / **ਆਵੇੜੁ** } ਸੰ. ਆਵੇਸ੍ਟਨ. ਸੰਗਯਾ—ਢਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਘੇਰਾ. ਲਪੇਟਾ. "ਪਾਇ ਆਵੇੜੁ ਮਾਇਆ ਸਰਬ ਭੁਇਅੰਗਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਆਵੰਤ. ਆਉਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਆਵਤ. "ਆਵੰਤ ਜਾਵੰਤ ਥਕੰਤ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਆਵੰਨ / **ਆਵੰਨਿ** } ਦੇਖੋ, ਆਵਨ. "ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵੰਨਿ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਆਵ੍ਰਿਤ. ਸੰ. आवृत. ਸੰਗਯਾ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਆਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰ. आवृति. ਸੰਗਯਾ—ਵਾਰੰਵਾਰ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ। ੩ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ.

ਆਵ੍ਰਿੱਤਿ ਦੀਪਕ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਕ (ਸ)

ਆੜ. ਸੰਗਯਾ—ਓਟ. ਪੜਦਾ। ੨ ਪਨਾਹ. ਰਖ੍ਯਾ। ੩ ਟੇਢਾਪਨ. ਵਿੰਗ। ੪ ਦੇਖੋ, ਆੜਿ.

ਆੜਬੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਲਿੰਗੋਟ. ਕਮਰ ਤੇ ਲਪੇਟਿਆ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਆੜ (ਟੇਢਾ) ਨਿਤੰਬਾਂ ਵਿੱਚਦੀਂ ਪਿੱਛੇ ਕਸੀਦਾ ਹੈ.

ਆੜਾਗੋਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਗੋਟੀ (ਨਰਦ) ਦੀ ਟੇਢੀ ਚਾਲ। ੨ ਕਪਟ ਦੀ ਖੇਡ. "ਆੜਾਗੋਟੀ ਨਿਤ ਕਰੈਂ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ." (ਮਗੋ) ੩ ਸਿੰਧੀ. ਆੜੀਗੋਤ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ. ਰੁਕਾਵਟ. ਵਿਘਨ.

ਆੜਿ. ਸੰ. आडि—ਆਡਿ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੱਛੀ. Cod. "ਤੂੰ ਕੈਸੇ ਆੜਿ ਫਾਥੀ ਜਾਲਿ?" (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਬਗੁਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਨੜੀ. ਸਿੰਧੀ—ਆੜੀ.

ਆੜੀ. ਦੇਖੋ, ਆੜਿ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਰ੍ਯ. ਸਭ੍ਯ. ਯਾਰ. ਮਿਤ੍ਰ. ਯਾੜੀ. ਨਾਲ ਦਾ ਸਾਥੀ। ੩ ਯਾਰੀ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ। ੪ ਵਿ—ਟੇਢੀ.

ਆੜੂ. ਸੰ. ਆਰੁਕ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਫਲਦਾਰ ਬੂਟਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ, ਜੋ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਪਕਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. L. Prunus Persica. ਅੰ Peach.

ਆੜ੍ਹਤ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ। ੨ ਆਢਕ (੪ ਸੇਰ) ਅੰਨ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ।[1] ੩ ਮਜਦੂਰੀ ਵਿੱਚ ਲਈ ਵਸਤੂ.

ਆੜ੍ਹਤਿਯਾ / **ਆੜ੍ਹਤੀ** } ਸੰਗਯਾ—ਆੜ੍ਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਆੜ੍ਹਤ ੨.

ਐ[2]. ਹੇ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਬੀ ਵਿੱਚ ਐ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿਪ੍ਰੇਮ ਭੀਨੀ ਚੋਲੀਐ." (ਦੇਵ ਮ: ੪) ੨ ਫ਼ਾ. ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ! ਰੇ! "ਐ ਬਿਰਾਦਰ ਯਾਦੇ ਹਕ਼ ਦਾਨੀ ਕਿ ਚੀਸ੍ਤ?" (ਜ਼ਿੰਦਗੀ) ੩ ਵਹ. ਉਹ. "ਐ ਜ਼ਹੇ ਇਨਸਾਂ ਕਿ ਹਕ਼ ਰਾ ਯਾਫ਼ਤਹ." (ਜ਼ਿੰਦਗੀ)

ਐਸ. ਸਰਵ. ਇਸ. "ਐਸ ਜਗਾ ਆਵੈ." (ਜਸਾ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਸਾ. ਅਜੇਹਾ. ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ. "ਐਸ ਘਾਤ ਫਿਰ ਹਾਥ ਨ ਐਹੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਅ਼ عیش ਐ਼ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਜੀਵਨ. ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ੪ ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ। ੫ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ. "ਐਸ ਹੀ ਐਸ ਸੁ ਬੈਸ ਬਿਤਾਯੋ." (ਅਕਾਲ)

ਐਸਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਜੇਹਾ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ. "ਐਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੇ ਮਿਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਐਸੀ. ਅਜੇਹੀ. "ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ." (ਬਾਵਨ)

ਐਸੁਪਰਾਜਾ. ਵਾ—ਐਸਾ-ਉਪਰਾਜਾ. ਐਸਾ ਉਪਰਾਜਨ ਕੀਤਾ (ਰਚਿਆ). "ਮਤ ਐਸੁਪਰਾਜਾ." (ਅਰਹੰਤਾਵ) ਅਜੇਹਾ ਮਤ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ.

ਐਸੁਰਜ. ਦੇਖੋ, ਐਸ੍ਵਰਜ.

ਐਸੇ. ਅਜੇਹੇ. ਏਹੇ ਜੇਹੇ. "ਐਸੇ ਸੰਤ ਨ ਮੋਕਉ ਭਾਵਹਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਸ ਤਰਾਂ. "ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਐਸੋ. ਦੇਖੋ, ਐਸਾ. "ਐਸੋ ਗਿਆਨ ਬਿਰਲੋਈ ਪਾਏ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਐਸ੍ਵਰਜ. ਏਸ਼੍ਵਰ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਈਸ਼੍ਵਰਪੁਣਾ. ਮਾਲਿਕ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਭੁਤਾ। ੨ ਧਨ. ਵਿਭੂਤਿ. ਸੰਪਦਾ. "ਦਾਸਨ ਕੋ ਬਖਸੈਂ ਐਸ੍ਵਰਜੰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

---

[1] ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਆੜ੍ਹਤੀਏ ਨੂੰ ਅੰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ.

[2] ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ऐ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਐ ਲਿਖੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ऐक्य ਦੀ ਥਾਂ ਐਕ੍ਯ ਅਤੇ ऐश्वर्य ਦੀ ਥਾਂ ਐਸ਼੍ਵਰ੍ਯ ਆਦਿ.

ਐਹਦ. ਦੇਖੋ, ਅਹਦ.
ਐਹੈ. ਹੈ ਦਾ ਭਵਿਸ੍ਯਤ ਕਾਲ. ਆਵੇਗਾ. "ਐਸ ਸਮੋ ਫਿਰ ਹਾਥ ਨ ਐਹੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਵ੍ਯ—ਸ਼ੋਕ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਹੈ! ਹੈ!
ਐਕ੍ਯ. ਸੰ. ਏਕ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਏਕਤਾ. ਏਕਾ.
ਐਖ. ਸੰ. ਇਸੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ. ਬਾਣ. "ਲਾਗੇ ਤਿਸੈ ਐਖ." (ਕਲਕੀ)
ਐਖਾਂ. ਐਸੇ ਆਖਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਇਉਂ ਆਖਾਂ। ੨ ਇਹ ਦੇਖਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.
ਐਚਨ, ਐਂਚਨਾ ਸੰ. आकुञ्चन—ਆਕੁੰਚਨ. ਖਿੱਚਣਾ. ਖੈਂਚਨਾ। ੨ ਸਿਕੋੜਨਾ. ਕੱਠਾ ਕਰਨਾ.
ਐਜਨ. ਅ਼ ایضاً ਐਜ਼ਨ. ਵ੍ਯ—ਅਲਾਹਾਜ਼ਾ. ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਤਿਵੇਂ ਹੀ. ਐਸੇ ਹੀ. Ditto.
ਐਜੀ. ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਨ ਸ਼ਬਦ. ਅਜੀ! ਜੀ! ਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ! "ਐਜੀ! ਨ ਹਮ ਉਤਮ ਨੀਚ ਨ ਮਧਮ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)
ਐਠ, ਐਂਠ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕੜ. ਮਰੋੜ। ੨ ਅਭਿਮਾਨ. "ਐਸੇ ਗਰ ਮਹਿ ਐਠ ਹਠੀਲੋ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਵੱਟ. ਵਲ. ਪੇਚ.
ਐਂਠਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਕੜਨਾ. ਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਵੱਟ ਦੇਣਾ. ਮਰੋੜਨਾ.
ਐਠਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਂਠਕੇ. ਆਕੜਕੇ.
ਐਂਠੀ. ਵਿ—ਅਭਿਮਾਨੀ। ੨ ਬਾਂਕਾ. ਬਾਂਕੀ. "ਐਂਠੀ ਸੋਂ ਬੱਧ ਗਯੋ ਸਨੇਹਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੫੧)
ਐਡਣਾ, ਐਂਡਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਐਂਠਨਾ. ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਣਾ. ਆਕੜਨਾ. "ਇਹ ਜਗੁ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਦੇਖਿ ਕਹਾਂ ਐਡਾਨੋ." (ਬਸੰ ਮ: ੯)
ਐਡਾ. ਵਿ—ਇਤਨਾ ਵਡਾ.
ਐਂਡਾ, ਐਂਡੋ ਵਿ—ਐਂਠਿਆ ਹੋਇਆ. ਆਕੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਹੰਕਾਰੀ. "ਟਕਾ ਚਾਰ ਗਾਂਠੀ ਐਂਡੋ ਟੇਢੋ ਜਾਤ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)
ਐਤ, ਐਤ੍ਰ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਿਤ੍ਯ. ਸੂਰਜ। ੨ ਐਤਵਾਰ। ੩ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਯੁਤ. "ਐਤ ਤੁਰੰਗ ਚਮੂ ਹਨਡਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਤੀਸ ਐਤ੍ਰ ਪੈਦਲ ਕਹਿੰ ਮਾਰਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ੪ ਸੰ. ਆਯਤਿ. ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੫ ਭਾਵ—ਜਨਮ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਐਤ ਭਵ ਪਾਇ ਬਹੁਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੧) ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈਕੇ, ਫੇਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਯੋ.
ਐਥਾਊ, ਐਥੇ, ਐਥੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਤ੍ਰ. ਯਹਾਂ. ਇਸ ਥਾਂ. ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ. ਇੱਥੇ. "ਇਕ ਹੋਦਾ ਖਾਇ ਚਲਹਿ ਐਥਾਊ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਐਥੈ ਮਿਲਹਿ ਵਡਾਈਆ ਦਰਗਹਿ ਪਾਵਹਿ ਥਾਉ." (ਮਲਾ ਮ: ੩)
ਐਥੈ ਓਥੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਉਸ ਥਾਂ. ਯਹਾਂ ਵਹਾਂ. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਐਥੈ ਓਥੈ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੩)
ਐਂਦਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਤਰਹ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਅੰਞੁ.
ਐਂਦ੍ਰ. ਸੰ. ऐन्द्र. ਵਿ—ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ ਯੋਗ ਸਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਯੋਗ ੧੫। ੩। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਯੰਤ। ੪ ਜ੍ਯੇਸ੍ਠਾ ਨਛਤ੍ਰ। ੫ ਹੱਥ. ਪਾਣਿ.
ਐਂਦ੍ਰਕ, ਐਂਦ੍ਰਿਕ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣਿ. ਹੱਥ. ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਜਿਸ ਦਾ. ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰ ਲਿਖਿਆਂ ਹੈ.[1] "ਪਢ ਹੈ ਸਾਖੋਚਾਰ ਗੋਤ੍ਰ ਐਂਦ੍ਰਕ ਕਰ ਸੋਧਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪੁਰੋਹਿਤ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਗੋਤ੍ਰਸ਼ਾਖਾ ਆਦਿ ਦਾ ਉੱਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਪਾਣਿ ਗ੍ਰਹਣ (ਹਥੇਲਵਿਆਂ) ਲਈ ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਕੇ.
ਐਂਦ੍ਰਿਯਕ. ਸੰ. एन्द्रियक. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੋਵੇ.
ਐਨ. ਘਰ. ਦੇਖੋ, ਅਯਨ. "ਦਯਾ ਐਨ ਸੁਨ ਬੈਨ ਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅ਼ عین ਐ਼ਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ। ੩ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ। ੪ ਸੁਰਗ। ੫ ਸੂਰਜ। ੬ ਕਿਰਣ। ੭ ਧਨ। ੮ ਵਿ—ਉਸ ਜੈਸਾ. ਓਹੋ ਜੇਹਾ। ੯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਅਯਨ ੨.
ਐਨਕ. ਫ਼ਾ عینک ਐ਼ਨਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਐ਼ਨ (ਅੱਖ) ਤੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ. ਚਸ਼ਮਾ.
ਐਨੁਲਯਕ਼ੀਨ. ਅ਼. ਸਹੀ (ਯਥਾਰਥ) ਨਿਸ਼ਚਾ. ਸੰਸੇ ਬਿਨਾ ਗ੍ਯਾਨ.
ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਯਕ਼ੀਨ (ਨਿਸ਼ਚੇ) ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਮੰਨੇ ਹਨ:—
ਇ਼ਲਮੁਲਯਕ਼ੀਨ, ਐ਼ਨੁਲਯਕ਼ੀਨ ਅਤੇ ਹ਼ੱਕ਼ੁਲਯਕ਼ੀਨ.

(ੳ) ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਇ਼ਲਮੁਲਯਕ਼ੀਨ ਹੈ.

(ਅ) ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਦੀ ਵਸੋਂ, ਰੂਪ, ਬਣਾਉਟ ਦਾ ਜਾਣਨਾ ਐ਼ਨੁਲਯਕ਼ੀਨ ਹੈ.

(ੲ) ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ, ਇਤ੍ਯਾਦਿ ਜਾਣਨਾ ਹ਼ੱਕ਼ੁਲਯਕ਼ੀਨ. ਹੈ.
ਐ਼ਬ. ਅ਼ عیب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਯਸਨ. ਭੈੜੀ ਵਾਦੀ। ੨ ਔਗੁਣ. ਦੋਸ. "ਐਬ ਤਨਿ ਚਿਕੜੋ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)
ਐਬੀ. ਵਿ—ਐ਼ਬ ਵਾਲਾ. ਔਗੁਣੀ.
ਐਮਰੀਕਾ. America. ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਾਤਾਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਇਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੧੬,੫੦੦,੦੦੦ ਵਰਗ ਮੀਲ ਅਤੇ ਜਨ ਸੰਖ੍ਯਾ ੧੭੦,੦੦੦,੦੦੦ ਹੈ. ਇਹ ਦੱਖਣੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.
ਐਯਜ਼. ਦੇਖੋ, ਅੱਯਜ਼.
ਐਰ ਗੈਰ. ਵਿ—ਓਪਰਾ. ਬੇਗਾਨਾ. ਅਜਨਬੀ. ਅਪਰ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ. ਅਪਰਿਚਿਤ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨਾ.
ਐਰਾਕ, ਐਰਾਕੀ ਦੇਖੋ, ਅਰਾਕ, ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਇਰਾਕੀ.

[1] वाक् पाणि पाद पायुपस्थानिति पंच कर्मेन्द्रियाणि। वाचो देवता वह्नि हस्तयोरिन्द्रः पादयोविष्णुः पायोमृत्युः उपस्थस्यप्रजापतिरित कर्मेन्द्रिय देवताः (तत्व बोध)

ਐਰਾਨ. ਈਰਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਸ.

ਐਰਾਪਤ, ਐਰਾਪਤਿ, ਐਰਾਵਤ ਸੰ. ऐरावत, ਸੰਗਯਾ—ਇਰਾਵਾਨ (ਸਮੁੰਦਰ) ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਥੀ. ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕ ਕੇ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ ਕੱਢੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਚਾਰ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲਾ ਹਾਥੀ ਭੀ ਸੀ, ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ.

ਐਰਾਵਤੀ. ਸੰ. ऐरावती, ਸੰਗਯਾ—ਰਾਵੀ ਨਦੀ, ਪਰੁਸ੍ਣੀ. ਦੇਖੋ, ਰਾਵੀ. "ਐਰਾਵਤੀ ਉਲੰਘਤ ਚਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ (Burma) ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਨਦੀ। ੩ ਬਿਜਲੀ.

ਐਲ. ਸੰ. ऐल, ਵਿ—ਇਲਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਇਲਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. ਦੇਖੋ, ਇਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰੂਰਵਾ, ਜੋ ਇਲਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ੩ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਇਲਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੪ ਘਾਸ। ੫ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ੬ ਅ਼ ਜੋਲ ਐਲ. ਭ੍ਰਮਣ. ਫਿਰਨਾ। ੭ ਬੋਲੇ (ਡੋਰੇ) ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸੁਣਾਉਣੀ। ੮ ਸ਼ੋਰ. ਰੌਲਾ. "ਚਲੇ ਜਾਤ ਪਾਵਤ ਬਡ ਐਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੯ ਸਿੰਧੀ—ਕ਼ੈਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੧੦ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਐਲ ਗੈਲ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ. ਚਾਰੋਂ ਓਰ ਰੌਲੇ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਡਫ ਅਰ ਬੰਸਰੀ ਬਜਾਈ ਐਲ ਗੈਲ ਭਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਐਲ ੮ ਅਤੇ ਗੈਲ.

ਐਲ ਭੈਲ. ਸੰਗਯਾ—ਭੈ ਦਾਇਕ ਸ਼ੋਰ. "ਪਰਯੋ ਐਲ ਭੈਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਐਲ ਅਤੇ ਭੈਲ.

ਐਲਾਰਡ. Jeam Francois Allard ਇਹ ਸਨ ੧੭੮੫ ਵਿੱਚ ਫ੍ਰਾਂਸ ਦੇ Saint Tropez ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਸਨ ੧੮੦੩ ਵਿੱਚ ਫ੍ਰਾਂਸ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਈ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ. ਐਲਾਰਡ ਅਤੇ ਵੈਨਤੂਰਾ (Ventura) ਦੋਵੇਂ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਨਪੋਲੀਅਨ ਬੋਨਾਪਾਰਟ Nepoleon Bonaparte[1] ਦੇ ਫੌਜੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਨ. ਵਾਟਰਲੂ[2] ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਨਪੋਲੀਅਨ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਫੌਜ ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋ ਗਈ, ਇਸ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਈਰਾਨ ਦੇ ਰਾਹ ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੁੱਜੇ. ਵੈਨਤੂਰਾ ਇਟੇਲੀਅਨ ਅਤੇ ਐਲਾਰਡ ਫ੍ਰੈਂਚ (ਫ੍ਰਾਂਸੀਸੀ) ਸੀ. ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੨੨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਹੌਰ ਆਏ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਗੇ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ, ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਿਖਵਾਕੇ ਪੱਚੀ ਪੱਚੀ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਹੀਨਾ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕਰਕੇ, ਫੌਜ ਨੂੰ ਕਵਾਇਦ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਜਰਨੈਲ ਥਾਪਿਆ.

ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਪਤ੍ਰ:—

੧ ਜੇ ਕਦੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਸਿੱਖਰਾਜ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆ ਬਣੇ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਰਾਜ ਦੇ ਵਫਾਦਾਰ ਰਹਾਂਗੇ.

੨ ਯੂਰਪ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸਲਤਨਤ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਪਤ੍ਰਵਿਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ.

੩ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁਨਾਵਾਂਗੇ.

੪ ਗੋਮਾਂਸ ਨਹੀਂ ਖਾਵਾਂਗੇ.

੫ ਤਮਾਕੂ ਨਹੀਂ ਪੀਵਾਂਗੇ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਗਯਾਪਾਲਨ ਕੀਤੀ. ਵੈਨਤੂਰਾ ਨੇ ਸਨ ੧੮੩੧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਫਤੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ.

ਸਨ ੧੮੩੪ ਵਿੱਚ ਐਲਾਰਡ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁੜਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ Louis Philippe ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ,[3] ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਲਾਰਡ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਫ੍ਰਾਂਸ ਦਾ ਏਜੈਂਟ ਲਿਖਿਆ ਸੀ.

ਐਵੇ, ਐਂਵੇ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਯੌਂਹੀ. ਵ੍ਰਿਥਾ. ਨਿਸਫਲ। ੨ ਇਉਂ. ਇਸ ਤਰਾਂ.

ਔ. ਵ੍ਯ—ਔਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਔ ਮਤਿ ਸਿੰਘ ਸਜਯੋ ਤਨ ਕੌਚ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰ. औ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਵੀ.

ਔਸਤ. ਅ਼ اوسط ਸੰਗਯਾ—ਵਸਤ (ਸਮ) ਵਿਭਾਗ. ਸਾਮਾਨ੍ਯ. ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਪੜਤਾ.

ਔਸਦੀ, ਔਸਧੀ ਦੇਖੋ, ਅਉਖਧ.

ਔਸ਼ਨਸ. ਵਿ—ਉਸ਼ਨਾ (ਸ਼ੁਕ੍ਰ) ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਕ੍ਰਨੀਤਿ.

ਔਸਰ. ਦੇਖੋ, ਅਉਸਰ। ੨ ਵਿ—ਅ-ਪ੍ਰਸਵ. ਜੋ ਸੂਈ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ—ਔਸਰ ਝੋਟੀ.

ਔਸਾਣ, ਔਸਾਨ ਅਵਸਾਨ. ਦੇਖੋ, ਉਸਾਣ.

ਔਸਾਫ਼. ਦੇਖੋ, ਅਉਸਾਫ.

ਔਂਸੀ. ਸੰ. अवनि सीता. ਅਵਨਿ (ਜ਼ਮੀਨ) ਉੱਪਰ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀਤਾ (ਲੀਕ). ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਕੁਨ (ਸਗਨ) ਵਿਚਾਰ ਹੈ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਸਗਨੋ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਇਹ ਹੈ:—

---

[1] ਨਪੋਲੀਅਨ ੧੮ ਮਈ ਸਨ ੧੮੦੪ ਤੋਂ ੨੨ ਜੂਨ ਸਨ ੧੮੧੫ ਤੱਕ ਫ੍ਰਾਂਸ ਦਾ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ੧੫ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੭੬੯, ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਮਈ ੫ ਸਨ ੧੮੨੧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

[2] Waterloo ਬੇਲਜੀਅਮ ਅੰਦਰ ਹੈ. ਇੱਥੇ ੧੮ ਜੂਨ ਸਨ ੧੮੧੫ ਨੂੰ ਫ੍ਰਾਂਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ. ਨਪੋਲੀਅਨ ਪਾਸ ਫ਼ੌਜ ੭੨੪੪੭ ਅਤੇ ੨੪੬ ਤੋਪਾਂ ਸਨ. ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਪਾਸ ੬੭੬੬੧ ਫੌਜ ਅਤੇ ੧੫੬ ਤੋਪਾਂ ਸਨ. ਫ਼ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਵੈਲਜ਼ਲੇ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

[3] ਇਹ ਚਿੱਠੀ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੩੫ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਬਿਨਾ ਗਿਣਤੀ ਲੀਕਾਂ ਕੱਢਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਲੀਕਾਂ ਜਿਸਤ (ਸਮ) ਹੋਣ, ਤਦ ਸਮਝੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਸ ਗਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਛੇਤੀ ਮਿਲੇਗਾ, ਜੇ ਤਾਕ (ਵਿਖਮ) ਹੋਣ, ਤਦ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਮਿਲਣ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਹੈ. "ਮੋਰੇ ਪਤਿ ਪਰਦੇਸ ਸਿਧਾਰੇ××× ਤਾਂਤੇ ਮੈ ਔਂਸੀ ਕੋ ਡਾਰੋਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੭੦) "ਕਾਮਣ ਟੂਣੇ ਔਂਸੀਆਂ." (ਭਾਗੁ)

ਔਹ. ਸਰਵ—ਓਹ. ਵਹ. ਵੋਹ। ੨ ਵ੍ਯ—ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ। ੩ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੀ ਚੀਜ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਣ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਔਹਠਿ. ਅਪਹਠ. ਦੁਰਾਗ੍ਰਹ. ਦੇਖੋ, ਅਉ ਅਤੇ ਅਉਹਠ.

ਔਕੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਔਖ. ਕਠਿਨਾਈ। ੨ ਵਿਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ.

ਔਕ਼ਾਤ. ਅ਼ اوقات ਵਕ਼ਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਔਕ੍ਸ਼. ਸੰ—ਉਕ੍ਸ਼ (ਛੁੱਟ) ਵਾਲਾ ਬਲਦ. ਦੇਖੋ, ਅਉਛਕ. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ ਅੰ. Ox ਨਾਲ.

ਔਖ. ਦੇਖੋ, ਅਉਖ.

ਔਖਦ / **ਔਖਧ** } ਦੇਖੋ, ਅਉਖਧ.

ਔਖੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੈਰ ਦਾ ਉਖੜਨਾ. ਠੋਕਰ ਖਾਣੀ.

ਔਖਾ. ਦੇਖੋ, ਅਉਖਾ.

ਔਗਣ. ਅਵਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਅਉਗਣ.

ਔਗਤ. ਸੰ. ਅਪਗਤ. ਵਿ—ਭੱਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਨੱਠਿਆ। ੨ ਹਟਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਮਰਿਆ. ਮੋਇਆ.

ਔਗਤਿ. ਸੰ. ਅਪਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਗਤਿ. ਮੰਦ ਦਸ਼ਾ. ਭੈੜੀ ਹਾਲਤ.

ਔਗਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗਾਹਨ. "ਔਗਾਹਨ ਸਭ ਕਿਯ ਪੁਰਾਨ ਤਿਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬)

ਔਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਅਉਗੁਣ.

ਔਘ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੜ੍ਹ. ਪ੍ਰਵਾਹ. ਵਹਾਉ। ੨ ਦੇਖੋ, ਓਘ.

ਔਘਟ. ਦੇਖੋ, ਅਉਘਟ.

ਔਘੜ. ਦੇਖੋ, ਅਉਘੜ.

ਔਘੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਅਪਘਾਤ (ਪ੍ਰਹਾਰ) ਲਈ ਲੰਮਾ ਕੋਰੜਾ, ਜੋ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਾਬੁਕ ਸਵਾਰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ.

ਔਚਕ / **ਔਂਚਕ** } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਕਸਮਾਤ. ਅਚਾਨਕ. ਅੱਚਨਚੇਤ. "ਪਰਜੋ ਸ਼ੋਰ ਔਚਕ ਹੀ ਦ੍ਰਿਗ ਲਹ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਔਚਰ. ਦੇਖੋ, ਅਉਚਰ.

ਔਚਰ ਚਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਚਰਨਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ. ਜੋ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਕਠਿਨ ਵਸਤੁ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਛਕਣਾ. "ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਲੀਣ ਹੋਇ ਅਪਿਉ ਪੀਅਣ ਹੈ ਔਚਰ ਚਰਣਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਨਾ ਚਰਣ ਯੋਗ੍ਯ (ਅਭਕ੍ਸ਼) ਦਾ ਖਾਣਾ.

ਔਛਕ. ਦੇਖੋ, ਅਉਛਕ ਅਤੇ ਔਕ੍ਸ਼.

ਔਜ. ਦੇਖੋ, ਓਜ। ੨ ਅ਼ اوج ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਰਿੱਧੀ. ਉੱਨਤੀ। ੩ ਚੋਟੀ. ਸ਼ਿਖਰ। ੪ ਬਲੰਦੀ. ਉਚਿਆਈ.

ਔਜਾਅ਼. ਅ਼ اوجاع ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁ ਵਚਨ ਵਜਅ਼ ਦਾ ਹੈ. ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼। ੨ ਅ਼ اوضاع ਔਜਾਅ਼. ਵਜਅ਼. ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ. ਢੰਗ. ਤ੍ਰੀਕੇ.

ਔਜ਼ਾਰ. ਅ਼ اوزار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਹਥਿਆਰ. ਸੰਦ। ੨ ਗੁਨਾਹ. ਅਪਰਾਧ.

ਔਝੜ. ਦੇਖੋ, ਅਉਝੜ.

ਔਟਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਥਾਂ ਤੋਂ ਟਲਨਾ. ਜਗਾ ਤੋਂ ਖਿਸਕਣਾ। ੨ ਖੋਇਆ ਜਾਣਾ. ਗਵਾਚਣਾ.

ਔਟਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਤਾਪਨ. ਤਪਾਉਣਾ. ਉਬਾਲਨਾ. ਜੋਸ਼ ਦੇਣਾ. ਔਟਾਨਾ.

ਔਟਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਾਪ. ਤਾਉ. ਆਂਚ. ਸੇਕ। ੨ ਉਬਾਲ. ਜੋਸ਼.

ਔਟਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਔਟਾਉਣਾ.

ਔਢਰ. ਵਿ—ਛੇਤੀ ਢਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਤੁਰੰਤ ਰੀਝਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਰੜੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪਘਰਦਾ ਨਹੀਂ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਪੜਦਾ। ੪ ਸਹਾਇਤਾ. ਇਮਦਾਦ.

ਔਂਢਾ / **ਔਂਢੀ** } ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਦੇ ਸ਼ੋਲਾਪੁਰ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਡਰਪੁਰ ਤੋਂ ੧੫ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਗਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਭਗਤ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਮੰਦਿਰ "ਨਾਗਨਾਥ" ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। "ਫੇਰ ਦੀਆ ਦੇਹੁਰਾ ਨਾਮੇ ਕਉ, ਪੰਡੀਅਨ ਕਉ ਪਿਛਵਾਰਲਾ." ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਪਰਥਾਇ ਹੈ, ਉਹ. "ਔਧੀਆ ਨਾਗਨਾਥ" ਦਾ ਮੰਦਿਰ "ਧਰ" (ਮੱਧ ਭਾਰਤ C. P.) ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਔਤ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤ.

ਔਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤਾਰ.

ਔਤ੍ਰਾ. ਅਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਉਤ.

ਅ਼ੌਦ. ਅ਼ عود ਲੌਟਨਾ. ਵਾਪਿਸ ਆਉਣਾ. ਪਰਤਣਾ. ਮੁੜਨਾ.

ਔਧ. ਅਵਸ੍ਥਾ. ਉਮਰ। ੨ ਅਵਧਿ. ਹੱਦ। ੩ ਅਯੋਧ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਅਉਧ ਅਤੇ ਅਵਧ.

ਔਂਧ / **ਔਂਧਾ** } ਵਿ—ਅਧ: ਉਲਟਾ. ਮੂਧਾ. "ਬਾਂਧ ਔਂਧ ਸਿਹਜਾ ਤਰ ਲਿਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੦੬)

ਔਧਿ. ਅਵਧਿ. ਹੱਦ.

ਔਧੀਆ ਨਾਗਨਾਥ. ਦੇਖੋ, ਔਂਢਾ.

ਔਨ / **ਔਨਿ** } ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਦੇਖੋ, ਅਵਨ ਅਤੇ ਅਵਨਿ. "ਨੈਨਨ ਮੇ ਨੀਰ ਔਨਿ ਡਾਰੈ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬੂੰਦ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨੀਵਾਂ. ਝੁਕਿਆ ਹੋਯਾ. "ਮਨਹੁ ਮਰਾਲ ਉਡਤ ਹ੍ਵੈ ਔਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਔਪਚਾਰਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਪਚਾਰ ਸੰਬੰਧੀ। ੨ ਕੇਵਲ ਕਹਿਣ ਸੁਣਨ ਦਾ ਜੋ ਵਾਸ੍ਤਵ ਨਹੀਂ.

ਔਭੜ. ਸੰ. ਅਭਿਗਜ. ਅਨੁਭਵੀ. ਦਾਨਾ. ਸਮਝਵਾਲਾ। ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨਪੜ੍ਹ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

ਔਰ. ਵਯ—ਦੋ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ. ਅਰ। ੨ ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਅਪਰ. ਹੋਰ। ੩ ਜਾਦਾ. ਅਧਿਕ.

ਔਰਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਰ (ਛਾਤੀ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਉਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪੁਤ੍ਰ. ਭਾਵ—ਪਿਤਾ ਦੇ ਵੀਰਜ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸੰਤਾਨ। ੨ ਧਰਮਪਤਨੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੰਤਾਨ.

ਔਰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਉਰਤ.

ਔਰਾ ਬੌਰਾ. ਵਿ—ਨੀਮ ਸੁਦਾਈ. ਮਸਤਾਨਾ. "ਨਾਥ ਸੁਨੋ ਔਰੀ ਬੌਰੀ ਬਾਤੇਂ ਹੈਂ ਬਕਤ ਸੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਔਰੋਤਰੀ. ਵਾ—ਅਪਰ-ਅਵਤਰੀ. ਹੋਰ-ਜਨਮੀ। "ਅਸ ਸੁੰਦਰ ਨਹਿ ਔਰੋਤਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੧੯)

ਔਰੰਗ. ਫ਼ਾ اورنگ ਸੰਗਯਾ—ਤਖ਼ਤ. ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ। ੨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਉਂ. "ਤਬ ਔਰੰਗ ਜਿਯ ਮਾਹਿ ਰਿਸਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਦਾਨਾਈ. ਚਤੁਰਾਈ। ੪ ਛਲ. ਕਪਟ। ੫ ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੬ ਘੁਣ. ਲਕੜੀ ਦਾ ਕੀੜਾ.

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ.[1] اورنگزیب ਇਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਅਰਜਮੰਦ ਬਾਨੋ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੩ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੬੧੮[2] ਨੂੰ ਦੋਹਦ[3] (ਜਿਲਾ ਪਾਂਚ ਮਹਾਲ—ਇਲਾਕਾ ਬੰਬਈ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਸਨ ੧੬੫੮ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਆਗਰੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ੨੧ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉੱਪਰ ਬੈਠਾ. ਦਾਰਾਸ਼ਿਕੋਹ ਵਡੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਫ਼ਤਵਾ ਲੈਕੇ ਕਿ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੬੫੯ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਕ਼ਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਮੁਰਾਦ ਜੋ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਅਭਿਲਾਖੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਕੇਵਲ ਕਾਫ਼ਰ ਦਾਰਾ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇਖਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦਾਰਾ ਨੂੰ ਮਾਰ, ਤਾਜ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮੈਂ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗਾ. ਨਾਮੁਰਾਦ ਮੁਰਾਦ, ਦੰਭੀ ਦੇ ਪੇਚ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਆਗਰੇ ਪਾਸ ਫ਼ਤਹਬਾਦ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਤੇ ਦਾਰਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਿਆ.

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਜੰਗ ਜਿੱਤਕੇ ਭਾਰੀ ਜਿਆਫ਼ਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁਰਾਦ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਕਰਕੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਕੈਦ ਕੀਤਾ. ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਸੱਯਦ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਮੜ੍ਹਕੇ ਕ਼ਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ.

ਇਸ ਤਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੈਦ ਅਥਵਾ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ "ਆਲਮਗੀਰ" ਖ਼ਿਤਾਬ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਸੁੰਨੀ ਮਤ ਦਾ ਪੱਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਮਿਹਨਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਚਤੁਰ ਸੀ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਦੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰਦਾ ਤੇ ਸਾਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਖਾਂਦਾ ਸੀ. ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ ਸੀ. ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਦੇ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਘਟਾਏ ਹੋਏ ਸਨ. ਵੇਹਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਟੋਪੀਆਂ ਬਣਾਨ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਤ ਨਕਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਆਦਿਕ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਤਨਾ ਮਤਾਂਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਡੇ ਵਡੇ ਅਨਰਥ ਕਰਣ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਆਪਣੇ ਦੀਨੀ ਭਾਈਆਂ ਤੋਂ "ਮੁਹੀਉੱਦੀਨ (محی الدین)" ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦਾ ਸੀ.

ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ, ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੇ ਉਤਸਵ, ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਵੈਦਿਕ ਸਕੂਲ ਹੁਕਮਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਮਥੁਰਾ ਬਨਾਰਸ ਆਦਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਵਾਲਯ ਢਾਹਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਮਸੀਤਾਂ ਚਿਣਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ. ਇਸ ਨੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਹਟਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜੇਜ਼ੀਆ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ.

ਜੇਜ਼ੀਆ ਆਦਿਕ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਉੱਪਰ ਅਤੀ ਜ਼ੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਪੂਤ, ਜੋ ਅਕਬਰ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸਨ, ਇਸ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹੋ ਗਏ. ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਦਯ ਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਸਨ ੧੬੮੦ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਨਲ ਟਾਡ Col. Tod ਨੇ ਦੀ ਰਾਜਸ੍ਥਾਨ, ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ) ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ. ਰਾਜਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—

"ਆਪ ਦੇ ਵਡਿਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਯਹੂਦੀ, ਈਸਾਈ, ਬਲਕਿ ਜੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਪਾਲਿਆ. ਆਪ ਦੀ ਅਮਲਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਦੇਸ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਪਰਲੋ (ਪ੍ਰਲਯ) ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਲੋਕ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਕੁਚਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਿਪਾਹੀ ਰੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੌਦਾਗਰ ਪਿੱਟ ਰਹੇ ਹਨ. ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਸੀ ਦੁਖੀ ਪ੍ਰਜਾ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਮੰਗੇ, ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਰਮਪੁਸ੍ਤਕ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਸੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇ ਘੰਟੇ ਠਾਕੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਅੰਦਰ ਵੱਜਦੇ ਹਨ. ਜਦ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸੱਵਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਮੂਰਤੀ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਾਂ ਤਦ ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜੋ ਮਹਿਸੂਲ ਆਪ ਗਰੀਬ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਮੰਗਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਨਾਵਾਜਿਬ

---

[1] ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਉਂ ਹੈ—ਅਬੂਜ਼ਫ਼ਰ ਮੁਹੀਉੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਹੈ—ਆਲਮਗੀਰ.

[2] ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ੧੦ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੬੧੯ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

[3] ਇਹ ਨਗਰ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਹੱਦਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਉਂ 'ਦੋਹਦ' ਹੈ.

ਹੈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਪਰ ਜੇ ਆਪ ਨੇ ਜੇਜ਼ੀਆਲਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੇਥੋਂ ਮੰਗੋ. ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਆਪ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਨੂੰ ਦਾਗ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ ਕਿ ਅਜੇਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ."

ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਗਵਿਦਜਾ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵੈਰੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਉਣਾਂ ਬਜਾਉਣਾਂ ਮੁਹੰਮਦੀ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਸ਼ਾਹੀ ਗਵੈਯੇ ਸਭ ਮੌਕੂਫ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ. ਇੱਕ ਵੇਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਗੀ ਵਡਾ ਕੁਲਾਹਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲ ਪਾਸਦੀਂ ਇੱਕ ਜਨਾਜ਼ੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਅਮਲਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਦਫਨ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾ ਦੱਬਣਾ, ਤਾਕਿ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੇ.

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਅਤਜਾਚਾਰ (ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਅਨਜਾਯ) ਨੇ ਹੀ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਰਹਟੇ ਮੁਗਲਰਾਜ ਦੀ ਜੜ ਪੁੱਟਣ ਦੇ ਆਹਰ ਲੱਗੇ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ "ਜ਼ਫਰਨਾਮਹ" ਇਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ.

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਕਰਣੀ ਉੱਪਰ ਖ਼ੁਦ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—"ਅਵਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ, ਅਤੇ ਪਾਪ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਲੈ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ. ਮੈ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ. ਮੈਨੂੰ ਨਜਾਤ ਲਈ ਭਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ."

ਆਲਮਗੀਰ ੫੧ ਵਰ੍ਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਰਕੇ ੯੧ ਬਰਸ ੧੭ ਦਿਨ[1] ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗਕੇ ਅਹਮਦ ਨਗਰ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ੨ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੭੦੭ (੨੮ ਜ਼ੁਲ ਕ਼ਦਾ ਸਨ ਹਿਜਰੀ ੧੧੧੮) ਨੂੰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੌਲਤਾਬਾਦ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਦਫਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਸਦਾ ਰੌਜ਼ਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਤ੍ਰ (ਮੁਹੰਮਦ ਸੁਲਤਾਨ, ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਅੱਜ਼ਮ, ਮੁਹੰਮਦ ਆਜ਼ਮ ਅਕਬਰ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਕਾਮ ਬਖ਼ਸ਼) ਅਤੇ ਪੰਜ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ (ਜ਼ੇਬੁਨਿਸਾ ਬੇਗਮ, ਜ਼ਿੰਨਤੁੱਨਿਸਾ ਬੇਗਮ, ਬਦਰੁੱਨਿਸਾ ਬੇਗਮ, ਜ਼ੁਬਦਤੁੱਨਿਸਾ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਮਿਹਰੁੱਨਿਸਾ ਬੇਗਮ) ਸਨ.

ਇਸ ਦੇ ਮਰਣ ਸਮੇਂ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਆਮਦਨ ੩੧੭,੯੩੫,੦੫੦ ਰੁਪਯੇ ਸੀ.

ਔਰੰਗਾ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਔਰੰਗਾ ਚੜਿਆ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਜ਼ੇਬੁਨਿਸਾ ਪੁਕਾਰੇ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਔਰੰਗਾਬਾਦ. ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਖਿਰਕੀ ਸੀ. ਸਨ ੧੬੫੩ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਥਾਪਿਆ.

ਔਲ. ਦੇਖੋ. ਅੱਵਲ ਅਤੇ ਅਉਲਿ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਜ਼ਿਮੀਕੰਦ. L. Arum Campanulatum.

ਔਲਾ. ਅ਼ ਅولی ਵਿ—ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ. ਅਤਿ ਉੱਤਮ. ਬਿਹਤਰ.

ਔਲਾਦ. ਅ਼ اولاد ਸੰਗਯਾ—ਵਲਦ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਸੰਤਾਨ। ੨ ਵੰਸ਼. ਨਸਲ.

ਔਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਅਉਲੀਆ

ਔਲੰਗ. ਤੁ. ਚਰਾਗਾਹ. ਮਰਗਜ਼ਾਰ. Meadow.

ਔਵਲ. ਦੇਖੋ, ਅਵਲ.

ਔੜ. ਅਵ੍ਰਿਸ਼ਟਿ. ਵਰਖਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਉੜ. "ਮਾਸ ਭਾਦ੍ਰਪਦ ਔੜ ਲਗੀ ਅਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਔੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਔਸਾਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ. ਝਟ ਪਟ ਕਿਸੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦਾ ਫੁਰਨਾ. ਬਾਤ ਦਾ ਸੁਝਣਾ.

ਔੜਵ. ਸੰ. ਪੰਜ ਸੁਰ ਦਾ ਰਾਗ. ਜੈਸੇ—ਮਾਲਕੌਸ. ਦੇਖੋ, ਓੜਵ.

ਅੰ. ਦੇਖੋ, ਅਮ। ੨ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ "ੴ" ਦੀ ਥਾਂ "ਅੰ" ਸ਼ਬਦ. ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਅੰ ਪਰਮਾਤਮ ਆਤਮਭੂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਅਨ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਅੰ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਅਕਿਤ ਭੇਵ.

ਅੰਅਕਿਤ ਭੇਵ. (ਦੱਤਾਵ) ਅਨ ਅੰਕਿਤ ਭੇਦ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਰਮ (ਭੇਤ) ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ.

ਅੰਸ. ਸੰ. ਅੰਸ੍. ਧਾ—ਵਿਭਾਗ ਕਰਨਾ. ਵੰਡਣਾ. ਹਿੱਸੇ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. ਅੰਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਹਿੱਸਾ (ਭਾਗ) ੩ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਅੰਸ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਗੁਰਅੰਸ." ੪ ਕਲਾ. ਸੋਲਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਜਿਵੇਂ—ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਅੰਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ। ੫ ਦੇਖੋ, ਅੰਸੁ। ੬ ਸੰ. ਅੰਸ—ਅੰਸ. ਮੋਢਾ. ਕੰਨ੍ਹਾ. "ਅੰਸ਼ ਉਤੰਗ ਸਿੰਘ ਕੀ ਨਯਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅੰਸ ਭੇਵੀ. ਵਿ—ਅੰਸ਼ ਤੋਂ ਭਈ. ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਕਲਾ ਤੋਂ ਉਪਜੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਬਿਜਲੀ. ਚਪਲਾ. ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਨਾਂ) ਭੈਦਾਇਕ ਹਨ. "ਗਜੈ ਗੈਣ ਦੇਵੀ, ਮਹਾ ਅੰਸ ਭੇਵੀ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅੰਸ ਮਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਸੁਮਾਲੀ.

ਅੰਸਾ ਅਉਤਾਰ, ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ, ਅੰਸਾਵਤਾਰ ਸੰ. ਅੰਸ਼ਾਵਤਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਕਈ ਅੰਸ਼ (ਭਾਗ) ਮੰਨੇ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਪਾਈਦੇ ਹਨ, ਉਹ "ਅੰਸ਼ਾਵਤਾਰ" ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਨੌ ਕਲਾ ਵਾਲਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਅੰਸਾਅਉਤਾਰੁ ਉਪਾਇਓਨੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਅਨਿਕ ਪੁਰਖ ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ" (ਸਾਰ

[1] ਹਿਜਰੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ.

ਅ: ਮ: ੫)

ਅੰਸੀ. ਸੰ. अशिन्. ਵਿ—ਅੰਸ਼ ਵਾਲਾ. ਹਿੱਸੇ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਲਾ ਵਾਲਾ.

ਅੰਸੁ. ਸੰ. ਅੰਸ਼ੁ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਰਣ. "ਜਿਸ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਅੰਸੁ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) "ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੂਰਜ। ੩ ਸੂਤ੍ਰ. ਤਾਰ. ਤਾਗਾ। ੪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਯਾਯ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ "ਅੰਸ਼ੁ" ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਸ਼ੁ ਨਾਉਂ ਕਿਰਣ ਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ.

ਅੰਸ਼ੁਕ. ਸੰਗਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਅੰਸ਼ੁ (ਸੂਤ੍ਰ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਲੀੜਾ। ੨ ਚਾਦਰ. ਉਪਰਨਾ। ੩ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ.

ਅੰਸੁਭੇਦੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਸ ਭੇਦੀ.

ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ. ਸੂਰਯ ਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਸਗਰ ਦਾ ਪੋਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਅਸਮੰਜਸ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਦੇਖੋ, ਸਗਰ। ੨ ਵਿ—ਕਿਰਣਾਂ ਵਾਲਾ.

ਅੰਸੁਮਾਲ, ਅੰਸੁਮਾਲਿ, ਅੰਸੁਮਾਲੀ } ਸੰ. अंशुमालिन्. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ, ਜੋ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਦੀ ਮਾਲਾ ਰਖਦਾ ਹੈ. "ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤ ਉਦਯੋ ਅੰਸੁਮਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅੰਸ਼ੂ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸ਼੍ਰੁ. ਆਂਸੂ. ਅੰਝੂ. ਹੰਝੂ। ੨ ਅਧਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਅੰਸੁ ੪.

ਅੰਕ. ਸੰ. अङ्क्. ਧਾ—ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਰਨਾ. ਗਿਣਨਾ. ਵਿਚਰਨਾ. ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ. ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. अङ्क. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੩ ਅੱਖਰ. ਵਰਣ। ੪ ਲਿਖਤ. ਤਹਿਰੀਰ। ੫ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੬ ਨੌ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗ ਨੌ ਹਨ। ੭ ਪਾਪ. ਦੋਸ। ੮ ਗੋਦੀ. ਉਛੰਗ. "ਅਤਿ ਸਨੇਹ ਸੋਂ ਲੀਨੋ ਅੰਕ."(ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੯ ਲਿਬਾਸ। ੧੦ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਦਿਲ। ੧੧ ਕਲੰਕ. "ਬਿਨ ਅੰਕ ਮਯੰਕ ਬਨੌ ਬਦਨੰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਬਿਨਾ ਕਲੰਕ ਮਯੰਕ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ)

ਅੰਕਸ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕੁਸ.

ਅੰਕ ਸਹੇਲੜੀ, ਅੰਕ ਸਹੇਲੀ } ਵਿ—ਪਿਆਰੀ ਸਖੀ. ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਸਹੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕ ੧੦. "ਅੰਕ ਸਹੇਲੜੀਆਹ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਅੰਕਸੁ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕੁਸ. "ਅੰਕਸੁ ਗਜਾਨੁ ਰਤੰਨੁ ਹੈ ਖੇਵਟੁ ਵਿਰਲਾ ਸੰਤ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਖੇਵਟ ੨.

ਅੰਕਪਲਈ, ਅੰਕਪਲੀ, ਅੰਕਪਾਲੀ } ਸੰ. अङ्कपल्लव—ਅੰਕਪੱਲਵ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਅੰਗ (ਹਿੰਦਸੇ) ਜਿਸ ਵਰਣਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅੰਕਪਲੀ" ਹੈ. ਅੰਕਪਲੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੀ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਉਹ ਦਿਖਾਂਉਨੇ ਹਾਂ:—

ਸ ਮ ਰ ਗ ਹ ਕ ਭ ਝ ਡ ਲ ਚ
੧ ੨ ੩ ੪ ੫ ੬ ੭ ੮ ੯ ੧੦ ੨੦
ਦ ਢ ਪ ਵ ਫ ਧ ਖ ਥ
੩੦ ੪੦ ੫੦ ੬੦ ੭੦ ੮੦ ੯੦ ੧੦੦
ਯ ਛ ਠ ਬ ਵ ਟ ਅ.
੨੦੦ ੩੦੦ ੪੦੦ ੫੦੦ ੬੦੦ ੭੦੦ ੮੦੦
ਉ ਤ ਞ ਜ ਏ.
੯੦੦ ੧੦੦੦ ੨੦੦੦ ੩੦੦੦ ੪੦੦੦
ਨ ਘ ਣ ਙ
੫੦੦੦ ੬੦੦੦ ੭੦੦੦ ੮੦੦੦

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਂਙ ਹੀ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਅੰ ਕ ਪਾ ਲੀ
੮੦੦ਂ ੬ ੫੦ਾ ੧੦ੀ

ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਭੀ ਅਨੇਕ ਅੰਕਪਾਲੀਆਂ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਬਜਦ ੩ ਫੁੱਟ ਨੋਟ ਸਮੇਤ। ੨ ਸੰ. अङ्कपालि—ਅੰਕਪਾਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਈ. ਧਾਤ੍ਰਿ. ਚੁੰਘਾਵੀ। ੩ ਆਲਿੰਗਨ. ਜੱਫੀ ਭਰਨੀ. ਅੰਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਅੰਕਵਾਰ. ਹਿੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗੋਦੀ. ਉਛੰਗ. ਕੁੱਛੜ.

ਅੰਕੜ. ਸੰਗਯਾ—ਆਕੜ. ਐਂਠ. ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਕੁੜਾ.

ਅੰਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੰਗ ਨਾਲ. "ਅੰਕਿ ਮਿਲਾਈ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਦਿਲ ਵਿੱਚ. ਮਨ ਮੇਂ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕ ੧੦. "ਗੁਰੁ ਕਾ ਕਹਿਆ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵੈ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਅੰਕਿਤ. ਸੰ. अङ्कित. ਵਿ—ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਤਹ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਹਿਤ। ੩ ਦਾਗੀ. ਕਲੰਕਿਤ.

ਅੰਕੁ. ਲਿਬਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕ ੯. "ਅੰਕੁ ਜਲਉ ਤਨੁ ਜਾਲੀਅਉ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਅੰਕੁਸ. ਸੰ. अङ्कुश—ਅੰਕੁਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਹੁਕੂਮਤ ਦਾ ਦਬਾਉ। ੨ ਹਾਥੀ ਹੱਕਣ ਦਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੁੰਡਾ (ਖੁੰਡਾ).

ਅੰਕੁਰ, ਅੰਕੁਰੁ } ਸੰ. अङ्कुर. ਸੰਗਯਾ—ਲਹੂ ਖ਼ੂਨ। ੨ ਜਲ. ਪਾਣੀ। ੩ ਬੀਜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਡੰਘੂਰ. ਅੰਖੂਆ. ਕੂਮਲ. "ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੪ ਭਾਗ. ਨਸੀਬ. "ਅੰਕੁਰ ਭਲੋ ਹਮਾਰਾ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੫ ਬੀਜ. ਮੂਲ. "ਭਗਤਨ ਕਾ ਅੰਕੁਰੁ ਰਾਖਿਓ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਅੰਕੁੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਖੂੰਡੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕੁੰਡਾ. ਹੁੱਕ.

ਅੰਕੂਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕੁਰ ੩ ਅਤੇ ੪. "ਪੂਰਨ ਲਿਖਤ ਨਿਸਾਨ ਕਰਮ ਅੰਕੂਰ ਹੈ." (ਭਾਗੁ)

ਅੰਖ. ਸੰ. अङ्ख्. ਧਾ—ਰੁੜ੍ਹਨਾ. ਲਟਕਣਾ. ਲਗੇ ਰਹਿਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਅੱਖ. ਆਂਖ.

ਅੰਗ. ਸੰ. अङ्ग्. ਧਾ—ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਰਨਾ. ਚਲਨਾ. ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. अङ्ग. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ. "ਅਧਿਕ ਅਨੰਦਿਤ ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਅੰਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)। ੩ ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਸਿਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਭਾਗ। ੪ ਉਪਾਯ (ਉਪਾਉ). ਯਤਨ। ੫ ਮਿਤ੍ਰ. ਦੋਸ੍ਤ. ਪਿਆਰਾ।

੬ ਪੱਖ. ਸਹਾਇਤਾ. "ਜਿਨ ਕਾ ਅੰਗ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ) ੭ ਹਿੱਸਾ. ਭਾਗ। ੮ ਅੰਕ. ਹਿੰਦਸਾ। ੯ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਗਲ ਪੁਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਚੰਪਾਪੁਰੀ ਸੀ. "ਤਿਸ ਦਿਸ ਅੰਗ ਬੰਗ ਤੇ ਆਦੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ) ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਦੇਸ੍ਣਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਦੀਰਘਤਮਾ ਰਿਖੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ. ਅੰਗ, ਵੰਗ, ਕਲਿੰਗ, ਪੁੰਡ੍ਰ, ਅਤੇ ਸੁਕ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਪੁਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਥਾਪੇ.

ਅੰਗ ਸੰਗ. ਵਿ—ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ. "ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹੇ." ੨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਾਥ.

ਅੰਗਹੀਨ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਘੱਟ ਹੈ. ਅੰਗ ਭੰਗ.

ਅੰਗਜ. ਸੰ. ਵਿ—ਅੰਗ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਸੰਤਾਨ। ੩ ਰੋਮ. ਕੇਸ਼। ੪ ਰੋਗ। ੫ ਕਾਮਦੇਵ.

ਅੰਗਣ. ਸੰ. अङ्गण ਅਤੇ अङ्गन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਹੜਾ. ਸਹ੍ਨ. ਅਜਿਰ। ੨ ਵਿਚਾਰਨਾ. ਫਿਰਨਾ.

ਅੰਗਤ੍ਰਾਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਕਵਚ. ਜਿਰਹਿ.

ਅੰਗਦ. ਸੰ. अङ्गद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭੂਸਣ. ਭੁਜਬੰਦ. ਬਾਜ਼ੂਬੰਦ. ਕੇਯੂਰ। ੨ ਬਾਲਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਭਤੀਜਾ, ਜੋ ਤਾਰਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਦੂਤ ਬਣਕੇ ਰਾਵਣ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸੀ. "ਇਤ ਕਪਿਪਤਿ ਅਰ ਰਾਮ, ਦੂਤ ਅੰਗਦਹਿਂ ਪਠਾਯੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਲਛਮਨ (ਲਕਮਣ) ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਪੁਰ ਆਂਗਦੀ ਨਗਰੀ ਵਸਾਈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਅੰਗਦ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਅੰਗਦ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਐਤਵਾਰ ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ੧ (੫ ਵੈਸਾਖ) ਸੰਮਤ ੧੫੬੧ (੩੧ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੫੦੪) ਨੂੰ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਖਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਦਯਾ (ਦਇਆ) ਕੌਰਿ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ (ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ ਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਲਹਿਣਾ ਸੀ. ਸੰਮਤ ੧੫੭੬ ਵਿੱਚ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਖੀਵੀ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਘਰ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਖਡੂਰ ਪਾਸ ਥੇਹ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾਸੂ ਜੀ ਅਤੇ ਦਾਤੂ ਜੀ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਅਤੇ ਅਣੋਖੀ ਜੀ ਜਨਮੇ.

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਙ ਦੇਵੀ ਭਗਤ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਹੋ ਕੇ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਸੰਮਤ ੧੫੮੯ ਵਿੱਚ ਵੈਸਨਵ ਦੇਵੀ (ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਰ ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ) ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਮਿਲੇ. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੀ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ. ਗੁਰੂਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਛੱਡਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਅਜੇਹੇ ਰੀਝੇ ਕਿ ਅੰਗਦ ਨਾਉਂ ਰੱਖਕੇ ੧੭ ਹਾੜ ਸੰਮਤ ੧੫੯੬ ਨੂੰ ਗੁਰੁਗੱਦੀ ਪੁਰ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤੇ. ਆਪ ਨੇ ੨੩ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੫੯੬ ਤੋਂ ਗੁਰੁਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਅਰੰਭਿਆ, ਅਤੇ ਪਰਮਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ. ਸੰਮਤ ੧੫੯੮ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਬਿਨਾ ਅਰੰਭਿਆ. ਸੰਮਤ ੧੬੦੧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਲਿਖਵਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਸਰੂਪ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਹੈ. ਆਪ ੩ ਵੈਸਾਖ (ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੪) ਸੰਮਤ ੧੬੦੯ (੨੯ ਮਾਰਚ—ਸਨ ੧੫੫੨) ਨੂੰ ਖਡੂਰ ਵਿੱਚ ੧੨ ਸਾਲ ੯ ਮਹੀਨੇ ੧੭ ਦਿਨ ਗੁਰੁਤਾ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ੪੭ ਵਰ੍ਹੇ ੧੧ ਮਹੀਨੇ ੨੯ ਦਿਨ ਭੋਗਕੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਏ.

ਅੰਗਨ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਣ। ੨ ਅੰਗਨਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਅੰਗਨ ਸੇਜਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਅੰਗਨਾ। ੩ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ. ਅੰਗੋਂ ਮੇਂ. "ਅੰਗਨ ਭੂਖਨ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਤ." (ਸਲੋਹ) ੪ ਅੰਗਾਂ "ਅੰਗਨ ਮੇਂ ਸਜਕੈ ਭਗਵੇ ਪਟ." (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵ)

ਅੰਗਨਾ. ਸੰ. अङ्गना. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਕਾਮਿਨੀ. "ਅੰਗਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੇ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਅਕਾਲ)

ਅੰਗਨ੍ਯਾਸ. ਸੰ. अङ्गंन्यास. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਇੱਕ ਅੰਗ ਨੂੰ ਛੂਹਿਣਾ. ਦੇਖੋ, ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਖੰਡ ੧, ਸ਼: ੫ ਤੋਂ ੮.

ਅੰਗ ਫਰਕਣਾ, ਅੰਗ ਫੁਰਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਥਰਕਣਾ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਅੰਗ ਫਰਕਣ ਤੋਂ ਕਈ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕੀਯ ਰਾਮਾਇਣ ਆਰਣ੍ਯ ਕਾਂਡ, ਅ: ੫੯. ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ. "ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਨ ਸੇਵਕਾ, ਤੰਤ ਨ ਮੰਤ, ਨ ਫੁਰਣ ਵਿਚਾਰੇ." (ਭਾਗੁ)

ਅੰਗਬੀਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕੰਜਬੀ.

ਅੰਗ ਭੰਗ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ. ਅੰਗ ਦਾ ਅਭਾਵ.

ਅੰਗਮ. ਪ੍ਰਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ. "ਤੂੰ ਅੰਗਮ ਵਡ ਜਾਣਿਆ." (ਤੁਖਾ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਅੰਗਾ.

ਅੰਗਰਊ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ. "ਗੁਰੁਜਗਤ ਫਿਰਣ ਸੀਹ ਅੰਗਰਊ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਫੇਰੂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜਗਤਗੁਰੂ। ੨ ਅੰਗਿਰਾ ਰਿਖੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਰੈ ਅਤੇ ਅੰਗਿਰਾ.

ਅੰਗਰਖਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗਰਕ੍ਸ਼ਕ ਇੱਕ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਗੋਡਿਆਂ ਤੀਕ ਲੰਮਾ ਤਣੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅੰਗਾ. ਚਪਕਨ.

ਅੰਗਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਿਰਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗਾਰ. ਦਗਦਾ ਹੋਇਆ ਕੋਲਾ. "ਅੰਗਰਾ ਬਿਰਹਾਗਨਿ ਕੇ ਨਿਕਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)। ਵਿਰਹ ਅਗਨਿ ਦੇ ਅੰਗਾਰ ਨਿਕਲੇ.

ਅੰਗਰਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੜਾਈ.

ਅੰਗਰਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਰੰਗਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਲੇਪ. ਕੇਸਰ

ਕਸਤੂਰੀ ਚੰਦਨ ਆਦਿਕ ਦਾ ਬਟਨਾ (ਵਟਣਾ) ੨ ਵਸਤ੍ਰ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿਕ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਸਿੰਗਾਰਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ। ੩ ਕਵਚ. ਸੰਜੋ.

ਅੰਗਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੰਗੜਾਈ ਲੈਣੀ. ਆਲਸ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰਨਾ.

ਅੰਗਰੇਜ, ਅੰਗਰੇਜੀ } ਦੇਖੋ, ਇੰਗ੍ਰੇਜ ਅਤੇ ਇੰਗ੍ਰੇਜੀ.

ਅੰਗਰੈ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗਿਰਾ ਰਿਖੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਿਰਾ. "ਪਰੂਰਉ ਅੰਗਰੈ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਸ ਗਾਇਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ਪੁਰੂਰਵਾ ਅਤੇ ਅੰਗਿਰਾ ਨੇ.

ਅੰਗੜਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਆਲਸ ਕਰਕੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਆੜਾ (ਟੇਢਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੁਸਤੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫੈਲਾਉਣਾ.

ਅੰਗਾ. ਅੰਗਮ (ਪਿਆਰੇ) ਦਾ. "ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਗੁਣ ਅੰਗਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ੫। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਗਰਖਾ.

ਅੰਗਾਰ, ਅੰਗਿਆਰ } ਸੰ. अङ्गार. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਲੱਕੜ ਅਥਵਾ ਕੋਲੇ ਦਾ ਭਾਗ. Embers. "ਕਢੂਆ ਕਹੈ ਅੰਗਾਰ ਭਿ ਲੋਰਉ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਅੰਗਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਤਮਗਯਾਨ ਹੈ.

ਅੰਗਿਕਾ. ਸੰ. अङ्गिका. ਸੰਗਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਲੀ. ਅੰਗੀਆ. ਕੁੜਤੀ. "ਅੰਗਿਕਾ ਸੁਰੰਗੀ ਨਟ ਵਰ ਰੰਗੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅੰਗਿਰਾ. अङ्गिरस्—ਅੰਗਿਰਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ, ਜੋ ਸੱਤ ਵਡੇ ਰਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਅਤੇ ਆਹੁਤਿ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗਿਰਾ ਉਰੂ ਅਤੇ ਆਗਨੇਯੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੈ. ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਸ਼੍ਰੱਧਾ, ਸ੍ਵਧਾ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ; ਉਤਥ੍ਯ, ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਕੰਡੁ ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ; ਭਾਨੁਮਤੀ, ਰਾਕਾ, ਸਿਨੀਵਾਲੀ, ਅਰ੍ਚਿਸ੍ਮਤੀ, ਹਵਿਸ੍ਮਤੀ ਅਤੇ ਪੁਨਯਜਨਿਕਾ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਹਨ.

ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਵਨ ਪਰਵ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਿਰਾ ਅਗਨਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸੁਭਾ" ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਰੈ.

ਅੰਗੀ. ਸੰ. अङ्गिन्—ਵਿ—ਅੰਗ ਵਾਲਾ. ਦੇਹਧਾਰੀ. ਪ੍ਰਾਣੀ. "ਰਾਖੋ ਅੰਗੀ ਅੰਙ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ੨ ਅੰਗ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. "ਬੰਗੀ ਕਲਿੰਗ ਅੰਗੀ ਅਜੀਤ." (ਕਲਕੀ) ੩ ਅੰਗ (ਪੱਖ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗਿਕਾ. ਅੰਗੀਆ. ਚੋਲੀ.

ਅੰਗੀਆ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਿਕਾ.

ਅੰਗੀਕਾਰ, ਅੰਗੀਕਾਰੁ } ਸੰ. अङ्गीकार. ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ਬੂਲ. ਗ੍ਰਹਣ. ਸ੍ਵੀਕਾਰ. "ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਓ ਮੇਰੈ ਕਰਤੈ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਅੰਗੀਕ੍ਰਿਤ, ਅੰਗੀਕ੍ਰਿਤੁ } ਸੰ. अङ्गीकृत. ਵਿ—ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਕ਼ਬੂਲ ਕੀਤਾ. "ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਨਦਇਆਲ ਕੀਓ ਅੰਗੀਕ੍ਰਿਤ." (ਕਾਨ ਮ: ੪)

ਅੰਗੀਠਾ, ਅੰਗੀਠੀ } ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ ਸ੍ਥਾਨ. ਆਤਸ਼ਦਾਨ. ਅੱਗ ਮਚਾਉਣ ਅਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਖ਼ਾ—ਚਿਤਾ. ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਦਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਬਾਬਾ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅੰਗੀਠਾ.

ਅੰਗੁਸਟ, ਅੰਗੁਸ੍ਟ } ਸੰ. अङ्गुष्ठ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗੂਠਾ. ਗੂਠਾ. "ਕੁਬਿਜਾ ਉਧਰੀ ਅੰਗੁਸਟ ਧਾਰ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫) ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਕੁਬਜਾ (ਕੁਬੜੀ) ਦੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਦੱਬਕੇ ਅਤੇ ਠੋਡੀ ਹੇਠ ਅੰਗੂਠਾ ਦੇਕੇ ਜੋ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੁਬੜਾਪਨ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਅੰਗੁਸ਼੍ਤ. ਫ਼ਾ انگشت ਸੰਗਯਾ—ਉਂਗਲੀ.

ਅੰਗੁਸ਼੍ਤਰੀ. ਫ਼ਾ انگشتری ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗੂਠੀ. ਅੰਗੁਲੀਕ.

ਅੰਗੁਰਿ, ਅੰਗੁਰੀ, ਅੰਗੁਰੀਆ } ਸੰ. अङ्गुरि. ਸੰਗਯਾ—ਉਂਗਲ. ਅੰਗੁਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਅੰਗੁਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗੁਲੀ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਉਂਗਲ ਜਿਤਨਾ ਮਾਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਅੰਗੁਲਿ. ਸੰ. अङ्गुलि. ਸੰਗਯਾ—ਉਂਗਲ. ਅੰਗੁਲੀ. ਕਰ ਸ਼ਾਖਾ। ੨ ਅੰਗੂਠਾ. ਅੰਗੁਸ੍ਟ. ਪੰਜਾਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਇਹ ਨਾਮ ਹਨ—ਅੰਗੁਸ੍ਟ. ਤਰਜਨੀ. ਮਧ੍ਯਮਾ. ਅਨਾਮਿਕਾ, ਕਨਿਸ੍ਠਕਾ. Thumb, fore-finger, middle-finger, ring-finger, little-finger.

ਅੰਗੁਲਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲੀਕ.

ਅੰਗੁਲਿਤ੍ਰ, ਅੰਗੁਲਿਤ੍ਰਾਣ } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਂਗਲ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਣ (ਬਚਾਉਣ) ਵਾਲਾ ਚਮੋਟਾ, ਜੋ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅੰਗੂਠੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀ ਉਂਗਲ (ਤਰਜਨੀ) ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਵਾਲਮੀਕਿ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਗੁਲਿਤ੍ਰਾਣ ਗੋਧਾ (ਗੋਹ) ਦੇ ਚੰਮ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦੂਜੇ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਲੇਖ ਹੈ— "ਬਧੇ ਬੱਧ ਗੋਧਾਂਗੁਲਿਤ੍ਰਾਣ ਬੱਧੰ." "ਕਹੂੰ ਅੰਗੁਲਿਤ੍ਰਾਣ ਕਾਟੇ ਪਰੇ ਹੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੨੦) ੨ ਦਰਜੀ ਦੀ ਉਂਗਲ ਉੱਪਰ ਪਹਿਰੀ ਹੋਈ ਧਾਤੁ ਦੀ ਟੋਪੀ, ਜੋ ਸੂਈ ਤੋਂ ਉਂਗਲ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਅੰਗੁਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਅੰਗੁਲੀਕ. ਸੰ. अङ्गुलीयक—ਅੰਗੁਲੀਯਕ. ਸੰਗਯਾ—ਦਸਤਾਨਾ। ੨ ਅੰਗੂਠੀ. ਛਾਪ. "ਕਹੂੰ ਅੰਗੁਲੀਕਾਦਿ ਕੇ ਰਤਨ ਰਾਜੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਅੰਗੁਲੀਤ੍ਰਾਣ, ਅੰਗੁਲੀਤ੍ਰਿਣ } ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿਤ੍ਰਾਣ. "ਸੁ ਸੋਭ ਅੰਗੁਲੀਤ੍ਰਿਣੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਅੰਗੁਲੀਯਕ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲੀਕ.

ਅੰਗੂਠਾ. ਗੂਠਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਸ੍ਟ ਅਤੇ ਅੰਗੁਲਿ ੨.

ਅੰਗੂਠੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗੂਠੇ ਤੇ ਪਹਿਰਾਇਆ ਗਹਿਣਾ. ਆਰਸੀ। ੨ ਛਾਪ. ਮੁੰਦਰੀ.

ਅੰਗੂਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕੁਰ. "ਪਾਛੈ ਹਰਿਓ ਅੰਗੂਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਫ਼ਾ انگور। ਦਾਖ. ਮਧੁਰਸਾ. ਆਨਾਬ. grape. Vitis vinifera. ਬੇਦਾਣਾ ਅੰਗੂਰ ਸੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸ਼ਮਿਸ਼, ਅਤੇ ਦਾਣੇ ਦਾਰ ਮੁਨੱਕਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਅੰਗੂਰ ਤੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਸਿਰਕਾ ਭੀ ਉਮਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਇਟੇ (Quetta) ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਅੰਗੂਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੩ ਅੰਗੂਰ ਦੀ ਬੇਲ.[1]

ਅੰਗੂਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਕੁਰਿਤ ਹੋਈ ਨਵੀਂ ਖੇਤੀ. ਨਵੀਂ ਫੁੱਟੀ ਹਰਿਆਈ. "ਚੋਰੀ ਮਿਰਗ ਅੰਗੂਰੀ ਖਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਹਰੀ ਅੰਗੂਰੀ ਗਦਹਾ ਚਰੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਅੰਗੂਰੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਜਪ ਦਾਨ ਆਦਿਕ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ, ਅਤੇ ਗਧੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਅੰਗੂਰ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਵਸਤੂ, ਜੈਸੇ—ਸ਼ਰਾਬ ਸਿਰਕਾ ਆਦਿ। ੩ ਵਿ—ਅੰਗੂਰ ਰੰਗਾ. ਅੰਗੂਰ ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ.

ਅੰਗੋਛਾ. ਸੰ. ਅੰਗ ਪ੍ਰੋਛ. ਅੰਗ ਨੂੰ ਉਛ (ਸਾਫ) ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ. ਅੰਗ ਪੂੰਛਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਪਰਨਾ. ਤੌਲੀਆ. "ਇਸਨਾਨ ਕੀਓ ਕਰ ਆਪ ਅੰਗੋਛਨ ਪੋਂਛ ਸੁਧਾਰੇ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ } ਦੇਖੋ, ਇੰਗ੍ਰੇਜ ਅਤੇ ਇੰਗ੍ਰੇਜੀ.

ਅੰਘ. ਸੰ. अङ्घ्. ਧਾ-ਜਾਣਾ. ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ. ਜੂਆ ਖੇਡਣਾ. ਦਾਗ ਲਾਉਣਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ. ਝਿੜਕਨਾ. ਉਲਾਂਭਾ ਦੇਣਾ. ਛੇਤੀ ਕਰਨਾ.

ਅੰਘ੍ਰਿ, ਅੰਘ੍ਰੀ } ਸੰ. अङ्घ्रि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੜ. ਮੂਲ। ੨ ਪੈਰ. ਚਰਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਮੀਨ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਘ ਧਾ. "ਅੰਘ੍ਰੀ ਸਮ ਅਰਬਿੰਦ ਸਰਸ ਤਵ ਮਨ ਸਮ ਮਧੁਪ ਕਰੀਜੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅੰਛ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕ, ਅੰਗ ਅਤੇ ਅੰਙੁ.

ਅੰਙਣ, ਅੰਙਣੁ, ਅੰਙਨ, ਅੰਙਨੜਾ } ਦੇਖੋ, ਅੰਗਣ. "ਸਹੁ ਬੈਠਾ ਅੰਙਣੁ ਮਲਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨, ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਅੰਙਣੁ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮਨ ਹੈ. "ਮਿਰਤਕੜਾ ਅੰਙਨੜੇ ਬਾਰੇ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਮ: ੧)

ਅੰਙੁ. ਦੇਖੋ, ਅੰਕ ਅਤੇ ਅੰਗ. "ਹਮ ਮੈਲ ਭਰੇ ਦੁਹਚਾਰੀਆ, ਹਰਿ ਰਾਖਹੁ ਅੰਗੀ ਅੰਙੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ਹੇ ਅੰਗ (ਪੱਖ) ਕਰਤਾ ਹਰੀ! ਸਾਡਾ ਅੰਙੁ (ਪੱਖ) ਰਾਖਹੁ.

ਅੰਙੈ. ਅੰ—ਅ: ਦੇਖੋ, ਅਯੋਅੰਙੈ.

ਅੰਚ. ਸੰ. अञ्च्. ਧਾ—ਝੁਕਣਾ. ਪੂਜਣਾ. ਸਿੰਗਾਰਨਾ. ਮੰਗਣਾ. ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ. ਹਟਾਉਣਾ. ਫੈਲਾਉਣਾ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. अर्चि—ਅਰ੍ਚਿੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ. ਆਂਚ. ਭਾਵ—ਸੰਤਾਪ. "ਰਤੀ ਅੰਚ ਦੂਖ ਨ ਲਾਈ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. अञ्च. ਝਰੀਟ. ਰਗੜ. "ਭੂਮਿ ਰੰਗਾਵਲੀ ਮੰਝਿ ਵਿਸੂਲਾ ਬਾਗ। ਜੋ ਨਰ ਪੀਰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਤਿਨਾ ਅੰਚ ਨ ਲਾਗ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨, ਮ: ੫) ਤਿੱਖੇ ਸੂਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਭੀ ਕੰਡੇ ਦੀ ਝਰੀਟ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ.

ਅੰਚਰ, ਅੰਚਰਾ, ਅੰਚਲ, ਅੰਚਲਾ, ਅੰਚਲੁ } ਸੰ. अञ्चल—ਅੰਚਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਮਨ. ਲੜ. ਪੱਲਾ. "ਅੰਚਲ ਗਹਿਆ ਸਾਧੁ ਕਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫ ਬਿਰਹੜੇ) "ਅੰਚਲਾ ਗਹਾਇਓ ਜਨ ਅਪਨੇ ਕਉ." (ਨਟ ਮ: ੫) ੨ ਵਸਤ੍ਰ. "ਕਹੂੰ ਚੰਚਲਾ ਅੰਚਲਾ ਕੋ ਬਨਾਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਅੰਚੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜਲੀ.

ਅੰਜ. ਸੰ. अञ्ज्. ਧਾ—ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ. ਜਾਣਾ. ਸਲਾਹੁਣਾ. ਚਮਕਣਾ. ਤੇਲ ਮਲਣਾ. ਸਿੰਗਾਰਨਾ.

ਅੰਜਣ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨਯਨ. ਲਿਆਉਣਾ. ਆਣਨਾ. "ਚੁਣਿ ਚੁਣਿ ਅੰਜਣ ਬੂਟੀਆਂ." (ਭਾਗੁ)

ਅੰਜਨ. ਸੰ. अञ्जन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਰਮਾ. ਕੱਜਲ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜ ਧਾ. "ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸਯਾਹੀ. ਰੋਸ਼ਨਾਈ। ੩ ਮਾਇਆ. "ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹੀਐ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੪ ਅੰਜਨ ਗਿਰਿ. ਸੁਰਮੇ ਦਾ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ੫ ਰਾਤ। ੬ ਅਭ੍ਯੰਜਨ. ਲੇਪ. ਬਟਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜ ਧਾ. "ਗਿਆਨ ਅੰਜਨਿ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਇਸਨਾਨੈ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੫) ੭ ਕਿਰਲੀ. ਛਿਪਕਲੀ। ੮ ਸੰ. अजन—ਅਜਨ. ਗੋਸ਼ਾ ਨਸ਼ੀਨੀ. ਤਨਹਾਈ. ਏਕਾਂਤ. "ਆਪੇ ਸਭ ਘਟ ਭੋਗਵੈ ਸੁਆਮੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਸਭ ਅੰਜਨ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) "ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਜੁਗਤਿ ਵਸਿ ਕੀਨੀ ਆਪੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਜਨ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੯ ਚੰਬੇ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਅੰਜਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗੱਠਜੋੜਾ. ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ (ਦੂਲਹਾ ਦੂਲਹਨ) ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗੰਢ.

ਅੰਜਨ ਗਿਰਿ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜਨ ੪.

ਅੰਜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੰਜਨ ਲਾਉਣਾ. ਸੁਰਮਾ ਪਾਉਣਾ. "ਅੰਜਨ ਤੈਸਾ ਅੰਜੀਐ ਜੈਸਾ ਪਿਰੁ ਭਾਵੈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਹਾਂਜਣੀ. ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲੀ ਫੁਨਸੀ. ਗੁੰਹਤ੍ਰਿੱਕੀ. Sty. ੩ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕੱਜਲ ਆਦਿਕ ਸਿੰਗਾਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਯੁਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅੰਜਨਾ ਆਇਆ ਹੈ. "ਅੰਜਨਾਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ." ੪ ਹਨੂਮਾਨ ਦੀ ਮਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜਨੀ.

ਅੰਜਨਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੰਜਨ ਨਾਲ। ੨ ਅਭ੍ਯੰਜਨ (ਬਟਣੇ) ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜਨ ੬.

ਅੰਜਨੀ. ਸੰ. अञ्जनी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਸ਼ਰੀ ਵਾਨਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਅੰਜਨਾ। ੨ ਮਾਇਆ। ੩ ਚੰਦਨ ਆਦਿਕ ਲੇਪ ਲਾਏ ਹੋਏ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਅੰਜਨੀ ਕੇ ਧੀਰ ਹੈਂ." (ਰਾਮਾਵ) ਘੋੜੇ ਅਜੇਹੇ ਚਪਲ ਹਨ, ਜੇਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਧੀਰੀ। ੪ ਗੁਹਾਂਜਣੀ.

---

[1] ਅੰਗੂਰ ਦੀਆਂ ਬੇਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਹਨ, ਪਰ ਲੰਡਨ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈਂਪਟਨ ਕੋਰਟ (Hampton Court) ਦੀ ਬੇਲ, ਜੋ ਸਨ ੧੭੬੯ ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਅਦਭੁਤ ਹੈ. ਇਹ ਹਰੇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਅਠਾਰਾਂ/ਅਠਾਰਾਂ ਇੰਚ ਦੇ ਲੰਮੇ ਗੁੱਛੇ ਕਰੀਬ ੨੨੭੨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ.

ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲੀ ਫੁਨਸੀ.

ਅੰਜਨੀਸੁਤ, **ਅੰਜਨੀਜ**, **ਅੰਜਨੀਤਨਯ** } ਅੰਜਨਾ (ਅੰਜਨੀ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਅੰਜਨੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹਨੂਮਾਨ. ਅੰਜਨੀ ਕੁਮਾਰ.

ਅੰਜਮਨ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜੁਮਨ.

ਅੰਜਲਿ, **ਅੰਜਲੀ** } ਸੰ. अञ्जलि. ਸੰਗਯਾ—ਉਂਜਲ. ਬੁੱਕ. ਡੂਨੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹੱਥ। ੨ ਪਿਤਰ ਦੇਵਤਾ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚੁਲੀ. ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਾਸਤੇ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਆਦਿਕ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਕਰਮ ਦੱਸਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ "ਅੰਜਲੀ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿੱਚ—"ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਧੁਰਹੁ ਹੀ ਹੂਆ"—ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਕੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅੰਜੁਲੀ.

ਅੰਜਾਮ. ਫ਼ਾ انجام ਸੰਗਯਾ—ਅੰਤ. ਆਖ਼ਰ. ਸਮਾਪਤਿ. ਓੜਕ। ੨ ਫਲ. ਨਤੀਜਾ.

ਅੰਜੀਐ. ਦੇਖੋ, ਅੰਜਨਾ.

ਅੰਜੀਰ. ਸੰ. अञ्जीर. ਫ਼ਾ انجیر ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਬੂਟਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ, ਜੋ ਬੜ (ਵਟ) ਦੀ ਬਾਟੀ ਜੇਹਾ ਬੀਜਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. L. Ficus carica. ਇਹ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਾਵਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਯੂਨਾਨੀ ਹਕੀਮ ਇਸ ਫਲ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਨੁਸਖ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਕਾਬੁਲ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਅੰਜੀਰ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ। ੨ ਬਲੋਚਿਸ੍ਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਿਲਾਤ ਤੋਂ ੩੦ ਮੀਲ ਹੈ.

ਅੰਜੀਲ. ਦੇਖੋ, ਇੰਜੀਲ.

ਅੰਜੁਮ. ਅ਼ انجم ਨਜਮ (ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਸਿਤਾਰੇ. ਤਾਰੇ.

ਅੰਜੁਮਨ. ਫ਼ਾ انجمن ਸੰਗਯਾ—ਮੰਡਲੀ. ਸਮਾਜ. ਸਭਾ. ਅੰਜੁਮ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਨਜਮ ਦਾ. ਨਜਮ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ (ਤਾਰਾ). ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਵਾਕਰ ਚਮਕਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਹੋਣ, ਉਹ "ਅੰਜੁਮਨ" ਹੈ.

ਅੰਜੁਰੀ, **ਅੰਜੁਲੀ** } ਦੇਖੋ, ਅੰਜਲੀ। ੨ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਣਾਮ ਲਈ ਕਰੀਦੀ ਹੈ. "ਕਰਿ ਸਾਧੂ ਅੰਜੁਲੀ, ਪੁਨੁ ਵਡਾ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਅੰਞੂ. ਸੰਗਯਾ—ਹੰਝੂ. ਅਸ਼੍ਰੁ. ਆਂਸੂ. ਅੱਥਰੂ.

ਅੰਵ, **ਅੰਵੁ** } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਸੇ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਸ ਤਰਾਂ. ਇਉਂ.

ਅੰਡ. ਸੰ. अण्ड. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਡਾ. ਆਂਡਾ। ੨ ਫੋਤਾ. ਅੰਡਕੋਸ਼. "ਤਬ ਤੇਰੇ ਦੋਊ ਅੰਡ ਚਬੈਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੩) ੩ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਜੋ ਆਂਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੈ। ੪ ਕਸਤੂਰੀ ਦਾ ਨਾਫ਼ਾ। ੫ ਕਾਮਦੇਵ। ੬ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਕਲਸ਼। ੭ ਵੀਰਯ। ੮ ਅੰਡਜ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੯ ਰਾਜਾ ਯਯਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੧੦ ਰੇਂਡੀ. ਏਰੰਡ.

ਅੰਡਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ, ਮੱਛੀ, ਸੱਪ ਆਦਿਕ ਜੀਵ. "ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤਜ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਜੰਤਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਸਾਰ. ਵਿਸ਼੍ਵ. ਜਗਤ. "ਅੰਡਜ ਫੋੜ ਜੋੜ ਵਿਛੋੜ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਅੰਡਟੂਕ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਰਚਨਾ। ੩ ਵੀਰਯ। ੪ ਮ੍ਰਿਗ ਮਦ. ਕਸਤੂਰੀ.

ਅੰਡਟੂਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਅੰਡੇ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਹੈ. ਮਰਤ੍ਯ ਲੋਕ. "ਅੰਡਟੂਕ ਜਾਂਚੈ ਭਸਮਤੀ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਮਰਤ ਲੋਕ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਕਸ਼ਾਲਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਭਸਮਤੀ.

ਅੰਡ ਬੰਡ. ਸੰਗਯਾ—ਬੇਮੇਲ ਗੱਲ। ੨ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਰੁੱਧ ਬਕਬਾਦ। ੩ ਟੇਢਾ—ਵਿੰਗਾ.

ਅੰਡਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਅੰਡ (ਫੋਤਿਆਂ) ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਉਤਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਧ ਜਾਣਾ. قیلۂ مائی ਕ਼ੀਲਾਏ ਮਾਯਹ. Hydrocele. ਬਾਦੀ ਵਾਲੀ ਚੀਜਾਂ ਖਾਣ, ਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਰੋਕਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਕਰਨ, ਤਾੜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤ ਪੀਣ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਵਾਤਜ, ਪਿੱਤਜ, ਰਕਤਜ ਆਦਿ ਇਸ ਦੇ ਸੱਤ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਵੈਦ ਅਥਵਾ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਾਵੇ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੇਪ ਮਾਲਿਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਕੀਮ ਦੀਆਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਲੋੜੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੋਂ ਅੰਡ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਹੈ. ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਦਵਾ ਖਾਣੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਹੈ—ਵਡੀ ਹਰੜ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਜੰਗ ਹਰੜਾਂ, ਚਰਾਇਤਾ, ਧਨੀਆਂ ਦੋ ਦੋ ਤੋਲੇ, ਲੌਂਗ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਸਨਾ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਸਭ ਦਾ ਚੂਰਣ ਕਪੜਛਾਣ ਕਰਕੇ ਚੂਰਣ ਤੋਂ ਡਿਉਢੀ ਖੰਡ ਅਤੇ ਖੰਡ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ. ਉਮਰ ਅਤੇ ਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਚਟਨੀ ਜਲ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਖਾਵੇ.

ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਸੁੱਕੀ ਭੰਗ ਗੁੜ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਫੋਤਿਆਂ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਅਥਵਾ ਕੇਸੂ ਭਿਉਂਕੇ ਅਤੇ ਘੀ ਵਿੱਚ ਭੁੱਸਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ.

ਅੰਡਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਡ.

ਅੰਡਾਕਾਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਅੰਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਜੇਹਾ. ਅੰਡੇ ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਕਾਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਭੂਗੋਲ ਅਤੇ ਖਗੋਲ.

ਅੰਤ. ਸੰ. अन्त्. ਧਾ—ਬਾਂਧਨਾ. ਬੰਨ੍ਹਣਾ। ੨ ਸੰ. अन्त. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਾਪਤਿ. ਓੜਕ. ਖ਼ਾਤਿਮਾ। ੩ ਪਰਿਣਾਮ. ਫਲ. ਨਤੀਜਾ। ੪ ਸੀਮਾ. ਹੱਦ। ੫ ਅੰਤਕਾਲ. ਮਰਣ. "ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਤੇਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੬ ਮਧ੍ਯ (ਮੱਧ). ਦਰਮਿਆਨ. ਵਿਚਕਾਰ। ੭ ਦੇਖੋ, ਅੰਤਜ.

ਅੰਤ ਸਖਾਈ. ਵਿ—ਅਖ਼ੀਰ ਵੇਲੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਅੰਤ ਤੀਕ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਨਿਬਾਹੁਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ। ੪ ਕਰਤਾਰ.

ਅੰਤਾਸਥ. ਸੰ. अन्तःस्थ. ਵਿ—ਜੋ ਅੰਤ (ਦਰਮਿਆਨ) ਠਹਿਰੇ. ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਯ ਰ ਲ ਵ ਇਹ ਚਾਰ ਅੱਖਰ, ਜੋ ਕਵਰਗ ਆਦਿ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਉਸ਼੍ਮਵਰਣ (श, ष, स, ह) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹਨ। ੩ ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਅੰਤਹਕਰਣ. ਸੰ. अन्तःकरण. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤਰ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰੀ (ਇੰਦ੍ਰਿਯ), ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ:—

੧. ਮਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਫੁਰਦੇ ਹਨ.

੨. ਬੁੱਧਿ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

੩. ਚਿੱਤ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਮਰਣ (ਚੇਤਾ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

੪. ਅਹੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਮਮਤ੍ਵ. ਮਮਤਾ.[1] ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਜਪੁ ਜੀ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ—"ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ (ਚਿੱਤ) ਮਤਿ (ਮਮਤ੍ਵ—ਅਹੰਕਾਰ) ਮਨਿ, ਬੁਧਿ."

ਅੰਤਹ ਪੁਰ. ਸੰ. अन्तःपुर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਹਿਲ, ਜੋ ਨਗਰ (ਪੁਰ) ਅਤੇ ਰਾਜਭਵਨ ਦੇ ਅੰਤ (ਵਿਚਕਾਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਘਰ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਭਾਗ.

ਅੰਤਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਲ. ਮੌਤ। ੨ ਯਮ। "ਅੰਤਕ ਕੀ ਪਾਸਨ ਬਚਾਇ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜਮ ਦੀ ਫਾਹੀਆਂ ਤੋਂ। ੩ ਵਿ—ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਅੰਤਕ ਜਮ ਜਬ ਲੈਨੇ ਆਵੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਅਤੰਕ (ਭਯ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—"ਅਨੰਗ ਅਰਧੰਗਕ ਕੇ ਅੰਤਕ ਤੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ) ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਕਾਮ ਨੇ.

ਅੰਤਕ ਧਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਮਪੁਰਿ. ਯਮਲੋਕ. "ਅੰਤ ਕੋ ਅੰਤਕ ਧਾਮ ਪਧਾਰੇ." (ਅਕਾਲ)

ਅੰਤਕਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਦੂਕ਼. ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅੰਤਕਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ ਸਮਾਂ. ਮਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ.

ਅੰਤਕਾਲ ਦੀ ਵਾਸਨਾ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਗੂਜਰੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਅਤੇ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦਾ ਅ: ੮, ਸ਼: ੬.

ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਕ ਧਾਮ.

ਅੰਤ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕਰਮ। ੨ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨਿਮਿੱਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਬੰਧੀ ਕਰਮ. ਅੰਤ੍ਯੇਸ੍ਟਿ. ਦੇਖੋ, ਪਿਤ੍ਰਿਮੇਧ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ.

ਅੰਤਜ. ਸੰ. ਅੰਤ੍ਯਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤਿਮ ਵਰਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸ਼ੂਦ੍ਰ। ੨ ਨੀਚ. ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖੀ ਨੇ ਸੱਤ ਅੰਤਜ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਧੋਬੀ, ਚਮਾਰ, ਨਟ, ਭੰਜੜਾ, ਝਿਊਰ, ਕਲਾਲ ਅਤੇ ਭੀਲ਼.

ਅੰਤ ਦਸਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ ਦਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਾਲ. ਯਮ. "ਤਿਹ ਊਪਰ ਅੰਤਦਸਾਨਹਿ ਧਾਯੋ."(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅੰਤਮ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਿਮ.

ਅੰਤਰ. ਸੰ. अन्तर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਾਸਲਾ. ਵਿੱਥ. ਤਫ਼ਾਵਤ। "ਨਿਸਿ ਦਿਨ ਅੰਤਰ ਜਸੋਂ ਅੰਤਰ ਬਖਾਨਿਯਤ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਰਾਤ ਅਤੇ ਦਿਨ ਅੰਦਰ ਜਿਵੇਂ ਭੇਦ (ਫਰਕ) ਹੈ। ੨ ਓਟ. ਪੜਦਾ. ਆਵਰਣ. "ਜਿਨ ਕਉ ਪਿਆਸ ਤੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਤਿਨ ਕਉ ਅੰਤਰ ਨਾਹੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੫)। ੩ ਭੇਤ. ਫ਼ਰਕ਼. "ਹਰਿਜਨ ਹਰਿ ਅੰਤਰੁ ਨਹੀ." (ਸ. ਮ: ੯)। ੪ ਮਰਮ. ਭੇਦ. ਰਾਜ਼. "ਲੈ ਤਾਂਕੋ ਅੰਤਰ ਮੁਹਿ ਕਹਿਯਹੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੫)। ੫ ਅੰਦਰ. ਵਿੱਚ. ਭੀਤਰ ਦੇਖੋ, ਨੰ: ੧ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ। ੬ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਮਨ। ੭ ਆਂਤ੍ਰ. ਆਂਦ. ਅੰਤੜੀ। ੮ ਅੰਤ—ਅਰਿ. "ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਭੀਖਮ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ। ਸੂਤ ਆਦਿ ਅੰਤਰ ਉਚਰ ਨਾਮ ਬਾਨ ਲਖ ਲੇਹੁ." (ਸਨਾਮਾ) ਭੀਸਮ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜੁਨ, ਉਸ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨ. ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ.

ਅੰਤਰ ਸਖਾਈ. ਵਿ—ਦਿਲੀ ਦੋਸਤ. ਅੰਤਰੰਗ ਸਖਾ. "ਅੰਤਰ ਸਖਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਇ." (ਵਡ ਮ: ੩)

ਅੰਤਰ ਹਿਰਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤਹਕਰਣ. ਭੀਤਰੀ ਇੰਦ੍ਰਿਯ (ਇੰਦ੍ਰੀ). "ਜਿਸੁ ਅੰਤਰੁ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧੁ ਹੈ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੪)

ਅੰਤਰਹੁ. ਅੰਦਰੋਂ, ਵਿੱਚੋਂ, ਭਾਵ—ਮਨ ਤੋਂ. "ਅੰਤਰਹੁ ਕੁਸੁਧੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਬੇਧੇ." (ਸਵਾ ਮ: ੪)

ਅੰਤਰਗਤ. ਸੰ. अन्तर्गत. ਵਿ—ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ.

ਅੰਤਰਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤਰ ਮੁਖੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਵਿਸੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹਟਕੇ ਮਨ ਦੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿਓ ਅੰਤਰਗਤਿ ਕੀਨੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ. "ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ." (ਜਪੁ)

ਅੰਤਰਜਾਮ, ਅੰਤਰਜਾਮਿ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸੰ. अन्तर्यामिन्—ਅੰਤਰ੍ਯਾਮੀ. ਵਿ—ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਮਨ ਦੀ ਬੁੱਝਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਠਾਕੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਜਤਨ ਕਰੈ ਮਾਨੁਖ ਡਹਕਾਵੈ ਓਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਅੰਤਰ ਧਾਨ. ਸੰ. अन्तर्द्धान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਾਉ. ਛਿਪਾਉ. ਅਦਰਸ਼ਨ। ੨ ਵਿ—ਗੁਪਤ. ਲੋਪ. ਗ਼ਾਇਬ.

ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ, ਅੰਤਰ ਧ੍ਯਾਨ ਦੇਖੋ, ਅੰਤਰ ਧਾਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਧਿਆਨ. ਮਾਨਸਿਕ ਧ੍ਯਾਨ.

ਅੰਤਰ ਭਾਵ. ਸੰ. अन्तर्भाव. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਲ ਦਾ ਮਤਲਬ. ਮਨਸ਼ਾ. ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ। ੨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਉਣਾ. ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ। ੩ ਵਿਨਾਸ਼. ਅਭਾਵ.

ਅੰਤਰ ਭੂਤ. ਸੰ. अन्तर्भूत. ਵਿ—ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ. ਸ਼ਾਮਿਲ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਅੰਤਰ ਮਲ. ਸੰ. अन्तर्मल. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ. ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਮਲੀਨਤਾ। ੨ ਉਦਰ (ਪੇਟ) ਦੀ ਮੈਲ.

---

[1] सङ्कल्प विकल्पात्मकं मनः, निश्चयात्मिका बुद्धिः, अहकर्ता अहकारः, चिन्तत कर्तृ चितम (ਤਤ੍ਵ ਬੋਧ)

ਅੰਤਰ ਮੁਖ. ਸੰ. अन्तर्मुख. ਵਿ—ਮਨ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਰੋਕਕੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਹੈ.

ਅੰਤਰ ਲਾਪਿਕਾ. ਸੰ. अन्तर्लापिका. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਕਾਵ੍ਯਾਲੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ.

ਅੰਤਰਵੇਦ. ਸੰ. अन्तर्वेद. ਵਿ—ਉਹ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੱਗ ਦੀਆਂ ਵੇਦੀਆਂ ਹੋਣ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਗਾ ਅਤੇ ਯਮੁਨਾ (ਜਮਨਾ) ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹ੍‌ਮਾਵਰਤ ਭੀ ਹਿੰਦੂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੩ ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਦੋਆਬ.

ਅੰਤਰਵੇਦੀ. ਵਿ—ਅੰਤਰਵੇਦ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਰਵੇਦ. ਬ੍ਰਹ੍‌ਮਾਵਰਤ ਦਾ ਵਸਨੀਕ.

ਅੰਤਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟੇਕ (ਸ੍ਥਾਈ—ਰਹਾਉ) ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ. ਉਹ ਪਦ ਅਤੇ ਵਾਕ, ਜੋ ਰਹਾਉ ਦੀ ਤੁਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਾਏ ਜਾਣ। ੨ ਫਾਸਲਾ. ਵਿੱਥ। ੩ ਪੜਦਾ. ਆਵਰਣ. "ਜਿਨ ਕੈ ਭੀਤਰਿ ਹੈ ਅੰਤਰਾ। ਜੈਸੇ ਪਸੁ, ਤੈਸੇ ਉਇ ਨਰਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਯੋਗ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਰਾ ਉਸ ਵਿਘਨ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ੧—੩੦। ੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਿਵਾਇ. ਬਿਨਾ.

ਅੰਤਰਿ. ਵਿ—ਭੀਤਰੀ. ਅੰਦਰ ਦਾ. "ਅੰਤਰਿ ਰੋਗ ਮਹਾ ਦੁਖ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਭੀਤਰ. ਵਿੱਚ. "ਨਾਨਕ ਰਵਿ ਰਹਿਓ ਸਭ ਅੰਤਰਿ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੇਂ. ਮਨ ਵਿੱਚ "ਅੰਤਰਿ ਬਿਖੁ, ਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸੁਣਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਅੰਤਰਿ ਚਿੰਤਾ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਅੰਤਰਿਕ, ਅੰਤਰਿੱਖ, ਅੰਤਰੀਛ ਸੰ. अन्तरिक्ष. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਤੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਦੇਸ਼। ੨ ਆਕਾਸ਼। ੩ ਪਰਲੋਕ. "ਅੰਤਰੀਛ ਭਏ ਪਾਛੇ ਲੋਕ ਪਛਤਾਤ ਹੈਂ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਮਹਾਤਮਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸਮੇਂ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਅੰਤਰੀਯ, ਅੰਤਰੀਵ ਸੰ. अन्तरीय. ਵਿ—ਅੰਤਰਲਾ. ਭੀਤਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੇੜ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਕੱਛ ਧੋਤੀ ਆਦਿਕ.

ਅੰਤਰੁ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਰ. "ਅੰਤਰੁ ਸੀਤਲੁ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਮਨ.

ਅੰਤਰੁ ਹਿਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਰ ਹਿਰਦਾ.

ਅੰਤਰੰਗ. ਸੰ. अन्तरङ्ग. ਵਿ—ਦਿਲੀ. ਜਿਗਰੀ। ੨ ਭੀਤਰੀ. ਅੰਦਰਲਾ.

ਅੰਤਰੰਗ ਸਭਾ. ਖ਼ਾਸ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਭਾ. ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਭਾਸਦਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ.

ਅੰਤਵੰਤ. ਸੰ. अन्त वन्त. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਅੰਤੜੀ. ਦੇਖੋ, ਆਂਤ.

ਅੰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਿਮ.

ਅੰਤਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਓੜਕ ਨੂੰ. ਆਖ਼ਿਰਕਾਰ. "ਅੰਤਿ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਅੰਤ ਸਮੇਂ. ਮਰਨ ਵੇਲੇ.

ਅੰਤਿਮ. ਸੰ. अन्तिम. ਵਿ—ਅਖ਼ੀਰੀ. ਅੰਤ ਦਾ.

ਅੰਤਿਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਿ. "ਅੰਤਿਵਾਰ ਨਾਮੁ ਗਹਿਣਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅੰਤੀ. ਵਿ—ਅੰਤਿਮ. ਅਖ਼ੀਰੀ. "ਜਹਿ ਅੰਤੀ ਅਉਸਰ ਆਇ ਬਨਤ ਹੈ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਅੰਤੁ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਯ. "ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰ." (ਜਪੁ)

ਅੰਤੇ. ਅੰਤ ਸਮੇਂ. "ਅੰਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲਿਆ." (ਸਦੁ)

ਅੰਤ੍ਯ. ਸੰ. अन्त्य. ਵਿ—ਅੰਤਿਮ. ਅਖ਼ੀਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਮ। ੩ ਇੱਕ ਗਿਣਤੀ ੧੦, ੦੦੦, ੦੦੦, ੦੦੦, ੦੦੦, ੦੦੦ ਦੇਖੋ, ਸੰਖ੍ਯਾ.

ਅੰਤ੍ਯਜ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਜ.

ਅੰਤ੍ਯਾਂਤਕ. ਅੰਤ੍ਯ—ਅੰਤਕ. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਕ ਪਦ. "ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਖਲ ਉਚਰਕੈ ਅੰਤ੍ਯਾਂਤਕ ਪਦ ਦੀਨ." (ਸਨਾਮਾ) ਖਲ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਕ ਪਦ ਦੇਣ ਤੋਂ "ਖਲਾਂਤਕ" ਫਾਸੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ.

ਅੰਤ੍ਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ (ਹ)

ਅੰਤ੍ਯੇਸ਼੍ਟਿ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਕ੍ਰਿਯਾ ਅਤੇ ਪਿਤ੍ਰਿਮੇਧ.

ਅੰਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਰ। ੨ ਸੰ. अन्त्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਂਦਰ. ਅੰਤੜੀ. ਆਂਤ, ਜੋ ਦੇਹ ਨੂੰ ਅਤਿ (ਬੰਧਨ) ਕਰੇ ਸੋ ਅੰਤ੍ਰ.

ਅੰਤ੍ਰਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੇਦ. ਫ਼ਰਕ। ੨ ਵਿ—ਆਂਤਰਿਕ. ਭੀਤਰੀ. ਅੰਦਰੂਨੀ. "ਇਹ ਅੰਤ੍ਰਕ ਮਨ ਮੇ ਪਹਿਚਾਨੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅੰਤ੍ਰਜ੍ਵਰ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤਾਪ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਂਤ (ਅੰਤੜੀ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਘ)

ਅੰਤ੍ਰਧਾਨ, ਅੰਤ੍ਰਧ੍ਯਾਨ ਦੇਖੋ, ਅੰਤਰਧਾਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ.

ਅੰਤ੍ਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਆਂਤਰਿਕ. "ਬਾਹਜ ਕਾ ਅੰਤ੍ਰੀਕ ਬਖਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵਾਹਜ ਦਾ ਅਤੇ ਆਂਤਰਿਕ. ਬੇਰੂਨੀ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ.

ਅੰਦ. ਸੰ. अन्द्. ਧਾ—ਬੰਨ੍ਹਣਾ। ੨ ਫ਼ਾ ند। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ। ੩ ਅਚਰਜ। ੪ ਪੰਜ ਸੌ ਅਥਵਾ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਸਮਾਂ। ੫ ਹਸ੍ਤੰਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਹੈਂ. ਵੇ ਹੈਂ. ਉਹ ਹਨ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ "ਮਰਦਾਂ ਆਕ਼ਿਲ ਅੰਦ."

ਅੰਦਕ. ਫ਼ਾ اندک। ਵਿ—ਥੋੜਾ. ਘੱਟ. ਕਮ.

ਅੰਦਰ. ਫ਼ਾ اندر। ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿੱਚ. ਭੀਤਰ। ੨ ਅ. ਦੁਰਲਭ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ। ੪ ਪਿੜ. ਖਲਹਾਨ। ੫ ਦੇਖੋ, ਅੰਦਰੁ.

ਅੰਦਰਸੜੀਏ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ

ਉਪਾਧੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਦ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਇਆ ਵੇਖ ਕੇ, ਇਸ ਭਯ ਨਾਲ ਕਿ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਮੰਦਿਰ ਤੇ ਆਪਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਜਮਾ ਲੈਣ, ਦਰਵਾਜੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਘਰੀਂ ਜਾ ਲੁਕੇ ਸੇ. "ਨਹਿ ਮਸੰਦ ਤੁਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ। ਤ੍ਰਿਸਨਾਗਨਿ ਸੇ ਅੰਦਰ ਸੜੀਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜੋ ਲੋਕ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਸੜੀਏ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਮੂਲੋਂ ਅਗ੍ਯਾਤ ਹਨ.

ਅੰਦਰਹੁ. ਅੰਦਰੋਂ. ਅੰਦਰ ਤੋਂ. "ਅੰਦਰਹੁ ਜਿਨ ਕਾ ਮੋਹੁ ਤੁਟਾ." (ਅਨੰਦੁ)

ਅੰਦਰੁ, ਅੰਦਰਿ ਦੇਖੋ, ਅੰਦਰ. "ਅੰਦਰਿ ਤਿਸਨਾ ਅਗਿ ਹੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੪) "ਅੰਦਰੁ ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੨ ਮਨ. ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਅੰਦਰੁ ਲਗਾ ਰਾਮ ਨਾਮਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਅੰਦਰੁ ਚਿਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਤਿਸ ਦਾ ਅੰਦਰੁ ਚਿਤੁ ਨ ਭਿਜਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਅੰਦਰੂਨੀ. ਫ਼ਾ اندرونی। ਵਿ—ਭੀਤਰੀ. ਅੰਦਰ ਦਾ.

ਅੰਦਲੀਬ. ਅ਼ عندلیب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਲਬੁਲ.

ਅੰਦਾਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ انداختن। ਕ੍ਰਿ—ਸਿੱਟਣਾ. ਗਿਰਾਉਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ.

ਅੰਦਾਜ, ਅੰਦਾਜਾ ਫ਼ਾ اندازہ। ਅੰਦਾਜ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੁਮਾਨ. ਅਟਕਲ। ੨ ਤੋਲ. ਵਜ਼ਨ। ੩ ਮਾਪ. ਮਿਣਤੀ। ੪ ਭਾਗ. ਹਿੱਸਾ। ੫ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਮਿਸਾਲ। ੬ ਯੋਗ੍ਯ. ਮੁਨਾਸਿਬ. "ਬੋਲਿ ਸਕੈ ਨ ਅੰਦਾਜਾ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ਅਯੋਗ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ, ਯੋਗ ਉੱਤਰ ਭੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ. "ਲਫਜ ਕਮਾਇ ਅੰਦਾਜਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਅੰਦਾਮ. ਫ਼ਾ اندام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੨ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜ਼ਾਮ। ੩ ਸੁੰਦਰਤਾ. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ.

ਅੰਦੇਸ਼. ਫ਼ਾ اندیش। ਵਿ—ਸੋਚ (ਵਿਚਾਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼.

ਅੰਦੇਸਰਾ, ਅੰਦੇਸਰੋ, ਅੰਦੇਸਾ ਫ਼ਾ اندیشہ। ਅੰਦੇਸ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਿਕਰ. ਚਿੰਤਾ. "ਸਭ ਰਹਿਓ ਅੰਦੇਸਰੋ ਮਾਇਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਜੋ ਜਨ ਭਜਨੁ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇਰਾ, ਤਿਸੈ ਅੰਦੇਸਾ ਨਾਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੁਬਿਧਾ. ਦੁਚਿਤਾ। ੩ ਭੈ. ਖਟਕਾ. ਧੜਕਾ.

ਅੰਦੋਹ. ਫ਼ਾ اندوہ। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਕ। ੨ ਸੋਚ. ਚਿੰਤਾ. "ਦੂਖ ਅੰਦੋਹ ਨਹੀਂ ਤਿਹ ਠਾਉ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅੰਦੋਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ اندوختن। ਕ੍ਰਿ—ਜੋੜਨਾ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ. ਕ਼ਰਜ ਅਦਾ ਕਰਨਾ. ਰਿਣ ਚੁਕਾਉਣਾ.

ਅੰਦੋਲ. ਸੰ. अन्दोल्. ਧਾ—ਹਿਲਾਉਣਾ. ਝੁਲਾਣਾ. ਝੂਟਾ ਦੇਣਾ.

ਅੰਦੋਲਨ. ਦੇਖੋ, ਆਂਦੋਲਨ.

ਅੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਦਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਤ੍ਰ.

ਅੰਦ੍ਰਹੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿੱਚੋਂ. ਅੰਦਰੋਂ. ਭਾਵ—ਦਿਲੋਂ. "ਤਪਾ ਨ ਹੋਵੈ ਅੰਦ੍ਰਹੁ ਲੋਭੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਅੰਦ੍ਰਾਉਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ੍ਰ-ਆਵਲਿ. ਆਂਦ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ. ਅੰਤੜੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤ੍ਰ.

ਅੰਧ. ਸੰ. अन्ध्. ਧਾ—ਨੇਤ੍ਰ ਮੁੰਦਣੇ. ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ। ੩ ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਵਿਚਾਰਹੀਨ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕਰਮ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ੍ਹਾ. ਅੰਧਾ। ੫ ਜਲ। ੬ ਉੱਲੂ। ੭ ਅੰਧੇਰਾ। ੮ ਅਗ੍ਯਾਨ. "ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧ ਕਮਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੯ ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿਰੁੱਧ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ, ਯਥਾ—"ਨਾਸਿਕਾ ਕਮਲ ਜੈਸੀ, ਨੈਨ ਹੈਂ ਨਗਾਰੇ ਸੇ." ਦੇਖੋ, ਕਾਵ੍ਯ ਦੋਸ। ੧੦ ਸੰ. अन्दु—ਅੰਦੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ੰਜੀਰ. ਸੰਗੁਲ. "ਜਰੀਆ ਅੰਧ ਕੰਧ ਪਰ ਡਾਰੇ." (ਦੱਤਾਵ) ਜਾਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ੰਜੀਰ ਮੋਢੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖਕੇ.

ਅੰਧਉ. ਅੰਧਾ. ਜੋ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ੨ ਅਗ੍ਯਾਨੀ। ੩ ਹੰਕਾਰੀ.

ਅੰਧ ਅੰਧਾਰ, ਅੰਧ ਅੰਧਾਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰ. ਘੋਰ ਅੰਧੇਰਾ। ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ. ਅਵਿਦ੍ਯਾ. "ਬਾਝ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਵਿ—ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ. "ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧਾ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੧)

ਅੰਧ ਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧ (ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੁਰਯੋਧਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੁੱਸਾਸਨ ਆਦਿਕ ਭਾਈ.

ਅੰਧਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧਾ. ਅੰਨ੍ਹਾ. "ਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅੰਧਕਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਯਾਦਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ, ਜੋ ਯੁਧਾਜਿਤ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅੰਧਕ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ।

੩ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਮਦਾਂਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਧਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ.[1] ਇਸ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਰ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਭੁਜਾ ਅਤੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਨੇਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇਹ ਸੁਰਗ ਤੋਂ ਪਾਰਿਜਾਤ ਬਿਰਛ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਬਾਗ (ਨੰਦਨ) ਤੋਂ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ. ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ. "ਜਿਮ ਅੰਧਕ ਸੋਂ ਹਰ ਯੁੱਧ ਕਰ੍ਯੋ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ੪ ਇੱਕ ਵੈਸ਼੍ਯ ਮੁਨਿ, ਜੋ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਰਵਣ (ਸਿੰਧੁ) ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨੇ ਬਨ ਦਾ ਜੀਵ ਸਮਝਕੇ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਵੇਧੀ ਬਾਣ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਸੀ.

ਅੰਧਕਹ. ਅੰਧੇ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕ ੧.

ਅੰਧਕਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ ਕਰਮ. ਅਗ੍ਯਾਨ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਕਰਮ. "ਜਗ ਅੰਧ ਹੈ, ਅੰਧੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਅੰਧਕਰਿਪੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕ ੩.

ਅੰਧਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧੇਰਾ। ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ. ਅਵਿਦ੍ਯਾ. ਨਾਦਾਨੀ. "ਅੰਧਕਾਰ ਮਹਿ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ.

---

[1] ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਇਹ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਾਰਵਤੀ ਨੇ ਹਾਸੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਧਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੂੰ ਤਪਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨੇਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ.

ਅੰਧਕੂਪ. ਵਿ—ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਖੂਹ। ੨ ਖੂਹ ਦਾ ਅੰਧਕਾਰ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਜਗਤ. "ਅੰਧਕੂਪ ਤੇ ਕੰਢੈ ਚਾੜੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੪ ਖੂਹ ਦੀ ਬਗਲ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਭੋਰਾ. ਤਹਖ਼ਾਨਾ.

ਅੰਧਕੰਧ. ਅੰਧਕ—ਅੰਧ. ਅੰਧਕ ਦੈਤ ਮਦ ਵਿੱਚ ਅੰਧਾ. "ਅੰਧਕੰਧ ਫਿਰਯੋ ਤਬੈ ਜਯ ਦੁੰਦਭੀਨ ਬਜਾਇ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ੨ ਅਗਯਾਨੀ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਮਤਿ.

ਅੰਧ ਕੰਮ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ ਕਰਮ.

ਅੰਧ ਗਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧੇ ਦੀ ਚਾਲ। ੨ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰ ਆਚਰਣ. "ਢੂੰਢਤ ਡੋਲਹਿਂ ਅੰਧ ਗਤਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਅੰਧ ਘੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਘੋਰ ਅੰਧਕਾਰ. ਭੈਦਾਇਕ ਅੰਧੇਰਾ। ੨ ਵਿ—ਮਹਾ ਅਗਯਾਨੀ। ੩ ਭੈਦਾਇਕ ਅਗਯਾਨੀ. "ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ." (ਜਪੁ)

ਅੰਧਤਾਮਿਸ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਨਰਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ। ੨ ਅਗ਼ਯਾਨ, ਜੋ ਘੋਰ ਅੰਧਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ.

ਅੰਧ ਧੁੰਦ | **ਅੰਧ ਧੁੰਧ** } ਸੰਗਯਾ—ਧੁੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਅੰਧਕਾਰ. ਗਾੜ੍ਹਾ ਅੰਧੇਰਾ (ਹਨੇਰਾ). ੨ ਕੁਰੀਤਿ. ਕੁਚਾਲ। ੩ ਅਨਯਾਯ (ਅਨਿਆਂ). ਬੇਇਨਸਾਫੀ। ੪ ਅਗਯਾਨ.

ਅੰਧ ਧੰਧ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕਰਮ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਜ਼ੁਲਮ। ੩ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ.

ਅੰਧ ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ. زہاب البصر। ਜਹਾਬੁਲਬਸਰ. Amaurosis. ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਅਥਵਾ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਸਿਰ ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗਣੀ, ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਰਸੌਲੀ ਜਾਂ ਆਤਸ਼ਕ ਦਾ ਫੋੜਾ ਹੋਣਾ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਹੋਣਾ, ਘੱਟ ਚਾਨਣੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਉੱਲ ਰੋਗ ਹੋਣਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਤਮਾਕੂ ਬਹੁਤ ਪੀਣਾ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬਾਰ ਹੀ ਰਿਤੁ ਬੰਦ ਹੋਣੇ ਆਦਿ।

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਸਿਆਣੇ ਵੈਦ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਜੋ ਕਾਰਣ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪਰਖਕੇ ਯੋਗ ਉਪਾਉ ਕਰੇ.

ਅੰਧਨੇਤ੍ਰ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਵਾਲੀ ਗਿਜ਼ਾ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਏ ਅਤੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਅੰਜਨ ਪਾਉਣੇ ਲੋੜੀਏ. ਮੈਥੁਨ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਦਾਰੂ ਨੇਤ੍ਰਰੋਗਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਹੈ:—

ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਸੁੱਧ ਸਿੱਕਾ ਢਾਲਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਪਾਰਾ ਮਿਲਾਕੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਪੀਸੋ. ਨੀਲਾ ਕੱਚ, ਜਿਸਤ ਦਾ ਕੁਸ਼ਤਾ, ਛੋਟੀ ਇਲਾਚੀ ਦੇ ਦਾਣੇ, ਸੁਹਾਗਾ ਫੁੱਲ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੱਪ, ਸੰਗ ਬਸਰੀ, ਮਮੀਰੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਝੱਗ, ਸਰਦ ਚੀਨੀ, ਕਪੂਰ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਲੈਣੇ, ਚਿੱਟਾ ਸੁਰਮਾ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਕਾਲਾ ਸੁਰਮਾ ੧੦ ਤੋਲੇ, ਅਫੀਮ ਕਚਕਰਾ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜਾਂ ਬਰੀਕ ਪੀਸ ਲੈਣੀਆਂ, ਇੱਕ ਬੋਤਲ ਅਰਕ ਗੁਲਾਬ, ਦੋ ਛਟਾਂਕ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਰਸ, ਦੋ ਛਟਾਂਕ ਹਰੜ ਬਹੇੜੇ ਆਉਲਿਆਂ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ, ਛਟਾਂਕ ਰਸੌਂਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਲੈਣੀ. ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰਲ ਕਰਨੀਆਂ, ਜਦ ਕੱਜਲ ਵਾਂਙ ਬਰੀਕ ਹੋ ਜਾਣ ਤਦ ਨੀਲੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਾਲਓ. ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਸਲਾਈ ਨਾਲ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਨੇਤ੍ਰ ਦੇ ਰੋਗ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਬਾਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਸਲਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਸਾਫ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਲਾਈ ਸੀਸੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਏ. ਸਬਜ਼ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦਵਾਈਆ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਅੰਧਨੇਤ੍ਰ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ.

ਅੰਧਨੇਤ੍ਰ ਦੇ ਦਿਵਾਂਧ੍ਯ ਅਤੇ ਨਕਤਾਂਧ੍ਯ ਦੋ ਭੇਦ ਹੋਰ ਭੀ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਦਿਨ ਨੂੰ ਅੰਧੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ, ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੰਧੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਦਿਨ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ. ਪਿੱਤ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕਫ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ.

ਬਹੇੜੇ ਦੀ ਗਿਰੀ ਜਲ ਵਿੱਚ ਘਸਾਕੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦੀ ਗਰਮ ਰੋਟੀ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਘੀ ਪਾਕੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਖਾਣ ਤੋਂ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਫਲੇ ਦਾ ਚੂਰਣ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਗਊ ਦੇ ਘੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਰੋਜ਼ ਚੱਟਣਾ ਭੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਖੁਰਫੇ ਦੇ ਬੀਜ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਧਨੀਆ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਪੀਸਕੇ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਬੀਹਦਾਣੇ ਦੇ ਲੁਆਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਸ਼ਰਬਤ ਉਨਾਬ ਨਾਲ ਪੀਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ. ਗੁਲਾਬ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟਾ ਚੰਦਨ ਘਸਾਕੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਮਲਨਾ ਉੱਤਮ ਹੈ.

"ਪਥਰੀ ਬਾਇਫਿਰੰਗ ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਅੰਧ ਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਤ. ਰਾਤ੍ਰੀ। ੨ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ. ਮੱਸਯਾ ਦੀ ਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਮਹਾਨਿਸ਼ ੨.

ਅੰਧ ਪਰੰਪਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਚਾਰ ਬਿਨਾ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤੀ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਨੀ. ਭੇਡਚਾਲ. ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਕਰਮ.

ਅੰਧ ਬਿਲ | **ਅੰਧ ਬਿਲਾ** } ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧੇਰੀ ਖੁੱਡ. ਗਰਭਯੋਨਿ। ੨ ਅਵਿਦ੍ਯਾ. "ਅੰਧ ਬਿਲਾ ਤੇ ਕਾਢਹੁ ਕਰਤੇ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਅੰਧ ਬੀਚਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾ ਮੁਕੰਮਲ ਵਿਚਾਰ. ਗ੍ਯਾਨਹੀਨ ਵਿਚਾਰ. "ਅੰਧਿਆ ਅੰਧ ਬੀਚਾਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਅੰਧਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਨ੍ਹਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ.

ਅੰਧਰਾਤਾ | **ਅੰਧਰਾਤ੍ਰਾ** } ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਨੇਤ੍ਰ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ. ਨਕਤਾਂਧ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰ.

ਅੰਧਰੀ. ਵਿ—ਅੰਧੇਰੇ ਸਹਿਤ. ਅੰਧੇਰੀ. "ਜੈਸੇ ਰਾਤ ਅੰਧਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਅੰਧਲਾ | **ਅੰਧਲੀ** } ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧਾ. ਅੰਨ੍ਹਾ। ੨ ਵਿ—ਅਗਯਾਨੀ. ਵਿਚਾਰਹੀਨ. "ਅੰਧਰੀ ਮਤਿ ਅੰਧਲੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਸੁਵਣ

ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ.

ਅੰਧ ਵਰਤਾਰਾ, **ਅੰਧ ਵਰਤਾਵਾ** ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧਾ ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ. ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ ਚਾਲ. "ਅੰਧ ਵਰਤਾਵਾ ਭਾਉ ਦੂਜਾ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਅੰਧ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਉੱਪਰ ਭਰੋਸਾ. ਵਿਵੇਕ ਰਹਿਤ ਨਿਸ਼ਚਾ.

ਅੰਧਾ. ਅੰਨ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਗਯਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ. "ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰ ਜਾਣੈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਨ ਬੁਝਈ ਅੰਧਾ ਕਹੀਐ ਸੋਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) "ਅੰਧੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜਿਨ ਮੁਖਿ ਲੋਇਣ ਨਾਹਿ। ਅੰਧੇ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਖਸਮਹੁ ਘੁਥੇ ਜਾਹਿ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਕਾਣਾ ੩.

ਅੰਧਾ ਅਖਰ. ਅਕ੍ਸ਼ਰਾਂਧ. ਦੇਖੋ, ਵਾਉਦੂਆਉ.

ਅੰਧਾ ਕੂਪ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕੂਪ। ੨ ਹਠੀ ਅਤੇ ਅਗਯਾਨੀ, ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ. "ਮਨਹੁ ਜਿ ਅੰਧੇ ਕੂਪ ਕਹਿਆ ਬਿਰਦ ਨ ਜਾਣਨੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਅੰਧਾ ਧੁੰਧ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ ਧੁੰਧ.

ਅੰਧਾਰ. ਅਗਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕਾਰ. "ਪਉ ਸੰਤ ਸਰਣੀ ਲਾਗੁ ਚਰਣੀ, ਮਿਟੈ ਦੂਖ ਅੰਧਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਅੰਧਾਰੀ. ਵਿ—ਅੰਧੇਰੀ. ਅੰਧਕਾਰ ਵਾਲੀ। ੨ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਵਾਲੀ. "ਦੇਹ ਅੰਧਾਰੀ ਅੰਧ" (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਅੰਧਾਲੀ. ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਅਥਵਾ ਬਹੁਤ ਕਮਜੋਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਘੁਮੇਰ ਆਕੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹਨੇਰਾ ਆ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਅੰਧਿਆਰ, **ਅੰਧਿਆਰਾ** ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧਕਾਰ. ਅੰਧੇਰਾ। ੨ ਅਗਯਾਨ. "ਨਾਮ ਮਿਲੈ ਚਾਨਣ ਅੰਧਿਆਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧) "ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਅੰਧਿਆਰਾ?" (ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ)

ਅੰਧਿਆਰੀ. ਵਿ—ਅੰਧੇਰੀ. ਅੰਧਕਾਰ ਸਹਿਤ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਵਿਦ੍ਯਾ. "ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅੰਧਿਆਰੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਅੰਧੀ. ਵਿਦ੍ਯਾਹੀਨ. ਦੇਖੋ, ਆਂਧੀ ਅਤੇ ਅੰਧ. "ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਅੰਧੀ ਕੋਠੀ. ਸੰਗਯਾ—ਹਨੇਰੀ ਕੋਠੜੀ। ੨ ਅਗਯਾਨ ਸਹਿਤ ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਅੰਧੀ ਕੋਠੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਗਰਭ. ਰਿਹ਼ਮ.

ਅੰਧੁਲਉ, **ਅੰਧੁਲਾ** ਵਿ—ਅੰਧਕਾਰ ਸਹਿਤ। ੨ ਅਗਯਾਨੀ. "ਅੰਧੁਲਉ ਧੰਧ ਕਮਾਈ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) "ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣਾ ਅੰਧੁਲਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੩ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮੱਤਾ. ਮਦਮੱਤ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧ. ਜਿਸ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਨਹੀਂ. ਅੰਨ੍ਹਾਂ.

ਅੰਧੂਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧੁਲਾ। ੨ ਵਿ—ਆਲੂਦਾ. ਧੂਲਿ ਨਾਲ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ. "ਮਤੁ ਭਸਮ ਅੰਧੂਲੇ ਗਰਬ ਜਾਹਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧)

ਅੰਧੇ ਕੂਪ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ ਕੂਪ. "ਮਨਹੁ ਜਿ ਅੰਧੇ ਕੂਪ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਅੰਧੇਰ, **ਅੰਧੇਰਾ** ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕਾਰ. "ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਅਨਯਾਯ. ਬੇਇਨਸਾਫੀ। ੩ ਅਗਯਾਨ। ੪ ਵਿ—ਅਗਯਾਨੀ। ੫ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ. ਅੰਧਾ. "ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਨ ਦਿਸੈ ਅੰਧੇਰਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਅੰਨ੍ਹਾਂ (ਅੰਧਾ) ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸੈ.

ਅੰਧੇਰਾਬੰਦੀਖਾਨਾ. ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ. ਜੇਲ ਦੀ ਉਹ ਕੋਠੜੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੀ. ਦੇਖੋ, ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ. "ਲਬੁ ਅੰਧੇਰਾਬੰਦੀਖਾਨਾ." (ਬਸੰ. ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਗਰਭਾਸ਼ਯ.

ਅੰਧੇਰੀ. ਦੇਖੋ, ਆਂਧੀ.

ਅੰਧੇਰੀ ਕੋਠੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜੇਲਖਾਨੇ ਦੀ ਉਹ ਕੋਠਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ੨ ਗਰਭ. ਰਿਹ਼ਮ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧੀ ਕੋਠੀ ਅਤੇ ਅੰਧੇਰਾ ਬੰਦੀ ਖਾਨਾ.

ਅੰਧੌ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ ਅਤੇ ਅੰਧਉ. "ਅੰਧੌ ਬੋਲੌ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ਮਦ ਨਾਲ ਅੰਧਾ ਅਥਵਾ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਲਈ ਬੋਲਾ (ਡੋਰਾ)

ਅੰਧਯਾਰ, **ਅੰਧਯਾਰਾ** ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕਾਰ। ੨ ਅਗਯਾਨ. "ਦੂਖ ਦਰਿਦ੍ਰ ਅੰਧਯਾਰ ਕੋ ਨਾਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਤਾ ਮਿਟਿਆ ਸਗਲ ਅੰਧਯਾਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਅੰਧ੍ਰ. अन्ध्र. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਸੰਕਰ ਵਰਣ. ਅਹੇੜੀ. ਵਯਾਧ। ੨ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਅਤੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਿਲੰਗਾਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੩ ਅੰਧ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ. ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਆਜਾਦ ਸਨ, ਫੇਰ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਏ. ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੁੜ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਇੰਨੇ ਵਧੇ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਫੈਲ ਗਿਆ. ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਕਾਨਵ' ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਹਟਾਕੇ ਆਪ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ. ਇਸ ਅੰਧ੍ਰ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ੩੦ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸਾਢੇ ਚਾਰਕੁ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਤਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ. ਅੰਤ ਸਨ ੨੨੫ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਖਿਤਾਬ "ਸ਼ਤਕਰਨੀ" ਸੀ. ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰਲਾ ਰਾਜਾ ਪੁਲਮਾਈ ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਅੰਧ੍ਰ ਵੰਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ੍ਰ ੩.

ਅੰਨ. ਦੇਖੋ, ਅੱਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨਾਜ. ਖਾਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. "ਅੰਨ ਤੇ ਰਹਤਾ, ਦੁਖ ਦੇਹੀ ਸਹਤਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਾਣ. "ਲਗੜੀਆ ਪਿਰੀ ਅੰਨ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਡਖਣੇ ਮ: ੫) ੩ ਹੋਰ. ਦੂਜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨਯ. "ਅੰਨ ਮਾਰਗ ਤਜਹੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਅੰਨਸਾਲ, **ਅੰਨਸ਼ਾਲਾ** ਸੰਗਯਾ—ਅੱਨਛੇਤ੍ਰ. ਅੰਨ ਮਿਲਣ ਦੀ ਥਾਂ. "ਘਰ ਘਰ ਅੰਨਸਾਲ ਕਰਵਾਝਾ." (ਦਿਲੀਪ)

ਅੰਨਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਅੰਨਦਾਤ੍ਰੀ। ੨ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਦੇਵੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਨਪੂਰਣਾ.

ਅੰਨਕੂਟ. ਸੰ. अन्नकूट. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਨ ਦਾ ਅੰਬਾਰ. ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਪਰਵ, ਜੋ ਦਿਵਾਲੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਿਨ ਠਾਕੁਰ

ਅੱਗੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਨਾਂ ਦਾ ਕੂਟ (ਢੇਰ) ਲਗਾਕੇ ਭੋਗ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਆਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਤਕ ਕਿਸੇ ਭੀ ਦਿਨ ਪਰਵ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਅੰਨਚ. ਸੰ. अन्यच्च. ਅਨਯਚ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੋਰ ਭੀ. ਪੁਨਹ ਔਰ.

ਅੰਨਛੇਤ੍ਰ. ਸੰ. अन्नसत्र—ਅੰਨਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਿਹਾ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਮਿਲੇ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਅੰਨ ਦਾ ਸਦਾਵ੍ਰਤ ਹੋਵੇ.

ਅੰਨਤ. ਸੰ. ਅਨਯਤ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਜੀ ਜਗਾ. ਹੋਰ ਥਾਂ.

ਅੰਨਥਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨਯਥਾ.

ਅੰਨਦਾਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ। ੨ ਵਿ—ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਅੰਨਦਾਤਾ ਹੈ.

ਅੰਨਪੂਰਣਾ. ਸੰ. अन्नपूर्णा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਇੱਕ ਦੇਵੀ, ਜੋ ਅੰਨ ਨਾਲ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭਰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਤ਼ਯੋਹਾਰ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੮ ਹੈ.

ਅੰਨ ਪ੍ਰਾਸ਼ਨ. ਸੰ. अन्न प्राशन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ ਪ੍ਰਾਸ਼ਨ (ਚਟਾਉਣ) ਦਾ ਕਰਮ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਸਕਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਚਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਆਗਯਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਬੱਚੇ ਦੀ ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਪੁਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ. ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਤਿੱਤਿਰ ਦੇ ਸ਼ੋਰਵੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਾਂਸ.

ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਕੋਸ਼ ੧੦.

ਅੰਨਾ. ਅੰਧ. ਅੰਨ੍ਹਾ. ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ. ਭਾਵ—ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ. "ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ਕਿਛੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਕਾਣਾ ੩.

ਅੰਨਿ. ਅੰਨ (ਅਨਾਜ) ਨਾਲ. ਅੰਨ ਤੋਂ. "ਦੇਹੁਰੀ ਚਲੈ ਪਾਣੀ ਅੰਨਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨਯ.

ਅੰਨਿਆ. ਅਨਯ. ਹੋਰ. "ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਕਹਿਂ ਲਗੈ ਨ ਅੰਨਿਆ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਅੰਨੁ. ਦੇਖੋ, ਅੰਨ. "ਅੰਨੁ ਨ ਖਾਹਿ ਦੇਹੀ ਦੁਖੁ ਦੀਜੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਅੰਨ੍ਹਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧ ਅਤੇ ਅੰਨਾ.

ਅੰਨਯ. ਸੰ. ਅਨਯ ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਹੋਰ. ਭਿੰਨ। ੨ ਪਰਾਇਆ. ਓਪਰਾ.

ਅੰਨਯਚ. ਦੇਖੋ, ਅੰਨਚ.

ਅੰਨਯਤ੍ਰ. ਸੰ. ਅਨਯਤ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੋਰ ਥਾਂ। ੨ ਬਿਨਾਂ.

ਅੰਨਯਥਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨਯਥਾ.

ਅੰਨਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਅਨਯਾਯ.

ਅੰਨਯੋਨਯ. ਦੇਖੋ, ਅਨਯੋਨਯ

ਅੰਨ੍ਯ, ਅੰਨੈ ਦੇਖੋ, ਅਨ੍ਯ.

ਅੰਨ੍ਵਿਤ. ਸੰ. अन्वित. ਵਿ—ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸ਼ਾਮਿਲ.

ਅੰਬ. ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਪੱਤੀ. ਚਣੇ ਦਾ ਓਹ ਭੂਸਾ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਪਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਸੰ. ਆਮ੍ਰ. ਆਮ. ਅੰਬ ਦਾ ਬੂਟਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ। Mangifera Indica, ਅੰਬ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਬਿਰਛ ਹੈ. ਚੇਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਫਲ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਸਾਂਉਣ ਵਿੱਚ ਪਕਦਾ ਹੈ. ਫਲ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ ਹੁਣ ਪਿਉਂਦੀ ਅੰਬ ਅਨੇਕ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਵੇਖੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਰਸਦਾਇਕ ਹਨ। ੩ ਸੰ. आम्ब्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਕਾਰ. ਸੱਦ। ੫ ਗਮਨ. ਜਾਣਾ। ੬ ਪਿਤਾ। ੭ ਨੇਤ੍ਰ। ੮ ਜਲ। ੯ ਦੇਖੋ, ਅੰਬਾ ਅਤੇ ਅੰਬੁ। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਅੰਬਣਾ.

ਅੰਬਸਟ, ਅੰਬਸ੍ਠ ਸੰ. अम्बष्ठ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਾਵਤ. ਹਾਥੀਵਾਨ। ੨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਵੈਸ਼੍ਯ ਵਰਣ ਦੀ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਔਲਾਦ। ੩ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਭਾਗ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ. ਮਾਝਾ. "ਇਕ ਅੰਬਸਟ ਦੇਸ ਨਿਰਪਾਲਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੭੪)

ਅੰਬਕ. अम्बक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ. ਬਾਪ। ੨ ਤਾਂਬਾ. ਤਾਮ੍ਰ। ੩ ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ. "ਅੰਬਕ ਅੰਬੁਜ ਮੇ ਅੰਬੁ ਛਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਕਮਲ ਜੇਹੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਬੁ (ਜਲ) ਛਾ ਗਿਆ.

ਅੰਬਕਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਿਕਾ.

ਅੰਬਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਮਯ (ਰੋਗ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਪੀੜਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਥੱਕਣਾ। ੩ ਆਕੜਨਾ.

ਅੰਬਰ. ਸੰ. अम्बर्. ਧਾ—ਏਕਤ੍ਰ (ਇਕੱਠਾ) ਕਰਨਾ. ਬਟੋਰਨਾ। ੨ ਸੰ. अम्बर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼. ਆਸਮਾਨ. "ਅੰਬਰ ਧਰਤਿ ਵਿਛੋੜਿਅਨੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਭਾਵ—ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ. ਦਿਮਾਗ਼. "ਅੰਬਰ ਕੂੰਜਾਂ ਕੁਰਲੀਆਂ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ) ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਕੂੰਜਾਂ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਣ ਲਗ ਪਈ। ੪ ਵਸਤ੍ਰ. "ਦੁਹਸਾਸਨ ਕੀ ਸਭਾ ਦ੍ਰੋਪਤੀ, ਅੰਬਰ ਲੇਤ ਉਬਾਰੀਅਲੇ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ) ੫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਇਤ਼ਰ, ਜੋ ਹ੍ਵੇਲ ਮੱਛੀ ਦੀ ਚਿਕਨਾਈ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਅ़ [illegible]। ੬ ਅਭਰਕ ਧਾਤੁ। ੭ ਕਪਾਸ (ਕਪਾਹ) ੮ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਅੰਬੇਰ (ਆਮੇਰ), ਜੋ ਕਛਵਾਹਾ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਜਯਪੁਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬੇਰ। ੯ ਆਂਗਿਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅਵਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਅੰਬਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਭਜਤ ਭਯੋ ਅੰਬਰ ਕੀ ਦਾਰਾ." (ਚੰਦ੍ਰਾਵ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੇ ਆਂਗਿਰਸ (ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਗੀ। ੧੦ ਫ਼ਾ [illegible]। ਮੋਚਨਾ. ਚਿਮਟਾ.

ਅੰਬਰਸਰ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਜੋ ਪੇਂਡੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੈ.

ਅੰਬਰ ਕੂੰਜਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰ ੩.

ਅੰਬਰ ਚੂਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਬਰ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਚੂਰਣ. ਇਹ ਬਟਨੇ (ਵਟਣੇ) ਦੀ ਥਾਂ ਅਮੀਰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ.

ਅੰਬਰਬੇਲ / **ਅੰਬਰਵੱਲੀ** } ਦੇਖੋ, ਅਕਾਸਬੇਲ ਅਤੇ ਅਮਰ ਬੇਲ.

ਅੰਬਰਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਪੜਾਉਣਾ. ਪਹੁਚਾਉਣਾ. "ਜਿਨ ਜੀਉ ਦੀਆ, ਸੋ ਰਿਜਕੁ ਅੰਬਰਾਵੈ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅੰਬਰਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਾਈ. ਅੰਬ (ਆਮ੍ਰ) ਦੀ ਕਤਾਰ. ਅੰਬਾਂ ਦਾ ਬਾਗ.

ਅੰਬਰੀ. ਵਿ—ਅੰਬਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਰੁ ਭੂਮਿ. ਮਾਰੂ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਅੰਬਰ (ਬੱਦਲ) ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ.

ਅ਼ੰਬਰੀਂ. ਫ਼ਾ عنبریں ਵਿ—ਅੰਬਰ ਜੇਹੀ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਾਲਾ.

ਅੰਬਰੀਸ / **ਅੰਬਰੀਕ** / **ਅੰਬਰੀਖ** } ਸੰ. आम्बरीष—ਅੰਬਰੀਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੱਠੀ। ੨ ਦਾਣੇ ਭੁੰਨਣ ਦੀ ਕੜਾਹੀ। ੩ ਵਿਸਨੁ। ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਸ਼ਿਵ। ੬ ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੭ ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਇਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ੁਸ਼੍ਰੁਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਯੋਧ੍ਯਾਪਤਿ ਸੂਰਯ ਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਤੋਂ ੨੮ ਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੀ.[1] ਇਸ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਨੁ ਦੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕ੍ਰ ਨੇ ਦੁਰਵਾਸਾ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਕੱਤਕ ਦੀ ਦ੍ਵਾਦਸੀ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਅੰਬਰੀਕ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਦਾ ਵ੍ਰਤ ਉਪਾਰਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਇਤਨੇ ਵਿੱਚ ਦੁਰਵਾਸਾ ਰਿਖੀ ਆਇਆ. ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਆਪ ਮੇਰੇ ਘਰ ਭੋਜਨ ਕਰੋ, ਰਿਖੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮੈ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਉਂਨਾ ਹਾਂ. ਰਿਖੀ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੀਕ ਨਾ ਮੁੜਿਆ, ਰਾਜਾ ਨੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵ੍ਰਤ ਤੋੜ ਲਿਆ. ਜਦ ਦੁਰਵਾਸਾ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੋਜਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਦ ਆਪਣੀ ਜਟਾ ਪੁੱਟਕੇ ਇੱਕ ਤੇਜਪੁੰਜ ਪੁਰਖ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਅੰਬਰੀਕ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਲੱਗਾ. ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕ੍ਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਤੇਜਪੁੰਜ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੁਰਵਾਸਾ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ. ਜਦ ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਦੁਰਵਾਸਾ ਦਾ ਬਚਾਉ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਹਾਰਕੇ ਅੰਬਰੀਕ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕ੍ਰ ਤੋਂ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ.[2]

ਲਿੰਗ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਬਰੀਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ "ਸੁੰਦਰੀ" ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਪਰਵਤ ਰਿਖੀ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਕੰਨ੍ਯਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪਸੰਦ ਕਰੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗਾ. ਦੋਵੇਂ ਰਿਖੀ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਿਸਨੁ ਪਾਸ ਗਏ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀ, ਤਾਕਿ ਕੁਰੂਪ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰੀ ਨਾ ਵਰੇ. ਇਸ ਪੁਰ ਦੋਵੇਂ ਬਾਂਦਰਮੂੰਹੇਂ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਸੁੰਦਰੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਨਾ ਸਕੇ. ਦੋਹਾਂ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਅੰਬਰੀਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਘਿਰਿਆ ਰਹੇਂਗਾ. ਵਿਸਨੁਭਗਤ ਅੰਬਰੀਸ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕ੍ਰ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੂਰਜ ਜੇਹਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦ ਤੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਕੇ ਅੰਬਰੀਸ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਨਾ ਮੰਗੀ, ਤਦ ਤੀਕ ਟਿਕਣੇ ਨਾ ਪਾਏ. "ਅੰਬਰੀਕ ਕਉ ਦੀਓ ਅਭੈ ਪਦ." (ਮਾਰੂ ਨਾਮਦੇਵ) "ਜਾਨਯੋ ਭਗਤ ਭੂਪ ਅੰਬਰੀਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਅੰਬਵਾ. ਵਿ—ਅੰਬ ਰੰਗਾ. ਆਮ੍ਰ ਦੇ ਰਸ ਜੇਹਾ ਵਰਣ. ਅਮਰਸੀ. "ਅੰਬਵਾ ਰੰਗ ਬਾਂਧੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਅੰਬੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਹੁਚਣਾ. ਅੱਪੜਨਾ. "ਬਿਨੁ ਬੇੜੀ ਪਾਰਿ ਨ ਅੰਬੜੈ." (ਵਡ ਮ: ੧) ੨ ਤੁੱਲ ਹੋਣਾ. ਸਮਾਨਤਾ ਪਾਉਣੀ. "ਇਕਤੁ ਟੋਲ ਨ ਅੰਬੜਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ) "ਅਮਲੀ ਅਮਲ ਨ ਅੰਬੜੈ." (ਵਡ ਮ: ੧) ਅਮਲੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ, ਭਾਵ, ਤੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ.

ਅੰਬਾ. ਸੰ. अम्बा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਤਾ. ਮਾਂ. "ਅੰਬੁ ਲਿਯੇ ਅੰਬਾ ਅੰਗ ਧੋਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੁਰਗਾ। ੩ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਦੀ ਵਡੀ ਬੇਟੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੀਸਮਪਿਤਾਮਾ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਵਾਸਤੇ ਖੋਹਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ. ਅੰਬਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਲ੍ਵ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸੀ. ਭੀਸਮ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਲ੍ਵ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤੀ. ਅੰਬਾ ਨੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਨਮ ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੀਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਲੈਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖੰਡੀ ੬.

ਅੰਬਾਕੜੀ / **ਅੰਬਾਖੜੀ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਚੇ ਅੰਬ ਦੀ ਸੁੱਕੀ ਹੋਈ ਫਾੜੀ। ੨ ਕੱਚੀ ਅੰਬੀ. "ਅੰਬਾਕੜੀਆਂ ਜੇ ਖਾਏ." (ਭਾਗੁ)

ਅੰਬਾਰ. ਫ਼ਾ انبار। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਢੇਰ. ਸਮੁਦਾਯ. ਇਕੱਠ। ੨ ਟੋਆ. ਤਾਲ. ਜੋ ਅੰਬੁ (ਜਲ) ਧਾਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਅੰਬਾਰੀ. ਫ਼ਾ انباری। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੱਤਦਾਰ ਹਾਥੀ ਦਾ ਹੌਦਾ. ਅ਼ عماری ਅ਼ਮਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਮੇਘਾਡੰਬਰ

ਅੰਬਾਲਾ. ਸੰ. ਆਮ੍ਰਾਲਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਲੁਦਿਆਨਾ ਅਤੇ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਮੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਬਾਗ ਸਨ. ਹੁਣ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਅਤੇ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਸਨ ੧੮੨੩ ਵਿੱਚ ਫੂਲਕੀਆਂ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਲਈ ਅੰਬਾਲੇ ਪੋਲਿਟੀਕਲ ਏਜੈਂਟ ਦੀ ਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਨ ੧੮੪੩ ਵਿੱਚ ਛਾਉਣੀ ਕਾਯਮ ਕੀਤੀ ਗਈ. ਕਾਲਕਾ ਸ਼ਿਮਲਾ ਨੂੰ ਰੇਲ ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(੧) ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਲੱਭੂ ਵਾਲੇ ਤਲਾਉ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਖਨੌਰ ਤੋਂ ਸੈਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਆਏ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ.

---

[1] ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਅੰਬਰੀਸ ਨੂੰ ਨਾਭਾਗ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਕੰਧ ੯, ਅ: ੪—੫. ਮਹਾਭਾਰਤ ਭੀ ਭਾਗਵਤ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ੧੦ ਪੌੜੀ ੪.

ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਕੁਝ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਹੁਣ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰੁਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ੧੦ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਇਹ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ.

(੨) ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਘੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਮਹੱਲੇ ਪਾਸ ਧੂਮੀ ਗੁੱਜਰ ਦੇ ਮਹੱਲੇ ਅੰਦਰ ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਛੱਤ ਅੰਦਰ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਲਖਨੌਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਆਏ ਇੱਥੇ ੩ ਦਿਨ ਰਹੇ. ਇਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ.

(੩) ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ, ਵੱਡੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਖਨੌਰ ਤੋਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਆਏ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ. ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਕੋਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਢਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਇਹ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਹੈ.

(੪) ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮਪਾਟੂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਊਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਠਹਿਰੇ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਨਾਲ ੧੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ ੧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ.

(੫) ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੂਰਵ ਕੈਂਥਮਾਜਰੀ ਵਿੱਚ ਤਬੱਕਲ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਸਜਿਦ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਸਿੱਖ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ. ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਸੋਹਣਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਅੰਬਾਲਿਕਾ. ਸੰ. अम्बालिका. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਤਾ. "ਕਿ ਅੰਬਾਲਿਕਾ ਛੈ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਇਂਦ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਅੰਬਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੀਸਮਪਿਤਾਮਾ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਵਾਸਤੇ ਖੋਹ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ. ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਵ੍ਯਾਸ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਪਾਂਡੁ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਪਾਂਡਵ ਹੋਏ.

ਅੰਬਿ. ਆਂਬ (ਆਮ੍ਰ) ਉੱਪਰ. ਅੰਬ ਤੇ. "ਕੋਇਲ ਹੋਵਾਂ ਅੰਬਿ ਬਸਾਂ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਅੰਬਿਕਾ. ਸੰ. अम्बिका. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਸ਼ੀਰਾਜ ਇਂਦ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਦੀ ਮੰਝਲੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਅੰਬਾ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸਕੀ ਭੈਣ ਸੀ. ਇਹ ਭੀਸਮ ਨੇ ਖੋਹਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ ਅਰ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਸੀ. ਇਸਦੇ ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ ਪੁਰ ਵ੍ਯਾਸ ਰਿਖੀ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਯੋਗ ਕਰਕੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ੍ਟ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਦੁਰਯੋਧਨ ਆਦਿਕ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ। ੨ ਮਾਤਾ। ੩ ਦੁਰਗਾ. "ਨਮੋ ਹਿੰਗੁਲਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਅੰਬਿਕਾਯੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਅੰਬਿਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਬੀ. ਕੱਚਾ ਅੰਬ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਬੀਆ। ੩ ਵਿ—ਅੰਬ ਰੰਗਾ. ਅਮਰਸੀ.

ਅੰਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਕੱਚਾ ਅੰਬ। ੨ ਸ. ਆਂਬੀ. ਮਾਤਾ. ਮਾਂ। ੩ ਉੱਤਮ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਅੰਬੀਆ. ਅ਼ ਪ੍ਰਾਂ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਬੀ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਜਿਤੇ ਔਲੀਆ ਅੰਬੀਆ ਹੋਇ ਬੀਤੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ .ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਇੱਕੀਸਵੀਂ ਸੂਰਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਬੀਆਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅੰਬਿਯਾ.

ਅੰਬੀ ਛਾਵ, ਅੰਬੀ ਛਾਵੜੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਵ—ਨਿਤਯਾਨੰਦ. ਅੰਬਾਂ ਦੀ ਛਾਉਂ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਝੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. "ਜਿਨੀ ਸਖੀ ਸਹੁ ਰਾਵਿਆ, ਸੇ ਅੰਬੀ ਛਾਵੜੀਏਹ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚੱਜੀ)

ਅੰਬੀਰ. ਦੇਖੋ, ਅਮੀਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਬੀਰ. "ਗੁਲਾਬ ਅੰਬੀਰ ਗੁਲਾਲ ਉਡਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਫ਼ਾ ਪ੍ਰਾਂ। ਗਿੱਲੀ ਅਥਵਾ ਸੁੱਕੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਭਰਨਾ.

ਅੰਬੁ. ਸੰ. अम्बु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ, ਜੋ ਅੰਬ (ਸ਼ਬਦ) ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਾਣੀ. "ਓਸੁ ਅਗੈ ਪਿਛੈ ਢੋਈ ਨਾਹੀ ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਨਿੰਦਾ ਮੁਹਿ ਅੰਬੁ ਪਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਹੈ. ਭਾਵ—ਲਾਲਚ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮੂੰਹ ਪਾਣੀ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਬਾਲਕ. ਬੱਚਾ.

ਅੰਬੁਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਏਰੰਡ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰਬਕ.

ਅੰਬੁਜ. ਸੰ. अम्बुज. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ, ਜੋ ਅੰਬੁ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਕ। ੨ ਸਾਰਸ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੪ ਕਪੂਰ। ੫ ਸੰਖ। ੬ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅੰਬੁਜਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਅੰਬੁ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਉਪਜਣ ਵਾਲੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅੰਬੁਜ ਭੂ, ਅੰਬੁਜਾਸਨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ, ਜੋ ਅੰਬੁਜ (ਕਮਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਕਮਲ ਉੱਪਰ ਆਸਨ ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਅੰਬੁਦ. ਸੰ. अम्बुद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਦਲ. ਮੇਘ, ਜੋ ਅੰਬੁ (ਪਾਣੀ) ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਅੰਬੁਦਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਬੁ (ਜਲ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬੱਦਲ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅੰਬੁਦਜਾਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਬੁਦਜ (ਜਲ) ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਲ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅੰਬੁਦ ਧੁਨ. ਵਿ—ਬੱਦਲ ਵਾਂਙ ਗੱਜਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—

ਮੇਘਨਾਦ, ਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਅੰਬੁਦ (ਬੱਦਲ) ਜੇਹੀ ਧੁਨਿ ਕਰਦਾ ਸੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅੰਬੁਦਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਬੁ ਦੈਨੀ. ਜਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਮੇਘ ਮਾਲਾ। ੩ ਨਦੀ.

ਅੰਬੁਧ, ਅੰਬੁਧਿ, ਅੰਬੁਨਾਥ, ਅੰਬੁਨਿਧਿ, ਅੰਬੁਪਤਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ. ਵਾਰਿਨਿਧਿ. ਜਲਨਿਧਿ. ਅੰਬੁ (ਜਲ) ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਲਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਅੰਬੁਨਾਥ ਅਤੇ ਅੰਬੁਪਤਿ ਨਾਉਂ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਭੀ ਹੈ.

ਅੰਬੁਰੁਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ. ਅੰਬੁ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਰੁਹ (ਪੈਦਾ) ਹੋਇਆ

ਅੰਬੁਵਾ. ਵਿ—ਅੰਬ ਦਾ। ੨ ਅੰਬ ਜੇਹਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਸੀ ਰੰਗ. ਅੰਬ ਦੇ ਰਸ ਜੇਹਾ ਵਰਣ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਵਾ.

ਅੰਬੂਹ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬੋਹ.

ਅੰਬੇਰ. ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਅੰਦਰ ਕਛਵਾਹਾ ਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ. ਇਸ ਥਾਂ ਅੰਬਕੇਸ਼੍ਵਰ ਮਹਾਦੇਵ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅੰਬੇਰ ਪਿਆ. ਕਈ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਾ ਅੰਬਰੀਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸੰਗ੍ਯਾ 'ਅੰਬਰੀਸ ਨਗਰ ਸੀ.'[1] ਇਹ ਜਯਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇੱਥੇ 'ਜਯਗੜ੍ਹ' ਕਿਲਾ, ਜੋ ਪੰਜ ਸੌ ਫੁਟ ਦੀ ਉੱਚੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਹੈ, ਵੇਖਣ ਲਾਇਕ ਹੈ. ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਯ ਸਿੰਘ ਮਿਰਜ਼ਾ ਦੇ ਬਣਵਾਏ ਸੁੰਦਰ ਮਕਾਨ ਅੰਬੇਰ ਵਿੱਚ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸਨ ੧੭੨੮ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਯ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ਨੇ ਨਵਾਂ ਨਗਰ ਜਯਪੁਰ ਵਸਾਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਥਾਪਿਆ. ਹੁਣ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਯਪੁਰ ਹੈ. ਅੰਬੇਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਮੇਰ ਅਤੇ ਅੰਬਰ ਭੀ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਮੇੜਤੇਸ ਅੰਬੇਰਪਤਿ ਅਮਿਤ ਸੈਨ ਲੈ ਸਾਥ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨)

ਅੰਬੇਰ ਨਾਥ, ਅੰਬੇਰ ਪਤਿ, ਅੰਬੇਰਾਧੀਸ਼ ਅੰਬੇਰ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਵਰਤਮਾਨ ਜਯਪੁਰ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬੇਰ.

ਅੰਬੋਹ. ਫ਼ਾ انبوہ। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਕੱਠ. ਗਰੋਹ. ਹਜੂਮ। ੨ ਢੇਰ. ਅੰਬਾਰ.

ਅੰਬ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ. "ਕਹਿ ਮਥੁਰਾ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਬਯਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਸੰ. अवृत—ਅਵ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਅਰੋਕ. ਬਿਨਾ ਰੁਕਾਵਟ। ੩. ਵਿਘਨ ਰਹਿਤ. ਅਖੰਡ. "ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਧਰਮੇ." (ਜਾਪੁ)

ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਜਲ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਜਲ.

ਅੰਭ. ਸੰ. आभ्. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. अम्भस्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ. "ਕਾਚ ਗਗਰੀਆ ਅੰਭ ਮਝਰੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਕੁੰਭ ਜਲੈ ਮਹਿ ਡਾਰਿਓ, ਅੰਭੈ ਅੰਭ ਮਿਲੋ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਵਤਾ। ੪ ਪਿਤਰ.

ਅੰਭਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਭਧਰੀ. ਨਦੀ। ੨ ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਆਦਿਕ ਨਦੀਆਂ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅੰਭੁਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਦੇਖੋ, ਅੰਭ. "ਨਾਮ ਤੇਰੋ ਅੰਭੁਲਾ ਨਾਮ ਤੇਰੋ ਚੰਦਨੋ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਅੰਭੋਜ. ਸੰ. अम्भोज. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਭ (ਜਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਮਲ.

ਅੰਭੋਦ. ਸੰ. अम्भोद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਭ (ਜਲ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਬੱਦਲ. ਮੇਘ.

ਅੰਭੋਧਰ, ਅੰਭੋਧਿ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਭ (ਜਲ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਬੱਦਲ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ.

ਅੰਭੋਰੁਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਭ (ਜਲ) ਤੋਂ ਰੁਹ (ਉਪਜਿਆ) ਕਮਲ. ਜਲਜ। ੨ ਸਾਰਸ। ੩ ਵਿ—ਜਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.

ਅੰਮ. ਅ਼ ام ਉੱਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਂ. ਮਾਤਾ. ਸੰ. ਅੰਬਾ. "ਅੰਮ ਅਬੇ ਥਾਵਹੁ ਮਿਠੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਅੰਮਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰੀਖ. "ਅੰਮਰੀਕ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਸਰਣ ਗੋਬਿੰਦ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਅੰਮੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੱਪੜਨਾ. ਪਹੁਚਣਾ. "ਰਾਹ ਦਸਾਈ ਨਾ ਜੁਲਾ ਆਖਾਂ ਅੰਮੜੀਆਸ." (ਵਡ ਮ: ੧)

ਅੰਮੜੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮੜਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਤਾ. ਅੰਮਾਂ. ਅੰਬਾ.

ਅੰਮਾ. ਸੰ. अम्बा—ਅੰਬਾ. ਅ਼ ام ਉੱਮ. ਮਾਤਾ. ਮਾਂ.

ਅੰਮਾਲ. ਅ਼ اعمال ਅਅ਼ਮਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਮਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਕਰਮ. ਆਚਾਰ.

ਅੰਮਾਲੀ. ਅੰਬੀ—ਆਲੀ. ਉੱਤਮ ਸਖੀ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਸਹੇਲੀ. "ਮੇਰੈ ਅੰਤਰਿ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੈ, ਅੰਮਾਲੀ." (ਵਡ ਮ: ੫) ੨ ਅਅ਼ਮਾਲ (ਕਰਮਾਂ) ਕਰਕੇ. ਭਾਵ—ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ. "ਅੰਮਾਲੀ ਹਉ ਖਰੀ ਸੁਚਜੀ, ਤੈ ਸਹਿ ਏਕ ਨ ਭਾਵਾ." (ਵਡ ਮ: ੧) ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੇ ਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਵਡੀ ਸੁਚੱਜੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਹੇ ਸ੍ਵਾਮੀ! ਤੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ.

ਅੰਮਾਵਸ, ਅੰਮਾਵਸਿ ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ. ਮੌਸ. ਦੇਖੋ, ਅਮਾਵਸ. "ਅੰਮਾਵਸਿ ਮਹਿ ਆਸ ਨਿਵਾਰਹੁ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ)

ਅੰਮਾਵਣ. ਵਿ—ਮਾਵਣ (ਮਾਉਣ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ. ਅਪ੍ਰਮੇਯ. ਬੇਅੰਤ. ਅਗਣਿਤ. "ਮੰਞ ਕੁਚਜੀ, ਅੰਮਾਵਣ ਡੋਸੜੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ)

ਅੰਮੁਹਾ. ਦੇਖੋ, ਅਮੁਹਾ. "ਮਾਤਾ ਭੈਸਾ ਅੰਮੁਹਾ ਜਾਇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਅਮੋੜ ਭੈਸਾ ਮਨ ਹੈ.

ਅੰਮੁਤ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ.

ਅੰਮੁਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਖਨ. ਨਵਨੀਤ. "ਤਬ ਮਥੀਐ, ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਵਹੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੩ ਦੂੱਧ.

---
[1] ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰੀਸ.

"ਸੋਇਨ ਕਟੋਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਵਿ—ਅਮ੍ਰਿਤਜ੍ਞ. ਮੌਤ ਬਿਨਾ. ਅਮਰ. "ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਜਣ ਮੇਰਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੫ ਮਧੁਰ. ਮਿਠਾਸ ਸਹਿਤ. "ਗੁਰੁਮੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਬੋਲਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ-ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਮ. "ਨਿਰਮਲ ਜੋਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿਨਾਮ। ਪੀਵਤ ਅਮਰ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ." (ਅਨੰਦੁ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਬਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੁਬਾਣੀ। ੨ ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਬਦ ਪੀਵੈ ਜਨ ਕੋਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ। ੨ ਸਤਸੰਗ. ਸਾਧੁ ਸਮਾਜ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੁ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ੩ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਸਰੋਵਰ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਚਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ। ੫ ਆਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ. "ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਚਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਕਥਾ। ੨ ਮੁਕਤਿ ਦਾਇਕ ਕਥਾ। ੩ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਸੁਨੁਆ." (ਬਾਵਨ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਕੁੰਡ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ. ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪੇਖੈ, ਹੁਇ ਸੰਤ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ। ੨ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਖਾ. "ਝਿਮਿ ਝਿਮਿ ਬਰਸੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਯੋਗ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਮਾਗ਼ ਤੋਂ ਟਪਕਿਆ ਰਸ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰ ਗਗਨ ਦਸ ਦੁਆਰਿ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੪ ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ (ਪ੍ਰਵਾਹ) ਵਾਲੀ ਹਰਿਕਥਾ. "ਹਮਾਰੀ ਪਿਆਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਪਾਹੁਲਧਾਰੀ. ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਜਿਸ ਨੇ ਪੀਤਾ ਹੈ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ. ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਫਲ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. "ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਮਹਿਲ ਜਾਪਈ, ਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਪਾਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਫਲ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਜੇਹੇ ਵਾਕ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਬਚਨ. ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਬਾਣੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੪) ੨ ਗੁਰੁਵਾਕ੍ਯ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ। ੨ ਮੁਕਤਿਦਾਯਕ ਵੇਲਾ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ." (ਜਪੁ) ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨ੍ਹਾਵਣਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ. "ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ." (ਗਉ ਬਾਵਨ) "ਉਠਿ ਇਸਨਾਨ ਕਰਹੁ ਪਰਭਾਤੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨ੍ਹਾਵਣਾ ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਪ ਗੁਰਮੰਤ ਜਪਯ." (ਭਾਗੁ) "ਬੇਦਾਰੀ ਅਸ੍ਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀਏ ਸਾਹਿਬਾਨੇ ਸ਼ੌਕ਼। ਗੋਯਾ ਹ਼ਰਾਮ ਕਰਦਮ ਅਜ਼ ਆਇੰਦਹ ਖ਼ਾਬੇ ਸੁਬਹ਼." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿੱਠੀ ਕੜ੍ਹੀ. ਲਾਪਸੀ। ੨ ਜਲੇਬੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਠਾਈ, ਜੋ ਮਾਹਾਂ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਖੁਰਮੇ ਸੁ ਬਰੇ, ਬਰ ਘੇਵਰ ਸੇਤ ਸਿਤਾ ਬਹੁ ਪਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤੀਆ. ਜਿਸਨੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ. ਸਿੰਘ.

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਅੰਮ੍ਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰੀਕ. "ਜਨੋਂ ਅੰਮ੍ਰੀਕ ਭਗਤ ਢਿਗ ਆਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਅੰਮ੍ਰੇਤ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤਰੂਪ। ੩ ਸੰ. अमृत्यु-ਅੰਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਵਿ—ਅਮਰ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ. "ਪਾਇਆ ਸਾਧੁ ਸੰਗ ਹਰਿ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰੇਤ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ੲ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਤੀਜਾ ਸ੍ਵਰ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਤਾਲੂ ਹੈ. ਇਸ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਿ ੀ ੇ ਅਤੇ ੈ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਬਨਦੀਆਂ ਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇ.

ਇ. ਸੰ. ਝ. ਧਾ—ਉਦੈ ਹੋਣਾ. ਦੌੜਨਾ. ਜਾਣਾ. ਅਧਿਕ ਹੋਣਾ. ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਕਾਮਦੇਵ। ੩ ਕ੍ਰਿਪਾ। ੪ ਵਜ—ਆਸ਼ਚਰਯ (ਅਚਰਜ) ਬੋਧਕ। ੫ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦੁਲਾਈਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਭੀ 'ਇ' ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ— "ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਆਪੇ ਜਾਣਇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਆਪੇ ਜਾਣੈ. ਮਾਣਇ—ਮਾਣੈ ਆਦਿ.

ਇਉ, ਇਉਂ ਸੰ. ਏਵੰ— ਏਵੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸੇ ਤਰਾਂ. ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ. "ਨਾਨਕ ਕਹੈ ਸਿਆਣੀਏ ! ਇਉ ਕੰਤਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ. ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਰ.

ਇਉ ਹੀ, ਇਓ ਹੀ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸੇ ਤਰਾਂ. ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ। ੨ ਯੌਂਹੀ. ਐਵੇਂਹੀ. ਵ੍ਰਿਥਾਹੀ. "ਤਰਨਾਪੋ ਇਉ ਹੀ ਗਇਓ." (ਸ. ਮ: ੯)

ਇਅ਼ਤਬਾਰ. ਅ਼ اعتبار। ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸਮਝਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਨਿਸ਼੍ਚਯ (ਨਿਸਚਾ). ਯਕ਼ੀਨ। ੩ ਸਿਖਯਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੀ.

ਇਆ. ਸੰ. ਅਯੰ. ਸਰਵ—ਯਹ. ਇਹ. "ਪੁਨ ਇਆ ਅਉਸਰ ਚਰੈ ਨ ਹਾਥਾ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਇਸ. ਦੇਖੋ, ਇਸ. "ਇਆ ਸੁਖ ਤੇ ਭਿਖਿਆ ਭਲੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਵਜ—ਯਾ. ਵਾ. ਜਾਂ. ਅਥਵਾ। ੪ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਯਾ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਵਰਤਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਯਾ ਦੀ ਥਾਂ ਮਇਆ ਅਤੇ ਦਯਾ ਦੀ ਥਾਂ ਦਇਆ.

ਇਆਹੂ. ਇਸੇ. ਇਸ ਹੀ. "ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਇਆਣ. ਵਿ—ਅਜਾਨ. ਗ੍ਯਾਨ ਰਹਿਤ. ਅਨਜਾਣ। ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬੱਚਾ। ੩ ਅਗ੍ਯਾਨ.

ਇਆਣਪ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਨਜਾਣਪੁਣਾਂ. ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ। ੨ ਬਾਲ੍ਯ (ਬਾਲ) ਅਵਸਥਾ.

ਇਆਣਾ. ਵਿ—ਗ੍ਯਾਨਹੀਨ. ਅਨਜਾਣ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. "ਹੋਇ ਇਆਣਾ ਕਰੇ ਕੰਮੁ, ਆਣਿ ਨ ਸਕੈ ਰਾਸਿ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬੱਚਾ। ੩ ਜੋ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਇਸਤਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸੋਫੀ. "ਪੀਤਾ ਫੁੱਲ ਇਆਣੀ ਘੂਮਨ ਸੂਰਮੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ਜਿਵੇਂ ਸੋਫੀ ਅਫੀਮ ਦਾ ਰਸ ਪੀਕੇ ਝੂਮਣ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਝੂਮਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਫੁੱਲ ੩.

ਇਆਣੀ. ਇਆਣਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਇਆਣੀ. ਇਆਣਿਆਂ (ਅਗ੍ਯਾਨੀਆਂ) ਨੇ। ੩ ਸੋਫੀਆਂ ਨੇ. ਦੇਖੋ, ਇਆਣਾ ੩ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ੩.

ਇਆਨਥ, ਇਆਨਪ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਗ੍ਯਾਨਤ੍ਵ. ਅਨਜਾਣਪੁਣਾ. "ਰੇ ਮਨ ! ਐਸੀ ਕਰਹਿ ਇਆਨਥ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਇਆਨਪ ਜਰਤ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) "ਇਆਨਪ ਤੇ ਸਭ ਭਈ ਸਿਆਨਪ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਬਚਪਨ. ਬਾਲਪੁਣਾ.

ਇਆਨੜਾ, ਇਆਨੜੀ ਵਿ—ਇਆਨ (ਅਗ੍ਯਾਨ) ਅੱਗੇ ੜਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਵਾਨ (ਵਾਲਾ) ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਜਿਸ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਹੈ. ਬਾਲ। ੩ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ. "ਇਆਨੜੀਏ ! ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ?" (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਇਆਨਾ. ਦੇਖੋ, ਇਆਣਾ.

ਇਆਲੀਕਲਾਂ. ਇਹ ਪਿੰਡ, ਜ਼ਿਲਾ, ਤਸੀਲ ਲੁਦਿਆਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੱਦੋਵਾਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਹੈ.

ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਦੇ ਇੱਥੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਪੁਰਾਣਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੮੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਇਸੇ ਨਗਰ ਵੱਲੋਂ ਹੈ.

ਇਅੰਗ. ਵਿ—ਇ (ਕਾਮ) ਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਗ (ਸ਼ਰੀਰ) ਕਾਮਾਂਗ. ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ. "ਇਅੰਗਸਤ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਇਅੰਗ-ਅਸ੍ਤਿ.

ਇਸ. ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ. ਇਸ 'ਇਹ' ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਭਗਤੀ (ਵਿਭਕ੍ਤਿ) ਲਗਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਰੂਪ ਬਣਦੇ ਹਨ. "ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਸੁਖ ਨਾਹੀ ਕੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰ. ਈਸ਼—ਈਸ਼. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਰਾਜਾ. "ਤ੍ਰਿਯੰ ਇਸੰ, ਗਹ੍ਯੋ ਕਿਸੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਈਸ਼ (ਰਾਜਾ ਰਾਵਣ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੰਦੋਦਰੀ ਨੂੰ, ਕੀਸ਼ (ਬਾਂਦਰਾਂ) ਨੇ ਫੜਲਿਆ.

ਇਸਹਾਕ. ਦੇਖੋ, ਇਬਰਾਹੀਮ.

ਇਸਕ. ਅ਼ عشق ਇਸ਼ਕ਼. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਆਸਕ੍ਤਤਾ. ਪ੍ਰੇਮ. ਪ੍ਰੀਤੀ. "ਇਸਕ ਮੁਹਬਤਿ ਨਾਨਕਾ, ਲੇਖਾ ਕਰਤੇ ਪਾਸਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਇਸਕ਼ਾਤ਼. ਅ਼ اسقاط। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਕੂਤ਼ (ਗਿਰਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਡੇਗਣਾ। ੨ ਗਰਭ ਡੇਗਣਾ. ਹਮਲ ਕੱਢਣਾ.

ਇਸਟ. ਸੰ. ਇਸ਼੍ਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਮ ਦਾ ਕੰਮ[1]। ੨ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵ। ੩ ਮਿਤ੍ਰ। ੪ ਵਿ—ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੋੜੀਂਦਾ। ੫ ਪੂਜਿਤ. ਉਪਾਸਿਆ। ੬ ਪਿਆਰਾ. "ਇਸਟ ਮੀਤ ਅਰੁ ਭਾਈ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਇਸਟਕਾ. ਦੇਖੋ, ਈਟ.

ਇਸਟਦੇਵ. ਸੰ. ਇਸ਼੍ਟਦੇਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੇ ਮਤ ਦਾ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵ. ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਵ. ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਹੈ। ੨ ਕੁਲਦੇਵਤਾ. ਕ਼ੌਮ ਦਾ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵ.

ਇਸਟ ਮੀਤ. ਵਿ—ਲੋੜੀਂਦਾ ਮਿਤ੍ਰ. ਪਿਆਰਾ ਮਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਇਸਟ ੬.

ਇਸਟਾਪੱਤਿ. ਸੰ. ਇ਼ਸ਼੍ਟਾਪੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼੍ਟ (ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ) ਆਪੱਤਿ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ). ਵਾਦੀ ਦੇ ਕਥਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦੀ ਦੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਬਾਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ. ਇਸ਼੍ਟਸਿੱਧਿ. "ਤੌ ਭੀ ਇਸਟਾਪਤਿ ਹਮ ਜੋਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਲਾਭ. ਨਫਾ.

ਇਸਟਾਮ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਮ.

ਇਸਟੀ. ਵਿ—ਇਸ਼੍ਟ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਕਹਤੋ ਕਿ ਇਸਟੀ ਤੂੰ ਬਡਾ ਟਾਮਨ ਕਰਤ ਬਨਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰ. ਇਸ਼੍ਟਿ—ਇਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਗ੍ਯ (ਜੱਗ). ੪ ਇੱਛਾ. ਅਭਿਲਾਖਾ.

ਇਸ਼ਤਹਾਰ. ਅ਼ اشتہار। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਹਰਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਗ੍ਯਾਪਨ. ਨੋਟਿਸ. ਏਲਾਨ.

ਇਸਤਕਬਾਲ. ਅ਼ استقبال। ਇਸਤਿਕ਼ਬਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਵਾਨੀ. ਪੇਸ਼ਵਾਈ. ਮਾਨਯੋਗ੍ਯ ਨੂੰ ਸ੍ਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲਈਂ ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਲੈਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਇਸਤਗ਼ਫ਼ਾਰ. ਅ਼. ਗ਼ਫ਼ਰ (ਮੁਆਫ਼ੀ) ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ. ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਤੋਬਾ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਇਸਤਦੁਆ. ਅ਼ استدعا। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ. ਚਾਹੁਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨਾ. ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ.

ਇਸਤਮਰਾਰ. ਅ਼ استمرار। ਇਸਤਿਮਰਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਕ਼ਾਇਮੀ। ੨ ਨਿੱਤ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ. ਨਿਰੰਤਰਤਾ। ੩ ਬਿਨਾ ਅਦਲ ਬਦਲ.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਤਰਹਿ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਉਂ. ਇਵੇਂ.

ਇਸਤਾਦਨ. ਫ਼ਾ ایستادن। ਕ੍ਰਿ—ਖੜਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਠਹਿਰਨਾ.

ਇਸਤਾਦਾ. ਫ਼ਾ ایستاده। ਵਿ—ਖੜਾ. ਖਲੋਤਾ. ਠਹਿਰਿਆ.

ਇਸਤਾਮਾਲ. ਅ਼ استعمال। ਇਸਤਅ਼ਮਾਲ. ਅ਼ਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਵਰਤੋਂ.

ਇਸਤਿਹਕ਼ਾਕ਼. ਅ਼ استحقاق। ਹ਼ੱਕ਼ਦਾਰ ਹੋਣਾ.

ਇਸਤਿਕ਼ਲਾਲ. ਅ਼ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੀਰਜ. ਧ੍ਰਿਤਿ. ਮਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ.

ਇਸਤਿਗਾਸਾ. ਅ਼ استغاثہ। ਇਸਤਗ਼ਾਸਾ. ਗ਼ਯਾਸ (ਫ਼ਰਯਾਦ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਿਆਂ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹਾਕਿਮ ਅੱਗੇ ਨਾਲਿਸ਼ ਜਾਂ ਦਾਵਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ.

ਇਸਤਿੰਜਾ. ਅ਼ استنجا। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਲੀ ਦੀ ਸਫਾਈ। ੨ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਡਲੀ ਜਾਂ ਜਲ ਨਾਲ ਅੰਗ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਧਰਮਪੁਸ੍ਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮੂਤ੍ਰ ਲਗਜਾਣ ਤੋਂ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਇਕ਼ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ. ਇਸ ਲਈ ਡਲੀ ਨਾਲ ਮੂਤ੍ਰ ਦੀ ਬੂੰਦ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਏ ਤਾਕਿ ਪਜਾਮੇ ਨੂੰ ਨਾ ਲਗੇ.

ਇਸਤਿਮਰਾਰ. ਦੇਖੋ, ਇਸਤਮਰਾਰ.

ਇਸ਼ਤਿਯਾਕ਼. ਅ਼ اشتیاق। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੌਕ਼ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਅਭਿਲਾਖਾ. ਚਾਹ। ੩ ਪ੍ਰੇਮ.

ਇਸਤਿਲਾਹ. ਅ਼ اصطلاح। ਇਸਤ਼ਿਲਾਹ਼. ਸਲਾਹ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਖਾਸ ਅਰਥ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕਰਨਾ. ਜਿਵੇਂ—ਦੇਗ ਤੇਗ ਚਲਦੀ ਰਹੇ. ਭਾਵ—ਲੰਗਰ ਜਾਰੀ ਅਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ. ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਅਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋਲੇ.

ਇਸਤ੍ਰਿਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਰਜ. ਰਿਤੁ ਸਮੇਂ ਆਇਆ ਖ਼ੂਨ (ਰੁਧਿਰ). (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਭਾਵ—ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਪੜਾ ਤਹਿ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਔਜ਼ਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਧੋਬੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. Tailor's goose । ੨ ਸੰ. ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਨਾਰੀ। ੩ ਧਰਮਪਤਨੀ. ਵਹੁਟੀ. "ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਜ ਕਰਿ, ਕਾਮ ਵਿਆਪਿਆ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਨਾਰੀ ੨.

ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. ਕਾਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵੰਡਾਂ, ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖਿਨੀ, ਹਸਤਿਨੀ, ਚਿਤ੍ਰਿਨੀ ਅਤੇ ਪਦਮਿਨੀ ਸ਼ਬਦ, ਤਥਾ ਨਾਰੀ ੨ ਅਤੇ ਪੁਰੁਸ ਜਾਤਿ.

ਇਸਤ੍ਰੀਜਿਤ. ਵਿ—ਸ੍ਤ੍ਰੀਜਿਤ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ—ਕਾਮੀ.

ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ. ਦੇਖੋ, ਤਲਾਕ.

ਇਸਤ੍ਰੀਧਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀਧਨ. ਗਹਿਣੇ ਨਕਦੀ ਆਦਿ ਉਹ ਧਨ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਅਥਵਾ ਪਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ. Peculium. ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਅਤੇ ਮਨੁ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਨ ਛੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

(੧) ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤਾ ਮਾਲ ਧਨ.

(੨) ਮੁਕਲਾਵੇ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਕੰਨ੍ਯਾ ਦੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਵੇਲੇ ਦਿੱਤਾ ਸਾਮਾਨ.

(੩) ਪਤੀ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਸਾਮਾਨ.

(੪) ਭਾਈ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਧਨ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ.

(੫) ਮਾਤਾ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਮਾਲ.

[1] ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸ਼ ੪੪.

(੬) ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਅਨੇਕਵਾਰ ਮਿਲਿਆ ਧਨ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਅ: ੯, ਸ਼ ੧੯੪.

ਇਸਤ੍ਰੀਰਾਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਹਿਨੀ ਅਵਤਾਰ. (ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ)

ਇਸਤ੍ਰੀਵ੍ਰਤ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤ੍ਰੀਵ੍ਰਤ.

ਇਸਥਿਤ / **ਇਸਥਿਤਿ** } ਸ੍ਥਿਤ-ਸ੍ਥਿਤਿ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਿਤ ਅਤੇ ਅਸਥਿਤਿ.

ਇਸਥਿਰ. ਸੰ. ਸ੍ਥਿਰ. ਵਿ—ਕ਼ਾਇਮ. ਅਚਲ.

ਇਸਨਾਨ. ਸੰ. स्नान-ਸ੍ਨਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੈਲ ਉਤਾਰਨੀ. ਸਾਫ ਕਰਨਾ। ੨ ਨ੍ਹਾਉਣਾ. ਗ਼ੁਸਲ. ਸ਼ਰੀਰ ਧੋਣਾ. ਇਸਨਾਨ ਨੂੰ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਰੋਗ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਅਸਰ ਹੈ. ਸਿੱਖਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਸਨਾਨ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਉਹ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਬਿਨਾ, ਕੇਵਲ ਤਨ ਦਾ ਸਨਾਨ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ. "ਕਰਿ ਇਸਨਾਨ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਤਨ ਮਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ.

ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇ ਬਿਜਲੀ, ਧੁੱਪ, ਭਾਪ, ਚਿੱਕੜ ਅਤੇ ਔਖਧਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਜਲ ਆਦਿਕ ਦੇ ਸਨਾਨਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਅਸਾਧ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਸਨਾਨੀ. ਸੰ. स्नानिन्. ਵਿ—ਸਨਾਨ ਕਰਨ (ਨ੍ਹਾਉਣ) ਵਾਲਾ। ੨ ਸਾਫ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਇਸਨਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਇਸਨਾਨ. "ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਇਸਪਾਤ. ਦੇਖੋ, ਅਸਪਾਤ ਅਤੇ ਅਸਿਪਤ੍ਰ.

ਇਸਮ. ਅ اسم ਇਸਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਉਂ. ਨਾਮ। ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਉਂ. ਅਰਬ ਦੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਅੱਲਾ ਦੇ ੧੦੦ ਇਸਮ ਜਪ ਕਰਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਹਨ— ਅੱਲਾ, ਰਹ਼ਮਾਨ, ਰਹ਼ੀਮ, ਰੱਬ, ਮਾਲਿਕ. ਦੇਖੋ, ਤਸਬੀ। ੩ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀਯਤ ਲਈ ਭੀ ਇਸਮ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, "ਆਨਦਪੁਰ ਨਿਜ ਇਸਮ ਕੋ ਕਰ ਹੈਂ ਬਹੁ ਬਾਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਸਮਾਈਲ. ਦੇਖੋ, ਇਬਰਾਹੀਮ.

ਇਸ਼ਰਤ. ਅ عشرت ਐਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਮਿਲਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਤਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਇਸਰਾਈਲ. ਅ اسرائیل ਵਿ—ਇਸਰਾ (ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ) ਈਲ (ਖ਼ੁਦਾ) ਦਾ. ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਇਬਰਾਨੀ (ਹੀਬ੍ਰੂ) ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸਰਾਈਲ ਦਾ ਅਰਥ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਸੱਚਾ ਦੋਸ੍ਤ ਭੀ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਹ ਯਅ਼ਕ਼ੂਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਬਰਾਹੀਮ ਅਤੇ ਯਕ਼ੂਬ.

ਇਸਰਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਈਸਰਾਸ੍ਤ੍ਰ.

ਇਸਰਾਫ਼ੀਲ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ.

ਇਸਰਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਠ. ਦੇਖੋ, ਅਸਰਾਰ.

ਇਸਲਾਹ. ਅ اصلاح ਇਸਲਾਹ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰੁਸ੍ਤੀ. ਸ਼ੋਧਨ.

ਇਸਲਾਮ. ਅ اسلام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਕ. ਤ੍ਯਾਗ। ੨ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣਾ। ੩ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਲਮ (ਅੰਗੀਕਾਰ) ਕਰਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ। ੪ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੀਨ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਇਸਲਾਮ" ਰਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ "ਮੁਸਲਿਮ" ਅਥਵਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਨਿਯਮ ਹਨ:—

(ੳ) ਇੱਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਮੰਨਣਾ.
(ਅ) ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ.
(ੲ) ਜ਼ਕਾਤ ਦੇਣੀ.
(ਸ) ਰਮਜ਼ਾਨ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਣੇ.
(ਹ) ਕਾਬੇ ਦਾ ਹੱਜ ਕਰਨਾ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਜੋ ਰਸੂਲ ਮੁਹ਼ੰਮਦ, ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ, ਇਲਹਾਮੀ ਕਿਤਾਬ ਕ਼ੁਰਾਨ, ਅਖ਼ੀਰੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਦਿਨ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ ਹੈ, ਓਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ "ਮੋਮਿਨ" (مومن) ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ਼੍ਰੱਧਾਵਾਨ.

ਇਸਲਾਮ ਖ਼ਾਂ. ਇਹ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਮੌਲਵੀਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਫ਼ੀ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲਹੌਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀ. ਜਦ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਮਾਝੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਉਠ ਪਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਬਕਿਆ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜਦ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ 'ਹੈਦਰੀ ਝੰਡਾ' ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਭੀ ਔਖੇ ਸੌਖੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਫੌਜਾਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਰ ਸਾਵਣ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੭੬੮ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਹੋਇਆ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਨੂੰ ਅਸਲਮ ਖ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਖ਼ਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ. ਹਦੀਸ ਤਿਰਮਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਬਨੀ ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਬਹੱਤਰ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਉੱਮਤ ਦੇ ਤਿਹੱਤਰ ਹੋਣਗੇ, ਪਰੰਤੂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣਗੇ. ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹਿਸ਼੍ਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਫਿਰਕਾ ਹੋਊ, ਜੋ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਹ਼ਾਬ ਦੀ ਰੀਤਿ ਤੇ ਚਲੇਗਾ. ਸੁੰਨੀ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਫਿਰਕਾ ਸੁੰਨੀ ਹੈ.

ਸੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਬਹੱਤਰ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ ਇਹ ਹਨ, ਜੋ ਮੁੱਖ ਅੱਠ ਜਮਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ:—

(ੳ) ਮੁਅ਼ਤਜ਼ਿਲਹ (ਅ) ਸ਼ੀਅ਼ਹ (ੲ) ਖ਼ਵਾਰਿਜ. (ਸ) ਮੁਰਜੀਯਹ. (ਹ) ਨੱਜਾਰੀਯਹ. (ਕ) ਜਬਰੀਯਹ. (ਖ) ਕ਼ਦਰੀਯਹ. (ਗ) ਮੁਸ਼ੱਬੀਹ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

(ੳ) ਪਹਿਲਾ ਫ਼ਿਰਕ਼ਹ ਮੁਅ਼ਤਜ਼ਿਲਹ معتزلہ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਵਾਸਿਲ ਬਿਨ ਅ਼ਤ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਿਜਰੀ ਦੂਜੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਮਤ ਚਲਾਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਦੀਨੇ ਸਨ ਹਿਜਰੀ ੮੦ ਵਿੱਚ

ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੧੩੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਮੁਅਤਜ਼ਿਲਹ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੋ ਵਾਸਿਲ ਨੇ ਇਮਾਮ ਬਸਰੀ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਫਿਰਕਾ ਵੱਖਰਾ ਥਾਪਿਆ. ਇਸ ਮੁਅਤਜ਼ਿਲਹ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਇਹ ਭੇਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ.

(੨) ਵਾਸਿਲੀਯਹ واصلیہ, ਇਸ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦਮੀ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੈ. ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਕੇਵਲ ਜਾਤ ਹੈ. ਸਿਫਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ.

(੩) ਅਮਰੀਯਹ. عمریہ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕਾ ਅਮਰ ਬਿਨ ਅਬੀਦ ਨੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ.

(੪) ਹੁਜ਼ੈਲੀਯਹ ہزیلیہ ਇਸ ਦਾ ਬਾਨੀ ਅਬੂ ਹੁਜ਼ੈਲ ਹੈ. ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਹਰੇਕ ਦਾ ਖਾਸ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

(੫) ਨੱਜਾਮੀਯਹ نظامیہ ਇਹ ਮਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਇਬਨ ਸੱਯਾਰ ਨਜ਼ਾਮ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

(੬) ਅਸਵਾਰੀਯਹ اسواریہ ਇਹ ਮਤ ਅਬੂ ਅਲੀ ਉਮਰ ਬਿਨ ਕ਼ਾਯਦ ਅਸਵਾਰੀ ਦਾ ਪੈਰੋ ਹੈ.

(੭) ਇਸਕਾਫ਼ੀਯਹ اسکافیہ ਅਬੂਜਾਫ਼ਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਬਨ ਅਬਦੁੱਲਾ ਇਸਕਾਫ਼ੀ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ੁਦਾ ਆਕ਼ਿਲ ਆਦਮੀ ਪੁਰ ਸਖਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.

(੮) ਜਅਫ਼ਰੀਯਹ جعفریہ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਜਅਫ਼ਰ ਬਿਨ ਮੁਬੱਸ਼ਿਰ ਹੈ. ਇਸ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੰਡ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਈਮਾਨ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

(੯) ਬਿਸ਼ਰੀਯਹ بشریہ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਬਿਸ਼ਰ ਬਿਨ ਮੁਅਤਮਿਰ ਹੈ.

(੧੦) ਮਿਜ਼ਵਾਰੀਯਹ مزداریہ ਇਹ ਮਤ ਅਬੂ ਮੂਸਾ ਮਿਜ਼ਵਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ.

(੧੧) ਹਿਸ਼ਾਮੀਯਹ ہشامیہ ਇਹ ਫਿਰਕਾ ਹਿਸ਼ਾਮ ਬਿਨ ਅਮਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਮਤ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ.

(੧੨) ਹਾਬਿੱਤ੍ਰੀਯਹ حابطیہ ਅਹਮਦ ਬਿਨ ਹਾਬਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕਾ ਤੁਰਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਈਸਾ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਬੇਟਾ ਈਸਾਈਆਂ ਵਾਂਙ ਮੰਨਦਾ ਹੈ.

(੧੩) ਹੁਦਸਿਯਹ حدثیہ ਇਹ ਮਤ ਫ਼ਜ਼ਲ ਹਦਸੀ ਤੋਂ ਹੈ. ਇਸ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ ਦੇ ਲੋਕ ਆਵਾਗੌਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

(੧੪) ਸਾਲਿਹੀਯਹ صالحیہ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕਾ ਸਾਲਿਹ ਬਿਨ ਉਮਰ ਦਾ ਪੈਰੋ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਨੇਕ ਅਤੇ ਬਦ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ.

(੧੫) ਮਅਮਰੀਯਹ معمریہ ਮਅਮਰ ਬਿਨ ਅਬਾਦ ਸਲਮੀ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ, ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਗੁਣ ਬੰਦੇ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੋਣੇ ਮੁਮਕਿਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ.

(੧੬) ਸਮਾਮੀਯਹ ثمامیہ ਸਮਾਮ ਬਿਨ ਅਸ਼ਰਸ ਨਮੀਰੀ ਦੇ ਪੈਰੋ. ਇਸ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਸ੍ਤਿਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕ਼ਿਆਮਤ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ.

(੧੭) ਖ਼ੱਯਾਤ੍ਰੀਯਹ خیاطیہ ਅੱਬੁਲਹੁਸੈਨ ਬਿਨ ਅਬੀ ਉਮਰ ਖ਼ੱਯਾਤ੍ਰ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਬੰਦਾ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੈ.

(੧੮) ਜਾਹਿਜ਼ੀਯਹ جاحظیہ ਅਬੂ ਉਮਰਾਨ ਜਾਹਿਜ਼ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ, (ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੨੫੫ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ)

(੧੯) ਕਅਬੀਯਹ کعبیہ ਅੱਬੁਲ ਕ਼ਾਸਿਮ ਕਅਬੀ ਦਾ ਮਤ. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਕਰਮ ਅਨਿੱਛਿਤ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

(੨੦) ਜਬਾਈਯਹ جبائیہ ਅਬੂ ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅਬਦੁਲ ਵਹਾਬ ਜਬਾਈ ਦਾ, (ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੩੦੩ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਚਲਾਇਆ ਮਤ.

(੨੧) ਬੁਹੱਸ਼ਮੀਯਹ بہشمیہ ਅਬੂ ਅਲੀ ਜਬਾਈ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਬੂ ਹਾਸ਼ਿਮ ਅਬਦੁਲ ਸਲਾਮ ਦਾ ਪੈਰੋ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ.

(ਅ) ਸ਼ੀਅਹ شیعہ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਲ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਇਮਾਮ ਅਲੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ. ਬਾਕੀ ਇਮਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਣੇ ਆਗੂ ਹਨ. ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਸਬਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਮੋਏ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੇ. ਸ਼ੀਅਹ ਮਤ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਨੇਕ ਭੇਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ—

(੨) ਕਾਮਲੀਯਹ کاملیہ ਅਬੂ ਕਾਮਿਲ ਦੇ ਪੈਰੋ. ਇਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫਿਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਆਵਾਗੌਣ ਦੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਰੂਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ.

(੩) ਮੁਗ਼ੀਰੀਯਹ مغیریہ ਮੁਗ਼ੀਰਹ ਬਿਨ ਸਈਦ ਇਜਲੀ ਦਾ ਮਤ. ਇਹ ਲੋਕ ਅੱਲਾ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵਿਸਨੁ ਵਾਙ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੂਰਤਿ ਵਾਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

(੪) ਬਨਾਨੀਯਹ بنانیہ ਬਨਾਨ ਬਿਨ ਸਮਆਨ ਦੇ ਪੈਰੋ. ਇਹ ਅੱਲਾ ਅਤੇ ਅਲੀ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ.

(੫) ਜਨਾਹੀਯਹ جناحیہ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਮਆਵੀਯਹ ਦੇ, (ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਰੂਹ ਮੰਨਦਾ ਸੀ) ਪੈਰੋ. ਇਹ ਲੋਕ ਕ਼ਿਆਮਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ.

(੬) ਮਨਸੂਰੀਯਹ منصوریہ ਅਬੂ ਮਨਸੂਰ ਇਜਲੀ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ.

(੭) ਖ਼ੱਤ੍ਰਾਬੀਯਹ خطابیہ ਅਬਦੁਲ ਖ਼ੱਤ੍ਰਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ ਲੋਕ, ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਵਿੱਚ ਨਬੀਆਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

(੮) ਕੈਸਾਨੀਯਹ کیسانیہ ਕੈਸਾਨ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦਾ ਗ਼ੁਲਾਮ

ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੀ ਨਿਉਂ ਹਿਜਰੀ ਸਨ ੬੪ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ.

(੯) ਮੁਖ਼ਤਾਰਿਯਹ مختاریہ ਮੁਖ਼ਤਾਰ ਬਿਨ ਅਬੂ ਅਬੈਦੁੱਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਨ ੬੬ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਕਾਤਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਅਤੇ ਮੁਹੱਰਮ ਵਿੱਚ ਤਾਜੀਆ (ਤਅ਼ਜ਼ੀਯਹ) ਕੱਢਣ ਦੀ ਰਸਮ ਥਾਪੀ, ਉਸ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ.

(੧੦) ਕੁਰੈਬੀਯਹ کریبیہ ਅਬੂ ਕੁਰੈਬ ਜਰੀਰ ਦੇ ਚੇਲੇ.

(੧੧) ਇਸਹਾਕ਼ੀਯਹ اسحاقیہ ਇਸਹਾਕ਼ ਬਿਨ .ਉਮਰ ਦੇ ਪੈਰੋ.

(੧੨) ਹਰਬੀਯਹ حربیہ ਅਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਹਰਬ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ.

(੧੩) ਇਸਮਾਈਲੀਯਹ اسمٰعیلیہ ਇਮਾਮ ਜਅ਼ਫਰ ਸਾਦਿਕ਼ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਮਤ.

(੧੪) ਕ਼ਿਰਾਮਤ਼ਹ قرامطہ ਹਮਦਾਨ ਕ਼ਿਰਮਤ਼ ਦਾ ਥਾਪਿਆ ਮਤ, ਜੋ ੨੬੪ ਸਨ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ.

(੧੫) ਮੂਸਵੀਯਹ موسویہ ਇਮਾਮ ਮੂਸਾ ਕਾਜ਼ਿਮ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਫਿਰਕਾ.

(੧੬) ਮਹਦਵੀਯਹ مہدویہ ਉਬੈਦੁੱਲਾ ਦਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਇਮਾਮ ਮਹਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਚਲਾਇਆ ਮਤ.

(੧੭) ਜ਼ੈਦੀਯਹ زیدیہ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਪੋਤੇ ਜ਼ੈਦ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਮਾਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ. ਜ਼ੈਦ ਸਨ ੧੨੧ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਹਸ਼ਾਮ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਸੀ.

(੧੮) ਇਸਨਾਅ਼ਸ਼ਰੀਯਹ اثنا عشریہ ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਇਮਾਮੀਯਹ ਹੈ. ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭ ਤੋਂ ਆਖਿਰੀ ਇਮਾਮ, ਮੁਹੰਮਦ ਮਹਦੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ੨੫੫ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਯਕ਼ੀਨ ਹੈ ਕਿ ਮਹਦੀ ਅਜੇ ਭੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਪਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਕ਼ਿਆਮਤ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ.

(੧੯) ਹਸਨੀਯਹ حسنیہ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ ਸਨ ੧੯੫ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਕ਼ਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੈ.

(੨੦) ਨੁਅ਼ਮਾਨੀਯਹ نعمانیہ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅ਼ਲੀ ਬਿਨ ਨੁਅ਼ਮਾਨ ਦੇ ਪੈਰੋ ਲੋਕ. ਸੁੰਨੀ ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਸ਼ੈਤ਼ਾਨੀਯਹ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਮਤ ਸਨ ੧੧੩ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਕ਼ਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੈ.

(੨੧) ਬਦਾਈਯਹ بدائیہ ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਦਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋਣਾ. ਇਹ ਮਤ ਨਵੀਂ ਕਾਢ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਭੀ ਨਵੀਂ ਬਾਤ ਮਾਲੂਮ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੀ ਤੇ ਪਸ਼ਤਾਪ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ.

(੨੨) ਹਕਮੀਯਹ حکمیہ ਹਸ਼ਾਮ ਬਿਨ ਹਕਮ ਕਿੰਦੀ ਦਾ ਅਨੁਗਾਮੀ (ਪੈਰੋ) ਪੰਥ. ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਲੋਕ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਜੇਹਾ ਉੱਜਲ ਮੂਰਤਿਧਾਰੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

(੨੩) ਮੁਕ਼ੰਨਈਯਹ مقنعیہ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ ਇਬਨ ਮੁਕ਼ੰਨਅ਼ ਤੋਂ ਸਨ ੨੨੮ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਚੱਲਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ਵਾ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣਦੇ ਹਨ.

(੨੪) ਨਸੀਰੀਯਹ نصیریہ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਨਸੀਰ ਫ਼ਹਰੀ ਦੀ ਪੈਰੋ ਜਮਾਤ, ਜੋ ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਦੇ ਜਿਸਮ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਦਾਖਿਲ ਮੰਨਦੀ ਹੈ.

(ੲ) ਖ਼ਵਾਰਿਜ خوارج ਇਸ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਖ਼ਾਰਜੀਯਹ, ਨਵਾਸਿਵ ਅਤੇ ਨਾਸਿਬੀਯਹ ਭੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਅਮੀਰ ਮਆ਼ਵੀਯਹ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਲੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਫਿਰਕਾ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀਆਂ ਅੱਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ.

(੨) ਮੁਹੱਕਿਮਹ محکمہ ਅ਼ਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਵਾਹਬ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ. ਇਹ ਇਮਾਮ ਦਾ ਕੇਵਲ .ਕੁਰੈਸ਼ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ. ਇਸ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਨਾਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਪਤਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਾਫ਼ਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(੩) ਬੈਹਸੀਯਹ بیہسیہ ਬੈਹਸ ਬਿਨ ਹੈਸਮ ਦਾ ਪੈਰੋ ਫ਼ਿਰਕਾ.

(੪) ਅਜ਼ਾਰਕ਼ਹ ازارقہ ਰਬੀ ਰਾਸ਼ਿਦ ਨਾਫ਼ਿਰ ਬਿਨ ਅਜ਼ਰਕ਼ ਦੇ ਪੈਰੋ ਲੋਕ. ਇਹ ਹਜਰਤ ਅ਼ਲੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਿਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ.

(੫) ਨਜਦਾਤ نجدات ਨਜਦਾ ਬਿਨ ਆ਼ਮਿਰ ਦਾ ਪੈਰੋ ਮਤ.

(੬) ਅਸਫਰੀਯਹ اصفریہ ਜ਼ਿਆਦ ਬਿਨ ਅਸਫ਼ਰ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ.

(੭) ਅਬਾਜੀਯਹ اباضیہ ਅ਼ਬਦੁੱਲਾ ਬਿਨ ਅਬਾਜ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ.

(ਸ) ਮੁਰਜੀਯਹ مرجیہ ਹੱਸਾਨ ਬਿਨ ਬਲਾਲ ਮੁਜ਼ਨੀ ਦਾ ਮਤ. ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਖ਼ੁਦਾ ਅਤੇ ਰਸੂਲ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦੀ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਪੁਛ ਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਹੋਊ. ਇਸ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਦ ਹਨ—

(੨) ਯੂਨਸੀਯਹ یونسیہ ਯੂਨਸ ਬਿਨ ਉਮਰ ਨਮੀਰੀ ਦੇ ਪੈਰੋ ਲੋਕ.

(੩) ਉਬੈਦੀਯਹ عبیدیہ ਉਬੈਦ ਮੁਕੱਜਿਬ ਦੇ ਪੈਰੋ. ਇਹ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ.

(੪) ਗ਼ੱਸਾਨੀਯਹ غسانیہ ਗ਼ੱਸਾਨ ਬਿਨ ਇਮਾਨ ਕੂਫ਼ੀ ਦੇ ਚੇਲੇ. ਇਹ ਹਜਰਤ ਈਸਾ ਨੂੰ ਪੈਗੰਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ.

(੫) ਸੌਬਾਨੀਯਹ ثوبانیہ ਸੌਬਾਨ ਦੇ ਪੈਰੋ.

(੬) ਸੌਮਨੀਯਹ ثومنیہ ਅਬੂ ਮਆ਼ਜ ਸੌਮਨੀ ਦੇ ਪੈਰੋ.

(੭) ਮੁਰੈਸੀਯਹ مریسیہ ਬਿਸ਼ਰ ਬਿਨ ਗ਼ਿਆਸਾ ਮੁਰੈਸੀ ਦੇ ਚੇਲੇ.

(੮) ਗ਼ੀਲਾਨੀਯਹ غیلانیہ ਮਰਵਾਨ ਬਿਨ ਗ਼ੀਲਾਨ ਦਾ ਪੈਰੋ ਪੰਥ.

(੯) ਸ਼ਬੀਬੀਯਹ شبیبیہ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਸ਼ਬੀਬ ਦਾ ਮਤ.

(੧੦) ਸ਼ਿਮਰੀਯਹ شمریہ ਅਬੂ ਸ਼ਿਮਰ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ.

(ਹ) ਨੱਜਾਰੀਯਹ نجاریہ ਹੁਸੈਨ ਬਿਨ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅ਼ਬਦੁੱਲਾ ਨੱਜਾਰ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ. ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਖਲਾਫਤ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਸੁੰਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ—

(੨) ਬਰਗੂਸੀਯਹ برغوثیہ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਈਸਾ ਬਰਗੂਸ ਦੇ ਪੈਰੋ ਲੋਕ.

(੩) ਜ਼ਅ਼ਫ਼ਰਾਨੀਯਹ زعفرانیہ ਇਸ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਕਲਾਮ ਖੁਦਾ ਦੀ ਜਾਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ.

(੪) ਮੁਸਤਦਰਿਕਹ مستدرکہ ਇਹ ਲੋਕ ਭੀ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵੇਦਾਂ ਵਾਂਙ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ.

(ਕ) ਜਬਰੀਯਹ جبریہ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੁਰਖ ਬੇਵਸ਼ ਹੈ. ਸਭ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ—

(੨) ਜਹਮੀਯਹ جہمیہ ਜਹਮ ਬਿਨ ਸਫ਼ਵਾਨ ਦੇ ਪੈਰੋ ਲੋਕ.

(੩) ਬਕਰੀਯਹ بکریہ ਬਕਰ ਬਿਨ ਉਖ਼ਤ ਦਾ ਮਤ. ਇਸ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ ਦੇ ਲੋਕ ਗਠਾ ਅਤੇ ਲਸਨ ਖਾਣਾ ਹਰਾਮ ਜਾਣਦੇ ਹਨ.

(੪) ਜ਼ਿਰਾਰੀਯਹ ضراریہ ਜ਼ਰਾਰ ਬਿਨ ਉ਼ਮਰ ਦੇ ਅਨੁਗਾਮੀ (ਪੈਰੋ). ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕ਼ਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਹੋਰ ਨੇਤ੍ਰ ਹੋਣਗੇ.

(ਖ) ਕ਼ਦਰੀਯਹ قدریہ ਮਅ਼ਬਿਦ ਬਿਨ ਖ਼ਾਲਾ ਜਹਨੀ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਮਤ. ਇਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਜੀਵ ਆਪ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ. ਮਅ਼ਬਿਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦਾ ਬਸਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਸਨ ੮੦ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਮਾਰਿਆ.

(ਗ) ਮੁਸ਼ੱਬੀਹ: مشبّہ ਇਹ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ ਆਦਮੀ ਸਮਾਨ ਦੇਖਣ, ਬੋਲਣ, ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ. ਆਦਮੀ ਦੀ ਮੁਸ਼ਾਹਬਤ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਦੇਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਇਸਲੋਕ. ਸੰ. श्लोक—ਸ਼੍ਲੋਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪਦ੍ਯ. ਛੰਦ। ੨ ਵਾਕ੍ਯ. ਪਦ. "ਅਰਥ ਬਿਨ ਇਸਲੋਕ." (ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ. ਇੱਥੇ.

ਇਸਾਨ. ਦੇਖੋ, ਈਸ਼ਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇਹ਼ਸਾਨ. "ਬਹੁ ਧਨ ਦੈਹੋਂ ਮਾਨ ਇਸਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਸਿਦਿਸ਼ / ਇਸਿਕੇਦੇਸ } ਈਸ਼ (ਸ਼ਿਵ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ, ਈਸ਼ਾਨ. ਕੈਲਾਸ ਵੱਲ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਭਾਵ—ਉੱਤਰ. "ਇਸਿਕੇ ਦੇਸ ਨਗਰ ਸਮੁਦਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਸ਼ਾਰਤ / ਇਸ਼ਾਰਾ } ਅ਼. اشارت। اشارہ। ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨ. ਸੰਨਤ. ਸੈਣਤ। ੨ ਸੰਖੇਪ ਕਥਨ.

ਇਸੁ. ਦੇਖੋ, ਇਸ. "ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਇਸੋ. ਵਿ—ਈਦ੍ਰਿਸ਼. ਐਸਾ. ਅਜੇਹਾ. "ਇਸੋ ਪ੍ਰਭੂ, ਤੈਂ ਕਿਹ ਕਾਜ ਕਹੋ ਬਿਸਰਾਯੋ?" (੩੩ ਸਵੈਯੇ)

ਇਸੈਂ. ਇਸਨੂੰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇਸ ੨.

ਇਸ੍ਟ. ਦੇਖੋ, ਇਸਟ.

ਇਸ੍ਨਾਨ / ਇਸ੍ਨਾਨੁ } ਦੇਖੋ, ਇਸਨਾਨ. "ਇਸ੍ਨਾਨੁ ਕਰਹਿ ਪਰਭਾਤਿ ਸੁਧ ਮਨਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਇਸ੍ਵਰਜ. ਦੇਖੋ, ਐਸ਼੍ਵਰਯ.

ਇਹ. ਸਰਵ—ਅਯੰ. ਯਹ. "ਇਹ ਅਉਸਰ ਤੇ ਚੂਕਿਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਥੇ. ਇਸ ਜਗਾ. ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਪਰਵਾਣ ਗਣੀ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਜਉ ਕਹਹੁ ਮੁਖਹੁ ਸੇਵਕ, ਇਹ ਬੈਸੀਐ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਬੈਠੋ। ੩ ਕਿਸੇ ਨੇੜੇ ਪਈ ਚੀਜ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਹ ਸੰਸਾਰ. ਇਹ ਲੋਕ.

ਇਹ਼ਸਾਨ. ਅ਼. احسان। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਲਾ ਕਰਨਾ. ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਇਹਤਿਆਜ. ਅ਼. احتیاج। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋੜ. ਜਰੂਰਤ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹ਼ਾਜਤ ਹੈ.

ਇਹਤਿਮਾਮ. ਅ਼. اہتمام। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਤਨ. ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ.

ਇਹ਼ਤਿਮਾਲ. ਅ਼. احتمال। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਨਾ.

ਇਹ਼ਤਿਯਾਤ਼. ਅ਼. احتیاط। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਚਾਉ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ। ੨ ਹਾਤਾ (ਘੇਰਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਇਹ ਬਿਧਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਢਬ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਸ ਰੀਤਿ ਨਾਲ. "ਇਹ ਬਿਧਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨੈਣ ਅਲੋਇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਬਿਧਿ.

ਇਹਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਯਹਾਂ. ਈਹਾਂ. ਇੱਥੇ। ੨ ਸਰਵ—ਇਹੀ. ਯਹੀ. "ਇਹਾ ਕਾਮਾਨੀ ਰੀਤਿ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਈਹਾ.

ਇਹਾਮੁਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਹ-ਅਮੁਤ੍ਰ. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ. ਇਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਲੋਕ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਥੇ ਉੱਥੇ.

ਇਹੀ. ਇਹ ਦੇ ਅੰਤ ਈ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਨਿਸ਼ਚਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਹੋ. ਯਹੀ. ਕੇਵਲ ਇਹ. "ਇਹੀ ਹਮਾਰੈ ਸਫਲ ਕਾਜ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) "ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਇਹੁ. ਦੇਖੋ, ਇਹ. ਯਹ. "ਇਹੁ ਰੰਗ ਕਦੇ ਨਾ ਉਤਰੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩)

ਇਕ. ਸੰ. ਏਕ. ਵਿ—ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ یک ਯਕ। ੨ ਇਕੱਲਾ। ੩ ਲਾਸਾਨੀ. ਅਦੁਤੀ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਇਕ ਦੇਖਿਆ ਇਕ ਮੰਨਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੫ ਸਰਵ—ਕੋਈ.

ਇਕਉ. ਇਕ ਦੇ ਅੱਗੇ 'ਉ' ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ. ਇੱਕ ਹੀ. ਇੱਕੋ.

ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਓਅੰਕਾਰ ਅਤੇ ਏਕੰਕਾਰ.

ਇਕ ਅਧ, ਇਕ ਅਧੁ, ਇਕ ਆਧ ਸਰਵ—ਕੋਈ ਇਕ. ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ. "ਕਬੀਰ ਐਸਾ ਏਕ ਆਧ." (ਸ:) ਦੇਖੋ, ਇਕੁ ਅਧੁ ੨.

ਇਕ ਅੰਗੀ. ਅਨੰਨ. ਇੱਕ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਇਕ ਇਕੋ, ਇਕ ਏਕਾ ਵਿ—ਦ੍ਵੈਤ ਰਹਿਤ. ਅਦੁਤੀ. "ਨਹਿ ਬੂਝਹਿ ਇਕ ਏਕਾ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਇਕਸ. ਇੱਕ ਹੀ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ. ਇੱਕੋ. "ਇਕਸ ਕਾ ਮਨਿ ਆਸਰਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਇਕਸਠ. ਵਿ—ਏਕ ਸਸ੍ਠਿ. ਸੱਠ ਉੱਪਰ ਇੱਕ. ੬੧.

ਇਕਸਬਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਵੇਰ "ਅਲੱਖ" ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਕੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ ਫ਼ਕੀਰ. ਇੱਕ ਸ਼ਬਦੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਅੰਨ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵੇਰ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ. "ਹਰੀ ਨਾਰਾਯਣ"— "ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਿਵ"—"ਅਲੱਖ" ਆਦਿਕ ਬੋਲਦੇ ਘਰਾਂ ਅੱਗੋਂ ਗੁਜਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਇਕਸਬਦੀ ਬਹੁਰੂਪਿ ਅਵਧੂਤਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਇਕਸੁਖਨੀ.

ਇਕ ਸਰ. ਵਿ—ਯਕਸਾਂ. ਸਮਾਨ. ਤੁੱਲ. ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ. "ਇਕ ਸਰ ਦੁਖ ਪਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ)

ਇਕ ਸਾਹਾ. ਵਿ—ਲਗਾਤਾਰ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਬਿਨਾ ਠਹਿਰਾਉ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਹ ਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਨਿਰੰਤਰ. ਲਗਾਤਾਰ. "ਇਕਸਾਹਾ ਤੁਧੁ ਧਿਆਇਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਇਕਸਾਰ. ਇੱਕ ਸਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਇਕਸਰ. "ਸਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਦੋਊ ਇਕਸਾਰ." (ਅਕਾਲ)

ਇਕਸਾਲਾ. ਵਿ—ਇੱਕ ਸਾਲ (ਵਰ੍ਹੇ) ਦਾ। ੨ ਇਕਸਾਰ. ਯਕਸਾਂ. "ਦੇਖੋ ਚਹਿਯ ਸਭਿਨ ਇਕਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਕਸੀਰ. ਦੇਖੋ, ਅਕਸੀਰ.

ਇਕਸੁ. ਇੱਕੋ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ. "ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਇਕਸੁਖਨੀ. ਵਿ—ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਉਹ ਵਪਾਰੀ, ਜੋ ਵਸਤੁ ਦਾ ਇੱਕ ਮੁੱਲ ਕਰੇ. "ਇਕਸੁਖਨੀ ਭਾ ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਕਹੱਤਰ. ਵਿ—ਏਕ ਸਪ੍ਤਤਿ. ਇੱਕ ਉੱਪਰ ਸੱਤਰ. ੭੧.

ਇਕਹਰਾ, ਇਕਹਰੀ ਵਿ—ਇੱਕ ਤਹਿ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). ਦੂਜਾ ਵਸਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਡੋਰਾ (ਤੰਤੂ) ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ.

ਇਕਛਤਰਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜ. ਅਜਿਹਾ ਰਾਜ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ (ਰਾਜਾ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ, "ਇਕਛਤਰਾਜ ਕਮਾਇਦਾ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਏਕਛਤ੍ਰ.

ਇਕ ਟੰਗਾ. ਵਿ—ਇੱਕ ਟੰਗ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਲੱਤੋਂ ਲਾਵਾਂ। ੨ ਇੱਕ ਟੰਗ ਪੁਰ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਏਕਪਾਦ.

ਇਕਠਾ. ਵਿ—ਇੱਕ ਥਾਂ ਜਮਾਂ. ਏਕਤ੍ਰਿਤ. "ਸਭ ਇਕਠੇ ਹੁਇ ਆਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਇਕੱਠ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਥਾਂ ਸਿਥਤ ਹੋਏ ਲੋਕ, ਹਜੂਮ. ਜੋੜਮੇਲ. ਮੇਲਾ.

ਇਕਤ. ਸੰ. ਏਕਤ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਕੱਠ. ਇੱਕ ਜਗਾ. "ਮਾਇਆ ਕਰਹਿ ਇਕਤ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ਮਾਇਆ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇਕਤ੍ਰ.

ਇਕਤਰ. ਦੇਖੋ, ਇਕਤ ਅਤੇ ਏਕਤ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਏਕਤਰ.

ਇਕਤਾ, ਇਕਤਾਈ ਸੰਗਯਾ—ਏਕਤ੍ਵ. ਏਕਤਾ. ਐਕ੍ਯ. ਏਕੇ ਦਾ ਭਾਵ. "ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਇਕਤਾ ਨਿਰਧਾਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਕਤਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਤਾਰ ਦਾ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਜੰਗਮ ਜੋਗੀ ਬਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੂੰਬੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬਾਂਸ ਦੀ ਡੰਡੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਜ ਬਣਦਾ ਹੈ.

ਇਕਤਾਲੀ. ਵਿ—ਏਕਚਤ੍ਵਾਰਿੰਸ਼ਤ. ਇੱਕ ਉੱਪਰ ਚਾਲੀ. ੪੧.

ਇਕਤਿਆਰ, ਇਕਤੀਆਰ ਅ਼ [ਇਖ਼ਤਿਯਾਰ] ਇਖਤਯਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਧਿਕਾਰ। ੨ ਵਸ਼. ਕ਼ਾਬੂ। ੩ ਅੰਗੀਕਾਰ. ਸ੍ਵੀਕਾਰ. "ਬੰਦੇ. ਬੰਦਗੀ ਇਕਤੀਆਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਇਕਤੀਸ, ਇਕਤੀਹ ਵਿ—ਏਕਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਤੀਸ ਉੱਪਰ ਇੱਕ. ੩੧.

ਇਕਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਇਕਤ। ੨ ਵਿ—ਸਿਰਫ. ਕੇਵਲ. "ਇਕਤ੍ਰ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਹਲੇ ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. ਏਕਤ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਏਕਤਾ. ਏਕਾ.

ਇਕਤੁਕਾ, ਇਕਤੁਕੀਆ ਸੰਗਯਾ—ਤੁਕਾਂਤ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਪਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਅੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹੀ ਤੁਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ "ਇਕ ਤੁਕੇ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਵਿੱਚ—"ਜਿਉ ਪਸਰੀ ਸੂਰਜ ਕਿਰਣ ਜੋਤਿ" ਸ਼ਬਦ.

ਇਕਤੈ. ਇੱਕ (ਅਦੁਤੀ ਕਰਤਾਰ) ਦੇ. "ਇਕਿ ਸਦਾ ਇਕਤੈ ਰੰਗਿ ਰਹਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ) ੨ ਏਕਤਃ—ਏਕਤ: ਵਜ— ਇੱਕ ਪਾਸੇ। ੩ ਇੱਕ ਪੱਖ ਵਿੱਚ। ੪ ਪ੍ਰਥਮ. ਪਹਿਲਾਂ.

ਇਕੱਤੀ, ਇਕੱਤੀਹ ਵਿ—ਏਕਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਤੀਹ ਅਤੇ ਇੱਕ. ੩੧.

ਇਕਤ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਕਤ੍ਰ. ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ। ੨ ਇਕੱਠੇ. "ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਇਕਥਾਂ, ਇਕਥੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਕ ਜਗਾ. ਇਕ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ. "ਇਕਥੈ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੈ ਆਪੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਇਕਦਮੀ. ਵਿ—ਇੱਕ ਸ੍ਵਾਸ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਸਭਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਵਨ. ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਗਏ ਸ੍ਵਾਸ ਦਾ ਮੁੜ ਆਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ. "ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕਦਮੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਇਕਦਾ. ਇੱਕ ਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਏਕਦਾ. "ਓਅੰਕਾਰ ਕਹਿਂ ਇਕਦਾ ਕਹਾ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਇਕਦਾਤ. ਵਿ—ਅਦੁਤੀ ਦਾਨ. "ਤੂ ਸਭਨਾ ਕਰਹਿ ਇਕਦਾਤ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੨ ਇੱਕੋ ਜੇਹੀ ਦਾਤ. ਤੁੱਲ ਦਾਨ. ਸਮਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਦਾਨ.

ਇਕਦੂ ਇਕਿ. ਵਾ—ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ. ਏਕ ਸੇ ਏਕ. "ਇਕਦੂ ਇਕਿ ਚੜੰਦੀਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ)

ਇਕਨ / **ਇਕਨਿ** ਸਰਵ—ਕੋਈ ਇੱਕ. ਕਤਿਪਯ। ੨ ਇੱਕ ਨੇ. ਵਿਰਲੇ ਨੇ. "ਇਕਨਿ ਕਿਨੈ ਚਾਲੀਐ ਦਰਵੇਸਾਵੀ ਰੀਤਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਇਕਫ਼ਾ. ਅ਼ [illegible] ਸੰਗਯਾ—ਮਾਇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਹੋਰ ਵੱਲੋਂ ਮੋੜਕੇ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਝੁਕਾ ਲੈਣਾ. "ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਇਕਫਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ੩ ਇੱਕ ਭਯਾ (ਹੋਇਆ).

ਇਕ਼ਬਾਲ. ਅ਼ اقبال। ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ਬੂਲ ਕਰਨਾ। ੨ ਸਨਮੁਖ ਆਉਣਾ। ੩ ਭਾਗ. ਕ਼ਿਸਮਤ। ੪ ਸੌਭਾਗਯ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬੀ. "ਜਾਇ ਜੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਕਬਾਲ ਤੁਮਾਰਾ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਇਕਭਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਇਕਭਾਵ. ਦੁਵਿਧਾ (ਦੁਬਿਧਾ) ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਕ ਭਾਵ ਨਾਲ. "ਇਕ ਭਾਇ ਇਕਮਨਿ ਨਾਮ ਵਸਿਆ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਇਕਮਨ. ਵਿ—ਇੱਕ ਚਿੱਤ. ਏਕਾਗ੍ਰਮਨ. ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ.

ਇਕਮਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਇੱਕ ਹੈ. ਸਤ੍ਯ ਸੰਕਲਪ. "ਜਿਨ ਇਕਮਨਿ ਤੁਠਾ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਾ ਲਾਏ." (ਗਉ ਮ: ੩) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ. ਮਨ ਠਹਿਰਾਕੇ. ਤਨਮਯ ਹੋ ਕੇ. "ਇਕਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਧਿਆਇ ਬਰਦਾਤਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਇਕ ਮੇਵਾ ਦੁਤਿਯੋ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਹ ਛਾਂਦੋਗ੍ਯ ਉਪਨਿਸਦ ਦੇ ਅ: ੬, ਖੰਡ ੨ ਦਾ ਪਹਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਇੱਕ ਸਤ੍ਯ ਰੂਪ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਾਂ ਸੀ.[1]

ਇੰਕਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਉਂਕਰ. ਇਸਤਰਾਂ. ਇਸ ਢਬ, ਯੌਂਕਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦਿਰਾ ਦੀ ਥਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਇੰਕਰ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਇੰਦਿਰਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਲੱਛਮੀ. "ਇੰਕਰ ਆਇ ਗਈ ਹਰਿ ਪਾਹੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਇਕ਼ਰਾਰ. ਅ਼ اقرار, ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵੀਕਾਰ. ਅੰਗੀਕਾਰ। ੨ ਮਨਜ਼ੂਰੀ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ.

ਇਕਰੰਗੀ. ਵਿ—ਇੱਕ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਇੱਕ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮਗਨ. "ਸਾਚਿ ਰਤੇ ਭਗਤ ਇਕਰੰਗੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩) ੨ ਇੱਕੋ ਹੈ ਰੰਗ (ਵਰਣ) ਜਿਸ ਦਾ.

[1] सदेव सोम्येदमग्र आसीदेकमेवा द्वितीयं ××××

ਇਕਲ / **ਇਕਲਾ** ਵਿ—ਏਕਲ. ਅਕੇਲਾ. ਬਿਨਾ ਸਾਥੀ. "ਥਕੇ ਕਵਲ ਇਕਲ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਇਸ ਥਾਂ ਕਮਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਰੂਹ ਹੈ.

ਇਕਲਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਇਕਲਾਪਨ. ਤਨਹਾਈ। ੨ ਲੋਈ ਅਥਵਾ ਦੋਸ਼ਾਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਟ. ਇਕਹਿਰੀ ਚਾਦਰ. "ਚਾਰੁ ਪਟੰਬਰ ਕੀ ਇਕਲਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਕਲਾਈ.

ਇਕਲਾਹਾ. ਦੇਖੋ, ਇਕੁਲਾਹਾ.

ਇਕ਼ਲੀਮ. ਅ਼. ਯੂ. ਡਾ [illegible] ਸੰਗਯਾ—ਵਲਾਇਤ. ਵਸ੍ਯ. ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Clime.

ਇਕਲੋਇਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਨੇਤ੍ਰ ਵਾਲਾ ਕਾਉਂ, ਕਾਕ. ਦੇਖੋ, ਕਾਣਾ ੨.

ਇਕਲੋਤਾ / **ਇਕਲੌਤਾ** ਵਿ—ਏਕਲ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਕੱਲਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇੱਕੋ ਬੇਟਾ। ੨ ਇਕੱਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ। ੩ ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ.

ਇਕ ਵਰਣ / **ਇਕਵਰਨ** ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ. ਇੱਕ ਜਾਤੀਆ. "ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਇਸ ਥਾਂ ਇਕਵਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ੨ ਇਕਰੰਗਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਵਰਣ (ਰੰਗ) ਨਹੀਂ.

ਇਕਵਾਕੀ. ਵਿ—ਇੱਕ ਵਚਨ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਇੱਕਸੁਖ਼ਨੀ. ਸੱਚਾ। ੨ ਏਕ ਵਾਕ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ. ਸਹਿਮਤ. ਇੱਤਫ਼ਾਕ਼ ਰਾਇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਇਕਵਾਕੀ ਕੋੜਮਾ ਵਿਚਾਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਇਕਵੰਜਾ. ਵਿ—ਏਕਪੰਚਾਸ਼ਤ. ਪੰਜਾਹ ਪੁਰ ਇੱਕ. ੫੧.

ਇਕਾਸੀ. ਵਿ—ਏਕਸ਼ੀਤਿ. ਅੱਸੀ ਪੁਰ ਇੱਕ. ੮੧.

ਇਕਾਹਠ. ਵਿ—ਏਕਸਸ੍ਠਿ. ਸੱਠ ਪੁਰ ਇੱਕ. ੬੧.

ਇਕਾਕੀ. ਵਿ—ਏਕਮਾਤ੍ਰ. ਕੇਵਲ. "ਹਮ ਮਾਂਗੀ ਭਗਤਿ ਇਕਾਕੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. एकाकिन्—ਏਕਾਕੀ. ਵਿ—ਇਕੱਲਾ. ਤਨਹਾ. ਨਿਏਕਲਾ. ਸਹਾਇਕ ਬਿਨਾ. "ਜੇਕਰ ਵਹਿਰ ਇਕਾਕੀ ਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵੱਖ. ਅਲਗ. "ਹੋਨ ਇਕਾਕੀ ਰਿਦੇ ਵਿਚਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰੀ.

ਇਕਾਂਗ. ਸੰ. एकाङ्ग—ਏਕਾਂਗ. ਵਿ—ਇੱਕ ਅੰਗ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਗ ਹੋਵੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਏਕਾ ਅੰਗ ੧. "ਏਕੰਕਾਰ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖਿ, ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਲਿਖਾਯਾ." (ਭਾਗੁ)

ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ.

ਇਕਾਤ / **ਇਕਾਂਤ** ਸੰ. एकान्त—ਏਕਾਂਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਧਾਂਤ. ਨਤੀਜਾ. "ਯਾਹਿ ਵਿਖੈ ਬੁਧ ਕਹੈਂ ਇਕਾਂਤ." (ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ) ੨ ਸੁੰਨਾ ਅਸਥਾਨ. ਨਿਰਜਨ ਅਸਥਾਨ। ੩ ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ. ਅਤਿ। ੪ ਅਲਗ. ਇਕੱਲਾ. ਵੱਖ. "ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਇਕਾਂਤ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੫ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੬ ਅਨਨ੍ਯ.

ਇਕਾਤੀ } ਸੰ. एकान्तिन्—ਏਕਾਂਤੀ. ਵਿ—ਉਹ ਅਨਨ੍ਯ ਭਗਤ,
ਇਕਾਂਤੀ } ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦਾ. "ਸੋਈ ਭਗਤ ਇਕਾਤੀ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)[1] ੨ ਏਕਾਂਤ ਨਿਵਾਸੀ. ਇਕੱਲਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਸੋ ਇਕਾਂਤੀ, ਜਿਸੁ ਰਿਦਾ ਥਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੩ ਇਕੱਲਾ. ਨਿਵੇਕਲਾ. ਤਨਹਾ. "ਆਪਿ ਇਕਾਤੀ ਹੋਇ ਰਹੈ, ਆਪੇ ਵਡ ਪਰਵਾਰੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਇਕਾਦਸ. ਦੇਖੋ, ਏਕਾਦਸ.

ਇਕਾਦਸੀ. ਦੇਖੋ, ਏਕਾਦਸੀ.

ਇਕਾਦ ਪਾਦ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਪਾਦ.

ਇਕਾਨਵੇ. ਵਿ—ਏਕਨਵਤਿ. ਨੱਵੇ ਪੁਰ ਇੱਕ. ੯੧.

ਇਕਾਪ. ਵਾ—ਇੱਕ-ਆਪ.

ਇਕਾਯਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਏਕਤਾ. ਏਕਾ. ਮਿਲਾਪ. ਯਗਾਨਗਤ। ੨ ਅਦੁਤੀਪੁਣਾ.

ਇਕਿ. ਕੋਈ ਇੱਕ. ਕਈ. "ਇਕਿ ਆਵਹਿ ਇਕਿ ਜਾਹਿ ਉਠਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਇਕੀਸ. ਵਿ—ਵੀਹ ਉੱਤੇ ਇੱਕ. ਏਕਵਿੰਸ਼ਤਿ, ੨੧. "ਗਜ ਇਕੀਸ ਪੁਰੀਆ ਏਕ ਤਨਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਇੱਕੀ ਗਜ ਤਾਣੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ—ਪੰਜ ਤੱਤ, ਪੰਜ ਵਿਸੇ (ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ) ਦਸ ਪ੍ਰਾਣ ਅਤੇ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੨ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਵੀਹ ਅੰਸ਼ ਕਲਪਕੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕੀਹ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ." (ਜਪੁ) ਇਸ ਪਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ—ਈਸ਼. ਇੱਕ ਈਸ਼੍ਵਰ। ੪ ਦੇਖੋ ਇਕੀਹ ੨.

ਇਕੀਹ. ਦੇਖੋ, ਇਕੀਸ। ੨ ਇਕੀਸਵਾਂ. "ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਹੈ, ਤੇ ਇਕੀਹ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਹੈ." (ਭਗਤਾਵਲੀ)

ਇਕੀਹ ਕੁਲ. ਭਗਤਮਾਲਾ ਆਦਿਕ ਪੁਸ੍ਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਭਗਤ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਭੀ ਉਧਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਸ਼ ਪੀੜੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸ਼ ਪੀੜੀਆਂ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭੀ ਉਧਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. "ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਜਨ ਕੇ ਇਕੀਹ ਕੁਲ ਉਧਾਰੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) ਕਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤ ਪੀੜੀਆਂ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ, ਸੱਤ ਨਾਨੇ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸਹੁਰੇ ਕੁਲ ਦੀਆਂ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨੀ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਾਲੇ ਮੁਕਤਿ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਇਕੁ. ਏਕ. ਦੇਖੋ, ਇਕ "ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨ ਜੀਵਣਾ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਇਕੁ ਅਧੁ. ਦੇਖੋ, ਇਕ ਅਧ. "ਇਕੁ ਅਧੁ ਨਾਇਰਸੀਅਤਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

[1]भक्ता एकान्तिनो मुख्याः (ਨਾਰਦ ਭਕ੍ਤਿਸੂਤ੍ਰ ੬੭)

ਇਕੁਲਾਹਾ. ਜਿਲਾ ਲੁਦਿਆਨਾ, ਤਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ, ਥਾਣਾ ਖੰਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਧਮੋਟ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਟੀ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ.

ਸੰਮਤ ੧੯੬੪-੬੫ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕੁਲਾਹਾ ਨਿਵਾਸੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੁਅਸਥਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕੁਲਾਹੇ ਆਕੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਈ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਤੇ ਨਗਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਕਮਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੫ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ੨੦ ਵੈਸਾਖ ਨੂੰ (ਜਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ) ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਖੰਨਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ੩ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਇਕੇ. ਵ੍ਯ—ਜਾਂ. ਯਾ. ਅਥਵਾ. ਦੇਖੋ, ਇਕੈ.

ਇਕੇਰਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਕ ਵੇਰ. ਏਕ ਦਫ਼ਅ਼.

ਇਕੇਲਾ. ਇਕੱਲਾ. ਤਨਹਾ. ਨਿਵੇਕਲਾ, ਦੇਖੋ, ਇਕਲਾ. "ਇਕੇਲਾ ਹੀ ਆਇਆ ਇਕੇਲਾ ਚਲਾਯਾ." (ਨਸੀਹਤ)

ਇਕੈ. ਵ੍ਯ—ਜਾਂ. ਯਾ. ਅਥਵਾ. "ਇਕੈ ਤ ਲੋੜ ਮੁਕੱਦਮੀ, ਇਕੈ ਤ ਅੱਲਾ ਲੋੜ." (ਜਸਾ) ਜਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਯਾ ਖ਼ੁਦਾ ਲੋੜ.

ਇਕੈਠ. ਵਿ—ਇੱਕ ਥਾਂ. ਇਕੱਠ.

ਇਕੈਠਨ. ਕ੍ਰਿ—ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਇੱਕ ਥਾਂ ਜਮਾਂ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਗ੍ਰਹਿ. ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ. "ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੋ ਸਹਿਤ ਇਕੈਠਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੁਕੜਨਾ. ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋਣਾ.

ਇਕੈਠਾ. ਵਿ—ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ. ਸੰਕੁਚਿਤ. "ਕਹੂੰ ਸਿਮਟ ਭਯੋ ਸੰਕਰ ਇਕੈਠਾ." (ਚੌਪਈ) ੨ ਏਕ ਸ੍ਥਾਨ ਮੇਂ. ਇੱਕੋ ਥਾਂ.

ਇਕੋ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ. ਏਕ ਹੀ. "ਇਕੋ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਇਕੋਡਾ } ਵਿ—ਗੋਡੇ ਪਰਣੇ ਹੋਇਆ. ਜਾਨੁਬਲ ਹੋਇਆ। ੨ ਟੇਢਾ
ਇਕੋਡੀ } ਹੋਇਆ. ਝੁਕਿਆ। ੩ ਮੂਧਾ. ਮੂਧੀ. ਔਂਧੀ. ਉਲਟੀ. "ਕਹਹਿ ਤ ਧਰਣਿ ਇਕੋਡੀ ਕਰਉ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਇਕੋਤਰ. ਦੇਖੋ, ਏਕੋਤੱਰ.

ਇਕੋਤਰ ਸੌ. ਵਿ—ਏਕੋਤੱਰ ਸ਼ਤ. ਸੌ ਉੱਪਰ ਇੱਕ. ੧੦੧.

ਇਕੰਗੀ. ਵਿ—ਇੱਕ ਅੰਗ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਾ ਪੱਖ ਹੈ। ੩ ਇਕੱਲਾ. ਸਹਾਇਕ ਬਿਨਾ. "ਸਹੈ ਜੀਵ ਯਹਿ ਦੁਖ ਇਕੰਗੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਏਕਾਂਗੀ.

ਇਕੰਜਸ. ਵਿ—ਇੱਕ ਜੈਸਾ. ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ. ਇੱਕ ਰਸ. "ਕਿ ਅਗੰਜਸ, ਕਿ ਇਕੰਜਸ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਇੱਕ (ਅਦੁਤੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਜਸ (ਸ਼ਕਤਿ).

ਇਕੰਤ. ਦੇਖੋ, ਇਕਾਂਤ.

ਇਕੰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਇਕਾਂਤੀ. "ਆਪਿ ਇਕੰਤੀ ਆਪਿ ਪਸਾਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਇਕੰਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਇਕਾਂਤ. "ਸੁ ਬੈਠ ਇਕੰਤ੍ਰ." (ਕਲਕੀ) ਏਕਾਂਤ ਬੈਠਕੇ.

ਇੱਕ. ਦੇਖੋ. ਇਕ ਅਤੇ ਏਕ। ੨ ਏਕਾਂ, ਏਕਤਾ. ਇੱਕ ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹਿਆ. ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਮਜਮਾਤੀ. ਸਹਾਧ੍ਯਾਯੀ। ੩ ਕਿਸੇ ਜੇਹੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਖ਼ਯਾਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਇੱਕੀ }
ਇੱਕੀਹ } ਦੇਖੋ, ਇਕੀਸ.

ਇੱਕੀ ਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਇਕੀਹ ਕੁਲ

ਇੱਕੁਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਉਂ—ਕਰ. ਯੌਂਕਰ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਸ ਢਬ.

ਇੱਕੋ. ਦੇਖੋ, ਇਕਉ.

ਇਕ੍ਸ਼ੁ. ਦੇਖੋ, ਇੱਖ.

ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ. ਸੰ. इक्ष्वाकु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਕ੍ਸ਼ੁ (ਇੱਖ) ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਕੇ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਖ ਚੂਪਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ. ਕੌੜਾ ਕੱਦੂ। ੨ ਇੱਕ ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਵੈਵਸ੍ਵਤਮਨੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਰੇਸ਼ ਸੀ. ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁ ਨੂੰ ਛਿੱਕ ਆਈ ਤਾਂ ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.[1] ਇਸ ਦੇ ਸੌ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨ, ਪਰ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਦੋ ਹੋਏ, ਵਿਕੁਕ੍ਸ਼ਿ ਅਤੇ ਨਿਮਿ. ਵਿਕੁਕ੍ਸ਼ਿ ਤੋਂ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦੇ ਰਾਜੇ ਰਘੁ ਆਦਿਕ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਨਿਮਿ ਤੋਂ ਮਿਥਿਲਾ ਦਾ ਜਨਕਵੰਸ਼ ਚਲਿਆ.

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਯ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰਾਸਿ ਦੇ ਗ੍ਯਾਰਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਦਾ ਯਗ੍ਯਕੁੰਡ ਅਸਥਾਨ ਹੈ.

ਇਖ. ਦੇਖੋ, ਇੱਖ.

ਇਖਆਸ. ਦੇਖੋ, ਇਖੁਆਸ.

ਇਖ਼ਤਸਾਰ. ਅ਼ اختصار। ਇਖ਼ਤਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਲਾਸਾ. ਸੰਖੇਪ. ਸਾਰ.

ਇਖ਼ਤਲਾਫ. ਅ਼ اختلاف। ਇਖ਼ਤਿਲਾਫ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੇਦ. ਫ਼ਰਕ਼. ਜੁਦਾਈ। ੨ ਵਿਰੋਧ. ਵੱਖਰੀ ਰਾਇ.

ਇਖਤਿਆਰ }
ਇਖਤ੍ਯਾਰ } ਦੇਖੋ, ਇਕਤਿਆਰ.

ਇਖਬਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਖ਼ਬਾਰ.

ਇਖ਼ਰਾਜ. ਅ਼ اخراج। ਖ਼ਾਰਿਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕੱਢ ਦੇਣਾ.

ਇਖ਼ਲਾਸ }
ਇਖ਼ਲਾਸੁ } ਅ਼ اخلاص। ਇਖ਼ਲਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਾਲਿਸ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਿਰੋਲਤਾ. "ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪਿਖਿ ਇਖਲਾਸ ਕੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਗੁਰੁ ਕੇਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. "ਰਿਦੈ ਇਖਲਾਸੁ ਨਿਰਖਲੇਮੀਰਾ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੩ ਮਿਤ੍ਰਤਾ. ਦੋਸਤੀ.

ਇਖਲਾਕ. ਦੇਖੋ, ਅਖ਼ਲਾਕ਼.

ਇਖਵਾਕ }
ਇਖਵਾਕੁ } ਦੇਖੋ, ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ. "ਨ੍ਰਿਪ ਇਖਵਾਕ ਬਲੀ ਇਕ ਕਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇਖੀਕਾ. ਸੰ. ਇਸ਼ੀਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ। ੨ ਤੀਲਾ. ਕਾਨਾ। ੩ ਉਹ ਕਾਨਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੁੰਜ ਲਿਪਟੀ ਹੋਵੇ. ਸਰਕੰਡੇ (ਸਰਕੁੜੇ) ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਹੇਠ ਦਾ ਤੀਲਾ.

ਇਖੁ. ਸੰ. ਇਸ਼ੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ. ਬਾਣ। ੨ ਕਾਨਾ. ਸਰਕੁੜੇ ਦਾ ਕਾਂਡ.

ਇਖੁਆਸ. ਸੰ. ਇਸ਼੍ਵਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਖ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ਼ੁ (ਤੀਰ) ਫੈਂਕਿਆ (ਵਾਹਿਆ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਖੁਆਸਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼੍ਵਾਸ (ਧਨੁਖ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੀਰ. ਕਮਾਣ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ ਬਾਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਇਖੁਆਸਜਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼੍ਵਾਸਜ (ਤੀਰ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਇਖੁਆਸਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼੍ਵਾਸ (ਧਨੁਖ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਦਿਖਆਕਨੀ.

ਇਖੁਧ. ਸੰ. इषुध्. ਧਾ—ਬਾਣਾਂ (ਤੀਰਾਂ) ਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ.

ਇਖੁਧਿ }
ਇਖੁਧੀ } ਸੰ. ਇਸ਼ੁਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼ੁ (ਤੀਰ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਭੱਥਾ. ਸ਼ਰਧਿ. ਤੀਰਕਸ਼. ਤਰਕਸ਼. "ਇਖੁਧੀ ਕਟਿ ਸੋਂ ਕਸਿ ਪਾਰਥ ਆਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਇੱਖ. ਸੰ. ਇਕ੍ਸ਼ੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਾਦ. ਈਖ. L. Saccharum officinarum. ਅੰ. Sugar-cane.

ਇਖ੍ਯਧੀ. ਦੇਖੋ, ਇਖੁਧਿ. "ਦਏ ਇਖ੍ਯਧੀ ਦ੍ਵੈ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਦੋ ਭੱਥੇ (ਤੀਰਕਸ਼) ਦਿੱਤੇ.

ਇਖ੍ਯਾਕੁ. ਦੇਖੋ, ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ. "ਕੁਲ ਇਖ੍ਯਾਕੁ ਵਿਖੇ ਜੋ ਰਾਜਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇੰਗ. ਸੰ. इङ्ग्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਕੰਬਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੩ ਹਰਕਤ. ਚੇਸ੍ਟਾ। ੪ ਇਸ਼ਾਰਾ. ਸੰਨਤ. ਸੈਨਤ.

ਇੰਗਤ. ਦੇਖੋ, ਇੰਗਿਤ.

ਇਗ਼ਲਾਮ. ਅ. ਲੌਂਡੇਬਾਜ਼ੀ. Sodomy.

ਇੰਗਲਿਸ਼. ਅੰ. English. ਵਿ—ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ. ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸਾ. ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਬੋਲੀ। ੩ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪੈਨਸ਼ਨ (Pension) ਨੂੰ ਭੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ }
ਇੰਗਲੈਂਡ } ਫ਼ਾ انگلستان ਅੰ. England. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਇਹ ਯੂਰਪ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਇੱਕ ਮੁਲਕ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਸਕਾਟਲੈਂਡ, ਪੂਰਬ ਨੌਰਥ ਸੀ (North Sea) ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ (English Channel) ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਆਇਰਿਸ਼ ਸੀ (Irish Sea) ਹੈ. ਇਹ ਦੇਸ਼ ਤਿਕੋਣ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੫੦੯੭੪ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ

[1] ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੪ ਅ: ੨.

੪੨੦ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ੩੬੦ ਮੀਲ ਹੈ. ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਇਲਾਕੇ—ਸਕਾਟਲੈਂਡ, ਵੇਲਜ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਲਾਕੇ, ਜੋ ਸੰਮਿਲਿਤ ਦੇਸ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੮੯੦੪੧ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ.

ਸਨ ੧੯੨੧ ਦੀ ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਵਸੋਂ ੪੨੯੧੯੭੧੦ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਈਸਾਈ ਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟੰਟ ਸ਼ਾਖ ਹੈ. ਕੁਝਕੁ ਰੋਮਨ ਕੈਥੋਲਕ ਲੋਕ ਭੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ ੨੨ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ. ਇੰਗਲੈਂਡ ਪੰਜਾਹ ਪਰਗਨਿਆ (Counties) ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਲੈਨ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ੧੬੦੦੦ ਮੀਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉੱਪਰ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਡਾਕਖਾਨਾ, ਤਾਰਘਰ, ਹਸਪਤਾਲ, ਮਦਰਸਾ, ਪੁਸਤਕਾਲੈ ਅਤੇ ਧਰਮਮੰਦਿਰ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਹੋਵੇ, ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਯਾ ਮੁਫਤ ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਅਨਪੜ੍ਹ ਨਹੀਂ.

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਟੇਮਸ ਦਰਿਆ (Thames) ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੰਡਨ (LONDON) ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸੱਤਰ ਲੱਖ ਹੈ. ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ. ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਮਾਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਦੇਖੋ, 'ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ.

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਭਾਰੀ ਸਲਤਨਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਕਦੇ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਡੁਬਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਦੂਰ ਦੂਰ ਗੁੱਠਾਂ ਤਕ ਖਿਲਰੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਡਾ ਭਾਰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਘਾ ਹੈ. ਇਸ ਸਲਤਨਤ ਨੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਮੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸੋਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਆਦਮ—ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ.

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਕਬਾ ੧੩੯੦੯੭੮੨ ਵਰਗ ਮੀਲ, ਅਤੇ ਵਸੋਂ ੪੬੦੦੯੪੦੦੦ ਹੈ. ਅਥਵਾ ਇਉਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਰਕਬੇ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਨਾਲ ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਕੋਲੋਂ ੨੭੩ ਗੁਣਾ ਵਡਾ ਹੈ. ਇਸ ਰਾਜ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਸੋਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਦੇ ਲਗਪਗ ਹਨ.

ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਚਾਇਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਜਾਰਜ ਪੰਜਵਾਂ (George V) ਹੈ.

ਇੰਗਲੈਂਡ, ਵੇਲਜ਼ ਅਤੇ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਦੀ ਸੰਮਿਲਿਤ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਿਟੇਨ (Britain) ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਅਥਵਾ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ (British) ਸੱਦੀਦੇ ਹਨ.

ਇੰਗਿਤ. ਸੰ. इङ्गित. ਵਿ—ਹਰਕਤ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ. ਹਿਲਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਹਿਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼ਾਰਾ. ਸੈਨਤ। ੪ ਚੇਸ਼੍ਟਾ. ਹਰਕਤ. "ਇੰਗਿਤ ਬੋਲ ਵਿਲੋਕਨ ਕੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇੰਗੁਦੀ. ਸੰ. इङ्गुदी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਂਦਨੀ. ਇਸ ਦੇ ਲੇਸਦਾਰ ਫਲ ਖਾਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ. ਗਲੇ ਦੀ ਸੋਜ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਛਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਂਦਨੀ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. L. Gordia augustifolia "ਇੰਗੁਦੀ ਖਰੇ ਵਿਸਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇੰਗ੍ਰੇਜ. ਪੁਰਤ. ਇੰਗਲੇਜ਼. ਫ਼. Anglais. ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ England ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ.

ਇੰਗ੍ਰੇਜੀ. ਇੰਗਲੈਂਡ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ. English.

ਇੰਚ. ਅੰ. Inch. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਟ ਦਾ ਬਾਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਗਜ਼ ਦਾ ਛੱਤੀਹਵਾਂ ਭਾਗ.

ਇਛ. ਦੇਖੋ, ਇਛਾ. "ਮਨਇਛ ਪਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਇਛਅੜਾ. ਵਿ—ਇੱਛਾ ਅੱਗੇ ਅੜਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਇੱਛਿਤ. ਵਾਂਛਿਤ. ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੋੜੀਂਦਾ.

ਇਛਸਿ. ਚਾਹੇਗਾ. ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਤੂੰ ਇੱਛਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ. "ਇਛਸਿ ਜਮਾਦਿ ਪਰਾਭਯੰ." (ਗੁਜ ਜੈਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਪਰਾਭਯੰ.

ਇਛਤ, ਇੰਛਤ ਸੰ. इच्छित—ਇੱਛਿਤ. ਵਿ—ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਾਂਛਿਤ. ਲੋੜੀਂਦਾ. "ਮਨਇੰਛਤ ਹੀ ਫਲ ਪਾਵਤ ਹੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਇਛਾ. ਸੰ. इच्छा—ਇੱਛਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਾਹ. ਲੋੜ. ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼. ਕਾਮਨਾ। ੨ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੁ ਦੀ ਅਭਿਲਾਖਾ.

ਇਛਿਅੜਾ. ਦੇਖੋ, ਇਛਅੜਾ ਅਤੇ ਮਨਇਛਿਅੜਾ.

ਇਛਾਚਾਰੀ. इच्छाचारिन्. ਵਿ—ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਰਣ (ਫਿਰਨ) ਵਾਲਾ.

ਇਛਾਪੂਰਕ, ਇਛਾਪੂਰਕੁ ਵਿ—ਇੱਛਾ (ਕਾਮਨਾ) ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਇਛਾਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਇਛਾਪੂਰਕੁ ਰਖੈ ਨਿਦਾਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਇੱਛਾ. ਦੇਖੋ, ਇਛਾ.

ਇੱਛਿਤ. ਦੇਖੋ, ਇਛਤ.

ਇੱਛੁ. ਸੰ. इच्छु. ਵਿ—ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ, ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਇਖੁ। ੩ ਡਿੰਗ. ਗੁੜ.

ਇੱਛੁਕ. ਦੇਖੋ, ਇੱਛੁ.

ਇੱਛੈ. ਦੇਖੋ, ਇੱਛਾ। ੨ ਸੰ. ईक्षणीय—ਈਕ੍ਸ਼ਣੀਯ. ਵਿ—ਦੇਖਣ ਲਾਇਕ਼. ਦੇਖਨੇ ਯੋਗ੍ਯ. "ਉਠੀ ਛਿੱਛ ਇੱਛੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਛਿੱਟਾਂ ਉੱਠੀਆਂ.

ਇਜ. ਦੇਖੋ, ਇਜ੍ਯ.

ਇੰਜ. ਦੇਖੋ, ਇੰਵ੍ਰ.

ਇਜਹਾਰ. ਅ਼. اظہار। ਇਜ਼ਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬਿਆਨ.

ਇਜਨਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਜਨਾਸ.

ਇਜਰਾ / **ਇਜਰਾਯ** ਅ਼ اجرا ਸੰਗਯਾ—ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ. ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਿਵੇਂ—ਇਜਰਾ ਡਿਗਰੀ ਆਦਿ.

ਇਜਲਾਸ. ਅ਼ اجلاس ਸੰਗਯਾ—ਜਲੂਸ (ਬੈਠਣ) ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਹਾਕਿਮ ਦੀ ਨਿਸ਼ਸ੍ਤਗਾਹ. ਕਚਹਿਰੀ. ਨਯਾਯਸ਼ਾਲਾ.

ਇਜਾਜ਼ਤ. ਅ਼ اجازت ਸੰਗਯਾ—ਆਗਯਾ. ਹੁਕਮ। ੨ ਪਰਵਾਨਗੀ. ਮਨਜ਼ੂਰੀ.

ਇਜਾਫਤ. ਅ਼ اضافت ਇਜ਼ਾਫ਼ਤ. ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਸ੍ਠਿ ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਆਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਇਹ "ˋ" ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ.

ਇਜਾਫਾ. ਅ਼ اضافہ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਬਢਤੀ. ਵਾਧਾ.

ਇਜਾਬਤ. ਅ਼ اجابت ਜਬਾਬ (ਕ਼ਬੂਲ) ਕਰਨਾ। ੨ ਖੁਲ੍ਹਕੇ ਪਾਖਾਨਾ ਆਉਣਾ.

ਇਜ਼ਾਰ. ਅ਼ ازار ਸੰਗਯਾ—ਪਜਾਮਾ. ਸਲਵਾਰ. ਸੁੱਥਣ. ਘੁਟੰਨਾ.

ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ. ਫ਼ਾ ازاربند ਸੰਗਯਾ—ਨਾਲਾ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਜਾਮਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ.

ਇਜਾਰਾ. ਦੇਖੋ. ਇਜਾਰ. "ਸੋਲਹਿ ਸਹਿਸ ਇਜਾਰਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਅ਼ اجارہ ਸੰਗਯਾ—ਠੇਕਾ. ਉਜਰਤ ਪੁਰ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਇੰਜੀਲ. ਯੂ. ਅ਼. ਫ਼ਾ انجیل ਅੰ. Evengel. ਵ੍ Evengile. L. Evangelium. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਗਲ ਸਮਾਚਾਰ. ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ। ੨ ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ. New Testament.

ਇਜੇਹਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਸਾ. ਐਹੋ ਜੇਹਾ.

ਇਜੈ. ਸੰਗਯਾ—ਇ (ਕਾਮ) ਨੂੰ ਜੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਿਵ। ੨ ਜਯ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਜੈ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਜੈ ਬਿਜੈ ਅਤੇ ਜਯ ਵਿਜਯ.

ਇਜੈ ਬਿਜੈ. ਦੇਖੋ, ਜਯ ਵਿਜਯ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇਜੈ ਬਿਜੈ (ਜਯ—ਵਿਜਯ) ਕ੍ਰਿਤ ਸਤੋਤ੍ਰ. "ਇਜੈ ਬਿਜੈ ਸੁ ਗਾਵਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਈਜ੍ਯ (ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵਤਾ) ਦੀ ਵਿਜਯ (ਜਿੱਤ). ੪ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਵਿਜਯ ਗੀਤ.

ਇੱਜ਼ਤ. ਅ਼ عزت ਇ਼ੱਜ਼ਤ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਨ. ਆਦਰ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ.

ਇੱਜੜ. ਸੰਗਯਾ—ਅਜਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਬਕਰੀ ਭੇਡਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ। ੨ ਬੱਕਰੀਆਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਾੜਾ.

ਇਜ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਆਦਰ ਲਾਇਕ਼। ੨ ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਇਜ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਜਾ। ੨ ਜੱਗ.

ਇੰਵ / **ਇੰਵ੍ਹ** ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਤਰਾਂ. ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ. ਐਸੇ. ਇਵੇਂ, ਇਉਂ, ਇੱਦਾਂ.

ਇਟ. ਦੇਖੋ, ਈਟਿਕਾ. "ਇਟ ਸਿਰਾਣੇ ਭੁਇ ਸਵਣੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਸੰ. ਇ੍ਟ੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ.

ਇਟਾਵਾ. ਦੇਖੋ. ਏਟਾਵਾ. "ਸ਼ਹਿਰ ਇਟਾਵਾ ਮੇ ਹੁਤੋ ਨਾਨਾ ਨਾਮ ਸੁਨਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੦)

ਇੱਟ. ਦੇਖੋ, ਈਟਿਕਾ.

ਇਠ / **ਇਠੜਾ** / **ਇਠਾ** ਸੰ. ਇਸ੍ਟ. ਵਿ—ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੋੜੀਂਦਾ. ਵਾਂਛਿਤ। ੨ ਪੂਜਿਤ. "ਹਰਿ ਇਠੈ ਨਿਤ ਧਿਆਇਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ੩ ਪਿਆਰਾ. ਮਨਭਾਵਨ. "ਗੁਸਾਈ ਮਿਹੰਡਾ ਇਠੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) "ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਇਠ ਧਨ ਰੂਪ ਹੀਣ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ਇਸ੍ਟ ਮਿਤ੍ਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਇਸਟ.

ਇਠਾਹਾਂ. ਦੇਖੋ, ਹਿਠਾਹਾਂ। ੨ ਇਸ ਥਾਂ. ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇ.

ਇਠੈ. ਦੇਖੋ, ਇਠ। ੨ ਇਸ੍ਟ (ਪਿਆਰੇ) ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਇਠ ੩। ੩ ਪੂਜ੍ਯ (ਇਸ੍ਟ) ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਇਠ ੨.

ਇੱਠਾ. ਦੇਖੋ, ਇਠਾ. "ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਗੁਰਭਾਈ ਇੱਠਾ." (ਭਾਗੁ)

ਇੰਡਸ. ਯੂ. Indos ਅੰ. Indus. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਧੁ ਨਦ. ਦਰਿਆ ਸਿੰਧ.

ਇਡਾ. ਦੇਖੋ, ਇੜਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਏਡਾ.

ਇੰਡੀਆ. ਅੰ. India. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਧੁਨਦ (Indus) ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ. ਭਾਰਤ. ਹਿੰਦ. ਦੇਖੋ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ.

ਇੱਡਾ. ਵਿ—ਇਤਨਾ ਵਡਾ. ਇਸ ਜੇਡਾ.

ਇਣ. ਡਿੰਗ. ਸਰਵ—ਇਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਏਣ.

ਇਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਪਾਸੇ. ਇਧਰ. ਇਸ ਓਰ. ਇਸੀ ਮੇ. ਇਸੇ ਵਿੱਚ "ਜੇ ਭੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ। ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਬੀਤਿਆ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਗਮਨ. ਚਾਲ। ੫ ਗਯਾਨ। ੬ ਪ੍ਰਾਪਤਿ। ੭ ਦੇਖੋ, ਇਤਿ.

ਇਤ ਉਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਧਰ ਓਧਰ। ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਸੋ ਜਨ ਇਤ ਉਤ ਕਤਹਿ ਨ ਡੋਲੈ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਇੰਤਸ਼ਾਰ. ਅ਼ انتشار ਸੰਗਯਾ—ਬਿਖਰਨਾ. ਖਿਲਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੨ ਚਿੰਤਾ. ਘਬਰਾਹਟ.

ਇੰਤਹਾ. ਅ਼ انتہا ਸੰਗਯਾ—ਹੱਦ. ਸੀਮਾ। ੨ ਅਵਧਿ. ਅੰਤ। ੩ ਕਿਨਾਰਾ. ਕੰਢਾ.

ਇਤਹਾਦ. ਅ਼ اتحاد ਇੱਤਹ਼ਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਵਾਹਦਤ (ਏਕਤਾ) ਦਾ ਭਾਵ. ਮਿਲਾਪ. ਮੇਲ। ੨ ਪ੍ਰੇਮ. ਪਿਆਰ.

ਇਤ ਹੀ. ਇਧਰ ਹੀ. ਯਹਾਂ ਹੀ. ਇੱਥੇ ਹੀ. ਇਸੇ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਇਤ ੧.

ਇਤਕਾਦ. ਅ਼ اعتقاد ਇਅ਼ਤਕ਼ਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਚਾ. ਭਰੋਸਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. "ਸੁਣਕੇ ਖਬਰ ਨਜੂਮ ਦੀ ਇਤਕਾਦ ਨ ਕਰਦਾ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਇੰਤਕ਼ਾਮ. ਅ਼ انتقام ਸੰਗਯਾ—ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ. ਰੜਕ ਕੱਢਣੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਕ਼ਮ (ਵੈਰ) ਹੈ.

ਇੰਤਕ਼ਾਲ. ਅ਼ انتقال ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਹੋਣ ਦੀ

ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਇੱਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ। ੩ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ.

ਇੰਤਜਾਮ. ਅ਼ انتظام। ਇੰਤਜਾਮ. ਸੰਗਯਾ—ਨਜਮ (ਪ੍ਰਬੰਧ) ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਬੰਦੋਬਸ੍ਤ.

ਇੰਤਜਾਰ. ਅ਼ انتظار। ਇੰਤਜਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਜਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਡੀਕ. ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਸ਼ਾ.

ਇਤਨਕ, ਇਤਨਕੁ, ਇਤਨਾਕੁ, ਇਤਨੀਕ ਵਿ—ਇਤਨਾ ਇਕ. ਏਤਾਵਨ ਮਾਤ੍ਰ. ਐਨਕੁ. ਐਨੀਕੁ. "ਇਤਨਕੁ ਲਾਗੈ ਠਨਕਾ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ) "ਇਤਨਕੁ ਪਸਰਿਓ ਤਾਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਇਤਨਾਕੁ ਨ ਜਾਨੈ ਜਿ ਦਿਨ ਦਿਨ ਅਵਧ ਘਟਤੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ) "ਹਉ ਇਤਨੀਕ ਲਹੁਰੀਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਇਤਫ਼ਾਕ. ਅ਼ اتفاق। ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ਼. ਸੰਗਯਾ—ਮੇਲ. ਮਿਲਾਪ. ਏਕਾ. ਦੇਖੋ, ਏਕਤਾ। ੨ ਸਹਮਤਿ. ਰਾਇ ਦਾ ਮਿਲਾਪ। ੩ ਮੌਕਾ. ਅਵਸਰ.

ਇਤਫ਼ਾਕ਼ਨ, ਇਤਫ਼ਾਕ਼ੀਆ, ਇਤਫ਼ਾਕ਼ੀਯਹ ਅ਼ اتفاقاً ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਚਣਚੇਤ. ਅਚਾਨਕ. ਦੇਵਨੇਤ ਨਾਲ. ਸੰਯੋਗਵਸ਼. ਅਕਸਮਾਤ.

ਇਤਬਾਰ. ਅ਼ اعتبار। ਇਅ਼ਤਬਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਇਬਰਤ (ਨਸੀਹ਼ਤ) ਪਕੜਨਾ। ੨ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਭਰੋਸਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ.

ਇਤਬਾਰੀ. ਵਿ—ਜਿਸ ਪੁਰ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਇਤਬਾਰ ਦੇ ਲਾਇਕ.

ਇਤ਼ਮੀਨਾਨ. ਅ਼ اطمینان। ਸੰਗਯਾ—ਤਸੱਲੀ. ਨਿਸ਼ਚਾ.

ਇਤਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਹੋਰ. ਔਰ. ਅਨ੍ਯ। ੨ ਨੀਚ. ਪਾਮਰ। ੩ ਅ਼ عطر ਇ਼ਤ਼ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਗੰਧਿਸਾਰ. ਅਤਰ। ੪ ਚੰਦਨ ਦੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀਆ ਗੁਲਾਬ ਕੇਵੜੇ ਆਦਿਕ ਦੀ ਰਚਾਈ ਹੋਈ ਸੁਗੰਧ.

ਇਤਰਾਜ. ਅ਼ اعتراض। ਇਅ਼ਤਰਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਕ. ਸ਼ੰਕਾ. ਉਟੰਕਨਾ। ੨ ਵਿਰੋਧ.

ਇਤਰਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਇਤਰਾਨਾ.

ਇਤਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਇਤਰਾਜ ਕਰਨਾ. ਹੁੱਜਤਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨੀ। ੨ ਐਂਠਨਾ. ਆਕੜਨਾ.

ਇਤਰੇਤਰ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਪੋਵਿੱਚੀ. ਪਰਸਪਰ. ਅਨ੍ਯੋਨ੍ਯ.

ਇਤੜਾ, ਇਤੜੇ ਵਿ—ਇਯਤ. ਇਤਨਾ. ਇਸ ਕ਼ਦਰ। ੨ ਇਯੰਤ. ਇਤਨੇ."ਜਾਲਪਾ, ਪਦਾਰਥ ਇਤੜੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਇਤਾ. ਵਿ—ਇਤਨਾ. ਏਤਾ.

ਇਤ਼ਾਅ਼ਤ. ਅ਼ اطاعت। ਸੰਗਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ ਪਾਲਨ. ਤਾਬੇਦਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਾਅਤ.

ਇਤ਼ਾਬ. ਅ਼ عتاب ਸੰਗਯਾ—ਗੁੱਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ. ਖ਼ਫਗੀ.

ਇਤਾਲ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਸਮੇਂ. ਇਸ ਕਾਲ. "ਅਬ ਕਰਤਾ ਸੁ ਇਤਾਲ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਜੋ ਅੱਜ ਕਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਕਰ.

ਇਤਿ. ਵ੍ਯ—ਸਮਾਪਤਿ ਬੋਧਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਮਾਪਤੀ. ਖ਼ਾਤਿਮਾ। ੩ ਏਹੁ. ਇਹ.

ਇੰਤਿਹਾ. ਦੇਖੋ, ਇੰਤਹਾ.

ਇਤਿਹਾਸ. ਸੰ. ਇਤਿ—ਹ—ਆਸ. ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਥਾਂ. ਅਰਥਾਤ—ਅਜੇਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਤੀ ਹੋਈ ਯਥਾਰਥ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਕਰ ਹੋਵੇ. ਤਵਾਰੀਖ਼. ਹਿਸਟਰੀ (History)

ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੁਖ਼ਾਲਸਾ. ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾਪੰਥ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਜੋ ੭੨ ਅਧ੍ਯਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਵੇਂਕਟੇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰੇਸ ਬੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੯੫੯ ਨੂੰ ਛਪਿਆ ਹੈ. ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਨਾਲ ਕਈ ਭੁੱਲਾਂ ਹਨ. ਪਰੰਤੂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉੱਤਮ ਭਾਵ ਅਤੇ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—"ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਜਾਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਭਾਰਤਵਰ੍ਸ਼ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਮੇ ਸੂਰ੍ਯ ਕੇ ਸਮਾਨ ਚਮਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਖਾਲਸਾਜਾਤਿ ਕੇ ਸ਼ੌਰ੍ਯ, ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਦੇਸ਼ਹਿਤ ਔਰ ਪ੍ਰਾਣਪਨ ਸੇ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਸ੍ਵਾਤੰਤ੍ਰ੍ਯ ਕੀ ਰਕ੍ਸ਼ਾ ਕੋ ਦੇਖਕਰ ਵੀਰ ਅੰਗਰੇਜ ਸਿਰ ਝੁਕਾਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਜਾਤਿ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੇਨਾ ਮੇ ਉੱਚਾਸਨ ਪਾਕਰ ਅਪਨੇ ਧਵਲ ਯਸ਼ ਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਦਿਸ਼ਾਂਓ ਕੋ ਧਵਲ ਕਰ ਰੱਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਜਾਤਿ ਦੁਦਾਂਤ ਯਵਨੋ ਕੇ ਚੰਗੁਲ ਸੇ ਹਿੰਦੁਧਰਮ ਕੋ ਛੁਡਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਪਨਾ ਪਜਾਰਾ ਰਕ੍ਤ ਬਹਾਚੁਕੀ ਹੈ; ਉਸੀ ਸਿੱਖ ਜਾਤਿ ਕਾ, ਉਸੀ ਸਿੱਖ ਜਾਤਿ ਕੇ ਪੂਜ੍ਯ ਗੁਰੂਓਂ ਕਾ ਯਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ. ਇਤਿਹਾਸ ਮੇ ਜੋ ਬਾਤੇਂ ਹੋਤੀ ਹੈਂ ਸਬ ਹੀ ਇਸ ਮੇ ਹੈਂ. ਇਸ ਮੇ ਧਰਮੋਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਸ਼ੂਰਤਾ ਹੈ, ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਸ੍ਵਦੇਸ਼ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ, ਆਤਮਵਿਸਰਜਨ ਹੈ ਔਰ ਪਰੋਪਕਾਰ ਹੈ. ਪੁਸ੍ਤਕ ਮੇ ਕ੍ਯਾ ਕ੍ਯਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੈ, ਭੂਮਿਕਾ ਮੇ ਉੱਲੇਖ ਕਰਨਾ ਏਕ ਵ੍ਰਿਹਤ ਸੇਨਾ ਕੋ ਛੋਟੇ ਸ੍ਥਲ ਮੇ ਭਰ ਦੇਨਾ ਹੈ."×××

ਇਤਿਹਾਸਿਕ. ਸੰ. ऐतिहासिक-ਐਤਿਹਾਸਿਕ. ਵਿ—ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. Historical.

ਇੰਤਿਕ਼ਾਮ. ਅ਼ انتقام। ਸੰਗਯਾ—ਬਦਲਾ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਪਕਾਰ। ੨ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਇੰਤਿਖ਼ਾਬ. ਅ਼ انتخاب। ਚੋਣ. ਚੁਣਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਇਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਇਤਿ. ਸਮਾਪਤੀ. ਹੱਦ. ਅਵਧਿ. "ਸਾਧੁਨ ਹੇਤ ਇਤੀ ਜਿਨ ਕਰੀ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਇਸ ਕ਼ਦਰ. ਇਤਨਾ. "ਸਹਾਂ ਨ ਇਤੀ ਦੁਖ" (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਇਤੁ. ਸਰਵ—ਇਹੁ. ਏਹ. ਯਹ. "ਇਤੁ ਕਮਾਣੈ ਸਦਾ ਦੁਖ ਪਾਵੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੨ ਇਸ. "ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਚਲੇ ਭਾਈਅੜੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ)

ਇਤੁਕਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਤਰਾਂ. ਐਸੇ. ਇਸ ਢਬ ਨਾਲ. ਇਵੇਂ. "ਇਤੁਕਰਿ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਜੋ ਜਨ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਇਤੇ. ਵਿ—ਇਤਨੇ. "ਜਿਸ ਗੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਇਤੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਇੱਤਲਾ. ਅ اطلاع ਇੱਤ਼ਲਾਅ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਧ. ਖ਼ਬਰ. ਸੂਚਨਾ.

ਇੱਤਾ. ਵਿ—ਏਤਾਵਨ. ਏਤਾ. ਇਤਨਾ.

ਇੱਤਿਹਾਦ. ਦੇਖੋ, ਇਤਹਾਦ.

ਇੱਤਿਹਾਮ. ਅ اتہام ਸੰਗਯਾ—ਤੁਹਮਤ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੋਸ ਲਾਉਣਾ.

ਇੱਤਿਫਾਕ. ਦੇਖੋ,ਇਤਫਾਕ.

ਇਤਯਾਦਿ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਇਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਢ. ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਵਗੈਰਾ.

ਇਤਯਾਦਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ. ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਰ. ਅਜੇਹਾ ਹੀ ਹੋਰ ਦੂਜਾ.

ਇਤਯੰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਤਯੰਤ। ੨ ਸੰ. इत्थंगत—ਇੱਥੰਗਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਯੌਂਕਰ. ਇੱਕੁਰ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. "ਇਤਯੰਤ ਮਾਇਆ ਬਯਾਪਿਤੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੩ ਏਥੋਂ ਤਕ.

ਇਥਾਊ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਥਾਂ. ਏਥੇ. ਇਸ ਜਗਾ। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ। ੩ ਏਥੋਂ.

ਇਥੰ. ਸੰ. इत्थम्. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ. ਐਸੇ. ਯੌਂ. ਇਉਂ. ਇਵੇਂ.

ਇੱਥੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਥਾਂ. ਯਹਾਂ.

ਇੱਥੰ. ਦੇਖੋ. ਇਥੰ.

ਇੰਦ. ਸੰ. ਇੰਦ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਰਾਜ. ਸੁਰਗਪਤਿ ਦੇਵਤਾ. "ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ." (ਜਪੁ) ਦੇਖੋ, ਇੰਦਾਸਣ। ੨ ਦੇਖੋ,ਇੰਦੁ.

ਇੰਦਸਤਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਧੁ ਨਦ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ. ਭਾਰਤ. ਇੰਡੀਆ (India). ਦੇਖੋ,ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ.

ਇੰਦਬੀਲ. ਅ. ਇੰਦਬੀਲ. ਸੰਗਯਾ—ਬੁਲਬੁਲ. "ਚੂੰ ਇੰਦਬੀਲ ਬੇਹੂਦਹ ਗ਼ੋਗ਼ਾ ਨਮੇ ਕੁਨੇਮ." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਇਦਮੇਵ. ਵਾ—ਇਦੰ—ਏਵ. ਯਹੀ. ਇਹੋ ਹੀ. ਇਹੀ.

ਇੰਦਰ. ਸੰ. ਇੰਦ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ। ੨ ਵਾਹਗੁਰੂ. ਜਗਤਨਾਥ। ੩ ਦੇਵਰਾਜ. ਅਮਰਾਵਤੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਜੋ ਵਰਖਾ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਜੰਗ ਵ੍ਰਿਤ੍ਰ ਨਾਮਕ ਦੁਰਭਿੱਖ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੈਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਵਡੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਦਿਤਿ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਕਸ਼ਯਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ. ਵਾਮਨ ਇਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਚੀ ਅਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਯੰਤ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਜ੍ਰ ਹੈ. ਸਵਾਰੀ ਏਰਾਵਤ ਹਾਥੀ ਹੈ. ਸਭਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਧਰਮਾ ਹੈ. ਰਥਵਾਹੀ ਮਾਤਲਿ ਹੈ. ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਉੱਚੈ: ਸ਼੍ਰਵਾ ਹੈ. "ਇੰਦਰ ਸੱਦ ਬੁਲਾਯਾ ਰਾਜਭਿਖੇਕ ਨੂੰ." (ਚੰਡੀ ੩) ੪ ਵਿ—ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ। ੫ ਵਿਭੂਤਿ ਵਾਲਾ. ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ.

ਇੰਦਰਾਸਣ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ.

ਇਦਰਾਕ. ਅ ادراک ਸੰਗਯਾ—ਪਾਉਣਾ. ਮਾਲੂਮ. ਕਰਨਾ. ਸਮਝਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਦਰਕ ਹੈ.

ਇੰਦਰਾਜ. ਦੇਖੋ,ਇੰਦਿਰਾਜ.

ਇੰਦਰਾਨੀ. ਦੇਖੋ,ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ.

ਇੰਦਵ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ,ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੦.

ਇੰਦਾਸਣ. ਸੰ. ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ. ਸ਼ਾਹੀ ਤਖ਼ਤ। ੨ ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ. "ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇੰਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ." (ਸੋਦਰੁ)

ਇੰਦਾਸਣਿ. ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਉੱਤੇ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦਾਸਣ ੨.

ਇਦਾਨੀ. ਸੰ. इदानीम्. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣ ਇਸ ਵੇਲੇ. ਇਸ ਸਮੇਂ.

ਇੰਦਿਰਾ. ਸੰ. इन्दिरा. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ। ੨ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ. ਕਮਲਾ. ਰਮਾ. "ਇੰਦਿਰਾ ਕੇ ਮੰਦਿਰ ਪੈ ਸੁੰਦਰ ਸੁਧਾਰ ਮਾਨੋ ਹੀਰਨ ਕੀ ਪੰਕਤੀ ਖਚੀ ਹੈ ਦੁਤਿ ਰਾਸਿ ਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇੰਦਿਰਾਜ. ਅ اندراج ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਹੀ (ਰਜਿਸਟਰ) ਆਦਿਕ ਤੇ ਲਿਖ ਲੈਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਇੰਦਿਰਾ ਮੰਦਿਰ. ਕਮਲ. ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਘਰ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੱਛਮੀ ਕਮਲ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦਿਰਾ ੨.

ਇੰਦੀਬਰ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦੀਵਰ.

ਇੰਦੀਯਾ. ਅ عندیہ ਖ਼ਿਆਲ. ਮਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਇੰਦੀਵਰ. ਸੰ. इन्दीवर. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਲਾ ਕਮਲ। ੨ ਕਮਲ. "ਲੋਚਨ ਇੰਦੀਵਰੰ ਸੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਇੰਦੁ. ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. "ਮੈਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮੈਲਾ ਇੰਦੁ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਮੇਘ. ਬੱਦਲ. "ਇੰਦੁ ਵਰਸੈ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. इन्दु, ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੪ ਕਪੂਰ। ੫ ਇੱਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਇੰਦੁਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦੁ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਬੁਧ.

ਇੰਦੁਤੁੰਡੀ. ਵਿ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੇਹੇ ਮੁਖ ਵਾਲੀ. ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ.

ਇੰਦੁਬਧੂ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰ ਵਧੂ.

ਇੰਦੁਮਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਕਾਂਤਾ ਮਣਿ, ਜੋ ਵਡੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰਵਦੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ. ੨ ਦੇਖੋ, ਰੇਖਤਾ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ).

ਇੰਦੁਮਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਰਣਮਾਸੀ. ਪੁਨਯਾ ਤਿਥਿ, ਜਿਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੰਦੁ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਪੂਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਿਦਰਭਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਦੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਵਯੰਵਰ ਵਿੱਚ ਰਘੁ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਜਾ ਅਜ ਨੂੰ ਵਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਜ. "ਇੰਦੁਮਤੀ ਹਿਤ ਅਜ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਜਿਮ ਗ੍ਰਿਹ ਤਜ ਲਿਯ ਜੋਗ." (ਰਾਮਾਵ)

ਇੰਦੁਰ. ਸੰ. इन्दुर. ਸੰਗਯਾ—ਚੂਹਾ. ਮੂਸ.

ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦੁ (ਅਤੇ) ਇੰਦ੍ਰ.

ਇਦੰ. ਸੰ. इदम्. ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ. "ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਸੰਨਮਿਦੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ਪ੍ਰਸੰਨੰ—ਇਦੰ.

ਇਦੰਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇਹ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਅਰਥਾਤ ਅਪਣੱਤ. "ਸੰਬੰਧਿਨ ਮੇ ਲਖੋ ਇਦੰਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦਰ. "ਇੰਦ੍ਰ ਕੋਟਿ ਜਾਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ੨ ਕੁਟਜ ਬਿਰਛ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਜੌਂ ਅਤੇ ਕੁਟਜ। ੩ ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਛਬੀਹਵਾਂ ਨਛਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਐਂਦ੍ਰ, ਐਂਦ੍ਰਕ ਅਤੇ ਯੋਗ ੧੫.

ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਕਸ਼੍ਯਪ, ਤਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜਮੀਨ. ਭੂਮਿ. (ਸਨਾਮਾ)

ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣ. ਵਿ—ਇੰਦ੍ਰਾਨ ਇੰਦ੍ਰ. ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਭੀ ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣ." (ਜਾਪੁ)

ਇੰਦ੍ਰ ਸੁਤ ਆਯੁਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜੁਨ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰ ਧਨੁਖ ਅਤੇ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਇੰਦ੍ਰਸੈਨ. ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ। ੨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਸ਼ਹਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸੁਧਰਸੇਨ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ.

ਇੰਦ੍ਰਚਾਪ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਧਨੁਖ.

ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰਿਖੀ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ (ਫਸਾਉਣ) ਲਈ ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦ੍ਰ, ਬਹੁਤ ਜਾਲ ਬਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ ਹੈ.

ਇੰਦ੍ਰਜੀਤ. ਸੰ. इन्द्रजित. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਘਨਾਦ. ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ.

ਇੰਦ੍ਰਜੌਂ. ਸੰ. इन्द्रयव—ਇੰਦ੍ਰਯਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ (ਕੁਟਜ) ਬਿਰਛ ਦੇ ਬੀਜ, ਜੋ ਜੌਂ ਜੇਹਾ ਆਕਾਰ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. L. Holarrhena antidysenterica. ਦੇਖੋ, ਕੁਟਜ ੩.

ਇੰਦ੍ਰਤ੍ਵ, ਇੰਦ੍ਰਤ੍ਵ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰਪੁਣਾ. ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ. "ਇੰਦ੍ਰਤ੍ਵ ਦੇਤ ਜਜਾਤਿਹਿਂ ਭਏ," (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੭) ੨ ਰਾਜ੍ਯ. ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ.

ਇੰਦ੍ਰਦੌਨ, ਇੰਦ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ } ਦੇਖੋ, ਗਜੇਂਦ੍ਰ ੩.

ਇੰਦ੍ਰਧਨੁ, ਇੰਦ੍ਰਧਨੁਖ } ਸੰ. इन्द्र धनुष. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਲ ਦੇ ਕਿਣਕਿਆਂ ਉੱਪਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣਾਂ ਦਾ ਰੰਗ, ਜੋ ਕਮਾਣ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸੁਰਚਾਪ. ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਪੀਂਘ. ਫ਼ਾ—ਕ਼ਮਾਨੇ ਰੁਸ੍ਤਮ. ਅ਼ قوس قزح ਕ਼ੌਸ ਕ਼ਜ਼ਹ਼. Rain-bow.

ਬਾਈਬਲ (Bible) ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਹਜਰਤ ਨੂਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਲੈ ਤੋਂ ਬਚਾਕੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਨੇਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਦੇ ਪ੍ਰਲੈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ. ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਆਪਣੀ ਕਮਾਣ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਥਾਪੀ, ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਾਵੇ. ਦੇਖੋ, Gen ਕਾਂਡ ੯, ਆਯਤ ੧੩, ੧੪, ੧੫.

ਇੰਦ੍ਰ ਪਥ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸ੍ਥ.

ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਾਵਤੀ. "ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਮਹਿ ਸਰਪਰ ਮਰਣਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸ੍ਥ. ਸੰ. इन्द्रप्रस्थ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਖਾਂਡਵ ਵਨ (ਬਨ) ਜਲਾਕੇ ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਬਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਗਰ. ਜੋ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ. "ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸ੍ਥ ਮੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੂ ਰਹੇ ਮਾਸ ਤਬ ਚਾਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਇੰਦ੍ਰਬਧੂ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਵਧੂ. "ਮੱਤਗਯੰਦਨ ਇੰਦ੍ਰਬਧੂ." (ਰਾਮਾਵ)

ਇੰਦ੍ਰਮਤੀ. ਇੰਦੁਮਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਠ ਆਇਆ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਉਂਕੜ ਨੂੰ ਰਾਰਾ ਸਮਝਕੇ ਇਹ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਇੰਦ੍ਰਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਅਮਰਾਵਤੀ. ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ. "ਇੰਦ੍ਰਲੋਕ ਸਿਵਲੋਕਹਿ ਜੈਬੋ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ)

ਇੰਦ੍ਰਵਜ੍ਰਾ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਤ, ਤ, ਜ, ਗ, ਗ. SSI, SSI, ISI, SS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਆਨੰਦ ਮੂਲੰ ਜਨ ਗ੍ਯਾਨ ਦਾਤਾ
ਸ਼ਤ੍ਰੂਨ ਸੂਲੰ ਧਨ ਧਾਮ ਤ੍ਰਾਤਾ. × × ×

ਇੰਦ੍ਰਵਧੂ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਚਿ. ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ। ੨ ਚੀਚ ਵਹੁਟੀ. ਲਾਲ ਮਖ਼ਮਲ ਜੇਹੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਜੀਵ. ਜੋ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਵੀਰ ਵਹੁਟੀ. ਦੇਖੋ, ਚੀਰਵਹੁਟੀ.

ਇੰਦ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ. ਸ਼ਚਿ। ੨ ਲਛਮੀ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦਿਰਾ. "ਸਾਗਰ ਇੰਦ੍ਰਾ ਅਰੁ ਧਰਤੇਵ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਇੰਦ੍ਰਾਇਨ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਾਯਨ.

ਇੰਦ੍ਰਾਸਣ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ.

ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉੱਤੇ। ੨ ਰਾਜ—ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ. "ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ਬੈਠੇ." (ਜਪੁ)

ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ. ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ (ਤਖ਼ਤ).

ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਸ਼ਚੀ.

ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ. ਵਿ—ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ. ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ. ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ.

ਇੰਦ੍ਰਾਨੁਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਅਨੁਜ (ਛੋਟਾ ਭਾਈ). ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ.

ਇੰਦ੍ਰਾਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੌੜਤੁੰਮਾ. ਤੁੰਮਾ। ੨ ਕੌੜ ਤੁੰਮੇ ਦੀ ਬੇਲ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇੰਦ੍ਰਵਾਰੁਣੀ ਭੀ ਹੈ. L. Cucumis Colocynthis. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਮਾ.

ਇੰਦ੍ਰਾਯੁਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਵਜ੍ਰ.

ਇੰਦ੍ਰਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ). ਇੰਦ੍ਰਜੀਤ. ਮੇਘਨਾਦ. "ਇੰਦ੍ਰਾਰਿ ਵੀਰ ਕੁਪਯੋ ਕਰਾਲ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਦੈਤ੍ਯ. ਅਸੁਰ. ਰਾਖਸ.

ਇੰਦ੍ਰਾਵਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ. ਅਮਰਾਵਤੀ.

ਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਇੰਦ੍ਰੀ ਸੰ. इन्द्रिय. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿਕ ਵਿਸਿਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰਲੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਅਸਥੂਲ ਅੰਗ। ੨ ਉਹ ਸ਼ਕਤਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕੀਤੇ ਹਨ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨੇਂਦ੍ਰਿਯ, ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯ.[1] ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮਿਲਾਕੇ ਗਿਆਰਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ. "ਇੰਦ੍ਰੀ ਏਕਾਦਸ਼ ਪਰਕਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਰਿ ਰਾਖੈ ਵਾਸਿ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਲਿੰਗ. ਜਨਨੇਂਦ੍ਰਿਯ. ਉਪਸ੍ਥ। ੪ ਤ੍ਵਚਾ. ਸਪਰਸ਼ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰੀ. "ਨੈਨੂ ਨਕਟੂ ਸ੍ਰਵਨੂ ਰਸਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਹਿਆ ਨ ਮਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਨੇਤ੍ਰ ਨੱਕ ਕੰਨ ਜੀਭ ਅਤੇ ਤ੍ਵਚਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆਂ.

ਇੰਦ੍ਰੀਜਿਤ. ਸੰ. इन्द्रियजित वि—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ. "ਇੰਦ੍ਰੀਜਿਤ ਪੰਚ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਿਤ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਇੰਦ੍ਰੇਣੀ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ. ਯੌ. ਐਂਦ੍ਰ ਕਸ਼ਜਪ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ (ਰਾਜਾ). ਉਸ ਦੀ ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. "ਇੰਦ੍ਰੇਣੀ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ." (ਸਨਾਮਾ)

ਇੰਧ. ਸੰ. इन्ध् ਧਾ ਚਮਕਣਾ. ਜ੍ਵਲਨ. ਮੱਚਣਾ. ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਹੋਣਾ.

ਇੰਧਣ, ਇੰਧਨ, ਇੰਧਮ ਸੰ. इन्धन ਅਤੇ इध्म. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲਾਉਣ ਦੀ ਲੱਕੜ. ਬਾਲਣ. ਦੇਖੋ, ਈਂਧਨ। ੨ ਹਵਨ ਅਤੇ ਜੱਗ ਦੀ ਅਗਨਿ ਦਾ ਬਾਲਣ. ਸਮਿਧਾ.

ਇਧਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਪਾਸੇ. ਏਧਰ. ਇਸ ਤਰਫ.

ਇਨ. ਸਰਵ—ਇਸ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਇਨ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੀ ਘਨੇਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. इन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ। ੩ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ.

ਇਨਸ਼ਾ. ਅ਼ انشا। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੇਖ. ਲਿਖਤ. ਲਿਪਿ. ਤਹਰੀਰ। ੨ ਰਚਨਾ. ਤਸਨੀਫ। ੩ ਆਰੰਭ.

ਇਨਸ਼ਾ ਅੱਲਾ. ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ. ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ.

ਇਨਸਾਂ, ਇਨਸਾਨ ਅ਼ انسان। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਮੀ. ਮਨੁੱਖ.

ਇਨਸਾਫ. ਅ਼ انصاف। ਇਨਸਾਫ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸਫ਼ ਨਿਸਫ਼ (ਅੱਧੋ ਅੱਧ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੋ ਖੰਡ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਨਿਤਾਰਨਾ. ਨ੍ਯਾਯ. ਨਿਆਂ.

ਇਨਹਿਰਾਫ. ਅ਼ انحراف। ਇਨਹ਼ਿਰਾਫ਼. ਮੂੰਹ ਫੇਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ। ੨ ਹੁਕਮ ਫੇਰਨਾ. ਨਾਫ਼ਰਮਾਨੀ ਕਰਨੀ.

ਇਨਕਾਰ. ਅ਼ انکار। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਸ੍ਵੀਕਾਰ. ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ. ਨਾਂਹ.

ਇੰਨਣ. ਦੇਖੋ, ਇੰਧਨ. "ਇੰਨਣ ਜਾਲ ਤਵੇ ਨੋ ਤਾਵੈ." (ਭਾਗੁ)

ਇਨਫ਼ਿਰਾਗ਼. ਅ਼ انفراغ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਲ੍ਹ. ਛੁੱਟੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ਰਾਗ਼ਤ ਹੈ.

ਇਨਬਿਸਾਤ਼. ਅ਼ انبساط। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਬਸਤ਼ (ਖੁਲ੍ਹ ਆਜ਼ਾਦੀ) ਹੈ.

ਇਨ ਬਿਧਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਸੇ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਉਂ। ੨ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ. "ਇਨ ਬਿਧਿ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਇਨਾ. ਵਿ—ਏਤਾਵਨ. ਇਤਨਾ. ਇਸ ਕ਼ਦਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇਨ੍ਹਾ.

ਇਨਾਇਤ. ਦੇਖੋ, ਇਨਾਯਤ.

ਇ਼ਨਾਨ. ਅ਼ عنان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਗ. ਲਗਾਮ ਦੀ ਡੋਰ। ੨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਪਦਾਰਥ। ੩ ਵਿਰੋਧ. ਮੁਖ਼ਾਲਿਫ਼ਤ.

ਇਨਾਮ. ਅ਼ انعام। ਇਨਅ਼ਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. ਪੁਰਸਕਾਰ

ਇ਼ਨਾਯਤ. ਅ਼ عنایت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਪਾ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ। ੨ ਪ੍ਰਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼.

ਇਨਾਯਤਖ਼ਾਨ. ਰਾਹੋਂ ਦਾ ਹਾਕਿਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਜਿੱਤਕੇ ਰਾਹੋਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ.

ਇਨੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ. "ਇਨੀ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝਿਆ ਜਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੪) ੨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ੩ ਇਤਨੀ. ਏਤੀ.

ਇੰਨੂ. ਦੇਖੋ, ਏਙੂਆ.

ਇਨੇਹਾ, ਇਨੇਹੀ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਜੇਹਾ. ਐਸੀ. "ਚੰਦਨ ਭਗਤਾਂ ਜੋਤਿ ਇਨੇਹੀ ਸਰਬੇ ਪਰਮਲ ਕਰਣਾ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਇਨ੍ਹਾ. ਸਰਵ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. ਇਨ ਕੋ। ੨ ਏਨ੍ਹਾ ਨੇ. ਇਨ੍ਹੋ ਨੇ.

ਇਫਜਾਲ. ਅ਼ افضال। ਇਫ਼ਜ਼ਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਭਾਵ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ਜ਼ਲ ਹੈ.

ਇਫ਼ਤਰਾ. ਅ਼ افترا। ਇਫ਼ਤਿਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਦਾ। ੨ ਤੁਹਮਤ। ੩ ਬੋਹਤਾਨ. ਮੁਬਾਲਿਗ਼ਾ. ਅਤਿਸ਼ਯੋਕ੍ਤਿ। ੪ ਝੂਠ. ਅਸਤ੍ਯ. "ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ, ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰ ਨ ਜਾਇ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ) ਜੇ ਦਿਲ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਵੇਦ ਕ਼ੁਰਾਨ ਆਦਿ ਇਫ਼ਤਰਾ ਹਨ.

ਇਫਤਰਾਕ. ਅ਼ افتراق। ਇਫ਼ਤਰਾਕ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁਦਾਈ. ਵਿਛੋੜਾ. ਹਿਜਰ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ਰਕ਼ ਹੈ.

ਇਫ਼ਰਾਤ਼. ਅ਼ افراط। ਅਧਿਕਤਾ. ਜ਼ਯਾਦਤੀ.

ਇ਼ਫ਼ਰੀਤ. ਅ਼ عفریت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿੰਨ. ਦੇਉ। ੨ ਵਿ—ਬਲਵਾਨ. ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ.

ਇਫ਼ਲਾਸ. ਅ਼ افلاس। ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਿਦ੍ਰਤਾ. ਮੁਫ਼ਲਿਸੀ. ਨਿਰਧਨਤਾ.

ਇਫ਼ਾਕ਼ਹ. ਅ਼ افاقه। ਦੇਖੋ, ਅਫਾਕਾ.

ਇਬ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੁਣ. ਇਸ ਸਮੇਂ. ਅਬ. "ਇਬ ਕੇ ਰਾਹੇ ਜੰਮਨਿ ਨਾਹੀ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆਂ) ਹੁਣ ਦੇ ਬੀਜੇ ਖੇਤ ਜੰਮਦੇ (ਉਗਦੇ) ਨਹੀਂ.

ਇਬ ਤਬ. ਦੇਖੋ, ਅਬ ਤਬ. "ਇਬ ਤਬ ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਈ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਇਬਤਿਦਾ. ਅ਼ ابتدا। ਇਬਤਿਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰੰਭ. ਮੁੱਢ. ਆਦਿ।

---

[1] ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯ-ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਮੂੰਹ, ਗੁਦਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ. ਗ੍ਯਾਨੇਂਦ੍ਰਿਯ-ਕੰਨ, ਤ੍ਵਚਾ, ਨੇਤ੍ਰ, ਜੀਭ ਅਤੇ ਨੱਕ.

੨ ਉਤਪੱਤਿ.

ਇਬਨ. ਅ਼ ابن ਬੇਟਾ. ਪੁਤ੍ਰ.

ਇ਼ਬਰਤ. ਅ਼ عبرت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਸੀਹਤ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ. ਸਿਖ੍ਯਾ ਲੈਣੀ.

ਇਬਰਾਹੀਮ. ਅ਼ ابراہیم ਹੀ. ਅਬਰਾਹਮ Abraham. ਵਿ—ਕ਼ੌਮ ਦਾ ਬਾਨੀ. ਵੰਸ਼ ਦਾ ਮੁਖੀਆ।

੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕ਼ੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪੈਗ਼ੰਬਰ, ਜੋ ਨੂਹ ਦੀ ੧੧ ਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਜ਼ਰ (ਤੇਰਾਹ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਸਾਰਾਹ" ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਫੇਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ "ਹਾਜਿਰਾ" (Hagar) ਨਾਮਕ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ. ਜਿਸ ਤੋਂ "ਇਸਮਾਈਲ" ਪੁਤ੍ਰ ਜੰਮਿਆ. ਸਮਾ ਪਾਕੇ ਸਾਰਾਹ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਭੀ "ਇਸਹਾਕ" ਪੁਤ੍ਰ ਜੰਮਿਆ. ਜਦ ਸਾਰਾਹ ਦੇ ਆਪਣੀ ਔਲਾਦ ਹੋਪਈ, ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੌਕਣਾ ਦਾ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ. ਸਾਰਾਹ ਦੇ ਆਖੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਹਾਜਿਰਾ ਨੂੰ ਇਸਮਾਈਲ ਸਮੇਤ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ਮ ਜ਼ਮ.

ਇਸਹਾਕ ਦੀ ਔਲਾਦ ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਯਹੂਦੀ ਤੇ ਈਸਾਈ ਚੱਲੇ. ਅਤੇ ਇਸਮਾਈਲ ਦੀ ਔਲਾਦ ਕ਼ੁਰੈਸ਼ ਵੰਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਪੈਦਾ ਹੋਏ.

ਸੁੰਨਤ (ਖ਼ਤਨਹ) ਦੀ ਰਸਮ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਹੀ ਚਲਾਈ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਿਸੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਯਹੂਦੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰਸਮ ਨੂੰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦ੍ਵਾਰਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਹ਼ੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਈਸਾਈ ਭੀ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਹਜਰਤ ਈਸਾ ਦੀ ਭੀ ਸੁੰਨਤ ਹੋਈ ਸੀ. ਅਤੇ ਐਬਸੀਨੀਆਂ ਦੇ ਈਸਾਈ ਹੁਣ ਤੋੜੀ ਭੀ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਜਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਸੁੰਨਤ ਆਪ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਉਸ ਦੀ ਉ਼ਮਰ ੯੯ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ. ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੂੰ ਖ਼ਲੀਲੁੱਲਾ (ਅੱਲਾ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ੧੭੫ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ. ਉਸ ਦੀ ਕਬਰ ਹਰੂੰ (Hebron) ਫ਼ਿਲਸ੍ਤੀਨ (Palestine) ਵਿੱਚ ਯਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ.

ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ—"ਸਕਤਿ ਸਨੇਹ ਕਰਿ ਸੁੰਨਤਿ ਕਰੀਐ, ਮੈ ਨ ਬਦਉਗਾ ਭਾਈ!"[1] ਅਰਥ ਕਰਦੇਹੋਏ ਗ੍ਯਾਨੀ, ਇੱਕ ਲੋਕਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਾਹ ਨੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਣ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਾਜਿਰਾ ਨਾਲ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰੇ, ਜੇ ਕਰੇਗਾ ਤਦ ਭਾਰੀ ਦੰਡ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰੰਤੂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਭੰਗ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਰਾਹ ਨੇ ਪਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਵਡੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਛੋਟੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਮੁੱਛਾਂ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਾ ਅਵਰਣ ਰੂਪ ਮਾਸ ਕੱਟਕੇ ਪ੍ਰਣਭੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਾਇਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ. ਚਾਹੋ ਏਹ ਕਥਾ ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਬੀਜ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾਹ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਹਾਜਿਰਾ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਅਤੇ ਸੁੰਨਤ ਦੀ ਰਸਮ ਇਬਰਾਹੀਮ ਤੋਂ ਚੱਲੀ।

੩ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਈਸਾਇਨ ਦਾਸੀ "ਮੇਰੀ" ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ, ਅਤੇ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ੪ ਬਲਖ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਇਬਰਾਹੀਮ ਅਧਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਹ ਰਾਜ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੫ ਦੇਖੋ, ਬਹਮੀਸ਼ਾਹ.

ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਦੀ. ابراہیم لودی ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਲੋਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸਨ ੧੫੧੭ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ. ੨੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੫੨੬ (ਸੰਮਤ ੧੫੮੩) ਨੂੰ ਪਾਨੀਪਤ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ[2] ਅਤੇ ਲੋਦੀਵੰਸ਼ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਮਿਟਾਕੇ ਮੁਗ਼ਲਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਣਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ, ਨੰ: ੨੯.

ਇਬਰਾਨੀ. ਅ਼ عبرانی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਲਸ੍ਤੀਨ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬੋਲੀ. ਹੀਬ੍ਰੂ (Hebrew). ੨ ਯਹੂਦੀ. Jew.

ਇਬਲੀਸ[3]. ਅ਼ ابلیس ਵਿ—ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੈਤ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਬਲੀਸ ਅਤੇ ਸੈਤਾਨ.

ਇਬਲੀਸੀ. ਵਿ—ਸ਼ੈਤਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਸ਼ੈਤਾਨੀ. ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਇਬਲੀਸ.

ਇਬੜੌ. ਇਤਨਾ ਵਡਾ. "ਇਬੜੌ ਜਾਂਕੋ ਪੇਟੋ." (ਬੰਨੋ)

ਇ਼ਬਾਦਤ. ਅ਼ عبادت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਾ. ਭਗਤਿ. ਬੰਦਗੀ. "ਨ ਕੀਤੀ ਇਬਾਦਤ ਨ ਰੱਖਾ ਇਮਾਨ." (ਨਸੀਹਤ)

ਇ਼ਬਾਰਤ. ਅ਼ عبارت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਕ੍ਯਰਚਨਾ. ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਇਭ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ। ੨ ਪਰਿਵਾਰ. ਕੁਟੁੰਬ (ਕੁਟੰਬ). "ਲਜੈ ਮੰਡ ਇਭ ਸੁੰਡ ਬਾਹੁ." (ਭੂਪਭੂਸਣ)

ਇੰਭ. ਸੰ. ਇਮ੍ਭ੍. ਧਾ—ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਬਟੋਰਨਾ.

ਇਭੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਥਣੀ. ਇਭ ਦੀ ਮਦੀਨ। ੨ ਸੰ. ਇਭ੍ਯ. ਵਿ—ਹਾਥੀ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਹਾਥੀ ਹੋਵੇ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ। ੪ ਮਹਾਵਤ। ੫ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ੪੫੩.

ਇੰਭੀ. ਦੇਖੋ, ਇਭੀ.

ਇਮ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਵੰ. ਐਸੇ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਸ ਢਬ. ਇਉਂ। ੨ ਫ਼ਾ ام ਸਰ੍ਵ—ਈਂ ਦਾ ਸਰੂਪ. ਜਿਵੇਂ—ਇਮਸ਼ਬ. ਇਮਰੋਜ

---

[1] ਆਸਾ ਕਬੀਰ.

[2] ਪਾਨੀਪਤ ਤਸੀਲ ਪਾਸ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਕਬਰ ਸਾਧਾਰਣ ਬਣੀ ਹੋਈ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

[3] ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ "ਇਲੀਬਿਸ਼" ਨਾਉਂ ਦਾ ਦੈਂਤ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਸ਼ਾਯਦ ਇਹੀ ਇਬਲੀਸ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੰਡਲ ੧, ਮੰਤ੍ਰ ੩੩.

(ਇਸ ਰਾਤ. ਇਸ ਦਿਨ) ਆਦਿ.

ਇਮਸ਼ਬ. ਫ਼ਾ امشب ਅੱਜ ਦੀ ਰਾਤ.

ਇਮਕਾਨ. ਅ਼ امکان ਮੁਮਕਿਨ ਹੋਨਾ. ਹੋ ਸਕਣਾ. ਸੰਭਵ ਹੋਣਾ.

ਇਮਤਹਾਨ, ਇਮਤਿਹ਼ਾਨ ਅ਼ امتحان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਾ (ਪਰੀਖ੍ਯਾ). ਜਾਂਚ. Examination.

ਇਮਤਿਯਾਜ਼. ਅ਼ امتیاز ਮੈਜ਼ (ਜੁਦਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਫ਼ਰਕ਼ ਕਰਨਾ. ਭੇਦ ਕਰਨਾ.

ਇਮਦਾਦ. ਅ਼ امداد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਦਦ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਹਾਇਤਾ.

ਇਮਰੋਜ਼. ਫ਼ਾ امروز ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ.

ਇਮਲਾ. ਅ਼ املا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਖਣ ਦਾ ਢੰਗ. ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਯਥਾਯੋਗ ਵਰਤਣਾ. Orthography.

ਇਮਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅਮਲੀ ੩.

ਇਮਾਂ, ਇਮਾਨ ਦੇਖੋ, ਈਮਾਨ. "ਅਮੀਕੁਲ ਇਮਾਂ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਗੰਭੀਰ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਇਮਾਨਤ. ਦੇਖੋ, ਅਮਾਨਤ.

ਇਮਾਮ. ਅ਼ امام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ. ਧਰਮ ਦਾ ਆਚਾਰਯ. "ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਇਮਾਮਸਾਫੀ। ੨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੩ ਆਗੂ. ਪੇਸ਼ਵਾ। ੪ ਮਾਲਾ ਦਾ ਸਿਰੋਮਣਿ ਮਣਕਾ. "ਮੇਰੁ ਇਮਾਮ ਰਲਾਇਕੈ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨ ਨਾਉਂ ਗਣਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ੫ ਇਮਾਮ ਸ਼ਬਦ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਲਈ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ੧੧, ਆਯਤ ੨੦.

ਇਮਾਮਸਾਫੀ. ਫ਼ਾ امام شافعی ਇਮਾਮਸ਼ਾਫ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ— ਸੁੰਨੀ ਫ਼ਿਰਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਚਾਰਯ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨੀ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਇਮਾਮਸ਼ਾਫ਼ਈ. ਸ਼ਾਫ਼ਈ ਇਮਾਮ ਦਾ ਚੇਲਾ. ਭਾਵ, ਸੁੰਨੀ. "ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ." (ਅਕਾਲ) ਕੋਈ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ (ਸ਼ੀਆ) ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਇਮਾਮ ਸ਼ਾਫ਼ਈ (ਸੁੰਨੀ) ਹੈ.

ਇਮਾਮ ਬਖ਼ਸ਼. ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਜਗਤੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮੋਇਆ.

ਇਮਾਮ ਬਾੜਾ. ਫ਼ਾ امام باڑہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਨਾਉਂ ਜੋ ਮੁਹੱਰਮ ਵਿੱਚ ਤਾਜ਼ੀਏ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਬਣ ਦਾ ਅਹਾਤਾ[1], ਜੋ ਕਰਬਲਾ ਦੀ ਨਕਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕਰਬਲਾ.

ਇ਼ਮਾਮਾ. ਅ਼ عمامہ ਦਸਤਾਰ. ਸਰਬੰਦ। ੨ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ, ਜੋ ਕਵਚ ਨਾਲ ਪਹਿਨੀਦਾ ਹੈ.

ਇਮਾਮੁੱਦੀਨ. ਦੇਖੋ, ਅਜ਼ੀਜ਼ੁੱਦੀਨ.

ਇਮਾਰਤ. ਅ਼ عمارت ਇ਼ਮਾਰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਮੀਰ. ਉਸਾਰੀ। ੨ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਕਾਨ। ੩ ਅ਼ امارت ਅਮੀਰੀ ਭਾਵ. ਅਮੀਰਪੁਣਾ.

ਇਮਾਲਹ, ਇਮਾਲਾ ਅ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੁਕਣ (ਮਾਯਲ ਹੋਣ) ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਆ ਦਾ ਏ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਜੈਸੇ— ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਹਸੇਬ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਕਤੇਬ ਆਦਿ.

[1] ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਲਖਨਊ ਦਾ ਇਮਾਮਬਾੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੈ.

ਇਮਿ. ਦੇਖੋ, ਇਮ.

ਇਮੀ. ਇਮ ਹੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਐਸੇ ਹੀ. ਯੌਂਹੀ. ਇਵੇਂ ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਇਮ.

ਇਯੰ. ਸੰ. इयम्. ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ.

ਇਰਸ਼ਾਦ. ਅ਼ ارشاد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਸ਼ਦ (ਠੀਕ ਰਸਤੇ ਪੁਰ ਚਲਣਾ). ਇਰਸ਼ਾਦ ਠੀਕ ਰਸਤੇ ਪੁਰ ਚਲਾਉਣਾ। ੨ ਭਾਵ—ਹੁਕਮ. ਆਗ੍ਯਾ.

ਇਰਸਾਲ. ਅ਼ ارسال ਰਸਲ (ਭੇਜਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਭੇਜਣਾ.

ਇਰਖਾ. ਦੇਖੋ, ਈਰਖਾ.

ਇਰਣ. ਦੇਖੋ, ਈਰਣ.

ਇਰਣੀ. ਵਿ—ਈਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਪ੍ਰੇਰਣ ਵਾਲੀ. "ਨਮੋ ਪੋਖਣੀ ਸੋਖਣੀ ਸਰਬ ਇਰਣੀ." (ਚੰਡੀ ੨) ੨ ਇਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਵਾਲੀ.

ਇਰਤਬਾਤ਼. ਅ਼ ارتباط ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਗਾਉ. ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਰਬਤ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬੰਨ੍ਹਣਾ.

ਇਰਮ. ਅ਼ ارم ਇੱਕ ਬਾਗ, ਜੋ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ੱਦਾਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰਗ ਦੇ ਬਾਗ ਅਦਨ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ.

ਇਰਮਨ. ਫ਼ਾ ارمن ਸੰਗ੍ਯਾ—ਈਰਾਨ, ਰੂਮ ਅਤੇ ਫ਼ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਰਮੇਨੀਆ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਇਰਮਨੀ. ਵਿ—ਇਰਮਨ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਆਰਮੇਨੀਅਨ. Armenian. "ਇਮਰਨੀ ਰੂਮੀ ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਨਦਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਰੂਮੀ ਜੰਗੀ.

ਇਰਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੨ ਨਦੀ। ੩ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦੀ ਮਾਤਾ। ੪ ਸ਼ਰਾਬ। ੫ ਵਾਣੀ (ਬਾਣੀ) ੬ ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ਅੰਨ, ਅਨਾਜ.

ਇ਼ਰਾਕ਼ ਅ਼ عراق ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਿਆ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ. ਕਛਾਰ। ੨ ਈਰਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ, ਜੋ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਪੂਰਵ ਹੈ। ੩ ਫ਼ਾਰਸ ਅਤੇ ਅ਼ਰਬ ਦੇ ਮੱਧ, ਦਰਿਆ ਦਜਲਾ ਅਤੇ ਫ਼ਰਾਤ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜੋ ਇ਼ਰਾਕ਼ੇ ਅ਼ਰਬ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਗਦਾਦ ਅਤੇ ਬਸਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਰ ਹਨ. Mesopotamian। ੪ ਅੰਗਣ. ਸਹ਼ਨ. ਵੇਹੜਾ। ੫ ਚਮਨ। ੬ ਦੇਖੋ, ਅਰਾਕ.

ਇ਼ਰਾਕ਼ੀ. ਅ਼ عراقی ਵਿ—ਇ਼ਰਾਕ਼ ਦੇਸ਼ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਇਰਾਕ ਦਾ ਘੋੜਾ। ੩ ਖ਼ਾ—ਟੱਟੂ, ਟੈਰਾ। ੪ ਘੋੜਾ, ਚਾਹੋ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਵੇ.

ਇਰਾਦਾ. ਅ਼ ارادہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਕਲਪ. ਫੁਰਣਾ. "ਜੰਗ ਇਰਾਦਾ ਕੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਇੱਛਾ। ੩ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਯਕੀਨ.

ਇਰਾਵਤੀ. ਐਰਾਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਰਾਵੀ.

ਇਰਾਵਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਰਾ (ਜਲ) ਵਾਲਾ. ਵਾਰਿਧਿ. ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਐਰਾਵਤ ਨਾਗ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

ਇਰੰਡ. ਦੇਖੋ, ਏਰੰਡ. "ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਇਰੰਡ ਖਰਬੂਜਾ. ਦੇਖੋ, ਪਪੀਤਾ.

ਇਲ. ਸੰਗਜਾ—ਚੀਲ. ਚਾਂਵਡਾ. ਇਲੁ. ਦੇਖੋ, ਚਿੱਲ. "ਜਿਥੇ ਡਿਠਾ ਮਿਰਤ ਕੋ, ਇਲ ਬਹਿਠੀ ਆਇ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਇਲ੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਭੇਜਣਾ. ਨੀਂਦ ਲੈਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ. ਸਿੱਟਣਾ. ਫੈਲਾਉਣਾ.

ਇਲਹਾਮ. ਅ਼ الہام ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਵੱਲੋਂ ਉਤਰਨਾ. ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਆਗਜਾ ਦਾ ਫੁਰਨਾ. Revelation.

ਇਲਜ਼ਾਮ. ਅ਼ الزام ਸੰਗਜਾ—ਕਲੰਕ. ਦੋਸ। ੨ ਦੋਸਾਰੋਪਣ. ਕਲੰਕ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਇਲਤ. ਸੰਗਜਾ—ਐਲੋ। ੨ ਚੰਚਲਤਾ। ੩ ਸ਼ਰਾਰਤ। ੪ ਅ਼ علت ਇ਼ੱਲਤ. ਕਾਰਣ. ਸਬਬ. ਹੇਤੁ। ੫ ਰੋਗ.

ਇਲਤਿ. ਵਿ—ਇੱਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਰੀਰ. ਇੱਲਤੀ. "ਇਲਤਿ ਕਾ ਨਾਉ ਚਉਧਰੀ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਇਲਤ ੪. ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹੇ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਸਿਹਾਰੀ ਆਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤਿ ਰਹਿਮਤਿ ਆਦਿ.

ਇਲਤਿਜਾ. ਅ਼ التجا ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਅਰਦਾਸ। ੨ ਰਖਜਾ (ਰਕ੍ਸ਼ਾ).

ਇਲਤਿਮਾਸ. ਅ਼ التماس ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਬੇਨਤੀ. ਅਰਦਾਸ। ੨ ਤਲਾਸ਼. ਢੂੰਡ। ੩ ਰੁਚੀ. ਇੱਛਾ.

ਇ਼ਲਮ. ਅ਼ علم ਸੰਗਜਾ—ਗਜਾਨ. ਵਿਦਜਾ. ਜਾਣਨਾ. ਦੇਖੋ, ਵਿਦਜਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਇ਼ਲਮ ਦੇ ਭੇਦ.

ਇਲ ਮਲਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਇਲ ਅਤੇ ਮਲਾਲੀ. "ਇਲ ਮਲਾਲੀ ਗਿਦੜ ਛਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ਇਲੁ, ਕਾਲ ਕੜਛੀ (ਸ਼ਜਾਮਾ). ਗਿੱਦੜਾਂ ਦਾ ਬੋਲਣਾ, ਛਾਰ (ਧੂੜ) ਦਾ ਉਡਣਾ (ਵਾਉਵਰੋਲੇ) ਆਦਿਕ ਸ਼ਗਨ.

ਇਲਮਾਸ. ਹੀਰਾ. ਵਜ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅਲਮਾਸ. "ਕਲਧੌਤ ਮੜ੍ਹੇ ਇਲਮਾਸ ਜਰੀ." (ਸਲੋਹ)

ਇਲਮਾਨੀ. یمانی ਅਲੀਮਾਨੀ. ਸੰਗਜਾ—ਯਮਨ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਜਾਤਿ. "ਇਲਮਾਨੀਰੁ ਹਲੱਬੀ ਮਗ਼ਰਬਿ ਕਿਰਚ ਜਨੂਬੀ ਜਾਤੀ."(ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਲਮਾਨੀ ਅਰੁ (ਅਤੇ) ਹਲੱਬੀ.

ਇਲਵਿਲਾ. ਸੰਗਜਾ—ਵਿਸ਼੍ਵਾ ਮੁਨਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਇਹ ਤ੍ਰਿਣਵਿੰਦੁ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ.

ਇਲਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਰਵਤੀ. ਦੁਰਗਾ। ੨ ਗਊ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੪ ਸਰਸ੍ਵਤੀ। ੫ ਰਾਜਾ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰੀ। ੬ ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੭ ਧਾ—ਵਿਲਾਸ ਕਰਨਾ.

ਇਲਾਇਚੀ. ਦੇਖੋ, ਇਲਾਯਚੀ.

ਇਲਾਹ. اله ਵਿ—ਪੂਜਜ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਈਸ਼੍ਵਰ. ਕਰਤਾਰ[1]. ਅੱਲਾ. "ਏ ਇਲਾਹ ! ਤੈਂ ਇਹ ਕਸ ਕੀਨਾ?" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੭੭)

[1]ਯਹੂਦੀ ਭਾਸਾ ਵਿੱਚ "ਇਲੋਹਾ" ਸ਼ਬਦ ਹੈ.

ਇਲਾਹੀ. ਅ਼ الٰہی ਵਿ—ਈਸ਼੍ਵਰੀਯ. ਕਰਤਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਰੱਬੀ. "ਗੁਰੁਮੁਖਿ ਪਾਈ ਦਾਤ ਇਲਾਹੀ." (ਭਾਗੁ)

ਇਲਾਹੀ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ.

ਇਲਾਹੀ ਕਲਾਮ. ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ. ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਬਾਣੀ। ੨ ਵੇਦ. ਬਾਈਬਲ. ਕੁਰਾਨ ਆਦਿ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਰਿਖੀ ਪੈਗ਼ੰਬਰਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸ਼੍ਰਧਾਵਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ.

ਇਲਾਕ਼. الاق ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ. ਚਮਕ.

ਇਲਾਕਾ. ਅ਼ علاقہ ਅ਼ਲਾਕ਼ਹ. ਸੰਗਜਾ—ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼। ੨ ਪ੍ਰਾਂਤ. ਦੇਸ਼। ੩ ਰਾਜ (ਰਾਜਜ)

ਇਲਾਚੀ. ਦੇਖੋ, ਇਲਾਯਚੀ.

ਇ਼ਲਾਜ. ਅ਼ علاج ਸੰਗਜਾ—ਯਤਨ. ਉਪਾਇ। ੨ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ। ੩ ਯੁਕਤਿ. ਤਦਬੀਰ.

ਇਲਾਪਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਇਲਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਰਾਜਾ.

ਇਲਾਬ੍ਰਤ. ਦੇਖੋ, ਇਲਾਵਰਤ.

ਇਲਾਮ. ਅ਼ اعلام ਇਅ਼ਲਾਮ. ਸਰਟੀਫ਼ਿਕੇਟ. ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ੀ ਪਤ੍ਰ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਪਤ੍ਰ। ੨ ਪਰਵਾਨਾ. ਆਗਜਾਪਤ੍ਰ. "ਤਬ ਕਾਜੀ ਲਿਖਦੀਨ ਇਲਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਤਾਂ ਸੋਂ ਲਰ ਕਾਜੀ ਪਹਿ ਗਈ। ਲੈ ਇਲਾਮ ਪਜਾਦਨ ਸੰਗ ਅਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩੪)

ਇਲਾਮਤ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਮਤ.

ਇਲਾਯਚੀ. ਸੰ. एला—ਏਲਾ. ਸੰਗਜਾ—ਲਾਇਚੀ. L. Alpinia Cardamomum. ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਇਹ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਕੰਠ ਸਾਫ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਗੁਰਦੇ ਅਤੇ ਮਸਾਨੇ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਛਰਦਿ (ਕ਼ਯ) ਬੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਇਲਾਯਚੀ ਦਾਣਾ. ਸੰਗਜਾ—ਇਲਾਇਚੀ ਦਾ ਬੀਜ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਇਹ ਮਿਠਾਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਘਰੀਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਨੂੰ ਮਖਾਣਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਮਖਾਣਾ.

ਇਲਾਵਰਤ. ਸੰ. इलावर्त ਅਥਵਾ इलावृत. ਸੰਗਜਾ—ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੰਬੂਦ੍ਵੀਪ ਦਾ ਇੱਕ ਖੰਡ, ਜੋ ਮਾਲਜਵਾਨ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ, ਗੰਧਮਾਦਨ ਤੋਂ ਪੂਰਵ, ਨੀਲਗਿਰਿ ਤੋਂ ਦੱਖਣ, ਅਤੇ ਨਿਸਿਦ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ.

ਇਲਾਵਾ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਵਾ.

ਇਲਾਵ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਇਲਾਵਰਤ.

ਇੱਲ. ਦੇਖੋ, ਇਲ ਅਤੇ ਚਿੱਲ.

ਇੱਲਤੀ. ਦੇਖੋ, ਇਲਤਿ ੧.

ਇੱਲਾ. ਅ਼ الّا ਵਜ—ਪਰੰਤੂ. ਲੇਕਿਨ. ਪਰ.

ਇਲ੍ਵਲ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਸਿੰਹਿਕਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ

ਵਿਪ੍ਰਚਿੱਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭਾਈ 'ਵਾਤਾਪਿ' ਨੂੰ ਮੀਢਾ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਰਿੰਨ੍ਹਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਭੋਜਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਵਾਤਾਪਿ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ, ਤਦ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ. ਇਸ ਤਰਾਂ ਬੇਅੰਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਲ੍ਵਲ ਨੇ ਮਾਰੇ. ਪਰ ਇੱਕ ਵੇਰ ਅਗਸ੍ਤ੍ਯ ਮੁਨੀ ਵਾਤਾਪਿ ਨੂੰ ਖਾਕੇ ਹਜਮ ਕਰ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਲ੍ਵਲ ਦਾ ਬੁਲਾਇਆ ਪੇਟ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ[1] ਅਤੇ ਇਲ੍ਵਲ ਭੀ ਰਿਖੀ ਦੀ ਕ੍ਰੋਧਾਗਨਿ ਨਾਲ ਭਸਮ ਹੋ ਗਿਆ.

ਇਵ, ਇੰਵ ਸੰ. इन्व्. ਧਾ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ. ਵ੍ਯਾਪਨਾ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਵੇਂ. ਇਸ ਤਰਾਂ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਐਸੇ. ਇਉਂ. "ਜੋ ਇਵ ਬੂਝੈ, ਸੁ ਸਹਜਿ ਸਮਾਣਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਅਬ. ਹੁਣ. "ਇਵ ਛੂਟੈ ਫਿਰਿ ਫਾਸ ਨ ਪਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੪ ਸੰ. इव. ਵ੍ਯ—ਤੁੱਲ. ਬਰੋਬਰ। ੫ ਜਰੂਰ. ਨਿਸ਼ਚਯ। ੬ ਮਾਨੋ. ਗੋਯਾ.

ਇਵਹੀ. ਯੌਂਹੀ. ਐਸੇਹੀ. ਇਉਂਹੀ. ਇਵੇਂਹੀ. ਦੇਖੋ, ਇਵ. "ਬਿਖਈ ਦਿਨ ਰੈਨ ਇਵਹੀ ਗੁਦਾਰੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਵ੍ਰਿਥਾ ਵਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਇਵਜ. ਅ਼ عوض ਇ਼ਵਜ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਲਾ. ਪ੍ਰਤਿ-ਬਦਲਾ. ਵਟਾਂਦਰਾ.

ਇਵੇਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਵੰ. ਇਸ ਤਰਾਂ. ਐਸੇ. ਇਉਂ.

ਇਵੇਹਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਹੋ ਜੇਹਾ. ਅਜੇਹਾ. ਐਸਾ. "ਫਿਟ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਇੜਾ. ਸੰ. इडा—ਇਡਾ. (ਇਲ੍—ਅਚ੍) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀਹੋਈ ਇੱਕ ਨਾੜੀ, ਜੋ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਗਰੋੜ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨਾੜੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਯੋਗੀ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚੰਦ੍ਰਨਾੜੀ ਭੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨ ਬੰਦੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਗਊ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੪ ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼। ੫ ਦੇਵੀ. ਦੁਰਗਾ. "ਇੜਾ ਮ੍ਰਿੜਾ ਭੀਮਾ ਜਗਧਾਤ੍ਰੀ." (ਸਲੋਹ) ੬ ਪੁਰੂਰਵਾ ਦੀ ਮਾਂ, ਜੋ ਬੁਧ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਵੈਵਸ੍ਵਤ ਮਨੁ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੭ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਮਤੇਈ, ਵਸੁਦੇਵ ਦੀ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਈ. ਸੰ. ਈ. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਫੈਲਣਾ. ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ. ਖਾਣਾ ਸਿੱਟਣਾ. ਭੇਜਣਾ. ਪ੍ਰੇਰਨਾ। ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਤਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸਣਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਾਕੇ ਸੰਗ੍ਯਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸੁਰਖ ਤੋਂ ਸੁਰਖੀ, ਸਯਾਹ ਤੋਂ ਸਯਾਹੀ ਆਦਿਕ. ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਸਬਦ ਇਸ੍ਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਬਣਾਈਦੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ—ਸੋਟਾ ਤੋਂ ਸੋਟੀ, ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਘੋੜੀ ਆਦਿਕ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ। ੪ ਸਰਸ੍ਵਤੀ. "ਗੁਰ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾ ਈ." (ਜਪੁ) ਗੁਰੂ ਹੀ ਦੁਰਗਾ, ਮਾ (ਲੱਛਮੀ) ਅਤੇ ਈ (ਸਰਸ੍ਵਤੀ) ਹੈ। ੫ ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ। ੬ ਵ੍ਯ—ਪੁਸ੍ਟਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ. ਨਿਸ਼ਚੇਹੀ. "ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਗਲਾਈ ਖੋਵੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੭ ਦੂਸਰੇ ਕਾਰਕ ਦਾ ਭੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—"ਸਿਖੀ ਅਤੈ ਸੰਗਤੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰਿਆ." (ਰਾਮ ਵਾਰ ੩) ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਕੇ (ਜਾਣਕੇ) ਨਮਸਕਾਰਿਆ। ੮ ਦੇਖੋ, ਈਂ.

ਈਂ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਨੇ, ਸੇ, ਤੋਂ, ਸੰਗ, ਸਾਥ ਆਦਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਮੋਰੀਂ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ." (ਵਡ ਮ: ੧) ਮੋਰਾਂ ਨੇ. "ਗਲੀਂ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ। ੨ ਫ਼ਾ ایں। ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ. "ਈਂ ਦੋ ਆਲਮ ਜੁਮਲਹ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਨੂਰੇ ਓਸ੍." (ਜਿੰਦਗੀ)

ਈਸ. ਸੰ. ਈਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਜਗਤਨਾਥ. "ਤਉ ਗੁਣ, ਈਸ! ਬਰਨ ਨਹੀ ਸਾਕਉ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੩ ਰਾਜਾ। ੪ ਰੁਦ੍ਰ. ਸ਼ਿਵ। ੫ ਵਿਸਨੁ. "ਈਸ ਮਹੇਸਰੁ ਦੇਵ ਤਿਨ੍ਹੀ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੬ ਸੰ. ईश्. ਧਾ—ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਾ. ਸ਼ਕਤਿ ਦਾ ਹੋਣਾ। ੭ ਸੰ. ईष्. ਧਾ—ਮਾਰਨਾ. ਜਾਣਾ. ਦੇਖਣਾ. ਚੁਗਣਾ। ੮ ਡਿੰਗ. ਈਸ. ਹਲ ਦੀ ਲੀਕ. ਓਰਾ. ਸਿਆੜ.

ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ. East India Company. ਇਸ ਨਾਉਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫ੍ਰਾਂਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ.

ਫ੍ਰਾਂਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੰਪਨੀ ਸਨ ੧੬੦੪ ਵਿੱਚ ਬਣੀ, ਅਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ੩੧ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੬੦੦ ਨੂੰ ੭੨੦੦੦ ਪੌਂਡ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਹੋਈ. ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਚੀਨ ਆਦਿ ਪੂਰਬੀ ਦੇਸਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ. ਸਨ ੧੬੧੦-੧੧ ਵਿੱਚ ਕਪਤਾਨ ਹਿੱਪਨ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਕੋਠੀ ਖੋਲ੍ਹੀ.

ਸਨ ੧੬੧੨ ਵਿੱਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਪਰਵਾਨਗੀ ਲੈ ਕੇ ਸਨ ੧੬੧੩ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਫੈਕਟਰੀ ਖੋਲੀ. ਫੇਰ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਤੋਂ ਸਨ ੧੬੩੪ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ ਅੰਦਰ ਦੋ ਕਾਰਖਾਨੇ ਖੋਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ. ਸਨ ੧੬੬੮ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਚਾਰਲਸ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬੰਬਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਚਾਰਲਸ ਨੂੰ ਪੁਰਤਗਾਲ ਵੱਲੋਂ ਦਹੇਜ (ਦਾਜ) ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇਮਸ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਨ ੧੬੮੦ ਵਿੱਚ ਜਹਾਜਾਂ ਦੇ ਬੇੜੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨਿਕਲਸਨ ਨੂੰ ਸੁਰਖ੍ਯਾ ਅਤੇ ਮੁਲਕਗੀਰੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਜੋ ੧੨ ਜੰਗੀ ਜਹਾਜ, ੨੦੦ ਤੋਪਾਂ, ੬੦੦ ਸਿਪਾਹੀ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੁੱਜਾ. ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੀ ਫੌਜੀ ਤਾਕਤ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਲਈ. ਸਨ ੧੬੯੯ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ

[1] ਇਸ ਕਥਾ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਬਿਨਾ ਸੰਕੋਚ ਮਾਂਸ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੋਘਨ ਅਤੇ ਮਾਂਸ.

ਕਈ ਨਗਰ ਖਰੀਦੇ. ਫੋਰਟਵਿਲੀਯਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ. ਸਨ ੧੭੫੭ ਵਿੱਚ ਕਲਾਇਵ ਨੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨਵਾਬ ਸਿਰਾਜੁੱਦੌਲਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਬਹੁਤ ਮੁਲਕ ਕਬਜ਼ੇ ਕੀਤਾ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਪੱਕੇ ਜਮਾਏ. ਸਨ ੧੭੭੨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਲੀਮੇਂਟ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੁੰਡਾ ਰੱਖਣਾ ਨੀਅਤ ਕੀਤਾ. ਸਨ ੧੭੮੪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਪੂਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਰੱਖੇ. ਅੰਤ ੨ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੮੫੮ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੇਂਟ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਕ੍ਵੀਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ (Queen Victoria) ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਕੈਨਿੰਗ Canning ਨੇ ੧ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੮ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ. ਫੇਰ ੨੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੭੬ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਨੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ Empress ਪਦਵੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ੧ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੭੭ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਲਿਟਨ Lytton ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ.

ਈਸਫਜ਼ਈ. ਦੇਖੋ, ਈਸਬਜ਼ਈ.

ਈਸਬਗੋਲ. ਫ਼ਾ اسپغول ਅਸਪਗ਼ੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਦਵਾਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਕੰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਤਰ ਹੈ. ਹਕੀਮ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਮਰੋੜੇ (ਪੇਚਿਸ਼) ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਨੂੰ ਮੁਲਾਇਮ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਅ਼ بزرقطونا ਬਜ਼ਰਕ਼ਤ਼ੂਨਾ L. Plantango isphagula.

ਈਸਬਜ਼ਈ. ਇੱਕ ਪਠਾਣ ਜਾਤਿ. "ਈਸਬਜ਼ਈ ਬਡੋ ਦਲ ਏਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਈਸਾਜ਼ਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ਾਖ ਹੈ.

ਈਸਰ ਅਥਵਾ ਈਸਰੁ ਅਤੇ ਈਸੁਰ. ਸੰ. ਈਸ਼੍ਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ. ਕਰਤਾਰ. ਜਗਤਨਾਥ। ੨ ਸ਼ਿਵ. "ਈਸਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇਵਦੇ ਅੰਤੁ ਤਿਨ੍ਹੀ ਨ ਲਹੀਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੩ ਇੱਕ ਖਾਸ ਯੋਗੀ, ਜੋ ਗੋਰਖਨਾਥ ਦੇ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ. "ਬੋਲੈ ਈਸਰੁ ਸਤਿ ਸਰੂਪ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੪ ਰਾਜਾ. "ਬਰਨ ਅਬਰਨ ਰੰਕੁ ਨਹੀ ਈਸਰੁ." (ਬਿਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੫ ਮਾਲਿਕ. ਸ੍ਵਾਮੀ। ੬ ਸ਼ਕਤਿ ਅਤੇ ਵਿਭੂਤਿ ਵਾਲਾ.

ਈਸਰ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਅਗਮਪੁਰ ੩। ੨ ਬਾਂਗਰ ਦੇ ਸੀਹੋਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਪੰਥਰਤਨ, ਜੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀ ਮਿਸਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਵਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਵਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਰਮਵੀਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੱਤ ਫੱਟ ਲੱਗੇ ਸਨ. ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ.

ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ. ਵਿ—ਈਸ਼੍ਵਰ—ਅਸਤ੍ਰ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਕ੍ਰਿਸਨਬੱਲਭਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕਹਿ ਈਸਰਾਸ੍ਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ." (ਸਨਾਮਾ) ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ (ਜਮੁਨਾ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਸੀ (ਪਾਸ਼).

ਈਸਰੁ. ਦੇਖੋ, ਈਸਰ। ੨ ਈਸ਼੍ਵਰਤ੍ਵ. ਸ੍ਵਾਮੀਪੁਣਾ.

ਈਸਵੀ. ਅ਼ عیسوی ਵਿ—ਈਸਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਈਸਾ ਦਾ. ਜਿਵੇਂ—ਈਸਵੀ ਸਨ.

ਈਸਵੀ ਸਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਟਲੀ ਦੇ ਪਾਦਰੀਆਂ ਦੀ ਅਟਕਲ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸਾਲ, ਜੋ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ੫੭ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ.[1] ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਈਸਵੀ ਸਨ ਲਿਖਣ ਸਮੇ ਏ.ਡੀ. (A.D.) ਲਿਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੈਟਿਨ (Latin) ਪਦ Anno-Domini ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਸਾਲ. Anno (ਸਾਲ) Domini (ਸਾਡਾ ਸ੍ਵਾਮੀ). ਜੇ ਈਸਵੀ ਸਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਉਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ—ਬੀ.ਸੀ. (B.C.) ਜੋ Before Christ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ.

ਈਸੜ੍ਹ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਲੁਦਿਆਨਾ, ਤਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਸਮੇ ਇਹ ਨਾਭਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੀ.

ਈਸਾ. عیسے Jesus. ਇਹ ਫਿਲਸਤੀਨ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਯੂਸਫ ਨਾਮੇ ਤਰਖਾਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ.[2]

ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ (Mary) ਨਾਮਕ ਕੁਆਰੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਨੂੰ ਜਬਰਾਈਲ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਆਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋਵੇਂਗੀ, ਅਤੇ ਬੈਤਲਹਮ (Bethlehem)[3] ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਰਮ-ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪੁਤ੍ਰ ਜਣੇਗੀ. ਸੋ ਇਸ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਮਤ ੫੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ[4], ਜੋ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਬੇਟਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ, ਕੁਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੈਂ ਕੁਆਰੀ ਨੇ ਬਾਲਕ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਜਣਿਆ? ਮੇਰੀ ਨੇ ਬਾਲਕ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਇਸੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲਓ. ਇਸ ਪੁਰ ਬਾਲਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣਾ ਦੱਸਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕੀਤਾ. (ਦੇਖੋ, ਕ਼ੁਰਾਨ, ਸੂਰਤ ਮਰਿਯਮ, ਆਯਤ ੨੭ ਤੋਂ ੩੧)

ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਦੀ ਯਹੂਦੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁੰਨਤ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜੋਨ (John) ਤੋਂ ਬਪਤਿਸਮਾ (Baptism) ਲਿਆ.

[1] ਈਸਵੀ ਸਨ ਮਿਥਣ ਵੇਲੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸਾਲ ਛੀ ਦਿਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ. ਸਹੀ ਹਿਸਾਬ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸਵੀ ਸਨ ੪ ਬੀ.ਸੀ. ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਗੜ ਬੜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਸ ਭੁੱਲ ਦਾ ਸੋਧਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਇਸ ਸਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ੫੩੨ ਏ.ਡੀ. ਤੋਂ ਇਟਲੀ ਵਿੱਚ, ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ, ਨੌਮੀ ਸਦੀ ਅੰਦਰ ਫ੍ਰਾਂਸ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਆਦਿ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ.

[2] ਦੇਖੋ, Swinton's outlines of the worlds History p. 189.

[3] ਇਹ ਨਗਰ ਪੈਲਸਟਾਈਨ ਵਿੱਚ ਜਰੂਸਲਮ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ.

[4] ਅਸਲੋਂ ਈਸਾ ਦਾ ਜਨਮ ੪ ਬੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਨ ੨੬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਸਨ ੨੯ ਵਿੱਚ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ.

੩੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਚੇਲੇ ਬਣਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੧੨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਅਨੇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੇ ਪੈਗੰਬਰ ਈਸਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਕਈ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਖਾਏ, ਪਰੰਤੂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਪੁਰ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਅਤੇ ਉਸ ਮਤ ਦੇ ਧਰਮ ਆਗੂ ਈਸਾ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਰੂਸਲਮ (Jerusalem) ਦਾ ਵਡਾ ਮਹੰਤ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਵੇਖਕੇ ਹਜਰਤ ਈਸਾ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਈਸਾ ਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਕੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਅਮਨੀ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤੀ ਪਾਈਲੇਟ (Pilate) ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ. ਭਾਵੇਂ ਜੱਜ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਈਸਾ ਨਿਰਪਰਾਧ ਹੈ. ਪਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਪੁਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੀਰੋਡ (Herod) ਪਾਸ ਚਾਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਈਸਾ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਇਸ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ † ਇਸ ਆਕਾਰ ਦੀ ਸੂਲੀ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਖਾਂ ਗੱਡਕੇ ਈਸਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਕਬਰ ਜਰੂਸ਼ਲਮ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਹਜਰਤ ਈਸਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ੩੩ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ.

ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਜਰਤ ਈਸਾ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਜੀ ਉੱਠਿਆ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਕਬਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਲੀ ਦਿੱਤੀ.

ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਗਲ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਸਲੀਬ (Cross) ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ. ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹਜਰਤ ਈਸਾ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਕੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਜੋ ਉਸ ਪੁਰ ਭਰੋਸਾ ਲਿਆਉਣਗੇ, ਓਹ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਜਾਣਗੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਈਸ। ੩ ਸੰ. ਈਸ਼ਾ. ਦੁਰਗਾ. ਦੇਵੀ। ੪ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੫ ਸ਼ਕਤਿ. ਤਾਕਤ। ੬ ਹਲ ਦਾ ਲੰਮਾ ਡੰਡਾ। ੭ ਗੱਡੇ ਗੱਡੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਪਹੀਏ ਦਾ ਤੀਰ, ਜੋ ਨਾਭਿ ਅਤੇ ਪੁੱਠੀ ਦੇ ਮੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਈਸਾਈ. ਫ਼ਾ عیسائی ਵਿ—ਈਸਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਈਸਾ ਦਾ ਧਰਮ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਦਾ ਪੈਰੋ (ਅਨੁਗਾਮੀ). Christian.

ਈਸਾਖਾਨ. ਮੰਝ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਕੁਝ ਚਿਰ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਹਾਕਮ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਨੇ ਲਗਦੀ ਵਾਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾੜ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਾ.

ਈਸਾਖ਼ੈਲ. ਉਸਮਾਨ ਖ਼ੈਲ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ਼। ੨ ਹੋਰ ਕਈ ਪਠਾਣ ਗੋਤ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾਂ ਭੀ ਈਸਾਖੈਲ ਹਨ.

ਈਸਾਨ. ਸੰ. ਈਸ਼ਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਰੁਦ੍ਰ। ੨ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਉਪਦਿਸ਼ਾ। ੩ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ.

ਈਸ਼ਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਏਸਨਿ ੨.

ਈਸੁ, ਈਸੁਰ, ਈਸੁਰੁ ਦੇਖੋ, ਈਸਰ। ੨ ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ. ਧਨੀ। ੩ ਰਾਜਾ. "ਰੰਕ ਨਹੀਂ ਈਸੁਰੁ." (ਬਿਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਈਸੇ. ਈਸਾਈ. ਦੇਖੋ, ਮੂਸੇ ੨.

ਈਸੈ. ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ। ੨ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੋਂ, "ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨੇ ਈਸੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ. "ਨਹਿ ਨੈਣ ਦੀਸੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ ਈਸੈ ਛੋਡਿ ਮਾਇਆ ਚਾਲਿਆ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਈਸੁ. ਦੇਖੋ, ਈਸਰ.

ਈਸੁਣਿ, ਈਸੁਣੀ, ਈਸੁਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਈਸ਼੍ਵਰ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਅਨੀਕਨੀ (ਫ਼ੌਜ) ਰਾਜਾ ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਈਸ਼੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਈਸਰ.

ਈਹ. ਸੰ. ईह्. ਧਾ—ਯਤਨ ਕਰਨਾ. ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ. ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ.

ਈਂਹਮ. ਫ਼ਾ ایہم। ਇਹ ਭੀ. ਅਯੰ ਅਪਿ.

ਈਹਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਦਰਸਨ ਕੀ ਮਨ ਮਹਿ ਈਹਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਹਰਕਤ. ਚੇਸ੍ਟਾ। ੩ ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਥੇ. ਦੇਖੋ, ਈਹਾਂ. "ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਈਹਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਥੇ. ਇਸ ਥਾਂ. ਯਹਾਂ। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ "ਈਹਾਂ ਸੁਖ, ਆਗੈ ਗਤਿ ਪਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ. ਇੱਥੇ ਉੱਥੇ। ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਸਦਾ ਸੁਹੇਲੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਈਕ. ਵਿ—ਏਕ. ਇੱਕ. ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ (ਅਦੁਤੀ). "ਵਰਤਹਿ ਸਭ ਮਹਿ ਈਕ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪)

ਈਕੜੇ. ਦਖ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਧਰ. ਇਸ ਤ਼ਰਫ. ਇਸ ਪਾਸੇ.

ਈਕ. ਸੰ. ईक्ष्. ਧਾ—ਦੇਖਣਾ. ਉਡੀਕਣਾ.

ਈਕਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਜਿਰ. ਦ੍ਰਸ੍ਟਾ.

ਈਕਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਸ਼ਨ. ਦੇਖਣਾ। ੨ ਵਿਚਾਰ. ਜਾਂਚ। ੩ ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ.

ਈਖ. ਦੇਖੋ, ਇੱਖ. "ਸਬਦ ਰਤੇ ਮੀਠੇ ਰਸ ਈਖ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਈਕ। ੩ ਸੰ. ईंख्. ਧਾ—ਜਾਣਾ.

ਈਖਣਾ. ਸੰ. ਏਸਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ. ਰੁਚੀ। ੨ ਢੂੰਢ. ਤਲਾਸ਼. ਭਾਲ.

ਈਖਤ, ਈਖਦ ਸੰ. ਈਸਤ੍. ਵਿ—ਅਲਪ. ਥੋੜਾ. "ਨਹਿ ਸੁਧ ਈਖਦ ਰਹੀ ਸਰੀਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਈਖਨ. ਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਈਕਣ. "ਪਿਖੈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਸੁਖ ਲਹਿ ਈਖਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਈਸਣ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਜਲਦ.

ਈਖਨਾ. ਦੇਖੋ, ਈਖਣਾ.

ਈਂਗਰ, ਈਂਗੁਰ ਸੰ. ਹਿਙ੍ਗੁਲ—ਹਿੰਗੁਲ. ਸਿੰਗਰਫ. ਖਾਨਿ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਪਾਰੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਚੀਨ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਚਟਕੀਲਾ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਦੀ ਬਿੰਦੀ

(ਤਿਲਕ) ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਸ਼ੋਭਾ ਲਈ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ. "ਈਂਗਰ ਕੀ ਬਿੰਦੁਰੀ ਜੁ ਬਿਰਾਜੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਇਹ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. L. Sulphunatum Hydrargyrium. ਅੰ. Vennilion.

ਈਂਘਾਂ, ਈਘੇ, ਈਂਘੇ, ਈਘੈ, ਈਂਘੈ ਬਾਂਗਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਈਂ (ਇਹ) ਘਾਂ (ਦਿਸ਼ਾ). ਏਥੇ. ਇਧਰ. ਇਸ ਪਾਸੇ. ਇਸ ਓਰ। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ.

ਈਘੇ ਊਘੇ, ਈਂਘੇ ਊਂਘੇ ਬਾਂਗਰ. ਕਿ. ਵਿ—ਏਧਰ ਓਧਰ. ਏਥੇ ਓਥੇ. "ਈਘੇ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੇ ਸਰਗੁਨ ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ.

ਈਚਿਨੀ, ਈਂਚੁਨੀ ਫ਼ਾ ایں چنیں। ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਸਾ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ. ਐਹੋ ਜੇਹਾ. "ਮਮ ਈਚਿਨੀ ਅਹਵਾਲ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਈਛਨ. ਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਈਕਣ. "ਪੌਂਛਤ ਈਛਨ ਸ੍ਵਾਨਨ ਛਬਿ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਈਜਾ. ਅ਼ ایذا। ਈਜ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਸ਼ਟ ਪਹੁਚਾਉਣਾ.

ਈਜਾਦ. ਅ਼ ایجاد। ਸੰਗਯਾ—ਕਾਢ. ਨਵੀਂ ਤਜਵੀਜ਼.

ਈਟ, ਈਂਟ, ਈਟਿਕਾ ਸੰ. ਇਸ੍ਟਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਟ. "ਮਤ ਕੋਊ ਮਾਰੈ ਈਂਟ ਢੇਮ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਈਟੀ. ਸਿੰਧੀ. ਈਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜੌਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕਾਠ ਦੀ ਗੁੱਲੀ, ਜੋ ਪੰਜ ਛੇ ਇੰਚ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਡੇਢ ਦੋ ਇੰਚ ਮੱਧ ਭਾਗ ਤੋਂ ਮੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਰਿੜਕਣ ਦੀ ਰੱਸੀ (ਨੇਤ੍ਰੇ) ਦੇ ਸਿਰੇ ਬੱਧੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਦੋਹਾਂ ਸਿਰਿਆਂ ਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਈਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਕੇ ਨੇਤ੍ਰਾ ਮਧਾਣੀ ਨੂੰ ਲਪੇਟਕੇ ਘੁਮਾਈਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੱਖਣ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. "ਇਹੁ ਮਨੁ ਈਟੀ ਹਾਥਿ ਕਰਹੁ ਫੁਨ ਨੇਤ੍ਰਉ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਮਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲੈਣਾ (ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ) ਈਟੀਆਂ ਕਰੋ, ਅਤੇ ਨਿਰਾਲਸ ਹੋਣਾ ਨੇਤ੍ਰਾ ਬਣਾਓ.

ਈਠ, ਈਠਾ ਸੰ. ਇਸ੍ਟ. ਵਿ—ਲੋੜੀਂਦਾ. ਪਿਆਰਾ. ਦੇਖੋ, ਇਸਟ. "ਈਠ ਮੀਤ ਕੋਊ ਸਖਾ ਨਾਹਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫) ਲੋੜੀਂਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ। ੨ ਪਿਆਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ. "ਸੁਨਹਿ ਨਾਰਿ ਨਰ ਲਾਗਹਿਂ ਈਠੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਈਡ੍. ਸੰ. ਧਾ—ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ (ਉਸਤਤਿ) ਕਰਨਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਕਰਨਾ.

ਈਡਕ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ.

ਈਡੁਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੰਜਣੀ. ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਗਿੱਟੇ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰਲਾ ਲੱਤ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ। ੨ ਇੰਨੂ. ਵਸਤ੍ਰ ਰੱਸੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਗੋਲ ਚੱਕ੍ਰ, ਜੋ ਸਿਰ ਪੁਰ ਰੱਖਕੇ ਘੜਾ ਆਦਿਕ ਉਠਾਈਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਈਨੂ.

ਈਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਤ੍ਰ. ਇਧਰ. ਇਸ ਤਰਫ਼। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਨਾਮ ਏਕ ਅਧਾਰ ਭਗਤਾ ਈਤ ਆਗੈ ਟੇਕ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਈਤਿ.

ਈਤ ਊਤ, ਈਤਹਿ ਊਤਹਿ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਧਰ ਓਧਰ. ਏਥੇ ਓਥੇ। ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਈਤ ਊਤ ਨਹੀਂ ਬੀਛੁੜੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਈਤਹਿ ਊਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਈਤਿ, ਈਤੀ ਸੰ. ਈਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਖੇਤੀਨਾਸ਼ਕ ਵਿਘਨ. ਐਸਾ ਉਪਦ੍ਰਵ ਜਿਸ ਤੋਂ ਖੇਤੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ. ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਛੀ, ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਸੱਤ ਈਤਿ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:—

(ੳ) ਬਹੁਤ ਮੀਂਹ.

(ਅ) ਮੀਂਹ ਦਾ ਨਾ ਪੈਣਾ.

(ੲ) ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ.

(ਸ) ਟਿੱਡ (ਆਹਣ-ਸ਼ਲਭ) ਤੋਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਆਦਿਕ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜਾਦਾ ਹੋਣਾ.

(ਹ) ਗੜੇ—ਉਪਲ.

(ਕ) ਗ਼ਨੀਮ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਖੇਤੀਆਂ ਵਿੱਚਦੀਂ ਗੁਜ਼ਰ.

(ਖ) ਤੇਲਾ ਕੁੰਗੀ ਆਦਿਕ ਰੋਗ. "ਸਪਤ ਈਤਿ ਕੋ ਭੀਤਿ ਨ ਪਾਵਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਝਗੜਾ. ਫ਼ਿਸਾਦ। ੩ ਛੂਤ ਦਾ ਰੋਗ. ਡਾਕੀ, ਪਲੇਗ ਆਦਿ.

ਈਦ. ਅ਼ عید ਸੰਗਯਾ—ਉਤਸਵ. ਤ੍ਯੋਹਾਰ. ਪਰ੍ਵ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਰਵ ਇਹ ਹਨ:—

(੧) ਈਦੁਲਫ਼ਿਤ਼ਰ. عیدالفطر ਵ੍ਰਤ ਉਪਾਰਣ ਦਾ ਤ੍ਯੋਹਾਰ. ਰਮਜ਼ਾਨ ਦੇ ਰੋਜ਼ੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਨਵੇਂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਇਹ ਉਤਸਵ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(੨) ਈਦੁਲਜੁਹਾ عیدالضحیٰ .ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਤ੍ਯੋਹਾਰ. ਮਹੀਨੇ ਜੀਉਲਹੱਜਾ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ ਇਹ ਪਰਵ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ. ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੇ ਪਸ਼ੂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ, ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਵਰਤਣ ਲਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਗਊ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਬਕਰਹ ਈਦ" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਅ਼ਰਬੀ ਵਿੱਚ ਬਕਰਹ ਨਾਉਂ ਗਊ ਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਈਦ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਈਦੁਲ ਕਬੀਰ" (ਵੱਡੀ ਈਦ) ਭੀ ਹੈ. "ਜਾਕੇ ਈਦਿ ਬਕਰੀਦਿ ਕੁਲ ਗਊ ਰੇ ਬਧ ਕਰਹਿ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

੩ ਸ਼ਬੇ ਬਰਾਤ. شب برات ਸ਼ਅ਼ਬਾਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪੰਦਰਵੀਂ ਰਾਤ. ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਤ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੌਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਏ. ਵ੍ਰਤ ਰੱਖਕੇ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਰੁਕੂ ਪੜ੍ਹਨੇ ਚਾਹੀਏ. ਇਸ ਰਾਤ ਖ਼ੁਦਾ, ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਵਹੀ (ਰਜਿਸਟਰ) ਪੁਰ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਅੱਜ ਕਲ ਇਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਸੂਲ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੇ ਖ਼ਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ.

੪ ਨੌਰੋਜ਼. نوروز ਨਵਾਂ ਦਿਨ. ਹਿਜਰੀ ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ. ਨੌਰੋਜ਼ ਦਾ ਉਤਸਵ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਭਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ

ਹੈ.[1]

੫ ਆਖ਼ਿਰੀ ਚਰਾਹ ਸ਼ੰਬਹ. آخری چہار شنبہ ਸਫ਼ਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅਖ਼ੀਰੀ ਬੁਧਵਾਰ. ਇਸ ਦਿਨ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਰੋਗ ਹੋ ਕੇ ਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ.

੬ ਲੈਲਤੁੱਰ ਗ਼ਾਇਬ. لیلۃالرغائب ਫ਼ਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਤ. ਰਜਬ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵ੍ਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ.

੭ ਮੌਲੂਦ. مولود ਤਵੱਲਦ ਹੋਣ ਦਾ ਦਿਨ. ਰਬੀਉਲ ਅੱਵਲ ਦੀ ੧੨ ਵੀਂ ਤਾਰੀਖ. ਇਸ ਦਿਨ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਈਦਗਾਹ. ਫ਼ਾ عیدگاہ ਸੰਗਯਾ—ਈਦ ਦੇ ਦਿਨ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਥਾਂ. ਉਹ ਮਸਜਿਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਈਦ ਦੇ ਦਿਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ.

ਈਦਿ. ਈਦ ਪੁਰ. ਈਦ ਦੇ ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਈਦ ੨.

ਈਦ੍ਰਿਸ, ਈਦ੍ਰਿਕ ਸੰ. ਈਦ੍ਰਸ਼. ਈਦ੍ਰਕ੍ਸ਼. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹਾ. ਇਸ ਮਾਨਿੰਦ। ੨ ਇਸਤਰਾਂ ਦਾ.

ਈਧਣ, ਈਧਨੁ, ਈਂਧਨ ਦੇਖੋ, ਇੰਧਨ. "ਈਧਣੁ ਕੀਤੋਮੂ ਘਣਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) "ਈਧਨੁ ਅਧਿਕ ਸਕੇਲੀਐ ਭਾਈ, ਪਾਵਕੁ ਰੰਚਕ ਪਾਇ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਈਧਨ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰੁ. ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ:—

(੧) ਈਧਨ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰੁ ਭਾਗੈ.
(੨) ਮਾਟੀ ਕਉ ਜਲੁ ਦਹਦਿਸ ਤਿਆਗੈ.
(੩) ਊਪਰਿ ਚਰਨ ਤਲੈ ਆਕਾਸੁ.
(੪) ਘਟਿ ਮਹਿ ਸਿੰਧੁ ਕੀਓ ਪਰਗਾਸੁ.×××
(੫) ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਾਖਨੁ ਪਾਛੈ ਦੂਧੁ.
(੬) ਮੈਲੂ ਕੀਨੋ ਸਾਬੁਨੁ ਸੂਧੁ.
(੭) ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਡਰਤਾ ਫਿਰੈ.
(੮) ਹੋਦੀ ਕਉ ਅਣਹੋਦੀ ਹਿਰੈ.
(੯) ਦੇਹੀ ਗੁਪਤ ਬਿਦੇਹੀ ਦੀਸੈ.××
(੧੦) ਠਗਣਹਾਰ ਅਣਠਗਦਾ ਠਾਗੈ.
(੧੧) ਬਿਨੁ ਵਖਰ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਉਠਿ ਲਾਗੈ.
(ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ:—

(੧) ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਤੋਂ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਪਰੇ ਨੱਠਦੀ ਹੈ.

(੨) ਸਖ਼ਤੀ ਅਤੇ ਸੁਸਤੀ ਦੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਦੂਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਂਤ ਮਨ ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ (ਭਾਵ—ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ) ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ.

(੩) ਸੇਵਕਭਾਵ ਨੇ ਉੱਚਤਾ ਪਾਈ ਹੈ, ਹੌਮੈ ਹੇਠਾਂ ਆਗਈ ਹੈ.

(੪) ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ.

(੫) ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਤੱਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬੀ ਇਲਮ ਪਿੱਛੋਂ.

(੬) ਨੀਚ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਧਾਰਕ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

(੭) ਜੋ ਭੈ ਨਾਲ ਡਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

(੮) ਜਗਤ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ (ਭਾਵ—ਅਸੱਤ ਭਾਵਨਾ) ਮਿਟਾ ਰਹੀ ਹੈ.

(੯) ਦੇਹੀ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਹੋਇਆ ਵਿਦੇਹੀ (ਆਤਮਾ) ਦਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ.

(੧੦) ਜਗਤ ਨੂੰ ਠਗਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਠਗਾਈ ਖਾਣ ਵਾਲਾ (ਆਤਮ—ਗਯਾਨੀ) ਠਗਦਾ ਹੈ.

(੧੧) ਜੋ ਵਸਤੁ ਵਖਰ (ਵਿਕ੍ਰਯ—ਵੇਚਣ ਯੋਗਯ) ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰੰਵਾਰ ਜਤਨ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਆਤਮਵਿਦਯਾ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਈਧਨਿ. ਇੰਧਨ (ਬਾਲਣ) ਨਾਲ. "ਜਿਉ ਪਾਵਕੁ ਈਧਨਿ ਨਹੀ ਧ੍ਰਾਪੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਈਧਨੁ. ਦੇਖੋ, ਈਂਧਨ.

ਈਨ. ਫ਼ਾ آئین ਆਈਨ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਯਮ. ਕਾਇਦਾ। ੨ ਕਾਨੂਨ। ੩ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜ਼ਾਮ.

ਈਨ ਹਯਾਤ. ਫ਼ਾ آئین حیات ਆਈਨ ਹ਼ਯਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਹ਼ਯਾਤ (ਜੀਵਨ) ਭਰ ਲਈ ਨਿਯਮ। ੨ ਉਹ ਗੁਜ਼ਾਰਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਿਲੇ.

ਈਨੂ. ਇੰਨੂ. ਦੇਖੋ, ਈਂਡੂਰੀ ਅਤੇ ਏਡੂਆ. "ਈਨੂ ਗਾਗਰ ਤਰੇ ਟਿਕਾਵਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਈਪਸਾ. ਸੰ. ਈਪ੍ਸਾ। ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਚਾਹ. ਕਾਮਨਾ. ਅਭਿਲਾਖਾ.

ਈਭੈ. ਡਿੰਗ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸਪਾਸੇ. ਇੱਥੇ. ਇਸ ਤਰਫ। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ.

ਈਭੈ ਊਭੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਧਰ—ਓਧਰ. ਏਥੇ ਓਥੇ। ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਈਭੈ ਬੀਠਲੁ ਊਭੈ ਬੀਠਲੁ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਈਮਾ. ਅ਼ ایما। ਇਸ਼ਾਰਾ.

ਈਮਾਂ, ਈਮਾਣੁ, ਈਮਾਨ, ਈਮਾਨੁ ਅ਼ ایمان। ਸੰਗਯਾ—ਮੰਨ ਲੈਣਾ. ਯਕ਼ੀਨ ਕਰਨਾ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. "ਹੋਇ ਕਿਰਸਾਣ ਈਮਾਨ ਜੰਮਾਇਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਧਰਮ. "ਸਚਿ ਰਹੈ ਈਮਾਣੁ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਈਮਾਂ ਪਰਸ੍ਤੀ. ਫ਼ਾ ایمان پرستی। ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਪਾਲਨ. ਈਮਾਨ ਪੁਰ ਚੱਲਣਾ.

ਈਮਾਂ ਫ਼ਗਨ. ਫ਼ਾ ایمان فگن। ਵਿ—ਈਮਾਨ ਫੈਂਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਧਰਮ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ.

ਈਰ. ਸੰ. ਈਰ ਸੰਗਯਾ—ਪੌਣ. ਹਵਾ। ੨ ਹਰਕਤ. ਪ੍ਰੇਰਣਾ ੩ ਈਰ੍. ਧਾ—ਹੱਕਣਾ. ਧਕੇਲਨਾ. ਜਾਣਾ. ਪ੍ਰੇਰਣ ਕਰਨਾ. ਬੋਲਣਾ.

[1] ਪਾਰਸੀਆਂ ਦਾ ਨੌਰੋਜ਼ ਇਸ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੈ.

ਈਰਖ } ਸੰ. (ਈਰ੍ਯ, ਧਾ—ਈਰਖਾ ਕਰਨਾ) ਈਰ੍ਸ਼ਾ. ਈਸ਼੍ਯਾਂ. ਸੰਗਯਾ—
ਈਰਖਾ } ਡਾਹ. ਹਸਦ. ਦ੍ਵੇਸ. "ਸੁਆਦ ਬਾਦ ਈਰਖ ਮਦ ਮਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਈਰਜ. ਫ਼ਾ ایرج ਫ਼ਰੀਦੂਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਛੋਟਾ ਬੇਟਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਲਾਇਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਈਰਾਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਤੂਰਜ.

ਈਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਕੇਲਨਾ. ਚਲਾਉਣਾ. ਹੱਕਣਾ। ੨ ਨਿਚੋੜਨਾ। ੩ ਕਥਨ. ਬਿਆਨ. ਦੇਖੋ, ਈਰ.

ਈਰਾਨ. ਫ਼ਾ ایران ਦੇਖੋ, ਈਰਜ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸ.

ਈਰਾਨੀ. ਫ਼ਾ ایرانی ਵਿ—ਫ਼ਾਰਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਸੀ। ੩ ਈਰਾਨ ਦੀ ਬੋਲੀ.

ਈਰਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਨਿਚੋੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਈਵੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਈੜੀ ਅੱਖਰ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਤੀਜਾ ਵਰਣ. "ਈਵੜੀ ਆਦਿਪੁਰਖ ਹੈ ਦਾਤਾ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ੲ ਅਤੇ ਇ.

ਈਂਵੇ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਵੇਂ. ਯੋਂਹੀ. ਵ੍ਰਿਥਾ। ੨ ਐਸੇ. ਇਉਂ. ਇਸ
ਈਂਵੇਂ } ਤਰਾਂ.

ਈੜ. ਸੰ. ਈਡ—ਈਡ. ਸੰਗਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ.

ਈੜੀ. ਦੇਖੋ, ੲ ਅਤੇ ਈਵੜੀ.

ਏ. ਸਰਵ—ਵੇ. ਉਹ। ੨ ਇਹ. ਯਹ. "ਮਾਈ! ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਬਸਿ ਨਾਹਿ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਬਿਖਿਅਨ ਕਉ ਧਾਵਤ, ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਰੋਕਉ ਤਾਹਿ? ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਮਤਿ ਸੁਨਿ ਨਿਮਖ ਨਹੀ ਏ[1] ਬਸਾਵੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) ਇਹ ਮਨ ਨਿਮਖਮਾਤ੍ਰ ਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. "ਏ ਅਖਰ ਖਿਰਿ ਜਾਹਿਗੇ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੩ ਵ੍ਯ—ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਹੇ! "ਏ ਮਨ ਚੰਚਲਾ! ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੪ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸਨੁ। ੫ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਯਾ "ਹੈ" ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਏ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਕਰਤਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਏ.

ਏਉ. ਸਰਵ—ਇਹ. ਯੇਹ. ਏਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਉਂ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਐਸੇ. "ਭੂਲੀ ਮਾਲਨੀ! ਹੈ ਏਉ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਏਊ. ਸਰਵ—ਏਹ. "ਏਊ ਜੀਅ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰਭਿ ਵਾਸੇ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਯਹੀ. ਇਹੀ.

ਏਆਣਾ. ਵਿ—ਅਣਜਾਣ. ਅਵਾਣ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. "ਅੰਧਾ ਲੋਕ ਨ ਜਾਣਈ ਮੂਰਖ ਏਆਣਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਬਾਲਕ.

ਏਆਨਤ. ਅ਼ اعانت ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ عیانت ਅ਼ਯਾਨਤ. ਤਾੜਨਾ. ਤੱਕਣਾ. ਖੋਜਣਾ.

ਏਇ. ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ. "ਏਇ ਕਹਹਿ ਸਿਧਿ ਪਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

[1] ਜੋ ਹੀਏ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਸਾਉਂਦਾ, ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ.

ਏਈ. ਸਰਵ—ਏਹੀ. ਯਹੀ. "ਏਈ ਸਗਲ ਵਿਕਾਰ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੩) "ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਏਸ. ਸਰਵ—ਦੇਖੋ, ਇਸ. "ਏਸ ਨਉ ਹੋਰ ਥਾਉ ਨਾਹੀ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਈਸ਼. ਸ੍ਵਾਮੀ। ੩ ਵਿ—ਪੂਜ੍ਯ. ਇਸ਼੍ਯ. "ਕਾਹੂੰ ਮਹੇਸ ਕੋ ਏਸ ਬਖਾਨਜੋ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ) "ਏਸਨ ਏਸ ਨਰੇਸਨ ਕੇ ਸੁਤ." (ਰਾਮਾਵ) ੪ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ "ਸਿੰਘ" ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ, ਖੜਗੇਸ (ਖੜਗ ਸਿੰਘ), ਸਬਲੇਸ, ਅਣਗੇਸ ਆਦਿਕ. ਹੁਣ ਸਿੱਖਕਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਏਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਅਕਸਰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਯਥਾ—ਸੁਮੇਰੇਸ ਤੋਪ ਕੇ ਧੜਾਕੇ ਤਹਾਂ ਐਸੇ ਹੋਤ." ਦੇਖੋ, ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ.

ਏਸਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਈਸ਼ (ਰਾਜਾ) ਅਨਿ (ਫੌਜ). ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਈਸ਼ਿਨੀ. ਸ੍ਵਾਮਿਨੀ.

ਏਸ ਭੂ } ਸੰਗਯਾ—ਭੂ—ਈਸ਼. ਭੂਪਤਿ. ਰਾਜਾ "ਸੁਤਾ ਤੈਂ ਏਸ
ਏਸ ਭੂਅ } ਭੂਅ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੯)

ਏਸਾ. ਵਿ—ਐਸਾ. ਅਜੇਹਾ। ੨ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਅਤੇ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਈਸ਼!

ਏਸ਼ੀਆ. Asia. ਭੂਗੋਲ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭਾਗ, ਜੋ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਪੰਜ ਗੁਣਾ ਵਡਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼—ਭਾਰਤ (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ), ਚੀਨ, ਜਾਪਾਨ, ਬਰਮਾ, ਅਰਬ, ਫ਼ਾਰਸ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਬਲੂਚਿਸਤਾਨ, ਕੋਰੀਆ, ਸਿਆਮ ਰੂਸ ਅਤੇ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਆਦਿ ਹਨ.

ਏਸੁ. ਦੇਖੋ, ਏਸ.

ਏਸੁਰਜ. ਦੇਖੋ, ਏਸ਼੍ਵਰਯ.

ਏਸੁਰ } ਸੰ. ਐਸ਼੍ਵਰ—ਐਸ਼੍ਵਰ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਮੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਈਸ਼੍ਵਰ
ਏਸੁਰਣੰ } ਦਾ. ਰਾਜੇ ਦਾ. "ਰਣ ਗੱਜਿਯ ਕੇਤਕ ਏਸੁਰਣੰ." (ਕਲਕੀ) ਕਈ ਰਾਜ ਕਰਮਚਾਰੀ ਗੱਜੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਸ ਪਦਵੀ.

ਏਸੋ. ਐਸਾ. ਅਜੇਹਾ. ਈਦ੍ਰਿਸ਼.

ਏਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਈਸਰ ਅਤੇ ਏਸ੍ਵਰਜਾ.

ਏਸ੍ਵਰਜ. ਦੇਖੋ, ਏਸ਼੍ਵਰਯ.

ਏਸ੍ਵਰਜਾ. ਯੌ—ਈਸ਼੍ਵਰ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. "ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ ਏਸ੍ਵਰਜਾ ਬਰਿ ਜਬ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਏਸ਼੍ਵਰਯ. ਸੰ. ਐਸ਼੍ਵਰ੍ਯ—ਐਸ਼੍ਵਰ੍ਯੰ. ਸੰਗਯਾ—ਈਸ਼੍ਵਰਪਨ. ਪ੍ਰਭੁਤਾ। ੨ ਵਿਭੂਤਿ. ਸੰਪਦਾ। ੩ ਸਿੱਧਿ। ੪ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ। ੫ ਹੁਕੂਮਤ.

ਏਹ. ਸਰਵ—ਯਹ. ਇਹ। ੨ ਇਹ ਲੋਕ. "ਅੰਧੈ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ, ਨਾ ਤਿਸੁ ਏਹ ਨ ਓਹ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰੋਧ.

ਏਹ ਓਹ. ਸਰਵ—ਇਹ ਉਹ. ਯਹ ਵਹ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ.

ਏਹਸਾਨ. ਅ਼ احسان ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯਤਾ। ੨ ਉਪਕਾਰ.

ਏਹਰ } ਵਿ—ਇਸ ਦਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਏਧਰ. ਇਸ ਪਾਸੇ.
ਏਹੜ }

ਏਹੜ ਤੇਹੜ. ਅਹੰਤਾ ਤ੍ਵੰਤਾ. ਮੈ ਅਤੇ ਤੇਰਾ. "ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂੰ, ਗੁਰੁ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਇਸ ਦਾ ਤਿਸ ਦਾ.

ਏਹਾ. ਸਰਵ—ਇਹੋ. ਇਹੀ. "ਏਹਾ ਮਤਿ ਵਿਸੇਖ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) "ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਵਿ—ਐਸਾ. ਅਜੇਹਾ.

ਏਹੀ. ਸਰਵ—ਯਹੀ. ਇਹੋ। ੨ ਵਿ—ਅਜੇਹੀ. ਐਸੀ.

ਏਹੁ. ਦੇਖੋ, ਏਹ.

ਏਹੋ. ਸਰਵ—ਯਹੀ. ਇਹੋ. "ਏਹੋ ਪਛੋਤਾਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਕੇਵਲ ਇਹ.

ਏਕ. ਵਿ—ਇੱਕ. "ਏਕ ਦਿਵਸ ਮਨ ਭਈ ਉਮੰਗ." (ਬਸੰ ਰਾਮਾਨੰਦ) ੨ ਅਦੁਤੀ (ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ). "ਮਨਿ ਤਨਿ ਜਾਪਿ ਏਕ ਭਗਵੰਤ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਐਕ੍ਯ. ਏਕਾ. ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ. ਮੇਲ ਜੋਲ। ੪ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਏਕੁ ੨.

ਏਕਉ. ਵਿ—ਏਕ ਹੀ. ਇੱਕੋ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ. "ਏਕਉ ਸਿਮਰਉ ਨਾਨਕਾ." (ਜਸਾ)

ਏਕ ਅਖਰ / **ਏਕ ਅਖਰੁ** } ਏਕਾਕ੍ਸ਼ਰ. ਓਅੰਕਾਰ, ਪ੍ਰਣਵ। ੨ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ. "ਏਥ ਅਖਰੁ ਹਰਿ ਮਨਿ ਬਸਤ ਨਾਨਕ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ." (ਬਾਵਨ) ਦੇਖੋ, ਏਕਾਖਰ। ੩ ਸਤ੍ਯ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਅੱਖਰ. ਉੱਤਮ ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਇੱਕ ਅਕ੍ਸ਼ਰ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ਉਪਨਿਸਦ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ੫, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ੨. ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੇ "ਦ" ਅਕ੍ਸ਼ਰ ਉਚਾਰਣ ਤੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਦਮਨ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਦਾਨ ਅਤੇ ਅਸੁਰਾਂ ਨੇ ਦਯਾ ਸਮਝ ਕੇ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕੀਤਾ.

ਏਕ ਅੱਖਰੀ / **ਏਕ ਅੱਛਰੀ** } ਸੰ. एकाक्षरी. ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ.

੧ ਚੌਹਾਂ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਗੁਰੁ ਅੱਖਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸ੍ਰੀ" ਭੀ ਹੈ. ਉਦਾਹਰਣ— 'ਹੈ—ਗੈ—ਲੈ—ਕੈ.' ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ ਲੈ ਕੇ.

੨ ਮਹੀ ਛੰਦ ਦੇ ਚਾਰੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਇੱਕੋ ਅੱਖਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਏਕ ਅੱਖਰੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਮਹੀ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਲਘੁ ਇੱਕ ਗੁਰੁ. ਉਦਾਹਰਣ—'ਅਜੈ—ਅਲੈ—ਅਭੈ—ਅਬੈ.' (ਜਾਪੁ)

੩ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਛੰਦ ਦੇ ਚਾਰੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਇੱਕੋ ਅੱਖਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਜਗਣ. ਉਦਾਹਰਣ—'ਅਗੰਜ—ਅਭੰਜ—ਅਲੱਖ—ਅਭੱਖ.' (ਜਾਪੁ)

੪ ਸ਼ਸ਼ੀ ਛੰਦ ਦੇ ਚੌਹਾਂ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਇੱਕੋ ਅੱਖਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਚੌਥਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸ਼ਸ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਯਗਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਉਦਾਹਰਣ—'ਨ ਰਾਗੇ—ਨ ਰੰਗੇ—ਨ ਰੂਪੇ—ਨ ਰੇਖੇ.' (ਜਾਪੁ)

੫ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰਾ ਛੰਦ ਰਚੀਏ, ਦੂਜਾ ਅੱਖਰ ਨਾ ਲਾਈਏ; ਛੰਦ ਚਾਹੋ ਕਿਸੇ ਜਾਤਿ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪੰਜਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ. ਉਦਾਹਰਣ—"ਕੇਕੀ ਕੋਕ ਕੰਕ ਕੀ ਕੂਕ."'××× ਮੋਰ ਚਕਵਾ ਅਤੇ ਗਿੱਧ ਦੀ ਪੁਕਾਰ.

ਏਕ ਆਧ. ਵਿ—ਵਿਰਲਾ. "ਤੇਰਾ ਜਨ ਏਕ ਆਧ ਕੋਈ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਰਵ—ਕੋਈ ਇੱਕ.

ਏਕਸ. ਦੇਖੋ, ਇਕਸ. "ਏਕਸ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਉ ਅਨੰਤ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਏਕਸਬਦ. ਵਿ—ਇੱਕ (ਅਦ੍ਵੈਤ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵਾਕ੍ਯ। ੨ ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ. "ਏਕਸਬਦ ਇਕ ਭਿਖਿਆ ਮਾਗੈ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਏਕਸਬਦੀ, ਦੇਖੋ, ਇਕਸਬਦੀ.

ਏਕ ਸਮੈ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ. ਅਕਾਲਉਸਤਤਿ ਵਿੱਚ ੨੦੧ ਅੰਗ ਤੋਂ ੨੧੦ ਤੀਕ ਦਸ ਦੋਹਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨੌ ਦੋਹੇ ਮਤਿ ਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ. ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਉੱਤਰ ਕਲਪੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾ ਦੋਹਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਇਸ ਥਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ:—

ਏਕ ਸਮੈ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਉਚਰਯੋ ਮਤਿ ਸਿਉ ਬੈਨ,
ਸਭ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਦੀਸ ਕ ਕਹੋ ਸਗਲ ਬਿਧਿ ਤੈਨ.

(ਮਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:—)

੧ ਕੋ ਆਤਮਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਕਹਿ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿਕ ਬਿਚਾਰ,
ਕੌਨ ਧਰਮ, ਕੋ ਕਰਮ ਹੈ, ਕਹੋ ਸਗਲ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. (੨੦੨)
੨ ਕਹਿ ਜੀਤਬ, ਕਹਿ ਮਰਨ ਹੈ, ਕਵਨ ਸੁਰਗ, ਕਹਿ ਨਰਕ,
ਕੋ ਸੁਘੜਾ, ਕੋ ਮੂੜ੍ਹਤਾ, ਕਹਾਂ ਤਰਕ, ਅਵਿਤਰਕ. (੨੦੩)
੩ ਕੋ ਨਿੰਦਾ, ਜਸ ਹੈ ਕਵਨ, ਕਵਨ ਪਾਪ, ਕਹਿ ਧਰਮ,
ਕਵਨ ਜੋਗ, ਕੋ ਭੋਗ ਹੈ, ਕਵਨ ਕਰਮ, ਅਪਕਰਮ. (੨੦੪)
੪ ਕਹੋ ਸੁ ਸਮ ਕਾਸੋਂ ਕਹੈਂ, ਦਮ ਕੋ ਕਹਾਂ ਕਹੰਤ,
ਕੋ ਸੂਰਾ, ਦਾਤਾ ਕਵਨ, ਕਹੋ ਤੰਤ ਕੋ ਮੰਤ. (੨੦੫)
੫ ਕਹਾਂ ਰੰਕ, ਰਾਜਾ ਕਵਨ, ਹਰਖ ਸੋਗ ਹੈ ਕੌਨ,
ਕੋ ਰੋਗੀ, ਰਾਗੀ ਕਵਨ, ਕਹੋ ਤੱਤ ਮੁਹਿ ਤੌਨ. (੨੦੬)
੬ ਕਵਨ ਰਿਸ੍ਟ, ਕੋ ਪੁਸ੍ਟ ਹੈ, ਕਹਿ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿਕ ਵਿਚਾਰ,
ਕਵਨ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟ, ਕੋ ਭ੍ਰਿਸ੍ਟ ਹੈ, ਕਹੋ ਸਗਲ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. (੨੦੭)
੭ ਕਹਾਂ ਕਰਮ ਕੁੱਕਰਮ ਹੈ, ਕਹਾਂ ਭਰਮ ਕੋ ਨਾਸ,
ਕਹਾਂ ਚਿਤਨ ਕੀ ਚੇਸਟਾ, ਕਹਾਂ ਅਚੇਤ ਪ੍ਰਕਾਸ. (੨੦੮)
੮ ਕਹਾਂ ਨੇਮ, ਸੰਜਮ ਕਹਾਂ, ਕਹਾਂ ਗ੍ਯਾਨ ਅਗ੍ਯਾਨ,
ਕੋ ਰੋਗੀ, ਸੋਗੀ ਕਵਨ, ਕਹਾਂ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨ. (੨੦੯)
੯ ਕੋ ਸੂਰਾ, ਸੁੰਦਰ ਕਵਨ, ਕਹਾਂ ਜੋਗ ਕੋ ਸਾਰ,
ਕੋ ਦਾਤਾ, ਗ੍ਯਾਨੀ ਕਵਨ, ਕਹਿ ਵਿਚਾਰ ਅਵਿਚਾਰ. (੨੧੦)
(ਅਕਾਲ)

ਮਤਿ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ—

੧ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਅਜ ਅਮਰ ਵ੍ਯਾਪਕ ਪਰਮ ਅਨੂਪ,
ਵਿਸ਼੍ਵਨਾਥ ਦੇਵਾਧਿਪਤਿ ਹੈ ਯਹ ਆਤਮ ਰੂਪ.

ਜੈਸੇ ਜਲ ਤੇ ਬੁਦਬੁਦਾ ਔਰ ਤਰੰਗ ਅਕਾਰ,
ਤੈਸੇ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਜਾਨੋ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਵਿਚਾਰ.
ਤਤ੍ਵਗਜਾਨ ਹਿਤ ਯਤਨ ਸਦ ਯਹੈ ਧਰਮ ਨਿਜ ਜਾਨ,
ਤਤਪਰ ਹੋ ਉਪਕਾਰ ਮੇ ਕਰਮ ਪਰਮ ਸ਼ੁਭ ਮਾਨ.
੨ ਸਦਾਚਾਰ ਅਰੁ ਯਸ਼ ਸਹਿਤ ਜੀਵਨ ਜੀਵਨ ਆਹਿ,
ਅਪਯਸ਼ ਔਰ ਵਿਕਾਰ ਯੁਤ ਜਿਯਨ ਮਰਨ ਜਗ ਮਾਹਿ.
ਮਨ ਕੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸ੍ਵਰਗ ਹੈ ਨਰਕ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ,
ਪਰੈ ਨ ਵਸ਼ ਕਿੰਹ ਵਿਸਯ ਕੇ ਤਾਂਕੋ ਸੁਘੜਾ ਜਾਨ.
ਵਿਸ਼ਯਪਰਾਯਣ ਮੂੜ੍ਹ ਹੈ ਤਰਕ ਸੱਚ ਪਰਤੀਤਿ,
ਸੋ ਅਵਿਤਰਕ ਪਛਾਨੀਐ ਜੋ ਯਾਂਤੇ ਵਿਪਰੀਤਿ.
੩ ਭਗਨਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਨਿੰਦ ਹੈ ਅਰੁ ਰਣ ਪੀਠ ਦਿਖਾਨ,
ਸਤਜਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਵੀਰਤਾ ਯਹੈ ਜਗਤ ਯਸ਼ ਜਾਨ.
ਧਰਮਕਿਰਤ ਕੋ ਤਜਾਗਨੋ ਪਾਪ ਮਹਾਂ ਜਿਯ ਮਾਨ,
ਖੱਟ ਘਾਲਿਕੈ ਦੇਵਨੋ ਪੁੰਨ ਨ ਯਾ ਸਮ ਆਨ.
ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੇ ਚਿੱਤ ਕੀ ਲਗਨ ਕਹਾਵੈ ਜੋਗ,
ਦਾਸ਼ ਇੰਦ੍ਰਿਅਨ ਹੋਯਕੈ ਸੁਖ ਭੋਗਨ ਹੈ ਭੋਗ.
ਜਗ ਕੋ ਸੁਖਦਾਯਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਗੁਰੁਮਤ ਮੇ ਹੈ ਕਰਮ,
ਵਿਸ਼੍ਵ ਦੁਖਾਵਨ ਲੋਭ ਵਸ਼ਿ ਜਾਨੋ ਸੋ ਅਪਕਰਮ.
੪ ਮਨ ਵਸ਼ ਕਰਨੋ ਸਮ ਅਹੈ ਦਮ ਇੰਦ੍ਰਿਨ ਜੈਕਾਰ,
ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਨਜਾਯ ਹਿਤ ਲਤੈ ਸੁ ਸ਼ੂਰ ਵਿਚਾਰ.
ਦਾਤਾ ਵਿਦਜਾਦਾਨਿ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਸਕਾਮ ਉਦਾਰ,
ਸਤਜਨਾਮ ਅਰੁ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤਤ੍ਵ ਨਿਰਧਾਰ.
੫ ਜਾਂਕੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਧਿਕ ਹੈ ਸੋਈ ਰੰਕ ਪਛਾਨ,
ਸੰਤੋਖੀ ਉਤਸਾਹ ਯੁਤ ਰਾਜਾ ਲੇਵੋ ਜਾਨ.
ਦੁਵਿਧਾ ਤਜਾਗਨ ਹਰਖ ਹੈ ਚਿੰਤਾ ਜਾਨੋ ਸ਼ੋਕ,
ਰੋਗੀ ਵਿਸਯਾਸਕ੍ਤ ਹੈ ਰਾਗੀ ਚਿੱਤ ਅਰੋਕ.
੬ ਸਹਿਤ ਵਿਵੇਕ ਸੁ ਰਿਸ੍ਰ ਹੈ ਪੁਸ੍ਰ ਪਰਾਕ੍ਰਮਵਾਨ,
ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਰੁ ਸ੍ਵਪਨ ਵਤ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਦਸ਼ਾ ਲਿਹੁ ਜਾਨ.
ਮਾਨੁਸ ਤਨ ਸਫਲੋ ਕਿਯੋ ਜਿਨ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਮਾਇ,
ਸੁਈ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਰ, ਯਾਂਤੇ ਉਲਟ ਜਗ ਮੇ ਭ੍ਰਸ੍ਰ ਕਹਾਇ.
੭ ਸਦਾਚਾਰ ਜਗ ਕਰਮ ਹੈ ਦੁਰਾਚਾਰ ਅਪਕਰਮ,
ਗੁਰੁਸਿਖਜਾ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਗਜਾਨ, ਨਾਸ਼ ਹੈ ਭਰਮ.
ਮਾਯਾ ਕੇ ਸੰਯੋਗ ਕਰ ਚੇਤਨ ਚੇਸ੍ਰਾ ਜਾਨ,
ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਸੰਗਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਤਿਮ ਅਚੇਸਟਾ ਮਾਨ.
੮ ਇਕਰਸ ਜਪ ਵ੍ਰਤ ਧਾਰਬੋ ਤਾਂਕੋ ਕਹਿਯੇ ਨੇਮ,
ਤਜਾਗ ਫਜ਼ੂਲੀ ਸਰਵਦਾ ਸੰਜਮ ਦਾਯਕ ਖੇਮ.
ਗਜਾਨ ਯਥਾਰਥ ਵਸ੍ਤੁ ਕੋ ਭਾਖਤ ਗਜਾਨੀ ਗਜਾਨ,
ਲਖਨ ਔਰ ਕੋ ਔਰ ਹੀ ਯਹੀ ਰੂਪ ਅਗਜਾਨ.
ਰੋਗੀ ਸਦਾ ਅਸੰਜਮੀ ਸੋਗੀ ਚਿੰਤਾਵਾਨ,
ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਅਰੁ ਛੂਤ ਕੋ ਤਜਾਗਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਹਾਨ.
੯ ਮਨਜੇਤਾ ਸੂਰਾ ਅਹੈ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਗੁਣਵਾਨ.
ਜਬ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਰਤਾ ਭਈ ਸਾਰ ਯੋਗ ਯਹ ਮਾਨ.
ਦਾਤਾ ਇਕ ਕਰਤਾਰ ਹੈ ਗਜਾਨੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ,
ਜੋ ਅਗਜਾਨੀ ਪਸ਼ੁ ਨਰਨ ਤੁਰਤ ਬਨਾਵੈ ਦੇਵ.
ਗੁਰੁਮਤ ਅਨਮਤ ਸਤਜ ਕੋ ਖੋਜਨ ਅਹੈ ਵਿਚਾਰ,
ਭੇਡਚਾਲ ਕੀ ਅੰਧਗਤਿ ਜਾਨ ਲੇਹੁ ਅਵਿਚਾਰ.

ਏਕਸਾਰ. ਦੇਖੋ, ਇਕਸਾਰ.

ਏਕਸਿਧੁ. ਸੰਗਜਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ, ਜੋ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਦੁਤੀ (ਲਾਸਾਨੀ) ਸਿੱਧ (ਸਾਬਤ) ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਏਕਸਿਧੁ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਏਕ ਸੁਆਨ ਕੈ ਘਰਿ ਗਾਵਣਾ. ਵਾ—ਜਿਸ ਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਸ਼ਬਦ—"ਏਕ ਸੁਆਨ ਦੁਇ ਸੁਆਨੀ ਨਾਲਿ."—ਗਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਜਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਘਰ..

ਏਕਸੂਤ. ਵਿ—ਸਹਿਮਤ. ਇੱਤਿਫਾਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਡੋਰੇ ਵਿੱਚ ਪਰੋਇਆ ਹੋਇਆ.

ਏਕਸੈ. ਇੱਕ ਨੂੰ. "ਸਭ ਲੋਕ ਸਲਾਹੇ ਏਕਸੈ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੨ ਇੱਕ ਸ਼ਯ (ਵਸ੍ਤੁ).

ਏਕਚਕ੍ਸੁ } **ਏਕਚੱਛੁ** } ਵਿ—ਇੱਕ ਚਕ੍ਸੁ (ਅੱਖ) ਵਾਲਾ. ਕਾਣਾ. ਏਕਾਖੀ. "ਏਕਚੱਛੁ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨ ਰੀਝ ਰਹੇ ਮਹਾਰਾਜ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੪) ੨ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ। ਸਮਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਸ਼ੁਕ੍ਰ. ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ। ੪ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਯੰਤ. ਦੇਖੋ, ਜਯੰਤ। ੫ ਕਾਉਂ. ਦੇਖੋ, ਕਾਣਾ ੨.

ਏਕਚਿੱਤ. ਵਿ—ਏਕਾਗ੍ਰ ਚਿੱਤ. ਸ੍ਥਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ. "ਏਕਚਿੱਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਜਾਯੋ." (ਅਕਾਲ)

ਏਕਛਤ੍ਰ. ਵਿ—ਅਜਿਹਾ ਰਾਜ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੈ. ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. ਦੇਖੋ, ਇਕਛਤਰਾਜ.

ਏਕਡਾਲ. ਵਿ—ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਕ਼ਬਜ਼ਾ (ਦਸ੍ਤਾ) ਅਲਗ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਤੂ ਫਲ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਇੱਕ ਹੀ ਲੋਹੇ ਦੇ ਢਲੇ ਅਥਵਾ ਘੜੇ ਹੋਏ ਹੋਣ.

ਏਕਣ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਤਰਾਂ. ਐਸੇ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਵੇਂ.

ਏਕਤ. ਸੰ. एकत्र—ਏਕਤ੍ਰ. ਵਿ—ਇੱਕ ਥਾਂ. ਏਕਥੈ. "ਨੀਰੁ ਧਰਣਿ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਏਕਤ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਏਕਤ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਏਕਤਾ.

ਏਕਤਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੋ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ.

ਏਕਤਾ } **ਏਕਤ੍ਵ** } ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਏਕਤਾ. ਏਕਾ. ਏਕਤ੍ਵ. ਐਕਜ.

ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਪੀਰ ਮੇ ਸ਼ਰੀਰ ਮੇ ਨ ਭੇਦ ਰਾਖ
ਅੰਤਰ ਕਪਟ ਜੋ ਉਘਾਰੈ ਤੋ ਉਘਰਜ਼ਾਇ,
ਐਸੋ ਠਾਟ ਠਾਨੈ ਜੋ ਬਿਨਾ ਹੂੰ ਯੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰੇ

ਸਾਂਪ ਕੋ ਜਹਿਰ ਯੋਂ ਉਤਾਰੈ ਤੋ ਉਤਰਜਾਇ,
"ਠਾਕੁਰ" ਕਹਿਤ ਯਹ ਕਠਿਨ ਨ ਜਾਨੋ ਕਛੂ
ਏਕਤਾ ਕਿਯੇ ਤੇ ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਨ ਸੁਧਰਜਾਇ?
ਚਾਰ ਜਨੇ ਚਾਰ ਹੂ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਚਾਰ ਕੋਨੇ ਗਹਿ
ਮੇਰੁ ਕੋ ਹਿਲਾਯਕੈ ਉਖਾਰੈਂ ਤੋ ਉਖਰਜਾਇ.
੨ ਸਮਾਨਤਾ. ਬਰਾਬਰੀ. "ਏਕਤੁ ਰਾਚੈ ਪਰਹਰਿ ਦੋਇ." (ਬਸੰ. ਅ: ਮ: ੧)

ਏਕਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਇਕਤ੍ਰ.

ਏਕਤ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਏਕਤਾ.

ਏਕਥੈ. ਵਿ—ਇੱਕ ਥਾਂ. ਏਕਤ੍ਰ.

ਏਕਦਾ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਕ ਸਮੇਂ। ੨ ਏਕ ਦਫ਼ਹ. ਇੱਕ ਵੇਰ.

ਏਕਦੇਸੀ. ਸੰ. ਏਕ ਦੇਸ਼ੀਯ. ਵਿ—ਇੱਕ ਥਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਸਭ ਅਸਥਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਾ ਰੱਖੇ.

ਏਕਦੰਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਣੇਸ਼. ਗਜਾਨਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਇੱਕ ਦੰਦ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗਣੇਸ਼.

ਏਕਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਸਭ ਨੂੰ ਤੁੱਲ ਦੇਖਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਏਕਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਏਕਦ੍ਰਿਕ. ਵਿ—ਇੱਕਅੱਖਾ. ਕਾਣਾ। ੨ ਸਮਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾ. ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨੀ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ। ੪ ਕਾਉਂ। ੫ ਸ਼ੁਕ੍ਰ.

ਏਕਨਾਰੀਵ੍ਰਤ. ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਨਾ. ਇੱਕ ਵਿਵਾਹਿਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਦੂਜੀ ਦੇ ਤਯਾਗ ਦਾ ਨਿਯਮ. "ਏਕਾ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਹੁਇ." (ਭਾਗੁ) "ਤ੍ਰਿਯ ਏਕ ਵਯਾਹ ਨਹਿ ਕੀਨ ਵਯਾਹ." (ਦੱਤਾਵ)

ਏਕਪਦ, ਏਕਪਾਦ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵੈਕੁੰਠ। ੨ ਕੈਲਾਸ਼। ੩ ਕੇਰਲ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮਾਲਾਬਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੪ ਮਾਲਾਵਾਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੫ ਇੱਕ ਪੈਰ ਪੁਰ ਖਲੋਕੇ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੬ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਚਰਣ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਹੈ। ੭ ਗਯਾਰਾਂ ਰੁਦ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਵ.

ਏਕਬ. ਏਕ—ਅਬ. "ਪੁਨ ਏਕਬ ਕਰਹੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਏਕਭਟ. ਵਿ—ਅਦੁਤੀ ਸੂਰਮਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੂਜਾ ਯੋਧਾ ਨਹੀਂ, "ਪਤਿਤਉਧਾਰਣ ਏਕਭਟੇ." (ਅਕਾਲ)

ਏਕਭਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਏਕਤਾ ਦਾ ਭਾਵ. ਦ੍ਵੈਤ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇੱਕ ਭਾਵ (ਖ਼ਿਆਲ) ਨਾਲ. "ਏਕਭਾਇ ਦੇਖਉ ਸਭ ਨਾਰੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਏਕਭਾਰ. ਵਿ—ਤਰਾਜ਼ੂ ਦੇ ਪਲੜੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੋਲਣ ਲਈ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਦਾਰਥ. "ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਏਕਭਾਰ ਹੋਵਹਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਭਾਰ.

ਏਕਮ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅੰਧੇਰੇ ਅਤੇ ਚਾਂਦਨੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਥਿ. ਏਕੋਂ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ. ਯਕਮ. "ਏਕਮ ਏਕੰਕਾਰ ਨਿਰਾਲਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧ ਥਿਤੀ) ੨ ਵਿ—ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ. "ਏਕਮ ਏਕੈ ਆਪਿ ਉਪਾਇਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਪ੍ਰਥਮ. ਪਹਿਲਾ.

ਏਕਮਇ, ਏਕਮਇਆ, ਏਕਮਈ, ਏਕਮਯ ਵਿ—ਇੱਕਰੂਪ. ਜੋ ਮਿਲਕੇ ਵੱਖ ਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ. ਤਦਰੂਪ. "ਸਾਚੇ ਸੂਚੇ ਏਕਮਇਆ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਏਕ ਮਰੈ ਪੰਚੇ ਮਿਲਿ ਰੋਵਹਿ. (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਇੱਕ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇ ਮਰਣ ਤੋਂ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਤ੍ਰ ਰੋਵਹਿਂ। ੨ ਇੱਕ ਮਨ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਪੰਜੇ ਵਿਕਾਰ ਰੋਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ.

ਏਕ ਮਰੰਤੇ ਦੋਇ ਮੂਏ, ਦੋਇ ਮਰੰਤਹ ਚਾਰਿ। ਚਾਰਿ ਮਰੰਤਹ ਛਹ ਮੂਏ ਚਾਰਿ ਪੁਰਖ ਦੋਇ ਨਾਰਿ. (ਸ. ਕਬੀਰ) ਇੱਕ ਦੇਹਾਭਿਮਾਨ (ਹੌਮੈ) ਦੇ ਮਰਣ ਨਾਲ, ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ ਦੋਵੇਂ ਮਰ ਗਏ. ਦੋ ਦੇ ਮਰਣ ਤੋਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਚਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਏ. ਚਾਰ ਦੇ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਣ ਤੇ ਹਰਖ, ਸ਼ੋਕ, ਜਨਮ, ਮਰਣ, ਈਰਖਾ, ਕਾਮਨਾ, ਛੀ ਮਰ ਗਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਪੁਲਿੰਗ ਅਤੇ ਦੋ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਹਨ। ੨ ਇੱਕ ਅਗ੍ਯਾਨ ਦੇ ਮਰਣ ਤੋਂ ਆਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕ੍ਸ਼ੇਪ ਦੋ ਮਰੇ, ਦੋ ਮਰਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਿਥਿਯਾ—ਭ੍ਰਮ, (ਅਨਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਬੁੱਧਿ ਅਨਿਤ੍ਯ ਵਿੱਚ ਨਿਤ੍ਯ ਬੁੱਧਿ, ਦੁਖ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਬੁੱਧਿ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁਚਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਚਿ ਬੁੱਧਿ) ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋਇਆ. ਚਾਰ ਮਰਣ ਤੋਂ ਛੀ—ਹਰਖ, ਸ਼ੋਕ, ਜਨਮ, ਮਰਣ, ਈਰਖਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ, ਮਰੇ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਇਸ੍ਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪੁਲਿੰਗ ਹਨ.

ਏਕਮੇਵਾ ਦ੍ਵਿਤੀਯੇ. ਦੇਖੋ, ਇਕਮੇਵਾ.

ਏਕ ਰਦਨ. ਸੰਗਯਾ—ਗਣੇਸ਼, ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਰਦਨ (ਦੰਦ) ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗਣੇਸ਼.

ਏਕਲ, ਏਕਲਾ ਵਿ—ਇਕੇਲਾ. ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਥ ਬਿਨਾ। ੨ ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ. ਯਕਾ। ੩ ਇੱਕੋ. ਏਕ ਹੀ. "ਏਕਲ ਮਾਟੀ ਕੁੰਜਰ ਚੀਟੀ ਭਾਂਜਨ ਹੈਂ ਬਹੁ ਨਾਨਾ ਰੇ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਏਕਲਿੰਗ. ਸੰ. ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਂਦੇਵ। ੨ ਮੇਵਾੜ ਵਿੱਚ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਣਾ ਉਦਯਪੁਰ ਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਪੂਜਯ ਦੇਵ ਹੈ, ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਲਿਖਤਾਂ ਉੱਪਰ—"ਏਕ ਲਿੰਗ ਜੀ ਸਹਾਯ"—ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਕੁਬੇਰ. ਧਨਪਤਿ.

ਏਕ ਵਚਨ. ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ। ੨ ਇੱਕ ਸੁਖ਼ਨ. ਇੱਕ ਬੋਲ.

ਏਕ ਵਾਕ, ਏਕ ਵਾਕ੍ਯਤਾ ਸੰ. एकवाक्यता. ਸੰਗਯਾ—ਮਤ ਦਾ ਮੇਲ. ਰਾਇ ਦਾ ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ. ਸਹਮਤਿ.

ਏਕੜ. ਵਿ—ਇਕੱਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਮਿਣਤੀ, ਜੋ ੪੮੪੦ ਮੁਰੱਬਾ ਗਜ਼ ਹੈ. Acre.

ਏਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਅੰਗ ੧। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਅਨਨ੍ਯ ਉਪਾਸਕ. "ਏਕੇ ਕਉ ਸਚੁ ਏਕਾ

ਜਾਣੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੪ ਐਕ੍ਯ. ਏਕਤਾ. ਮਿਲਾਪ। ੫ ਵਯ—ਇੱਕੋ. ਕੇਵਲ. ਫ਼ਕ਼ਤ਼. "ਏਕਾ ਓਟ ਗਹੁਹਾਂ" (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੬ ਸੰ. एका. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਗਾ. ਦੇਵੀ.

ਏਕਾ ਏਕ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਚਾਨਕ. ਯਕਾਯਕ। ੨ ਵਿ—ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ. ਵੱਖੋ ਵੱਖ. ਇੱਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਨਿਰਾਲਾ.

ਏਕਾ ਏਕੀ. ਵਿ—ਏਕਾਂਤ ਨਿਵਾਸੀ। ੨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਅਦ੍ਵੈਤ ਦਾ ਅਨਨ੍ਯ ਉਪਾਸਕ. "ਰਹਹਿ ਲਿਵ ਲਾਗੇ ਏਕਾ ਏਕੀ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਬੇੜਾ. ਫ਼ੈਸਿਲਾ. "ਏਕਾ ਏਕੀ ਕਿਯੇ ਬਿਨ ਹਮ ਮਿਲਹਿ ਨ ਜਾਵੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਏਕਾਸੀ, **ਏਕਾਸੀਹ** } ਸੰ. ਏਕਾਸ਼ੀਤਿ. ਅੱਸੀ ਪੁਰ ਇੱਕ. ਇਕਾਸੀ, ੮੧.

ਏਕਾਹਾਰੀ. ਵਿ—ਇੱਕ ਵਸ੍ਤੁ ਦਾ ਆਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਦੂਜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਖਾਵੇ। ੨ ਇੱਕ ਵੇਲੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਠਪਹਰੀਆ.

ਏਕਾਕੀ. ਦੇਖੋ, ਇਕਾਕੀ ੨.

ਏਕਾਕ੍ਸ਼. ਸੰ. ਵਿ—ਇੱਕ ਅੱਖ ਵਾਲਾ. ਕਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਏਕਚੱਛੁ.

ਏਕਾਕ੍ਸ਼ਰ. ਦੇਖੋ, ਏਕਾਖਰ.

ਏਕਾਕ੍ਸ਼ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਅੱਛਰੀ। ੨ ਇੱਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੋਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਦੇ ਨਾਮਾ ਦੇ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਰੁਸੋਤਮ ਦੇਵ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨੰਦ ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਅਨੇਕਾਰਥ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦੋਹੇ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਯਥਾ—"ਗੋ ਇੰਦ੍ਰੀ ਗੋ ਵਾਕ ਜਲ ਗੋ ਅਕਾਸ਼ ਦਿਸਿ ਛੰਦ, ਗੋ ਧਰ ਗੋ ਤਰੁ ਗੋ ਕਿਰਨ ਗੋ ਪਾਲਕ ਗੋਬਿੰਦ."

ਏਕਾਕ੍ਸ਼ੀ. एकाक्षिन्. ਕਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਚਛੁ.

ਏਕਾਖਰ. ਸੰ. एकाक्षर. ਇੱਕ-ਅਕ੍ਸ਼ਰ. ਇੱਕ ਵਰਣ। ੨ ਇੱਕ ਅਵਿਨਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ. ੩ ਓਂ. ਓਅੰਕਾਰ. ਪ੍ਰਣਵ[1].

ਏਕਾਂਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ ਅੰਗ ੧. ਦੇਖੋ, ਇਕਾਂਗ। ੨ ਸੰ. एकाङ्ग. ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ। ੩ ਇੱਕ ਅਵੈਵ. ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ.

ਏਕਾਗਰ. ਸੰ. एकाग्र. ਵਿ—ਇੱਕ ਤਰਫ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ। ੨ ਚੰਚਲਤਾ ਰਹਿਤ. "ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਏਕਾਂਗੀ. ਸੰ. एकाङ्गिन्. ਵਿ—ਇੱਕ ਅੰਗ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਏਕਾਗ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਏਕਾਗਰ.

ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਹਿਰਾਉ. ਚੰਚਲਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ.

ਏਕਾਛ. ਦੇਖੋ, ਏਕਾਕ੍ਸ਼.

ਏਕਾਛਰੀ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਅੱਛਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਏਕਾਕ੍ਸ਼ਰੀ.

ਏਕਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਇਕਾਂਤ.

[1]"ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म."(ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ੮/੧੩.)

ਏਕਾਂਤੀ. ਦੇਖੋ, ਇਕਾਤੀ.

ਏਕਾਦਸ. ਸੰ. एकादश. ਵਿ—ਦਸ਼ ਉੱਪਰ ਇੱਕ. ਗਿਆਰਾਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਦਾ ਬੋਧਕ ਅੰਗ, ੧੧। ੩ ਭਾਗਵਤ ਦਾ ਗ੍ਯਾਰਵਾਂ ਸਕੰਧ.

ਏਕਾਦਸ਼ੀ. ਸੰ. एकादशी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅੰਧੇਰੇ ਅਤੇ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਤਿਥਿ. ਵੈਸਨਵਮਤ ਵਿੱਚ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵ੍ਰਤ ਰੱਖਣਾ ਪੁੰਨਕਰਮ ਹੈ. ਇਸ ਦਿਨ ਅੰਨ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਵਾਸਰ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵ੍ਰਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:—

> "ਏਕਾਦਸੀ ਨਿਕਟਿ ਪੇਖਹੁ ਹਰਿ ਰਾਮੁ,
> ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਸਿ ਕਰਿ ਸੁਣਹੁ ਹਰਿਨਾਮੁ,
> ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ,
> ਇਨ ਬਿਧਿ ਬਰਤੁ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ."
> (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਏਕਾਦੇਸੀ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਦੇਸੀ। ੨ ਵਿ—ਇੱਕ ਉੱਦੇਸ਼ (ਮਨੋਰਥ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਏਕਾਦੇਸੀ ਏਕ ਦਿਖਾਵੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਏਕਾਵਲਿ, **ਏਕਾਵਲੀ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਪੰਕਜਵਾਟਿਕਾ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ) ੨ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਪਦਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਤ੍ਯਾਗ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਪਦ ਪਹਿਲਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿਣਾ. ਇਸਨੂੰ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਉਦਾਹਰਣ—

> "ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ।
> ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ."
> (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

> "ਏਕ ਮਰੰਤੇ ਦੋਇ ਮੂਏ, ਦੋਇ ਮਰੰਤਹ ਚਾਰਿ,
> ਚਾਰਿ ਮਰੰਤਹ ਛਹ ਮੂਏ, ਚਾਰਿ ਪੁਰਖ ਦੋਇ ਨਾਰਿ."
> (ਸ. ਕਬੀਰ)

੩ ਵਿ—ਇੱਕ ਲੜੀ ਦਾ. ਜਿਵੇਂ ਏਕਾਵਲਹਾਰ.

ਏਕਿ. ਕਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ। ੨ ਕਈ ਇੱਕ. "ਏਕਿ ਚਲੇ ਹਮ ਦੇਖਹ ਸੁਆਮੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੩ ਇਕਨਾ ਨੂੰ. ਕਈਆਂ ਨੂੰ. "ਏਕਿ ਨਚਾਵਹਿ ਏਕਿ ਭਵਾਵਹਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਏਕਿਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਐਕ੍ਯ. ਏਕਤਾ. ਮੇਲ। ੨ ਇੱਕ ਹੋਇਆ. "ਠਾਕੁਰ ਸੇਵਕ ਰਲਿ ਏਕਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ)

ਏਕੀ. ਏਕ ਹੀ ਦਾ ਸੰਛੇਪ. "ਏਕੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰਾ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਏਕੁ. ਦੇਖੋ, ਏਕ. "ਏਕੁ ਅਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਮੋਰਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਏਕੁ ਅਰਾਧਿ ਪਰਾਛਤ ਗਏ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਐਕ੍ਯ. ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ. ਮੇਲ ਜੋਲ. "ਪੰਚਾ ਤੇ ਏਕੁ ਛੂਟਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ)

ਏਕੁ ਅਖਰੁ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਅਖਰ ਅਤੇ ਏਕਾਖਰ.

ਏਕੇਂਦ੍ਰਿਯ. ਸੰ. एकेन्द्रिय. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਇੰਦ੍ਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ, ਜੈਸੇ ਜੋਕ। ੨ ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰਜਕੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਏਕੇਂਦ੍ਰਿਯ ਅਰ ਵਸ਼ੀਕਾਰ ਕਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਏਕੈ ਸ਼ਬਦੀ. ਦੇਖੋ, ਇਕਸਬਦੀ.

ਏਕੋ. ਇੱਕੋ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ. ਇੱਕ ਹੀ. ਫ਼ਕ਼ਤ਼ ਏਕ. "ਏਕੋ ਜਪਿ ਏਕੋ ਸਾਲਾਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ? ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮ ਵਖਾਣੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ)

ਏਕੋਅੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਓਅੰਕਾਰ ਅਤੇ ਏਕੰਕਾਰ.

ਏਕੋਇਕ, ਏਕੋਏਕ, ਏਕੋਏਕੀ } ਵਿ—ਪਰਮ ਅਦੁਤੀ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ. ਦੂਈ ਰਹਿਤ. "ਸਭ ਏਕੋਇਕ ਵਰਤਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਏਕੋਏਕ ਵਸੈ ਮਨਿ ਸੁਆਮੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੩) "ਏਕੋਏਕੀ ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਏਕੇ ਪੁਰ ਏਕਾ. ਭਾਵ—ਏਕਾਦਸ਼ੀ. "ਏਕੋਏਕੁ ਬਖਾਨੀਐ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਏਕੋਏਕ ਪਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲੇਸ ਹੈ, ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਦੁਤੀ ਕਰਤਾਰ.

ਏਕੋ ਹੰ ਬਹੁਸ੍ਯਾਂ. ਇਹ ਉਪਨਿਸਦ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਮੈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੋਵਾਂ. ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵਾਂ.[1]

ਏਕੋਤੱਰ. ਵਿ—ਇੱਕ ਵੱਧ. ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਉੱਪਰ. ਜਿਵੇਂ—ਏਕੋਤੱਰ ਸੌ.

ਏਕੋਧਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ, ਉਹ ਧਰਮ ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਹੋਵੇ. ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ. "ਏਕੋਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜੈ ਸਚੁ ਕੋਈ। ਗੁਰਮਤਿ ਪੂਰਾ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਸੋਈ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸਿੱਖਧਰਮ.

ਏਕੋਨੇਤ੍ਰਾ. ਵਿ—ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾ. "ਸਦਾ ਨਿਹਾਰਹਿ ਏਕੋ ਨੇਤ੍ਰੇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਏਕੰਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਦ੍ਵੈਤ ਬ੍ਰਹਮ. "ਏਕੰਕਾਰ ਧਿਆਏ ਰਾਮ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਪ੍ਰਣਵੋ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ. ੧ਓ. "ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ। ਸਾਹੇ ਊਪਰਿ ਏਕੰਕਾਰ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੩ ਵਿ—ਇੱਕਰੂਪ. ਇੱਕ ਆਕਾਰ. "ਭ੍ਰਮ ਛੂਟੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਲਿਖ ਵੇਖਾਲਿਆ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਓਅੰਕਾਰ.

ਏਕੰਕਾਰੀ. ਵਿ—ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ। ੨ ਇੱਕ ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ. ਨਾਨਾ ਭੇਦ ਰਹਿਤ. "ਸੂਤ ਖਿੰਚੇ ਏਕੰਕਾਰੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੪)

ਏਕੰਕਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਏਕੰਕਾਰ. "ਏਕੰਕਾਰੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਏਕੰਗਾ, ਏਕੰਗੀ } ਦੇਖੋ, ਏਕਾਂਗੀ.

ਏਕੁੰਕਾਰ. ਇੱਕ—ਓਅੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਏਕੰਕਾਰ.

[1] "तदैक्षत एकोहं बहुस्यां प्रजायेयेति." (ਛਾਂਦੋਗ੍ਯ ਅ: ੬ ਖੰਡ ੨, ਮੰਤ੍ਰ ੩) ਉਸ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ, ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਵਾਂ.

ਏਖ. ਸੰ. ਏਸ. ਸੰਗਯਾ—ਢੂੰਡ. ਭਾਲ. ਤਲਾਸ਼। ੨ ਇੱਛਾ. ਚਾਹ.

ਏਖਣਾ. ਦੇਖੋ, ਈਖਣਾ.

ਏਜ਼ਦ. ਫ਼ਾ ایزد। ਏਜ਼ਿਦ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਖ਼ੁਦਾ.

ਏਜ਼ਾਜ਼. ਅ਼ اعزاز। ਇਅ਼ਜ਼ਾਜ਼. ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ.

ਏਟਾਯਾ, ਏਟਾਵਾ } ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਜਮੁਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਈ.ਆਈ. ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਜੰਕਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਨੌਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਏਟਾਯਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਏਠ. ਸੰ. एठ्. ਧਾ—ਰੋਕਣਾ. ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਹਰਕਤ ਕਰਨਾ.

ਏਂਠਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਕੜਨਾ। ੨ ਵਲ (ਪੇਚ) ਖਾਣਾ.

ਏਡਕ. ਵਿ—ਇਤਨਾ ਵਡਾ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮੀਢਾ. ਛੱਤਰਾ.

ਏਡਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਭੇਡ.

ਏਡਾ. ਵਿ—ਇਤਨਾ ਵਡਾ. ਇਤਨਾ.

ਏ. ਡੀ. ਦੇਖੋ, ਈਸਵੀ ਸਨ.

ਏਡੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਡੀ. ਪੈਰ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ, ਜੋ ਗਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਇਤਨੀ ਵੱਡੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਏ. ਡੀ. ਸੀ. ਙ Aide-de-Camp. ਏਡੀ ਕੈਂਪ. ਏਡੀਕਾਂਗ. ਸੈਨਾਪਤਿ ਦਾ ਸਹਾਇਕ। ੨ ਮੁਹਾਸਿਬ. ਪਾਸੰਦ.

ਏਡੂਆ, ਏਂਡੂਆ } ਸੰਗਯਾ—ਇੰਨੂ. ਵਸਤ੍ਰ ਰੱਸੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਚਕ੍ਰਾਕਾਰ ਸਿਰਤ੍ਰਾਣ, ਜੋ ਘੜਾ ਆਦਿਕ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. "ਪੁਨਰ ਏਡੂਆ ਸੀਸ ਤਾਂਕੇ ਟਿਕਾਏ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸੰ. इएड्व—ਇੰਡ੍ਵ. ਮੁੰਜ ਦੇ ਬਣੇਹੋਏ ਦਸ੍ਤਾਨੇ, ਜੋ ਗਰਮ ਵਸ੍ਤੁ ਉਠਾਉਣ ਸਮੇਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਏਢਕ. ਮੀਢਾ. ਦੇਖੋ, ਏਡਕ ੨. "ਏਢਕ ਰੂਪ ਸੁ ਦੀਸਨ ਲਾਗ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਏਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ. ਹਰਿਣ (ਹਰਨ). "ਬਿਨਾ ਸਸਤ੍ਰ ਭਾਰੇ ਭਏ ਏਣ ਜੈਸੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. अनेनस्—ਅਨੇਨਸ੍. ਵਿ—ਦੋਸ ਰਹਿਤ. ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ. "ਰਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਟ੍ਰ ਭੂ ਭਰਤ ਏਣ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਦੋਸ ਰਹਿਤ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ (ਪ੍ਰਜਾ) ਨੂੰ ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ.

ਏਣਰਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ. ਹਰਿਣ (ਹਰਨ). ੨ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ. ਸਿੰਘ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਮ੍ਰਿਗ ਦਾ ਸੁਆਮੀ. "ਚੜ੍ਹਜੋ ਏਣਰਾਜੰ ਧਰੇ ਬਾਣ ਪਾਣੰ." (ਅਜਰਾਜ)

ਏਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਰਿਣੀ (ਹਰਨੀ). ਮ੍ਰਿਗੀ.

ਏਣੀ ਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਹਰਿਣ (ਹਰਨ). ਕਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ.

ਏਤ. ਸਰਵ—ਇਸ. "ਏਤ ਛਡਾਈ ਮੋਹ ਤੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਇਸ ਮੋਹ ਤੋਂ ਛੁਡਾਈ। ੨ ਵਿ—ਇਤਨਾ। ੩ ਸੰ. ਆਇਆ ਹੋਇਆ.

ਏਤੱਝ. ਦੇਖੋ, ਏਤਿਹ੍ਯ.

ਏਤਤ, ਏਤਦ } ਸੰ. एतद्. ਸਰਵ—ਇਹ. ਯਹ. ਏਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਐਸੇ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਉਂ.

ਏਤਦਾਲ. ਅ਼ اعتدال। ਇਅ਼ਤਦਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਦਲ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਸਮਭਾਵ. ਬਰਾਬਰੀ.

ਏਤਬਾਰ. ਫ਼ਾ اعتبار। ਇਅ਼ਤਬਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਰੋਸਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਯਕ਼ੀਨ.

ਏਤੜਾ, **ਏਤੜੇ** ਵਿ—ਇਤਨਾ. ਇਤਨੇ. "ਮੈ ਤਨਿ ਅਵਗਣ ਏਤੜੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) "ਏਤੜਿਆ ਵਿਚਹੁ ਸੋ ਜਨ ਸਮਧਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ਦੇਖੋ, ਸਮਧਾ.

ਏਤਾ. ਵਿ—ਇਤਨਾ. "ਏਤਾ ਭਵਿ ਥਕੀ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਏਤਾਦ੍ਰਿਸ਼. ਸੰ. एतादृश. ਵਿ—ਜੋ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਹੋਵੇ. ਅਜੇਹਾ. ਐਹੋ ਜੇਹਾ.

ਏਤਾਵਨਮਾਤ੍ਰ. ਸੰ. एतावन्मात्र. ਇਸ ਕ਼ਦਰ. ਏੱਤਾ. ਇਤਨਾ. ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ.

ਏਤਿਹਜ, **ਏਤਿੱਝ** ਸੰ. ऐतिह्य. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਤਿ-ਹ-ਦਾ ਭਾਵ. ਇਸ ਤਰਾਂ ਹੋਣਾ. ਅਰਥਾਤ—ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਈ ਗੱਲ ਦਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਪਰੰਪਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਏਤਿੜਾ. ਦੇਖੋ, ਏਤੜਾ.

ਏਤੁ. ਦੇਖੋ, ਏਤ. "ਏਤੁ ਮੋਹਿ ਡੂਬਾ ਸੰਸਾਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਏਤੇ. ਇਤਨੇ. ਐਨੇ. ਇਸ ਕ਼ਦਰ. "ਏਤੇ ਗੁਣ ਏਤੀਆ ਚੰਗਿਆਈਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਏਤੈ. ਵਿ—ਇਸ ਕ਼ਦਰ. ਇਤਨੇ. "ਏਤੈ ਜਲਿ ਵਰਸਦੈ ਤਿਖ ਮਰਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਏਥਹ. ਦੇਖੋ, ਅਵਰਤਏਥਹ.

ਏਥਹੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ. ਯਹਾਂ ਸੇ. "ਏਥਹੁ ਛੁੜਕਿਆ ਠਉਰ ਨ ਪਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਏਥੇ, **ਏਥੈ** ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਥਾਂ. ਇਸ ਜਗਾ। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਏਥੈ ਓਥੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਰਖੈ ਪਤਿ." (ਜਸਾ)

ਏਦਾ, **ਏਦਾਂ** ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਇਉਂ. ਐਸੇ. ਇੱਦਾਂ.

ਏਦੂ, **ਏਦੂੰ** ਇਸ ਤੋਂ. ਇਸ ਸੇ. "ਏਦੂ ਉਪਰਿ ਕਰਮ ਨਹੀਂ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਏਧਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ-ਧਰ. ਇਸ ਪਾਸੇ. ਇਸ ਤਰਫ। ੨ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ.

ਏਨ. ਦੇਖੋ, ਇਨ ਅਤੇ ਏਣ. "ਗ੍ਯਾਨ ਅਭਿਰਾਮ ਸ਼ੇਰ, ਮੋਹ ਸਮ ਏਨ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੋਹ ਮ੍ਰਿਗ ਤੁੱਲ ਹੈ.

ਏਨਾ. ਵਿ—ਇਤਨਾ। ੨ ਸਰਵ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. "ਏਨਾ ਠਗਨਿ ਠਗ ਸੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਏਨੀ. ਦੇਖੋ, ਏਣੀ। ੨ ਵਿ—ਇਤਨੀ। ੩ ਸਰਵ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ. "ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਏਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਏਡੂਆ.

ਏਮ. ਦੇਖੋ, ਇਮ. "ਬੁਲਜੋ ਏਮ ਬਾਕੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਏਮਨਾਬਾਦ. ਜਿਲਾ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਦੀ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ. ਜੋ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲੇ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ 'ਸੈਦਪੁਰ' ਸੀ. ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਰੱਖਿਆ. ਫੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਅਕਬਰ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੇ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਦਲ ਕੇ ਏਮਨਾਬਾਦ ਥਾਪਿਆ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸੈਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਤਖਾਣ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਕੁਝ ਕਾਲ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ ਅਤੇ ਭਾਗੂ ਮਲਿਕ।

ਕਿਤਨੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਮਤ ੧੫੭੮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਜਦ ਬਾਬਰ ਤੋਂ ਸੈਦਪੁਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਡਵਾਕੇ ਜੰਗੀ ਕਾਨੂਨ ਤੋਂ ਅਮਾਨ ਦਿਵਾਈ, ਤਦ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਏਮਨਾਬਾਦ ایمن آباد। ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਏਮਨਾਬਾਦ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਹ ਨਗਰ ੩ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਖੂਹੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੀ. ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਖੂਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਜਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਛਕਦੇ ਅਤੇ ਇਸਨਾਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ.

(ਅ) ਚੱਕੀ ਸਾਹਿਬ. ਉਹ ਚੱਕੀ ਇੱਥੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਸੈਦਪੁਰ ਦੇ ਕਤਲਾਮ ਵੇਲੇ ਆਮ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਗਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਦਾਣਾ ਪੀਹਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ. ਅਤੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਕੈਦੀ ਛੁਡਵਾਏ ਸਨ. ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ੧੪ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਮੇਲਾ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ.[1]

(ੲ) ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ. ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਅੱਧ ਮੀਲ ਪੁਰ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰੋੜਾਂ ਦੇ ਆਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜਕੇ ਧ੍ਯਾਨਪਰਾਇਣ ਹੁੰਦੇ ਸਨ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ੯ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਸੁੰਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਵੈਸਾਖੀ ਅਤੇ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਏਰਣਾ, **ਏਰਨਾ** ਸੰ. आरण्य—ਆਰਣ੍ਯ. ਵਿ—ਜੰਗਲੀ. ਅਰਨ੍ਯ (ਜੰਗਲ) ਨਾਲ ਹੈ ਸੰਬੰਧ ਜਿਸ ਦਾ.

ਏਰਨਾ ਗੋਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਨ੍ਯ ਗੋਮਯ. ਜੰਗਲੀ ਗੋਬਰ. ਆਰਣ੍ਯੋਪਲ.

ਏਰਾਕ. ਦੇਖੋ, ਇਰਾਕ.

ਏਰਾਕੀ. ਦੇਖੋ, ਇਰਾਕੀ.

ਏਰਾਵਤ. ਦੇਖੋ, ਐਰਾਵਤ.

---

[1] ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੩੩ ਵਿੱਚ ਮੈ ਕਾਬੁਲ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਬੁਲੀ ਦੇ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਇੱਕ ਟੁੱਟਾ ਹੋਯਾ ਟੁਕੜਾ ਗੋਲ ਪੱਥਰ ਦਾ ਵੇਖਿਆ, ਜੋ ਸੈਦਪੁਰ ਵਾਲੀ ਚੱਕੀ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਉਹ ਚੱਕੀ ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਯਾ ਸੀ. ਪਰ ਮੇਰੇ ਖ਼ਯਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੱਕੀ ਦਾ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਏਰਾਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਰਾਵੀ.

ਏਰੰਡ. ਸੰ. एरण्ड. ਸੰਗਯਾ—ਇਰੰਡ. ਰੇਂਡ. ਹਿਰਡ. ਇੱਕ ਬੂਟਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਤੇਲ ਜਲਾਉਂਣ. ਕਲਾਂ (ਮਸ਼ੀਨਾਂ) ਦੇ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਜੁਲਾਬ ਆਦਿ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. ਇਹ ਸੂਲ, ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਅਤੇ ਕਫ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਸੋਜ ਅਤੇ ਫੋੜੇ ਤੇ ਬੱਧੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ. L. Ricinus Communis। ੨ ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਤੀਰਥ.

ਏਰੰਡ ਖਰਬੂਜਾ. ਦੇਖੋ. ਪਪੀਤਾ.

ਏਲਚੀ. ਤੁ ایلچی, ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਦੂਤ. ਵਕੀਲ। ੨ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ. Envoy.

ਏਲਵਿਲ. ਸੰਗਯਾ—ਇਲਵਿਲਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੁਬੇਰ. ਦੇਖੋ, ਇਲਵਿਲਾ.

ਏਲਾ. ਇਲਾਚੀ. ਦੇਖੋ, ਇਲਾਯਚੀ। ੨ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚੌਬੀਹ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਤੇ, ਦੂਜਾ ਤੇਰਾਂ ਤੇ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੂ.[1]

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਨਹਿ ਲੈਹੈਂ ਹਰਿਨਾਮ, ਦਾਨ ਕਾਹੂੰ ਨਹਿੰ ਦੈਹੈਂ"

(ਕਲਕੀ)

(ਅ) ਏਲਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ-ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸ—ਜ—ਨ—ਨ—ਯ. IIS, ISI, III, III, ISS. ਪੰਜ ਅਤੇ ਦਸ ਅੱਖਰਾਂ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਜਗ ਮੇ ਨਹੀ, ਸੁਖ ਤਨਿਕ ਕਰ ਵਿਚਾਰੋ."×××

੩ ਸੰ. ਧਾ—ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨਾ. ਖੇਲਨਾ.

ਏਲਾਨ. ਅ਼ اعلان ਇਅ਼ਲਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਹੁਕਮ. ਆਗ੍ਯਾ। ੨ ਆਗ੍ਯਾਪਤ੍ਰ। ੩ ਇੱਤ਼ਲਾਅ਼ਨਾਮਾ. ਨੋਟਿਸ. ਵਿਗ੍ਯਾਪਨ.

ਏਵ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਉਂ. ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਐਸੇ. ਇਸ ਢਬ. "ਏਵ ਭਿ ਆਖਿ ਨ ਜਾਪਈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ. ਯਕੀਨਨ। ੩ ਭੀ। ੪ ਹੀ.

ਏਵਜ. ਦੇਖੋ, ਇਵਜ.

ਏਵਡ, ਏਵਡੁ } ਇਤਨਾ ਵਡਾ. "ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ." (ਜਪੁ)

ਏਵਮਸਤੁ, ਏਵਮਸ੍ਤੁ } ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਏਵੰ-ਅਸ੍ਤੁ! ਐਸੇ ਹੀ ਹੋ! ਅਜਿਹਾ ਹੋਵੇ.

ਏਵਤ. ਇਤਨਾ ਵਡਾ. "ਨਖ ਏਵਤ ਹੈ ਜਾਂਕੋ." (ਬੰਨੋ)

ਏਵੇ, ਏਵੇਂ, ਏਵੈ, ਏਵੈਂ, ਏਵੀਂ } ਵ੍ਯ—ਇਉਂ ਹੀ. ਇਸੇਤਰਾਂ, ਯੋਂਹੀ। ੨ ਭਾਵ—ਵ੍ਰਿਥਾ. ਨਿਸਫਲ."ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ ਇਹੁ ਤਨੁ ਏਵੈ ਖੋਵੈ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆਂ) ੩ ਸੰ. ਏਵੰ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ। ੪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ. "ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

---

[1] ਜੇ ਇਸ ਛੰਦ ਦੇ ਚਾਰ ਚਰਣ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਰੋਲਾ ਛੰਦ ਕਹਾਵੇਗਾ.

ਸ[1]. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਦੰਦ ਹੈ।[2] ੨ ਕ੍ਰਿ—ਅਸ੍ਤਿ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਹੈ. "ਕਿ ਅਗੰਜਸ ਕਿ ਅਭੰਜਸ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਸੰ. ਸ਼—ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ। ੪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੫ ਮਨ। ੬ ਸੌਣਾ. ਸ਼ਯਨ। ੭ ਮੰਗਲ. ਕਲ੍ਯਾਣ। ੮ ਸੰ. ਸ. ਈਸ਼੍ਵਰ. ਪਰਮਾਤਮਾ। ੯ ਸੱਪ. ਸਰਪ। ੧੦ ਪੰਛੀ। ੧੧ ਪੌਣ. ਹਵਾ। ੧੨ ਚਮਕ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੧੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੧੪ ਗ੍ਯਾਨ। ੧੫ ਚਿੰਤਾ। ੧੬ ਸੜਕ। ੧੭ ਛੰਦਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਗਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਉਂ। ੧੮ ਉਪ—ਸਾਥ. ਨਾਲ. ਸਹਿਤ. ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਦਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ—"ਰੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਸਰੁਦ੍ਰਾ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੧) "ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਬਹੈ ਸਪਰਿਵਾਰਿ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੧੯ ਸਰਵ—ਉਹ. ਵਹ. "ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸ ਮਾਨਿ." (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਸਮਾਨ ਜਾਣ। ੨੦ ਫ਼ਾ ش ਉਸ ਦਾ. ਉਸ ਨੂੰ. ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਕ਼ਲਮਸ਼ (ਉਸ ਦੀ ਕ਼ਲਮ). ਮੂਰਧਨ੍ਯ ਸ (ਸ਼) ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਟ, ਸ੍ਰਿਟਿ ਆਦਿ, ਖੱਖੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ.

ਸਉ. ਸੰ. ਸ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌ. ਸੈਂਕੜਾ. "ਬਹੁਤੁ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਗਾਂਉ ਸਉ ਪਾਏ." (ਸਾਰੰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਯਨ. ਸੌਣਾ. "ਸਉ ਨਿਸੁਲ ਜਨ ਟੰਗ ਧਰਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਨਿਤ ਸੁਖ ਸਉਦਿਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਪਥ. ਸੁਗੰਦ. ਸੌਂਹ. "ਸਾਚ ਕਹੌਂ ਅਘ ਓਘ ਦਲੀ ਸਉ." (ਦੱਤਾਵ) ੪ ਵ੍ਯ—ਸਹ. ਸਾਥ. "ਪਾਖੰਡ ਧਰਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਹਰਿ ਸਉ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੫ ਨੂੰ. ਪ੍ਰਤਿ. "ਮੋ ਸਉ ਕੋਊ ਨ ਕਹੈ ਸਮਝਾਇ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੬ ਤੋਂ. ਪਾਸੋਂ. ਸੇ. "ਮਹਾਕਾਲ ਸਉ ਵਰ ਪਾਯੋ." (ਸਲੋਹ) ੭ ਫ਼ਾ شو ਸ਼ੌ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਕੁਲਹ ਸਮੂਹ ਉਧਾਰਨ ਸਉ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਸਉਂਹ ਦੇਖੋ, ਸੌਂਹ.

ਸਉਹੇ } **ਸਉਹੇਂ** } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਨਮੁਖ. ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ. "ਸਉਹੇ ਉਤਰੁ ਦੇਇ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸਉਕਣ } **ਸਉਕਨਿ** } ਸੰ. सापत्नी—ਸਪਤ੍ਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸੇ ਪਤੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸੌਕਣ. "ਸਉਕਨਿ ਘਰ ਕੀ ਕੰਤ ਤਿਆਗੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਉਖ. ਦੇਖੋ, ਸੌਖ.

ਸਉਗਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਗਾਤ.

ਸਉਂਡਿ. ਸੰ. शुण्डिन्—ਸ਼ੁੰਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੰਡ (ਸੁੰਡਾ) ਵਾਲਾ ਹਾਥੀ. ਗਜ. ਕਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁੰਡਾ ਅਤੇ ਸੌਂਡੀ.

ਸਉਂਡਿਅਰਿ } **ਸਉਂਡਿਆਰਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁੰਡੀ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਉਂਡਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁੰਡੀ (ਹਾਥੀਆਂ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਗਜਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਉਡੀ. ਸੰ. सोढृ—ਸੋਢ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਮਹਾ ਸਸਤ੍ਰ ਸਉਡੀ ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੌਂਡੀ.

ਸਉਂਡੀ. ਦੇਖੋ, ਸੌਂਡੀ.

ਸਉਂਡਜਾਂਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁੰਡੀ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੇਰ (ਸਨਾਮਾ)

ਸਉਂਡਜਾਂਤਕ ਧੁਨਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁੰਡੀ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਉਣ. ਸੰ. ਸ਼ਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਣਾ. ਨੀਂਦ ਲੈਣੀ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਕੁਨ. ਭਲਾ ਅਥਵਾ ਬੁਰਾ ਫਲ ਸੂਚਕ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦਿਕ. "ਸੋਈ ਸਾਸਤੁ ਸਉਣ ਸੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅਪਸਗੁਨ ਅਤੇ ਸਕੁਨ.

ਸਉਣਸਾਸਤ } **ਸਉਣਸਾਸਤ੍ਰ** } ਸੰ. ਸ਼ਕੁਨਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਸਗਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ[3], "ਛਨਿਛਰਵਾਰ ਸਉਣ—ਸਾਸਤ ਬੀਚਾਰੁ." (ਬਿਲਾ ਵਾਰ ੭) "ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰੈ ਸਾਸਤ੍ਰੁਸਉਣ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਸਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੌਣਾ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਨਾ. "ਬਾਬਾ, ਹੋਰ ਸਉਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਉਤ. ਦੇਖੋ, ਸਉਕਣ ਅਤੇ ਸਉਤ੍ਰ.

ਸਉਤਨਿ. ਸਪਤਨੀ. ਸੌਕਣ. ਦੇਖੋ, ਸਉਕਨਿ.

---

[1]ਅਸੀਂ ਸ਼—ਸ਼—ਸ (ਸ਼—ਸ—ਸ) ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਦੰਤੀ ਸੱਸਾ ਹੈ. ਤੇਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕੋ ਥਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ.

[2]ਜਦ ਇਹ ਸ਼ (श) ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਤਦ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਤਾਲੂ ਹੈ. ਜਦ ਸ (ष) ਹੈ ਤਦ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਮੂਰਧਾਂ (ਮੱਥਾ) ਹੈ.

[3]ਸ਼ਿਵ, ਕਾਰਤਿਕੇਯ, ਕਸ਼੍ਯਪ, ਅਤ੍ਰਿ, ਗਰਗ, ਭ੍ਰਿਗੁ ਆਦਿਕ ਨੇ ਸ਼ਕੁਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸਭ ਦਾ ਸਾਰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਜਯ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਸੰਤ ਰਾਜ ਨੇ ੨੦ ਅਧ੍ਯਾਯ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵਸੰਤ ਰਾਜ ਸ਼ਕੁਨ—ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ.

ਸਉਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸਪੁਤ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰ ਵਾਲਾ. ਔਲਾਦ ਵਾਲਾ. "ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਹਰਿਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ ਜਿਨਿ ਕੀਨੋ ਸਉਤ੍ਰ ਬਿਧਾਤਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਉਤਨਿ.

ਸਉਦਰਜ. ਸੰ. सौन्दर्य—ਸੌਂਦਰ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੰਦਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਖੂਬਸੂਰਤੀ. "ਦਿਪੈ ਜੋਤਿ ਸਉਦਰਜ ਧਾਰੇ ਅਨੂਪੰ." (ਨਰਾਵ) ੨ ਸੰ. सौदर्य—ਸੌਦਰ੍ਯ. ਸਹੋਦਰਤਾ. ਸਕੇ ਭਾਈ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਸਉਦਾ. ਤੁ سودا ਸੌਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੈਣ ਦੇਣ. ਖ਼ਰੀਦ ਫ਼ਰੋਖ਼ਤ. ਕ੍ਰਯਵਿਕ੍ਰਯ. "ਸਚ ਸਉਦਾ ਵਾਪਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਬੰਧਨ ਸਉਦਾ ਅਣਵੀਚਾਰੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਖਰੀਦਣ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ. ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰੀਏ. "ਨਾਨਕ ਹਟ ਪਟਣ ਵਿਚਿ ਕਾਇਆ ਹਰਿ ਲੈਦੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਉਦਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੪) ੩ ਅ. سودا ਸੌਦਾ. ਇੱਕ ਤੱਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸਿਆਹ ਹੈ. ਵਾਤ. ਵਾਯੁ। ੪ ਫ਼ਾ. ਸੌਦਾ ਤੱਤ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਦਿਮਾਗ਼ ਦਾ ਰੋਗ. ਸਿਰੜ. ਦੇਖੋ ਉਦਮਾਦ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਉਂਦਾ.

ਸਉਂਦਾ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਦਾ. ਸੌਂਦਾ. "ਸਉਂਦੇ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਉਚਰਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸਉਦਾਈ. ਵਿ—ਸੌਦਾ ਤੱਤ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਾਲਾ, ਸੁਦਾਈ. ਸਿਰੜੀ. ਪਾਗਲ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾ ੪.

ਸਉਦਾਗਰ. ਫ਼ਾ سوداگر ਵਿ—ਸੌਦਾ (ਵਪਾਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਪਾਰੀ. ਵਣਿਕ.

ਸਉਦਾਗਰੀ. ਫ਼ਾ سوداگری ਸੌਦਾਗਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਾਣਿਜ੍ਯ. ਤਜਾਰਤ. ਵਪਾਰ. "ਸੁਣਿ ਸਾਸਤ ਸਉਦਾਗਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਸਉਪਣਾ, ਸਉਪਨਾ. ਸੰ. समर्पण—ਸਮਰ੍ਪਣ. ਸੰ—ਅਰਪਣ. ਫ਼ਾ. سپردن ਸਿਪੁਰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੌਂਪਨਾ. ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ. "ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਉਪੀ ਆਗੈ ਧਰੀ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) "ਕੁੰਜੀ ਗੁਰੁ ਸਉਪਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀ ਹੈ.[1]

ਸਉਪਾਈ. ਸੌਂਪੀ. ਸਿਪੁਰਦ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਉਪਣਾ.

ਸਉਪਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਸੌਂਪਕੇ. "ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ." (ਅਨੰਦੁ)

ਸਉਰ. ਦੇਖੋ, ਸਉਰਣਾ। ੨ ਸੰ. स्वैर—ਸ੍ਵੈਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵ ਇੱਛਾ. ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ। ੩ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਔਰ ਪਿਖੈਂ ਗਜਗਾਮਨਿ ਸਉਰੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਵਿ—ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਉਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੁਰੁਸਤ ਹੋਣਾ. ਸੁਧਰਨਾ. ਸੰਵਰਨਾ। ੨ ਸੌਰਭ (ਸੁਗੰਧ) ਸਾਥ ਹੋਣਾ. ਸੁਰਭਿਤ ਹੋਣਾ. ਮਹਿਕਣਾ. "ਜਾਕੀ ਵਾਸੁ ਬਨਾਸਪਤਿ ਸਉਰੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਸਉਰੁ. ਵਿ—ਉਰੁ (ਪੱਟ) ਸਹਿਤ। ੨ ਵ੍ਯ. ਸੌਂ—ਅਰੁ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸਾਥ—ਅਤੇ. "ਬੈਰ ਪਰਜੋ ਹਮਰੋ ਹਰਿ ਸਉਰੁ ਕਲੰਕ ਚਢ੍ਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਹਰਿ ਨਾਲ ਵੈਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕਲੰਕ ਚੜ੍ਹਿਆ.

ਸਉਰੈ. ਦੇਖੋ, ਸਉਰਣਾ.

ਸਉਲਾ. ਸਵੱਲਾ. ਸਸਤਾ। ੨ ਸੁਗਮ. ਸੌਖਾ। ੩ ਸੰ. सबल—ਸਬਲ. ਵਿ—ਬਲ ਸਹਿਤ. ਜ਼ੋਰਾਵਰ। ੪ सोल्लास—ਸ ਉੱਲਾਸ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ. ਰੀਝਿਆ. "ਜਿਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੁ ਸਉਲਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ੫ ਸ਼੍ਯਾਮਲ. ਸਾਉਲਾ. ਸਾਂਵਲਾ.

ਸਉੜ, ਸਉੜਾ, ਸਉੜਿ, ਸਉੜੀ. ਵਿ—ਸੰਕੁਚਿਤ. ਤੰਗ. ਭੀੜਾ. ਭੀੜੀ. "ਨੱਚ ਨ ਜਾਣਈ ਆਖੈ ਭੁਇ ਸਉੜੀ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਣ ਸਮੇ ਓਢਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. "ਊਘੈ ਸਉੜ ਪਲੰਘ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧) ਉਨੀਂਦ੍ਰੇ ਨੂੰ ਸੌੜ ਅਤੇ ਮੰਜੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ. "ਜੇ ਜੂੰਅ ਸਉੜੀ ਸੰਜਰੀ ਰਾਜਾ ਨ ਭਤਾਰ." (ਭਾਗੁ) ਜੇ ਸੌੜ ਵਿੱਚ ਜੂਆਂ ਫੈਲ ਜਾਣ, ਤਦ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਬਹੁਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ.

ਸਊਅਨ. ਸਾਊਆਂ ਨੂੰ. ਸਾਊਆਂ ਦੇ. ਦੇਖੋ, ਸਊਆ.

ਸਊਆ. ਦੇਖੋ. ਸਾਊ. "ਰਾਜਾ ਕੋ ਨਜੋਤਾ ਕਹ੍ਯੋ ਸਊਅਨ ਸਹਿਤ ਬੁਲਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੮)

ਸਊਹਾਗ, ਸਊਭਾਗ. ਸੰ. सौभाग्य—ਸੌਭਾਗ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬੀ। ੨ ਸੁਹਾਗ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. ਪਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ. "ਸਊਹਾਗ ਭਾਗ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਲਸੰਤ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸਊਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵਾਰ. ਘੋੜਚੜ੍ਹਾ. ਅਸ਼੍ਵਾਰੋਹ. "ਸੰਗ ਸਊਰ ਇਕਾਦਸ਼ ਕਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਇਤੈ ਸਊਰ ਪਠਾਵਤ ਭਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਅ਼ شعور ਸ਼ਊਰ. ਸਮਝ. ਬੁੱਧਿ. ਗ੍ਯਾਨ.

ਸਊਰਭ. ਦੇਖੋ. ਸੌਰਭ.

ਸਓਤਾ, ਸਓਤੀ. ਵਿ—ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਸੁਪਤ੍ਰੀ. ਸੰਤਾਨ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ। ੨ सामर्घ—ਸਾਮਰ੍ਘ. ਸਸਤਾ. ਸਸਤੀ. ਦੇਖੋ, ਅਰਘ ੨. "ਗਿਆ ਦੇ ਵਣਿਜ ਸਓਤਾ." (ਭਾਗੁ) "ਇਹ ਖੇਪ ਸਓਤੀ." (ਭਾਗੁ)

ਸਅ਼ਦ. ਅ਼ سعد ਵਿ—ਭਲਾ। ੨ ਨੇਕਬਖ਼ਤ. ਸੁਭਾਗੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਦਤਮੰਦ.

ਸਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ. ਸੌ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਯ.

ਸਇਆਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਦ ਗ੍ਯਾਨ. ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਵਿ—ਸਦ ਗ੍ਯਾਨੀ. ਸਿਆਣਾ. ਸੁਗ੍ਯਾਨੀ. "ਘ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ ਦਧਿ ਮਥੈ ਸਇਆਨ." (ਭੈਰ ਰਵਿਦਾਸ)

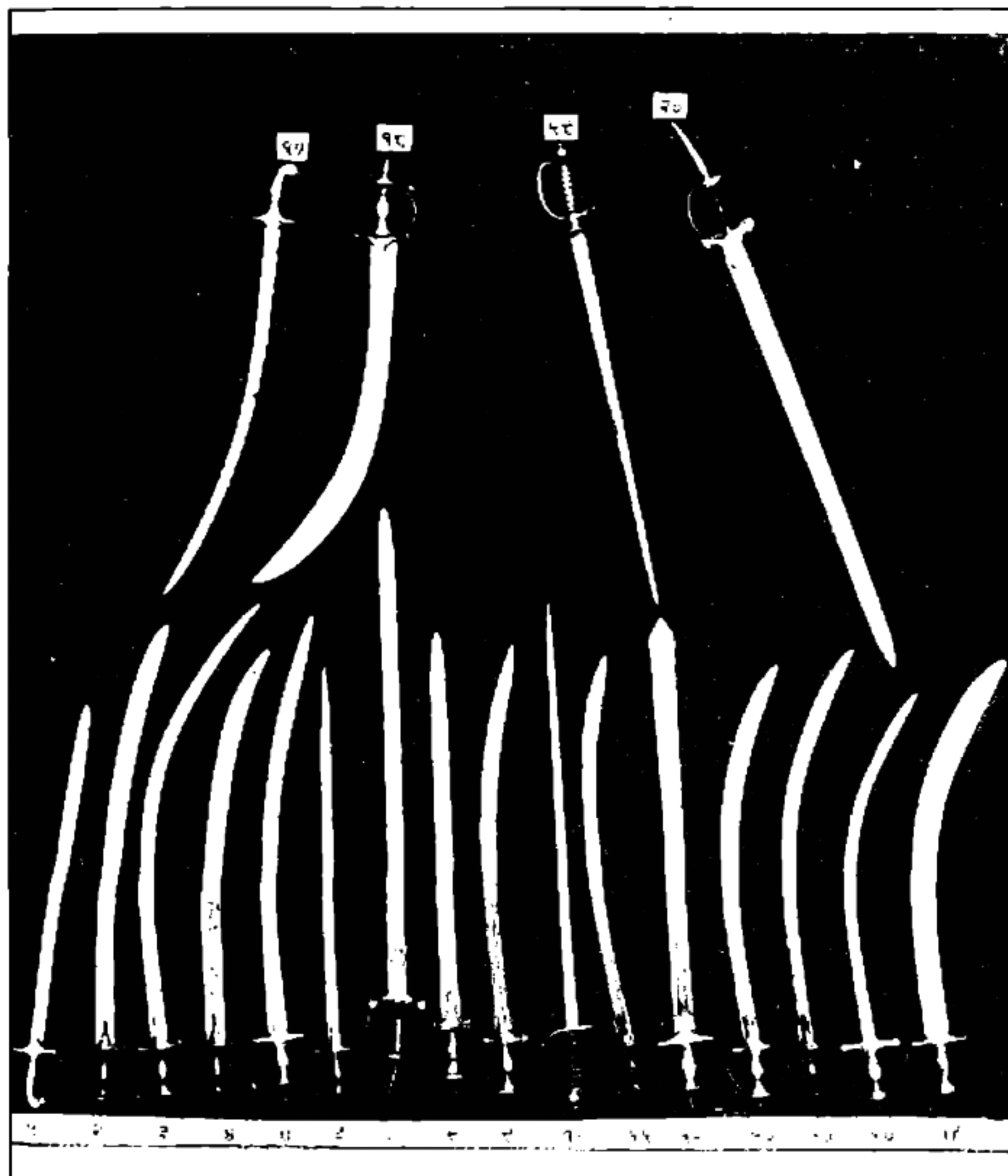
ਸਇਆਨਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਗ੍ਯਾਨਤਾ. ਦਾਨਾਈ. ਸੁਜਾਨਪਨ। ੨ ਚਤੁਰਾਈ। ੩ ਚਾਲਾਕੀ। ੪ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ. ਕੰਜੂਸੀ.

ਸਇਆਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਇਆਨ ੨.

ਸਇੰਦ. ਰਥ. ਦੇਖੋ, ਸਜੰਦ ਅਤੇ ਸਜੰਦਨ. "ਗਜ ਬਾਜਿ ਸਵਾਰ ਸਇੰਦ ਚਲੇ." (ਸਲੋਹ)

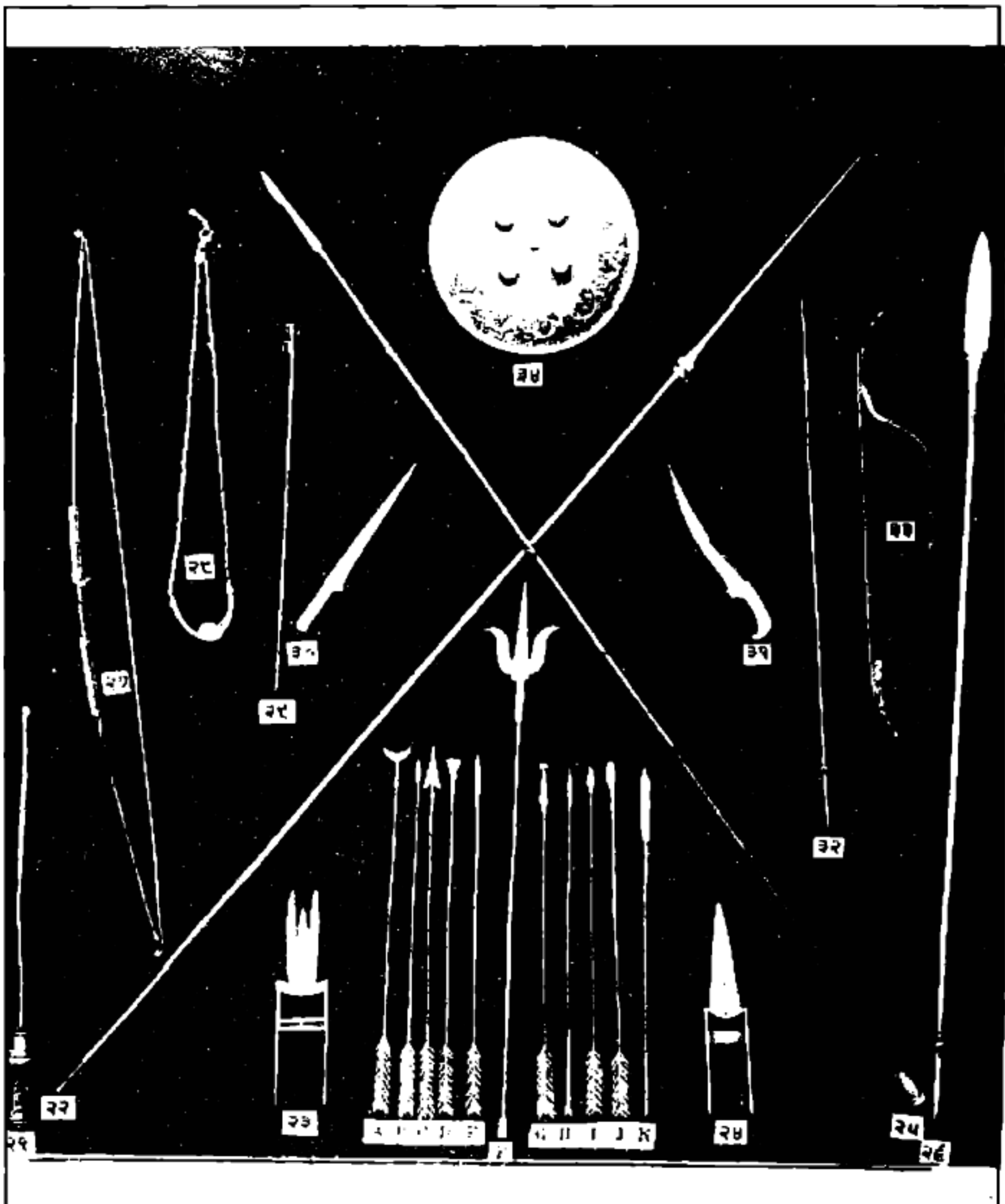
ਸਈ. ਵਿ—ਸ਼ਤੀ. ਸੌ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਸਦੀ। ੨ ਸ੍ਵਯੰ ਹੋਈ ਖੇਤੀ. ਆਪੇ ਉਪਜੀ ਖੇਤੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸਾਂਈ। ੪ ਸਖੀ. "ਚਰਚਾ

[1] ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਪਾਠ-"ਕੁੰਜੀ ਗੁਰੁ ਸਉ ਪਾਈ." ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ.

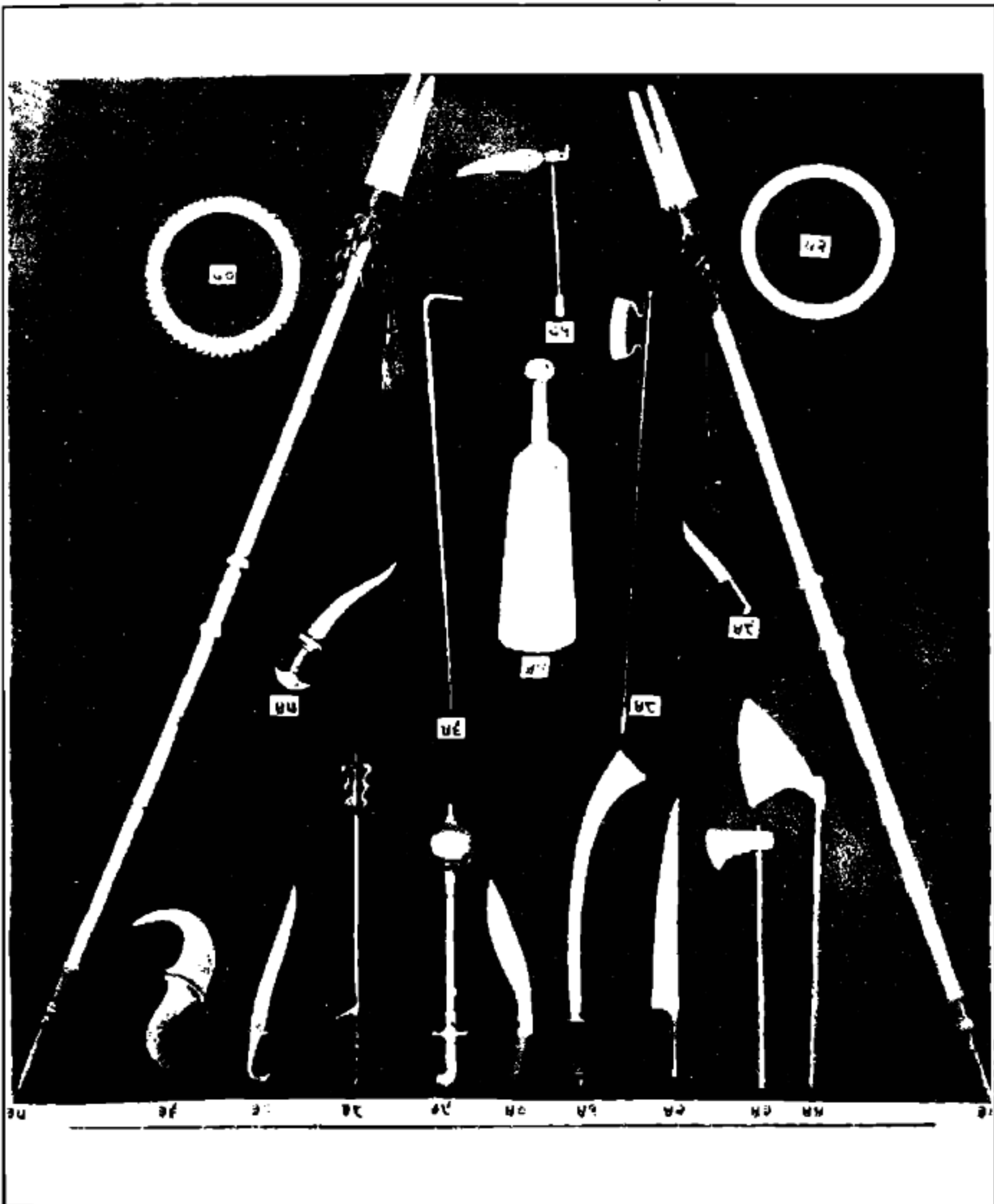

ਅੱਖਰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਚਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗ

ਊਨਾਂ ਨੰ: ੧, ਅਸਿ ੨, ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ A, ਇਹ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਕੱਟਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਸਫਾਜੰਗ (ਪਰਸ਼ੁ) ੪੩, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ੩, ਸਾਰੰਗ (ਸ਼ਾਰ੍ਙ) ੩੩, ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ੪, ਸਿਰੋਹੀ ੫, ਸੀਖਚਾ ੬, ਸੂਲ ੩੨, ਸੈਫ ੭, ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਦੇਖੋ, ਅਸਿ. ਕਟਾਰ ੨੪, ਕੱਤੀ ੮, ਕਰਦ ੪੯, ਕਰਾਬੀਨ ੫੪, ਕਰੌਤੀ ੯, ਕਿਰਚ ੧੦, ਕੁਹੁਕਬਾਣ B, ਕੁਕਰੀ ੪੦, ਕ੍ਰਿਪਾਣ ੧੧, ਖਪਰਾ C, ਖੰਜਰ ੩੧, ਖੰਡਾ ੧੨, ਗਤਕਾ ੨੧, ਗਦਾ ੪੭, ਗੁਜਰਾਤ ਛੋਟੀ ੧੪, →

→ ਗੁਜਰਾਤ ਵਡੀ ੧੩, ਗੁਪਤੀ ੪੬, ਗੁਰਜ ੩੯, ਗੋਪੀਆ (ਗੋਫਣ) ੨੮, ਗੋਲੀਆ ੧੫, ਚਕ੍ਰ ਨਵਾਂ ੫੨, ਚਕ੍ਰ ਪੁਰਾਣਾ ੫੦, ਚਪੜਾ, ਜੇ ਨੰ: ੮ ਇੱਕ ਉਂਗਲ ਚੌੜੀ ਵਧ ਅਤੇ ਛੀ ਉਂਗਲ ਲੰਮੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਚਪੜਾ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਛਵ੍ਹੀ (ਛੋਹੀ) ੪੮, ਛੁਰਾ ੪੨, ਜਮਦਾੜ੍ਹ ੨੩, ਜੁਲਫਕਾਰ ੧੭, ਜੰਜੈਲ ੬੦, ਜੰਬੂਰਕ ੫੭, ਜੰਬੂਆ ੫੧, ਠੋਲ੍ਹਤੀਰ D. ਇਹ ਮੱਥੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੋੜਨ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਢਾਲ (ਸਿਪਰ) ੩੪, ਤਤਾਰਚਾ E, ਤਬਰ ੪੪, ਤਮੰਚਾ ੬੧, ਤੀਰ ਚੁਗਲਾ ੨੯, ਇਸ ਨਾਲ ਘੁੜਚੜ੍ਹਾ ਯੋਧਾ, →

→ ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਪਏ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਚੁਗ ਲੈਂਦਾ ਸੀ. ਤੁੱਕਾ G, ਤੇਗ (ਤੇਗ਼ਾ) ੧੬ ਅਤੇ ੧੮, ਤੋੜੇਦਾਰ ਬੰਦੂਕ ੫੩, ਤ੍ਰਿਸੂਲ F, ਧਨੁਖ ੨੭, ਧਮਾਕਾ ੫੬, ਧੋਪ ੧੯, ਨਾਹਰਖਾ (ਬਾਘਨਖਾ) ੩੬, ਨਾਦਖ ੩੫, ਨਾਰਾਚ H, ਨੇਜਾ ੨੫, ਪੱਟਿਸ ੨੦, ਪਥਰਕਲਾ ੫੩, ਪਰਸ਼ੁ, ਦੇਖੋ, ਸਫਾਜੰਗ. ਪੇਸ਼ਕਬਜ਼ ੩੦, ਬਦਾਮਚਾ I, ਬਰਛਾ ੨੬, ਬਰਛੀ ੨੨, ਬਾਂਕ ੪੧, ਬਾਘਨਖਾ, ਦੇਖੋ, ਨਾਹਰਨਖਾ, ਬਿਛੂਆ ੩੭, ਬੁਗਦਾ ੪੫, ਬੰਬਲਿਆਲਾ ਨੇਜਾ, ਜੋ ਨੰ: ੩੫ ਦੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਅਤੇ →

→ ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਫੁੰਮਣ ਅਰ ਝਾਲਰ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਬ੍ਰੀਚ ਲੋਡਰ. (Breech-loader) ੫੮, ਮਸਾਲੇ (ਟੋਪੀ) ਦਾਰ ਬੰਦੂਕ ੫੯, ਮੀਨਮੁਖਾ ਤੀਰ J, ਰਾਈਫ਼ਲ (Rifle) ੫੫, ਰੀਵਾਲਵਰ (Revolver) ੬੨, ਲੈਸ K, ਵਜ੍ਰ ੩੮.

ਜਬ ਜਾ ਉਨ ਸਈਅਨ ਕੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਅ਼ ਸਈ. ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼.

ਸਈਅਦ. ਦੇਖੋ, ਸੱਯਦ ਅਤੇ ਸੈਯਦ.

ਸਈਆਹ. ਅ਼ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮਣ ਵਾਲਾ. ਸੈਲੀ.

ਸਈਆਦ. ਅ਼ ਸਈਆਦ. ਸੈਦ (ਸ਼ਿਕਾਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਿਕਾਰੀ. ਅਹੇਰੀ. "ਰੰਨਾ ਹੋਈਆਂ ਬੋਧੀਆਂ, ਪੁਰਖ ਹੋਏ ਸਈਆਦ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਹਿੰਸਾ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ, ਅਤੇ ਪਤਿ ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ. ਭਾਵ—ਬੇਮੇਲ ਸੰਜੋਗ। ੨ ਜ਼ਾਲਿਮ. ਹਿੰਸਕ.

ਸਈਸ. ਅ਼ ਸਾਈਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਇਸ (ਨਿਗਰਾਨੀ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਖ਼ਸ਼ੀ। ੨ ਕੋਤਵਾਲ। ੩ ਘੋੜੇ ਦੀ ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ. ਘੁੜਵਾਲ.

ਸਈਧਵ. ਦੇਖੋ, ਸੈਂਧਵ.

ਸਈਯਦ. ਦੇਖੋ, ਸੈਯਦ.

ਸਈਯਾ, ਸਈਯਾਂ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੈਂਯਾਂ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸਾਂਈਂ. "ਰੱਛ ਕਰੋ ਉਠ ਸਈਯਾ."(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਈਯਾਦ. ਦੇਖੋ, ਸਈਆਦ.

ਸਸ. ਸੰ. शस्. ਧਾ—ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ. ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ. ਸੌਣਾ. ਬੋਲਣਾ. ਕੱਟਣਾ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਸਸ। ੩ ਸੰ. शश. ਸ਼ਸ਼ਕ. ਸਹਾ. ਖ਼ਰਗੋਸ਼. "ਸਸ ਹਤ ਅਸੁ ਦੁਹੁ ਦਿਸਿ ਲਰਕਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਸ਼ਸ੍ਯ. ਖੇਤੀ. "ਸਭ ਹੀ ਸੁਸਕ ਹੋ ਗਈ ਬਡ ਸਸ" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸੰ. ਸ਼ਸ਼ਿ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਸਸ ਪੂਰਣਮਾ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਸੰ. ਸਸ. ਘਾਹ। ੭ ਸੰ. ਵਿ—ਸੁਸਤ. "ਮਮ ਜਿਹਵਾ ਸਸ, ਕਥਾ ਬਹੁ." (ਗੁਵਿ ੬) ੮ ਫ਼ਾ ਸ਼ਸ਼. ਛੀ. ਸਟ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Six । ੯ ਦੇਖੋ, ਸਸੁ.

ਸਸਕ. ਸੰ. शशक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਾ. ਖ਼ਰਗੋਸ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਰੁਖ ਜਾਤਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਸਕਣਾ.

ਸਸਕਣਾ, ਸਸਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਨਾਲ ਸਾਹ ਲੈਣਾ. ਔਖਾ ਸ੍ਵਾਸ ਲੈਣਾ. "ਤੇਰੇ ਭਯ ਭੀਤ ਭਾਰੀ ਭੂਪ ਸਸਕਤ ਹੈਂ." (ਕਵਿ ੫੨)

ਸਸਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਵ ਸੰਸਕਾਰ. ਸ਼ਵ (ਮੁਰਦੇ) ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ. ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਅਗਨਿ ਸੰਸਕਾਰ. ਦਾਹ।[1] ੨ ਦੇਖੋ ਪਿਤ੍ਰਿਮੇਧ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ.

ਸਸਕਾਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਸਸਕਾਰ (ਸ਼ਵਦਾਹ) ਕਰਨਾ. ਮੁਰਦਾ ਜਲਾਉਣਾ.

ਸਸਕੁਲਿ, ਸਸਕੁਲੀ ਸੰ. शष्कुली. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਝੁਜਲੀ। ੨ ਜਲੇਬੀ। ੩ ਮਾਹਾਂ ਦੀ ਪੀਠੀ ਦੀ ਜਲੇਬੀ. ਅਮ੍ਰਿਤੀ. "ਮੋਦਕ ਸਸਕੁਲਿ ਪਰਪਾ ਪੂਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸਮੋਸਾ ਪਕਵਾਨ. ਤ੍ਰਿਕੂਟ.

ਸ਼ਸ਼ਗਾਨੀ. ਸੋਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸ਼ਦਾਂਗ। ੨ ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਦੁਆਨੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ.

ਸਸਘਰ. ਦੇਖੋ, ਸਸਿਘਰ.

ਸਸਘਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸਸਿਘਰਿ.

ਸਸਤ. ਵਿ—ਸਸਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਘਾ। ੨ ਸੰ. शस्त— ਸ਼ਸ੍ਤ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਿਤ. ਸਲਾਹਿਆ. ਲਾਇਕ ਤਾਰੀਫ਼. "ਸਸਤ ਵਖਰ ਤੂੰ ਘਿੰਨਹਿ ਨਾਹੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਉੱਤਮ ਵਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ੩ ਪ੍ਰਸੰਨ.]F. 4 eNnkjDnlANeV/NeV/elsk 5 \k ਸ਼ਸ਼੍. ਸੱਠ. ਸ਼ਸ਼੍ਟਿ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Sixty । ੬ ਉਹ ਅੰਗੂਠੀ, ਜੋ ਅਕਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ "ਦੀਨ ਇਲਾਹੀ" ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, Vincent Smith's "Akbar," p. 217.

ਸਸਤਰ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਸਸਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ ੧ ਅਤੇ ਸਹਘਾ.

ਸਸਤਾਉਣਾ, ਸਸਤਾਨਾ ਸੰ. श्वसन—ਸ਼੍ਵਸਨ. ਸ੍ਵਾਸ (ਦਮ) ਲੈਣਾ. ਠਹਿਰਨਾ. ਭਾਵ—ਥੋੜੇ ਸਮੇ ਲਈ ਦਮ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਠਹਿਰਨਾ. "ਤਾਂ ਘੜੀ ਇਕ ਸਸਤਾਇਕੇ." (ਜਸਾ)

ਸਸਤਿ, ਸਸਤੀ ਸਸਤਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਸੰ. शस्ति— ਸ਼ਸ੍ਤਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਤਾਰੀਫ਼। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰੀ.

ਸਸਤੌ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ ੧ ਅਤੇ ਸਹਘੋ.

ਸਸਤ੍ਰ. ਸੰ. शस्त्र—ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਸ਼ਸ (ਕੱਟਣਾ) ਕਰੇ. ਵੱਢਣ ਦਾ ਸੰਦ. ਹਥਿਆਰ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਮੁਕ੍ਤ, ਜੋ ਹੱਥੋਂ ਛੱਡੇ ਜਾਣ. ਜੇਹਾ ਕਿ ਚਕ੍ਰ.

(ਅ) ਅਮੁਕ੍ਤ, ਜੋ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਛੱਡੇ ਜਾਣ. ਤਲਵਾਰ ਕਟਾਰ ਆਦਿ.

(ੲ) ਮੁਕ੍ਤਾਮੁਕ੍ਤ, ਜੋ ਹੱਥੋਂ ਛੱਡੇ ਭੀ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਭੀ ਵਰਤੇ ਜਾਣ. ਸੈਹਥੀ ਗਦਾ ਆਦਿਕ.

(ਸ) ਯੰਤ੍ਰ ਮੁਕ੍ਤ, ਜੋ ਕਲ ਨਾਲ ਛੱਡੇ ਜਾਣ. ਜੈਸੇ ਤੀਰ, ਗੋਲੀ ਆਦਿ.

ਮੁਕ੍ਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ "ਅਸਤ੍ਰ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤ੍ਰ.

ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਲਾਸ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ—

ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਏਕੈ ਕਰ ਧਾਰੀ,
ਦੁਤਿਯ ਧੋਪ ਗਹਿ ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਕਟਾਰੀ,
ਚਤੁਰ ਹਾਥ ਸਹਿਥੀ ਉਜਿਆਰੀ,
ਗੋਫਨ ਗੁਰਜ ਕਰਤ ਚਮਕਾਰੀ,—
ਪੱਟਹ ਸੰਭਾਰੀ ਗਦਾ ਉਭਾਰੀ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਸੁਧਾਰੀ ਛੁਰਕਾਰੀ,
ਜੰਬੂਆ ਅਰੁ ਬਾਨੰ ਸੁਕਸ ਕਮਾਨੰ ਚਰਮ ਪ੍ਰਮਾਨੰ ਧਰ ਭਾਰੀ,
ਪੰਦ੍ਰਏ ਗਲੋਲੰ ਪਾਸ਼ ਅਮੋਲੰ ਪਰਸੁ ਅਡੋਲੰ ਹਥਨਾਲੰ,
ਬਿਛੂਆ ਪਹਿਰਾਯੰ ਪਟਾ ਭ੍ਰਮਾਯੰ
ਜਿਮਿ ਯਮ ਧਾਯੰ ਵਿਕਰਾਲੰ.

(ਰਾਮਾਵ)

[1] ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਮਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਭੀ ਮੁਰਦੇ ਜਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ Saul ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰੇ ਜਾਣਾ.

ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰੁ ਤੀਰ,
ਸੈਫ ਸਿਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ ਯਹੈ ਹਮਾਰੇ ਪੀਰ.××
ਤੁਹੀ ਕਟਾਰੀ ਦਾੜ੍ਹਜਮ ਤੂੰ ਬਿਛੂਓ ਅਰੁ ਬਾਨ.××
ਤੁਹੀ ਗੁਰਜ ਤੁਮ ਹੀ ਗਦਾ ਤੁਮਹੀ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ.××
(ਸਨਾਮਾ)

ਵਡੇ ਬਾਣ ਚੌਰੇ ਸੁ ਤੇਗੇ ਜੁ ਮਜਾਨੀ,
ਦੁਧਾਰੇ ਪੁਲਾਦੀ ਅਨੇਕੈਂ ਮਹਾਨੀ,
ਸਿਰੋਹੀ ਹਲੱਬੀ ਜਨੱਬੀ ਦਈ ਹੈਂ,
ਕਰਾਚੋਲ ਖੰਡੇ ਜੁ ਕੱਤੀ ਲਈ ਹੈਂ.
ਸਭੈ ਲੋਹ ਕੀ ਸਾਂਗ ਨੇਜੇ ਬਿਸਾਲੇ,
ਬਿਛੂਏ ਵਡੇ ਬਾਂਕ ਜੰਬੂਏ ਕਰਾਲੇ,
ਛੁਰੇ ਖੋਖਨੀ ਸੈਫ ਲਾਂਬੀ ਬਲੰਦੇ,
ਘਨੇ ਸੇਲ ਭਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਅਮੰਦੇ:
ਮਲੈਹੀਨ ਸਾਫੰ ਬਨੇ ਅੰਗ ਚੰਗੇ,
ਤਮਾਚੇ ਕਲਾਦਾਰ ਸਤ੍ਰੂਨ ਭੰਗੇ.
ਤੁਫੰਗੇਂ ਜੰਜੈਲੰ ਜੰਬੂਰੇ ਧਮਾਕੇ,
ਦਏ ਚਕ੍ਰ ਵਕ੍ਰੰ ਚਮੰਕੈਂ ਚਲਾਕੇ.
ਵਡੇ ਮੋਲ ਕੇ ਦੂਰ ਤੇ ਆਇ ਢਾਲੇ.
ਕਠੋਰੰ ਕੁਦੰਡੰ ਵਡੇ ਓਜ ਵਾਲੇ.
ਭਰੇ ਬਾਣ ਭਾਥੇ ਅਨੇਕੈਂ ਪ੍ਰਕਾਰੇ.
ਧਰੇ ਬਾਣ ਪੈਨੇ ਲਗੇ ਬੀਂਧ ਪਾਰੇ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਤਯਾਦਿ.

ਸ਼ੋਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਅਤੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੂਲੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਯਾਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ.

ਸਸਤ੍ਰਈਸ, ਸਸਤ੍ਰਈਸੁ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਖੜਗ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ.

ਸਸਤ੍ਰਈਸੁਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਈਸ਼੍ਵਰ (ਖੜਗ) ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ. ਤਲਵਾਰ ਬੰਦ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਤ੍ਰਸ਼ੇਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੰਘ ਰੂਪ, ਕ੍ਰਿਪਾਣ. ਤਲਵਾਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਤ੍ਰਗਿਆ. ਵਿ—ਸ਼ਸਤ੍ਰਗ੍ਯ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ। ੨ शास्त्रज्ञ—ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਗ੍ਯ. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. "ਧਰਤ ਧਿਆਨ ਗਿਆਨ ਸਸਤ੍ਰਗਿਆ." (ਕਲਿ ਮ: ੫)

ਸਸਤ੍ਰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰਨੀ.

ਸਸਤ੍ਰਧਾਰੀ. ਹਥਿਆਰ ਪਹਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੁਸੱਲਹ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤੀਆ ਸਿੰਘ. ਕ੍ਰਿਪਾਨਧਾਰੀ. ਖਾਲਸਾ.

ਸਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਪੁਰਾਣ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਉਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦ੍ਰਿਸ੍ਟਕੂਟ (ਪਹੇਲੀ) ਦੀ ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ ਖੜਗ, ਕਟਾਰ, ਬਰਛੀ, ਚਕ੍ਰ, ਵਾਣ (ਤੀਰ), ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ) ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਸਾਧਾਰਣ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਿਗਾੜੇ ਹੋਏ ਪਦਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਜਾਣਨ ਲਈ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧਿ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ.

ਦਯਾ ਰਹਿਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ—ਸ੍ਰਾਵੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਵੀ, ਛਤਜ ਦੀ ਥਾਂ ਛਿਤਜ, ਛੇਦਕ ਦੀ ਥਾਂ ਛਾਦਕ, ਸਿਪਿਹਿਰ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਪੇਹਰ, ਸ਼ਸਨ ਕੁੰਭੇਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਸਸਨ ਕੇ ਭੇਸ , ਅਸੂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੁਰ, ਵ੍ਰਿਸ੍ਹਿ ਅਧਿਪ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਸਨਾਧਪ, ਸੁਤਰਿ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਤਰ, ਆਰਵਲਾ ਅਰਿ ਦੀ ਥਾਂ ਅਰਬਲਾਰ, ਧ੍ਵਨਿਨਿ ਦੀ ਥਾਂ ਧਨਨੀ, ਸੂਰਜਜ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਜਜ, ਸੁਧ੍ਵਨਿ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਧਨ, ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਕ੍ਰਦਨ, ਹਰ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰ, ਯਾਗਯਸੇਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਯਾਗਮੇਨ, ਬਾਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਬੰਸੀ, ਵਿਬੁਧ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਬਿਧ, ਬਿਹਸ ਦੀ ਥਾਂ ਖਹਸਿ, ਸਹਸ ਦੀ ਥਾਂ ਸਪਤ, ਤੁਰੰਗਨਿ ਦੀ ਥਾਂ ਤਰੰਗਨਿ ਆਦਿ ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ਬਦ ਬਿਗਾੜਕੇ ਅਰਥ ਤੋਂ ਅਨਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਅੰਦਰ ਅੱਖਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਪਦਾਂ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਥਾਂ ਜੋਗ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਦੱਸਕੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਯਮ ਦੱਸੇ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਕਲਪੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਖੜਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰਿਸਟੇਸ (ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ—ਈਸ਼) ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਵਿਸ਼੍ਵ, ਜਗਤ, ਸੰਸਾਰ, ਦੁਨੀਆ ਆਦਿ ਜਿਤਨੇ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਈਸ਼, ਏਸ਼, ਪਤਿ ਆਦਿ ਪਦ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਖੜਗ ਦੇ ਨਾਉਂ ਜਾਣੇ. ਖੜਗ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਹੈ—ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲਕ, ਤਦ ਭੂਮਿ, ਵਸੁਧਾ, ਵਸੁੰਧਰਾ, ਥਿਰਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਪਾਲਕ ਪਦ ਲਗਾਕੇ ਖੜਗ ਨਾਉਂ ਸਮਝੋ. ਇਵੇਂ ਹੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰੀਵਾ ਅਰਿ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਤਦ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਗਰਦਨ, ਨਾਰ, ਕੰਠ, ਆਦਿ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਅਰਿ, ਸਤ੍ਰੁ, ਵੈਰੀ ਆਦਿ ਪਦ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਖੜਗ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਬਣਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਮਾਤ, ਸਸਤ੍ਰਪਤਿ, ਕਵਚਾਂਤਕ, ਖੇਲਾਂਤਕ, ਖਲਮਾਰਕ, ਭੂਤਾਂਤਕ, ਭਵਹਾ, ਖਗਅਰਿ, ਮ੍ਰਿਗਅਰਿ ਆਦਿ ਖੜਗ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਬਾਬਤ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਕਈ ਪਾਠਕ ਖ਼ਾਸ ਸੰਕੇਤ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ, ਭਰਮ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ—"ਜਗਤਮਾਤ" ਨਾਉਂ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਭਵਾਨੀ ਦਾ ਹੈ, ਕਵਚਾਂਤਕ ਬੰਦੂਕ ਭੀ ਹੈ, ਭੂਤਾਂਤਕ ਸ਼ਿਵ ਹੈ, ਖਗਅਰਿ ਬਾਜ਼ ਹੈ, ਮ੍ਰਿਗਅਰਿ ਸ਼ੇਰ ਹੈ ਆਦਿ. ਪਰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਖੜਗ ਦਾ ਖਾਸ ਅਰਥ ਬੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰੂਢੀ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਬਰਛੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਟਹਾ, ਵਰੁਣ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਮੁਨਾਈਸ਼, ਮ੍ਰਿਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤ੍ਰਿਣਰਿਪੁ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਿਮਿਰਹਾ, ਘਾਹ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਦੀਜ, ਬਿਰਛ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਲਜ ਆਦਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ

ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਏ.

(ਅ) ਕਟਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜਮਧਰ ਜਮਦਾੜ ਉਦਰ ਅਰਿ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਜਮ (ਯਮ) ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਦਾੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਅਰਿ ਸਤ੍ਰੁ ਆਦਿ ਪਦ ਲਗਾਕੇ ਕਟਾਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਬਣਦੇ ਹਨ.

(ੲ) ਬਰਛੀ ਨੂੰ ਸੈਹਥੀ, ਸ਼ਕਤਿ, ਸੁਭਟਅਰਿ, ਸੈਨਾਰਿਪੁ, ਕੁੰਭਅਰਿ, ਯਸਟੀਅਰਧੰਗ, ਭਟਹਾ, ਕੁੰਭਹਾ, ਕੁੰਭੀਰਿਪੁ, ਲਛਮਨਅਰਿ, ਘਟੋਤਕਚਅਰਿ ਆਦਿ ਨਾਉਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ. ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਸੁਭਟਅਰਿ ਦੀ ਥਾਂ ਜੇ ਯੋਧਾਰਿਪੁ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਕੁੰਭੀਅਰਿ ਦੀ ਥਾਂ ਕੁੰਜਰਰਿਪੁ ਹੋਵੇ ਤਦ ਕੇਵਲ ਪਦਾਂ ਦਾ ਹੇਰ ਫੇਰ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਇੱਕੋ ਹੈ.

ਸਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਣਾ ਭੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਬਿਨਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਛਮਨ ਬਰਛੀ ਨਾਲ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਘਟੋਤਕਚ ਮੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੈਹਥੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਛਮਨ ਰਿਪੁ ਅਤੇ ਘਟੋਤਕਚ ਰਿਪੁ ਹੋਇਆ.

(ਸ) ਚਕ੍ਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸਨੁ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇ ਸਭ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਸਸਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਆਯੁਧ ਪਦ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਜੋ ਵੈਰੀ ਚਕ੍ਰ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ਕ ਚਕ੍ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਵਿਸਨੁਸਸਤ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸਨਾਯੁਧ, ਮੁਰਮਰਦਨ, ਮਧੁਹਾ, ਨਰਕਾਸੁਰਰਿਪੁ, ਇਤ੍ਯਾਦਿ. ਜੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਚਕ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕਠਿਨਾਈ ਨਹੀਂ.

(ਹ) ਤੀਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜੋ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਧਨੁਖਗ੍ਰਜ, ਚਰਮਛੇਦਕ, ਮ੍ਰਿਗਹਾ, ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਕਲਪੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਾਣ ਨੂੰ ਆਕਾਸਚਾਰੀ ਮੰਨਕੇ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੇ ਨਾਮ ਬਣਾਏ ਹਨ ਉਹ ਅਣੋਖੇ ਢੰਗ ਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ—"ਰਜਨੀਸੁਰ ਧਰਧਰ", "ਚੰਦ੍ਰਧਰਚਰ", ਅਰਥਾਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਆਕਾਸ਼, ਤਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ—ਝਖਧਰਸੁਤ, ਵਾਸਵਅਰਿ¹ਧਰ ਤਨਯ, ਅਰਥਾਤ ਮੱਛੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਮੈਨਾਕ ਪਰਬਤ, ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਇਤ੍ਯਾਦਿ.

ਕਾਮ ਦੇ ਸਭ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਦ ਜੋੜਕੇ ਭੀ ਤੀਰ ਦੇ ਨਾਮ ਥਾਪੇ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਪੁਹਪਧਨੁਖਾਯੁਧ, ਮੀਨਕੇਤ੍ਵਾਯੁਧ, ਸ਼ਿਵਅਰਿਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਆਦਿ.

ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਦ ਲਗਾਕੇ ਭੀ ਬਾਣ ਦੇ ਨਾਮ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਯਥਾ—ਇੰਦ੍ਰਸੁਤ ਆਯੁਧ, ਗੁੜਾਕੇਸ਼ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਧਨੰਜਯ ਅਸਤ੍ਰ, ਆਦਿ.

ਕਰਣ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਤੇ ਰਾਵਣ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਤੀਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਰਣਾਂਤਕ, ਸੂਰਯਸੁਤਅਰਿ, ਕ੍ਰਿਸਨਾਂਤਕ, ਹਲਧਰ ਅਨੁਜ ਅਰਿ ਆਦਿ ਬਾਣ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ.

ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਰਥਵਾਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਭੀਖਮ ਅਰਿ ਸੁਤ ਅਰਿ, ਗੰਗਾਪੁਤ੍ਰ ਅਰਿ ਸੁਤ ਅਰਿ, ਇੰਦ੍ਰਤਾਤ ਸੁਤਰਿ, ਯੁਧਿਸਟਿਰ ਅਨੁਜ ਸੁਤਰਿ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਨਾਉਂ ਰਚੇ ਹਨ.

ਸਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਦੇਖਕੇ ਪਦਾਂ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਹਾਰ¹ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਪ੍ਰਿਥਮ ਜੁਧਿਸਟਰ ਭਾਖ, ਬੰਧੁ ਸਬਦ ਪੁਨ ਭਾਖੀਐ। ਜਾਨ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੈ ਰਾਖ, ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਬਾਨ ਕੇ." (੧੬੮) ਯੁਧਿਸ੍ਰ ਦਾ ਭਾਈ ਹੋਇਆ ਅਰਜੁਨ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਲਈ "ਸੁਤਰਿ" ਪਦ ਬਾਹਰੋਂ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਅਰਥਾਤ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਸੁਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ. ਐਸੇ ਹੀ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਹੈ— "ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ। ਤਾਂ ਪਾਛੈ ਜਾ ਪਦ ਦੈ ਡਾਰੋ। ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਜਾਨ ਹਿਯ ਲੀਜੈ। ਚਹਿਯੈ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਦ ਦੀਜੈ." (੭੨੧) ਇਸ ਥਾਂ ਪ੍ਰਿਥੀਜ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਸਟਨਿ ਪਦ ਵਾਧੂ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕ ਨਾਉਂ ਬਣੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਠ, ਉਸ ਦੇ ਕੁੰਦੇ ਵਾਲੀ ਤੁਫੰਗ.

ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਨ੍ਵਯ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ—"ਤਿਮਰ ਉਚਰ ਹਾ ਭਗਣਿ ਬਖਾਨੋ." (੧੦੦੬) ਅਰਥ ਲਈ ਪਾਠ ਹੋਵੇਗਾ ਤਿਮਰਹਾ ਉਚਰ ਭਗਣਿ ਬਖਾਨੋ, ਅਰਥਾਤ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਆਖਕੇ ਭੈਣ ਪਦ ਕਹੋ² ਆਦਿ.

(ਕ) ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ) ਦੇ ਨਾਉਂ ਵਰੁਣਾਸਤ੍ਰ, ਯਮ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਕਲਪੇ ਹਨ, ਯਥਾ—ਗੰਗਾਈਸੁਰਾਸਤ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸਨਬੱਲਭਾ ਈਸੁਰਾਸਤ੍ਰ , ਅਰਥਾਤ ਗੰਗਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਯਮੁਨਾ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਾਸ਼, ਅਤੇ ਅੰਤਕਾਸਤ੍ਰ, ਰਵਿਸੁਤਾਸ੍ਤ੍ਰ, ਪ੍ਰਾਣਾਂਤਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ, ਯਮ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਫਾਸੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਥਾਪੇ ਹਨ.

ਸੈਨਾ ਦੀ ਵੈਰਣ ਭੀ ਪਾਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਪਰ ਸੈਨਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਣੀ—ਨੀ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਲਗਾਕੇ ਅਦਭੁਤ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਰਚੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ —ਬੀਰਣੀ, ਭਟਨੀ, ਤਨੁਤ੍ਰਾਣਨੀ, ਆਦਿ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਅਰਿ ਅਥਵਾ ਅਰਿਣੀ ਜੋੜਕੇ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ.

ਫਾਸੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਠਗਆਯੁਧ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਬਾਟਪਾਰ, ਧਨਹਾਰਕ, ਪਥਘਾਤਕ, ਮਗਹਾ . ਮਾਯਾਹਰ, ਵਿਖਦਾਯਕ ਆਦਿ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਸਸਤ੍ਰ ਪਦ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਪਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

(ਖ) ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਫੰਗ (ਬੰਦੂਕ) ਦੇ ਨਾਉਂ ਆਏ ਹਨ, ਜੋ

¹ਘਾਰਾਘੋਤਰਿਯੰਰਥ

¹ਅਰਥ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

²ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ.

ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ ਅਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਰਚੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ— ਜਲਜਕੁੰਦਿਨੀ, ਧਰਾਰਾਟ ਪ੍ਰਿਸਟਿਣੀ, ਅਰਥਾਤ ਕਾਠ ਦਾ ਕੁੰਦਾ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ. ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਫੌਜ ਦੀ ਵੈਰਣ, ਅਰ ਣੀ—ਨੀ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਨਾਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਕਲਪੇ ਹਨ. ਜੈਸੇ—ਬਾਰਨਿ, ਹਥਨੀ, ਰਥਨਿ, ਹਯਨੀ, ਘੋਰਨਿ, ਪਦਾਤਨਿ, ਬਰਮਣੀ, ਚਕ੍ਰਣੀ, ਖੜਗਣੀ, ਪੰਚਾਨਨਘੋਖਨੀ, ਅਭਿਮਾਨਿਨੀ, ਸਮਧਨੀ, ਸੋਭਨੀ, ਪ੍ਰਭਾਧਰਨਿ, ਭਾਨੀ, ਮੇਧਣੀ, ਧਿਖਣੀ, ਨ੍ਰਿਪਣੀ, ਭੂਪਣੀ, ਧਨੁਨੀ, ਕੋਵੰਡਨੀ ਆਦਿ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਰਿਪੁ ਸਤ੍ਰੁ ਅਰਿ ਅੰਤਕ ਆਦਿ ਪਦ ਲਗਾਕੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਨਾਮ ਬਣਾਏ ਹਨ.

ਤੁਫੰਗ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾਉਂ ਥਾਪਿਆ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਵੈਰਣ, ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ—

"ਆਦਿ ਤਰੰਗਨਿ ਸਬਦ ਉਚਾਰੋ ਜਾਨਕੈ,
ਜਾਚਰ ਕਹਿ ਨਾਇਕ ਪਦ ਬਹੁਰੋ ਠਾਨਕੈ,
ਸੁਤ੍ਰੁ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਤਾਂਕੇ ਅੰਤ ਉਚਾਰੀਐ,
ਹੋ ! ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੀਐ."
(੬੧੧)

ਤਰੰਗਿਨੀ (ਨਦੀ) ਤੋਂ ਜਾ (ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ) ਘਾਸ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਰਣ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਇਕ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਸਤ੍ਰੁ (ਵੈਰਣ) ਬੰਦੂਕ.

ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਭੀ ਸਾਧਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹਨ. ਕਿਤੇ ਨਦੀ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਮੰਨਕੇ ਅਭਿਮਾਨਿਨੀ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਪਰਬਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾਰਣ ਵਾਲੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਜਮੁਨਾ ਆਦਿਕ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਯਥਾ—ਦ੍ਵਾਰਾਵਤਿਨਾਇਕ ਪ੍ਰਿਯਾ ਜਮੁਨਾ ਦਾ, ਭੀਸਮ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਦਾ, ਸਸਿਅਨੁਜਨਨਿ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਦਾ ਆਦਿ.

ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਘਾਸ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਦੱਸਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪੇਚਦਾਰ ਨਾਉਂ ਰਚੇ ਹਨ, ਯਥਾ— "ਨਿਸਨਾਇਕਨਨਿ ਸੁਨਚਰ ਪਤਿ ਅਰਿ." ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਵਾਲੀ (ਅਰਥਾਤ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਘਾਸ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਣ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਿ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਕਸ਼ਯਪ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੀ ਮੰਨਕੇ ਜੋ ਨਾਉਂ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੇ ਹਨ, ਯਥਾ— "ਉੱਚਸ੍ਰਵਾਇਸ ਏਸ ਏਸਨੀ ਇਸਨੀ ਅਰਣੀ." ਉਚੈ: ਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜੇ ਦਾ ਈਸ਼ੂਰ ਇੰਦ੍ਰ, ਉਸ ਦਾ ਈਸ਼ੂਰ ਕਸ਼ਯਪ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀਯਤ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦੇ ਈਸ਼ੂਰ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸੈਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਕਈ ਥਾਈਂ ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਦੇਕੇ ਤੁਫੰਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਮਾਤੰਗ ਭਣੀਜੈ,
ਚਾਰ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਕੋ ਦੀਜੈ,
ਅਰਣੀ ਤਾਂਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੋ,
ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ. (੧੨੫੧)

ਮਾਤੰਗ (ਐਰਾਵਤ ਹਾਥੀ) ਦਾ ਨ੍ਰਿਪ (ਭਾਵ—ਸ੍ਵਾਮੀ) ਇੰਦ੍ਰ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਸ਼ਯਪ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀਯਤ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦੀ ਰੱਛਕ ਰਾਜਸੈਨਾ, ਉਸ ਦੀ ਘਾਤਕ ਬੰਦੂਕ.

ਜੇ ਪਾਠਕ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਕੇ ਸਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਗੇ, ਤਦ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ.

ਸਸਤ੍ਰਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਤ੍ਰਪਤਿ, ਸਸਤ੍ਰਰਾਜ, ਸਸਤ੍ਰਰਾਟ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਖੜਗ. ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ. (ਸ਼ਨਾਮਾ)

ਸਸਤ੍ਰਵਰਤੀ. ਵਿ—ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਇਸਤਾਮਾਲ ਦੀ ਵਿਧਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. "ਦੋਊ ਸਸਤ੍ਰਵਰਤੀ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸਸਤ੍ਰਾਗਾਰ. ਸੰ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਆਗਾਰ (ਘਰ). ਸਿਲਹਖਾਨਾ. Armoury.

ਸਸਤ੍ਰਿ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ. "ਸਸਤ੍ਰਿ ਤੀਖਣਿ ਕਾਟਿ ਡਾਰਿਓ ਮਨਿ ਨ ਕੀਨੋ ਰੋਸ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ਬਿਰਛ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਨੇ ਤਿੱਖੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਵੱਢ ਸਿੱਟਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ.[1]

ਸਸਤ੍ਰੀ. ਸੰ. शस्त्रिन्. ਵਿ—ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ। ੨ ਸੰ. शस्तृ. ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ. ਕਾਤਿਲ.

ਸ਼ਸ਼ਦਾਂਗ. ਫ਼ਾ ششدانگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ. ਸ਼ਸ਼ਗਾਨੀ.

ਸਸਧਰ. ਸੰ. शशधर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹੇ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਨ. ਸੰ. शसन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਧ. ਦੇਖੋ, ਸਸਨ ਕੇ ਭੇਸ। ੨ ਸੰ. श्वसन—ਸ਼੍ਵਸਨ. ਸਾਹ ਲੈਣਾ. ਸਾਸ ਲੈਣਾ. "ਤਿਹ ਜਾਨ ਰਿਖੀ ਨਹਿ ਸਾਸ ਸਸੇ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸਸਨ ਕੇ ਭੇਸ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸਨ ਕੁੰਭੇਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪਾਠ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਕੁੰਭੇਸ਼ (ਹਾਥੀ) ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ਸਨ (ਪਾੜਨ) ਵਾਲੀ ਬਰਛੀ. ਸੈਹਥੀ. ਦੇਖੋ, ਕੁੰਭੇਸ.

ਸਸਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਸੁਪਾਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਸਧਰ। ੩ ਸਹੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਸ ੩.

ਸਸਪੰਜ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ.

ਸਸਬਦਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਸਿਵਦਨਾ.

ਸਸਬਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਸਿਬਾਨ.

ਸਸਬੇਲ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮਵੱਲੀ. "ਸਸਬੇਲ ਬਿਜਿਯਾ ਅਰੁ ਚਕ੍ਰਗਦਾ." (ਸਮੁਦ੍ਰਮਥਨ).

[1] ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਿਰਛਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਸ਼ਸ਼ਮ. ਫ਼ਾ ششم ਵਿ—ਛੀਵਾਂ. ਸੰ. ਸ਼ਸ਼੍. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Sixth.

ਸ਼ਸ਼ਮਾਹੀ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਛਮਾਹੀ. ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸਸਰਾਮ. ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਜਿਲੇ ਦਾ ਸਬ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਹੈ. ਇਹ ਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਕੋਹ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੪੦੬ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਚਚਾ ਫੱਗੋ ਦੇ ਘਰ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਗੁਰੁਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਵਡੀਸੰਗਤਿ." ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਣ ਪਏ ਹਨ.

ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸੈਲਪੱਥਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਉੱਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਹੈ.

ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਮਾਰਤ ਹੈ. ਸਸਰਾਮ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਸਸਰਾਂਵ ਅਤੇ ਸਹਸਰਾਮ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ

ਹਿੰਦ ਦੇ ਗ਼ੈਜ਼ਟੀਅਰ (The Imperial Gazetteer of India) ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ "ਸਹਸ੍ਰ—ਰਾਮ" ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਅਸੁਰ ਇੱਥੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹਜ਼ਾਰ ਖੇਲਨਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਹਸ੍ਰਾਰਾਮ" ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਆਰਾਮ (ਬਾਗ) ਹੋਣ. ਦੇਖੋ, ਆਰਾਮ ੩.

ਸਸਰਾਂਵ. ਦੇਖੋ, ਸਸਰਾਮ.

ਸਸੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸਸੁ ਅਤੇ ਸਸੁੜਿ.

ਸਸਾ. ਸ ਅੱਖਰ. "ਸਸਾ ਸਿਆਨਪ ਛਾਡੁ ਇਆਨਾ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਸਕਾਰ। ੩ ਸੰ. शश, ਅਤੇ, शशक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਰਗੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸਹਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਫੀਲ.

ਸਸਾਂਕ. ਸੰ. शशाङ्क. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਹਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਾਗਾਂ ਨੂੰ ਸਹੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੨ ਕਪੂਰ। ੩ ਇਸ ਨਾਉਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ੈਵ ਰਾਜਾ ਮੱਧ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਹਰਸ ਦੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਗਯਾ ਦੇ ਬੋਧੀ ਬਿਰਛ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧਮਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹੇ.

ਸ਼ਸ਼ਾਂਕਸੇਖਰ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕਚੂੜ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕਮੌਲਿ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ. ਚੰਦ੍ਰ ਚੂੜ.

ਸ਼ਸ਼ਾਦ. ਸਹੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਉਕ਼ਾਬ ਅਤੇ ਬਾਜ਼। ੨ ਰਾਜਾ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ.

ਸਸਾਨਨ. ਵਿ—ਸ਼ਸ਼ਿ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਨਨ (ਮੁਖ). ਸੰ. ਸ਼ਸ਼ਾਨਨ. ਚੰਦ੍ਰਮੁਖ.

ਸਸਿ. ਸੰ. शशिन्—ਸ਼ਸ਼ਿਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹੇ ਵਾਲਾ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਸਹੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ. "ਅਸਿਤਾ[1] ਨਿਸਿ ਮੇ ਸਸਿ ਸੇ ਬਿਗਸੇ." (ਸਮੁਦ੍ਰਮਥਨ) ੨ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਖੱਬਾ ਸੁਰ ਅਤੇ ਮਸ੍ਤਕ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਟਪਕਦਾ ਹੈ "ਸਸਿ ਕੀਨੋ ਸੁਰ ਗਿਰਾਸਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੩ ਇੱਕ ਗਿਣਤੀ ਬੋਧਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਇੱਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਸੰਮਤ ਬਾਨ ਸੁ ਚੰਦ, ਖੰਡ ਸਸੀ ਸਾਵਨ ਵਿਖੇ." (ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ) ਸੰਮਤ ੧੯੧੫[2] ੪ ਸੋਮਵਾਰ ਲਈ ਭੀ ਸਸਿ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਜਮਦੁਤਿਯਾ ਸਸਿ ਦਿਨ ਤਬ ਹੁਤੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸੰ. शस्य.—ਸ਼ਸ੍ਯ. ਖੇਤੀ "ਸਦਾ ਸੁਕਾਲ ਸਸਿਨ ਕੋ ਸਾਲੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਸਭ ਹੀ ਸੁਸਕ ਹੋ ਗਈ ਵਡ ਸਸਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਸਿਰੂਪਸਖਿਨੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. ਚਨਾਬ. ਚਨ੍ਹਾਂ.

ਸਸਿ ਉਪਰਾਜਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਰਾਤ੍ਰੀ. ਰਾਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਿ ਅਨੁਜਨਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਧਾਰਣਵਾਲੀ, ਅਰਥਾਤ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ ਨੂੰ ਧਾਰਣਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਿ ਅਨੁਜਨਨਿ ਜਾ ਚਰ ਨਾਥ ਸਤ੍ਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਦੂਕ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ (ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ) ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਰਣ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਿ ਅਨੁਜਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਿਅਨੁਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਸਿ ਸੇਖਰ. ਸੰ. शशि शेखर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ. ਸ਼ਸ਼ਿਮੌਲਿ.

ਸ਼ਸ਼ਿ ਸ਼ੇਖਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਮਸ੍ਤਕ ਤੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ.

ਸਸਿਕੀਕ. ਸੰ. शशाङ्क— ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਇੱਕ. ਅਦੁਤੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਜਿਉ ਵਿਚਿ ਉਡਵਾ ਸਸਿਕੀਕ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ਜਿਵੇਂ ਤਾਰਾਗਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਇੱਕ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਡੁਵਾ.

ਸਸਿਘਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਰਾਤ੍ਰਿ. ਸ਼ਸ਼ਿਘਰ। ੨ ਭਾਵ—ਅਵਿਦ੍ਯਾ। ੩ ਖੱਬਾ ਸੁਰ.

ਸਸਿਘਰਿ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ. "ਸਸਿਘਰਿ ਸੂਰ ਵਸੈ ਮਿਟੈ ਅੰਧਿਆਰਾ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਹੈ. ਚੰਦ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਚਮਕਦਾ ਹੈ. "ਸਸਿਘਰਿ ਸੂਰ ਸਮਾਇਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੩ ਖੱਬੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ. ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਖੱਬਾ ਸੁਰ. ਇੜਾ ਨਾੜੀ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਸ਼ਸ਼ਿ ਤਿਥਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਣਮਾਸੀ.

---

[1] ਕਾਲੀ. ਅੰਧੇਰੀ.

[2] ਕਾਮ ਦੇ ਬਾਣ ਪੰਜ, ਚੰਦ ਇੱਕ, ਖੰਡ ਨੌ, ਸਸਿ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਇੱਕ. ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਗਿਣੀਦਾ ਹੈ.

ਸਸਿਧਰ. ਸ਼ਸ਼ਿ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਿਵ। ੨ ਆਕਾਸ਼.

ਸ਼ਸ਼ਿਧ੍ਵਜ. ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਸਹੁਰਾ. ਦੇਖੋ. ਰਮਾ ੩.

ਸਸਿ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਆ ਸਸਿ. ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰ ਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ.

ਸਸਿਬਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਵਾਣ. ਅਰਧਚੰਦ੍ਰਾਕਾਰ ਤੀਰ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ.

ਸਸਿਬਾਮ. ਡਿੰਗ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਵਾਮਾ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ.

ਸਸਿਭਗਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਭੈਣ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ.

ਸਸਿਭਾਲ, ਸਸਿਭੂਖਨ, ਸਸਿਮੌਲਿ } ਸੰ. शशिभाल, शशिभूषण, शशिमौलि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ.

ਸਸਿਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਸੀ. ਪੁੰਨੂ ਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੀ. "ਜੀਤ ਲਈ ਸਸਿ ਕੀ ਕਲਾ ਯਾਂਤੇ ਸਸਿਯਾ ਨਾਮ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੮) ਦੇਖੋ, ਸੱਸੀ ਅਤੇ ਪੁੰਨੂ। ੨ ਸਹੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲਾ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਸਸਿ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਸਸ੍ਯ (ਖੇਤੀ) ਵਾਲਾ. ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ. ਕਿਰਸਾਨ। ੫ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਖੇਤੀ ਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਸਸਿਵਦਨਾ. शशिवदना. ਇੱਕ ਗਣ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਕਰਾ", "ਅਣਕਾ", "ਅਨਹਦ", "ਅਨੁਭਵ" "ਚੰਡਰਸਾ", ਅਤੇ "ਮਧੁਰਧੁਨਿ" ਭੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਨਗਣ ਇੱਕ ਯਗਣ. III, ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਥਕਰ ਲੇਖਾ। ਬਧਤ ਵਿਸੇਖਾ।
ਨਹਿ ਘਟਜਾਈ। ਭਲ ਪਤਿਆਈ. (ਨਾਪ੍ਰ)
੨ ਵਿ—ਚੰਦ ਜੇਹੇ ਮੁਖ ਵਾਲੀ. ਚੰਦ੍ਰ ਮੁਖੀ.

ਸਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਸਿ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਸ਼ਸ਼ਿ ਦੇਖੋ, ਅਨਕਾ ਅਤੇ ਏਕਅੱਖਰੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭੇਦ, ਤਥਾ ਚਾਚਰੀ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ).

ਸਸੀਅ, ਸਸੀਅਰ } ਸੰ. ਸ਼ਸ਼ਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਸੀਅ ਧੇਨੁ ਲਛਮੀ ਕਲਪਤਰ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) "ਰਵਿ ਸਸੀਅਰ ਬੇਨਾਧਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸਸੀਅਰ ਕੈ ਘਰਿ ਸੂਰੁ ਸਮਾਵੈ. (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਘਰ ਰਾਤ੍ਰੀ (ਅਵਿਦ੍ਯਾ), ਸੂਰ (ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ)। ੨ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਦ੍ਰ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਸੂਰਯ ਸੁਰ.

ਸਸੀਅਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਸੀਅਰ. "ਸਸੀਅਰੁ ਗਗਨਿ ਜੋਤਿ ਤਿਹੁ ਲੋਈ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਸ਼ਾਂਤਰੂਪ ਆਤਮਾ ਜੋ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਸਸੁ. ਸੰ. श्वश्रु. ਸ਼੍ਵਸ਼੍ਰੁ—ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵਸ਼ੁਰ (ਸਹੁਰੇ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਵਹੁਟੀ ਦੀ ਮਾਂ. "ਸਸੁ ਵਿਰਾਇਣ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਵਿਰਾਇਣ.

ਸਸੁਰ, ਸਸੁਰਾ } ਸੰ. श्वशुर—ਸ਼੍ਵਸ਼ੁਰ. ਆਸ਼ੁ—ਅਸ਼. ਜੋ ਆਸ਼ੁ (ਛੇਤੀ) ਅਸ਼ੁ (ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ). ਭਾਵ—ਆਦਰ ਲਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸਹੁਰਾ. ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਪਿਤਾ.

ਸਸੁਰਾਰ, ਸਸੁਰਾਲ, ਸਸੁਰਾਲਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵਸ਼ੁਰ (ਸਹੁਰੇ) ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ). ਵਹੁਟੀ ਦੇ ਪਿਉਕੇ. "ਸਸੁਰੈ ਪੇਈਐ ਤਿਸੁ ਕੰਤ ਕੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫ ਦਿਨਰੈਣ) ਭਾਵ—ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ.

ਸਸੁਰਿ, ਸਸੁੜਿ, ਸਸੁੜੀ, ਸਸੂ } ਦੇਖੋ, ਸਸੁ. "ਨਾ ਭੈਣਾ ਭਰਜਾਈਆ ਨਾ ਸੇ ਸਸੁੜੀਆਹ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) "ਸਸੂ ਤੇ ਪਿਰਿ ਕੀਨੀ ਵਾਖਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਤੋਂ ਵੱਖ (ਅਲਗ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ.

ਸਸੂਖਾ. ਸੇਵਾ. ਸਨਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸ਼੍ਰੂਖਾ. "ਕਟੈਗੋ ਕਲੂਖਨ ਸਸੂਖਾ ਚਹੁੰ ਕੋਦ ਮੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ. ਫ਼ਾ شش و پنج ਛੀ ਅਤੇ ਪੰਜ. ਭਾਵ—ਚਿੰਤਾ. ਗਿਣਤੀ. ਔਕੜ.

ਸਸੰ ਸੇਖਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸ਼ਿਸ਼ੇਖਰੀ. "ਸਸੰਸੇਖਰੀ ਚੰਦ੍ਰਭਾਲਾ ਭਵਾਨੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸਸੰਕ. ਸੰ. सशङ्क—ਸਸ਼ੰਕ. ਵਿ—ਸ਼ੰਕਾ ਸਹਿਤ। ੨ ਭੈਭੀਤ. ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰ. शशाङ्क—ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸਸੰਬਰ. ਸੰ. शस्यसंवर—ਸਸ੍ਯਸੰਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਜੇਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਸ਼੍ਵਕਰਣ ਭੀ ਹੈ. L. Vatica Robusta. "ਸਮੀ ਸਸੰਬਰ ਸਾਵਰ ਸਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜੰਡੀ, ਅਸ਼੍ਵਕਰਣ ਅਤੇ ਸਾਉਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਾਲ। ੨ ਸ਼ਾਲ ਬਿਰਛ.

ਸੱਸ. ਦੇਖੋ, ਸਸੁ.

ਸੱਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ ਅੱਖਰ। ੨ ਸੱਸੇ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਸਕਾਰ.

ਸੱਸੀ. ਵਿ—ਸ਼੍ਵੇਤ-ਸ਼੍ਯਾਮ. ਕਰੜਬਰੜੀ. ਚਿੱਟੀ ਕਾਲੀ. "ਸੱਸੀਏ ਦਾੜੀਏ ਚਿੱਟੀਏ ਪੱਗੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੰਨੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਪਾਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਕਪਿਲਮੁਨਿ ਦਾ ਰੰਭਾ ਅਪਸਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਵੀਰਯ ਡਿਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਰੰਭਾ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਸੱਸੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੮, ਸਸਿਯਾ ੧ ਅਤੇ ਪੁੰਨੂ.

ਸਸ੍ਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਸਸ੍ਤ੍ਰਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰਧਾਰੀ.

ਸਸ੍ਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ.

ਸਸ੍ਯ.[1] ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੇਤੀ। ੨ ਖੇਤੀ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਅੰਨ ਫਲ ਆਦਿ। ੩ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੪ ਗੁਣ.

ਸਸ੍ਯਪਾਲ, ਸਸ੍ਯਪਾਲਕ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੇਤੀ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ। ੨ ਕਾਸ਼੍ਤਕਾਰ.

---

[1] ਇਹ ਸ਼ਸ੍ਯ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਸਹ. ਸਹਾਰਾ. ਆਸਰਾ. ਪਨਾਹ. "ਨਾਨਕ ਸਹ ਪਕਰੀ ਸੰਤਨ ਕੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ شو ਸ਼ੌ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤਿ. ਨੌਸ਼ਾ. "ਸਹ ਕੀ ਸਾਰ ਸੁਹਾਗਨਿ ਜਾਨੈ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਫ਼ਾ شہ ਸ਼ਹ. ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੪ ਸ਼ਤਰੰਜ਼ ਦੀ ਰੋਕ। ੫ ਲਾੜਾ. ਦੂਲਹਾ। ੬ ਵਿ—ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ. ਮੁਖੀਆ। ੭ ਪੂਰਣ. ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਨਾਉ ਜਿਵੇਹੇ ਹਾਲੀ ਸਹ ਦਰੀਆਉ ਵਿਚ." (ਚੰਡੀ ੩) ੮ ਸੰ. सह. ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਸੰਗ. ਸਮੇਤ। ੯ ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ। ੧੦ ਯੋਗ੍ਯ. ਲਾਇਕ। ੧੧ ਸੰ. सह्. ਧਾ—ਸਹਾਰਨਾ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ. ਉਤਸਾਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਜੁਲਮ ਕਰਨਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਨਾ.

ਸਹਸ. ਸ਼ਤ. ਸੌ. "ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਹਿ ਸਹਸ ਪਚਾਵਨ." (ਰਾਮਾਵ) ਵਿਕ੍ਰਮੀ ੧੭੫੫.[1] "ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸਹਸ ਭਣਿੱਜੈ। ਅਰਧ ਸਹਸ ਫੁਨ ਤੀਨ ਕਹਿੱਜੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੨ ਸੰ. सहस्र—ਸਹਸ੍ਰ. ਹਜ਼ਾਰ. ਦਸ ਸੌ। ੩ ਭਾਵ—ਅਨੰਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰ. "ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ." (ਜਪੁ) "ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ." (ਸੋਹਿਲਾ) ੪ ਸੰ. सहस्. ਬਲਵਾਨ। ੫ ਵਿਜਈ. ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਸੰਗਯਾ—ਜਿੱਤ. ਫਤੇ। ੭ ਬਲ। ੮ ਸੰ. सहर्ष—ਸਹਰ੍ਸ਼. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ. ਆਨੰਦੀ. ਖ਼ੁਸ਼। ੯ ਫ਼ਾ شہر ਉਸ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ.

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ. ਕਿਤਾਬ "ਬਸਾਯਰ" ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ (ਮਖ਼ਲੂਕ਼ਾਤ) ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਸਭ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ. "ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ." (ਜਪੁ) ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜਾਰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭੀ ਬੇਅੰਤਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਹਯਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਜਦਾ ਬਸੂਯੇ ਤੋ ਮੇਕੁਨੰਦ." (ਦੀਗੋ) ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਤੇਰੀ ਵੱਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਸਹਸ ਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਹਸ੍ਰ (ਹਜ਼ਾਰ) ਹੱਥਾਂ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ। ੨ ਹਜ਼ਾਰ (ਅਨੰਤ) ਕਰ (ਕਿਰਣਾਂ) ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ. ਸਹਸ੍ਰਕਰ.

ਸਹਸਕਿਰਤ. ਸੰ. सहस्कृत. ਵਿ—ਪੁਸ੍ਟ ਕੀਤਾ। ੨ ਭੜਕਾਇਆ। ੩ ਸੰ. संस्कृत-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਸੰਵਾਰਿਆ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ ਕੀਤਾ। ੪ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ (ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ) ਬੋਲੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਸੰਵਾਰੀ ਹੋਈ ਭਾਸਾ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲੀ. ਦੇਵਵਾਣੀ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਸਹਸਾ ਕਿਰਤਾ.

ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ.[2] ਸੰਗਯਾ—ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਭਾਸਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗਾਥਾ" ਭੀ ਹੈ. ਇਸੇ ਵਿੱਚ "ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ" ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਗਾਥਾ ੫.

ਸਹਸ ਨਯਨ. ਸੰ. सहस्र नयन—ਸਹਸ੍ਰ ਨਯਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨੰਤ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ ਅਤੇ ਸਹਸਾ ੨। ੨ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਸ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਭਗਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਹੋ ਗਏ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਸਹਸ ਨਾਰ ਸਰਿਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੌ ਨਾਲੇ (ਪ੍ਰਵਾਹ) ਵਾਲੀ ਨਦੀ, ਸ਼ਤਦ੍ਰੂ. ਸਤਲੁਜ. (ਸਨਾਮਾ) ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸਤਲੁਜ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਸਹਸ ਨੇਤ੍ਰ, **ਸਹਸ ਨੈਨ** } ਦੇਖੋ, ਸਹਸ ਨਯਨ.

ਸਹਸ ਫਣੀ, **ਸਹਸ ਫਨੀ** } ਸੰਗਯਾ—ਸਹਸ੍ਰ (ਹਜਾਰ) ਫਣਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਵਿ—ਹਜ਼ਾਰ ਫਣਾਂ ਵਾਲਾ. "ਸਹਸ ਫਨੀ ਜਪਿਓ ਸੇਖਨਾਗੈ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪)

ਸਹਸਬਾਹੁ. ਸੰ. ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ. ਸੰਗਯਾ—ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਅਰਜੁਨ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ. "ਸਹਸਬਾਹੁ ਮਧੁ ਕੀਟ ਮਹਿਖਾਸਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ, ਮਧੁ, ਕੈਟਭ ਅਤੇ ਮਹਿਖਾਸੁਰ.

ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰ ਭਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਗਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ ਹਜ਼ਾਰ ਭਗ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ.

ਸਹਸਮੁਖ. ਸੰਗਯਾ—ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਖ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਅਨੰਤ ਮੁਖਾਂ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ.

ਸਹਸਮੂਰਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਹਸ੍ਰ (ਅਨੰਤ) ਮੂਰਤਿ ਕਰਤਾਰ. ਵਿਰਾਟਰੂਪ.

ਸਹਸਰਾਛ. ਸੰ. सहस्राक्ष —ਸਹਸ੍ਰਾਕ੍ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਹਜਾਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰ। ੨ ਅਨੰਤ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ। ੩ ਵਿਸਨੁ. "ਸਹਸਰਾਛ ਜਾਂਕੇ ਸੁਭ ਸੋਹੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੪ ਸ਼ੇਸਨਾਗ.

ਸਹਸਰਾਮ, **ਸਹਸਰਾਂਵ** } ਦੇਖੋ, ਸਸਰਾਮ. "ਗਮਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਏ ਅਗਾਰੀ। ਸਹਸਰਾਂਵ ਕੇ ਪਹੁਚ ਮਝਾਰੀ।" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ਹ ਸਵਾਰ. ਫ਼ਾ شہسوار ਪੱਕਾ ਸਵਾਰ. ਚਾਬੁਕ ਸਵਾਰ.

ਸਹਸਾ. ਸੰ. संशय—ਸੰਸ਼ਯ. ਸੰਗਯਾ— (संशी) ਸ਼ੱਕ ਸੰਦੇਹ. ਸੰਸਾ. "ਵਿਣੁ ਸਹਜੈ ਸਹਸਾ ਨ ਜਾਇ." (ਅਨੰਦੁ) "ਸਹਸੈ ਜੀਉ ਮਲੀਣੁ ਹੈ." (ਅਨੰਦੁ) "ਨਾਹੀ ਸਹਸਾ ਸੋਗ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਸਹਸ੍ਰੋਂ. ਹਜਾਰਾਂ. ਭਾਵ—ਬੇਅੰਤ. "ਸਹਸ ਨੇਤ੍ਰ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਸਹਸਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ ਨਾਲ. ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ. "ਸਹਸਾ ਕੀਨੋ ਕਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਬਲ ਨਾਲ। ੫ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ.

ਸਹਸਾਇਆ. ਵਿ—ਸੰਸੇ (ਸੰਸ਼ਯ) ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸਾ ੧. "ਨਾਹੀ ਸਹਸਾਇਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਕਾਹਲੀ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸਾ ੩.

ਸਹਸਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਹਲੀ. ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. "ਉਤ ਕੀ ਹੁਤੀ ਅਧਿਕ ਸਹਸਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਹਸਾ ੩। ੨ ਸੰ. सहशायिन्—ਸਹਸ਼ਾਯੀ. ਵਿ—ਨਾਲ ਸੌਣ ਵਾਲਾ.

ਸਹਸਾਸਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਹਸ੍ਰ (ਹਜਾਰ) ਅਸ੍ਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ. "ਜਿਹਿ ਛੀਨ ਲਯੋ ਸਹਸਾਸਤ੍ਰ ਬਲੀ." (ਸਮੁਦ੍ਰਮਥਨ)

---

[1] ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਖ਼ਯਾਲ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਪਾਠ ਹੈ- "ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਸੁ ਪਚਾਵਨ," ਪਰ ਇਹ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਗਲਾ ਉਦਾਹਰਣ.

[2] सहस्रधा कृतिर्यस्या सा सहसकृतिः

ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦੇਖੋ, ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ, "ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਕੋਈ ਪੜੈ ਪੁਰਾਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਜੇ ਇਸ ਥਾਂ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਰੀਏ, ਤਦ ਪੁਰਾਣਰਚਨਾ ਕੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈਂ? ਇਹ ਸ਼ਬਦ, ਪੁਰਾਣਭਾਸਾ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਅਰਥ ਹੈ—ਕੋਈ ਮਾਗਧੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ ਵਿੱਚ (ਬੌਧ ਅਤੇ ਜੈਨ) ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ) ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ.

ਸਹਸਾਗੁਣਾ. ਵਿ—ਸਹਸ੍ਰ ਗੁਣਾ. ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾ. "ਦੇ ਦੇ ਮੰਗਹਿ ਸਹਿਸਾ ਗੂਣਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਹਸਾਨਨ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸਹਸ੍ਰ ਆਨਨ (ਮੁਖ) ਵਾਲਾ, ਸ਼ੇਸਨਾਗ. "ਕਾਂਪ ਉਠਯੋ ਸੁਨ ਯੌਂ ਸਹਸਾਨਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਅਨੰਤ ਮੁਖ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ.

ਸਹਸਾਭੁਜ. ਅਰਜੁਨ ਅਤੇ ਭੌਮਾਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ. "ਸ੍ਰੀ ਜਦੁਬੀਰ ਤੇ ਜੋ ਸਹਸਾਭੁਜ ਭਾਜਗਯੋ ਨਹਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਹਸੇਗੰਠ / **ਸਹਸੇਗੰਠਿ** ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸੰਸੇ (ਸੰਸ਼ਯ) ਦੀ ਗ੍ਰੰਥਿ (ਗੰਠ—ਗੰਢ). ਭ੍ਰਮਗ੍ਰੰਥਿ.

ਸਹਸ੍ਰ. ਹਜ਼ਾਰ. ਦਸ ਸੌ—੧੦੦੦। ੨ ਨਿਘੰਟੁ ਵਿੱਚ ਸਹਸ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਅਨੰਤ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ.

ਸਹਸ੍ਰਦਾਨ. ਵਿ—ਸਹਸ੍ਰ (ਅਨੰਤ) ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਰਤਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ.

ਸਹਸ੍ਰਫਣੀ / **ਸਹਸ੍ਰਫਨੀ** ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਹਜ਼ਾਰ ਫਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਸਨਾਗ. ਦੇਖੋ, ਸੇਸਨਾਗ.

ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਹੈਹਯ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ. ਇਹ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਤਵੀਰ੍ਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਰ੍ਤਵੀਰ੍ਯ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਰਜੁਨ ਭੀ ਹੈ. ਇਹ ਮਾਹਿਸਮਤੀ[1] ਨਗਰੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ੮੫੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ.

ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰ੍ਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ ਜਮਦਗਨਿ ਰਿਖੀ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਤੇ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਗਿਆ. ਰਿਖੀ ਨੇ ਕਪਿਲਾ ਨਾਮਕ ਕਾਮਧੇਨੁ ਗਊ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਦਾਵਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ. ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਿਖੀ ਤੋਂ ਗਾਂ ਮੰਗੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਜਮਦਗਨਿ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ ਨੇ ਜੋਰੋ ਜੋਰੀ ਖੋਹਣੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਗਊ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਫੌਜ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ. ਇਸ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਰਖਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ ਜਮਦਗਨਿ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਤੇ ਦਲ ਬਲ ਸਮੇਤ ਅਚਾਨਕ ਆਇਆ ਅਤੇ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਮਦਗਨਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਉਹ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਰੇਣੁਕਾ ਨੇ ਸੱਤ ਵਾਰ ਤਿਹੱਥੜ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਲਾਪ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ੨੧ ਵਾਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਕ਼ਤ੍ਰਿਯ ਰਹਿਤ ਕਰਾਂਗਾ, ਅਤੇ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਹੈਹਯ ੨ ਅਤੇ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ੪। ੨ ਵਾਣਾਸੁਰ (ਭੌਮਾਸੁਰ) ਜਿਸ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹਾਂ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਵਾਣ ੫.

ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ ਅਰਿ. ਕਾਰ੍ਤਵੀਰ੍ਯ ਦਾ ਵੈਰੀ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ। ੨ ਭੌਮਾਸੁਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ.

ਸਹਸ੍ਰਮੁਖਰਾਵਣ. ਦੇਖੋ, ਮਹਰਾਵਣ.

ਸਹਸ੍ਰਾਂਸ਼ੁ. ਹਜ਼ਾਰ (ਅਨੰਤ) ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਵਾਲਾ, ਸੂਰਜ.

ਸਹਸ੍ਰਾਕ੍ਸ਼. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸਹਸ੍ਰ (ਅਨੰਤ) ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਕਰਤਾਰ. ਦੇਖੋ ਸਹਸ ਅਤੇ ਸਹਸ੍ਰ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਗੌਤਮ ਦੇ ਸ੍ਰਾਪ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ਾਰ ਭਗ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਏ ਸਨ। ਕੌਟਲੀਯ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਰਿਖੀ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੇ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਮ ਸਹਸ੍ਰਾਕ੍ਸ਼ ਹੈ.[2]

ਸਹਸ੍ਰੀ ਭੁਜਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ। ੨ ਅਨੰਤ ਭੁਜਾ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ. "ਜਪੈ ਰਾਤ੍ਰ ਦਯੋਸੰ ਸਹਸ੍ਰੀ ਭੁਜਾਨੰ." (ਅਜਰਾਜ)

ਸਹਕ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸਾਹ ਦੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ (ਖਿੱਚ). ਦਮਕਸ਼ੀ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੁਸ਼੍ਕ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ. "ਤ੍ਰਿਣੰ ਤ ਮੇਰੰ, ਸਹਕੰ ਤ ਹਰੀਅੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਤਿਨਕੇ ਨੂੰ ਪਹਾੜ, ਸੁੱਕੇ ਨੂੰ ਹਰਾ.

ਸਹਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਹ ਲੈਣਾ. ਖਿੱਚਵਾਂ ਸਾਹ ਲੈਣਾ. ਹਾਹੁਕਾ ਲੈਣਾ। ੨ ਤਰਸਣਾ. "ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਸਦਾ ਸਹਕਾਈਐ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਹਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸਾਥ ਕਰਨਾ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ। ੩ ਅਜਿਹਾ ਅੰਬ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਦੂਰ ਤੀਕ ਫੈਲੇ "ਖਰਬੂਜੇ ਸਾਰਕ ਸਹਕਾਰ" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸਹਾਇਕ. ਮਦਦਗਾਰ.

ਸਹਕਾਰੀ. ਸੰ. सहकारिन्. ਵਿ—ਸਹਾਇਕ. ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਥੀ. "ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਸਹਕਾਰੀ ਲੋਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਹਗਲ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਪ੍ਰਿਥੀ ਮੱਲ ਸਹਗਲ ਭਲਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸਹਗਾਮਿਨੀ. ਵਿ—ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਮਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ. ਸਤੀ. "ਅੰਤਕਾਲ ਜਾਇ ਪ੍ਰਿਯ ਸੰਗ ਸਹਗਾਮਿਨੀ ਹ੍ਵੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਦੇਖੋ, ਸਤੀ ੭.

ਸਹਗਾਮੀ. ਵਿ—ਸਾਥ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸਾਥੀ. ਸੰਗੀ.

ਸਹਘਾ / **ਸਹਘੋ** ਸੰ. सार्घ—ਸਮਘੰ. ਸਿੰਧੀ. ਸਹਾਂਗੋ. ਵਿ—ਸਸਤਾ. "ਵਿਣੁ ਗਾਹਕ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣ ਸਹਘੋ ਜਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

[1] ਕਨਿੰਘਮ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਮੱਧਭਾਰਤ (ਸੀ.ਪੀ.) ਦੀ 'ਮੰਡਲਾ' ਨਗਰੀ ਮਾਹਿਸਮਤੀ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਅ: ੧੫, ਅਧਿਕਰਣ ੧, ਸੂਤ੍ਰ ੬੦, ੬੧, ੬੨. इन्द्रस्य-मन्त्रि परिषद्षीण सहस्रम् ।६०। स्तच्चक्षुः ।६१। तस्मादिमं द्व्यक्षं सहस्राक्षमाहुः । ६२।

ਸਹਚਰ. ਵਿ—ਸਾਥ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਲ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ. ਸਖਾ। ੩ ਸੇਵਕ. ਨੌਕਰ.

ਸਹਚਰੀ. ਵਿ—ਸਾਥ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲੀ. ਨਾਲ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖੀ. ਸਹੇਲੀ। ੩ ਵਹੁਟੀ.

ਸਹਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਥ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮਿਲਾਪ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ। ੩ ਸੋਹਬਤ. ਸੰਗ.

ਸਹਚਾਰੀ. सहचारिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ. ਸਖਾ. ਬੇਲੀ. ਸੱਜਣ. ਮੀਤ। ੨ सहचारिन्. ਵਿ—ਸਾਥ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ. ਸੰਗੀ.

ਸਹਜ ਅਥਵਾ **ਸਹਜੁ.** ਸੰ. सहज. ਵਿ—ਸਾਥ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਨਾਲ ਜੰਮੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਥ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ (ਜੌੜਾ ਜੰਮਿਆ) ਭਾਈ। ੩ ਸੁਭਾਵ. ਖ਼ੋ. ਆਦਤ. ਫ਼ਿਤਰਤ. ਅਸਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੇ ਲੈ ਨੀਮ ਸਿੰਚਾਈ। ਕਹਿਤ ਕਬੀਰ ਉਆ ਕੋ ਸਹਜੁ ਨ ਜਾਈ।।" (ਆਸਾ) ੪ ਵਿਚਾਰ. ਵਿਵੇਕ. "ਸਹਜੇ ਗਾਵਿਆ ਥਾਇ ਪਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੫ ਗ੍ਯਾਨ. "ਕਰਮੀ ਸਹਜ ਨ ਊਪਜੈ ਵਿਣੁ ਸਹਜੈ ਸਹਸਾ ਨ ਜਾਇ." (ਅਨੰਦੁ) "ਗੁਰੁ ਬਿਨ ਸਹਜ ਨ ਊਪਜੈ ਭਾਈ, ਪੂਛਹੁ ਗਿਆਨੀਆ ਜਾਇ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੩) ੬ ਆਨੰਦ. ਸ਼ੋਕ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਚਉਥੈ ਪਦ ਮਹਿ ਸਹਜ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਲੈ ਪਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੭ ਸੁਸ਼ੀਲ. ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ। ੮ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਸਹਜ ਸਾਲਾਹੀ ਸਦਾ ਸਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੯ ਸਨਮਾਨ. ਆਦਰ। ੧੦ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਰਯਤਨ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਤ ਪਾਇਆ ਸਹਜ ਸੇਤੀ." (ਅਨੰਦੁ) ੧੧ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. "ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਸੁ ਸਹਜੇ ਹੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਸਹਜੇ ਜਾਗੈ ਸਹਜੇ ਸੋਵੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੧੨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ. "ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾਮੋਕਲਾ ਸਹਜੇ ਆਵਉ ਜਾਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੧੩ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋਟੀ ਹੋਈ ਭੰਗ.

ਸਹਜਆਨੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਜਾਨੰਦ. ਆਤਮਾਨੰਦ. ਗ੍ਯਾਨਾਨੰਦ। ੨ ਕੁਦਰਤੀ ਆਨੰਦ.

ਸਹਜਸਮਾਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਕਸ਼੍ਟਸਾਧਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੁਗਮਸਮਾਧਿ. "ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਹਠ ਸਮਾਧਿ ਹੈ, ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਹਜਸਮਾਧਿ ਹੈ. ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਗੁਜਾਰਦੇ ਹਨ, ਓਨਾਂ ਦੇ ਸ੍ਵਾਸ ਵਿਰਥਾ ਨਹੀ ਜਾਂਦੇ." (ਭਗਤਾਵਲੀ) "ਸਹਜਸਮਾਧਿ ਸਦਾ ਲਿਵ ਹਰਿ ਸਿਉ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਹਜਸਰੋਵਰ. ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਸਰੋਵਰ (ਤਾਲ) ੨ ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ। ੩ ਭਾਵ—ਗੁਰੂ। ੪ ਸਤਸੰਗ.

ਸਹਜਸਰੋਵਰਿ. ਸਹਜ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ. "ਤੁਅ ਸਹਜ ਸਰੋਵਰਿ ਬਾਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਹਜਸੁਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਜਾਨੰਦ. ਗ੍ਯਾਨਾਨੰਦ। ੨ ਵਿ—ਨਿਰਯਤਨ ਸੁਖ.

ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕਾ ਘਾਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ. "ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਕੇ ਅੰਤਰੇ ਸਹਜ ਸੁੰਨ ਕੇ ਘਾਟ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਗੰਗਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇੜਾ, ਜਮੁਨਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪਿੰਗਲਾ ਹੈ। ੨ ਸਹਜ ਸੁਨ (ਧੁਨੀ) ਦਾ ਮਾਰਗ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ੯.

ਸਹਜ ਸੁਭਾਉ / **ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ** ਵਿ—ਸਾਥ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਭਾਉ. ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਵ. "ਜਿਉ ਪਾਵਕ ਕਾ ਸਹਜ ਸੁਭਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ. "ਮੀਹ ਵੁਠਾ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਨਿਰਯਤਨ. "ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ ਮਿਲੇ ਗੋਪਾਲਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਹਜਸੁਖ. ਦੇਖੋ, ਸਹਜ ਸੁਖ. "ਸਹਜਸੁਖ ਆਨੰਦ ਘਨੇਰੇ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਹਜ ਸੈਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਗਨਿਦ੍ਰਾ. ਸਮਾਧਿ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤੀ. "ਸਹਜਸੈਨ ਅਰੁ ਸੁਖਮਨ ਨਾਰੀ ਊਧ ਕਮਲ ਬਿਗਸਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਹਜਕਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਯਾਨ ਕਥਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਗੁਣ ਕੀਰਤਨ.

ਸਹਜਕੇਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਾਨੰਦ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਆਨੰਦ.

ਸਹਜਗੁਫਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤ ਦਸ਼ਾ। ੨ ਕ਼ੋਭ ਰਹਿਤ ਦਿਮਾਗ. "ਸਹਜਗੁਫਾ ਮਹਿ ਆਸਣੁ ਬਾਧਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਹਜਜੋਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਕਠਿਨ ਸਾਧਨਾ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲਾ ਸੁਖਾਲਾ ਯੋਗ. ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਦੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਰੂਪ ਯੋਗ. ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਯੋਗ ਦੇ ਭਗਤਿਜੋਗ, ਤੱਤਜੋਗ, ਬ੍ਰਹਮਜੋਗ ਆਦਿ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਹਜਜੋਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:—

"ਗੁਰੁ ਕਾ ਸਬਦੁ ਮਨੈ ਮਹਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਖਿੰਥਾ ਖਿਮਾ ਹਢਾਵਉ।
ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨਉ, ਸਹਜ ਜੋਗ ਨਿਧਿ ਪਾਵਉ।
ਬਾਬਾ ! ਜੁਗਤਾ ਜੀਉ ਜੁਗਹ ਜੁਗ ਜੋਗੀ ਪਰਮ ਤੰਤ ਮਹਿ ਜੋਗੰ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਇਆ ਗਿਆਨ ਕਾਇਆ ਰਸ ਭੋਗੰ।
ਸਿਵਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਸਣਿ ਬੈਸਉ ਕਲਪ ਤਿਆਗੀ ਬਾਦੰ।
ਸਿੰਙੀ ਸਬਦੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਸੋਹੈ ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਪੂਰੈ ਨਾਦੰ।
ਪਤੁ ਵੀਚਾਰੁ ਗਿਆਨੁਮਤਿ ਡੰਡਾ ਵਰਤਮਾਨ ਬਿਭੂਤੰ।
ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਰਹਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥੁ ਅਤੀਤੰ।
ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ ਨਾਨਾ ਵਰਨ ਅਨੇਕੰ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ! ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਏਕੰ."

(ਆਸਾ ਮ: ੧)

"ਗੁਰਿ ਮਨੁ ਮਾਰਿਓ ਕਰਿ ਸੰਜੋਗੁ,
ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਾਵੇ ਭਗਤਿਜੋਗੁ,
ਗੁਰ ਸੰਤਸਭਾ ਦੁਖੁ ਮਿਟੈਰੋਗੁ,
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿਵਰੁ ਸਹਜਜੋਗ."

(ਬਸੰ ਮ: ੧)

"ਜੋਗੁ ਨ ਭਗਵੀ ਕਪੜੀ, ਜੋਗੁ ਨ ਮੈਲੇ ਵੇਸਿ।
ਨਾਨਕ ਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਜੋਗੁ ਪਾਈਐ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਉਪਦੇਸਿ."

(ਸਲੋ. ਮ. ੩)

ਸਹਜਧਾਰੀ. ਵਿ—ਸਹਜ (ਗ੍ਯਾਨ) ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਚਾਰਵਾਨ। ੨ ਸੁਖਾਲੀ ਧਾਰਣਾ ਵਾਲਾ. ਸੌਖੀ ਰੀਤਿ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ, ਜੋ ਕੇਸ਼ ਕੱਛ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਿਨਾ ਆਪਣਾ ਹੋਰ ਧਰਮਪੁਸ੍ਤਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ.[1] ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਥਾ ਕੁੱਠਾ ਤੰਬਾਕੂ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮਕਰਣ.

ਸਹਜਧੁਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਠਯੋਗ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਅਨਾਹਤ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਨਾਮ ਦੀ ਅਖੰਡ ਧੁਨੀ ਦਾ ਹਰ ਸਮੇ ਹੋਣਾ. ਅਖੰਡ ਨਾਮਚਿੰਤਨ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਤਾਂ ਸਹਜਧੁਨਿ ਉਪਜੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੩)

ਸਹਜਧ੍ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਧ੍ਯਾਨ ਤੋਂ ਭਿੰਨ, ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ। ੨ ਆਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ.

ਸਹਜਪੰਥ. ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾਮੋਦਰ ਆਦਿ ਵੈਸਨਵਾਂ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਵੈਸਨਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ, ਜੋ ਜਵਾਨ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅੱਗੇ ਬੈਠਕੇ ਰਸਿਕ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸਹਜਭਾਉ, ਸਹਜਭਾਇ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੁਭਾਵ। ੨ ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰੇਮ. "ਸਹਜਭਾਇ ਮਿਲੀਐ ਸੁਖ ਹੋਵੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਸੁਤੇ.

ਸਹਜਮਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਚਿੰਤਨ। ੨ ਆਤਮ ਸਿੱਧਾਂਤ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਰਯਤਨ. ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. "ਸਹਜਮਤੇ ਬਣਿਆਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਸਹਜਯੋਗ. ਦੇਖੋ, ਸਹਜਜੋਗ.

ਸਹਜਰੀਆ. ਵਿ—ਸਹਜ ਸੰਬੰਧੀ. ਆਤਮ ਸੰਬੰਧੀ. ਆਤਮਿਕ। ੨ ਸਹਜ ਰੂਪ. "ਤਉ ਸੁਖ ਸਹਜਰੀਆ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੫)

ਸਹਜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੇਜਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਹਜ। ੩ ਸਹ (ਸਾਥ) ਜਾ (ਪੈਦਾ ਹੋਈ)

ਸਹਜਾਇਆ. ਵਿ—ਸਹ (ਨਾਲ) ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਹਜ (ਗ੍ਯਾਨ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ੩ ਸਹਜ-ਆਇਆ. "ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਅਚਿੰਤ ਸਹਜਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਹਜਾਤ. ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.

ਸਹਜਾਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ.

ਸਹਜਾਰਿ, ਸਹਜਾਰੀ ਵਿ—ਸਹਜ (ਗ੍ਯਾਨ) ਸੰਬੰਧੀ. "ਨਿਰਾਰੀ ਅਪਾਰੀ ਸਹਜਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸਹਜ-ਅਰਿ. ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ ਵੈਰੀ. ਕ਼ੁਦਰਤੀ ਵਿਰੋਧੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਤੇਰ ਅਤੇ ਚਚੇਰਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਦੇ ਲਾਲਚ ਪਿੱਛੇ ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

[1] ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹਜਧਾਰੀ ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹਨ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਸਹਜਧਾਰੀ ਵਡੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੱਧਾਵਾਨ ਹਨ. ਜੋ ਸਿੰਘ, ਸਹਜਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਞਾਣ ਹਨ.

ਸਹਜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ। ੨ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ। ੩ ਕ਼ੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪੁਰ। ੪ ਸਹਜ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਿੱਚ. "ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ." (ਜਪੁ) ੫ ਸੁਸ਼ੀਲਤਾ (ਸਦਾਚਾਰ) ਦਾ. "ਸਹਜਿ ਸੀਗਾਰ ਕਾਮਣਿ ਕਰਿ ਆਵੈ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧) ੬ ਸ਼ਨੇ ਸ਼ਨੇ. ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ. "ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੋ ਮੀਠਾ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੭ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਾਲ. "ਸਹਜਿ ਸਹਜਿ ਗੁਣ ਰਮੈ ਕਬੀਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਬਾਬੀਹਾ ਤੂੰ ਸਹਜਿ ਬੋਲ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਸਹਜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ. ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਮੋਤਕਿਦ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨੇਮੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਦਾ ਦੀਖਿਆ ਸੰਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. "ਤ੍ਰੈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਮ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਸਹਜੀ ਚਰਨੀ ਖੰਡ." (ਰਤਨਮਾਲ) ਸਹਜਧਾਰੀ. ਚਰਨਪਾਹੁਲੀ ਅਤੇ ਖੰਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਹਜਧਾਰੀ.

ਸਹਜੁ. ਦੇਖੋ. ਸਹਜ.

ਸਹਜੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. "ਸਹਜੇ ਆਸਣੁ ਅਸਥਿਰੁ ਭਇਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸਨੇ ਸਨੇ. ਧੀਰਜ ਨਾਲ.

ਸਹਜ਼ੋਰ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਵੱਡਾ ਬਲੀ. ਤਾਕ਼ਤਵਰ.

ਸਹਣ, ਸਹਣਸੀਲ ਦੇਖੋ, ਸਹਨ ਅਤੇ ਸਹਨਸੀਲ. "ਸਹਣਸੀਲ ਸੰਤੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਹਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਹਾਰਨਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹ ੧੧.

ਸ਼ਹਤੀਰ. ਫ਼ਾ [Persian] ਵਡਾ ਤੀਰ. ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਮੋਟਾ ਬਾਲਾ. ਬੀਮ. ਸ਼ਤੀਰ.

ਸਹਤੂਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤੂਤ.

ਸਹੱਤ, ਸਹੱਤਾ ਸੰ. सहत्व—ਸਹਤ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼. ਸਾਥਪਨ। ੨ ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ. ਸਹਾਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹ ੧੧.

ਸ਼ਹਦ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਹ (ਸਾਥ) ਦ (ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ੨ ਅ਼ [Arabic] ਸ਼ਹਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਧੁ. ਸੰ. ਸਾਰਘ. ਸ਼ਹਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ (ਮਧੁਮਕ੍ਸ਼ਿਕਾ) ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਮਿੱਠਾ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. ਇਹ ਲਹੂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ.[2] ਦੇਖੋ, ਮਧੁ ੨.

ਸਹਦੇਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਂਡਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ, ਜੋ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਤੋਂ ਮਾਦ੍ਰੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਜਨਮਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡਵ। ੨ ਮਗਧਪਤਿ ਰਾਜਾ ਜਰਾਸੰਧ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

[2] The average composition of Indian honey is:—

Water	17.70
Invert Sugar	74.98
Sucrose	1.90
Ash	0.18
Dextrin	1.51
Undetermined	3.73

ਸਹਧਰਮੀ. सहधर्मिन्. ਉਸੇ ਧਰਮ ਵਾਲਾ. ਹਮ-ਮਜਹਬ.

ਸਹਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਲਵਾਨ। ੨ ਸਹਾਰਨੇ ਵਾਲਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸਹਾਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ. "ਕਸ ਕਸਵਟੀ ਸਹੈ ਸੁ ਤਾਉ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੪ ਧਾਰਣ. ਅੰਗੀਕਾਰ. "ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਹੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੫ ਅ਼ صحن ਸਹ਼ਨ. ਵੇੜ੍ਹਾ. ਅੰਗਣ। ੬ ਵਡਾ ਥਾਲ.

ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ. ਫ਼ਾ شہنشاہ ਵਿ—ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਮਹਾਰਾਜਾਧਿਰਾਜ. ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਜਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਹ ਆਦਿਕ ਹੋਵਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹ ਸਾਹਾਣ.

ਸਹਨਸੀਲ. ਸੰ. सहनशील. ਵਿ—ਸਹਾਰਨ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਭਾਉ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਖਿਮਾ (ਕ੍ਸ਼ਮਾ) ਵਾਲਾ. "ਸਹਨਸੀਲ ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਸਹਨਕ. ਫ਼ਾ صحنک ਸਹ਼ਨਕ. ਸੰਗਯਾ—ਰਕੇਬੀ. ਤਸ਼ਤਰੀ. ਥਾਲੀ. ਕੁਨਾਲੀ. "ਸਹਨਕ ਸਭ ਸੰਸਾਰਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸਹਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਣਾ ਅਤੇ ਸਹਨ.

ਸਹਨਾਈ. ਫ਼ਾ شہنائی ਸ਼ਹਨਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਨਫ਼ੀਰੀ. ਤੂਤੀ. ਸਰਨਾ. "ਕਹਾਂ ਸੁ ਭੇਰੀ ਸਹਨਾਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਹਵਾ ਭਰੀ ਚੰਮ ਦੀ ਥੈਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਈ ੨.

ਸਹਪੂਰ. ਫ਼ਾ شیپور ਸ਼ੈਪੂਰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਬਿਗਲ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ. "ਡਫ ਬੀਨ ਰਬਾਬ ਸਹਪੂਰ ਬਜੇ." ਅਰ—"ਖੰਜਰੀ ਸਹਪੂਰ." (ਸਲੋਹ)

ਸਹਬਾਜ. ਫ਼ਾ شہباز ਸੰਗਯਾ—ਬਾਜ਼ ਦਾ ਨਰ. ਜੁੱਰਹ. "ਜਨੋਂ ਸਹਬਾਜ ਮਨੋ ਚਕਵਾ ਸੰਗ ਏਕਧਾ ਕਾਹੂੰ ਸੁ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਪੰਖੇਰੂ ਸ਼ਹਬਾਜ ਪੇਖ ਚੂੱਕ ਨ ਹੰਘਨ ਮਿਲੈ ਨ ਢੋਈ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ.

ਸਹਬਾਜਪੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਮਨ.

ਸਹਬਾਲਾ. ਫ਼ਾ شہبالا ਸੰਗਯਾ—ਦੂਲਹਾ (ਲਾੜੇ) ਦਾ ਸਖਾ. ਲਾੜੇ ਦਾ ਸਾਥੀ. ਲਾੜੇ ਦੇ ਕ਼ੱਦ ਦਾ. ਲਾੜੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ.

ਸਹਮ. ਫ਼ਾ سہم ਸੰਗਯਾ—ਡਰ. ਭੈ. "ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਸੁਖ ਸਹੰਮਾ ਦੇਹਿ ਸੁ ਤੂੰ ਭਲਾ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੨ ਅ਼ سحم ਸਹ਼ਮ. ਸਿਆਹੀ. ਕਾਲਸ। ੩ ਭਾਵ—ਪਾਪ. ਕਲੰਕ. "ਖਟੇ ਦੰਮ ਸਹੰਮੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਅਨਰਥ ਕਰਕੇ ਖੱਟੇ ਦਾਮ। ੪ ਅ਼ سہم ਹਿੱਸਾ. ਭਾਗ। ੫ ਤੀਰ.

ਸਹਮਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਡਰ ਜਾਣਾ. ਦਬਕਣਾ.

ਸਹਮਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਮਤ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਇੱਕੋ ਰਾਇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸ਼ਹਰ. ਫ਼ਾ شہر ਸ਼ਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਰ. ਪੱਤਨ। ੨ ਅ਼. ਮਹੀਨਾ. ਮਾਸ। ੩ ਅ਼ سحر ਸਹ਼ਰ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ.

ਸ਼ਹਰਗ. ਫ਼ਾ شہ رگ ਸੰਗਯਾ—ਰਕਤਵਾਹ ਨਾੜੀ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਰਗ.

ਸ਼ਹਰਪਨਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਹਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਟ. ਨਗਰ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ. ਫ਼ਸੀਲ.

ਸਹਰਾ. ਅ਼ صحرا ਸਹ਼ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗਲ. ਰੋਹੀ. ਰੇਤਲੇ ਮੈਦਾਨ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਅਰਬ, ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਤੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ.

ਸਹਰਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਹਾਨਾ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਲੋਸਣਾ. ਪਲੋਟਨਾ. "ਤੇ ਪਦਪੰਕਜ ਕੇਸਵ ਕੇ ਅਬ ਊਧਵ ਲੈ ਕਰ ਮੇ ਸਹਰਾਏ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਗੁਦਗੁਦੀ ਕਰਨੀ. ਕੁਤਕੁਤੀ ਕਰਨੀ। ੪ ਸੰ. ਸ਼ੁਸ਼੍ਰੂਸਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਵਨ.

ਸਹਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਘੀ। ੨ ਸ਼ਹਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਹਰੀ. ਨਾਗਰ, ਦੇਖੋ, ਹਮਸਹਰੀ.

ਸਹਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਹਰ.

ਸਹਲ. ਅ਼ سہل ਵਿ—ਸੁਗਮ. ਸੌਖਾ ਆਸਾਨ. "ਜਿਯਬੋ ਜਗ ਕੋ ਸਹਲ ਹੈ, ਯਹੈ ਕਠਿਨ ਦ੍ਵੈ ਕਾਮ। ਪ੍ਰਾਤ ਸੌਂਭਰਬੋ ਰਾਜ ਕੋ ਰਾਤ ਸੌਂਭਰਬੋ ਰਾਮ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੧) ੨ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਨਰਮ ਜਮੀਨ। ੩ ਅਬਦੁੱਲਾ ਤਸ਼ਤਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸਾਧੂ ਅਬੂ ਮੁਹੰਮਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੮੨੩ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਸਹਲਾ, ਸਹਲੀ ਵਿ—ਸੁ—ਲਭ। ੨ ਸਹ—ਲਾਭ. ਲਾਭਵੰਤ. "ਸਹਲੀ ਖੇਪ ਨਾਨਕ ਲੈ ਆਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੁਖਾਲਾ, ਸੁਖਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸਹਲ.

ਸਹਲੰਗ, ਸਹਲੰਬੁ ਸੰ. ਸਹਲਗ੍ਨ. ਵਿ—ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੰਬੰਧਿਤ. "ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਸਭ ਸਹਲੰਗਾ." (ਗਉ ਮ: ੩) "ਮਨ ਦੂਜਾਭਾਉ ਸਹਲੰਬੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਸਹਵ. ਅ਼. ਸੰਗਯਾ—ਭੁੱਲ. ਚੂਕ. ਖ਼ਤਾ.

ਸ਼ਹਵਤ. ਅ਼ شہوت ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਰੁਚਿ. ਚਾਹ। ੨ ਭੋਗਇੱਛਾ. ਕਾਮਚੇਸ੍ਟਾ.

ਸ਼ਹਵਤੀ. ਵਿ—ਕਾਮੀ.

ਸਹਵਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਥ ਦੀ ਰਹਾਇਸ਼. ਨਾਲ ਵਸਣਾ. ਪਾਸ ਰਹਿਣਾ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗਮ.

ਸਹਵਾਸੀ. ਸੰ. सहवासिन्. ਵਿ—ਸਾਥ ਵਸਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਗਵਾਂਢੀ. ਪੜੋਸੀ. ਹਮਸਾਇਆ.

ਸਹਾ. ਸੰ. ਸ਼ਸ਼ਕ. ਸਸਾ. ਖ਼ਰਗੋਸ਼. ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸਹਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਯਹੂਦੀ ਇਸ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ. ਪਾਰਸੀ ਅਤੇ ਆਰਮੀਨੀਅਨ ਸਹੇ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਹੁਣ ਭੀ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਭਾਵੇਂ ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਸਹੇ ਦਾ ਨਿਸੇਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਚੂੜ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਪੀਰ ਮਖ਼ਦੂਮ ਜਹਾਨੀਆਂ ਉੱਚ ਨਿਵਾਸੀ ਇਸੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ. ਉਸ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੂੜ੍ਹੇ ਸਹੇ ਦਾ ਮਾਸ ਹਰਾਮ ਜਾਣਦੇ ਹਨ. "ਸਹਾ ਨ ਖਾਈ ਚੂਹੜਾ ਮਾਇਆ ਮੁਹਤਾਜ." (ਭਾਗੁ)

ਚੂੜ੍ਹੇ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਾਲਬੇਗ ਜੋ ਵਾਲਮੀਕਿ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਓਹ ਸਹੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਪਲਿਆ ਸੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਹਾ ਖਾਣਾ ਹਰਾਮ ਹੈ. ਹੋਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੂਹੜੇ ਨੇ ਗਊ ਦਾ ਵੱਛਾ ਮਾਰਕੇ ਟੋਕਰੇ ਹੇਠ ਲੁਕੋ ਦਿੱਤਾ, ਜਦ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਆਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਤਦ ਲਾਲਬੇਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਵੱਛਾ ਸਹੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਤਦ ਤੋਂ ਸਹਾ ਖਾਣਾ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ। ੨ ਸੰ. सहा. ਘੀਕੁਆਰ। ੩ ਹਿਮ ਰੁੱਤ। ੪ ਮੇਂਹਦੀ. ਹਿਨਾ.

ਸਹਾਊ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਭਾਵ. "ਹਮਰੋ ਸਹਾਉ ਸਦਾ ਸਦ ਭੂਲਨ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ. ਸਹਾਰਣ (ਬਰਦਾਸ਼ਤ) ਦਾ ਸੁਭਾਉ। ੩ ਵਿ—ਸਹ—ਆਯੁ. ਉਸੇ ਉਮਰ ਦਾ. ਹਮਉਮਰ.

ਸਹਾਇ. ਸੰ. ਸਹਾਯ. ਵਿ—ਜੋ ਸਹ (ਸਾਥ) ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਹਾਇਕ. ਮਦਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਯਥਾ—"ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ ਸਹਾਇ."

ਸਹਾਇਕ. ਵਿ—ਸਹਾਯਕ. ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਹਾਇਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਹਾਯਤਾ. ਮਦਦ. ਇਮਦਾਦ.

ਸਹਾਈ. ਸੰ. सहायिन्—ਸਹਾਯੀ. ਵਿ—ਮਦਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸਹਾਇਕ.

ਸਹਾਸ. ਵਿ—ਹਾਸੀ ਸਹਿਤ। ੨ ਪਾਸ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ.

ਸਹਾਸਨ. ਸਹ—ਆਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਥ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਾਲ ਬੈਠਣਾ.

ਸਹਾਤ. ਵਿ—ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ. ਸਹਾਇਕ. "ਪ੍ਰਭੁ ਜੀਉ ਹੋਇ ਸਹਾਤ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ੨ ਸਹਿੰਦਾ (ਸਹਾਰਦਾ) ਹੈ.

ਸ਼ਹਾਦਤ. ਅ਼ شہادت ਸੰਗਯਾ—ਸੱਚੀ ਗਵਾਹੀ. ਸਾਖ੍ਯ। ੨ ਸ਼ਹੀਦੀ. ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮੌਤ.

ਸਹਾਧ੍ਯਾਯੀ. ਸੰ. सहाध्यायिन्. ਵਿ—ਸਾਥ ਅਧ੍ਯਯਨ (ਪੜ੍ਹਨ) ਵਾਲਾ. ਹਮਸਬਕ. ਸਹਪਾਠੀ. ਹਮਜਮਾਤੀ. Class-fellow.

ਸ਼ਹਾਨਾ. ਫ਼ਾ شہانہ ਵਿ—ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੰਬੰਧੀ. ਸ਼ਾਹ ਦਾ. ਰਾਜਨ੍ਯ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉਤਸਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਰਾਗ, ਜੋ ਮੇਘ ਅਤੇ ਕਾਨੜੇ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸਾੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਵਿਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਗਾਂਉਣ ਦਾ ਠੀਕ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਰ ਹੈ.

ਸਹਾਨੁਭੂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਹ—ਅਨੁਭੂਤਿ. ਸਾਥ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਮਦਰਦੀ. ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਮਹਸੂਸ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. Sympathy.

ਸਹਾਬ. ਫ਼ਾ شہاب ਸ਼ਹਾਬ. ਵਿ—ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਸ਼ਹਆਬ ਦਾ. ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਰੰਗ। ੨ ਸੁਰਖ਼. "ਰਣੰ ਦੇਖੀਐ ਰੰਗ ਰੂਪੰ ਸਹਾਬੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਅ਼. ਚਮਕੀਲਾ ਤਾਰਾ। ੪ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ਦੇ ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਦੀ ਰਗੜ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਅਗਨਿ ਰੇਖਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਿਹਾਬ.

ਸਹਾਬਾ. ਅ਼ صاحبہ ਸਾਇਬਹ. ਵਿ—ਰਾਸ੍ਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭੁੱਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸਾਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਅਥਾਹ ਸਹਾਬਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਾਹਿਬੀ ਵਾਲਾ.

ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨਮੁਹੰਮਦਗ਼ੋਰੀ شہاب الدین محمد غوری ਗ਼ਜ਼ਨੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇੱਕ ਜਗਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗ਼ੋਰ ਹੈ. ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਾਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗ਼ੋਰੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋ ਗਈ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਏਹੀ ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਸਨ ੧੧੭੫ ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਾਨ ਫਤੇ ਕੀਤਾ ਫਿਰ ਉੱਚ ਲੈ ਲਿਆ. ਸਨ ੧੧੮੬ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ. ਸਨ ੧੧੯੧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਵਧਿਆ, ਪਰ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਪਾਸ ਤ੍ਰਾਵੜੀ ਦੇ ਮਦਾਨ ਉੱਤੇ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਤੋਂ ਭਾਜ ਖਾਧੀ. ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮੁੜ ਉਸੇ ਮਦਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਹਿੰਦ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ. ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜੇਹਲਮ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ੧੪ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੨੦੬ (ਸੰਮਤ ੧੨੬੪) ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੱਖਰ (ੜ) ਵੈਰੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ.

ਸਹਾਮ. ਸੰ. ਵਾ—ਹਮ (ਅਸੀਂ) ਸਹਾਰਦੇ (ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਦੇ) ਹਾਂ, ਦੇਖੋ, ਸਹਨ। ੨ ਮੈ ਸਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ੩ ਅ਼ سہام ਸਹਮ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੪ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਸਹਮੁਲਗ਼ੈਬ ਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਸਮਾਨੀ ਤੀਰ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਬਾਣ. ਕਿਸਮਤ. "ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਲੇਖ ਸਹਾਮੰ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਹਾਯ, **ਸਹਾਯਕ**, **ਸਹਾਯਤਾ**, **ਸਹਾਯੀ** — ਦੇਖੋ, ਸਹਾਇ, ਸਹਾਇਕ, ਸਹਾਇਤਾ, ਸਹਾਈ.

ਸਹਾਰ. ਸਹ—ਆਧਾਰ. ਓਟ. ਆਸਰਾ. ਪਨਾਹ. "ਸੰਤ ਸਹਾਰ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਸੰਤ ਸਹਾਰਤ ਸਗਮ ਕੇ ਪਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰ. (संह—ह्र) ਵਿਨਾਸ਼। ੩ ਲੈ (ਲਯ) ਲੀਨ। ੪ ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ. "ਉਲਟੀ ਲੇ ਸਕਤਿ ਸਹਾਰੰ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਸ਼ਕਤਿ (ਮਾਇਆ) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਪਰਤਕੇ। ੫ ਸੰ. सहार. ਅੰਬ. ਆਮ੍ਰ.

ਸਹਾਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਹਨ ਕਰਨਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਖਿੱਚਣਾ. ਤਣਨਾ। ੩ ਰੋਕਣਾ. ਥੰਮ੍ਹਣਾ.

ਸਹਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ (ਆਸ਼੍ਰਯ) ੨ ਘਰ. ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਥਾਂ। ੩ ਖਿੱਚ. ਕਸ਼ਿਸ਼। ੪ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਸਸਤਾਉਣ ਨੂੰ ਭੀ ਸਹਾਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ—ਕਾਹਲਾ ਨਾ ਪੈ, ਜਰਾ ਸਹਾਰਾ ਕਰ.

ਸਹਾਰੀਮੱਲ, **ਸਹਾਰੀਰਾਮ** — ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਵਡਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਲਹੌਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਕਿ ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਨਾ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਲਹੌਰ ਰਹਿਕੇ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ. ਇਸ ਆਗ੍ਯਾਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਲਹੌਰ ਦਿਵਾਨਖਾਨੇ ਨਾਮੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਜਕੇ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋ ਕੇ "ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰਦਰਸਨ ਤਾਈ" ਆਦਿ ਪਦ ਲਿਖਕੇ ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਘੱਲੀਆਂ.

ਸਹਾਰੂ. ਇੱਕ ਛੀਬਾਂ. ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਨ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਹੋਇਆ. "ਗੰਗੂ ਅਪਰ ਸਹਾਰੂ ਭਾਰੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਹਾਰੋਹੀ. ਸਹ-ਆਰੋਹਿਨ੍. ਵਿ—ਨਾਲ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਸਵਾਰੀ ਉੱਪਰ ਕੋਲ ਬੈਠੇ.

ਸਹਿ. ਦੇਖੋ, ਸਹ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ. "ਸਹਿ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਜੀਵਦੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੀਵਨ (ਹਯਾਤ) ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਪਤਿ. "ਮਤੁ ਜਾਣ ਸਹਿ ਗਲੀਂ ਪਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਸਹਾਰਕੇ. ਸਹਨ ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸਹਨ. "ਸਨਮੁਖ ਸਹਿ ਬਾਨ ਹੇ ਮ੍ਰਿਗ ਅਰਪੇ ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰਾਨ ਹੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਹਿਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸ਼ਕ. ਸਹਾ। ੨ ਵਿ—ਸਹਿਨ ਕੀਤਾ. ਸਹਾਰਿਆ.

ਸਹਿਸ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ.

ਸਹਿਸਕਿਰਤ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸਕਿਰਤ ਅਤੇ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ.

ਸਹਿੰਸਰਾ. ਦੇਖੋ, ਘੁਕੇਵਾਲੀ.

ਸਹਿਸਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸਾ.

ਸਹਿਸਾਕਿਰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ.

ਸਹਿਸ੍ਨੁ. ਸੰ. सहिष्णु. ਵਿ—ਸਹਾਰਨ (ਬਰਦਾਸ਼ਤ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਹਿਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਕਣਾ.

ਸਹਿਕਾਰ, ਸਹਿਕਾਰੀ } ਦੇਖੋ, ਸਹਕਾਰ ਅਤੇ ਸਹਕਾਰੀ.

ਸਹਿਗਲ. ਦੇਖੋ, ਸਹਗਲ.

ਸਹਿਚਰ, ਸਹਿਚਰੀ } ਦੇਖੋ, ਸਹਚਰ ਅਤੇ ਸਹਚਰੀ.

ਸਹਿਚੇਤ. ਵਿ—ਸਹ-ਚੇਤ. ਚੇਤਨਾ ਸਹਿਤ. ਸਚੇਤ. "ਵੈ ਤੋ ਸਹਿਚੇਤ ਦੇਤ ਕਾਮਨਾ ਭਗਤ ਨਿਜ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਹਿਜ. ਦੇਖੋ, ਸਹਜ.

ਸਹਿਜ ਅਨੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਸਹਜ ਆਨੰਦ. "ਪਾਇਆ ਸਹਿਜ ਅਨੰਦੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਸਹਿਜੁ. ਦੇਖੋ, ਸਹਜੁ.

ਸਹਿ ਡੋਬ. ਦੇਖੋ, ਸਰਡੋਬ.

ਸਹਿਣ, ਸਹਿਣਾ } ਦੇਖੋ, ਸਹਨ.

ਸਹਿਤ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਸੰਗ. ਸਮੇਤ. "ਪੁਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਕੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਹਿਤ. ਹਿਤ ਸਹਿਤ. ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ. ਸਨੇਹ ਕਰਕੇ. "ਭੋਜਨ ਮਧੁਰ ਸਹਿਤ ਕਰਵਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿ—ਹੱਛਾ ਹਿਤਕਾਰੀ. ਮਿਤ੍ਰ. "ਪਵਿਤ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਟੰਬ ਸਹਿਤ ਸਿਉ." (ਅਨੰਦੁ) ੪ ਦੇਖੋ, ਸਹਦ ੨.

ਸਹਿਤਾ. ਸੰ. सहितृ—ਸਹਿਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਹਾਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਭਰੁ.

ਸਹਿਦ. ਦੇਖੋ, ਸਹਦ ੨.

ਸਹਿੰਦ, ਸਹਿੰਦਾ } ਵਿ—ਸਹਨ ਕਰਿੰਦਾ. ਸਹਨਸ਼ੀਲ.

ਸਹਿਦੇਵ. ਦੇਖੋ, ਸਹਦੇਵ.

ਸਹਿਨ, ਸਹਿਨਸੀਲ } ਦੇਖੋ, ਸਹਨ ਅਤੇ ਸਹਨਸੀਲ.

ਸਹਿਬਾਜਪੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਮਨ.

ਸਹਿਮ. ਦੇਖੋ, ਸਹਮ.

ਸਹਿਮਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਮਣਾ.

ਸਹਿਰ. ਦੇਖੋ, ਸਹਰ.

ਸਹਿਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਹਰੀ.

ਸਹਿਲ, ਸਹਿਲਾ } ਸੁਗਮ. ਦੇਖੋ, ਸਹਲ ਅਤੇ ਸਹਲਾ। ੨ ਸਹ-ਲਾਭ. ਨਫੇ ਵਾਲਾ. "ਸਹਿਲਾ ਮਰਣਾ ਹੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) "ਸਹਿਲਾ ਆਇਆ ਸੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਸ਼ਹਿਵਤ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹਵਤ.

ਸਹੀ. ਪ੍ਰਾ. ਸਹੇਲੀ. ਸੰ. ਸਖੀ. "ਸਹੀਆਂ ਵਿਚਿ ਫਿਰੈ ਸੁਹੇਲੀ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਸੋਈ ਸਹੀ ਸੰਦੇਹ ਨਿਵਾਰੈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੨ ਸ਼ਸ਼ਕੀ. ਸਹੇ ਦੀ ਮਦੀਨ। ੩ ਫ਼ਾ صحی ਵਿ—ਸਿੱਧਾ. ਰਾਸ੍ਤ। ੪ ਅ਼ صحیح ਸਹ਼ੀਹ਼. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ. "ਹੈ ਤਉ ਸਹੀ, ਲਖੈ ਜਉ ਕੋਈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) "ਜਿਨੀ ਚਲਣੁ ਸਹੀ ਜਾਣਿਆ." (ਵਡ ਮ: ੩ ਅਲਾਹਣੀ) ੫ ਠੀਕ. ਯਥਾਰਥ. "ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) "ਭਜਨ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਣਾ. "ਮਿਲਿ ਸਾਧਹ ਕੀਨੋ ਸਹੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੭ ਹਸ੍ਤਾਖਰ. ਦਸ੍ਤਖ਼ਤ. "ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਨਹਿ ਸਹੀ ਪਵਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੮ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਵਹੀ। ੯ ਦੇਖੋ, ਸਹਨ. "ਮੈ ਤੇਰੀ ਕਠੋਰ ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਹੈ." (ਜਸਾ)

ਸਹੀਆਹ. ਸਖੀਆਂ (ਜਿਗ੍ਯਾਸੂਆਂ) ਨੂੰ. "ਗੁਰੁ ਮੇਲੇ ਸਹੀਆਹ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਕ਼ਾਫੀ ਮ: ੧)

ਸਹੀ ਸਲਾਮਤਿ. ਵ੍ਯ—ਅਰੋਗ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਬਿਨਾ ਖੇਦ ਅਤੇ ਹਾਨੀ. "ਘਰਿ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤਿ ਆਏ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸ਼ਹੀਦ. ਅ਼ شہید ਵਿ—ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਗਵਾਹ. ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ (ਸਾਖੀ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜੇਹਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਦੀ ਲੋਕ ਸਾਖੀ ਦੇਣ। ੩ ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਨੇ ਜੀਵਨ ਅਰਪਿਆ ਹੈ। ੪ ਰਤਨਮਾਲ (ਸੌ ਸਾਖੀ) ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਇਕ ਦੇਵ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਜੋ

ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚਰਦੀ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਬਲ ਰਖਦੀ ਹੈ. ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸੇ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਬੇਤਾਲ ਅਤੇ ਵਿਦਜਾਧਰ ਭੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ੫ ਵਿ—ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ.

ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਸਥਾਨ. ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਸਮਾਰਕ ਮੰਦਿਰ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋਵੇ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਨੰਤ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਹ ਹਨ:—

੧. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅਨੇਕ ਸੂਰਵੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ.

੨. ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਪਾਸ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.

੩. ਰਾਮਸਰ ਪਾਸ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.

੪. ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਬੜੇ ਪਾਸ ਬਾਬਾ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.

੫. ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਕਟੜੇ ਅਨੇਕ ਸੂਰਵੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ.

੬. ਜਮਾਦਾਰ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਪਾਸ ਖੋਸਲੇ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਭਾਈ ਤੋਤਾ ਤਿਲੋਕਾ ਆਦਿ ਤੇਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ.

੭. ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ "ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ" ਅਤੇ "ਫਤੇਗੜ੍ਹ" ਨਾਮੇ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਹਨ.

੮. ਸਰਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਨਾਮੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਬੂਅਲੀ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਪਾਸ ਅਨੇਕ ਸੂਰਵੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ.

੯. ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਭਾਈ ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ੩੯ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ.

੧੦. ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ.××ਆਦਿਕ.

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ੧੨ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਸਲ. ਇਸ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੋਹੂਵਿੰਡ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦਾ ਜਿਮੀਦਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਨੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੇ ਗੁਰੁਧਾਮ) ਦੀ ਮਹੰਤੀ ਦਿੱਤੀ. ਇਹ ਧਰਮਵੀਰ ਦਰਬਾਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਰਖਯਾ ਲਈ ਸੰਮਤ ੧੮੧੭ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਮਿਸਲ ਦੇ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੁਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਸੁਧਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ. ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਪੁਰੀਏ ਸਰਦਾਰ ਇਸ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਨੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੨੦ (ਸਨ ੧੭੬੩) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਪੁਰ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ. ਡਰੌਲੀ ਅਤੇ ਤੰਗੌਰੀਏ (ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ) ਸਰਦਾਰ ਭੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ. ਸ਼ਹੀਦ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜਗੀਰ ਲਾਈ, ਉਹ ਭੀ ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ.

ਸ਼ਹੀਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਹੀਦਪਨ. ਸ਼ਹਾਦਤ. ਗਵਾਹੀ। ੨ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਧਰਮਹਿਤ ਪ੍ਰਾਣ ਅਰਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ।

ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਗ. ਵਿ—ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪੁਰਬ (ਪਰਵ) ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਦੇਗ. ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜੱਗ। ੨ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠੀ ਭੰਗ ਦੀ ਦੇਗ.

ਸਹੀਤ਼ੀ. ਸੰ. ਸਹੁਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ। ੨ ਅੱਕ। ੩ ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ। ੪ ਉੱਤਮ. "ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਸਹੀੜੀ." (ਭਾਗੁ) ੫ ਸੰਗਯਾ—ਸਹੀ ਦੇ ਅੰਤ ੜੀ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਤੋਂ ਸਤ੍ਯਤਾ. ਸਚਾਈ.

ਸਹੁ. ਦੇਖੋ, ਸਹ। ੨ ਸ਼ੌ. ਪਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਹ ੨. "ਸਹੁ ਕਹੈ ਸੁ ਕੀਜੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਹਨ. "ਸਹੁ ਵੇ ਜੀਆ, ਅਪਣਾ ਕੀਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਹੁੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੌਂਹ. ਸ਼ਪਥ. ਸੁਗੰਦ. ਕਸਮ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ.

ਸਹੁ ਸੋਹਾਗਣ. ਇੱਕ ਪਾਖੰਡੀ ਫਕੀਰ, ਜੋ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵੇਸ ਧਾਰਕੇ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇਜਾ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਦੂਜ ਚਾਦਨੀ ਰਾਤ ਕੋ ਸਹੁ ਆਵੈ ਮੁਝ ਪਾਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਪਾਖੰਡ ਤਿਆਗਕੇ ਸੱਚਾ ਸਾਧੁ ਬਣਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸ਼ਹੁ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ.

ਸਹੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਸੁਰਾ. "ਸਹੁਰਾ ਵਾਦੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਅਗ੍ਯਾਨ.

ਸਹੁਟਾ. ਵਿ—ਹੁਟਣ (ਥਕਾਨ) ਸਹਿਤ. ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਹੂਟੇ (ਝੂਟੇ) ਸਹਿਤ.

ਸਹੂਰ. ਸ਼ਊਰ. ਸਮਝ. ਦੇਖੋ, ਸਊਰ. "ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਨ ਸਹੂਰ ਸੰਗ ਜੰਗ ਕਰੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਹੂਲਤ. ਅ਼ سہولت ਸੰਗਯਾ—ਆਸਾਨੀ. ਸੁਗਮਤਾ. ਸੌਖ.

ਸਹੇ. ਸਹਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਸਹਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਹਨ। ੩ ਦੇਖੋ. ਸਹੀ. "ਮਤਿ ਗੁਰੁਮਤਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਹੇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ਸਹੀ ਕਰੇ. ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ.

ਸ਼ਹੇ ਸ਼ਬ. ਫ਼ਾ شہِ شب ਸੰਗਯਾ—ਰਾਤ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਨਿਸ਼ਾਨਾਥ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸਹੇਸਿਆ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਹਨਤਾ ਸਹਿਤ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਕੇ. ਸਹਿਸ੍ਣੁਤਾ ਸੇ. "ਸੇਵ ਸਹੇਸਿਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਹ—ਈਸ਼—ਹੋਇਆ. ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ.

ਸਹੇਟ. ਦੇਖੋ, ਸਹੋਟਜ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਕੇਤ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੀ ਥਾਂ. "ਪਜਾਰੇ ਕੋ ਐਸੀ ਸਹੇਟ ਬਤਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੯) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਭਟ ਸਹੇਟ। ੪ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਨੇ ਔਖੀ (ਕਠਿਨ) ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਕੋਇ ਨ ਮੋਰਹਿ ਮਹਾ ਸਹੇਟ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਹੇਟਾ, ਸਹੇਟੀ. ਦੇਖੋ, ਸਹੋਟਜ. ਸੰਗਯਾ—ਆਸ਼੍ਰਮ. ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਥਾਂ। ੨ ਵ੍ਯ—ਸਹਿਤ. ਸਾਥ. "ਗ੍ਯਾਨ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰ ਭਗਤਿ ਸਹੇਟਾ." (ਭਾਗੁ) "ਜਨੁ ਸੋਹੈ ਘਨ ਘਟਾ ਸਹੇਟੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਹੇਤ. ਵਿ—ਹਿਤ ਨਾਲ। ੨ ਵ੍ਯ—ਸਹਿਤ. ਸਮੇਤ. "ਮੇਲੇ ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਜਟਾ ਸਹੇਤ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਸਹੇਤੁ, ਸਹੇਤੁਕ ਸੰ. ਵਿ—ਹੇਤੁ (ਕਾਰਣ) ਸਹਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬਬ ਹੋਵੇ.

ਸਹੇਰਨ, ਸਹੇਰਨਾ ਦੇਖੋ, ਸਹੇੜਨਾ.

ਸਹੇਰਾ. ਸਖਾ. ਮਿਤ੍ਰ. ਸਹੇਲਾ. "ਭਾਈ ਬੰਧੁ ਕੁਟੰਬ ਸਹੇਰਾ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਸਹੇੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਹੇੜਨਾ.

ਸਹੇਰੀ, ਸਹੇਲੜੀ, ਸਹੇਲਾ, ਸਹੇਲੀ ਸੰ. स-हेला. ਵਿ—ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਵਗ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. "ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਨਨਦ ਗਹੇਲੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਸਖੀ ਹੇਲਾ (ਅਵਗ੍ਯਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੩ ਹੇਲਾ ਸਹਿਤ. ਹੇਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਭਾਵ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਚੇਸ੍ਟਾ. ਸੰ. सहेल. ਖਿਲਾਰੀ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ. ਸਖਾ. "ਸੁਨਹੁ ਸਹੇਰੀ! ਮਿਲਨ ਬਾਤ ਕਹਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਸਗਲ ਸਹੇਲੀ ਅਪਨੇ ਰਸਿ ਮਾਤੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਸਹੇਲੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੈ. "ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਹੇਲੜੀਹੋ ! ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਚਰਣਿ ਲਗਹ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਹੇੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹ ਅਤੇ ਈਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਨਾਲ ਚਮੇੜਨਾ. ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ. ਗਲ ਪਾਉਂਣਾ। ੨ ਅਵਗ੍ਯਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਪਤਿ ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ। ੪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਚਰਖਾ ਸਹੇੜਨਾ.

ਸਹੇੜੀ. ਸਹੇੜਨਾ ਦਾ ਭੂਤ. ਦੇਖੋ, ਸਹੇੜਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਰੋਪੜ, ਥਾਣਾ ਮੋਰੰਡਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ੧੧ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇਹ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ. ਮਾਤਾ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਸਮੇਤ, ਇਹ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਰੰਡੇ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦੇਕੇ ਤੇਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਬਣੀ, ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਖੇੜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਖੇੜੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਥੇਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਮੁੜਕੇ ਜੋ ਨਵੀਂ ਬਸਤੀ ਆਬਾਦ ਹੋਈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਹੇੜੀ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਖੇੜੀ ੩ ਅਤੇ ਗੰਗੂ ੩.

ਸਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਹਨ.

ਸਹੈਯਾ. ਵਿ—ਸਹਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਸਹਨ ਕਰਤਾ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਹਾਇਕ.

ਸਹੋ. ਦੇਖੋ, ਸਹਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੌ. ਸ਼ਹੁ. ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. "ਸੋ ਸਹੋ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ ਦਾਤਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਸਹੋਕ੍ਤਿ. ਸਹ—ਉਕ੍ਤਿ. (ਸਹ—ਸਾਥ-ਉਕ੍ਤਿ—ਕਥਨ) ਜੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਾਰਯਾਂ ਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਉਪਜਣਾ ਅਥਵਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਦ "ਸਹੋਕ੍ਤਿ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਾਮ ਕੁਮਲਾਨੇ ਕੋਰ ਪਰਤ ਨ ਜਾਨੇ ਮੋਹ
    ਮਦ ਥੇ ਪਰਾਨੇ ਜਾਨੇ ਪਰਤ ਨ ਸੋ ਤਹੀ,
ਲੀਨ ਭਏ ਲੋਭ ਮਹਾਂ ਮਮਤਾ ਮਲੀਨ ਭਈ
    ਛੀਨ ਭਈ ਈਰਖਾ ਰਹੀ ਨ ਜਗ ਮੇ ਕਹੀ,
ਸ਼ੇਖਰ ਵਿਸ਼ੇਖ ਸਤ੍ਯ ਸੀਲਤਾ ਸੰਤੋਖ ਸ਼ੁੱਧਿ
    ਦੀਰਘ ਦਯਾਲੁਤਾ ਸਮੇਤ ਨਿਜ ਗੋਤ ਹੀ,
ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔ ਵੈਰਾਗ ਕੋ ਵਿਭਵ ਹੋਤ
    ਗੁਰੁਦੇਵ ਨਾਨਕ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਤ ਹੀ.

(ਗੁਰੁ ਪੰਚਾਸ਼ਿਕਾ)

ਗੁਰੁਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਟੂਟ ਗਯੋ ਇਕ ਬਾਰ ਬਿਦੇਹ ਮਹੀਪਤਿ ਸੋਚ ਸਰਾਸਨ ਸ਼ੰਭੁ ਕੋ." (ਦੇਵ ਕਵਿ)

ਸਹੋਟਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਕੁਟੀ. ਪਰਣਸ਼ਾਲਾ। ੨ ਮੁਨਿ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ.

ਸਹੋਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹੇ ਦਾ ਬੱਚਾ। ੨ ਸ਼ਸ਼ਕ. ਸਹਾ. "ਨਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਦਾਨ ਸਹੋਟਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿ—ਓਟ ਸਹਿਤ.

ਸਹੋਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਹਸ੍ਤਿਨਾਪੁਰ.

ਸਹੋਦ, ਸਹੋਦਰ ਸੰ. ਸਹ—ਉਦਰ. ਵਿ—ਉਸੇ ਉਦਰ (ਪੇਟ) ਤੋਂ ਜਨਮਿਆਂ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਕਾ ਭਾਈ. "ਗੋਦ ਮੈ ਅਚੇਤ ਹੇਤ ਸੰਪੈ ਨ ਸਹੋਦ ਕੋ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਗੋਦੀ ਦਾ ਅਚੇਤ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿਭੂਤੀ ਦਾ ਹਿਤ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ.

ਸਹੋਦਰਾ, ਸਹੋਦਰੀ ਉਸੇ ਉਦਰ (ਪੇਟ) ਤੋਂ ਜਨਮੀ ਹੋਈ ਸਕੀ ਭੈਣ. ਦੇਖੋ, ਸਹੋਦਰ. "ਗੁਰਦੇਵ ਬੰਧਪ ਸਹੋਦਰਾ." (ਬਾਵਨ)

ਸਹੰਸ, ਸਹੰਸਰ ਹਜਾਰ ਅਤੇ ਅਨੰਤ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰ. "ਸਹੰਸ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ ਕਰਉ ਸਲਾਮ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸਹੰਸਰਦਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਦਾਨ। ੨ ਵਿ—ਸਹਸ੍ਰ (ਅਨੰਤ) ਜੱਗ (ਯਗ੍ਯ). "ਸਹੰਸਰਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਅਨੰਤ ਯੱਗਾਂ ਅਰ ਦਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਉੱਚ ਪਦਵੀ ਪੁਰ ਪਹੁਚਿਆ, ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਣ ਤੇ ਰੋਇਆ.

ਸਹੰਸਰਾ. ਹਜ਼ਾਰਹਾ. ਹਜਾਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ "ਰੋੜਸਾਹਿਬ" ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪਲਾਸ (ਢੱਕ) ਬਿਰਛ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਘੁੱਕੇਵਾਲੀ.

ਸਹੰਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰ.

ਸਹੰਸ੍ਰਬਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ.

ਸਹੰਸ੍ਰਾਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਸ੍ਰ (ਹਜ਼ਾਰ) ਅਸਤ੍ਰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ. "ਹਣ੍ਯੋ ਜਾਹਿ ਜੋਨੈ ਸਹੰਸ੍ਰਾਸਤ੍ਰ ਭੂਪੰ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ.

ਸਹੰਦ. ਸਹਨ ਕਰੰਤ. ਸਹਾਰਦਾ। ੨ ਫ਼ਾ سہند ਸੰਗਯਾ—ਈਰਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਹਾੜ.

ਸਹੰਦਾ. ਦੇਖੋ. ਸਹਿੰਦਾ.

ਸਹੰਮ. ਡਰ. ਭੈ. ਦੇਖੋ, ਸਹਮ. "ਕਿਤੀ ਲਹਾ ਸਹੰਮ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਹਨ. "ਤਿਨ ਬਡ ਦੂਖ ਸਹੰਮਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਸਹੰਮਾ / **ਸਹੰਮੀ** } ਦੇਖੋ, ਸਹਮ ਅਤੇ ਸਹੰਮ.

ਸਹਜ. ਸੰ. साह्य. ਵਿ—ਸਹਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਸਹਾਰਨ ਲਾਇਕ। ੨ ਅਰੋਗ. ਨਰੋਆ। ੩ ਪਿਆਰਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜੋ ਮਲਯ ਪਰਬਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਨੀਲਗਿਰੀ ਤਕ ਹੈ. ਇਹ ਦੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਹਾੜ ਹੈ. ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਵੈਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਸੇ ਪਰਬਤ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਸਕ. ਸੰ. शक्. ਧਾ—ਯੋਗ੍ਯ ਹੋਣਾ. ਸਮਰਥ ਹੋਣਾ. ਬਲਵਾਨ ਹੋਣਾ. ਇਸ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਸ਼ਕ੍ਤ, ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ੨ ਸੰ. शक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਲੋਕ ਸਾਇਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਨ, ਸਨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ੧੬੦ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੋਂ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ, ਸਰਹੱਦੀ ਯਵਨਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਗਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਆਵੜੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਟੈਕਸਿਲਾ ਮਥੁਰਾ ਅਤੇ ਸੁਰਾਸਟ੍ਰ (ਕਾਠੀਆਵਾੜ) ਵਿੱਚ ਸੀ. ਸਨ ੩੯੫ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੁਪਤ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਚੰਦ੍ਰਗੁਪਤ ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿਤ੍ਯ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ, ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਕਾਰਿ ਪਿਆ.

ਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਉੱਪਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਅੱਧਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸਗਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ.[1] ਦੇਖੋ, ਸਗਰ ੨. ਸੀਸਤਾਨ (ਸ਼ਕ ਅਸਥਾਨ) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਇਸ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ.[2] ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਵਸਿਸ਼੍ਠ ਦੀ ਗਾਂ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੩ ਅ਼ شک ਸ਼ੱਕ. ਸੰਸਾ. "ਸਕ ਕਰਉ ਜਿ ਦੂਸਰ ਹੋਇ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ)

ਸ਼ਕ ਸੰਮਤ / **ਸ਼ਕ ਸੰਵਤ** } ਸ਼ਕਾਬ੍ਦ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ.

ਸਕਟ. ਸੰ. शकट. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੱਡਾ. ਛਕੜਾ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਕਟਾਸੁਰ। ੪ ਇਕ ਵੈਦਿਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ਾਕਟਾਯਨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਚਾਰਯ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸਕਟਹਾ. ਸਕਟ ਦੈਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ (ਸ਼ਕਟ-ਹਨ੍) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਕਟਾਸੁਰ.

ਸਕਟਨਾਲ / **ਸਕਟਨਾਲਿਕਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਕਟ (ਗੱਡੇ) ਉੱਤੇ ਰੱਖੀ ਤੋਪ. ਅਰਥਾਤ ਪਹੀਏਦਾਰ ਤਖ਼ਤੇ ਉੱਪਰ ਜੜੀ ਹੋਈ ਤੋਪ। ੨ ਤੋਪ ਦੀ ਗੱਡੀ. Gun-carriage.

ਸਕਟਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਕਟ (ਗੱਡਿਆਂ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਗੱਡੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਕਟਬ੍ਯੂਹ. ਸੰ. ਸ਼ਕਟ—ਵ੍ਯੂਹ. ਗੱਡੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਫੌਜ ਦਾ ਦਸ੍ਤਾ. ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੱਡੇ ਵਾਙ ਬਣੀ ਹੋਈ ਫੌਜ. "ਸਕਟਾਬ੍ਯੂਹ ਰਚਾ ਸੁਰਪਤਿ ਤਬ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਸਕਟਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕਟ.

ਸਕਟਾਸੁਰ. ਸੰ. ਸ਼ਕਟ-ਅਸੁਰ. ਗੱਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦੈਤ. ਇਹ ਕੰਸ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਤੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੂਤਨਾ ਹਨੀ ਬਹੁਰ ਸਕਟਾਸੁਰ ਖੰਡ੍ਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਕੰਧ ਦੇ ੫੦ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ.

ਸਕਟਾਬ੍ਯੂਹ. ਦੇਖੋ, ਸਕਟਬ੍ਯੂਹ.

ਸਕਟੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੱਡੀ. ਛਕੜੀ.

ਸਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ਕਿਤ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਸਮਰਥ ਹੋਣਾ. ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਣੀ. ਸਕਨਾ. "ਮੋਨਿ ਜਨ ਗਹਿ ਨ ਸਕਾਹਿ ਗਤਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) "ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਫੁਰਮਾਇਆ ਮੰਨਿ ਨ ਸਕੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੪)

ਸਕਤ. ਸੰ. ਸਕ੍ਤ ਵਿ—ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੰਬੰਧਿਤ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਕ੍ਤ. ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ. ਤਾਕਤਵਰ. "ਹਰਿ ਸਕਤ ਸਰਨ ਸਮਰਥ ਨਾਨਕ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫)

ਸਕਤਣੀ. ਵਿ—ਸ਼ਕ੍ਤਿ (ਬਰਛੀ) ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ. "ਨਮੋ ਸਕਤਣੀ ਸੂਲਣੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸਕਤਬਿਸੇਖ. ਦੇਖੋ, ਸਕਤਿ ਬਿਸੇਖ.

ਸਕਤਵਾਰ. ਵਿ—ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਬਲ. "ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੂਤ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਸਕਤਾ. ਵਿ—ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ. ਸਮਰਥ. ਬਲਵਾਨ. "ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਅ਼ سکتہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਨਾ ਹਰਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ. ਸੁੰਭ ਹੋਣਾ। ੩ ਇੱਕ ਰੋਗ ਸੰ. संन्यास—ਸੰਨ੍ਯਾਸ. Apoplexy. ਇਹ ਰੋਗ ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਾਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜਣੀ, ਗੁਰਦੇ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ, ਸ਼ਰਾਬ, ਅਫੀਮ, ਚੰਡੂ, ਸੁਲਫਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਨਸ਼ੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨੇ, ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਹਨ.

ਸਕਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਰ ਜੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਹਰਕਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਿਮਾਗ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਨਬਜ ਮੱਧਮ ਪੈਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰੀਰ ਠੰਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਅਥਵਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

[1] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ.

[2] ਚੀਨੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਸੀ' ਹੈ, ਇਸ ਲਈ "ਸੀ-ਸਤਾਂ" ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੋਗੀ ਦਾ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਰੱਖਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਾਲ ਲਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਕੁੜਤੇ ਆਦਿ ਦੇ ਗਲਾਵੇਂ ਦੇ ਬਟਨ ਖੋਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ. ਸਿਰਕੇ ਵਿੱਚ ਚੰਦਨ ਤੇ ਕਪੂਰ ਘਸਾਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਸਤ੍ਰ ਤਰ ਕਰਕੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ. ਲਹੂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਫਸਦ ਖੁਲ੍ਹਵਾਕੇ ਕੁਝ ਕਢਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਪਿੰਨਣੀਆਂ (ਪਿੰਨੀਆਂ) ਅਤੇ ਡੌਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੁਮਾਲਾਂ ਨਾਲ ਘੁੱਟਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ. ਹੁਕਨਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ, ਤੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ.

ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਮਾਜੂਨ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਾ, ਖ਼ਮੀਰਾ, ਗਾਉਜ਼ਬਾਨ ਅਤੇ ਯੋਗਰਾਜ ਗੁੱਗਲ ਦਾ ਖਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਰਕ ਕਾਸਨੀ ਪਿਲਾਉਣਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਅੰਤੜੀ ਦੀ ਮੈਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜਾਂ ਤੋਂ ਖਾਰਿਜ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਅਤੇ ਜੌਂ ਦਾ ਰਸ, ਮੂੰਗੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਮਾਸਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰਵਾ ਆਦਿ ਨਰਮ ਗਿਜਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਏ। ੪ ਯਤਿਭੰਗ ਦੋਸ. ਦੇਖੋ, ਕਾਵ੍ਯਦੋਸ ਅਤੇ ਯਤਿ.

ਸਕਤਿ. ਸੰ. ਸ਼ਕ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਕਤ. ਸਾਮਰਥ੍ਯ[1]. "ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ ਨ ਸਕਤਿ ਹੀ ਕਾਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਭਾਵ. ਅਸਰ. "ਸਕਤਿ ਅੰਧੇਰ ਜੇਵੜੀ ਭ੍ਰਮ ਚੂਕਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਮਾਇਆ. "ਜਹਿ ਦੇਖਾ ਤਹਿ ਰਵਿਰਹੇ ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਕਾ ਮੇਲ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੪ ਭਾਵ—ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਸਕਤਿ ਸਨੇਹ ਕਰਿ ਸੁੰਨਤਿ ਕਰੀਐ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਇਬਰਾਹੀਮ ੨. "ਤਉ ਆਨਿ ਸਕਤਿ ਗਲਿ ਬਾਂਧਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ੫ ਕੁਦਰਤ. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ। ੬ ਬਰਛੀ. ਸੈਹਥੀ. "ਪਹਿਰਿ ਸੀਲ ਸਨਾਹੁ ਸਕਤਿ ਬਿਦਾਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਇਸ ਥਾਂ "ਸਕਤਿ" ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਲੇਸ ਹੈ. ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਬਰਛੀ। ੭ ਪਦ ਤੇ ਵਾਕ੍ਯ ਦੀ ਉਹ ਵ੍ਰਿੱਤਿ (ਸੱਤਾ) ਜੋ ਅਰਥ ਬੋਧਨ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ੮ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਾਮਰਥ੍ਯ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼ਕਤਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਮੁੱਖ ਇਹ ਹਨ—ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ, ਵੈਸ਼ਨਵੀ, ਸ਼ਾਂਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਾਣੀ, ਰੌਦ੍ਰੀ, ਕੌਮਾਰੀ, ਨਾਰਸਿੰਘੀ, ਵਾਰਾਹੀ, ਮਾਹੇਸ਼੍ਵਰੀ, ਚਾਮੁੰਡਾ, ਚੰਡਿਕਾ, ਕਾਰਤਿਕੀ, ਪ੍ਰਧਾਨਾ, ਕੀਰਤਿ, ਕਾਂਤਿ, ਤੁਸ੍ਟਿ, ਪੁਸ੍ਟਿ, ਧ੍ਰਿਤਿ, ਸ਼ਾਂਤਿ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਦਯਾ, ਮੇਧਾ, ਲੋਲਾਕ੍ਸ਼ੀ, ਦੀਰਘਜਿਹ੍ਵਾ. ਗੋਮੁਖੀ, ਕੁੰਡੋਦਰੀ, ਵਿਰਜਾ ਆਦਿ। ੯ ਸੰ. ਸਕ੍ਤਿ. ਸੰਬੰਧ. ਸੰਯੋਗ. "ਜੈਸੇ ਸਕਤਿ ਸੂਰੁ ਬਹੁ ਜਲਤਾ ਗੁਰ ਸਸਿ ਦੇਖੇ ਲਹਿ ਜਾਇ ਸਭ ਤਪਨਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪) ਸੂਰਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਤਪਤ.

ਸਕਤਿ ਸਨੇਹ ਕਰਿ ਸੁੰਨਤਿ. ਦੇਖੋ, ਇਬਰਾਹੀਮ ੨.

ਸ਼ਕਤਿਪਾਣਿ. ਵਿ—ਸ਼ਕ੍ਤਿ (ਬਰਛੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਤਿਕੇਯ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਖੜਾਨਨ.

ਸਕਤਿਬਿਸੇਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ਼ੇਸ ਸ਼ਕਤਿ. ਖ਼ਾਸ ਤਾਕਤ। ੨ ਸ਼ਕ੍ਤਿ—ਅਵਸ਼ੇਸ. ਬਲ ਦਾ ਅੰਤ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਕਤ ਪਦ ਉਚਰਿਕੈ ਪੁਨ ਕਹੁ ਸਕਤਿ ਬਿਸੇਸ." (ਸਨਾਮਾ) ਸ਼ਕ੍ਤ (ਬਲਵਾਨ) ਦੀ ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਰਛੀ.

ਸਕਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਕਤਿ.

ਸਕਤੀਸਬਲ. ਵਿ—ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਕਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣ ਵਾਲਾ. "ਆਪੇ ਸਕਤੀ ਸਬਲ ਕਹਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਦਾ (ਸ਼ਵਲ—ਡੱਬ ਖੜੱਬਾ) ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਬਲ ੩.

ਸਕਤੀਘਰਿ. ਮਾਇਆ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ. ਅਰਥਾਤ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿੱਚ. "ਸਕਤੀ ਘਰਿ ਜਗਤ ਸੂਤਾ ਨਾਚੈ ਟਾਪੈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੩)

ਸਕਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਮਹਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਯੋਧਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵੀਰਤਾ ਵਿਖਾਈ. ਦੇਖੋ, ਨਬੀ ਬਖ਼ਸ਼. "ਪਰਸ ਰਾਮ ਸਕਤ੍ਰ ਦੁਇ ਆਏ। ਤਰਕਸ ਧਨੁਖ ਸਰੀਰ ਸਜਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਕੱਤਰ, **ਸਕਤ੍ਰ** } ਅੰ. Secrctary. ਮੀਰਮੁਨਸ਼ੀ। ੨ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਵਜ਼ੀਰ। ੩ ਪੇਸ਼ਕਾਰ. ਹੁਜ਼ੂਰ ਨਵੀਸ.

ਸਕਥ. ਦੇਖੋ, ਸਕਯਥ.

ਸਕਨ. ਅ਼ ﺳﮑﻦ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਵਾਸ. ਰਹਾਇਸ਼। ੨ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ। ੩ ਸ਼ਾਂਤਿ। ੪ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁਤਾ.

ਸਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕਣਾ.

ਸਕ਼ਫ਼. ਅ਼ ﺳﻘﻒ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੱਤ.

ਸਕਯਥ, **ਸਕਯਥਉ**, **ਸਕਯਥੁ** } ਸੰ. शक्यार्थ—ਸ਼ਕ੍ਯਾਰ੍ਥ. ਯੋਗ੍ਯ ਅਰਥ। ੨ ਸਿੰਧੀ. सक्यार्थो—ਸਕ੍ਯਾਰ੍ਥੋ. ਸਫਲ. ਸਾਰਥਕ. ਸਕਾਰਥ. "ਜਨਮੁ ਸਕਯਥੁ ਭਲੌ ਜਗਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) "ਚਰਣ ਤਪਰ ਸਕਯਥ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) "ਤਿਨ ਸਕਯਥਉ ਜਨਮੁ ਜਗਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਕਰ. ਫ਼ਾ ﺷﮑﺮ ਸੰ. ਸ਼ਰ੍ਕਰਾ. ਸ਼ਕਰ. ਖੰਡ. ਅੰ. Sugar. ਫ਼੍ਰ. sucre। ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕਰ ਸਜਾਹ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੱਕਰ ਆਖਦੇ ਹਨ. "ਸਕਰ ਖੰਡ ਨਿਵਾਤ ਗੁੜ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸਕਰਕੰਦ, **ਸਕਰਕੰਦੀ** } ਮਿੱਠਾ ਕੰਦ. ਗਾਗਟੀ (ਅਰਬੀ) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਕੰਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਉਬਾਲਕੇ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸੰ. ਸ਼ਰ੍ਕਰਾਕੰਦ. L. Convolvulus Catatas.

ਸ਼ਕਰ ਖ਼ਾ. ਫ਼ਾ ﺷﮑﺮﺧﺎ ਵਿ—ਖੰਡ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਰ੍ਕਰਾਖਾਦਕ. ਸ਼ਕਰਖ਼ੋਰਾ.

ਸ਼ਕਰਗੰਗ ਅਥਵਾ ਗੰਗਸਰ. ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ) ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਲਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਵਡਾ ਚੌੜਾ ਖੂਹ. ਦੇਖੋ, ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ. (B)

---

[1] ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਸਕੰਧ ਦੇ ਅ: ੨ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ੧੦ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ—ऐश्चर्य वाचक : शश्च क्तिः पराक्रम एव च। तत्स्वरूपा तयोदात्री सा शक्तिः परिकीर्तिता.

ਸ਼ਕਰ ਗੰਜ. ਵਿ—ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸਣ. ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਸ਼ੱਕਰ ਅਤੇ ਗੰਨਿਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਢੇਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ.

ਸ਼ਕਰਪਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਕਰ (ਖੰਡ) ਦਾ ਪਾਰਾ (ਟੁਕੜਾ) ਖੰਡ ਦੀ ਡਲੀ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਿਠਾਈ, ਜੋ ਮੈਦੇ ਦੀਆਂ ਚੌਕੋਣ ਡਲੀਆਂ ਨੂੰ ਘੀ ਵਿੱਚ ਤਲਕੇ ਖੰਡ ਪਾਗਣ ਤੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ. ਮਿੱਠੇ ਖੁਰਮੇ. ਸੰ. शर्कराखपाल.

ਸਕਰਮਕ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਹ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਉਸ ਦੇ ਕਰਮ ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ—ਲੈਣਾ, ਮਾਰਨਾ, ਖਾਣਾ ਆਦਿ.

ਸਕਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਕਲਾ ਸਹਿਤ. ਹੁਨਰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਗਲ. ਸਾਰਾ. ਸੰਪੂਰਣ. ਤਮਾਮ. "ਸਕਲ ਸੈਨ ਇਕ ਠਾਂ ਭਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. शकल—ਸ਼ਕਲ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ. "ਨਖ ਸਸਿ ਸਕਲ ਸੇ ਉਪਮਾ ਨ ਲਟੀ ਸੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਛਿਲਕਾ. ਵਲਕਲ। ੫ ਤਰਾਜੂ ਦਾ ਪਲੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Scales। ੬ ਅ਼ ﺷﮑﻞ ਸੂਰਤ. ਮੂਰਤਿ। ੭ ਨੁਹਾਰ. ਮੁਹਾਂਦਰਾ.

ਸਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕਣਾ. "ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ." (ਵਡ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸ੍ਵਕੀਯ. ਵਿ—ਆਪਣਾ. ਸਗਾ. ਨਜ਼ਦੀਕੀ. "ਪੁਤੀ ਭਾਤੀਜੀ ਜਾਵਾਈ ਸਕੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਸਕਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਕੀਯਤਾ. ਅਪਣੱਤ। ੨ ਰਿਸ਼ਤਾ. ਸੰਬੰਧ. ਸਕੀਰੀ. ਸਾਕਾਗੀਰੀ.

ਸਕਾਸ. ਸੰ. ਸਕਾਸ਼. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਮੀਪ. ਪਾਸ. ਨੇੜੇ. ਕੋਲ. ਨਿਕਟ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼.

ਸਕਾਬਦ. ਸੰ. शकाब्द. ਸ਼ਕ ਸੰਵਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ.

ਸਕਾਮ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ. ਇੱਛਾ ਪੂਰਵਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ। ੩ ਕਾਮ (ਅਨੰਗ) ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਵਾਲਾ, ਕਾਮੀ। ੪ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਕਾਮੀ. सकामिन्. ਵਿ—ਕਾਮਨਾਵਾਨ. ਕਾਮਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ ਅੱਖਰ. ਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਕਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰ। ੪ ਪ੍ਰਾ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. ਝੁਨਸਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਕਾਰਾ.

ਸਕਾਰਥ } **ਸਕਾਰਥਾ** } ਦੇਖੋ, ਸਕਯਥ. ਵਿ—ਸਫਲ. ਸਾਰਥਕ. ਲਾਭਵੰਤ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਸਕਾਰਾ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. "ਜਾਗ ਰਹਜੋ ਮਨ ਸਾਂਝ ਸਕਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ਼ਕਾਰਿ } **ਸ਼ਕਾਰੀ** } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਕਵੰਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿਤਯ. ਦੇਖੋ, ਸਕ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ.

ਸਕਾਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਵੇਰੇ. ਤੜਕੇ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਵਿੱਚ.

ਸਕਾਲ. ਵਿ—ਕਾਲ ਸਹਿਤ. ਸਮੇ ਅਨੁਸਾਰ। ੨ ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਕਾਲ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ. ਅਕਾਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਮਰਣਧਰਮਾ. "ਔਰ ਸਕਾਲ ਸਭੈ ਵਸਿ ਕਾਲ ਕੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸ਼ਕਾਲਤ. ਸ਼ਕੀਲ (ਗਰਿਸ਼ਟ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਸਕੀਲ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਸਕਾਵਤ. ਦੇਖੋ, ਸਕਣਾ। ੨ ਅ਼ ﺷﻘﺎﻭﺕ ਸ਼ਕ਼ਾਵਤ. ਸੰਗਯਾ—ਬਦਕ਼ਿਸਮਤੀ। ੩ ਵਿ—ਬਦਨਸੀਬ. ਕਮਬਖ਼ਤ.

ਸਕਿਨਰ. Col. James Skinner. (ਸਨ ੧੭੭੮-੧੮੪੧) ਕਰਨੈਲ ਜੇਮਸ ਸਕਿੰਨਰ. ਇਹ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਅਫਸਰ ਦਾ, ਰਾਜਪੂਤਣੀ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਮਰਹਟਾ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਡੀਬੋਈਂ ਅਤੇ ਪੇਰੋਂ (De Boigne and Perron) ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ ਲਾਰਡ ਲੇਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਕੇ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦੁਰੀ ਵਿਖਾਈ. ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਸਾਲਾ (Skinner's Horse) ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ.[1] ਸਕਿਨਰ ਨੂੰ ਵੀਹ ਹਜਾਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ. ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੪੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਪੰਜਾਬੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਕੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਸਕੀਮ. ਅ਼ ﺳﻘﯿﻢ ਸਕ਼ੀਮ. ਵਿ—ਰੋਗੀ। ੨ ਐਬੀ. ਵੈਲਦਾਰ। ੩ ਅੰ. Scheme. ਸੰਗਯਾ—ਤਜਵੀਜ਼। ੪ ਬੰਦੋਬਸ੍ਤ. ਪ੍ਰਬੰਧ.

ਸਕੀਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬੀਮਾਰੀ। ੨ ਨਿਰਧਨਤਾ. ਗਰੀਬੀ. ਦੇਖੋ, ਸਕੀਮ.

ਸਕੀਰਣ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕੀਰਣ. "ਧਰਾ ਸਕੀਰਣੈ ਭਈ ਸਰੋਣ ਮਾਸ ਗੱਤਲੇ." (ਪੰਪ੍ਰ) ਜਮੀਨ ਢਕੀ ਗਈ.

ਸਕੀਲ. ਅ਼ ﺻﻘﯿﻞ ਸਕ਼ੀਲ. ਵਿ—ਸਿਕ਼ਲ ਕੀਤਾ। ੨ ਬਾਢਦਾਰ. "ਬਿਢੂਆ ਸੈਫ ਸਕੀਲ." (ਸਲੋਹ) ੩ ﺛﻘﯿﻞ ਸਕ਼ੀਲ. ਭਾਰੀ. ਵਜ਼ਨਦਾਰ। ੪ ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਾਂ ਤਕਲੀਫ ਨਾਲ ਹਜਮ ਹੋਵੇ। ੫ ﺷﮑﯿﻞ ਸ਼ਕੀਲ. ਹੱਛੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲਾ. ਸੁਡੌਲ. ਸੁੰਦਰ.

ਸਕੁਚ. ਸੰ. ਸੰਕੋਚ. ਸੰਕੇਪ। ੨ ਸੁਕੜਨਾ। ੩ ਝਿਝਕਣਾ.

ਸਕੁਚਿ. ਸੰਕੋਚ ਕਰਕੇ. ਝਿਝਕਕੇ. "ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਸਕੁਚਿ ਪਠਾਏ." (ਭਾਗੁ)

ਸਕੁੰਤ. ਸੰ. शकुन्त—ਸ਼ਕੁੰਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਛੀ। ੨ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਬੇਟਾ.

ਸਕੁੰਤਲ } **ਸਕੁੰਤਲਾ** } ਸੰ. शकुन्तला—ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਕੁੰਤ (ਪੰਛੀਆਂ) ਕਰਕੇ ਪਾਲੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਕੰਨਯਾ.[2] ਇਹ ਮੇਨਕਾ ਅਪਸਰਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਰਿਖੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਮੇਨਕਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਣਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤਾ. ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ. ਫੇਰ ਕਨ੍ਵ (कण्व) ਮੁਨਿ ਦਯਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਲੈ ਗਏ. ਰਾਜਾ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੰਧਰਵ ਵਿਵਾਹ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਭਰਤ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਰਤਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਰਤ ਹੋਇਆ. ਕਵਿ ਕਾਲਿਦਾਸ ਨੇ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਦੀ ਕਥਾ ਮਨੋਹਰ ਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ

[1] ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ Yellow Boys ਭੀ ਸੀ.

[2] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਪਰਵ. ਅ: ੭੨.

ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਨਾਟਕ ਹੈ.

ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਪ੍ਰਿਥੁ ਰਾਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ. "ਤਹਿਂ ਨਾਰਿ ਸ਼ਕੁੰਤਲ ਰੂਪ ਧਰੇ। ਸਸਿ ਸੂਰਜ ਕੀ ਜਨੁ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਹਰੇ." (ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ)

ਸਕੁਨ. ਸੰ. ਸ਼ਕੁਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ. ਪਰੰਦ. ਪੰਖੇਰੂ। ੨ ਸਗਨ. ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸਗੁਨ. ਇਸ ਦਾ 'ਸ਼ਕੁਨ' ਨਾਉਂ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਚਾਲ ਤੋਂ ਲੋਕ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਨਤੀਜੇ ਕਢਦੇ ਸਨ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੱਕੇ ਦੀ ਥਾਂ ਗੱਗਾ ਹੋ ਕੇ "ਸਗਨ" ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸ਼ਕੁਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਉਣ ਸਾਸਤ.

ਸਕੁਨਿ. ਸੰ. ਸ਼ਕੁਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ। ੨ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਰਪ। ੩ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਹਰਣਾਖਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿਕ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. "ਸਕੁਨਿ ਪੁਲੋਮਨ ਅਤਿ ਬਲ ਜਾਂਕਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੁਬਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗਾਂਧਾਰੀ ਦਾ ਭਾਈ, ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਮਾਮਾ, ਜੋ ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਚਤੁਰ ਸੀ. ਯੁਧਿਸ੍ਟਿਰ ਨੂੰ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਨੇ ਹਰਾਇਆ ਸੀ.

ਸ਼ਕੁਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਕੁਨਿ.

ਸਕੁਲ. ਵਿ—ਕੁਲ ਸਹਿਤ. ਵੰਸ਼ ਸਮੇਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਕੁਲ.

ਸਕੁਲੀ. ਸ਼ਸਕੁਲੀ (ਜਲੇਬੀ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸਕੁਲੀ ਪੂਪ ਤਿਹਾਵਲ ਪੂਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਸਸਕੁਲੀ ੨ ਸੰ. ਸਕੁਲੀ ਜਾਤਿ ਦੀ ਮੱਛੀ.

ਸਕੂਨਤ. ਅ਼ ﺳﮑﻮﻧﺖ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਕਨ (ਰਹਿਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰਹਾਇਸ਼. ਨਿਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਸਕਨ.

ਸ਼ਕੂਰ. ਅ. ਵਿ—ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਧੰਨਯਵਾਦੀ (grateful) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਸਕੂਲ. ਅੰ. School. ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ. ਮਕਤਬ.

ਸਕੇਸ਼. ਸੰ. ਵਿ—ਕੇਸ਼ ਸਹਿਤ. ਕੇਸਾਂ ਸਣੇ. ਜਿਵੇਂ—ਸਕੇਸ਼ ਸਨਾਨ.

ਸਕੇਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਇੱਕ ਧ੍ਯਾਨ ਪਰਾਇਣ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਭੀੜਾ. ਤੰਗ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਕੇਤੁ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸੰਕੇਤ "ਯਹੈ ਸਕੇਤ ਤਹਾਂ ਬਦ ਆਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੩)

ਸਕੇਲਨ. ਸੰ. ਸੰਕਲਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਲਨ (ਜਮਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. "ਧੁਰਿ ਸਕੇਲਕੈ ਪੁਰੀਆ ਬਾਂਧੀ ਦੇਹ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਈਧਨੁ ਅਧਿਕ ਸਕੇਲੀਐ ਭਾਈ ਪਾਵਕੁ ਰੰਚਕ ਪਾਇ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਮਿਲਾਉਣਾ. "ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੁਝ ਲੇਹੁ ਸਕੇਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਕੇਲਾ. ਸੰ. ਸ਼ੰਕੁਲਾ (शङ्कुला) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਕਾ ਲੋਹਾ। ੨ ਸਕੇਲੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ. ਇਹ ਫੌਲਾਦ ਤੋਂ ਭੀ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੇਲਾ ਲਚਕੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ. ਸਕੇਲਾ ਫੌਲਾਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਮਕੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸ਼ੁੱਧ ਸਕੇਲੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਵਿੱਚ ਫੌਲਾਦ ਦੇ ਜਹੂਰ ਵਾਙ 'ਖ਼ਮੀਰ' ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਬਾਂਧ ਸਕੇਲਾ ਫਿਰੈ ਇਕੇਲਾ." (ਲੋਕੋ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਕੇਲਾ ੨.

ਸਕੋਈ. ਸਕਦਾ. ਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕਣਾ. "ਗੁਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਨਿਤ ਚੜੈ ਸਵਾਈ ਅਪੜਿ ਕੋ ਨ ਸਕੋਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਕੋਈ ਪਹੁੱਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ.

ਸਕੋਸ਼. ਕੋਸ਼ (ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ) ਸਹਿਤ. ਭਾਵ—ਮਹਾਧਨੀ. "ਸਮ ਉਦਾਰ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨ ਸਕੋਸ਼ਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਗਿਲਾਫ. ਮਿਆਨ. ਢੱਕਣ ਸਹਿਤ.

ਸਕੰਦ. ਸੰ. स्कन्द्. ਧਾ—ਕੁੱਦਣਾ. ਉਛਲਨਾ. ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾਰ੍ਤਿਕੇਯ, ਜੋ ਉਛਲਕੇ ਚੱਲਦਾ ਅਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ (ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ) ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਛੀ ਮੁਖ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਕਾਰਤਿਕੇਯ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਕੰਧ.

ਸਕੰਦ ਗੁਪਤ. ਦੇਖੋ, ਗੁਪਤ ੪.

ਸਕੰਧ. ਸੰ. स्कन्ध. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਨ੍ਹਾ. ਮੋਢਾ. ਕੰਧਾ। ੨ ਡਾਹਣਾ. ਕਾਂਡ। ੩ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਭਾਗ. ਬਾਬ. ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਿਰਛ ਦਾ ਰੂਪਕ ਦੇਈਏ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਅਥਵਾ ਭਾਗ ਸਕੰਧ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੪ ਵਾਣਾਸੁਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

ਸਕੰਧਚਾਪ. ਦੇਖੋ, ਬਹਿੰਗੀ.

ਸੱਕ. ਦੇਖੋ, ਸਕ ਅਤੇ ਸ਼ਕ੍ਯ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਕੜ ਦਾ ਛਿਲਕਾ (ਤ੍ਵਕ)

ਸੱਕਰ. ਦੇਖੋ, ਸਕਰ। ੨ ਸਰਸ੍ਰੰਬ. ਸਰਕੜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੱਕਰ ਕਾਨ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ੱਕਰ. ਬੈਲ। ੪ ਤੜਾਗੀ.

ਸੱਕਰ ਕਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ. ਸਰਕੜੇ ਦਾ ਕਾਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ. ਸਰਸ੍ਰੰਬ ਦੀ ਕਾਨੀ ਵਾਲਾ. "ਸੱਕਰ ਕਾਨ ਨਰਾਚ ਭਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸੱਕਾ. ਅ਼ ﺳﻘﺎ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹਿਸ਼ਤੀ. ਪਾਣੀ ਢੋਣ ਵਾਲਾ. ਕਹਾਰ. ਸੰ. सेक्तृ—सेक्त्रि. ਛਿੜਕਣ ਵਾਲਾ.

ਸ਼ੱਕੀ. ਵਿ—ਸ਼ੱਕ (ਸੰਦੇਹ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸ਼ਕ੍ਯ. ਸੰ. शक्य. ਵਿ—ਹੋ ਸਕਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਮੁਮਕਿਨ. ਸੰਭਵ। ੨ ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ. ਬਲਵਾਨ। ੩ ਪਦ ਦੀ ਅਰਥਸ਼ਕਤਿ ਨੂੰ ਬੋਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਰਥ ਪਦ ਦਾ ਵਾਚ੍ਯ ਅਰਥ.

ਸਕ੍ਯਥ. ਦੇਖੋ, ਸਕਯਥ.

ਸਕ੍ਰ. ਸੰ. शक्र. ਵਿ—ਸ਼ਕ (ਬਲ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਬਲਵਾਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਕ੍ਰਵਰਣ.

ਸ਼ਕ੍ਰਸ਼ਰਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰ ਧਨੁਖ.

ਸਕ੍ਰਸੁਤ. ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜੁਨ। ੨ ਜਯੰਤ। ੩ ਬਾਲਿ.

ਸਕ੍ਰਤਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸ਼੍ਯਪ, ਜੋ ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਤਾਤ (ਪਿਤਾ) ਹੈ। ੨ ਜਯੰਤ, ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਤਾਤ (ਪੁਤ੍ਰ) ਹੈ। ੩ ਅਰਜੁਨ, ਜੋ ਕੁੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.

ਸ਼ਕ੍ਰਭਵਨ. ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਘਰ. ਸੁਰਗ.

ਸਕ੍ਰਰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਕ੍ਰ-ਅਰ੍ਦਨ. ਦੈਤ, ਜੋ ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਨੂੰ ਅਰਦਨ (ਪੀੜਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ

(ਸਂਕ੍ਰਨ੍ਦਨ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸਕ੍ਰਦਨ ਪਾਠ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਰਕੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਸਕ੍ਰਦਨ, ਅਰ ਰਿਪੁ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ." (ਸਨਾਮਾ) ਇੱਥੇ "ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ ਅਰ ਰਿਪੁ ਪਦ ਆਦਿ ਬਖਾਨਕੈ" ਚਾਹੀਏ. ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ ਨਾਉਂ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰੰਦਨ (ਰੁਆ) ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਸਕ੍ਰਵਰਣ. ਸ਼ਕਲਵਰਣ. ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁਕਲ (ਚਿੱਟੇ) ਰੰਗ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਸਕ੍ਰਵਰਨ ਅਤਿ ਤਾਂਹਿ ਵਿਰਾਜੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੫)

ਸਕ੍ਰਾਚਾਰਜ, ਸਕ੍ਰਾਚਾਰਯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਆਚਾਰਯ (ਗੁਰੂ) ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ.

ਸ਼ਕ੍ਰਾਣੀ, ਸਕ੍ਰਾਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦੀ ਰਾਣੀ, ਸ਼ਚੀ. ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ.

ਸ਼ਕ੍ਰਾਨੁਜ. ਸ਼ਕ੍ਰ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਅਨੁਜ (ਛੋਟਾ ਭਾਈ) ਵਾਮਨ ਭਗਵਾਨ.

ਸਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. सकृत्. ਵ੍ਯ—ਇੱਕ ਵਾਰ। ੨ ਸਦਾ। ੩ ਸਾਥ. ਨਾਲ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਉਂ. ਕਾਗ। ੫ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਮੈਲਾ ਗੋਹਾ ਲਿੱਦ ਆਦਿ ਗੰਦ.

ਸਕ੍ਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਦਲ। ੨ ਪਹਾੜ। ੩ ਹਾਥੀ। ੪ ਬਿਜਲੀ.

ਸਕ੍ਰੰਦਨ. ਦੇਖੋ, ਸਕ੍ਰਦਨ ਅਤੇ ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ.

ਸਖ. ਸੰ. ਸਖਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਸਮਾਨ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ. ਸਮਾਨ ਚਿੱਤ ਵਾਲਾ. ਸਾਥੀ. "ਮਿਤ੍ਰੁ ਨ ਪੁਤ੍ਰੁ ਕਲਤ੍ਰੁ ਸਾਜਨ ਸਖ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਖ੍ਯ.

ਸ਼ਖਸ. ਅ਼ شخص ਸ਼ਖ਼ਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਕ. ਆਦਮੀ. ਜਨ. ਪੁਰਖ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ. ਬਦਨ. ਦੇਹ.

ਸ਼ਖਸੀ. ਅ਼ شخصی ਸ਼ਖ਼ਸੀ. ਵਿ—ਸ਼ਖ਼ਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. Personal. ਜ਼ਾਤੀ.

ਸਖਣਾ, ਸਖਣੀ ਵਿ—ਖ਼ਾਲੀ. ਥੀਣਤਾ ਸਹਿਤ. "ਵਿਚਹੁ ਸਖਣੀ ਆਹਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. शङ्खनख—ਸ਼ੰਖਨਖ. ਖਾਲੀ ਕੌਡੀ. ਤ੍ਰੁੱਛ ਕੌਡੀ.

ਸਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ سخت ਵਿ—ਕਰੜਾ. ਕਠੋਰ। ੨ ਕਮੀਨਾ.

ਸਖਤਾ. ਸਖ੍ਯਤਾ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ. "ਸੋ ਸਖਤਾ ਬਿਚਾਰ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਖ਼ਤੀ. ਫ਼ਾ سختی ਕਠੋਰਤਾ. ਨਰਮੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਵ. ਕਰੜਾਈ.

ਸਖਨਾ, ਸਖਨੀ ਦੇਖੋ, ਸਖਣਾ. "ਰੀਤੇ ਭਰੇ, ਭਰੇ ਸਖਨਾਵੈ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੯) ਖਾਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸਖਲਨ. ਸੰ. स्खलन (स्खल्. ਧਾ—ਡਿਗਣਾ. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਕੰਬਣਾ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਨ. ਗਿਰਾਉ। ੨ ਕੰਪ. ਕਾਂਬਾ। ੩ ਵੀਰਯ ਦਾ ਡਿਗਣਾ. ਵੀਰਯ ਨਿਕਲਨ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੰਬ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸਖਲਿਤ. ਸੰ. स्खलित. ਵਿ—ਡਿਗਿਆ। ੨ ਕੰਬਿਆ। ੩ ਵੀਰਯਪਾਤ ਹੋਇਆ.

ਸਖਾ. ਸੰ. ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ ਕਥਨ ਜਿਸ ਦਾ. ਜੋ ਸਮਾਨ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ. ਮਿਤ੍ਰ. ਦੋਸ੍ਤ. "ਸੰਗ ਸਖਾ ਸਭ ਤਜਿ ਗਏ." (ਸ: ਮ: ੯)

ਸਖਾਇ, ਸਖਾਇਆ ਵਿ—ਸਖ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ. ਦੋਸਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਤੂੰ ਗੁਰੁ ਬੰਧਪੁ ਮੇਰਾ ਸਖਾ ਸਖਾਇ." (ਗਉ ਮ: ੪) "ਕਾਲਤ੍ਰੁ ਮਾਤਾ ਤੇਰੇ ਹੋਹਿ ਨ ਅੰਤਿ ਸਖਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਖਾਈ. ਵਿ—ਸਖ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ. ਸਹਾਈ. "ਜੋ ਨਾਮੁ ਸੁਨਾਵੈ ਸੋ ਮੇਰਾ ਮੀਤੁ ਸਖਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) "ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਸਾਕੁ ਅੰਤਿ ਹੋਈ ਸਖਾਈ." (ਗੂਜ ਮ: ੩) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਤ੍ਰਤਾ. ਸਖ੍ਯਤਾ. ਦੋਸ੍ਤੀ.

ਸਖਾਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖ੍ਯਤ੍ਵ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ। ੨ ਵਿ—ਸਖ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ ਮਿਤ੍ਰ. "ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸੰਗਿ ਸਖਾਤਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਸਖ਼ਾਵਤ. ਅ਼ سخاوت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਾਰਤਾ. ਫ਼ੱਯਾਜੀ.

ਸਖੀ. ਸੰ. ਸਹੇਲੀ। ੨ ਅ਼ سخی ਸਖ਼ੀ. ਵਿ—ਉਦਾਰ. ਸਖ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਫ਼ੱਯਾਜ਼.

ਸਖੀ ਸਰਵਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨ ੪। ੨ ਜਿਲਾ ਅਤੇ ਤਸੀਲ ਡੇਰਾ ਗ਼ਾਜ਼ੀਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ. ਇਸ ("ਸਖੀਸਰਵਰ" ਪਿੰਡ) ਦੇ ਪੱਛੋਂ ਵੱਲ ਬਸਤੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ "ਥੜਾਸਾਹਿਬ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗ਼ਾਜ਼ੀਘਾਟ ਤੋਂ ਕ਼ਰੀਬਨ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਹੈ.

ਸਖੀਮੀ. ਦੇਖੋ, ਸਕੀਮੀ.

ਸਖ਼ੁਨ. ਫ਼ਾ سخن ਵਚਨ. ਬਾਤ। ੨ ਕਵਿਤਾ. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਸੁਖ਼ਨ ਭੀ ਠੀਕ ਹੈ.

ਸਖ਼ੁਨਸ਼ਨਾਸ, ਸਖ਼ੁਨਦਾਂ ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਬਾਤ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਗ੍ਯਾਤਾ.

ਸਖ਼ੁਨ ਪਰਵਰ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਬਚਨ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ.

ਸਖੈਨੀ. ਵਿ—ਸਖ੍ਯਤਾ ਵਾਲੀ. ਪਿਆਰੀ. "ਰਾਮ ਜਪਹੁ ਮੇਰੀ ਸਖੀ ਸਖੈਨੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੱਖਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਖਣਾ.

ਸੱਖਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਧੁ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ "ਸਾਧਬੇਲਾ"[1] ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਨਖੰਡੀ.

ਸੱਖਾ. ਦੇਖੋ, ਸਖ੍ਯ.

ਸੱਖੈਂ. ਦੇਖੋ, ਸਖ੍ਯ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੱਖਣਾ. "ਕਹੂੰ ਸਸਤ੍ਰ ਸੱਖੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ.

ਸਖ੍ਯ, ਸਖ੍ਯਤਾ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖਾ ਭਾਵ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ. ਦੋਸ੍ਤੀ.

ਸਗ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ (ਨਾਲ) ਗ (ਜਾਣ ਵਾਲਾ). ਸਹਗਾਮੀ। ੨ ਫ਼ਾ سگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਤਾ. "ਸਗ ਨਾਨਕ ਦੀਬਾਨ ਮਸਤਾਨਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੩ ਸੰਗ (ਸ਼ੰਕਾ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਸਗ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ— "ਪਾਣੀ ਦੇਖਿ ਸਗਾਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਗਦੇ (ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੇ) ਹਨ.

[1] ਇਹ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਬਦ "ਸਾਧੁਵੇਲਾ" ਹੈ.

ਸਗਣ. ਵਿ—ਗਣ ਸਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਗਣ। ੨ ਪਿੰਗਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਗਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ. ਦੋ ਲਘੁ ਅਤੇ ਅੰਤ ਗੁਰੁ ।।ऽ . ਦੇਖੋ, ਗਣ ੭। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਗੁਣ.

ਸਗਣੁ. ਦੇਖੋ, ਸਕੁਨ। ੨ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਕੁਨ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸਾਹੇ ਦੀ ਚਿੱਠੀ. "ਸਗਣੁ ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਹੁ ਆਇਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੫ ਬੰਨੇ) ਭਾਵ—ਮੌਤ ਦਾ ਵੇਲਾ.

ਸਗਨ. ਦੇਖੋ, ਸਕੁਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਗਣ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਗੁਣ. ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ. "ਸਭੈ ਸਗਨੰ ਗੁਣ ਹੀ ਧਰ ਹੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਗਮਾ. ਸਗੋਂ. ਬਲਕਿ. ਦੇਖੋ, ਸਗਵਾ.

ਸਗਰ. ਸੰ. ਸਮਗ੍ਰ. ਵਿ—ਸਕਲ. ਸਗਲ. ਸਾਰਾ. ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਆਨ ਉਪਾਵ ਸਗਰ ਕੀਏ." (ਮਲਾ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਜਾ ਬਾਹੁ (ਅਥਵਾ ਅਸਿਤ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਅਯੋਧਯਾ ਦਾ ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਸਗਰ ਦੇ ਪਿਤਾ (ਬਾਹੁ) ਨੂੰ ਹੈਹਯਾਂ ਨੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਬਾਹੁ ਬਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜਾ ਰਿਹਾ. ਸਗਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਓਦੋਂ ਗਰਭਵਤੀ ਸੀ. ਇੱਕ ਸੌਕਣ ਨੇ ਸਾੜਾ ਕਰ੍ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਗਰਭ ਰੁਕ ਗਿਆ. ਇਸ ਕਾਰਣ ਸਗਰ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹੁ ਮਰ ਗਿਆ. ਗਰਭਵਤੀ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਸੜਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਔਰਵ ਰਿਖੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਉਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਲਕ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ, ਜਦ ਇਹ ਬਾਲਕ ਜਨਮਿਆ ਤਾਂ ਰਿਖੀ ਨੇ ਨਾਉਂ ਸਗਰ (ਸ—ਸਹਿਤ, ਗਰ—ਜ਼ਹਿਰ) ਰੱਖਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੌਕਣ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਜ਼ਹਿਰ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗਰਭੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ ਸੀ.

ਜਦ ਸਗਰ ਨੇ ਜਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈ ਹੈਹਯਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਖਸਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਵਾਪਿਸ ਲਵਾਂਗਾ. ਔਰਵ ਰਿਖੀ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਗਨਿ ਅਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਹੈਹਯਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ, ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਾਂਭ ਲੀਤਾ. ਸਗਰ ਨੇ ਸ਼ਕ, ਯਵਨ, ਕਾਂਬੋਜ, ਪਾਰਦ ਅਤੇ ਪਹ੍ਲਵ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਵਸਿਸ਼੍ਠ ਰਿਖੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਪੁਰ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਯਵਨ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਿਰ ਮੁਨਾ ਲੈਣ, ਸ਼ਕ ਉੱਪਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਅੱਧਾ ਮੁਨਾਉਣ, ਪਾਰਦ ਲੰਮੇ ਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਪਹ੍ਲਵ ਲੰਮੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖਣ.

ਸਗਰ ਨੇ ਦੋ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਇੱਕ ਤਾਂ ਕਸ਼ਯਪ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੁਮਤਿ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਰਾਜਾ ਵਿਦਰਭ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕੇਸ਼ਿਨੀ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਔਰਵ ਰਿਖੀ ਦੀ ਓਟ ਲਈ. ਔਰਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਦੂਸਰੀ ਦੇ ਘਰ ੬੦੦੦੦ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣਗੇ. ਕੇਸ਼ਿਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸਮੰਜਸ ਹੋਇਆ ਅਰ ਸੁਮਤਿ ਦੇ ੬੦੦੦੦ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ. ਅਸਮੰਜਸ ਵਡਾ ਕੁਕਰਮੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸਗਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਯਾਗ ਦਿੱਤਾ. ਬਾਕੀ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਭੀ ਐਸਾ ਉਪਦ੍ਰਵ ਮਚਾਇਆ ਕਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਪਿਲ ਰਿਖੀ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁ ਪਾਸ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ. ਸਗਰ ਨੇ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ੬੦੦੦੦ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀ ਸਨ, ਪਰ ਤਦ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰ ਕਰਕੇ ਘੋੜਾ ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁਚਾਇਆ ਗਿਆ. ਸਗਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਤਾਲ ਤਕ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾਕੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਘੋੜਾ ਤਾਂ ਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਕਪਿਲ ਰਿਖੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ. ਇਹ ਸਮਝਕੇ ਕਿ ਘੋੜੇ ਦਾ ਚੋਰ ਇਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਪਿਲ ਨੂੰ ਭੈ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ. ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਰਿਖੀ ਨੇ ਜਦ ਸਗਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ, ਤਾਂ ਰਿਖੀ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੱਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਸਮ ਹੋ ਗਏ.

ਜਦ ਘੋੜਾ ਚਿਰ ਤੀਕ ਵਾਪਿਸ ਨਾ ਆਇਆ ਤਦ ਸਗਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੋਤਾ ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਤਲਾਸ਼ ਲਈ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਕਪਿਲ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਪਾਸ ਢੇਰੀ ਹੋਈਆਂ ਦੇਖੀਆਂ. ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਪਿਲ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਵਰਗਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ. ਕਪਿਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੋਤ੍ਰਾ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੇ ਲਿਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ.

ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਘੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਸਗਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਯਗ੍ਯ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਇਆ. ਉਸ ਵਡੇ ਖਾਤ (ਗਰਤ) ਦਾ, ਜੇਹੜਾ ਕਿ ੬੦੦੦੦ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਖੋਦਿਆ ਸੀ, ਨਾਉਂ ਸਾਗਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ.

ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਿਲੀਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭਗੀਰਥ ਹੋਇਆ. ਭਗੀਰਥ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਗੰਗਾ ਸ੍ਵਰਗਲੋਕ ਤੋਂ ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਸਗਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਭਸਮ ਤਰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਮੁਕ੍ਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ.[1] ਸਗਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਗੰਗਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਾਗਰਾ ਅਤੇ ਭਗੀਰਥ ਕਰਕੇ ਭਾਗੀਰਥੀ ਹੋਇਆ.

ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੀ ਅਚੰਭੇ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਸਗਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਮਤਿ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤੂੰਬਾ ਜੰਮਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੬੦੦੦੦ ਬੀਜ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਗਰ ਨੇ ਘੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਡ ਅੱਡ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ੧੦ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਲਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਦੌੜਨ ਭੱਜਣ ਲੱਗ ਪਏ. "ਲਹਿ ਸਗਰ ਬੀਰ, ਚਿਤ ਹ੍ਵੈ ਅਧੀਰ." (ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ)

ਸਗਰਵਾ. ਵਿ—ਸਕਲ. ਸਭ. ਤਮਾਮ. ਸਾਰਾ। ੨ ਗੌਰਵ ਸਹਿਤ.

---

[1] ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਦਾ ਮੁੱਢ ਇਹੀ ਕਥਾ ਹੈ.

ਦੇਖੋ, ਸਗਾਰਵਾ.

ਸਗਰਾ. ਸੰ. ਸਮਗ੍ਰ. ਵਿ—ਸਾਰਾ. ਤਮਾਮ. ਸਕਲ. ਕੁੱਲ. ਦੇਖੋ, ਸਗਰਿ. "ਅਰਪੜੇ ਧਨ ਸਗਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਗਰਾਇਆ. ਵਿ—ਸੰਪੂਰਣਤਾ ਵਾਲਾ. ਕੁੱਲੀਆ। ੨ ਗਰ (ਜ਼ਹਿਰ) ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਿਸਮਯ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਗਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਸਾਗਰ. "ਪਾਵਕ ਸਗਰਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ਅਗਨਿ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ.

ਸਗਰੀ, **ਸਗਰੇ** ਵਿ—ਸਮਗ੍ਰ. ਸਾਰੀ. ਸਾਰੇ. ਸਕਲ. "ਸਗਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਖਾਯ ਅਚੰਭਵ." (ਚੌਪਈ) "ਸਗਰੇ ਧਨ ਸਿਉ ਲਾਗੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਸਗਲ. ਵਿ—ਸਕਲ. ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਸਗਲ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਤਿਨ ਪਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਸਗਲ ਨਿਧਾਨ ਨਾਮ ਤਿਨ ਪਾਇਆ। ੨ ਅ਼ شغل ਸ਼ਗ਼ਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਮ. ਕਿਰਤ। ੩ ਅ਼ سغل ਸਗ਼ਲ. ਬਦਦਿਮਾਗ਼. ਪਾਮਰ.

ਸਗਲ ਸਮੂਹ. ਸਕਲ ਸੰਵ੍ਯੂਹ. ਸਾਰੇ ਟੋਲੇ. ਸਾਰੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ. "ਸਗਲ ਸਮੂਹ ਲੈ ਉਧਰੇ ਨਾਨਕ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਸਗਲਪਰਾਧ. ਸਕਲ-ਅਪਰਾਧ "ਸਗਲਪਰਾਧ ਦੇਹਿ ਲੋਰੋਨੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਸਗਲਭਰੀ. ਵਿ—ਸਭ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਭ ਨੂੰ ਪੋਸਣ (ਪਾਲਨ) ਵਾਲਾ। ੨ ਸਾਰੇ ਪਰਿਪੂਰਣ. "ਊਨ ਨ ਕਾਹੂ ਸਗਲਭਰੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਗਲਾਣਾ. ਵਿ—ਸਾਰਾ. ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਸੰਸਾਰ ਸਗਲਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਸਭ ਦਾ.

ਸਗਵਾ, **ਸਗਵੀ** ਵ੍ਯ—ਸਗੋਂ. ਬਲਕਿ. "ਸਗ਼ਵਾ ਭੀ ਆਪ ਲਖਾਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਛਪੜਿ ਨਾਤੈ ਸਗਵੀ ਮਲ ਲਾਏ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਪੋਠੋ, ਇੰਨਬਿੰਨ. ਹੂਬਹੂ.

ਸਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕਾ। ੨ ਸ—ਗੋਤ੍ਰ. ਸਗੋਤ੍ਰੀ. ਉਸੇ ਗੋਤ ਦਾ। ੩ ਸਹ-ਗਾਮੀ. ਸਾਥ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਸਦਾ ਸੰਗੀ. "ਮਾਯਾ ਸਗੀ ਨ ਮਨ ਸਗਾ, ਸਗਾ ਨ ਯਹ ਸੰਸਾਰ। ਪਰਸੁਰਾਮ ਯਾ ਜੀਵ ਕੋ ਸਗਾ ਸੁ ਸਿਰਜਨਹਾਰ."

ਸਗਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਕੀਯਤਾ. ਰਿਸ਼ਤਾ. ਸੰਬੰਧ। ੨ ਮੰਗਣੀ. ਨਿਸਬਤ.

ਸਗਾਹੀ. ਸ਼ੰਕਾਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਸਗ ੩.

ਸ਼ਗਾਫ਼. ਫ਼ਾ شگاف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਜ. ਤੇੜ. ਸੁਰਾਖ. ਛਿਦ੍ਰ. ਮੋਰੀ.

ਸਗਾਰਵਾ. ਵਿ—ਨਾਲਗੌਰਵਤਾ ਦੇ. ਸਗੌਰਵ. ਵਜ਼ਨਦਾਰ. ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ ਸਹਿਤ. "ਮਨੁ ਤਨੁ ਤਾਮਿ ਸਗਾਰਵਾ ਜਾ ਦੇਖਾ ਹਰਿ ਨੈਣੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ਤਦੋਂ ਹੀ ਸਗੌਰਵ ਹੈ, ਜਾਂ ਹਰਿ ਦੇਖਾਂ.

ਸਗੀ. ਸਗਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਸਕੀ. ਦੇਖੋ, ਸਕਾ ੨ ਅਤੇ ਸਗਾ ੨.

ਸਗੀਯਤਾ. ਸਗਾਪਨ. ਸ੍ਵਕੀਯਤਾ. "ਤੌ ਸਗੀਯਤਾ ਕਹਾਂ ਤੁਮਾਰੀ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਗੀਰ. ਅ਼ صغیر ਸਗ਼ੀਰ. ਵਿ—ਛੋਟਾ. ਕਮ. ਨਯੂਨ. ਨਿੱਕਾ। ੨ ਅਦਨਾ. ਘਟੀਆ.

ਸਗੁਣ, **ਸਗੁਨ** ਵਿ—ਗੁਣ ਸਹਿਤ. ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਵਾਲਾ। ੨ ਡੋਰੀ ਸਹਿਤ। ੩ ਚਿੱਲੇ ਸਹਿਤ। ੪ ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਸਹਿਤ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਕੁਨ ਅਤੇ ਸਗਨ. "ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ. ਜਦ ਅਪਸ਼ਕੁਨ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸਗੁਨ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚੰਗਾ ਸ਼ਕੁਨ. ਦੇਖੋ. ਸਗੁਨ ੫.

ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਨ, **ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ** ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਗੁਫ਼ਤਹ ਅਤੇ ਸ਼ਿਗੁਫ਼ਤਨ.

ਸਗੁਆ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਸਾ. ਨਾਤਾ। ੨ ਪੰਘੂੜਾ. ਪੀੜ੍ਹਾ. "ਸਗੁਆ ਕੈ ਯਾਕੋ ਪਹਿਚਾਨਹੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨੯)

ਸ਼ਗੂਨ. ਫ਼ਾ شگون ਸ਼ਕੁਨ (ਸਗਨ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਸ਼ਗੂਫ਼ਾ. ਫ਼ਾ شگوفہ ਸ਼ਗੂਫ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਲੀ. ਡੋਡੀ. ਅਣਖਿੜਿਆ ਫੁੱਲ। ੨ ਕਿਸਲਯ. ਨਵਾਂ ਪੱਤਾ.

ਸਗੂੜ, **ਸਗੂੜਉ**, **ਸਗੂੜਾ**, **ਸਗੂੜੌ** ਵਿ—ਗੂੜ੍ਹਤਾ ਸਹਿਤ. ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਗੁਪਤ. ਗੁੱਝਾ। ੨ ਪ੍ਰਗਾਢ (ਗੂੜ੍ਹਾਪਨ) ਸਹਿਤ. ਗਾੜ੍ਹਾ. "ਲਾਲ ਸਗੂੜੌ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਸਗੋਂ. ਵ੍ਯ—ਪ੍ਰਤ੍ਯੁਤ. ਬਲਕਿ. ਹੱਥੋਂ. ਦੇਖੋ, ਸਗਵਾ.

ਸਗੋਈ. ਵਿ—ਗੋਪਨ (ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ) ਸਹਿਤ। ੨ ਸ੍ਵ-ਗੋਈ. ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਗੁਪਤ. "ਬਾਹਰ ਜਾਂਦਾ ਰੱਖ ਸਗੋਈ." (ਭਾਗੁ) ਧਾਵਤ ਮਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰਾ.

ਸਗੋਤੀ, **ਸਗੋਤ੍ਰ** ਉਸੇ ਕੁਲ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ ਦਾ.

ਸਗੋਨੀ. ਵਿ—ਸੁਗੁਣ ਵਾਲੀ. ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. "ਅਸਥਿਰ ਚੀਤ ਸਮਾਧਿ ਸਗੋਨੀ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸਗੌਤੀ. ਪ੍ਰਾ—ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਸ. "ਰੁਧਿਰ ਮੱਜਨੀ ਬਜੰਜਨੀ ਹੈ ਸਗੌਤੀ." (ਛੱਕੇ) ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨ ਲਾਵਣ. ਤਰਕਾਰੀ.

ਸਗੌਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਦਾ ਬ੍ਰਿੱਧ.

ਸਗੰਧ. ਵਿ—ਗੰਧ (ਬੂ) ਸਹਿਤ.

ਸੱਗਾਰੱਤਾ. ਸਕਾ (ਸ੍ਵਕੀਯ) ਅਤੇ ਰਕ੍ਤ (ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ).

ਸਘਟ. ਦੇਖੋ, ਸੰਘੱਟ। ੨ ਅਨਘਟ ਸਹਿਤ.

ਸਘਨ. ਵਿ—ਸੰਘਣਾ. ਗਾੜ੍ਹਾ. ਦੇਖੋ, ਘਨ ੧੧. "ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਹੁ ਸਘਨ ਮਾਇਆ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਘਨ (ਬਾਜਾ) ਸਹਿਤ. "ਹੈ ਗੈ ਬਾਹਨ ਸਘਨ ਘਨ." (ਸ. ਕਬੀਰ). ਦੇਖੋ, ਘਨ ੨। ੩ ਬੱਦਲ ਸਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਘਨ ੨.

ਸਘਾਰਣ, **ਸਘਾਰਨ** ਕ੍ਰਿ—ਸੰਹਾਰ ਕਰਨਾ. ਸੰਘਾਰਨਾ. ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ. "ਅਸੁਰਸਘਾਰਣ ਰਾਮ ਹਮਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਇਕ ਇੰਦ੍ਰੀ ਪਕਰਿ ਸਘਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਜਮਾ

ਕਰਨਾ. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. "ਅਘਾਏ ਸੁਖ ਸਘਾਰੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫).

ਸਘਾਰੈ. ਦੇਖੋ, ਸਘਾਰਨ.

ਸਚ. ਸੰ. सच्. ਧਾ—ਗਿੱਲਾ ਕਰਨਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ. ਪੂਰਾ ਸਮਝਣਾ. ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਣਾ। ੨ ਵਿ—ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ. ਸੱਚ. "ਸਚ ਬਿਨੁ ਸਾਖੀ ਮੂਲੋ ਨ ਬਾਕੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਸਤ੍ਯਰੂਪ. "ਸਚ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਨਕ ਆਖੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੫ ਆਨੰਦ. "ਤਤਹਿ ਤਤੁ ਮਿਲਿਆ ਸਚ ਪਾਵਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਚੁ ਅਤੇ ਸੱਚ। ੭ ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਤ੍ਰ. ਕੁਲ. ਵੰਸ਼.

ਸਚਉ. ਦੇਖੋ, ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਸਾਚਉ.

ਸਚ ਸਾਖੀ. ਸੱਚਾ ਗਵਾਹ। ੨ ਸੱਚੀ ਗਵਾਹੀ। ੩ ਸੱਚੀ ਕਥਾ.

ਸਚ ਸੋਹਿਲਾ. ਸੱਚਾ ਗੀਤ. ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਾਲਾ ਛੰਦ.

ਸਚਖੰਡ. ਸਤ੍ਯ ਲੋਕ। ੨ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ। ੩ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਮੰਡਲ.

ਸਚਖੰਡਿ. ਸੱਚਖੰਡ ਵਿੱਚ. "ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ." (ਜਪੁ)

ਸਚਘਰ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ। ੨ ਸਤਸੰਗ। ੩ ਪਰਮਪਦ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦ.

ਸਚਘਰਿ. ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ. "ਸਚਘਰਿ ਬੈਸਿ ਰਹੇ ਗੁਣ ਗਾਏ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਸਚਘਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਚ ਘਰ. "ਸਚ ਘਰੁ ਲੇਹੁ ਬਤਾਇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਸਚਦਾਨੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ.

ਸਚਨ. ਸੰ. ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੰ. ਸੰਚਯਨ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ. "ਸਾਧੁ ਮਤਿ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਸਚਨ ਕਉ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੪ ਚਿਣਨਾ. ਉਸਾਰਨਾ. "ਨਵ ਖੰਡ ਸਚਿਓ." (ਅਕਾਲ)

ਸਚਪੀਰ. ਸੱਚਾ ਪੀਰ. ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਸਚ ਭਾਉ. ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮ. ਸਤ੍ਯ ਸ਼੍ਰੱਧਾ.

ਸਚ ਮਹਿਲ. ਪਰਮ ਪਦ. ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ। ੨ ਸਤਸੰਗ.

ਸਚਮਨ, ਸਚਮਨਾ } ਵਿ—ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਤ੍ਯ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਲੀਨਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਾਲਾ. "ਮੈਲ ਨਾਹੀ ਸਚਮਨੇ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸਚਮੁਚ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਠੀਕ ਠੀਕ. ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ. ਦਰ ਅਸਲ.

ਸਚਰ. ਵਿ—ਚੇਤਨਾ ਸਹਿਤ. ਚਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਚਾਰ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼. "ਭਾਇ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਸਾਚੈ ਸਚਰੇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਚਵ. ਦੇਖੋ, ਸਚਿਵ.

ਸਚੜਾ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ. ਸੱਚਾ. "ਗੋਸਾਈ ਸੇਵੀ ਸਚੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਸਚੜਾਉ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ. ਸੱਚਾ। ੨ ਪੱਕਾ. ਪਾਇਦਾਰ. "ਜਿਉ ਰੰਗ ਮਜੀਠ ਸਚੜਾਉ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੩ ਚੜਾਉ (ਉੱਨਤੀ) ਸਹਿਤ.

ਸਚਾ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਵਾਦੀ. ਸੱਚਾ. "ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਸਾਚੀ ਜਿਸੁ ਬਾਣੀ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਅਨਿਤ੍ਯਤਾ ਰਹਿਤ. "ਸਚਾ ਤੇਰਾ ਅਮਰੁ, ਸਚਾ ਦੀਬਾਣੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਸਚਾ ਸੇਵੀ, ਸਚੁ ਸਾਲਾਹੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਸੰਚਾ. ਕਾਲਬੁਦ. "ਅੰਧਾ ਸਚਾ ਅੰਧੀ ਸਟ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੫ ਸੁਚਿ. ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਸਚਾ ਚਉਕਾ, ਸੁਰਤਿ ਕੀ ਕਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੬ ਸੰ. सचा. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ.

ਸਚਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯਤਾ. ਸੱਚਾਪਨ.

ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ, ਸਚੀ ਬਾਣੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਸਚਾ ਸਬਦ. ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼. ਗੁਰੁਵਾਕ੍ਯ.

ਸਚਾਵਾ, ਸਚਾਵੀ } ਵਿ—ਸਤ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ. ਸੱਚਾ ਸੱਚੀ. "ਏਹੁ ਸਚਾਵਾ ਸਾਜ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸਚਿ. ਦੇਖੋ, ਸਚੀ। ੨ ਸਤ੍ਯ ਮੇ. ਸੱਚ ਵਿੱਚ. "ਸਚਿ ਰਹਹੁ ਸਦਾ ਸਹਜੁ ਸੁਖ ਉਪਜੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸੱਚ ਨੂੰ. "ਸਚਿ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਭਾਗੈ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ੪ ਸੱਚ (ਸਤ੍ਯ) ਦਾ. "ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੫ ਸਤ੍ਯ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਸੱਚ ਕਰਕੇ. "ਸਚਿ ਸਚੁ ਜਾਣੀਐ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸਚਿਆਰ. ਸਤ੍ਯਵਕ੍ਤਾ. ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਸਤ੍ਯ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਸੱਚਾ. "ਸਚਿਆਰ ਸਿਖ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧).

ਸਚਿਆਰੀ. ਸਚਿਆਰੀਂ. ਸਚਿਆਰਾਂ ਨੇ. "ਸਚਿਆਰੀ ਸਚੁ ਸੰਚਿਆ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸਚਿ ਸੰਜਮਿ. ਸੱਚ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਵਿੱਚ। ੨ ਸਤ੍ਯ ਅਤੇ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ. "ਸਚਿ ਸੰਜਮਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਿਰਮਲ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਸਚਿੰਤ. ਵਿ—ਚਿੰਤਾ ਸਹਿਤ. ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ.

ਸਚਿਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਕਟਵਰਤੀ। ੨ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਵਜ਼ੀਰ। ੩ ਵਿ—ਸਹਾਇਕ. ਇਮਦਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਚੀ. ਸਤ੍ਯਤਾ ਵਾਲੀ. ਸੱਚੀ. "ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ!" (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਚੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਕਤ. ਸ਼ਕ੍ਤਿ। ੩ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਰਾਣੀ. "ਮਾਨੋ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬੈਠੀ ਸਚੀ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੪ ਬੁੱਧਿ. ਅਕਲ.

ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ. ਭਾਵ—ਸਤਸੰਗਤਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਬਦੁ ੨ ਅਤੇ ਟਕਸਾਲ.

ਸਚੀ ਦਾੜੀ. ਵਿ—ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਦਾੜ੍ਹੀ. ਭਾਵ—ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ੨ ਸ਼ੁਭਾਚਾਰੀ ਦੇਹ. "ਸੇ ਦਾੜੀਆ ਸਚੀਆ ਜਿ ਗੁਰਚਰਨੀ ਲਗੰਨਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ੩ ਦੇਖੋ, ਫੇਰੁ ੩.

ਸਚੀਨਾਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਚੀ ਦਾ ਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ.

ਸਚੀਪਤ, **ਸਚੀਪਤਿ** ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ. ਸੱਚਾ ਮਾਨ. "ਮੰਨੇ ਨਾਮੁ ਸਚੀ ਪਤਿ ਪੂਜਾ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸ਼ਚੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ. "ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸੁਰ ਬਿਸਨੁ ਸਚੀ ਪਤਿ ਅੰਤ ਫਸੇ ਯਮਫਾਸਿ ਪਰੈਂਗੇ." (ਅਕਾਲ)

ਸਚੀਪਤਿਸਣੀਇਸਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ਸ਼ਚੀ ਦਾ ਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ, ਉਸ ਦਾ ਈਸ਼ ਕਸ਼ਯਪ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜਾ, ਉਸ ਦੀ ਸੈਨਾ.

ਸਚੀ ਪਾਲ. ਸੱਚੀ ਓਟ. ਸੱਚੀ ਪਨਾਹ। ੨ ਸ਼ਚੀ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਚੀ ਦਾ ਭਰਤਾ ਇੰਦ੍ਰ.

ਸਚੀ ਬਾਣੀ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ। ੨ ਅਸਤ੍ਯ ਰਹਿਤ ਸਤ੍ਯ ਰੂਪ ਬਾਣੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੁਬਾਣੀ. "ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ ! ਗਾਵਹੁ ਸਚੀਬਾਣੀ." (ਅਨੰਦੁ)

ਸਚੀ ਬੇੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ. "ਨਾਨਕ ਸਚੀ ਬੇੜੀ ਚਾੜਿ ਜੀਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਸਚੀਰਾਸ, **ਸਚੀਰਾਸਿ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਵਿਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਪੂੰਜੀ. ਸ਼ੁਭਗੁਣ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ. ਦੇਖੋ, ਸਾਚੀਰਾਸਿ.

ਸਚੁ. ਦੇਖੋ, ਸਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ. ਝੂਠ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਸਚੁ ਤਾਪਰ ਜਾਣੀਐ, ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ" (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਆਨੰਦ. "ਸਚੁ ਮਿਲੈ ਸਚੁ ਊਪਜੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਚੁ ਹੋਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸਤ੍ਯਰੂਪ ਕਰਤਾਰ. "ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ." (ਜਪੁ) ੪ ਵਿ—ਸ਼ੁਚਿ. ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਮਨ ਮਾਂਜੈ ਸਚੁ ਸੋਈ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੫ ਦੇਖੋ, ਸੱਚ.

ਸਚੁਸਚਾ. ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ ਸੱਚਾ. ਪੂਰਣ ਸਤ੍ਯਰੂਪ. "ਸਚੁਸਚਾ ਹਰਿ ਰਖਵਾਲੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਸਤ੍ਯ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ. "ਸਚੁਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਮਰ ਹੈ." (ਵਾਰ ਗਉ ੧ ਮ: ੪)

ਸਚੁਧਰਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ, ਗੁਰਸਿੱਖ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਸਚੁ ਨਿਆਈ. ਵਿ—ਸੱਚਾ ਨਿਆਉਂ (ਨ੍ਯਾਯ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਤਖਤਿ ਬਹੈ ਸਚੁਨਿਆਈ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਪੱਖ ਪਾਤ ਦੇ ਨਿਆਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸਚੇਤ. ਸੰ. सचेतस्. ਵਿ—ਚੇਤਨਤਾ ਸਹਿਤ. ਸਾਵਧਾਨ। ੨ ਇਕਮਨ. ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਮਨ ਲਾਇਆ ਹੈ.

ਸਚੋਸਚ, **ਸਚੋਸਚੁ** ਵਿ—ਕੇਵਲ ਸਤ੍ਯ. ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ. "ਸਚੋਸਚ ਵਖਾਣੈ ਕੋਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) "ਓਥੈ ਸਚੋ ਹੀ ਸਚੁ ਨਿਬੜੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੱਚ. ਸਤ੍ਯ. ਮਿਥ੍ਯਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ੨ ਰਾਸ੍ਤੀ. ਸਚਾਈ। ੩ सत-च. ਸਤ੍ਯ—ਅਤੇ.

ਸੱਚਖੰਡ. ਦੇਖੋ, ਸਚਖੰਡ.

ਸੱਚਨ ਸੱਚ. ਦੇਖੋ, ਸਚੋਸਚ। ੨ ਮੰਦਰ ਨਾਮੇ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ, ਤਸੀਲ ਸ਼ਰਕਪੁਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਹਰ ਵੇਲੇ "ਸੱਚਨ ਸੱਚ" ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਏਹੋ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ. ਹਰੀਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਗਲ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅਰੋਗ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਜੋੜਾ ਜੀਵਨਭਰ ਗੁਰੁਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸੱਚਨਸੱਚ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੇਖੋਪੁਰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ ਰਾਸਿ ੧ ਅ: ੩੪. ਸੱਚਨਸੱਚ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੁਣ ਸ਼ਰਕਪੁਰ ਦੇ ਪਰਗਣੇ ਮੰਦਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.

ਸੱਚਾ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਵਾਦੀ. ਝੂਠ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ। ੨ ਨਿੱਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਬਿਨਾ ਮਿਲਾਵਟ. ਖਰਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਚਾ.

ਸੱਚਾਪਾਤਸ਼ਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ. "ਤੇਗ ਸਾਚੋ ਦੇਗ ਸਾਚੋ ਸੂਰਮਾ ਸਰਨ ਸਾਚੋ, ਸਾਚੋ ਪਾਤਸਾਹ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਾਯੋ ਹੈ."×××"ਔਰ ਪਾਤਸਾਹੀ ਸਭ ਲੋਗਨ ਕੀ ਪਾਤਸਾਹੀ, ਪਾਤਸਾਹੋਂ ਪਰ ਸਾਚੀ ਤੇਰੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਹੈ." (ਕਵਿ ੫੨)

ਸੱਚਿਦਾ ਨੰਦ. ਸੰ. सच्चिदा नन्द. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ. ਸਤ੍ਯ ਚੈਤਨ੍ਯ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ. 'ਸਦਾ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸਤ੍ਰੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ." (ਜਾਪੁ)

ਸੱਚੀ ਦਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸਚੀ ਦਾੜੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਫੇਰੂ ੩.

ਸੱਚੀ ਮੰਜੀ. ਦੇਖੋ, ਮਦੂ ੪.

ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਫਤੇ. ਬੰਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲਕੇ "ਫਤੇ ਦਰਸ਼ਨ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਦੇਹਰੇ ਤੋਂ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਭੀ "ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਫਤੇ" ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਬੰਦਾ (ਗੁਲਾਮ) ਮੰਨਦਾ ਸੀ.

ਸਛੀਲਕ. ਵਿ—ਛਿਲਕੇ (ਛਿੱਲ) ਸਮੇਤ. ਦੇਖੋ, ਛੀਲਕ ੨.

ਸਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ. ਸਜਾਵਟ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ। ੨ ਸੰ. सज्ज—ਸੱਜ. ਵਿ—ਜ੍ਯਾ (ਚਿੱਲੇ) ਸਹਿਤ, ਜੋ ਕਮਾਣ ਉੱਤੇ ਚਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੩ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਕੇ ਜੋ ਤਿਆਰ ਹੈ.

ਸਜਗ. ਵਿ—ਜਾਗਰਣ ਸਹਿਤ. ਸਾਵਧਾਨ. ਹੋਸ਼ਿਆਰ. ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ.

ਸਜਣ, **ਸਜਣੁ** ਸ਼ੋਭਾ (ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਵਿ—ਸਤ੍-ਜਨ. ਭਲਾ ਆਦਮੀ. ਨੇਕ ਜਨ. ਸੱਜਨ। ੩ ਕੁਲੀਨ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ. "ਸਜਣੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪).

ਸਜਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਜਦਾ.

ਸਜਧਜ. ਧੁਜ (ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੰਡੀ) ਆਦਿ ਦੀ ਸਜਾਵਟ. ਠਾਟ ਵਾਟ.

ਸਜਨ. ਦੇਖੋ, ਸਜਣ ੨. "ਸੰਤ ਸਜਨ ਸੁਖਿ ਮਾਣਹਿ ਰਲੀਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਵੈਦ੍ਯ. ਤਬੀਬ. "ਨਾਨਕ ਰੋਗ ਗਵਾਇ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਧੂ ਸਜਨਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਦੇਖੋ, ਅੰ. Surgeon.

ਸਜਨਈ, ਸਜਨਾਈ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਜਨਤਾ. ਨੇਕੀ. ਭਲਾਈ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ. "ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਸਜਨਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਸੱਜਨ ਹੋ ਗਏ.

ਸਜਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖੀ. ਸਹੇਲੀ। ੨ ਵਿ—ਭਲੀ. ਨੇਕ ਔਰਤ.

ਸਜਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸੱਜਣ ੨. "ਸਜਨੁ ਸੁਰਿਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ਸਹਿਜੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸ਼ਜਰ, ਸ਼ਜਰਾ ਅ਼ ਸ਼ਜਰ ਬਿਰਛ। ੨ ਭਾਵ—ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ. ਵੰਸ਼ਵ੍ਰਿਕ. Genealogical-tree.

ਸਜਲ. ਵਿ—ਜਲ ਸਹਿਤ। ੨ ਗਿੱਲਾ. ਤਰ. "ਸਜਲ ਨੈਨ ਚਰਨਨ ਲਪਟਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਜਾ. ਫ਼ਾ سزا ਸਜ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਡ. ਤਾੜਨਾ। ੨ ਬਦਲਾ। ੩ ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ. ਲਾਇਕ. ਦੇਖੋ, ਸਜ਼ਾਵਾਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸੱਜਾ.

ਸਜਾਉਟ. ਦੇਖੋ, ਸਜਾਵਟ.

ਸਜਾਇ. ਦੇਖੋ, ਸਜਾ. ਦੰਡ. "ਦੇਣ ਸੁ ਮਲ ਸਜਾਇ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਜਾਕੇ. ਸਿੰਗਾਰਕੇ. "ਸਸਤ੍ਰ ਸਜਾਇ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਸਜਾਤਿ, ਸਜਾਤੀਯ ਜਾਤਿ। ੨ ਉਸੇ ਜਾਤਿ ਦਾ.

ਸਜਾਦਪੁਰ. ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਪੁਰ. ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ.

ਸਜਾਦਾ. ਵਿ—ਸਾਦਾ. ਬਿਨਾ ਠਾਟ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ੩ ਫ਼ਾ شاہزادہ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ. ਰਾਜਕੁਮਾਰ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਅ਼ سجادہ ਸੱਜਾਦਾ. ਮੁਸੱਲਾ. ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਚਟਾਈ.

ਸਜ਼ਾਯਾਫ਼ਤਾ, ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਸਜ਼ਾ (ਦੰਡ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਕਾਨੂਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਪਾਈ ਹੈ.

ਸਜਾਵਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ। ੨ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ.

ਸਜ਼ਾਵਾਰ. ਫ਼ਾ سزاوار ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ. ਲਾਇਕ। ੨ ਸ਼ੋਭਾ ਸਹਿਤ। ੩ ਦੰਡਯੋਗ੍ਯ.

ਸਜੀਉ. ਦੇਖੋ, ਸਜੀਵ.

ਸਜੀਨ. ਵਿ—ਜ਼ੀਨ (ਕਾਠੀ) ਸਹਿਤ. "ਹਯ ਸਜੀਨ ਕੋ ਲੀਨ ਹਕਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਜੀਲਾ. ਵਿ—ਸਜਾਵਟ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੁੰਦਰ.

ਸਜੀਵ. ਵਿ—ਜੀਵਾਤਮਾ ਸਹਿਤ। ੨ ਜੀਵਨ ਸਹਿਤ. ਪ੍ਰਾਣ ਸਹਿਤ। ੩ ਬਲਵਾਨ। ੪ ਪ੍ਰਤਾਪੀ.

ਸਜੀਵਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜੀਵਨੀ. ਕਰ੍ਹ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲ੍ਯਕਰਣੀ.

ਸਜੁਤ, ਸਜੁਤਾ, ਸਜੁਤੀਆ ਸੰ. ਸੰਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਸੰਯੋਗ ਵਾਲਾ. ਸੰਬੰਧਿਤ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਮੋਹੁ ਮਾਇਆ ਵੇ ਸਭ ਕਾਲਖਾ, ਇਨਿ ਮਨਮੁਖਿ ਮੂੜਿ ਸਜੁਤੀਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸਜੁਤੀ. ਸੰਯੁਕ੍ਤ ਹੋਈ. "ਨਾਨਕੀ ਸੁਮਤਿ ਸਜੁਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਜੂਦ. ਅ਼ سجود ਸੁਜੂਦ. ਸਿਜਦਾ (ਪ੍ਰਣਾਮ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਮਸਕਾਰ.

ਸਜੋਗੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਯੋਗੀ.

ਸੱਜ. ਸੰ. सज्ज. ਵਿ—ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ੨ ਕਮਾਣ ਤੇ ਜਹਾ (ਚਿੱਲਾ) ਚਾੜ੍ਹਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਜ.

ਸੱਜਣ. ਦੇਖੋ, ਸਜਣ.

ਸੱਜਣ ਠਗ. ਤੁਲੰਬਾ ਅਥਵਾ ਤੁਲੰਭਾ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਵਕਧਜਾਨੀ ਇੱਕ ਠਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਧਰਮਮੰਦਿਰ ਬਣਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਅਨੇਕ ਉਪਾਇ ਰਚ ਰੱਖੇ ਸਨ. ਜੋ ਮੁਸਾਫਰ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਧਨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਸਮੇਤ ਲੈਂਦਾ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਦ ਇਸ ਪਾਸ ਪਹੁਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਬਾਣ ਤੋਂ ਵੇਧਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਗਿਆ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸੱਜਣ ਬਣਾਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪਿਆ. ਦੇਖੋ, ਮਖ਼ਦੂਮਪੁਰ.

ਸੱਜਨ. ਦੇਖੋ, ਸਜਣ ੨.

ਸੱਜਰਾ. ਸੰ. ਸਦ੍ਯਤਰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਤਾਜਾ.

ਸੱਜਾ. ਸੰ. सव्य—ਸਵ੍ਯ. ਦਹਿਨਾ. ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ। ੨ ਖੱਬਾ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ। ੩ ਸੰ. शय्या—ਸ਼ੱਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਜਾ. ਪਲੰਘ.

ਸੱਜਿ. ਦੇਖੋ, ਸੱਜੀ.

ਸੱਜਿਤ. ਵਿ—ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਸਤ੍ਰ ਸਹਿਤ.

ਸੱਜੀ. ਸੱਜਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਸੰ. सर्जी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖਾਰ, ਜੋ ਬੂਈਂ ਦੀ ਭਸਮ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਸੱਜੀ ਵਸਤ੍ਰ ਧੋਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਸੰ. सज्जी. ਵਿ—ਸੰਨੱਧ. ਕਵਚ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ। ੪ ਸਜਜੀ. ਜਹਾ (ਚਿੱਲਾ) ਚੜ੍ਹਾਏ ਹੋਏ. ਸਹਿਤ ਜੇਹ ਦੇ. "ਕਰਯੋ ਚਾਪ ਸੱਜੀ ਕਠੋਰੰ ਕਰਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਞਾਨ. ਸੰ. ਸਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਜਾਣ ਪਛਾਣ.

ਸਞਾਪਣ, ਸਞਾਪਨ ਸੰ. सं-ज्ञापन-ਸੰ—ਗ੍ਯਾਪਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਤਲਾਉਣਾ.

ਸਟ. ਦੇਖੋ, ਸਟਨਾ, ਸਟਾ ਅਤੇ ਸੱਟ। ੨ ਸੰ. सट्. ਧਾ—ਭਾਗ (ਹਿੱਸਾ) ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਟਾ.

ਸਟਕਨਾ. ਪ੍ਰਾ. ਕ੍ਰਿ.—ਖਿਸਕਣਾ. ਭੱਜਣਾ. "ਅਰਿ ਯੌਂ ਸਟਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਕੇ ਗਨ ਜਯੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਮਨੁ ਸੂਰ ਚਢਯੋ ਉਡੁ ਸੇ ਸਟਕੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ੨ ਲੋਪ ਹੋਣਾ.

ਸਟਕਾ. ਸੰ. कामला—कामला. ضعف الكبد ਜਅਫ਼ੁਲਕਬਦ. Anaemia. ਇਹ ਪਾਂਡੂ ਰੋਗ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਸ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਜਿਗਰ ਜਦ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛੱਡ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਖਾਰੀਆਂ, ਖੱਟੀਆਂ, ਗਰਮ ਮਲੀਨ ਗਲੀਆਂ ਸੜੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਰਤਣਾ, ਬਹੁਤਾ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨਾ, ਚਿੰਤਾ ਸ਼ੋਕ ਡਰ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਨੀਂਦ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਗ ਰੋਕਣਾ, ਮਿੱਟੀ ਖਾਣੀ ਆਦਿ.

ਪਾਂਡੂ ਰੋਗ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ—ਹਾਜਮਾ ਵਿਗੜਨਾ, ਦਿਲ ਧੜਕਣਾ, ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਡੱਡੂ ਜੇਹਾ ਪੀਲਾ ਹੋਣਾ, ਲਹੂ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਦਾ ਜਾਂਦਿਆ ਰਹਿਣਾ, ਨੌਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਲਾਲੀ ਮਿਟ ਜਾਣੀ, ਸ਼ਰੀਰ ਰੁੱਖਾ ਹੋਣਾ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਥਕਾਵਟ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ, ਭੁੱਖ ਨਾ ਲਗਣੀ, ਗਿਜਾ ਹਜਮ ਨਾ ਹੋਣੀ, ਭਸ (ਭੁਸੇ) ਡਕਾਰ ਆਉਣੇ, ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਫੁੱਲਣੀਆਂ, ਅੰਧਾਲੀ ਆਉਣੀ, ਚੇਹਰਾ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣਾ ਆਦਿ.

ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਹਨ—

(੧) ਫੌਲਾਦ ਦਾ ਕੁਸ਼ਤਾ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਫੌਲਾਦ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ.

(੨) ਕੁਸ਼ਤਾ ਫੌਲਾਦ ਆਬੀ, ਤਬਾਸ਼ੀਰ, ਇਲਾਇਚੀਆਂ ਦੇ ਦਾਣੇ, ਸਤ ਗਿਲੋ, ਮਿਸ਼ਰੀ, ਸਭ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਪੀਸਕੇ ਪਚਾਸ ਪੁੜੀਆਂ ਬਣਾਓ. ਇੱਕ ਪੁੜੀ ਸਵੇਰੇ ਪਤਲੇ ਅਧਰਿੜਕ ਨਾਲ ਲੈਣੀ.

(੩) ਮਨੂਰ ਦੀ ਭਸਮ ਦੁੱਧ ਅਥਵਾ ਅਧਰਿੜਕ ਨਾਲ ਵਰਤਣੀ.

(੪) ਜਿਗਰ ਤੋਂ ਪਿੱਤ ਖਾਰਿਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣੇ.

(੫) ਅੱਠ ਮਾਸ਼ੇ ਨਿਸੋਥ ਦਾ ਚੂਰਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਸ਼ੇ ਮਿਸ਼ਰੀ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਨਿੱਤ ਸਵੇਰੇ ਜਲ ਨਾਲ ਫਕਣਾ.

(੬) ਹਰੀ ਗਿਲੋ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਸ਼ਹਦ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ.

(੭) ਸਟਕੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਜੌ ਕਣਕ ਚਾਉਲ ਮੂੰਗੀ ਮਸਰ ਫਲ ਤੁਕ (ਖੱਟੀ ਲੱਸੀ) ਅਧਰਿੜਕ ਅਤੇ ਮੱਖਣ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਏ.

ਸਟਕਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਟਾ ਨੂੰ ਫਟਕਾਰਨਾ. ਗਰਦਨ ਦੇ ਬਾਲ ਝਾੜਨੇ. ਚੋਟੀ ਨੂੰ ਫਟਕਾਰਨਾ. "ਬੇਨੀ ਸਰਪਨਿ ਸੀ ਸਟਕਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਟਨਾ. ਪ੍ਰਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚਿਪਕਣਾ. ਚਿਮਟਣਾ। ੨ ਸੁੱਟਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ. "ਕੁਹਥੀ ਜਾਈ ਸਟਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਟਪਟ. ਵਜ—ਤੁਰੰਤ. ਛੇਤੀ. ਝਟਤਿ. ਝਟਪਟ. "ਸਟਪਟ ਬੈਠਤ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਟਪਟਾ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਗੀਤਿਕਾ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ).

ਸਟਪਟਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਝਟਪਟ ਜਾਣਾ. ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਨੱਠਣਾ। ੨ ਛੁੱਟਣ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਨੇ.

ਸਟਪਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿੱਟ (ਸੁੱਟ) ਦੇਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ. "ਮਹਾ ਕਸਾਬ ਛੁਰੀ ਸਟਪਾਈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਸਟੌਲੀ. ਵਿ—ਗੱਪੀ. ਬਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾਕੇ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਟ ਧਾ.

ਸਟਾ. ਵਟਾਂਦਰਾ. ਬਦਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੱਟਾ. "ਮੈ ਤਉ ਮੋਲਿ ਮਹਿਗੀ ਲਈ ਜੀਅ ਸਟੈ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ). "ਸੰਗਤਿ ਦੇਹਿ ਸੇਵ ਮਮ ਸਟਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਦਲਾ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਰਦਨ ਦੇ ਬਾਲ. "ਸਟਾ ਕੰਠ ਪਰ ਦੀਰਘ ਦੀਖੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪੂਛ ਉੱਪਰ ਬਾਲਾਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ. "ਉੱਧਿਤ ਸਟਾਯੰ ਉਤੈ ਸਿੰਘ ਧਾਯੋ." (ਚੰਡੀ ੨) ੪ ਜਟਾ.

ਸਟਾਸੱਟ, **ਸਟਾਪੱਟ** — ਵਜ—ਝਟਪਟ. ਤੁਰੰਤ. ਝਟਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਟਪਟ.

ਸਟਾਲ. ਸੰ. ਸਟਾ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ ਬਬਰ. ਕੇਸ਼ਰੀ ਸਿੰਘ.

ਸਟਿਘਤਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਟਪਾਨਾ. ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ. "ਤਿਨ੍ਹ ਭਰੁ ਸਟਿਘਤਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਸਟੀ. ਦੇਖੋ, ਸਟਨਾ. ਵਿ—ਚਿਪਕੀ ਹੋਈ, ਜੁੜੀ ਹੋਈ। ੨ ਸਿੱਟੀ. ਫੈਂਕੀ. ਸੁੱਟੀ.

ਸਟੀਕ. ਟੀਕਾ ਸਹਿਤ. ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਜਾਖਜਾ ਸਹਿਤ.

ਸਟੋਮ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿ ਸਟੋਮ.

ਸਟੋਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੋਟੀ. ਡੰਗੋਰੀ. "ਝੂਲ ਪਾਗ ਸਿਰ ਹਾਥ ਸਟੋਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਅੰ. Story. ਕਹਾਣੀ. ਦਾਸਤਾਨ.

ਸੱਟ. ਸੰ. सट्ट्. ਧਾ—ਵਸਣਾ. ਰਹਿਣਾ. ਮਾਰ ਦੇਣਾ. ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਮੋਟਾ ਹੋਣਾ. ਦਾਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚੋਟ. ਪ੍ਰਹਾਰ.

ਸੱਟਾ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਂਟਾ, ਬਦਲਾ. ਵਟਾਂਦਰਾ। ੨ ਦਾਉ. ਜੂਏ ਦਾ ਦਾਉ। ੩ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ.

ਸਠ. ਸੰ. शठ्. ਧਾ—ਠਗਣਾ. ਮਾਰ ਸਿੱਟਣਾ. ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਜਾਣਾ. ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ. ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣਾ। ੨ ਵਿ—ਝੂਠਾ। ੩ ਲੁੱਚਾ। ੪ ਮੂਰਖ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. sot. "ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਸਠ ਮਤਿਵਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸ਼ਰਾਰਤੀ। ੬ ਸੰਗਯਾ—ਧਤੂਰਾ। ੭ ਲੋਹਾ। ੮ ਦੇਖੋ, ਸਠਿ। ੯ ਕਾਵਜ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਇਕ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. "ਮੁਖ ਮੀਠੀ ਬਾਤੇਂ ਕਹੈ, ਨਿਪਟ ਕਪਟ ਜਿਯ ਜਾਨ। ਜਾਂਹਿ ਨ ਡਰ ਅਪਰਾਧ ਕੋ ਸਠ ਕਰ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨ॥" (ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ)

ਸਠਤਾ, **ਸ਼ਠਤ੍ਵ** — ਸੰ. शठता. ਸੰਗਯਾ—ਮੂਰਖਤਾ। ੨ ਸ਼ਰਾਰਤ। ੩ ਲੁਚਪੁਣਾ.

ਸਠਿ. ਸੰ. षष्टि. ਵਿ—ਸੱਠ. ੬੦. "ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜਹਿ ਸਾਧੁ ਪਗ ਧਰਹਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅੰ. Sixty.

ਸਠਿਆਲਾ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦੇ ਦੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਹਨ.

ਸਠਿ ਸੰਬਤ. ਸੰ. षष्टिसंवत्सर. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭਵ ਆਦਿਕ (ਜੋਤਿਸ਼ ਮਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨੇ ਹੋਏ) ਸੱਠ ਵਰ੍ਹੇ. ਇਹ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੀਹ ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਕ੍ਰ ਆਉਂਦਾ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਤੇਰੇ ਸਠਿ ਸੰਬਤ ਸਭ ਤੀਰਥਾ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਹੇ ਕਰਤਾਰ! ਤੇਰੇ ਹੀ ਸੱਠ ਸੰਬਤ ਹਨ (ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਨਹੀਂ) ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥ ਹਨ.

ਸਠੋਰ. ਵਿ—ਸ਼ਠਤਾ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਰੀਰ. ਲੁੱਚਾ. ਧੂਰਤ। ੨ ਸ੍ਵ-ਬਟੋਰ. ਸ੍ਵ (ਧਨ) ਬਟੋਰਨ ਵਾਲਾ. ਕ੍ਰਿਪਣ. ਕੰਜੂਸ. "ਜਿਉ ਮਧੁ ਮਾਖੀ ਤਿਉ ਸਠੋਰ ਰਸ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਧਨ ਕੀਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਸੱਠੀ. ਸਸ੍ਟਿਕ. ਸੱਠ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਧਾਨ (ਚਾਵਲ) ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸੱਠੀ ਦੇ ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਪਿੱਛ ਮਰੋੜੇ (ਪੇਚਿਸ਼) ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਗੜ.

ਸਡ, ਸਡੁ } ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ। ੨ ਸੱਦ. ਗੁਹਾਰ. ਪੁਕਾਰ. "ਗੋਰ ਨਿਮਾਣੀ ਸਡ ਕਰੇ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸਡੋਰਬ. ਦੇਖੋ, ਰਡ.

ਸਢਾਲ, ਸਢੈਲ } ਵਿ—ਸ (ਸਾਥ) ਢਾਲ (ਸਿਪਰ). ਢਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਢਾਲ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਢਾਲਬੰਦ ਸਿਪਾਹੀ.

ਸਢੌਰਾ. ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੀ ਤਸੀਲ ਨਰਾਇਣਗੜ੍ਹ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਅਠਾਈ ਪਰਗਣਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਰਗਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਸੀ. ਇਹ ਬਰਾੜਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਨਾਹਨ ਵੱਲ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਈਂ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ.

ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਾਲਿਮਾਂ ਨੂੰ, ਸਨ ੧੭੧੦ ਵਿੱਚ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਸਢੌਰੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਕਰੜਾ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਸਣ. ਸੰ. सन्. ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਸੰਗ. ਸਮੇਤ. ਸਹਿਤ। ੨ ਸੰ. शण—ਸ਼ਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸਣੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਰੱਸੇ ਵੱਟੀਦੇ ਹਨ. L. Crotolaria Juncea. ਇਹ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਸਣ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਕਾਨੇ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸਣਖਤਾ, ਸਣਖਤੀ } ਸੰ. स्नुषा—ਸਨੁਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨੂੰਹ. ਬੇਟੇ ਦੀ ਵਹੁਟੀ. "ਮਾਂ ਦਾਦੀ ਪੜਦਾਦੀਓਂ ਢੁੱਕੀ ਭੈਣਾ ਧੀ ਸਣਖਤਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਵਿ—ਸੁਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਾ. ਅੱਛੇ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ਵਾਲੀ. ਉੱਤਮ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ. "ਸਾਹੁਰਤੈ ਘਰ ਮੰਨੀਐ ਸਣਖਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਧਾਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਸਣਿ. ਦੇਖੋ, ਸਣ ਅਤੇ ਸਣੁ। ੨ ਨਾਲ ਹੀ. ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ. "ਜਣੀ ਲਖਾਵਹੁ ਅਸੰਤ ਪਾਪੀ ਸਣਿ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਅਸੰਤ ਪਾਪੀ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਨ (ਮਤ) ਗੁਜ਼ਾਰੋ.

ਸਣੁ. ਵ੍ਯ—ਨਾਲ. ਸਹਿਤ. ਸਮੇਤ. ਦੇਖੋ, ਸਣ. "ਡੁਬੇ ਸਣੁ ਪਰਿਵਾਰੀ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੪) "ਸੋ ਸਣੁ ਤੁੜੈ ਅਨਿਤ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਸਤ. ਸੰ. सत्. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਚ. ਸਤ੍ਯ। ੨ ਪਤਿਵ੍ਰਤ. "ਬਿਨੁ ਸਤ ਸਤੀ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਨਾਰਿ?" (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਪਰਮਾਤਮਾ. ਬ੍ਰਹਮ। ੪ ਆਦਰ. ਸਨਮਾਨ। ੫ ਸਤੋਗੁਣ. "ਰਜ ਤਮ ਸਤ ਕਲ ਤੇਰੀ ਛਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੬ ਵਿ—ਸਾਧੁ. ਭਲਾ। ੭ ਪੂਜ੍ਯ। ੮ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਿਤ. ਸਲਾਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੯ ਪ੍ਰਤੱਖ. ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ। ੧੦ ਸੰ. सत्य—ਸਤ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਸਤਯੁਗ। ੧੧ ਸੁਗੰਦ. ਕਸਮ। ੧੨ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਤਾਤਪਰਯ। ੧੩ ਤਪੋਲੋਕ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲਾ ਲੋਕ. ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ। ੧੪ ਸੰ. सत्व—ਸਤ੍ਵ ਪ੍ਰਾਣ. "ਚੰਦ ਸਤ ਭੇਦਿਆ, ਨਾਦ ਸਤ ਪੂਰਿਆ, ਸੂਰ ਸਤ ਖੋੜਸਾ ਦਤੁ ਕੀਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨਾੜੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸ੍ਵਾਸ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ, ਓਅੰਨਾਦ (ਧੁਨਿ) ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਨਾੜੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੋਲਾਂ ਵਾਰ ਓਅੰ ਧੁਨਿ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ. ਅਰਥਾਤ—ਪੂਰਕ ਕੁੰਭਕ ਅਤੇ ਰੇਚਕ ਕੀਤਾ। ੧੫ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੧੬ ਮਨ। ੧੭ ਬਲ। ੧੮ ਅਰਕ. ਸਾਰ. ਨਿਚੋੜ। ੧੯ ਸੁਭਾਉ। ੨੦ ਉਮਰ। ੨੧ ਧਨ। ੨੨ ਉਤਸਾਹ। ੨੩ ਧੀਰਜ। ੨੪ ਜੀਵਨ. ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ੨੫ ਧਰਮ। ੨੬ ਪੁੰਨ. "ਸਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਸਤ ਕਮਾਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨੭ ਸੰ. सप्त—ਸਪ੍ਤ. ਸਾਤ. "ਪੰਦ੍ਰਹਿ ਥਿਤੀਂ ਤੈ ਸਤ ਵਾਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭) ੨੮ ਸੰ. शत—ਸ਼ਤ. ਸੌ. "ਰੇ ਜਿਹਵਾ ਕਰਉ ਸਤ ਖੰਡ। ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥" (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨੯ ਨਿਘੰਟੁ ਵਿੱਚ ਸ਼ਤ ਦਾ ਅਰਥ ਅਨੰਤ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਹਸ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਬੇਅੰਤ (ਅਗਣਿਤ) ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ੩੦ ਸਤਲੁਜ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਸਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਸਤ ਸਬਦਾਦਿ ਬਖਾਨਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿ ਅੰਤ." (ਸਨਾਮਾ) ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ ਦਾ ਈਸ਼ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ ਫਾਸੀ। ੩੧ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸੁਤ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸਤ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਸਭ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਸਤ ਦੇਹੁ." (੯੫) ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮੁਦ੍ਰਸੁਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈ. ਅਰ—"ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਵਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸਤ ਪਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ." ਪਵਨਸੁਤ ਭੀਮਸੇਨ ਹੈ। ੩੨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਸਤਿ, ਸੱਤ, ਸਤ੍ਯ ਅਤੇ ਸਪਤ ਸ਼ਬਦ.

ਸਤਏ, ਸਤਏਂ } ਵਿ—ਸਾਤਵੇਂ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੱਤਵੇਂ ਨਾਲ. "ਸਤਏਂ ਲਖਿ ਰਘੁਪਤਿ ਕਪਿਦਲ ਅਧਿਪਤਿ ਸੁਭਟ ਵਿਕਟ ਮਤਿ ਯੁਤ ਭ੍ਰਾਤੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਤਸਉ, ਸਤਸਇਆ, ਸਤਸਈ } ਸੰ. सप्तशती—ਸਪ੍ਤਸ਼ਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸਪ੍ਤ ਸ਼ਤਕ. ਸੱਤ ਸੌ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ. ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਸੱਤ ਸੌ ਸ਼ਲੋਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ.[1] "ਹੋਮ ਕਰੈਂ ਜਪ ਅਉ ਸਤਸਉ ਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਗ੍ਰੰਥ ਸਤਸਇਆ ਕੋ ਕਰਯੋ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਸਤਸੈ ਕੀ ਕਥਾ ਇਹ ਪੂਰੀ ਭਈ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸਤੀ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾਪਾਠ.

[1] ਇਹ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਅ: ੮੧ ਤੋਂ ੯੪ ਤੀਕ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ.

ਸਤਸਈਆਂ. ਸੱਤ ਰਿਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਰਿਖੀ। ੨ ਸੱਤ ਸਹੀਆਂ (ਸਖੀਆਂ).

ਸਤ ਸਤਾਈ ਚਉਦਹਿ ਚਾਰ. (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਸੱਤ ਰਿਖੀ, ਸਤਾਈ ਨਛਤ੍ਰ. ਚੌਦਾਂ ਵਿਦ੍ਯਾ, ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ (ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ).

ਸਤਸਯਾ / **ਸਤਸਯੀ** } ਦੇਖੋ, ਸਤਸਈ.

ਸਤਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯਰੂਪ ਸਰੋਵਰ. ਸਤਸੰਗ। ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੩ ਸਤ੍ਯ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਧੀਰਜ, ਵੈਰਾਗ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨਰੂਪ ਸੱਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਰੋਵਰ। ੪ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ.

ਸਤਸਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਸੰਗ ਰੂਪ ਨਦੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਤਸੰਗ ਰੂਪ ਨਦੀ ਵਿੱਚ. ਗੁਰਮਤਿ ਸਤਿਸਰਿ ਹਰਿਜਲਿ ਨਾਇਆ. (ਆਸਾ ਮ: ੩) ੩ ਸਤ੍ਯ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ.

ਸਤਸਾਹਿਬ. ਗਰੀਬਦਾਸੀਏ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਮਿਲਣ ਸਮੇ ਦਾ ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ.

ਸਤਸਾਹਿਬੀਆ. ਦੇਖੋ, ਗਰੀਬਦਾਸ.

ਸਤਸੀ. ਸੰ. सप्तसीता—ਸਪ੍ਤ ਸੀਤਾ. ਵਿ—ਸੱਤ ਸਿਆੜਾ. ਸੱਤ ਵਾਰ ਵਾਹੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ. "ਅਨਾਜ ਮਾਗਉ ਸਤਸੀ ਕਾ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ)

ਸਤ ਸੀਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਪ੍ਤ ਸੀਮਾ. ਸੱਤ ਹੱਦਾਂ. ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਭੂਮਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਭੂਮਿਕਾ.

ਸਤ ਸੁਹਾਗਣਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸਤ ਸਈਆਂ ਅਤੇ ਸਪਤਰਿਖੀ। ੨ ਵਿਆਹ ਆਦਿਕ ਮੰਗਲ ਸਮੇਂ ਸੱਤ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਏਕਤ੍ਰ ਹੋਈਆਂ.

ਸਤ ਸੈ / **ਸਤ ਸੈ ਕੀ ਕਥਾ** } ਦੇਖੋ, ਸਤਸਈ.

ਸਤਸੰਗ. ਸੰ. सत्सङ्ग. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਸੰਗਤ. ਨੇਕ ਸੁਹਬਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਧਸੰਗ.

ਸਤਸੰਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੁਹਬਤ. ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ। ੨ ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਜਲਿਸ. "ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ? ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀਅੰਦਰਿ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਤਿਸੰਗਤਿ.

ਸਤਸੰਗਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸੰਗਤਿ। ੨ ਵਿ—ਸਤਸੰਗੀ. ਉੱਤਮ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸਤਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ. ਚੰਗੀ ਮਜਲਿਸ ਵਿੱਚ. "ਸਤਸੰਗਤੀ ਸਦਾ ਮਿਲਿ ਰਹੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਸਤਸੰਗਾ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਹੈ ਸੰਗ ਜਿਸ ਦਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸ਼ੁਭ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਮਹਾਸਾਰਥੀ ਸਤਸੰਗਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸਤਸੰਗੀ. ਸੰ. सत्सङ्गिन्. ਨੇਕ ਸੁਹਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਧੁਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਤਸੰਧ. ਸਤ੍ਯ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਯਸੰਧ. "ਸਤਸੰਧ ਸਦਾ ਸ੍ਰਤਬੈਨ ਕਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਤਸ੍ਰਿੰਗ. ਸੰ. शतशृङ्ग. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਮਾਲੈ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਪਹਾੜ, ਜੋ ਗੰਧਮਾਦਨ ਤੋਂ ਛੀ ਕੋਹ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਪੁਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਸ੍ਰਿੰਗ.

ਸਤ੍ਹ. ਅ਼ ﺳﻄﺢ ਸਾਫ ਤਹ। ੨ ਸਮਥਲ। ੩ ਛੱਤ.

ਸਤਕ. ਸੰ. ਸ਼ਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੈਂਕੜਾ. ਸੌ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ (ਇਕੱਠ). ੨ ਸ਼ਤਿਕ. ਵਿ—ਸੌ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਂਕੜਾ ਹੈ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੌ ਛੰਦ ਹੋਣ.

ਸਤਕਰਤਾਰੀਏ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਗਤੀਆ ਸੋਢੀ ਸੰਮਤ ੧੬੫੦ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਇਹ "ਸਤਕਰਤਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੁਖੋਂ ਬੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਸੰਗਤੀਏ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੰਗਤਦਾਸ ਵਡਾ ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸੀਆ ਹੋਇਆ. ਉਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਲੋਕ ਸਤਕਰਤਾਰੀਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਸਥਾਨ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਹੈ.

ਸਤਕਰਮ. सत्कर्मन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ। ੨ ਵਿ—ਅੱਛੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਤਕਰਮੀ.

ਸਤਕਾਰ. ਸੰ. सत्कार. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਰ. ਮਾਨ. "ਦ੍ਵੈ ਲੋਕਨ ਸਤਕਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਤਕ੍ਰਤੁ / **ਸਤਕ੍ਰਿਤੁ** } ਸੰ. शतक्रतु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ (ਸੌ) ਕ੍ਰਤੁ (ਯਗ੍ਯ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇੰਦ੍ਰ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸੌ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਯਗ੍ਯ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰਪਦਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. "ਸਿਵਧਾਮ ਸਤਕ੍ਰਿਤੁ ਜਾਤਭਏ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ)

ਸਤਗਾਮਨਿ / **ਸ਼ਤਗਾਮਿਨੀ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ (ਸੌ) ਧਾਰਾ ਕਰਕੇ ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ ਨਦੀ. ਸਤਲੁਜ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸਤਦ੍ਰਵ.

ਸਤਗਾਮਨਿਈਸ਼ / **ਸ਼ਤਗਾਮਿਨੀ-ਈਸ਼** } ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ (ਸਤਲੁਜ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸ਼ਤਗਾਮਨੀ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ. ਸ਼ਤਗਾਮਿਨੀ (ਸਤਲੁਜ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ ਫਾਸੀ. ਪਾਸ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਤਗੁਰ. ਸੰ. सद्गुरु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ। ੨ ਉੱਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਚਾਰਯ. ਦੇਖੋ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਤੇ ਗੁਰ ੩, ਤਥਾ ਗੁਰੁ.

ਸਤਗੁਰਏ. ਸੰ. सद्गुरवे. ਚਤੁਰਥੀ ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਹੈ. ਸਤਗੁਰੂ ਨੂੰ. ਸਤਗੁਰੂ ਤਾਈਂ.

ਸਤਗੁਰ ਪਰਸਾਦ. ਸਦ੍ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਕ੍ਰਿਪਾ). ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ.

ਸਤਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ / **ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ** } ਸਦ੍ਗੁਰੁ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ.

ਸਤਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਸਤਗੁਰ.

ਸਤਘਨੀ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ਤਘ੍ਨੀ.

ਸਤਘਰਾ. ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਜਿਲੇ ਤਸੀਲ ਓਕਾੜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੇ ਪਰਥਾਇ—"ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੁਆਇਆ." ਸ਼ਬਦ ਉਚਰਿਆ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੀਨਾਲਾ ਖੁਰਦ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੱਛਮ ਹੈ.

ਸ਼ਤਘ੍ਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਰਛੀ, ਜੋ ਸੌ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਸੌ ਨੋਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸੈਹਥੀ। ੨ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਪੱਥਰ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੌ ਕੀਲ ਲਗਾਕੇ ਸ਼ਤਘ੍ਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਵੈਰੀ ਤੇ ਗੋਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਟੀਦੀ ਹੈ। ੩ ਵਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਤਘ੍ਨੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁਦਗਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਲੰਕਾ ਕਾਂਡ, ਅ: ੬੦। ੪ ਅੱਜ ਕਲ ਦੇ ਕਵਿ ਸ਼ਤਘ੍ਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਤੋਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਲਪਨਾ ਹੈ.

ਸਤਜੁਗ. ਸੰ. ਸਤ੍ਯਯੁਗ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਚ ਹੈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਅਜੇਹਾ ਸਮਾਂ. ਦੇਖੋ, ਯੁਗ.

ਸਤਤ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਰੰਤਰ. ਸਦਾ. ਹਮੇਸ਼ਾ। ੨ ਲਗਾਤਾਰ. ਇੱਕ ਰਸ.

ਸਤੱਤਰ. ਸਪ੍ਤ ਸਪ੍ਤਤਿ. ਸੱਤਰ ਉੱਪਰ ਸੱਤ—੭੭.

ਸਤਦਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਤ੍ਵਿਕਦਾਨ। ੨ ਧਰਮਕਿਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ। ੩ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਦਾਨ.

ਸਤਦੀਪ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਦੀਪ.

ਸਤਦ੍ਰਵ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਤ (ਸੌ) ਧਾਰਾ ਕਰਕੇ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦਰਿਆ. ਸ਼ਤਦ੍ਰੁ. ਸਤਲੁਜ.[1] ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਵਸਿਸ੍ਠ ਰਿਖੀ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਕੇ ਮਰਨ ਲੱਗਾ ਸੀ. ਦਰਿਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਸੌ ਥਾਂ ਕਰਕੇ ਡੁੱਬਣੋ ਬਚਾ ਲੀਤਾ. ਇਹ ਦਰਿਆ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਾਲ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਪਾਸ ਦੇ ਤਾਲ ਰਾਵਣਹ੍ਰਦ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਕੁੱਲੂ ਮੰਡੀ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਰੋਪੜ ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਆਦਿਕ ਥਾਈਂ ੯੦੦ ਮੀਲ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਮੁਜੱਫਰਗੜ੍ਹ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੰਧ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. "ਨੇਤ੍ਰਤੁੰਗ ਕੇ ਚਰਨ ਤਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਤੀਰ ਤਰੰਗ." (ਰਾਮਾਵ)

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਸਤਲੁਜ ਸੀ. ਸਨ ੧੮੮੨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਲਾਰਡ ਰਿਪਨ ਦੀ ਅਮਲਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰੋਪੜ ਦੇ ਮੁਕਾਮੋਂ ਭਾਰੀ ਨਹਿਰ (ਸਰਹਿੰਦ ਕੈਨਾਲ) ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਸੈਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨਹਿਰ ਤੇ ਦੋ ਕ੍ਰੋੜ ਅਠੱਤਰ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਉਣੱਤੀ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸਤਦ੍ਰਵਾਦ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ ਜਿਸ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਪਹਾੜਧਾਰਾ। ੨ ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ. ਤਿੱਬਤੀ. "ਸਤਦ੍ਰਵਾਦ੍ਰਿ ਅਤਿ ਦ੍ਰਿੜ ਪਗ ਰੋਪੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨)

ਸਤਦ੍ਰੁ. ਸੰ. शतद्रु. ਸੰਗਯਾ—ਸੌ ਧਾਰਾ ਹੋ ਕੇ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ ਦਰਿਆ. ਸਤਲੁਜ. ਦੇਖੋ, ਸਤਦ੍ਰਵ.

ਸਤਧਨ੍ਵਾ. ਸੰਗਯਾ—शतधन्वन्. ਸੰਗਯਾ—ਸੌ ਧਨੁਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਯਾਦਵ, ਜੋ ਹ੍ਰਿਦਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਚਕ੍ਰ ਨਾਲ ਸਤਧਨ੍ਵਾ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਤਧੰਨਾ ਅਤੇ ਧਨਸੱਤ. ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਕੰਧ ਦੇ ੫੭ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ.

ਸਤਧਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਸਦਧਰਮ. ਸਿੱਖਧਰਮ. ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਧਰਮ. ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ, ਜੋ ਧਾਰਣ ਯੋਗ੍ਯ ਹੋਣ.

ਸਤਧਾ. ਸੰ. शतधा. ਵਿ—ਸੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ. ਸੌ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ੨ ਸੌ ਭਾਗਾਂ (ਹਿੱਸਿਆਂ) ਵਿੱਚ. "ਦ੍ਵਧਾ ਕਰਕੈ ਸਤਧਾ ਕਰਡਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਦੁੱਬ, ਦੂਰ੍ਵਾ.

ਸਤਧਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ। ੨ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਸਪਤਧਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਕੁਲਪਰਬਤ.

ਸਤਧੰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਤਧਨ੍ਵਾ. "ਸਤਧੰਨਾ ਭੀ ਸੰਗ ਚਲਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਤਨ. ਸ੍ਤਨ. ਮੰਮਾ. ਕੁਚ. ਥਣ.

ਸਤਨਾਜ, ਸਤਨਾਜਾ } ਸੰਗਯਾ—ਸੱਤ (ਸਪ੍ਤ) ਅੰਨਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਸਪ੍ਤਧਾਨ੍ਯ. ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨਾਜ. ਸਪ੍ਤਾਂਨੰ. ਚਾਵਲ, ਮੂੰਗੀ, ਕਣਕ, ਮਾਲਕੰਗਨੀ, ਤਿਲ, ਜੌਂ, ਛੋਲੇ. "ਤੇਲ ਮਾਂਹ ਸਤਨਾਜ ਮੰਗਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਰਿਖੀ ਨੇ ਸਤਨਾਜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— ਧਾਨ, ਮੂੰਗੀ, ਮਾਂਹ, ਕਣਕ, ਸਰਸੋਂ, ਤਿਲ, ਜੌਂ. ਕਈ ਗ੍ਰਹਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਦਾਨ ਦੀ ਵਿਧਿ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਸਤਨਾਮ, ਸਤ੍ਯਨਾਮ } ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਨਾਮ. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਨਾਮ. "ਜਪ ਮਨਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿਨਾਮੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਸਤਿਨਾਮ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯਨਾਮ.

ਸਤਨਾਮੀ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਨਾਮ ਦਾ ਉਪਾਸਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦਾ ਫਿਰਕਾ, ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਕੇ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਸਤਨਾਮੀਆਂ ਨੇ ਨਾਰਨੌਲ ਤੇ, (ਜੋ ਹੁਣ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਜ਼ਾਮਤ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ੭੫ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ) ਕਬਜਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਰਅ਼ਦਅੰਦਾਜ਼ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ੧੫ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੬੭੨ ਨੂੰ ਸਤਨਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕੀਤਾ. ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਤਨਾਮੀਆਂ ਪਾਸ ਅਜੇਹਾ ਜਾਦੂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕ਼ੁਰਾਨ

[1] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਪਰਵ. ਅ: ੨੭੯.

ਦੀਆਂ ਆਯਤਾਂ ਲਿਖਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੰਡੇ ਤੇ ਬੰਨਣ ਤੋਂ ਸਤਨਾਮੀਆਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕੇਗਾ.

ਗੰਗਾਰਾਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਗਜੀਵਨਦਾਸ ਚੰਦੇਲ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਬਾਰਾਬੰਕੀ ਜਿਲੇ ਦੇ ਸਰਦਹਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਹ ਬਾਬਾ ਲਾਲ (ਜੋ ਸੀ.ਪੀ. ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ. ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਸ ਦੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਘਵਿਨਾਸ਼, ਗ੍ਯਾਨਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਵੇਦਾਂਤਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦੇ ਸਤਨਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡਾ ਅਥਵਾ ਮੁੰਡਾਪੰਥੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਭੌਹਾਂ ਸਮੇਤ ਮੁਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

੩ ਘਾਸੀਦਾਸ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਇੱਕ ਪੰਥ. ਸਨ ੧੯੩੫ ਵਿੱਚ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭੰਡਾਰਾ ਵਿੱਚ ਚਮਾਰ ਕੁਲ ਅੰਦਰ ਘਾਸੀਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਦੂਤ ਦੱਸਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੂਜਾ ਤੀਰਥ ਜੱਗ ਆਦਿ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਤਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਲਕ ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਪਿਤਾ ਵਾਙ ਸਤਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਰ ਬਹੁਤ ਚਮਾਰ ਚੇਲੇ ਹੋਗਏ, ਜੋ ਸਤਨਾਮੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਆਪੋਵਿੱਚੀ ਮਿਲਨ ਸਮੇਂ ਸਤਨਾਮ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ "ਨਿਰਵਾਣ" ਨਾਮਕ ਫਰਰੁਖਾਬਾਦ ਦੇ ਸਤਨਾਮੀਆਂ ਪਾਸ ਹੈ. ਸਤਨਾਮੀ ਲੋਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਚਦੇ ਹਨ.

ਸਤ ਪਕਵਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪਕ੍ਵ ਅੰਨ. ਘੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕੀ ਹੋਈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਠਾਈ. ਲੱਡੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ, ਬਾਲੂਸ਼ਾਹੀ, ਮੱਠੀ, ਨੁਗਦੀ, ਸ਼ਕਰਪਾਰਾ. "ਸਤ ਪਕਵਾਨੀ ਆਨ ਅਹਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਤਪਤ. ਵਿ—ਤਪ੍ਤ ਸਹਿਤ. ਸਤਾਪ. "ਕਰਕ ਸਬਦ ਸਤਪਤ ਕਟੂ ਕਮ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਕੌੜਾ ਸ਼ਬਦ ਸੰਤਾਪ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕੁੜੱਤਣਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ.

ਸਤਪਤ੍ਰ. ਸੰ. शतपत्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੌ (ਬਹੁਤ) ਪੰਖੜੀਆਂ (ਪੱਤੀਆਂ) ਹਨ. "ਨਹਿ ਤਤ੍ਰਥਲੀ ਸਤਪਤ੍ਰ ਰਹੇ." (ਰਾਮਾਵ) "ਰਨ ਮਾਨੋ ਸਰੋਵਰ ਆਂਧੀ ਬਹੇ ਟੂਟ ਫੂਲ ਪਰੇ ਸਤ ਪਤ੍ਰਨ ਕੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ सत्पत्त्र ਭੀ ਕਮਲ ਲਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਪਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੋਭਨ ਹਨ ਦਲ ਜਿਸ ਦੇ। ੩ ਮੋਰ.

ਸ਼ਤਪ੍ਰਤੀ. ਸੰ. ਗੁਲਾਬ.

ਸ਼ਤਪਥ. ਸੰ. ਸੈਂਕੜੇ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਯਜੁਰਵੇਦ ਦਾ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗ੍ਰੰਥ। ੨ ਸੰ. सत्पथ. ਚੰਗਾ ਰਾਹ. ਉੱਤਮ ਮਾਰਗ। ੩ ਸਦਾਚਾਰ. ਨੇਕ ਚਾਲਚਲਨ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ. ਸਿੱਖ ਪੰਥ..

ਸ਼ਤਪਦ. ਸ਼ਤਪਦ. ਸੰ. ਸੌ (ਬਹੁਤ) ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਕੰਨ—ਖਜੂਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Centipede। ੨ ਸੌ ਕਦਮ.

ਸਤਪੁਤ੍ਰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪੁਤ੍ਰ. ਭਲਾ ਬੇਟਾ. "ਅਪਜਸੰ ਮਿਟੰਤ ਸਤਪੁਤ੍ਰਹ." (ਗਾਥਾ)

ਸਤਪੁਰਖ, ਸਤਪੁਰਖੁ ਸੰ. सत्यपुरुष. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪੁਰੁਸ਼. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਜਨ. "ਧਨੁ ਧਨੁ ਸਤਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ ਅਤੇ ਪੂਰਣ ਰੂਪ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਸਤਪੁਰੀਆਂ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਰੀਆਂ—ਅਯੋਧ੍ਯਾ. ਮਥੁਰਾ, ਮਾਯਾ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ), ਕਾਸ਼ੀ, ਕਾਂਚੀ (Conjeevcram), ਅਵੰਤਿਕਾ (ਉੱਜਯਨੀ), ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ।[1] ੨ ਦੇਖੋ, ਕਉਲਾਸਣਿ ੨.

ਸਤ ਪੰਜ ਨਉ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਸਤਿ ਨਉ.

ਸਤਪ੍ਰਵਾਹਨਿਨ, ਸਤਪ੍ਰਵਾਹਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਲੀ ਸ਼ਤਦ੍ਰੁ, ਉਸ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਸਤਲੁਜ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਤਬਚਨ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯ ਵਾਕ੍ਯ. ਯਥਾਰਥ ਵਚਨ। ੨ ਵ੍ਯ—ਹੱਛਾ ! ਚੰਗਾ! ਅੰਗੀਕਾਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ.

ਸਤਬਚਨੀਆ. ਵਿ—ਹਾਂ ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦੀ. ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ.

ਸਤਬ੍ਰਤ. ਸੰ. सत्यव्रत—ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤ. ਵਿ—ਸੱਚੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤਧਾਰੀ. "ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਸਦੈਵ ਸਤਬ੍ਰਤ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ)

ਸਤਭਰਾਈ. ਖਹਿਰਾ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਮਹਿਮੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਅਨਨ੍ਯ ਸੇਵਕਾ ਸੀ. ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾਨੁਸਾਰ ਪਾਉ ਕੱਚੇ ਦੀ ਅਲੂਣੀ ਅਤੇ ਅਣਚੋਪੜੀ ਰੋਟੀ ਨਿੱਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਪਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਭਰਾਈ ਅਤੇ ਵਿਰਾਈ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਸਤਭਾਉ, ਸਤਭਾਇ ਸੰ. सद्भाव—ਸਦਭਾਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਧੁਭਾਵ. ਨੇਕ ਖ਼ਿਆਲ. "ਕਰਮ ਧਰਮ ਸੰਜਮ ਸਤਭਾਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਮਤਿ ਸਤਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੋਬਿੰਦ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨਤਾ. ਹੋਂਦ. "ਸੇਵਕ ਕੈ ਸਤਭਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੩ ਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ. ਯਥਾਰਥ ਵਿਚਾਰ. "ਅਗੋਦੇ ਸਤਭਾਉ ਨ ਦਿਚੈ, ਪਿਛੋਦੇ ਆਖਿਆ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸਤਭਾਮਨ, ਸਤਭਾਮਾ सत्यभामा. ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਜਿਸਦੇ ਆਖੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰਲੋਕ ਤੋਂ ਪਾਰਿਜਾਤ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ. "ਸਤਭਾਮਨ ਕੋ ਕਬਿ ਸ੍ਯਾਮ ਭਨੈ ਜਿਹ ਕੋ ਸਭ ਲੋਗਨ ਮੇ ਜਸ ਛਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਘਨਸ੍ਯਾਮ ਸਾਥ ਸਤਭਾਮਾ। ਤਿਮ ਮਿਲੀ ਰਹਿਤ ਸੁਖਧਾਮਾ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

---

[1] अयोध्या मथुरा माया काशी काञ्ची अवन्तिका। पुरी द्वारावती चैव सप्तैता मोक्षदायिकाः॥ (ਤੀਰਥ ਪਾਰਿਜਾਤ)

ਸਤਭਿਖਿਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਭਿਖ੍ਯਾ. ਹਠ ਲੋਭ ਪਾਖੰਡ ਆਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਬਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਅੰਨ. "ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਨ ਲੈਹੀ ਸਤਭਿਖਿਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਸਤ ਭੂਮਿਕਾ. ਦੇਖੋ. ਸਪਤ ਭੂਮਿਕਾ.

ਸਤਮ. ਸੰ. सत्तम—ਸੱਤਮ. ਵਿ—ਅਤਿ ਉੱਤਮ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. "ਸਾਧੂ ਸਤਮ ਜਾਣੋ." (ਗਾਥਾ)

ਸਤਮਖ. ਸ਼ਤਮਖ. ਸ਼ਤ (ਸੌ) ਮਖ (ਯਗ੍ਯ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ. ਸਤਕ੍ਰਤੁ.

ਸ਼ਤਮਨ੍ਯੁ. ਦੇਖੋ, ਸਤਮੰਨੁ.

ਸਤਮਾਸਾ, ਸਤਮਾਹਾ. ਵਿ. ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ। ੨ ਸੱਤ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ.

ਸਤਮੁਖ, ਸਤਮੁਖੀ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ਤਘ੍ਨੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੈਂਕੜੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ. ਸੌ ਤਰ੍ਹਾਂ.

ਸਤਮੌਰ. ਸੰ. ਸ਼ਤਮੌਲਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ (ਅਨੰਤ) ਮੁਕੁਟ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਭੌਮਾਸੁਰ. ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਤਾਜ ਖੋਹਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ. "ਜਿਹ ਕੂਦ ਕਿਲੈਂ ਸਤਮੌਰ ਮਰ੍ਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਭੌਮਾਸੁਰ.

ਸਤਮੰਨੁ. ਸੰ. ਸ਼ਤਮਨ੍ਯੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌ ਮਨ੍ਯੁ (ਯਗ੍ਯ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤਕ੍ਰਤੁ. "ਸਤਮੰਨੁ ਅਵਿਲੋਕ੍ਯੋ ਜਬਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਵਡਾ ਕ੍ਰੋਧੀ. ਮਨ੍ਯੁ ਦਾ ਅਰਥ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਹੈ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਲੂ.

ਸਤਯੁਗ. ਦੇਖੋ, ਯੁਗ.

ਸਤਰ. ਅ਼ سطر ਸਤ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੇਖਾ. ਲੀਕ। ੨ ਪੰਕ੍ਤਿ. ਲਿਖੀਹੋਈ ਅੱਖਰ ਰੇਖਾ। ੩ ਸੰ. ਸਪ੍ਤਤਿ. ਸੱਤਰ—੭੦। ੪ ਅ਼ ستر ਪਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰ. ਸ੍ਤ੍ਰੀ। ੫ ਵਿ—ਮਸਤੂਰ. ਗੁਪਤ. ਪੋਸ਼ੀਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਤਰਿ। ੬ ਸੰ. सत्तर. ਅਤਿ ਉੱਤਮ. ਬਹੁਤ ਹੱਛਾ। ੭ ਸੰ. स्तर. ਸ੍ਤਰ. ਥਰ. ਤਹਿ. ਪਰਤ। ੮ ਸੇਜਾ. ਬਿਸਤਰ.

ਸਤਰ ਦੋਇ. ਦੇਖੋ, ਸਤਰਿਦੋਇ.

ਸਤਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਤ੍ਰਸਨ. ਡਰਨਾ। ੨ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋਣਾ। ੩ ਸਤ਼ਰ ਹੋਣਾ. ਕਾਹਲੀ ਕਰਨੀ। ੪ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ। ੫ ਕੁੜ੍ਹਨਾ.

ਸਤਰਿ. ਸੰ. ਸਪ੍ਤਤਿ. ਸੱਤਰ—੭੦। ੨ ਗੁਪਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤਰ ੫. "ਸਤਰਿ ਕਾਬਾ ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਗੁਪਤ ਕਾਬਾ ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ.

ਸਤਰਿ ਸੈਇ. ਸਪ੍ਤਤਿ ਸ਼ਤ. ਸੱਤਰ ਸੌ. "ਸਤਰਿ ਸੈਇ ਸਲਾਰ ਹੈ ਜਾਕੇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਸੱਤਰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਰਦਾਰ ਅਥਵਾ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਨੰਤ ਹੈ. ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੀ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਆਪਣੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਭੇਜਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ ਪਾਰਾ ੪, ਸੂਰਤ ਆਲ ਇ਼ਮਰਾਨ ੩, ਰੁਕੂਅ਼ ੧੩. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਰ.

ਸਤਰਿਦੋਇ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਸਪ੍ਤਤਿ. ਬਹੱਤਰ—੭੨. "ਸਤਰਿ ਦੋਇ ਭਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਯੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਬਹੱਤਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾੜੀਆਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਰੂਪ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ. ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਰ.

ਸਤਰੂਪਾ. ਸੰ. ਸ਼ਤਰੂਪਾ. ਸ਼ਤ (ਸੈਂਕੜੇ) ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਰੂਪ, ਐਸੀ ਸ੍ਵਯੰਭੂ ਮਨੁ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਮਨੁ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਸ਼ਤਰੂਪਾ ਰਚੀ. ਇਸ ਜੋੜੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਸਾਰਰਚਨਾ ਕੀਤੀ. "ਪੂਰਬ ਬਿਧਿ ਤੇ ਮਨੁ ਸਤਰੂਪਾ। ਨਰ ਤਿਯ ਉਪਜੇ ਗੁਣਨ ਅਨੂੱਪਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਮਨੁ.

ਸਤਰੋਹਣਿ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਨਾੜੀ ਚਕ੍ਰ.

ਸਤਰੰਗੀਆ. ਵਿ—ਸੱਤ ਰੰਗ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ, ਜੋ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਰੰਗ ਰਖਦਾ ਹੈ। ੩ ਕਠਫੋੜਾ ਪੰਛੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੰਭ ਸਤਰੰਗੇ ਹੋਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਕਠਫੋੜਾ.

ਸ਼ਤ਼ਰੰਜ. ਅ਼ شطرنج ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ (ਸਮੁੰਦਰ) ਰੰਜ (ਫ਼ਿਕਰ). ਜੋ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰਕੇ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇ. ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇੱਕ ਖੇਡ. ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ਸ਼ਰੰਗ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਛੀ ਰੰਗ. ਛੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਹਰੇ (ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਵਜ਼ੀਰ, ਫੀਲਾ, ਘੋੜਾ, ਰੁਖ ਅਤੇ ਪਿਆਦਾ) ਹੋਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਇਹ ੬੪ ਖਾਨਿਆਂ ਦੀ ਬਿਸਾਤ ਉੱਪਰ ਖੇਡੀਦਾ ਹੈ. ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਸੋਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਮੁਹਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਜੇਹੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁਚ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਚਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਬਾਜੀ ਮਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਸਤਰੰਜ ਬਾਜੀ ਪਕੈ ਨਾਹੀ, ਕਚੀ ਆਵੈ ਸਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਪੱਕੀ ਸਾਰੀ.

ਸ਼ਤ਼ਰੰਜੀ. ਫ਼ਾ شطرنجی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਬਿਛਾਉਣਾ. ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸ਼ਤ਼ਰੰਜ ਦੇ ਖਾਨੇ ਬਣੇ ਹੋਣ। ੨ ਹੁਣ ਦਰੀਮਾਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਤਰੰਜੀ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਹੋ ਗਈ ਹੈ. "ਜਾਜਮ ਅਰੁ ਸਤਰੰਜੀ ਸੰਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਤਲਜ. ਦੇਖੋ, ਸਤਦ੍ਰਵ.

ਸਤਲਾਣੀ. ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਥਾਂ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਭਾਈ ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੰਤ ਹੋਏ. ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪੁਰਦ ਭਾਈ ਬਸਤੀਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਈ ਕ੍ਰਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਵਡੀ ਰੌਨਕ ਦਿੱਤੀ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀਤੋੜ ਸਿੰਘ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਮਾਝੇ ਦੇਸ ਅਤੇ ਲਾਟ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮਹੰਤ ਕਿਰਪਾ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਮਰਜਾਦਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਆਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹੰਤੀ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋਣਾ ਪਿਆ. ਹੁਣ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੱਥ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂਸਰ ਸਤਲਾਨੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂਸਰ ਸਤਲਾਣੀ.

ਸਤਲੁਜ. ਦੇਖੋ, ਸਤਦ੍ਰਵ.

ਸਤਵ. ਸੰ. ਸ੍ਤਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਵਡਿਆਈ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼.

ਸਤਵਨ. ਸੰ. ਸ੍ਤਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤੁਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਕਰਨੀ.

ਸ਼ਤਵਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ.

ਸਤਵਾਦੀ. ਸੰ. सत्यवादिन्. ਵਿ—ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ.

ਸਤਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੱਤਵਾਰ.

ਸਤਵਾਰਾ / **ਸਤਵਾੜਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਦਿਨ (ਵਾਰ) ਦਾ ਸਮਾ. ਹਫ਼ਤਾ. ਸਪ੍ਤਾਹ. Week. ਦੇਖੋ, ਸੱਤਵਾਰ.

ਸਤਵੰਜਾ. ਸਪ੍ਤਪੰਚਾਸ਼ਤ. ਪਚਾਸ ਉੱਤੇ ਸੱਤ—੫੭.

ਸਤਵੰਤ / **ਸਤਵੰਤਾ** } ਵਿ—ਸਤ (ਯਤ) ਵਾਲਾ. ਜਤੀ। ੨ ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤੀ. ਸੱਚ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ.

ਸਤਵੰਤਾਸਾੜਾ. ਵਿ—ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦਾ ਪਲਾਸਦੰਡ (आशाढ) ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਤੀ. ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ. "ਸਭ ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਸਿ ਕਰਦਿਤੀਓ ਸਤਵੰਤਾਸਾੜਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨, ਮ: ੫)

ਸਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਤਹ ਅਤੇ ਸੱਤਾ.

ਸਤਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਤਾਪਨ. ਸੰਤਪ੍ਤ ਕਰਨਾ. ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ। ੨ ਖਿਝਾਉਣਾ। ੩ ਦੁਖਾਉਣਾ. "ਜੀਅ ਜੰਤ੍ਰ ਨ ਸਤਾਵਉ ਗੋ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸਤਾਈ / **ਸਤਾਈਸ** } ਸਪ੍ਤਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਵੀਹ ਉੱਪਰ ਸੱਤ—੨੭.

ਸਤਾਈਸ ਨਛਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਛਤ੍ਰ.

ਸਤਾਈਸ ਯੋਗ. ਦੇਖੋ, ਯੋਗ ੧੫.

ਸਤਾਸੀ. ਸਪ੍ਤਾਸ਼ੀਤਿ. ਅੱਸੀ ਉੱਪਰ ਸੱਤ—੮੭.

ਸਤਾਗਲ. ਸੰ. शपथ—आङ्गुलीक—ਸ਼ਪਥ ਆਂਗੁਲੀਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾਪਤ੍ਰ ਉੱਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜਾ ੫. "ਸਚ ਲਹਿਣਾ ਕੂੜ ਦੇਵਣਾ, ਖਤ ਸਤਾਗਲ ਲਿਖ ਦੇਵਾਯਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸਤਾਗਾਮਿਨੀ. ਸ਼ਤਦ੍ਰੁ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸਤਗਾਮਨਿ ਅਤੇ ਸਤਦ੍ਰਵ.

ਸਤਾਣ / **ਸਤਾਣਾ** / **ਸਤਾਣੀ** } ਵਿ—ਤ੍ਰਾਣ ਸਹਿਤ. ਰਖ੍ਯਾ ਸਹਿਤ। ੨ ਤਨ (तन्) ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਫੈਲਾਉਣਾ, ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ, ਆਸਰਾ ਦੇਣਾ, ਆਦਿਕ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਤਾਣਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਰੱਛਕ, ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਯੋਗ੍ਯ. ਵਿਸਤੀਰਣ. ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਬਲ (ਤਾਣ) ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਸੰਤ ਹਮਾਰੀ ਓਟ ਸਤਾਣੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਸਚ ਕੋਟ ਸਤਾਣੀ ਨੀਵਦੇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੩ ਫ਼ਾ. ਸਿਤਾਂ (ਅਸਥਾਨ) ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਮਰਗਸਤਾਣੀ ਚਿਤਿ ਧਰ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਮਰਗਿਸਤਾਂ (ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਭੂਮਿ) ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖ.

ਸਤਾਦਹ. ਫ਼ਾ ستاده ਵਿ—ਅਸਤਾਦਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਖੜਾ. ਖਲੋਤਾ.

ਸਤਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੈਤਾਨ। ੨ ਫ਼ਾ ستان ਸਿਤਾਂ. ਅਸਥਾਨ. ਜਗਾ. ਥਾਂ.

ਸਤਾਨਵਾਂ. ਵਿ—ਸਪ੍ਤਨਵਤਿਤਮ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Seventyninth. ਦੇਖੋ, ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ.

ਸਤਾਨਵੇ. ਸਪ੍ਤਨਵਤਿ. ਨੱਵੇ ਉੱਪਰ ਸੱਤ—੯੭। ੨ ਸਤਾਨਵੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਆਵਨਿ ਅਠਤਰੈ.

ਸਤਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਤਾਉਣਾ. "ਜਬ ਤੋ ਕੋ ਦਿਜ ! ਕਾਲ ਸਤੈ ਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬)

ਸਤਾਨੰਦ. ਸੰ. शतानन्द. ਵਿ—ਸੈਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹਲ੍ਯਾ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਗੋਤਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ। ੩ ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ। ੪ ਵਿਸਨੁ। ੫ ਕ੍ਰਿਸਨ। ੬ ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਰਥ.

ਸਤਾਬ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਤਾਬ.

ਸਤਾਬਦ. ਸੰ. ਸ਼ਤਾਬ੍ਦ. ਵਿ—ਸ਼ਤ (ਸੌ) ਅਬ੍ਦ (ਸਾਲ). ਸਦੀ. ਸੌ ਵਰ੍ਹਾ.

ਸਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਤਾਰ। ੨ ਅ਼ ستار ਸੱਤਾਰ. ਵਿ—ਪੜਦਾ ਢਕਣ ਵਾਲਾ. "ਸਿਫਤ ਕਹਾਰ ਸਤਾਰ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਦੋਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. शतार. ਸ਼ਤ (ਸੌ) ਆਰ (ਦੰਦੇ) ਵਾਲਾ. ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕ੍ਰ। ੪ ਵਜ੍ਰ.

ਸਤਾਰਾ. ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਹਰ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ਵਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਸਤਾਰੇ ਦਾ ਕਿਲਾ ਵੱਡਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ. "ਗੇਰੇ ਬਿਖਮ ਸੁ ਦੁਰਗ ਸਤਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਿਤਾਰਾ.

ਸਤਾਰਾਂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਅਤੇ ਦਸ਼. ਸਪ੍ਤਦਸ਼—੧੭.

ਸਤਾਰਾਂ ਦੇਵਤਾ. ਦੇਖੋ, ਵੈਦਿਕ ਦੇਵਤੇ.

ਸਤਾਵਨ. ਸਪ੍ਤਪੰਚਾਸ਼ਤ. ਪੰਜਾਹ ਉੱਪਰ ਸੱਤ—੫੭। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਸਤਾਨਾ. ਸਤਾਉਣਾ. ਸੰਤਾਪ ਦੇਣਾ. "ਮੋਕੋ ਕਹਾ ਸਤਾਵਹੁ ਬਾਰ ਬਾਰ?" (ਬਸੰ. ਕਬੀਰ)

ਸਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਜਗਾ ਯ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਆਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਤ੍ਯ ਦੀ ਥਾਂ ਸਤਿ, ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਤ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯ ਸ਼ਬਦ. ਸਤ੍ਯਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾਪੁਰਖੁ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੱਚ. ਮਿਥ੍ਯਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. "ਆਪਿ ਸਤਿ, ਕੀਆ ਸਭ ਸਤਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. "ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕੋ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੁਖਿ ਸੰਚਹੁ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ੪ ਵਿ—ਸਦ. ਉੱਤਮ. "ਦੂਰ ਕਰੈ ਸਤਿਬੈਦ ਰੋਗ ਸੰਨਿਪਾਤ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤਾ. ਸ਼ਕਤਿ. "ਗੁਰੁਮਤਿ ਸਤਿ ਕਰ ਚੰਚਲ ਅਚਲ ਭਏ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੬ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ. ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਸਮਝ. "ਨਾ ਸਤਿ ਮੂਡ ਮੁਡਾਈ ਕੇਸੀ, ਨਾ ਸਤਿ ਪੜਿਆ ਦੇਸ ਫਿਰਿਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੭ ਵ੍ਯ—ਯਥਾਰਥ. ਸਹੀ. ਠੀਕ. "ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਹੁ." (ਸਾਰ ਮ: ੪)

ਸਤਿਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤਾ। ੨ ਵਿ—ਸਤ੍ਯ ਰੂਪ. ਸਤ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ.

ਸਤਿ ਆਦਿ. ਵਾ—ਸਤ੍ਯ ਆਦਿ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ. "ਸਤਿ ਆਦਿ ਭਾਵ ਰਤੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

ਸਤਿ ਸਬਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ. ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ. "ਸਤਿ ਸਬਦ ਦੇ ਮੁਕਤ ਕਰਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਤ੍ਯੋਪਦੇਸ਼. ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼। ੩ ਵਿ—ਸੱਚਾ ਵਾਕ੍ਯ.

ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਕ੍ਸ਼ਣ. ਸਤ੍ਯਰੂਪ ਕਰਤਾਰ. "ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ਰਿਦੈ ਜਿਨਿ ਮਾਨਿਆ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਤਿਸੰਗ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸੰਗ.

ਸਤਿਸੰਗਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸੰਗਤਿ. "ਸੋ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਜਾਨਿਯੇ ਜਹਾਂ ਵਿਵੇਕ ਵਿਚਾਰ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਧ ਸੰਗ.

ਸਤਿਸੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਯਸੰਧ. "ਕਾਲੁ ਸੁਤ ਸਤਿਸੰਧ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ[1]. ਵਾ—ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜੈਕਾਰ ਧੁਨਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਤ੍ਯ ਹੈ ਸਾਰੀ ਵਿਭੂਤੀ ਦਾ ਪਤੀ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. ਕਾਰਯਾਂ ਦਾ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹ ਮੰਗਲਕਾਰੀ ਪਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਕੂਚ ਅਤੇ ਝਟਕਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵੇਲੇ ਖਾਲਸਾ "ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ" ਗਜਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਕਈ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਭੀ ਇਸ ਪਦ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ.

ਸਤਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸਤਕ ੨-੩.

ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ. ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਇੱਕ ਰਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜਗਤਕਰਤਾ.

ਸਤਿਕਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਤਕਾਰ ਪੂਰਵਕ, ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਕਰਕੇ. "ਤਿਸੁ ਗੁਰ ਕਉ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮੁਖਿ ਸੰਚਹੁ." (ਮਲਾ ਮ: ੪)

ਸਤਿਗੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤਗੁਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ. "ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਗੁਰੁ ਨਹੀ ਕੋਈ, ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩)

ਸਤਿਗੁਰਏ. ਦੇਖੋ, ਸਤਗੁਰ ਏ. "ਸਤਿਗੁਰਏ ਨਮਹ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ, ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ. "ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਵਿ—ਸਤ੍ਯ, ਗੁਰੁ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ (ਪ੍ਰਸਾਦਿਨ੍).

ਸਤਿਗੁਰਿ. ਸਦਗੁਰੂ ਨੇ. "ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਚੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਸਤਿਗੁਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਤਗੁਰ. "ਜਿਸੁ ਮਿਲਿਐ ਮਨਿ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ." (ਗਉ ਮ: ੪) "ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਐਸਾ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਸਭਸੈ ਲਏ ਮਿਲਾਇ ਜੀਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧, ਜੋਗੀਅੰਦਰਿ) "ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ." (ਮ: ੧, ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ ਸਤਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ. "ਸਤਿਗੁਰੁਸੰਤ ਮਿਲੈ ਸਾਂਤਿ ਪਾਈਐ." (ਸਾਰੰ ਮ: ੪)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਵਡਭਾਗੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੪).

ਸਤਿਜਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ। ੨ ਸਤ੍ਯਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਪ। ੩ ਸਪਤਸਤੀ ਦਾ ਜਾਪ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸਈ. "ਰਰੈਂ ਨਾਮ ਸਤਿਜਾਪ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਤਿਜੁਗ. ਦੇਖੋ, ਸਤਜੁਗ ਅਤੇ ਯੁਗ.

ਸਤਿਜੁਗਿ. ਸਤ੍ਯਯੁਗ ਵਿੱਚ. "ਸਤਿਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਸਤਿਨਾਮ, ਸਤਿਨਾਮੁ[2] ਸੰਗ੍ਯਾ—"ਸਤਿ" ਇਹ ਨਾਮ, ਅਥਵਾ ਸਤ੍ਯ ਹੈ ਨਾਮ. ਅਰਥਾਤ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਕਿਰਤਮਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਵਾ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾਪੂਰਬਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਸਤਿਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਸੁਖਦਾਈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਜਪਿ ਮਨਿ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿਨਾਮੁ." (ਧਨਾ. ਮ: ੪)

ਸਤਿ ਨਿਰਤਿ. ਸੰ. सत्यानृत—ਸਤ੍ਯਾਨ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੈਣ ਦੇਣ. ਵਣਿਜ. ਵਪਾਰ. ਸੱਚ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰਿਤ (ਝੂਠ) ਮਿਲਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਤਿ ੬.

ਸਤਿਪਦਾਰਥ, ਸਤਿਪਦਾਰਥੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. "ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿਧਰੈ ਗੁਰ ਆਗੈ ਸਤਿਪਦਾਰਥੁ ਪਾਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ।

ਸਤਿਪੁਰਖੁ. सत्यपुरुष. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਰਮਾਤਮਾ. "ਸਤਿਪੁਰਖੁ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਸਤਪੁਰਖ. "ਸਤਿਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸਤਿਬਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰਬਾਣੀ। ੨ ਵਿ—ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ.

ਸਤਿਵਾਦੀ. ਵਿ—सत्यवादिन्. ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. "ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿਵਾਦੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੪)

ਸਤਿਵਿਸ੍ਰਾਸ. ਸੰ. सद्विश्वास. ਸੱਚਾ ਯਕੀਨ. ਮਿਥ੍ਯਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਰੇਤੇ ਵਿੱਚ ਖੰਡ ਸਮਝਣਾ ਮਿਥ੍ਯਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਹੈ, ਅਤੇ ਖੰਡ ਨੂੰ ਖੰਡ ਜਾਣਨਾ ਸਤਿਵਿਸ੍ਰਾਸ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਿਸ੍ਰਾਸ.

---

[1] "ਸਾਲ ਹੈ ਸੁਰਾਰਿਨ ਕੋ ਪਾਲ ਅਸੁਰਾਰਿਨ ਕੋ
ਪਾਲ ਭਕ੍ਤ, ਜਾਲਨ ਕੋ, ਸੁਖਦ ਰਸਾਲ ਹੈ,
ਤਾਲ ਜਨ ਹੰਸਨ ਕੋ ਗਾਲਕ ਕੁਬੰਸਨ ਕੋ,
ਭਾਲ ਹੈ ਸੁਬੰਸਨ ਕੋ ਹੋਤ ਦਰਹਾਲ ਹੈ,
ਬਾਲ ਹੈ ਸੁਮੇਰ ਹਰਿ ਤਾਂਕੋ ਰਛਪਾਲ ਹੈ ਸੁ,
ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਨਾਲ ਹੈ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਹੈ,
ਲਾਲ ਹੈ ਹਿਯੇ ਕੋ ਤਯੋਂਹੀ ਦਾਲ ਹੈ ਕਿਯੇ ਜੋ ਖੋਟ
ਘਾਲ ਹੈ ਅਗੁਨ ਕਾਲ ਸਤਿਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਹੈ." (ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ)

[2] ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇਵਲ "ਸਤਿ" ਹੈ. ਨਾਮ ਸ਼ਬਦ ਇਦੰਤਾ ਬੋਧਕ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਹਰਿਨਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮ ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ.

ਸਤਿਵੰਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤਵੰਤ.

ਸਤੀ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਰੂਪ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਸਤੀ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਸਤ੍ਯਵਕਤਾ. ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਨੇ ਝੂਠ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤ੍ਯਾਗ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੁਕਤਾ. "ਮੁਖ ਕਾ ਸਤੀ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ੩ ਦਾਨੀ. ਉਦਾਰਾਤਮਾ. "ਸਤੀਆ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਉਪਜੈ ਦੇਣੈ ਕੈ ਵੀਚਾਰਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੪ ਸੰਜਮੀ. ਸੰਤੋਖੀ. "ਅਸੰਖ ਸਤੀ, ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰੁ." (ਜਪੁ) ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਗਉਤਮ ਸਤੀ ਸਿਲਾ ਨਿਸਤਰੀ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਗੋਤਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਹਲ੍ਯਾ। ੬ ਸੰ. सती. ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਬਿਨ ਸਤ ਸਤੀ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਨਾਰਿ?" (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਭੀ ਸੋ ਸਤੀਆਂ ਜਾਣੀਅਨਿ ਸੀਲ ਸੰਤੋਖਿ ਰਹੰਨਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

੭ ਮਨਹਠ ਨਾਲ ਮੋਏ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. ਸਹਗਾਮਿਨੀ. "ਸਤੀਆਂ ਸਉਤ ਟੋਭੜੀ ਟੋਏ." (ਭਾਗੁ) ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤੀ ਹੋਣਾ ਵਡਾ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਹੈ. ਪਾਰਾਸ਼ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪਤੀ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਤਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਸੁਰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਤਨੇ ਪਤੀ ਦੇ ਰੋਮ ਹਨ. ਐਸੀ ਹੀ ਆਗ੍ਯਾ ਦਕ੍ਸ਼ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ— "ਸਤੀਆ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਜੋ ਮੜਿਆ ਲਗਿ ਜਲੰਨਿ। ਨਾਨਕ ਸਤੀਆ ਜਾਣੀਅਨਿ ਜਿ ਬਿਰਹੇ ਚੋਟ ਮਰੰਨਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜਬਰਨ ਚਿਤਾ ਵਿੱਚ ਮੁਰਦੇ ਨਾਲ ਫੂਕ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਤੁਜ਼ਕ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਉਰ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਪੂਤ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਕ਼ਬਰ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਸਨ.

ਰਾਜਾ ਰਾਮਮੋਹਨ ਰਾਇ, ਬ੍ਰਹਮਸਮਾਜ ਦੇ ਬਾਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਲਾਰਡ ਬੈਂਟਿੰਕ (W. Bentinck) ਨੇ ੪ ਦਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੨੯ ਨੂੰ ਸਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ.[1] ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸਤੀ ਦੀ ਬੰਦੀ ਸਨ ੧੮੪੭ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ।

੮ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਮਹਾਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੭ ਅਧ੍ਯਾਯ ੩੦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਾਲਿਕਾ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸਤੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਮਹਾਦੇਵ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇਖਕੇ ਜੱਗਕੁੰਡ ਵਿੱਚ ਡਿਗਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ, ਤਦ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਆਕੇ ਦਕ੍ਸ਼ ਦਾ ਜੱਗ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਰ ਮੋਹ ਦੇ ਵਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਤੀ ਦੀ ਲੋਥ ਨੂੰ ਅਗਨਿਕੁੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਕੰਨ੍ਹੇ ਤੇ ਰੱਖ ਲੀਤਾ, ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਬਿਨਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦੇ ਫਿਰਨ ਲੱਗਾ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਸਤੀ ਦੀ ਲੋਥ ਦਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਹਾਲ ਦੇਖਕੇ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕ੍ਰ ਨਾਲ ਲੋਥ ਦੇ ਅੰਗ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਜਿਸ ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਤੀ ਦੇ ਅੰਗ ਡਿੱਗੇ, ਉਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੀਰਥ ਮੰਨੇ ਗਏ. ਤੰਤ੍ਰਚੂੜਾਮਣਿ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਤੀ ਦੇ ਅੰਗ ੫੧ ਥਾਂ ਡਿੱਗੇ ਹਨ ਜੋ "ਸ਼ਕ੍ਤਿਪੀਠ" ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ— ਹਿੰਗਲਾਜ—ਤਾਲੂਆ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਥਾਂ, ਜ੍ਵਾਲਾ ਮੁਖੀ—ਜੀਭ, ਵੈਦ੍ਯ ਨਾਥ—ਛਾਤੀ, ਵਿਰਜਾ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ—ਧੁੰਨੀ, ਗੰਡਕੀ—ਗਲ੍ਹਾਂ, ਨੈਣਾਂਦੇਵੀ—ਨੇਤ੍ਰ, ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ—ਗਿੱਟੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੈਲ—ਗਰਦਨ, ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ—ਕੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ, ਸ਼੍ਰੀਪਰਵਤ—ਅੱਡੀ, ਪ੍ਰਭਾਸ—ਢਿੱਡ, ਕਾਮਾਖ੍ਯਾ—ਭਗ, ਆਦਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਪੀਠਾਂ ਅਥਵਾ ਦੇਵੀ ਪੀਠਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇਵੀਗੀਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ੭੨ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ੧੦੮ ਹੈ. ੯ ਸੰ. ਸ਼ਤੀ (शति). ਸੈਂਕੜਾ. ਸੌ ਦਾ ਸਮੂਹ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸਈ.

ਸਤੀਤ੍ਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਧਰਮ. ਸਤੀਪੁਣਾ.

ਸਤੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹਤੀਰ.

ਸਤੀ ਰੰਨੀ ਘਰੇ ਸਿਆਪਾ. (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਸ਼ਤ (ਸੈਂਕੜੇ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਿਆਪਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੱਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ (ਦਾਦੀ, ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਭਰਜਾਈ, ਵਹੁਟੀ, ਪੁਤ੍ਰੀ, ਨੂੰਹ) ਹੋਣ ਨਾਲ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਸੁਖ, ਪਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਿਆਪਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਦਾ ਸਿਆਪਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੪ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਤੀ ਰੰਨੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ स्त्रैणागार ਹੈ. ਸ੍ਤ੍ਰੈਣ (ਇਸਤ੍ਰੀਜਿਤ) ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਸਿਆਪਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਸਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ. "ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ ਤੇਤਾ ਜਗੀ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤੁ. ਸ੍ਤਵ. ਸ੍ਤੁਤਿ. ਜਸ. "ਸਤੁ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਰਵਿ ਲੋਇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ (ਦੇਵਲੋਕ) ਵਿੱਚ ਆਪ ਦਾ ਜਸ ਪ੍ਰਗਟਿਓ। ੩ ਸੰ. ਸਤ੍ਰ. ਦਾਨ. "ਸਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਸਤੁ ਕਮਾਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਸਤੀ (ਦਾਨੀ) ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਸਤੁਤਿ. ਸੰ. स्तुति—ਸ੍ਤੁਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼. ਵਡਿਆਈ. "ਸਿਮਰਤ ਸਤੁਤਿ ਬਖਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਤੁਤਿ ਵ੍ਯਾਜ ਨਿੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਉਸਤਤਿ ਵ੍ਯਾਜ ਨਿੰਦਾ ਅਤੇ ਵ੍ਯਾਜਨਿੰਦਾ.

ਸਤੂਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਰੂਰ.

ਸਤੁਲ. ਵਿ—ਸਮਾਨ. ਤੁਲ੍ਯ. "ਏਕਸੇ ਸਤੁਲ ਹੈਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਤੂਵਾ, ਸਤੂਆ ਸੰ. ਸਕ੍ਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤੂ. ਜੌਂ ਆਦਿਕ ਅੰਨ ਭੁੰਨਕੇ ਪੀਠਾ ਹੋਇਆ ਆਟਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਜਾਂ ਲੂਣ ਮਿਲਾਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਨਰਮ ਕਰਕੇ ਖਾਈਦਾ ਹੈ. "ਲੈ ਸਤੂਆ ਪਤਿ ਓਰ ਸਿਧਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੯)

ਸਤੂਤ. ਫ਼ਾ شهتوت ਸ਼ਹਤੂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਤੂਤ. ਪਿਉਂਦੀ ਤੂਤ। ੨ ਤੂਤ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਖਟਮਿਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਉੱਤਮ ਬਣਦਾ ਹੈ. L. Morus Atropurpurea.

ਸਤੂਨ. ਫ਼ਾ ستون ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥੰਭਾ. ਸੁੰਭ. ਥਮਲਾ.

---

[1] ਦੇਖੋ, Regulation XVII of 1829.

ਸਤੂਪ. ਸੰ. स्तूप. ਸੰਗਯਾ—ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ। ੨ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਕਲਸ। ੩ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਨਾਰਾ. ਕੀਰਤਿਸਤੰਭ.

ਸਤੂਯਮਾਨ. ਸੰ. ਸ੍ਤੂਯਮਾਨ. ਵਿ—ਵਡਿਆਇਆ ਹੋਇਆ. ਉਸਤਤਿ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. "ਹੋਯ ਸਤੂਯਮਾਨ ਚਲ ਆਵਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਤੇ. ਵਿ—ਸਤਰੂਪ. "ਬੇਣੀ ਤ ਸੰਗਮੁ ਸਤ ਸਤੇ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਪਰਮ ਸਤਜ ਸੰਗਮ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਤੇਯ.

ਸਤੇਇ, ਸਤੇਈ, ਸਤੇਯ ਸੰ. ਸ੍ਤੇਯ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਰੀ. "ਪੰਡਿਤ ਪਹਰੂ ਕਰਹਿ ਸਤੇਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਤੈ. ਸੱਤੇ ਨੇ. ਦੇਖੋ, ਸੱਤਾ ੪.

ਸਤੋਗੁਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸਤ੍ਵਗੁਣ. ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਗੁਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸ਼ਾਂਤਿ, ਦਯਾ, ਦਾਨ, ਖਿਮਾ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਆਦਿ ਹੈ.

ਸਤੋਤ੍ਰ. ਸੰ. स्तोत्र. ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਗੀਤ. ਅਸਤੋਤਰ.

ਸਤੰਭ, ਸਤੰਭਾ ਸੰ. ਸ੍ਤੰਭ. ਥਮਲਾ. ਸਤੂਨ। ੨ ਸ੍ਤੰਭਨ (ਜੜ੍ਹ ਹੋਣ) ਦਾ ਭਾਵ. "ਭਯੋ ਸਤੰਭਾ ਚਲਤ ਨ ਪਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਰੁਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰੁਕਾਵਟ.

ਸੱਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤ, ਸਤਿ ਅਤੇ ਸਤਜ। ੨ ਸਪ੍ਤ. ਸਾਤ। ੩ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸੁਤ ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਕਈ ਥਾਂ ਸੱਤ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਸਭ ਅਰਜਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਸੱਤ ਸ਼ਬਦ ਪੁਨਦੇਹੁ." (੧੪੫) ਚਾਹੀਏ ਅਰਜਨ ਸੁਤ. ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ. ਦੇਖੋ, ਸੱਤਰਿ.

ਸੱਤ ਆਕਾਸ ਪਾਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ.

ਸੱਤ ਅਜੂਬੇ. ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਯਾਨ ਹਿਤ ਇੱਥੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਸੱਤ ਪੁਰਾਣੇ ਅਜੂਬੇ—

(੧) ਮਿਸਰ ਦੇ ਤ੍ਰਿਕੋਨ ਮੀਨਾਰ (Pyramids of Egypt) ਜੋ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਤੋਂ ਜਾਦਾ ਪੁਰਾਣੇ ਹਨ.

(੨) ਬਾਬੀਲੋਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਲਕਾ ਸੀਮਿਰਾਮਿਸ ਦੇ ਝੂਲਣੇ ਬਾਗ਼ (Hanging Gardens of Semiramis, at Babylon);

(੩) ਐਫੀਸਸ (ਯੂਨਾਨ) ਵਿੱਚ ਦੀਆਨਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਮੰਦਿਰ (Temple of Diana, at Ephesus);

(੪) ਯੂਨਾਨੀ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਦਾ ਬੁਤ (Statue of Zeus, by Pheidias, at Athens);

(੫) ਹੈਲੀਕਾਰਨੇਸਸ (ਯੂਨਾਨ) ਵਿੱਚ ਕਾਰੀਆ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੌਸੋਲੁਸ ਦਾ ਮਕਬਰਾ (Mausoleum at Halicarnassus);

(੬) ਰੋਡੀਜ਼ (ਯੂਨਾਨ) ਵਿੱਚ ਸੂਰਯ ਦੇਵ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੁਤ (Colossus, at Rhodes);

(੭) ਸਿਕੰਦ੍ਰੀਆ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨੀਘਰ (ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ); (Pharos: Light house, at Alexandria);

(ਅ) ਸੱਤ ਨਵੇਂ ਅਜੂਬੇ—

(੧) ਸੈਲਿਸਬਰੀ ਮਦਾਨ (ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਸ੍ਟੋਨਹੈਂਜ ਦੇ ਪੱਥਰ (Stonehenge, in Salisbury Plain);

(੨) ਸਿਕੰਦ੍ਰੀਆ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਇਮਾਰਤਾਂ (Catacombs of Alexandria);

(੩) ਚੀਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕੰਧ (The Great Wall of China); (ਦੇਖੋ, ਕਹਕਹਾ ਦੀਵਾਰ)

(੪) ਪੀਸਾ (ਇਟਲੀ) ਦਾ ਸਲਾਮੀਦਾਰ ਮੀਨਾਰ (Leaning Tower of Pisa);

(੫) ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਈ ਛੱਤਾ ਮੰਦਿਰ ਜੋ ਨਿਰਾ ਚੀਨੀ (ਮਿੱਟੀ) ਦਾ ਹੀ ਉਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (Porcelain Temple of China);

(੬) ਕੁਸਤੁਨਤੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਸੋਫ਼ੀਆ ਦਾ ਗਿਰਜਾ (ਜੋ ਹੁਣ ਮਸਜਿਦ ਹੈ) (Church of St. Sophia at Constantinople);

(੭) ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੋਮਾ (ਇਟਲੀ) ਦਾ ਵੱਡਾ ਥੀਏਟਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ (Colosseum at Rome);

ਸੱਤ ਅੰਗ ਰਾਜਜ ਦੇ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਅੰਗ ੮ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਸੱਤ ਸਤਾਈ ਚੌਦਹ ਚਾਰ. (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਸਪ੍ਤ ਰਿਖਿ, ਸਤਾਈ ਨਛਤ੍ਰ, ਚੌਦਾਂ ਵਿਦਯਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮੁਕਤੀਆਂ.

ਸੱਤ ਸੁਹਾਗਣਾਂ. ਸੱਤ ਰਿਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਰਿਖੀ। ੨ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਸੁਹਾਗ ਵਾਲੀਆਂ ਸਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ.

ਸੱਤ ਸੁਧਾਂ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਤ ਹੋਸ਼. "ਧੀਰਯ ਬੁੱਧਿ ਬਿਬੇਕ ਬਲ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਔਸਰਬਾਤ। ਸਿੰਘਨ ਡਰ ਤੁਰਕਾਨ ਕੀ ਭੂਲਗਈ ਸੁਧ ਸਾਤ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਸੱਤ ਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਤ ਸੁਰ, ਸੁਰ ੪.

ਸੱਤ ਕੁਕਰਮ. ਨਿਰੁਕਤ ਦੇ ਨੈਗਮ ਕਾਂਡ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ— ਚੋਰੀ, ਵਿਭਚਾਰ, ਬ੍ਰਹਮਵੇੱਤਾ ਦਾ ਵਧ, ਗਰਭਹਤਯਾ, ਸ਼ਰਾਬਖੋਰੀ, ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਪਾਪ ਦੇ ਲੁਕੋਣ ਲਈ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ[1]। ੨ Seven deadly sins. ਦੇਖੋ, ਪਾਪ.

ਸੱਤ ਚਿਰਜੀਵੀ. ਦੇਖੋ, ਚਿਰਜੀਵੀ ੨.

ਸੱਤ ਧਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਧਾਰਾ.

ਸੱਤ ਪਾਪ. ਦੇਖੋ, ਸੱਤ ਕੁਕਰਮ.

[1] ਦੇਖੋ, ਨਿਰੁਕ੍ਤ ੬-੨੭.

ਸੱਤ ਪੁਰੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਸਤਪੁਰੀਆਂ.

ਸੱਤ ਪੰਜ ਨੌ ਲੱਗਾ ਰੱਖਣ. (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) (੭) "ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਟਹਲ ਸਤਿ ਤਪ ਗੁਣ—ਨਿਗ੍ਰੇਹ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਰਬ ਪਰ ਸਪ੍ਰ ਹੈਂ ਅੰਤਰ ਤੀਰਥ ਦੇਹ."

(੫) "ਯਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੰਤੋਖ ਜੁ ਧਾਰੈ ਔਰ ਵਿਰਾਗ ਨੰਮ੍ਰਤਾਵਾਨ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਲੋਭ ਮੋਹ ਕੋ ਸਹਿਤ ਹੰਕਾਰ ਕਰੈ ਸੋ ਹਾਨ."

(੯) ਨਵਧਾਭਕ੍ਰਿ. ਦੇਖੋ, ਨਵਧਾਭਗਤਿ.

ਸੱਤ ਭੂਮਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਭੂਮਿਕਾ.

ਸੱਤਮ. ਦੇਖੋ, ਸਤਮ.

ਸੱਤਰ. ਸਪ੍ਰਤਿ—੭੦.

ਸੱਤਰਿ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸੁਰਤਿ (ਸ੍ਰੁਤ—ਅਰਿ) ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਤਰਿ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਦੁਰਜੋਧਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈ ਅੰਤ ਸਬਦ ਅਰਿ ਦੇਹੁ। ਅਨੁਜ ਉਚਰ ਸੱਤਰਿ ਉਚਰ ਨਾਮ ਬਾਣ ਲਖ ਲੇਹੁ." (੧੫੫) ਦੁਰਯੋਧਨ ਦਾ ਵੈਰੀ ਭੀਮਸੇਨ, ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਅਰਜੁਨ, ਉਸ ਦੇ ਸੂਤ (ਰਥਵਾਹੀ) ਦਾ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਤੀਰ. ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਰਥਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਤੀਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਸੱਤ ਰਿਖੀ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਰਿਖੀ.

ਸੱਤ ਲਾਟਾ. ਅਗਨਿ ਦੀ ਸਪ੍ਰ ਸ਼ਿਖਾ—ਕਾਲੀ, ਕਰਾਲੀ, ਮਨੋਜਵਾ, ਲੋਹਿਤਾ, ਧੂਮ੍ਰਵਰਣਾ, ਉਗ੍ਰਾ ਅਤੇ ਦੀਪ੍ਰਾ.

ਸੱਤ ਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ.

ਸੱਤ ਵਾਰ. ਸਤਵਾਰੇ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਵਾਰ ੨੧. "ਆਦਿਤਜ, ਸੋਮ, ਭੌਮ, ਬੁਧ ਹੂੰ, ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ, ਸੁਕ੍ਰ, ਸਨੀਚਰ ਸਾਤੋਂ ਵਾਰ ਬਾਂਟ ਲੀਨ ਹੈ." (ਭਾਗੁਕ) ਆਦਿਤਜ. ਐਤ. ਅੰ. Sunday. ਫ਼ਾ. ਯਕਸ਼ੰਬਹ. ਅ. ਯੌਮੁਲ ਅਹਦ. ਸੋਮ. Monday. ਫ਼ਾ. ਦੋ ਸ਼ੰਬਹ. ਅ. ਯੌਮੁਲ ਅਸਨੈਨ. ਮੰਗਲ. ਭੌਮ. ਅੰ. Tuesday. ਫ਼ਾ. ਸਿਹ ਸ਼ੰਬਹ. ਯੌਮੁਲ ਸਲਾਸਾ, ਬੁੱਧ. ਅੰ. Wednesday. ਫ਼ਾ—ਚਹਾਰ ਸ਼ੰਬਹ. ਅ. ਯੌਮੁਲਅਰਬ. ਵੀਰ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ. Thursday. ਫ਼ਾ. ਪੰਜ ਸ਼ੰਬਹ. ਅ. ਯੌਮੁਲ ਖ਼ਮੀਸ. ਸੁਕ੍ਰ. ਅੰ. Friday. ਫ਼ਾ. ਜੁਮਾ. ਅ. ਯੌਮੁਲ ਅਦੀਨਹ. ਛਨਿੱਛਰ. ਸ਼ਨੈਸ੍ਰਰਵਾਰ. Saturday ਫ਼ਾ ਸੰਬਹ. ਅ ਯੌਮੁਲ ਸਬਤ.

ਸੱਤਾ. ਸੰ. ਸੱਤਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਹੋਂਦ, ਹਸ੍ਤੀ. ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਵਿਦਜ਼ਮਾਨਤਾ. ਮੌਜੂਦਗੀ। ੩ ਸ਼ਕਤਿ. ਸਾਮਰਥਜ। ੪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਰਬਾਬੀ. "ਦਾਨੁ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਵਸੀ ਸੋ ਸਤੇ ਦਾਣੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਇੱਕ ਵੇਰ ਸੱਤੇ ਅਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨੇ ਅਜੇਹਾ ਗ੍ਰਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੁਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਏ ਇਹ ਨਾ ਆਏ, ਤਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਬੁਲਾਉਣ ਗਏ, ਇਸ ਪੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਨਿਰਾਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਰਬਾਰੋਂ ਖਾਰਿਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੁਸ੍ਟੀ ਹੋ ਗਏ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਭਾਈ ਲੱਧੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਵਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਲੱਧਾ ਭਾਈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਰਾਸਿ ਦੇ ਪੰਦ੍ਰਵੇਂ ਅ: ਵਿੱਚ ਸੱਤੇ ਅਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣਾ ਲਹੌਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹੈ. "ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਰਾਇ ਬਲਵੰਡਿ ਤਥਾ ਸਤੈ ਡੂਮਿ ਆਖੀ." ਦੇਖੋ, ਬਲਵੰਡ.

ਸੱਤਾਸੱਤ. ਸਤਜ-ਅਸਤਜ. "ਲਿਖਿਜੇ ਸੱਤਾਸੱਤ ਵਿਚਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੱਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤਾਰ ੨.

ਸੱਤੂ. ਦੇਖੋ, ਸਤੂਆ.

ਸੱਤੇ ਰੋਹਣਿ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਨਾਤੀ ਚਕ੍ਰ.

ਸਤਜ. ਸੰ. सत्य. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਦਾ ਨਿਤਜ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ।[1] ੨ ਸਤਯੁਗ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ। ੪ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਸਾਰ। ੫ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸੱਤਵਾਂ ਲੋਕ। ੬ ਸੱਚ. ਝੂਠ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ੭ ਵਿ—ਯਥਾਰਥ. ਸਹੀ. ਠੀਕ.

ਸਤਜਸੰਧ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਾਇਦੇ ਦਾ ਪੂਰਾ। ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਇੱਕ ਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਚੌਪਈ ੨.

ਸਤਜਕਰਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤਿਕਰਤਾਰ.

ਸਤਜਪੁਰਸ. ਦੇਖੋ, ਸਤਿਪੁਰਖੁ.

ਸਤਜਪ੍ਰਤਿਗਜ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਤਜਸੰਧ.

ਸਤਜਭਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਸਤਭਾਮਾ ਅਤੇ ਪਾਰਜਾਤੁ.

ਸਤਜਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਸਤਬਚਨ.

ਸਤਜਵਤੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਵਸੁਰਾਜ (ਉਪਰਿਚਰ) ਦੀ ਕੰਨਜਾ, ਜੋ ਮੱਛੀ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਜਨਮੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਛੋਦਰੀ (ਮਤਸਜੋਦਰੀ) ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਰੂਪ ਉੱਤੇ ਪਰਾਸ਼ਰ ਰਿਖੀ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦ੍ਵੈਪਾਯਨ (ਜਿਸ ਦਾ ਫੇਰ ਵਜਾਸ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ) ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ. ਸਤਜਵਤੀ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨੇ ਵਿਆਹਕੇ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਅਤੇ ਚਿਤ੍ਰਾਂਗਦ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਛੀ ਦੀ ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਰਾਸ਼ਰ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਦੇਹ ਵਿੱਚੋਂ ਐਸੀ ਸੁਗੰਧ ਉਪਜੀ, ਜੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਕੋਹ ਤੀਕ ਫੈਲ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਾਉਂ ਯੋਜਨਗੰਧਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਰਿਚੀਕ। ੩ ਵਿ—ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ.

ਸਤਜਵਾਦੀ. ਦੇਖੋ, ਸਤਵਾਦੀ.

ਸਤਜ ਵਿਸ੍ਰਾਸ. ਦੇਖੋ, ਸਤਿਵਿਸ੍ਰਾਸ.

ਸਤਜ ਵ੍ਰਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤਬ੍ਰਤ। ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਇੱਕ ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ,

[1] "सत्यं नामोऽव्ययं नित्यमविकारी तथैव च." (ਮਹਾ ਭਾਰਤ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਪਰਵ, ਅ: ੧੬੨, ਸ਼: ੧੦)

ਜੋ ਹਰਿਸ਼ਚੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੁ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਸਤ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯਤਾ. ਸਚਾਈ। ੨ ਦੁਰਗਾ ਦੇਵੀ। ੩ ਸੀਤਾ ੪ ਵ੍ਯਾਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸਤ੍ਯਵਤੀ। ੫ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸਤ੍ਯਭਾਮਾ.

ਸਤ੍ਯਾਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸਤ੍ਯ-ਆਗ੍ਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਚਾ ਹਠ. ਕਿਸੇ ਸਤ੍ਯਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹਠ. ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੇ ਹਠ ਦਾ ਨਾਮ "ਅਪਾਗ੍ਰਹ" ਅਤੇ "ਮਿਥ੍ਯਾਗ੍ਰਹ" ਹੈ.

ਸਤ੍ਯਾਨਾਸ਼. ਸੱਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਭਾਵ—ਪੂਰੀ ਬਰਬਾਦੀ. ਸਰਵਨਾਸ਼.

ਸਤ੍ਯਾਨੰਦ ਅਗਨਿ ਹੋਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵ ਸਮਾਜ.

ਸਤ੍ਯਾਨ੍ਰਿਤ. ਸੱਚ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰਿਤ (ਝੂਠ)। ੨ ਭਾਵ—ਵਣਿਜ. ਦੁਕਾਨਦਾਰੀ.

ਸਤ੍ਯਾਰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਆਰਯਸਮਾਜ ਦੇ ਆਚਾਰਯ ਸਾਧੁ ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਦੇ ੧੨ ਸਮੁੱਲਾਸ ਹਨ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਰਯ—ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਮਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਸਨ ੧੮੭੫ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਹੈ. ਪਿਛਲੀਆਂ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸਤ੍ਯੰ. ਸੰ. ਛਾਂਦੋਗ੍ਯ ਉਪਨਿਸਦ ਦੇ ਪ੍ਰਪਾਠਕ ੮ ਖੰਡ ੩ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ—ਸਤ੍—ਤਿ—ਯੰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਸਤ੍ਯਰੂਪ. ਸੱਚਾ. "ਸਾਧ ਸੰਗ ਸਨੇਹ ਸਤ੍ਯੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨ। ੨ ਘਰ। ੩ ਤਾਲ। ੪ ਅੰਨਛੇਤ੍ਰ. ਸਦਾਵ੍ਰਤ। ੫ ਯਗ੍ਯ. ਜੱਗ. "ਕਹੂੰ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਸਤ੍ਰ ਕੱਥੈ ਕਥਾਨੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੬ ਧੋਖਾ. ਛਲ। ੭ ਜੰਗਲ। ੮ ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਵੈਰੀ, ਦੇਖੋ, ਸੁਆਨ ਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਰੁ। ੯ ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਰੀ.

ਸਤ੍ਰਨਿ, ਸਤ੍ਰਣੀ, ਸਤ੍ਰਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ੍ਰੁ (ਵੈਰੀ) ਦੀ ਅਨੀਕਨੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੀ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਘਨ ਯਾਦਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਯਮੰਤਕ ਮਣਿ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਤਧਨ੍ਵਾ ਅਤੇ ਸਤਭਾਮਾ. "ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਲਖ ਭੇਦ ਨਹਿ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਪਰਯਾਯ ਨਾਮ ਅਰਿਜੀਤ ਅਤੇ ਅਰੰਜਿਤ ਭੀ ਆਏ ਹਨ.

ਸਤ੍ਰਾਂਤਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ੍ਰੁ (ਵੈਰੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਖੜਗ. "ਕਵਚਾਂਤਕ ਸਤ੍ਰਾਂਤਕਰ" (ਸਨਾਮਾ)

ਸਤ੍ਰੀ. ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਵੈਰੀ. "ਕਰਤਾ ਵਧ ਸਤ੍ਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਸਤ੍ਰੀ ਖੰਗ ਖਤਾਤਾ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸੰ. ਸਤ੍ਰਿਨ੍. ਵਿ—ਜੱਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜੇ ਦਾ ਦੂਤ. ਏਲਚੀ.

ਸਤ੍ਰੁ. ਸੰ. ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ. "ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਦਹਨ ਹਰਿਨਾਮ ਕਹਨ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਸਤ੍ਰੂਹਾ, ਸਤ੍ਰੂਹੰਤਾ, ਸਤ੍ਰੂਘਨ, ਸਤ੍ਰੂਘ੍ਨ, ਸਤ੍ਰੂਬਿਦਾਰ, ਸਤ੍ਰੂਵਿਦਾਰ ਵਿ—ਸ਼ਤ੍ਰੁ (ਵੈਰੀ) ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਛਮਨ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. "ਮਿਲਜੋ ਸਤ੍ਰੂਹੰਤਾ." (ਰਾਮਾਵ) ਭਰਤ ਲੱਛਮਨ ਸਤ੍ਰੁਬਿਦਾਰਾ." (ਵਿਚਤ੍ਰ) ੩ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘ੍ਨ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਰਾਵਣ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤਿ ਸੀ। ੪ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਤ੍ਰੂਹਾ ਆਇਆ ਹੈ. "ਨਾਮ ਸ਼ਤ੍ਰੂਹਾ ਕੇ ਸਭੈ." (੨੩੯)

ਸਤ੍ਰੈਨ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤ੍ਰਰੇਣ ਲਈ ਇਹ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਸੋਂ ਅਵਿਲੰਬ ਕੋ ਬਧਤ ਬੇਲਿ ਸਤ੍ਰੈਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਬੇਲ ਝਬਦੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਤ੍ਰੈਣ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਤ੍ਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੋਂਦ. ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ. ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸਾਰ. ਤਤ੍ਵ। ੩ ਆਤਮਤ੍ਵ। ੪ ਸਤੋਗੁਣ। ੫ ਗਰਭ. ਹਮਲ। ੬ ਦ੍ਰਿਢਤਾ. ਕਾਇਮੀ। ੭ ਪ੍ਰਾਣੀ.

ਸਤ੍ਵਰ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸੇ. ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਝਟਪਟ। ੨ ਵਿ—ਜਲਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਾਹਲਾ.

ਸਥ. ਸਾਥ. ਦੇਖੋ, ਸਥੁ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਮਿਲਕੇ ਬੈਠਣ. ਸਹ—ਸ੍ਥਿਤੀ ਦੀ ਥਾਂ। ੩ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਜਗਾ। ੪ ਸਭਾ. ਮਜਲਿਸ. "ਅੰਧਾ ਝਗੜਾ ਅੰਧੀ ਸਥੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੫ ਸੰ. ਸ੍ਥ. ਵਿ—ਠਹਿਰਨੇ ਵਾਲਾ. ਇਸਥਿਤ (ਸ੍ਥਿਤ) ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਪਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਗ੍ਰਿਹਸ੍ਥ, ਮਾਰਗਸ੍ਥ ਆਦਿ। ੬ ਸਹਸ੍ਥ—ਸਹਸ੍ਥ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਸਥ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ—ਸਾਥ ਬੈਠਾ. ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਸਾਥੀ ਹੈ.

ਸਥਈ. ਦੇਖੋ, ਸਥਾਈ। ੨ ਸਾਥੀ. ਸੰਗੀ.

ਸਥਈਆ. ਵਿ—ਸ੍ਥਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗੀ. ਸਾਥੀ "ਸਾਥ ਲਏ ਜੁ ਸਥਈਆ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਥਰ, ਸਥਰੁ ਸੱਥਰ. ਭੂਮਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਥਰ. "ਯਾਰੜੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਥਰ ਚੰਗਾ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੨ ਸ-ਥਿਰ. ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਦੇ ਲੈਣ ਲਈ ਅੜਕੇ ਬੈਠਣਾ. "ਬੈਠਾ ਸਥਰੁ ਘਤਿ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਸਥਲ. ਸੰ. ਸ੍ਥਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਾਂ. ਜਗਾ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਜ਼ਮੀਨ.

ਸਥਾਈ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਠਹਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਾਇਮ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਚਲ ਪਦ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਸਥਾਈ.

ਸਥਾਈ ਭਾਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਥਾਈ ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਰਸ ਇਸਥਿਤ ਰਹੇ. ਜਿਵੇਂ—ਰਤਿ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਦਾ, ਹਾਸੀ ਹਾਸ੍ਯ ਦਾ, ਸ਼ੋਕ ਕਰੁਣਾ ਦਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਰੌਦ੍ਰ ਦਾ, ਉਤਸਾਹ ਵੀਰ ਦਾ, ਭੈ ਭਯਾਨਕ ਦਾ, ਗਲਾਨਿ ਬੀਭਤਸ ਦਾ, ਹੈਰਾਨੀ ਅਦਭੁਤ ਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਹੈ.

ਸਥਾਣੁ, ਸਥਾਣੂ ਸੰ. ਸ੍ਥਾਣੁ. ਵਿ—ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਇਸਥਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ। ੩ ਕਿੱਲਾ. ਮੇਖ। ੪ ਠੂਠ. ਖੁੰਢ. "ਥਿਤ ਸਥਾਣੂ ਜੈਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਥਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਾਨ. ਥਾਂ. ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਜਗਾ. ਸਿਤਾਂ. "ਬਿਖਮ ਸਥਾਨ ਮਨ ਮੋਹ ਮਦਿਰੀ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਥਾਨੀ. स्थानिन्. ਵਿ—ਸ੍ਥਾਨ ਵਾਲਾ. ਥਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ। ੨ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਸਥਾਰ. ਸੰ. स्फार—ਸ੍ਫਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਢੇਰ. ਸਮੁਦਾਯ. ਅੰਬਾਰ। ੨ ਵੱਢੀ ਹੋਈ ਪੈਲੀ ਦੇ ਢੇਰ। ੩ ਰੜਾ. ਸਾਫ ਮੈਦਾਨ. "ਕਰ ਸਥਾਰ ਤਹਿਂ ਤੇ ਚਲ ਆਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਥਾਵਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਾਵਰ.

ਸਥਿਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਿਰ ਅਤੇ ਸ੍ਥਿਰ.

ਸਥੁ. ਸਿੰਧੀ. ਸਭਾ. ਮਜਲਿਸ। ੨ ਸੁਹਬਤ. ਸੰਗਤਿ. "ਰਿਧਿ ਅਰੁ ਸਿਧਿ ਨ ਛੋਡਇ ਸਥੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਥ.

ਸਥੂਲ. ਦੇਖ, ਅਸਥੂਲ.

ਸਥੋਈ. ਵਿ—ਸ੍ਥਾਇਨ੍. ਸ੍ਥਾਈ. ਕਾਇਮ. "ਰੰਗ ਮਜੀਠ ਦਾ ਸਦਾ ਸਥੋਈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਾਥੀ. ਸੰਗੀ. "ਸਥੋਈ ਸਰਬ ਸਾਥ ਕੈ." (ਕਲਕੀ)

ਸਥੰਡਲ. ਸੰ. स्थण्डिल—ਸ੍ਥੰਡਿਲ. ਸੰਗਯਾ—ਥੜਾ. ਚੌਤਰਾ. "ਕਰਹੁ ਸਥੰਡਲ ਕਿਤਕ ਉਤੰਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਥੰਭ. ਸੰ. स्तम्भ—ਸ੍ਤੰਭ. ਸੰਗਯਾ—ਥਮਲਾ. ਸਤੂਨ। ੨ ਜੜ੍ਹਭਾਵ। ੩ ਰੁਕ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸਥੰਭਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥੰਭਨ.

ਸੱਥ. ਦੇਖੋ, ਸਥ। ੨ ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਸੰਗ. "ਕਹੀ ਕੱਥ ਤਿਹ ਸੱਥ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੱਥਰ. ਸ-ਥਿਰਾ. ਭੂਮਾਸਨ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਭੁੰਞੇ. ਜਮੀਨ ਤੇ.

ਸੱਥਰ ਸੌਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭੁੰਞੇ ਸੌਣਾ. ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਅਥਵਾ ਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸੌਣਾ.

ਸੱਥਰ ਘੱਤਣਾ, **ਸੱਥਰ ਪਾਉਣਾ** } ਦੇਖੋ, ਸੱਥਰ ੨.

ਸਦ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦੈਵ. ਨਿਤ੍ਯ. "ਸਦ ਸੁਣਦਾ ਸਦ ਵੇਖਦਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ। ੩ ਉਪਦੇਸ਼। ੪ ਪੁਕਾਰ. ਹਾਕ. ਆਵਾਜ਼. ਗੁਹਾਰ. "ਸੁਣਕੈ ਸਦ ਮਾਹੀ ਦਾ ਮੇਹੀ ਪਾਣੀ ਘਾਹ ਮੁਤੋਨੇ." (ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ) ੫ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗੀਤ. ਇਹ ਛੰਦ ਦੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਲੰਮੀ ਹੇਕ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਗੀਤ ਹੈ. ਸੱਦ ਵਿੱਚ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ "ਸੁੰਦਰ" ਜੀ ਦਾ ਸਦੁ ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਛੀ ਚਰਣ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ "ਹੁੱਲਾਸ" ਛੰਦ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ ਹੈ. ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਦੀਆਂ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ੨੫, ਚਾਰ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਅਠਾਈ, ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਪਦ ਸਿੰਘਾਵਲੋਕਨ ਨ੍ਯਾਯ ਨਾਲ ਤੀਜੀ ਤੁਕ ਦੇ ਮੁੱਢ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਗਦਾਤਾ ਸੋਇ ਭਗਤਵਛਲ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ਜੀਉ,
ਗੁਰਸਬਦ ਸਮਾਵਏ ਅਵਰੋ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ਜੀਉ,—
ਅਵਰੋ ਨ ਜਾਣੈ ਸਬਦ ਗੁਰ ਕੈ ਏਕ ਨਾਮ ਧਿਆਵਹੇ,
ਪਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਰਮਪਦਵੀ ਪਾਵਹੇ. × ×

(ਅ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਵਿਖਮਪਦ "ਸਦ" ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਰਣ ਹਨ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੯ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੭ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੨ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਯਗਣ—ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਣਕੈ ਸੱਦ ਮਾਹੀ ਦਾ ਮੇਹੀ, ਪਾਣੀ ਘਾਹ ਮੁਤੋਨੇ,
ਕਿਸ ਹੀ ਨਾਲ ਨ ਰਲੀਆ ਕਾਈ, ਕਾਰੀ ਸ਼ੌਕ ਪਯੋਨੇ,
ਗਯਾ ਫਿਰਾਕ ਮਿਲਾ ਮਿੱਤ ਮਾਹੀ, ਤਾਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਕਿਤੋਨੇ.

੬ ਸੰ. सद्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨਾ. ਮਿਲਣਾ. ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ. ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਣਾ. ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨਾ. ਸ਼ਾਂਤਚਿੱਤ ਹੋਣਾ. ਸਾਥ ਰਹਿਣਾ। ੭ ਫ਼ਾ صد ਸਦ. ਸੌ. ਸ਼ਤ. "ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰੁ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦਵਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਦ ਸਦ, **ਸਦਸਦਾ** } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦੈਵ ਹੀ. ਨਿਤ੍ਯ ਹੀ. "ਅਮਰ ਭਏ ਸਦ ਸਦ ਹੀ ਜੀਵਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸਦਸਦਾ ਸਿਮ੍ਰਤਬ੍ਯ ਸੁਆਮੀ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਦਸੰਗੀ. ਵਿ—ਸਦਾ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਕਦੇ ਵੱਖ (ਅਲਗ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. "ਸੰਤਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਸਦਸੰਗੀ." (ਕਲਿ ਮ: ੫) ੨ ਭਲਾ ਸਾਥੀ. ਨੇਕ ਹਮਰਾਹੀ.

ਸਦ ਹਜਾਰਾਂ. ਫ਼ਾ صدہزاراں ਸਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ. ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰ, ਲੱਖਾਂ. ਲਖੂਖਹਾ। ੨ ਭਾਵ—ਅਗਣਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ.

ਸਦਹਾ. ਫ਼ਾ صدہا ਬਹੁ ਵਚਨ ਸਦ ਦਾ. ਸੈਂਕੜੇ. ਅਨੰਤ। ੨ ਸੰ. ਯਗ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ. ਸਭਾਸਦ.

ਸਦਕਾ. ਅ صدقہ ਸਦਕ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ੁਰਬਾਨੀ. ਬਲਿਦਾਨ. "ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਸੰਤ ਸਦਕੇ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਨਿਛਾਵਰ. ਉਤਾਰਾ। ੩ ਦਾਨ. "ਵਾਹਗੁਰੂ ਤੇਰਾ ਸਭ ਸਦਕਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਨਿਗੁਣੁ ਰਾਖਿਲੀਆ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸਦਕਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਦਕਾਰ, **ਸਦਕਾਰਜ** } ਸੰਗਯਾ—ਸਤਕਾਰਯ. ਉੱਤਮ ਕਰਮ. ਸਤਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸਦਕਾਰੀ. ਵਿ—ਸਤਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਤਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦਕੇ. ਪੁੰਨ ਤੋਂ. "ਰਾਖ ਸੰਤ ਸਦਕਾਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਖ਼ੈਰਾਤ ਰੱਖ ਲਓ.

ਸਦਕੇਲਾ, **ਸਦਕੇਲੀ** } ਵਿ—ਸਦੈਵ ਆਨੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਿਤ੍ਯਾਨੰਦ ਰੂਪ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਇਹੈ ਬੁਝਾਇਓ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਕੇਲਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਸਦੈਵ ਇਕੇਲਾ. ਨਿਤ੍ਯ ਅਸੰਗ.

ਸਦਗਤਿ. ਸੰ. सद्गति. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮ ਦਸ਼ਾ. ਅੱਛੀ ਹਾਲਤ। ੨ ਮੁਕਤਿ.

ਸਦਗੁਰੁ. सद्गुरु. ਦੇਖੋ, ਸਤਗੁਰ.

ਸਦਜੀਵਣ, ਸਦਜੀਵਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਤ੍ਯਜੀਵਨ. ਅਮਰਪਦਵੀ। ੨ ਉੱਤਮ ਜੀਵਨ. ਭਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ. "ਸਦਜੀਵਨ ਭਲੋ ਕਹਾਹੀ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) "ਸਦਜੀਵਣ ਅਰਜਨ ਅਮੋਲ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਸਦਣਹਾਰਾ. ਵਿ—ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ੨ ਤਲਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸਦਣਹਾਰਾ ਸਿਮਰੀਐ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਸਦਣਾ, ਸਦਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ਬ੍ਦਨ. ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਬੁਲਾਉਣਾ. ਪੁਕਾਰਨਾ.

ਸਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਘਰ। ੨ ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ। ੩ ਜਲ। ੪ ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਸਦਬਰਗ. ਫ਼ਾ صدبرگ ਸਦਬਰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌ ਪੰਖੜੀਆਂ (ਪੱਤੀਆਂ) ਦਾ ਫੁੱਲ, ਗੇਂਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਤਪਤ੍ਰ.

ਸਦਭਾਉ, ਸਦਭਾਇ, ਸਦਭਾਵ ਦੇਖੋ, ਸਤਭਾਇ.

ਸਦਮ. ਸੰ. सद्मन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਥਾਂ. ਘਰ. ਮਕਾਨ. "ਨਤ੍ਰ ਰਾਖੋ ਸਾਦਰ ਨਿਜ ਸਦਮਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਜੰਗ. ਯੁੱਧ.

ਸਦਮਾ. ਅ਼ صدمہ ਸਦਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੱਕਾ. ਠੋਕਰ। ੨ ਨੁਕਸਾਨ. ਹਾਨਿ। ੩ ਰੰਜ. ਸ਼ੋਕ.

ਸਦਰ. ਅ਼ صدر ਸਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਲ। ੨ ਛਾਤੀ। ੩ ਆਰੰਭ। ੪ ਜਿਲੇ ਦਾ ਆਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ। ੫ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਆਦਿ ਹੋਣ। ੬ ਸਭਾ ਜਾਂ ਜਲਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ। ੭ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਪਰ. ਉੱਤੇ। ੮ ਸੰ. ਵਿ—ਦਰ (ਡਰ) ਸਹਿਤ. ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਦ ਰਹਮਤ, ਸਦ ਰਹਮਤਿ ਫ਼ਾ صدرحمت ਸਦਰਹ਼ਮਤ. ਸੌ ਕ੍ਰਿਪਾ. ਅਨੰਤ ਦਯਾ। ੨ ਸ਼ਾਬਾਸ਼. "ਸਦ ਰਹਮਤ ਤੇਰੇ ਵਾਰ ਕਉ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਸਦਰੀ. ਅ਼ صدری ਸਦਰੀ. ਸਦਰ (ਛਾਤੀ) ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਨ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਜਾਕਟ. ਫਤੂਹੀ.

ਸਦਰੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਤ੍ਯਾਨੰਦ। ੨ ਗੁਰੁਯਸ਼ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਭੱਟ.

ਸਦਰੰਗਿ. ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ. "ਸਦਰੰਗਿ ਸਹਜਿ ਕਲੁ ਉਚਰੈ ਜਸੁ ਜੰਪਉ ਲਹਣੇ ਰਸਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੨ ਵਿ—ਨਿਤ੍ਯਾਨੰਦੀ.

ਸਦਵਾਉ. ਵਿ—ਸਦਾ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਸਦਾ ਗਤਿ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਵਣ ਵਾਉ.

ਸਦੜਾ. ਦੇਖੋ, ਸਦ। ੨ ਸੁਯਸ਼ ਦਾ ਗੀਤ. "ਤੇਰਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਜੈ ਭਾਈ! ਜੇ ਕੋ ਬਹੈ ਅਲਾਇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੩ ਪੁਕਾਰ. ਗੁਹਾਰ। ੪ ਸੱਦਾ. "ਸਦੜੇ ਆਏ ਤਿਨਾ ਜਾਨੀਆ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆ) ੫ ਸਦ੍ਯ. ਸ਼ੀਘ੍ਰ. ਬਿਨਾ ਢਿੱਲ. "ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ ਨਾਮ ਖਸਮ ਕਾ ਲੇਹਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਸਦਾ. ਵ੍ਯ—ਨਿਤ੍ਯ. ਹਮੇਸ਼ਹ. "ਸਦਾ ਸਦਾ ਆਤਮ ਪਰਗਾਸੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਅ਼ صدا ਸਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੁਨਿ. ਸ਼ਬਦ. ਆਵਾਜ਼। ੩ ਫ਼ਕੀਰ ਦੀ ਦੁਆ. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ। ੪ ਪੁਕਾਰ. ਗੁਹਾਰ. "ਰੈਣ ਦਿਨਸ ਦੁਇ ਸਦੇ ਪਏ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਸੱਦਾ.

ਸਦਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਹਾਉਣਾ. ਬੁਲਵਾਉਣਾ. ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਾਉਣਾ। ੨ ਮੰਗਵਾਉਣਾ. "ਕਲਉ ਮਸਾਜਨੀ ਕਿਆ ਸਦਾਈਐ?" (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਕਲਮ ਦਵਾਤ ਕੀ ਮੰਗਵਾਉਣੀ ਹੈ.

ਸਦਾਸ਼ਿਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਦਾ ਕਲ੍ਯਾਣ ਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਕਹਿਤ ਸਦਾ ਸਿਵ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਚੀਨਤ ਨਹਿ ਭਿਵ." (ਚੌਪਈ)

ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਣਿ, ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਨਿ, ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਿਨ ਵਿ—ਸਦਾ ਸੁਭਾਗਣ. ਨਿੱਤ ਸੌਭਾਗ੍ਯਵਤੀ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵਿਧਵਾਪਨ (ਵੈਧਵ੍ਯ) ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ। ੨ ਵ੍ਯੰਗ੍ਯ—ਵੇਸ਼੍ਯਾ. ਕੰਚਨੀ.

ਸਦਾਸੁਖ, ਸਦਾਸੁਖੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਤ੍ਯਾਨੰਦ. ਆਤਮਾਨੰਦ. "ਸਦਾਸੁਖੁ ਸਾਚੈ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰੀ." (ਵਡ ਮ: ੩)

ਸਦਾਕ਼ਤ. ਅ਼ صداقت ਸਿਦਕ਼ (ਸਚਾਈ) ਦਾ ਭਾਵ. ਸੱਚਾ ਹੋਣਾ. ਸਤ੍ਯਤਾ.

ਸਦਾ ਕੌਰ. ਚੰਦੂ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸਦਾ ਕੁੱਵਰਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦਾ ਸਾਕ ਲੈਣੋ ਨਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

੨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਤਾਬ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਇਹ ਕਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਿਧਵਾ ਸੀ. ਪਤੀ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿਸਲ ਦੀ ਆਗੂ ਬਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬਾਹੂਬਲ ਅਰ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਪਾਇਆ. ਇਹ ਮੁੱਦਤ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਮਿਸਲ ਦੀ ਤਾਕਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਸਨ ੧੮੨੧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਆਪਣਾ ਇਲਾਕਾ (ਬਟਾਲਾ, ਕਲਾਨੌਰ, ਕਾਦੀਆਂ, ਦੀਨਾ ਨਗਰ, ਮੁਕੇਰੀਆਂ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਇਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਮਤਾਬ ਕੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ। ੩ ਰਾਜਾ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਬਟਾਲਾ ਨਾਲ ਹੋਈ.

ਸਦਾਗਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੌਣ. ਹਵਾ। ੨ ਸੂਰਜ.

ਸਦਾਗੁਲਾਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਖਿੜਨ ਵਾਲਾ ਗੁਲਾਬ। ੨ ਖ਼ਾ. ਕਿੱਕਰ. ਬਬੂਲ.

ਸਦਾਗੁਲਾਬ ਦਾ ਮੁਖਮਾਂਜਣਾ. ਖ਼ਾ. ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਦਾਤਣ.

ਸਦਾਚਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨੇਕ ਚਲਨ. ਭਲਾ ਬਿਉਹਾਰ.

ਸਦਾਚਾਰ, ਸਦਾਚਾਰਵੰਤ, ਸਦਾਚਾਰੀ ਵਿ—ਚੰਗੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ. ਨੇਕ ਚਲਨ.

ਸਦਾਛਮ. ਸੰਗਯਾ—ਸਦਾ ਕ੍ਸ਼ੇਮ ਕਰਤਾ. ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਦ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ. "ਰੋਗਿਨ ਜਾਨਜੋ ਸਦਾਛਮ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਵਿ—ਸਦਾ ਛਿਮਾ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਦਾਨੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਤ੍ਯਾਨੰਦ. ਆਤਮਾਨੰਦ। ੨ ਪਰਮੇਸੁਰ. ਕਰਤਾਰ; ੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ। ੪ ਵਿ—ਸਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ।

ਸਦਾਬਹਾਰ. ਵਿ—ਜੋ ਸਦਾ ਫੁੱਲੇ ਫਲੇ. ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਝੜਨ.

ਸਦਾਬ੍ਰਤ / **ਸਦਾਵ੍ਰਤ** } ਸੰਗਯਾ—ਨਿਤ੍ਯਨਿਯਮ. ਨਿੱਤਨੇਮ। ੨ ਅੰਨ ਆਦਿਕ ਦਾਨ ਦੇ ਨਿੱਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਵਿ—ਸਦਾ ਵ੍ਰਤ (ਨਿਯਮ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਦਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੱਦਕੇ. ਬੁਲਾਕੇ. "ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੨ ਸਦ੍ਯ. ਤੁਰੰਤ. ਫ਼ੌਰਨ. "ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਸਦਿ ਬੁਲਾਇ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਸਦਿਆਨਾ. ਫ਼ਾ شادیانہ ਸ਼ਾਦਿਯਾਨਹ. ਆਨੰਦਦਾਇਕ ਬਾਜਾ. "ਬਜੇ ਸਦਨ ਦਰ ਪਰ ਸਦਿਆਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਦੀ. ਫ਼ਾ صدی ਸਦੀ. ਸੰ. शताब्द. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਤਅਬ੍ਦ. ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਸਮਾ। ੨ ਸੈਂਕੜਾ. ਜਿਵੇਂ—ਦੋ ਫ਼ੀ ਸਦੀ ਅਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ.

ਸ਼ਦੀਦ. ਅ਼ شدید ਸ਼ਿੱਦਤ (ਸਖ਼ਤੀ) ਵਾਲਾ. ਸਖ਼ਤ.

ਸਦੀਨ. ਦੀਨਤਾ ਸਹਿਤ. ਸਦੈਨ੍ਯ. "ਸਦੀਨ ਮਾਥ ਟੇਕਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਦੀਵ. ਵ੍ਯ—ਸਦੈਵ. ਨਿਤ੍ਯ. ਹਮੇਸ਼ਹ. ਦੇਖੋ, ਗਨੀਵ.

ਸਦੁ. ਦੇਖੋ, ਸਦ ੫। ੨ ਸ਼ਬਦ. "ਹਉ ਜੀਵਾ ਸਦੁ ਸੁਣੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ੩ ਭਿਖ੍ਯਾ ਲਈ ਸੱਦਾ, ਜੋ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰ ਲੋਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. "ਇਕਿ ਵਣਖੰਡਿ ਬੈਸਹਿ ਜਾਇ ਸਦੁ ਨ ਦੇਵਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੪ ਉਪਦੇਸ਼.

ਸਦੁਪਦੇਸ਼. ਸਤ੍—ਉਪਦੇਸ਼. ਉੱਤਮ ਸਿਖ੍ਯਾ. ਨੇਕ ਸਲਾਹ.

ਸਦੇਈ. ਬੁਲਾਵੇਗਾ. ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਸੱਦੇਗੀ. ਸੱਦਦੀ ਹੈ. "ਨਾਨਕ ਆਖੈ ਗੋਰ ਸਦੇਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਦੇਸਰਾ / **ਸਦੇਸਰੋ** / **ਸਦੇਸਾ** } ਸੰ. ਸੰ-ਦਿਸ਼. ਸੰਦੇਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਨੇਹਾ. ਪੈਗ਼ਾਮ. "ਸੁਨਤ ਸਦੇਸਰੋ ਪ੍ਰਿਅ ਗ੍ਰਿਹ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਕੋਈ ਆਇ ਸਦੇਸਾ ਦੇਇ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰਾ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਸਦੇਹ. ਦੇਖੋ, ਸੰਦੇਹ। ੨ ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ (ਸਾਥ) ਦੇਹ (ਸ਼ਰੀਰ). ਸ਼ਰੀਰ ਸਮੇਤ. "ਸਦੇਹ ਸੁਰਗ ਕੋ ਗਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਦੇਰੇ. ਵ੍ਯ—ਸਦੈਵ. ਨਿਤ੍ਯ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਦੇਰੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸਦੈਨ / **ਸਦੈਨ੍ਯ** } ਦੀਨਤਾ ਸਹਿਤ. ਨੰਮ੍ਰਤਾ (ਅਧੀਨਗੀ) ਨਾਲ.

ਸਦੈਵ. ਦੇਖੋ, ਸਦੀਵ.

ਸਦੋਹ. ਸੰ. ਸੰਦੋਹ. ਵਿ—ਸਭ. ਤਮਾਮ. ਸੰਪੂਰਣ। ੨ ਅਤਿ. ਪੂਰਣ ਰੀਤਿ ਨਾਲ. "ਜਯਤਿ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸਦੋਹੰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਦੌਂ. ਦੇਖੋ, ਸਦੀਵ। ੨ ਤੁਰੰਤ. ਫੌਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸਦ੍ਯ. "ਸਦੌਂ ਸੀਸ ਕਪਜੋ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸੱਦ. ਦੇਖੋ, ਸਦ ਅਤੇ ਸਦੁ। ੨ ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ. "ਭਯੋ ਸੱਦ ਏਵੰ, ਹੜ੍ਯੋ ਨੀਰਧੇਵੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸੱਦਣਾ. शब्दन—ਸ਼ਬ੍ਦਨ. ਪੁਕਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਦਣਾ.

ਸੱਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ। ੨ ਸੁਨੇਹਾ। ੩ ਪੁਕਾਰ. ਗੁਹਾਰ। ੪ ਸੱਦਣ ਵਾਲਾ. ਬੁਲਾਵਾ.

ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਵਡੇ ਪੰਡਿਤ ਸੀ. ਇਹ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਰਹਿਆ ਕਰਦੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦ੍ਵੈਤਸਿੱਧੀ ਨਾਮਕ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਕਠਿਨ ਗ੍ਰੰਥ ਤੇ ਸੁਗਮਸਾਰ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਉੱਤਮ ਟੀਕਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਸੱਦੂ. ਮੱਦੂ ਦਾ ਭਾਈ ਰਬਾਬੀ. ਇਹ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. "ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਆਸਾ ਵਾਰ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਤੇ ਰਾਗ ਸੁਧਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਦ੍ਯ. ਸੰ. सद्यस्. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਝਬਦੇ. ਤੁਰੰਤ. ਛੇਤੀ. ਫੌਰਨ। ੨ ਅੱਜ ਹੀ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ.

ਸਦ੍ਯਫਲ. ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਫਲ.

ਸਦ੍ਯਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਦਿਆਨਾ.

ਸਦ੍ਯੰ. ਦੇਖੋ, ਸਦ੍ਯ.

ਸਦ੍ਰਿਸ. ਸੰ. सदृश. ਵਿ—ਸਦ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਜੋ ਸਮਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ. ਜੇਹਾ. ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ. "ਕ੍ਰੂਰ ਕੁਪੱਤਾ ਸਦ੍ਰਿਸ ਕੁੱਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਧਉਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦਉਰਾ, ਸਿਧਉਰਾ ਅਤੇ ਸੰਧੂਰੀਆ.

ਸਧਈਆ. ਵਿ—ਸਾਧਨਾ ਸਿੱਧ ਕਰੈਯਾ. ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸਾਧਨਾ ਸਧਈਆ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸਧਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸ—ਧਨ. ਦੌਲਤਮੰਦ. ਧਨੀ.

ਸਧਨਾ. ਸੇਹਵਾਨ (ਇਲਾਕਾ ਸਿੰਧ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਕਸਾਈ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ. ਇਹ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ. ਸਧਨੇ ਦਾ ਦੇਹਰਾ ਸਰਹਿੰਦ ਪਾਸ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. ਇਸ ਭਗਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ. "ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੋਰਾ." (ਬਿਲਾ) ੨ ਕ੍ਰਿ—ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ. ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ. ਕੰਮ ਚੱਲਣਾ। ੩ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦਾ ਪੱਕਿਆਂ ਹੋਣਾ.

ਸਧਨੁ. ਧਨੁਖ ਸਹਿਤ. ਕਮਾਨ ਨਾਲ.

ਸਧਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਪਰਲਾ ਹੋਠ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੱਧਰ.

ਸਧਰਨਾ. ਸੰ. संहरण—ਸੰਹਰਣ. ਸੰਹਾਰ (ਸੰਘਾਰ) ਕਰਨਾ. "ਆਪਿ ਉਪਾਵਨ, ਆਪਿ ਸਧਰਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸ—ਆਧਾਰ—ਕਰਨਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੩ ਸੱਧਰ (ਇੱਛਾ) ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੱਧਰ.

ਸਧਰਮੀ. सधर्मिन्. ਉਹੀ ਧਰਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਹਮਮਜਹਬ.

ਸਧਰਾਇਆ. ਸੱਧਰ (ਇੱਛਾ) ਵਾਨ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸੱਧਰ.

ਸਧਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. "ਸੇਜ ਸਧਾ ਸਹਜੁ ਛਾਵਾਣੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਸੇਜਾ (ਸਿੰਘਾਸਨ) ਹੈ, ਗ੍ਯਾਨ ਸਾਇਬਾਨ ਹੈ। ੨ ਸੰ. सुधा—ਸੁਧਾ. ਚੂਨਾ. ਕਲੀ. "ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਕੱਥ ਮਿਲਿ ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸਪੂਰਣ ਸਧਾ." (ਭਾਗੁ) ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਕੱਥ ਅਤੇ ਸੁਧਾ (ਚੂਨਾ) ਮਿਲਕੇ ਰੰਗ ਲਾਲ ਸੰਪੂਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸਧਾਨ. ਸਿੰਨ੍ਹਣ (ਸ਼ਿਸਤ ਲੈਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਾਨ. "ਆਨ ਆਨ ਸੂਰਮਾ ਸਧਾਨ ਬਾਨ ਧਾਵਹੀ." (ਕਲਕੀ)

ਸਧਾਰ. ਸ—ਆਧਾਰ. ਆਧਾਰ ਸਹਿਤ. "ਬਰਸੁ ਪਿਆਰੇ ਮਨਹਿ ਸਧਾਰੇ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) ਪ੍ਰਸੰਨ (ਖ਼ੁਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ੨ ਜਿਲਾ ਲੁਦਿਆਨਾ ਦੀ ਤਸੀਲ ਜਗਰਾਉਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੁੱਲਾਪੁਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗ੍ਯਾ "ਗੁਰੂਸਰ" ਭੀ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੨੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ.

ਸਧਾਰਣ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਰਮ ਅਨਨ੍ਯ ਸੇਵਕ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿੱਖ. "ਕਮਲੇ ! ਜਾਹੁ ਸਧਾਰਣ ਸਦਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਲੁਹਾਰ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਾਵਲੀ ਲਈ ਕਾਠ ਦੀ ਪੌੜੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰਖਾਣ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲ ਬਣਾਏ। ੪ ਕ੍ਰਿ—ਸੁਧਾਰਣ। ੫ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ. ਭਰਨਾ. ਪੋਖਣਾ. "ਗਰਬ ਨਿਵਾਰਣ ਸਰਬ ਸਧਾਰਣ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੬ ਆਧਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰਨਾ. ਆਸਰਾ ਦੇਣਾ. "ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤਰੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਸੋ ਪਰਵਾਰ ਸਧਾਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੭ ਦੇਖੋ, ਸਾਧਾਰਣ ੩-੪-੫.

ਸਧਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸਧਾਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਆਸਰੇ ਸਹਿਤ ਕਰਨਾ. ਆਧਾਰ ਦੇਣਾ. "ਕਲਮਲ ਡਾਰਨ ਮਨਹਿ ਸਧਾਰਨ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਧਾਰਣ ੩-੪. "ਪਾਠ ਸਧਾਰਨ ਜੋ ਨਿਤ ਕਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਧਾਰੀ. ਵਿ—ਆਧਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਰਬ ਸਧਾਰੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਸਧਿੰਦਾ. ਵਿ—ਸਾਧਨ ਕਰਤਾ. ਸਾਧਕ. "ਸਿੱਧਤਾਈ ਕੋ ਸਧਿੰਦਾ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸਧੀ. ਵਿ—ਧੀ (ਬੁੱਧਿ) ਸਹਿਤ. ਦਾਨਾ. "ਸਧੀ ਸ੍ਰਾਵਗੀ ਬੇਦਬਿਦ੍ਯਾ ਬਿਚਾਰੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਸਧੂਮ. ਵਿ—ਧੂੰਏ ਸਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ.

ਸੱਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਚਿ. ਇੱਛਾ। ੨ ਖਾਣ ਦੀ ਵਾਸਨਾ. "ਅੰਬਾਂ ਸੱਧਰ ਨ ਲਹੈ ਆਨ ਅੰਬਾਕੜੀਆਂ ਜੇ ਖਾਏ." (ਭਾਗੁ)

ਸੱਧੂ. ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਕਾਲ ਵਿਰਾਜੇ. ਇਸੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੁਲਾਕੇ ਚੰਦੂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਸੀ. "ਸੱਧੂ ਸਿੱਖ ਸ ਭਾਰਯਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਮਨ ਮਾਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁੱਧੂ ੨.

ਸੱਧੂਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅਰਨੌਲੀ ਅਤੇ ਭਗਤੂ ਭਾਈ.

ਸਨ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ. ਥੇ. ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ ਕਾਲ ਦਸਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਜਾਸਨ, ਖੜਸਨ, ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਖੜਸਨਿ, ਜਾਸਨਿ ਆਦਿ। ੨ ਸੰ. सन्. ਧਾ—ਦਾਨ ਕਰਨਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ. ਆਦਰ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਭ। ੪ ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ। ੫ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਸ੍ਨਿਗਧਤਾ (ਚਿਕਨਾਈ—ਮੱਖਣ) ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪੈ ਮਧ ਜਸੋਂ ਸਨ ਹੋਤ ਸਦੀਵ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਫ਼ਾ صن ਰੰਗ। ੭ ਨਿਯਮ. ਨੇਮ। ੮ ਨੇਜ਼ਾ. ਭਾਲਾ। ੯ ਅ਼ سن ਸਿਨ. ਸਾਲ. ਸੰਮਤ. ਸੰਵਤ. "ਸਨ ਨੌ ਸੌ ਏਕਾਨਵ ਆਹੀ." (ਮਾਸੰ) ੧੦ ਦੇਖੋ, ਸਣ। ੧੧ ਪ੍ਰਾ. ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਸੰਗ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿ. "ਤਿਹ ਸਨ ਕਹਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਾਥ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੧੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ. ਚੁੱਪ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ.

ਸਨਉਢ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਥੁਰਾ ਭਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅਮਰਕੋਟ ਤੀਕ ਦਾ ਦੇਸ਼। ੨ ਸੋਢਿਵੰਸ਼। ੩ ਸਨਾਢ੍ਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੋਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਨੌਢ ਅਤੇ ਸਨੌਢੀ.

ਸਨਉਢੀ. ਵਿ—ਸਨਾਢ੍ਯ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ. "ਤਹਿ ਇਕ ਆਹਿ ਸਨਉਢੀ ਬ੍ਰਾਹਮਨ। ਪੰਡਿਤ ਬਡੋ ਮਹਾਂ ਬਡ ਗੁਨਿ ਜਨ." (ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਰਾਜ) ੨ ਸੋਢੀ. ਦੇਖੋ, ਸਨੌਢੀ.

ਸਨਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡਾ. "ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਅੰਤ ਨਹਿ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. शौनक—ਸ਼ੌਨਕ. ਸ਼ੁਨਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਦਾ ਆਚਾਰਯ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਰਚਿਆ "ਬ੍ਰਿਹਦ ਦੇਵਤਾ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ. ਇਹ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪੰਡਿਤ ਸੀ। ੪ ਸ਼ੌਨਕੀਯ. ਸ਼ੌਨਕ ਦਾ ਰਚਿਆ ਗ੍ਰੰਥ. "ਸਨਕ ਮਹਿ ਪੇਖੀਐ ਨਾਮ ਕੀ ਨਾਮਨਾ ਸਪਤ ਦੀਪਾ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਸਨਕਾਦਿ / **ਸਨਕਾਦਿਕ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨਕ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ, ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਚਾਰ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਥਾਤ—ਸਨਕ, ਸਨੰਦਨ, ਸਨਾਤਨ ਅਤੇ ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ. "ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਨਕਾਦਿਕ ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਸਨਾਤਨ ਸਨਤਕੁਮਾਰ, ਤਿਨ ਕਉ ਮਹਲੁ ਦੁਲਭਾਵਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਨਕੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨਕ—ਈਸ਼. ਸਨਕ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਰਥਾਤ ਪਿਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ. "ਸਨਕੇਸ ਨੰਦਨ ਪਾਵਹੀ ਨੋਹਿ ਭੇਵ." (ਅਕਾਲ)

ਸਨਕੇਸ ਨੰਦਨ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਚਤੁਰਾਨਨ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਨਕੇਸ.

ਸਨਗਤ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਤ. "ਗੁਰੁ ਦਯਾਲੁ ਕੀ ਦਯਾ ਕੈ ਸਨਗਤ ਹੈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਦਗਤਿ. ਉੱਤਮ ਗਤਿ. ਮੋਕ੍ਸ਼.

ਸਨੱਢ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਢ੍ਯ ਅਤੇ ਸਨੌਢ। ੨ ਸੋਢੀ. "ਰਾਖੀਐਂ ਲੱਜ ਬੰਸੰ ਸਨੱਢੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਨਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਤ—ਸਹਿਤ. ਸੰਨਤ (सानत) ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰ. सनत्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ। ੪ ਅ਼ ﺻﻨﻌﺖ ਸਨਅ਼ਤ. ਕਾਰੀਗਰੀ. ਹੁਨਰ. ਦਸ੍ਤਕਾਰੀ.

ਸਨਤਕੁਆਰ, ਸਨਤਕੁਮਾਰ ਸਨਤ੍ (ਬ੍ਰਹਮਾ) ਦਾ ਕੁਮਾਰ (ਪੁਤ੍ਰ). ਚਤੁਰਾਨਨ ਦੇ ਬਾਲਕ. ਦੇਖੋ, ਸਨਕਾਦਿਕ.

ਸਨਦ. ﺳﻨﺪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਟਾ. ਵਸੀਕਾ। ੨ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਨਾਮਾ। ੩ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਤ੍ਰ.

ਸਨਦ ਯਾਫ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਤ੍ਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪੱਟਾ ਆਦਿ ਹੈ.

ਸਨੱਧ, ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਸੰ. सन्नद्ध—ਸੰਨੱਧ. ਵਿ—ਸੰ (ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਨੱਧ (ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ). ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ। ੩ ਕਵਚ ਪਹਿਨ ਅਤੇ ਕਮਰ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਜੋ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਹ੍ਵੈ ਚਲੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਨਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬੰਧ.

ਸਨਬੰਧੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬੰਧੀ.

ਸਨਬੰਧੁ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬੰਧ. "ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ." (ਜਪੁ)

ਸਨਬੰਧੇਹੀ. ਵਿ—ਸੰਬੰਧ ਵਾਲਾ. ਸੰਬੰਧਿਤ. "ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹ ਬਨਿਤਾ ਮਾਇਆ ਸਨਬੰਧੇਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਨਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ. ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਅ਼ ﺻﻨﻢ ਸਨਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੂਰਤਿ। ੩ ਵਿ—ਪਿਆਰਾ। ੪ ਸੁੰਦਰ.

ਸਨਮਾਨ. ਸੰ. सन्मान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਰ. ਸਤਕਾਰ.

ਸਨਮਾਨ੍ਯ. ਵਿ—ਆਦਰ ਲਾਇਕ. ਸਤਕਾਰ ਯੋਗ੍ਯ.

ਸਨਮੁਖ, ਸਨਮੁਖੁ ਸੰ. सम्मुख—ਸੰਮੁਖ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਮੁਖ ਦੇ ਅੱਗੇ "ਸਨਮੁਖ ਸਹਿ ਬਾਨ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਆਗ੍ਯਾਕਾਰੀ. "ਮੋਹਰੀ ਪੁਤੁ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਇਆ." (ਸਦੁ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਵੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ, ਅਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੱਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਹਨ.

"ਮੈਤ੍ਰੀ ਕਰੁਣਾ ਦ੍ਵੈ ਲਖੋ ਮੁਦਿਤਾ ਤੀਜੀ ਜਾਨ।
ਚਤੁਰ ਉਪੇਖ੍ਯਾ ਜਿਸ ਵਿਖੈ ਸਨਮੁਖ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨ."[1]
(ਨਾਪ੍ਰ)

੪ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ, ਜੋ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ.

ਸਨਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ—ਨਯ. ਨੀਤਿ ਸਹਿਤ। ੨ ਪੁਰਾਣਾ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ.

ਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਨਾਹ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਨਾਇ। ੩ ਅ਼ ﺳﻨﺎ ਇੱਕ ਬੇਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜੁਲਾਬ ਲਈ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. L. Cassia senna. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮਾਰਕੰਡਿਕਾ" ਹੈ. ਵੈਦ੍ਯਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਤੜੀ ਦੀ ਮੈਲ, ਕੋੜ੍ਹ, ਵਾਉਗੋਲਾ, ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਹੈ. ਹਕੀਮ ਮੱਕੇ ਦੀ ਸਨਾ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਪਿੱਤ ਨੂੰ ਦਸਤਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਖਾਰਿਜ ਕਰਦੀ, ਗਠੀਏ ਅਤੇ ਪਸਲੀ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ੪ ਹਿੰ. ਵਿ—ਸਾਨਾ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਵ੍ਯ—ਨਿਤ੍ਯ. ਸਨਾਤਨ. "ਮੈ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਨਾਉ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਨਾਯੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਨਾਇ—੨.

ਸਨਾਅਤ. ਅ਼ ﺻﻨﺎﻋﺖ ਸਿਨਾਅ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰੀਗਰੀ. ਹੁਨਰਮੰਦੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਨਅ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਰਨਾ ਹੈ.

ਸਨਾਇ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾ। ੨ ਅ਼ ﺛﻨﺎ ਸਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਵਡਿਆਈ. "ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਪੰਜਵੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਿਫਤੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੀ। ੩ ਫ਼ਾ ﺷﻬﻨﺎﻝ ਸ਼ਹਨਾਈ. ਨਫੀਰੀ. "ਬਜੰਤ੍ਰ ਕੋਟਿ ਬਾਜਹੀਂ। ਸਨਾਇ ਭੇਰਿ ਸਾਜਹੀਂ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਨਾਇਤ. ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਇ ੨. "ਸਨਾਇਤ ਬਹੁਤ ਕਰ." (ਜਸਾ)

ਸਨਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨਾ (ਉਸਤਤਿ) ਯੋਗ੍ਯ, ਕਰਤਾਰ। ੨ ਸ਼ਹਨਾਈ. ਹਵਾ ਭਰੀ ਮਸ਼ਕ, ਜੋ ਨਦੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਤਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. "ਭੂਪਹਿ ਲਯਾ ਚੜ੍ਹਾਇ ਸਨਾਈ। ਸਰਿਤਾ ਬੀਚ ਪਰੀ ਪੁਨ ਜਾਈ ॥" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੪੪) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਨਾਇ ੩.

ਸ਼ਨਾਸ. ਫ਼ਾ ﺷﻨﺎﺱ ਵਿ—ਪਹਿਚਾਨ (ਪਛਾਣ) ਵਾਲਾ. ਨਾਉਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਕੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਕ਼ਦਰਸ਼ਨਾਸ, ਹ਼ਕ਼ਸ਼ਨਾਸ ਆਦਿ.

ਸ਼ਨਾਸਦ. ਫ਼ਾ ﺷﻨﺎﺳﺪ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ. ਪਛਾਣੇ. ਪਛਾਣੇਗਾ.

ਸ਼ਨਾਸਿੰਦਾ. ਫ਼ਾ ﺷﻨﺎﺳﻨﺪﻩ ਵਿ—ਪਛਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਗ੍ਯਾਤਾ.

ਸ਼ਨਾਸੀ. ਫ਼ਾ ﺷﻨﺎﺳﯽ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਖ਼ੁਦਾਸ਼ਨਾਸੀ.

ਸ਼ਨਾਸੇਮ. ਫ਼ਾ ﺷﻨﺎﺳﯿﻢ ਅਸੀਂ ਪਛਾਣਦੇ ਹਾਂ. ਅਸੀਂ ਪਛਾਣਾਗੇ. ਅਸੀਂ ਪਛਾਣੀਏ.

ਸਨਾਹ. ਸੰ. ਸੰਨਾਹ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕਵਚ. ਜਿਰਹ. ਸੰਜੋਆ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਪਿ ਪਹਿਰਿ ਸਨਾਹ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਸਨਾਹਰਿ. ਸੰਨਾਹ (ਕਵਚ) ਦਾ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਖੜਗ. "ਸਨਾਹਰਿ ਝਾਰਤ ਹੈਂ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਸੰਜੋਏ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਸਕੇ.

ਸਨਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਹ.

ਸਨਾਹੀ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਨਾਹ ਪਹਿਰਿਆ ਹੈ. ਕਵਚ—ਧਾਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਨਾਈ. ਹਵਾ ਭਰੀ ਮਸ਼ਕ. "ਦੁਹੂੰ ਸਨਾਹੀ ਲਈ ਮੰਗਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੪੪)

---
[1] ਸੁਖੀ ਨਾਲ ਮੈਤ੍ਰੀ, ਦੁਖੀ ਤੇ ਕਰੁਣਾ, ਪੁਨ੍ਯਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮੁਦਿਤਾ, ਪਾਪਾਤਮਾ ਤੋਂ ਉਪੇਕ੍ਸ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਮਾਧਿਪਾਦ. ਸੂਤ੍ਰ ੩੩।

ਸਨਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਹ. "ਪਹਿਰਿ ਸੀਲ ਸਨਾਹੁ."(ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)
ਸ਼ਨਾਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ شناخت ਸੰਗਯਾ—ਪਹਿਚਾਨ. ਪਛਾਣ.
ਸ਼ਨਾਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ شناختن ਕ੍ਰਿ—ਪਹਿਚਾਨਨਾ. ਜਾਣਨਾ. ਪਛਾਣਨਾ.
ਸਨਾਢ, ਸਨਾਢਜ ਦੇਖੋ, ਸਨਉਢ ਅਤੇ ਸਨੌਢੀ.
ਸਨਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਤਿ। ੨ ਅ شناة ਸ਼ੁਨਾਤ. ਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ, ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ। ੩ ਸੰ. सनात्. ਵ੍ਯ—ਨਿੱਤ. ਸਦੈਵ. "ਕਰਤਾ ਸਦੀਵ ਹਰਤਾ ਸਨਾਤ." (ਅਕਾਲ) ੪ स्नात—ਸ੍ਨਾਤ. ਨ੍ਹਾਤਾ ਹੋਇਆ. ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਇਆ. ਸਾਫ ਹੋਇਆ.
ਸਨਾਤਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ. ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਦਾ। ੨ ਨਿੱਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਮੇਸੁਰ. ਕਰਤਾਰ. "ਅਬ ਮਨ ਉਲਟਿ ਸਨਾਤਨ ਹੂਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੪ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੫ ਵਿਸਨੁ। ੬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਨਸ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਨਕਾਦਿਕ.
ਸਨਾਤਨੀ. ਵਿ—ਸਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਰੀਤਿ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਅਤੇ ਦਸਤੂਰ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ। ੪ ਪੁਰਾਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹਿੰਦੂ.
ਸਨਾਤਿ, ਸਨਾਤੀ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਕੀਰਣ ਜਾਤਿ। ੨ ਨੀਚ ਜਾਤਿ. "ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਬਾਝ ਸਨਾਤਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਵਿਚਿ ਸਨਾਤੀ ਸੇਵਕ ਹੋਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਨਾਤ.
ਸਨਾਥ, ਸਨਾਥਾ ਵਿ—ਨਾਥ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਸਹਿਤ. ਮਾਲਿਕ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਕੋਈ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ. "ਤਿਨ ਦੇਖੇ ਹਉ ਭਇਆ ਸਨਾਥ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਤਿਨ ਸਫਲਿਓ ਜਨਮੁ ਸਨਾਥਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)
ਸਨਾਦ. ਵਿ—ਸ (ਸਾਥ) ਨਾਦ (ਧੁਨਿ). ਆਵਾਜ ਸਹਿਤ. ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ.
ਸਨਾਦਿ. ਨੰਦੀ ਗਣ ਸਹਿਤ. "ਸਨਾਦਿ ਸਿਵ ਅੰਤ ਨ ਸੁੱਝੈ." (ਗ੍ਯਾਨ)
ਸਨਾਨ. ਦੇਖੋ, ਇਸਨਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਨਾਨ.
ਸਨਾਮ. ਵਿ—ਉਸੇ ਨਾਉਂ ਵਾਲਾ. ਹਮਨਾਮ. namesake.
ਸਨਾਯ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾ.
ਸਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸਣ. ਸਣੀ. "ਸਨਿ ਜਯੋਂ ਤਨ ਖੋਵਹਿ ਦੁਖਦਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸਣ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਗਾਲਕੇ ਰੱਸੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਹੈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾਲ. ਸਾਥ. ਸਣੇ. ਸਮੇਤ। ੩ ਸੰ. सनि. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਨ। ੪ ਇਨਾਮ। ੫ ਸੰ. शनि—ਸ਼ਨਿ. ਛਾਯਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ. ਛਨਿੱਚਰ। ੬ ਨੌ ਗ੍ਰਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਤਵਾਂ ਗ੍ਰਹ. ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿੱਥ ੮੮੩੦੦੦੦੦੦ ਮੀਲ ਖਿਆਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਚਮਕੀਲਾ ਗ੍ਰਹ ਹੈ. ਦੂਰਬੀਨ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਚਿੱਟੇ ਘੇਰੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ.
ਸਨਿਆਸ, ਸਨਿਆਸੀ ਦੇਖੋ, ਸੰਨਿਆਸ ਅਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀ.

ਸਨਿਸਚਰ. ਦੇਖੋ, ਸਨਿ ੫-੬ ਅਤੇ ਛਨਿਛਰ.
ਸਨਿਗਧ, ਸਨਿਘਧ ਸੰ. ਸ੍ਨਿਗਧ. ਵਿ—ਸਨੇਹ (ਚਿਕਨਾਈ) ਵਾਲਾ. ਚਿਕਨਾ. ਥੰਧਾ। ੨ ਕੋਮਲ. ਨਰਮ। ੩ ਖ਼ੈਰਖ਼੍ਵਾਹ. ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ.
ਸਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਨਿ ੫-੬। ੨ ਵਿ—ਸਾਨੀ. ਮਿਲੀ ਹੋਈ. "ਸਰਪੀ ਸਿਤਾ ਸ੍ਵਾਦ ਸੋਂ ਸਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਰਪੀ (ਘੀ) ਸਿਤਾ (ਖੰਡ).
ਸਨੀਚਰ. ਦੇਖੋ, ਸਨਿ ੫, ੬ ਅਤੇ ਛਨਿਛਰ.
ਸਨੁਖਾ, ਸਨੂਖਾ ਸੰ. स्नुषा. ਸੰਗਯਾ—ਨੂੰਹ. ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ. "ਬਯਾਹ ਕਰੇ ਸਭ ਸੁਤਨ ਕੇ ਪਿਖ ਸਹਿਤ ਸਨੂਖਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਸਨੇ. ਵਿ—ਸਾਨੇ. ਮਿਲੇ ਹੋਏ। ੨ ਸੰ. शनैः—ਸ਼ਨੈ: ਵ੍ਯ—ਹੌਲੀ. ਆਹਿਸ੍ਤਾ. ਧੀਰੇ.
ਸਨੇਹ. ਸੰ. ਸ੍ਨੇਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. ਪਿਆਰ. ਮੁਹੱਬਤ। ੨ ਤੇਲ. "ਰਾਮ ਸਨੇਹ ਛੁਟੀ ਨ੍ਰਿਪ ਦੇਹ ਸੁ ਪਾਛੇਉ ਮੇਲ ਸਨੇਹ ਮੇ ਰਾਖੀ." (ਹਨੂ) ੩ ਨਯਾਯਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਗੁਣ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਟੇ ਮਿੱਟੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਪੇੜਾ ਬੱਝਦਾ ਹੈ.
ਸਨੇਹ ਨਿਬਾਹਣਾ, ਸਨੇਹ ਨਿਬਾਹਨਾ

ਕੋਊ ਕਹੈ ਦਾਹਬੋ ਕਠਿਨ ਵਪੁ ਪਾਵਕ ਮੇ
ਕੋਊ ਕਹੈ ਗਾਹਬੋ ਕਠਿਨ ਸਿੰਧੁ ਤੇਹ ਕੋ,
ਕੋਊ ਕਹੈ ਚਾਹਬੋ[2] ਕਠਿਨ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਸੌਹੈਂ
ਕੋਊ ਕਹੈ ਵਾਹਬੋ ਕਠਿਨ ਸਤ੍ਰੁਦੇਹ ਕੋ,
"ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ" ਕਠਿਨ ਵਿਸਾਹਬੋ ਦੁਸਹ ਦੁੱਖ
ਕੋਊ ਕਹੈ ਬਾਹਬੋ ਕਠਿਨ ਅਸ੍ਵਮੇਹ[3] ਕੋ,
ਸਭ ਹੀ ਸਹਿਜ ਜਹਾਂ ਜੀਯ ਮੇ ਉਮਾਹਬੋ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਕਠਿਨ ਨਿਸਾਹਬੋ ਸਨੇਹ ਕੋ.

ਸਨੇਹਾ. ਸੰਦੇਸ਼. ਸੁਨੇਹਾ. "ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਾ ਮੈ ਦੇਇ ਸਨੇਹਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੪)
ਸਨੇਹੀ. ਸੰ. स्नेहिन्. ਵਿ—ਸਨੇਹ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰੇਮੀ. ਪਿਆਰਾ.
ਸਨੇਤ. ਸੰ. सन्निहित—ਸੰਨਿਹਿਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਅਖੰਡ. "ਨਿਝਰ ਧਾਰ ਅਪਾਰ ਸਨੇਤੇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੇਨਾਯਤ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਤੀਰਥ, ਜੋ ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਥਨੇਸਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਨੰ: ੩.
ਸਨੇਰ. ਦੇਖੋ, ਸਨ੍ਹੇਰ.
ਸਨੈ. ਦੇਖੋ, ਸਨੇ ੧. "ਗ੍ਵਾਰ ਸਨੈ ਬਨ ਬੀਚ ਫਿਰੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਨੇ ੨। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਨਯ.
ਸਨੈਸ਼੍ਚਰ. ਸ਼ਨੇ ਸ਼ਨੇ (ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ) ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਨਿ ੬ ਅਤੇ ਛਨਿਛਰ.

---
[1] ਗਹਿਰਾਈ.
[2] ਤੱਕਣਾ. ਨੇਤ੍ਰ ਮਿਲਾਕੇ ਵੇਖਣਾ.
[3] ਯੱਗ ਦਾ ਘੋੜਾ. ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਦਾ ਘੋੜਾ ਚਲਾਉਣਾ. ਜੋ ਘੋੜੇ ਪਿੱਛੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ.

ਸਨੋਢ. ਦੇਖੋ, ਸਨਉਢ। ੨ ਸਨੋਢਾ ਨਾਮਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਤੋਂ ਜਨਮੇਜਯ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. "ਵਹ ਜਾਤਿ ਸਨੋਢ ਕਹਾਤ ਭਏ." (ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਰਾਜ)

ਸਨੋਢ. ਦੇਖੋ, ਸਨਉਢ. "ਭਾਜ ਸਨੌਢ ਦੇਸ ਤੇ ਗਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਨੌਢਿ, ਸਨੌਢੀ ਸੰਗਯਾ—ਸੇਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸਨਉਢ ਅਤੇ ਸਨੌਢ। ੨ ਸਨਾਢ੍ਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ— ਸਨ (ਦੱਛਣਾ) ਆਢ੍ਯ (ਸੰਪੰਨ). ਜੋ ਭੇਟ ਪੂਜਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੂ ਕੇ ਚਿੱਤ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਸਨਕਾਦਿ। ਉਪਜੇ ਤਿਨ ਕੇ ਚਿੱਤ ਤੇਂ ਸਕਲ ਸਨੌਢੀ ਆਦਿ." (ਕਵਿਪ੍ਰਿਯਾ) "ਦੀਨੋ ਗਾਂਵ ਸਨੌਢਿਅਨ ਮਥੁਰਾ ਮੰਡਲ ਮਾਹਿ." (ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਿਕਾ)

ਸਨੌਰ. ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਚਾਰ ਮੀਲ ਤੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ. ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ੮੪ ਪਿੰਡ ਲਾ ਕੇ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਮਲਿਕ ਬਹਾਉੱਦੀਨ ਖੋਖਰ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਸੀ. ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਇਆ.

ਸਨੰਤ. ਸਨਕਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ. "ਸਿੱਧ ਸਨਾਥ ਸਨੰਤਨ ਧਯਾਯੇ." (ਅਕਾਲ) ਸਨਤਕੁਮਾਰਾਂ ਨੇ ਧਯਾਇਆ.

ਸਨੰਦ, ਸਨੰਦਨ ਵਿ—ਪੁਤ੍ਰ ਸਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨੰਦਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਸਨਕਾਦਿਕ. "ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਮਹੇਸ ਸਮਾਨਾ."(ਧਨਾ ਕਬੀਰ)

ਸਨੰਮੁਖਾ ਨ ਠਾਵੀਐਂ. (ਚੰਡੀ ੨) ਵਾ—ਸਨਮੁਖ—ਆਨ—ਠਾਵੀਐਂ. ਸੰਮੁਖ ਆਕੇ ਖੜੇ ਹੋਏ.

ਸਨ੍ਹੇਰ. ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਜੀਰਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ੮ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਾਧਾਰਣ ਮੰਦਿਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹੈ. ਮਾਘੀ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਸੰਨਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਹ.

ਸਨਜ੍ਯਾਸ, ਸਨਜ੍ਯਾਸੀ ਦੇਖੋ, ਸੰਨਿਆਸ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਸੰਨਜ੍ਯਾਸ ਅਤੇ ਸੰਨਜ੍ਯਾਸੀ.

ਸਨਜੋ. ਵਿ—ਸਾਨਾ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਪ. ਸੰ. ਸ਼ਪ੍—ਸ਼ਪ੍. ਧਾ-ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾਕਰਨਾ. ਸਰਾਪਨਾ (ਸ਼ਾਪ ਦੇਣਾ). ਗਾਲੀ ਦੇਣਾ। ੨ ਸੰ. ਸਰ੍ਪ—ਸਰ੍ਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪ. ਸਾਂਪ. "ਸਪੈ ਦੁਧੁ ਪੀਆਈਐ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. ਸਪ. ਲਿੰਗ. ਸ਼ੇਪ. ਸ਼ੇਫ. ਜਨਨੇਂਦ੍ਰਿਯ. ਉਪਸ੍ਥ.

ਸਪਸਟ, ਸਪਸ੍ਟ ਸੰ. (ਸ੍ਪਸ਼੍. ਧਾ—ਰੋਕਣਾ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨਾ. ਸਮਝਾਉਣਾ). ਵਿ—ਸ੍ਪਸ੍ਟ. ਸਾਫ਼। ੨ ਪ੍ਰਗਟ. ਜਾਹਿਰ.

ਸਪਕ, ਸਪੱਖ, ਸਪੱਛ ਵਿ—ਪੱਖ ਸਹਿਤ. ਤਰਫਦਾਰੀ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਕ੍ਸ਼ (ਪੰਖ) ਸਹਿਤ "ਤੁਰਕੱਛ ਤੁਰੰਗ ਸਪੱਛ ਬਡੋ." (ਕਲਕੀ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਕ੍ਸ਼ੀ. ਪਰਿੰਦ. ਪੰਛੀ. "ਸਪੱਛ ਉਡ ਜਾਹਿਗੇ." (ਅਕਾਲ)

ਸਪਤ. ਸੰ. ਸ਼ਪਥ—ਸ਼ਪਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸਮ. ਸੌਂਹ. ਸੁਗੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਪ ਧਾ. "ਕੂਰ ਸਪਤ ਕੋ ਦੋਸ ਨ ਮਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ੍ਪ੍ਤ—ਸਪ੍ਤ. ਸੱਤ. ਸਾਤ. "ਸਪਤ ਦੀਪ ਸਪਤ ਸਾਗਰਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੩ ਵਿ—ਸਪ੍ਤਮ. ਸੱਤਵਾਂ. ਸੱਤਵੇਂ. "ਸਪਤ ਪਾਤਾਲਿ ਬਸੰਤੋ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ੪ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ੨੦੩ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ "ਸਹਸ" ਦੀ ਥਾਂ ਸਪਤ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਸੋਰਹ ਸਪਤ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤ੍ਰਿਯ ਬਰੀ." ਸਹੀ ਪਾਠ ਹੈ—"ਸੋਰਹ ਸਹਸ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤ੍ਰਿਯ ਬਰੀ।" ੫ ਸੰ. ਸਪ੍ਤ. ਵਿ—ਸਰਾਪਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਪਤ ਆਕਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ.

ਸਪਤਈਤਿ. ਦੇਖੋ, ਈਤਿ.

ਸਪਤਸਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸਈ.

ਸਪਤ ਸਮੁੰਦਰ, ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਸਪਤਸਾਗਰ.

ਸਪਤਸਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸਰ. "ਕਰਿ ਮਜਨੋ ਸਪਤਸਰੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ. ਭਗਵਤਗੀਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰਰੂਪ ਸੱਤ ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਠ. "ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮੈ ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ." (ਜਸਾ) ਗੀਤਾ ਦੇ ਇਹ ਸੱਤ ਸਲੋਕ ਹਨ—

(੧) ਓਮਿਤ੍ਯੇਕਾਕ੍ਸ਼ਰੰ—ਅ: ੮, ਸ਼: ੧੩.
(੨) ਸ੍ਥਾਨੇ—ਅ: ੧੧, ਸ਼: ੩੬.
(੩) ਸਰ੍ਵਤ—ਅ: ੧੩, ਸ਼: ੧੪.
(੪) ਕਵਿੰ— ਅ: ੮, ਸ਼: ੯.
(੫) ਊਰ੍ਧ੍ਵਮੂਲੰ— ਅ: ੧੫, ਸ਼: ੧.
(੬) ਸਰ੍ਵਸ੍ਯ— ਅ: ੧੫, ਸ਼: ੧੫.
(੭) ਮਨਮਨਾ ਭਵ—ਅ: ੯, ਸ਼: ੩੪.

ਸਪਤਸਾਗਰ. ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੱਤ ਸਾਗਰ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਦੁੱਧ ਦਾ, ਦਹੀਂ ਦਾ, ਘੀ ਦਾ, ਇੱਖ ਦੇ ਰਸ ਦਾ, ਸ਼ਹਿਦ ਦਾ, ਮਿੱਠੇ ਪਾਣੀ ਦਾ, ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਦਾ. ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਇੱਕ ਦ੍ਵੀਪ ਨੂੰ ਘੇਰੇ ਹੋਏ ਹਨ. "ਸਪਤ ਦੀਪ ਸਪਤ ਸਾਗਰਾ." (ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਸਗਰ ਅਤੇ ਸਪਤਦੀਪ.

ਸਪਤਸਿੰਧਵ, ਸਪਤਸਿੰਧੁ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਸਾਗਰ। ੨ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਸਿੰਧੁ (ਨਦੀਆਂ) ਇਹ ਹਨ—ਵਸ੍ਵੋਕਸਾਰਾ, ਨਲਿਨੀ, ਪਾਵਨੀ, ਗੰਗਾ, ਸੀਤਾ, ਜੰਬੁਨਦ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁ (ਅਟਕ). ੩ ਘੱਗਰ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁਨਦ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਸਪ੍ਤਸਿੰਧੁ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆ ਘੱਗਰ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁ।[1] ੪ ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਧਾਰਾ ੨, ੩ ਅਤੇ ਸਪਤ ਨਦ.

ਸਪਤਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਤ ਸੁਰ ਅਤੇ ਸ੍ਵਰ ੪.

ਸਪਤਸ੍ਰਿੰਗ. ਸੰ. ਸ਼ਤਸ਼੍ਰਿਙ੍ਗ—ਸ਼ਤਸ੍ਰਿੰਗ. ਹਿਮਾਲਯ ਦੀ ਧਾਰਾ

[1] ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ ਸਪਤਸਿੰਧੁ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਿਗਵੇਦ ੮/੨੪/੨੭.

ਵਿੱਚ ਬਦਰੀਨਾਰਾਇਣ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਪਹਾੜ. ਦੇਖੋ, ਹੇਮਕੂਟ. "ਸਪਤਸ੍ਰਿੰਗ ਤਿਹ ਨਾਮ ਕਹਾਵਾ। ਪੰਡੁ ਰਾਜ ਜਹਿਂ ਜੋਗ ਕਮਾਵਾ॥" (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਬੰਬਈ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਨਾਸਿਕ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਚਾਂਦੋਰ ਪਹਾੜੀ ਧਾਰਾ ਦਾ ਟਿੱਲਾ. ਜੋ ੪੬੫੯ ਫੁਟ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ. ਇਸ ਉੱਪਰ ਮਹਿਖਾਸੁਰਮਰਦਨੀ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਪਤਸ੍ਰਿੰਗ ਨਿਵਾਸਿਨੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਮੇਲਾ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧੫ ਨੂੰ ਭਰਦਾ ਹੈ.

ਸਪਤਕ. ਸੰ. सप्तक. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਤ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ। ੩ ਵਿ—ਸੱਤ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲਾ.

ਸਪਤ ਕੁਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਸੱਤ ਕੁਕਰਮ.

ਸਪਤਜਿਹ੍ਵ, ਸਪਤਜ੍ਵਾਲ ਸੰ. सप्तजिह्व. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਤ ਜੀਭਾਂ ਵਾਲਾ ਅਗਨਿ. ਅਗਨਿ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਲਾਟਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ—ਕਾਲੀ, ਕਰਾਲੀ, ਮਨੋਜਵਾ, ਸੁਲੋਹਿਤਾ, ਸੁਧੂਮ੍ਰਵਰਣਾ, ਉਗ੍ਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੀਪ੍ਤਾ.

ਸਪਤਦਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸਪ੍ਤਪਰਣ (ਸਤਪੁਤਾ) ਨਾਮਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਸੁਹਾਗਪਿਟਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ. L. Alstonia scholaris. "ਸਪਤਦਲ ਸਿੰਦੁਕ ਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਪਤ ਦੀਪ. ਸੰ. सप्तद्वीप. ਸੱਤ ਦ੍ਵੀਪ (ਟਾਪੂ). ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ—ਮੰਡਲ ਦੇ ਸੱਤ ਉਹ ਭਾਗ, ਜੋ ਭਾਗਵਤ ਆਦਿ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇਹ ਹਨ—ਜੰਬੂ, ਪਲਕ, ਸ਼ਾਲਮਲੀ, ਕੁਸ਼, ਕ੍ਰੌਂਚ, ਸ਼ਾਕ ਅਤੇ ਪੁਸਕਰ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਯਵ੍ਰਤ ਇੱਕ ਪਹੀਏ ਦੇ ਰਥ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸੱਤ ਵਾਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਹੀਏ ਦੀ ਲੀਕ ਨਾਲ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦ੍ਵੀਪ ਕਹਾਏ. "ਸਪਤ ਦੀਪ ਸਪਤ ਸਾਗਰਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਸਪਤ ਧਾਤੁ. ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਮੂਲ ਅੰਸ਼, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਹ ਕਾਇਮ ਹੈ—ਰਕਤ (ਲਹੂ) ਪਿੱਤ, ਮਾਂਸ, ਮੇਦ (ਮਿੰਜ), ਚਰਬੀ, ਹੱਡੀ, ਵੀਰਯ. chyle, blood, flesh, fat, bone, marrow and semen । ੨ ਦੇਖੋ, ਧਾਤੁ.

ਸਪਤ ਧਾਰਾ. ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਸੱਤ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜ, ਜੋ ਪਹਾੜ ਦੀ ਧਾਰਾ ਕਰਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ. "ਸਪਤ ਧਾਰ ਸਭ ਧੁਰਿ ਮਿਲਾਓ." (ਪੰਪ੍ਰ) ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਰਾਜੇ ੨੨ ਧਾਰ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਬਾਈਧਾਰ। ੨ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੱਤ ਪ੍ਰਵਾਹ (ਧਾਰਾ) ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਮੰਨੇ ਹਨ— ਗੰਗਾ, ਯਮੁਨਾ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਸ਼ਤਦ੍ਰੁ, ਐਰਾਵਤੀ, ਮਰੁਦਵ੍ਰਿੱਧਾ ਅਤੇ ਵਿਪਾਸ਼ਾ। ੩ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਧਾਰਾ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ—ਨਲਿਨੀ, ਹ੍ਲਾਦਿਨੀ, ਪਾਵਨੀ, ਚਕ੍ਸ਼ੁ, ਸੀਤਾ, ਸਿੰਧੁ ਅਤੇ ਭਾਗੀਰਥੀ. ਕਥਾ ਇਹ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਟਾ ਵਿੱਚੋਂ ਗੰਗਾ ਨਿਚੋੜੀ, ਤਦ ਇਹ ਸਪਤ ਧਾਰਾ ਹੋਈਆਂ.

ਸਪਤਨਦ, ਸਪਤਨਦੀ ਅਨੇਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੱਤ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:— ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ, ਵਿਪਾਸ਼, ਏਰਾਵਤੀ, ਵਿਤਸਤਾ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ, ਸਿੰਧੁ ਅਤੇ ਕੁਭਾ (ਕਾਬੁਲ).

ਸਪਤ ਨਾੜੀ ਚਕ੍ਰ. ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਸਪਤ ਨਾੜੀ ਚਕ੍ਰ. ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕ ਮੁਹੂਰਤ ਥਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

(੧) ਸੂਰਜ ਦੀ ਵਾਯੁ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੋਹਿਣੀ, ਸ੍ਵਾਤਿ, ਜਯੇਸ੍ਠਾ ਅਤੇ ਅਸ਼੍ਵਨੀ ਨਛਤ੍ਰ ਹਨ.

(੨) ਮੰਗਲ ਦੀ ਦਹਿਨ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਿਰ, ਚਿਤ੍ਰਾ, ਮੂਲਾ ਅਤੇ ਰੇਵਤੀ ਹਨ.

(੩) ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਦੀ ਸੌਮਯ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਦ੍ਰਾ, ਹਸਤ, ਪੂਰਬਾਸਾੜਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾ ਭਦ੍ਰਪਦਾ ਹਨ.

(੪) ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੀ ਨੀਰ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਵਸੁ, ਉਤ੍ਰਾਫਾਲਗੁਣੀ, ਉਤ੍ਰਾਸਾੜਾ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਭਾਦ੍ਰਪਦ ਹਨ.

(੫) ਬੁਧ ਦੀ ਜਲ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼੍ਯ, ਪੂਰਬਾ ਫਾਲਗੁਣੀ, ਅਭਿਜਿਤ ਅਤੇ ਸਤ੍ਭਿਸਾ ਹਨ.

(੬) ਸ਼ਨੀ ਦੀ ਊਰਧਾ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿੱਤਿਕਾ, ਵਿਸ਼ਾਖਾ, ਅਨੁਰਾਧਾ ਅਤੇ ਭਰਣੀ ਹਨ.

(੭) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਲੇਸਾ, ਮਘਾ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਅਤੇ ਧਨਿਸ਼੍ਠਾ ਹਨ. "ਸੱਤੇ ਰੋਹਣਿ ਸੱਤ ਵਾਰ ਸੱਤ ਸੁਹਾਗਣਿ ਸਾਧੁ ਨ ਵਲਿਆ." (ਭਾਗੁ)

ਸਪਤਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਉਕਣ.

ਸਪਤਪਤ੍ਰ, ਸਪਤਪਰਣ ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਦਲ.

ਸਪਤ ਪਰਬਤ. ਸੱਤ ਦ੍ਵੀਪਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਹਾੜ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਹਿਮਵਾਨ, ਹੇਮਕੂਟ, ਨਿਸਦ, ਮੇਰੁ, ਚੈਤ੍ਰ, ਕਣੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿੰਗੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਕੁਲਪਰਬਤ.

ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ. ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ. ਹੇਠਲੇ ਸੱਤ ਲੋਕ. ਅਤਲ, ਵਿਤਲ, ਸੁਤਲ, ਰਸਾਤਲ, ਤਲਾਤਲ, ਮਹਾਤਲ, ਪਾਤਾਲ, ਦੇਖੋ. ਚੋਦਾਂ ਲੋਕ.

ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ ਕੀ ਬਾਣੀ. (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ਵਾ—ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਾਲ ਤੋਂ ਆਈ ਧੁਨਿ. ਭਾਵ—ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਵਾਜ਼, ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇ.

ਸਪਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜੰਗਾ.

ਸਪਤ ਪੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਤ ਪੁਰੀਆਂ.

ਸਪਤ ਭੂਮਿਕਾ. ਚਿੱਤ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਹਾਲਤਾਂ. ਪਰਮਾਰਥ ਅਵਸਥਾ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ. ਯੋਗ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨੇ ਇਹ ਸੱਤ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ—

(੧) ਸੁਭੇੱਛਾ. ਉੱਤਮ ਇੱਛਾ ਅਰਥਾਤ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ.

(੨) ਵਿਚਾਰਣਾ. ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ.

(੩) ਤਨੁਮਾਨਸਾ. ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਫੁਰਨਾ.

(੪) ਸਤ੍ਵਾਪੱਤਿ. ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ.

(੫) ਅਸੰਸਕ੍ਰਿ. ਸਿੱਧੀ ਆਦਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੀ ਉਪਰਾਮਤਾ.

(੬) ਪਰਾਥੰਭਾਵਿਨੀ. ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਮਿਟ ਜਾਣਾ.

(੭) ਤੁਰਯੰਗਾ. ਤੁਰੀਯ ਪਦ (ਚੌਥੇ ਪਦ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ.

(ਹਠਯੋਗਪ੍ਰਦੀਪਿਕਾ)

ਸਪਤਮ. ਵਿ—ਸੱਤਵਾਂ. ਸਪ੍ਤਮ. ਹਫ਼ਤਮ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Seventh.

ਸਪਤ ਮਾਤਾ. ਸੰ. सप्त मातृका. ਸੱਤ ਦੇਵੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਜਨ ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਸਮੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ— ਬ੍ਰਾਹਮੀ, ਮਾਹੇਸ਼੍ਵਰੀ, ਵੈਸਨਵੀ, ਕੌਮਾਰੀ, ਵਾਰਾਹੀ, ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ, ਚਾਮੁੰਡਾ। ੨ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ, ਮਤੇਈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਸੱਸ, ਵਡੇ ਭਾਈ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਚੁੰਘਾਵੀ.

ਸਪਤਮਿ, ਸਪਤਮੀ ਸੰਗਯਾ—ਸਪ੍ਤਮੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਤਿਥਿ. "ਸਪਤਮਿ ਸੰਚਹੁ ਨਾਮਧਨ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) "ਸਪਤਮੀ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਸਰੀਰ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧)

ਸਪਤ ਰਿਸੀ, ਸਪਤ ਰਿਖੀ ਸੰ. सप्तर्षि—ਸਪ੍ਤਰ੍ਸ਼ਿ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਤ ਮਹਾਨ ਰਿਖੀ. ਮਰੀਚਿ, ਅਤ੍ਰਿ, ਪੁਲਹ, ਪੁਲਸਤ੍ਯ, ਕ੍ਰਤੁ, ਅੰਗਿਰਾ ਅਤੇ ਵਸਿਸ਼੍ਠ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਸੱਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਹ ਹਨ—ਸੰਭੂਤਿ, ਅਨਸੂਯਾ, ਕ੍ਸ਼ਮਾ, ਪ੍ਰੀਤਿ, ਸੰਤਤਿ, ਅਰੁੰਧਤੀ ਅਤੇ ਲੱਜਾ.

ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਸਕੰਧ ਦੇ ਤੇਰਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪਤ ਰਿਖੀ ਲਿਖੇ ਹਨ— ਕਸ਼੍ਯਪ, ਅਤ੍ਰਿ, ਵਸਿਸ੍ਠ, ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ, ਗੌਤਮ, ਜਮਦਗ੍ਨਿ ਅਤੇ ਭਰਦ੍ਵਾਜ.[1] ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੱਤ ਰਿਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਇਹ ਸੱਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹਨ— ਅਦਿਤਿ, ਅਨੁਸੂਯਾ, ਅਰੁੰਧਤੀ, ਮੇਨਕਾ, ਅਹਲ੍ਯਾ, ਰੇਣੁਕਾ ਅਤੇ ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ। ੨ ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਸੱਤ ਭੇਦ. ਦੇਖੋ, ਰਿਖਿ.

ਸਪਤ ਰੰਗ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਾਂਸੁ ੨ ਅਤੇ ਰੂਪ.

ਸਪਤਲਾਟਾ. ਦੇਖੋ, ਸੱਤ ਲਾਟਾ.

ਸਪਤ ਵਾਯੁ. ਦੇਖੋ, ਵਾਯੁ ਸ਼ਬਦ.

ਸਪਤਾਸ, ਸਪਤਾਸੁ, ਸਪਤਾਂਸੁ ਸੰ. सप्ताश्व—ਸਪ੍ਤਾਸ਼੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਤ ਮੂਹਿੰ ਘੋੜੇ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ. "ਸੁਤਾ ਸਪਤਾਸੁ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੂਰਜ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਮੁਨਾ। ੨ ਸੰ. ਸਪ੍ਤਾਸ੍ਯ. ਸੱਤ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ. "ਕਿਤ ਪਟਬੀਜਨ, ਕਿਤ ਸਪਤਾਸੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸਪ੍ਤਾਂਸੁ (सप्तांशु) ਇਸ ਲਈ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੱਤ ਰੰਗੀਆਂ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਹਨ. ਅਰਥਾਤ ਕਿਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਰੰਗ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੰਦ੍ਰਧਨੁਖ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

ਸਪਤਾਸੁ ਸੁਤਾ. ਜਮੁਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਾਸੁ.

ਸਪਤਾਹ, ਸਪਤਾਹਕ ਸੰ. सप्ताह. ਸੰਗਯਾ—ਸਪ੍ਤ-ਅਹਨ੍. ਸਤਵਾਰਾ. ਸਾਤਾ. ਹਫਤਾ। ੨ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ. ਜੈਸੇ—ਸਪਤਾਹ ਪਾਠ.

ਸਪਤਾਹ ਕਰਮ, ਸਪਤਾਹ ਪਾਠ ਦੇਖੋ, ਸਪਤਾਹ ੨.

ਸਪਤਾਂਗ ਰਾਜਯ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਅੰਗ ੮ ਦਾ ਫੁੱਟਨੋਟ. "ਸਪਤਹੁੰ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਅਤਿ ਦੁਰਜਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਪੱਤਾ. ਵਿ—ਸ-ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. ਇੱਜ਼ਤ ਵਾਲਾ. ਪਤਵੰਤਾ.

ਸਪਥ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਪਥ. ਸੌਂਹ. ਕਸਮ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਪ ਧਾ. "ਸਪਥ ਖਾਇ ਸੋ ਸਿੱਖ ਨ ਮੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਪਦ, ਸਪਦਿ ਸੰ. सपदि. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਫੌਰਨ. ਤੁਰੰਤ. "ਭ੍ਰਮ ਤਮ ਕੋ ਸਮ ਭਾਨੁ ਕੇ ਦੇਤ ਸਪਦਿ ਉਰ ਟਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਪਰਸ. ਸੰ. स्पर्श—ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਵਚਾਇੰਦ੍ਰੀ ਦਾ ਗੁਣ. ਹਿਸ. ਛੂਹ.

ਸਪਰਧ. ਸੰ. स्पर्ध्. ਧਾ—ਹਸਦ (ਈਰਖਾ) ਕਰਨਾ. ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨਾ.

ਸਪਰਧਾ. ਸੰ. स्पर्धा—ਸ੍ਪਰ੍ਧਾ. ਸੰਗਯਾ—ਈਰਖਾ. ਜਲਨ. ਹਸਦ. ਦਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਪਰਧ ਧਾ. "ਜੋ ਸਮ ਹੋਇ ਸਪਰਧਾ ਕਰਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਪਰਬਾਣਪਰਿ. ਕਿਸੇ ਅਵਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ सुपर्वन् अरि (ਸੁਪਰਵਨ ਅਰਿ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪਾਠ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਯਥਾ— "ਸਪਰਬਾਣਪਰਿ ਅਰਿ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਣੀਜੀਐ." (ਸਨਾਮਾ) ਸੁਪਰਵਾਣ ਦੇਵਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਦੈਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪਰਵਨ.

ਸਪਰੰਪਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਨਾਲ. ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ. ਇੱਕਰਸ. ਲਗਾਤਾਰ. "ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਗਾਧ ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਸਪਰੰਪਰ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸਪਾਸ. ਫ਼ਾ سپاس ਸੰਗਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਵਡਿਆਈ। ੨ ਅਹ਼ਸਾਨ। ੩ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯਤਾ। ੪ ਸੰ. ਵਿ—ਸ-ਪਾਸ਼. ਫਾਹੀ ਸਮੇਤ.

ਸਪਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪਾਹੀ.

ਸਪਾਧਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਪੇਲਾ. ਸਰਪ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਪਰਧਾ.

ਸਪਾਰਸ. ਸੁਪਾਰਿਸ਼. ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼. "ਬਹੁਰ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਸਪਾਰਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਪਿੰਡ. ਸੰ. सपिण्ड ਉਹ ਸੰਬੰਧੀ, ਜੋ ਸੱਤ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤਕ ਮਿਲਦਾ ਹੈ.

ਸਪੀਅਲ. ਸੰ. सर्पिल—ਸਰ੍ਪਿਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁੱਧ, ਜੋ ਸਰ੍ਪਿ (ਘੀ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਘੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. "ਤੁਮ ਮਖਤੂਲ ਸਪੇਦ ਸਪੀਅਲ ਹਮ ਬਪੁਰੇ ਜਸ ਕੀਰਾ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਤੁਸੀਂ ਰੇਸ਼ਮ ਹੋਂ ਦੁੱਧ ਜੇਹੇ ਚਿੱਟੇ, ਅਸੀਂ ਬੇਚਾਰੇ ਕੀਰਾਨ (ਕਾਲੇ ਪੱਥਰ) ਹਾਂ, ਦੇਖੋ, ਕੀਰਾ ੩.

ਸਪੀਤੀ. ਵਿ—ਸ-ਪ੍ਰੀਤਿ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ. ਪਿਆਰ ਨਾਲ। ੨ ਸੰ. ਸਪੀਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਥ ਪੀਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਨ

---

[1] ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੇਕ ਮਨੁੰਤਰ ਦੇ ਸੱਤ ਰਿਖੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਰਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਿਪੀਤੀ.
ਸਪੀਦੋਂ. ਸਰਪਦਮਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰਪਮੇਧ.
ਸਪੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਪ. ਸਾਂਪ. ਸੱਪ. "ਸਪੁ ਪਿੜਾਈ ਪਾਈਐ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)
ਸਪੁਤ | ਸਪੁੱਤ ਵਿ—ਪੁਤ੍ਰ ਸਹਿਤ. ਸਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਸੁਪੁਤ੍ਰ. ਨੇਕ ਬੇਟਾ। ੩ ਉੱਤਮ ਔਲਾਦ. "ਬਾਬਾਣੀਆ ਕਹਾਣੀਆ ਪੁਤ ਸਪੁਤ ਕਰੇਨਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)
ਸਪੁੱਤਾ. ਵਿ—ਪੁਤ੍ਰ ਵਾਲਾ. ਔਲਾਦ ਵਾਲਾ। ੨ ਅੱਛੇ (ਨੇਕ) ਪੁਤ੍ਰ ਵਾਲਾ.
ਸਪੁੰਨ. ਵਿ—ਪੁੰਨ ਸਹਿਤ. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਬਦ ਸਪੁੰਨ.
ਸਪੁਰਖ. ਦੇਖੋ, ਸਤਪੁਰਖ। ੨ ਸ—ਪੁਰਖ. ਉਹੀ (ਵਹੀ) ਆਦਮੀ.
ਸਪੁਰਦ. ਫ਼ਾ سپرد ਸਿਪੁਰਦ. ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਸੌਂਪਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪੁਰਦਨ.
ਸਪੁਰਦਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪੁਰਦਨ.
ਸਪੂਤ. ਦੇਖੋ, ਸਪੁੱਤ ਅਤੇ ਸੁਪੂਤ.
ਸਪੂਤਾ. ਦੇਖੋ. ਸਪੁੱਤਾ.
ਸਪੂਤੀ. ਵਿ—ਪੁਤ੍ਰਵਤੀ। ੨ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਵਾਲੀ.
ਸਪੂਰ. ਵਿ—ਪੂਰਣਤਾ ਸਹਿਤ. ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਦ੍ਰੁਮ ਸਪੂਰ ਜਿਉ ਨਿਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਪੂਰ.
ਸਪੇਦ. ਫ਼ਾ سپید ਵਿ—ਸ਼੍ਵੇਤ. ਚਿੱਟਾ. ਉੱਜਲ.
ਸਪੇਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਪੇਲਾ.
ਸਪੈਦ. ਦੇਖੋ, ਸਪੇਦ.
ਸਪੇਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸੱਪ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ. "ਇਕ ਦਯੋਸ ਬਿਖੈ ਇਕ ਆਇ ਸਪੇਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਲਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਅੰਤ ਲਗਣ ਤੋਂ ਵਾਨ (ਵਾਲਾ) ਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਗੁਸੈਲਾ. ਕਟੈਲਾ.
ਸਪੋਲੀਆ. ਸੱਪ ਦਾ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ.
ਸਪੰਦ. ਸੰ. स्पन्द्. ਧਾ—ਕੰਬਣਾ. ਥਰਥਰਾਉਣਾ. ਜਾਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਬਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਵੇਗ. ਚਾਲ. "ਸਪੰਦ ਮਯ ਪ੍ਰਭੰਜਨੇ ਜਲੇ ਦ੍ਰਵੰਤ ਰੂਪ ਹੋਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪ੍ਰਭੰਜਨ (ਪੌਣ) ਵਿੱਚ ਵੇਗ ਰੂਪ.
ਸਪੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਪੰਨ. "ਗ੍ਯਾਨ ਸਪੰਨ ਭਏ ਸੁਖ ਪਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)
ਸਪ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤ, ਸੱਤ ਅਤੇ ਸਪਤ.
ਸਪ੍ਤਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਤਰ ੩. ਦੇਖੋ, ਅੰ. seventy.
ਸਪ੍ਤਵਾਯੁ. ਦੇਖੋ, ਵਾਯੁ ਸ਼ਬਦ.
ਸੱਪ | ਸੱਪਣ ਦੇਖੋ, ਸਰਪ ਅਤੇ ਸਰਪਿਣੀ.
ਸਪ੍ਰਿਹ | ਸਪ੍ਰੀਹ ਸੰ. स्पृह्—ਸ੍ਪ੍ਰਿਹ੍. ਧਾ—ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ. ਚਾਹਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਪ੍ਰੀਹਾ. "ਗੁਰੂ ਲਖੀ ਸਪ੍ਰੀਹ."(ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇੱਛਾ ਜਾਣੀ.
ਸਪ੍ਰੀਹਾ. ਸੰ. स्पृहा—ਸ੍ਪ੍ਰਿਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ. ਕਾਮਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਪ੍ਰਿਹ. "ਅਭੈ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਕੀਨ ਸਪ੍ਰੀਹਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)
ਸਪ੍ਰੀਤਿ | ਸਪ੍ਰੇਮ ਵਿ—ਪਿਆਰ ਨਾਲ. ਮੁਹੱਬਤ ਸਾਥ.
ਸਫ. ਅ਼ صف ਸ੍ਫ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਕਤਿ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਕਤਾਰ। ੨ ਚਟਾਈ. ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਫ (ਕਤਾਰ) ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. "ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਠਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਾਫ—ਸ਼ਫ. ਸੁੰਮ. ਖੁਰ। ੪ ਬਿਰਛ ਦੀ ਜੜ੍ਹ.
ਸ਼ਫ਼ਕ਼ਤ. ਅ਼ شفقت. ਮਿਹਰਬਾਨੀ. ਨਰਮੀ.
ਸਫਜੰਗ. ਫ਼ਾ صف جنگ ਸਫ਼ਜੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ. ਸੈਨਾ ਦੀ ਸਤਰ. "ਸਫਾਜੰਗ ਮੇ ਤੁਰੇ ਨਚਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਫਾਜੰਗ.
ਸਫਟ. ਸੰ. स्फट्. ਧਾ—ਖੁਲ੍ਹਨਾ. ਖਿੜਨਾ. ਪਾਟਣਾ.
ਸਫਟਕ | ਸਫਟਿਕ ਸੰ. स्फटिक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿੱਲੌਰ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਾ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਰਿਖੀ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ. ਅੱਜ ਕਲ ਉੱਤਮ ਐਨਕਾਂ ਭੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ. crystal. ੨ ਆਤਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ.
ਸ਼ਫ਼ਤਾਲੂ. ਫ਼ਾ شفتالو ਆੜੂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਸਰਦ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ.
ਸਫ਼ਰ. ਅ਼ سفر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਾਤ੍ਰਾ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰੀ। ੨ ਸੰ. शफर—ਸ਼ਫਰ. ਮੱਛੀ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਫਰ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ। ੩ ਸੰ. स्फर्. ਧਾ—ਕੰਬਣਾ. ਥਰਕਣਾ. ਜਾਣਾ. ਪਰਗਟ ਹੋਣਾ.
ਸਫਰਮੈਨਾ. ਅੰ. sappers and miners. ਦੇਖੋ, ਕਹੀ ੬.
ਸਫਰਾ. ਅ਼ صفرا ਸਫ਼ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੱਤ. bile.
ਸਫਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਯਾਤ੍ਰੀ. ਮੁਸਾਫਿਰ. "ਜਿਉ ਸਫਰੀ ਉਦਰ ਭਰੈ ਬਹਿ ਹਾਟੁਲੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਜਿਵੇਂ ਰਾਹ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਤਨੂਰ ਉੱਪਰ ਬੈਠਕੇ ਪੇਟ ਭਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸ਼ਫਰ (ਮੱਛੀ) ਫੜਨ ਵਾਲਾ. ਮਾਹੀਗੀਰ. ਦੇਖੋ, ਦੰਵਾਨ ੨। ੩ ਸ਼ਫਰ (ਮੱਛੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸਫਰੀ ਸ਼ਬਦ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਚੰਚਲ ਜਯੋਂ ਸਫਰੀ ਜਲ ਮੇ." (ਸਲੋਹ)
ਸਫਰੀਆ. ਦੇਖੋ, ਸਫਰੀ। ੨ ਸਫ ਪੁਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਮੰਡਲੀ. ਸਭਾ. ਮਜਲਿਸ. "ਥਿਰ ਸਾਧੁਸਫਰੀਆ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੫)
ਸਫਰੀ ਭੰਡਾਰ. ਡਿੰਗ. ਸ਼ਫਰ (ਮੱਛੀਆਂ) ਦਾ ਭੰਡਾਰ. ਸਮੁੰਦਰ.
ਸਫਲ. ਵਿ—ਫਲ ਸਹਿਤ। ੨ ਨਤੀਜੇ ਸਹਿਤ. ਸਾਰਥਕ. "ਆਪਿ ਤਰਹਿ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰਹਿ ਤਿਨ ਸਫਲ ਜਨਮੁ ਜਗਿ ਆਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਫਲ (ਫੋਤੇ) ਸਹਿਤ. ਜੋ ਖੱਸੀ ਨਹੀਂ. ਸਾਂਡ.
ਸਫਲਦਰਸਨ. ਫਲ ਸਹਿਤ ਦਰਸ਼ਨ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਫਲ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ. ਅਮੋਘਦਰਸਨ. "ਨਾਨਕ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਸਫਲਦਰਸਨ ਕੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸਫਲਮੂਰਤਿ. ਜਿਸ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਫਲ ਸਹਿਤ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਹ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ. "ਆਰਾਧ ਸ੍ਰੀਧਰ ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਸਫਲਾ, ਸਫਲੁ ਦੇਖੋ. ਸਫਲ. "ਤਿਨ ਕਾ ਜਨਮੁ ਸਫਲੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਸਫਾ. ਅ਼ صفا ਸਫ਼ਾ. ਵਿ—ਸਾਫ. ਸ੍ਵੱਛ। ੨ ਸਿੱਧਾ. ਸਰਲ। ੩ ਬਸਾਤ. ਸ਼ਤਰੰਜ ਚੌਪੜ ਆਦਿ ਬਾਜੀ ਖੇਲਨ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. "ਉਠਾਵੈ ਸਫਾ ਓਸ ਲਾਗੈ ਨ ਬਾਰ." (ਨਸੀਹਤ) ੪ ਸਫ. ਕਤਾਰ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਪੰਕ੍ਤਿ. "ਗੋਪਨ ਕੀ ਉਨ ਹੀ ਸੀ ਸਫਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ صفحہ ਸਫ਼ਹ: ਪੰਨਾ. ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ. page। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਿਫਾ.

ਸਫਾ ਉਠਾਉਣਾ. ਬਾਜ਼ੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨੀ. ਜਿਸ ਵਸਤ੍ਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਤਰੰਜ ਖੇਡੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਠਾ ਦੇਣਾ. ਦੇਖੋ ਸਫਾ ੩.

ਸਫਾਇਤ. ਦੇਖੋ. ਸਫਾਤ.

ਸਫਾਈ. ਫ਼ਾ صفائی ਸ੍ਵੱਛਤਾ. ਨਿਰਮਲਤਾ। ੨ ਭਾਵ—ਨਿਰਦੋਸਤਾ.

ਸਫਾਜੰਗ. ਖ਼ਾ—ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਹਾੜਾ. ਟੱਕੂਆ. ਪਰਸ਼ੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਫਜੰਗ.

ਸਫਾਤ. ਅ਼ شفاعت ਸ਼ਿਫ਼ਾਅ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼. ਕਿਸੇ ਦੇ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਨੇਕੀ ਦਾ ਬਚਨ ਆਖਣਾ. "ਸੋ ਸਫਾਤ ਮਮ ਭਰੈਗੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਫਾਰਿਸ. ਦੇਖੋ, ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼.

ਸਫਾਲ. ਸੰ. ਸ੍ਫਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਫੁਰਤਿ. ਫੁਰਣਾ। ੨ ਸੁਖਮਬੁੱਧਿ.

ਸ਼ਫ਼ੀਅ਼. ਅ਼ شفیع ਵਿ—ਸ਼ਿਫ਼ਾਅ਼ਤ (ਸਿਫਾਰਿਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੋਮਿਨਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਸ਼ਫ਼ੀਕ਼. ਅ਼ شفیق ਵਿ—ਸ਼ਫ਼ਕ਼ਤ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਫ਼ੀਨਾ. ਅ਼. ਸਫੀਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੀ. ਕਿਤਾਬ। ੨ ਅਦਾਲਤੀ ਪਰਵਾਨਾ. ਸਮਨ। ੩ ਕਿਸ਼ਤੀ. ਨੌਕਾ.

ਸਫ਼ੀਰ. ਅ਼ سفیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਫਾਰਤ (ਵਕਾਲਤ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਏਲਚੀ. ਰਾਜਦੂਤ.

ਸਫੀਲ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫ਼ਸੀਲ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਚਹਾਰਦੀਵਾਰੀ. ਸ਼ਹਰਪਨਾਹ. ਵਲਗਣ ਦੀ ਕੰਧ. ਦੇਖੋ, ਫਸੀਲ.

ਸਫੁਟ. ਸੰ. ਸ੍ਫੁਟ. ਵਿ—ਪ੍ਰਗਟ. ਜਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਤੱਖ. "ਜੈ ਦੇਵ ਆਇਓ ਤਸ ਸਫੁਟੰ." (ਗੂਜਰੀ) ਜੈਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਤਸ੍ਯ। (ਤਿਸ ਨੂੰ) ਸਫੁਟ (ਪ੍ਰਤੱਖ) ਹੀ ਆਯ (ਲਾਭ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਜੈ ਦੇਵ ਤਿਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ੩ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਫ਼ੂਫ਼. ਅ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੂਰਣ. ਫੱਕੀ। ੨ ਅਨਾਰਦਾਣਾ.

ਸਫ਼ੇਦ, ਸਫੇਦ ਫ਼ਾ سفید ਵਿ—ਸ਼੍ਵੇਤ. ਚਿੱਟਾ. ਉੱਜਲ.

ਸਫੋਟਕ. ਸੰ. ਸ੍ਫੋਟਕ—ਸਫੋਟਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੋੜਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਸਫੋਟਕ.

ਸਫੋਟਨ. ਸੰ. ਸ੍ਫੋਟਨ—ਸਫੋਟਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੋੜਨਾ. ਭੇਦਨ ਕਰਨਾ. ਭੰਨਣਾ.

ਸਬ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵ—ਸਰ੍ਵ. ਵਿ—ਸਭ. ਤਮਾਮ। ੨ ਫ਼ਾ شب ਸ਼ਬ. ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ. "ਸਬ ਰੋਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੩ ਅ਼ ثب ਸ਼ੱਬ. ਜੰਗ. "ਯਲੋ ਤੇਜ ਇਮ ਸਬ." (ਰਾਮਾਵ) ੪ ਅੱਗ ਮਚਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸ਼ਬਸ਼ਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਸ਼ਾਬਸ਼ ਬੇਅਦਲੀ ਸ਼ਬ ਸ਼ਾਹਮ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਬੇਅਦਲ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦਰਾਯਦ.

ਸਬਹ਼. ਅ਼ سبحہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਾ. ਸਿਮਰਨੀ. ਤਸਬੀ.

ਸਬਕ਼. ਅ਼ سبق ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਥਾ. ਨਿਤ੍ਯ ਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾਠ। ੨ ਸ਼ਰਤ.

ਸਬਕ਼ਤ. ਅ਼ سبقت ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸ਼ਬਖ਼ੂੰ. ਫ਼ਾ شبخون ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ ਨੂੰ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨਾ. ਸੁੱਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੱਢ ਟੁੱਕ ਸੁੱਟਣਾ.

ਸਬਜ਼. ਫ਼ਾ سبز ਵਿ—ਹਰਾ.

ਸਬਜਪਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. ਭੰਗ. "ਸਾਗਰੇ ਸਬਜ਼ ਪਾਨ." (ਹਕਾਯਤ ੬)

ਸਬਜ ਪੁਲਾਉ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਗ.

ਸਬਜ ਮਣੀ, ਸਬਜਾ ਫ਼ਾ سبزہ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰਤਨ. ਮਰਕਤ। ੨ ਘੋੜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਰੰਗ ਦਾ ਖਾਸ ਸੰਕੇਤ. ਇਹ ਨੀਲੀ ਝਲਕ ਨਾਲ ਚਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਪਿਖਹੁ ਦਾਹਨੀ ਦਿਸਾ ਮੇ ਸਬਜਾ ਬਡ ਘੋਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਬਜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰਿਆਈ. ਹਰਿਆਵਲ। ੨ ਸਾਗ ਭਾਜੀ.

ਸਬਤ, ਸਬਥ ਅ਼ سبت ਹੀ—Shabbath. L. Sabbatum. ਫ੍ਰ- Shabath. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ (ਆਰਾਮ) ਕਰਨਾ. ਛੁੱਟੀ ਮਨਾਉਣੀ। ੨ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਨਿਸ਼ਚਰ (ਛਨਿੱਛਰ) ਦਾ ਦਿਨ. ਬਾਈਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਿਨ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਦੁਨੀਆ ਬਣਾਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੩ ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਛਨਿੱਛਰਵਾਰ ਦੀ ਥਾਂ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਵਿਸ੍ਰਾਮ ਦਾ ਦਿਨ (Sabbath) ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਛਨਿਛਰਵਾਰ ਹੀ ਸਬਥ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿਰਚਨਾ ਅਤੇ ਮੂਸਾ.

---

[1] No day may be substituted in its place for recognition as the Sabbath, and it is clear that the day commonly called Sunday has no claim to be regarded as the Sabbath day by any portion of mankind, for it was never sanctified or set apart by any commandment of the Creator. It is important to emphasize the truth that the Lord pronounced

P.T.O

ਸਬਦ. ਸੰ. शब्द—ਸ਼ਬ੍ਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੁਨਿ. ਆਵਾਜ਼. ਸੁਰ।[1] ੨ ਪਦ. ਲਫ਼ਜ਼। ੩ ਗੁਫ਼ਤਗੂ. "ਸਬਦੌ ਹੀ ਭਗਤ ਜਾਪਦੇ ਜਿਨੁ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਚੀ ਹੋਇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼. "ਭਵਜਲ ਬਿਨ ਸਬਦੇ ਕਿਉ ਤਰੀਐ?" (ਭੈਰ ਮ: ੧) ੫ ਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਸਬਦ ਗੁਰੂ, ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੬ ਧਰਮ. ਮਜਹਬ. "ਜੋਗਿ ਸਬਦੰ ਗਿਆਨ ਸਬਦੰ ਬੇਦ ਸਬਦੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੭ ਪੈਗ਼ਾਮ. ਸੁਨੇਹਾ. "ਧਨਵਾਂਢੀ ਪਿਰ ਦੇਸ ਨਿਵਾਸੀ ਸਚੇ ਗੁਰੁ ਪਹਿ ਸਬਦ ਪਠਾਈਂ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੮ ਜੈਸੇ ਤੁਕਾਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ ਆਦਿਕ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਪਦਰਚਨਾ "ਅਭੰਗ" ਅਤੇ ਸੂਰਦਾਸ ਮੀਰਾਬਾਈ ਆਦਿਕ ਦੀ ਵਿਸਨੁਪਦ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਛੰਦਰੂਪ ਵਾਕ੍ਯ "ਸ਼ਬਦ" ਆਖੀਦੇ ਹਨ. ਸ਼ਬਦ ਛੰਦ ਦੀ ਖਾਸ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ. ਅਨੇਕ ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੯ ਦੇਖੋ, ਸਬਦੁ। ੧੦ ਸੰ. शाब्द—ਸ਼ਾਬ੍ਦ. ਵਿ—ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਾਚ੍ਯ ਅਰਥ. ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਕਸਦ. "ਨ ਸਬਦ ਬੂਝੈ, ਨ ਜਾਣੈ ਬਾਣੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) ੧੧ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਅੰਗ ੧੧.

ਸਬਦ ਅਤੀਤ. ਸੰ. शब्दातीत—ਸ਼ਬ੍ਦਾਤੀਤ. ਵਿ—ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਜੋ ਬਾਣੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਥਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਅਕਹਿ.

ਸਬਦ ਸ਼ਕਤਿ. ਸ਼ਬ੍ਦ ਦੀ ਉਹ ਸਾਮਰਥ੍ਯ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਰਥ ਭਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵ੍ਰਿੱਤਿ ੪.

ਸਬਦ ਸਤ੍ਰੁਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਬਦ ਸਪੰਨ. ਸ਼ਬਦ (ਗ੍ਯਾਨ) ਸੰਪੰਨ. ਜਿਸ ਨੇ ਗ੍ਯਾਨ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਗੁਰੁ ਕਰੁ ਸਬਦ ਸਪੰਨ ਅਘਨ ਕਟਹਿ ਸਭਿ ਤੇਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

His blessing upon one day in particular, and that man was not allowed the option of choosing another day instead, as the day of rest. "God blessed the seventh day." He Himself exalted it above the other six days of the seven- -day cycle, and He still calls upon men to loyally obey Him.

Calendar changes made in previous ages of the world's History have never been out of harmony with God's plan for the week and its rest--day, so that seventh--day observers are in the happy position of being in harmony with our present calendar. They begin their rest on Friday at the going down of the sun, and continue the celebration of the Sabbath until sun down on Saturday. (The Oriental Watchman)

ਸਬਦਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜੋ ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਦੁਰਤ ਨਿਵਾਰਣ ਸਬਦਸਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਸਬਦਸਾਸਤ੍ਰ. ਸੰ. शब्दशास्त्र. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਯਾਕਰਣ. ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਵਰਤਣਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ.

ਸਬਦਸੁਰਤ, ਸਬਦਸੁਰਤਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦਾਕਾਰ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਆਤਮਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਈ ਬੁੱਧਿ। ੨ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. "ਸਾਕਤ ਨਰ ਸਬਦਸੁਰਤਿ ਕਿਉ ਪਾਈਐ। ਸਬਦਸੁਰਤਿ ਬਿਨ ਆਈਐ ਜਾਈਐ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) "ਸਬਦਸੁਰਤ ਸਵਧਾਨ ਹੋ, ਬਿਨ ਗੁਰੁਸਬਦ ਨ ਸੁਣਈ ਬੋਲਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਸ਼ਬਦ (ਸ੍ਵਰ) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ (ਸੁਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ). "ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਭਕੋ ਸੁਣੈ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝੈ ਵਿਰਲੋਈ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਅਤੇ ਮੂਰਛਨਾ.

ਸਬਦਸੂਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜੋ ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹੈ। ੨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ੂਰਤ੍ਵ ਹੈ. "ਸਬਦਸੂਰ ਬਲਵੰਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਸਬਦਕਰਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਹਿਣੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਮਲ. "ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਸਬਦਕਰਣੀ ਹੈ ਸਾਰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸਬਦਘਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜੋ ਸਤ੍ਯ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ.

ਸਬਦਤਰੰਗ. ਦੇਖੋ, ਆਗਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰ ਤਾਨ.

ਸਬਦਨੀਸਾਣੁ. ਸ਼ਬਦਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਨਗਾਰਾ). ਭਾਵ—ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਡੌਂਡੀ. ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ (ਧੌਂਸੇ) ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਚਾਰ. "ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਸਬਦਨੀਸਾਣੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਬਦਬੀਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਦੀ ਅਖੰਡ ਧੁਨਿ. "ਬਾਜੰਤ ਨਾਨਕ ਸਬਦਬੀਣਾ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਬਦਬੇਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ (ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾ) ਨਸ਼ਾਨਾ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸਬਦਬੇਧੀ. ਵਿ—ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ.

ਸਬਦਬ੍ਰਹਮ. ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ. ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਰੂਪ ਈਸ਼੍ਵਰ.[2] ਦੇਖੋ, ਸਬਦ.

ਸਬਦਭੇਦਿ. ਵਿ—ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਭੇਦ (ਮਰਮ) ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਸਬਦਭੇਦਿ ਕੋਈ ਮਹਲੁ ਪਾਏ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੇਦ ਜਾਣਨ ਤੋਂ. ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਮਝਣ ਕਰਕੇ. "ਸਬਦਭੇਦਿ ਸੁਖ ਹੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਬਦਭੇਦੀ.

ਸਬਦਭੇਦੀ. ਸੰ. शब्दभेदिन् ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵੇਧਿਨ੍. ਵਿ—ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਭੇਦਨ ਕਰੇ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦਬੇਧੀ ਅਤੇ ਸਬਦਭੇਦਿ.

---

[1] ਪਾਤੰਜਲਿ ਮਹਾਭਾਸ਼੍ਯ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ— "श्रोत्रोपलब्धिर्बुद्धिनिर्ग्राह्यः प्रयोगेणाभिज्वलितः आकाशदेशः शब्दः।" (ਅ: ੧)

[2] ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੬, ਅ: ੫.

੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ। ੩ ਅਰਜੁਨ.

ਸਬਦਵਿਦ੍ਯਾ. ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਇਲਮ। ੨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਵਿਦ੍ਯਾ। ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਵਿਦ੍ਯਾ.

ਸਬਦਵੇਧੀ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦਭੇਦੀ.

ਸਬਦਵ੍ਰਿੱਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦਸ਼ਕਤਿ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ੪.

ਸਬਦਾ. ਸੰ. ਸਰੑਦਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦੈਵ. ਨਿਤ੍ਯ. ਹਮੇਸ਼ਾਂ. "ਕਹੋਂ ਇਮ ਰੀਤਿ ਚਲਾਵਤ ਹੋ, ਦਿਨ ਦ੍ਵੈਕ ਚਲੈ ਸਬਦਾ ਨ ਚਲੈਗੀ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸਬਦਾਹ ਮਾਹਿ ਵਖਾਣੀਐ. (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਵਾ—ਗੁਰੁਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਖਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੈ.

ਸਬਦਾਯਮਾਨ. ਵਿ—ਸ਼ਬ੍ਦਾਯਮਾਨ. ਸ਼ਬਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ. ਧੁਨਿ ਸਹਿਤ. ਸ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ. "ਬਹੁ ਸਬਦਾਯਮਾਨ ਜਿਮ ਗੰਗਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਬਦਾਰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬ੍ਦਾਰ੍ਥ. ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ. ਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਲੰਕਾਰ ੨.

ਸਬਦਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ. ਤਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਮਾਧਾਣਾ ਪਰਬਤੁ ਕਰਿ ਨੇਤ੍ਰਿ ਬਾਸਕੁ ਸਬਦਿ ਰਿੜਕਿਓਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੨ ਆਕਾਸ਼, ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ. ਸ਼ਬਦ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਏ ਗੁਰਮਤੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੪ ਸ਼ਬਦ ਮੇ. ਨਾਮ ਮੇਂ. ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ. "ਸਬਦਿ ਰਤੀ ਸੋਹਾਗਣੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੫ ਦੇਖੋ, ਸਬਦੀ.

ਸਬਦਿਅਤੀਤ. ਸ਼ਬ੍ਦਾਤੀਤ ਮੇ. ਜੋ ਕਥਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਉਸ ਵਿੱਚ. "ਸਬਦਿਅਤੀਤ ਅਨਾਹਦਿ ਰਾਤਾ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸਬਦਿ ਪਰਧੁਨਿ ਧੁਨਿ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਸ਼ਬਦਿ (ਆਕਾਸ਼) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧੁਨਿ (ਗਰਜਨ) ਵਾਲਾ ਬੱਦਲ, ਉਸ ਜੇਹੀ ਧੁਨਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਮੇਘਨਾਦ) ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ.

ਸਬਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦੇਸ਼ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੨ ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਬ੍ਦਿਨ੍—ਸ਼ਬ੍ਦਿਨ. ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਵਕਤਾ. "ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਸਬਦੀ ਮੋਨੀ ਜਮ ਕੈ ਪਟੈ ਲਿਖਾਇਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਨਾਦੀ ਵਿੰਦੀ ਵਕਤਾ ਮੋਨੀ.

ਸਬਦੁ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦ। ੨ ਧਰਮਜੀਵਨ. "ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ." (ਜਪੁ) ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਧਰਮਜੀਵਨ ਇਉਂ ਘੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ. "ਏਕੋ ਸਬਦੁ ਏਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਵਰਤੈ ਸਭ ਏਕਸ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਚਲੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੩)

ਸਬਦੁਸੋਹਿਲਾ. ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੀਤ. ਨਾਮ ਦਾ ਗੀਤ. "ਸਬਦੁਸੋਹਿਲਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣਾਇਆ." (ਅਨੰਦੁ)

ਸਬਦੂ. ਸਬਦ ਕਰਕੇ. ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਸਬਦੂ ਊਚਾ ਹੋਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩) ੨ ਸਭ ਤੋਂ. ਸਰੑ ਸੇ.

ਸਬਦੰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੰਤ. ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਿਚੋੜ. ਸ਼ਬਦਸਿੱਧਾਂਤ.

ਸ਼ਬਨਮ. ਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਸ. ਤ੍ਰੇਲ.

ਸਬਨੀਗਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਬੂਨਗਰ. ਸਾਬਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਤਾਰ ਚਲਾਈ ਹੈ ਸਾਬਨ ਕੋ ਸਬਨੀਗਰ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਬਬ. ਅ਼ سبب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. ਨਿਮਿੱਤ.

ਸਬਰ. ਅ਼ صبر ਸਬ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਤੋਖ. "ਸਬਰ ਏਹੁ ਸੁਆਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਵਰ. ਇੱਕ ਨੀਚ ਜਾਤੀ, ਜੋ ਭੀਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਹੈ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਰਚਿਆ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ.

ਸਬਰਾਂਉਂ. ਦੇਖੋ, ਸੋਬਰਾਂਉਂ.

ਸਬਰਾਤ. شب برات ਸ਼ਬੇ ਬਰਾਤ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਮਹੀਨੇ "ਸ਼ਅ਼ਬਾਨ" ਦੀ ਪੰਦਰਵੀਂ ਰਾਤ. ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਿਨ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਵੰਡਦੇ ਅਤੇ ਉਮਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਵੰਡਦੇ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਸਬਰੀ. ਸ਼ਵਰ ਗੋਤ੍ਰ ਦੀ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਪੰਪਾਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ. ਇਹ ਮਤੰਗ ਰਿਖੀ ਦੀ ਚੇਲੀ ਸੀ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਵਣਵਾਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਪੁਰ ਠਹਿਰੇ ਅਤੇ ਬੇਰ ਆਦਿਕ ਫਲ ਖਾਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ. ਸ਼ਵਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਚਿਤਾ ਬਣਾਕੇ ਭਸਮ ਹੋ ਗਈ. ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀਲਨੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬੇਰ ਖਾਣ ਦਾ ਕਈ ਕਵੀ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਸਬਰ (ਸੰਤੋਖ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਾਬਿਰ. ਦੇਖੋ, ਸਬਰ ੧.

ਸਬਰੋਜ. ਰਾਤ ਦਿਨ. "ਸਬਰੋਜ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਬੋਰੋਜ਼.

ਸ਼ਬਰੰਗ. ਫ਼ਾ شبرنگ ਵਿ—ਸ਼ਬ (ਰਾਤ) ਦੇ ਰੰਗ ਜੇਹਾ. ਭਾਵ—ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ। ੨ ਮੁਸ਼ਕੀ ਘੋੜਾ.

ਸਬਲ. ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ. ਬਲ ਵਾਲਾ. ਜ਼ੋਰਾਵਰ. "ਇਹ ਮਨੂਆ ਅਤਿ ਸਬਲ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਬਲ (ਫ਼ੌਜ) ਸਮੇਤ. ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਵਲ. ਡੱਬਖੜੱਬਾ. ਰੰਗ ਬਰੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕਤੀ ਸਬਲ ੨। ੪ ਯਮ ਦੇ ਦੋ ਕੁੱਤੇ, ਜੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ. ਇਹ ਸ਼ਵਲ (ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਕਾਲਾ) ਰੰਗ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸਬਲ ਬ੍ਰਹਮ. ਸੰ. ਸ਼ਵਲਬ੍ਰਹਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨੇਕ ਰੰਗਾ ਬ੍ਰਹਮ. ਭਾਵ—ਮਾਇਆ ਸਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮ, ਜੋ ਨਾਨਾ ਰੰਗ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਬਲ ੩ ਅਤੇ ਸਕਤੀ ਸਬਲ ੨.

ਸਬਲਾ. ਵਿ—ਬਲ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਬਲ. ਦੇਖੋ, ਸਬਲ. "ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਨਗਰ ਮਹਿ ਸਬਲਾ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਬਲ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸਬਲੀ. ਸੰ. ਸ਼ਵਲੀ. ਡੱਬਖੜੱਬੀ ਗਊ। ੨ ਕਾਮਧੇਨੁ। ੩ ਡਿੰਗ. ਸੰਭ. ਸ਼ਜਾਮ.

ਸਬਾ. ਅ਼ صبا ਸਬਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰੇ ਦੀ ਪੌਣ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਦੀ ਹਵਾ.

ਸਬਾਇ. ਸਰਵ—ਸਭ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਰੇ. ਸਭ ਥਾਂ. "ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ ਸਬਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਸਬਾਇਆ, ਸਬਾਇੜਾ, ਸਬਾਇੜੀ, ਸਬਾਈ, ਸਬਾਏ ਵਿ—ਸਪਾਦ. ਸਵਾਇਆ. ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਸਹਿਤ। ੨ ਸਰਵ—ਸਭ. "ਸੁਣਿਅਹੁ ਲੋਕ ਸਬਾਇਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਠਾਕੁਰ ਏਕ, ਸਬਾਈ ਨਾਰਿ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਰੁੰਨੇ ਬੀਰ ਸਬਾਏ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆ) ੩ ਸੰ. ਸਮਵਾਯ. ਸੰਬੰਧ. ਮੇਲ. "ਪੁਰਖ ਏਕ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਗਲੀ ਨਾਰਿ ਸਬਾਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ) ੪ ਦੇਖੋ, ਸਮਵਾਯ ਸੰਬੰਧ.

ਸਬਾਸ. ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਵਾਸਨ" ਅਤੇ "ਸੁਵਾਸ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਜ, ਲ. III, ISI, I.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚਲਤ ਖਤੰਗਹਿ। ਭਟ ਤਨ ਭੰਗਹਿ।
ਬਰਨ ਸੁਰੰਗਹਿ। ਗਿਰਤ ਤੁਰੰਗਹਿ ॥ (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਬਾਸ। ੩ ਸ—ਵਾਸ, ਵਸਤ੍ਰ ਸਮੇਤ.

ਸ਼ਬਾਸ਼ਬ. ਫ਼ਾ شباشب ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰਾਤੋ ਰਾਤ.

ਸਬਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਹ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ਬ (ਰਾਤ) ਦਾ. "ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਰਾਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰ ਵਿੱਚ। ੩ ਸਭ (ਸਵੇਂ) ਨੂੰ। ੪ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਵਹਨ.

ਸ਼ਬਾਹਤ. ਅ਼ شباہت ਕਿਸੇ ਜੇਹੀ ਸ਼ਬੀਹ (ਮੂਰਤਿ) ਹੋਣੀ. ਹਮਸ਼ਕਲ ਹੋਣਾ. ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਜੇਹਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸਬਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਬਾਹ, ਸਾਬਾਹੀ.

ਸ਼ਬਾਂਗਾਹ. ਫ਼ਾ شبانگاہ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਤ ਦਾ ਵੇਲਾ.

ਸਬਾਤ. ਅ਼. ਸਾਬਾਤ਼. ਸੰਗਯਾ—ਛੱਤਦਾਰ ਰਾਹਦਾਰੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕੀਏ।[1] ੨ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਵਡੇ ਕੋਠੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਬਾਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੩ ਅ਼ ثبات ਸਬਾਤ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਮਜਬੂਤੀ. ਸਾਬਤ ਕ਼ਦਮੀ.

ਸਬਾਬ. ਅਸਬਾਬ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਅ਼ ثواب ਸਵਾਬ. ਭਲਾਈ. ਨੇਕੀ. ਪੁੰਨ. "ਨਜਾਯ ਮੋਰ ਕੀਜਿਯੇ ਸਬਾਬ ਜਾਨ ਆਪਨੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਅ਼ صواب ਸਵਾਬ. ਠੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ. ਰਾਸ੍ਤੀ ਪੁਰ ਹੋਣਾ. ਭੁੱਲ ਨਾ ਕਰਨੀ। ੪ ਅ਼. ਸ਼ਬਾਬ. ਜੁਆਨੀ. ਯੌਵਨ.

ਸਬਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਰ। ੨ ਸ—ਵਾਰਿ. ਵਿ—ਜਲ ਸਹਿਤ. ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਰ. "ਜਨ ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ ਕੀ ਇਹ ਸਬਾਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਵਾਰਨਾ.

ਸਬਾਰਾ. ਅਸਵਾਰਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਅਸਵਾਰਾ ਅਤੇ ਸਵਾਰਾ.

ਸਬਾਰਿ. ਵਿ—ਵਾਰਿ ਸਹਿਤ. ਜਲ ਸਾਥ. "ਸਬਾਰਿ ਨੈਣੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸ਼ਬਿਸਤਾਂ. ਫ਼ਾ شبستان ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਯਨ ਅਸਥਾਨ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੌਣ ਦੀ ਕੋਠੜੀ। ੨ ਸਾਧੂ ਦੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਫਾ.

ਸਬਿਦ, ਸਬਿਦਜ ਵਿ—ਸ—ਵਿਦਯਾ. ਇਲਮ ਵਾਲਾ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਜਾਨਕਾਰ. "ਪ੍ਰੇਰਤ ਸਬਿਦਜ ਤੋਰਤ ਨਿਸੰਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਬੀਹ. ਅ਼ شبیہ ਸ਼ਬੀਹ. ਸੰਗਯਾ—ਮੂਰਤਿ. ਪ੍ਰਤਿਮਾ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ. ਨਜੀਰ। ੩ ਵਿ—ਤੁਲ੍ਯ. ਮਾਨਿੰਦ. ਸਮਾਨ.

ਸਬੀਲ. ਦੇਖੋ, ਛਬੀਲ। ੨ ਅ਼. ਰਾਹ. ਢੰਗ. ਤਰੀਕਾ। ੩ ਉਪਾਉ. ਜਤਨ.

ਸਬੁਕਤਗੀਨ. سبکتگین ਗਜਨੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਅਲਪਤਗੀਨ ਦਾ ਤੁਰਕੀ ਗੁਲਾਮ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਜੈਪਾਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ. ਹਿੰਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਏਕਾ ਕਰਕੇ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਅੰਤ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਨ ੯੭੭ ਵਿੱਚ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਰ ਸਨ ੯੯੭ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਪੁਤ ਮਹਮੂਦ ਗਜਨਵੀ ਵਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸੁਬਕਤਗੀਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਨਸੀਰੁੱਦੀਨ ਭੀ ਹੈ.

ਸਬੁੱਧਿ, ਸਬੁੱਧੀ ਵਿ—ਬੁੱਧਿ ਸਹਿਤ. ਅਕਲ ਵਾਲਾ. ਦਾਨਾ.

ਸਬੂਹ. ਦੇਖੋ, ਸਮੂਹ। ੨ ਅ਼ سبوح ਸੱਬੂਹ਼. ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ.

ਸਬੂਣ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬੁਣ.

ਸਬੂਤ. ਅ਼ ثبوت ਸਬੂਤ. ਸਾਬਤ (ਸਿੱਧ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਤੇ ਸਾਧਨ.

ਸਬੂਰੀ. ਫ਼ਾ صبوری ਸਬੂਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸਬਰ ਦਾ ਭਾਵ. ਸੰਤੋਖ. "ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਸਾਦਿਕਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) "ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਸੰਤ ਨ ਮਿਲਿਓ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫ ਅੰਜੁਲੀਆਂ)

ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਪਿੰਡ ਜੰਬਰ ਇਲਾਕਾ ਲਹੌਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਫਾਰਸੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਨੌਕਰ ਸਨ. ਸੰਮਤ ੧੭੯੦ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਨਬਹਾਦੁਰ (ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ) ਸੂਬਾ ਲਹੌਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ ਬਣਾਕੇ ਲੱਖ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਦੀ ਸਨਦ, ਨਵਾਬੀ ਖਤਾਬ ਅਤੇ ਵਡਮੁੱਲਾ ਖ਼ਿਲਤ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤਾਕਿ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰ ਧਾੜ ਛੱਡਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਾਲ ਬੈਠੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਪਦ ਦੇਕੇ ਆਪਣੀ ਵਕਾਲਤ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਵਕੀਲ" ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ.

ਕੁਝ ਚਿਰ ਇਹ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕੋਤਵਾਲ ਭੀ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਕਈ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਅਤੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਬਣਾਏ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਾਜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਪੁਰ, ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਚਰਖੀ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਸੰਮਤ ੧੮੦੨ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਦੇਖੋ, ਸਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ.

ਸਬੇਰ, ਸਬੇਰਾ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਵੇਲਾ. ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ.

ਸਬੈਸ. ਸੰ. सवयस्—ਸਵਯਸ. ਵਿ—ਉਸੇ ਉਮਰ ਦਾ. ਹਮ ਉਮਰ.

[1] ਅਕਬਰ ਨੇ ਚਤੌੜ ਦੇ ਜੰਗ ਵੇਲੇ "ਸਾਬਾਤ" ਵਰਤੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, V. Smith's Akbar p. 87.

"ਕੇਤਿਕ ਤਿਨ ਮੇ ਸਖਾ ਸਬੈਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ਬੋਰੋਜ਼. ਫ਼ਾ شب و روز ਸ਼ਬ (ਰਾਤ) ਵ (ਅਤੇ) ਰੋਜ਼ (ਦਿਨ). ਰਾਤ ਦਿਨ. ਨਿਰੰਤਰ. "ਸਬੋਰੋਜ ਸ਼ਰਾਬ ਨੇ ਜੋਰ ਲਾਯਾ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸਬ ੨.

ਸਬੰਗਨ. ਸਰਵ—ਅੰਗਨ. "ਧਰੋ ਸਬੰਗਨ ਸੁੱਧ ਕੇਸਰੀ ਚੀਰ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਸਬੰਧ. ਬੰਧਨ ਸਹਿਤ. ਬੱਧਾ. "ਹੌਂ ਸਬੰਧ ਮਤਿਮੰਦ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਬੰਧ.

ਸੱਬਲ. ਸੁ—ਬਿਲ. ਧਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਛਿਦ੍ਰ. ਪਾੜ. ਨਕ਼ਬ। ੨ ਤਿੱਖੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸੰਦ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੰਧ ਅਥਵਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਛੇਦ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਬਲ.

ਸਬ੍ਯ. ਸੰ. सव्य—ਸਵ੍ਯ. ਵਿ—ਖੱਬਾ. ਬਾਇਆਂ. ਵਾਮ। ੨ ਸੱਜਾ. ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ. ਦਾਇਆਂ. "ਚਤੁਰ ਬਾਨਯੰ ਲੈ ਸੁ ਸਬ੍ਯੰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ,××× ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਬਾਣ ਲੈ ਬਾਮ ਪਾਣੰ ਚਲਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਬ੍ਯਸਾਚੀ. ਦੇਖੋ, ਸਵ੍ਯਸਾਚੀ.

ਸਭ. ਵਿ—ਸਰ੍ਵ. ਸਬ. ਤਮਾਮ. "ਸਭ ਊਪਰਿ ਨਾਨਕ ਕਾ ਠਾਕੁਰ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਭਸ / ਸਭਸੈ ਸਰਵ—ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ. ਹਰਇਕ. "ਸਭ ਜੀਅ ਤੇਰੇ ਤੂ ਸਭਸ ਦਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ ਨੂੰ. ਹਰੇਕ ਨੂੰ. "ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨਿ ਵਸੈ ਜਿ ਸਭਸੈ ਦੇਇ ਅਧਾਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਸਭਕਛੁ / ਸਭਕਿਹੁ / ਸਭਕਿਛੁ / ਸਭਕੇਹੁ ਹਰੇਕ ਪਦਾਰਥ. ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ ਵਸ੍ਤੁ. "ਸਭ ਕਛੁ ਉਸ ਕਾ ਓਹੁ ਕਰਨੈਹਾਰੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸਭਕਹਿ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) "ਸਭਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਤੇਰਾ ਹੋਵੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਗ੍ਰਿਹ ਤੇਰੈ ਸਭਕੇਹੁ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਸਭਕੋ / ਸਭਕੋਇ / ਸਭਕੋਈ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ. ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ ਜੀਵ. "ਸਭਕੋ ਆਸੈ ਤੇਰੀ ਬੈਠਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਸਭ ਕੋਇ ਮੀਠਾ ਮੰਗਿ ਦੇਖੈ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਸਭਕੋਈ ਹਰਿ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਸਭਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਭ੍ਯਤਾ. "ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸਭਤਾ ਦਰਸਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਭਤ੍ਰ / ਸਭਤੈ ਸੰ. ਸਰ੍ਵਤ੍ਰ. ਵ੍ਯ—ਸਭ ਕਾਲ ਵਿੱਚ। ੨ ਸਾਰੇ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ. "ਇਹੁ ਹਰਿਰਸੁ ਵਣਿ ਤਿਣਿ ਸਭਤ੍ਰ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) "ਸਭਤੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩)

ਸਭਦੂ / ਸਭਦੂੰ ਸਰਵ ਤੋਂ. ਸਭ ਸੇ. ਸਭ ਨਾਲੋਂ. "ਸਭਦੂ ਵਡੇ ਭਾਗ ਗੁਰਸਿਖਾ ਕੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਸਭਨਾ / ਸਭਨਾਹਾ / ਸਭਨੀ ਸਰਵ ਕੋ. ਸਭਪ੍ਰਤਿ. ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ. "ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ ਸਭਨਾਹਾ ਜੀਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ੨ ਸਭਨਾ ਨੇ.

ਸਭਯ. ਵਿ—ਭੈ ਸਹਿਤ. ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਭੈ ੨.

ਸਭਰਵਾਲ. ਖੁਖਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਗੋਤ ਦੇ ਖਤ੍ਰੀ ਖੇਤੀ ਵਾਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਪਟਨੇ ਸਭਰਵਾਲ ਹੈ ਨਵਲ ਨਿਹਾਲਾ ਸੁੱਧ ਪਰਾਣੀ." (ਭਾਗੁ)

ਸਭਰਾਈ. ਵਿ—ਸਭਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਧਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਣੀ. "ਸਾ ਕੁਲਵੰਤੀ ਸਾ ਸਭਰਾਈ ਜੋ ਪਿਰ ਕੈ ਰੰਗਿ ਸਵਾਰੀ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭੂਆ, ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਰਾਈ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਖਡੂਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਤਭਰਾਈ.

ਸਭਾ. ਵਿ—ਸਰਵ ਹੀ. ਸਾਰੀ. ਤਮਾਮ. "ਜਾਣਹਿ ਬਿਰਥਾ ਸਭਾ ਮਨ ਕੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਆਪਿ ਤਰਿਆ ਸਭਾ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਛਡਾਵੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਸ (ਸਾਥ) ਭਾ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ). ਮਜਲਿਸ. ਮੰਡਲੀ। ੩ ਸਭਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਘਰ. "ਗੁਰਸਭਾ ਏਵ ਨ ਪਾਈਐ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੪ ਰਾਜਾ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਕਮਰਾ.

ਸਭਾਸਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਬਾਰੀ. ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਨ ਵਾਲਾ.

ਸਭਾਸਿੰਗਾਰ. ਵਿ—ਸਭਾ ਦਾ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਸਭਾ ਦਾ ਭੂਸਣ. ਰੂਪ ਗੁਣ ਬਲ ਨੀਤਿ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਪੂਰਣ. "ਸਭਾਸਿੰਗਾਰ ਬਡੇ ਮਨੁਖਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ। ੩ ਕਵਿ। ੪ ਪੰਡਿਤ.

ਸਭਾ ਕੌਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ੨। ੨ ਰਾਜਾ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਤਨ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਸੀ.

ਸਭਾਗ / ਸਭਾਗਾ / ਸਭਾਗੀ ਵਿ—ਸ—ਭਾਗ੍ਯ. ਭਾਗ ਸਹਿਤ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ. "ਬੂਝੈ ਬੂਝਨਹਾਰ ਸਭਾਗਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੩ ਚੂਹਣੀਆ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਰੋੜਾ ਸਿੱਖ। ੪ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਪੰਜ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਕਾਬੁਲੀ ਘੋੜੇ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਹਾਜਰ ਹੋਇਆ ਸੀ. "ਧਨੀ ਬਡੋ ਅਰੁ ਨਾਮ ਸਭਾਗਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਭਾਗੁ. ਦੇਖੋ, ਸਭਾਗਾ। ੨ ਸਭ—ਆਗੁ. ਸਭ ਦਾ ਪੇਸ਼ਵਾ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਸਭਾਜ. ਸੰ. सभाज्. ਧਾ—ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨਾ.

ਸਭਾਜਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਭਾਜ.

ਸਭਾਜਾ. ਵਿ—ਪੂਜਨ ਕਰਤਾ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਭਾਜ ਧਾ. "ਮਿਥਿਲਾ ਪੁਰਿ ਰਾਜਾ। ਜਨਕ ਸਭਾਜਾ ॥" (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸਭਾਜਿਤ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ। ੪ ਸ—ਭਾਰ੍ਯਾ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ. ਵਹੁਟੀ ਸਣੇ.

ਸਭਾਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੀਰ ਮਜਲਿਸ. ਪ੍ਰੇਜ਼ੀਡੇਂਟ. President.

ਸਭਾਮੰਡਨ. ਸਭਾ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ (ਭੂਸ਼ਣ). ਦੇਖੋ, ਸਭਾਸਿੰਗਾਰ.

ਸਭਿ. ਸਰਵ—ਤਮਾਮ। ੨ ਸਰਵ ਹੀ. ਸਾਰੇ. "ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ." (ਜਪੁ)

ਸਭੀਤ, **ਸਭੀਤਿ** } ਵਿ—ਭੀਤਿ (ਡਰ) ਸਹਿਤ. ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਭੁ. ਸਰਵ—ਤਮਾਮ. ਦੇਖੋ, ਸਬ ਅਤੇ ਸਭ. "ਸਭੁ ਜਗ ਆਪਿ ਉਪਾਇਓਨੁ." (ਵਡ ਮ: ੩)

ਸਭੁਕੋ. ਦੇਖੋ, ਸਭਕੋ.

ਸਭੂਤ. ਵਿ—ਭੂਤ ਸਹਿਤ. ਤੱਤਾਂ ਸਹਿਤ। ੨ ਸ਼ਿਵਗਣ ਸਹਿਤ। ੩ ਭੂਤ (ਪ੍ਰਾਣੀ) ਸਾਥ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸੰਭੂਤ.

ਸਭੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਰੇ. ਤਮਾਮ. "ਸਭੇ ਗੁਨਹ ਬਖਸਾਇ ਲਇਓਨੁ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩)

ਸਭੈ. ਡਰ ਸਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਭਯ. "ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਸਭੈ ਨਹੀ ਸਮਝਸਿ." (ਰਾਮਕਲੀ) ੨ ਸਭ ਹੀ. ਸਾਰੇ. "ਸਭੈ ਘਟਿ ਰਾਮੁ ਬੋਲੈ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਸਭ੍ਯ. "ਸੋਈ ਰਾਮ ਸਭੈ ਕਹੈ, ਸੋਈ ਕਉਤਕਹਾਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸਭ੍ਯ ਅਤੇ ਨਟ ਦੇ ਰਾਮ ਉੱਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਹੈ. ਸਭ੍ਯ ਜਾਣਦਾ ਹੈ. "ਏਕੁ ਅਨੇਕਹਿ ਮਿਲਿ ਗਇਆ," ਅਤੇ ਨਟ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ "ਏਕ ਸਮਾਨਾ ਏਕ."

ਸਭੋ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਰਾ. ਤਮਾਮ੍ "ਸਭੋ ਵਰਤੈ ਹੁਕਮ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਸਭੰਗਨ. ਸਭ (ਸਵੇਂ) ਅੰਗਨ. ਦੇਖੋ, ਭਗੌਹਾਂ.

ਸਭ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ. ਸਭਾਸਦ। ੨ ਵਿ—ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਲਾਇਕ. ਅਦਬ ਅਤੇ ਇਲਮ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਤਹਜੀਬਯਾਫ਼ਤਾ.

ਸਭ੍ਯਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਬੋਲਣ ਦੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾ. ਸਭਾ ਦੀ ਲਿਆਕਤ। ੨ ਭਲਮਣਸਊ. ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ. ਤਹਜੀਬ.

ਸਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. (ਸਮਾਨ—ਤੁੱਲ) ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਯੋਗ ਸੰਬੰਧ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ "ਸਮ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜ਼ਉ ਹਮ ਬਾਧੇ ਮੋਹ ਫਾਸ ਹਮ, ਪ੍ਰੇਮ ਬੰਧਨ ਤੁਮ ਬਾਂਧੇ.
(ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਜੇ ਅਸੀਂ ਮੋਹ ਅਤੇ ਹੌਮੇ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿੱਚ ਬੰਧੇ ਹੋਏ ਹਾਂ,
ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਬੱਧੇ ਹੋ.

ਤੁਰਦੇ ਕਉ ਤੁਰਦਾ ਮਿਲੈ, ਉਡਤੇ ਕਉ ਉਡਤਾ.
ਜੀਵਤੇ ਕਉ ਜੀਵਤਾ ਮਿਲੈ, ਮੂਏ ਕਉ ਮੂਆ.
(ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ: ੨)

ਰੂਪ ਦਮੋਦਰਿ ਕੋ ਜਿਮ ਸੁੰਦਰ
ਤਜੋਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਵਿਸਾਲਾ,
ਏਰਿ ਸਖੀ! ਯਹਿ ਜੋਰੀ ਰੁਰੀ
ਸਮ ਜੀਵਹੁ ਭੋਗ ਭੁਗੋ ਚਿਰਕਾਲਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਜਿਮ ਜੀਤ ਕੌਰ ਤਨ ਰੂਰਾ। ਤਿਮ ਦੂਲਹ ਬਨ ਗੁਨ ਪੂਰਾ,
ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਇਕਸਮ ਜੋਰੀ। ਮਿਲ ਜੀਵਹੁਬਰਖ ਕਰੋਰੀ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

(ਅ) ਕਾਰਣ ਦੇ ਗੁਣ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰਨੇ ਸਮ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ ਪਾਠ ਕਰ ਕ੍ਯੋਂ ਨਹਿ ਹੋਵੈ ਗ੍ਯਾਨ?
ਗ੍ਯਾਨਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਰੀ ਬਖਾਨ.
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਸੋ ਗ੍ਯਾਨਰੂਪ ਹੈ,
ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ.

(ੲ) ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉੱਦਮ ਕਰੀਏ, ਉਹ ਬਿਨਾ ਯਤਨ ਅਤੇ ਵਿਘਨ ਦੇ ਸਿੱਧ ਹੋਜਾਵੇ, ਐਸਾ ਵਰਣਨ "ਸਮ" ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੁਨਾਨਕ ਕੇ ਦਰਸ ਹਿਤ ਲਾਲੋ ਚਹਜੋ ਪਯਾਨ,
ਆਯ ਦ੍ਵਾਰ ਪਰ ਤੁਰਤ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਠਾਢੇ ਆਨ.

੨ ਜਿਸਤ. ਟੌਂਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਜੋਤਾ। ੩ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੋਂ ਤਾਲ ਆਰੰਭ ਹੋਵੇ ਉਹ "ਸਮ" ਹੈ। ੪ ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ. "ਜੋ ਰਿਪੁ ਕੋ ਦਾਰੁ ਨ ਸਮ ਸ਼ੇਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸੰ. ਸ਼ਮ੍. ਧਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਰਾਉਣਾ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ। ੭ ਮਨ ਦਾ ਰੋਕਣਾ. ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ। ੮ ਫ਼ਾ شم ਸ਼ਮ. ਨੌਹ. ਨਖ. ਨਾਖ਼ੁਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ੯ ਅ਼ سم ਵਿਸ਼. ਜ਼ਹਿਰ.

ਸਮਉਲਾ. ਵਿ—ਸਾਥ ਮੌਲਾ. ਦੇਖੋ, ਮੌਲਾ। ੨ ਸਮ੍ਯਕ (ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਲੈ ਹੋਇਆ। ੩ ਸਮੁੱਲਾਸਿਤ. ਪੂਰਣ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. "ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਗੁਣੀ ਸਮਉਲਾ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਕਾਨ)

ਸਮਇਆ. ਵਿ—ਸਮਾਇਆ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਇਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਸਮਏ. ਸੰ. समये—ਸਮਯੇ. ਸਮੇਂ (ਵੇਲੇ) ਵਿੱਚ. ਕਾਲ ਮੇ. "ਸਰੀਰ ਸ੍ਵਸਥ ਖੀਣ ਸਮਏ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਮਸ. ਦਾੜ੍ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸੁ. "ਪਕਰ ਸਮਸ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੁਆਯੋ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) "ਸਮੱਸ ਮਨੋ ਤਮ ਚਹਿ ਸਸਿ ਘੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦਾੜ੍ਹੀ ਅੰਧਕਾਰ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾਰੂਪ ਮੁਖ ਨੂੰ ਘੇਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਅ਼ شمس ਸ਼ਮਸ. ਸੂਰਜ. "ਸਮਸ ਮਨਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਯ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਪੀਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਜਹਿੰ ਸਮਸ ਸਮੇਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼। ੪ ਪੁਸ਼. ਸਮਸ. ਗੁਫਾ. ਕੰਦਰਾ.

ਸ਼ਮਸਖ਼ਾਨ. ਮੁਖ਼ਲਿਸਖ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸ਼ਾਹੀਫ਼ੌਜ ਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਲੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੨ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਫ਼ੌਜਦਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਨੂਰਖ਼ਾਨ ਸੀ. ਇਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੮ ਵਿੱਚ ਰਾਇਪੁਰ ਪਾਸ ਖ਼ਾਲਸਾਦਲ ਨੇ ਮਾਰਿਆ.

ਸਮਸਤ. ਸੰ. ਸਮਸ੍ਤ. ਵਿ—ਸਭ. ਤਮਾਮ। ੨ ਸੰਯੁਕ੍ਤ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। "ਸਰਬ ਜੀਅ ਸਮਸਤ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਸਮਾਸ (ਸੰਖੇਪ) ਸਹਿਤ.

ਸਮਸਤਸਤ ਧਾਮੰ. (ਜਾਪੁ) ਵਾ—ਸਾਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸ੍ਤੁ (ਵਜ਼ਾਪਤ) ਧਾਮ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼). ੨ ਸਾਰੇ ਅਸ੍ਤਿ (ਹੈ) ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ. ਸਰਬ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸ.

ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ } ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ੀ } شمس تبریز ਇੱਕ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਖ਼ਦੂਮ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ੧੭ ਰਜਬ ਸਨ ੫੬੦ ਹਿਜਰੀ ਨੂੰ ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਬਜ਼ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਇਹ ਮੁਲਤਾਨ ਆਇਆ. ਮੁਤੱਸਿਬ ਮੌਲਾਨਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਪੁਰ ਕਿ ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ "ਅਨਲਹੱਕ" (ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸ੍ਮਿ) ਆਖਦਾ ਹੈ, ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਹਾਕਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਰਵਾਈ ਗਈ. ਇਸ ਸਾਧੂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ "ਸ਼ਮਸੀ" ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ, ਤਬਰੇਜ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੬੦੩ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇੱਕ ਵੇਰ ਇਸ ਨੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖਕੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋ, ਜਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਇਸ ਖ਼ੁਦੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਕਾਰਣ ਸਨ ੬੪੫ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਅਲਾਉੱਦੀਨ ਮਹਮੂਦ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਰਵਾਕੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸਿਟਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਇਸੇ ਬਾਬਤ ਇਹ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਭੁੱਖੇ ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਮੱਛੀ (ਕਿਤਨੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਰਦੇ ਬੈਲ ਦਾ ਮਾਸ) ਭੁੰਨਣ ਲਈ ਸੂਰਜ ਹੇਠ ਉਤਰ ਆਇਆ ਸੀ. ਮੌਲਾਨਾ ਰੂਮੀ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਮਿਲਾਕੇ ਖਿਚੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ.

ਸਮਸਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸ੍ਤੀ.

ਸਮਸਤੁਲ ਸਲਾਮ. ਵਾ—ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਸਲਾਮ (ਬੰਦਨਾ) ਯੋਗ੍ਯ. "ਸਮਸਤੁਲ ਸਲਾਮੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਲਾਮ ਸ਼ਬਦ.

ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸੀ. (ਜਾਪੁ) ਸਭ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲਾ. ਸਰਵ—ਨਿਵਾਸੀ.

ਸਮਸਤੋਪਰਾਜੀ. (ਜਾਪੁ) ਵਿ—ਸਭ ਦੇ ਉਪਰਾਜਨ (ਉਪਾਰ੍ਜਨ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਭ ਦੇ ਰਚਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਭ ਨੂੰ ਉਪਰਾਜਨ (ਰੰਗਣ) ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਦੀ ਭਾਸ ਰਹੀ ਹੈ.

ਸਮਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਸਨ.

ਸ਼ਮਸ ਬੇਗ. ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਗੁਰੂਸਰ ਮੇਹਰਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੈਨਾਨੀ ਭਾਈ ਜਾਤੀਮਲਿਕ ਨੇ ਮਾਰਿਆ.

ਸਮਸਰ } ਸਮਸਰਿ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੁੱਲ. "ਉਨ ਸਮਸਰਿ ਅਵਰ ਨ ਦਾਤੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਸਮਸਰਿ ਸਹੀਐ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਸ੍ਰਿਤ.

ਸ਼ਮਸ਼ਾਦ. ਫ਼ਾ شمشاد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਬਿਰਛ. ਜੋ ਸਰੂ ਦੀ ਜਾਤਿ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੱਦ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. L. Marjorana.

ਸਮਸਾਨ. ਸੰ. ਸ਼੍ਮਸ਼ਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ਼ਮਾਨ: (ਮੁਰਦੇ) ਸੌਣ. ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਸੌਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਥਾਂ. ਮੁਰਦੇ ਫੂਕਣ ਅਤੇ ਦੱਬਣ ਦੀ ਥਾਂ.

ਸ਼ਮਸੀ. ਅ਼ شمسی ਵਿ—ਸੂਰਜ ਸੰਬੰਧੀ. ਸੌਰ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਮਸੀ ਮਾਹ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼.

ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੩.

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ. ਫ਼ਾ شمشیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸ਼ਮ (ਨਹੁੰ) ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਕਾਰ. ਖ਼ਮਦਾਰ ਈਰਾਨੀ ਤਲਵਾਰ. "ਜੁਗ ਗਰ ਮਹਿ ਸੋਭਤ ਸਮਸੇਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਹੇਰਿ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਤੇਰੀ ਪਲ ਪਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਵੇਖਕੇ ਤੇਰੀ ਤਲਵਾਰ, ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਨੌਂਹ ਜੇਹੀ ਖ਼ਮਦਾਰ ਅਤੇ ਮਾਸ (ਪਲ) ਨਾਲ ਪਲਨ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਭਾਵ—ਮਾਸ ਖਾਣੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ੨ ਸਮਸ਼ੇਰ. ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਸਮਾਨ (ਤੁਲ੍ਯ). ੩ ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੩. ੩ ਸ਼ੇਰ ਸਮਾਨ.

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰੇ ਹਿੰਦੀ. ਫ਼ਾ شمشیر ہندی ਭਾਰਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ. "ਬਰਹਨਹ ਯਕੇ ਤੇਗ ਹਿੰਦੋਸਤਾਂ." (ਹਕਾਯਤ)

ਸਮਸ੍ਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰਾਪਨ. ਸਮਸ੍ਤਤਾ.

ਸਮਸ੍ਤੁ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਾਰਾ. ਤਮਾਮ. ਸਭ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸਤ.

ਸਮਸ੍ਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸ੍ਤੁ. "ਸਮਸ੍ਤੀ ਨਿਧਾਨੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸ਼ਮਸ੍ਤਿ. ਕਲ੍ਯਾਣ ਹੈ. ਮੰਗਲ ਹੈ.

ਸਮਸ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਖੇਪ ਅਰਥ ਵਾਲਾ ਵਾਕ। ੨ ਛੰਦ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਕ, ਜੋ ਪੂਰਤਿ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਤਰਹ। ੩ ਮਿਲਾਪ. ਇਕੱਠ. "ਸਮਸ੍ਯਾ ਜਸੋਂ ਕਸੋਂ ਤੁਮ ਕਰੀਅਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਭਾਵ—ਪੇਚੀਦਾ ਗੱਲ। ੫ ਇਸ਼ਾਰਾ.

ਸਮਸ੍ਰਾਨਨ. ਸ਼੍ਮਸ਼੍ਰੁ—ਆਨਨ. ਆਨਨਸ਼੍ਮਸ਼੍ਰੁ ਦਾ ਉਲਟ ਪਦ ਹੈ. ਮੁਖ ਉੱਪਰ ਦਾੜ੍ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸ੍ਰੁ. "ਸਮਸ੍ਰਾਨਨ ਸਜਾਮ ਭਲੀ ਉਪਮਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਮਸ੍ਰੁ. ਸੰ. ਸ਼੍ਮਸ਼੍ਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾੜ੍ਹੀ. ਮੁੱਛਾਂ.

ਸਮਸ੍ਰੁਕੰਟਕ ਨਜਾਯ. ਦੇਖੋ, ਨਜਾਯ ੬.

ਸਮਹਿਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਮਾਉਣਾ. ਮਿਲਨਾ। ੨ ਸਮਾਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਹਿਤ. "ਵਿਸਮਾਦੇ ਵਿਸਮਾਦ ਸਮਹਿਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸਮਹੀ. ਸਮਾਈ. ਮਿਲੀ. "ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਹੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸਮਾਨ (ਤੁੱਲ) ਹੀ.

ਸਮਕ } ਸਮਕਾ } ਸੰ. ਸਮ੍ਯਕ੍—ਸਮਯਕ. ਵ੍ਯ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ. ਬਖ਼ੂਬੀ. "ਨਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸਟਾਇਓ ਸੁਬ ਠਾਈ ਪ੍ਰਾਣਪਤੀ ਹਰਿ ਸਮਕਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸਹੀ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ. ਠੀਕ.

ਸਮਕਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹੀ ਸਮਾ. ਉਹੀ ਵੇਲਾ. ਇੱਕੋ ਸਮਾ.

ਸਮਕਾਲਿਕ, ਸਮਕਾਲੀ, ਸਮਕਾਲੀਨ } ਵਿ—ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਹਮਅਸਰ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਸੇ.

ਸਮਕ੍ਸ਼, ਸਮੱਖ } ਸੰ. सगक्ष. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਰੂਬਰੂ. ਪ੍ਰਤੱਖ (ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼).

ਸਮਗਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਗ੍ਰੀ. "ਪੂਰਨ ਭਈ ਸਮਗਰੀ ਕਬਹੂ ਨਹੀ ਟੂਟ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਮਗ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਭ. ਸਾਰਾ. ਪੂਰਾ.

ਸਮਗ੍ਰਿਕਾ, ਸਮਗ੍ਰੀ } ਦੇਖੋ, ਸਾਮਗ੍ਰੀ. "ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੇਰੀਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਮਘਾ. ਸੰ. ਸਮਰ੍‍ਘ. ਵਿ—ਸਸਤਾ. ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲ ਖਰਚਣ ਦੇ. ਦੇਖੋ, ਸਹਘਾ। ੨ ਸਮਾ ਗਿਆ. ਲੀਨ ਹੋਇਆ. "ਹਰਿ ਅਸਥਿਰੁ ਸੇਵਿ ਸੁਖਿ ਸਮਘਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਸਮਚਿੱਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸੁਖ ਦੁੱਖ, ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਰਹੇ.

ਸਮੱਛ. ਦੇਖੋ, ਸਮਕ੍ਸ਼.

ਸਮਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਨ. ਜੰਗਲ। ੨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ.

ਸਮਜਿ, ਸਮਜਿਆ, ਸਮਜ੍ਯਾ } ਸੰ. समज्या. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੀਰਤਿ. ਯਸ਼। ੨ ਸਭਾ. ਸਮਾਜ. ਮੰਡਲੀ. "ਪੰਚ ਭੂਤ ਏਕ ਘਰਿ ਰਾਖਿਲੇ ਰਾਖਿਲੇ ਸਮਜਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਕਾਮਾਦਿਕ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ. "ਅਸਾਜਸੰ ਸਾਜਿ ਸਮਜਿਆ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਲੋਭ ਆਪਣੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਅਯੋਗ ਕੰਮ (ਲੁਕਕੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਹਿਆ) ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਲੋਕਲਾਜ ਭੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.

ਸਮਝ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਬੋਧ. ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨ. ਸਮ੍ਯਕ ਗ੍ਯਾਨ. ਸਮ੍ਯਕ ਬੁੱਧਿ. "ਸਮਝ ਨ ਪਰੀ ਬਿਖੈ ਰਸਿ ਰਚਿਓ." (ਜੈਤ ਮ: ੯)

ਸਮਝ ਸੂਝ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮ੍ਯਕਬੁੱਧਿ ਅਤੇ ਸਮ੍ਯਕਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. "ਸਮਝੈ ਸੂਝੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਬੂਝੈ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸਮਝਣਾ, ਸਮਝਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਜਾਣਨਾ. ਮਰਾ—ਸਮਜਣੇਂ. ਸੰਮ੍ਯਕ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ. "ਸਮਝਤ ਨਹਿ ਰੇ ਅਜਾਨ !" (ਜੈਜਾ ਮ: ੯)

ਸਮਝਾਉਣਾ, ਸਮਝਾਵਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਸਮ੍ਯਕ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣਾ.

ਸਮਟ. ਦੇਖੋ, ਸਮੇਟਨ। ੨ ਸੰ. ਸਮਿਸ੍ਰ. ਵਿ—ਉਦ੍ਯੋਗੀ. ਸਾਹਸੀ. "ਸਮਟ ਸਾਂਗ ਸੰਗ੍ਰਹੇ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਸਮਣੇ. ਸਮਾਣੇ. ਸਮਾਏ. ਮਿਲੇ. "ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਣੇ." (ਨਟ ਮ: ੪) ੨ ਸਮਾਨਤਾ ਵਾਲੇ। ੩ ਸਮ ਵਰਣ ਹੋਏ. ਇੱਕ ਰੰਗ ਬਣੇ.

ਸਮਤ. ਸੰ. ਸਮਤ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਤਾ. ਸਮਾਨਤਾ. ਤੁਲ੍ਯਤਾ. ਸਮਭਾਵ. "ਖੇਲਹਿ ਸਮਤ ਸਾਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਆਪ ਖੇਡਦੇ ਹੋਂ ਸਮਤ੍ਵ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ. "ਦੁਖ ਸੁਖ ਉਆ ਕੈ ਸਮਤ ਬੀਚਾਰਾ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਸੰ. ਸਮਸ੍ਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਭ ਥਾਂ. ਸਾਰੇ. "ਹਰਿ ਸਮਤ ਨਿਵਾਸੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸਮਤਸਰ. ਸਮਤ੍ਵ ਦਾ ਸਰੋਵਰ. ਸਮਤਾ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. "ਚਾਹਕ ਤਤ ਸਮਤਸਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਮਤਸਾਰਿ. ਸਮਤ੍ਵ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਸਮਤ ੧.

ਸਮਤਾ, ਸਮਤੁ } ਦੇਖੋ, ਸਮਤ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਦਇਆਲੁ ਹੈ ਜਿਸ ਨੋ ਸਮਤੁ ਸਭਕੋਇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸਮਤੁਲਿ. ਸਮਾਨ ਤੋਲ. ਹਮਵਜ਼ਨ. "ਤਾਸ ਸਮਤੁਲਿ ਨਹੀ ਆਨ ਕੋਊ. (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)"

ਸਮਥ, ਸਮੑਥੁ } ਸੰ. ਸਮਰ੍‍ਥ. ਵਿ—ਤਾਕਤ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ. "ਸਮਥ ਅਕਥ ਸੁਖ ਦਾਤਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਭੰਜਨ ਗੜਨ ਸਮਥੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਮਥ. ਸ਼ਾਂਤਿ। ੩ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਵਜ਼ੀਰ.

ਸਮਦ. ਵਿ—ਮਦ ਸਹਿਤ. ਹੰਕਾਰੀ। ੨ ਨਸ਼ਈ। ੩ صمد ਸਮਦ. ਲਾਪਰਵਾਹ. ਮੁਹਤਾਜੀ ਰਹਿਤ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ.

ਸਮਦਖ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਬਦੁਲ ਸਮਦਖ਼ਾਨ.

ਸਮਦਰਸੀ. ਸੰ. सगदर्शिन्. ਵਿ—ਸਮਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. ਇਕਸਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. "ਸੋ ਸਮਦਰਸੀ ਤਤ ਕਾ ਬੇਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਮਦਲ, ਸਮਦਲੁ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਲ (ਸਮੁਦਾਇ) ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ. ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਅੰਦਰ ਸਮਭਾਵ. ਅਨੇਕ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ. "ਰਵਿਦਾਸ ਸਮਦਲੁ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ." (ਸ੍ਰੀ)

ਸਮਦੜਾ. ਵਿ—ਹੰਕਾਰੀ। ੨ ਨਸ਼ਈ। ੩ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲੀ. ਸਮਦਾ.

ਸਮਦਾ. ਵਿ—ਮਦ ਵਾਲੀ.

ਸਮਦਿਸਟਿ. ਦੇਖੋ, ਸਮਦ੍ਰਿਸਟਿ.

ਸਮਦ੍ਰਿਸਟਾ. ਸੰ. सगद्रष्टा—ਸਮਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. ਵਿ—ਸਮਦਰਸੀ. "ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸਮਦ੍ਰਿਸਟਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫)

ਸਮਦ੍ਰਿਸਟਿ, ਸਮਦ੍ਰਿਸਟੀ } ਸੰ. ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ. ਤੁਲ੍ਯ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰੁ ਹਮ ਕਉ ਸਮਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਖਾਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ)

ਸਮਧਾ. ਸੰ. सगिध्-ਸਮਿਧ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੋਮ ਲਈ ਵਰਤਣਯੋਗ ਕਾਠ। ੨ ਸੰ. सगिध. ਕਾਠ. ਲੱਕੜ. "ਮਨ ਤਨ ਸਮਧਾ ਜੇ ਕਰੀ ਅਨੁ ਦਿਨ ਅਗਨਿ ਜਲਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਸੰ. समृद्ध—ਸਮ੍ਰਿੱਧ. ਵਿ—ਵਿਸ਼ੇਸ ਰਿੱਧਿ ਵਾਲਾ. ਬਹੁਤ ਸੰਪਦਾ ਵਾਲਾ. "ਸੋ ਘਰੁ ਲਧਾ ਸਹਜਿ ਸਮਧਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਏਤੜਿਆ ਵਿਚਹੁ ਸੋ ਜਨ ਸਮਧਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਨ ਸਮਧੇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੫ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ.

ਸਮਧਾਪਨ. ਦੇਖੋ, ਸਮਧੀਪਨ.

ਸਮਧੀ. ਸੰ. संबन्धी—ਸੰਬੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. ਨਾਤੀ. ਸਾਕ। ੨ ਕੁੜਮ. ਦੂਲਹਾ ਅਤੇ ਦੂਲਹਨ (ਲਾੜਾ ਲਾੜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ. "ਹੋਤ ਭਯੋ ਸਮਧੀਨ ਕੋ ਮੇਲ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਵਿ—ਸਮ (ਸਮਾਨ) ਧੀ

(ਬੁੱਧਿ) ਵਾਲਾ.

ਸਮਧੀਪਨ. ਸਾਕਾਗੀਰੀ. ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ, ਕੁੜਮਾਚਾਰੀ.

ਸਮਧੇ. ਦੇਖੋ. ਸਮਧਾ ੪.

ਸਮਨ. ਸੰ. ਸ਼ਮਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਸਾ. ਵਧ. ਵਿਨਾਸ਼. "ਜਾਂਕੇ ਆਨ ਸਮ ਨਾ ਵਿਘਨ ਗਨ ਸਮਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਰ ਤੁਲ੍ਯ ਨਹੀਂ. ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦਾਇ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨ ਸ਼ਾਂਤਿ। ੩ ਯਮਰਾਜ. ਧਰਮਰਾਜ। ੪ ਅੰਨ. ਅਨਾਜ। ੫ ਸੱਟ. ਚੋਟ. ਪ੍ਰਹਾਰ। ੬ ਅਨਾਦਰ। ੭ ਸੰ. शग·ा. ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ. ਜਿਸਮ। ੮ ਮੁਖ. ਮੂੰਹ। ੯ ਸੰ. साग।न. ਸਭਾ. ਮਜਲਿਸ। ੧੦ ਫ਼ਾ. سمن ਚਮੇਲੀ। ੧੧ ਅ. ثمن ਸਮਨ. ਵਿ—ਅੱਠਵਾਂ. ਅਸ਼੍ਟਮ। ੧੨ ਫ਼ਾ. شمن ਸ਼ਮਨ. ਬੁਤਪਰਸ੍ਤ. ਮੂਰਤਿਪੂਜਕ। ੧੩ ਅੰ. Summon. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਲਬ ਕਰਨਾ। ੧੪ ਸੱਦਾ ਪਤ੍ਰ.

ਸਮਨਾ. ਸਮ (ਤੁੱਲ) ਨਹੀਂ। ੨ ਸ਼ਮਨ (ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ). "ਜਾਂਕੇ ਆਨ ਸਮਨਾ ਵਿਘਨ ਗਨ ਸਮਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ਼ਮਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬ. ਰਾਤ. ਰਾਤ੍ਰੀ.

ਸਮਨ੍ਵਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਲ. ਸੰਯੋਗ। ੨ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੩ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ.

ਸਮਨ੍ਵਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਿਲਿਤ.

ਸਮਪਨ, ਸਮੱਪਨ. ਸੰ. सगर्पण—ਸਮਰ੍ਪਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ. ਸਪੁਰਦ ਕਰਨਾ. ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ. "ਜੀਉ ਸਮਪਉ ਆਪਣਾ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਤਿਨਰ ਸਯ ਸਹਸ ਸਮਪਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸਮਬਿਅੰ, ਸਮਬਿਯੰ. ਸੰ. ਅਵ੍ਯਯ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਨਿਰਵਿਕਾਰ. ਸਦਾ ਇੱਕਰਸ. ਜਿਸ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਬਦਲਦੀ ਨਹੀਂ. "ਭਵ ਭੂਤ ਭਾਵ ਸਮਬਿਯੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ਭਵ (ਵਰਤਮਾਨ) ਭੂਤ (ਵੀਤਿਆ) ਭਾਵ (ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ) ਤੇਹਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕਰਸ ਹੈ.

ਸਮਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਲ. ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ। ੨ ਸੰਵਤ. ਵਰ੍ਹਾ। ੩ ਸੌਗੰਦ. ਕਸਮ। ੪ ਨਿਯਮ. ਨੇਮ। ੫ ਅਵਸਰ. ਮੌਕਾ। ੬ ਉਪਦੇਸ਼। ੭ ਧਰਮ। ੮ ਸੰ. ਸ੍ਮਯ. ਅਭਿਮਾਨ. ਅਹੰਕਾਰ। ੯ ਆਸ਼ਚਰਯ. ਅਚਰਜ.

ਸਮਯਣੀ, ਸਮਯਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਨਦੀ, ਸ੍ਮਯ (ਅਭਿਮਾਨ) ਨਾਲ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢਾਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਬਿਰਛਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਣ ਅਭਿਮਾਨਿਨੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਮਯ ੨.

ਸਮਯਾ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਨੇੜੇ. ਪਾਸ। ੨ ਵਿੱਚ. ਅੰਦਰ.

ਸਮਯਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਿਆਨਾ.

ਸਮਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੰਗ. ਯੁੱਧ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਮਰ. ਕਾਮਦੇਵ। ੩ ਯਾਦ ਕਰਨਾ. ਸਿਮਰਣ। ੪ ਛੱਪਯ ਛੰਦ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੩੫ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੮੨ ਲਘੁ ਹੋਣ। ੫ ਅ. ثمر ਸਮਰ. ਫਲ. ਮੇਵਾ। ੬ ਨਤੀਜਾ। ੭ ਅ. سمر ਕਹਾਣੀ. ਕਥਾ। ੮ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੯ ਅੰ. Summer. ਗਰਮ ਰੁੱਤ.

ਸਮਰਕ਼ੰਦ. سمرقند ਰੂਸੀ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬੁਖ਼ਾਰੇ ਤੋਂ ੧੪੫ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ, ਜ਼ਰਫ਼ਸ਼ਾਨ ਦਰਿਯਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਸਮਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਹੈ. ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਕੰਦ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਕੰਦ (ਮਿਸ਼ਰੀ) ਜੇਹੇ ਸਮਰ (ਫਲ) ਹਨ ਜਿਸ ਥਾਂ.

ਸਮਰਖ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ—ਆਮਰ੍ਸ਼. ਕ੍ਰੋਧ ਸਹਿਤ. ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ. "ਪਰੁਖ ਸਮਰਖਹਿ ਕੀਨ ਉਚਾਰੂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਮਰਣ. ਸੰ. ਸ੍ਮਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਾਦ ਕਰਨਾ. ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ. ਚਿੰਤਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਰਣ ੨.

ਸਮਰਣੇਨ. ਸੰ. रगरणेन. ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ ਵਿਭਕ੍ਤਿ. ਸਮਰਣ ਕਰਨ ਤੋਂ. ਯਾਦ ਕਰਨ ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦਨੋਤਿ.

ਸਮਰਥ. ਸੰ. ਸੰ—ਅਰ੍ਥ. ਸਮਰ੍ਥ. ਵਿ—ਬਲਵਾਨ. ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ। ੨ ਯੋਗ. ਲਾਇਕ. "ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ." (ਬਾਵਨ) ੩ ਤੁਲ੍ਯ. ਬਰੋਬਰ. "ਹਮ ਹਰਿ ਸਿਉ ਧੜਾ ਕੀਆ, ਜਿਸ ਕਾ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਨਾਹਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਸਮਰਥਨ. ਸੰ. ਸਮਰ੍ਥਨ. ਸੰ. ਅਰ੍ਥਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੰਗਣਾ. ਯਾਚਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਯੁਕਤਿ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਪੱਕਾ (ਪੁਸ਼੍ਟ) ਕਰਨਾ. ਤਾਈਦ ਕਰਨੀ। ੩ ਫੈਸਿਲਾ.

ਸਮਰਥਪੰਥ. ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯਪੰਥ. "ਸਭ ਦਿਨ ਕੇ ਸਮਰਥ ਪੰਥ ਬਿਠੁਲੇ!" (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਸਮਰਥਾ. ਸੰ. ਸਾਮਰ੍ਥ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਯੋਗ੍ਯਤਾ. ਲਿਆਕਤ.

ਸਮਰਥੁ. ਦੇਖੋ, ਸਮਰਥ.

ਸਮਰਪਣ, ਸਮਰਪਨ. ਦੇਖੋ, ਸਮੱਪਨ.

ਸਮਰਾਂਤਕ, ਸਮਰਾਂਤਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਰ (ਜੰਗ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਖੜਗ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਸ੍ਮਰ (ਕਾਮਦੇਵ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ.

ਸਮਰਾਥ, ਸਮਰਾਥਾ. ਸਾਮਰ੍ਥ੍ਯ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਰਥ. "ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਮਰਾਥ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਸਮਰਾਥਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਮਰਾਰਿ, ਸਮਰਾਰੀ. ਸਮਰ (ਜੰਗ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਭਗੌੜਾ. ਕਾਇਰ। ੨ ਸ੍ਮਰਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਮਰ (ਕਾਮ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ਿਵ.

ਸਮਰੂ, ਸਮਰੂ ਕੀ ਬੇਗਮ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ Walter Reinhard ਸੀ ਪਰ ਉਪ ਨਾਉਂ Somers[1] ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਮਰੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਹ ਫ੍ਰੈਂਚ ਅਤੇ ਜਰਮਨ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਸਨ ੧੭੨੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਫ੍ਰਾਂਸ ਦੀ ਜਹਾਜੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡਕੇ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਨਵਾਬ

[1] ਕਈਆਂ ਨੇ Sombre ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਮੀਰ ਕਾਸਿਮ ਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕੀਤੀ. ਅਤੇ ਸਨ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਪਟਨੇ ਦੇ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲਈ. ਸਮਰੂ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਸਰਧਨੇ[1] ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ. ਸਨ ੧੭੭੮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਆਗਰੇ ਹੋਈ.

ਬੇਗਮ ਸਮਰੂ ਲੁਤਫਅਲੀਖ਼ਾਨ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜ਼ੇਬੁੱਨਿਸਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੭੫੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਸਨ ੧੭੬੫ ਸਮਰੂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ. ਸਨ ੧੭੭੮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮਰਨ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਤੇ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਭਿਆ. ਟਾਮਸ ਅਤੇ ਲੇਵਾਸੋ ਆਦਿ ਯੂਰਪੀਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰ ਰਖਕੇ ਕਈ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕੀਤੇ. ਸਨ ੧੭੯੩ ਵਿੱਚ ਲੇਵਾਸੋ ਨਾਲ ਬੇਗਮ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਈ. ਲੇਵਾਸੋ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੇਗਮ ਪਕੜੀ ਗਈ, ਪਰ ਟਾਮਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਖਲਾਸੀ ਪਾਕੇ ਬਹਾਲ ਹੋ ਗਈ. ਸਨ ੧੮੦੫ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਲਗੀ. ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮੁਜੱਫਰਨਗਰ ਤੋਂ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਤਕ ਸੀ. ਇਹ ਵਡੀ ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਉਦਾਰਚਿੱਤ ਗਿਣੀ ਗਈ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਕਈ ਗਿਰਜੇ ਬਣਵਾਏ ਅਤੇ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਚੋਖਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ. ੨੭ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੩੬ ਨੂੰ ਸਮਰੂ ਦੀ ਬੇਗਮ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. "ਸਮਰੂ ਕੀ ਬੇਗਮ ਨੇ ਸਾਰਾ। ਬੀਚ ਅਇ ਥਾ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰਾ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਸਮਰੂਪਕ. ਦੇਖੋ, ਰੂਪਕ (ੳ)

ਸਮਲ. ਦੇਖੋ, ਸਮਲਨਾ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਮਲ ਸਹਿਤ. ਮਲੀਨ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਮਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਪ। ੪ ਦੋਸ. ਕਲੰਕ। ੫ ਵਿਸ੍ਟਾ. ਮਲ.

ਸਮਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਭਲਨਾ. ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ। ੨ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ.

ਸ਼ਮਲਾ. ਫ਼ਾ شمله ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਨ ਦੀ ਚਾਦਰ। ੨ ਸਾਫੇ ਦਾ ਪੱਲਾ, ਜੋ ਮੋਢਿਆਂ ਅਥਵਾ ਪਿੱਠ ਉੱਪਰ ਲਟਕਦਾ ਹੋਵੇ.

ਸਮਲੋਚਨ. ਵਿ—ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾ. ਇੱਕ ਨਜਰ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. "ਸਦਾ ਗਾਵਹਿ ਸਮਲੋਚਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਸਮਵਰਤੀ. ਸੰ. सामवर्तिन्. ਵਿ—ਸਭ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਵਰਤਾਉ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਮਰਾਜ। ੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਸਮਵਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—(सम्—अय) ਮੇਲ. ਸੰਜੋਗ। ੨ ਸਮੁਦਾਇ. ਸਮੂਹ.

ਸਮਵਾਯ ਸੰਬੰਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਜਿਵੇਂ—ਤਾਗੇ ਅਤੇ ਕਪੜੇ ਦਾ ਸਮਵਾਯ ਸੰਬੰਧ ਹੈ.

ਸਮਵਾਯੀ. ਸੰ. समवायिन्. ਵਿ—ਸੰਬੰਧ ਵਾਲਾ. ਮੇਲ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਮਵਾਯੀ ਕਾਰਣ. ਜਿਵੇਂ ਘੜੇ ਦਾ ਮਿੱਟੀ.

ਸਮਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਰ੍ਹਾ. ਸਾਲ। ੨ ਰੁੱਤ. ਮੌਸਮ। ੩ ਅੱਧਾ ਸਾਲ. ਤਿੰਨ ਰੁੱਤਾਂ। ੪ ਸੰ. ਸਮਯ. ਕਾਲ ਵੇਲਾ। ੫ ਅ਼ سما ਆਸਮਾਨ। ੬ شمع ਸ਼ਮਅ਼. ਮੋਮਬੱਤੀ.

ਸਮਾਉ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਇ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਗ੍ਯਾਨ. ਇ਼ਲਮ। ੩ ਸੁਰਗ.

ਸਮਾਉਣ, ਸਮਾਉਣਾ ਸਮਗ੍ਯਕ—ਆਯਨ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ-ਮਿਲਨਾ. ਅਭੇਦ ਹੋਣਾ. "ਸਬਦੁ ਰਤਨੁ ਜਿਤੁ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਏਹੁ ਹੋਆ ਸਮਾਉ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ. ਦੇਹ ਤਿਆਗਕੇ ਆਤਮ-ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਵਨ। ੩ ਲੈ ਕਰਨਾ. ਪ੍ਰਲਯ ਕਰਨਾ. "ਕੋਟਿ ਮਹੇਸੁ ਉਪਾਇ ਸਮਾਏ। ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਗ ਸਾਜਣਿ ਲਾਏ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫) ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸ਼ਿਵ ਲੈ ਕਰਣ ਦੇ ਉਪਾਇ (ਯਤਨ) ਵਿੱਚ ਲਾਏ.

ਸਮਾਇ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ. "ਨਾਨਕ ਸਚਿ ਸਮਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਅ਼ਮਲ. ਅਭ੍ਯਾਸ. "ਨਾਉ ਲੈਨਿ ਅਰੁ ਕਰਨਿ ਸਮਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੩ ਪ੍ਰਾਪਤੀ. "ਹਰਿਰਸੁ ਸਾਧੂ ਹਾਟਿ ਸਮਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਲਯ. ਵਿਨਾਸ਼. ਸ਼ਮਨ. "ਮਲ ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਸਮਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੫ ਵਿ—ਸ-ਮਾਇ. ਮਾਇਆ ਸਹਿਤ. "ਦੂਖ ਮਹਿ ਸਵੈ ਸਮਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੬ ਸ—ਮਯਾ. ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਿਤ. "ਦੇਦਾ ਰਿਜਕ ਸਮਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੭ ਅ਼ سماع ਸਮਾਅ਼. ਗਾਉਣਾ ਸੁਣਨਾ। ੮ ਵਜਦ. ਮਸ੍ਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ. ਸਮਾਧਿ. "ਤਉ ਦਰਸਨ ਕੀ ਕਰਉ ਸਮਾਇ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) "ਜਨੁ ਕਰੀ ਸਮਾਇ ਪਠਾਣੀ ਸੁਣਕੈ ਰਾਗ ਨੂੰ." (ਚੰਡੀ ੩) ੯ ਅ਼ سمعت ਸਮਅ਼ਤ. ਸੁਣਨਾ. ਸ਼੍ਰਵਣ. "ਕੰਨੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੧੦ ਸੰ. ਸ੍ਮਯ. ਅਭਿਮਾਨ. ਅਹੰਕਾਰ. "ਕੋਈ ਭੀਖਕ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ। ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੧੧ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਯ ੨.

ਸਮਾਇਆ. ਵਿ—ਮਿਲਿਆ. ਅਭੇਦ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਾਇਆ ਸਹਿਤ.

ਸਮਾਇਣ, ਸਮਾਇਣੁ, ਸਮਾਇਨ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਮਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਧ ਜਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਹੀਂ ਦੀ ਲਾਗ. ਜਾਮਣ. ਜਾਗ. "ਦੂਧੁ ਕਰਮ ਫੁਨਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇਣੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੩ ਸ਼ਮਨ. ਵਿਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ. "ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਅਹੰਕਾਰਿ ਮਾਤਾ ਗਰਬਿ ਭਇਆ ਸਮਾਇਣੁ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਸ੍ਮਯਨ. ਹਾਸੀ. ਹਾਸ੍ਯ.

ਸਮਾਇਲਾ. ਲੀਨ ਹੋਇਆ. ਸਮਾਇਆ. "ਨਾਮਾ ਸਾਚਿ ਸਮਾਇਲਾ." (ਪ੍ਰਭਾ)

ਸਮਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ. ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ. ਸ਼ਾਮ੍ਯ। ੨. ਵ੍ਯਾਪ੍ਤਿ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਲਯਤਾ. ਲੀਨਤਾ. "ਉਪਜੈ ਨਿਪਜੈ ਨਿਪਜਿ, ਸਮਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਸਮਾਉਂਦਾ (ਲੈ ਹੁੰਦਾ) ਹੈ। ੪ ਫ਼ਾ شنوائی ਸ਼ਨਵਾਈ. ਸੁਣਵਾਈ. ਸੁਣਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਮੋਹਿ ਅਨਾਥ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਮਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੫ ਸੰ. सगामिन्. ਵਿ—ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਇੱਕ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਰਣਿ ਸਮਾਈ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਇ ੭ ਅਤੇ ੮. "ਡਰੇ ਸੇਖ ਜੈਸੇ ਸਮਾਈ

---

[1] ਸਰਧਨਾ ਇਲਾਕਾ ਗੰਗ ਜਮਨ ਦੁਆਬ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਰਠ ਤੋਂ ੧੨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਹੈ.

ਸਮਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩੫) ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਖ ਐਸੇ ਡਾਰੇ (ਲਿਟਾਏ) ਮਾਨੋ ਰਾਗ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਮਸ੍ਤ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ.

ਸਮਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮ—ਆਸ. ਇੱਕ ਥਾਂ ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੰਸਕਾਰ. ਜਿਵੇਂ—ਗੁਰਸਿੱਖਰੀਤਿ ਆਦਿਕ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਸ ਹੈ।[1] ੪ ਸੰਕ੍ਸ਼ੇਪ. ਖੁਲਾਸਾ. "ਦੂਜੇ ਹੁਇ ਵਿਤ ਵ੍ਯਾਸ ਸਮਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਵਕਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇ. ੫. ਸੰ. ਸਮਾਸ਼. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸਮਾਸਨ, ਸਮਾਸਮ, ਸਮਾਸਿਮ ਅ਼ [illegible] ਸਮਾਸਿਮ. ਇਹ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਸਮਸਿਮਤ ਦਾ. ਲਾਲ ਕੀੜੇ. ਇਹ ਕੀੜੇ ਅਕਸਰ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਰੁੱਮ ਵਿੱਚ ਖੁੱਡਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਮਾਨਹੁ ਪੇਖ ਸਮਾਸਨ ਕੇ ਮੁਖ ਧਾਇ ਚਲੀ ਮਿਲ ਜੂਥ ਅਹੀ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸੱਪਣਾਂ ਪਤੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੌੜੀਆਂ ਹਨ।

ਸਮਾਸੀ. ਸਮਾਵਸੀ. ਲੀਨ ਹੋਵੇਗਾ. ਸਮਾਵੇਗਾ. "ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਜੀ, ਸੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੂਪਿ ਸਮਾਸੀ." (ਸੋਪੁਰਖੁ)

ਸਮਾਸੋਕ੍ਤਿ. ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. (ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਕਥਨ) ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਵਸਤੁ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗੌਣ ਵਸਤੁ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕਥਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ "ਸਮਾਸੋਕ੍ਤਿ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸੁਨ ਗਰਜ ਕੋ ਜੰਬੁਕ ਹੋਏ ਮੌਨ.×××
ਰੋਗੀ ਨਿਰਬਲ ਸਿੰਘ ਪਿਖ ਮੂਸਾ ਭਏ ਦਿਲੇਰ.

ਇਸ ਥਾਂ ਜੰਬੁਕ ਤੋਂ ਕਾਇਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਇਆ, ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਮੂਸਾ ਤੋਂ ਪਾਮਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੋਧ ਹੋਇਆ.

ਸਮਾਸ਼੍ਰਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ਼੍ਰਯ. ਆਸਰਾ. ਸਹਾਰਾ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ. ਮਦਦ.

ਸਮਾਸ਼੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੰ—ਆਸ਼੍ਰਿਤ. ਆਸਰੇ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ. ਜਿਸ ਨੇ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੈ। ੩ ਸੰਬੰਧਿਤ.

ਸਮਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ, ਸਮਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਹਾ। ੨ ਸ—ਉਮਾਹ। ੩ ਸੰਵਹਨ. ਪਹੁਚਾਉਣਾ "ਸਭਨਾ ਰਿਜਕ ਸਮਾਹਦਾ ਪਿਆਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ੪ ਅ਼ [illegible] ਸੱਮਾਹ਼. ਵਿ—ਉਦਾਰਾਤਮਾ। ੫ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ.

ਸਮਾਹਰ. ਸੰ. ਸਮਾਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਰਹਿ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ. "ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਸਚਿ ਸਮਾਹਰ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਮਾਸ. ਅਰਥਾਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸਮਾਹਾਰ.

ਸਮਾਹਰਾ, ਸਮਾਹੜਾ ਸੰ. समाहृत—ਸਮਾਹ੍ਰਿਤ. ਸੰ—ਆਹ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਜਮਾ ਕੀਤਾ। ੨ ਇੱਕ ਥਾਂ ਕੀਤਾ। ੩ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ. "ਸੋ ਭਗਤਾਂ ਮਨਿ ਵੁਠਾ ਸਚਿ ਸਮਾਹਰਾ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਸ—ਉਮਾਹੜਾ. ਪ੍ਰਸੰਨ. ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ. "ਭਇਆ ਸਮਾਹੜਾ ਹਰਿਰਤਨ ਵਿਸਾਹਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਮਾਹਾ. ਸੰ. समाहृत—ਸਮਾਹ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਜਮਾ ਕੀਤਾ. ਸੰਗ੍ਰਹੀਤ. ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ. ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ. "ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਪਾਛੈ ਕਰਿਆ, ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹਾ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) "ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੈ ਗਰੀਬੀ ਸਮਾਹਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸਮਾਇਆ. ਲੀਨ ਹੋਇਆ. "ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਭਗਤ ਸਮਾਹਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਹਿਤ. "ਆਪੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਆਪੇ ਸਬਦਿ ਸਮਾਹਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਸਮਾਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਹਰ ੨.

ਸਮਾਹਿਓ, ਸਮਾਹਿਆ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਹਿਤ.

ਸਮਾਹਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਮਾਧਿ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ. ਏਕਾਗ੍ਰਮਨ. "ਸਹਿਜ ਸਮਾਧਿ ਸਮਾਹਿਓ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੨ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ੩ ਸ਼ੁੱਧ. ਪਵਿਤ੍ਰ। ੪ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਓ ਸਮਾਹਿਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਸਮਾਹਿਆ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੫ ਅਚਲ. ਦ੍ਰਿੜ। ੬ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਯਾ.

ਸਮਾਹੀ. ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸਮਾਹੀਐ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਹ ਅਤੇ ਸਮਾਹਾ. "ਰਿਜਕ ਸਮਾਹੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨, ਮ: ੫)

ਸਮਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਹ.

ਸਮਾਖ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੀਰਤਿ. ਜਸ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਮ.

ਸਮਾਗ, ਸਮਾਗਮ ਸੰ. ਸਮਾਗਮ. ਸਮ੍-ਆ-ਗਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਲ. ਮਿਲਾਪ. ਸੰਜੋਗ. "ਏਕ ਪਲ ਸੁਖ ਸਾਧਸਮਾਗਮ ਕੋਟਿ ਬੈਕੁੰਠਹ ਪਾਏ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਮਿਲਿ ਸਾਧਸਮਾਗੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਆਗਮਨ. ਆਉਂਣਾ। ੩ ਮੈਥੁਨ.

ਸਮਾਗਾ. ਸੰ. ਸਮਾਗਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਸੰਆਗਤ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਦੇਉ ਸਮਾਗਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਸਮਾਗੈ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਗਮ.

ਸਮਾਚਰ. ਸਮਾਚਰਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਮਾਚਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮ੍ਯਕ ਆਚਰਣ. ਨੇਕ ਚਾਲ ਚਲਨ। ੨ ਅਮਲ ਕਰਨਾ. ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨਾ. "ਗੁਰਸਬਦਿ ਸਮਾਚਰਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਐਸੀ ਬੁਧਿ ਸਮਾਚਰੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) "ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸਮਾਚਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਮਾਚਰਿਓ, ਸਮਾਚਰੀ, ਸਮਾਚਰੇ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਚਰਣ.

ਸਮਾਚਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮ੍—ਆਚਾਰ. ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਲ। ੨ ਖ਼ਬਰ. ਸੁਧ। ੩ ਸੁਨੇਹਾ. ਸੰਦੇਸਾ। ੪ ਰੀਤਿ. ਰਸਮ. ਰਿਵਾਜ.

ਸਮਾਚਾਰ ਪਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਖ਼ਬਾਰ. Newspaper.

[1] ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਵਿੱਚ ਅਵ੍ਯਯੀ ਭਾਵ, ਤਤਪੁਰੁਸ, ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣ, ਦ੍ਵੰਦ ਆਦਿਕ ਸਮਾਸਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਸਮਾਚੀ. ਸਮੀਚੀਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਮਾਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮ੍‌-ਅਜ. ਇਕੱਠ। ੨ ਸਭਾ। ੩ ਸਭਾ ਦਾ ਕਮਰਾ। ੪ ਹਾਥੀ. ਇਹ "ਸਾਮਜ" ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਜ.

ਸਮਾਣਉ. ਵਿ—ਸਮਾਇਆ. ਸੰਮਿਲਿਤ.

ਸਮਾਣਾ. ਵਿ—ਸਮਾਇਆ. ਮਿਲਿਆ. "ਸਰਬੇ ਸਮਾਣਾ ਆਪਿ." (ਵਡ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸੰ—ਮਾਨਿਤ. ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. "ਜਜਿ ਕਾਜ ਵੀਆਹਿ ਸੁਹਾਵੇ ਓਥੈ ਮਾਸ ਸਮਾਣਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੩ ਦੇਖੋ. ਸਮਾਨਾ ੩.

ਸਮਾਣੀ. ਵਿ—ਸੰਮਿਲਿਤ. ਮਿਲੀ ਹੋਈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਣਾ.

ਸਮਾਣੇ. ਸਮਾਏ. ਮਿਲੇ. "ਕਾਲ ਕੰਟਕ ਮਾਰਿ ਸਮਾਣੇ ਰਾਮ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩) ੨ ਸ਼ਮਨ (ਨਾਸ਼) ਕੀਤੇ. ਛੇਦਨ ਕੀਤੇ.

ਸਮਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਇ ੯। ੨ ਸਮਾਵਤ. ਲੈ ਹੁੰਦਾ.

ਸਮਾਤਾ / **ਸਮਾਤੇ** } ਵਿ—ਮਿਲਿਆ. ਮਿਲੇ. ਸਮਾਏ.

ਸ਼ਮਾਦਾਨ. ਫ਼ਾ—ਸ਼ਮਅ਼-ਦਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਬੱਤੀਦਾਨ। ੨ ਦੀਵਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਟਿਕਟਿਕੀ. ਦੀਵਟ.

ਸਮਾਦਿ. ਸ਼ਮਦਮ ਆਦਿ ਸਾਧਨ. ਦੇਖੋ, ਖਟਸੰਪੱਤਿ.

ਸਮਾਧ. ਸੰਗਯਾ—ਮੜ੍ਹੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਧਿ.

ਸਮਾਧ ਭਾਈ. ਭਾਈ ਕੀ ਸਮਾਧਿ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਤਸੀਲ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚਰਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਸ ਥਾਂ ਪੰਡਿਤ ਭੋਲਾਰਾਮ ਜੀ ਉਦਾਸੀ, ਨ੍ਯਾਯ ਦੇ ਅਦੁਤੀ ਪੰਡਿਤ ਹੋਏ ਹਨ.

ਸਮਾਧਾ. ਸੰ. ਸੰ-ਆ-ਧਾ. ਸੰਗਯਾ—ਝਗੜਾ ਮਿਟਾਉਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ। ੩ ਚਿੱਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਧਾਨ.

ਸਮਾਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮ੍‌-ਆ-ਧਾਨ. ਧ੍ਯਾਨ. ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ। ੨ ਧੀਰਯ। ੩ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ। ੪ ਫੈਸਿਲਾ.

ਸਮਾਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮ੍‌-ਆ-ਧੀ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚਿੱਤ ਦੇ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਧ੍ਯੇਯ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ। "ਸਹਜ ਸਾਲਾਹੀ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਇੱਕ ਵੈਸ਼੍ਯ, ਜੋ ਸੁਰਥ ਰਾਜਾ ਦਾ ਸਾਥੀ ਦੁਰਗਾਭਗਤ ਸੀ. "ਸਮੇਤ ਸਮਾਧਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ." (ਚੰਡੀ ੧) ਦੇਖੋ, ਸੁਰਥ ੪। ੪ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. ਹੋਰ ਕਾਰਣਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਜਾਣਾ "ਸਮਾਧਿ" ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਖਿਦਰਾਣੇ ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜਦ ਪਾਯਾ ਹੈ ਘਮਸਾਨ,
ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਅਰ ਭਾਗ ਕੌਰ ਸੰਗ ਸਿੰਘ ਪਹੂਚੇ ਆਨ,
ਕਰੀ ਮਾਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂਨ ਪਰ ਐਸੀ ਦੀਨੇ ਪੈਰ ਹਿਲਾਯ,
ਘਾਯਲ ਥਕੇ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਵੈਰੀ ਭਾਗੇ ਪੀਠ ਦਿਖਾਯ.

ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਪਹੁਚਣਾ ਅਤੇ ਪਾਨੀ ਦਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਭੱਜਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏ। ੫ ਮੁਰਦੇ ਦੀ ਭਸਮ ਅਥਵਾ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਪਰ ਬਣਾਇਆ ਮਠ. ਛਤਰੀ "ਅਬ ਲਗ ਜਹਿਸਮਾਧਿ ਤਿਸ ਕੇਰੀ। ਚਲੈ ਦੇਗ ਦਿਨ ਹੋਤ ਬਡੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਨਿਦ੍ਰਾ. ਨੀਂਦ.

ਸਮਾਧਿਓ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਧੇਯ. "ਜਹ ਨਾਮ ਸਮਾਧਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸਮਾਧਿਹਰਾ. ਵਿ—ਸਮਾਧਿਹਾਰ. ਸਮਾਧਿ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ. "ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਸਮਾਧਿਹਰਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸਮਾਧੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਕਰਨ ਲਾਇਕ। ੨ ਸਿਖ੍ਯਾ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ। ੪ ਉੱਤਰ ਦੇ ਯੋਗ੍ਯ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ.

ਸਮਾਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਤੁਲ੍ਯ. ਬਰਾਬਰ. ਜੇਹਾ। ੨ ਸਮਾਇਆ. ਮਿਲਿਆ. "ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੬। ੪ ਨਾਭਿ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੁ। ੫ ਆਦਰ. ਸੰਮਾਨ. "ਰਾਜ ਦੁਆਰੈ ਸੋਭ ਸਮਾਨੈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੬ ਸ-ਮਾਨ. ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ. ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ. "ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ, ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨ." (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੭ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਮਾਨਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਨਿਕਾ.

ਸਮਾਨਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਰਾਬਰੀ. ਤੁੱਲਤਾ. ਸਮਭਾਵ.

ਸਮਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਾਯਬਾਨ. ਚੰਦੋਆ. ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ. "ਊਚ ਸਮਾਨਾ ਠਾਕੁਰ ਤੇਰੋ, ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੂ ਤਾਨੀ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ਉੱਚਾ ਸਾਯਬਾਨ (ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ) ਤੇਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਥੋਂ ਬਿਨਾ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਬਲ (ਤਾਨ) ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ। ੩ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ੧੭ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਫ਼ਾਰਿਸ ਦਾ "ਸਮਾਨਿਦ" ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਇਸ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਸਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਥਾਂ ਬਾਰੀਕ ਵਸਤ੍ਰ ਛਾਕੇ ਵਾਲ਼ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਈ ਯੂਰਪ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਸਮਾਨੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਜਲਾਲੁੱਦੀਨ ਜੱਲਾਦ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੀ ਸੈਯਦਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਫਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੀ ਜੱਲਾਦਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕੋਹੇ ਸਨ. ਇਸ ਲਈ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸੰਮਤ ੧੭੬੬ (ਸਨ ੧੭੦੮) ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਮਫਲ ਭੁਗਾਇਆ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦੁਰਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਸਮਾਨੇ ਪਧਾਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਮਾਨੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ ਗੜ੍ਹੀ ਨਜ਼ੀਰ।

੪ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ. ਭਾਵ—ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ. "ਮਨਮੁਖ ਤਤੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ਪਸੂ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਸਮਾਨਿ. ਤੁੱਲ. ਬਰਾਬਰ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਨ. "ਗੁਰ ਸਮਾਨਿ ਤੀਰਥੁ ਨਹੀ ਕੋਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਸ—ਮਾਨਜ. ਵਿ—ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਆਦਰ ਲਾਇਕ. "ਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਸੰਤ ਸਮਾਨਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਸਮਾਨਿਕਾ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਰ ਜ ਗ, SIS, ISI, S, ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧਾਰ ਕੈ ਗੁਰੂ ਗਿਰਾ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੈਂ ਫਿਰਾ।
ਸ਼ਾਂਤਚਿੱਤ ਹ੍ਵੈ ਰਹਜੋ। ਲਾਭ ਦੇਹ ਕੋ ਲਹਜੋ ॥

(ਅ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ "ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਾ" ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਸਮਾਨਿਕਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਜ ਰ ਲ ਗ, ISI, SIS, I, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਨਰੇਸ ਸੰਗ ਕੈਦਏ। ਪ੍ਰਬੀਨ ਬੀਨਕੈ ਲਏ।
ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਹ੍ਵੈ ਚਲੇ। ਸੁਬੀਰ ਬੀਰਹਾ ਭਲੇ ॥

(ਰਾਮਾਵ)

ਸਮਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਮੱਲਿਕਾ ੨.

ਸਮਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਨ.

ਸਮਾਨੈ. ਸਮਾਨ ਹੈ. ਸਮਾਨ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਨ. "ਰਵਿ ਸਸਿ ਏਕੋ ਗ੍ਰਿਹਿ ਉਦਿਆਨੈ। ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਕਰਮ ਸਮਾਨੈ॥" (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ, ਘਰ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਉਸ ਲਈ ਇੱਕੋ ਹਨ, ਸਾਧਾਰਣ ਕਰਮ ਅਤੇ ਜਸ ਵਾਲੀ ਕਰਣੀ ਸਮਾਨ ਹੈ.

ਸਮਾਪਤ. ਸੰ. ਸਮਾਪ੍ਤ. ਵਿ—ਖ਼ਤਮ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰ—ਆਪ੍ਤ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੱਚਿਆ (ਪੁੱਜਾ).

ਸਮਾਪਤਿ. ਸੰ. ਸਮਾਪ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੋਗ. ਖ਼ਾਤਿਮਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ. ਹਾਸਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸਮਾਯ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਇ। ੨ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਮਾਨਸਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ "ਸਮ੍ਹਾ" ਭੀ ਸਦਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ੧ ਫਰਲਾਂਗ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੀਵਾ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਖ਼ਬਰ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਇੱਕ ਵਣ ਕਰੀਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਸਣ ਵਿਛਾਕੇ ਬੈਠ ਗਏ.

ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਮੇਵੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ. ਇੱਥੇ ਮੰਦਿਰ ਤੇ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਪੱਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੪੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਰਿੰਦ੍ਰਪੁਰੇ ਤੋਂ ੯ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉੱਤਰ ਹੈ.

ਸਮਾਰ. ਸੰ. ਸ੍ਮਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਮਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਪਹਰੇ) "ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਖ ਕਉ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ਸਮਾਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਮਾਰਉ. ਸ੍ਮਰਣ (ਯਾਦ) ਕਰੋ. "ਸਮਾਰਉ ਨਾਮ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਸਮਾਰਸਿ, ਸਮਾਰਸੀ ਸ੍ਮਰਸਿ. ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕਉ ਕਿਉ ਨ ਸਮਾਰਸਿ?" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਸ੍ਮਾਰਸਿ. ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸਮਾਰਕ. ਸੰ. ਸ੍ਮਾਰਕ. ਵਿ—ਸ੍ਮਰਣ (ਚੇਤੇ) ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸਮਾਰਤ. ਸੰ. ਸ੍ਮਾਰ੍ਤ. ਵਿ—ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਧਰਮ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਦੇਵਤਿਆਂ (ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ, ਦੁਰਗਾ. ਗਣੇਸ਼. ਸੂਰਜ) ਦੀ ਇੱਕਰੂਪ ਮੰਨਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ੩ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ.

ਸਮਾਰਨ, ਸਮਾਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੌਂਵਾਰਨਾ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ ਕਰਨਾ. ਸੁਧਾਰਨਾ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਮਾਰਣ. ਯਾਦ ਕਰਾਉਣਾ. ਚੇਤੇ ਕਰਾਉਣਾ. "ਸੁਮਤਿ ਸਮਾਰਨ ਕਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਮਾਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਰ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਮਰਣ (ਚੇਤੇ) ਕਰਕੇ. "ਉਨ ਸਮਾਰਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸਾਧਾਰੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਸਮਾਰਿਆ. ਸ੍ਮਰਣ (ਯਾਦ) ਕੀਤਾ. "ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਸਮਾਰਿਆ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ੨ ਸੌਂਵਾਰਿਆ. ਸੁਧਾਰਿਆ.

ਸਮਾਰੀ. ਸੌਂਵਾਰੀ. ਸੁਧਾਰੀ। ੨ ਸ੍ਮਰਾਮਿ. ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ. ਚੇਤੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ. "ਕਦੇ ਨ ਵਿਸਾਰੀ ਅਨਦਿਨ ਸਮਾਰੀ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸਮਾਰੈ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਰ.

ਸਮਾਲ, ਸਮਾਲਸਿ, ਸਮਾਲਸੀ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਰ, ਸਮਾਰਸਿ ਅਤੇ ਸਮਾਰਸੀ.

ਸਮਾਲਨ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਰਨ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਭਾਲਨ.

ਸਮਾਲਿ. ਸੰਭਾਲਕੇ। ੨ ਸਾਵਧਾਨੀ (ਹੋਸ਼ਿਆਰੀ) ਨਾਲ. "ਸਾਹੁ ਸੁਜਾਣੁ ਹੈ ਲੈਸੀ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਮਾਲੁ. ਦੇਖੋ, ਸੰਭਾਲੁ.

ਸਮਾਲੇਨ. ਸ੍ਮਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ.

ਸਮਾਲੋਚਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਲੋਚਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਗੁਣ ਦੋਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਆਲੋਚਨਾ.

ਸਮਾਵਨ, ਸਮਾਵਨਾ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ. "ਕਿਥਹੁ ਉਪਜੈ ਕਹ ਰਹੈ ਕਹ ਮਾਹਿ ਸਮਾਵੈ?" (ਵਾਰ ਬਸੰ) ੨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ. ਦੇਹ ਤਜਾਗਣਾ. "ਜਾਨਜੋ ਸਭਿਨ ਸਮਾਵਨ ਭਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣਾ ੨.

ਸਮਾਵੈ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਵਨ.

ਸਮਾਵੇਸ਼. ਸੰ. (ਸਮ੍—ਆ—ਵਿਸ਼੍) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁਤ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ

ਇੱਕ ਵਚਨ ਵਿੱਚ ਲੈਆਉਣਾ। ੨ ਹਠ। ੩ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਦਾਖ਼ਿਲਾ। ੪ ਇੱਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੫ ਮਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰਫ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸਮਾਵੈਂ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਵਨ.

ਸਮਿਓ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਯ. ਸਮਾ. ਵੇਲਾ. "ਨਾਨਕ ਸਮਿਓ ਰਮਿ ਗਇਓ." (ਸ: ਮ: ੯) ੨ ਸੌਂਵਿਆ. ਸੁੱਤਾ। ੩ ਸਮਾਇਆ.

ਸਮਿਆ. ਵਿ—ਸੁੱਤਾ. ਸੌਂਵਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਯਾ.

ਸਮਿਆਨਾ. ਫ਼ਾ شامیانہ ਸ਼ਾਮਯਾਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦੋਆ. ਸਾਇਬਾਨ.

ਸਮਿਗ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਗ੍ਰੀ. "ਸਗਲ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਏਕਸ ਘਟ ਮਾਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਮਿਤ. ਦੇਖੋ. ਸਮਿਤਿ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਮਿਤ. ਵਿ—ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ. "ਕਮਲਾਨਨ ਵਾਕ ਕਹੇ ਸਮਿਤੰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੰ. ਸ਼ਮਿਤ. ਵਿ—ਸ਼ਮਨ (ਨਾਸ਼) ਕੀਤਾ। ੫ ਸ਼ਾਂਤ. ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਮਿਤਪਾਣਿ. ਸੰ. समित्पाणि. ਵਿ—ਸਮਧਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ. ਈਂਧਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਏ ਹੋਏ। ੨ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਲਈ ਸਮਧਾ ਆਦਿ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲਈ ਹੈ.

ਸਮਿਤਿ. ਸ—ਮਿਤਿ. ਵਿ—ਮਾਪ ਸਹਿਤ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਹਿਤ. ਤੋਲਿਆ. ਮਾਪਿਆ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੰਗ. ਯੁੱਧ। ੩ ਸਭਾ. ਮੰਡਲੀ। ੪ ਮਿਲਾਪ. ਮੇਲ। ੫ ਸ੍ਮਿਤਿ. ਹਾਸੀ. ਵਿਲਾਸ. "ਸਮਿਤਿ ਹੇਤੁ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਤਿਤ ਉਰ ਭੁਖ ਲਗਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਮਿਥ. Sir Harry G. W. Smith. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੭੮੭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਸਨ ੧੮੦੫ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ ਹੋ ਕੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਕਈ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦਿਖਾਈ. ਸਨ ੧੮੩੯ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਰਨੈਲ ਬਣਿਆ. ਸਨ ੧੮੪੬ ਵਿੱਚ ਅਲੀਵਾਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਪਾਇਆ. ਸਨ ੧੮੪੭ ਵਿੱਚ ਏਹ ਕੇਪ ਆਵ ਗੁਡ ਹੋਪ (Cape of Good-Hope) ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਿਆ. ਸਨ ੧੮੬੦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ "ਹੈਰੀ ਸਮਿਥ" ਅਤੇ 'ਅਲੀਵਾਲ' ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਸਪੇਨਿਸ਼ ਵਹੁਟੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ 'ਲੇਡੀ ਸਮਿਥ' ਨਗਰ ਵਸਿਆ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਅਗਨਿ। ੩ ਆਹੁਤੀ। ੪ ਜੰਗ.

ਸਮਿਲ. ਸਾਂਝਾ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ. ਸ਼ਾਮਿਲ. "ਸਮਿਲ ਨਾਮ ਇਹ ਜਾਨਹੁ ਸੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ.

ਸ਼ਮੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੰਡੀ. ਜੰਡ ਦਾ ਬਿਰਛ. L. Mimosa Suma. ਦੇਖੋ, ਸਸੰਬਰ ਅਤੇ ਸਮੀਗਰਭ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਮਿਨ੍. ਵਿ—ਸ਼ਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ.

ਸਮੀਆ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਮੀ ੨. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤਮਨ. ਸ਼ਮ ਸਾਧਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰ. ਸਮਯਾ. ਵ੍ਯ—ਮਧ੍ਯ. ਵਿੱਚ। ੩ ਨੇੜੇ. "ਜਾਕਾ ਮੀਤ ਸਾਜਨ ਹੈ ਸਮੀਆ। ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਕਹੁ ਕਾਕੀ ਕਮੀਆ?" (ਗਉ ਮ: ੫) ੪ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ.

ਸਮੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖੋ, ਸਮੀਛਨ.

ਸਮੀਗਰਭ. ਸੰ. ਸ਼ਮੀਗਰ੍ਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ, ਜੋ ਜੰਡੀ ਅੰਦਰ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸ਼ਮੀ. (ਜੰਡੀ) ਦੀ ਲੱਕੜਾਂ ਘਸਾਕੇ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਅੱਗ, ਜੋ ਯੱਗ ਅਤੇ ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰ ਲਈ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨੀ ਹੈ.

ਸਮੀਚੀਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ. ਠੀਕ. ਮੁਨਾਸਿਬ। ੨ ਪੂਰਣ. ਮੁਕੰਮਲ.

ਸਮੀਛਨ. ਸੰ. ਸਮ੍—ਈਕ੍ਸ਼ਣ. ਸਮੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਧ੍ਯਾਨ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ.

ਸਮੀਛਾ. ਸੰ. ਸਮੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮੀਛਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ। ੨ ਰਾਇ. ਸੰਮਤੀ। ੩ ਨਿਰਣਾ.

ਸਮੀਜੈ. ਸ਼ਯਨ ਕਰੀਜੈ। ੨ ਸਮਾਈਜੈ. ਸਮਾ ਜਾਓ. ਮਿਲ ਜਾਓ. "ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸਮੀਜੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੩ ਸਮਾਈਦਾ ਹੈ.

ਸਮੀਤਾ. ਵਿ—ਸਮਾਇਆ. ਮਿਲਿਆ। ੨ ਸ੍ਮਿਤ. ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. "ਬੁਝਿ ਸਚੁ ਸਮੀਤਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਸਮੀਪ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਨੇੜੇ. ਕੋਲ.

ਸਮੀਪਤ. ਵਿ—ਅਤਿ ਸਮੀਪ. ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ। ੨ ਸੰ. ਸੰਵ੍ਯਾਪ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼. "ਮਿਰਤ ਲੋਕ ਪਇਆਲ ਸਮੀਪਤ ਅਸਥਿਰ ਥਾਨ ਜਿਸੁ ਹੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸਮੀਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮ੍—ਈਰ. ਪਵਨ. ਪੌਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਜੋਧਰਾਯ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੰਮੀ.

ਸਮੀਰਸੁਤ, **ਸਮੀਰ ਤਨਯ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੀਰ (ਪੌਣ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨੂਮਾਨ। ੨ ਭੀਮਸੇਨ.

ਸਮੀਰ ਦਾ ਕੋਟ. ਦੇਖੋ, ਕੋਟ ਸਮੀਰ.

ਸਮੀਲਾ. ਵਿ—ਸੰਮਿਲਿਤ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਮੁਹ. ਵਿ—ਸੰਮੁਖ (ਸਨਮੁਖ). ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ੨ ਮੁਖਤੀਕ. ਮੂੰਹ ਤਾਂਈਂ, "ਪਾਲਿ ਸਮੁਹਾ ਸਰਵਰ ਭਰਾ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੀਕ ਸਰੋਵਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸਮੁਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮੁਹ.

ਸਮੁਹਾਇ. ਸੰਮੁਖ-ਆਇ. "ਅਵਰ ਕਵਨ ਸਮੁਹਾਇ ਹੈ?" (ਪਾਰਸਾਵ) ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਵੇਗਾ.

ਸਮੁਹਾਤ. ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸਮੁਹਿ, **ਸਮੁਹੇ** } ਦੇਖੋ, ਸਮੁਹ.

ਸਮੁਖ. ਵਿ—ਸੰਮੁਖ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਮੂੰਹ ਦੇ ਅੱਗੇ. "ਸਮੁਖ ਪਰਾਂਮੁਖ ਕਬਿ ਵਿਚਰੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਮੁਚਾ, **ਸਮੁਚੈ**, **ਸਮੁੱਚਯ** } ਸੰ. समुच्चय. (ਸਮ੍—ਉਦ੍—ਚਿ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਪਦ ਆਪੋਵਿੱਚੀ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਲ ਅਨ੍ਵਯ ਕਰਨਾ. ਜੈਸੇ—ਮੂਰਖ, ਪੰਡਿਤ, ਕਵੀ,

ਭੰਡ, ਰਾਜਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ. ਇਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਨ੍ਵਯ ਸਾਰਿਆਂ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ੨ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਬਹੁਤ ਭਾਵ ਇਕੱਠੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ, ਇਹ "ਸਮੁੱਚਯ" ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਕੰਠ ਪਰ ਚਲੀ ਗੁਰੂ ਤਲਵਾਰ,
ਸ਼ੋਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਛਤਾਉ ਤਬ ਉਦੈ ਭਏ ਇੱਕ ਬਾਰ.

(ਅ) ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਜੇ ਅਨੇਕ ਮਿਲਕੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ, ਇਹ ਸਮੁੱਚਯ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁੰਦਰਤਾ ਯੌਵਨ ਔ ਧਨ ਮਿਲ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਸੌਂ,
ਨਰ ਮਨ ਵਿਖੇ ਬਹੁ ਮਦ ਉਪਜਾਤ ਹੈਂ.

ਸਮੁੱਛਤ. ਸੰ. सामुच्छ्रित—ਸਮੁਛ੍ਰਿਤ. (ਸਮ੍—ਉਦ੍—ਸ਼੍ਰਿ) ਵਿ— ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਉੱਚਾ. "ਸਮੁੱਛਤ ਕੈ ਬਹਿਯਾਂ ਗਹਿ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਮੁਝੈ. ਸਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸਮਝਦਾ ਹੈ. "ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਸਹਜਿ ਸਮੁਝੈ." (ਭਾਗੁ)

ਸਮੁਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮ੍—ਉਦ. ਸਾਗਰ. ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਵਿ—ਮੁਦ (ਅਨੰਦ) ਸਹਿਤ. ਖ਼ੁਸ਼.

ਸਮੁੰਦ. ਸਾਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸਮੁਦ੍ਰ। ੨ ਵਿ—ਸੀਮਾ (ਹੱਦ) ਵਾਲਾ। ੩ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਯੰਤ. ਹੱਦ ਤੀਕ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਾਡੀ. ਖ਼ਲੀਜ. "ਆਪਿ ਸਮੁੰਦ ਆਪਿ ਹੈ ਸਾਗਰ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਸਮੁੰਦ ਸਾਗਰ. ਵਿ—ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਗਰ. ਹੱਦ ਤੀਕ ਸਮੁੰਦਰ. "ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗਣ ਹਮਾਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਸਮੁੰਦਖ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅਬਦੁਲ ਸਮਦਖ਼ਾਨ.

ਸਮੁੰਦਪਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ, ਸ਼ਰਾਬ. ਸੁਰਾ. "ਸਮੁੰਦਪਾਨ ਪਾਨਕੈ। ਗਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਪਾਣਿ ਲੈ." (ਚੰਡੀ ੨)[1]

ਸਮੁਦਭਵ. ਸੰ. समुद्भव, ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ. ਉਦਭਵ. ਉਤਪੱਤਿ. ਜਨਮ। ੨ ਹੋਮ ਲਈ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਅੱਗ.

ਸਮੁਦਰ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇਖੋ, ਸਮੁਦ੍ਰ। ੨ ਖ਼ਾ. ਦੁੱਧ.

ਸਮੁੰਦਰਾਧਾਰੀ. ਖ਼ਾ. ਸਮੁੰਦਰ (ਦੁੱਧ) ਦੇ ਆਧਾਰ ਪੁਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੂਧਾਧਾਰੀ.

ਸਮੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮੰਦ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸੰਮੁਖ (ਸਨਮੁਖ) ਅਤੇ ਵਿਮੁਖ (ਬੇਮੁਖ) ਦਾ ਲੱਛਣ ਦੱਸਕੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ.

[1]ਕਈ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਾਠ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਸਲ ਪਾਠ ਹੈ- "ਸੁ ਮਦਯਪਾਨ ਪਾਨਕੈ."

ਸਮੁਦਾਇ, ਸਮੁਦਾਯ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਕੱਠ. ਗਰੋਹ। ੨ ਜੰਗ. ਯੁੱਧ। ੩ ਉੱਨਤੀ ਤਰੱਕੀ.

ਸਮੁੰਦਿ. ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ. "ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ, ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ." (ਜਪੁ)

ਸਮੁੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਸਮੁੰਦ.

ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਮੁੰਦ ਸਾਗਰ.

ਸਮੁਦ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮ੍—ਉਂਦ. ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਉਂਦ (ਗਿੱਲਾ) ਕਰੇ, ਸੋ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੈ.[2] ਸਾਗਰ. ਜਲਨਿਧ. ਉਦਧਿ. ਸਿੰਧੁ. ਪਯੋਧਿ. ਨੀਰਧਿ. ਰਤਨਾਕਰ. ਇਹ ਉਹ ਜਲ ਦਾ ਪੁੰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ $\frac{3}{4}$ ਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜ ਭਾਗ ਕਲਪ ਲਏ ਹਨ—

(ੳ) ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ, ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਮੱਧ ਤੀਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਏਟਲਾਂਟਿਕ[3] (Atlantic) ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

(ਅ) ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਪੈਸਿਫਿਕ[4] (Pacific) ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ.

(ੲ) ਜੋ ਅਫਰੀਕਾ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਤਕ ਵਿਸਤਾਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇੰਡੀਅਨ ਓਸ਼ਨ (Indian Ocean)[5] ਆਖੀਦਾ ਹੈ.

(ਸ) ਜੋ ਏਸ਼ੀਆ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਅਰ ਉੱਤਰੀ ਧ੍ਰੁਵ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਉਹ ਆਰਕਟਿਕ[6] (Arctic) ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ.

(ਹ) ਜੋ ਦੱਖਣੀ ਧ੍ਰੁਵ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਉਹ ਏਂਟਾਰਟਿਕ[7] (Antartic) ਸਾਗਰ ਹੈ.

ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੱਖਣੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਦੇ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਮਾਏਹੋਏ ਹਨ.

ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸੇ ਜੋ ਖ਼ੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਡੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾਡੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਡੂੰਘਿਆਈ ਹਰ ਥਾਂ ਇੱਕੋ ਜੇਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁੱਟ ਡੂੰਘਾ ਹੈ. ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਰੁੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭੂਗੋਲ ਦੀ ਅਕ੍ਸ਼ ਅੰਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਤੱਤਾ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਠੰਢਾ ਹੈ. ਧ੍ਰੁਵਾਂ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਬਹੁਤ ਠੰਢਾ ਹੈ. ਪਰ ਗੁਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ

[2]ਮਤਸ੍ਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਨਪੁਰ ਜੋ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੁੰਦਾ (ਵਧਦਾ) ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਦ ਦੇ ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਜੋ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੁੰਦਾ (ਘਟਦਾ) ਹੈ, ਉਹ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੈ.

[3]ਮਹਾ ਸਾਗਰ.

[4]ਸ਼ਾਂਤ.

[5]ਭਾਰਤੀਯ ਸਾਗਰ.

[6]ਉੱਤਰੀ ਸਮੁਦ੍ਰ.

[7]ਦੱਖਣੀ ਸਾਗਰ.

ਹਰ ਥਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਉਂਨੀ ਤੱਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰ (ਲੁਣ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦਾਬ ਹਰ ੩੩ ਫੁਟ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੇ ੭ 1/5 ਸੇਰ ਫੀ ਮੁਰੱਬਾ ਇੰਚ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧੨੦੦੦ ਫੁਟ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦਾਬ ੭੦ ਮਣ ਫੀ ਮੁਰੱਬਾ ਇੰਚ ਹੈ.

ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ੩੩੦ ਫੁੱਟ ਦੀ ਡੂੰਘ ਤਕ ਚੰਗਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਫੇਰ ਘਟਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਰ ੫੫੮੦ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੂਰਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਘਟਣ ਵਧਣ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਜਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜ਼੍ਵਾਰਭਾਟਾ.

ਇਸ ਸਮੇ ਸਾਗਰਵਿਦ੍ਯਾ (Oceanography) ਵਿੱਚ ਅਪਾਰ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੇਹੇ ਯੰਤ੍ਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ, ਖਾਰ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ, ਤਰੰਗਾਂ ਦੀ ਚਾਲ, ਤਾਪ ਆਦਿਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਸੱਤ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਸਾਗਰ. ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਦੇਖੋ, ਸਗਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ "ਖਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਢੰਢੋਲੀਐ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੱਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਸੱਤ ਮੰਨੇ ਹਨ। ੩ ਨਿਘੰਟੁ ਵਿੱਚ ਸਮੁਦ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਆਕਾਸ਼ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੪ ਸ਼ਾ—ਦੁੱਧ। ੫ ਵਿ—ਮੁਦ੍ਰਾ (ਮੁਹਰਛਾਪ) ਸਹਿਤ। ੬ ਰੁਪਯੇ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ. ਧਨੀ.

ਸਮੁਦ੍ਰਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਜੇ ਇਸ ਵ੍ਯੁਤਪੱਤਿ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਥਾਪੀਏ, ਤਦ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਮੂੰਗਾ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸਮੁਦ੍ਰਸੁਤ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ.

ਸਮੁਦ੍ਰਸੁਤ ਧਰ ਚਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆਕਾਸ਼. ਉਸ ਵਿੱਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਪੰਛੀ। ੩ ਬੱਦਲ.

ਸਮੁਦ੍ਰਸੁਤ ਧਰ ਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਧਰ (ਆਕਾਸ਼) ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਚੰਦ੍ਰਧਰ ਸ਼ਿਵ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕੈਲਾਸ.

ਸਮੁਦ੍ਰਗਾ, **ਸਮੁਦ੍ਰਗਾਮਿਨੀ** } ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ. ਨਦੀ. ਦਰਯਾ। ੨ ਗੰਗਾ.

ਸਮੁਦ੍ਰਗੁਪਤ. ਦੇਖੋ, ਗੁਪਤ ੪.

ਸਮੁਦ੍ਰਫੇਨ. ਸਮੁੰਦਰਝੱਗ.

ਸਮੁਦ੍ਰਬਾਜਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਿਆਈ ਘੋੜਾ। ੨ ਉੱਚੈ:ਸ਼੍ਰਵਾ ਸੂਰਜ ਦਾ ਘੋੜਾ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਨ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਲੋਹੀਅੰ .

ਸਮੁਦ੍ਰਮੇਖਲਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਮੇਖਲਾ (ਤੜਾਗੀ) ਬਣਾਇਆ ਹੈ. ਸਮੁਦ੍ਰਰਸਨਾ.

ਸਮੁਦ੍ਰਰਿਪੁ. ਅਗਸਤ (ਅਗਸ੍ਤ੍ਯ) ਮੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਰਿਪੁਸਮੁਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ,

ਸਮੁਦ੍ਰਿਕ, **ਸਮੁਦ੍ਰੀਕ** } ਸਾਮੁਦ੍ਰਿਕ. "ਪਢਜੋ ਸਮੁਦ੍ਰਿਕ ਮੈ ਬਹੁ ਸੋਧਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਮੁਧਰਿਆ, **ਸਮੁਧਰੇ**, **ਸਮੁਧਾ** } ਸੰ. समुद्धृत—ਸਮੁਧ੍ਰਿਤ. ਸਮ੍‌-ਉਧ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਬੰਧ ਹੋਇਆ. ਮੋਕ੍ਸ਼ਹੋਇਆ. "ਕੁਲਸੰਬੂਹ ਸਮੁਧਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੨ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਉੱਚ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਹੁਚਿਆ. "ਸਿਵ ਸਨਕਾਦਿ ਸਮੁਧਰਿਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) "ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਮਹਾਂ ਅਸਾਧ ਸਮੁਧਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸਮੁਧ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਮੁਧਰਿਆ.

ਸਮੁੰਨਤ. ਸੰ. ਵਿ--ਉੱਚਾ. ਬੁਲੰਦ। ੨ ਉੱਨਤਿ (ਤਰੱਕੀ) ਸਹਿਤ.

ਸਮੁੰਨਤਿ. ਸੰ. समुन्नति—ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰੱਕੀ। ੨ ਉੱਚਤਾ.

ਸਮੁਲਵੈ. ਸੰਲਾਪ (ਕਥਨ) ਕਰਦਾ ਹੈ. ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿ ਪਰਸਿਓ ਕਲ ਸਮੁਲਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਸਮੁਲੇ. ਉੱਲਾਸ (ਉਮੰਗ) ਸਹਿਤ ਹੋਏ. "ਸਮੁਲੇ ਸੂਰ ਅਹੁਰੇ ਜੰਗ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸਮੁੱਲਾਸ.

ਸਮੁੱਲਾਸ. ਸੰ. समुल्लास. ਸਮ੍‌--ਉੱਲਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਤ੍ਯੰਤ ਆਨੰਦ. ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੨ ਚਿੱਤ ਦੀ ਉਮੰਗ.

ਸਮੂਹ. ਸੰ. ਸਮ੍‌-ਊਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁਦਾਯ. ਗਰੋਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਲਕੁਲ. ਪੂਰਣ ਰੀਤਿ ਨਾਲ. "ਮਾਈ ਰੀ, ਮਾਤੀ ਚਰਣ ਸਮੂਹ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸਬੂਹ ੨। ੩ ਉੱਤਮ ਕਲਪਨਾ.

ਸਮੂਹਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਹਨੀ. ਝਾੜੂ. ਬੁਹਾਰੀ.

ਸਮੂਚਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮੁੱਚਯ.

ਸਮੂਰ. ਫ਼ਾ سمور ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਲੂੰਬੜੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਖੱਲ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਅਮੀਰ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ. Sable। ੨ ਸੰ. समूर. ਮ੍ਰਿਗ ਦੀ ਖਲੜੀ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀ ਨੂੰ ਬੈਠਕੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਏ.

ਸਮੂਰਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁ—ਮੁਹੂਰਤ. ਸ਼ੁਭ ਵੇਲਾ. "ਭਲੋ ਸਮੂਰਤੁ ਪੂਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤਿ ਵਾਲਾ। ੩ ਮੂਰਤਿ ਸਹਿਤ. ਸਾਕਾਰ.

ਸਮੇਉ, **ਸਮੇਇ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੀਨਤਾ. ਮਿਲਾਪ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ. "ਗਰਬ ਨਿਵਾਰਿ ਸਮੇਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਸਮੇਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੩) ੨ ਵਿ—ਸਮਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਸਮੇਹ. ਵਿ—ਵਰਖਾ ਸਹਿਤ। ੨ ਮੇਘ ਸਹਿਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਾਨ ਮੂੰਹ (ਮੁਖ). ਨੁਹਾਰ. ਮੁਹਾਂਦਰਾ. ਸ਼ਕਲ. "ਗਿਰਗਟ ਹੀ ਕੇ ਰੰਗ ਕਮਲ ਸਮੇਹ ਬਹੁ." (ਭਾਗੁਕ) ਗੁਲਾਬੀ ਕਮਲਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਜੇਹਾ ਕਿਰਲੇ ਦਾ ਭੀ ਰੰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸਮੇਕ. ਵਿ—ਸਮ ਏਕ. ਇੱਕ ਦੇ ਸਮਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਜਕ.

ਸਮੇਜ. ਵਿ—ਆਮੇਜ਼ਿਸ਼ ਸਹਿਤ. ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਮੇਤ. "ਮਾਤ ਉਣਾਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸਮੇਜ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਸਮੇਟਣਾ, **ਸਮੇਟਨ** } ਕ੍ਰਿ—ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਖਿੰਡੀਹੋਈ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਕਰਨਾ. "ਲਾਇ ਧਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਮੇਟਿਆ." (ਵਾਰ

ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸਮੇਤ. ਵ੍ਯ—ਸਹਿਤ. ਸਾਥ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੰਯੁਕ੍ਤ.

ਸਮੇਵ. ਵਿ—ਸੰਮਿਲਿਤ. ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਮਤੇ ਸਮੇਵ ਚਰਣੰ ਉਧਰਣੰ ਭੈ ਦੁਤਰਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮਸ੍ਤ ਹੋਏ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਗਏ ਹਨ. "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦੇਵ ਸਮੇਵ ਸੁ ਸੰਗਤਿ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਵਯਮੇਵ. ਆਪਹੀ. ਖ਼ੁਦ.

ਸਮੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਯ (ਸਮਾ) ਵੇਲਾ. "ਏਕ ਸਮੈ ਮੋਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸ਼ਯਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸਵੈਂ. ਸੌਂਦਾ ਹੈ. "ਹੁਕਮੇ ਸੇਵੇ ਹੁਕਮੁ ਅਰਾਧੇ ਹੁਕਮੇ ਸਮੈ ਸਮਾਏ." (ਸਵਾ ਮ: ੪)

ਸਮੈਸਰ / **ਸਮੈਸਰਿ** ਵੇਲੇ ਸਿਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਸਰ. "ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਮੈਸਰਿ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਮੋਇ / **ਸਮੋਈ** ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਮੋਣਾ. "ਗੁਰੁ ਮਹਿ ਆਪੁ ਸਮੋਇ ਸਬਦ ਵਰਤਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮੋਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਸਮੋਗੀ. ਸਮਾ ਗਿਆ. "ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਸਮੋਗੀ." (ਭਾਗੁ)

ਸਮੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਮਿਲਾਉਣਾ। ੩ ਸਮ-ਉਸ਼੍ਣ ਕਰਨਾ. ਠੰਡੇ ਤੱਤੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ, ਠੰਢਾ ਤੱਤਾ ਸਮਾਨ ਕਰਨਾ.

ਸਮੋਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਬੋਧ. ਸੰਮ੍ਯਕ ਗ੍ਯਾਨ. "ਸਕੈ ਨ ਸਮੋਧ ਮਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਮਾਰੀ ਹੈ." (ਭਾਗੁਕ) ੨ ਵਿ—ਸਬੋਧ. ਗਿਆਨ ਸਹਿਤ.

ਸਮੋਹੈਂ. ਕ੍ਰਿ—ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਅੱਗੇ. ਸੰਮੁਖ. "ਸਰਬ ਦਾਨੋ ਸਮੋਹੈਂ ਸਿਧ ਥੇ." (ਮਾਂਧਾਤਾ)

ਸਮੰ. ਦੇਖੋ, ਸਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮੰਜੀਐ.

ਸਮੰਜਸ. ਸੰ. सामञ्जस्य्. ਵਿ—ਅੰਜ. ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਜ (ਯੋਗ) ਹੋਵੇ. ਉਚਿਤ. ਮੁਨਾਸਿਬ. ਠੀਕ.

ਸਮੰਜੀਐ. ਦੇਖੋ, ਮੰਜੀਐ ੩। ੨ ਸਮੰ-ਜੀਐ. "ਪ੍ਰਭੂ ਛੋਡਿ ਅਨ ਲਾਗੈ ਨਰਕਿ ਸਮੰ ਜੀਐ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ਨਾਰਕੀ ਸਮਾਨ ਜੀਵਨ ਹੈ.

ਸਮੰਤ. ਸੰ. ਸਮ੍ਯਕ ਅੰਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਸਾ (ਕਿਨਾਰਾ) ਅੱਛਾ ਹੋਵੇ. ਪੜੋਸ। ੨ ਹੱਦ. ਸੀਮਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਚੁਫੇਰੇ. ਚਾਰੋਂ ਓਰ। ੪ ਨੇੜੇ. ਪਾਸ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਾਮੰਤ.

ਸਮੰਤਕ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਮੰਤਕ.

ਸਮੰਤਪੰਚਕ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸਰਾਮ ੪.

ਸਮੰਦ. ਫ਼ਾ سمند ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਲਾਈ ਰੰਗਾ ਘੋੜਾ.

ਸਮ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਯ ੨.

ਸੰਮੂਲਫਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖੀਆ.

ਸਮ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮ੍ਯ.

ਸਮ੍ਯਕ. ਦੇਖੋ, ਸਮਕ.

ਸਮ੍ਯਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮ੍ਯਤਾ.

ਸਮ੍ਰਥ. ਦੇਖੋ, ਸਮਰਥ. "ਤੂੰ ਸਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਹੇ ਸਮ੍ਰਥ ਅਗਮ ਪੂਰਨ." (ਮਲਾ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ)

ਸਮ੍ਰਾਜ / **ਸਮ੍ਰਾਟ** ਸੰ. ਸਮ੍ਯਕ-ਰਾਜਤੇ. ਮਹਾਰਾਜਾਧਿਰਾਜ. ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ. ਜਿਸ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ, ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ.

ਸਮ੍ਰਿੱਧ. ਸੰ. समृद्ध. ਵਿ—(सम्-ऋद्ध) ਰਿੱਧਿ ਵਾਲਾ. ਵਡੀ ਵਿਭੂਤੀ ਵਾਲਾ. "ਸਮ੍ਰਿੱਧ ਬੈਨ ਰਾਖੀਐ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ)

ਸਮ੍ਰਿੱਧਿ. ਸੰ. समृद्धि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡੀ ਵਿਭੂਤੀ. ਸੰਪਦਾ. "ਸਮ੍ਰਿੱਧਿਵਾਨ ਹ੍ਵੈ ਜੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਮ੍ਰਿੱਧੁ. ਦੇਖੋ, ਸਮ੍ਰਿੱਧ.

ਸਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌ. ਸ਼ਤ. ਸੈਂਕੜਾ. "ਸਯ ਸਹਸ ਸਮਪਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਲੱਖਾਂ ਪਦਾਰਥ ਅਰਪਦੇ ਹਨ। ੨ ਅ਼ شے ਸ਼ਯ. ਵਸਤੁ. ਚੀਜ਼। ੩ ਸੰ. शय. ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਇਸਥਿਤੀ। ੪ ਸੌਣਾ। ੫ ਮਨ। ੬ ਹਸ੍ਤ. ਹੱਥ। ੭ ਸੇਜਾ. ਬਿਸਤਰ। ੮ ਸੱਪ। ੯ ਨੀਂਦ.

ਸ਼ਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਜਾ। ੨ ਸੌਣਾ। ੩ ਸੰ. सयन. ਬੰਧਨ.

ਸ਼ਯਨ ਏਕਾਦਸ਼ੀ. ਸੰ. शयनैकादशी. ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੧੧. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੌਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੋਥਾਂਨ ਏਕਾਦਸ਼ੀ.

ਸਯਾਸਤ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਸਤ.

ਸਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸੈਆਨ.

ਸਯਾਮ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਾਮ.

ਸਯਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰਿਗਾਲ. ਗਿੱਦੜ। ੨ ਅ਼ سیّار ਸੱਯਾਰ. ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਉਹ ਤਾਰਾ ਜੋ ਗਰਦਿਸ਼ ਕਰੇ.

ਸਯਾਰਹ. ਅ਼. ਤਾਰਾ. ਨਛਤ੍ਰ. ਉਡੁ.

ਸਯਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਸੀਆਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਯਾਰ। ੩ ਝੰਗ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਤੀ, ਜੋ ਪਨਵਾਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ. ਹੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਂਝਾ ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸੀ. "ਜੁਨ ਸਯਾਲ ਜਾਟ ਕੀ ਧਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੮)

ਸਯੰਕਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਯੰਕਾਲ. "ਤੁਹੀ ਪੀਤ ਬਾਨਾ ਸਯੰਕਾਲ ਧਾਰਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਸਯੰਦਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯੰਦਨ.

ਸਯੰਦਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੈਰੰਧ੍ਰੀ.

ਸੱਯਦ. ਦੇਖੋ, ਸੈਯਦ.

ਸ਼ੱਯਾ. ਸੰ. शय्या. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸ਼ਯਨ ਕਰੀਏ. ਸੇਜਾ. ਪਲੰਘ.

ਸੱਯਾਦ. ਦੇਖੋ, ਸਈਆਦ.

ਸਰ. ਸੰ. सरस्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਲ. "ਸਰ ਭਰਿ ਥਲ ਹਰੀਆਵਲੇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਨਉ ਸਰ ਸੁਭਰ ਦਸਵੈਂ ਪੂਰੇ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਇਸ ਥਾਂ ਸਰ ਦਾ ਅਰਥ ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ ਹਨ। ੨ ਜਲ. "ਭਾਣੈ ਥਲ ਸਿਰਿ ਸਰ ਵਹੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਸੁਚਜੀ) ਟਿੱਬੇ ਉੱਪਰ ਪਾਨੀ ਵਹੈ। ੩ ਸ਼ਰ. ਸ਼ਰ. ਤੀਰ. ਬਾਣ "ਸਰ ਸੰਧੈ ਆਗਾਸ ਕਉ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੪ ਕਾਨਾ. ਸਰਕੁੜੇ ਦਾ ਕਾਨਾ. "ਆਪੇ ਧਨੁਖ ਆਪੇ

ਸਰ ਬਾਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਆਪੇ ਕਾਨਾ ਹੈ ਆਪੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਮੁਖੀ। ੫ ਪੰਜ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਬਾਣ ਮੰਨੇ ਹਨ। ੬ ਦੁੱਧ ਦੀ ਮਲਾਈ। ੭ ਖਸ. ਉਸ਼ੀਰ। ੮ ਪ੍ਰਾ. ਯੋਗ੍ਯ ਸਮਾ. ਮੁਨਾਸਿਬ ਵੇਲਾ. "ਸਰ ਅਪਸਰ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਹਿ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ੯ ਤੁੱਲ. ਬਰਾਬਰ. "ਨਾਮੇ ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਨਾ ਲੇਹੁ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੧੦ ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ। ੧੧ ਸ੍ਵਾਸ. ਸੁਰ. ਦਮ. "ਆਵਤ ਜਾਤ ਨਾਕਸਰ ਹੋਈ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਨਾਕਦਮ ਹੋਈ। ੧੨ ਫ਼ਾ سر ਸਿਰ. ਸੀਸ. "ਮਮ ਸਰ ਮੂਇ ਅਜਰਾਈਲ ਗਰਿਫਤਹ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) "ਨ ਅਕਲ ਸਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੧੩ ਫਤੇ. ਜਿੱਤ. "ਦੇਸ ਸਰਬ ਸਰ ਕੀਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੧੪ ਸਰਦਾਰ। ੧੫ ਅ਼ شر ਸ਼ੱਰ. ਬਦੀ. ਬੁਰਾਈ। ੧੬ ਡਿੰਗ. ਸਰ. ਦੁੱਧ। ੧੭ ਅੰ. Sir. ਸਨਮਾਨ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ. ਜਨਾਬ। ੧੮ ਦੇਖੋ, ਸਰ ਬਿਖਮ.

ਸਰ ਅਪਸਰ. ਵੇਲਾ ਕੁਵੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰ ੮ ਅਤੇ ਅਪਸਰ.

ਸਰਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ ਬਾਣ. (ਸਨਾਮਾ) ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ ਤੀਰ, ਜੋ ਵੈਰੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਤੀਰ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਖੜਗ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸ਼ਰਈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਰਯੀ। ੨ ਸਰਦਾ. ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ.

ਸਰਸ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ—ਰਸ (ਜਲ) ਸਹਿਤ. ਸਜਲ। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਨੌ ਰਸਾਂ ਸਹਿਤ। ੩ ਰਸਨਾ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗ੍ਯ ਛੀ ਰਸਾਂ ਸਹਿਤ। ੪ ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ. ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ. "ਰੁਤ ਆਈਲੇ ਸਰਸ ਬਸੰਤ ਮਾਹ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) "ਗਾਵਹਿ ਸਰਸ[1] ਬਸੰਤ ਕਮੋਦਾ." (ਰਾਗ ਮਾਲਾ) ੫ ਸੰ. ਸਦ੍ਰਸ਼—ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੁੱਲ. ਜੇਹਾ. "ਆਪਨ ਸਰਸ ਕੀਅਉ ਨ ਜਗਤ ਕੋਈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੬ ਸੰ. सहर्ष—ਸਹਰ੍ਸ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਸਿਖ ਸੰਤ ਸਭਿ ਸਰਸੇ ਹੋਏ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੭ ਪ੍ਰਾ. ਅਧਿਕ. ਜਾਦਾ. ਬਹੁਤ, ਛੱਪਯ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੩੬ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੮੦ ਲਘੁ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸਰਸਉ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਸੋਂ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸਪ. "ਕਾਚੀ ਸਰਸਉ ਪੇਲਿਕੈ."(ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸਰਸਅੜਾ. ਵਿ—ਸਹਰ੍ਸ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸ.

ਸਰਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸ ੬. ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੋਣਾ. ਸਰਸ ਹੋਣਾ. ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਫੁੱਲਣਾ. "ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਸਰਸਨ ਹਰਸਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਰਸਪ. ਸੰ. ਸਸ਼ੰਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰ੍ਹੋਂ. ਸਰਸੋਂ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ سرشف ਸਰਸ਼ਫ.

ਸਰਸਵ. ਸਰ੍ਹੋਂ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸਪ. "ਤਾਂ ਮਹਿਂ ਡਾਰ ਸਰਸਵਹਿਂ ਦਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੫)

ਸਰਸਾ. ਜਿਲਾ ਹਿਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਸ ਰਾਜਪੂਤ ਦਾ ਈਸਵੀ ਛੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਪਾਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਲਵੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਨਾਭਾਪਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੁਪਯਾ ਖਰਚ ਕੇ ਇਸ ਥਾਂ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ੩੨੫) ਰੁਪਯੇ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਅਤੇ ੨੬) ਰੁਪਯੇ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਬਾਰਾਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਹੈ. ਸਰਸਾ ਬੰਬੇ ਬਰੋਦਾ ਸੇਂਟ੍ਰਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਰਿਵਾੜੀ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਲੈਨ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਲਾ, ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਦ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਛੱਡਕੇ ਚਮਕੌਰ ਨੂੰ ਗਏ ਹਨ, ਤਦ ਇਸ ਨਾਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਮਾਨ ਵਹਿ ਗਿਆ. ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗੁਰੁਮਾਰਿਆ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਸਰਸਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧਿਕਤਾ. ਜ਼ਿਆਦਤੀ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ.

ਸਰਸਾਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਰਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਗੰਤਾ ੨.

ਸਰਸਾਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਤੋਲ, ਜੋ ਦੋ ਤੋਲੇ ਅਥਵਾ ਸੇਰ ਕੱਚੇ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ੨ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪ, ਜੋ ਮਰਲੇ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹੈ.[2] ਦੇਖੋ, ਮਿਣਤੀ.

ਸਰਸਾਮ. ਫ਼ਾ سرسام ਸਰ (ਸਿਰ) ਅੰਦਰ ਸਾਮ (ਸੋਜ) ਦਾ ਹੋਣਾ. ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵਰਮ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਦੇਖੋ, ਸੰਨਿਪਾਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ.

ਸਰਸ਼ਾਰ. ਫ਼ਾ سرشار ਵਿ—ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਸ੍ਤ. ਮਖ਼ਮੂਰ। ੨ ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ. ਮਗਨ.

ਸਰਸਿਅੜਾ, ਸਰਸਿਆ } ਵਿ—ਸਹਰ੍ਸ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਹੋਇਆ. ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਇਆ. "ਸਰਸਿਅੜੇ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਸਭ ਮੀਤਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਰਸਿਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ, ਜੋ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸਰਸਿਜ ਸੁਤ, ਸਰਸਿਜ ਯੋਨਿ } ਕਮਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ (ਕਮਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਬ੍ਰਹਮਾ.

ਸਰਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ. ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ. "ਮਨ! ਸਰਸੀ ਕਾਜ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਰਸ (ਜਾਦਾ) ਹੋਈ। ੩ ਸਹਰ੍ਸ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਹੋਈ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ "ਗੁਰੁਪਦਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼" ਵਿੱਚ "ਸੁਥਰਾ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੭ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੬ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਤੇ ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ, ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ,
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ, ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ.
(ਜਪੁ)

ਪਰਦਾਰਾ ਪਰਧਨ ਪਰਲੋਭਾ, ਹਉਮੈ ਬਿਖੈ ਬਿਕਾਰ,
ਦੁਸਟਭਾਉ ਤਜ ਨਿੰਦ ਪਰਾਈ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਚੰਡਾਰ.
(ਮਲਾ ਮ: ੧)

[1] ਅਰਥਗ੍ਯਾਨ ਰਹਿਤ ਪਾਠੀਏ ਸਰਸ ਅਤੇ ਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ.

[2] ਸਰਸਾਹੀ ਅਥਵਾ ਬਿਸਵਾਸੀ ਇੱਕ ਹੀ ਬਾਤ ਹੈ.

(ਅ)ਵਰਣਿਕ ਸਰਸੀ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਜ, ਭ, ਜ, ਜ, ਜ, ਰ. III, ISI, SII, ISI, ISI, ISI, SIS. ਗਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਦਸ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪੰਚਕਾਵਲੀ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਿਮਰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾ, ਰਹਤੇ ਜਗ ਮੇ ਸਦਾ ਸੁਖੀ,
ਕਰਤ ਬਿਹਾਰ ਕਾਰ ਜਗਕੇ, ਨਹਿ ਹੋਵਤ ਸੋ ਕਦਾ ਦੁਖੀ.

੫ ਸਹਿਤ ਰਸ ਦੇ ਹੋਈ. ਰਸ ਵਾਲੀ ਹੋਈ। ੬ ਸੰ. ਤਾਲ. ਜਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਸਰ. "ਜੋ ਭਵ ਭੂਰਿ ਭਰਾ ਸਰਸੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰਸੀਰੁਹ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਉੱਗਣ ਵਾਲਾ, ਕਮਲ. ਸਰੋਜ.

ਸਰਸੁਤੀ.[1] ਦੇਖੋ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ. "ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ, ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੪)

ਸਰਸੇਰੂ / **ਸਰਸੇਰੋ** ਕਮਲ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸੀਰੁਹ. "ਪੰਕ ਬਿਖੇ ਬਸਤਾ ਰਸ ਮੇ ਰਸ ਊਰਧ ਕੋ ਨਿਸਰਾ ਸਰਸੇਰੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਚਿੱਕੜ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦ ਸਾਥ ਵਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋ ਕੇ ਨਿੱਸਰ ਰਹਿਆ ਹੈ ਕਮਲ.

ਸਰਸੋਂ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸਪ.

ਸਰਸੋਧ. शरसौध—ਸ਼ਰਸੌਧ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਸੌਧ (ਮੰਦਿਰ). "ਚਹੂੰ ਓਰ ਘਿਰਯੋ ਸਰਸੋਧ ਸਿਵੰ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਇਤਨੇ ਤੀਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵਰਸੇ, ਮਾਨੋ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਛਾ ਦਿੱਤਾ.

ਸਰਸ੍ਵਤ. ਸੰ. सरस्वत्. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਤਲਾਉ. ਸਰੋਵਰ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਸ੍ਵਤ। ੪ ਵਿ—ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ.

ਸਰਸ੍ਵਤੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਲ ਵਾਲੀ ਤਰ ਜ਼ਮੀਨ। ੨ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਇੱਕ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾਵਰਤ ਦੀ ਹੱਦ ਸੀ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਰਯ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਵਸਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਹ ਸਰਮੌਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਰੇਤੇ ਵਿੱਚ ਲੋਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਘੱਗਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ੩ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਦੇਵੀ. ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਐਸਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ— "ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ, ਅੰਗ ਸਜੀਲੇ, ਮਸਤਕ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵੀਣਾ, ਕਮਲਫੁੱਲ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਜਮਾਨ."

ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੱਛਮੀ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸਮਾਨ ਵਿਸਨੁ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਇੱਕ ਵੇਰ ਤਿੰਨੇ ਆਪਸਵਿੱਚ ਲੜ ਪਈਆਂ, ਤਾਂ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨੂੰ ਲੜਾਕੀ ਜਾਣਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਭੀ ਸਮਝਕੇ ਕਿ ਮੈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਕੇਵਲ ਲੱਛਮੀ ਰੱਖ ਲਈ। ੪ ਬ੍ਰਾਹਮੀ ਬੂਟੀ। ੫ ਮਾਲਕੰਗਨੀ। ੬ ਗਊ। ੭ ਵਿ—ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲੀ.

ਸ਼ਰਹ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਰਾ.

ਸਰਹੱਦ. ਫ਼ਾ. ਸੀਮਾ. ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਹ ਰੇਖਾ, ਜੋ ਹੱਦ ਕਾਇਮ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਸਰਹਾਲੀ. ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਚੁਬੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚੁਬੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ੨.

ਸਰਹਿੰਦ. ਹਿੰਦ ਦਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਨਗਰ. ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਤੁਗ਼ਲਕ ਨੇ ਇਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਸਮਾਣੇ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਤੋਂ ਅਲਗ ਕਰਕੇ ਪਰਗਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਿਆ. ਮੁਗ਼ਲਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵਡਾ ਧਨੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਠਾਈ ਪਰਗਨੇ ਸਨ. ੧੩ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਂ ਸੂਬੇ ਨੇ ਇੱਥੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ੧ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ.[2] ਸੰਮਤ ੧੮੨੦ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾਦਲ ਨੇ ਹਾਕਿਮ ਜੈਨ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸਰਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਬਣਵਾਏ. ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗੁਰੁਮਾਰੀ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫਤੇਗੜ੍ਹ.

ਸਰਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

੧. ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ੧. ਇਸ ਥਾਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਜਦ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤੇ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਥਾਂ ਛੀ ਹਜਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋਇਆ.

੨. ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ੨. ਜਥੇਦਾਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੈਨਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਥਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਹਨ.

੩. ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ੩. ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ ਜੈਨਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ.

੪. ਜੋਤੀਸਰੂਪ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋਇਆ.

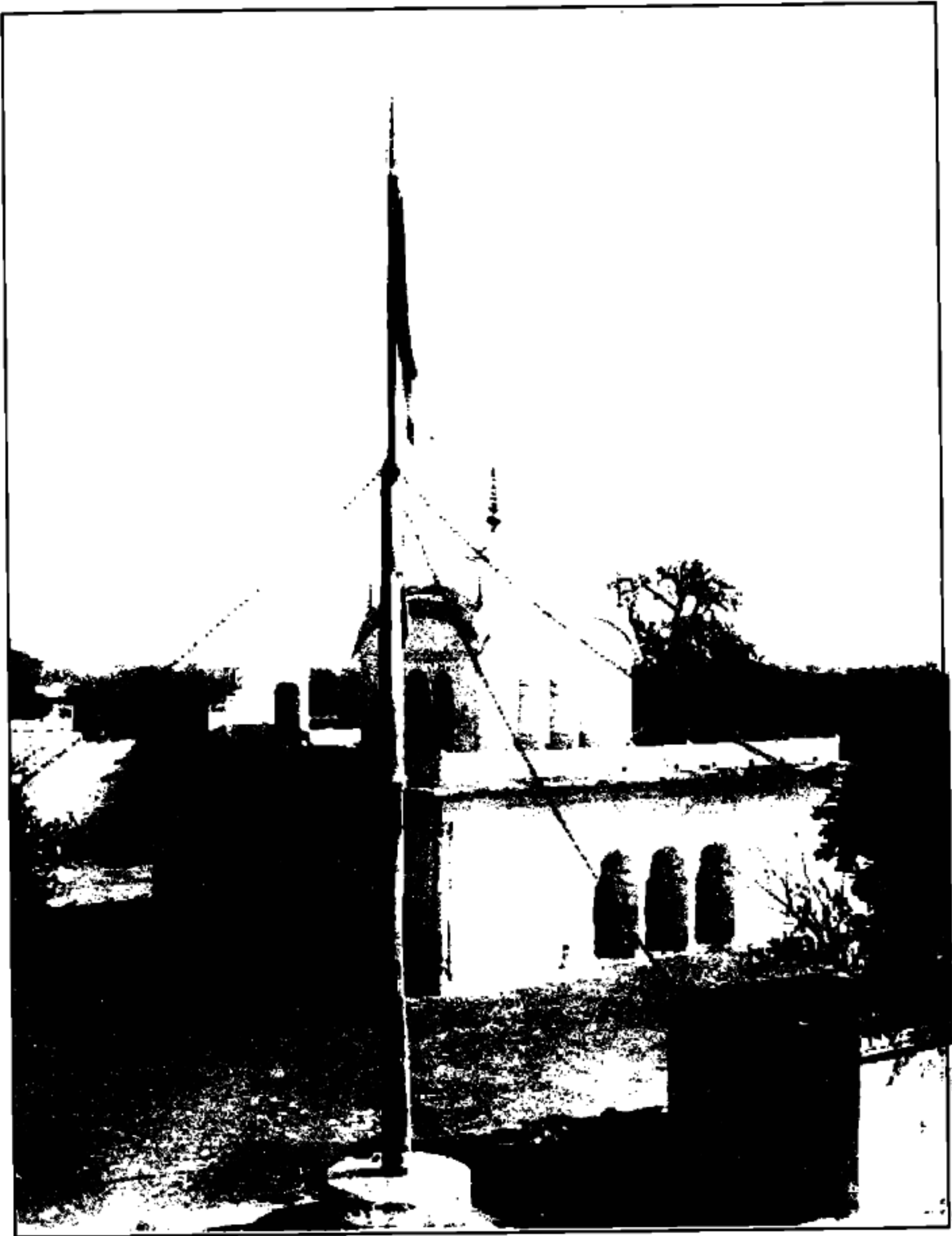
੫. ਥੜਾ ਸਾਹਿਬ. ਇਸ ਥਾਂ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ.

੬. ਫਤੇਗੜ੍ਹ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਹਜਾਰ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ੧੩ ਪੋਹ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ

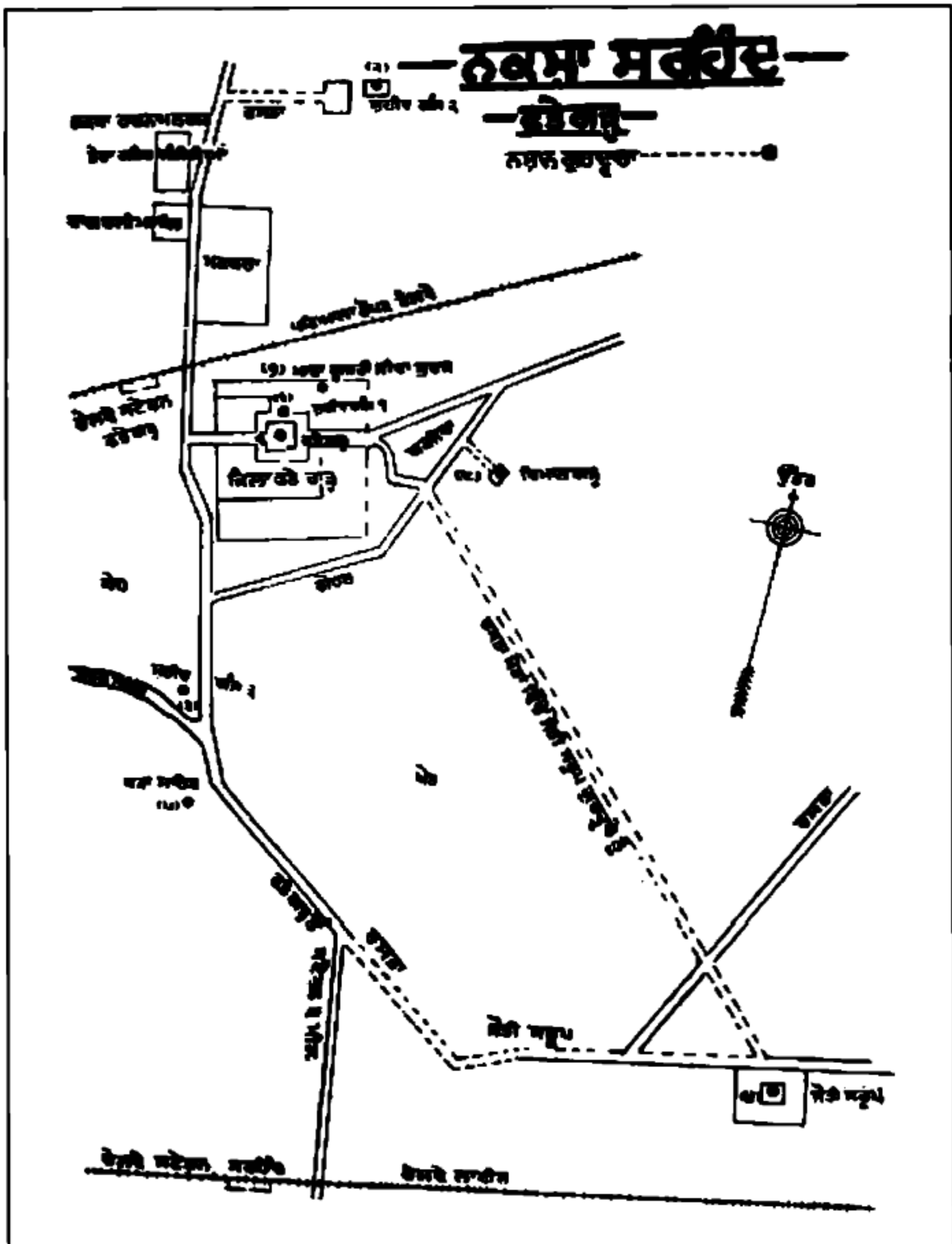
---

[1] ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ੯ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

[2] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਹਿੰਦ ਮਾਰਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਗ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀ ਸੰਮਤ ੧੭੬੪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੰਮਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ.

ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ—ਸਰਹਿੰਦ

ਨਕਸ਼ਾ ਸਰਹਿੰਦ—ਸ੍ਰੀ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਮੀਲ ਹੈ.

੭. ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦਾ ਬੁਰਜ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਸਮੇਤ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਏ.

੮. ਵਿਮਾਨਗੜ੍ਹ. ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਫਤੇਗੜ੍ਹੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਨਾਨ ਕਰਾਕੇ ਸਸਕਾਰ ਲਈ ਜੋਤੀਸਰੂਪ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ.

ਸਰਹਿੰਦ ਕੈਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਤਦ੍ਰਵ.

ਸਰਹੰਗ. ਫ਼ਾ سرہنگ ਸਰਦਾਰ. ਜੋ ਹੰਗ (ਸਿਪਾਹ) ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ। ੨ ਮੱਲ. ਪਹਿਲਵਾਨ। ੩ ਕੋਤਵਾਲ। ੪ ਚੋਬਦਾਰ.

ਸਰਕ. ਦੇਖੋ, ਸੜਕ। ੨ ਦੇਖੋ. ਸਰਕਣਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੜਾਕਾ. "ਸਰਕ ਸਸਤ੍ਰ ਝਾਰਹੀਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੪ ਅ਼ شرق ਸ਼ਰਕ਼. ਚਮਕਨਾ। ੫ ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਚਮਕ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ. ਮਸ਼ਰਕ਼.

ਸਰਕਸ. ਫ਼ਾ سرکش ਵਿ—ਸਰਕਸ਼. ਸਿਰ ਫੇਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਾਗੀ. ਆਕੀ. "ਸਰਕਸ ਹੋਇ ਅਫਾਤ ਉਠਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਹੰਕਾਰੀ. ਮਗ਼ਰੂਰ। ੩ ਅੰ. Circus. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੱਕਰ. ਮੰਡਲ। ੪ ਅਖਾੜਾ. ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ.

ਸਰਕਸ਼ੀ. ਫ਼ਾ—ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਕਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸਰਕਣ, ਸਰਕਣਾ ਸੰ. ਸਪੰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਖਿਸਕਣਾ। ੩ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਲਨਾ.

ਸਰਕਪ. ਦੇਖੋ. ਸਿਰਕਪ.

ਸਰਕਰਦਾ. ਫ਼ਾ سرکردہ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਰਿੰਦਾ. ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ. ਮੁੱਖ ਕਰਮਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਕਰਦਾ.

ਸਰਕਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਫ਼ਤੇ ਕਰਨਾ. ਜਿੱਤਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰ ੧੩। ੨ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਉਣੀ. ਫਾਯਰ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਸਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ.

ਸਰਕਰਾ. ਸੰ. ਸ਼ਕੰਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੱਕਰ। ੨ ਖੰਡ। ੩ ਕੰਕਰ. ਰੋੜੇ.

ਸਰਕੜਾ, ਸ਼ਰਕਾਂਡ ਦੇਖੋ, ਸਰਕੁੜਾ। ੨ ਤੀਰ ਦੀ ਕਾਨੀ.

ਸਰਕਾਮ. ਫ਼ਾ سرکام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰੋਕਾਰ. ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼। ੨ ਮੁਆਮਲਾ. "ਅਬ ਨਾਹਿ ਅਵਰ ਸਰਕਾਮ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਸਰਕਾਰ. ਫ਼ਾ سرکار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੁਕੂਮਤ। ੨ ਸ਼ਾਹੀ ਕਚਹਿਰੀ। ੩ ਹਾਕਿਮ. ਰਾਜਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਜਿਵੇਂ—ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਆਦਿ। ੪ ਭਾਵ—ਪੂਜਾ. "ਦੂਜੈ-ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੫ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਪਰਗਨੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਅਤੇ ਹਾਕਿਮ ਦਾ ਸਦਰਮੁਕਾਮ ਸਰਕਾਰ ਸੱਦੀਦਾ ਸੀ। ੬ ਸੰ. ਸ਼ਰਕਾਰ. ਤੀਰਸਾਜ਼. ਵਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸਰਕੁਰਬਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਸੱਦਕ ਅਤੇ ਸਿਰਕੁਰਬਾਨੀ.

ਸਰਕੁੜਾ. ਸੰ. शरकाण्ड—ਸ਼ਰਕਾਂਡ. ਸਰਕਾਨਾ. Saccharum Sara.

ਸਰਕੋਪ, ਸਰਕੋਬ ਫ਼ਾ سرکوب ਵਿ—ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ. ਸਿਰ ਕੁੱਟਣ ਵਾਲਾ. "ਸਰਕੋਪ ਸਰਦਾਰ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰਜ. ਗਦਾ.

ਸਰਕ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਰਕਰਾ ੩. "ਅਸਥਿ ਚੂਰ ਸਰਕ੍ਰ." (ਚੰਡੀ ੨) ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਚੂਰਾ ਮਾਨੋ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਕੰਕਰ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਰਥਚਕ੍ਰ.

ਸਰਖ. ਦੇਖੋ, ਸਰਕਣ. ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਹਰਖੇ ਸਰਖੇ ਬਸੁਦੇਵਹਿ ਕੇ ਪਗ ਜਾਇ ਛੁਯੋ ਜਮਨਾ ਜਲ ਤੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਸਾਮੁਹਿ ਚੰਡ ਸਿਵੈ ਸਰਖੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸਹਸੰ. ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ। ੩ ਅ਼ شرخ ਸ਼ਰਖ਼. ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਫਲ ਨੇਜੇ ਦਾ ਫਲ। ੪ ਜੜ. ਮੂਲ। ੫ ਆਰੰਭ. ਮੁੱਢ.

ਸਰਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ سرخط ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰਲੇਖ. ਸਿਰਨਾਵਾਂ। ੨ ਰਸੀਦ. "ਸਰਖਤ ਅਬ ਹੀ ਹਮ ਤੇ ਲੇਹੁ ਲਿਖਾਇਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੬੨) ੩ ਪੱਟਾ. ਸਨਦ.

ਸਰਖਪ. ਸਰ੍ਹੋਂ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸਪ. "ਸਰਖਪ ਸਾਗ ਬਨਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰਖਿਓ, ਸਰਖ੍ਯੋ ਦੇਖੋ, ਸਰਖ. "ਕ੍ਰੁੱਧਕੈ ਜੁੱਧਹਿ ਕੋ ਸਰਖ੍ਯੋ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਖ ੩.

ਸਰਗ. ਸੰ. ਸਗੰ. (ਦੇਖੋ, सृज्). ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਆਗ. ਛੱਡਣਾ। ੨ ਅਧ੍ਯਾਯ. ਬਾਬ। "ਇਕ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਂ ਸਰਗ ਇਕ ਭਯੋ ਸੁ ਛੰਦਨ ਮਾਹਿ." (ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਾਮਾਯਣ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ) ੩ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਵਿਸ਼੍ਵ. ਜਗਤ. "ਲਖਤ ਸਰਗ ਭਹਰਾਤ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੪ ਉਤਪੱਤਿ। ੫ ਜਲ ਦਾ ਸੋਤ. ਚਸ਼ਮਾ। ੬ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ। ੭ ਔਲਾਦ। ੮ ਸੰਕਲਪ.

ਸਰਗਸ਼ਤ. ਫ਼ਾ سرگشت ਸਗਰਸ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ, ਫ਼ਕ੍ਰ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਲਾੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸਰਗ਼ਨਾ. ਫ਼ਾ سرغنہ ਦੁਸ੍ਟਮੰਡਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਮੁਖੀਆ). ੨ ਗਰੋਹ ਦਾ ਮੁਖੀਆ.

ਸਰਗਮ. ਸੰ. ਸਰਗਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਅੱਖਰ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਨਾਮਮਾਲਾ. ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ. ਸ਼ੜਜ ਰਿਸ਼ਭ ਗਾਂਧਾਰ ਮਧ੍ਯਮ ਪੰਚਮ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ.

ਸਰਗਰਦਾਂ, ਸਰਗਰਦਾਨ ਫ਼ਾ سرگردان ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਚਕਰਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਹੈਰਾਨ. ਪਰੇਸ਼ਾਨ.

ਸਰਗਰਮ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਜੋਸ਼ੀਲਾ. ਉਤਸ਼ਾਹੀ.

ਸਰਗਰਮੀ. ਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋਸ਼. ਉਤਸ਼ਾਹ. ਉਮੰਗ.

ਸਰਗੁਣ, ਸਰਗੁਨ, ਸਰਗੁਨੀ ਸੰ. ਸਗੁਣ. ਵਿ—ਗੁਣ ਸਹਿਤ. ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਸਹਿਤ. "ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਥਾਪੈ ਨਾਉਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤੂੰ ਨਿਰਗੁਨ ਤੂੰ ਸਰਗੁਨੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

੨ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੁਨਰ ਸਹਿਤ। ੩ ਗੁਣ (ਰੱਸੀ) ਸਹਿਤ. ਚਿੱਲੇ ਸੰਜੁਗਤ.

ਸਰਘਾ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ.

ਸਰਘੀ. ਅ਼ سحری ਸਹ਼ਰੀ. ਪਹਿ ਫਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਭੋਜਨ. ਦੇਖੋ, ਰਮਜਾਨ ੨.

ਸਰਚਣਾ, ਸਰਚਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੁ—ਰੁਚਿ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਸੰਤੁਸ੍ਟ ਹੋਣਾ। ੨ ਪਰਚਣਾ। ੩ ਸੰਤੋਖ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. "ਹਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਸਰਚਾਂਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰਜ. ਵਿ—ਰਜ (ਧੂਲਿ) ਸਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰੋਜ. ਕਮਲ। ੩ ਸੰ. ਸਜੰ. ਵਰਜਨ. ਹਟਾਉਣਾ. "ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੈ ਕੋਪਹਿ ਸਰਜੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੪ ਸਾਲ ਬਿਰਛ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਰਜਨ ੨. "ਅਪਨੋ ਮਤ ਸਰਜਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਸੰ. ਸ਼ਰਜ. ਸ਼ਰ (ਦੁੱਧ ਦੀ ਮਲਾਈ ਤੋਂ) ਜ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਮੱਖਣ.

ਸਰਜਜ. ਸੂਰਜਜ ਦੀ ਥਾਂ ਸਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਬੇਸਮਝੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਉਸ ਥਾਂ ਸੂਰਜਜ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੂਰ੍ਯਪੁਤ੍ਰ, ਘੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ੬੧੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜਜ.

ਸਰਜਨ. ਸੰ. ਸਜੰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ। ੨ ਉਤਪੱਤੀ. ਰਚਨਾ. "ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਕੋ ਸਰਜਾਵਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਅੰ. Surgeon. ਜੱਰਾਹ. ਚੀਰ ਕੱਟਕੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੈਦ.

ਸਰਜਾ, ਸਰਜਾਹ ਫ਼ਾ. ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸਥਾਨ. ਭਾਵ—ਸਰਦਾਰ. ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ.

ਸਰਜਾਲ, ਸਰਜਾਲਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਾਲ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੱਛੀ ਆਦਿ ਜੀਵ ਫਾਹੀਦੇ ਹਨ. "ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਬੰਧਿਓ ਸਰ ਜਾਲਿ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਜਾਲ.

ਸਰਜਾਲਿ. ਸਰਜਾਲ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਸਰਜਾਲ ੧.

ਸਰਜੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਜਨ। ੨ ਵਿ—ਸਜੀਵ. ਚੇਤਨ. ਜੀਵ ਸਹਿਤ. "ਸਥਾਵਰ ਤੇ ਸੁਨਕੈ ਸਰਜੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਰਜੀਉ. ਵਿ—ਸਜੀਵ. ਚੇਤਨਤਾ ਸਹਿਤ. ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ. "ਸਰਜੀਉ ਕਾਟਹਿ, ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸਰਜੀਤ. ਸੰ. ਸਿੰਚਿਤ. ਵਿ—ਜਲ ਕਰਕੇ ਸਿੰਚਨ (ਸੇਚਨ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਤਰ। ੨ ਸਰਸਬਜ਼। ੩ ਜੀਵਨ ਸੱਤਾ ਸਹਿਤ। ੪ ਸ੍ਰਿਜਨ ਕਰਤਾ. ਰਚਣ ਵਾਲਾ. "ਅਗੰਮ ਸਰਜੀਤ ਸਬਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਸਰਜੂ. ਦੇਖੋ, ਸਰਯੂ. "ਬਾਨ ਪਾਨਿ ਕਮਾਨ ਲੈ ਬਿਹਰੰਤ ਸਰਜੂ ਤੀਰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਰਜੂਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੀਕਾਰੀਏ.

ਸਰਟ, ਸਰਟਾ ਸੰ. शरट. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਰਲਾ. ਗਿਰਗਟ. ਇਹ ਸਰਟ ਭੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ.

ਸਰਟਿਫ਼ਿਕੇਟ. ਅੰ. Certificate. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਮਾਣਪਤ੍ਰ. ਸਨਦ.

ਸਰਡੋਬ. ਵਿ—ਇਤਨਾ ਡੂੰਘਾ ਪਾਣੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਲੋਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਿਰ ਡੁੱਬ ਜਾਵੇ। ੨ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰ ਤੀਕ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ. "ਸਰ ਡੋਬ ਲੋਹ ਮੇ ਦੇਹ ਸੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਵਚ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਮਨ. ਜਾਣਾ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਰਣ. ਘਰ। ੩ ਓਟ. ਪਨਾਹ। ੪ ਵਿ—ਪਨਾਹ ਦਿਹੰਦਾ. ਰੱਛਕ.

ਸਰਣਜਾਚਿਕ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣਯਾਚਕ. ਰਖ੍ਯਾ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਪਨਾਹ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ. "ਸਰਣਜਾਚਿਕ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਸਰਣਜੋਗ. ਵਿ—ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਾਇਕ. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਸਰਣਾ. ਸਰਣਾਗਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ. ਕਾਰਜ ਦਾ ਸਿੱਧ ਹੋਣਾ. "ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਿਉ ਸਰੈ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ." (ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਸਰਣਾਇ. ਸ਼ਰਣਾਗਤ। ੨ ਓਟ. ਪਨਾਹ. "ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣਾਇ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫)

ਸਰਣਾਇਆ. ਸ਼ਰਣਾਗਤ. ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ. "ਸਗਲ ਤਿਆਗਿ ਨਾਨਕ ਸਰਣਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਸਰਣਾਈ. ਸਰਣ. ਪਨਾਹ. "ਠਾਕੁਰ! ਤੁਮ ਸਰਣਾਈ ਆਇਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸਰਣਾਗਤ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣ-ਆਗਤ. ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਹੋਇਆ. "ਸਰਣਾਗਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਸਰਣਾਲਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਰਣਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਮਿਲੇ। ੨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ। ੩ ਕਰਤਾਰ.

ਸਰਣਿ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣ। ੨ ਸੰ. ਸਰਣਿ. ਮਾਰਗ. ਰਸਤਾ. ਡੰਡੀ. ਸੜਕ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਰਣਿ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ। ੩ ਸੰ. शरण्य—ਸਰਨ੍ਯ. ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਲਾਇਕ। ੪ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜ਼ਮੀਨ.

ਸਰਣਿ ਸਮਰਥ. ਵਿ—ਸਰਣ ਦੇਣ ਯੋਗ. "ਸਰਣਿ ਸਮਰਥ ਅਗੋਚਰ ਸੁਆਮੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਸਰਣਿਸਮਾਈ. ਸ਼ਰਣਾਗਤਾਂ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਸ਼ਰਣਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. "ਸਰਣਿਸਮਾਈ ਦਾਸਹਿਤ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਰਣਿਸੂਰ. ਸੰ शरण्यशूर—ਸ਼ਰਣ੍ਯਸ਼ੂਰ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣਾਗਤਾਂ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹਾਦੁਰ. ਭਾਵ ਜੋ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰੇ. "ਸਰਣਿਸੂਰ ਭਗਵਾਨਹਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) "ਸਰਣਿਸੂਰ ਫਾਰੇ ਜਮਕਾਗਰ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਰਣਿ ਜੋਗੁ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣ ਦੇਣ ਯੋਗ. "ਸਰਣਿ ਜੋਗੁ ਸਮਰਥੁ ਮੋਹਨੁ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਰਣਿਬੰਦਨ. ਸ਼ਰਣਾਗਤਾਂ ਕਰਕੇ ਬੰਦਨਾ ਯੋਗ. "ਸਰਣਿਬੰਦਨ ਕਰੁਣਾਪਤੇ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫)

ਸਰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣ ਅਤੇ ਸਰਣਿ.

ਸਰਣੰਜ. ਦੇਖੋ, ਸਰਨੰਜ.

ਸ਼ਰਤ੍ਹ. ਅ਼ شرط ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਪ੍ਰਣ। ੨ ਅਹਿਦੋਪੈਮਾਨ। ੩ ਸੰ. शरत्. ਵਰ੍ਹਾ. ਸਾਲ। ੪ ਸਰਦ ਰੁੱਤ. ਅੱਸੂ ਕੱਤਕ ਦੀ ਰਿਤੁ.

ਸਰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਿਤਾ.

ਸਰਤਾਜ. ਸਿਰ ਦਾ ਮੁਕੁਟ। ੨ ਸਿਰ ਦਾ ਛਤ੍ਰ। ੩ ਮੁਖੀਆ. ਪ੍ਰਧਾਨ.

ਸਰਤ਼ਾਨ. ਅ਼ سرطان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਕ ਰਾਸ਼ਿ. ਦੇਖੋ, ਕਰਕ। ੨ ਵਿ—ਦਿਲੇਰ. ਬਹਾਦੁਰ.

ਸਰਤੇਸ. ਸਰਿਤਾ ਦਾ ਈਸ਼ ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਰਤੇਸਜਾ. ਸਰਿਤਾਈਸ਼ (ਸਮੁੰਦਰ) ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਵਿਸ. ਜਹਿਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਲੱਛਮੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਰਤੇਸਰੀ, ਸਰਤੇਸੁਰੀ ਸਰਿਤਾ (ਨਦੀਆਂ) ਦੀ ਰਾਣੀ, ਗੰਗਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਰਥਲੀ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤਸੀਲ ਊਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਸਰਦ. ਫ਼ਾ سرد ਵਿ—ਠੰਢਾ. ਸੀਤਲ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਰਦ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਸੂ ਕੱਤਕ ਦੀ ਰੁਤ. "ਰੁਤਿ ਸਰਦ ਅਡੰਬਰੋ ਅਸੂ ਕਤਿਕੇ ਹਰਿ ਪਿਆਸ ਜੀਉ." (ਰਾਮ ਰੁਤੀ ਮ: ੫) ੩ ਸਾਲ. ਵਰ੍ਹਾ। ੪ ਤੀਰਕਸ਼. ਸ਼ਰਧਿ. ਭੱਥਾ.

ਸਰਦਖ਼ਾਨਹ, ਸਰਦਖਾਨਾ ਫ਼ਾ سردخانہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠੰਢਾ ਘਰ. ਜ਼ਮੀਦੋਜ਼ ਅਥਵਾ ਤਰ ਟੱਟੀ ਆਦਿਕ ਨਾਲ ਠੰਢਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਘਰ. "ਰਹਿਤ ਸਰਦਖਾਨੇ ਮੇ ਜੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰਦ ਚਸ਼ਮੀ. ਇੱਕ ਰਸਮ. ਰੋਣ (ਸਿਆਪੇ) ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਖਾਂ ਠੰਢੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ.

ਸਰਦ ਧਾਰ. ਰਤਨਮਾਲ ਅਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਜੱਛ (ਯਕ੍ਸ਼) ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਯਾ.

ਸਰ ਦਰਦ. ਦਰਦਸਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਪੀੜ.

ਸਰਦਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਪਾਈ ਹੋਈ ਲੱਕੜ. ਚੌਖਟ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਬਾਜ਼ੂ.

ਸਰਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰ (ਜਲ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਕਟੋਰਾ. ਪਿਆਲਾ। ੨ ਫ਼ਾ سردہ ਸਰਦਹ. ਕਾਬੁਲੀ ਖਰਬੂਜ਼ਾ. Sugar Melon. ਸਰਦੇ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਬੀਜ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਰ ਲਿਆਇਆ ਹੈ. "ਸਰਦੇ ਮੰਗਵਾਏ ਇਕ ਅੰਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰਦਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਤਲਤਾ। ੨ ਠੰਢ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਅਥਵਾ ਪੀਣ ਯੋਗ ਵਸਤੁ. ਬਦਾਮ, ਲਾਚੀ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚਾਂ, ਕਾਸਨੀ, ਚੇਤੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਆਦਿਕ ਘੋਟਕੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਅਤੇ ਠੰਢੇ ਜਲ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਪੇਯ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੀਖਮ (ਕਰਸਾਹ) ਵਿੱਚ ਪੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਘੋਟੀ ਹੋਈ ਭੰਗ ਨੂੰ ਭੀ ਕਈ ਸਰਦਾਈ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਸਰਦਾਰ. ਫ਼ਾ سردار ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ. ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਦ। ੩ ਸਾਲ. ਵਰ੍ਹਾ. "ਸਰਦਾਰ ਬਿੰਸਤਿਚਾਰ ਕਲਿਅਵਤਾਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਈਐਂ." (ਕਲਕੀ) ਚੌਬੀਸ ਵਰ੍ਹੇ ਕਲਿਅਵਤਾਰ (ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ) ਸਿਰ ਤੇ ਛਤਰ ਫਿਰਾਵੇਗਾ. ਭਾਵ—ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ.

ਸਰਦਾਰੀ. ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ। ੨ ਹੁਕੂਮਤ। ੩ ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਹੱਕ.

ਸਰਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠੰਢ. ਸੀਤਲਤਾ.

ਸਰਦੂਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਦੂਲ.

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ. ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੭੧੫ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਨ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਸਰਦੇਸਮੁਖੀ. ਮੁਗਲ ਅਤੇ ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮੁਆਮਲੇ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਜਿਵੇਂ ਚੌਥਦਾਰ, ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਲੈ ਕੇ ਅਮਨ ਕਾਯਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਂਦਾ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਸਰਦੇਸਮੁਖੀ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਕਾਯਮ ਰਖਦਾ ਸੀ.

ਸਰਧ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਭਾਵਨਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. "ਸੇਜ ਬਿਛਾਈ ਸਰਧ ਅਪਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਰੁਚਿ. ਇੱਛਾ. ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼. "ਹੋਰ ਪੈਨਣ ਕੀ ਹਮਾਰੀ ਸਰਧ ਗਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ੩ ਸੰ. शर्ध—ਸ਼ਰ੍ਧ. ਤੇਜ। ੪ ਅਪਾਨਵਾਯੁ ਛੱਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੱਦ ਮਾਰਨਾ। ੫ ਫ਼ੌਜ. ਸੈਨਾ.

ਸਰਧਨ. ਵਿ—ਸ—ਧਨ. ਦੌਲਤਮੰਦ. "ਨਿਰਧਨ ਸਰਧਨ ਦੋਨਉ ਭਾਈ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਸੰ. शर्धन—ਸ਼ਰ੍ਧਨ. ਪਦ. ਵਾਉਕਾ. ਮੋਜ.

ਸਰਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਕੀਨ. ਭਰੋਸਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੱਧਾ. "ਸਰਧਾ ਲਾਗੀ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰੀਤਮੈ." (ਰਾਮ ਰੁਤੀ ਮ: ੫)

ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਕ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੱਧਾਪੂਰਨ.

ਸਰਧਿ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੱਧੇਯ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਕਰਨ ਯੋਗ. "ਸਰਧਿ ਕਉ ਸਰਧਿਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ) ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਲਾਇਕ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਨਾਲ ਉਪਾਸਿਆ। ੨ ਸ਼ਰਧਿ. ਭੱਥਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਹਨ. ਤੀਰਕਸ਼ ਦੇਖੋ, ਇਖੁਧਿ.

ਸਰਧਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਰਧਿ। ੨ ਸ਼੍ਰੱਧਾ. "ਬਹੁਤ ਮਨ ਸਰਧਿਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸਰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੂਹ ਪਾਸ ਦਾ ਉਹ ਰਸਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਰਸ ਖਿੱਚਣ ਸਮੇਂ ਬਲਦ ਚਲਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਿ ੨. "ਆਪਨ ਸਰਨ ਦਿਸਾ ਤਬ ਗਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਣ ੩. "ਸਰਨ ਪਰਨ ਸਾਧੂ, ਆਨ ਬਾਨ ਬਿਸਾਰੇ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੩ ਇੱਕ ਪਸ਼ੂ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਪੱਠੇ ਸੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸਰਨਗ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਤਾ. ਸ਼ਰਣਾਗਤ.

ਸਰਨਰੀਆ. ਵਿ—ਸਰਣ ਧਰੀਆ. ਸ਼ਰਣਾਗਤ. "ਨਾਨਕ ਸਰਨਰੀਆ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੫)

ਸਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ। ੨ ਖਿਸਕਣਾ। ੩ ਸਰ (ਤੁਲ੍ਯ) ਨਾ. ਅਦੁਤੀ.

ਸਰਨਾਈ. ਸ਼ਰਣ. ਪਨਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾਈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਹਨਾਈ ੨. "ਕਿਸੀ ਤੁਲਾ ਦੇ ਕਿਸ ਸਰਨਾਈ। ਕਿਸ ਹੂੰ ਨੌਕਾ ਦੇਤ ਚਢਾਈ॥" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰਨਾਹੀਂ. ਸਮਾਨ (ਤੁੱਲ) ਨਾਹੀਂ। ੨ ਸ਼ਰਣ. ਸਰਣਾਈ. ਪਨਾਹ. "ਪਗ ਲਗਿ ਰਾਮ ਰਹੈ ਸਰਨਾਹੀਂ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ)

ਸਰਨਾਗ. ਸਰਨਾਗਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਰਨਾਗਤ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾਗਤ.

ਸਰਨਾਗਨਾ. ਸ਼ਰਣਾਗਤ. ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ. "ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਸਰਨਾਗਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਰਨਾਗੈ. ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਹੈ. "ਨਾਨਕ ਸਰਨਾਗੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਰਨਾਜੋਗ, ਸਰਨਿਜੋਗ ਸ਼ਰਣ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਯੋਗ. "ਮਨਸਾਪੂਰਨ ਸਰਨਾਜੋਗ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤੂ ਸਮਰਥੁ ਸਰਨਿਜੋਗ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਸਰਨਜ. ਸੰ. ਸ਼ਰਣ੍ਯ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸ਼ਰਣ ਪਏ ਤੋਂ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਲਾਇਕ. "ਸਰਨਜੰ ਸਹਾਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਰਪ. ਸੰ. ਸਰ੍‍ਪ. (ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਪ) ਗਮਨ. ਚਾਲ। ੨ ਮੰਦਗਤਿ. ਧੀਮੀ ਚਾਲ। ੩ ਸੱਪ. ਸਾਂਪ. "ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸਰਪਿੰਦ। ੪ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਗਰ ਨੇ ਫਤੇ ਕੀਤਾ.

ਸਰਪਤਾਤ. ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਸ਼੍ਯਪ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਰਪਤਾਤਣੀ ਇਸਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਸ਼੍ਯਪ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰਾਜਾ ਦੀ ਫੌਜ.

ਸਰਪਨਿ, ਸਰਪਨੀ ਸੰ. ਸਰ੍‍ਪਿਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਸੱਪਣ। ੨ ਭਾਵ—ਮਾਇਆ. "ਸਰਪਨਿ ਕੈ ਵਸਿ ਜੀਅੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਸਰਪਨੀ ਤੇ ਊਪਰਿ ਨਹੀ ਬਲੀਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸਰਪਮੇਧ, ਸਰਪਯਗ੍ਯ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਮੇਧ (ਹਿੰਸਾ) ਵਾਲਾ ਜੱਗ. ਸਰ੍‍ਪਸਤ੍ਰ. ਇਹ ਯਗ੍ਯ ਜਨਮੇਜਯ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪਰੀਛਤ (ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ) ਮਾਰੇ ਦਾ ਸੱਪਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ.[1] ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਜੱਗ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਰਪਦਮਨਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ" ਸੀ. ਜੋ ਹੁਣ ਜੀਂਦ ਰਾਜ ਵਿੱਚ "ਸਪੀਦੋਂ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗ ੪ ਅਤੇ ਤਕ੍ਸ਼ਕ ੪.

ਸਰਪਰ. ਪ੍ਰਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਨਿਰਸੰਦੇਹ. ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ. "ਸਰਪਰ ਉਠੀ ਚਲਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਰੰਗੁ ਨ ਲਗੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਤਾ ਸਰਪਰ ਨਰਕੇ ਜਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸਿਰ ਉੱਪਰ.

ਸਰਪਰਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ سرپرست ਵਿ—ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ.

ਸਰਪਰਸ੍ਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪਾਲਨ.

ਸਰਪਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਵਾਸੁਕਿ.

[1] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਪਰਵ ਅ: ੪੦-੫੭.

ਸਰਪਾਰਿ, ਸਰਪਾਰੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਗਰੁੜ। ੨ ਮੋਰ। ੩ ਨਿਉਲਾ.

ਸਰਪਿਣੀ. ਸਰ੍‍ਪਿਣੀ. ਸੱਪਣ. ਸੱਪ ਦੀ ਮਾਦਾ.

ਸਰਪਿੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਸ਼ੇਸਨਾਗ, ਅਤੇ ਵਾਸੁਕਿ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Serpent. "ਸਰਪਿੰਦ ਗਿਰਿੰਦ ਖਗਿੰਦ ਤੁਲੰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗਿਰੀਂਦ੍ਰ (ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ) ਜੋ ਸਰਪਰਾਜ ਜੇਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਛੀਰਾਜ ਗੁਰੜ ਤੁੱਲ ਹਨ.

ਸਰਪੀ. ਸੰ. ਸਰ੍‍ਪਿਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੀ. ਘ੍ਰਿਤ. "ਧਾਰ ਸਰੋਅ ਵਿਖੇ ਸਰਪੀ ਮਧ ਪਾਵਕ ਪਾਵਤ ਜੋਤਿ ਅਭੰਗਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰਪੇਚ. ਫ਼ਾ سرپیچ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸਤਾਰ. ਪੱਗ। ੨ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਭੂਖਣ ਜੋ ਪਗੜੀ ਉੱਪਰ ਜਿਗਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਲਾਲਨ ਕੋ ਸਰਪੇਚ ਸੁਹਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੯).

ਸਰਪੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਪੋਸ਼.

ਸਰਫ. ਅ਼ صرف ਸਰ੍‍ਫ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਿਰਨਾ. ਘੁਮਣਾ। ੨ ਪਰਖਣਾ। ੩ ਖ਼ਰਚ। ੪ ਲਾਭ। ੫ ਸ਼ਬਦ—ਸਾਧਨ ਵਿਦ੍ਯਾ। ੬ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਚਾਲ। ੭ ਅ਼ شرف ਸ਼ਰਫ਼. ਬਜ਼ੁਰਗੀ. ਵਡਿਆਈ। ੮ ਪਾਨੀਪਤ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਫਕੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ਼। ੯ ਕੰਧਾਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇਆ.

ਸ਼ਰਫ਼ ਅਲੀ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਅਖ਼ੀਰੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ.

ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼. ਫ਼ਾ سرفراز ਮਗਰੂਰ. ਉੱਚੇ ਸਿਰ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਜ਼ਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਵਧਣਾ.

ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ سرفرازی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹੰਕਾਰ. ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਸਰਦਾਰੀ. ਇੱਜ਼ਤ. "ਦਈ ਸਰਫਰਾਜੀ ਤਿਸ ਕਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰਫਲੀ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਰਫ ਅਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਸਰਫਾ. ਅ਼ صرفہ ਸਰਫ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਰਚ ਵਿੱਚ ਤੰਗੀ ਕਰਨੀ. ਸੂਮਪੁਣਾ. ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ. "ਸਰਫੈ ਸਰਫੈ ਸਦਾ ਸਦਾ ਏਵੈ ਗਈ ਵਿਹਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਸਰਫੀ. ਅ਼ صرفی ਸਰਫ਼ੀ. ਵਿ—ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਵੇਤਾ. ਸਰਫ਼ ਦਾ ਜਾਣੂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸਰਫੀ ਕਾਢ ਅਗ੍ਰ ਗੁਰੁ ਧਰੀ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਸਰਬ. ਸੰ. ਸਰ੍‍ਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ। ੨ ਸਰ੍‍ਵ. ਵਿ—ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਰ੍‍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ, ਜੋ ਸ਼ਰ (ਤੀਰ) ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ.

ਸਰਬਸ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਸੁ.

ਸਰਬਸਕਤਿਮਾਨ. ਵਿ—ਸਰ੍‍ਵਸ਼ਕ੍ਤਿਮਾਨ. ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਿਗੁਰੂ.

ਸਰਬਸਤਾ. ਫ਼ਾ سربستہ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਪੋਸ਼ੀਦਾ. ਗੁਪਤ.

ਸਰਬਸਧਾਰੀ. ਵਿ—ਸਭ ਨੂੰ ਸ-ਆਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਭ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਰਬਸਧਾਰੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਸਰਵਸ੍ਵਧਾਰੀ. ਸਭ ਧਨ ਮਾਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਰਬਸੁ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਸ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰਾ ਧਨ ਪਦਾਰਥ. ਸਾਰੀ ਵਿਭੂਤਿ. "ਕਰ ਗਹਿ ਲੀਨੇ, ਸਰਬਸੁ ਦੀਨੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸਰਵ ਰਸ. ਸਾਰੇ ਰਸ. "ਸਰਬਸੁ ਛੋਡਿ ਮਹਾਰਸ ਪੀਜੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸਰਬਸੁਹਾਗਣਿ. ਸਦਾ ਸੌਭਾਗ੍ਯਵਤੀ. ਜੋ ਕਦੇ ਵਿਧਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. "ਹਰਿ ਕੀ ਨਾਰਿ ਸੁ ਸਰਬਸੁਹਾਗਣਿ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸਰਬਸੁਖਾਂ ਸੁਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰ ਸੁਖ. ਆਤਮ ਆਨੰਦ। ੨ ਅਬਾਧ ਸੁਖ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸੁਖ.

ਸਰਬਸੋ. ਸਰਵਸ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਸੁ. "ਮੇਰੇ ਸਰਬਸੋ ਗੋਬਿੰਦ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਸਰਬਸੰਮਤਿ. ਸਰ੍ਵ (ਸਭ) ਦੀ ਰਾਇ. ਸਭ ਦੀ ਸਲਾਹ। ੨ ਸਭ ਦੀ ਏਕ ਮਤਿ.

ਸਰਬਕਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਵ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਹੁਨਰ। ੨ ਵਿ—ਸਾਰੀ ਕਲਾ (ਵਿਦ੍ਯਾ) ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. ਸਰਵਕਲਾ ਧਾਰੀ. "ਮੁਨਿ ਜਨ ਗਾਵਹਿ ਸਰਬਕਲਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਸਰਬਕਲਾ ਸਮਰਥ. ਵਿ—ਸਭ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਵਿੱਚ ਤਾਕ। ੨ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ. "ਸਰਬਕਲਾ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਰਬਕਲਿਆਣ. ਸਭ ਦੀ ਕਲ੍ਯਾਣ ਕਰਤਾ. ਸਭ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਸਰਬਕਲਿਆਣ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਰਬਕਾਲ. ਵਿ—ਸਭ ਦਾ ਕਾਲ (ਵਿਨਾਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਭ ਨੂੰ ਲੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਾਰੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਅਕਾਲਪੁਰਖ. "ਸਰਬਕਾਲ ਹੈ ਪਿਤਾ ਅਪਾਰਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਰਬਕ੍ਰਿਸ. ਸਭ ਨੂੰ ਆਕਰ੍ਸ਼ਣ (ਖਿੱਚਣ) ਵਾਲਾ. "ਨਮੋ ਸਰਬਕ੍ਰਿਸੰ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸਭ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ (ਸੂਖਮ).[1]

ਸਰਬਗ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਗ੍ਯ. "ਰਾਮ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਗੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ) ੨ ਸੰ. ਸਰ੍ਵਗ. ਸਭ ਥਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਰੇ ਗਮ੍ਯਤਾ ਹੈ.

ਸਰਬਗਉਣ. ਸਰ੍ਵ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਮਨ ਕਰਤਾ. "ਨਮੋ ਸਰਬਗਉਣੇ." (ਜਾਪੁ)

ਸਰਬਗਤ. ਸਾਰੇ ਵ੍ਯਾਪਕ. ਸਭ ਥਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. "ਜਦਿ ਚਿੰਤਿ ਸਰਬਗਤੰ." ਅਤੇ—"ਭਵ ਭੂਤ ਸਰਬ ਗਤੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

ਸਰਬਗਿ, ਸਰਬਗ੍ਯ } ਸੰ. सर्वज्ञ. ਵਿ—ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਸਰਵਗ੍ਯਾਤਾ. "ਸਰਬਗ੍ਯ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਰਬਜੋਤਿ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ. ਸਭ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ. ਦੇਖੋ, ਜੋਤਿ.

ਸਰਬ ਠੌਰ ਗਾਮੀ. ਵਿ—ਸਭ ਜਗਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੰਗਮ ਸਾਧੁ. ਬਿਹੰਗਮ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਧਾਮੀ ੨.

ਸ਼ਰਬਤ. ਅ਼ شربت ਸ਼ੁਰਬ (ਪੀਣ) ਯੋਗ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਬਤ੍ਰ.

ਸਰਬਤਿ, ਸਰਬਤ੍ਰ, ਸਰਬੱਤ, ਸਰਬਤ੍ਰ } ਸੰ. ਸਰ੍ਵਤ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਭ ਥਾਂ. ਸਭ ਜਗਾ. "ਸਰਬ ਮਾਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮਾਨ." (ਜਾਪੁ) "ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸਰਬਤਿ ਰਵਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸਾਰੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ. ਸਰਵ ਕਾਲ ਮੇ. "ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਰਬਤ ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਧਿਆਵਣਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਹਰਿ ਭਗਤਾਂ ਕਾ ਮੇਲੀ ਸਰਬਤ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਦਯਾਲੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜੀਆ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੩ ਸਭ. ਤਮਾਮ. "ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ." (ਅਰਦਾਸ)

ਸਰਬਥਾ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਥਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਭ ਤਰਾਂ. ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ। ੨ ਬਿਲਕੁਲ ਮੂਲੋਂ ਮੁੱਢੋਂ.

ਸਰਬਦਾ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਦਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਮੇਸ਼ਾ. ਨਿਤ੍ਯ. ਸਰਵ ਕਾਲ ਮੇ.

ਸਰਬਦੇਸ਼ੀ. ਸਰ੍ਵਦੇਸ਼ੀਯ. ਵਿ—ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਹਰ ਥਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸਰਬ ਦ੍ਰਿਸਟਾ, ਸਰਬਦ੍ਰਿਸ } ਸਰ੍ਵਦ੍ਰਿਕ. ਸਰ੍ਵਦ੍ਰਸ੍ਟਾ. ਸਰ੍ਵਦ੍ਰਿਸ਼. ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਰ੍ਵਦਰ੍ਸ਼ੀ.

ਸਰਬਧਾਰ, ਸਰਬਧਾਰਨ } ਵਿ—ਸਭ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਭ ਦਾ ਆਧਾਰ. ਸਰ੍ਵਾਧਾਰ. "ਸਰਬਧਾਰ ਸਮਰਥ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) "ਸਰਬਧਾਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਨ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਸਰਬਨਾਮ. ਸੰ. सार्वनामन्. ਨਾਉਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ. ਪ੍ਰਤਿਸੰਗ੍ਯਾ. ਪੜਨਾਉਂ. Pronoun. ਜਿਵੇਂ—'ਜਦ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਗ੍ਯਾ ਕੀਤੀ.' ਇਸ ਥਾਂ 'ਉਨ੍ਹਾਂ' 'ਉਸ' ਸਰ੍ਵਨਾਮ ਹਨ। ੨ ਸਾਰੇ ਨਾਮ. "ਤ੍ਵ ਸਰਬਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਨ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਹਨ.

ਸਰਬਨਿਵਾਸੀ. ਵਿ—ਸਭ ਥਾਂ ਵਸਣ ਵਾਲਾ. "ਸਰਬਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੯)

ਸਰਬਨੈਨ. ਵਿ—ਸਭ ਦਾ ਨੇਤ੍ਰਰੂਪ. "ਸਰਬਨੈਨ ਆਪਿ ਪੇਖਨਹਾਰਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸਭ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਰਬਪਾਖ. ਵਿ—ਸਭ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਰਵ ਦਾ ਸਹਾਇਕ. "ਸਰਬਪਾਖ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰੇ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਸਰਬਪਿਆਰ, ਸਰਬਪਿਆਰੁ } ਸਰਵਪ੍ਰਿਯਤਾ. ਹਰਦਿਲਅ਼ਜ਼ੀਜ਼ੀ। ੨ ਸਰਵਪ੍ਰਿਯ. ਸਭ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕਰਤਾਰ. "ਪਾਈਐ ਸਰਬਪਿਆਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਰਬਪੂਜ, ਸਰਬਪੂਜਨ } ਸਰ੍ਵਪੂਜ੍ਯ. ਸਭ ਤੋਂ ਪੂਜਾ ਯੋਗ. ਸਭ ਦੇ ਪੂਜਣ ਲਾਇਕ. "ਸਰਬਪੂਜ ਚਰਨ ਗੁਰ ਸੇਉ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫)

ਸਰਬਪ੍ਰਤਿਪਾਲ. ਵਿ—ਸਭ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ. ਸਰਵ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ.

---

[1] अणोरणीयान्. (श्रुति)

"ਸਰਬਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਰਹੀਮ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਸਰਬਪ੍ਰਿਅ, ਸਰਬਪ੍ਰਿਯ, ਸਰਬਪ੍ਰੇਉ ਸਰ੍ਵਪ੍ਰਿਯ. ਸਭ ਦਾ ਪਿਆਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਉ। ੨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਸਰਬਬਿਆਪਕ, ਸਰਬਬਿਆਪਤ, ਸਰਬਬਿਆਪਿਕ, ਸਰਬਬਿਆਪੀ ਵਿ—ਸਰ੍ਵਵ੍ਯਾਪਕ. ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਆਪਿਆ ਹੋਇਆ. "ਸਰਬਬਿਆਪਤ ਪੂਰਨਧਨੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਸਰਬਬਿਆਪੀ ਰਾਮ ਸੰਗਿ ਰਚਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸਰਬਬਿਆਪਿਕ ਅੰਤਰ ਹਰੀ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੩ ਆਕਾਸ਼। ੪ ਪਵਨ। ੫ ਇੱਕ ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਪਟਿਆਲੇ ਹੈ.

ਸਰਬਭਉਣ. ਸਰ੍ਵ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤਾ। ੨ ਸਾਰੇ ਭਵਨ (ਲੋਕਾਂ) ਵਿੱਚ ਵ੍ਯਾਪਕ. "ਨਮੋ ਸਰਬਭਉਣੇ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਸਾਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਵਨ (ਘਰ).

ਸਰਬਭੱਖੀ, ਸਰਬਭੱਛੀ ਵਿ—ਸਰ੍ਵਭਕੀ. ਸਭ ਕੁਝ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਖਾਣ ਲਾਇਕ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. Omnivorous। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਘੋਰੀ.

ਸਰਬਭੂਤ. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਰਾਚਰ ਜੀਵ. "ਸਰਬ ਭੂਤ ਦਯਾਲ." (ਸ. ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਸਰ੍ਵਰੂਪ. ਜੋ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੁਝ ਨਹੀਂ.

ਸਰਬਭੂਤਿ. ਸਰ੍ਵ ਭੂਤਾਂ ਵਿੱਚ. ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਅੰਦਰ "ਸਰਬ ਭੂਤਿ ਆਪ ਵਰਤਾਰਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਰਬਮਈ, ਸਰਬਮਯ ਸਰ੍ਵਮਯ. ਸਰ੍ਵਰੂਪ. "ਹੇ ਪੂਰਨ ਹੇ ਸਰਬਮੈ." (ਬਾਵਨ) "ਅਮਿਤ ਅਦ੍ਰੇਖੰ ਸਰਬਮਈ." (ਗਜਾਨ)

ਸਰਬਮਾਨ. ਸਰ੍ਵਮਾਨ੍ਯ. ਸਭ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਸਰ੍ਵਪੂਜ੍ਯ. "ਸਰਬਮਾਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮਾਨ." (ਜਾਪੁ)

ਸਰਬਮੈ. ਸਰ੍ਵਮਯ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਮਯ.

ਸਰਬਮੰਗਲਾ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਮਙ੍ਗਲਾ. ਇੱਕ ਖਾਸ ਦੇਵੀ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਸਭ ਮੰਗਲਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੰਨੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੀ ਪੁਰਾਣ ਅ: ੪੫[1] ਅਤੇ ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਪੁਰਾਣ. "ਸਰਬਮੰਗਲਾ ਕੋ ਭਵਨ ਗੋਖਾ ਨਗਰ ਮਝਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੮)

ਸਰਬਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਕਾਬਲਾ. ਬਰਾਬਰੀ. "ਰਾਵਣ ਸੇਤੀ ਸਰਬਰ ਹੋਈ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਵਿ—ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ "ਸਰਬਰ ਕਉ ਕਾਹਿ ਜੀਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਸ. ਸ਼ਰ੍ਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਨੇਰਾ. ਅੰਧਕਾਰ। ੪ ਸੰਝ. ਸੰਧ੍ਯਾ। ੫ ਕਾਮਦੇਵ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਰਵਰ ੬.

ਸਰਬਰਸ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਰਸ. ਗੰਨਾ। ੨ ਖ਼ਾ. ਲੂਣ. ਨਮਕ.

ਸਰਬਰਸਾਇਣੁ. ਆਤਮਰਸ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ. "ਸਰਬ ਰਸਾਇਣੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਰਬਰਾਹ. ਫ਼ਾ سربراہ ਸਰਪਰਸ੍ਤ. ਇੰਤਜਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਖੀਆ ਕਰਮਚਾਰੀ। ੨ ਰਹਨੁਮਾ. ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸਰਬਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਰ ਅਤੇ ਸਰਬਰੀ.

ਸਰਬਰੀ. ਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਰਵਰੀ. "ਸਪਤ ਸਰਬਰੀ ਪੰਥ ਵਿਤਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸਭ ਦੀ. ਡਿੰਗਲ ਭਾਸਾ ਵਿੱਚ "ਰੀ" ਦਾ-ਦੀ. ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਹੈ. "ਸਰਬਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਆਰ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਸਰਬਲੋਹ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਲੋਹ. ਵਿ—ਸਾਰਾ ਲੋਹੇ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਨਾਰਾਚ" ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਸਾਰਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੩ ਖ਼ਾ. ਲੋਹਾ। ੪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੫ ਅਕਾਲ. "ਸਰਬਲੋਹ ਕੀ ਰੱਛਿਆ ਹਮ ਨੈ." (ਆਕਲ) ੬ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਅਵਤਾਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਾ "ਸਰਬਲੋਹ" ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੭ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ "ਮੰਗਲਚਰਣ" ਹੈ. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੁੱਢ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਪਾਠ ਹੈ. ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਸਰਬਲੋਹ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ:—

ਪਹਿਲਾ ਅਧ੍ਯਾਯ—ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਦੈਤਾਂ ਤੋਂ ਹਾਰਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਉਣਾ, ਦੇਵੀ ਨੇ ਹੋਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭੀਮਨਾਦ ਦੈਤ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ.

ਦੂਜਾ ਅਧ੍ਯਾਯ—ਭੀਮਨਾਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਤੀ ਹੋਣਾ, ਭੀਮਨਾਦ ਦੇ ਭਾਈ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ (ਵੀਰ੍ਯਨਾਦ) ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ, ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਸਭ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਣੀਆਂ.

ਤੀਜਾ ਅਧ੍ਯਾਯ—ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਵਿਸਨੁ ਵੱਲੋਂ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਪਾਸ ਨਾਰਦ ਦਾ ਦੂਤ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ, ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਨੇ ਸੁਲਹ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ. ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਦੇ ੧੧ ਸੈਨਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਮਰਨਾ.

ਚੌਥਾ ਅਧ੍ਯਾਯ—ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੋਣਾ, ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਰੇਹੋਏ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੇਕੇ ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਜਿਵਾਉਣਾ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਦੈਤਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਜਿੱਤਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨਾ, ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟਣੇ, ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਨੇ ਫਤੇ ਪਾਕੇ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਪੁਰ ਕਬਜਾ ਕਰਨਾ.

ਪੰਜਵਾਂ ਅਧ੍ਯਾਯ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਈਸ਼ੁਰ ਅੱਗੇ ਪੁਕਾਰਨਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸਰਬਲੋਹ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਾ, ਯਥਾ—"ਸਰਬ ਅੰਗ ਬਜਰੰਗ ਹੇ, ਧਾਰਯੋ ਪੁਰਖ ਅਸੰਗ ਹੇ, ਸਰਬਲੋਹ ਅਵਤਾਰ." (ਛੰਦ ੬੫) ਸਰਬਲੋਹ ਵੱਲੋਂ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਪਾਸ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਦੂਤ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ, ਸੁਲਹਿ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਮਨਜੂਰ ਹੋਣ ਪੁਰ ਪਰਸਪਰ ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮੱਚਣਾ, ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜੰਗ ਅੰਦਰ ਆਉਣਾ, ਸਰਬਲੋਹ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ

[1] "सर्वाणि हृदयस्थानि मंगलानि शुभानि च। ददाति चेप्सितानू लोके तेन सा सर्वमङ्गला."

ਕਰਨਾ. ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਨੇ ਸਰਬਲੋਹ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਕਿ ਫੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰੋ, ਸਰਬਲੋਹ ਨੇ ਫੇਰ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਕੇ ਸਿਵ ਨੂੰ ਮੁੰਡਮਾਲਾ ਦਾ ਮੇਰੁ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਸਭ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿਲਤ (ਸਿਰੋਪਾ) ਦੇਕੇ ਵਿਦਾ ਕਰਨਾ.

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਭਾਸ਼੍ਯ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ ਯਥਾ—

"ਤੇ ਸਭ ਕਥੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਰਨਿਰਣਯ ਸੁਕ੍ਰਾਭਾਸਹਿਛੰਦ,
ਸਵਾ ਲਾਖ ਹੈ ਸੰਗਯਾ ਯਾਂਕੀ ਵਦਤ ਮੁਨੀ ਜਨ ਛੰਦ,
ਤਾਂਕੋ ਸਾਰ ਕਾਢਕੈ ਬਰਣਾ ਮੰਗਲਚਰਣ ਸੁਛੰਦ,
ਸਵਾ ਲਾਖ ਛੰਦਨ ਕੋ ਸਾਰੰ ਤ੍ਰੈ ਸਹਸ੍ਰ ਸ਼ਤ ਛੰਦ."

ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੀ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬਲੋਹ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ ਦਾਨਵ ਦਾ ਇਹ ਜੰਗ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਮੋਹ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਬੇਕ ਅਬਿਬੇਕ ਸੈਨਾਨੀ ਭਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਧੁਜਨੀ."

ਸਰਬਲੋਹ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਭੀ ਕਈ ਲੇਖ ਆਏ ਹਨ, ਯਥਾ- "ਗੁਰੁਗਾਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦"— "ਖਾਲਸਾਪ੍ਰਕਾਸ਼" ਅਤੇ "ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹਜੂਰ" ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਭਜੋ ਨਿਸਤਾਰ ਤ੍ਰਾਸ ਅਸੁਰਨ ਤੇ
ਤਾਰਲਿਖੋ ਗੁਰੁ ਜਗਤ ਸਬੈ,
ਸ਼ਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਫਤਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ
ਵਾਹਗੁਰੂ ਸੁਚਿਮੰਤ੍ਰ ਅਖੈ."×××
"ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਭਯੋ ਪੁਨੀਤਾ
ਪ੍ਰਭੁ ਆਗਯਾ ਕਰ ਉਦਿਤ ਭਏ,
ਮਿਟਿਓ ਦ੍ਵੈਤ ਉਪਾਧੀ ਜਗ ਕੀ
ਅਸੁਰ ਮਲੇਛਨ ਮੂਲ ਗਏ,
ਧਰਮੀ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਚੁਰਯੋ
ਸਤਯਰੂਪ ਮੁਨਿਰੂਪ ਜਯੇ,
ਕੱਛ ਕੇਸ ਕਿਰਪਾਨ ਤ੍ਰਿਮੁਦ੍ਰਾ
ਗੁਰੁਭਗਤਾ ਰਾਮਦਾਸ ਭਯੇ.
ਅਕਾਲਉਪਾਸਕ ਛਤ੍ਰੀਧਰਮਾ
ਰਣ ਕਟਿ ਕਸ ਪਰਧਾਨ ਅਏ,
ਤਾ ਮਹਿ ਪੰਚ ਚਾਲੀਸ ਪ੍ਰਧਾਨਾ
ਪੰਚਪ੍ਰਧਾਨ ਖਾਲਸਾ ਠਏ,
ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਜੁਝਾਰ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ
ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮ ਪ੍ਰਿਏ,
ਪੰਚਿਮ ਖਾਲਿਸ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ
ਜਿਨ ਇਹ ਪੰਥ ਸੁਪਥ ਪ੍ਰਗਟਏ."×××
"ਗੁਰੁ ਅਪਨਪੌ ਖਾਲਸੇ ਦੀਨਾ,
ਦੁਤਿਯ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁਗ੍ਰੰਥਾ,
ਬੋਲਨ ਸਤਿਗੁਰੁਸਬਦ ਸੰਭਾਖਨ
ਨਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀਰਤਨ ਸੰਥਾ,
ਦ੍ਵਾਦਸ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੁ ਏ ਕਹੀਅਹਿ
ਦ੍ਵਾਦਸ ਰਵਿ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਹਰਿਸੰਤਾ,
ਦਾਸ ਗੋਬਿੰਦ ਫਤਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ
ਗ੍ਰੰਥ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਬਦੰਥਾ."×××

ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਜਗੰਨਾਥ ਦੀ ਝਾੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਅਵਧੂਤ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ.

ਅਸੀਂ ਭੀ ਸਰਬਲੋਹ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੂਪਦੀਪ ਭਾਸਾ ਪਿੰਗਲ ਦਾ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ. ਰੂਪਦੀਪ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸੰਮਤ ੧੭੭੬ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਵਿੱਚ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਏ ਹਨ; ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੈ, ਤਦ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਤਦ ਦਾਸ ਗੋਬਿੰਦ, ਸ਼ਾਹ ਗੋਬਿੰਦ ਆਦਿਕ ਨਾਮ ਕਿਉਂ?

ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਨਗਹਲੀ ਨਾਲ ਉਤਨਾ ਹੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ. ਗਯੰਦ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵਿੰਦ, ਓਪ ਦੀ ਥਾਂ ਵੋਪ, ਸਯਾਮਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਾਕਰਨ, ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤ੍ਰਿਕੁੰਗੀ, ਵਖਟਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਬਖਤਕਾਰ, ਨਿਦ੍ਰਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿੰਧਾ ਆਦਿਕ ਸੈਂਕੜੇ ਪਾਠ ਵਿਗਾੜੇ ਹੋਏ ਹਨ.

ਭਾਈ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕੱਟੂ (ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ) ਨਿਵਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੱਢਕੇ ਸਰਬਲੋਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ.

ਸਰਬਲੋਹੀਆ. ਖਾ. ਲੋਹੇ ਦੇ ਬਰਤਨ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਧਾਤੁ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਨਾ ਕਰੇ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ. ਲੋਹਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਢੱਕ ਲੈਣ ਵਾਲਾ.

ਸਰਬਾਕ੍ਰਿਤ, ਸਰਬਾਕ੍ਰਿਤਿ ਸਰਵ-ਆਕ੍ਰਿਤਿ. (सर्वाकृति) ਸਰਵ ਆਕਾਰ. ਸਰਵਰੂਪ. "ਸਰਬਾਕ੍ਰਿਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਸਰਬਾਗ, ਸਰਬਾਗਿ, ਸਰਬਾਗਿਓ ਦੇਖੋ, ਸਰਬਗਯ. ਸਰਵਗ੍ਯਾਤਾ. "ਕਰਹੁ ਤਪਾਵਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਬਾਗਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) "ਪੂਰਨ ਸਰਬਾਗਿਓ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਵਾਂਗ.

ਸਰਬਾਂਗੀ. ਸੰ. सर्वाङ्गिन. ਵਿ—ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ. ਵਿਸ਼੍ਵਰੂਪ ਕਰਤਾਰ. "ਸੁਖਦਾਈ ਸਰਬਾਂਗੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸਰਬਾਜ਼. ਫ਼ਾ. ਸਿਰੋਂ ਨੰਗਾ। ੨ ਹਠੀਆ ਸਿਪਾਹੀ। ੩ ਖ਼ੁਦ ਪਸੰਦ ਆਗੂ.

ਸਰਬਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰ ੪। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਰਵਾਣਿ. ਤੀਰ ਚਲਾਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਮਾਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿਪਾਹੀ। ੩ ਤੀਰ ਦੀ ਮੁਖੀ. ਤੀਰ ਦਾ ਫਲ.

ਸਰਬਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਵਾਣੀ.

ਸਰਬਾਤਮ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਾਤ੍ਮਨ੍. ਸਭ ਦਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ. ਸਭ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ. "ਸਰਬਾਤਮ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) "ਸਰਬਾਤਮ ਜਿਨਿ ਜਾਣਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਸਰਬਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਬਾਨ.

ਸਰਬਾਭਰਣਾਢ੍ਯ. (ਜਾਪੁ) ਵਾ—ਸਰ੍ਵ—ਆਭਰਣ—ਆਢ੍ਯ. ਸਾਰੇ ਭੂਸ਼ਣਾਂ ਕਰਕੇ ਮਹਾ ਧਨੀ। ੨ ਸਾਰੇ ਭੂਖਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਰਬਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਹਬਾਲਾ.

ਸਰਬਿਖਮ. ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਟੇਢਾ, ਭਾਵ—ਆਰੋਹੀ, ਅਵਰੋਹੀ ਅਤੇ ਕੂਟਤਾਨ. "ਸੁਰ ਸਰ ਬਿਖਮ ਉਚ ਲਘੁ ਜਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰਬੁਲੰਦਖਾਂ. ਇਹ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਦਾ ਮਾਮਾ ਅਤੇ ਦੁੱਰਾਨੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਉਮਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰੇ ਕਰਦੇ ਲੰਘੀ. ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਹ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਭੀ ਰਿਹਾ. ਸਨ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਪਾਸ ਭਾਰੀ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸੁਕ੍ਰਚੱਕੀਏ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਹਤਾਸ ਦੇ ਕਿਲੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਰ ਖਿਲਤ ਦੇਕੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਸਰਬੇਸ, ਸਰਬੇਸੁਰ, ਸਰਬੇਸ੍ਵਰ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵੇਸ਼. ਸਰ੍ਵੇਸ਼੍ਵਰ. ਸਰ੍ਵ—ਈਸ਼੍ਵਰ. ਸਭ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਈਸ਼ (ਮਾਲਿਕ)

ਸਰਬੋਤਮ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵੋੱਤਮ. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਨਹੀਂ.

ਸਰਬੋਪਰਿ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵੋਪਰਿ. ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੈ. ਸਭ ਪੁਰ ਵਿਰਾਜਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭ ਹੇਠ ਹਨ.

ਸਰਬੌਖਧਿ ਪਰਬਤ, ਸਰਬੌਸਧਿ ਪਰਵਤ. ਸਰ੍ਵੌਸ਼ਧਿ ਪਰ੍ਵਤ. ਵਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਇਣ ਲੰਕਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ੭੪ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਵਾਨ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਕੈਲਾਸ ਪਰਬਤ ਦੇ ਮੱਧ ਸਰਬੌਸਧਿ ਪਹਾੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਚਾਰ ਦਿਵ੍ਯ ਬੂਟੀਆਂ ਹਨ—

(੧) ਮ੍ਰਿਤਸੰਜੀਵਨੀ, ਜੋ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ.

(੨) ਵਿਸ਼ਲ੍ਯਕਰਣੀ, ਜੋ ਜਖਮ ਰਾਜੀ ਕਰਦੀ ਹੈ.

(੩) ਸੁਵਰਣਕਰਣੀ, ਜੋ ਜਖਮੀ ਅਤੇ ਰੋਗੀ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਹੋਏ ਰੰਗ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ.

(੪) ਸੰਧਾਨੀ, ਜੋ ਛੁਹਣਮਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਹੀ ਘਾਉ (ਫੱਟ) ਮਿਟਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਪਹਾੜ ਦਾ ਫਾਸਿਲਾ ਲੰਕਾ ਤੋਂ ੪੦੦੦ ਕੋਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਜਦ ਰਾਮ ਅਤੇ ਲਛਮਨ, ਇੰਦ੍ਰਜੀਤ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮਫਾਸ ਵਿੱਚ ਫਸਕੇ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋਏ, ਤਦ ਜਾਂਬਵਾਨ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਹਨੂਮਾਨ ਇਸ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਉਠਾਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਹਿਤ ਸਭ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਰੱਖ ਆਇਆ ਸੀ. ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਲਛਮਨ ਦੇ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਇਹ ਪਹਾੜ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ.

ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੬, ਅ: ੫੦ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰਜੀਤ ਨੇ ਨਾਗਪਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਲਛਮਨ ਨੂੰ ਫਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਰਪਰੂਪ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮੂਰਛਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਭੀ ਕੀਤੀ. ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤਾਰਾ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸੁਖੇਣ (ਸੁਸ਼ੇਣ) ਨੇ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਪ ਛੀਰਸਮੁਦ੍ਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਦ੍ਰੋਣ ਨਾਮਕ ਪਹਾੜਾਂ ਉੱਪਰੋਂ ਦੋ ਬੂਟੀਆਂ ਲਿਆਓ. ਇੱਕ ਸੰਜੀਵਨੀ, ਜੋ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ. ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਲ੍ਯਾ ਜੋ ਜ਼ਖਮ ਮਿਟਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਹਨੂਮਾਨ ਜੀ ਜਦ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਤਦ ਗਰੁੜ ਨੇ ਆਕੇ ਨਾਗਫਾਹੀ ਦਾ ਅਸਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਈ.

ਹਨੂ ਨਾਟਕ (ਹਨੁਮਾਨ ਨਾਟਕ) ਵਿੱਚ ਦ੍ਰੋਣਾਚਲ ਦਾ ਉਖੇੜਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੰਕਾ ਤੋਂ ਪਹਾੜ ਦਾ ਫਾਸਿਲਾ— "ਸਾਠ ਲਾਖ ਯੋਜਨ ਹੈ ਕੋਸਾ। ਕੌਨ ਜਾਇ ਜਿਯ ਹੈ ਨ ਭਰੋਸਾ"— ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਜਦ ਹਨੂਮਾਨ ਦ੍ਰੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਉੱਪਰ ਦੀਂ ਉਡਿਆ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹਿਆ ਸੀ, ਤਦ ਭਰਤ ਨੇ ਕੋਈ ਉਪਦ੍ਰਵੀ ਰਾਖਸ ਸਮਝਕੇ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਸਿੱਟ ਲਿਆ. ਜਦ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਭਰਤ ਨੇ ਪਛਤਾਕੇ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੀਰ ਤੇ ਪਹਾੜ ਸਮੇਤ ਬੈਠ ਜਾ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਲੰਕਾ ਪਹੁਚਾ ਦੇਵਾਂਗਾ. ਉਸ ਥਾਂ ਇਹ ਪਾਠ ਹੈ— "ਜਿਤੀ ਦੂਰ ਤੇ ਲ੍ਯਾਯੋ ਹੈਂ ਗਿਰਿ। ਤਿਤੀ ਦੂਰ ਲੰਕਾ ਪਾਛੇ ਫਿਰਿ ॥" ਇਸ ਕਵੀ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ਤੀਹ ਲੱਖ ਯੋਜਨ ਹੈ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦੇਖਕੇ ਜੇ ਹਨੂਮਾਨ ਵਾਲੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਦੀ ਮਿਣਤੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰੇਲ ਅਤੇ ਜਹਾਜ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਤੋਂ ਲੰਕਾ ੧੯੬੦ ਮੀਲ ਹੈ.

ਸਰਬੰਸ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਸੁ.

ਸਰਬੰਗ. ਸਰ੍ਵ—ਅੰਗ. ਸਾਰੇ ਅੰਗ. "ਮੈ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ ਸਰਬੰਗਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸਰਵ ਗੁਣ. "ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸਰਬੰਗ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸਰਬੰਗਨਾ. ਸੰ. ਸਰ੍ਵਾਙ੍ਗਿਨ੍. ਸਰਵ ਅੰਗ ਪੂਰਣ. ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਮ ਨਹੀਂ. "ਏਕ ਰਵਿਆ ਸਰਬੰਗਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸਰਬੰਗੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬੰਗਨਾ. "ਸਭਨਾ ਅੰਦਰ ਹੈ ਸਰਬੰਗੀ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਇੱਕ ਮਤ, ਜੋ ਸ਼ਰਵ (ਸ਼ਿਵ) ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅੰਗਾਂ ਉੱਪਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਪੰਥ ਮਸਤਨਾਥ ਯੋਗੀ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ.

ਇਹ ਲੋਕ ਮਦਿਰਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਨਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਹਰੇਕ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖਾ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬੋਹਰ ਵਿੱਚ ਸਰਬੰਗੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਜੋ ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਭੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੋਰੀ ਅਥਵਾ ਅਘੋਰੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਘੋਰੀ.

ਸਰਬੰਦ. ਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਪੱਗ. ਸਾਫ਼ਾ. ਸੰ. ਸ਼ਿਰੋਵੇਸ਼੍ਟ. ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ.

ਸ਼ਰਭ. ਸੰ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਫਾਨੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਅੱਠ ਟੰਗੀਆ ਇੱਕ ਮਹਾਂਬਲੀ ਜੀਵ, ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਭੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਅਸ਼੍ਟਪਦ (octopede) ਸਿੰਹਾਰਿ ਅਤੇ ਮਹਾਂਸਕੰਧੀ ਭੀ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਤਾ। ੨ ਇੱਕ ਦੈਤ। ੩ ਊਂਠ. ਸ਼ੁਤਰ। ੪ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੫ ਵਿਸਨੁ.

ਸਰਭਰਿ. ਭਾਰ ਤੁਲ੍ਯ. ਵਜਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ. "ਨਾਮੇ ਸਰਭਰਿ ਸੋਨਾ ਲੇਹੁ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਭਰਕੇ. "ਸਰਭਰਿ ਸੋਖੈ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸਰਭਾਰ. ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਬੋਝ। ੨ ਉਤਨਾ ਬੋਝ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਸਿਰ ਤੇ ਉਠਾ ਸਕੇ। ੩ ਸਰ (ਪਾਣੀ) ਉੱਤੇ ਭਾਰ (ਮੁਸੀਬਤ). "ਥਲ ਤਾਪਹਿ ਸਰ ਭਾਰ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ਜੇਠ ਵਿੱਚ ਥਲ ਤਪਦੇ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਅਥਵਾ—ਤਲਾਉ ਭੀ ਤਪ ਉੱਠੇ ਹਨ.

ਸਰਭਾਰਿ. ਸਿਰ ਦੇ ਬਲ. ਸਿਰ ਪਰਨੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਭਾਰਿ.

ਸਰਭੰਗ. ਸੰ. शरभङ्ग. ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਦੰਡਕ ਬਨ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸੀਤਾ ਗਏ ਸਨ. ਜਦ ਇਸ ਨੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਹੁਣ ਮੈ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਚਿਖਾ ਵਿੱਚ ਜਲ ਮੋਇਆ.

ਸਰਮ. ਫ਼ਾ شرم ਸ਼ਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਜਾ. "ਰਾਖਹੁ ਸਰਮ ਅਸਾੜੀ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. श्रम—ਸ੍ਰਮ. ਪੁਰੁਸਾਰਥ. ਮਿਹਨਤ. ਉੱਦਮ. ਘਾਲਨਾ. "ਸਰਮਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ." (ਜਪੁ) ੩ ਸੰ. शर्मन्. ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਸੁਖ.

ਸ਼ਰਮਸਾਰ. ਲੱਜਾਵਾਨ. ਸ਼ਰਮਾਊ। ੨ ਲੱਜਿਤ. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ.

ਸਰਮਖੰਡ. ਪੁਰੁਸਾਰਥ ਦੀ ਮੰਜਿਲ। ੨ ਆਨੰਦ ਮੰਡਲ. ਆਨੰਦਰੂਪ ਭੂਮਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਮ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਸਰਮਦ. ਅ਼ سرمد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਿ ਅੰਤ ਰਹਿਤ ਕਰਤਾਰ। ੨ ਇੱਕ ਫ਼ਕੀਰ, ਜੋ ਫ਼ਾਰਸ ਦੇ ਕਾਸ਼ਾਨ ਨਗਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਯਹੂਦੀ ਸੀ. ਇਹ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਸੀ, ਦਰ ਅਸਲ ਵੇਦਾਂਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਕ਼ੁਰਾਨ ਅਤੇ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਤੇ ਤਰਕ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦਾਰਾਸ਼ਿਕੋਹ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਸੀ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਸਰਮਦ ਨੂੰ ਸਨ ੧੬੬੧ (ਸੰਮਤ ੧੭੧੯) ਵਿੱਚ ਤੇੜੋਂ ਨੰਗਾ ਫਿਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਕਰਵਾਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਕਬਰ ਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ ਪਾਸ ਦਿੱਲੀ ਹੈ. "ਸਰਮਦ ਬਡ ਦਰਵੇਸ਼ ਸੰਘਾਰਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. शर्मद—ਸ਼ਰ੍‍ਮਦ. ਵਿ—ਸ਼ਰ੍‍ਮ (ਸੁਖ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੫ ਗੁਰੂ। ੬ ਨ੍ਯਾਯਕਾਰੀ ਰਾਜਾ.

ਸ਼ਰਮਨਾਕ. ਫ਼ਾ شرمناک ਵਿ—ਲੱਜਾ ਸਹਿਤ. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ. "ਸਰਮਨਾਕ ਹ੍ਵੈ ਹ੍ਰਿਦੈ. ਬਚਨ ਹਸ ਹਸ ਕਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੫) ੨ ਲੱਜਾ ਯੋਗ੍ਯ.

ਸਰਮਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਸ਼ੁਨੀ. ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਕੁੱਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਯਮਰਾਜ ਪਾਸ ਜੋ ਦੋ ਕੁੱਤੇ ਚਾਰ ਚਾਰ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਚਿਤਕਬਰੇ ਸਾਰਮੇਯ ਨਾਉਂ ਦੇ ਹਨ[1], ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ੨ ਕੁੱਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਸਰਮਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. "ਹੋਇ ਗਈ ਸਰਮਾ ਤਨ ਤੂਰਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸ਼ੈਲੂਸ ਗੰਧਰਵ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਵਿਭੀਸ਼ਣ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਅਸ਼ੋਕਵਾਟਿਕਾ ਵਿੱਚ ਸੀਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀਤਾ ਦਾ ਹਿਤ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਸੀ. ਵਾਲਮੀਕ ਦੇ ਉੱਤਰ ਕਾਂਡ ਸਰਗ ੧੨ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸਰਮਾ ਨਾਮ ਹੋਣ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਕਨ੍ਯਾ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜੰਮੀ ਤਦ ਭਾਰੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਸਰੋਵਰ ਉਛਲ ਚਲਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਰੋ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਹੇ ਸਰ ! ਮਾ (ਮਤ) ਵਧੋ. "ਉਤ ਤ੍ਰਿਜਟੀ ਸਰਮਾ ਸਹਿਤ ਸੁਨਹਿਂ ਸੀਯ ਕੀ ਬਾਤ." (ਹਨੂ) ੪ ਅਗਨਿ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਸਰਮਾ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ੫ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਤਰੰਗ (ਮੌਜ) ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਰਮਾ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰ. सरिमन् ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪਵਨ ਅਤੇ ਗਤਿ ਹਨ. "ਸੇਤ ਸਰੋਵਰ ਹੈ ਅਤਿ ਹੀ ਤਿਹ ਮੇ ਸਰਮਾ ਸਸਿ ਸੀ ਦਮਕਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੬ ਸੰ. शर्मन्. ਪਨਾਹ. ਓਟ। ੭ ਘਰ. ਮਕਾਨ। ੮ ਆਨੰਦ। ੯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਅੱਲ, ਜੋ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ— ਦੇਵਦੱਤ ਸ਼ਰਮਾ ਆਦਿ.

ਸਰਮਾਸ. ਸੰ. ਸ਼ਾਰ੍ਵਰਿਕ ਆਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਠੰਢ ਕਰਕੇ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਪੌਣ ਅੰਦਰ ਜਲ ਦੇ ਕਣਕਿਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ. ਧੁੰਦ. ਨੀਹਾਰ. "ਸੂਰਜ ਕੀ ਕਿਰਨੈ ਸਰਮਾਸਹਿ ਰੇਨੁ ਅਨੇਕ ਤਹਾਂ ਕਰ ਡਾਰਯੋ." (ਚੰਡੀ ੧) ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣਾਂ ਨੇ ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਰੇਣੂ (ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ) ਕਰ ਸੁੱਟਿਆ।

ਸਰਮਾਪਤਿ. ਸਰਮਾ (ਕੁੱਤੀ) ਦਾ ਪਤਿ, ਕੁੱਤਾ। ੨ ਵਿਭੀਸਣ. ਦੇਖੋ, ਸਰਮਾ ੩.

ਸਰਮਾਯਾ. ਫ਼ਾ سرمایہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂੰਜੀ. ਰਾਸਿ. ਸੰਗ੍ਰਹ ਮਾਇਆ.

ਸਰਮਿਸ਼੍ਠਾ. ਅਸੁਰ ਰਾਜ ਵ੍ਰਿਸ਼ਪਰ੍ਵਾ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇਵਯਾਨੀ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਅਤੇ ਯਯਾਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਦ੍ਰੁਹ੍ਯ, ਅਨੁ ਅਤੇ ਪੁਰੁ ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ.

ਸਰਮਿੰਦਾ. ਫ਼ਾ شرمنده ਸ਼ਰਮਿੰਦਹ. ਵਿ—ਲੱਜਿਤ. ਸ਼ਰਮਸਾਰ. "ਜਿਹ ਕਰਣੀ ਹੋਵਹਿ ਸਰਮਿੰਦਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

---

[1] ਦੇਖੋ, ਰਿਗਵੇਦ, ਮੰਡਲ ੧੦, ਸੂਕ੍ਤ ੧੪, ਮੰਤ੍ਰ ੧੧.

ਸਰਮੁ. ਦੇਖੋ, ਸਰਮ. "ਸਰਮੁ ਧਰਮੁ ਦੁਇ ਛਪਿ ਖਲੋਏ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਸਰਮੌਰ. ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਜਮੁਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ (ਸਤਲੁਜ) ਦੇ ਮੱਧ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਹਨ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਹਨ। ੨ ਸਿਰ ਦਾ ਮੁਕਟ. ਭਾਵ—ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ, ਜੈਸੇ—"ਬੈਰਾੜ ਵੰਸ ਸਰਮੌਰ." ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਮੌਲਿ.

ਸਰਯੀ. ਅ਼ شرعی ਸ਼ਰਈ. ਵਿ—ਸ਼ਰਾ (ਮਜਹਬ ਦੀ ਰੀਤੀ) ਦਾ ਪਾਬੰਦ. "ਮਹਾਂ ਸਰੈਯਨ ਤੇ ਡਰਪਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ਼ਰਾ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਸ਼ਰਯੀਤੰਬੀ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਘੁਟੰਨਾ, ਜੋ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇ.

ਸ਼ਰਯੀਮੁੱਛਾਂ. ਹੋਠਾਂ ਉੱਪਰੋਂ ਕਤਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ.

ਸਰਯੂ. ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਪਾਸ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੋਗਰਾ ਅਤੇ ਘਾਗਰਾ ਭੀ ਹੈ. ਵਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਸਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਨੇ ਕਾਰਣ ਸਰਯੂ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸਰਲ. ਵਿ—ਸਿੱਧਾ. ਬਿਨਾ ਵਿੰਗ. "ਮੈਂ ਸਰਲ ਕਰਾਂਗਾ ਆਕੀਆਂ." (ਜੰਗਨਾਮਾ) ੨ ਕਪਟ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਛਲ. "ਭਏ ਸਰਲ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜੇ ਬਾਮੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵਾਮੀ (ਟੇਢੇ) ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਗਏ। ੩ ਸਰਲ. ਉਹ ਪਾਠ ਜੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਠੀਕ ਮਿਲਾਕੇ ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਜਿਵੇਂ—"ਗਰੰਥੀ ਸਰਲ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ." (ਲੋਕੋ)

ਸਰਲੋਹ. ਫ਼ਾ سرلوح ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹ (ਤਖਤੀ) ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ। ੨ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਰਵਰਕ (ਮੁੱਢ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ) ਉੱਪਰ ਸੁਵਰਣ ਆਦਿਕ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਬੇਲ ਬੂਟਾ ਅਤੇ ਲੇਖ.

ਸਰਲੋਹੇ ਜਰੰਗਾਰੀ. ਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹੇ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਜ਼ਰਨਿਗਾਰੀ. ਸੋਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਲੋਹੇ ਉੱਪਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਸਰਵ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬ। ੨ ਫ਼ਾ سرو ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰੂ. "ਸਰਵੇ ਸਹੀ ਚਮਨ ਰਾ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸਰੂ ੨.

ਸਰਵਸ੍ਵ. सर्वस्व. ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਧਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਸੁ.

ਸਰਵਗਾਮੀ. ਵਿ—ਸਭ ਥਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੩੩.

ਸਰਵਗ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਗ੍ਯ.

ਸਰਵਣ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਵਣ। ੨ ਨੇਤ੍ਰਹੀਣ ਅੰਧਕ ਵੈਸ਼੍ਯ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ "ਸਿੰਧੁ" ਹੈ. ਇਹ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਦੁਤੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨੇ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਣ ਦਾ ਜੀਵ ਜਾਣਕੇ ਸ਼ਬਦਬੇਧੀ ਬਾਣ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. "ਹੋਵੈ ਸਰਵਣ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁ ੯. ੩ ਦੇਖੋ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ.

ਸਰਵੱਤਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰ (ਜਲ) ਦੀ ਤਰਾਵਤ.

ਸਰਵਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਤ੍ਰ.

ਸਰਵਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰਵਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰਵਣ। ੨ ਸੰ. ਤਾਲ ਦਾ ਪਾਨੀ. ਤਲਾਉ ਦਾ ਜਲ। ੩ ਸੰ. ਸੁਰਵਨ. ਸਰਕੁੜੇ ਦਾ ਜੰਗਲ.

ਸਰਵਰ ਅਥਵਾ **ਸਰਵਰੁ.** ਦੇਖੋ, ਸਰੋਵਰ। ੨ ਸਿੰਧੁ ਨਦ. "ਭਰਿ ਸਰਵਰੁ ਜਬ ਊਛਲੈ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ) ੩ ਮਾਨਸਰ. "ਤੂੰ ਸਰਵਰੁ ਤੂੰ ਹੰਸੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੪ ਸਰ—ਆਵਰਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਭੌਰੀ. ਜਲ ਦਾ ਚਕ੍ਰ. "ਨਾ ਸਰਵਰੁ ਨਾ ਊਛਲੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੫ ਡਿੰਗ. ਸਮੁੰਦਰ. ਜਲਧਿ। ੬ ਫ਼ਾ سرور ਸਰਦਾਰ. ਪ੍ਰਧਾਨ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨ। ੮ ਸੰ. शर्वर. ਵਿ—ਚਿੱਤਮਿਤਾਲਾ. ਡੱਬ ਖੜੱਬਾ। ੯ ਹਨੇਰਾ। ੧੦ ਕਾਮਦੇਵ.

ਸਰਵਰ ਮਹਿ ਹੰਸੁ, ਹੰਸ ਮਹਿ ਸਾਗਰੁ. (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧) ਸਤਿਸੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕੀ ਜਨ ਹੈ, ਵਿਵੇਕੀ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਸਮੁੰਦਰ ਅਥਵਾ ਕਰਤਾਰ ਹੈ.

ਸਰਵਰੜਾ. ਸਰੋਵਰ. ਤਾਲ। ੨ ਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਰਤ੍ਰ (ਉੱਤਮਤਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਮੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ੜਾ.

ਸਰਵਰੜੈ. ਸਰੋਵਰ (ਸਮੁੰਦਰ) ਵਿੱਚ "ਤਿਤੁ ਸਰਵਰੜੈ ਭਈਲੇ ਨਿਵਾਸਾ." (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧) ਭਾਵ—ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ.

ਸਰਵਰੀ. ਵਿ—ਸਰਵਰ (ਸੁਲਤਾਨ) ਦਾ ਉਪਾਸਕ. ਸੁਲਤਾਨੀਆ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਵੱਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ, ਜੋ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤਮਿਤਾਲੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਵਰ ੮ ਅਥਵਾ—ਜੋ ਸ਼ਵੱਰ (ਹਨ੍ਹੇਰੇ) ਵਾਲੀ ਹੈ। ੩ ਹਲਦੀ। ੪ ਫ਼ਾ سروری ਸਰਦਾਰੀ. ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ।

ਸਰਵਰੀਆ. ਸੁਲਤਾਨ ਪੀਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ.

ਸਰਵਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਰਵਰ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ.

ਸਰਵਰੇਕਾਯਨਾਤ. ਫ਼ਾ سرورِ کائنات ਵਿ—ਕਾਯਨਾਤ (ਜਹਾਨ) ਦਾ ਸਰਦਾਰ.

ਸਰਵਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਵੱਤਣ. ਤਰਾਵਤ. "ਹਰਿਤ ਦੂਰਬਾ ਜਲ ਸਰਵਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰਵਾਂਗ. ਸੰ. सर्वाङ्ग. ਸਾਰੇ ਅੰਗ। ੨ ਸੰਪੂਰਣ ਦੇਹ.

ਸਰਵਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰ੍ਵ (ਸ਼ਿਵ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਪਾਰਵਤੀ. ਦੁਰਗਾ.

ਸਰਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਬਾਨ.

ਸ਼ਰਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਲਵਾਰ.

ਸਰਵਾੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰ (ਸਰਕੁੜੇ) ਦਾ ਝੁੰਡ। ੨ ਸਰਕੁੜੇ ਦੇ ਕਾਨੇ. ਸ਼ਰਕਾਂਡ ਸਮੁਦਾਇ.

ਸਰਵੇਰਵਾਂ. ਫ਼ਾ سروِرواں ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਸਰੂ. ਜੰਗਮ ਸਰੂ (ਸਰਵ). ਭਾਵ—ਮਾਸ਼ੂਕ. ਪਜਾਰਾ. "ਗ਼ੈਰੇ ਆਂ ਸਰਵੇ ਰਵਾਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਿਆਯਦ ਦਰ ਨਜ਼ਰ." (ਦੀਗੋ)

ਸਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸੁਰਾ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ.
"ਸਚੁ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਸੋਫੀਆ ਰਾਖਣ ਕਉ ਦਰਬਾਰੁ ×× ਸਚੁ ਸਰਾ ਗੁੜ ਬਾਹਰਾ ਜਿਸੁ ਵਿਚਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ×× ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਮਹਲੀ ਪਾਏ ਥਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

੨ ਫ਼ਾ سرا ਘਰ। ੩ ਮੁਸਾਫਿਰਖਾਨਾ। ੪ ਅ਼ شرع ਸ਼ਰਅ਼. ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ। ੫ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ. "ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ." (ਜਪੁ) ੬ ਫ਼ਾ. ਸ਼ਰਹ. ਸ਼ਰਾ. ਤੁਲਸੀ। ੭ ਵਿ—ਲਾਲਚੀ। ੮ ਬਹੁਤ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਪੇਟਦਾਸੀਆ.

ਸਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸਰ. "ਸੋ ਮਿਤਿ ਜਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਸਰਾਂ ਮੇਰਾਂ ਜੰਤਾਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਾ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਸਰਾਉਗੀ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਾਵਗ.

ਸਰਾਇ. ਫ਼ਾ سرائے ਸੰਗਯਾ—ਮੁਸਾਫਰਖਾਨਾ. "ਮਹਿਲ ਸਰਾਈ ਸਭ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ. ਘਰ. ਭਾਵ—ਲੋਕ. "ਦੂਹੀ ਸਰਾਈ ਖੁਨਾਮੀ ਕਹਾਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਕਹਾਏ। ੩ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਮੁਕਤਸਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਦੇਖੋ, ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ.

ਸਰਾਇਚਉ, ਸਰਾਇਚਾ ਫ਼ਾ سراچہ ਸਰਾਚਹ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਘਰ। ੨ ਤੰਬੂ. ਖੇਮਾ. "ਸੰਤੋਖ ਸਰਾਇਚਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਜਾਚੈ ਘਰਿ ਦਿਗ ਦਿਸੈ ਸਰਾਇਚਾ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) "ਛਤ੍ਰ ਸਰਾਇਚੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਸਰਾਇ ਨਾਗਾ. ਨਾਗੇ ਕੀ ਸਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ.

ਸਰਾਇਰਾ. ਵਿ—ਸਰ (ਜਲ) ਨਾਲ ਤਰ. ਸਰਸਬਜ਼. "ਸਿੰਮਲ ਰੁਖ ਸਰਾਇਰਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸਰ (ਤੀਰ) ਜੇਹਾ ਸਿੱਧਾ.

ਸਰਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਇ। ੨ ਅ਼ صحرائی ਸਹ਼ਰਾਈ. ਵਿ—ਜੰਗਲੀ. "ਨੂਰੂ ਨਾਮਾ ਸਰਾਈ ਬਕਰੀਆਂ ਚਾਰਦਾ ਸੀ." (ਜਸਭਾਮ) ੩ ਸਰਾਂਈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਏ ੨.

ਸਰਾਸ. ਸਰਾਸਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਰਾਸਨ. ਸੰ. ਸ਼ਰਾਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰ (ਤੀਰ) ਨੂੰ ਜੋ ਫੈਂਕੇ, ਸੋ ਸ਼ਰਾਸਨ. ਧਨੁਖ. ਕਮਾਣ.

ਸਰਾਸਰ. ਫ਼ਾ سراسر ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤੀਕ। ੨ ਸਭ. ਤਮਾਮ. ਦੇਖੋ, ਸਰੇਸਰੀ। ੩ ਮੂਲੋਂ. ਮੁੱਢੋਂ. ਬਿਲਕੁਲ.

ਸਰਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਲਾਘਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼. ਵਡਿਆਈ. ਉਸਤਤਿ.

ਸਰਾਹਤ. ਅ਼ صراحت ਸਰਾਹ਼ਤ. ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ ਪੁਰ. ਸਪਸ਼੍ਟ. ਸਾਫ.

ਸਰਾਹਨ, ਸਰਾਹਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ਲਾਘਨ. ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੀ. ਤਅ਼ਰੀਫ ਕਰਨੀ.

ਸ਼ਰਾਕਤ. ਅ਼ شراکت ਸ਼ਿਰਕਤ. ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ.

ਸਰਾਗ. ਵਿ—ਰੰਗ ਸਹਿਤ। ੨ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ। ੩ ਰਾਗਵਿਦ੍ਯਾ ਸਹਿਤ.

ਸਰਾਜ. ਅ਼ سراج ਸੱਰਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਠੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. Saddler। ੨ ਘੁੜਵਾਲ। ੩ ਸਿਰਾਜ. ਦੀਵਾ. ਚਰਾਗ.

ਸਰਾਜਤ. ਅ਼ سراجت ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ੀਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ.

ਸਰਾਜੀ. ਅ਼ سراجی ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ. ਰੌਸ਼ਨ.

ਸਰਾਜੀਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਜਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਾਜੀ. "ਚਢਯੋ ਤੱਤ ਤਾਜੀ ਸਰਾਜੀਤਿ ਸੋਭੈ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਚਾਲਾਕ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ.

ਸਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਤ.

ਸਰਾਧ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਾੱਧ—ਸ਼੍ਰੱਧ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਮ। ੨ ਪਿਤਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਅੰਨ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾਨ.[1] ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੱਧ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ:—

(ੳ) ਨਿਤ੍ਯ ਸ਼੍ਰੱਧ, ਜੋ ਨਿੱਤ ਹੀ ਦੇਵਤਾ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਆਦਿ ਦੇਣਾ.

(ਅ) ਪਾਰਵਣ. ਜੋ ਅਮਾਵਸ ਆਦਿ ਪਰਵਾਂ ਪੁਰ ਕਰਨਾ.

(ੲ) ਕਯਾਹ, ਜੋ ਮੋਏ ਹੋਏ ਪਿਤਰ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਰਨਾ.

(ਸ) ਮਹਾਲਯ, ਜੋ ਅੱਸੂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਧ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਆਇਆ ਗਇਆ ਮੁਇਆ ਨਾਉ। ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਉ। ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖ ਅੰਧ ਪਿਆਰੁ। ਬਾਝੁ ਗੁਰੂ ਡੁਬਾ ਸੰਸਾਰ." (ਮ: ੧, ਵਾਰ ਮਾਝ)

"ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏ ਸਰਾਧ ਕਰਾਹੀ। ਪਿਤਰ ਭੀ ਬਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਉ ਪਾਵਹਿ? ਕਊਆ ਕੂਕਰ ਖਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸਰਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣ. "ਜਨ ਨਾਨਕ ਪਰਿਓ ਸਰਾਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸਰਾਪ. ਸੰ. ਸ਼ਾਪ. ਸ਼ਪ੍ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗਾਲੀ ਦੇਣਾ. ਬਦ ਦੁਆ਼. ਸ੍ਰਾਪ. ਸ੍ਰਾਫ.

ਸਰਾਪਰ. ਦੇਖੋ, ਸਰਪਰ. "ਛੋਡਿ ਸਰਾਪਰ ਜਾਣਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸਰਾਪਾ. ਫ਼ਾ سراپا ਅਜ਼ ਸਰ ਤਾ ਪਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ. ਭਾਵ—ਸਰਵ ਅੰਗ.

ਸਰਾਪਿਆ, ਸਰਾਪੀ ਦੇਖੋ, ਸਰਾਪ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ਾਪਿਤ. ਸ਼ਪ੍ਤ. ਸਰਾਫਿਆ ਹੋਇਆ. "ਜੋ ਜੋ ਸੰਤ ਸਰਾਪਿਆ ਸੇ ਫਿਰਹਿ ਭਵੰਦੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) "ਦਰ ਭ੍ਰਸਟ ਸਰਾਪੀ ਨਾਮ ਬੀਨ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੋ ਹਨ, ਓਹ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰੋਂ ਪਤਿਤ ਅਤੇ ਸਰਾਫੇ ਹੋਏ ਹਨ.

ਸਰਾਫ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਪ। ੨ ਅ਼ صراف ਸੱਰਾਫ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸਰਫ (ਅਦਲ ਬਦਲ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਰੁਪਯਾ ਪੈਸਾ ਪਰਖਣ ਅਤੇ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਕਦੀ ਦਾ ਵ੍ਯਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਜੇ ਹੋਵੈ ਨਦਰ ਸਰਾਫ ਕੀ ਬਹੁੜਿ ਨ ਪਾਈ ਤਾਉ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਇਸ ਥਾਂ ਸਰਾਫ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ.

ਸਰਾਫਤ. ਅ਼ شرافت ਸ਼ਰਾਫ਼ਤ. ਭਲਮਨਸਊ. ਸ਼ਰਫ਼ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਸਰਫ ੭.

ਸਰਾਫੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਰਾਫ ਦਾ ਕਰਮ. "ਐਸਾ ਸਾਹੁ ਸਰਾਫੀ ਕਰੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਾਪਿਆ ੨. ਸਰਾਫੀ ਹੋਈ.

ਸਰਾਫੀਲ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਸਰਾਫੀਲ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਰਿਸਤਾ.

ਸਰਾਬ. ਅ਼ شراب ਸ਼ਰਾਬ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਰਬ (ਪੀਣ) ਯੋਗ ਪਦਾਰਥ.

---

[1] "श्रद्धया दीयते यस्मात् श्राद्धं तेन निगद्यते." (ਪੁਲਸ੍ਤ੍ਯ)

ਪੇਯ ਵਸਤੁ। ੨ ਸ਼ਰ—ਆਬ. ਸ਼ਰਾਰਤ ਭਰਿਆ ਪਾਨੀ. ਮਦਿਰਾ. "ਗੋਯਾ ਜਿ ਚਸ਼ਮੇ ਯਾਰ ਚੂੰ ਮਖ਼ਮੂਰ ਗਸ਼ਤਹ ਏਮ। ਕੈ ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼ੇ ਸ਼ਰਾਬੇ ਪੁਰ ਸ਼ਰਾਰ ਮੇ ਕੁਨੇਮ." (ਦੀਗੋ) ਦੇਖੋ, ਸੁਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਔਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਾ ਅਤੇ ਸੋਮ। ੩ ਅ਼ سراب ਸਰਾਬ. ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ। ੪ ਦੇਖੋ. ਸਰਾਵ ੩ ਤੋਂ ੫.

ਸਰਾਬੀ. ਵਿ—ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤ. "ਭਾਜਤ ਹੈਂ ਗ੍ਰਹਿ ਛੋਡ ਸਰਾਬੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਰਾਯ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਇ.

ਸਰਾਰ. ਅਸਰਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਅਸਰਾਰ ੨-੩-੪। ੨ ਅ਼ شرار ਸ਼ਰਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਚਿਨਗਾਰੀਆਂ। ੩ ਭੂਤ ਦਾ ਆਵੇਸ਼. "ਕੌਨ ਸਰਾਰ ਭਯੋ ਇਸ ਕੋ?" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ਼ਰਾਰਤ. ਅ਼ شرارت ਸ਼ੱਰ ਦਾ ਭਾਵ. ਬੁਰਾਈ. ਬਦੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰ ੧੫.

ਸ਼ਰਾਰਾ. ਅ਼ شرارہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਗਿਆੜਾ. ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ. ਅੱਗ ਦੀ ਚਿਣਗ.

ਸਰਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਘਾਹ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਲੇ ਕੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਫਗਵਾੜੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੱਕ" ਭੀ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਕਾਲੇ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲਾਸ (ਢੱਕ) ਦਾ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਗੁਰਪਲਾਹ" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਮਹੰਤ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਪਲਾਹ ਨੰ: ੩.

ਸਰਾਵ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਬ। ੨ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਹਿਬਲ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗੁਰੂਸਰ" ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂਸਰ ਨੰ: ੪। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਰਾਵ. ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਗੜਨੋ ਬਚਾਵੇ, ਸੋ ਸ਼ਰਾਵ. ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕੁੱਜਾ। ੪ ਠੂਠਾ. ਕਸੋਰਾ। ੫ ਚੌਂਸਠ ਤੋਲਾ ਭਰ ਤੋਲ.

ਸਰਾਵਰ. ਸੰ. ਸ਼ਰਾਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰਕਸ਼. ਭੱਥਾ। ੨ ਢਾਲ। ੩ ਕਵਚ.

ਸਰਿ. ਵਿ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਜੇਹਾ. ਤੁੱਲ. ਬਰਾਬਰ. "ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ, ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ) "ਹਨੁਮਾਨ ਸਰਿ, ਗਰੁੜ ਸਮਾਨਾ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਰ (ਤਾਲ) ਵਿੱਚ. ਤਾਲ ਉੱਤੇ. "ਸਰਿ ਹੰਸ ਉਲਥੜੇ ਆਇ" (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਪਹਿਰੇ) ਸਰ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ, ਹੰਸ ਚਿੱਟੇ ਕੇਸ਼। ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ. ਸਰਿਤਾ.

ਸਰਿਆ. ਵਿ—ਸ੍ਰਿਜਿਆ. ਬਣਾਇਆ. ਰਚਿਆ। ੨ ਸਰੋਵਰ (ਤਾਲ) ਹੋਇਆ. "ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਥਲਿ ਸਿਰਿ ਸਰਿਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ.

ਸਰਿਸ. ਵਿ—ਰਿਸ (ਕ੍ਰੋਧ) ਸਹਿਤ। ੨ ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ.

ਸਰਿਸ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ سررشتہ ਸਰ—ਰਿਸ਼ਤਾ. ਦਫ਼ਤਰ. ਰਜਿਸਟਰ.

ਸਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. ਫ਼ਾ سررشتہدار ਸਰਿਸ਼ਤਾ (ਦਫ਼ਤਰ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਮੁਖੀਆ.

ਸਰਿਸ਼੍ਤ. ਫ਼ਾ سرشت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਲਾਵਟ. ਮੇਲ। ੨ ਖ਼ਮੀਰ. ਪੈਦਾਇਸ਼ੀ ਗੁਣ। ੩ ਖ਼ਸਲਤ. ਵਾਦੀ. ਸੁਭਾਉ. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ.

ਸਰਿਕਾ. ਅ਼ سرقہ ਸਰਿਕ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਰੀ.

ਸਰਿਠ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਠ.

ਸਰਿੱਠਾ. ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਨੂੰ. "ਆਪ ਤਰੇ ਤਾਰੇਨ ਸਰਿੱਠਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸਰਿਤ. ਸੰ. सरित्. ਨਦੀ. ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿ ਧਾ.

ਸਰਿਤਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਸ਼ਮਪਿਤਾਮਾ। ੨ ਘਾਸ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਰਿਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ. ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਿਤ. "ਹੇਤ ਭਗਤਿ ਸਰਿਤਾ ਬਿਸਤਾਰਨ। ਨਾਨਕ ਰਾਇ ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰਿਤਾਧਿਪਤਿ, ਸਰਿਤਾਨਾਥ, ਸਰਿਤਾਪਤਿ — ਸਰਿਤ੍ ਪਤਿ. ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ.

ਸਰਿਤੇਸਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਗੰਗਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਰਿਧ, ਸਰਿਧਿ — ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ, ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਰੀ. ਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਿ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ. "ਭਲੀ ਸਰੀ ਜਿ ਉਬਰੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਲੋਹੇ ਦੀ ਸੀਖ. "ਸਰੀ ਸਾਰ ਕੀ ਜਨੁ ਇਹ ਬਾਢੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸਰ (ਬਾਣਾਂ) ਨਾਲ. ਤੀਰੋਂ ਸੇ. "ਬੇਧਿ ਤੀਖਨ ਸਰੀ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫)

ਸਰੀਅਤ. ਅ਼ شریعت ਸ਼ਰੀਅ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਹ. ਮਾਰਗ। ੨ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ। ੩ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਦੀ ਥਾਪੀ ਹੋਈ ਰੀਤਿ.

ਸ਼ਰੀਅ਼ਤ ਪਰਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ شریعت پرست ਵਿ—ਧਰਮ ਪਾਲਕ. ਧਰਮ ਰੱਖਕ.

ਸਰੀਅਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਰੀਅਤ. "ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਰੀਆ. ਵਿ—ਸ੍ਰਿਜਿਆ. ਰਚਿਆ. ਬਣਾਇਆ. "ਬਿੰਦੁ ਰਕਤੁ ਮਿਲਿ ਪਿੰਡੁ ਸਰੀਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਸਾਰ (ਲੋਹੇ) ਦਾ ਲੰਮਾ ਡੰਡਾ.

ਸਰੀਹ. ਅ਼ صریح ਸਰੀਹ਼. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤੱਖ. ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸਾਫ ਤੌਰ ਪੁਰ.

ਸਰੀਂਹ. ਸੰ. शिरीष—ਸ਼ਿਰੀਸ਼. ਇਸ ਨਾਉਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ. ਸਿਰਸ. L. Acacia Sirissa. ਸਰੀਂਹ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਗੰਧ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਅੰਜਨ (ਸੁਰਮੇ) ਵਿੱਚ ਪਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦਾ ਕੋਲ੍ਹੂ ਚੰਗਾ ਬਣਦਾ ਹੈ.

ਸਰੀਹਣ, ਸਰੀਹਨ — ਫ਼ਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ. ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਰੀਹ਼ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਰੀਹ.

ਸਰੀਕ. ਅ਼ شریک ਸ਼ਰੀਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਰਕ (ਹਿੱਸਾ) ਰੱਖਣ

ਵਾਲਾ। ੨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਤੁੱਲ ਜਾਣੇ. "ਤਿਸ ਕਾ ਸਰੀਕ ਕੋ ਨਹੀ." (ਵਾਰ ਵਡ ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੀਕ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੁੰਦਰ। ੫ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

ਸਰੀਕਨਿ. ਸਰੀਕਣਾਂ. "ਸਭੈ ਸਰੀਕਨਿ ਮਿਲਕਰਿ ਆਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰੀਕੀ. ਵਿ—ਸ਼ਰਾਕਤ ਵਾਲਾ. ਹਿੱਸੇਦਾਰ. "ਤਬ ਹੁਇ ਭਿਸਤ ਸਰੀਕੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰਾਕਤ. ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ.

ਸਰੀਖ, ਸਰੀਖਾ ਵਿ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੁੱਲ-ਈਕ੍ਸ਼ਣ ਕੀਤਾ (ਦੇਖਿਆ). ਜੇਹਾ. ਸਮਾਨ.

ਸਰੀਣ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਖਤ੍ਰੀ ੩.

ਸਰੀਤ. ਦੇਖੋ. ਸਰੀਅਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਰੀਤਿ.

ਸਰੀਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰੀਣ.

ਸਰੀਫ. ਅ਼ شریف ਸ਼ਰੀਫ਼. ਵਿ—ਭਲਾ. ਨੇਕ। ੨ ਬਜ਼ੁਰਗ. ਸ਼ਰਫ਼ (ਬਜ਼ੁਰਗੀ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਮੱਕੇ ਦਾ ਹਾਕਿਮ. ਇਹ ਰੂਢੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੁਣ ਤਕ ਅਮੀਰ ਪਦਵੀ ਰਹੀ ਹੈ.

ਸ਼ਰੀਫ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਾਫਲ.

ਸਰੀਰ. ਸੰ. ਸ਼ਰੀਰ. ਵਿ—ਜੋ ਪਲ ਪਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰਿ—ਸ਼੄ (ਖੀਣ) ਹੋਵੇ.[1] "ਨਿਰਮਲ ਦੇਹ ਸਰੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ. ਜਿਸਮ. "ਸਰੀਰ ਸ੍ਵਸਥ ਖੀਣ ਸਮਏ ਸਿਮਰੰਤਿ ਨਾਨਕ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੩ ਫ਼ਾ شریر ਸ਼ਰੀਰ. ਵਿ—ਨੇਕ. ਭਲਾ। ੪ ਸੁੰਦਰ। ੫ ਅ਼. ਖੋਟਾ. ਪਾਮਰ। ੬ ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ.

ਸਰੀਰਕ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ਾਰੀਰਿਕ.

ਸਰੀਰ ਕਲ. ਸਰੀਰ (ਦੇਹ) ਦੀ ਕਲਾ. ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ. ਜਾਨ. "ਚਰਨ ਨ ਛਾਡਉ ਸਰੀਰ ਕਲ ਜਾਈ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ਭਾਵੇਂ ਜਾਨ ਚਲੀ ਜਾਵੇ. ਜੋ ਕਲ ਦਾ ਅਰਥ ਕਲ੍ਯ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ.

ਸਰੀਰਾ, ਸਰੀਰਿ, ਸਰੀਰੀ ਸੰ. ਸ਼ਰੀਰਿਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਜੀਵਾਤਮਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਣੀ. "ਦੇਹਿ ਬਿਮਲਮਤਿ ਸਦਾ ਸਰੀਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਉੱਤਮ ਮਤਿ ਦੇਹ। ੩ ਸ਼ਰੀਰਿ (ਆਤਮਾ) ਨੂੰ. "ਦੇਹ ਸਰੀਰਿ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਸਬਦਿ ਹਰਿ ਨਾਇ." (ਵਡ ਮ: ੩) ਦੇਹ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹਰਿਨਾਮ ਤੋਂ ਸੁਖ ਹੋਵੈ.

ਸਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਰ. ਸੁਰ. "ਸੁਰ ਸਰੁ ਸੋਸਿਲੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਪਿੰਗਲਾ ਨਾੜੀ ਦੀ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਰਤੂਬਤ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਕਰ ਲੈ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਰੁ. ਕ੍ਰੋਧ। ੪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੫ ਹਿੰਸਾ. ਹਤ੍ਯਾ। ੬ ਵਿ—ਹਿੰਸਕ। ੭ ਬਹੁਤ ਪਤਲਾ.

ਸਰੁਖਾ. ਵਿ—ਰੋਸ (ਕ੍ਰੋਧ) ਸਹਿਤ। ੨ ਰੁੱਖਾਪਨ ਸਹਿਤ. ਕੋਮਲਤਾ ਬਿਨਾ. "ਸੁਨਤ ਰਾਇ ਉਰ ਰਿਸ ਭਰ ਸਰੁਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰੁਜ. ਰੁਜ (ਰੋਗ) ਸਹਿਤ. ਰੋਗੀ. ਬੀਮਾਰ.

ਸਰੂ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ। ੨ ਫ਼ਾ سرو ਸਰਵ. ਸੰਗਯਾ—"ਸਰੂ ਏਕ ਸਾਰ ਖਰੇ ਹਰੇ ਹਰੇ ਪਾਤ ਜਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੰ. ਸ੍ਰੀ ਵ੍ਰਿਕ. I.. Cupressus Sempervirens.

ਸਰੂਚ. ਸੰ. सरुच—ਸਰੁਚ. ਵਿ—ਰੁਚਿ (ਸ਼ੋਭਾ) ਸਹਿਤ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ. "ਨਭ ਮਗ ਚਲੇ ਛਿਤਿ ਪਖ ਚਲੇ ਬਹੁ, ਚਲੇ ਅਧਰ[2] ਸਰੂਚ ਹੀ." (ਸਲੋਹ) ੩ ਸ—ਰੁਚਿ. ਇੱਛਾ ਸਹਿਤ.

ਸਰੂਪ. ਵਿ—ਸ (ਓਹੀ) ਰੂਪ. ਓਹੀ ਸ਼ਕਲ. ਸਮਾਨ ਰੂਪ। ੨ ਸੁਰੂਪ. ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ. "ਚਤੁਰ ਸਰੂਪ ਸਿਆਣਾ ਸੋਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਸ੍ਵਰੂਪ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਜਰੂਪ. ਆਪਣਾ ਆਪ.

ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ. ਜੀਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ. ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਬਜੀਦਪੁਰੀਏ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀਂਦਪਤਿ ਦੇ ਲਾਵਲਦ ਮਰਨ ਪੁਰ ਗੱਦੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ. ਇਹ ਫੱਗੁਣ ਬਦੀ ੨ ਸੰਮਤ ੧੮੯੩ (੧੮ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੩੭) ਨੂੰ ਜੀਂਦ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਇਹ ਵਡਾ ਦਾਨਾ, ਦੂਰੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਸੀ. ਲਹੌਰ ਰਾਜ ਨਾਲ ਸਨ ੧੮੪੫-੪੬ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ. ਸਨ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ. ਦਿੱਲੀ ਫਤੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਸਮੇਤ ਮੌਜੂਦ ਸੀ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਵਾਬ ਝੱਜਰ ਦੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਦਰੀ ਦਾ ਪਰਗਨਾ ਜੀਂਦ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਸੀਸਗੰਜ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀ ਮਸੀਤ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗੀ. ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੬੪ ਨੂੰ ਇਕਵੰਜਾ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬਜੀਦਪੁਰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਜੀਂਦ ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ.

ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ. ਇਹ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮਹਾਤਮਾ, ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੋ (ਰਾਜ ਨਾਭਾ) ਵਿੱਚ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੮੪੦ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਉੱਚ ਆਤਮਿਕ ਸਿਖ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ.

ਸੰਮਤ ੧੮੬੯ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਮਹੰਤ ਥਾਪੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹਿਆ. ਆਪ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕਿਆਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਗੁਰਮਤ ਵੱਲ ਲਾਇਆ.

ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹਾੜ ਵਦੀ ੭ ਸੰਮਤ ੧੯੧੮

[1] ਦੇਖੋ, ਐਤ੍ਰੇਯ ਆਰਣ੍ਯਕ, ਆਰਣ੍ਯਕ ੨. ਅ: ੧, ਖੰਡ ੪.

[2] ਅਧਰ੍-ਅਧ: ਪਾਤਾਲ.

ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਹੋਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ.

ਸਰੂਪਚੰਦ. ਦੇਖੋ, ਮਹਿਮਾਪ੍ਰਕਾਸ਼.

ਸਰੂਪਦੇਵੀ. ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਸ ਊਨੇ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ੪.

ਸਰੂਪਿ / **ਸਰੂਪੀ** ਸੰ. सुरूपिन्. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲਾ. ਖੂਬਸੂਰਤ। ੨ ਸੁਰੂਪਾ. ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੀ. "ਅਬ ਕੀ ਸਰੂਪਿ ਸੁਜਾਨਿ ਸੁਲਖਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸਰੂਰ. ਅ਼ سرور ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ. ਖੁਸ਼ੀ। ੨ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲਹਰ (ਖੁਮਾਰੀ)

ਸਰੇ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ. "ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੨ ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੁੱਲ. ਸਰੀਖਾ. "ਅਵਰ ਨ ਦੂਜਾ ਤੁਝੈ ਸਰੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਸਰੇਉ. ਦੇਖੋ, ਸਰੇਵਣ। ੨ ਸਰੇਵਨ ਕਰਾਂ. ਸਰੇਵਾਂ. "ਕਵਨ ਸੇਵਾ ਸਰੇਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੇਯ.

ਸਰੇਉਣਾ / **ਸਰੇਉਨ** ਦੇਖੋ, ਸਰੇਵਣ.

ਸਰੇਉੜਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰੇਵੜਾ.

ਸਰੇਸ. ਫ਼ਾ سریش ਸਰੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਡਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਅਤੇ ਚੰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਸਦਾਰ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਲੱਕੜ ਆਦਿ ਦੇ ਜੋੜ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ Glue । ੨ ਗੋਂਦ ਆਦਿ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਚੀਜਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਲੇਸ.

ਸਰੇਸਟ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਯੋਗ. "ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਕਥਾ ਸਰੇਸਟ ਊਤਮ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) "ਭਗਤਿ ਸਰੇਸਟ ਪੂਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੇਸਟ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਰੇਸ਼੍ਟ. ਅੰਬ. ਰਸਾਲ. ਆਮ.

ਸਰੇਸਿਆ. ਵਿ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਾਲਾ. ਤੁੱਲਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਰੇਖਣ. ਸ੍ਵਰ ਉੱਚਾਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉੱਚੇ ਸ੍ਵਰ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ. "ਗੁੰਗ ਨਾ ਸਰੇਖਈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਵਿ—ਸ-ਹ੍ਰੇਸ਼ਾ (ਹਿਣਕਾਰ ਸਹਿਤ).

ਸਰੇਖਾ / **ਸਰੇਖੀ** ਵਿ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ। ੨ ਨਿਰੋਲ. ਖਾਲਿਸ। ੩ ਉੱਤਮ. "ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਰਹਿਰਾਸ ਸਰੇਖੀ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਕਥਨ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰੇਖਣ.

ਸਰੇਵਣ. ਸੰ. ਸੰ ਸੇਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਪਾਸਨਾ. ਸੇਵਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Service. "ਨਾਨਕ ਬਿਨਵੈ, ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) "ਸਚੇ ਚਰਣ ਸਰੇਵੀਅਹਿ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) "ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਣ ਸਰੇਵਣੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਸਦਾ ਸਰੇਵੀ ਇਕਮਨਿ ਧਿਆਈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਸਰੇਵਤ. ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਰੇਵਦਿਆਂ. "ਗੁਰਚਰਣ ਸਰੇਵਤ ਦੁਖ ਗਇਆ." (ਬੰਸ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸਰੇਵਣ.

ਸਰੇਵਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰੇਵਣ.

ਸਰੇਵਰਾ / **ਸਰੇਵੜਾ** ਸੰ. ਸ਼੍ਰਾਵਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦੇਸ਼ਕ, ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਵੇ। ੨ ਜੈਨੀ। ੩ ਬੌਧ. ਬੋਧੀ. "ਸਬ ਸਰੇਵਰੇ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਰੈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣਾ. "ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ." (ਮਾਰੂ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਰਾ। ੩ ਵਿ—ਸ਼ਰਈ. "ਸਰੈ ਸਰੀਅਤਿ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਸ਼ਰੈਯਾ. ਸ਼ਰਈ. ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਪਾਬੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਰਯੀ.

ਸਰੋਅ / **ਸਰੋਆ** ਸੰ. ਸ੍ਰੁਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਵਨ ਸਮੇਂ ਘੀ ਚੋਣ ਦਾ ਚਮਚਾ, ਜੋ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਬ੍ਰਹ੍ਮਹਸ੍ਤ" ਭੀ ਹੈ. "ਕਰਵਾਰਨ ਕੇ ਕੀਨ ਸਰੋਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰੋਏ ਬਣਾ ਲਏ.

ਸਰੋਸ. ਦੇਖੋ, ਸਰੋਖ.

ਸਰੋਸਰੀ. ਪ੍ਰਤਿਸਿਰ. ਹਰੇਕ ਸਿਰ. "ਨੱਚੀ ਕਲ ਸਰੋਸਰੀ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਭਾਵ—ਹਰੇਕ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀ ਨੱਚ ਉੱਠੀ. ਅਰਥਾਤ ਲੜਨ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਫ਼ਾ سراسر ਸਰਾਸਰ. ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੀਕ। ੪ ਬਿਲਕੁਲ. ਮੂਲੋਂ ਮੁੱਢੋਂ.

ਸਰੋਹ. ਵਿ—ਰੋਸ (ਕ੍ਰੋਧ) ਸਾਥ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਰੋਰੁਹ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਕੇਸ਼. "ਕਹੂੰ ਸਰੋਹ ਪੱਟੀਅੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਰੋਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰੋਹੀ.

ਸਰੋਕਾਰ. ਫ਼ਾ سروکار ਤਅ਼ੱਲੁਕ. ਸੰਬੰਧ. ਪ੍ਰਯੋਜਨ.

ਸਰੋਖ. ਵਿ—ਰੋਸ (ਕ੍ਰੋਧ) ਸਾਥ. ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ.

ਸਰੋਘ. ਸੰ. ਸ਼ਰੌਘ. ਸ਼ਰ-ਓਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. "ਸਰੋਘ ਪ੍ਰਹਾਰ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ.

ਸਰੋਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰ (ਤਾਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਮਲ। ੨ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰੋਂਜ ਨੂੰ ਸਰੋਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸਿਰੋਂਜ ਮੱਧ ਭਾਰਤ (C.P.) ਅੰਦਰ ਰਿਆਸਤ ਟਾਂਕ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ ਹੈ, ਜੋ ਟਾਂਕ ਤੋਂ ਦੋ ਸੌ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੰਦੇੜ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇਸ ਥਾਂ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. "ਸਹਰ ਸਰੋਜ ਉਜੈਨ ਕੋ ਕਰ ਸੰਗਤ ਮੇਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰੋਜਸੁਤ / **ਸਰੋਜਭਵ** ਕਮਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ. ਕਮਲਾਸਨ.

ਸਰੋਜਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਤਲਾਈ। ੨ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਵਾੜੀ। ੩ ਨੀਲੋਫ਼ਰ. ਭਮੂਲ.

ਸਰੋਤ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਓਇ ਬੇਧਿਓ ਸਹਜ ਸਰੋਤ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਮ੍ਰਿਗ ਕਰਣਇੰਦ੍ਰਿਯ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਵੇਧਨ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰੋਦ। ੩ ਅਫਵਾਹ. ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਬਾਤ. ਸ਼੍ਰੁਤਿ.

ਸਰੋਤਮ. ਵਿ—ਸ਼ਰ-ਉੱਤਮ. ਉੱਤਮ ਤੀਰ। ੨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਰੋਵਰ।

੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਨਸਰ। ੪ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ.

ਸਰੋਤਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ—ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ. "ਅਨਿਕ ਸਰੋਤੇ ਸੁਨਹਿ ਨਿਧਾਨ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸੁਪਾਰੀ (ਪੁੰਗੀਫਲ) ਦੇ ਕੁਤਰਨ ਦੇ ਸੰਦ ਨੂੰ ਭੀ ਸਰੋਤਾ ਅਤੇ ਸਰੌਤਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਚੌੜੀ ਕੈਂਚੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸਰੋਤਿ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਤਵ੍ਯ. ਵਿ—ਸੁਣਨ ਯੋਗ੍ਯ "ਇਕੋ ਸੁਨਿਆ ਸ੍ਰਵਣ ਸਰੋਤਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੋਤ. ਪ੍ਰਵਾਹ. "ਜਨਮ ਮੂਏ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਸਰੋਤਿ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ.

ਸਰੋਦ. ਫ਼ਾ سرود ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਗ. ਗੀਤ. "ਕਰਨ ਸਰੋਦ ਦੀਨ ਹਟਕਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਰਬਾਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਬੁਲੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਸਰੋਰੁਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰ (ਤਾਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਕਮਲ. "ਲਖ ਸੂਰ ਸਰੋਰੁਹ ਸੋ ਦਮਕ੍ਯੋ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ)

ਸਰੋਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਤਾਲ. "ਸਰੀਰ ਸਰੋਵਰ ਭੀਤਰੇ ਆਛੈ ਕਮਲ ਅਨੂਪ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਮੁੰਦਰ.

ਸਰੋਵਰਿ. ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ. "ਸਰੀਰਿ ਸਰੋਵਰਿ ਗੁਣ ਪਰਗਟਿ ਕੀਏ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੨ ਸਰੋਵਰ (ਤਾਲ) ਵਿੱਚ. "ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰਿ ਨ੍ਹਾਤੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਰੌਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰੋਤਾ ੨.

ਸਰੰਜਾਮ } ਫ਼ਾ سرانجام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਮਾਨ।
ਸਰੰਜਾਮਿ } ੨ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ. "ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ." (ਸੋਪੁਰਖੁ)

ਸਰੰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਨ੍ਯ. "ਸਰੰਣੀ ਉਧਾਰੇ." (ਕਲਕੀ)

ਸਰੰਦ. ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਸਰਹਿੰਦ. "ਮਾਈਆ ਲੰਬ ਸਰੰਦ ਰਹਿ." (ਭਾਗੁ) ਲੰਬ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਮਾਈਆ ਸਿੱਖ ਸਰਹਿੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ.

ਸਰੰਦਾ. ਉੱਤਮ ਸ੍ਵਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤਾਰਦਾਰ ਸਾਜ, ਜੋ ਗਜ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਜਵੀਜ ਨਾਲ ਬਣਵਾਕੇ ਸਿੱਖ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਅਤੇ ਵਜਾਉਣਾ ਸਿਖਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਾਜ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਰੰਦਾ.

ਸਰੰਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸਰਨ੍ਯ.

ਸਰ੍ਹੀਆ. ਪ੍ਰਾ. ਸਾੜ੍ਹੀ. ਓਢਨੀ. ਸ਼ਾਟਿਕਾ. "ਦੇਹੁ ਕਹ੍ਯੋ ਹਮਰੀ ਸਰ੍ਹੀਆ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਰ੍ਹੀਣਾ. ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਡਗਰੂ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਦੋ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ੧ ਫਰਲਾਂਗ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਹੈ.

ਸਲ. ਸੰ. ਸ਼ਲ੍. ਧਾ—ਗਤਿ. ਜਾਣਾ. ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ. ਚੁਭਣਾ। ੨ ਸੰ. ਸਲ੍. ਧਾ—ਸਰਕਣਾ. ਥਰਥਰਾਉਣਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ। ੪ ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼। ੫ ਊਂਟ. ਸ਼ੁਤਰ। ੬ ਪ੍ਰਾ. ਚਿਤਾ. ਚਿਖਾ. "ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੇ ਤਹਿ ਸਲ ਕੋ ਬਨਾਇ." (ਰਾਮਾਵ) "ਗੰਧਿ ਮੇਲੀ ਸਲ ਮੱਧੰ." (ਸਲੋਹ) ੭ ਦੇਖੋ, ਸਲ੍ਯ ਅਤੇ ਸੱਲ। ੮ ਅ਼. شل ਸ਼ੱਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੁੰਜਾ. ਲੰਗੜਾ। ੯ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੇ. ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ.

ਸਲਕ. ਦੇਖੋ, ਸਲਖ.

ਸਲਕੋਟ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਲਕੋਟ. "ਪੁਨ ਸਲਕੋਟ ਬਿਖੈ ਚਲ ਆਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਲਖ. ਤੁ شلک ਸ਼ਲਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬਾੜ ਭਾੜਨੀ. ਅੰ. Volley. "ਕਰ ਸਲਖ ਦੇਵਨ ਪ੍ਰਿਥਮ ਯਾਤ੍ਰਾ." (ਸਲੋਹ) "ਛੁਟੀ ਤੁਫੰਗਹਿ ਸਲਖ ਬਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਲ੍ਕ. ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ। ੩ ਪਿੱਠ. ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਠ. ਪੀਠ.

ਸਲਗਮ. ਫ਼ਾ شلغم ਸ਼ਲਗਮ. ਸ਼ਲਜਮ. ਗੋਂਗਲੂ. ਅੰ. Turnip. ਧੰਨੀ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿੱਚ ਠਿੱਪਰ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਸਲਘ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਘਾ ਅਤੇ ਸਲੰਘ.

ਸਲੱਜ. ਵਿ—ਲੱਜਾ ਸਹਿਤ. ਸ਼ਰਮ ਵਾਲਾ.

ਸਲਤਨ } ਅ਼ سلطنت ਸਲਤ਼ਨਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੁਕੂਮਤ।
ਸਲਤਨਤ } ੨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ. "ਸਲਤਨ ਹਿਤ ਬਹੁ ਕਰੇ ਉਪਾਯ."
ਸਲਤੰਤ } (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਲਬ. ਅ਼ سلب ਖੋਹਣਾ. ਛੀਨਨਾ। ੨ ਨਿਕਾਲ (ਕੱਢ) ਦੇਣਾ। ੩ ਵਿ—ਨਾਸ਼। ੪ صلب ਸਲਬ. ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ.

ਸਲਭ. ਸੰ. ਸ਼ਲਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤੰਗ. ਭਮੱਕੜ. "ਸਨਮੁਖ ਦੇਵੀ ਕੇ ਭਯੋ ਸਲਭ ਦੀਪ ਅਨੁਹਾਰ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਟਿੱਡ. ਆਹਣ. "ਗਮਨੇ ਦਲ ਸਮ ਸਲਭ ਕੇ ਕਰ ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਟਿੱਡੀਦਲ ਵਾਂਙ ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹੀਆਂ.

ਸਲਮਾ. ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਤਾਰ, ਜੋ ਲਪੇਟ ਕੇ ਗੋਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਵੇ. ਇਸ ਨਾਲ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗੋਲ ਟੁਕੜੇ (ਸਿਤਾਰੇ) ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਜੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ "ਸਲਮੇ ਸਤਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ" ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਤਾਰਾ ੩.

ਸਲਲ. ਸੰ. ਸਲਿਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਵਾਹ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਉ। ੨ ਜਲ. "ਮਿਲਿ ਸਲਲ ਸਲਲੇ." (ਨਟ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਲਲ. ਸੇਹ ਦਾ ਤੱਕੁਲਾ। ੪ ਸੂਰ ਦਾ ਵਾਲ.

ਸਲਲਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਲਿਲ (ਜਲ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਬੱਦਲ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ। ੩ ਗੰਗਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ (ਸਨਾਮਾ)

ਸਲਲਧਰ ਅਰਿ ਕੇਤੁ ਚੱਢੁ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਗੰਗਾਧਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਧੁਜਾ ਮੱਛੀ, ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਅਰਜੁਨ. ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਵਰਣ ਸਮੇਂ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਮੱਛਯੰਤ੍ਰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ.

ਸਲਵਾਤ. ਅ਼ صلوات ਸਲਵਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ "ਸਲਾਤ" ਦਾ. ਨਮਾਜ਼ਾਂ. "ਮਿਟੇ ਬਾਂਗ ਸਲਵਾਤ ਸੁੰਨਤ ਕੁਰਾਨਾ." (ਫੁੱਕੇ) ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵ੍ਯੰਗ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਕਰਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਲ ਆਦਿਕ ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ— ਉਸ ਨੇ ਖੂਬ ਸਲਵਾਤਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ. (ਲੋਕੋ)

ਸਲਵਾਰ. ਫ਼ਾ شلوار ਸਲਵਾਰ. ਅ਼. ਸ਼ਰਵਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਜਾਮਾ. ਘਟੁੰਨਾ.

ਸਲਵੇ. ਸਿੰਧੀ. ਗਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਆਘੂ ਆਘੇ ਸਲਵੇ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਤੂੰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਫੜਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸਲਾਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਖ. ਸਰੀ. ਲੋਹੇ ਦੀ ਛਟੀ. "ਭਠੀ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਆ ਮਿਲੀ ਅਗਨਿ ਸਲਾਇ." (ਸ: ਮ: ੧ ਬੰਨੋ) ਦੇਖੋ, ਸਲਾਕਾ.

ਸਲਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾਈ। ੨ ਸ਼ਲਾਕਾ. ਸੁਰਮਚੂ. "ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੩ ਲੰਮੀ ਜੇਹੀ ਲੋਹੇ ਆਦਿ ਦੀ ਤੀਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁਰਾਬਾਂ ਆਦਿ ਚੀਜਾਂ ਉਣਦੇ ਹਨ। ੪ ਸੀਖ. ਜਿਵੇਂ— ਦੀਵਾ ਸਲਾਈ.

ਸਲਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਲਾਘਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ। ੨ ਅ਼ صلاح ਸਲਾਹ਼. ਬਿਹਤਰੀ। ੩ ਭਾਵ—ਮੰਤ੍ਰ. ਮਸ਼ਵਰਾ.

ਸਲਾਹਣਾ, ਸਲਾਹਨ ਸੰ. श्लाघन—ਸ਼ਲਾਘਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੀ. ਤਅ਼ਰੀਫ ਕਰਨੀ. ਵਡਿਆਉਣਾ.

ਸਲਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਹ। ੨ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਕੇ. ਵਡਿਆਕੇ.

ਸਲਾਹੀ. ਵਿ—ਸ਼ਲਾਘਨੀਯ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਦੇ ਲਾਇਕ। ੨ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਮੰਤ੍ਰੀ. "ਅਪਨ ਸਲਾਹੀ ਸਕਲ ਹਕਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਲਾਹੀਐ. ਸਲਾਘਾ ਕਰੀਐ. ਵਡਿਆਈਏ.

ਸਲਾਹੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਹਨ.

ਸਲਾਕ, ਸਲਾਕਾ, ਸਲਾਖ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਲਾਕਾ. ਸੁਰਮਚੂ। ੨ ਸਰੀ. ਧਾਤੁ ਦੀ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਪਤਲੀ ਸੀਖ. "ਤਪਤ ਸਲਾਕ ਡਾਰ ਛਿਤਿ ਦਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੭੦) ੩ ਤੀਰ। ੪ ਹੱਡੀ.

ਸਲਾਘਨ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਹਨ.

ਸਲਾਘਨੀਯ. ਸੰ. श्लाघनीय. ਵਿ—ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਯੋਗ੍ਯ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਲਾਇਕ.

ਸਲਾਘਾ. ਸੰ. श्लाघ्. ਧਾ—ਵਡਿਆਉਣਾ. ਸ਼ੇਖੀ ਮਾਰਨਾ. ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ. ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰ. श्लाघा—ਸ਼੍ਲਾਘਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ— ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ। ੩ ਚਾਹ. ਇੱਛਾ.

ਸਲਾਤ. ਅ਼ صلات ਸਲਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਮਾਜ਼. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਬੇਨਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਤ ੨ ਅਤੇ ਪੁਰਸਲਾਤ.

ਸਲਾਬ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾਬ.

ਸਲਾਬਤ. ਅ਼ صلابت ਸਲਾਬਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖ਼ਤੀ. ਕਠੋਰਤਾ। ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਮਜਬੂਤੀ. ਪਕਿਆਈ.

ਸਲਾਬਤਖਾਨ. ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਦਾ ਮੀਰਬਖ਼ਸ਼ੀ, ਜੋ ਅਰਜ਼ਬੇਗੀਆਂ ਦਾ ਭੀ ਆਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ. ਇਸੇ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਰਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਪਹੁੱਚਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ. ਗਜ ਸਿੰਹ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਮਰ ਸਿੰਹ ਰਾਠੌਰ ਨੇ ਆਗਰੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਤਰਕ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਸਲਾਬਤ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਟਾਰੀ ਮਾਰਕੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਅਮਰ ਸਿੰਹ ਨੂੰ ਭੀ ਜੀਊਂਦਾ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਵਾਰਦਾਤ ਜਿਸ ਦਰਵਾਜੇ ਹੋਈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੁਣ ਅਮਰ ਸਿੰਹ ਵਾਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ. ਇਹ ਘਟਨਾ ੨੫ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੬੪੪ ਦੀ ਹੈ.

ਸਲਾਮ. ਅ਼ سلام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ. ਕੁਸ਼ਲ। ੨ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. ਦੁਆ਼। ੩ ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੁਸ਼ਲਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ "ਸਲਾਮ" ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ। ੪ ਅੱਸਲਾਮੁੱਅ਼ਲੈਕੁਮ سلام علیکم ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੀਤਿ ਹੈ ਕਿ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾ ਆਖਦਾ ਹੈ—ਅੱਸਲਾਮੁੱਅ਼ਲੈਕੁਮ, ਅਰਥਾਤ ਆਪ ਪੁਰ ਕੁਸ਼ਲ ਹੋਵੇ. ਦੂਜਾ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਆਖਦਾ ਹੈ— ਵ ਅ਼ਲੈਕੁਮੱਸਲਾਮ علیکم السلام, ਅਰਥਾਤ ਆਪ ਪੁਰ ਭੀ ਕੁਸ਼ਲ ਹੋਵੇ। ੫ ਪ੍ਰਣਾਮ. ਤਾਜੀਮ. "ਸਲਾਮ ਜਵਾਬ ਦੋਵੈ ਕਰੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੬ ਭਾਵ—ਅਦਬ. ਰੋਬਦਾਬ. "ਕਿਆ ਸੁਲਤਾਨ ਸਲਾਮ ਵਿਹੂਣਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਸਲਾਮਤ, ਸਲਾਮਤਿ ਅ਼ سلامت ਵਿ—ਕ਼ਾਇਮ. ਇਸਥਿਤ. "ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ." (ਜਪੁ) ੨ ਦੁੱਖ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਕਲੇਸ਼.

ਸਲਾਮਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਸ਼ਲ. ਆਨੰਦ। ੨ ਕਾਇਮੀ. ਇਸਥਿਤੀ.

ਸਲਾਮਾਲੇਕ, ਸਲਾਮਾਲੇਕਮ, ਸਲਾਮਾਲੇਕੀ, ਸਲਾਮਾਲੇਖੁ ਦੇਖੋ, ਸਲਾਮ. "ਸਲਾਮਾਲੇਕਮ ਮੁਖੋਂ ਅਲਾਵੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਮਿਲਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਇ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕਰਨ ਸਲਾਮਾਲੇਕੀ." (ਭਾਗੁ) "ਵੀਰ, ਸਲਾਮਾਲੇਖੁ ਬਰਾ ਖੁਦਾਈ ਸਚ ਚਉ." (ਸ: ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਸਲਾਮੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਮ। ੨ ਲਾੜੇ ਲਾੜੀ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਲਈ ਸਰਕੁਰਬਾਨੀ (ਸਿਰ ਵਾਰਨੇ) ਦੀ ਰਸਮ। ੩ ਵਿ—ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ. "ਅਪਰ ਗਿਰੇਸੁਰ ਬਨੈ ਸਲਾਮੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਲਾਮੁ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਮ. "ਸਹੰਸ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ ਕਰਉ ਸਲਾਮੁ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸਲਾਰ. ਫ਼ਾ سالار ਸਾਲਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਸਰਦਾਰ. ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਸੇਖ ਪੀਰ ਸਲਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਸਤਰਿ ਸੈਇ ਸਲਾਰ ਹੈ ਜਾਕੇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਲਾਰ. ਨੌਂਹ. ਨਖ। ੩ ਪੌੜੀ. ਸੀਢੀ। ੪ ਪਿੰਜਰਾ.

ਸਲਾਰੱਦੀਨ. ਇੱਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕਾਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਅਪਾਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ.

ਸਲਿ. ਸੰ. ਸ਼ਲ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਾਉ. ਜ਼ਖ਼ਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਲ੍ਯ.

ਸਲਿਸ. ਸੰ. ਸ਼ਿਲਿਸ਼੍—ਸ਼੍ਲਿਸ਼੍. ਧਾ-ਗਲੇ ਲਾਉਣਾ. ਚਿਪਕਣਾ. ਮਿਲਾਪ ਕਰਨਾ.

ਸਲਿਤਾ. ਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਿਤਾ. "ਗੰਗਾ ਕੇ ਸੰਗਿ ਸਲਿਤਾ ਬਿਗਰੀ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਬਿਗਰਨਾ.

ਸਲਿਤਾਨਾਥ, ਸਲਿਤਾਪਤਿ ਸੰ. सरित्पति—ਸਰਿਤਪਤਿ. ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਸੁਾਮੀ, ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ.

ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਲ੍ਯ (ਘਾਉ) ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਲ੍ਯ (ਰਾਜੀ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਬੂਟੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬੌਖਧਿ ਪਰਬਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲ੍ਯਕਰਣੀ. "ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ ਤੋਖੀਲੇ ਹਰੀ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ੨ ਸ਼ਲ੍ਯੋ ਵਿਸ਼ਲ੍ਯਾ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਰੇਵਾ ਖੰਡ ਦੇ ੪੫ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਸਲਿਲ. ਜਲ. ਪਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਲਲ.

ਸਲਿਲਪਤਿ, ਸਲਿਲੇਸ਼ ਜਲਪਤਿ. ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਵਰੁਣ.

ਸਲੀਸ. ਅ਼ سلیس ਵਿ—ਆਸਾਨ. ਸੁਖਾਲਾ। ੨ ਨਰਮ. ਕੋਮਲ.

ਸਲੀਕਾ. ਅ਼ سلیقہ ਸਲੀਕ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਬੀਯਤ। ੨ ਤਮੀਜ਼. ਸ਼ਊਰ। ੩ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ. ਵੱਲ.

ਸਲੀਖ. ਅ਼ شلیخ ਸ਼ਲੀਖ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁਸੱਲਾ. ਜਾਯਨਮਾਜ਼। ੨ ਧੁਨੀ. ਸ਼ਬਦ.

ਸਲੀਖਤ. ਸੰ. سلیخت ਸਲੀਖਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਤਾਨ. ਸੰਤਤਿ. ਔਲਾਦ. "ਸਲੀਖਤ ਮੁਦਾਮੇ." (ਜਾਪੁ) ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨਿੱਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ.

ਸਲੀਤਾ. ਫ਼ਾ شلیتہ ਸ਼ਲੀਤਹ. ਸੰਗਯਾ—ਊਠ ਦੀ ਖੁਰਜੀ। ੨ ਤੰਬੂ ਕਨਾਤ ਆਦਿ ਲਪੇਟਣ ਦਾ ਟਾਟ.

ਸਲੀਬ. ਅ਼ صلیب ਸਲੀਬ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਲੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਇਹ † ਹੈ।[1] ੨ ਸਲੀਬ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਗਲ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਹਜਰਤ ਈਸਾ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ.

ਸਲੀਮ. ਅ਼ سلیم ਵਿ—ਸਲਾਮਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਜਮੇਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਚਿਸ਼ਤੀ ਫਕੀਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਦੁਆ ਨਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਹਾਂਗੀਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਸੇ ਲਈ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਸਲੀਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ.

ਸਲੀਮਸਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ.

ਸਲੁਸ. ਦੇਖੋ, ਸਲਿਸ ਅਤੇ ਸਲੇਸ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਏਕਤਾ. ਮਿਲਾਪ.

ਸਲੁੰਚਨ, ਸਲੁੰਢ੍ਵ ਵਿ—ਲੁੰਚਨ ਸਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਲੁੰਚਨ. "ਜਮਿ ਪਕਰੇ ਕਾਲਿ ਸਲੁੰਢ੍ਵ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜਮ ਨੇ ਪਕੜੇ ਅਰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚੇ.

[1] ਇਸ ਉੱਪਰ ਮੁਜਰਮ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਰ, ਬਾਹਾਂ, ਛਾਤੀ, ਲੱਤਾਂ, ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਖਾਂ ਠੋਕੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੂਲੀ ਨੇਜੇ ਅਤੇ ਬਰਛੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੁਜਰਮ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਕੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਸ਼ੂਲਾ" ਹੈ.

ਸਲੂੰਨੋ. ਦੇਖੋ, ਸਤੂੰਨੋ.

ਸਲੂਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲੂਕ.

ਸਲੂਣਾ. ਵਿ—ਸਲਵਣ. ਲੂਣ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਨਮਕੀਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਮਕੀਨ ਪਦਾਰਥ ਦਾਲ ਤਰਕਾਰੀ ਆਦਿ.

ਸਲੂਰੀ. ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤਸੀਲ ਊਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ੨੨ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਨਦੌਣ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪਹਾੜੀ ਉੱਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ੨੫ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ.

ਸਲੇਸ. ਸੰ. श्लेष—ਸ਼੍ਲੇਸ. (ਸੰ. ਸ਼੍ਲਿਸ਼੍. ਧਾ—ਮਿਲਾਉਣਾ. ਜੋੜਨਾ. ਗਲੇ ਲਾਉਣਾ) ਸੰਗਯਾ—ਮਿਲਾਪ. ਮੇਲ। ੨ ਇੱਕ ਅਲੰਕਾਰ. ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ, ਇਹ "ਸਲੇਸ" ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮੋਹਨ, ਤੇਰੇ ਊਚੇ ਮੰਦਿਰ ਮਹਲ ਅਪਾਰਾ.
(ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੋਹਨ ਪਦ ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਆਧਿ ਬਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਰਸ ਕਬਹੁ ਨ ਤੂਟੈ ਤਾਪ,
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਧਨੀ ਨਹਿ ਬੂਝੈ ਪਰਤਾਪ.
(ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਬੂਝੈ ਦਾ ਅਰਥ ਬੁਝਣਾ ਅਰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ. ਪਰਤਾਪ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤੇ ਸੰਤਾਪ (ਪਰਿਤਾਪ) ਹੈ.

ਗੁਰਦਰਸਨ ਉਧਰੈ ਸੰਸਾਰਾ. (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੁਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ.

ਬਾਬੀਹਾ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ, ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੇਹੁ ਜੀਅਦਾਨ.
(ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਇਸ ਥਾਂ ਜੀਅਦਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਣਦਾਨ ਅਤੇ ਜਲਦਾਨ ਹੈ.

ਸਲੇਸਿਆ. ਸਲੇਸ ਸਹਿਤ. ਸ਼੍ਲਿਸ਼੍ਟ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਿਲਾਇਆ. ਸੰਯੋਗ ਕੀਤਾ। ੩ ਸ਼੍ਲੇਸ ਅਰਥ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਲੇਸ ੨.

ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਅਥਵਾ ਸਲੀਮਸ਼ਾਹ. ਇਹ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਬੇਟਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਜਲਾਲ ਖ਼ਾਂ ਸੀ. ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਇਸਲਾਮਸ਼ਾਹ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਗੜਕੇ ਸਲੀਮਸ਼ਾਹ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਸਨ ੧੫੪੫ ਤੋਂ ੧੫੫੩ ਤੀਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੁੱਲਕੇ ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਭਾਈ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਅਰ ਹੁਮਾਯੂੰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਣੀ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਯਥਾ:—

ਦ੍ਵੈ ਭ੍ਰਾਤਾ ਪਠਾਨ ਵਡ ਸੂਰੇ,
ਬਡ ਉਮਰਾਵ ਸੁ ਕੀਨ ਹਦੂਰੇ.
ਬਿਗਰ ਪਰੇ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਸੰਗ,
ਗਰਬ ਠਾਨ ਚਾਹਤ ਭੇ ਜੰਗ.
ਏਕ ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਤਿਸ ਨਾਮ,
ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਦੂਸਰ ਬਲ ਧਾਮ.
ਆਕੀ ਦੁਰਗ ਪ੍ਰਾਗ ਕਰ ਲੀਨਾ,
ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਜੁੱਧ ਕਾ ਕੀਨਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰਾਸਿ ੧ ਅ: ੧੦)

੨ ਜੋਧਰਾਜ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ.

ਸਲੋਸਣਾ, ਸਲੋਸਨ ਕ੍ਰਿ—ਸ਼੍ਲੇਸ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਲੇਸ. ਪਲੋਸਣਾ. "ਚਰਨੋਦਕ ਲੈ ਨੈਨ ਸਲੋਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਅੰ. Solution। ੨ ਸਲਿਲ ਉਸਣ (ਗਰਮ ਪਾਣੀ) ਨਾਲ ਟਕੋਰ ਕਰਨੀ.

ਸਲੋਕ. ਸ—ਲੋਕ. ਉਹੀ ਲੋਕ. ਵਹੀ ਦੇਸ਼। ੨ ਸੰ. ਸਾਲੋਕ੍ਯ. ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕਿ ਉਪਾਸ੍ਯ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹਿਣਾ। ੩ ਸੰ. ਸ਼੍ਲੋਕ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ. ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼। ੪ ਯਸ਼ ਦਾ ਗੀਤ। ੫ ਛੰਦ. ਪਦ ਕਾਵ੍ਯ. ਪਦ੍ਯ. "ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਸਾਧ ਕੇ ਬਚਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ "ਸਲੋਕ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਅਨੰਤ ਛੰਦ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ "ਗੁਰੁਛੰਦ ਦਿਵਾਕਰ" ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ। ੬ ਦੇਖੋ, ਅਨੁਸ੍ਟੁਭ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸੱਲੋਕ.

ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ ਅਤੇ ਗਾਥਾ ੫.

ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ. ਉਹ ਸਲੋਕ, ਜੋ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵਾਧੂ ਰਹਿ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੫੨ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ, ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਨਵੀਂ ਬੀੜ ਰਚਣ ਸਮੇਂ ਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮੱਧ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਲੋਕ ਲਿਖਵਾਏ.

ਸਲੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਲੂਣਾ ਅਤੇ ਸਲੋਨਾ.

ਸਲੋਤਰ. ਸੰ. ਤੋਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਡੰਡਾ. ਸੋਟਾ। ੨ ਅੰਕੁਸ਼. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੁਦ੍ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਤਾੜਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਹੋਤ੍ਰ.

ਸਲੋਤਰੀ, ਸਲੋਤ੍ਰੀ ਵਿ—ਸੋਟਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੰਡਧਾਰੀ। ੨ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ। ੩ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਹੋਤ੍ਰੀ. "ਗਨ ਸਲੋਤਰੀ ਤੁਰਤ ਹਕਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਲੋਨੜਾ, ਸਲੋਨੜੀ, ਸਲੋਨਾ, ਸਲੋਨੀ ਵਿ—ਸ—ਲਾਵਣ੍ਯ. ਨਮਕੀਨੀ (ਲੂਣੇ) ਸਵਾਦ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). ੨ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਹਿਤ. "ਨੈਨ ਸਲੋਨੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੁਲੋਚਨਾ. ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ. "ਜਾਗੁ ਸਲੋਨੜੀਏ! ਬੋਲੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਮ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸਲੋਨੋ. ਦੇਖੋ, ਸਲੋਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਡੂੰਨੋ.

ਸਲੌਦੀ. ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਦਸ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸ਼ਾਹੀ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇੱਥੇ ਕਈ ਇੱਕ ਧਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਆਲੀ ਸਿੰਘ.

ਸਲੰਘ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੱਲਕੀ ਅੰਗ. ਸ਼ੱਲਕੀ (ਸੇਹ) ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬਣਾਉ. ਜਿਮੀਦਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਦ, ਜੋ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ਕੰਡੇਦਾਰ ਛਾਪੇ ਚੁੱਕਣ ਅਤੇ ਗਾਹੀ ਹੋਈ ਪੈਲੀ ਨੂੰ ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਕਰਨ ਤਥਾ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ.

ਸਲ੍ਰਾਬ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾਬ.

ਸਲ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰੁਯਸ਼ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਭੱਟ. "ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਚ ਸਲ੍ਯ ਭਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਲ੍ਯ. ਘਾਉ. ਜ਼ਖਮ। ੩ ਨੇਜਾ. ਭਾਲਾ। ੪ ਤੀਰ। ੫ ਪਾਪ। ੬ ਕੌੜਾ ਬੋਲ। ੭ ਬਿਲ ਦਾ ਬਿਰਛ। ੮ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਪਾਂਡੂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਮਾਦ੍ਰੀ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਹ ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਦੇ ਸ੍ਵਯੰਬਰ ਵਿੱਚ ਭੀਮਸੇਨ ਤੋਂ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਖਾਕੇ ਆਪਣੇ ਭਾਣਜਿਆਂ (ਪਾਂਡਵਾਂ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲਿਆ ਅਰ ਕਰਣ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ ਬਣਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘੋੜੇ ਹੱਕਣ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਜਾਣਦਾ ਸੀ. ਜੰਗ ਦੇ ੧੮ਵੇਂ ਦਿਨ ਇਹ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਰਵ ਹੈ. "ਭਏ ਸੈਨਪਾਲੰ ਬਲੀ ਸੂਲਿ ਸਲ੍ਯੰ." (ਜਨਮੇਜਯ)

ਸਲ੍ਯ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜੱਰਾਹੀ. Surgery.

ਸਲ੍ਯ ਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਹਵਾ. ਪਵਨ (ਸਨਾਮਾ) ਹਵਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਸ਼ਲ੍ਯ (ਜ਼ਖਮ) ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਲਹੂ. ਖ਼ੂਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਲ੍ਯਰਿਪੁ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ ਸ਼ਲ੍ਯ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ. ਦੇਖੋ, ਸਲ੍ਯ ੮.

ਸੱਲ. ਦੇਖੋ, ਸਲ੍ਯ ੨ ਤੋਂ ੮.

ਸੱਲਕੀ. ਦੇਖੋ, ਸੇਹ.

ਸੱਲੋਕ. ਸੰ. सल्लोक. ਸੰਗਯਾ—ਭਲੇ ਲੋਕ. ਸਾਧੁ ਜਨ.

ਸ਼ਲ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਲ੍ਵ.

ਸ਼ਲ੍ਰਕੋਟ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਲਕੋਟ.

ਸਵ. ਦੇਖੋ, ਸਵਣਾ ਅਤੇ ਸਵਾਲਨਾ. "ਦੁਖ ਮਹਿ ਸਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) "ਸੁਖ ਸਵੰਤੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁਰਦਾ. ਲੋਥ. ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਦੇਹ. "ਜਾਨਤ ਜੋਗੀ ਸਵਹਿ ਉਠਾਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੧੨) "ਸਵ ਕੋ ਖਾਹੁ ਬਿਲੰਬ ਨਹੀਂ ਕਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਜਲ. ਪਾਣੀ। ੪ ਸਰਵ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸਭ। ੫ ਸੰ. सव. ਸੋਮ ਵੱਲੀ ਨੂੰ ਦਬਾਕੇ (ਨਿਪੀੜਕੇ) ਸੋਮਰਸ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੬ ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੭ ਯਗ੍ਯ। ੮ ਸੂਰਜ। ੯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸਵਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਗੁਣ। ੨ ਸੌ ਗੁਣਾ। ੩ ਸਵੰਗੁਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਵਣ, ਸਵਣਾ ਸੰ. ਸ਼ਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਜਾ। ੨ ਸੌਣਾ. "ਗਿਆਨੀ ਜਾਗਹਿ ਸਵਹਿ ਸੁਭਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਕਿਆ ਸਵਣਾ ਕਿਆ ਜਾਗਣਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸਵਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਪਤਨੀ. ਸੌਕਣ. "ਸਵਤ ਗਿਰਾ ਤੇ ਮਨ ਬਿਕਲਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਸਉਕਣ। ੨ ਸ਼੍ਵੇਤ. ਚਿੱਟਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵਤ ਸਵਤ ਤਨ.

ਸਵਤ ਸਵਤ ਤਨ. (ਸਨਾਮਾ) ਕਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ. ਸ਼੍ਵੇਤ ਅਸ਼੍ਵੇਤ ਤਨ. ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ. ਹਰਣ (ਹਰਿਣ) ਦੀ ਪਿੱਠ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਛਾਤੀ ਚਿੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਸਵਤਸਾ. ਵਤਸ (ਬੱਚੇ) ਸਹਿਤ. ਬੱਚੇ ਵਾਲੀ.

ਸਵਤਿ. ਸਪਤ੍ਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਉਕਣ. "ਸਵਤਿ ਏਕ ਤਿਹ ਨ੍ਰਿਪਹਿ ਬੁਲਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩)

ਸਵਦ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦ। ੨ ਫ਼ਾ شود ਸ਼ਵਦ. ਹੋ. ਭਵ. ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਦਨ. "ਚੂੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) "ਸ਼ਵਦ ਕ਼ੁਰਬਾਨ ਖ਼ਾਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ." (ਦੀਗੋ)

ਸਵਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾ। ੨ ਸੌਂਦਾ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਦਾ.

ਸਵਦਾਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾਗਰ. "ਸਵਦਾਗਰ ਕੋ ਟੂਟ ਗਯੋ ਮਟ ਘੀ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਵਧਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਧਾਨ. "ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਸਵਧਾਨ ਹੋ." (ਭਾਗੁ)

ਸ਼ਵਮ. ਫ਼ਾ شوم ਮੈ ਜਾਊਂਗਾ. ਮੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ. ਮੈ ਜਾਵਾਂ। ੨ ਮੈ ਹੋਊਂਗਾ. ਮੈ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ. ਮੈ ਹੋਵਾਂ. ਇਸ ਦਾ ਮਸਦਰ ਸ਼ੁਦਨ ਹੈ.

ਸਵਯਸ੍. ਸਮਾਨ ਉਮਰ ਵਾਲਾ. ਹਮ ਉਮਰ. ਹਾਣੀ.

ਸਵੱਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯਾ। ੨ ਸਵਾਇਆ. "ਪਲ ਪਲ ਬਿਖੈ ਸਵੱਯਾ ਚਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਵਾਈ ਕਲਾ ਚੜ੍ਹੇਗੀ.

ਸਵਰ. ਸੰ. ਸ਼ਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਿੱਲ ਜਾਤਿ. ਇੱਕ ਨੀਚ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਭੀਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਸਬਰੀ। ੨ ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ। ੩ ਫ਼ਾ شوهر ਸ਼ੌਹਰ. ਲਾੜਾ. ਪਤੀ. ਭਰਤਾ. "ਪਿਰੁ ਰਾਵਿਅੜਾ ਸਚੁ ਸਵਰਾ." (ਵਡ ਮ: ੪) ਸੱਚਾ ਸ਼ੌਹਰ। ੪ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਭਾਸ਼੍ਯਕਾਰ, ਸ਼ਵਰ. ਜੋ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸਵਰਣ. ਸਮਾਨ ਵਰਣ ਦਾ. ਉਸੀ ਰੰਗ ਦਾ। ੨ ਉਸੇ ਜਾਤਿ ਦਾ। ੩ ਉਸੇ ਥਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਅੱਖਰ. ਜੈਸੇ—ਅ ਹ ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ ਅਤੇ ੲ ਚ ਛ ਜ ਝ ਞ ਯ ਸ਼ ਆਦਿ.

ਸ਼ਵਰਥ. ਦੇਖੋ, ਅਰਥੀ.

ਸਵਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਧਰਨਾ. ਸੌਰਨਾ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਠੀਕ ਹੋਣਾ. "ਜਿਤੁ ਸਵਰੈ ਮੇਰਾ ਕਾਜੋ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਬਿਨੁ ਗੁਰਸਬਦ ਨ ਸਵਰਸਿ ਕਾਜ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

[1] ਇਹ ਲੋਕ ਮੱਧ ਹਿੰਦ (C.P.) ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ. ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਾਰੀ ਪਲਿਨੀ (Pliny) ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਸੁਆਰੀ" ਅਤੇ ਟੌਲਮੀ (Ptolemy) ਸਾਬਰੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ.

ਸਵਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵਰ ੩.

ਸਵਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਬਰੀ.

ਸਵਲ. ਦੇਖੋ, ਸਬਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਵਲਾ.

ਸਵਲ ਬ੍ਰਹਮ. ਦੇਖੋ, ਸਬਲ ਬ੍ਰਹਮ.

ਸਵਲਾ, ਸਵਲੀ ਵਿ—ਸ਼੍ਯਾਮਲ. ਸਾਂਵਲਾ. "ਖਾਇ ਅਘਾਈ ਸਵਲੀ ਗੋਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸਵੱਲਾ. ਸਵੱਲੀ. ਸਲਾਭ. ਨਫੇ ਵਾਲਾ. (ਵਾਲੀ). "ਲਦੇ ਖੇਪ ਸਵਲੀ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਵਾ. ਸੰ. ਸਪਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ੧¼, ਜੈਸੇ—ਸਵਾ ਰੁਪਯਾ, ਸਵਾ ਮਣ ਆਦਿ.

ਸਵਾਇਆ. ਵਿ—ਸਪਾਦ. ਭਾਵ—ਅਧਿਕ. ਜ੍ਯਾਦਾ. "ਦਿਨੁ ਦਿਨੁ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਖ਼ਾ—ਥੋੜਾ. ਤਨਿਕ. ਅਲਪ. ਜਿਵੇਂ—"ਸਵਾਇਆ ਗੱਫਾ ਦੇਣਾ." (ਲੋਕੋ)

ਸਵਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਇਆ. ਭਾਵ—ਅਧਿਕ. ਬਹੁਤੀ. "ਦਿਨ ਦਿਨ ਚੜੈ ਸਵਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਪਦਵੀ. "ਬਡ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ। ਜੈਪੁਰ ਕੋ ਪਤਿ ਵਿਦਿਤ ਮਹਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਜਯ ਸਿੰਘ.

ਸਵਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸਬਾਸ.

ਸਵਾਹੀ. ਸਰਵਦਾਹੀ. ਨਿੱਤ ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਕੜਨ.

ਸਵਾਂਗ. ਸੰ. स्वाङ्ग. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵ (ਆਪਣਾ) ਅੰਗ (ਸ਼ਰੀਰ). ੨ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਪਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਲਿਬਾਸ। ੩ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਸਾਂਗ.

ਸਵਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਵ (ਮੁਰਦੇ) ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਆਚਾਰਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. ਮਹਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. "ਕਿਤੜੇ ਸਉਣ ਸਵਾਣੀ ਹੋਏ." (ਭਾਗੁ) ਕਈ ਸ਼ਕੁਨ (ਸਗਨ) ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕਈ ਅਚਾਰਜ ਹੋਏ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਵਾਣੀ.

ਸਵਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਬਾਤ। ੨ ਸੰ. ਸੁਵਾਸ੍ਤੁ. ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ (N.W.F.P.) ਦੀ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਵਾਂਤ, ਸੁਆਂਤ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਤ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ. ਚੀਨੀ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਯਾਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੩ ਸ੍ਵਾਤ ਨਦੀ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਦੇਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੋੱਧ ਲਿਖਾਰੀ 'ਉਦਿਆਨ' ਦੇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਦਸਦੇ ਹਨ.

ਸਵਾਦ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸਨਾ ਕਰਕੇ ਰਸ ਗ੍ਰਹਿਣ. ਲੱਜਤ. ਜਾਇਕਾ। ੨ ਅ਼ سواد ਕਾਲਿਸ. ਕਾਲਖ। ੩ ਪਿੰਡ ਦਾ ਗੋਇਰਾ। ੪ ਲਿਆਕਤ. ਯੋਗ੍ਯਤਾ। ੫ ਮਜਮੂਨ ਦਾ ਖਰੜਾ.

ਸਵਾਨ. ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਵਾਹਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਅਥਵਾ—ਸੁਯਨ. ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਅਯਨ (ਚਾਲ) ਜਿਸ ਦੀ . ਰਾਜਹੰਸ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Swan. "ਬਨ ਬਨ ਡੋਲੈ ਕਾਗ, ਕਹਾਂ ਧੌ ਸਵਾਨ ਹੈ?" (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਨ.

ਸਵਾਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਾਣੀ.

ਸਵਾਨਿਹ. ਅ਼ سوانح ਸਵਾਨਿਹ਼. ਸਾਨਿਹ਼ਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਾਲ. ਜੀਵਨ ਵ੍ਰਿੱਤਾਂਤ.

ਸਵਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਾਣੀ.

ਸਵਾਬ. ਦੇਖੋ, ਸਬਾਬ.

ਸਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਵਾਰ ਅਤੇ ਸਵਾਰਣਾ.

ਸਵਾਰਣਾ, ਸਵਾਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਦੁਰੁਸ੍ਤ ਕਰਨਾ. ਸੁਧਾਰਨਾ। ੨ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨਾ. ਸੁੰਦਰ ਵਣੰ ਕਰਨਾ.

ਸਵਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਵਾਰਾ.

ਸਵਾਰਿਅਨੁ. ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਰਿਆ (ਦੁਰੁਸ੍ਤ ਕੀਤਾ) "ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਿਅਨੁ" (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸਵਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਯਾਨ. ਘੋੜਾ ਰਥ ਆਦਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਈਏ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਵੇਰੇ. ਤੜਕੇ. ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ. "ਅੰਤਰਿ ਗਾਵਉ, ਬਾਹਰਿ ਗਾਵਉ ਗਾਵਉ ਜਾਗਿ ਸਵਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਵਾਰਣਾ. "ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ਆਪਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੪ ਸਵਾਰ ਕੇ. ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ. "ਕਰੀ ਹੈ ਸਵਾਰੀ। ਕਰੀ ਹੈ ਸਵਾਰੀ." (ਹਰਿਦਯਾਲ) ਕਰੀ (ਹਾਥੀ) ਹਯ (ਘੋੜਾ) ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਸਵਾਰੀ.

ਸਵਾਰੇ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਰਣਾ. "ਕਾਰਜ ਸਵਾਰੇ ਸਗਲੇ ਤਨ ਕੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਵੇਰੇ ਤੜਕੇ ਵੇਲੇ. ਸਿੰਧੀ-ਸਵਾਰੋ. "ਨ੍ਹਾਵਨ ਜਾਵਤ ਹੋਤ ਸਵਾਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਵਾਰੈ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਰਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਬਿਆਲ ੩। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਵੇਰੇ. ਭੋਰ ਸਮੇਂ. "ਕਵਿ ਸਯਾਮ ਕਹੈ ਦੋਊ ਸਾਂਝ ਸਵਾਰੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਵਾਲ. ਅ਼ ﺳﻮﺍﻝ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ੨ ਯਾਚਨਾ. ਮੰਗਣਾ.

ਸਵਾਲਣਾ, ਸਵਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੁਲਾਉਣਾ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਾਉਣਾ. "ਜਾ ਤਿਨਿ ਸਵਾਲਿਆ ਤਾ ਸਵਿਰਹਿਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਸਵਾ ਲਾਖ. ਸੰਗਯਾ—ਸਪਾਦ ਲਕ੍ਸ਼. ਇੱਕ ਲੱਖ ਪੰਚੀ (ਪੱਚੀ) ਹਜਾਰ. "ਸਵਾ ਲਾਖ ਸਿਉ ਏਕ ਲੜਾਊਂ." (ਰਹਿਤ) ੨ ਖ਼ਾ. ਇੱਕ. "ਉਸ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਵਾ ਲਾਖ ਦਮੜਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇਆ." (ਲੋਕੋ)

ਸਵਾਲਾਖੁ ਪੈਕਾਬਰ. (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਇਸਲਾਮੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੱਖ ਚੌਬੀਹ ਹਜਾਰ ਪੈਗੰਬਰ ਹੋਣੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਵਾਲਾਖ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਏ.

ਸਵਾਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਲਣਾ.

ਸਵਿਕਲਪ. ਸੰ. सविकल्प. ਵਿ—ਕਲਪਨਾ ਸਹਿਤ. ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਸਮੇਤ. ਜਿਵੇਂ—ਸਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ.

ਸਵਿਤਾ. ਸੰ. सवितृ—ਸਵਿਤ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ। ੨ ਪਿਤਾ। ੩ ਸੂਰਜ. "ਸਵਿਤਾ ਅਸ੍ਤ ਨਿਸਾ ਹੁਇ ਆਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਬਾਰਾਂ ਸੰਖਯਾ ਬੋਧਕ.

ਸਵਿਤ੍ਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਮਾਤਾ। ੨ ਦੇਵੀ. ਦੁਰਗਾ। ੩ ਗਾਯਤ੍ਰੀ। ੪ ਦਾਈ। ੫ ਗਊ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ.

ਸਵਿਦਯ. ਵਿਦਯਾ ਸਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਬਿਦਯ.

ਸ਼ਵੀ. ਫ਼ਾ ﺷﻮﯼ ਤੂ ਹੋਵੇ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ੁਦਨ ਹੈ.

ਸਵੀਜੈ, ਸਵੀਜੈ ਦੇਖੋ, ਸਵਣਾ. "ਸੁਖ ਸਹਜਿ ਸਵੀਜੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ਗ੍ਯਾਨ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਯਨ ਕਰੀਜੈ. ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ ਗ੍ਯਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਵੀਏ.

ਸਵੇਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੜਕਾ. ਭੋਰ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. ਸੁਬਹਿ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੇ. "ਹਿਰਦੈ ਰਾਮ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ?" (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਮ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਪਹਿਂ। ੩ ਛੇਤੀ. ਫੌਰਨ. "ਉਇ ਭੀ ਲਾਗੇ ਕਾਢ ਸਵੇਰਾ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਬੰਧੀ ਭੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਘਰੋਂ ਕੱਢੋ। ੪ ਸੁਵੇਲਾ. ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ. "ਜਨਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਸਫਲ ਸਵੇਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਵੈ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਦਾ (ਸੌਂਦਾ) ਹੈ. "ਗੁਣ ਉਚਰਹਿ ਗੁਣ ਮਹਿ ਸਵੈ ਸਮਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੪)

ਸਵੈਯਾ. ਸਵਾ ਸੇਰ ਦਾ ਵੱਟਾ। ੨ ਇੱਕ ਪਹਾੜਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਆਦਿ ਦਾ ਸਵਾਯਾ ਗਿਣੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਚਾਰ ਚਰਣ ਦਾ ਸਰਵਪ੍ਰਿਯ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ— ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਅਤੇ ਵਰਣਿਕ.

ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਸਵੈਯੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਚਰਣਾਂ ਦਾ ਪਦਾਂਤ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਮਿਲੇ, ਤਦ ਉੱਤਮ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੋ ਚਰਣਾਂ ਦਾ ਜਰੂਰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਵਰਣਿਕ ਸਵੈਯੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਚਰਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਸਮਾਨ ਹੋਣਾ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ.[1]

ਇਸ ਛੰਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਭੇਦ ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਸਿੱਖਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਅਥਵਾ ਸਾਨੂੰ ਭਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਲਈ ਲੱਛਣ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ ਅੱਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ:—

(੧) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੂਪ ਹੈ "ਬੀਰ", ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੬ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੫ ਪੁਰ ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਸਵੈਯਾ ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਨਾਭਿਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜੇ,
ਬੇਦ ਪੜਹਿ ਮੁਖ ਕੰਠ ਸਵਾਰਿ.×××
ਜਾਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਜਨ ਪੂਰੇ,
ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵਹਿ ਗੁਰਵੀਚਾਰਿ."××
(ਗੂਜ ਮ: ੧)

ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਜੇ ਇਸ ਬੀਰ ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਭੇਦ ਦੇਖੀਏ ਤਦ ਇਹ ਸੇਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ੩੧ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੬੨ ਲਘੁ ਹਨ.

(੨) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ "ਬਾਣ." ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੬ ਅਰ ੧੫ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਠਾਕੁਰ,
ਏਹੁ ਮਹਾਰਸੁ ਜਨਹਿ ਪੀਓ.××
(ਆਸਾ ਮ: ੫)

---

[1] ਭਿੰਨ ਤੁਕਾਂਤ ਦੇ ਸਵੈਯੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ.

(੩) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਹੈ "ਸੋਮਜ." ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੬ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੫ ਪੁਰ. ਅੰਤ ਨਗਣ III.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮੁਖ ਤੇ ਟੀਕਾ ਸਹਿਤ ਉਚਾਰਤ,
ਰਾਮ ਰਿਦੇ ਨਹਿ ਪੂਰਨ ਰਹਿਤ,
ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨਾਵੈ ਲੋਗਨ,
ਕਛੂ ਨ ਕਮਾਵੈ ਆਪਨ ਕਹਿਤ.×××

(ਗੁਵਿ ੬)

(੪) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਰੂਪ ਹੈ "ਦੰਡਕਲਾ." ਇਸ ਨੂੰ "ਨਿਸਾਕਰ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੬-੧੬ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਅੰਤ ਸਗਣ IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬੁੱਧਿ ਵਿਵੇਕ ਗਯਾਨ ਅਰ ਵਿਦਯਾ,
ਸਫਲ ਹੋਤ ਉਪਕਾਰ ਕਰਤ ਜੋ.×××

(ਅ) ਦੰਡਕਲਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭੇਦ ਹੈ ੧੮-੧੪ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅੰਤ ਸਗਣ IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

"ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਤਿਗੂੜ, ਬਿਮਲ ਸਤਸੰਗਤਿ,
ਆਤਮੁਰੰਗਿ ਚਲੂਲ ਭਯਾ,
ਜਾਗ੍ਯਾ ਮਨੁ ਕਵਲੁ ਸਹਜਿ ਪਰਕਾਸ੍ਯਾ,
ਅਭੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਘਰਹਿ ਲਹਾ."×××

(ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

(੫) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਮਲਿੰਦ". ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੬-੧੬ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਅੰਤ ਯਗਣ ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤੇ ਸਾਧੂ ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੁਾਮੀ,
ਜਿਨ ਜਪਿਆ ਗਤਿ ਹੋਇ ਹਮਾਰੀ.
ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸੁ ਦੇਖਿ ਮਨੁ ਬਿਗਸੈ,
ਖਿਨਿ ਖਿਨਿ ਤਿਨ ਕਉ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ.××

(ਭੈਰ ਮ: ੪)

(ਅ) ਕੇਵਲ ਦੋ ਗੁਰੁ ਅੰਤ (ਯਗਣ ਦੀ ਥਾਂ) ਹੋਣੇ ਭੀ "ਮਲਿੰਦ" ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ. ਯਥਾ—

ਕਬ ਲਾਗੈ ਮਸਤਕ ਚਰਨਨ ਰਜ,
ਦਰਸ ਦਯਾਲੁ ਦ੍ਰਿਗਨ ਕਬ ਪੇਖੋਂ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਨੋ ਕਬ ਸ੍ਰਵਨਨਿ,
ਕਬ ਰਸਨਾ ਬੇਨਤੀ ਬਿਸੇਖੋਂ.××× (ਭਾਗੁ ਕ)

(੬) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਛੀਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਸਮਾਨ." ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੬-੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ ਦੋ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਅੰਤ ਭਗਣ SII.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਿਵ ਛੰਦਮੁਨੀਸੁਰ,
ਰਸਕਿ ਰਸਕਿ ਠਾਕੁਰ ਗੁਨ ਗਾਵਤ,×××
ਰੇ ਮਨ ਮੂੜ ਸਿਮਰ ਸੁਖਦਾਤਾ,
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਝਹਿ ਸਮਝਾਵਤ.×××

(ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

(੭) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਦੁਮਿਲਾ." ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੦ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੮ ਪੁਰ ਤੀਜਾ ੧੪ ਪੁਰ ਅੰਤ ਸਗਣ ਅਤੇ ਦੋ ਗੁਰੁ. IIS, S, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਯ ਜਯ ਕਲਗੀਧਰ, ਸੇਵਕ ਦੁਖਹਰ,
ਨਹਿ ਸਮਸਰ ਬਲ ਕੇ ਧਾਰੀ.×××

(੮) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਲਲਿਤ." ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਮਗਣ ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. SSS, SSS, SSS, SSS, SSS, SSS, SSS, S, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦੇਖੋ ਜੂ ਕੈਸੇ ਏ ਝੰਡੇ ਜੋ ਝੂਲੇ ਹੈਂ
ਧੌਂਸੇ ਕੀ ਧੁੰਕੋਂ ਸੇ ਸ਼ੰਭੂ ਭਾ ਬੋਲਾ.×××

(ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(੯) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਮਦਿਰਾ." ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਭਗਣ ਅੰਤ ਇੱਕ ਗੁਰੁ. SII, SII, SII, SII, SII, SII, SII, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੰਤਤ ਹੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਸੰਗ
ਸੁਰੰਗ ਰਤੇ ਜਸੁ ਗਾਵਤ ਹੈਂ.×××(ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

(੧੦) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਰੂਪ "ਮੱਤਗਯੰਦ" ਹੈ. ਛੰਦਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਇੰਦਵ" ਅਤੇ "ਮਾਲਤੀ" ਭੀ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ "ਬਿਜੈ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਭਗਣ ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. SII, SII, SII, SII, SII, SII, SII, S, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਫਨਿੰਦ ਨਿਸਾਚਰ
ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਜਪੈਂਗੇ,
ਜੀਵ ਜਿਤੇ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ
ਪਲ ਹੀ ਪਲ ਮੈ ਸਭ ਥਾਪ ਥਪੈਂਗੇ,
ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤਾਪਨ ਬਾਢਤ ਜੈਧੁਨਿ
ਪਾਪਨ ਕੇ ਬਹੁ ਪੁੰਜ ਖਪੈਂਗੇ,
ਸਾਧ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਫਿਰੈਂ ਜਗ
ਸਤ੍ਰੁ ਸਭੈ ਅਵਿਲੋਕ ਚਪੈਂਗੇ.

(੧੧) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਗਿਆਰਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਚਕੋਰ." ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ

ਦਾ ਰੂਪ ੨.

(੧੨) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਬਾਰਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਅਰਸਾਤ." ਲੱਛਣ ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਭਗਣ, ਇੱਕ ਰਗਣ. SII, SII, SII, SII, SII, SII, SII, SIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀ ਨਿਜ ਪਾਯ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸਦਾ
ਸ਼ਬਦਾਦਿ ਵਿਰੰਚ ਵਿਕੁੰਠ ਲਖੈ ਵਿਖਾ,
ਜਾਂ ਸੁਭ ਕੀਰਤਿ ਕੋ ਜਗ ਮੈ
ਗਣਨਾਯਕ ਸਾਰਦ ਹੂੰ ਨ ਸਕੈਂ ਲਿਖਾ.
ਹੈ ਕਚ ਦੀਪਿਤ ਚਿੰਤਮਣੀ ਸਮ
ਉਜਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੀ ਲਿਖਨੀ ਇਖਾ,
ਮੂਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚਕ
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰੁ ਧੰਨ ਗੁਰੂਸਿਖਾ.

(ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(੧੩) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਤੇਰਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਰਮਜ." ਲੱਛਣ—ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਭਗਣ, ਇੱਕ ਗੁਰੁ. ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਅੱਠ ਸਗਣ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਭੇਜਤ ਹੈ ਇਹ ਪੈ ਹਮ ਕੋ
ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਰੂਪ ਗੁਮਾਨ ਕਰੈ,
ਇਹ ਜਾਨਤ ਵੇ ਘਟ ਹੈਂ ਹਮ ਤੇ
ਤਿੰਹ ਤੇ ਹਠ ਬਾਂਧ ਰਹੀ ਨ ਟਰੈ.
ਕਵਿ ਸਜਾਮ ਪਿਖੋ ਇਹ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਕੀ
ਮਤਿ ਸਜਾਮਹਿ ਕੋਪ ਨ ਨੈਕ ਡਰੈ,
ਤਿਹ ਸੋਂ ਬਲ ਜਾਉਂ ਕਹਾਂ ਕਹਿਯੇ
ਤਿਹ ਲਜਾਵਹੁ ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰੈ. (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

(੧੪) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਚੌਦਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਕਿਰੀਟ." ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਭਗਣ. SII, SII, SII, SII, SII, SII, SII, SII.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਤਬੈ ਬਲ ਧਾਰ
ਸੰਭਾਰ ਲਈ ਕਰਵਾਰ ਕਰੀ ਕਰ.×××

(ਚੰਡੀ ੧)

(੧੫) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਪੰਦਰਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਦੁਮਿੱਲ." ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਚੰਦ੍ਰਕਲਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਸਗਣ. IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਥਰਾ ਭਨਿ ਭਾਗ ਭਲੇ ਉਨ ਕੇ
ਮਨ ਇੱਛਤ ਹੀ ਫਲ ਪਾਵਤ ਹੈਂ.×××

(ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

(੧੬) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਸੁੰਦਰੀ." ਇਸ ਨੂੰ "ਸੁਖਦਾਨੀ", "ਮਨਮੋਦਕ" ਅਤੇ "ਮੱਲੀ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਸਗਣ ਅੰਤ ਗੁਰੁ. IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪਰਨਿੰਦ ਦਗਾ ਚੁਗਲੀ ਨ ਕਰੈ
ਜਗ ਆਪਸ ਤੇ ਨ ਬਡੋ ਬਨ ਬੈਸੇ,
ਨਿਜ ਪੂਜ ਪ੍ਰਸੰਸ ਨ ਨੈਕ ਭਨੈ
ਨਿਰਮਾਨ ਅਲੋਭ ਗੁਰੂ ਗਿਰਿ ਜੈਸੇ,
ਨ ਤਪਾਯ ਦੁਖਾਯ ਨ ਭੂਲ ਕਿਸੇ
ਯਦਿ ਹ੍ਵੈ ਸਪ੍ਰਮਾਦ ਪਗੈਂ ਲਗ ਭੈਸੇ,
ਨਿਸਕਾਮ ਸਦਾ ਸੁਭ ਰੀਤਿ ਧਰੈ
ਉਪਦੇਸ਼ ਭਲੋ ਪ੍ਰਦ ਹ੍ਵੈ ਸਿਖ ਐਸੇ.

(ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(੧੭) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਸਤਾਰਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਰਤਨ ਮਾਲਿਕਾ." ਇਸ ਨੂੰ "ਅਰਬਿੰਦ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਸਗਣ, ਇੱਕ ਲਘੁ. IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, I.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬਲ ਵੈਸ ਕਟੈ ਛਬਿ ਅੰਗ ਲਟੈ
ਜਗ ਮਾਨ ਘਟੈ ਪਲਟੈ ਕੁਲ ਚਾਲ,
ਭਲ ਨੀਤਿ ਡਗੈ ਜਮ ਪ੍ਰੰਨ ਭਗੈ
ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਜਗੈ ਨ ਲਗੈ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲ,
ਤਨ ਰੋਗ ਬਢੈ ਅਤਿ ਪਾਪ ਚਢੈ
ਸੁਚਿ ਤੇਜ ਕਢੈ ਸੁ ਮਢੈ ਜਗ ਜਾਲ,
ਖਲ ਬਾਲਬਧੂ ਮੁਦ ਰੰਚਿਕ ਕਾਰਨ
ਫੇਂਕਤ ਬਿੰਦੁ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ.

(ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(੧੮) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਅਠਾਰਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਕੁੰਦਲਤਾ." ਇਸ ਨੂੰ "ਸਾਵਨ", "ਸੁਖ" ਅਤੇ "ਹਾਰ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਸਗਣ ਦੋ ਲਘੁ. IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, IIS, II.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਰ ਜਾਇ ਨਹੀ ਕਿਸ ਤੇ ਅਜਰੀ
ਅਸ ਪਾਇ ਗਏ ਸਗਰੀ ਉਰ ਮੇ ਜਰ.×××

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

(੧੯) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਉੱਨੀਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਸੁਰਧੁਨਿ." ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਸਗਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੁਰੁ. ਤਿੰਨ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਭਗਣ, ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹਰਿ ਸੋ ਮੁਖ ਹੈ ਹਰਤੀ ਦੁਖ ਹੈ

ਅਲਕੈਂ ਹਰਹਾਰ ਪ੍ਰਭਾ ਹਰਨੀ ਹੈ.
ਲੋਚਨ ਹੈਂ ਹਰਿ ਸੇ ਸਰਸੇ ਹਰਿ ਸੇ
ਭਰੁਟੇ ਹਰਿ ਸੀ ਬਰਨੀ ਹੈ.××× (ਚੰਡੀ ੧)

(੨੦) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਵੀਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਮਨੋਜ." ਲੱਛਣ— ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਸਗਣ ਦੋ ਲਘੁ, ਤਿੰਨ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਅੱਠ ਭਗਣ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬ੍ਰਿਖਭਾਨੁ ਸੁਤਾ ਪਿਖ ਰੀਭ ਰਹੀ
ਅਤਿ ਸੁੰਦਰਿ ਸੁੰਦਰ ਕਾਨ੍ਹ ਕੁ ਆਨਨ,
ਰਾਜਤ ਤੀਰ ਨਦੀ ਜਿਹ ਕੇ ਸੁ
ਵਿਰਾਜਤ ਫੂਲਨ ਕੇ ਯੁਤ ਕਾਨਨ. (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

(੨੧) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਇਕੀਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਮਦਿਰ." ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਯਗਣ. ISS, ISS, ISS, ISS, ISS, ISS, ISS, ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਿਤੀ ਵਾਸਨਾ ਏਕ ਹੀ ਬਾਸਨਾ ਮੇ
ਜਿਤੇ ਅੰਗ ਸੋ ਏਕ ਹੀ ਅੰਗ ਮੇ ਹੈਂ.
(ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਦੇਖੋ, ਝੂਲਨਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੰਗ ੩ ਅਤੇ ਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ ਦਾ ਰੂਪ (ਸ).

(੨੨) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਬਾਈਹਵਾਂ ਭੇਦ ਹੈ "ਗੰਗਧਰ" ਅਥਵਾ "ਗੰਗੋਦਕ." ਇਸ ਨੂੰ "ਖੰਜਨ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਰਗਣ SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਝੂਠ ਔ ਲੋਭ ਕੋ ਤਜਾਗਕੈ ਸੱਜਨੋ!
ਸਤਜ ਸੰਤੋਖ ਕੋ ਚਿੱਤ ਮੇ ਧਾਰਿਯੇ.×××

(੨੩) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਤੇਈਹਵਾਂ ਭੇਦ ਹੈ "ਉਟੰਕਣ." ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਰਗਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚੋਰ ਚੰਦ੍ਰੰ ਕਰੰ ਛਤ੍ਰ ਸੁਰੰ ਧਰੰ
ਬੇਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰਰੰ ਦ੍ਵਾਰ ਮੇਰੇ. (ਰਾਮਾਵ)

(੨੪) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਚੌਵੀਹਵਾਂ ਭੇਦ ਹੈ "ਸੁੰਦਰਿ." ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸ, ਸ, ਭ, ਸ, ਤ, ਜ, ਜ, ਲ, ਗ. IIS, IIS, SII, IIS, SSI, ISI, ISI, I, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮੁਨਿ ਦੇਵ ਨ ਪਾਵੈਂ ਥਕ ਮਤਿ ਗਾਵੈਂ
ਹੈ ਬਿਨ ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਗੁਰੂ.×××

(੨੫) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਪੱਚੀਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਵਾਮ." ਇਸ ਨੂੰ "ਮਕਰੰਦ", "ਮਾਧਵੀ" ਅਤੇ "ਮੰਜਰੀ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ— ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਜਗਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਯਗਣ. ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਰੋ ਨ ਬੁਰਾ ਕਿਹਕੋ ਕਬਿ ਹੀ ਮ੍ਰਿਦੁ
ਬੈਨ ਭਨੋ ਤਜਕੈ ਕੁਟਿਲਾਈ.×××

(੨੬) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਛੱਬੀਹਵਾਂ ਭੇਦ ਹੈ "ਮੱਤਾਕ੍ਰੀੜਾ." ਲੱਛਣ— ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਮ, ਮ, ਤ, ਨ, ਨ, ਨ, ਨ, ਲ, ਗ. SSS, SSS, SSI, III, III, III, III, I, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪਾਵੈ ਵਿਦਯਾ ਧਾਰੈ ਸਿੱਖੀ
ਕਬਹੁ ਨ ਧਰਤ ਕੁਪਥ ਪਗ ਨਰ ਸੋ.×××

(੨੭) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਸਤਾਈਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਆਭਾਰ." ਇਸ ਨੂੰ "ਪਾਤਾਲ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਤਗਣ SSI, SSI, SSI, SSI, SSI, SSI, SSI, SSI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਾਪੈਂ ਨ ਤਾਂਕੋ ਜੁ ਹੈ ਸਰਵੰਦਾਤਾ
ਕਹਾਂ ਹੋਯ ਪੂਜੇ ਨਦੀ ਕੂਪ ਪਾਖਾਨ?
ਰਾਖਾ ਨ ਹੋਵੈ ਕਦੀ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾ
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਤ ਤੂ ਸਤਯਕੈ ਜਾਨ.×××

(੨੮) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਅਠਾਈਹਵਾਂ ਰੂਪ "ਸੁਮੁਖੀ" ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮੱਲਿਕਾ" ਅਤੇ "ਮਾਲਿਨੀ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਜਗਣ ਅੰਤ ਲਘੁ ਗੁਰੁ. ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, I, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜੁ ਮਾਨਤ ਹੈਂ ਗੁਰੁਵਾਕਨ ਕੋ
ਰਹਿਤੇ ਜਗ ਮਾਹਿ ਕਦੀ ਨ ਦੁਖੀ,
ਰਹੈ ਨ ਕਮੀ ਧਨ ਧਾਮ ਭਰੇ
ਗ੍ਰਿਹਿ ਆਤਮ ਦੇਹ ਸਦੀਵ ਸੁਖੀ.×××

(੨੯) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਉਨਤੀਹਵਾਂ ਰੂਪ "ਕ੍ਰੌਂਚ." ਅਥਵਾ "ਕ੍ਰੌਂਚਪਦ" ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਭ, ਮ, ਸ, ਭ, ਨ, ਨ, ਨ, ਨ, ਗ. SII, SSS, IIS, SII, III, III, III, III, S. ੫, ੫, ੮, ੭ ਅੱਖਰਾਂ ਪੁਰ ਚਾਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਹੀਨਾ, ਪਾਇ ਨ ਸ਼ਾਂਤੀ,
ਯਦਪਿ ਧਰਤਿ ਧਨ, ਅਗਨਿਤ ਧਰਹੀ,
ਤਾਪ ਰਿਦੇ ਤੇ, ਦੂਰ ਨ ਹੋਵੈ,
ਜਪ ਤਪ ਵ੍ਰਤ ਪੁਨ, ਪੁਨ ਨਰ ਕਰਹੀ.×××

(੩੦) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਤੀਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਝੂਲਨਾ." ਦੇਖੋ, ਝੂਲਨਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਗ ੩ ਦਾ (ਅ).

(੩੧) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਇਕਤੀਹਵਾਂ ਰੂਪ "ਮੁਕ੍ਹਰਾ" ਹੈ. ਲੱਛਣ— ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਜਗਣ, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਵਿਲੋਕ ਗੁਰੁਮੁਖ ਪੰਕਜ ਸਿੱਖ
ਰਹੇ ਹੁਇ ਭੌਰ ਰਸੀ ਮਕਰੰਦ."×××

(੩੨) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਬੱਤੀਹਵਾਂ ਰੂਪ "ਲਵੰਗਲਤਾ" ਹੈ. ਲੱਛਣ— ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਜਗਣ, ਅੰਤ ਲਘੁ. ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, ISI, I.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਿਨੈ ਨ ਕਛੂ ਕਵਿਤਾ ਰਸ ਹੈ
ਨਹਿ ਰਾਗ ਵਿਖੇ ਮਨ ਰਾਗ ਲਗਾਵਤ,
ਜਪੈਂ ਨਹਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ
ਸਰੂਪ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਨਜ਼ਰਾਵਤ.×××

(੩੩) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਤੇਤੀਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਸਰਵਗਾਮੀ." ਲੱਛਣ— ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਤਗਣ ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. SSI, SSI, SSI, SSI, SSI, SSI, SSI, SS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗਾਜੇ ਮਹਾ ਸੂਰ ਘੂੰਮੀ ਰਣੰ ਹੂਰ
ਭ੍ਰੂਮੀ ਨਭੰ ਪੂਰ ਬੇਖੰ ਅਨੂਪੰ.××× (ਰਾਮਾਵ)
ਜਾਕੋ ਰਿਦਾ ਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਥ ਪੂਰਜੇ
ਪ੍ਰਜਾਪਜਾਰ ਵਾਸੈ ਸਦਾ ਚਿੱਤ ਮਾਹੀਂ.
ਮੰਤ੍ਰੀ ਤਥਾ ਸੈਨ ਹੈਂ ਵਾਰਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੋ
ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਰਾਜ ਭੈ ਹੋਤ ਨਾਹੀਂ.×××

(੩੪) ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਚੌਤੀਹਵਾਂ ਰੂਪ ਹੈ "ਸਾਰਦਾ." ਲੱਛਣ— ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੱਤ ਰਗਣ ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ. SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SIS, SI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧੀਰ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਗਜਾਨ ਕੋ ਪੁੰਜ ਹੈ
ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਰੂਪ ਹੈ ਸਤ੍ਰੁ ਕੋ ਕਾਲ,
ਦੀਨਤਾਹੀਨ ਲੈਲੀਨ ਉਦਜੋਗ ਮੇ
ਦਾਨ ਦਾਤਾਰ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਲਾਲ.×××

ਸਵੰਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੌਂਦਾ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਦਾ. "ਖਾਤ ਪੀਵਤ ਸਵੰਤ ਸੁਖੀਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਮੰਤ.

ਸਵੰਤੀ, ਸਵੰਧਿ ਸੰ. स्वपन्ति—ਸੁਪੰਤਿ. ਸੌਂਦੀਆਂ. ਸੌਂਦੇ. "ਸਭ ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸਵੰਤੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਸੁਖ ਸਵੰਧਿ ਸੋਹਾਗਣੀ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਵੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਵਰਣ ਅਤੇ ਸੁਵੰਨ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੌਂਦੇ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਦੇ.

ਸਵੰਨਵੀ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਵਰਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੁਣੰਮਯ. "ਭੰਨੀ ਘੜੀ ਸਵੰਨਵੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਭਾਵ ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਤੋਂ ਹੈ.

ਸਵੰਨਿ. ਸੌਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਵੰਧਿ. "ਸੁਖ ਸਵੰਨਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸਵ੍ਯ. ਸੰ: ਵਿ—ਖੱਬਾ. ਬਾਯਾਂ। ੨ ਕਈ ਥਾਈਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੱਜਾ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਬ੍ਯ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ. ਵਿਰੁਧ. ਉਲਟ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨੇਊ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਸਵ੍ਯਸਾਚੀ. ਸੰ. सव्यसाचिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵ੍ਯ (ਖੱਬੇ) ਹੱਥ ਨਾਲ ਕਮਾਣ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ ਅਰਜੁਨ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਵ੍ਯਸਾਚੀ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਭੀ ਜੋ ਧਨੁਖ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਅਰਜੁਨ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਭੀ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਤੀਰ ਛਡਦੇ ਸਨ. "ਵਾਮ ਹਾਥ ਤੇ ਕਬਹੁੰ ਚਲਾਵੈਂ। ਕਬਹੂੰ ਦਾਹਿਨੇ ਰਿਪੁਨ ਤਕਾਵੈਂ।" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਹ. ਜਲਨ. ਦੇਖੋ, ਸੜਨਾ.

ਸੜਕ. ਸੰ. ਸਰਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਤੇ ਗਮਨ ਕਰੀਏ. ਰਾਹ. ਰਸਤਾ. ਸੰ. सृङ्का—ਸ੍ਰਿੰਕਾ. ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਤਿ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਰਸਤੇ ਲਈ ਹਨ। ੨ ਅਨੁ. ਸੜਾਕਾ. "ਸੜਕ ਮਿਆਨੋ ਕੱਢੀਆਂ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਸੜਜ. ਛੀ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਖੜਜ.

ਸੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ.—ਸ਼ੀਣੰ ਹੋਣਾ. ਗਲਨਾ. ਤੁੱਕਣਾ। ੨ ਸੁੱਕਣਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋਣਾ। ੩ ਭਾਵ—ਦਗਧ ਹੋਣਾ. ਜਲਨਾ.

ਸੜਾਕਾ. ਅਨੁ—ਸੜੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੜਕ ੨.

ਸੜਾਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾੜਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਸਾੜਨ (ਗਾਲਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਅਗਨਿ, ਜੋ ਦਗਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਸੜਾਣੈ ਸੜਿਆ." (ਭਾਗੁ) ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ ਰੂਪ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਦਗਧ ਹੋਇਆ.

ਸੜੂ. ਦੇਖੋ, ਸੀਰਮਾ.

ਸਡੂੰਨੋ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਾਵਣੀ. ਸ਼੍ਰਾਵਣ-ਪੂੰਨੋ. ਸਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ. ਸਲੋਨੋ. ਸਲੂੰਨੋ. ਦੇਖੋ, ਰੱਖੜੀ.

ਸਾ. ਸਰਵ—ਉਹ. ਓਹ. ਵਹ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਾ ਕਥਨੀ ਸਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਸਾ ਵੇਲਾ ਪਰਵਾਣੁ, ਜਿਤੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟਿਆ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨, ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਸਰੀਖਾ. ਜੇਹਾ. ਜੈਸਾ. "ਤੁਮ ਸਾ ਮੀਤ ਨ ਅਵਰ ਕੋਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਕ੍ਰਿ—ਅਸ੍ਰਿ (ਹੋਣ) ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ ਬੋਧਕ. ਸੀ. ਥਾ. "ਓਸ ਨੇ ਅੰਞੁ ਆਖਿਆ ਸਾ." (ਜਸਾ) ੪ ਸਾਥ. ਸਹਿਤ. ਸਮੇਤ. "ਗੁੜ ਸਾ ਮਖੀ ਖਾਇਆ." (ਵਡ ਮ: ੧) ਮੱਖੀ ਸਮੇਤ ਖਾਧਾ। ੫ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਵਤੀ। ੬ ਲੱਛਮੀ.

ਸਾਂ. ਭੂਤਕਾਲ ਬੋਧਕ. ਦੇਖੋ, ਸਾ ੩. ਜੈਸੇ—ਮੈਂ ਓਥੇ ਗਿਆ ਸਾਂ। ੨ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ, ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਮਾਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਯਕਸਾਂ.

ਸਾਉ. ਸਿੰਧੀ. (ਸੰ. ਸ੍ਵਾਦ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸ. "ਸਾਉ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਿਨਾ ਲਾਗਾ ਜਿਨੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਇਆ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਆਨੰਦ. "ਸਾਉ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੩ ਸੰ. ਸ੍ਵਾਗਤ.

ਸਨਮਾਨ. "ਕੰਤ ਨ ਪਾਇਓ ਸਾਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੪ ਸੰ. ਸ੍ਵਾਰਥ. ਪ੍ਰਯੋਜਨ. "ਤੂੰ ਜਾਣ ਮਹਿੰਜਾ ਸਾਉ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਸਾਉਗੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਗੀ.

ਸਾਉਣ. ਦੇਖੋ. ਸਾਵਣ.

ਸਾਉਣਮੱਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਣਮੱਲ ਅਤੇ ਸਾਵਨਮੱਲ.

ਸਾਉਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰਾਵਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਫਸਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਵਣੀ.

ਸਾਉਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਸੁਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੌਰੀ ੩। ੨ ਸ਼ਵਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦੇ ਰਚੇ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਸ਼ਾਵਰ) ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸੀ.

ਸਾਉਲਾ. ਦੇਖੋ. ਸਾਵਲ.

ਸਾਊ. ਵਿ—ਸਾਧੁ. ਨੇਕ ਭਲਾ। ੨ ਸੁ-ਆਯੁ. ਅਪਨੀ ਉਮਰ ਦਾ. ਹਮ ਉਮਰ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨੇਤੀ. ਜੰਞ ਦੇ ਆਦਮੀ। ੪ ਨਾਈ। ੫ ਰਾਜਾ ਦੇ ਸਖਾ. ਦੇਖੋ, ਸਊਆ.

ਸਾਅਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਇਤ ੨.

ਸਾਅਰ. ਦੇਖੋ. ਸਾਇਰ ੪.

ਸਾਅੰਗੀਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਗੀਤ.

ਸਾਇ. ਸਰਵ—ਸੈਵ. ਉਹੀ. ਵਹੀ. "ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਇ ਸਰੂਪ ਬਿਚਖਣਿ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੨ ਸਾਂਈਂ. ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਾਨਸਾਇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਪ੍ਰਾਣਪਤਿ ਸੁਖਦਾਤਾ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਣਾ. ਲੇਟਣਾ. "ਮੇਰਾ ਪਿਰੁ ਰੀਸਾਲੂ ਸੰਗਿ ਸਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੪ ਸੰ. सायम्—ਸਾਯੰ. ਸੰਝ. ਆਥਣ.

ਸਾਇੰਸ. ਅੰ. Science. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਤੱਤ। ੨ ਰਾਸਾਯਨਿਕ ਅਤੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗ੍ਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਵਿਦ੍ਯਾ.

ਸ਼ਾਇਸਤਨ. ਫ਼ਾ شائستن ਕ੍ਰਿ—ਲਾਇਕ ਹੋਣਾ. ਯੋਗ ਹੋਣਾ.

ਸ਼ਾਇਸਤਾ. ਫ਼ਾ شائستہ ਵਿ—ਲਾਇਕ. ਯੋਗ੍ਯ.

ਸਾਇਕ. ਦੇਖੋ. ਸਾਯਕ.

ਸਾਇਣਿ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਮਿਨੀ.

ਸਾਇਤ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਯਦ। ੨ ਅ਼ ساعت ਸਾਅ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੜੀ. ਵੇਲਾ. ਸਮਾਂ. "ਚਲਹੁ ਇਹ ਸਾਇਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਇਬਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਯਬਾਨ.

ਸਾਇਰ. ਡਿੰਗ. ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਿੰਧੀ. ਸਾਇਰੁ. ਸੰ. ਸਾਗਰ) "ਸਾਇਰ ਸਪਤ ਭਰੇ ਜਲ ਨਿਰਮਲਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਸਤਸਰ ੩ ਅਤੇ ਸਪਤ ਸਰ. "ਸਾਇਰ ਭਰੇ ਕਿ ਸੁਕ?" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਵਿਚਿ ਉਪਾਏ ਸਾਇਰਾ ਤਿਨਾ ਭੀ ਰੋਜੀ ਦੇਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਝੀਲ. ਸਰ. "ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁ ਭਰ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੩ ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ (ਸਤਲੁਜ) ਅਤੇ ਨਦੀ ਲਈ ਭੀ ਸਾਇਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਛੋਡ ਦੀਓ ਤਬ ਥਾਂ ਨਿਰਮੋਹ ਕੋ ਪਾਰ ਭਏ ਜਬ ਸਾਇਰ ਤੀਰਾ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੪ ਅ਼ شاعر ਸ਼ਾਅ਼ਰ. ਸ਼ਿਅ਼ਰ (ਛੰਦ) ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਕਵਿ. "ਜੇ ਸਉ ਸਾਇਰ ਮੇਲੀਐ ਤਿਲੁ ਨ ਪੁਜਾਵਹਿ ਰੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਨਾਨਕ ਸਾਇਰ ਇਵ ਕਹਿਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧)

ਸਾਇਰ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਬੇਟੀ. ਲੱਛਮੀ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲੀ ਸੀ। ੨ ਭਾਵ—ਮਾਇਆ. "ਸਾਇਰ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਬਿਦਾਰਿ ਗਵਾਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩) ਬੇਦਾਰ (ਗ੍ਯਾਨੀ) ਨੇ ਮਾਇਆ ਤ੍ਯਾਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. "ਸਾਇਰ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪਰਹਰਿਤਿਆਗੀ ਚਰਨ ਤਲੈ ਵੀਚਾਰੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਮਾਇਆ ਪਰਹਰਿ (ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਕੇ) ਤਿਆਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਦਾਸੀ ਸਮਝੀ ਹੈ.

ਸਾਇਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਯਲ.

ਸਾਈ. ਸਰਵ—ਸੈਵ. ਵਹੀ. ਓਹੀ. "ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸਾਈਂ. "ਜਿਥੈ ਜਾਈਐ ਜਗਤ ਮਹਿ ਤਿਥੈ ਹਰਿ ਸਾਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੩ ਕਿਸੇ ਸੌਦੇ ਦੇ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ਗੀ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ. ਸੰ. ਸਤ੍ਯੰਕਾਰ। ੪ ਫ਼ਾ شائی ਸ਼ਾਈ. ਪਰਮੇਸੁਰ। ੫ ਅ਼ ساعی ਸਾਈ਼. ਕੋਸ਼ਿਸ਼ (ਪ੍ਰਯਤਨ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਾਂਈ | ਸਾਂਈਂ ਸੰ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਿਕ. "ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਸਚਿਆਰੁ ਮੈਡਾ ਸਾਂਈ." (ਸੋਪੁਰਖੁ) ੨ ਰਾਜਾ। ੩ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੪ ਮਹਾਤਮਾ ਸਾਧੁ ਦੀ ਭੀ ਸਾਂਈ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸਾਂਈਆਂ. ਸੇਠੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ. ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਧਰਮ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ੨ ਸੰਬੋਧਨ—ਹੇ ਸ੍ਵਾਮੀ!

ਸਾਈਸ. ਦੇਖੋ. ਸਈਸ.

ਸਾਂਈਂਦਾਸ. ਡਰੋਲੀ (ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜਪੁਰ) ਨਿਵਾਸੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਦਾਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਵਡੀ ਭੈਣ ਰਾਮੋ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਸਾਈਂਦਾਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਡਰੋਲੀ। ੨ ਭੰਡਾਰੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨਨ੍ਯ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ। ੩ ਝੰਡੀ ਗੋਤ ਦਾ ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਸਾਂਈਂ ਦਿੱਤਾ. ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੨ ਇੱਕ ਜਤੀਆ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਮਨ ਵਸਾਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ.

ਸਾਂਈਂਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ (ਕਰਤਾਰ) ਦੇ ਲੋਕ. ਸਾਧੁਜਨ. ਹਰਿਜਨ.

ਸਾਸ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਹ. ਦਮ. "ਸਾਸ ਬਿਨਾ ਜਿਉ ਦੇਹੁਰੀ." (ਕੇਦਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸ੍ਵਰ. ਸੁਰ. "ਪੂਰੇ ਤਾਲ ਨਿਹਾਲੇ ਸਾਸ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. "ਪੰਡਿਤ ਸੰਗਿ ਬਸਹਿ ਜਨ ਮੂਰਖ

ਆਗਮ ਸਾਸ ਸੁਨੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੪ ਸੰ. ਸ੍ਵਸ਼੍ਰੂ. ਸੱਸ. ਵਹੁਟੀ ਦੀ ਮਾਂ। ੫ ਸ੍ਵਾਸਰੋਗ. ਦਮਕਸ਼ੀ. ਦਮਾ. "ਸਨਪਾਤ ਸਾਸ ਭਗਿੰਦ੍ਰ ਜੁਰ." (ਸਲੋਹ) ਸੰਨਿਪਾਤ ਸ੍ਵਾਸਰੋਗ ਭਗੰਦਰ ਅਤੇ ਜ੍ਵਰ (ਤਾਪ) ੬ ਸੰ. शास्—ਸ਼ਾਸ. ਧਾ—ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਕਰਨਾ. ਵਡਿਆਉਣਾ. ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਹਿਤ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹਿਣੀ. ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ. ਦੰਡ ਦੇਣਾ. ਤਾੜਨਾ। ੭ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ। ੮ ਫ਼ਾ شاش ਸ਼ਾਸ਼. ਮੂਤ੍ਰ. ਪੇਸ਼ਾਬ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਸ਼ੀਦਨ.

ਸਾਂਸ. ਸ੍ਵਾਸ. ਸਾਹ। ੨ ਸੰ. ਸਾਂਸ਼. ਸ-ਅੰਸ਼. ਅੰਸ਼ (ਹਿੱਸੇ) ਸਾਥ. ਭਾਗ ਸਹਿਤ.

ਸਾਸਕ. ਸੰ. ਸ਼ਾਸਕ. ਵਿ—ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ। ੩ ਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸ ੬.

ਸਾਸ ਗਰਾਸ, ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ, ਸਾਸ ਗ੍ਰਾਸ — ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ੀ. ਜਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਖਾਨ ਪਾਨ. "ਸਾਸ ਗ੍ਰਾਸ ਕੋ ਦਾਤੋ ਠਾਕੁਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸ੍ਵਾਸ ਦਾ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ.

ਸਾਸਟਾਂਗ. ਸਾਸ਼੍ਟਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ.

ਸਾਸਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸ ੬ ਅਤੇ ਸਾਸਨ.

ਸਾਸਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਸਨਾ (ਤਾੜਨਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਰਾਜਾ ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਵਿ—ਹੁਕੂਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸ ੬.

ਸਾਸਤ, ਸਾਸਤਰ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਸਾਸਤ੍ਰੁ — ਸੰ. ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਪੁਸ੍ਤਕ ਜੋ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ (ਹੁਕਮ) ਦੇਵੇ. ਆਗ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸ ੬. "ਸਾਸਤ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਚਾਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) "ਸੋਈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਉਣ ਸੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਬੇਦ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਹੈ ਮਾਇਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ.

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ.

ਸਾਸਤ੍ਰਗ, ਸਾਸਤ੍ਰਗਿ, ਸਾਸਤ੍ਰਗਿਆ, ਸਾਸਤ੍ਰਗੰਤਾ, ਸਾਸਤ੍ਰਗ੍ਯ — ਸੰ. शास्त्रज्ञ. ਵਿ—ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਮੁਨਿ ਜੋਗੀ ਸਾਸਤ੍ਰਗਿ ਕਹਾਵਤ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) "ਸਭੈ ਸਾਸਤ੍ਰਗੰਤਾ ਕੁਕਰਮੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸਾਸਤ੍ਰਧਾਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਪੰਡਿਤ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਸਾਸਤ੍ਰਨਿਕ. ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ-ਅਨਿਕ. ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. "ਪੜ੍ਹੀ ਕੋਕ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਸਾਸਤ੍ਰਨਿਕ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੦)

ਸਾਸਤ੍ਰੀ. शास्त्रिन्. ਵਿ—ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਯਾਤਾ, ਪੰਡਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਆਲਾ ਇਮਤਿਹਾਨ.

ਸਾਸਨ. ਸੰ. ਸ਼ਾਸਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ. ਆਗ੍ਯਾ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸ ੬। ੨ ਦੰਡ ਦੇਣਾ. ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ। ੩ ਤਾੜਨਾ. ਸਜ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸਨਾ ੨. "ਅਨਿਕ ਸਾਸਨ ਤਾੜੰਤ ਜਮਦੂਤਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਸਾਸਨ ਤੇ ਬਾਲਕ ਗਮ ਨ ਕਰੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) ਤਾੜਨਾ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. "ਦੇਇ ਸਾਸਨ ਜਾਮ." (ਰਾਮ ਮ: ੫ ਰੁਤੀ) ੪ ਸੰ. श्वसन—ਸ਼੍ਵਸਨ. ਸਾਹ ਲੈਣਾ.

ਸਾਸਨਪਾਕ. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਕਸਾਸਨ. "ਸਾਸਨ ਪਾਕ ਸਰਾਸਨ ਜੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪਾਕਸ਼ਾਸਨ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਸ਼ਰਾਸਨ (ਧਨੁਖ)

ਸਾਸਨਾ. ਸੰ. ਸ਼ਾਸਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ। ੨ ਤਾੜਨਾ. ਦੰਡ. ਸਜ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸਨ। ੩ ਉਪਦੇਸ਼. ਸਿਖ੍ਯਾ। ੪ ਸੰ. ਸਾਸ੍ਨਾ. ਗਾਂ ਬੈਲ ਦੇ ਗਲ ਹੇਠ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਚਮੜਾ. ਗਲਕੰਬਲ.

ਸਾਸਨਿ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਸਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਹ ਲੈਣਾ. ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਹ ਲੈਂਦਿਆਂ. ਭਾਵ—ਜੀਂਵਦਿਆਂ. "ਸਾਸਨਿ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਬਲੁ ਪਾਈਐ, ਨਿਹਸਾਸਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈਗੋ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ਜੀਵਨਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜਾਪ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦਾ ਬਲ ਪਾਓ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣਤ੍ਯਾਗ ਪੁਰ ਭੀ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਣ ਹੋਵੇਗਾ.

ਸਾਸ ਨਿਹਾਰਨ. ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਰੱਖਣੀ. "ਜਮ ਨਿਹਾਰੈ ਸਾਸਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਪ੍ਰਾਣਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੀ. "ਭਗਤਜਨਾ ਕੇ ਸਾਸ ਨਿਹਾਰੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਸਾਸਨੋੱਤਰ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ਅਲੰਕਾਰ ੫ ਦਾ ਨੰ: (ਅ)

ਸਾਸਾ. ਸ੍ਵਾਸ (ਦਮ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਜਿਚਰੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਹੈ ਸਾਸਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸ਼ਯ. ਸ਼ੱਕ. "ਉਪਜੈ ਪੂਤ ਧਾਮ ਬਿਨ ਸਾਸਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੭੯) ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਪੁੱਤ ਜੰਮੇਗਾ.

ਸਾਂਸਾਰਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੰਸਾਰੀ. ਦੁਨਿਯਵੀ.

ਸਾਸਿ. ਸ੍ਵਾਸ ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ। ੨ ਸੰ. ਸ (ਸਾਥ) ਅਸਿ (ਤਲਵਾਰ) ਤਲਵਾਰ ਸਹਿਤ.

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ. ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਨਾਲ. ਹਰਦਮ "ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਈਐ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ. ਜਿਉਂਦੇ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥ ਭੋਗਦੇ ਹੋਏ. "ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਸਦਾ ਮਨਿ ਵਸੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਸਾਂਸੀ. ਇੱਕ ਨੀਚ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਜਰਾਇਮਪੇਸ਼ਾ ਅਤੇ ਖ਼ਾਨਹ ਬਦੋਸ਼ ਹੈ. ਇਹ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਕਿਤਨੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਆਜ਼ਮ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕੁਝ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਪਏ, ਇਹ ਜਾਤਿ ਨਿਕਲੀ ਹੈ. ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਸਾਂਹਸੀ ਜਾਤਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਹਸੀ.

ਸ਼ਾਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ شاشیدن ਮੂਤਣਾ. ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰਨਾ.

ਸਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਸ। ੨ ਸੰ. सासु. ਵਿ—ਸ (ਸਾਥ) ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਦੇ. ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਸ਼੍ਰੂ. ਸੱਸ. "ਸਾਸੁ ਬੁਰੀ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਇਸ ਥਾਂ ਭਾਵ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਤੋਂ ਹੈ। ੪ ਦਮ. ਸ੍ਵਾਸ. "ਜਬ ਲਗ ਸਾਸੁ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਸਾਸੁ ਕੀ ਦੂਖੀ. ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ:—

੧ ਸਾਸੁ ਕੀ ਦੁਖੀ ਸਸੁਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ
ਜੇਠ ਕੇ ਨਾਮਿ ਡਰਉ ਰੇ,
੨ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਨਨਦ ਗਹੇਲੀ

ਦੇਵਰ ਕੈ ਬਿਰਹਿ ਜਰਉ ਰੇ, ×××
੩ ਸੇਜੈ ਰਮਤੁ ਨੈਨ ਨਹੀ ਪੇਖਉ
ਇਹੁ ਦੁਖ ਕਾ ਸਿਉ ਕਹਉ ਰੇ,
੪ ਬਾਪੁ ਸਾਵਕਾ ਕਰੈ ਲਰਾਈ
ਮਾਇਆ ਸਦ ਮਤਵਾਰੀ,
੫ ਬਡੇ ਭਾਈ ਕੈ ਜਬ ਸੰਗਿ ਹੋਤੀ
ਤਬ ਹਉ ਨਾਹ ਪਿਆਰੀ,
੬ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਪੰਚ ਕੋ ਝਗਰਾ××× (੨੫)

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ[1]:—

੧ ਸੱਸ (ਮਾਇਆ) ਨੇ ਦੁਖੀ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਸਸੁਰ (ਕਰਤਾਰ) ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਹਾਂ. ਜੇਠ (ਧਰਮਰਾਜ) ਤੋਂ ਡਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

੨ ਨਣਦ (ਮੰਦਮਤਿ) ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗ੍ਰਸ ਲੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਵਰ (ਵਿਵੇਕ) ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਜਲ ਰਹੀ ਹਾਂ.

੩ ਸਰਵਵ੍ਯਾਪੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੂੰ ਮੈ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੇਜਾ ਤੇ ਰਮਣ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀ.

੪ ਬਾਪ (ਸ਼ਰੀਰ) ਸਾਵਕ (ਬੱਚਿਆਂ ਅਰਥਾਤ ਸੁਖ ਦੁਖ) ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਾਤਾ (ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ੀ) ਸਦਾ ਮਤਵਾਲੀ ਹੈ.

੫ ਬਡੇ ਭਾਈ (ਗਿਆਨ) ਨਾਲ ਜਦ ਮੈ ਸੀ, ਤਦ ਭਰਤਾ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਸੀ.

੬ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ.

ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ. ਪ੍ਰਾਣ ਅਤੇ ਦੇਹ. ਜਾਨ ਅਤੇ ਜਿਸਮ. "ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ ਸਭ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਸਾਸ਼੍ਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ. ਅੱਠ ਅੰਗਾਂ ਸਹਿਤ ਨਮਸਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ.

ਸਾਸ਼੍ਟਾਂਗ ਯੋਗ. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਅਤੇ ਯੋਗ ੪.

ਸਾਸ਼੍ਵਤ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਰੰਤਰ. ਲਗਾਤਾਰ. ਇੱਕ ਰਸ। ੨ ਨਿੱਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼। ੪ ਸ੍ਵਰਗ। ੫ ਸ਼ਿਵ.

ਸਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵਾਸ. ਦਮ. "ਲੇਖੈ ਸਾਹ ਲਵਾਈਅਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਫ਼ਾ شاہ ਸ਼ਾਹ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਸਭਿ ਤੁਝਹਿ ਧਿਆਵਹਿ, ਮੇਰੇ ਸਾਹ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੩ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ. "ਸਾਹ ਚਲੇ ਵਣਜਾਰਿਆ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਨੂੰ ਪਦਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮਾ ੨। ੫ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਪਤਿ। ੬ ਸੰ. ਸਾਹ੍ਯ. ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ. ਜੋਰਾਵਰ.

ਸਾਹ ਆਲਮ. ਫ਼ਾ شاہ عالم ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ. ਵਿ—ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਜਹਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਖਥੇ ਖੂੰਦਕਾਰ ਸਾਹ ਆਲਮ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ੨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੁਅੱਜ਼ਮ (ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ) ਦੇਖੋ, ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ। ੩ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਨਾਉਂਮਾਤ੍ਰ (ਮੁਗਲ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਅਲੀ ਗੌਹਰ ਸੀ. ਇਹ ਜ਼ੀਨਤ ਮਹਲ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਆਲਮਗੀਰ ੨ ਦਾ ਪੁੱਤ ੧੫ ਜੂਨ ਸਨ ੧੭੨੮ ਨੂੰ ਜੰਮਿਆ ਸੀ. ਇਹ ੨੫ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੭੫੯ ਨੂੰ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਇਸੇ ਨੇ ਲਾਰਡ ਕਲਾਈਵ ਨੂੰ ੧੨ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੭੬੫ ਨੂੰ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਨਾਉਂ ੨੪ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਲੈਣਾ ਕਰਕੇ ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਉੜੀਸੇ ਦੀ ਦੀਵਾਨੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਜਨਰਲ ਸਮਿਥ ਦੀ ਕਠਪੁਤਲੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ. ਫੇਰ ਮਰਹਟਿਆਂ ਨੇ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ. ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੭੮੮ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮ ਕਾਦਿਰ ਰੁਹੇਲੇ ਦੇ ਹੱਥ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ. ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ੧੦ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੭੮੮ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਰ ਨਾਉਂਮਾਤ੍ਰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਦੀ ਛਾਪ ਆਫ਼ਤਾਬ ਸੀ. ੧੯ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੦੬ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੪੫.

ਸਾਹਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਲ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਮ। ੨ ਹੌਸਲਾ. ਹਿੰਮਤ. "ਕਰ ਸਾਹਸ ਬੇਗ ਹੀ ਧਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਚੋਰੀ. ਡਕੈਤੀ। ੪ ਵਿਚਾਰ ਬਿਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰਮ। ੫ ਅਗਨਿ. ਅੱਗ। ੬ ਅੜੀ. ਹਠ.

ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ਼. شاہ شرف ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਗੋਸਟਿ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਇਆ। ੨ ਬਿਹਾਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ਼ੁੱਦੀਨ, ਜੋ ਵਡਾ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੩੭੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਪੁਰ ਹਰ ਸਾਲ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ.

ਸਾਹਸਾਹਾਣ. ਫ਼ਾ شہنشاہ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ. ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਸਾਹਸਾਹਾਣ ਗਣਿਜੈ." (ਜਾਪੁ) ਮਿਸ਼ਕਾਤ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਦਾਯਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਨਾ ਆਖੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਦਵੀ ਕੇਵਲ ਖ਼ੁਦਾ ਲਈ ਹੈ.

ਸਾਹਸੀ. ਵਿ—ਬਲ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਹਠੀਆ। ੩ ਉਤਸਾਹ ਵਾਲਾ. ਹਿੰਮਤੀ. "ਤਹਾਂ ਸਾਹਸੀ ਸਾਹਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕੋਪੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੪ ਦੇਖੋ, ਸਾਹਸ.

ਸਾਂਹਸੀ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਸਾਹਸੀ" ਸ਼ਬਦ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਹਿੰਮਤੀ, ਹਠੀਆ ਅਤੇ ਬਲਵਾਨ. ਪੰਜਾਬ—ਕੇਸ਼ਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਗੋਤ ਦਾ ਸੀ। ੨ ਸਾਂਸੀ ਜਾਤਿ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਸੀ.

ਸਾਹਸੰਗ੍ਰਾਮ. ਵਿ—ਯੁੱਧ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਖਿਤਾਬ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ. ਇਹ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. "ਲਖੇ ਸਾਹਸੰਗ੍ਰਾਮ ਜੁੱਝੇ ਜੁਝਾਰੰ। ਤਵੰ ਕੀਟ ਬਾਣੰ ਕਮਾਣੰ ਸੰਭਾਰੰ ॥" (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਨਜਾਬਤਖ਼ਾਨ ਅਤੇ ਬੀਰੋ ਬੀਬੀ.

[1] ਇਸ ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਕੂਟ ਦਾ ਅਰਥ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਸਮਝ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇੱਥੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਸਾਹਸੁ. ਦੇਖੋ. ਸਹਸੁ.

ਸਾਹ ਹੁਸੈਨ. شاہ حسین ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ. ਇਹ ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼ੈਖ਼ ਉਸਮਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੯੪੫ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸੱਜਨ ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਜਦ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਦ ਇਹ ਭੀ ਕਾਨ੍ਹੇ ਆਦਿ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁਚਿਆ ਅਰ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਭੀ ਅਪਨੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਕਰੋ. ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਸੁਣਾਓ. ਸ਼ਾਹਹੁਸੈਨ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਆ— "ਚੁੱਪ ਵੇ ਅੜਿਆ ਚੁੱਪ ਵੇ ਅੜਿਆ× × ×." ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਆਪ ਮੋਨ ਹੀ ਰਹੋ. ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੦੦੮ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਕਾਨ੍ਹਾ ੨.

ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਢੇਰੀ. ਢੇਰੀ ਸ਼ਾਹਾਂਨ. ਦੇਖੋ. ਤਕਸਿਲਾ.

ਸ਼ਾਹਚੀਂ ਖ਼ਾਨ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਅਹਮਦ ਖ਼ਾਨ ਸੀ. ਇਹ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੋਤੇ ਜ਼ਮਾਨਸ਼ਾਹ ਅਮੀਰ ਕਾਬੁਲ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ. ਸਨ ੧੭੯੮ ਵਿੱਚ ਅਮੀਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਹਜਾਰ ਘੁੜਚੜ੍ਹੀ ਫੌਜ ਦੇਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤੇ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਨ ੧੮੦੦ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਾਤੀਏ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ. ਇਸ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ.

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ. شاہجہاں ਰਾਜਾ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੋਧਪੁਰੀ ਦੀ ਕੰਨਯਾ ਬਾਲਮਤੀ (ਜੋਧਬਾਈ) ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ੫ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੫੯੩ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਮਿਰਜ਼ਾ ਖ਼ੁੱਰਮ ਸੀ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ੧੨ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ. ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੬੨੨ ਵਿੱਚ ਜਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਨੂਰਜਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਅਖ਼ਤਯਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤਦ ਇਸ ਦੀ ਬਾਪ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਬੇਦੌਲਤ" ਰੱਖਿਆ. ਇਹ ਬਾਪ ਦੇ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਨ ੧੬੨੮ ਵਿੱਚ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ.[1] ਇਸ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਵਡੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ. ਮੁਆਮਲਾ ੨੩ ਕਰੋੜ ਰੁਪਯਾ ਵਸੂਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ.

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ. ਆਗਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀ ਮਸਜਿਦ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਬੇਗਮ ਅਰਜਮੰਦ ਬਾਨੂ ਦਾ ਮਕਬਰਾ (ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਮਹਲ ਅਤੇ ਕੁਦਸੀਆ ਬੇਗਮ ਭੀ ਹਨ, ਜੋ ਨੂਰਜਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਆਸਫ਼ਖ਼ਾਂਨ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੫੯੨, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਸਨ ੧੬੧੨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੭ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੬੩੧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ) ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਖਰਚਕੇ ਬਣਵਾਇਆ, ਜੋ "ਤਾਜ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.[2]

ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜਮਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸੀ ਹੋਈ ਦਿੱਲੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਨ ੧੬੩੧ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਉਸ ਨੇ "ਸ਼ਾਹਜਹਾਨਾਬਾਦ" ਰੱਖਿਆ. ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਲਾਲ ਕਿਲਾ, ਦੀਵਾਨ ਖਾਸ, ਦੀਵਾਨ ਆਮ, ਅਰ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਆਦਿਕ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਤਖ਼ਤ ਤਾਊਸ, ਜਿਸ ਤੇ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ. ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੋਹਨੂਰ ਹੀਰਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਜਨ ੩੧੯ ਰੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ੭੮੧੫੨੨੫) ਰੁਪਯੇ ਕੀਮਤ ਦਾ ਜਾਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੀਰ ਜੁਮਲਾ ਨੇ ਇਸੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਨਜਰ ਕੀਤਾ ਸੀ.

ਕਈ ਖੋਟੇ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਨਾਲਾਇਕੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਈਸਾਈਆਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਹੱਥ ਚੁੱਕਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਰਖਯਾ ਲਈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚੁੱਕਣੇ ਪਏ.

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨ—ਦਾਰਾਸ਼ਿਕੋਹ, ਸ਼ੁਜਾ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਅਤੇ ਮੁਰਾਦ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ, (ਆਪਣੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਬੂ ਕਰਕੇ) ਆਗਰੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਸਨ ੧੬੫੮ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ. ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ (੨੩ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੬੬੬) ਸੰਮਤ ੧੭੨੩ ਵਿੱਚ ਹੁਕੂਮਤ ਨੂੰ ਤਰਸਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਬੇਗਮ ਦੇ ਪਾਸ ਆਗਰੇ ਤਾਜ ਅੰਦਰ ਦਫਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਉਰਸ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹਰ ਸਾਲ ੨੭ ਰੱਜਬ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਰੌਣਕ ਨਾਲ ਤਾਜ ਮਹੱਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸ਼ਾਹਜਹਾਨਾਬਾਦ. ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਨਾਉਂ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ. "ਸ਼ਾਹਜਹਾਨਾਬਾਦ ਕੋ ਕੀਨੋ ਕੂਚ ਅਪਾਰ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ. ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਰੁਹੇਲਖੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਹਰ, ਜੋ ਦੇਓਹਾ (ਗੱਰਾ) ਨਦੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਦਿਲੇਰ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਸਨ ੧੬੪੭ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ. ਇਹ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੭੬੮ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੯੮੭ ਮੀਲ ਹੈ. "ਸਾਹਜਹਾਂਪੁਰ ਮੇ ਹੁਤੀ ਇਕ ਪਟੂਆ ਕੀ ਨਾਰਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੧)

ਸ਼ਾਹਜ਼ਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ਮਾਨਸ਼ਾਹ.

ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ.

ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ. ਫ਼ਾ شاہزادہ ਵਿ—ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਰਾਜਕੁਮਾਰ।

---

[1] ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਉਂ ਹੈ- ਅਬੁਅਲ ਮੁਜੱਫਰ ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ. ਇਸ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਣਾ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ੧੬੨੭ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ ੪ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੬੨੮ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਹੈ.

[2] ਇਹ ਮਕਬਰਾ ਸਨ ੧੬੩੨ ਵਿੱਚ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਨ ੧੬੪੩ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ੨੪੩ ਫ਼ੁੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਅਹਾਤਾ ੪੨ ਏਕੜ ਹੈ.

੨ ਸੰਗਯਾ—ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਸਜਾਦਾ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਜਾਦਾ ੨-੩.

ਸਾਹਣੀ. ਖੁਖਰੈਣ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ। ੨ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੩ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੇਗਮ.

ਸ਼ਾਹਦ. ਅ شاہد ਸ਼ਾਹਿਦ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਗਵਾਹ. ਸਾਖੀ (ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ).

ਸ਼ਾਹਤਰਾ. ਫ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤ ਪਾਪੜਾ.

ਸ਼ਾਹਦਰਾ. ਲਹੌਰ ਪਾਸ ਰਾਵੀ ਪਾਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਕਬਰਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਇਹੀ ਹੋ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਜਹਾਂਗੀਰ ੨। ੨ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਜਮੁਨਾ ਪਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੰਡੀ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦਾ ਸੀ.

ਸ਼ਾਹਦੀ. ਫ਼ਾ شاہدی ਸ਼ਾਹਿਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਗਵਾਹੀ. ਸ਼ਹਾਦਤ. ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ. "ਤਹਿਂ ਕੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਹਦੀ ਕਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ਾਹਦੌਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦੌਲਾਸ਼ਾਹ.

ਸਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਡ ਅਤੇ ਸਾਨ੍ਹ.

ਸਾਹਨਸਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਸਾਹਾਣ.

ਸਾਹਨਚੀ ਸ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਚੀਂ ਖਾਂ.

ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ਼ ਖਾਂ. شاہنوازخاں ਖ਼ਾਨਬਹਾਦੁਰ (ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਹਯਾਤੁੱਲਾ ਖ਼ਾਂ ਸੀ. ਇਹ ਲਹੌਰ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਦੀਵਾਨ ਕੌੜਾਮੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਕੇ ਸੰਮਤ ੧੮੦੯ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਅਤੇ ਨੇਜੇ ਵਿੱਚ ਪਰੋਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦੇਖੋ, ਮੀਰ ਮਨੂੰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਮੁਜੱਫਰ ਖਾਨ.

ਸਾਹਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬੇਗਮ। ੨ ਜਗਤਨਾਥ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਮਾਇਆ. "ਸਾਹਨਿ ਸਤਿ ਕਰੈ ਜੀਅ ਅਪਨੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸਾਹਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਣੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਹਨਿ.

ਸ਼ਾਹਪੁਰ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਸੁਨਾਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸੀ. ਹੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੮੦ ਵਿੱਚ ਨਗਰਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰਬਾਰ ਬਣਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੫੦ ਵਿੱਘੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ੭ ਮੀਲ ਹੈ। ੨ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜਿਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਸ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਸਰਗੋਧਾ ਹੈ.

ਸਾਹਬ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬ.

ਸਾਹਬਚੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬਚੰਦ.

ਸ਼ਾਹ ਬਲਾਵਲ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ੨ ਦਾ ਫੁੱਟਨੋਟ.

ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼. ਦੇਖੋ, ਸਹਬਾਜ.

ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ. ਵਕੀਲ ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਲਹੌਰ ਦੇ ਫਾਰਸੀ ਮਕਤਬ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੌਲਵੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਹੋ ਪਈ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਨੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦਾ ਮੰਡਨ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਕਾਰਣ ਮੌਲਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਦ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਮੇਤ ਚਰਖੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਜਾਕੇ ੧੯ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸੰਮਤ ੧੮੦੨ ਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ।

ਸ਼ਾਹਬਾਜਪੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਮਨ.

ਸ਼ਾਹਬਾਦ. ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ. ਇਸ ਥਾਂ ਸਨ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਲਾਕਾ ਮੱਲਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਬਣਾਈ. ਇਹ ਬਹਾਦੁਰ ਸਰਦਾਰ, ਮਿਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ. ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਦੀ ਵਡੀ ਮਸੀਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲਕੇ ਨਾਉਂ "ਮਸਤਗੜ੍ਹ" ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ.

ਸ਼ਾਹਭੀਕ, ਸ਼ਾਹਭੀਖ ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਸੈਯਦ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਸਿਆਨਾ (ਤਸੀਲ ਕੈਥਲ ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਕੁਹਰਾਮ (ਘੁੜਾਮ)[1] ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਹਰਾਮ ਨਿਵਾਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.[2]

ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਜੀ ਅੱਬੁਲ ਮੁਆਲੀ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਏ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਅੰਬਹਿਟਾ (ਜਿਲਾ ਸਹਾਰਨਪੁਰ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੇ. ਭੀਖ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਠਸਕੇ ਨਗਰ ਰਹਿਕੇ ਵਿਤਾਇਆ. (ਜੋ ਤਸੀਲ ਥਨੇਸਰ ਅਤੇ ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿੱਚ ਹੈ). ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਮੁਆਲੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਭੀ ਠਸਕੇ ਆਰਹੇ, ਅਰ ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮਲੂਮ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹਭੀਖ ਜੀ ਪਟਨੇ ਪਹੁਚੇ ਅਤੇ ਮਿਠਿਆਈ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਟਕੀਆਂ ਭੇਟਾ ਕੀਤੀਆਂ. ਬਾਲਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਮਟਕੀਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ. ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਪੀਰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਲੂਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵਲੀ ਪੁਰਖ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ, ਸੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਰਪਰਸ੍ਤ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ ਹੈ.

ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਜੀ ਸੈਯਦ (ਮੀਰ) ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਠਸਕੇ ਦਾ

---

[1] ਇਹ ਨਗਰ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ.

[2] "ਪੁਰ ਕੁਹਰਾਮ ਬਿਖੈ ਹੁਤੋ ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ ਜਿਹ ਨਾਮ। ਨਿਜ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਕੇ ਨਿਕਟ ਰਹਿ ਠਸਕੇ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁਧਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਾਉਂ ਹੁਣ "ਠਸਕਾ ਮੀਰਾਂ ਜੀ" ਹੈ, ਜੋ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੀਰ ਜੀ ਦੀ ਖ਼ਾਨਕਾਹ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਇਸ ਵੇਲੇ ੩੦੦੦) ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ.

ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਹਭੀਖ ਜੀ ਨੂੰ ਸੈਯਦ ਭੀਖ, ਭੀਖਨ ਸ਼ਾਹ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਸ਼ਾਹ ਮਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਮਦਾਰੀ.

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ. ਦੇਖੋ, ਟੁੰਡਾਲਾਟ ਦਾ ਫੁੱਟਨੋਟ.

ਸਾਹਲਾਦ. ਸੰ. ਅਲ੍ਹਾਦ. ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ.

ਸ਼ਾਹਰਗ. ਫ਼ਾ شاہرگ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਨਾੜੀ. ਰਕਤਵਾਹ ਨਾੜੀ. Aorta. ਦੇਖੋ, ਦਿਲ.

ਸ਼ਾਹਰੁਖ਼ੀ. ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਢਾਈ ਰੁਪਯੇ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ.

ਸਾਹਾ. ਸੰ. ਸ੍ਵਹ. ਸੁ ਅਹ. ਸੁ (ਚੰਗਾ) ਅਹ (ਦਿਨ) ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਹ ਆਦਿਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਦਿਨ. ਸਿੰਧੀ. "ਸਾਹੋ." "ਸੰਬਤਿ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ." (ਸੋਹਿਲਾ) "ਸਾਹਾ ਗਣਹਿ ਨ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਸ਼ਾਹ ! "ਸਭਨਾ ਵਿਚਿ ਤੂੰ ਵਰਤਦਾ ਸਾਹਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੨ ਸਾਹ (ਸ੍ਵਾਸ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਜੀਵਹੀ ਲੈ ਸਾਹਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੩ ਸ਼ਾਹਾਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਸਿਰਿ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਰਾਮ ੨)

ਸਾਹਾਣ / **ਸਾਹਾਨ** } ਦੇਖੋ, ਸਾਹਸਾਹਾਣ.

ਸ਼ਾਹਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹਾਨਾ.

ਸਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹ। ੨ ਸ੍ਵਾਸ (ਦਮ) ਵਿੱਚ. "ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ ਸਦਾ ਸਮਾਲੀਐ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸ਼ਾਹ ਨੇ. "ਸਾਹਿ ਪਠਾਇਆ ਸਾਹੈ ਪਾਸਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. साहि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਭੁ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਅਧਿਪਤੀ.

ਸਾਹਿਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਹਾ (ਸੁ ਅਹ) ਦਾ ਵੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਾ. "ਓੜਕੁ ਆਇਆ ਤਿਨ ਸਾਹਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਪਹਿਰੇ) ਭਾਵ—ਮੌਤ ਰੂਪ ਲਾੜੇ ਦਾ, ਜਿੰਦਗੀ ਰੂਪ ਵਹੁਟੀ ਵਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ (ਅੰਤਕਾਲ) ਆਗਿਆ। ੨ ਇਹ ਸੁਹੇਵੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹੇਵਾ.

ਸਾਹਿਸ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਸ.

ਸਾਹਿਤ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਿਤ (ਸਾਥ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਮੇਲ. ਇਕੱਠ। ੨ ਉਹ ਕਾਵ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅਰਥ ਦਾ ਸਹਭਾਵ ਹੋਵੇ[1] ਅਥਵਾ ਰਸ ਅਲੰਕਾਰ, ਛੰਦ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ੩ ਕਿਸੇ ਭੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਸਰਵ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠ ਹੋਵੇ, ਉਹ "ਸਾਹਿਤ੍ਯ" ਹੈ.

ਸਾਹਿਦ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਦ.

ਸਾਹਿਨਸਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹ ਸਾਹਾਣ.

ਸਾਹਿਬ. ਅ صاحب ਸਾਹ਼ਿਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ. "ਸਾਹਿਬ ਸੇਤੀ ਹੁਕਮੁ ਨ ਚਲੈ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਕਰਤਾਰ. "ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਮਿਤ੍ਰ.

ਸਾਹਿਬ ਸਊਰ / **ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਊਰ** } صاحب شعور ਸਾਹ਼ਿਬ ਸ਼ਊਰ. ਵਿ—ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਮਾਲਿਕ. ਦਾਨਾ. "ਕਿਧੌਂ ਪੁਰਖ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਊਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੌ ਸਾਖੀ। ੩ ਰਾਣੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਭਾਦੋਂ ਬਦੀ ੧੫ ਸੰਮਤ ੧੮੩੦ (ਸਨ ੧੭੭੪) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਛੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਭੰਗੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਤਨ ਸਰਦਾਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਤਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੮੪੪ (ਸਨ ੧੭੮੭) ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਈ ਸੀ. ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧੇ ਸੁਭਾਉ ਦਾ ਅਤੇ ਲਾਈਲੱਗ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਰਾਣੀ ਹੁਕਮਾਂ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਨਾਨੂ ਮੱਲ ਰਾਜ ਕਾਜ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ. ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਵਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਭੀ ਰਾਜ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ. ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਚੇਤ ਬਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੮੬੯ (੨੬ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੧੩) ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ੪ ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਜੀਤਾ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਸਰੂਪਦੇਵੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੫ ਐਤਵਾਰ ਸੰਮਤ ੧੮੧੩ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਵਡੇ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਇਲਾਕਾ ਆਪਣੇ ਕਬਜੇ ਕਰ ਲਿਆ ਅਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਊਨਾ ਥਾਪੀ. ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸਭ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਰਤਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦਾ. ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੧੩ ਸੰਮਤ ੧੮੯੧ ਨੂੰ ਊਨੇ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਊਨਾ ਅਤੇ ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼.

ਸਾਹਿਬ ਹਾਲ. ਫ਼ਾ صاحب حال ਗ੍ਯਾਨਦਸ਼ਾ ਦਾ ਭੇਤੀ. ਆਤਮਾ ਦੇ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਹਿਬਕਲਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ. "ਕਿ ਸਾਹਿਬਕਲਾਮੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਵਿ—ਵਾਚਸਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਵਾਗੀਸ਼.

ਸਾਹਿਬ ਕਾਲ. ਫ਼ਾ صاحب قال ਸਾਹ਼ਿਬ ਕ਼ਾਲ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਬਾਤਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੋਂ ਆਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕੇਵਲ ਕਥਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਾਹਿਬਕਿਰਾਂ. ਅ صاحب قران ਸਾਹ਼ਿਬਕ਼ਿਰਾਂ. ਨਛਤ੍ਰ ਵਾਲਾ. ਭਾਗਵਾਨ. ਭਾਵ—ਮਹਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ. ਦੇਖੋ, ਕਿਰਾਂ. "ਕਿ ਸਾਹਿਬਕਿਰਾਂ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

---

[1] साहित्ययोः भावः शब्दार्थयोः

ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ. ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਡੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਰਦਾਰ ਹਕੀਕਤ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਤਨ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੮੩੪ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਦਾ ਰਾਜ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜੋ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਖਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਦੁਤੀ ਹਨ. ਸੰਮਤ ੧੮੫੧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਫੌਜ ਦੀ ਕਮਾਣ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈ ਕੇ ਮਰਹਟਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦਿੱਤੀ. ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਦਾਨ ਭਾਈ ਨੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਪਾਈ. ਬੀਬੀ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੮੫੬ (ਸਨ ੧੭੯੯) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ੨ ਰਾਜਾ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀਂਦਪਤਿ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਜੋ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਨਿਪੁਣਤਾ ਰਖਦੀ ਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮਾਤਾ.

ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮਾਤਾ. ਰੋਹਤਾਸ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਰਾਮੂ ਬਸੀ[1] ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ੧੮ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੫੭ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਇਸੇ ਦੀ ਗੋਦੀ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਅਮ੍ਰਿਤਸੰਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਅਵਿਚਲ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਰਕਾਬਗੰਜ ਵਿੱਚ ਹਨ.

ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਮਾਧੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਰੇ ਪਾਸ ਦਿੱਲੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ.

ਸਾਹਿਬਚੰਦ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ. ਇਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਨਿਰਮੋਹਗੜ੍ਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. "ਜੀਤ ਭਈ ਤਹਿ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਅਰੁ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਕੀ ਲੋਥ ਉਠਾਈ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੨ ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ, ਥਾਣਾ ਕੋਟਭਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਢਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਦੋ ਵਾਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੭ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੱਲੁਆਣਾ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ੭ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ. ਫ਼ਾ صاحب زادہ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਦਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਹ. ਰਾਜਕੁਮਾਰ। ੨ ਗੁਰੁਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ. ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ.

ਸਾਹਿਬਦਿਮਾਗ. ਅ਼ صاحب دماغ ਸਾਹ਼ਿਬਦਿਮਾਗ਼. ਵਿ—ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਵਡਾ ਦਾਨਾ. "ਕਿ ਸਾਹਿਬਦਿਮਾਗ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਸਾਹਿਬ ਦਿਲ. ਫ਼ਾ صاحب دل ਸਾਹ਼ਿਬ ਦਿਲ. ਵਿ—ਦਿਲ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਵਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ੨ ਦਾਨਾ। ੩ ਵਲੀ। ੪ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ. "ਸ਼ੁਦਜ਼ ਫ਼ੈਜ਼ੇ ਸੁਹ਼ਬਤੇ ਸਾਹ਼ਿਬਦਿਲਾਂ." (ਜ਼ਿੰਦਗੀ)

ਸਾਹਿਬਦੇਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮਾਤਾ.

ਸਾਹਿਬਰਾਇ, **ਸਾਹਿਬਰਾਯ** } ਦੇਖੋ, ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ.

ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰਿਜਨ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸੇਵਕ.

ਸਾਹਿਬਾ. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ. "ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ! ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ." (ਅਨੰਦੁ)

ਸਾਹਿਬਾਂ. ਮਾਹਨੀ ਸਿਆਲ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ, ਜੋ ਚੱਧਰ ਗੋਤ ਦੇ ਬਾਲਕ ਨਾਲ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਿਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸੀ. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚੱਧਰਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਦਾਨਾਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਮੁਲਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦੇਖੋ. ਮਿਰਜਾ ੨.

"ਰਾਵੀ ਨਦਿ ਊਪਰਿ ਵਸੈ ਨਾਰਿ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨਾਮ,
ਮਿਰਜਾ ਕੇ ਸੰਗ ਦੋਸਤੀ ਕਰਤ ਆਠਊ ਜਾਮ."

(ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੯)

ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਿਲ. ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ ਸਾਹਿਬ ਦਿਲ ਦਾ.

ਸਾਹਿਬਿ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ. "ਸਾਹਿਬਿ ਅੰਧਾ ਜੋ ਕੀਆ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਰਾਮ ੨)

ਸਾਹਿਬੀ. ਫ਼ਾ صاحبی ਸਾਹ਼ਿਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਿਕੀ. ਪ੍ਰਭੁਤਾ. ਸ੍ਵਾਮੀਪਨ। ੨ ਹੁਕੂਮਤ.

ਸਾਹਿਬੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਿਬ. "ਸਾਹਿਬੁ ਗੁਣੀ ਗਹੇਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਾਹਿਰ. ਅ਼ ساحر ਸਾਹ਼ਿਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਾਦੂਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਹਰ.

ਸਾਹਿਲ. ਅ. ساحل ਸਾਹ਼ਿਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਿਆ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ.

ਸਾਹੀ. ਵਿ—ਰਾਜਸੀ. ਸ਼ਾਹ ਦਾ। ੨ ਫ਼ਾ شاہی ਸ਼ਾਹ਼ੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ। ੩ ਸ੍ਯਾਹੀ. ਮਸਿ. ਰੋਸ਼ਨਾਈ. "ਜੇਤਾ ਆਖਣੁ ਸਾਹੀ ਸਬਦੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਜਿਤਨਾ ਕਥਨ ਅੱਖਰੀਂ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਹੈ। ੪ ਅ਼ سعی ਸਈ. ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼. "ਊਆ ਕੀ ਤ੍ਰਾਤਿ ਮਿਟਤ ਬਿਨ ਸਾਹੀ." (ਬਾਵਨ) ਨਿਰਯਤਨ ਤ੍ਰਾਤ ਮਿਟਤ। ੫ ਅ਼ ساہی ਸਾਹੀ. ਬੇਪਰਵਾਹੀ। ੬ ਭੁੱਲਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸਾਹੀ ਹੁ ਸਾਹੁ. ਵਿ—ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ. "ਤੂ ਸਾਹੀ ਹੁ ਸਾਹੁ, ਹਉ ਕਹਿ ਨ ਸਕਾ ਗੁਣ ਤੇਰਿਆ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ.

[1] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ "ਰਾਵਾ" ਗੋਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰੁੱਤ ੫, ਅ: ੧.

ਸਾਹੀਦ. ਦੇਖੋ, ਸਹੀਦ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ਹੀਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ.

ਸ਼ਾਹੀਨ. ਅ਼ شاہین ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਹੀ ਅਤੇ ਬਹਿਰੀ (ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ) ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਾਹੀਨ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੈ. ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਕੁਹੀ ਅਤੇ ਬਹਿਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਯਥਾ—ਸ਼ਾਹੀਨ ਕੁਹੀ, ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਹਿਰੀ. ਸ਼ਾਹੀਨ ਕੋਈ ਅਲਗ ਪੰਛੀ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ.

ਸਾਹੁ. ਸ਼ਾਹ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਵਰਤਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ. "ਸਚਾ ਸਾਹੁ ਸਚੇ ਵਣਜਾਰੇ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸ੍ਵਾਸ. ਦਮ. "ਕਰਿ ਬੰਦੇ ਤੂੰ ਬੰਦਗੀ ਜਿਚਰੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਹੁ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫) ੪ ਦੇਖੋ, ਸਾਹੂ ੨.

ਸਾਹੁਨਿ. ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸ਼ਾਹਣੀ. "ਬਨਿਕ ਬੋਲ ਸਾਹੁਨਿ ਸੋ ਭਾਖਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੧)

ਸਾਹੁਰੜਾ, ਸਾਹੁਰੜੀ ਸਾਹੁਰਾ ਘਰ. ਸਸੁਰਾਲ. "ਪੇਈਅੜੈ ਸਹੁ ਸੇਵ ਤੂੰ, ਸਾਹੁਰੜੈ ਸੁਖਿ ਵਸ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦੀ. "ਸਾਹੁਰੜੀ ਵਥੁ ਸਭ ਕਿਛੁ ਸਾਂਝੀ, ਪੇਵਕੜੈ ਧਨ ਵਖੇ." (ਬਸੰਤ ਮ: ੧) ਪੇਕਾ ਇਹ ਲੋਕ, ਸਹੁਰਾ ਪਰਲੋਕ.

ਸਾਹੁਰਾ. ਵਿ—ਸਸੁਰਾਲਯ. ਸਹੁਰਾ ਘਰ.

ਸਾਹੂ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਆਹ. ਭਸਮ. "ਗਦਹੁ ਚੰਦਨ ਖਉਲੀਐ ਭੀ ਸਾਹੂ ਸਿਉ ਪਾਣੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਕਈ ਰਾਜੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕੈਦ ਅੰਦਰ ਪੈ ਗਿਆ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਮਰਨ ਤੀਕ ਕੈਦ ਰਿਹਾ. ਸਨ ੧੭੦੮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਹਰਟਾ (ਮਹਾਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ) ਕੌਮ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਸਤਾਰਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਚਿਰ ਤੀਕ ਨਾਮਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਿਹਾ ਅਰ ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬਾਲਾ ਜੀ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਦੇ ਹੱਥ ਰਹੀ. ਸਾਹੂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੪੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਬਹਾਦੁਰ। ੪ ਪ੍ਰਾ. ਸਾਧੁ. "ਣਮੋ ਲੋਏ ਸੱਬ ਸਾਹੂਣੰ." (ਸਾਮਾਯਿਕ ਸੂਤ੍ਰ) ਨਮੋ ਲੋਕੇ ਸਰਵ ਸਾਧੁਭ੍ਯ:

ਸਾਹੂਕਾਰ. ਸੰ. ਸਾਧੁਕਾਰ. ਧਨਵਾਨ ਵਪਾਰੀ. ਜੋ ਰੁਪਯਾ ਸੂਦ ਤੇ ਦੇਵੇ.

ਸ਼ਾਹੂਰ. ਸ਼ਊਰ. ਦੇਖੋ, ਸਊਰ ੨.

ਸਾਹੋਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ੫। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕ ਸਰ ਨੰ: ੪.

ਸਾਹੰ. ਦੇਖੋ, ਸਹ. "ਬਨਿਤਾ ਬਿਨੋਦ ਸਾਹੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਨਾਲ। ੨ ਸ—ਅਹੰ. ਉਹ ਮੈਂ। ੩ ਸ—ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਾਕ. ਸੰ. शाक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ। ੩ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਿਤ੍ਰ। ੪ ਸਾਗ. ਸਬਜੀ. ਨਬਾਤ। ੫ ਸਾਗੌਨ (ਸਾਗਵਾਨ) ਦਾ ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਇਸੇ ਬਿਰਛ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪੌਰਾਣਿਕ ਇੱਕ ਦ੍ਵੀਪ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਦੀਪ। ੬ ਵਿ—ਸ਼ਕ ਜਾਤਿ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸਕ। ੭ ਸੰ. ਸ੍ਵਕੀਯ—ਸ੍ਵਕੀਯ. ਅਪਨਾ। ੮ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਤੀ. ਸੰਬੰਧੀ. ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ। ੯ ਸ੍ਵਕੀਯਤਾ. ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ. ਸਾਕਾਗੀਰੀ. "ਤੁਮਹਿ ਪਛਾਨੂ ਸਾਕੁ ਤੁਮਹਿ ਸੰਗਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੧੦ ਸੰ. साकं. ਵ੍ਯ—ਨਾਲ. ਸਾਥ.

ਸਾਕਉ, ਸਾਕਈ, ਸਾਕਹ, ਸਾਕਹਿ ਸਕਦਾ. ਸਕਦੇ. ਸਮਰਥ ਰਖਦੇ. ਦੇਖੋ, ਸਕਣਾ. "ਤੁਮਰੀ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) "ਅਸਾਂ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਹਮਿ ਸਾਕਹ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਸ਼ਾਕਟਾਯਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਕਟ ੪.

ਸਾਕਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕਿਨੀ. "ਅੰਬਿਕਾ ਤੋਤਲਾ ਸੀਤਲਾ ਸਾਕਣੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਸਾਕਤ, ਸਾਕਤੁ ਸੰ. ਸ਼ਾਕ੍ਤ. ਵਿ—ਸ਼ਕਤਿ ਦਾ ਉਪਾਸਕ. ਦੁਰਗਾਪੂਜਕ. ਕਾਲੀ ਦਾ ਭਗਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਕ੍ਤ ਮਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ. ਸ਼ਾਕ੍ਤ ਲੋਕ ਦਸ ਮਹਾਵਿਦ੍ਯਾ[1] ਅਰਥਾਤ ਦਸ਼ ਦੇਵੀਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਕਾਲੀ, ਤਾਰਾ, ਸ਼ੋੜਸ਼ੀ, ਭੁਵਨੇਸ਼੍ਵਰੀ, ਭੈਰਵੀ, ਛਿੰਨਮਸ੍ਤਾ, ਧੂਮਾਵਤੀ, ਵਗਲਾ, ਮਾਤੰਗੀ ਅਤੇ ਕਮਲਾ (ਚਾਮੁੰਡਾ ਤੰਤ੍ਰ) ੩ ਅ਼ ساقط ਸਾਕ਼ਤ਼. ਵਿ—ਪਤਿਤ. ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ. "ਸਾਕਤ ਹਰਿਰਸ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਣਿਆ." (ਸੋਹਿਲਾ) "ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ ਸਿਉ ਸਾਕਤ ਨਹੀ ਸੰਗੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਸਾਕਤੁ ਮੂੜ ਲਗੇ ਪਚਿ ਮੁਇਓ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੪)

ਸ਼ਾਕ ਦ੍ਵੀਪ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਦੀਪ.

ਸਾਕਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕਿਨੀ.

ਸਾਕਬਨਿਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਕ (ਸਾਗ) ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਕਰੂੰਜੜਾ. ਸਬਜੀਫ਼ਰੋਸ਼. "ਸਾਕਬਨਿਕ ਜਨੋਂ ਕੀਮਤ ਤਾਹੀਂ। ਨਹਿ ਜਾਨੀ ਕਾਲੁ ਮਨ ਮਾਹੀਂ ॥" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਾਕਰ. ਫ਼ਾ شکر ਸ਼ੱਕਰ. ਖੰਡ. "ਜਿਉ ਗੂੰਗੇ ਸਾਕਰ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਕਿਰ.

ਸਾਂਕਰ. ਪ੍ਰਾ. ਵਿ—ਤੰਗ. ਭੀੜਾ. ਸੰਕੁਚਿਤ। ੨ ਸੰ. शाङ्कर. ਸ਼ੰਕਰ (ਸ਼ਿਵ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਵੇਦਾਂਤ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਂਕਰ ਭਾਸ਼੍ਯ। ੪ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰਿੰਖਲ (शृङ्खल) ਸੰਗੁਲੀ, ਜ਼ੰਜੀਰ. "ਭਰਮ ਮੋਹ ਕੋ ਨਸ੍ਯ ਕਿਯ ਦ੍ਵੈਤਹਿ ਸਾਂਕਰ ਕਾਟ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੫ ਵਿ—ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਕੂਰ (ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ) ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼੍ਟ ਲਈ ਭੀ ਸਾਂਕਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਆਪਣੀ ਥੋੜੀ ਆਮਦਨ ਤੇ ਭੀ ਸਾਂਕਰ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼ਕੂਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਕਿਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਸਾਕਰਮਾਖੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਧੁਮਕ੍ਸ਼ਿਕਾ. ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ. "ਸਾਕਰਮਾਖੀ ਅਧਿਕ ਸੰਤਾਪੇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਸਾਂਕਰਾ, ਸਾਂਕਰੀ ਵਿ—ਭੀੜਾ. ਭੀੜੀ. ਸੰਕੁਚਿਤ। ੨ ਸੰ. शाङ्करि—ਸ਼ਾਂਕਰਿ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗਣੇਸ਼। ੩ ਅਗਨਿ.

ਸ਼ਾਕਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਲਕੋਟ। ੨ ਖੰਡ. ਟੁਕੜਾ। ੩ ਹਵਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ.

[1] ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਿੱਧ ਵਿਦ੍ਯਾ ਭੀ ਹੈ.

ਸਾਂਕਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰਿੰਖਲ (शृङ्खल) ਸੰਗੁਲੀ. ਜ਼ੰਜੀਰ. "ਸਾਂਕਲ ਜੇਵਰੀ ਲੈ ਹੈ ਆਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸਾਕਲਪ. ਦੇਖੋ, ਸਵਿਕਲਪ. "ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਾਕਲਪ ਉਚਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਾਂਕਲਾ, ਸਾਂਕਲੀ } ਦੇਖੋ, ਸਾਂਕਰਾ ਸਾਂਕਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਂਕਲ.

ਸਾਕੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਕ ਅਚਨ (ਖਾਣ) ਵਾਲੀ. ਸਤੀ. ਦੁਰਗਾ. ਸ਼ਾਕੰਭਰੀ. "ਅੰਜਨੀ ਗੰਜਨੀ ਸਾਕੜੀ ਸੀਤਲਾ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਸਾਂਕੜੀ. ਤੰਗ. ਭੀੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਕਰੀ.

ਸਾਕਾ. ਸ਼ਕ ਸੰਮਤ, ਜੋ ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨ ਨੇ ਚਲਾਇਆ ਅਤੇ ਸਨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ੭੮ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਵਾਹਨ। ੨ ਕੋਈ ਐਸਾ ਕਰਮ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਹਿਣ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇ. "ਧਰਮਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨ ਕੀਆ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਾਕਾ. ਹਰੜ. ਹਰੀਤਕੀ.

ਸਾਕਾਰ. ਵਿ—ਆਕਾਰ ਸਹਿਤ. ਮੂਰਤਿਮਾਨ.

ਸਾਕਿਛੁ. ਉਹ ਕੁਛ। ੨ ਸੰ. शकृत—ਸ਼ਕ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਦਗੀ. ਮੈਲਾ. "ਜਹਾਂ ਸਾਕਿਛੁ ਤਹਾਂ ਲਾਗਿਓ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ਪਵਨ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਭੀ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.

ਸਾਕਿਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕਿਨੀ.

ਸਾਕਿਨ. ਅ਼ ساکن ਸਕੂਨਤ (ਰਹਾਇਸ਼) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਕਮੋਇ ਸਾਕਿਨ ਖੇਮਕਰਨ." (ਪੰਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਕਿਨ੍ ਸ਼ਕ੍ਤਿਵਾਲਾ. ਬਲਵਾਨ.

ਸਾਕਿਨੀ. ਸੰ. शाकिनी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਕ (ਸਾਗ) ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਦੇਵੀ ਦੀ ਅਰਦਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਯੋਗਿਨੀ, ਜੋ ਲਹੂ ਮਿੰਜ (ਮੱਜਾ) ਦਾ ਆਹਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਦਕ੍ਸ਼ ਦਾ ਜੱਗ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀਰਭਦ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਕਿਨੀ ਭੀ ਗਈ ਸੀ.

ਸ਼ਾਕਿਰ. ਅ਼ شاکر ਵਿ—ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ. ਉਪਕਾਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਕੀ. ਅ਼ ساقی ਸਾਕ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਪਿਆਉਣ ਵਾਲਾ. "ਬਦਿਹ ਸਾਕ਼ੀਆ ! ਸਾਗ਼ਰੇ ਸੁਰਖ਼ ਫ਼ਾਮ." (ਹਕਾਯਤ) ੨ ਭਾਵ—ਸਤਿਗੁਰੂ. ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖ਼ੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਅ਼ شاکی ਸ਼ਾਕੀ. ਸ਼ਿਕਾਯਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਾਕੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕ ੭-੮. "ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਸਾਕੁ ਅੰਤਿ ਹੋਇ ਸਖਾਈ." (ਗੂਜ ਮ: ੩)

ਸਾਕੇਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਯੋਧ੍ਯਾ (ਅਜੁਧ੍ਯਾ) ਪੁਰੀ। ੨ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼। ੩ ਵਿ—ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਨਿਵਾਸੀ.

ਸਾਕੈ. ਸਕਦਾ. ਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕਣਾ. "ਕੋਇ ਨ ਸਾਕੈ ਭਿੰਨ ਕਰਿ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਾਕੰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕ ੭-੮ ਅਤੇ ਸਾਕਾ ੨. "ਕਲੂ ਮੱਧ ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਧਰਮ ਸਾਕੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਧਰਮ ਦਾ ਸਾਕਾ ਕੀਤਾ.

ਸਾਕੰਭਰੀ. ਸੰ. शाकम्भरी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਗ ਨਾਲ ਪਾਲਨ ਵਾਲੀ ਦੁਰਗਾ. ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਡਾ ਕਾਲ ਪਿਆ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਭੁੱਖਾ ਮਰਨ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਦੇਵੀ ਨੇ ਸਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਢਕ ਲਈ ਅਰ ਸਭ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਨੋਂ ਬਚਾਇਆ.

ਸ਼ਾਕ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕਤ.

ਸ਼ਾਕ੍ਯ. ਸੰ. ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਛਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਤਰਾਈ ਵਿੱਚ ਵਸਦੀ ਸੀ. ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਕ੍ਯ ਮੁਨਿ (ਬੁੱਧ) ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਸ਼ਾਕ੍ਯ ਮੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧ ੩.

ਸਾਕ੍ਸ਼ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਕ੍ਸ਼ਰ ਸਹਿਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਜੋ ਲਿਖ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ. Lettered. ਜੋ ਨਿਰਕ੍ਸ਼ਰ ਨਹੀਂ.

ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਅੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਜ਼ਾਹਿਰ.

ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ. साक्षिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਗਵਾਹ, ਜੋ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਖੀ.

ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਹਾਦਤ. ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਗਵਾਹੀ.

ਸਾਖ. ਸੰ. ਸ਼ਾਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਗ. ਸਬਜੀ. ਖੇਤੀ. "ਜਲ ਬਿਨ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ." (ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ) "ਸਾਖ ਪਕੰਦੀ ਆਈਆ ਹੋਰ ਕਰੇਂਦੀ ਵੰਨ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਸੰ. ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਸ਼ਹਾਦਤ. ਗਵਾਹੀ. "ਤਬ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਸਟ ਬਨਾਏ। ਸਾਖ ਨਿਮਿਤ ਦੈਬੇ ਠਹਿਰਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ ਦੈਬੇ ਨਿਮਿੱਤ। "ਹਰਿਨਾਮ ਮਿਲੈ ਪਤਿ ਸਾਖ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪) ੩ ਨੇਕ ਸ਼ੁਹਰਤ. "ਸੁ ਸਾਖ ਤਾਸ ਕੀ ਸਦਾ ਤ੍ਰਿਭੁਨ ਲੋਕ ਮਾਨਿਯੈ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੪ ਸੰ. ਸ਼ਾਖਾ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ شاخ ਸ਼ਾਖ਼. ਟਾਹਣੀ. ਸ਼ਾਖਾ. ਡਾਲੀ. "ਤੂੰ ਪੇਡ ਸਾਖ ਤੇਰੀ ਫੂਲੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਨਾਮ ਸੁਰਤਰੁ ਸਾਖਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੫ ਗੋਤ੍ਰ. ਵੰਸ਼. ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਕੁਲ। ੬ ਬੇਲ। ੭ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹਿੱਸਾ. ਭਾਗ. ਕਾਂਡ.

ਸਾਂਖ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਖ੍ਯ ਅਤੇ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਾਂਕ. ਜਿਵੇਂ—ਜਲੇਬੀ ਦੀ ਸਾਂਖ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਸ਼ਾਖਾ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਾਂਖ. ਵਿ—ਸ਼ੰਖ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੰਖ ਦੀ ਆਵਾਜ਼. ਸੰਖਧੁਨਿ.

ਸਾਖਤ. ਫ਼ਾ ساخت ਸਾਖ਼ਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਖ਼ਤਨ। ੨ ਘੋੜੇ ਦੀ ਦੁਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨਾਇਆ ਸਾਜ਼, ਜੋ ਕਾਠੀ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੁਮਚੀ.

ਸਾਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ ساختن ਕ੍ਰਿ—ਬਣਾਉਣਾ. ਰਚਨਾ। ੨ ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ.

ਸਾਖਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਖਤ ੨ ਅਤੇ ਪਉਣਵੇਗ. "ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੁਇਨੇ ਸਾਖਤਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਖਤੀ.

ਸਾਖਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖ਼ਤੀ. ਤੱਦੀ. ਅਥਵਾ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਖਤਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਇਕਿ ਹੋਏ ਅਸਵਾਰ ਇਕਨਾ ਸਾਖਤੀ."

(ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਫ਼ਾ ساختگی ਸ਼ਾਖ਼ਤਗੀ. ਰਚਨਾ. ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਆਪਿ ਕਰਾਏ ਸਾਖਤੀ ਫਿਰਿ ਆਪਿ ਕਰਾਏ ਮਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਆਪ ਰਚਦਾ ਹੈ ਆਪ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸਾਖਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕਰ.

ਸਾਖਾ. ਸੰ. ਸ਼ਾਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਰਛ ਦੀ ਟਾਹਣੀ. ਸ਼ਾਖ। ੨ ਭੁਜਾ, ਬਾਂਹ. ਉਂਗਲ. ਪੈਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ। ੩ ਗੋਤ੍ਰ. ਵੰਸ਼. ਕਿਸੇ ਵਡੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ। ੪ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ. ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਫਿਰਕਾ. "ਸਿਖ ਸਾਖਾ ਬਹੁਤੇ ਕੀਏ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੫ ਵੇਦ ਦੇ ਭਾਗ. ਅਨੇਕ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੇਦ ਦੀਆਂ ਅਨੰਤ ਸ਼ਾਖਾ ਹੋ ਗਈਆਂ.[1] "ਸਾਖਾ ਤੀਨਿ ਕਹੈ ਨਿਤ ਬੇਦੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਸਾਖਾ ਤੀਨ ਨਿਵਾਰੀਆ ਏਕ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ਇਸ ਥਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਾਖਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ.[2] ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਗੁਣ ੩.

ਸਾਖਾਇਨਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸਖ੍ਯਤਾ (ਮਿਤ੍ਰਤਾ) ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹਨ ਟੋਲੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਅਜੇਹੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਾਖਾ ਤੀਨ. ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾਂਡ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੁ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ. "ਸਾਖਾ ਤੀਨ ਮੂਲ ਮਤਿ ਰਾਵੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸਤ ਰਜ ਤਮ.

ਸਾਖਾਮ੍ਰਿਗ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਸ਼ਾਖਾ (ਟਾਹਣੀਆਂ) ਪੁਰ ਮ੍ਰਿਗ (ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ). ਬਾਂਦਰ. ਲੰਗੂਰ। ੨ ਗਾਲ੍ਹੜ.

ਸਾਖਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਖੀ। ੨ ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਗਵਾਹੀ. ਸ਼ਹਾਦਤ. "ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਸਾਖਿ ਸੁਨਾਇ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਾਖਿਓ. ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ (ਗਵਾਹ) ਹੈ. "ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਾਖਿਓ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸਾਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਾਖਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਗਵਾਹੀ. ਸ਼ਹਾਦਤ। ੩ ਮਿਸਾਲ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਨਜ਼ੀਰ. "ਉਦਕ ਸਮੁੰਦ ਸਲਲ ਕੀ ਸਾਖਿਆ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਪਜੇ ਹੋਏ ਤਰੰਗ ਦੀ ਮਾਨਿੰਦ.

ਸਾਖੀ. ਸੰਗਯਾ—ਇਤਿਹਾਸ ਅਥਵਾ ਕਥਾ, ਜੋ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਕਹੀ ਗਈ ਹੋਵੇ. "ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ, ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਇਕ ਸਾਖੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) "ਸੁਣਿ ਸਾਖੀ ਮਨ ਜਪਿ ਪਿਆਰ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਸਿਖ੍ਯਾ. ਨਸੀਹਤ. "ਗੁਰਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ." (ਸੋਹਿਲਾ) ੩ ਸੰ. साक्षिन्—ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ. ਗਵਾਹ. "ਗੁਰੁ ਬੀਆ ਸਾਖੀ ਤਾਂ ਡਿਠਮੁ ਆਖੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੁਇ ਸਾਖੀ ਪਾਸਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਤਬ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਸਟ ਬਨਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਅਸਟਸਾਖੀ। ੪ ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਗਵਾਹੀ. ਸ਼ਹਾਦਤ. "ਸਚ ਬਿਨ ਸਾਖੀ ਮੂਲੋ ਨ ਬਾਕੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) "ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ। ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ ॥" (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੫ ਸੰ. शाखिन्—ਸ਼ਾਖੀ. ਦਰਖ਼ਤ. ਬਿਰਛ. ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਾਲਾ. "ਜਸੋਂ ਅਵਨੀ ਪਰ ਸਫਲਜੇ ਸਾਖੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਵੇਦ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਖਾ ਹਨ.

ਸਾਖੀਐ. ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ ਹੈ. "ਸਤਿਗੁਰ ਸਚ ਸਾਖੀਐ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਸਾਖੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਖ ਅਤੇ ਸਾਖਾ. "ਬਿਨੁ ਹਰਿਰਸ ਰਾਤੇ ਪਤਿ ਨ ਸਾਖੁ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ਨਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ (ਇੱਜ਼ਤ) ਨਾ ਨੇਕ ਸ਼ੁਹਰਤ.

ਸਾਖੋਚਾਰ } **ਸ਼ਾਖੋਚਾਰ** } ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਾਖਾ (ਗੋਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ) ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਵਿਆਹ ਆਦਿਕ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸ ਲਈ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਲੋਕ ਕੁਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਣ. "ਸਾਖੋਚਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਨਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਖ੍ਯ. ਸੰ. ਸਖ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਸਖਾਪਨ. ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ. ਦੋਸਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਕ੍ਸ਼੍ਯ.

ਸਾਂਖ੍ਯ. ਸੰ-ਖ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਖ੍ਯਾ (ਗਿਣਤੀ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗਿਣਤੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਹਿਸਾਬਦਾਂ। ੩ ਸਾਂਖ੍ਯਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ। ੪ ਸੰ. ਸ਼ਾਂਖ੍ਯ. ਸ਼ੰਖ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸ਼ੰਖ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸਾਂਖ੍ਯ ਯੋਗ. ਸਾਂਖ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ। ੨ ਗ੍ਯਾਨ ਯੋਗ. ਦੇਖੋ, ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ, ਅ: ੩, ਸ਼ : ੩.

ਸਾਗ. ਸੰ. ਸ਼ਾਕ. ਸੰਗਯਾ—ਸਬਜ਼ੀ. ਨਬਾਤ। ੨ ਸਰ੍ਹੋਂ ਪਾਲਕ ਆਦਿ ਦੀ ਭਾਜੀ.

ਸਾਂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਰਛੀ, ਜੋ ਦਸ ਫੁਟ ਲੰਮੇ ਛੜ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਛੜ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਨੋਕਦਾਰ ਫਲ ਚਾਰ ਫੁਟ ਦਾ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਗਰਵੀ ਖਰ ਸਾਂਗ ਸੰਭਾਰ ਲਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਦੁਖ ਲਾਗੈ ਸਾਂਗੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸਮਾਂਗ. ਸਮਾਨ ਅੰਗ. ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਅੰਗ. ਸ੍ਵਾਂਗ. ਕਿਸੇ ਜੇਹੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣੇ. ਨਕਲ। ੩ ਵਿ—ਅੰਗ ਸਹਿਤ. ਸ-ਅੰਗ.

ਸਾਗਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਸਗਰ ਅਤੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸ਼ਬਦ. "ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਬੂੰਦ, ਬੂੰਦ ਮਹਿ ਸਾਗਰ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੨ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਹੁਗਲੀ ਦਰਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਟਾਪੂ (ਦ੍ਵੀਪ), ਜਿਸ ਥਾਂ ਬੰਗਾਲਖਾੜੀ ਨਾਲ ਗੰਗਾ ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਦਸ ਮਹਾਪਦਮ ਗਿਣਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖ੍ਯਾ। ੪ ਸੱਤ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਸੱਤ ਮੰਨੇ ਹਨ। ੫ ਵਿ—ਸਗਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸਗਰ ਦਾ। ੬ ਫ਼ਾ ساغر

---

[1] "ਚਰਣ ਵ੍ਯੂਹ" ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਕਲ੍ਯ, ਅਸ਼੍ਵਲਾਯਨ, ਮਾਧ੍ਯੰਦਿਨੀ, ਸ਼ੌਨਕੀਯਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਗਿਣੀਆਂ ਹਨ.

[2] ਕਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ.

ਸਾਗ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਟੋਰਾ. ਛੰਨਾ. ਪਿਆਲਾ. "ਬਦਿਹ ਸਾਕੀਆ ! ਸਾਗ਼ਰੇ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ॥" (ਹਕਾਯਤ) ੭ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪਿਆਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕੀ। ੮ ਵਿ—ਸਾ-ਗਰ. ਵਿਸ (ਗਰ) ਭਰਿਆ. ਜਹਿਰ ਵਾਲਾ. "ਭੈ ਸਿੰਧੁ ਸਾਗਰ ਤਾਰਣੋ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਾਗਰ ਉਦਰ. ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੇਟ. ਭਾਵ—ਸਾਗਰ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ. "ਰਵਿ ਸਸਿ ਕਿਰਣਿ ਉਦਰੁ ਸਾਗਰ ਕੋ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸਾਗਰਸੁਤ, ਸਾਗਰਸੂਨੁ, ਸਾਗਰਤਨਯ } ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ। "ਮਾਰਤੰਡ ਸਾਗਰ ਸੁਤ ਤਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ ਆਦਿ ਰਤਨ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿੱਪ ਮੂੰਗਾ ਆਦਿ.

ਸਾਗਰ ਮੇਖਲਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੇਖਲਾ (ਤੜਾਗੀ).

ਸਾਗਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਪੀ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜੋ ਸਾਗਰ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ. "ਆਦਿ ਸਾਗਰਾ ਸਬਦ ਬਖਾਨਨ ਕੀਜਿਯੈ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸਾਗਰਾਂਤ ਅਵਨੀ. ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤਕ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ.

ਸਾਗਰਾਂਬਰਾ. ਸੰ. सागराम्बरा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰਰੂਪ ਅੰਬਰ (ਵਸਤ੍ਰ) ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਸਾਗਰੋਦਗਾਰ. ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਉਦਗਾਰ (ਡਕਾਰ). ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਉਤਰਾਉ ਚੜ੍ਹਾਉ. ਦੇਖੋ, ਜ੍ਵਾਰਭਾਟਾ.

ਸਾਗਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਗੌਨ.

ਸਾਂਗਾ. ਦੇਖੋ. ਚਤੌੜ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ। ੨ ਉਦਯਪੁਰ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਦੇਵਗੜ੍ਹ ਦਾ ਰਈਸ, ਜੋ ਯੋਧਾ ਚੂੰਡਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੱਤੇ ਦਾ ਚਾਚਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਉਦਯਪੁਰ ਰਾਜ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਹਲਦੀ ਘਾਟ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਸਲੀਮ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਣ ਦਿੱਤੇ. ਸਾਂਗਾ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪਾਸ ਹੁਣ ਦੋ ਲੱਖ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੈ.

ਸ਼ਾਗਿਰਦ. ਫ਼ਾ. شاگرد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗਿਰਦ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਫਰ। ੨ ਸਾਧੁ ਦਾ ਸੇਵਕ. ਚੇਲਾ। ੩ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀ.

ਸਾਂਗੀ. ਵਿ—ਸਾਂਗ (ਬਰਛੀ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਂਗੀ. ਨਕਲੀਆ. ਬਹੁਰੂਪੀਆ. "ਤੁਮ ਠਾਕੁਰ ਹਮ ਸਾਂਗੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਸਾਂਗੀਤ. ਵਿ—ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗੀਤ.

ਸਾਂਗੁ. ਸ੍ਵਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਗ. "ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਥੰਮਿਓ ਪਾਸਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਬਰਛੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਗ ੧.

ਸਾਗੁਨ. ਦੇਖੋ, ਸਗੁਣ. "ਨਾਗੁਨ ਤੇ ਪੁਨ ਸਾਗੁਨ ਤੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਬਡ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਤੋਂ ਨਾਮ ਵਡਾ ਹੈ.

ਸਾਗੂਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਗੌਨ.

ਸਾਂਗੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ. ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ. "ਪਾਂਡਵਾਂ ਕੀ ਕਥਾ ਕੇ ਸਾਂਗੇ ਕਹੇ ਹੈਂ." (ਜਸਭਾਮ)

ਸਾਂਗੋਪਾਂਗ. ਸੰ. साङ्गोपाङ्ग. ਵਿ—ਸਹਿਤ ਅੰਗ ਅਤੇ ਉਪ ਅੰਗ ਦੇ. ਸੰਪੂਰਣ. ਮੁਕੰਮਲ.

ਸਾਗੌਨ. ਸੰ. ਸ਼ਾਕਦ੍ਰੁਮ. ਟੀਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਉੱਤਮ ਗਿਣੀ ਗਈ ਹੈ. ਇਹ ਬਰਮਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. L. Tectona Grandis.

ਸਾਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ. ਸੱਚ। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਸਾਚਉ. ਵਿ—ਸਤ੍ਯਰੂਪ. ਸੱਚਾ. "ਸਾਚਉ ਠਾਕੁਰ ਸਾਚੁ ਪਿਆਰਾ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਸਾਚਉ ਤਖਤ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਾਚਤ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਿਤ। ੨ ਸੰ. साचिन्त—ਸਚਿੰਤ. ਫਿਕਰ ਸਹਿਤ. "ਸੋਚਤ ਸਾਚਤ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਾਚਧਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਖ ਧਰਮ. "ਸਾਚਧਰਮ ਕਾ ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਿਆ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਪਵਾਈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਾਂਚਨ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਯਨ. "ਸਤੀ ਕਿ ਸਾਂਚੈ ਭਾਂਡੇ?" (ਗਉ ਕਬੀਰ).

ਸਾਚਾ. ਵਿ—ਸੱਚਾ.

ਸਾਂਚਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਚਾ. ਕ਼ਾਲਬ. Mould. "ਸੁ ਢਰੀ ਜਨੁ ਮੈਨ ਕੇ ਸਾਂਚੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਾਚਾ ਸਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਸੱਚਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਨਿੱਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਹ। ੩ ਵਿ—ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਰਾਜ ਵਾਲਾ. "ਸਾਹਨ ਮਹਿ ਤੂ ਸਾਚਾ ਸਾਹਾ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਾਚਾ ਘਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਸੰਗ. ਸਾਧੁਸਭਾ. "ਏਹੁ ਸੋਹਿਲਾ ਸਾਚੈ ਘਰਿ ਗਾਵਹੁ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਆਤਮ ਪਦ. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ.

ਸਾਚਿ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਯ. ਸਾਚ। ੨ ਸਤ੍ਯ ਕਰਕੇ. ਸਤ੍ਯ ਦ੍ਵਾਰਾ। ੩ ਸੱਚ ਵਿੱਚ. "ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੩) ੪ ਸੰ. साचि. ਵਿ—ਟੇਢਾ. ਕੁਟਿਲ. ਵਿੰਗਾ। ੫ ਸੰ. ਸ਼ਾਚਿ. ਮਸ਼ਹੂਰ. ਪ੍ਰਖ੍ਯਾਤ.

ਸਾਚੀ. ਵਿ—ਸੱਚੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਚਿ.

ਸਾਚੀਸਥ੍ਯ. ਅਰਜੁਨ. ਦੇਖੋ, ਸਵ੍ਯਸਾਚੀ. "ਸਾਚੀਸਥ੍ਯ ਬਖਾਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਦਰਬਾਰ. ਦਰਗਾਹ. "ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਪੂਛ ਨ ਹੋਇ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ. "ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੈਸਈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਨ੍ਯਾਯਕਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ. "ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੋਲੈ ਕੂੜ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਾਚੀਬਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰਬਾਣੀ. ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ. "ਸਾਚੀਬਾਣੀ ਸਿਉ ਧਰੇ ਪਿਆਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਸਾਚੀਰਾਸਿ. ਦੇਖੋ, ਸਚੀ ਰਾਸਿ. "ਸਾਚੀ ਰਾਸਿ ਸਾਚਾ ਵਾਪਾਰੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੩)

ਸਾਚੁ. ਦੇਖੋ, ਸਚ. ਸਤ੍ਯ. "ਸਾਚੁ ਕਹਹੁ ਤੁਮ ਪਾਰਗਰਾਮੀ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਸਤ੍ਯ ਉਪਦੇਸ਼. "ਇਸ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਅਸੰਖਾ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਮਿਲੈ ਤਾ ਵੇਖਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

੩ ਸੰ. ਸਾਚ੍ਯ. ਸੰਬੰਧੀ. ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ.

ਸਾਚੈ. ਸੱਚੇ ਨੂੰ "ਸਾਚੈ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਸੱਚੇ. "ਸਾਚੈ ਮਹਲਿ ਰਹੈ." (ਤੁਖਾ ਮ: ੧) ੩ ਸੱਚੇ ਨੇ. "ਸਾਚੈ ਮੇਲੇ ਸਬਦਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਸਾਂਚੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਚਨ.

ਸਾਚੋਸਾਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਵਲ ਸਤ੍ਯ. ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ. "ਸਾਚੋਸਾਚ ਕਮਾਵਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਸਾਛਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕਰ.

ਸਾਛਾ. ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਚਾ. ਕ਼ਾਲਬ. "ਮਾਨੋ ਢਰੇ ਇਹ ਮੈਨ ਕੇ ਸਾਛੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਾਛੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਾਖੀ। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਸਾਖੀ ਹੈ. "ਦੇਹ ਧਰੇ ਨਰ ਪੂਰਨ ਸਾਛੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਾਜ. ਫ਼ਾ ساز ਸਾਜ਼. ਵਿ—ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਰਚਣ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਕਾਰਸਾਜ਼, ਜਾਲਸਾਜ਼ ਆਦਿ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਥਿਆਰ. ਸੰਦ। ੩ ਬਾਜਾ. ਵਾਦ੍ਯ. "ਝਾਲਰ ਤਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਉਪੰਗ ਰਬਾਬ ਲੀਏ ਸੁਰ ਸਾਜ ਮਿਲਾਵੈਂ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਾਜ (ਵਾਜੇ) ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ. ਪਰ ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਜਾਂ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ੪ ਲਾਭ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਾਜਨਾ। ੬ ਅ਼ شاذ ਸ਼ਾਜ਼. ਵ੍ਯ—ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ. ਕਹੀਂ ਕਹੀਂ. ਵਿਰਲਾ.

ਸਾਜਣ / ਸਾਜਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਸਜੰਨ. ਸਾਜਣਾ. ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਸਾਜਨ.

ਸਾਜ਼ਦ. ਫ਼ਾ سازد ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਬਣਾਵੇ. ਬਣਾਊਗਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਾਖ਼ਤਨ ਹੈ.

ਸਾਜਨ ਅਥਵਾ ਸਾਜਨੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨ੍-ਜਨ. ਭਲਾ ਮਨੁੱਖ. ਸੱਜਨ. ਮਿਤ੍ਰ. "ਸਾਜਨ ਦੇਖਾ ਤ ਗਲਿ ਮਿਲਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕਰਤਾਰ. ਜੋ ਸਭ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਰਖਦਾ ਹੈ. "ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰਿ ਸਾਜਨੁ ਦੇਇ ਮਿਲਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੁਜਨ. "ਸਾਜਨੁ ਮੀਤੁ ਸਖਾ ਕਰਿ ਏਕੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੪ ਸ੍ਰਿਜਨ. ਰਚਣਾ. "ਸਰਵ ਜਗਤ ਕੇ ਸਾਜਨਹਾਰ." (ਸਲੋਹ) ਦੇਖੋ, ਸਾਜਨਾ.

ਸਾਜਨੜਾ. ਸਜਨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ੜਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਨ (ਵਾਲਾ) ਹੈ. ਸੱਜਨਤਾ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ੜਾ. "ਸਾਜਨੜਾ ਮੇਰਾ ਸਾਜਨੜਾ." (ਰਾਮ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਮਿਤ੍ਰ. ਦੋਸ੍ਤ.

ਸਾਜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਰਿਜਨ. ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਣਾ. "ਪੀਠਾ ਪਕਾ ਸਾਜਿਆ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀਐ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੨ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਸਾਜਨ ! "ਸਾਜਨਾ ਸੰਤ ਆਉ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਸਾਜਨਿ. ਸੱਜਨ ਦੇ. "ਸਾਜਨਿ ਮਿਲਿਐ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਜਨੀ.

ਸਾਜਨੀ. ਵਿ—ਸੁਜਨਤਾ ਵਾਲੀ. "ਸਖੀ ਸਾਜਨੀ ਕੇ ਹਉ ਚਰਨ ਸਰੇਵਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਇਸ ਥਾਂ ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੋਂ ਹੈ.

ਸਾਜਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਜਨ. "ਸਾਜਨੁ ਮੀਤੁ ਤੂੰਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸਾਂਜਲਿ. ਸੰ. साञ्जलि. ਸ-ਅੰਜਲਿ. ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਪਸਾਰੇ ਹੋਏ.

ਸਾਜ ਮਿਲਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਵਾਜੇ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਾਜੇ ਦੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ. ਵਾਜਿਆਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਸੁਰ ਠਾਟ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਨਾ. "ਸੁਰ ਸਾਜ ਮਿਲਾਵੈਂ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਾਜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਜਕੇ. ਸ੍ਰਿਜਕੇ. "ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ." (ਜਪੁ) ੨ ਵਿ—ਸ੍ਰਿਜਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਸਾਜਨੇ ਲਾਇਕ. "ਆਪੇ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰੇ ਸਾਜਿ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੩ ਸਾਜਣ ਦਾ ਅਮਰ. ਕਰ. "ਉਠੁ ਫਰੀਦਾ ਉਜੂ ਸਾਜਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸਾਜ਼ਿਸ਼. ਫ਼ਾ سازش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਬੰਧ. ਮੇਲ। ੨ ਤਅ਼ੱਲੁਕ. ਲਗਾਉ। ੩ ਮਿਲਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਮਿਲਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੋਂਦ ਗੁੰਦਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਸਾਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ سازی ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਜਾਲਸਾਜ਼ੀ। ੨ ਤੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸਾਜੁੱਜ. ਸੰ. ਸਾਯੁਜ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਥ ਜੁੜਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮੁਕਤਿ, ਜੋ ਉਪਾਸਕ ਨੂੰ ਉਪਾਸ੍ਯ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਕਤਿ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭੇਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਕਿ ਸਾਜੁੱਜ ਮੁਕਤਾ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੇਖੋ, ਕੈਵਲ੍ਯ.

ਸਾਜ਼ੰਦ. ਫ਼ਾ. ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਮਿਲਾਪ ਰੱਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਾਖ਼ਤਨ ਹੈ.

ਸਾਝ / ਸਾਂਝ ਸੰ. ਸੰਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਲਾਪ. ਸ਼ਰਾਕਤ. ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ. "ਸਾਝ ਕਰੀਜੈ ਗੁਣਹ ਕੇਰੀ, ਛੋਡਿ ਅਵਗੁਣ ਚਲੀਐ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸੰਧ੍ਯਾ. ਸੰਝ. "ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਦਹ ਦਿਸਿ ਅੰਧਿਆਰਾ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਭਾਵ—ਅੰਤ ਸਮਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਸ੍ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸਾਝਪਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਾਕਤ. ਪੱਤੀਦਾਰੀ. "ਸਾਝਪਾਤਿ ਕਾਹੂ ਸਿਉ ਨਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਪੰਕਤਿ ਦੀ ਸਾਂਝ. ਪੰਗਤ ਦਾ ਮੇਲ.

ਸਾਝਾ / ਸਾਂਝਾ ਸਾਂਝ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ. "ਤੂੰ ਸਾਝਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਪੁ ਹਮਾਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਉਪਦੇਸ ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਕਉ ਸਾਝਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਾਕਤ. ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ. "ਸਾਝਾ ਕਰੈ ਕਬੀਰ ਸਿਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸਾਝੀ / ਸਾਂਝੀ ਵਿ—ਸਾਂਝ ਵਾਲੀ. ਸ਼ਰਾਕਤ ਸਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਾਕਤ. ਸਾਂਝ. "ਗੁਣਸਾਝੀ ਤਿਨ ਸਿਉ ਕਰੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੩ ਇੱਕ ਦੇਵੀ. ਨਵਦੁਰਗਾ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਕਲਪਕੇ ਇਹ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਹੋਈ। ੪ ਵਿ—ਸਾਂਝ ਵਾਲਾ. ਹਿੱਸੇ

ਨੰ: ੧ ਸਿਤਾਰ, ੨ ਦੂਤਾਰਾ, ੩ ਤਾਊਸ, ੪ ਤਾਨਪੂਰਾ, ੫ ਸਰੰਦਾ, ੬, ਰਬਾਬ, ੭ ਜੋੜੀ (ਤਬਲਾ)

ਦਾਰ. "ਕਰਿ ਸਾਝੀ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਵਾ." (ਵਡ ਮ: ੪) ਸਾਂਝੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹਰਿਜਨ ਹੈ.

ਸਾਂਝੀ ਸਤਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ੳ ਅ ੲ ਤਿੰਨ ਸੁਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ ਪੰਕਤਿ. ਇਹ ਅੱਖਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਅ ਆ ਇ ਈ ਉ ਊ ਏ ਐ ਓ ਔ ਅੰ ਆਂ (ਅ:)

ਸਾਂਝੀਵਾਲ. ਵਿ—ਹਿੱਸੇਦਾਰ. "ਸਭੇ ਸਾਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨਿ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਸਾਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਟ. ਸੱਟ. ਪ੍ਰਹਾਰ. "ਇਸੈ ਤੁਰਾਵਹੁ ਘਾਲਹੁ ਸਾਟ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਪ੍ਰਤਿਬਦਲ. ਵਟਾਂਦਰਾ. "ਜਉ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਦਮ ਕਿਹੁ ਹੋਤੀ ਸਾਟ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਦੰਮਾਂ ਨਾਲ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦਾ। ੩ ਮੁੱਲ. ਕੀਮਤ. "ਪਾਈਅਹਿ ਪਾਰਖੁ ਤਬ ਹੀਰਨ ਕੀ ਸਾਟ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੪ ਲੈਣ ਦੇਣ. ਕ੍ਰਯ ਵਿਕ੍ਰਯ. ਖ਼ਰੀਦ ਫ਼ਰੋਖ਼ਤ. "ਗੁਰਮੁਖ ਹਾਟ ਸਾਟ ਰਤਨ ਵਪਾਰ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੫ ਸੰ. ਸ਼ਾਟ. ਵਸਤ੍ਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ.

ਸਾਂਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧਿ. ਮੇਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਂਠ.

ਸਾਟਕ. ਸੰ. शाटक. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਪੜਾ. ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਰਦੂਲ ਵਿਕ੍ਰੀੜਿਤ.

ਸਾਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਲਾ. ਤਬਾਦਲਾ. ਵਟਾਂਦਰਾ.
"ਸਤਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਸੀਸ ਕੇ ਸਾਟੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਾਟ ੨.

ਸਾਟੀ. ਸੰ. शाटी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾੜ੍ਹੀ. ਓਢਨੀ। ੨ ਧੋਤੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਿੱਟਣਾ. "ਸਭ ਨਿਕਾਸ ਕਰ ਬਾਹਰ ਸਾਟੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਬਾਹਰ ਸੁੱਟੀ.

ਸਾਠ. ਸੰ. ਸ਼ਸ਼੍ਟਿ—ਸ਼ਸ਼੍ਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਠ—੬੦. "ਸਾਠ ਸੂਤ ਨਵਖੰਡ ਬਹਤਰਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸੱਠ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗਜਨਵ.

ਸਾਂਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰ ਦੀ ਖੱਲ, ਜੋ ਮੋਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਥਿੰਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਂਠਨਾ.

ਸਾਠ ਸੂਤ. ਦੇਖੋ, ਗਜਨਵ.

ਸਾਂਠਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਢਣਾ. ਸੰਧਿ ਮਿਲਾਉਣੀ. ਜੋੜਨਾ. ਠੀਕ ਕਰਨਾ. "ਧਿਆਵਤ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਸਾਂਠੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਾਠਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਠ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਤਿੰਨ ਵੀਹਾਂ। ੨ ਵਿ—ਸੱਠ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਜਿਵੇਂ—ਸੱਠੀ ਦੇ ਚਾਉਲ ਅਤੇ ਸਾਠੇ ਆਲੂ। ੩ ਸੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ.

ਸਾਂਠਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਠ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧਿ. ਜੋੜ. ਮਿਲਾਪ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੰਢ (ਜੋੜ) ਕੇ. "ਜਿ ਟੂਟੇ ਲੇਇਸਾਂਠਿ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ਸੰਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਾਰਦੀਪਕ. ਲੇਇਸਾਂਠਿ. ਸਾਂਠਿ ਲੇਇ.

ਸ਼ਾਠਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਠਤਾ. ਢੀਠਤਾ। ੨ ਮੂਰਖਤਾ। ੩ ਬਦਮਾਸ਼ੀ। ੪ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ.

ਸਾਂਡ. ਸੰ. षाण्ड. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਡ (ਫੋਤਿਆਂ) ਸਹਿਤ. ਉਹ ਘੋੜਾ ਬੈਲ ਆਦਿ, ਜੋ ਖੱਸੀ ਨਹੀਂ. ਇਸੇ ਦਾ ਵਿਗੜਕੇ ਸਾਨ੍ਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ.

ਸਾਡੜਾ. ਵਿ—ਅਸਾਂ ਦਾ. ਹਮਾਰਾ. ਲਹਿੰਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਦ ਬਦਲਕੇ ਡ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵਾਦ. ਰਸ. "ਕਿਤੀ ਚਖਉ ਸਾਡੜੇ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਾਡਾ. ਵਿ—ਅਸਾਡਾ. ਹਮਾਰਾ. ਅਸਾਂ ਦਾ.

ਸ਼ਾਂਡਿਲਯ. ਸੰ. शाण्डिल्य. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੰਡਿਲ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਦਾ ਇੱਕ ਆਚਾਰਯ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਗਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰਚਿਆ ਹੈ.

ਸਾਂਡੀ. ਸੰ. शौण्डी—ਸ਼ੌਂਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ. ਪੀਲ. "ਰਾਜਾ ਕੇ ਘਰ ਸਾਂਡੀ ਗੋ." (ਟੋਡੀ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰ. षाण्डिका—ਸ਼ੰਡਿਕਾ. ਊਠਣੀ. ਉਸ਼੍ਟ੍ਰੀ. ਸਾਂਢਨੀ.

ਸਾਢ. ਸੰ. सार्द्ध—ਸਾਰ੍ਧੰ. ਵਿ—ਅੱਧ ਸਹਿਤ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਭਾਗ ਹੋਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ. ਡੇਢ. ਡੂਢ.

ਸਾਂਢ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਡ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਂਢਨਾ.

ਸਾਢਸਤੀ. ਸੰ. ਸਾਰ੍ਧਸਪ੍ਤੀ. ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ. ਸ਼ਨਿ (ਛਨਿੱਛਰ) ਗ੍ਰਹ ਦੀ ਦੁੱਖਦਾਇਕ ਦਸ਼ਾ, ਜੋ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.[1] ਤਿੰਨ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਢਾਈ ਢਾਈ ਵਰ੍ਹੇ ਸ਼ਨਿ ਰਹਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦਸ਼ਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ. "ਖੋਜਨ ਕਰੇ ਭਲੇ ਗ੍ਰਹ ਸਾਰੇ। ਸਾਢਸਤੀ ਅਬ ਚਢੀ ਤੁਮਾਰੇ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਂਢਨ, ਸਾਂਢਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੰਧਿ ਮਿਲਾਉਣੀ. ਜੋੜਨਾ. ਗੱਠਣਾ. ਗੰਢਣਾ। ੨ ਸੰਵਾਰਨਾ. ਸੁਧਾਰਨਾ. "ਅਪਨਾ ਬਿਗਾਰਿ ਬਿਰਾਨਾ ਸਾਂਢੈ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ)

ਸਾਂਢਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਊਠਣੀ, ਜੋ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਸੰਢ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਨਾ ਲਏ ਜਾਣ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਡੀ ੨.

ਸਾਂਢਨੀ ਸਵਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਂਢਨੀ ਉੱਪਰ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਪਾਹੀ. ਸ਼ੁਤਰ ਸਵਾਰ.[2]

ਸਾਂਢਿ. ਸਾਂਢਨੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਉਤਰ ਸਾਂਢਿ ਤੇ ਰਾਵ ਤਬ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੪) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੰਢਕੇ. ਜੋੜਕੇ. ਗੰਢਕੇ.

ਸਾਢੂ, ਸਾਂਢੂ ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਲਿਵੋਢ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਸਾਲੀ ਦਾ ਪਤੀ. ਹਮਜ਼ੁਲਫ਼.

ਸਾਢੇ. ਦੇਖੋ, ਸਾਢ. "ਕਾਰਜੁ ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਥ, ਘਨੀ ਤ ਪਊਨੇ ਚਾਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਜਮੀਨ ਕਬਰ ਅਤੇ ਚਿਖਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਜਾਦਾ ਤੋਂ ਜਾਦਾ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਹੱਥ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਂਢਨ. "ਹਮ ਕਰਜ ਗੁਰੂ ਬਹੁ ਸਾਢੇ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਰਜ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਰਕਮ ਜੋੜਕੇ ਬਾਕੀ ਕੱਢੀ ਹੈ. ਭਾਵ—ਕਰਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹਰ ਸਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਦਾ ਇੱਕ ਪਾਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ.

---

[1] ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੰਡਲੀ ਦੀ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਰਾਸ਼ਿ, ਜਨਮਰਾਸ਼ਿ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਰਾਸ਼ਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਢਾਈ ਢਾਈ ਵਰ੍ਹੇ ਛਨਿੱਛਰ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਸਾਢਸਤੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਸ਼ਨਿ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ.

[2] ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਡਾਕ ਲੈਜਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾਂਢਨੀਸਵਾਰ ਬਹੁਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ.

ਸਾਢੇ ਚੁਹੱਤਰ. ੭੪॥ ਦੀ ਆਣ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ.

ਸਾਣ. ਸਮਾਨ. ਤੁੱਲ. ਮਾਨਿੰਦ. "ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਕਲੀਗਰ ਦਾ ਚਕ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੁਮਾਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਧਾਰ ਤਿੱਖੀ ਕਰੀਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਬਾਲੂ ਰੇਤਾ ਅਤੇ ਲਾਖ ਰਾਲ ਆਦਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਸਬਦੇ ਸਾਣ ਰਖਾਈ ਲਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਚਾਰ ਮਾਸੇ ਤੋਲ। ੪ ਵਿ—ਸ਼ਣ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਸਣੀ ਦਾ.

ਸਾਣਕਸ਼. ਸਾਣ ਖਿੱਚਣ (ਭੁਆਣ) ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਣ ੨.

ਸਾਣਜੀਵ. ਡਿੰਗ. ਸ਼ਾਣ ਨਾਲ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿਕਲੀਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਣ ੨.

ਸਾਣਥ. ਸੰ. ਸਾਨਿਧ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੀਪਤਾ। ੨ ਹਾਜਰੀ. ਮੌਜੂਦਗੀ. "ਸਾਣਥ ਮੇਰੀ ਆਪਿ ਖੜਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਾਣੇ / **ਸਾਣੈ** } ਦੇਖੋ, ਸਾਣ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸੰਮੁਖ.

ਸਾਤ. ਸੰ. ਸਪ੍ਤ. ਸੱਤ. ੭. "ਸਾਤ ਘੜੀ ਜਬ ਬੀਤੀ ਸੁਨੀ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਤਿ। ੩ ਅ਼ ساعت ਸਾਅ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ. "ਬੋਲਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਹਰ ਸਾਤੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੋਲਹਿਂ। ੪ ਸੰ. शात—ਸ਼ਾਤ. ਵਿ—ਤਿੱਖਾ. ਤੇਜ਼। ੫ ਪਤਲਾ. ਕਮਜ਼ੋਰ। ੬ ਸੁੰਦਰ। ੭ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਆਨੰਦ। ੮ ਸੰ. सात. ਵਿ—ਹਾਸਿਲ ਕੀਤਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਿਆ.

ਸਾਂਤ. ਸੰ. शान्त. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤਿ ਵਾਲਾ. ਕ੍ਰੋਧ ਰਹਿਤ. "ਨਮੋ ਕਲਹਿ ਕਰਤਾ, ਨਮੋ ਸਾਂਤ ਰੂਪੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਠੰਢਾ। ੩ ਦੇਹ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ, ਭਾਵ—ਮੁਰਦਾ. "ਤਬ ਲਉ ਭਈ ਕੇਕਈ ਸਾਂਤਾ." (ਰਾਮਾਵ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ ਸਾਧੁ. ਸੰਤ। ੫ ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਨੌ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਵ ਵੈਰਾਗ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਭਾਵ ਅਤੇ ਰਸ। ੬ ਵਿ—ਸਾਤ੍ਵਿਕ. ਸਤੋਗੁਣੀ.

"ਨਮੋ ਰਾਜਸੰ ਤਾਮਸੰ ਸਾਂਤ ਰੂਪੇ." (ਜਾਪੁ)

੭ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਵਿਘਨਾ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ (ਨਾਸ਼) ਲਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾੜੇ ਦਾ ਨਾਨਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ "ਸ਼ਾਂਤਿ" ਹੈ.

ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ / **ਸਾਤ ਸਰ** / **ਸਾਤ ਸਾਗਰ** } ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਸਾਗਰ। ੨ ਭਾਵ—ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਮਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧਿ. "ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਣਾ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਤ ਸਰ. "ਸਾਤ ਸਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸਾਤ ਸੁਧ. ਦੇਖੋ, ਸੱਤ ਸੁਧਾਂ.

ਸਾਤ ਸੁਰ. ਰਾਗ ਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਸੱਤ ਸੁਰ—ਸੜਜ, ਰਿਸ਼ਭ, ਗਾਂਧਾਰ, ਮਧ੍ਯਮ, ਪੰਚਮ, ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ. "ਸਾਤ ਸੁਰਾ ਲੈ ਚਾਲੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸੁਰ ੪.

ਸਾਤਸੂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੈਣ ਦੇਣ. ਕਾਰੋਬਾਰ. "ਸਾਤ ਸੂਤ ਇਨ ਮੁੰਡੀਏ ਖੋਏ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. शातसूत—ਸ਼ਾਤ ਸੂਤ. ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਆਨੰਦ. ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੁਖ. ਦੇਖੋ, ਸਾਤ ੭ ਅਤੇ ਸੂਤ ੨੭। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਪ੍ਤ ਧਾਤੂਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਇਆ. ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ. "ਸਾਤਸੂਤ ਮਿਲਿ ਬਨਜ ਕੀਨ." (ਬਸੰਤ ਕਬੀਰ)

ਸਾਤਕ. ਸੰ. ਸਾਤ੍ਵਿਕ. ਵਿ—ਸਤੋਗੁਣੀ. ਸਤ੍ਵਗੁਣ ਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾ ਹੈ. "ਰਾਜਸ ਸਾਤਕ ਤਾਮਸ ਡਰਪਹਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਕਹੂੰ ਰਾਜਸੰ ਤਾਮਸੰ ਸਾਤਕੇਯੰ." (ਵਿਨਾ)

ਸਾਤਕਿ. ਸੰ. ਸਾਤ੍ਯਕਿ. ਸਤ੍ਯਕ ਯਾਦਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਯੁਯੁਧਾਨ ਭੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਇਸ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਸੀ. "ਸਾਤਕਿ ਔ ਮੁਸਲੀ ਰਥ ਪੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਾਤਕੁੰਭ. ਸੰ. शातकुम्भ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਚਨਾਰ। ੨ ਧਤੂਰਾ। ੩ ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ. ਜੋ ਸ਼ਤਕੁੰਭ ਪਹਾੜ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. "ਲੇ ਸਾਤਕੁੰਭ ਕੋ ਕੁੰਭ ਪਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਤਕੇਯ. ਦੇਖੋ, ਸਾਤਕ.

ਸਾਤ ਛੁਪਾਏ ਛਪਤ ਨਹਿ. ਦੇਖੋ, ਖੈਰ ੩.

ਸਾਤਦੀਪ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਦੀਪ. "ਜਿਨ੍ਹੇ ਰਥ ਚਕ੍ਰੰਕੀਏ ਸਾਤਦੀਪੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਾਤ ਧੁਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਸੱਤ ਝੰਡੇ. "ਸਾਤ ਧੁਜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਤਹਿਂ ਰਾਜਤ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਗੁਰੁਧਾਮਾਂ ਤੇ ਸੱਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਿਰਾਜਦੇ ਹਨ. ਮੁੱਖ ਸੱਤ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਇਹ ਹਨ:—ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ, ਸੀਸਗੰਜ, ਕੇਸਗੜ੍ਹ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ.

ਸਾਂਤਨਵ. ਸ਼ੰਤਨੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਸਮ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਂਤਨੁ.

ਸ਼ਾਂਤਨੁ. ਸੰ. शन्तनु ਅਥਵਾ शान्तनु. ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਪ ਰਾਜਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਗੰਗਾ ਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਭੀਸਮ ਪਿਤਾਮਾ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਇਸ ਬਾਬਤ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਬੁੱਢੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਥ ਛੁਹਾਉਂਦਾ, ਉਹ ਤੁਰਤ ਜੁਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸ਼ਾਂਤਨੁ (ਕਲ੍ਯਾਣ ਦੇ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ) ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਸਤ੍ਯਵਤੀ (ਮਤਸ੍ਯੋਦਰੀ) ਨਾਲ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਚਿਤ੍ਰਾਂਗਦ ਅਤੇ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰ੍ਯ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ. ਜੋ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਪਿੱਛੋਂ ਚਿਰ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਜੀ ਸਕੇ. ਵ੍ਯਾਸ ਰਿਖੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ (ਮਤਸ੍ਯੋਦਰੀ) ਦੇ ਆਖੇ ਚਿਤ੍ਰਾਂਗਦ ਅਤੇ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰ੍ਯ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ (ਅੰਬਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਅੰਬਿਕਾ) ਤੋਂ ਪਾਂਡੁ ਅਤੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਪਾਂਡਵ ਅਰ ਕੌਰਵਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਹੋਏ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡਵ.

ਸਾਂਤਨੁਸੁਤ / **ਸਾਂਤਨੇਯ** / **ਸਾਂਤਨੇਵ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਨਵ. ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ, ਜੋ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. "ਸੁਭੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸਾਜਾ ਮਨੋ ਸਾਂਤਨੇਵੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸ਼ਾਂਤਪਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਵਾਣ ਪਦਵੀ. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਂਤਪ੍ਰਦ.

ਸ਼ਾਂਤਪ੍ਰਦ. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤਿ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਤਮ. ਸੰ. ਆਤਮ. ਆਤਮਾ ਸਹਿਤ। ੨ ਸਪ੍ਤਮ. ਸੱਤਵਾਂ. "ਤਯੋਂ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਤਮ ਰੂਪ ਧਰਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)। ੩ ਸਾਤ੍ਮ੍ਯ (सात्म्य) ਸਰੂਪਤਾ. ਤਦਰੂਪਤਾ.

ਸਾਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਤ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਸਤਵਾਰਾ. ਸਪ੍ਤਾਹ. ਹਫਤਾ। ੩ ਸੱਤ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਗ ੭. "ਸਾਤਾ ਲਿਖ੍ਯੋ ਗਯੋ ਤਿਸ ਕਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ਾਂਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਲੋਮਪਾਦ ਨੇ ਪਾਲੀ ਸੀ. ਇਹ ਸ਼੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ। ੨ ਦੂੱਬ, ਦੂਰਵਾਂ.

ਸਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ। ੨ ਸ਼ਾਂਤਿ। ੩ ਸ਼ਾਂਤ. ਸੰਤ. "ਨਾਨਕ ਮਿਲੀਐ ਸੰਗਿ ਸਾਤਿ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਾਤਿ ਬੁਝਈਅਹੁ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. सातिः. ਸੰਗ੍ਯਾ— ਧਨ. ਵਿਭੂਤਿ। ੫ ਸੁਖ। ੬ ਦਾਨ. "ਤਸਬੀ ਸਾਤਿ ਸੁਭਾਵਸੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦਾਨੀ ਸੁਭਾਵ ਤਸਬੀ ਹੈ.

ਸ਼ਾਂਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਤਲਤਾ। ੨ ਮਨ ਦਾ ਠਹਿਰਾਉ। ੩ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ। ੪ ਅਮਨ. ਚੈਨ. ਠੰਡ. "ਸ਼ਾਂਤਿ ਪਾਈ ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੂਰੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)[1] ੫ ਦੇਖੋ, ਸੰਤ ੭.

ਸ਼ਾਂਤਿਪ੍ਰਦ. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤਿ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਸ਼ਾਂਤੀ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ਾਂਤਿ.

ਸਾਤੁਰ. ਵਿ—ਆਤੁਰਤਾ ਸਹਿਤ. ਪੀੜਾ ਸਾਥ। ੨ ਸੰ. ਸਤ੍ਵਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁਰੰਤ. ਫੌਰਨ. "ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਤੁਰ ਏਣ ਡਰਾਨੇ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਾਤੇ. ਸਾਤਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਸਤ੍ਯ ਰੂਪ. "ਹਰਿ ਨਾਮ ਹਰਿ ਸਾਤੇ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਸਾਤੈ, ਸਾਤੈਂ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਤਿਥਿ. ਸੱਤੇਂ. "ਸਾਤੈ ਸਤਿ ਕਰਿ ਬਾਚਾ ਜਾਣਿ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ)

ਸਾਤਯਕਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਤਕਿ.

ਸਾਤ੍ਵਿਕ. ਦੇਖੋ. ਸਾਤਕ.

ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਭਾਵ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿੱਤ ਦੇ ਉਹ ਵਿਕਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਰਹਿਣ. ਵ੍ਯਭਿਚਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ. ਜੈਸੇ—ਰੋਮਾਂਚ. ਹੰਝੂਆਂ ਦਾ ਕਿਰਨਾ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਭਾਵ ੧੪.

ਸਾਥ. ਵ੍ਯ—ਸਹ. ਸੰਗ ਨਾਲ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਨਾਲ. ਨਲਕੀ. "ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਸਾਥ ਚਲਾਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. ਸਾਥੰ. ਸਿੰਧੀ. ਸਾਥ (ਨਾਲ) ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਟੋਲੀ. ਕਾਫਿਲਾ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਗਰੋਹ. "ਪੜਿ ਪੜਿ ਗਡੀ ਲਦੀਅਹਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਭਰੀਐ ਸਾਥ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਮੁਠਤੇ ਸੇਈ ਸਾਥ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਜ. ਦੇਖੋ, ਜਤਿ ੩.

[1] ਕਈ ਨਕਲੀਏ ਸਿੱਖ, ਵਿਆਹ ਸਮੇ ਹਿੰਦੂਰੀਤਿ "ਸ਼ਾਂਤਿ" ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਾਨਕਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਸਮ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇ ਰਾਗੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਵਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਂਤ ੭.

ਸਾਥਈ. ਵਿ—ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸਾਥੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਥੀਪੁਣਾ. "ਤਹ ਰਾਖੈ ਨਾਮੁ ਸਾਥਈ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਸਾਥਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ-ਸ੍ਥਿਰਾ. ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਲੇਟਣਾ. ਭੂਮਾਸਨ. "ਹਮ ਕਉ ਸਾਥਰ, ਉਨ ਕਉ ਖਾਟ." (ਗੋਂਡ ਕਬੀਰ)

ਸਾਥਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾਲ. "ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨੁ ਭਜਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਸਾਥੀ। ੩ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬ। ੪ ਸੰਬੰਧਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ "ਨਾਨਕੁ ਤਿਨਕੈ ਸੰਗਿ ਸਾਥਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਾਥੀ, ਸਾਥੀਅੜਾ ਸੰ. सार्थिन्—ਸਾਰਥੀ. ਵਿ—ਉਹੀ ਅਰਥ (ਪ੍ਰਯੋਜਨ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗੀ. "ਓਤੈ ਸਾਥਿ ਮਨੁਖ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਜਾ ਸਾਥੀ ਉਠਿ ਚਲਿਆ, ਤਾ ਧਨ ਖਾਕੂ ਰਾਲਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਸਾਥੀਅੜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਾਥੁ. ਦੇਖੋ. ਸਾਥ.

ਸਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਦ. ਰਸ. "ਸਾਦ ਕਰਿ ਸਮਧਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਘਿਉ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) "ਸਾਦਹੁ ਵਧਿਆ ਰੋਗੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਭਾਵ—ਸਿੱਧਾਂਤ. "ਪੰਡਿਤ ਪੜਹਿ, ਸਾਦ ਨ ਪਾਵਹਿ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. साद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਬਾਹੀ. ਬਰਬਾਦੀ। ੪ ਫ਼ਾ شاد ਸ਼ਾਦ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਖਸਮ ਨ ਪਾਏ ਸਾਦ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਅ਼ਦ। ੬. ਸੰ. शाद. ਗਾਰਾ. ਚਿੱਕੜ। ੭ ਦੂੱਬ. ਦੂਰਵਾਂ.

ਸਾਦਕ. ਦੇਖੋ, ਸਾਦਿਕ.

ਸਾਦਗੀ. ਫ਼ਾ سادگی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਦਾਪਨ.

ਸਾਦਤ. ਅ਼ سادات ਬਹੁ ਵਚਨ ਸਾਯਦ ਦਾ. ਸਰਦਾਰ ਲੋਕ। ੨ ਅ਼ سعادت ਸਆ਼ਦਤ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬੀ. ਨੇਕਬਖ਼ਤੀ.

ਸਾਦਤਮੰਦ. ਫ਼ਾ سعادتمند ਵਿ—ਨੇਕਬਖ਼ਤ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬ. ਭਾਗਵਾਨ.

ਸਾਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਟਣਾ. ਉਦਵਰਤਨ. "ਭੌਨ ਮੇ ਬਸਾਇ ਤਨ ਸਾਦਨ ਮਲਾਇ ਸੁਭ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. सादिन्—ਸਾਦਿਨ. ਵਿ—ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਵਾਰ। ੩ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਵਾਰ। ੪ ਰਥ ਦਾ ਸਵਾਰ. "ਰਾਜ ਨ ਭਾਗ ਨ ਹੁਕਮ ਨ ਸਾਦਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਰਾਜ ਮਾਲ ਸਾਦਨ ਦਰਬਾਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੫ ਅ਼ سادن ਦਰਬਾਨ. ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ.

ਸਾਦੇ ਮੁਰਾਦਾ. ਵਿ—ਸਾਦੀ ਮੁਰਾਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਿੱਧਾ ਸਾਦਾ.

ਸਾਦਰ. ਵਿ—ਆਦਰ ਸਹਿਤ. ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ. "ਬੈਠਹਿ ਸਾਦਰ ਸੁੱਧਾ ਧਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਦਿਰ.

ਸਾਂਦਲ ਬਾਰ. ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਚਨਾਬ ਦੇ ਮੱਧ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਜੰਗਲ. ਸ਼ੰਡਿਲ ਰਿਖੀ ਇਸ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ "ਸ਼ਾਂਡਿਲ੍ਯ ਵਨ" ਹੋਇਆ, ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਸਾਂਦਲਬਾਰ ਹੈ.

ਸਾਦੜਾ. ਵਿ—ਸਾਦਾ. ਸਿੱਧਾ. ਕਪਟ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਦ. ਰਸ. "ਕਿਤੀ ਚਖਉ ਸਾਦੜੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਸਾਦਾ. ਫ਼ਾ ساده ਸਾਦਹ. ਵਿ—ਸਾਫ਼. ਨਿਰਮਲ। ੨ ਨਿਰੋਲ.

ਖਾਲਿਸ। ੩ ਮੂਰਖ. ਅਨਪੜ੍ਹ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਤੁਕਲਾਣੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਦਾ ਦਾਦਾ। ੫ ਬਲਖ਼ ਨਿਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ. ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਾਹਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਦਾ ਬਲਖ਼ ਤੋਂ ਇਰਾਕ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਘੋੜੇ ਲੈਣ ਚੱਲਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸਖ਼ਤ ਬੀਮਾਰ ਸੀ. ਲੋਕ ਵਰਜ ਰਹੇ ਪਰ ਸਾਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁੱਖ ਸਮਝੀ. ਸਾਦਾ ਅਜੇ ਇੱਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਲੜਕਾ ਮਰ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਵਾਪਿਸ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ. ਇਹ ਤਿੰਨ ਘੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਉਮਦਾ ਲਿਆਇਆ. ਜੋ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਮਨਸਬਦਾਰ ਖ਼ਲੀਲ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਏ। ੬ ਸੰ. ਸ਼ਾਦਾ. ਇੱਟ. ਈਟ.

ਸ਼ਾਦਾਬ. ਫ਼ਾ شاداب ਵਿ—ਸੱਜਰਾ. ਤਾਜ਼ਾ। ੨ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ.

ਸ਼ਾਦਾਬੀ. ਫ਼ਾ شادابی ਸੰਗਯਾ—ਤਾਜ਼ਗੀ. ਸੱਜਰਾਪਣ। ੨ ਤਰਾਉਤ.

ਸਾਦਿ. ਸਵਾਦ ਸੇ. ਸੁਆਦਾਂ ਨਾਲ. "ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੈ ਬਿਖਿਆ ਸਾਦਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਆਦਿ ਸਹਿਤ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪਵਨ. ਪੌਣ। ੪ ਯੋਧਾ। ੫ ਰਥਵਾਹੀ.

ਸਾਂਦਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਾਂਤਿ. "ਸੁਖ ਸਾਂਦਿ ਘਰ ਆਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਾਲ.

ਸਾ ਦਿਹਾੜੀ. ਉਸੇ ਦਿਨ. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਤੁਸੀਂ ਸਾ ਦਿਹਾੜੀ ਲਹੌਰ ਜਾਣਾ." (ਜਸਭਾਮ)

ਸਾਦਿਕ. ਅ صادق ਸਾਦਿਕ਼. ਵਿ—ਸਿਦਕ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੱਧਾਵਾਨ. "ਪੀਰ ਪੇਕਾਂਬਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਸੱਚਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਮੁਹੰਮਦ ਜਾਫ਼ਰ ਇਮਾਮ ਦਾ ਨਾਉਂ, ਜੋ ਸਨ ੮੩ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ੧੪੮ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ.

ਸ਼ਾਦਿਯਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਦਿਆਨਾ.

ਸਾਦਿਰ. ਅ صادر ਸਾਦਿਰ. ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਕਲਨੇ ਵਾਲਾ। ੨ ਅ ساہر ਲਾਪਰਵਾ. ਬੇਫਿਕਰ.

ਸਾਦੀ. ਸਾਦਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਫ਼ਾ سعدی ਸ਼ੈਖ਼ ਸਅ਼ਦੀ. ਸ਼ੀਰਾਜ਼ ਨਿਵਾਸੀ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੧੭੪ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੨੯੨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਲਿਖੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਿਤਾਬਾਂ— ਗੁਲਿਸ੍ਤਾਂ, ਬੋਸ੍ਤਾਂ, ਪੰਦਨਾਮਾ, ਆਦਿ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ੩ شادی ਸ਼ਾਦੀ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਆਨੰਦ। ੪ ਵਿਆਹ। ੫ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਜੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮਕਾਨ ਆਦਿ ਵੇਚੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਭੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਾਦਿ। ੭ ਸੰ. सादिन् ਘੋੜੇ ਹਾਥੀ ਰਥ ਆਦਿ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਯਾ.

ਸਾਂਦੀ. ਸੁਆਦਾਂ ਨਾਲ. ਰਸੋਂ ਸੇ. "ਸਾਂਦੀ ਜੀਭ ਨ ਰਜੀਆ, ਕਰਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ." (ਭਾਗੁ)

ਸਾਂਦੀਪਨਿ. ਸੰਦੀਪਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਦੀਪਨਿ.

ਸਾਦੁ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਦ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਵਾਦੁ. ਵਿ—ਰਸ ਦਾਇਕ. ਮਜ਼ੇਦਾਰ. "ਸਾਕਤ ਹਰਿਰਸ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ." (ਸੋਹਿਲਾ) ਸ੍ਵਾਦੁ ਹਰਿਰਸ ਨ ਜਾਨਿਆ.

ਸਾਦੁਨ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਦਨ. ਸੰਗਯਾ—ਰਸ ਲੈਣਾ. ਮਜ਼ਾ ਚੱਖਣਾ. "ਜਿਹਵਾ ਸਾਦੁਨ ਫੀਕੀ ਰਸ ਬਿਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੧)

ਸਾਂਦ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਗਾੜ੍ਹਾ. ਸੰਘਣਾ। ੨ ਕੋਮਲ. ਨਰਮ। ੩ ਚਿਕਨਾ। ੪ ਮਨੋਹਰ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਵਨ. ਜੰਗਲ। ੬ ਅਧਰਿਤਕ. ਮਠਾ.

ਸਾਦ੍ਰਿਸ਼, ਸਾਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਸੰ. सादृश्य. ਸੰਗਯਾ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਬਰਾਬਰੀ. ਸਮਾਨਤਾ.

ਸਾਧ. ਸੰ. साध्. ਧਾ—ਪੂਰਣ ਕਰਨਾ. ਜਿੱਤ ਪਾਉਣੀ. ਫਤੇ ਕਰਨਾ. ਯਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੂਰਣਤਾ. ਕਮਾਲੀਅਤ. "ਜਉ ਤੁਹਿ ਸਾਧ ਪਿਰੰਮ ਕੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. साधु—ਸਾਧੁ. ਉੱਤਮ. "ਜਾਸੁ ਜਪਤ ਹਰਿ ਹੋਵਹਿ ਸਾਧ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਸੰਤ. "ਸਾਧ ਊਪਰਿ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੫ ਸਾਧਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਲੱਖ ਸਾਧ ਸਿਧਾਵਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸਾਂਧ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਨ੍ਹ. ਪਾੜ. ਨਕਬ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਾਂਧ ਦੈ ਦਰਬ ਚੁਰਾਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਂਧਨ.

ਸਾਧਸਮਾਗ, ਸਾਧਸਮਾਗਮ ਸੰਗਯਾ—ਸਾਧੁਜਨਾਂ ਦਾ ਮੇਲ. ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ. "ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧੀਐ ਮਿਲਿ ਸਾਧਸਮਾਗੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਾਧ ਸਾਧ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ.

ਸਾਧਸੰਗ, ਸਾਧਸੰਗਤਿ, ਸਾਧਸੰਗਮ ਦੇਖੋ, ਸਾਧਸਮਾਗਮ. "ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਉਪਜੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) "ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਅੰਚਲਿ ਲਾਵਹੁ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਧਰਮ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਾਧਸੰਗ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਹਮਚੁਨਾ ਦਰ ਮਜ਼ਹਬੇ ਈਂ ਸਾਧਸੰਗ." (ਜ਼ਿੰਦਗੀ)

ਸਾਧ ਸੰਗਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ. "ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਤਿਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਭੇਟਤ ਸਾਧ ਸੰਗਾਤ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸਾਧੁ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਂ.

ਸਾਧ ਸੰਗਿ. ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਸਭੁ ਦੂਖੁ ਮਿਟਾਇਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹੁਇ ਨਿਰਮਲਾ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ. ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ. ਸਾਧੁ ਦੇ ਸੰਗ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਤਰਣੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਾਧਕ. ਵਿ—ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਭ੍ਯਾਸੀ। ੨ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਆਪਸਤੰਬ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਤਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ 'ਸਾਧਕ' ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸਾਧਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨਾ. "ਕਹੂੰ ਜੋਗਸਾਧੀ." (ਅਕਾਲ) ਕਿਤੇ ਯੋਗਾਭ੍ਯਾਸੀ ਹੋਂ। ੨ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੌਵਾਰਨਾ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ ਕਰਨਾ. "ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿਕੈ ਵਿਚਿ ਦੇਇ ਕਰਤਾ ਬੀਉ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਕਾਰਜ ਸਗਲੇ ਸਾਧਹੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਫਤੇ ਕਰਨਾ. "ਸਗਲ ਦੂਤ ਉਨਿ ਸਾਧੇ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੫ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ. "ਹਰਿ ਅਹੰਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਏ ਮਨਮੁਖ

ਮੂਤ ਸਾਧਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੬ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ. "ਨਾ ਹਮ ਗੁਣ, ਨ ਸੇਵਾ ਸਾਧੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਸਾਧਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਧਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ। ੨ ਨਿਮਿੱਤ ਕਾਰਣ. ਜੈਸੇ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਅਗਨੀ, ਅੰਨ ਆਦਿ। ੩ ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ੪ ਸੰਦ. ਔਜ਼ਾਰ. "ਕਾਰੀਗਰ ਨਿਜ ਸਾਧਨ ਸਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਾਧ੍ਰੀ ਲਈ ਸਾਧਨ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਸਾਧਨ ਬਿਨਉ ਕਰੈ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹ) ਦੇਖੋ, ਸਾਧ੍ਰੀ.

ਸਾਂਧਨ. ਸਿੰਨ੍ਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਾਨ. "ਕਾਲ ਸਰ ਸਾਂਧਿਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸਾਧਨਾ. ਦੇਖੋ. ਸਾਧਣਾ ਅਤੇ ਸਾਧਨ.

ਸਾਧਬੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧੁਵੇਲਾ.

ਸਾਧਰੇਣੁ. ਸਾਧੂ ਦੀ ਚਰਣ ਰਜ. ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚਰਣ ਧੂੜ. "ਮਸਤਕਿ ਲਗੈ ਸਾਧਰੇਣੁ ਵਡ ਭਾਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ." (ਭਾਗੁ)

ਸਾਧਾਰ. ਵਿ—ਸ-ਆਧਾਰ. ਆਸ਼੍ਰਯ (ਆਸਰੇ) ਸਹਿਤ. "ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ." (ਜਪੁ) "ਦੇਖਤ ਦਰਸਨ ਮਨ ਸਾਧਾਰੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਅਨੂਪ ਸਰਬ ਸਾਧਾਰੀਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) "ਸਬਦ ਅਭਿ ਸਾਧਾਰਏ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਆਧਾਰ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਆਲਬਾਲ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੂਟੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਜਲ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ. ਸ—ਆਧਾਰ. ਆਲ ਬਾਲ ਸਹਿਤ. "ਸੂਕਾ ਮਨ ਸਾਧਾਰੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਧਾਰ.

ਸਾਧਾਰਣ. ਵਿ—ਆਧਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਪਿਰ ਤੈਡਾ ਮਨ ਸਾਧਾਰਣ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸਮਾਨ. ਬਰਾਬਰ। ੩ ਆਮ. ਜੋ ਖ਼ਾਸ ਨਹੀਂ। ੪ ਮਾਮੂਲੀ। ੫ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ। ੬ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਲੁਹਾਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੁਮੁਖ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਲ ਅੰਦਰ ਗੁਪਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਕਾਠ ਦੀ ਪੌੜੀ ਬਣਾਈ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਮੰਜੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸਾਧਾਰਨ ੨.

ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਧਰਮ, ਜੋ ਸਭ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੈ. ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਧਰਮ. ਸਾਂਝਾ ਧਰਮ. ਜੈਸੇ—ਸਚ ਬੋਲਣਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ, ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾ ੨.

ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਠ. ਉਹ ਪਾਠ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਲਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਨਿਮਿੱਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

ਸਾਧਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧਾਰਣ। ੨ ਮੈਹਿਤਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਤਖਾਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭੀ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਸਾਧਾਰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹਾਜਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਸਾਧਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧਾਰ.

ਸਾਧਿ. ਸਾਧਨਾ ਕਰਕੇ. ਸਾਧਨਾ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਉਨਮਾਨੁ। ੨ ਦੇਖੋ. ਸਾਧ੍ਯ। ੩ ਸੁਧਾਰ ਲੈ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਦੁਇ ਕੁਲ ਸਾਧਿ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਾਧਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧਕ. "ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਸਗਲ ਕੀ ਪਿਆਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸਾਧਿਕਾ. ਸਾਧਕ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ.

ਸਾਧੀ. ਸਿੱਧ ਕੀਤੀ. ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹੀ. "ਅਬਿਦਿਆ ਸਾਧੀ." (ਸਾਰ ਪਰਮਾਨੰਦ) ੨ ਸਾਧੀਂ. ਸਾਧਾਂ ਨੇ. "ਚਖਿ ਸਾਧੀ ਡਿਠਾ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਸਾਧੀਐ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧਣਾ। ੨ ਜਿੱਤੀਏ. "ਭਰਮੁ ਮੋਹ ਭਉ ਸਾਧੀਐ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਾਧੁ. ਵਿ—ਜੋ ਪਰਾਏ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰੇ. ਉਪਕਾਰੀ। ੨ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਭਲਾ. ਨੇਕ। ੩ ਮਨੋਹਰ. ਸੁੰਦਰ। ੪ ਕੁਲੀਨ। ੫ ਯੋਗ੍ਯ. ਲਾਇਕ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਸਾਧੁ ਕੇ ਵਚਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੭ ਵ੍ਯ—ਧਨ੍ਯ. ਵਾਹਵਾ. ਸ਼ਾਬਾਸ਼। ੮ ਸੰ. ਸਾਧ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧ੍ਯ.

ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ. ਸੰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧੁ ੭. ਧਨ੍ਯ ਧਨ੍ਯ. "ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਹਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਵਾਹ ਵਾਹ। ੩ ਸ਼ਾਬਾਸ਼.

ਸਾਧੁਸੰਗੁ, **ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ. ਨੇਕ ਸੁਹਬਤ। ੨ ਸਿੱਖ ਧਰਮ. ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧਸੰਗ ੨. ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਐਸਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਹੈ.

ਸਾਧੁਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਧੁਪਨ. ਭਲਾਈ. ਨੇਕੀ. ਉੱਤਮਤਾ. ਯੋਗ੍ਯਤਾ.

ਸਾਧੁਬੇਲਾ, **ਸਾਧੁਵੇਲਾ** } ਦੇਖੋ, ਸੱਖਰ ਅਤੇ ਬਨਖੰਡੀ.

ਸਾਧੂ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧੁ. "ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ਭਏ ਨਿਕਾਣਿਆ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਵਾਈ, ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਜੀ ਦਾ ਪਤਿ. ਜੋ ਨੰਦ ਕੁਇਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਮੱਲੇ ਨਿਵਾਸੀ ਧਰਮੇ ਖੋਸਲੇ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਬੀਰੋ ਬੀਬੀ। ੩ ਸਾਦੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ.

ਸਾਧੂ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਆਮਿਲ ਉਸਤਾਦ. "ਸਾਧੂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇ ਮਿਲੈ, ਤਾ ਪਾਈਐ ਗੁਣੀਨਿਧਾਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਸਾਧੂ ਸਾਧ. ਵਿ—ਉੱਤਮ (ਸਾਧੁ) ਸੰਤ। ੨ ਉਪਕਾਰੀ ਸਾਧੁ. "ਸਾਧੂ ਸਾਧ ਸਰਨਿ ਮਿਲਿ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ। ੨ ਗਿੜਵੜੀ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਸਰਲੀ (ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਸੀ. ਪੰਡਿਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿੜਵੜੀ (ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਨਿਵਾਸੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹੋਏ. ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ

ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਅਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਖੋਜੀ ਸਨ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ "ਗੁਰੁਸਿਖ੍ਯਾ ਪ੍ਰਭਾਕਰ" ਅਤੇ "ਸ਼੍ਰੀਮੁਖਵਾਕ੍ਯ ਸਿੱਧਾਂਤ ਜ੍ਯੋਤਿ" ਆਦਿ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਆਪ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਇਹ ਹੈ:—

ਸਵੈਯਾ

ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਅਬਾਧ
ਅਲੇਖ ਅਭੇਖ ਅਰੇਖ ਅਨਾਮੈ.
ਜੋ ਸਭ ਰੂਪ ਪਰੇ ਸਭ ਸੇ
ਸਭ ਮੈ ਸਮਰੂਪ ਨਹੀ ਕਛੁ ਵਾਮੈ.
ਸੋ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਲੌਂ ਦਸ ਰੂਪ
ਸੁਧਾਰਿ ਉਧਾਰਿ ਕਰੀ ਵਸੁਧਾ ਮੈ.
ਤਾਂ ਪਦ ਮੰਜੁਲ ਪੈ ਕਰਿ ਅੰਜਲਿ
ਦੰਡ ਸਮਾਨ ਕਰੂੰ ਪਰਣਾਮੈ.

ਕਬਿੱਤ

ਅਜ ਜੋ ਅਜਾਦਿ ਪ੍ਰਜ ਪ੍ਰਜਾ ਕੋਪਰਾਜ ਕਰੈ
ਪ੍ਰਜਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਜਾਤਿ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਜਾਹੀ ਪ੍ਰਜਾਤਿ ਵਰ,
ਹਰਿ ਹੀ ਜੋ ਹਰਿ ਹੋਇ ਹਰਨ ਅਹਾਰ ਪ੍ਰਦ
ਹੇਰਿ ਹਾਰੇ ਹਰਿ ਕੋ ਸੋ ਹੇਰਿਓ ਨ ਜਾਇ ਪਰ,
ਭਵਿ ਭਾਵਾਭਾਵ ਕੋ ਵਿਭਾਤਿ ਜੋ ਭਵਾਦਿ ਭਵ
ਭਵਿ ਭਵ ਭਵਿ ਪੁਨ ਭਵ ਕੋ ਪ੍ਰਭਵ ਕਰ,
ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਰਿ ਤਮ ਜੈਸੇ ਹਰੇ ਹਰਿ
ਹਰੇ ਭਵਬੰਧਨ ਮੇ ਬੰਧ ਕੈਸੇ ਆਗ ਹਰ.

ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੯੬੪ ਵਿੱਚ ਗਿਤਵਤੀ ਹੋਇਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ.

ਸਾਧੁਖੰਡਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਧੁਮੰਡਲ. ਸਾਧੁਸਮਾਜ. ਦੇਖੋ, ਖੰਡਲ. "ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨਗਰੁ ਬਹੁ ਭਰਿਆ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂਖੰਡਲ ਖੰਡਾ ਹੇ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਸਾਧੂਚਰਣ / **ਸਾਧੂਚਰਨ** } ਸੰਤ ਦੇ ਚਰਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਚਰਣ ੫ ਅਤੇ ਚਰਨ ੩.

ਸਾਧੂਪਾਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਪੰਥ. ਸਤਪਥ. ਸਨ੍ਮਾਰਗ. "ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂਪਾਥ." (ਕਾਨ ਮ: ੪)

ਸਾਧੂ ਪੁਰਖ ਸਾਧਜਨ ਪਾਏ. (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ਉਪਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਉੱਤਮਜਨ ਪਾਏ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧੁ.

ਸਾਧ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਾਧਨਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਾਇਕ। ੩ ਜਿੱਤਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਣ ਦੇਵਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ੧੨ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. ਇਹ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸਾਧ੍ਯਾ ਤੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨ. ਨਿਰੁਕਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਵਤਾ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜ ਸਾਧਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਲਈ ਸਾਧ੍ਯ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ। ੫ ਚੇਲਾ. ਸ਼ਾਗਿਰਦ. ਜੋ ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਸੁਧਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਜੋ ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ.

ਸਾਧ੍ਵੀ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਾਧੁ ਆਚਾਰ (ਨੇਕ ਚਲਨ) ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਸਾਧ੍ਵੀ ਪਾਇ ਕਾਲ ਬਹੁ ਕਾਲੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਭਾਰਯਾ. ਵਹੁਟੀ। ੪ ਸਾਧਣੀ.

ਸਾਨ / **ਸਾਂਨ** } ਵਿ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਮਾਨਿੰਦ. ਜੇਹਾ. "ਹੋਵੈ ਅਪਨੀ ਸਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਨਿ, ਸਾਨੁ ਅਤੇ ਸੰਨ੍ਹ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਣ। ੪ ਫ਼ਾ شان ਸ਼ਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਛੱਤਾ। ੫ ਅ਼. ਵਡਿਆਈ. ਅਜ਼ਮਤ. "ਸੁੱਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ." (ਅਕਾਲ) ੬ ਸ਼ੋਭਾ.

ਸਾਨਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਦਨੀ.

ਸਾਨਥ. ਸੰ. ਸਾਨਰ੍‍ਥ. ਵਿ—ਅਨਰਥ ਸਾਥ. ਪਾਪ ਸਹਿਤ। ੨ ਨਿਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ. "ਲਪਟਿਓ ਦਾਸੀ ਸੰਗਿ ਸਾਨਥ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਸਾਨਿਧ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਲਾਪ. ਸਮੀਪਤਾ. ਨੇੜ. "ਸੰਤ ਸਾਨਥ ਭਏ ਲੂਟਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸ਼ਾਨਦਾਰ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾਵਾਨ. ਸਜਾਉਟ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਨ ੫—੬.

ਸਾਨੱਧ. ਦੇਖੋ, ਸੰਨੱਧ.

ਸਾਨਾ. ਵਿ—ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਹਿਤ. "ਪਾਇਨ ਲੋ ਸੰਗ ਸੋਨ ਕੇ ਸਾਨੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸ਼ਾਨਾ. ਫ਼ਾ شانہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਘੀ. ਕੇਸ਼ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ। ੨ ਕੰਘੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦੰਦੇਦਾਰ ਸੰਦ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿਮੀਦਾਰ ਘਾਹ ਕੱਢਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ੩ ਕੰਧਾ. ਮੋਢਾ. ਕੰਨ੍ਹਾ.

ਸਾਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਨ੍ਹ (ਪਾੜ) ਨਾਲ। ੨ ਪਾੜ ਵਿੱਚ। ੩ ਪਾੜ ਉੱਤੇ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸਾਨੀ.

ਸਾਨਿਹਾ. ਸੰਨ੍ਹ (ਪਾੜ) ਦੇ. ਨਕਬ ਦੇ. "ਜਿਉ ਤਸਕਰੁ ਦਰਿ ਸਾਨਿਹਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਜਿਵੇਂ ਚੋਰ ਪਾੜ ਦੇ ਵਿੱਚ.

ਸਾਂਨਿਧ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਨਿਧਿ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਸਮੀਪਤਾ. ਨਜ਼ਦੀਕ (ਕੋਲ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਆਪਣੇ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁਚ ਜਾਣਾ.

ਸਾਨੀ. ਵਿ—ਮਿਲੀ ਹੋਈ "ਗਿਰਾ ਵਿਰਾਗ ਭਗਤਿ ਰਸ ਸਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅ਼ ثانی ਸਾਨੀ. ਦੂਜਾ। ੩ ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਜੇਹਾ. ਤੁੱਲ. ਮਾਨਿੰਦ. "ਨਾਨਕ ਸਾਨੀ ਅਵਰ ਨ ਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਾਨੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ ਦਾ ਟਿੱਲਾ (ਸ਼ਿਖਰ)। ੨ ਬਨ. ਜੰਗਲ। ੩ ਰਾਹ. ਮਾਰਗ। ੪ ਪੱਤਾ। ੫ ਸੂਰਜ। ੬ ਪੰਡਿਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ.

ਸਾਨੁਕੰਪ. ਅਨੁਕੰਪਾ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਸਹਿਤ.

ਸਾਨੁਕੂਲ. ਸ-ਅਨੁਕੂਲ. ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਕੂਲ.

ਸਾਨੁਜ. ਸ-ਅਨੁਜ. ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸਹਿਤ.

ਸਾਨੂੰ. ਅਸਾਂ ਨੂੰ. ਅਸਮਾਨੂ.

ਸਾਨੇਹੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਸੰਦੇਸਾ. ਸੁਨੇਹਾ. "ਸਾਜਨ ਦੇਸਿ ਵਿਦੇਸੀਅੜੇ ਸਾਨੇਹੜੇ ਦੇਦੀ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸਾਨੰਦ. ਸ-ਆਨੰਦ. ਆਨੰਦ ਨਾਲ.

ਸਾਨ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਡ ਅਤੇ ਸਾਂਢ.

ਸਾਂਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਨ੍ਹੀ ੪.

ਸਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰ੍‍ਪ. ਸੱਪ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਪ. ਸਰਾਫ. ਬਦਦੁਆ। ੩

ਗਾਲੀ। ੪ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ. ਪ੍ਰਣ. ਸੌਂਹ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਪ ਧਾ.

ਸਾਂਪ. ਸੰਗਯਾ—ਸਰ੍‍ਪ. ਸੱਪ.

ਸਾਂਪਹੇਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਪ ਹਰਣ (ਲੈਜਾਣ) ਵਾਲਾ. ਸਪੇਲਾ. ਸਪੇਰਾ.

ਸਾਪਦ. ਵਿ—ਅਪਦਾ ਸਹਿਤ. ਮੁਸੀਬਤਜ਼ਦਾ. ਵਿਪਦਾ ਦਾ ਮਾਰਿਆ। ੨ ਸ਼ਾਪਦ. ਸ਼ਾਪ (ਸਰਾਫ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਪਨਿ / ਸਾਪਨੀ ਸੰਗਯਾ—ਸਰਪਨਿ. ਸੱਪਣ. "ਸਾ ਸਾਪਨਿ ਹੋਇ ਜਗ ਕਉ ਖਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਭਾਵ—ਮਾਇਆ.

ਸਾਪਰਾਧ. ਅਪਰਾਧ (ਗੁਨਾਹ) ਸਹਿਤ.

ਸ਼ਾਪਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਰਾਫਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਾਪ ੨.

ਸਾਪੁ. ਸਰ੍‍ਪ. ਸੱਪ. "ਵਰਮੀ ਮਾਰੀ ਸਾਪੁ ਨ ਮਰਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਸ਼ਰੀਰ ਤਾੜਨ ਤੋਂ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਸਾਪੁਰਸ. ਸੰਗਯਾ—ਸਤ੍ਪੁਰੁਸ਼—ਸਤਪੁਰੁਸ. ਉੱਤਮ ਜਨ. ਸਾਧੁ ਜਨ. "ਸਿੰਘ ਸਾਪੁਰਸ ਪਦਮਿਨੀ ਇਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਭਾਉ। ਜਤੋਂ ਜਤੋਂ ਦੁਖ ਗਾੜ੍ਹੋ ਪਰੈ ਤਤੋਂ ਤਤੋਂ ਆਗੈ ਪਾਉ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੭)

ਸਾਪੁਰਸਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਸਤ੍ਪੁਰੁਸਤਾ. ਭਲਮਣਸਊ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸਾਈ.

ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਈ / ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਯਿਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ.

ਸਾਫ. ਅ਼ صاف ਸਾਫ਼. ਵਿ—ਨਿਰਮਲ। ੨ ਸ਼ੁੱਧ.

ਸਾਫਾ. ਫ਼ਾ صافہ ਸਾਫ਼ਹ. ਸਰਬੰਦ. ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ.

ਸਾਫੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨੀ. "ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ। ੩ ਅ਼ شافی ਸ਼ਾਫ਼ੀ. ਵਿ—ਅਰੋਗਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਫੀਦਿਲ. ਫ਼ਾ صافی دل ਸਾਫ਼ੀ ਦਿਲ. ਵਿ—ਸਾਫ ਦਿਲ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੁੱਧਮਨ.

ਸਾਂਬ. साम्ब. ਜਾਂਬਵਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਸ ਨੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੀ ਕੰਨਯਾ ਨੂੰ ਬਲ ਨਾਲ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਰਣ ਆਦਿ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਕੇ ਫੜ ਲਿਆ. ਬਲਦੇਵ ਨੇ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਤੋਂ ਆਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਇਆ. ਭਵਿਸ਼ਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੁਰਵਾਸਾ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਕੁਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਮਖੌਲ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰ ਰਿਖੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਸੂਰਜ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਸਾਂਬ ਦਾ ਕੁਸ਼ਠ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਮੁਲਤਾਨ.

ਏਸੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਸਾਂਬ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਮਤੇਈਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਜਲ—ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਭੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿੱਚ ਮਸ੍ਤ ਸਨ. ਸੁੰਦਰ ਸਾਂਬ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀਰਯ ਪਾਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਮਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਪਿਆ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਵਿਖਾਯਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡਾਕੂਆਂ ਦੇ ਵਸ਼ ਪਓਂਗੀਆਂ. ਅਰ ਸਾਂਬ ਨੂੰ ਕੁਸ੍ਹੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ. "ਸਾਂਬ ਹੁਤੋ ਇਕ ਕਾਨ੍ਹ ਕੋ ਬਾਲਕ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਦੁਰਬਾਸਾ ੨.

ਸਾਬਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬਿਕਾ.

ਸਾਬਣ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬੂਣ.

ਸਾਬਤ. ਅ਼ ثابت ਸਾਬਤ. ਵਿ—ਪੂਰਾ. ਅਖੰਡ। ੨ ਕ਼ਾਇਮ। ੩ ਮਜ਼ਬੂਤ. ਦ੍ਰਿੜ. ਪੱਕਾ.

ਸਾਬਤਸੂਰਤਿ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਅਖੰਡ ਹੈ. ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਛੇਦਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. "ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਪਹਿਨਣਾ ਹੈ.

ਸਾਬਤਦਿਲ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਕ਼ਾਇਮ ਹੈ.

ਸਾਬਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬਤ ਅਤੇ ਸਾਬਤਦਿਲ. "ਜਾਂਕਾ ਦਿਲ ਸਾਬਤਿ ਨਹੀਂ ਤਾ ਕਉ ਕਹਾਂ ਖੁਦਾਇ?" (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸ਼ਾਬਦ. शाब्द. ਵਿ—ਸ਼ਬਦ ਸੰਬੰਧੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਬਦ ਜਨ੍ਯ ਗ੍ਯਾਨ. ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਗ੍ਯਾਨ.

ਸ਼ਾਬਦਗ੍ਯਾਨ / ਸ਼ਾਬਦਬੋਧ ਸੰ. शाब्दज्ञान. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਰਥ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਇਸ ਗ੍ਯਾਨ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਕਾਰਣ ਮੰਨੇ ਹਨ—

ੳ—ਆਕਾਂਖਾ, ਇੱਕ ਪਦ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ.

ਅ—ਯੋਗ੍ਯਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਯੋਗ੍ਯ ਸੰਬੰਧ.

ੲ—ਸੰਨਿਧਿ, ਪਦਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾ ਅੰਤਰੇ ਮਿਲਾਪ.

ਸ—ਤਾਤਪਰਯ, ਵਾਕ੍ਯ ਅਤੇ ਵਕਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ.

ਸ਼ਾਬਦਿਕ. ਸੰ. शाब्दिक. ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਵ੍ਯਾਕਰਣ) ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

ਸਾਬਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬੂਣ.

ਸਾਂਬਪੁਰ. ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ. ਦੇਖੋ, ਮੁਲਤਾਨ.

ਸਾਬਰ. ਅ਼ صابر ਸਾਬਿਰ. ਵਿ—ਸਬਰ (ਸੰਤੋਖ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. 'ਸਾਬਰ ਹੋਇ ਹਲੀਮ ਪਾਪ ਗਵਾਵਹੀ.' (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਬਰ. ਦੁਸ਼੍ਟ. ਖੋਟਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਹਾਨਿ. ਨੁਕਸਾਨ। ੪ ਤਾਂਬਾ. ਤਾਮ੍ਰ.

ਸਾਂਬਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਭਰ ੨। ੨ ਸ-ਅੰਬਰ. ਵਸਤ੍ਰ ਸਹਿਤ.

ਸਾਬਰੀ. ਵਿ—ਸਬਰ (ਸੰਤੋਖ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੰਤੋਖੀ. "ਸਬਰ ਅੰਦਰਿ ਸਾਬਰੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਤੋਖ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਕ਼ਨਾਅ਼ਤ.

ਸਾਬਲ. ਡਿੰਗ. ਨੇਜ਼ਾ. ਭਾਲਾ. ਬਰਛਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੱਬਲ.

ਸਾਬਾਸ / ਸਾਬਾਸਿ ਫ਼ਾ شاباش ਸ਼ਾਬਾਸ਼. ਵ੍ਯ—ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਹੈ "ਸ਼ਾਦਬਾਸ਼" ਦਾ. ਖੁਸ਼ ਰਹੋ. ਕਲ੍ਯਾਣ ਹੋ. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. "ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਤਾ ਖਾਵਣਾ ਤਿਸੁ ਕਹੀਐ ਸਾਬਾਸਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਵਸੀ. ਦ੍ਰਿੜ. ਪੱਕਾ. ਮਜ਼ਬੂਤ. "ਨਗਰੁ ਵੂਠਾ ਸਾਬਾਸਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਸਾਬਾਹ. ਅ. صبح ਸੁਬਹ੍. ਸੰਗਯਾ—ਤੜਕਾ. ਭੋਰ. ਭੁਨਸਾਰ.

ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ. "ਸਾਬਾਹੀ ਸਾਲਾਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਸਾਬਾਹੀ. ਸੁਬਹ ਹੀ. ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬਾਹ.

ਸਾਬਿਕ਼. ਅ਼ سابق ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਪ੍ਰਥਮ.

ਸਾਬਿਕ਼ਾ. ਅ਼ سابقہ ਪਹਿਲੀ. ਪਹਿਲਾ.

ਸਾਬਿਰ. ਸਬਰ (ਸੰਤੋਖ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸੰਤੋਖੀ. ਦੇਖੋ, ਸਬਰ.

ਸਾਬੀ. ਅ਼. ਸਾਬੀ. ਦੇਖੋ, ਸੂਬੀ.

ਸਾਬੀਸ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬਾਸ. "ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਸਾਬੀਸ." (ਕਾਨ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ) ੨ ਸਰਵ-ਈਸ਼. ਸਭ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਸਾਬੁਣਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬੁਨਿ.

ਸਾਬੁਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਬੂਨ.

ਸਾਬੁਨਿ. ਸਾਬੂਣ ਨਾਲ. ਸਾਬੂਨ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਜਿਉ ਸਾਬੁਨਿ ਕਾਪਰ ਊਜਲ ਹੋਤ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਾਬੂਣ, ਸਾਬੂਨ } ਅ਼ صابون ਸਾਬੂਨ. ਯੂ-ਸਾਮੋਨ. ਫ੍ਰ-ਸਾਵੋਂ (Savon) ਅੰ. ਸੋਪ (Soap). ਖਾਰ ਅਤੇ ਥੰਧਿਆਈ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਵਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਮੈਲੁ ਕੀਨੋ ਸਾਬੁਨੁ ਸੂਧੁ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ। ਦੇ ਸਾਬੂਣ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ." (ਜਪੁ)

ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਬੂਨ ਸੁਗੰਧੀਆਂ, ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ.

ਸਾਬੂਨਗਰ. ਸਾਬੂਣ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਬਨੀਗਰ.

ਸਾਬੂਰ. ਅ਼ صبور ਸਬੂਰ. ਵਿ—ਸਬਰ (ਸੰਤੋਖ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸਾਬੂਰੁ.

ਸਾਬੂਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਬਰੀ. ਸੰਤੋਖ ਵ੍ਰਿੱਤਿ.

ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ. ਦੇਖੋ, ਡੱਲਾ, ਤਲਵੰਡੀ ੨ ਅਤੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ.

ਸਾਭ. ਸਰਵ—ਸਭ. "ਪੂਰਨ ਭਏ ਮਨੋਰਥ ਸਾਭ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਸਾਂਭਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਵਯੰਭਰਣ. ਸੰਭਾਲਨਾ. ਆਪਣੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ.

ਸਾਂਭਰ, ਸ਼ਾਂਭਰ } ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਇੱਕ ਝੀਲ, ਜੋ ਜੋਧਪੁਰ ਅਤੇ ਜੈਪੁਰ ਰਾਜ ਦੀ ਮਿਲਵੀਂ ਹੱਦ ਉੱਪਰ ਹੈ ਅਰ ਅਜਮੇਰ ਤੋਂ ੫੩ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਹ ੨੦ ਮੀਲ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਦੋ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਤਕ ਚੌੜੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਖਾਰੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲੂਣ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ "ਸਾਂਭਰ" ਕਹੀਦਾ ਹੈ. ਸ਼ਾਕੰਭਰੀ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਪਾਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਾਰਾਂਸਿੰਗਾ ਮ੍ਰਿਗ. Elk.

ਸਾਂਭਵੀ. ਸੰ. शाम्भवी. ਵਿ—ਸ਼ੰਭੁ (ਸ਼ਿਵ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ। ੩ ਤੰਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ। ੪ ਸ਼ਾਵਰ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਯਾ, ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਰਚੀ ਹੈ. "ਕਹੂੰ ਸਾਂਭਵੀ ਰਾਸਭਾਖਾ ਸੁਣਾਵੈਂ." (ਅਜੈ ਸਿੰਘ) ਦੇਖੋ, ਰਾਸਭਾਖਾ.

ਸਾਭਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਨਾਹ. ਓਟ। ੨ ਸਾਂਭ. ਸਪੁਰਦਗੀ. "ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ." (ਗਉ)

ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ. ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ (ਮਨੋਰਥ) ਸਹਿਤ. ਖਾਸ ਮਤਲਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਭਿਮਾਨ. ਅਭਿਮਾਨ ਸਾਥ.

ਸਾਭ੍ਰ. ਅਭ੍ਰ (ਬੱਦਲ) ਸਾਥ.

ਸਾਮ. ਸੰ. सामन्. ਸਾਮਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦ. "ਸਾਮ ਕਹੈ ਸੇਤੰਬਰ ਸੁਆਮੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਸਾਮਵੇਦੁ ਰਿਗੁ ਜੁਜਰੁ ਅਥਰਬਣੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਸੁਲਹ. ਮਿਲਾਪ. ਦੇਖੋ, ਨੀਤਿ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗ. ਭਾਵ—ਸ਼ਰਣ ਪਨਾਹ. "ਥਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਸਾਮ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) "ਹਉ ਆਇਆ ਸਾਮੈ ਤਿਹੰਡੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ੩ ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸਾਮ ਦੇਸ ਜਹਿਂ ਤਹਿ ਕਰ ਗੌਨ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੪ ਵਿ—ਸ਼੍ਯਾਮ. ਕਾਲਾ. "ਸਾਮ ਸੁ ਘਟੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਕਾਲੀ ਸੁੰਦਰ ਘਟਾ। ੫ ਅ਼ شام ਸ਼ਾਮ. Syria. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜੋ ੪੦੦ ਮੀਲ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ੧੫੦ ਮੀਲ ਤੀਕ ਚੌੜਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਅਰਬ ਦੇ ਰੇਤਲੇ ਮੈਦਾਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਮੈਡੀਟ੍ਰੇਨੀਅਨ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ. ਦਮਿਸ਼ਕ (Damascus) ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ. "ਜਿਤ੍ਯੋ ਰੂਮ ਅਰੁ ਸਾਮ." (ਸਨਾਮਾ) ੬ ਫ਼ਾ. ਸੰਝ. ਆਥਣ. ਸੰ. ਸਾਯੰ। ੭ ਸੰ. ਸਾਮ੍ਯ. ਬਰਾਬਰੀ. ਸਮਤਾ.

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਅਟਾਰੀ ੨.

ਸਾਮਸਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸਰਾ.

ਸਾਮਖੀ. ਸਮੇਤ ਮੱਖੀ. ਮੱਖੀ ਸਹਿਤ. "ਹੋਛੀ ਮਤਿ ਭਇਆ ਮਨੁ ਹੋਛਾ, ਗੁੜੁ ਸਾਮਖੀ ਖਾਇਆ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆ) ਭਾਵ—ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋਸ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਵਸ਼ ਖਾ ਕੇ ਉਗਲਣਾ ਪਿਆ.

ਸਾਮਗ. ਵਿ—ਸਾਮ ਵੇਦ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਾਮ (ਸ਼ਰਣ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਸਾਮਗਰੀ, ਸਾਮਗਿਰੀ, ਸਾਮਗ੍ਰੀ } ਸੰ. सामग्री. ਸਮ-ਅਗ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਾਪਨ. ਸੰਪੂਰਣਤਾ। ੨ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਣ. "ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਸਾਮਗਰੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਸਾਮਾਨ. ਵਸਤੁ.

ਸਾਮਜ. ਸਾਮਵੇਦ ਦੇ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ, ਹਾਥੀ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਰ ਸਾਮਵੇਦ ਗਾਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ. ਮਾਘ ੧੨-੧੧ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹੀ ਖਿਆਲ ਹੈ.

ਸਾਮਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗਾ. ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ। ੨ ਮੁਕਾਬਿਲਾ. ਟਾਕਰਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਸੰਭਾਲਨਾ.

ਸਾਮਣੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਗੇ. ਸੰਮੁਖ. "ਜਾਂ ਗੁਰੁ ਦੇਖਾ ਸਾਮਣੇ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪)

ਸ਼ਾਮਤ. ਅ਼ شآمت ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਦਸ਼ਾ. ਬਦਹਾਲੀ.

ਸਾਮਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਯਤਾ.

ਸਾਮਨਾ, ਸਾਮਨੇ } ਦੇਖੋ, ਸਾਮਣਾ ਅਤੇ ਸਾਮਣੇ.

ਸ਼ਾਮਯਾਨਾ. ਫ਼ਾ شامیانہ ਸਾਯਬਾਨ. ਚੰਦੋਆ.

ਸਾਮਯਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ੨ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਮਰ. ਵਿ—ਸ਼ਯਾਮਲ. ਸਾਉਲਾ. ਸਾਂਵਲਾ। ੨ ਸਮਰ (ਯੁੱਧ) ਕਰਤਾ. ਯੋਧਾ. "ਪੁਜਜੋ ਨਰਿੰਦ ਸਾਮਰੰ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਸਾਮਰਤੱਖ. ਸੰ. संप्रत्यक्ष. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ.

ਸਾਮਰਥ, ਸਾਮਰਥਯ } ਸੰ. सामर्थ्य. ਸੰਗਯਾ—ਬਲ. ਤਾਕਤ. ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਯੋਗਯਤਾ. ਲਿਆਕਤ.

ਸਾਮਲ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਮਿਲ.

ਸਾਮਲਾ. ਵਿ—ਸਾਉਲਾ. ਸ਼ਯਾਮਲ.

ਸਾਮਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦ.

ਸਾਮਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰਣ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮ ੨। ੨ ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਲੈ ਲੈ ਅਧਿਕ ਯੁੱਧ ਕਾ ਸਾਮਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੩ ਸਰਵ—ਉਹੀ ਵਹੀ. ਸ-ਏਵ. ਸੈਵ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Same। ੪ ਵਿ—ਸਮ-ਮਾਨ (ਵਜ਼ਨ) ਦਾ.

ਸਾਮਾਜਿਕ. ਵਿ—ਸਮਾਜ (ਸਭਾ) ਨਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇ. ਸਭਾ ਸੰਬੰਧੀ। ੨ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਮਾਨ. ਫ਼ਾ سامان ਸੰਗਯਾ—ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਅਸਬਾਬ। ੨ ਸਮਾਨ. ਤੁੱਲ. "ਬਿਆਪਿਕ ਰਾਮ ਸਗਲ ਸਾਮਾਨ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਥਿਤੀ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਮਾਨਯ.

ਸਾਮਾਨਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਾਨਯਾ.

ਸਾਮਾਨਿ. ਸਾਮਾਨ (ਸਾਮਗ੍ਰੀ) ਨਾਲ। ੨ ਸਮਭਾਵਨਾ ਨਾਲ. "ਸਪਤ ਲੋਕ ਸਾਮਾਨਿ ਪੂਰੀਅਲੇ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਮਾਨਯ.

ਸਾਮਾਨਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤੁੱਲਤਾ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰੀਅਲੇ। ੨ ਤੁੱਲਤਾ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ. ਜੈਸੇ—ਮੁਖ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੇਹਾ ਰੌਸ਼ਨ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਰੌਸ਼ਨ ਸਾਮਾਨਯ ਹੈ। ੩ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ, ਜੈਸੇ—ਆਦਮੀ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀਯਤ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਤ੍ਵ, ਛਤ੍ਰੀ ਵਿੱਚ ਛਤ੍ਰੀਪਨ ਆਦਿ। ੪ ਵਿ—ਮਾਮੂਲੀ. ਆਮ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੁੱਲ ਰੂਪ ਗੁਣ ਆਦਿਕ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੀਲਿਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭੇਦਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਤੂ ਭੇਦ ਬਣਿਆ ਰਹੇ, ਐਸਾ ਵਰਣਨ "ਸਾਮਾਨਯ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੇਤ ਸਾਜ ਸਾਜਿ ਚਲੀ ਸਾਂਵਰੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾਜ
ਚਾਂਦਨੀ ਮੈ ਰਾਧਾ ਮਾਨੋ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਹ੍ਵੈ ਗਈ.
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਬੈਠਾ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਅਟਾਰੀ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ
ਬਾਣ ਵਰਖਾਵੈ ਵੈਰੀ ਜਾਨੈ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਹੈ.[1]

ਸਾਮਾਨਯ ਧਰਮ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ.

ਸਾਮਾਨਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵੇਸ਼ਯਾ, ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨ (ਸਾਧਾਰਣ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ.

ਸਾਮਾਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਭਾਲਨ. ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ ਕਰਨੀ। ੨ ਸਮਰਣ. ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ. ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ. "ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਸਾਮਾਰੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸ਼ਾਮਿਯਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਿਆਨਾ.

ਸਾਮਿਖ. ਆਮਿਸ਼ (ਮਾਸ) ਸਹਿਤ. ਜਿਵੇਂ—ਸਾਮਿਸ਼ ਸ਼੍ਰਾੱਧ.[2]

ਸ਼ਾਮਿਲ. ਅ਼ شامل ਵਿ—ਸੰਮਿਲਿਤ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰ. शामिल. ਸ਼ਮੀ (ਜੰਡੀ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਜੰਡੀ ਦੀ ਲਕੜ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸ਼ਾਮਿਲਾਤ. ਫ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ. ਸ਼ਰਾਕਤ। ੨ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਵੰਡੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਅਰ ਸਾਂਝੀ ਹੈ.

ਸਾਮੀ. ਸਰਵ—ਉਹੀ. ਵਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਾ ੩. ੨ ਵਿ—ਸ਼ਰਣਾਗਤ. ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਹੈ. "ਸਭ ਹ੍ਵੈ ਤਬ ਸਾਮੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਅਸਾਮੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਾਮੀਤ. ਅ਼ صمیت ਸਿੱਮੀਤ. ਮੌਨ. ਖ਼ਾਮੋਸ਼। ੨ ਅ਼ سمط ਸਮੀਤ਼. ਲੜੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਤੁਕਾਂਤ ਮਿਲਦੇ ਛੰਦ ਦੇ ਪਦ.

ਸਾਮੀਪਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੀਪਤਾ. ਹਾਜਿਰੀ.

ਸਾਮ੍ਹੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਨੇ. ਸੰਮੁਖ. ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ ਮੇਂ. ਅੱਗੇ ਵੱਲ.

ਸਾਮੁਦ੍ਰ. ਵਿ—ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਫਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੂਣ। ੪ ਸਮੁੰਦਰ ਝੱਗ.

ਸਾਮੁਦ੍ਰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁਦ੍ਰ ਰਿਖੀ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਉਹ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਗਾਂ ਪੁਰ ਮੁਦ੍ਰਿਤ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੇਖਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਫਲ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵਿਦ੍ਯਾ, ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਸਾਮੁਦ੍ਰਿਕ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ. Palmistry। ੨ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੂਣ.

ਸਾਮੁਦ੍ਰਣੀ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਾਮੁਦ੍ਰਿਕ. ਵਿ—ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਮੁਦ੍ਰਕ ੧.

ਸਾਮੰਤ. ਸੰ. सामन्त. ਸੰਗਯਾ—ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੱਦ ਪਾਸ ਮਿਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਦੇਖੋ ਸਾਵੰਤ। ੨ ਜਿਲੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੩ ਮੰਡਲਪਤੀ। ੪ ਵਡੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ। ੫ ਬਹਾਦੁਰ. ਸ਼ੂਰਵੀਰ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸਮੰਤ.

---

[1] ਉੱਪਰਲੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪ੍ਰੇਖਯਾ ਅਤੇ ਸੰਭ੍ਰਮ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਕਰ ਹੈ.

[2] ਉਹ ਸ਼੍ਰੱਧ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰਾਂ ਨਿਮਿੱਤ ਹਿੰਦੂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਦੇਣਾ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੩. ਸ਼ ੨੬੮ ਤੋਂ ੨੭੧. ਦੇਖੋ, ਮਾਂਸ.

ਸਾਮਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮ ਭਾਵ. ਬਰੋਬਰੀ. ਤੁੱਲਤਾ. "ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਕੀ ਸਾਮਜ ਅਵਸਥਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਮਜ. ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ. ਦਿਲ ਦਾ ਟਿਕਾਉ.

ਸਾਮਜਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਤਾ. ਬਰੋਬਰੀ. ਤੁੱਲਤਾ.

ਸਾਮ੍ਰਾਜ / ਸਾਮ੍ਰਾਜਯ ਸੰ. साम्राज्य. ਸੰਗਯਾ—ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਪਦਵੀ. ਸਮ੍ਰਾਟਪਨ. ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ। ੨ ਉਹ ਰਾਜ. ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਹੁਤ ਦੇਸ ਹੋਣ.

ਸਾਯ. ਦੇਖੋ, ਸਾਇ। ੨ ਸੰ. ਸੰਝ. ਸ਼ਾਮ। ੩ ਤੀਰ. ਬਾਣ.

ਸ਼ਾਯਸ੍ਤਗੀ. ਫ਼ਾ شایستگی ਲਿਆਕਤ. ਯੋਗਯਤਾ.

ਸ਼ਾਯਸ੍ਤ੍ਹਾ. ਫ਼ਾ شایسته ਲਾਇਕ. ਯੋਗਯ.

ਸਾਯਹ. ਛਾਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਯਾ.

ਸਾਯਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰ. ਬਾਣ. "ਸਾਯਕ ਪ੍ਰਹਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਯਕ. ਵਿ—ਸੌਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਅ਼ شائق ਸ਼ਾਯਕ਼. ਸ਼ੌਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਯਣ / ਸਾਯਣਾਚਾਰਯ ਮਾਯਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁ ਸਵਰਗਯ ਦਾ ਚੇਲਾ ਇੱਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਵਡਾ ਪੰਡਿਤ, ਜੋ ਈਸਵੀ ਚੌਦਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਯ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਉੱਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇਹ ਵਿਜਯਨਗਰ (ਵਿਦ੍ਯਾਨਗਰ) ਦੇ ਰਾਜਾ ਬੁੱਕਾਰਾਯ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਮਾਧਵਾਚਾਰਯ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਸਾਯਣ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੰਨਯਾਸੀ ਹੋ ਕੇ ਸ਼੍ਰਿੰਗੇਰੀ ਮਠ ਦਾ ਮਹੰਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਵਿਦ੍ਯਾਰਣ੍ਯ ਰਖਾਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦਾ ਸਨ ੧੩੮੭ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸਾਯਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਇਤ ੨. "ਯਾਦ ਖੁਦਾ ਰਾਖੋ ਹਰ ਸਾਯਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਹਰ ਵੇਲੇ.

ਸ਼ਾਯਦ. ਫ਼ਾ شاید ਵਯ—ਚਾਹੀਏ. ਲੋੜੀਏ। ੨ ਕਦਾਚਿਤ। ੩ ਸਯਾਤ. ਪਬਰੇ ਅਜੇਹਾ ਹੋਵੇ। ੪ ਅ਼. ਸਾਯਦ. ਦੇਖੋ, ਸਾਦਤੀ.

ਸਾਯਨ. ਸੰ. ਉਹ ਦਿਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕੋ ਜੇਹੇ ਹੋਣ. ੯ ਚੇਤ (੨੧ ਮਾਰਚ) ਅਤੇ ੯ ਅੱਸੂ (੨੨ ਸਿਤੰਬਰ)। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਯਣ.

ਸਾਯਬਾਨ. ਫ਼ਾ سایبان ਸੰਗਯਾ—ਸਾਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦੋਆ. ਛਾਯਾਵਾਨ.

ਸਾਯਰ. ਸਾਗਰ. ਸਮੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਇਰ। ੨ ਅ਼ سائر ਕੁੱਲ. ਤਮਾਮ। ੩ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸ਼ਾਅ਼ਰ. ਕਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਇਰ ੪. ੫ ਅ਼. ਚੂੰਗੀ. Octroi । ੬ ਫੁਟਕਲ. ਮੁਤਫ਼ਰਕ਼ ਜਿਵੇਂ—ਸਾਯਰ ਖ਼ਰਚ.

ਸਾਯਰੀ. ਫ਼ਾ شاعری ਸ਼ਾਅ਼ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਵਿਤਾ. ਕਾਵ੍ਯਰਚਨਾ.

ਸਾਯਲ. ਅ਼ سائل ਵਿ—ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਹਿਣ (ਪ੍ਰਵਾਹ) ਵਾਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਕਰਸਾਯਲ.

ਸਾਯਾ. ਫ਼ਾ سایه ਸੰਗਯਾ—ਛਾਯਾ। ੨ ਪਨਾਹ. ਓਟ. ਰਖ੍ਯਾ.

ਸ਼ਾਯਾਂ. ਫ਼ਾ شایان ਵਿ—ਲਾਇਕ. ਯੋਗਯ। ੨ ਮੁਨਾਸਿਬ. ਉਚਿਤ। ੩ ਸਜਦਾ ਹੋਇਆ. ਫਬਦਾ.

ਸਾਯੁਜਯ. ਦੇਖੋ, ਸਾਜੁੱਜ.

ਸਾਯੁਧ. ਵਿ—ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਸਹਿਤ. ਹਥਿਆਰਬੰਦ. ਮੁਸੱਲਹ. "ਅਬ ਸਾਯੁਧ ਗੁਰੁ ਹੋਵਹਿ ਆਪ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਯੰ. ਸੰ. सायं. ਸੰਞ. ਆਥਣ. ਸ਼ਾਮ.

ਸਾਯੰਕਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਝ. ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵਕ਼ਤ.

ਸਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਦਰ. ਮੁੱਲ. "ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਸਾਰ ਸੋਈ ਜਾਣੈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੩) "ਜੋ ਜੀਐ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ। ਤਿਸ ਸਿਉ ਕਿਛੁ ਨ ਕਹੀਐ ਅਜਾਣੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਮਾਤ੍ਰ. ਪ੍ਰਮਾਣ. ਭਰ. "ਨਹਿ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲਸਾਰ." (ਬਾਵਨ) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ. ਸੰਭਾਲ. "ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ਹੈ ਸਭਨਾ ਕਰਦਾ ਸਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਜੇ ਕੋ ਡੂਬੈ, ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਸਾਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੪ ਵਿ—ਸਾਵਧਾਨ. ਖ਼ਬਰਦਾਰ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਧ. ਸਮਾਚਾਰ. ਖ਼ਬਰ. "ਜੇ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈ ਆਵਾਂ." (ਜਸਾ) ੬ ਸਾਲ ਬਿਰਛ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ।੭ ਸੰ. ਲੋਹਾ. ਫੌਲਾਦ. "ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ." (ਜਪੁ) "ਸਾਰ ਸੋਂ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਬਜੀ." (ਚੰਡੀ ੧) ੮ ਜਲ। ੯ ਮੱਖਣ। ੧੦ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੧੧ ਬਲ। ੧੨ ਨਿਆਉਂ. ਇਨਸਾਫ. "ਕਰਣੀ ਉਪਰਿ ਹੋਵਗਿ ਸਾਰ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੧੩ ਪਵਨ। ੧੪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੧੫ ਧਰਮ। ੧੬ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਰਸ। ੧੭ ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. "ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਾ ਸਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

੧੮ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਅੱਛਾ ਅਥਵਾ ਬੁਰਾ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਹੋਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਦੂਜਾ ਸਾਰ ਹੋਵੇ. ਐਸਾ ਵਰਣਨ "ਸਾਰ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਜਹਿਂ ਉਤਰੋਤਰ ਹ੍ਵੈ ਅਧਿਕਾਈ,
ਅਲੰਕਾਰ ਸੋ ਸਾਰ ਕਹਾਈ. (ਗ਼ਰਥ ਗੰਜਨੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਦੁਲੱਭ ਹੈ ਜੁਗਹ ਜੁਗੰਤਰਿ ਆਵੈ ਵਾਰੀ,
ਉੱਤਮਜਨਮ ਦੁਲੱਭ ਹੈ ਇਕਵਾਕੀ ਕੋੜਮਾ ਵਿਚਾਰੀ,
ਦੇਹ ਅਰੋਗ ਦੁਲੱਭ ਹੈ ਭਾਗਠ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਹਿਤਕਾਰੀ,
ਸਾਧੂਸੰਗ ਦੁਲੱਭਹੈ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖਫਲ ਭਗਤਿ ਪਿਆਰੀ. (ਭਾਗੁ)

ਮਿਸ਼ਰੀ ਤੇ ਮਧੁ ਮਧੁਰ ਹੈ ਮਧੁ ਤੇ ਸੁਧਾ ਮਹਾਨ.
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਨੀ ਸੁਧਾ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਮੀਠੀ ਜਾਨ.

੧੯ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਲਲਿਤਪਦ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੬ ਅਤੇ ੧੨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਥਿਤਿ ਵਾਰ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ, ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ,
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ, ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ.

ਕਿਵਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ. ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ,
ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁਕੋ ਆਖੈ. ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ.
(ਜਪੁ)[1]

(ਅ) ਵਰਣ ਵ੍ਰਿੱਤ 'ਸਾਰ' ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਇੱਕ ਲਘੁ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਾਪ। ਤਾਪ। ਗਜਾਨ। ਧਜਾਨ॥

੨੦ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣਾ। ੨੧ ਫ਼ਾ ساربان ਉੂੰਟ. ਸ਼ੁਤਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਬਾਨ। ੨੨ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ। ੨੩ ਸੰ. ਸ਼ਾਰ. ਵਿ—ਚਿਤਕਬਰਾ. ਡੱਬਖੜੱਬਾ। ੨੪ ਸੰਗਜਾ ਹਿੰਸਾ. ਵਧ। ੨੫ ਕੁਸ਼ਾ. ਦੱਭ.

ਸਾਰਸ. ਵਿ—ਸਰ (ਤਾਲ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ— ਇੱਕ ਕੂੰਜ ਜੇਹਾ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਰਕਤਾਕ. Ardia Sibirica ।[2]
੩ ਕਮਲ. "ਫੂਲ ਰਹੇ ਸਰ ਸਾਰਸ ਸੁੰਦਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਜੋ ਸਹਿਤ ਰਸ ਦੇ ਹੈ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਛੱਪਯ ਦਾ ਭੇਦ ੧੦.

ਸਾਰਸੁਤ. ਸੰ. ਸਾਰਸ੍ਵਤ. ਵਿ—ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ. ਇਸ ਅੱਲ ਪੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ—ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਜਦ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਦ ਕੁਝ ਗਰਭਵਤੀ ਛਤ੍ਰਾਣੀਆਂ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਲੁਕੀਆਂ. ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਢੂੰਡਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਥੇ ਪਹੁਚਿਆ. ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਕੋਈ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਜੋ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹਨ ਸਭ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀਆਂ ਹਨ. ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀਆਂ ਹਨ ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਕੱਚੀ ਰੋਟੀ ਖਾਓ. ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕੱਚੀ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਛਤ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸਾਰਸ੍ਵਤ ਹੋਏ.

ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਦਧੀਚਿ ਰਿਖੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਪ ਕਰ ਰਹਿਆ ਸੀ, ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਤਪ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ "ਅਲੰਬੁਸਾ" ਅਪਸਰਾ ਭੇਜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਰਿਖੀ ਦਾ ਵੀਰਯ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰਸ੍ਵਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਸੀ। ੩ ਇੱਕ ਵਯਾਕਰਣ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਅਨੁਭੂਤਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਕਹੂੰ ਸਿੱਧਿਕਾ ਚੰਦ੍ਰਕਾ ਸਾਰਸੁਤੀਯੰ." (ਅਜੈ ਸਿੰਘ)

ਸਾਰਸੁਤੀ. ਸਰਸ੍ਵਤੀ. "ਇਮ ਬੇਦ ਉਚਾਰਤ ਸਾਰਸੁਤੀ." (ਅਕਾਲ)

ਸਾਰਸ੍ਵਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਸੁਤ.

ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ। ੨ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਣ ਵਾਲੇ. "ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ ਹ੍ਵੈ ਚਲੇ ਇਕਠੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ "ਰੁਆਮਣ" "ਰੁਆਮਲ" "ਰੁਆਲਾ" "ਰੂਆਮਲ" ਅਤੇ "ਰੂਆਲ" ਇਸੇ ਛੰਦ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਰ, ਸ, ਜ, ਜ, ਭ, ਗ, ਲ. SIS, IIS, ISI, ISI, SII, S, I. ਅੱਠ ਅਤੇ ਨੌ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਸਿਧਵੰਤ ਹੈਂ ਦਿਜ ਏਕ,
ਬਾਨ ਔਰ ਕਮਾਨ ਕੀ, ਬਿਧਿ ਦੇਤ ਆਨ ਅਨੇਕ. × ×
(ਰਾਮਾਵ)

ਸਾਰਕ, ਸਾਰਕਾ } ਦੇਖੋ, ਸਾਰਿਕਾ। ੨ ਸੰ. सारक. ਜਮਾਲ ਗੋਟਾ। ੩ ਧਣੀਆ। ੪ ਵਿਰੇਚਕ (ਦਸ੍ਤਾਵਰ) ਦਵਾਈ.

ਸਾਰ ਕੂਟਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ. ਨਦੀ। ੨ ਗੰਗਾ। ੩ ਅੰਨਕੂਟ ਦਾ ਸਾਰ. ਬਲ. "ਤੂਤੋ ਸਾਰ ਕੂਟਾਨ ਕਰਕੈ ਸੁਹਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਸਾਰਖਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਖਾ ੨.

ਸਾਰਖਾ. ਵਿ—ਸਰੀਖਾ. ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਜੇਹਾ. "ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਸਾਰਖ੍ਯਾਤਾ. ਸੱਚ ਆਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਤਯਵਾਦੀ. ਸਾਰਖਰਾ.

ਸਾਰਗ. ਸਾਰਗ੍ਯਾਤਾ। ੨ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰੰਗ ੩੨.

ਸਾਰੈਂਗ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰੰਗ ੩੨.

ਸਾਰਗਪਾਣਾ, ਸਾਰਗਪਾਣੀ, ਸਾਰਗਪਾਨ } ਸੰ. सारङ्गपाणि—ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ. ਵਿ—ਸਾਰੰਗ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ. ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਨੂੰ ਜੋ ਪਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਸਭ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਹੈ. "ਧਿਆਵਹਿ ਜੀਅ ਜੰਤ ਹਰਿ ਸਾਰਗਪਾਣਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੨ ਸੰ. शार्ङ्गपाणि. ਸੰਗਜਾ—ਵਿਸ਼ਨੁ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਸ਼੍ਰਿੰਗ ਦਾ ਬਣਿਆ ਧਨੁਸ ਹੈ. "ਕੁਲ ਜਨ ਮਧੇ ਮਿਲਿਓ ਸਾਰਗਪਾਨ ਰੇ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ਕੁਲ ਮੱਧੇ ਜਨਮਿ ਲਿਓ ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ ਨੇ.

ਸਾਰਗਰਭਿਤ. ਸੰ. सारगर्भित. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰ (ਤਤ੍ਵ) ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਿਵੇਂ— ਸਾਰ ਗਰਭਿਤ ਵਾਕ.

ਸਾਰਗੀਤ, ਸਾਰਗੀਤਾ } ਦੇਖੋ, ਸਪਤਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ. "ਸਾਰਗੀਤ ਲਖ ਭਾਗਵਤ."(ਭਾਗੁ)

ਸਾਰਜੰਟ. ਅੰ Sergeant. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਜ਼ਿਰ. ਜਮਾਦਾਰ. ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਕੀਲ. ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਦੇਖ—ਭਾਲ ਦਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰ.

ਸਾਰਣ. ਸੰ. ਫੈਲਾਉਣ (ਪਸਾਰਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ. "ਚੌਥੋ ਏਕ ਸਾਰਣ ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਮੇ ਪ੍ਰਵੀਣ ਕਹੋ." (ਹਨੂ) ੩ ਮੱਖਣ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣਾ.

ਸਾਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ. ਨਿਬਾਹੁਣਾ. "ਕਿਛੁ ਭੀ ਖਰਚੁ ਤੁਮਾਰਾ ਸਾਰਉ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) "ਪ੍ਰਭੁ ਹਮਾਰਾ ਸਾਰੇ ਸੁਆਰਥ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰੇਰਣਾ. ਚਲਾਉਣਾ. "ਆਪੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਾਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ. "ਸਹਜਿ ਸੁਖ ਸਾਰਣੀ."

[1] ਦੇਖੋ, ਉਗਾਹਾ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

[2] ਅਥਵਾ—Ardea Antigone.

(ਸਵਾ ਮ: ੫) ੪ ਫੈਲਾਉਣਾ. "ਘਟੇ ਘਟਿ ਸਾਰਿਆ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੫ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਨਾ. ਬਯਾਨ ਕਰਨਾ. "ਸਦਾ ਗੁਣ ਸਾਰਈ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) "ਆਠ ਪਹਿਰ ਗੁਣ ਸਾਰਦੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਤੁਧ ਪਹਿ ਸਾਰੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੬ ਪਾਉਣਾ. ਡਾਲਨਾ. "ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਸਾਰਿਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੭ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣੁ. ੮ ਸਾਤਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸਾਰਣਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ.

ਸਾਰਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟੀ ਨਦੀ.

ਸਾਰਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਗਿਣਨਾ। ੨ ਤੁੱਲਤਾ (ਮੁਕਾਬਲਾ) ਕਰਨਾ। ੩ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਕਰਨਾ। ੪ ਯਾਦ ਕਰਨਾ.

ਸਾਰਤ. ਅ਼ اشارت ਇਸ਼ਾਰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਨਤ. ਇਸ਼ਾਰਾ. ਸੈਨਤ. "ਦੇਇ ਬੁਝਾਰਤ ਸਾਰਤਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਾਰਥ. ਸੰ. ਸਾਰ੍‍ਥ. ਵਿ—ਅਰਥ (ਧਨ) ਸਹਿਤ. ਧਨੀ। ੨ ਬਾਮਾਯਨੀ. ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਸਹਿਤ. "ਆਖ੍ਯ ਭਾਗਭਰੀ ਸੁਭ ਤੇਰਾ। ਸਾਰਥ ਭਾਗਭਰੀ ਅਬਹੇਰਾ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਸ਼੍ਯਸਭਾ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਥ. ਨਾਲ। ੫ ਪ੍ਰਯੋਜਨ (ਮਤਲਬ) ਸਹਿਤ.

ਸਾਰਥਕ. ਸੰ. ਸਾਰ੍‍ਥਕ. ਵਿ—ਸਫਲ. ਲਾਭਦਾਇਕ। ੨ ਅਰਥ (ਮਾਯਨੇ) ਸਹਿਤ.

ਸਾਰਥਿ } **ਸਾਰਥੀ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਥਵਾਹੀ. ਰਥ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ. ਸੂਤ. "ਸਾਰਥੀ ਆਪਨ ਕੋ ਕਹਿਕੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਾਰਦ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਤਤ੍ਵਪ੍ਰਦਾਤਾ। ੨ ਸ਼ਾਰਦ. ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦਾ. "ਸਾਰਦ ਚੰਦ ਸੰਪੂਰਨ ਬਦਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਟਾ ਕਮਲ। ੪ ਸੰ. ਸ਼ਾਰਦਾ. ਸਰਸ੍ਵਤੀ. "ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਸੇਵਕ ਤੇਰੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੫ ਸ਼ਰਦਵਤ. ਅਹਲ੍ਯਾ ਦਾ ਪਤਿ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਤਮ ਆਖਦੇ ਹਨ. "ਅਤ੍ਰਿ ਪਰਾਸਰ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਵ੍ਯਾਸ ਤੇ ਆਦਿ ਜਿਤੇ ਮੁਨਿ ਭਾਏ." (ਦੱਤਾਵ) ੬ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਵੀਣਾ ਦੀ ਡੰਡੀ. "ਮਨੁ ਪਵਨ ਦੁਇ ਤੂੰਬਾ ਕਰੀ ਹੈ, ਜੁਗ ਜੁਗ ਸਾਰਦ ਸਾਜੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਮਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੋ ਤੂੰਬੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਜੋ ਅਖੰਡ ਨਾਮ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁਖਮਨਾ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀਣਾ ਦੀ ਡੰਡੀ ਹੈ। ੭ ਵਾਣੀ. "ਉੱਤਰ ਹੇਤੁ ਵਖਾਣੀ ਸਾਰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਰਦਸਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੀਣਾ, ਜੋ ਸ਼ਾਰਦਾ (ਸਰਸ੍ਵਤੀ) ਦਾ ਵਾਜਾ ਹੈ.

ਸਾਰਦਾ. ਵਿ—ਸਾਰਦਾਇਕ. ਸਾਰ (ਤਤ੍ਵ) ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਰਦਾ. ਸਰਸ੍ਵਤੀ. "ਸਦਾ ਸਾਰਦਾ ਸਾਰਦਾ ਸਰਦ ਚੰਦ ਮਾਨਿੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੩੪। ੪ ਪੁਰਾਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲਿਪਿ (ਲਿਖਿਤ) ੫ ਵਾਣੀ. ਬੋਲੀ. "ਕਹੌਂ ਸਾਰਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਰਦੂਲ. ਸੰ. ਸ਼ਾਰ੍‍ਦੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਸ਼ਰੀ. ਸ਼ੇਰ ਬਬਰ. (Lion) "ਕਿਧੌ ਸਿੰਘ ਸੌ ਸਾਰਦੂਲੰ ਅਰੁੱਝੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਸਿੰਘ (ਸਿੰਹ) Tiger ਹੈ. "ਗਊ ਕਉ ਚਾਰੇ ਸਾਰਦੂਲ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਜਾਲਿਮ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਪੰਛਿਨ ਮੇ ਹੰਸ, ਮ੍ਰਿਗਰਾਜਨ ਮੇ ਸਾਰਦੂਲ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ। ੨ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੂਤ। ੩ ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ। ੪ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ। ੫ ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ੩.

ਸ਼ਾਰਦੂਲ ਵਿਕ੍ਰੀੜਿਤ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ--ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਮ, ਸ, ਜ, ਸ, ਤ, ਤ, ਗ. SSS, IIS, ISI, IIS, SSI, SSI, S. ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੱਤ ਅੱਖਰਾਂ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਾਟਕ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹੋਵੈ ਨਾ ਗੁਣਿਮਾਨ ਗ੍ਯਾਨ ਚਰਚਾ,
ਭਾਵੈ ਨਹੀ ਚਿੱਤ ਕੋ,
ਭਾਵੇਂ ਸਕ੍ਰ ਸਮਾਨ ਰਾਜਪ੍ਰਭੁਤਾ,
ਕੀਜੈ ਕਹਾਂ ਬਿੱਤ ਕੋ? ×××

ਸਾਰਧ. ਸ—ਅਰ੍‍ਧ. ਅੱਧੇ ਸਹਿਤ. ਡੇਢ. ਢਾਈ ਆਦਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸਾਢ ਅਤੇ ਸਾਢੇ.

ਸਾਰਧਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ ਮੁਕਤ.

ਸਾਰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਣ. ਪਨਾਹ. "ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਤੁਮ ਸਾਰਨ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਰਾਵਣ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਾਰਣ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣ ੨.

ਸਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣਾ। ੨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ. ਅਰਜ ਕਰਨਾ. "ਸੁਖ ਦੂਖ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਤੁਮਹੀ ਆਗੈ ਸਾਰਨਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਾਰਬ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਬਭੌਮ ਅਤੇ ਸਾਰਵ.

ਸਾਰਬਭੂਮ } **ਸਾਰਬਭੌਮ** } ਸੰ. ਸਾਰ੍‍ਵਭੌਮ. ਵਿ—ਸਾਰੀ ਭੂਮਿ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾ. "ਸਾਰਬਭੂਮ ਸਰਨ ਜਿਹ ਪਰਨਾ."(ਨਾਪ੍ਰ) "ਸਾਰਬਭੌਮ ਯਥਾ ਨਰਨਾਯਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਰਬਾਨ. ਫ਼ਾ ساربان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰ (ਊਂਟ) ਵਾਲਾ. ਸ਼ੁਤਰਬਾਨ. ਉੱਠ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਰਭੂਤ. ਵਿ—ਸਾਰਰੂਪ. ਨਿਚੋੜ. ਲੁੱਬੇਲੁਬਾਬ. "ਸਾਰਭੂਤ ਸਤਿ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ, ਮੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਤਤ੍ਵਰੂਪ.

ਸਾਰਮੇਯ. ਸਰਮਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਸਰਮਾ। ੨ ਕੁੱਤਾ.

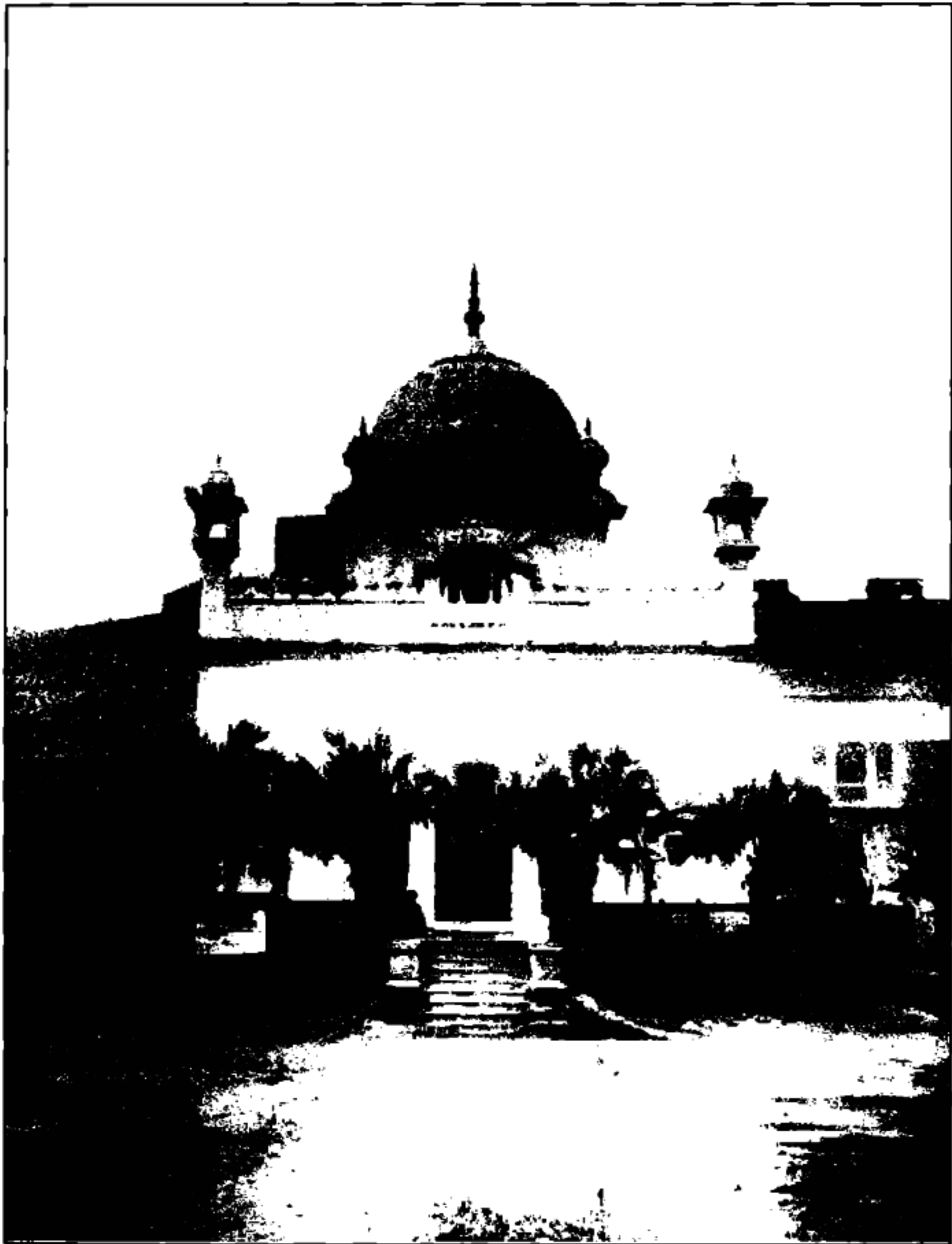
ਸਾਰਮੌਰ. ਵਿ—ਸਰਮੌਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਰਮੌਰ ਅਤੇ ਨਾਹਨ ੨. "ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਬਹੁ ਬਸੈ ਸਾਰਮੌਰ ਕੇ ਦੇਸ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੭੧)

ਸਾਰਵ. ਸੰ. सार्व. ਵਿ—ਸਰ੍‍ਵ (ਸਭ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਰ੍‍ਵ (ਸ਼ਿਵ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ.

ਸਾਰਵਤੀ. ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਤਿੰਨ ਭਗਣ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. SII, SII, SII, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗ੍ਯਾਨ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀ ਜਿਨ ਕੋ,
ਕ੍ਯਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੈਂ ਤਿਨ ਕੋ?×××

ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ—ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਾਰਵਭੌਮ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਬਭੌਮ.

ਸਾਰਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਬਾਨ। ੨ ਸਾਰ ਵਾਲਾ.

ਸਾਰਾ. ਵਿ—ਪੂਰਾ. ਸਰਵ. ਤਮਾਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਰ। ੩ ਸਾਲਾ. ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰੋ। ੪ ਸੰ. ਥੋਹਰ। ੫ ਦੂੱਬ. ਦੂਰਵਾ। ੬ ਕੇਲਾ.

ਸਾਰਾਂਸ਼. ਸਾਰ-ਅੰਸ਼. ਤਤ੍ਵ. ਨਿਚੋੜ। ੨ ਖਲਾਸਾ। ੩ ਨਤੀਜਾ.

ਸਾਰਾਸਾਰ. ਸਾਰ ਅਤੇ ਅਸਾਰ. "ਸਾਰਾਸਾਰ ਲਖਾਵੈ ਜਬੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ. ਕੋਹਾਟ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਕਿਲਾ ਲਾਕਹਾਰਟ (Lockhart) ਤੋਂ ਡੇਢਕੁ ਮੀਲ ਪਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਗੜ੍ਹੀ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਜੰਗ ਤੀਰਾ ਵਿੱਚ ੧੨ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੯੭ ਨੂੰ ਪਲਟਨ ੩੬ ਸਿੱਖ ਦੇ ੨੧ ਸਿੰਘ ਹਜਾਰਾਂ ਅਫਰੀਦੀਆਂ ਤੋਂ ਘਿਰਕੇ ਭੀ ਕਾਇਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ. ਸਗੋਂ ਉਹ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸਦਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ. ਅਫਰੀਦੀਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੋ ਸੌ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਫੱਟੜ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਲਾ ਲਾਕਹਾਰਟ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਦਿਰ (Saragarhi Memorial) ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਯੋਗ੍ਯ ਗਰੰਥੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ.

ਸਾਰਾਨ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣਾਗਤ. "ਦਾਸਦਾਸਰੋ ਸੰਤਹ ਕੀ ਸਾਰਾਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰਨਜ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰਾੱਨ. ਅੰਨ ਦਾ ਸਾਰ.

ਸਾਰਾਬ. ਵਿ—ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ. "ਰੰਗੇ ਰੰਗ ਸਾਰਾਬ." (ਰਾਮਾਵ) ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਰੰਗ (ਲਾਲ) ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ.

ਸਾਰਿ. ਸਾਰਕੇ. ਵਿਤਾਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣਾ. "ਸਭ ਆਪਨ ਅਉਸਰ ਚਲੇ ਸਾਰਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ਆਪਣਾ ਵੇਲਾ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਸਭ ਚਲੇ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਰਿ. ਚੌਪੜ ਅਤੇ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਨਰਦਾਂ ਅਤੇ ਮੁਹਰੇ ਰੱਖਕੇ ਖੇਡੀਦਾ ਹੈ. "ਆਪੇ ਸਾਰਿ ਆਪ ਹੀ ਪਾਸਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਨਰਦ, ਡਾਲਨਾ ਅਤੇ ਮੁਹਰਾ। ੪ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਬੰਦ. ਧਾਤੁ ਅਥਵਾ ਤੰਦ ਦਾ ਬੰਧਨ, ਜੋ ਸਾਜ ਉੱਤੇ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਸ਼ਾਰਿਅ. ਅ. شارع ਵਿ—ਸ਼ਰਾ (ਧਰਮ ਮਾਰਗ) ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਹ. ਮਾਰਗ. ਰਾਜ ਪਥ (public road).

ਸ਼ਾਰਿਅ਼ ਆ਼ਮ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਰਿਅ ੨.

ਸਾਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਭਾਲ. ਖਬਰਦਾਰੀ. "ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਵਸਿ ਤੇਰੈ, ਸਗਲ ਤੇਰੀ ਸਾਰਿਆ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਾਰਿਕ, ਸਾਰਿਕਾ } ਸੰ. शारिका.[1] ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੈਨਾ (Acridotheres). "ਚੋਂਚ ਪਸਾਰ ਰਹੇ ਸਿਸੁ ਸਾਰਿਕ ਜੈਸੇ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਇਹ ਵਤਸ ਸਾਰਿਕਾ ਮੁਖ ਪਸਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੂਤੀ. ਵਿਚੋਲਨ.

ਸਾਰਿੰਗ. ਚਾਤਕ. ਪਪੀਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰੰਗ ੧. "ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿੰਗ ਕਉ." (ਸੋਹਿਲਾ) ਨਾਨਕ ਚਾਤ੍ਰਕ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪ ਜਲ (ਸ੍ਵਾਤਿਬੂੰਦ) ਦੇਹ.

ਸਾਰਿੰਗਧਰ, ਸਾਰਿਗ੍ਯਪਾਣਿ, ਸਾਰਿੰਗਪਾਣੀ, ਸਾਰਿਗਪਾਨਿ, ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ } ਦੇਖੋ, ਸਾਰਗਪਾਣੀ. "ਸਾਰਿੰਗਧਰ ਭਗਵਾਨ ਬੀਠੁਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੇ ਸਾਰਿੰਗਪਾਣੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਨਟਵਟ ਖੇਲੈ ਸਾਰਿਗਪਾਨਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਭਜਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ, ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਰੰਗ ੮, ੯ ਅਤੇ ੧੦.

ਸਾਰਿੰਗਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰੰਗ (ਧਨੁਖ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਖੜਗ. ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕਮਾਣ ਕੱਟ ਦੇਈਦੀ ਹੈ. "ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸਤ੍ਰੁਅਰਿ ਸਾਰਿੰਗਾਰਿ ਜਿੱਹ ਨਾਮ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸਾਰੀ. ਵਿ—ਸਰਵ. ਪੂਰੀ। ੨ ਸਾਰ ਰੂਪ. "ਨਾਨਕ ਇਹ ਮਤਿ ਸਾਰੀ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਕਥਨ (ਬਯਾਨ) ਕੀਤੀ. "ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ ਏਹ ਗਲ ਸਾਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਰ. ਸੁਧ. ਖ਼ਬਰ. "ਅਪਨੀ ਇਤਨੀ ਕਛੂ ਨ ਸਾਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੫ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਿ ੨. "ਕਰਮ ਧਰਮ ਤੁਮ ਚਉਪੜ ਸਾਜਹੁ ਸਤਿ ਕਰਹੁ ਤੁਮ ਸਾਰੀ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) "ਆਪੇ ਪਾਸਾ ਆਪੇ ਸਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੬ ਬਾਜੀ. ਖੇਲ. "ਸਾਰੀ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਕੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੭ ਸਾੜ੍ਹੀ. ਓਢਨੀ. "ਡਾਰੇ ਸਾਰੀ ਨੀਲ ਕੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੬) "ਸੇਤ ਧਰੇ ਸਾਰੀ ਬ੍ਰਿਖਭਾਨੁ ਕੀ ਕੁਮਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੮ ਸਾਲੀ. ਬਹੂ ਦੀ ਭੈਣ. "ਨਹੀ ਸਸੁਰਾਲ ਸਾਸ ਸਸੁਰਾ ਔ ਸਾਰੋ ਸਾਰੀ." (ਭਾਗੁ ਕ) "ਰਾਮੋ ਲਗਤ ਹੁਤੀ ਗੁਰੁ ਸਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਇ ਪਿਖਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਭ ਸਾਲੀਆਂ ਨੇ ਆਕੇ ਦੇਖਿਆ। ੯ ਸਾਰਿਕਾ. ਮੈਨਾ.

ਸਾਰੀਥੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਥੀ। ੨ ਸਾਰਥ੍ਯ. ਰਥਵਾਹੀਪੁਣਾ। ੩ ਸਾਥੰਤਾ. ਸਫਲਤਾ. ਕਾਮਯਾਬੀ.

ਸ਼ਾਰੀਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਰੀਰ (ਦੇਹ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੀਵ। ੩ ਵ੍ਯਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਵੇਦਾਂਤਸੂਤ੍ਰ.

ਸ਼ਾਰੀਰਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਰੀਰ (ਦੇਹ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਦੁੱਖ ਆਦਿ. ਜਿਸਮਾਨੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਯਾਸ ਦੇ ਵੇਦਾਂਤਸੂਤ੍ਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਭਾਸ਼੍ਯ.

ਸਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰ.

ਸਾਰੂਪ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਾਨਰੂਪ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਉਪਾਸਨਾਮਤ ਦੀ ਇੱਕ ਮੁਕਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਪਾਸ੍ਯ ਜੇਹਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਣਾ.

ਸਾਰੇ. ਸਾਰਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਣਾ, ਸਾੜਨਾ ਅਤੇ ਲੁਭਿ ੨.

ਸਾਰੋ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਾ "ਸਾਰੋ ਦਿਨ ਡੋਲਤ ਬਨ ਮਹੀਆ." (ਗੂਜ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਾਲਾ. ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਭਾਈ. "ਸਸੁਰਾ ਔ ਸਾਰੋ ਸਾਰੀ." (ਭਾਗੁ ਕ)

---

[1] ਸ਼ਾਰਿਕਾ (शारिका) ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਸਾਰੰਗ. ਸੰ. शारङ्ग. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਰ (ਚਿਤਕਬਰਾ—ਡੱਬਖੜੱਬਾ) ਹੈ ਅੰਗ ਜਿਸ ਦਾ. ਚਾਤਕ. ਪਪੀਹਾ। ੨ ਹਰਿਣ. ਕਾਲਾਮ੍ਰਿਗ, ਜੋ ਉੱਪਰੋਂ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਹੇਠੋਂ ਚਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਅਬਲਕ ਘੋੜਾ। ੪ ਹਾਥੀ. "ਸਾਰੰਗ ਜਿਉ ਪਗ ਧਰੈ ਠਿਮਿ ਠਿਮਿ." (ਵਡ ਮ: ੧) ੫ ਭੌਰਾ. ਭ੍ਰਮਰ। ੬ ਮੋਰ। ੭ ਵਿ—ਡੱਬਖੜੱਬਾ. ਚਿੱਟੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ। ੮ ਸੰ. शार्ङ्ग. ਸਿੰਗ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਗ ਦਾ ਬਣਿਆ ਧਨੁਖ. ਉਹ ਕਮਾਨ, ਜੋ ਸਿੰਗ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਜੋੜਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।[1] ੧੦ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਧਨੁਖ. ੧੧ ਅਦਰਕ. ਆਦਾ। ੧੨ ਸੰ. सारङ्ग[2] ਛਤ੍ਰ. ਛਤਰ। ੧੩ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵਾਜਾ। ੧੪ ਹੰਸ। ੧੫ ਵਸਤ੍ਰ। ੧੬ ਕਾਮਦੇਵ। ੧੭ ਕੇਸ਼। ੧੮ ਸੁਵਰਣ. ਸੁਇਨਾ। ੧੯ ਭੂਖਣ. ਗਹਿਣਾ। ੨੦ ਕਮਲ। ੨੧ ਸ਼ੰਖ। ੨੨ ਚੰਦਨ। ੨੩ ਕਪੂਰ। ੨੪ ਫੁੱਲ। ੨੫ ਕੋਕਿਲਾ. ਕੋਇਲ। ੨੬ ਬੱਦਲ। ੨੭ ਸ਼ੇਰ। ੨੮ ਰਾਤ. ਰਾਤ੍ਰਿ। ੨੯ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੩੦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਰੌਸ਼ਨੀ। ੩੧ ਦੀਵਾ. "ਸਾਰੰਗ ਮਾਹਿ ਪਤੰਗ ਪਰੈ ਨ ਡਰੈ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੩੨ ਆਕਾਸ਼। ੩੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩੪ ਸੂਰਜ। ੩੫ ਡੱਡੂ। ੩੬ ਪਰਬਤ। ੩੭ ਇੱਕ ਰਾਗ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸਾੜਵ[3] ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਸਾਦ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਦੋਵੇਂ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ. ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੋਪਹਿਰਾ (ਮਧ੍ਯਾਨ) ਹੈ. ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ ਵਾਦੀ ਰਿਸਭ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦੁਰਬਲ ਹੋ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ— ਸ ਰ ਮ ਪ ਨ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ— ਸ ਧ ਨਾ ਪ ਮ ਰ ਸ.

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਕਈ ਭੇਦ ਹਨ. ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਰੰਗ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਛਬੀਹਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ੩੮ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ। ੩੯ ਸੱਪ। ੪੦ ਸਮੁੰਦਰ। ੪੧ ਸ਼ਿਵ। ੪੨ ਹੱਥ (ਕਰ). ੪੩ ਜਮੀਨ ਵਾਹੁਣ ਦਾ ਸੰਦ. ਹਲ। ੪੪ ਕੱਜਲ। ੪੫ ਕਬੂਤਰ। ੪੬ ਕਰਤਾਰ। ੪੭ ਕੁਚ (ਥਣ). ੪੮ ਕਾਉਂ। ੪੯ ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ। ੫੦ ਉਹ ਛੱਪਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੪੫ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੫੮ ਲਘੁ, ਕੁੱਲ ੧੦੩ ਅੱਖਰ ਹੋਣ। ੫੧ ਜਲ। ੫੨ ਦਿਨ। ੫੩ ਨਛਤ੍ਰ (ਤਾਰਾ). ੫੪ ਬਿਜਲੀ। ੫੫ ਖੰਜਨ (ਮਮੋਲਾ). ੫੬ ਮੋਤੀ। ੫੭ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਨਾਰੀ। ੫੮ ਵਿ—ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੫੯ ਸੁੰਦਰ। ੬੦ ਰਸ ਸਹਿਤ. ਸ-ਰਸ.

ਦੇਖੋ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਵੈਯੇ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੰਗ ਸ਼ਬਦ ਕਿਤਨਿਆਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ:—

(ੳ) ਸਾਰੰਗ ਪੈ ਕਬਿ ਸਾਰੰਗ ਪੈ ਚੜ੍ਹਿ
ਸਾਰੰਗ ਸ਼ਤ੍ਰੁਨ ਕੋ ਬਲਿ ਸਾਰੰਗ,

(ਅ) ਸਾਰੰਗ ਜ੍ਯੋਂ ਜਗ ਮੇ ਕੁਲ ਸਾਰੰਗ
ਸਾਰੰਗ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਾਰੰਗ.

(ੲ) ਸਾਰੰਗ ਦਾਸਨ ਕੋ ਪ੍ਰਿਯ ਸਾਰੰਗ
ਸਾਰੰਗ ਦੋਸਨ ਕੋ ਸਮ ਸਾਰੰਗ.

(ਸ) ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ ਭਯੋ ਨਰ ਸਾਰੰਗ
ਸਾਰੰਗ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਰੰਗ.

ਅਰਥ—

(ੳ) ਸਾਰੰਗ (ਘੋੜੇ) ਤੇ ਕਦੇ ਸਾਰੰਗ (ਹਾਥੀ) ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੰਗ (ਮ੍ਰਿਗ) ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਸਾਰੰਗ (ਸ਼ੇਰ) ਹਨ.

(ਅ) ਸਾਰੰਗ (ਸੂਰਜ) ਸਮਾਨ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਵੰਸ਼ ਸਾਰੰਗ (ਉੱਜਲ) ਹੈ, ਗ੍ਯਾਨਰੂਪ ਸਾਰੰਗ (ਦੀਪਕ) ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੰਗ (ਅਗਨਿ) ਹਨ.

(ੲ) ਸਾਰੰਗ (ਚਾਤ੍ਰਕ) ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਯਾਰੇ ਸਾਰੰਗ (ਬੱਦਲ) ਹਨ, ਦੋਸਰੂਪ ਸਾਰੰਗ (ਡੱਡੂਆਂ) ਨੂੰ ਸਾਰੰਗ (ਸਰਪ) ਸਮਾਨ ਹਨ.

(ਸ) ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ (ਵਿਸਨੁ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਨਰ ਸਾਰੰਗ (ਨਰ ਸਿੰਘ—ਭਾਵ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ) ਸਾਰੰਗ (ਕਾਮ) ਅਤੇ ਸਾਰੰਗ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ (ਸ਼ੋਭਾ ਰੂਪ) ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਹਨ.

ਸਾਰੰਗਗ੍ਰ, ਸਾਰੰਗਗ੍ਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਸਾਰੰਗ (ਧਨੁਖ) ਦੇ ਅਗ (ਅੱਗੇ) ਜੋੜਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਾਰੰਗਧਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਗਪਾਣਿ. ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾਰ। ੨ ਸਾਰੰਗ ਧਨੁਖ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸਨੁ.

ਸਾਰੰਗਪਾਣਿ, ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਗਪਾਣਿ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲੇ ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਸਾਰੰਗਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੜਗ, ਜੋ ਸਾਰੰਗ (ਧਨੁਖ) ਦਾ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸਾਰਿੰਗਾਰਿ.

ਸਾਰੰਗਿਕ. ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ, ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਯ, ਸ. III, ISS, IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੁਜਨ ਸੇਵਾ ਕਰਿਯੇ,
ਹਿਤ ਕਰ ਸਿਖ੍ਯਾ ਧਰਿਯੇ. × × ×

੨ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਜਾਂ ਮਾਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਚਿੜੀਮਾਰ.

ਸਾਰੰਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਸਾਜ, ਜੋ ਸਾਰੰਗ (ਧਨੁਖ) ਜੇਹੇ ਗਜ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਪੰਜ ਮਗਣ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅੱਠ ਅੱਖਰਾਂ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ਸੱਤ ਪੁਰ. SSS, SSS, SSS, SSS, SSS.

---

[1] ਧਨੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਧਨੁਖ ਦੀ ਸ਼ਾਰੰਗ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਢੇ ਛੀ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਲ (ਖ਼ਮ) ਹੋਣ. ਇਹ ਧਨੁਖ, ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਵਾਰ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

[2] ਇਸ ਦੀ ਵ੍ਯੁਤਪੱਤੀ ਭੀ ਪਹਿਲੇ ਅੰਗ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਸ਼ਾਰ ਅਤੇ ਸਾਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਡੱਬਖੜੱਬਾ ਹੈ.

[3] ਔੜਵ ਸਾੜਵ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੁਰ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਛੀ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੇਵੈਂ ਜਾਂਕੋ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ, ਪੂਜੈਂ ਸਾਧੂ ਸੰਗੀ ਹੈ.
ਵਜਾਪਜੇ ਸਾਰੇ ਏਕੋ ਸੁਾਮੀ, ਭਾਸੈ ਨ੍ਯਾਨ੍ਯਾ ਰੰਗੀ ਹੈ.×××

੩ ਸ਼ਾਰੰਗ (ਮ੍ਰਿਗ) ਦੀ ਮਦੀਨ. ਹਰਿਣੀ। ੪ ਸੰ. शारङ्गिन्. ਵਿਸਨੁ. ਜੋ ਸ਼ਾਰੰਗ ਧਨੁਖ ਰਖਦਾ ਹੈ। ੫ ਵਿ—ਧਨੁਖਧਾਰੀ.

ਸਾਰੰਗੀਆ. ਸਾਰੰਗੀ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸਾਰ੍ਵ, ਸਾਰ੍ਵਭੌਮ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਬਭੌਮ ਅਤੇ ਸਾਰਵ.

ਸਾਲ. ਵਿ—ਸਾਰ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ. "ਕੋ ਸਾਲੁ ਜਿਵਾਹੇ ਸਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਜਵਾਹੋਂ ਅਤੇ ਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਹੜਾ ਉੱਤਮ ਹੈ? ਭਾਵ ਧਾਨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹਨ। ੨ ਸੰ. शाल. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਲ ਦਾ ਬਿਰਛ. ਇਹ ਸਾਲ (साल) ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਵਡੀ ਪੱਕੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. L. Vatica Robusta. "ਹਰੇ ਹਰੇ ਸਾਲ ਖਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਦੀ ਮੱਛੀ. Ophiocephalus Wrahl। ੪ ਸ਼ਾਲਾ. ਘਰ. ਮੰਦਿਰ. "ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪਠਾਏ ਪੜਨਸਾਲ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) "ਊਚੇ ਮੰਦਰ ਸਾਲ ਰਸੋਈ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ਰਸੋਈਸ਼ਾਲਾ. ਪਾਕਸ਼ਾਲਾ। ੫ ਸੱਲ. ਵੇਧ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਲ੍ਯ ਧਾ. "ਦੀਨ ਦਜਾਲ ਵੈਰੀਸਾਲ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਵੈਰੀਸਾਲ। ੬ ਸ਼ਾਲਿਹੋਤ੍ਰ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਮੁਨਿ, ਜਿਸ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੰਖ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ. ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੰਭ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਙ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਦੇ. "ਸਾਲ ਮੁਨੀਸਰ ਕਾਟੇ ਹੁਤੇ, ਬ੍ਰਿਜ ਰਾਜ ਮਨੋ ਤਿਹ ਪੰਖ ਬਨਾਵਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਪੰਖਦਾਰ ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਅਜੇਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਮਾਨੋ ਸ਼ਾਲ ਦੇ ਕੱਟੇ ਪੰਖ ਫੇਰ ਬਣਾਏ ਹਨ। ੭ ਸ਼ਾਵਲ੍ਯਾ (ਅਪਸਰਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਹੂਰ. "ਊਪਰ ਗਿੱਧ ਸਾਲ ਮੰਡਰਾਹੀਂ। ਤਰੇ ਸੂਰਮਾ ਜੁੱਧ ਮਚਾਹੀਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ੮ ਫ਼ਾ سال ਵਰ੍ਹਾ. ਸੰਮਤ. ਸੰਵਤਸਰ. ਦੇਖੋ, ਵਰਸ। ੯ شال ਸ਼ਾਲ. ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਦੀ ਫਰਦ. ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੀ ਚਾਦਰ. "ਸਿਰ ਪਰ ਸਤਗੁਰੁ ਸਾਲ ਸਜਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੧੦ ਗੋਦੜੀ. ਕੰਥਾ.

ਸਾਲਸ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਸ। ੨ ਸੰ. सालस. ਸ-ਆਲਸ. ਵਿ—ਕਮਜ਼ੋਰ। ੩ ਸੁਸਤ. ਆਲਸੀ. "ਦੰਸ ਕਰਮਨ ਕੇ ਸਾਲਸੀ ਕਾਯਾ ਮਨ ਅਰੁ ਬਾਚ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਦਸ਼ਗੁਣ.

ਸਾਲਸਰਾਇ, ਸਾਲਸਰਾਯ ਬਿਸੰਭਰਪੁਰ (ਬਿਸਨੁਪੁਰ)[1] ਦਾ ਜੌਹਰੀ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ.

ਸਾਲਕ, ਸਾਲਕੁ ਅ਼ سالک ਸਾਲਿਕ. ਵਿ—ਸਲੂਕ ਵਾਲਾ. ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਹ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਦਾਦੋਸ੍ਤ. "ਪੀਰ ਪੈਕਾਮਰ ਸਾਲਕ ਸਾਦਕ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਸਾਲਕੁ ਮਿਤ੍ਰੁ ਨ ਰਹਿਓ ਕੋਈ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਸੂਫੀ.

[1]ਇਹ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਜਿਲੇ ਬਾਂਕਰਾ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਦਰ ਹੈ.

ਸਾਲਗਰਾਮ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ.

ਸਾਲਗਿਰਹ. ਵਰ੍ਸ਼ਗ੍ਰੰਥਿ. ਇੱਕ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗੱਠ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਜਦ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਦ ਹਰੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਖਾਸ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਸੀ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਗੰਢ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ. ਜਦ ਕਿਸੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇਖਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਦ ਗੰਢਾਂ ਗਿਣਨ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ. ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ. ਜਨਮਦਿਨ. ਵਰ੍ਹੀਣਾ. ਜਯੰਤੀ.

ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ ਸੰ. ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਡਕੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਾਲ ਬਿਰਛਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆ ਹੈ। ੨ ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਕੋਲੋਂ ਗੰਡਕੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਗੋਲ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਚਕ੍ਰ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸਨੁ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.[1] "ਸਾਲਗਿਰਾਮੁ ਹਮਾਰੈ ਸੇਵਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਵਿਸ੍ਨੁਨਾਥ ਰੂਪ ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਸਾਡੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ. "ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਬਿਪ ਪੂਜ ਮਨਾਵਹੁ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਤੁਲਸੀ.

ਸਾਲਣ, ਸਾਲਣਾ ਵਿ—ਸ-ਲਵਣ. ਸਲੂਣਾ. ਨਮਕੀਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਮਕੀਨ ਭਾਜੀ. ਤਰਕਾਰੀ. "ਬਹੁ ਰਸ ਸਾਲਣੇ ਸਵਾਰਦੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਸਾਲਨ.

ਸਾਲੱਤਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਲਪੁਤ੍ਰ. ਸਾਲੇ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਸਾਲੇ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. "ਸਹੁਰਾ ਸਸ ਸਾਲੀ ਸਾਲੱਤਾ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸਾਲਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਣ। ੨ ਸਲੂਣਾ. ਮਾਸ. ਝਟਕਾ. "ਸਾਲਨ ਰਸ ਜਿਮ ਬਾਨੀਓ ਰੋਰਨ ਖਾਤ ਬਨਾਇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਕ੍ਰਿ—ਸੱਲਣਾ. ਛੇਦ ਕਰਨਾ. ਵੇਧਨਾ. "ਦੁਰਜਨ ਦਲ ਸਾਲਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਾਲਪਤ੍ਰ, ਸਾਲਪਤ੍ਰਾ ਸਾਲ ਦਰਖ਼ਤ ਦਾ ਪੱਤਾ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਘਾਉ ਤੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਨਾਲ ਸਾਲਪਤ੍ਰ ਬੰਧਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜ਼ਖ਼ਮ ਛੇਤੀ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ.

"ਹੁਇ ਘਾਯਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਵੈਂ.×××
ਸਾਲਪਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸ ਦੇਤ,
ਇਕ ਦ੍ਵੈ ਦਿਨ ਮੇ ਬਨੈ ਸੁਚੇਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਵੈਦ੍ਯਕ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸਾਲ ਨੂੰ ਘਾਉ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ—

"ਤਯੌਰ੍ਹਿ ਵ੍ਰਣਹਰਸ਼ਚੈਵ ਸ਼ਲੇਸ਼੍ਮ ਵਾਤ ਪ੍ਰਕੋਪ ਹ੍ਰਿਤ."

(ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨਿਘੰਟੁ ਭੂਸਣ)

੨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਲਪਤ੍ਰਾ ਨਾਉਂ "ਸਾਲਪਣੀ" ਦਾ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਿਵਨ ਅਤੇ ਵਿਦਾਰਿਗੰਧ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. L.. Desmodium Gangeticum. ਇਹ ਭੀ ਘਾਉ ਮਿਟਾਣ ਵਾਲੀ ਬੂਟੀ ਹੈ.

[1]ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮ ਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਜਨਮ ਖੰਡ ਅਤੇ ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪਾਤਾਲ ਖੰਡ ਦਾ ਅ: ੧੦.

ਸਾਲਬਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ. "ਸਯਾਲਕੋਟ ਕੇ ਦੇਸ ਮੇ ਸਾਲਬਾਹਨਾ ਰਾਵ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੭)

ਸ਼ਾਲਬਾਫ਼. ਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਲ (ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੀ ਚਾਦਰ) ਬੁਣਨ ਵਾਲਾ. ਕਾਰੀਗਰ. ਦੋਸ਼ਾਲੇ ਬੁਣਨ ਵਾਲਾ ਜੋਲਾਹਾ.

ਸਾਲਮਲੀ. ਸੰ. शाल्मली—ਸ਼ਾਲਮਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਮਲ. ਸੇਂਮਰ. L. Bombax Haptaphyllum. "ਸਾਲਮਲੀ ਕੋ ਬਿਰਛ ਹੁਤੋ ਇਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦ੍ਵੀਪ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੰਮਲ ਦਾ ਭਾਰੀ ਬਿਰਛ ਹੈ. "ਸਾਲਮਲੀ ਸੋ ਦੀਪ ਸੁਹਾਵਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਦੀਪ.

ਸਾਲ ਮੁਨੀਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲ ੬.

ਸਾਲ ਰਸੋਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸੋਈਸ਼ਾਲਾ. ਪਾਕਸ਼ਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲ ੪। ੨ ਸ਼ਾਲਿ (ਚਾਵਲਾਂ) ਦੀ ਰਸੋਈ.

ਸਾਲਾ. ਸੰ. स्याल—ਸ੍ਯਾਲ. ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਭਾਈ. ਇਹ ਸ਼੍ਯਾਲ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਸ਼੍ਯਾਲਕ" ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਹੈ। ੨ ਸੰ. शाला—ਸ਼ਾਲਾ. ਘਰ. ਮਕਾਨ। ੩ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਮਾਸ਼ਾ ਅੱਲਾ ਜਾਂ ਇਨਸ਼ਾ ਅੱਲਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਾਲਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਲਾਘਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼. ਉਸਤਤਿ. "ਭੀ ਤੂ ਹੈ ਸਾਲਾਹਣਾ ਪਿਆਰੇ, ਭੀ ਤੇਰੀ ਸਾਲਾਹ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਲਾਹ ੨-੩.

ਸਾਲਾਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਹਣਾ. ਸ਼ਲਾਘਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਾਹ. "ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਹੋਰ ਸਾਲਾਹਣਾ ਜਾਸਹਿ ਜਨਮੁ ਸਭ ਖੋਇ." (ਵਡ ਅ: ਮ: ੩)

ਸਾਲਾਹਨਿ. ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਹਨ. "ਹਿੰਦੂ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਨਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸਾਲਾਹਿ. ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਕੇ. "ਸਾਲਾਹਿ ਸਾਚੇ ਮੰਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰ. ਉਸਤਤਿ ਕਰ. "ਏਕੋ ਜਪਿ ਏਕੋ ਸਾਲਾਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਹਨ. "ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ." (ਜਪੁ) ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸਾਲਾਹਿਹੁ. ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰੋ. ਵਡਿਆਓ. "ਭੀ ਸਾਲਾਹਿਹੁ ਸਾਚਾ ਸੋਇ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) "ਸਾਲਾਹਿਹੁ ਭਗਤਹੁ ਕਰ ਜੋੜਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਸਾਲਾਹੀ. ਵਿ—ਸ਼ਲਾਘਨੀਯ. ਉਸਤਤਿ ਯੋਗ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. "ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੁ ਸਾਲਾਹ ਸਚੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੩ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸਲਾਹੁਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਾਲਾਹੀਂ.

ਸਾਲਾਹੀਂ. ਮੈ ਸਲਾਹੁਨਾ ਹਾਂ. "ਗੁਰੁ ਸਾਲਾਹੀਂ ਆਪਣਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੩)

ਸਾਲਾਦ. ਸੰ. ਆਹ੍ਲਾਦ. ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ. "ਪੁਨ ਖਾਵਹੁ ਪੀਵਹੁ ਸਾਲਾਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਲਾਨਾ. ਵਿ—ਸਾਲ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਵਾਰ੍ਸ਼ਿਕ.

ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਬਾਗ. ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਅੱਸੀ ਏਕੜ ਦਾ ਬਾਗ, ਜੋ ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਤਿੰਨ ਦਰਜੇ ਰੱਖਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਸੰਨ ੧੬੪੧ ਵਿੱਚ ਅਲੀ ਮਰਦਾਨ ਖਾਂ ਅਤੇ ਖ਼ਲੀਲੁੱਲਾ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ.[1] ਇਸੇ ਸਨ ਵਿੱਚ ਨੂਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਰਾਵੀ ਵਿਚੋਂ ਹਸਲੀ (ਨਹਿਰ) ਬਾਗ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ. ਮੁੱਲਾ ਅਬਦੁਲਹਮੀਦ ਦੇ ਲੇਖ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਨਾਮਹ) ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਗ ਦੀ ਲਾਗਤ ਛੀ ਲੱਖ ਅਤੇ ਹਸਲੀ ਦੀ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਹੈ. ਬਰਨੀਅਰ (Bernier) ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਗ ਤੇ ਦਸ ਲੱਖ ਪੌਂਡ ਖਰਚ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਬਾਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪੁਰਾਣੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ "ਫ਼ਰਹ ਬਖ਼ਸ਼" ਭੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ "ਆਨੰਦ ਦਾ ਘਰ" ਕੀਤੀ ਹੈ. ਜੋ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਲਾ (ਘਰ) ਤੁਰਕੀ ਮਾਰ (ਆਨੰਦ). ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸ਼ਾਹਲਾਬਾਗ" ਰੱਖਿਆ ਸੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ਼ਾਹਲਾ (ਮਾਸ਼ੂਕ) ਦਾ ਬਾਗ. ਜੇ ਅਸੀਂ "ਮਾਰ ਸ਼ਾਲਾ" (ਮਦਨ ਗ੍ਰਿਹ) ਕਲਪਨਾ ਕਰੀਏ ਤਦ ਭੀ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਚੰਦ ਮਨਚੰਦਾ ਦੇ ਖ਼ਯਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਲਮ (ਚਾਦਰ) ਆਰ (ਜਲ) ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪਾਣੀ ਦੀ ਚਾਦਰ. (A sheet of running water)[2].

ਇਸ ਬਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਡਾ ਸਾਰਾ ਤਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤੇਹਾਂ ਕਨਾਰਿਆਂ ਤੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਸੁੰਦਰ ਖੁਲੇ ਮਕਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਬੂਤਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਲਹਿਰੀਏਦਾਰ ਪੱਥਰ ਦੀ ਚਾਦਰ ਉੱਪਰਦੀਂ ਝਰਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਆਬਸ਼ਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜ਼ੇਬੁੱਨਿਸਾ ਨੇ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ ਸੀ.

اے آبشار نوحہ گر از بہر کیستی؟ چیں بر جبیں فگندہ ز اندوہ کیستی

آیا چہ درد بود کہ چوں ما تمام شب سر را بہ سنگ مے زدی و مے گریستی

ਅਰਥਾਤ—

ਹੇ ਡਿਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਝਰਣੇ! ਤੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈਂ?

ਤੈਂ ਕਿਸ ਦੇ ਗਮ ਵਿੱਚ ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਊੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ?
ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੁੱਖ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸਾਡੇ ਵਾਂਙ,
ਸਿਰ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਤੇ ਮਾਰਕੇ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ?

ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ (ਜਲਯੰਤ੍ਰ) ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਹਨ. ਹੁਣ ਇਸ ਥਾਂ ਮਾਨਯੋਗ ਸੱਜਨਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਵਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਬਾਗ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਿਲ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ

[1] ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਬਾਗ ੧੭ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ੪ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਯਾ ਸੀ.

[2] ਇਸ ਨਾਉਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਾਗ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਸੰਨ ੧੬੩੭ ਵਿੱਚ ਡਲ ਝੀਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ.

ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਣਵਾਈ ਇੱਕ ਤਿਦਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਹੇਠ ਤੈਹਖਾਨਾ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਲੀਅਮ ਮੂਰਕ੍ਰਾਫਟ (William Moorcroft) ਸਨ ੧੮੨੦ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ.

ਸ਼ਾਲਾਮ੍ਰਿਗ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁੱਤਾ.

ਸਾਲਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਰ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਾਲਾਰ. ਹਾਥੀ ਦਾ ਨੌਂਹ। ੩ ਪੌੜੀ. ਸੀਢੀ। ੪ ਪੰਛੀ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ.

ਸਾਲਿ. ਸੰ. ਸ਼ਾਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਨ। ੨ ਚਾਉਲ.

ਸਾਲਿਸ. ਅ਼ ثالث ਸਾਲਿਸ. ਵਿ—ਤੀਜਾ. ਤੀਸਰਾ. ਤ੍ਰਿਆਕਲ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤਿ ਵਾਦੀ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਤੀਜਾ ਮਧ੍ਯਸਥ. ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਸਾਲਿਸ ਸਿਹਿੰਦਾ ਸਿੱਧਤਾਈ ਕੋ ਸਿਧਿੰਦਾ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸ਼ਾਲਿਹੋਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜਾ. ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਲਿ (ਧਾਨਾਂ) ਦੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਇਸ ਕਾਰਣ ਨਾਉਂ ਸਾਲਿਹੋਤ੍ਰ ਹੋਇਆ। ੨ ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਲੱਛਣ, ਇਲਾਜ ਆਦਿਕ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇਸ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੰਖ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਆਖੇ ਵੱਢੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲ ੬। ੩ ਸ਼ਾਲਿਹੋਤ੍ਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਹਕੀਮੀ ਹੈ. ਸ਼ਾਲਿਹੋਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ. Veterinary Science.

ਸਾਲਿਹੋਤ੍ਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ਾਲਿਹੋਤ੍ਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. Veterinarian। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰ. ਸਲੋਤ੍ਰੀ.

ਸਾਲਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਕ ਅਤੇ ਸੂਫੀ. "ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ ਛੋਡੀ ਦੁਨੀਆ ਥਾਇ ਪਏ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਸਾਲਿਕਾਂ. ਸਾਲਿਕ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਕ। ੨ ਸਾਲਿਕਾਂ ਨੂੰ.

ਸਾਲਿਗਰਾਮ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ.

ਸਾਲਿਬਾਹਨ. ਸੰ. ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੱਖਣ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿਤ੍ਯ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਲ (ਸ਼ਕਾਬਦ) ਸਨ ਈ: ੭੮ ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾਨ ਨਾਮੇ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਨਜਾਮ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ 'ਪੈਥਾਨ' ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨਕੋਟ (ਸਯਾਲਕੋਟ) ਵਸਾਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਬਲੰਦ, ਰਸਾਲੂ, ਪੂਰਨ, ਸੁੰਦਰ, ਲੇਖ ਆਦਿ ੧੬ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰੂਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਤਵਾਹਨ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਬਾਹਨ.

ਸਾਲਿਮ. ਅ਼ سالم ਵਿ—ਸੰਪੂਰਣ. ਪੂਰਾ. ਸਾਬਤ.

ਸਾਲਿਵਾਹਨ, **ਸਾਲਿਵਾਹਨਕੋਟ** } ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ.

ਸਾਲੀ. ਵਿ—ਸੱਲਨ ਵਾਲਾ. ਵੇਧਨ ਕਰਤਾ. "ਅਰਿ ਉਰ ਸਾਲੀ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਯਾਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬਹੂ ਦੀ ਭੈਣ। ੩ ਸ਼ਾਲੀ. ਧਾਨ. ਚਾਵਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲ ੧ ਅਤੇ ਸਾਲਿ.

ਸਾਲੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਲੂ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਾਲੁ. ਭੇਂਹ. ਕਮਲ ਦੀ ਜੜ। ੪ ਮੇਂਡਕ. ਡੱਡੂ। ੫ ਕਸੈਲਾ ਪਦਾਰਥ.

ਸਾਲੂ. ਸੰ. ਸ਼ਾਲੂ. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਧਾਰੀਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਡਿੰਗ. ਸਾੜ੍ਹੀ. ਓਢਨੀ.

ਸਾਲੇਹਾਰ. ਸਾਲੇ ਦੀ ਵਹੁਟੀ. ਸ਼੍ਯਾਲ ਵਧੂ.

ਸਾਲੋਕ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਾਸਕਾਂ ਦੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮੁਕਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਉਪਾਸ੍ਯ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ। ੨ ਉਸੇ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸਾਲੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਣਾ. ਲਵਣ (ਲੂਣ) ਸਹਿਤ. ਨਮਕੀਨ. "ਸਭਿ ਰਸ ਮਿਠੇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿਐ ਸਾਲੋਣੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਾਲੋਤਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਹੋਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸਾਲਿਹੋਤ੍ਰੀ.

ਸਾਲੋ ਭਾਈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਰਚਣ ਲਈ ਵਡੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ. ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਕੋਤਵਾਲ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੬੮੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਪਾਸ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਾਸ ਹੈ.

ਸਾਲੰਕਾਰ. ਅਲੰਕਾਰ (ਭੂਖਣ) ਸਾਥ। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ ਸਹਿਤ.

ਸਾਲੋਂ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲੋ ਭਾਈ.

ਸ਼ਾਲ੍ਵ. ਸੌਭ ਨਗਰ[1] ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅੰਬਾ ਵਰਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ. ਭੀਸਮ ਅੰਬਾ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਕੇ ਜਦ ਲਿਆਇਆ, ਤਾਂ ਅੰਬਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਭੀਸਮ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ. ਭੀਸਮ ਨੇ ਅੰਬਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਲ੍ਵ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖੰਡੀ ੬.

ਸ਼ਾਲ੍ਵ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ, ਜਦ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਲ੍ਵ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ੨ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜੈਪੁਰ ਜੋਧਪੁਰ ਅਤੇ ਅਲਵਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਲ੍ਵ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸ਼ਾਲ੍ਵਪੁਰ ਅਥਵਾ ਸੌਭ ਨਗਰ ਸੀ. ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿੱਤਕਾਵਤ ਭੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ.

ਸਾਵ. ਸੰ. ਸ਼ਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਬੱਚਾ. "ਰਾਨਿਨ ਰਾਵ ਸਵਾਨਿਨ ਸਾਵ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਵਿ—ਸ਼ਵ (ਮੁਰਦੇ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਮੁਰਦੇ ਦਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਮਰਘਟ. ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ.

ਸਾਵਕ, **ਸਾਵਕਾ** } ਸੰ. ਸ਼ਾਵਕ. ਬੱਚਾ. "ਬਾਪੁ ਸਾਵਕਾ ਕਰੈ ਲਰਾਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਬਾਪ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

[1] ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਲ੍ਵਪੁਰ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਕਨਿੰਗਮ (Cuningham) ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਨਗਰ ਵਰਤਮਾਨ ਅਲਵਰ ਦੇ ਥਾਂ ਸੀ.

ਦੇਖੋ, ਸਾਸੁ ਕੀ ਦੂਖੀ.

ਸਾਵਗ, ਸਾਵਗੀ ਸਾਵੇ (ਹਰੇ) ਰੰਗ ਦੀ ਦਾਖ. ਸੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬੇਦਾਣਾ ਅੰਗੂਰ. "ਬਹੁ ਸਾਵਗ ਗਰੀ ਬਦਾਮੰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਦਧਿ ਮਹਿ ਅਧਿਕ ਸਾਵਗੀ ਪਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਾਵਜ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੰਗਲੀ ਹਾਥੀ. ਸੰ. शाद्वज—ਸਾਮਜ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਜ. "ਜੇ ਭਵ ਸਾਵਜ ਕਰਹਿਂ ਅਤੰਕਾ। ਨਾਮ ਕੇਹਰੀ ਤਕਹਿਂ ਸੁ ਅੰਕਾ ॥" (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਜਲ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਬੱਦਲ. "ਸੁ ਛਬਿ ਸਾਵਜ ਤਤ੍ਰਤਾਧ੍ਰਿਤਿ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਸਾਵਜਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਜਸੈਨਾ. ਸਾਵਜ (ਸਾਮਜ) ਸੈਨਾ. ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸ਼ਾਵਜਾ. ਸੰ. ਵਿ—ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵ.

ਸਾਵਣ. ਸੰ. श्रावण—ਸ਼੍ਰਾਵਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰਵਣ ਨਛਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਵਿੱਚ, ਐਸਾ ਮਹੀਨਾ. ਸਾਉਣ.

ਸਾਵਣਮੱਲ. ਬਾਬਾ ਸਾਉਣ (ਅਥਵਾ ਸਾਵਣ) ਮੱਲ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਨ. ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਲਈ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਦ ਕਾਠ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੋਈ ਤਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀਪੁਰ ਵੱਲ ਪਹਾੜੀ ਲੱਕੜੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ. ਉਸ ਥਾਂ ਜਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਰਾਜਾ ਹਰੀਪੁਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪਕੇ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀ.

ਭ੍ਰਾਤਾ ਕੋ ਇਕ ਸੁਤ ਹੁਤੋ ਸਾਵਣ ਮਲ ਨਾਮੁ,
ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਜੋ ਤਾਹਿ ਕੋ ਬੋਲੇ ਸੁਖਧਾਮੁ,
ਰਾਜ ਹਰੀਪੁਰ ਕੇ ਜਹਾਂ ਤਹਿਂ ਗਮਨ ਕਰੀਜੈ,
ਦੀਰਘ ਦਾਰੁ ਸਮੂਹ ਜੋ ਨਿਜ ਪੁਰੀ ਅਨੀਜੈ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਵਨ ਮੱਲ ੨.

ਸਾਵਣਿ, ਸਾਵਣੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਉਣੀ ਫਸਲ. ਖ਼ਰੀਫ. "ਸਾਵਣੀ ਸਚੁਨਾਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਸ਼੍ਰਾਵਣੀ. ਸਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ। ੩ ਸ਼੍ਰਾਵਣ (ਸਾਂਉਣ) ਵਿੱਚ. "ਨਾਨਕ ਸਾਵਣਿ ਜੇ ਵਸੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਜੇ ਸ਼੍ਰਾਵਣ ਵਿੱਚ ਵਰਸੇ.

ਸਾਵਣੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਣ. "ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ਹੇ ਸਖੀ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਸਾਵਣੀ ਫਸਲ. ਖਰੀਫ. "ਸਾਵਣੁ ਰਾਤਿ ਅਹਾੜੁ ਦਿਹੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਦੇਖੋ, ਅਹਾੜੁ.

ਸਾਵਤ, ਸਾਂਵਤ ਡਿੰਗ. ਯੋਧਾ. ਸੂਰਵੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮੰਤ.

ਸਾਂਵਤਸਰ, ਸਾਂਵਤਸਰਿਕ ਸੰ. सांवत्सर-सांवत्सरिक. ਵਿ—ਸਾਲਾਨਾ. ਵਰ੍ਹੇ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ੍ਯੋਤਿਸੀ. ਵਰ੍ਸ਼ਫਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੱਧ ਆਦਿ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸਾਵਧਾਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਵਧਾਨ (ਚਿੱਤ ਦੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ) ਸਹਿਤ. "ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਉ ਹੋਹੁ ਸਾਵਧਾਨ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਹੋਸ਼ਿਆਰ. ਸਚੇਤਨ. "ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੮. ੩ ਸੰ. सावन. ਯਗ੍ਯ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਕਰਮ। ੪ ਯਜਮਾਨ। ੫ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਦਿਨ ਰਾਤ। ੬ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ.

ਸਾਵਨ ਮੱਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਣ ਮੱਲ। ੨ ਮੂਲ ਰਾਜ ਦਾ ਪਿਤਾ ਦੀਵਾਨ ਸਾਵਨ ਮੱਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਨ ੧੮੨੧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਥਾਪਿਆ. ਇਹ ਵਡਾ ਨਿਆਕਾਰੀ ਹਾਕਮ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਕਸੂਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭਾਰੀ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. ੧੬ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੪ ਨੂੰ ਸਾਵਨ ਮੱਲ ਇੱਕ ਦੋਸੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ

ਸਾਵਯਵ. ਅਵਯਵ (ਅੰਗ) ਸਹਿਤ.

ਸ਼ਾਵਰ. ਸੰ. ਸ਼ਵਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।[1] ੨ ਪਾਪ. ਗੁਨਾਹ। ੩ ਵਿ—ਸ਼ਿਵ ਦਾ। ੪ ਸਾਵਰ. ਸਉਲਾ. ਸ਼੍ਯਾਮਲ.

ਸਾਵਰਤ. ਸੰ. ਸ਼ਾਮਿਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਮਨ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ. ਕਤਲਗਾਹ. "ਕਿ ਸਾਵਰਤ ਪੂਰੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਵਿ—ਸ-ਆਵਰ੍ਤ. ਘੁੰਮਣਵਾਣੀ ਸਹਿਤ.

ਸਾਂਵਰਤ. ਸੰ. सांवर्त. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਘਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਉਹ ਦੇਵਤਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੇਘਮਾਲਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.

ਸਾਵਰਾ, ਸਾਵਲ ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਮਲ. ਵਿ—ਸਾਉਲਾ. "ਸਾਵਲ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬਣਾਵਹਿ." (ਮਾਰੂਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਮਨੋਹਰ.

ਸਾਵਲਸ਼ਾਹ. ਵੈਸਨਵ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਰਸੀ ਭਗਤ ਦੀ ਹੁੰਡੀ ਤਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਦੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਨਰਸੀ.

ਸਾਵਲਸ਼ਾਹੀ, ਸਾਵਲ ਸਿੰਘ, ਸਾਵਲਪੰਥੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਾਵਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਉੱਪਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਜੋ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲਖਾਂ, ਮੁਜੱਫਰਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸ਼ਧਾਰੀ ਅਤੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਹਨ.

ਸਾਵਲਾ, ਸਾਂਵਲਾ, ਸਾਵਲੀਓ, ਸਾਵਲੀਆ ਸ਼੍ਯਾਮਲ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਲ. "ਜਨੁ ਡਸੇ ਭੁਜੰਗਮ ਸਾਵਲੇ." (ਚੰਡੀ ੩) "ਤੂ ਧਨੁ ਕੇਸੋ ਸਾਵਲੀਓ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸਾਵਾ. ਵਿ—ਹਰਾ. ਸਬਜ਼। ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਵ. ਕਾਲਾ ਤੇ ਪੀਲਾ ਮਿਲਿਆ ਰੰਗ.

ਸਾਂਵਾਂ. ਸੈਵ. ਉਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮਾ ੩। ੨ ਤੁੱਲ. ਬਰਾਬਰ. ਸਾਵੀ ੨.

ਸਾਵਾਣੀ, ਸਾਵਾਨੀ ਸ੍ਵਯੰ—ਆਣੀ. ਵਿਆਹਕੇ ਆਪ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਈ. ਸ੍ਵਕੀਯਾ. ਧਰਮਪਤਨੀ. "ਤੂੰ ਸਾਵਾਣੀ ਹੈਂ ਕਿ ਸੁਰੀਤਾ?" (ਭਾਗੁ ਕ) ਦੇਖੋ, ਸੁਰੀਤਾ.

ਸਾਵਿਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੂਰਜ। ੨ ਸ਼ਿਵ। ੩ ਵਿ—ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ। ੪ ਸੂਰਜ

---

[1] "ਸ਼ਾਵਰ ਤੰਤ੍ਰ ਜਾਲ ਜਗ ਸਿਰਜਾ। ਅਨਮਿਲ ਅੱਖਰ ਅਰਥ ਨ ਜਾਪੂ." (ਤੁਲਸੀ)

ਦਾ ਉਪਾਸਕ.

ਸਾਵਿਤ੍ਰਕਾ, ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਸੰ. ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਧਰਮਮੰਤ੍ਰ ਗਾਯਤ੍ਰੀ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ। ੩ ਕਈ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਕਿ ਸਾਵਿਤ੍ਰਕਾ ਛੈ." (ਦੱਤਾਵ) ੪ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਸ਼੍ਵਪਤਿ ਦੀ ਬੇਟੀ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯਵਾਨ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਖੀ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤ੍ਯਵਾਨ ਵਰ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਮਰ ਜਾਊਗਾ, ਇਸ ਪੁਰ ਭੀ ਉਸ ਨੇ ਸਤ੍ਯਵਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਈ. ਵਰ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਜਦ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਮਰ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸਤ੍ਯਵਾਨ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ੫ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ। ੬ ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ। ੭ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸਾਵੀ. ਵਿ—ਹਰੀ. ਸਬਜ਼. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਾ। ੨ ਸਾਮੀ. ਸਮ ਮਾਨ (ਤੋਲ). "ਘਿੰਨਾ ਸਾਵੀ ਤੋਲਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ਸਮ ਤੋਲ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ਨ ਦੇ ਬਰੋਬਰ। ੩ ਸ੍ਰਾਵੀ. ਸ੍ਰਵਣ (ਵਹਿਣ) ਵਾਲੀ. ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਲੀ ਨਦੀ. "ਰਾਵੀ ਸਾਵੀ ਆਦਿ ਕਹੁ ਆਯੁਧ ਏਸ ਬਖਾਨ." (ਸਨਾਮਾ) ਰਾਵੀ ਸ੍ਰਾਵੀ (ਨਦੀ) ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਯੁਧ ਏਸ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਫਾਂਸੀ ਨਾਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰਾਵੀ ਦਾ ਏਸ (ਈਸ਼) ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਪਾਸ (ਫਾਂਸੀ).

ਸਾਵੀ ਏਸ ਅਸਤ੍ਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਸ੍ਰਾਵੀ (ਨਦੀ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ. ਉਸ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਪਾਸ਼ (ਫਾਸੀ).

ਸਾਵੇਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗਾ ੬.

ਸਾਵੰਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮੰਤ. "ਤਪੈ ਤੇਜ ਸਾਵੰਤ ਜ੍ਵਾਲੰ ਸਮਾਨੰ." (ਜਨਮੇਜਯ)

ਸਾੜਨਾ. ਸੰਤਾਪ ਦੇਣਾ। ੨ ਦਗਧ ਕਰਨਾ. ਜਲਾਉਣਾ। ੩ ਗਾਲਨਾ.

ਸਾੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲਨ. ਦਾਹ। ੨ ਈਰਖਾ। ੩ ਸੜਨ (ਗਲਨ) ਲਈ ਜਲ ਆਦਿਕ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਪਦਾਰਥ, ਜਿਵੇਂ—ਸਿਰਕਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦਾ ਸਾੜਾ। ੪ ਵਿ—ਪਹਾੜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਸਾੜਾ (ਅਸਾਂ ਦਾ—ਅਸਾਡਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਤਵੰਤਾਸਾੜਾ.

ਸਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾੜਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾੜ੍ਹੀ। ੩ ਅਸਾੜੀ (ਅਸਾਡੀ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਢਸਤੀ.

ਸਾੜ੍ਹੀ. ਸਾਰ੍ਹੀ. ਓਢਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਟੀ.

ਸਿ. ਸਰਵ—ਉਹ. ਵਹ. ਓਹ. "ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੋ. "ਹੰਸ ਸਿ ਹੰਸਾ, ਬਗ ਸਿ ਬਗਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਫ਼ਾ ~ ਸਿਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ। ੪ ਵਿ—ਤੀਜਾ. ਤੀਸਰਾ. "ਜਿਸ ਰਿਦੈ ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਤੀਜਾ ਨੇਤ੍ਰ (ਵਿਦ੍ਯਾ) ਨਹੀਂ. "ਮਾਂਦਲ ਬੇਦ ਸਿ ਬਾਜਣੋ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ਤਿੰਨ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਢੋਲ ਵੱਜ ਰਹਿਆ ਹੈ. ਪਹਿਲੇ ਵੇਦ ਤਿੰਨ ਹੀ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦ। ੫ ਸੰ. ਸ਼ਿ. ਸ਼ਾਂਤਿ। ੬ ਸੁਖ। ੭ ਧੀਰਜ। ੮ ਸ਼ਿਵ.

ਸਿਉ. ਵ੍ਯ—ਸਹ. ਸਾਥ. ਸੰਗ. "ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਲਾਗੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸਮੇਤ. ਸਹਿਤ. "ਮੀਨ ਕੀ ਚਪਲ ਸਿਉ ਜੁਗਤਿ ਮਨ ਰਾਖੀਐ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਮੀਨ ਦੀ ਚਪਲਤਾ ਸਹਿਤ ਜੋ ਮਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੁਗਤਿ ਨਾਲ ਇਸਥਿਤ ਰੱਖੀਏ। ੩ ਪ੍ਰਤਿ. ਤੋਂ. ਸੇ. ਕੋਲ. "ਕੈ ਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ?" (ਧਨਾ ਮ: ੧) "ਲਾਜੁ ਘੜੀ ਸਿਉ ਤੁਟਿ ਪੜੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਸਿਉ ਗੁਰਜ ਉਠਾਈ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੩) ਪਿਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰਜ ਉਠਾਈ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਮੰਡਿਤ। ੫ ਸੰ. ਸ੍ਵ. ਸਰਵ. "ਕਰਨ ਸਿਉ ਇਛਾ ਚਾਰਹ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਕਰਣ (ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ) ਨੂੰ ਸ੍ਵ (ਆਪਣੀ) ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਭਾਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ.

ਸਿਉਇਛਾ. ਸੰ. स्वेच्छा—ਸ੍ਵੈੱਛਾ. ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉ ੫.

ਸਿਉਕ, ਸਿਉਂਕ ਸੰ. ਸਿਮੀਕ ਅਤੇ ਸੀਮਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਮਕ. ਲਾਲ ਮੂੰਹ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਚਿੱਟੀ ਕੀੜੀ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਘਰ 'ਬਰਮੀ' ਬਣਾਕੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਕਾਠ, ਵਸਤ੍ਰ, ਕਾਗਜ਼ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਖਾਕੇ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਸਿਉਂਕ ਗੰਧਕ, ਵਚ, ਹਿੰਗ, ਤਾਰਕੋਲ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਤੋਂ ਨਠਦੀ ਹੈ.

ਸਿਉਣ. ਸੂਈ ਤਾਗੇ ਨਾਲ ਵਸਤ੍ਰ ਦੀ ਮਿਲਾਈ ਹੋਈ ਸੰਧਿ. Seams. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਣਾ। ੨ ਗੁਦਾ ਤੋਂ (ਫੋਤਿਆਂ) ਅੰਡਕੋਸ਼ਾਂ ਤਕ ਦੀ ਸੰਧਿ.

ਸਿਉਣਾ. ਸੰ. ਸੀਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਤਾਗੇ ਸੂਈ ਨਾਲ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਜੋੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Sewing.

ਸਿਉਤਾ. ਸੰ. ਸ੍ਯੂਤ. ਵਿ—ਸੀਂਤਾ. ਪਰੋਇਆ. ਸੂਈ ਤਾਗੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ.

ਸਿਉਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਣਾ। ੨ ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ. ਸ੍ਵਰਣ.

ਸਿਉਨੀ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ.

ਸਿਉਰਣ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਣ.

ਸਿਉਰਾਸੀ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਵਰਾਸੀ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਰਾਵ (ਅਥਵਾ ਸਰਾਵਾਂ) ਹੈ. ਇਹ ਗ੍ਰਾਮ ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਥਾਣਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਦੇ ਮੱਧ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ "ਗੁਰੂਸਰ" ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂਸਰ ਨੰ: ੪. "ਬਹਿਬਲ ਤੇ ਸਿਉਰਾਸੀ ਨਾਮੁ। ਕਰੇ ਬਿਲੋਕਨ ਜਬ ਏ ਗ੍ਰਾਮੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਿਉਰਾਸੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹੇਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਟਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪਾਸ ਪਿੰਡ "ਗੋਲੇਵਾਲਾ"[2] ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਵ ੨ ਦੋਦੇਵਾਲ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ.

---

[1] ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਗੁਰੂਸਰ ਹੈ.

[2] ਗੋਲੇਵਾਲਾ, ਲਹੌਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਭਟਿੰਡਾ ਲੈਨ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ.

ਸਿਅਹ. ਦੇਖੋ, ਸਜਾਹ ਅਤੇ ਸੀਅਹ.

ਸਿਅਰਾਨਾ. ਸੀਤਲ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਅਰਾਨਾ.

ਸਿਆ. ਕ੍ਰਿਯਾ "ਹੋਣ" ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ. ਥੀ. ਸਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੀਆ.

ਸਿਆਉ. ਸੰ. ਸ਼ਜਾਮ. ਫ਼ਾ سیاہ ਸਜਾਹ. ਵਿ—ਕਾਲਾ. "ਮਿਲੇ ਹੀਰ ਚੀਰੰ ਕਿਤੇ ਸਿਆਉ ਕਰਨੰ." (ਗਜਾਨ) ਕਾਲੇ ਕੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ.

ਸਿਆਸਤ. ਅ਼ سیاست ਨਿਗਹਬਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਹੁਕੂਮਤ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ. ਸੰ. ਸ਼ਾਸਨ—ਸ਼ਾਸਨ.

ਸਿਆਹ. ਕਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਉ. "ਸਿਆਹਉ ਹੋਆ ਸੇਤ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ਜਵਾਨ ਤੋਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ.

ਸਿਆਹਗੋਸ਼. ਫ਼ਾ سیاہگوش ਸੰਗਯਾ—ਕਾਲੇ ਕੰਨਾ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਚੁਪਾਇਆ ਜੀਵ, ਜੋ ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬਿੱਲੀ ਜੇਹਾ ਅਤੇ ਧੜ ਕੁੱਤੇ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ. ਵਡੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਮ੍ਰਿਗ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. Felis Caracal.

ਸਿਆਹਪੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸਜਾਹਪੋਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਲੀਪੋਸ਼.

ਸਿਆਹੜ. ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਲੁਦਿਆਨਾ, ਥਾਣਾ ਡੇਹਲੋਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਉੱਤਰ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾੜੇ ਤੋਂ ਜਗੇੜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਘੋੜਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਠਹਿਰ ਗਏ ਅਰ ਘੋੜਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਪਾਕੇ ਦਬਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਸਮਾਧਿ ਹੈ.

ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਸਾਧਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੭੫ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਈ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸਿਆਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਯਾਹਾ.

ਸਿਆਹੀ. ਫ਼ਾ سیاہی ਸਜਾਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਜਾਮਤਾ. ਕਾਲਸ. ਕਾਲਖ। ੨ ਰੌਸ਼ਨਾਈ. ਮਸਿ (ink). ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜਦ ਲਿਖਣ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਜੁਗਤ ਕੱਢੀ ਕਿ ਪਿਪਲ ਦੀ ਲਾਖ ਨੂੰ ਪੀਹ ਛਾਣ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਹਾਂਡੀ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਉਬਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ. ਉੱਬਲਦੀ ਲਾਖ ਵਿੱਚ ਸੁਹਾਗਾ ਅਤੇ ਲੋਧ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਇਤਨਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਰੇਖਾ ਕਾਠ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿਕ ਤੇ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਸਕੇ. ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਤੇਲ ਤੋਂ ਮਚਾਏ ਦੀਵੇ ਦੇ ਕੱਜਲ ਦੀ ਪੋਟਲੀ ਲਾਖ ਦੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਕੇ ਰੰਗ ਸਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ. ਇਸ ਸਿਆਹੀ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਕੇ ਡਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ. ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਡਲੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਲੈਂਦੇ.

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਬਣਨ ਲੱਗੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਬਿਧਿ। ੩ ਮਨ ਦੀ ਮਲੀਨਤਾ. ਦੇਖੋ, ਕਦਾ ੨.

ਸਿਆਹੀ ਟਿੱਬੀ. ਆਨੰਦਪੁਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੋਪਚੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ. ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੇ.

ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਬਿਧਿ. ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਦੀ ਬੀੜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸਜਾਹੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਜੋ "ਮੱਖੀ ਤੇ ਮੱਖੀ ਮਾਰਨੀ" ਨਜਾਯ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੇਕ ਨਕਲ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ, ਬਲਕਿ ਕਈ ਅਗਜਾਨੀ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ. ਨੁਸਖ਼ਾ ਇਹ ਹੈ:—

"ਕੱਜਲ ਵਜਨ ਸਿਰਸਾਹੀ[1]੧, ਬੋਲੁ[2] ਸਰਸਾਹੀ ੨, ਸਰਸਾਹੀ ਦੁਇ ਗੂੰਦ ਕਿੱਕਰ ਕਾ, ਇਕ ਰੱਤੀ ਲਾਜਵਰਦ, ਇਕ ਰੱਤੀ ਸੁਇਨਾ. ਬਿਜੈਸਾਰ[3] ਕਾ ਪਾਣੀ, ਤਾਮੇ ਕਾ ਭਾਂਡਾ, ਨਿੰਮ ਕੀ ਲਕੜੀ, ਦੂਰ ਕਾ ਕਜਲੁ ਰਵਾਲ ਰੱਖਣੀ,[4] ਦਿਨ ਵੀਹ ਘਸਣੀ."

ਪੁਰਾਣੇ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸ ਵਿਧਿ ਨਾਲ ਸਿਆਹੀ ਬਣਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਔਡਣਸ਼ਾਹੀ ਸਿੱਖ ਇਸ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ "ਔਡਣਸ਼ਾਹੀ ਸਿਆਹੀ" ਸੰਗਯਾ ਹੋਗਈ ਸੀ. ਸਿਆਹੀ ਦਾ ਨੁਸਖ਼ਾ ਇਹ ਭੀ ਹੈ—

> ਕੱਜਲ ਪੈਸਾ ਏਕ ਭਰ ਛੈ ਭਰ ਚਪੜਾ[5] ਆਨ,
> ਡੀਨ ਸੁਹਾਗਾ ਤੇਲੀਆ ਡੇਢ ਲੋਧ ਪਰਮਾਨ,
> ਪਾਣੀ ਪੱਕਾ ਪਾਂਚ ਸੇਰ ਪਾਓ ਬੀਰ ਸੁਜਾਨ,
> ਕਾੜ ਕੜਾਹੀ ਛਾਈਏ ਸਜਾਹੀ ਪੱਕੀ ਜਾਨ.

ਸਿਆਹੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਹ. "ਤਨੁ ਸਿਆਹੁ ਹੋਇ ਬਦਨ ਜਾਇ ਕੁਮਲਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਸਿਆਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਜਕ ਗਜਾਨ. ਪਹਿਚਾਣਨਾ. ਜਾਣਨਾ. ਪਛਾਣ.

ਸਿਆਣਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਮਜਕ ਗਜਾਨ ਕਰਨਾ. ਪਛਾਣਨਾ.

ਸਿਆਣਪ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਗਜਪਣ. ਸੁਜਾਨਤਾ. ਦਾਨਾਈ. ਚਤੁਰਾਈ. "ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਕਰਿ ਰਹੇ ਮਨਿ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਹੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ੨ ਤਜਰਬੇਕਾਰੀ। ੩ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ. ਕੰਜੂਸੀ.

ਸਿਆਣਾ. ਵਿ—ਸੁਗਜਾਨ: ਸੁਗਜਾਨੀ. ਸੁਜਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅ਼ شیان ਸ਼ਯਾਨ. ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ. ਦੀਰਘਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ। ੨ ਚਾਲਾਕ। ੩ ਕ੍ਰਿਪਣ.

---

[1] ਦੋ ਤੋਲਾ ਭਰ.

[2] ਬੋਲੁ ਇੱਕ ਦਵਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਾਉਂ Myrrha ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਮੁਰ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਹੈ. ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸਿਵਰਧਨ ਭੀ ਆਖੀਦਾ ਹੈ.

[3] ਭੰਗਰਾ. ਬੰਗਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਸਿਰਾਜ ਹੈ. ਅਸਨ (Indian Kin Otrec) ਨੂੰ ਭੀ ਬਿਜੈਸਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਭੰਗਰਾ ਅਰਥ ਹੈ.

[4] ਚੱਪਣੀ ਖੁਰਚਣੀ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਫੁੱਲ ਉਤਾਰ ਲੈਣਾ.

[5] ਦੇਖੋ, ਚਪੜਾ ੧.

ਕੰਜੂਸ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਪਹੋਏ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਪਹੋਏ ਤੋਂ ਦਸ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ਼ਾਹਭੀਖ ਠਸਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ।[1] ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਜਨਦਾਰ ਮੁਖੀਆਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਚਰਣਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ ਸੀ.

ਸਿਆਣਾ ਸੈਯਦਾਂ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਤਸੀਲ ਗੁਹਲਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਸਿਆਣੂ. ਵਿ—ਪਹਿਚਾਣੂ. ਜਾਣੂ. ਵਾਕਿਫ. ਪਛਾਣੂ.

ਸਿਆਤਾ. ਵਿ—ਜਾਣਿਆ. ਪਛਾਤਾ. ਪਛਾਣਿਆ.

ਸਿਆਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਣ। ੨ ਸਿਆਣਪ. ਦਾਨਾਈ. "ਰਾਨੀ ਤਜੀ ਸਿਆਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੦)

ਸਿਆਨਪ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਣਪ. "ਸਿਆਨਪ ਕਾਹੂ ਕਾਮਿ ਨ ਆਤ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) "ਇਆਨਪ ਤੇ ਸਭ ਭਈ ਸਿਆਨਪ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਿਆਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਣਾ.

ਸਿਆਪਾ. ਸ਼ਵ—ਪ੍ਰਲਾਪ. ਸ਼ਵ (ਮੁਰਦੇ) ਲਈ ਪ੍ਰਲਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤਾੜਨ (ਪਿੱਟਣਾ) ਅਤੇ ਮੁਰਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਲਾਪ (ਵੈਣ). ਦੇਖੋ, ਸਤੀ ਰੰਨੀ ਘਰੇ ਸਿਆਪਾ.

ਸਿਆਮ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਆਸਾਮ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾਮ। ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਮ. ਵਿ—ਕਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਯਾਮ ਮੂਰਤੀ ਕ੍ਰਿਸਨ. "ਗੋਕੁਲ ਮਧੇ ਸਿਆਮ ਗੋ." (ਟੋਡੀ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਾਮ। ੪ ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਮਾ. ਲੱਛਮੀ. "ਸਿਆਮ ਪਲੋਟੈ ਪਾਇ ਜਿਹ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਫ਼ਾ شام ਸਾਯੰਕਾਲ. ਸੰਝ. ਦੇਖੋ, ਸਾਮ। ੬ ਅ. ਸ਼ਾਮ ਦੇਸ਼. Syria. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਮ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਾਮ। ੮ ਸਿਆਮ (Siam) ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੯,੨੦੭,੩੫੫ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬੈਂਕੋਕ (Bangkok) ਹੈ. ਸਿਆਮ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਜਾਧਿਪੋਕ (Prajadhipok) ਬੌਧ ਹੈ.

ਸਿਆਮਸੁੰਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਯਾਮਾ (ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ) ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾਰ. "ਸਿਆਮਸੁੰਦਰ ਤਜਿ ਨੀਂਦ ਕਿਉ ਆਈ?" (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਸਿਆਮਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਯੰਕਾਲ. ਸੰਝ. "ਸੁਭਾ ਸਿਆਮਣੀ." (ਚੰਡੀ ੨) ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਅਤੇ ਸਾਯੰਕਾਲ ਰੂਪਾ। ੨ ਵਿ—ਸ਼੍ਯਾਮਤਾ ਵਾਲੀ. ਕਾਲੀ। ੩ ਸ਼੍ਯਾਮ (ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ) ਦੀ.

ਸਿਆਮਣੋਧਰੰ. ਸ੍ਵਾਮੀ (स्वामिन्) ਦੀ ਧਿਰ (ਪਾਸਾ—ਪੱਖ) ਨੂੰ. "ਤਜੰਤ ਸਿਆਮਣੋਧਰੰ ਭਜੰਤ ਪ੍ਰਾਣ ਲੈ ਭਟੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਧਰਮ ਨੂੰ। ੩ ਸ਼੍ਯਾਮਤਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਿਆਮਲ. ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਮਲ. ਵਿ—ਸਾਂਵਲਾ. Sable । ੨ ਸੁੰਦਰ. ਮਨੋਹਰ. "ਸਿਆਮਲੰ ਮਧੁਰ ਮਾਨੁਖ੍ਯੰ ਰਿਦਯੰ ਭੂਮਿ ਵੈਰਣਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਮਿਠਬੋਲਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵੈਰ ਭਾਵ ਹੈ, ਨਿਵੰਤਿ ਹੋਵੰਤ ਮਿਥਿਆ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਲਾ ਬਿੱਛੂ.

ਸਿਆਮਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਯਾਮਾ. ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ. "ਇਕ ਰਟਤ ਨਾਮ ਸਿਆਮਾ ਅਪਾਰ." (ਦੱਤਾਵ) ੩ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਗਊ। ੪ ਗੁੱਗਲ। ੫ ਕਸਤੂਰੀ। ੬ ਮਘ ਪਿੱਪਲੀ। ੭ ਸੀਸ਼ਮ. ਟਾਲ੍ਹੀ। ੮ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ। ੯ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ। ੧੦ ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ। ੧੧ ਕੋਇਲ. ਕੋਕਿਲਾ। ੧੨ ਛਾਯਾ. ਛਾਉਂ। ੧੩ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਾਮਾ ੨.

ਸਿਆਮੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਮਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਮੀ.

ਸਿਆਰ. ਸੰ. ਸ੍ਰਿਗਾਲ—ਸ੍ਰਿਗਾਲ. ਗਿੱਦੜ। ੨ ਸੰ. सिंहारि—ਸਿੰਹਾਰਿ. ਸ਼ਰਭ, ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ. "ਜਬ ਹੀ ਸਿਆਰ ਸਿੰਘ ਕਉ ਖਾਇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੌਮੈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਆਰ (ਸ਼ਰਭ) ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਹੈ.

ਸਿਆਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਯਾਰਾ.

ਸਿਆਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰਿਗਾਲੀ. ਗਿਦੜੀ। ੨ ਈੜੀ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਜੋ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਹੈ ਅਰ ਵ੍ਯੰਜਨਾਂ ਨਾਲ ਲਗਕੇ—ਇ—ਆਵਾਜ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਇਹ (ਿ) ਹੈ. ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਆਰੀ ਕਿਤੇ ਸੰਬੰਧ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਅਨੇਕ ਵਿਭਗਤੀਆਂ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਕਿਤੇ ਯ ਅਤੇ ਇਜਾਫ਼ਤ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਅਗ੍ਯਾਤ ਕਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਅਰਥ ਤੋਂ ਅਨਰਥ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਅੱਖਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਥਾਓਂ ਥਾਂਈਂ ਸਿਆਰੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ.[2] ਦੇਖੋ, ਸਹਜਿ, ਸਤਿ, ਕਰਿ, ਜਪਿ, ਤਨਿ, ਮਨਿ, ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

ਸਿਆਲ. ਸੰ. ਸ੍ਰਿਗਾਲ. ਗਿੱਦੜ. "ਕਾਢ ਦੇਇ ਸਿਆਲ ਬਪੁਰੇ ਕਉ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਗਿੱਦੜ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਲਸ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਗੋਤ। ੩ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਜਿਲੇ ਝੰਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੈ। ੪ ਸੰ. ਸ਼ੀਤਕਾਲ. ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਾਲ.

ਸਿਆਲਕੋਟ. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਛਾਵਨੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਦਸਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸ਼ਾਕਲ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਬਹੁਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਲ੍ਯ ਦਾ ਵਸਾਇਆ "ਸ਼ਾਲ੍ਯਕੋਟ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਇਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਅਸਥਾਨ ਹਨ— ਇੱਕ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ. ਇਸ ਬੇਰੀ ਹੇਠ ਜਗਤਗੁਰੂ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਹੁਣ ਇਹ

---

[1] ਦਰਵੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀਖਣਸ਼ਾਹ ਭੀ ਕਈਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਭੀਖ ਅਤੇ ਠਸਕਾ.

[2] ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ.ਏ. ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸੰਬੰਧੀ ਉੱਤਮ ਰਸਾਲਾ "ਸ਼ਬਦਾਂਤਕ ਲਗਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਨਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ.

ਦੂਜਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਬਾਵਲੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਇਹ ਮੂਲੇ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੂਲਾ.

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ਕਾਗਜ਼ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਸਿਆਲਕੋਟੀ ਕਾਗਜ ਸੀ. ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਕਾਗਜ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਸਿਆਲਕੋਟੀ ਕਾਗਜ ਤੇ ਲਿਖੇ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਹੁਣ ਵੇਖੀਦੇ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਬੀੜਾਂ ਸੌ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਠ ਸਿਆਲੋਕਟੀ ਕਾਗਜ ਤੇ ਹਨ.

ਸਿਆਲਬਾ. ਅੰਬਾਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ ਜਿੱਥੇ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਨ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਅਰ ਰੋਪੜ੍ਹ ਖ਼ਿਜ਼ਾਬਾਦ ਅਤੇ ਕੁਰਾਲੀ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਪੜ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਅਤੇ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਆਲਬਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ. ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾ ਪਤੀ ਦੀ ਮਝਲੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ.

ਸਿਆਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰਿਗਾਲੀ. ਗਿਦੜੀ। ੨ ਸਿਆਲ (ਸ਼ੀਤ ਕਾਲ) ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਰੂਈਦਾਰ ਵਸਤ੍ਰ, ਦੁਲਾਈ। ੩ ਵਿ—ਸਿਆਲ ਦੀ. ਸ਼ੀਤ ਕਾਲ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਘੁੰਮਰਿਆਰਿ.

ਸਿਆੜ. ਹਲ ਦੇ ਚਉ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕੱਢਿਆ ਓਰਾ. ਸੰ. ਸੀਤਾ. ਦੇਖੋ. ਸੀਆਰ.

ਸਿਏਸ. ਦੇਖੋ. ਸੀਏਸ.

ਸਿਸ. ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼ੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਲਕ. ਬੱਚਾ. ਸੰਤਾਨ. "ਤਿਹ ਸਿਸ ਸੀਤਾ." (ਰਾਮਾਵ) ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੈ ਸੀਤਾ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸਿਰ. ਸੀਸ. ਸੰ. ਸ਼ੀਰ੍ਸ਼. "ਬੀਰ ਕਰੋਰਨ ਕੇ ਸਿਸ ਤੋਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੫) ੩ ਗਰਦਨ. ਗ੍ਰੀਵਾ। ੪ ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ—ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ. ਚੇਲਾ. ਚਾਟੜਾ। ੫ ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼੍. ਧਾ-ਬਾਕੀ ਛੱਡਣਾ. ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਣਾ. ਵੱਖ ਕਰਨਾ. ਜਾਦਾ ਹੋਣਾ.

ਸਿੰਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਫ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਾਫਲ. ਆਸ੍ਤੀਕ ਰਿਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਿ ਪਰਵ ਦੇ ਅ: ੫੯ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਆਯਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ਲੋਕ ੨੯.

ਸਿਸਟ. ਦੇਖੋ. ਸਿਸਟਿ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼੍ਰ.

ਸਿਸਟਿ. ਸੰ. ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਚਨਾ। ੨ ਜਗਤ. ਸੰਸਾਰ. ਦੁਨੀਆਂ. "ਸਿਸਟਿ ਉਪਾਈ ਸਭ ਤੁਧੁ ਆਪੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਸਿਸਟਿਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਜਨਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ. ਮਾਇਆ. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ.

ਸਿਸਟਿਧਾਰ. ਵਿ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਦਾ ਆਧਾਰ। ੨ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸੰਸਾਰ ਹੈ. "ਸਿਸਟਿਧਾਰ ਹਰਿ ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ." (ਕਾਨ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ)

ਸਿਸਤ. ਫ਼ਾ شست ਸ਼ਿਸ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਸ੍ਤ. ਬੈਠਕ। ੨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੈਠਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਸੰਧਾਨ. ਸਿੰਨ੍ਹਣਾ।

ਸਿਸਨ | ਸਿਸਨੁ ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼੍ਨ—ਸ਼ਿਸ਼੍ਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿੰਗ. ਜਨਨ-ਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਸਿਸਨ ਕਟੇ ਤੇ ਪੀਰ ਵਿਸਾਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਿੰਸਪਾ. ਸੰ. ਸ਼ਿੰਸ਼ਪਾ—ਸ਼ਿੰਸ਼ਪਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟਾਲ੍ਹੀ. ਫ਼ਾ شیشم ਸ਼ੀਸ਼ਮ. L. Dalbergia Sisoo. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਚਿਕਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰਸੀ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. "ਬਿਰਛ ਸਿੰਸਪਾ ਜਬਹਿ ਨਿਹਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿਸਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਸੁਪਾਲ.

ਸਿਸਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਸਿਰ.

ਸਿਸਿ. ਸਿਰ ਉੱਤੇ. ਸੀਸ ਤੇ. "ਜਿਸ ਸਿਸਿ ਨ ਹੋਵੀ ਲੇਖ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਿਸਿਰ | ਸਿਸੀਅਰ | ਸਿਸੀਅਰੁ ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਘ ਫੱਗੁਣ ਦੀ ਰੁੱਤ। ੨ ਹਿਮ. ਬਰਫ। ਪਾਲਾ. ਠੰਢ. "ਸਿਸਿਰ ਵਿਸਾਲ ਪ੍ਰਾਨ ਛੂਟ ਗਇਊ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿ—ਸੀਤਲ. ਠੰਢਾ, ਠੰਢੀ. "ਰੁਤਿ ਸਿਸੀਅਰ ਸੀਤਲ ਹਰਿ ਪ੍ਰਗਟੇ ਮੰਘਰ ਪੋਹਿ ਜੀਉ." (ਰਾਮ ਮ: ੫ ਰੁਤੀ) ਦੇਖੋ, ਹਿਮਕਰ ਸ਼ਬਦ।

ਸਿਸੁ. ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼ੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਚਾ. ਬਾਲਕ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਗਰਦਨ. ਗ੍ਰੀਵਾ। ੩ ਸੀਸ. ਸਿਰ. "ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ. ਚੇਲਾ.

ਸਿਸੁਪਾਲ. ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ. ਚੇਦਿ (ਚੰਦੇਰੀ) ਦੇ ਰਾਜਾ ਦਮਘੋਸ਼ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਜੋ ਵਸੁਦੇਵ ਦੀ ਭੈਣ ਸ਼੍ਰੁਤਦੇਵਾ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਜਨਮਿਆ. ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਮਸੇਰਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਜੰਮਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰ ਹੱਥ ਸਨ. ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਸ਼ੁ (ਬੱਚਾ) ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੋ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਨਾਉਂ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਹੋਇਆ.

ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵੈਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਕਮਣੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਸ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਪੱਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕਕੇ ਲੈ ਗਏ. ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦੇ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਨੇ ਭਰੀ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ.[1] ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਹਿਰਨ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਜਨਮ ਦਸ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਵਣ ਸੀ. "ਹੈ ਸਿਸੁਪਾਲ ਚੰਦੇਰੀ ਮੇ ਬੀਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਮਾਘ ਕਵਿ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲਵਧ ਨਾਮਕ ਮਨੋਹਰ ਕਾਵ੍ਯ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਾਘ ੨.

ਸ਼ਿਸ਼ੁਮਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਤ ਤਾਰੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਮੱਛੀ ਵਾਂਙ ਹੈ. ਵਿਸਨੁ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਧ੍ਰੁਵ ਪੂਛ ਵੱਲ ਵਿਰਾਜਦਾ ਹੈ. ਸ਼ਿਸ਼ੁਮਾਰਚਕ੍ਰ। ੨ ਮਗਰਮੱਛ. ਘੜਿਆਲ। ੩ ਵਿਸਨੁ.

ਸ਼ਿਸ਼ੋਦਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਉਦਯ ਸਿੰਘ ੨ ਅਤੇ ਗਹਲੋਤ.

ਸ਼ਿਸ਼੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤ. ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ। ੨ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਦਾਨਾ। ੪ ਭਲਾਮਾਣਸ.

[1] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਨ ਪਰਵ ਅ: ੩੯-੪੫ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਦਾ ਦਸ਼ਮ ਸਕੰਧ ਅ: ੭੪.

ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਸ਼੍ਟ (ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ) ਦਾ ਆਚਾਰ (ਵਿਹਾਰ). ਉੱਤਮ ਜਨਾਂ ਦੀ ਰੀਤਿ। ੨ ਆਉਭਗਤ. ਆਦਰ ਸਨਮਾਨ.

ਸ਼ਿਸ਼੍ਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਸਨ.

ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਾ (ਸਿਖ੍ਯਾ) ਲਾਇਕ. ਸਿਖਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਸਿੱਖ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚੇਲਾ. ਚਾਟੜਾ.[1] ਸ਼ਾਗਿਰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖ.

ਸਿਹ. ਦੇਖੋ, ਸਿ ੩.

ਸਿੰਹ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੨ ਸ਼ੇਰ। ੩ ਪੰਜਵੀਂ ਰਾਸ਼ਿ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੀ ਹੈ. Leo। ੪ ਦੇਖੋ, ਸਾਰਦੂਲ ਅਤੇ ਸਿੰਘ.

ਸਿੰਹਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹਿਕਾ.

ਸਿਹਜ, ਸਿਹਜਾ, ਸਿਹਜਾਇ ਸੰ. ਸ਼ਯ੍ਯਾ—ਸ਼ੱਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੁੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਸੇਜਾ. ਖਾਟ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੀ ਧਾ. "ਜਉ ਗੁਰਦੇਉ ਸਿਹਜ ਨਿਕਸਾਈ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਭਗਤਮਾਲ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਤੁਗਲਕ) ਨੇ ਸੇਜਾ ਦਿੱਤੀ, ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਪਾਈ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਰਾਦਰ ਜਾਣਕੇ ਸੇਜਾ ਵਾਪਿਸ ਮੰਗੀ. ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸੇਜਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁੱਕੀ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਕੀਤੀ ਗਈ. "ਸਿਹਜਾ ਧਰਤਿ ਬਰਤਨ ਕਉ ਪਾਨੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫) "ਕੋਟਿ ਜੀਅ ਜਾਕੀ ਸਿਹਜਾਇ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਿਹਜਾਸਣੀ, ਸਿਹਜਾਸਨੀ ਵਿ—ਸੇਜਾ ਉੱਪਰ ਆਸਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉਠ ਨਾ ਸਕੇ. "ਨਵੇ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਸਿਹਤ. ਅ਼ صحت ਸਿਹ਼ਤ. ਅਰੋਗਤਾ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤੀ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਸ੍ਥ੍ਯ। ੨ ਭੁੱਲ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਦੁਰੁਸਤੀ. ਯਥਾਰਥਤਾ.

ਸਿੰਹੁੰਡ. ਦੇਖੋ, ਸੇਹੁੰਡ.

ਸਿਹਮ. ਦੇਖੋ, ਸਹਮ.

ਸਿਹਰ. ਅ਼ سحر ਸਿਹ਼ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਦੂ। ੨ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ. "ਇਹੁ ਜੁ ਦੁਨੀਆ ਸਿਹਰੁਮੇਲਾ, ਦਸਤਗੀਰੀ ਨਾਹਿ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ)

ਸਿਹਰਨਾ. ਹਿੰ. ਕ੍ਰਿ—ਠੰਢ ਨਾਲ ਕੰਬਣਾ। ੨ ਡਰ ਨਾਲ ਕੰਬਣਾ.

ਸਿਹਰਫੀ. ਫ਼ਾ سی حرفی ਸੀ ਹਰਫ਼ੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਹ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਅਰਬੀ ਦੀ ਵਰਣਮਾਲਾ. "ਬਹੁਰੋ ਸਿਹਰਫੀ ਜੁ ਸਭ ਹੀ ਪਢਾਈ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਤੀਹ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਵਯਾਖ੍ਯਾਰੂਪ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ. ਜੈਸੇ—"ਅਲਫ ਅਲਾ ਕੋ ਯਾਦ ਕਰ ਗਫਲਤ ਮਨੋ ਵਿਸਾਰ." ××× ਆਦਿ. (ਜਸਾ)

ਸਿਹਰਾ. ਸ਼ਿਰਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੇਹਰਾ.

ਸਿਹਰੀ. ਵਿ—ਸਿਹ਼ਰ (ਜਾਦੂ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਇੰਦ੍ਰਜਾਲੀਆ.

ਸਿਹਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਹਰ.

[1] ਵਾਮਨ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ੫੭ਵੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪਾਪ ਹਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ.

ਸਿੰਹਲ, ਸਿੰਹਲਦ੍ਵੀਪ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਸਿੰਹ (ਸ਼ੇਰ) ਰਹਿਣ, ਐਸਾ ਟਾਪੂ. ਲੰਕਾ ਦ੍ਵੀਪ. Ceylon. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗਲਦੀਪ.

ਸਿਹਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋਣਾ. ਝਿਝਕਣਾ। ੨ ਤਰਸਣਾ. ਲੋੜਨਾ। ੩ ਡਰਨਾ. "ਸੁਰ ਸਿਹਾਂਹਿ ਕਿਮ ਕਰ ਹੈਂ ਧਾਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਈਰਖਾ (ਹਸਦ) ਕਰਨਾ। ੫ ਲਲਚਾਉਣਾ.

ਸਿਹਾਬ. ਅ਼ صحاب ਸਿਹ਼ਾਬ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਗੀ. ਸਾਥੀ। ੨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਹਾਬ.

ਸਿਹਾਮ. ਫ਼ਾ سهام ਸਹਮ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਹਿੱਸੇ. ਭਾਗ। ੨ ਤੀਰ. ਵਾਣ.

ਸਿਹਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਹਾਨਾ ੫. "ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਖਿ ਸਿਹਾਵਤ ਨੈਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿੰਹਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋ ਰਾਹੁ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ. ਕਈਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵਿਪ੍ਰਚਿੱਤੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ਚਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਛਾਯਾ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਸੀ. ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਛਾਯਾਗ੍ਰਾਹਿਣੀ" ਭੀ ਸੀ. ਹਨੁਮਾਨ ਜਦ ਸਮੁੰਦਰ ਟੱਪਕੇ ਲੰਕਾ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਦ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚਕੇ ਨਿਗਲ ਲਿਆ ਹਨੁਮਾਨ ਇਸ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸਿੰਹਿਕਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਭਨ ੪.

ਸਿਹਿੰਦਾ. ਸਹੀ ਕੁਨਿੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਸ.

ਸਿੰਹੀ. ਸ਼ੇਰਨੀ. ਸਿੰਘੀ.

ਸਿਕ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਕ. ਚਾਹ. ਰੁਚਿ। ੨ ਉਤਸੁਕਤਾ—ਉਤ੍ਸੁਕਤਾ. ਤੀਵ੍ਰ ਇੱਛਾ. ਪ੍ਰੇਮ. "ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿੱਕ.

ਸਿਕਸੰਤ, ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ਫ਼ਾ شکست ਸੰਗਯਾ—ਹਾਰ. ਪਰਾਜਯ. "ਚਲੀ ਸਿਕਸੁ ਖਾਇ ਅਬ ਸੈਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵਿ—ਟੁੱਟਿਆ. ਟੁੱਟ ਗਿਆ.

ਸ਼ਿਕਸ੍ਤਹ. ਫ਼ਾ شکسته ਵਿ—ਟੁੱਟਾ. ਭੱਜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰ. ਸ਼ਸ੍ਤ—ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪੂਰੇ ਨਾ ਲਾਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਸ਼ਿਕਸ੍ਤਨ. ਫ਼ਾ شکستن ਕ੍ਰਿ—ਤੋੜਨਾ. ਭੰਨਣਾ. ਸੰ. ਸ਼ਸਨ—ਸ਼ਸਨ. ਕਤਲ ਕਰਨਾ. ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਨਾ.

ਸਿਕਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਲੂ ਰੇਤਾ. ਕਣਦਾਰ ਰੇਤ। ੨ ਚੀਨੀ ਖੰਡ। ੩ ਰੇਤਲੀ ਜ਼ਮੀਨ.

ਸਿਕਦਾਰ. ਫ਼ਾ سکه دار ਸਿੱਕਹਦਾਰ. ਵਿ—ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਰਾਜਾ। ੨ ਸਰਦਾਰ. ਹਾਕਿਮ. "ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਪੰਚ ਸਿਕਦਾਰ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) "ਸਿਕਦਾਰਹੁ ਨਹ ਪਤੀਆਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਫ਼ਾ. ਸ਼ਿਕ਼ਦਾਰ ਮੁਆਮਲਾ ਉਗਰਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਅਹਲਕਾਰ.

ਸਿਕਦਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਕਹਦਾਰੀ. ਹੁਕੂਮਤ. ਸਰਦਾਰੀ. "ਜਿਸੁ ਸਿਕਦਾਰੀ ਤਿਸਹਿ ਖੁਆਰੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸ਼ਿਕ਼ਦਾਰੀ.

ਸ਼ਿਕਦਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕਦਾਰ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਸਿਕਦਾਰੂ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕਦਾਰ. "ਕੂੜ ਹੋਆ ਸਿਕਦਾਰੂ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸ਼ਿਕਨ. ਫ਼ਾ شکن ਸੰਗਯਾ—ਸਲਵਟ. ਵਲ। ੨ ਵਿ—ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—"ਮਨ ਬੁਤਸ਼ਿਕਨ." (ਜਫਰ) ਮੈ ਬੁਤ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹਾਂ.

ਸ਼ਿਕਮ. ਫ਼ਾ شکم ਸੰਗਯਾ—ਪੇਟ. ਉਦਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਕਿਮ.

ਸ਼ਿਕਰਾ. ਫ਼ਾ شکرہ ਗੁਲਾਬਚਸ਼ਮ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਬਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਮਦੀਨ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਨਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚਚਕ ਅਥਵਾ ਚਿਪਕ ਹੈ. ਸ਼ਿਕਰਾ ਸਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਆਂਡੇ ਭੀ ਇੱਥੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਆਲ੍ਹਣਾ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਤੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ਛੋਟੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਉੱਪਰ ਮੁੱਠੀ ਤੋਂ ਛੱਡੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ.

ਸ਼ਿਕਰੀਨ. ਦੇਖੋ, ਚਿਪਕ ੨.

ਸਿਕਲ. ਅ਼ صقل ਸਕ਼ਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜੰਗ ਉਤਾਰਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਸਿਕਲਗਰ / **ਸਿਕਲੀਗਰ** } ਫ਼ਾ صقلگر ਸਕ਼ਲਗਰ. ਸਿਕਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੰਗ ਉਤਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸ਼ਿਕਵਾ. ਅ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਯਤ. ਉਲਾਂਭਾ. ਗਿਲਾ.

ਸਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਕਾ.

ਸਿਕਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਉਤਸੁਕ (उत्सुक) ਹੋਣਾ. ਬਹੁਤ ਚਾਹੁਣਾ. "ਰਹੀ ਸਿਕਾਵਤ ਹੇਰਨ ਕਾਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ਿਕਾਯਤ. ਅ਼ شکایت ਸੰਗਯਾ—ਗਿਲਾ. ਮਾਖ਼ਤਾ.

ਸਿਕਾਰ. ਫ਼ਾ شکار ਸ਼ਿਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਯਤਨ ਕਰਨਾ. ਮ੍ਰਿਗਯਾ. "ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਲੇ ਚੜਿਓ ਸਿਕਾਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਸੰ. ਸ਼੍ਵਕ੍ਰੀਡਾ—ਸ਼੍ਵਕ੍ਰੀੜਾ. ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਕੇ ਖੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ. ਫ਼ਾ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਰ (ਮ੍ਰਿਗਯਾ) ਖੇਡਣ ਦਾ ਸ੍ਥਾਨ. ਉਹ ਰੱਖ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇ. (Hunting-Place)। ੨ ਉਹ ਤਲਵਾਰ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸ਼ੇਰ, ਹਾਥੀ, ਮ੍ਰਿਗ, ਚਿਤ੍ਰੇ, ਕੁੱਤੇ, ਸਹੇ, ਬਾਜ਼ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਉਕਰੀਆਂ ਜਾਂ ਢਾਲਵੀਆਂ ਹੋਣ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰ.

ਸ਼ਿਕਾਰ ਘਾਟ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ.

ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ. ਸਿੰਧ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਸੱਖਰ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਉਦਾਸੀਨ ਸਾਧੁ ਵਡੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੱਟ ਵਾਲੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ[1] ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ. ਹੁਣ ਭੀ ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ. ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਰਯਾਯ (पर्याय) ਭੀ ਲਿਖੇ ਹਨ.

[1]ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਖੱਟ (ਖਟ੍ਵਾ-ਚਾਰਪਾਈ) ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੈ.

ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੰਦ. ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਉਹ ਤਸਮਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਨਵਰ ਬੱਧੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸ਼ਿਕਾਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਖ਼ਾ. ਵਿਭਚਾਰੀ. ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਗਾਮੀ.

ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ. ਉਹ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਉਹ ਪੰਛੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਕੇ ਅਤੇ ਸਿਖਾਕੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਛੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਕਰਾ, ਚਿਪਕ, ਜੁਰਰਾ, ਤ੍ਰਧੀ (ਅਥਵਾ ਧੂਤੀ), ਬਸੀਨ, ਬਾਸ਼ਾ, ਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਬੇਸਰਾ ਗੁਲਾਬਚਸ਼ਮ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਲਾਬੀ ਝਲਕ ਨਾਲ ਪੀਲੀ ਅੱਖ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਅਰ ਉਕਾਬ, ਕੁਹੀ, ਕੁਰਲ, ਕੋਹੀਲਾ, ਚਰਗ, ਚਰਗੇਲਾ, ਛਿੱਕੁਲ, ਝਗਰ, ਢੇਡੀ, ਤੁਰਮਤਾ, ਤੁਰਮਤੀ, ਬਹਰੀ, ਬਹਰੀਬਦਾ ਅਤੇ ਲਗੜ ਸਯਾਹਚਸ਼ਮ ਹਨ, ਸਯਾਹਚਸ਼ਮ ਨਾਲੋਂ ਗੁਲਾਬਚਸ਼ਮ ਜਾਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਮਦੀਨ ਨੂੰ ਨਰ ਵਾਂਙ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਬਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਆਦਿ. ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਨਰ, ਮਦੀਨ ਨਾਲੋਂ ਕੱਦ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਰ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਨਰ ਕੱਦ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਕੇਵਲ ਮਾਸ ਖਾਕੇ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਭੀ ਮਾਸ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਲਦੇ ਹਨ. ਜਦ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੇਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅਧਪਚਿਆ ਮਾਸ ਉਗਲਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਉਂ ਇੱਕ ਸਵੈਯੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ ਯਥਾ—

ਬੇਸਰੇ ਔਰ ਕੁਹੀ ਬਹਰੀ ਅਰੁ
ਬਾਜ ਜੁਰੇ ਬਹੁਤੇ ਸੰਗ ਲੀਨੇ,
ਬਾਸ਼ੇ ਘਨੇ ਲਗਰਾ ਚਰਗੇ
ਸ਼ਿਕਰੇਨ ਕੇ ਫੇਟ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਕੀਨੇ,
ਧੂਤੀ ਉਕਾਬ ਬਸੀਨਨ ਕੋ ਸਜ
ਕੰਠ ਜਗੋਲਨ ਢ੍ਵਾਲ ਨਵੀਨੇ,
ਜਾਂਕਹੁ ਹੇਰ ਚਲਾਵਤ ਭੇ ਤਿਨ
ਪੰਛਿਨ ਤੇ ਇਕ ਜਾਨ ਨ ਦੀਨੇ.

(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨੦੯੦

ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਯਨ ਦੇ ਪੰਜਾਹਵੇਂ ਅ: ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਈ ਨਾਮ ਆਏ ਹਨ—

"ਚਢਯੋ ਸ਼ਾਹ ਲੇ ਸੌਜ ਅਖੇਰੇ,
ਚੀਤੇ ਸ੍ਵਾਨਰੁ ਬਾਜ ਘਨੇਰੇ,
ਲਗਰ ਝਗਰ ਧੂਤੀਆ ਜੁਰਰਾਨ,
ਬਹਰੀ ਸਜਾਹ ਗੋਸ਼ ਸੀਚਾਨ."

ਉਕਾਬ

ਸ਼ਿਕਰਾ

ਸੀਚਾਨਾ

ਕੁਹੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਹੀਨ

ਕੁਰਲ

ਚਰਗ

ਢੇਡੀ

ਤੁਰਮਤੀ

ਬਹਿਰੀ

ਬਾਸ਼ਾ

ਬਾਜ਼

ਬਾਜ਼ ਚੋਕਾ (ਟੋਪੀ) ਵਾਲਾ

ਮੁਸ਼ਖੋਰ

ਲਗੜ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਹਾਲ ਅੱਖਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੇਖੋ.

ਸਿਕਾਲਤ. ਅ صقالت ਸਿਕ਼ਾਲਤ. ਸਿਕ਼ਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਰ ਉਤਾਰਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣਾ। ੨ ਸਿਕਲੀਗਰ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ.

ਸਿਕਾਵਤ. ਦੇਖੋ, ਸਕਾਵਤ ੨ ਅਤੇ ਸਿਕਾਨਾ.

ਸਿਕਿਮ. ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਤਿੱਬਤ, ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਭੂਟਾਨ, ਦੱਖਣ ਦਾਰਜਿਲਿੰਗ, ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਨੈਪਾਲ ਹੈ. ਰਕਬਾ ੨੮੧੮ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਸਿਕਿਮ ਦਾ ਰਾਜਕੁਲ ਬੌਧ ਹੈ.

ਸ਼ਿਕੋਹ. ਫ਼ਾ شکوه ਸੰਗਯਾ—ਡਰ. ਖ਼ੌਫ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਕੋਹ.

ਸਿਕੋਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਕੋਚਨ. "ਨਾਕ ਸਿਕੋਰਹਿ ਨਰਕ ਭੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨਰਕ ਭੀ ਨੱਕ ਵੱਟਦਾ ਹੈ.

ਸ਼ਿਕੰਜ. ਫ਼ਾ شکنج ਸੰਗਯਾ—ਚੂੰਢੀ ਭਰਨੀ. ਚੂੰਢੀ ਵੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮਰੋੜਨਾ. ਪੇਚ ਦੇਣਾ.

ਸਿਕੰਜਬੀ. ਅ سکنجبین ਸ਼ਿਕੰਜਬੀਨ. ਸਿਰਕਾ ਅਤੇ ਅੰਗਬੀਨ (ਸ਼ਹਿਦ) ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪੀਣ ਯੋਗ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਨੇਂਬੂ ਆਦਿ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਮਿਸ਼ਰੀ ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਪੇਯ ਪਦਾਰਥ ਭੀ ਸ਼ਿਕੰਜਬੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸਿਕੰਜਾ. ਫ਼ਾ شکنجه ਸ਼ਿਕੰਜਹ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਲਦਸਾਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਬਾਕੇ ਤਹਿ ਬੈਠਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੀੜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ, ਜੋ ਮੁਗਲਰਾਜ ਸਮੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ.

ਸਿਕੰਦਰ. سکندر ਅੰ. Alexander. ਸਿਕੰਦਰ ਕਈ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਹ ਹਨ. ਇੱਕ ਸਿਕੰਦਰ ਫੈਲਕੂਸ[1] ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਈਸਵੀ ਸਨ ਤੋਂ ੩੨੭ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਾ "ਪੁਰੁ" ਨੂੰ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਨਦੀ ਤਕ ਆਕੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ B.C. ੩੨੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. "ਫੈਲਕੂਸ ਪਤਸ਼ਾਹ ਕੇ ਸੂਰ ਸਿਕੰਦਰ ਪੂਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧੭) ਦੇਖੋ, ਅਰਸਤੂੰ.

(੨) ਦੂਜਾ ਸਿਕੰਦਰ, ਐਂਟੀਓਕਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਸੀਰੀਆ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ.

(੩) ਤੀਜਾ ਸਿਕੰਦਰ, ਸਿਮਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਸਾਈਰੀਨੀਆ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ, ਜੋ ਈਸਾ ਦਾ ਪਰਮਭਗਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

(੪) ਚੌਥਾ ਲੋਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਬਹਲੋਲ ਖਾਨ ਲੋਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਸਨ ੧੪੮੯ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ੧੭ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੫੧੭ ਨੂੰ ਆਗਰੇ ਮੋਇਆ. ਫਿਰੰਗੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਹਾਜ ਇਸੇ ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਆਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੨੮.

[1] Philippos ਅਥਵਾ Philip.

ਸਿਕੰਦਰਸ਼ਾਹ ਲੋਦੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕੰਦਰ ੪.

ਸਿਕੰਦਰ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਸਕਿਨਰ.

ਸਿਕੰਦਰ ਬਿਰਾਹਿਮ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨੀ (ਸ).

ਸਿਕੰਦਰੀ ਭੁਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਭੁਜਾ (ਬਾਂਹ) ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲੇ ਮੀਨਾਰ, ਜੋ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਜਹਾਜਾਂ ਨੂੰ ਚਟਾਨਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਣਵਾਏ ਸਨ. ਜੈਸੇ ਹੁਣ ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ (Light-house) ਹਨ.

ਸਿਕੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸਕੰਧ.

ਸਿਕੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਨ.

ਸਿੱਕ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਕ੍ਥ. ਸ਼ਿੱਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਮ. ਮਧੁਜ। ੩ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਰੋਜ਼ਗਾਰ.

ਸਿੱਕਰੀ. ਸ਼ੁਸਕ (ਖੁਸ਼ਕ) ਹੋਈ ਤਹਿ. ਜਿਵੇਂ ਗਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਠਾਂ ਤੇ ਆਈ ਸਿੱਕਰੀ.

ਸਿੱਕਾ. ਫ਼ਾ سکه ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਮੁਦ੍ਰਾ. ਚਾਂਦੀ ਸੁਇਨੇ ਆਦਿ ਉੱਪਰ ਸਿੱਕਹ ਲਾਉਣਾ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਾਜ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਕੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚਲਾਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

(ੳ) ਖ਼ਾਲਸਾਪੰਥ ਨੇ ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ (ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਜੱਥੇਦਾਰੀ ਅੰਦਰ ਸਨ ੧੭੧੦ ਵਿੱਚ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਯਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਨੰਬਰ (ਅ) ਵਾਲੀ ਇਬਾਰਤ ਸੀ. ਇਸੇ ਰਚਨਾ ਦੀ ਮੁਹਰ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਤੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ.

ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਜੱਥੇਦਾਰੀ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਨ ੧੭੫੮ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਇਆ. ਇਸ ਰੁਪਯੇ ਤੇ ਇਬਾਰਤ ਸੀ—

ਸਿੱਕਹ ਜ਼ਦ ਦਰ ਜਹਾਂ ਬਫਜ਼ਲੇ ਅਕਾਲ,

ਮੁਲ਼ਕ ਅਹ਼ਮਦ ਗਰਿਫ਼੍ਤ ਜੱਸਾ ਕਲਾਲ.

(ਅ) ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਸੰਮਤ ੧੮੨੨ (ਸਨ ੧੭੬੫) ਵਿੱਚ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘੀ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਇਆ. ਇਸ ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਤੋਲ ੧੭੭ ਗ੍ਰੇਨ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਬਾਰਤ ਹੈ—

ਦੇਗੋ ਤੇਗ਼ੋ ਫ਼ਤਹ ਨੁਸਰਤ ਬੇਦਰੰਗ,

ਯਾਫ਼ਤਜ਼ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ.

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ—ਜ਼ਰਬ ਦਾਰੁਲ ਸਲਤਨਤ ਲਾਹੌਰ ਸੰਬਤ ੧੮੨੨

ਇਹ ਰੁਪਯੇ ਸੰਮਤ ੧੮੨੫ ਤੋਂ ੧੮੩੪ ਤਕ ਬਣਦੇ ਰਹੇ.

(ੲ) ਸੰਮਤ ੧੮੩੫ (ਸਨ ੧੭੭੮) ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਤੋਂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਰੁਪਯਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਇਬਾਰਤ ਹੈ—

ਸ਼ਾਹ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਤਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫ਼ਜ਼ਲ ਸਿੱਕਹ ਜ਼ਦ.

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ—ਜ਼ਰਬ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਲੂਸ ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ ਬਖ਼ਤ

ਸੰਬਤ ੧੯੩੫.

(ਸ) ਸੰਮਤ ੧੯੪੩, ੪੪ ਅਤੇ ੪੬ ਦੇ ਰੁਪਯਾਂ ਤੇ ਇਬਾਰਤ ਦਾ ਕੁਝ ਭੇਦ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੈ—ਨਾਨਕ ਤੇਗ ਫ਼ਤਹ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫ਼ਜ਼ਲ ਸੱਚਾ ਸ਼ਾਹਾਨ ਸਿੱਕਹ ਜ਼ਦ ਬਰ ਹਰ ਦੋ ਆਲਮ. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ—ਜ਼ਰਬ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੋਮਨਤ ਬਖ਼ਤ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਿਨ ਜਲੂਸ ੧੯੪੩.

ਸੰਮਤ ੧੯੫੬ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਹੌਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਤੇ ਉਹੀ ਇਬਾਰਤ ਰੱਖੀ, ਜੋ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੨੨ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਤੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਮੁਲਤਾਨ ਆਦਿਕ ਦੀ ਟਕਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਜਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ.

(ਹ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਲਾਏ ਕਈ ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ (ਮੁਹਰਾਂ) ਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਮਾਮੂਲੀ ਇਬਾਰਤ ਹੈ ਅਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ—"ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ"—ਪਾਠ ਹੈ.

(ਕ) ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ—ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਰੁਪਯਾ ਅਤੇ ਮੁਹਰ "ਰਾਜੇਸ਼ਾਹੀ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਰਾਜੇਸ਼ਾਹੀ ਰੁਪਯਾ ਸ਼ੁੱਧ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ੧੧੍ਹ ਮਾਸ਼ੇ ਭਰ ਹੈ. ਮੁਹਰ ਪੌਣੇ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਸ਼ੇ ਦੀ ਹੈ. ਦੋਹਾਂ ਉੱਪਰ ਇਬਾਰਤ ਇਹ ਹੈ:—

ਹੁਕਮ ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ ਕ਼ਾਦਰੇ ਬੇ ਚੂੰ ਬ ਅਹ਼ਮਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ,
ਸਿੱਕਹ ਜ਼ਨ ਬਰ ਸੀਮੋ ਜ਼ਰ ਅਜ਼ ਔਜੇ ਮਾਹੀ ਤਾ ਬਮਾਹ.

(ਖ) ਜੀਂਦ ਦਾ ਸਿੱਕਾ—ਜੀਂਦ ਦਾ ਰੁਪਯਾ "ਜੀਂਦੀਆ" ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਤੋਲ ਸਵਾ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਸ਼ੇ ਹੈ. ਜੋ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਹੀ ਰੁਪਯੇ ਉੱਪਰ ਇਬਾਰਤ ਹੈ ਉਹੀ ਜੀਂਦੀਏ ਤੇ ਹੈ।

(ਗ) ਨਾਭੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ—ਨਾਭੇ ਦਾ ਰੁਪਯਾ ਅਤੇ ਮੁਹਰ "ਨਾਭੇ ਸ਼ਾਹੀ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਨਾਭੇ ਦਾ ਰੁਪਯਾ ਸਵਾ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਸੇ ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਪੌਣੇ ਦਸ ਮਾਸ਼ੇ ਹੈ. ਧਾਤੁ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ. ਦੋਹਾਂ ਉੱਤੇ ਇਬਾਰਤ ਹੈ:—

ਦੇਗੋ ਤੇਗ਼ੋ ਫ਼ਤਹ਼ ਨੁਸਰਤ ਬੇਦਰੰਗ,
ਯਾਫ਼ਤਜ਼ ਨਾਨਕਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ.

੨ ਇੱਕ ਧਾਤੁ. ਸੰ. ਸੀਸਕ. Lead. ਗੋਲਾ ਗੋਲੀ ਛਰਰਾ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਕਾ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸ਼ਿਕ. ਸੰ. ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼੍. ਧਾ—ਪੜ੍ਹਨਾ. ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨਾ. ਸਿੱਖਣਾ.

ਸ਼ਿਕਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਨਸੀਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ। ੩ ਉਸਤਾਦ.

ਸ਼ਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਖਮਤ. ਨਸੀਹਤ। ੨ ਉਪਦੇਸ਼। ੩ ਵੇਦ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਉੱਚਾਰਣ ਅਤੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਢੰਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਖਟ ਅੰਗ ੪। ੪ ਤਾਲੀਮ (ਤਅ਼ਲੀਮ). Education.

ਸ਼ਿਕਿਤ. ਵਿ—ਸਿਖ੍ਯਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਸਿਖਮਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. Educated.

ਸਿਖ. ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ. ਸ਼ਿਸ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਸ਼ਾਸਨ (ਉਪਦੇਸ਼) ਯੋਗ ਹੋਵੇ. ਚੇਲਾ. ਸ਼ਾਗਿਰਦ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨੁਗਾਮੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਦਸ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੂਪ ਜਾਣਦਾ ਹੈ. "ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖ ਅਖਾਏ××× ਜੋ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) "ਆਪ ਛਡਿ ਸਦਾ ਰਹੈ ਪਰਣੈ, ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ। ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਸੁਣਹੁ ਸੰਤਹੁ, ਸੋ ਸਿਖ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ." (ਆਨੰਦ) ਦੇਖੋ, ਸਿੱਖ। ੩ ਸਿਕ੍ਯਾ. ਉਪਦੇਸ਼. "ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ." (ਜਪੁ) "ਗੁਰੁ ਤੁਠਾ ਸਿਖ ਦੇਵੈ ਮੇਰੇ ਭਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੪ ਸ਼ਿਖਾ. ਚੋਟੀ. "ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਇ ਜਟਾ ਸਿਖ ਬਾਂਧੀ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਿਖਸਭਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ. ਸਾਧੁਸੰਗ. "ਸਿਖਸਭਾ ਦੀਖਿਆ ਕਾ ਭਾਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ.

ਸਿਖਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ. ਸਿਕ੍ਯਾਗ੍ਰਹਣ.

ਸਿਖਣੀ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸਿਖਧਰਮ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ.

ਸਿਖਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖਣੀ.

ਸਿਖਮਤ, ਸਿਖਮਤਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਖ੍ਯਾ. ਸ਼ਿਕ੍ਯਾਮਤਿ. ਉਪਦੇਸ਼. ਨਸੀਹਤ. "ਸਿਖਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਤੁਮਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧)

ਸਿਖਰ. ਸੰ. ਸ਼ਿਖਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ। ੨ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਕਲਸ਼। ੩ ਉੱਚੈਸ਼੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ. "ਸਿਖਰ ਸੁਨਾਗਰ ਨਦੀ ਚੇ ਨਾਥੰ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ੪ ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ. "ਅਮ੍ਰਿਤੁ ਮੂਲੁ ਸਿਖਰ ਲਿਵ ਤਾਰੈ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧)

ਸਿਖਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖਰੀ.

ਸਿਖਰਿਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟੀ ਦਾਖ. ਕਿਸ਼ਮਿਸ਼। ੨ ਸਤਾਰਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਛੀਵੇਂ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਰਵੇਂ ਅੱਖਰ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਤਿਚਰਣ ਯ, ਮ, ਨ, ਸ, ਭ, ਲ, ਗ. ISS, SSS, III, IIS, SII, I S. ਉਦਾਹਰਣ—ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੇਵੀਏ ਧਰ ਮਨਹਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਨਿਯਮ ਸੇ.×××

ਸਿਖਰੀ. ਸੰ. ਸ਼ਿਖਰਿਨ੍. ਵਿ—ਚੋਟੀ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ। ੩ ਬਿਰਛ.

ਸਿੰਖਲਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿਙ੍ਖਲਾ—ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਗੁਲ. ਜ਼ੰਜੀਰ. "ਜੋ ਜਗਕਾਨ ਸਿੰਖਲਾ ਸੰਗ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਜਗਤ ਦੀ ਕਾਣ ਰੂਪ ਸੰਗੁਲ ਨਾਲ.

ਸਿਖਲਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਸਿਖਾਉਣਾ. ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣੀ.

ਸਿਖਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਖ੍ਯਾ. ਉਪਦੇਸ਼. ਨਸੀਹਤ. "ਸਿਖਵਨ ਕਾਲੁ ਦੇਵਤ ਭੂਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਣ. ਤਾਲੀਮ.

ਸਿਖਵੰਤਾ. ਵਿ—ਸਿਖ੍ਯਾਵੰਤ. ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਕ੍ਯਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।

੨ ਸਿਖ਼ਯਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਉਪਦੇਸ਼ਕ. "ਸੁਣਿ ਸਿਖਵੰਤੇ ! ਨਾਨਕ ਬਿਨਵੈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

ਸਿਖੜਾ. ਵਿ—ਸਿਖ਼ਯਾ ਦੇ ਧਾਰਨ੍ਹ ਵਾਲਾ. ੜਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ "ਵਾਨ" ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਬਹੁਤ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ੜਾ ਤੁੱਛਤਾ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨੇਮ ਸਭ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਗੁਰਸਿੱਖ. "ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰਸਿਖੜਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ)

ਸਿਖਾ. ਸੰ. ਸ਼ਿਖਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਟੀ. ਬੋਦੀ। ੨ ਪਹਾੜ ਦਾ ਟਿੱਲਾ। ੩ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ। ੪ ਸਿਕ੍ਸ਼ਾ. ਉਪਦੇਸ਼. "ਸਿਖਾ ਕੰਨਿ ਚੜਾਈਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੫ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਸਿੱਖ ਲੋਕ. "ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਿ ਚਲੇ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਸਿਖਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸਿਖਾਉਣਾ, ਸਿਖਾਰਨ, ਸਿਖਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸਿਖਲਾਨਾ. ਸਿਕ੍ਸ਼ਾ ਦੇਣੀ. ਸਿਕ੍ਸ਼ਣ. "ਸਗਲ ਪ੍ਰਜਾ ਕੋ ਧਰਮ ਸਿਖਾਰਨ." (ਮਨੁਰਾਜ)

ਸਿਖਿ. ਦੇਖੋ. ਸਿਖੀ। ੨ ਸਿੱਖ ਨੇ. "ਸਿਖਿ ਸਤਗੁਰੁ ਧਿਆਇਆ." (ਗੌਂਡ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਸਿੱਖਕੇ.

ਸਿਖਿਆ. ਉਪਦੇਸ਼. ਨਸੀਹਤ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਾ. "ਸਾਚ ਸਿਖਿਆ ਕਟੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸਏ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਿਖਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਿਤ.

ਸਿਖਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖਣੀ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਖਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਰਨੀ. ਮੋਰ ਦੀ ਮਦੀਨ.

ਸਿਖਿਬਾਹਨ, ਸ਼ਿਖਿਵਾਹਨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਖੀ (ਮੋਰ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ. ਸ਼ਿਵਪੁਤ੍ਰ ਖੜਾਨਨ. ਕਾਰਤਿਕੇਯ. "ਸਿਵ ਸਿਖਿਬਾਹਨ ਗਨ[1] ਸਹਿਤ ਆਏ ਰਸ ਰਿਸ ਧਾਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਿਖੀ. ਸਿੱਖੀਂ. ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ. "ਸਿਖੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰਵੀਚਾਰੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਸਿਖੀ ਅਤੈ ਸੰਗਤੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰਿਆ." (ਰਾਮ ਵਾਰ ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿੱਖੀ। ੩ ਸੰ. शिखिन्. ਵਿ—ਚੋਟੀ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਰ। ੫ ਮੁਰਗਾ। ੬ ਬਿਰਛ। ੭ ਅਗਨਿ। ੮ ਪਹਾੜ। ੯ ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ। ੧੦ ਘੋੜਾ। ੧੧ ਦੀਵਾ। ੧੨ ਤੀਰ. ਵਾਣ। ੧੩ ਇੰਦ੍ਰ.

ਸਿਖੀਬਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖਿਬਾਹਨ.

ਸਿਖੰਡ. ਸੰ. शिखण्ड—ਸ਼ਿਖੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਟੀ. ਬੋਦੀ। ੨ ਮੋਰ ਦੀ ਪੂਛ। ੩ ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਬੇਲਿ ਦੀ ਚੋਟੀ.

ਸਿਖੰਡਣਹ. ਸੰ. शिखरिन्—ਸ਼ਿਖਰਿਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ. "ਦੀਪ ਲੋਅ ਸਿਖੰਡਣਹ." (ਗਾਥਾ) ੨ ਸਿ (ਤਿੰਨ) ਖੰਡ (ਲੋਕ). ਬ੍ਰਾਹਮਾਂਡ ਦੇ ਤਿੰਨ ਟੁਕੜੇ. ਪਾਤਾਲ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਆਕਾਸ ਲੋਕ.

ਸਿਖੰਡਿ, ਸਿਖੰਡੀ ਸੰ. शिखण्डिन्. ਵਿ—ਚੋਟੀ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਰ। ੩ ਫੰਘਾਂ ਵਾਲਾ ਤੀਰ। ੪ ਮੁਰਗਾ। ੫ ਵੇਲਿ. ਲਤਾ. "ਘਟੰਤ ਬਸੁਧਾ ਗਿਰਿ ਤਰੁ ਸਿਖੰਡੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੬ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅੰਬਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੀਸਮ-ਪਿਤਾਮਾ ਜਿੱਤਕੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਲਈ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਬਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਣਾ ਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸ਼ਾਲ੍ਵ ਨੂੰ ਮਨੋ ਪਤੀ ਧਾਰ ਚੁਕੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਬਾ ੩.

ਅੰਬਾ ਨੇ ਬਿਨਾ ਪਤੀ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਵਿਤਾਈ. ਭੀਸਮ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਜਾ ਦ੍ਰੁਪਦ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮੀ, ਅਹ ਇੱਕ ਯਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਪਲਟੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਹੋਇਆ. ਜਦ ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੀਸਮ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਇਆ, ਤਦ ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਖਲੋਤਾ. ਭੀਸਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਭਰਜਾਈ ਜਾਣਕੇ ਵਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ. ਇਤਨੇ ਵਿੱਚ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਭੀਸਮ ਨੂੰ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪਰੋ ਦਿੱਤਾ. ਜਿਸ ਤੀਰ ਨਾਲ ਭੀਸਮ ਪਿਤਾਮਾ ਰਣ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗਾ ਉਹ ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਦਾ ਹੀ ਚਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਸਿੱਖ. ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸਿਖ। ੨ ਗੁਰੁਸਿੱਖ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ. "ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਦਯਾ ਧਰਮ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦਿੜਾਯਾ। ਗੁਰੁਸਿਖ ਲੈ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਦਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) "ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਪਰਵੇਸ ਰਿਦ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸੋਈ ਸਿੱਖ ਜਗ ਜਾਨੀਐ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਜੈਸੇ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਪਰਪੁਰਖੈ ਨ ਦੇਖ੍ਯੋ ਚਾਹੈ
ਪੂਰਨ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਕੋ ਪਤਿ ਹੀ ਮੈ ਧ੍ਯਾਨ ਹੈ,
ਸਰ ਸਰਿਤਾ ਸਮੁਦ੍ਰ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਨ ਚਾਹੈ ਕਾਹੂੰ
ਆਸ ਘਨਬੂੰਦ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਿਯ ਗੁਨਗਾਨ ਹੈ,
ਦਿਨਕਰ ਓਰ ਭੋਰ ਚਾਹਤ ਨਹੀਂ ਚਕੋਰ
ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਹਿਮਕਰ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰਾਨ ਹੈ,
ਤੈਸੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਆਨ ਦੇਵ ਸੇਵ ਰਹਿਤ, ਪੈ--
ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ ਨ ਅਵਗ੍ਯਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ.

(ਭਾਗੁ ਕ)

ਸਤ੍ਯ ਕਰਤਾਰ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਹਾਰੋ
ਪੂਜੈ ਨਹੀਂ ਮਾਯਾ ਵਿਧਿ ਵਿਸਨੁ ਮਹੇਸ਼ ਕੋ,
ਉੱਦਮ ਸੇ ਲੱਛਮੀ ਕਮਾਵੈ ਆਪ ਖਾਵੈ ਭਲੈ
ਔਰਨ ਖੁਲਾਵੈ ਕਰੈ ਨਿਤ ਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਕੋ,
ਵਾਦ ਵੈਰ ਈਰਖਾ ਵਿਕਾਰ ਮਨ ਲਾਵੈ ਨਾਹਿ
ਪਰ ਹਿਤ ਖੇਦ ਸਹੈ ਦੇਵੈ ਨ ਕਲੇਸ਼ ਕੋ,
ਸਦਾਚਾਰੀ ਸਾਹਸੀ ਸੁਹ੍ਰਿਦ ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤ ਧਾਰੀ,
ਐਸੋ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਸਰਤਾਜ ਹੈ ਦ੍ਵਿਜੇਸ਼ ਕੋ.

ਸਿੱਖਧਰਮ. ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਜੋ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਰਸਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ.[2] ਧਰਮ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਰਸਤਾ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਿੱਖਧਰਮ" ਹੈ. ਇਸ

[1] ਗਣ.

[2] ਇਸੇ ਲਈ ਧਰਮ ਅਥਵਾ ਮਜਹਬ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪੰਥ" ਹੋਗਿਆ ਹੈ.

ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹਨ:—

ਧਰਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਸੁਰਗ ਆਦਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਰਮਪਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਲਿਵ ਜੋੜਕੇ ਇੱਕ ਮਿੱਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਿਨਾ ਆਵਾਗਉਣ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ.

ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ:—"੧ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰੁ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ, ਅਜੂਨੀ, ਸੈਭੰ, ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ." ਅਰਥਾਤ—ਵਾਹਗੁਰੂ ਇੱਕ (ਅਦੁਤੀ) ਹੈ, ਸਦਾ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਉਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.[1] ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਙ ਉਹ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੈ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਨਿੱਤ ਆਨੰਦਰੂਪ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਮਹਾਂ ਜੋਤਿ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਵਾਹਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਹੁਚਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹਨ.[2]

ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪਜਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗਯ ਉਪਕਾਰੀ ਸੱਜਨ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਉੱਚਾ ਆਚਰਣ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ.[3] ਇਹ ਆਚਰਣ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ—

(ੳ) ਸ਼ਖ਼ਸੀ.

(ਅ) ਕ਼ੌਮੀ (ਪੰਥਿਕ)

ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਆਚਰਣ ਦੇ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਨੇਮ ਇਹ ਹਨ:—

(੧) ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਲ ਲਿਵ ਜੋੜਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਕਰਨਾ.[4]

(੨) ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸਿੱਧਾਂਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਕਰਨਾ.[5]

(੩) ਮਨੁਖਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਜਾਣਕੇ, ਜ਼ਾਤਿ ਪਾਤਿ ਅਤੇ ਦੇਸ ਦਾ ਭੇਦ ਤਯਾਗਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਸਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ.[6]

(੪) ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨਾ.[7]

(੫) ਅਵਿਦਯਾ ਮੂਲਕ ਛੂਤਛਾਤ, ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ; ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਅੰਨਮਤਾਂ ਦੇ ਕਰਮਜਾਲ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਗੁਰੁਮਤ ਤੇ ਚੱਲਣਾ.[8]

(ਅ) ਪੰਥਿਕ ਆਚਰਣ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ—

(੧) ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਸਿੱਖਧਰਮ ਦੀ ਰਹਿਤ ਤੇ ਪੱਕਿਆਂ ਰਹਿਣਾ.

(੨) ਪੰਥ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣਕੇ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ.

(੩) ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ.

(੪) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਅੰਤੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣ, ਉਨਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਜਾਣਕੇ ਸਨੇਹ ਕਰਨਾ, ਅਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਭਸ ਦਾ ਭਲਾ ਲੋਚਣਾ.

(੫) ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣੀ.[9]

---

[1] "ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੇ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

[2] "ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ, ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਣਾਵੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੪)

"ਸਤਿਪੁਰਖੁ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ। ਤਿਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਿਖੁ ਉਧਰੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ)

"ਧਨੁ ਧਨੁ ਹਰਿ ਗਿਆਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਮਾਰਾ ਜਿਨ
ਵੈਰੀ ਮਿਤ੍ਰੁ ਹਮ ਕਉ ਸਭ ਸਮਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦਿਖਾਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ)

"ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਰਵੈਰੁ ਪੁਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਸਮਾਨੇ
ਅਉਗਣ ਕਟੈ ਕਰੈ ਸੁਧ ਦੇਹਾ." (ਰਾਮ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੪)

[3] "ਆਪਿ ਤਰੈ ਕੁਲ ਸਗਲੇ ਤਾਰੈ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਮ ਸਵਾਰਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

"ਮਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਸਾਧੁ ਕਾ ਸੰਗੁ। ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਲਾਗੈ ਪ੍ਰਭ ਰੰਗੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

[4] ਦੂਖ ਭੂਖ ਨਹਿ ਵਿਆਪਈ ਜੇ ਸੁਖਦਾਤਾ ਮਨਿ ਹੋਇ। ਕਿਤ ਹੀ ਕੰਮਿ ਨ ਛਿਜੀਐ ਜਾਂ ਹਿਰਦੈ ਸਚਾ ਸੋਇ. (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

[5] "ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਜਿਸ ਨੋ ਮਤਿ ਆਵੈ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ। ਇਹੁ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿਨਾਮਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩)

"ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ ਜੇ ਕੋ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਇ." (ਓਅੰਕਾਰ)

[6] "ਤੂੰ ਸਾਂਝਾ ਸਾਹਿਬੁ ਬਾਪੁ ਹਮਾਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ." (ਸੋਰ.ਮ: ੫)

[7] "ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

"ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇਟੀਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ। ਹਸੰਦਿਆਂ ਖੇਲੰਦਿਆਂ ਪੈਨੰਦਿਆਂ ਖਾਵੰਦਿਆਂ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗੂਜ ੨)

"ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ। ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

[8] "ਮਤੁ ਸਚਾ ਅਖਰੁ ਭੁਲਿਜਾਇ ਚਉਕੈ ਭਿਟੈ ਨ ਕੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

"ਸੋਈ ਕੁਚੀਲ ਕੁਦਰਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਖੰਡੁ ਨ ਜਾਣਾ ਰਾਮ ਰਿਦੈ ਮਨਿ ਮਾਨਿਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਨਾਵਹਿ ਧੋਵਹਿ ਪੂਜਹਿ ਸੈਲਾ। ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਮੈਲੋ ਮੈਲਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) "ਪੂਜਿ ਸਿਲਾ ਤੀਰਥ ਬਨਵਾਸਾ। ਭਰਮਤ ਡੋਲਤ ਭਏ ਉਦਾਸਾ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧)

"ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ। ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤਿਂਹ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਨੋ." (ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦ ਹਜਾਰੇ)

[9] "ਮੈ ਬਧੀ ਸਚੁ ਧਰਮਸਾਲ ਹੈ। ਗੁਰਸਿਖਾ ਲਹਦਾ ਭਾਲਿਕੈ। ਪੈਰ ਧੋਵਾ ਪਖਾ ਫੇਰਦਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਗਾ ਪਾਇ ਜੀਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

"ਧਰਮਸਾਲ ਹੈ ਮਾਨਸਰ ਹੰਸ ਗੁਰਸਿਖ ਵਾਹੁ। ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰਸਬਦ ਕਰ ਕੀਰਤਨ ਖਾਹੁ." (ਭਾਗੁ)

"ਬਾਹਰ ਕੀ ਅਗਨਿ ਬੁਝਤ ਜਲ ਸਰਿਤਾਕੈ, ਨਾਉ ਮੇ ਜੋ ਆਗ ਲਾਗੈ ਕੈਸੇਕੈ ਬੁਝਾਈਐ?

ਬਾਹਰ ਸੇ ਭਾਗ ਓਟ ਲੀਜੀਅਤ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ, ਗੜ੍ਹ ਮੇ ਜੋ ਲੂਟ ਲੀਜੈ ਕਹੋ ਕਤ ਜਾਈਐ?

ਚੋਰਨ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਜਾਇ ਸਰਨ ਗਹੇ ਨਰਿੰਦ, ਮਾਰੇ ਮਹੀਪਤਿ ਜੀਉ ਕੈਸੇਕੈ ਬਚਾਈਐ?

ਮਾਯਾ ਡਰ ਡਰਪਤ ਹਾਰ ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰੇ ਜਾਵੈ, ਤਹਾਂ ਜੋ ਬਿਆਪੈ ਮਾਯਾ ਕਹਾਂ ਠਹਿਰਾਈਐ?" (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸਿੱਖ ਰਯਾਸਤਾਂ } **ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ** } ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਕਲਸੀਆ, ਜੀਂਦ, ਨਾਭਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਤੇ ਫੂਲ ਵੰਸ਼.

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਬਹਾਦੁਰੀ.[1] ਦੇਖੋ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ.

ਸਿੱਖੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਖ੍ਯਾ ਧਾਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੱਧਤਿ. "ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਦਾ ਲਿੱਖਣਾ ਲੱਖ ਨ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਲਿਖ ਜਾਣੈ." (ਭਾਗੁ) "ਬਿਨ ਸਿੱਖੀ ਤਰਬੋ ਕਹਾਂ ਜਗਸਾਗਰ ਭਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ. ਸਿੱਖਧਰਮ.

ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਾਕ } **ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਾਤਾ** } ਸਿੱਖਧਰਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਾਤ੍ਰਿਭਾਵ.

ਨਹੀਂ ਦਦਸਾਰ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ ਪਰਪਿਤਾਮਾ
 ਸੁਜਨ ਕੁਟੰਬ ਸੁਤ ਬਾਂਧਵ ਨ ਭ੍ਰਾਤਾ ਹੈ,
ਨਹੀਂ ਨਨਸਾਰ ਮਾਤਾ ਪਰਮਾਤਾ ਬ੍ਰਿੱਧ ਮਾਤਾ
 ਮਾਮੂ ਮਾਮੀ ਮਾਸੀ ਮੌਸਾ ਬਿਬਿਧ ਵਿਖ੍ਯਾਤਾ ਹੈ,
ਨਹੀਂ ਸਸੁਸਾਰ ਸਾਸ ਸਸੁਰਾ ਔ ਸਾਰੋ ਸਾਰੀ
 ਨਹੀਂ ਬਿਰਤੀਸੁਰ ਔ ਜਾਚਕ ਨ ਦਾਤਾ ਹੈ,
ਅਸਨ ਬਸਨ ਧਨ ਧਾਮ ਕਾਹੂੰ ਮੇ ਨ ਦੇਖਯੋ
 ਜੈਸੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੋ ਨਾਤਾ ਹੈ.
 (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸਿਖ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਖ.

ਸਿਖ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕ੍ਯਾ. "ਸਿਖ੍ਯਾ ਸੰਤ ਨਾਮੁ ਭਜੁ ਨਾਨਕ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਸਿੰਗ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿੰਗ—ਸ਼੍ਰਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਬਤ ਦੀ ਚੋਟੀ. ਟਿੱਲਾ। ੨ ਪਸ਼ੂ ਆਦਿਕ ਦਾ ਸਿੰਗ.

ਸਿੰਗਰਫ. ਅ਼ ਸ਼ਿੰਜਰਫ ਅਤੇ ਫ਼ਾ ਸ਼ਿੰਗਰਫ਼. ਸੰ. ਹਿੰਗੁਲ. Vermilion.

ਸਿਗਰਾ } **ਸਿਗਰੀ** } **ਸਿਗਰੇ** } ਸਮਗ੍ਰ. ਸਭ. ਦੇਖੋ, ਸਗਰਾ. "ਜਿਨ ਸਿਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਉਪਾਈ." (ਚੌਬੀਸਾਵ) "ਕਾਂਪ ਸਮੁਦ੍ਰ ਉਠੇ ਸਿਗਰੇ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਿੰਗਲਦੀਪ } **ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ** } ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹਲ. "ਮਾਨਹੁ ਸਿੰਗਲਦੀਪ[2] ਕੀ ਨਾਰਿ ਗਰੇ ਮੇ ਤੰਬੋਰ ਕੀ ਪੀਕਨਵੀਨੀ[3]." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸਿੰਗੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੀਢੇ ਆਦਿਕ ਦਾ ਮੋਟਾ ਅਤੇ ਮਧਰਾ ਸਿੰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਯੋਧਾ ਲੋਕ ਬਾਰੂਦ ਪਾਕੇ ਪੇਟੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ.

ਸ਼ਿਗਾਫ਼. ਫ਼ਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੇੜ. ਦਰਾਰ. ਦਰਜ਼. ਮੋਰੀ. ਮੋਘਾ.

ਸਿੰਗਾਰ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ। ੨ ਗਹਿਣਾ. ਭੂਸਣ। ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾ ਰਸ, ਜੋ ਕਾਮ ਦੀ ਸ਼੍ਰਿੰਗ (ਉਮੰਗ) ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਸ ੯.

---

[1] The Sikhs threw off their scruples, and since then they have rendered us valiant service whenever and wherever they have been called upon to do so. They have fought for us, with equal readiness, upon their own frontier and in other parts of India, on the Irrawady, and on the Yang-tse-Kiang; they have borne their part in the victorious march on Magdala; they have dropped down like an apparition on the newly annexed island or Cyprus; and, more recently still they have stood side by side with us before the ramparts of Tel-el-Kebir, and have joined us in the beneficent race for Cairo.

Life of Lord Lawrence
By R. Bosworth Smith, M.A.
Vol. I-Page 292.

The Sikhs were the bravest and most chivalrous race in India. They had done their best against us in two great wars, and they now seemed disposed to submit with many self-restraint to our superiour power, if only we used it with equity and toleration.

Life of Lord Lawrence
By R. Bosworth Smith, M.A.
Vol. I-Page 287-88.

We began the campaign (says John Lawrence) as we have begun every campaign in India before and since, by despising our foes; but we had hardly begun it before we learned to respect them, and to find that they were the bravest, the most determined, and the most formidable whom we had ever met in India. Hitherto, we had found in all our wars that we had only to close with our enemies, when, however overwhelming might be the odds against us, victory was certain. But in this campaign we found that the Sikhs not only stood to and died at their guns, but that their infantry, every after the guns had been lost were undismayed and were still willing to contest the victory with us.

Life of Lord Lawrence
By R. Bosworth Smith, M.A.
Vol. I-Page 213.

[2] ਪਾਠਾਂਤਰ "ਸੰਗਲਦੀਪ" ਭੀ ਹੈ.

[3] ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਹਲਦ੍ਵੀਪ (ਸੰਗਲਦੀਪ) ਵਿੱਚ ਪਦਮਿਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੋਂਦੀਆਂ ਸਨ.

ਸਿਗਾਰਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਕਰਨਾ. ਸਜਾਉਣਾ. ਸ਼ੋਭਾ ਸਹਿਤ ਕਰਨਾ.
ਸਿੰਗਾਰਣਾ } ਭੂਸ਼ਣ ਸਹਿਤ ਕਰਨਾ. "ਜੋ ਧਨ ਕੰਤ ਸਿਗਾਰੀ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਸਿੰਗਾਰੂ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਧਰਮਜੰਗ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਨੇ ਰਸਾਯਣ ਦਾ ਬਿਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸਿਟਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਸਿੰਗਾਰੂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਰਸਾਯਣ ਦੱਸਕੇ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਾਇਆ। ੨ ਵਿ—ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਿਗਾਲ. ਗਿੱਦੜ. ਦੇਖੋ, ਸੰ. ਸ੍ਰਿਗਾਲ. ਫ਼ਾ شغال ਅੰ. Jackal। ੨ ਵਸੁਦੇਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਪੁੰਡ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਪੌਂਡ੍ਰਕ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਉਡਰੀਕ. "ਦੂਤ ਸਿਗਾਲ ਪਠਯੋ ਹਰਿ ਕਉ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਿੰਗੀ. ਵਿ—ਸਿੰਗ (ਸ਼੍ਰਿੰਗ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਿੰਗ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਤੁਰ੍ਹੀ, ਜੋ ਸਿੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਸਿੰਗੀ ਅਨਹਤ ਬਾਨੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸਿੰਗਿਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰਿੰਗਧਾਰੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਗਿਅਰਿ ਧੁਨਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੇਰ ਜੇਹਾ ਨਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿਗੀਤ. ਸੰ. ਸੁਜ੍ਞਾਤਿ—ਸੁਜਾਤਿ. ਵਿ—ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. ਸਕੇ ਸੰਬੰਧੀ. "ਗਏ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਸਿੰਗੀ ਰਿਖਿ. ਸੰ. ऋष्य शृङ्ग—ਰਿਸ਼੍ਯਸ਼੍ਰਿੰਗ. ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਰਾਮਾਇਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਭਾਂਡਕ ਰਿਖੀ ਦਾ ਉਰਵਸ਼ੀ ਅਪਸਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਵੀਰਯ ਡਿਗ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਗੀ ਪੀ ਗਈ. ਉਸ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਸਿੰਗੀ ਰਿਖੀ ਜਨਮਿਆ. ਇਹ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੀ ਆਸ਼੍ਰਮ ਰਹਿਕੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਧਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ.

ਇੱਕ ਵਾਰ ਅੰਗ[1] ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਖਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਲੋਮਪਾਦ ਨੇ ਰਿਖੀਆਂ ਤੋਂ ਵਰਖਾ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਪੁੱਛਿਆ. ਸਭ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਖੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਵਰਖਾ ਹੋਵੇਗੀ. ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਵੇਸ਼੍ਯਾ ਭੇਜੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਫਸਾਕੇ ਅੰਗ ਦੇਸ਼ ਲੈ ਆਂਦਾ. ਵਰਖਾ ਹੋਣ ਤੇ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਅਰ ਆਪਣੀ ਪਾਲਤੂ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਸਿੰਗੀ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ.

ਸਿੰਗੀ ਰਿਖੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ "ਪੁਤ੍ਰੇਸ਼੍ਟਿ" ਯਗ੍ਯ ਕਰਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਖੀਰ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਣ ਤੋਂ ਰਾਮ ਭਰਤ ਲਛਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂਘਨ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਸਿੰਗੀਰਿਖਿ ਬਕਦਾਲਭ ਭਨੇ." (ਪਾਰਾਸਾਵ)

[1] ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ਦਾ ਅੰਗ ੯.

ਸ਼ਿਗੁਫ਼ਤ. ਵਿ—ਖਿੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਗੁਫ਼ਤਨ.

ਸ਼ਿਗੁਫ਼ਤਹ. ਫ਼ਾ شگفته ਵਿ—ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸ਼ਿਗੁਫ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ شگفتن ਕ੍ਰਿ—ਖਿੜਨਾ. ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਹੋਣਾ.

ਸ਼ਿਗੂਫਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਗੂਫਾ.

ਸਿੰਘ. ਸੰ. ਸਿੰਹ. ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਸ਼ੇਰ "ਸਿੰਘ ਰੁਚੈ ਸਦ ਭੋਜਨੁ ਮਾਸ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ. ਪਸ਼ੁਪਤਿ. ਕੰਠੀਰਵ. ਪੰਚਾਨਨ. ਨਖਾਯੁਧ. ਵਿਕ੍ਰਾਂਤ. ਦ੍ਵਿਰਦਾਂਤਕ. ਸ਼ੈਲਾਟ. ਅ—ਹਿਜ਼ਬਰ. ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਰਦੂਲ (ਕੇਸ਼ਰੀ), ਚਿਤ੍ਰਕ ਵ੍ਯਾਘ੍ਰ (ਬਾਘ) ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸਿੰਹ (ਸਿੰਘ) ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਨਾਮ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਹਨ. ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਚਿਤ੍ਰ ਦੇਕੇ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰਦੂਲ। ੨ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਪੰਥੀ ਖਾਲਸਾ। ੩ ਵਿ—ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ. ਪ੍ਰਧਾਨ। ੪ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਟ. ਉੱਤਮ। ੫ ਬਹਾਦੁਰ. ਸ਼ੂਰਵੀਰ। ੬ ਦੇਖੋ, ਫੀਲ੍ਹ। ੭ ਬਾਰਾਂ ਰਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਰਾਸ਼ਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹ। ੮ ਛੱਪਯ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੫੫ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ੪੨ ਲਘੁ ਹੋਂਦੇ ਹਨ.

ਸਿੰਘਉ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਘਪੁਣਾ. ਦਿਲੇਰੀ. ਬਹਾਦੁਰੀ। ੨ ਖਾਲਸਾਧਰਮ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸਿੰਘਸਭਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰਕ ਜਥਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਖਧਰਮ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਅਸਲੀ ਮਰਜਾਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਯਾਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਮਜੀਠੀਆ ਦੇ ਬੁੰਗੇ ਸੰਮਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੪੦੪ (ਵਿਕ੍ਰਮੀ ੧੯੨੯) ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਸਭਾ ਕਾਇਮ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਂਵਾਲੀਏ ਸਨ. ਸਭਾ ਦੀ ਏਕਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ. ਫੇਰ ਸਨ ੧੮੭੯ (ਸੰਮਤ ੧੯੩੬) ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਸਿੰਘਸਭਾ ਬਣੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਕੱਤ੍ਰ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਜਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਸਭਾਵਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਅਰ ਸਨ ੧੮੮੯ (ਸੰਮਤ ੧੯੪੬) ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਖਾਲਸਾਦੀਵਾਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ੧੦ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੯੦੧ (ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ੪੩੨) ਨੂੰ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਬੁੰਗੇ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਖਾਲਸਾਦੀਵਾਨ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚੀਫ (Chief) ਖਾਲਸਾਦੀਵਾਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪੰਥ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਅਰ ਜਥਾਸ਼ਕਤਿ ਹੁਣ ਭੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੰਗ ੩.

ਸਿੰਘਸਾਹਿਬ. ਵਿ—ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ। ੩ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਇਹ ਪਦਵੀ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ

ਸ਼ਾਰਦੂਲ (Lion)

ਸਿੰਘ (Tiger)

ਚਿਤ੍ਰਕ (Leopard)

ਬਾਘ (ਵ੍ਯਾਘ੍ਰ) (Panther)

ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿੰਘਸਾਹਿਬ ਪਦਵੀ ਹੈ. ਉਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ। ੪ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ.

ਸਿੰਘਕਾ. ਦੇਖੋ. ਸਿੰਹਿਕਾ.

ਸਿੰਘਗਤ. ਸਿੰਹ ਰਾਸੀ ਵਿੱਚ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਆਇਆ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਸਮਾ (ਵੇਲਾ) ੧੩ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ "ਸਿੰਘਗਤ" ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਮੰਗਲਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਵਰਜੇ ਹਨ.

ਸਿੰਘਚ ਭੋਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੁਰਾਕ। ੨ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਜਦ ਸ਼ੇਰ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਉਹ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਝਾੜੀ ਵਿੱਚ ਲੁਕਕੇ ਬੈਠ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਅਥਵਾ ਪਸ਼ੂ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਾਸ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ ਝਟ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. "ਸਿੰਘਚ ਭੋਜਨੁ ਜੋ ਨਰ ਜਾਨੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਠਗਦੇਉ ਬਖਾਨੈ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਆਦਮਖ਼ੋਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਆਦਮੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਠਗਰਾਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸਿੰਘ ਠਵਨ. ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਚਾਲ. ਸਿੰਘ ਜੇਹੀ ਗਤਿ. ਸਿੰਘ ਰਮਨ.

ਸਿੰਘਣੀ. सिंहिनी. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੇਰਣੀ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਿਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਖ਼ਾਲਸਾਮਤ ਦੀ ਔਰਤ.

ਸਿੰਘਤ. ਦੇਖੋ. ਸਿੰਘਗਤ.

ਸਿੰਘ ਤੁੰਡ. ਦੇਖੋ. ਸੇਹੁੱਡ.

ਸਿੰਘਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ੇਰਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ.

ਸਿੰਘਦ੍ਵਾਰ. ਸੰ. सिंहद्वार. ਸੰਗਯਾ--ਰਾਜਮਹਿਲ ਦਾ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੋਵੇ. ਮੁੱਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਡਿਹੁਡੀ. ਸਿੰਘਪੌਰ. ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ.

ਸਿੰਘ ਧੁਨਿ
ਸਿੰਘ ਧੁਨਿ
ਸਿੰਘ ਨਾਦ } ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਹ ਦੀ ਗਰਜ. ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਭਭਕ। ੨ ਯੋਧਾ ਦਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਰਜਣਾ. ਅਜਿਹਾ ਲਲਕਾਰਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੈਰੀ ਕੰਬ ਜਾਣ. "ਸਿੰਘ ਨਾਦ ਰਣ ਕੀਨੋ." (ਸਲੋਹ)

ਸਿੰਘਨਾਦਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਘਪੁਰਾ. ਦੇਖੋ. ਸਿੰਘਪੁਰੀਏ.

ਸਿੰਘਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ
ਸਿੰਘਪੁਰੀਏ } ਸਿੰਘਪੁਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ, ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਸਲ. ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਿਰਕ ਜੱਟ, ਚੌਧਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਪਰਗਨਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਫੈਜ਼ੁੱਲਾਪੁਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ. ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਮਤ ੧੭੯੦ ਵਿੱਚ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਨਾਉਂ "ਸਿੰਘਪੁਰਾ" ਰੱਖਿਆ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਸਿੰਘਪੁਰੀਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਿਸਲ ਨੂੰ ਫੈਜ਼ੁੱਲਾਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਅੰਬਾਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ—ਮਨੌਲੀ, ਘਨੌਲੀ, ਬੁੰਗਾ, ਕੰਧੋਲਾ ਆਦਿ ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ.

ਸਿੰਘਪੌਰ. ਦੇਖੋ. ਸਿੰਘਦ੍ਵਾਰ.

ਸਿੰਘਭੂਮ
ਸਿੰਘਭੂਮਿ } ਸੰਗਯਾ—ਬੰਗਾਲ ਅੰਦਰ ਛੋਟਾ ਨਾਗਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ। ੨ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਨਮਭੂਮਿ.

ਸਿੰਘਮੁਖਾ. ਵਿ—ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ। ੨ ਦਿਲੇਰੀ ਅਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਬਕਰੀਮੁਖਾ ਹੋਇ ਕਰ ਮਾਂਗਤ, ਲੇ ਪੁਨ ਸਿੰਘਮੁਖਾ ਹ੍ਵੈ ਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿੰਘਰਹਿਤ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੀ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਰਹਿਤ.

ਸਿੰਘ ਰਮਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ ਠਵਨ.

ਸਿੰਘ ਰਵਨ. ਸਿੰਘ ਨਾਦ. ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੀ ਗਰਜ. "ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਰਵਨ ਸਧੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿੰਘਰਿ. ਸੰਗਯਾ--ਬੰਦੂਕ, ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਘਲ
ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ } ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹਲ.

ਸਿੰਘ ਵਾਹਿਨੀ. ਦੁਰਗਾ. ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ। ੨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ.

ਸਿੰਘਾ. ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਭਾਰੀ ਯੋਧਾ ਹੋਇਆ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ ਅਤੇ ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ:—"ਇਮ ਤੁਰਕ ਸੇਨਪਤਿ ਲੀਨ ਮਾਰ, ਨਹਿ ਟਰਯੋ ਆਪ ਸਿੰਘਾ ਜੁਝਾਰ, ਹੁਇ ਖੰਡ ਖੰਡ ਮਿਲ ਗਯੋ ਖੇਤ, ਹਤ ਰਿਪੁਨ ਚਹਿਤ ਰਿਸ ਕੇ ਸਮੇਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਜਾਤੀ ਮਲਿਕ ਅਤੇ ਪੋਤਾ ਦਯਾਰਾਮ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਰਾਮ।

੨ ਖੀਵੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਜੱਟ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਲੈਣ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਨ ਜਾਓ, ਜੋ ਆਪ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਦੇ ਜਾਵੇ ਉਹ ਲੈ ਲਓ.

ਸਿੰਘਾਸਣ
ਸਿੰਘਾਸਨ } ਸੰ. सिंहासन. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ ਦਾ ਆਸਨ, ਜੋ ਹੋਰ ਆਸਨਾ ਤੋਂ ਸਿੰਹ (ਉੱਤਮ) ਹੈ. ਸ਼ਾਹੀ ਤਖ਼ਤ। ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਦੀ। ੩ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਆਸਨ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਉਂ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੈ. ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਅੱਠ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਪਦਮ: ਸ਼ੰਖੋ ਗਜੋ ਹੰਸ: ਸਿੰਹੋ ਭ੍ਰਿੰਗੋ ਮ੍ਰਿਗੋ ਹਯ:।
ਅਸ਼੍ਰੌ ਸਿੰਹਾਸਨਾਨੀਤਿ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਦੋ ਵਿਦੁ:॥

੪ ਸਿੰਘ ਜੇਹੀ ਨਿਸ਼ਸ੍ਤ. ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੀ ਬੈਠਕ.

ਸਿੰਘਾਤਾ. ਸੰ. सिंहाद्—ਸਿੰਹਾਤ੍ਰਿ. ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ,

ਸ਼ਰਭ. "ਬੰਤਰ ਚੀਤੇ ਅਰੁ ਸਿੰਘਾਤਾ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਸਿੰਘਾਰੋਹਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਗਾ, ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਹੈ. "ਸਿੰਘਾਰੋਹਣਿ ਆਦਿ ਵਿਰੂ." (ਅਕਾਲ)

ਸਿੰਘਾਵਲੋਕਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਙ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸਿੰਹਾਵਲੋਕਨ ਨ੍ਯਾਯ. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ, ਸਿੰਘ ਅਥਵਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਨੂੰ ਫਿਰ ਹਟਕੇ ਦੇਖਣਾ ਅਰ ਵਿਚਾਰਨਾ। ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਯਮਕ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੈ ਕਿ ਪਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਇਆ ਸ਼ਬਦ, ਦੂਜੇ ਪਦ ਦੇ ਮੁੱਢ ਭਿੰਨ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਯਥਾ—

ਮਾਰ ਮਨਿੰਦ ਬਿਕਾਰਨ ਬ੍ਰਿੰਦ
ਬਲੰਦ ਖਗਿੰਦ ਬਲੀ ਸਮ ਮਾਰ,
ਮਾਰ ਹੰਕਾਰਹਿ ਕ੍ਰੋਧਹਿ ਲੋਭਹਿ
ਮੋਹ ਸਮੂਲਹਿ ਦੇਤ ਉਪਾਰ,
ਪਾਰ ਕਰੇ ਨਿਜਸੇਵਕ ਕੇ ਗਨ
ਦੇ ਧਨ ਕੋ ਸਤਿਨਾਮ ਉਦਾਰ,
ਦਾਰਨ ਦੂਤ ਤਜੈਂ ਸੁਨ ਨਾਮ
ਨਮੋ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਾਲੁਕੁਮਾਰ. (ਨਾਪ੍ਰ)

ਕਰਨੀ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ ਹਰਨੀ,
ਹਰਨੀਸੁਤ ਸਮ ਆਂਖਨ ਬਰਨੀ।
ਬਰਨੀ ਬਕ੍ਰ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ਧਰਨੀ,
ਧਰਨੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਬੈ ਤਨ ਤਰਨੀ।
ਤਰਨੀ ਬਿਘਨਸਿੰਧੁ ਜਿਹ ਸਰਨੀ,
ਸਰਨੀਰਜ ਦੁਤਿ ਦ੍ਰਿਗ ਆਦਰਨੀ।
ਦਰਨੀ ਦੋਖਨ ਦਾਸ ਉਧਰਨੀ,
ਧਰਨੀ ਕਰੁਨਾ ਗੁਨਿਯਨ ਬਰਨੀ।
ਬਰਨੀ ਕੁੰਦ ਇੰਦੁ ਆਭਰਨੀ,
ਭਰਨੀ ਨਾਗ ਬਿਘਨ ਗਨ ਅਰਨੀ।
ਅਰਨੀ ਕਰੇ ਅਨੰਦ ਉਸਰਨੀ,
ਸਰਨੀ ਪਰੇ ਕਲੇਸ ਨਿਵਰਨੀ।
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿੰਘਾੜਾ. ਸੰ. शृङ्गाटक—ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਟਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਘਾੜਾ. ਜਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਬਜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੱਖੜੇ ਦੇ ਬੀਜ ਜੇਹੇ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਬਾਲਕੇ ਖਾਈਦਾ ਹੈ. L. Trapa Cispinosa. ਸਿੰਘਾੜੇ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ.

ਸਿੰਘਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹਿਕਾ.

ਸਿੰਘੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ. "ਸਿੰਘੁ ਬਿਲਾਈ ਹੋਇਗਇਓ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸਿੰਙ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗ.

ਸਿੰਙਾ. ਸੰ. सृङ्का—ਸ੍ਰਿੰਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੰਡੀ. ਪਹੀ. ਮਾਰਗ. ਰਾਹ. "ਅੰਤਰ ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕਾਈ ਭ੍ਰਮ ਭੂਲਾ ਮਿਰਗ ਸਿੰਙਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ਭ੍ਰਮ ਭੁੱਲਿਆ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਹੀਂ ਭਟਕਦਾ ਹੈ.

ਸਿੰਙਾਰੇ. ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਙਾ.

ਸਿੰਙਿਆ. ਸੰ. सिंहा—ਸਿੰਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾੜੀ. ਰਗ। ੨ ਭਾਵ ਇੜਾ ਸ੍ਵਰ. "ਭਾਠੀ ਗਗਨੁ ਸਿੰਙਿਆ ਅਰੁ ਚੁੰਙਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਚੁੰਙਿਆ.

ਸਿੰਙੀ. ਸੰ. शृङ्गिन्—ਸ਼੍ਰਿੰਗੀ. ਵਿ—ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). "ਲੱਛ ਲੱਛ ਸੁਵਰਣਸਿੰਙੀ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਈਆਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਤੁਰ੍ਹੀ ਜੋ ਸਿੰਗ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਸਿੰਗ ਦਾ ਵਾਜਾ. "ਸਿੰਙੀ ਸਾਚ ਅਕਪਟ ਕੰਠਲਾ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੩ ਅਹੇੜੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਜਰਾਯਮਪੇਸ਼ਾ ਸੀ. ਇਹ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਦੇ ਸਿੰਙਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਘਰ ਛੱਤ ਲੈਂਦੇ ਸੁਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਪੈ ਗਿਆ.

ਸਿੰਙੀ ਰਿਖਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗੀ ਰਿਖਿ.

ਸਿੰਚ. ਸੰ. सिञ्च्. ਧਾ—ਸਿੰਜਣਾ. ਛਿੱਟੇ ਦੇਣੇ. ਚੋਪੜਨਾ. ਲੇਪ ਕਰਨਾ.

ਸਿੰਚਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਚਨ. ਸਿੰਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਤਰ ਕਰਨਾ. ਛਿੜਕਨਾ. ਰਮਾਉਣਾ. "ਸਿੰਚਨਹਾਰੇ ਏਕੈ ਮਾਲੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਿਦੈ ਸਿੰਚਾਈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਮਨ ਮਹਿ ਸਿੰਚਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਸਿੰਚਿਤ ਭਾਉ ਕਰੇਹੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. सञ्चयन—ਸੰਚਯਨ. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ. "ਸਿੰਚਹਿ ਦਰਬੁ ਦੇਹਿ ਦੁਖ ਲੋਗ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਸਿਚਾਨ, ਸਿਚਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਚਾਨਾ. "ਚਿਰਿਅਨ ਸੇਵ ਸਿਚਾਨ ਤੇ ਕਰਵਾਈ ਕਰ ਦੀਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਚਿੜੀਆਂ (ਗਰੀਬੀ ਵਾਲਿਆਂ) ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੀਚਾਨੇ (ਜਾਲਿਮਾਂ) ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ.

ਸਿੰਚਿ. ਸੇਚਨ ਕਰਕੇ. ਸਿੰਜਕੇ. "ਸਿੰਚਿ ਪਿਆਲ ਗਗਨਸਰ ਭਰੈ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਪ੍ਰਾਣਵਾਯੁ ਨੂੰ ਅਭ੍ਯਾਸ ਨਾਲ ਖਿੱਚਕੇ ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ ਠਹਿਰਾਵੇ.

ਸਿੰਚਿਤ. ਵਿ—ਸਿੰਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੇਚਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਚਨ.

ਸਿੱਛਾ, ਸਿਛ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕ੍ਯਾ ਅਤੇ ਸਿਖ੍ਯਾ. "ਦੀਨੀ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਕੀ ਸਿੱਛਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਿਜਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ-ਜਲ-ਹੋਣਾ. ਤਰ ਹੋਣਾ. "ਭਿਜਉ ਸਿਜਉ ਕੰਬਲੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸੰ. ਸ੍ਵੇਦਨ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਆਉਣਾ. ਪਸੀਨੇ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ.

ਸਿੰਜਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੇਚਨ. ਜਲ ਛਿੜਕਨਾ. ਰੌਣੀ ਕਰਨੀ.

ਸਿਜਦਾ. ਅ਼ ‌سجده ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ. ਨਮਸਕਾਰ, ਜੋ ਜਮੀਨ ਉੱਪਰ ਮਸਤਕ ਰੱਖਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. "ਕਈ ਪਲਟ ਸੂਰ ਸਿਜਦਾ ਕਰਾਇ." (ਅਕਾਲ) ਕਈ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਮੁਖ ਫੇਰਕੇ (ਪੱਛਮ ਵੱਲ) ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਸਜਦਾ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਸਿਜਲ. ਵਿ—ਸੱਜਿਤ। ੨ ਸੁ—ਉੱਜ੍ਵਲ. ਨਿਰਮਲ. "ਸਿਜਲ ਸੁਭ

ਭੇਖ ਹੀ." (ਸਲੋਹ) ਅ਼ سجنجل ਸਿਜੰਜਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਜੋ ਚਮਕਾਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਜੇਹੀ ਵਸਤੁ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਸੋ ਸਿਜਲ। ੩ ਅ਼ سجل ਸਿਜਿਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੱਜ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰ (ਵਹੀ). ੪ ਇੱਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਸਿੰਜਾਫ. ਫ਼ਾ سنجاف ਸੰਜਾਫ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਗ਼ਜ਼ੀ. ਕਿਨਾਰਾ. ਗੋਠ. ਗੋਟ.

ਸਿੱਜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੱਜਾ ੩ ਅਤੇ ਸੇਜਾ। ੨ ਗਿੱਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਜਣਾ.

ਸਿਝਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਕਰਨੀ. ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ. ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨੀ. "ਨਾਨਕ ਸਿਝਿ ਇਵੇਹਾ ਵਾਰ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਵਿਣੁ ਮਨ ਮਾਰੇ ਕੋਇ ਨ ਸਿਝਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਪਰਸਤ ਪੈਰ ਸਿਝਤ ਤੇ ਸੁਆਮੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) "ਏਕਹਿ ਚੋਟ ਸਿਝਾਇਆ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) "ਬੁਰਾ ਕਰੈ ਸੁ ਕੇਹਾ ਸਿਝੈ?" (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਸਿਞਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਗ੍ਯਾਨ. ਪਛਾਣ. ਪਹਿਚਾਨ. ਵਾਕਫ਼ੀਯਤ. "ਅਵਰ ਸਿਞਾਣ ਨ ਕਰੀ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਅਗੈ ਵਸਤੁ ਸਿਞਾਣੀਐ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਿਞਾਣਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਛਾਣਨਾ. ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਞਾਣ.

ਸਿਞਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਞਾਣ. "ਜਿਨੀ ਸਿਞਾਤਾ ਸਾਈ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣਿਆ (ਜਾਣਿਆ) ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਸਿਞਾਨੁ. ਵਿ—ਸੁਗ੍ਯਾਤਾ. ਸੁਜਾਨ. ਪਛਾਣੂ. ਜਾਣੂ. "ਜਹਾ ਪੰਥਿ ਤੇਰਾ ਕੋ ਨ ਸਿਞਾਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਿਞਾਪਸਨਿ. ਪਛਾਣੇ ਜਾਣਗੇ. ਦੇਖੋ, ਸਿਞਾਪਨ.

ਸਿਞਾਪਨ. ਸੰ. संज्ञापन—ਸੰਗ੍ਯਾਪਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਣਾਉਣਾ. ਬਖ਼ੂਬੀ ਮਲੂਮ ਕਰਾਉਣਾ. "ਅਗੈ ਗਏ ਸਿਞਾਪਸਨਿ." (ਸ: ਫਰੀਦ) "ਨਾਨਕ ਸਚਘਰੁ ਸਬਦਿ ਸਿਞਾਪੈ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸਿਞਾਬਾ. ਵਿ—ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਿਞਾਪਨ.

ਸਿਟ. ਸੰ. सिट्. ਧਾ—ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ. ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨਾ.

ਸਿਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੈਂਕਣਾ. ਗੇਰਨਾ. ਖ਼ੇਪਣ. ਸੁੱਟਣਾ.

ਸਿੱਟ. ਸਿੱਟਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਸਰ। ੨ ਬਰਾਤ ਦੇ ਢੁਕਾਉ ਵੇਲੇ ਲਾੜੇ ਤੋਂ ਵਾਰ ਕੇ ਸਿੱਟਿਆ ਪਦਾਰਥ। ੩ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ ਚੋਰੀ ਦਾ ਮਾਲ. ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ. ਸੰ. ਸ਼ਿਰਸ੍‍ਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਲੀ. ਖ਼ੋਸ਼ਹ. ਜੈਸੇ—ਜਵਾਰ ਬਾਜਰੇ ਦਾ ਸਿੱਟਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਵ. ਸਿੱਧਾਂਤ। ੩ ਨਤੀਜਾ. ਫਲ. "ਪਾਤਸਾਹ ! ਸਿੱਟਾ ਹ੍ਵੈ ਜਾਹਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿਠ. ਸੰ. श्वठ्—ਸ਼੍ਵਠ੍. ਧਾ—ਅਯੋਗ੍ਯ ਵਚਨ ਬੋਲਨਾ. ਸ਼ਰਮ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਖਣੀ.

ਸਿੱਠ. ਦੇਖੋ, ਸਿਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਦਾ. ਅਪਵਾਦ. ਭੰਡੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Satire। ੨ ਤਰਕ। ੩ ਵ੍ਯੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਵਾਕ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਠਣੀ। ੪ ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਲੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਠ ਭੀ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਕਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਿੱਠਾ."

ਸਿੱਠਣੀ, ਸਿੱਠਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼ਿਸ੍ਟਵਾਣੀ. ਗਾਲੀ ਅਤੇ ਵ੍ਯੰਗ ਨਾਲ ਕਹੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ. ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਜੋ ਗਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਠਣੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਠ.

ਸਿੱਡਾ. ਵਿ—ਸਿਰੜਾ. ਦੀਵਾਨਾ। ੨ ਜਿੱਦੀ. ਅੜੀਅਲ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਿਦ. ਅੜੀ. ਸਿੱਡ.

ਸਿਣਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਨਕਨਾ.

ਸਿਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ. "ਰਥ ਤੁਰੰਗ ਸਿਤ ਅਸਿਤ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਚਾਂਦੀ। ੩ ਚੰਦਨ। ੪ ਡਿੰਗ. ਵਿ—ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਕੜਿਆ। ੫ ਸੰ. ਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਤਿੱਖਾ. ਧਾਰਦਾਰ. "ਅਤਿ ਸਿਤ ਛਾਡੇ ਬਾਣ." (ਰਾਮਾਵ) ੬ ਗਿੱਲਾ. ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੭ ਪਤਲਾ. ਕ੍ਰਿਸ਼.

ਸਿਤਸਪਤੀ. ਸੰ. शीतांशुपति—ਸ਼ੀਤਾਂਸ਼ੁਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਤਲ ਕਿਰਣਾਂ ਦਾ ਪਤੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਸਿਤਸਪਤੀ ਤਪਸਪਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਜੱਪ ਸਦਾ." (ਅਕਾਲ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਤਪ੍ਤਾਂਸ਼ੁਪਤੀ (ਸੂਰਜ) ਅਰ ਵਨ (ਜਲ) ਦਾ ਪਤੀ ਵਰੁਣ, ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ। ੨ श्वेताश्वपति—ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਪਤਿ. ਚਿੱਟੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ.

ਸਿਤਸੁਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਤਸਪਤੀ. ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਅਸਲ ਪਾਠ ਸਿਤਸਪਤੀ ਹੈ.

ਸਿਤਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵੇਤਤਾ. ਸ਼੍ਵੈਤ੍ਯ. ਚਿਟਿਆਈ. ਸਫੇਦੀ. "ਸਿਤਤਾ ਬਿਭੂਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨) ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਚਿਟਿਆਈ ਹੈ ਉਹ ਮਾਨੋ ਭਸਮ ਮਲੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਸੰ. शितता. ਤੀਕ੍ਸ਼੍ਣਤਾ.

ਸਿਤਬਾਨ. ਵਿ—ਸ਼ਿਤ (ਤਿੱਖਾ) ਤੀਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਾਮ. "ਕੈ ਕਿ ਪਰ੍ਯੋ ਸਿਤਬਾਨਹੁ ਤੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਅਥਵਾ ਕਾਮ ਤੋਂ ਸੰਥਾ ਲਈ ਹੈ.

ਸਿਤਮ. ਅ਼ ستم ਜ਼ੁਲਮ, ਧੱਕਾ। ੨ ਅਨਰਥ.

ਸਿਤਮਗਰ. ਫ਼ਾ. ਜ਼ਾਲਿਮ. ਅਨ੍ਯਾਯੀ.

ਸਿਤਾ. ਸੰ. ਸ੍ਯੂਤ. ਵਿ—ਸੀੱਤਾ ਹੋਇਆ. ਸੀਂਵਿਆ. "ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਨ ਸਿਤਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਕਤਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਬਾਲੂ ਰੇਤਾ। ੩ ਸੰ. सिता. ਖੰਡ. ਚੀਨੀ। ੪ ਚਮੇਲੀ। ੫ ਚਾਂਦਨੀ. ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ। ੬ ਚਾਂਦੀ.

ਸਿਤਾਸਿਤ, ਸਿਤਾਸੇਤ. ਵਿ—ਸਿਤ ਅਤੇ ਅਸਿਤ. ਚਿੱਟਾ ਅਰ ਕਾਲਾ. ਸ਼੍ਵੇਤ ਅਸ਼੍ਵੇਤ. "ਸਿਤਾਸੇਤ ਛਤ੍ਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਸੁੰਦਰ ਸਮਸ ਸਿਤਾਸਿਤ ਸੋਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਕਰੜਬਰੜੀ ਦਾੜ੍ਹੀ। ੨ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਲਰਾਮ (ਬਲਭਦ੍ਰ) ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਤਾਸਿਤ ਹੈ. ਉਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸਿਤ (ਗੋਰਾ) ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਬਾਸ ਨੀਲਾ ਹੈ। ੩ ਸਿਤ ਗੰਗਾ ਅਸਿਤ ਜਮਨਾ ਦਾ ਸੰਗਮ. ਪ੍ਰਯਾਗ. "ਕਰਿ ਮੁੰਡਨ ਕੌਨ ਸਿਤਾਸਿਤ ਮੇਂ?" (ਹੰਸਰਾਮ) ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਕੌਨ ਮੁੰਡਨ ਕਰਾਵੇ? ੪ ਕਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਪੇਟ ਚਿੱਟਾ ਹੈ.

ਸਿਤਾਦਹ. ਫ਼ਾ ستاده ਵਿ—ਖੜਾ. ਖਲੋਤਾ. ਇਸ ਦਾ ਮਸਦਰ ਸਿਤਾਦਨ (ਖੜੇ ਹੋਣਾ) ਹੈ.

ਸਿਤਾਦਨ. ਦੇਖੋ. ਸਿਤਾਦਹ.

ਸਿਤਾਂਦਨ. ਫ਼ਾ ستادن ਕ੍ਰਿ—ਲੈਣਾ. ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ.

ਸਿਤਾਨਦ. ਫ਼ਾ. ਲਵੇ. ਲਊਗਾ. ਲੈਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਤਾਂਦਨ ਹੈ.

ਸਿਤਾਬ, ਸਿਤਾਬੀ. ਫ਼ਾ شتاب ਸ਼ਿਤਾਬ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ਼ੀਘ੍ਰ. ਛੇਤੀ. "ਚਲਹੁ ਸਿਤਾਬ ਦੀਵਾਨ ਬੁਲਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) "ਮਾਤੁਰ ਸਿਤਾਬ ਧਾਈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਿਤਾਭ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਵੇਤ-ਆਭਾ. ਸੂਰਜ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਘੋੜਾ। ੩ ਕਪੂਰ.

ਸਿਤਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿ (ਤਿੰਨ) ਤਾਰ ਦਾ ਬਾਜਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਾਰ ਬਜਾਉਣ ਲਈ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਦੀ, ਅਤੇ ਦੋ ਪਿੱਤਲ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਸੜਜ ਸੁਰ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.[1] ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੱਧਮ ਹੈ ਅਰ ਪੰਜ ਤਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਕਈਆਂ ਦੇ ਏਦੂੰ ਵੱਧ ਭੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਸਿਤਾਰਾ. ਫ਼ਾ ستاره ਸੰਗਯਾ—ਨਛਤ੍ਰ. ਤਾਰਾ। ੨ ਭਾਵ—ਭਾਗ. ਨਸੀਬ। ੩ ਚਾਂਦੀ ਜਾਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪਤ੍ਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਗੋਲ ਟ੍ਰਕੜੀ, ਜੋ ਸਲਮੇ ਨਾਲ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਜੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਲਮਾ। ੪ ਦੇਖੋ. ਸਤਾਰਾ.

ਸਿਤਾਰੀਆ. ਸਤਾਰ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਿਤਾਰਿਆਂ (ਤਾਰਿਆਂ) ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਜੂਮੀ.

ਸਿਤਿ. ਸੰ. शिति. ਵਿ—ਚਿੱਟਾ। ੨ ਕਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਭੋਜ ਪਤ੍ਰ ਦਾ ਬਿਰਛ.

ਸਿਤੋਤਪਲ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਉਤਪਲ (ਕਮਲ).

ਸਿਤੋਦਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਿਤ-ਉਦਰ. ਪਤਲੇ (ਸੁਕੜੇ) ਢਿੱਡ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕੁਬੇਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਵੇਤੋਦਰ.

ਸਿਤੋਪਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਤਾ (ਖੰਡ) ਦਾ ਉਪਲ (ਗੋਲਾ). ਓਲਾ। ੨ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦਾ ਕੂਜ਼ਾ. ਕੁੱਜਾ. "ਸਿਤੋਪਲ ਸਿਤਾ ਸੋਂ ਗੁੜ ਆਦਿ ਜੇ ਊ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰ. ਖੜੀਆ ਮਿੱਟੀ। ੪ ਬਲੋਰ. ਸਫਟਿਕ. ੫ ਸਿਤੋਤਪਲ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸਿਤ੍ਰ. ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ (विस्तृत) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਬਾਂਸ ਸੁਗੰਧਤਾ ਨ ਸਿਤ੍ਰ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਬਾਂਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਫੈਲਦੀ.

ਸਿਥਲ, ਸਿਥਿਲ. ਸੰ. शिथिल. ਵਿ—ਸ਼੍ਲਥ (ਸੁਸਤੀ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੁਸਤ. ਆਲਸੀ.

ਸਿਥਿਲਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਸਤੀ. ਆਲਸ. ਦੇਖੋ, ਸਿਥਿਲ.

ਸਿੰਦ. ਫ਼ਾ سند ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁ. ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੰਧੁ ਨੂੰ ਸਿੰਦ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸਿੰਦਉਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਧੂਰੀਆ ਰਾਗ. ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਗਾਈਦਾ ਹੈ. "ਬਾਜਤ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਸਿੰਦਉਰਾ." (ਅਜੈ ਸਿੰਘ) ਦੇਖੋ, ਸੰਧੂਰੀਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਧਉਰਾ। ੩ ਹਿੰ. सिन्धोरा. ਲੱਕੜ ਦੀ ਡੱਬੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਿੰਦੂਰ (ਸੰਧੂਰ) ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਹ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ.

ਸਿਦਕ. ਅ صدق ਸਿਦਕ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. "ਸਿਦਕ ਸਬੂਰੀ ਸੰਤ ਨ ਮਿਲਿਓ." (ਮਾਰੂ ਅੰਜੁਲੀਆਂ ਮ: ੫) ੨ ਸਚਾਈ। ੩ ਨਿਸਕਪਟਤਾ. ਦਿਲ ਦੀ ਸਫਾਈ.

ਸਿਦਕੀ. ਵਿ—ਸਿਦਕ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੱਧਾਲੂ.

ਸਿਦਤ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿੱਦਤ. "ਉਲਟੀ ਹਮ ਸੋਂ ਸਿਦਤ ਉਠਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ).

ਸਿਦਰਤੁਲ ਮੁੰਤਹਾ. ਦੇਖੋ. ਸੁਰਤਰੁ.

ਸਿੰਦੀ. ਵਿ—ਸਿੰਦ (ਸਿੰਧ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਸਿੰਧੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦ.

ਸਿੰਦੁਕ. ਸੰ. सिन्धुक. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਦੁਵਾਰ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਸਿੱਪੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮਦ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. L. Vitex Hegundo. "ਸਿੰਦੁਕ ਤਿੰਦੁਕ ਮਧੁਰ ਤਮਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿੰਦੂਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਧੂਰ. Vermilion। ੨ ਸੰ. ਸਿੰਧੁਰ. ਮਦ ਵਾਲਾ ਹਾਥੀ. "ਕਟੇ ਸਿੰਦੂਰ ਖੇਤੰ." (ਗਜਾਨ)

ਸਿੰਦੋਰਾ. ਦੇਖੋ. ਸਿੰਦਉਰਾ ੩.

ਸ਼ਿੱਦਤ. ਅ شدت ਸੰਗਯਾ—ਸਖ਼ਤੀ। ੨ ਦੁੱਖ. ਕਸ਼੍ਟ। ੩ ਜ਼ੁਲਮ.

ਸਿਧ. ਸੰ. सिध्. ਧਾ—ਜਾਣਾ (ਗਮਨ). ਆਗ੍ਯਾ ਕਰਨਾ. ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ. ਮੰਗਲ ਕਰਮ ਕਰਨਾ. ਵਰਜਣਾ. ਮਨਾ ਕਰਨਾ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਣਾ. ਪੂਰਣ ਹੋਣਾ. ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰ. सिद्ध—ਸਿੱਧ. ਸਿੱਧਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਸਿੱਧੀ ਵਾਲਾ. "ਸਿਧ ਮਨੁਖ ਦੇਵ ਅਰੁ ਦਾਨਵ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੩ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਤਿਆਰ. "ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਸਿਧ ਅਹਾਰ ਹੈ, ਸੁਨਿ ਉਠੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸਫਰ ਤੈ ਕਰਨਾ. "ਏਕ ਕੋਸਰੋ ਸਿਧਿ ਕਰਤ ਲਾਲੁ ਤਬ ਚਤੁਰ ਪਾਤਰੋ ਆਇਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਕੋਸਰੋ। ੫ ਸਿੱਧਿਵਾਨ ਯੋਗੀਜਨ. ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ ਸੰਤ. "ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ." (ਜਪੁ) ੬ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਤੇ ਸੂਰਜਲੋਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੮੮੦੦੦ ਹੈ। ੭ ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ.

ਸਿੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁ.

ਸਿਧਉਰਾ. ਸੰ. ਸਿੰਦੂਰ. ਸੰਧੂਰ. "ਮਰਨੇ ਤੇ ਕਿਆ ਡਰਪਨਾ ਜਬ ਹਾਥਿ ਸਿਧਉਰਾ ਲੀਨ?" (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸਤੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਲੋਥ ਨਾਲ ਜਲਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀਫਲ, ਸੰਧੂਰ, ਫੁੱਲ, ਸੁਪਾਰੀ ਅਤੇ ਚਾਉਲ ਰੱਖਕੇ ਘਰੋਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਪਤੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਸੰਧੂਰ ਦਾ ਤਿਲਕ ਕਰਕੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਜਿਵੇਂ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈਦੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਅਰਪਨ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਫੇਰ ਚਿਤਾ ਦੀ ਪਰਕੰਮਿਆ ਕਰਕੇ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸੰਧੂਰ ਛਿਤਕਦੀ ਅਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ

---

[1] ਅਸੀਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਸਿਤਾਰਾਂ ਭੀ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਦੋ ਪਿੱਤਲ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬਾਜ ਦਾ ਜੋੜਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਬਜਾਉਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਤਾਰ ਸੁਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਅਰ ਧਾਤੂ ਦੀ ਸੁੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਤੰਦ ਦੇ ਬੰਦ ਬੱਧੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਚਾਰਗਾਹ.

ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਪਤੀ ਦਾ ਸਿਰ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਚਿਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਜ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ.

ਕਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿਧਉਰਾ ਦਾ ਅਰਥ ਨਲੀਏਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸੰਗਤ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਲੋਹ— "ਸ੍ਰੀਫਲ ਸਿਧਉਰਾ ਪੁਹਪ ਪੁੰਗਿ ਅੱਛਤ ××× ਸਤੀ ਬੇਖ ਰਾਜੈ ਮਨੋ ਬ੍ਰਿਧ ਅਨੰਗੀ." (ਅ: ੨, ਛੰਦ ੧੯) ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦਉਰਾ ਅਤੇ ਸੰਧਉਰਾ.

ਸਿਧਏ. ਵਿ—ਸਿਧਾਏ ਗਏ. "ਸਿਧਏ ਸੁਰ, ਸੁਰ ਕੇ ਧਾਮਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਸੂਰਮੇ ਸੁਰਜਲੋਕ ਨੂੰ ਸਿਧਾਏ. ਦੇਖੋ, ਰਵਿਮੰਡਲਭੇਦਨ.

ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੋਆਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਧੁ ਨਦ ਅਤੇ ਚਨਾਬ (ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ) ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਦੇਸ਼.

ਸਿੰਧਕ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦੂਕ.

ਸਿਧਗੋਸਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ ਗੋਸ੍ਠਿ (ਸਭਾ). सिद्धगोष्ठी। ੨ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ. ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ੭੩ ਪਦਾਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋੱਤਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ.

ਸਿਧ ਚਉਰਾਸੀਹ. ਦੇਖੋ, ਚਉਰਾਸੀ ਸਿੱਧ.

ਸਿੰਧਜਰਾ. ਦੇਖੋ, ਜਰਾਸੰਧ.

ਸਿੰਧਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਧੁ ਨਦ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਧਣੀਈਸ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜਾ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧਣੀ.

ਸਿਧਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਤ੍ਰਧਾਵਿਨੀ (धाविनी). ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਸੂਤ ਉੱਤੇ ਦੌੜਨ ਵਾਲੀ ਮਕੜੀ. "ਸੂਤ ਸਿਧਨ ਕੀ ਭਾਂਤ ਬਢਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੦)

ਸਿੰਧਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਧਣੀ। ੨ ਵਿ—ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਸਿੰਧੀ. "ਨਹੇ ਸਿੰਧਨੀ ਇੰਦ੍ਰਬਾਜੀ ਸਮਾਨੰ." (ਅਜਰਾਜ) ਸਿੰਧੀ ਘੋੜੇ ਰਥ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਹੋਏ। ੩ ਸਿੰਧੁ ਸਮੁੰਦਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਧਨੰਦਨਾ. ਲੱਛਮੀ। ੨ ਕਾਮਧੇਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਨੰਦਨਾ.

ਸਿੰਧਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧੂਰ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਰੋਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰਦਨ. ਗ੍ਰੀਵਾ। ੩ ਵਿ—ਸਿੰਧੁ (ਹਾਥੀ ਦਾ ਮਦ), ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਦ ਚੁਇੰਦਾ ਹੋਇਆ. "ਸਿੰਧੁਰੇ ਸਿੰਧਰੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਮਦਮੱਤ ਹਾਥੀ (ਸਿੰਧੁਰ). ੪ ਸੰਧੂਰੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ. ਸੰਧੂਰ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ.

ਸਿੰਧਰ ਬਿੰਧ. ਵਾ—ਸਿੰਧੁ (ਸਮੁੰਦਰ) ਅਤੇ ਵਿੰਧ੍ਯ ਪਰਬਤ. "ਸ੍ਰਿਅ ਸਿੰਧਰ ਬਿੰਧ." (ਅਕਾਲ) ਰਚੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵਿੰਧ੍ਯ ਆਦਿ ਪਹਾੜ.

ਸਿੰਧਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧੂਰੀਆ ਰਾਗ, ਜੋ ਵੀਰ ਰਸ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਬਬੱਜ ਸਿੰਧਰੇ ਸੁਰੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸੰਧੂਰੀਆ ੨.

ਸਿੰਧਰੀ, **ਸਿੰਧਰੀਨਰ** } ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਰੀ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁਰੀ ਨਰ.

ਸਿੰਧਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਲਾ.

ਸਿੰਧਲੀ. ਵਿ—ਸਿੰਧੀ. ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ. "ਸਿੰਧਲੀ ਤੁਰੇ ਨਵੀਨੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਿੰਧਵਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੈਂਧਵਨੀ (ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲੀ) ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਸਮੁੰਦਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਧਵੀ. ਵਿ—ਸਿੰਧੀ. ਸਿੰਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸਿਧਾ. ਵਿ—ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ. ਤਹਿਕੀਕ ਹੋਇਆ. "ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਿਧਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੀਧਾ.

ਸਿਧਾਉਣਾ. ਸੰ. सिध्—ਸਿਧ੍ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਾਣਾ, ਚਲਨਾ. ਫਤੇ ਕਰਨਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਸਿਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗਮਨ ਕਰਨਾ. ਜਾਣਾ. ਕੂਚ ਕਰਨਾ. "ਸਭ ਲੋਕ ਸਿਧਾਸੀ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਸਿਧਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ. ਵਿ—ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ. ਗਈ। ੨ ਸਿਖਾਈ. ਪੜ੍ਹਾਈ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਧਤਾ. ਸਿੱਧਪੁਣਾ. ਸਿੱਧੀ. "ਜਾਕੀ ਸੇਵਾ ਦਸਅਸਟ ਸਿਧਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਸਿੱਧਾਪਨ. ਸੀਧਾਈ.

ਸਿਧਾਸਨ. ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿੱਧਾਸਨ. ਸਿਧਾਸੀ, ਜਾਵੇਗਾ. ਰਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ.

ਸਿਧਾਸੀ. ਜਾਵੇਗਾ. ਰਵਾਨਾ ਹੋਵੇਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ.

ਸਿਧਾਂਤ. ਸੰ. सिद्धान्त—ਸਿੱਧਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਬਾਤ. ਸਹੀ ਨਤੀਜਾ। ੨ ਭਾਵ—ਮਕਸਦ. ਤਾਤਪਰਯ.

ਸਿਧਾਂਤੀ. ਵਿ—ਸਿੱਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਿੱਧਾਂਤ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

ਸਿਧਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ। ੨ ਸਿੱਧਿ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. "ਸਭ ਨਿਧਾਨ ਦਸ ਅਸਟ ਸਿਧਾਨ." (ਸੋਦਰੁ)

ਸਿਧਾਯਾ, **ਸਿਧਾਯੋ** } ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ। ੨ ਵਿ—ਸਿਖਾਇਆ. ਪੜ੍ਹਾਇਆ. "ਹਾਥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਬੇਸਰਾ ਸਿਧਾਯੋ ਨਾਨ੍ਹੋ." (ਕਵਿ ੫੨) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਤੇ ਛੋਟਾ ਬੇਸਰਾ (ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ) ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਸਿਖਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ.

ਸਿਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਧਾਰ ੨.

ਸਿਧਾਰਣ, **ਸਿਧਾਰਨਾ** } ਸਿਧ੍ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਜਾਣਾ, ਗਮਨ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਕ੍ਰਿ—ਗਮਨ ਕਰਨਾ. ਕੂਚ ਕਰਨਾ. ਯਾਤ੍ਰਾ ਲਈ ਤੁਰਨਾ.

ਸਿਧਾਵਣ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ.

ਸਿਧਿ. ਸੰ. सिद्धि—ਸਿੱਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਾਮਾਤ. ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤਿ. "ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਕਾਮਯਾਬੀ. ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ "ਕਾਰਜ ਸਿਧਿ ਨ ਹੋਵਨੀ."। (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੩ ਮੁਕਤਿ. ਨਿਜਾਤ। ੪ ਬੁੱਧਿ। ੫ ਸੰਪਦਾ. ਵਿਭੂਤਿ। ੬ ਵਿਜਯ. ਜਿੱਤ। ੭ ਅੱਠ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅੱਠ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ ਸਿੱਧਿ। ੮ ਦੇਵੀ.

ਦੁਰਗਾ। ੯ ਦੌਲਤ. ਸੰਪਦਾ। ੧੦ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ। ੧੧ ਭੰਗ. ਵਿਜਿਯਾ। ੧੨ ਪਾਦੁਕਾ. ਖੜਾਂਉਂ.

ਸਿਧਿਦ. ਵਿ—ਸਿੱਧਿ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ.

ਸਿਧਿੰਦਾ. ਵਿ—ਸਿੱਧ ਕੁਨਿੰਦਾ. "ਸਿਧਤਾਈ ਕੋ ਸਿਧਿੰਦਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸਿੱਧਿ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਸਿਧਿਪਦ. ਵਿ—ਸਿੱਧਿਪ੍ਰਦ. ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਜਪ ਨਰ ! ਸਕਲ ਸਿਧਿਪਦੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ੨ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

ਸਿਧੀ. ਦੇਖੋ. ਸਿਧਿ। ੨ ਵਿ—ਸੀਧੀ. ਬਲ (ਵਿੰਗ) ਬਿਨਾ.

ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਧ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੩ ਸਿੰਧ ਦੀ ਬੋਲੀ.

ਸਿਧੀ ਚੰਦ. ਭਾਈ ਮੂਲਚੰਦ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਮੂਲਚੰਦ.

ਸਿਧੀਰਾ, ਸਿਧੀਰੀ ਵਿ—ਸੀਧਾ—ਸੀਧੀ. ਸੀਧਤਾ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). ਸਿੱਧੀ. "ਉਲਟੀ ਪਲਟਿ ਸਿਧੀਰੀ ਕਰੈ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ)

ਸਿਧੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਸਿੱਧ. "ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੨)

ਸਿੰਧੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ ਜੋ ਸਿਧੂ ਅਤੇ ਸੰਧੂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ। ੨ ਸੰ. सिन्धु, ਅਟਕ ਦਰਿਆ, ਜੋ ਤਿੱਬਤ ਤੋਂ ਨਿਕੂਲਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਲਾ ਅਟਕ ਤਥਾ ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਾਚੀ ਪਾਸ ਅਰਬ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲੰਬਾਈ ੧੯੦੦ ਮੀਲ ਹੈ। ੩ ਸਿੰਧੁ (ਸਿੰਧ) ਦੇਸ਼, ਜੋ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਸਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਬੰਬਈ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ. ਇਸੇ ਨੂੰ ਫਾਰਸ ਦੇ ਲੋਕ ਹਿੰਦ[1], ਯੂਨਾਨੀ Hindos ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ India ਆਖਦੇ ਹਨ. ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਦਰਿਆ ਜੋ ਟਾਂਕ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਅਤੇ ਜਮਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੫ ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ। ੬ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮਦ। ੭ ਜਲ। ੮ ਸੈਂਧਵ (ਲੂਣ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਪਰਤ ਸਿੰਧੁ ਗਲਿਜਾਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਲੂਣ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੀ ਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੯ ਇੱਕ ਵੈਸ਼੍ਯ ਮੁਨਿ, ਜੋ ਅੰਧਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨੇ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਣ ਦਾ ਜੀਵ ਜਾਣਕੇ ਸ਼ਬਦਵੇਧੀ ਤੀਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ "ਸਰਵਣ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਸਿੰਧੁ ਸਰਿਤਾ. ਅਟਕ ਨਦੀ. ਸਿੰਧੁ ਨਦ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਧੁਸੁਤ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਤਨਯ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁਪੁਤ੍ਰ.

ਸਿੰਧੁਸੁਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਾਬ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ. "ਸਿੰਧੁਸੁਤਾ ਅਹਿਫੇਨ ਮੰਗਾਈ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੨ ਰੰਭਾ ਅਪਸਰਾ. "ਸਿੰਧੁਸੁਤਾਰੁ ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਇਨ ਸੀ ਨਹਿ ਨਾਚਤ ਇੰਦ੍ਰਸਭੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਲੱਛਮੀ। ੪ ਕਾਮਧੇਨੁ ਗਊ.

ਸਿੰਧੁਹੁਤਾਸਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਅੱਗ. ਬੜਵਾਨਲ। ੨ ਹੁਤਾਸਨ (ਅੱਗ) ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ. "ਸਿੰਧੁ ਹੁਤਾਸਨ ਹੈ ਭਵ ਕੀ ਗਤਿ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਿੰਧੁਕ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦੁਕ.

ਸਿੰਧੁ ਕਨ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁ ਸੁਤਾ.

ਸਿੰਧੁਗਾਮਿਨੀ. ਨਦੀ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ.

ਸਿੰਧੁ ਛੇਤ੍ਰ. ਸਾਰੇ ਛੇਤ੍ਰ (ਤੀਰਥਾਂ) ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ. "ਸਿੰਧੁ ਛੇਤ੍ਰ ਕੋ ਮਾਨ ਸੁ ਦੇ ਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਗੰਗਾਸਾਗਰ ਤੀਰਥ.

ਸਿੰਧੁਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਸ਼ਰਾਬ। ੨ ਲੱਛਮੀ। ੩ ਸੁਰਭੀ ਗਊ। ੪ ਸਿੱਪੀ.

ਸਿੰਧੁਤਨਯ, ਸਿੰਧੁਤਨੈ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ੨ ਉੱਚੈ: ਸ਼੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ। ੩ ਵਿਖ. ਕਾਲਕੂਟ। ੪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੫ ਮੋਤੀ। ੬ ਅਮ੍ਰਿਤ। ੭ ਮੂੰਗਾ। ੮ ਧਨ੍ਵੰਤਰ ਆਦਿ.

ਸਿੰਧੁਤਨੈ ਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ (ਵਿਸ) ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੁੱਠ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੈਰੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ। ੨ ਸ਼ਿਵ ਜੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਜਹਿਰ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਭੀ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ.

ਸਿੰਧੁਨੰਦਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਤਨਯ.

ਸਿੰਧੁਨੰਦਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਛਮੀ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ. ਮਾਇਆ. "ਸੁਛੰਦ ਸਿੰਧੁਨੰਦਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ, ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋਂ। ੨ ਕਾਮਧੇਨੁ.

ਸਿੰਧੁਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਤਨਯ। ੨ ਮੋਤੀ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੪ ਅਮ੍ਰਿਤ, ਆਦਿ.

ਸਿੰਧੁਬੇਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਹੱਦ। ੩ ਸਾਧਬੇਲਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਬਨਖੰਡੀ.

ਸਿੰਧੁਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਜ. ਹਾਥੀ। ੨ ਮਦਮੱਤ ਹਾਥੀ। ੩ ਮੇਘ. ਬੱਦਲ. "ਅਰਿ ਸਿੰਧੁਰ ਕੇ ਦਲ ਪੈਠ ਸੁਦਾਮਨਿ ਜ੍ਯੋਂ ਦੁਰਗਾ ਦਮਕੈਂ." (ਚੰਡੀ ੧) ੪ ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦੂਰ.

ਸਿੰਧੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਲਾ.

ਸਿੰਧੁਰਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਧੁਰ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਧੁਰਾਰਿ ਧੁਨਿਨੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਸਿੰਧੁਰ (ਹਾਥੀ) ਦੇ ਵੈਰੀ (ਸ਼ੇਰ) ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਬੰਦੂਕ.

ਸਿੰਧੁਰੀ. ਵਿ—ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੩ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ. ਗਜਸੈਨਾ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਿੰਧੁਰੀ ਸਬਦ ਕਹਿ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸਿੰਧੁਰੀਆ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਰੀ। ੨ ਵਿ—ਸਿੰਦੂਰ (ਸੰਧੂਰ) ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸਿੰਧੁ (ਮਦ) ਜਿਸ ਦੇ ਗੰਡਾਂ ਤੋਂ ਟਪਕਦਾ ਹੈ. "ਸਿੰਧੁਰੀਏ ਸੁੰਡੀ ਦੰਤਾਲੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਿੰਧੁਰੀਨਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਲਜੰਤ ਸਿੰਧੁਰੀ ਨਰੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਤਨਯ ਅਤੇ ਸਿੰਧੁਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਉੱਚੈ: ਸ਼੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ.

[1] ਸੱਸਾ ਹਾਹੇ ਨਾਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸਿੰਧੁਲਾ } ਵਿ—ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ. ਸਮੁੰਦਰੀ.
ਸਿੰਧੁਲੀਆ }

ਸਿੰਧੁਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦੁਕ.

ਸਿੰਧੂਰ. ਸੰਧੂਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦੂਰ.

ਸਿੰਧੂਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧੂਰੀਆ ੨.

ਸਿੰਧੌਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦਉਰਾ, ਸਿਧਉਰਾ ਅਤੇ ਸੰਧੂਰੀਆ.

ਸਿਧੰਙ } ਸੰ. ਸਿਦ੍ਧਾਙ੍ਗ—ਸਿੱਧਾਂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਸਿੱਧ
ਸਿਧੰਙਾ } ਹੋਇਆ ਹੈ ਅੰਗ ਜਿਸ ਦਾ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਸਿਧੰਙਾਇਐ ਸਿਮਰੈ ਨਾਹੀ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩) ੨ "ਓ ਨਮ: ਸਿੱਧੰ" ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਪਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਸਿਧੰਨ. ਵਿ—ਸਿਧਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਉਣਾ। ੨ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ੩ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਵਸਿਆ. "ਦੁਇ ਖੋੜੀ ਇਕ ਜੀਉ ਸਿਧੰਨੇ." (ਭਾਗੁ)

ਸਿੱਧ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧ ੨.

ਸਿੱਧ ਸੇਨ. ਖਡਾਨਨ. ਕਾਰਤਿਕੇਯ। ੨ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਸਨ ੧੬੮੬ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਰ ਸਨ ੧੭੨੯ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ. ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਭੀ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੰਡੀ.

ਸਿੱਧਕਾ. ਸੰ. ਸਿਦ੍ਧਾਨ੍ਤਕੌਮੁਦੀ—ਸਿੱਧਾਂਤਕੌਮੁਦੀ। ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ. "ਕਹੂੰ ਸਿੱਧਕਾ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਸਾਰਸੁਤੀਐਂ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਅਤੇ ਸਾਰਸ੍ਵਤ.

ਸਿੱਧਜਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਧੋਦਕ.

ਸਿੱਧ ਤਿਲਕਰਾ. ਦੇਖੋ, ਰੌਹਲਾ ੨.

ਸਿੱਧਬਟੀ. ਦੇਖੋ, ਬਨੇਸਰ.

ਸਿੱਧਮ ਕਲਾਂ }
ਸਿੱਧਵ } ਜਿਲਾ ਲੁਦਿਆਨਾ ਵਿੱਚ ਜਗਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਨੂੰ "ਸਿੱਧਵ
ਸਿੱਧਵ ਢਾਹੇ ਦੇ } ਢਾਹੇ ਦੇ" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਨਕਮਤੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਥਾਂ ਠਹਿਰੇ ਹਨ. ਜਿਸ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ ਉਹ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਗਰਾਉਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਿੰਡ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਸਿੱਧਾ. ਵਿ—ਵਲ ਵਿੰਗ ਬਿਨਾ। ੨ ਸੰਮੁਖ। ੩ ਛਲ ਕਪਟ ਬਿਨਾ। ੪ ਸੰ. ਸਿਦ੍ਧਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਧ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੫ ਯੋਗਿਨੀ.

ਸਿੱਧਾਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਧ ਦਾ ਆਸਨ। ੨ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਠਣ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ। ੩ ਯੋਗ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਆਸਨ. ਦੇਖੋ, ਆਸਣ। ੪ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ "ਸਿੱਧਾਸਨ ਸਭ ਜਗਤ ਦੇ." (ਭਾਗੁ)

ਸਿੱਧਾਂਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਸੁਰਮਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦੱਬੇ ਪਦਾਰਥ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ.

ਸਿੱਧਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਸਿਧਾਂਤ.

ਸਿੱਧਾਰਥ. ਸੰ. ਸਿਦ੍ਧਾਰ੍ਥ. ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ (ਮਤਲਬ). ੨ ਬੁੱਧ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਨਾਉਂ. ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧ। ੩ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ.

ਸਿੱਧਿ } ਦੇਖੋ, ਸਿਧਿ.
ਸਿੱਧੀ }

ਸਿੱਧੂ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ. ਬੈਰਾੜ ਵੰਸ਼ ਇਸੇ ਗੋਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਸਿੱਧੂ ਨਾਮਕ ਯੋਧਾ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲ ਵੰਸ਼.

ਸਿੱਧੇਸ } ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਗੋਰਖ. "ਲੱਜਿਤ
ਸਿੱਧੇਸ਼ਵਰ } ਹੋਏ ਨਰਨ ਮੇ ਸਿੱਧਨ ਸੋਂ ਸਿੱਧੇਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ। ੩ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ.

ਸਿੱਧੋਦਕ. ਸਿੱਧ—ਉਦਕ. ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵਿਧਿ ਸਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਮ੍ਰਿਤ.

ਸਿਧ੍ਯ. ਸੰ. ਸਿਦ੍ਧ੍ਯ. ਵਿ—ਸਿੱਧਿ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਫਲ. "ਸਿਧ੍ਯੰ ਸਰਬ ਕੁਸਲਣਹ." (ਗਾਥਾ)

ਸਿਧ੍ਯਤੇ. ਪ੍ਰਿਥਮ ਪੁਰਖ ਦਾ ਇੱਕ ਵਚਨ. ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਅਨਿਕ ਉਪਾਵੰ ਨ ਸਿਧ੍ਯਤੇ×××ਅਨਿਕ ਸਾਧਨੰ ਨ ਸਿਧ੍ਯਤੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸਿਨ. ਦੇਖੋ, ਸਨ ੯.

ਸਿਨਕਨਾ. ਸੰ. ਸ੍ਨੁਹਨ—ਸ੍ਨੁਹਨ. ਕ੍ਰਿ—ਨੱਕ ਦੇ ਮਵਾਦ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ. ਸੁਣਕਨਾ.

ਸਿੰਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. "ਕਿਛੁ ਸਾਕੁ ਨ ਸਿੰਨਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਸੰ. ਸ੍ਵਿੰਨ—ਸ੍ਵਿੰਨ. ਵਿ—ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਭਿੱਜਿਆ। ੩ ਗਿੱਲਾ.

ਸਿਨਾਖਤ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਖਤ. "ਸਿਨਾਖਤ ਕੁਦਰਤੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਕਾਦਿਰ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ.

ਸਿਨਾਨ. ਅ਼ سنان ਸੰਗਯਾ—ਨੇਜੇ ਅਤੇ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ। ੨ ਭਾਲਾ. ਬਰਛਾ.

ਸਿਪ. ਸੰ. ਸ਼ੁਕ੍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਪੀ. ਇੱਕ ਜਲਜੀਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖੋਪਰੀ. ਮੋਤੀ ਇਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ, ਸਿੱਪ.

ਸਿਪਹ. ਫ਼ਾ سپہ ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫੌਜ.

ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ. ਫ਼ਾ سپہسالار ਸੰਗਯਾ—ਸਿਪਾਹ ਦਾ ਸਰਦਾਰ. ਸੈਨਾਪਤਿ. ਜਨਰਲ (General).

ਸਿਪਹਿਰ. ਸੰਗਯਾ—ਲੌਢਾ ਵੇਲਾ. ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ.

ਸਿਪਹਿਰੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ-ਲੌਢੇ ਵੇਲੇ. "ਆਇ ਸਿਪਹਿਰੀ ਕਰੋਂ ਉਚਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵਿ—ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ. ਤਿੰਨ ਪਹਿਰਾ ਦਾ.

ਸਿਪਰ. ਫ਼ਾ سپر ਸੰਗਯਾ—ਢਾਲ. ਚਰਮ.

ਸਿਪਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ.

ਸਿਪਰਾਦਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰ, ਜੋ ਸਿਪਰ (ਢਾਲ) ਨੂੰ ਦਰ (ਭੰਨ) ਦੇਵੇ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਇਹ ਨਾਉਂ ਬੰਦੂਕ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਸਿਪਰਾਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਖੜਗ, ਜੋ ਢਾਲ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਪਰਾਦਰ.

ਸਿਪਾਸ. ਫ਼ਾ سپاس ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਤਅਰੀਫ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸਿਪਾਹ. ਫ਼ਾ سپاہ ਸੰਗਯਾ—ਸਿਪਹ (ਫ਼ੌਜ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਫ਼ੌਜੀ। ੨ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. "ਭਜੇ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਸੁ ਸਾਰੀ ਸਿਪਾਹੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਿਪਾਹੀ. ਫ਼ਾ سپاہی ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਸੈਨਿਕ.[1] "ਕਤਹੂ ਸਿਪਾਹੀ ਹ੍ਵੈਕੈ ਸਾਧਤ ਸਿਲਾਹਨ ਕੋ." (ਅਕਾਲ)

ਸਿਪਾਹੀ ਵਿਦ੍ਰੋਹ. ਦੇਖੋ, ਚੌਦਹ ਦਾ ਗ਼ਦਰ.

ਸਿਪਾਰਹ, ਸਿਪਾਰਾ ਫ਼ਾ سپارہ ਸੀ ਪਾਰਹ ਦਾ ਹੀ ਇਹ ਰੂਪ ਹੈ. ਤੀਹ ਭਾਗ. ਤੀਸ ਅਧ੍ਯਾਯ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਦੇ ਤੀਸ ਖੰਡ। ੨ ਕ਼ੁਰਾਨ ਦੇ ਤੀਹ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਭਾਗ.

ਸਿਪਿਹਰ. ਫ਼ਾ سپہر ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ਼. ਆਸਮਾਨ. "ਆਸਮਾਨ ਸਿਪਿਹਰ ਸੁ ਦਿਵ ਗਰਦੂੰ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ। ਪੁਨ ਚਰ ਸ਼ਬਦ ਬਖਾਨੀਐ ਨਾਮ ਬਾਨ ਕੇ ਜਾਨ ॥" (ਸਨਾਮਾ) ਅਕਾਸ ਦੇ ਨਾਉਂ-ਆਸਮਾਨ, ਸਿਪਹਿਰ, ਦਿਵ, ਗਰਦੂੰ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਚਰ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਤੀਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸਿਪਿਹਰ ਚਰ. ਤੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪਿਹਰ। ੨ ਇਹ ਨਾਉਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪੰਛੀ ਆਦਿ ਦਾ ਭੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਸਿਪੀਤੀ. ਸਿਫ਼ਤ. ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਉਸਤਤਿ. "ਜਿਨ ਕਉ ਪੋਤੈ ਪੁੰਨ ਹੈ ਤਿੰਨ ਵਾਤਿ ਸਿਪੀਤੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਮਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਸਿਫਤ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵਾਤਿ.

ਸਿਪੁਰਦਨ. ਫ਼ਾ سپردن ਕ੍ਰਿ—ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ. ਸੌਂਪਣਾ. ਸਮਰਪਨ.

ਸਿਪੇਹਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪਹਿਰ ਅਤੇ ਸਿਪਿਹਰ.

ਸਿਪੰਜੀ ਸਰਾਯ. ਫ਼ਾ سپنجی سرائے ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਪੰਜ ਦਿਨ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਥਾਂ. ਭਾਵ—ਜਗਤ. "ਤੁ ਗ਼ਾਫ਼ਿਲ ਮਸ਼ਉ, ਈਂ ਸਿਪੰਜੀ ਸਰਾਯ." (ਜਫ਼ਰ)

ਸਿੱਪ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ—ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਵਚ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜੋ ਗਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. ਕਪੋਲ ਢਕਣ ਵਾਲੀ ਸੰਜੋ. "ਸੁਭੰਤ ਸਿੱਪ ਸੋਭਰੀ." (ਕਲਕੀ) ਚਮਕੀਲੀ ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ ਸੋਭ ਰਹੀ ਹੈ.

ਸਿੱਪੀ. ਸੰ. ਸ਼ੁਕ੍ਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਚਮਚਿਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਪੀ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਪਿਆਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ. ਪਸਾਰੀ ਅਜੇ ਭੀ ਸਪੂਨ (Spoon) ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਪੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ.

ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਪ ੨। ੨ ਕਾਲਿਕਾ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਲਈ ਹਿਮਾਲਯ ਪਹਾੜ ਦੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਰਚਿਆ ਇੱਕ ਸ਼ਿਪ੍ਰ ਨਾਉਂ ਦਾ ਤਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਸਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨ੍ਹਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਤਾਲ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਵਰਖਾ ਵਿੱਚ ਵਧਦਾ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਸ਼ਿਪ੍ਰ ਤਾਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਨਦੀ ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ ਹੈ. ਕਈ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੇ ਲਹੂ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਭੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਹ ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਦੀ ਹੈ. ਇੰਦੌਰ ਦੇਵਾਸ ਅਤੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ੧੨੦ ਮੀਲ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਚੰਬਲ ਵਿੱਚ ਜਾਮਿਲਦੀ ਹੈ. ਸ਼ਿਪ੍ਰਾ ਵਿੱਚ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ.[2] ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਆਵੰਤੀ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਵੰਤਿਕਾ। ੩ ਦਸਤਾਰ।

ਸਿਪ੍ਰਾਦਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪਰਾਦਰ.

ਸਿਫ਼ਤ. ਅ਼ صفت ਸਿਫ਼ਤ. ਸੰਗਯਾ—ਗੁਣ। ੨ ਲੱਛਣ। ੩ ਤਅ਼ਰੀਫ। ੪ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਦੇ ਅੰਤ ਲੱਗਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ —ਫਰਿਸ਼੍ਤਾ ਸਿਫ਼ਤ.

ਸਿਫਤਿ, ਸਿਫਤੀ ਸੰਗਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿਫਤ. "ਸਿਫਤਿ ਸਰਮ ਕਾ ਕਪੜਾ ਮਾਂਗਉ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ, ਕਰਤਾਰ. "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਸਿਫਤੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਨੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੩ ਸਿਫਤ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਸਿਫਤ ਤੋਂ. "ਸਿਫਤੀ ਗੰਢੁ ਪਵੈ ਦਰਬਾਰਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੪ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਨਾਲ. "ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ." (ਸੋਦਰੁ) ੫ ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ. "ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ. ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ." (ਜਪੁ)

ਸਿਫਰ. ਅ਼ صفر ਸਿਫ਼ਰ. Cypher. ਖਾਲੀ। ੨ ਬਿੰਦੀ. ਸੁਨਜ.

ਸਿਫਲ. ਅ਼ سفل ਸਿਫ਼ਲ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮੀਨਾਪਨ। ੨ ਨਿਵਾਣ. ਨਸ਼ੇਬ.

ਸਿਫਲਾ. ਅ਼ سفلہ ਵਿ—ਕਮੀਨਾ. ਫੁਲਫੁਲਾ. "ਧਾਰ ਲਿਬਾਸ ਨ ਹ੍ਵੈ ਸਿਫਲਾ." (ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਸਿਫਲੀ. ਅ਼ سفلی ਸੁਫ਼ਲੀ. ਵਿ—ਘਟੀਆ. ਤੁੱਛ. "ਰੂਹੀ ਸਿਫਲੀ ਗਿਰਗੇ ਭਾਰੇ." (ਸਲੋਹ)

ਸਿਫਾ. ਸੰ. ਸ਼ਿਫਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਲ ਦੀ ਜੜ. ਭੇਂਹ. ਭਿਸ। ੨ ਮੂਲ. ਬਿਰਛ ਦਾ ਮੁੱਢ. "ਅਹੰ ਬੀਜ ਮਮਤਾ ਸਿਫਾ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਸ ਬਡ ਟਾਂਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਚਾਬੁਕ. ਹੰਟਰ। ੪ ਹਲਦੀ। ੫ ਅ਼ شفا ਸ਼ਿਫ਼ਾ. ਅੰਤਿਮ ਅਵਸਥਾ। ੬ ਕਿਨਾਰਾ। ੭ ਤਰਫ. ਦਿਸ਼ਾ। ੮ ਅਰੋਗਤਾ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤੀ.

ਸ਼ਿਫ਼ਾਖ਼ਾਨਾ. ਫ਼ਾ شفاخانہ ਸੰਗਯਾ—ਅਰੋਗਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਘਰ. ਹਾਸਪਿਟਲ. Hospital. ਹਸਪਤਾਲ.

ਸਿਫਾਤ. ਅ਼ صفات ਸਿਫ਼ਾਤ. ਸਿਫ਼ਤ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਅ਼ شفاعت ਸ਼ਿਫ਼ਾਅ਼ਤ. ਸਿਫਾਰਿਸ਼.

ਸਿਫਾਤੀ. صفاتی ਸਿਫ਼ਾਤੀ. ਵਿ—ਗੁਣਵਾਚਕ. ਸਿਫਤ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼. ਫ਼ਾ سفارش ਸੰਗਯਾ—ਸੁਪਾਰਿਸ਼. ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਭਲਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ. Recommendation.

---

[1] ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ Sepoy ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਇਹੀ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਕਾਲਿਕਾ ਪੁਰਾਣ. ਅ: ੧੯—੨੪.

ਸਿੰਬਲ. ਸੰ. ਸ਼ਿਾਕਲ. ਸਿੰਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਲਮਲੀ.

ਸਿੰਬਲਖਾਰ. ਸੰਮੁਲਫ਼ਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖੀਆ.

ਸਿਬਾਲ } **ਸਿਬਾਲੁ** } ਸੰ. ਸ਼ੇਵਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਜਾਲਾ. ਕਾਈ. "ਕਾਇਆ ਛੀਜੈ ਭਈ ਸਿਬਾਲ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਵਿਕਾਰਰੂਪ ਕਾਈ ਨਾਲ ਢਕੀ ਹੋਈ. ਅਥਵਾ ਸ਼ੇਵਾਲ ਜੇਹੀ ਮਲੀਨ ਹੋਈ. "ਭਖਸਿ ਸਿਬਾਲੁ ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਸਿਬਾਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇਭੋਗ ਹੈ.

ਸਿਬਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਿ.

ਸਿਬਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਿਕਾ.

ਸਿਬਿਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਿਰ.

ਸਿ ਭਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿ ਅਤੇ ਭਿ। ੨ ਓਹ ਭੀ. "ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈਕੇਇ." (ਜਪੁ)

ਸਿਮ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਮਣਾ। ੨ ਸੀਮ (ਚਾਂਦੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸਿਮ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਤੁੰਗ ਅਟਾ ਸਿਮਕੈ ਦਰਸਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਉੱਚੀ ਅਟਾਰੀਆਂ ਚਾਂਦੀਰੂਪ ਨਜਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ.

ਸਿਮਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿਕੁੜਨਾ. ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ. "ਜਿਮ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਸਿਮਟ ਨੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿੰਮਣਾ } **ਸਿੰਮਣੁ** } ਸੰ. ਸ੍ਰਵਣ. ਸੰਗਯਾ—ਟਪਕਣਾ. ਚੁਇਣਾ. ਵਹਿਣਾ। ੨ ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ.

ਸਿਮਤ. ਅ਼ ـ਼ਮਤ ਸੰਗਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ. ਤਰਫ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਸਿਮਰਣ. ਸੰ. ਸ੍ਮਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਚੇਤਾ. ਯਾਦਦਾਸ਼੍ਤ। ੨ ਚਾਹਣਾ. ਲੋਚਣਾ. "ਹਰਿ ਪੇਖਨ ਕਉ ਸਿਮਰਤ ਮਨ ਮੇਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੩ ਇਸ਼੍ਟ ਦਾ ਨਾਮ ਅਥਵਾ ਗੁਣ ਮਨ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤੀ ਏਕਾਗ੍ਰ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨਾ. "ਜਸਸ ਸਿਮਰਣ ਰਿਦੰਤਰਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੪ ਦੇਖੋ, ਨਾਮ ਅਭ੍ਯਾਸ.

ਸਿਮਰਣਿ. ਸ੍ਮਰਣ ਤੋਂ. ਸਿਮਰਨੇ ਸੇ. "ਜਾਕੈ ਸਿਮਰਣਿ ਹੋਇ ਅਨੰਦਾ, ਬਿਨਸੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਭੈ ਦੁਖੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਿਮਰਣੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਣ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨੁ.

ਸਿਮਰਣੇਨ. ਸੰ. ਸ੍ਮਰਣੇਨ. ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਹੈ. ਸਿਮਰਣ ਤੋਂ. ਸਿਮਰਣ ਸੇ. ਦੇਖੋ, ਦਨੋਤਿ.

ਸਿਮਰਤਬਯ. ਸੰ. ਸ੍ਮਰ੍ਤਵ੍ਯ. ਵਿ—ਸਿਮਰਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਾਇਕ. "ਸਿਮਰਤਬਯ ਰਿਦੈ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰਣਹ." (ਗਾਥਾ)

ਸਿਮਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਣ.

ਸਿਮਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ.ਸ੍ਮਰਣ ਕਰਨਾ. ਯਾਦ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮਾਲਾ ਅਠੋਤਰੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ. ਮੇਰੁ ਸਮੇਤ ੨੮ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਜੋ ਜਾਪਕ ਲੋਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਸਿਮਰਨੀ. "ਹੁਤੋ ਸਿਮਰਨਾ ਹਾਥ ਕਪੂਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿੰਗ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋਲੇ.

ਸਿਮਰਨਿ. ਸ੍ਮਰਣ ਤੋਂ ਸਿਮਰਨੇ ਸੇ. "ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਜਪੁ ਤਪੁ ਪੂਜਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸ੍ਮਰਣ ਵਿੱਚ. "ਸਿਮਰਨਿ ਤੇ ਲਾਗੇ ਜਿਨਿ ਆਪਿ ਦਇਆਲਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਿਮਰਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਨਾ ੨. "ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਸਿਮਰਨੀ ਰਸਨਾ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸਿਮਰਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਣ. "ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਿਮਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਮਰਣ ਕਰਕੇ. ਸਿਮਰਕੇ. "ਸਿਮਰਿ ਨਾਮ ਪੁੰਨੀ ਸਭਿ ਇਛਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸਿਮਰੂ } **ਸਿਮਰੂ ਕੀ ਬੇਗਮ** } ਦੇਖੋ, ਸਮਰੂ ਅਤੇ ਸਮਰੂ ਕੀ ਬੇਗਮ.

ਸਿਮਰੰਤ. ਦੇਖੋ. ਸਿਮਰੰਤਿ। ੨ ਸ੍ਮਰਣਾਤ. ਪੰਚਮੀ ਹੈ. ਸਿਮਰਣ ਤੋਂ. "ਜਿਹ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਮਰੰਤ ਨਯਨ ਕੇ ਤਿਮਰ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਿਮਰੰਤਿ } **ਸਿਮਰੰਥਿ** } ਸੰ. ਸ੍ਮਰੰਤਿ. ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਸਿਮਰੰਤਿ ਸੰਤ ਸਰਬਤ੍ਰਰਮਣੰ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) "ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਿਮਰੰਥਿ ਗੁਨਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਸਿਮਲ } **ਸਿੰਮਲ** } ਦੇਖੋ, ਸਿੰਬਲ ਅਤੇ ਸ਼ਾਲਮਲੀ. "ਸਿੰਮਲ ਰੁਖੁ ਸਰਾਇਰਾ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਅਤਿ ਮੁਚੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਿਮਲਾ. ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਅੰਬਾਲੇ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਸ਼ਹਰ, ਜੋ ਹਿਮਾਲੇ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੧੧੭੬. ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੧੧੧੨, ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ੯੪੭, ਲਹੌਰ ਤੋਂ ੨੮੭ ਅਤੇ ਕਾਲਕਾ ਤੋਂ ੫੯ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉਚਾਣ ੭੦੮੪ ਫੁਟ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਖੋ ਟਿੱਲੇ ਦੀ ੮੦੦੦ ਹੈ.

ਇਸ ਥਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਨ ੧੮੧੬ ਵਿੱਚ ਕਬਜਾ ਕੀਤਾ ਅਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਪੋਲਿਟੀਕਲ ਅਫਸਰ ਲਫਟੰਟ ਰਾਸ (Lt. Ross) ਨੇ ਸਨ ੧੮੧੯ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਲਾਰਡ ਐਮਹਰਸਟ (Lord Amherst) ਇੱਥੇ ਸਨ ੧੮੨੭ ਵਿੱਚ ਆਇਆ. ਅਰ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨੇ ਸਨ ੧੮੭੧ ਵਿੱਚ ਚਰਣ ਰੱਖਿਆ. ਕਾਲਕਾ ਤੋਂ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਿਮਲੇ ਨਾਲ ਸਨ ੧੯੦੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਹੁਣ ਇਹ ਵਾਯਸਰਾਯ, ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ. ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੇ ਇੱਥੇ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਸਿਮਲੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਨੀਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਤਾਈ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਹਨ, ਏਸੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਹੈ Superintendent Hill States Simla. ਦੇਖੋ, ਪੰਜਾਬ.

ਸਿੰਮਲੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਲ.

ਸਿਮਾ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਰ ਥਾਂ. ਸਭ ਜਗਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿੱਮਾ.

ਸ਼ਿਮੁਰ. ਫ਼ਾ. ਗਿਣ. ਸੰਖ੍ਯਾ ਕਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਮੁਰਦਨ.

ਸ਼ਿਮੁਰਦਨ. ਫ਼ਾ شمردن ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ੁਮਾਰਕਰਨਾ. ਗਿਣਨਾ.

ਸ਼ਿੰਮਾ. ਅ਼ شمّہ ਵਿ—ਤਨਿਕ. ਥੋੜਾ.

ਸਿਮ੍ਰਤਬਜ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਤਬਜ. "ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਿਮ੍ਰਤਬਜ ਸੁਆਮੀ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸਿਮ੍ਰਿਤ. ਸੰ. स्मृत—ਸਿਮ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ.

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਸੰ. स्मृति—ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੇਤਾ. ਯਾਦਦਾਸ਼੍ਤ. ਯਾਦਗੀਰੀ। ੨ ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਉਹ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਦਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਮੁੱਖ ੩੧ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅਠਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਠਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:—

ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਯਾਗ੍ਯਵਲਕ੍ਯ, ਲਘੁਅਤ੍ਰਿ, ਅਤ੍ਰਿ, ਵ੍ਰਿੱਧ ਅਤ੍ਰਿ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਲਘੁਹਾਰੀਤ, ਵ੍ਰਿੱਧ ਹਾਰੀਤ, ਔਸ਼ਨਸ, ਔਸ਼ਨਸ ਸੰਹਿਤਾ, ਆਂਗਿਰਸ, ਯਮ, ਆਪਸ੍ਤੰਬ, ਸੰਵਰਤ, ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ, ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ, ਪਾਰਾਸ਼ਰ, ਵ੍ਰਿਹਤਪਾਰਾਸ਼ਰੀ, ਵ੍ਯਾਸ, ਲਘੁਵ੍ਯਾਸ, ਸ਼ੰਖ, ਲਿਖਿਤ, ਦਕ੍ਸ਼, ਗੌਤਮ, ਵ੍ਰਿੱਧ ਗੌਤਮ, ਸ਼ਾਤਾਤਪ, ਵਾਸਿਸ਼੍ਠ, ਪੁਲਸ੍ਤ੍ਯ, ਬੁਧ, ਕਸ਼੍ਯਪ, ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ. "ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਨਸਹਿਗੇ ਬੇਦਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) "ਕੋਟਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ, ਨ ਆਵਈ ਵਹ ਚਿੱਤ." (ਜਾਪੁ)

ਸਿਯ. ਸੀਤਾ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਰਘੁਵਰ ਬਿਨ ਸਿਯ ਨਾ ਜਿਯੈ, ਸਿਯ ਬਿਨ ਜਿਯੈ ਨ ਰਾਮ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸਿਯਮ. ਫ਼ਾ سیُم ਸਿਵੁਮ. ਵਿ—ਤੀਜਾ. ਤ੍ਰਿਤੀਯ.

ਸਿਯਰ. ਸੀਤਲਤਾ. ਠੰਢ. "ਜਲ ਬਰਸਾਇ ਸਿਯਰ ਬਰਤਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਫ਼ਾ سِیَر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਰਤ (ਸੁਭਾਉ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਖਸਲਤਾਂ.

ਸਿਯਰਾ. ਵਿ—ਸੀਤਲ. ਠੰਢਾ.

ਸਿਯਾ. ਸਿਯ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਸੀਤਾ ਬੋਧਕ ਹੈ.

ਸਿਯਾਹ. ਫ਼ਾ سیاہ ਵਿ—ਕਾਲਾ. ਸ਼੍ਯਾਮ.

ਸਿਯਾਹਾ. ਫ਼ਾ سیاہہ ਸਿਯਾਹਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਕਾਗਜ, ਗਣਿਤ ਦੀ ਪੁਸਤਕ. ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਜਮਾ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਚਿੱਠਾ.

ਸਿਯਾਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ, ਜੋ ਸੀਤਾ ਦੇ ਪਤਿ ਹਨ.

ਸਿਯਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਰ. "ਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ਨ ਸਿਯਾਰ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ਨਾ ਸ਼ੇਰ ਹੈ ਨਾ ਗਿੱਦੜ ਹੈ.

ਸਿਰ. ਸੰ. शिरस् ਅਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਸ. "ਸਿਰ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੨ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਹੋ ਕੇ ਉੱਪਰ, ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ— "ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਹੁਚਣਾ, ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ." (ਲੋਕੋ) ੩ ਸਿਰ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰਿਜ (ਰਚਨਾ) ਅਰਥ ਭੀ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਿ.

ਸਿਰਸ. ਦੇਖੋ, ਸਰੀਂਹ.

ਸਿਰ ਸਦਕਾ, ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਫ਼ਾ سرصدقہ ਸਰਸਦਕ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ ਉੱਪਰੋਂ ਵਾਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨ. ਸਰਕੁਰਬਾਨੀ. "ਸਿਰਸਦਕਾ ਸਤਗੁਰੂ ਦਿਵਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਸਿਰਸੱਦਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਭਾਰੀ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਸਿਰਸਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸਾਹੀ.

ਸ਼ਿਰਹ ਫਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਫਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਫਲ.

ਸਿਰਹਾਨਾ. ਸੰ. ਸ਼ਿਰੋਧਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ ਦਾ ਸਹਾਰਾ. ਤਕੀਆ. ਸਿਰ੍ਹਾਨਾ. "ਸਿਰਹਾਨਾ ਅਵਰ ਤੁਲਾਈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਸਿਰਹਿੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਰਹਿੰਦ.

ਸ਼ਿਰਕ. ਅ਼ شِرک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ. ਸ਼ਰਾਕਤ. ਸਾਂਝ। ੨ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸਿਰਕੱਢ. ਵਿ—ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ. ਜੋ ਸਭ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਸਿਰ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ.

ਸ਼ਿਰਕਤ. ਅ਼ شِرکت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਂਝ. ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ.

ਸਿਰਕਪ. ਗੱਖਰਪਤਿ ਹੂਡੀ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪਦਵੀ, ਜੋ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਪ (ਕੱਟ) ਲੈਂਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਰਸਾਲੂ. "ਸਿਰਕਪ ਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਆਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੭) ੨ ਟੈਕਸਲਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੰਡਹਰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਜਿਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਤਕਸਿਲਾ.

ਸਿਰਕਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਕਰਦਾ. "ਮੈ ਲਿਖ ਘੱਲਾਂ ਵਲ ਰਾਜਿਆਂ ਜੋ ਹੈ ਸਿਰਕਰਦਾ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਸਿਰਕਾ. ਫ਼ਾ سِرکہ ਸੰ. शीधुरस. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗੂਰ ਅਥਵਾ ਇੱਖ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਸਾੜਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਰਸ, ਜੋ ਖੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Vinegar. ਇਹ ਅਚਾਰ ਚਟਨੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਦ ਦਵਾਈ ਕਰਕੇ ਭੀ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਕਬਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਜਿਮ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਮਣ (ਜਾਮਣੂ) ਦਾ ਸਿਰਕਾ ਲਿੱਫ ਅਤੇ ਅਫਾਰੇ ਲਈ ਖਾਸ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਸਿਰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਰਕਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਰਜ਼. ਡਿਊਟੀ. Duty. "ਲਾਲੇ ਨੋ ਸਿਰਿਕਾਰ ਹੈ ਧੁਰਿ ਖਸਮਿ ਫੁਰਮਾਈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਹੁਕੂਮਤ. "ਜਿਸ ਹੀ ਕੀ ਸਿਰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸ ਹੀ ਕਾ ਸਭੁਕੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੪ ਪ੍ਰਜਾ. "ਏਹ ਜਮ ਕੀ ਸਿਰਕਾਰ ਹੈ ਏਨਾ ਉਪਰਿ ਜਮਡੰਡੁ ਕਰਾਰਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਸਿਰਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰ (ਕਾਨੇ) ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਟੱਟੀ ਅਤੇ ਸਫ। ੨ ਕਾਨੇ ਬੁਣਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਕੁਟੀ.

ਸਿਰਕੀਬਾਸ. ਵਿ—ਸਿਰਕੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਆਪਣਾ ਪੱਕਾ ਘਰ ਬਣਾਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਰ ਜਿੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਸਿਰਕੀ ਤਾਣਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. "ਰਹਿਂ ਮਰ੍ਯਾਦਕੇ ਸਿਰਕੀਬਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਨੀਚ ਜਾਤਿ. ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਸਿਰਕੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਸਿਰ ਕੁਰਬਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰ ਸੱਦਕ.

ਸਿਰਖਿੰਡੀ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਾ. ਸ਼ੱਕਰ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸ੍ਰੀਖੰਡ" ਹੈ. ਇਹ "ਪਲਵੰਗਮ" ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਇਸ ਛੰਦ ਦੀ ਤੁਕ ਦੇ ਮੱਧ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦਾ ਮੇਲ ਅਤੇ ਤੁਕਾਂਤ ਬੇ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੨ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੯ ਪੁਰ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜੁੱਟੇ ਵੀਰ ਜੁਝਾਰੇ, ਧਗਾਂ ਵੱਜੀਆਂ,
ਬੱਜੇ ਨਾਦ ਕਰਾਰੇ, ਦਲਾਂ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ,
ਲੁੱਝੇ ਕਾਰਣਆਰੇ, ਸੰਘਰ ਸੂਰਮੇ,
ਵੁੱਠੇ ਜਾਨ ਡਰਾਰੇ, ਘਨਿਅਰ ਕੈਬਰੀਂ. (ਰਾਮਾਵ)

ਇਹੀ ਰੂਪ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ—

ਬਾਣੇ ਅੰਗ ਭੁਜੰਗੀ, ਸਾਵਲ ਸੋਹਣੇ,
ਤ੍ਰੈ ਸੈ ਹੱਥ ਉਤੰਗੀ, ਖੰਡਾ ਧੂਹਿਆ.×××

ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ੮.

(ਅ) ਦੂਜਾ ਰੂਪ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੨ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੨ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਲਘੁ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. ਤੁਕ ਦੇ ਮੱਧ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦਾ ਮੇਲ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਾਰਤ ਬਿਧੀਆ ਸੈਨ, ਸੁ ਤੇਗਾ ਹਾਥ ਲੈ,
ਸ਼ਿਵਗਣ ਸਮ ਨਹੀ ਚੈਨ, ਇਤੈ ਉਤ ਧਾਂਵਦਾ.×××

(ੲ) ਇਸੀ ਚਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਭੀ ਸਿਰਖੰਡੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੪-੯ ਪੁਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ੨੧.

ਸਿਰਖੁਥਾ, ਸਿਰਖੁੱਥਾ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਖੁੱਸਿਆ ਹੋਵੇ. ਜੋ ਕੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ੨ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਪੁੱਟੇ ਗਏ ਹਨ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਜੈਨ ਮਤ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ, ਜੋ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਜੜਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਢੂੰਡੀਆ. "ਨਾਨਕ ਜੇ ਸਿਰਖੁਥੇ ਨਾਵਨਿ ਨਾਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਸਿਰਖੁਰ. ਵਿ—ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ. ਸ਼ਿਖਨਖ. "ਇਕਨਾ ਪੇਰਣ ਸਿਰਖੁਰ ਪਾਟੇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਇਕਨਾ ਦੇ ਪੈਰਾਹਨ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਪਾਟ ਗਏ। ੨ ਸਭ. ਤਮਾਮ.

ਸਿਰਖੁਥਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਖੁਥਾ. "ਜੋਗੀ ਕਾਪੜੀਆ ਸਿਰਖੁਥੇ ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਗਲਿ ਫਾਸੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਸਿਰਖੰਡੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਖਿੰਡੀ.

ਸਿਰਗੁੰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਢੂੰਡੀਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰ ਖੁਹਾਇਆ ਹੈ. ਲੁੰਚਿਤਸ਼ਿਰ। ੨ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਰ ਮੁਨਾਇਆ ਹੈ. "ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਾਤੀ ਖਤ੍ਰੀ ਏਕ। ਤਾਂਪਰ ਸੰਗਤਿਕਿਯੋ ਵਿਵੇਕ।××× ਸਿਰਗੁੰਮ ਨਾਮ ਤਾਂਹਿ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥" (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਸਿਰਜ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਜ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਰਜ. ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਕੇਸ.

ਸਿਰਜਣ. ਸੰ. सृज् ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ. ਮਿਲਾਪ ਕਰਨਾ. ਤਿਆਗਨਾ। ੨ ਸਰ੍‍ਜਨ—ਸਰ੍‍ਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰਚਣਾ। ੩ ਤਿਆਗਣਾ. ਛੱਡਣਾ.

ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ, ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਵਿ—ਸਰ੍‍ਜਨ ਕਰਤਾ. ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਰਚਨੇ ਵਾਲਾ. "ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ." (ਸੋਪੁਰਖੁ) "ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ." (ਜਪੁ)

ਸਿਰਜਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਜਣ.

ਸਿਰਜਿ. ਬਣਾਕੇ. ਰਚਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਜਣ.

"ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਸਿਰਜਿ ਸਭ ਗੋਈ." (ਸੋਪੁਰਖੁ)

ਸਿਰਜੀਤ. ਦੇਖੋ, ਸਰਜੀਤ ੩-੪.

ਸਿਰਜਯਉ. ਰਚਿਆ. ਬਣਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਜਣ.

"ਸਚਿ ਸਿਰਜਿਯਉ ਸੰਸਾਰ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਸਿਰਠ, ਸਿਰਠਿ, ਸਿਰਠੀ ਸੰ. सृष्टि—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਰਚਨਾ. ਬਨਾਵਟ। ੨ ਜਗਤ. ਸੰਸਾਰ. ਇਹ ਪਦ ਭੀ ਸ੍ਰਿਜ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ. "ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ." (ਜਪੁ) "ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ." (ਜਪੁ)

ਸਿਰ ਤਲਵਾਇਆ, ਸਿਰ ਤਲਵਾਯਾ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਤਲੇ ਵੱਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਭਾਰ.

ਸਿਰਤਾਜ. ਦੇਖੋ, ਸਰਤਾਜ.

ਸਿਰਤਿ. ਸੰ. शिरोर्ति—ਸ਼ਿਰੋਰ੍‍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਰਪੀੜ. ਸਰ ਦਰਦ. "ਜਰਾ ਮਰਾ ਤਾਪੁ ਸਿਰਤਿ ਸਾਪੁ ਸਭੁ ਹਰਿਕੈ ਵਸਿ ਹੈ, ਕੋਈ ਲਾਗਿ ਨ ਸਕੈ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕਾ ਲਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਸਿਰਤ੍ਰਾਣ, ਸਿਰਤ੍ਰਾਨ ਸੰ. ਸ਼ਿਰਸ੍‍ਤ੍ਰਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਰ ਨੂੰ ਸੱਟ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ. "ਫੋਰਗਈ ਸਿਰਤ੍ਰਾਨ ਕੋ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਸਿਰ੍ਹਾਨਾ.

ਸਿਰਦਾਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਦਾਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਦਾਤਾ ਹੈ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਅਰਥ ਸਿਰ ਦਿੱਤਾ। ੩ ਵਿ—ਸਿਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਧਰਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਿਰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਿਰਦਾਰ. ਸਿਰ (ਸੀਸ) ਨੂੰ ਦਾਰ (ਪਾੜਨ ਵਾਲਾ) ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਤਬਰ। ੨ ਗਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰਜ। ੩ ਦਾਰ (ਵਹੁਟੀ) ਦਾ ਸਰਪਰਸ੍ਤ. ਭਰਤਾ. ਪਤਿ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸਰਦਾਰ.

ਸਿਰਧਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਰੱਖਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਤੇ ਧਾਰਨਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਮੰਨ ਲੈਣਾ। ੪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਤਿ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਰਪਰਸ੍ਤ ਥਾਪਣਾ.

ਸਿਰਨਾਮਾ. ਕਿਸੇ ਲੇਖ ਜਾਂ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ ਆਦਿ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਪਤਾ। ੨ ਸਿਰਲੇਖ. ਸੁਰਖ਼ੀ. ਸ਼ੀਰ੍‍ਸ਼ਕ. Heading.

ਸਿਰਨਾਮੀਆਂ. ਹਮਨਾਮ. ਇੱਕੋ ਨਾਉਂ ਦੇ.

ਸਿਰਨਾਵਣੀ. ਸ਼ਿਰੁਸ੍ਨਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਅਥਵਾ ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਰਿਤੁ. ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਿਤੁ ਪਿਛੋਂ ਕੇਸੀ ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. "ਜਿਉ ਜੋਰੂ ਸਿਰਨਾਵਣੀ ਆਵੈ ਵਾਰੋ ਵਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਿਰਨੀ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ੀਰੀਨੀ. "ਸਿਰਨੀ ਕਛੂ ਚੜ੍ਹਾਵਤ ਭਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੯)

ਸਿਰਪਰਣੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਿਰਭਾਰ. ਸਿਰ ਦੇ ਬਲ. ਸਿਰ ਹੇਠ ਕਰਕੇ ਪੈਰ ਉੱਪਰ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਭਾਰ.

ਸਿਰਪਾਉ, ਸਿਰਪਾਇ, ਸਿਰਪਾਵ ਫ਼ਾ ਸਰਾਪਾ ਅਥਵਾ ਸਰੋਪਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰ ਤੀਕ ਪਹਿਰਣ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ। ੨ ਖ਼ਿਲਤ. "ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਸਾਕਤ ਸਿਰਪਾਉ ਰੇਸ਼ਮੀ ਪਹਿਰਤ ਪਤਿ ਖੋਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਲਿਹੁ ਮਮ ਦਿਸ ਤੇ ਅਬ ਸਿਰਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਦੈ ਰਸ ਕੋ ਸਿਰਪਾਵ ਤਿਸੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਿਰੋਪਾਉ ੨.

ਸਿਰਪੀੜ. ਸਿਰਸ਼ੂਲ. ਦਰਦੇਸਰ. Headache. ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਰਧਸਿਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ. ਸਿਰਪੀੜ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭੇਦ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਕਾਰਣ ਹਨ. ਪਰ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਮੇਦੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਅੰਦਰ ਮੈਲ ਜਮਾ ਹੋਣਾ ਹੈ. ਜੋ ਹਾਜਮਾ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਕਬਜ ਖੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਸਿਰਪੀੜ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਪਾਉ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ—

੧. ਗਊ ਦਾ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਮਿਸ਼ਰੀ ਪਾਕੇ ਪੀਣਾ.

੨. ਨਸਾਦਰ ਤੇ ਕਲੀ (ਚੂਨਾ) ਅੱਡ ਅੱਡ ਪੀਸਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਸੁੰਘਣਾ.

੩. ਆਂਡਿਆਂ ਦਾ ਕਤਾਹ ਖਾਣਾ.

੪. ਰੀਠੇ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘਸਾਕੇ ਨਸਵਾਰ ਲੈਣੀ.

੫. ਮੁਲੱਠੀ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਮਿੱਠਾ ਤੇਲੀਆ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਪੀਸਕੇ ਅੱਧਾ ਚਾਉਲ ਭਰ ਨਸਵਾਰ ਲੈਣੀ.

੬. ਘੀ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਮਿਲਾਕੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਮਲਨਾ.

੭. ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਿਰਪੀੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਿੱਟਾ ਚੰਦਨ ਘਸਾਕੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲੇਪਣਾ. ਸਰਦੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੇਸਰ ਜਾਂ ਸੁੰਢ ਦਾ ਲੇਪ ਕਰਨਾ.

ਸਿਰਪੇਚ. ਦੇਖੋ, ਸਰਪੇਚ.

ਸਿਰਪੋਸ. ਫ਼ਾ سرپوش ਸਰਪੋਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਢੱਕਣ. ਥਾਲ ਅਥਵਾ ਦੇਗਚੇ ਆਦਿਕ ਦਾ ਮੂੰਹ ਢਕਣ ਵਾਲਾ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ। ੨ ਤੋੜੇਦਾਰ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਪਲੀਤੇ ਦਾ ਢੱਕਣ. "ਗਹਿ ਸਿਰਪੋਸ ਉਘਾਰ ਪਲੀਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਿਰਪੋਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਲੀਤੇ ਦਾ ਬਾਰੂਦ ਡਿਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਰ ਤੋੜੇ ਤੋਂ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਦਾ ਭੀ ਡਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ.

ਸਿਰਫ. ਅ صرف ਸਿਰਫ਼. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੇਵਲ. ਨਿਰਾ. ਖਾਲਿਸ.

ਸਿਰਫਲ. ਸੰ. ਸ਼ਿਰਃਫਲ—ਸ਼ਿਰ: ਫਲ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਸਿਰ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੋਵੇ. ਨਲੀਏਰ. ਖੋਪੇ ਦੇ ਫਲ ਉੱਪਰ ਅੱਖ ਨੱਕ ਮੁਖ ਦਾ ਆਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਫਲ.

ਸਿਰਬੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬੰਦ.

ਸਿਰਭਾਰ. ਸਿਰ ਦਾ ਬੋਝ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਿਭਾਰੁ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਭਾਰਿ.

ਸਿਰਭਾਰ ਲੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਲੈਣੀ। ੨ ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਣਾ.

ਸਿਰਭਾਰਿ. ਸਿਰ ਪਰਣੇ. ਸਿਰ ਦੇ ਬਲ। ੨ ਪੂਰੇ ਤਾਣ ਨਾਲ. "ਤੈ ਵਿਚ ਇੰਦੁ ਫਿਰੈ ਸਿਰਭਾਰਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸਿਰ ਮੁਨਾਕੇ ਭਦ੍ਰਾ ਪੁੱਛਣੀਆਂ. ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਾਣ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਵੀਤਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਭਦ੍ਰਾ ੩ ਅਤੇ ੭.

ਸਿਰਮੋਰ, ਸਿਰਮੋਰਹ, ਸਿਰਮੋਰਾ, ਸਿਰਮੌਰ, ਸਿਰਮੌਲਿ ਸੰ. ਸ਼ਿਰਸ੍—ਮੌਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਰ ਦਾ ਮੌਲਿ (ਮੁਕਟ). ਤਾਜ। ੨ ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਗੁਰੂ ਸਿਰਮੋਰ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ:੧) "ਤੂ ਠਾਕੁਰ ਸਿਰਮੋਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸਿਰਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰੜ। ੨ ਅ سر ਸੰਗਯਾ—ਗੁਪਤ ਭੇਦ. ਰਾਜ਼. "ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਆ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਿਰਰੀ. ਵਿ—ਹਠੀਆ. ਜ਼ਿੱਦੀ। ੨ ਸਿਰੜੀ. ਪਾਗਲ. ਦਿਵਾਨਾ. "ਇਹ ਭਾ ਸਿਰਰੀ ਮਤਿ ਬਵਰਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਿਰ ਰੋਗ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁਸ੍ਟ, ਜੋ ਸਭ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਹੈ। ੨ ਸਿਰੜ, ਜੋ ਦਿਮਾਗੀ ਰੋਗ ਹੈ। ੩ ਅਭਿਮਾਨ। ੪ ਵਡਾ ਰੋਗ. ਮੁਹਲਿਕ ਬੀਮਾਰੀ। ੫ ਸ਼ਿਰੋਰੋਗ: ਸਰ ਦਰਦ. ਸਿਰ ਪੀੜ.

ਸਿਰਲੇਖ. ਸੰਗਯਾ—ਭਾਗ. ਕਿਸਮਤ. ਨਸੀਬ. ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਦਾ ਲੇਖ। ੨ ਸਿਰਨਾਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਨਾਮਾ। ੩ ਮੁਖਬੰਦ (ਮੁਖਬੰਧ). Foreword। ੪ ਸੁਰਖੀ. ਸ਼ੀਰ੍ਸ਼ਕ. Heading.

ਸਿਰੜ. ਝੱਲਾਪਨ. ਇਹ ਉਨਮਾਦ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਭੇਦ ਹੈ. ਜਨੂਨ. Insanity. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੇਖੋ, ਉਦਮਾਦ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ.

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ, ਬਦਾਮਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਈ, ਸੰਦਲ ਅਨਾਰ ਆਦਿ ਸ਼ਰਬਤ, ਅਧਰਿੜਕ, ਸੰਗਤਰੇ, ਅੰਗੂਰ ਆਦਿ ਫਲ ਵਰਤਣੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ. ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਨਾ, ਨਦੀ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਹਵਾ ਖਾਣੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ. ਸਿਰ ਤੇ ਕੱਦੂ ਅਤੇ ਕਾਹੂ ਦਾ ਤੇਲ ਮਲਨਾ. ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਸਿਰੜੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮੀ ਘ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੇਵਨ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਘੀ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਇਹ ਹੈ—

ਘੀ ਚਾਰ ਸੇਰ, ਬ੍ਰਹਮੀ ਬੂਟੀ ਦਾ ਰਸ ਸੋਲਾਂ ਸੇਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕੜਾਹੀ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਕਾੜ੍ਹੇ, ਅਰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨੁਗਦਾ ਬਣਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇ. ਬ੍ਰਹਮੀ ਬੂਟੀ, ਬਚ, ਜਵਾਹਾਂ, ਧਮਾਹਾ, ਕੁਠ, ਸੰਖਾਹੋਲੀ, ਸਭ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਸੇਰ ਨੁਗਦਾ ਤਿਆਰ

ਕਰੇ. ਇਹ ਸਾਰਾ ਰਸ ਜਲਕੇ ਘੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਣਕੇ ਸਾਫ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਰੱਖੇ. ਇਹ ਬ੍ਰਹਮੀਘ੍ਰਿਤ ਇੱਕ ਤੋਲੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਤੀਕ ਉਮਰ ਅਤੇ ਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿੱਤ ਖਾਵੇ।

੨ ਗਰਮ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣ, ਜ਼ਾਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਚਿੜਚਿੜਾ ਅਤੇ ਜਿੱਦੀ ਸੁਭਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ "ਸਿਰੜ" ਆਖਦੇ ਹਨ। ੩ ਅਗ੍ਯਾਨਤਾ ਦਾ ਹਠ. ਮੂਰਖਤਾ ਭਰੀ ਜਿੱਦ.

ਸਿਰੜਾ, ਸਿਰੜੀ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਠਿਕਾਣੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ. ਦਿਮਾਗ ਜਿਸ ਦਾ ਫਿਰ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੀਵਾਨਾ. ਪਾਗਲ. ਸੁਦਾਈ। ੨ ਹਠੀਆ. ਜਿੱਦੀ.

ਸਿਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਨਾਰਾ. ਤਰਫ. ਧਿਰ. "ਦੁਹਾਂ ਸਿਰਿਆ ਕਾ ਖਸਮੁ ਆਪਿ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸਿਰ ਤੇ. ਸੀਸ ਪੁਰ. "ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. सिरा. ਨਦੀ। ੪ ਨਾੜੀ. ਰਗ. ਸ਼ਿਰਾ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ.

ਸਿਰਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੀਤਲ ਹੋਣਾ. ਠੰਢਾ ਹੋਣਾ. "ਗਈ ਪਾਵਕ ਸਿਰਾਇ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਗੁਜ਼ਰਨਾ. ਵੀਤਣਾ.

ਸਿਰਾਇ. ਦੇਖੋ. ਸਿਰਾਉਣਾ। ੨ ਸਿਰ ਉੱਪਰ. "ਨਿੰਦ ਪੋਟ ਸਿਰਾਇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਰਾਇ.

ਸਿਰਾਇਓ, ਸਿਰਾਇਆ, ਸਿਰਾਈ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਉਣਾ. ਸੀਤਲ ਹੋਇਆ (ਹੋਈ). ੨ ਬੀਤਿਆ (ਬੀਤੀ). ਵੀਤ ਗਿਆ, ਗਈ.

ਸਿਰਾਹੁ. ਸਿਰ ਤੋਂ. ਸਿਰ ਸੇ. "ਕਾਲੁ ਨ ਮਿਟੈ ਸਿਰਾਹੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਸ਼ਿਰਾਕਤ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਰਾਕਤ.

ਸਿਰਾਜ. ਅ਼ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਵਾ. ਚਰਾਗ਼. ਲੈਂਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ੀਰਾਜ਼. "ਗੜ ਸਿਰਾਜ ਕੋ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੨)

ਸਿਰਾਜੀ. ਵਿ—ਸ਼ੀਰਾਜ਼ ਦਾ. "ਸੁ ਤਾਜੀ ਸਿਰਾਜੀ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਅ਼ سراجی ਸਿਰਾਜੀ. ਉੱਜਲ। ੩ ਰੌਸ਼ਨ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਹਿਤ.

ਸਿਰਾਜੁੱਦੀਨ. ਧਰਮ ਦਾ ਦੀਪਕ. ਦੀਨ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸਿਰਾਤ. ਵੀਤਦਾ. ਗੁਜਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਉਣਾ. "ਜਨਮ ਸਿਰਾਤ ਹੈ." (ਜੈਜਾ ਮ: ੯) ੨ ਅ਼ صراط ਸਿਰਾਤ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਰਗ. ਸੜਕ। ੩ ਇੱਕ ਪੁਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਰਕ ਦੀ ਅਗਨੀ ਉੱਪਰ ਹੋਣਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਪੁਲ ਬਾਲ ਤੋਂ ਭੀ ਬਾਰੀਕ ਹੈ ਅਰ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਤੋਂ ਤਿੱਖਾ ਹੈ. ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਤਿੱਖੇ ਕੰਢੇ ਹਨ, ਜੋ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹਿੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ. ਧਰਮੀ ਇਸ ਉੱਪਰੋਂ ਛੇਤੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਪਾਪੀ ਨਰਕ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਡਿਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਲ ਦਾ ਖਿਆਲ ਪਾਰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ "ਚਿਨਵਤ ਪੇਰੇਤੂ" ਨਾਮਕ ਪੁਲ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਯਹੂਦੀ ਭੀ ਨਰਕ ਦਾ ਪੁਲ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸਲਾਤ.

ਸਿਰਾਤੁਲਮੁਸਤਕੀਮ. ਅ਼ الصراط المستقیم ਅਲਸਿਰਾਤੁਲਮੁਸਤਕ਼ੀਮ. ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ. ਸਿੱਧੀ ਸੜਕ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਤ ੨-੩.

ਸਿਰਾਧ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਧ. "ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸਿਰਾਨਾ, ਸਿਰਾਨੀ, ਸਿਰਾਨੈ ਸਿਰਾਉਣ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ. ਵੀਤਿਆ. ਗੁਜਰਿਆ. "ਅਮਲ ਸਿਰਾਨੋ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) "ਬਿਰਥਾ ਅਉਧ ਸਿਰਾਨੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) ੨ ਸੀਤਲ ਹੋਣਾ. ਹੋਈ, ਹੋਇਆ.

ਸਿਰਾਯਚਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਇਚਾ.

ਸਿਰਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਰ. "ਯਾ ਖੁਦਾਇ ! ਕਜਾ ਭਯੋ ਸਿਰਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਿਰਾਰੀ. शिरीषिका—ਸ਼ਿਰੀਸ਼ਿਕਾ. ਇਹ ਇੱਕ ਬਿਰਛ ਸਰੀਂਹ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਲ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਢਾਢੋਨ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਵੈਦ੍ਯਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੋੜ੍ਹ ਬਵਾਸੀਰ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਸ੍ਰੀਫਲ ਤਾਲ ਸਿਰਾਰੀ ਤਹਾਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੬)

ਸਿਰਾਵਨ. ਕ੍ਰਿ—ਸੀਤਲ ਹੋਣਾ. "ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਖ ਸਿਰਾਵਤ ਨੈਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵੀਤਣਾ. ਗੁਜ਼ਰਨਾ. "ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਸਿਰਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੯)

ਸਿਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਚਨਾ. ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. "ਜਿਨਿ ਸਿਰਿ ਸਾਜੀ ਤਿਨਿ ਫੁਨਿ ਗੋਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਿਰਪਰ. ਸਿਰ ਤੇ. "ਸਿਰਿ ਲਗਾ ਜਮਡੰਡੁ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) "ਪੁਰੀਆਂ ਖੰਡਾਂ ਸਿਰਿ ਕਰੇ ਇਕ ਪੈਰਿ ਧਿਆਏ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਜੇ ਪੁਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕਕੇ ਇੱਕ ਪੈਰ ਤੇ ਖੜਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰੇ। ੩ ਉੱਪਰ. ਉੱਤੇ। ੪ ਸ੍ਰਿਜ (ਰਚ) ਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਜ। ੫ ਵਿ—ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ. ਵਧੀਆ. "ਸਭਨਾ ਉਪਾਵਾ ਸਿਰਿ ਉਪਾਉ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੬ ਸੰ. ਸ਼ਿਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਲਵਾਰ। ੭ ਤੀਰ। ੮ ਪਤੰਗਾ. ਭਮੱਕੜ.

ਸਿਰਿਉ, ਸਿਰਿਓ, ਸਿਰਿਆ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਜਣ. "ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਿਧਨੈ ਸਿਰਿਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੀ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਰਚਿਆ ਹੈ. "ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ ਸਭੁਕੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਵਣਜਾਰਾ)

ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ. ਪ੍ਰਤਿ ਸਿਰ। ੨ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ. "ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹੇ ਠਾਕੁਰ." (ਸੋਦਰੁ)

ਸਿਰਿਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਕਾਰ ੨.

ਸਿਰਿਭਾਰੁ. ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬੋਝ. "ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ." (ਜਪੁ)

ਸਿਰੀ. ਸਰਜਨ ਕਰੀ. ਰਚੀ. ਬਣਾਈ. "ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜਿਨਿ ਸਿਰੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਸਿੜ੍ਹੀ. ਸੀੜ੍ਹੀ. ਮੁਰਦਾ ਲੈਜਾਣ ਦੀ ਅਰਥੀ. "ਜਾਨੁਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਿਰੀ ਪਰ ਸੋਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੯) ੩ ਛੋਟਾ ਸਿਰ. ਬਕਰੇ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਸਿਰ.

੪ ਸੰ. श्री—ਸ਼੍ਰੀ. ਸ਼ੋਭਾ। ੫ ਮੰਗਲ. "ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਭ

ਉਪਰਿ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੬ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਲਗੀ. "ਸਿਰ ਪਰ ਕੰਚਨ ਸਿਰੀ ਸਵਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਿਰੀਸ. ਸੰ. शिरस्थ—ਸ਼ਿਰਸਜ. ਵਿ—ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ. ਕਲਗੀ, ਤਾਜ, ਜਿਗਾ ਆਦਿਕ. "ਸਿਰੀਸ ਸੀਸ ਸੋਭਿਯੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰੀਂਹ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੀਸ਼.

ਸਿਰੀਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ.

ਸਿਰੀਸਾਪ / ਸਿਰੀਸਾਫ } ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਢਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਬਾਰੀਕ ਮਲਮਲ ਦਾ ਸੀ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮਾਨਾ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸਿਰੀਸਾਪ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਬਣਦਾ ਸੀ.

ਸਿਰੀਧਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਧਰ.

ਸਿਰੀਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ.

ਸਿਰੀਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੀਰੀਨੀ. "ਸਭ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਸਿਰੀਨੀ ਆਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੪)

ਸਿਰੀਰਾਗ. ਸੰ. श्रीराग—ਸ਼੍ਰੀਰਾਗ. ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ "ਸ਼੍ਰੀ" ਹੈ ਪਰ ਰਾਗ ਸ਼ਬਦ ਵਾਧੂ ਸਾਥ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਸੁਰ ਹਨ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ. ਰਿਸਭ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਹੈ. ਰਿਸਭ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਹਨ. ਮੱਧਮ ਤੀਵ੍ਰ ਹੈ. ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ.

ਆਰੋਹੀ— ਸ ਰਾ ਮੀ ਪ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ— ਸ ਨ ਧਾ ਪ ਮੀ ਗ ਰਾ ਸ.

ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾ ਲੌਢਾ ਵੇਲਾ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਪਹਿਲਾ ਰਾਗ ਹੈ. ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇਸੇ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰੀਰਾਗ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) "ਗਗਨ ਮੇ ਸਿਰੀਰਾਗ ਪਾਰਸ ਪਖਾਨ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸਿਰੀ ਰੰਗ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਰੰਗ.

ਸਿਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰ. "ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਸਿਰੇ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾ. "ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੇੜੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਜਨਮ ਮਰਨ। ੨ ਸ੍ਰਿਜੇ. ਰਚੇ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਜਣਾ. "ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਸਿਰੇ ਤੈ ਅਗਨਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸਿਰੇਸਟ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੇਸਟ.

ਸਿਰੇਸਿਰਿ. ਸਿਰ ਸਿਰ ਪ੍ਰਤਿ. ਹਰੇਕ ਤਾਈਂ. ਪ੍ਰਤਿ ਜੀਵ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ.

ਸਿਰੇਪਾਉ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਪਾਉ। ੨ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਦੇ ਰਾਜਮਹਲ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕਾ ਅਤੇ ਰਾਮਾਂ[1] ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸਰੋਪਾ (ਖਿਲਤ) ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਨਾਭਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ.

ਸਿਰੇਵਨ. ਦੇਖੋ, ਸਰੇਵਣ.

ਸਿਰੋਹ. ਸ਼ਿਰੋਰੁਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਕੇਸ਼. "ਕਹੂੰ ਸਿਰੋਹ ਪੱਟੀਅੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸਿਰੋਹੀ. ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਚੌਹਾਨ ਜਾਤਿ ਦੀ ਸ਼ਾਖ "ਦੇਓਰਾ" ਰਾਜਪੂਤ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਆਸਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ. ਸਿਰੋਹੀ ਨਗਰ ਸਨ ੧੪੨੫ ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਾਉ ਸੈਨਮੱਲ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਮਾਲਵਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਿੰਡ ਵਾਰਾ ਤੋਂ ਸੋਲਾਂ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਹੈ। ੨ ਸਿਰੋਹੀ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੋ ਫੌਲਾਦੀ ਅਥਵਾ ਸਕੇਲੇ ਦੇ ਪਤ੍ਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੱਚਾ ਲੋਹਾ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰੋਹੀ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿਰੋਹੀ ਟੁਟਦੀ ਨਹੀਂ. "ਸਾਂਗ ਸਿਰੋਹੀ ਸੈਫ ਅਸਿ ਤੀਰ ਤੁਪਕ ਤਰਵਾਰ." (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਸਿਰੋਜ. ਸੰ. शिरोज—ਸ਼ਿਰੋਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਸ਼, ਜੋ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸਿਰੋਪਾ / ਸਿਰੋਪਾਉ } ਦੇਖੋ, ਸਿਰਪਾਉ ਅਤੇ ਸਿਰੇਪਾਉ ੨.

ਸਿਰੋਮਣਿ. ਸੰ. शिरोमणि. ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਣ ਦੀ ਮਣੀ. ਮੁਕੁਟਮਣਿ. ਤਾਜ ਦਾ ਰਤਨ। ੨ ਵਿ—ਮੁਖੀਆ. ਪ੍ਰਧਾਨ। ੩ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. "ਨਾਮੁ ਸਿਰੋਮਣਿ ਸਰਬ ਮੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ. ਅਕਾਲੀ ਲਹਰ ਸਮੇ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਲਈ ੧੪ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੨੦ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕਾਯਮ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਜੱਥਾ, ਜੋ ਪੰਥ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਸਿਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ੩.

ਸਿਰੋਰੁਹ. ਸੰ. शिरोरुह. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਸ਼. ਜੋ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਗਦੇ ਹਨ.

ਸਿਰੰ. ਵਿ—ਸ੍ਰਸ੍ਟਾ. ਰਚਣ ਵਾਲਾ. ਸਜੰਨ ਕਰਤਾ. "ਭੂਅ ਭੰਜਨ ਗੰਜਨ ਆਦਿ ਸਿਰੰ." (ਅਕਾਲ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਭੰਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਜਨ ਵਾਲਾ, ਅਤੇ ਆਦਿਸ੍ਰਸ੍ਟਾ ਹੈ.

ਸਿਰੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਰਹਿੰਦ.

ਸਿਰੰਦਾ. ਵਿ—ਸਜੰਨ ਕਰਿੰਦਾ. ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਰਤਾ. "ਧੰਨੁ ਸਿਰੰਦਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਰੰਦਾ.

ਸਿਲ. ਸੰ. ਸ਼ਿਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੇਤੀ ਵੱਢਣ ਸਮੇਂ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਡਿਗੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ. ਉਂਛ.[2] ਮਨੁ ਨੇ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅੰਨ ਦਾ ਖਾਣਾ ਉੱਤਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਅ: ੧੦, ਸ਼ ੧੧੨. "ਸਿਲ ਜੋਗੁ ਅਲੂਣੀ ਚਟੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

[1] ਬਾਬਾ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲਵੰਸ਼.

[2] ਕਣਕ ਜੌਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਬੱਲਾਂ ਚੁਗਣੀਆਂ ਸ਼ਿਲ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਾਣੇ ਚੁਗਣੇ ਉਂਛ ਹੈ.

ਭਗਤਿਯੋਗ ਰੂਪੀ ਅਲੂਣੀ ਸਿਲ ਦਾ ਸ੍ਵਾਦ ਚੱਖੀਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ ਸਭ ਰਸ ਤਿਆਗਕੇ ਇਹ ਰਸ ਲਈਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾ ਅਲੂਣੀ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਲਾ. ਪੱਥਰ. "ਸਿਲ ਪੂਜਸਿ ਬਗੁਲਸਮਾਧੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਭੁਜੰਗਮਾ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਿਲਾਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖਮਨਾ ਦਾ ਦਰ ਬੰਦ ਕਰਲੀਤਾ ਹੈ. "ਤਿਹ ਸਿਲ ਊਪਰਿ ਖਿੜਕੀ ਅਉਰ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਸਿਲਸਿਤ. ਸੰ. शिल-अशितृ-ਸ਼ਿਲ-ਅਸ਼ਿਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ਼ਿਲ ਅੰਨ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਡਿਗੇ ਦਾਣੇ ਚੁਗਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸਿਲਸਿਤ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾਸਿਤ.

ਸਿਲਸਿਲਾ. ਅ਼ سلسلہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ੰਜੀਰ. ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ। ੨ ਕ੍ਰਮ। ੩ ਵੰਸ਼. ਪੀੜ੍ਹੀ। ੪ ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਪੰਕਤਿ. ਕਤਾਰ.

ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਰਤੀਬਵਾਰ.

ਸਿਲਹ. ਅ਼ سلاح ਸਿਲਾਹ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਹਥਿਆਰ. "ਸਚ ਰਖਵਾਲਾ ਸਿਲਹ ਸੰਜੋਆ." (ਭਾਗੁ)

ਸਿਲਹਖਾਨਾ. ਫ਼ਾ سلحخانہ ਅਸਲਹ਼ਖ਼ਾਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਗਾਰ. ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਘਰ. Armory.

ਸਿਲਹਟ. ਆਸਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜਿਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਸੁਰਮਾ ਨਦੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ.

ਸਿਲਕ. ਅ਼ سلک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੜੀ। ੨ ਰੱਸੀ. ਬੰਧਨ. "ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਾਇਆ ਸਿਲਕ ਕਾਟੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਕਾਟਿ ਸਿਲਕ ਪ੍ਰਭੁ ਸੇਵਾ ਲਾਇਆ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਅੰ. Silk. ਰੇਸ਼ਮ. ਪੱਟ.

ਸਿਲਕੋਟ. ਦੇਖੋ. ਸਿਆਲਕੋਟ. "ਪੁਰ ਸਿਲਕੋਟ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕੇਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਿਲਪ. ਸੰ. शिल्प-ਸ਼ਿਲ੍ਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸੱਵਰੀ ਆਦਿ ਵਿਦ੍ਯਾ। ੨ ਹੁਨਰ। ੩ ਦਸ੍ਤਕਾਰੀ। ੪ ਘਰ ਬਣਾਉਣੇ ਅਤੇ ਕਾਠ ਧਾਤੁ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਰਚਣੇ ਸਭ ਸ਼ਿਲਪ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸਿਲਪਕਾਰ, ਸਿਲਪੀ } ਸੰ. शिल्पकारिन्-शिल्पिन्. ਵਿ—ਤਸਵੀਰ ਆਦਿ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਹੁਨਰਮੰਦ. "ਸਿਲਪੀਕਾਰ ਸਵਾਰਹਿਂ ਜਹਾਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿਲਬਿਰਤਿ, ਸਿਲਵ੍ਰਿੱਤਿ } ਸੰ. शिलवृत्ति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਲ (ਡਿਗੇ ਦਾਣੇ) ਚੁਗਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲ.

ਸਿਲਾ. ਸੰ. शिल. ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਡਿਗੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲ। ੨ ਸ਼ਿਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਥਰ. ਵੱਟਾ. "ਪੂਜਿ ਸਿਲਾ ਤੀਰਥ ਬਨਵਾਸਾ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਹ. "ਇੱਕ ਸਵਾਰਨ ਸਿਲਾ ਸੰਜੋਆ." (ਭਾਗੁ) "ਸਬੈ ਸੂਰ ਲੈ ਕੇ ਸਿਲਾ ਸਾਜ ਸਜਜੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੪ ਅ਼ صلہ ਸਿਲਹ. ਇਨਾਮ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼। ੫ ਮਿਲਾਪ. ਜੋੜ.

ਸਿਲਾ ਅਲੂਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲ ੧. ਖੇਤ ਦੇ ਚੁਗੇ ਹੋਏ ਦਾਣੇ ਬਿਨਾ ਲੂਣ. ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸ਼ਿਲ ਦਾ ਅੰਨ ਹੀ ਅਨੇਕ ਭਾਤਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਨਾਲ ਲੂਣ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਦ ਕੁਝ ਭੀ ਰਸ ਨਹੀਂ. ਭਾਵ— ਸਰਬ ਰਸਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਤੋਂ ਹੈ.

ਸਿਲਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸਿਉਣ ਦੀ ਮਜੂਰੀ.

ਸਿਲਾਸਿਤ. ਵਿ—ਸ਼ਿਲਾ ਉੱਪਰ ਘਸਾਕੇ ਸ਼ਿਤ (ਤਿੱਖਾ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. "ਬਰਖੇ ਸਰ ਸੁੱਧ ਸਿਲਾ ਸਿਤਯੰ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ)

ਸਿਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ. ਚੰਬਾ ਨਗਰ ਪਾਸ (ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ) ਐਰਾਵਤੀ (ਰਾਵੀ) ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਸਿਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਬੈਠਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨਦੀ ਪਾਰ ਹੋਏ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਘਟਨਾ ੧੫ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੬੬੯ ਦੀ ਹੈ. ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ. ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

ਯਾਤ੍ਰੀ ਇਸ ਸ਼ਿਲਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ.

ਸਿਲਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਹ. "ਕਤਹੂ ਸਿਪਾਹੀ ਹ੍ਵੈਕੈ ਸਾਧਤ ਸਿਲਾਹਨ ਕੋ." (ਅਕਾਲ)

ਸਿਲਾਜੀਤ. ਸੰ. शिलाजतु. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਲਾ ਦੀ ਜਤੁ (ਲਾਖ). ਸੁਸ਼੍ਰੁਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਤਪਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸ਼ਿਲਾ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਕੇ ਨਿਕਲਿਆ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. Rock-exudation. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਵੈਦਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ, ਸੋਜ, ਖਈ, ਮਿਰਗੀ, ਪੀਲੀਆ (ਸਟਕਾ) ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਗਠੀਆ, ਜਲੋਦਰ, ਦਮਾ ਆਦਿਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਸਿਲਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਤ.

ਸਿਲਾਬ. ਫ਼ਾ سیلاب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੜ੍ਹ. ਰੌ। ੨ ਨਮੀ. ਤਰਾਵਤ. ਗਿੱਲ.

ਸ਼ਿਲਾਲੇਖ. ਪੱਥਰ ਤੇ ਲਿਖੀ ਲਿਖਤ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਅਥਵਾ ਜਸ ਲਈ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਲੇਖ ਖੁਦਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਹੁਣ ਭੀ ਅਜੇਹੇ ਲੇਖ ਨਾਮ ਤਾਰੀਖ਼ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸ਼ਿਲੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਡਾ। ੨ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ। ੩ ਭੋਜ ਪਤ੍ਰ। ੪ ਤੀਰ। ੫ ਭਾਲਾ. ਨੇਜਾ.

ਸ਼ਿਲੀਪਦ. ਸ਼੍ਲੀਪਦ. ਦੇਖੋ, ਫੀਲਪਾਵ.

ਸਿਲੀਮੁਖ. ਸੰ. ਸ਼ਿਲੀਮੁਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੌਰਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਕੰਡਾ ਹੈ. "ਸਿਲੀਮੁਖ ਸਿੱਖ ਮਨ ਸੌਰਭ ਅਨੰਦ ਦੇਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਤੀਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਖੜਗ ਧਰ ਜੁਗਤਿ ਕਮਾਨ ਕਰ, ਨਾਨ੍ਹਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਲੀਨ ਸਿਲੀਮੁਖ ਧਾਰਿਯਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੂਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਹੁੱਡਾਂ ਭਾਲੇ ਜੇਹੀਆਂ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹਨ.

ਸਿਲੁਖ. ਦੇਖੋ, ਸੈਲੁਖ.

ਸਿਲੋਚਨ. ਤ੍ਰਿਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿ ੪.

ਸਿਲੋਂਛ, ਸਿਲੋਂਛਵ੍ਰਿੱਤਿ } ਸੰ. शिलोञ्छ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਲ ਚੁਗਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਉਂਛਬ੍ਰਿਤਿ, ਸਿਲ ਅਤੇ ਸਿਲਵ੍ਰਿੱਤਿ.

ਸਿਲ੍ਹ. ਸਿਲਾਬ (ਨਮੀ). ਤਰਾਵਤ. ਗਿੱਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਲਾਬ.

ਸਿੱਲੀ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ.

ਸਿਵ. ਸੰ. ਸ਼ਿਵ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਖ। ੨ ਮੁਕਤਿ। ੩ ਮਹਾਦੇਵ. ਪਾਰਵਤੀ ਦਾ ਪਤਿ. "ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤੇ ਜੋ ਨਰ ਧਿਆਵੈ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਜਲ। ੫ ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ। ੬ ਗੁੱਗਲ। ੭ ਬਾਲੂਰੇਤ। ੮ ਪਾਰਾ। ੯ ਸ਼ਾਂਤਿ. "ਆਪੇ ਸਿਵ ਵਰਤਾਈਅਨੁ ਅੰਤਰਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੧੦ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਜਹਿ ਦੇਖਾ ਤਹਿ ਰਵਿਰਹੇ ਸਿਵ ਸਕਤੀ ਕਾ ਮੇਲ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੧੧ ਆਤਮਗਿਆਨ। ੧੨ ਬ੍ਰਹਮਾ. ਦੇਖੋ, ਮਹੇਸ਼ ੪। ੧੩ ਗਿਆਰਾਂ ਸੰਖ੍ਯਾਬੋਧਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਵ ੧੧ ਮੰਨੇ ਹਨ। ੧੪ ਗੁਣ। ੧੫ ਸਿਵਾ (ਸ਼ਵਦਾਹ ਦੀ ਚਿਤਾ) ਲਈ ਭੀ ਸਿਵ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਥਾਂ ਆਇਆ ਹੈ- "ਤਨਿਕ ਅਗਨਿ ਕੇ ਸਿਵ ਭਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੧) ਦੇਖੋ, ਸਿਵਾ ੯। ੧੬ ਸੰ. ਸਿਵ੍. ਧਾ- ਸਿਉਂਣਾ. ਬੀਜਣਾ. ਸਿੰਜਣਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ.

ਸਿਵਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਸ਼ਿਵ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਕਾਮਦੇਵ. ਅਨੰਗ.

ਸਿਵਸਕਤਿ, ਸਿਵਸਕਤੀ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦੁਰਗਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ। ੩ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਅਵਿਦ੍ਯਾ। ੪ ਸ਼ਾਂਤਿ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ. "ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇਕੈ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮ ਵਰਤਾਏ." (ਅਨੰਦੁ) ੫ ਗੁਣ ਦੀ ਤਾਸੀਰ. "ਚੰਦਨ ਸਮੀਪ ਜੈਸੇ ਬਾਂਸ ਔ ਬਨਾਸਪਤੀ, ਗੰਧ ਨਿਰਗੰਧ ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਕੈ ਜਾਨਿਯੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸਿਵਸਤ੍ਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਅਰਿ.

ਸਿਵਸਿਵ. ਵ੍ਯ—ਨਿਖੇਧ. ਪਛਤਾਉ ਅਤੇ ਅਚਰਜ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. "ਸਿਵ ਸਿਵ ! ਕਰਤ ਸਗਲ ਕਰ ਜੋਰਹਿ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸ਼ਿਵਸੂਤ੍ਰ. ਪਾਣਿਨੀ ਦੀ ਅਸ਼੍ਟਾਧ੍ਯਾਯੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਿਖੇ ੧੪ ਸੂਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਡੌਰੂ ਦੀ ਧੁਨਿ ਤੋਂ ਹੋਣੀ ਮੰਨੀ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਹਾਰ ਸੂਤ੍ਰ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਸਿਵ ਸੰਕਰਾ ਮਹੇਸ. ਭਾਵ—ਗਿਆਰਾਂ ਰੁਦ੍ਰ. "ਮੈਲੇ ਸਿਵ ਸੰਕਰਾ ਮਹੇਸ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਮਹੇਸ ੪.

ਸਿਵਕ. ਦੇਖੋ. ਸੇਵਕ. "ਕੋਇ ਨ ਪਹੁਚਾ ਸਿਵਕ ਹਮਾਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੩) "ਸਿਵਕਨ ਕੋ ਸਿਵਗੁਣ ਸੁਖ ਦੀਓ." (ਚੌਪਈ)

ਸਿਵਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਿਕਾ.

ਸਿਵਕਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਵਕਪਨ. ਦਾਸਭਾਵ. "ਲਹਯੋ ਪਰਮਪਦ ਕਰ ਸਿਵਕਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਿਵ ਕੀ ਪੁਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਸ਼ੀ। ੨ ਸਤਸੰਗ, ਜੋ ਮੁਕਤਿਪੁਰੀ ਹੈ. "ਸਿਵ ਕੀ ਪੁਰੀ ਬਸੈ ਬੁਧਿਸਾਰੁ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੩ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ। ੪ ਨਿਰਮਲ ਅੰਤਹਕਰਣ.

ਸਿਵ ਕੈ ਬਾਣਿ. ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵਾਣ ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਬਾਣ.

ਸਿਵਕੰਠੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ਹਿਰ. ਵਿਸ. ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਗਲੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਨੀਲਕੰਠ.

ਸ਼ਿਵਗਿਰੀ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪਹਾੜ, ਕੈਲਾਸ.

ਸਿਵਗੁਣ. ਸੰਗਯਾ—ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਦੇ ਗੁਣ. ਸੁਭਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਕ.

ਸਿਵਘਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਤਸੰਗ। ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੩ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ। ੪ ਤੁਰੀਯਪਦ. ਨਿਰਵਾਣ.

ਸਿਵਘਰਿ. ਸਿਵਘਰ ਵਿੱਚ. "ਸਿਵਘਰਿ ਨੀਦ ਨ ਹੋਈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੩) ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸਿਵਜੋਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ. "ਸਿਵਜੋਤਿ ਕੰਨਹੁ ਬੁਧਿ ਪਾਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. "ਸਕਤਿ ਗਈ ਭ੍ਰਮ ਕਟਿਆ ਸਿਵਜੋਤਿ ਜਗਾਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਸਿਵਦਯਾਲ, ਸਿਵਦਿਆਲ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵਦਯਾਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਰਾਧਾ ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਸਿਵਦੂਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਗਾ. ਭਵਾਨੀ. ਸ਼ੁੰਭ ਦੈਤ ਪਾਸ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਦੂਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ. "ਸਿਵਹਿ ਦੂਤ ਕਰ ਉਤੈ ਪਠਾਵਾ। ਸਿਵਦੂਤੀ ਤਾਂਤੇ ਭਯੋ ਨਾਮਾ॥" (ਚੰਡੀ ੨) ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਇਹ ਕਥਾ ਦੇਖਣੀ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਦੇਖੋ ਕਾਲਿਕਾ ਪੁਰਾਣ ਅ: ੬, ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੫ ਅ: ੨੮.

ਸ਼ਿਵਦੇਉ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ.

ਸਿਵਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ ਆਦਿ ਦੇਵਤਾ. "ਕਰਣਪਲਾਹ ਕਰਹਿ ਸਿਵਦੇਵ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ੨ ਕਲ੍ਯਾਣਰੂਪ ਦੇਵ. ਕਰਤਾਰ.

ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ. ਲਹੌਰ ਪਤਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਜੋ ਕਾਂਗੜੇ ਵਾਲੀ ਮਹਾਰਾਨੀ ਦਖਨੂ (Dukhnoo) ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ. ਜਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਲਹੌਰੋਂ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਭੇਜਿਆ ਤਦ ਇਹ ਭੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਸਮੇਤ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਉਮਰ ਫ਼ਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੫੦ ਵਿੱਚ ਸਾਢੇ ਛੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਗ੍ਯਾਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ. ੧ ਮਈ ਸਨ ੧੮੫੨ ਨੂੰ ਮਸੂਰੀ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਲੌਗਿਨ ਨੇ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜੋ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਹੈ—"It is curious that the priests have never taken any trouble to make the boy Sikh, by administering the Pahul to him, by which alone he could become a Sikh. The Ranee has lost caste by marrying a Sikh, and her people do not eat with her in consiquence; nor do they eat with the Shahzada the son of a Sikh. ਜਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਦ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰ ਦੇ ਕੇ ਬਰੇਲੀ ਰੱਖਿਆ.

ਸ਼ਿਵਦਯਾਲ. ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਕਵਿ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਭੂਸਣ ਸੀ. ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇਹ ਹੈ:—

ਚੇਲੀ ਚਕ੍ਰ ਹਰਿ ਕੀ ਸਹੇਲੀ ਸ਼ਕ੍ਰਿ ਵਿਧਿ ਹੂੰ ਕੀ
ਤਰਲ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਕੀ ਸੀ ਅਰਿ ਕਤਰਤ ਹੈ,
ਜਾਈ ਯਮ ਕੀ ਸੀ ਕੈ ਖਿਲਾਈ ਮਹਾ ਮੀਰ ਕੀ ਸੀ
ਸ਼ੇਸ ਕੀ ਸਿਖਾਈ ਵਿਸ ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਧਰਤ ਹੈ.
ਕਹੈ ਸ਼ਿਵਦਯਾਲ ਸ੍ਰੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਤੇਰੀ ਤੇਗ
ਬੀਜੁ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੀ ਅਕਾਸ ਪਸਰਤ ਹੈ,
ਤੁਮ ਲਾਖੋਂ ਦਾਹੇ ਵਹ ਦਾਹਨੇ ਰਹਤ ਬਾਂਹ
ਤੁਮ ਕਰੋ ਵਾਰ ਵਹ ਪਾਰ ਉਤਰਤ ਹੈ.

ਗਿਲਜਾ ਕੇ ਮਾਸ ਮੁਖ ਗੀਧ ਲੈ ਉਡਾਨੇ ਜਾਤ
ਪ੍ਰੇਤ ਹੂੰ ਪਠਾਨਨ ਕੇ ਪੇਟ ਫਾਰੈਂ ਪਟ ਪਟ,
ਖੇਤ ਮੇ ਖਵੀਸ ਖੁਰਾਸਾਨਿਨ ਕੋ ਖਾਇ ਧਾਇ
ਹਾਡ ਦੰਤ ਤਰੇ ਪਰੈਂ ਨਾਦ ਹੋਤ ਖਟ ਖਟ,
ਕਹੈ ਸ਼ਿਵਦਯਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਕਾਲਿਕਾ ਅਸੀਸੈਂ ਦੇਤ ਲੀਜੈ ਵਿਜੈ ਝਟ ਝਟ.
ਡਾਕਿਨੀ ਔ ਸਾਕਿਨੀ ਪਿਸਾਚਨੀ ਅਘਾਨੀ ਘਨੀ
ਲੋਹੂ ਪੀਐਂ ਜੋਗਿਨੀ ਗਰੇ ਮੇ ਹੋਤ ਗਟ ਗਟ.

ਸ਼ਿਵਦ੍ਰੁਮ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਬਿਰਛ ਬਿੱਲ (ਵਿਲ੍ਵ).

ਸ਼ਿਵਧਾਤੁ. ਪਾਰਾ. ਪਾਰਦ। ੨ ਗੌਦਨੀ ਹੜਤਾਲ.

ਸ਼ਿਵਨਗਰ, ਸ਼ਿਵਨਗਰੀ ਕਾਸ਼ੀ। ੨ ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦਵੀ. ਨਿਰਵਾਣ ਅਵਸਥਾ. "ਸ਼ਿਵ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਸਣ ਬੈਸਣ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਸ਼ਿਵਨਯਨ. ਤਿੰਨ ਬੋਧਕ ਗਿਣਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਸ਼ਿਵਨਾਭ, ਸ਼ਿਵਨਾਭਿ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੰਹਲ (ਸੰਗਲਾ) ਦ੍ਵੀਪ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ.

ਸ਼ਿਵ ਨਾਰਾਯਣ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵਰਾਮ.

ਸ਼ਿਵ ਨਿਰਮਾਇਲ. ਸੰ. शिव-निर्माल्य. ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਦਾਰਥ. ਭਾਵ—ਨਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਪਦਾਰਥ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਕਰਮ ਹੈ.

ਸ਼ਿਵਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਨਯਨ.

ਸ਼ਿਵਨੰਦਨ, ਸ਼ਿਵਪੁਤ੍ਰ ਗਣੇਸ਼। ੨ ਕਾਰਤਿਕੇਯ. ਖੜਾਨਨ.

ਸ਼ਿਵਪੁਰਿ, ਸ਼ਿਵਪੁਰੀ ਸ਼ਿਵਲੋਕ. ਕੈਲਾਸ਼. "ਸਿਵਪੁਰੀ ਕਾ ਹੋਇਗਾ ਵਾਸਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਕਾਸ਼ੀ. "ਸਗਲ ਜਨਮ ਸਿਵਪੁਰੀ ਗਵਾਇਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦਵੀ. ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾ. "ਸੋ ਅਉਧੂਤੀ ਸਿਵਪੁਰਿ ਚੜੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੪ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ.

ਸ਼ਿਵਪ੍ਰਿਯਾ. ਦੁਰਗਾ ਪਾਰਵਤੀ.

ਸਿਵਬਾਣ. ਵਿ—ਅਮੋਘ ਬਾਣ. ਜੋ ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਖ਼ਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਪਿਨਾਕ ਧਨੁਖ ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਤੀਰ ਕਦੇ ਨਿਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭੁ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ਸਿਵ ਕੈ ਬਾਣਿ ਸਿਰ ਕਾਟਿਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਸਿਵਬਾਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਬਾਣ ਨਾਉਂ ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਸੁਰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਵਿਸਨੁ ਨੂੰ ਤੀਰ ਦੀ ਥਾਂ ਧਨੁਖ ਵਿੱਚ ਜੋੜਕੇ ਚਲਾਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹਰਿਵੰਸ਼.

ਸਿਵਬਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਬਾਲ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਬਾਲਕ, ਗਣੇਸ਼। ੨ ਕਾਰ੍ਤਿਕੇਯ। ੩ ਮਛੇਂਦ੍ਰਨਾਥ. "ਨ ਵਿਲੋਕਿਓ ਸਿਵਬਾਰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੪ ਸ਼ਿਵ ਵਾਰ. ਫ਼ੱਗੁਣਵਦੀ ੧੪.

ਸਿਵੈਯਾ. ਵਿ—ਸੇਵਨ ਕਰੈਯਾ. ਉਪਾਸਕ. "ਸੁਰਜਸਿਵੱਯਾ ਤਾਹਿ ਕੌਲ ਕੀ ਬਡਾਈ ਦੇਤ." (ਅਕਾਲ)

ਸਿਵਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਰਨ ਅਤੇ ਸਿਵਿਰ.

ਸਿਵਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਣ. "ਸਿਵਰਿਹੁ ਸਿਰਜਣਹਾਰੋ." (ਸੋਹਿਲਾ) "ਕਿਉ ਸਿਮਰੀ ਸਿਵਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਸਿਵਰਾਤ, ਸਿਵਰਾਤਿ, ਸਿਵਰਾਤ੍ਰਿ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਮੰਗਲਮਯ ਰਾਤ੍ਰੀ ਫੱਗੁਣ ਬਦੀ ੧੪. ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦਿਨ ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ. "ਮੇਲਾ ਸੁਣ ਸਿਵਰਾਤ ਦਾ ਬਾਬਾ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਆਈ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਅਚਲ ਵਟਾਲਾ.

ਸਿਵਰਾਮ. ਰਾਮਨਾਰਾਯਣ ਵੇਦੀ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਬਨਾਰਸੀ ਜੀ ਦਾ ਪਤਿ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਦਾਦਾ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੪੭੫ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਨਾਰਾਯਣ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਸਿਵਰਿ. ਸਮਰਣ ਕਰਕੇ. ਸਿਮਰਕੇ. "ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸਿਵਰਿ ਸਾਚਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸਿਵਲਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਨਇੰਦ੍ਰਿਯ ਸਮਾਨ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਜਾਣਕੇ ਸ਼ੈਵ ਪੂਜਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਸਿਲਾ ਅਤੇ ਲਿੰਗ.

ਸਿਵਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੈਲਾਸ਼। ੨ ਸਤਸੰਗ.

ਸਿਵਵਾਹਨ. ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਬੈਲ. ਨਾਦੀਆ। ੨ ਭਾਵ—ਬਲਦ ਜੇਹਾ ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਪਸ਼ੂ. "ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਸ਼ਿਵ ਵਾਹਨ ਕੀ."

ਸਿਵਾ. ਸੰ. शिवा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੁਰਗਾ. ਪਾਰਵਤੀ. "ਧਰ ਧਿਆਨ ਮਨ ਸਿਵਾ ਕੋ ਤਕੀ ਪੁਰੀ ਕੈਲਾਸ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਪ੍ਰਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵ. "ਦੇਹ ਸਿਵਾ ਵਰ ਮੋਹਿ

ਅਥੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੩ ਹਰੀ ਦੂੱਬ। ੪ ਗਿਦੜੀ. "ਸਿਵਾ ਅਸਿਵਾ ਪੁਕਾਰਤ ਭਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਹਲਦੀ। ੬ ਮੁਕਤਿ। ੭ ਹਰੜ। ੮ ਵਿ—ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ੯ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿਤਾ. ਸ਼ਵ ਦਾਹ ਦੀ ਥਾਂ। ੧੦ ਅ਼ ।ਸ਼ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਗੈਰ. ਬਿਨਾ.

ਸਿਵਾਇ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਾ ੧੦। ੨ ਸਿਲਵਾਇ. ਸਿਲਾ ਕੇ. "ਝੋਲੀ ਲੀਨੋ ਹੈ ਸਿਵਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਿਵਾ ਸਕਤਿ ਸੰਬਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਇਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੁਰਗਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੈ. "ਸਿਵਾ ਸਕਤਿ ਸੰਬਾਦੰ. ਮਨ ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਸਗਲ ਭੇਦੰ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸ਼ਿਵਾਜੀ. ਇਹ ਮਰਹਟਾ (ਮਹਾਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ) ਵੰਸ਼ ਦਾ ਭੂਸਣ, ਜੀਜਾਬਾਈ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਭੌਂਸਲਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ੧੧ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੬੨੭ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਨੇਰ ਦੇ ਕਿਲੇ (ਪੂਨਾ ਦੇ ਪਾਸ) ਜਨਮਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਾ (ਦੁਰਗਾ) ਦਾ ਪਰਮ ਭਗਤ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਰੱਖਿਆ. ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਅਤਾਲੀਕ ਜਾਦੋ ਜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਪਾਈ. ਇਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਤਮਾ ਸਮਰਥ ਰਾਮਦਾਸ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਰਹਟਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰੋ.

ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਤਨੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਮਰਹਟਾ ਕੌਮ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ. ਇਸ ਨੇ ਬੀਜਾਪੁਰ ਅਰ ਗੋਲਕੰਡੇ ਤੋਂ ਖਿਰਾਜ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ. ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਔਰੰਗਜੇਬ ਦੀ ਤਾਬੇਦਾਰੀ ਭੀ ਮੰਨ ਲਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਹੋਇਆ ਤਦ ਸਲੂਕ ਚੰਗਾ ਨਾ ਦੇਖਕੇ ਮਨ ਫੇਰ ਲਿਆ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਇਹ ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਭੇਜਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਇੱਕ ਮਿਠਾਈ ਦੀ ਵਡੀ ਚੰਗੇਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਅਰ ਮੁਗਲਰਾਜ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬਣਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ.

ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਨੇ ਸਨ ੧੬੭੪ ਵਿੱਚ "ਰਾਇਗੜ੍ਹ" ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹੀ ਤਾਜ ਪਹਿਨਕੇ ਵਡਾ ਭਾਰੀ ਜਲਸਾ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਮਹਾਂਵੀਰ ੫੩ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੬੮੦ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਾਲ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿਕੇ ਕਾਲਵਸ਼ ਹੋਇਆ. ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਭਵਾਨੀ" ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਾਸ ਰਖਦਾ ਸੀ.

ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇਸ ਭਗਤ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੈਰੀ ਦੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾ, ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਛੇੜੇ.

ਵੀਰ ਰਸ ਦਾ ਅਦੁਤੀ ਕਵੀ "ਭੂਸਣ" ਜਿਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਕੇ ਕਾਇਰ ਦਾ ਹੱਥ ਭੀ ਬੇਬਸ ਮੁੱਛ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਰਤਨ ਸੀ. ਭੂਸਣ ਆਪਣੇ ਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਨੂੰ "ਸ਼ਿਵਰਾਜ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ. ਯਥਾ—

ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਮ ਜੰਭ ਪਰ ਬਾੜਵ ਸੁ ਅੰਭ ਪਰ
ਰਾਵਣ ਸਦੰਭ ਪਰ ਰਘੁਕੁਲਰਾਜ ਹੈ,
ਪੌਨ ਵਾਰਿਵਾਹ ਪਰ ਸ਼ੰਭੁ ਰਤਿਨਾਹ ਪਰ
ਜਯੋਂ ਸਹਸ੍ਰਵਾਹੁ ਪਰ ਰਾਮ ਦ੍ਵਿਜਰਾਜ ਹੈ,
ਦਾਵਾ ਦ੍ਰੁਮ ਦੰਡ ਪਰ ਚੀਤਾ ਮ੍ਰਿਗ ਝੁੰਡ ਪਰ
ਭੂਸਣ ਵਿਤੁੰਡਿ ਪਰ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਹੈ,
ਤੇਜ ਤਮਅੰਸ ਪਰ ਕਾਨ੍ਹ ਜਿਮ ਕੰਸ ਪਰ
ਤਯੋਂ ਮਲੇੱਛਵੰਸ਼ ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਹੈ.

ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਭਾ ਜੀ ਸ਼ਰਾਬੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦਿਲ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਿਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਵਧਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ ਨਾ ਹੋਇਆ. ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੰਭਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਹੂ ਜੀ, ਦਾਦਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਸੀ. ਹੁਣ ਕੋਲ੍ਹਾਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜ, ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸ਼ਿਵਾਪ੍ਰਿਯ. ਬਕਰਾ, ਜੋ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਕਰਾ ੧। ੨ ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ.

ਸਿਵਾਰ, **ਸਿਵਾਲ** } ਦੇਖੋ, ਸਿਬਾਲ.

ਸਿਵਾਲਯ, **ਸਿਵਾਲਾ** } ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ). ਸ਼ਿਵਮੰਦਿਰ.

ਸਿਵਿ. ਸ਼ਿਵ (ਕਰਤਾਰ) ਨੇ. "ਸਿਵਿ ਸਕਤਿ ਮਿਟਾਈਆ." (ਗਉ ਮ: ੩) ਮਾਇਆ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੀ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਵਿ.[1] ਗਾਂਧਾਰ (ਗੰਧਾਰ) ਦੇ ਰਾਜਾ ਉਸ਼ੀਨਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਦਯਾ ਅਤੇ ਦਾਨ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਕਬੂਤਰ ਬਣਕੇ ਸ਼ਿਵਿ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ. ਕਬੂਤਰ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ, ਬਾਜ ਨੇ ਆਖਿਆ ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇਹ, ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ ਮਰਦਾ ਹਾਂ. ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਾਪ ਸਮਝਿਆ ਅਰ ਬਾਜ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਾਸ ਲੈਣ ਲਈ ਆਖਿਆ. ਬਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਮਾਸ ਕਬੂਤਰ ਬਰਾਬਰ ਦੇਹ. ਰਾਜੇ ਨੇ ਤਰਾਜ਼ੂ ਵਿੱਚ ਕਬੂਤਰ ਰੱਖਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਮਾਸ ਤੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕਬੂਤਰ ਭਾਰੀ ਹੀ ਰਿਹਾ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਆਪ ਤੱਕੜੀ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਲੋਪ ਹੋ ਗਏ.[2]

ਹੋਰ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਭੁੱਖੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਆਇਆ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੋਜਨ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੇਵਲ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਵਾਂਗਾ. ਰਾਜੇ ਨੇ ਐਸਾ ਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਦ ਮਾਸ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਤੂੰ ਖਾਹ ਫੇਰ ਮੈਂ ਖਾਵਾਂਗਾ, ਜਦ ਰਾਜਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵ੍ਰਿਹਦਗਰਭ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੩ ਭੋਜ ਪਤ੍ਰ। ੪ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਨਵਰ.

ਸਿਵਿਕਾ. ਸੰ. ਸ਼ਿਵਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਖ ਦੀ ਸਵਾਰੀ. ਪਾਲਕੀ.

[1] ਇਹ ਸ਼ਿਬਿ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਉਸ਼ੀਨਰ.

"ਸਿਵਿਕਾ ਡੋਲੇ ਤਜਕਰ ਨਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਿਵਿਰ. ਸੰ. ਸ਼ਿਵਿਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੇਰਾ. ਮੁਕਾਮ. "ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਕੀਨੋ ਸਿਵਿਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਕੈਂਪ. ਛਾਵਨੀ.

ਸਿਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵਿ। ੨ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ. ਸ਼ੈਵੀ. ਦੁਰਗਾ. "ਸਿਵੀ ਵਾਸਵੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸਿਵ੍ਰਮ. ਤੀਜਾ. ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੇਖੋ, ਸਿਯਮ.

ਸਿਵੈ. ਸੇਵਨ ਕਰੈ. "ਤਰੁਣਿ ਭਤਾਰ ਉਰਝੀ ਪਿਰਹਿ ਸਿਵੈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ.

ਸਿਵੈਯਾ. ਸੇਵਨ ਕਰੈਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਵੱਯਾ.

ਸਿੜੀ, ਸਿੜ੍ਹੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਢੀ (ਪੌੜੀ) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਮੁਰਦਾ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਰਥੀ. "ਤਹਾਂ ਸਿੜੀ ਪਰ ਸਵ ਇਕ ਦੇਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੀ. ਹੋਣਾ ਦਾ ਭੂਤਕਾਲ ਬੋਧਕ. ਥਾ. "ਅਸਟਮੀ ਥੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜਨਮਾ ਸੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ ਬੋਧਕ. "ਨਾ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਕਰਸੀ ਪੀਉ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ੩ ਵਿ—ਜੇਹੀ. ਜੈਸੀ. ਸਮਾਨ. "ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨ ਹੂੰ ਆਨ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਲੰਕਾ ਸਾ ਕੋਟ ਸਮੁੰਦ ਸੀ ਖਾਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਹ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅਣਗਣ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਅਚਲ ਸੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਤਕ ਝੂਝ ਸਿੰਘ ਕੋ ਖੜਗ ਸੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਵ੍ਯ—ਪੀੜਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. "ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਤਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸੀਅ ਲੈ ਸੀਏਸ ਆਏ." (ਰਾਮਾਵ) ੭ ਹਲ ਦੀ ਲਕੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤ ਸੀ। ੮ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਸ੍ਰੀ ਅਸੁਰਾਰਦਨ ਕੇ ਕਰਕੋ ਜਿਨ ਏਕਹਿ ਬਾਨ ਬਿਧੈ ਤਨ ਚਾਖਜੋ." (੬੧੭) ੯ ਡਿੰਗ. ਡਰ ਭਯ। ੧੦ ਫ਼ਾ سی ਤੀਹ. ਤੀਸ। ੧੧ ਫ਼ਾ سِی ਸ਼ੀ. ਕਿਨਾਰਾ. "ਭਾਰ ਪਰੇ ਨਹਿ ਸੀ ਪਗ ਧਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ਜੰਗ ਦਾ ਜੋਰ ਪੈਣ ਪੁਰ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ੧੨ ਸੰ. ਸ਼ੀ-ਸ਼ੀ. ਧਾ-ਸੌਣਾ. ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ. ਮੁਕਾਮ ਕਰਨਾ। ੧੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਂਤੀ। ੧੪ ਨੀਂਦ ਲੈਣੀ. ਸ਼ਯਨ। ੧੫ ਭਗਤਿ.

ਸੀਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਮਾ. ਹੱਦ। ੨ ਸ਼ਿਵ. "ਇਹੁ ਮਨ ਸਕਤੀ ਕਿ ਇਹੁ ਮਨ ਸੀਉ?" (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੩ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ "ਅਚਰਜੁ ਭਇਆ ਜੀਵ ਤੇ ਸੀਉ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ)

ਸੀਓ. ਵਿ—ਸੀੱਤਾ. ਪਰੋਇਆ। ੨ ਭੂਤਕਾਲ ਬੋਧਕ. ਥਾ. "ਜਬ ਕਛੁ ਨ ਸੀਓ ਤਬ ਕਿਆ ਕਰਤਾ?" (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਸੀਓਕੇ. ਦੇਖੋ, ਛੋਟਾ ਨਾਨਕਿਆਨਾ ੨.

ਸੀਅ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਤਾ. ਜਨਕਪੁਤ੍ਰੀ. "ਨਾਮੇ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਸੀਅ ਬਹੋਰੀ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸੀਅਉ. ਦੇਖੋ, ਸਿਊਣਾ. "ਖਿੰਥਾ ਇਹੁ ਮਨੁ ਸੀਅਉ ਅਪਨਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਸ਼ੀਅ਼ਹ. ਅ਼ شیعہ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਨੁਗਾਮੀ. ਪੈਰੋ. ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਦਾਮਾਦ ਅ਼ਲੀ ਦੇ ਪੈਰੋ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੀਆ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਅ਼ਲੀ ਹੀ ਹੈ, ਅਰ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਖ਼ਲੀਫ਼ੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਨਹੀਂ. ਸੁੰਨੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ੀਆ ਫਿਰਕੇ ਨੂੰ ਰਾਫ਼ਜ਼ੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਤ੍ਯਾਗੀ, ਅਰਥਾਤ ਸਤ੍ਯ ਦੇ ਤ੍ਯਾਗਣ ਵਾਲੇ. ਸ਼ੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁਹੱਰਮ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਤਾਜੀਏ ਬਣਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸ਼ੋਕ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫਿਰਕੇ.

ਸੀਅਰਾ. ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ. ਠੰਢਾ.

ਸੀਅਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ੀਤਲ ਹੋਣਾ. ਠੰਢਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ ਹੋਇਆ.

ਸੀਅਲਾ. ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ. "ਅੱਗ ਤੱਤੀ ਜਲ ਸੀਅਲਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸੀਆ. ਸੀਤਾ. ਜਨਕਜਾ. "ਸੀਆ ਜੀਤ ਆਨੋ। ਹਨੋ ਸਰਬ ਦਾਨੋ ॥" (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ੀਅ਼ਹ.

ਸੀਆਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਤਾ-ਆਰ. ਹਲ ਦੇ ਚਉ ਨਾਲ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਲਕੀਰ. ਸਿਆੜ. "ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਕਾਢਜੋ ਸੀਆਰਾ। ਜਿਤੋ ਬੀਜ ਦਿਯ ਸਭ ਵਿਸਤਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਆਰ.

ਸੀਆਲ, ਸੀਆਲਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਤਕਾਲ. ਮੱਘਰ ਪੋਹ ਦੀ ਰੁੱਤ. "ਸੀਆਲੇ ਸੋਹੰਦੀਆਂ ਪਿਰ ਗਲਿ ਬਾਹੜੀਆਂ." (ਆਸਾ ਫਰੀਦ)

ਸੀਏਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ, ਜੋ ਸੀਤਾ ਦੇ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੀ ੬.

ਸੀਸ. ਸੰ. ਸ਼ੀਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ। ੨ ਆਸੀਸ (ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਦੈ ਦਿਜ ਸੀਸ ਚਲਜੋ ਉਤਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਸੰ. ਸੀਸ. ਸਿੱਕਾ. ਸੀਸਕ.

ਸੀਸ ਅਕਾਸਿ. ਸਿਰ ਅਕਾਸ ਵੱਲ. ਭਾਵ—ਉੱਚਾ ਸਿਰ, ਜੋ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜਮੀਨ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਝੁਕਦਾ. "ਜਉ ਗੁਰਦੇਉ, ਤ ਸੀਸੁ ਅਕਾਸਿ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸੀਸਗੰਜ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੁਖੀ ਦੀਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੫ ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਦਿੱਤਾ. ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਸੰਮਤ ੧੮੪੭ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ, ਫੇਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪਾਸ ਮਸੀਤ ਉਸਾਰ ਲਈ. ਅੰਤ ਨੂੰ ੧੯੧੪ ਦਾ ਗਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀਂਦਪਤਿ ਨੇ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਤੋਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਰਚਿਆ ਅਰ ਜਾਗੀਰ ਲਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਨੰ: ੩। ੩ ਦੇਖੋ, ਅੰਬਾਲਾ ਨੰ: ੫.

ਸੀਸਤਾਨ. ਫ਼ਾ سیستان ਸੰ. शकस्थान-ਸ਼ਕਸ੍ਥਾਨ. ਫ਼ਾਰਿਸ ਦੇ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਪੱਛਮੀ ਹੱਦ ਉੱਤੇ ਸ਼ਕਜਾਤਿ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼. ਸੀ-ਸਤਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸਕ ੨.

ਸੀਸਦ. ਵਿ—ਸ਼ਿਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਫ਼ਾ سیصد ਸੀਸਦ. ਤਿੰਨ ਸੌ.

ਸੀਸਧਰਣ, ਸੀਸਧਰਨਿ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਕਪਾਲ ਚਿਮਟ ਗਿਆ ਸੀ. ਕਪਾਲੀ. "ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸ੍ਵਾਮੀ। ਸੀਸਧਰਨਿ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਮੀ." (ਜੈਤ ਰਵਿਦਾਸ) ਪਾਠ ਦਾ ਅਨ੍ਵਯ ਇਉਂ ਹੈ—ਸੀਸਧਰਨਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ, ਗੋਤਮਨਾਰਿ ਗਾਮੀ ਸਹਸ ਭਗ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਕਾਮਵਸ਼ਿ ਦੇਖਕੇ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਨੌਹ ਨਾਲ ਸਿਰ ਵੱਢ ਲਿਆ, ਅਰ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚਿਮਟ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਕਪਾਲਮੋਚਨ. ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਹਲ੍ਯਾ ਨਾਲ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰ ਹਜਾਰ ਭਗ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਕਰਵਾ ਬੈਠਾ. ਦੇਖੋ, ਅਹਲਿਆ ਅਤੇ ਗੋਤਮ ੪.

ਸੀਸਫੂਲ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਗਹਿਣਾ, ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਸੀਸਮ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਸਪਾ.

ਸੀਸਮਹਲ. ਉਹ ਮਹਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਲੱਗੇ ਹੋਣ. "ਮਾਨਹੁ ਸੀਸਮਹੱਲ ਕੇ ਬੀਚ ਸੁ ਮੂਰਤਿ ਏਕ ਅਨੇਕ ਕੀ ਝਾਈਂ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਥਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇਦਾਰ ਮਕਾਨ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅਤੇ ਕੀਰਤਪੁਰ.

ਸੀਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੀਸਕ. ਸਿੱਕਾ। ੨ ਫ਼ਾ شیشہ ਸ਼ੀਸ਼ਹ. ਕੰਚ. ਕੱਚ। ੩ ਦਰਪਣ। ੪ ਬੋਤਲ. "ਸੀਸੇ ਸਰਾਬ ਕਿ ਫੂਲ ਗੁਲਾਬ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨੦)

ਸੀਸਿ. ਸਿਰ ਦੇ. "ਸੀਸਿ ਨਿਵਾਇਐ ਕਿਆ ਥੀਐ?" (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸਿਰ ਵਿੱਚ। ੩ ਸਿਰ ਉੱਪਰ। ੪ ਸਿਰ ਕਰਕੇ. ਸਿਰ ਤੋਂ.

ਸੀਸੁ. ਦੇਖੋ, ਸੀਸ. "ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ." (ਵਡ ਮ: ੧)

ਸੀਸੁਅਕਾਸਿ. ਦੇਖੋ, ਸੀਸਅਕਾਸਿ.

ਸੀਹ, ਸੀਂਹ ਸੰਗਯਾ ਸੰ.—ਸਿੰਹ. ਸਿੰਘ. ਸ਼ੇਰ. "ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾ ਕੁਹੀਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਵ੍ਯ—ਪੀੜਾ (ਦੁੱਖ) ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ! "ਸੀਹ ਨ ਮੁਖ ਤੇ ਨੈਕ ਉਚਾਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੫)

ਸੀਂਹਆਣ. ਸਿੰਹ-ਘ੍ਰਾਣ. ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਬੂ. ਜਦ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਉਹ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦੇ. "ਬੰਦੇ ਤੇ ਆਵੈ ਸੀਂਹਆਣ." (ਪ੍ਰਾ ਪੰ ਪ੍ਰ) ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ.

ਸੀਹਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿੰਹੀ. ਸਿੰਘਣੀ. ਸ਼ੇਰਨੀ.

ਸੀਹਣ ਸਾਰ ਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਲਵਾਰ. ਕ੍ਰਿਪਾਣ. ਫੌਲਾਦ ਦੀ ਸ਼ੇਰਨੀ. "ਦੇਵੀ ਦਸਤ ਨਚਾਈ ਸੀਹਣ ਸਾਰ ਦੀ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਸੀਹਰਫੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਹਰਫੀ.

ਸੀਹਾਂ. ਸੰਗਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਗੁਰੁਮੁਖ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਈ ਗੱਜਣ ਸੀ। ੨ ਖਡੂਰ ਨਿਵਾਸੀ ਉੱਪਲ ਗੋਤ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹ ਹਾਜਿਰ ਰਿਹਾ. ਦੇਖੋ, ਮਥੋ ਮੁਰਾਰੀ। ੩ ਧੀਰਮੱਲ ਸੋਢੀ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਕਾਲੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੰਦੂਕ ਮਾਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਲੈਣੇ ਚਾਹੇ ਸਨ. ਮੱਖਣਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ. "ਸੀਹਾਂ ਨਾਮ ਤਿਸੀ ਕੋ ਅਹੈ। ਗੁਰੁ ਸੋਂ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਤ ਨਿਤ ਰਹੈ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਵਿ—ਸਿੰਘ ਜੈਸਾ. ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ. ਜੈਸੇ—ਸੀਹਾਂ ਕੁੱਤਾ। ੫ ਸੀਹਾਂ (ਸ਼ੇਰਾਂ) ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਸੀਹ ੧.

ਸੀਹੁ. ਸਿੰਹ. ਦੇਖੋ, ਸੀਂਹ. "ਸਕਤਾ ਸੀਹੁ ਮਾਰੇ ਪੈ ਵਗੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਸੀਕ. ਦੇਖੋ, ਸੀਖ ੧.

ਸੀਕਰ. ਸੰ. ਸ਼ੀਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਣ. "ਸ੍ਰਮ ਸੀਕਰ ਆਨਨ ਪੈ ਜਿਹ ਕੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਓਸ. ਸ਼ਬਨਮ। ੩ ਹਵਾ. ਪੌਣ। ੪ ਵਰਖਾ ਦੀ ਛੋਟੀ ਬੂਦਾਂ. ਫੁਹਾਰ.

ਸੀਕਾ. ਫ਼ਾ سکہ ਸਿੱਕਹ. ਧਾਤੁ ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਰਾਜ ਦੀ ਮੁਹਰ. "ਲਖਿਮੀ ਕੇਤਕ ਗਨੀ ਨ ਜਾਈਐ ਗਨਿ ਨ ਸਕਉ ਸੀਕਾ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫) ਤੇਰੇ ਖਜਾਨੇ ਦੀ ਦੌਲਤ ਤਾਂ ਗਿਣਨੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੱਕੇ ਹਨ, ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਕਾ.

ਸੀਖ. ਫ਼ਾ سیخ ਸੰਗਯਾ—ਲੋਹੇ ਦੀ ਸਰੀ. "ਜਣੁ ਹਲਵਾਈ ਸੀਖ ਨਾਲ ਬਿੰਨ੍ਹ ਬੜੇ ਉਤਾਰੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਤੀਲਾ. ਤੀਲੀ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਾ. ਉਪਦੇਸ਼. ਨਸੀਹਤ. "ਸਾਚੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਚੀ ਸੀਖ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਸੀਖਕ. ਵਿ—ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਕ. ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਸਭ ਕੇ ਸੀਖਕ ਰਾਵਰ ਅਹੋਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੀਖਚਾ. ਫ਼ਾ سیخچہ ਸੰਗਯਾ—ਕੀਲ. ਮੇਖ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਤਲੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ. "ਧੋਪ ਸੀਖਚੇ ਚਕ੍ਰ ਕਰਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਸੀਖਣਾ, ਸੀਖਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੀਖ ਨਾਲ ਦੀਵੇ ਦੀ ਬੱਤੀ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ। ੨ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ। ੩ ਸਿੱਖਣਾ. ਸਿਖ੍ਯਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੀ.

ਸੀਖ ਪਾ, ਸੀਖ ਪਾਉ, ਸੀਖ ਪਾਲ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਰਕੇ ਅਗਲੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਉਠਾਕੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸੀਖ ਵਾਂਙ ਖੜੇ ਹੋਣਾ.

ਸੀਖਿਆ, ਸੀਖ੍ਯਾ ਦੇਖੋ, ਸਿਕ੍ਸ਼ਾ.

ਸੀਂਗ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗ. "ਭੈਸਰ ਮਾਥੇ ਸੀਂਗ ਗੋ." (ਟੋਡੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸੀਗਰੀਆ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰਿਤ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਿੰਗਾਰਿਆ. "ਤਉ ਮੈ ਸਾਜਿ ਸੀਗਰੀਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸੀਗਾ. ਹੈਸੀ। ੨ ਅ਼ صیغہ ਸੀਗ਼ਹ. ਢਾਲਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੪ ਪੇਸ਼ਾ. ਕਿੱਤਾ। ੫ ਸੰਚਾ. ਢਾਂਚਾ.

ਸੀਗਾਰ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗਾਰ. "ਸੀਗਾਰ ਮਿਠਰਸ ਭੋਗ ਭੋਜਨ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਚੁਰਟ.

ਸੀਗਾਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗਾਰਣਾ.

ਸੀਘਰ, ਸੀਘ੍ਰ, ਸੀਘ੍ਰ ਸੰ. ਸ਼ੀਘ੍ਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਜਲਦ. ਤੁਰੰਤ. "ਸੀਘ੍ਰ ਕਾਰਜੁ ਲੇਹੁ ਸਵਾਰਿ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੌਣ. ਹਵਾ.

ਸੀਘ੍ਰਤਾ. ਸੰ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਹਲੀ. ਫੁਰਤੀ.

ਸੀਙ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰਿੰਗ. ਸਿੰਗ. ਸੀਂਗ. "ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਜੈਸੇ ਸੀਙ ਛਤਾਰਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ਮੀਢੇ ਦੇ ਸਿੰਙਾਂ ਵਾਙ ਕੇਵਲ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਿਰ ਭੰਨਣ ਅਤੇ ਆਪ ਦੁਖ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸੀਚਨ, ਸੀਂਚਨਾ ਸੰ. ਸੇਚਨ. ਸੰਗਯਾ—ਛਿੜਕਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ. ਰੌਣੀ ਕਰਨੀ। ੩ ਸੰ. ਸੰਚਯਨ. ਜਮਾਂ ਕਰਨਾ. "ਜੈਸੇ ਮਧੁ ਮਾਖੀ ਸੀਂਚ ਸੀਂਚ ਕੈ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸੀਚਾਨਾ. ਫ਼ਾ ﺳﯿﭽﮕﺎﻧﻪ ਸੀਚੁਗਨਹ. ਸੰ. ਸਚਾਨ. ਬਾਜ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਰੇ ਤੋਂ ਵਡਾ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਸੀਚਾਨੇ ਜਿਉ ਪੰਖੀਆਂ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ.

ਸੀਛਤ, ਸੀਛਿਤ ਦੇਖੋ, ਸਿਕ੍ਸ਼ਿਤ. "ਸੀਛਤ ਹੈਂ ਕਹਾਰ ਜਿਸ ਲਾਗੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਿੱਖੇ ਹੋਏ ਕਹਾਰ.

ਸੀਝਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਝਣਾ. "ਖੋਟ ਨ ਸੀਝਸਿ ਕਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਅੰਧੁ ਅਗਿਆਨੀ ਕਦੇ ਨ ਸੀਝੈ." (ਗਉ ਮ: ੩)

ਸੀਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜੀਭ. ਦੰਦ ਅਤੇ ਹੋਠਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢਿਆ ਤਿੱਖਾ ਸੁਰ. Whistling। ੨ ਸੀਟੀ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ. Whistle.

ਸੀਡ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰਤ ਦੀ ਰਕਮ। ੨ ਬਾਜੀ ਦਾ ਬਦਲਾ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. "ਬਦਹਿਂ ਸੀਡ ਇਤ ਉਤ ਕੋ ਧਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਨਮੀ. ਤਰੀ. ਸਿਲਾਬ.

ਸੀਂਢ. ਸੰ. ਸਿੰਹਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਨੱਕ ਦੀ ਮੈਲ. "ਮੁਖ ਮੇ ਥੂਕ ਸੀਂਢ ਬਹੁ ਨਾਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੀਂਢਲ. ਜਿਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੀਂਢ ਵਗਦਾ ਹੈ.

ਸੀਢੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੌੜੀ. ਜੀਨਾ. ਨਿਸ਼੍ਰੇਣੀ. "ਲੋਥ ਪੈ ਲੋਥ ਗਈ ਪਰ ਯੌਂ ਸੁ ਮਨੋ ਸੁਰਲੋਕ ਕੀ ਸੀਢੀ ਬਨਾਈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਪੌੜੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਮੁਰਦਾ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਅਰਥੀ. ਸ਼ਵ—ਊਢਿ.

ਸੀਤ. ਸੰ. ਸ੍ਯੂਤ. ਵਿ—ਸੌਂਤਾ. ਪਰੋਇਆ. "ਸੰਗਿ ਚਰਨਕਮਲ ਮਨ ਸੀਤ." (ਨਟ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ੀਤ. ਸੰਗਯਾ—ਜਲ। ੩ ਬਰਫ। ੪ ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ। ੫ ਨਿੰਮ। ੬ ਕਪੂਰ ੭ ਹਿਮ ਰੁੱਤ। ੮ ਪਾਲਾ. "ਬਿਆਪਤ ਉਸਨ ਨ ਸੀਤ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੯ ਵਿ—ਠੰਢਾ. ਸ਼ੀਤਲ. "ਸੀਤ ਮੰਦ ਸੁਗੰਧ ਚਲਿਓ ਸਰਬ ਥਾਨ ਸਮਾਨ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ੧੦ ਸੁਸਤ. ਆਲਸੀ। ੧੧ ਨਪੁੰਸਕ. ਨਾਮਰਦ.

ਸੀਤਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਤ (ਸੀਤਲ) ਕਿਰਣਾ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸੀਤਕਰ ਜੈਸੇ ਸੀਤਕਰ ਸੋ ਵਿਸਾਗਨਿ ਤੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵਿਸੇ ਅੱਗ ਤੋਂ ਸੀਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੇਹੇ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਕਪੂਰ.

ਸੀਤ ਜ੍ਵਰ. ਪਾਲੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ੲ).

ਸੀਤਪ੍ਰਸਾਦ. ਵਿ—ਠੰਢਾ ਭੋਜਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਜੂਠਾ ਭੋਜਨ. "ਤੇਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਤੇ ਤੁਸਾਡੀ ਰਸਨਾ ਦਾ ਸੀਤਪ੍ਰਸਾਦ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ." (ਭਗਤਾਵਲੀ)

ਸੀਤਮੁ. ਸੰ. स्यूतम्—ਸ੍ਯੂਤੰ. ਸੌਂਤਾ ਗਿਆ. ਪਰੋਇਆ ਗਿਆ. "ਸਹ ਚਰਣੀ ਮੈਡਾ ਹੀਅੜਾ ਸੀਤਮੁ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸੀਤਰ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਲ. "ਪਾਵਕ ਭਈ ਸੀਤਰ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ)

ਸ਼ੀਤਰਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਖ ਦੇ ਰਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸਿਰਕਾ.

ਸੀਤ ਰੁਤ. ਸੰ. शीतऋतु—ਸ਼ੀਤਰਿਤੁ. ਸੰਗਯਾ—ਹੇਮੰਤ ਰਿਤੁ. ਮੱਘਰ ਪੋਹ ਦੀ ਰੁੱਤ. "ਨਹਿ ਸੀਤਲੰ ਸੀਤਰੁਤੇਣ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਸਰਦ ਰੁੱਤ.

ਸੀਤਲ. ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ. ਠੰਢਾ. ਸਰਦ. "ਸੀਤਲ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਚੰਦਨ। ੪ ਕਪੂਰ। ੫ ਮੋਤੀ। ੬ ਖਸ. ਉਸ਼ੀਰ। ੭ ਠੰਢਕ. ਸਰਦੀ। ੮ ਬਰਫ। ੯ ਵਿ—ਕ੍ਰੋਧ ਰਹਿਤ. ਸ਼ਾਂਤ। ੧੦ ਸੇਚਿਤ ਜਲ. ਜਲ ਸੇਚਿਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਮਾਰੂ ਤੇ ਸੀਤਲੁ ਕਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੩) ਮਰੁ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਰੌਣੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ (ਸੇਂਜੂ) ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ.

ਸੀਤਲ ਸ੍ਵਾਸ. ਠੰਢਾ ਸਾਹ. ਹਾਹੁਕਾ.

ਸੀਤਲ ਕੁੰਡ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜਗਿਰਿ.

ਸੀਤਲਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਠੰਢ. ਸਰਦੀ. ਪਾਲਾ.

ਸੀਤਲ ਪਾਟਿਕਕਾ, ਸੀਤਲ ਪਾਟੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਅਸਾਮ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਮਲ ਘਾਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਣਾਈ ਚਟਾਈ (ਸਫ), ਜੋ ਚਿਕਨੀ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਸੀਤਲ ਪਾਟਿਕਕਾ ਬਿਛਵਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਕਿਸੇ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਬਿਛਵਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਛਟਾਈ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਸੀਤਲਾ. ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ ਰੂਪ. ਕ੍ਸ਼ੋਭ ਰਹਿਤ. "ਸੀਤਲਾ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤਿ ਮੂਰਤਿ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਿਤ ਧਿਆਇ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

੨ ਸੰ. शीतला. ਸੰਗਯਾ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਚੇਚਕ ਦੀ ਦੇਵੀ ਮੰਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗ, ਖੋਤੇ ਤੇ ਸਵਾਰ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਝਾੜੂ, ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਛੱਜ ਅਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ[1].

ਜਦ ਚੇਚਕ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬੁਰੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸੀਤਲਾ ਪੂਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਖੋਤੇ ਨੂੰ ਬਕੁਤੇ[2] ਚਾਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾਰਾਣੀ ਦਾ ਖੋਤਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਸੀਤਲਾ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮਸਾਣੀ" ਦੇਵੀ ਭੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪੂਜਨ ਦਾ ਖਾਸ ਦਿਨ ਚੇਤ ਬਦੀ ੮ (ਸ਼ੀਤਲਾਸ਼੍ਟਮੀ) ਹੈ। ੩ ਵਸੰਤ ਰੋਗ ਮਸੂਰਿਕਾ ਫ਼ਾ ﺟﺪﺭﯼ ਜੁਦਰੀ. ਅੰ. Small-pox. ਚੇਚਕ. ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਣੁਕੀਟ (Germs) ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਅੰਦਰ ਫੈਲਕੇ ਤੇਜ

---

[1] ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਸੀਤਲਾ ਦਾ ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ ਇਹ ਹੈ—

नमामि शीतला देवीं रासभस्थां दिगम्बरीम्, मार्जनी कलशोपेतां सूर्पालङ्कृत मस्तकाम्।

[2] ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਛੋਲੇ ਅਤੇ ਮੋਠ.

ਤਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਚੇਚਕ ਦੇ ਦਾਣੇ ਉਭਾਰਦੇ ਹਨ. ਤਾਪ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੀਜੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਦਾਣੇ ਨਿਕਲਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਤੂਬਤ ਭਰਕੇ ਪੀਪ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦਸਵੇਂ ਗਿਆਰਵੇਂ ਦਿਨ ਦਾਣੇ ਮੁਰਝਾਕੇ ਵੀਹਵੇਂ ਦਿਨ ਖਰੀਂਢ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਛੂਤ ਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਟੀਕਾ (ਲੋਦਾ) Vaccination ਹੈ[1]. ਚੇਚਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗਰਮ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਅਕਸਰ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਚੇਚਕ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ, ਜਲਨ, ਦਾਝ, ਸਿਰਪੀੜ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਕਲੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਪਿੱਤਪਾਪੜੇ ਦੇ ਅਰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਰਖ਼ਿਸ਼ਤ ਮਲਕੇ ਦੇਣੀ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਭੋਜਪਤ੍ਰ ਅਤੇ ਝਾਊ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਧੂਣੀ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ. ਫੁਨਸੀਆਂ ਦੀ ਜਲਨ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਕਪੂਰ ਦੀ ਮਰਹਮ ਮਲਨੀ ਹੱਛੀ ਹੈ.

ਉਨਾਬ ਪੰਜ ਦਾਣੇ, ਨੀਲੋਫਰ ਦੇ ਫੂਲ, ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ, ਸੁੱਕੀ ਮਕੋ ਪੰਜ ਪੰਜ ਮਾਸ਼ੇ, ਬੀਹਦਾਣਾ ਪੰਜ ਮਾਸ਼ੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਅੱਧ ਸੇਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂਕੇ ਅਤੇ ਮਲਕੇ, ਦੋ ਤੋਲੇ ਨੀਲੋਫਰ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਮਿਲਾਕੇ ਪਿਆਉਣਾ ਤਾਪ ਅਤੇ ਦਾਝ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਖਾਣ ਲਈ ਖਿਚੜੀ ਮੂੰਗੀ ਦੀ ਦਾਲ ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮਮਾਤ੍ਰ ਲੂਣ ਹੋਵੇ, ਦੁੱਧ ਚਾਉਲ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਏ. ਮਿੱਠਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਮ ਵਰਤਣਾ ਲੋੜੀਏ.

ਰੋਗੀ ਦਾ ਕਮਰਾ, ਵਸਤ੍ਰ ਜਿਤਨੇ ਨਿਰਮਲ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਉਤਨੇ ਹੀ ਹੱਛੇ ਹਨ. "ਸੀਤਲਾ ਤੇ ਰਖਿਆ ਬਿਹਾਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਸੀਤਲਾ ਠਾਕਿਰਹਾਈ। ਬਿਘਨ ਗਏ ਹਰਿਨਾਈ ॥" (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਬਾਲੂ ਰੇਤ। ੫ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਗਊ.

ਸੀਤਲਾਇਆ, **ਸੀਤਲਾਗਿਆ**. ਸ਼ੀਤਲ ਹੋ ਗਿਆ. ਸ਼ੀਤਲਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. "ਮੇਰਾ ਮਨ ਅਨਦਿਨ ਸੀਤਲਾਗਿਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸੀਤਲਾਬਾਹਨ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਤਾ, ਜੋ ਸ਼ੀਤਲਾ ਦਾ ਵਾਹਨ ਹੈ. ਸੀਤਲਾ ਦੀ ਸਵਾਰੀ.

ਸੀਤਲੁ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਲ. "ਸੀਤਲੁ ਥੀਵੈ ਨਾਨਕਾ ! ਜਪੰਦੜੋ ਹਰਿਨਾਮੁ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਸੀਤੜਾ. ਵਿ—ਸੀਂਤਾ ਹੋਇਆ. ਸਗੁਤ. "ਸੀਤੜਾ ਮੰਨ ਮਝਾਹਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਸੀਤਾ. ਵਿ—ਸਗੁਤ. ਸੀਂਤਾ. ਸਿਉਣਾ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ ਰੂਪ. "ਸੀਤਾ ਹੈ ਚੋਲਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. सीता. ਸੰਗਯਾ—ਲਕਮੀ। ੩ ਪਾਰਬਤੀ। ੪ ਸ਼ਰਾਬ। ੫ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰਾ। ੬ ਹਲ ਦੇ ਚਊ ਦਾ ਫਲ। ੭ ਹਲ ਦੀ ਲਕੀਰ. ਓਰਾ।

੮ ਸੀਰਧ੍ਵਜ ਜਨਕ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜੋ ਕੁਸ਼ ਅਤੇ ਲਵ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ. ਇਹ ਪਰਮ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ. "ਸੀਤਾ ਲੈ ਗਿਆ ਦਹਸਿਰੋ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੧ ਸਰਗ ੬੬ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਸੀਰਧ੍ਵਜ ਜੱਗ ਲਈ ਜਮੀਨ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਲ ਜੋਤ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਤਦ ਇੱਕ ਕੰਨ੍ਯਾ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟੀ. ਹਲ ਦੀ ਸੀਤਾ (ਲੀਕ) ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜਣੇ ਕਾਰਣ ਨਾਉਂ "ਸੀਤਾ" ਹੋਇਆ. ਜਨਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਨਯਨਾ ਅਰ ਜਨਕ ਨੇ ਇਹ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਪਾਲੀ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਜਨਕਜਾ ਕਹਾਈ. ਜਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭੂਮਿਜਾ ਤਥਾ ਅਯੋਨਿਜਾ ਭੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ.[2]

ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੭ ਸਰਗ ੧੭ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਸ਼ਧ੍ਵਜ ਨਾਮੇ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਵੇਦਵਤੀ ਵਿਸਨੁ ਨੂੰ ਪਤਿ ਧਾਰਣ ਲਈ ਤਪ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ. ਉਸ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ੁੰਭ ਨੇ ਕੁਸ਼ਧ੍ਵਜ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਕੰਨ੍ਯਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਈ. ਫਿਰ ਰਾਵਣ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੇਦਵਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ. ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਦ ਰਾਵਣ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਖਿੱਚ ਲਈ. ਵੇਦਵਤੀ ਕੇਸ ਛੁਡਾਕੇ ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਅਰ ਰਾਵਣ ਦੇ ਮਾਰਣ ਲਈ ਸੀਤਾ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੀ ਅਰ ਵਿਸਨੁਰੂਪ ਰਾਮ ਨੂੰ ਪਤੀ ਧਾਰਿਆ.

ਸੀਰਧ੍ਵਜ ਨੇ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਧਨੁਖ ਤੇ ਚਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਜਾਨਕੀ ਨੂੰ ਵਰੇਗਾ, ਸੋ ਰਾਮ ਨੇ ਧਨੁਖ ਪੁਰ ਚਿੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਇਆ, ਬਲਕਿ ਖਿੱਚਕੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਵਰਿਆ.

[1] ਟੀਕੇ ਦੀ ਕਾਢ ਸਨ ੧੭੯੦ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਡਾਕਟਰ ਜੇਨਰ (Edward Jenner) ਨੇ ਕੱਢੀ ਅਰ ੧੪ ਮਈ ਸਨ ੧੭੯੬ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਹਿਲਾ ਟੀਕਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਹੋਣ ਪੁਰ ਪਾਰਲੇਮੈਂਟ ਵਲੋਂ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ.

[2] ਅਦਭੁਤ ਰਾਮਾਯਣ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਸਰੰਗ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਕੱਢ ਕੇ ਇੱਕ ਘੜਾ ਭਰਿਆ, ਅਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਮੰਦੋਦਰੀ ਪਾਸ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ, ਅਰ ਮੰਦੋਦਰੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਜ਼ਹਿਰ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਬੁਰਾ ਹੈ. ਮੰਦੋਦਰੀ ਨੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗਨਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਦੇ ਦੇਖਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਮਰਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਪੀ ਲੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਗਰਭ ਹੋ ਗਿਆ. ਮੰਦੋਦਰੀ ਨੇ ਚਿੰਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਪਤੀ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਗਈ, ਪਤੀ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਮੈਂ ਕੀ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕਾਂਗੀ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੰਦੋਦਰੀ ਵਿਮਾਨ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਆਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗਰਭ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਫਨ ਕਰ ਗਈ. ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਜਨਕ ਨੇ ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਜੱਗ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਲ ਚਲਾਇਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੀਤਾ ਨਿਕਲ ਆਈ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਜਨਕ! ਇਹ ਲੜਕੀ ਲਛਮੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰ. ਜਨਕ ਨੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਰ ਕੇ ਪਾਲਿਆ.

ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਥਾ ਭੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਬਤੌਰ ਖ਼ਿਰਾਜ ਦੇ ਰਿਖੀਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਜੋ ਰਾਵਣ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ. ਉਸ ਦਾ ਭਰਿਆ ਘੜਾ ਜਿਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸੀਤਾ ਜਨਮੀਂ ਅਤੇ ਹਲਵਾਹੁੰਦੇ ਜਨਕ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ.

ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੧, ਸਰਗ ੬੭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਨੁਖ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਕ ਦਾ ਜੱਗ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਦੇਵਰਾਤ ਨਾਮਕ ਜਨਕ ਪਾਸ ਇਹ ਇਮਾਨਤ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਰ ਧਨੁਖ ਇਤਨਾ ਭਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਠਾਕੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਪਾਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ੫੦੦੦ ਆਦਮੀ ਲੱਗੇ ਸਨ.

ਸੀਤਾ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਬਨਵਾਸ ਸਮੇਂ ਸਾਥ ਰਹੀ ਅਰ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘਰ ਦੇ ਸੁਖ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ. ਜਦ ਰਾਮ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਲਛਮਣ ਨੇ ਦੰਡਕ ਬਨ ਵਿੱਚ ਰਾਵਣ ਦੀ ਭੈਣ ਸੁਪਨਖਾ (ਸੂਰਪਣਖਾ) ਦਾ ਨੱਕ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਰਾਵਣ ਨੇ ਭੈਣ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੀਤਾ ਚੁਰਾ ਲਈ. ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਾਮ ਨੇ ਹਨੂਮਾਨ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਸੀਤਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮਲੂਮ ਕਰਕੇ ਰਾਵਣ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਸੀਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਜਦ ਸੀਤਾ ਅਸ਼ੋਕਵਾਟਿਕਾ ਤੋਂ ਰਾਮ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ, ਤਦ ਰਾਮ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਸੀਤਾ ! ਤੇਰੇ ਆਚਰਣ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਧਰ ਜੀ ਚਾਹੇ ਚਲੀ ਜਾ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਨਹੀਂ. ਇਸ ਪੁਰ ਸੀਤਾ ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਅਰ ਸਤ ਦੇ ਬਲ ਭਸਮ ਨਾ ਹੋਈ. ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਸੀਤਾ ਦੇ ਸਤ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਤਦ ਰਾਮ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੬, ਸਰਗ ੧੭-੧੮-੧੯.

ਅਯੋਧਯਾ ਵਿੱਚ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਸੀਤਾ ਸੁਖ ਸਾਥ ਰਹੀ ਅਰ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋਈ. ਇੱਕ ਦਿਨ "ਭਦ੍ਰ" ਨਾਮਕ ਮਖੌਲੀਏ ਨੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਵਣ ਦੇ ਘਰ ਰਹੀ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਘਰ ਵਸਾਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਰਾਮ ਨੇ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਆਓ. ਲਛਮਣ ਨੇ ਆਗਯਾ ਪਾਲਨ ਕੀਤੀ. ਸੀਤਾ ਦਾ ਰੋਣਾ ਸੁਣਕੇ ਬਾਲਮੀਕਿ ਰਿਖੀ ਨੂੰ ਦਯਾ ਆਈ ਅਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ. ਉਸ ਥਾਂ ਸੀਤਾ ਦੇ ਦੋ ਜੋੜੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮੇ. ਵਾਲਮੀਕਿ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਸ਼ਾ ਨਾਲ ਬਾਲਕ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਜਲ ਸੇਚਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ "ਕੁਸ਼" ਅਤੇ ਲਵ (ਖਸ) ਨਾਲ ਜਲ ਸੇਚਨ ਕਾਰਣ ਲਵ ਨਾਮ ਹੋਇਆ. ਕੁਸ਼ ਵਡਾ ਅਤੇ ਲਵ ਛੋਟਾ ਸੀ. ਬਾਲਕਾਂ ਦੀ ਰਿਖੀ ਨੇ ਪਾਲਨਾ ਕੀਤੀ ਅਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹਾਈ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਾਮਾਯਣ ਕੰਠ ਕਰਾਕੇ ਗਾਯਨ ਦੀ ਰੀਤੀ ਦੱਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਦੇ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਜੱਗ ਦੇ ਉਤਸਵ ਵਿੱਚ ਰਿਖੀ ਕੁਸ਼ ਲਵ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਯੋਧਯਾ ਗਿਆ. ਬਾਲਕਾਂ ਦਾ ਗਾਯਨ ਸੁਣਕੇ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਏ. ਰਿਖੀ ਨੇ ਸੀਤਾ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੱਸਕੇ ਕੁਸ਼ ਲਵ ਦਾ ਰਾਮ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣਾਂ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਾਇਆ. ਇਸ ਪੁਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ. ਸੀਤਾ ਨੇ ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਰਾਮ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਨ ਕਰਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਚਿਤਵਿਆ, ਤਾਂ ਹੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇ. ਸੀਤਾ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਪੁਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਫਟ ਗਈ ਅਰ ਸੀਤਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਗਈ. ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੭, ਸਰਗ ੯੭.

> ਸੁਨਤ ਬਚਨ ਧਰਨੀ ਫਟਗਈ,
> ਲੋਪ ਸੀਆ ਤਿਹ ਭੀਤਰਿ ਭਈ,
> ਚਕ੍ਰਿਤ ਰਹੇ ਨਿਰਖ ਰਘੁਰਾਈ,
> ਰਾਜ ਕਰਨ ਕੀ ਆਸ ਚੁਕਾਈ. (ਰਾਮਾਵ)

੯ ਪੀਪਾ ਭਗਤ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੧੦ ਵੇਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਤੀ ਦੀ ਦੇਵੀ। ੧੧ ਸੰ. ਸ਼ੀਤਾ. ਸਰਦੀ. ਠੰਢ। ੧੨ ਅਮਲਤਾਸ.

ਸ਼ੀਤਾਂਸ਼ੁ[1]. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਸ਼ੀਤਲ ਹੈਨ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਜਿਸ ਦੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਕਰ। ੨ ਕਪੂਰ.

ਸੀਤਾਕੰਤ, **ਸੀਤਾਨਾਥ**, **ਸੀਤਾਪਤਿ** — ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ.

ਸੀਤਾਫਲ. ਸੰ. ਸ਼ਿਤਾਫਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਫ਼ਾ. ਸ਼ਿੰਸ਼. Custard apple. L. Annona Squamosa.

ਸੀਤਾਰਮਣ, **ਸੀਤਾਰਵਨ**, **ਸੀਤਾਵਰ**, **ਸੀਤਾਵੱਲਭ** — ਸੀਤਾਪਤਿ, ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ. "ਸੀਤਾਰਵਨ ਕਹਾਂ ਹੈਂ?" (ਰਾਮਾਵ)

ਸੀਤੋ. ਵਿ—ਸ੍ਯੂਤ. ਪਰੋਇਆ. ਸੀੱਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਤਲਤਾ. ਤਾਮਸ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ." (ਜਪੁ) ਕਰਮਮੰਡਲ (ਭੂਮਿਕਾ) ਵਿੱਚ ਰਾਮ (ਸਰਵਵ੍ਯਾਪੀ) ਵ੍ਯਾਪ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਅਰ ਆਤਮਿਕਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪ ਸੀਤਾ ਵਡੀ ਉੱਨਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।[2] ੩ ਸੰ. ਸੀਤ੍ਯ. ਵਿ—ਬਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਹਲ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. "ਇਹੁ ਤਨੁ ਸੀਤੋ ਤੁਮਰੈ ਧਾਨੁ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸੀਤੋਸਨ. ਸੰ. ਸ਼ੀਤੋਸ਼੍ਣ—ਸ਼ੀਤੋਸ੍ਣ. ਸ਼ੀਤ—ਉਸ੍ਣ. ਠੰਢ ਅਤੇ ਗਰਮੀ। ੨ ਠੰਢਾ ਅੰਤੇ ਤੱਤਾ.

ਸੀਤ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਵਾਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ. ਦਾਣਾ. ਗੱਲਾ.

ਸੀਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਆਜ ਤੇ ਧਨ ਦੇਣਾ. ਸੂਦਖੋਰੀ.

ਸੀਂਦ. ਵਿ—ਸ੍ਵ (ਧਨ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ. ਬਿਨਾ ਮੁੱਲ. ਮੁਫਤ.

ਸੀਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਧ. ਸਿੱਧੀ ਰੇਖਾ। ੨ ਵਿ—ਸਿੱਧ. ਪੂਰਣ. "ਨਾਮਿ ਹਮਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸੀਧ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੩ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ. "ਵਿਚਿ ਕਾਇਆ ਨਗਰਿ ਹਰਿ ਸੀਧੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਰਿ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਏ.

---

[1] ਸੰ. ਸਿਤਾਂਸ਼ੁ, ਨਾਮ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਹੈ. ਸਿਤ (ਉੱਜਲ) ਹਨ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਜਿਸ ਦੀਆਂ.

[2] ਇਸ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ. ਭਾਵ—ਰਾਮ ਜੇਹੇ ਮਰਦ ਅਤੇ ਸੀਤਾ ਜੇਹੀਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਸੀਂਧਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਧਾਨ ਕਰਨਾ. ਸਿੰਨ੍ਹਣਾ.

ਸੀਂਧਵ. ਦੇਖੋ. ਸੈਂਧਵ.

ਸੀਧਾ. ਵਿ—ਵਲ (ਵਿੰਗ) ਰਹਿਤ। ੨ ਕਪਟ ਰਹਿਤ. ਸੂਧਾ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅਪਰਾਧੀ ਸੀਧੇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸਿੱਧਿ (ਕਾਮਯਾਬੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਕਾਮਯਾਬ. ਸਫਲ ਮਨੋਰਥ. "ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪੈਧੇ ਹਰਿਨਾਮੇ ਸੀਧੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਕਵਨ ਕਵਨ ਨ ਸੀਧੋ ਮੇਰੇ ਭਾਈ?" (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਸਿੱਧਾ. ਉਲਟਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. "ਸੀਧਾ ਛੋਡਿ ਅਪੂਠਾ ਬੁਨਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੋਜਨ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਰਸਦ. ਅਸਿੱਧ ਅੰਨ. "ਸੀਧਾ ਆਨ ਚਢਾਵਹੀਂ ਕੇਤਿਕ ਕਰਹਿਂ ਸਲਾਮ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਸੈਂਧਵ. ਲੂਣ. "ਦਾਲ ਸੀਧਾ ਮਾਂਗਉ ਘੀਉ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ)

ਸੀਂਧਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਧਾ ੬.

ਸੀਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਧਿ. ਸਫਲਤਾ. "ਗੋਬਿੰਦ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸੁ ਸੀਧਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੀਧ.

ਸੀਧੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਗੁੜ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ.

ਸੀਧੋ. ਦੇਖੋਂ, ਸੀਧਾ। ੨ ਵਿ—ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ. ਨਿਰਣੇ ਹੋਇਆ.

ਸੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਣਾ। ੨ ਫ਼ਾ سینہ ਸੀਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਾਤੀ. ਉਰ. "ਸੀਤਲ ਮਨ ਸੀਨਾ ਰਾਮ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਡਰਕੈ ਫਟਗੇ ਤਿੰਹ ਸਤ੍ਰੁਨਸੀਨੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਭਾਵ—ਮਨ. ਦਿਲ.

ਸੀਨੇਜੋਰ. ਵਿ—ਛਾਤੀ ਦਾ ਜੋਰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਧੱਕੇਬਾਜ਼.

ਸੀਨੇਜੋਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ. ਛਾਤੀ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਕੰਮ. "ਤੁਰਗ ਮਗਾਯੋ ਸੀਨੇਜੋਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੀਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਪੀ. ਸ਼ੁਕ੍ਤਾ। ੨ ਸੰ. ਤਰਪਣ ਦੇ ਜਲ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ. ਅਰਘਾ.

ਸੀਪਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਤੀ.

ਸੀਪਤਿ. ਸੀਤਾ ਪਤਿ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ। ੨ ਸ਼੍ਰੀਪਤਿ. ਵਿਸਨੁ। ੩ ਮਾਇਆ ਪਤਿ ਕਰਤਾਰ.

ਸੀ. ਪੀ. Central Province. ਮੱਧ ਭਾਰਤ. ਨਾਗਪੁਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ.

ਸੀਪੈ. ਸੀਂਵੀਂਦੀ ਹੈ. ਸੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਇਉ ਪਤਿ ਪਾਟੀ ਸਿਫਤੀ ਸੀਪੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਸੀਬਈ. ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ. ਸੀਬਾ ਰਿਆਸਤ ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਾਈ ਧਾਰ.

ਸੀਂਬਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਮਲ. "ਸੀਂਬਰ ਤਾਰ ਖਜੂਰੈਂ ਭਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੀਬਰਣ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਣ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਵਾਲਾ. "ਸੀ ਬਰਣਬਧ." (ਗ੍ਯਾਨ. ਅੰਗ ੧੫੦) ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਵਰਣ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਵਧ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਬਰਣ.

ਸੀਭੜੋ. ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਤਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਥਾਂ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਚਾਲੀ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੈ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਧਬਲਾਨ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ੪ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਉੱਤਰ ਹੈ.

ਸੀਮ. ਹੱਦ. ਦੇਖੋ, ਸੀਮਾ. "ਸੀਮ ਤਜ ਆਪਨੀ ਬਿਰਾਨੇ ਦੇਸ ਲਾਂਘ ਲਾਂਘ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਫ਼ਾ سیم ਚਾਂਦੀ. ਰਜਤ.

ਸੀਮਕ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਂਕ.

ਸੀਮਤਨ. ਫ਼ਾ سیمتن ਵਿ—ਚਾਂਦੀ ਜੇਹੇ ਜਿਸਮ ਵਾਲਾ.

ਸੀਮਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਣਾ. "ਸੀਮਨ ਕਰੋ ਸਰਬ ਅਭਿਰਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੀਮਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਦ। ੨ ਮਰਯਾਦਾ। ੩ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਚੀਰਨੀ (ਚੀਰ). ੪ ਅ਼ سیما ਨਿਸ਼ਾਨ. ਚਿੰਨ੍ਹ। ੫ ਮੱਥੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਸੀਮਾਬ. ਫ਼ਾ سیماب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਮ-ਆਬ. ਚਾਂਦੀ ਜੇਹਾ ਪਾਣੀ. ਪਾਰਾ.

ਸੀਮਾਲਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਦ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਠੱਡਾ. ਤੋਖਾ. ਮਕਾਨ, ਬ੍ਰਿਛ ਖੂਹ ਆਦਿ, ਜੋ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਹੋਣ.

ਸੀਮੁਰਗ. ਫ਼ਾ سیمرغ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਸੀ (ਤੀਹ) ਮੁਰਗ (ਪੰਛੀਆਂ) ਦੇ ਪਰਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਆਪਣੇ ਪੰਖਾਂ ਉੱਪਰ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਕਲਪਿਤ ਪੰਛੀ ਹੈ. Griffin. ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਅਤੇ ਉੱਪਰਲਾ ਉਕਾਬ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੨ ਕਈਆਂ ਨੇ ਉਨਕਾ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਸੀਮੁਰਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ੩ ਕਈ ਦਗਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮੁਰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦਗਰਾ.

ਸੀਮੰਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਘੀ ਨਾਲ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਹਟਾਕੇ ਵਿੱਚ ਰੇਖਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ "ਸੀਮੰਤੋਨੌਯਨ" ਸੰਸਕਾਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਗਰਭ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚੌਥੇ, ਛੀਵੇਂ ਅਥਵਾ ਅੱਠਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਚੀਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਸੰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਗਰਭ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮੰਗਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸੀਮੰਤਕ. ਜਿਸ ਨੇ ਸੀਮੰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੀਮੰਤ। ੨ ਸਿੰਦੂਰ. ਸੰਧੂਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਮੰਤਕ.

ਸੀਮੰਤਿਕਾ. ਸੀਮੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸੀਮੰਤ.

ਸੀਮੰਤਿਨਿ, ਸੀਮੰਤਿਨੀ. ਸੰ. सीमन्तिनी. ਵਿ—ਸੀਮੰਤ (ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ) ਵਾਲੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਪੱਟੀਆਂ ਕੱਢਕੇ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ. "ਜੋਰ ਸੀਮੰਤਿਨਿ ਕੋ ਜਿਹ ਥਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੀਮੰਤੋਨੌਯਨ. ਦੇਖੋ, ਸੀਮੰਤ.

ਸੀਯ, ਸੀਯਾ. ਸੀਤਾ. ਨਾਨਕੀ.

ਸੀਯਾਪਤਿ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ.

ਸੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਾਕਤ. ਸਾਂਝ. "ਸੀਰ ਨਾ ਸੁਸੰਗ ਮੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ਼ੀਤਲਤਾ. ਠੰਢ. "ਸੀਰ ਜਿਮ ਨੀਰ ਮਹਿ ਹੋਤ ਸੁਖਕਾਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ. ਠੰਢਾ. "ਫਟੇ ਮਾਸ ਲਾਗੇ ਜਲ ਸੀਰ."

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ। ੫ ਅੱਕ। ੬ ਹਲ. ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁਣ ਦਾ ਸੰਦ। ੭ ਸੰ. ਸ਼ੀਰ. ਅਜਗਰ. ਅਜਦਹਾ। ੮ ਵਿ—ਤਿੱਖਾ। ੯ ਫ਼ਾ شیر ਸ਼ੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਸ਼ੀਰ. ਦੁੱਧ.

ਸ਼ੀਰਖੋਰ, ਸ਼ੀਰਖ੍ਵਾਰ ਵਿ—ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਛੋਟਾ ਬਾਲਕ, ਜੋ ਦੁੱਧ ਦੇ ਹੀ ਆਧਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਸੀਰਖੋਰ ਇਨ ਕਹਾਂ ਬਿਗਾਰਾ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ੀਰ ਗਰਮ. ਕ੍ਸ਼ੀਰ ਘਰ੍ਮ. ਥਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਗਰਮੀ। ੨ ਕੋਸਾ. ਸੱਜਰੇ ਦੁੱਧ ਜੇਹਾ ਗਰਮ.

ਸ਼ੀਰਣ. शीर्ण. ਵਿ—ਟੁੱਟਿਆ ਫੁੱਟਿਆ। ੨ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸੀਰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੀਰੀਨੀ.

ਸੀਰਤ. سیرت ਸੰਗਯਾ—ਸੁਭਾਉ. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਆਦਤ. "ਸੂਰਤ ਸੀਰਤ ਮੇ ਜਨੁਕ ਆਪ ਬਨਜੋ ਪੁਰਹੂਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੬)

ਸੀਰਧ੍ਵਜ. ਸੀਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਨਕ। ੨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਬਲਰਾਮ. ਸੀਰ (ਹਲ) ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਧੁਜਾ ਵਿੱਚ.

ਸੀਰਪਾਣਿ. ਸੰਗਯਾ—ਬਲਭਦ੍ਰ. ਸੀਰ (ਹਲ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ. ਹਲਧਰ। ੨ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਕਿਰਸਾਣ.

ਸੀਰਮਾ. ਸਤ੍ਰ. ਸ੍ਨਾਯੁ. ਰਗ. ਪੱਠਾ.

ਸੀਰਵਾਹ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਲਵਾਹਕ. ਜਮੀਨ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਕਿਰਸਾਨ.

ਸੀਰਾ. ਵਿ—ਸ਼ੀਤਲ. ਠੰਢਾ. "ਸੀਰਾ ਤਾਤਾ ਹੋਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਫ਼ਾ شیره ਸ਼ੀਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤਲੀ ਮਿਠਿਆਈ. ਦਾਣੇਦਾਰ ਰਾਬ। ੩ ਖਜੂਰ ਆਦਿ ਫਲਾਂ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਰਸ। ੪ ਤਿਲਾਂ ਦਾ ਤੇਲ। ੫ ਸੰ. सीरा—ਸੀਰਾ. ਨਦੀ.

ਸ਼ੀਰਾਜ਼. ਫ਼ਾ شیراز ਸੰਗਯਾ—ਈਰਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਾਦੀ ਅਤੇ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਜੇਹੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਹੋਏ ਹਨ.

ਸੀਰਾਜ਼ੀ. ਵਿ—ਸ਼ੀਰਾਜ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ.

ਸੀਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ਰਾਕਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਾਂਝੀਵਾਲ। ੨ ਸੰ. सीरिन्. ਹਲ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਲਵਾਹ.

ਸ਼ੀਰੀਂ. ਫ਼ਾ شیریں ਵਿ—ਮਿੱਠਾ. "ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ ਸ਼ੀਰੀਂ ਜ਼ਬਾਨ." (ਪੰਪ੍ਰ) ੨ ਪਿਆਰਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ੁਸਰੋ ਪਰਵੇਜ਼[1] ਈਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਫ਼ਰਹਾਦ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਸੀ. ਫ਼ਰਹਾਦ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਪਹਾੜ ਕੱਟਕੇ ਨਦੀ ਲੈ ਆਵੇਂ, ਤਾਂ ਸ਼ੀਰੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਂਗਾ. ਫ਼ਰਹਾਦ ਨੇ ਅਣਥੱਕ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜ ਕੱਟਿਆ. ਜਦ ਕਾਰਜਸਿੱਧੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੀ ਸੀ, ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਪੁਚਾਈ ਗਈ ਕਿ ਸ਼ੀਰੀਂ ਮਰ ਗਈ ਹੈ. ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਫ਼ਰਹਾਦ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ. ਸ਼ੀਰੀਂ ਭੀ ਫ਼ਰਹਾਦ ਦਾ ਮਰਨਾ ਸੁਣਕੇ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਗਈ.

ਸ਼ੀਰੀਨੀ. ਫ਼ਾ شیرینی ਸੰਗਯਾ—ਮਿਠਾਸ। ੨ ਮਿਠਿਆਈ। ੩ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਪ੍ਰਸਾਦ। ੪ ਕਿਸੇ ਪੀਰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਮਿਠਿਆਈ.

ਸੀਰੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਰਹਿੰਦ. "ਹੁਤੋ ਨਗਰ ਸੀਰੰਦ ਬਡੇਰੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੀਲ. ਸੰ. शील्. ਧਾ-ਮਨਨ ਕਰਨਾ. ਮਨ ਟਿਕਾਉਣਾ. ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨਾ. ਪੂਜਣਾ. ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਭਾਉ। ੩ ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ. ਭਲਮਨਸਊ. "ਸੀਲ ਬਿਗਾਰਿਓ ਤੇਰਾ ਕਾਮ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਕਾਮ ਨੇ ਤੇਰਾ ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ.

ਵਿਦ੍ਯਾ ਬਿਨ ਦ੍ਵਿਜ ਔ ਬਗੀਚਾ ਬਿਨ ਆਂਬਨ ਕੋ
    ਪਾਨੀ ਬਿਨ ਸਾਵਨ ਸੁਹਾਵਨ ਨ ਜਾਨੀ ਹੈ,
ਰਾਜਾ ਬਿਨ ਰਾਜ ਕਾਜ ਰਾਜਨੀਤਿ ਸੋਚੇ ਬਿਨ
    ਪੁਨਜ ਕੀ ਬਸੀਠੀ ਕਹੁ ਕੈਸੇਧੋ ਬਖਾਨੀ ਹੈ,
ਕਹੈ "ਜਯਦੇਵ" ਬਿਨ ਹਿਤ ਕੋ ਹਿਤੂ ਹੈ ਜੈਸੇ
    ਸਾਧੁ ਬਿਨ ਸੰਗਤਿ ਕਲੰਕ ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ,
ਪਾਨੀ ਬਿਨ ਸਰ ਜੈਸੇ ਦਾਨ ਬਿਨ ਕਰ ਜੈਸੇ
    ਸ਼ੀਲ ਬਿਨ ਨਰ ਜੈਸੇ ਮੋਤੀ ਬਿਨ ਪਾਨੀ ਹੈ.

੪ ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਧਰਮ. "ਸਾਚ ਸੀਲ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮੀ ਸਾ ਪੂਰੀ ਪਰਿਵਾਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ੫ ਅਜਗਰ ਸਰਪ। ੬ ਮਿਤ੍ਰਤਾ। ੭ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯਤਾ। ੮ ਸ਼ਾਂਤਿਭਾਵ.

ਸੀਲਹਾ. ਵਿ—ਸ਼ੀਲ (ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਧਰਮ) ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਭਚਾਰੀ.

ਸੀਲਬੰਧਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ (ਨੇਕ ਚਲਨ) ਧਾਰਨ ਦਾ ਨੇਮ (ਪ੍ਰਣ). ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਿਆਗ ਦਾ ਨੇਮ. "ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲਬੰਧਾਨ ਬਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸੀਲਵੰਤ, ਸੀਲਵੰਤਿ ਵਿ—ਸ਼ੀਲਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸੀਲ. "ਸੀਲਵੰਤਿ ਪਰਧਾਨਿ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਸੀਲੁ. ਦੇਖੋ, ਸੀਲ. "ਸੀਲੁ ਧਰਮੁ ਜਪੁ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਨੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਸੀਲੋਆਣਾ, ਸੀਲੋਆਣੀ ਦੇਖੋ, ਬੇਰੀ ਸਾਹਿਬ ੩.

ਸੀਂਵ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ। ੨ ਸੀਮਾ. ਹੱਦ. "ਕਿਸੈ ਕੈ ਸੀਵ ਬੰਨੈ ਰੋਲ ਨਾਹੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੩ ਸ਼ਵ (ਮੁਰਦਾ) ਦਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿਤਾ. ਸਿਵਾ. "ਰਚੀ ਸੀਵ ਚੰਦਨ." (ਸਲੋਹ)

ਸੀਵਣ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਣ ੨ ਅਤੇ ਸੀਵਨ.

ਸੀਵਣੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਈ. ਸੂਚੀ.

ਸੀਵਨ, ਸੀਵਨਾ ਦੇਖੋ, ਸਿਵ ਧਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿਊਣਾ. ਪਰੋਣਾ. "ਹਰਿ ਰਤਨ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਸੀਵਤੇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਮਨ ਤਨ ਭੀਤਰਿ ਸੀਵਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਬਿਨ ਤਾਗੇ ਬਿਨ ਸੂਈ ਆਨੀ ਮਨ ਹਰਿਭਗਤੀ ਸੰਗਿ ਸੀਵਨਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਸੀਵਨਿ. ਵਿ—ਸਿਊਣ ਯੋਗ. ਸੀਨੇ ਲਾਇਕ. ਦੇਖੋ, ਰਾਂਗਨਿ.

ਸੀਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸੀਮਾ. "ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਾਥ ਤੇਰੀ ਸੀਵਾਂ." (ਸੋਰ

[1] ਇਹ ਮੁਹਮੁਜ਼ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਈਰਾਨ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਸਨ ੫੯੧ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਸਨ ੬੨੮ ਵਿੱਚ ਵੈਰੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

ਰਵਿਦਾਸ) ਤੇਰੀ ਜਾਯਦਾਦ ਦੀ ਹੱਦ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਹੈ, ਜੋ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮਿਲੇਗੀ.

ਸੀੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਗ. ਚਾਲ। ੨ ਗੜਿਆਂ (ਓਲਿਆਂ) ਦੀ ਵਰਖਾ। ੩ ਮੌਨ. ਚੁੱਪ। ੪ ਘਾਹ ਦਾ ਰੱਸਾ. "ਸੀੜ ਘੁਮਾਇ ਰੰਘੜਨ ਕਹੀ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) ੫ ਹਲ ਦੀ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਲੀਕ. ਓਰਾ. ਸੰ. ਸੀਰ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸੀੜ੍ਹ.

ਸੀੜ੍ਹ. ਜੋੜ ਦੀ ਥਾਂ. ਸਿਉਣ. ਸੀਵਨ.

ਸੀੜ੍ਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੌੜੀ. ਸੀਢੀ। ੨ ਸ਼ਵ (ਮੁਰਦੇ) ਦੀ ਅਰਥੀ. ਦੇਖੋ, ਸੀਢੀ.

ਸੁ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਅਤਿ. ਬਹੁਤ ਜਾਦਾ. "ਮਮਤਾ ਮੋਹ ਸੁ ਬੰਧਨਾ, ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸੁ ਧੰਧ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੨ ਉਪ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. "ਸੁ ਕਰਣੀ ਕਾਮਣਿ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹਮ ਪਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਮਤਿ. ਰਾਯ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਰਯਤਨ. ਸੁਗਮ। ੫ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ। ੬ ਸੁ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਸੁ ਆਇਆ ਹੈ. "ਜਿਸ ਨੋ ਹਰਿ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ਆਪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ. "ਸੁਰੂਪ ਮੇ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਟਿਕਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵ੍ਰਿੱਤੀ ਟਿਕਾਈ। ੭ ਸਰਵ—ਉਹ. ਵਹ. ਸੋ. "ਸੁ ਐਸਾ ਰਾਜਾ ਸ੍ਰੀ ਨਰਹਰੀ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੮ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਇਹ 'ਉਸ ਨੇ' ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਇੱਕ ਵਚਨ ਅਨ੍ਯ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪੜਨਾਉਂ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਦਿੱਤੋਸੁ ਲੱਧੋਸੁ ਆਦਿ. ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਨੇ ਲੱਭਿਆ.

ਸੁਅ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਤ. ਸੁਵਨ. ਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਸ਼ੁਕ. ਤੋਤਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵ.

ਸੁਅਸਤ, ਸੁਅਸਤਿ. ਸੰ. स्वस्ति—ਸ੍ਵਸ੍ਤਿ. ਵ੍ਯ—ਕੁਸ਼ਲ (ਮੰਗਲ) ਬੋਧਕ। ੨ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. "ਤਿਸੁ ਜੋ ਹਾਰੀ ਸੁਅਸਤਿ ਤਿਸੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਅੰਗੀਕਾਰ ਬੋਧਕ. ਹਾਂ. ਠੀਕ। ੪ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਆਥਿ ੯.

ਸੁਅਸਤਿ ਬਿਵਸਥਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸਤਿ ਬਿਵਸਥਾ.

ਸੁਅਨ. ਸੰ. ਸੂਨੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. "ਆਪਨੋ ਸੁਅਨ ਜੈਸੇ ਲਾਗਤ ਪਿਆਰੋ ਜਿਯ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸ਼ੁਅਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੋਲਾ.

ਸੁਆਉ, ਸੁਆਓ, ਸੁਆਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਆਦ. ਰਸ. "ਕੜਛੀਆਂ ਫਿਰੰਨਿ ਸੁਆਉ ਨ ਜਾਣਨਿ ਸੁੰਞੀਆਂ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) "ਕਾਮ ਸੁਆਇ ਗਜ ਵਸਿ ਪਰੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸ੍ਵਾਰਥ. ਲਾਭ. "ਜਨ ਆਵਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਖੁਦਗਰਜੀ. ਮਤਲਬ. "ਤਿਨ ਸੰਗਿ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਚਈ ਨਾਨਕ ਜਿਨਾ ਆਪਣਾ ਸੁਆਉ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) "ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਈ ਦੀਸਹਿ ਮਨ ਮੇਰੇ, ਤੇ ਸਭਿ ਅਪਨੈ ਸੁਆਇ ਮਿਲਾਸਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪) ੪ ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਭਾਵ. ਮਕਸਦ. "ਕਉਨ ਮਾਰਗ ਕਉਨ ਸੁਆਓ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੫ ਸ੍ਵਾਯ. ਸ਼ੁਭ ਆਮਦਨ. "ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਗ ਨਾਦ ਧੁਨਿ ਇਹੁ ਬਨਿਓ ਸੁਆਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੬ ਸ੍ਵਾਗਤ. ਜੀ ਆਇਆ ਨੂੰ. "ਸੁਆਰਥ ਸੁਆਉ ਨ ਕੋ ਕਰੇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੭ ਸਨਮਾਨ. "ਦੋਹਾਗਣੀ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਇਨੀ ਨ ਜਾਣਨਿ ਪਿਰ ਕਾ ਸੁਆਉ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੮ ਸ੍ਵ ਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਗਣ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਦਰੌ ਘਾਹ. "ਭਾਰ ਅਠਾਰਹਿ ਮੇਵਾ ਹੋਵੈ ਗਰੁੜਾ ਹੋਵੈ ਸੁਆਉ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) ਸਵਾਂਕ ਆਦਿਕ ਖ਼ੁਦਰੌ ਘਾਹ ਚਾਵਲ ਹੋਜਾਣ.

ਸੁਆਸ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਹ. ਸਾਂਸ. ਦਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਸ.

ਸੁਆਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਸਨ.

ਸੁਆਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਸਮ. ਰਾਖ.

ਸੁਆਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਹਾ. "ਸੁਆਹਾ ਸੁਧਾਯੰ ਨਮੋ ਸੀਤਲੇਯੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸੁਆਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਨੀਤਾ. ਧਰਮਪਤਨੀ. ਸ੍ਵਾਮਿਣੀ. ਆਪ ਵਿਆਹਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਈ. ਸ੍ਵਕੀਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਾਣੀ ਅਤੇ ਸੁਰੀਤਾ.

ਸੁਆਂਤ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਤ ੨.

ਸੁਆਦ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਦ (ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਦ੍ ਧਾ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸ. ਜਾਯਕ਼ਾ. "ਅਧਿਕ ਸੁਆਦ ਰੋਗ ਅਧਿਕਾਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਸੁਆਦਤਿ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਦੁਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਯਕ਼ਾ. ਮਜ਼ਾ. ਲੱਜ਼ਤ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਰਸ ਵਾਸਤੇ. "ਸੁਆਦਤਿ ਜੀਉ ਸੰਘਾਰੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸੁਆਧੀਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਧੀਨ.

ਸੁਆਨ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਤਾ. "ਸੁਆਨਪੂਛ ਜਿਉ ਹੋਇ ਨ ਸੂਧੋ." (ਦੇਵ ਮ: ੯) "ਅਪਨਾਆਪੁ ਤੂ ਕਬਹੁ ਨ ਛੋਡਸਿ ਸੁਆਨਪੂਛਿ ਜਿਉ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸ੍ਵਯਨ. ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਅਯਨ (ਚਾਲ) ਜਿਸ ਦੀ, ਹੰਸ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਨ.

ਸੁਆਨਸਤ੍ਰ, ਸੁਆਨਸਤ੍ਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਚੰਡਾਲ, ਜੋ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਅਤੇ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸ੍ਵਪਚ. "ਸੁਆਨਸਤ੍ਰੁ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ." (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਸੁਪਚ.

ਸੁਆਨਪੂਛ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਨ.

ਸੁਆਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਣੀ। ੨ ਸ਼੍ਵਾਨੀ. ਕੁੱਤੀ. ਸ਼ੁਨੀ.

ਸੁਆਮਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੈਨਾ. ਸ੍ਵਾਮੀ (ਰਾਜੇ) ਦੀ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਮਿਨੀ.

ਸੁਆਮਿ, ਸੁਆਮੀ. ਸੰ. स्वामिन्—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ ੨ ਮਾਲਿਕ. ਆਕ਼ਾ. "ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਆਮਿ ਸਜਣੁ." (ਵਡ ਮ: ੫) "ਸੁਆਮੀ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹ ਜਿਉ ਸਦਾ ਸੁਆਨ ਤਜਤ ਨਹਿ." (ਸ: ਮ: ੯)

ਸੁਆਮੀਦਾਸ. ਦੇਸੋ, ਸ੍ਵਾਮੀਦਾਸ.

ਸੁਆਰ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਰ. "ਸਰਦਾਰ ਸੁਆਰ ਅਨੇਕ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸੁਆਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਧਾਰਨ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ ਕਰਨਾ. ਸੰਵਾਰਨਾ.

ਸੁਆਰਥ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਰ੍ਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਅਪਨੀ ਗ਼ਰਜ. "ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਿ ਸਭ ਸੁਆਰਥ ਪੂਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਸੁਆਰਥੀ. ਸੰ. स्वार्थिन्—ਸ੍ਵਾਰਥੀ. ਵਿ—ਖ਼ੁਦਗ਼ਰਜ. ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਤਲਬੀ.

ਸੁਆਰਥੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਰਥ.

ਸੁਆਰੀ. ਦੇਖੋ. ਸਵਾਰੀ. "ਕਰੀ ਸਿੰਘ ਸੁਆਰੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸੁਆਲ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਲ.

ਸੁਆਲਿਉ, ਸੁਆਲਿਓ, ਸੁਆਲਿਹੁ. ਸੰ. ਸੁ—ਆਲਯ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਘਰ. ਸ਼ੋਭਾ ਦਾ ਘਰ। ੨ ਉੱਤਮਤਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. "ਕੇਤਾ ਤਾਣ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪ." (ਜਪੁ) "ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਫਤਿ ਸੁਆਲਿਉ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਸੁਆਲਿਓ ਸਰੂਪ ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) "ਕਾਇਆ ਕਾਮਣਿ ਅਤਿ ਸੁਆਲਿਓ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੩) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ. ਸੁੰਦਰਤਾ. "ਤਿਨ ਕਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹਣਾ ਅਵਰ ਸੁਆਲਿਹੁ ਕਾਇ?" (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੪ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੁਨਾਫਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਆਲਿਉ ਰੱਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉੱਤਰਾਰਧ ਅ: ੧੧। ੫ ਵਿ—ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ. ਤਅ਼ਰੀਫ ਲਾਇਕ.

ਸੁਆਵ. ਅ਼ صاو ਸਾਵ. ਕਮਜੋਰੀ. ਨਾਤਾਕਤੀ। ੨ ਫ਼ਾ سره ਖਾਲਿਸ ਸੁਰਣ (ਸੋਨਾ)। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਆਉ.

ਸੁਆਵਗੀਰ[1]**.** ਫ਼ਾ سره گیر ਸਾਵਗੀਰ. ਖਾਲਿਸ ਸੁਰਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ. ਭਾਵ—ਖਾਲਿਸ ਸਿੱਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਵ ੨. "ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਾਫੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ, ਸੁਆਵਗੀਰ ਸਭਿ ਉਘੜਿਆਏ." (ਵਾਰ ਗਉ ੧ ਮ: ੪) ਖੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰੇ ਪਰਖੇ ਗਏ.

ਸੁਆਵੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਰਥ. ਖੁਦ ਗ਼ਰਜੀ. "ਛਡਿਆ ਮਾਇਆ ਸੁਆਵੜਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਰਸ. ਸ੍ਵਾਦ.

ਸੁਐਂ. ਦੇਖੋ, ਸੁਵਨ। ੨ ਸ੍ਵਯੰ. ਖੁਦ. "ਅਕਾਲ ਦਿਆਲ ਸੁਐਂ." (ਅਕਾਲ)

ਸੁਅੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਯੰਬਰ। ੨ ਵਿ—ਸੁ (ਉੱਤਮ) ਅੰਬਰ (ਵਸਤ੍ਰ). ਸੋਹਣੇ ਕਪੜੇ. "ਨ ਧਰੇ ਸੁਅੰਬਰ ਅੰਗ ਮੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੬) ੩ ਨਿਰਮਲ ਆਕਾਸ.

ਸੁਇ. ਸਰਵ—ਉਹ. ਵਹ. ਸੋ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵ. ਆਪਣਾ ਆਪ. "ਵਾਣਤ ਸੋਈ ਸੰਤ ਸੁਇ." (ਬਾਵਨ)

ਸੁਇ ਗਈ. ਸੌਂ ਗਈ. "ਜਬਹਿ ਜਸੋਧਾ ਸੁਇਗਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੁਇਨ, ਸੁਇਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਰ੍ਣ. ਸੋਨਾ. ਕਾਂਚਨ. "ਸਰਬ ਸੁਇਨ ਕੀ ਲੰਕਾ ਹੋਤੀ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) "ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਸੰਚੀਐ ਮਾਲ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੁਇਨਾ ਮੂੰਹ ਪਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸ੍ਵਰ੍ਣ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁੰਨਕਰਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਖੰਡ ੨੧. ਸ਼. ੫। ੨ ਅਜੇਹੀ ਚੁੱਪ ਵੱਟਣੀ ਮਾਨੋ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸੁਇਨੀ. ਵਿ—ਸ੍ਵਰ੍ਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਨੀ. "ਭਾਗੀਰਥ ਸੁਇਨੀ ਸੁਚਿਆਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਬਿਰਖੁ. ਭਾਵ—ਸਤਿਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਵਾਰ ਮਾਝ ਪੌੜੀ ੨੦.

[1] ਸੁ ਆਵਗੀਰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਹੈ.

ਸੁਇਨੇ ਕੀ ਸੂਈ ਰੁਪੇ ਕਾ ਧਾਗਾ. ਵਿਵੇਕ ਬੁੱਧਿ. ਸੂਈ ਹੈ ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਗਾ ਹੈ.

ਸੁਇਨੇ ਮੰਡਪ. ਦੇਖੋ, ਫੀਲੁ ੨.

ਸੁਈ. ਸਰਵ—ਸੈਵ. ਉਹੀ. ਵਹੀ. "ਦਿਹੰਦ ਸੁਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਸੁਸਕ. ਸੰ. ਸ਼ੁਸ਼੍ਕ—ਸ਼ੁਸ੍ਕ. ਵਿ—ਸੁੱਕਾ. ਖੁਸ਼ਕ. "ਚਿਰੰਕਾਲ ਮਨ ਤਰੁ ਸੁਸਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਗ ਜਲ ਪ੍ਰੇਮ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗੁਰੂਪਗ ਪ੍ਰੇਮ.

ਸੁਸਟ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸ੍ਠ. "ਸੁਸਟ੍ਰ ਬਰਨ ਵਾਰੀ ਉਰ ਮੇ ਧਰਨ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਸਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸ੍ਤ.

ਸੁਸਤੀ. ਫ਼ਾ سستی ਸੰ. ਸਸ੍ਤਿ—ਸਸ੍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਦਮ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਆਲਸ.

ਸੁਸਬਦ. ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼। ੨ ਗੁਰਬਾਣੀ। ੩ ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ. "ਸੁਸਬਦ ਕਾ ਕਹਾਂ ਵਾਸ ਕਥੀਅਲੇ?" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਸੁਸਰਾਰ, ਸੁਸਰਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਸੁਰਾਰ.

ਸੁਸਰੂਖਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸ੍ਰੂਖਾ.

ਸੁਸਾ. ਸੰ. ਸ੍ਵਸ੍ਰੁ—ਸ੍ਵਸ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਭੈਣ. ਭਗਨੀ. "ਸੁਸਾ ਅਵਾਸ ਗਏ ਗੁਨਰਾਸੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਸਿੱਛ. ਸੰ. ਸੁਸਿਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੁਸਿਕ੍ਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮ ਸਿਖ੍ਯਾ. ਨੇਕ ਨਸੀਹਤ. "ਸੁਸਿੱਛ ਦੂਜ ਜਾਨੀਐ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਦੂਜਾ ਯੋਧਾ ਸੁਸਿਖ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸੁਸਿੱਧ. ਵਿ—ਜੋ ਸੁਖਾਲਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕੇ. ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਬਣਨ ਲਾਇਕ। ੨ ਸੁਸਿੱਧਿ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਮਿਹਨਤ ਕਰੇ ਕੋਈ, ਅਰ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭੋਗੇ, ਐਸਾ ਵਰਣਨ "ਸੁਸਿੱਧ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. "ਸਾਧਿ ਸਾਧਿ ਔਰੈਂ ਮਰੈਂ ਔਰੈਂ ਭੋਗੈਂ ਸਿੱਧਿ। ਤਾਂ ਸੋ ਕਹਿਤ ਸੁਸਿੱਧਿ ਸਬ ਜੇ ਹੈਂ ਬੁਧਿ ਸਮ੍ਰਿੱਧਿ." (ਕੇਸ਼ਵਦਾਸ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜੈਸੇ ਮਧੁਮਾਖੀ ਸੰਚਿ ਸੰਚਿਕੈ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰੈ
ਹਰੈ ਮਧੁਹਾਰ ਤਾਂਕੇ ਮੁਖ ਛਾਰ ਡਾਰਕੈ,
ਜੈਸੇ ਬੱਛ ਹੇਤ ਗਊ ਸੰਚਤ ਹੈ ਖੀਰ ਤਿਹ
ਲੇਤ ਹੈ ਅਹੀਰ ਦੁਹਿ ਬਛਰੇ ਵਿਟਾਰਕੈ,
ਜੈਸੇ ਧਰ ਖੋਦਿ ਖੋਦਿ ਕਰ ਬਿਲ ਸਾਜੈ ਮੂਸਾ
ਪੈਸਤ ਸਰਪ ਧਾਇ ਖਾਇ ਤਿਹ ਮਾਰਕੈ,
ਤੈਸੇ ਕੋਟਿ ਪਾਪ ਕਰਿ ਮਾਯਾ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ ਮੂਢ
ਅੰਤਕਾਲ ਛਾਡਚਲੈ ਦੋਊ ਹਾਥ ਝਾਰਕੈ.

(ਭਾਗੁ ਕ)

(ਅ) ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਯਤਨ ਅਥਵਾ ਕਰਮ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ, ਇਹ "ਸੁਸਿੱਧਿ" ਦਾ ਦੂਜਾ ਭੇਦ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—
ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ,
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ. (ਜਪੁ)
ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਜਨ ਕੇ ਇਕੀਹ ਕੁਲ ਉਧਾਰੇ. (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਸੁਸੀਲ. ਵਿ—ਸੁਸ਼ੀਲ. ਅੱਛੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਸੁਭਾਉ. ਨੇਕ ਖ਼ਸਲਤ.

ਸੁਸ੍ਰ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਸ਼ੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹੁਰਾ. ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਪਿਤਾ. "ਕਿਯ ਆਨ ਢੁਕਾਉ ਸੁਸ੍ਰ ਨਗਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਸ੍ਰੂਖਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸ੍ਰੂਖਾ.

ਸੁਸੰਗ, ਸੁਸੰਗਤਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਸੁਹਬਤ. ਭਲੀ ਸੰਗਤਿ। ੨ ਭਲਾ ਇਕੱਠ.

ਸੁਸੰਵੇਦ. ਵਿ—ਸੁ-ਸੰਵੇਦ੍ਯ. ਸੁਗਮਤਾ (ਆਸਾਨੀ) ਨਾਲ ਜਾਣਨ ਯੋਗ. ਸੁਖ ਨਾਲ ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਸ੍ਵ ਸੰਵੇਦ੍ਯ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਣਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਖ਼ੁਦ ਜਾਣਨ ਲਾਇਕ.

ਸੁੱਸੋ. ਡਿੰਗ. ਸਹਾ. ਖਰਗੋਸ਼. ਸ਼ਸ਼ਕ.

ਸੁਸ੍ਟੁ, ਸਸ੍ਟੁ ਸੰ. ਸੁਸ਼੍ਠੁ. ਵਿ—ਅਤਿਸ਼ਯ (ਬਹੁਤ ਹੀ) ਸਤ੍ਯ. ਨਿਹਾਇਤ ਠੀਕ. ੨ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਅਤਿ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠਤਰ. "ਪਹਿਰਜੋ ਖੜਗ ਲੋਹ ਬਹੁ ਸੁਸ੍ਟ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ سُست ਕਮਜ਼ੋਰ. ਢਿੱਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਸ੍ਤ.

ਸ਼ੁਸ੍ਤ. ਧੋਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਸ੍ਤਨ.

ਸ਼ੁਸ੍ਤਨ. ਫ਼ਾ شُستن ਕ੍ਰਿ—ਸੁੱਛ ਕਰਨਾ. ਧੋਣਾ. ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ.

ਸ਼ੁਸ੍ਤਾ. ਫ਼ਾ شُستہ ਵਿ—ਸ੍ਵੱਛ. ਸਾਫ਼. ਸੁਥਰਾ. ਧੋਤਾ ਹੋਇਆ.

ਸੁਸ਼੍ਰੁਉ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਸ਼੍ਰੂ. ਸੱਸ. "ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਸੁਸ਼੍ਰੁਉ ਕੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਸ਼੍ਰੁਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਸ਼ਹੂਰ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਦ, ਜੋ ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੀ. ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਿਵੋਦਾਸ ਤੋਂ, ਜੋ ਧਨੰਤਰਿ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸੀ, ਸੁਸ਼੍ਰੁਤ ਨੇ ਵੈਦ੍ਯਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹੀ. ਸੁਸ਼੍ਰੁਤ ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੇ ਆਚਾਰਯਾਂ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰਚਿਆ ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ ਸੁਸ਼੍ਰੁਤ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਸੁਸ੍ਰੂਖਾ. ਸੰ. ਸ਼ੁਸ਼੍ਰੂਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ। ੨ ਸਨਮਾਨ. ਖ਼ਾਤਿਰ। ੩ ਸੇਵਾ. "ਸਤਸੰਗਤਿ ਸੁਸ੍ਰੂਖਾ ਕਰਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਹਟਾ. ਪਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਸ਼ਮਾ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੋਤ। ੨ ਵਿ. ਸੁੰਦਰ. ਸ਼ੋਭਨ, ਸੁਹਾਵਨਾ.

ਸੁਹਦਾ, ਸੁਹਦੇ ਅ਼ شُہدا ਸ਼ੁਹਦਾ. ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਸੁਹਦੇ ਅਉਰ ਸਹੀਦ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਧਰਮਵੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸਹੀਦ.

ਸੁਹਬਤ. ਅ਼ صُحبت ਸੁਹ਼ਬਤ. ਸੰਗਤਿ. ਮਿਲਾਪ.

ਸੁਹਰਤ. ਅ਼ شُہرت ਸ਼ੁਹਰਤ. ਸੰ. ਵਿਸ਼੍ਰੁਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਰਚਾ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. "ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਹਰਤ ਭੀ ਸਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਹਰਤ ਪਜੀਰ. ਫ਼ਾ شُہرت پذیر ਸ਼ੁਹਰਤ ਪਜੀਰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਮਸ਼ਹੂਰ.

ਸੁਹਲ. ਦੇਖੋ, ਸੋਹਲ.

ਸੁਹਲਾਵੀ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੁਹੇਲੀ. ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼. "ਗ੍ਰਿਹ ਮੰਗਲ ਸੁਹਲਾਵੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੫)

ਸੁਹੜ. ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. ਸੂਹੜ. "ਸੁਹੜ ਤਿਲੋਕਾ ਸੂਰਮਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਡਿੰਗ. ਸੁਭਟ. ਯੋਧਾ. ਸੂਰਵੀਰ.

ਸੁਹਾਉਣਾ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ. ਸੁੰਦਰ.

ਸੁਹਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਭਾਗ੍ਯ. ਖੁਸ਼ਨਸੀਬੀ. "ਸੁਹਾਗ ਹਮਾਰੋ ਅਬ ਹੁਣਿ ਸੋਹਿਓ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਹੁਣ, (ਇਸ ਵੇਲੇ) ਅਬ (ਅਵ੍ਯਯ-ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ) ਸੁਹਾਗ ਸੋਹਿਓ. ਦੇਖੋ, ਅਬ.

ਸੁਹਾਗਣ, ਸੁਹਾਗਣਿ, ਸੁਹਾਗਨੀ ਵਿ—ਸੌਭਾਗ੍ਯ ਵਾਲੀ. ਸੌਭਾਗ੍ਯਵਤੀ। ੨ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸੁਹਾਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਖਾਰਾ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤਿ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਫ ਨਾਸ਼ਕ ਹੈ. ਸੰ. ਰਸਸ਼ੋਧਨ. ਲੋਹਦ੍ਰਾਵੀ. ਟੰਕਣ. ਅੰ. Borax। ੨ ਜਿਮੀਦਾਰਾ ਇੱਕ ਸੰਦ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੇਤ ਦੇ ਡਲੇ ਭੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਅਕਾਰ ਚਪਟਾ ਸ਼ਤੀਰ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Harrow. ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਅਥਵਾ ਚਾਰ ਬੈਲ ਜੋਤਕੇ ਜਿਮੀਦਾਰ ਸੁਹਾਗੇ ਉੱਪਰ ਖਲੋਕੇ ਵਾਹੀ ਹੋਈ ਜਮੀਨ ਤੇ ਫੇਰਦਾ ਹੈ. ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰਨ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਧਰੀ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਗਿੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਕਦੀ. "ਨਾਮ ਬੀਜ ਸੰਤੋਖ ਸੁਹਾਗਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) "ਲੇਟ ਰਹਜੋ ਕਰਕੈ ਉਪਮਾ ਇਹ ਡਾਰ ਚਲੇ ਕਿਰਸਾਨ ਸੁਹਾਗਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਕਾਲੀ ਨਾਗ ਬਰੇਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਹਾਗੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆ ਹੈ.

ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਗਾ ੨। ੨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ. ਤਬਾਹੀ ਕਰਨੀ.

ਸੁਹਾਗਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਗਣ.

ਸੁਹਾਂਜਣਾ, ਸੁਹਾਂਜਨਾ ਸੰ. शोभाञ्जन—ਸ਼ੋਭਾਂਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਬੂਟਾ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਫਲੀਆਂ ਦਾ ਅਚਾਰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਦੀ ਜੜ, ਗੂੰਦ, ਛਿੱਲ ਅਤੇ ਰਸ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. ਸੁਹਾਂਜਨੇ ਦੀ ਮੂਲੀ[1] ਦੀ ਤਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਚਾਰ ਮੇਦੇ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ. L. Moringa Pterygosperma. ਸੁਹਾਂਜਨਾ ਕਫ ਅਤੇ ਵਾਉਗੋਲੇ ਆਦਿਕ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋਜ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਪਥਰੀ ਨੂੰ ਖਾਰਦਾ ਹੈ, ਗਠੀਏ ਅਤੇ ਵਿੱਡਪੀੜ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ.

ਸੁਹਾਣ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸੁੰਦਰ। ੨ ਅ਼ سُبحان ਸੁਬਹ਼ਾਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ

[1] ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਵੱਟਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮੂਲੀ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਵਾਕਰ ਸੁਹਾਂਜਨੇ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਇਹ ਮੂਲੀਆਂ ਉਗਦੀਆਂ ਹਨ ਅਰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਮੂਲੀਆਂ ਹੀ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ

ਰੂਪ ਆਤਮਾ. "ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ." (ਜਪੁ) "ਸੁਹਾਣ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ." (ਜਸਾ) ਇਸ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਧੰਨ (ਧਨਹ) ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਹੈ.

ਸੁਹਾਣਾ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸੁੰਦਰ. ਸੁਹਾਵਨਾ.

ਸੁਹਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਣ.

ਸੁਹਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਣ.

ਸੁਹਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਣਾ.

ਸੁਹਾਬ. ਦੇਖੋ, ਸਹਾਬ.

ਸੁਹਾਰ, ਸੁਹਾਰੀ ਸੁ-ਆਹਾਰ. ਸਾਦੀ ਪੂਰੀ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀਠੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀਦੀ. "ਵੱਡੇ ਸੁਹਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੁਐ ਹੈਂ." ਅਤੇ "ਚਕ੍ਰ ਜਲੇਬ ਸੁਹਾਰੀ ਖੱਪਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਹਾਵਣਾ, ਸੁਹਾਵਨਾ, ਸੁਹਾਵੜਾ, ਸੁਹਾਵੜੀ, ਸੁਹਾਵਾ, ਸੁਹਾਵੀ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸੁੰਦਰ. ਸ਼ੋਭਾਵਾਨ. ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੁਖਦਾਈ. "ਸੋਈ ਦਿਨਸ ਸੁਹਾਵੜਾ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) "ਧੰਨ ਸੁਹਾਵਾ ਮੁਖ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਰੈਣਿ ਸੁਹਾਵੜੀ ਦਿਨਸੁ ਸੁਹੇਲਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਸੁਹਾਵੀ ਕਉਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ?" (ਵਡ ਮ: ੫)

ਸੁਹਿਰਦ. ਸੰ. सुहृद—ਸੁਹ੍ਰਿਦ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਨੇਕਦਿਲ। ੨ ਮਿਤ੍ਰ. ਦੋਸਤ.

ਸੁਹੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂੰਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਜਾਸੂਸ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੁਸ਼੍ਰੂਸ਼ਾ—ਸ਼ੁਸ਼੍ਰੂਸਾ. ਸੁਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ. ਭਾਵ—ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ। ੩ ਸਨਮਾਨ. ਖ਼ਾਤਿਰ. "ਸਸੁਤਿ ਸੁਹੀਆ ਕਿਵ ਕਰੀ? ਨਿਵਣੁ ਨ ਜਾਇ ਥਣੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਸੱਸ ਨੂੰ ਮੈ ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ (ਪ੍ਰਣਾਮ) ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂ? ਕਠੋਰ ਕੁਚਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਝੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।[1] ੪ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸੁੰਦਰ। ੫ ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ. "ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਅਤਿ ਸੁਹੀਆ." (ਮਲਾ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ)

ਸੁਹੇਲੜਾ, ਸੁਹੇਲੜੀ, ਸੁਹੇਲਾ, ਸੁਹੇਲੀ ਵਿ—ਸਹਿਲ. ਆਸਾਨ. ਸੁਗਮ. "ਸਭੇ ਕਾਜ ਸੁਹੇਲੜੇ ਥੀਏ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) "ਸੁਹੇਲਾ ਕਹਿਨ ਕਹਾਵਨ, ਤੇਰਾ ਬਿਖਮ ਭਾਵਨ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਸੁਖੀ. "ਤਿਚਰੁ ਵਸਹਿ ਸੁਹੇਲੜੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੩ ਸੁਖਦਾਈ. "ਹਰਿ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਹੇਲੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ. ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ. "ਆਗੈ ਸਜਨ ਸੁਹੇਲਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੫ ਸੁਹੇਲਾ ਨਾਮਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਘੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲਬਾਗ ਅਤੇ ਪਾਇਲ ੪। ੬ ਦੇਖੋ, ਸੁ ਅਤੇ ਹੇਲਾ.

ਸੁਹੇਵਾ. ਰਿਆਸਤ ਬੀਕਾਨੇਰ, ਨਜ਼ਾਮਤ ਰਾਜਗੜ੍ਹ, ਤਸੀਲ ਰਿਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰਾਜਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ੨੫ ਕੋਹ ਹੈ ਅਰ ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ੩੦ ਕੋਹ ਹੈ. ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਆ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਥਾਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ, ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਤਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਜੰਡ ਅਤੇ ਪਿੱਪਲ ਹੈ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੱਪਲ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਜੰਡ ਵਿੱਚ ਉਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜਦ ਇਹ ਪਿੱਪਲ ਜੰਡ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਲ (ਦੁਰਭਿੱਖ) ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਊ. ਹੁਣ ਪਿੱਪਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜੰਡ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਲੀਤਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਛਾਈ ਇੰਚ ਚੌੜਾ ਛੀ ਇੰਚ ਲੰਮਾ ਜੰਡ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਪਿੱਪਲ ਤੋਂ ੨੫ ਫੁਟ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਦੀ ਚਟਾਨ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪੌੜਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਨਾਲ ੩੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ੩੨੫) ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਨੂੰ ਜੋੜਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਹੰਦਾ. ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਹੰਦਾ.

ਸੁਹਮ. ਦੇਖੋ, ਰਾਢਾ ੩.

ਸੁਹ੍ਰਿਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਿਰਦ.

ਸੁਹ੍ਰਿਦਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਹ੍ਰਿਦ (ਮਿਤ੍ਰਾਂ) ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੁਕ. ਸੰ. ਸ਼ੁਸ੍ਕ. ਵਿ—ਖ਼ੁਸ਼ਕ. "ਸਾਇਰ ਭਰੇ ਕਿ ਸੁਕ?" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ੁਕ. ਸੰਗਯਾ—ਤੋਤਾ. ਕੀਰ। ੩ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ. "ਜਬ ਸੁਕ ਕੇ ਵਚਨਨ ਹਸਯੋ ਦਈ ਵਡਾਈ ਤਾਹਿ." (ਹਨੂ) ੪ ਵ੍ਯਾਸ ਮੁਨੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਚੇਲਾ[2] ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਸ਼ੁਕਦੇਵ ਹੈ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵ੍ਯਾਸ ਹਵਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਣੀ ਲੱਕੜ ਘਸਾਕੇ ਅੱਗ ਕੱਢਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਤਨੇ ਵਿੱਚ ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ ਅਪਸਰਾ ਆਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਰਿਖੀ ਦਾ ਵੀਰਯ ਅਰਣੀ ਵਿੱਚ ਡਿਗਪਿਆ. ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ ਰਿਖੀ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਸ੍ਰਾਪ ਨਾ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਤੋਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਉੱਥੋਂ ਉਡਗਈ. ਵ੍ਯਾਸ ਦੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਸੁਕ ਅਰਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ. ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸ਼ੁਕ ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ ਨੇ ਤੋਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ.[3] ਸੁਕਦੇਵ ਨੂੰ ਵ੍ਯਾਸ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਯਥਾ—"ਸੁਕ ਜਨਕ ਪਗੀ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈਗੋ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪)[4] ੫ ਵਸਤ੍ਰ। ੬ ਪਗੜੀ. ਸਾਫਾ.

ਸੁਕਚਣਾ, ਸੁਕਚਨ ਕ੍ਰਿ—ਸੰਕੋਚਨ. ਸੁਕੜਨਾ। ੨ ਝਿਝਕਣਾ. "ਪਾਪ ਕਰਤ ਸੁਕਚਿਓ ਨਹੀਂ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੯)

ਸੁਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ੁਸ੍ਕ ਹੋਣਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋਣਾ.

ਸੁੰਕਤ. ਸੁੰਕਦਾ. ਸੂੰ ਸੂੰ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦਾ. "ਸੁੰਕਤ ਬਾਣ ਮਾਰ ਸਮ

[1] ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਹੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਸ਼ੁਸ਼੍ਰੂਸ਼ਣ' ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਵੈਸ਼ੰਪਾਯਨ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

[3] ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਕ ਦੀ ਮਾਂ ਸ਼ੁਕੀ (ਤੋਤੀ) ਲਿਖੀ ਹੈ.

[4] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਸ਼ਾਂਤਿਪਰਵ ਅ: ੩੨੫.

ਜਾਂਹੀਂ." (ਸਲੋਹ) ਮਾਰ (ਸੱਪ) ਵਾਂਙ ਸੁੰਕਦੇ ਤੀਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸੁਕਤਾ, ਸੁਕਤਿ ਸਿੱਪੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਕ੍ਤਿ. "ਸੁਕਤਾ ਰਜਤ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮੇ ਨੀਰ ਜੈਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸੰ. ਸ਼ੁਕ੍ਤਾ. ਕਾਂਜੀ.

ਸੁਕਦੀਸ. ਸੰ. ਸ਼ੁਕਦੇਸ਼ਿਕ. ਤੋਤਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦੀਸੰ.

ਸੁਕਦੇਵ. ਦੇਖੋ, ਸੁਕ ੪.

ਸੁਕਨਾਸ. ਤੋਤੇ ਜੇਹੇ ਨੱਕ ਵਾਲਾ. ਤੋਤੇ ਦੀ ਚੁੰਜ ਜੇਹਾ ਮੁੜਵਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨੱਕ.

ਸੁਕਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਾਇਕ ਕੰਮ. ਜੋ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਸਕੇ। ੨ ਅ਼ شکر ਸ਼ੁਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨਯਵਾਦ. ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯਤਾ. "ਯਾਂਤੇ ਸੁਕਰ ਰੱਬ ਕੇ ਘਰ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਕ੍ਰ.

ਸੁਕਰਣੀ, ਸੁਕਰਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਕਰਣੀ. "ਸੁਕਰਣੀ ਕਾਮਣਿ ਹਮ ਗੁਰਮਿਲਿ ਪਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਸੁਕਰਣੀਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸੁਕਰਮ. ਚੰਗਾ ਕੰਮ. ਭਲਾ ਕਰਮ.

ਸੁਕਰਮਾ, ਸੁਕਰਮੀ ਸੰ. ਸੁਕਰ੍ਮਿਨ੍. ਵਿ—ਸ਼ੁਭ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸੁਕਰਾਸਿਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ੁਕ੍ਰ (ਅਗਨੀ) ਜੇਹੀ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ (ਪ੍ਰਭਾ) ਜਿਸ ਦੀ. ਅੱਗ ਵਾਂਙ ਚਮਕੀਲਾ. "ਕਾਲੁ ਬਪੁੜਾ ਕੋਟਵਾਲੁ ਸੁਕਰਾਸਿਰੀ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸੁਕਰਾਣਾ. ਫ਼ਾ شکرانہ ਸ਼ੁਕਰਾਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯਤਾ. ਧਨਯਵਾਦ.

ਸੁਕਰਾਤ. سقراط ਸੁਕ਼ਰਾਤ਼. Socrates. ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਤਕੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਜੋ ਏਥੇਂਸ Athens ਨਿਵਾਸੀ ਸੋਫਰੋਨਿਸਕਸ ਦੇ ਘਰ ਫਿਨਾਰੇਟੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਲਗਪਗ ਬੀ.ਸੀ. ੪੬੯ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ. ਸੁਕਰਾਤ ਯੂਨਾਨ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਖਕੇ ਥਾਂ ਥਾਂ ਉਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਤਪਰ ਹੋਇਆ ਅਰ ਨਿਰਭੈਤਾ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ. ਉਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਤੇ ਯੁਕਤਿ ਅਜੇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਿਰੁੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਕਾਰਣ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਮੱਥੇ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਮੜ੍ਹਕੇ ਕਿ ਉਹ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ, ਕੈਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪਿਆਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਲੈ ਲਏ.

ਸੁਕਰਾਤ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਅਜਰ ਅਮਰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ. ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਉਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਜਰਾ ਭੀ ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਉਹ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਅਡੋਲ ਰਿਹਾ. ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤ੍ਯਾਗਣ ਵੇਲੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗ੍ਯਾਨਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਉਹ ਅਮੋਲਕ ਸਿਖ੍ਯਾ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬ ੭੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ.

ਸ਼ੁਕਰਾਨਹ. ਦੇਖੋ, ਸੁਕਰਾਣਾ.

ਸ਼ੁਕਰੀਯਹ. ਫ਼ਾ شکریہ ਧਨਯਵਾਦ. ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯਤਾ.

ਸੁਕਲ. ਸੰ. ਸ਼ੁਕ੍ਲ. ਵਿ—ਚਿੱਟਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਾਂਦੀ। ੩ ਮੱਖਣ। ੪ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਪੱਖ.

ਸ਼ੁਕਲਾਭਿਸਾਰਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਸਾਰਿਕਾ ਅਤੇ ਵਾਭਿਸਾਰਿਕਾ.

ਸੁਕਲੀਧੇ. ਵਿ—ਚਿੱਟੀ ਰੰਗਤ ਵਾਲੇ। ੨ ਸੁਸ਼ਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕੁਲੇਦਤਾ ਜਿਸ ਦੀ. ਜਿਸ ਦੀ ਤਰਾਵਤ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. "ਬਿਨ ਜਲ ਦੇਖੇ ਸੁਕਲੀਧੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਸ਼ੁਕਵਾਹ. ਸੰ. ਕਾਮਦੇਵ. ਜਿਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਤੋਤਾ ਹੈ.

ਸ਼ੁਕਵੱਲਭ. ਸੰ. ਤੋਤੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ. ਅਨਾਰ.

ਸੁਕੜਨਾ, ਸੁੰਕੜਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੰਕੁਚਿਤ ਹੋਣਾ. ਸੰਕੋਚਨ.

ਸੁਕਾਬ. ਸੁਰਖਾਬ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਖਾਬ. "ਗਹਿ ਸੁਕਾਬ ਕੋ ਤੁਰਤ ਦਬਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਕਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਲ (ਦੁਰ ਭਿੱਛ) ਦਾ ਅਭਾਵ. ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ. "ਅੰਨੈ ਬਿਨਾ ਨ ਹੋਇ ਸੁਕਾਲ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਅਮਨ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ। ੩ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ.

ਸੁਕਾਵਜ. ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ. ੧੩—੧੧ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਆਵਉ ਵੰਵਉ ਡੁੰਮਣੀ, ਕਿੱਤੀ ਮਿਤ੍ਰ ਕਰੇਉ,
ਸਾ ਧਨ ਢੋਈ ਨਾ ਲਹੈ, ਵਾਂਢੀ ਕਿਉਂ ਧੀਰੇਉ.×××
(ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਸ਼ੁਕੀ. ਸ਼ੁਕ (ਤੋਤੇ) ਦੀ ਮਦੀਨ. ਤੋਤੀ.

ਸੁਕੀਅ. ਵਿ—ਸ੍ਵਕੀਯ. ਆਪਣਾ. ਨਿਜ ਦਾ.

ਸੁਕੀਆ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਕੀਯਾ.

ਸੁਕੀਵ. ਦੇਖੋ, ਸੁਕੀਅ.

ਸੁਕੁੰਤਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਕੁੰਤਲਾ.

ਸੁਕੁਮ. ਅ਼ سقم ਸੁਕ਼ਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੀਮਾਰੀ. ਰੋਗ। ੨ ਕਮੀ. ਘਾਟਾ। ੩ ਦੋਸ. ਐਬ.

ਸੁਕੁਮਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੋਮਲ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਲਕ। ੨ ਇੱਖ. ਕਮਾਦ। ੩ ਕੋਮਲ ਕਾਵ੍ਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌੜੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ ਗਏ.

ਸੁਕੁਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਕੁਲ. ਚੰਗਾ ਖ਼ਾਨਦਾਨ। ੨ ਵਿ—ਚੰਗੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਕੂਨਤ. ਅ਼ سکونت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਹਾਇਸ਼. ਨਿਵਾਸ.

ਸੁਕੇਸ਼ੀ. ਇੱਕ ਅਪਸਰਾ, ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਕੇਸ਼ਾਂ ਵਾਲੀ.

ਸੁਕੇਤ. ਸੁਕੇਤੀਆ ਗੋਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ, ਜੋ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਸੁਕੇਤ ਦਾ ਰਕਬਾ ੪੨੦ ਵਰਗ ਮੀਲ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ੫੪੩੨੮ ਹੈ. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੰਦ੍ਰਵਾਂ

ਹੈ. ਸੁਕੇਤ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਲਛਮਣ ਸੇਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੮੯੪ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਾਈਧਾਰ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਅਰਥ ਵਾਲਾ। ੩ ਨੇਕ ਖਿਆਲ ਵਾਲਾ। ੪ ਉਪਕਾਰੀ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ.

ਸੁਕੇਤੀਆ. ਦੇਖੋ, ਸੁਕੇਤ.

ਸੁਕੇਤੁ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਉੱਜਲ। ੨ ਚਮਕੀਲਾ। ੩ ਉੱਤਮ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਤਾੜਕਾ ਰਾਖਸੀ ਦਾ ਪਿਤਾ.

ਸ਼ੁਕੋਹ. ਫ਼ਾ شکوہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਬਦਬਾ। ੨ ਸ਼ਾਨਸ਼ੌਕਤ.

ਸੁਕੰਠ. ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਉਲਥਾ ਰੂਪ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ। ੨ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਕੰਠ (ਗਲਾ) ਜਿਸ ਦਾ. ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ ਵਾਲਾ.

ਸੁੱਕਾ. ਵਿ—ਸੁਸ੍ਕ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ.

ਸੁਕ੍ਰਿ, ਸੁਕ੍ਰਿਕਾ ਸੰ. ਸ਼ੁਕ੍ਰਿ. ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਪੀ.

ਸੁਕ੍ਰਿਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਤੀ, ਜੋ ਸਿੱਪੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਕ੍ਰ. ਸੰ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੀਰਯ. ਮਨੀ। ੨ ਅਗਨਿ। ੩ ਜੇਠ ਮਹੀਨਾ। ੪ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ. ਇਹ ਭ੍ਰਿਗੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬਲਿ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਕਵਿ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਸੁਮਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇਵਯਾਨੀ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਯਯਾਤਿ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਭੀ ਹੈ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਪਾਸੋਂ ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ (ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੈਤ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾ ਜਿੱਤੇ ਜਾਣ) ਘੋਰ ਤਪ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਅਰਥਾਤ ੧੦੦੦ ਵਰ੍ਹਾ ਸਿਰ ਪਰਣੇ ਲਟਕਦਾ ਰਿਹਾ. ਜਦ ਇਹ ਇਸ ਤਪ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਦੈਤਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ ਵਿਸਨੁ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸੱਤ ਵੇਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਉੱਤੇ ਜਨਮ ਲਵੇਂ. ਫੇਰ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਵਾ ਲਿਆ. ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਡਰਕੇ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦਾ ਤਪ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਜਯੰਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਤਪ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਘੱਲਿਆ. ਜਯੰਤੀ ਉੱਥੇ ਜਾਕੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ, ਪਰ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਪ ਤੋੜ ਨਿਬਾਹਕੇ ਜਯੰਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭ੍ਰਿਗੁ ਦੇ ਨਾਉਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਗਵ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੇ ਕਾਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜਿਕਰ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਬਾਉਨੇ (ਵਾਮਨ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬਲਿ ਢਾਈ ਕਦਮ ਜਮੀਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਦੇਣ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਗੰਗਾਸਾਗਰ ਦੀ ਟੂਟੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬੈਠਾ. ਜਦ ਪਾਣੀ ਹੱਥ ਤੇ ਨਾ ਆਇਆ ਤਦ ਬਲਿ ਨੇ ਤਿਨਕਾ ਟੂਟੀ ਵਿੱਚ ਫੇਰਿਆ ਅਰ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੀ ਅੱਖ ਫੁੱਟ ਗਈ.[1] "ਸੁਕ੍ਰਬਾਤ ਮਨ ਮੋ ਪਹਿਚਾਨੀ." (ਵਾਮਨਾਵ) ੫ ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ. ਜੁਮਾ। ੬ ਇੱਕ ਚਮਕੀਲਾ ਗ੍ਰਹ, ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ. ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ੩੫ ਲੱਖ ਕੋਹ ਹੈ. ੨੨੫ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਪਣੀ ਧੁਰ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਗੇੜਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ. ੭ ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ। ੮ ਚਿੱਟਾ. ਉੱਜਲ.

ਸੁਕ੍ਰਸਿਸ. ਡਿੰਗ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ (ਚੇਲੇ) ਦੈਤ.

ਸੁਕ੍ਰਚੱਕੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ, ਸੁਕ੍ਰਚੱਕੀਏ ਸੁਕ੍ਰਚੱਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ੧੨ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਸਲ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦੇ ਸਰਦਾਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸਾਂਹਸੀ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੧੦ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਸੀ. ਇਸ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਈਸ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਅਤੇ ਰਸੂਲਪੁਰੀਏ ਹੁਣ ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਕਰਨਾਲ ਜਿਲੇ ਦੇ ਸਿਕਰੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਦੇ ਪੰਥਰਤਨ ਸਰਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਹਨ.

ਸੁਕ੍ਰਵਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਦਿਨ. ਜੁਮਾ.

ਸੁਕ੍ਰਵਾਰਿ. ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ ਵਿੱਚ. "ਸੁਕ੍ਰਵਾਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭)

ਸੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ. ਦੇਖੋ, ਸੁਕ੍ਰ ੪.

ਸੁਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. सुकृत. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੰਨ੍ਯਕਰਮ. "ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮਧੇ ਸੰਸਾਰ ਸਗਲਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸਹਾਰੈ ਸੁ ਇਹ ਬ੍ਰਤ ਚੜ੍ਹੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭) ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲੇਸ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕੰਮ.

ਸੁਕ੍ਰਿਤਿ, ਸੁਕ੍ਰਿਤੀ ਸੰ. सुकृतिन्. ਵਿ—ਨੇਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੁਨ੍ਯਾਤਮਾ. ਧਰਮੀ.

ਸੁਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੱਖ. ਮੰਨਤ. "ਸੁਖ ਸੁਖੇਂਦੀ ਸਾ ਮੈ ਪਾਈ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਸੁਖ ਦੀ ਇੱਛਾ ਲਈ ਮੰਨਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਮ ਸੁਖ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਆਨੰਦ.[2] "ਦੂਖ ਦਾਰੂ ਸੁਖ ਰੋਗ ਭਇਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੮। ੪ ਜਲ. ਪਾਣੀ.

ਸੁਖ ਅਸਵਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਲਕੀ. "ਕਰੀ ਹਕਾਰਨ ਸੁਖ ਅਸਵਾਰੀ." ××× "ਚਢਯੋ ਸਾਹ ਸੁਖ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਖਈ. ਭੰਗੜ। ੨ ਭੰਗ ਘੋਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁੱਖਾ.

ਸੁਖਸਹਜ. ਦੇਖੋ, ਸਹਜ ਸੁਖ.

ਸੁਖਸਾਗਰ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. "ਸੁਖਸਾਗਰ ਹਰਿਨਾਮ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਸੁਖਸਾਂਦਿ. ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਦਿ.

ਸੁਖਸਾਲ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦੀ ਸ਼ਾਲਾ. ਸੁਖ ਦਾ ਘਰ. "ਨਾਨਕ ਸੁਖਸਾਲ."

[1] ਇਹ ਕਥਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ.

[2] अनुकूल वेदनीयं सुखं।

(ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ। ੩ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ.

ਸੁਖਸੈਲ. ਵਿ—ਸ਼ੈਲਸੁਖ. ਅਚਲ ਸੁਖ, "ਮਹਾ ਪੁਨੀਤ ਭਏ ਸੁਖਸੈਲ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸੁਖਸੋਹਿਲੜਾ, ਸੁਖਸੋਹਿਲਾ ਵਿ—ਸੁਖਦਾਇਕ ਗੀਤ। ੨ ਆਨੰਦ ਦਾ ਗੀਤ.

ਸੁਖਹਗਾਮੀ, ਸੁਖਹਿਗਾਮੀ ਵਿ—ਸੁਖਗਮ੍ਯ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਪਹੁਚਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ. ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਬਿਨਾ ਕਠਿਨ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ. "ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖਹਗਾਮੀ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੁਖਚੈਨ. ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਜੀਂਦ ਸ਼ਾਖ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਸੁਖਚੈਨ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੫੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਖ ਅਤੇ ਚੈਨ.

ਸੁਖਚੈਨਆਣਾ. ਦੇਖੋ, ਫਗਵਾੜਾ.

ਸੁਖਛਤ੍ਰ. ਵਿ—ਸੁਖ ਰਕ੍ਸ਼ਕ। ੨ ਸੁਖਦਾਇਕ ਛਤ੍ਰ, ਜੋ ਵਿਪਦਾ ਰੂਪ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇ.

ਸੁਖਦ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੋਮਲ ਆਸਨ। ੩ ਵਿਸਨੁ। ੪ ਕਰਤਾਰ। ੫ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਸੁਖਦਰਸਨ. ਵਿ—ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਜਿਸ ਦਾ. "ਜੋ ਸੁਖਦਰਸਨ ਪੇਖਤੇ ਪਿਆਰੇ, ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿਣ ਨ ਜਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫ ਬਿਰਹੜੇ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਬੂਟੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਸ ਕੰਨ ਦੀ ਪੀੜ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਲਿਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਫੂਲ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸੰ. ਸੁਦਰ੍‍ਸ਼ਨਾ. L. Amoryllis Zeylanicum । ੪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਸੁਖਦਾ. ਵਿ—ਸੁਖਦਾਤਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ. ਇਸ ਦਾ "ਮਧੁਭਾਰ" ਛੰਦ ਨਾਲੋਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਭੇਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤੁਕ ਦੇ ਅੰਤ ਜਗਣ ਦਾ ਨੇਮ ਨਹੀਂ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਰਿਖਿ ਵਿਦਾ ਕੀਨ। ਆਸਿਖਾ ਦੀਨ।
ਦੁਤਿ ਰਾਮ ਚੀਨ। ਮੁਨ ਮਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ (ਰਾਮਾਵ)

(ਅ) ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਭੀ "ਸੁਖਦਾ" ਛੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਗੁਰੁ, ਅਤੇ ੧੨—੧੦ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਗਜੀਵਨ ਕੋ ਸੇਵੋ, ਜਗਜੀਵਨ ਤਬ ਹੀ.×××

ਸੁਖਦਾਈ, ਸੁਖਦਾਤਾ, ਸੁਖਦਾਨ ਵਿ—ਸੁਖਦਾਤ੍ਰਿ. ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸੁਖਦਾਇਕ. "ਸੁਖਦਾਈ ਜੀਅਨ ਕੋ ਦਾਤਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) "ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ ਏਕੁ ਹੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਸੁਖਦਾਨੀ. ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਣਿ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਭੇਦ ੧੬.

ਸੁਖਦਾ ਬ੍ਰਿੱਧ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਗੋਂਨਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਅੱਠ ਅੱਖਰ. ਤੁਕ ਦੇ ਆਦਿ ਲਘੁ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. ਪੰਜ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਿ ਨਾਗਰੀ ਕੇ, ਏਸ ਹੈਂ,
ਕਿ ਮ੍ਰਿਗੀ ਕੇ ਨਰੇਸ ਹੈਂ.
ਕਿ ਰਾਜਾ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਹੈਂ,
ਕਿ ਕਾਲੀ ਕੇ ਭਿਖਾਰੀ ਹੈਂ, (ਕਲਕੀ)

ਸੁਖਦਾਯਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਦਾਈ.

ਸੁਖਦੇਉ, ਸੁਖਦੇਵ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਕਦੇਵ. ਦੇਖੋ ਸੁਕ ੪. "ਇਹ ਮਨਿ ਲੀਣ ਭਏ ਸੁਖਦੇਉ." (ਗਉ ਅ: ਕਬੀਰ) ੨ ਜਸਰੋਟਾ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਸੁਖਦੇਵ, ਜੋ ਨਦੌਣ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੀਮਚੰਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਸੀ. "ਸੁਖੰਦੇਵ ਗਾਜੀ ਜਸਾਰੋਟ ਰਾਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਅ: ੯) ੩ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਹਜੂਰੀ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸਣਾਂ (ਸਤ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ, ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ, ਅਖੰਡ, ਅਚਲ, ਅਨੰਤ, ਸ੍ਵਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਕੂਟਸ੍ਥ, ਅਜ, ਅਕ੍ਰਿਯ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ) ਦੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਸੁਖਦੇਵੀ. ਦੇਖੋ ਅਨੰਤੀ ਮਾਤਾ.

ਸੁਖਧਾਮ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦਾ ਘਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ। ੩ ਕਰਤਾਰ। ੪ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ। ੫ ਵੈਕੁੰਠ.

ਸੁਖ਼ਨ. ਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੱਲ. ਬਾਤ। ੨ ਛੰਦ. ਪਦ. ਦੇਖੋ, ਸਖੁਨ.

ਸੁਖ਼ਨਵਰ. ਫ਼ਾ سخنور ਵਿ—ਬਚਨ ਦਾ ਪੂਰਾ. ਬਾਤ ਦਾ ਧਨੀ. ਗੱਲ ਦਾ ਪੱਕਾ.

ਸੁਖਨਿਧਾਨ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦਾ ਖਜਾਨਾ. "ਸੁਖਨਿਧਾਨ ਹਰਿ ਅਲਖ ਸੁਆਮੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਸੁਖਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕ ਹੈ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨, ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਭੰਗ ਨੂੰ ਭੀ ਸੁਖਨਿਧਾਨ ਸਦਦੇ ਹਨ। ੩ ਗੋਪਾਲਦਾਸ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸੁਖਪਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੰਪਾਨ. ਪਾਲਕੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਅਸਵਾਰੀ. ਸੁਖਦਾਇਕ ਪਲਨਾ. "ਰਾਨੀ ਕੋ ਲੀਨੋ ਸੁਖਪਾਲ ਚੜ੍ਹਾਇਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੬)

ਸੁਖਬਾਲਾ. ਵਿ—ਬਾਲਾ (ਉੱਚਾ) ਸੁਖ. ਸਰਵੋਪਰਿ ਸੁਖ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਆਨੰਦ. ਆਤਮ ਆਨੰਦ.

ਸੁਖਬਿਸ੍ਰਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਖ ਵਿੱਚ ਟਿਕਾਉ. ਆਨੰਦ ਮੇ ਇਸਥਿਤੀ.

ਸੁਖਭਾਇ. ਵਿ—ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਦਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੁਖ ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਖਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਰੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸੁਖਮਹਲ, **ਸੁਖਮਹਿਲ** ਵਿ—ਸੁਖ ਦਾ ਮੰਦਿਰ. ਆਨੰਦਭਵਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ। ੩ ਕਰਤਾਰ। ੪ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ.

ਸੁਖਮਣਾ, **ਸੁਖਮਨ**, **ਸੁਖਮਨਾ** ਸੰ. ਸੁਸੁਮ੍ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੁਸੁਮ੍ਣਾ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ. ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨਾੜੀ, ਜੋ ਨੱਕ ਦੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੰਗਰੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਦਿਮਾਗ ਤੀਕ ਪਹੁਚਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਗਲਾ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਇੜਾ ਹੈ. ਇਹ ਨਾੜੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਰੂਪਾ ਹੈ. ਜਦ ਅਭ੍ਯਾਸ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲਾਈਦੇ ਹਨ ਤਦ ਅਨਹਤ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬ੍ਰਹਮਮਾਰਗ ਅਤੇ ਮਹਾਪਥ ਭੀ ਹੈ. "ਸੁਖਮਨ ਨਾਰੀ ਸਹਜ ਸਮਾਨੀ ਪੀਵੈ ਪੀਵਨਹਾਰਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) "ਸੁਖਮਨਾ ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਬੂਝੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਵੈਦ੍ਯਕ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਭਿ ਦੀ ਮੂਲ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਨਾੜੀਆਂ ਲਿਪਟੀਆਂ ਹਨ. ਨਾਭਿ ਗ੍ਰੰਥਿ। ੩ ਪੁਰਾਣੇ ਸੱਜਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਵੀਹ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਨੂੰ "ਸੁਖਮਨਾ" ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਛੀ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀਆਂ, ਛੀ ਸਾਰੰਗ ਦੀਆਂ, ਛੀ ਕਾਨੜੇ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਛੀ ਕਲਿਆਨ ਦੀਆਂ। ੪ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਖਾਸ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਬਾਣੀ, ਜੋ ੪੩ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ— "ਸੰਸਾਹਰ ਸੁਖਮਨਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦

ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੋ ਪਰਨੰ।
ਫੁਨਿ ਕਿਛੁ ਭਗਤਿ ਰੀਤਿ ਰਸ ਬਰਨੰ।
ਦੀਨਦਯਾਲੁ ਪੁਰਖ ਅਤਿ ਸ੍ਵਾਮੀ।
ਭਗਤਵਛਲ ਹਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।
ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹੈ ਨ ਦੇਖੈ ਕੋਈ।
ਜਲ ਥਲ ਰਮੈ ਸਰਵ ਮੈ ਸੋਈ।
ਬਹੁ ਬੇਅੰਤ ਅੰਤ ਨਹਿ ਪਾਵੈ।
ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਰਾਹ ਬਤਾਵੈ ॥੧॥×××
ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਪਤੇ ਸਭਕੋਈ।
ਯਾਕਾ ਅਰਥ ਸਮਝੈ ਜਨ ਸੋਈ।
ਵਾਵਾ ਵਾਹੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ।
ਹਾਹਾ ਹਿਰਦੇ ਹਰਿ ਵੀਚਾਰ।
ਗਗਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਨ ਕੀਨਾ।
ਰਾਰਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਮਨਿ ਚੀਨਾ।
ਇਨ ਅਛਰਨ ਕਾ ਸਮਝਨਹਾਰ।
ਰਾਖੈ ਦੂਬਿਧਾ ਹੋਇ ਖੁਆਰ ॥੧੬॥×××
ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿਤ ਲਾਯਕੈ ਇਕਮਨ ਹ੍ਵੈਕਰ ਜਾਪ।
ਕਰਿ ਇਸਨਾਨ ਸੁਖਮਨਾ ਪੜੈ
ਨਿਹਚੈ ਮਨ ਕੋ ਥਾਪਿ ॥੩੮॥×××
ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਤੁਮ ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ।
ਗੁਰੂ ਅਪਨੇ ਕਉ ਹਰਿਜਨ ਜਾਣੀ।
ਜਾਂ ਹਰਿ ਹੋਵਹਿ ਸਦਾ ਸਹਾਈ।
ਧਰਮ ਬਿਲਾਸ ਕਰਮਗਤਿ ਪਾਈ।
ਪਾਖੰਡ ਛਾਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਨ ਧਰੋ।
ਆਨ ਛਾਡ ਸਿਮਰਨ ਮਨ ਕਰੋ।
ਸੁਚ ਕਿਰਿਆ ਅਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭਜੋ।
ਝੂਠਾ ਪੈਰੀਪਊਣਾ ਤਜੋ ॥੪੩॥

ਸੁਖ ਮਨਾਉਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤਿ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੰਨਤ ਮੰਨਣੀ। ੨ ਸੁਖ ਲਈ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਮਨਾਉਣਾ (ਆਰਾਧਨ ਕਰਨਾ). "ਸਖੀ, ਇਛ ਕਰੀ ਨਿਤ ਸੁਖ ਮਨਾਈ, ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੀ ਆਸ ਪੁਜਾਏ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੁਖਮਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਮਨੀ। ੨ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਮਨਾ। ੩ ਸੁਸੁਮਾ (ਸ਼ੋਭਾ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੁਖਮਨੀ. ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਣਿ. ਮਨ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਬਾਣੀ, ਜੋ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ੨੪ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਹਨ.[1]

ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਸੁਨੈ ਲਾਇ ਪ੍ਰੀਤਿ,
ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ,
ਜਨਮ ਮਰਨ ਤਾ ਕਾ ਦੂਖੁ ਨਿਵਾਰੈ,
ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਤਤਕਾਲ ਉਧਾਰੈ.
ਨਿਰਮਲ ਸੋਭਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਕੀ ਬਾਨੀ,
ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨੀ,
ਦੂਖ ਰੋਗ ਬਿਨਸੇ ਭੈ ਭਰਮ,
ਸਾਧ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲ ਤਾਕੇ ਕਰਮ,
ਸਭ ਤੇ ਊਚ ਤਾਕੀ ਸੋਭਾ ਬਨੀ,
ਨਾਨਕ ਇਹ ਗੁਣਿ ਨਾਮੁ ਸੁਖਮਨੀ. (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੁਖਮਾ. ਸੰ. ਸੁਸ਼ਮਾ. ਸੁਸੁਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ. ਸੁੰਦਰਤਾ. "ਕੰਜਨ ਕੀ ਸੁਖਮਾ ਸਕੁਚੀ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਅਗਨਿ। ੩ ਚਮਕ. ਪ੍ਰਭਾ.

ਸੁਖਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਿਰ.

ਸੁਖਰਸ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਿਰ. "ਤਤ ਬਿਤ ਘਨ ਸੁਖਰਸ ਸਭ ਬਾਜੈਂ." (ਅਜਰਾਜ) ਦੇਖੋ, ਬਾਜਾ। ੨ ਆਨੰਦ ਰਸ.

ਸੁਖਰਾਇ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਆਨੰਦ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਦੁਖਭੰਜਨ ਸੁਖਰਾਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਸੁਖਰਾਸਿ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦੀ ਰਾਸ਼ਿ. ਆਨੰਦ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਆਨੰਦ ਦੀ ਪੂੰਜੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ.

ਸੁਖਰਾਜ. ਇਹ ਮਿੱਸਰ ਬੇਲੀ ਰਾਮ ਦਾ ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਬੇਲੀਰਾਮ.

ਸੁਖਲਾ. ਵਿ—ਸੁਖਾਲਾ. ਆਸਾਨ. ਸੁਖ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

---

[1] ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਕਈ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਖਮਨੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹਨ.

ਸੁਖਲੀਆ. ਵਿ—ਸੁਖ ਨੂੰ ਲਏ ਹੋਏ. ਸੁਖਦਾਈ. ਆਨੰਦ ਦਾਈ. "ਸੇਜ ਸੁਖਲੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੁਖਵਾਸੀ. ਵਿ—ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ. ਜੋ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਜਾਚਹਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੁਖਵਾਸੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸੁਖਵੰਤੀ. ਵਿ—ਸੁਖ ਵਾਲੀ. "ਸੁਖਵੰਤੀ ਸਾ ਨਾਰਿ ਸੋਭਾ ਪੂਰਿ ਬਣਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੁਖਾ. ਸੰ. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੁਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਖੰ ਅਤੇ ਸੁੱਖਾ.

ਸੁਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਖਦਾਈ ਮਲੂਮ ਹੋਣਾ. ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਣਾ. "ਘਰ ਆਂਗਨਿ ਨ ਸੁਖਾਈ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ੨ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ.

ਸੁਖਾਸਨ. ਕੋਮਲ ਆਸਨ, ਜਿਸ ਤੇ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਸੁਖ ਹੋਵੇ। ੨ ਪਾਲਕੀ.

ਸੁਖਾਸੁਖ. ਵਿ—ਸੁਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਡਾ ਸੁਖ. ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਸੁਖ. "ਮੈ ਸਰਬਸੁਖਾ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਵਡ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਖ-ਅਸੁਖ (ਦੁੱਖ).

ਸੁਖਾਣਾ. ਸੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੁਖਾਇਆ. ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਇਆ.

ਸੁਖਾਂਦਾ, ਸੁਖਾਂਦੀ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ, ਲਗਦੀ. ਭਾਉਂਦੀ. "ਜਿਤੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿਭਗਤਿ ਸੁਖਾਂਦੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੪)

ਸੁਖਾਨਾ. ਸੁਖਦਾਈ ਮਲੂਮ ਹੋਇਆ. "ਪ੍ਰਿਅ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਖਾਨੇ ਹੀਅਰੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੪) "ਮਨਿ ਤਨਿ ਪੇਮ ਸੁਖਾਨਿਆ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਸੁਖਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਾਲਾ.

ਸੁਖਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸੌਖ. ਆਸਾਨੀ. ਸੁਗਮਤਾ.

ਸੁਖਾਲਾ, ਸੁਖਾਲੀ ਵਿ—ਸੌਖਾ. ਸੌਖੀ. ਆਸਾਨ। ੨ ਸੁਖਾਲਯ. ਸੁਖ ਦਾ ਘਰ. ਸੁਖਦਾਈ. "ਦਰ ਘਰ ਮਹਲਾ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੁਖਾਵਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਖਦਾਈ ਲੱਗਣਾ। ੨ ਅਨੁਕੂਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣਾ.

ਸੁਖਿ. ਸੁਖ ਕਰਕੇ. ਆਨੰਦ ਨਾਲ. "ਸੁਖਿ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਖ ਵਿੱਚ. "ਮਨੁ ਸੁਖਿ ਸਮਾਣਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਖੀ.

ਸੁਖਿੰਦਾ. ਵਿ—ਸੁਖ ਦਿਹੰਦਾ. ਸੁਖਦਾਈ। ੨ ਸੋਖਨ ਕਰਿੰਦਾ. ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਖਿਰ. ਸੰ. ਸੁਸਿਰ. ਵਿ—ਥੋਥਾ. ਖਾਲੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮੁਰਲੀ ਆਦਿਕ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਥੋਥਾ ਹੋਵੇ. "ਵੰਸ਼ਾਦਿਕੰਤੁ ਸੁਸਿਰੰ." (ਅਮਰਕੋਸ਼) ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸਬਦ। ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਚੂਹਾ। ੫ ਲੌਂਗ.

ਸੁਖੀ. ਵਿ—ਸੁਖ ਵਾਲਾ. ਆਨੰਦੀ. "ਸੁਖੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਓ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਸ਼੍ਕ. ਖੁਸ਼ਕ. "ਰੁਖੀ ਸੁਖੀ ਖਾਇਕੈ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਪੀਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸੁਖੀਆ. ਵਿ—ਸੁਖ ਵਾਲਾ. ਸੁਖੀ. "ਸੋ ਸੁਖੀਆ ਜਿਸ ਭ੍ਰਮ ਗਇਆ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਸੁਖੀ ਹੂੰ ਸੁਖ. ਵਿ—ਸੁਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰ ਸੁਖ. "ਮੈ ਸੁਖੀ ਹੂੰ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਸੁਖੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖ. "ਸੁਖੁ ਦੂਖ ਰਹਤ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਸੁਖੁਪਤਿ, ਸੁਖੁਪਤੀ ਸੰ. ਸੁਸ਼ੁਪ੍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਐਸੀ ਗਾੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਨਾ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਪਾਤੰਜਲ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚਿੱਤ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਜੋ ਜੀਵ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਸੁਖੁ. ਸੁੱਖੁ. ਦੇਖੋ, ਬਾਜਕ.

ਸੁਖੇਟਿਆ. ਸੁਖੇ-ਅਟਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਖ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਸੁਖ ਸੁਖੇਟਿਆ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸੁਖੇਣ, ਸੁਖੇਨ ਵਿ—ਸੁਖੇਨ. ਆਸਾਨ. ਸੁਗਮ। ੨ ਸੁਖ ਅਯਨ. ਸੁਖ ਦਾ ਘਰ. ਸੁਖਦਾਈ. "ਸੁਖੇਣ ਬੈਣ ਰਤਨੰ." (ਗਾਥਾ) ਸੁਖਦਾਈ ਬਚਨਾ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀਂ। ੩ ਸੰ. ਸੁਸ਼ੇਣ—ਸੁਸੇਣ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸਨੁ। ੪ ਗੰਧਰਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ। ੫ ਵਰੁਣ ਅਥਵਾ ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਤਾਰਾ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਦ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਰਾਮ ਲਛਮਣ ਦੇ ਮੂਰਛਿਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਸੇ ਨੇ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਬੂਟੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬੌਸਧਿ ਪਰਬਤ. "ਜਾਮਵੰਤ ਸੁਖੇਣ ਨੀਲਰੁ ਹਨੁ ਅੰਗਦ ਕੇਸਰੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੁਖੈ. ਸੁਖ ਵਿੱਚ। ੨ ਸੁਖ ਦਾ. "ਸੁਖੈ ਏਹੁ ਬਿਬੇਕੁ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਸੁਖੈਨ, ਸੁਖੈਨਾ ਵਿ—ਸੌਖਾ. ਆਸਾਨ। ੨ ਸੁਖਦੈਨਾ. ਸੁਖਦਾਈ. "ਮਿਲਿਓ ਮਨੋਹਰ ਸਰਬ ਸੁਖੈਨਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੩ ਸੁਖ ਅਯਨ. ਸੁਖੀ. "ਜਿਸੁ ਨਾਮ ਰਿਦੈ ਸੋ ਸਹਜ ਸੁਖੈਨਾ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸੁਖੇਣ.

ਸੁਖੋਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖੁਪਤਿ.

ਸੁਖੰ. ਸੰ. ਸ਼ੁਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਨਸਨਾਹਟ. ਸੰਨਾਟਾ. "ਕਹੂੰ ਸਸਤ੍ਰ ਸੁਖੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਖ.

ਸੁਖੰਬਰ. ਵਿ—ਸੁਖਦਾਇਕ ਵਸਤ੍ਰ. ਘਰ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਖੱਦਰ ਆਦਿਕ.

"ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਯਾਨਕੈ ਪਤਿਸ੍ਟਾ ਸੁਖੰਬਰ ਲੈ, ਅਨਿਕ ਪਟੰਬਰ ਕੀ ਸੋਭਾ ਨ ਸੁਹਾਵਈ." (ਭਾਗੁਕ)

੨ ਕਵਚ. ਸੰਜੋਆ.

ਸੁੱਖ, ਸੁੱਖ ਸੁੱਖਣੀ ਦੇਖੋ, ਸੁਖ ੧ ਸੁਖ ਮਨਾਉਣੀ ਅਤੇ ਮਨੌਤ ੩.

ਸੁੱਖਣ. ਧਮਿਆਲ ਪਿੰਡ ਦਾ (ਜੋ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਹੈ) ਵਸਨੀਕ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਦੁਰਗਾਭਗਤ ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ. ਗੁਰੂ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਮੰਜੀ (ਗੱਦੀ) ਬਖਸ਼ੀ. ਭਾਈ ਸੁੱਖਣ ਨੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵਡਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਡਾਕਟਰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਣ ਭੀ ਗੁਰੁਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਨ.

ਸੁੱਖਣਾ, **ਸੁੱਖ ਮੰਨਣੀ** } ਦੇਖੋ, ਸੁਖ ੧, ਸੁਖ ਮਨਾਉਣੀ ਅਤੇ ਮਨੌਤ ੩.

ਸੁੱਖਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੰਗੜਾਂ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਭੰਗ ਦਾ ਨਾਉਂ. ਵਿਜੀਆ.

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ. ਕੰਬੋਮਾੜੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਤਖਾਣ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਕਲਸੀ ਗੋਤ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਜਕੇ ਧਰਮਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਆਦਿਕ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ. ਇਹ ਸੰਮਤ ੧੮੧੦ ਵਿੱਚ ਦੁੱਰਾਨੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਹੌਰ ਪਾਸ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ੨ ਧਰਮਵੀਰ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਈ ਜਿਸ ਨੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਅਨੇਕ ਜੰਗ ਫਤੇ ਕੀਤੇ। ੩ ਕਵਿ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੮੨੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੪ ਵਿੱਚ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਰਚਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੮੯੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਧਰਮਪਤਨੀ ਗੁਲਾਬ ਦੇਵੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੯੩੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ੨। ੪ ਪਟਣੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਖਮਨਾ ਛੱਕੇ ਆਦਿਕ ਬਾਣੀ ਰਲਾਕੇ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਬੀੜ ਬਣਾਈ, ਜੋ "ਖਾਸ ਬੀੜ" ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਲੋਹ। ੫ ਸਰਦਾਰ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਬਡਰੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀਂਦਪਤਿ ਦੇ ਲਾਵਲਦ ਮਰਨ ਤੇ ਗੱਦੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਜੀਦਪੁਰੀਏ ਨੂੰ ਵਡੀ ਸ਼ਾਖ ਦਾ ਸਮਝਕੇ ਰਾਜਾ ਥਾਪਿਆ. ਪਰ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ. ਸਰਦਾਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੫੨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਸੁੱਖੂ. ਦੇਖੋ, ਬਾਜਕ.

ਸੁਖ੍ਯਾਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਨੇਕ ਸ਼ੋਹਰਤ. ਕੀਰਤਿ.

ਸੁਗ. ਸੰ. ਸੁ-ਗਮ. ਉੱਤਮ ਚਾਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਗਤਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਗ੍ਯ.

ਸੁਗਤ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਗਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਗਤਿ। ੩ ਸੰ. ਬੁੱਧ ਭਗਵਾਨ। ੪ ਬੁੱਧ ਦਾ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਬੌੱਧ.

ਸੁਗਤਾ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ.

ਸੁਗਤਿ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਗਤਿ. ਉੱਤਮ ਚਾਲ। ੨ ਚੰਗੀ ਦਸ਼ਾ (ਹਾਲਤ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੈਵਲ੍ਯ ਮੁਕਤਿ.

ਸੁਗਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਸਾਨ. ਸੁਖਾਲਾ। ੨ ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਜਾ ਸਕੀਏ.

ਸੁਗਮਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਾਨੀ. ਸੁਖਾਲਾਪਨ. ਸੌਖ.

ਸੁਗਰਥ. ਸੁ-ਗ੍ਰੰਥ. ਉੱਤਮ ਗ੍ਰੰਥ. ਪਰਮਾਰਥ ਬੋਧਕ ਗ੍ਰੰਥ. ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ. "ਅਰਥ ਸਮਰਥ ਸੁਗਰਥ ਸਮਾਈ." (ਭਾਗੁ)

ਸੁਗਾਤ. ਸੰ. ਸੁਗਾਤ੍ਰ. ਵਿ—ਅੱਛੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਾਲਾ. ਸੁਡੌਲ। ੨ ਤੁ سوغات ਸੌਗਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਫਾ. "ਲੇਕਰ ਭਲੇ ਸੁਗਾਤ ਸਮਾਜਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਗਿਆਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਗਿਆਨ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ. "ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਗਟੈ ਸੁਗਿਆਨ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੁਗਿਆਨਾ, **ਸੁਗਿਆਨੀ** } ਵਿ—ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨੀ. "ਸੋਈ ਸੁਗਿਆਨਾ ਸੋ ਪਰਧਾਨਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਜੋ ਇਸੁ ਮਾਰੇ ਸੋਈ ਸੁਗਿਆਨੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੁਗੀਤਾ, **ਸੁਗੀਤਿਕਾ** } ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੫ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੫ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤੂ ਕਰਤਾ ਆਪ ਅਭੁੱਲ ਹੈ ਭੁੱਲਣ ਵਿਚ ਨਾਹੀਂ,
ਤੂ ਕਰਹਿ ਸੁ ਸੱਚੇ ਭਲਾ ਹੈ, ਗੁਰਸਬਦਿ ਬੁਝਾਈਂ.
(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

(ਅ) ਦੂਜਾ ਭੇਦ—ਹਰੇਕ ਚਰਣ ਦੇ ਆਦਿ ਲਘੁ, ੧੫—੧੦ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁ ਰੀਤਿ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਨਿਤ,
ਧ੍ਯਾਇਯੇ ਗੋਬਿੰਦ.×××

ਸੁਗੁਣ. ਉੱਤਮ ਗੁਣ.

ਸੁਗੰਦ. ਫ਼ਾ سوگند ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਂਹ. ਸ਼ਪਥ. ਕਸਮ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਪ੍ਰਣ.

ਸੁਗੰਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ. ਉੱਤਮ ਗੰਧ। ੨ ਕਮਲ। ੩ ਚੰਦਨ। ੪ ਸੌਗੰਦ. ਪ੍ਰਣ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. "ਪਾਰਸ ਚੰਦਨੈ ਤਿਨ ਹੈ ਏਕ ਸੁਗੰਧ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਪਾਰਸ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਨੇਮ ਹੈ ਕਿ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੰਚਨ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਕਰਨਾ.

ਸੁਗੰਧਤ. ਵਿ—ਸੁਗੰਧਿਤ. ਖ਼ੁਸ਼ਬੂਦਾਰ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਗੰਧਤ ਤਨਿ ਲਾਵਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਸੁਗੰਧਿ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸੁਗੰਧਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਂਫ। ੨ ਤੁਲਸੀ। ੩ ਸੇਵਤੀ.

ਸੁਗੰਧਿ. ਸੰ. सुगन्धि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ। ੨ ਅੰਬ। ੩ ਧਣੀਆ. ੪ ਮੋਥਾ। ੫ ਰਾਇ ਚਿੱਬੜ। ੬ ਚੰਦਨ। ੭ ਮੋਤੀਆ। ੮ ਵਿ—ਖ਼ੁਸ਼ਬੂਦਾਰ.

ਸੁਗੰਧਿਤ. ਵਿ—ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ.

ਸੁਗਜ. ਸੰ. ਸੁਗ੍ਯ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਗਜਾਤਾ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਜੋ ਸੁਖਾਲਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ.

ਸੁਗ੍ਰ. ਵਿ—ਸੁ-ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ. ਸਾਰਗ੍ਰਾਹੀ. "ਤਬ ਰੀਝ ਗਏ ਕਵਿ ਸੁਗ੍ਰ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸੁਗ੍ਰੀਵ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਗਰਦਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਘੋੜਾ। ੩ ਕਿਸਕਿੰਧਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਬਾਲੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਲੰਕਾ ਫਤੇ ਕੀਤੀ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਨੂੰ ਕਿਸਕਿੰਧਾ ਦਾ ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. "ਅਪਨਾਇਕੈ ਸੁਗ੍ਰਿਵ ਕੋ ਕਪਿਰਾਜ ਬਾਲਿ ਸੰਘਾਰਕੈ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਬਾਲਿ। ੪ ਇੰਦ੍ਰ। ੫ ਸ਼ਿਵ। ੬ ਰਾਜਹੰਸ. ੭ ਸ਼ੁੰਭ ਦਾਨਵ ਦਾ ਦੂਤ, ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਪਾਸ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੁੰਭ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਯੋਗਯ ਕੋਈ ਉੱਤਮ ਵਰ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਸੰਵਾਦ, ਅ: ੮੫.

ਸੁਗ੍ਰੀਵਬੰਧੁ ਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਭਾਈ ਬਾਲੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ. ਬਾਲੀ ਤੀਰ ਨਾਲ ਮੋਇਆ ਸੀ। ੨ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦੇ ਭਾਈ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ.

ਸੁਘਟ, ਸੁਘਟਿਤ } ਵਿ—ਚੰਗੀ ਘਾੜਤ ਦਾ. ਸੁਡੌਲ। ੨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁੰਘਣਾ. ਸੰ. ਸੁਘ੍ਰਾਣ—ਸੁਘ੍ਰਾਣ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁੰਦਰ ਗੰਧ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੀ. ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਲੈਣੀ.

ਸੁਘਨ. ਸੰ. ਸੁਘ੍ਨ. ਵਿ—ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਲਾਇਕ.

ਸੁਘਨਾ. ਵਿ—ਅਤਿ ਗਾੜ੍ਹਾ. ਬਹੁਤ ਸੰਘਣਾ. "ਮੋਹ ਬਢਿਓ ਸੁਘਨਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਘਨ.

ਸੁਘਰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਘਰ. "ਨਿਹਚਲ ਸੁਘਰ ਪਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਘਟਿਤ. ਸੁਡੌਲ. "ਸੁੰਦਰ ਸੁਘਰ ਸੁਜਾਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫ ਬਿਰਹੜੇ) ੩ ਸੁਘੜ. ਚਤੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਘੜ.

ਸੁਘਰਈ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਛੀ ਘਾੜਤ। ੨ ਚਤੁਰਾਈ. ਦਾਨਾਈ। ੩ ਇੱਕ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸਾੜਵ ਸੰਪੂਰਣ[1] ਰਾਗ ਹੈ. ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ, ਬਾਕੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ. ਸੁਘਰਈ ਕਾਨੜੇ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਭੇਦ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੜਜ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ— ਸ ਰ ਗਾ ਮ ਪ ਨਾ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ— ਸ ਨਾ ਧ ਪ ਮ ਗਾ ਰ ਸ.

ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਅਰੁ ਸੁਘਰਈ ਰਾਗ ਅਨੁਰਾਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

[1] ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਛੀ ਸੁਰ, ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤ.

ਸੁਘਰਿ. ਉੱਤਮ ਘਰ ਵਿੱਚ। ੨ ਸੁਘੜਾ. ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਅੱਛੀ ਘੜਤ ਵਾਲੀ. ਸੁਡੌਲ.

ਸੁਘਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਘਰ.

ਸੁਘੜ. ਸੰ. ਸੁਘਟਿਤ. ਵਿ—ਅੱਛੀ ਘਾੜਤ ਦਾ. ਸੁਡੌਲ. "ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਘੜ ਸਰੂਪ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਚੰਗੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿੱਚ ਘੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਚਤੁਰ. ਸਿਆਣਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੪ ਸੂਹੜ ਗੋਤ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਸੁਘੜ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ.

ਸੁਘੜ ਸੁਜਾਨ. ਸਡੌਲ ਅਤੇ ਸੁਗਯਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਘੜ ਅਤੇ ਸੁਜਾਨ ੨—੩.

ਸੁਘੜਾ. ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਸੁਘੜ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਘੜਤਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਚਤੁਰਾਈ. ਦਾਨਾਈ. "ਕੋ ਸੁਘੜਾ ਕੋ ਮੂੜਤਾ." (ਅਕਾਲ)

ਸੁਘੜਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁੰਦਰਤਾ. ਸੁਡੌਲਪਨ. ਸੁਘਟ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਚਤੁਰਾਈ.

ਸੁਘਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਘਾੜਤ। ੨ ਅੱਛਾ ਘਾਟ। ੩ ਵਿ—ਸੁਘਟਿਤ. ਚੰਗਾ ਘੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸੁਚ. ਸੰ. ਸ਼ੁਚ੍—ਸ਼ੁਚ੍. ਧਾ-ਸ਼ੋਕ ਕਰਨਾ. ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ. ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉੱਜਲਤਾ। ੩ ਸ਼ੋਕ. ਰੰਜ.

ਸੁਚਜ. ਸੰ. ਸੁਚਰ੍ਯਾ—ਸੁਚਰ੍ਯਾਂ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ. ਭਲਾ ਵਿਹਾਰ. ਨੇਕ ਚਲਨੀ.

ਸੁਚਜਾ, ਸੁਚਜੀ } ਵਿ—ਸ਼ੁਭ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). ਨੇਕ ਚਲਨ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ "ਸੁਚਜੀ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਉੱਤਮ ਇਸਤ੍ਰੀਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦ "ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਸਭੁ ਕੋ."

ਸੁਚ ਧਰਮਾ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਸੁਚਨਤਾ. ਸੰ. ਸੂਚਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜਤਲਾਉਣਾ. ਗ੍ਯਾਪਨ. "ਸਭੈ ਸੁਚਨਤਾ ਜੌ ਕਰਜੈਯੇ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰੈਯੇ ॥" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੨੦) ਜੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਨ ਕਰੀਏ.

ਸੁਚਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਚਿ.

ਸੁਚਾਨੰਦ. ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਪੇਸ਼ਕਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਖਤ੍ਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੱਪ ਦੇ ਬੱਚੇ ਰਹਿਮ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਸਰਹਿੰਦ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਭੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਚੂਹਾ ਨੰਦ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਸੁਚਾਰ. ਸੰ. ਸੁਚਰ੍ਯਾਂ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ. ਭਲਾ ਵਿਹਾਰ. "ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਸੁਚਾਰੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਸੁਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਚਾਰ। ੨ ਵਿ—ਚੰਗੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ. ਨੇਕਚਲਨ। ੩ ਸੁਚਰਿਤਾ. ਭਲੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲੀ. ਸੁਚੱਜੀ.

ਸੁਚਾਲਾ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ। ੨ ਖਾ. ਲੰਗੜਾ. ਲੰਝਾ. ਡੁੰਡਾ.

ਸੁਚਿ. ਸੰ. ਸ਼ੁਚਿ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸਾਫ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸਫਾਈ। ੩ ਅਗਨਿ "ਅਰਧ ਉਰਧ ਮੁਖ ਸਲਿਲ ਸੁਚਿ ਸੁਭਾਊ, ਤਾਂਤੇ ਸੀਤ ਤਪਤ." (ਭਾਗੁਕ) ਅਧੋਮੁਖ ਪਾਣੀ (ਭਾਵ—ਨੀਵਾਂ ਤੁਰਣ ਵਾਲਾ), ਉਰਧ ਮੁਖ ਅੱਗ, (ਭਾਵ—ਅਹੰਕਾਰੀ), ਨੀਵਾਂ, ਸੀਤਲ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰੀ ਤਾਮਸੀ। ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨਾ। ੬ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੭ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ.

ਸੁਚਿਆਰ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਚਿਆਰ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸੁਚਿਤ. ਵਿ—ਸਚੇਤ. ਸਾਵਧਾਨ. ਆਲਸ ਰਹਿਤ. "ਕਬਹੁ ਸੁਚਿਤ ਹ੍ਵੈ ਜਾਗੋ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੨ ਸੰ. ਸੁਚਿੱਤ. ਭਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ. ਨੇਕ ਦਿਲ। ੩ ਉੱਤਮ ਚਿੱਤ.

ਸੁਚੀ / **ਸੁਚੀਆ** } ਸੰ. ਸ਼ੁਚਿਨ੍. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਿਰਮਲ. ਸਾਫ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਚਿ ੩.

ਸੁਚੇਉ / **ਸੁਚੇਇ** } ਵਿ—ਸ਼ੁਚਿ ਵਾਲਾ. ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁਚੇਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਸੁਚੇਤ. ਦੇਖੋ, ਸਚੇਤ. "ਕਤਹੂ ਸੁਚੇਤ ਹ੍ਵੈਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੋ ਚਾਰ ਕੀਓ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੰ. सुचेतस्. ਵਿ—ਅੱਛੇ ਮਨ ਵਾਲਾ. ਨੇਕ ਦਿਲ। ੩ ਸਾਵਧਾਨ. ਚੌਕਸ। ੪ ਸ਼ੁਚਿਤਾ ਸਹਿਤ. ਸ਼ੁੱਧ. ਸਾਫ. "ਹਾਥ ਸੁਚੇਤ ਕਰੇਇ." (ਰਹਿਤ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ)

ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ੫.

ਸੁਚੇਤਜਾਣਾ. ਖਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ੌਚ ਜਾਣਾ. ਜੰਗਲ ਜਾਣਾ. ਦਿਸ਼ਾ ਜਾਣਾ. ਮਲਤ੍ਯਾਗ ਲਈ ਜਾਣਾ. ਮਲਤ੍ਯਾਗ ਤੋਂ ਆਲਸ ਅਤੇ ਮਲੀਨਤਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਸੁਚੇਤਾ. ਚੰਗਾ ਚੇਤਾ. ਅੱਛੀ ਯਾਦਦਾਸ਼੍ਤ। ੨ ਖਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਇਸਨਾਨਾ, ਦੋ ਹੱਥ ਦੋ ਪੈਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਧੋਣਾ. ਇਸ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਆਲਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ। ੩ ਮਲਤ੍ਯਾਗ.

ਸੁਚੇਤੀ. ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸਾਵਧਾਨਤਾ. ਹੋਸ਼ਿਯਾਰੀ.

ਸੁਚੰਗ. ਡਿੰਗ. ਘੋੜਾ. ਤੁਰੰਗ. "ਸੁਚੰਗ ਨਚਾਇ ਪਰੇ ਅਰਿ ਪੈ." (ਸਲੋਹ)

ਸੁਛੰਦ. ਸੰ. स्वच्छन्द—ਸ੍ਵੱਛੰਦ. ਵਿ—ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਧੀਨ. "ਮਿਤ੍ਰ ਸੁਛੰਦ ਤੁਮ ਹੋ ਸਮਰੱਥ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਨੰਦਨ ਵੇਰੂ ਸੁਛੰਦ ਬੁਲੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁੱਛ. ਸੰ. स्वच्छ—ਸ੍ਵੱਛ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲ. ਸਾਫ. "ਸੁੱਛ ਸੁਘਰ ਰਾਨੀ ਫਿਰ ਆਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੨੯)

ਸੁਜਸ. ਸੰ. ਸੁਯਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਕਨਾਮੀ. ਸੁਕੀਰਤਿ। ੨ ਵਿ—ਚੰਗੇ ਯਸ਼ ਵਾਲਾ. ਨੇਕਨਾਮ.

ਸੁਜੰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਯੁਤਾ.

ਸੁਜਧਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਯੋਧਨ.

ਸੁਜਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੋਜ (ਵਰਮ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ ਦੇਖੋ, ਸੋਜ.

ਸੁਜਨ. ਵਿ—ਭਲਾ ਪੁਰਖ. ਨੇਕ ਆਦਮੀ. ਸ਼ਰੀਫ਼। ੨ ਸ੍ਵਜਨ. ਆਪਣਾ ਆਦਮੀ. ਸਗੋਤੀ.

ਸੁਜਨਤਾ / **ਸੁਜਨਤਾਈ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਲਮਨਸਊ.

ਸੁਜਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੋਜ਼ਨੀ. "ਸੁਜਨੀ ਸ੍ਵੇਤ ਛਾਦਕਰ ਲੋਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਜਾ / **ਸੁਜਾਅ** } ਅ਼ شجاع ਸ਼ੁਜਾਅ਼. ਵਿ—ਬਹਾਦੁਰ.

ਸੁਜਾਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਜਾਗ ੪.

ਸੁਜਾਖਾ. ਵਿ—ਸੁਚਕ੍ਸ਼ੁ. ਉੱਤਮ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਚੰਗੀ ਹੈ. "ਹੋਇ ਸੁਜਾਖਾ ਨਾਨਕਾ, ਸੋ ਕਿਉ ਉਝੜਿ ਪਾਇ?" (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਭਾਵ—ਗ੍ਯਾਨੀ. ਵਿਚਾਰਵਾਨ.[1] "ਤੁਮ ਹੋਹੁ ਸੁਜਾਖੇ ਲੇਹੁ ਪਛਾਣ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੂਰੰਦੇਸ਼। ੪ ਖ਼ਾ. ਛਾਲਨੀ. ਚਾਲਨੀ.

ਸੁਜਾਗ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਜਾਗਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨੀਂਦ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ। ੨ ਸਾਵਧਾਨ. ਚੌਕਸ. ਸੁਜਗ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਕੀਦਾਰ. ਪਹਿਰੂ. "ਪੰਚ ਤਸਕਰ ਜੀਤ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸੁਜਾਗ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੪ ਫ਼ਾ سوزاک ਸੋਜ਼ਾਕ. ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਸੋਜ਼ਿਸ਼ (ਜਲਨ). Gonorrhea. ਇਹ ਛੂਤ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ. ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸੋਜ ਹੋ ਕੇ ਪੀਪ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਭੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੂਖਮ ਕੀੜੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਪਰਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਰੋਗ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸੀਆਂ ਵਿਭਚਾਰਣੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਜਾਗ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਹ ਕੁਕਰਮੀ ਆਪਣੀ ਉੱਤਮ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਲੰਕ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੇ ਹਨ.

ਸੋਜ਼ਾਕ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਾਬ ਜਲਨ ਅਤੇ ਪੀੜਾ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਮਰ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੱਠਾ ਤਾਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਛੇਤੀ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਜਾਕ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ—

ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੰਜ ਗ੍ਰੇਨ ਕੈਲੋਮਲ (Calomel) ਦੇ ਕੇ, ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਡ੍ਰਾਮ ਮੈਗਨੇਸ਼ੀਆ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੂਣ ਦਾ ਜੁਲਾਬ ਦੇਕੇ, ਬਰੋਜੇ ਜਾਂ ਚਿੱਟੇ ਚੰਨਣ ਦਾ ਤੇਲ ਦਸ ਦਸ ਬੂੰਦਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪਾਕੇ ਪਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਏ ਅਰ ਜਦ ਕਬਜ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ ਤੁਰਤ ਹੀ ਕਿਸੇ ਲੂਣ ਦਾ ਜੁਲਾਬ ਦੇ ਦੇਣਾ ਲੋੜੀਏ.

ਗੇਰੂ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਕੱਚੇ ਛੋਲੇ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂ ਰੱਖਣੇ, ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਸ਼ਰਬਤ ਬਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲਾਕੇ ਪਿਆਉਣਾ.

[1] ਦੇਖੋ, ਆਪਸਤੰਬ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੧੦, ਸ਼. ੧੧.

ਕਲਮੀ ਸ਼ੋਰਾ ਪੌਣੇ ਦੋ ਤੋਲੇ, ਵਡੀ ਇਲਾਇਚੀ ਦੇ ਬੀਜ ਪੌਣੇ ਦੋ ਤੋਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੂਰਣ ਕਰਕੇ ਛੀ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਸੰਝ ਸੱਠੀ ਦੇ ਚਾਉਲਾਂ ਦੇ ਧੋਣ ਨਾਲ ਫੱਕਣਾ.

ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਨਾਲੀ ਦੇ ਜਖਮ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪਿਚਕਾਰੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ—

ਨੀਲੇਥੋਥੇ ਦੀ ਖਿੱਲ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ, ਮੁਰਦਾਰ ਸੰਗ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ, ਸੁਰਮਾ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਰਸੌਂਤ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਕੱਥ ਚਿੱਟੀ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਮਸਤਗੀ ਰੂਮੀ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ, ਇਹ ਸਭ ਖਰਲ ਵਿੱਚ ਬਰੀਕ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਬੋਤਲ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਓ ਅਰ ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ ਅਫ਼ੀਮ, ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ ਬਰੋਜਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਪਿਚਕਾਰੀ ਕਰੋ.

ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ, ਖੱਟਾ, ਜਾਦਾ ਮਿੱਠਾ, ਮਾਸ, ਚਟਣੀਆਂ, ਮਿਰਚਾਂ, ਮੈਥੁਨ, ਬਹੁਤ ਫਿਰਨਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਖਾਣ ਲਈ ਦੁੱਧ, ਚਾਉਲ, ਖਿਚੜੀ, ਫਿਰਣੀ, ਜੌਂ ਦਾ ਦਲੀਆ, ਕੱਦੂ, ਕੁਲਫਾ ਆਦਿ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹਨ.

ਸੁਜਾਣ. ਸੰ. सुज्ञान—ਸੁਗ੍ਯਾਨ. ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ सुज्ञानिन्—ਸੁਗ੍ਯਾਨੀ। ੩ ਚਤੁਰ. ਦਾਨਾ.

ਸੁਜਾਣਿ. ਸੁਜਾਣ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਸੁਜਾਨ ਨੇ.

ਸੁਜਾਣੁ, ਸੁਜਾਨ ਸੁਗ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਸੁਗ੍ਯਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਜਾਣ. "ਆਪਿ ਸੁਜਾਣੁ ਨ ਭੁਲਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਜਾਣੁ ਸੁਜਾਣ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਜੋ ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨ (ਜਾਣੁ) ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸੁਗ੍ਯਾਨੀ ਹੈ. ੨ ਸੁਜਾਣੁ ਸ਼ਬਦ ਸੁਜਾਖੇ ਲਈ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮਨ ਅੰਧਾ ਨਾਉ ਸੁਜਾਣੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੁਜਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਜਾਨ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ. "ਮੁਹਰੂ ਰੰਧਾਵਾ ਤੇ ਸੁਜਾਨਾ ਬੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਜਾਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਜਾਣਿ.

ਸੁਜੁਤ. ਸੰ. ਸੰਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਸਾਥ. ਸਹਿਤ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸੁਜੁਰੀਆ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ (ਹੋਈ).

ਸੁਜੋਗ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਯੋਗ. ਚੰਗਾ ਸੰਬੰਧ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਸੁਜੋਗੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਯੋਗ। ੩ ਸੰ. सुयोग्य—ਸੁਯੋਗ੍ਯ. ਬਹੁਤ ਲਾਇਕ.

ਸੁਜੋਤਿ. ਸੁਜਯੋਤਿ. ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ. ਬਖ਼ੂਬੀ ਰੌਸ਼ਨ.

ਸੁਜੋਧਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਯੋਧਨ.

ਸੁਝ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਝ. ਸੁਧ. ਹੋਸ਼. ਸਮਝ। ੨ ਸੂਰਜ. "ਉੱਲੂ ਸੁਝ ਨ ਸੁੱਝਈ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਸੁਝਹੁ ਸੁਝਨ ਤਿੰਨ ਲੋਅ ਅਉਲੰਗ ਵਿਚਕਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਾਲਸ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਉਲੰਗ.

ਸੁਝਣਾ, ਸੁਝਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ। ੨ ਔੜਨਾ. ਫੁਰਨਾ। ੩ ਨਜਰ ਆਉਣਾ। ੪ ਚੇਤੇ ਆਉਣਾ.

ਸੁੱਝ. ਦੇਖੋ, ਸੁਝ.

ਸੁੰਞ, ਸੁੰਞਾ ਸ਼ੂਨ੍ਯ. ਵਿ—ਸੁੰਨਾ. ਆਬਾਦੀ ਬਿਨਾ. ਖਾਲੀ. "ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਸੁੰਞਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਸੁੰਞੀ ਦੇਹ ਡਰਾਵਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸੁਞੀ ਸੁੰਞ. ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ ਸ਼ੂਨ੍ਯ. ਬਿਲਕੁਲ ਖ਼ਾਲੀ. "ਦੇਹ ਮਨਮੁਖ ਸੁੰਞੀ ਸੁੰਞ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਸੁੰਞੇ ਘਰ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ, ਸੁੰਞੇ ਘਰ ਕਾ ਕਾਉ ਸ਼ੂਨ੍ਯ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਘੁਣ. ਜੋ ਘਰ ਆਬਾਦ ਨਹੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਰਾਹੁਣੇ ਅਤੇ ਕਾਉਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਫੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਖਾਲੀ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਜੋ ਲੋਕ ਗੁਣ ਅਤੇ ਕਰਣੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਦਰ, ਗ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤਿ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਫੇਰੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਿਰਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਸੁੰਞੇ ਘਰ ਕਾ ਪਾਹੁਣਾ ਜਿਉ ਆਇਆ ਤਿਉ ਜਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭਉਦਾ ਫਿਰੈ ਜਿਉ ਸੁਞੈ ਘਰਿ ਕਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਸੁਟਣਾ. ਸੰ. ਸਿਟ ਧਾਤੁ ਅਪਮਾਨ (ਨਿਰਾਦਰ) ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਟਣਾ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਕ੍ਰਿ—ਫੈਂਕਣਾ. "ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਸਭਿ ਡਰ ਸੁਟਿਘਤੇ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸੁਟਿ. ਸੁੱਟਕੇ. ਫੈਂਕਕੇ.

ਸੁੱਟ. ਦੇਖੋ, ਸਿੱਟ.

ਸੁਠ. ਸੰ. ਸੁਸ਼੍ਠੁ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ. "ਸੋਈ ਸੁਠ ਪਰਯੰਕ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੁੰਦਰ। ੩ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਯੋਗ. ਤਾਰੀਫ਼ ਲਾਇਕ.

ਸੁੰਠ, ਸੁੰਠੀ ਸੰ. ਸ਼ੁਣ੍ਠੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੰਢ. ਸੁੱਕਾ ਅਦਰਕ. ਅ਼ زنجبیل ਜ਼ੰਜਬੀਲ. ਅੰ. Ginger. ਇਹ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਵਾਦੀ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਮੇਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਜਿਗਰ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਬਲਗਮ ਮਿਟਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਅਧਰੰਗ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਪੇਟ ਦੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ. ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਕਾਮਸ਼ਕਤੀ ਜਾਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਵੈਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹੌਖਧਿ ਲਿਖਦੇ ਹਨ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਬਹਿਸ਼੍ਤ ਵਿੱਚ ਸੁੰਢ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਸ੍ਵਾਦ ਕੀਤਾ ਪਿਆਲਾ ਮਿਲੇਗਾ.[1]

ਸੁੰਡ. ਸੰ. शुण्डा—ਸ਼ੁੰਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ ਦਾ ਹੱਥ. ਸੁੰਡ। ੨ ਕਲਾਲ ਦੀ ਅਰਕ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਨਾਲ। ੩ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਂਡੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁੰਡ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਸੁੰਡ[2] ਉਪਾਇਆ." ਸ਼ੌਂਡੀ (ਹਾਥੀ) ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ. ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਹਾਥੀ ਬਣਕੇ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆਇਆ, ਅਰ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਖਿੱਚ ਲਿਆ. ਦੇਵੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਡ ਖੜਗ ਨਾਲ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀ.

ਸੁੰਡਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਡ। ੨ ਕਲਾਲਖਾਨਾ। ੩ ਵੇਸ਼੍ਯਾ. ਕੰਚਨੀ। ੪ ਸ਼ਰਾਬ।

---

[1] ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ. "ਅਲ ਇਨਸਾਨ" ਆਯਤ ੧੭.

[2] ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਸੁੰਭ ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਸੁੰਡ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

੫ ਕੁੱਟਣੀ. ਦੱਲੀ.

ਸੁੰਡਾਰ, ਸੁੰਡਾਲ ਸੰਗਯਾ—ਸੁੰਡ ਵਾਲਾ ਹਾਥੀ। ੨ ਨਾਲ ਵਾਲਾ ਕਲਾਲ.

ਸੁੰਡਿ, ਸੁੰਡੀ ਸੁੰਡ ਵਾਲੀ ਹਥਨੀ। ੨ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਕਲਾਲੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੌਂਡੀ। ੪ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੀੜਾ ਜੋ ਖੇਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਡੌਲ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਦੀ ਬਣਾਉਟ ਚੰਗੀ ਹੈ. ਸੁੰਦਰ.

ਸੁੰਢ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਠ.

ਸੁਢਰ, ਸੁਢਾਲ ਵਿ—ਸੁਡੌਲ. "ਸੁਢਰ ਮਹਾਂ ਰਘੁਨੰਦਨ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਢਲਣ ਵਾਲਾ. ਦਿਆਲੁ.

ਸੁਢੇਲ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਥਨੇਸਰ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਢੇਲ ਪਿੰਡ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. "ਗ੍ਰਾਮ ਸੁਢੇਲ ਸੁ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਣਣ, ਸੁਣਨ, ਸੁਣਨਾ ਸੰ. ਸ਼੍ਰਵਣ. ਸੁਣਨਾ. "ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਨਿ ਨ ਅੰਤੁ." (ਜਪੁ)

ਸੁਣਿ. ਸੁਣਨ ਤੋਂ। ੨ ਸੁਣਕੇ. "ਸੁਣਿ ਉਪਦੇਸ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹਿ ਆਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਸ਼੍ਰਵਣ. ਕੰਨ. "ਚਰਣ ਕਰ ਦੇਖਤ ਸੁਣਿ ਥਕੇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੪ शृणु—ਸ਼੍ਰਿਣੁ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ. ਸੁਣ. "ਸੁਣਿ ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਸਾਚਿ ਸੁਹੇਲੀ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸੁਣਿਐ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਤੋਂ. ਸੁਣਨ ਸੇ. "ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ." (ਜਪੁ)

ਸੁਣੀਅਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰਵਣ. ਕੰਨ. "ਨਾਨਕ ਸੁਣੀਅਰ ਤੇ ਪਰਵਾਣੁ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਨੀਅਰ ੨.

ਸੁਣੰਤ. ਸੁਣਦਾ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰੰਤ. "ਸੁਣੰਤ ਬਾਲਾ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਰਾ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸੁਣੰਦੜਾ, ਸੁਣੰਦੜੀ ਸ਼੍ਰੋਤਾ. ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ).

ਸੁਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਚੋੜਕੇ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. "ਸੁਤ ਕਲਤ੍ਰ ਭ੍ਰਾਤ ਮੀਤ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਸੁਪ੍ਤ (ਸੁੱਤਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੪ ਸੁਤਾ (ਪੁਤ੍ਰੀ) ਦੇ ਥਾਂ ਭੀ ਸੁਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੋਪ੍ਰਦ ਸੁਤ ੩.

ਸੁਤਈਸ. ਸੰਗਯਾ—ਗਣੇਸ਼, ਜੋ ਈਸ਼ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ. "ਪੂਜ ਸੁਤਈਸ ਕੋ ਅਵਿਘਨ ਮਨਾਵਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਤਸਿੰਧੁ. ਚੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਸੁਤ. "ਸੁਤਸਿੰਧ ਅਧੋਮੁਖ ਤਾਪ ਤਪੈ." (ਅਕਾਲ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੇਠ ਮੁਖ ਕੀਤੇ ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਤ ਸੂਰਜ. ਸੂਰਯਪੁਤ੍ਰ ਕਰਣ। ੨ ਯਮ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜਸੁਤ.

ਸੁਤਹ. ਸੰ. स्वतः—ਸ੍ਵਤ: ਵ੍ਯ—ਆਪਣੇ ਆਪ. ਸੁਭਾਵਿਕ (ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ).

ਸੁਤਹਸਿਧ, ਸੁਤਹਸਿੱਧ ਸ੍ਵਤ: ਸਿੱਧ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧ (ਸਾਬਤ) ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ. "ਸੁਤਹਸਿਧ ਰੂਪ ਧਰਿਓ ਸਾਹਨ ਕੈ ਸਾਹ ਜੀਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸੁਤਕਉਲ, ਸੁਤਕਉਲਕਲੀ ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ, ਜੋ ਕਮਲ ਦੀ ਕਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਕਮਲਸੁਤ. "ਤਿਹ ਕੋ ਲਖਕੈ ਉਪਮਾ ਭਗਵਾਨ ਕਰੈ ਜਿਹ ਕੀ ਸੁਤਕਉਲਕਲੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੁਤਗੰਡਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ, ਜੋ ਗੰਡਕਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਗ੍ਰਾਮ. "ਪੂਜੈਂ ਹਮ ਤੁਮੈ, ਨਾਹਿ ਪੂਜੈਂ ਸੁਤਗੰਡਕਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੁਤਭਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਭਤੀਜਾ. "ਕੋ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ ਪੁਤ ਕੁਟੰਬ ਸੁਤਭਾਈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸੁਤਭਾਨ, ਸੁਤਭਾਨੁ ਸੰਗਯਾ—ਭਾਨੁਸੁਤ. ਯਮ. ਧਰਮਰਾਜ, ਜੋ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਨਾਮ ਸੁਨੇ ਸੁਤਭਾਨ ਡਰਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਸ਼ਨੀ, ਜੋ ਛਾਯਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ. "ਯੁੱਧ ਸਮੇ ਸੁਤਭਾਨੁ ਮਨੋ ਸਸਿ ਕੇ ਸਭ ਟੂਕ ਜੁਦੇ ਕਰ ਡਾਰੇ." (ਚੰਡੀ ੧) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨਾਲ ਸ਼ਨੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਾਰਾ ਬਾਬਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਕਰਣ। ੪ ਸੁਗ੍ਰੀਵ.

ਸੁਤਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਫ਼ਾ شُتر ਸ਼ੁਤੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਊਟ. ਊਂਠ. ਦੇਖੋ, ਉਸਟ.

ਸੁਤਰਨਾਲ, ਸੁਤਰਨਾਲਿਕਾ ਸੰਗਯਾ—ਊੱਠ ਉੱਪਰ ਰੱਖਕੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. ਜੰਬੂਰਾ. ਜੰਬੂਰਕ. "ਸੁਤਰਨਾਲ ਘੁੜਨਾਲ ਭਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸੁਤਰ ਮੁਰਗ. ਫ਼ਾ شُترمُرغ ਸ਼ੁਤੁਰ ਮੁਰਗ (Ostrich) ਸੰਗਯਾ—ਊੱਠ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਪੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਡ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਵਡਮੁੱਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਵਪਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਪੰਖ ਜਦ ਸ਼ੁਤਰ ਮੁਰਗ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਲੰਬਾਈ ਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਫੁੱਟ ਤੀਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਛੀ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਤੀਕ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ੪੨ ਦਿਨਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਬੱਚੇ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ.

ਸੁਤਰਾਂ. ਸੰ. सुतराम्. ਵ੍ਯ—ਇਸ ਲਈ। ੨ ਫੇਰ ਭੀ। ੩ ਅਤਯੰਤ.

ਸੁਤਰੀ. ਵਿ—ਊਠ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਊਂਟਰੰਗਾ। ੩ ਸ਼ੁਤਰ ਉੱਪਰ ਰੱਖਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਨੌਬਤ. ਨਗਾਰਾ. "ਸੁਤਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੰਗਾਇਓ." (ਗੁਵਿ ੬) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਨੌਬਤ. "ਸੁਤਰੀ ਬਜੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸੰ. ਸੁ-ਤਰੀ. ਉੱਤਮ ਤਰੀ (ਨੌਕਾ). ਸੁੰਦਰ ਕਿਸ਼ਤੀ.

ਸੁਤਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪਾਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ. ਦੇਵੀ

ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਤੀਸਰਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਛੇਵਾਂ ਪਾਤਾਲ ਹੈ.

ਸੁਤੜਾ, ਸੁਤੜੀ ਵਿ—ਸੁਪ੍ਤ. ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ. ਸੁੱਤੀ. "ਸੁਤੜੀ ਸੋ ਸਹੁ ਡਿਠੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ. "ਸੁਤੜੇ ਅਸੰਖ ਮਾਇਆ ਝੂਠੀ ਕਾਰਣੇ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਸੁਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਯਾਨ. ਸੁਰਤ। ੨ ਸੰ. ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ। ੩ ਵਿ—ਸੁੱਤਾ. ਸੁਪ੍ਤ. "ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਤਾ ਨਾਨਕਾ, ਜਾਗਾਏ ਸੋਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੁਤਾਸੁਤ. ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਦੋਹਤਾ. ਦੌਹਿਤ੍ਰ.

ਸੁਤਾ ਦਾਨ. ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇਣੀ. ਵਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਅਰਪਣ ਕਰਨੀ.

ਸੁਤਾਰ. ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਚੰਗਾ ਤਰਾਕੂ. ਤਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ. ਤਾਰੂ। ੩ ਸੰ. ਸੁੰਦਰ ਹਨ ਅੱਖ ਦੇ ਤਾਰੇ ਜਿਸ ਦੇ. ਅੱਖ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਪੁਤਲੀਆਂ ਵਾਲਾ.

ਸੁਤਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁ-ਤਰੀ. ਉੱਤਮ ਨੌਕਾ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚ ਸੁਤਾਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸੁਤਿ. ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ. "ਸੁਤਿ ਮੁਕਲਾਈ ਅਪਨੀ ਮਾਉ." (ਬਸੰਤ ਕਬੀਰ)

ਸੁਤੀਕ੍ਸ਼੍ਣ. ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਤੀਖ.

ਸੁਤੀਖ. ਸੰ. ਸੁਤੀਕ੍ਸ਼੍ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਅਗਸ੍ਤ੍ਯ ਮੁਨਿ ਦਾ ਭਾਈ ਦੰਡਕ ਬਣ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਗਏ ਸਨ. "ਤੁਹੀ ਰਾਮ ਰੂਪੰ ਸੁਤੀਖੰ ਉਧਾਰੇ." (ਗੁਵਿ ੬) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਤੀਕ੍ਸ਼੍ਣ.

ਸੁਤ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰ. "ਸੁਤ੍ਰ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੂਲਿ ਬਿਗਾਰਿ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਸੁਤ੍ਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਰਨ.

ਸੁਤੇ, ਸੁਤੈ, ਸੁਤੈਸਿੱਧ ਦੇਖੋ, ਸੁਤਹ ਅਤੇ ਸੁਤਹ ਸਿੱਧ. "ਸੁਤੈ ਕ੍ਰਿਤਜ ਕੋ ਕਰਤ ਨਿਸੰਕ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੁਤੈ ਦਾ ਅਰਥ ਸੌਣ ਨਾਲ (ਸ਼ਯਨ ਸੇ) ਭੀ ਹੈ. "ਜਿਤੁ ਸੁਤੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸੁਤੰਤਰ, ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਸੁਤੰਤ੍ਰ। ੨ ਸੁ-ਤੰਤ੍ਰ. ਉੱਤਮ ਤੰਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰ.

ਸੁੱਤਮ. ਵਿ—ਸ-ਉੱਤਮਤਾ. ਉੱਤਮਤਾ ਸਹਿਤ. "ਅਨੰਤ ਗ੍ਯਾਨ ਸੁੱਤਮੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੱਤਮ.

ਸੁਥਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁੱਥਣ। ੨ ਸੁੰਦਰ ਥਣਾਂ (ਕੁਚਾਂ) ਵਾਲੀ.

ਸੁਥਰ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਸ੍‍ਥਲ. ਉੱਤਮ ਥਾਂ। ੨ ਸੁਸ੍ਥਿਰ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਇਸਥਿਤ. "ਸੁਥਰ ਚਿਤ ਭਗਤਨ ਹਿਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸੁਥਰਾ. ਵਿ—ਸੁਸ੍ਥ[1]. ਸਾਫ. ਸ੍ਵੱਛ. ਨਿਰਮਲ. "ਤਥਾ ਸਸਤ੍ਰ ਸੁਥਰੇ ਸਮੁਦਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸੀ ੪। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹ.

ਸੁਥਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਤਰੀ। ੨ ਸੁਥਰਾ ੧ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੩ ਸੁਥਰਾ ਮਤ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹ, ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ੧੬੭੨ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂਮੂਲੇ ਪਾਸ ਬਹਾਮਪੁਰ ਪਿੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਨੰਦੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬਾਲਕ ਦੰਦਾਂ ਸਮੇਤ ਜਨਮਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਹੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਜਾਣਕੇ ਬਾਹਰ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤਾ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਇਹ ਬਾਲਕ ਪਿਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦਯਾ ਕਰਕੇ ਬਾਲਕ ਉਠਵਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਡੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ ਅਰ ਨਾਉਂ "ਸੁਥਰਾ" ਰੱਖਿਆ. ਇਹ ਗੁਰੂਘਰ ਦਾ ਵਡਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹਾਜਿਰ ਰਿਹਾ. ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹ ਵਡਾ ਵਿਲਾਸੀ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਹਾਸਜਰਸ ਪੂਰਿਤ ਅਨੇਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੇ ਪੈਸਾ ਹੱਟੀ ਉਗਰਾਹੁਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੇ ਪੰਥ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹੀ ਹੈ. ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸੁਥਰੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਬੈਠੇ ਹਨ. ਡੰਡੇ ਬਜਾਕੇ ਹੱਟੀਆਂ ਤੋਂ ਹਠ ਨਾਲ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਬੇਨਵਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਰਵਚਨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ. ਕਈ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਕੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ.

ਸੁਥਲ, ਸੁਥਲੀ, ਸੁਥਾਉ, ਸੁਥਾਨ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਸ੍‍ਥਲ. ਚੰਗੀ ਥਾਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਧੁਸਮਾਜ. "ਸੁਥਾਉ ਸਚੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ." (ਗਉ ਮ: ੩)

ਸੁਥਾਨਿ. ਉੱਤਮ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ. "ਬੈਸਿ ਸੁਥਾਨਿ ਕਹਾਂ ਗੁਣ ਤੇਰੇ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਸੁਥਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਥਾਨ.

ਸੁਥਿਰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਥਿਰ. ਪੂਰਣ ਅਚਲ.

ਸੁੱਥਣ, ਸੁੱਥਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਪਜਾਮਾ. ਸਲਵਾਰ.

ਸ਼ੁਦ. ਫ਼ਾ شُد ਹੋਇਆ. ਭਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਦਨ.

ਸੁੰਦ. ਸੰ. ਸੁਨ੍ਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ਼ਨੁ। ੨ ਨਿਸੁੰਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਉਪਸੁੰਦ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸੁੰਦ.

ਸੁਦਕ੍ਸ਼ਿਣ, ਸੁਦੱਖਨ ਦੇਖੋ, ਸੁਦੱਛਨ.

ਸੁਦੱਛਨ. ਸੰ. ਸੁਦਕ੍ਸ਼ਿਣ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ. ਵਡਾ ਦਾਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪੌਂਡ੍ਰਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਇਆ. "ਕਾਸੀ ਕੇ ਭੂਪ ਕੋ ਪੂਤ ਸੁਦੱਛਨ ਤਾਂ ਮਨ ਮੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਢਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)[2] ਦੇਖੋ, ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੧੦, ਅ: ੬੬.

ਸ਼ੁਦਨ. ਫ਼ਾ شُدن ਹੋਣਾ.

[1] ਸੁਸ੍ਥਤਰ ਅਥਵਾ ਸ੍ਵੱਛਤਰ.

[2] ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੩, ਅ: ੨.

ਸ਼ੁਦਨੀ. شُدنی ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਾਤ. ਹੋਨਹਾਰ. ਭਾਵੀ.

ਸੁਦ ਬੁਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧ ਬੁਧ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਸੁੰਦਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੋਹਣਾ. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ. "ਸੁੰਦਰ ਚਤੁਰ ਤਤ ਕਾ ਬੇਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮਦੇਵ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੜੋਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ "ਸਦੁ" ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. "ਕਹੈ ਸੁੰਦਰ ਸੁਣਹੁ ਸੰਤਹੁ ਸਭ ਜਗਤ ਪੈਰੀ ਪਾਇ ਜੀਉ." (ਸਦੁ) "ਨੰਦਨ ਮੋਹਰੀ ਨਾਮ ਅਨੰਦ। ਤਿਹ ਨੰਦਨ ਸੁੰਦਰ ਮਤਿਵੰਦ ॥"[1] (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਦਾਦੂ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੬੫੩ ਨੂੰ ਦਯੋਸਾ ਪਿੰਡ (ਰਾਜ ਜੈਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੮ ਸੰਮਤ ੧੭੪੬ ਨੂੰ ਸੀਂਗਾਨੇਰ ਦੇ ਮਕਾਮ, ਜੋ ਜੈਪੁਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਹੈ, ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁੰਦਰ ਵਿਲਾਸ, ਗ੍ਯਾਨਸਮੁਦ੍ਰ ਅਤੇ ਸਾਖੀ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ:—

ਕਾਮਿਨੀ ਕੀ ਦੇਹ ਅਤਿ ਕਹਿਯੇ ਸਘਨ ਵਨ
    ਉਹਾਂ ਸੁਤੋ ਜਾਇ ਕੋਊ ਭੂਲਕੈ ਪਰਤ ਹੈ,
ਕੁੰਜਰ ਹੈ ਗਤਿ ਕਟਿ ਕੇਹਰਿ ਕੀ ਭਯ ਯਾਮੇ
    ਬੇਨੀ ਕਾਰੀ ਨਾਗਨਿ ਸੀ ਫਣ ਕੋ ਧਰਤ ਹੈ,
ਕੁਚ ਹੈਂ ਪਹਾਰ ਜਹਾਂ ਕਾਮਚੋਰ ਬੈਠੋ, ਤਹਾਂ—
    ਸਾਧ ਕੈ ਕਟਾਛ ਬਾਣ ਪ੍ਰਾਣ ਕੋ ਹਰਤ ਹੈ,
ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਏਕ ਔਰ ਅਤਿ ਭਯ ਤਾਮੇ
    ਰਾਖਸੀ ਵਦਨ ਖਾਂਵ ਖਾਂਵਹੀ ਕਰਤ ਹੈ.
ਸਾਚੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਤ ਭਲੀ ਭਲੀ ਸੀਖ ਦੇਤ,
    ਸਮਤਾ ਸੁਬੁੱਧਿ ਦੇਤ ਕੁਮਤਿ ਹਰਤ ਹੈਂ.
ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤ ਭਾਵਹੂੰ ਭਗਤਿ ਦੇਤ,
    ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਤ ਅਭਰਾ ਭਰਤ ਹੈਂ,
ਗ੍ਯਾਨ ਦੇਤ ਧ੍ਯਾਨ ਦੇਤ ਆਤਮਵਿਚਾਰ ਦੇਤ,
    ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਬਤਾਇ ਦੇਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਚਰਤ ਹੈਂ,
ਸੁੰਦਰ ਕਹਤ ਜਗ ਸੰਤ ਕਛੂ ਦੇਤ ਨਾਹੀ,
    ਸੰਤ ਜਨ ਨਿਸਿ ਦਿਨ ਦੇਬੋਈ ਕਰਤ ਹੈਂ.
"ਗੇਹ ਤਜਜੋ ਅਰ ਨੇਹ ਤਜਜੋ
    ਪੁਨਿ ਖੇਹ ਲਗਾਇ ਕੈ ਦੇਹ ਸਵਾਰੀ,
ਮੇਂਹ ਸਹੇ ਸਿਰ ਸੀਤ ਸਹੇ ਤਨ,
    ਧੂਪ ਸਮੇ ਜੁ ਪੰਚਾਗਨਿ ਬਾਰੀ.
ਭੂਖ ਸਹੀ ਰਹਿ ਰੂਖ ਤਰੇ, ਪਰ
    ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਸਭੈ ਦੁਖ ਭਾਰੀ,
ਡਾਸਨ ਛਾਡਿ ਕੈ ਕਾਸਨ ਊਪਰਿ
    ਆਸਨ ਮਾਰਜੋ, ਪੈ ਆਸ ਨ ਮਾਰੀ."

੫ ਇੱਕ ਮਾਛੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਨਿਪੁਣ ਸੀ। ੬ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਸੱਜਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੭ ਆਗਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਚੱਢਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੮ ਦੇਖੋ. ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ੪ ਦਾ ਰੂਪ (ਸ). ੯ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਵਿ ਗਵਾਲਿਯਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਕਵੀ ਸੀ। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ.

ਸੁਦਰਸਨ. ਸੰ. ਸੁਦਸ਼ੰਨ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ. ਦਿਦਾਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਆਰ (ਦੰਦੇ) ਦਾਰ ਚਕ੍ਰ. ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.[2] ਕਿ ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਖਰਾਦ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਛਿੱਲੜ ਤੋਂ ਇਹ ਚਕ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ. ਲਿੰਗਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਇਹ ਚਕ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ੩ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖਿ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਸ੍ਰਾਪ ਨਾਲ ਸੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਪਯੋਨਿ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਛੁਡਾਇਆ. "ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਹੋਯ ਗਯੋ ਸੁ ਵਹੈ ਫੁਨ ਨਾਮ ਸੁਦਰਸਨ ਹੈ ਪੁਨ ਜਾਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਮੱਛ। ੬ ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਬਤ। ੭ ਚਾਣਕ੍ਯ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜਾ ੨.

ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੂਰਣ. ਹਰੜ, ਬਹੇੜਾ, ਆਉਲਾ, ਹਲਦੀ, ਦਾਰੁਹਲਦੀ, ਛੋਟੀ ਕੰਟੇਲੀ, ਵਡੀ ਕੰਟੇਲੀ, ਕਚੂਰ, ਸੁੰਢ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ, ਮਘ ਪਿੱਤਲ, ਪਿੱਪਲਾ ਮੂਲ, ਮੁਰਵਾ, ਗਲੋਇ, ਧਮਾਸਾ, ਕੜੂ, ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ, ਨਾਗਰਮੋਥਾ, ਤ੍ਰਾਯਮਾਣ, ਨੇਤ੍ਰਬਾਲਾ, ਨਿੰਮ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਪੁਹਕਰ ਮੂਲ, ਮਲੱਠੀ, ਕੁੜਾ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਅਜਵਾਇਨ, ਇੰਦ੍ਰ ਜੌਂ, ਭਾਰੰਗੀ, ਸੁਹਾਂਜਣੇ ਦੇ ਬੀਜ, ਫਟਕੜੀ, ਬਚ, ਦਾਲਚੀਨੀ, ਪਦਮਾਖ, ਚੰਦਨ, ਅਤੀਸ, ਖਰੈਹਟੀ, ਸ਼ਾਲਪਰਣੀ, ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਨਪਰਣੀ, ਬਾਇਬੜਿੰਗ, ਤਗਰ, ਚਿੱਤੇ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਦੇਵਦਾਰੁ, ਚਵ, ਪਟੋਲਪਤ੍ਰ, ਜੀਵਕ, ਰਿਸ਼ਭਕ, ਲੌਂਗ, ਵੰਸ਼ਲੋਚਨ, ਚਿੱਟਾ ਕਮਲ, ਕਾਕੋਲੀ, ਪਤ੍ਰਜ, ਜਾਵਿਤ੍ਰੀ, ਤਾਲੀਸਪਤ੍ਰ. ਇਹ ਬਵੰਜਾ ਔਖਧੀਆਂ ਸਮਾਨ ਵਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਲ ਦਾ ਚਰਾਇਤਾ ਮਿਲਾਕੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਕੇ ਚੂਰਣ ਬਣਾਵੇ. ਇਹ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੂਰਣ ਸੀਤਲ ਜਲ ਨਾਲ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ, ਵਾਤ ਪਿੱਤ ਕਫ ਦੇ ਦੋਸ਼, ਵਿਖਮ ਜ੍ਵਰ, ਸਾਧਾਰਣ ਤਾਪ, ਭ੍ਰਮ, ਤ੍ਰਿਖਾ, ਖਾਂਸੀ, ਪਾਂਡੁ ਰੋਗ, ਹ੍ਰਿਦੈ ਰੋਗ, ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਦਰਸ਼ਨਾ. ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ। ੨ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ. ਅਮਰਾਵਤੀ। ੩ ਵਿ—ਸੋਹਣੀ. ਸੁੰਦਰੀ. ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਹੈ.

ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ. ਕੀਰਤਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਈਂ ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੇਲਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਦਿਕ, ਜੋ ਭਾਈ ਬਿਧੀਚੰਦ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਸਸਰਾਂਵ ਅਤੇ ਦੇਉ ਨਗਰ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਾਸ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ.

ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣਾ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਸੇਈ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣੇ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸੋਹਣਾ ੨.

---

[1] ਮਤਿਵੰਤ. ਮਤਿਵਾਨ.

[2] ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੩, ਅ: ੨.

ਸੁੰਦਰਤੀ ਅਤਿ ਮਾਖਨ ਕੋ. (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਅਵਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਪਾਠ ਬਿਗੜ ਗਿਆ ਹੈ. ਸ਼ੁੱਧ ਇਉਂ ਹੈ:— "ਜਨੁ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤਿਮਾਨੁਖ ਕੋ ਸਭ ਧਾਇ ਧਸੀ ਹਰਿ ਕੇ ਨਗ ਮੈਂ." (੧੧੮) ਹਰਿ ਅਤਿਮਾਨੁਖ ਕੇ ਦੇਹ ਰੂਪ ਨਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਮਾਨੁਖ ੧.

ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਦਰ ੪.

ਸੁੰਦਰਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਸੌਂਦਰਯ. ਸੁੰਦਰਤਾ. ਖੂਬਸੂਰਤੀ.

ਸੁੰਦਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੨੪। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁੰਦਰੀ ੫. "ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਇ ਸਰੂਪਿ ਬਿਚਖਣਿ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) "ਇਹੁ ਮਨੁ ਸੁੰਦਰਿ ਆਪਣਾ ਹਰਿਨਾਮਿ ਮਜੀਠੈ ਰੰਗਿ ਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੁੰਦਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੬। ੨ ਪਿੰਗਲਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਛੰਦ ਭੀ "ਸੁੰਦਰੀ" ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਭ, ਭ, ਰ, ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸੰਗਯਾ "ਦ੍ਰੁਤਵਿਲੰਬਿਤਾ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦੁਖਭਰੀ ਜਗ ਆਸਨ ਤਜਾਗਰੀ,
ਜਪ ਹਰੀ ਗੁਰੁਪਾਦਨ ਲਾਗਰੀ.×××

(ਅ) ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ "ਮੋਦਕ" ਛੰਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਸੁੰਦਰੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—

ਰਾਜ ਤਜ੍ਯੋ ਧਨ ਧਾਮ ਤਜ੍ਯੋ ਸਬ,
ਨਾਰਿ ਤਜੀ ਸੁਤ ਸ਼ੋਚ ਤਜ੍ਯੋ ਸਬ,
ਆਪਨਪੌ ਜੁ ਤਜ੍ਯੋ ਜਗਬੰਦਹਿ,
ਸਤ੍ਯ ਨ ਏਕ ਤਜ੍ਯੋ ਹਰਿਚੰਦਹਿ.

ਇਹੀ ਰੂਪ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਸੂਪਨਖਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨੀ ਜਬ,
ਧਾਯ ਚਲੀ ਅਵਿਲੰਬ ਤ੍ਰਿਯਾ ਤਬ,
ਕਾਮ ਸਰੂਪ ਕਲੇਵਰ ਜਾਨਿਯ,
ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਤਿਹੂ ਪੁਰ ਮਾਨਿਯ.

(ੲ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਮਗਣ. ਉਦਾਹਰਣ—

ਭਟ ਹੁੰਕੇ ਧੁੰਕੇ ਬੰਕਾਰੇ,
ਰਣ ਬੱਜੇ ਗੱਜੇ ਨੱਗਾਰੇ,
ਰਣ ਹੁੱਲ ਕਲੋਲੰ ਹੁੱਲਾਲੰ,
ਢਲਹੱਲੰ ਢਾਲੰ ਉੱਛਾਲੰ.

੩ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਲੱਕੜ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਲਚਕੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਬੱਘੀਆਂ ਦੇ ਬੰਬ ਆਦਿਕ ਇਸ ਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ. L. Hereticra minora । ੪ ਦੇਖੋ, ਸੁੰਦਰੀ ਮਾਤਾ। ੫ ਵਿ— ਸੋਹਣੀ. ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਾਲੀ.

ਸੁੰਦਰੀ ਮਾਤਾ. ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਮਸਰਨ ਕੁਮਰਾਵ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ੭ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੪੧ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਇਸੇ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਨ.

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪ ਦਾ ਪੰਥ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ.[1] ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ (ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਥਾਪਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ. ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਅਵਸਥਾ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿਕੇ ਵਿਤਾਈ. ਕੁਝ ਕਾਲ ਮਥੁਰਾ ਭੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਆਪ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਯਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ. ਮਥੁਰਾ ਤੋਂ ਫੇਰ ਦਿੱਲੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਾਪਿਸ ਆ ਗਏ ਅਰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਸੰਮਤ ੧੮੦੪ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਤੁਰਕਮਾਨ ਦਰਵਾਜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀਸਗੰਜ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਪੁਰ ਹੈ.

ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸਮੇਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ. ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਖਤਾਵਰ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿੱਠੂ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖੇ. ਭਾਈ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਤਬੰਨੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਇਹ ਹਨ— ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ, ਇੱਕ ਖੰਡਾ, ਇੱਕ ਖੰਜਰ ਅਤੇ ਦੋ ਕਟਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ.

ਸੁਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾ ੪। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁੱਦਾ। ੩ ਸ਼ੁਦਾ. ਸ਼ੁਦਨ ਦਾ ਭੂਤਕਾਲ. ਸ਼ੁਦਹ.

ਸੁਦਾਈ. ਵਿ—ਸੌਦਾ ਵਾਲਾ. ਸਿਰੜਾ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾਈ.

ਸੁਦਾਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾਗਰ.

ਸੁਦਾਮਨਿ. ਸੰ. ਸੌਦਾਮਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਜਲੀ, ਜੋ ਸੁਦਾਮਾ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਮੰਨੀ ਹੈ. "ਸੁਦਾਮਨਿ ਜਯੋਂ ਦੁਰਗਾ ਦਮਕੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਸੁਦਾਮਨ (ਇੰਦ੍ਰ ਅਥਵਾ ਬੱਦਲ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਸੁਦਾਮਾ. ਸੰ. सुदामन्. ਇੱਕ ਕੰਗਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਹਮਜਮਾਤੀ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਪਾਸ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਪਹੁਚਿਆ. "ਦਾਲਦਭੰਜ ਸੁਦਾਮੇ ਮਿਲਿਓ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਬਿਪ ਸੁਦਾਮਾ ਦਾਲਦੀ." (ਭਾਗੁ) ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ "ਸ੍ਰੀ ਦਾਮ" (श्री दामन्) ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਕੰਧ ੧੦, ਅ: ੮੦, ੮੧।[2] ੨ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ

---

[1] ਪੂਰਬ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ.

[2] ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਵਿੱਚ ਪੋਰ ਬੰਦਰ (Porbandar) ਦਾ ਨਾਉਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਸੁਦਾਮਾਪੁਰੀ ਸੀ.

ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਕਵੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਸਮਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਰਿਹਾ, ਸੁਦਾਮੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਹ ਹੈ:—

ਏਕੈ ਸੰਗਿ ਪਢੇ ਹੈਂ ਅਵੰਤਿਕਾ ਸੰਦੀਪਿਨੀ ਕੇ,
ਸੋਈ ਸੁਧ ਆਈ ਤੋ ਬੁਲਾਇ ਬੂਝੀ ਬਾਮਾ ਮੈ,
ਪੁੰਗੀਫਲ ਹੋਤ ਤੌ ਅਸੀਸ ਦੇਤੌ ਨਾਥ ਜੀ ਕੋ,
ਤੰਦੁਲ ਲੇ ਦੀਨੇ ਬਾਂਧ ਲੀਨੇ ਫਟੇ ਜਾਮਾ ਮੈ,
ਦੀਨਦਯਾਲੁ ਸੁਨਕੈ ਦਯਾਲੁ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲੇ,
ਏਤੇ ਕੁਛ ਦੀਨੋ ਪਾਈ ਅਗਨਿਤ ਸਾਮਾ ਮੈ,
ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਜਾਨੈ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਮਾਨੈ ਤਾਂਤੇ
ਵਹੀ ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਵਹੀ ਬਾਮ੍ਹਨ ਸੁਦਾਮਾ ਮੈ.

੩ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੪ ਸਮੁੰਦਰ। ੫ ਐਰਾਵਤ ਹਾਥੀ। ੬ ਇੰਦ੍ਰ। ੭ ਇੱਕ ਬਿਲੌਰ ਦਾ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੮ ਵਿ—ਉਦਾਰ. ਸਖ਼ੀ. ਫ਼ੈਯਾਜ.

ਸੁਦਾਮਾਪੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਦਾਮਾ ੧ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਸੁਦਿ. ਸੰ. शुदि. ਸ਼ੁਕਲ ਦਿਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਚੰਦ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਪੱਖ. ਸ਼ੁਕਲ ਪੱਖ.

ਸੁਦਿਨ. ਵਿ—ਚੰਗਾ ਦਿਨ.

ਸੁਦੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਦਿ.

ਸੁਦੇਸ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਦੇਸ਼। ੨ ਸੁਦੇਸ਼. ਉੱਤਮ ਦੇਸ਼ ਸੰਬੰਧੀ. "ਸੁਦੇਸ ਕਾਵ੍ਯ ਭਾਖ ਹੈਂ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ) ੩ ਸ੍ਵਦੇਸ਼. ਆਪਣਾ ਇਲਾਕਾ. "ਹਨਜੋ ਸੁਵਣ ਤਵ ਸੁਤ ਸੁਦੇਸ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੁਦੇਸੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੁਦੇਹਾਂ. ਸਵੇਰੇ। ੨ ਵਿ—ਸ੍ਵਦੇਸ਼ੀ. ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਸ੍ਵਦੇਸ਼ੀਯ.

ਸੁਦੇਹ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮ ਦੇਹ. ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ। ੨ ਅਰੋਗ ਦੇਹ.

ਸੁਦੇਹਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੁ-ਦਿਹ ਵਿੱਚ. ਸ਼ੁਭ ਦਿਨ ਮੇਂ। ੨ ਸਵੇਰੇ (ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ) ਹੀ.

ਸੁਦੇਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਦੇਹ। ੨ सुदेहिन्. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਵਾਲਾ.

ਸੁੱਦਾ. ਅ਼ ﺳﺪﮦ ਸੰਗਯਾ—ਅੰਤੜੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮੈਲ ਦੀ ਗੱਠ. Scybalum.

ਸੁਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਦ੍ਰ. "ਛਿਤਿ ਭਈ ਸੁਦ੍ਰ." (ਕਲਕੀ)

ਸੁਦ੍ਰਿਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋਸ ਬਿਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ. ਚੰਗੀ ਨਜ਼ਰ। ੨ ਵਿ—ਦੂਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾ.

ਸੁਧ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਬਰ. ਸਮਾਚਾਰ। ੨ ਹੋਸ਼. ਬੁੱਧਿ. "ਸੁਧ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨) ੩ ਸ਼ੁੱਧ. ਵਿ—ਸਾਫ. ਸ੍ਵੱਛ. "ਤਬ ਹੋਏ ਮਨ ਸੁਧ ਪਰਾਨੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੪ ਨਿਰਦੋਸ. "ਸੁਧੁ ਭਤਾਰੁ ਹਰਿ ਛੋਡਿਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੫ ਖ਼ਾਲਿਸ. ਨਿਰੋਲ। ੬ ਸੁਧਾ (ਅਮ੍ਰਿਤ) ਲਈ ਭੀ ਸੁਧ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧਰਸ। ੭ ਸੰ. शुध्. ਧਾ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਣਾ. ਪਾਕ ਹੋਣਾ। ੮ ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁੱਧ.

ਸੁਧਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੁਖਣਾ. ਸੁਲਗਣਾ.

ਸੁਧਨ੍ਵਾ. सुधन्वम्. ਵਿ—ਚੰਗੇ ਧਨੁਖ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ਼ਨੁ। ੩ ਅਰਜੁਨ। ੪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ। ੫ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਸੁਧ ਬੁਧ / **ਸੁਧ ਬੁਧਿ** } ਹੋਸ਼ ਹਵਾਸ। ੨ ਸ਼ੁੱਧ ਬੁਧਿ. ਨਿਰਮਲ ਮਤਿ। ੩ ਫ਼ਾ ﺷﺪﺑﺪ ਸ਼ੁਦਬੁਦ. ਹੋਇਆ ਸੀ. ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਅਸਰ। ੪ ਥੋੜਾ ਗ੍ਯਾਨ. ਸ਼ੁਦ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਬੁਦ ਦਾ ਕੀ ਹੈ ਇਤਨੀ ਸਮਝ. ਭਾਵ—ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਕੁਝ ਗ੍ਯਾਨ.

ਸੁਧਭਤਾਰ. ਵਿ—ਧਰਮਪਤਿ. "ਸੁਧਭਤਾਰ ਹਰਿ ਛੋਡਿਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਜੋ ਪਤਿ, ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੱਲ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਸ਼ੁਧਾਚਾਰੀ ਪਤਿ.

ਸੁਧਰਸ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਧਾ ਰਸ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਰਸ. "ਸੁਧਰਸ ਨਾਮ ਮਹਾਰਸ ਮੀਠਾ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸ਼ੁੱਧ ਰਸ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਸ.

ਸੁਧਰਸੈਨ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਸ਼ਹਰ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ.

ਸੁਧਰਮਾ. ਸੰ. सुधर्म्मा. ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ. ਦੇਵਸਭਾ. "ਵਚ ਸੁਨ ਜਿਨਹਿ ਸੁਧਰਮਾ ਲਾਜੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਧਰਮ ਪਰਾਇਣ. ਉੱਤਮ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸੁਧਰਮੀ / **ਸੁਧਰਮੀੜਾ** } ਵਿ—ਉੱਤਮ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਧਰਮ ਧਾਰੀ. "ਬੋਲ ਸੁਧਰਮੀੜਿਆ, ਮੋਨ ਕਤ ਧਾਰੀ ਰਾਮ?" (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੁਧਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁੱਧਾ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ। ੩ ਸ਼ਹਿਦ। ੪ ਜਲ। ੫ ਪਾਹੁਲ। ੬ ਚੂਨਾ. ਕਲੀ। ੭ ਫੁੱਲ ਦਾ ਸ਼ਹਦ, ਮਕਰੰਦ। ੮ ਗੰਗਾ। ੯ ਬਿਜਲੀ। ੧੦ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਰਸ. ਅਰਕ. ਨਿਚੋੜ। ੧੧ ਹਰੜ। ੧੨ ਗਿਲੋਯ। ੧੩ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ। ੧੪ ਜ਼ਮੀਨ. ਧਰਤੀ। ੧੫ ਦੇਖੋ, ਸੁਧਾ. "ਸ੍ਵਾਹਾ ਸੁਧਾਯੰ ਨਮੋ ਸੀਤਲੇਯੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸੁਧਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਧਨ (ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੋਧਣ ਦੀ ਉਜਰਤ.

ਸੁਧਾਸਰ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਦੇ ਮੱਧ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰੋਵਰ. "ਪਹੁਚੇ ਆਨ ਸੁਧਾਸਰ ਸਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ.

ਹਾਂਸੀ ਗਈ ਭੂਲ ਯਮਦੂਤਨ ਉਦਾਸੀ ਭਈ
ਪਾਪ ਕੀ ਕਲਾ ਸੀ ਨ ਤਲਾਸੀ ਕਰੈ ਡਰਕੇ,
ਸਤਜ ਕੀ ਅਟਾ ਸੀ ਜਹਾਂ ਧਰਮ ਕੀ ਘਟਾ ਸੀ
ਦਾਨਪੁੰਨ ਕੀ ਛਟਾ ਸੀ ਸੋਕਨਾਸੀ ਦੀਨ ਤਰ ਕੇ,
ਗ੍ਵਾਲਕਵਿ ਖਾਸੀ ਪੁਨਿ ਵੇਦ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਮਹਾਂ
ਨਾਰੀ ਕਮਲਾ ਸੀ ਰੂਪ ਵਾਸੀ ਮੈਨ ਸਰ[1] ਕੇ,
ਕਾਸੀ ਕੀ ਨ ਚਾਹ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹ੍ਵੈ ਮਵਾਸੀ ਰਹੈਂ
ਦਾਸੀ ਕਰ ਰਾਖੀ ਮੋਖ ਵਾਸੀ ਸੁਧਾਸਰ ਕੇ.

[1] ਮਦਨ (ਕਾਮ) ਸਮਾਨ.

੨ ਕਵਿ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ, (ਜਿਸ ਦੀ ਛਾਪ "ਨਵੀਨ" ਹੈ) ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਹਿਤ ਗ੍ਰੰਥ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੬੦ ਉੱਤਮ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ੨੬੧੬ ਛੰਦ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਹ ਕਵੀ ਨਾਭਾਪਤਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਸੀ.

"ਸੁਬਸ ਬਸੇ ਨਾਭਾ ਨਗਰ ਘਰ ਘਰ ਜਹਾਂ ਅਨੰਦ,
ਬੰਦਨੀਯ ਸਭ ਜਗਤ ਕੋ ਜਨੋਂ ਦੁਤਿਯਾ ਕੋ ਚੰਦ.
ਸ੍ਰੀ ਮਤ ਨ੍ਰਿਪ ਜਸਵੰਤ ਹਰਿ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਮਹਰਾਜ,
ਸੁਖ ਦੈ ਸਕਲ ਪ੍ਰਜਾਨਕੋ ਜਹਾਂ ਕਰੈ ਹੈ ਰਾਜ.
ਸ੍ਰੀ ਵ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਧਾਮ ਕੋ ਬਾਸੀ ਦੀਨ ਨਵੀਨ,
ਤਹਿਂ ਆਯੋ ਸੁਨਕੈ ਸੁਯਸ਼ ਦੇਖੀ ਸਭਾ ਪ੍ਰਬੀਨ.
ਪਰਾਚੀਨ ਕਵਿ ਯੁਕ੍ਤਿ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ ਚਿੱਤ ਉਮਾਹ,
ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਯਹ ਤਬ ਕਿਯੋ ਗ੍ਰੰਥ "ਸੁਧਾਸਰ" ਚਾਹ.
ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਧਿ ਕਵਿਰਸ ਤੜ੍ਹ ਗਨ ਸੰਬਤ ਸਰ ਅਵਰੇਖ,
ਅਰਜਨ ਸੁਕਲਾ ਪੰਚਮੀ ਸੋਮ "ਸੁਧਾਸਰ" ਲੇਖ.

ਅਰਥਾਤ ਸੰਮਤ ੧੯੯੫ ਫੱਗੁਣ ਸੁਦੀ ੫ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧਾਸਰ ੧. "ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਧਾਂਸ਼ੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਵਿੱਚ ਸੁਧਾ (ਅਮ੍ਰਿਤ) ਹੈ.

ਸੁਧਾਸ੍ਰਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰਵ (ਟਪਕਦਾ) ਹੈ.

ਸੁਧਾਹਰ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਖੋਹਣ ਵਾਲਾ ਗਰੁੜ. ਦੇਖੋ, ਗਰੁੜ.

ਸੁਧਾਂਕ. ਸ਼ੁੱਧ—ਅੰਕ (ਅੰਗ) ੨ ਸੁਧਾਂਗ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸੁਧਾਕਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤ ਹੈ.

ਸੁਧਾਖਰ, ਸੁਧਾਖਰੁ, ਸੁਧਾਖਜਰ ਵਿ—ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਅਖ਼ਰ. ਨਿਰਮਲ ਅਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ ਜਾਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ, ਤਿਨ ਬੇਦਹਿ ਤਤੁ ਪਛਾਨਿਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੩)੧੯, ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਵਰਣ ਹੈ. "ਬੂਝੈ ਨਾਹੀ ਏਕ ਸੁਧਾਖਰੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੪ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਕੇ ਅਖ਼ਰ, ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਅੱਖਰ (ਲੇਖ) ਵਿਚਾਰਕੇ. "ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਧਾਖਜਰ। ਕੀਨੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਇਕ ਆਖੁਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੁਧਾਣ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਾਨ ੨. "ਸੁਬਾਣੰ ਸੁਧਾਣੰ." (ਕਲਕੀ)

ਸੁਧਾਤੁ. ਉੱਤਮ ਧਾਤੁ, ਸੋਨਾ। ੨ ਖ਼ਾ. ਲੋਹਾ. ਸਰਵਲੋਹ.

ਸੁਧਾਦਕ, ਸੁਧਾਦਿਕ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਅਦ (ਭੱਛਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਸੁਰ ਸੁਰਾਰਦਨ ਸੁੱਧ ਸੁਧਾਦਿਕ." (ਅਕਾਲ)

ਸੁਧਾਧਰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਹਾਕਲ.

ਸੁਧਾਧਾਰੀ. ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ. ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਜਿਸ ਨੇ ਲਈ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਧਾਧਰ.

ਸੁਧਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਧਾਨ. ਮਿਆਂਨ. ਕੋਸ਼. ਨਯਾਮ. "ਜਿਹਵਾ ਸੁਧਾਨ ਖਗ ਉੱਧ ਸੋਹ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੱਤ ਦੀ ਜਬਾਨ ਐਸੀ ਸ਼ੋਭਦੀ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਮਿਆਂਨ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਹੈ. ਭਾਵ—ਵਚਨ ਕਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੨ ਸੁ-ਧਾਨ. ਉੱਤਮ ਅੰਨ.

ਸੁਧਾਨਿਧਿ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਨਿਧਿ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮਨੋਭਵ" ਭੀ ਹੈ. ਇਹ ਛੰਦ ਅਨੰਗਸ਼ੇਖਰ ਦਾ ਉਲਟ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੨ ਅੱਖਰ ਗੁਰੁ ਲਘੁ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਾਚ ਜਾਚਕੇ ਅਹਾਰ ਨਾਹਿ ਸੋਪਿ ਸ੍ਵਾਦਵਾਰ
ਲਾਭ ਹੋਤ ਏਕਵਾਰ ਭੂਖ ਤਾਪ ਕੋ ਅਵਾਰ,
ਸ਼ੈਨ ਭੂਮਿ ਪੈ ਬਨੋ ਨ ਸਾਕ ਸੈਨ ਕੋ ਗਨੋ
ਸ਼ਰੀਰਮਾਤ੍ਰ ਪੋਖਨੋ ਨ ਜੋਬਨੋ ਸਫੈਦ ਬਾਰ,
ਛੀਨ ਚੀਰ ਗੋਦਰੀ ਅਨੇਕ ਲੀਰ ਸੋਂ ਕਰੀ
ਕਰੀ ਉਜਾਰ ਝੋਂਪਰੀ ਅਧੇਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਰ ਵਾਰ,
ਹਾਯ ਹਾਯ ਭੋਗਚਾਹ ਨਾਂਹਿ ਮੇ ਤਜੇ ਅਜੇਪਿ
ਮੋਰ ਚਿੱਤ ਬੈਲ ਕੋ ਸਵਾਰ ਬੈਲ ਕੇ ਸਵਾਰ.
(ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਤਕ)

(ਅ) ਜੇ ਸੁਧਾਨਿਧਿ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਲਘੁ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਦ "ਕਲਾਧਰ" ਸੰਗਯਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਯਥਾ—

ਜਾਪ ਤਾਪ ਯੋਗ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਮਕਾਂਡ ਯਗ੍ਯ ਆਦਿ
ਹੋਂਯ ਨਾਂਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੁਲ੍ਯ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨਤੇ.×××

ਸੁਧਾਪੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ.

ਸੁਧਾਮ. ਸੁੰਦਰ ਘਰ. ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਮਕਾਨ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਸੁਰਗ. ਬਹਿਸ਼੍ਤ.

ਸੁਧਾਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਸੁਧਾਮ (ਸੁਰਗ) ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਘਰ ਵਾਲੀ. ਵਹੁਟੀ. "ਆਪ ਸਮੇਤ ਸੁਧਾਮੀਐ ਲੀਨੇ ਰੂਪ ਨਵੀਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਨਵੇਂ ਰੂਪ (ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ) ਧਾਰ ਲਏ.

ਸੁਧਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੱਧਾਰ. ਦੁਰੁਸ੍ਤੀ. ਸੁਧਾਰਨਾ। ੨ ਸ਼ੁੱਧ ਆਚਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੩ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਧਾਰਾ, ਐਸਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. ਤਿੱਖਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਸੁਧਾ ਰਸ. ਵਿ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸ੍ਵਾਦ। ੨ ਅਮ੍ਰਿਤ ਜੇਹਾ ਰਸ। ੩ ਸੋਮਵੱਲੀ ਦਾ ਰਸ.

ਸੁਧਾਰਤ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ. ਦੇਵਤੇ ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤ ਅਥਵਾ ਸੋਮ ਵੱਲੀ ਦਾ ਰਸ ਪੀਣ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਨ. "ਓਟ ਸੁਧਾ ਰਤ ਕੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਸਰਸ੍ਵਤੀ.

ਸੁਧਾਲ, **ਸੁਧਾਲਯ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਜੋ ਸੁਧਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਹੈ.

ਸੁਧਿ. ਦੇਖੋ. ਸ਼ੁੱਧਿ। ੨ ਸੁਧ. ਖਬਰ. "ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ." (ਜਪੁ) ੩ ਵਿਵੇਕਸ਼ਕਤਿ. "ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ." (ਜਪੁ)

ਸੁਧਿੱਠ, **ਸੁਧਿੱਠਾ** } ਸੰ. ਸੁਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ—ਸੁਧ੍ਰਿਸ੍ਰ. ਵਿ—ਵਡਾ ਚਤੁਰ। ੨ ਬਹੁਤਾ ਦਿਲੇਰ. "ਮੰਨੈ ਗੰਨੈ ਵਾਂਗ ਸੁਧਿੱਠਾ." (ਭਾਗੁ) ਜੋ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਨੈ. ਉਹ ਗੰਨੇ ਵਾਂਗ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਦਿਲੇਰ (ਭਾਵ—ਸਹਨਸੀਲ) ਹੈ। ੩ ਸ਼ੁਧ੍ਰਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ—ਸ਼ੁੱਧਦ੍ਰਸ੍ਰਾ.

ਸੁਧੀ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਹੈ ਧੀ (ਬੁੱਧਿ) ਜਿਸ ਦੀ. "ਸੁਧੀਨ ਪਾਨ ਕੈ ਧਰੈਂ." (ਕਲਕੀ) ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਬੁੱਧਿ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਸਰਾ ਹੱਥ ਫੜਦੀਆਂ ਹਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਬੁੱਧਿ. "ਸੁਧੀ ਤੇ ਸੁ ਛੂਛੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਦੇਖੋ. ਹੋਹਾ ੪, ਚਾਚਰੀ ੨ ਅਤੇ ਨਗਸ੍ਵਰੂਪੀ ਅਰਧ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸੁੰਧੀ.

ਸੁਧੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ. "ਸੁਧੁ ਨ ਹੋਈਐ ਕਾਹੂ ਜਤਨਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸੁਧੁ ਕੀਚੈ. ਸ਼ੋਧਨ ਕਰੋ. ਭੁੱਲ ਦੂਰ ਕਰੋ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗਉੜੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠ ਅਤੇ ਅੰਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਕੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ਤਦ ਸੋਧੋ.

ਸੁਧੋਸੁ. ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਇਆ. ਸ਼ੁੱਧ ਭਇਆ। ੨ ਉਸ ਨੇ ਸੋਧਿਆ. "ਜਾਂ ਸੁਧੋਸੁ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਟਿਕਿਓਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਸੁਧੰਗ. ਸ਼ੁੱਧ-ਅੰਕ (ਅੰਗ). ਸ਼ੁੱਧਾਂਕ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸਹੀ ਵੇਖਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋੜ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਚੌਥੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ— "ਹਉ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਕੀਰਤਨ ਕਰਉ।" ੨ ਵਿ—ਸ਼ੁੱਧ ਸ੍ਵਰ ਸਹਿਤ. "ਸਾਰੰਗ ਟੋਡੀ ਬਿਭਾਸ ਸੁਧੰਗ." (ਸਲੋਹ) ੩ ਸਿੱਧਾ ਅੰਗ. ਸੁਢੰਗ. "ਕਬਹੂੰ ਚਲਤ ਸੁਧੰਗ ਗਤਿ." (ਸੂਰ ਸਾਗਰ)

ਸੁਧੰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧਨ੍ਯਾ.

ਸੁੱਧ. ਸੰ. ਸ਼ੁਧ੍—ਸ਼ੁੱਧ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲ. ਪਵਿਤ੍ਰ. ਨਿਰਦੋਸ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਂਧਾ ਲੂਣ। ੩ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਰ ਰਾਗ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁੱਧ ਸ੍ਵਰ। ੫ ਵਾਮਮਾਰਗੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਸ (ਮਾਂਸ).

ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਵੇਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗਾ ੬.

ਸੁੱਧ ਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁੱਧ ਸ੍ਵਰ.

ਸੁੱਧ ਸੇਖ. ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ੈਖ. ਬੀਬੀ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਦੀ ਵੰਸ਼. "ਕਹੂੰ ਸੁੱਧ ਸੇਖੰ ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਧਰਮੰ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਸੇਖ.

ਸ਼ੁੱਧ ਸ੍ਵਰ. ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਆਚਾਰਯਾਂ ਨੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜਾਂ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕਲਪੇ ਹਨ. ਚੜ੍ਹਿਆ (ਕੜਾ) ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਉਤਰਿਆ ਰਿਖਭ ਗਾਂਧਾਰ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ. ਇਹ ਪੰਜ ਸੁਰ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਥਾਪੇ ਹਨ. ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸ੍ਵਰ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ ਨਿਰਣਾ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਰ ਅਤੇ ਠਾਟ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ.

ਸ਼ੁੱਧਗਾ. ਦੇਖੋ, ਅਰੂਪਾ ਦਾ ਰੂਪ ੨.

ਸੁੱਧਰ. ਸੁ-ਅਧ੍ਵਰ. ਉੱਤਮ ਯਗ੍ਯ. "ਤਜ ਜੁੱਧ ਸੁ ਸੁੱਧਰ ਮੇ ਘਧਰਣ." (ਰਾਮਾਵ) ਹਵਨ ਕਰਨ ਲਈ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਤਿਆਗਕੇ ਮੇਘ ਦੀ ਧੁਨਿ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ (ਮੇਘਨਾਦ). ਦੇਖੋ, ਨਿਕੁੰਭਲਾ.

ਸੁੱਧਾ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਮੇਤ. ਸਹਿਤ. ਜਿਵੇਂ—ਮਲਾਈ ਸੁੱਧਾ ਦੁੱਧ.

ਸ਼ੁੱਧਿ, **ਸ਼ੁੱਧੀ** } ਸੰ. ਸ਼ੁਧ੍ਹਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸਫਾਈ। ੨ ਪਤਿਤ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਦੇਵੀ. ਦੁਰਗਾ.

ਸੁੱਧੂ. ਦੇਖੋ, ਸੱਧੂ। ੨ ਬੁੱਧੂ ਘੁਮਿਆਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧੂ। ੩ ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸੁੱਧੂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰੂਪਚੰਦ ਭਾਈ.

ਸ਼ੁੱਧੋਦਨ. ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧ। ੨ ਸ਼ੁੱਧ-ਓਦਨ.

ਸੁਧੂਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅਰਨੌਲੀ ਅਤੇ ਭਗਤੂ ਭਾਈ.

ਸੁਨ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿਣੁ—ਸ਼੍ਰਿਣੁ. ਸੁਣ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ। "ਸੁਨਕੈ ਬ੍ਰਿਖਭਾਨੁ ਸੁਤਾ ਸੋਂ ਕਹਜੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ੁਂ[. ਧਾ—ਜਾਣਾ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ੁਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਤਾ। ੪ ਹਵਾ. ਪੌਣ। ੫ ਸੁਖ। ੬ ਸੰ. ਸ੍ਵਨ. ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ੯.

ਸੁੰਨ. ਸੰ. ਸ਼ੂਨ੍ਯ. ਵਿ—ਸੁੰਨਾ. ਖਾਲੀ। ੨ ਜੜ੍ਹ. ਚੇਤਨਤਾ ਰਹਿਤ. "ਦਿੱਤੀ ਬਾਂਗ ਨਿਮਾਜ ਕਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਨ ਹੋਆ ਜਾਹਾਨਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿੰਦੀ. ਸਿਫਰ. "ਨਉ ਅੰਗ ਨੀਲ ਅਨੀਲ ਸੁੰਨ." (ਭਾਗੁ) ਬਿੰਦੀ ਨੌ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਨੀਲ ਆਦਿਕ ਅਨੰਤ ਗਿਣਤੀ ਬੋਧ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ੪ ਆਕਾਸ਼. "ਸੁੰਨਹਿ ਸੁੰਨ ਮਿਲਿਆ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਮਹਾਂ ਆਕਾਸ਼ (ਬ੍ਰਹਮ) ਨੂੰ ਘਟਾਕਾਸ਼ (ਜੀਵਾਤਮਾ) ਮਿਲਿਆ। ੫ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਚੇਸ੍ਟਾ ਨਹੀਂ. ਅਫੁਰ ਬ੍ਰਹਮ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਸੁੰਨ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੇਉ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੬ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਮਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੱਤਾ ਬਿਨਾ ਸੁੰਨ (ਸ਼ੂਨ੍ਯ) ਹੈ. "ਸੁੰਨਹੁ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਉਪਾਏ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੭ ਜੜ੍ਹਤਾ. ਜਾਡ੍ਯ. "ਮਿਟੀ ਸੁੰਨ ਚੇਤਨਤਾ ਪਾਈ." (ਸਲੋਹ) ੮ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਲੈ ਦੀ ਉਹ ਦਸ਼ਾ ਜਦ ਕੁਝ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ. "ਸੁੰਨੇ ਵਰਤੇ ਜਗ ਸਬਾਏ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੯ ਸੰ. ਸ੍ਵਨ. ਧੁਨਿ. ਸ਼ੋਰ. ਸ਼ਬਦ.[1] "ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਦੋਊ ਤਹਿ ਨਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਨਾ ਸ੍ਵਨ (ਸ਼ੋਰ) ਹੈ ਨਾ

---

[1] ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਲੱਗਿਆ ਵਾਵਾ ਉਂਕੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਸ੍ਵ, ਸ੍ਵਪਨ, ਸ੍ਵਭਾਵ, ਸ੍ਵਰ, ਸ੍ਵਰਗ, ਸ੍ਵਾਨ, ਜ੍ਵਾਲਾ, ਤ੍ਵਰਿਤ, ਦ੍ਵਾਰ, ਧ੍ਵਨਿ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸੁ, ਸੁਪਨਾ, ਸੁਭਾਉ, ਸੁਰ, ਸੁਰਗ, ਸੁਆਨ, ਜੁਆਲਾ, ਤੁਰਤ, ਦੁਆਰ, ਧੁਨਿ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

ਸਮਾਧਿ. "ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਈ?" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਅਨੰਹਤ ਸ੍ਵਨ (ਧੁਨਿ) ਕਹਾਂ ਤੇ ਹੋਈ?

ਸੁਨਈ. ਸੁਣਦਾ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਦਾ. "ਨਾਮ ਨ ਸੁਨਈ ਡੋਰਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੁਨਈਆ. ਵਿ--ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੋਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਨੈਯਾ ੨-੩-੪.

ਸੁੰਨਸਮਾਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ. ਉਹ ਸਮਾਧਿ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਕਲਪ ਨਾ ਫੁਰਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸੰਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ ਸਮਾਧਿ. "ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ, ਜਦ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਲੈ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਜਦਾ ਹੈ। ੩ ਸ੍ਵਨ (ਸ਼ੋਰ) ਅਤੇ ਸਮਾਧਿ ਦੀ ਹਾਲਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ੯.

ਸੁੰਨਸਮਾਧੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨਸਮਾਧਿ। ੨ ਵਿ—ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ ਵਾਲਾ. "ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨਸਮਾਧੀ ਆਪਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੁੰਨਸਰੋਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ। ੨ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ.

ਸੁੰਨਸਰੋਵਰਿ. ਸੁੰਨ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ. "ਸੁੰਨ ਸਰੋਵਰਿ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ਸਰੋਵਰ.

ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਪ / **ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ** } शुनः शंफ. ਸ਼ੁਨ (ਕੁੱਤੇ) ਜੇਹੀ ਸ਼ੇਫ (ਇੰਦ੍ਰੀ) ਵਾਲਾ. ਅਜੀਗਰਤ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਰਿਖੀ. ਐਤ੍ਰੇਯਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਇਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜੇ ਹਰਿਸ਼ਚੰਦ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਤ ਮੰਨੀ (ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੀ) ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬਾਲਕ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਰੁਣ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ. ਹਰਿਸ਼ਚੰਦ੍ਰ ਦੇ ਇੱਕ ਬੇਟਾ ਜੰਮਿਆਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੋਹਿਤ ਰੱਖਿਆ. ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਬਲਿ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ, ਤਾਂ ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣੇ ਨਾ ਮੰਨੇ ਅਤੇ ਘਰੋਂ ਨੱਠ ਗਿਆ ਅਰ ਛੀ ਵਰ੍ਹੇ ਬਣ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ. ਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਜੀਗਰਤ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ, ਸੌ ਗਾਈਆਂ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਦੇ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਲਿਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਰੋਹਿਤ ਨੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਿਆ, ਅਰ ਵਰੁਣ ਨੇ ਭੀ ਇਹ ਵਟਾਂਦਰਾ ਮੰਨ ਲਿਆ. ਜਦ ਬਲਿਦਾਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ ਨੇ ਵਰੁਣ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਪੁੱਜਾ.

ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅੰਬਰੀਸ਼ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਬਲਿਦਾਨ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਉਸ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬਲਿ ਦੇਣੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ. ਰਾਜੇ ਨੇ ਵਡੀ ਖੋਜ ਮਗਰੋਂ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੱਭਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਿਚੀਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਝਲਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ ਸੀ. ਰਿਖੀ ਨੇ ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ ਦੀ ਮਰਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੱਖ ਗਾਈਆਂ, ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਮੋਹਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਗਹਿਣੇ ਲੈ ਕੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ. ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਦੋ ਮੰਤ੍ਰ ਦੱਸੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਲਿਦਾਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹ ਦੇਵੀਂ. ਜਦ ਭੇਟਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਉਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੇ. ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ ਨੂੰ ਵਡੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰ ਦਿੱਤਾ. ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਸ਼ਲੋਕ ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ.[1]

ਸੁਨਹਿਰਾ. ਵਿ—ਸੁਇਨੇ ਰੰਗਾ। ੨ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਗਿਲਟ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਾ. ਕੂੰਡਾ। ੪ ਉਹ ਬਰਤਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਇਹ ਪਾਤ੍ਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਨਹਿਰੀ. ਵਿ—ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਗਿਲਟ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੁਇਨੇ ਦਾ। ੩ ਸੋਨੇ ਰੰਗਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਕੂੰਡਾ. ਕੂੰਡੀ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸੁਨਹਿਰੀਆ.

ਸੁਨਹਿਰੀਆ. ਵਿ—ਸੋਨੇ ਰੰਗਾ। ੨ ਸੁਨਹਿਰਾ (ਕੂੰਡਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸੇ ਅਮ੍ਰਿਤਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ. ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਇੱਕੋ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਸੁਨਹਿਰੀਏ ਭਾਈ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਸੁਨਹਿਰੀਆ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨਹਿਰੀਆ ੩.

ਸੁਨਹਿਰੇਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨਹਿਰੀਆ ੩. "ਹੁਤੋ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸੁਨਹਿਰੇਦਾਰ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) ੨ ਸੁਨਹਿਰਾ (ਕੂੰਡਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁੰਨਹੁ. ਸੁੰਨ (ਸ਼ੂਨ੍ਯ) ਤੋਂ। ੨ ਸ੍ਵਨ (ਧੁਨਿ) ਤੋਂ. ਸ਼ਬਦ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਸੁਨੱਖਾ. ਸੁੰਦਰ ਨਖ ਆਦਿ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੋਭਨ ਅੱਖਾਂ. ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ. ਸੋਹਣਾ.

ਸੁੰਨ ਗੁਫਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ। ੨ ਸੰਕਲਪ ਰਹਿਤ ਮਨ. "ਸੁੰਨਗੁਫਾ ਮਹਿ ਆਸਣੁ ਬੈਸਣੁ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸੁਨਣ / **ਸੁਨਣਾ** / **ਸੁਨਣੁ** } ਸੰ. ਸ਼੍ਰਵਣ. "ਏ ਸ੍ਰਵਨਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ! ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ." (ਅਨੰਦੁ) "ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਨਣਾ ਗੁਰਨਾਉ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) "ਵੇਖਣ ਸੁਨਣੁ ਨ ਹੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਵਾਰ ਮ: ੩)

ਸੁਨਤ. ਸੁਣਦਾ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਦਾ. "ਸੁਨਤ ਪੇਖਤ ਸੰਗਿ ਸਭ ਕੈ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਣਨ ਤੋਂ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ. "ਸੁਨਤ ਜਸੋ ਕੋਟਿ ਅਘ ਖਏ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨਤ ਅਤੇ ਸੁਨਤਿ.

ਸੁੰਨਤ. ਅ਼ ﺳﻨّﺖ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਰਜਾਦਾ (ਮਰ੍ਯਾਦਾ). ਰੀਤਿ. ੨ ਇਸਲਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉੱਮਤ ਨੂੰ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਸਭ ਸੁੰਨਤਰੂਪ ਹਨ. ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਚਰਣ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਸੁੰਨਤ ਹੈ.

੩ ਖ਼ਤਨੇ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁੰਨਤ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨੇ ਆਪ ਖ਼ਤਨਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ.

ਭਾਵੇਂ ਖਤਨੇ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਸੁੰਨਤ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਈ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਇਬਰਾਹੀਮ ੨ ਅਤੇ ਸੁੰਨਤਿ ੩.

ਖਤਨੇ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਤੇ ਰੀਤਿ ਬਾਈਬਲ਼ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, Genesis ਕਾਂਡ ੧੭ ਅਤੇ Joshua ਕਾਂਡ ੫.

---

[1] ਦੇਖੋ, ਰਿਗਵੇਦ ਮੰਡਲ ੧ ਮੰਤ੍ਰ ੨੪, ੨੫, ੨੭ ਅਤੇ ਮੰਡਲ ਪੰਜ ਮੰਤ੍ਰ ੨.

ਸੁਨਤਾ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੋਤਾ। ੨ ਸੁਣਦਾ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਦਾ.

ਸੁੰਨਤਿ. ਦੇਖੋ, ਇਬਰਾਹੀਮ ੨ ਅਤੇ ਸੁੰਨਤ ੩. "ਸਰਮ ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲ ਰੋਜਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਸੁੰਨਤਿ ਸੀਲਬੰਧਾਨ ਬਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਜਤ ਧਾਰਨਾ ਉੱਤਮ ਸੁੰਨਤ ਹੈ.

ਸੁਨਤੈ. ਸ਼੍ਰੋਤੇ ਨੇ. ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੇ. "ਸੁਨਤੈ ਸੁਨਿ ਮੰਨਿ ਬਸਾਇਆ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਸੁਨਥਈ. ਸ਼੍ਰਿਣੋਤਿ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸੁਣਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿਗੁਣ ਅਕਥ ਸੁਨਥਈ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਸੁੰਨਮਸੁੰਨ. ਵਿ—ਅਤਿ ਸ਼ੂਨ੍ਯ. ਮਹਾ ਸੁੰਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਚੇਸ੍ਟਾ ਨਹੀਂ. ਅਫੁਰ ਬ੍ਰਹਮ. "ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੁੰਨਮਸੁੰਨੰ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਸੁੰਨਮੁੰਨ. ਵਿ—ਮੁੰਨੇ (ਸ੍ਥਾਣੁ) ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੜ੍ਹ. ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ. "ਸੁੰਨਮੁੰਨ ਨਗਰੀ ਭਈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸ਼ੂਨ੍ਯ ਅਤੇ ਮੌਨ. ਹਰਕਤ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਬਿਨਾ.

ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ। ੨ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅੰਤਹਕਰਣ। ੩ ਏਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ. "ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਇਕੁ ਜੋਗੀ ਬੈਸੇ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੁਨਯਨਾ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ. ਸੁਲੋਚਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੀਤਾ ਪਾਲੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਾ ੮.

ਸੁਨਰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਨਰ. ਭਲਾ ਆਦਮੀ। ੨ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ. ਸੁਭਟ. "ਖਲ ਦਲ ਦਹਿਤਾ ਸੁਨਰ ਸਹੀ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਜੁਨ.

ਸ਼ੁਨਵਦ. ਫ਼ਾ. ਸੁਣਦਾ ਹੈ. ਸੁਣੇ. ਸੁਣੇਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਨੀਦਨ.

ਸ਼ੁਨਵਾ. ਫ਼ਾ شنوا ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੋਤਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ੁਨੀਦਨ ਹੈ.

ਸੁੰਨਾ. ਵਿ—ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ. ਉੱਜੜ. ਸ਼ੂਨ੍ਯ.

ਸੁਨਾਉਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨਾਵਨੀ.

ਸੁਨਾਸੀਰ. ਸੰ. शुनासीर—ਸ਼ੁਨਾਸੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ (ਕ੍ਰਿਸਾਣਾਂ) ਦੇ ਦੋ ਦੇਵਤੇ, ਜੋ ਹਲ ਅਤੇ ਚਉ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜਾ ਰਖਦੇ ਹਨ।[1] ੨ ਸੰ. सुनासीर. ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਸੀਰ (ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਫੌਜ) ਉੱਤਮ ਹੈ. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. "ਸੁਨਾਸੀਰ ਲਖ ਸੂਨ ਨਿਸੰਕਾ। ਮਿਲਜੋ ਅਹਲ੍ਯਾ ਕੋ ਭਰ ਅੰਕਾ." (ਨਾਪੁ)

ਸੁੰਨਾਹਰ. ਵਿ—ਅਫੁਰ ਰੂਪ. "ਵਰਤਿਆ ਸੁੰਨਾਹਰ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਸੁਨਾਗਰ. ਵਿ—ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਭਲਾ ਆਦਮੀ। ੨ ਮਹਾਨ ਚਤੁਰ। ੩ ਭਾਵ—ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ. "ਸੁਨਾਗਰ ਨਦੀਚੇ ਨਾਥੰ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਸੁਨਾਭ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਨਾਭਿ (ਧੁੰਨੀ) ਜਿਸ ਦੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚਕ੍ਰ। ੩ ਮੈਨਾਕ ਪਰਬਤ। ੪ ਗਰੁੜ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੫ ਵਿਸਨੁ.

ਸੁਨਾਮ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਨਜਾਮਤ, ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਖਾਸ ਸੁਨਾਮ ਹੈ. ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਮਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇੱਥੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਠਹਿਰੇ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਲਾਹੜੇ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਏ. ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਬਾਹਰ ਦੇ ਗੁਰੁਅਸਥਾਨ ਦਾ ਅਜੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ. ਸੰਮਤ ੧੯੭੬ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਪਤਾਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਰਾਈ ਹੈ. ਸੁਨਾਮ ਧੂਰੀ ਜਾਖਲ ਲੈਨ ਉੱਪਰ ਖਾਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਨਾਮ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਸ਼. ਕੀਰਤਿ.

ਸੁਨਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨਿਆਰ। ੨ ਸੁ (ਸੁੰਦਰ) ਨਾਰ (ਗਰਦਨ). ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ। ੩ ਸੰ. ਕੁੱਤੀ ਦਾ ਦੁੱਧ। ੪ ਸੱਪ ਦਾ ਅੰਡਾ.

ਸੁਨਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨਿਆਰ। ੨ ਸੁੰਦਰ ਨਾਲਾ.

ਸੁਨਾਰਿ, ਸੁਨਾਰੀ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਸ਼ੂਨਾ (ਹਿੰਸਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਕ਼ਾਤਿਲ. "ਕਟਾਰੀ ਸੁਨਾਰੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੁਨਾਵਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਬਰ. ਸੁਧ। ੨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੰਬੰਧੀ ਦੀ ਸ਼ੋਕ ਭਰੀ ਖਬਰ. "ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਜਾਤ ਸੁਨਾਵਨੀ ਪੀਟਹਿਂ ਮਿਲਿ ਨਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਨਿ. ਸ਼ੂਨ੍ਯ. ਉਜਾੜ. "ਤੂਹੀ ਗਾਉ ਤੂਹੀ ਸੁਨਿ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਜੰਗਲ। ੨ ਸੁਣਕੇ. "ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਨਾਮੁ ਤੁਹਾਰੋ ਜੀਓ." (ਨਟ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਨੀ ੨। ੪ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਨਿ। ੫ ਸੁਨਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ. "ਸੁਨਿ ਮਨ ਅਕਥ ਕਥਾ ਹਰਿਨਾਮ." (ਬੈਰਾ ਮ: ੪)

ਸੁੰਨਿ. ਸੁੰਨ ਵਿੱਚ. ਸ਼ੂਨ੍ਯ ਮੇ. ਭਾਵ—ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ. "ਮਾਇਆ ਫਾਸ ਬੰਧ ਨਹੀ ਫਾਰੈ ਅਰੁ ਮਨ ਸੁੰਨਿ ਨ ਲੂਕੇ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸੁਨਿਆਰ. ਸੰ. ਸੁਵਰ੍ਣਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸੁਨਾਰ.

ਸੁਨਿੰਤ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਵਾਲਾ. ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੁ—ਨਿਤ੍ਯ। ੩ ਸੁ ਨਿਯਤ. ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ. "ਸੁਨਿੰਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਸੁਨਿੰਦਾ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਰੰਗ ਰਾਗ ਕੇ ਸੁਨਿੰਦਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕੀਤੀ ਉਸਤਤਿ. ਦੇਖੋ, ਵ੍ਯਾਜ ਸ੍ਤੁਤਿ.

ਸੁਨੀ. ਸੁਣੀ. ਸ਼੍ਰਵਨ ਕੀਤੀ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੁਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਤੀ.

ਸੁੰਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥੁਥਨੀ. ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਥੂਥੀ। ੨ ਅ਼ سُنّی ਅਹਿਲੇ ਸੁੰਨਤ. ਜੋ ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਸੁੱਨਤ (ਰੀਤਿ) ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਉਹ ਸੁੰਨੀ ਹੈ. ਸੁੰਨੀ ਲੋਕ ਚਾਰ ਯਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਖਲੀਫਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਜਰਤ ਅਲੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ

[1] ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋ ਦੇਵਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਪੌਣ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹਵਾ.

ਖਾਸ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ. ਸੁੰਨੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਇਮਾਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ ਹਨ:—

੧ ਅਬੂਹਨੀਫ਼ਾ. ਸਾਬਤ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਜੋ ਸਨ ੮੦ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਕੂਫਾ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਅਰ ਬਗਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੫੦ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ. ਇਹ ਵਡਾ ਮੰਤਕੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ.

੨ ਸ਼ਾਫ਼ੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਇਬਨ ਇਦਰੀਸ ਸ਼ਾਫ਼ਈ. ਇਹ ਅਸਕਲਾਨ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੫੦ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਅਰ ਸਨ ੨੦੫ ਵਿੱਚ ਮਿਸਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਹਿਰਾ (ਕੇਰੋ) ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ.

੩ ਮਾਲਿਕ. ਇਮਾਮ ਅਬੂ ਅਬਦੁੱਲਾ ਮਾਲਿਕ. ਇਹ ਮਦੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸਨ ੯੪ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਸਨ ੧੭੯ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ. ਇਹ ਵਡਾ ਤਪਸ੍ਵੀ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ.

੪. ਅਹਮਦ ਇਬਨ ਹੰਬਲ. ਇਹ ਬਗਦਾਦ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੬੪ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਅਤੇ ਸਨ ੨੪੧ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਵਡਾ ਆਲਿਮ ਸੀ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਚਾਰ ਇਮਾਮਾਂ ਦੇ ਹੀ ਚਲਾਏ ਚਾਰ ਮਾਰਗ ਹਨ ਜੋ ਹਨਫੀ, ਸ਼ਾਫ਼ਈ, ਮਾਲਿਕੀ ਅਤੇ ਹੰਬਲੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਹਨਫ਼ੀਯਹ, ਸ਼ਾਫ਼ੀਯਹ, ਮਾਲਿਕੀਯਹ ਅਤੇ ਹੰਬਲੀਯਹ ਭੀ ਹੈ.

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮਜ਼ਹਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ— "ਚਾਰ ਵਰਣ ਚਾਰ ਮਜਹਬਾ ਜਗ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣੇ." ਸੁੰਨੀਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੀਆ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਾਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫਿਰਕੇ.

ਸੁਨੀਅਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਈਅਰ। ੨ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੈਤੋ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਸੁਨੀਅਰ ਪਿੰਡ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. "ਸੁਨੀਅਰ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਲੋਕ ਸਥਾਨ। ਉਤਰੇ ਹਯ ਤੇ ਤਹਿਂ ਗੁਨਖਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਨੀਜਾ. ਸ਼੍ਰਵਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਸੁਣਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਸੁਨੀਤਿ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਨੀਤਿ। ੨ ਧ੍ਰੁਵ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਾਨਪਾਦ ਦੀ ਵਹੁਟੀ.

ਸ਼ੁਨੀਦ. ਫ਼ਾ شُنید ਸੁਣਿਆ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ.

ਸ਼ੁਨੀਦਨ. ਫ਼ਾ شُنیدن ਸੁਣਨਾ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ.

ਸ਼ੁਨੀਦਮ. ਫ਼ਾ شُنیدم ਮੈ ਸੁਣਿਆ. "ਸੁਨੀਦਮ ਸਿਫਤ ਬਡ ਸੁ ਦੀਦਨ ਚਹਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਨੀਲ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਨੀਲ ਵਰਣ. "ਕਿ ਅਨੀਲਹਿ, ਕਿ ਸੁਨੀਲਹਿ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸੁੰਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ.

ਸੁਨੇਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨੇਹ ਭਰਿਆ ਸੰਦੇਸਾ. ਪੈਗਾਮ.

ਸੁਨੈਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਨਯਨਾ.

ਸੁਨੈਯਾ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰੈਯਾ. ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਸੁਵਰਣਮੁਦ੍ਰਾ. ਅਸ਼ਰਫੀ. "ਕੌਡਾ ਪੈਸਾ ਰੁਪੈਯਾ ਸੁਨੈਯਾ ਕੋ ਬਨਜ ਕਰੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੩ ਉੱਤਮ ਨੇਤਾ (ਆਗੂ)। ੪ ਚੰਗੀ ਨੌਕਾ (ਕਿਸ਼ਤੀ).

ਸੁਨੰਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਲਭਦ੍ਰ ਦਾ ਮੂਸਲ। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ। ੪ ਦੇਖੋ, ਖਾਰਖਦ.

ਸੁੰਨਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨਤ.

ਸੁੰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨੀ.

ਸੁਪਚ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਪਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਡਾਲ, ਜੋ ਸ਼੍ਵ (ਕੁੱਤੇ) ਨੂੰ ਰਿੰਨ੍ਹ ਲਵੇ. ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨੀਚ. "ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸ ਮਾਨਿ." (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਵੈਸ਼੍ਯ ਕੰਨ੍ਯਾ ਵਿੱਚੋਂ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਉਪਜੀ ਸੰਤਾਨ.

ਸੁਪਚਾਰੋ. ਸ਼੍ਵ ਪਚਨਹਾਰੋ. ਕੁੱਤਾ ਰਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਚੰਡਾਲ. ਨੀਚ. "ਬਾਲਮੀਕ ਸੁਪਚਾਰੋ ਤਰਿਓ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ. ਬਾਲਮੀਕਿ ੨.

ਸੁਪੱਛ. ਸੁੰਦਰ ਹੈਨ ਜਿਸ ਦੇ ਪਕ੍ਸ਼ (ਪੰਖ)। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਪੱਛ.

ਸੁਪਤ. ਸੰ. ਸੁਪ੍ਤ. ਵਿ—ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ. "ਸੁਖ ਸੋਂ ਸੁਪਤ ਸਿੰਘ ਛੇਰਜੋ ਤੈਂ ਕਰਾਲ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਪਤਿ.

ਸੁਪਤਨੀ. ਸੰ. ਸੁਪਤ੍ਨੀ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਵਹੁਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਭਾਰਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤਨੀ.

ਸੁਪਤਿ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪਤਿ. ਆਪਣੀ ਭਾਰਯਾ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਂ ਭੈਣ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਵਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੈਰਵ. ਭੈਰੋ. ਜੋ ਸ਼੍ਵ (ਕੁੱਤੇ) ਉੱਪਰ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਸੁਪਤਿ ਮੈ ਮਹੇਸ ਜੋਤ ਤੇਰੀਐ ਜਗਤ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਸੰ. ਸੁਪ੍ਤਿ. ਨੀਂਦ ਲੈਣੀ. "ਸੁਪਤਿ ਹੇਤੁ ਪਰਯੰਕ ਅਰੂੜੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੌਣਾ। ੪ ਨੀਂਦ। ੫ ਏਤਬਾਰ. ਭਰੋਸਾ.

ਸੁਪੱਤਲ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ.

ਸੁਪੱਤਾ. ਵਿ—ਅੱਛੀ ਪਤ ਵਾਲਾ. ਸੁਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਿਤ. ਭਲਾਮਾਣਸ.

ਸੁਪਥ. ਵਿ—ਸੁਮਾਰਗ. ਚੰਗਾ ਰਾਹ। ੨ ਪੱਧਰ ਸੜਕ.

ਸੁਪਨ, ਸੁਪਨਾ ਸੰ. ਸ੍ਵਪਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਪ ਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਂਦ. ਨਿਦ੍ਰਾ। ੨ ਸੌਣਾ. "ਜਾਗਨ ਤੇ ਸੁਪਨਾ ਭਲਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ, ਜੋ ਜਾਗਣ ਅਤੇ ਘੋਰ ਨੀਂਦ ਦੇ ਮੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਗ੍ਯਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਰੁ ਸੁਪਨਮਨੋਰਥ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਅਨੇਕ ਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਫਲ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖਮਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਯਥਾ—"ਸੁਪਨੇ ਸੇਤੀ ਚਿਤੁ ਮੂਰਖਿ ਲਾਇਆ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) "ਸੁਪਨ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨੀ ਪੇਖੀ ਸੁਪਨਾ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਪਨਫਲ। ੪ ਭਾਵ—ਜਗਤ. "ਜਿਸ ਕਾ ਰਾਜ ਤਿਸੈ ਕਾ ਸੁਪਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸੁਪਨਿ. ਸੁਪਨ ਮੇ. ਨੀਂਦ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ. "ਸੁਪਨਿ ਇਕੁ ਪਰਤਖਿ ਇਕੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸੁਪਨੰਤਰਿ. ਸ੍ਵਪਨ (ਨੀਂਦ) ਦੇ ਵਿੱਚ. "ਤੂੰ ਕਾਇਆ ਰਹੀਅਹਿ

ਸੁਪਨੰਤਰਿ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਆਲਸ ਰੂਪ ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਰਹੀ. "ਦਇਆ ਧਰਮੁ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਏ ਸੁਪਨੰਤਰਿ ਨਾਹੀ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਸੁਪਨੰਤਰੁ. ਸੰ. ਸ੍ਵਪਨਾਂਤਰ. ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੁਪਨਾ. ਭਾਵ—ਅਤਯੰਤ ਮਿਥ੍ਯਾ. "ਸੁਪਨੰਤਰੁ ਸੰਸਾਰੋ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀਆ) ੨ ਸੁਪਨਮਾਤ੍ਰ.

ਸੁਪਰਡੰਟ. ਅੰ. Superintendent. ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦਾਰੋਗਾ. ਮੁਹਤਮਿਮ. ਮੁੰਤਜ਼ਿਮ.

ਸੁਪਰਣ. ਸੰ. ਸੁਪਰ੍ਣ. ਵਿ—ਅੱਛੇ ਫੰਘਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੁੰਦਰ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰੁੜ। ੪ ਅੰਬ. ਦੇਖੋ, ਪਰਣ.

ਸੁਪਰਧਾ. ਦੇਖੋ, ਸਪਰਧਾ.

ਸੁਪਰਬਾਣ. ਵਿ—ਸੁਪ੍ਰਮਾਣ. ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਮਾਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਪਰਵਨ.

ਸੁਪਰਵਨ. ਸੰ. ਸੁਪਰ੍ਵਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਛੇ ਪਰਵਾਂ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ। ੨ ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਪਰਵ (ਜੋੜ) ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ੩ ਤੀਰ। ੪ ਸੁੰਦਰ ਗੱਠਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਂਸ.

ਸੁਪਰਵਾਣ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪਰਵਨ। ੨ ਸੁਪ੍ਰਮਾਣ.

ਸੁਪਾਤ੍ਰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਬਰਤਨ। ੨ ਅਧਿਕਾਰੀ.

ਸੁਪਾਨ. ਪੌੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸੋਪਾਨ. "ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਨਿਨ ਜਟ ਬਨੀ ਸੁਪਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮਣੀਆਂ ਨਾਲ ਜੜੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ.

ਸੁਪਾਰਿਸ. ਦੇਖੋ, ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼.

ਸੁਪਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਗ ਫਲ. ਛਾਲੀ. L. Areca Catechu. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਮੁਖ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਮਣੀ ਨੂੰ ਗਾੜ੍ਹਾ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਸੁਪਾਰੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਉਬਾਲਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁਪਾਰੀ ਨੂੰ ਪਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਖਾਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰਿਵਾਜ ਹੈ. "ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਖਾਤੀਆ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੪) ੨ ਲਿੰਗ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ. ਸੰ. ਮਣਿ. ਦੇਖੋ, ਮਣਿ ੫.

ਸੁਪੁਤ, ਸੁਪੁਤ੍ਰ } ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪੁਤ੍ਰ. ਲਾਇਕ ਬੇਟਾ. ਸੁਪੂਤ.

ਸੁਪੁਰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਿਪੁਰਦਨ.

ਸੁਪੂਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪੁਤ੍ਰ.

ਸੁਪੂਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਜੌਰੇ ਦਾ ਬੂਟਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ. ਦੇਖੋ, ਬਿਜਉਰਾ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਲਬਾਲਬ। ੩ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਭਰਨੇ ਲਾਇਕ.

ਸੁਪੇਦ. ਫ਼ਾ سپید ਸਪੇਦ. ਵਿ—ਸ਼੍ਵੇਤ. ਚਿੱਟਾ. ਬੱਗਾ. "ਕੋਈ ਓਢੈ ਨੀਲ ਕੋਈ ਸਪੇਦ."[1] (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਰਾਤੀ ਹੋਵਨਿ ਕਾਲੀਆ ਸੁਪੇਦਾ ਸੇ ਵੰਨ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਓਹੀ ਰੰਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਰਾਤ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਕਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ. ਇਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਅੰਜਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ.

ਸੁਪੇਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਹੜਤਾਲ ਜੇਹਾ ਚਿੱਟਾ ਪਦਾਰਥ. ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੋਧਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਮੁਸੱਵਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਸਿੱਕੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਚਿੱਟਾ ਪਦਾਰਥ (Oxide of lead) ਜੋ ਰੌਗਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਛਿੱਲ ਚਿੱਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਸੁਪੇਦੇ ਦੇ ਬਿਰਛ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਡੇ ਮਨੋਹਰ ਸਪੇਦੇ ਹਨ. White Poplar। ੪ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚਿੱਟਾ ਹਾਸ਼ੀਆ, ਜੋ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਗਰਜੋ ਸੁਪੇਦਾ ਕਾਗਜ ਜੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਪੇਦੀ. ਫ਼ਾ سپیدی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿਟਿਆਈ. "ਰਤਾ ਪੈਨਣੁ ਮਨੁ ਰਤਾ, ਸੁਪੇਦੀ ਸਤੁ ਦਾਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਚਿੱਟੀ ਪੋਸ਼ਾਕਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਨਾ ਸਤ੍ਯ ਅਤੇ ਦਾਨ ਹੈ.

ਸੁਪ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪਤ.

ਸੁਪ੍ਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪਤਿ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਸੁਪ੍ਰਸਿੰਨ, ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ, ਸੁਪ੍ਰਸੰਨੁ } ਸੰ. ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ. ਵਿ—ਅਤਿ ਆਨੰਦ. ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼. "ਸੰਤ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਆਏ ਵਸਿ ਪੰਚਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਗੁਰੁ ਜਿਨ ਕਉ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ. ਬਹੁਤ ਸਾਫ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ.

ਸੁਪ੍ਰਗ੍ਯਾ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਗ੍ਯਾ (ਬੁੱਧਿ) ਵਾਲਾ. ਬੁੱਧਿਮਾਨ. ਸਿਆਣਾ.

ਸੁਪ੍ਰਭਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਕਾਂਤਿ (ਚਮਕ ਦਮਕ). ੨ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਾ। ੩ ਵਿ—ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਪ੍ਰਭਾ ਵਾਲੀ.

ਸੁਪ੍ਰਿਆ, ਸੁਪ੍ਰਿਯਾ } ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਡਿੱਲਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ-ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ. ਅੰਤ ਭਗਣ SII.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਹੂੰ ਭਟ ਮਿਲ ਮੁਖ ਮਾਰ ਉਚਾਰਤ.
ਕਹੂੰ ਭਟ ਭਾਜ ਪੁਕਾਰਤ ਆਰਤ
ਕੇਤਕ ਜੋਧ ਫਿਰੈਂ ਰਣ ਗਾਹਤ,
ਕੇਤਕ ਜੁਝ ਬਰੰਗਨ ਬਯਾਹਤ. (ਕਲਕੀ)

੨ ਭਾਰਯਾ. ਵਹੁਟੀ। ੩ ਵਿ—ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ.

ਸੁਫ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ سُفتن ਕ੍ਰਿ—ਪਰੋਣਾ. ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ.

ਸੁਫ਼ਤਨੀ. ਫ਼ਾ سُفتنی ਵਿ—ਪਰੋਣ ਲਾਇਕ.

ਸੁਫਨ, ਸੁਫਨਾ } ਦੇਖੋ, ਸੁਪਨਾ.

ਸੁਫਲ, ਸੁਫਲੁ } ਉੱਤਮ ਫਲ. "ਕਵਿਤਾ ਕੁਸੁਮ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਹੀ ਸੁਫਲ ਅਰਥ ਸਮੁਦਾਯ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਚੰਗਾ ਨਤੀਜਾ। ੩ ਅਨਾਰ। ੪ ਨਿੰਬੂ। ੫ ਬਦਾਮ। ੬ ਵਿ—ਚੰਗੇ ਫਲ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੁਭ ਫਲ ਸਹਿਤ. "ਸੁਫਲੁ ਜਨਮੁ ਨਾਨਕ ਤਬ ਹੂਆ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੯)

---
[1] ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੀਲਾ, ਹਿੰਦੂ ਚਿੱਟਾ.

ਸ਼ੁਫਾ. ਅ شفعہ ਸ਼ੁਫ਼ਅ਼ਹ. ਪੜੋਸ. ਹਮਸਾਯਗੀ. ਦੇਖੋ, ਹੱਕ਼ਸ਼ੁਫਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਫਾ ਪ.

ਸੁਫਾਰਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਫਾਰਿਸ਼.

ਸੁੰਫਿਆ. ਸੰ. ਏਫੂਰ੍ਤਿ-ਸ੍ਫੂਰ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੋਸ਼ਿਯਾਰੀ. ਚਤੁਰਾਈ। ੨ ਔਸਾਨ. "ਅੰਗ ਸੰਗ ਉਰਝਾਇ ਬਿਸਰਤੇ ਸੁੰਫਿਆ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ਕਮਲ ਦੇ ਅੰਗ ਨਾਲ ਉਲਝਕੇ ਭੌਰ ਦੇ ਔਸਾਨ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸੁਫੇਦ. ਦੇਖੋ, ਸਪੇਦ ਅਤੇ ਸਫੇਦ.

ਸੁੰਬ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਮ ੨. "ਸੁੰਬਨ ਸਬਦ ਸੁਨਾ ਅਵਨੀ ਤਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਸੁਬਹ. ਅ صبح ਸੁਬ੍ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੜਕਾ. ਭੋਰ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. ਭੁਨਸਾਰ. "ਸੁਬਹ ਨਿਵਾਜ ਸਰਾਇ ਗੁਜਾਰਉ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ੨ ਅ. شبہ ਸ਼ੁਬਹ. ਸ਼ੰਕ. ਸੰਸਾ. ਭ੍ਰਮ.

ਸੁਬਹਦਮ. ਫ਼ਾ صبحدم ਸੁਬਹ਼ਦਮ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੜਕੇ. ਬਹੁਤ ਸਵੇਰੇ. ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ.

ਸੁਬਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਹ ੨. "ਬੇ ਸੁਬਹਾ ਜੋ ਬਿਨਾ ਨਮੂਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਬਹਾਣ } **ਸੁਬਹ਼ਾਨ** } ਅ سبحان ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੂਪ ਆਤਮਾ. ਕਰਤਾਰ. "ਔਰ ਜਹਾਨ ਨਿਦਾਨ ਕਛੂ ਨਹਿ, ਏ ਸੁਬਹਾਨ ! ਤੁਹੀ ਸਿਰਦਾਰਾ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ)

ਸੁਬਹਾਨੀਤਿੱਤਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿੱਤਰ.

ਸੁਬਹਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਹਾਨ. "ਸਭ ਦੁਨੀਆ ਸੁਬਹਾਨੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਸੁਬਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਡਕੋਰਾ. ਹਿਚਕੀ. "ਸੁਬਕਤ ਰੋਦਤ ਅਧਿਕ ਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸੁਬਕਨਾ। ੨ ਫ਼ਾ سبک ਵਿ—ਸਬੁਕ. ਹੌਲਾ। ੩ ਤੇਜ ਚਾਲ ਵਾਲਾ। ੪ ਬੇਇੱਜ਼ਤ.

ਸੁਬਕਣਾ. ਹਡਕੋਰਾ ਲੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਕ.

ਸੁਬਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਹਿਚਕੀ ਨਾਲ ਸਾਹ ਲੈਣਾ. ਹਡਕੋਰੇ ਲੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਕ ੧.

ਸੁਬਕੀ. ਫ਼ਾ سبکی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਲਕਾਪਨ. ਹੋਲੱਤਣ। ੨ ਅਪਮਾਨ. "ਭਈ ਪਰਾਜਯ ਸੁਬਕੀ ਹਮ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਬਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਨੁ. ਸੁਵਨ. ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ.

ਸੁਬਨਮੇ. ਵਿ—ਸੂਨੁ-ਮਯ. ਪੁਤ੍ਰ (ਸੁਵਨ) ਰੂਪ. ਪੁਤ੍ਰ ਰੂਪ. "ਨਮਸਤੰ ਅਜਨਮੇ। ਨਮਸਤੰ ਸੁਬਨਮੇ." (ਜਾਪੁ) ਕਰਤਾਰ ਜਨਮ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੈ. ਭਾਵ—ਸੰਤਾਨ ਰੂਪ ਹੈ. ਭਾਵ—ਸਰਵਰੂਪ ਹੈ.

ਸੁਬਰਾਉਂ. ਦੇਖੋ, ਸੋਬਰਾਂਉ.

ਸੁੰਬਲ. ਫ਼ਾ سنبل ਇੱਕ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਘਾਹ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਮਾਸ਼ੂਕ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. ਬਾਲਛੜ. ਜਟਾਮਾਸੀ. L. Nordostachys. "ਸੁੰਬਲੇ ਜ਼ੁਲਫ਼ੇ ਤੋ ਦਿਲ ਰਾ ਬੁਰਦਹ ਅਸ੍ਤ." (ਦੀਗੋ)

ਸੁੰਬਾ. ਤੋਪ ਸਾਫ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਸਣ ਦਾ ਗਜ.

ਸੁਬਾਸ. ਦੇਖੋ, ਸੁਵਾਸ.

ਸੁਬਾਸਕ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਵਾਸਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੁਗੰਧ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਪਾਨ ਕਪੂਰ ਸੁਬਾਸਕ ਚੰਦਨ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸੁਬਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਹ ਅਤੇ ਸੁਬਾਹੁ.

ਸੁਬਾਹੁ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ. ਚੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬਲ ਸਹਿਤ ਹਨ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ. "ਧਾਏ ਸੁਬਾਹੁ ਜੋਧਾ ਸਕੋਪ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਦੈਤ. ਜੋ ਮਰੀਚ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦਾ ਜੱਗ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ. "ਸੰਘਾਰਜੋ ਸੁਬਾਹੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ। ੪ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ.

ਸੁਬਿਦਿਆ } **ਸੁਬਿਦ੍ਯਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਵਿਦ੍ਯਾ. ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ. ਪਰਮਾਰਥ ਵਿਦ੍ਯਾ। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਵਿਦ੍ਯਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁਚੇ ਅਤੇ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਵਧੇ.

ਸੁਬੁੱਧ. ਸੰ. ਸੁਬੁਦ੍ਧ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ ਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਅੰਤਿਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦੇ ਆਦਿ ਹੈ। ੪ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ (ਵੀਰਯਨਾਦ) ਦਾਨਵ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਅਤੇ ਸੈਨਾਪਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਸਰਬਲੋਹ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ.

ਸੁਬੁੱਧਿ. ਉੱਤਮ ਬੁੱਧਿ. ਪ੍ਰਤਿਭਾ.

ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ.

ਸੁਬੇਲ. ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਯ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਬੇਲ ਅਤੇ ਬੇਲ ਦੋ ਦੈਤਰਾਜ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਯੁਗ ਵਿੱਚ ਦੁਰਗਾ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੇਮਕੁੰਟ ਪੁਰ ਦੁਸ਼੍ਟਦਮਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਨੇ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਬੇਲ ੬.

ਸੁਬੋਧ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ.

ਸੁੱਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਸੀ. ਡੋਰੀ.

ਸੁਬ੍ਰਚਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਵਰਚਲਾ.

ਸੁਬ੍ਰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਵ੍ਰਤ. ਸ਼ੁਭ ਨਿਯਮ। ੨ ਇੱਕ ਰਿਖੀ. "ਤਹਾਂ ਸੁਬ੍ਰਤ ਨਾਮਾ ਮੁਨਿ ਰਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੧੯) ੩ ਵਿ—ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਵ੍ਰਤ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੁਭ ਨਿਯਮਧਾਰੀ.

ਸੁਬ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਸੁਵ੍ਰਿੱਤ—ਸੁਵ੍ਰਿੱਤ. ਵਿ—ਹੱਛੇ ਚਾਲ ਚਲਨ ਵਾਲਾ. ਨੇਕ "ਸੁਨਮਾਤਾ! ਭ੍ਰਾਤ! ਸੁਬ੍ਰਿਤ!" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਚੰਗੀ ਉਪਜੀਵਿਕਾ ਵਾਲਾ। ੩ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. "ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਿੱਤ ਸੁਬ੍ਰਿਤੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸੁਬ੍ਰਿਤਾ. ਵਿ—ਸੁਵ੍ਰਿੱਤਾ. ਉੱਤਮ ਆਚਾਰ ਵਾਲੀ. "ਸੁਨਹੁ ਸੁਬ੍ਰਿਤੇ ! ਇਮ ਉਰ ਜਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਹੇ ਸੁਵ੍ਰਿੱਤਾ ! ਸੁਨੋ.

ਸੁਭ. ਸੰ. ਸ਼ੁਭ੍. ਧਾ—ਚਮਕਣਾ. ਸੁੰਦਰ ਹੋਣਾ. ਬੋਲਣਾ। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਚੰਗਾ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. "ਸੁਭ ਬਚਨ ਬੋਲਿ ਗੁਣ ਅਮੋਲ." (ਸਾਰ

ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੪ ਮੰਗਲ। ੫ ਸੁਖ। ੬ ਚਾਂਦੀ

ਸੁੰਭ. ਸੰ. शुम्भ—ਸ਼ੁੰਭ. ਸੰਗਯਾ—ਕਸ਼ਯਪ ਦੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਦਨੁ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨਵ, ਜੋ ਨਿਸੁੰਭ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ. "ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਪਠਾਯਾ ਜਮ ਦੇ ਧਾਮ ਨੂੰ." (ਚੰਡੀ ੩) ਦੇਖੋ, ਨਮੁਚਿ ੨.

ਸੁਭ ਸ਼ਕੁਨ. ਦੇਖੋ, ਅਪ ਸਗੁਨ.

ਸੁਭਹਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਹਾਨ.

ਸੁਭਗ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ। ੨ ਅੱਛੇ ਭਾਗ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬ। ੩ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਹਾਗਾ. ਟੰਕਣ। ੫ ਚੰਪਕ. ਚੰਬਾ। ੬ ਸ਼ਿਵ.

ਸੁਭਗਾ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰੀ. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ। ੨ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੩ ਸੰਗਯਾ —ਹਲਦੀ। ੪ ਤੁਲਸੀ। ੫ ਕਸਤੂਰੀ। ੬ ਚਮੇਲੀ.

ਸੁਭਚਾਰ. ਸੁਭ ਆਚਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸੁਭਚਿੰਤਕ. ਵਿ—ਸ਼ੁਭ (ਭਲਾ) ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੈਰਖ਼੍ਵਾਹ.

ਸੁਭਚਿੰਤਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਭ (ਭਲਾ) ਚਿਤਵਨਾ. ਭਲਾ ਚਾਹੁਣਾ. ਖ਼ੈਰਖ਼੍ਵਾਹੀ। ੨ ਨੇਕ ਖ਼ਿਆਲ. "ਸੁਭ ਚਿੰਤਨ ਗੋਬਿੰਦ ਰਮਣ ਨਿਰਮਲ ਸਾਧੂ ਸੰਗ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੁਭਚਿਤਵਨਿ, ਸੁਭਚਿਤਵਨੀ } ਦੇਖੋ, ਸੁਭਚਿੰਤਨ। ੨ ਸ਼ੁਭਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ. "ਸੁਭਚਿਤਵਨਿ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਸੁਭਟ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮ ਯੋਧਾ. ਸੂਰਮਾ। ੨ ਸਿਪਾਹੀ.

ਸੁਭਟਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਬਰਛੀ. ਸੈਹਥੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੁਭਟਸਹੇਟ. ਸੰਗਯਾ—ਰਣਭੂਮਿ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) "ਲਖ ਸੁਭਟ ਸਹੇਟ ਮਨ ਕਰੈ ਅਭਿਮਾਨ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਭਟਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਯੋਧੇ ਹਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੁਭਟੇਂਦ੍ਰ. ਵਿ—ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ. ਜਨਰਲ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੧ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ. ਅਥਵਾ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਦੋਹਾ ਹੀ ਸੁਭਟੇਂਦ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੌਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅੰਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਮਿਲੇ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਰਤ ਸਰਤ ਜਬ ਚਢਤ ਦਲ ਸਜ ਕਰ ਸਿੰਘ ਸੁਬੀਰ,
ਬਰੜ ਬਰਤ ਬਰਤਾਤ ਰਿਪੁ ਬਿਹਬਲ ਬਿਕਲ ਸ਼ਰੀਰ,
ਭਰਤ ਭਰੜ ਭਯ ਭਜਤ ਭੀ ਬਿਲਪਤ ਬਹੁ ਭਟ ਭੀਰ,
ਮਰੜ ਮਰਤ ਕਾਲੀ ਚਬੈ ਅੜਤ ਜੁ ਦੁਸ੍ਟ ਬਹੀਰ.
(ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਸੁਭਦ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ਼ਨੁ। ੨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਵਿ—ਭਾਗਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਸ਼ ਨਸੀਬ.

ਸੁਭਦ੍ਰਾ. ਵਸੁਦੇਵ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਇਸ ਦੇ ਵਡੇ ਭਾਈ ਬਲਰਾਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨਾਲ ਵਿਆਹੁਣ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਰਜੁਨ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਤੋਂ ਚੁਰਾਕੇ ਲੈ ਗਿਆ. ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ ਦੀ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ਦੀ ਦਾਦੀ ਸੀ. ਜਗੰਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲ ਕਰਕੇ ਸੁਭਦ੍ਰਾ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਭ੍ਰਦਾ ਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਭਦ੍ਰਾ। ੨ ਦੁਰਗਾ. ਦੇਵੀ। ੩ ਵਿ—ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ.

ਸੁਭਮਸਤ, ਸੁਭਮਸਤੁ } ਸੰ. ਸ਼ੁਭਮਸ੍ਤੁ. ਸ਼ੁਭੰ-ਅਸ੍ਤੁ. ਵਜ-ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਸ਼ੁਭ ਹੋ. ਮੰਗਲ ਹੋ. ਕਲਯਾਣ ਹੋ. ਭਲਾ ਹੋਵੇ.

ਸੁਭਰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਕੰਢਿਆਂ ਤੀਕ ਪੂਰਣ. "ਖਿਨ ਮਹਿ ਊਣੇ ਸੁਭਰ ਭਰਿਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ੁਭ੍ਰ. ਉੱਜਲ। ੩ ਸੁੰਦਰ. "ਸੁਭਰ ਕਪੜ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਸੁਭਰਮ. ਦੇਖੋ, ਸੁਭ੍ਰਮ.

ਸੁਭਰਾਤ, ਸੁਭਰਾਤਾ } ਸੰ. ਸੁਭਰਿਤ. ਵਿ—ਸਭ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਚੰਗੇ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਣ. "ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਾ ਪੂਰਨ ਸੁਭਰਾਤਾ." (ਚੌਪਈ) ੨ ਸ਼ੁਭ ਰਾਤ੍ਰ (ਗ੍ਯਾਨ) ਵਾਲਾ. ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ.

ਸੁਭਵੰਤੀ. ਵਿ—ਸ਼ੁਭਵਤੀ. ਮੰਗਲ ਵਾਲੀ. ਸੁਖਵਾਲੀ. ਆਨੰਦਵਤੀ. "ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਸੁਭਵੰਤੀ." (ਨਟ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ) ੨ ਸੁ ਭਵਤਿ. ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਭਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਹ। ੨ ਸ਼ੁਬਹ. ਸ਼ੱਕ. ਸੰਸਾ. "ਜੇ ਦਿਲ ਸੁਭਾ ਤੁਮਾਰੇ ਲਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ੁਭਾ. ਕਾਂਤਿ. ਸ਼ੋਭਾ. "ਬਰਨੀ ਨਹਿ ਜਾਤ ਸੁਭਾ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਇੱਛਾ। ੫ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ.

ਸੁਭਾਉ. ਸੰ. ਸ੍ਵਭਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਆਪਣਾ ਧਰਮ. ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ। ੨ ਮਿਜਾਜ। ੩ ਵਾਦੀ. ਬਾਣ। ੪ ਸੁ—ਭਾਵ. ਉੱਤਮ ਖਿਆਲ.

ਸੁਭਾਇ. ਦੇਖੋ, ਸੁਭਾਉ। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਭਾਵ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਆਸ਼ਯ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਹੈ. "ਜਿਨ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੁਭਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਰਾਦਤਨ. ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ. "ਸੁਭਾਇ ਅਭਾਇ ਜੁ ਨਿਕਟਿ ਆਵੈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਸ੍ਵਤਹ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ, ਤਾਂ ਮਿਲੈ ਸੁਭਾਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੩) ੫ ਸ਼ੁਭ ਭਾਵ ਨਾਲ. "ਸੁਭਾਇ ਸਹਿਜ ਗੁਣ ਗਾਈਐ ਜੀਉ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੬ ਸ਼ੋਭਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

ਸੁਭਾਇਕ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਦਾਇਕ. "ਮਸਤਕ ਦੀਪਤ ਜੋਤਿ ਸੁਭਾਇਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਸ੍ਵਤਹ. "ਜਿਮ ਆਇਸ ਕਰ ਦੇਤ ਸੁਭਾਇਕ, ਮਾਨਿਹ ਤਿਮ ਬਾਸੀ ਪੁਰ ਤੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਭਾਈ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਭਾਵ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਆਸ਼ਯ ਅੱਛਾ ਹੈ.

"ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁਭਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਨੇਕ ਭਾਈ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਸ੍ਵਤਹ. ਬਿਨਾ ਯਤਨ. "ਨਾਨਕ ਮਿਲਣ ਸੁਭਾਈ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੪ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ ਹੀ. ਆਪਣੇ ਸਹਜ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ. "ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਭਾਇ ਸੁਭਾਈ ਲਖ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਵੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਭਾਗ੍ਯਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬੀ. "ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ ਜਨ ਕਰਹੁ ਸੁਭਾਈ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਸੁਭਾਸੀ. ਸੰ. सुभाषिन् ਵਿ—ਚੰਗਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਪਿਆਰੇ ਵਚਨ ਆਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਭਾਸੁਭ. ਸੁਭ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁਭ. ਨੇਕ ਬਦ.

ਸੁਭਾਖ, ਸੁਭਾਖਾ. ਸੰ. ਸੁਭਾਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਬੋਲੀ। ੨ ਅਜੇਹੀ ਗੱਲ ਬਾਤ, ਜੋ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਖੇ ਪਦ ਨਾ ਵਰਤੇ ਜਾਣ। ੩ ਸ਼ਕੁਨਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਗਲ ਜਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ. "ਭਾਖ ਸੁਭਾਖ ਵਿਚਾਰ ਨ ਛਿੱਕ ਮਨਾਇਆ." (ਭਾਗੁ)

ਸੁਭਾਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੁਭਾਖਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਣੀ ਸਬਦ ਸੁਭਾਖਿਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਸੁਭਾਸਿਤ. ਉੱਤਮ ਕਥਨ ਕੀਤਾ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਂਨ ਕਰਿਆ.

ਸੁਭਾਖ੍ਯ. ਸੰ. ਸੁਭਾਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਸ਼ੇਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਅਸ੍ਟਾਧ੍ਯਾਯੀ ਉੱਪਰ ਉੱਤਮ ਭਾਸ੍ਯ (ਟੀਕਾ). "ਸੁਭਾਖ੍ਯ ਕੌਮਦੀ ਪੜ੍ਹੈਂ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ)

ਸੁਭਾਗ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਭਾਗ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਭਾਗ੍ਯ. ਖ਼ੁਸ਼ ਕ਼ਿਸਮਤੀ.

ਸੁਭਾਗੀ. ਵਿ—ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ.

ਸੁਭਾਚਾਰ. ਸੁਭ-ਆਚਾਰ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠਾਚਾਰ. ਭਲਾ ਵਿਉਹਾਰ. "ਸੁਭਾਚਾਰ ਜਿਹ ਨਾਮ ਸਬਲ ਦੂਸਰ ਅਨੁਮਾਨੋ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਸੁਭਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਹਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਭਾਨੁ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਸੁਭਾਨ. ਕਲ੍ਹ. ਸਵੇਰੇ.

ਸੁਭਾਨਨ. ਸੁਭ (ਉੱਤਮ) ਆਨਨ (ਮੁਖ).

ਸੁਭਾਨਨੀ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਵਾਲੀ. ਉੱਤਮ ਚੇਹਰੇ ਵਾਲੀ.

ਸੁਭਾਨੁ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਿਕ ਰੌਸ਼ਨੀ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਸੁਭਾਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸੁਭਾਯਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਭਾਇਕ.

ਸੁਭਾਵ. ਸ੍ਵਭਾਵ. ਉੱਤਮ ਖਿਆਲ। ੨ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰੇਮ. ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਆਦਤ. ਬਾਣ.

> ਸੂਰਨ ਕੋ ਕੌਨੇ ਸੂਰਤਾ ਸਿਖਾਈ ਕਹੋ ਨਾਥ!
> ਸਤੀਅਨ ਕ ਕੌਨੇ ਸਿਖਰਾਯੋ ਬਪੁ ਜਾਰਬੋ,
> ਦਾਤਾ ਦਾਨ ਕਹੂੰ ਕੌਨ ਚਟਮਾਰ ਮਾਹਿਂ ਪੜ੍ਹੇ,
> ਪੜ੍ਹੇ ਹੈਂ ਕਹਾਂ ਪੈ ਬਾਜ਼ ਰਾਜ ਖਗ ਮਾਰਬੋ,
> ਕਹੈ ਮਤਿਰਾਮ ਜਾ ਕੋ ਜੈਸੋ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੋਤ
> ਸੋਊ ਰਹੈ ਸੰਗ ਮਨ ਨਿਸਚੈ ਬਿਚਾਰਬੋ.
> ਚੰਦਨ ਮੈਂ ਜਾਇ ਕੌਨ ਸੀਂਚਤ ਸੁਗੰਧਨ ਕੋਂ
> ਸਿੰਘਨ ਸਿਖਾਤ ਗਜ ਕੁੰਭਨ ਬਿਦਾਰਬੋ.

੪ ਦੇਖੋ. ਸੁਭਾਉ.

ਸੁਭਾਵਕ. ਦੇਖੋ. ਸੁਭਾਇਕ ੨.

ਸੁਭਾਵਤ. ਸ੍ਵਭਾਵਤ: ਸ੍ਵਭਾਵ ਸੇ. ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਪੁਰ. "ਸੁਭਾਵਤ ਜੈਸੇ ਬੈਸੰਤਰ ਅਲਿਪਤ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਨਾਸੀ. ਦੇਖੋ. ਭਾਵ ਪ੍ਰਨਾਸੀ.

ਸੁਭਿਖਾ, ਸੁਭਿਖੀਆ. ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ. ਜੀਤੋ ਮਾਤਾ.

ਸੁਭਿੱਖ. ਸੰ. ਸੁਭਿਕ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ, ਜਦ ਭਿਕ੍ਸ਼ਾ (ਭਿਖ੍ਯਾ) ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕੇ. ਸੁਕਾਲ.

ਸੁਭੂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਨਤਿ. ਤਰੱਕੀ। ੨ ਕੁਸ਼ਲ. ਛੇਮ (ਕ੍ਸ਼ੇਮ).

ਸੁਭੋਟੀ, ਸੁਭੌਟੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਭਟਤਾ. ਸੂਰਤ੍ਵ. ਬਹਾਦੁਰੀ। ੨ ਸ਼ੋਭਾ. "ਮੌਨ ਤੇ ਕੌਨ ਸੁਭੌਟੀ ਰਹੇ." (ਹਨੂ)

ਸੁਭੰਤ. ਸੁਭ ਅੰਤ. ਚੰਗਾ ਨਤੀਜਾ. ਸੁਭ ਫਲ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਿਤ. ਸ਼ੋਭਾ ਸਹਿਤ.

ਸੁਭ੍ਰ. ਸੰ. ਸ਼ੁਭ੍ਰ. ਵਿ—ਉੱਜਲ. ਚਿੱਟਾ। ੨ ਚਮਕੀਲਾ. "ਸਿਰੰ ਸੇਤ ਛਤ੍ਰੰ ਸੁ ਸੁਭ੍ਰੰ ਬਿਰਾਜੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਸੁੰਦਰ. ਮਨੋਹਰ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਬਰਕ। ੫ ਚਾਂਦੀ। ੬ ਚਰਬੀ। ੭ ਫਟਕੜੀ। ੮ ਵੰਸ਼ਲੋਚਨ। ੯ ਚਿੱਟਾ ਚੰਨਣ। ੧੦ ਸਾਂਭਰਲੂਣ.

ਸੁਭ੍ਰਮ. ਸੰ. शुभ्र—ਸ਼ੁਭ੍ਰੰ. (ਪ੍ਰਥਮਾਂਤ) "ਊਚ ਅਵਾਸ ਬਨੇ ਅਤਿ ਸੁਭ੍ਰਮ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਭ੍ਰ.

ਸੁਭ੍ਰਾਂਸ਼ੁ. ਸੰ. ਸ਼ੁਭ੍ਰ. (ਉੱਜਲ) ਹਨ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾ) ਜਿਸ ਦੀਆਂ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਕਪੂਰ.

ਸੁਮ. ਅ਼ ਸੁਮ. ਵ੍ਯ—ਫਿਰ. ਔਰ. ਪੁਨਹ। ੨ ਫ਼ਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਪਾਏ ਦਾ ਖੁਰ। ੩ ਸੋਮਾ. ਚਸ਼ਮਾ. "ਨਦੀਆ ਹੋਵਹਿ ਧੇਣਵਾ ਸੁੰਮ ਹੋਵਹਿ ਦੁਧ ਘੀਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੪ ਸੰ. सुम. ਫੁੱਲ। ੫ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੬ ਆਕਾਸ਼.

ਸੁੰਮ. ਦੇਖੋ, ਸੁਮ ੨.

ਸੁਮਗ. ਉੱਤਮ ਮਾਰਗ. ਭਲਾ ਰਾਹ. ਸੁਪੰਥ.

ਸੁੰਮਣਵਾਣੀ. ਸੁੰਮ (ਸੋਮੇ) ਦਾ ਪਾਣੀ. ਭਾਵ—ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਵਾਹ. ਅਖੰਡ ਵ੍ਰਿੱਧੀ. "ਇਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਸੁੰਮਣਵਾਣੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ.

ਸੁਮਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ. ਦਾਨਾ.

ਸੁਮਤਿ. ਉੱਤਮ ਬੁੱਧਿ. "ਦਾਸ ਕਉ ਸੁਮਤਿ ਦੀਜੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਬੁੱਧਿ ਵਾਲਾ ਵਿਵੇਕੀ ਪੁਰਖ.

> ਬਿੰਜਨ ਵਿਵਿਧ ਜੈਸੇ ਭੂਖਭਯ ਭੰਜਨ ਹੈ
> ਗੰਜਨ ਵਿਯੋਗ ਵਿਥਾ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਤਿ ਕੀ,
> ਔਖਧ ਅਮਲ ਜਸੋਂ ਹਰੈਯਾ ਹੈ ਗਹੁਰ ਗਦ
> ਭਕ੍ਤਿ ਭਗਵੰਤ ਜਸੋਂ ਕਰੈਯਾ ਸਦਗਤਿ ਕੀ,

ਅੰਕੁਰ ਉਪਾਵ ਓਪ ਪਾਵਸ ਪਯੋਦ ਜੈਸੇ
ਸੁਮਨ ਸੁਵਾਰ ਜਸੋਂ ਬਹਾਰ ਰਿਤੁਪਤਿ ਕੀ,
ਕਾਮਨਾ ਕੋ ਪੂਰਕ ਜਸੋਂ ਕਲਪ ਬਖਾਨੈ ਗ੍ਰੰਥ
ਕੁਮਤਿ ਵਿਦਾਰਨ ਤਸੋਂ ਸੰਗਤਿ ਸੁਮਤਿ ਕੀ.

੩ ਜਰਾਸੰਧ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ. "ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੁਮਤਿ ਕੋ ਲੀਨੋ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਵਿਸਨੁ ਯਸ਼ਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਕਲਕੀ। ੫ ਭਰਤ ਦਾ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੬ ਜਨਮੇਜੇ ਦੇ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ। ੭ ਮੈਨਾ. ਸਾਰਿਕਾ.

ਸੁਮੱਧਮਾ, ਸੁਮਧ੍ਯਮਾ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਹੈ ਦੇਹ ਦਾ ਮੱਧਮ ਭਾਗ ਜਿਸ ਦਾ. ਪਤਲੀ ਕਮਰ ਵਾਲੀ. "ਹੇ ਸੁਮੱਧਮੇ ! ਨਹਿ ਮੈ ਮਾਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਮਨ, ਸੁਮਨਸ ਸ. ਸੁਮਨਸ੍. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਮਨ ਵਾਲਾ. ਨੇਕ ਦਿਲ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲ। ੩ ਦੇਵਤਾ. "ਸੱਤਾਸਤ ਵਿਵੇਕ ਸੁਭ ਸੁਮਨਸ। ਚਾਹਤ ਰਹਿਤ ਭਗਤ ਗਨ ਸੁਮਨਸ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਕਣਕ, ਗੋਧੂਮ। ੫ ਧਤੂਰਾ। ੬ ਮਿਤ੍ਰ. ਦੋਸ੍ਤ.

ਸੁਮਨ ਚਾਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮਦੇਵ, ਜਿਸ ਦਾ ਚਾਪ (ਧਨੁਖ) ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਹੈ.

ਸੁਮਨਾ. ਵਿ—ਅੱਛੇ ਮਨ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਤੀ, ਜੋ ਚਮੇਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਹੈ.

ਸ਼ੁਮਾ. ਫ਼ਾ شُما ਸਰਵ—ਆਪ. ਤੁਮ। ੨ ਭਾਵ— ਮੈ ਮੇਰੀ. "ਅਬ ਅਸਾਡੀ ਸ਼ੁਮਾ ਗਈ ਹੈ." (ਜਸਭਾਮ)

ਸੁਮਾਰ. ਫ਼ਾ شُمار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਣਤੀ. ਸੰਖ੍ਯਾ. "ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਰਹਿ ਸੁਮਾਰ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੈਨਾ। ੩ ਗਰੋਹ. ਇਕੱਠ। ੪ ਰਾਜੀ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜਖਮ। ੫ ਵਿ—ਘਾਇਲ. ਜਖਮੀ. ਫੱਟੜ. "ਸਭ ਊਚ ਨੀਚ ਕਿੰਨੇ ਸੁਮਾਰ." (ਰਾਮਾਵ) "ਤੁਮ ਕੋ ਨਿਹਾਰ ਕਿਯ ਮਾਰ ਨੈ ਸੁਮਾਰ ਮੋ ਕੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੯) ਮਾਰ (ਕਾਮ) ਨੇ ਸੁਮਾਰ (ਘਾਇਲ). "ਭਏ ਸੁਮਾਰ ਸੁਮਾਰ ਬਿਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਫੱਟੜ ਹੋਏ.

ਸੁਮਾਲ. ਅ شمال ਸ਼ਿਮਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ। ੨ ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ.

ਸੁਮਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਰਾਵਣ ੪। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੁਮਾਲੀ. ਸ਼ੁਮਾਲ (ਉੱਤਰ) ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ. ਉੱਤਰੀ.

ਸੁਮਿਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੁਮਿਤ੍ਰ. ਉੱਤਮ ਮਿਤ੍ਰ. "ਹਰਿ ਲਬਧੋ ਮਿਤ੍ਰ ਸੁਮਿਤੋ." (ਗਾਥਾ) ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਮਿਤ੍ਰ.

ਸੁਮਿਤ੍ਰ. ਉੱਤਮ ਮਿਤ੍ਰ। ੨ ਸੰ. ਸੌਮਿਤ੍ਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਛਮਣ, ਜੋ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ. "ਤਿਹ ਓਰ ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਪਠਾਯੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ, ਲਛਮਣ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ। ੩ ਸੰ. ਸੁਮੰਤ੍ਰ (ਸੁਮੰਤ੍ਰ). ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਰਥ ਹੱਕਣ ਵਿੱਚ ਭੀ ਨਿਪੁਣ ਸੀ. "ਤਾਤ ਬਸਿਸ੍ਟ ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਬੁਲਾਏ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਸੇਨ, ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਸੈਨ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਸਹੁਰਾ, ਲਛਮਣ ਅਤੇ ਸਤ੍ਰੁਘਨ ਦਾ ਨਾਨਾ.

ਸੁਮਿਤ੍ਰਜ. ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਲਛਮਣ. "ਚੀਨ ਸੁਮਿਤ੍ਰਜ ਕੀ ਛਬਿ ਕੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ.

ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ. ਸੁਮਿਤ੍ਰਸੇਨ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਲਛਮਣ ਅਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ ਜਨਮੇ.

ਸੁਮਿਤ੍ਰੇਸ. ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਦਾ ਈਸ਼. ਸੁਮਿਤ੍ਰਾਪਤਿ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ. "ਸੁਮਿਤ੍ਰੇਸ ਮਹੀਪ ਭਯੋ ਜਬ ਤੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੁਮਿਲ, ਸੁਮਿਲਾ, ਸੁਮੀਲਾ ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਿਲਿਤ. "ਪ੍ਰਵੇਸਜੋ ਸਭੈ ਮੇ ਅਲੇਪੰ ਸੁਮੀਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਅਲੇਪ ਅਤੇ ਮਿਲਿਆ.

ਸੁਮੁਖ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖ. ਜਿਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਣੇਸ਼। ੩ ਗਰੁੜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਇੱਕ ਨਾਗਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੫ ਸ਼ਿਵ। ੬ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ.

ਸੁਮੁਖੀ. ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਵਾਲੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੨੯। ੩ ਸੀਸਾ. ਦਰਪਣ.

ਸੁਮੁੰਡ. ਇੱਕ ਤਪਸ੍ਵੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਤਨਮਾਲ ਅਤੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰਬ ਰੂਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਨਾਮ ਸੁਮੁੰਡ ਮੁਨੀ ਤਬ ਥਿਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਮੁੰਦ. ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮੰਦ.

ਸੁਮੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮੰਦ. "ਸੁਮੁੰਦੇ ਕੰਧਾਰੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਸਮੰਦ ਘੋੜੇ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.

ਸੁਮੇਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਮੇਰੁ.

ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਜਿਲਾ ਆਜਮਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਗਰ "ਨਿਜਾਮਾਬਾਦ"[1] ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਉੱਤਮ ਕਵੀ ਸਨ. ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਪਣਾ ਨਾਮ (ਛਾਪ) "ਸੁਮੇਰੇਸ" ਲਿਖਦੇ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਤਕ, ਗੁਰੁਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਖਾਲਸਾ ਪੰਚਾਸਿਕਾ, ਗੁਰਕੀਰਤਿ ਕਵਿਤਾਵਲੀ, ਗੁਰਚਿਤ੍ਰ ਦਰਪਣ, ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪੁਰਾਣ, ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸਟ ਅਤੇ ਸੁਮੇਰ ਭੂਸ਼ਣ. ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਗੁਰੁਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਾਲ ਹੈ:—

"ਸੰਮਤ ਉੱਨਿਸ ਸੈ ਅਧਿਕ ਤੇ ਇਸ ਸਾਲ ਰਸਾਲ,
ਨਗਰ ਨਜੀਬਾਬਾਦ ਮੇ ਭਯੋ ਸੁਵਚਨ ਨਿਹਾਲ."

ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਤਖ਼ਤ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹੰਤ ਭੀ ਰਹੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਾਮਾਬਾਦ.

ਸੁਮੇਰਗੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ ੨.

ਸੁਮੇਰੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਹਾੜ, ਜੋ ਭਾਗਵਤ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਵਰਣ ਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ

[1] ਇਹ ਜੌਨਪੁਰ ਤੋਂ ੨੦ ਕੋਹ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ੩੦ ਕੋਹ ਹੈ.

ਦੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਹਨ. ਸੁਮੇਰੁ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ਚੌਰਾਸੀ ਹਜਾਰ ਯੋਜਨ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਅਰ ਸੋਲਾਂ ਹਜਾਰ ਯੋਜਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗਡਿਆ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਚੋਟੀ ਉੱਪਰ ਬੱਤੀਹ ਹਜਾਰ ਯੋਜਨ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ.[1] ਜੁਗਰਾਫੀਏ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ (Geographical Dictionary) ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਦ੍ਰਹਿਮਾਲਯ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਮੇਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਗੰਗਾ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਚਪਰਬਤ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚੋਟੀਆਂ—ਰੁਦ੍ਰਹਿਮਾਲਯ, ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ, ਉਦਗਾਰੀਕੰਠ ਅਤੇ ਸ੍ਵਰਗਾਰੋਹਣ ਹਨ। ੨ ਮਾਲਾ ਦਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਮਣਕਾ। ੩ ਗਣਿਤਵਿਦ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਧ੍ਰੁਵ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਮੇਰੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਧ੍ਰੁਵ ਨੂੰ ਕੁਮੇਰੁ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੪ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ। ੫ ਦੇਖੋ, ਮਸਨਵੀ ਦਾ ਰੂਪ ੨.

ਸੁਮੋਵਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁੰਮਣਵਾਣੀ. "ਹੁਤੋ ਖਾਲਸਾ ਸੁਮੋਵਾਣੀ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) ਖਾਲਸਾ ਸੋਮੇ (ਚਸ਼ਮੇ) ਦਾ ਪਾਣੀ. ਭਾਵ—ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਮੰਤ, ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਉੱਤਮ ਮੰਤ੍ਰ. ਨੇਕ ਸਲਾਹ। ੨ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਰਥਵਾਹੀ। ੩ ਜਪ ਕਰਨ ਯੋਗ ਉੱਤਮ ਮੰਤ੍ਰ. "ਸੁਮੰਤ੍ਰ ਸਾਧੁਬਚਨਾ." (ਗਾਥਾ)

ਸੁਮੰਤ੍ਰਕ. ਵਿ—ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਕਲਕੀ.

ਸੁਮ੍ਰਿਤੇਸ. ਦੇਖੋ, ਸੁਮਿਤ੍ਰੇਸ. ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸੁਯਸ. ਸੰ. सुयशस्. ਉੱਤਮ ਜਸ. ਸੁਕੀਰਤਿ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਤਮ ਜਸ ਹੈ. ਸੁਕੀਰਤਿ ਵਾਲਾ. ਨੇਕਨਾਮ.

ਸੁਯੋਧਨ. ਵਿ—ਅੱਛਾ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦਾ ਢੰਗ ਚੰਗਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਯੋਧਨ. ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ.

ਸੁਯੰਬਰ, ਸੁਯੰਬ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਯੰਬਰ. ਸੁਯੰਬਰ. "ਰਚਿਓ ਸਯੰਬ੍ਰ ਸੀਤਾ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੁਯੰਭਵ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਯੰਭੂ. "ਸਰਬ ਵਿਸ੍ਵ ਰਚ੍ਯੌ ਸੁਯੰਭਵ." (ਜਾਪੁ)

ਸੁਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ. "ਸੁਰ ਨਰ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਣੀ ਗਾਵਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਸੁਰਾ। ੨ ਸੂਰਯ। ੩ ਪੰਡਿਤ। ੪ ਸੰ. स्वर—ਸ੍ਵਰ. ਨੱਕ ਦੇ ਰਾਹ ਸ੍ਵਾਸ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ। ੫ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਧੁਨਿ, ਜੋ ਰਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋਵੇ. ਇਸ ਦੇ ਸੱਤ ਭੇਦ ਕਲਪੇ ਹਨ. "ਸਾਤ ਸੁਰਾ ਲੈ ਚਾਲੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸੁਰ। ੬ ਸੁਰਗ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਸੁਰ ਹੈ. "ਅੰਤ ਹੋਏ ਸੁਰਗਾਮੀ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਸੁਰਅਰਿ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਦੈਤ.

ਸੁਰਸ. ਉੱਤਮ ਰਸ। ੨ ਆਤਮ ਰਸ. "ਹੋਇ ਨਿਰਸ੍ਰ ਸੁਰਸ ਪਹਿਚਾਨਿਆ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੩ ਸਿੰਮਲ ਦਾ ਗੂੰਦ.

ਸੁਰਸਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ.

ਸੁਰਸਰ. ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ.

ਸੁਰਸਰਿ, ਸੁਰਸਰਿਤ, ਸੁਰਸਰਿਤਾ, ਸੁਰਸਰੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਨਦੀ ਗੰਗਾ. "ਸੁਰਸਰੀ ਸਲਿਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ, ਸੰਤਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਸੁਰਸਾ. ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਨਾਗਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਇਸ ਨੇ ਲੰਕਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਹਨੂਮਾਨ ਦਾ ਵਡਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਰਾਹ ਰੋਕ ਲਿਆ ਸੀ. ਹਨੂਮਾਨ ਛੋਟਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕੰਨ ਰਸਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਬਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੫ ਅ: ੧। ੨ ਦੇਵੀ. ਦੁਰਗਾ। ੩ ਸੁਰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਅਪਸਰਾ। ੪ ਤੁਲਸੀ। ੫ ਜੁਹੀ। ੬ ਸੌਂਫ.

ਸੁਰਸਾਲ. ਵਿ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਲ ਰੂਪ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ. "ਰਾਮ ਸੁਰਸਾਲ ਪਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਰ ਸਿੰਘ. ਸੁਰ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਭਾਈ.

ਸੁਰਸੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਸਰੀ.

ਸੁਰਹ, ਸੁਰਹੀ ਸੰ. ਸੁਰਭਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿੱਠੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ। ੨ ਸੁਰਭੀ. ਗਊ. "ਸੁਰਹ ਕੀ ਜੈਸੀ ਤੇਰੀ ਚਾਲ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) "ਵੂਠੈ ਘਾਹ ਚਰਹਿ ਨਿਤ ਸੁਰਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੩ ਸ੍ਵਰ—ਹਿਯ. "ਅਹਿਨਿਸ ਅਖੰਡ ਸੁਰਹੀ ਜਾਇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭) ਅਖੰਡ ਧੁਨਿ ਨਿਰੰਤਰ ਮਨ ਅੰਦਰ ਉਪਜਦੀ ਹੈ.

ਸੁਰਕਾਬ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਖਾਬ.

ਸੁਰਖ. ਫ਼ਾ سُرخ ਸੁਰਖ਼. ਵਿ—ਲਾਲ. ਅਰੁਣ. ਰੱਤਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਤਕ. ਲਾਲੜੀ. ਗੁੰਜਾ. ਰੱਤੀ।

ਸੁਰਖਰੂ. ਫ਼ਾ سُرخرو ਸੁਰਖ਼ਰੂ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਸੁਰਖ ਹੈ. ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਕ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਖ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਫਿੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ. "ਜਿਥੈ ਓਹੁ ਜਾਇ ਤਿਥੈ ਓਹੁ ਸੁਰਖਰੂ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਦਾਨਾਈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ੩ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸੁਰਖਾ. ਨੀਲੀ ਝਲਕ ਵਾਲਾ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਘੋੜਾ. "ਸੁਰਖਾ ਤੁਰੰਗ ਚੰਚਲ ਕੁਦਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਰਖਾਬ. ਫ਼ਾ سُرخاب ਸੁਰਖ਼ਾਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਕ੍ਰਵਾਕ. ਚਕਵਾ. (Anas Casarca) ਦੇਖੋ, ਚਕਵਾ। ੨ ਸੁਰਖ਼-ਆਬ. ਲਾਲ ਪਾਣੀ. ਇੱਕ ਕਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯੁੱਧ ਨਾਲ ਨੀਲਾਬ (ਅਟਕ) ਸੁਰਖਾਬ ਹੋ ਗਿਆ। ੩ ਲਹੂ. ਰੁਧਿਰ। ੪ ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ। ੫ ਸ਼ਰਾਬ। ੬ ਕਾਬੁਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦਰਿਆ ਜੋ ਸਫ਼ੇਦ ਕੋਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਾਬੁਲ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੭ ਰੁਸ੍ਤਮ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਘੋੜਾ। ੮ ਰੁਸ੍ਤਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੯ ਖ਼ੁਤਲਾਨ ਦਾ ਇੱਕ

[1] ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੨, ਅ: ੨.

ਦਰਿਆ, ਜੋ ੧੬੦ ਮੀਲ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਮੂਨਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸੁਰਖੀ. ਫ਼ਾ سُرخی ਸੁਰਖ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਲੀ. ਅਰੁਣਤਾ। ੨ ਸਿਰਲੇਖ. Heading. ਸੁਰਖ ਰੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਸੁ-ਰਿਸੀਕ (ਹ੍ਰਿਖੀਕ) ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮਾਰਗ ਲਾਇਆ ਹੈ. "ਸੁਰਖੀ ਪਾਂਚਉ ਰਾਖੇ ਸਬੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭) ੪ ਸੁਰਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਖੀ ਵਿੱਚ.

ਸੁਰਗ. ਸੰ. ਸ੍ਵਰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ. ਸੁਖ। ੨ ਦੇਵਲੋਕ. ਬਹਿਸ਼੍ਤ. ਇੰਦ੍ਰਲੋਕ. Paradise. "ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਤੇ ਮੈ ਰਹਿਓ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਬਹਿਸ਼ਤ.

ਸੁਰਗਈਆ. ਵਿ—ਸੁਰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਵਤਾ. ਸ੍ਵਰਗੀਯ। ੩ ਸ੍ਵਰ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ. ਰਾਗੀ.

ਸੁਰਗਦੁਆਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਕਾਨ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਹੇਠ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਗਲੀ. ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਹਵਾ ਅਥਵਾ ਜਲ ਦਾ ਗੁਜ਼ਰ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਰਗਦ੍ਵਾਰੀ.

ਸੁਰਗਦੁਆਰੀਆ. ਖ਼ਾ. ਨਕਟਾ. "ਨਕਟਾ ਸੁਰਗਦੁਆਰੀ ਵਾਲਾ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਸੁਰਗਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗਲੋਕ. ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ. ਅਮਰਾਵਤੀ.

ਸੁਰਗਵਾਸ. ਸ੍ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ. ਮਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਬੋਧਕ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ.

ਸੁਰਗਾ. ਸ੍ਵਰਗ ਵਿੱਚ. "ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੁਰਗ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਸੁਰਗਾਮੀ. ਸ੍ਵਰਗਗਾਮੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਵਿ—ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. "ਅੰਤ ਹੋਏ ਸੁਰਗਾਮੀ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਸੁਰਗਿ. ਸ੍ਵਰਗ ਵਿੱਚ. "ਦੇਦਾ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਲੈਦੇ ਦੇਖਹੁ ਏਹੁ ਧਿਙਾਣਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਸੁਰਗਿਆਨਿ, ਸੁਰਗਿਆਨੀ ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ। ੨ ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਖ ਗ੍ਯਾਨੀ ਹੈ. "ਉਪਜਸੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੁਰਗਿਆਨੀ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ) ੩ ਸੁਗ੍ਯਾਨੀ. ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਨ. "ਤੂਹੀ ਸੁਰਗਿਆਨਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੁਰਗਿੰਦ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਲੋਕ. ਇੰਦੁ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦਾ ਸ੍ਵਰਗ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਲੋਕ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਭੀ ਉੱਚਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸ੍ਵਰਗ. ਅਮਰਾਵਤੀ. "ਕੋਈ ਬਾਛੈ ਭਿਸਤ ਕੋਈ ਸੁਰਗਿੰਦ੍ਰ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹਿਸ਼੍ਤ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਮਰਾਵਤੀ ਵਾਂਛੈਂ (ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ).

ਸੁਰਗਿਰਿ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਸੁਮੇਰੁ.

ਸੁਰਗੀ. ਸੰ. ਸ੍ਵਰਗੀਯ. ਵਿ—ਸ੍ਵਰਗ ਦਾ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ.

ਸੁਰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਗ.

ਸੁਰਗੁਣ, ਸੁਰਗੁਨ ਵਿ—ਦੈਵੀ ਗੁਣ. ਦਿਵ੍ਯ ਗੁਣ। ੨ ਸਗੁਣ. ਗੁਣ ਸਹਿਤ। ੩ ਸਾਰੇ ਗੁਣ. ਸਰਵ ਗੁਣ. "ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ." (ਅਕਾਲ)

ਸੁਰਗੁਰੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ. "ਬਹੁਰ ਨਿਕਾਸਸੋ ਮਸਤਕ ਟੀਕਾ। ਅੱਛਤ ਲਾਇ ਸੁਹਾਵਤ ਨੀਕਾ। ਕੇਤੁ ਰਾਹੁ ਨੇ ਜਨੁ ਸਸਿ ਗਹਸੋ। ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਖੈਬੇ ਚਹਸੋ। ਸੋ ਡਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਲ ਭਰੇ। ਭਾਜਿ ਸਦਨ ਸੁਰਗੁਰੁ ਕੇ ਬਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕੇਸਰ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਮਥ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਚਾਉਲ ਲਾ ਦਿੱਤੇ, ਚਾਉਲ ਨਹੀਂ, ਮਾਨੋ ਕੇਤੁ ਅਤੇ ਰਾਹੁ ਨੇ ਚੰਦ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਟੁਕੜੇ ਮੋਏ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਵੜੇ ਹਨ. ਸੁਰਗੁਰ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕੇਸਰ ਦਾ ਤਿਲਕ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ.

ਸੁਰਗੁਰੁ ਵਾਰ. ਵੀਰ ਵਾਰ. ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਵਾਰ.

ਸੁਰਚਾਪ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਧਨੁਖ.

ਸੁਰਜਨ. ਵਿ—ਸੁਜਨ। ੨ ਸੁਹ੍ਰਿਦ ਜਨ. ਨੇਕਦਿਲ. "ਹਰਿ ਸੁਰਜਨ ਦੇਖਾ ਨੈਣਿ." (ਮਾਝ ਦਿਨਰੈਣ) ੩ ਸੰ. ਦੇਵਜਾਤਿ.

ਸੁਰਜਨ ਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਜਾਤ ਪੰਥੀ.

ਸੁਰਜੀਤ. ਦੇਖੋ, ਸਰਜੀਤ। ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਰਝਨ, ਸੁਰਝਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੁਲਝਨਾ. ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ. "ਝਝਾ ਉਰਝ ਸੁਰਝ ਨਹਿ ਜਾਨਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੨ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਦੂਰ ਕਰਨੀ। ੩ ਝਗੜਾ ਨਿਬੇੜਨਾ.

ਸੁਰਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਿ। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਪ੍ਰੇਮੀ. ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਤ ਹੈ। ੩ ਸ਼੍ਰੁਤ. ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਦ। ੫ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੬ ਹੋਸ਼. ਬੁੱਧਿ। ੭ ਸਿਮ੍ਰਿਤ. ਚੇਤਾ.

ਸੁਰਤ ਸਬਦ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ.

ਸੁਰਤਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਬਿਰਛ. ਦੇਵਤਰੁ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੁਰਤਰੁ ਲਿਖੇ ਹਨ— ਮੰਦਾਰ, ਪਾਰਿਜਾਤ, ਸੰਤਾਨ, ਕਲਪਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼, ਹਰਿਚੰਦਨ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਛਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾ ਇੱਕ "ਸਿਦਰਤੁਲ ਮੁੰਤਹਾ" سدرۃ المنتہیٰ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਜੋ ਸੱਤਵੇਂ ਆਸਮਾਨ ਖੁਦਾ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਜਦ ਬੁੱਰਾਕ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਪੁਜੇ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਬਿਰਛ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਰਗੇ ਅਤੇ ਫਲ ਘੜੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਮਿਸ਼ਕਾਤੁਲ ਮਸਾਬਿਹ.

ਸੁਰਤਾ. ਵਿ—ਸੁਰਤ (ਹੋਸ਼) ਵਾਲਾ. "ਜਿਨ ਕੀਆ ਬੇਸੁਰਤ ਤੇ ਸੁਰਤਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼੍ਰੋਤਾ. ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ. "ਸੋ ਸੁਰਤਾ ਸੋ ਬੈਸਨੋ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) "ਸੁਰਤੇ ਚੁਲੀ ਗਿਆਨ ਕੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਰਤ੍ਵ. ਦੇਵਪਨ.

ਸੁਰਤਾਨ, ਸੁਰਤਾਨੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਲਤਾਨ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਸੋ ਸੁਰਤਾਨੁ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰਿ ਧਰੈ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੁਲਤਾਨ (ਸਖੀ ਸਰਵਰ) ਪੀਰ. "ਰੋਸ ਅਬੈ ਸੁਰਤਾਨ ਬਚੈਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੯) ੩ ਸ੍ਵਰ

(ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ) ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸੀ. ਯੋਗੀ। ੪ ਸ੍ਵਰਾਂ ਦਾ ਫੈਲਾਉ. ਤਾਨ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸਰਤਾਨ.

ਸੁਰਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਤ. ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਉਹ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਚੇਤਾ ਹੈ. "ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ." (ਜਪੁ) ਦੇਖੋ, ਅੰਤਹਕਰਣ। ੨ ਧਿਆਨ. ਤਵੱਜੋ. "ਫਾਹੀ ਸੁਰਤਿ ਮਲੂਕੀ ਵੇਸ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਭੇਖ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ (ਸੰਤਾਂ) ਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਫਾਹੁਣ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ। ੩ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰੀਤਿ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਟ ਰਤਿ. "ਦੂਧ ਕਰਮ ਫੁਨਿ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇਣੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੪ ਸ਼੍ਰੁਤਿ. ਵੇਦ। ੫ ਸੁਣਨਾ। ਸ਼੍ਰਵਣਸ਼ਕਤਿ. "ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੬ ਕੰਨ. ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ. "ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰੈ." (ਭਾਗੁ) ੭ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਵਿਭਾਗ. ਸ਼੍ਰੁਤਿ. "ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਭਕੋ ਸੁਣੈ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝੈ ਵਿਰਲੋਈ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ ੬.

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ.

ਸੁਰਤਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ. ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਯਾਦ. ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣ. "ਸੁਰਤਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਦੁਇ ਕੰਨੀ ਮੁੰਦਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸ਼੍ਰੁਤਿ (ਵੇਦ) ਅਤੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ (ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ)

ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ. ਦੇਖੋ, ਅੰਤਹਕਰਣ.

ਸੁਰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਿ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਰਤਿ ਜੋੜੀਏ. ਧ੍ਯੇਯ. "ਸੁਰਤੀ ਕੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਿਕੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੩ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ. ਵੇਦਗ੍ਯਾਤਾ. "ਸਭਿ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲਿ ਸੁਰਤਿ ਕਮਾਈ." (ਸੋਦਰੁ) ੪ ਸ਼੍ਰੁਤਿ. ਵੇਦ। ੫ ਧਰਮਗ੍ਯਾਤਾ. "ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ." (ਜਪੁ)

ਸੁਰ ਤੇਤੀਸਉ. ਦੇਖੋ, ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ.

ਸੁਰਥ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਰਥ। ੨ ਸੁੰਦਰ ਰਥ ਵਾਲਾ। ੩ ਉੱਤਮ ਦੇਹ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ[1], ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਮੇਧਸ ਮੁਨਿ ਦਾ ਚੇਲਾ ਅਤੇ ਸਮਾਧਿ ਵੈਸ਼੍ਯ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ. ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ "ਕੋਲਾਪੁਰ" ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸੁਰਥ ਨੇ ਮੇਧਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਰਗਾ ਪੂਜਨ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਤੇ ਫ਼ਤੇ ਪਾਈ ਅਤੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਦੇਖੋ, ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੫ ਅ: ੩੨.

"ਨਾਮ ਸੁਰਥ ਮੁਨੀਸਰ ਬੇਖ ਸਮੇਤ ਸਮਾਧਿ ਸਮਾਧਿ ਲਾਗਈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੫ ਦੇਖੋ, ਜੈਦਰਥ.

ਸੁਰਥਾਨ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਦੇਵਮੰਦਿਰ। ੩ ਸਤਸੰਗ. ਸਾਧੁਸਮਾਜ.

ਸੁਰਦਾਰ, **ਸੁਰਦਾਰਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਾਂਗਨਾ. ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਦਾਰ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ਅਪਸਰਾ। ੨ ਦੇਵੀ.

ਸੁਰਦਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਦਾਰੁ. ਦਿਆਰ ਬਿਰਛ.

ਸੁਰਦੇਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ. "ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੋਭਾ ਸੁਰਦੇਵਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੁਰਧਰੀ. ਸਰੰਦੇ ਸਿਤਾਰ ਆਦਿ ਦੀ ਘੋੜੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਤਾਰਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਸੰ. ਤੰਤ੍ਰਾਸਨ, ਜਵਾਹਰੀ. Bridge. ਇਹ ਹਾਥੀ ਦੰਦ, ਕਰੜੀ ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਸਿੰਗ ਤੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਸੁਰਧੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਧੁਨੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੯.

ਸੁਰਧੁਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਗਾ, ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨੀ (ਨਦੀ) ਹੈ.

ਸੁਰਧੇਨੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮਧੇਨੁ. ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਗਾਂ ਹੈ.

ਸੁਰਨਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਗਾ। ੨ ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ. ਮੰਦਾਕਿਨੀ.

ਸੁਰਨਰ. ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ. "ਸੁਰ ਨਰ ਤਿਨ ਕੀ ਬ਼ਾਣੀ ਗਾਵਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਰਿ ਨਰ.

ਸੁਰਨਾਇ. ਦੇਖੋ, ਸਹਨਾਈ ਅਤੇ ਸਰਨਾਈ. "ਬਾਜਤ ਬਾਂਸੁਰੀ ਸੁਰਨਾਇ." (ਯੁਧਿਸਟਰਰਾਜ)

ਸੁਰਨਾਹ, **ਸੁਰਨਾਥ**, **ਸੁਰਨਾਯਕ**, **ਸੁਰਪ**, **ਸੁਰਪਤਿ** } ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. ਸੁਰਪਾਲ.

ਸੁਰਪਾਨ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਕਰਕੇ ਪੀਣ ਯੋਗ ਪਦਾਰਥ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ.

ਸੁਰਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਪਤਿ.

ਸੁਰਪੁਰ, **ਸੁਰਪੁਰਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਰਾਵਤੀ. ਸ੍ਵਰਗ। ੨ ਸਾਧੁਸਮਾਜ.

ਸੁਰਬਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ. ਦੇਵਭਾਸਾ। ੨ ਸਾਧੁ ਦੀ ਬਾਣੀ.

ਸੁਰਬ੍ਰਿਛ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਕਲ੍ਪਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਰੁ.

ਸੁਰਭਵਨ. ਦੇਵ ਲੋਕ. ਅਮਰਾਵਤੀ.

ਸੁਰਭਾਨੁ. ਸੰ. ਸ੍ਵਰ੍ਭਾਨੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਹੁ. "ਸੁਰਭਾਨੁ ਹਨਜੋ ਸਿਰ ਭੂਮਿ ਪਰਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੁਰਭਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁ-ਰਭ. ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ. ਸੁਗੰਧ। ੨ ਵਸੰਤ ਰੁੱਤ। ੩ ਮੌਲਸਰੀ। ੪ ਚਮੇਲੀ। ੫ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੬ ਤੁਲਸੀ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸੁਰਭੀ.

ਸੁਰਭਿੱਖ, **ਸੁਰਭਿੱਛ** } ਸੁਕਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸੁਭਿੱਖ. "ਸਦਗੁਨ ਕੋ ਸੁਰਭਿੱਖ ਕਰਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਰਹਿਤ ਭਲੋ ਸੁਰਭਿੱਛ ਹਮੇਸੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਰਭਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੁਗੰਧਿਤ. ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ.

ਸੁਰਭੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਹ ਗਾਂ ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲੀ ਸੀ। ੨ ਸੁਵਰ੍ਣ. ਸੋਨਾ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੪ ਵਸੰਤ ਰੁੱਤ। ੫ ਚੰਦਨ। ੬ ਕਸਤੂਰੀ। ੭ ਕਸਤੂਰਾ ਮ੍ਰਿਗ। ੮ ਜਾਇਫਲ। ੯ ਮੌਲਸਰੀ। ੧੦ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ. ਸੁਗੰਧ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ "ਸੁਰਭਿ" ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਸੁਰਭੀਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੈਲ. ਬਲਦ। ੨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਬੈਲ. ਦੇਖੋ, ਕਾਮਧੇਨੁ.

ਸੁਰਭੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਭੰਗ. ਗਵੈਯੇ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼. ਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸੁਰ ਦਾ ਠੀਕ ਉੱਚਾਰਣ ਨਾ ਹੋਣਾ. ਖੰਡਿਤ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਆਲਾਪ.

---

[1] ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬੁੱਧ, ਬੁੱਧ ਦਾ ਚੈਤ੍ਰ, ਚੈਤ੍ਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁਰਥ ਸੀ. (ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ)

"ਜਤਨ ਕਰੈ ਤਉ ਭੀ ਸੁਰਭੰਗ." (ਸੁਖਮਨੀ)। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਭਾਵ. "ਕ੍ਰੋਧ ਹਰਖ ਮਦ ਭੀਤਿ ਤੇਂ ਬਚਨ ਔਰ ਬਿਧਿ ਹੋਇ। ਤਾਂਹਿ ਕਹਿਤ ਸੁਰ ਭੰਗ ਹੈਂ ਕਵਿ ਕੋਵਿਦ ਸਬ ਕੋਇ." (ਮਤਿ ਰਾਮ) ੩ ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲੇ ਦੀ ਸੋਜ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਬਿਗੜੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼.

ਸੁਰਮਈ. ਵਿ—ਸੁਰਮੇ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ. ਸੁਰਮੇ ਰੰਗਾ। ੨ ਸੁਰਮੇ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸੁਰਮਚੂ. ਫ਼ਾ. ਸੁਰਮਹ—ਚੋਬ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸਲਾਈ. ਅੰਜਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਕਾ.

ਸੁਰਮਾ. ਫ਼ਾ سرمہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਉਪਧਾਤੁ, ਜੋ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਚਮਕੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕ ਪੀਸਕੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਦਾ ਹੈ. ਅੰਜਨ.

ਸੁਰਮੇਘ ਧਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਘਨਾਦ, ਜੋ ਬੱਦਲ ਜੇਹੀ ਧੁਨਿ ਰਖਦਾ ਹੈ. (ਰਾਮਾਵ)

ਸੁਰੱਯਾ. ਅ਼ ثریا ਸੁਰੱਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੀ ਰਿਖੀਆਂ (ਤਾਰਿਆਂ) ਦਾ ਸੰਘੱਟ. ਕ੍ਰਿੱਤੀਆਂ. Pleiades.

ਸੁਰਯਾਨ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਰਥ. ਵਿਮਾਨ.

ਸੁਰਰਾਇ, ਸੁਰਰਾਜ, ਸੁਰਰਾਯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ.

ਸੁਰਰਿਦ. ਸੰ. सुहृद—ਸੁਹ੍ਰਿਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਕਦਿਲ. ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ. "ਮਿਤ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸੁਰਰਿਦ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਦੇਵਤਾ ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਰਿਦਾ.

ਸੁਰਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਦੇਵਲੋਕ. ਅਮਰਾਵਤੀ.

ਸੁਰਵਧੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਅਪਸਰਾ.

ਸੁਰਾ. ਸੰ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲੀ ਇੱਕ ਨਸ਼ੀਲੀ ਚੀਜ. ਸ਼ਰਾਬ. ਵਾਲਮੀਕੀਯ ਰਾਮਾਇਣ ਬਾਲ ਕਾਂਡ ਦੇ ੪੫ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰਾ ਪੀਣ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਵਤਾ "ਸੁਰ" ਕਹਾਏ ਹਨ. ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਸੁਰਾ ਦੀ ਵਡੀ ਮਹਿਮਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਸੀ. ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ੫੨ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸੀਤਾ, ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨਾਲ ਵਨਵਾਸ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਲੰਘੀ, ਤਦ ਮੰਨਤ ਮੰਨੀ ਕਿ— ਹੇ ਗੰਗਾ ! ਜੇ ਰਾਮ ਵਨਵਾਸ ਤੋਂ ਮੁੜਕੇ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦਾ ਰਾਜ ਪਾਉਣਗੇ, ਤਾਂ ਮੈ ਤੇਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਹਜਾਰਾਂ ਗਊਆਂ ਦੇਵਾਂਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹਜਾਰ ਘੜਾ ਸੁਰਾ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਅਰਪਾਂਗੀ, ਅਰ ਮਾਸ ਚਾਵਲ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਂਗੀ.

ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਨੂਹ (Noah) ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ।[1]

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸ਼ਰਾਬ ਆਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ਤੂਰ, ਆਯਤ ੨੩, ੨੪.

ਸਿੱਖਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਰਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤਿਆਗ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਦ੍ਯ.

ਸੰਵਰਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵਿੱਚ ਸੁਰਾ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ:

गौडी माध्वीच पैष्टीच विज्ञेया त्रिविधा सुरा.

ਗੁੜ ਦੀ, ਮਹੂਏ ਅਥਵਾ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ, ਚਉਲ ਜੌਂ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਤੇ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ. ਐਸਾ ਹੀ ਮਨੁ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅ: ੧੧, ਸ਼: ੯੪. ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾੜ ਖਜੂਰ ਆਦਿ ਦੀ ਸੁਰਾ ਮਿਲਾਕੇ ਗਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਅਨੰਤ ਔਗੁਣ ਲਿਖੇ ਹਨ।[2]

"ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ, ਨਤੁ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ, ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਸੁਰਾਸੁਰ. ਸੁਰ-ਅਸੁਰ. ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦੈਤ.

ਸੁਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਰਾਜ੍ਯ. ਅੱਛਾ ਰਾਜ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਬਈ ਅਹਾਤੇ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਦਾ ਇਲਾਕਾ.

ਸੁਰਾਹਾ. ਦੇਖੋ, ਰਾਹਾ.

ਸੁਰਾਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝਾਰੀ. ਝੱਝਰ। ੨ ਕਮੰਡਲ। ੩ ਸੰ. सुराधि—ਸੁਰਾਧਿ ਅਤੇ ਸੁਰਾਧਾਨੀ. ਧਾਤੁ ਜਾਂ ਕੱਚ ਦੀ ਬੋਤਲ ਅਥਵਾ ਝਾਰੀ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਰੱਖੀਦੀ ਹੈ. "ਸੂਲ ਸੁਰਾਹੀ ਖੰਜਰ ਪਿਆਲਾ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

---

[1] And he drank of the wine, and was drunkard and he was uncovered within his tent (Gen IX, 21)

[2](a). Speaking regarding the hereditary effects of alcohol on the child when both parents were addicts, some years ago, Professor Forbes Winslow, a universally recognized authority among medical men, stated: "When the mother as well as the father is a drunkard, the children are sure to be either drunkards, criminals, or insane."

(b). Extract from "Health and Longevity," By A.C. Selmon, M.D.

"Alcohol and tobacco are poisons that injure not only the lungs, but every part of the body." (Pages 54-55)

(c). Chapter 13. The eye and the ear.

"Those who use either tobacco or alcohol often have very poor vision." (Page 85)

(d). Gladstone, a former Prime Minister of England, said: "The combined harm of the three great scourges-war, famine, and pestilence, -is not as terrible as that of wine-drinking." (Page 100).

ਸੁਰਾਹੀ ਬਰਦਾਰ. ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਉਹ ਨਫ਼ਰ, ਜੋ ਸੁਰਾਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ.

ਸੁਰਾਕ. ਦੇਖੋ. ਸੁਰਾਖ.

ਸੁਰਾਖ. ਫ਼ਾ سوراخ ਸੁਰਾਖ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੇਦ. ਗਲੀ. ਛਿਦ੍ਰ. ਰੰਧ੍ਰ. ਮੋਰੀ.

ਸੁਰਾਗ. ਉੱਤਮ ਪ੍ਰੇਮ. ਸੁੱਚਾ ਪਿਆਰ। ੨ ਤੁ سراغ ਸੁਰਾਗ਼. ਪੈੜ. ਖੋਜ.

ਸੁਰਾ ਗਊ. ਦੇਖੋ, ਚਮਰ ਅਤੇ ਚਾਮਰੀ.

ਸੁਰਾਂਗਨਾ. ਸੰ. सुराङ्गना. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਰ-ਅੰਗਨਾ. ਅਪਸਰਾ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਦੇਵੀ.

ਸੁਰਾਗਾਇ. ਦੇਖੋ, ਚਮਰ ਅਤੇ ਚਾਮਰੀ.

ਸੁਰਾਗੀ. ਉੱਤਮ ਰਾਗੀ। ੨ ਸੁਰਾਗਜੀ (ਞੀ). ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਰਾਣੀ। ੩ ਸੁਹਾਗੀ, ਖੋਜੀ. ਪੈੜੂ. ਦੇਖੋ। ਸੁਰਾਗ ੨.

ਸੁਰਾਚੀ. ਵਿ—ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਆਚਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਰਾਜ, ਸੁਰਾਜਯ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਰਜ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ। ੨ ਸ੍ਵਰਾਜ੍ਯ. ਅਪਨਾ ਰਾਜ. "ਜਿਮਿ ਸੁਰਾਜ ਖਲ ਉਧਮ ਗਇਊ." (ਤੁਲਸੀ) ਭਾਰਤ ਦਾ ਸ੍ਵਰਾਜ ਖਲਾਂ ਦੇ ਉਧਮ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ.

ਸੁਰਾਂਤ, ਸੁਰਾਂਤਕ ਵਿ—ਸੁਰ (ਦੇਵਤਾ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਖਸ। ੩ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਵਾਂਤਕ.

ਸੁਰਾਦ੍ਰਿ. ਸੰ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਅਦ੍ਰਿ (ਪਹਾੜ) ਸੁਮੇਰੁ.

ਸੁਰਾਪਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਆਪਗਾ (ਨਦੀ). ਗੰਗਾ। ੨ ਮੰਦਾਕਿਨੀ. ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ.

ਸੁਰਾਪਾਨ, ਸੁਰਾਪਾਨਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਸ਼ਰਾਬਖ਼ੋਰੀ. "ਕਬੀਰ, ਭਾਂਗ ਮਾਛੁਲੀ ਸੁਰਾਪਾਨਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸੁਰਾਪਾਨੀ, ਸੁਰਾਪੀ ਵਿ—ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. "ਤਰਕ ਸੁਧਾ ਕੋ ਹੋਇ ਸੁਰਾਪੀ."(ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਰਾਰਦਨ, ਸੁਰਾਰਿ, ਸੁਰਾਰੀ ਸੰ. सुरार्दन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਦਨ (ਮਲਨ) ਵਾਲਾ ਦੈਤ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ. "ਸੁਰ ਸੁਰਾਰਦਨ." (ਅਕਾਲ)

ਸੁਰਾਲਯ, ਸੁਰਾਲੈ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਸ੍ਵਰਗ। ੨ ਦੇਵਮੰਦਿਰ। ੩ ਸੁਰਾ (ਸ਼ਰਾਬ) ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਕਲਾਲਖਾਨਾ.

ਸੁਰਿ. ਦੇਵਤਾ ਕਰਕੇ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਦਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਰਿ ਨਰ। ੪ ਸੰ. ਧਨੀ. ਦੌਲਤਮੰਦ.

ਸੁਰਿਜਨ. ਸੰ. सुहृज्जन—ਸੁਹ੍ਰਿੱਜਨ. ਵਿ—ਸੱਜਨ ਲੋਕ. ਨੇਕਦਿਲ ਆਦਮੀ. "ਸੁਰਿਜਨ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਸੁਰਿਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਿਰਦ. "ਭਾਈ ਮੀਤ ਸੁਰਿਦ ਕੀਏ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਸੁਰਿੰਦ. ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦ੍ਰ.

ਸੁਰਿੰਦਹਿ ਇੰਦ੍ਰ. ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਭੀ ਪਤੀ. "ਬਲਵੰਡ ਅਖੰਡ ਸੁਰਿੰਦਹਿ ਇੰਦ੍ਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੁਰਿਦਾ. ਉੱਤਮ ਰਿਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਹਿਰਦ. "ਸਜਨੁ ਸੁਰਿਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ਸਹਿਜੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸੁਰਿਧ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਸੁਰਿਦ.

ਸੁਰਿਨਰ. ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ. "ਸੁਰਿ ਨਰ ਅਸੁਰ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਪਾਯਉ। ਪਾਯਉ ਨਹੀ ਅੰਤੁ ਸੁਰੇ ਅਸੁਰਹ ਨਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ. ਦੇਵ ਰੂਪ ਮਨੁੱਖ. "ਸੁਰਿ ਨਰ ਸੁਘੜ ਸੁਜਾਣ ਗਾਵਹਿ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਸ੍ਵੈਰਿ ਨਰ. ਸ੍ਵਇੱਛਾ ਚਾਰੀ ਲੋਕ. ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਨਰ. ਭਾਵ—ਦੇਸ਼ ਉੱਪਰ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਆਦਿ. "ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ। ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ ॥" (ਜਪੁ) "ਸੁਰਿ ਨਰਦੇਵ ਅਸੁਰ ਤ੍ਰੈ ਗੁਨੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੁਰਿਨਾਥ. ਨਾਥੇਸ੍ਵਰ. ਯੋਗਿਰਾਜ. "ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿਨਾਥ." (ਜਪੁ) ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਸਭ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਸੁਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵੀ. ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਸੁਰੀ ਆਸੁਰੀ ਕਿੰਨ੍ਰਨੀ ਰੀਝ ਰਹਿਤ ਪੁਰਨਾਰਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨)

ਸੁਰੀਤਾ. ਸੰ. स्व-क्रीता—ਸ੍ਵਕ੍ਰਿਤਾ. ਵਿ—ਸ੍ਵ (ਧਨ) ਨਾਲ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਈ. ਮੁੱਲ ਲਈ ਗੋੱਲੀ. ਬਾਂਦੀ. "ਤੂੰ ਸਾਵਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਸੁਰੀਤਾ?" (ਭਾਗੁ) ਧ੍ਰੁਵ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸ੍ਵਕੀਯਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਗੋੱਲੀ. ਅ. ਸੁਰੀਯਤ. ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਸਮ ਬਿਨਾ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਔਰਤ. ਅੰ. Concubine । ੨ ਦੇਖੋ, ਰੀਤ.

ਸੁਰੀਤਿ. ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ.

ਸੁਰੀਲਾ. ਵਿ—ਮਿੱਠੇ ਸੁਰ ਵਾਲਾ.

ਸੁਰੁਚਿ. ਉੱਤਮ ਚਾਹ. ਭਲੀ ਵਾਸਨਾ। ੨ ਰਾਜਾ ਉੱਤਾਨਪਾਦ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਜੋ ਧ੍ਰੁਵ ਦੀ ਮਤੇਈ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ.

ਸੁਰੂ. ਅ شروع ਸ਼ੁਰੂਅ਼. ਆਗਾਜ. ਆਰੰਭ. ਮੁੱਢ.

ਸੁਰੂਪ. ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ. ਸੋਹਣੀ ਸ਼ਕਲ। ੨ ਸ੍ਵਰੂਪ. ਆਪਣਾ ਰੂਪ. ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ.

ਸੁਰੂਪਾ ਸੁਰੂਪਿ. ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੀ. ਸੁੰਦਰੀ.

ਸੁਰੂਰ. ਦੇਖੋ, ਸਰੂਰ.

ਸੁਰੇਸ, ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਅਤੇ ਰਾਜਾ, ਇੰਦ੍ਰ.

ਸੁਰੋਤ. ਦੇਖੋ, ਸਰੋਤ.

ਸੁਰੋੱਤਮ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ ਵਿਸਨੁ। ੨ ਸੂਰਜ। ੩ ਇੰਦ੍ਰ.

ਸੁਰੋਦ. ਦੇਖੋ, ਸਰੋਦ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਸੁਰਾ (ਸ਼ਰਾਬ) ਹੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਦੰ (ਜਲ) ਰੂਪ ਹੈ.

ਸੁਰੋਦਯ, ਸੁਰੋਦਾ ਸੰ. ਸ੍ਵਰੋਦਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਵਰ (ਸ੍ਵਾਸਾਂ) ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਕਿਸੇ ਵਹਿਮੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਭੀ ਸੁਰੋਦਾ ਗ੍ਰੰਥ

ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਚਰਣਦਾਸ ਦੇ ਸ੍ਵਰੋਦਯ ਦੀ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨੋਂ ਕੀ ਤਨੋਂ ਨਕਲ ਹੈ। ੨ ਵੈਸਨਵ ਸਾਧੂ ਚਰਣਦਾਸ ਦਾ ਰਚਿਆ ਸ੍ਵਰੋਦਯ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚਰਣਦਾਸ.

ਸੁਰੰਗ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਰੰਗ. ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ. "ਸੁਰੰਗ ਰੰਗੀਲੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਲ ਰੰਗ. "ਭਟ ਤਨ ਭੰਗਹਿ। ਬਰਨ ਸੁਰੰਗਹਿ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਕੈਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਘੋੜਾ। ੪ ਸੰ. ਸਾਰੰਗ. ਮ੍ਰਿਗ. "ਜਿਮ ਲਾਗ ਬਾਣ ਸੁਰੰਗ." (ਰਾਮਾਵ) ੫ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਬਾਜਾ. ਸ੍ਵਰਾਂਗ. ਇਹ ਗਜ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਸੀ. ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਸਾਰੰਗੀ ਹੈ. "ਮੁਚੰਗ ਉਪੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸੇ ਨਾਦ ਸੁਨਾਵਹਿਗੇ." (ਕਲਕੀ) ੬ ਸੰ. सुरङ्ग—ਸੁਰੰਗਾ. ਸੁਰੰਗ. mine. "ਉਡਹਿ ਸੁਰੰਗਨ ਮਾਰ ਗਜਬ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੭ ਜ਼ਮੀਨਦੋਜ਼ ਰਸਤਾ. Tunnel.

ਸੁਰੰਗੜਾ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਜ. ਬਾਜਾ. ਸ੍ਵਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਧੰਨੁ ਸੁਰਾਗ ਸੁਰੰਗੜੇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸੁਰੰਗ ੫.

ਸੁਰੰਗਾਬਾਦ. ਇਹ ਸਾਰੰਗਪੁਰ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਇਹ ਨਗਰ ਮੱਧ ਭਾਰਤ (ਸੀ.ਪੀ.) ਦੇ ਦੇਵਾਸਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਸੀ. ਅਨੇਕ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ. "ਸੋਰਾ ਸੀ ਸੁਰੰਗਾਬਾਦ ਨੀਕੇ ਰਹੀ ਝੂਲਕੇ." (ਅਕਾਲ)

ਸੁਰੰਗਿਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਰੰਗ (ਸੁਰੰਗਾ) ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ. "ਰਾਨੀ ਬੋਲ ਸੁਰੰਗਿਯਾ ਲੀਨਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੪੭) ਦੇਖੋ, ਸੁਰੰਗ ੬.

ਸੁਰੰਗੀ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ.

ਸੁਰੰਗੀਆ. ਵਿ—ਅੱਛੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਰੰਗਿਯਾ.

ਸੁਰੰਜਨ, ਸੁਰੰਜਨੋ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਰੰਗਣ (रञ्जन) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਿ—ਸੁਰੰਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਉੱਤਮ ਰੰਗ ਰੰਗਣ ਵਾਲਾ. "ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਅਨਾਦਿ ਸਰਬ ਸੁਰੰਜਨੋ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸੁਰੰਦ. ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ. ਇੰਦ੍ਰ. "ਸੁਰੰਦ ਸੁ ਬੁੱਧਿ ਬਿਸਾਰਦ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸ੍ਵਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਰੰਬਰ. ਉੱਤਮ ਦੇਵਤਾ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ. "ਅੰਬਰ ਲਗ ਜਸ ਕਥਹਿੰ ਸੁਰੰਬਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਲਸ. ਅ਼ ثلث ਸੁਲਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ. ਤਿਹਾਈ.[1]

ਸੁਲਹ. ਅ਼ صلح ਸੁਲਹ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਲ. ਮਿਲਾਪ। ੨ ਸ਼ਾਂਤਿ.

ਸੁਲਹਕੁਲ. ਅ਼ صلح کل ਸੁਲਹ਼ਕੁਲ. ਵਿ—ਸਭ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਭ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਪੰਥ.

ਸੁਲਹਨਾਮਾ. ਉਹ ਨਾਮਹ (ਲਿਖਤ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਝਗੜਾ ਨਿਬੇੜਨ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ. ਸੰਧਿ ਪਤ੍ਰ. A treaty of peace ਅਥਵਾ A deed of compromise.

ਸੁਲਹੀ, ਸੁਲਹੀਖ਼ਾਨ ਇੱਕ ਪਠਾਣ, ਜੋ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ ਸੀ. ਇਹ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਲੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਠੇ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤੱਤੇ ਆਵੇ ਵਿੱਚ ਧਸਕੇ ਭੁੜਥਾ ਹੋ ਗਿਆ. "ਸੁਲਹੀ ਹੋਇ ਮੂਆ ਨਾਪਾਕ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਕਾ.

ਸੁਲਕ. ਸੰ. शुल्क—ਸ਼ੁਲ੍ਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁੱਲ. ਕੀਮਤ। ੨ ਟੈਕਸ (tax) ਮਹਿਸੂਲ. "ਕੋਸ਼ਪ ਹੋਇ ਸ਼ਾਹ ਕੋ ਜੈਸੇ। ਤਿਸ ਤੇ ਸੁਲਕ ਭ੍ਰਿਤਜ ਲੇ ਕੈਸੇ?" (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਕੰਨ੍ਯਾ ਦਾ ਮੁੱਲ.

ਸੁਲਖਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਲਕ੍ਸ਼ਣ. ਚੰਗੇ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੨ ਵਿ—ਚੰਗੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲਾ.

ਸੁਲਖਣਾ, ਸੁਲਖਣੀ ਵਿ—ਚੰਗੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ)। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਲਖਣੀ ਮਾਤਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਾਨੀ ੨.

ਸੁਲਖਣੀ ਮਾਤਾ. ਮਾਤਾ ਚੰਦੋ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਮੂਲਚੰਦ ਚੋਣੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਉਕੇ ਪੱਖੋਕੇ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਗੁਰੁਦਾਸਪੁਰ) ਸਨ. ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ੨੪ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਨੂੰ ਵਟਾਲੇ ਹੋਇਆ. ਦੋ ਪੁਤ੍ਰ (ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ) ਇਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟੇ. ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਗੋਤ੍ਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਂ "ਮਾਤਾਚੋਣੀ" ਨਾਉਂ ਭੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਮਰਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੩ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਲਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਲੱਖਣੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਅਰ ਇਸੇ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਚੱਬਾ ਅਤੇ ਦੇਸਾਂ ਦਾ ਫੁੱਟਨੋਟ.

ਸੁਲਖਨੀ, ਸੁਲਖਨੀ ਮਾਤਾ ਦੇਖੋ, ਸੁਲਖਣੀ ਅਤੇ ਸੁਲਖਣੀ ਮਾਤਾ.

ਸੁਲਗ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਪਰ ਠੀਕ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ. "ਲਾਂਬੀ ਸੁਲਗ ਤੁਫੰਗ ਅਨੇਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਲੱਗਿਆ। ੩ ਘੋੜਾ ਬਾਜ਼ ਆਦਿਕ, ਜੋ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ.

ਸੁਲਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੁਖਣਾ. ਅਗਨੀ ਦਾ ਗੋਹੇ ਲੱਕੜ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲੱਗਕੇ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਜਲਨਾ.

ਸੁਲਝਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੇਚ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ. ਗੁੰਝਲ ਦਾ ਖੁਲਣਾ. ਮਨ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਦੂਰ ਹੋਣਾ.

ਸੁਲਟਾ. ਵਿ—ਸਰਲ. ਸਿੱਧਾ. ਜੋ ਉਲਟਾ ਨਹੀਂ.

ਸੁਲਤਾਨ. ਅ਼ سلطان ਸੁਲ਼ਤ਼ਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਲੀਲ. ਯੁਕ੍ਤਿ। ੨ ਪ੍ਰਬਲ

[1] ਮੁਗਲਰਾਜ ਵੇਲੇ ਜੋ ਅਹਿਲਕਾਰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜਦੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸੁਲਸ ਕਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਨੌ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਮਾਹਵਾਰੀ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਤਦ ਤਿੰਨ ਸੌ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.

ਹੋਣਾ। ੩ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਸੁਲਤਾਨ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ "ਸੁਲਤਾਨ" ਪਦਵੀ ਮਹਮੂਦ ਗਜਨਵੀ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।

੪ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸਖੀ ਸਰਵਰ, ਲਖਦਾਤਾ, ਲਾਲਾਂ ਵਾਲਾ, ਧੌਂਕਲੀਆ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਸੈਯਦ ਅਹਮਦ ਸੀ. ਇਹ ਇੱਕ ਬਗਦਾਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਬਾਪ ਸਿਆਲਕੋਟ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ੧੨ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ, ਸਨ ੧੨੨੦ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੨੫੨ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੧੨੯੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੀਰਖਾਨਾ ਅਤੇ "ਚੁਖੰਡੀ" ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ. ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਪੀਰਖਾਨੇ ਜਮਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੇਟਾ ਰੋਟ ਹੈ. ਇਹ ਵਡੀ ਰੋਟੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਜਨ ਸਵਾ ਮਣ ਤੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਮੀਨ ਤਪਾਕੇ ਪਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਗੁੜ ਨਾਲ ਚੋਪੜਕੇ ਪੀਰ ਅੱਗੇ ਅਰਪਦੇ ਹਨ. ਭਿਰਾਈ (ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ) ਦਰੂਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕੁਝ ਰੋਟੀ ਆਪ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਪਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਕਬਰ ਨਿਗਾਹ (ਨਗਾਹੇ) ਪਿੰਡ[1] (ਜਿਲਾ ਡੇਰਾਗਾਜੀਖਾਂ) ਵਿੱਚ ਹੈ. ਜੋ ਈਸਵੀ ਤੇਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਬਾਈ ਦੀ ਕਬਰ ਭੀ ਹੈ. ਸੁਲਤਾਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪੂਜਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ੧੬੫੦ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਦੀ ਹੈ. ਨਗਾਹੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਪੀਰਖਾਨਾ ਧੌਂਕਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ (ਵਜੀਰਾਬਾਦ ਪਾਸ) ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪੀਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਧੌਂਕਲੀਆ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸੁਲਤਾਨਹ ਰਜ਼ੀਯਾ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੫.

ਸੁਲਤਾਨਕੁਲੀ. ਦੇਖੋ, ਗੋਲ ਕੰਡਾ.

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ. ਕਪੂਰਥਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਫੇਦ ਵੇਂਈ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਹ ਈਸਵੀ ਗ੍ਯਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸੁਲਤਾਨ ਖ਼ਾਨ ਲੋਦੀ ਨੇ (ਜੋ ਮਹਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਸੀ) ਵਸਾਇਆ ਹੈ.[2] ਇਸ ਥਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਜੈਰਾਮ ਦਾਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਥਾਂ-"ਤੇਰਾ ਹਾਂ ! ਤੇਰਾ ਹਾਂ !" ਕਹਿਕੇ ਤਰਾਜੂ ਨਾਲ ਤੋਲਦੇ ਹੋਏ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਦੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ.[3] ਹੁਣ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟਰਨ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਰ ਤੋਂ ੧੮ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ—

(੧) ਸੰਤਘਾਟ. ਬੇਈਂ ਦਾ ਉਹ ਘਾਟ, ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਟੁੱਬੀ ਮਾਰਕੇ ਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਅਰ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਨਿਕਲਕੇ ਉਦਾਸੀ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਘੁਮਾਉਂ ਜਮੀਨ ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੈ.

(੨) ਹੱਟ ਸਾਹਿਬ (ਹੱਟੀ ਸਾਹਿਬ). ਇਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਲੋਕ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ੧੧ ਵੱਟੇ ਪੱਥਰ ਦੇ ਵਡੇ ਛੋਟੇ ਹਨ. ੨੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ੮੧ ਰੁਪਯੇ ਨਕਦ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ.

(੩) ਕੋਠੜੀ ਸਾਹਿਬ. ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਮੁਨਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੇਖਾ ਲਿਆ ਸੀ. ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੈ.

(੪) ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਸੀ. ਇਸੇ ਥਾਂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਜਨਮੇ ਸਨ. ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇਰਾਂ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਰਾਗਣ ਹੈ.

(੫) ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ. ਦੇਖੋ ਨੰ: ੪.

(੬) ਧਰਮਸਾਲ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਕੋਠੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਆਹ ਡੱਲੇ ਪਿੰਡ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਬਾਰਾਂ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ.

(੭) ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ. ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਕਰੀਬ ਅੱਧ ਮੀਲ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਬੇਈਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਤ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੇਰੀ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਵਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਰਖਦੇ ਅਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਕਾਲ ਧ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਇਣ ਰਹਿੰਦੇ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬੇਰੀ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰੁਧਾਮ ਨੂੰ ਤੇਰਾਂ ਸੌ ਸੱਠ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੱਲੋਂ, ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪੈਯਾ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ, ਇਕਵੰਜਾ ਰੁਪੈਯੇ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ਹਨ, ਤੀਸ ਘੁਮਾਉਂ ਜਮੀਨ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪਿੰਡ ਮਾਣਕ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਮਾਛੀਜੋਇਆ ਵਿੱਚ ਹੈ.

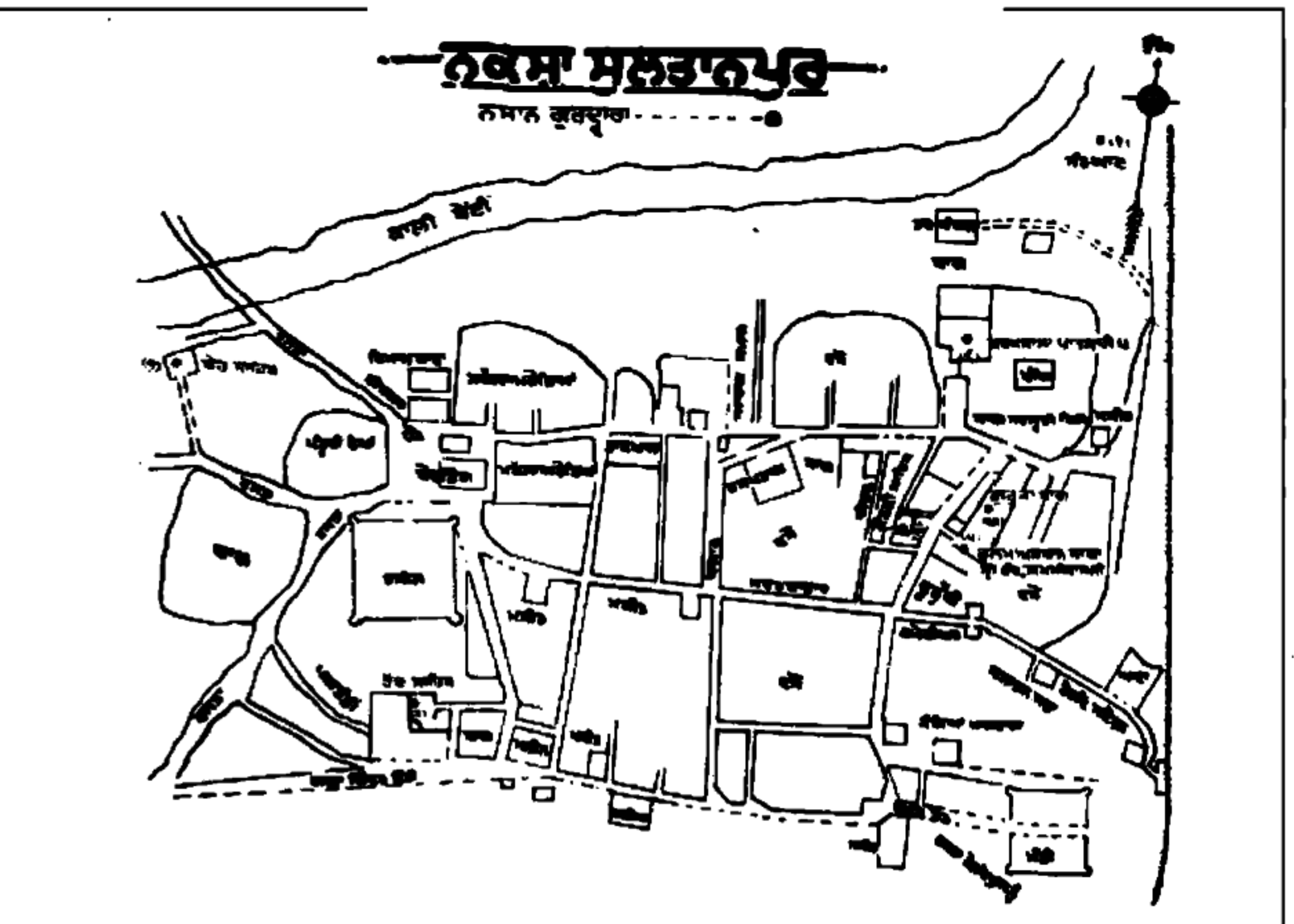
(ਅ) ਕੁੱਲੂ ਦੀ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ. ਦੇਖੋ ਕੁੱਲੂ.

(ੲ) ਜਲਾਲਾਬਾਦ (ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਗਵਰਨਰੀ) ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਕਾਬੁਲ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ

[1] ਨਿਗਾਹ (ਨਿਗਾਹਾ) ਪਿੰਡ ਡੇਰਾਗਾਜ਼ੀ ਖਾਂ ਤੋਂ ੨੨ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ.

[2] ਪੁਰਾਣੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਹੁਣ ਭੀ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਮਾਜ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਜਿਸ ਮਸੀਤ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ.

[3] ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਜਿਣਸ ਦੀ ਵੰਡਾਈ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਅੰਨ ਗੁੜ ਆਦਿਕ ਸਾਮਾਨ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ, ਉੱਥੋਂ ਸ਼ਾਹੀ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਫੌਜ ਲਈ ਜਿਸ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਪਰਚੇ ਨਾਲ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ. ਬਾਕੀ ਜਿਣਸ ਵੇਚਕੇ ਮੋਦੀ ਨਕਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜਾਨੇ ਦਾਖਲ ਕਰਦਾ.

ਨਕਸ਼ਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ

ਮਨੋਹਰ ਚਸ਼ਮਾ ਹੈ. ਇਥੇ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਜਮ੍ਹਾ ਹੋਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਕਾਬੁਲ।

(ਸ) ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਕਈ ਨਗਰ ਅਵਧ, ਸਹਾਰਨਪੁਰ, ਬਨਾਰਸ, ਰਿਆਸਤ ਕੋਟਾ, ਗੁੜਗਾਂਵ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹਨ.

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਦੀਆਂ. ਇਹ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਹੈ.

ਸੁਲਤਾਨ ਬੇਗ. ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ.

ਸੁਲਤਾਨ ਵਿੰਡ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਤੁਤ ਸਾਹਿਬ.

ਸੁਲਤਾਨੀ. ਫ਼ਾ سلطانی ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ. ਹੁਕੂਮਤ. ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਕੰਮ। ੨ ਸੁਲਤਾਨ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨੀਆ.

ਸੁਲਤਾਨੀਆ. ਸੁਲਤਾਨ (ਸਹਵਰ) ਦਾ ਉਪਾਸਕ. ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਝਟਕੇ ਦਾ ਮਾਸ ਅਤੇ ਸੂਰ ਖਾਣਾ ਪਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨ ੪.

ਸੁਲਤਾਨੀ ਬਨਾਤ. ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਬਨਾਤ.

ਸੁਲਤਾਨੇ. ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ. "ਨਾਮਾ ਸੁਲਤਾਨੇ ਬਾਧਿਲਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸੁਲਪ. ਸੰ. ਸੁਲ੍ਪ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਘੱਟ. "ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਸੁਲਫਈ. ਸੁਲਫਾ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਫਾ ੨.

ਸੁਲਫਾ. ਅ਼ سلفہ ਉਹ ਵਸਤੂ ਜੋ ਨਿਰਣੇ ਕਾਲਜੇ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ। ੨ ਇੱਕ ਨਸ਼ੇਦਾਰ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਤੰਬਾਕੂ ਅਤੇ ਭੰਗ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਚਿਲਮ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਧੂਆਂ ਪੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਪੱਠਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੁਲਬ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਭ.

ਸੁਲਬੀ ਖ਼ਾਨ. ਸੁਲਹੀ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਵਡੇ ਭਾਈ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਚੰਦੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤਾਪ ਦੇਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ (ਤਲਬ) ਬਾਬਤ ਨੌਕਰ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ.

ਸੁਲਭ. ਵਿ—ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦੇ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਔਖ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਸੁਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਹ.

ਸੁਲਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਲਾਨਾ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਾਉਣਾ.

ਸੁਲਾਸ. ਸ—ਉੱਲਾਸ. ਉਮੰਗ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਭਾਥੜਾ ੨.

ਸੁਲਾਕ. ਦੇਖੋ, ਸੂਲਾਕ.

ਸੁਲਿਸ. ਦੇਖੋ, ਸਲਿਸ ਅਤੇ ਸੁਲਸ.

ਸੁਲੂਕ. ਅ਼ سلوک ਚਲਨਾ. ਗਮਨ। ੨ ਨੇਕ ਰਸਤੇ ਚਲਨਾ। ੩ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ ਚਾਹੁਣੀ। ੪ ਭਲਾ ਵਰਤਾਉ. ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ.

ਸੁਲੇਮਾਨ, ਸੁਲੈਮਾਨ ਅ਼ سلیمان (Solomon) ਬਤਸਬਾ (Bathsheba) ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਦਾਊਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਡਾ ਦਾਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਅਖਾਣ ਜਗਤਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕਹਾਵਤਾਂ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦਰਜ ਹਨ.

ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁਲੇਮਾਨ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਮਾਜ ਦਾ ਵੇਲਾ ਟਲ ਗਿਆ, ਤਦ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਿੰਜਣੀਆਂ ਵੱਢ ਸੁੱਟੀਆਂ. ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਪੌਣ ਅਤੇ ਦੇਉ ਜਿੰਨ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੇ ਤਾਬੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਅਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ.

ਇੱਕ ਬਾਰ ਸੁਲੇਮਾਨ ਲਸ਼ਕਰ ਸਮੇਤ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀੜੀਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਛੇਤੀ ਖੱਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੜ ਜਾਓ, ਕਿਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਸਾਨੂੰ ਦਰੜ ਨਾ ਸੁੱਟੇ. ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਈ ਅਰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ ਕੀੜੀਆਂ ਦਾ ਬਚਾਉ ਕੀਤਾ. ਇੱਕ ਬਾਰ ਪਰਿੰਦ ਚੁਕੀਰੇ (ਚੱਕੀਰਾਹੇ)[1] ਨੇ ਇੱਕ ਸੂਰਜ ਪੂਜਕ ਰਾਣੀ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਪੁਰ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੱਕੀਰਾਹੇ ਦੇ ਹੱਥ ਖਤ ਭੇਜਿਆ ਅਰ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਤ ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ੨੭.

ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਲੇਮਾਨ ਨੇ ਯਰੂਸਲਮ (Jerusalem) ਵਿੱਚ ੪੦ ਵਰ੍ਹੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਅਰ ਜਗਤਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋ ਯਹੂਦੀ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਪੂਜਯ ਮੰਦਿਰ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ. ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀ ਕਬਰ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਸੁਲੇਮਾਨ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ (ਬੀ.ਸੀ.) ੧੦੩੩ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੯੭੫ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਸੌ ਵਹੁਟੀਆਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਗੋਲੀਆਂ ਸਨ. ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ "ਰਹਬਯਾਮ" ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਯਰੂਸਲਮ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੀਤਾ.

ਸੁਲੋਕਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁ-ਅਵਿਲੋਕਨ. ਸੁਦ੍ਰਿਸ਼੍। ੨ ਸੁੰਦਰ ਲੋਚਨ. ਮਨੋਹਰ ਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਜਜੇਰ.

ਸੁਲੋਚਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਨੇਤ੍ਰ। ੨ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰਿਣ. ਮ੍ਰਿਗ। ੪ ਚਕੋਰ.

ਸੁਲੋਚਨਾ, ਸੁਲੋਚਨੀ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ.

ਸੁਲੋਨੜਾ, ਸੁਲੋਨੜੀ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਲੋਚਨ (ਨੇਤ੍ਰਾਂ) ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). ੨ ਲਾਵਨਤਾ (ਸੁੰਦਰਤਾ) ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ).

ਸੁਵਸਤੁ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਚੀਜ਼। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ਼. "ਜਿਥੈ ਸੁਵਸਤੁ ਨ ਜਾਪਈ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਸੁਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਸੰ. ਸੂਨੁ.

[1] ਦੇਖੋ, ਚਕੀਰਾ.

ਸੰਗਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਨੁ.

ਸੁਵਰਚਲਾ. ਸੰ. ਸੁਵਰ੍‍ਚਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਜਦ ਘੋੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਸੀ, ਤਦ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰ ਦੇਵਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਦੇਖੋ, ਛਾਇਆ ੬। ੨ ਅਲਸੀ। ੩ ਸੌਂਚਲ. ਸੂਰਜਮੁਖੀ.

ਸੁਵਰਣ, ਸੁਵਰਨ ਸੰ. ਸੁਵਰ੍‍ਣ. ਉੱਤਮ ਰੰਗ. ਸੁੰਦਰ ਵਰਣ. "ਸੁਵਰਨ ਕੋ ਸੁਵਰਨ ਤਨ ਦੁਤਿ ਮਿਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਉੱਤਮ ਜਾਤਿ। ੩ ਉੱਤਮ ਅੱਖਰ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਇਨਾ. ਸੋਨਾ. "ਲੋਹਾ ਪਾਰਸ ਭੇਟੀਐ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਸੁਵਰਨ ਹੋ ਜਾਇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) "ਸੁਵਰਨ ਕੋ ਢੂੰਡਤ ਫਿਰਤ ਕਵਿ ਵਿਭਚਾਰੀ ਚੋਰ." (ਬਿਹਾਰੀ) ਕਵਿ ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਰ, ਵਿਭਚਾਰੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਲ, ਚੋਰ ਸੋਨਾ ਢੂੰਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ੫ ਧਤੂਰਾ। ੬ ਸੋਲਾਂ ਮਾਸੇ ਭਰ ਵਜਨ। ੭ ਹਰਿਚੰਦਨ। ੮ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ.

ਸੁਵਰਣ ਸ਼ਠੀਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਣ ਸਠੀਵਿ.

ਸੁਵਰਨਗਿਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਮੇਰੁ, ਜੋ ਸੁਇਨੇ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੨ ਦੱਖਣੀ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਿਵ੍ਯਂ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਹਾੜ.

ਸੁਵੱਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵੱਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵਲਾ ੨। ੨ ਚੰਗਾ ਵੱਲ (ਚੱਜ) ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

ਸੁਵਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਲਾਉਣਾ. ਸੁਲਾਨਾ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਾਉਣਾ. "ਪਤਿ ਸੁਤ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਵਾਇ ਕਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੯)

ਸੁਵਾਸ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਵਾਸਨਾ. ਸੁਗੰਧ। ੨ ਚੰਗੇ ਵਸਤ੍ਰ. ਸੁੰਦਰ ਲਿਬਾਸ। ੩ ਉੱਤਮ ਘਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸਬਾਸ.

ਸੁਵਾਤੂ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਤ ੨.

ਸੁਵਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਣੀ.

ਸੁਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਰ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੁਭ ਵਾਰ (ਦਿਨ).

ਸੁਵਿਨਾ. सौवर्ण—ਸੌਵਰ੍‍ਣ. ਵਿ—ਸੁਵਰ੍‍ਣ ਦਾ. ਸੁਇਨੇ ਦਾ. ਸੁਨਹਿਰੀ. "ਦੇਹ ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਸੁਵਿਨਾ ਰਾਮ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ)

ਸੁਵੇਸ, ਸੁਵੇਖ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਵੇਸ. ਸੁੰਦਰ ਲਿਬਾਸ. "ਤੁਲਸੀ ਪੇਖ ਸੁਵੇਸ, ਭੂਲੈਂ ਮੂਢ ਨ ਚਤੁਰ ਨਰ। ਸੁੰਦਰ ਕੇਕਿਹਿ ਪੇਖ ਬਚਨ ਸੁਧਾ ਸਮ ਅਸਨ ਅਹਿ." (ਤੁਲਸੀ)

ਸੁਵੇਦ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸੁਵੰਨ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਵਰਣ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਵਰ੍‍ਣ. ਸੋਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੋਵਨ.

ਸੁਵੰਨਵੀ, ਸੁਵੰਨੜੀ, ਸੁਵੰਨੀ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਵਰਣ ਵਾਲੀ. ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ ਵਾਲੀ. "ਸੁਵੰਨੜੀ ਦੇਹ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਵਰ੍‍ਣ ਦੀ. ਸੋਨੇ ਦੀ.

ਸੁ. ਸਰਵ—ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ —"ਨਾਮ ਜਪਿਓਸੁ" (ਜਸਾ) ਉਸ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਧਾ—ਗਰਭ ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ. ਜਣਨਾ. ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। ੪ ਫ਼ਾ ,ﺳﻮ ਸੰਗਯਾ—ਤਰਫ. ਦਿਸ਼ਾ. "ਗਜੇ ਸੂਰ ਜੁੱਝਾਰ ਦੋ ਸੂ." (ਸਲੋਹ) ੫ ਲਾਭ. ਨਫਾ। ੬ ਬਿਆਜ. ਸੂਦ। ੭ ਰੌਸ਼ਨਾਈ. ਮਸਿ.

ਸੂੰ. ਅਨੁ—ਸਾਂ ਸਾਂ ਧੁਨਿ. ਸੁੰਕਾਰ। ੨ ਵ੍ਯ—ਕੋ. ਨੂੰ. ਪ੍ਰਤਿ. ਤਾਈਂ. "ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਮਿਟਾਵਣ ਸੂੰ ਸਮਰਥਤਾ ਨਹੀਂ." (ਜਸਭਾਮ)

ਸੂਅ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਨੁ. ਸੁਵਨ. ਪੁਤ੍ਰ. "ਜੁ ਪੜ੍ਹਯੋ ਦਿਜ ਤੇ ਸੂਅ ! ਤਾਂਹਿ ਰਟ੍ਯੋ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ) ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ! ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਾਠ ਰਟੋ.

ਸੂਅਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਕ. ਤੋਤਾ. "ਤੂੰ ਪਿੰਜਰ ਹਉ ਸੂਅਟਾ ਤੋਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸੂਅਨ. ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਅ.

ਸੂਅਰ. ਸੰ. ਸ਼ੂਕਰ.[1] ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰ. "ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ, ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦੇਖੋ, ਸੂਰ ੧੦.

ਸੂਆ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਕ. ਤੋਤਾ. "ਬਾਂਧਿਓ ਨਲਿਨੀ ਭ੍ਰਮਿ ਸੂਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਵਡੀ ਸੂਈ. ਸਿਊਣ ਦਾ ਸੰਦ ਜਿਸ ਦੇ ਨੱਕੇ ਵਿੱਚ ਡੋਰ ਪਾਕੇ ਸੀਂਵੀਦਾ ਹੈ. "ਲਉ ਨਾੜੀ ਸੂਆ ਹੈ ਅਸਤੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੩ ਸੂਣ (ਪ੍ਰਸੂਤ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਗਾਂ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸੂਆ ਹੈ.

ਸੂਐ. ਸੂਏ ਉੱਪਰ. "ਸੂਐ ਚਾੜਿ ਭਵਾਈਅਹਿ ਜੰਤ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੂਇ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸੂਯ. ਦੇਖੋ, ਸੂਣਾ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਯ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ— ਸੂਕੇ. ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋ ਕੇ. "ਪੰਖੀ ਸੂਇ ਬਹਿਠੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸੂਈ. ਸੰ. ਸੂਚਿ. ਸੂਚੀ। ੨ ਵਿ—ਸੰ. ਸੁਵਰੀ. ਸੂਈ ਹੋਈ. ਪ੍ਰਸੂਤਾ.

ਸੂਈਧਾਰ. ਡਿੰਗ. ਸੂਈ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦਰਜੀ. ਸੰ. ਸਤ੍ਰਤਿਕਾਰ. ਸਿਊਣ ਵਾਲਾ.

ਸੂਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧਾਰੀਦਾਰ ਵਸਤ੍ਰ. ਪਹਿਲੇ ਜਮਾਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕੱਛਾਂ ਭੀ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ. ਹੁਣ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ ਹੈ. "ਸੂਸੀ ਦੀ ਕੱਛਾਂ ਥੇ ਸਿੰਘ ਰਖਤੇ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਸੂੰਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਧ. ਖਬਰ। ੨ ਭੇਤ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸੂਹਉ. ਦੇਖੋ, ਸੂਹੀ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਹਾਂ.

ਸੂਹਟ, ਸੂਹਟਾ, ਸੂਹਟੁ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਕ. ਤੋਤਾ. "ਸੂਹਟੁ ਪਿੰਜਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਤੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੀਵਨਮੁਕਤ ਪੁਰਖ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਹਟਾ.

ਸੂਹਣ, ਸੂਹਣੀ, ਸੂਹਨ, ਸੂਹਨੀ ਸੰ. ਸਮੂਹਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕੂੜਾ ਸੰਬਰਕੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਬੁਹਾਰੀ. "ਦੇਉ ਸੂਹਨੀ ਸਾਧੁ ਕੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ "ਸ਼ੋਧਨੀ" ਨਾਉਂ ਭੀ ਝਾੜੂ ਦਾ ਹੈ.

ਸੂਹਬ, ਸੂਹਵ, ਸੂਹਵੀ ਵਿ—ਸੂਹੇ (ਲਾਲ) ਵਰਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ (ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ) ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਹੋਈ. "ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ਅਪਨੈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਸੂਹਬ ਤਾ

[1] ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੂਕਰ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ.

ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਾ ਮੰਨਿਲੈਹਿ ਸਚੁਨਾਉ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੩ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੱਚੇ ਰੰਗ (ਕੁਸੁੰਭੀ) ਵਾਲੀ. "ਸੂਹਵੀਏ ਨਿਮਾਣੀਏ ! ਸੋ ਸਹੁ ਸਦਾ ਸਮਾਲਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਸੂਹੜ. ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹੜ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਹੜਾ.

ਸੂਹੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਠੇ ਹੋਏ ਅੰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਿਆ ਦਾਣੇ ਦਾ ਛਿਲਕਾ. ਛਾਲਨੀ (ਛਾਣਨੀ) ਨਾਲ ਛਾਣਨ ਤੋਂ ਆਟਾ ਹੇਠ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੂਹੜਾ ਛਾਣਨੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਚੋਕਰ.

ਸੂਹੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹੜ ਅਤੇ ਸੂਹੜਾ.

ਸੂਹਾ. ਵਿ—ਕੁਸੁੰਭੀ. ਭਾਵ—ਮਾਇਕ ਕੱਚਾ ਰੰਗ. "ਲਾਲ ਭਏ ਸੂਹਾ ਰੰਗ ਮਾਇਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪੱਕੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਭਏ, ਅਰ ਮਾਇਕ ਰੰਗ ਸੂਹਾ ਜਾਣਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਹੀ ੨.

ਸੂਹਾਂ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂੰਹ (ਸੁੱਧ) ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਮੁਖ਼ਬਰ. ਸੂਹੀਆਂ। ੨ ਵਿ—ਭੇਤੀ. ਜਾਣਕਾਰ. "ਸਿੰਘ ਸਭੈ ਜੰਗਲ ਕੇ ਸੂਹੇਂ." (ਪੰਪ੍ਰ) ੩ ਸੰਮੁਖ (ਸਾਮ੍ਹਣੇ) ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸੂਹੀ. ਵਿ—ਕੁਸੁੰਭ ਰੰਗੀ. "ਮਨੋ ਅੰਗ ਸੂਹੀ ਕੀ ਸਾਰ੍ਹੀ ਕਰੀ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਹਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.[1] ਇਹ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦੀ ਸਾੜਵ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਸੂਹੀ ਨੂੰ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ, ਬਾਕੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ. ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਸੜਜ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੋਪਹਰ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਉਤਰਾਂਗ ਸਾਰੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਰ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਲਾ ਕੇ ਸਾਰੰਗ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰੀਦੀ ਹੈ. ਸੂਹੀ ਵਿੱਚ ਨਿਸਾਦ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ— ਸ ਰ ਗਾ ਮ ਪ ਨਾ ਸ

ਅਵਰੋਹੀ— ਸ ਨਾ ਮ ਪ ਗਾ ਰ ਸ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸੂਹੀ ਦਾ ਪੰਦਰਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ੩ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਔਰਤ ਦਾ ਆਪਣੇ ਘੁਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹੀਆ ੩.

ਸੂਹੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਸੂਹਾਂ.

ਸੂਕ. ਸੰ. ਸ਼ੁਸ਼੍ਕ—ਸ਼ੁਸ੍ਕ. ਵਿ—ਸੁੱਕਾ. ਖੁਸ਼ਕ. "ਸੂਕ ਭਈ ਪਤਰੀ ਸੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰ. ਸ਼ੂਕ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਹੜ. ਜੌਂ ਕਣਕ ਆਦਿਕ ਦੀ ਬੱਲੀ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਕੰਡਾ। ੩ ਸੰ. ਸੂਕ. ਪੌਣ. ਹਵਾ। ੪ ਤੀਰ. ਵਾਣ.

ਸੂੰਕ. ਅਨੁ. ਸੂੰ ਸੂੰ ਧੁਨਿ. ਸੁੰਕਾਰ. "ਤਬ ਚਲੇ ਸੂੰਕ ਜਨੁ ਨਾਗ ਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੂਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੁਸਕ ਹੋਣਾ. ਸੁੱਕਣਾ. ਖੁਸ਼ਕ ਹੋਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂੰਕਣਾ ੨. "ਤੀਨਿ ਚਰਣ ਇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਸੂਕੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਰਣ ਰਹਿ ਗਏ, ਅਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਨੇ ਜੋਰ ਪਾਇਆ.

[1] ਕਈ ਸਾਂਗੀਤਿਕਾਂ ਨੇ ਸੋਹਨੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੂਹੀ ਕਲਪਿਆ ਹੈ.

ਸੂੰਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੂੰ ਸੂੰ ਕਰਨਾ. ਸੁੰਕਾਰ ਕਰਨਾ. ਨੱਕ ਦੇ ਰਾਹ ਸਾਹ ਜੋਰ ਨਾਲ ਕੱਢਣੇ। ੨ ਭਾਵ—ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ.

ਸੂਕਰ. ਸੰ. ਸੂਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰ. ਸੁੰਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ. "ਸੂਕਰ ਸੁਆਨ ਗਰਧਭ ਮੰਜਾਰਾ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ.

ਸੂਕਰਖੇਤ. ਸੰ. ਸ਼ੂਕਰਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ. ਨੈਮਿਸਾਰਨ੍ਯ ਪਾਸ ਇੱਕ ਤੀਰਥ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਉਂ "ਸੋਰੋਂ" ਹੈ. ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਕੇ ਹਿਰਨ੍ਯਕੇਸ਼ੀ ਦੈਤ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ.

ਸੂਕਰਣਾ, **ਸੂੰਕਰਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਸੁੰਕਾਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੂਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. "ਚਲੀ ਸੈਨ ਸੂੰਕਰ ਪਰਾਚੀ ਦਿਸਾਨੰ." (ਜਨਮੇਜਯ)

ਸੂਕਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੂਕਰੀ. ਸੂਰੀ. ਸੂਰ ਦੀ ਮਦੀਨ.

ਸੂਕਾ. ਵਿ—ਸੁਸ੍ਕ. ਖੁਸ਼ਕ. "ਜਲ ਮਹਿ ਕੇਤਾ ਰਾਖੀਐ ਅਭਿਅੰਤਰਿ ਸੂਕਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸ਼ੂਕਾ. ਨਾਸਾਂ ਨਾਲ ਫੂੰਕਾਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਓਛਾ. ਅਭਿਮਾਨੀ.

ਸੂਕੀ. ਸੁੱਕੀ. ਸੁਸ੍ਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਕਣਾ.

ਸੂਕ੍ਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁੰਦਰ ਕਥਨ। ੨ ਵੇਦ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੩ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਗੀਤ। ੪ ਸੰ. ਸ਼ੂਕ੍ਤ. ਸਿਰਕਾ.

ਸੂਖਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਤਲਾ. ਬਾਰੀਕ. ੨ ਛੋਟਾ। ੩ ਤੁੱਛ। ੪ ਇੱਕ ਅਲੰਕਾਰ. ਇਸ਼ਾਰੇ ਦਾ ਉੱਤਰ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਦੇਣਾ ਅਥਵਾ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਚੇਸ੍ਟਾ (ਹਰਕਤ) ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ. ਜਾਂ ਜਾਣਨਾ ਸੂਖਮ ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮੇਲਿਓਂ ਬਾਬਾ ਉੱਠਿਆ ਮੁਲਤਾਨੇ ਦੀ ਜਾਰਤ ਜਾਈ,
ਅੱਗੋਂ ਪੀਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦੁੱਧਕਟੋਰਾ ਭਰ ਲੈਆਈ,
ਬਾਬਾ ਕਢ ਕਰ ਬਗਲ ਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੂਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਈ,
ਜਿਉ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਗੰਗ ਸਮਾਈ. (ਭਾਗੁ)

ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਭਰੇ ਪਿਆਲੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੁੱਧ ਉੱਪਰ ਚੰਬੇਲੀ ਦਾ ਫੁੱਲ ਰੱਖਕੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਲੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਸਮਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ.

ਦੇਹ ਕੰਚੁਕੀ ਤਾਂਹਿ ਸਵਾਰੀ,
ਏਕ ਹਾਥ ਮੇ ਜਿਹਵਾ ਧਾਰੀ,
ਗਹਯੋ ਲਿੰਗ ਕੋ ਦੂਸਰ ਹਾਥਾ,
ਆਵਾ ਸਨਮੁਖ ਜਹਿਂ ਜਗਨਾਥਾ. (ਨਾਪ੍ਰ)

ਕਲਿਯੁਗ ਨੇ ਇਸ ਚੇਸ੍ਟਾ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਰਸਨਾ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦੇ ਦਾਸ ਹਨ, ਉਹੀ ਕਲਿਯੁਗੀ ਜੀਵ ਹਨ ਅਰ ਵਿਸੈ ਪਰਾਇਣ ਹੋਣਾ ਹੀ ਕਲਿਯੁਗ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

(ਅ) ਜੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਅਥਵਾ ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਵ ਸਮਝਿਆ

ਜਾਵੇ ਤਦ "ਵਿਖਮ ਸੂਕਮ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹੈ ਹੈ ਕਰਿਕੈ ਓਹਿ ਕਰੇਨਿ,
ਗਲ੍ਹਾਂ ਪਿਟਨਿ ਸਿਰੁ ਖੋਹੇਨਿ,
ਨਾਉ ਲੈਨਿ ਅਰੁ ਕਰਨਿ ਸਮਾਇ,
ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਇ.

(ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਿਆਪੇ ਸਮੇਂ ਗਲ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਪੱਟਾਂ ਉੱਪਰ ਹੱਥ ਮਾਰਕੇ ਆਖਦੀਆਂ ਹਨ ਹੈ ! ਹੈ ! ਓਹ ! ਓਹ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇਸ ਦਾ ਸੂਖਮ ਭਾਵ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਓਹ (ਕਰਤਾਰ) ਅੰਗ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ.

ਸੂਕਮਸ਼ਰੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਲਿੰਗ ਸ਼ਰੀਰ. ਅਸਥੂਲ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੂਖਮ ਦੇਹ, ਜੋ ਇੱਕ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਿਆਗਕੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਮਨ, ਬੁੱਧਿ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ੧੭ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਸੂਕਮ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ.

ਸੂਕਮਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਰੀਕ ਨਜ਼ਰ, ਦਿਵ੍ਯਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਹੁਚਣ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ.

ਸੂਖ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਖ. ਆਨੰਦ. "ਮਨ ਸਗਲ ਕੋ ਹੋਆ ਸੂਖ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਸ਼ੁਸ੍ਕ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ. "ਸੂਖ ਗਯੋ ਤੁਸਕੈ ਹਰਹਾਰ." (ਚੰਡੀ ੧) ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਹਾਰ (ਸੱਪ) ਸੁੱਕ ਗਿਆ.

ਸੂਖਮ. ਦੇਖੋ, ਸੂਕਮ. "ਸੂਖਮ ਦੇਹ ਬੰਧਹਿ ਬਹੁ ਜਟੂਆ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਸੂਖਮਸਰੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਕਮ ਸ਼ਰੀਰ.

ਸੂਖਮਮੂਰਤਿ. ਵਿ—ਦੁਬਲੀ ਦੇਹ ਵਾਲਾ. ਲਾਗਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਕਮ ਸ਼ਰੀਰ। ੩ ਸੂਕਮ ਰੂਪ, ਜੋ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ. "ਸੂਖਮ ਮੂਰਤਿ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੂਖਾ. ਵਿ—ਸੁੱਕਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ. ਸ਼ੁਸ੍ਕ.

ਸੂਖਾਜੁਰ / **ਸੂਖਾਜ੍ਵਰ** } ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਸ).

ਸੂਖਿ. ਸੁਖ ਵਿੱਚ. "ਸੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ ਦੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਸੂਖੀ. ਵਿ—ਸੁੱਕੀ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਖ. "ਸੂਖੀ ਕਰੈ ਪਸਾਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੂਖੀ ਹੂੰ ਸੁਖ. ਵਿ—ਮਹਾਂ ਆਨੰਦ. ਸੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਨ ਸੁਖ. "ਸੂਖੀ ਹੂ ਸੁਖ ਪਾਇ, ਮਾਇ ਨ ਕੀਮ ਗਣੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੂਖੁ. ਦੇਖੋ, ਸੂਖ.

ਸੂਖੇ ਸੂਖਿ. ਸੁਖ ਹੀ ਸੁਖ ਵਿੱਚ. ਕੇਵਲ ਸੁਖ ਵਿੱਚ. ਅਖੰਡ ਸੁਖ ਅੰਦਰ. "ਸੂਖੇ ਸੂਖਿ ਗੁਦਾਰਨਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੰਕਾ. ਘ੍ਰਿਣਾ. ਗਿਲਾਨੀ.

ਸੂਚਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਚਨਾ (ਖ਼ਬਰ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਮੁਖ਼ਬਰ। ੨ ਸਿਉਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ. ਸੂਈ ਤਾਗਾ ਆਦਿਕ.

ਸੂਚਨ / **ਸੂਚਨਾ** } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਤਲਾਉਣਾ. ਗ੍ਯਾਪਨ.

ਸੂਚਨਾ ਪਤ੍ਰ. ਵਿਗ੍ਯਾਪਨ. ਇਸ਼ਤਹਾਰ.

ਸੂਚਾ. ਸੰ. ਸ਼ੁਚਿ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸ਼ੁੱਧ. "ਸੋ ਸੂਚਾ ਜਿ ਕਰੋਧ ਨਿਵਾਰੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੨ ਨਿਰਦੋਸ਼। ੩ ਸਾਬਤ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦੇ ਘਾਉ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਜਾਨ ਨ ਦੇਉਂ ਤੁਮੇ ਘਰ ਸੂਚੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੂਚਾਚਾਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ੁਚਿ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲਾ. "ਸਬਦਿ ਮਿਲੇ ਸੇ ਸੂਚਾਚਾਰੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਸੂਚਿ. ਸੰ. ਸੂਈ. ਦੇਖੋ, ਸੂਚੀ. ੩.

ਸੂਚਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਈ. ਸੂਚੀ. "ਲੀਨ ਸੂਚਿਕਾ ਨੋਕ ਚੁਭਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੂਚੀ. ਵਿ—ਸ਼ੁਚਿ. ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸੁੱਚੀ. "ਸੂਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਚਿਤਾ. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸਫਾਈ. "ਜੋ ਦਿਲਿ ਸੂਚੀ ਹੋਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. ਸੂਚੀ ਸੂਈ। ੪ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ. ਤਤਕਰਾ. ੫ ਤੁ. ਸ਼ਰਾਬ। ੬ ਸਾਕੀ (Cup bearer) ੭ ਦੇਖੋ, ਸੂਚਿ ੩.

ਸੂਚੀ ਕਟਾਹ ਨ੍ਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਾਯ ੧੩.

ਸੂਚੀ ਕਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਉਣਾ ਪਰੋਣਾ.

ਸੂਚੀਪਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਦੇ ਜਤਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਤ੍ਰ. ਤਤਕਰਾ. Index.

ਸੂਚੀਮੁਖਾ / **ਸੂਚੀਮੁਖੀ** } ਵਿ—ਸੂਈ ਵਰਗੇ ਤਿੱਖੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਕੀਰਾ. ਚੱਕੀਰਾਹਾ। ੩ ਚਿੜਾ. ਚਿੜੀ.

ਸੂਛਮ. ਦੇਖੋ, ਸੂਕਮ। ੨ ਤੁੱਛ. ਹਲਕਾ. "ਕਯਾ ਬਰਨੋ ਸੂਛਮ ਮਤਿ ਮੇਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮੇਰੀ ਤੁੱਛ ਬੁੱਧਿ ਹੈ.

ਸੂਛਾ / **ਸੂਛੀ** } ਵਿ—ਸ੍ਵੱਛ. ਪਵਿਤ੍ਰ. ਨਿਰਮਲ. "ਕਿਮ ਹ੍ਵੈ ਸ੍ਰੇਯ ਬਨੈ ਉਰ ਸੂਛਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. "ਸੁਨੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕਹਿ ਹੌਂ ਗਥ ਸੂਛੀ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਸੂਜਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਜ ਅਤੇ ਵਰਮ ੨.

ਸੂਜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁੱਜਣਾ. ਸੋਜ਼ਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੌਲੀਆ. ਉਪਰਣਾ. ਸੰ. ਸੱਜਨੰ.

ਸੂਜਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੋਜਨੀ.

ਸੂਜਾ. ਧਾਵਣ ਗੋਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ.

ਸੂਜਾਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਜਾਗ ੪.

ਸੂਜੀ. ਕਣਕ ਦਾ ਛਿਲਕਾ ਉਤਾਰਕੇ ਮੋਟਾ ਪੀਸਿਆ ਹੋਇਆ ਦਾਣੇਦਾਰ ਆਟਾ. ਦੇਖੋ, ਰਵਾ ੨.

ਸੂਝ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਝ. ਗਿਆਨ. ਸੁਬੁੱਧਿ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ.

ਸੂਝਣਾ / **ਸੂਝਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ. ਫੁਰਨਾ। ੨ ਦਿੱਸਣਾ. ਨਜ਼ਰ ਪੈਣਾ. "ਲੋਚਨ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੈ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ)

ਸੁਝਬੂਝ. ਸੁਧ ਬੁਧ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨ. "ਸੁਝ-ਬੂਝ ਨਹਿ ਕਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸੂਝੀ. ਸੁਝਈ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ. "ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਮਾਤੇ ਲੋਚਨ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸੂਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਟਾ. ਬੱਲੀ "ਰਹਜੋ ਨਿਸਰ ਸਭ ਸਾਬਤ ਸੂਟਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਚਸ਼ਮਾ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੋਤ। ੩ ਸਿਤਕਾਰ. ਸ੍ਵਾਸ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਣ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਧੁਨਿ. ਜੈਸੇ—ਚਰਸ ਗਾਂਜੇ ਦਾ ਸੂਟਾ ਲਾਉਣਾ.

ਸੂਣਾ. ਸੁੱਜਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸੋਜ਼ਸ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ. "ਡੇਮੂ ਖੱਖਰ ਜੋ ਛੁਹੈ ਦਿੱਸੈ ਮੁਹ ਸੂਣੈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਪ੍ਰਸਵ ਹੋਣਾ. ਜਣਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂ ੩.

ਸੂਤ. ਸੰ. ਸੂਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਗਾ. ਡੋਰਾ. "ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਜਨੇਊ. "ਸੂਤ ਪਾਇ ਕਰੇ ਬੁਰਿਆਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ। ੪ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰੇਮ. ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ. "ਰਾਖਹੁ ਸੂਤ ਇਹੀ ਬਨ ਆਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਰੀਤਿ. ਰਿਵਾਜ. "ਹੁਤੋ ਸੰਸਾਰ ਸੂਤ ਇਹੁ ਦਾਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸੰਸਾਰ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸੇਵਕ ਸੀ। ੬ ਠੀਕ. ਸਹੀ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ. "ਮੰਦਲ ਨ ਬਾਜੈ ਨਟਪੈ ਸੂਤਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੭ ਸੂਤ੍ਰ ਆਕਾਰ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਜੋ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਪਾਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਸੇਵੀ. ਨੁਗਦੀ. "ਲਡੂਆ ਅਰ ਸੂਤ ਭਲੇ ਜੁ ਬਨੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੮ ਸੰ. सूत. ਰਥਵਾਨ. ਰਥ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ. "ਪਾਰਥ ਸੂਤ ਕੀ ਡੋਰ ਲਗਾਏ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਰਥਵਾਨ ਦੀ ਡੋਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜਾਈ। ੯ ਸੂਰਜ। ੧੦ ਅੱਕ। ੧੧ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਛਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਔਸ਼ਨਸੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸ: ੨ ਅਤੇ ੩। ੧੨ ਬੰਦੀਜਨ. ਦੇਵਤਾ ਰਾਜਾ ਰਿਖੀ ਆਦਿ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਅਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕਵਿ[1]। ੧੩ ਪਾਰਾ। ੧੪ ਵ੍ਯਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਲੋਮਹਰਸ਼ਣ, ਜੋ ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ੧੫ ਵਿ—ਪ੍ਰਸੂਤ. ਸੂਇਆ ਹੋਇਆ. ੧੬ ਚੁਆਇਆ ਹੋਇਆ. ਟਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੧੭ ਸੰ. सूत्त- ਸੁੱਤ. ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ. ਦਾਨ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਤ ਸੂਤ ੨. ੧੮ ਤ੍ਰ. ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਠਾਟ.

ਸੂਤਕ, ਸੂਤਕੁ. ਸੰ. ਸੂਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ. ਪਰਿੰਦ। ੨ ਸੂਤ (ਪ੍ਰਸੂਤ) ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਸ਼ੁੱਧੀ. ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ੧੧ ਦਿਨ, ਛਤ੍ਰੀ ਦੇ ੧੩ ਦਿਨ, ਵੈਸ ਦੇ ੧੭ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸੂਦ੍ਰ ਦੇ ੩੦ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸ਼. ੮੪. "ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨ ਉਤਾਰੈ ਧੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਅਸ਼ੁੱਧੀ. "ਜਨਮੇ ਸੂਤਕ ਮੂਏ ਫੁਨਿ ਸੂਤਕ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਜਨਮੇ ਸੂਤਕ ਮੂਏ ਪਾਤਕ.

ਸੂਤ ਕੇ ਹਟੂਆ. ਸੂਤ ਦੀ ਹੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ. ਭਾਵ—ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕੀੜੇ ਅਰ ਕਾਹਣੇ ਆਦਿ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਸੂਤ ਕੱਢਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤਾਣੇ ਵਿੱਚ ਆਪ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਮਰਦੇ ਹਨ. "ਸਗਲ ਦੁਖ ਪਾਵਤ ਜਿਉ ਪ੍ਰੇਮ ਬਢਾਇ ਸੂਤ ਕੇ ਹਟੂਆ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਤਣਨ ਵਾਲੇ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਸੂਤ ਕੇ ਲੱਡੂ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਲੱਡੂ. ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਦੇ ਦੀਆਂ ਸੇਵੀਆਂ ਜਾਂ ਮੱਠੀਆਂ ਘੀ ਵਿੱਚ ਤਲਕੇ ਕੁੱਟੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖੰਡ ਮਿਲਾਕੇ ਵੱਟ ਲਈਦੇ ਹਨ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਇਹ ਲੱਡੂ ਅਤੇ ਸੂਤ੍ਰ (ਜਨੇਊ) ਖਾਸ ਮੌਕਿਆਂ ਪੁਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸੂਤਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੂਤ ਫੈਲਾਉਣਾ। ੨ ਖਿੱਚਣਾ. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਆਨੋਂ ਤਲਵਾਰ ਸੂਤਣੀ.

ਸੂਤਧਰ, ਸੂਤਧਾਰ. ਸੰ. ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਟ. ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਪੁਤਲੀਆਂ ਦੀ ਡੋਰੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਸਾਰੇ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ.

ਸੂਤਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੂਤਧਾਰ। ੨ ਧਾਗਾ. ਸੂਤ ਦੀ ਡੋਰ. "ਮਨ ਮੋਤੀ ਜੇ ਗਹਿਣਾ ਹੋਵੈ ਪਉਣੁ ਹੋਵੈ ਸੂਤਧਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਪਉਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ੍ਵਾਸ ਹੈ.

ਸੂਤਧਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸੂਤਧਾਰ. "ਆਪੇ ਹੀ ਸੂਤਧਾਰੁ ਹੈ ਪਿਆਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਸੂਤਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਤ੍ਰ। ੨ ਸੰ. सूत्तर. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ, ਅਤ੍ਯੰਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ.

ਸੂਤਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਤ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਬਲਰਾਮ. ਦੇਖੋ, ਲੋਮਹਰਸ਼ਣ। ੨ ਵਿ—ਰਥਵਾਹੀ ਦਾ ਵੈਰੀ. "ਪਵਨ ਸੁਤ ਅਨੁਜ ਸੂਤਰਿ." (ਸਨਾਮਾ) ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮ, ਉਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਅਰਜੁਨ, ਉਸ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ.

ਸੂਤਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਤ੍ਰ ਦੀ ਰੱਸੀ. ਡੋਰੀ.

ਸੂਤੜਾ. ਵਿ—ਸੁਪ੍ਤ. ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ.

ਸੂਤੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸੂਤਲੀ। ੨ ਵਿ—ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ. "ਨਿਜ ਘਰਿ ਸੂਤੜੀਏ, ਪਿਰਮੁ ਜਗਾਏ ਰਾਮ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸੂਤਾ. ਵਿ—ਸੁਪ੍ਤ. ਸੁੱਤਾ. "ਹਰਿ ਧਨ ਜਾਗਤ ਸੂਤਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਤਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜੈਸੇ—ਰੱਸੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸੂਤਾ ਲਾਉਣਾ.

ਸੂਤਿ. ਸੂਤ੍ਰ (ਡੋਰ) ਵਿੱਚ. "ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਅਪਨੈ ਸੂਤਿ ਧਾਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੂਤ (ਪ੍ਰਬੰਧ) ਵਿੱਚ ਬਾਕਾਇਦਾ. "ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ." (ਜਪੁ) "ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਸੂਤਿ ਤੁਮਾਰੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਮ. ਉਤਪੱਤੀ। ੪ ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ.

ਸੂਤਿਹੋ. ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਸੁੱਤਿਓ ! "ਜਾਗਹੁ ਜਾਗਹੁ ਸੂਤਿਹੋ !" (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੂਤਿਕਾਗਾਰ. ਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਆਗਾਰ (ਘਰ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬੱਚਾ ਜਣੇ. ਪ੍ਰਸਵਗ੍ਰਿਹ.

ਸੂਤੀ. ਵਿ—ਸੁੱਤੀ. ਸੋਈ ਹੋਈ. "ਹਰਿ ਸੰਗ ਸੂਤੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਸਹਵਾਸ ਵਾਲੀ। ੨ ਕਪਾਹ ਦੇ ਸੂਤ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ—ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ.

ਸੂਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਤ.

---

[1] ਦੇਖੋ, ਲੋਮਹਰਸ਼ਣ.

ਸੂਤ੍ਰ. ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਤੀ. ਧਰਮ ਭਾਵ ਦੀ ਉਮੰਗ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਬੇਹੋਸ਼ੀ. ਜੈਸੇ—ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਤ੍ਰ ਚੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਤ. ਤਾਗਾ। ੩ ਨਿਯਮ. ਉਸੂਲ। ੪ ਬਹੁਤ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਥੋੜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਕ. ਦੇਖੋ, ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦੇ ਸੂਤ੍ਰ। ੫ ਕਾਰਣ. ਨਿਮਿੱਤ। ੬ ਜਨੇਊ.

ਸੂਤ੍ਰਕਾਰ. ਉਹ ਪੰਡਿਤ—ਰਿਖੀ ਜੋ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰੇ। ੨ ਜੁਲਾਹਾ। ੩ ਮਕੜੀ.

ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਤਧਾਰ.

ਸੂਤ੍ਰ ਪਾਤ. ਆਰੰਭ. ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਦ ਮਕਾਨ ਬਣਾਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਤ੍ਰ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਈਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸੂਤ੍ਰਿ. ਸੂਤ੍ਰ ਵਿੱਚ. ਡੋਰ ਵਿੱਚ. "ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੁਮਰੈ ਸੂਤ੍ਰਿ ਧਾਰੀ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੂਤ੍ਰੀ. ਸੰ. ਸੂਤ੍ਰਿਨ. ਸੂਤ (ਡੋਰ) ਵਾਲਾ, ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ। ੨ ਮਿਸਤਰੀ, ਜੋ ਡੋਰੀ ਨਾਲ ਮਕਾਨ ਲੱਕੜ ਆਦਿ ਦੀ ਵਜ਼ੋਂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੂਥਨ / **ਸੂਥਨਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੱਥਣ. ਪਜਾਮਾ. ਇਜ਼ਾਰ. "ਤਬ ਸੂਥਨਿ ਸਾਹੁ ਉਤਾਰ ਦਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯)

ਸੂਦ. ਵੈਸ਼੍ਯ ਵਰਣ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ। ੨ ਸੰ. ਸੂਦ੍. ਧਾ—ਟਪਕਣਾ। ਚੁਇਣਾ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਾ. ਅਮਾਨਤ ਰੱਖਣਾ. ਘਾਉ ਕਰਨਾ. ਫੱਟਣਾ. ਬਚਨ ਦੇਣਾ. ਮਾਰਨਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸੋਈਆ. ਲਾਂਗਰੀ। ੪ ਪਾਪ, ਗੁਨਾਹ। ੫ ਡਿੰਗ. ਰਸੋਈਖਾਨੇ ਦਾ ਦਾਰੋਗਾ। ੬ ਸੰ. ਸ਼ੂਦ੍ਰ. ਚੌਥਾ ਵਰਣ. "ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੭ ਫ਼ਾ سود ਨਫ਼ਾ. ਲਾਭ। ੮ ਵਿਆਜ. "ਨਿਤ ਸਉਦਾ ਸੂਦ ਕੀਚੈ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਕਰ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਸੂਦ ਲੈਣਾ ਹਰਾਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ਬਕਰ, ਆਯਤ ੨੭੫. ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਸੂਦ ਲੈਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. ਗੌਤਮ ਰਿਖੀ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ ਰਕਮ ਦਾ ਵੀਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਸੂਦ ਲੈਣਾ ਵਾਜਬ ਹੈ. ਮਨੂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਗਿਣੀਏ ਤਦ ਸਵਾ ਰੁਪਯਾ ਸੈਂਕੜਾ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵਿਆਜ.

ਸੂਦਹ. ਫ਼ਾ سوده ਵਿ—ਘਸਾਈ ਹੋਈ, ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਸਾਈ ਹੋਈ ਚੀਜ਼.

ਸੂਦਖ਼ੋਰ. ਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਆਜ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਵਪਾਰੀ. ਵਿਆਜੁਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਦ ੭-੮.

ਸੂਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸੋਈ ਘਰ. ਲੰਗਰ। ੨ ਫੈਂਕਣਾ. ਵਗਾਹੁਣਾ। ੩ ਮਾਰਨਾ. "ਮਧੁਸੂਦਨ ਦਾਮੋਦਰ ਸੁਆਮੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੪ ਫ਼ਾ سودن ਕ੍ਰਿ—ਘਸਾਉਣਾ. ਰਗੜਨਾ.

ਸੂਦਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ੍ਰ। ੨ ਤੌਲੀਆ. ਉਪਰਨਾ. "ਦੀਨ ਸੂਦਨਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਭਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਬਤੌਰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਪਰਨਾ ਦਿੱਤਾ.

ਸੂਦਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੂਦ੍ਰ। ੨ ਸੰ. ਸੁੰਦਰ ਪੇਟ ਵਾਲਾ. ਸ-ਉਦਰ.

ਸੂਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ. ਸ਼ੂਦ੍ਰੀ. ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ. ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਣੀ. "ਸੂਦੀ ਤੇ ਸੁੋਸਟਾਈ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅਧਮ ਚੰਡਾਲੀ। ੨ ਵਿ—ਵਿਆਜੂ. ਜਿਵੇਂ—ਸੂਦੀ ਰੁਪਯਾ.

ਸੂਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਦ.

ਸੂਦ੍ਰ. ਸੰ. ਸ਼ੂਦ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਥਾ ਵਰਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮ ਤਿੰਨ ਵਰਣਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਝਿਊਰ, ਨਾਈ, ਛੀਂਬਾ, ਤ੍ਰਖਾਣ ਆਦਿ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਪ ਤਪ ਦਾ ਕੇਵਲ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸ਼. ੧੩੩. ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਵਰਣ ਅਤੇ ਵਰਨ.

ਸੂਦ੍ਰਾ. ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਣੀ. ਸ਼ੂਦ੍ਰੀ.

ਸੂਦ੍ਰੰਨ. ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅੰਨ. ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਣਾ ਵਰਜਿਆ ਹੈ. ਆਪਸ੍ਤੰਬ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦੇ ਅੰਨ ਤੋਂ ਬਣੇ ਵੀਰਜ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੰਤਾਨ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਹੀ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਏ, ਅਰੁ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦਾ ਅੰਨ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਦ੍ਵਿਜ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੂਰ ਜਾਂ ਕੁੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.[1]

ਸੂਦ੍ਰਿਸ. ਸ਼ੂਦ੍ਰ-ਈਸ਼. ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਰਾਜਾ. "ਸੁਣ ਭਾਖੇ ਬੈਣ, ਸੂਦ੍ਰਿਸ ਸਕ੍ਰੁੱਧ." (ਕਲਕੀ) ਸੁਣ ਬੈਣ, ਸੂਦ੍ਰਿਸ ਸਕ੍ਰੋਧ ਭਇਓ.

ਸੂਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਧ. ਸੋਝੀ. ਹੋਸ਼. "ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਭੋਜਨ ਸੁਖ ਸੂਧ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸੂਧ ਨ ਸਿਮਰਤ ਅੰਗ." (ਚਉਬੋਲੇ ਮ: ੫) ੨ ਸੀਧਾਪਨ. ਸੀਧਾਈ। ਦੇਖੋ, ਕੌਟਲਤਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੂਧੁ ੨.

ਸੂਧਉ / **ਸੂਧਾ** } ਵਿ—ਸਿੱਧਾ. ਵਿੰਗ ਰਹਿਤ. ਸਰਲ. "ਸੂਧੇ ਸੂਧੇ ਰੇਗ ਚਲਹੁ ਤੁਮ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) "ਸੁਆਨ ਪੂਛ ਜਿਉ ਭਇਓ ਨ ਸੂਧਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) ੨ ਛਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਸ਼ਕਪਟ.

ਸੂਧੁ. ਦੇਖੋ, ਸੂਧ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੁੱਧ. ਨਿਰਮਲ. "ਮੈਲੁ ਕੀਨੋ ਸਾਬੁਨੁ ਸੂਧੁ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਈਧਨ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰੁ.

ਸੂਧੋ. ਦੇਖੋ, ਸੂਧਉ.

ਸੂਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲ. ਪੁਸ਼ਪ। ੨ ਸੰ. ਸੂਨੁ. ਬੇਟਾ. ਪੁਤ੍ਰ "ਇਹੀ ਬੀਚ ਆਯੋ ਮ੍ਰਿਤੰ ਸੂਨ ਬਿੱਪੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ੂਨ੍ਯ. ਆਕਾਸ਼। ੪ ਬਿੰਦੀ. ਸਿਫਰ. "ਸੂਨ ਸੂਨ ਗ੍ਰਿਹ ਆਤਮਾ ਸੰਬਤ ਆਦਿ ਪਛਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਅਰਥਾਤ ੧੯੦੦ ਦਾ ਆਰੰਭ। ੫ ਉਜਾੜ. ਜੰਗਲ। ੬ ਵਿ—ਖਾਲੀ.

ਸੂਨ ਸਿੰਘਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਹਿਕਾ ਦਾ ਸੂਨੁ (ਪੁਤ੍ਰ) ਰਾਹੁ. "ਸੂਨ ਸਿੰਘਕਾ ਸਰਸ ਸੋ ਧਰਮ ਭਯੋ ਰਾਕੇਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਧਰਮ ਰੂਪ ਰਾਕੇਸ਼ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਨੂੰ ਰਾਹੁ.

ਸੂਨਵਾਦ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੂਨ੍ਯਵਾਦ.

ਸੂਨਾ. ਵਿ—ਸੁੰਨਾ. ਸ਼ੂਨ੍ਯ। ੨ ਸੰ.[2] ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਸਾ. ਵਧ। ੩ ਬੁੱਚੜਖਾਨਾ।

---

[1] ਦੇਖੋ, ਅ: ੮, ਸ਼ : ੧੦—੧੧.

[2] ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੂਨਾ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

੪ ਦੇਖੋ, ਸੂਣਾ ੨.

ਸੂਨੁ. ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਨ ੨। ੨ ਸੂਰਜ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸੂਨਸਿੰਹਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸੂਨਸਿੰਘਕਾ.

ਸੂਨੋ
ਸੂਨਜ } ਦੇਖੋ, ਸੂਨ ੩ ਅਤੇ ਸੂਨਾ ੧.

ਸੂਨਜਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੂਨਜ (ਅਭਾਵ) ਨੂੰ ਸਭ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਮਤ. ਬੌਧ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ. ਜਗਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜਗਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ. ਸੁਤੇ ਹੀ ਜਗਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸ਼ੂਨਜ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ, ਇਹ ਸਿੱਧਾਂਤ.

ਸੂਨਜਵਾਦੀ. ਵਿ—ਸ਼ੂਨਜਵਾਦ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. ਅਭਾਵਵਾਦੀ. ਦੇਖੋ. ਸੂਨਜਵਾਦ.

ਸੂਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰਸੋਈ। ੨ ਦਾਲ. ਸਾਲਨੇ ਦੀ ਤਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Soup। ੩ ਸੰ. ਸ਼ੂਰ੍ਪ—ਸ਼ੂਪੰ.[1] ਛੱਜ. "ਪਾਇ ਸੂਪ ਮੇ ਬਰਖਤ ਸਾਲੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਰਸਮ ਹੈ ਕਿ ਛੱਜ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਧਾਨਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਨੀ। ੪ ਸੂਪਨਖਾ (ਸੂਪੰਣਖਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜਹਿਂ ਹੁਤੀ ਸੂਪ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੂਪਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਪ (ਰਸੋਈ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਲਾਂਗਰੀ. ਰਸੋਈਆ। "ਸੂਪਕਾਰ ਕਰਿ ਤਯਾਰ ਅਹਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੂਪੰ (ਛੱਜ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸੂਪਨਖਾ. ਸੰ. ਸ਼ੂਰ੍ਪਣਖਾ—ਸ਼ੂਪੰਣਖਾ.[2] ਸੂਰਪ (ਛੱਜ) ਜੇਹੇ ਨੌਹਾਂ ਵਾਲੀ ਰਾਵਣ ਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਯੁਤ ਕਾਲਕੇਯ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇਖਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋਗਈ. ਜਦ ਇਸ ਨੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੂੰ ਵਰਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਛਮਣ ਪਾਸ ਘੱਲ ਦਿੱਤੀ. ਅਤੇ ਲਛਮਣ ਨੇ ਮੁੜ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਇਹ ਸੀਤਾ ਨਾਲ ਲੜ ਪਈ. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਨੇ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਗ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਓ. ਤਾਂ ਲਛਮਣ ਨੇ ਸੂਪਨਖਾ ਦਾ ਨੱਕ ਤੇ ਕੰਨ ਵੱਢ ਦਿੱਤੇ. ਭੈਣ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਵਣ ਨੇ ਸੀਤਾ ਚੁਰਾਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਵਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ. "ਸੂਪਨਖਾ ਇਹ ਭਾਂਤ ਸੁਨੀ ਜਬ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੂਫ. ਅ਼ صوف ਸੂਫ਼. ਸੰਗਯਾ—ਊੱਨ. ਪਸ਼ਮ। ੨ ਉੱਨੀ ਕਪੜਾ. ਕੰਬਲ. "ਕੰਨ ਮੁਸਲਾ ਸੂਫ ਗਲਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਕੰਨ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਨਮਾਜ ਦਾ ਆਸਣ ਅਤੇ ਗਲ ਕੰਬਲ ਦੀ ਖਫਨੀ.

ਸੂਫਈ. ਦੇਖੋ, ਸੂਫੀ.

ਸੂਫੀ. صوفی ਸੂਫ਼ੀ. ਅ਼ਰਬੀ ਸੂਫ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਉੱਨ ਹੈ. ਜੋ ਕੰਬਲ ਅਥਵਾ ਕੰਬਲ ਦੀ ਖਫਨੀ ਪਹਿਰੇ ਉਹ ਸੂਫੀ ਹੈ। ੨ ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸੂਫੀ ਹੈ। ੩ ਯੂਨਾਨੀ "ਸੋਫੀਆ" ਪਦ ਗਿਆਨ ਬੋਧਕ ਹੈ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸੂਫੀ ਹੈ। ੪ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ ਸੂਫੀ ਅਥਵਾ ਸੂਫਈ ਅਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦਾਂਤ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਹਾਉਂਦੀਨ ਸਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਈਸਵੀ ਤੇਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਨੇਮ ਇਹ ਹਨ—

ੳ. ਖ਼ੁਦਾ ਸਭ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਰ ਖ਼ੁਦਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ.

ਅ. ਮਜਹਬ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਸਾਖ੍ਯਾਤ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਜੀਵਨਯਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ.

ੲ. ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਬਿਨਾ ਆਦਮੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ.

ਸ. ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੇਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਅਰ ਕਰਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖ਼ੁਦਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਵੇਗਾ.

ਹ. ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਸਿਮਰਣ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਦਾਂਤੀਆਂ ਨੇ ਸੱਤ ਭੂਮਿਕਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਫੀ, ਪਰਮਪਦ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਮੰਜਲਾਂ ਕਲਪਦੇ ਹਨ ਅਰ ਮੁਸਾਫਿਰ ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਨੂੰ "ਸਾਲਿਕ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਪਹਿਲੀ ਮੰਜਿਲ "ਨਾਸੂਤ" (ਇਨਸਾਨੀਯਤ) ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ.

ਦੂਜੀ ਮੰਜਿਲ "ਮਲਕੂਤ" (ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਖ਼ਸਲਤ) ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਤਰੀਕਤ" ਅਰਥਾਤ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਦੇ ਦੱਸੇ ਤਰੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣਾ ਹੈ.

ਤੀਜੀ ਮੰਜਿਲ "ਜਬਰੂਤ" (ਸ਼ਕਤਿ) ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਮਾਰਫਤ" (ਗ੍ਯਾਨ ਬਲ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਚੌਥੀ ਮੰਜਲ "ਫਨਾ" (ਅਭਾਵ) ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਹਕੀਕਤ" (ਸਤ੍ਯ ਸਰੂਪ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕਲਪਿਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਕੇ "ਵਸਲ" (ਮਿਲਾਪ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੂਫ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਸੂਫ ੨.

ਸੂਬਾ. ਅ਼ صوبہ ਸੂਬਹ. ਸੰਗਯਾ—ਇਲਾਕਾ. ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ। ੨ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹਾਕਿਮ. ਨਾਜਿਮ. ਸੂਬਹਦਾਰ.

ਸੂਬੀ. ਅਰਬ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਚਾਰਣ ਸਾਬੀ ਹੈ. ਸਾਬਾ ਲੋਕ (Sabians) ਲੰਮੇ ਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਕੁਰਾਨ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ. ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਕ ਨਾਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ. ਬਸਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਬਾਦ ਹਨ, ਜਿਆਦਾ ਕੰਮ ਜ਼ਰਗਰੀ ਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਸਨ ੧੯੧੪-੧੯ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਬਸਰੇ ਵੱਲ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੂਬੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਸਾਬੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ੨੨, ਆਯਤ ੧੭.

[1] ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੂਰ੍ਪ-ਸ਼ੂਰਪ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

[2] ਸੂਰਪਣਖਾ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਸੁਬੇਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਬਾ ੨। ੨ ਪਲਟਨ ਦੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਦਾ ਭੀ ਹੁਣ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ.

ਸੂਬੇਦਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਬੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ। ੨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ.

ਸੂਮ. ਅ਼ شوم ਸ਼ੂਮ. ਵਿ—ਮਨਹੂਸ। ੨ ਕ੍ਰਿਪਣ. ਕੰਜੂਸ. "ਸੂਮਹਿ ਧਨੁ ਰਾਖਨ ਕਉ ਦੀਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਕ੍ਰਿਪਣ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸੂਮ. ਜਲ। ੪ ਦੁੱਧ। ੫ ਆਕਾਸ਼। ੬ ਸੁਰਗ.

ਸੂਮਸੋਫੀ. ਕ੍ਰਿਪਣ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਤਿਆਗੀ. "ਗਏ ਸੂਮ ਸੋਫੀ ਨੰਗੀ ਧਾਰ ਮੁੰਡੀ." (ਗੁਵਿ ੧੦)[1]

ਸੂਯ. ਫ਼ਾ ﺳﻮﯼ ਸੰਗਯਾ—ਤਰਫ. ਦਿਸ਼ਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਇ ੩। ੩ ਸੰ. ਸੁਯ. ਯਗ੍ਯ.

ਸੂਰ. ਸੰ. ਸ਼ੂਲ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਡੇ ਵਾਂਙ ਚੁਭਣ ਵਾਲੀ ਵਿੱਡਪੀੜ. "ਭਯੋ ਸੂਰ ਰਜਾ ਜੁ ਮਰਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧੮) ਦੇਖੋ, ਸੂਲ ੩। ੨ ਕੰਡਾ. ਕੰਟਕ. ਭਾਵ—ਵੈਰੀ. "ਸੂਰ ਸੁਰਾਨ ਕੇ ਹਾਨ ਕਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸ਼ੂਲ. ਭਾਲਾ. ਨੇਜਾ. "ਹਤੇ ਸਤ੍ਰੁ ਗਨ ਗਹਿ ਕਰ ਸੂਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਸੂਰ.[2] ਸੂਰਜ. "ਨਾਮ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਿਆਰਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) "ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ." (ਜਪੁ) ੫ ਭਾਵ—ਆਤਮਿਕ ਰੌਸ਼ਨੀ. ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਉਗਵੈ ਸੂਰ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰੈ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਅਸੁਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿਕਾਰ ਹੈ। ੬ ਯੋਗਾਭ੍ਯਾਸ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਚਲਦਾ ਸ੍ਵਾਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਸੂਰਜ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਸੂਰ ਸਤ ਖੋੜਸਾ ਦਤ ਕੀਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ) ੭ ਪੰਡਿਤ. ਦਾਨਾ। ੮ ਸੰ. ਸ਼ੂਰ. ਯੋਧਾ. ਬਹਾਦੁਰ. "ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ." (ਜਪੁ) ੯ ਸੰ. ਸ਼ੌਰ੍ਯ. ਸੂਰਮਤਾ. ਬਹਾਦੁਰੀ. "ਖਤ੍ਰੀ ਸਬਦੰ ਸੂਰ ਸਬਦੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੧੦ ਸੰ. ਸ਼ੂਕਰ. ਸੂਅਰ. ਵਰਾਹ. "ਸੂਰ ਤਮ ਵ੍ਰਿੰਦ ਪਰ, ਸੂਰ ਰਣ ਦੂੰਦ ਪਰ, ਸੂਰ ਦਿਤਿਨੰਦ ਪਰ."[3] (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਸੂਰ ਦਾ ਮਾਸ ਹਰਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਤ ਬਕਰ, ਆਯਤ ੭੧. ਯਹੂਦੀ ਸੂਰ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੈਗੰਬਰ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸੂਰ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ.[4] ਸਿੱਖ ਸੂਰ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਧਿ ਨਹੀਂ। ੧੧ ਅ਼ صور ਸੂਰ. ਤੁਰ੍ਹੀ. ਬਿਗੁਲ। ੧੨ ਇਸਰਾਫ਼ੀਲ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਰਣਸਿੰਙਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਲੈ ਵੇਲੇ ਵੱਜੇਗਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁਰਦੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ੩੯, ਆਯਤ ੬੮। ੧੩ ਫ਼ਾ سور ਲੋਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਹੁਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸੀ। ੧੪ ਸ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਭਾ। ੧੫ ਸੁਰਖ ਰੰਗ। ੧੬ ਸ਼ਹਰਪਨਾਹ. ਫਸੀਲ। ੧੭ ਪੁਰਾਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਯਾਦਵ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ੂਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ੂਰੀ (ਸ਼ੌਰਿ) ਗੋਤ ਚਲਿਆ. ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਸੀ। ੧੮ ਮਹਾਕਵਿ ਭਗਤ ਸੂਰਦਾਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ "ਸੂਰ ਤੁਲਸੀ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਾਮ ਨੇ ਦਰਸ ਦਯੋ." (ਗ੍ਵਾਲ) "ਕਿਧੌਂ ਸੂਰ ਕੋ ਸਰ ਲਗ੍ਯੋ ਕਿਧੌਂ ਸੂਰ ਕੀ ਪੀਰ। ਕਿਧੌਂ ਸੂਰ ਕੋ ਪਦ ਲਗ੍ਯੋ, ਤਨ ਮਨ ਧੁਨਤ ਸਰੀਰ." (ਤਾਨਸੇਨ) ਸੂਰਮੇ (ਬਹਾਦੁਰ) ਦਾ ਤੀਰ ਲੱਗਾ, ਜਾਂ ਸੂਲ ਰੋਗ ਦੀ ਪੀੜ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਸੂਰ ਦਾਸ ਦੇ ਵਾਕ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸੂਰਉ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੂਰ. ਯੋਧਾ. "ਸਤਿ ਸੂਰਉ ਸੀਲ ਬਲਵੰਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸੂਰ ਸਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਸ੍ਵਰ. ਸੱਜਾ ਸੁਰ. ਪਿੰਗਲਾ. "ਸੂਰ ਸਤ ਖੋੜਸਾ ਦਤੁ ਕੀਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ) ਇੜਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸੋਲਾਂ ਵਾਰ ਓਅੰ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਕੇ ਸ੍ਵਾਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ.

ਸੂਰ ਸਰ, **ਸੂਰ ਸਰੁ** } ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਯਸ੍ਵਰ. ਪਿੰਗਲਾ. "ਸੂਰ ਸਰੁ ਸੋਸਿ ਲੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਸੱਜੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸੋਖਣ ਕਰ ਲੈ. ਭਾਵ—ਤਿਆਗ ਦੇ.

ਸੂਰਸਾਗਰ. ਸੰਗਯਾ—ਭਗਤ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਕਾਵ੍ਯ ਗ੍ਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਦਾਸ.

ਸੂਰਸੁਤ. ਸੰਗਯਾ—ਯਮ। ੨ ਕਰਣ, ਜੋ ਕੁੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. "ਪੰਡੁ ਪੂਤ ਸੂਰਸੁਤ ਆਦਿ ਜੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਦੀਨੋ ਜਿਨ ਦਾਨ ਪੁਨ ਛੀਨਤਾ ਉਦੋਤ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜ ਸੁਤ। ੪ ਸੂਰ (ਵਰਾਹ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਰਕਾਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਭੌਮਾਸੁਰ.

ਸੂਰਸੁਤਾ. ਸੂਰਯ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਯਮੁਨਾ.

ਸੂਰਸੁਤਾ ਪਤਿ. ਯਮੁਨਾ ਦਾ ਪਤਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ.

ਸੂਰ ਕੋ ਬਾਲਕ. ਯਮ। ੨ ਕਰਣ. "ਕਿਯ ਸੂਰ ਕੋ ਬਾਲਕ ਕੈਥੇ ਕੋ ਦਾਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੂਰਜ ਅਥਵਾ ਸੂਰਜੁ. ਸੰ. ਸੂਰ੍ਯ-ਸੂਰ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਵਾਕਰ. ਦਿਨਮਣਿ. ਭਾਸਕਰ. ਭਾਨੁ. ਪ੍ਰਭਾਕਰ. ਮਾਰਤੰਡ. ਰਵਿ. ਅਦਿਤ੍ਯ. ਸਵਿਤਾ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਪੈਂਸਠ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਸੂਰਯ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਗੁਣਾਂ ਕਲਪਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਚਾਰ ਲਾਖ ਤੇਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਹੈ. "ਸੂਰਜਿ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਬਾਰਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਸੂਰਜ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਬਾਰਾਂ ਸੂਰਜ.

ਸੂਰਜਸੁਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਯਮ। ੨ ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ. ਛਨਿੱਛਰ। ੩ ਕਰਣ। ੪ ਸੁਗ੍ਰੀਵ। ੫ ਵੈਵਸ੍ਵਤ ਮਨੁ.

ਸੂਰਜਸੁਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਯਮੁਨਾ. ਜਮਨਾ.

[1] ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਸ਼ਬਦ, ਨਸ਼ੇ—ਤ੍ਯਾਗੀਆਂ ਲਈ ਘੜਿਆ ਹੈ.

[2] ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸ਼ੂਰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ.

[3] ਸ਼ੂਕਰ (ਵਰਾਹ) ਅਵਤਾਰ ਦਿਤਿ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਿਰਨਯਕਸ਼ਿਪੁ ਅਥਵਾ ਹਿਰਨਯਾਕ੍ਸ਼ (ਹਰਨਾਖਸ) ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ.

[4] ਜੋ ਪਸ਼ੂ ਉਗਾਲੀ (ਜੁਗਾਲੀ) ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਰ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ, ਪੈਗੰਬਰ ਮੂਸਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਮਿਥ ਦੀ ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ (The Bible's Dictionary by Sir W. Smith) ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਮਾਸ (Unclean meats).

ਸੂਰਜਸੁਤਾਪਤਿ. ਯਮੁਨਾ ਦਾ ਪਤਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ.

ਸੂਰਜਕੁੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਕੁੰਡ. ਸੂਰਜਕੁੰਡ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਪਰ ਦੋ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ—ਇੱਕ ਬੂੜੀਏ ਪਾਸ ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿੱਚ, ਦੂਜਾ ਮਥੁਰਾ ਪਾਸ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਕੁੰਡਾਂ ਪਾਸ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਬੂੜੀਆ ੨.

ਸੂਰਜਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਯਮ। ੨ ਕਰਣ। ੩ ਘੋੜਾ. (ਸਨਾਮਾ) ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰ ਜੰਮਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸੂਰਜਜਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਣ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜੁਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੂਰਜ ਤਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜਸੁਤ.

ਸੂਰਜਤਾਤ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮ.

ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਦਿਖਾਉਣਾ. ਭਾਵ—ਵਡੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਨੂੰ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ.

ਸੂਰਜ ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜਸੁਤਾ.

ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ / ਸੂਰਯਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋਧਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਕਰਣ ਕਵਿ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਰਵਾੜ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ. ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਨਲ ਟਾਡ ਨੇ ਰਾਜਸ੍ਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੨ ਸੂਰਯ ਦਾਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਦਾ ਟੀਕਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ.

ਸੂਰਜਮੱਲ. ਮਾਤਾ ਮਹਾਦੇਵੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੬੭੪ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਇਆ. ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਸਿਲੀ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਖੇਮਕੁਇਰ ਨਾਲ ੨੨ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੮੫ ਨੂੰ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੬੯੦ ਵਿੱਚ ਦੀਪਚੰਦ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ.

ਦੀਪ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਸੰਮਤ ੧੭੧੨ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਬ ਰਾਯ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੭੧੯ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਯਾਮਚੰਦ ਜਨਮੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਸਿੰਘ ਪਦ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ. ਸ਼੍ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਜੋ "ਵਡੇ ਮੇਲ" ਦੇ ਅਖਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਢੀ.

ਜਿਸ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਅਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਇਆ, ਉਹ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਦੇ "ਟਿੱਕਾ ਸਾਹਿਬ" ਪਾਸ ਹਨ.

ਸੂਰਜਮੁਖੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਸੰਤੀ ਫੁੱਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਜ ਜੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. L. Helianthus annuus। ੨ ਕਮਲ, ਜੋ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ੩ ਗੋਲ ਪੱਖਾ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਜਰੀ ਤਿੱਲੇ ਨਾਲ ਬਣੀ ਹੋਵੇ.

ਸੂਰਜਮੰਡਲਭੇਦਨ. ਦੇਖੋ, ਰਵਿਮੰਡਲ ਭੇਦਨ.

ਸੂਰਜਵੰਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਖਤ੍ਰੀ ੩. ਰਾਜਪੂਤ ੨ ਅਤੇ ਰਾਮ ੩.

ਸੂਰਜਵੰਸੀ. ਵਿ—ਸੂਰਜ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸੂਰਜਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾ। ੩ ਵਿ—ਸੂਰਜ ਦੀ. "ਲਖ ਲੱਜੀ ਸੋਭਾ ਸੂਰਜਾਣੀ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸੂਰਣ / ਸੂਰਨੁ ਸੰ. ਸ਼ੂਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਮੀਕੰਦ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੂਰਨ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ. L. Arum Campanulatum. ਇਸ ਦੀ ਭਾਜੀ ਅਤੇ ਅਚਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਜ਼ਿਮੀਕੰਦ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਜੇ ਇਹ ਕੱਚਾ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਭ ਅਤੇ ਮੇਦੇ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਸੂਰਤ. ਅ਼ صورت ਸੂਰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਸਵੀਰ. ਮੂਰਤਿ। ੨ ਸ਼ਕਲ। ੩ ਅ਼ سورہ ਸ਼ੂਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦਾ ਬਾਬ. ਅਧ੍ਯਾਯ। ੪ ਸੰ. ਸੂਰ੍ਤ. ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸੁਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਸੀ. "ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰੋ ਬਡੋ ਸੂਰਤ ਕੋ ਨਰਪਾਲ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੬੬) ੫ ਸੰ. ਸੂਰਤ. ਵਿ—ਦਯਾਲੁ. ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ.

ਸੂਰਤਣ / ਸੂਰਤਣੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਤ੍ਵ. ਸੂਰਮਤਾ. "ਮਨੂਆ ਜੀਤੈ ਹਰਿ ਮਿਲੈ ਤਿਹ ਸੂਰਤਣ ਵੇਸ." (ਬਾਵਨ) "ਖਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੂਰਤਣੁ ਪਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਸੂਰਤ ਬੰਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਪਾਸ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਘਾਟ.

ਸੂਰਤਵੀ. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦਯਾਰੂਪਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਤ ੫. "ਮ੍ਰਿੜਾ ਮਾਰਜਨੀ ਸੂਰਤਵੀ ਮੋਹ ਕਰਤਾ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸੂਰਤਾ / ਸੂਰਤਾਈ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਤ੍ਵ. ਸੂਰਮਤਾ.

ਸੂਰਤਿ. ਸ਼ਕਲ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਤ. "ਸੂਰਤਿ ਦੇਖਿ ਨ ਭੂਲ ਗਵਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸੂਰਤ ਕਰਕੇ. ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ.

ਸੂਰਤਿ ਮੂਰਤਿ ਆਦਿ. ਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਦੇਹ ਦਾ ਮੂਲ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉਪਜਦੇ ਹਨ. "ਸੂਰਤਿ ਮੂਰਤਿ ਆਦਿ ਅਨੂਪ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੂਰਤੀ. ਵਿ—ਸੂਰਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੂਰਤ (ਸ਼ਕਲ) ਵਾਲਾ. ਜੈਸੇ—ਰੋਣ ਸੂਰਤੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਰੂਪ ਚੰਦ ਭਾਈ.

ਸੂਰਤੀਆ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ.

ਸੂਰਤ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਤਾ.

ਸੂਰ ਦਾਸ. ਵ੍ਰਜਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੫੪੦ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਅਰ ਵੱਲਭਾਚਾਰਯ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਅਵਸਥਾ ਵਿਤਾਈ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਭਗਤ ਕਵਿ ਨੇ "ਸੂਰ ਸਾਗਰ" ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਪਦ ਵੈਸਨਵਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵ੍ਰਿਜ

ਦੇ ਅੱਠ ਮਹਾ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇਹ ਹਨ—ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾਸ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਕੁੰਭਨਦਾਸ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਛੀਤ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਨੰਦਦਾਸ, ਗੋਬਿੰਦਦਾਸ, ਸੂਰਦਾਸ. ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੬੨੦ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

੨ ਮਦਨਮੋਹਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਸੂਰਦਾਸ ਹੈ. ਇਹ ਸੰਮਤ ੧੫੮੬ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਹਿੰਦੀ, ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਪੂਰਣ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ. ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਕਬਰ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ ਅਵਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸੰਦੀਲਾ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਵੈਰਾਗ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਛ ਤਿਆਗਕੇ ਵਿਰਕਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਰ ਇਸ ਨੇ ਉਮਰ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਿਮਰਣ ਵਿੱਚ ਵਿਤਾਇਆ।

ਸੂਰਦਾਸ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਕਾਸ਼ੀ ਪਾਸ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. ਇਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। ੩ ਭਾਵ—ਅੰਧਾ. ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ. ਸੂਰਦਾਸ ਭਗਤ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅੰਧੇ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਇਹ ਨਾਉਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸੂਰਪ. ਸੰ. ਸ਼ੂਰ੍‍ਪ. ਸੰਗਯਾ—ਛੱਜ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਨ ਸ਼ੂਰ੍‍ਪ (ਸਾਫ) ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ੨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਨ ਮਿਣਿਆ ਜਾਵੇ। ੩ ਬੱਤੀ ਸੇਰ ਭਰ ਤੋਲ.

ਸੂਰਪਣਖਾ, ਸੂਰਪਨਖਾ ਰਾਵਣ ਦੀ ਭੈਣ. ਦੇਖੋ, ਸੂਪਨਖਾ. "ਏ ਰੇ ਕ੍ਰਿਤਕਾਕ ਸੁਣ ਰਾਵਣ ਬਲਾਕ ! ਤੇਰੇ ਸੂਰਪਨ ਖਾਕ, ਏਸੋ ਸੂਰਪਨਖਾ ਕਹੀ." (ਫੂਲਮਾਲਾ ਰਾਮਾਯਣ)

ਸੂਰਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਸੁਤ.

ਸੂਰਪੁਰ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਬੀਕਾਨੇਰ, ਨਜਾਮਤ ਰਾਜਗੜ੍ਹ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਨੋਹਰ ਵਿੱਚ, ਨੋਹਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੋਹਰ ਤੋਂ ਸੁਹੇਵੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ.

ਸੂਰਬੀਰ. ਵਿ—ਸ਼ੂਰਵੀਰ. ਬਹਾਦੁਰ ਯੋਧਾ. "ਸੂਰਬੀਰ ਧੀਰਜ ਮਤਿ ਪੂਰਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਸੂਰਮਤਾ, ਸੂਰਮਤਾਈ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੂਰਤ੍ਵ. ਸ਼ੂਰਤਾ. ਬਹਾਦੁਰੀ.

ਸੂਰਮਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੂਰ. ਯੋਧਾ। ੨ ਖਾ. ਅੰਧਾ. ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ.

ਸੂਰਯ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜ। ੨ ਬਾਰਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਬਾਰਾਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਬਾਰਾਂ ਸੂਰਜ.

ਸੂਰਯਕਾਂਤ. ਸੂਰ੍‍ਯਕਾਨ੍ਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਫਟਿਕਮਣਿ. ਆਤਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਣਾਂ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਪਾਕੇ ਅੱਗ ਦੇਵੇ.

ਸੂਰਯਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਨਗਰ.

ਸੂਰਯਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ.

ਸੂਰਯਮੰਡਲਭੇਦਨ. ਦੇਖੋ, ਰਵਿਮੰਡਲ ਭੇਦਨ.

ਸੂਰਯਵੰਸ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਰਾਮ.

ਸੂਰਯਾਵਰਤ. ਦੇਖੋ, ਅਰਧਸਿਰਾ.

ਸੂਰਯੋਦਯ. ਸੰ. ਸੂਰ੍‍ਯੋਦਯ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਉਦਯ (ਚੜ੍ਹਨ) ਦਾ ਸਮਾਂ। ੨ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੂਰਾ. ਸੰ. ਸ਼ੂਰ. ਬਹਾਦੁਰ. ਯੋਧਾ. "ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਸੂਰਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਅ਼. سورہ ਸੂਰਹ. ਸੂਰਤ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਦਾ ਬਾਬ.

ਸੂਰਾਖ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਾਖ.

ਸੂਰਾਨੁਜ. ਸ਼ੂਰ (ਯੋਧਾ) ਅਨੁਜ (ਛੋਟਾ ਭਾਈ). "ਸੂਰਾਨੁਜੰ ਆਨ ਪੇਖਾ." (ਰਾਮਾਵ) ਬਹਾਦੁਰ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਲਛਮਣ ਨੂੰ ਰਾਮ ਨੇ ਆਕੇ ਦੇਖਿਆ.

ਸੂਰਾਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਾਰਿ। ੨ ਰਾਹੁ, ਜੋ ਸੂਰਜ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ.

ਸੂਰਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਲਾ। ੨ ਵਿ—ਸਰਾਲੇ ਜੇਹਾ ਕੰਡੀਲਾ. ਕੰਡੈਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਆਕਾਸ਼ਮੰਡਲ.

ਸੂਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ। ੨ ਅੱਕ। ੩ ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੁਲ। ੪ ਪੰਡਿਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ.

ਸੂਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੂਕਰੀ. ਸੂਰ ਦੀ ਮਦੀਨ। ੨ ਸਲੀਬ. ਸੂਲੀ. "ਸੂਰੀ ਊਪਰਿ ਖੇਲਨਾ।" (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਖੁਖਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਗੋਤ੍ਰ. "ਸੂਰੀ ਚਉਧਰੀ ਰਹੰਦਾ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਫ਼ਾ. سوری ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਗੁਲਾਬ। ੫ ਵਿ—ਖੁਸ਼. ਆਨੰਦ। ੬ ਸੂਰ ਗੋਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰ ੧੩ ਅਤੇ ੧੭। ੭ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ, ਜੋ ਕੋਇਟੇ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਸੂਰੀਜੈ. ਸੂਰਜ ਨੂੰ. ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਿ. "ਜਿਉ ਚਕਵੀ ਦੇਖਿ ਸੂਰੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਸੂਰੂਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਲੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਛਿਦ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚਦੀਂ ਵੈਰੀ ਉੱਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਰਖਾਉਂਦੇ ਹਨ. embrasure. "ਬਿਖਮ ਥਾਨ ਬਹੁਤ ਬਹੁ ਧਰੀਆ ਅਨਿਕ ਰਾਖ ਸੂਰੂਟਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸ਼ੂਰਟਜ. ਕਿਲੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਫਿਰਨ ਦੀ ਰਾਹਦਾਰੀ.

ਸੂਰ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜ.

ਸੂਰ੍ਯਵੰਸ਼. ਦੇਖੋ, ਖਤ੍ਰੀ ੩, ਰਾਜਪੂਤ ੨ ਅਤੇ ਰਾਮ ੩.

ਸੂਲ. ਸੰ. ਸ਼ੂਲ. ਤ੍ਰਿਸੂਲ। ੨ ਨੇਜਾ. ਭਾਲਾ. "ਤੂਹੀ ਸੂਲ ਸੈਥੀ ਤਬਰ, ਤੂੰ ਨਿਖੰਗ ਅਰੁ ਬਾਨ." (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਸ਼ੂਲ (ਨੇਜ਼ੇ) ਵਾਂਙ ਚੁਭਣ ਵਾਲੀ ਢਿੱਡਪੀੜ. قولنج, Gastralgia. "ਦੁਸਟ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਮੂਆ ਹੋਇਕੈ ਸੂਲ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਬਹੁਤ ਰੁੱਖਾ, ਕੱਚਾ, ਬੇਹਾ, ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਲੇਸਦਾਰ ਅੰਨ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਮਲਮੂਤ੍ਰ ਰੋਕਕੇ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਚਾਹਿ ਅਤੇ ਤਮਾਖੂ ਪੀਣ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸੂਲ ਦੇ ਅਨੰਤ ਭੇਦ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਿਆਣੇ ਹਕੀਮ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਪਰ ਸਾਧਾਰਣ ਸੂਲ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉੱਤਮ ਉਪਾਉ ਹਨ:—

ਸੁੰਢ, ਸੁਹਾਗੇ ਦੀ ਖਿੱਲ, ਹਿੰਗ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਰਕ ਦੇ

ਰਸ ਵਿੱਚ ਪੀਸਕੇ ਮੋਟੇ ਛੋਲੇ ਬਰਾਬਰ ਗੋਲੀ ਬਣਾਓ. ਗਰਮ ਜਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤੋਂ ਚਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਤੀਕ ਖਵਾਓ.

ਸੌਂਫ ਅਤੇ ਪੋਦੀਨੇ ਦਾ ਅਰਕ ਪਿਆਓ.

ਪੇਟ ਉੱਪਰ ਸੇਕ ਕਰੋ. ਤੂੰਮੇ ਦੀ ਜਵਾਇਨ[1] ਦੇਓ. ਗਰਮ ਜਲ ਦੀ ਪਿਚਕਾਰੀ ਕਰੋ. ਕਬਜ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਰੰਡੀ ਦਾ ਤੇਲ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਪਿਆਓ.

ਸੁੰਢ, ਕਾਲਾ ਲੂਣ, ਭੁੰਨੀ ਹੋਈ ਹਿੰਗ, ਤਿੰਨੇ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਸੁਹਾਂਜਨੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਕੋਕਨ ਬੇਰ (ਝਾੜੀ ਬੇਰ) ਬਰਾਬਰ ਗੋਲੀ ਬਣਾਓ. ਗਰਮ ਜਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਦੇਓ। ੪ ਕੰਡਾ. "ਸੂਲ ਨੇ ਸੰਕਟ ਦੀਖੇ ਸੂਲ ਜਸੋਂ ਚੁਭੈ ਹੈ ਤਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸੂਲੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ੬ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਦਬ.

ਸੂਲਣੀ. ਸੰ. ਸ਼ੂਲਿਨੀ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ.

ਸੂਲਧਰ, ਸੂਲਪਾਣਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ, ਜੋ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਤਬ ਲਗ ਬਜ੍ਰਿ ਸੂਲਧਰ ਕੋ ਹੈ?" (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੂਲਫਾਖਤਾ. ਇਹ ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਗਤਿ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਨੀ ਦੀ ਧਿੰਨਾ, ਨੀ ਦੀ ਧਿੰਨਾ, ਨਾ ਤੀ ਤਿੰਨਾ, ਨਾ ਦੀ ਧਿੰਨਾ.

ਸੂਲਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਲੂਰ। ੨ ਸੂਲਧਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸੂਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੂਲ. ਜੜ. ਅ਼ਰਬੀ ਸ਼ਬਦ اُصول ਉਸੂਲ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਸੂਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਮੂਲ (ਜੜ) ਹੈ. "ਤਲੇ ਰੇ ਬੈਸਾ ਊਪਰਿ ਸੂਲਾ." ਦੇਖੋ, ਪਹਿਲਾ ਪੂਤ ਅਤੇ ਰੇਬੈਸਾ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੂਲਾ. ਵੇਸ਼੍ਯਾ. ਕੰਚਨੀ. ਰਾਣਿਕਾ.

ਸੂਲਾਕ, ਸੂਲਾਕੁ ਦੇਖੋ, ਸੁਰਾਖ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਲਾਕਾ. ਸਰੀ. "ਪਰਖੇ ਪਰਖਨਹਾਰੇ ਬਹੁਰਿ ਸੂਲਾਕ ਨ ਹੋਈ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੧) ਫੇਰ ਸ਼ਲਾਕਾ ਨਾਲ ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਖੋਟਾ ਖਰਾ ਸੋਨਾ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਦੇ ਸੂਏ ਨਾਲ ਛਿਦ੍ਰ ਕਰਕੇ ਜਾਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਸੂਲਿ, ਸੂਲੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਲੀਬ. ਸ਼ੂਲ[2]. "ਜਿਉ ਤਸਕਰ ਉਪਰਿ ਸੂਲਿ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਚਿੰਤਾ. ਫਿਕਰ. "ਖਾਵਣ ਸੰਦੜੈ ਸੂਲਿ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਦੁੱਖ. ਪੀੜਾ. "ਪੜਹਿ ਦੋਜਕ ਕੈ ਸੂਲਿ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਸ਼ੂਲਿਨ੍. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸੂਲਧਾਰੀ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ.

ਸੂਲੀਸਰ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਮਾਨਸਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਧਰਮੂ ਦਾ ਕੋਟ (ਅਥਵਾ ਕੋਟ ਧਰਮੂ) ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਪੌਣ ਮੀਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਚੋਰ ਆਪਣੀ ਕਰਣੀ ਤੇ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜੰਡ ਬਿਰਛ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਡਾਹਣੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਪਾੜਕੇ ਮੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਾਉਂ ਸੂਲੀਸਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ੧੨੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਆਫ ਹੈ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਛੀ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ.

ਸੂਲੂਰ. ਜਿਲਾ, ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੂਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਖਨੌਰ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਪੰਜ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਸੂੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹੜ.

ਸੂੜ੍ਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹੜਾ.

ਸੇ. ਸਰਵ—ਵਹ. ਵੇ. ਤੇ. ਉਹ. "ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹੋਣ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ ਬੋਧਕ. ਥੇ. "ਇਤਨੇ ਜਨਮ ਭੂਲ ਪਰੇ ਸੇ." (ਗਉ ਮ: ੩) ੩ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਅਰਥ ਬੋਧਕ. ਤੋਂ. ਸੇਂ. "ਬਿਖ ਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਏ." (ਵਡ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਵਿ—ਜੇਹੇ. ਜੈਸੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਨੈਣ ਅੰਧੁਲੇ ਤਨ ਭਸਮ ਸੇ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੫ ਫ਼ਾ سہ ਤਿੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿ ੩। ੬ ਦੇਖੋ, ਸੇਅੰਤ ੨.

ਸੇਉ. ਸੰ. ਸ਼ੈਵ—ਸ਼ੈਵ. ਵਿ—ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸਕ. ਭਾਵ—ਸੰਨਯਾਸੀ. "ਨਾ ਇਹੁ ਜਤੀ ਕਹਾਵੈ ਸੇਉ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਜੀਵਾਤਮਾ ਨਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ ਨਾ ਸੰਨਯਾਸੀ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਸ਼ੰਕਰ. "ਸਕਤਿ ਨ ਸੇਉ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੩ ਸੇਵਾ. "ਕਰਹਿ ਕਿਸ ਕੀ ਸੇਉ?" (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਸੇਵਨ ਕਰ. "ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਦਾ ਸੇਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੪ ਵਿ—ਸੇਵ੍ਯ. ਸੇਵਨ ਯੋਗ। ੫ ਫ਼ਾ سیب ਸੇਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਲ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਸੇਉ ਬਹੁਤ ਰਸਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਹਾ ਬਦਰ ਹੈ. ਅੰ. Apple. L. Pyrus malus. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਤਰ ਹੈ. ਇਹ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਮੁਖ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੇਉਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸੇਵਤੀ.

ਸ਼ੇਅਰ. ਅ਼ شعر ਸ਼ਿਅ਼ਰ. ਛੰਦ. ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਾਵ੍ਯ.

ਸੇਅੰਤ. ਸੰ. स्वान्त—ਸ੍ਵਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਆਪਣਾ ਮਨ। ੨ ਆਪਣਾ ਸਿੱਧਾਂਤ. "ਤਿਨਰ ਸੇਅੰਤ ਨ ਲਹੀਐ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੩ ਆਪਣਾ ਅੰਤ (ਮਰਣਕਾਲ)

ਸੇਇ. ਸਰਵ—ਓਹ. ਵਹ. ਓਹੀ. "ਸੇਇ ਮੁਕਤ ਜਿ ਮਨੁ ਜਿਣਹਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੩) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ.

ਸੇਈ. ਸਰਵ—ਉਹੀ. ਵਹੀ. ਓਹੀ. "ਸੇਈ ਸਾਹ ਭਗਵੰਤ ਸੇ."

---

[1] ਪੱਕਿਆ ਤੂੰਮਾ ਲੈਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਛੇਕ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿਮਟੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬੀਜ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਜਿਤਨੀ ਜਵਾਇਨ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕੇ ਉਹ ਪਾਕੇ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕੋਰੇ ਘੜੇ ਵਿੱਚ ਢਕਕੇ ਰੱਖ ਦੇਈਦਾ ਹੈ, ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਵਾਇਨ ਕੱਢਕੇ ਛਾਵੇਂ ਸੁਕਾ ਲਈਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਸੂਲ ਆਦਿਕ ਰੋਗ ਅਤੇ ਬਾਦੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਦੋ ਮਾਸ਼ੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਾਸ਼ੇ ਤਕ ਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਸਲੀਬ ਸ਼ਬਦ.

(ਬਾਵਨ) ੨ ਸੇਵਨ ਕੀਤੀ। ੩ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਕਾਮ ਦਾਮ ਚਿਤ ਪਰਵਸਿ ਸੇਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੇਈਕੇਇ. ਉਹੀ ਲੋਕ. "ਚੰਗੇ ਸੇਈਕੇਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੇਸ. ਸੰ. ਸ਼ੇਸ. ਵਿ—ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ. ਬਾਕੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੂਠਾ ਅੰਨ. ਸ਼ੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ। ੩ ਵਿਨਾਸ਼. ਅੰਤ। ੪ ਸ਼ੇਸ ਨਾਗ. "ਸੇਸ ਨਾਮ ਸਹਸ੍ਰਫਨਿ ਨਹਿ ਨੇਤ ਪੂਰਨ ਹੋਤ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਸੇਸਨਾਗ। ੫ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ। ੬ ਨਤੀਜਾ. ਫਲ. ਪਰਿਣਾਮ.

ਸੇਸਸਾਈ | ਸੇਸਸਾਯੀ ਸੰ. शेषशायिन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸਨੁ, ਜੋ ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਉੱਪਰ ਸੌਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੇਖਸਾਇ.

ਸੇਸਨਾਗ. ਸੰ. ਸ਼ੇਸਨਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਗਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ੧੦੦੦ ਸਿਰ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਉੱਤੇ ਛਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹਨ. ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਕਦੀ ਏਹ ਉਬਾਸੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੂਚਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਹਰ ਇੱਕ ਕਲਪ (ਅਥਵਾ ੪੩੨੦੦੦੦੦੦੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ) ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਅਗਨਿ ਕਢਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਇਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ- "ਊਦਾ ਰੰਗ, ਗਲ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਮਾਲਾ, ਇੱਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹਲ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਵਿੱਚ ਚੱਟੂ." ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਨੰਤ ਸ਼ੀਸ਼ਾਂ" ਹੈ. ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਸੁਕਿ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ਯਪ ਅਤੇ ਕਦ੍ਰੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲਰਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਕੁੰਜ ਨੂੰ ਮਣਿਦ੍ਵੀਪ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮਣਿਭਿੱਤਿ ਜਾਂ ਮਣਿਮੰਡਪ ਆਖਦੇ ਹਨ.

"ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਸਿਰ ਸਹਸ ਬਨਾਈ,
ਦ੍ਵੈ ਸਹੰਸ ਰਸਨਾਹ ਸੁਹਾਈ,
ਰਟਤ ਅਬ ਲਗੋ ਨਾਮ ਅਪਾਰਾ,
ਤੁਮਰੋ ਤਊ ਨ ਪਾਵਤ ਪਾਰਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸੇਸੁ. ਦੇਖੋ, ਸੇਸ.

ਸੇਹ. ਸੰ. ਸੇਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੱਲਕੀ. ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਜੀਵ. Porcupine. "ਤੀਰ ਸਰੀਰਨ ਬੀਰ ਲਗੇ ਭਟ ਮਾਨਹੁ ਸੇਹ ਸਰੂਪ ਧਰੇ ਹੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸਰਵ—ਉਹ. ਵਹ.

ਸੇਹਜ ਤੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਹ (ਸ਼ੱਲਕੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤੀਰ. ਭਾਵ—ਸੇਹ ਦਾ ਕੰਡਾ. "ਰੋਮ ਬੁਰੇ ਜਨੁ ਸੇਹਜ ਤੀਰ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਸੇਹਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਹਰ.

ਸੇਹਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਰਹਾਰ. ਲਾੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਹਾਰ. ਫ਼ਾ سہرا ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਜ਼ਰੀ ਦੀ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਭੀ ਸੇਹਰਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ.

ਸੇਹਵਾਨ. ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸਿੰਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜਿਲਾ ਲਾਰਕਾਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਰੋਹੜੀ ਜੰਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ੧੪੨ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ "ਨਾਨਕਬਾੜਾ" ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੂਜਦੇ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਿੰਧ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਦੇ ਇਸ ਥਾਂ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਕਰਨਲ ਟਾਡ ਨੇ 'ਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨ' ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਸੇਹੁੰਡ | ਸੇਹੁੰਡ ਸੰ. सेहुण्ड ਅਥਵਾ सिंहतुण्ड. ਸੇਹੁੰਡ ਜਾਂ ਸਿੰਹਤੁੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥੋਹਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਡੇ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਜੇਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. "ਗਾਤ ਧਾਤੁ ਗੋਦੂਧ ਤੇ ਸੇਹੁੰਡ ਕੇ ਤੇ ਘਾਤ." (ਵ੍ਰਿੰਦ) ਦੇਖੋ, ਥੋਹਰ.

ਸੇਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਉ. ਆਂਚ. "ਲਗਨ ਦੇਤ ਨ ਸੇਕ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸੇਚਨ. ਛਿੜਕਣਾ. ਛਿੜਕਾਉ. "ਭਰਿ ਸੁਧਾ ਕੋ ਸੇਕ." (ਕੁਵਰੇਸ)

ਸੇਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੇਕ ਦੇਣਾ। ੨ ਰਾੜ੍ਹਨਾ. ਭੁੰਨਣਾ. ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ ਸੇਕਣੀ.

ਸੇਕਤਾ. ਸੰ. सेक्तृ-ਸੇਕ੍ਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛਿੜਕਣ ਵਾਲਾ. ਸੇਚਨ (ਸਿੰਜਣ) ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿ, ਭਰਤਾ, ਜੋ ਵੀਰਯ ਸੇਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੇਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੇਕਣਾ. "ਤਿਹ ਠੌਰ ਜਰੇ ਕਹੁ ਸੇਕਨ ਆਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੇਖ. ਅ਼ شیخ ਸ਼ੇਖ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁੱਢਾ। ੨ ਬਜ਼ੁਰਗ। ੩ ਵਿਦ੍ਵਾਨ। ੪ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਤੀ. "ਕਹੂੰ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ." (ਅਕਾਲ)[1] ੫ ਸੰ. ਸ਼ੇਸ. ਸ਼ੇਸ ਨਾਗ. "ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਖ ਨ ਲਹਹਿ ਭੇਵ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੬ ਸੰ. ਸ਼ੈਖ. ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਏ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਔਲਾਦ। ੭ ਸ਼ਿਖਾ (ਚੋਟੀ) ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੁਆਰੇ.

ਸ਼ੇਖ਼ ਸ਼ਰਫ਼. شیخ شرف. ਅਬੂ ਅ਼ਲੀ ਕ਼ਲੰਦਰ. ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਸ਼ੇਖ਼ ਸ਼ਰਫ਼ ਹੈ. ਇਹ ਈਰਾਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸ੍ਤਾਨ ਆਕੇ ਪਾਨੀਪਤ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ. ਇਸੇ ਥਾਂ ੩੦ ਅਗਸ੍ਤ ਸਨ ੧੩੨੨ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਸ਼ੇਖ਼ ਸ਼ਰਫ਼ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਪਾਨੀਪਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਇਸੇ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਪੀਰ ਨੂੰ[2] ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਪਾਨੀਪਤ ਮਿਲੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨੀਪਤ.

ਸੇਖਸਾਇ. ਦੇਖੋ, ਸੇਸਸਾਯੀ. "ਸੇਸਨਾਗ ਪਰ ਸੋਇਬੋ ਕਰੈ। ਜਗ ਤਿਹ ਸੇਖਸਾਇ ਉੱਚਰੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸੇਖ ਕਾਲੰ. ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ—ਅਲੰ. ਕਣਾਦ ਮੁਨਿ ਦਾ ਰਚਿਆ ਸਾਰਾ ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. "ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਪਾਤੰਜਲੰ ਸੇਖਕਾਲੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਸੇਖ ਚਿਹਲੀ | ਸ਼ੇਖ਼ ਚਿੱਲੀ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਦਾ ਨਿਰਾਹਾਰ ਵ੍ਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਇਸ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਅਟਕ ਦੇ ਜਿਲੇ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੂਜਾ ਥਨ੍ਹੇਸਰ ਦੇ ਰਹਿਣ

---

[1] ਹਿੰਦੂਓਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਏ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼ੇਖ਼ ਆਖੀਦਾ ਹੈ.

[2] ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਅਤੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੋਸ਼੍ਟ ਸ਼ੇਖ਼ ਸ਼ਰਫ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਵਾਲਾ ਅਬਦੁਲ ਕਾਦਿਰ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਥਨੇਸਰ ਸਨ ੧੨੭੧ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੈ.[1] ਇਹ ਵਡਾ ਮਸਤਾਨਾ ਅਤੇ ਵਿਲਾਸੀ ਸੀ. ਅਨੇਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬੈਠਾ ਹੀ ਘੜ ਲੈਂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੀ ਆਉਂਦੀ, ਪਰ ਭਾਵ ਸਭ ਦਾ ਉੱਤਮ ਸਿਖ੍ਯਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ੨ ਅੱਜਕਲ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਖ਼ਚਿੱਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਉਲਟ ਅੰਦਾਜੇ ਅਤੇ ਮਨੋਰਾਜ ਦੇ ਅਡੰਬਰ ਰਚੇ.

ਸੇਖਨਾਗ. ਦੇਖੋ, ਸੇਸਨਾਗ.

ਸੇਖਨਾਗਿ. ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਨੇ. "ਸੇਖਨਾਗਿ ਤੇਰੋ ਮਰਮ ਨ ਜਾਨਾ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ)

ਸੇਖ ਫਰੀਦ. ਦੇਖੋ, ਫਰੀਦ ੨.

ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ. شیخ ابراہیم ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ. ਦੇਖੋ, ਫਰੀਦ ੨. "ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਪਟਨ ਹੈ ਜਹਿਂਵਾ। ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਤਬ ਬਸ ਹੀ ਤਹਿਂਵਾ ॥" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਹਸਿਨ. ਦੇਖੋ, ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜਾਹਬ.

ਸੇਖ ਮੁਬਾਰਕ. ਦੇਖੋ, ਅੱਬੁਲਫਜਲ.

ਸੇਖਰ. ਸੰ. शेखर-ਸ਼ੇਖਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਖਰ (ਸਿਰ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਮੁਕੁਟ. ਤਾਜ. "ਸੇਖਰ ਸੋਹਿ ਲਿਲਾਰ ਉਦਾਰ ਕੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਜੂੜਾ. ਚੋਟੀ। ੩ ਇੱਕ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚੰਦ੍ਰ ਸ਼ੇਖਰ ਹੈ. ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਭੂਸਣ ਮਹਾ ਕਵਿ ਵਾਜਪੇਯੀ ਹੰਸਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਨੀ ਰਾਮ ਕਵਿ ਦੇ ਘਰ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੮੫੫ (ਸਨ ੧੭੯੮) ਨੂੰ ਮੌਜਵਾਬਾਦ (ਜਿਲਾ ਫਤੇਪੁਰ ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਅਸਨੀ ਨਿਵਾਸੀ ਕਰਨੇਸ਼ ਤੋਂ ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੇ ਅਰ ਮਨੋਹਰ ਕਵਿਤਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ.

੨੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਦਰਭੰਗੇ ਪੁੱਜਾ ਅਰ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਨ ਪਾਇਆ. ਫੇਰ ਜੋਧਪੁਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਵਿਤਾਇਆ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਿਹਾ. ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਵ੍ਯ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸ਼ੇਖਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਪਟਿਆਲੇ ਹੀ ਰਿਹਾ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਇਸ ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਚੰਦ੍ਰ ਸ਼ੇਖਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੯੩੨ (ਸਨ ੧੮੭੫) ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਭੀ ਰਿਆਸਤ ਵਲੋਂ ਚੰਗਾ ਮਾਨ ਰਿਹਾ.

ਇਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨਖ ਸ਼ਿਖ, ਹਮੀਰ ਹਠ, ਰਸਿਕ ਵਿਨੋਦ, ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਸ਼ਤਕ, ਮਾਧਵੀ ਵਸੰਤ ਆਦਿ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਗੁਰਮਹਿਮਾ ਪੁਰ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਰੁਪਚਾਸਾ ਮਨੋਹਰ ਕਾਵ੍ਯ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਛੰਦ ਇਹ ਹਨ-

ਜਪ ਤਪ ਜੋਗ ਜੱਗ ਜਜਨ ਕਰਤ ਜੇਤੇ
ਜੁਗਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਤੇਤੇ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਹੈਂ,
ਸਿੱਧ ਹੋਤ ਕੋਈ ਕਾਲ ਪਾਯਕੈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਤ
ਰਿੱਧਿ ਕੀ ਸਮ੍ਰਿੱਧਿ ਹੋਤ ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਘਰਨ ਹੈਂ,
ਸ਼ੇਖਰ ਅਸੇਖ ਕਲਿਕਲੁਖ ਨਸਾਯਬੇ ਕੋ
ਮੁਕ੍ਤਿ ਬਤਾਯਬੇ ਕੋ ਔਰ ਢਰਨ ਹੈਂ,
ਸੰਤਨ ਸ਼ਰਨ ਸਾਚੇ ਮਮਤਾ ਹਰਨ ਏਈ
ਗੁਰੁਦੇਵ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪੰਕਜ ਚਰਨ ਹੈਂ.

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੁੰਜ ਸਰਦ ਸੁਧਾਕਰ ਜੋ
ਮੰਦ ਮੰਦ ਹਾਸ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਤੇ ਚਾਰੂ ਸਰਸੈ,
ਕੁੰਦ ਕੀ ਕਲੀ ਸੀ ਦਸਨਾਵਲੀ ਅਨੂਪ ਲਸੈ
ਲੋਚਨ ਵਿਸਾਲ ਕੰਜ ਮੰਜੁਤਾਈ ਪਰਸੈ,
ਬਾਨੀ ਕੋ ਸਦਨ ਕਵਿ ਸ਼ੇਖਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਦਾ
ਸਰਸ ਸੁਧਾ ਤੇ ਬੈਨ ਮਕਰੰਦ ਬਰਸੈ,
ਬਰਦ ਬਿਨੋਦ ਭਰਯੋ ਵਿਸ਼੍ਵ ਕੋ ਦਰਦ ਹਰ
ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸੈ.

ਅਮਲ ਅਸ਼ਿਤ ਖਲ ਦਲਨ ਦਲਨ ਦੁਤਿ
ਮਲਿਨ ਕਰਤ ਸਸਿ ਪਰਿਵੇਖ ਲਾਜੈ ਹੈ,
ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਹੇਮ ਹੀਰਨ ਜਟਿਤ ਆਰ[2]
ਧਾਰ ਅਤਿ ਤੀਖੀ ਉਗ੍ਰ ਸਾਨ ਧਰ ਸਾਜੈ ਹੈ,
ਸ਼ੇਖਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈਸੋਆਯੁਧ ਅਮੋਘ, ਕਰ
ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੂ ਕੇ ਚਕ੍ਰ ਛਬਿ ਛਾਜੈ ਹੈ,
ਲੋਕ ਤਮ ਹਰਨ ਮਯੂਖਨ ਸਮੇਤ ਮਾਨੋ
ਕਮਲ ਸਨਾਲ ਪੈ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਵਿਰਾਜੈ ਹੈ.

ਗਯਾਨਿਨ ਕੋ ਗਯਾਨ ਯੋਗਧ੍ਯਾਨ ਦੀਨੇ ਧ੍ਯਾਨਿਨ ਕੋ
ਭਕ੍ਤਨ ਕੋ ਦੀਨੀ ਭਕ੍ਤਿ ਪੂਰਨ ਵਿਧਾਨ ਕੀ,
ਯਾਚਕਨ ਗ੍ਰਾਮ ਦੀਨੇ ਮੁਲਕ ਆਰਾਮ ਦੀਨੇ
ਦੀਨੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕੀ,
ਸ਼ੇਖਰ ਰਜਤ ਹੇਮ ਹਾਥੀ ਹਯ ਹੀਰਾ ਹਾਰ
ਦੀਨੇ ਕਵਿ ਲੋਗਨ ਵਧਾਈ ਯਸ ਗਾਨ ਕੀ,
ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੂ ਕੀ
ਦੇਖ ਦਾਨ ਧਾਰਾ ਭੂਲੀ ਮਤਿ ਮਘਵਾਨ ਕੀ.

੪ ਮੱਥਾ। ੫ ਪਹਾੜ ਦਾ ਟਿੱਲਾ. "ਮੇਰੁ ਕੇ ਸੇਖਰ ਸਿਧ ਰਹੈਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੇਖੜ, ਸੇਖੜੀ } ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. "ਸੇਖੜ ਸਾਧ ਵਖਾਣੀਅਹਿ." (ਭਾਗੁ)

ਸੇਖਾ. ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾਂ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ

[1] ਹੁਣ ਇਸ ਮਕਬਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਮਯ ਬੋਰਡਿੰਗਦੇ ਹੈ. ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਖ਼ਸਤਾ ਹਾਲਤ ਹੈ।

[2] ਆਂਦਾ ਦੇਖੋ, ਚਕ੍ਰ ੨.

ਮੂਲੋਵਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੇਖੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ. ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਨਾਲ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਹਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਕਰੀਬ ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਮਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਕੇ ਦੁੱਧ ਛਕਣ ਠਹਿਰ ਗਏ ਸਨ. ਇਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਹਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ। ੨ ਸ਼ੇਖ਼ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ. "ਸੇਖਾ ! ਅੰਦਰਹੁ ਜੋਰੁ ਛਡਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ੇਸ. ਨਤੀਜਾ. ਫਲ. ਪਰਿਣਾਮ. "ਕਹਿਤ ਸੁਨਤ ਕਿਛੁ ਸਾਂਤਿ ਨ ਉਪਜਤ, ਬਿਨ ਵਿਚਾਰ ਕਿਆ ਸੇਖਾ?" (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਸ਼ੇਸਾ. ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ਵਸਤੁ. ਭੇਟ. ਪੂਜਾ.

ਸੇਖੀ. ਫ਼ਾ [illegible] ਸ਼ੇਖ਼ੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਫੋੜ. ਆਕੜ.

ਸੇਖੂਪੁਰਾ. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਜਿਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਹ ਥਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਰ ਛੋਟਾ ਪਿੰਡ "ਜਹਾਂਗੀਰਾਬਾਦ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਵਸਾਇਆ ਸੀ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁਣ ਭੀ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.[1] ਦੇਖੋ, ਖੁਸਾਲ ਸਿੰਘ.

ਸੇਖੋਂ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ.

ਸੇਖੋਂ ਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸੱਚਨ ਸੱਚ ੨.

ਸੇਘ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਫੁਰਤੀ.

ਸੇਂਘ. ਸੰ. ਸੈਂਹ. ਵਿ—ਸਿੰਹ (ਸ਼ੇਰ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸ਼ੇਰ ਦਾ। ੨ ਸਿੰਹ ਜੇਹਾ. ਭਾਵ—ਸੂਰਵੀਰ. ਬਹਾਦੁਰ. "ਜੈਸੇ ਪਾਲਨ ਸਰਨ ਸੇਂਘ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੇਘ.

ਸੇਚਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਿੰਜਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਦਲ. ਮੇਘ.

ਸੇਚਨ, ਸੇਚਨਾ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ। ੨ ਛਿੜਕਣਾ। ੩ ਗਿੱਲਾ ਕਰਨਾ। ੪ ਸਿੰਜਣ ਦਾ ਬਰਤਨ. ਬਾਲਟੀ ਝਰਨਾ ਆਦਿਕ.

ਸੇਜ. ਸੰ. शय्या—ਸ਼ੱਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਣ ਦਾ ਬਿਸਤਰ. ਪਲੰਘ. ਛੇਜ. "ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨ ਚੋਆ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੇਜਬੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੱਯਾ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਡੋਰਾ. ਪਲੰਘ ਦੇ ਵਿਛਾਉਣੇ ਨੂੰ ਪਾਵਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਨਾਲ ਕਸਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਸੂਤ ਰੇਸ਼ਮ ਆਦਿ ਦੀ ਰੱਸੀ. "ਸੇਜ ਬੰਦ ਗੁੰਫੇ ਬਡ ਜਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੇਜਰੀ, ਸੇਜਰੀਆ ਦੇਖੋ, ਸੇਜ ਅਤੇ ਸੇਜਾ. "ਤਉ ਮੇਰੀ ਸੂਖ ਸੇਜਰੀਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸੇਜ ਵਾਲੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਜਬੰਦ. "ਬਾਸਕੁ ਸੇਜ ਵਾਲੂਆ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਵਾਸੁਕਿ ਨਾਗ ਸੇਜਬੰਦ ਰੂਪ ਹੈ.

ਸੇਜੜੀ, ਸੇਜਾ ਸੰ. ਸ਼ੱਯਾ. ਪਲੰਘ. "ਸੇਜਾ ਸੁਹਾਵੀ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ ਕੈ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਨਾ ਮਾਣੇ ਸੁਖ ਸੇਜੜੀ, ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਬਾਦ ਸੀਗਾਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੇਠ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਵਿ—ਉੱਤਮ। ੨ ਧਨੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ। ੪ ਮਾਰਵਾੜੀ ਅਤੇ ਪਾਰਸੀ ਧਨਵਾਨਾ ਦੀ ਇਹ ਖਾਸ ਪਦਵੀ ਹੈ.

ਸੇਠਰ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠਤਰ. ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ। ੨ ਧਨੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ.

ਸੇਠਾ. ਚੂਹਣੀਆਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਅਰੋੜਾ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ.

ਸੇਠੀ. ਖੁਖਰਾਣ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ. "ਲਾਲਾ ਸੇਠੀ ਜਾਣੀਐ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਅਰੋੜਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤੀ। ੩ ਸੇਠ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸ਼ਾਹੂਕਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੇਠ.

ਸੇਣਿ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੇਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਕਤਿ. ਕਤਾਰ.

ਸੇਣੁ. ਦੇਖੋ, ਸੈਣ ੭.

ਸੇਤ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵੇਤ. ਵਿ—ਚਿੱਟਾ. ਸਫੇਦ. "ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤ." (ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ) ਭਾਵ—ਜੁਆਨ ਤੋਂ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਿਤ। ੨ ਸਹਿਤ. ਸਾਥ. ਨਾਲ. "ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਦਰਗਹ ਸੋਭਾ ਸੇਤ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਸ਼ੈਤ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੀਤਲਤਾ। ੪ ਸ਼ਾਂਤਿ ਭਾਵ. "ਗਾਰ ਦੈਨ ਹਾਰੀ ਬੋਲਹਾਰੀ ਡਾਰੀ ਸੇਤ ਕੋ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਗਾਲੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਲਹਿਨੀ ਸ਼ਾਂਤ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸੇਤੁ। ੬ ਸੇਤਜ (ਸ੍ਵੇਦਜ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਉਤਭੁਜ ਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸੇਤ ਅਸੇਤ ਅਜਿਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵੇਤ (ਚਿੱਟੇ) ਅਤੇ ਅਸ਼੍ਵੇਤ (ਕਾਲੇ) ਅਜਿਨ (ਚਮੜੇ) ਵਾਲਾ ਹਰਿਣ. ਕਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੇਤਕੁਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵੇਤ ਕੁਸ੍ਰ.

ਸੇਤਜ. ਸੰ. ਸ੍ਵੇਦਜ. ਵਿ—ਸ੍ਵੇਦ (ਮੁੜ੍ਹਕੇ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੂੰ ਆਦਿਕ ਜੀਵ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਨਿ, ਜੋ ਜਮੀਨ ਦੀ ਭਾਫ ਅਤੇ ਨਮੀ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ. Spontaneous generation. "ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਤੇਰੇ ਕੀਨੇ ਜੰਤਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਸੇਤਤਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵੇਤਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਫੇਦੀ. ਚਿਟਿਆਈ.

ਸੇਤਦੁਤ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਸ਼੍ਵੇਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦ੍ਯੁਤਿ (ਚਮਕ). ਸੰ. ਸ਼੍ਵੇਤਦ੍ਯੁਤਿ.

ਸੇਤਬਰਣ. ਸ਼੍ਵੇਤਵਰਣ. ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ। ੨ ਡਾਗ—ਭੈ-ਭੀਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਰਖੀ ਉਡ ਗਈ ਹੈ. "ਸੇਤਬਰਣ ਸਭ ਦੂਤਾ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ਸਾਰੇ ਦੂਸ੍ਰ ਵਿਕਾਰ ਹੁਣ ਡਰ ਗਏ ਹਨ.

ਸੇਤਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸੇਤੁਬੰਧ.

ਸੇਤੀ. ਸਹਿਤ. ਸਾਥ. ਨਾਲ. "ਸੇਤੀ ਖਸਮ ਸਮਾਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਮਨੁ ਮੇਰਾ ਦਿਆਲੁ ਸੇਤੀ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਸੇ. ਤੋਂ.

ਸੇਤੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਲ. "ਬਾਂਧਿਓ ਸੇਤੁ ਬਿਧਾਤੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਹੱਦ ਬੰਦੀ। ੩ ਮਰਯਾਦਾ. ਰੀਤਿ। ੪ ਪ੍ਰਣਵ. ਓਅੰਕਾਰ.

ਸੇਤੁਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਆਦਮ ਅਤੇ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ। ੨ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ

---

[1] ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਪਜਾਰ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸ਼ੈਖੂ" ਸੀ, ਜੋ ਮਾਂ ਬਾਪ ਤੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਹੈ.

ਵਿੱਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਵਰਸੇਨ ਕਰਕੇ ਜੇਹਲਮ ਪੁਰ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਸੇਤੁਬੰਧ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਆਦਮ ਅਤੇ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ.

ਸੇਤੁਬੰਧੀ. ਵਿ—ਸੇਤੁਬੰਧ (ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ) ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ.

ਸੇਤੰਬਰ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵੇਤ—ਅੰਬਰ। ੨ ਭਾਵ—ਸਤੋਗੁਣ ਹੈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਗ੍ਯਾਨਕਾਂਡ ਹੈ ਮੁੱਖ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. "ਸਾਮ ਕਹੈ ਸੇਤੰਬਰ ਸੁਆਮੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਸ਼੍ਵੇਤ (ਚਿੱਟੇ) ਲਿਬਾਸ ਵਾਲਾ, ਹੰਸਾਵਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਹੰਸਾਵਤਾਰ। ੪ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਜੈਨ.

ਸੇਂਦੁਰ. ਸੰ. ਸਿੰਦੂਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧੂਰ. "ਨ ਸੇਂਦੁਰ ਮਾਂਗ ਸਵਾਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੬੭)

ਸੇਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਧ. "ਕਰਹੁ ਸੇਧ ਇਸ ਤਾਰੇ ਦਿਸਿ ਕੋ ਹਮ ਕੋ ਖੋਜਲੇਹੁ ਤਿਤ ਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਡਰਾਇਆ. ਡਿਫਕੇਰਿਆ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਨਿਸੇਧ.

ਸੇਧਖਾਨਾ. ਫ਼ਾ صحت‌خانہ ਸਿਹ਼ਤਖ਼ਾਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟੱਟੀ. ਜਾਜਰੂਰ.

ਸੇਂਧਰ. ਦੇਖੋ, ਸੇਂਦੁਰ.

ਸੇਂਧਵ, ਸੇਂਧਾ ਦੇਖੋ, ਸੈਂਧਵ.

ਸੇਂਧੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸੇਂਦੁਰ. "ਤਿਨਿ ਸੇਂਧੁਰ ਮਾਂਗ ਦਈ ਸਿਰ ਪੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸੰਧੂਰ ਦੀ ਮਾਂਗ ਸਿਰ ਦਿੱਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿੰਧੁਰ.

ਸੇਨ. ਸੰ. ਸ੍ਵਿੰਨ—ਸ੍ਵਿੰਨ. ਵਿ—ਸ੍ਵੇਦ ਸਹਿਤ. ਪਸੀਜਿਆ. "ਜਿਨਿ ਮਿਲਿਆ ਪਾਥਰ ਸੇਨ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ਕਠੋਰ ਮਨ ਭੀ ਪਸੀਜ ਗਿਆ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਯਨ—ਸ਼ਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੌਣਾ। ੩ ਭਾਵ —ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਆਤਮ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਅਬਿਨਾਸੀ ਸੁਖ ਸੇਨ." (ਰਤਨਮਾਲਾ) ੪ ਸਿਆਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Sane. ਵਿ—ਸਲੀਮੁਲ ਅਕਲ. ਦਾਨਾ। ੫ ਸੰ. ਸੇਨ. ਪਰਾਧੀਨ। ੬ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੭ ਜੀਵਨ. ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ੮ ਸੇਨਾ. ਫ਼ੌਜ.

ਸੇਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਰਾਣੀ। ੨ ਫ਼ੌਜ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਯਥਾ—ਇੱਕ ਰਥ, ਇੱਕ ਹਾਥੀ, ਤਿੰਨ ਘੋੜੇ, ਅਰ ਪੰਜ ਪੈਦਲ, ਇਤਨੀ ਸੇਨਾ "ਪੱਤੀ" ਅਖਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਤਿੰਨ ਪੱਤੀ ਦਾ ਸੇਨਾਮੁਖ. ਤਿੰਨ ਸੇਨਾਮੁਖ ਦਾ ਗੁਲਮ, ਤਿੰਨ ਗੁਲਮ ਦਾ ਗਣ, ਤਿੰਨ ਗਣ ਦੀ ਵਾਹਿਨੀ, ਤਿੰਨ ਵਾਹਿਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਨਾ (ਪ੍ਰਤਨਾ), ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਿਤਨਾ ਚਮੂ, ਤਿੰਨ ਚਮੂ ਅਨੀਕਿਨੀ, ਦਸ਼ ਅਨੀਕਿਨੀ ਦੀ ਅਕ੍ਸ਼ੌਹਿਣੀ, ਅਤੇ ਦਸ ਅਕ੍ਸ਼ੌਹਿਣੀ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ "ਬਲ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਬਲ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਥੀ ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸੇਨਾਸਿਪ, ਸੇਨਾਨਾਥ, ਸੇਨਾਨੀ, ਸੇਨਾਪਤਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਸੇਨਾ (ਫ਼ੌਜ) ਨੂੰ ਚਲਾਵੇ, ਐਸਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜਨਰਲ. ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ. ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਸ਼ਿਵਪੁਤ੍ਰ ਕਾਰਤਿਕੇਯ. ਖੜਾਨਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੈਨਾਪਤਿ ੨.

ਸੇਨਾਮੁਖ. ਦੇਖੋ, ਸੇਨਾ ੨.

ਸੇਨਾਵਾਸ. ਛਾਵਣੀ। ੨ ਤੰਬੂ. ਖ਼ੇਮਾ. ਪਾਲ.

ਸ਼ੇਪ, ਸ਼ੇਫ ਸੰ. ਜੋ ਵੀਰਯ ਪਾਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਸੌਂ ਜਾਵੇ. ਲਿੰਗ[1]. ਸ਼ਿਸ਼੍ਨ ਜਨਨੇਂਦ੍ਰਿਯ.

ਸੇਬ. ਦੇਖੋ, ਸੇਵ। ੨ ਸੰ. ਸੇਵ੍ਯ. ਵਿ—ਸੇਵਨ ਯੋਗ. ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਲਾਇਕ. "ਪਾਵਹੀ ਨਹਿ ਸੇਬ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਫ਼ਾ سیب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਉ. ਦੇਖੋ, ਸੇਉ ੫.

ਸੇਬਰ, ਸੇਬਰਿ ਦੇਖੋ, ਸਾਲਮਲੀ ਅਤੇ ਸਿੰਮਲ. "ਨਾਲੀਏਰ ਫਲ ਸੇਬਰ ਪਾਕਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਨਾਲੀਏਰ.

ਸੇਬਾਲ, ਸ਼ੇਵਾਲ ਦੇਖੋ, ਸਿਬਾਲ. "ਤੂੰ ਆਪੇ ਵਿਚਿ ਸੇਬਾਲ." (ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪)

ਸੇਬਜ. ਦੇਖੋ, ਸੇਵਜ.

ਸੇਭਿ, ਸੇਭੀ ਸ—ਅਪਿ. ਵਹ ਭੀ. ਓਹ ਭੀ.

ਸੇਮ. ਫ਼ਾ سوم ਸਿਵੁਮ. ਵਿ—ਸੋਯਮ. ਤੀਜਾ. "ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਾ ਦੂਜਾ ਯਾਰ ਹੈ ਨਾ ਤ੍ਰਿਤ੍ਰ (Trinity) ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ. "ਅਵਲ ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ ਖਰਾਬਾ." (ਭਾਗੁ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੁ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ਿਮਿ-ਸ਼ਿਮਿ. ਸਿੰਬੀ. (Bean) ਇੱਕ ਅੰਨ, ਜੋ ਫਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਦਾਲ ਤਰਕਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਵਡਾ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੇਮਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਮਲ. "ਸੇਮਰ ਫਲ ਜਿਉ ਤਾਹਿ ਬਨਾਉ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੇਮੁਖਿ. ਦੇਖੋ, ਸੇਮੁਖੀ. "ਸੇਮੁਖਿ ਜਿਨ ਕਰ ਦਿਯ ਮਮ ਪੂਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ.

ਸੇਮੁਖਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁੱਧਿ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ। ੨ ਬੁੱਧਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੇਮੁਖੀ. ਸੰ. ਸ਼ੇਮੁਖੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁੱਧਿ. ਅਕਲ. ਦਾਨਾਈ. "ਸੇਮੁਖੀ ਵਿਸੇਖਾ ਜਾਨੈ ਲੇਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੇਰ. ਸੰ. ਸੇਟਕ-ਸੇਟਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਣ ਦਾ ਚਾਲੀਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਚਾਰ ਪਾਉ ਭਰ ਤੋਲ.[2] "ਦੁਇ ਸੇਰ ਮਾਗਉ ਚੂਨਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਫ਼ਾਰਸੀ ਸੇਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ੨੫ ਮਿਸਕਾਲ[3] ਭਰ ਤੋਲ ਹੈ। ੨ ਫ਼ਾ شیر ਸ਼ੇਰ. ਸਿੰਘ। ੩ ਵਿ—ਦਿਲੇਰ. ਬਹਾਦੁਰ. "ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਹੁਇ ਸੇਰ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਦੇਖੋ, ਸੈਰ ੩.

ਸ਼ੇਰ ਅਫ਼ਗਾਨਖ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅਫ਼ਗਾਨ ਖਾਂ ਅਤੇ ਨੂਰ ਜਹਾਂ.

ਸ਼ੇਰ ਅੰਦਾਮ. ਫ਼ਾ شیر اندام ਵਿ—ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਾਲਾ.

---

[1] शुक्र पाते सति शेते पतति इति शेफ: (ਭਰਤ)

[2] ਸੇਰ ਮਣ ਆਦਿਕ ਤੋਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ. ਕਬੀਰ ਜੀ ਵੇਲੇ ੮੦ ਤੋਲੇ ਦਾ ਸੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਸ ਵੇਲੇ ਭੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੱਚਾ ਸੇਰ ਸਾਢੇ ਚੌਤੀ ਰੁਪਯਾ ਭਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਹੈ. ਬਾਬਰ ਵੇਲੇ ੧੪ ਤੋਲੇ ਦਾ ਸੇਰ ਸੀ.

[3] ਮਿਸਕਾਲ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ. ਫ਼ਾ شیرشاہ ਸਹਸਰਾਮ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹਸਨ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਜੋ ਸੂਰਵੰਸ਼ ਦਾ ਪਠਾਣ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਫ਼ਰੀਦਖ਼ਾਨ ਸੀ. ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੋਹਾਨੀ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫ਼ਰੀਦ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰਖ਼ਾਨ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ. ਇਸੇ ਨੇ ਹੁਮਾਯੂੰ ਨੂੰ ਕਨੌਜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ੧੭ ਮਈ (May) ਸਨ ੧੫੪੦ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ੨੫ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੫੪੨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਅਰ ਆਦਿਲ ਪਦਵੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੨੪ ਮਈ ਸਨ ੧੫੪੫ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਸਹਸਰਾਮ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹੁਮਾਯੂੰ.

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਸੈਨਾਨੀ ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਰਰ ਸੀ. ਇਸੇ ਨੇ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ। ੨ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਤਾਬ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸਨ ੧੮੦੭ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਅਤੇ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੋਂ ੧੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੧ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ, ਅਰ ੧੫ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੩ ਨੂੰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹ ਬਲਾਵਲ[1] ਪਾਸ ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਅੰਦਰ ਲਹੌਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਚਿਲੀਆਂਵਾਲਾ.

ਸ਼ੇਰਖ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੁਮਾਯੂੰ.

ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਗੜ੍ਹ ਸ਼ੇਰ। ੨ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਪੰਜ ਛੀ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਸਮੀਪ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਟਾਲ੍ਹੀਆਂ ਫੱਤੂ ਸੰਮੂ ਕੀਆਂ ਪਾਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਫੱਤੂ ਅਰ ਸੰਮੂ ਡੋਗਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੁੰਗੀ ਅਤੇ ਖੇਸ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੁਗਾਤ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾਲ ੮੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁਣ ੩੦ ਘੁਮਾਉਂ ਬਾਕੀ ਹੈ. ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀਆਂ ਫੱਤੂ ਸੰਮੂ ਕੀ.

ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮਜੀਠੇ ਅਤੇ ਨੌਸ਼ਹਰੇ (ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਹਨ.

ਸ਼ੇਰਦਿਲ. ਫ਼ਾ شیردل ਵਿ—ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ. ਬਹਾਦੁਰ.

ਸ਼ੇਰਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਹਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ. "ਕੂਕਰਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਨ ਕਬਿ ਮਨ ਧਰਨੀ। ਸ਼ੇਰਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਗੁਰਮੁਖ ਹ੍ਵੈ ਕਰਨੀ ॥" (ਨਾਪ੍ਰ) ਕੁੱਤਾ ਲਾਠੀ ਅਤੇ ਢੀਮ ਨੂੰ ਦੰਦੀਆਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ. ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਤੈਸੇ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਲੋਕ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾਤਾ ਜਾਣਕੇ ਲੜਦੇ ਭਿੜਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੁਮੁਖ ਕਰਮਾਂ ਪੁਰ ਨਜ਼ਰ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਚੇਸ਼੍ਟਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ.

ਸ਼ੇਰ ਨਰ. ਫ਼ਾ شیرنر ਵਿ—ਨਰ ਸ਼ੇਰ। ੨ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ੇਰ। ੩ ਬਲਵਾਨ ਸ਼ੇਰ। ੪ ਸ਼ੇਰ ਜੇਹਾ ਮਨੁੱਖ.

ਸ਼ੇਰਨਿ, ਸ਼ੇਰਨੀ ਸਿੰਹਿਨੀ. ਸ਼ੇਰਣੀ. ਸਿੰਹੀ. ਸਿੰਘਣੀ. "ਮ੍ਰਿਗਨ ਵਿਕਾਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੋ ਸੇਰਨਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ੇਰ ਪੰਜਾਬ. ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ. ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਦਵੀ.

ਸ਼ੇਰਬਚਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਤੋਪ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਖ ਉੱਪਰ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਾਘਬਚਾ ਭੀ ਹੈ। ੨ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਬਾਲਕ. ਭੁਜੰਗੀ.

ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖ਼ਾਨ. ਇਹ ਮਲੇਰੀਆ ਪਠਾਣ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਵਜ਼ੀਰਖ਼ਾਨ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਸਕਾ ਭਾਈ ਖਿਜ਼ਰ ਖ਼ਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਜਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਮਰਦੂਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕੰਧ ਓਲ੍ਹੇ ਲੁਕਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੀਰ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਸੀ. ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ ਵਿੱਚ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ.

ਸ਼ੇਰ ਮੁੱਛ, ਸ਼ੇਰ ਮੂਛ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਮੁੱਛ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਮੁੱਛ ਕਤਰਕੇ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਖਵਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਰ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਐਸਾ ਜਖ਼ਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਦਾਰਾਸ਼ਿਕੋਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਮੁੱਛ ਚਾਉਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਖਵਾਈ ਸੀ. "ਸੇਰ ਮੂਛ ਕਤਰਾਯਕੈ ਚਾਵਰ ਮਹਿ ਪਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਦਾਰਾਸ਼ਿਕੋਹ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚੀ ਸੀ.

ਸੇਰਵਾ. ਸ਼ਿਰ-ਪਾਦ. ਸਿਰ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਦਾ ਮੰਜੇ ਦਾ ਡੰਡਾ.

ਸੇਰੀਣ. ਦੇਖੋ, ਸਰੀਣ. "ਕੇਤੜਿਆ ਸੇਰੀਣ ਵਿਲਾਹੀ." (ਭਾਗੁ)

ਸੇਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸੇਰ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ.

ਸ਼ੇਰੇ ਜ਼ਯਾਂ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਕ੍ਰੋਧੀ ਸ਼ੇਰ. ਗਜ਼ਬੀ ਸ਼ੇਰ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ਿਆਂ ੨.

ਸੇਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਧ. ਖ਼ਬਰ. ਦੇਖੋ, ਸੇਲੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੇਲਾ. ਨੇਜ਼ਾ. "ਚੋਟ ਸੁਹੇਲੀ ਸੇਲ ਕੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸੇਲਖੜੀ. ਦੇਖੋ, ਖੜੀਆ ੨ ਅਤੇ ਮਕੋਲ ੨.

ਸੇਲਮਸੇਲ. ਅ سلم ਸਲਮ. ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਫ਼ਾ سُول ਸੁਲ. ਖੁਰ. "ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਸੇਲਮਸੇਲ। ਗਊ ਦੁਹਾਈ ਬਛਰਾ ਮੇਲ ॥" (ਭੈਰ) ਰੱਸੀ (ਨਿਆਣੇ) ਨਾਲ ਖੁਰ (ਪਿਛਲੇ ਪੈਰ) ਬੰਨ੍ਹਕੇ.[2]

ਸੇਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੂਲ. ਨੇਜ਼ਾ. ਭਾਲਾ. ਬਰਛਾ.

ਸੇਲਾਬ. ਫ਼ਾ سیلاب ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੜ। ੨ ਨਮੀ. ਤਰੀ. ਗਿੱਲ.

ਸੇਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਆਹ ਉੱਨ ਅਥਵਾ ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਗੁੰਦਵੀਂ ਇੱਕ

[1] ਸ਼ਾਹ ਬਲਾਵਲ ਕ਼ਾਦਿਰੀ ੪ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੬੩੭ ਨੂੰ ੭੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਮੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ.

[2] ਬਹੁਤ ਗਿਆਨੀ ਸੇਲਮਸੇਲ ਤੋਂ ਸਲੀਮਸ਼ਾਹ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਲੀਮਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਨਾਮਦੇਵ.

ਰੱਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਕੀਰ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਸਾਫੇ ਅਥਵਾ ਟੋਪੀ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਜਨੇਊ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਰਣ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ (ਰੀਤਿ) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੀਕ ਰਹੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਸੇਲੀ ਨੂੰ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਰੱਖਕੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਖੜਗ ਪਹਿਨਿਆ।[1] ੨ ਭੌਂਹ. ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ. ਅਬਰੂ.

ਸੇਲੁ. ਦੇਖੋ, ਸੇਲ। ੨ ਸੰ. ਲਸੂੜਾ.

ਸੇਲੂ. ਵਿ—ਸੇਲਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਬੱਲਮ ਬਰਦਾਰ। ੨ ਸੇਲ (ਖਬਰ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਮੁਖ਼ਬਰ. "ਦੂਸਰ ਸੇਲੂ ਦਈ ਸੇਲ ਪਹੁਚਾਇ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) ੩ ਡਿੰਗ. ਨਸੂੜਾ (ਲਸੂੜਾ) ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲੇਸਦਾਰ ਫਲ. ਸੰ. ਸ਼ੇਲੁ. ਦੇਖੋ, ਲਸੂੜਾ.

ਸੇਲੰਖੀ. ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੋਲੰਕੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੋਲੰਕੀ.

ਸੇਵ. ਦੇਖੋ, ਸੇਉ ਅਤੇ ਸੇਬ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੇਵ. ਪਿਆਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ. "ਹਰਿ ਸੇਵ ਸੇਵਕ ਸੇਵਕੀ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ) ਹਰਿਪ੍ਰਿਯ ਸੇਵਕ ਦੀ ਸੇਵਕੀ। ੩ ਨਿਧਿ. ਖਜਾਨਾ। ੪ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਵ ਦਾ ਅਰਥ ਸੁਖ ਹੈ। ੫ ਸੰ. ਸੇਵ੍ਯ. ਵਿ—ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਯੋਗ. ਉਪਾਸਨਾ ਯੋਗ. "ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ." (ਜਪੁ) ੬ ਦੇਖੋ, ਸ਼ੈਵ। ੭ ਸੇਵਕ (ਉਪਾਸਕ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੮ ਸੰ. सेव्. ਧਾ—ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ. ਚਾਕਰੀ ਕਰਨਾ. ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ. ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ। ੯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਾ. ਖ਼ਿਦਮਤ. "ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸੇਵਕ. ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦਾਸ. ਖਿਦਮਤਗਾਰ. "ਸੇਵਕ ਸੇਵਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਜਾਤਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਸੇਵਕਭਾਇ / **ਸੇਵਕਭਾਵ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਸਭਾਵ. ਸੇਵਕਪਨ। ੨ ਸੇਵਕਭਾਵ ਤੋਂ. "ਸੇਵਕਭਾਇ ਮਿਲੇ ਬਡ ਭਾਗੀ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸੇਵਕਾ. ਸੇਵਿਕਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦਾਸੀ. "ਮਾਇਆ ਜਾਕੈ ਸੇਵਕਾਇ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਹੈ ਸਮੁਦਾਯ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੇਵਕਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਕਪਨ. ਦਾਸਤ੍ਵ.

ਸੇਵਕਿ. ਵਿ—ਸੇਵਕਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦਾਸੀ. "ਸੋ ਸੇਵਕਿ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) "ਕਵਲਾ ਸੇਵਕਿ ਤਿਸੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਸੇਵਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਕਪੁਣਾ. ਦਾਸਭਾਵ। ੨ ਸੇਵਾ. "ਕਰੈ ਸੇਵਕੀ ਸਭ ਹੀ ਗ੍ਰਾਮੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੇਵੀ. ਮੈਦੇ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਜੋ ਚਾਵਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਕਾਕੇ ਖਾਈਦੀ ਹੈ। ੪ ਇੱਕ ਮਿਠਾਈ, ਜੋ ਮੈਦੇ ਅਰ ਬੇਸਣ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਖੰਡ ਦੀ ਚਾਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪਾਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਸੇਵਕੀਆਂ ਚਿਰਵੇ ਲਡੂਆ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੇਵਕੁ. ਦੇਖੋ, ਸੇਵਕ. "ਸੇਵਕੁ ਕੀਨੋ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੇਵਤ. ਵਿ—ਸੇਵਿਤ. ਜੋ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. "ਸੇਵਤ ਸੇਵਿ ਸੇਵਿ ਸਾਧ ਸੇਵਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਲੋਕਾਂ ਕਰਕੇ ਸੇਵਿਤ ਰਾਜਾ ਆਦਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵ੍ਯ ਦੇਵਤਾ ਆਦਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਭੀ ਸੇਵ੍ਯ ਸਾਧੂ, ਉਨਾਂ ਦੇ ਚਰਣ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵੇਤਵਾਹ. ਅਰਜੁਨ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਵੇਤਵਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਵੇਤਵਾਹ.

ਸੇਵਤੀ. ਸੰ. ਸੇਮਂਤੀ-ਸੇਮੰਤੀ. ਸ੍ਵੇਤ ਸ਼ਤਪਤ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਟਾ ਗੁਲਾਬ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਜੰਗਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਗੁਲਕੰਦ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. L. Rosa glandulifera.

ਸੇਵਦਾਰ / **ਸੇਵਦਾਰੁ** } ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੇਵਕ. ਉਪਾਸਕ. "ਪੂਜਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸੇਵਦਾਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੇਵਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਧਿ.

ਸੇਵਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਉਣਾ। ੨ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ੩ ਵਰਤਣਾ. ਇਸਤਾਮਾਲ ਕਰਨਾ.

ਸੇਵਨਿ. ਸੇਵਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. "ਸੇਵਨਿ ਸਾਈ ਆਪਣਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਸੇਵਦੇ ਹਨ.

ਸੇਵਨੀਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਯੋਗ। ੨ ਸਿਉਣ ਯੋਗ.

ਸੇਵੜੀ. ਸੇਵਾ। ੨ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦਾਸੀ. "ਮੈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਦਯੈ ਸੇਵੜੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਸੇਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਾ. ਖ਼ਿਦਮਤ. ਉਪਾਸਨਾ. "ਨਾਮੈ ਕੀ ਸਭ ਸੇਵਾ ਕਰੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) "ਸੇਵਾ ਥੋਰੀ, ਮਾਗਨੁ ਬਹੁਤਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ شیوہ ਸ਼ੇਵਹ. ਤਰੀਕਾ. ਕਾਇਦਾ. "ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਸਹਜਿ ਸੇਵਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਆਦਤ. ਸੁਭਾਉ। ੪ ਸਿੰਧੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ 'ਸ਼ੇਵਾ' ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਪੂਜਾ ਭੇਟਾ ਭੀ ਹੈ.

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਦੁਨੀਚੰਦ ਮਸੰਦ ਨਾਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਦੁਨੀਚੰਦ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ.

ਸੇਵਾ ਜੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ.

ਸੇਵਾਦਾਸ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਿਵਾਸੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਮਾਈ ਭਾਗਭਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਭਾਈ ਮਾਧੋ (ਸੋਢੀ) ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਸੀ. "ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਲਾਇ ਨਿਜ ਸੇਵ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਭਾਗਭਰੀ। ੨ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਭੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਡਨਸ਼ਾਹ। ੩ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਸੱਜਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਨ ੧੫੮੮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਸੇਵਾ ਦਾਸੀਆ / **ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ** } ਦੇਖੋ, ਅਡਨ ਸ਼ਾਹ.

ਸੇਵਿ. ਦੇਖੋ, ਸੇਵ੍ਯ। ੨ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ. "ਸੇਵਿ ਸਚਿ ਸਮਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਸਤ੍ਯ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੇਰ. ਬਦਰਫਲ.

[1] ਸੇਲੀ ਵੈਰਾਗ ਅਤੇ ਤ੍ਯਾਗ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ.

ਸੇਵਿਕਾ. ਸੰ. ਸੇਵੀ. ਸੇਮੀ. ਕਣਕ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਹੱਥੀਂ ਵੱਟਕੇ ਅਥਵਾ ਯੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਸੂਤ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਣ ਯੋਗ ਵਸਤੁ। ੨ ਦਾਸੀ. ਟਹਿਲਨ.

ਸੇਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸੇਵਿਕਾ। ੨ ਵਿ—ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੇਵਿਨ੍। ੩ ਸੇਵਨੀਯ. ਸੇਵਾ ਯੋਗ. ਸੇਵ੍ਯ.

ਸੇਵੀਅਲੇ, ਸੇਵੀਲੇ ਸੇਵਨ ਕਰੋ, ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ. ਸੇਵਨ ਕਰੀਏ. "ਸੇਵੀਲੇ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਸੇਵੈਯਾ. ਵਿ—ਸੇਵਾ ਕਰੈਯਾ. ਉਪਾਸਕ.

ਸੇਵੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸੇਵਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੇ ਅਤੇ ਵੰਨ.

ਸੇਵ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੇਵਾ ਯੋਗ. ਉਪਾਸਨਾ ਲਾਇਕ। ੨ ਸ਼ੇਵ੍ਯ. ਪਿਆਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ.

ਸੇਵ੍ਯਮਾਨ. ਵਿ--ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਸੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ. ਸੌ. "ਸੈ ਨੰਗੇ ਨਹਿ ਨੰਗ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਸਤ ਸੈ ਕੀ ਕਥਾ ਯਹਿ ਪੂਰੀ ਭਈ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਵ੍ਯ—ਦਾ. ਕਾ. ਨੂੰ. ਪ੍ਰਤਿ. ਕੋ. "ਸਭਸੈ ਦੇ ਦਾਤਾਰੁ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਕ੍ਰਿ—ਹੋਣਾ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ. ਹੈ. "ਨਾਨਕ ਜਲ ਕੋ ਮੀਨ ਸੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੪ ਵ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਨਰ ਸੈ ਨਾਰਿ ਹੋਇ ਅਉਤਰੈ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ੫ ਸੰ. ਸ੍ਵ. ਆਪਣਾ ਆਪ. "ਹੰਸ ਉਡਿਓ ਤਨ ਗਾਡਿਓ ਸੋਝਾਈ ਸੈ ਨਾਹ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸ੍ਵ ਸੂਝ ਨਾ ਆਈ। ੬ ਅ਼ شے ਸ਼ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤੁ. ਚੀਜ. "ਤੂ ਜਾਣੋਈ ਸਭ ਸੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੈਆਨ. ਵਿ—ਸੈਂਕੜੇ. ਭਾਵ—ਅਨੰਤ. "ਨਾਨਕ ਲਹਿਰੀ ਲਖ ਸੈਆਨ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨਾਈ. ਸਿਆਣਪੁਣਾ. ਸੁਗ੍ਯਾਨਤਾ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ.ਵਿ—ਸਯਾਨ. ਸਹੀ ਤੌਰ ਪੁਰ. ਠੀਕ ਠਾਕ। ੪ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ.

ਸੈਆਨਾ, ਸੈਆਨੀ ਵਿ—ਸਿਆਣਾ. ਸਿਆਣੀ. ਦਾਨਾ. ਅਕਲਮੰਦ. ਸੁਗ੍ਯਾਨੀ. "ਮੈ ਬਉਰਾ ਸਭ ਖਲਕ ਸੈਆਨੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਸੈਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਸ਼ਤ. ਸੌ. "ਸਤਰਿ ਸੈਇ ਸਲਾਰ ਹੈ ਜਾਕੇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਯ ੨.

ਸੈਸਾਰ, ਸੈਂਸਾਰ, ਸੈਸਾਰੜਾ ਸੰ. ਸੰਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਸੰਸਰਣ ਕਰੇ ਅਰਥਾਤ ਖਿਸਕਦਾ ਰਹੇ. ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹੇ. ਜਗਤ. ਦੁਨੀਆਂ. "ਲਾਹਾ ਭਗਤਿ ਸੈਸਾਰੇ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩) "ਐਸਾ ਬਾਜੀ ਸੈਸਾਰ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੪) "ਸਭ ਮੁਕਤ ਹੋਆ ਸੈਸਾਰੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) "ਭਰਮ ਭੂਲਾ ਸੈਂਸਾਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) "ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ." (ਭਾਗੁ)

ਸੈਸਾਰਿ. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ. "ਕਿਤੁ ਆਇਆ ਸੈਸਾਰਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ)

ਸੈਸਾਰੀ. ਵਿ—ਸੰਸਾਰੀ. ਦੁਨਿਯਵੀ. "ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋੜੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) ੨ ਭਾਵ —ਮਾਇਆਧਾਰੀ.

ਸੈਹਥੀ. ਸੰ. ਸ਼ਕ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਰਛੀ. "ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸੈਹਥੀਆਰਾ. ਵਿ—ਸ਼ਕ੍ਤਿਧਰ ਬਰਛੀ ਵਾਲਾ.

ਸੈਹਮ. ਦੇਖੋ, ਸਹਮ.

ਸ਼ੈਹਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹਰ.

ਸੈਹਲ. ਦੇਖੋ, ਸਹਲ.

ਸੈਕ, ਸੈਂਕੜਾ, ਸੈਕਿਕ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ। ਸੌ ਇਕ. ਸੌ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਸੌ ਮਾਤ੍ਰ। ੨ ਸ਼ਤਕ. ਸੌ.

ਸ਼ੈਖ਼. ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਉੱਚਾਰ ਇਹ ਭੀ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੇਖ ੬.

ਸੈਂਚੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਗਜਾਂ ਦੀ ਨੱਥੀ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਾਗਜ ਸੰਚਯ (ਜਮਾਂ) ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ. ਸੰਚੀ.

ਸੈਡਾਲੀ. ਵਿ—ਸੈਂਕੜੇ ਡਾਲੀ (ਸ਼ਾਖਾ). ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਪੱਧਤਾਂ ਅਥਵਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਹਨ. "ਮਲਿ ਤਖਤ ਬੈਠਾ ਸੈਡਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਸੈਣ. ਇਹ ਸੱਜਨ ਬਾਂਧਵਗੜ੍ਹ (ਰੀਵਾ) ਦੇ ਰਾਜਾ "ਰਾਜਾ ਰਾਮ" ਦਾ ਨਾਈ ਸੀ. ਰਾਮਾਨੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਸਾਧੁਸੇਵਾ ਪਰਾਇਣ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ. ਸੈਣ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰੀਵਾ ਵਿੱਚ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਸੈਣ ਭਣੈ ਭਜ ਪਰਮਾਨੰਦੇ ." (ਧਨਾ) ੨ ਡਿੰਗ. ਪਤੀ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ. "ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸਜਨ ਸੈਣ." (ਮਾਝ ਮ: ੫ ਦਿਨਰੈਣ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਯਨ. ਸੌਣਾ. "ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਸੈਣਹ ਜੇਣ ਮਧ੍ਯ ਹਰਿਕੀਰਤਨਹ." (ਗਾਥਾ) ੪ ਸੰ. ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. "ਗਾਹਤ ਸੈਣ." (ਚੰਡੀ ੨) ੫ ਸੰ. ਸੈਨ੍ਯ. ਵਿ—ਸੈਨਾ (ਫੌਜ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਪਾਹੀ. ਭਟ। ੭ ਸਿੰਧੀ. ਸੈਣੁ. ਕੁੜਮ. ਲਾੜੀ ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਭਾਵ—ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. ਸੰਬੰਧੀ. "ਸੇ ਸੈਣ ਸੇ ਸਜਨਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਸੈਣਪਾਲ. ਵਿ--ਸੇਨਪਾਲ. ਸੇਨਾਨੀ. ਜਨਰਲ. ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ.

ਸੈਣਾ. ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੱਟ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ. ਸੇਨਾਪਤਿ ਕਵਿ ਇਸ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ. ਇੱਕ ਵੇਰ ਸੈਣੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਰ ਘਰ ਜਾਕੇ ਦੋਹਾ ਲਿਖਿਆ—

ਜਬ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਬੀਛੁਰੇ ਕਰਜੋ ਕ੍ਰਿਖੀ ਕੋ ਠਾਟ,
ਬ੍ਰਿਖਭਨ ਸੰਗਤਿ ਹਮ ਕਰੀ ਭਏ ਜਾਟ ਕੇ ਜਾਟ.

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਬੁਲਾਕੇ ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰ ਕਰ ਲਿਆ.

ਸੈਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਕੰਬੋ ਅਤੇ ਮਾਲੀਆਂ ਸਮਾਨ ਹੈ. ੨ ਸਿਆਣੂ. ਵਾਕਿਫ. "ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸਜਣ ਸੈਣੀ ਜੀਉ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੩ ਸੇਨਾਨੀ. ਸੈਨਾ ਵਾਲਾ। ੪ ਫੌਜੀ. ਸੈਨਿਕ.

ਸੈਣੁ. ਦੇਖੋ, ਸੈਣ ੭. "ਸਜਣੁ ਤੂ ਹੈ ਸੈਣੁ ਤੂ ਮੈ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੈਤਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਵ (ਧਨ) ਦਾ ਤਨੁ (ਵਿਸਤਾਰ) ਕਰਨਾ. ਸੰਗ੍ਰਹ (ਜਮਾ)

ਕਰਨਾ. ਜੇਤਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨੀਤ ੪.

ਸੈਤਾਨ. ਅ شیطان ਸ਼ੈਤ਼ਾਨ. (Satan) ਇਬਲੀਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਬਦੀ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਕੇ ਅਦਨ ਦੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਵਰਜਿਤ ਫਲ ਖਵਾਇਆ ਸੀ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੇਵਲ ਅਗਨਿ ਤੱਤ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਜਦ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਆਦਮ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਰਚਕੇ ਫਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਆਦਮ ਅੱਗੇ ਸਿਜਦਾ ਕਰੋ, ਤਦ ਸਭ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ. ਜਦ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁੱਛਿਆ, ਤਦ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈ ਅਗਨਿ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹਾਂ ਅਰ ਆਦਮ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਘਟੀਆ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੂੰ ਮਲਊਨ (ਧਿਕ੍ਰਿਤ) ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਰ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਰੰਜ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੱਛਾ ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੈ ਭੀ ਆਦਮ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਅਰ ਆਦਮੀ ਤੇਰੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ.[1] ਦੇਖੋ, ਕ਼ੁਰਾਨ, ਸੂਰਤ ੭, ਆਯਤ ੩੪ ਤੋਂ ੩੬. ਸੂਰਤ ੭, ਆਯਤ ੧੧ ਤੋਂ ੨੩. ਸੂਰਤ ੧੫, ਆਯਤ ੨੯ ਤੋਂ ੩੯. ਸੂਰਤ ੧੭, ਆਯਤ ੬੧ ਤੋਂ ੬੪. ਸੂਰਤ ੧੮, ਆਯਤ ੫੦. ਸੂਰਤ ੨੦, ਆਯਤ ੧੧੬, ੧੧੭। ੨ ਵਿ—ਪਾਮਰ. ਕੁਕਰਮੀ. ਫਿਸਾਦੀ. ਉਪਦ੍ਰਵੀ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ਿਤਵਾਣ. ਕਾਮ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਣ ਸ਼ਿਤ (ਤਿੱਖੇ) ਹਨ. "ਅਗਦੁ ਪੜੈ ਸੈਤਾਨ ਵੇ ਲਾਲੋ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)[2] ਕਾਜੀ ਅਤੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਮ ਕਰ ਰਹਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਗਦੁ ੩.

ਸੈਤਾਨਿਆ. ਵਿ—ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇ ਅਸਰ ਵਾਲਾ. "ਬਿਨ ਪੂਰੇ ਗੁਰਦੇਵ ਫਿਰੈ ਸੈਤਾਨਿਆ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਸੈਤਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੈਤਾਨਪੁਣਾ. ਸ਼ਰਾਰਤ. "ਛੋਡਿ ਕਤੇਬ ਕਰੈ ਸੈਤਾਨੀ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਵਿ—ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖਤਾ ਵਾਲਾ. ਗੁਮਰਾਹ ਹੋਇਆ। ੩ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ. "ਨਾਨਕ ਸਿਰਖੁਥੇ ਸੈਤਾਨੀ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧)

[1] "Mahomet himself lived under the deep conviction of the personality of Satan and his emissaries, and of his own exposure to their influence. Throughout the Coran the Devil and his angels are represented as possessed of power not only to influence the wicked, but even to suggest sinful thoughts and actions to the good, not excluding Mahomet himself. (Life of Mahomet by Sir William Muir, Page 56)."

[2] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਾਵ ਸੈਤਾਨੀ ਨਿਕਾਹ ਤੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮੀ ਲੋਕ ਜੋਰੋ ਜੋਰੀ ਨਿਰਬਲ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘਰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਨਾ ਕਾਜੀਆਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ.

ਸੈਂਤਾਲੀ. ਸਪ੍ਤਚਤ੍ਵਾਰਿੰਸ਼ਤ. ਚਾਲੀ ਉੱਪਰ ਸੱਤ—੪੭.

ਸੈਂਤੀ. ਸਪ੍ਤਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਤੀਹ ਉੱਪਰ ਸੱਤ—੩੭.

ਸੈਥੀ. ਬਰਛੀ. ਦੇਖੋ, ਸੈਹਥੀ. "ਤੁਹੀ ਸੂਲ ਸੈਥੀ ਤਬਰ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸੈਦ. ਅ صید ਸੈਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਰ. ਮ੍ਰਿਗਯਾ। ੨ ਉਹ ਜਾਨਵਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰੀਏ. ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰੀਏ। ੩ ਅ سیّد ਸਰਦਾਰ. ਰਈਸ। ੪ ਬਜ਼ੁਰਗ। ੫ ਦੇਖੋ, ਸੈਯਦ ੪। ੬ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਯਦ.

ਸੈਂਦਕ. ਸੰਮੁਖ—ਦ੍ਰਿਕ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ. ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਦੇ.

ਸੈਦਖ਼ਾਨ. سیدخاں ਇਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ, ਜੋ ੧੭ ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੭੫੯ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ. ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਜਦ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ, ਤਦ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਸਰ ਚਿੱਤ ਉੱਪਰ ਅਜੇਹਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਚਰਣੀਂ ਆ ਲੱਗਾ. ਅਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ.

ਸੈਦਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਏਮਨਾਬਾਦ.

ਸੈਦ ਬੇਗ. ਦੇਖੋ, ਸੈਦਾ ਬੇਗ.

ਸੈਦਭੀਖ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਭੀਖ.

ਸ਼ੈਦਾ. ਫ਼ਾ شیدا ਵਿ—ਆਸਕਤ. ਆਸ਼ਕ। ੨ ਦੀਵਾਨਾ.

ਸੈਦਾਬੇਗ. ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਅਲਿਫ਼ਖ਼ਾਨ ਸਰਦਾਰ ਸਮੇਤ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਦਿਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਤੁਰਕੀ ਸੈਨਾ ਅਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਸੈਦਖਾਨ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ.

ਸੈਦੇ ਖ਼ਾਨ. ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤ. "ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਂ ਕੋ ਸੈਦੇ ਖ਼ਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)। ੨ ਸੈਦ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ.

ਸੈਦੋ. ਘੇਈ ਗੋਤ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ ਜੋ ਵਰੁਣ (ਖ਼੍ਵਾਜੇ) ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਦਾ ਪੂਜਕ ਹੋਇਆ. ਦੱਖਣ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜਗਤਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਸੈਂਧਵ. ਸੰ. ਸੈਨ੍ਧਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੰਧੀ ਲੂਣ. ਸਿੰਧ ਦਾ ਨਮਕ। ੨ ਸੇਂਧਾ ਨਮਕ. ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਲੂਣ। ੩ ਸਿੰਧ ਦੇਸ ਦਾ ਘੋੜਾ। ੪ ਘੋੜਾ। "ਸੁਨਿ ਦਜਾ ਸਿੰਧੁ ਸੈਂਧਵ ਮੰਗਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਵਿ—ਸਿੰਧੁ (ਸਮੁੰਦਰ) ਨਾਲ ਹੈ ਸੰਬੰਧ ਜਿਸ ਦਾ. ਸਮੁੰਦਰੀ.

ਸੈਨ. ਫੌਜ. ਦੇਖੋ, ਸੇਨਾ ੨. "ਅਸੁਰ ਸੈਨ ਬਿਨ ਚੈਨ ਹੁਇ ਕੀਨੋ ਹਾਹਾਕਾਰ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਵਿ—ਸਿਆਣਾ. "ਸਾਕ ਸੈਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਤਤਿ. ਔਲਾਦ. "ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤ ਮਰੈ ਹਾੜੰਬੈ ਤ ਸਗਲੀ ਸੈਨ ਤਰਾਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੪ ਸੰ. ਸ਼ਯਨ.

ਸੌਣਾ. "ਤ੍ਰਖੋ ਭੱਜਨ ਭੂਮਿ ਸੈਨ ਸਖੀ। ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗਿ ਸੁਖ ਬਿਹਾਤ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੫ ਸੇਜਾ. "ਹਰਿ ਸੋਇ ਰਹੇ ਸਜ ਸੈਨ ਤਹਾਂ." (ਚੰਡੀ ੧) ੬ ਦੇਖੋ, ਸੈਣ. "ਸੈਨ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ) ੭ ਸੰਨਤ. ਇਸ਼ਾਰਾ. ਸੰ. ਸਨਯਨ. "ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੈਨ ਕੀਤੀ." (ਜਸਾ)

ਸੈਨ ਸੁਮਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਸੈਨ.

ਸੈਨਪ, ਸੈਨਪਾਲ } ਫੌਜ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੇਨਾਪਤਿ. "ਸਮ ਸੈਨਪ ਕੇ ਸੁਭਟ ਮਹਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਲਜ ੯.

ਸੈਨਬਿਡਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦਲ ਬਿਡਾਰ (ਦਲਵਿਦਾਰ) ਘੋੜਾ, ਜੋ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵਿਦੀਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ੨ ਵਿ—ਫੌਜ ਨੂੰ ਚੀਰਣ ਵਾਲ.

ਸ਼ੈਨ ਮਿਲਾਪੀ. ਸੇਜਾ ਦਾ ਮੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸੈਨ ੫. "ਸੇਖਨਾਗ ਲਖ ਸੈਨ ਮਿਲਾਪੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ੇਸ ਉੱਪਰ ਸੌਂਦਾ ਹੈ.

ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. ਦੇਖੋ, ਸੇਨਾ ੨. "ਔਰ ਸਕਲ ਸੈਨਾ ਜਰੀ ਬਚਜੋ ਸੁ ਏਕੈ ਪ੍ਰੇਤ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਵਿ—ਸਿਆਣੂ. ਮੇਲੀ. "ਨਾਮ ਜਪਹੁ ਮੇਰੇ ਸਾਜਨ ਸੈਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਸੈਨਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਹਨਾਈ.

ਸੈਨਾਧਿਪ, ਸੈਨਾਧਿਪਤਿ, ਸੈਨਾਨੀ } ਦੇਖੋ, ਸੇਨਾਨੀ ਅਤੇ ਸੇਨਾਪਤਿ.

ਸੈਨਾਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸੇਨਾਪਤਿ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਣਿਕ੍ਯ ਨੀਤਿ ਦਾ ਉਲਥਾ ਕੀਤਾ ਹੈ—"ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸਭਾ ਮੇ ਲੇਖਕ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ। ਚਾਣਾਕੇ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਕਵਿ ਸੈਨਾਪਤਿ ਨਾਮ ॥" ਇਸ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਇੱਕ "ਗੁਰੁਸ਼ੋਭਾ" ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੭੬੮ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗ ਨੇ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਮਤ ਸੁਧਾਕਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਲਾ ੧੨.

ਸੈਨਿਕ. ਵਿ—ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਫੌਜੀ.

ਸੈਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੈਣੀ। ੨ ਵਿ—ਸੇਨਾਨੀ. ਫੌਜ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਕ੍ਰੁੱਧ ਕੈ ਧੂਮ੍ਰ ਚੜ੍ਹੇ ਉਤ ਸੈਨੀ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸੈਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸੈਨ. "ਸਖਾ ਸੈਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਗੋਬਿੰਦ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਸੈਫ਼. ਅ਼ سیف ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ. "ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸੈਫਖਾਨ. ਦੇਖੋ, ਬਹਾਦੁਰਗੜ੍ਹ.

ਸੈਫਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਫ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੈਫਾਬਾਦ. ਦੇਖੋ, ਬਹਾਦੁਰਗੜ੍ਹ.

ਸੈਫ਼ੀ. ਅ਼ سیفی ਸੰਗਯਾ—ਮਾਲਾ. ਤਸਬੀ। ੨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਜ਼ੇਰ (ਅਧੀਨ) ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ. "ਕਲਾਮ ਸੈਫੀ ਪੜ੍ਹ ਮੁਹਰੇ ਤੁਰੈਂ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਸੈਫੁੱਦੀਨ. ਦੇਖੋ, ਬਹਾਦੁਰਗੜ੍ਹ.

ਸੈਭੰ. ਸੰ. ਸ੍ਵਯੰਭਵ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ. "ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ." (ਜਪੁ) ੨ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪ ਵਿੱਚ ਸੈਭੰ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ— ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਣ[1] ਵਿੱਚ ਭੰ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਰੂਪ ਹੈ। ੩ ਸ੍ਵਯੰ ਭਾ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲਾ.

ਸੈਯਦ. ਅ਼. ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੩ ਆਗੂ. ਪੇਸ਼ਵਾ। ੪ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਅਤੇ ਹਜਰਤ ਅ਼ਲੀ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੈਯਦਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ. ਅਰ ਇਹ ਸ਼ਾਹ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਪੀਰ, ਸ਼ਰੀਫ਼ ਆਦਿਕ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹਾਥੀ ਹੱਕਣ ਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਸੈਯਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ.

ਸੈਯਦ ਅਹਮਦ. ਦੇਖੋ, ਅਹਮਦ ਸੈਯਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨ ੪.

ਸੈਯਦ ਭੀਖ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ.

ਸੈਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸੱਯਾ.

ਸੈਂਯਾਂ. ਸਾਂਈਂ. ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਚਰਚਾ ਜਬ ਜਾ ਉਨ ਸੈਂਯਨ ਕੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸਹੀਆਂ. ਸਖੀਆਂ.

ਸੈਰ. ਅ਼ سیر ਸੰਗਯਾ—ਫਿਰਨਾ. ਵਿਚਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿ। ੨ ਸਫਰ। ੩ ਫ਼ਾ سیر ਸੇਰ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਪਤ. ਰੱਜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸੈਰੰਧ੍ਰ. ਸੰ. ਸੀਰੰ-ਧਰ. ਸੀਰ (ਹਲ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਹਲਵਾਹ ਜਿਮੀਦਾਰ। ੨ ਘਰ ਦਾ ਗੋੱਲਾ.

ਸੈਰੰਧ੍ਰੀ. ਸੰ. सैरन्ध्री. ਸੰਗਯਾ—ਸੀਰ (ਹਲ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ. ਵਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੨ ਦਸ੍ਤਕਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੩ ਇਹ ਪਦ ਦਾਸੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਜਦ ਵਿਰਾਟ ਦੇ ਘਰ ਪਾਂਡਵਾਂ ਸਮੇਤ ਲੁਕਕੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸੈਰੰਧ੍ਰੀ ਹੀ ਆਖਦੇ ਸਨ.

ਸੈਲ. ਦੇਖੋ, ਸੈਰ. "ਤਿਉ ਤਿਉ ਸੈਲ ਕਰਹਿ ਜਿਉ ਭਾਵੈ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਸੰ. शैल. ਵਿ—ਸ਼ਿਲਾ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਪੱਥਰ ਦਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਬਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਲਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੈ. "ਕਰਹਿ ਸੈਲ ਮਗ ਸੈਲਨ ਕੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਜੜ੍ਹਮਤਿ. ਪੱਥਰ ਜੇਹਾ. "ਸੈਲ ਲੋਅ ਜਿਨ ਉਧਰਿਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) "ਆਥਿ ਸੈਲ ਨੀਚ ਘਰਿ ਹੋਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਜੇ ਧਨ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਨੀਚ ਦੇ ਘਰ ਹੋਵੇ। ੫ ਸ਼ਿਲਾ ਦੀ ਜਤੁ (ਲਾਖ). ਸ਼ਿਲਾਜੀਤ। ੬ ਕਠੋਰ ਚਿੱਤ. ਸੰਗਦਿਲ. "ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਕਹਾ ਸੁਚਿ ਸੈਲ?" (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੭ ਵਿ—ਅਚਲ. "ਭਏ ਸੁਖ ਸੈਲ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੮ ਅ਼ سیل ਸੰਗਯਾ—

[1] शेते वासना यस्मिन् स शयः—अन्तः करणम. शयमं.

ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ. "ਮਨਮੁਖ ਪਥਰ ਸੈਲ ਹੈ ਧ੍ਰਿਗ ਜੀਵਣ ਫੀਕਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਸੁੱਕਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਸੈਲਸੁਖ. ਅਚਲਸੁਖ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਆਨੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਸੈਲ.

ਸੈਲ ਸੁਤਾ, ਸੈਲ ਕੁਮਾਰੀ, ਸੈਲ ਕੰਨਯਾ, ਸੈਲਜਾ, ਸੈਲ ਤਨਯਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੈਲ (ਪਹਾੜ) ਅਰਥਾਤ ਹਿਮਾਲਯ ਪਰਬਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਪਾਰਵਤੀ. ਗਿਰਿਜਾ। ੨ ਨਦੀ.

ਸੈਲਨਿਪਾਤੀ. ਸੰ. ਸ਼ੈਲਨਿਪਾਤਿਨ੍. ਵਿ—ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਜ੍ਰ ਨਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ. ਇੰਦ੍ਰ. "ਸੈਲਨਿਪਾਤੀ ਸ੍ਰੀਦਿਹ ਸੂਰ ਸਸੀ ਉਡ੍ਹ ਅੰਤਕ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੈਲਪਥਰ. ਵਿ—ਸ਼ੈਲ ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ. ਪਹਾੜੀ ਪੱਥਰ. "ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ." (ਸੋਦਰੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਥਰ ਸੈਲ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੈਲ ੮.

ਸੈਲਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਿਮਾਲਯ। ੨ ਸੁਮੇਰੁ.

ਸੈਲ ਲੋਅ. ਜੜ੍ਹ ਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਸੈਲ ੪.

ਸੈਲਾਨੀ. ਵਿ—ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਹੰਗਮ ਵ੍ਰਿੱਤੀ ਵਾਲਾ.

ਸੈਲੀ. ਵਿ—ਸੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੈਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੀਤਿ. ਪਰਿਪਾਟੀ। ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਰਚਨਾ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਵਚਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Style.

ਸੈਲੂਖ. ਸੰ. ਸ਼ੈਲੂਸ਼—ਸ਼ੈਲੁਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਟ. ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਬਿਲ ਦਾ ਬਿਰਛ. ਵਿਲ੍ਵ.

ਸੈਵ. ਸੰ. ਸੈਵ. ਸਰਵ—ਸ-ਏਵ. ਓਹੀ. ਵਹੀ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੈਵ-ਸ਼ੈਵ. ਵਿ—ਸ਼ਿਵ ਦਾ. ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸਕ। ੪ ਧਤੂਰਾ.

ਸੈਵਾਲ. ਸ਼ੇਵਾਲ. ਦੇਖੋ. ਸਿਬਾਲ.

ਸ਼ੈਵ੍ਯ. ਵਿ—ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਘੋੜਾ.

ਸੋ. ਸਰਵ—ਉਸ ਦਾ. "ਸੋ ਦੀਆ ਨ ਜਾਈ ਖਾਇਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਉਸ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸਾਥੋਂ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਭਾਵ ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਓਹ. ਵਹ. "ਸੋ ਗੁਰੁ ਕਰਹੁ ਜਿ ਸਾਚੁ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਹੈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਭੂਤਕਾਲ ਬੋਧਕ. ਸੀ. ਥਾ. "ਜਬ ਇਹੁ ਨ ਸੋ, ਤਬ ਕਿਨਹਿ ਉਪਾਇਆ?" (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੪ ਵਿ—ਜੈਸਾ. ਸਾਰਖਾ. ਜੇਹਾ. "ਹਰਿ ਸੋ ਹੀਰਾ ਛਾਡਕੈ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਜੋ ਜਨ ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਸੋ ਗਨੈ ਇੰਦ੍ਰ ਸੋ ਰੰਕ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸੋ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਰੰਕ ਸੋ (ਜੇਹਾ) ਗਨੈ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਹਰਤ. ਸੋਇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਸੋਉ. ਸਰਵ—ਉਹ. ਵਹੀ. ਸੈਵ. ਸ—ਏਵ। ੨ ਸ਼ਯ. ਸੌਂ. "ਸੁਖ ਸੋਉ ਹੋਇ ਅਚਿੰਤਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸੋਊ. ਸਰਵ—ਵਹੀ. ਓਹੀ. "ਸੋਊ ਗਨੀਐ ਸਭ ਤੇ ਊਚਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਉਣਾ.

ਸੋਆ. ਵਿ—ਸੁੱਤਾ. ਸੁਪ੍ਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਸੌਂਫ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਾਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਲਕ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਰਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. L. Anethum Sowa । ੩ ਸ਼ੋਭਾ. ਵਡਿਆਈ. "ਨਿਗੁਰਾ ਮਨਮੁਖ ਸੁਣੈ ਨ ਸੋਆ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਚਰਚਾ. ਸ਼ੁਹਰਤ.

ਸੋਆ ਚੂਕ, ਸੋਆ ਪਾਲਕ } ਸੋਆ ਅਤੇ ਚੂਕ (ਪਾਲਕ). ਦੇਖੋ, ਚੂਕ.

ਸੋਇ. ਸਰਵ—ਉਹੀ. ਵਹ. ਓਹ. "ਚਤੁਰ ਸਿਆਣਾ ਸੁਘੜ ਸੋਇ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਹਰਤ. ਚਰਚਾ. "ਕੀ ਨ ਸੁਣੇਹੀ ਗੋਰੀਏ ਆਪਣ ਕੰਨੀ ਸੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ." (ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ) ੩ ਸੁਗੰਧ. ਖੁਸ਼ਬੂ. ਸੁਰਭਿ. "ਇਸ ਮਨ ਕੋ ਬਸੰਤ ਕੀ ਲਗੈ ਨ ਸੋਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੩) ੪ ਸ਼ੋਭਾ. ਕੀਰਤਿ. "ਤਿਸ ਕੀ ਸੋਇ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਹਰਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੫ ਦੇਖੋ, ਸਉਣਾ. "ਬਾਵਰ ਸੋਇ ਰਹੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੌਂਦਾ. ਸੌਂਕੇ. "ਸੋਇ ਅਚਿੰਤਾ ਜਾਗਿ ਅਚਿੰਤਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਸੋਇਆ. ਵਿ—ਸੁੱਤਾ। ੨ ਵਿਰਾਜਿਆ. ਵਸਿਆ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਸੋਇਆ." (ਰਾਮ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਸੋਹਿਆ. ਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਇਆ.

ਸੋਇਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਵਰ੍ਣ. ਸੋਨਾ. "ਸੋਇਨ ਲੰਕਾ ਸੋਇਨ ਮਾੜੀ." (ਗਉ ਮ: ੧) "ਸੇ ਅਸਥਲ ਸੋਇਨ ਚਉਬਾਰੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਉਣਾ.

ਸੋਇਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਵਰ੍ਣ. ਸੋਨਾ। ੨ ਸ਼ਯਨ. ਸੌਣਾ. "ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸੁਖਿ ਸੋਇਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੋਇਰੀ. ਸੰ. ਸ਼ਾਵਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸਕ। ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁਜਾਈ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ. "ਪਿਰਥਾ ਖੇਡਾ ਸੋਇਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਸੋਈ. ਸਰਵ—ਵਹੀ. ਉਹੀ. "ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ." (ਜਪੁ) ੨ ਵਿ—ਸੁੱਤੀ. "ਸੋਈ ਸੋਈ ਜਾਗੀ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਉਹੀ ਸੁੱਤੀ ਜਾਗੀ ਹੈ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਕੰਗ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤਥਾ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਜਿਲੇ ਬਹੁਤ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ "ਸੋਹੀ" ਭੀ ਸਦਦੇ ਹਨ. "ਹੇਮੂ ਸੋਈ ਗੁਰੁਮਤਿ ਪਾਈ." (ਭਾਗੁ)

ਸੋਈਜੈ. ਸ਼ਯਨ ਕਰੀਜੈ। ੨ ਸਵੀਂਦਾ ਹੈ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁਖਿ ਸਹਜਿ ਸੋਈਜੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੋਸ, ਸੋਸਣ } ਸੰ. ਸ਼ੋਸ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਕਾਉਣਾ. ਖੁਸ਼ਕ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰ ਸਰ.

ਸੋਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਸਣ। ੨ ਫ਼ਾ سوسن ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਲੀ. ਇਹ ਫੁੱਲ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚਿੱਟਾ ਪੀਲਾ ਅਤੇ ਨੀਲਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਸੋਸਨ ਨਰਗਿਸ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ. ਸੋਸਨ ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ.

ਸੋਸਨੀ. ਵਿ—ਸੋਸਨ ਰੰਗਾ.

ਸ਼ੋਸ਼ਾ. ਫ਼ਾ ﺷﻮﺷﻪ ਵੇਰੀ। ੨ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਤਾਰ। ੩ ਰੇਜ਼ਾ. ਛੋਟਾ ਟੁਕੜਾ। ੪ ਭਾਵ—ਅੱਗ ਦੀ ਚਿਨਗ. ਚਿੰਗਾੜਾ.

ਸੋਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ. "ਗੁਰੁਮੁਖ ਸੇਈ ਸੋਹਦੇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸੁੰਦਰ.

ਸੋਹਜ. ਸੰਗਯਾ—ਸੌਂਦਰਯ. ਸੁੰਦਰਤਾ। ੨ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ.

ਸੋਹਣਾ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸੁੰਦਰ. "ਸੋਹਣੇ ਨਕ ਜਿਨਿ ਲੰਮੜੇ ਵਾਲਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸੁਨਰ. ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣਾ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਰਮ ਸਾਦਿਕ ਜਾਨੀ ਅਤੇ ਖ੍ਵਾਜਹ ਦਾ ਚੇਲਾ ਨੰਦ ਲਾਲ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਹੋਇਆ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੋਹਣਾ ਰੱਖਿਆ. "ਨਾਮ ਸੋਹਣਾ ਜਿਸ ਕਿਸ ਕਹੀਆ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਭਾਈ ਸੋਹਣੇ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਮਾਧੀ ਗੁਰਪਲਾਹ (ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ) ਹੈ.

ਸੋਹਣੀ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਹਨੀ ੨.

ਸੋਹਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਹਣਾ.

ਸੋਹਨੀ. ਦੇਖੋ. ਸੋਹਣੀ. ਸੁੰਦਰ. "ਸੋਹਨੀ ਸਰੂਪਿ ਸੁਜਾਨ ਬਿਚਖਨਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਹੀਵਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਰਾਵੀ ਤੀਰ ਜਾਟ ਇਕ ਰਹੈ। ਮੇਹੀਵਾਲ ਨਾਮ ਜਗ ਕਹੈ। ਨਿਰਖ ਸੋਹਨੀ ਵਸਿ ਹ੍ਵੈਗਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੧) ਸੋਹਨੀ ਘੜਾ ਛਾਤੀ ਹੇਠ ਰੱਖਕੇ ਨਿੱਤ ਨਦੀ ਤਰਕੇ ਮੇਹੀਵਾਲ ਪਾਸ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਰ ਘਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਸਮੇ ਝਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਘੜਾ ਲੁਕਾਆਉਂਦੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਭੇਤ ਜਾਣਕੇ ਪੱਕੇ ਘੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਕੱਚਾ ਘੜਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਉਸ ਨਾਲ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਈ ਤਾਂ ਘੜਾ ਗਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਡੁੱਬ ਮੋਈ. ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਸੁਣਕੇ ਮੇਹੀਵਾਲ ਭੀ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਕੇ ਮਰ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੋਣ੍ਹੀ। ੩ ਮਾਰੂਠਾਟ ਦੀ ਸਾੜਵ ਰਾਗਿਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਧੈਵਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਗਾਂਧਾਰ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਇਸ ਦਾ ਮਨੋਹਰ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਗਾਂਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪਹਰ ਹੈ.

ਸੋਹਬਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਬਤ.

ਸੋਹਰਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਰਤ.

ਸੋਹਲ. ਸੰ. ਸੁਮ੍ਰਿਦੁਲ. ਵਿ—ਕੋਮਲ.

ਸੋਹਲੜਾ, ਸੋਹਲਾ ਦੇਖੋ, ਸੋਹਿਲਾ.

ਸੋਹਾ, ਸੋਹਾਇਆ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਿਤ. ਸ਼ੋਭਨ ਹੋਇਆ. "ਨਾਮੇ ਕਾਰਜ ਸੋਹਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) "ਮਿਲਿ ਸਾਧਸੰਗ ਸੋਹਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ)

ਸੋਹਾਗ, ਸੋਭਾਗਯ ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਗ. "ਥਿਰੁ ਸੋਹਾਗ ਵਰ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਸੋਹਾਗਣਿ, ਸੋਹਾਗਣੀ, ਸੋਹਾਗਨਿ, ਸੋਹਾਗਨੀ ਦੇਖੋ, ਸੋਭਾਗ੍ਯਵਤੀ. ਸੁਹਾਗਣਿ. "ਪੁਤ੍ਰਵੰਤੀ ਸੀਲਵੰਤਿ ਸੋਹਾਗਣਿ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਸੋਭਾਵੰਤੀ ਸੋਹਾਗਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਧੰਨਿ ਸੋਹਾਗਨਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਮਾਇਆ. "ਸੋਹਾਗਨਿ ਕਿਰਪਨ ਕੀ ਪੂਤੀ." (ਗੋਂਡ ਕਬੀਰ) ਕੰਜੂਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ..

ਸੋਹਾਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਗਾ. "ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਸੋਹਾਗਾ ਢਾਲੈ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸੋਹਾਗਿਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਗਣ.

ਸੋਹਾਗੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਗ. "ਥਿਰੁ ਸੰਤਨ ਸੋਹਾਗੁ ਮਰੈ ਨ ਜਾਵਏ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੋਹਿਅੜਾ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ ਹੋਇਆ. ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ ਭਇਆ. "ਸੋਹਿਅੜੇ ਮੇਰੇ ਬੰਕ ਦੁਆਰੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੋਹਿਲੜਾ, ਸੋਹਿਲਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ ਦਾ ਗੀਤ. ਸ਼ੋਭਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗਾਇਆ ਗੀਤ. "ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੁ ਤਾ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਵਹੁ ਸੋਹਿਲੜਾ ਜੁਗ ਚਾਰੇ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਸਬਦ ਸੋਹਿਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਣਾਇਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਸੁ (ਉੱਤਮ) ਹੇਲਾ (ਖੇਲ) ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹਾ ਕਾਵ੍ਯ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ "ਸੋਹਿਲਾ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਬਾਣੀ[1], ਜਿਸ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. "ਸੁਪਤਨ ਸਮੇ ਸੋਹਿਲਾ ਰਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਗਾਵਹੁ ਸੋਹਿਲਾ"- ਪਾਠ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਹੋਈ ਹੈ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਭੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਸੋਹਲਿ ਪੜ੍ਹ ਪਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਈ। ਜੋ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਹਿਲਾ ੩ ਅਤੇ ਫਾਤੀਆ ੩.

ਸੋਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸੋਈ ੩। ੨ ਸ਼ੋਭਨ ਹੋਈ.

ਸੋਹੀਆ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨੀ (ੳ)

ਸੋਹੀਵਾਲ. ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਦੀ ਨਜਾਮਤ ਫੂਲ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਧੌਲੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰਾ ਕੱਟਿਆ. ਹੁਣ ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਧੌਲੇ ਦੀ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧੌਲਾ ੨.

ਸੋਹੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹੇਲਾ. "ਸਰਣਿ ਪਇਆ ਨਾਨਕ ਸੋਹੇਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੋਹੇੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਹੇਰਾ. ਪਹਿਰੂ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਰਨ (ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ) ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਮਾਇਆ ਲੰਪਟ. "ਸੋਹੇੜਾ ਘੜੀਆਲ ਜਿਉ ਡੁਖੀ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਹਿਰੂ ਦੀ ਘੜਿਆਲ ਵਾਂਙ ਮਾਰ ਖਾਂਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਬੀਤਦੀ ਹੈ। ੨ ਸੁ

[1] ਚਾਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੇਲੇ ਸੋਹਿਲੇ ਦੇ ੩ ਸ਼ਬਦ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੋਹਿਲਾ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਹੈ.

(ਧਨ) ਨੂੰ ਹੇਰਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਧਨ ਵੱਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੩ ਗਠਕਤਰਾ. ਠਗ.

ਸੋਹੰ. ਸੰ. सोऽहम्. ਉਹ ਮੈ ਹਾਂ. "ਸੋਹੰ ਆਪੁ ਪਛਾਣੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਤਤੁ ਨਿਰੰਜਨ ਜੋਤਿ ਸਬਾਈ ਸੋਹੰ ਭੇਦੁ ਨ ਕੋਈ ਜੀਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਸੋਹੰਸੋ
ਸੋਹੰਹੰਸਾ } सोऽहम् अहंस: ਉਹ ਮੈ, ਮੈ ਉਹ. "ਸੋਹੰ ਸੋ ਜਾ ਕਉ ਹੈ ਜਾਪੁ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) "ਸੋਹੰਹੰਸਾ ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਸੋਹੰਦੜਾ
ਸੋਹੰਦਾ } ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨ. ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦਾ. "ਸੋਹੰਦੜੋ ਹਭ ਠਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੋਕ. ਸੰ. ਸ਼ੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਪਤ. ਤੇਜ. ਗਰਮੀ. "ਕਿ ਆਦਿੱਤ ਸੋਕੈ." (ਜਾਪੁ) ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਨ ਸੀਤ ਹੈ ਨ ਸੋਕ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਰੰਜ. ਗਮ।[1] ੩ ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਗ। ੪ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸੋਕੇ ਲਈ ਸੋਕ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸੰਗਤਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਕ ਪੈ ਗਈ ਹੈ.

ਸੋਕਹਰ. ਵਿ—ਸ਼ੋਕ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਮੱਤ ਦੁਰਮਿਲਾ। ੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਸੋਕਾ. ਸੁੱਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਿਵੇਂ-ਪੈਲੀ ਨੂੰ ਸੋਕਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸ਼ੋਕਾਗਾਰ. ਉਹ ਆਗਾਰ (ਘਰ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਕ ਸਮੇਂ ਬੈਠੀਏ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਬੈਠਦੇ ਸਨ.

ਸੋਕਾਕੁਲ. ਵਿ—ਸ਼ੋਕ-ਅਕੁਲ. ਸ਼ੋਕ-ਆਤੁਰ, ਸ਼ੋਕ ਆਰ੍ਤ. ਸ਼ੋਕ ਕਰਕੇ ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ. ਦੀਨ. ਸ਼ੋਕਦ੍ਵਾਰਾ ਦੁਖੀ.

ਸੋਕਾਤੁਰ
ਸੋਕਾਰਤ } ਦੇਖੋ. ਸੋਕਾਕੁਲ.

ਸੋਖ. ਦੇਖੋ, ਸੋਸ. "ਜੈਸੇ ਸੂਰ ਸਰਬ ਕਉ ਸੋਖ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ੧੧। ੨ ਫ਼ਾ شوخ ਸ਼ੋਖ਼. ਤੇਜ। ੩ ਚਮਕੀਲਾ. ਭੜਕਦਾਰ। ੪ ਚਾਲਾਕ.

ਸੋਖਕ. ਸੰ. ਸ਼ੋਸਕ. ਵਿ—ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੌਣ। ੩ ਸੂਰਜ। ੪ Blotting-paper. ਸਿਆਹੀ ਚੱਟ.

ਸੋਖਣ. ਸੰ. ਸ਼ੋਸ਼ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਕਾਉਣਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਕਰਨਾ. "ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਜਾ ਹਉਮੈ ਸੋਖੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਸੋਖਤ. ਸੰ. ਸ਼ੋਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਸੁਕਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ. "ਸੋਖਤ ਕਰ ਤੂਰਨ ਢਿਗ ਲਈਜੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵਸਤੁ ਸੁਕਾਕੇ ਛੇਤੀ ਲਿਆਓ। ੨ ਫ਼ਾ سوخت ਸੋਖ਼ਤ. ਦਗਧ. "ਤੇ ਦੇਵੀ ਸੋਖਤ ਕਰੇ ਬੂੰਦ ਤਵਾ ਕੀ ਨਜਾਇ." (ਚੰਡੀ ੨)

[1] ਸ਼ੋਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕ ਰੰਗ, ਦੇਸ਼ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਵਰਤੀਂਦੇ ਹਨ—ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟਾ, ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਕਾਲਾ, ਤੁਰਕੀ ਬੈਂਗਣੀ, ×× ਆਦਿ.

ਸੋਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ سوختن ਕ੍ਰਿ—ਜਲਾਉਣਾ. ਦਗਧ ਕਰਨਾ.

ਸੋਖਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਖਣ.

ਸੋਖਿਲਇਓ. ਸ਼ੋਸਣ ਕਰ ਲੀਤਾ. ਸੁਕਾ ਦਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਭੁਜੰਬ.

ਸੋਖੀ. ਫ਼ شوخی ਸ਼ੋਖ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਪਲਤਾ। ੨ ਬੇਹਯਾਈ. ਨਿਰਲੱਜਤਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੋਖਣ.

ਸੋਗ. ਫ਼ਾ سوگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸੀਬਤ. ਮਾਤ੍ਮ. ਗਮ. ਸੰ. ਸ਼ੋਕ. "ਸੋਗ ਅਗਨਿ ਤਿਸੁ ਜਨ ਨ ਬਿਆਪੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸੋਗ ਅਗਨਿ. ਸ਼ੋਕਾਗ੍ਨਿ. ਸ਼ੋਕ ਰੂਪ ਅੱਗ. ਸ਼ੋਕ ਦੀ ਜਲਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਗ.

ਸੋਗਸੋਗ. ਸ਼ੋਕ ਨੂੰ ਸ਼ੋਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੋਕ ਨਾਸ਼ਕ. "ਨਮੋ ਸੋਗਸੋਗੇ." (ਜਾਪੁ)

ਸੋਗ ਹਰਖ. ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਹਰ੍ਸ਼ (ਆਨੰਦ) ਦੇਖੋ, ਹਰਖ ਸੋਗ.

ਸੋਗਨ. ਸੋਗ (ਸ਼ੋਕ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਗੰਦ. ਸੌਂਹ। ੩ ਸੰ. शुङ्ग—ਸ਼ੁੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਆਨ. ਕੋਸ਼. "ਏਕ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੇ ਸੋਗਨ ਸੰਗ ਉਨੈ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰੈਂ ਨ ਡਰੈਂਗੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਮਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬਿਨ ਪ੍ਰਾਣ ਕਰੈਂਗੇ.

ਸੋਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਕ ਅਤੇ ਸੋਗ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ. ਗ਼ਮਗੀਨ.

ਸੋਗਾਨੰਦ. ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਆਨੰਦ.

ਸੋਗੀ. ਵਿ—ਸ਼ੋਕ ਵਾਲਾ. ਗ਼ਮਗੀਨ.

ਸੋਗੁ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਸੋਗ. "ਸੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਤਿਸੁ ਕਦੇ ਨ ਵਿਆਪੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਸੋਗੰਧ
ਸੋਗੰਧਤਾ
ਸੋਗੰਧਿ } ਸੁਗੰਧ. ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ. ਉੱਤਮ ਗੰਧ. "ਸੋਗੰਧਤਾ ਕਾਪਰ ਭੋਗਾਦਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸੋਘਾ. ਸਿੰਧੀ. ਸੋਘੋ. ਵਿ—ਮਹਿਫ਼ੂਜ਼. ਰਕ੍ਸ਼ਿਤ. "ਜਿਉ ਧਨ ਸੋਘਾ ਰਖਦਾ ਘਰ ਅੰਦਰ ਸਾਹੁ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੌਂਘਾ.

ਸੌਂਘਾ. ਵਿ—ਸੁਘ੍ਰਾਣ. ਸੁੰਘਣ ਵਾਲਾ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ, ਜੋ ਜਮੀਨ ਸੁੰਘਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਅਥਵਾ ਖਾਰਾ ਹੋਣਾ ਜਮੀਨ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ.

ਸੋਚ. ਸੰ. ਸ਼ੁਚਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਤਾ. ਫਿਕਰ. "ਕਤਿਕ ਹੋਵੈ ਸਾਧਸੰਗੁ ਬਿਨਸਹਿ ਸਭੇ ਸੋਚ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਚ ਧਾ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੌਚ. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸਫਾਈ. "ਕਾਇਆ ਸੋਚ ਨ ਪਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਸਚ ਨ ਕਮਾਵਹੁ, ਹੋਇ ਨ ਸੋਚੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰ. ਸੰਕੋਚ. ਸੁਕੜਨਾ. "ਨ ਸੀਤ ਹੈ ਨ ਸੋਚ ਹੈ ਨ ਘ੍ਰਾਮ ਹੈ ਨ ਘਾਮ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ਨਾ ਸਰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਸੰਕੋਚ ਹੈ, ਨਾ ਗਰਮੀ ਹੈ ਨਾ ਪਸੀਨਾ ਹੈ.

ਸੋਚਕ. ਵਿ—ਸੋਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ.

ਸੋਚ ਚਾਰ. ਸ਼ੌਚਾਚਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਿ ੯.

ਸੋਚਣਾ. ਸੰ. ਸ਼ੋਚਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਿਚਾਰਨਾ। ੩ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ। ੪ ਸੋਚ ਕਰਨਾ.

ਸੋਚਤ ਸਾਚਤ. ਸੋਚਦੇ ਹੋਏ ਚਿੰਤਾ ਸਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਚਤ ੨.

ਸੋਚਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਚਣਾ.

ਸੋਚਨੀਯ. ਵਿ—ਚਿੰਤਨੀਯ। ੨ ਸ਼ੋਗ ਕਰਨ ਯੋਗਯ. ਅਫ਼ਸੋਸ ਲਾਇਕ. "ਤਜੇ ਸੁ ਪੰਥ ਕੁਮਾਰਗ ਚਾਲਾ। ਸੇ ਸੋਚਨ ਕੇ ਜੋਗ ਵਿਸਾਲਾ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੋਚਿ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੰਤਨ. ਧ੍ਯਾਨ. "ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖਵਾਰ." (ਜਪੁ) ੨ ਕ੍ਰਿ–ਵਿ—ਸੋਚਕੇ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ੋਚਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤਪਤ. ਘਾਮ। ੪ ਚਮਕ। ੫ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ.

ਸੋਚੀ. ਸੋਚੀਂ. ਸੋਚਾਂ. ਚਿੰਤਨ ਕਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸੋਚਿ ੧.

ਸੋਚੈ. ਦੇਖੋ, ਸੋਚਣਾ ਅਤੇ ਸੋਚਿ। ੨ ਸੰ. शौचै: ਸ਼ੌਚ (ਸੁਚ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ) ਤੋਂ. ਸ਼ੁੱਧੀ ਸੇ.

ਸੋਜ. ਸੰਗਯਾ—ਸੋਜਾ. ਵਰਮ. ਸੰ. शोथ-ਸ਼ੋਥ। ੨ ਫ਼ਾ سوز ਸੋਜ਼. ਜਲਨ. ਦਾਹ. ਸੋਜ਼ਸ਼. "ਵਿਸਫੋਟ ਸਘਨ ਤੇ ਸੋਜ ਗਾਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਆਕੇ ਜਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ-ਦਿਲਸੋਜ਼.

ਸੋਜ਼ਸ਼. ਫ਼ਾ سوزش ਦੇਖੋ, ਸੋਜ ੨.

ਸੋਜ਼ਨ. ਫ਼ਾ سوزن ਸੰਗਯਾ—ਸੂਚੀ. ਸੂਈ.

ਸੋਜ਼ਨੀ. ਫ਼ਾ سوزنی ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਤੇ ਸੂਈ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ੨ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਅਮੀਰਾਂ ਹੇਠ ਵਿਛਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਉੱਪਰ ਸੂਈ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਨਗੰਦੇ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸੋਜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਜ ੧.

ਸੋਜ਼ਾਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਜਾਗ ੪.

ਸੋਜਾਣ. ਦੇਖੋ, ਸੁਜਾਨ. "ਰਵਿਦਾਸੁ ਭਣੈ ਜੋ ਜਾਣੈ, ਸੋਜਾਣ." (ਆਸਾ)

ਸੋਜ਼ੋ ਗੁਦਾਜ਼. ਫ਼ਾ سوزوگداز ਸੋਜ਼ (ਜਲਨ) ਅਤੇ ਗੁਦਾਜ਼ (ਪਘਰਨਾ).

ਸੋਝ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਝ. ਸਮਝ. "ਤਿਨ ਕਉ ਸਗਲੀ ਸੋਝ ਪਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸੋਝਾਈ. ਸੂਝ—ਆਈ. ਦੇਖੋ, ਸੈ ੫.

ਸੋਝਾਦੇਣਾ. ਦੇਖੋ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋਲੇ.

ਸੋਝੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਝ. ਗਿਆਨ. ਸੁਬੁੱਧਿ.

ਸੋਟਾ, ਸੋਟੀ } ਸੰਗਯਾ—ਯਸ੍ਟਿ. ਲਾਠੀ. ਛਟੀ. ਸਲੋਤਰ.

ਸੋਡੀ. ਦੇਖੋ, ਸਉਡੀ. "ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਸੋਡੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੩) ਯੁੱਧ ਦਾ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ (ਸੋਢ੍ਰਿ)

ਸੋਢਨ. ਸੋਢਵੰਸ਼ ਦੀ ਨਾਰੀ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਹਿਣਾ. ਸਹਾਰਨਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ ਕਰਨਾ.

ਸੋਢੀ. ਦੇਖੋ, ਸਨਉਢ ਅਤੇ ਸਨਉਢੀ. ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਢੀ ਲਵ (ਲਊ) ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ ਅਤੇ ਵੇਦੀ ਕੁਸ਼ ਦੀ. ਦੇਖੋ, ਕੁਸੀ ਅਤੇ ਵੇਦੀ. "ਤਾਂਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰ ਹ੍ਵੈ ਆਏ। ਤੇ ਸੋਢੀ ਸਭ ਜਗਤ ਕਹਾਏ॥"(ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਸੋਢੀ ਗੋਤ ਹੁਣ ਛੋਟੇ ਸਰੀਣਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣੀਦਾ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਖਤ੍ਰੀ ੩.

ਸੋਢੀ ਗੋਤ ਦੇ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ "ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੋਢੀ" ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮੇਲ ਦੇ ਸੋਢੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਵਡੇ ਮੇਲ ਦੇ ਸੋਢੀ ਸੱਦੀਦੇ ਹਨ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਾਖ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੰਸ਼ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼ ਇਉਂ ਹੈ-

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ
|
ਸੂਰਜਮੱਲ ਜੀ
|
ਦੀਪਚੰਦ ਜੀ
|
ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
|
ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
|
ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
|
ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
|
ਬ੍ਰਿਜਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
|
ਰਾਮ ਨਰਾਯਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
|
ਟਿੱਕਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ. ਜਿਸ ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਅਰ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਟਿੱਕਾ ਸਾਹਿਬ ਰਈਸ ਆਨੰਦਪੁਰ ਪਾਸ ਹਨ। ੨ ਵਿ—ਸੋਢ੍ਰਿ. ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਮਹਾਂ ਸਸਤ੍ਰ ਸੋਢੀ ਮਹਾ ਲੋਹ ਪੂਰੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਸੋਢੀ ਰਾਇ. ਸੋਢ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਮੁਖੀਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗੋਤ ਚੱਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ ਅ: ੨. "ਤਿਸ ਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਯੋ ਜੋ ਧਾਮਾ। ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਧਰਾ ਤਿਹ ਨਾਮਾ ॥"

ਸੋਣ. ਸੰ. शोण्. ਧਾ—ਲਾਲ ਹੋਣਾ. ਜਾਣਾ. ਗਮਨ। ੨ ਵਿ—ਲਾਲ. ਸੁਰਖ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਲਹੂ. ਰੁਧਿਰ। ੪ ਇੱਕ ਦਰਿਆ. ਸ਼ੋਣ ਨਦ. ਸੋਨ. ਇਸ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਉਂ ਸ੍ਵਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਣਯਵਾਹ ਹਨ, ਰਾਮਾਇਣ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕਈ ਥਾਂ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਨਰਮਦਾ ਦੇ ਪਾਸ ਅਮਰਕੰਟਕ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ੪੮੭ ਮੀਲ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਦੀਨਾਪੁਰ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਉੱਪਰ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ੫ ਸੰਧੂਰ। ੬ ਮਾਣਕ. ਲਾਲ.

ਸੋਣਿਤ. ਸੰ. ਸ਼ੋਣਿਤ. ਵਿ—ਲਾਲ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਲਹੂ. ਖ਼ੂਨ। ੩ ਕੇਸਰ। ੪ ਸ਼ਿੰਗਰਫ। ੫ ਤਾਂਬਾ.

ਸੋਣਿਤਪੁਰ. ਦੇਖੋ. ਵਾਣ ੫.

ਸੋਣ੍ਹਾ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ. ਸ਼ੋਭਨ.

ਸੋਣ੍ਹੀ. ਸ਼ੋਭਨਾ. ਸੁੰਦਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਹਨੀ ੨. "ਸੋਣ੍ਹੀ ਮੇਹੀਵਾਲ ਨੂੰ ਨੈ ਤਰਦੀ ਰਾਤੀ." (ਭਾਗੁ)

ਸੋਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸੌਣ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਰੋਤ. ਪ੍ਰਵਾਹ. ਸੋਤਾ. ਚਸ਼ਮਾ. "ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਜਿਉਂ ਸੋਤ ਸੁ ਜਲ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਭਾਵ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. ਨਵਛਿਦ੍ਰ. "ਨਵੇ ਸੋਤ ਸਭਿ ਢਿਲਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੪ ਸੋਵਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਦੈ ਗਯੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੋਤ ਦਿਖਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸੌਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ.

ਸੋਤਸਾਹ. ਸ—ਉਤਸਾਹ. ਉਮੰਗ ਨਾਲ. ਹੌਸਲੇ ਸਾਥ.

ਸੋਤਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਰੋਤ. ਪ੍ਰਵਾਹ। ੨ ਚਸ਼ਮਾ। ੩ ਭਾਵ—ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਛਿਦ੍ਰ. "ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਸੋਤਰ ਵਿਚ ਆਯਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸੋਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਤ ੨.

ਸੋਤ੍ਰ. ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਬੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਧ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰਪਲਾਹ ਨਾਮਕ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਪਲਾਹ। ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਤ. ਕੰਨ. ਸੁਣਨ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਜਿਹਵਾ ਨੇਤ੍ਰ ਸੋਤ੍ਰ ਸਚਿ ਰਾਤੇ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੋਦਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ—ਉਦਰ. ਸਹੋਦਰ. ਸਕਾ ਭਾਈ. "ਤਾਤ ਸੁਤ ਮਾਤ ਹਿਤੂ ਸੋਦਰ ਸਹੋਦਰੀ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਦਰੁ.

ਸੋਦਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਹੋਦਰੀ. ਸਕੀ ਭੈਣ. "ਮਿਲੀ ਸੋਦਰੀ ਹਿਤ ਸੋਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੋਦਰੁ. ਇੱਕ ਖਾਸ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਠ ਸੰਝ ਵੇਲੇ ਰਹਿਰਾਸ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਢ-"ਸੋਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ"-ਪਾਠ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਈਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਪਨਿਸਦ ਦਾ ਨਾਉਂ ਈਸ਼ਾਵਾਸ੍ਯ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਨੇਸਿਤੰ ਪਦ ਕਰਕੇ ਕੇਨ ਉਪਨਿਸਦ ਸਦਾਉਂਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਸੋਦਰੁ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ, ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਦਰ (ਦ੍ਵਾਰ), ਜੋ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਅਸਲ ਦਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ.[1]

ਸੋਦਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਦਾਮਾ. "ਸੋਦਾਮਾ ਅਪਦਾ ਤੇ ਰਾਖਿਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸੋਧ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਧ. ਖਬਰ. "ਡੋਗਰ ਸੋਧ ਏਕ ਦਿਨ ਲਹਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯) ੨ ਸੰ. ਸ਼ੋਧ. ਖੋਜ. ਭਾਲ. "ਰਾਮ ਨਾਮ ਆਤਮ ਮਹਿ ਸੋਧੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸ਼ੁੱਧਿ. ਸਫਾਈ। ੪ ਪਰੀਖ੍ਯਾ. ਇਮਤਿਹਾਨ। ੫ ਸੰ. ਸੌਧ. ਰਾਜ ਮੰਦਿਰ. ਮਹਿਲ. "ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੋਧੇ ਸੁਖ ਭੁੰਚਤ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਸੌਧ। ੬ ਦੇਖੋ, ਸੋਧਣਾ. "ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਧ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

[1] ਕਈ ਅਵਿਵੇਕੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਪੁੱਜੇ, ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿਆ. ਜੇ ਕਦੀ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ-"ਇਹ ਦਰ ਕੇਹਾ ਇਹ ਘਰ ਕੇਹਾ××॥"

ਸੌਂਧ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਗੰਧ. ਖੁਸ਼ਬੂ.

ਸੋਧਉ. ਵਹ ਤੌ. ਉਹ ਤਾਂ. "ਸੋਧਉ ਮੁਕਤਿ ਕਹਾਂ ਦੇਉ ਕੈਸੀ?" (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੋਧਨ ਕਰੋ. ਸੋਧੋ. ਦੇਖੋ, ਸੋਧਨ.

ਸੋਧਕ. ਵਿ—ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਤਾ. ਸੋਧਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸੋਧਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸੋਧਨ। ੨ ਖ਼ਾ. ਧਰਮ ਦੰਡ ਲਾਕੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸੋਧਨ. ਸੰ. ਸ਼ੋਧਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸਫਾਈ। ੨ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਦੋਸ ਮਿਟਾਉਣਾ। ੪ ਪਰੀਖ੍ਯਾ. ਇਮਤਿਹਾਨ.

ਸੋਧਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਧਨ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਧਰਮਦੰਡ ਲਗਾਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਧਣਾ ੨। ੩ ਪੜਤਾਲਨਾ. ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨੀ. "ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਾ ਦਫਤਰੁ ਸੋਧਿਆ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਵਿਚਾਰ. ਵਿਵੇਕ. ਨਿਰਣਾ. "ਸੋਧਿ ਸਗਰ ਸੋਧਨਾ ਸੁਖ ਨਾਨਕਾ ਭਜਿ ਨਾਉ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਸੌਂਧਾ. ਵਿ—ਸੁਗੰਧਿਤ. ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ. "ਜੈਸੇ ਬਨ ਵਿਖੇ ਮਲਿਆਗਰ ਕਪੂਰ ਸੌਂਧਾ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਸੋਧਿ. ਸੋਧਕੇ. ਨਿਰਣੇ ਕਰਕੇ. "ਨਿੰਦਕੁ ਸੋਧਿ ਸਾਧ ਬੀਚਾਰਿਆ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ) "ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸੋਧਿ ਦੇਖਹੁ ਕੋਇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਕੇ. ਭੁੱਲ ਮਿਟਾਕੇ। ੩ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਕਰਕੇ.

ਸੋਧਿਤ. ਵਿ—ਸ਼ੋਧਨ ਕੀਤਾ. ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ। ੨ ਵਿਚਾਰਿਆ.

ਸੋਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਧ. ਖਬਰ. "ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੋਧੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਸੁੱਧੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸ਼ੋਧਨ ਕੀਤੀ.

ਸੋਧੀਆ. ਵਿ—ਸੁੱਧੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਝੀਵਰ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਲਾਂਗਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ.

ਸੋਧੇ. ਦੇਖੋ, ਸੋਧ ੫। ੨ ਸੋਧਨ ਕੀਤੇ। ੩ ਵਿਚਾਰੇ. ਖੋਜੇ. "ਨਾਨਕ ਸੋਧੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਸੋਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਣ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੋਨਾ. ਸੁਵਰਣ. "ਜੈ ਹੈ ਆਟਾ ਲੋਨ ਜਿਉ ਸੋਨ ਸਮਾਨਿ ਸਰੀਰੁ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸੁਵਰਣ ਜੇਹਾ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਰੀਰ ਆਟੇ ਲੂਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਸਤਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ. ਭਾਵ—ਰਤਨ ਕੌਡੀ ਮੁੱਲ ਵਿਕੇਗਾ। ੩ ਭਾਵ—ਧਨ. ਮਾਇਆ. ਪਦਾਰਥ. "ਲਪਟਿ ਰਹਿਓ ਤਿਹ ਸੰਗਿ ਮੀਠੇ ਭੋਗ ਸੋਨ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਦੇਖੋ, ਸੌਨ.

ਸੋਨਜੁਹੀ. ਡਿੰਗ. ਬਸੰਤੀ ਚਮੇਲੀ. ਸੁਇਨੇ ਰੰਗੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਜੁਹੀ.

ਸੋਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਵਰਣ। ੨ ਸ਼ਯਨ. ਸੌਣਾ.

ਸੋਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਨੀ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ। ੩ ਡਿੰਗ. ਸੁਨਿਆਰ. ਸ੍ਵਰਣਕਾਰ.

ਸੋਪਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੀਢੀ. ਪੌੜੀ. ਜ਼ੀਨਾ.

ਸੋਪਿ. ਸੰ. ਸ: ਅਪਿ. ਸਰਵ—ਓਹ ਭੀ. ਵਹ ਭੀ. "ਮਿਲਿਓ ਤਿਸ ਸੁਖਿ ਸੋਪਿ ਭਵੰਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੋਪੁਰਖੁ. ਸਰਵ—ਓਹ ਆਦਮੀ। ੨ ਉਹ ਪੂਰਣਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਹਿਰਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁੱਢ "ਸੋਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨ"—ਪਾਠ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੈ.

ਸੋਪੈ. ਦੇਖੋ, ਸੋਪਿ. "ਸਤ ਲਾਗੈ ਸੋਪੈ ਤਰੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਸੋਫਤੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਸੁਤੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸੇ ਗੋਤ੍ਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ.

ਸੋਫਿ. ਦੇਖੋ, ਸੋਫੀ. "ਬਾਹਨ ਸੋਫਿ ਸੀਤਲਾ ਕੀ ਗਤਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੫) ਸੋਫੀ. ਸੀਤਲਾਵਾਹਨ (ਗਧੇ) ਜੇਹਾ ਹੈ.[1]

ਸੋਫਿਆਈ. ਯੂ. ਸੋਫੀਆ (ਗ੍ਯਾਨ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਗ੍ਯਾਨੀ। ੨ ਯੂਨਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ ਜੋ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਵੇਲੇ ਵਡਾ ਪ੍ਰਬਲ ਸੀ. ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਵੇਂ ਦੇਵਤਾ ਥਾਪਕੇ ਅਰ ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਦਿਖਾਕੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭ੍ਰਮਾ ਰਹਿਆ ਸੀ. ਮਹਾਤਮਾ ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਪੂਰਣ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ.

ਸੋਫੀ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੂਫ਼ੀ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ—ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. Teetotaller. "ਸਚੁ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਸੋਫੀਆਂ."[2] (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੂਫੀ.

ਸੋਫੀਆ. ਦੇਖੋ, ਸੂਫੀ ੩.

ਸ਼ੋਬ. ਫ਼ਾ شوب ਸੰਗਯਾ—ਪਗੜੀ। ੨ ਦਸ੍ਤੀ ਰੁਮਾਲ। ੩ ਧੋਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ੁਸੁਨ ਹੈ.

ਸੋਬਰਾਉਂ. ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ ਦੀ ਕੁਸੂਰ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੬ ਨੂੰ ਵ੍ਰਿਥਾ ਲੜਾਈ ਹੋਈ.

ਸੋਬ੍ਰਿੱਤ. ਸੰ. ਸੁਵ੍ਰਿਤਿ—ਸੁਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮ ਵ੍ਰਿੱਤਿ। ੨ ਚੰਗੀ ਉਪਜੀਵਿਕਾ. "ਸੋਬ੍ਰਿੱਤ ਬ੍ਰਿੱਤ ਕੋ ਕਰੈਂ." (ਸੁਰਜਾਵ)

ਸੋਭ. ਸੰ. ਸ਼ੋਭਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁੰਦਰਤਾ. "ਅਚਰਜ ਸੋਭ ਬਣਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਕੀਰਤਿ. ਵਡਿਆਈ। ੩ ਸੰ. ਸ਼ੋਭ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ. ਸਜੀਲਾ. ਸੁੰਦਰ.

ਸੋਭਨ. ਸੰ. ਸ਼ੋਭਨ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੁੰਦਰ। ਖੂਬਸੂਰਤ। ੩ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸਿੰਹਿਕਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੪ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ. ਅੰਤ ਜਗਣ ISI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਨਾਥ ਅਦਭੁਤ ਗਤਿ ਅਪਰਮਿਤ, ਚਰਿਤ ਕਹਤ ਬਨੈਨ.
(ਗੁਰੁਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

੫ ਅਗਨਿ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਕਮਲ। ੮ ਭੂਖਣ. ਗਹਿਣਾ। ੯ ਧਰਮ। ੧੦ ਸੰਧੂਰ. ਸਿੰਦੂਰ.

ਸੋਭਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ. ਜੋ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਭਨੀਅ.

ਸੋਭਨੀਅ, ਸੋਭਨੀਕ, ਸੋਭਨੀਯ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਨੀਯ. ਸੋਭਾ ਲਾਇਕ. "ਤ੍ਰੈਭਵਣ ਭਲੇ ਸੋਭਨੀਕ ਹੈਂ, ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ !" (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸੋਭਾ. ਸੰ. ਸ਼ੋਭਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਸੁੰਦਰਤਾ.

ਸੋਭਾਇਕ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਸੁਤੇ. "ਹੌਂ ਸੋਭਾਇਕ ਬੂਝਿਓ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਨ. ਸ਼ੋਭਨ. ਸ਼ੋਭਾਦਾਇਕ.

ਸੋਭਾਸੁਰ. ਸੰ. ਸੁਭਾਸ੍ਵਰ. ਵਿ—ਅਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ.

ਸੋਭਾਂਜਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਂਜਣਾ.

ਸੋਭਾਦੂ. ਸੰ. ਸੁਭਦ੍ਰ. ਵਿ—ਅਤਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਅਤਿ ਉੱਤਮ. "ਹਉਮੈ ਅਨਿ ਸਿਉ ਲਰਿ ਮਰੈ ਸੋ ਸੋਭਾਦੂ ਹੋਇ." (ਬਾਵਨ) ਹੌਮੇ ਦੀ ਅਨੀ (ਫ਼ੌਜ) ਨਾਲ. ਭਾਵ—ਆਸੁਰੀ ਸੈਨਾ ਸਾਥ.

ਸੋਭਾਮੰਤ, ਸੋਭਾਵੰਤੀ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. "ਸ਼ੋਭਾਵੰਤੀ ਨਾਰਿ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੁਣ ਗਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੩)

ਸੋਭਿਤ. ਸੰ. ਸ਼ੋਭਿਤ. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਸਹਿਤ. ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ.

ਸੋਮ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿਗਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਇੱਕ ਬੂਟੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਰਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜੋ ਸੋਮਬੂਟੀ ਜਾਂ ਵੱਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਚੋੜਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਭਿੰਨੀ ਭਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਅਰ ਦੇਵਤੇ ਸਭ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਰਿਗਵਦੇ ਵਿੱਚ ਸੋਮਰਸ ਦਾ ਹਾਲ ਵਡੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਵੈਦਿਕ ਰਿਖੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੌਲਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜਾਣਨ ਲਗ ਪਏ ਸਨ. ਦੇਵਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੋਮਰਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ.[3] ਦੇਖੋ, ਸੋਮਵੱਲੀ। ੨ ਪਿੱਛੇ ਜੇਹੇ ਆਕੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸੋਮ" ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਬੂਟੀਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਮ ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਨੁਸੂਯਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਤ੍ਰਿ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਜਲ ਤੋਂ ਇਸਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੋਈ.[4] ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਤ ਨਹੀਂ. ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਕਿਤੇ ਅਤ੍ਰਿ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਛਤ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀਆਂ ੨੭ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਰੋਹਿਣੀ ਨੂੰ ਇਹ ਇਤਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਨੇ ਗੁੱਸਾ ਖਾਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ. ਦਕ੍ਸ਼ ਨੇ ਸੁਲਹ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਸੋਮ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨਿਆ, ਤਾਂ ਦਕ੍ਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਘਰ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਤੈਨੂੰ ਖਈ ਰੋਗ ਲੱਗਾ ਰਹੇ. ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਖਿਮਾ

---

[1] ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸੋਫੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ.

[2] ਸੋਫੀਆ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲੇਸ਼ ਹੈ, ਸੋਫੀ ਅਤੇ ਧ੍ਯਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੂਫੀ ੩.

[3] ਦੇਖੋ, ਰਿਗਵੇਦ ਮੰਡਲ ੮, ਮੰਤ੍ਰ ੨, ਮੰਡਲ ੯, ਮੰਤ੍ਰ ੨ ਤੋਂ ੨੪, ਮੰਤ੍ਰ ੬੭ ਤੋਂ ੬੪. ਮੰਤ੍ਰ ੯੫ ਤੋਂ ੧੦੮.

[4] ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿ.

ਕਰੋ. ਦਕ ਆਪਣੇ ਸਰਾਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾ ਮੋੜ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਖੀਣ ਹੋਵੇਗਾ. ਇਸੇ ਲਈ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਧਦਾ ਅਤੇ ਘਟਦਾ ਹੈ.

ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੋਮ ਨੇ ਰਾਜਸੂਯ ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਦੇਵਗੁਰੂ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਾਰਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲਿਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤਿ ਦੇ ਆਖੇ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਰਿਹਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਆਖੇ ਭੀ ਨਾ ਮੋੜਿਆ. ਇਸ ਗੱਲ ਪੁਰ ਲੜਾਈ ਹੋ ਪਈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੇ (ਜਿਸ ਦਾ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਨਾਲ ਵੈਰ ਸੀ) ਸੋਮ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਾਨਵ ਭੀ ਸੋਮ ਵੱਲ ਹੋਏ ਅਰ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਵੱਲ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਹੋਏ. ਐਸਾ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਮਚਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਹਿੱਲ ਗਈ. ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਨਾਲ ਸੋਮ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਏਸੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ "ਭਗਨਾਤਮਾ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਸੁਲਹ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਤਾਰਾ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਨੂੰ ਦਿਵਾਈ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਤਾਰਾ ਦੇ ਉੱਦਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਾਲਕ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬੁਧ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਮ ਦੇ ਰਥ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਹੀਏ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਜੇਹੇ ਚਿੱਟੇ ੧੦ ਘੋੜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਿਚਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਗਦੇ ਹਨ।

"ਹਿਤ ਸੋਂ ਤਮ ਸੋਮ ਕੇ ਪਾਸ ਬਸ੍ਯੋ,
ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਪੈ ਮਧੁ ਪੁੰਜ ਸੁਹਾਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੋਰੇ ਮੁਖ ਤੇ ਕਾਲੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਪਾਸ ਹਨੇਰਾ ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਮਲ ਤੇ ਭੌਰੇ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤ। ੪ ਕਪੂਰ। ੫ ਸ੍ਵਰਗ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਕੁਬੇਰ। ੮ ਯਮ। ੯ ਪਵਨ। ੧੦ ਜਲ। ੧੧ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਖੱਬਾ ਸੁਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈ. "ਸੋਮ ਸਰੁ ਪੋਖਿਲੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਖੱਬੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪੋਸਣ ਕਰ ਲੈ, ਭਾਵ— ਚੜ੍ਹਾ ਲੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਸਰੁ.

ਸੋਮਸਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ੧੧। ੨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੋਵਰ.

ਸੋਮਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮਵੰਸ਼.

ਸੋਮਸਿੱਧਾਂਤ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਜੋਤਿਸ਼ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ। ੨ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਸ਼ੈਵ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ ਅ: ੩। ੩ ਬੁੱਧ ਮਤ ਦਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ.

ਸੋਮਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰ ਸੁਤ. ਇਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ੧੧.

ਸੋਮਤੀਰਥ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਾਸ ੩.

ਸੋਮਨਾਥ. ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ ਅਤੇ ਪੱਤਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪ੍ਰਭਾਸ" ਅਤੇ "ਵੇਰਾਵਲ ਪੱਤਨ" ਭੀ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ "ਸੋਮਨਾਥ" ਨਾਉਂ ਕਰਕੇ ਹੈ. ਸੋਮਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੰਜ ਗਜ ਦੀ ਉੱਚੀ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਭੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ ਨੇ ਸਨ ੧੦੨੪ ਵਿੱਚ ਤੋੜਕੇ ਚਾਰ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗਜ਼ਨੀ ਭੇਜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਸਜਿਦ ਦੀ ਪੌੜੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਚਹਿਰੀ ਘਰ ਦੀ ਪੌੜੀ ਵਿੱਚ ਜੜਿਆ, ਅਤੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੜਨ ਲਈ ਮੱਕੇ ਅਤੇ ਮਦੀਨੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ. ਸੋਮਨਾਥ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਦੁਤੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ੫੬ ਥਮਲੇ ਸਨ ਅਰ ਦੋ ਸੌ ਮਣ ਦਾ ਸੁਇਨੇ ਦਾ ਜੰਜੀਰ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲਟਕਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੰਟਾ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਸੋਮਪ / **ਸੋਮਪਾ** ਸੰ. ਵਿ—ਸੋਮਰਸ ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮ.

ਸੋਮਪਾਕ / **ਸੋਮਪਾਕੀ** ਸੰ. स्वयंपाकिन्--ਸ੍ਵਯੰਪਾਕਿਨ. ਵਿ—ਆਪ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਰੋਟੀ ਨਾ ਖਾਵੇ. "ਸੋਮਪਾਕ ਅਪਰਸ ਉਦਿਆਨੀ." (ਬਾਵਨ)

ਸੋਮ ਯਗ੍ਯ. ਸੋਮਰਸ ਅਤੇ ਘੀ ਦੀ ਆਹੁਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜੱਗ[1].

ਸੋਮਰਸ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ਅਤੇ ਸੋਮ ਵੱਲੀ.

ਸੋਮਰਾਜੀ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਛੰਦ ਦੇ ਨਾਉਂ "ਉਤਭੁਜ" "ਅਰਧਭੁਜੰਗ" "ਸ਼ੰਖਨਾਰੀ" ਅਤੇ "ਝੂਲਾ" ਭੀ ਹਨ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਦੋ ਯਗਣ ISS, ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੂ ਕੋ ਮਨਾਓ। ਸਬੈ ਇੱਛ ਪਾਓ।
ਗਹੋ ਏਕ ਪਾਸਾ। ਤਜੋ ਔਰ ਆਸਾ॥

(ਅ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਭੀ ਕਈ ਥਾਈਂ "ਸੋਮਰਾਜੀ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਯਥਾ—

ਸੁਨੇ ਦੇਸ ਦੇਸੰ ਮੁਨੰ ਪਾਪ ਕਮੰ,
ਚੁਨੈ ਚੂਠ ਕੂਠੰ ਸੂਤੰ ਛੋਰ ਧਮੰ,
ਤਜੈ ਧਮਨਾਰੀ ਤਕੈ ਪਾਪਨਾਰੰ,
ਮਹਾਂ ਰੂਪ ਪਾਪੀ ਕੁਵ੍ਰਿੱਤਾਧਿਕਾਰੰ. (ਕਲਕੀ)

ਸੋਮਲਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ਅਤੇ ਸੋਮਵੱਲੀ। ੨ ਗਿਲੋਯ.

ਸੋਮਵਤੀ ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ. ਸੋਮਵਾਰੀ ਮੌਸ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਮ ਪਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਦਿਨ ਗੰਗਾ ਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਦਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਸੋਮਵੱਲਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮਵੱਲੀ ਅਤੇ ਚਾਮਰ ੨.

ਸੋਮਵੱਲੀ. ਇੱਕ ਬੇਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਰਸ ਤੋਂ "ਸੋਮ ਰਸ" ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. L. Cocculus Cordifolius. ਇਸ ਬਾਬਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਕਲਾ ਵਧਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਨਿਕਲਦੇ ਅਤੇ ਕਲਾ ਘਟਣ ਪੁਰ ਝੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਅਰਥਾਤ—ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ੧੫ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਧੇਰੇ ਪੱਖ ਦੀ ਏਕਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਝੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਾਵਸ ਨੂੰ ੧੫ ਹੀ ਝੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਹਿਸਾਬ

[1] ਦੇਖੋ, ਰਿਗਵੇਦ ਮੰਡਲ ੧੦ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ੧੨੪ ਦਾ ਸੈਣ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼੍ਯ.

ਇਸ ਦੀ ਟਾਹਣੀਂ ਪੰਦਰਾਂ ਹੀ ਪੱਤੇ ਲਗਦੇ ਹਨ.[1] ਦੇਖੋ, ਸੋਮ.

ਸੋਮਵਾਰ. ਸੋਮ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦਾ ਵਾਰ (ਦਿਨ). ਚੰਦ੍ਰਵਾਰ. Monday.

ਸੋਮਵਾਰਿ. ਸੋਮਵਾਰ ਵਿੱਚ. ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ. "ਸੋਮਵਾਰਿ ਸਚਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ." (ਬਿਲਾ ਵਾਰ ੭ ਮ: ੩)

ਸੋਮਵੰਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬੁਧ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵੰਸ਼. ਪਾਂਡਵ ਅਤੇ ਯਾਦਵ ਸਭ ਸੋਮਵੰਸੀ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰੁਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਖਤ੍ਰੀ ੩, ਰਾਜਪੂਤ ੨, ਰਾਮ ੩.

ਸੋਮਵੰਸੀ, ਸੋਮਵੰਸ਼ੀਯ } ਵਿ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮਵੰਸ ਅਤੇ ਕੁਰੁਵੰਸ.

ਸੋਮਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚਸ਼ਮਾ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੋਤ। ੨ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਸੋਮਾ. ਇਹ ਸੱਜਣ ਝੰਗ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਤਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਦਿਨ ਭਾਈ ਸੋਮਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਕੁਝ ਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਕੁਝ ਹੈ? ਭਾਈ ਸੋਮੇ ਪਾਸ ਦੋ ਪੈਸੇ ਸਨ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ, ਅਰ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੋਮਾ ਸਾਡਾ ਸ਼ਾਹ ਹੈ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਭਾਈ ਸੋਮੇ ਦੀ ਸ਼ਾਹ ਪਦਵੀ ਹੋਈ ਅਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਵਪਾਰ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ. ਭਾਈ ਸੋਮੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਸਾਹੀਵਾਲ, ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖ਼ਾਨ, ਭੱਖਰ, ਬੰਨੂ ਅਤੇ ਮੀਆਂਵਾਲੀ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਹਨ. ਸਭ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਾਹ ਪਦਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਜੈਸੇ— ਅਰਜਨ ਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ, ਕਰਮਚੰਦ ਸ਼ਾਹ ਆਦਿ। ੩ ਸੰ. ਸੋਮਲਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ੧। ੪ ਇੱਕ ਅਪਸਰਾ.

ਸੋਮਾਵਤੀ. ਵਿ—ਸੋਮਵਾਰ ਵਾਲੀ ਤਿਥਿ. ਜੈਸੇ—ਸੋਮਾਵਤੀ ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ.

ਸੋਯ. ਸਰਵ—ਸੈਵ. ਓਹੀ. ਵਹੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਇ.

ਸੋਰ ਅਥਵਾ **ਸੋਰੁ.** ਫ਼ਾ شور ਸ਼ੋਰ. ਰੌਲਾ. ਡੰਡ. ਗੌਗਾ. "ਫੂਟਿ ਗਇਓ ਜਮ ਕਾ ਸਭ ਸੋਰ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪) ੨ ਲੂਣ. ਨਮਕ। ੩ ਜਨੂਨ. ਸੌਦਾ. "ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ." (ਜਪੁ) ਰਾਜ ਅਤੇ ਸੰਪਦਾ ਲਈ ਜੋ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਪਾਗਲਾਨਾ ਖਿਆਲ ਹੈ। ੪ ਸੰ. ਸੌਰ—ਸੌਰ. ਵਿ—ਸੁਰਾ (ਸ਼ਰਾਬ) ਦਾ. "ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਬਨਿਤਾ ਬਿਨੋਦ ਕੁਸੁਮ ਰੰਗ ਬਿਖ ਸੋਰ." (ਬਾਵਨ) ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਕਸੁੰਭੀ ਰੰਗ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਵੇਡੀ ਚਾਲ. ਕੁਟਲ ਗਤਿ.

ਸੋਰਸ. ਫ਼ਾ شورش ਸ਼ੋਰਿਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਬਲਵਾ. ਡੰਡ. ਰੌਲਾ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੋਡਸ਼—ਸੋੜਸ਼. ਸੋਲਾਂ. "ਕਰ ਸੋਰਸਵੋਂ ਰਿਖਿ ਤਾਸ ਗੁਰੰ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੱਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਲਵਾਂ ਗੁਰੂ ਕੀਤਾ.

ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ. ਸੰਗਯਾ—ਡੰਡ ਰੌਲਾ. "ਸਭ ਖੰਡ ਪਖੰਡਨ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੋਰਸਵੋਂ. ਸੋਲਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸੋਰਸ ੨.

ਸੋਰਹ, ਸੋਰਹਿ } ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋੜਸ਼. ਸੋਲਾਂ. "ਸੋਰਹ ਮਧੇ ਪਵਨ ਝਕੋਰਿਆ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਸੋਲਾਂ ਬਾਰ ਓਅੰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਪਵਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਇਆ.

ਸੋਰਹਿ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੋਲਹ ਸਿੰਗਾਰ.

ਸੋਰਠ, ਅਥਵਾ **ਸੋਰਠਿ.** ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੁਰ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਦੁਰਬਲ ਹੈ. ਰਿਸਭ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ. ਨਿਸਾਦ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਦੋਵੇਂ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਨਿਸਾਦ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਮਲ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ— ਸ ਰ ਮ ਪ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ— ਸ ਨਾ ਧ ਪ ਮ ਗ ਰ ਸ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸੋਰਠਿ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਰਠਿ ੨। ੩ ਸੁਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦੇਸ਼. ਕਾਠੀਆਵਾੜ.

ਸੋਰਠਾ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਦੋ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਦੋ ਪਾਦ, ਪਹਿਲੇ ਪਾਦ ਵਿੱਚ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਲਘੁ ਅੱਖਰ ਤੇ, ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ੧੩ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਅੱਖਰ ਪੁਰ. ਇਹ ਛੰਦ ਦੋਹੇ ਦਾ ਉਲਟ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ, ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ,
ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ, ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ.
(ਜਪੁ)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸੋਰਠਾ ਛੰਦ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਸਲੋਕ" ਭੀ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਯਥਾ—

ਨਰ ਚਾਹਤ ਕਛੁ ਅਉਰ, ਅਉਰੈ ਕੀ ਅਉਰੈ ਭਈ. ×××
(ਸ: ਮ: ੯)

ਦੇਖੋ, ਡਖਣਾ.

ਸੋਰਠਿ. ਦੇਖੋ, ਸੋਰਠ। ੨ ਸੁਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ (ਕਾਠੀਆਵਾੜ) ਦੀ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ ਕੰਨਯਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬੀਜੇ ਨਾਮਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਖ ਨਾਲ

---

[1] ਸੋਮ (Soma) ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਤ ਭੇਦ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬੂਟੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ, ਕੋਈ ਵੇਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਸਦਾ ਹੈ. ਰਿਗਵੇਦ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ (ਗ੍ਰੰਥਾਂ) ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਕੁਝ ਰੰਗ ਰੂਪ ਭੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ. Mr. Havell ਨੇ ਜੁਲਾਈ ਨੰਬਰ ੧੯੨੧ ਦੇ J.R.A.S. ਵਿੱਚ ਸੋਮ ਨੂੰ Eleusive coracana ਅਥਵਾ "ਰਾਗੀ" ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਏਪ੍ਰਿਲ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਲਾਲ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਸੋਮ ਨੂੰ ਭੰਗ (ਵਿਜਿਯਾ) Cannbis ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਕਈ ਵਨਸਪਤਿ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਇਸ ਨੂੰ Ephedra Vulgaris ਦਸਦੇ ਹਨ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਮ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਸੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਵਿਘਨਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋੜ ਨਿਬਾਹਿਆ. "ਸੋਰਠਿ ਬੀਜਾ ਗਾਵੀਐ ਜਸ ਸੁਘੜਾ ਬਾਤੀ." (ਭਾਗੁ)[1]

ਸ਼ੋਰਬਾ. ਫ਼ਾ شوربا ਸੰਗਯਾ—ਮਾਸ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਰਸ. ਯਖਨੀ.

ਸ਼ੋਰਾ. ਫ਼ਾ شورہ ਸ਼ੋਰਹ. ਸੰ. ਸੁਯੰਕਾਰ. ਤੀਕ੍ਸ਼੍ਣਰਸ. ਸੰਗਯਾ—ਜਮੀਨ ਦਾ ਨਮਕ. Saltpetre Potassium Nitras. ਇਸ ਨਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਲ ਠੰਢਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. "ਸੀਤਲ ਜਲ ਕੀਜੈ ਸਮ ਓਰਾ। ਤਰ ਊਪਰ ਦੇਕਰ ਬਹੁ ਸੋਰਾ" ॥ (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸ਼ੋਰਾ ਬਾਰੂਦ ਦਾ ਭੀ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਮਸਾਨੇ ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੋਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਰੌਲੂ। ੨ ਸਾਊਰੀ. ਸ਼ਾਵਰ (ਤੰਤ੍ਰ) ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਸੁਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਦਸਦਾ ਹੈ. "ਆਈ ਨ ਪੂਛ ਕਹਜੇ ਕਛੂ ਸੋਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਫ਼ਾ سوری ਸੂਰੀ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਰ. "ਹਾਥ ਨ ਸਾਥ ਲਗੀ ਸੁਭ ਸੋਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸ਼ੋਰੀਦਾ. ਫ਼ਾ شوریدہ ਵਿ—ਹੈਰਾਨ. ਪਰੇਸ਼ਾਨ। ੨ ਦੀਵਾਨਾ. ਪਾਗਲ। ੩ ਭਾਵ—ਆਸ਼ਕ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ੋਰ ਹੈ.

ਸੋਰੁ. ਦੇਖੋ, ਸੋਰ.

ਸੋਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੀਤਲ. ਠੰਢਾ. "ਬਾਮਣ ਕਾ ਬੋਲ। ਸਮਝ ਬਿਨ ਸੋਲ." (ਰਤਨ ਮਾਲ) ਜਾਣੋ ਬਿਨਾ ਸੀਤਲਤਾ ਦੇ, ਭਾਵ—ਸ਼ਾਂਤਿਦਾਯਕ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਆਦ. ਰਸ। ੩ ਕਸੈਲਾ ਰਸ। ੪ ਅੰ. Sole. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚਪਟੀ ਮੱਛੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਸ ਬਹੁਤ ਰਸਦਾਇਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ੫ ਅੰ. Soul. ਰੂਹ. ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਸੋਲਹ. ਸ਼ੋਡਸ਼. ਸੋਲਾਂ. ਦਸ ਉੱਪਰ ਛੀ—੧੬.

ਸੋਲਹ ਸਿੰਗਾਰ, ਸੋਲਹ ਸੀਗਾਰ } ਕਾਵ੍ਯ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੋਲਾ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ.

ਪ੍ਰਥਮ ਸਕਲ ਸੁਚਿ ਮੱਜਨ ਅਮਲਵਾਸ
ਜਾਵਕ ਸੁਦੇਸ ਕੇਸ ਪਾਸ਼ ਕੋ ਸੁਧਾਰਬੋ,
ਅੰਗਰਾਗ ਭੂਸਣ ਵਿਵਿਧ ਮੁਖਵਾਸ ਰੰਗ
ਕੱਜਲ ਕਲਿਤ ਲੋਲ ਲੋਚਨ ਨਿਹਾਰਬੋ,
ਬੋਲਨ ਹਸਨ ਮ੍ਰਿਦੁਚਲਨ ਚਿਤੌਨ ਚਾਰੁ
ਪਲ ਪਲ ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਬੋ,
ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ ਸਵਿਲਾਸ ਕਰਹੋ ਕੁੰਵਰਿ ਰਾਧੇ !
ਇਹ ਵਿਧਿ ਸੋਰਹਿ ਸਿੰਗਾਰਨ ਸਿੰਗਾਰਬੋ."

(ਰਸਿਕ ਪ੍ਰਿਯਾ)

ਸੁਚਿਤਾ ਸ਼ੀਲ ਸਨੇਹ ਗਤਿ ਚਿਤਵਨ ਬੋਲਨ ਹਾਸ,
ਕਚ ਗੁੰਥਨ ਸੀਮੰਤ ਸ਼ੁਭ ਭਾਲ ਤਿਲਕ ਸੁਖਰਾਸ,
ਭਾਲ ਤਿਲਕ ਸੁਖ ਰਾਸ ਦ੍ਰਿਗਨ ਅੰਜਨ ਅਤਿ ਸੋਹੈ,
ਬੀਰੀ ਬਦਨ ਸੁਦੇਸ਼ ਚਿਬੁਕ ਮਸਿ ਕਨ ਮਨ ਮੋਹੈ.
ਜਾਵਕ ਮਿੰਹਦੀ ਰੰਗ ਰਾਗ 'ਭਗਵਤ' ਨਿਤ ਉਚਿਤਾ,
ਯੇ ਸੋਰਹਿ ਸਿੰਗਾਰ ਮੁੱਖ ਤਾਂ ਮੇ ਵਰ ਸੁਚਿਤਾ.

"ਸੋਲਹ ਕੀਏ ਸੀਗਾਰ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਸੋਲਹ ਕਲਾ. ਸੋਲਾਂ ਅੰਸ਼. ਸੋਲਾਂ ਭਾਗ. ਜੈਸੇ ਰੁਪਯੇ ਨੂੰ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਦਾ ਮੰਨਕੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪੂਰਣਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਹੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀਆਂ ਸੋਲਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ. ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੋਲਹ ਕਲਾਂ ਹਨ—

"ਗ੍ਯਾਨ, ਧ੍ਯਾਨ, ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ, ਹਠ, ਸੰਜਮ,
ਧਰਮਰੁਦਾਨ।
ਵਿਦ੍ਯਾ, ਭਜਨ. ਸੁਪ੍ਰੇਮ. ਯਤ, ਅਧ੍ਯਾਤਮ. ਸਤਮਾਨ।
ਦਯਾ, ਨੇਮ ਅਰੁ ਚਤੁਰਤਾ ਬੁੱਧ ਸੁੱਧ ਇਹ ਜਾਨ."

ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਕਲਾ ਕਿਸੇ ਅਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ, ਉਹ ਉਤਨੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਹੀ ਹੋਣ ਉਹ ਪੂਰਣ ਕਲਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ.

ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਭੀ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ— ਅਮ੍ਰਿਤਾ. ਮਾਨਦਾ, ਪੂਸ਼ਾ, ਪੁਸ੍ਰਿ, ਤੁਸ੍ਰਿ, ਰਤਿ. ਧ੍ਰਿਤਿ, ਸ਼ਸ਼ਿਨੀ, ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ. ਕਾਂਤਿ, ਜ੍ਯੋਤਸ੍ਨਾ, ਸ਼੍ਰੀ, ਪ੍ਰੀਤਿ, ਅੰਗਦਾ, ਪੂਰਣਾ ਅਤੇ ਪੂਰਣਾ.

ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਸੋਲਹ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਫਲਿਆ। ਅਨਤ ਕਲਾ ਹੁਇ ਠਾਕੁਰ ਚੜਿਆ ॥" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਸੋਲਹਾ. ਵਿ—ਸੋਲਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਸੋਲਾਂ ਪਦਾਂ ਦਾ ਛੰਦ. ਸੋਡਸ਼ਪਦੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੋਲਹੇ ਪਦ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਛੰਦ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਘਨ ਕਲਾ.

ਸੋਲਹਿ. ਦੇਖੋ, ਸੋਲਹ.

ਸੋਲਹੇ. ਸੋਲਹਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਸੋਲ ਪਗੌ. ਡਿੰਗ. ਬਿੱਛੂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਜਲਜੀਵ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੋਲਾਂ ਪੈਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਕੇਕੜਾ. ਕਰਕਟ.

ਸ਼ੋਲਾ. ਅ. ਸ਼ੁਅ਼ਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰਾ ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਚਮਕ, ਜੋ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਜੇਹੀ ਭਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਉਲਕਾ। ੨ ਅੰਗਾਰ। ੩ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ.

ਸੋਲਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸੋਲਹ.

ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ. ਵ੍ਯ—ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ. ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਪੁਰ. ਭਾਵ—ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਦਾ ਰੁਪਯਾ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ.

ਸੋਲਾਂਸਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸੋਲਾਂ ਸੌ ਤੰਤੂ ਹੋਵੇ. ਜੈਸੇ—ਪੈਂਸੀ, ਛੈਸੀ ਆਦਿ ਕਹੀਦੇ ਹਨ. "ਬਹੁ ਸੂਖਮ ਜਿਹ ਸੂਤ ਸੁਹਾਵਹਿ। ਸੈ ਮੇ ਸੋਲਾਂਸਯਾ ਕਹਾਵਹਿ ॥" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੋਲਾਂ ਸਿੰਗਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੋਲਹ ਸਿੰਗਾਰ.

ਸੋਲਾਸਿੰਘੀ. ਦੇਖੋ, ਚਿੰਤਪੂਰਨੀ.

ਸੋਲਾਂ ਕਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੋਲਹਕਲਾ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਕਲਾ.

---

[1] ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗਿਰਿਨਾਰ ਪਹਾੜ ਪਾਸ ਸੋਰਠਿ ਬੀਜਾ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਹਿਲ ਹੁਣ ਭੀ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ.

ਸੋਲੰਕੀ. ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ (ਚਾਲੁਕਜ). ਇਹ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਛਤ੍ਰੀ ਵਰਾਹ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਸ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜੇ ਪੁਲਕੇਸ਼ੀ ਨੇ ਬਾਦਾਮੀ (ਜਿਲਾ ਬਿਜਾਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਸਨ ੫੫੦ ਵਿੱਚ ਰਿਆਸਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ.

ਸੋਵਨ, ਸੋਵਨੁ ਸ਼ਯਨ. ਸੌਣਾ. "ਇਕ ਦਿਨੁ ਸੋਵਨੁ ਹੋਇਗੋ ਲਾਂਬੇ ਗੋਡ ਪਸਾਰਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸੋਵਰਣ, ਸੋਵਰਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ. ਸੁਨੇਂ। ੨ ਵਿ—ਸੁ-ਵਰ੍ਣ. ਉੱਤਮ ਵਰਣ (ਰੰਗ).

ਸੋਵਿੰਨਾ. ਵਿ—ਸੁਵਰ੍ਣ ਦਾ. ਸੁਨਹਿਰੀ। ੨ ਸੁਵਰਣਾ. ਸੁੰਦਰ ਵਰਣ (ਰੰਗ) ਵਾਲਾ। ੩ ਸੋਵੰਨੀ ਦਾ. "ਮਨੁ ਰਾਮਕਸਵਟੀ ਲਾਇਆ ਕੰਚਨ ਸੋਵਿੰਨਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਅਤਯੰਤ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ.

ਸੋਵੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸੋਵਨ। ੨ ਸੁਵਰ੍ਣ. ਸੋਨਾ. "ਸੋਵੰਨ ਢਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਾਲਾ ਜਪਹੁ ਤੁਸੀ ਸਹੇਲੀਹੋ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸੋੜਸ. ਸੰ. ਸੋੜਸ਼. ਸੋਲਾਂ. ਦੇਖੋ, ਖੋੜਸ.

ਸੋੜਸੋਪਚਾਰ, ਸੋੜਸੰਭਾਰ ਸੰ. ਖੋਡਸ਼-ਸਂਭਾਰ-ਸੋੜਸ਼—ਸੰਭਾਰ. ਪੂਜਨ ਦੇ ਸੋਲਾਂ ਸਾਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਖੋੜਸੋਪਚਾਰ. "ਸਾਦਰ ਸੌੜ ਸੰਭਾਰਤਿਯਤਿ ਮਤਿ ਮਾਨਵੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਾਦਰ ਸੋੜਸ਼ ਸੰਭਾਰ ਅਤਿ ਯਤਿ ਮਤਿ ਮਾਨਵੀ.

ਸੌ. ਸ਼ਤ (੧੦੦) ਦੇਖੋ, ਸਉ। ੨ ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਨਾਲ. "ਜੌ ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਜਨ ਸੌ ਕਾਮ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਫ਼ਾ ﺳُﻮ ਸ਼ੌ. ਹੋ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ੁਦਨ ਹੈ.

ਸੌ ਸਾਖੀ. ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੋਥੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਉਂ "ਰਤਨਮਾਲ" ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌ ਸਾਖੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਵਧੀਕ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ[1] ਅਰ ਕਲਮੀ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ. ਕਯੋਂਕਿ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀ ਮਿਲਾਵਟ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮੂਲ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧਾਰਣ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ.

ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੋ ਕਥਾਪ੍ਰਸੰਗ ਭਾਈ ਗੁਰੁਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਰਾਮਕੁੰਵਰ) ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ, ਉਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਏ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਦੀ ਕਥਾ ਇਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਕੇ ਜਿਉਂ ਕੇ ਤਿਉਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ.

[1]ਇੱਕ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪੋਥੀ ਭੀ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ. ਮਲੂਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਇਹ ਪੋਥੀ ਸੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਉਹ ਸਭ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ.

ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ (ਕੂਕੇ) ਸਿੱਖ ਸੌ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਉਹੀ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ ਪੁਰਾਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹੇਲੀ ਵਾਂਗ ਕਹੇ ਗਏ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਲਾਕੇ ਦਿਲ ਪਰਚਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪਿੰਗਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ. ਜੈਸੇ—

"ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਹਾਇ ਕਰ ਕ੍ਰਿਸਨ
ਸੇਵੀਏ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਧੀਰ।
ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਰਿ ਮ੍ਰਿਗ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਸੁਠ ਬੀਰ ॥"[1]

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚੀ, ਅਥਵਾ ਲਿਖਾਈ ਇਹ ਪੋਥੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਦੇ ਸੰਮਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ— "ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਤ੍ਰਾ ਸੈ ਏਕਾਸੀ ਮਾਸ ਤ੍ਰੈ ਜੇਠ." ਫੇਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਭੂਪਤੀ ਸਤਾਰਾਂ ਸਤ ਨੌ ਏਕ."
ਮਾਹਿ ਵੈਸਾਖੀ ਵਾਰ ਗੁਰ ਮਲਕੀ ਦੁਤਿਯਾ ਭੇਕ."

ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਬਾਤਾਂ ਹਨ, ਜੈਸੇ—

(ੳ) "ਪਾਂਡਵਾਂ ਵੇਲੇ ਸੈਯਦਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੋਈ." (ਸਾਖੀ ੧)

(ਅ) "ਖੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ." (ਸਾਖੀ ੧੩)

(ੲ) ਈਸਾ ਮੂਸਾ ਦੀ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਉਤਪੱਤੀ ਅਤੇ ਵ੍ਯੁਤਪੱਤੀ. ਤਥਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਆਦਿ. (ਸਾਖੀ ੧੪)

(ਸ) ਹਰੀਚੰਦ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖੀ ਹੈ. (ਸਾਖੀ ੨੦)

(ਹ) ਸਤਲੁਜ ਦਾ ਧਨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ੧੯੯੯ ਵਿੱਚ ਲਵਾਂਗੇ. (ਸਾਖੀ ੩੭)

(ਕ) ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਰਾਫ (ਸ਼ਾਪ) ਨਾਲ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਰ੍ਹਾ ਵਿਪਦਾ ਭੋਗਣੀ ਪਈ. ਅਫਲਾਤੂਨ ਅਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਇਕੱਠੇ ਆਏ. (ਸਾਖੀ ੪੧)

(ਖ) ਸਿੱਖ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ. ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਘਰ ਦਾ ਅੰਨ ਨਾ ਖਾਵੇ. ਬਾਮ੍ਹਣ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕਰਾਵੇ, ਅਸਿੱਖ ਬਾਮ੍ਹਣ ਤੋਂ ਨਾ ਕਰਾਵੇ. (ਸਾਖੀ ੬੨)

(ਗ) ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਸ਼੍ਰਾੱਧ ਕੀਤਾ, ਧਰਮ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਰਾਈ, ਪੰਡਿਤ ਪਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਸੇਜਾ ਦਾਨ ਵਸਤ੍ਰ ਗਹਿਣੇ ਘੋੜੇ ਗਾਂਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ. (ਸਾਖੀ ੭੨)

(ਘ) ਫਲ, ਅੰਨ, ਘਾਹ, ਕਾਠ ਅਤੇ ਚੰਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਸਿੱਖ ਨਾ ਕਰੇ. (ਸਾਖੀ ੭੯)

(ਙ) ਅਨਧ੍ਯਾ ਦੇ ਦਿਨ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਦਰਿਦ੍ਰੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। (ਸਾਖੀ ੮੪)

(ਚ) ਹੋਮ ਅਤੇ ਵਰਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਪ ਕਰਨ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤਿ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼. (ਸਾਖੀ ੮੯)

[1]ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ.

(ਛ) ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਪੀ ਹੈ. ਬਲਦ ਨੂੰ ਖੱਸੀ ਕਰਨਾ, ਖੱਚਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਪਾਪ ਹੈ. (ਸਾਖੀ ੯੧) ××× ਇਤ੍ਯਾਦਿਕ.

ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਭਦੌੜ ਦੀ ਰਾਇ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੁਪਯੇ ਬਦਲੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ. ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਕ ਹੈ—

"ਦੇਸ ਬੇਚਕਰ ਜਾਂਹਿ ਫਿਰੰਗੀ। ਗਾਜੇਂਗੇ ਤਬ ਮੋਰ ਭੁਜੰਗੀ." (ਸਾਖੀ ੮੫)

ਸੌਂਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਪਥ. ਸੁਗੰਦ. ਕਸਮ.

ਸ਼ੌਹਰ. ਫ਼ਾ شوہر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੨ ਲਾੜਾ. ਦੁਲਹਾ.

ਸੌਹਾਰਦ. सौहार्द ਅਤੇ सौहार्द्य. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਹ੍ਰਿਦਤਾ (ਸੱਜਨਤਾ) ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੌਹੇਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸੰਮੁਖ.

ਸ਼ੌਕ. ਅ਼ شوق ਸ਼ੌਕ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਛਾ. ਰੁਚਿ। ੨ ਪ੍ਰੇਮ. "ਭਯੋ ਸ਼ਾਹ ਕੋ ਸ਼ੌਕ ਵਿਸਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ੁਕਾਂ (ਤੋਤਿਆਂ) ਦਾ ਝੁੰਡ.

ਸੌਕਣ. ਦੇਖੋ, ਸਉਕਨ.

ਸ਼ੌਕਤ. ਅ਼ شوکت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਡਾ. ਕੰਟਕ। ੨ ਦਬਦਬਾ। ੩ ਤੇਜ਼ੀ.

ਸ਼ੌਕਨਾਮਾ. ਫ਼ਾ شوقنامہ ਸ਼ੌਕ਼ਨਾਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਮਪਤ੍ਰ. "ਲਿਖਯੋ ਸ਼ੌਕਨਾਮਾ, ਦਿਜੈ ਦਰਸ ਆਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ੌਕੀਨ. ਫ਼ਾ شوقین ਸ਼ੌਕ਼ੀਨ. ਵਿ—ਸ਼ੌਕ (ਪ੍ਰੇਮ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਸੌਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਖਾਲ. ਆਸਾਨੀ. ਸੁਗਮਤਾ। ੨ ਸੰ. ਸੌਖ੍ਯ. ਸੁਖ. ਆਰਾਮ.

ਸੌਖਾ, ਸੌਖੀ ਵਿ—ਸੁਖਾਲਾ. ਸੁਖਾਲੀ। ੨ ਸੁਖੀ.

ਸੌਖ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸੌਖ ੨.

ਸੌਗਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸੁਗਾਤ ੨.

ਸੌਗਾਤੀ. ਵਿ—ਸੌਗਾਤ (ਤੋਫਾ—ਭੇਟ) ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਤ੍ਰਿਤਿਯੇ ਨਰ ਸੌਗਾਤੀ ਜਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੌਗੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁਗੰਦ.

ਸੌਗੰਧ. ਸੰ. सौगन्ध्य—ਸੌਗੰਧ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਗੰਧਿਤਾ. ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੌਚ. ਸੰ. ਸ਼ੌਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਚਿ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸ਼ੁੱਧੀ.

ਸ਼ੌਚ ਜਾਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਪਾਖਾਨੇ ਜਾਣਾ. ਮਲ ਤ੍ਯਾਗ ਲਈ ਜੰਗਲ ਜਾਣਾ.

ਸੌਂਚਰ, ਸੌਂਚਲ ਸੰ. सौवर्चल—ਸੌਵਰਚਲ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲੂਣ. ਸੌਂਚਲ. Sochal Salt.

ਸੌਚਾ ਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੌਚ-ਆਚਾਰ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਆਚਾਰ. ਸੁੱਧ ਆਚਰਣ.

ਸੌਂਚੀ. ਕਬੱਡੀ ਵਾਂਙ ਇਹ ਭੀ ਪੇਂਡੂ ਖੇਡ ਹੈ. ਜੁਆਨ ਆਦਮੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਦੋ ਦਲ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਲੀਕ ਦੋਹਾਂ ਟੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿੱਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਤਲੀਆਂ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਤਿੰਨ ਤਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹਾਰਿਆ ਸਮਝੀਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਤਿੰਨ ਤਲੀਆਂ ਮਾਰਕੇ ਬਿਨਾ ਫੜਾਈ ਖਾਧੇ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਮੁੜ ਆਵੇ ਤਾਂ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਦੋ ਆਦਮੀ ਨੰਬਰ ਵਾਰ ਉਠਕੇ ਖੇਡਦੇ ਹਨ.

ਸੌਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਸਾਮਾਨ. "ਕਹਯੋ ਸੌਜ ਸਭ ਆਨ ਬਿਸਾਲੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੌਜਨ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਜਨਤਾ. ਭਲਮਣਸਾਊ.

ਸੌਂਟੀ. ਨਾਭਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਜਾਮਤ ਅਮਲੋਹ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਜੋ ਗੋਬਿੰਦ ਗੜ੍ਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਪੌਣ ਮੀਲ ਪੁਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਸੂਰ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਸੂਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮਰ ਗਿਆ.[1] ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ੨੯੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ੪੯ ਰੁਪਯੇ ਨਕਦ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਪੁਰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਸੌਂਟੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ.

ਸੌਂਟੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ. ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਹਨ. ਸਨ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ, ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ, ਜੈ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਲ ਨਾਲ ਅੰਬਾਲਾ, ਸਰਾਇ ਲਸ਼ਕਰ ਖਾਨ, ਸ਼ਾਹਬਾਦ, ਦੋਰਾਹਾ, ਲੱਧੜਾਂ, ਸੌਂਟੀ ਆਦਿ ਪੁਰ ਕਬਜਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਹੁਕੂਮਤ ਥਾਪੀ. ਹੁਣ ਲੱਧੜਾਂ ਜਿਲਾ ਲੁਦਿਆਨਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੌਂਟੀ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀ ਮਿਸਲ.

ਸੌਂਡਕ, ਸੌਂਡਿਕ ਸੰ. शौण्डिक—ਸ਼ੌਂਡਿਕ. ਵਿ—ਸੁੰਡ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ। ੩ ਕਲਾਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਲ ਸੁੰਡ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਬੂਝਯੋ ਸੌਂਡਕ ਸਦਨ ਵਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸ)

ਸੌਡੀ. ਦੇਖੋ, ਸਉਡੀ.

ਸੌਂਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੰਡ ਵਾਲਾ (ਹਾਥੀ) "ਜਨੁ ਸੌਂਡੀ ਬਡ ਸੁੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕਲਾਲ. ਦੇਖੋ. ਸੌਂਡਕ.

ਸੌਂਡਅਰਿ, ਸੌਂਡਅੰਤਕ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਰ, ਜੋ ਸੌਂਡੀ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ. ਸੌਂਡਅੰਤਕ। ੨ ਬੰਦੂਕ, ਜੋ ਹਾਥੀ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੌਂਡਅੰਤਕ ਧੁਨਿਨੀ. ਸੌਂਡੀ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਜੇਹੀ ਗਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸੌਣ. ਦੇਖੋ, ਸਉਣ। ੨ ਸ਼ਕੁਨ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸਗਨ.

ਸੌਤ, ਸੌਤਨਿ ਦੇਖੋ, ਸਉਤ.

ਸੌਂਦਰਯ. ਸੰ. सौन्दर्य्य. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੰਦਰਤਾ. ਖੂਬਸੂਰਤੀ. "ਸਹਿਨਸੀਲ ਸੌਂਦਰਯ ਸੂਰਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

[1] ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਸ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ.

ਸੌਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾ.

ਸੌਦਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾਈ.

ਸੌਦਾਗਰ, ਸੌਦਾਗਰੀ ਦੇਖੋ, ਸਉਦਾਗਰ ਅਤੇ ਸਉਦਾਗਰੀ.

ਸੌਦਾਮਨੀ, ਸੌਦਾਮਿਨੀ ਦੇਖੋ, ਸੁਦਾਮਨਿ.

ਸੌਦ੍ਰਜ. ਦੇਖੋ, ਸੌਂਦਰਯ.

ਸੌਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਧਾ (ਚੂਨੇ) ਨਾਲ ਲਿੱਪਿਆ ਹੋਇਆ. ਰਾਜਭਵਨ. ਰਾਜਮੰਦਿਰ. "ਸੁੰਦਰ ਸੌਧ ਉਚੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਮੰਦਿਰ। ੩ ਚਾਂਦੀ.

ਸੌਂਧ, ਸੌਂਧਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਇਤਰ ਆਦਿਕ. "ਕਬਹੂ ਨ ਸੌਂਧਾ ਲਾਇ ਰਾਗ ਮਨ ਭਾਇਓ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੫)

ਸੌਂਧਾ ਖ਼ਾਨ, ਸੌਂਧੇ ਖ਼ਾਨ ਦਸੌਂਧਾ ਖ਼ਾਨ. ਇਹ ਦਸੌਂਧ ਦੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਨਾਉਂ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਸ਼ਰ. ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਸਤਬਲ ਦਾ ਦਾਰੋਗਾ. "ਇਤਨੇ ਮੇ ਸੌਂਧੇ ਖਾਂ ਆਯੋ। ਹਯਨ ਸੇਵ ਪਰ ਜੋ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੌਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਕੁਨ. ਸ਼ਗੁਨ. "ਮੰਗਲ ਭੌਨ ਭਏ ਸੁਭ ਸੌਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਸੌਨ ਅਸੌਨ ਨਹਿ ਜਾਨ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ਦੇਖੋ, ਅਪਸਗੁਨ। ੨ ਸ਼ਯਨ. ਸੌਣਾ. "ਸੇਜ ਸੁਧਾਰੈ ਹਿਤ ਗੁਰੁ ਸੌਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. ਸ਼ੌਨ. ਵਿ—ਸ਼੍ਵਨ (ਕੁੱਤੇ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਕੁੱਤੇ ਦਾ। ੪ ਸੰ. सौन. ਸੂਨਾ (ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਕਸਾਈ। ੫ ਕਸਾਈ ਦਾ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੱਜ਼ਰਾ ਮਾਸ.

ਸੌਨਕ. ਸੰ. ਸ਼ੌਨਕ. ਸ਼ੁਨਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਨੈਮਿਸਾਰਨ੍ਯ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਅਰ ਅਸ਼੍ਵਲਾਯਨ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸੌਨਿਕ. ਸੰ. ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਪਾਸ ਸ਼੍ਵਨ (ਕੁੱਤੇ) ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਸੌਂਪਣਾ, ਸੌਂਪਣੀ ਦੇਖੋ, ਸਉਪਣਾ.

ਸੌਪਤ੍ਰ. ਕਮਲ. ਦੇਖੋ, ਸਤਪਤ੍ਰ. "ਸੌਪਤ੍ਰ ਸੇ ਛਤ੍ਰ ਟੂਟੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੨)

ਸੌਂਫ. ਸੰ. शतपुष्पा—ਸ਼ਤਪੁਸ਼ਪਾ. ਸੋਂਫੁੱਲੀ. ਫ਼ਾ. ਬਾਦੀਆਂ. ਸੌਂਫ ਮੱਘਰ ਪੋਹ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਅਤੇ ਵਸਾਖ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਫੁਟ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਦ੍ਰਾਵਕ ਹੈ. ਸੌਂਫ ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਤਮ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਬਲਗਮ ਨੂੰ ਛਾਂਟਦੀ ਹੈ. ਪੇਸ਼ਾਬ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਲ ਖਾਰਿਜ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਅਰਕ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. L. Pimpinella anisum (ਅੰ. Aniseed)

ਸੌਭ ਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਸਚੰਦ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਲ੍ਵ.

ਸੌਭਰੀ. ਵਿ—ਸ਼ੁਭ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ. ਚਮਕੀਲੀ. "ਸੁਭੰਤ ਸਿੱਪ ਸੌਭਰੀ." (ਕਲਕੀ) ਗਲ੍ਹਾਂ (ਕਪੋਲਾਂ) ਨੂੰ ਢਕਣ ਵਾਲੀ ਸੰਜੋ ਚਮਕੀਲੀ, ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ੨ ਸੌਭਰਿ ਇੱਕ ਰਿਖੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਮਾਂਧਾਤਾ ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਹ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਅਤੇ ੧੫੦ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ. (ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੧, ਅ:੬)

ਸੌਭਾਗ, ਸੌਭਾਗ੍ਯ ਦੇਖੋ, ਸੁਹਾਗ ਅਤੇ ਸੁਭਾਗ.

ਸੌਮ. ਵਿ—ਸੋਮ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੌਮ੍ਯ. "ਸੁਨ ਹੇ ਸੌਮ ! ਬਸਨ ਹਿਤ ਥਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੌਮਿਤ੍ਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲਛਮਣ। ੨ ਸ਼ਤ੍ਰੂਘਨ.

ਸੌਮ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਕ੍ਰੋਧ ਰਹਿਤ. ਸ਼ਾਂਤ। ੨ ਮਨੋਹਰ. ਸੁੰਦਰ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਧ, ਜੋ ਸੋਮ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੩। ੫ ਯਗ੍ਯ। ੬ ਮੱਘਰ ਮਹੀਨਾ। ੭ ਸੱਜਨਤਾ.

ਸੌਰ. ਵਿ—ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸੂਰਜ ਦਾ। ੨ ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ (ਛਨਿੱਛਰ) ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨ। ੪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਉਪਾਸਕ। ੫ ਵਿ—ਸੁਰਾ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸੁਰਾ ਦਾ। ੬ ਸ਼ੌਰ. ਸ਼ੂਰ (ਯੋਧਾ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਸੌਰਜ. ਸੰ. शौर्य—ਸ਼ੌਯ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੂਰਤ੍ਵ. ਸੂਰਮਤਾ। ੨ ਸੰ. ਸੌਰ੍ਯ . ਵਿ—ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸੂਰਯ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਸੌਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਉਰਣਾ.

ਸੌਰਭ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੁਰਭਿ (ਸੁਗੰਧ) ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਗੰਧ. ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ. "ਸਿਲੀਮੁਖ ਸਿੱਖ ਮਨ ਸੌਰਭ ਅਨੰਦ ਹੇਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੁੰਦਰਤਾ. "ਧਰ ਬਾਲਕ ਸੌਰਭ ਆਪ ਵਿਰਾਜਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸੌਰਮਾਸ. ਸੂਰਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹੀਨਾ. ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਮਾਸ.

ਸੌਰਾਸ੍ਟ੍ਰ. ਸੁਰਾਸ੍ਟ੍ਰ (ਕਾਠੀਆਵਾੜ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਚੰਗੇ ਰਾਜ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਾਸ੍ਟ੍ਰ.

ਸੌਰੀ, ਸੌਰੀਆ ਵਿ—ਸੂਰਜ ਉਪਾਸਕ। ੨ ਸੂਰਜ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ, ਜ੍ਯੋਤਿਸੀ। ੩ ਸ਼੍ਵਰ (ਤੰਤ੍ਰ) ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ। ੪ ਸੁਰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ ਭੀ ਸੌਰੀ ਹੈ। ੬ ਸੰ. शौरि—ਸ਼ੌਰਿ. ਵਿਸ਼ਨੁ. "ਤੁਝ ਸੇਵਹਿ ਬਿਧਿ ਸੰਕਰ ਸੌਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੭ ਕ੍ਰਿਸਨ.

ਸੌੜ, ਸੌੜਾ ਦੇਖੋ, ਸਉੜ—ਸਉੜਾ.

ਸੰ. ਸੰ. शम्—ਸ਼ੰ. ਵ੍ਯ—ਕਲ੍ਯਾਣ. ਮੰਗਲ. ਦੇਖੋ, ਸੰ ਕਰਤਾ। ੨ ਸੁਖ। ੩ ਸ਼ਾਂਤਿ। ੪ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੫ सम्. ਸਾਥ. ਨਾਲ. "ਤੁਅ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰ ਹੇਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੬ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ. ਬਖੂਬੀ। ੭ ਬਿਲਕੁਲ. ਮੂਲੋਂ. ਮੁੱਢੋਂ.

ਸੰਸ. ਸੰ. शंस्. ਧਾ-ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਨਾ. ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਤਿ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਇਕਰਾਰ। ੪ ਸੌਂਹ. ਕਸਮ। ੫ ਇੱਛਾ। ੬ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸੰਸਯ.

ਸੰਸਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਸ੍ਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰ-ਉਪਸਰਗ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਸੁਧਾਰਨਾ। ੨ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਖਿਆਲ। ੪ ਧਰਮਰੀਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਚਿੱਤ ਤੇ ਬਣਿਆ ਰਹੇ. ਜੈਸੇ —ਜਨਮ, ਅਮ੍ਰਿਤ, ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਸੰਸਕਾਰ.[1]

ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਉੱਤਮ ਮਧ੍ਯਮ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਿੱਧ.

(ੳ) ਉੱਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਉਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਰ ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰੇ ਜਾਣ ਓਹ ਸ਼ਰੀਰ ਤਥਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖ੍ਯਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋਣ. ਜੈਸੇ —ਅਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਕੱਛ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਧਾਰਦੇ ਹਨ.

(ਅ) ਮੱਧਮ ਸੰਸਕਾਰ ਉਹ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬੁਰੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਐਸੇ ਧਾਰੇ ਜਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਅਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ. ਜੈਸੇ—ਜਟਾ ਭਸਮ ਜਨੇਊ ਕੰਠੀ ਆਦਿਕ ਲੋਕ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ.

(ੲ) ਨਿਸ਼ਿੱਧ (ਨਿਕ੍ਰਿਸ਼ਟ) ਸੰਸਕਾਰ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਖੰਡ੍ਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਰ ਦੇਹ ਤਥਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਜੈਸੇ—ਕਰਣਵੇਧ, ਸੁੰਨਤ (ਖਤਨਾ), ਮੁੰਡਨ ਆਦਿਕ.

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ। ੩ ਸੁਧਾਰਿਆ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਧਾਰੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ। ੫ ਦੇਵਭਾਸ਼ਾ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ. (संस्कृत).

ਸੰਸਯ. ਸੰ. ਸੰਸ਼ਯ. ਸੰਗਯਾ—(ਸੰ-ਸ਼ੀ). ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸ਼ੱਕ. ਸੰਦੇਹ. "ਪਾਤਕਹਰਣੰ ਸਾਧਸੰਗਮ ਨ ਸੰਸਯਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸੰਸਰਗ. ਸੰ. ਸੰਸਰ੍ਗ. ਸੰਗਯਾ—ਮਿਲਾਪ. ਸੰਬੰਧ. ਤਾਲੁੱਕ. ਦੇਖੋ, ਸਰਗ। ੨ ਮੈਥੁਨ.

ਸੰਸਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਫਿਰਨਾ. ਵਿਚਰਨਾ। ੨ ਖਿਸਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਣ। ੩ ਸੜਕ। ੪ ਫੌਜ ਦਾ ਕੂਚ। ੫ ਆਵਾਗਮਨ.

ਸੰਸਰਾਮ. ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਰਚਣ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਗਏ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨੰ: ੧.

ਸੰਸਾ. ਸੰਦੇਹ. ਸ਼ੱਕ. ਦੇਖੋ, ਸੰਸਯ. "ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਸਾ ਮੂਲ ਨ ਹੋਵਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਸੰਸਾਹਰ ਸੁਖਮਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਖਮਨਾ ੪.

ਸੰਸਾਰ. ਨਾਕ੍ਰ. ਮਗਰਮੱਛ. ਨਿਹੰਗ। ੨ ਸੰ. ਜੋ ਸੰਸਰਣ ਕਰੇ (ਬਦਲਦਾ ਰਹੇ) ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਹੈ. ਜਗਤ. "ਸੰਸਾਰ ਕਾਮ ਤਜਣੰ." (ਗਾਥਾ) ੩ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ। ੩ ਪਰਿਵਾਰ. ਕੁਟੰਬ.

ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ. ਵਿ—ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਸਾਗਰ. "ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਅਬ ਉਤਰੇ ਪਾਰੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸੰਸਾਰਸਿ, ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ ਸਸ੍ਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਸਾਰ ਦਾ. "ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿ ਕੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰੁਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿ.

ਸੰਸਾਰਕੂਪ. ਵਿ—ਜਗਤ ਰੂਪ ਖੂਹਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ. "ਸੰਸਾਰਕੂਪ ਤੇ ਉਧਰਿ ਲੈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਰਚਨਾ.

ਸੰਸਾਰਿ. ਸੰਸਾਰ (ਜਗਤ) ਵਿੱਚ. "ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਾਇ ਫਿਰੈ ਸਸਾਰਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) "ਗੁਰਦਰਸਨੁ ਸਫਲੁ ਸੰਸਾਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸੰਸਾਰੀ, ਸੰਸਾਰਿਕ ਵਿ—ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਦੁਨਿਯਵੀ. ਸਾਂਸਾਰਿਕ। ੨ ਸੰਸਾਰ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਰਜੋਗੁਣ (ਬ੍ਰਹਮਾ). "ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ." (ਜਪੁ) ੩ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ. "ਨਾ ਅਉਧੂਤੀ ਨਾ ਸੰਸਾਰੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਚਾਲ. "ਛੂਟਿਗਈ ਸੰਸਾਰੀ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)

ਸੰਸਾਰੁ. ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਸੰਸਾਰ ੩. "ਹੋਇ ਸਹਾਈ ਜਿਸੁ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ਤਿਸੁ ਕਹਾ ਕਰੈ ਸੰਸਾਰੁ?" (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਜਗਤ. ਵਿਸ਼੍ਵ.

ਸੰਸਾਰੂ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੨ ਤਲਵਾੜ ਗੋਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ.

ਸੰਸਾਰੇ. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ. "ਸੰਤੋਖ ਭਇਆ ਸੰਸਾਰੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸੰਸਥਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਠਹਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਠਹਰਾਉ. ਕਾਯਮੀ. ਸਿਥਤਿ। ੨ ਸਮਾਜ ਦਾ ਨਿਯਮ. ਮਰਯਾਦਾ। ੩ ਕਿੱਤਾ. ਪੇਸ਼ਾ। ੪ ਜਥਾ. ਗਰੋਹ. ਸਮਾਜ। ੫ ਰਾਜਾ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ.

ਸੰਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਦੇਖੋ, ਉਭਯਾਲੰਕਾਰ। ੨ ਮਿਸ਼੍ਰਣ. ਮਿਲਾਵਟ। ੩ ਹੇਲ ਮੇਲ। ੪ ਰਚਨਾ. ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸੰਸ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. संसृति. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਵਾਹ. ਧਾਰਾ। ੨ ਸੰਸਾਰ. ਦੁਨੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਤਿ.

ਸੰਹਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—(ਸੰ—ਹ੍ਰਿ) ਖਿੱਚ. ਆਕਰਸ਼ਣ। ੨ ਵਿਨਾਸ਼. ਨਾਸ਼. ਲੈ ਕਰਨਾ। ੩ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਮੇਟਣਾ. ੪ ਖੁਲਾਸਾ. ਸਾਰ। ੫ ਵਾਰ (ਪ੍ਰਹਾਰ-ਆਘਾਤ) ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੬ ਭੋਗ. ਸਮਾਪਤਿ.

ਸੰਹਾਰੀ. ਸੰਹਾਰ (ਸੰਘਾਰ) ਕੀਤੀ ਦੇਖੋ, ਸੰਹਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਹਾਰੀ ਮੱਲ.

ਸੰਹਾਰੀ ਮੱਲ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਭੇਜਕੇ ਆਗ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਨਾ ਆਉਣਾ.

---

[1] ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਸੰਸਕਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ: ਗਰਭਾਧਾਨ, ਪੁੰਸਵਨ, ਸੀਮੰਤੋਨਯਨ, ਜਾਤਕਰਮ, ਨਾਮਕਰਮ, ਨਿਸ਼੍ਕ੍ਰਮਣ, ਅੰਨਪ੍ਰਾਸ਼ਨ, ਚੂੜਾਕਰਮ, ਉਪਨਯਨ, ਕੇਸ਼ਾਂਤ, ਸਮਾਵਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਹ.

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਲਹੌਰ ਰਹਿਕੇ ਉੱਤਮ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਬੈਠਕੇ ਆਪ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਉਹ ਚੂਨੀ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਿਵਾਨਖਾਨਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰੁਧਾਮ ਹੈ. ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ— "ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਗੁਰਦਰਸਨ ਤਾਈ"— ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਕੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ. ਸੰਹਾਰੀ ਮੱਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੋਈ.

ਸੰਹਿਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਪੁਸਤਕ. ਜੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਤ ਨੂੰ ਕਹੇ। ੨ ਮਨੁ ਆਦਿ ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ। ੩ ਵੇਦ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜੋ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦੱਸਦਾ ਹੈ. ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਦੇਖੋ, ਐਤ੍ਰੇਯ ਆਰਣ੍ਯਕ ਦੇ ਆਰਣ੍ਯਕ ੩ ਅਧ੍ਯਾਯ ੨, ਖੰਡ ੬ ਵਿੱਚ। ੪ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਅਤਿ ਸਮੀਪਤਾ 'ਸੰਹਿਤਾ' ਹੈ.

ਸੰਹੇਤ. ਦੇਖੋ, ਸੰ ੫-੬-੭.

ਸੰਕ. ਸੰ. शङ्क्. ਧਾ—ਸੰਸੇ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ. ਡਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਰ। ੩ ਸ਼ੱਕ. ਸੰਸਾ. "ਗੁਰੁ ਮਿਲੀਐ ਸੰਕ ਉਤਾਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੪ ਛਕੜਾ ਖਿੱਚਨ ਵਾਲਾ ਬੈਲ.

ਸੰਕਟ. ਸੰ. संकट. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼. "ਸੰਕਟ ਘੋਰ ਕਟੇ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਵਿਪੱਤਿ. ਮੁਸੀਬਤ। ੩ ਭੀੜ. ਹਜੂਮ। ੪ ਵਿ—ਤੰਗ. ਭੀੜਾ। ੫ ਇਕਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੬ ਭਯਾਨਕ. ਡਰਾਵਨਾ.

ਸੰਕਟਮੋਚ, **ਸੰਕਟਮੋਚਕ** } ਵਿ—ਦੁਖ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਗੋਵਿੰਦ ਸੰਕਟਮੋਚ." (ਰਾਮ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੰਕਟਵੈ. ਸੰਕਟ ਪਵੈ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸਾਹਿਬ ਸੰਕਟਵੈ ਸੇਵਕ ਭਜੈ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਪਵੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੇਵਕ ਨੱਸ ਜਾਵੇ.

ਸੰਕਟਿ. ਸੰਕਟ ਮੇ. ਕਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕਟ. "ਸੰਕਟਿ ਨਹੀ ਪਰੈ ਜੋਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸੰਕਰ. ਸੰ. सङ्कर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਮੇਲ. ਮਿਸ਼੍ਰਣ। ੨ ਦੋ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸੰਤਾਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਉਭਯਾਲੰਕਾਰ। ੪ ਸੰ. शङ्कर—ਸ਼ੰਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ, ਜੋ ਸ਼ੰ (ਕਲ੍ਯਾਣ) ਕਰਤਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਸੰਕਰ ਕ੍ਰੋੜ ਤੇਤੀਸ ਧਿਆਇਓ." (ਬੈਰਾ ਮ: ੪)

੫ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. "ਸ਼ੰਕਰ ਹ੍ਵੈ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਿਵ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮਤ ਵਿਦਤਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ—

ਕੋਚਿਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ "ਕਲਦੀ" (ਅਥਵਾ ਕਾਲਪੀ) ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੮੪੬ (ਸਨ ੭੮੯) ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਵਿਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਨੇ ਖਟਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਵੇਦ, ਵੇਦਾਂਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਗੋਵਿੰਦ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤੋਂ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਅਰ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਸਣ ਜਮਾਕੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਬਲ ਨਾਲ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ.

ਮਗਧ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਾਹਿਸ਼ਮਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਡਿਤ ਮੰਡਨਮਿਸ਼੍ਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਦੁਤੀ ਪੰਡਿਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਸ਼ੁਹਰਤ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫੈਲ ਗਈ. ਮੰਡਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਧਾਰਕੇ ਅਦ੍ਵੈਤਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ.

ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਕਈ ਥਾਂ ਅਨੇਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਪੁਰ ਫਤੇ ਪਾਈ ਅਰ ਬੌਧ ਧਰਮ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ "ਸ਼ੰਕਰ ਦਿਗ ਵਿਜਯ" ਵਿੱਚ ਮਾਧਵਾਚਾਰਯ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਨੇ ਕਈ ਮਠ (ਆਸ਼੍ਰਮ) ਬਣਾਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼੍ਰਿੰਗੇਰੀ ਮਠ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਸੋਰ ਰਾਜ ਦੇ ਜਿਲੇ ਕਦੂਰ ਵਿੱਚ ਤੁੰਗਭਦ੍ਰਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼੍ਰਿੰਗਿਗਿਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਲਾਇਕ ਚੇਲੇ ਮੰਡਨ ਨੂੰ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੁਰੇਸ਼੍ਵਰਾਚਾਰਯ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ, ਮਹੰਤ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ. ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੁਣ ਇਸੇ ਥਾਂ ਹੈ[1] ਅਰ ਇਸ ਮਠ ਨੂੰ ਰਿਆਸਤ ਮੈਸੋਰ ਵੱਲੋਂ ੧੨੦੦੦) ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ੨੫੯ ਪਿੰਡ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ੫੦੦੦੦ ਹੈ ਇਸ ਮਠ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਜੋ ਸਨ ੧੩੪੬ ਵਿੱਚ ਵਿਜਯਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਹਰਿਹਰ ਨੇ ਲਾਈ ਹੈ.

ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਮਠਾਂ (ਦ੍ਵਾਰਿਕਾਂ, ਜਗੰਨਾਥ, ਬਦਰੀਨਾਥ)[2] ਦੇ ਮਹੰਤ ਭੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਤੇ ਯੋਗ੍ਯ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਪੂਰਣ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਸਕਣ. ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸੂਤ੍ਰ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਾ, ਪੁਰ ਉੱਤਮ ਭਾਸ਼੍ਯ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਸ਼ੰਕਰ ਜੀ ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਵਿੱਚ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ੩੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਪਾਸ ਸਨ ੬੨੦ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਤਿਆਗ ਗਏ.

S.V. Venkateshwara ਵੈਂਕਟੇਸ਼੍ਵਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੮੦੫ ਈ. ਵਿੱਚ ਅਰ ਦੇਹਾਂਤ ੮੯੭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼੍ਟੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ੬ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੬ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ਦਸ ਪੁਰ ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ. ਉਦਾਹਰਣ—

ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ, ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ.
××× (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਖਟ ਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ ਹਰਿਭਗਤਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ
ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁੱਲਿ ਸਮਾਨ.
××× (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ)

[1] ਇਸ ਗੱਦੀ ਦੇ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਜਗਤਗੁਰੂ ਆਖਦੇ ਹਨ.

[2] ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਰਦਾ ਮਠ, ਜਗੰਨਾਥ ਵਿੱਚ ਗੋਵਰਧਨ ਮਠ, ਬਦਰੀਨਾਥ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ੀ ਮਠ.

ਨਿਜ ਕਾਨ ਸੁਨ ਮਤਿਮਾਨ ਮਾਨਵ, ਖੇਤ ਮਹਿ ਤਬ ਜਾਇ,
ਗੋਧੂਮ ਬੂਟ ਉਪਾਰ ਦੇਖਤੇ. ਰਹਤੇ ਉਰ ਬਿਸਮਾਇ.
××× (ਨਾਪ੍ਰ)

੭ ਵਿ—ਮੰਗਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੮ ਸੁਭ. ਭਲਾ। ੯ ਸੰ. ਸ਼੍ਰਙ੍ਖਲ—ਸ਼੍ਰਿੰਖਲ. (ਸੰਗੁਲ—ਜੰਜੀਰ) ਲਈ ਭੀ ਸੰਕਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਦੁਰਦ ਕੇ ਪਾਇ ਸੁ ਸੰਕਰ ਡਾਰਜੋ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਸੰਕਰਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕਰਖਨ.

ਸ਼ੰਕਰਸ਼ੁਕ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੰਕਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰ (ਵੀਰਯ). ਪਾਰਾ.

ਸੰਕਰਸੁਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵਪੁਤ੍ਰ ਗਣੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਤਿਕੇਯ. (ਖੰਡਾਨਨ).

ਸੰਕਰਖਣ, ਸੰਕਰਖਨ ਸੰ. सङ्कर्षण—ਸੰਕਸੰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰ. ਸੰ-ਕਸੰਣ (ਖਿੱਚਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਲਵਾਹੁਣਾ। ੨ ਬਲਭਦ੍ਰ. ਬਲਰਾਮ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੰਕਰਖਣ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਣ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵਕੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਖਿੱਚਕੇ ਰੋਹਿਣੀ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ.[1] ਦੂਜੇ ਇਹ ਹਲ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਸੰਕਸੰ (ਖਿੱਚ) ਕੇ ਮੂਸਲ ਨਾਲ ਸਿਰ ਭੰਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁਣ ਦਾ ਵਡਾ ਸ਼ੌਕ਼ ਸੀ. "ਪੁਨ ਬੋਲਜੋ ਵ੍ਰਿਜਏਸ, ਸੰਕਰਖਨ ਸੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਕ੍ਰਮਣ (ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸੰਕਰਖਣ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਮਕਰ ਸੰਕਰਖਣ ਅਰਕੀ ਹੋਇ। ਆਨ ਸਨਾਨਹਿ ਜੋ ਨਰ ਕੋਇ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮਕਰ ਰਾਸ਼ਿ ਤੇ ਜਦ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਜੋ ਆਕੇ ਮੁਕਸਤਰ ਨ੍ਹਾਵੇ.

ਸੰ ਕਰਤਾ. ਸ਼ੰ (ਕਲ੍ਯਾਣ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾ.

ਸੰਕਰ ਵਰਣ. ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠਵਰਨ ਅਤੇ ਵਰਣ ਸੰਕਰ.

ਸੰਕਰਾ. ਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਸੰਕਰਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਭੇਵ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਦ੍ਰ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨੈ। ੨ ਸ਼ਿਵ। ੩ ਇੱਕ ਰਾਗ, ਜੋ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਸਾੜਵ (ਖਾੜਵ) ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਸਭ ਬਹੁਤ ਦੁਰਬਲ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਸੰਕਰਾ ਬਿਹਾਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੜਜ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ— ਸ ਰ ਗ ਪ ਪ ਨ ਸ. ਅਵਰੋਹੀ— ਸ ਨ ਧ ਪ ਗ ਰ ਸ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦੇ ਅਤੇ ਨਾਉਂ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਸੱਦਦੇ ਹਨ। ੪ ਵਿ—ਕਲ੍ਯਾਣ ਕਰਤਾ। ੫ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾ. ਸ਼ੰਕਰ ਦੇ. "ਸੰਕਰਾ ਮਸਤਿਕ ਬਸਤਾ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕਰ ੫.

ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ. ਸ਼ੰਕਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਆਭਰਣ (ਭੂਸ਼ਣ) ਸੱਪ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਇੱਕ ਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕਰਾ ੩.

ਸ਼ੰਕਰੀ. ਸ਼ੰਕਰ (ਸ਼ਿਵ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਪਾਰਵਤੀ। ੨ ਮਜੀਠ। ੩ ਵਿ—ਕਲ੍ਯਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ.

ਸੰਕਲਨ. ਸੰ. सङ्कलन. ਸੰਗਯਾ—ਕਲਨ (ਇਕੱਠਾ) ਕਰਨਾ. ਜੋੜਨਾ। ੨ ਵਰ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿਖਾਉਣਾ.

ਸੰਕਲਪ. ਸੰ. सङ्कल्प. ਸੰਗਯਾ—ਮਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ. ਮਨੋਰਥ. ਖਿਆਲ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਪ੍ਰਣ.

ਸੰਕਲਿਤ. ਵਿ—ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਕਲਨ.

ਸੰਕੜਾ. ਵਿ—ਸੰਕੁਚਿਤ। ੨ ਤੰਗ. ਭੀੜਾ.

ਸੰਕਾ. ਸੰ. शङ्का—ਸ਼ੰਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੱਕ. ਸੰਸਾ। ੨ ਡਰ. ਖ਼ੌਫ਼. ਧੜਕੀ. "ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਇਆ ਗਈ ਸੰਕਾ ਤੂਟ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ सङ्का. ਲੜਾਈ. ਜੰਗ.

ਸੰਕਾਸ. ਸੰ. ਸੰਕਾਸ਼. ਵਿ—ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ. "ਹੌਂ ਨ ਲਖੌਂ ਸੋਦਰ ਤਿਸੈ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੰਕਾਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਕੋਲ. ਪਾਸ.

ਸੰਕਿਤ. ਸੰ. शङ्कित. ਵਿ—ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਸੇ ਵਾਨ. ਸ਼ੱਕ ਰਹਿਤ.

ਸੰਕੀਰਣ, ਸੰਕੀਰਨ ਸੰ. ਸੰਕੀਰ੍ਣ. ਵਿ—ਕੀਰ੍ਣ (ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ). ੨ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਵ੍ਯਾਪ੍ਤ. ਪਸਰਿਆ. ਫੈਲਿਆ. "ਆਯੁਧ ਤੇ ਸੰਕੀਰਨ ਬਨ ਭਾ ਲੋਥਨ ਪੋਥ ਕਰੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਜਾਤਿ. ਲੋਮ ਪ੍ਰਤਿਲੋਮ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਉਪਜੇ ਸੰਕਰ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੰਤਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਅਠ ਵਰਨ.

ਸੰਕੁ. ਸੰ. शङ्कु—ਸ਼ੰਕੁ. ਸੰਗਯਾ—ਮੇਖ. ਕੀਲਾ। ੨ ਠੂਠ. ਸ੍ਥਾਣੁ। ੩ ਸੰਖ ਨਾਉਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ. (੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦) ੪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਛਾਇਆ ਮਿਣਨ ਦਾ ਤਿੰਨ ਬਾਰਾਂ ਉਂਗਲ ਆਦਿਕ ਦਾ ਕੀਲਾ। ੫ ਕਾਮਦੇਵ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਪਾਪ। ੮ ਭਾਲਾ. ਬਰਛਾ। ੯ ਲਿੰਗ.

ਸੰਕੁ ਕਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੰਕੁ. (ਕਿੱਲੇ) ਜੇਹੇ ਹੋਣ ਕੰਨ ਜਿਸ ਦੇ, ਗਧਾ। ੨ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦਾਨਵ.

ਸੰਕੁਰਾ. ਵਿ—ਸੰਕੁਚਿਤ। ੨ ਤੰਗ. ਭੀੜਾ. "ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕੁਰਾ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸੰਕੁਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੰਘਣਾ. "ਸੁਭ ਗੁਣ ਗਨ ਦਾਲ ਸੰਕੁਲ ਸੋਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪੂਰਣ। ੩ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਯੁੱਧ। ੫ ਭੀੜ. ਹੁਜੂਮ.

ਸੰਕੁੜਾ. ਸੰਕੁਚਿਤ. ਭੀੜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕੁਰਾ. "ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਸੰਕੁੜਾ." (ਮ: ੩ ਗੂਜ ਵਾਰ ੧)

ਸੰਕੂ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕੁ.

ਸੰਕੇਤ. ਸੰ. सङ्केत. ਸੰਗਯਾ—ਇਸ਼ਾਰਾ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੩ ਸੰ. ਸੰ-ਕੇਤ. ਨਿਵਾਸ. "ਜਲ ਸੰਕੇਤਨਿ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ." (ਸਨਾਮਾ) ਜਲ ਦਾ ਹੈ ਸੰਕੇਤ (ਨਿਵਾਸ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਨਦੀ.

ਸੰਕੇਤਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕੇਤ ੩.

ਸੰਕੋਚ, ਸੰਕੋਚਨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—(ਸੰ-ਕੁਚ੍) ਸਿਕੁੜਨਾ. ਸੁੰਗੜਨਾ। ੨ ਝਿਝਕਣਾ। ੩ ਲੱਜਾ. ਸ਼ਰਮ। ੪ ਸਮੇਟਣਾ. "ਖੇਲ ਸੰਕੋਚੈ ਤਉ ਨਾਨਕ ਏਕੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

---
[1] ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੪ ਅ: ੧੫.

ਸੰਕ੍ਰਮਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਲੰਘ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ। ੩ ਪਹੁਚਣਾ। ੪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਿ ਤੋਂ ਲੰਘਕੇ ਦੂਜੀ ਤੇ ਪਹੁਚਣਾ.

ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਦਿਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਨਵੀਂ ਰਾਸ਼ਿ ਪੁਰ ਸੰਕ੍ਰਮਣ ਕਰੇ (ਪੁੱਜੇ). ਸੂਰਜ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ. ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਵਿਸ਼੍ਟਾ। ੨ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਪਰਿਵਰਤਨ. ਉਲਟ ਫੇਰ.

ਸੰਕ੍ਰਿਤ. ਸੰਕਿਤ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰਕੇ ਹੈ. "ਸੁ ਸਾਧੁ ਸੰਕ੍ਰਿਤੰ ਚਿੰਤ, ਅਸਾਧੁ ਨਿਰਭਯੰ ਡੁਲੰ." (ਕਲਕੀ)

ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ. ਸੰ. संक्रन्दन. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੰਦਨ (ਚਿੱਲਾਉਣਾ) ਹੋਵੇ. ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ, ਜੋ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸੰਕ੍ਸ਼ਿਪ੍ਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਂਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਫੇਰ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੪ ਥੋੜਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਇਖ਼ਤਸਾਰ ਕੀਤਾ.

ਸੰਕ੍ਸ਼ੇਪ. ਸੰ-ਕ੍ਸ਼ੇਪ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਂਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਥੋੜੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ।

ਸੰਖ. ਸੰ. शङ्ख. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਇੱਕ ਜੀਵ, ਜਿਸ ਦਾ ਖੋਲ ਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਬਿਗਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ. Conch-shell. ਕੰਬੁ. ਪਾਵਨਧ੍ਵਨਿ. ਮਹਾਨਾਦ. ਮੁਖਰ. ਹਰਪ੍ਰਿਯਾ. "ਸੰਖਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਘੰਟਨ ਕੀ ਕਰ." (ਚੰਡੀ ੧) ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਬਿਗਲ ਵਾਂਙ ਸੰਖ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. "ਸਿੰਘ ਚੜੀ ਮੁਖ ਸੰਖ ਬਜਾਵਤ." (ਚੰਡੀ ੧) ਸੰਖ ਨੂੰ ਵਿਸਨੁ ਦੇਵਤਾ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।[1] ੨ ਵਿਸਨੁ ਦੇ ਸੰਖ ਦਾ ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਵੈਸਨਵ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਥਵਾ ਧਾਤੁ ਨਾਲ ਤਪਾਕੇ ਲਾਇਆ ਛਾਪਾ. "ਸੰਖ ਚਕ੍ਰ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕ ਬਿਰਾਜਤ." (ਮਾਰੂ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਇੱਕ ਸਰਪ, ਜੋ ਨਾਗਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ। ੪ ਇੱਕ ਗਿਣਤੀ. ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦।[2] ੫ ਇੱਕ ਰਿਖੀ ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਸੰਖ ਸੰਹਿਤਾ ਹੈ. ਇਹ ਲਿਖਿਤ ਰਿਖੀ ਦਾ ਭਾਈ ਅਤੇ ਚੰਪਕ ਪੁਰੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਹੰਸਧ੍ਵਜ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ। ੬ ਕਪਾਲ. ਸਿਰ ਦੀ ਹੱਡੀ। ੭ ਇੱਕ ਦੈਤ (ਸੰਖਾਸੁਰ) ਜੋ ਸ਼ੰਖ ਵਿੱਚੋਂ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਅਰ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਮੱਛ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਕੇ ਸੰਖ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਵੇਦ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆਂਦੇ. "ਸੰਖਾਸੁਰ ਮਾਰੇ ਵੇਦ ਉਧਾਰੇ." (ਮੱਛਾਵ) ਸ਼ਤਪਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ੰਖ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹਯਗ੍ਰੀਵ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਤਸ੍ਯ ਅਵਤਾਰ। ੮ ਦੇਖੋ, ਸੰਖ੍ਯ.

ਸੰਖਚੂੜ. ਸੰ. शङ्खचूड ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸੱਪ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਪਰ ਸ਼ੰਖ ਜੇਹੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਜਲੰਧਰ ਦੈਤ ਜਿਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵ੍ਰਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਤੁਲਸੀ ਰੂਪ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੯ ਅ: ੨੪.

ਸੰਖਨਾਰੀ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸੋਮਰਾਜੀ" ਅਤੇ "ਅਰਧ ਭੁਜੰਗ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਦੋ ਯਗਣ. ISS. ISS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜੁਟੇ ਦੋਇ ਪਾਸੇ। ਪਰੀ ਮਾਰ ਨਾਸੇ।
ਗੁਰੂ ਧੀਰ ਦੈਕੈ। ਅਗੈ ਸਿੰਘ ਕੈਕੈ।

(ਅ) ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ "ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਸੰਖਨਾਰੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਥਾਂ ਭਾਵ ਅਰਧ ਭੁਜੰਗ ਤੋਂ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਨਮਸ੍ਤੰ ਅਗਜੇ। ਨਮਸ੍ਤੰ ਅਭੰਜੇ।
ਨਮਸ੍ਤੰ ਅਨਾਮੇ। ਨਮਸ੍ਤੰ ਅਠਾਮੇ। (ਜਾਪੁ)

ਸੰਖਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖਿਨੀ.

ਸ਼ੰਖਪਾਣਿ. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੰਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸਨੁ.

ਸੰਖਾਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖ ੭.

ਸੰਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖ੍ਯਾ.

ਸੰਖਿਨੀ. ਸੰ. शङ्खिनी. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ.

"ਕੋਪ ਸ਼ੀਲ ਕੋਵਿਦ ਕਪਟ ਸਜਲ ਸਲੋਮ ਸ਼ਰੀਰ।
ਅਰੁਣ ਵਸਨ ਨਖਦਾਨ ਰੁਚਿ ਨਿਲਜ ਨਿਸ਼ੰਕ ਅਧੀਰ।
ਕ੍ਸ਼ਾਰ ਗੰਧ ਯੁਤ ਮਾਰ ਜਲ ਤਪ੍ਰ ਭੂਰਿ ਭਗ ਹੋਯ।
ਸੁਰਤਾ ਰਤਿ ਅਤਿ ਸੰਖਿਨੀ ਵਰਣਤ ਕਵਿ ਜਨ ਲੋਯ."
(ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ)

"ਕਿਧੌਂ ਸੰਖਿਨੀ ਚਿਤ੍ਰਨੀ ਪਦਮਿਨੀ ਹੈ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਉਹ ਸਿੱਪੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੋਤੀ ਨਿਕਲੇ। ੩ ਵਿ—ਸ਼ੰਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਚੌਪਈ ਦਾ ਭੇਦ (ਸ).

ਸੰਖਿਪ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕ੍ਸ਼ਿਪਤ.

ਸੰਖੀ. ਸੰਗਯਾ—ਹੱਡੀ. ਸੰਖ ਜੇਹਾ ਵਰਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ. "ਕਵੀ ਚੂਸ ਸੰਖੀ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੨ ਸੰ. शङ्खिन्. ਸੰਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਸਨੁ। ੩ ਸਮੁੰਦਰ.

ਸੰਖੀਆ. ਸੰ. शृङ्गिक—ਸ਼੍ਰਿੰਗਿਕ. ਅ਼ ـﺍﺭ ﺍﻟﻔﺎﺭ ਸੱਮੁਲਫ਼ਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮ (ਜ਼ਹਿਰ) ਫ਼ਾਰ (ਚੂਹਾ). ਚੂਹਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ. Arsenic.

ਸੰਖੇਪ. ਸੰ. संक्षेप—ਸੰਕ੍ਸ਼ੇਪ. ਸੰਗਯਾ—ਇਖ਼ਤਸਾਰ.

ਸੰਖ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੨ ਵਿ—ਗਿਣਨ ਲਾਇਕ.

ਸੰਖ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿਣਤੀ. ਸ਼ੁਮਾਰ. "ਤ੍ਰਯੋਦਸ ਦਯੋਸਹਿ ਸੰਖ੍ਯਾ ਕੀਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪੰਜਾਬੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ

[1] ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਭੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਉਂਦੇ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ ਵਿਸਨੁ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਸੰਖ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪਾਂਚ ਜਨ੍ਯ", ਅਰਜਨ ਦਾ "ਦੇਵਦੱਤ", ਭੀਮਸੇਨ ਦਾ "ਪੌਂਡ੍ਰ", ਯੁਧਿਸ੍ਟਿਰ ਦਾ "ਅਨੰਤ ਵਿਜਯ", ਨਕੁਲ ਦਾ "ਸੁਘੋਸ", ਸਹਦੇਵ ਦਾ "ਮਣਿ ਪੁਸਪਕ" ਸੰਖ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੀਤਾ, ਅ: ੧, ਸ਼: ੧੫ ਅਤੇ ੧੬ ।

੧	ਇਕ	१	एकः	۱	یک	1	One
੨	ਦੋ	२	द्वौ	۲	دو	2	Two
੩	ਤਿੰਨ-ਤ੍ਰੈ	३	त्रयः	۳	سہ	3	Three
੪	ਚਾਰ	४	चत्वारः	۴	چہار	4	Four
੫	ਪੰਜ	५	पञ्च	۵	پنج	5	Five
੬	ਛੀ-ਛੇ	६	षट्	۶	شش	6	Six
੭	ਸੱਤ	७	सप्त	۷	ہفت	7	Seven
੮	ਅੱਠ	८	अष्ट अथवा अष्टौ	۸	ہشت	8	Eight
੯	ਨੌ	९	नव	۹	نہ	9	Nine
੧੦	ਦਸ	१०	दश	۱۰	دہ	10	Ten
੧੧	ਗਿਆਰਾਂ-ਯਾਰਾਂ	११	एकादश	۱۱	یازدہ	11	Eleven
੧੨	ਬਾਰਾਂ	१२	द्वादश	۱۲	دوازدہ	12	Twelve
੧੩	ਤੇਰਾਂ	१३	त्रयोदश	۱۳	سیزدہ	13	Thirteen
੧੪	ਚੌਦਾਂ	१४	चतुर्दश	۱۴	چہاردہ	14	Fourteen
੧੫	ਪੰਦਰਾਂ	१५	पञ्चदश	۱۵	پانزدہ	15	Fifteen
੧੬	ਸੋਲਾਂ	१६	षोडश	۱۶	شانزدہ	16	Sixteen
੧੭	ਸਤਾਰਾਂ	१७	सप्तदश	۱۷	ہفدہ	17	Seventeen
੧੮	ਅਠਾਰਾਂ	१८	अष्टादश	۱۸	ہژدہ	18	Eighteen
੧੯	ਉੱਨੀ	१९	एकोनविंशतिः	۱۹	نوزدہ	19	Nineteen
੨੦	ਵੀਹ	२०	विंशतिः	۲۰	بیست	20	Twenty
੨੧	ਇੱਕੀ	२१	एकविंशतिः	۲۱	بیست و یک	21	Twenty-one
੨੨	ਬਾਈ	२२	द्वाविंशतिः	۲۲	بیست و دو	22	Twenty-two
੨੩	ਤੇਈ-ਤ੍ਰੇਈ	२३	त्रयोविंशतिः	۲۳	بیست و سہ	23	Twenty-three
੨੪	ਚੌਬੀ-ਚਵੀ	२४	चतुर्विंशतिः	۲۴	بیست و چہار	24	Twenty-four
੨੫	ਪੱਚੀ-ਪੰਝੀ	२५	पञ्चविंशतिः	۲۵	بیست و پنج	25	Twenty-five
੨੬	ਛੱਬੀ	२६	षड्विंशतिः	۲۶	بیست و شش	26	Twenty-six
੨੭	ਸਤਾਈ	२७	सप्तविंशतिः	۲۷	بیست و ہفت	27	Twenty-seven
੨੮	ਅਠਾਈ	२८	अष्टाविंशतिः	۲۸	بیست و ہشت	28	Twenty-eight
੨੯	ਉਣੱਤੀ	२९	एकोनत्रिंशत्	۲۹	بیست و نہ	29	Twenty-nine
੩੦	ਤੀਹ-ਤ੍ਰੀਹ	३०	त्रिंशत्	۳۰	سی	30	Thirty
੩੧	ਇਕੱਤੀ	३१	एकत्रिंशत्	۳۱	سی و یک	31	Thirty-one
੩੨	ਬੱਤੀ	३२	द्वात्रिंशत्	۳۲	سی و دو	32	Thirty-two
੩੩	ਤੇਤੀ	३३	त्रयस्त्रिंशत्	۳۳	سی و سہ	33	Thirty-three
੩੪	ਚੌਂਤੀ	३४	चतुस्त्रिंशत्	۳۴	سی و چہار	34	Thirty-four
੩੫	ਪੈਂਤੀ	३५	पञ्चत्रिंशत्	۳۵	سی و پنج	35	Thirty-five
੩੬	ਛੱਤੀ	३६	षट्त्रिंशत्	۳۶	سی و شش	36	Thirty-six
੩੭	ਸੈਂਤੀ	३७	सप्तत्रिंशत्	۳۷	سی و ہفت	37	Thirty-seven
੩੮	ਅਠੱਤੀ	३८	अष्टत्रिंशत्	۳۸	سی و ہشت	38	Thirty-eight
੩੯	ਉਨਤਾਲੀ	३९	एकोनचत्वारिंशत्	۳۹	سی و نہ	39	Thirty-nine

੪੦	ਚਾਲੀ	४०	चत्वारिंशत्	۴۰	چہل	40	Forty
੪੧	ਇਕਤਾਲੀ	४१	एकचत्वारिंशत्	۴۱	چہل و یک	41	Forty-one
੪੨	ਬਿਆਲੀ-ਬੈਤਾਲੀ	४२	द्विचत्वारिंशत्	۴۲	چہل و دو	42	Forty-two
੪੩	ਤ੍ਰਿਤਾਲੀ	४३	त्रिचत्वारिंशत्	۴۳	چہل و سہ	43	Forty-three
੪੪	ਚੌਤਾਲੀ	४४	चतुश्चत्वारिंशत्	۴۴	چہل و چہار	44	Forty-four
੪੫	ਪੰਤਾਲੀ	४५	पञ्चचत्वारिंशत्	۴۵	چہل و پنج	45	Forty-five
੪੬	ਛਿਤਾਲੀ	४६	षट्चत्वारिंशत्	۴۶	چہل و شش	46	Forty-six
੪੭	ਸੈਂਤਾਲੀ	४७	सप्तचत्वारिंशत्	۴۷	چہل و ہفت	47	Forty-seven
੪੮	ਅਠਤਾਲੀ	४८	अष्टचत्वारिंशत्	۴۸	چہل و ہشت	48	Forty-eight
੪੯	ਉਨੰਜਾ	४९	एकोनपञ्चाशत्	۴۹	چہل و نہ	49	Forty-nine
੫੦	ਪੰਜਾਹ	५०	पञ्चाशत्	۵۰	پنجاہ	50	Fifty
੫੧	ਇਕਵੰਜਾ	५१	एकपञ्चाशत्	۵۱	پنجاہ و یک	51	Fifty-one
੫੨	ਬਵੰਜਾ	५२	द्विपञ्चाशत्	۵۲	پنجاہ و دو	52	Fifty-two
੫੩	ਤਿਵੰਜਾ-ਤ੍ਰਿਵੰਜਾ	५३	त्रिपञ्चाशत्	۵۳	پنجاہ و سہ	53	Fifty-three
੫੪	ਚੁਰੰਜਾ	५४	चतुःपञ्चाशत्	۵۴	پنجاہ و چہار	54	Fifty-four
੫੫	ਪਚਵੰਜਾ	५५	पञ्चपञ्चाशत्	۵۵	پنجاہ و پنج	55	Fifty-five
੫੬	ਛਪੰਜਾ-ਛਿਵੰਜਾ	५६	षट्पञ्चाशत्	۵۶	پنجاہ و شش	56	Fifty-six
੫੭	ਸਤਵੰਜਾ	५७	सप्तपञ्चाशत्	۵۷	پنجاہ و ہفت	57	Fifty-seven
੫੮	ਅਠਵੰਜਾ	५८	अष्टपञ्चाशत्	۵۸	پنجاہ و ہشت	58	Fifty-eight
੫੯	ਉਨਾਹਠ	५९	एकोनषष्टिः	۵۹	پنجاہ و نہ	59	Fifty-nine
੬੦	ਸੱਠ	६०	षष्टिः	۶۰	شصت	60	Sixty
੬੧	ਇਕਾਹਠ	६१	एकषष्टिः	۶۱	شصت و یک	61	Sixty-one
੬੨	ਬਾਹਠ	६२	द्विषष्टिः	۶۲	شصت و دو	62	Sixty-two
੬੩	ਤ੍ਰੇਹਠ	६३	त्रिषष्टिः	۶۳	شصت و سہ	63	Sixty-three
੬੪	ਚੌਹਠ	६४	चतुःषष्टिः	۶۴	شصت و چہار	64	Sixty-four
੬੫	ਪੈਂਹਠ	६५	पञ्चषष्टिः	۶۵	شصت و پنج	65	Sixty-five
੬੬	ਛਿਆਹਠ	६६	षट्षष्टिः	۶۶	شصت و شش	66	Sixty-six
੬੭	ਸਤਾਹਠ	६७	सप्तषष्टिः	۶۷	شصت و ہفت	67	Sixty-seven
੬੮	ਅਠਾਹਠ	६८	अष्टषष्टिः	۶۸	شصت و ہشت	68	Sixty-eight
੬੯	ਉਨੱਤਰ	६९	एकोनसप्ततिः	۶۹	شصت و نہ	69	Sixty-nine
੭੦	ਸੱਤਰ	७०	सप्ततिः	۷۰	ہفتاد	70	Seventy
੭੧	ਇਕਹੱਤਰ	७१	एकसप्ततिः	۷۱	ہفتاد و یک	71	Seventy-one
੭੨	ਬਹੱਤਰ	७२	द्विसप्ततिः	۷۲	ہفتاد و دو	72	Seventy-two
੭੩	ਤਿਹੱਤਰ	७३	त्रिसप्ततिः	۷۳	ہفتاد و سہ	73	Seventy-three
੭੪	ਚੌਹੱਤਰ	७४	चतुःसप्ततिः	۷۴	ہفتاد و چہار	74	Seventy-four
੭੫	ਪੰਜਹੱਤਰ-ਪੰਝੱਤਰ	७५	पञ्चसप्ततिः	۷۵	ہفتاد و پنج	75	Seventy-five
੭੬	ਛਿਹੱਤਰ	७६	षट्सप्ततिः	۷۶	ہفتاد و شش	76	Seventy-six
੭੭	ਸਤੱਤਰ	७७	सप्तसप्ततिः	۷۷	ہفتاد و ہفت	77	Seventy-seven
੭੮	ਅਠੱਤਰ	७८	अष्टसप्ततिः	۷۸	ہفتاد و ہشت	78	Seventy-eight

੭੯ ਉਨਾਸੀ	७९ एकोनाशीतिः	۷۹ ہفتادونہ	79 Seventy-nine
੮੦ ਅੱਸੀ	८० आशीतिः	۸۰ ہشتاد	80 Eighty
੮੧ ਇਕਾਸੀ	८१ एकाशीतिः	۸۱ ہشتادویک	81 Eighty-one
੮੨ ਬਿਆਸੀ	८२ द्व्यशीतिः	۸۲ ہشتادودو	82 Eighty-two
੮੩ ਤਿਰਾਸੀ-ਤ੍ਰਿਆਸੀ	८३ त्र्यशीतिः	۸۳ ہشتادوسہ	83 Eighty-three
੮੪ ਚੌਰਾਸੀ	८४ चतुरशीतिः	۸۴ ہشتادوچہار	84 Eighty-four
੮੫ ਪੰਚਾਸੀ-ਪੰਜਾਸੀ	८५ पञ्चाशीतिः	۸۵ ہشتادوپنج	85 Eighty-five
੮੬ ਛਿਆਸੀ	८६ षडशीतिः	۸۶ ہشتادوشش	86 Eighty-six
੮੭ ਸਤਾਸੀ	८७ सप्ताशीतिः	۸۷ ہشتادوہفت	87 Eighty-seven
੮੮ ਅਠਾਸੀ	८८ अष्टाशीतिः	۸۸ ہشتادوہشت	88 Eighty-eight
੮੯ ਉਨਾਨਵੇ	८९ एकोननवतिः	۸۹ ہشتادونہ	89 Eighty-nine
੯੦ ਨੱਵੇ	९० नवतिः	۹۰ نود	90 Ninety
੯੧ ਇਕਾਨਵੇ	९१ एकनवतिः	۹۱ نودویک	91 Ninety-one
੯੨ ਬਾਨਵੇ	९२ द्विनवतिः	۹۲ نودودو	92 Ninety-two
੯੩ ਤਿਰਾਨਵੇ-ਤ੍ਰਿਆਨਵੇ	९३ त्रिनवतिः	۹۳ نودوسہ	93 Ninety-three
੯੪ ਚੌਰਾਨਵੇ	९४ चतुर्नवतिः	۹۴ نودوچہار	94 Ninety-four
੯੫ ਪਚਾਨਵੇ	९५ पञ्चनवतिः	۹۵ نودوپنج	95 Ninety-five
੯੬ ਛਿਆਨਵੇ	९६ षण्णवतिः	۹۶ نودوشش	96 Ninety-six
੯੭ ਸਤਾਨਵੇ	९७ सप्तनवतिः	۹۷ نودوہفت	97 Ninety-seven
੯੮ ਅਠਾਨਵੇ	९८ अष्टनवतिः	۹۸ نودوہشت	98 Ninety-eight
੯੯ ਨਿਨਾਨਵੇ-ਨੜਿੰਨਵੇ	९९ नवनवतिः	۹۹ نودونہ	99 Ninety-nine
੧੦੦ ਸੌ	१०० शतम	۱۰۰ صد	100 Hundred

ਇੱਕ ਇੱਕ ਬਿੰਦੀ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਅੰਗ ਦਸਗੁਣੇ ਜੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਹੈ-

ਇੱਕ-ਏਕ	੧
ਦਸ-ਦਸ਼	੧੦
ਸੌ-ਸ਼ਤ	੧੦੦
ਹਜਾਰ-ਸਹਸ੍ਰ	੧,੦੦੦
ਅਯੁਤ	੧੦,੦੦੦
ਲੱਖ-ਲਕ੍ਸ਼	੧੦੦,੦੦੦
ਪ੍ਰਯੁਤ ਜਾਂ ਨਿਯੁਤ	੧,੦੦੦,੦੦੦
ਕਰੋੜ-ਕੋਟਿ	੧੦,੦੦੦,੦੦੦
ਅਰ੍ਬੁਦ	੧੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਵ੍ਰਿੰਦ	੧,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਖਰ੍ਵ	੧੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਨਿਖਰ੍ਵ	੧੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਪਦਮ	੧,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਸੰਖ	੧੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਮਹਾਪਦਮ	੧੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਸਾਗਰ	੧,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦

ਅੰਤਯ	੧੦.੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਮਧਯ	੧੦੦,੦੦੦,੦੦੦.੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦
ਪੂਰਾਵਾਧੰ	੧,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦.੦੦੦
ਪਰਾਧੰ	੧੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦,੦੦੦

ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਦੀ ਵਾਜਸਨੇਯਿ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਇਹ ਦੱਸੀ ਹੈ—

ਦਸ	੧੦
ਸ਼ਤ	੧੦੦
ਸਹਸ੍ਰ	੧੦੦੦
ਅਯੁਤ	੧੦੦੦੦
ਨਿਯੁਤ	੧੦੦੦੦੦
ਪ੍ਰਯੁਤ	੧੦੦੦੦੦੦
ਅਰਬੁਦ	੧੦੦੦੦੦੦੦
ਨਯਰਬੁਦ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦
ਸਮੁਦ੍ਰ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦
ਮਧਯ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦
ਅੰਤਯ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦
ਪਰਾਰਧ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਉਂ ਹੈ-

ਇਕਾਈ	੧	Unit
ਦਹਾਈ	੧੦	
ਸੈਂਕੜਾ	੧੦੦	
ਹਜਾਰ-ਹਜ਼ਾਰ	੧੦੦੦	Thousand
ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ	੧੦੦੦੦	
ਲੱਖ	੧੦੦੦੦੦	
ਦਸ ਲੱਖ	੧੦੦੦੦੦੦	Million
ਕਰੋੜ	੧੦੦੦੦੦੦੦	
ਦਸ ਕਰੋੜ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਅਰਬ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਦਸ ਅਰਬ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਖਰਬ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਦਸ ਖਰਬ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	Billion
ਨੀਲ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਦਸ ਨੀਲ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਪਦਮ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਦਸ ਪਦਮ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਸੰਖ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	
ਦਸ ਸੰਖ	੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦	Trillion[1]

[1]ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਸੰਖਯਾ ਇਉਂ ਹੈ - ਏਕੇ ਤੇ ੨੪ ਬਿੰਦੀਆਂ quadrillion, ੩੦ ਬਿੰਦੀਆਂ quintillion, ੩੬ ਬਿੰਦੀਆਂ sextillion, ੪੨ ਬਿੰਦੀਆਂ septillion. ੪੮ ਬਿੰਦੀਆਂ petillion, ੫੪ ਬਿੰਦੀਆਂ nonillion.

ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸੰਖ੍ਯਾ (ਗਿਣਤੀ) ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ ਆਦਿ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਅੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਣਾ. ਜੈਸੇ—

੦ ਦੀ ਥਾਂ ਆਕਾਸ਼, ਨਭ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.
੧ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਆਤਮਾ. ਗਣੇਸ਼ਦੰਤ. ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥ ਦਾ ਚਕ੍ਰ.
੨ ਨੇਤ੍ਰ. ਪਕ (ਪੰਛੀ ਦੇ ਖੰਭ ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪੱਖ). ਭੁਜਾ. ਅਯਨ. ਸਰਪ ਰਸਨਾ. ਯਮ. ਅਸ਼੍ਵਿਨ.
੩ ਰਾਮ. ਕਾਲ. ਤਾਪ. ਗੁਣ. ਸ਼ਿਵਨੇਤ੍ਰ. ਅਗਨਿ. ਭੁਵਨ. ਸੰਧ੍ਯਾ.
੪ ਵੇਦ. ਯੁਗ. ਵਰਣ. ਆਸ਼੍ਰਮ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮੁਖ. ਵਿਸਨਭੁਜਾ. ਅਵਸਥਾ.
੫ ਪ੍ਯਾਰੇ.[1] ਪਾਂਡਵ. ਇੰਦ੍ਰਿਯ. ਕਾਮਵਾਣ. ਸ਼ਿਵਮੁਖ. ਪ੍ਰਾਣ. ਭੂਤ. ਕੋਸ਼. ਨਮਾਜ.[2]
੬ ਰਿਤੁ. ਰਸ. ਰਾਗ. ਭ੍ਰਮਰਪਦ. ਈਤਿ. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਵੇਦਾਂਗ. ਕਾਰਕ.
੭ ਮੁਨਿ. ਸਾਗਰ. ਸ੍ਵਰ. ਗਿਰਿ. ਲੋਕ. ਵਾਰ. ਭੂਮਿਕਾ.
੮ ਵਸੁ. ਸਿੱਧਿ. ਦਿੱਗਜ. ਯੋਗਅੰਗ. ਪਹਿਰ. ਨਾਗ. ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੰਗ.
੯ ਭੂਖੰਡ. ਅੰਕ. ਨਿਧਿ. ਗ੍ਰਹ. ਭਕ੍ਤਿ.
੧੦ ਦੇਸ਼. ਦਿਸ਼ਾ. ਦਸ਼ਾ. ਅਵਤਾਰ. ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਪੰਥ. ਰਾਵਣਸ਼ਿਰ. ਅੰਗੁਲਿ.
੧੧ ਰੁਦ੍ਰ.
੧੨ ਰਵਿ. ਰਾਸ਼ਿ. ਮਾਸ. ਮਿਸਲਾਂ.[3] ਯੋਗੀ ਪੰਥ.
੧੩ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਧਰਮ. ਵਿਸ਼੍ਵੇਦੇਵ.
੧੪ ਲੋਕ. ਰਤਨ. ਵਿਦ੍ਯਾ. ਮਨੁ.
੧੫ ਤਿਥਿ. ਸੋਮਵੱਲੀ ਪਤ੍ਰ.
੧੬ ਕਲਾ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ.
੧੭ ਵੈਦਿਕ ਦੇਵਤਾ.
੧੮ ਪੁਰਾਣ. ਭਾਰਤ ਪਰਵ.
੧੯ ਵਿਰਾਟ ਮੁਖ.
੨੦ ਨਖ. ਬਿਸ੍ਵੇ.
੨੧ ਮੂਰਛਨਾ.
੨੨ ਵਾਰਾਂ.[4]
੨੩ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ
੨੪ ਗਾਯਤ੍ਰੀ
੨੫ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਤਤ੍ਵ.
੨੭ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ਉਡੁ.
੩੦ ਮਾਸਦਿਵਸ.
੩੨ ਦੰਤ. ਰਦ.
੩੩ ਦੇਵ.
੪੦ ਮੁਕਤੇ.[5]
੪੯ ਪਵਨ. ਤਾਨ.
੬੪ ਕਲਾ.

ਸੰਖ੍ਯਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਚਰਚਾ ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਭੀ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਆਇਆ ਹੈ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸੰਗ੍ਯਾ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਖ੍ਯਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ— "ਸਮੈ ਸੰਤ ਪਰਹੋਤ ਸਹਾਈ। ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਖ੍ਯਾ ਸੰਤਸਹਾਈ." (ਚੌਬੀਸਾਵ)

ਇਸ ਲਈ ਸੰਤਸਹਾਈ ਸੰਗ੍ਯਾ (ਨਾਉਂ) ਹੈ. ਸੰਖ੍ਯਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਅਬਜਦ.

ਸੰਗ. ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਨਾਲ. "ਜਿਸ ਕੈ ਸੰਗ ਨ ਕਛੂ ਅਲਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਲਾਪ. ਸੰਬੰਧ. "ਹਰਿ ਇਕ ਸੈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਸੰਗ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਗਰੋਹ. ਮੰਡਲੀ. ਜਮਾਤ. ਟੋਲਾ. ਸੰ. ਸੰਙ੍ਘ—ਸੰਘ. "ਸੰਗ ਚਲਤ ਹੈ ਹਮ ਭੀ ਚਲਨਾ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) "ਘਰ ਤੇ ਚਲ੍ਯੋ ਸੰਗ ਕੇ ਸੰਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸ਼ੰਕਾ. ਲੱਜਾ. ਸੰਕੋਚ. "ਮਨ ਪਾਪ ਕਰਤ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸੰਗ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੫ ਸੰਸਾ. ਸ਼ੱਕ. "ਸਾਧੁ ਸੰਗਿ ਬਿਨਸੈ ਸਭ ਸੰਗ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੬ ਫ਼ਾ سنگ ਪੱਥਰ. "ਹਮ ਪਾਪੀ ਸੰਗ ਤਰਾਹ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ੭ ਫ਼ਾ شنگ ਸ਼ੰਗ. ਡਾਕੂ. ਫੰਧਕ. "ਜਮ ਸੰਗ ਨ ਫਾਸਹਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਜਮ ਫੰਧਕ ਫਸਾਊਗਾ ਨਹੀਂ.

ਸੰਗ ਅਸਵਦ. ਦੇਖੋ, ਅਸਵਦ ੨ ਅਤੇ ਕਾਬਾ.

ਸੰਗਸਾਰ. ਫ਼ਾ سنگسار ਅ਼ ਰਜਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਥਰਾਉਣਾ. ਸੰਗ (ਪੱਥਰ) ਮਾਰਕੇ ਜਾਨ ਕੱਢਣੀ. Stoning to death. ਮਿਸ਼ਕਾਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੰਡ ਵਿਭਚਾਰੀ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਿਮ ਹੋਰ ਕਈ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਸਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ. "ਸੰਗਸਾਰ ਤਿਸ ਕਰੀਏ ਜਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪਥਰਾਉਣਾ.

ਸੰਗਠਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੱਠਣ (ਜੋੜਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬਿਖਰੇ ਹੋਏ ਪਦਾਰਥ ਅਥਵਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਣਾ. ਜਥੇਬੰਦੀ.

ਸੰਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਕਾ ਕਰਨੀ. ਲੱਜਾ ਕਰਨੀ. ਸ਼ਰਮਾਉਣਾ.

ਸੰਗਤ. ਸੰ. ਸੰ—ਗਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਭਾ. ਸੰਘ. ਮਜਲਿਸ. Congregation. "ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਸੁਨੈ ਮੁਦ ਧਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਬੰਧ. ਰਿਸ਼ਤਾ. ਨਾਤਾ। ੩ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਮਾ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੪ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜ਼ਾਮਤ, ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਭਟਿੰਡੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਰੇਲਵੇ ਲਾਇਨ ਤੇ, ਭਟਿੰਡੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੰਗਤ ਹੈ।

ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਫੇਰੂ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ.

[1] ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਪੰਜ ਪ੍ਯਾਰੇ.

[2] ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ.

[3] ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ੧੨ ਮਿਸਲਾਂ.

[4] ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ੨੨ ਵਾਰਾਂ.

[5] ਖਾਲਸਾਧਰਮ ਦੇ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ.

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਦੇ ਵੀਹਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਮਕਾਮ ਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੁਤਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਬੰਗਸੀ ਨੂੰ ਜਿਗਾ ਕਲਗੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ੧।

੨ ਰਾਜਾ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀਂਦਪਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ੧੧ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ੩੦ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੯੨੨ ਨੂੰ ਜੀਂਦ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਸਨ ੧੯੨੪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵਡੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਦੇ ਰਈਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸਭਾ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਰਾਜਾ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਕਾਜ ਵੱਲ ਘੱਟ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਸਵਾਰ ਜਾਣਕੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਤੇਈ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ੩ ਨਵੰਬਰ ੧੯੩੪ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਗਰੂਰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਸੰਤਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਗੱਦੀ ਇਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਬਜੀਦਪੁਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ.

ਸੰਗਤ ਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਸਤਕਰਤਾਰੀਏ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ.

ਸੰਗਤਪੁਰਾ. ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਫਤੇਗੜ੍ਹ (ਬਸੀ), ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਢਿੱਲਵਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਕੌਲ ਜੀ ਦੇ ਨੱਤੇ[1] ਸੋਢੀ ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾ ਪਤਿ ਦੇ ਵੇਲੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ. ਰਿਆਸਤ ਨੇ ਸੰਗਤਪੁਰਾ ਸਾਰਾ ਜਾਗੀਰ ਵਿੱਚ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਿੰਡ ਹੋਰ (ਖਰ੍ਹੇ, ਪੌਲਾ, ਮਾਜਰੀ, ਰਾਇਸਰ) ਅਰਪਨ ਕਰੇ. ਸੰਗਤਪੁਰੇ ਦੇ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਾਗੀਰ ਨੌ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ.

ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪੁਸਤਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਟਕਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸੰਗਤਰਾ. ਸੰ. सुरङ्ग—ਸੁਰੰਗ. ਅੰ. Orange. L. Citrus Aurantium. ਦੇਖੋ, ਨਾਰੰਗੀ, ਅਤੇ ਰੰਗਤਰਾ

ਸੰਗਤਰਾਸ਼. ਫ਼ਾ سنگ تراش ਸੰਗਤ੍ਰਾ—ਸੰਗ (ਪੱਥਰ) ਛਿੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਪੱਥਰਘਾੜਾ.

ਸੰਗਤਿ. ਸੰ. ਸੰ-ਗਤਿ. ਮਿਲਾਪ. ਸੁਹਬਤ. "ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਗੁਨ ਬਹੁ ਅਧਿਕਾਈ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਗਿਆਨ. ਵਿਦ੍ਯਾ। ੩ ਮੈਥੁਨ. ਭੋਗ। ੪ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ.

---

[1] ਬਾਬਾ ਕੌਲ
|
ਬਨਮਾਲੀ ਦਾਸ
|
ਅਭੈ ਰਾਮ
|
ਜਸਪਤ ਸਿੰਘ
|
ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਗਤੀਆ. ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਖਾਣ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਚਲ ਦੇ ਮਕਾਮ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਤਕਰਤਾਰੀਏ। ੩ ਵਿ— ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸੰਗਤੀਆ ਸਿੰਘ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਜੋ ਸਤ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚੀ ਅਰ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਲੂਰੀ ਦੀ ਸੁਲਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰਾਉਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦ ਹੁਸੈਨੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ. ਸੰਗਤੀਆਂ ਸਿੰਘ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. "ਸਿੰਘ ਸੰਗਤੀਆ ਤਹਾਂ ਪਠਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸੰਗਦਿਲ. ਫ਼ਾ سنگ دل ਵਿ-ਸੰਗ (ਪੱਥਰ) ਜੇਹਾ ਹੈ ਚਿੱਤ ਜਿਸ ਦਾ. ਕਠੋਰ ਮਨ. ਬੇਰਹਿਮ.

ਸੰਗਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਣਾ. "ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ, ਨਾਹੀ ਸੰਗਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ. "ਨਾਹੀ ਰੇ ਜਮ ਸੰਤਾਵੈ ਸਾਧੂ ਕੀ ਸੰਗਨਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸੰਗਮ ਅਥਵਾ ਸੰਗਮੁ. ਸੰ. ਸੰ—ਗਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਲਾਪ. ਮੇਲ. "ਸਾਧੂ ਸੰਗਮ ਹੈ ਨਿਸਤਾਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। "ਗੰਗ ਜਮੁਨ ਤਹ ਬੇਣੀ ਸੰਗਮ." (ਤੁਖਾਰੀ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪਤਿ ਦਾ ਮਿਲਾਪ. ਮੈਥੁਨ. "ਸੰਗਮ ਕਰੈ ਤਲਾਵ ਤਲਾਈ." (ਤੁਲਸੀ)

ਸੰਗਮਰਮਰ. ਦੇਖੋ, ਮਰਮਰ.

ਸੰਗਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁੱਧ. ਸੰਘਰ. ਜੰਗ। ੨ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲ. ਸੰਗੁਲ. ਜੰਜੀਰ. "ਗਰ ਮਹਿ ਗਰੂਏ ਸੰਗਰ ਪਰਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੰਗਰਹਣ / **ਸੰਗਰਹਣੁ** ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਰਹਣ. "ਨਾਮ ਸਮਾਲਹੁ ਨਾਮ ਸੰਗਰਹੁ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸੰਗਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ. ਜਿਲਾ ਅਤੇ ਤਸੀਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਚੱਬਾ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਮੀਲ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪੁਰ ਹੁਣ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਮਾਈ ਸੁਲਖਣੀ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ. ਹੁਣ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਹੀ ਸੁਲਖਣੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੈ.

ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਾਢੇ ਅੱਠ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਚੱਬੇ ਅਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਮਾਨਾਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਚੱਬੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦਾ ਭੀ ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਹੈ.

ਸੰਗਰਾਂਦ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ ਅਤੇ ਬਾਰਹਰਾਸਿ.

ਸੰਗਰਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ.

ਸੰਗਰਾਮ. ਜੰਗ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਰਾਮ. "ਲਖ ਸੂਰਤਣ ਸੰਗਰਾਮ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ.

ਸੰਗਰੀਆ. ਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਥੀ. ਸੰਗੀ। ੨ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ. "ਦੂਤਨ ਸੰਗਰੀਆ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੫)

ਸੰਗਰੂਰ. ਸੁਰਤੀਆ ਸਿੰਘ ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਦਾ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਲੁਦਿਆਨੇ ਤੋਂ ੪੮ ਮੀਲ ਦੱਖਣ, ਲੁਦਿਆਨਾ ਧੂਰੀ ਜਾਖਲ ਰੇਲ ਪੁਰ ਜੀਂਦ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ. ਇਹ ਨਗਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਦਾ ਸੀ. ਸਨ ੧੭੭੪ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਗਜਪਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਪੁਰ ਕਬਜਾ ਕਰ ਲਿਆ. ਰਾਜਾ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੀਂਦ ਤੋਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਦਲਕੇ ਇਸ ਥਾਂ ਸਨ ੧੮੨੭ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ. ਸੰਗਰੂਰ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ. ਰਾਜਾ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੌਣਕ ਦਿੱਤੀ. ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਰਾਜਭਵਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਹਨ ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਠ ਹੈ:—

ایں تلوار گورو گوبند سنگھ کی کرکی ہے - علاقہ صورت پندرہ مثل محمد یار سے

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਲਗੀਧਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ. ਭਾਈ ਗੁਰਦਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਜਦ ਰਾਜਾ ਗਜਪਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ, ਤਦ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ.

ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੇਸ਼ਕਬਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੰਮਤ ੧੭੫੨ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਇਬਾਰਤ ਹੈ:—

سکہ زد بہ ہر دو عالم و فضل سچی شاہ گوبند سنگھ خسرو شاہ جہاں تیغ پناہ

ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਬਾ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ.

ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਰਾਜਭਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬੀ ਜਿਲਦ ਦਾ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਖਮਨਾ ਅਤੇ ਮਾਲਕੌਂਸ ਦੀ ਵਾਰ ਵਾਧੂ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਫਰਨਾਮਹ ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਹੁਣ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚਾਹੋ ਸੰਗਰੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਲਿਖੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜੀਂਦ.

ਸੰਗਰੈ. ਸੰਗ੍ਰਹ (ਜਮਾ) ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੰਗਲ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿੰਖਲ. ਜੰਜੀਰ. ਸੰਗੁਲ. "ਨਾ ਸਤਿ ਹਸਤੀ ਬਧੇ ਸੰਗਲ."(ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਹਾਥੀ ਵਾਂਙ ਸੰਗੁਲਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨਾਲ ਸਤ੍ਯ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ.

ਸੰਗਲਦੀਪ. ਸੰ. ਸਿੰਹਲਦ੍ਵੀਪ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਟਾਪੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੰਕਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹਲ, ਸਿੰਗਲਦੀਪ ਅਤੇ ਲੰਕਾ.

ਸੰਗਲ ਵਾਲਾ ਅਖਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ ੫.

ਸੰਗਲਾਦੀਪ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹਲ ਅਤੇ ਸਿੰਗਲਦੀਪ.

ਸੰਗਲੀ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ. ਜੰਜੀਰ. ਸੰਗੁਲੀ.

ਸੰਗਲੀਆਲਾ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ ਵਾਲਾ. ਜੰਜੀਰਦਾਰ. "ਘੁਰੇ ਨਗਾਰੇ ਦੋਹਰੇ ਰਣ ਸੰਗਲਆਲੇ." (ਚੰਡੀ ਵਾਰ) ਦੋ ਨਗਾਰੇ ਜੋ ਘੋੜੇ ਸ਼ੁਤਰ ਆਦਿ ਪੁਰ ਰੱਖਕੇ ਵਜਾਈਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸੰਗੁਲੀ ਨਾਲ ਬੱਧੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਕਿ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ.

ਸੰਗਾ. ਸੰ. ਸ਼ੰਕਾ। ੨ ਸਕਦਾ. ਸਮਰਥ ਹੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਕਹਿ ਸੰਗਾ। ੩ ਰਾਜਪੂਤ ਅਤੇ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਗੋਤ੍ਰ.

ਸੰਗਾਇਆ. ਵਿ—ਸ਼ੰਕਿਤ ਹੋਇਆ. ਸ਼ਰਮਾਇਆ। ੨ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ. ਸੰਗਾਤ (ਸੰਗਤਿ ਸੇ). "ਸੰਤ ਸੰਗਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਗਵਾਇਆ." (ਸਾਰ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੰਗਾਤ. ਪੰਚਮੀ—ਸੰਗ ਸੇ। ੨ ਸੰਗਤਿ. "ਭੇਟਤ ਸਾਧਸੰਗਾਤ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਸਾਥ. ਸੰਗ. ਨਾਲ. "ਅੰਤ ਨ ਚਲਤ ਸੰਗਾਤ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

ਸੰਗਾਤੀ. ਵਿ—ਸਾਥੀ. ਸੰਗੀ. "ਆਵਤ ਸੰਗ ਨ ਜਾਤ ਸੰਗਾਤੀ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਸੰਗਾਦਿ. ਸੰਗੀ (ਸਾਥੀ) ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਬੋਹੈ.

ਸੰਗਾਨ. ਵਿ—ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਭਗਤਨ ਸੰਗਾਨ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਸਾਥ. ਸੰਗ। ੩ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਨ (ਗਾਉਣਾ).

ਸੰਗਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗਾਰ। ੨ ਸਾਥ. ਸੰਗ. "ਸੰਤ ਸੰਗਾਰ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਸੰਗਾਰਿ, ਸੰਗਾਰੀ, ਸੰਗਾਰੂ } ਵਿ—ਸੰਗ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਸਾਥੀ. "ਮਹਿਲਾ ਜੋ ਦੀਸਹਿ, ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਗਾਰਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੰਗਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਾਥ ਹੀ. ਸੰਗ ਹੀ. "ਜੋ ਤਿਹ ਪਾਛੈ ਗਿਰੈਂ ਸੰਗਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ. "ਅਪਰ ਉਧਾਰਹਿਂ ਨਿਜ ਸੰਗਾਰੂ." (ਨ੍ਰਾਪ)

ਸੰਗਾਰੇ, ਸੰਗਾਰੈ } ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ. ਸੰਗਤਿ ਸੇ. "ਤੇ ਪੁਨੀਤ ਸੰਗਾਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸਾਥ. ਸੰਗ ਮੇਂ. "ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਲੈ ਸੰਗਾਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੰਗਿ. ਵਿ—ਸੰਗੀ. ਸਾਥੀ। ੨ ਸੰਬੰਧੀ."ਮਿਥਿਆ ਸੰਗਿ ਸੰਗਿ ਲਪਟਾਏ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਝੂਠੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥ ਲਪਟਾਏ। ੩ ਵ੍ਯ—ਸਾਥ. ਨਾਲ. "ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ." (ਜਪੁ) ੪ ਨਾਲੋਂ. ਸਾਥ ਸੇ. "ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੫ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ. ਸੁਹਬਤ ਸੇ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਸਭੁ ਹੋਤ ਨਿਬੇਰਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੰਗੀ. सङ्गिन्. ਵਿ—ਸਾਥੀ. "ਸੰਗੀ ਖੋਟਾ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ (ਪੱਥਰ) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸੰਗੀਸਾਥੀ. ਸਾਥ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ. ਹਮਨਸ਼ੀਨ. "ਸੰਗੀਸਾਥੀ ਸਗਲ ਤਰਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੰਗੀਤ. ਸੰ. ਸੰ-ਗੀਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ, ਗਾਯਨ ਅਤੇ ਬਜਾਉਣਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ।[1] ੨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ। ੩ ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰਗ੍ਰਹੀਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਜਮਾ ਕੀਤਾ. "ਬਹੁ ਭੋਜਨ ਕਾਪਰ ਸੰਗੀਤ."

---

[1] "गीतं वाद्यं तथा नृत्यं त्रयं संगीतमुच्यते."

(ਸੁਖਮਨੀ) ੫ ਸੰਗਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਸੁਖ ਗਰਧਭ ਭਸਮ ਸੰਗੀਤ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ, ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਉਹ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਅਤੇ ਨੱਚਣ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸੇ ਹੋਣ. ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਤੇ ਅਨੰਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਹ ਹਨ—ਰਾਗ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ, ਰਾਗ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ, ਰਾਗ ਰਤਨਾਕਰ, ਸੰਗੀਤ ਕਲਾਨਿਧਿ, ਸੰਗੀਤ ਕਲਪਦ੍ਰੁਮ, ਸੰਗੀਤ ਦਰਪਣ, ਸੰਗੀਤ ਦਾਮੋਦਰ, ਸੰਗੀਤ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਰਤਨਾਕਰ, ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ, ਸੰਗੀਤ ਸੁਧਾਕਰ, ਸੰਗੀਤਾਨੰਦ, ਮਤੰਗ ਬ੍ਰਿਹੱਦੇਸ਼ੀ, ਭਰਤ ਨਾਟ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਰਾਗ ਵਿਬੋਧ, ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਰਪਣ, ਰਾਧਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗੀਤ, ਸੰਗੀਤ ਵਿਨੋਦ, ਸੰਗੀਤ ਭੂਸ਼ਣ.

ਸੰਗੀਤ ਛੰਦ. ਉਹ ਛੰਦ, ਜੋ ਗਾਉਣ ਲਈ ਠੀਕ ਵਜਨ ਦੇ ਹੋਣ। ੨ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਉਹ ਛੰਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੇ ਬੋਲ ਹਨ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਛੱਪਯ, ਸੰਗੀਤ—ਨਰਾਜ, ਸੰਗੀਤ-ਪਧਿਸ੍ਟਕਾ, ਸੰਗੀਤ-ਪਾਧੜੀ, ਸੰਗੀਤ-ਬਹੜਾ, ਸੰਗੀਤ-ਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ ਆਏ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਅਤੇ ਉਦਾਹਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਹੇਠ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦੇਖੋ. ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ "ਸੰਗੀਤ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਦ੍ਯ ਸੰਗੀਤ ਅਰਥਾਤ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੇ ਬੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਲੈ ਤਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ "ਸੰਗੀਤ" ਪਦ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—

(ੳ) ਸੰਗੀਤਛੱਪਯ—ਕਗੜਦਿ ਕੁਪਜੋ ਕਪਿ ਕਟਕ, ਬਗੜਦਿਬਾਜਨ ਰਣ ਬਜਜੰ. (ਰਾਮਾਵ)

(ਅ) ਸੰਗੀਤਨਰਾਜ—ਸੁਵੀਰ ਜਾਗੜਦੰ ਜਗੇ। ਲੜਾਕ ਲਾਗੜਦੰ ਪਗੇ ॥ (ਚੰਡੀ ੨)

(ੲ) ਸੰਗੀਤਪਧਿਸ੍ਟਕਾ—ਕਾਗੜਦੰਗ ਕੋਪਕੈ ਦੈਤਰਾਜ. (ਰਾਮਾਵ)

(ਸ) ਸੰਗੀਤਪਾਧੜੀ—ਤਾਗੜਦੰਗ ਤਾਲ ਬਾਜਤ ਮ੍ਰਚੰਗ. (ਮਨੁਰਾਜ)

(ਹ) ਸੰਗੀਤਬਹੜਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ 'ਬਹੜਾ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਛੱਪਯ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਚਰਣਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ. ਯਥਾ—ਸਗੜਦਿ ਸਾਂਗ ਸੰਗ੍ਰਹੇ ਤਗੜਦਿ ਰਣ ਤੁਰੇ ਨਚਾਵੈ. (ਰਾਮਾਵ)

(ਕ) ਸੰਗੀਤਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ—ਸਗੜਦੰਗ ਸੂਰੰ ਕਗੜਦੰਗ ਕੋਪੰ. (ਚੰਡੀ ੨)

(ਖ) ਸੰਗੀਤਮਧੁਭਾਰ—ਕਗੜਦੰ ਕੜਾਕ। ਤਗੜਦੰ ਤੜਾਕ ॥ (ਚੰਡੀ ੨)

ਸੰਗੀਤਾ, ਸੰਗੀਤਿ ਵਿ—ਸੰਗੀਤ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਜਾਣੂ. ਰਾਗੀ. "ਦਸ ਪਾਤਉ ਪੰਚ ਸੰਗੀਤਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਾਤਉ. "ਘਰ ਘਰ ਨਚਤ ਸੰਗੀਤਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੦)

ਸੰਗੀਨ. ਫ਼ਾ سنگین ਵਿ—ਪੱਥਰ ਦਾ। ੨ ਭਾਰੀ. ਬੋਝਲ. ਵਡਾ। ੩ ਮਜਬੂਤ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ। ੪ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅੱਗੇ ਲੱਗਾ ਬਰਛੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਭੀ ਸੰਗੀਨ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. Bayonet. ਤੁਰਕੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁੰਗੂ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਸਰਨੇਜ਼ਾ ਹੈ.

ਸੰਗੁ. ਮਿਲਾਪ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗ. "ਤਿਨ ਸੰਗਿ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਚਈ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸੰਗੁਰੀ. ਸ੍ਰਿੰਖਲਾ. ਜੰਜੀਰ. ਸੰਗਲੀ.

ਸੰਗੁਲਾਦੀਪ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਹਲਦ੍ਵੀਪ. ਸਿੰਗਲਦੀਪ ਅਤੇ ਲੰਕਾ.

ਸੰਗੁਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗੁਰੀ.

ਸੰਗੂਤਾ, ਸੰਗੂਤੀ ਵਿ—ਸੰਯੁਕ੍ਤ. ਸੰਯੁਕ੍ਤਾ. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਹੋਈ. "ਧਨ ਸਾਚ ਸੰਗੂਤੀ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਸੂਤੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸੰਗੇ. ਸਾਥ. ਨਾਲ. ਕੋਲੇ. "ਪੇਖਤ ਸੁਨਤ ਸਦਾ ਹੈ ਸੰਗੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸੰਗੋਇਆ. ਵਿ—ਸੰਗ-ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਲੋਹਾ ਕਾਠ ਸੰਗੋਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸੰਗੋ ਸਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਸੰਗ੍ਰਾਮ, ਨਜਾਬਤ ਖ਼ਾਨ ਅਤੇ ਬੀਰੋ ਬੀਬੀ.

ਸੰਗੋਰੀ. ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ. ਸੰਗਤਿ ਵਿੱਚ. "ਉਨ ਸੰਤਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸੰਗੋਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸੰਗ੍ਯਕ. ਸੰ. ਸੰਜ੍ਞਕ. ਵਿ—ਸੰਗ੍ਯਾ ਵਾਲਾ. ਨਾਮਕ. Named.

ਸੰਗ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਜਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ. ਆਖ੍ਯਾ। ੨ ਹੋਸ਼. ਸੁਧ. "ਤਬ ਸ਼ਿਵ ਜੁ ਕਿਛੁ ਸੰਗ੍ਯਾ ਪਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਗਾਯਤ੍ਰੀ। ੪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਯਮਰਾਜ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸੁਵਰਚਲਾ ਅਤੇ ਛਾਇਆ.

ਸੰਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸੰ-ਗ੍ਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਕੱਠ. ਸੰਚਯ। ੨ ਜਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਖਿਮਾ ਧਨ ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੧)

ਸੰਗ੍ਰਹਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਜਮਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਵਸ਼ ਕਰਨਾ. ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ. "ਆਤਮ ਰਤ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਕਹਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲ ਢਾਲਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੩ ਰੋਕਣਾ. ਵਰਜਣਾ. "ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੋ ਬਾਸਰੋ ਸੰਗ੍ਰਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਸਤਾਈ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵਰਜੇ, ਦੇਖੋ, ਬੀਸ ਸਪਤਾਹਰੋ. ਬਾਸਰੋ.

ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ. ਸੰ. ਗ੍ਰਹਣੀ ذرب مزمن ਜ਼ਰਬ ਮੁਜ਼ਮਿਨ. Psilosis. ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਤੀਸਾਰ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ. ਇਹ ਰੋਗ ਅਕਸਰ ਅਤੀਸਾਰ ਜਾਂ ਪੇਚਿਸ਼ ਵਿਗੜਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਅਣਪਚੀ ਮੈਲ ਝੜਦੀ ਹੈ, ਆਂਤ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਲਾਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਮਰ ਵਿੱਚ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਨੂੰ ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਤਕਲੀਫ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ ਵਾਲਾ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਅੰਨ ਜਲ ਛੱਡਕੇ ਕੇਵਲ ਗਊ ਅਥਵਾ ਬਕਰੀ ਦੇ ਦਹੀਂ ਦਾ ਅਧਰਿੜਕ ਅਥਵਾ ਲੱਸੀ, ਥੋੜਾ ਨਮਕ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਸੁੰਢ ਦਾ ਚੂਰਨ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਂਦਾ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਵਾਈ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਆਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਜੋ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੀਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹਨ ਉਹ ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ

ਲਈ ਵਰਤਣੀਆਂ ਚਾਹੀਏ. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਚੂਰਨ ਭੀ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ—

ਸ਼ੁੱਧ ਗੰਧਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਰਾ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕਜਲੀ ਕਰੇ.[1] ਸੁੰਢ, ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ, ਮਘਪਿੱਪਲ, ਭੁੰਨੀ ਹੋਈ ਹਿੰਗ, ਕਾਲਾ ਜੀਰਾ, ਚਿੱਟਾ ਜੀਰਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਲਵੇ, ਪੰਜੇ ਲੂਣ ਸਾਵੇ ਸੱਤ ਤੋਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਭੰਗ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਪੀਸ ਛਾਣਕੇ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਕਜਲੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵੇ ਅਰ ਸੀਸੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ. ਗਊ ਦੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਇਹ ਚੂਰਨ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਰੋਜ ਖਾਵੇ. ਪਿੱਛ ਕੱਢੇ ਚਾਉਲਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਕਰੇ. "ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦੂਸਟਨ ਕਿਯ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਸੰਗ੍ਰਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਰਹਣ. "ਰਤਨ ਤਿਆਗ ਸੰਗ੍ਰਹਨ ਕਉਡੀ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੰਗ੍ਰਹਿਅਉ. ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਿਆ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਧਾਰਿਆ. "ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਸੁ ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਨਕਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਸੰਗ੍ਰਹਿਣ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਰਹਣ.

ਸੰਗ੍ਰਹੀਤ. ਵਿ—ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਜਮਾ ਕੀਤਾ। ੨ ਧਾਰਣ ਕਰਿਆ.

ਸੰਗ੍ਰਹੀਤ ਨਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਨਾਮ, ਜੋ ਵਸਤੂ ਸਮੁਦਾਯ ਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਇੱਜਤ, ਫੌਜ, ਵੱਗ ਆਦਿ.

ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਰਹ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਰਾਹ੍ਯ.

ਸੰਗ੍ਰਾਹ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਕਬਜਾ (ਮੁੱਠ). ੨ ਹਥਿਆਰ ਦਾ ਮੁੱਠਾ। ੩ ਢਾਲ ਦਾ ਹੱਥਾ.

ਸੰਗ੍ਰਾਹ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨ ਯੋਗ. ਜਮਾ ਕਰਨ ਲਾਇਕ। ੨ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਲਾਇਕ. ਧਾਰਨ ਜੋਗ.

ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ.

ਸੰਗ੍ਰਾਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ। ੩ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੇਲੇ ਖੜਗਪੁਰ (ਬਿਹਾਰ) ਦਾ ਰਾਜਾ। ੪ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੇਲੇ ਜੰਮੂ ਦਾ ਰਾਜਾ.

ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਘ. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਾਂਗਾ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਚਤੌੜ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸਨ ੧੫੦੯ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਚਤੌੜ.

ਸੰਗ੍ਰੇੜੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਘ੍ਰੇੜੀ.

ਸੰਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਠ. ਗਲਾ. "ਚਬੈ ਤਤਾ ਲੋਹਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸੰਘੈ ਪਲਤੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਟੋਬਾ ਜਾਤੀ, ਜੋ ਜਮੀਨ ਸੁੰਘਕੇ ਜਮੀਨਗਰਭ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਖਾਰਾ ਹੋਣਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ. ਸੋਂਘਾ। ੩ ਸੰ. ਸਮੁਦਾਯ. ਗਰੋਹ. ਇਕੱਠ। ੪ ਸਭਾ. ਸਮਾਜ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗ ੩.

ਸੰਘੱਟ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁਦਾਯ. ਗਰੋਹ. ਟੋਲਾ। ੨ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਰਗੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖਹਿਮਖਹਿ। ੩ ਰਥ ਆਦਿ ਦਾ ਪਹੀਆ.

ਸੰਘਰ. ਈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਕਾਬੁਲੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ— ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਬਾਤ ਕੰਧ ਆਦਿ ਦਾ ਵਲਗਣ ਜੋ ਵੈਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ. "ਸੰਘਰ ਤਹਿ ਬੰਧਾਇ ਚੁਫੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਵਾਜਾ. ਰਣਸ਼ਿੰਗ (ਰਨਸਿੰਘਾ). "ਬਡ ਜੋਧੀ ਸੰਘਰ ਵਾਏ." (ਚੰਡੀ ੩) ੩ ਸੰ. ਸੰਗਰ. ਯੁੱਧ. ਜੰਗ. "ਸੂਰ ਦੇਖ ਸੰਘਰ ਮੇ ਕਾਯਰ ਪਲਾਵਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ. "ਕੰਦੂ ਸੰਘਰ ਮਿਲੈ ਹਸੰਦਾ." (ਭਾਗੁ)

ਸੰਘਰਸਣ. ਸੰ. संघर्षण. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਸਾਉਣਾ. ਰਗੜਨਾ. ਮਲਨਾ.

ਸੰਘਰਹਿ. ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਘਰਣ.

ਸੰਘਰਣ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਰਹਣ. "ਸਚ ਵਣੰਜੈ ਸਚੁ ਸੰਘਰਹਿ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਗੁਣਕਾਰੀ ਗੁਣ ਸੰਘਰੈ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸੰਹਾਰਨ. ਸੰਘਾਰਨਾ. "ਸਤ੍ਰੁ ਸੰਘਰਣੀ." (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸੰਘਾਰ.

ਸੰਘਰੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਘਰਣ.

ਸੰਘਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਸੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘ (ਸਮੁਦਾਯ) ਜਿਸ ਥਾਂ ਆਕੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ। ੩ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਚੰਦ ਇਸੇ ਗੋਤ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ।

ਸੰਘਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੁਦਾਯ. ਗਰੋਹ. ਇਕੱਠ। ੨ ਕਫ. ਬਲਗਮ। ੩ ਇੱਕ ਨਰਕ। ੪ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਤ੍ਯਾ। ੫ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ.

ਸੰਘਾਤੀ. ਵਿ—ਸੰਘਾਤ (ਵਧ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਭੇਖਧਾਰੀ ਜਗੋਂ ਸੰਘਾਤੀ ਹੋਇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਾਥੀ. ਸੰਗੀ.

ਸੰਘਾਰ, ਸੰਘਾਰਣ, ਸੰਘਾਰੁ ਸੰ. ਸੰਹਾਰ. ਸੰਹਾਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ. "ਛੁਟਹਿ ਸੰਘਾਰ ਨਿਮਖ ਕਿਰਪਾ ਤੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਵਧ. ਕਤਲ.[2] "ਹੋਆ ਅਸੁਰਸੰਘਾਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) "ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰਣ ਰਾਮ ਹਮਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਤਸਕਰ ਪੰਚ ਸਬਦਿ ਸੰਘਾਰੇ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਪ੍ਰਲੈ। ੪ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੫ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਘਾਰੁ. ਸੁਦੇਸੀ ਪੁਰਖ। ੬ ਬਹਾਦੁਰ। ੭ ਪਿਆਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ.

ਸੰਘਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘਾੜਾ.

ਸੰਘਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਹਿਤਾ. "ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਕ੍ਯ ਕਹਿ ਸੰਘਿਤਾ ਪਰਾਪਸੰਤੀ ਜਾਪ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਘੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਘ ਦੀ ਹੱਡੀ, ਜੋ ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਉਭਰੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਘੰਡੀ. ਦੇਖੋ, ਘੰਟਿਕਾ. Adam's apple.

ਸੰਘੇਰਾ, ਸੰਘੇੜਾ ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ. "ਨੰਦਾ ਸੰਘੇੜਾ ਤਿਸ ਠੌਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਘੋਲ. ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਤੇਰਾਂ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਕੁਰੁਛੇਤ੍ਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਇਸ ਥਾਂ ਠਹਿਰੇ

---

[1] ਪੀਸਕੇ ਕੱਜਲ ਸਮਾਨ ਕਰੇ.

[2] ਜਦ ਸੰਘਾਰ ਅਥਵਾ ਸੰਘਾਰਣ ਸ਼ਬਦ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਸੰਘਾਰ ਕਰਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ- ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰ ਅਤੇ ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰਣ.

ਸਨ. ਪਰ ਹੁਣ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਰਾਣਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਣਵਾਂ.

ਸੰਘੁਤ. ਸੰਘਾਰਤ (ਸੰਹਾਰਤ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸੰਘੁਤ ਭਯੋ ਕਛੂ ਨ ਸੰਕ ਵਿਚਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੫) ੨ ਸੰਹ੍ਰਿਤ. ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ.

ਸੰਘੇੜੀ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਮਾਨਸਾ, ਥਾਣਾ ਬੋਹਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਵਸੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਨਾਲ ੪ ਘੁਮਾਉਂ ਜਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਰੇਟਾ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਦੋ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਸੰਙ. ਦੇਖੋ, ਸੰਕਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਗ.

ਸੰਙਾ, ਸੰਙਿਆ ਦੇਖੋ, ਸੰਗ੍ਯਾ ੨. "ਦੇਵਨਹਾਰ ਇਹੀ ਜੁਗ ਸੰਙਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਹੋਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਹਾਲਤ. ਦਸ਼ਾ. "ਤੀਨਿ ਸੰਙਿਆ ਕਰ ਦੇਹੀ ਕੀਨੀ ਜਲ ਕੂਕਰ ਭਸਮੇਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸੰਙੁ. ਸ਼ੰਕਾ। ੨ ਸੰਗ. ਸਾਥ. "ਸਤਸੰਗਤਿ ਮੇਲੋ ਸੰਙੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ਸਤਸੰਗਤਿ ਸੰਙੁ ਮੇਲੋ.

ਸੰਚ. ਦੇਖੋ, ਸੇਚਨ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸੰਚਿ ਜੀਵਾਏ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਚਯਨ. "ਸੰਚਤ ਸੰਚਤ ਥੈਲੀ ਕੀਨੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੰਚਉਨੀ, ਸੰਚਣ, ਸੰਚਨ, ਸੰਚਯ, ਸੰਚਯਨ (ਦੇਖੋ, ਸੰ ਅਤੇ ਚਯ) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਮਾ ਕਰਨਾ. ਜੋੜਨਾ. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. "ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨ ਕਰਿ ਸੰਚਉਨੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਸੰਚਣ ਕਉ ਹਰਿ ਏਕੋ ਨਾਮ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਸੰਚਨ ਕਰਉ ਨਾਮ ਧਨ ਨਿਰਮਲ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਸੰਚਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਮਨ. ਚਲਣਾ। ੨ ਪੁਲ। ੩ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ. ਮੋਰੀ ਖਾਲ ਆਦਿਕ। ੪ ਰਸਤਾ. ਮਾਰਗ। ੫ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ.

ਸੰਚਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਚਲਣਾ. ਗਮਨ। ੩ ਕੰਪ. ਕਾਂਬਾ.

ਸੰਚਰਾਵਹੁ. ਸੰਚਾਰ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼) ਕਰੋ. ਘਸਾਓ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਾਰ ੪. "ਤਿਨ ਪਾਵੇ ਵਿਚਿ ਸੂਚਿਕਾ, ਸੰਚਰਾਵਹੁ ਕਰ ਲੇਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਚਰਿਓ. ਫੈਲਿਆ। ੨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਾਰ.

ਸੰਚਰੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਾਰ ੫.

ਸੰਚਰ੍ਯਉ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਰਿਓ. "ਹਰਿਬੰਸ ਜਗਤ ਜਸ ਸੰਚਰ੍ਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਸੰਚਵੈ. ਸੰਚਯ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੋੜਦਾ ਹੈ. "ਧਨ ਚਿਤਵੈ ਧਨ ਸੰਚਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਪਹਰੇ) ੨ ਸੰਚਯ (ਜਮਾ) ਕੀਤਾ.

ਸੰਚਾ. ਵਿ—ਸੇਚਨ ਕੀਤਾ. ਸਿੰਜਿਆ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਰਿਦੈ ਲੇ ਸੰਚਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਚਯ (ਜਮਾ) ਕੀਤਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਘਰੀ ਹੋਈ ਧਾਤੁ ਨੂੰ ਸੰਚਯ (ਇਕੱਠਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਸੱਚਾ. ਕਾਲਿਬ.

ਸੰਚਾਣਾ. ਵਿ—ਸੰਚਯਨ (ਜਮਾ) ਕੀਤਾ. "ਹਰਿਧਨ ਸੰਚਾਣਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੰਚਾਰ. ਸੰ. सञ्चार. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਚਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਾਣਾ. ਫਿਰਨਾ. ਵਿਚਰਨਾ। ੨ ਜੋੜਨਾ. "ਦ੍ਵੈ ਦ੍ਵੈ ਬਾਣ ਸੰਚਾਰਕੈ ਦ੍ਵੈ ਦ੍ਵੈ ਤਨ ਪਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੋ ਦੋ ਤੀਰ ਇਕੱਠੇ ਚਿੱਲੇ ਨਾਲ ਜੋੜਕੇ। ੩ ਫੈਲਾਉਣਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰਨਾ. "ਜਗਤ ਜਸ ਸੰਚਰ੍ਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੪ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਦਖਲ. "ਤਿਥੈ ਕਾਲ ਨ ਸੰਚਰੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੫ ਨੱਠਣਾ. ਭੱਜਣਾ. "ਨਾ ਨਿਵੈ ਨਾ ਫੁਨਿ ਸੰਚਰੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ) ੬ ਮਿਲਾਪ. ਮੇਲ. "ਕਵਨ ਸੁ ਦਾਤਾ ਲੇ ਸੰਚਾਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੭ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਿਚਰੀਏ। ੮ ਪੁਲ, ਜਿਸ ਉੱਪਰੋਂ ਲੋਕ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ.

ਸੰਚਾਰੀ. ਸੰ. सञ्चारिन्. ਵਿ—ਚਲਨੇ ਵਾਲਾ. ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵ ਦਾ ਭੇਦ. ਦੇਖੋ, ਭਾਵ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਗ ੧੪ ਦਾ (ਹ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਨ. ਹਵਾ। ੪ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰੋਹੀ ਅਵਰੋਹੀ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਤਾਨ, ਯਥਾ—ਸ ਰੇ ਗਾ, ਗਾ ਰੇ ਸਾ, ਮਾ ਪਾ ਧਾ, ਧਾ ਪਾ ਮਾ, ਪਾ ਧਾ ਨੀ, ਨੀ ਧਾ ਪਾ ਆਦਿ। ੫ ਧ੍ਰੁਵ ਪਦ ਆਦਿ ਦਾ ਆਸਥਾਈ ਅਤੇ ਆਭੋਗ ਦੇ ਵਿਚਲਾ ਹਿੱਸਾ, ਜੋ ਅਲਾਪ ਵੇਲੇ ਆਸਥਾਈ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗਾਵੀਦਾ ਹੈ.

ਸੰਚਾਰੀ ਭਾਵ. ਵ੍ਯਭਿਚਾਰੀ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਭਾਵ ਦੇ ਅੰਗ ੧੪ ਦਾ (ਹ).

ਸੰਚਾਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹੱਕਣਾ. ਪ੍ਰੇਰਨਾ.

ਸੰਚਿ. ਸੇਚਨ ਕਰਕੇ. ਸਿੰਜਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚ ੧। ੨ ਸੰਚਯਨ ਕਰਕੇ. ਜਮਾ ਕਰਕੇ. ਜੋੜਕੇ. "ਸੰਚਿ ਹਰਿ ਧਨ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਸੰਚਿਓ, ਸੰਚਿਆ ਵਿ—ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ. ਜਮਾ ਕੀਤਾ. ਸੰਚਿਤ। ੨ ਸੇਚਨ ਕੀਤਾ. ਛਿੜਕਿਆ. "ਸਹਿਜ ਭਾਇ ਸੰਚਿਓ ਕਿਰਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲ ਬਾਣੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਟ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਜਲ ਸੰਚਿਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸੰਚਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ. ਜਮਾ ਕੀਤਾ.

ਸੰਚੀ. ਵਿ—ਸੰਚਯ (ਜਮਾ) ਕੀਤੀ। ੨ ਪਾਲੀ. ਪਾਲਨ ਕੀਤੀ. "ਅਮਰ ਜਾਨਿ ਸੰਚੀ ਇਹ ਕਾਇਆ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਗਜਾਂ ਦੀ ਨੱਥੀ. ਜੁਜ਼. "ਸੰਚੀ ਸੁਜਨੀ ਤਰੇ ਦਬਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਚੀਐ. ਜਮਾ ਕਰੀਏ. ਜੋੜੀਏ। ੨ ਸੇਚਨ ਕਰੀਏ. ਸਿੰਜੀਏ. "ਨਿੰਮ ਬਿਰਖ ਬਹੁ ਸੰਚੀਐ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਸੰਚੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਯ.

ਸੰਜ. ਸੰ. सञ्ज्. ਧਾ—ਗਲੇ ਲਾਉਣਾ. ਚਿਪਕਣਾ. ਭਗਤਨਾ. ਜਾਣਾ. ਜੋੜਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਚਯਨ. "ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੁ ਮਨ ਮਹਿ ਸੰਜਿ ਧਰਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) "ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰਿ ਵਾਸ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) "ਚਲਦਿਆ ਨਾਲ ਨ ਚਾਲੈ ਸੋ ਕਿਉ ਸੰਜੀਐ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੩ ਸੰ. सञ्ज. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ। ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਵਿ—

ਸੰਨਾਹ ਬੱਧੇ ਹੋਏ. ਸਨੱਧ. "ਸਰੰ ਸੰਜ ਫੁੱਟੇ." (ਚੰਡੀ ੨) ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਵਚ. ਸੰਜੋਆ. "ਸੁਭੈਂ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਜਾਨ ਸੋਂ ਸੂਰਵੀਰੰ." (ਮੱਛਾਵ) ੭ ਫ਼ਾ ਸੰਜ਼ ਵਜਨ. ਤੋਲ। ੮ ਮਿਣਤੀ. ਮਾਪ। ੯ ਝਾਂਝ. ਖੜਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਟੇਲ ੩। ੧੦ ਸਿੰਧੀ. ਸ੍ਵੱਛਤਾ. ਸਫਾਈ। ੧੧ ਸੰਦ. ਔਜ਼ਾਰ.

ਸੰਜਨ. ਸੰ. सञ्जन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋੜਨਾ। ੨ ਮਿਲਾਉਣਾ। ੩ ਬੰਨ੍ਹਣਾ.

ਸੰਜਮ. ਸੰ. ਸੰ-ਯਮ. ਸੰਯਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ. "ਸੰਜਮ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਸੀਲ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਵ੍ਰਤ. ਨਿਯਮ. "ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਸੰਜਮ ਪ੍ਰਭਕਿਰਪਾ ਪਾਈਐ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਕੋਚ. ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ. "ਛਾਡਿ ਸਿਆਨਪ ਸੰਜਮ ਨਾਨਕ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੪ ਪੱਥ. ਪਰਹੇਜ. "ਭੈ ਕਾ ਸੰਜਮ ਜੇ ਕਰੈ ਦਾਰੂ ਭਾਉ ਲਏਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੫ ਰੀਤਿ. ਰਸਮ. "ਸੰਜਮ ਤੁਰਕਾ ਭਾਈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੬ ਉਪਾਯ. ਯਤਨ. "ਬਿਨ ਸੰਜਮ ਨਹੀ ਕਾਰਜ ਸਾਰ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੭ ਤਰੀਕਾ. ਢੰਗ. "ਜਿਨਾ ਨੂੰ ਮਥਨ ਦਾ ਸੰਜਮ [illegible] ਮਥਕੇ ਅਗਨਿ ਨਿਕਾਲਦੇ ਹੈਨ." (ਭਗਤਾਵਲੀ)

ਸੰਜਮਨ, ਸੰਜਮਨੀ ਦੇਖੋ, ਸੰਯਮਨ ਅਤੇ ਸੰਯਮਨੀ.

ਸੰਜਮਿ. ਸੰਯਮ (ਉਪਾਯ) ਨਾਲ. ਯਤਨ ਤੋਂ. "ਹਉਮੈ ਕਿਥਹੁ ਉਪਜੈ ਕਿਤੁ ਸੰਜਮਿ ਇਹੁ ਜਾਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਨਹਿ ਜਾਇ ਸਹਿਸਾ ਕਿਤੈ ਸੰਜਮਿ." (ਅਨੰਦੁ)

ਸੰਜਮੀ. ਸੰ. संयमिन्. ਵਿ—ਸੰਜਮ ਵਾਲਾ. ਸੰਯਮੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜਮ.

ਸੰਜਮੁ. ਦੇਖੋ. ਸੰਜਮ.

ਸੰਜਯ. ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਗੀਤਾ ਦੇ ਮੁੱਢ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਨੇ ਸੰਜਯ ਤੋਂ ਯੁੱਧ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਦਿਵ੍ਯਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਨਾਲ ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੇਖਕੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ. ਇਹ ਵ੍ਯਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਅਤੇ ਵਡਾ ਪੰਡਿਤ ਸੀ। ੨ ਵਿ—ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਫਤੇ ਪਾਈ ਹੈ.

ਸੰਜਰ. ਸੰਜ—ਧਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਕਵਚ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜ ੫-੬.

ਸੰਜਰੀਆ. ਜੋੜੀ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜ। ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ. "ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹੁ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸੰਜਾਫ, ਸੰਜਾਬ ਦੇਖੋ, ਸਿੰਜਾਫ.

ਸੰਜਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੰਚਾਰ. ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ. "ਇਕਤੁ ਸੂਤਿ ਪਰੋਇ ਜੋਤਿ ਸੰਜਾਰੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸੰਜਾਰੀ. ਵਿ—ਸੰਚਾਰਿਤ. ਸੰਚਾਰ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਾਰ.

ਸੰਜਿ. ਸੰਚਯ ਕਰਕੇ. ਜੋੜਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜ ੨.

ਸੰਜਿਆ. ਸੰਚਯ (ਜਮਾ) ਕੀਤਾ. "ਹਰਿਧਨ ਜਿਨੀ ਸੰਜਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੰਜੀਉ. ਦੇਖੋ, ਸਜੀਵ.

ਸੰਜੀਐ. ਜੋੜੀਏ. ਜਮਾ ਕਰੀਏ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜ.

ਸੰਜੀਦਨ. ਫ਼ਾ سنجیدن ਕ੍ਰਿ—ਵਜਨ ਕਰਨਾ. ਤੋਲਣਾ.

ਸੰਜੀਦਾ. ਫ਼ਾ سنجیدہ ਵਿ—ਵਜਨਦਾਰ। ੨ ਭਾਵ—ਓਛਾਪਨ ਰਹਿਤ. ਗੰਭੀਰ.

ਸੰਜੀਵਨਿ, ਸੰਜੀਵਨੀ ਦੇਖੋ, ਕਚ ੭. "ਪੜ੍ਹ ਸੰਜੀਵਨਿ ਤਾਹਿ ਜਿਯਾਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੨੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਲ੍ਯਕਰਣੀ. "ਸਸਤ੍ਰ ਹਨੇ ਸੰਜੀਵਨੀ ਜਨੋਂ ਲਗਾਇ ਤਿਹ ਦੇਤ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੰਜੁਗਤ, ਸੰਜੁਤ ਸੰ. ਸੰਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਹਿਤ. ਸਾਥ. "ਜੋਗ ਭੋਗ ਸੰਜੁਤ੍ਰ ਬਲ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਦਸ ਗੁਣ ਸੰਜੁਤ ਜੋ ਦਿਜ ਹੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਦਸ ਗੁਣ.

ਸੰਜੁਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਯੁਤਾ.

ਸੰਜੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ. ਸੰਜੁਤ.

ਸੰਜੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਚਯ। ੨ ਸੰਚਯ (ਜਮਾ) ਕੀਤੇ ਨਾਲ. "ਸੰਜੈ ਕਰਹਿ ਪਿਆਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਸੰਜਯ.

ਸੰਜੋ, ਸੰਜੋਉ, ਸੰਜੋਅ, ਸੰਜੋਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਵਚ. ਬਖਤਰ. ਜਿਰਹ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜ. "ਸਤਗੁਰੂ ਕਾ ਖੜਗੁ ਸੰਜੋਉ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸੰਜੋਇਆ, ਸੰਜੋਈ ਜੁੜਿਆ. ਮਿਲਿਆ. ਬੱਝਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜਨ. "ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਤਿਨ ਭੀਤਰਿ ਸੰਜੋਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪਹਰੇ) "ਨਿਹਭਾਗੜੋ ਭਾਹਿ ਸੰਜੋਇਓ ਰੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਇਸੁ ਮਟਕੀ ਮਹਿ ਸਬਦ ਸੰਜੋਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਸੰਜੋਗ, ਸੰਜੋਗੜਾ ਸੰ. ਸੰਯੋਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਬੰਧ. "ਧੀਆ ਪੂਤ ਸੰਜੋਗ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਏਕਾ. ਇੱਤਫਾਕ. "ਸੰਜੋਗ ਨਾਮ ਸੁਰਮਾ ਅਖੰਡ ਏਕ ਜਾਨਿਯੈ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੩ ਜੋਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਹ ਰਾਸੀ ਯੋਗ ਆਦਿ ਦਾ ਮੇਲ. "ਧਨ ਮੂਰਤ ਚਸੇ ਪਲ ਘੜੀਆ. ਧੰਨ ਸੁ ਓਇ ਸੰਜੋਗਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਨਾਮ ਹਮਾਰੈ ਸਉਣ ਸੰਜੋਗ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੪ ਕਰਮਫਲ. "ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ਸੰਜੋਗ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੫ ਦੇਹ ਨਾਲ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦਾ ਮਿਲਾਪ. ਜਨਮ. "ਸਾਹਾ ਸੰਜੋਗ, ਵੀਆਹੁ ਵਿਜੋਗ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੬ ਉਪਾਯ. ਯਤਨ। ੭ ਸੰ. ਸੰਯੋਕ੍ਤ. ਬੈਲਾਂ ਦਾ ਜੋਤਣਾ. "ਚੇਤਾ ਵਤ੍ਰ ਵਖਤ ਸੰਜੋਗ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹਲ ਜੋੜਣਾ ਹੈ.

ਸੰਜੋਗਿ, ਸੰਜੋਗੀ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੰਯੋਗ ਵਸ਼. ਕਰਮ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ. "ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇਆ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਉਪਾਯ (ਜਤਨ) ਨਾਲ. "ਕਵਨ ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲਉ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ.

सांयोगिन्. ਵਿ—ਸੰਯੋਗ ਵਾਲਾ. ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਨਯਾਸੀ ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਧੂ ਸੰਜੋਗੀ ਹੈ, ਜੋ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਵਿਤਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਸੰਜੋਣਾ. ਸੰ. ਸੰਯੋਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮਿਲਾਉਣਾ.

ਸੰਜੋਰ. ਸੰ. सांयोक्तृ—ਸੰਯੋਕ੍ਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਜੋਤਣ ਵਾਲਾ. ਬੈਲ ਜੋਤਨ ਵਾਲਾ. "ਹਰਿ ਸਿੰਚੇ ਸੁਧਾ ਸੰਜੋਰ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਸੰਜੋਰਿ. ਜੋੜਕੇ. ਜੋਤਕੇ.

ਸੰਜੋਵਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜੋਆ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਿਆ.

ਸੰਝ / **ਸੰਝਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧ੍ਯਾ. ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਸ਼ਾਮ. ਆਥਣ.

ਸੰਝਾਬਲ. ਡਿੰਗ. ਸੰਝ ਵੇਲੇ ਜੋ ਬਲਵਾਨ ਹੈ, ਦੈਤ. ਰਾਖਸ. ਪ੍ਰੇਤ. ਪਿਸ਼ਾਚ.

ਸੰਡ. ਸੰ. शण्ड—ਸ਼ੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰੋਹਿਤ. ਜੋ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅਮਰਕ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਡਾਮਰਕਾ। ੨ ਸੰ. साण्ड. ਸ-ਅੰਡ. ਸਾਂਡ. ਢੱਟਾ ਆਦਿਕ ਨਰ ਪਸ਼ੂ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਡ (ਫੋਤੇ) ਹਨ. ਭਾਵ—ਜੋ ਖੱਸੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ੩ ਸੰ. षण्ड—ਸ਼ੰਡ. ਅਥਵਾ ਸੰਡ. ਨਪੁੰਸਕ. ਹੀਜੜਾ. ਇਸਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਸੰਡੀ (षण्डी) ਹੈ.

ਸੰਡਾ. ਸੰ. षण्डी—ਸੰਡੀ. ਵੰਧ੍ਯਾ. ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੰਤਾਨ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਸੰਡਾਮਰਕ / **ਸੰਡਾਮਰਕਾ** } ਸੰ. शण्डामर्क. ਸ਼ੰਡ ਅਤੇ ਅਮਰ੍ਕ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ, ਜੋ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਡ ੧. "ਸੰਡਾਮਰਕਾ ਸਭ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਸੰਢ. ਦੇਖੋ, ਸੰਡ, ਸੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਢਣਾ.

ਸੰਢਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਧਿ ਮਿਲਾਉਣੀ. ਜੋੜਨਾ. ਗੱਠਣਾ. ਬਿਧ ਮਿਲਾਉਣੀ. "ਆਪੇ ਹੀ ਲੇਖਾ ਸੰਢੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੰਤ. ਅਥਵਾ **ਸੰਤੁ.** ਸੰ. शान्त—ਸ਼ਾਂਤ. ਵਿ—ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਟਿਕਾਇਆ ਹੈ. ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ. "ਸੰਤ ਕੈ ਊਪਰਿ ਦੇਇ ਪ੍ਰਭੁ ਹਾਥ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅੰ. Saint.

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਦਾ ਲੱਛਣ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:—

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤ,
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ, ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤ.
(ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੨)

ਆਠ ਪਹਰ ਨਿਕਟਿ ਕਰਿ ਜਾਨੈ,
ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਮਾਨੈ.
ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਆਧਾਰੁ,
ਹੋਇ ਰਹੇ ਸਭ ਕੀ ਪਗਛਾਰੁ.
ਸੰਤ ਰਹਤ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ,
ਉਆ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ.
ਵਰਤਣਿ ਜਾਕੈ ਕੇਵਲ ਨਾਮ,
ਅਨਦ ਰੂਪ ਕੀਰਤਨੁ ਬਿਸਰਾਮ.
ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰੁ ਜਾਕੈ ਏਕ ਸਮਾਨੈ,
ਪ੍ਰਭ ਅਪੁਨੇ ਬਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਨੈ.
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਅਘ ਕਾਟਨਹਾਰਾ,
ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਕਰਨ ਜੀਅ ਕੇ ਦਾਤਾਰਾ.
ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ,
ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਛਲੀ.
ਤਾਕਾ ਸੰਗੁ ਬਾਛਹਿ ਸੁਰਦੇਵ,
ਅਮੋਘ ਦਰਸੁ ਸਫਲ ਜਾਕੀ ਸੇਵ.
ਕਰਜੋੜਿ ਨਾਨਕੁ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ,
ਮੋਹਿ ਸੰਤਟਹਲ ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸਿ.
(ਆਸਾ ਮ: ੫)

੨ ਸੰ. शान्त्. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਪੰਡਿਤ। ੩ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਹ. "ਅਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪੇਖੈ ਹੁਇ ਸੰਤ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ. "ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੫ ਸਨਤਕੁਮਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਸੰਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਰੀ.

ਸੰਤਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਤਪੁਣਾ. ਸਾਧੁਤਾ. "ਸੰਤ ਨ ਛਾਡੈ ਸੰਤਈ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਸੰਤਸਹਾਇ / **ਸੰਤਸਹਾਯ** } ਵਿ—ਸੰਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸਾਹਿਬ ਸੰਤਸਹਾਯ ਪਿਆਰੇ." (ਚੌਪਈ)

ਸੰਤਸਹਾਰ. ਵਿ—ਸੰਤ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸੰਤ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਸੰਤਸਹਾਰ ਸਦਾ ਬਿਖਿਆਤਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਸੰਤਸਭਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਭਾ. ਸਿੰਘਸਭਾ. "ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਿਥੈ ਸੰਤਸਭਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਮਜਲਿਸ.

ਸੰਤਸਾਧੁ. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤ ਸਾਧੁ. ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ. ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ. "ਸੰਤ ਸਾਧੁ ਜਿਨ ਪਾਇਆ ਤੇ ਵਡ ਪੁਰਖ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਸੰਤ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਮਕਾਮ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰੁਤਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੁਰਰਾ ਅਤੇ ਕਲਗੀ ਪਹਿਨਾਈ, ਯਥਾ:—

"ਪੰਚਹੁੰ ਮੇ ਕਲਗੀ ਕਿੰਹ ਦੀਨਸ,
ਸੋ ਨਿਰਣੈ ਸੁਨੀਐ ਮਨ ਲਾਇ,
ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਖਤ੍ਰੀ ਸਿਖ ਸੁਭਮਤਿ,
ਥਾਪਜੋ ਪੰਚਹੁੰ ਮੇ ਵਡਿਆਇ,
ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਰੁਤਾ ਅਰਪਨ ਕੀਨਸ,

ਪ੍ਰਿਥਮ ਖਾਲਸੇ ਮੇ ਤਿਨ ਪਾਇ,
ਸਸਤ੍ਰ ਬੰਧਾਇ ਬਨਾਇ ਅਟਾਰੀ,
ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਬੋਲੇ ਹਰਖਾਇ.
ਕਿਤਕ ਕਹਿਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਬੰਗਸੀ,
ਬੰਗਸ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਤੇ ਆਇ.
ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਯੋ ਸਥਾਪਨ ਤਿਸ ਛਿਨ,
ਗੁਰੁਤਾ ਦਈ ਜਿਗਾ ਪਹਿਰਾਇ.
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿਖ ਦੋਨਹੁ ਗੁਰੁਮੁਖ,
ਤਿਨ ਮੇ ਕੋਊ ਥਪਯੋ ਬਨਾਇ,
ਤਿਸ ਪਰ ਬਾਦ ਨਹੀ ਕੁਛ ਬਰਨੋ,
ਦੋਨੋ ਕੇ ਲਿਹੁ ਚਰਨ ਮਨਾਇ."

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰੁੱਤ ੬ ਅ: ੪੧)

ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਝੇ ਦੇ ਪੱਟੀ ਨਗਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਅਰੋੜਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਹੜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਹੈ) ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ,[1] ਜੋ ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਗੰਜ ਮਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਕੂਚੇ ਭਾਈ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਾਈ ਬੂਤਕੀ ਪਾਸ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਦਸਤਾਰਾ, ਜਾਂਮਾ ਅਤੇ ਜੋੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਰ ਭੀ ਹੈ.[2] ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪੱਟੀ ਛੱਡਕੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ੧।

੨ ਚਿਨੋਟ (ਜਿਲਾ ਝੰਗ) ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨੀ. ਇਹ ਵਡਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਵਿਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ. ਗ੍ਯਾਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੮੨੫ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੮੯੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ.[3] ਇਸ ਸੱਜਨ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨੀ ਵੰਸ਼ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਹੈ।

੩ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੁਣ ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸਵੇਦਾਰ ਅਤੇ ਆਲਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ.

ਸੰਤ ਸੰਤ. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤ ਸੰਤ. ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ. "ਨਾਨਕ ਸੰਤ ਸੰਤ ਹਰਿ ਇਕੋ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਸੰਤਹ ਤਨਾ. ਵਿ—ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਸਾਧੂ ਦਾ ਚੇਲਾ. ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ। ੨ ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ (ਸਾਧੂ) ਦਾ ਤਨੁਤ੍ਰ (ਕਵਚ) ਸੰਤਰਕਕ। ੩ ਦੇਖੋ. ਤਨਾ ੨ ਅਤੇ ੬.

ਸੰਤਕਾਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਕਾਲੀਆ.

ਸੰਤਘਾਟ. ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਪਾਸ ਬੇਈਂ ਨਦੀ ਦਾ ਉਹ ਘਾਟ, ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸਨਾਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਸੰਤਵੇਸ (ਉਦਾਸੀ—ਲਿਬਾਸ) ਇਸੇ ਥਾਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ.

ਸੰਤ ਜਨ. ਸਾਧੁਲੋਕ.

ਸੰਤਜਨੀ. ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੇ. ਸਾਧੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ. "ਸੰਤਜਨੀ ਕੀਆ ਉਪਦੇਸ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਤ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸਾਧਨੀ. ਸੰਤਣੀ.

ਸੰਤਤ. ਸੰ., ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਰੰਤਰ. ਲਗਾਤਾਰ. ਇੱਕ ਰਸ. "ਸੰਤਤ ਹੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਸੁਰੰਗ ਰਤੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਸੰਤਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੨ ਗੋਤ੍ਰ. ਕੁਲ। ੩ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੪ ਨਿਰੰਤਰਤਾ. ਲਗਾਤਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੰਤਤਿ ਪਥ. ਔਲਾਦ ਦਾ ਮਾਰਗ. ਭਗ. ਯੋਨਿ.

ਸੰਤ ਦਾਸ. ਭਾਈ ਭਗਤੂਵੰਸ਼ੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਵਿੱਚ ਚੱਕ ਭਾਈ ਕੇ ਪਿੰਡ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਚਿਰ ਕਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ.

ਸੰਤਦੋਖੀ. ਸੰਤ ਦ੍ਵੇਸਿਨ੍. ਵਿ—ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਵੇਸ (ਵੈਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸੰਤਦੋਖੀ ਕਾ ਥਾਉ ਕੋ ਨਾਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸੰਤ ਧਰਮਸਾਲਾ. ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ. "ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਦਿਚੈ ਥਾਉ ਸੰਤ ਧਰਮਸਾਲੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸੰਤਨ. ਸੰਤਜਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜਹਿ ਸਾਧੂ ਸੰਤਨ ਹੋਵਹਿ ਇਕਤ੍ਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਸੰਤਨਾ ਕੈ ਚਰਨਿ ਲਾਗ." (ਆਸਾ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) ੨ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ. "ਹਰਿਸੰਤਨ ਕਰਿ ਨਮੋ ਨਮੋ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਸ਼ਨ੍ਤਨੁ—ਸ਼ੰਤਨੁ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਧਨ. "ਉਠਿ ਸਿਧਾਰੇ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਸੰਤਨ ਕੈ ਖਿਆਲਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਸੰਤਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤਨ.

ਸੰਤਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਤਨੁ ਅਤੇ ਸੰਤਨ ੩.

ਸੰਤਨੇਯ. ਸ਼ਾਂਤਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਤਨੁ. "ਭਯੋ ਤੌਨ ਕੇ ਬੰਧ ਮੇ ਸੰਤਨੇਯੰ। ਭਏ ਤਾਹਿ ਕੇ ਕਉਰਓ ਪਾਂਡਵੇਯੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸ਼ਾਂਤਨਵ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਤਨੇਯ.

ਸੰਤਪਤ. ਸੰ. संतप्त. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਅਤਿ ਦੁਖੀ.

ਸੰਤਪਿਆਰ. ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ। ੨ ਸ਼ਾਂਤਿਪ੍ਰਿਯ. ਸ਼ਾਂਤਿ ਦਾ ਪਿਆਰਾ.

ਸੰਤਪ੍ਰਸਾਦਿ. ਸੰਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ. ਸਾਧੂ ਦਯਾ ਸੇ. "ਸੰਤਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਗਾਉ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਸੰਤਬਹਲ. ਦੇਖੋ, ਬਹਲ ੬.

---

[1] ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਹੈ. ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ, ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਕਾਹਠੇ ਦੇ ਪੋਹ ਵਿੱਚ, ਅੱਸੂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮਿਲਿਆ? ਜੇ ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਜੰਗ ੧੭੬੦ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਦ ਇਕਾਹਠੇ ਦੇ ਅੱਸੂ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ.

[2] ਦੂਜਾ ਪੈਰ ਜਿਲਾ ਕੋਹਾਟ ਦੇ ਮਖੱਡ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਮੋਹਤਿਆਂ ਦੀ ਗਲੀ ਹੈ.

[3] ਪੰਜਾਬ ਚੀਫ਼ਸ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੮੦੪ ਗ਼ਲਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਸੰਤਮੰਡਲ } ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਮੇਲ. ਸਿੱਖਸਭਾ. "ਸੰਤਮੰਡਲ
ਸੰਤਮੰਡਲੀ } ਮਹਿ ਨਿਰਮਲ ਕਥਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਸਾਧੁਸਮਾਜ.

ਸੰਤਮੰਤ } ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ
ਸੰਤਮੰਤ੍ਰ } ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ। ੨ ਸਾਧੁਸਿਖ੍ਯਾ.
ਸੰਤਮੰਤ੍ਰ }

ਸੰਤਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਤਰਾ ਅਤੇ ਰੰਗਤਰਾ.

ਸੰਤਰੀ. ਅੰ. Sentinel ਅਥਵਾ Sentry. ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸਿਪਾਹੀ.

ਸੰਤਰੇਣੁ. ਇੱਕ ਵਿਰਕ੍ਤ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੁ, ਵਿਦ੍ਯਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਤਮੰਡਲੀ ਦਾ ਮਹੰਤ ਸੀ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਦੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਦੀ ਭੁੱਖੀ ਦੇਖਕੇ ਘਰੋਂ ਸੌਦੇ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਅਰਪੇ ਸਨ.[1] ਜਿਸ ਥਾਂ ਇਹ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੁਣ "ਖਰਾ ਸੌਦਾ" ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚੂਹੜ ਕਾਣਾ। ੨ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਚਰਣਰਜ. ਚਰਣਧੂੜ.

ਸੰਤਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਲਾ। ੨ ਸੰਤ ਦਾ.

ਸੰਤਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਤਪਤ ਕਰਨਾ. ਤਪਾਉਣਾ. ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ. "ਨਾ ਤਿਸੁ ਕਾਲ ਸੰਤਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਦੂਤ ਨ ਸਕੈ ਸੰਤਾਈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੰਤਾਨ. ਸੰ. सन्तान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਔਲਾਦ. ਵੰਸ਼। ੨ ਕਲਪ ਬਿਰਛ. ਸੁਰਤਰੁ "ਜਾਨਿਯੇ ਸੰਤਾਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਬਨੈ ਅਨਬਨ, ਦਾਨੀ ਮਨ ਕਾਮਨਾ, ਨ ਦਾਨੀ ਮੋਖ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਵਿਸਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੪ ਇੰਤਜਾਮ. ਪ੍ਰਬੰਧ। ੫ ਨਿੱਤ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ.

ਸੰਤਾਨਕ. ਸੰ. सन्तानक. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਲੋਕ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤੋਂ ਭੀ ਪਰੇ ਹੈ.

ਸੰਤਾਨੀ. ਵਿ—ਸੰਤਾਂ ਦੀ. "ਜਿਨਿ ਰਾਖੀ ਆਨ ਸੰਤਾਨੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਤਾਨ (ਔਲਾਦ) ਵਾਲਾ.

ਸੰਤਾਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲਨ. ਸੇਕ. ਤਾਉ। ੨ ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼। ੩ ਜ੍ਵਰ. ਬੁਖਾਰ. "ਸਭੇ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਜਾਂ ਤੁਧਹੁ ਭੁਲੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ. ਪਛਤਾਵਾ. "ਭਿਖਿਆ ਭੋਜਨ ਕਰੈ ਸੰਤਾਪ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਸੰਤਾਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਪਾਉਣਾ.

ਸੰਤਾਪੀ. ਸੰ. सन्तापिन्. ਵਿ—ਸੰਤਾਪ (ਦੁੱਖ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸੰਤੁ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤ ਅਤੇ ਸੰਤੈ.

ਸੰਤੁਸਟ } ਸੰ. संतुष्ट. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਤੁਸ਼੍ਟ (ਪ੍ਰਸੰਨ). ਨਿਹਾਯਤ
ਸੰਤੁਸਟੁ } ਖੁਸ਼. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ਧਾ. "ਗੁਰਸਿਖਾ ਕਉ ਹਰਿ ਸੰਤੁਸਟੁ
ਸੰਤੁਸ੍ਰ } ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ੨ ਅਤਯੰਤ ਸੰਤੋਖੀ. "ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਤੈ. ਸੰਤ ਨੂੰ. "ਸੰਤੈ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਮਨੁ ਬਿਗਸੈ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਸੰਤੋਸ } ਸੰ. संतोष—ਸੰਤੋਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਬਰ. ਲੋਭ ਦਾ ਤਿਆਗ.
ਸੰਤੋਖ } "ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਸਬਦਿ ਗੁਰ ਰਾਜੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਆਨੰਦ. "ਕੋਮਲ ਬਾਣੀ ਸਭ ਕਉ ਸੰਤੋਖੈ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੩ ਅਤੇ ਤੋਸ ੩-੪। ੩ ਮਾਧਵ ਨਿਦਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਜਨ ਦੀ ਅਰੁਚਿ (ਭੁੱਖ ਦਾ ਬੰਦ ਹੋਣਾ).

ਸੰਤੋਖਸਰ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ। ੨ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਤਾਲ. "ਤੇ ਨਾਏ ਸੰਤੋਖ ਗੁਰ ਸਰਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਸੰਤੋਖਸਰਿ. ਸੰਤੋਖ ਰੂਪ ਨਦੀ. "ਤੇ ਗੁਰੂ ਸੰਤੋਖ ਸਰਿ ਨਾਤੇ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੨ ਸੰਤੋਖ ਰੂਪ ਸਰ (ਤਾਲ) ਵਿੱਚ.

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ[2] ਜੀ ਨੂਰ ਦੀ ਸਰਾਂ (ਸਰਾ ਨੂਰੁੱਦੀਨ)[3] ਬੂੜੀਆ (ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ) ਨਿਵਾਸੀ ਸਤਸੰਗੀ ਪੁਰਖ ਸਨ ਇਹ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਵੇਦਾਂਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗ੍ਯਾਤਾ ਹੋਏ. ਮਾਤਾ ਰਜਾਦੀ (ਰਾਜਦੇਵੀ) ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੮੪੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.[4] ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਯਾਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕਾਵ੍ਯ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹੀ.[5] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਪੂਰਣ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਰਚਣ ਦੀ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਦੇ ਸਨ. ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਮੰਨ ਦੁਆਬੀਏ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ ਕੇ ਬੂੜੀਏ ਨਗਰ (ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਹਾਯਸ਼ ਕਰ ਲਈ, ਅਰ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਜਗਾਧਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ

[1] ਕਿਤਨੇ ਅਞਾਣ ਅਤੇ ਚਾਲਾਕ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸੰਤਰੇਣੁ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਗੁਰੂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਤ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ- "ਅਪਰੰਪਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਰਿਗਵੇਦ ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਤਰ ਅਤੇ ਗੀਤਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਪਿਲ ਮੁਨਿ ਵਾਮਦੇਵਾਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਤੋਂ ਗ੍ਯਾਨ ਸਿੱਧ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਗ੍ਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ.

ਸੰਤਰੇਣੁ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ-

ਸੰਤਰੇਣੁ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸਨ:-

"ਆਰਬਲਾ ਲਘੁ ਬਾਲ ਸੁਚਾਲੀ। ਗਿਰਾ ਵਿਰਾਗ ਭਗਤਿ ਭਲ ਸਾਲੀ। ਤੁਮ ਸੋਂ ਆਨ ਕੀਨ ਬਹੁ ਭਾਉ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਵਿਸਾਲ ਸੁਭਾਊ। ਭੋਜਨ ਸੌਜ ਆਨ ਜਬ ਬੈਸੇ। ਚਲਨ ਰਜਾਇ ਦੀਨ ਤੁਮ ਕੈਸੇ?"

ਸੰਤਰੇਣੁ ਦਾ ਉੱਤਰ:-

ਸੁਨ ਮਹੰਤ ਬੋਲ੍ਯੋ ਬਰ ਬਾਨੀ। ਇਹ ਕੋ ਪਰਮਪੁਰਖ ਸੁਖਦਾਨੀ। ਕਲਾਵਾਨ ਗ੍ਯਾਨੀ ਗੁਨਖਾਨੀ। ਦੁਰ੍ਯੋ ਰਹੈ ਗਤਿ ਪਰੈ ਨ ਜਾਨੀ। ਭਯੋ ਅਸਹਿ ਮਮ ਤੇਜ ਪ੍ਰਭਾਊ। ਯਾਂਤੇ ਦੀਨੀ ਜਾਨ ਰਜਾਊ. (ਨਾਪ੍ਰ ਪੂਰਵਾਰਧ, ਅ: ੧੫)

[2] ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਛੀਂਬਾ ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾਧਰਮ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ.

[3] ਇਹ ਪਿੰਡ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਪਾਸ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੈ.

[4] "ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪਿਤ ਤੇ ਜਨਮ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨਾਮ." (ਨਾਪ੍ਰ)

[5] "ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰੁ ਅੱਖਰ ਦਾਤਾ। ਨਮੋ ਕਰੋ ਤਿਨ ਪਦ ਜਲਜਾਤਾ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਰਾਮ ਕੋਰ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਬੂੜੀਏ ਰਹਿਕੇ ਆਪ ਨੇ ਅਮਰਕੋਸ਼ ਦਾ ਉਲਥਾ ਸੰਮਤ ੧੮੭੮ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੮੮੦ ਵਿੱਚ "ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼" ਪੁਸਤਕ ਰਚਿਆ. ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਪਟਿਆਲੇ ਜਾ ਨੌਕਰ ਹੋਏ. ਸੰਮਤ ੧੮੮੨ ਵਿੱਚ ਕੈਥਲਪਤਿ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਮੰਗਕੇ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਡੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ.

ਕੈਥਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੮੬ ਵਿੱਚ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਗਰਬਗੰਜਨੀ ਰਚਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨੌਕਰ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਯਣ ਆਤਮਪੁਰਾਣ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕ ਹਿੰਦੀ ਮਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ, ਅਤੇ ਨੌ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜੀਵਨਕਥਾ "ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ" ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ, ਜੋ ਸਾਵਨ ਸੰਮਤ ੧੯੦੧ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਇਸੇ ਸਾਲ ਕੱਤਕ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਥਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਪੁਰਿ ਪਧਾਰੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰ੦ਜ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਬੇਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ. ਵੱਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਉੱਤਮ ਕਵੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਜੈ ਸਿੰਘ.

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗ੍ਰੰਥਰਚਨਾ ਦਾ ਜਿਕਰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਪੂਰਬ ਮੈ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਥਾ।
ਛੰਦਨ ਬਿਖੈ ਰਚੀ ਮਤਿ ਯਥਾ।
ਰਹਜੋ ਚਾਹਤੋ ਗੁਰੁਨ ਵ੍ਰਿਤਾਂਤ।
ਨਹਿ ਪਾਯੋ ਤਿਸ ਤੇ ਪਸ਼ਚਾਤ।
ਕਰਮ ਕਾਲ ਤੇ ਕੈਥਲ ਆਏ।
ਥਿਤ ਹ੍ਵੈ ਜਪੁਜੀ ਅਰਥ ਬਨਾਏ।
ਬਾਲਮੀਕਿ ਕ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸੁਨੀ ਜਬ।
ਛੰਦਨ ਬਿਖੈ ਰਚੀ ਹਮ ਸਭ ਤਬ।
ਪੁਨ ਵਿਦਾਂਤ ਕੋ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨਾ।
ਉਪਨਿਸਦਨ ਕੋ ਜਹਿ ਵਖਯਾਨਾ।
ਆਤਮ ਕੋ ਪੁਰਾਣ ਜਿਸ ਨਾਮ।
ਸਕਲ ਬਨਾਯੋ ਸੋ ਅਭਿਰਾਮ।
ਚਾਹਤ ਭਏ ਆਪ ਗੁਰੁ ਜਬਹੂੰ।
ਭਾਸੰਚਯ ਦਾਸ ਗੁਰੁ ਯਸ ਤਬ ਹੂੰ।
ਹੇਰ ਉਮੰਗ ਮੋਹਿ ਮਨ ਆਈ।
ਕਰਨ ਲਗਜੋ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਹਾਈ।
ਪੂਰਵਾਰਧ ਉਤ੍ਰਾਰਧ ਦੋ ਇ।
ਕਥਾ ਬਨੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸੋਇ।
ਵਰਣੀ ਦ੍ਵਾਦਸ ਰਾਸਿ ਅਗਾਰੀ।
ਨਵਮ ਗੁਰੂ ਲਗ ਕਥਾ ਸੁਧਾਰੀ।
ਖਟ ਰਿਤੁ ਯੁਕਤ ਬਨੇ ਯੁਗ ਅਯਨ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗਾਥਾ ਅਯਨ।
ਭਏ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸਰਬ ਯੇ ਬਾਈ।[1]
ਨੌ ਰਸ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸੁਖਦਾਈ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੀ ਗਾਥਾ ਸੁਭ ਗੰਗਾ।
ਛੰਦ ਉਮੰਗ ਉਤੰਗ ਤਰੰਗਾ।
ਰਾਮਕੁੰਵਰ ਗਿਰਿਵਰ ਤੇ ਨਿਕਸੀ।
ਸਿੱਖਨ ਵਿਖੈ ਜਗਤ ਮੇ ਵਿਗਸੀ।

ਸੁਨ ਸੁਨ ਗ੍ਰਹਿ ਆਤਮਾ ਸੰਮਤ[2] ਆਦਿ ਪਛਾਨ,
ਮਧੁ ਮਾਸ[3] ਸਤ੍ਰਨ ਕਰ ਭਾ ਉਤਪਾਤ ਮਹਾਨ,
ਪਰੀ ਲੂਟ ਕਪਿਥਲ[4] ਵਿਖੈ ਮਿਲੇ ਚੋਰ ਵਟਪਾਰ,
ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਭਜਚਲੇ ਤਜ ਪੁਰ ਸਭ ਇਕ ਬਾਰ,
ਸਾਵਨ ਮਹਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਭਈ ਸਮਾਪਤਿ ਆਇ,
ਵਿਘਨ ਵ੍ਰਿੰਦ ਤੇ ਬਚਰਹੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਹਾਇ.

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਕਵਿਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕ ਇਹ ਹਨ:—

(੧) ਅਮਰਕੋਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਨਾਮ ਕੋਸ਼ ਸੰਮਤ ੧੮੭੮ (੨) ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਮਤ ੧੮੮੦. (੩) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ "ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਟੀਕਾ" ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੮੮੬ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ. (੪) ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਯਣ ਦਾ ਉਲਥਾ ੧੮੯੧. (੫) ਆਤਮ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਉਲਥਾ. (੬) ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਸੰਮਤ ੧੯੦੧ ਦੇ ਸਾਵਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ, ਪਰ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਵਤਾਰਾਂ ਜੇਹੀ ਲਿਖੋਗੇ, ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪ ਦੇ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਊ ਅਤੇ ਸਭ ਆਪ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਗੇ, ਕਈ ਥਾਈਂ ਟੱਪਲਾ ਖਾ ਗਏ ਹਨ।[5] ੨ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਭਗਤ ਇੱਕ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪਕੇ ਦੇਗ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ, ਯਥਾ—

"ਇਕ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਯੁਤ ਰਹਿਤ।
ਤਿਸ ਸੰਗ ਬੋਲੇ ਕਰੁਣਾ ਸਹਿਤ।

---

[1] ਪੂਰਵਾਰਧ ਉਤਰਾਰਧ ੨, ਰਾਸਾਂ ੧੨, ਰੁੱਤਾਂ ੬, ਅਯਨ ੨, ਕੁੱਲ ੨੨ ਪ੍ਰਕਰਣ.

[2] ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੧੯੦੦.

[3] ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ.

[4] ਕੈਥਲ.

[5] ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਦੇ ਪਰਯਾਯ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਿਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਕਾਈਆਂ ਦਾ ਯੋਗਯ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬਲ ਰਹੋ ਦੇਗ ਬਰਤਾਵਹੁ।
ਸੁੱਧਾ ਪੁਤ ਸੋ ਸਿੰਘ ਟਿਕਾਵਹੁ."
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

੩ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਪਤਿ ਦਾ ਪੋਤਾ (ਕੌਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ). ਦੇਖੋ, ਭਾਗਭਰੀ ੩.

ਸੰਤੋਖਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਤੁਸ਼੍ਰ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਕਰਨਾ। ੨ ਖ਼ਾ. ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਰੁਮਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਕੇ ਰੱਖਣਾ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦਰਬਾਰ ਸੰਤੋਖ ਦੇਓ.

ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ ੫, ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ.

ਸੰਤੋਖਪੁਰਾ. ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਕਲਸੀਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਛਛਰੌਲੀ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ ਡੇਢ ਮੀਲ ਡਾਰਪੁਰ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਪਾਸ ਸਰਕਾਰੀ ਬੀੜ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਸਨ ੧੯੨੦ ਦੇ ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ੧ ਤਾਰੀਖ਼ ਨੂੰ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਗਾਧਰੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਅੱਠ ਮੀਲ ਹੈ. ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਪੋਹ ਸੁਦੀ ੭ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸੰਤੋਖਮਠ, ਸੰਤੋਖਮੜੀ, ਸੰਤੋਖਮਾੜੀ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਮੰਦਿਰ. ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਨਿਵਾਸ। ੨ ਸੰਤੋਖਰੂਪ ਮਠ. "ਭਿਖਿਆ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖਮੜੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਸੰਤੋਖ. ਸੰ. सन्तोषिन्. ਵਿ—ਸੰਤੋਖ ਵਾਲਾ. ਸਾਬਰ. ਲੋਭ ਦਾ ਤਿਆਗੀ.

ਸੰਤੋਖੀਈ. ਸੰਤੋਸੀਆਂ ਨੇ. "ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖੀਈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਸੰਤੋਖੁ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤੋਖ.

ਸੰਥ, ਸੰਥਾ, ਸੰਥਿਆ ਸੰ. संस्था—ਸੰਸਥਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਟਿਕਾਉ. ਇਸਥਿਤੀ। ੨ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਕੇ ਵਿਦਯਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਨਿਤ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਾਠ. ਸਬਕ. Lesson। ੪ ਮੌਤ. ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ.

ਸੰਦ. ਸੰ. सन्द. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਡਨ ਕਰੇ. ਔਜ਼ਾਰ. ਹਥਿਆਰ.

ਸੰਦਉਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦਉਰਾ, ਸਿਧਉਰਾ ਅਤੇ ਸੰਧਉਰਾ.

ਸੰਦਲ. ਅ਼ صندل ਸੰਦਲ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦਨ. ਸੁਗੰਧਦ.

ਸੰਦਲੀ. ਵਿ—ਸੰਦਲ ਰੰਗਾ. "ਸੁਭੇ ਸੰਦਲੀ ਬਾਜਿ ਰਾਜੀ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਸੰਦਲ ਦਾ. ਚੰਦਨ ਦਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਲੰਮੇ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੀ ਟਿਕਟਿਕੀ, ਜੋ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਫੂਲ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਜਰਾ ਨੰ: ੨.

ਸੰਦੜਾ, ਸੰਦੜੀ, ਸੰਦਾ ਵਯ—ਦਾ. ਦੀ. ਕਾ. ਕੀ. "ਬਿਰਦ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) "ਮੰਦਰ ਮਿਟੀ ਸੰਦੜੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ) "ਕੁੰਨੈ ਹੇਠਿ ਜਲਾਈਐ ਬਾਲਣ ਸੰਦੈ ਥਾਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਸੰ. सान्द्र—ਸਾਂਦ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸੰਦੜਾ ਪਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਸਾਂਦ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਮਲ, ਸੰਘਣਾ ਅਤੇ ਜੰਗਲ. "ਖਾਵਣ ਸੰਦੜੇ ਸੂਲ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ਔਝੜ ਵਿੱਚ ਕੰਡੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਂਦ੍ਰ ਅਤੇ ਵਾਉਸੰਦੇ.

ਸੰਦਿਗਧ. ਸੰ. सन्दिग्ध. ਵਿ—ਸੰਦੇਹ (ਸ਼ੱਕ) ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਮਸ਼ਕੂਕ.

ਸੰਦੀ. ਸੰਦਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਦੀ. ਕੀ. "ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੨ सन्धी. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਜਾ. ਖਾਟ. ਚਾਰਪਾਈ.

ਸੰਦੀਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰ-ਦੀਪਨ. ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਕਰਨਾ. ਮਚਾਉਣਾ. ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਇੱਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਸਾਂਦੀਪਨਿ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਦੀਪਨਿ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪਨਿ.

ਸੰਦੀਪਨਿ, ਸੰਦੀਪਨੀ ਸੰ. सान्दीपनि. ਸੰਦੀਪਨ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਅਵੰਤਿ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੇ ਬਲਰਾਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੂੰ ੬੪ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਸਿਖਾਈ ਸੀ. "ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਸੰਦੀਪਨਿ ਕੇ ਤਬ ਹੀ ਦਿਨ ਥੋਰਨ ਮੇ ਭਲੇ ਜਾਇ ਖਲੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੁਦੱਛਣਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਪੰਚਜਨ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚਜਨਯ.

ਸੰਦੀਲਾ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਹਰਦੋਈ ਜਿਲੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਦਾਸ ੨.

ਸੰਦੂਕ, ਸੰਦੂਖ ਅ਼ صندوق ਸੰਦੂਕ਼. ਬਾਕਸ. Box. ਪੇਟੀ.

ਸੰਦੇਸਰਾ, ਸੰਦੇਸਰੋ, ਸੰਦੇਸੜਾ, ਸੰਦੇਸਾ (ਸੰ—ਦਿਸ਼). ਦੇਖੋ, ਸਦੇਸਾ. "ਸੁਣ ਸਾਜਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਦੇਸਰਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਸੰਦੇਸ਼ਹਰ. ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਦੂਤ.

ਸੰਦੇਹ. ਸ੍ਵਦੇਹ. ਆਪਣਾ ਸ਼ਰੀਰ. "ਜੇ ਜੇ ਸਹਿ ਜਾਤਨ ਸੰਦੇਹ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਜੋ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਤਾੜਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—(ਸੰ-ਦਿਹ੍) ਸੰਸਾ. ਸ਼ੱਕ। ੩ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾ ਜਾਣੀ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਤੂ ਸ਼ੱਕ ਬਣਿਆ ਰਹੇ. ਇਹ "ਸੰਦੇਹ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਧੌਂ ਕੈਧੌਂ. ਅਥਵਾ ਜਾਂ ਆਦਿਕ ਪਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਇਹੁ ਮਨੁ ਗਿਰਹੀ ਕਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਦਾਸੀ?
ਕਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਅਵਰਨ ਸਦਾ ਅਵਿਨਾਸੀ?
ਕਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਕਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਬੈਰਾਗੀ?
ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਮਤਾ ਕਿਥਹੁ ਲਾਗੀ?
(ਮਲਾ ਮ: ੩)

ਕਿਧੌਂ ਦੇਵਕੰਨ੍ਯਾ ਕਿਧੌਂ ਵਾਸਵੀ ਹੈ,
ਕਿਧੌਂ ਜੱਛਨੀ ਕਿੰਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਹੈ,
ਕਿਧੌਂ ਗੰਧ੍ਰਬੀ ਦੈਤਜਾ ਦੇਵਤਾ ਸੀ,
ਕਿਧੌਂ ਸੂਰਜਾ ਸੁੱਧ ਸੋਧੀ ਸੁਧਾ ਸੀ,
ਕਿਧੌਂ ਚਿਤ੍ਰ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ ਸੀ ਬਨੀ ਹੈ,
ਕਿਧੌਂ ਸੰਖਿਨੀ ਚਿਤ੍ਰਨੀ ਪਦਮਿਨੀ ਹੈ,
ਕਿਧੌਂ ਰਾਗ ਪੂਰੇ ਭਰੀ ਰਾਗਮਾਲਾ,
ਬਰੀ ਰਾਮ ਤੈਸੇ ਸਿਯਾ ਆਜ ਬਾਲਾ.

(ਰਾਮਾਵ)

ਸੰਦੇਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਦੇਹ। ੨ ਸੰਦੇਸ਼. ਸੁਨੇਹਾ. "ਪਰ ਪਾਯਨ ਅਸ ਦਿਯੋ ਸੰਦੇਹਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੫੯)

ਸੰਦੋ. ਦੇਖੋ, ਸੰਦਾ.

ਸੰਦੋਹ. ਸੰ. सन्दोह. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ-ਦੁਹ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸਾਰਾ ਚੋਇਆ ਹੋਇਆ ਦੁੱਧ। ੩ ਵਿ—ਸਭ. ਸੰਪੂਰਣ. ਤਮਾਮ. "ਬੰਦੋ ਸੰਤ ਸੰਦੋਹ ਪਦ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੰਦੋਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਉਰਾ.

ਸੰਦ੍ਰਾਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੱਠਣ (ਦੌੜਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ.

ਸੰਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ। ੨ ਸੰਧਾ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਇਕਰਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਤ੍ਯਸੰਧ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੰਧਿ.

ਸੰਧਉਰਾ. ਸੰ. सन्धिराग—ਸੰਧਿਰਾਗ. ਸਿੰਦੂਰ. ਸੰਧੂਰ[1]. "ਅਬ ਤਉ ਜਰੇ ਮਰੇ ਸਿਧਿ ਪਾਈਐ, ਲੀਨੋ ਹਾਥਿ ਸੰਧਉਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਸਿਧਉਰਾ। ੨ ਸੰਧੂਰੀਆ ਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧੂਰੀਆ ੨. "ਬਾਜਤ ਰਾਗ ਸੰਧਉਰਾ." (ਸਲੋਹ)

ਸੰਧਕ. ਵਿ—ਸੰਧਿ (ਪਾੜ—ਨਕਬ) ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚੋਰ. "ਸੰਧਕ ਤੋਹਿ ਸਾਧੁ ਨਹਿ ਕਹੀਅਉ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਧਾਨ (ਸਿੰਨ੍ਹਣ) ਵਾਲਾ.

ਸੰਧਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਥਿਤਿ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਇਕਰਾਰ। ੩ ਅੰਗੀਕਾਰ. ਸ੍ਵੀਕਾਰ। ੪ ਸ਼ਰਾਬ.

ਸੰਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜੋੜਨਾ. ਸ਼ਿਸਤ ਮਿਲਾਉਣੀ. "ਸਰ ਸੰਧੇ ਆਗਾਸ ਕਉ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੨) ੩ ਗਾਈਆਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਮਕਾਨ। ੪ ਕਾਂਜੀ। ੫ ਸ਼ਰਾਬ.

ਸੰਧਾਨੀ. ਸੰਧਾਨ ਕੀਤੀ. ਸਿੰਨ੍ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਿਆਨੀ। ੨ ਸੰ. सन्धानी. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਲਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ੪ ਤਲਾਸ਼. ਭਾਲ। ੫ ਪਾਲਨ. ਪਰਵਰਿਸ਼. ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾਨ ਦੀ ਥਾਂ. ਆਬਕਾਰੀ.

ਸੰਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਲਹ. ਮੇਲ। ੨ ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਜੋੜ ਵਾਲੀ ਥਾਂ। ੪ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਦਾ ਵਿਕਾਰ, ਜੈਸੇ—ਸੁਰ-ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸੁਰੇਂਦ੍ਰ ਆਦਿ।[2] ੫ ਸੰਨ੍ਹ. ਪਾੜ. ਨਕਬ. "ਭਜਤ ਸੰਧਿ ਕੋ ਤਜ ਸਦਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੪) ੬ ਸੰਗਤਿ. ਮਿਲਾਪ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਧਿ ਮਿਲੈ ਮਨ ਮਾਨੈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) "ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਸੰਧਿ ਮੈ ਪੇਖਿਆ." "ਘਟ ਹੂ ਘਟ ਜਾਗੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ਗ੍ਯਾਤਾ ਗ੍ਯਾਨ ਗ੍ਯੇਯ ਆਦਿ ਭੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਟ ਘਟ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ੭ ਭਗ. ਯੋਨਿ। ੮ ਦੋ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲ. ਸੰਧ੍ਯਾ. "ਬਰਤ ਸੰਧਿ ਸੋਚ ਚਾਰ." (ਸਾਰ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) ਵ੍ਰਤ, ਸੰਧ੍ਯਾਕਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ੌਚਾਚਾਰ.

ਸੰਧਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਧਾਨੀ. "ਸਰ ਸੰਧਿਆ ਗਾਵਾਰ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ਤੀਰ ਸਿੰਨ੍ਹਿਆ। ੨ ਸੰਝ. "ਸੰਧਿਆ ਪ੍ਰਾਤ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. सन्ध्या. ਸੰਧ੍ਯਾ. ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਸੱਠ ਪਲ (ਇੱਕ ਘੜੀ) ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਸੱਠ ਪਲ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਪਿੱਛੋਂ, ਸੂਰਜ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਡੁੱਬਣ ਪਿਛੋਂ, ਇਹ ਦੋ ਦੋ ਘੜੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੰਧ੍ਯਾ ਕਾਲ ਹੈ. ਸਵੇਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਤ: ਸੰਧ੍ਯਾ ਅਤੇ ਸੰਝ ਦੀ ਸਾਯੰ ਸੰਧ੍ਯਾ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੋਪਹਰ ਵੇਲੇ ਦਾ (ਅਰਥਾਤ ਬਾਰਾਂ ਬਜਣ ਤੋਂ ੨੨ ਮਿਨਟ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ੨੨ ਮਿਨਟ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾ) ਸਮਾਂ ਭੀ ਸੰਧ੍ਯਾ ਕਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਧ੍ਯਾਨ੍ਹ ਸੰਧ੍ਯਾ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੰਧ੍ਯਾ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਮੁਖ ਕਰਕੇ, ਮਧ੍ਯਾਨ੍ਹ ਦੀ ਉੱਤਰ ਮੁਖ ਕਰਕੇ, ਸੰਝ ਦੀ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਦੀ ਕੋਣ ਵੱਲ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ. ਸੰਧ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਜਪ, ਸੂਰਯ ਆਦਿ ਦੇਵ ਤਰਪਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ. ਦ੍ਵਿਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਨਿੱਤ ਕਰਮ ਵਿੱਚ ਸੰਧ੍ਯਾ ਉਪਾਸਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਮ ਹੈ. ਦ੍ਵਾਦਸ਼ੀ, ਅਮਾਵਸ ਪੂਰਣਮਾਸੀ, ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰਾਧ ਦੇ ਦਿਨ ਸੰਝ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਧ੍ਯਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ. (ਅਨ੍ਹਿਕ ਤਤ੍ਵ) "ਸੰਧਿਆ ਤਰਪਣੁ ਕਰਹਿ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ." (ਸੋਰਠਿ ਮ: ੩)

"ਏਹਾ ਸੰਧਿਆ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਚਿਤਿ ਆਵੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਪੁ, ਜਾਪੁ ਆਦਿ ਦਾ ਅਤੇ ਸੰਝ ਨੂੰ ਸੋਦਰ, ਰਹਿਰਾਸ, ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨਾ ਸੰਧ੍ਯਾ ਕਰਮ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੁਖ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੪ ਸੀਮਾ. ਹੱਦ.

ਸੰਧਿਆਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੰਧਾਨੀ. "ਛੁਰੀ ਸੰਧਿਆਨੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਬੇਣੀ) ਛੁਰੀ ਸਿੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਸੰਧਿਆਬਾਦੰ. ਸੰ. ਸੰਧ੍ਯਾ ਵੰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧ੍ਯਾ (ਦੋ ਵੇਲਿਆਂ

---

[1] ਸੰਧੂਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੰਧਿਰਾਗ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਚੀਰਣੀ ਕੱਢਕੇ ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਸੰਧਿ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ.

[2] ਸੰਧਿ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ—ਸ੍ਵਰ ਸੰਧਿ. ਜਿਵੇਂ—
ਦਸ਼ਮ ਈਸ—ਦਸ਼ਮੇਸ਼, ਵ੍ਯੰਜਨ ਸੰਧਿ. ਜਿਵੇਂ—
ਜਗਤ੍ ਗੁਰੁ-ਜਗਦ੍ਗੁਰੁ ਵਿਸਰਗ ਸੰਧਿ. ਜਿਵੇਂ—
ਨਿ: ਅੰਤਰ—ਨਿਰੰਤਰ.

ਦੇ ਮਿਲਣ) ਸਮੇਂ ਦੇਵਤਾਦਿ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਮ. "ਪਤਿ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆਬਾਦੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰਧ੍ਯਾ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ.

ਸੰਧਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਕ। ੨ ਸੰ. सान्धिक. ਸੰਨ੍ਹਾਂ (ਜੋੜਾਂ) ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਦਰਦ. ਗਠੀਏ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ। ੩ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਵਿ—ਸੰਧਿ (ਜੋੜ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸੰਧੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਿ.

ਸੰਧੁਰਵਾਚ. ਦੇਖੋ, ਬਾਲਾਸੰਧੁਰਵਾਚ.

ਸੰਧੂ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ. ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ.

ਸੰਧੂਰ. ਸੰ. सिन्दूर. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਦੂਰ.

ਸੰਧੂਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਧੂਰ ਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਧੂਰ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਨਾ. "ਆਪਿ ਆਪ ਸੰਧੂਰਏ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਸੰਧੂਰੀ. ਵਿ—ਸੰਧੂਰ ਰੰਗਾ. ਸੰਧੂਰੀਆ.

ਸੰਧੂਰੀਆ. ਵਿ—ਸੰਧੂਰ ਰੰਗਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਿੰਧੂਰਾ ਭੀ ਹੈ. ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦਾ ਹੈ. ਅਤੇ ਵੀਰ ਰਸ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਲਈ ਮਾਰੂ ਵਾਂਗ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਸਭ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ. ਬਾਕੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਗਾਂਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ੧੫ ਘੜੀ ਤਕ ਹੈ.

ਸੰਧ੍ਯਾ. ਸੰ. सन्ध्या. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਸਮੇਂ. ਉਹ ਵੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਯੁਗ.

ਸੰਧ੍ਯਾਂਸ. ਦੇਖੋ, ਯੁਗ.

ਸੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਾਨ. "ਬਾਣ ਸਚਾਵਾ ਸੰਨਿਕੈ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਪਾੜ. ਨਕਬ. ਦੇਖੋ, ਸੰਧਿ ਅਤੇ ਸੰਨਿ ਤਥਾ ਸੰਨ੍ਹ। ੩ ਸੰਨਿਪਾਤ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸੰਨ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਜਾਫਲ ਸਤਗੁਰੁ ਸਬਦ ਕਰ ਮੋਹ ਸੰਨ ਕਰ ਨਾਸ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਜਾਫਰ ਅਤੇ ਜਾਫਲ। ੪ ਸੰ. सन्न. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ੫ ਥੱਕਿਆ। ੬ ਡੁੱਬਿਆ.

ਸੰਨਹਨ. ਸੰ. ਸੰ-ਨਹ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਸਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣਾ। ੨ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਥ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਤਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸੰਨਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼ਾਰਾ. ਸੈਨ. ਸੰਕੇਤ। ੨ ਸੰ. सन्नत. ਵਿ—ਸੰ (ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਨਤ (ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ). ਨੰਮ੍ਰ.

ਸੰਨੱਧ. ਸੰ. सन्नद्ध. ਵਿ—ਸੰ (ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਨੱਧ (ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ)। ੨ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਸਤ੍ਰ ਕਵਚ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹਨ. "ਸੰਨੱਧ ਵੀਰ ਭੈਕਰ ਵਿਸਾਲ." (ਸਲੋਹ)

ਸੰਨਾਹ. ਸੰ. सन्नाह. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਸੰਨਹਨ. ਕਵਚ. ਸੰਜੋਆ. ਵਰਮ. "ਗੁਰਮਤਿ ਸੀਲ ਸੰਨਾਹਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) "ਰਾਮ ਕਵਚ ਦਾਸ ਕਾ ਸੰਨਾਹੁ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ਰਾਮਮੰਤ੍ਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸੰਜੋਆ ਹੈ.

ਸੰਨਾਹਰਿਪੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਰਛੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਨਾਹ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦੇਣ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਨਾਹਰਿਪੁ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ.

ਸੰਨਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਸੰਨਾਹ.

ਸੰਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧਿ. ਪਾੜ. ਨਕਬ. "ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੁ ਉਨਿ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੨ ਸੰਨਿਪਾਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਸੰਨਿਪਾਤ ਅਤੇ ਜਾਫਲ.

ਸੰਨਿਆਸ. ਸੰ. ਸੰਨ੍ਯਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਯਾਗ।[1] ੨ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਆਸ਼੍ਰਮ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਥਾ ਆਸ਼੍ਰਮ. "ਬੈਰਾਗ ਕਹੂੰ ਸੰਨਿਆਸ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸੰਨਿਆਸ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸ." (ਬਸੰ ਮ: ੯)

ਸੰਨਿਆਸੀ. ਸੰ. सन्यासिन्—ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ. ਵਿ—ਤਿਆਗੀ। ੨ ਸੰਨ੍ਯਾਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.[2] "ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋਇਕੈ ਤੀਰਥਿ ਭ੍ਰਮਿਓ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ.

ਸੰਨਿਕਰਖ. ਸੰ. सन्निकर्ष—ਸੰਨਿਕਰ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ—ਨਿ—ਕ੍ਰਿਸ. ਨੇੜੇ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸਮੀਪਤਾ. ਪਾਸ ਹੋਣਾ। ੩ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਸੰਨਿਕੈ. ਸੰਧਾਨ ਕਰਕੇ. ਸਿੰਨ੍ਹਕੇ. ਦੇਖੋ, ਸੰਨ ੧.

ਸੰਨਿਗਧ. ਸੰ. स्निग्ध. ਵਿ—ਸਨੇਹ (ਚਿਕਨਾਈ) ਵਾਲਾ. ਚਿਕਨਾ. ਥੰਧਾ. "ਮਲਿਕ ਅਸਨ ਸੰਨਿਗਧ ਮੰਗਾਵਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੰਨਿਧਿ. ਸੰ. सन्निधि. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੀਪਤਾ। ੨ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ. ਬਿਨਾ ਵਿੱਥ ਦੇ ਪਦਾਂ ਦਾ ਪਾਸ ਹੋਣਾ। ੩ ਉੱਤਮ ਖਜਾਨਾ। ੪ ਪੜੋਸ.

ਸੰਨਿਪਾਤ. ਸੰ. सन्निपात. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ—ਨਿਪਾਤ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮਿਲਾਪ. ਮੇਲ। ੩ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਤਾਲ ਦਾ ਭੇਦ। ੪ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਸੰ. सान्निपात. ਵਾਤ ਪਿਤ ਕਫ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਧਾਤੁ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਉਪਜਿਆ ਰੋਗ. ਸਰਸਾਮ. ਸਰ (ਸਿਰ) ਸਾਮ (ਸੋਜ). ورم دماغ ਵਰਮ ਦਿਮਾਗ਼. Cerebritis.

ਇਹ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਯੰਕਰ ਜ੍ਵਰ (ਤਾਪ) ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ—ਕਬਜ, ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਤਾਪ, ਮੱਥੇ ਪੀੜ, ਮੂਰਛਾ, ਮੂੰਹ ਲਾਲ, ਜੀਭ ਖੁਰਦਰੀ, ਬੇਚੈਨੀ, ਦਿਲ ਦਾ ਕਾਹਲਾ ਧੜਕਣਾ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ, ਤ੍ਰੇਲੀਆਂ ਪੈਣੀਆਂ, ਉਲਟੀ ਆਉਣੀ ਆਦਿਕ.

---

[1] काम्यानां कर्मणां न्यासं संन्यासं कवयो विदुः ਗੀਤਾ ਅ: ੧੮, ਸ: ੨.

[2] ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਸਨ ਪਰਵ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਲਿਖੇ ਹਨ-

चतुर्विधा भिक्षवस्ते कुटीचक बहूदकौ। हंसः परमहंसश्च योऽत्र पश्चात् स उत्तमः ॥

ਅਰਥਾਤ-ਚਾਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹਨ- ਕੁਟੀਚਕ, ਵਹੂਦਕ, ਹੰਸ ਅਤੇ ਪਰਮਹੰਸ. ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਪਿਛਲਾ ਉੱਤਮ ਹੈ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਧ੍ਯਾਯ.

ਵੈਦਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਨਿਪਾਤ ਦੇ ੧੩ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹਨ—

(ੳ) ਸੰਧਿਕ—ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਦ, ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਉਣੀ.

(ਅ) ਅੰਤਕ—ਸੋਜ, ਸਿਰਪੀੜ, ਹਿਚਕੀ, ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਕੰਬਣਾ, ਬਕਬਾਦ ਕਰਨਾ.

(ੲ) ਰੁਗਦਾਹ—ਵਿੱਡਪੀੜ, ਦਾਝ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਬੇਚੈਨੀ ਹੋਣੀ.

(ਸ) ਚਿੱਤ ਵਿਭ੍ਰਮ—ਘੂਕੀ, ਸ਼ਰੀਰ ਬਹੁਤ ਗਰਮ, ਸਿਰ ਘੁੰਮਣਾ ਅਤੇ ਤਲਮੱਛੀ ਲੱਗਣੀ.

(ਹ) ਸ਼ੀਤਾਂਗ—ਸਰੀਰ ਠੰਢਾ, ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਾਹ ਕਾਹਲਾ ਪੈਣਾ.

(ਕ) ਤੰਦ੍ਰਿਕ—ਮੂਰਛਾ ਅਤੇ ਘੂਕੀ ਦਾ ਹੋਣਾ.

(ਖ) ਕੰਠ ਕੁਬਜ—ਗਲ ਰੁਕ ਜਾਣਾ, ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀੜ, ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੋਣਾ.

(ਗ) ਕਰਣਕ—ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਜ, ਖਾਂਸੀ, ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਗਰਮ.

(ਘ) ਭੁਗਨ ਨੇਤ੍ਰ—ਨੇਤ੍ਰ ਟੇਢੇ ਹੋ ਜਾਣੇ, ਮੂਰਛਾ ਹੋਣੀ.

(ਙ) ਰਕ੍ਤਸ੍ਠੀਵੀ—ਥੁੱਕ ਨਾਲ ਲਹੂ ਆਉਣਾ, ਢਿੱਡ ਵਿੱਚ ਪੀੜ ਹੋਣੀ.

(ਚ) ਪ੍ਰਲਾਪਕ—ਬਕਬਾਦ ਕਰਨਾ, ਜੋਰ ਦਾ ਤਾਪ ਹੋਣਾ, ਸਰੀਰ ਕੰਬਣਾ.

(ਛ) ਜਿਹ੍ਵਕ—ਜੀਭ ਉੱਤੇ ਕੰਡੇ ਹੋਣੇ, ਥਥਲਾਪਨ, ਸਾਹ ਕਾਹਲਾ ਅਤੇ ਖਾਂਸੀ ਹੋਣੀ.

(ਜ) ਅਭਿਨਜਾਸ—ਮੂੰਹ ਸੁੱਕਣਾ, ਦੰਦ ਮੈਲੇ ਹੋਣੇ. ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਆਦਿ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਰਾਂ ਦੀ ਅਵਧਿ (ਮਯਾਦ) ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਹੈ— ੭੦ ਦਿਨ, ੧੦ ਦਿਨ, ੨੦ ਦਿਨ, ੧੧ ਦਿਨ, ੧੫ ਦਿਨ, ੨੫ ਦਿਨ, ੧੩ ਦਿਨ, ੧੦ ਦਿਨ. ੧੮ ਦਿਨ, ੧੦ ਦਿਨ, ੧੪ ਦਿਨ, ੧੬ ਦਿਨ, ੧੫ ਦਿਨ. ਅਰਥਾਤ ਇਤਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਰੋਗੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸੰਨਿਪਾਤ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਵੈਦ ਹਕੀਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਢਿੱਲ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਉਪਾਉ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ. ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂਕੇ ਰੁਮਾਲ ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖਣਾ, ਪਾਸ਼ੋਯਾ ਕਰਨਾ, ਧਣੀਆਂ, ਚੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਬੂਰ, ਮੁਸ਼ਕ ਕਪੂਰ, ਅਰਕ ਗੁਲਾਬ, ਬੋਤਲ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਸੁੰਘਾਉਣਾ, ਹੁਕਨਾ ਕਰਨਾ, ਕੰਡਿਆਰੀ ਦੇ ਬੀਜ ਪੀਸਕੇ ਨਸਵਾਰ ਦੇਣੀ. ਉਬਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਸਾ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣਾ. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਕ੍ਵਾਥ (ਕਾੜ੍ਹਾ) ਸੰਨਿਪਾਤ ਰੋਗ ਨਾਸ਼ਕ ਹੈ—

ਕੜੂ, ਚਿਰਾਇਤਾ, ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ, ਗਿਲੋ, ਕਚੂਰ, ਭੰਜਣ ਦੇ ਬੀਜ, ਮਘਾਂ, ਪੁਹਕਰਮੂਲ, ਬਨਫਸ਼ਾ, ਛਮਕਨਮੋਲੀ, ਦੇਵਦਾਰੁ, ਸੁੰਢ, ਹਰੜ, ਜਵਾਸਾ ਅਤੇ ਭਰਿੰਗੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਅਧ ਸੇਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤੋਲੇ ਪਾਕੇ ਉਬਾਲਾ ਦੇਣਾ. ਜਦ ਅੱਧ ਪਾਉ ਪਾਣੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਛਾਣਕੇ ਕੋਸਾ ਕੋਸਾ ਪਿਆਉਣਾ.

"ਛਈ ਰੋਗ ਅਰੁ ਸੰਨਿਪਾਤ ਗਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਸੰਨਿਵੇਸ. ਸੰ. सन्निवेश. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ—ਨਿ—ਵਿਸ਼. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਥਿਤੀ. ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ। ੩ ਹਾਲਤ. ਦਸ਼ਾ। ੪ ਨਿਉਂ. ਬੁਨਿਯਾਦ। ੫ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਅਖਾੜਾ। ੬ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਾਸ ਦਾ ਗੋਇਰਾ.

ਸੰਨ੍ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧਿ. ਪਾੜ. ਨਕਬ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਜੋੜ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੰਧਿ। ੪ ਦੇਖੋ, ਸੰਧਾਨ.

ਸੰਨ੍ਹ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਬਾਸਰ ਕੀ ਗਿੱਲਾਂ.

ਸੰਨ੍ਹਿ, ਸੰਨ੍ਹੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਧਿ. ਪਾੜ. ਨਕਬ. "ਜਮ ਦਰਿ ਬਧੇ ਮਾਰੀਅਹਿ ਜਿਉ ਸੰਨ੍ਹੀ ਉਪਰਿ ਚੋਰ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਲੁਹਾਰ ਦੀ ਚਿਮਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਰਮ ਧਾਤੁ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਮਨ ਜਲਿਆ ਸੰਨ੍ਹੀ ਚਿੰਤ ਭਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੩ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਦੀ ਥਾਂ। ੪ ਦਾਣੇ ਆਟਾ ਅਤੇ ਤੂੜੀ ਆਦਿ ਮਿਲਾਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਿਜਾ. ਸੰ. सान्नी ਗੁਤਾਵਾ.

ਸੰਨਜ. ਸੰਨਿਪਾਤ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਸੰਨਜ ਭਯੋ ਇਹ ਵੈਦ ਉਚਾਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੧)

ਸੰਨਜਾਸ, ਸੰਨਜਾਸੀ ਦੇਖੋ, ਸੰਨਿਆਸ ਅਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀ.

ਸੰਪਉ. ਸੰ. ਸੰਪਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਭੂਤਿ. ਧਨ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ. "ਸੰਪਉ ਕਿਸੈ ਨ ਨਾਲਿ." (ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਕਰਿ ਆਚਾਰ ਬਹੁ ਸੰਪਉ ਸੰਚੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੩)

ਸੰਪਟ. ਸੰ. सम्पुट—ਸੰਪੁਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਟ (ਢਕਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਡੱਬਾ। ੩ ਸੰਦੂਕ। ੪ ਪੜਦਾ. ਆਵਰਣ. ਭਾਵ—ਮਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਕਕਾ ਕਿਰਣਿ ਕਮਲ ਮਹਿ ਪਾਵਾ। ਸਸਿ ਬਿਗਾਸ ਸੰਪਟ ਨਹੀ ਆਵਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ਜਦ ਰਿਦੇ ਕਮਲ ਵਿੱਚ ਕਿਰਣਿ (ਸੂਰਜਆਤਮਗ੍ਯਾਨ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਸਸਿ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ—ਮਾਇਆ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ) ਨਾਲ ਰਿਦਾ ਕਮਲ ਮਿਚਦਾ ਨਹੀਂ। ੫ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਪਦ ਦੇ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ਦੇਖੋ, ਸੰਪੁਟ ਪਾਠ। ੬ ਦੋ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਦਵਾ ਨੂੰ ਆਂਚ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਪੁਟ ੨.

ਸੰਪਤ, ਸੰਪਤਾ, ਸੰਪਤਿ, ਸੰਪੱਤਿ ਸੰ. संपद्—सम्पत्ति. ਸੰਗ੍ਯਾ—(ਸੰ—ਪਦ੍) ਬਹੁਤ ਪਦਵੀ. ਵਡਾ ਐਸ਼੍ਵਰਯ. "ਸੰਪਤ ਹਰਖ ਨ ਆਪਤ ਦੂਖਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਸੰਪਤਿ ਰਥ ਧਨ ਰਾਜ ਸਿਉ ਅਤਿ ਨੇਹੁ ਲਗਾਇਓ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੯) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—साम्प्रत—ਸਾਂਪ੍ਰਤ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸੰਪਤਾ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਯੋਗ੍ਯ ਰੀਤਿ ਨਾਲ. ਠੀਕ ਤੌਰ ਪੁਰ. ਹੁਣ ਇਸ ਵੇਲੇ. "ਪਰ੍ਹ ਭੁਰਜੇਣ ਝੜੀਅੰ, ਨਹ ਜੜੀਅੰ ਪੇਡ ਸੰਪਤਾ." (ਗਾਥਾ)

ਸੰਪੱਤਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਥਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਸੰਪਦ, **ਸੰਪਦਾ** } ਦੇਖੋ, ਸੰਪਤ.

ਸੰਪਰਕ. ਸੰ. संपर्क. ਸੰਗ੍ਯਾ—(ਸੰ—ਪ੍ਰਿਚ੍). ਸੰਯੋਗ. ਸੰਬੰਧ. ਮੇਲ। ੨ ਲਗਾਉ. ਵਾਸਤਾ। ੩ ਸਪਰਸ਼. ਛੋਹ। ੪ ਮੈਥੁਨ. ਸੰਭੋਗ.

ਸੰਪਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਨ. ਡਿਗਣਾ। ੨ ਉਡਣਾ। ੩ ਕੁਦਾਤੀ. ਛਾਲ। ੪ ਝਪਟ. ਝੁੱਟੀ। ੫ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਨਿਪਾਤ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ—"ਬਾਦਿ ਸੀਤ ਕੇ ਮਿਲਤ ਹੀ ਹੋਵਤ ਸੰਪਾਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸੰਨਿਪਾਤ.

ਸੰਪਾਤਿ, **ਸੰਪਾਤੀ** } ਸੰ. सम्पाति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਯੇਨੀ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥਵਾਹੀ ਅਰੁਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਜਟਾਯੁ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਗਿਰਝ ਜੇਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜਟਾਯੁ। ੨ ਸੰ. सम्पातिन्. ਵਿ—ਡਿਗਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਉਡਣ ਵਾਲਾ।

ਸੰਪਾਦਕ. ਸੰ. सम्पादक. ਵਿ—ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਕਾਰਕੁਨ। ੩ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਪੁਸਤਕ ਅਥਵਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ. Editor.

ਸੰਪਾਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ੩ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ.

ਸੰਪਾਦ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੰਪਾਦਨ (ਪੈਦਾ ਕਰਨ) ਯੋਗ। ੨ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ ਲਾਇਕ. ਦੇਖੋ, ਸੰਪਾਦਨ.

ਸੰਪਾਨੀ. ਵਿ—ਸੌਂਪੀ. ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ. ਸਮਰਪਣ ਕੀਤੀ. "ਬੰਧਪ ਸਖੇ ਪਾਛੇ ਤਿਨਹੂ ਕਉ ਸੰਪਾਨੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੰਪੁਟ. ਦੇਖੋ, ਸੰਪਟ. "ਮਨ ਸੰਪੁਟ ਜਿਤੁ ਸਤਸਰਿ ਨਾਵਣੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਮਨ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਡੱਬਾ (ਸਿੰਘਾਸਨ) ਹੈ। ੨ ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਗਾਰੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਦਵਾ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਤਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸੰਪੁਟਪਾਠ. ਕਿਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਤੁਕ ਦਾ ਸੰਪੁਟ ਦੇ ਕੇ ਕੀਤਾ ਪਾਠ, ਅਰਥਾਤ ਹਰੇਕ ਤੁਕ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਕੇ ਕਰਿਆ ਪਾਠ. ਜਿਵੇਂ—"ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਗੁਰੂ. ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ. ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਗੁਰੂ." ਬਹੁਤ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸਿੱਖ, ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੀ ਸੰਪੁਟ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ—ਰੋਗ ਦੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਲਈ—"ਦੂਖ ਰੋਗ ਭਏ ਗਤੁ ਤਨ ਤੇ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣਗਾਇ."—ਇਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਪਉੜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁੱਢ ਅਤੇ ਅੰਤ ਪੜ੍ਹਨਾ. ਇਹ ਪਾਠ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਕਰ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਭੋਗ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਸੰਪੁਟ ਦੀ ਤੁਕ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਣ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਸੰਪੁਟ ਸੁ ਪਾਠ ਪਢਤੇ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਪੁਟ ਪਾਣਿ. ਹਥ ਜੋੜੇ ਹੋਏ. ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਲਈ ਮਿਲਾਏ ਹਨ.

ਸੰਪੂਰਣ. ਸੰ. सम्पूर्ण. ਵਿ—ਸਾਰਾ. ਤਮਾਮ. ਸਭ। ੨ ਸੁਪੂਰਣ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ।

ਸੰਪੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਪਦਾ. ਵਿਭੂਤਿ। ੨ ਸੰਪਦਾ ਨੂੰ. "ਸੰਪੈ ਦੇਖਿ ਨ ਹਰਖੀਐ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਸੰਪੰਨ. ਸੰ. सम्पन्न. ਵਿ—(ਸੰ—ਪਦ੍) ਸੰਪੱਤਿ ਕਰਕੇ ਪੂਰਣ. ਵਿਭੂਤਿ ਮਾਨ। ੨ ਪੂਰਣ. ਮੁਕੰਮਲ। ੩ ਸਹਿਤ. ਸਮੇਤ. ਯੁਕ੍ਤ। ੪ ਧਨੀ. ਦੌਲਤਮੰਦ.

ਸੰਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ. ਸੰ. संप्रज्ञात. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ।

ਸੰਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ ਸਮਾਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਹਾਲਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵ੍ਰਿਤਿ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ (ਵਿਪਰਯਯ, ਵਿਕਲਪ, ਨਿਦ੍ਰ ਅਤੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ) ਲਯ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸਬੀਜ ਸਮਾਧਿ ਅਥਵਾ ਸੰਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ ਯੋਗ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਸੰਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ ਸਮਾਧਿ.

ਸੰਪ੍ਰਦਾ. ਸੰ. ਸੰ—ਪ੍ਰਦਾ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਦ੍ਯਾ ਆਦਿ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਯਿਕ.

ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ. ਸੰ. सम्प्रदाय. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਪ੍ਰਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਚਲੀ ਆਈ ਰੀਤਿ। ੩ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਚਲੀ ਧਰਮ ਰੀਤਿ। ੪ ਗੁਰੂ ਚੇਲੇ ਦੀ ਪੱਧਤਿ। ੫ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ, ਜਿਵੇਂ—ਸਿੱਖ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ.

ਸੰਬ. ਸੰ. शम्ब—ਸ਼ੰਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਜ੍ਰ। ੨ ਲਾਠੀ ਅੱਗੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੰਮ.

ਸੰਬਹ, **ਸੰਬਹਨ** } ਸੰ. संवाहन—ਸੰਵਹਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਮਲਨਾ. "ਨਾਤੀ ਧੋਤੀ ਸੰਬਹੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਬਟਣੇ ਨਾਲ ਅੰਗ ਮਲਕੇ ਨ੍ਹਾਤੀ ਧੋਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਵਹਨ.

ਸੰਬਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬਹ.

ਸੰਬਤ, **ਸੰਬਤ ਸਰ**, **ਸੰਬਤਿ** } ਸੰ. संवत् ਅਤੇ संवत्सर—ਸੰਵਤ ਅਤੇ ਸੰਵਤਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਲ. ਵਰ੍ਹਾ. "ਸੰਬਤਿ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ." (ਸੋਹਿਲਾ) ਦੇਖੋ, ਸੰਵਤ ਅਤੇ ਵਰਸ.

ਸੰਬਰ. ਸੰ. ਸ਼ੰਬਰ ਅਤੇ ਸੰਬਰ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਸਹੀ ਹਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ। ੨ ਧਨ। ੩ ਯੁੱਧ। ੪ ਵ੍ਰਤ। ੫ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਦਸ੍ਯੁ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਦਿਵੋਦਾਸ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਲ ਭੀ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਕਾਮ ਨਾਲ ਭੀ ਚਿਰ ਤੀਕ ਲੜਾਈ ਰਹੀ. ਜਦ ਕਾਮ ਨੇ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੀਤਾ, ਤਦ ਇਸ ਨੇ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਚੁੱਕਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮੋਇਆ. ਸੰਬਰ ਨੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿਰਨਜਕਸ਼ਿਪੁ ਨੂੰ ਭੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. "ਦਸ ਦ੍ਯੋਸ ਕੋ ਬਾਲ ਭਯੋ ਜਬ ਹੀ, ਤਬ ਸੰਬਰ ਦੈਤ ਲੈ ਤਾਹਿ ਗਯੋ ਹੈ."

(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੬ ਵਿ—ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ। ੭ ਭਾਗਵਾਨ। ੮ ਸੁਖੀ.

ਸੰਬਰਅਰਿ, ਸੰਬਰਸੂਦਨ, ਸੰਬਰਾਰਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੰਬਰ ਦੈਤ ਮਾਰਿਆ। ੨ ਕਾਮਦੇਵ, ਜੋ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸ਼ੰਬਰ ਦੈਤ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ. "ਸੰਬਰ ਕੇ ਅਰਿ ਕੀ ਛਬਿ ਲੀਨੇ." (ਅਜਰਾਜ)

ਸੰਬਰਾਰਿ ਚਖ ਧੁਜ ਅਰਿ, ਸੰਬਰਾਰਿ ਧੁਜ ਚੱਛ ਅਰਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ. ਬਾਣ. (ਸਨਾਮਾ) ਸੰਬਰ ਦੇ ਵੈਰੀ ਕਾਮ ਦੀ ਧੁਜਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੱਛ, ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ. ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਮੱਛ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿੰਨ੍ਹਕੇ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਵਰੀ ਸੀ.

ਸੰਬਲ. ਸੰ. शाम्बल—ਸ਼ੰਬਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਫਰ ਖਰਚ. "ਤਾਕੋ ਸੰਬਲ ਪਾਂਚ ਸੈ, ਇਸ ਕੋ ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ." (ਗੁਵਿ ੬) ੨ ਈਰਖਾ. ਹਸਦ। ੩ ਕਿਨਾਰਾ. ਤਟ. ਕੰਢਾ। ੪ ਕੁਲ. ਵੰਸ਼.

ਸੰਬਲਖਾਰ. ਸੰਮੁਲਫਾਰ. ਸੰਖੀਆ. "ਸੰਬਲਖਾਰ ਡਾਰ ਕਰ ਸਜਾਨੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੫੦) ਦੇਖੋ, ਸੰਖੀਆ.

ਸੰਬਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬਾਹਨ। ੨ ਸੰ. संवाह—ਸੰਵਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਜ਼ਾਰ। ੩ ਸਮੂਹ (ਸਮੁਦਾਯ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਲਸਕਰ ਜੋੜੇ ਕੀਆ ਸੰਬਾਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਸੁਵਾਹ. ਉੱਤਮ ਸਵਾਰੀ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਵਾਹਨ. "ਹੈਵਰ ਗੈਵਰ ਰਥ ਸੰਬਾਹੇ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੫ ਸੁਬਹ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. "ਹਰਿਨਾਮ ਜਪਿ ਸੰਬਾਹਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੬ ਦੇਖੋ, ਸੰਵਹਨ.

ਸੰਬਾਹਨ. ਸੰ. ਸੰਵਾਹਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਮਰਦਨ. ਮਾਲਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸੰਬਹ। ੨ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ। ੩ ਭਾਰ ਦੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਪਹੁਚਾਉਣਾ. "ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਰਿਜਕ ਸੰਬਾਹੇ ਠਾਕੁਰ." (ਸੋਦਰੁ) "ਦਿਤੋਨੁ ਰਿਜਕ ਸੰਬਾਹਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੫ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ.

ਸੰਬਾਹਿ, ਸੰਬਾਹੇ ਦੇਖੋ, ਸੰਬਾਹਨ.

ਸੰਬਾਦ. ਸੰ. ਸੰਵਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਰਚਾ. ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋੱਤਰ। ੨ ਖਬਰ. ਸਮਾਚਾਰ.

ਸੰਬਾਦੀ. ਸੰ. संवादिन्. ਵਿ—ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਰਾਇ ਨਾਲ ਸੰਮਤਿ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸ੍ਵਰ, ਜੋ ਵਾਦੀ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਪਸ਼੍ਟ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਸੰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸ੍ਵਰ ਸ਼ਬਦ.

ਸੰਬਿਆਲ. ਰਾਜਪੂਤ ਗੋਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਸਾਂਬਾ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਬਾਈਧਾਰ.

ਸੰਬੀਤ. ਸੰ. ਸੰਵੀਤ. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਗੁਜਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਵੀਤਿਆ.

ਸੰਬੁਕ. ਸੰ. शम्बूक—ਸ਼ੰਬੂਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋਗਾ। "ਜਸੋ ਸੰਬੁਕ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ਚਾਰੂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸਿੱਪ.

ਸੰਬੂਹ. ਸਭ. ਤਮਾਮ. ਦੇਖੋ, ਸਮੂਹ. "ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਸੰਬੂਹ ਸਚੁ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਸੰਬੂਕ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬੁਕ। ੨ ਇੱਕ ਸ਼ੂਦ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਤਪ ਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਵੱਢਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਤਪ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਤਨਾ ਉਤਪਾਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਜਵਾਨ ਲੜਕਾ ਮਰ ਗਿਆ. ਸੰਬੂਕ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣ ਸਾਰ ਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਾਲਕ ਜੀ ਉੱਠਿਆ. ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੭ ਅ: ੭੬.

ਸੰਬੇਦ. ਦੇਖੋ, ਸੰਵੇਦ.

ਸੰਬੇਦਜ. ਸੰ. ਸੰਵੇਦ੍ਯ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਨ ਲਾਇਕ. ਸਮਝਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਸੰਬੋਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨ. ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮੁਖਾਤਿਬ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੰਬੋਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਗਾਉਣਾ. ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਬੁਲਾਉਣਾ. ਮੁਖਾਤਿਬ ਕਰਨਾ.

ਸੰਬੰਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਮਿਲਾਪ. ਮੇਲ। ੨ ਰਿਸ਼ਤਾ. ਨਾਤਾ। ੩ ਵਿਆਹ. ਸਗਾਈ.

ਸੰਬੰਧੀ. ਸੰ. साम्बन्धिन्. ਵਿ—ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਮੇਲੀ। ੨ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. ਨਾਤੀ. ਸਾਕ.

ਸੰਬਜਾਨ, ਸੰਬਜਾਨਾ ਦੇਖੋ, ਸੰਵਜਾਨ.

ਸੰਭ. ਸ੍ਵਯੰਭਵ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੰਭੁ। ੩ ਸੰ. ਸੰ—ਭ. ਵਿ—ਸੰ (ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਭ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ.

ਸੰਭਉ. ਦੇਖੋ, ਸੈਭੰ. "ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੰਭਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਨਾ। ੨ ਪਾਲਨ. ਪੋਸ਼ਣ। ੩ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ। ੪ ਪਾਲਨ. ਪੋਸਣ.

ਸੰਭਰੀ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਨ (ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ) ਵਾਲੀ। ੨ ਸ਼ਾਂਭਵੀ. ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ.

ਸੰਭਰੇ. ਵਿ—ਸੰਭਲੇ. ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ. "ਤਬੈ ਸੰਭਰੇ ਦੀਨ ਹੇਤੰ ਦਯਾਲੰ." (ਮੱਛਾਵ) ੨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੇ ਹੋਏ.

ਸੰਭਰੇਸ. ਸੰਭਲ ਨਗਰ ਦਾ ਈਸ਼. ਸੰਭਲ ਦਾ ਰਾਜਾ. "ਸੁਣਜੋ ਸੰਭਰੇਸੰ." (ਕਲਕੀ) ਦੇਖੋ, ਸੰਭਲ ੨.

ਸੰਭਲ. ਦੇਖੋ, ਸੰਭਲਨਾ। ੨ ਸੰ. ਸ਼ੰਭਲ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੀ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੩੯੭੧੫ ਹੈ. ਇਹ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ੨੩ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਅੰਤ ਇਸ ਥਾਂ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ. "ਭਲ ਭਾਗ ਭਯਾ ਇਹ ਸੰਭਲ ਕੇ ਹਰਿ ਜੂ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਆਵਹਿੰਗੇ." (ਕਲਕੀ)

ਸੰਭਲਣਾ, ਸੰਭਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ. ਹੋਸ਼ਿਆਰ ਹੋਣਾ.

ਸੰਭਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੋਣਾ। ੨ ਹੋ ਸਕਣਾ। ੩ ਉਤਪੱਤੀ. ਜਨਮ.

"ਤ੍ਰਿਗਦਜੋਨਿ ਅਚੇਤ ਸੰਭਵ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੪ ਮੇਲ. ਸੰਯੋਗ। ੫ ਕਾਰਣ. ਸਬਬ। ੬ ਹੋ ਸਕਨੇ ਯੋਗ੍ਯ. ਮੁਮਕਿਨ.

ਸੰਭਵਤਾ. ਮੁਮਕਿਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੰਭਵਿਓ / **ਸੰਭਵਿਅਉ** } ਸ੍ਵਯੰਭਵ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਆਜੋਨੀ ਸੰਭਵਿਅਉ। ੩ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਉਪਜਿਆ.

ਸੰਭਾਖਣ / **ਸੰਭਾਖਨ** } ਸੰ. सम्भाषण—ਸੰਭਾਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਤ ਚੀਤ. ਗੁਫਤਗੂ. "ਕਰ ਸੰਭਾਖਣ ਆਪਸ ਮਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਸਗਲ ਸੰਭਾਖਨ ਜਾਪਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਸੰਤਹ ਸੰਗੁ, ਸੰਤ ਸੰਭਾਖਨ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸੰਭਾ ਜੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ.

ਸੰਭਾਰ. ਸੰਭਾਲ. ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ. ਸਿਪਰਦਗੀ । ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ— ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਸਾਮਾਨ. "ਸਭ ਸੰਭਾਰ ਸੰਭਾਰਕੈ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਫਿਗ ਆਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਵਿਭੂਤਿ. ਸੰਪਦ.

ਸੰਭਾਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਭਾਲਨਾ. ਸਾਂਭਣਾ। ੨ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ. "ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਜਗਤ ਮੇ ਹਰਿ ਕੋ ਕਬਹੂ ਨਾਹਿ ਸੰਭਾਰਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੯)

ਸੰਭਾਰਿਕਾ / **ਸੰਭਾਲਕਾ** } ਦੇਖੋ, ਸੰਭਾਰ ੨. ਵਿ—ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਵਾਲੀ. ਵਿਭੂਤੀ ਵਾਲੀ. "ਕਿ ਸੰਭਾਲਕਾ ਫੈ." (ਦੱਤਾਵ)

ਸੰਭਾਲਣਾ / **ਸੰਭਾਲਨ** } ਕ੍ਰਿ—ਢੂੰਡਣਾ. ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨਾ। ੨ ਸਪੁਰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ. ਹਿਫਾਜਤ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ.

ਸੰਭਾਲੁ. ਸਮਾਲੂ. ਇੱਕ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਛਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਉਬਾਲਕੇ ਸੋਜ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਟਕੋਰ ਕਰੀਦੀ ਹੈ. ਸੰ. सिन्धुवार—ਸਿੰਧੁਵਾਰ. L Vitextrifolia । ੨ ਵਿ—ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਲਾ.

ਸੰਭਾਵਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣਾ। ੨ ਅਟਕਲਨਾ. ਅੰਦਾਜਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਸਨਮਾਨ. ਇੱਜਤ. "ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਰਤ ਹੈਂ ਦਰਸ ਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਹੋ ਸਕਣਾ। ੫ ਇੱਕ ਅਰਥਲੰਕਾਰ ਜੇ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਦ ਐਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਥਵਾ ਜੇ ਐਸਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਦ ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ, ਐਸਾ ਸ਼ਰਤੀਯਹ ਕਥਨ "ਸੰਭਾਵਨਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ, ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ.
(ਜਪੁ)

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ,
ਨਵਾਂ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁਕੋਇ,
ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ,
ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇਇ.
(ਜਪੁ)

ਸਿਕਤਾ ਮਹਿ ਤੇ ਯਤਨ ਕਰ ਤੇਲ ਜੁ ਨਿਕਸਾਵੈ,
ਕਮਠ ਪੀਠ ਪਰ ਭਾਂਤ ਕਿਹ ਬਹੁ ਬਾਲ ਜਮਾਵੈ,
ਸਿਰ ਪਰ ਰਾਸਭ ਸਸੇ ਕੇ ਉਗਵਾਇ ਬਿਖਾਨਾ,
ਤੌ ਦੁਸ੍ਰਨ ਕੇ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਗੁਨ ਕਰਹਿ ਮਹਾਨਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਜੋ ਮਰਦਾਨੇ ਕੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ ਗਾਯਨ ਜਾਨਤ ਕੋਇ,
ਤੌ ਸਭ ਕੋ ਪਾਹਨ ਹ੍ਰਿਦਯ ਲੇਤ ਮੋਮ ਕਰ ਸੋਇ.

ਸੰਭਾਵਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੂਜਿਤ। ੨ ਸਨਮਾਨਿਤ. ਆਦਰ ਕੀਤਾ। ੩ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਮਸ਼ਹੂਰ। ੪ ਅਟਕਲ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸੰਭਾਵ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਹੋ ਸਕਨੇ ਯੋਗ.

ਸੰਭੁ. ਸੰ. ਸ਼ੰਭੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ (ਕਲ੍ਯਾਣ) ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਭੂ (ਹਸਤੀ), ਕਰਤਾਰ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੩ ਵਿਸਨੁ। ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਪਾਰਾ। ੬ ਸਿੱਖਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਸੰਭੁਸੁਤ / **ਸੰਭੁਤਨਯ** } ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗਣੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਰਤਿਕੇਯ.

ਸੰਭੁਤ੍ਰਿਯਾ. ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਾਰਵਤੀ। ੨ ਸਤੀ.

ਸੰਭੁਤ੍ਰਿਯਾ ਪਿਤ. (ਸਨਾਮਾ) ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਤੀ, ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਦਕ੍ਸ਼। ੨ ਹਿਮਾਲਯ.

ਸੰਭੁ ਨੰਦਨ / **ਸੰਭੁਪੁਤ੍ਰ** } ਦੇਖੋ, ਸੰਭੁਸੁਤ.

ਸ਼ੰਭੁ ਭੂਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਸੱਪ. ਨਾਗ.

ਸੰਭੂ. ਦੇਖੋ, ਸੰਭੁ। ੨ ਸ੍ਵਯੰਭਵ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ. ਆਪ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਕਰਤਾਰ. "ਸਰਬ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨ ਸੰਭੂ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

ਸੰਭੂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਪਜਿਆ. ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. "ਤਿਸ ਆਤਮ ਤੇ ਨਭ ਸੰਭੂਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਭੂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਪੱਤਿ. ਜਨਮ। ੨ ਵਾਧਾ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ। ੩ ਵਿਭੂਤਿ. ਸੰਪਦ.

ਸੰਭੈਂ. ਸ੍ਵਯੰਭਵ. ਸ੍ਵਯੰਭੂ. ਆਪ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ. "ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੌ ਮਨ ਸਿਮਰਤ ਠੰਢਾ ਥੀਵਾਂ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਸੰਭ੍ਰਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੁੱਲ। ੨ ਸੰਸਾ. ਸ਼ੱਕ। ੩ ਚਕ੍ਰ. ਗੇੜਾ। ੪ ਘਬਰਾਹਟ। ੫ ਦੇਖੋ, ਵਿਭ੍ਰਮ.

ਸੰਮ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬ। ੨ ਸ੍ਵਪਨ. ਸ਼ਯਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਮਿ ੨.

ਸੰਮਸ. ਦੇਖੋ, ਸਮਸ੍ਤ.

ਸੰਮਕ. ਸਮ੍ਯਕ. ਦੇਖੋ, ਸਮਕ.

ਸੰਮਣ. ਦੇਖੋ, ਸੰਮਨ.

ਸੰਮਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਹਿਮਤ. ਰਾਇ ਅਨੁਸਾਰ. "ਯਹ ਸਭ ਸੰਮਤ ਮੇਰੋ ਹੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰਵਤ. ਵਰ੍ਹਾ. ਸਾਲ. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ "ਸੰਮਤ" ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਲ ਲਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਵਤ ਅਤੇ ਵਰਸ.

ਸੰਮਤਿ / **ਸੰਮਤੀ** } ਸੰ. सम्मति. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਇ। ੨ ਇੱਛਾ.

ਸੰਮਨ. ਸ਼ਾਹਬਾਜਪੁਰੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਮੂਸਨ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ. ਇਹ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਅਦੁਤੀ ਸੀ. ਕਪੂਰ ਦੇਉ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਪੁਰ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੱਖ ਕੇਹੜਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਮਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਚੌਬੋਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ— "ਸੰਮਨ ਜਉ ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਦਮ ਕਿਹੁ ਹੋਤੀ ਸਾਟ." (ਚਉਬੋਲੇ ਮ: ੫) "ਸੰਮਨ ਹੈ ਸਾਹਬਾਜਪੁਰੇ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਅ਼ ثمن ਸੰਮਨ. ਵਿ—ਅੱਠ. ਆਠ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੰਮਨਬੁਰਜ.

ਸੰਮਨ ਬੁਰਜ. ਅ਼ مثمن برج ਮੁਸੰਮਨਬੁਰਜ. ਅਠਪਹਿਲੂ ਬੁਰਜ. ਦੇਖੋ, ਸੰਮਨ ੨. "ਖਿਰਜੇ ਬੁਰਜ ਸੰਮਨ ਕੀ ਬਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੰਮਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਭਾਲ. ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ। ੨ ਚੇਤਾ. ਧਿਆਨ.

ਸੰਮਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਲਾ. "ਸਹਿਤ ਸੰਮਲੇ ਸਿਰ ਪਰ ਚੀਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਭਾਲਾਂ, ਚੇਤੇ ਕਰਾਂ. "ਸਾਹਿ ਸਾਹਿ ਤੁਝੁ ਸੰਮਲਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸੰਮਲਿ. ਸੰਭਾਲਕੇ। ੨ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ. "ਹਉ ਸੰਮਲਿ ਥਕੀ ਜੀ ਓਹ ਕਦੇ ਨ ਬੋਲੈ ਕਉਰਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਮੈ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਥਕ ਗਈ ਹਾਂ. ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਭੀ ਮੌਕਾ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜਦ ਉਹ ਕੌੜਾ ਬੋਲਿਆ ਹੋਵੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੰਮ੍ਹਲਿ.

ਸੰਮਾ. ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਸੁਨੀਅਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਡੋਗਰ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸੁਨੀਅਰ ਪਧਾਰਨ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜਿਰ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨੀਅਰ ੨.

ਸੰਮਾਉਣਾ, ਸੰਮਾਇਆ } ਦੇਖੋ, ਸਮਾਉਣਾ—ਸਮਾਇਆ. "ਸੰਮਾਇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਕਰਤੇ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੰਮਾਨ, ਸੰਮਾਨਿ } ਦੇਖੋ, ਸਮਾਨ. "ਬੈਰੀ ਮੀਤ ਹੋਏ ਸੰਮਾਨ." (ਭੈਰ ਮ:੫) "ਤੇਰੀ ਦੁਬਿਧਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸੰਮਾਨਿਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ) ੨ ਸੰ. सम्मान. ਆਦਰ. ਦੇਖੋ, ਸਨਮਾਨ.

ਸੰਮਾਨਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੰਮਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਮਾਨਜ੍ਯ.

ਸੰਮਾਨੈ. ਸਮ-ਮਾਨੈ. ਤੁੱਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੇਰੈ ਸੰਮਾਨੈ। ੨ ਸਨਮਾਨੈ. ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਸੰਮਾਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਭਾਲਨਾ. ਸਾਂਭਣਾ। ੨ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ. ਯਾਦ ਕਰਨਾ. "ਜਿਉ ਬਾਰਿਕ ਮਾਤਾ ਸੰਮਾਰੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਆਗੇ ਤੇ ਨ ਸੰਮਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ)

ਸੰਮਾਲ. ਦੇਖੋ, ਸੰਭਾਲ.

ਸੰਮਾਲਨ. ਸੰਭਾਲਨਾ. ਸਾਂਭਣਾ। ੨ ਚੇਤੇ ਕਰਨਾ. ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ. "ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇਕੈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਮਾਲੇਹੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) "ਦੁਖ ਭੀ ਸੰਮਾਲਿਓਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) "ਸੇਵਨ ਸਾਈ ਆਪਣਾ ਨਿਤ ਉਠਿ ਸੰਮਾਲੰਨਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਸੰਮਾਲੇਨ. ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ. ਸਿਮਰਨ (ਚੇਤੇ) ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਜੇ ਨਿਤ ਉਠਿ ਸੰਮਾਲੇਨ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਸੰਮਿ. ਦੇਖੋ, ਸੰਮ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੌਂਕੇ. ਸ਼ਯਨ ਕਰਕੇ. "ਚਾਰਿ ਗਵਾਇਆ ਸੰਮਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸੰਮਿਆ. ਸੰ. ਸ਼ਮ੍ਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਧਾਰ. ਟੇਕ। ੨ ਵੈਰਾਗਣ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਟਿਕਟਿਕੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਬਾਹਾਂ ਰੱਖਕੇ ਸਾਧੁ ਬੈਠਦੇ ਹਨ. "ਸਗਲੀ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ ਸੰਮਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਸੰਮੀ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੁਣ ਸਮੀਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਹ ਭਟਿੰਡੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਭਟਿੰਡੇ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. "ਉਲੰਘ ਪੰਥ ਕੇਤਕ ਜਬ ਆਏ। ਡੇਰਾ ਸੰਮੀ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁਪਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਸ ਥਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸੰਮੀ ਤੋਂ ਚਲਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਮਦਮੇ ਪਧਾਰੇ ਹਨ.

ਸੰਮੁਖ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਮੂੰਹ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਅੱਗੇ. ਸਨਮੁਖ.

ਸੰਮੁਲਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖੀਆ.

ਸੰਮੂ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀਆਂ ਫੱਤੂ ਸੰਮੂ ਕੀ.

ਸੰਮ੍ਹਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੰਭਲਕੇ. ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਨਾਲ. "ਸੰਮ੍ਹਲਿ ਬੁਕ ਭਰੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਸੰਮ੍ਹਲਿਆ. ਵਿ—ਸੰਭਾਲਿਆ. ਕਬਜੇ ਕੀਤਾ. ਮੱਲਿਆ. "ਸੰਮ੍ਹਲਿਆ ਸਚੁ ਥਾਨੁ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸੰਮਜਕ. ਸੰ. सम्यक. ਵਿ—ਮਨੋਹਰ. ਸੁੰਦਰ। ੨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਯਥਾਰਥ. ਸਹੀ। ੪ ਪੂਰਾ. ਮੁਕੰਮਲ। ੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ— ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ. ਬਖ਼ੂਬੀ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੂਹ. ਸਮੁਦਾਯ.

ਸੰਮ੍ਰਥ, ਸੰਮ੍ਰਥੁ } ਦੇਖੋ, ਸਮਰਥ. "ਕਰਹਿ ਕਹਾਣੀਆ ਸੰਮ੍ਰਥ ਕੰਤ ਕੀਆਹ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਐਸਾ ਸੰਮ੍ਰਥੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਆਪਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਸੰਮ੍ਰਿਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਸੰਮ੍ਰਾਜ੍, ਸੰਮ੍ਰਾਟ੍ } ਸੰ. सम्राज्—सम्राट्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾ. ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ. ਇਸ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ ਸਮ੍ਰਾਜੀ ਅਤੇ ਸਮ੍ਰਾਗਜੀ (सम्राज्ञी).

ਸੰਮ੍ਰਿਥ. ਦੇਖੋ, ਸਮਰਥ.

ਸੰਯਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਧਾ। ੩ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ. ਸੰਯਤਾਤਮਾ.

ਸੰਯਮ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜਮ.

ਸੰਯਮਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਕਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਦਬਾਉਣਾ. ਦਮਨ। ੩ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉਣਾ। ੪ ਕੈਦ ਰੱਖਣਾ। ੫ ਜਕੜਨਾ. ਬੰਨ੍ਹਣਾ.

ਸੰਯਮਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਪੁਰੀ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸੰਯਮਨੀ ਪਤਿ. ਧਰਮਰਾਜ. ਦੇਖੋ, ਸੰਯਮਨੀ.

ਸੰਯਮੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜਮੀ.

ਸੰਯੁਕਤ. ਸੰ. ਸੰਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਸਾਥ. ਸਹਿਤ। ੨ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਾਥ ਲੱਗਿਆ.

ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਯੂ.ਪੀ.

ਸੰਯੁਕ੍ਤਾ, **ਸੰਯੁਤਾ** } ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਅਰੂਹਾ" ਅਤੇ "ਪ੍ਰਿਯਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ. ਸ, ਜ, ਜ, ਗ. IIS, ISI, ISI, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪੁਨ ਬੇਣ ਰਾਜ ਮਹੇਸ਼ ਭਜੇ.
ਜਿਨ ਡੰਡ ਕਾਹੁਨ ਤੇ ਲਯੋ,
ਜਿਯ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਸੁਖੀ ਨਰਾ.
ਅਤਿ ਗਰਬ ਸੈ ਛੁਟਕ੍ਯੋ ਧਰਾ. (ਬੇਨਰਾਜ)

ਦੇਖੋ, ਬੋਲੀ ਬਿਦ੍ਰੁਮ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ) ੨ ਜੈ ਚੰਦ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੰਯੁਕ੍ਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਯੰਬਰ.

ਸੰਯੁਤ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜੁਤ.

ਸੰਯੋਗ. ਦੇਖ, ਸੰਜੋਗ.

ਸੰਯੋਗੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਜੋਗੀ.

ਸੰਯੋਜਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜੋਤਣਾ. ਬੈਲ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਹਲ ਗੱਡੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ.

ਸੰਰੋਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ। ੨ ਘੇਰਾ। ੩ ਹੱਦ ਬੰਦੀ। ੪ ਕੈਦ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੰਲਗਨ. ਸੰ. ਸੰਲਗ੍ਨ. ਵਿ—ਸਾਥ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਸੰਲਗਨ ਸਭ ਸੁਖ ਛਤ੍ਰ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਸੰਵਹਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਹੱਕਣਾ। ੩ ਸਵਾਰੀ। ੪ ਜਹਾਜ.

ਸੰਵਤ, **ਸੰਵਤਸਰ** } ਸੰ. संवत्—संवत्सर. ਸਾਲ. ਵਰ੍ਹਾ. ਸਨ (ਸਿਨ). ਵਰ੍ਸ਼.

(ੳ) ਦੇਖੋ, ਈਸਵੀ ਸਨ.
(ਅ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਕ ਸੰਵਤ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ.
(ੲ) ਹਿਜਰੀ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਮੁਹੰਮਦ.
(ਸ) ਦੇਖੋ, ਕਲਿਯੁਗ ਸੰਵਤ.
(ਹ) ਦੇਖੋ, ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਵਤ. ਦੇਖੋ, ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿਤ੍ਯ.
(ਕ) ਦੇਖੋ, ਵਰਸ.

ਸੰਵਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬਾਹਨ.

ਸੰਵਾਦ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬਾਦ.

ਸੰਵਾਦੀ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬਾਦੀ। ੨ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸੁਰ, ਜੋ ਰਾਗ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰੇ, ਅਰਥਾਤ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਵੇ, ਜੈਸੇ ਭੈਰਵ ਵਿੱਚ ਰਿਖਭ (ਰਿਸ਼ਭ) ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰ.

ਸੰਵਿਦ. ਸ. संविद्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੇਤਨ ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਬੁੱਧਿ। ੩ ਯੁਕਤਿ। ੪ ਦਲੀਲ। ੫ ਰੀਤਿ। ੬ ਭੰਗ. ਵਿਜਯਾ। ੭ ਪ੍ਰਾਪਤਿ। ੮ ਸੰਪੱਤਿ.

ਸੰਵੇਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਯਾਨ. ਜਾਣਨਾ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣਾ.

ਸੰਵੇਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ.

ਸੰਵੇਦ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਸੰਬੇਦ੍ਯ.

ਸੰਵ੍ਯਾਨ, **ਸੰਵ੍ਯਾਨਾ** } ਸੰ. संव्यान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ ਢਕਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਚਾਦਰ. "ਤਾਨ ਸੰਵ੍ਯਾਨ ਸਰੀਰ ਕੇ ਊਪਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਸੰਵ੍ਯਾਨਾ ਸੁੰਦਰ ਸਜੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸੰਵ੍ਰਤ. ਡਿੰਗ. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ. ਜਲਪਤਿ.

ਸ੍ਕੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸਕੰਦ.

ਸ੍ਕੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸਕੰਧ.

ਸ੍ਖਲ. ਦੇਖੋ, ਸਖਲਨ.

ਸ੍ਤਨ. ਥਣ. ਕੁਚ. ਮੰਮਾ.

ਸ੍ਤਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਤਿ. ਵਡਿਆਈ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤੁ.

ਸ੍ਤਵਨ. ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤਵਨ.

ਸ੍ਤਾਵਕ. ਸੰ. ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤੁ ਅਤੇ ਤਾਵਕ.

ਸ੍ਤੁ. ਸੰ. ਧਾ—ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ. ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ. ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ. ਇਸੇ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਸ੍ਤੁਤਿ ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ.

ਸ੍ਤੁਤਿ. ਦੇਖੋ, ਉਸਤਤਿ.

ਸ੍ਤੁਤਿ ਵ੍ਯਾਜ ਨਿੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਵ੍ਯਾਜ ਨਿੰਦਾ.

ਸ੍ਤੂਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤੂਨ. ਥਮਲਾ. ਖੰਭਾ.

ਸ੍ਤੇਨ. ਸੰ. स्तेन्. ਧਾ—ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ. ਚੁਰਾਉਣਾ.

ਸ੍ਤੇਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਰੀ. ਚੁਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਤੇਨ.

ਸ੍ਤੇਯੀ. ਸੰ. स्तेयिन्. ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਚੋਰ.

ਸ੍ਤੈਨ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੁਰਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਚੋਰੀ.

ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ. ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਗੀਤ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤੋਤ੍ਰ.

ਸ੍ਤੰਭ. ਥੰਮ੍ਹ. ਸਤੂਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤੰਭ.

ਸ੍ਤੰਭਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਕਣਾ. ਥੰਮਣਾ. ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ੨ ਰੁਕਾਵਟ. ਅਟਕਾਉ। ੩ ਜੜ੍ਹ ਕਰਨਾ। ੪ ਕਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਣ.

ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਸੰ. स्तृ. ਧਾ—ਫੈਲਾਉਣਾ. ਢਕਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ੨.

ਸ੍ਤ੍ਰੀਜਾਤਿ. ਕਾਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ. ਦੇਖੋ. ਨਾਰੀ ੨.

ਸ੍ਤ੍ਰੀਜਿਤ. ਦੇਖੋ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਿਤ.

ਸ੍ਤ੍ਰੀਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਕੰਨ੍ਯਾ ਨੂੰ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਗਹਿਣਾ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਮਿਲੇ, ਅਥਵਾ ਪਿਤਾ ਪਤੀ ਆਦਿਕ ਖਾਸ ਤੌਰ ਪੁਰ ਜੋ ਧਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣ. ਦੇਖੋ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਨ.

ਸ੍ਤ੍ਰੀਵ੍ਰਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ.

ਸ੍ਥ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ੍ਥਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਠਹਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਕੂਟਸ੍ਥ, ਗ੍ਰਿਹਸ੍ਥ, ਮਾਰਗਸ੍ਥ ਆਦਿ.

ਸ੍ਥਗ. ਸੰ. स्थग्. ਧਾ—ਢਕਣਾ. ਆੱਛਾਦਨ ਕਰਨਾ. ਥਕਣਾ. ਠਹਿਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਥਕਣਾ.

ਸ੍ਥਲ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਲ.

ਸ੍ਥਵਿਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਕਾਇਮ। ੨ ਬੁੱਢਾ. ਵ੍ਰਿੱਧ। ੩ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਪੰਡਿਤ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ.

ਸ੍ਥਾ. ਸੰ. ਧਾ—ਠਹਿਰਨਾ. ਖੜਾ ਰਹਿਣਾ. ਰੁਕਣਾ. ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਪਾਸ ਹੋਣਾ.

ਸ੍ਥਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਾਈ.

ਸ੍ਥਾਣੁ / **ਸ੍ਥਾਣੂ** } ਸੰ. स्थाणु. ਵਿ—ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ, ਜੋ ਚਲਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ੩ ਅਚਲ ਬ੍ਰਹਮ। ੪ ਠੂਠ. ਖੁੰਢ.

ਸ੍ਥਾਨ. ਦੇਖੋ. ਅਸਥਾਨ. "ਦੁਰਗਮ ਸ੍ਥਾਨ ਸੁਗਮੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸ੍ਥਾਨਚਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ੪ ਦਾ (ਅ).

ਸ੍ਥਾਨਭ੍ਰਸ੍ਟ. ਦੇਖੋ, ਥਾਨ ਭਰਿਸਟ.

ਸ੍ਥਾਨੀ. ਸੰ. स्थानिन्. ਵਿ—ਥਾਉਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਮੁਕਾਮੀ.

ਸ੍ਥਾਪਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਥਾਪਨ ਕਰਤਾ.

ਸ੍ਥਾਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਾਪਣਾ. ਠਹਿਰਾਉਣਾ. ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ. ਰੱਖਣਾ. ਧਾਰਨਾ.

ਸ੍ਥਾਯੀ. ਸੰ. स्थायिन्. ਵਿ—ਠਹਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਾਇਮ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਥਾ.

ਸ੍ਥਾਯੀਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਾਈ ਭਾਵ ਅਤੇ ਭਾਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨੰ: ੧੪.

ਸ੍ਥਾਲ. ਦੇਖੋ, ਥਾਲ.

ਸ੍ਥਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਥਾਲੀ.

ਸ੍ਥਾਲੀ ਤੰਡੁਲ ਨ੍ਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਾਯ ੧੪.

ਸ੍ਥਾਵਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਾਵਰ.

ਸ੍ਥਿਤ. ਕ਼ਾਯਮ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਿਤ ਅਤੇ ਇਸਥਿਤ.

ਸ੍ਥਿਤਿ. ਕ਼ਾਯਮੀ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਿਤਿ.

ਸ੍ਥਿਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥਿਰ ਅਤੇ ਇਸਥਿਰ.

ਸ੍ਥਿਰਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਹਿਰਾਉ. ਸ੍ਥਿਰ ਭਾਵ. ਕਾਇਮੀ. ਅਚਲਪਨ.

ਸ੍ਥਿਰਾ. ਦੇਖੋ, ਥਿਰਾ ੨.

ਸ੍ਥੂਲ. ਦੇਖੋ, ਅਸਥੂਲ.

ਸ੍ਥੰਡਲ. ਦੇਖੋ, ਥੜਾ.

ਸ੍ਨਾ. ਧਾ—ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ. ਨ੍ਹਾਉਣਾ. ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ.

ਸ੍ਨਾਨ. ਦੇਖੋ, ਇਸਨਾਨ.

ਸ੍ਨਾਯੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਠਾ. ਰਗ. ਨਸ. Sinew.

ਸ੍ਨਿਹ. ਸੰ. स्निह्. ਧਾ—ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨਾ. ਚਿਕਨਾ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸਨੇਹ.

ਸ੍ਨਿਗਧ. ਦੇਖੋ, ਸਨਿਗਧ.

ਸ੍ਨੁਖਾ. ਸੰ. स्नुषा—ਸ੍ਨੁਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੂੰਹ. ਪੁਤ੍ਰਵਧੂ.

ਸ੍ਨੇਹ. ਦੇਖੋ, ਸਨੇਹ. "ਧ੍ਰਿਗ ਸ੍ਨੇਹੰ ਬਨਿਤਾ ਬਿਲਾਸ ਸੁਤਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸ੍ਨੇਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਨੇਹੀ.

ਸ੍ਪਸ੍ਟ. ਦੇਖੋ, ਸਪਸਟ.

ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸਪਰਸ਼.

ਸ੍ਪਰ੍ਧ. ਸੰ. स्पर्ध्. ਧਾ—ਈਰਖਾ ਕਰਨਾ. ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਨਾ ਚਾਹੁਣਾ.

ਸ੍ਪੰਦ. ਸੰ. स्पन्द. ਧਾ—ਉਛਲਨਾ. ਕੰਬਣਾ. ਥਰਥਰਾਉਣਾ. ਜਾਣਾ.

ਸ੍ਪ੍ਰਿਸ਼. ਸੰ. स्पृश्. ਧਾ—ਛੁਹਿਣਾ. ਸੰਜੋਗ ਕਰਨਾ.

ਸ੍ਪ੍ਰਿਹ. ਸੰ. स्पृह्. ਧਾ—ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ. ਚਾਹੁਣਾ.

ਸ੍ਫਟਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸਫਟਕ.

ਸ੍ਫਾਰ. ਸੁਰਣ (ਸੋਨੇ) ਦਾ ਬੁਲਬੁਲਾ। ੨ ਖਿੜਨਾ. ਵਿਕਾਸ਼। ੩ ਵਿ—ਚੌੜਾ.

ਸ੍ਫੁਟ. ਸੰ. स्फुट्. ਧਾ—ਖਿੜਨਾ. ਕਤਰਨਾ. ਛੇਕਣਾ। ੨ ਵਿ—ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਜਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਤੱਖ.

ਸ੍ਫੁਰ. ਸੰ. स्फुर्. ਧਾ—ਹਿਲਣਾ. ਜਾਣਾ. ਫੈਲਣਾ. ਸੁੱਜਣਾ.

ਸ੍ਫੁਰਣ. ਦੇਖੋ, ਫੁਰਣਾ.

ਸ੍ਮਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਹੈਰਾਨੀ. ਅਚਰਜ.

ਸ੍ਮਰ. ਦੇਖੋ, ਸਮਰ ੨.

ਸ੍ਮਰਣ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮਰਣ। ੨ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. ਜਾਣੇ ਹੋਏ ਪਦਾਰਥ ਤੁੱਲ ਕਿਸੀ ਦੂਜੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਹੋਣੀ "ਸ੍ਮਰਣ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ ਮੇ ਸੁਨ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਨ,
ਸਭ ਦੇਵਨ ਸਮਰਣ ਕਿਯੋ ਹਾਹਾ ਹੂਹੂ ਗਾਨ.
ਚਖ ਚੌਂਧਕ ਚਪਲਾ ਚਮਕ ਪਾਵਸ ਸਮਯ ਨਿਹਾਰ,
ਯਾਦਾਈ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕੀ ਤੇਜਪੁੰਜ ਤਰਵਾਰ.

ਸ੍ਮਰਾਰਿ. ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਸਮਰਾਰਿ ੨.

ਸ੍ਮਾਰਤ. ਦੇਖੋ, ਸਮਾਰਤ.

ਸ੍ਮਿਤ. ਦੇਖੋ, ਸਮਿਤ.

ਸ੍ਮ੍ਰਿ. ਸੰ. स्मृ. ਧਾ—ਯਾਦ ਕਰਨਾ. ਖਬਰਦਾਰੀ ਕਰਨਾ. ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ.

ਸ੍ਮ੍ਰਿਤ. ਸੰ. स्मृत. ਵਿ—ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਾਦ ਆਈ ਬਾਤ.

ਸ੍ਮ੍ਰਿਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ.

ਸ੍ਯਮੰਤਕ. ਇੱਕ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਮਣੀ, ਜੋ ਸੂਰਜ ਨੇ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਯਾਦਵ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੱਠ ਭਾਰ[1] ਸੁਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਗ, ਚੋਰ ਕਾਲ ਆਦਿ ਦੇ ਭੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਨੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ

[1] ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਜੀ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਮਣੀ ਖੋਹ ਨਾ ਲੈਣ, ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਸੇਨ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ. ਇੱਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸੇਨ ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਜਾਂਬਵਾਨ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮਣੀ ਲੈ ਲਈ. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਜਾਂਬਵਾਨ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਮਣੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ਅਤੇ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਦੇ ਦਿੱਤੀ. ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਨੂੰ ਸ਼ਤਧਨ੍ਵਾ ਮਾਰਕੇ ਮਣੀ ਲੈ ਗਿਆ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਅਤੇ ਬਲਰਾਮ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਣੀ ਲੈਣ ਨੱਠੇ ਤਾਂ ਸ਼ਤਧਨ੍ਵਾ ਅਕ੍ਰੂਰ ਨੂੰ ਮਣੀ ਦੇਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਅੱਗੇ ਭੱਜ ਤੁਰਿਆ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਤਧਨ੍ਵਾ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ. ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਮਣੀ ਲਏ ਬਿਨਾ ਮੁੜਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਬਲਰਾਮ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਚੋਰੀ ਮਣੀ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਰਾਜ ਹੋ ਕੇ ਘਰੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ. ਜਦ ਅਕ੍ਰੂਰ ਪਾਸੋਂ ਮਣੀ ਨਿਕਲੀ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ, ਬਲਰਾਮ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯਭਾਮਾ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਲਈ ਝਗੜਨ ਲੱਗੇ. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਕ੍ਰੂਰ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਖੇ.

"ਇਤਿ ਸੂਰਜ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਸਤ੍ਰਾਜਿਤ ਬਲਵਾਨ।
ਰਵਿ ਤਿੰਹ ਕੌ ਤਬ ਮਨਿ ਦਈ ਉੱਜਲ ਆਪ ਸਮਾਨ."

(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਸਯਮੰਤਪੰਚਕ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸਰਾਮ ੪.

ਸਜਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਹ.

ਸਜਾਹਗੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਹਗੋਸ਼.

ਸਜਾਹਪੋਸ਼. ਫ਼ਾ سیاہ پوش ਵਿ—ਕਾਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ। ੩ ਕਾਲੀਪੋਸ਼ ਫਕੀਰ। ੪ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ.

ਸਜਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਹੀ.

ਸਜਾਤ. ਸੰ. स्यात्. ਸੰ. ਵ੍ਯ-ਸ਼ਾਯਦ। ੨ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹੋਵੇ.

ਸਜਾਮ. ਸੰ. श्याम. ਵਿ—ਨੀਲਾ. ਕਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਲਾ ਪਦਾਰਥ. ਕਵੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼ਜਾਮ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—ਅਪਯਸ਼, ਲੋਹਾ, ਸੱਪ, ਕੱਜਲ, ਕਲਹ, ਕਲਿਯੁਗ, ਕਲੰਕ, ਕਾਮ, ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ, ਕੀਚ (ਚਿੱਕੜ), ਕੇਸ਼, ਚੋਰ, ਅੰਧੇਰਾ, ਨਾਕੂ (ਨਕ੍ਰ), ਪਾਪ, ਕੋਕਿਲ, ਭੌਰਾ, ਮਹਿੰ (ਭੈਂਸ), ਮਦ, ਕਸਤੂਰੀ, ਰਾਖਸ, ਰਾਤ੍ਰਿ ਅਤੇ ਰਿੱਛ। ੩ ਸ੍ਰੀ ਕਿਸਨ, ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੪ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ "ਸਜਾਮ" ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਤਖੱਲੁਸ (ਛਾਪ) ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਜਾਮ ਦਸ਼ਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਕਵੀ ਸੀ. "ਜੋ ਬ੍ਰਿਜਨਾਯਕ ਕੋ ਰੁਚਿ ਸੋਂ ਕਵਿ ਸਜਾਮ ਭਨੈ ਫੁਨ ਜਾਪ ਜਪੇ ਹੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਬਵੰਜਾ ਕਵਿ। ੫ ਸੰ. स्याम. ਕ੍ਰਿ—ਅਸੀਂ ਹੋਈਏ.

ਸਜਾਮ ਸਬਲ. ਸੰ. श्याम शबल. ਵਿ—ਡੱਬ ਖੜੱਬਾ. ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਭੂਰਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਮਰਾਜ ਦੇ ਦੋ ਕੁੱਤੇ, ਜੋ ਸਰਮਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਭੂਰਾ ਹੈ.

ਸਜਾਮ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜ ਮੱਲ। ੨ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੀਆ ਅਤੇ ਸਿਲਹਖਾਨੇ ਦਾ ਦਾਰੋਗਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅਟਾਰੀ ੨.

ਸਜਾਮ ਤ੍ਰਿਯਾ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਮੁਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਰੁਕਮਿਣੀ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ.

ਸਜਾਮ ਤ੍ਰਿਯਾ ਜਾ ਚਰ ਨਾਥ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਮੁਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ ਜੇ ਅਰਿ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਰਿਪੁ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੀਏ, ਤਦ ਬੰਦੂਕ ਅਰਥ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

ਸਜਾਮ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪਿਤ. ਕਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਮੁਨਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੂਰਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਜਾਮ ਦਾਸ. ਵਧਾਣ (ਵਧਾਵਣ) ਗੋਤ ਦਾ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਯੋਧਾ ਹੋਇਆ.

ਸਜਾਮ ਬੱਲਭਾ. ਸ਼ਜਾਮ (ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ) ਦੀ ਵੱਲਭਾ (ਪਿਆਰੀ) ਯਮੁਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਜਾਮ ਬੱਲਭਾ ਈਸ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਯਮੁਨਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸਜਾਮ ਬੱਲਭਾ ਈਸ ਅਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਰੁਣ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ ਪਾਸ਼. ਫਾਹੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸ਼ਜਾਮਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਮਲ.

ਸ਼ਜਾਮਲਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਮਣ. ਜੰਬੂਫਲ। ੨ ਕਸਤੂਰੀ। ੩ ਵਿ—ਕਾਲੀ. ਸਾਂਵਲੀ.

ਸਜਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਮਾ ੨। ੨ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਮੂਲਚੰਦ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ) ਦੇ ਆਖੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨੂੰ ਘਰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ ਦੱਸਣ ਆਇਆ ਸੀ। ੩ ਕਾਲ ਕੜਛੀ.

ਸਜਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਰ.

ਸਜਾਰਾ. ਸ਼ੀਤ ਕਾਲ. ਸਿਆਲਾ. "ਬਿਨ ਸਜਾਰੇ ਸੀਤਲ ਭਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭੫)

ਸਜਾਰੀ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿਗਾਲੀ. ਗਿਦੜੀ. "ਜਰਾ ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਖਾਂਸੀ ਸਜਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਇ ਦੀ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਆਰੀ ੨.

ਸਜਾਲ. ਸ਼ੀਤ ਕਾਲ. ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ। ੨ ਸ਼੍ਰਿਗਾਲ. ਗਿੱਦੜ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਲਾ.

ਸਜਾਲਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਲੀ. ਵਹੁਟੀ ਦੀ ਭੈਣ.

ਸਜੇਨ. ਸੰ. ਸ਼ਜੇਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਕਰਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਭੇਦ ੧੯.

ਸਜੈਹੈਂ. ਸੇਵਨ ਕਰੈਹੈਂ. ਸੇਵਨਗੇ. "ਜੇ ਨਰ ਸਾਲਿਗ੍ਰਾਮ ਕਹਿੰ ਸਜੈਹੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬)

ਸਜੰਦ. ਸੰ. स्यन्द्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਟਪਕਣਾ. ਝਰਨਾ. ਸਿੰਜਣਾ. ਹੱਕਣਾ. ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਜਾਣਾ.

ਸ੍ਯੰਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਣਾ. ਗਮਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਜਲ। ੩ ਰਥ. "ਸ੍ਯੰਦਨ ਤੁਰੰਗ ਜੋਰ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਇ ਰੰਗ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਿਨਿਸ਼ ਭੀ ਹੈ. "ਉਤ ਕੰਟਕ ਸ੍ਯੰਦਨ ਸਹਿਕਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) L. Dalbergia Ougeinensis । ੫ ਹਵਾ. ਪੌਣ। ੬ ਟਪਕਣਾ. ਚੁਇਣਾ। ਘੋੜਾ. ਤੁਰੰਗ.

ਸ੍ਯੰਦਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੈਰੰਧ੍ਰੀ. "ਦ੍ਰੂਪਦ ਸੁਤਾ ਹ੍ਵੈ ਸ੍ਯੰਦਰੀ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾਰਿ ਢਿਗ ਜਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ੍ਰਉਣ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਵਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰੋਣ.

ਸ੍ਰਉਣਤ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਤ.

ਸ੍ਰਉਣਤਬਿੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਤਬਿੰਦੁ.

ਸ੍ਰਉਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਨ. "ਸ੍ਰਉਨ ਪਾਨ ਕਾਲੀ ਕਰਜੋ." (ਚੰਡੀ ੧) ਕਾਲੀ ਨੇ ਲਹੂ ਪੀਤਾ.

ਸ੍ਰਕ੍
ਸ੍ਰਗ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਾ. ਸ੍ਰਜ.

ਸ੍ਰਗ੍ਵਿਣੀ. ਦੇਖੋ, ਅਚਕੜਾ.

ਸ੍ਰਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਜ.

ਸ੍ਰਣਵਤ ਬੀਜ. ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਕਈ ਥਾਂ ਸ੍ਰਵਣਤਬੀਜ (ਸ਼੍ਰੋਣਿਤਬੀਜ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਤਬਿੰਦੁ.

ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਧਾ. ਸ਼੍ਰਤ—ਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਰੋਸਾ. ਨਿਸ਼ਚਾ. ਯਕੀਨ।[1] ੨ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰਤ੍ (ਸਤ੍ਯ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰੱਧਾਪੂਰਕ. ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਭ੍ਰਮ ਗ੍ਰਸਿਤ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਦਸ਼ਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਛ ਪਾਠ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੇਖਕ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ:—"ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਅਧੋਗਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਆਪ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸੋ ਜੋ ਕਾਮਨਾ ਭੀ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਭੀ ਹੋਵੇ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਯਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਜ ਸਾਰਦੀ ਹੈ.

(੧) "ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ." ਇਸ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਨਿੱਤ ਸੌ ਕਰਨਾ. ਇੱਕ ਲੱਖ ਪਾਠ ਤੋਂ ਸੰਪਦਾ ਵਧੇ ਅਤੇ ਰਾਜਪੁਤ੍ਰੀ ਵਿਵਾਹੇ.

(੨) "ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ." ਇਸ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਮੰਗਲਵਾਰ ਤੋਂ ਅਰੰਭੇ ੨੫ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ੨੫ ਸੌ ਕਰੇ, ਝਗੜਾ ਜੀਤੇ, ਮਜਲਿਸ ਵਿੱਚ ਫਤੇ ਹੋਵੇ.

(੩) "ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ." ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ੧੧ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਠ ੯੧ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੇ ਰਾਜਾ ਤਥਾ ਰਾਣੀ ਵਸ ਹੋਇ.

(੪) "ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ." ਇਸ ਪੌੜੀ ਦਾ ੨੧ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਠ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਕੇ ਇੱਕੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੇ. ਗ੍ਰਹ ਪੀੜਾ ਮਿਟੇ. ੭੦ ਦਿਨ ਮੇਂ ਜਪੇ ਤਾਂ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ.

(੫) "ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ." ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਪੌੜੀ ੧੦ ਹਜ਼ਾਰ ੧੦ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਪੇ ਅਧਰੰਗ, ਆਦਿ ਰੋਗ ਦੇਹ ਤੇ ਜਾਂਹਿ ਅਰ ਦੇਹ ਕੁਸ਼ਟ ਦੂਰ ਹੋਵੇ. ਮੰਤ੍ਰੀ ਪਦ ਕੋ ਪਾਵੇ, ਜਗਤ ਮੇਂ ਵਿਖ੍ਯਾਤ ਹੋਵੇ.

(੬) "ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ." ਬੁੱਧਵਾਰ ਤੋਂ ਪਾਠ ਆਰੰਭੇ, ੨੭ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ੨੧ ਹਜ਼ਾਰ ਜਪੇ, ਤਲਵਾਰ ਪਾਸ ਰੱਖੇ, ਸੱਤ ਖੂਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪਿਆਵੇ ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਨਵ੍ਹਾਵੇ, ਗਰਭ ਹੋਵੇ.

(੭) "ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧) ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਐਤਵਾਰ ਪਹਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਤੇ ਇਕ ਲੱਖ, ਸੌਦਾਗਰੀ ਲਈ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ. ਖੇਤੀ ਬੀਜਣ ਵਾਸਤੇ ਸੌ ਪਾਠ ਕਰਨਾ.

(੮) "ਆਪੇ ਪਾਵਕ ਆਪੇ ਪਵਨਾ." (ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ) ਇਹ ਸ਼ਬਦ ੨੧ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਬੁਝ ਜਾਵੇ.

(੯) "ਅਰੜਾਵੈ ਬਿਲਲਾਵੈ ਨਿੰਦਕ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਮੰਗਲਵਾਰ, ਤ੍ਰਿਯੋਦਸ਼ੀ ਤਿਥਿ ਤੋਂ ਅਰੰਭੇ, ੨੧ ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਠ ੪੨ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰੇ, ੪੨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਰਾਉਂਠੇ ਅਰੰਭ ਸਮੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਤੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਛਕਾਵੇ, ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇ. ਗੁਪਤ ਜਪੇ ਤਾਂ ਨਿੰਦਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਸ ਹੋਵੇ.

(੧੦) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ—ਜੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਲੇਖਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਪੁ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ "ਥਾਪਿਆ ਨਾ ਜਾਇ" ਲਿਖ ਕੇ ਸਿਰ ਰੱਖੇ, ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ "ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ"—ਸਿਰ ਰੱਖੇ. ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੇਈਆ ਤਾਪ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੋਦਰ ਦੀ ਪੌੜੀ ਲਿਖ ਕੇ ਗਲ ਪਾਵੇ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਤੀਸਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇ ਤਾਂ "ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ" ਦੀ ਪੌੜੀ ਲਿਖਿ ਪਿਲਾਉਣੀ.

ਸ਼੍ਰੱਧਾਲੁ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਵਾਲਾ. ਈਮਾਨਦਾਰ.

ਸ਼੍ਰੱਧੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਸ੍ਰਪਨੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਪਨੀ. "ਸ੍ਰਪਨੀ ਜੀਤੀ ਕਹਾ ਕਰੈ ਜਮਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਭਾਵ—ਮਾਇਆ.

ਸ੍ਰਬ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬ. "ਸ੍ਰਬ ਸੁਖਾ ਮਨਿ ਵੁਠੇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸ੍ਰਬਮਯ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਮਯ. "ਮਥੁਰਾ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸ੍ਰਬਮਯ ਅਰਜਨ ਗੁਰੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਸ੍ਰਬੁਤਾਵਲ. ਸਰਬ-ਉਤਾਵਲ. "ਪੁਰ ਸ਼ੋਕ ਨਸਜੋ ਬ੍ਰਿਤਾਵਲ ਸੋਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ੍ਰਮ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਮ੍ ਧਾ—ਥਕਣਾ. ਜਤਨ ਕਰਨਾ. ਤਪ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਕੇਵਾਂ. ਤਕਾਨ. "ਸ੍ਰਮ ਥਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੩ ਖੇਦ। ੪ ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼. "ਮਾਇਆ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰਮ ਅਤਿ ਕਰੈ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) "ਸ੍ਰਮ ਕਰਤੇ ਦਮ ਆਢ ਕਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

---

[1] श्रद्धावाँ लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः (ਗੀਤਾ ਅ: ੪ ਸ਼ ੩੯)

੫ ਸ਼ਮ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਸ੍ਰਮ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. "ਕਹੋ ਸੁ ਸ੍ਰਮ ਕਾ ਸੋਂ ਕਹੈਂ, ਦਮ ਕੋ ਕਹਾਂ ਕਹੰਤ?" (ਅਕਾਲ) ੬ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਮੁ ੨। ੭ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਵਣ ੫. "ਲੋਚਨ ਸ੍ਰਮਹਿ ਬੁਧਿ ਬਲ ਨਾਠੀ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਸ੍ਰਵਦਾ (ਟਪਕਦਾ) ਹੈ। ੮ ਸੰ. ਸ਼ਸਮੰ. ਸੁਖ. ਆਨੰਦ. "ਰਾਜਾ ਸ੍ਰਮ ਮਿਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਤੇਰੀ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

ਸ੍ਰਮਸੀਕਰ, ਸ੍ਰਮਕਣ, ਸ੍ਰਮਜਲ, ਸ੍ਰਮਬਿੰਦੁ, ਸ੍ਰਮਵਾਰਿ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰਮ (ਥਕੇਵੇਂ) ਦੇ ਸ਼ੀਕਰ (ਕਣਕੇ). ਪਸੀਨੇ ਦੇ ਕਣਕੇ. ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ. "ਸ੍ਰਮਸੀਕਰ ਮੁਖਛਾਏ." (ਸਲੋਹ)

ਸ੍ਰਮਾਰਤ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਮਾਰ੍‍ਤ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਮ (ਥਕੇਵੇਂ) ਨਾਲ ਆਰਤ (ਦੁਖੀ). ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸ਼੍ਰਮਿਤ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰਮ (ਥਕੇਵੇਂ) ਸਹਿਤ. ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਸ੍ਰਮੀ. ਸ਼੍ਰਮਿਨ੍. ਵਿ—ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੁਖੀ। ੩ ਮਿਹਨਤੀ.

ਸ਼੍ਰਮੁ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਮ। ੨ ਫ਼ਾ شرم ਸ਼ਰਮ. ਲੱਜਾ. "ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਜਾਚਤ ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਈਐ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸ਼੍ਰਵ. ਸੰ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਣੀਏ. ਕੰਨ। ੨ ਮਸ਼ਹੂਰੀ. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ। ੩ ਸ਼ਬਦ.

ਸ੍ਰਵਣ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਵਣ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਨ. "ਸ੍ਰਵਣ ਸੋਏ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸੁਣਨਾ "ਕਰਯੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤਿਸ ਮਨਨ ਕਰੀਜੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਭਾਈ ਸ੍ਰਵਣ। ੪ ਅੰਧਕ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ "ਸਿੰਧੁ", ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨੇ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸਮਝਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ. "ਤਿਸ ਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਮ ਕਹਿਂਸ੍ਰਵਣ। ਸ੍ਰਵਣ ਸੁਨਜੋ ਜਸ ਜਿਹ ਸਮ ਸ੍ਰਵਣ।" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਭਾਈ ਭਾਨੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਰਵਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਸ ਕੰਨੀ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣ ਰਿਖੀ (ਸਿੰਧੁ) ਜੇਹਾ। ੫ ਸ੍ਰਵਣ. ਚੁਇਣਾ. ਟਪਕਣਾ.

ਸ੍ਰਵਣ ਸ੍ਰੋਤ. ਸੁਣਨ ਦਾ ਸੋਤਾ (ਚਸ਼ਮਾ) ਕੰਨ। ੨ ਕੰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸ਼ਬਦ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਤ ੪.

ਸ੍ਰਵਣਤਬੀਜ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਤਬੀਜ. "ਸੈਨਾ ਸਭ ਸੰਘਾਰੀ ਸ੍ਰਵਣਤਬੀਜ ਦੀ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਸ੍ਰਵਣ ਦਰਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸ਼ਨ ੨.

ਸ੍ਰਵਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਥਣ. ਮੰਮਾ. ਸ੍ਤਨ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਸ੍ਰਵਦਾ (ਟਪਕਦਾ) ਹੈ. "ਬਿਨ ਸ੍ਰਵਣਾ ਖੀਰ ਪਿਲਾਇਆ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਜੋਇ ਖਸਮ.

ਸ੍ਰਵਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਵਣ.

ਸ੍ਰਵਨਪ. ਵਿ—ਸ੍ਰਵਣ (ਕੰਨਾ) ਨਾਲ ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕੰਨਾ ਨਾਲ ਪੀਣਾ. ਭਾਵ—ਅਮ੍ਰਿਤਕਥਾ ਨੂੰ ਕੰਨਾ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ. "ਸ੍ਰਵਨਪ ਕਰਹਿ ਅਗਾਤ ਅਨੰਦ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਕੰਨਾ ਨਾਲ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਵਿਦੇਹ ਆਨੰਦ.

ਸ੍ਰਵਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਵਣ. "ਨੈਨੂ ਨਕਟੂ ਸ੍ਰਵਨੂ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੨ ਸ੍ਰਵਣ ਗੋਲਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸ਼੍ਰਵਣੇਂਦ੍ਰਿਯ. ਦੇਖੋ, ਗੋਲਕ ੪.

ਸ੍ਰਵਨੰਤਰ. ਸ਼੍ਰਵਣ (ਕੰਨ) ਦੇ ਅੰਦਰ. ਕੰਨ ਵਿੱਚ। ੨ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ.

ਸ਼੍ਰਵਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੁਇਆ (ਟਪਕਿਆ) ਹੋਇਆ.

ਸ਼੍ਰਵ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੁਣਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਸੁਨਨੇ ਲਾਇਕ.

ਸ਼੍ਰਾਂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰਾਂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਿਹਨਤ। ੨ ਥਕੇਵਾਂ. ਥਕਾਵਟ। ੩ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਆਰਾਮ। ੪ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ.

ਸ਼੍ਰਾੱਧ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਧ.

ਸ੍ਰਾਪ, ਸ੍ਰਾਫ ਸ਼ਾਪ. ਬਦਦੁਆ. ਸਰਾਫ. ਦੇਖੋ, ਸਰਾਪ.

ਸ੍ਰਾਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਟਪਕਣਾ. ਚੁਇਣਾ। ੨ ਬੂੰਦ। ੩ ਨੇਤ੍ਰ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੰਝੂ ਟਪਕਦੇ ਰਹਿਣ.

ਸ੍ਰਾਵਕ, ਸ੍ਰਾਵਗ ਸੰ. ਸ਼੍ਰਾਵਕ. ਵਿ—ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੋਤਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜਿਨਧਰਮਧਾਰੀ. ਜੈਨੀ। ੩ ਬੁੱਧ ਦਾ ਚੇਲਾ. ਬੌਧ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਕਿ ਜੈਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਸਾਧੂ, "ਯਤੀ" ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਪਾਸਕ ਭਗਤ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ "ਸ਼੍ਰਾਵਕ" ਹਨ. "ਸ੍ਰਾਵਗ ਸੁੱਧ ਸਮੂਹ ਸਿਧਾਨ ਕੇ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਸੰ. ਸ੍ਰਾਵਕ. ਵਿ—ਟਪਕਾਉਣ (ਚੁਆਉਣ) ਵਾਲਾ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ.

ਸ੍ਰਾਵਗੇਸ. ਸ਼੍ਰਾਵਕ-ਈਸ਼. ਸ਼੍ਰਾਵਕਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜਿਨ ਅਤੇ ਬੁੱਧ. "ਸ੍ਰਾਵਗੇਸ ਕੋ ਰੂਪ ਧਰ ਦੈਤ ਕੁਪਥ ਸਭ ਡਾਰ." (ਅਰਹੰਤਾਵ)

ਸ੍ਰਾਵਣ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਣ.

ਸ੍ਰਾਵਣੀ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਣੀ.

ਸ੍ਰਿ. ਸੰ. ਸ੍ਰੁ. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਸਰਕਣਾ. ਫੈਲਣਾ.

ਸ੍ਰਿਅ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਜ. "ਸ੍ਰਿਅ ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ." (ਅਕਾਲ) ਰਚੇ ਜੱਛ ਗੰਧਰਵ.

ਸ੍ਰਿਸਟ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਰਿਸ੍ਟ (ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟ). ਵਿ—ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ. ਬਣਾਇਆ। ੩ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ. "ਕਵਨ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕੋ ਭ੍ਰਿਸਟ ਹੈ?" (ਅਕਾਲ)

ਸ੍ਰਿਸਟਚਾਰ. ਸੰ. ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਚਾਰ. ਉੱਤਮ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ. "ਸ੍ਰਿਸਟਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ਜੇਤੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਦੇ ਆਚਾਰ. ਜਗਤ ਦੇ ਵਿਹਾਰ.

ਸ੍ਰਿਸਟਾ. ਸੰ. ਸ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. ਵਿ—ਰਚਣ ਵਾਲਾ. ਕਰਤਾਰ. "ਸ੍ਰਿਸਟਾ ਕਰੇ ਸੁ ਨਿਹਚਉ ਹੋਇ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਸ੍ਰਿਸਟਿ, ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਸੰ. ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ—ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਰਚਨਾ। ੨ ਸੰਸਾਰ. ਦੁਨੀਆ. "ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਬਰਨ ਹੋਈ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) "ਜਿਸ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸੁ ਕਰਣੈਹਾਰੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸ੍ਰਿਸਟੀਜਾ. ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ—ਈਜ੍ਯ. ਲੋਕਮਾਨ੍ਯ. ਜਗਤ ਪੂਜ੍ਯ. ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਤੋਂ ਈਜ੍ਯ (ਪੂਜ੍ਯ) ਹੈ. "ਦੇਹੁ ਦਾਨ ਸ੍ਰਿਸਟੀਜਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ

ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜੀਵ. ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ.

ਸ੍ਰਿਸਟੇਸ. ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਦਾ ਈਸ਼. ਜਗਤਨਾਥ. ਕਰਤਾਰ। ੨ ਖੜਗ. ਕ੍ਰਿਪਾਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ. ਸੰ. ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ—ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਰਚਨਾ। ੨ ਜਗਤ. ਸੰਸਾਰ.

ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ / ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿਰਚਨਾ ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ "ਭੂ:" ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, "ਭੁਵ:" ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਆਕਾਸ਼ ਬਣਿਆ.

ਤੈੱਤਿਰੀਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਲਈ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸ੍ਵਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤਿ ਆ ਗਈ. ਉਸ ਨੇ ਅਪਨੇ "ਅਸੁ" (ਸ੍ਵਾਸ) ਨਾਲ ਅਸੁਰ (ਦੈਤ) ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੇ. ਫੇਰ ਪਿਤਰ ਰਚੇ. ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਜਰਾ ਕੁ ਸੋਚਿਆ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ. ਜਦ ਇਹ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ, ਤਦ ਇਸ ਨੇ ਦੇਵਤੇ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੇ.

ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤਿ ਦਾ ਹਾਲ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਲਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਅੰਨ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ. ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਲੋਕ, ਅੱਖ ਦੇ ਘੋੜੇ, ਸ੍ਵਾਸ ਦੇ ਬੈਲ, ਕੰਨ ਦੀਆਂ ਭੈਂਸਾਂ (ਮੱਝਾਂ) ਅਤੇ ਅਵਾਜ ਦੀਆਂ ਬਕਰੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ.

ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਇਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰੁਸ (ਪਰਮ ਆਤਮਾ) ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸੀ. ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਹੀ ਦੋ ਭਾਗ ਕਰ ਲੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਤਿ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਪਤਨੀ (ਵਹੁਟੀ) ਹੋ ਗਿਆ. ਪਤਨੀ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ! ਮੈਂ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹ ਗਊ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪਤੀ ਸਾਨ੍ਹ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਗਊਆਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਗਈਆਂ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਘੋੜੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਘੋੜਾ, ਉਹ ਖੋਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਖੋਤਾ, ਉਹ ਬਕਰੀ ਤੇ ਉਹ ਬਕਰਾ, ਉਹ ਹਰਿਣੀ ਤੇ ਉਹ ਹਰਿਣ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਤੀਕ ਸਭ ਪਸ਼ੂ ਆਦਿ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਗਏ. ਫੇਰ ਇਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰਲੇ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ.

ਮਨੁ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਜੀਵ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲੇ ਜਲ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੀਜ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਬੀਜ ਇੱਕ ਸੂਰਜ ਵਾਂਙ ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ ਸੁਵਰਣ ਦਾ ਆਂਡਾ ਬਣ ਗਿਆ. ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੋ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਇੱਕ ਵਰ੍ਹਾ ਆਂਡੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭੂਗੋਲ ਅਤੇ ਖਗੋਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ ਅੱਧਾ ਮਰਦ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ.

ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਨ ੧੯੨੮ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਬ ਛਿਆਨਵੇਂ ਕਰੋੜ ਅੱਠ ਲੱਖ ਤ੍ਰਿਵੰਜਾ ਹਜਾਰ ਅਤੇ ਅਠਾਈ ਵਰ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ.[1]

ਬਾਈਬਲ (Bible) ਜੋ ਯਹੂਦੀ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਆਸਮਾਨੀ ਕਿਤਾਬ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਬਤ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਕਿ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਆਤਮਾ ਜਲ ਉੱਪਰ ਡੋਲਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਚਾਨਣ ਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੰਗਯਾ ਥਾਪੀ. ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਕਾਸ਼ ਰਚਿਆ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਘਾਹ ਬੂਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਤਾਰੇ ਰਚੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਜਲਜੰਤੂ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਬਣਾਏ, ਛੀਵੇਂ ਦਿਨ ਪਸ਼ੂ ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ ਅਤੇ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਿਰਜੀ. ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ. ਇਸੇ ਲਈ ਛਨਿੱਛਰ ਵਾਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਦਿਨ (sabbath) ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ[2]. ਦੇਖੋ, Genesis ਕਾਂਡ ੧ ਅਤੇ ੨.

ਇਸੇ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਯਥਾ— "ਅਸੀਂ ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਸਭ ਵਸਤੂਆਂ ਸਹਿਤ ਛੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਥਕੇਵਾਂ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ" ਸੂਰਤ ਕਾਫ, ਆਯਤ ੩੮.

ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨੂਰ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ.

(ਅ) ਸ਼ੈਤਾਨ ਜਿੰਨ ਆਦਿ ਕੇਵਲ ਅਗਨੀ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ.

(ੲ) ਆਦਮੀ ਆਦਿ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ.

ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਬਤ ਇਹ ਲੇਖ ਹੈ— "ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ, ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ." (ਜਪੁ)
"ਤੁਮਰਾ ਲਖਾ ਨ ਜਾਇ ਪਸਾਰਾ।
ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਸਜਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੰਸਾਰਾ।" (ਚੌਪਈ)

ਸ੍ਰਿਕ. ਸੰ. ਸ੍ਰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਲ। ੨ ਨੀਲੋਫਰ. ਭਮੂਲ। ੩ ਤੀਰ। ੪ ਪਵਨ। ੫ ਮਾਲਾ "ਜਯੋਂ ਸ੍ਰਿਕ ਰਾਜ ਤਜਹੀ ਬਿਨ ਸ਼ੋਕੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਸੰ. ਸ੍ਰਕ੍ਕ—ਸ੍ਰਿੱਕ. ਖਾਖ. ਹੋਠਾਂ ਦਾ ਕੋਣਾ.

---

[1]ਈਸਾਈਆਂ ਨੇ ਭੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸੁਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੈਗੰਬਰ ਈਸਾ ਤੋਂ ੪੦੦੪ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਰਚੀ ਗਈ ਸੀ. ਦੇਖੋ, A history of the Warfare of science with Theology in Christen dom by A.D. White VI. I.P 9.

[2]ਦੇਖੋ, ਸਬਥ ਦਾ ਫੁੱਟ ਨੋਟ.

ਸ੍ਰੰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸੜਕ.

ਸ੍ਰੰਖਲ, ਸ੍ਰੰਖਲਾ ਸੰ. शृङ्खल—शृङ्खला. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਗੁਲ. ਸੰਗੁਲੀ. ਜੰਜੀਰ. "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਚਰਨਸਰੋਜ ਕੀ ਰਜ ਸ੍ਰਿੰਖਲ ਪਗ ਪਾਇ। ਮਨ ਗਯੰਦ ਕੋ ਰੋਕ ਕਰ ਕਹੋਂ ਕਥਾ ਗਤਿਦਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਇੱਕ ਅਲੰਕਾਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਏਕਾਵਲਿ ਭੀ ਹੈ—"ਭਗਤਿ ਬਿਨ ਨ ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਿਲੋਣਿ। ਗ੍ਯਾਨ ਬਿਨਾ ਮੁਕਤੀ ਕਿਮ ਪਾਣਿ। ਮੁਕਤਿ ਬਿਨਾ ਨ ਅਨੰਦ ਸਜਾਇ। ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਸ੍ਰਿੰਖਲ ਏਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਏਕਾਵਲਿ ੨। ੩ ਧਾਤੁ ਦੀ ਤੜਾਗੀ.

ਸ੍ਰਿਗ. ਸੰ. स्रग्. ਸੰਗਯਾ—ਗੋਪੀਆ. ਗੋਫਣਾ। ੨ ਮਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਕ ਅਤੇ ਸ੍ਰਜ. "ਮ੍ਰਿਗ ਦ੍ਰਿਗ ਸ੍ਰਿਗ ਗ੍ਰੀਵਾ ਵਰ ਧਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮ੍ਰਿਗ ਜੇਹੇ ਨੇਤ੍ਰ ਅਤੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰਿਗ (ਮਾਲਾ) ਧਾਰੀ.

ਸ੍ਰਿਗਸਤ. ਸਰਗਸ਼ਤ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਬਦ ਹੈ.

ਸ੍ਰਿੰਗ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗ. "ਐਸੇ ਸ੍ਰਿੰਗ ਸੁਮੇਰੁ ਕੇ ਸੋਭਤ ਚੰਡਿ ਪ੍ਰਚੰਡ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸ੍ਰਿੰਗਮਠੀ. ਸੰ. शृङ्गेरि मठ—ਸ਼੍ਰਿੰਗੇਰੀਮਠ. ਤੁੰਗਭਦ੍ਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਸੰਨਯਾਸੀ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੰਕਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿੰਗੇਰੀ. "ਸੋਨ ਭਰਜੋ ਇਸ ਠਾਢ ਭਯੋ ਪਹਿਰੇ ਪਟ ਜਯੋਂ ਮੁਨਿ ਸ੍ਰਿੰਗਮਠੀ ਕੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿੱਜਿਆ ਇਉਂ ਖਲੋਤਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਸ਼੍ਰਿੰਗੇਰੀਮਠ ਦਾ ਮੁਨੀ (ਭਗਵੇਂ ਭੇਸ ਵਾਲਾ ਸੰਨਯਾਸੀ) ਹੈ.

ਸ੍ਰਿੰਗਵੇਰ. ਸੰ. शृङ्गवेर. ਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਕੋਸ਼ਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹੱਦ ਪੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਗੜ੍ਹ ਜਿਲੇ ਦਾ ਗੰਗਾ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਉਂ ਸਿੰਗੋਰਾ ਅਥਵਾ ਸਿੰਗਰੋਰ ਹੈ. ਇਹ ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੋਂ ੨੨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਹਕ (ਗੁਹ) ਨਾਮਕ ਭੀਲ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ. ਵਨਵਾਸ ਸਮੇਂ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਇਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਗੰਗਾ ਪਾਰ ਉਤਰੇ ਸਨ। ੨ ਆਦਾ (ਅਦਰਕ), ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਰ (ਅੰਗ) ਸਿੰਗ ਜੇਹੇ ਆਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਸ਼੍ਰਿੰਗਵੇਰਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿੰਗਵੇਰ.

ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗਾਰ.

ਸ੍ਰਿਗਾਲ. ਸੰ. शृगाल. ਸੰਗਯਾ—ਗਿੱਦੜ. ਫ਼ਾ شغال ਅੰ. Jackal। ੨ ਪੌਂਡ੍ਰਕ ਵਾਸੁਦੇਵ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ. ਇਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਪਾਸ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਵਾਸੁਦੇਵ ਕਹਾਉਣਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਵਾਸੁਦੇਵ ਮੈਂ ਹਾਂ. "ਦੂਤ ਸ੍ਰਿਗਾਲ ਪਠਯੋ ਹਰਿ ਕੋ ਕਹਿ, ਹੌਂ ਹਰਿ ਹੌਂ, ਤੁਹਿ ਕਯੋਂ ਸਦਾਵਾਯੋ?" (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਪਉਂਡਰੀਕ.

ਸ੍ਰਿਗਾਲਿਨੀ, ਸ਼੍ਰਿਗਾਲੀ ਸ਼੍ਰਿਗਾਲ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਗਿਦੜੀ.

ਸ੍ਰਿੰਗਿ, ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਸੰ. शृङ्गिन्. ਵਿ—ਸਿੰਗ ਵਾਲਾ. ਸਿੰਗਧਾਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਹਨ। ੩ ਬਿਰਛ। ੪ ਹਾਥੀ। ੫ ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਖੀ। ੬ ਸਿੰਗ ਦਾ ਵਾਜਾ। ੭ ਸ਼ਿਵ। ੮ ਬੈਲ.

ਸ੍ਰਿੰਗੀ ਰਿਖੀ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਗੀ ਰਿਖਿ.

ਸ੍ਰਿੰਗੇਰੀ. ਸ੍ਰਿੰਗ—ਗਿਰਿ. ਮੈਸੋਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰਿੰਗਿਰਿਖੀ (ਰਿਸਯ ਸ਼੍ਰਿੰਗ) ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਸਿੰਗੀ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਵਿਭਾਂਡਕ ਇਸੇ ਥਾਂ ਤਪ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਸ੍ਰਿੰਗੇਰੀ ਮਠ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਗਿਰਿ ਉੱਤੇ ਸ਼ੰਕਰਾਂਚਾਰਯ ਦਾ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਮਠ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੰਕਰ, ਸ੍ਰਿੰਗਮਠੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿੰਗੇਰੀ.

ਸ੍ਰਿਜ. ਸੰ. सृज्. ਧਾ—ਛੱਡਣਾ. ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ. ਵਰਜਣਾ. ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ. ਬਣਾਉਣਾ.

ਸ੍ਰਿਜਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰਿਜ. ਕ੍ਰਿ—ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਣਾ. "ਸ੍ਰਿਜੰਤ ਰਤਨ ਜਨਮ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸ੍ਰਿਣ, ਸ੍ਰਿਣੁ ਸੰ. शृणु. ਸੁਣ! ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ! "ਸ੍ਰਿਣ ਸ੍ਰਿਣ ਲਰਕਾ!" (ਰਾਮਾਵ) ਹੇ ਲੜਕੇ! ਸੁਣ.

ਸ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. सृति. (ਸ੍ਰਿ—ਗਮਨ). ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗਮਨ। ੨ ਮਾਰਗ. ਰਸਤਾ. ਸੜਕ. ਪਹਾ. ਡੰਡੀ.

ਸ੍ਰਿਪ. ਸੰ. सृप्. ਧਾ—ਜਾਣਾ. ਚਲਨਾ. ਹਟਣਾ। ਸੰਗ੍ਯਾ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸ੍ਰਿਯ. ਸ਼੍ਰੇਯ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਸ੍ਰਿਯ ਮੂਲ ਸੁਹਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ੍ਰੀ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਛਮੀ। ੨ ਸ਼ੋਭਾ. "ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਸੰਪਦਾ. ਵਿਭੂਤਿ। ੪ ਛੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰੀ ਰਾਗ। ੫ ਵੈਸਨਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਛਮੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਮੁੱਖ ਹੈ. ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਲੋਕ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਤਿਲਕ ਮੱਥੇ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਾਮਾਨੁਜ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮਾਨੁਜ। ੬ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਅਛਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ੧। ੭ ਸਰਸ੍ਵਤੀ। ੮ ਕੀਰਤਿ। ੯ ਆਦਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਧਰਮ ਦੇ ਆਚਾਰਯ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਲਈ ੧੦੮ ਵਾਰ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵਿਦਯਾਗੁਰੂ ਲਈ ੬ ਵਾਰ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਵਾਸਤੇ ੫ ਵਾਰ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ੪ ਵਾਰ, ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ੩ ਵਾਰ, ਨੌਕਰ ਨੂੰ ੨ ਵਾਰ, ਪੁਤ੍ਰ ਤਥਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ੧ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਏ। ੧੦ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ। ੧੧ ਯੋਗ੍ਯ. ਲਾਇਕ। ੧੨ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਉੱਤਮ.

ਸ੍ਰੀਅ. ਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸ੍ਰੀਸ. ਸ਼੍ਰੀ—ਈਸ਼. ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਪਤਿ, ਵਿਸਨੁ। ੨ ਦੌਲਤਮੰਦ. ਧਨੀ। ੩ ਤਲਵਾਰ. ਖੜਗ. "ਸ੍ਰੀਸ ਸਤ੍ਰੁਅਰਿ." (ਸਨਾਮਾ)

ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ. ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ. ਚੰਦ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਸਿ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰੀ ਸਦਨ. ਸ਼੍ਰੀ (ਲੱਛਮੀ) ਦਾ ਸਦਨ (ਘਰ), ਕਮਲ. ਚਿੱਟਾ ਕਮਲ. "ਸ੍ਰੀ ਕੋ ਸਦਨ ਚਹੂੰ ਬਦਨ ਕੋ ਜਾਨ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਕਮਲ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮੁਖ ਵਾਲੇ (ਬ੍ਰਹਮਾ) ਦਾ ਯਾਨ (ਸਵਾਰੀ—ਹੰਸ).

ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ. ਖੜਗ. ਕ੍ਰਿਪਾਣ. ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਪਤਿ ਖੜਗ ਨੂੰ ਮੰਨਕੇ ਇਹ ਨਾਉਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਮਾ ਅ: ੨ । ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਲਵਾਰ. ਜਿਵੇਂ—ਵਿਸਨੁ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨੰਦਗ, ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ, ਇਮਾਮ ਅਲੀ ਦੀ ਜ਼ੁਅਲਫ਼ਕ਼ਾਰ, ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਦੀ ਭਵਾਨੀ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਨਾਮ "ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ" ਹੈ। ੩ ਅਕਾਲ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਸ੍ਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ੫ ਅਤੇ ਰਾਮਾਨੁਜ.

ਸ਼੍ਰੀਹਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਅਥਵਾ ਲੱਛਮੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਪ੍ਰਭਾਹੀਨ. "ਸ੍ਰੀ ਹਤ ਹੋਯੋ ਬਦਨ ਮਲੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ.

ਸ੍ਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਸਰੀਕ. "ਨ੍ਰਿ ਸ੍ਰੀਕ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਅਕਾਲ ਸ਼ਰੀਕ ਰਹਿਤ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੀਕ. ਸੁੰਦਰਤਾ. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ.

ਸ਼੍ਰੀ ਕੋ ਸਦਨ. ਚਿੱਟਾ ਕਮਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਛਮੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਸਦਨ। ੨ ਸ਼ੋਭਾ ਦਾ ਘਰ.

ਸ਼੍ਰੀਕੰਤ. ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ, ਕਰਤਾਰ। ੨ ਵਿਸਨੁ.

ਸ਼੍ਰੀਖੰਡ. ਸੰ. श्रीखण्ड: ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦਨ, ਜੋ ਸ਼ੋਭਾ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ. "ਕਾਠਹੁ ਸ੍ਰੀਖੰਡ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਸਿਰਖਿੰਡੀ ੨.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ. ਜਿਲਾ ਗੁਰੁਦਾਸਪੁਰ ਦੀ ਬਟਾਲਾ (ਵਟਾਲਾ) ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਬਿਆਸ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੬੪੪ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਚੰਦੂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਨਾਲ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਘੇਰੜ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ. ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਗਰ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਪੱਤਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸੰਮਤ ੧੬੪੪ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਜਦ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਮਤ ੧੬੮੭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਥਾਂ ਆਏ, ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਨੇ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਉਸ ਨੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ.

ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਕੀਯਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਈਸ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ (ਅਥਵਾ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਦੋ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਲ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਬਣਵਾਏ. ਦੂਜਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੰਗ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ. ਮੇਲਾ ਵੈਸਾਖੀ ਅਤੇ ਹੋਲੇ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ ੨੧ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇਹ ਨਗਰ ਹੈ.

ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਬਾਬਾ! ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੫੫੧ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਨੀ ਤੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ.[1] ਇਹ ਉਦਾਸੀ ਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਮਹਾਨ ਸਿੱਧ ਪੁਰਖ ਹੋਏ ਹਨ. ਆਪ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰਠ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜੋ ਡੇਹਰਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ੧੯ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਯੋਗਿਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਈ.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚੇਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਲਿਬਾਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਕੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ.

ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੧੫ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੬੬੯ ਨੂੰ ਹੋਣਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਆਪ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ੧੧੮ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਦਾਸੀ ੪ ਅਤੇ ਸਿਲਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ.

ਸ਼੍ਰੀਦ, ਸ਼੍ਰੀਦਿਹ ਸ਼੍ਰੀ (ਲੱਛਮੀ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੁਬੇਰ. ਧਨਪਤਿ. "ਸ੍ਰੀਦਿਹ ਸੁਰ ਸਸੀ ਉਡੁ ਐਤਕ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਕਰਤਾਰ। ੩ ਉੱਦਮ. ਪੁਰੁਸਾਰਥ.

ਸ਼੍ਰੀਧਰ. ਸੰ. श्रीधर. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੀ (ਲੱਛਮੀ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੌਲਤਮੰਦ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ, ਜੋ ਸਾਰੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਤੀ ਹੈ. "ਸ੍ਰੀਧਰ ਪਾਏ ਮੰਗਲ ਗਾਏ." (ਸ੍ਰੀ.ਛੰਤ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਪਤਿ ਸ਼ਬਦ। ੩ ਵਿਸਨੁ.

ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ.[2] ਸੰ. ਸੂਰ੍ਯਨਗਰ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬੁਲੰਦੀ ੫੨੭੬ ਫੁਟ ਹੈ. ਇਸ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਕਾਠੀ ਦਰਵਾਜੇ ਮਾਈ ਭਾਗਭਰੀ ਦੇ ਘਰ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਇਹ ਨਗਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉੱਤਰਾਰਧ ਅਧ੍ਯਾਯ ੧੪. ਦੇਖੋ, ਸੇਵਾਦਾਸ ਕਸਮੀਰ ਅਤੇ ਭਾਗਭਰੀ.

੨ ਰਿਆਸਤ ਗੜ੍ਹਵਾਲ (ਗਢਵਾਲ) ਦੇ ਪੌੜੀ ਪਰਗਨੇ ਵਿੱਚ ਅਲਕਨੰਦਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ, ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ "ਚਰਨ ਪਾਦੁਕਾ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਬਦਰੀਨਾਰਾਯਣ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਨਗਰ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ

[1] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ੩੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ("ਤਿਹ ਕਾਲ ਮੇਂ ਸਾਲ ਬਤੀਸ ਕੀ ਬੈਸ." ਨਾ. ਪ੍ਰ. ਪੂ. ਅ: ੨੬, ਪਰ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ.

[2] ਅਸ਼ੋਕ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ "ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ" ਵਸਾਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ "ਪਾਂਡੇਰੀ ਥਾਨ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ੧੭੦੬ ਫੁਟ ਹੈ. ਸਨ ੧੮੯੪ ਵਿੱਚ ਗੋਹਾਨਾ ਝੀਲ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਹ ਨਗਰ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਰਾਜਧਾਨੀ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰੀਨਾਥ, ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ, ਸ਼੍ਰੀਪਤਿ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਧਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. "ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਸਦਾ ਤੁਹੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸੁਰ ਬਿਸਨੁ ਸਚੀ ਪਤਿ ਅੰਤ ਫਸੇ ਜਮ ਫਾਸਿ ਪਰੈਂਗੇ। ਜੇ ਨਰ ਸ੍ਰੀਪਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸ ਹੈਂ ਪਗ ਤੇ ਨਰ ਫੇਰ ਨ ਦੇਹ ਧਰੈਂਗੇ ॥" (ਅਕਾਲ) ੨ ਵਿਸਨੁ। ੩ ਵਿ—ਦੌਲਤਮੰਦ. ਧਨੀ.

ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਚਮੀ. ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੫. ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ. ਇਸ ਦਿਨ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਪੂਜਨ ਹਿੰਦੂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਪੰਚਮੀ ਨਾਉਂ ਹੈ.

ਸ਼੍ਰੀ ਫਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਫਲ ਜਿਸ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਖਿਰਨੀ। ੩ ਬਿੱਲ।[1] ੪ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਨਲੀਏਰ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼੍ਰੀ ਫਲ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਿਰ:ਫਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਫਲ.

ਸ਼੍ਰੀਬਰਣ. ਸੰ. श्रीवर्ण—ਸ਼੍ਰੀ-ਵਰ੍ਣ. ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਰੰਗ ਜਿਸ ਦਾ. ਸ਼ੋਭਨ ਵਰਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ, ਜੋ ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਘੋੜੇ ਬਾਬਤ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਲਈ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ, ਕਾਲੇ ਕੰਨਾ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪੀਲੀ ਹੈ ਦੁਮ ਜਿਸ ਦੀ ਐਸਾ ਘੋੜਾ ਚਾਹੀਏ.[2] ਕਿਸੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀਬਰਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੀ ਬਰਣ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੀਬਰਣ.

ਸ਼੍ਰੀਭਗਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਭਗਵਤੀ.

ਸ੍ਰੀਮਤ. ਸੰ. श्रीमत्. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਪਲ। ੨ ਵਿਸਨੁ। ੩ ਤਿਲ ਦਾ ਫੁੱਲ। ੪ ਕੁਬੇਰ। ੫ ਵਿ—ਦੌਲਤ ਮੰਦ. ਧਨੀ। ੬ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ. ਸੁੰਦਰ.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਲੱਛਮੀ.

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ. ਸੰ. श्रीमान्. ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ। ੨ ਧਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਵਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੀਮੰਤ. ਸ਼੍ਰੀ ਯੁਤ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਕੁਬੇਰ। ੫ ਵਿਸਨੁ.

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ੍ਯ ਸ਼੍ਰੀ (ਸ਼ੋਭਾ) ਵਾਲੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਵਾਕ੍ਯ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖਵਚਨ, ਯਥਾ—"ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ੫" ਅਤੇ "ਜਾਪੁ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦."

ਸ਼੍ਰੀਮੰਤ, ਸ਼੍ਰੀਯੁਕ੍ਤ, ਸ਼੍ਰੀਯੁਤ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਮਾਨ.

ਸ਼੍ਰੀਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰੀਰਾਗ.

ਸ੍ਰੀਰੰਗ. ਸੰ. श्रीरङ्ग. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ (ਲੱਛਮੀ) ਤੋਂ ਰੰਗ (ਨਾਚ) ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਨਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਰੰਗ ਭੇਟਲ ਸੋਈ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਵਿਸਨੁ। ੩ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ (Trichinopoly) ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ, ਕਾਵੇਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਦ੍ਵੀਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਸਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਰੰਗ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. ਇਸ ਮੰਦਿਰ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਦੀਵਾਰਾਂ ਹਨ. ਬਾਹਰ ਦੀ ਕੰਧ ੧੦੨੪ ਗਜ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ੮੪੦ ਗਜ ਚੌੜੀ ਹੈ. ਗਹਿਣੇ ਅਤੇ ਰਤਨ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂਮੰਦਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇੱਥੇ ਕੀਮਤੀ ਹਨ. ਇਸ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਨਾਉਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦ੍ਵੀਪ ਅਤੇ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ੍ਰੀਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀਰੰਗ ਦੇ ਪਰਮਭਗਤ ਰਾਮਾਨੁਜ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਇਸੇ ਥਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਸ੍ਰੀਰੰਗਿ. ਸ਼੍ਰੀਰੰਗ (ਕਰਤਾਰ) ਨਾਲ. ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਿੱਚ. "ਸ੍ਰੀਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਨਾਮਿ ਮਾਤੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਸ੍ਰੀ ਰੰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਰੰਗ.

ਸ੍ਰੀਵਤਸ. ਸੰ. श्रीवत्स. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ (ਸੁੰਦਰ) ਹੈ ਵਤਸ (ਚਿੰਨ੍ਹ) ਜਿਸ ਦਾ, ਵਿਸਨੁ. ਵਿਸਨੁ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਭੌਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਮੁਦ੍ਰਿਕ ਅਨੁਸਾਰ ਵਡਾ ਉੱਤਮ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ.

ਸ੍ਰੀਵਿਰ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀਪਤਿ.

ਸ੍ਰੀਵਿਰਣ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੀ ਬਰਣ.

ਸ੍ਰੀਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਵਾਸ। ੨ ਚਿੱਟਾ ਕਮਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ੩ ਤਾਰਪੀਨ ਦਾ ਤੇਲ। ੪ ਚੰਦਨ। ੫ ਗੁੱਗਲ.

ਸ਼੍ਰੀ ਵੈਸ਼ਨਵ. ਰਾਮਾਨੁਜ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਵੈਸਨਵ.

ਸ੍ਰੁ. ਸੰ. स्रु. ਧਾ—ਟਪਕਣਾ. ਝਰਨਾ. ਵਗਣਾ। ੨ ਸੰ. श्रु—ਸ਼੍ਰੁ. ਧਾ—ਸੁਣਨਾ. ਜਾਣਾ. ਟਪਕਣਾ. ਝਰਨਾ.

ਸ੍ਰੁਤ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੁਤ. ਵਿ—ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਵਿਖ੍ਯਾਤ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਉੱਘਾ. ਮਸ਼ਹੂਰ। ੩ ਜਿਸ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਕੰਨ। ੫ ਚਿੱਤ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਿ. "ਚੁਭੀ ਰਹੀ ਸ੍ਰੁਤ ਪ੍ਰਭੁ ਚਰਨਨ ਮਹਿ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੬ ਸੰ. स्रुत. ਵਿ—ਟਪਕਿਆ. ਚੁਇਆ.

ਸ਼੍ਰੁਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਨ। ੨ ਵੇਦ. ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸੰਗਯਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕੇਵਲ ਸੁਣਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.[3] "ਸ੍ਰੁਤਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ਕਰਤੇ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਸੁਣਨਾ. ਸ੍ਰਵਣ। ੪ ਕਹਾਵਤ. ਕਹਾਣੀ। ੫ ਜਨਚਰਚਾ. ਦੰਤਕਥਾ। ੬ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਵਰ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਥਵਾ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਹੈ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਇਹ ਹਨ:—

ਸਾਡਜ ਦੀ-ਤੀਵ੍ਰਾ, ਕੁਮੁਦਵਤੀ, ਮੰਦ੍ਰ, ਛੰਦੋਵਤੀ.
ਰਿਸਭ ਦੀ-ਦਯਾਵਤੀ, ਰੰਜਿਨੀ, ਰਤਿਕਾ.

---

[1] "बिल्वे शाण्डिल्य शैलूषौ मालूर श्री फलावपि." (ਅਮਰ ਕੋਸ਼) ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੬ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸ਼੍ਰੀਫਲ ਨੂੰ ਨਲੀਏਰ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ—"ਪੀਪਰ ਤਾਲ ਖਜੂਰੇਂ ਜਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਫਲ ਤਾਲ ਸਿਰਾਰੀ ਤਹਾਂ। ਜੁਗਲ ਜਾਮਨੂੰ ਜਹਾਂ ਬਿਹਾਜੈਂ। ਨਰਿਅਲ ਨਾਰ ਨਰੰਗੀ ਰਾਜੈਂ."।

[2] "ਚੰਦ੍ਰ ਵਰਣ ਸੁਕਰਣ ਸ਼ਯਾਮ ਸੁਵਰਣ ਪੁੱਛ ਸਮਾਨ." (ਗਯਾਨ)

[3] ਵੇਦ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਪਾਪੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦ ੨ ਦਾ ਫੁੱਟ ਨੋਟ.

ਗਾਂਧਾਰ ਦੀ-ਰੌਦ੍ਰੀ. ਕ੍ਰੋਧਾ.

ਮਧ੍ਯਮ ਦੀ-ਵਜ੍ਰਿਕਾ, ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ, ਪ੍ਰੀਤਿ, ਮਾਰਜਨੀ.

ਪੰਚਮ ਦੀ-ਕ੍ਸ਼ਿਤਿ, ਰਕ੍ਤਾ, ਸੰਦੀਪਿਨੀ, ਆਲਾਪਿਨੀ.

ਧੈਵਤ ਦੀ-ਮਦੰਤੀ, ਰੋਹਿਣੀ, ਰਮ੍ਯਾ.

ਨਿਸਾਦ ਦੀ-ਉਗ੍ਰਾ, ਕ੍ਸ਼ੋਭਿਣੀ.

ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਿ ੭। ੭ ਸੰ. ਸ੍ਰੁਤਿ. ਵਹਾਉ. ਟਪਕਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਸੁਤਜਨੁਪ੍ਰਾਸ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ (ੲ)

ਸ੍ਰੁਤਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੁਤ੍ਵਾ. ਸੁਣਕੇ. ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ. "ਤਿਨ ਤੇ ਸ੍ਰੁਤਾ ਮੱਖਣਸਾਹ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ੍ਰੁਵ | ਸ੍ਰੁਵਾ ਸੰ. ਸ੍ਰੁਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰੋਆ. ਬ੍ਰਹ੍ਮਸ੍ਰੁ. ਖਦਿਰ (ਖੈਰ) ਅਥਵਾ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦਾ ਹੱਥ ਭਰ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਚਮਚਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਘੀ ਚੋਈਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੁਧਾ.

ਸ੍ਰੁਯ | ਸ੍ਰੂਯ ਸੁਣਕੇ. ਸ਼੍ਰੁਤ੍ਵਾ. "ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਕੇ ਵਾਕ ਕੋ ਸ੍ਰੁਯ ਵੀਰੰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)। ੨ ਸੁਸ਼੍ਰੂਯ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਕੇ.

ਸ੍ਰੇਸਟ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਵਿ—ਉੱਤਮ। ੨ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਯੋਗ. "ਗਿਆਨੁ ਸ੍ਰੇਸਟ ਊਤਮ ਇਸਨਾਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਊ ਦਾ ਦੁੱਧ। ੪ ਕੁਬੇਰ। ੫ ਰਾਜਾ। ੬ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੭ ਸਾਧੁ। ੮ ਵਿਦ੍ਵਾਨ। ੯ ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੧੦ ਨੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਛਤ੍ਰੀ (ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ).

ਸ੍ਰੇਸਟਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠਤਾ. ਉੱਤਮਤਾ। ੨ ਛਤ੍ਰਾਣੀ. ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਧਮ ਚੰਡਾਲੀ.

ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੇਸਟ.

ਸ੍ਰੇਸ੍ਟਾਚਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ। ੨ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ (ਭਲੇ) ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਚਾਰ. ਸੱਜਨਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ.

ਸ੍ਰੇਣਿ | ਸ੍ਰੇਣੀ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੇਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਕ੍ਤਿ (ਪੰਗਤਿ). ਕਤਾਰ। ੨ ਸਤਰ। ੩ ਸਿਲਸਿਲਾ। ੪ ਪੌੜੀ. ਸੀੜ੍ਹੀ। ੫ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਸਫ (ਕਤਾਰ).

ਸ੍ਰੇਯ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੇਯਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਲ੍ਯਾਣ. ਮੰਗਲ। ੨ ਮੁਕਤਿ. ਮੋਕ੍ਸ਼। ੩ ਵਿਭੂਤਿ. ਸੰਪਦਾ। ੪ ਵਿ—ਮੰਗਲ ਰੂਪ। ੫ ਮਨੋਹਰ. ਸੁੰਦਰ। ੬ ਉੱਤਮ.

ਸ੍ਰੇਵਣ | ਸ੍ਰੇਵਨ ਦੇਖੋ, ਸਰੇਵਣ. "ਹਰਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਵਹ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) "ਜਿਨਿ ਹਰਿਨਾਮੁ ਸੁਣਿਆ ਮਨੁ ਭੀਨਾ, ਤਿਨ ਹਮ ਸ੍ਰੇਵਹ ਨਿਤ ਚਰਣੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੪)

ਸ੍ਰੈਣੀ | ਸ੍ਰੈਨੀ ਪੌੜ੍ਹੀ. ਸੀੜ੍ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੇਣੀ. "ਮੋਖ ਸਦਨ ਕੀ ਇਹ ਤਨੁ ਸ੍ਰੈਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਸ੍ਰੋਣ. ਸੰ. ਲੰਬਾ. ਲੰਗੜਾ। ੨ ਲੁੰਜਾ। ੩ ਕ੍ਰਿੰਨਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰ. ਸ਼ੋਣਿਤ (ਸ੍ਰੋਣਤ—ਲਹੂ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਹੂਓ ਸ੍ਰੋਣ ਹੀਨੰ। ਭਯੋ ਅੰਗ ਛੀਨੰ ॥" (ਚੰਡੀ ੨)

ਸ੍ਰੋਣਜ ਨਿਧਿ. ਲਹੂ ਰੰਗਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਸ੍ਰੋਣਤ. ਸੰ. ਸ਼ੋਣਿਤ. ਲਹੂ. ਖ਼ੂਨ. ਰੁਧਿਰ.

ਸ੍ਰੋਣਤਪਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਪਾਤ. "ਆਮਪਾਤ ਅਰੁ ਸ੍ਰੋਣਤਪਾਤਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਸ੍ਰੋਣਤਬਿੰਦ | ਸ੍ਰੋਣਤਬਿੰਦੁ | ਸ੍ਰੋਣਤਬੀਜ ਸੰ. ਸ਼ੋਣਿਤਬਿੰਦੁ ਅਤੇ ਸ਼ੋਣਿਤਬੀਜ. ਰਕ੍ਤਬੀਜ ਨਾਉਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਸ਼ੁੰਭ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕੀਤਾ. ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦੇ ਲਹੂ ਦੀ ਛਿੱਟ ਡਿੱਗਦੀ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਨਵਾਂ ਰਕ੍ਤਬੀਜ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦੁਰਗਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੀ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਵਧੇਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਕਾਲੀ ਨੇ ਲਹੂ ਪੀਤਾ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਦੈਤ ਮਾਰੇ. "ਚੰਡੀ ਕਾਲੀ ਦੁਹੂੰ ਮਿਲ ਕੀਨੋ ਇਹੈ ਵੀਚਾਰ। ਹੌਂ ਹਨ ਹੌਂ ਤੂੰ ਸ੍ਰੋਨ ਪੀ, ਅਰਿਦਲ ਡਾਰਹਿਂ ਮਾਰ ॥" (ਚੰਡੀ ੧) "ਸ੍ਰੋਣਤਬਿੰਦੁ ਕੋ ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਕਹ੍ਯੋ ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਮਹਾਂ ਦਲ ਲੈਕੈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸ੍ਰੋਣਪਾਤ | ਸ਼੍ਰੋਣਿਤਪਾਤ ਲਹੂ ਦਾ ਡਿਗਣਾ. ਇਹ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਮੁੱਖ ਭੇਦ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਨ—

(ੳ) ਮੂੰਹ ਨੱਕ ਕੰਨ ਤੋਂ ਲਹੂ ਵਹਿਣਾ.

(ਅ) ਗੁਦਾ ਭਗ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲਹੂ ਵਹਿਣਾ.

(ੲ) ਰੋਮਾਂ ਦੇ ਛਿਦ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚਦੀਂ ਨਿਕਲਨਾ.

ਸਿਆਣੇ ਵੈਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਰੋਗ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਰਾਮ ਆਵੇ.

ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੋਣਪਾਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਮੰਨੇ ਹਨ—ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਫਿਰਨਾ, ਵਿਤੋਂ ਵਧਕੇ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨਾ, ਮਿਰਚ ਆਦਿ ਤੀਖਣ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ ਬਹੁਤ ਵਰਤਣੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ, ਬਹੁਤ ਖਟਾਈ ਖਾਣੀ ਆਦਿਕ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਲਹੂ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਉਬਾਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ.

ਸ੍ਰੋਣਤ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਉੱਤਮ ਔਖਧਿ ਹੈ—

ਧਨੀਆਂ, ਆਉਲੇ, ਬਾਂਸਾ, ਮੁਨੱਕਾ ਦਾਖ, ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ, ਇਹ ਤੋਲਾ ਤੋਲਾ ਲੈ ਕੇ ਜੌਕੁੱਟ[1] ਕਰਨੇ. ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂ ਰੱਖਣੇ, ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਮਲਕੇ ਜਾਂ ਕੂੰਡੇ ਵਿੱਚ ਦਰੜਕੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ.

ਸ੍ਰੋਣਬਿੰਦ | ਸ੍ਰੋਣਬਿੰਦੁ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਤਬਿੰਦੁ. "ਉਤੈ ਕੋਪਿਯੰ ਸ੍ਰੋਣਬਿੰਦੰ ਸੁਬੀਰੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸ੍ਰੋਣਬੀਰਜਾਰਦਨੀ. ਸ਼ੋਣਿਤਬਿੰਦੁ ਦੇ ਅਰਦਨ (ਨਾਸ਼ ਕਰਨ) ਵਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ. "ਨਮੋ ਸ੍ਰੋਣਬੀਰਜਾਰਦਨੀ ਧੂਮ੍ਰਹੰਤੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਸ੍ਰੋਣਾ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੋਣ ਨਦ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਸ੍ਰੋਣਾ ਸਲਿਤਾ ਕੋ ਤਜਿ ਗਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸੋਣ ੪। ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਣ. ਪਿੰਗਲਾ. ਪੰਗੁ.

ਸ੍ਰੋਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਤੰਬ. ਚਿੱਤੜ। ੨ ਲੱਕ. ਕਮਰ.

ਸ੍ਰੋਤ. ਸੰ. ਸ੍ਰੋਤਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੋਤਾ. ਪ੍ਰਵਾਹ. ਚਸ਼ਮਾ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੁ ਧਾ. "ਸ੍ਰੋਤ ਸਰਿਤਾ ਸਮੁਦ੍ਰ ਆਤਮ ਸਮਾਨ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਨ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੁ ਧਾ. "ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਨਹਿ ਸ੍ਰੋਤ ਸੁਵਣੰ."

[1] ਜੋ ਕੁੱਟਕੇ ਜੌਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਜੋ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਨਹੀਂ ਪੀਠਾ.

(ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨ ਧ੍ਰਿਗ ਸ੍ਰੋਤ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੌਤ ਵਿ—ਸ਼੍ਰੁਤਿ (ਵੇਦ) ਸੰਬੰਧੀ। ੪ ਕੰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ. "ਸ੍ਰਵਣ ਸ੍ਰੋਤ ਰਜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਧੁਨਿ ਨਾਲ ਕੰਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ.

ਸ਼੍ਰੋਤਵਜ. ਵਿ—ਸੁਣਨ ਰੋਗ. ਸੁਣਨੇ ਲਾਇਕ.

ਸ੍ਰੋਤਾ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ—ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ.

ਸ੍ਰੋਤਾ ਦੇ ਗੁਣ. ੧ ਸ਼੍ਰੱਧਾਵਾਨ। ੨ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ। ੩ ਪ੍ਰੇਮੀ। ੪ ਉਦਾਰ। ੫ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਆਲਸ ਰਹਿਤ। ੭ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਜਾਣੂ। ੮ ਮਿੱਠੀ ਬਾਣੀ ਵਾਲਾ। ੯ ਇੰਦ੍ਰੀਜਿਤ। ੧੦ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੧੧ ਕੁਟਿਲਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ੧੨ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ। ੧੩ ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਯਸ਼ ਦਾ ਤਿਆਗੀ। ੧੪ ਜੋ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਉਸ ਉੱਪਰ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਵਕਤਾ ਦੇ ਗੁਣ.

ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਨ। ੨ ਵੇਦ—ਗ੍ਯਾਨ.

ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਿ / ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ / ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਸੰ. ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਡਿਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ। ੩ ਜਿਸ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਕੰਠ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਜੋ ਬਿਨਾ ਪੋਥੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਸ੍ਰੌਣ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣ ੪ ਅਤੇ ਸ੍ਰੋਣਤ। ੨ ਸ਼੍ਰਵਣ. ਕੰਨ. "ਘ੍ਰਾਣ ਸਹਸ੍ਰ ਅਘ੍ਰਾਣ, ਅਸ੍ਰੋਣ ਸ ਸ੍ਰੋਣ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਹਜਾਰਾਂ ਨਾਸਿਕਾ ਹਨ ਇਸ ਪੁਰ ਭੀ ਬਿਨਾ ਨਾਸਿਕਾ, ਕੰਨ ਰਹਿਤ ਅਰ ਫਿਰ ਭੀ ਕੰਨਾਂ ਸਹਿਤ.

ਸ੍ਰੌਣਤ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਤ.

ਸ੍ਰੌਣਤਬਿੰਦ / ਸ੍ਰੌਣਤਬਿੰਦੁ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੋਣਤਬਿੰਦੁ. "ਸ੍ਰੌਣਤਬਿੰਦ ਸੋਂ ਚੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੁ ਜੁੱਧ ਕਰ੍ਯੋ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਸ਼੍ਰੌਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੁਤਿ (ਵੇਦ) ਸੰਬੰਧੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਦ ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਕਰਮ। ੩ ਵੇਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮ. ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਤ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਸ਼੍ਰੁਤ (ਕੰਨ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਬਦ.

ਸ੍ਰੌਨ. ਸ਼ੋਣਿਤ. ਲਹੂ. "ਬਹਿ ਸ੍ਰੌਨ ਸਮੂਹ ਧਰਾਨ ਪਰ੍ਯੋ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਰੌਣ ੨.

ਸ੍ਲਾਘਾ. ਦੇਖੋ, ਸਲਾਘਾ.

ਸ੍ਲੇਸ. ਦੇਖੋ, ਸਲੇਸ.

ਸ੍ਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨ। ੨ ਆਪਣਾ ਆਪ. ਆਤਮਾ। ੩ ਵਿ—ਆਪਣਾ. ਅਪਨਾ। ੪ ਸੰ. ਸ਼੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵਨ. ਕੁੱਤਾ.

ਸ੍ਵਸਤਿ. ਸ੍ਵਸ੍ਤਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਅਸਤਿ. "ਸ੍ਵਸਤਿ ਹੋਤ ਤਿਨ ਕੋ ਸਦਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਜਸ ਸ੍ਵਸਤਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

ਸ੍ਵਸਤਿਕ. ਸੰ. ਸ੍ਵਸ੍ਤਿਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਗਲ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਕਾਰ ਇਹ ਹੈ 卐. ਕਈ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਣੇਸ਼ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ੨ ਲਸਣ। ੩ ਮੂਲੀ। ੪ ਯੋਗ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਆਸਨ.

ਸ੍ਵਸਤਿਬਿਵਸਥਾ. ਸੰ. ਸ੍ਵਸ੍ਤਿ ਵ੍ਯਵਸ੍ਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਲ੍ਯਾਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ. ਮੋਕ੍ਸ਼ਪੱਧਤਿ. ਮੁਕਤਿ ਦੀ ਮਰਜਾਦਾ. "ਸ੍ਵਸਤਿਬਿਵਸਥਾ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਸ੍ਵਸਤੈਨ. ਸੰ. ਸ੍ਵਸ੍ਤ੍ਯਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ, ਜੋ ਸ੍ਵਸ੍ਤਿ (ਮੰਗਲ) ਦਾ ਅਯਨ (ਘਰ) ਹੈ. "ਬਿਜੈ ਛੰਦਨ ਪੁਤ੍ਰ ਗਾਵਤ ਸ੍ਵਸਤੈਨ ਉਚਾਰਤ." (ਸਲੋਹ) "ਕਾਲੂ ਕੋ ਸ੍ਵਸਤੈਨ ਸੁਨਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਮੰਗਲਕਾਰਯ.

ਸ੍ਵਸਥ / ਸ੍ਵਸ੍ਥ ਸੰ. ਵਿ—ਸ੍ਵ—ਸ੍ਥ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ. ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਹਾਲਤ ਅੰਦਰ ਕਾਇਮ। ੨ ਅਰੋਗ। ੩ ਸ੍ਵਾਸ੍ਥ੍ਯ. ਅਰੋਗਤਾ. "ਸਰੀਰ ਸ੍ਵਸਥ ਖੀਣ ਸਮਏ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸ੍ਵਸਨ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਸਨ. ਸਾਹ ਲੈਣਾ। ੨ ਹਵਾ. ਪੌਣ.

ਸ੍ਵਸਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ. ਮਕਾਨ। ੨ ਦਿਨ. ਰੋਜ਼। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਸੁਰ.

ਸ੍ਵਸ੍ਰਿ. ਦੇਖੋ, ਸੁਸਾ.

ਸ੍ਵਕੀਯ. ਦੇਖੋ, ਸੁਕੀਅ.

ਸ੍ਵਕੀਯਾ. ਸੰ. ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਧਰਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ.

> ਨਿਜ ਪਤਿ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਯ ਜਾਂਕੋ ਮਨ ਵਚ ਕਾਯ।
> ਕਹਿਤ ਸ੍ਵਕੀਯਾ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਲੱਜਾ ਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਯ॥

ਕਬਿੱਤ

> ਸੋਭਤ ਸ੍ਵਕੀਯ ਗਨ ਗੁਨ ਗਨਤੀ ਮੇ, ਤਹਾਂ
> ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੀ ਕੀ ਏਕ ਰੇਖਾ ਰੇਖਿਯਤ ਹੈ,
> ਕਹੈ "ਪਦਮਾਕਰ" ਪਗੀ ਯੌਂ ਪਤਿਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਮੇ
> ਪਦਮਨਿ ਤੋ ਸੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਤੂ ਹੀ ਪੇਖਿਯਤ ਹੈ,
> ਸੁਵਰਨ ਰੂਪ ਜੈਸੋ ਤੈਸੋ ਸੀਲ ਸੌਰਭ ਹੈ
> ਯਾਹੀ ਤੇ ਤਿਹਾਰੋ ਤਨ ਧਨਯ ਲੇਖਿਯਤ ਹੈ,
> ਸੋਨੇ ਮੇ ਸੁਗੰਧ ਨਾਹਿ ਗੰਧ ਮੇ ਸੁਨਯੋ ਨ ਸੋਨੋ
> ਸੋਨੋ ਔ ਸੁਗੰਧ ਤੋ ਮੇ ਦੋਨੋ ਦੇਖਿਯਤ ਹੈ.
> (ਜਗਤ ਵਿਨੋਦ)

ਸ੍ਵਗਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿੰਨ ਭੇਦ.

ਸ੍ਵਛ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵੱਛ. "ਸ੍ਵਛ ਮਾਰਗ ਹਰਿਭਗਤਣਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸ੍ਵਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁਛੰਦ.

ਸ੍ਵੱਛ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵੱਛ.

ਸ੍ਵਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ। ੨ ਲੋਹੂ। ੩ ਪਸੀਨਾ.

ਸ੍ਵਜਨ. ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ. ਕਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਜਨ. "ਸਬਦ ਸਾਧੁ ਸ੍ਵਜਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਸ੍ਵਜਾਤਿ / ਸ੍ਵਜਾਤੀਯ ਆਪਣੀ ਜਾਤਿ. ਆਪਣੀ ਕੌਮ। ੨ ਆਪਣੀ ਜਾਤਿ ਦਾ.

ਸ੍ਵਤ: ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਆਪਣੇ ਆਪ. ਆਪ ਹੀ.

ਸੁਤ:ਸਿੰਧ. ਦੇਖੋ, ਸੁਤਹ ਸਿੰਧ.

ਸੁਤੰਤ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ੍ਵ (ਆਪਣੇ) ਤੰਤ੍ਰ (ਅਧੀਨ). ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ.

ਸੁਤ੍ਵ. ਸੰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਪਣੱਤ. ਮਾਲਕਿਯਤ. ਮਮਤ੍ਵ.

ਸੁਦ. ਸੰ. स्वद्. ਧਾ-ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ. ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ. ਢਕਣਾ.

ਸੁਦੇਸ. ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼. ਅਪਨਾ ਵਤਨ.

ਸੁਦੇਸ ਭਗਤ. ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਕ੍ਤ. ਦੇਸ ਸੇਵਕ.

ਸੁਦੇਸੀ. ਵਿ—ਸ੍ਵਦੇਸ਼ੀਯ. ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਦੇਸੀ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ.

ਸੁਧਰਮ. ਆਪਣਾ ਧਰਮ. ਅਪਨਾ ਮਜਹਬ। ੨ ਅਪਨਾ ਫਰਜ.

ਸੁਧਾ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਹੁਤੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮਨ ਤੋਂ ਸੁਧਾ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਹਾ ਦੋ ਕੰਨਯਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ. ਸੁਧਾ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸ੍ਵਾਹਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਪਿਤਰ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਹਾ। ੨ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਧਾ ਹੈ.

ਸੁਨ. ਸੰ. स्वन्. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਸਵਾਰਨਾ. ਮਚਾਕਾ ਮਾਰਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਆਵਾਜ਼. ਧੁਨਿ। ੩ ਸੰ. ਸ਼੍ਵਨ. ਕੁੱਤਾ. ਸੁਆਨ.

ਸੁਨਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਧੁਨਿ, ਆਵਾਜ਼। ੨ ਅਗਨਿ. ਅੱਗ.

ਸੁਪ. ਸੰ. स्वप्. ਧਾ—ਨੀਦ ਲੈਣਾ. ਸੌਣਾ.

ਸ਼੍ਵਪਚ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪਚ.

ਸੁਪਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪਨ.

ਸੁਪਨਦਰਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸ਼ਨ ੨ ਦਾ (ੲ).

ਸੁਪਨਫਲ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਬਹੁਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੨ ਅ: ੬੯, ਅਤੇ ਐਤ੍ਰੇਯ ਆਰਣਯਕ, ਆਰਣਯਕ ੩ ਅਧ੍ਯਾਯ ੨ ਖੰਡ ੪, ਤਥਾ ਮਤਸ੍ਯ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਅ: ੨੪੨. ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਫਲ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, Daniel ਕਾਂਡ ੭. ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸੁਪਨਫਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਤ ਯੂਸਫ, ਆਯਤ ੩੬, ੩੭, ੧੦੨. ਸਿੱਖਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਪਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਕੁਝ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪਨਾ.

ਸੁਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਸੁਭਾਉ.

ਸੁਭਾਵੋਕ੍ਤਿ. ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. (ਸਹਜ ਧਰਮ ਦਾ ਕਥਨ) ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਜਾਤਿ ਸੁਭਾਵ ਦਾ ਵਰਣਨ "ਸੁਭਾਵੋਕ੍ਤਿ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਾਤਿ ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਲਉਕੀ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈ।
ਕਉਰਾਪਨ ਤਊ ਨ ਜਾਈ ॥
(ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਚੰਦਨ ਲੇਪ ਹੋਤ ਦੇਹ ਕਉ ਸੁਖ ਗਰਧਭ ਭਸਮ ਸੰਗੀਤਿ.
(ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਮਨਮੁਖ ਮਨ ਨ ਭਿਜਈ ਅਤਿ ਮੈਲੇ ਚਿਤ ਕਠੋਰ
ਸਪੈ ਦੁਧ ਪੀਆਈਐ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ.
(ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩)

ਸੁਭੂ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਪ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਯੰਭਵ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਭੂ.

ਸੁਯੰ. ਸੰ. स्वयम्. ਵ੍ਯ—ਖੁਦ. ਆਪ. ਖੁਦਬਖੁਦ.

ਸੁਯੰਦੂਤਿਕਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਦੂਤੀ (ਵਿਚੋਲਨ) ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇ.

ਸੁਯੰਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਆਪਣੇ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਲੋੜੀਏ.

ਸੁਯੰਬਰ. ਸੰ. स्वयंवर. ਸੰਗਜਾ—ਆਪ ਵਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਕੰਨਯਾ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕਰਕੇ ਪਤਿ ਵਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਾ ਅਤੇ ਦਮਯੰਤੀ ਦੇ ਸ੍ਵਯੰਵਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ. "ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਰਾਜ ਬਰਜੋ ਸਿਯ ਕੋ ਬਹੁਰੋ ਜਨੁ ਯੁੱਧ ਸੁਯੰਬਰ ਜੈ ਕੈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਸੁਯੰਬਰ ਜੈਚੰਦ ਕਨੌਜਪਤਿ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੰਯੁਕ੍ਤਾ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਜੋ ਕੰਨਯਾ ਅਤੇ ਵਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰੂਪ ਗੁਣ ਸੁਭਾਵ ਆਦਿ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਪਰੀਖਯਾ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਭੀ "ਸੁਯੰਬਰ" ਸੰਗਜਾ ਹੈ.

ਸੁਯੰਬਰਾ. ਸੰ. ਸ੍ਵਯੰਵਰਾ. ਵਿ—ਆਪ ਪਸੰਦ ਕਰਕੇ ਪਤਿ ਵਰਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸੁਯੰਭਵ, **ਸੁਯੰਭੂ** } ਆਪੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੈਭੰ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ.

ਸੁਯੰਵਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਯੰਬਰ.

ਸੁਰ. ਸੰ. स्वर्. ਸੰਗਜਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਆਕਾਸ਼। ੨ ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਨ ਦਾ ਵਿਹਾਰ. ਸ੍ਵਾਸ ਦਾ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ। ੪ ਗਾਉਣ ਦੀ ਧੁਨਿ.[1] ਰਾਗ ਦੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਸੱਤ ਸੁਰ. ਸੜਜ, ਰਿਸਭ, ਗਾਂਧਾਰ, ਮਧ੍ਯਮ, ਪੰਚਮ, ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ.

ਰਾਗ ਦੇ ਆਚਾਰਯ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਮੋਰ ਦੀ ਆਵਾਜ ਤੋਂ ਸੜਜ, ਪਪੀਹੇ (ਚਾਤ੍ਰਕ) ਦੀ ਧੁਨਿ ਤੋਂ ਰਿਸਭ (ਕਈਆਂ ਨੇ ਗਊ ਦੇ ਰੰਭਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਰਿਸਭ ਮੰਨਿਆ ਹੈ), ਬਕਰੀ ਅਤੇ ਭੇਡ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਗਾਂਧਾਰ, ਕੂੰਜ ਦੀ ਧੁਨਿ ਤੋਂ ਮਧ੍ਯਮ, ਕੋਇਲ (ਕੋਕਿਲਾ) ਤੋਂ ਪੰਚਮ, ਡੱਡੂ (ਅਥਵਾ ਘੋੜੇ) ਦੀ ਧੁਨਿ ਤੋਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਿੰਘਾਰ ਤੋਂ ਨਿਸਾਦ ਸੁਰ ਕਲਪਿਆ ਹੈ.[2]

---

[1] ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨੇ ਸੁਰ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ- ਜੋ ਸ੍ਵ (ਆਪਣੇ ਆਪ) ਰ (ਸ਼ੋਭਾਵਾਨ) ਹੋਵੇ.

[2] षड्जं मयूरा ब्रुवते गावो ऋषभ भाषिणः। आजाविकं तु गान्धारं क्रौञ्चः क्वणति मध्यमम्।। धैवतंह्रेषते वाजी निषादं बृंहतेगजः। पुष्पसाधारणे काले पिकः कूजति पञ्चमम्।। (ਸੰਗੀਤ ਰਹਸ੍ਯ)

ਇਹ ਸੱਤ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰਾਂ[1] ਜੇਹੇ ਕਿ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਚਾਰ ਕੋਮਲ ਸੁਰ (ਰਿਸਭ, ਗਾਂਧਾਰ, ਧੈਵਤ, ਨਿਸਾਦ) ਜੇਹੇ ਕਿ ਭੈਰਵੀ ਠਾਟ ਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਇੱਕ ਤੀਵ੍ਰ ਮਧ੍ਯਮ ਸੁਰ, ਜੋ ਹਿੰਡੋਲ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਸੁਰ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਰਾਗ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਆਚਾਰਯਾਂ ਨੇ ਕਾਯਮ ਕੀਤੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਠਾਟ.

ਸੱਤਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ੨੨ ਸ਼੍ਰੁਤੀਆਂ (quarter tones) ਹਨ, ਜੋ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਆਖਣੇ ਚਾਹੀਏ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ ੬.

ਕਈ ਅਗ੍ਯਾਨੀ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਨੂੰ ਮੂਰਛਨਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਮੂਰਛਨਾ ਨਾਉਂ ਠਾਟ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਦਾ ਹੈ. ਸੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸਪਤਕਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੱਕੀ ਮੂਰਛਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਇੱਕੀ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਆਲਾਪ ਲਈ ਠਹਿਰਾਈ ਗਈ ਹੈ.

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਸ਼ੁੱਧ, ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਤੀਵ੍ਰ ਸੁਰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਤੇ ਅੱਖਰ ਵਾਲਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ, ਕੰਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਲਾ ਤੀਵ੍ਰ ਹੈ. ਯਥਾ—
ਸ਼ੁੱਧ—ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ.
ਕੋਮਲ—ਰਾ ਗਾ ਧਾ ਨਾ.
ਤੀਵ੍ਰ-ਮੀ.

ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਸੁਰ, ਵਾਦੀ, ਸੰਵਾਦੀ, ਅਨੁਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਭੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਗ੍ਰਹਸੁਰ ਉਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਦੇ ਆਲਾਪ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਵੇ.

ਵਾਦੀ ਅਥਵਾ ਅੰਸ਼ (ਜੀਵ) ਸੁਰ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਗ ਦੀ ਜਾਨ ਹੋਵੇ.

ਸੰਵਾਦੀ ਸੁਰ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਵੇ.

ਅਨੁਵਾਦੀ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਦੀ ਸੰਵਾਦੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਕੇ ਰਾਗ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਵੇ.

ਵਿਵਾਦੀ ਸੁਰ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਗਾੜ ਦੇਵੇ. ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਸੁਰ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।[2] ੫ ਉਹ ਅੱਖਰ ਜੋ ਸੁਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਵੇ. ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਹ ਸੁਰ (vowel) ਹੈ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ੳ ਅ ੲ ਤਿੰਨ ਸੁਰ ਹਨ। ੬ ਬ੍ਰਹਮ.

ਸੁਰਗ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਗ. "ਨਚ ਦੁਰਲਭੰ ਸੁਰਗਰਾਜਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

[1]ਆਪਣੀ ਅੰਤਿਮ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਤੇ ਇਸਥਿਤ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ.

[2]ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੰਵਰ ਵਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—ਹੈ ਉਤਪਾਦਕ ਰਾਗ ਕੋ ਰੰਜਕ ਭੂਪ ਸਮਾਨ ਵਿਰਾਜਤ ਵਾਦੀ। ਆਠ ਕਿ ਬਾਰਹਿ ਕੋ ਫਿਰ ਫੇਰ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮੰਡਲ ਤੋ ਸਮਵਾਦੀ। ਸੇਵਕ ਸੋ ਪੁਨ ਆਨ ਸਭੈ ਅਨੁਕੂਲ ਰਹੈ ਸੁਖ ਸੋਂ ਅਨੁਵਾਦੀ। ਅੰਤਰ ਜੋ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਏਕਹਿ ਕੋ ਤਬ ਸੋ ਸੁਰ ਹੋਤ ਵਿਸਾਦਿ ਵਿਵਾਦੀ. ਮਤੰਗ ਰਿਖੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "नवक त्रयोदशांतशः संवादिनः"

ਸੁਰਗਦ੍ਵਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਗਦੁਆਰੀ. "ਸੁਰਗਦ੍ਵਾਹੀਆਂ ਤਰੇ ਬਨਾਵਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸੁਰਗ ਵਧੂ. ਅਪਸਰਾ. ਦੇਵਾਂਗਨਾ. ਹੂਰ.

ਸੁਰਗਵਾਸ / **ਸੁਰਗਵਾਸੀ** } ਸੁਰਗ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਸੁਰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਮਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨਰਕਨਿਵਾਸ ਜੋਗ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਐਸੇ ਹੀ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਕੈਲਾਸਵਾਸੀ, ਗੁਰੁਪੁਰਨਿਵਾਸੀ, ਗੋਲੋਕਵਾਸੀ, ਵੈਕੁੰਠ ਨਿਵਾਸੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਲੋਕ ਵਰਤਦੇ ਹਨ.

ਸੁਰਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਾਫ ਸੁਰ ਵਾਲਾ। ਜਿਸ ਦੀ ਧੁਨਿ ਸਾਫ ਹੈ। ੨ ਸ੍ਵਰ੍‍ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੋਨਾ. ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਵਰ੍‍ਣ (ਰੰਗ) ਜਿਸ ਦਾ.

ਸੁਰਣਸਠੀਵਿ. ਸੰ. ਸੁਵਰ੍‍ਣਸ਼੍ਠੀਵੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਵਰਣ ਉਗਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਪਰ ਆਪ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਅਵਾਸੀ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਵੜਕੇ ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਫਸਿਆ ਮਾਸ ਕੱਢ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਕੇਵਲ ਕਹਿਨੀ ਕਹਿਤ ਹੋ ਸੁਰਣਸਠੀਵਿ ਸਮਾਨ." (ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰ ਸੁਧਾ) ੨ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਸ੍ਰਿੰਜਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸੁਇਨਾ ਹਗਦਾ ਮੂਤਦਾ ਸੀ.

ਸੁਰਣਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨਿਆਰ.

ਸੁਰਣਦੀਪ. ਸੋਨਦੀਪ. ਮਨੀਪੁਰ ਤੋਂ ਹਿਠਾਹਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਮੁਹਾਨੇ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਦਾ ਦੇਸ਼.

ਸੁਰਣਮਤੀ. ਦੇਖੋ, ਰਤਨਰਾਯ.

ਸੁਰਣਮੁਦ੍ਰਾ. ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ. ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ. ਮੋਹਰ.

ਸੁਰਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਣ.

ਸੁਰਨਪੰਖੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਇਨੇ ਜੇਹੇ ਚਮਕੀਲੇ ਪੰਖਾਂ ਵਾਲੇ ਤੀਰ. "ਛੁਟੇ ਸੁਰਨਪੰਖੀ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤੀਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਗੜ ਪਾਸ ਸੁਇਨਾ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਸੁਰਭਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਭਾਨੁ.

ਸੁਰਭੰਗ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਭੰਗ.

ਸੁਰਵਰਣਾਵਲੀ. ਸਾ ਰੇ ਗਾ ਮਾ ਪਾ ਧਾ ਨੀ.

ਸੁਰਾਜ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਹੁਕੂਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਛਾਂਦੋਗ੍ਯ ਉਪਨਿਸਦ ਪ੍ਰਪਾਠਕ ੭ ਖੰਡ ੨੫ । ੨ ਆਪਣਾ ਰਾਜ.

ਸੁਰਾਜ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਰਾਜ. ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਰਾਜ. ਉਹ ਰਾਜ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਗਾਨੇ ਦਾ ਦਖ਼ਲ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਸੁਰਿਤ. ਵਿ—ਧੁਨਿ ਕਰਿਆ. ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਿਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਨੀਵੇਂ ਸੁਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਵਿਚਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼.

ਸੁਰੂਪ. ਦੇਖੋ, ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸੁਰੂਪ.

ਸੁਰੂਪੀ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ. "ਜੋਤਿਸ੍ਵਰੂਪੀ ਰਹਿਓ ਭਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਜਰੂਪ ਉਹ ਵਿਆਪ

ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਸੁਰੋਦਯ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰੋਦਾ.

ਸੁਲਪ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਪ.

ਸ੍ਵਵਸ਼. ਵਿ—ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ.

ਸ੍ਵਾਸ. ਸੰ. श्वास्. ਧਾ—ਸਾਹ ਲੈਣਾ. ਹਾਹੁਕਾ ਲੈਣਾ। ੨ ਸ਼੍ਵਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਮ. ਸਾਹ. ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਦਮ ਦਾ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਆਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ੍ਵਾਸ। ੩ ਦਮਾ. ਦਮਕਸ਼ੀ। ੪ ਸੰ. स्वास्. ਤਿੱਖੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ, ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ। ੫ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੬ ਵਿ—ਸੁੰਦਰ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ.

ਸ੍ਵਾਸ ਉਸਾਰਨ. ਲੰਮਾ ਸਾਹ (ਹਾਹੁਕਾ) ਲੈਣਾ. ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰਨਾ. "ਸ੍ਵਾਸ ਉਸਾਰ ਬਿਸੂਰਤੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ੍ਵਾਸਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਆਸ਼ਨ। ੨ ਆਸ਼੍ਵਾਸਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਪੰਕਜ ਆਸਨ ਕੋ ਕਹਿ ਸ੍ਵਾਸਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਆਸਾਸਨ। ੩ ਸ੍ਵ (ਆਪਣਾ) ਆਸਨ.

ਸ੍ਵਾਸਬੀਜ, ਸ੍ਵਾਸਬੀਰਜ ਸ਼੍ਵਾਸਵੀਰ੍ਯ. ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹ ਤੋਂ ਹੀ ਅਨੰਤ ਦੈਤ ਉਪਜਦੇ ਸਨ, ਜੈਸੇ ਰਕਤਬੀਜ ਦੇ ਲੋਹੂ ਤੋਂ ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫. "ਸ੍ਵਾਸਬੀਰਜ ਦਾਨਵ ਜਬ ਮਰਹੈ."

ਸ੍ਵਾਸਥ. ਸੰ. ਸ੍ਵਾਸ੍ਥ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਅਰੋਗਤਾ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤੀ. ਨਰੋਆਪਨ.

ਸ੍ਵਾਸ਼੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ੍ਵ-ਆਸ਼੍ਰਿਤ. ਆਪਣੇ ਆਸਰੇ. ਅਪਨੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸਥਿਤ. ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਬਿਨਾ.

ਸ੍ਵਾਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧਾ। ੨ ਸ੍ਵਾਹਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਅਗਨਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੩ ਵ੍ਯ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਹੁਤੀ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਕਥਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ. "ਸ੍ਵਾਹਾ ਕਹੌਂ ਮੰਤ੍ਰ ਪਠ ਜਬੈ। ਅਗਨਿ ਆਹੁਤੀ ਪਾਵੈ ਤਬੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਭ ਕਥਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸ੍ਵਾਹਾ ਹੈ.

ਸ੍ਵਾਕੀ. ਸ੍ਵਕੀਯਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਪਰਕਿਯ ਤੇ ਸ੍ਵਾਕੀ ਹ੍ਵੈ ਗਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੦) ਸ੍ਵਕਾ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਸ੍ਵਕੀਯਾ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਸ੍ਵਾਂਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵ-ਅੰਗ. ਆਪਣਾ ਦੇਹ. ਨਿਜ ਅੰਗ। ੨ ਸਾਂਗ. ਸਮਾਂਗ. ਸਮਾਨ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਕਲ. "ਅਨਿਕ ਸ੍ਵਾਂਗ ਕਾਛੇ ਭੇਖ ਧਾਰੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਕਬਿੱਤ

ਮਾਥੋ ਬਨ੍ਯੋ ਮੂੰਹ ਬਨ੍ਯੋ ਮੂਛ ਬਨੀ ਪੂਛ ਬਨੀ
ਲਾਘਵ ਬਨ੍ਯੋ ਹੈ ਪੁਨ ਬਾਘ ਸਮਤੂਲ ਕੋ,
ਰੰਗ੍ਯੋ ਚੰਗੋ ਅੰਗ ਬਨ੍ਯੋ ਲਾਕ ਬਨ੍ਯੋ ਪੰਜਾ ਬਨ੍ਯੋ
ਕ੍ਰਿਤੱਮ ਸ਼ਰੀਰ ਮੁਖ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕੇ ਤੂਲ ਕੋ,
ਗੁੰਜਬੇ ਕੀ ਬੇਰ ਮੌਨ ਗਹਿ ਬੈਠ੍ਯੋ ਦੇਵੀਦਾਸ
ਵੈਸੋਈ ਸੁਭਾਵ ਕੂਦ ਫਾਂਦ ਫਾਲ ਫੂਲ ਕੋ,
ਕੁੰਜਰ ਕੇ ਕੁੰਭਹਿ ਬਿਦਾਰਬੇ ਕੀ ਬੇਰ ਕੈਸੇ
ਕੂਕਰ ਪੈ ਨਿਬਹੈਗੋ ਸ੍ਵਾਂਗ ਸ਼ਾਰਦੂਲ ਕੋ.

ਸ੍ਵਾਗਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵ-ਆਗਤ. ਸ਼ੁਭ ਆਗਮਨ. ਚੰਗਾ ਆਉਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਆਏ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਆਉਭਗਤ. Welcome.

ਸ੍ਵਾਗਤਪਤਿਕਾ. ਉਹ ਨਾਯਿਕਾ ਜੋ ਪਰਦੇਸੋਂ ਪਤਿ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਂਦੀ ਅਤੇ ਆਉ-ਭਗਤਿ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਸ੍ਵਾਗੀ, ਸ੍ਵਾਂਗੀ ਵਿ—ਸ੍ਵਾਂਗੀ. ਸਮਾਨ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਨਕਲੀਆ. "ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਜਿਉ ਸ੍ਵਾਗੀ ਦਿਖਾਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸ੍ਵਾਂਗੀ ਸਿਉ ਜੋ ਮਨ ਰੀਝਾਵੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਸ੍ਵਾਤ. ਦੇਖੋ, ਸਵਾਤ ੨.

ਸ੍ਵਾਂਤ. ਸੰ. ਆਪਣਾ ਅੰਤ. ਮੌਤ। ੨ ਅਪਨਾ ਦਿਲ. ਅੰਤਹਕਰਣ। ੩ ਗੁਫਾ.

ਸ੍ਵਾਤਿ, ਸ੍ਵਾਤੀ ਸੰ. ਸ੍ਵਾਤਿ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਤੋਂ ਪੰਦ੍ਰਵਾਂ ਨਛਤ੍ਰ। ੩ ਸੂਰਜ ਦੀ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਸ੍ਵਾਤੀਬੂੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਤਿ ਨਛਤ੍ਰ (ਸ੍ਵਾਤਿਯੋਗ) ਵਿੱਚ ਵਰਖੀ ਹੋਈ ਵਰਖਾ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਚਾਤਕ (ਪਪੀਹੇ) ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਬੁਝਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਪੀ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀ, ਬਾਂਸ ਵਿੱਚ ਬੰਸਲੋਚਨ ਅਤੇ ਕੇਲੇ ਵਿੱਚ ਕਪੂਰ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਜੋਤਸੀਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾੜ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਤਿਥਿ, ਅਤੇ ਮਾਘ ਬਦੀ ੭ ਨੂੰ ਜੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸ੍ਵਾਤਿ ਨਛਤ੍ਰ ਤੇ ਆਵੇ, ਤਦ 'ਸ੍ਵਾਤਿ ਯੋਗ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸ੍ਵਾਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਦ. "ਜਿਨ ਬੂਝਿਆ ਤਿਸੁ ਆਇਆ ਸ੍ਵਾਦ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸ੍ਵਾਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੱਖਣਾ. ਸੁਆਦ ਲੈਣਾ। ੨ ਸ੍ਵਾਦਦਾਰ ਬਣਾਉਣਾ. ਰਸਦਾਇਕ ਬਣਾਉਣਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਸ੍ਵਾਦਿਸ੍ਠ, ਸ੍ਵਾਦੁ ਸੰ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਦ ਵਾਲਾ. ਰਸਦਾਇਕ. ਮਜ਼ੇਦਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁੜ। ੩ ਨੇਂਬੂ। ੪ ਬੇਰ। ੫ ਮਹੂਏ ਦਾ ਫਲ। ੬ ਦੁੱਧ। ੭ ਦਾਖ.

ਸ੍ਵਾਧੀ. ਸੰ. ਵਿ—ਧਿਆਨਪਰਾਇਣ। ੨ ਇੱਛਾਵਾਨ। ੩ ਕਿਤਨੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧ੍ਵੀ ਅਤੇ ਸਾਧ੍ਵੀ ਪਦ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਭੇਦ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਧ੍ਵੀ.

ਸ੍ਵਾਧੀਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ੍ਵ (ਆਪਣੇ) ਅਧੀਨ. ਜੋ ਪਰਵਸ਼ ਨਹੀਂ. ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ.

ਸ੍ਵਾਧੀਨਪਤਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਪਤਿ ਨੂੰ ਵਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਗੁਣ ਕਾਮਣ ਕਰਿ ਕੰਤੁ ਰੀਝਾਇਆ।
ਵਸਿ ਕਰਿਲੀਨਾ ਗੁਰਿ ਭਰਮ ਚੁਕਾਇਆ॥"
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਸ੍ਵਾਧ੍ਯਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਪਾਠ. ਜੋ ਅਪਨੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਆਪਣੀ ਧਰਮਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ.

ਸ੍ਵਾਨ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਵਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਤਾ. "ਸ੍ਵਾਨ ਸਿਆਲ ਖਰਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਸੁਆਨ। ੩ ਭਾਸ੍ਵਾਨ (ਸੂਰਜ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਸ੍ਵਾਨ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ-"ਲਸੈ ਤੇਜ ਐਸੋ ਲਜੈ ਦੇਖ ਸ੍ਵਾਨੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੩ ਸੰ. स्वान. ਸ਼ਬਦ. ਆਵਾਜ਼.

ਸ੍ਵਾਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਂਦ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਪ ਧਾ। ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ.

ਸ਼੍ਵਾਪਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਘ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਦ (ਪੈਰ) ਸ਼੍ਵ (ਕੁੱਤੇ) ਜੇਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਲਕੜਬਘਾ. ਵ੍ਯਾਘ੍ਰ. "ਜਿਮ ਕੂਕਰ ਮ੍ਰਿਗਾਨ ਪਰ ਧਾਵੈ। ਸ੍ਵਾਪਦ ਪੰਥ ਵਿਖੇ ਭਖ ਜਾਵੈ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਜੀਵ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਕੁੱਤੇ ਜੇਹੇ ਹਨ ਸਭ ਸ਼੍ਵਾਪਦ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ.

ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਭਾਇਕ ੨.

ਸ੍ਵਾਮਿਘਾਤਕ. ਵਿ—ਸੁਆਮੀ ਦਾ ਘਾਤ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਸ੍ਵਾਮਿਦ੍ਰੋਹੀ. ਵਿ—ਮਾਲਿਕ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸ੍ਵਾਮਿਧਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਲਿਕ ਦਾ ਧਰਮ. ਆਪਣੇ ਅਧੀਨਾਂ ਉੱਪਰ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸੇਵਕ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਸ੍ਵਾਮਿਧ੍ਰੋਹੀ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਮਿਦ੍ਰੋਹੀ.

ਸ੍ਵਾਮਿਨੀ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ.

ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸੰ. स्वामिन्. ਵਿ—ਮਾਲਿਕ। ੨ ਧਨਵਾਨ। ੩ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ। ੫ ਕਰਤਾਰ. "ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਦਰਬਾਰੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੬ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਸ੍ਵਾਮੀਦਾਸ. ਨੰਦਾ, ਵਿੱਠਲ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾਸ ਤਿੰਨੇ ਥਨੇਸਰ ਦੇ ਬਾਣੀਏ ਸਨ, ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਏ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੈਣ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਵਰਤਣਾ, ਕਦੇ ਦੂਜਾ ਸੁਖਨ ਨਹੀਂ ਆਖਣਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਪੂਰਾ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ "ਇੱਕ ਸੁਖਨੀਏ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ.

ਸ੍ਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਸਵਾਰ। ੨ ਸੰ. स्वार. ਬੱਦਲ ਦੀ ਕੜਕ। ੩ ਘੋੜੇ ਦੇ ਹਿਣਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼.

ਸ੍ਵਾਰਥ. ਸ੍ਵਾਰ੍‍ਥ. ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਅਪਨਾ ਮਤਲਬ:—

"ਬਿਰਖ ਹੀਨ ਫਲ ਚੀਨ, ਬਿਹੰਗਮ ਬੇਗ ਤਿਆਗੈਂ.
ਕਾਨਨ ਦਗਧੋ ਦੇਖ ਹਰਨ ਆਦਿਕ ਸਭ ਭਾਗੈਂ,
ਫੂਲ ਮਾਲ ਨਿਰਗੰਧ, ਗਲੈ ਤੇ ਤਿਆਗੈਂ ਸਭ ਨਰ,
ਸਾਰਸ ਤਿਆਗੈਂ ਬੇਗ, ਨੀਰ ਖਿਨ ਪੇਖ ਸਰੋਵਰ,
ਪੁਨ ਗਨਕਾ ਨਿਰਧਨ ਨਰ ਤਜੈ ਭ੍ਰਸ੍ਟ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਭ੍ਰਿਤ ਤਜਤ ਹੀ,
ਜਨ ਸਗਲੇ ਸ੍ਵਾਰਥ ਵਸ ਰਮੈ ਕੋ ਕਾਹੂੰ ਪਜਾਰਜੋ ਨਹੀਂ."

ਦੇਖੋ, ਸੁਆਰਥ.

ਸ੍ਵਾਰਥੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਆਰਥੀ। ੨ ਸੰ. सारथी. ਰਥਵਾਨ. ਰਥ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ. "ਬਿਸ੍ਵ ਕਾ ਦੀਪਕੁ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤਾਚੇ ਰੇ ਸ੍ਵਾਰਥੀ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਸ਼੍ਵਿਤ. ਸੰ. श्वित्. ਧਾ—ਨਿਰਮਲ ਹੋਣਾ. ਉੱਜਲ ਹੋਣਾ. ਚਿੱਟਾ ਹੋਣਾ.

ਸ੍ਵਿਦ. ਸੰ. स्विद्. ਧਾ—ਮੁੜ੍ਹਕਾ (ਪਸੀਨਾ) ਚੁਇਣਾ. ਥੰਧਾ ਹੋਣਾ. ਚਿਕਨਾ ਹੋਣਾ. ਭੁੱਲਣਾ.

ਸ੍ਵੀਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗੀਕਾਰ। ੨ ਅਪਣਾਉਣਾ। ੩ ਜੋ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਬਣਾਉਣਾ.

ਸ੍ਵੈੱਛਾ. ਸੰ. स्वेच्छा. ਸ੍ਵ—ਇੱਛਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਮਰਜੀ. ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ.

ਸ੍ਵੈੱਛਾਚਾਰੀ. ਵਿ—ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ.

ਸ੍ਵੇਤ. ਦੇਖੋ, ਸੇਤ ਅਤੇ ਸ੍ਵਿਦ.

ਸ਼੍ਵੇਤਕੁਸ੍ਟ / ਸ਼੍ਵੇਤਕੁਸ਼੍ਟ } ਚਿੱਟਾ ਕੋੜ੍ਹ. ਚਿਤ੍ਰਕੁਸ੍ਟ. برص ਬਰਸ. ਫੁਲਬਹਰੀ. Leucoderma. ਇਹ ਰੋਗ ਲਹੂ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਭੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ ਸ਼੍ਵਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਕਿਲਾਸ. ਸ਼੍ਵਿਤ੍ਰ ਦੇ ਦਾਗ ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਕਿਲਾਸ ਦੇ ਲਾਲੀ ਦੀ ਝਲਕ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਜੇ ਫੁਲਬਹਰੀ ਦੇ ਦਾਗ ਉੱਪਰ ਸੂਈ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਲਹੂ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਛੇਤੀ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਲਹੂ ਦੀ ਥਾਂ ਪੀਲਾ ਜਾਂ ਚਿੱਟਾ ਰਸ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਔਖੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਸ਼੍ਵੇਤ ਕੁਸ੍ਟ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਹਨ—

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦ੍ਰਾਵਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤੋ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਵਿੱਚ ਮੈਲ ਨਾ ਜਮਾ ਹੋਣ ਦੇਓ.

ਬਾਬਚੀ ਦੇ ਬੀਜ ਗਊਮੂਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂ ਰੱਖੋ, ਫੇਰ ਛਿਲਕਾ ਉਤਾਰਕੇ ਛਾਵੇਂ ਸੁਕਾ ਲਓ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀਸਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਰੱਖੋ, ਮੁੰਡੀ ਬੂਟੀ (ਗੋਰਖ ਮੁੰਡੀ) ਦੇ ਕਾੜ੍ਹੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ ਰੋਜ ਛਕਾਓ. ਇਹੀ ਚੂਰਨ ਦਹੀਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਚਿੱਟੇ ਦਾਗਾਂ ਉੱਪਰ ਮਲੋ. ਖੁਰਾਕ ਬੇਸਨੀ ਰੋਟੀ ਦਾਲ ਆਦਿਕ ਦੇਓ.

ਬੀਜ ਪਵਾੜ, ਬਾਬਚੀ, ਅਜਮੋਦ, ਮਜੀਠ, ਮੂਲੀ ਦੇ ਬੀਜ, ਆਉਲੇਸਾਰ ਗੰਧਕ, ਵਰਕੀ ਹੜਤਾਲ, ਜਮਾਲਗੋਟੇ ਦੀ ਗਿਰੂ, ਤੂਤੀਆ, ਪਲਾਸ ਦੇ ਬੀਜ, ਹੀਰਾ ਕਸੀਸ, ਸਭ ਛੀ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਬਰੀਕ ਪੀਸਕੇ ਸਿਰਕੇ ਵਿੱਚ ਗੁੰਨ੍ਹਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਬਣਾਓ. ਸਿਰਕੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੋਲੀ ਘਸਾਕੇ ਦਾਗਾਂ ਉੱਪਰ ਲੇਪ ਕਰੋ। ਜੇ ਇਸ ਲੇਪ ਨਾਲ ਛਾਲੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਦ ਮੱਖਣ ਲਗਾ ਦਿਓ ਅਰ ਛਾਲੇ ਹਟਣ ਤੀਕ ਫੇਰ ਲੇਪ ਨਾ ਕਰੋ.

ਕਾਲੇ ਸੱਪ ਦੀ ਕੁੰਜ ਥੋਹਰ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪੀਸਕੇ ਦਾਗਾਂ ਤੇ ਲਾਓ.

ਕੱਥ, ਬਹੇੜੇ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਅੰਜੀਰ ਦੀ ਜੜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਬਣਾਕੇ ਇੱਕ ਮਾਸਾ ਬਾਬਚੀ ਦੇ ਚੂਰਨ ਨਾਲ ਪਿਆਓ.

ਬਾਬਚੀ ਦੇ ਬੀਜ ਸੋਲਾਂ ਤੋਲੇ, ਵਰਕੀ ਹੜਤਾਲ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਮੇਨਸਿਲ, ਚਿੱਟੀ ਰੱਤਕਾਂ, ਚਿਤ੍ਰੇ ਦੀ ਜੜ, ਤਿੰਨੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਲੈ ਕੇ ਗਊਮੂਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਘਸਾਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸ੍ਵੇਤਕੁਸ੍ਟ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਸ੍ਵੇਤਕੁਸ੍ਟ ਕੇਤਿਨ ਕੇ ਭਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਸ਼੍ਵੇਤਕੇਤੁ. ਉੱਦਾਲਕ ਰਿਖਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣ ਪਤਿ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਨਾ ਕਰੇ,

ਇਹ ਨੇਮ ਸ਼੍ਵੇਤਕੇਤੁ ਨੇ ਹੀ ਥਾਪਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਸ਼ੂਆ ਵਾਂਙ ਲੋਕ ਵਰਤਦੇ ਸਨ. ਇੱਕ ਵੇਰੀ ਸ਼੍ਵੇਤਕੇਤੁ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੋਗ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਤੁਰਿਆ, ਸ਼੍ਵੇਤਕੇਤੁ ਨੂੰ ਵਡਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ. ਉੱਦਾਲਕ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬੇਟਾ ! ਕਿਉਂ ਵਰਜਦੇ ਹੋ. ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ. ਪਰ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈ ਅਜੇਹੀ ਰੀਤਿ ਅੱਖੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ.[1] ਛਾਂਦੋਗ ਉਪਨਿਸਦ ਵਿੱਚ ਉੱਦਾਲਕ ਅਤੇ ਜਨਕ ਦਾ ਸ਼੍ਵੇਤਕੇਤੁ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਵਰਣਿਆ ਹੈ.

ਸ਼੍ਵੇਤਗਜ. ਚਿੱਟਾ ਹਾਥੀ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਐਰਾਵਤ ਹਾਥੀ.

ਸ਼੍ਵੇਤਦੀਪ } **ਸ਼੍ਵੇਤਦ੍ਵੀਪ** } ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖੀਰਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਦਾ ਟਾਪੂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਛਮੀ ਸਮੇਤ ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰ ਦ੍ਵੀਪ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਸ਼੍ਵੇਤਦੀਪ ਤਜ ਲੋਕਾਲੋਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸ਼੍ਵੇਤਵਾਹ. ਸ਼੍ਵੇਤ (ਚਿੱਟਾ ਹ) ਵਾਹ (ਘੋੜਾ) ਜਿਸ ਦਾ. ਇੰਦ੍ਰ। ੨ ਅਰਜੁਨ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸ਼੍ਵੇਤਾਂਸ਼ੁ. ਸ਼੍ਵੇਤ (ਉੱਜਲ) ਹਨ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਜਿਸ ਦੀਆਂ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵ. ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਘੋੜਾ ਉੱਚੈ: ਸ਼੍ਰਵਾ। ੨ ਚਿੱਟੇ ਘੋੜੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋਤੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਰਥ। ੩ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ। ੪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਤਰ. ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਛੀ ਅਧ੍ਯਾਵਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਉਪਨਿਸਦ "ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਤਰੋਪਨਿਸਦ" ਹੈ, ਜੋ ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਉਪਨਿਸਦ ਵਿੱਚ ਵੇਦਾਂਤ, ਸਾਂਖ੍ਯ ਅਤੇ ਯੋਗ ਦੇ ਸਿੱਧਾਤਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਸ਼੍ਵੇਤਾਂਬਰ. ਸੰ. ਸ਼੍ਵੇਤਾਂਬਰ. ਚਿੱਟਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ, ਜੋ ਚਿੱਟੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ। ੩ ਹੰਸਾਵਤਾਰ। ੪ ਵਿ—ਚਿੱਟੇ ਵਸਤ੍ਰ ਵਾਲਾ.

ਸ਼੍ਵੇਤੋਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਵੇਤ-ਉਦਰ. ਚਿੱਟਾ ਹੈ ਪੇਟ ਜਿਸ ਦਾ. ਕਾਲਾ ਹਰਿਣ। ੨ ਕੁਬੇਰ। ੩ ਸੱਪ.

ਸ਼੍ਵੇਤੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਸੇਤੰਬਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਵੇਤਾਂਬਰ.

ਸ੍ਵੇਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Sweat। ੨ ਸਿਲ੍ਹ. ਨਮੀ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਿਦ.

ਸ੍ਵੇਦਜ. ਦੇਖੋ, ਸੇਤਜ.

ਸ੍ਵੇਦਨ. ਸ੍ਵੇਦ (ਮੁੜ੍ਹਕਾ) ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਸੀਨਾ ਦੇਣਾ.

ਸ੍ਵੇਦਨਾਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਵਾ. ਪੌਣ.

ਸ੍ਵੈ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵ। ੨ ਸ਼ਯਨ. ਸੌਣਾ. ਸ੍ਵਪ. "ਜਹਾਂ ਬੀਰ ਅਤਿ ਸ੍ਵੈ ਰਹੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਅਤਿਸ੍ਵਾਪ.

ਸ੍ਵੈਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯਾ.

ਸ੍ਵੈਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਇੱਛਾਚਾਰੀ. ਮਨ ਮੰਨਿਆ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਧੀਮਾ. ਮੱਠਾ.

ਸ੍ਵੈਰਿਣੀ. ਸੰ. ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ. ਦੇਖੋ, ਵ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸ਼ਰ ਸੰਹਿਤਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ੫.

ਸ੍ਵੰਦ. ਸੰ. स्वान्त—ਸ੍ਵਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਅੰਤ. ਮੌਤ. "ਸ੍ਵੰਦ ਛੰਦ ਬੰਦ ਕੈਕੈ ਛੂਟ ਇਹ ਜਾਤ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

---

[1] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਪਰਵ, ਅ: ੧੨੨ ਅਤੇ ੧੨੩.